SACRORUM CONCILIORUM NOVA, ET AMPLISSIMA COLLECTIO.

TOMUS VIGESIMUS.

f
BX
875
S3
1901
v.20

NOI RIFORMATORI

Dello Studio di Padova.

AVendo veduto per la Fede di Reviſione, ed Approvazione del *P. D. Filippo Roſa Lanzi* Inquiſitor Generale del Santo Offizio di *Venezia* nel Libro intitolato: *Sacrorum Conciliorum &c. Auctore P. Philippo Labbeo Soc. Jeſu curante Nicolao Coleti, & Joanne Dominico Manſi &c.* non v'eſſer coſa alcuna contro la Santa Fede Cattolica, e parimente per atteſtato del Segretario Noſtro, niente contro Principi, e buoni coſtumi, concediamo Licenza ad *Antonio Zatta* Stampator di *Venezia* che poſſi eſſere ſtampato, oſſervando gli ordini in materia di ſtampe, e preſentando le ſolite Copie alle Pubbliche Librarie di Venezia, e di Padova.

Data li 20. Dicembre 1767.

(Sebaſtian Zuſtinian Riform.
(Alviſe Vallareſſo Riform.
(Franceſco Moroſini 2.° Cav. Proc. Riform.

Regiſtrato in Libro a Carte 335. al Num. 2304.

Davidde Marcheſini Segr.

SYLLABUS

EORUM, QUÆ IN TOMO XX.

CONTINENTUR.

Quæ hoc Indice ☞ notata ſunt, noſtræ Editioni noviter acceſſere *P. Joannis Dominici Manſi* cura, qui ad Archiepiſcopatum Lucenſem evectus, glorioſe obiit, omiſſis iis, quæ forte typothetarum vitio notari non potuerunt.

ANNO CHRISTI		
1070	*CONCILIUM ROMANUM.*	pag. I.
☞	Ad Concilium Romanum Adnotatio Critica.	*ibid.*
☞	*Synodus Trevirenſis.*	2
☞	*Synodus Volaterana.*	*ibid.*
	CONCILIUM WINDLESHORENSE.	4
	CONCILIUM LONDINENSE.	*ibid.*
	CONCILIUM PROVINCIALE incerti loci.	7
1071	— *PEDREDANUM* in Anglia.	*ibid.*
	— *MOGUNTINUM II.*	*ibid.*
	Ejuſdem Acta.	10
☞	*Additio ad Concilium Moguntinum.*	15
☞	*CONCILIUM SENONENSE.*	18
☞	— *GERMANICUM* incerti loci.	19
1072	— *GALLICANUM.*	*ibid.*
	Lanfranci Ep. Cantuarienſis Epiſtolæ canonicæ.	26
	CONCILIUM ROTOMAGENSE.	34
	Tituli canonum.	*ibid.*
	Præfatio & canones.	35
	Notæ & Obſervationes D. Angeli Godin.	39
	CONCILIUM CABILONENSE.	49
☞	— *PARISIENSE.*	50
1073	Conciliabulum Erphordienſe.	*ibid.*
	Gabrielis Coſsartii Additio.	52
	CONCILIUM ROMANUM.	55
	VITA, EPISTOLÆ, ET DECRETA GREGORII PAPÆ VII.	*ibid.*
	Epiſtolarum Liber I.	60
	— Liber II.	126
	— Liber III.	186
	— Liber IV.	206
	— Liber V.	235
	— Liber VI.	256
	— Liber VII.	287
	— Liber VIII.	311
	— Liber IX.	339
☞	*Obſervatio in ſequentes Epiſtolas tres.*	
☞	Ad R. Flandrenſium Comitem.	370
☞	Ad Tervarnenſes.	371
☞	Ad Robertum Flandriæ Comitem	*ibid.*
	Epiſtolarum Liber decimus vacat.	
	Earumdem Liber XI.	372

ANNO CHRISTI		
1073	Appendix.	374
☞	*Ad Epiſtolas, & Decreta Gregorii Papæ Appendix altera ab anno* 1073 *ad* 1085.	375
☞	Ad Henricum Ep. Tridentinum.	*ibid.*
☞	Anathema in Henricum Regem.	*ibid.*
☞	Ad Germanos.	378
☞	Ad eoſdem altera.	379
☞	Ad Rodulphum Regem & Saxones.	382
☞	Ad Gallos.	*ibid.*
☞	Ejuſdem ad Germanos.	383
☞	Ad Wilelmum Anglorum Regem.	*ibid.*
☞	Ad Germanos.	*ibid.*
☞	Ad eoſdem.	385
☞	Decretum Gregorii VII. Papæ.	*ibid.*
☞	Diverſorum ad Gregorium VII. Epiſt.	386
☞	Saxonum ad eundem.	*ibid.*
☞	Eorundem ad eundem.	387
☞	*Præmonitio in ſequentem Sigefridi Archiep. Moguntini Epiſt.*	389
☞	Sigefridi Archiep. Moguntini ad Gregorium Papam.	390
	CONCILIUM CABILONENSE.	391
☞	— *PRAGENSE.*	394
	— *IN NEMPOPULONIA.*	*ibid.*
	— *ROTOMAGENSE.*	395
1074	— *ROTOMAGENSE* alterum.	398
	Capitula Concilii apud Wintoniam celebrati.	399
	CONCILIUM ROMANUM I.	401
	Index Capitulorum, Prologus, & Capitula.	403
☞	Ad Concilium Rom. I. additio.	431
☞	Gregorii VII. Decretum.	433
☞	Epiſtola Sigefridi Ep. Moguntini ad Gregorium Papam.	434
☞	Ejuſdem ad eundem.	435
☞	*CONCILIUM ROMANUM II.*	*ibid.*
☞	— *PARISIENSE.*	437
☞	*Adnotatio Collectoris.*	*ibid.*
	CONCILIUM APUD S. GENESIUM.	438
☞	Ad idem Concilium Adnotatio Chronologica.	439

CON-

ANNO CHRISTI

1074 CONCILIUM ANGLICANUM. 439
Synodus in Erphordia. ibid.
Synodus Rotomagenſis. 441
CONCILIUM REMENSE. ibid.
1075 CONCILIUM ROMANUM II. 443
Notæ Severini Binii. ibid.
CONCILIUM MOGUNTINUM. 445
— BENEVENTANUM. ibid.
— APUD S. MAXENTIUM. 447
— APUD COENOBIUM S. MAXENTII. ibid.
— PICTAVENSE. 449
— GENERALE SUB LANFRANCO ibid.
— LONDONIENSE. ibid.
Aliud exemplar Concilii Londonienſis. 453
Aliud item exemplar. ibid.
CONCILIA SALONITANUM & SPALATENSE. 455
CONCILIUM SANCTONENSE. ibidem.
— TOLOSANUM. 457
— SALONITANUM. ibid.
— SPALATINUM. ibid.
1076 — WINTONIÆ. 459
Jusjurandum Roberti Carnotenſis Ep. 461
Conciliabulum Wormatienſe. 463
Additio ad idem Conciliabulum. ibid.
Literæ Henrici Regis. 465
Ejuſdem ad Germanos. ibid.
CONCIILUM TRIBURIENSE. 467
— ROMANUM III. ibid.
Notæ Severini Binii. 469
Ad Concilium Romanum additio 471
CONCIL. SALONITANUM II 473
— APUD OPPENHEIM. 475
Conciliabulum Papienſe. ibid.
Ad Concilium Papienſe Adnotatio. 477
CONCILIA SCOTICA SUP MALCOLMO III. 479
1077 CONCILIA APUD ANSAM. 481
Ad Claromontanum Concilium additio. 483
Ad Concilium Auguſtodunenſe additio. 489
CONCILIUM BISULDUNENSE 491
1078 Synodus in Græcia Gr. Lat. 491
CONCILIUM PICTAVENSE. 495
Ejuſdem Canones. 498
Ad idem Concilium Additio. 499
CONCILIUM SUESSIONENSE. 501
Obſervatio Philippi Labbe. ibid.
Confirmatio Fundation. S. Quintini. 502
CONCILIUM ROMANUM IV. 503
Notæ Severini Binii. 506
CONCILIUM BURDIGALENSE. ibid.
Synodus Epiſcoporum & Abbatum. 507
CONCILIUM ROMANUM V. ibid.
Canones. 509
Notæ Severini Binii. 511
Additio Labbei. ibid.
Ejuſdem Additio altera. 514
Obſervatio P. Pagi. 515
Ad Concilium Romanum Additio. ibid.
Decreta Gregorii VII. 518
Sententia a Gregorio VII. prolata ibid.
Synodus Gerundenſis. ibid.

ANNO CHRISTI

1079 CONCILIUM ROMANUM in cauſa Henrici Regis. 517
CONCILIUM ROMANUM VI. 523
Notæ Severini Binii. 526
Additio Philippi Labbe. ibid.
CONCILIUM BRITANNICUM. 527
— BURDIGALENSE. ibid.
Ad Concil. Burdigalenſe Additio. 529
1080 CONCILIUM ROMANUM VII. 531
Notæ Severini Binii. 536
Ad Concil. Romanum Additio. 537
CONCIL. WIRTZEBURGENSE. 538
Conventus Moguntinus. 539
Ad eundem Additio. 542
Epiſtola Henrici Spirenſis. 543
Ejuſdem altera de eodem argumento. ib.
Epiſt. Thiederici Wirdunenſis Ep. 545
Ejuſdem ad Egbertum. 546
Conciliabulum Brixinenſe. 547
Ejuſdem Acta ampliora. ibid.
CONCILIUM INCERTI LOCI IN NAVARRA. 549
CONCILIUM BURDEGALENSE. 551
— LUGDUNENSE. ibid.
— AVENIONENSE. 553
— SENONENSE. ibid.
CONCILIUM JULIOBONENSE. 555
Præfatio & Canones. ibid.
Ejuſdem Editio altera. 559
Notæ Angeli Goudin. 564
Electio Walterii Epiſc. Cabilonenſis. 570
CONCILIUM LINGONENSE. ibid.
— SANTONENSE. 571
Ad Santonenſe Concilium Additio. ibid.
CONCILIUM MELDENSE. 573
— BURGENSE. ibid.
APUD LILLEBONAM. 575
1081 — ROMANUM VIII. 578
— EXOLDUNENSE. ibid.
1082 Conventus apud Oxellum. 579
CONCILIUM CARROFENSE. 581
— MELDENSE II. 583
— Ad idem Concil. Adnotatio. ibid.
Literæ Guarini Comitis Roſnacenſis. 585
CONCILIUM LUGDUNENSE. 587
1083 — ROMANUM IX. ibid.
— SANTONENSE II. 589
1084 — ROMANUM X. ibid.
CONCILIABULUM ROMANUM. ibid.
CONCILIUM CATALAUNENSE. 591
Conciliabulum Romanum. 593
Literæ Clementis III. ad omnes Chriſtifideles. ibid.
Clementis & Concilii Romani Synodica. 596
Ejuſdem ad Hoſtienſem Ep. 599
Ejuſdem ad Rotbertum Bambergenſem Ep. 600
Ejuſdem ad Ruithardum Archiepiſc. Moguntinum. 601
Conventus Pereſtadenſis. 602
1085 CONCILIUM GLOCESTRENSE. 603
Charta Willelmi Regis Primi. ibid.
Conciliabulum Moguntinum. ibid.
CONCILIUM WESTMONASTERIENSE. 605
— LONDINI. ibid.
Conventus Berbacenſis. ibid.
CONCILIUM QUINTILINEBURGENSE. 607

ANNO CHRISTI

1085 — *COMPENDIENSE*. 610
Conciliabulum Moguntinum. 614
1086 *CONCILIUM TOLETANUM*. 615
Conciliabulum Ravennenſe. *ibid.*
Conventus apud Monaſterium Balneolenſe. 618
Appendix altera Epiſtolarum Gregorii VII. Papæ. 619
VITA VICTORIS PAPÆ III. 630
Additio Philippi Labbe. 631
☞ Conciliabulum Moguntinum. 635
1087 *CONCILIUM CAPUANUM*. 638
— *BENEVENTANUM*. 639
VITA ET EPISTOLÆ URBANI PAPÆ II. 642
Ejuſdem Pontificis Epiſtolæ. 643
Appendix ad eaſdem Epiſtolas. 666
☞ Ad Epiſtolas & Decreta Appendix altera. 704
1088 *CONCILIUM FUSSELENSE*. 717
1089 — *TURRITANUM*. *ibid.*
— *ROMANUM I.* 719
☞ Ad idem Concilium Additio. *ibid.*
CONCILIUM SANTONENSE. 721
— *TROJANUM*. *ibid.*
— *MELFITANUM*. 722
☞ Ad idem Concilium Additio. 726
☞ Canones additi. 727
1090 Conventus Epiſcoporum. *ibid.*
CONCILIUM NARBONENSE. 729
Ejuſdem Concilii Pars prior. *ibid.*
— Pars Altera. 731
CONCILIUM TOLOSANUM. 734
1091 — *LEGIONENSE*. 735
— *BENEVENTANUM*. 738
— *ROTOMAGENSE*. 739
— *SUESSIONENSE*. 742
— *REMENSE*. 745
1092 — *STAMPENSE*. 750
— *PARISIENSE*. 751
☞ — *WIGORNENSE*. 754
☞ — *REMENSE II.* 755
☞ *Synodus Szabolchenſis*. 757
☞ Narratio prævia. *ibid.*
☞ Præfatio. 758
☞ Capita a 759. uſque 780. incluſ.
1093 ☞ *CONCILIUM BURDEGALENSE*. 786
— *TROJANUM*. 789
Conventus Epp. Angliæ. 791
1094 *CONCILIUM ROCHINGAMIÆ*. *ibid.*
CONCIL. CONSTANTIENSE. 795
— *REMENSE*. *ibid.*
☞ Ad Concilium Remenſe Additio. 798
CONCILIUM BRIVATENSE. *ibid.*
CONCILIUM EDUENSE. 799
☞ Ad idem Concilium Additio. 800
1095 *CONCILIUM PLACENTINUM*. 801
Capitula Statutorum. 805
☞ Ad idem Concilium Additio. 810
☞ Ad idem Concilium Variantes Additio Nova cum Collectoris Admonitione. 814
1096 *CONCILIUM CLAROMONTANUM*. 815
Tituli & canones. 816
Synodalis Concio Urbani Papæ II. 821
Sermo Urbani Papæ II. in eodem Concilio. 824
Ad idem Concilium Appendix Prima. 828
Petri de Marca Diſſertatio de Primatu Lugdunenſi, & cæteris Primatibus. 829
Notæ ad Canones I. II. VII. & XXVIII. *ejuſdem Concilii*. 884
Ad idem Concilium Appendix altera. 901
☞ Ad idem Concilium Additio. 913
CONCILIUM ANGLICANUM. 919
— *LEMOVICENSE*. *ibid.*
☞ — *COMPENDIENSE*. 921
— *ROTOMAGENSE*. *ibid.*
— *TURONENSE*. 925
☞ Ad Turonenſe Concilium Additio. 927
CONCILIUM SANTONENSE. 931
☞ Synodus Atrebatenſis. 932
CONCILIUM NEMAUSENSE. *ibid.*
Canones. 933
Gabrielis Coſſartii Additio. 937
☞ Ad Nemauſenſe Concilium Additio. 939
☞ *CONCILIUM REMENSE*. 941
1097 *Synodus duplex Atrebatenſis*. 942
☞ Ad Synodos Atrebatenſes Additio. 946
CONCILIUM BARENSE. 947
☞ Ad idem Concilium Additio. 950
CONCILIUM IN HERNIA. 951
— *GERUNDENSE*. 953
1098 — *ROMANUM II.* 954
— *BURDEGALENSE*. 955
☞ Ad idem Concilium Additio. 957
☞ *CONCILIUM MEDIOLANENSE*. 958
Acta Concilii. *ibid.*
Conciliabulum Romanum. *ibid.*
Synodus Atrebatenſis. 959
1099 *CONCILIUM ROMANUM III.* 961
Canones. *ibid.*
Notæ Severini Binii. 966
☞ Ad Concil. Romanum Additio. *ibid.*
☞ Epiſtola Canonica. 968
CONCILIUM AUDOMARENSE. 970
☞ Ad idem Concilium Additio. 971
☞ *CONCILIUM INCERTI LOCI*. 974
☞ *CONCILIUM AD PORTUM ANSILLE*. *ibid.*
☞ — Ad Rupem ſciſſam. 975
— Hieroſolymitanum. *ibid.*
VITA ET EPISTOLÆ PASCHALIS PAPÆ II. 978
EJUSDEM EPISTOLÆ a pag. 979. uſque ad 1067
Appendix ad eaſdem Epiſtolas. 1068
Fragmenta Decretorum Paſchalis II. 1072
☞ Ad Epiſtolas Paſchalis II. Papæ Diſſertatio. 1075
☞ Syntaxis Chronologica Epiſtolarum earumdem. 1079
☞ Epiſtolarum Paſchalis ſelectarum Appendix. 1083
☞ Fragmentum Tractatus ejuſdem Pontificis. 1087
☞ Aliæ ejuſdem Epiſtolæ. 1091
☞ Epiſtola Henrici Regis ad Paſchalem. 1095
Conventus Epiſcoporum apud Giſſonam. 1098
CONCILIUM STAMPENSE. 1101
Nota Gabrielis Coſſartii. 1102
Synodus Conſtantinopolitana G. L. 1103
1100 *CONCILIUM VALENTINUM*. 1115

ANNO CHRISTI		
1100	— *PICTAVENSE.*	1118
	Ejuſdem Acta.	*ibid.*
	Decreta, & Tituli Canonum.	1122
	Canones.	1123
	Ad Pictavenſe Concil. Additio.	1126
	Synodus Sueſſionenſis.	*ibid.*
	CONCILIUM ANSANUM.	1127
	Conventus Villæbertrandi.	*ibid.*
	CONCILIUM MELPHITANUM.	1131
1101	— *GERUNDENSE.*	1134
	— *ROMANUM.*	1135
	MEDIOLANENSE.	*ibid.*
	WINDESHORENSE.	1143
	Conſtitutiones Eccleſiaſticæ ſub Colomanno.	*ibid.*
	Conventiculum Mediolanenſe.	1146
	Synodus Atrebatenſis.	*ibid.*
1102	Concilium Lateranenſe.	1147
	Ad Res in eodem Concilio geſtas Additio.	1148
	CONCILIUM LONDONIENSE.	1150
	Anſelmi Cantuarienſis Archiepiſcopi Epiſtolæ aliquot.	1155
1103	*CONCILIUM ROMANUM.*	1159
	Ad Concil. Romanum Additio.	1161
	CONCILIUM MASSILIENSE.	*ibid.*
	Præfatio ad Seraphin Archipræſulem Strigonienſem.	1163
	Conſtitutiones Eccleſiaſticæ Colomanni Regis Hungariæ.	1166
1104	*CONCILIUM TRECENSE.*	1179
	— *ROMANUM.*	1183
	— *LATERANENSE.*	1184
	— *BELGENCIACENSE.*	*ibid.*
	— *FUSSELENSE II.*	1185
	— *PICTAVENSE.*	1186
	— *RATISPONENSE.*	*ibid.*

ANNO CHRISTI		
1104	— *SENONENSIS PROVINCIÆ.*	1187
1105	— *NORTHUENSE.*	1190
	— *REMENSE.*	1191
	Ad Concilium Florentinum additio.	*ibid.*
	CONCILIUM PARISIENSE.	1194
	— *FLORENTINUM.*	1195
	— *QUINTILINEBURGENSE.*	*ibid.*
	Conventus Moguntinus.	1197
	— Ejuſdem Acta ampliora.	1199
1106	*CONCILIUM MUTINENSE.*	1205
	— *PICTAVENSE.*	*ibid.*
	— *LEXOVIENSE.*	1209
	— *GUASTALLENSE.*	*ibid.*
	— *HIEROSOLYMITANUM.*	1215
1107	Conventus Floriacenſis.	*ibid.*
	CONCILIUM TRECENSE II.	1218
	Ad idem Concilium additio.	1219
	Epiſtola Paſchalis II. ad Rothardum Archiep. Moguntinum.	1220
	— Ad Reinhardum Halberſtadenſem.	1221.
	— Ad Adelgotum Magdeburgenſem.	1223
	Canones Concilii Trecenſis.	*ibid.*
	Synodus Lingonenſis,	1225
	Leſtatenſis,	*ibid.*
	Placentina,	*ibid.*
	CONCILIUM AD PONTEM DE SORGA.	1228
	— *LONDINENSE II.*	*ibid.*
1108	— *LONDINENSE III.*	1229
	— *BENEVENTANUM I.*	1231
	— *ROTOMAGENSE.*	*ibid.*
	Synodus apud Capi-Caſtellum.	*ibid.*
1109	*CONCILIUM LONDINENSE IV.*	1233

MONITUM

FAto neſcio quo in præcedentis Tomi XIX. pag. 14. ſitæ fuerunt extra locum Notæ David Wilkins ad Canones Ælfrici ad Wulfinum Epiſcopum. Admonentur itaque Lectores quod excudendæ erant poſt eos Canones pag. 698. ejuſdem Tomi ſitos, ibique legendæ ſunt.

ANNO CHRISTI 1070.

CONCILIUM ROMANUM AB ALEXANDRO II.

ANNO CHRISTI 1070.

Ex P. Pagi ad an. 1070. n. 17.

Anno Christi 1070. congregatum.

Celebratum anno 1070. *Concilium Romanum ab Alexandro II. Papa, cujus nulla mentio nec in Annalibus Ecclesiasticis, nec in Collectione Conciliorum. Cosmas enim Decanus Pragensis, qui hoc tempore vivebat, in Chron. Bohemorum ait*: Anno Dominicæ Incarnationis MLXX. Dux, (*nempe Bohemiæ*) Wratislaus in moribus Deo carus & hominibus, nec non in rebus bellicis miles præclarus, inspiratione divina commonitus monasterium in metropoli Bohemiæ urbe Vissegrad vocata, quæ omnium terræ illius civitatum quasi mater & domina est, Deo juvante construendum pia mente proposuit. Ad cujus propositi efficientiam non mediocri animo consilia pertractans, dignum duxit quatenus monasterium, A quod gratia Dei cooperante conficiendum devote proposuerat, sanctæ Romanæ ecclesiæ Pontifici regendum, omnique ab adversitate diligenter protegendum, simul cum Canonicis ejusdem ecclesiæ commendaret. Igitur Petrus ecclesiæ sancti Georgii Præpositus Romam missus devota nuncia sui Ducis Domino Apostolico fideliter insinuavit. Quo audito venerabilis Papa Alexander II. Deo gratias pro tam felici præfati Principis desiderio retulit, moxque synodum convocavit, in B qua LXXII. episcopi fuerunt. Quibus postquam omnia prædicti Ducis verba recitavit, cuncti unanimi corde & voce glorificantes Deum, qui sanctam suam ecclesiam in toto Orbe dilatare non cessat, responderunt, Amen. *Refertur postea Rescriptum Alexandri II. datum* VII. Idus Maii. *Verum illud vel additicium, vel saltem interpolatum; cum stylus ab omnium aliorum stylo prorsus diversus sit, illudque non paucas difficultates patiatur.*

AD CONCILIUM ROMANUM

In causa submissi tuitioni Romani Pontificis Monasterii Pragensis recens constructi, Anno ut fertur 1070.

ADNOTATIO CRITICA.

Ex Mansi Suppl. pag. 1370.

VEnetus Labbei editor anno huic assignat concilium quoddam Romanum ab Alexandro cum LXX. episcopis assidentibus habitum, in quo C oblatum ab Wratislao Bohemiæ duce monasterium quoddam a se Pragæ constructum, sub Apostolicæ Sedis tuitione & regimine excipitur. Nec diffiteor

id legi apud Cosmam Pragensem lib. II. ad Ann. 1070. sed mihi, ut vera fatear, suspecta est anni hujus synodus adeo conferto episcoporum numero celebris, cujus non acta tantummodo, sed memoria omnis apud coævos scriptores exciderit Quare hanc ipsam synodum male collocatam opinor, nec alterius concilii meminisse Cosmam censeo, quam ejus, quod an. 1068. occasione celebris accusationis in Petrum Florentinum archiepiscopum institutæ Romæ habitum est, ut ex nostra chronologia liquet. Conjecturæ huic fundamentum Cosmas ipse præbet; nam ibi integro biennio rectam chronologiam prævertit; notat enim in §. proximo præcedenti Gebehardum Pragensem episcopum renunciatum fuisse anno 1068. die VI. Kal. Julii, & feria II. die dominica, VI. nonas Julii unctionem episcopalem accepisse; qui sane temporum characteres non quidem annum 1068. sed 1066. signant. Non est ergo, cur concilium anni 1068. a concilio in causa Pragensi, male in anno 1070. collocato, distinguatur.

ANNO CHRISTI 1071.

ANNO CHRISTI 1071.

SYNODUS TREVIRENSIS

In causa Clerici cujusdam beneficio suo injuria privati,

Anno circiter 1070.

Ibid.

COsaldus quidam presbyter beneficio suo expoliatus fuerat a Richerio Diacono obtendente illum, cum morbo gravatus decubuerat, monasticam professionem assumpturum se statuisse, ac re ipsa induisse cucullam. Querelas ea de re suas tulit presbyter ad synodum Trevirensem, cui Udo, ejus urbis archiepiscopus, præerat, sed ignota de causa demum lis ex concilio ad Alexandrum pontificem transiit, a quo secundum presbyterum judicatum est. Narrat hæc Alexander in sua ad Udonem epistola inter Labbeanas XXVI.

VOLATERRANA SYNODUS DIOECESANA

Pro restituenda vitæ communis professione Ecclesiæ illius Canonicis

Circa annum 1070. *habita*

Ibid. Ex Archivo Capitulari Volaterrani eruit Muratorius Antiquit. Ital. Tom. V. pag. 145.

QUoniam in istius mundi statu nihil certum, nihil firmum cognoscimus, neque aliquid fidei, vel quicquam spei in illo esse videmus; sed omnia, quæ in eo sunt, caduca esse & momentanea cernimus, nobis pro certo est necessarium, non solum vitare, sed etiam fugere quicquid est animæ contrarium, & illud appetere, quod est sibi salutiferum, &c. Cujus amore, cujusque dilectione ego Herimannus licet omnium episcoporum infimus, Dei tamen nutu episcopus semper gubernor, quamquam cunctis hominibus sim nequior, & ultra quam credi possit, sim peccator. Ob hoc vero ut mihi subvenire divina dignetur gratia, commercium hujus sanctæ ecclesiæ huc usque detestabile volo ad salubre, & cæleste remedium transferre. Patet namque istius ecclesiæ ordines, videlicet Archidiaconatum, Præposituram, & reliquos Ordines hactenus esse usurpatos, ac male fuisse dispositos. Et idcirco Deo opitulante, & istius synodalis concilii conventu corroborante, Ordines prædictos dispono ita manere, quatenus ad unum redeant, & generales habeantur. Quocumque enim tempore hujus sanctæ ecclesiæ quilibet fratrum ab isto migraverit sæculo, sua canonica, quæ usque modo abusive & falso appellatur nomine, deinceps nuncupetur vero & proprio vocabulo, eum scilicet ut illi habeant clerici, qui secundum suam scientiam hic regulariter vivent, donec alter hujuscemodi clericus veniat, qui cum cæteris fratribus regulariter vivat. Quis est unquam mortalium tam beatus, quam ille, qui ad hoc nititur, ut cælorum gaudia contemplari queat, Sanctorumque beatitudine perfrui valeat? Ad illam tantæ claritatis felicitatem ego Herimannus Dei gratia episcopus pertingere cupio, si illius C est voluntas, qui nostrarum mentium est inspector, nostrorumque secretorum cognitor Filius sum namque de illa nostri Redemptoris benigna promissione: Peccator quacumque hora conversus fuerit, vita vivet, & non morietur. Propter ergo supernæ remunerationis beatitudinem, & propter animarum meorum successorum episcoporum salutem, communi consensu corroborante synodale concilium, ad honorem hujus sanctæ ecclesiæ ego Herimannus Dei gratia episcopus statuo, & confirmo ordines præfatos clericis his regulariter degentibus habituros. Hoc tamen illa ratione asservo, quod postquam aliquis istorum fratrum ex isto obierit sæculo, nulla alia adhibeatur sententia, nisi ut fratres in isto loco canonice viventes, ordines jam memoratos habeant communes, donec reperiantur clerici Deum timentes, quibus participentur spiritualiter. Sive ordines, hoc est canonica, archidiaconatura, præpositura, & cæterorum ecclesiasticorum ordinum mysteria, qui fuerint eorum, qui stare videntur sæculariter, sive eorum, cernuntur vivere regulariter fratribus tamen accidant canonice degentibus. Curtem enim S. Agathæ Virginis cum omnibus pertinentiis suis infra & extra se habentibus, simili modo supra dictis fratribus concedimus. Curtem S. Octabiani cum omnibus suis pertinentiis, & vineam decurrente cum laboratoribus, qui eam laborare debent, quæ fratribus regulariter viventibus sunt concessa, a cæteris fratribus eos habere laudamus. Insuper omnia, quæ illis data sunt, vel in antea danda sunt, seu conquirenda sunt, eos tenere confirmamus. Si quis vero fraude maligna imbutus, vel felle diabolico fuerit infectus, tale dans consilium, quod istud salubre constitutum removeatur

ANNO CHRISTI 1071.

tur, vel aliter commutetur, nisi ut supra dictum A est, auctoritate Apostolorum Petri & Pauli, & ex potestate mihi a Deo concessa, illum segrego a fidelium consortio, illum separo a sanctæ ecclesiæ gremio, illum damno, maledico, & excommunico, &c.

Ego Herimannus Dei gratia Episcopus confirmavi, & subscripsi.

Ego Wgo archidiaconus confirmavi, manu mea me subscripsi

Ego Farolfo archipresbyter confirmavi, & subscripsi.

ANNO CHRISTI 1071.

Ego Petrus presbyter confirmavi, & subscripsi.
Ego Azzo Diaconus, & canonicus subscripsi.
Ego Adelmus diaconus subscripsi.
Ego Albertus diaconus subscripsi.
Ego Andreas Diaconus subscripsi.
Ego Drudo præpositus subscripsi.
Ego Christianus presbyter subscripsi.
Ego Heinricus cantor subscripsi.

CONCILIUM WINDLESHORENSE,

In quo per eundem sedis apostolicæ legatum, episcopus unus & aliquot abbates depositi, anno MLXX. fer. II. post Pentecosten.

Post Wintonienſem ſynodum, cardinales legati ab Anglia diſceſſerunt, Romam reverſuri, relinquentes illic Hermenfredum epiſcopum Sedunenſem, qui paulo poſt, aliis urgentibus cauſis, aliam ſynodum habuit, de qua dicere ſic pergit Rogerus: Die autem pentecostes, rex apud Windleshoram venerando Baiocensi canonico Thomæ, Eboracensis ecclesiæ archiepiscopatum; & Valcellino capellano suo, Wintoniensis ecclesiæ præsulatum dedit. Cujus jussu mox in crastino prædictus Sedunensis episcopus Hermenfredus synodum tenuit, Joanne & Petro cardinalibus præfatis Romam reversis. In qua synodo Agelricus Suthsaxonum pontifex non canonice degradabatur, quem rex sine culpa B mox apud Mearlesberge in custodiam posuit: abbates etiam quamplures sunt depositi. Quibus depositis rex suis capellanis Alfracto orientalium Anglorum præsulatum, & Stigando Suthsaxonum dedit episcopatum: nonnullis etiam Northmannicis monachis abbatias dedit.

C G. C. Quæ Rogerus synodis duabus, Wintoniensi, & Windleshorensi, tribuit: ea Ordericus * & auctor * vitæ Lanfranci in Windleshorensem unam conferunt: quasi nulla omnino VVintoniensis synodus fuisset. In eo quoque a Rogero differunt, quod Anglus hic injuste depositos episcopos & abbates significet, a rege scilicet Guillelmo, qui Normannos suos iis substituere volebat: illi, utpote Normanni, merito id factum asserant. * lib. * cap.

CONCILIUM LONDINENSE,

Lanfranci archiepiscopi Cantuariensis, in quo episcopatus quidam ab oppidulis ad urbes translati: & Wulstanus ob imperitiam Wigornensi episcopatu tantum non privatus anno Domini MLXX.

EO tempore, auctore Lanfranco, habitum est Londini, antistitum, reliquorumque sacerdotum concilium: in quo decretum est, ut aliquot sedes episcopales, quæ in oppidulis ac pagis antea fuerant, in urbibus & locis celeberrimis collocarentur. Quo factum est, ut Bathonia, Lincolnia, Sarisberia, Exonia, Cestria, atque Ciceſtria, urbes, hujusmodi novo episcoporum domicilio nobilitatæ sunt. Id quod infra perappositus magis E perspicue indicabit locus. Adfuit in concilio Wlstanus Wigornensis episcopus, vir etsi literarum nescius, sanctitate tamen vitæ multo clarissimus. Hunc Lanfrancus ut hominem imperitum, & ob id, quemadmodum prædicabat, minime ea dignitate dignum, privavit. Quamquam illud, ut vulgo ferebatur, non ea in primis de causa fecerat, D quia rudis ingenii esset: sed ut potius in locum ejus, voluntate principis, homo Normannus surrogaretur: quod Deus non permisit. Porro Wlstanus coactus indumenta pontificalia deponere, divino animi ardore repente inflammatus, regi, inquit: Melior te, his me ornavit, cui & reddam. Atque deinde ad sepulcrum divi Eduardi, cujus beneficio episcopus factus fuerat, profectus, & vestitu insigni se exuens: baculum ita alte in lapide monumenti infixit, uti nulla vi extrahi posset. Quo miraculo rex & Lanfrancus territi magnopere virum sanctum orarunt, ut sumptis indumenti insignibus suo potiretur honore. Quorum tamen injuriam Wlstani singularis sanctitas plurimum infamavit

ANNO CHRISTI 1070.

CONCILIUM PROVINCIALE

INCERTI LOCI IN NORMANNIA

Ex Hessia Concil. Rotomag. Prov.

Ab Hermenfredo Sedunenſi epiſcopo, & Huberto S. R. E. Cardinali, Alexandri II. Papæ Legatis, agente Guillelmo Conquæſtore Anglorum Rege pro electione Lanfranci Cadomenſis Abbatis in Archiepiſcopum Cantuarienſem, celebratum Anno Dom. 1070. Alexandri II. P. 10. Ind. 8. Philippi Francorum regis 10. Guillelmi II. Normannorum Ducis 35. Anglorum Regis IV.

Huic ſynodo ordinandi Lanfranci Cadomenſis Abbatis cauſa in Archiepiſcopum Cantuarienſem, teſtimonium perhibet Ordericus Vitalis Hiſt. Eccleſ. lib. IV *in hunc modum.* Sedunenſis igitur epiſcopus poſtquam Stigandum (ut jam dictum eſt) depoſuit, Lanfrancum ad regimen Pontificale invitavit, & in Concilio epiſcoporum ac abbatum Normanniæ, petitionem eccleſiæ Dei denunciavit. Ille autem perturbatus, tam grave ſibi onus extimuit, & inducias ad deliberandum petiit: indubitatum tenens, quod ſimul ire non poſſet monachi otium & archipræſulis negotium &c. *Rem geſtam accuratius exhibet ipſemet Lanfrancus epiſtola ad Summum Pontificem Alexandrum data.*

SUMMO SANCTÆ ECCLESIÆ
PASTORI ALEXANDRO PAPÆ
Lanfrancus indignus Antiſtes canonicam obedientiam.

NEſcio cui calamitates meas aptius explicem, quam tibi, Pater, qui ipſorum mihi calamitatum cauſa exiſtis; nam cum de Beccenſi congregatione, in qua habitum religionis aſſumpſi, a Principe Normannorum Willelmo abſtractus, Cadomenſi præeſſem cœnobio, imparque exiſterem paucorum regimini monachorum, incertum habeo, quo judicio omnipotentis Dei factus ſum, te cogente, ſpeculator multorum, numeroque carentium populorum. Quod cum præfatus Princeps jam Rex Anglorum factus, multis variiſque modis laboraret efficere, caſſatis tamen laboribus ſuis a me nullo modo potuit impetrare, quoaduſque Legati tui Hermenfredus videlicet Sedunenſis epiſcopus, & Hubertus S. R. E. Cardinalis in Normanniam venerunt, epiſcopos, abbates, ejuſdemque patriæ nobiles convenire fecerunt, atque in eorum præſentia ut Cantuarienſem eccleſiam regendam ſuſciperem, ex auctoritate ſedis apoſtolicæ præceperunt &c.

ANNO CHRISTI 1071.

CONCILIUM PEDREDANUM

In Anglia, anno Chriſti MLXXI. habitum.

* *de qua ſupra in concilio VVintonienſi anno* 1070.

LAnfrancus Thomam Eboracenſem conſecravit epiſcopum: quo conſecrato, reverendi Wiſtani Wigornenſis epiſcopi mota eſt iterum querela: * & in concilio, in loco qui vocatur Pedreda, celebrato, coram rege & Doroberniæ archiepiſcopo, & primatibus totius Angliæ Dei gratia adminiculante, eſt terminata. (a)

CONCILIUM MOGUNTINUM II.

In cauſa Caroli Conſtantienſis epiſcopi, quem clerici ejuſdem eccleſiæ, ob crimen ſimoniæ & ſacrilegii, ſede deponi urgebant, celebratum anno Domini MLXXI. tempore Alexandri papæ II.

Poſt obitum Rumoldi Conſtantienſis epiſcopi, Carolus Magdeburgenſis canonicus ſucceſſit. Qui cum proceſſu temporis pro ſuo libitu magis quam ex ratione rem gereret, indignantes clerici, *inquit Lambertus*, a communione ejus ſe abſtinere cœperunt, propter ſimoniacam hæreſim, per quam epiſcopatum uſurpaſſe dicebatur: id quoque ei crimini dantes, quod pleroſque eccleſiæ theſauros furtive abſtuliſſet. Qua accuſatione Romam perlata, Romanus pontifex mandata direxit Moguntino archiepiſcopo, ne ullo modo ab eo conſecraretur, donec in ſui præſentia cauſa diligentius ventilaretur.

Et ſub hoc anno idem auctor inferius de proſecutione cauſæ: Carolus, cui rex Conſtantienſem epiſcopatum dederat, aſſiduis proclamationibus pro ordinatione ſua ſedem apoſtolicam appellabat: e contra fratres Conſtantienſes obſtinata contentione obluctabantur, ne contra canonum inſtituta is, qui præter ſimoniacam hæreſim furti quoque inſimulatus fuerat, ſibi epiſcopus ordinaretur. Papa, cum ei moleſti eſſent, cognitionem cauſæ a ſe ad archiepiſcopum Moguntinum rejecit: juſſitque ut utriſque vocatis ad ſynodum, rem diligentiſſime ventilaret: & ſi crimina quæ objiciebantur refellere non poſſet, nulla eum ratione conſecraret. Hac de cauſa ſyno-

(a) Chronicon VValteri addit. *& cauſa epiſcopo VVigornienſi adjudicata.* VVilkins.

ANNO CHRISTI 1071.

nodum archiepiscopus Moguntiæ indixit in mensem Augustum. Rex concertationem hanc iniquo valde animo ferebat propter amicitiam Caroli, & plurima servitia, quibus etiam in re familiari plerumque sibi commodissime adfuerat; & idcirco munera sua rata ei manere cupidissime volebat. Unde Moguntino archiepiscopo graviter succensebat, quod non statim eum, contemptis obstrepentium fratrum simultatibus, ordinasset. Sed ille immobilis persistebat in sententia: illud præ se ferens, quam terribiliter anno superiore a papa pro simili causa objurgatus fuisset, & quam vix & ægre sine damno gradus sui evasisset, & quod postea recentibus litteris sedis apostolicæ, ne sine diligentissima discussione manus illi imponeret, commonitus fuisset. Itaque instantibus jam Kalendis Augusti, rex Moguntiam properabat, cupiens ipse in discussione tanti negotii cum archiepiscopo cognitor assidere.

Et inferius enarrato obitu Leopoldi regis carissimi, quem eo in itinere mori contigit, pergit cœptam historiam verbis istis: Rex magnifice ac regaliter curato funere, Moguntiam, sicut instituerat properavit. Cumque statuta die in synodo cum episcopis assedisset: aderat Carolus, aderant & fratres Constantienses, magnam ei molem criminum objectantes. Contra quos rex, quantum salva verecundia poterat, dedita opera nitebatur, & modo objecta purgare, modo pondus objectorum, quæ non poterat purgare, callidis sermonibus nitebatur attenuare, plerumque etiam instantium & perurgentium procacitatem verbis durioribus corripiebat, ac frontis impudentiam, opposita auctoritatis suæ majestate refringere tentabat. Primum & secundum diem in hoc negotio insumpsit. Cumque accusatorum constantiam nec veritate responsionis, nec arte dictionis eludere posset: ad ultimum probatis quæ objecta fuerant criminibus, baculum episcopalem ab eo recepit: verbis tamen exquisitissimis mœstitiam ejus consolabatur, promittens quod, dum primum sibi opportunum fieret, benigna vice hanc calamitatem ei compensaret.

Et inferius eodem anno in fine: Carolus, quem ab episcopatu Constantiensi dejectum supra diximus, regressus ad Magdeburgensem diœcesim, IV. Kal. Januarii obiit. *Hunc finem accepit homo cupidissimus gloriæ, qui cum malis artibus eam assequi conatus esset, messuit loco gloriæ ignominiam, simulque mortem ex mœrore cor excedente percepit.*

G. C. Hæc Binius ex Lamberti Schafnaburgensis chronico. Nunc synodi acta subjicio: ac prius Sigefridi ad summum pontificem litteras de hoc negotio.

SIGEFRIDI EPISC. MOGUNTINI epistola ad Alexandrum II.

De Carolo Constantiensi episcopo designato.

Apostolico sacerdoti, & universali papæ, Sigifridus Moguntinæ speculator ecclesiæ, debitam, ut patri reverentiam, & promptam, ut tanto pastori, obedientiam.

ALtissimus ille deorum deus, qui cælestis militiæ ordines ita disposuit, ut alter alteri præemineat, & ad obsequium conditoris minor dignitas majori pareat: ipse in ecclesia sua ita distinxit cælos opera digitorum suorum, ut sicut stella ab stella differt in claritate, ita alter alterum præcedat excellentiæ dignitate. Hanc autem graduum & officiorum diversitatem, ita ad unam reducit concordiam unitas caritatis, ut sicut in sanctis angelis, ita & hic non sit invidia imparis claritatis. Quia ergo idem altissimus vos, mi reverende pater, constituit in hac arce prælationis, ut vice illius magni Petri sitis caput totius ecclesiasticæ dignitatis; se vobis omnis inferior ordo submittit, merito omnis membrorum articulata contextio vobis ut capiti obedit, juxta quod præcipit vas electionis; *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit.* Rom. 13.

Ad hanc ergo formam cum vobis exhiberem debitæ subjectionis obedientiam, multis sane injuriis affectus sum, multa vobis indigna, & mihi intolerabilia passus sum. Namque mihi Romæ posito, viva voce, & postea apostolica legatione, interdixisti, ne eum, qui designatus est in Constantiensem episcopum, ullo modo consecrarem: quia audistis elogio simoniacæ hæreseos eum notabilem. In quo, quia vobis obedivi, multa, ut præmissum est, a domino meo sustinui: timeoque me adhuc graviora passurum, & ecclesiæ meæ magnum fore detrimentum, nisi benignus ille Petrus clave sua me defendat, & vestræ auctoritatis potestas adversus regiam potestatem zelo justitiæ me protegendo se accingat.

Accepi autem litteras vestræ sanctitatis, in quibus continebatur, ut ex præcepto vestro Colonienſem archiepiscopum invitarem; & convocatis fratribus concilium celebrarem, in quo ejusdem designati episcopi causa juxta veritatem discuteretur: ut, aut reus criminis, quo insimulatur, a dignitate rejiceretur; aut innocens, canonice consecraretur. In hoc etiam parui vestræ actoritati, invitatis prædicto archiepiscopo & fratribus, locum & diem præscripsi: sed concilium celebrandum perturbavit indictio regiæ potestatis, cogens me, & alios regni principes, in militiam suæ expeditionis. In qua re, obsecro ut sanctitas vestra obsequium meum habeat excusatum: & nisi impedirer, implessem præceptum vestrum.

Præterea relatum est nobis, quia regia legatio eumdem designatum episcopum ad vos discutiendum, consecrandumque deducat. In qua re, quid æquitatis & justitiæ sit, discretionis vestræ libra recte dijudicet. Rogo autem excellentiam vestræ paternitatis, quod si ita verum est, ne ipse hoc a vobis accipiat, quod mihi, qui hoc canonice facere debeo, auctoritas vestra interdixerat. Quia si ita fiet, inde magis videbor peccasse principi meo, quod plus odio consecrare eum noluerim, quam justa causa, vel præcepto vestro. Si ergo a vobis discussus, innocens fuerit inventus: remittite eum mihi & fratribus meis consecrandum, ut, sicut oportet, a nobis canonice accipiat oleum consecrationis. Hoc autem in fronte, & in calce nostra teneat epistola, quod non est homo vivens, qui promptior sit me ad omnia vestræ jussionis obsequia. Qui vos prævenit in benedictionibus dulcedinis, ponat super caput vestrum coronam æternæ beatitudinis.

G. C. Quid responsi dederit Alexander ex eventu & actis ipsis concilii discimus: jussisse nimirum, ut congregaretur Moguntina synodus, quæ de Caroli causa judicium ferret. Hujus acta nunc subjicio, qualia Tegnagellus edidit.

ACTA CONCILII MOGUNTINI, ANNO MLXXI.

IMperante super omnia æternaliter regum rege domino nostro Jesu Christo, & sub eo regnante temporaliter serenissimo Heinrico rege hujus nominis quarto: venerabili quoque Sigefrido, Mo-

Moguntinæ eccleſiæ primate, & apoſtolicæ ſedis legato, aurigante currum Dei anno jam XII. qui tunc volvebatur annus incarnati verbi MLXXI. octava * indictione Romani cenſus: celebrata eſt ſancta ſynodus apud Moguntiam metropolim orientalis Franciæ, principalem vero pontificii ſedem totius Germaniæ & Galliæ Ciſalpinæ, cui præſedit idem memorabilis Sigefridus, aſſidentibus & cooperantibus ſibi venerabilibus archiepiſcopis Gebehardo Juvavenſi, & Udone Treverenſi: conſidentibus vero, & collaborantibus reverendis epiſcopis (*a*) Adelberone Wirsburgenſi, Gundecharo Eiſtetenſi, Embrichone Auguſtenſi, Herimanno Babergenſi, Werenhero Argentinenſi, Heinrico Spirenſi, Bennone Oſnaburgenſi, Ermenfrido Sedunenſi, Heriberto Mutinenſi: conſidentibus vero & annitentibus ſanctiſſimis abbatibus, necnon inferiorum ordinum quamplurimis magnæ auctoritatis & ſapientiæ viris. Aderant autem etiam legati reliquorum fratrum, videlicet ſuffraganeorum ejuſdem metropolitani antiſtitis, epiſtolas & mandata ferentes, quibus excuſati haberentur, quod invitati concilio intereſſe non poſſent, certis quibuſdam impedientibus cauſis: alii quidem corporeæ infirmitatis urgente moleſtia, alii in quibuſdam regni negotiis regia juſſionis detinente potentia. Qui dum canonice ſunt excuſati, ipſi legati, competenti loco & ordine eorum funguntur unuſquiſque vice antiſtitis ſui.

ANNO CHRISTI 1071. * (v. VIII.

Hæc denique ſancta ſynodus, cum propter multa paſtoralis curæ negotia, pluresque cauſas quibus juſte adhibenda erat eccleſiaſticæ correctionis cenſura; tum maxime indicta & habita eſt propter Karolum quendam, qui Conſtantienſis eccleſiæ deſignatus erat epiſcopus; ſed, ut poſt rei exitus docuit, non ſatis canonice electus & provectus. Hic, ut ſolenne eſt, accepta a rege pontificalis annuli & paſtoralis ferulæ inveſtitura, & in ſede epiſcopi receptus, regiæ poteſtatis jubente cenſura: poſtulabat a primate Moguntienſi, ejuſdem Conſtantienſis eccleſiæ ſe epiſcopum conſecrari. Sed venerabilis Sigefridus, columbino oculo, ſerpentinæ prudentiæ omnem præcavens impietatem, dicebat, hoc apoſtolicæ benedictionis ſacramentum non debere, nec canonice poſſe in eo ſine examinatione celebrari: pro eo quod fidelium, graviumque perſonarum relatione didicerit, quin immo & fama uſquequaque vulgaverit, quod non per oſtium in ovile ovium vellet intrare, ſed per furtivam Simoniacæ impietatis ſcalam aliunde niteretur aſcendere: ſe quoque talis introitus ejus nolle oſtiarium fieri, cui Chriſtus, ipſe, qui oſtium eſt, * videtur obniti: quin ipſam impietatis ſcalam in lapide offenſionis, & petra ſcandali ſe velle conterere, ipſumque a mercenaria Dominici gregis occupatione longe lateque repellere Ille e contra, ſe hujus criminis & hæreticæ impietatis immunem multis argumentis aſſerere nitebatur, ſeque, ſi ei copia tempuſque detur, ejus infamiæ notam a ſe propellere velle teſtatur: indeque petit ſynodalis concilii audientiam, in qua ſuper hac re ſuam probare poſſit innocentiam: ibique conſecrationem, quam petebat, aut canonice ſibi dari, aut canonice negari

* Forte *videretur* Sic etiam emendatur in Uldar. M.

Mittuntur interea ad venerabilem metropolitanum crebræ de palatio legationes, miſtis precibus minas & imperioſa de hac conſecratione mandata ferentes. Mittuntur & litteræ a præſule apoſtolicæ ſedis, mandantes, ne ullo modo conſecretur ſine ſcrutinio canonicæ purgationis: & quod rex poteſtate jubebat, Romanus pontifex auctoritate prohibebat. Accedunt & canonici Conſtantienſis eccleſiæ ex communi totius cleri & populi legatione, unanimiter aſſerentes, Karolum nulla ratione conſecrari debere: quia ex quo eum inviti, & ſub conditione elegerunt, & receperunt, nullam eis paſtoralis officii impendiſſet curam: quin potius tyrannicæ dominationis non ceſſaſſet ſuper eos exercere preſſuram nec manum continuiſſet a ſacris, nec perpercisſet in diripiendis eccleſiæ theſauris, & quodcumque rapaci violentia corradere potuiſſet, hoc totum miniſtris magnis immo magi illius Simonis, id eſt, (*b*) fautoribus diſtribuiſſet, ut quorum anniſu adulterinam meruiſſet electionem, eorum venali mercimonio conſequeretur mercenariam, pro conſecratione execrationem, pro benedictione maledictionem.

ANNO CHRISTI 1071.

At metropolitanus antiſtes inter harum legationum varietates, velut inter duros tempeſtatum turbines, laudabili conſtantia in ſeipſo fixus, hæret immobilis: & nuſquam favore vel gratia, terrore vel munere, inflectitur a ſtatu canonicæ rectitudinis. Multis itaque nunciis hinc inde miſſis & remiſſis: multis quoque diebus huic audientiæ delegatis, & cognitiores * cauſæ, principis occupante præcepto, non impletis: cum eccleſia Conſtantienſis ſuo viduata paſtore jam fere biennio ſacerdotali careret benedictione: tandem miſeratione divina, poteſtati præponderavit auctoritas, & Chriſti ſacerdotibus divina aſpiravit voluntas. Unde eorum communi aſſenſu, ſynodalis concilii certa legitimaque dies denunciatur, & coepiſcoporum unanimitas ad concilium invitatur: quorum alii, ut oportebat, ſine dilatione affuerunt; alii vero, qui certa de cauſa adeſſe non poterant, canonice excuſati ſubparem præſentiam vicaria legatione ſuppleverunt.

* cognitionibus.

CONCILII DIES I.

Primo igitur concilii die, quem ſanctæ Mariæ dormitio tunc celeberrimum exhibebat, cum ſpiritualis curiæ ſenatores, patrocinante Spiritu ſancto, intra regiam majoris eccleſiæ, ante cancellos altaris protomartyris Stephani, quod in orientali abſide (*c*) confectum eſt, conveniſſent in unum: primo, ut par erat, ſenctæ individuæ Trinitati debitas referunt gratiarum actiones, & pro incolumi totius eccleſiæ ſtatu ſupplices Deo offerunt preces. Deinde poſt ſolitam fratrum ſalutationem, & debitam ſedium recognitionem juxta authenticam paternæ traditionis ſynodum, conferunt ad invicem de veritate catholicæ fidei, damnantes Simonem & omnes hæreſiarchas cum dogmatibus ſuis, & ſequacibus ſuis: pauca pro tempore tractant de qualitate inſtantis negotii ac ſic demum propter celebranda tantæ ſolennitatis officia, ſolvunt concilium, craſtino maturius redituri in id ipſum

CONCILII DIES II.

Poſtero vero die: certa concilii hora, cum iterum apoſtolici ſacerdotes in unum conveniſſent, & præmiſſis Deo laudibus & precibus, & ſalutari (*d*) ſede conſediſſent: quod cuique ſacerdoti in ſua diœceſi venit in dubium, rationabili

(a) In Cod. Udalrici num. 123. ubi hæc acta leguntur præter duos Archiepiſcopos cæteri hi ſunt: Alberone Wirzebrg. Werinhero Argentinenſi, Heinrico Spirenſi, Gundecharo Ciſtetenſi, Embricone Auguſtenſi, Hermanno Babergenſi Bennone Oſtnaburgenſi, Ermefrido Sedunenſi, Herberto Mutinenſi

(b) ſuis fruitor (c) conſecratum. (d) *Deeſt* ſede.

nabili disciplina deducunt ad medium; & prout ANNO CHRISTI 1071. res postulabat, unumquodque tractatum aut terminatum est synodali judicio (a).

Illud vero quod maxime in causa fuit, de Forte Epif. pio. H. Constantiensi * appositio inter fratres studiose ventilatur. Sed interveniente principis mandato, in sequentem diem procrastinatur, agentibus internunciis, ut sacerdotes domini a constantiæ suæ rigore ad regiam se inflecterent voluntatem aliis instantibus ut designatus ille, male usurpatum sponte dimitteret honorem.

CONCILII DIES III. Tertia vero die, Christi sacerdotes, hujus negotii longa expectatione suspensi, & libera quadam indignatione, immo zelo justitiæ accensi, sacerdotali constantia principem suum adeunt, eumque de salute animæ suæ, de pace ecclesia- B regni rum deque statu regi * spirituali disciplina conveniunt, proponentes ei de scripturis & gestis veteris ac novi testamenti congrua doctrinæ salutaris exempla, quibus animus ejus adhuc cereus & indocilis formaretur ad similia: dicentes & docentes solium regni ejus nullatenus posse stabiliri, nisi firmetur justitia & observatione mandatorum Dei.

Summus autem ille dominorum dominus, qui omni potentatui dominatur, ita temperavit animum principis, ita mitigavit eum ad verba sanctæ exhortationis ut nulla juvenili moveretur acerbitate & quod in potestatibus difficile est, nulla sacerdotes insolenti iæderet responsione: multum tamen se excusans, in hoc suæ potestatis dono nullam se exercuisse venalitatem, nullam super C hac re cum eodem Karolo se pepigisse conventionem. Si quid autem cum domesticis & familiaribus suis, propter opem interceffionis, ipso ignorante, pepigerit: suum non esse accusare, vel excusare. Hoc ipse viderit. De dextera vero sua, qua illi propter antiquam in præpositura benevolentiam, gratiæ suæ donum porrexit, omnem avaritiæ suæ labem dixit se excutere: & quod ipse simpliciter fecit, si ille veneno alicujus malitiæ corruperit, se ob id divinæ justitiæ nolle contraire.

Hac autem salubri sermocinatione cum sacerdotibus habita, cum eis venit in concilium: & ille Constantiensis designatus intromittitur ad audiendum. Adsunt etiam pro foribus Constan- D tienses clerici, postulantes per legatos, ut & ipsi mererentur admitti. Tunc vero videres lætissima sanctæ ecclesiæ gaudia, & vera mundi convenisse luminaria: quando circumfulgebat nobilis corona sacrorum ordinum, vivis gemmata lapidibus Christi sacerdotum, velut fulgoribus micantium astrorum. Tunc cæli narrabant gloriam Dei, & verbum eructabat dies diei, quando sacerdos sacerdoti sententiam justitiæ exponebat, & sanctam ecclesiam salutaris eorum doctrina instruebat. Tunc vasa electionis superefluebant ambrosium liquorem sancti Spiritus, & justi fulgebant sicut splendor firmamenti, quando sacerdotes Domini verba sapientiæ, velut nubes, pluebant; & corda audientium, velut terram fructiferam, ad germi- E nandum infundebant.

His ergo ita dispositis, & digito Dei ordinante, distinctis: utrique admittuntur, prædictus scilicet * Karolus, & hi qui causationibus pulsabant personam. Prima actione, regularis prælatus Constantiensis ecclesiæ protulit libellum accusationis, in quo continebantur causæ, quibus indignus haberetur * sacramento apostolicæ benedi- R. * Addit & judicaretur ctionis. Quarum prima & maxima erat, quod A exemplo magistri sui Simonis pestiferi, per pecuniam invasisset sedem. Cætera omnia quæ ibi legebantur, proclamabant violentam ejusdem ecclesiæ devastationem. Ille idem prælatus & fratres ejus, qui aderant, item offerunt suæ testificationis libellos: in quibus singuli nomen & officium suum designantes, quidquid accutando, vel testificando proposuerant, asserunt se canonice probaturos. ANNO CHRISTI 1071.

Karolus e contra nititur improbare personas, dicens, quod ejus * infamiæ nota essent respersi, quod nec se, nec quemquam alium possent canonice accusare. Adjungit quoque se omnia objecta synodali judicio purgaturum: & in omnibus, quibus eum impetebant, se esse innoxium. Longa igitur altercatione hinc inde disceptatum est, & multis tota die in adversum nitentibus, usque in profundam noctem concilium pertractum est. Dum inter multos ambigitur de numero accusatorum & testium, dum longa deliberatione quæritur judicium, utrum isti liceat se excusare adversus accusationem istorum, dum res inter fratres diutissime differitur: concilium propter intempestam noctem adhuc sine operæ pretio dirimitur * Addit accusatores

Quid autem ipse Carolus secum illa nocte egerit, quibus retractationum verberibus ream conscientiam flagellaverit, sequens utique dies declaravit. Nam ut ex ipso effectu gestæ rei probari potest, vere credimus, quod Deus conscientiæ judex & testis in corde suo federit pro tribunali, & cum eo exercuerit censuram judicii sui: * ubi peccati conscientia cogitationum, accusantium non excusantium testimonio, ne veritati & æquitati resisteret, damnata est & constricta. * nisi

In crastinum namque quando sperabamus, CONCILII DIES IV. qui juxta promissum suum objecta purgaret, & consecratione dignum, innocentiam suam monstrando, se probaret: ille jam mente confusus, non ultra ferens aspectum concilii; & interius judicatus, non extra sustinens pondus imminentis judicii: ultroneus ipse in se sententiam tulit, & annulum & ferulam pastoralem, ei, a quo injuste acceperat, resignans, sacerdotum spem, & metum quem pro eo habebant, labore longioris quæstionis absolvit, culpam suam uno tegens pallio excusationis, quod juxta decretalia Cælestini papæ, episcopus dari nollet invitis.

Videntes autem sanctissimi sacerdotes magnalia, quæ fecit Dominus, & fideli admiratione retractantes, quam incomprehensibilia sint judicia ejus, & investigabiles viæ ejus: corde & ore, & omnimoda devotione benedicunt Deo altissimo, qui longos eorum labores tam inopino terminavit compendio: orantes & deprecantes, ut de regno suo eliminet omnem apostasiam, & omnia scandala, nec ultra satanam ejusdem apostolos in sua sancta regnare sinat ecclesia; sed in omnibus consiliis & operibus eorum, dignetur servos suos consolari, & clementer implere, quod ecclesiæ suæ se promisit affuturum *omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*. Matth. 28.

Communi autem decreto præcipiunt, quæ * hac synodo gesta sunt, ecclesiastici inseri gestis, & in archivis sanctæ Moguntinæ ecclesiæ servari ad perpetuam memoriam & eruditionem venturæ posteritatis: ut hoc majorum exemplo minores instructi, * In hac

(a) *Addit Udal.* judicio, aut ut melius de eo consuleretur dilatum est sapienti consilio

ANNO CHRISTI 1071.

ſtructi, non timeant reſiſtere, ſi in hujuſmodi negotio ſe viderint prægravari certiſſime ſcientes, nullo modo gratiam Spiritus ſancti fidelibus defuturam, ſi in ſanctitate & juſtitia reſtiterint injuſtitiæ uſque ad perſeverantiæ coronam.

Decernunt præterea ex antiqua patrum traditione & authentica priſcorum conciliorum rectitudine, ut hæc omnia Romano pontifici ſeriatim litteris inſerta nuncientur: ut cujus mandato & hortatu cœpta & perfecta ſunt, ejus apoſtolica auctoritate roborata firmentur; & omnipotenti Deo, qui omnium bonorum auctor eſt, Romæ & Moguntiæ, & ubicumque terrarum hæc lecta vel audita fuerint, debitæ gratiarum actiones fideli devotione ſolvantur.

Acta ſunt autem hæc apud Moguntiam metropolim Orientalis Franciæ, anno ab incarnatione Domini MLXXI. Indictione VIII. * XVIII. * Septemb. Regnante ſereniſſimo Henrico rege hujus nominis IV. anno regni ejus XIII. * Ordinationis vero ejuſdem XVII. * Apud Moguntiam vero præſulante reverendiſſimo primate Sifrido, anno ordinationis ejus XII. Super omnia autem regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto, cui non accedit cras futurum nec recedit heri præteritum, ſed permanet ſempiternum hodie, & in ſæcula ſæculorum. Amen.

ANNO CHRISTI 1071.

* cor. VIIII. Addit Kal.
* cor. XVI.
* cor. XVIII.

AD CONCILIUM MOGUNTINUM.

In cauſa Caroli Conſtantienſis electi a Sigefrido Moguntino epiſcopo.

Anno 1071. *habitum*

ADDITIO

Ex Manſi Suppl. pag. 1274.

Hiſtoriam cum actis concilii hujus præbet Labbeus, quare hic paucis expediam. Carolum Magdeburgenſem canonicum Henricus IV. rex renunciaverat Conſtantienſem epiſcopum. Hunc ne recipere obſtabat Conſtantienſis eccleſia, reum illum & ſimoniæ, & furti agens. Ea cauſa Pontificis juſſu diſcuſſa eſt in Moguntina ſynodo, cujus ad Alexandrum II. ſynodica, quæ in actis concilii Labbeanis non legitur, & extat in codice Udalrici Bambergenſis vulgato ab Eccardo inter Hiſtoricos med. ævi tom. II. n. CXXIV. ex illo huc trasfertur.

Reverendiſſimo patri, & ſanctiſſimo primæ ſedis antiſtiti A. S. Moguntinæ ſpeculator eccleſiæ cum fratribus, & coepiſcopis ſuis debitam ut ſummo ſacerdoti ſubjectionem.

Gratias agimus Deo, omnipotenti Domino, qui ad ſalutem animarum elegit ſacerdotium veſtrum, & in cathedra Petri vobis tradidit claves regni cœlorum, quique ſuper hanc petram ita ædificavit eccleſiam ſuam, ut portæ inferi non prævaleant adverſus eam. Ad hoc namque opus vere vos ea inſtituit, & confirmat fides, quam beatum Petrum caro, & ſanguis non docuit, ſed Deus pater de unigenito ſuo per Spiritum Sanctum ei revelavit; quæ utique fides ſicut Dominus Chriſtus pro eo rogavit, nunquam deficiet; ſed per beatas ſucceſſiones apoſtolicorum præſulum, ad confirmandos fratres uſque in finem perficiet. Hujus itaque fidei ſoliditate fundatus beatus Petrus Simonem donum Spiritus Sancti per impoſitionem manus pretio affectantem, & cathedram eccleſiæ venalitatis quæſtibus obnoxiam facientem, a ſorte apoſtolicæ benedictionis excluſit, & perpetuæ maledictionis inexpiabili pœna damnavit. Ex illo uſque in hodiernum diem, ſicut tunc apoſtolica Petri fides, ita demum ejus apoſtolica ſedes diabolum, ejuſque antichriſtos ejuſdem fidei firmitate perdomuit, omnes inferi portas, hæreſiarcas ſcilicet cum dogmatibus, & ſequentibus ſuis, non quidem obſtruxit, ſed penitus deſtruxit. Inde eſt, quod cum nos multis jam diebus expetiſſet Sathanas, ut cribraret nos ſicut triticum, & nos ad veſtrum, cui Chriſtus claves Cæli, & vicem Petri in manus dedit, confugeremus patrocinium, ita ſumus veſtra auctoritate confirmati, ut apoſtolum Sathanæ, qui nos impugnabat, expugnaremus gladio verbi Dei, & cum peſtiferi Simonis virulenta factio in Conſtantienſem eccleſiam malam extendiſſet radicem, nos ei ad ſuccidendum adhiberemus juſtitiæ falcem. Nam cum regia nos poteſtas urgeret, quemdam de execrabili perditiſſimi Simonis ſchola eidem eccleſiæ ordinare epiſcopum; nos vero diceremus, quia ſacris canonibus omnibus modis cautum eſſet, hoc in noſtrum nos facere non poſſe præjudicium; quumque rex jugiter nos inſtaret, ſuper hac re conſentire ad nutum præcepti ſui; & nos objiceremus ei, hoc apoſtolica auctoritate prohiberi, tandem huic ſchiſmati ſopiendo, ſanctitas veſtra ſalubre dedit conſilium, præcipiens ſuper hac re concilium celebrari, in quo idem appoſitus, aut innocens purgaretur, aut reus objectorum rejiceretur. Quantis autem laboribus, quibuſve difficultatibus ad ejuſdem concilii celebrationem perventum ſit, quibus vero modis, & quibus multiplicibus argumentis regia poteſtas præfinitum concilii tempus anticipando, ad voluntatem ſuam inflectere, aut omnino illud anticipare voluerit, non eſt modo referendum ſingula, quia non veſtrum fatigare debeo animum divinioribus intentum, & regali excellentiæ ducimus aſſurgendum. Vicit tamen Chriſtus in Petro, & Petrus in nobis, & vos in nobis, & collectum eſt concilium eo, quo fuerat tempore præfinitum, in quo apoſtolica ſunt functi legatione reverendiſſimi Sacerdotes Domini Gebehardus archiepiſcopus Juvavenſis, & Uto archiepiſcopus Trevirenſis; aderant & coepiſcopi, & cooperatores noſtri, nec non & inferiorum ordinum quamplures magnæ auctoritatis, & ſapientiæ viri, omneſque in uno collecti unanimiter poſtulabamus Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, ut quia in nomine ejus fueramus congregati, ſe nobis ſecundum promiſſionem dignaretur exhibere medium. Prima vero & ſecunda concilii die de his, quæ unicuique fratri in ſua diœceſi obvenerant, actum & determinatum eſt; inde autem, quod maxime in cauſa erat, dilationibus petentibus, & agentibus internunciis, aliis quidem, ut ad regiam voluntatem a propoſiti rigore nos inflecteremus, aliis vero inſtantibus, ut deſignatus ille propter pondus judicii & magnitudinem periculi male affectatum ſponte dimitteret honorem. Tertia vero die omnes, quotquot aderamus

ANNO CHRISTI 1071

mus episcopi, invocati in auxilium divinitate adjuvimus * Principem nostrum, viva voce admonentes eum de salute animæ suæ, quodque divinam voluntatem semper suæ debeat voluntati anteponere, neque regnum ejus ullo modo posse firmari, nisi justitia, & observatione mandatorum Dei. Deus autem, in cujus manu sunt corda regum & omnium jura regnorum, ita principis animum mitigavit, ut ad exhortationem sacerdotum nihil responderet asperum, nihil christianæ disciplinæ adversum. Dixit tamen, se id, quod fecerat, si posset, juste velle defendere; quod si minus procederet, nihil se divinæ auctoritati contraire. Ita verbis Sacerdotum delinitus, nobiscum concilium intravit, & ille, de quo quæstio erat, ad audientiam venit. Vocati autem intraverunt, & filii Constantiensis ecclesiæ libellos accusationis porrigentes, & se canonice probaturos ea, quibus personam insimulabant protestantes. Multis autem accusationibus ultro citroque decisis, quia multis in adversum nitentibus res in profundam noctem protracta est, concilium hujus diei infecto adhuc negotio, necessario direptum est. In crastinum autem designatus ille Deo, ut credimus, ejus conscientiam coarctante, non ultra expectans audientiam concilii, nec sustinens pondus imminentis judicii, ipse in se sententiam tulit, & annulum, & serulam (*ferulam*) pastoralem ei, a quo acceperat, reddens, nos longa quæstione, & fatigatione absolvit, hoc tantum prætendens excusationis, quod juxta Cœlestini Papæ decretalia, dari nollet invitis

* *f. adiuvimus.*

A Super his ergo, & super omnibus beneficiis animæ suæ gratias primum agimus patri animarum, qui nos humiles servos suos interpretatione clementer exaudivit, deinde apostolicæ sedi ejusque reverentissimo præsuli, a qua petra profluxit hæc tota perseverantiæ nostræ, fortitudo, orantes, & postulantes Deum Dominum nostrum, ut interventu S. Petri hujus sanctissimæ sedis apicem stabili fide, pace, & in confessione sui nominis ita solidare, & confirmare dignetur, quatenus universalis ecclesiæ plenitudo, quæ est corpus Christi, huju capitis sanitate perpetuo proficiat, & glorietur. Ratum autem duximus hujus concilii ordinem, & exitum vestræ significare sanctitati, ut cujus auctoritate cœptum, & confe-
B ctum est, ejus & assensu mereatur roborari. Rogamus etiam sanctissimam paternitatem vestram, ut sic in hoc, ita & in cæteris ecclesiæ negotiis, nobis dexteram porrigatis, scilicet contra rebelles Thuringos, contra quosdam præpotentes, & nobiles, adversus quos propter sanguinitatis conjugia multum laboramus. Decreverunt & multa, quæ sicut specialis filius, & ex antiqua traditione Apostolicæ Sedis legatus, vestra debeo auctoritate, & præcepto terminare, ut dum in omnibus vobis obediens fuero, vestræ sanctitati, sicut membrum capiti, valeam cohærere. Sanctissimum apostolatum, Domine pater, longævum, & incolumem Samarites ille custodiat, qui in custodiendo suum Israel non dormit, neque
C dormitat.

☞ CONCILIUM SENONENSE

In quo confirmatur donatio ecclesiæ S. Andreæ facta Hugoni Trecensi episcopo Ascetis Cellensibus

Anno 1071. *habitum.*

Ibid. p. 1375.

Ex chartario Cellensi dedit Martene Tet. mon. Tom. VII. pag. 63.

IN nomine Sanctæ & individuæ Trinitatis. Ego Philippus gratia Dei Francorum rex. Cum in exhibitione temporalium rerum, quas humana religio divino cultui famulando locis sanctorum, & congregationibus fidelium devotione animi largitur, tam præsentis, quam perpetuæ vitæ, ut jam pridem multis expertum est judiciis, solatium acquiratur; saluberrimus valde & omnibus imitabilis hic fructus primitivæ virtutis, videlicet caritatis, per quem & mundi prosperatur tranquillitas, & felici remuneratione æterna succedit felicitas. Noverit ergo & præsens status, & posteritas sanctæ matris ecclesiæ filiorum, nostrorum quoque primatum, & omnium sub nostro regimine degentium, quod quidam abbas Bernardus nomine, nostræ serenitatis adierit præsentiam, ro-
E gans, & obnixe postulans, donum, quod Hugo Tricassimæ ellesiæ pontifex pro salute animæ suæ monasterio B. Petri Cellensis cognominato, cui ipse prædictus abbas tunc temporis præerat, æternaliter tribuerat, scilicet ecclesiam S. Andreæ
D apostoli non longe ab eodem monasterio, cui conlata est, sitam, laudassem, & concessissem: cujus petitionibus consilio Richerii Senonesis ecclesiæ metropolitani, cæterorumque præsulum, atque fidelium nostrorum, quorum nomina subscripta esse videntur, benigne annuimus, & hoc privilegium sigilli nostri impressione adsignari præcipimus. Actum publice in Senonico palatio anno incarnati Verbi MLXXI. VII. calendas Maij, indictione IX. regnante Philippo rege anno XII.

Sigillum Philippi regis
S. Richerii archiepiscopi
S. Hugonis Trecensis episcopi
S. Gualteri Meldensis episcopi
S. Gauffredi Parisiensis episcopi
S. Arraldi Carnotensis episcopi
S. Rainerii Aurelianensis episcopi
S. Gauffridi Autissiodorensis episcopi
S. Hugonis Lingonensis episcopi
Ego Petrus cancellarius scripsi, & subscripsi.

ANNO CHRISTI 1071.

☞ CONCILIUM GERMANICUM INCERTI LOCI

In causa Schismatis Ecclesiæ Romanæ

Anno 1071. *habitum*

ANno 1070. Godefrido Barbato, Beatricis Comitissæ marito vita functo, Cadaloi Antipapæ res afflictæ respirare visæ sunt. Nam & valido strenui viri præsidio destituebatur Alexander Papa, & Cadaloo aula Germanica favebat. Quare ad solicitanda pro eodem Cadaloo auxilia eo missus est Benzo Albensis Episcopus, ex qua ejus legatione illa consequuta sunt, quæ supra in Dissertatione de Conciliis in causa hujus schismatis latius deduxi. Ea occasione habitum est in Germania in loco ignoto Concilium, in quo de causa utriusque æmuli cognoscendum fuerat. Concilium istud plane diversum ab Osborience, & tempore longe posterius in eadem dissertatione demonstravi. Quid in eo actum sit, narrat Benzo, quamvis narrationem suam schismatis veneno largius inspergit. En ejus verba: „ Convocatis undique Episc. disponit (Anno Colonien- „ sis) celebrare sub specie synodi conventiculum, „ quasi suæ voluntatis indiculum. Interfuerunt „ autem quidam de partibus Liguriæ, appellati „ tanquam ex jussione curiæ. Cunctis vero resi- „ dentibus hoc habuit Annas (*ita S. Annonem* „ *per contemptum vocat*) suæ loquutionis initium: „ *Videtis, Fratres carissimi, quia Sancta Romana* „ *Ecclesia grave patitur præjudicium. Propter duo-* „ *rum enim altercationem, ducuntur filii ejus ad* „ *occisionem. Si matri modo non succurrimus, ea* „ *pereunte pariter peribimus. Succurrendum est er-* „ *go, ne simus consentientes neci ejus. Nam sicut* „ *scriptura dicit, Qui succurrere perituro potest,* „ *nec succurrit, occidit. Discernat quoque inter* „ *utrumque verbum Dei gladius, cui debemus con-* „ *sentire, quamvis sit noster adversarius. Si enim* „ *de cordis vestri medicinali pixide adhibetis huic* „ *insaniæ canonicum capipurgium, confestim extin-* „ *guetur hujus furoris improbabile jurgium.* Ad hæc „ Italici Episcopi responderunt: *Non est æquum,* „ *super hac re definitivam sententiam dare sine Am-* „ *brosio & Apollinare* (*a*). Et ille: *Aliqua reser-* „ *vemus & aliqua dicamus, ne incassum veniisse vi-* „ *deamur. Nostri vero conventus sententia erit su-* „ *spensiva, in altera synodo definitiva.* Cæteri autem dixerunt: *Non improbamus quod dicitis; in-* „ *duciæ quidem sunt dandæ canonicis judiciis.* Annas dixit: *Audite quæso cum diligentia & memo-* „ *riæ commendate, cujus ponderis sit mea senten-* „ *tia. Si ita intravit, sicut ego intravi, dico* „ *Alexandrum sedere usque ad proximam Synodum,* „ Episcopus autem Constantiæ Romaldus constanter dixit: *Regula canonica non prohibet ve-* „ *strum introitum, quia legalis est vestra ordinatio,* „ *atque orthodoxa consecratio. Denique pro moniali* „ *adulterio eunuchizatus Arnadellus,* (*b*) *eodemque* „ *vitio inquinatus sarabaita Prandellus,* (*c*) *hunc* „ *elegerunt; Normanni quoque accepta pecunia hunc* „ *intbronizaverunt. Romani autem nolentes hunc re-* „ *cipere, voluerunt ei resistere, ideoque introitus* „ *ejus non fuit sine sanguine. Non ergo intravit* „ *iste, sicut vos intrastis. At ille quod dixi, dixi.* „ *Si ita intravit, sicut ego intravi, dico Alexan-* „ *drum sedere usque ad proximam synodum.* Hæc „ autem omnia per nepotem suum, qui episcopatur Halberstet, (*d*) notificavit Annos Romæ „ ad Caiphan & Dohec (*e*). Tunc sumserunt „ cornua isti duo magi, Zarothin & Aphaxat, „ tamquam contra David Philistæus Goliath. „ Nos vero ad salutem nostram putantes hæc fieri, eramus quiescentes, quasi sub umbra juniperi

CONCILIUM ANGLICANUM,

In causa primatus Cantuariensis super Eboracensem celebratum, anno domini MLXXII. tempore Alexandri papæ II.

Ex libro I. *Wilielmi Malmesburiensis, de gestis pontificum Anglorum: & ex alia editione horum actorum, quæ extat in vita Lanfranci cap.* XI.

ANNO CHRISTI 1072.

ANno ab incarnatione domini nostri Jesu Christi millesimo septuagesimo secundo, regni vero Wilielmi glorioси regis Anglorum & ducis Northmannorum sexto, pontificatus autem domini Alexandri papæ undecimo. Ex præcepto ejusdem Alexandri papæ, annuente eodem rege, in præsentia ipsius, & episcoporum atque abbatum, ventilata est causa de primatu, quem Lanfrancus Dorobernensis archiepiscopus super Eboracensem ecclesiam jure suæ ecclesiæ proclamabat: & de ordinationibus quorumdam episcoporum, de quibus, ad quem specialiter pertinerent, certum minime constabat. Et tandem aliquando diversis diversarum causarum auctoritatibus probatum atque ostensum est, quod Eboracensis ecclesia Cantuariensi ecclesiæ debeat subjacere, ejusque archiepiscopi, ut primatis totius Britanniæ dispositionibus, in iis quæ ad Christianam religionem pertinent, in omnibus obedire. Subjectionem vero Dunelmensis hoc est Lindisfarnensis episcopi, & omnium

ANNO CHRISTI 1072.

(a) Idest sine Mediolanens. & Raven. episcopis capitibus factionis sibi averse loquitur lib. VII. cap. II. papa VII. fuit (b) Designat forte Umberum de quo, tanquam uno ex (c) Ita traducit Hildeprandum, qui dein Gregorius (d) Burchardus (e) Designat forte Northman. principes.

ANNO CHRISTI 1072.

omnium regionum a terminis Licefeldenſis epiſcopii, & Humbriæ magni fluvii, uſque ad extremos fines Scotiæ, & quidquid ex hac parte prædicti fluminis ad parochiam Eboracenſis eccleſiæ jure competit, Cantuarienſis metropolitanus Eboracenſi archiepiſcopo, ejuſque ſucceſſoribus in perpetuum obtinere conceſſit. Ita ut ſi Cantuarienſis archiepiſcopus concilium cogere voluerit, ubicumque ei viſum fuerit, Eboracenſis archiepiſcopus ſui præſentiam cum omnibus ſibi ſubjectis epiſcopis ad nutum ejus exhibeat, & ejus canonicis diſpoſitionibus obediens exiſtat.

Quod autem Eboracenſis archiepiſcopus profeſſionem archiepiſcopo Cantuarienſi facere etiam cum ſacramento debeat, Lanfrancus Dorobernenſis archiepiſcopus ex antiqua anteceſſorum conſuetudine oſtendit: ſed ob amorem regis, Thomæ archiepiſcopo Eboracenſi ſacramentum relaxavit, ſcriptamque tantum profeſſionem recepit, non præjudicans ſucceſſoribus ſuis, qui ſacramentum cum profeſſione a ſucceſſoribus Thomæ exigere voluerint. Si archiepiſcopus Cantuarienſis vitam finierit, Eboracenſis archiepiſcopus Doroberniam veniet, & eum qui electus fuerit, cum cæteris præfatæ eccleſiæ epiſcopis, ut primatem proprium jure conſecrabit. Quod ſi archiepiſcopus Eboracenſis obierit, is qui ei ſucceſſurus eligitur, accepto a rege archiepiſcopatus dono, Cantuariam, vel ubi Cantuarienſi archiepiſcopo viſum fuerit, accedet, & ab ipſo ordinationem canonico more ſuſcipiet.

Huic conſtitutioni conſenſerunt præfatus rex & archiepiſcopi. Ventilata eſt autem hæc cauſa, prius apud Wentanam civitatem in paſchali ſolemnitate, in capella regia, quæ ſita eſt in caſtello: poſtea in villa regia, quæ vocatur Windleſor, ubi & finem accepit in præſentia regis, epiſcoporum, abbatum diverſorum ordinum, qui congregati erant apud curiam, in feſtivitate pentecoſtes. † Signum Wilielmi regis. † Signum Mathildis reginæ.

Ego Hubertus S. Romanæ eccleſiæ lector, & domini Alexandri papæ legatus, ſubſcripſi.

Ego Lanfrancus Dorobernenſis archiepiſcopus, ſubſcripſi. (a).

Ego Wilielmus Londonienſis epiſcopus conſenſi.

Ego Hermannus Sarisburnenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Ego Wulſtanus Wigornenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Ego Walterus Herefordenſis epiſcopus conſenſi.

Ego Giſo Wellenſis epiſcopus conſenſi.

Ego Remigius Dorcacenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Ego Walchelinus Wentanus epiſcopus ſubſcripſi.

Ego Herfaſtus Helmeanenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Ego Stigandus Ciceſtrenſis epiſcopus conſenſi.

Ego Siwardus Horoſenſis epiſcopus conſenſi.

Ego Osbernus Exonienſis epiſcopus conſenſi.

Ego Odo Bajocenſis epiſcopus & comes Cantiæ conſenſi.

Ego Goſfridus Conſtantienſis epiſcopus, & unus de primatibus Anglorum, conſenſi.

Ego Scollandus abbas cœnobii ſancti Auguſtini conſenſi.

Ego Elfwinus abbas cœnobii, quod Rameſei dicitur conſenſi.

ANNO CHRISTI 1072.

Ego Elnodus Gleſtonienſis abbas conſenſi.

Ego Thurſtanus abbas cœnobii, quod Certeſei dicitur, conſenſi.

Ego Elwinus abbas cœnobii Heveſandi conſenſi.

Ego Fredericus abbas cœnobii ſancti Albani conſenſi.

Ego Goisfridus abbas cœnobii ſancti Petri, quod non longe a Londonia ſitum eſt, conſenſi.

Ego Baldwinus abbas cœnobii ſancti Eadmundi conſenſi.

Ego Toroldus abbas de Burgo conſenſi.

Ego Adelelmus abbas Abbendonæ conſenſi.

Ego Rualodus abbas Novi Monaſterii Wentoniæ, conſenſi.

Porro idem decretum habetur deſcriptum inter ejuſdem Lanfranci epiſtolas, ubi in fine ipſius hæc addita leguntur: Huic conſtitutioni conſenſerunt præfatus rex, & archiepiſcopus Lanfrancus Cantuarienſis, Thomas Eboracenſis, Hubertus ſanctæ Romanæ eccleſiæ * ſubdiaconus, & cæteri qui interfuerunt epiſcopi & abbates. Cauſa definita, Thomas Eboracenſis archiepiſcopus profeſſionem hanc quæ ſequitur emiſit.

Supra ſa-cras.

„ Decet Chriſtianum quemque Chriſtianis legibus ſubjacere, nec his quæ a patribus ſaluberiter inſtituta ſunt quibuslibet rationibus contraire. Hinc namque iræ, diſſenſiones, invidiæ, contentiones, cæteraque procedunt, quamatores ſuos in pœnas æternas demergunt & quanto quis altioris eſt ordinis, tanto impenſius divinis debet obtemperare præceptis. Propterea ego Thomas ordinatus jam Eboracenſis eccleſiæ metropolitanus antiſtes, auditis cognitiſque rationibus, abſolutam tibi, Lanfrance Dorobernenſis archiepiſcope, tuiſque ſucceſſoribus, de canonica obedientia profeſſionem facio: & quidquid a te, vel ab eis juſte ac canonice injunctum mihi fuerit, ſervaturum me eſſe promitto. De hac autem re dum adhuc ordinandus eſſem, dubius fui, ideoque tibi ſine conditione, ſucceſſoribuſque tuis conditionaliter obtemperandum me eſſe promiſi. *Hucuſque profeſſio Thomæ Eboracenſis.*

Quid præterea in hoc concilio contigerit (1) *de ſancto Wulſtano Wigornienſi epiſcopo ſanctitate vitæ celebri, ſed qui morum ſimplicitate, & litterarum imperitia viſus ſit ſuo metropolitano ad regimen epiſcopatus haud ſatis idoneus, cauſam dicere juſſo, idem auctor ſic narrat:* Hic ſancta ſimplicitas beati Wulſtani Wigornienſis epiſcopi, immo magnanima in Deo confidentia laudanda, & plauſu excipienda eſt. Cum enim & de hac re, & de parva ſcientia, litterarum pulſatus foras exiſſet, ut ſtrictiori conſilio reſponſum comeret ſuum, a tumultibus remoto animo: Crede mihi, inquit, nondum cantavimus horam ſextam. Cantemus ergo. Tunc quoque ſociis referentibus, ut prius propter quod venerant expedirent, quod ſatis ſuperque ſufficeret cantibus tempus, regem & proceres, ſi hæc audirent, riſui ſe haberi opinaturos. Prius, crede mihi, inquit, faciamus Dei ſervitium, & poſt agitabimus hominum litigium. Hora igitur cantata, nulla excogitata falſi tergiverſatione, nullo com-

(a) Apud VVilkins hic medius interjacet: *Thomas Eboracenſis arch. ſubſcripſi.*

(1) Hæc non ad Concilium Anglicanum hoc anno habitum, ſed ad illud, quod ann. 1070. coram Sedis Apoſtolicæ Legatis coactum fuit, referenda, ut indicant Simeon Dunelmenſis ac Hovedenus par. 1. pag. 453. & diſerte narrat Ailredus Abbas lib. 2. de Vita S. Eduardi Confeſſoris pag. 405. juxta editionem Seldeni. *Pagius ad Annum* 1072. *num.* 3.

ANNO CHRISTI 1071.

commentato viri ſplendore, confeſtim aulam concilii ingredi pergebat. Suis eum retinere tentantibus perſuaderi non potuit: quin potius timentibus cauſæ. Pro certo noveritis, ait, me hic viſibiliter videre beatos archiepiſcopos Dunſtanum Cantuarienſem, & Oſwaldum Eboracenſem, qui hodie ſuis precibus me tuentes, falſiloquorum acumen hebetabunt. Ita data benedictione monacho minimæ facundiæ viro, ſed Northmannicæ linguæ ſciolo, rem perorans obtinuit, ut qui ſuæ diœceſis ante indignus putabatur regimine, ab archiepiſcopo Eboracenſi ſuppliciter rogaretur, ut ſuas dignaretur luſtrare partes, quo ipſe pro timore hoſtium vel ſermonis ignorantia cavebat accedere. *Hæc ibi.*

Peracta ſynodo, Lanfrancus archiepiſcopus Cantuarienſis de his in ſynodo geſtis in cauſa Thomæ Eboracenſis archiepiſcopi certiorem fecit Alexandrum Romanum pontificem, his datis ad eum litteris.

LANFRANCI AD ALEXANDRUM II. EPISTOLA.

Domino totius Chriſtianæ religionis ſummo ſpeculatori Alexandro papæ Lanfrancus, ſanctæ Dorobernenſis eccleſiæ antiſtes, debitam cum omni ſervitute obedientiam.

MEminiſſe debet humiliter excellens excellenterque humilis beatitudo veſtra, quia quo tempore apud vos fuimus, Eboracenſis eccleſiæ antiſtes adverſum me palam murmuravit, clam detraxit, in præſentia celſitudinis veſtræ calumniam ſuſcitavit, dicens me injuſte velle agere: eo quod * *al.* noſtræ ſuper ſe, ſuamque eccleſiam jure * veſtræ eccleſiæ primatum niterer obtinere. De quorumdam quoque ſubjectione epiſcoporum, quos eccleſiæ ſuæ conatus eſt aggregare, antiquam ſua querela non eſt veritus conſuetudinem temerare. Quibus de rebus vos, ſicut ſanctum prudentemque paſtorem decuit & oportuit, per ſcriptum ſententiam promulgaſtis: quatenus conventus Anglicæ terræ epiſcoporum, abbatum, cæterarumque religioſi ordinis perſonarum, utriuſque partis rationes audiret, diſcuteret, definiret. Factumque eſt ita. Convenerunt enim ad regalem curiam apud Wentanam civitatem in paſchali ſolemnitate, epiſcopi, abbates, cæterique ex ſacro ac laicali ordine: quos fide, actione, morumque probitate, par fuerat conveniſſe. In primis * adunati ſunt a nobis * *al.* adjurati. ex veſtra auctoritate per ſanctam obedientiam.

Deinde regia poteſtas per ſemetipſam conteſtata eſt eos per fidem, & ſacramentum, quibus ſibi colligati erant, quatenus hanc cauſam intentiſſime audirent, auditam ad certum rectumque finem ſine partium favore perducerent. Utrumque omnes concorditer ſuſceperunt: ſeſeque ita facturos ſub præfata obligatione ſpoponderunt. Allata eſt igitur eccleſiaſtica gentis Anglorum hiſtoria, quam Eboracenſis eccleſiæ presbyter & Anglorum doctor Beda compoſuit. Lectæ ſententiæ, quibus pace omnium demonſtratum eſt, a tempore beati Auguſtini, primi Dorobernenſis epiſcopi, uſque ad ipſius Bedæ ultimam ſenectutem, quod fere centum & quadraginta annorum ſpatio terminatur, anteceſſores meos ſuper Eboracenſem eccleſiam, totamque inſulam, quam Britanniam vocant, necnon & Hiberniam, primatum geſſiſſe, curam paſtoralem omnibus impendiſſe, in ipſa Eboracenſi urbe perſæpe, lociſque finitimis, ubi eis vilum fuit, epiſcopales ordinationes atque concilia celebraſſe, Eboracenſes antiſtites ad ipſa concilia vocaſſe, &, cum res popoſciſſet, de ſuis eos actibus rationem reddere compuliſſe. Epiſcopos quoque quorum ſubjectionem in quæſtionem adduxerat, infra illud centum & quadraginta annorum ſpatium, per Dorobernenſes archiepiſcopos fuiſſe ſacratos, & ad concilia vocatos. Quoſdam quoque, exigentibus culpis, ab eis cum Romanæ ſedis auctoritate depoſitos. Multaque in hunc modum, quæ epiſtolaris modeſtia per ſingula explicare non poteſt. Diverſa ad legendum porrecta concilia, quæ diverſis temporibus diverſis de cauſis a meis ſunt anteceſſoribus celebrata. Quæ tametſi non eandem ſuæ inſtitutionis habuere materiam, eandem tamen de primatu & ſubjectionibus epiſcoporum tenuere ſententiam. Recitatæ eorumdem, de quibus quæſtio verſabatur, epiſcoporum ante prædeceſſores meos factæ electiones, & per eos ordinationes, quæ Dorobernenſi eccleſiæ de ſua obedientia ſcriptas reliquerunt profeſſiones. Urbs namque, quæ nunc Cantuerbia nominatur, antiquis temporibus ab ipſius terræ incolis Dorobernia vocabatur.

Acceſſerunt omnium teſtimonia, qui omnia, quæ ſcripta ſonuerunt, ſe ſuis quiſque temporibus vidiſſe & audiſſe conſtantiſſime affirmaverunt. Nec defuerunt geſta, quibus reſeratum eſt, cum Anglia per plures regulos eſſet diviſa, Nordanhumbrorum regem, ubi ſua * eſt civitas Eboraca, accepto pretio cuidam ſimoniaco epiſcopatum vendidiſſe: pro qua culpa a Dorobernenſi archiepiſcopo ad concilium vocatum fuiſſe, nolentemque venire pro ſua inobedientia excommunicationis ſententiam pertuliſſe. Cujus communionis atque conſortii omnis illarum partium eccleſia tamdiu abſtinuit, quoadusque concilio ſe ipſum exhibuit, culpam dixit, quod male geſtum eſt correxit, de reliquo emendaturum ſe fore ſpopondit. Quæ res non mediocre tulit indicium, anteceſſores meos ſuper ipſam terram illamque eccleſiam habuiſſe primatum. * *al.* ſita

Ultimum quaſi robur, totiuſque cauſæ firmamentum, prolata ſunt anteceſſorum veſtrorum Gregorii, Bonifacii, Honorii, Vitaliani, Sergii, item Gregorii, item ultimi Leonis privilegia atque ſcripta, quæ Dorobernenſis eccleſiæ præſulibus, Anglorum regibus, aliis atque aliis temporibus, variis de cauſis ſunt data, aut tranſmiſſa. Reliqua enim reliquorum, tam authentica, quam eorum exemplaria, in ea combuſtione, atque abolitione, quam eccleſia noſtra ante quadriennium perpeſſa eſt, penitus ſunt abſumpta. His atque aliis, quæ particulatim breviterque explicari non poſſunt, ex parte noſtræ eccleſiæ: (*a*) in cauſa primatis, contra tantarum auctoritatum evidentiam pauciſſimas contradictiones oppoſuit; epiſtolam illam præcipue ferens in medium, qua beatus Gregorius Londonienſem atque Eboracenſem eccleſiam pares eſſe, nec alteram alteri ſubjacere, inſtituit. Quam ſcripturam cum in rem nihil facere concordi ſententia cuncti protinus definiſſent, pro eo quod nec ego Londonienſis epiſcopus eſſem, nec de Londonienſi eccleſia eſſet quæſtio inſtituta: vertit ſe ad alia egena & infirma argumenta, quæ poſt paucam moram, Chriſto revelante, paucis ſunt objectionibus abolita. Quem cum rex dulci paternaque reprehenſione argueret, quod contra tantam argu-

(*a*) *In cauſa peroratis contra &c.* Ita Cod. Angl. VVilk.

argumentorum copiam tam inopes rationum venire præsumpsisset: respondit se antea ignorasse Dorobernensem ecclesiam tot tantisque auctoritatibus tamque perspicuis rationibus esse munitam. Versus itaque ad preces est. Rogavit enim regem, ut me rogaret, quatenus omnem mentis rancorem adversus eum pro hac causa conceptum omitterem, pacem diligerem, concordiam facerem; aliqua, quæ mei essent juris, studio ei caritatis concederem. Cui petitioni ego libenter & cum gratiarum actione assensum præbui: quia, miserante Deo, non ego, sed ille, priscæ consuetudinis violator causa erat istius scandali.

Facta est igitur communi omnium stipulatione de hac re quædam scriptura, cujus exemplaria per principales Anglorum ecclesias distributa, futuris semper temporibus testimonium ferant, ad quem finem causa ista fuerit perducta. Cujus exemplar vobis quoque, quibus sanctam totius mundi ecclesiam constat esse commissam, transmittendum curavi: ut ex hoc atque aliis, quæ transmissa sunt, perspicue cognoscatis, ex more antecessorum, quid mihi Christique ecclesiæ, quam regendam suscepi, concedere debeatis. (a) Quod peto honeste, & sine dilatione per indultum sedis apostolicæ privilegium fieri: quatenus ex hoc quoque quantum me diligatis evidenter possit ostendi.

De me autem revera æstimate, quod de fideli ac servo beati Petri ac vestro sanctæque ecclesiæ Romanæ. Nunquam enim res quælibet de arca mei pectoris ejicere quavis occasione poterit inauditam illam humanitatem, quam mihi extremo hominum, tantis indigno honoribus, Romæ exhibuistis: quodque duo pallia, unum de altari ex more, alterum quo sanctitas vestra missas celebrare consueverat, ad ostendendam circa me benevolentiam vestram, mihi impendistis. Illud quoque, quod omnibus, quorum mediator extiti, quidquid juste ac salubriter petierunt, me interveniente protinus concessistis. Ut taceam alia plura, quæ in hac parte ab his minime discrepant, quæque mihi memoriam vestri nominis, si quid boni facio, dulciter repræsentant. Epistolam, quam Berengario schismatico, dum adhuc Cadomensi cœnobio præessem, transmisi, paternitati vestræ, sicut præcepistis, transmittere curavi. Omnipotens Dominus vitam vestram, ad honorem sanctæ ecclesiæ vestris dispositionibus divinitus commissæ, in tempore prolixam faciat: quatenus post tempus, quæ sine tempore sunt, prolixa æternitatis spatia vobis concedat.

B. LANFRANCI ARCHIEPISCOPI CANTUARIENSIS

EPISTOLÆ CANONICÆ, COLLECTÆ EX EJUS EPISTOLARUM LIBRO.

Lanfranci ad Alexandrum II. epistolam sequuntur ejusdem epistolæ canonicæ omnes, quæ ex ipsius epistolarum libro decerptæ sunt: quæ quidem commodius collocari non poterant, quam post primatum ipsi assertum in concilio Anglicano.

* I. AD THOMAM EBORACENSEM Archiepiscopum.

De pœnitente triplicis homicidii reo, & commonitoriis ejus episcopi litteris.

Lanfrancus indignus antistes, dilectissimo Eboracensi archiepiscopo Thomæ salutem cum orationibus.

ROBertus Sagiensis episcopus hunc pœnitentem ad me misit, & mandavit quod iste miserrimus tres homines montem sancti Michaelis adeuntes tertio pentecostes die invaserit, & interfecerit. Cui ex more pœnitentia injuncta, commonitorias litteras sibi tradidit: ut si quis episcopus pietate motus misericordiam ei vellet impendere, potestatem haberet, quantum vellet, ipsi ignoscere. Hujus itaque rei testis, eum ad vos mitto: quatenus hoc verum esse sciatis, atque animæ ejus, secundum quod visum vobis fuerit, consulatis.

* II. AD THOMAM EBORACENSEM. Archiepiscopum.

De iis qui uxores fornicationis causa relinquere, & alias ducere volunt, quid sentiendum: & de eo, qui eam, quæ uxor putatur, desponsasse se abnegat.

Dilectissimo fratri & amico, Eboracensis ecclesiæ archiepiscopo Thomæ, frater Lanfrancus perpetuam salutem cum orationibus.

ILlos quidem, qui corporaliter tantum, & propter terrena lucra se amant, intervalla locorum quo prolixiora sunt, eo a mutuo amore impensius separant. Eos vero quos sincera Christianæ religionis charitas jungit, corporalis absentia, seu quælibet localis intercapedo minime disjungit. Studeamus ergo fraterno invicem amore proficere, pro invicem orare, alterius necessitatem propriam deputare: quatenus in conspectu Dei atque hominum evidenter appareat, quod carnalis zelus, quo animæ uruntur, vindicare in nobis nihil prævaleat.

De his autem, qui uxores desponsatas causa fornicationis relinquere, aliasque sibi conjungere volunt, hoc enim vestra prudentia a me requisivit, Dominus Jesus Christus, quid sentiendum sit in evangelio secundum Marcum apertissime dicit: *Quicumque dimiserit uxorem suam, & aliam duxerit, adulterium committit super eam. Et si uxor dimiserit virum suum, & alium duxerit, mœchatur.* Mare. 11. Item secundum Lucam: *Omnis qui dimittit uxorem suam, & ducit alteram, mœchatur.* Luc. 16. Sunt etiam de hac re plurimæ sanctorum patrum auctoritates: sed ubi sol lucet, candelam ad proferendum lumen proferri minime oportet. In his verbis dominicis luce clarius liquet, quia vivente viro, vel uxore, extraneam copulam quærere, nulli eorum licet. Eum vero, qui mulierem, quæ uxor putatur, desponsasse se abnegat; aut evidentibus testimoniis, seu quibuslibet claris indiciis, mentiri eum ostendite, aut in præsentiarum, quoad usque res melius clarescat, causam ejus omittite.

III. A D

(a) Post hæc verba in Cod. Cotton. & epistola clauditur hac tantum perido adjecta: *Omnipotens Deus vitam vestram &c.* ut est in fine epistolæ hic excusæ.

XIII. inter editas.

* III. AD JOANNEM ROTHOMAGENSEM archiepiſcopum.

Occaſione litterarum ejus de nonnullis ritibus diſſerit, ad dedicationem eccleſiarum, & ſubdiaconorum ordinationem ſpectantibus.

Domino merito ſanctitatis inſigniter efferendo Joanni Normannorum archiepiſcopo Lanfrancus indignus vocari epiſcopus, bene cœptis meliora connectere.

GRatias ago colendæ benignitati veſtræ, quia non ſolum præſens præſentem me indeficienti amore propter Deum dilexiſtis: verum etiam abſens pro abſente paternam vos curam gerere ſalubri admonitione evidenter oſtendiſtis. Abſit autem a me, longeque a ſenſibus meis hunc errorem avertat divina clementia, ut moleſtum mihi ſit, ſi quis reſpectu ſalutis meæ, vitæ æternæ contemplatione, de anima mea ſollicitudinem gerat; ſi eâ quæ de actibus meis ſibi diſplicent, pietate motus indicare non differat; ſi aliter me corrigere non poteſt, verbis quoque objurgare præſentem, aut litteris increpare abſentem non negligat: ſed amicus a me potius juſtus exiſtimabitur, qui in miſericordia corripit me, & increpat; hoſtis autem, peccator, qui oleo pravæ adulationis caput meum aut impinguat, aut impinguare laborat.

Quidquid vero ſanctitas veſtra de ſtola ſcripſit, multum mihi placuit, nec unquam diſplicuit. Sed quod ſubjunxit, quia ad dedicandam eccleſiam epiſcopus proceſſurus, ſacris veſtibus, ex inſtitutione epiſcopalis ordinis, debeat eſſe indutus, atque in expoſitione ipſarum ſacrarum veſtium caſulam poſui, valde ſtupui: quia tale aliquid me nunquam vidiſſe, meminiſſe non potui. Diverſos enim diverſarum provinciarum præſules, eccleſias dedicare ſæpe conſpexi, omnibuſque quæ ab eis facta ſunt, quantam potui curam adhibui: qui etſi in nonnullis diſſimilia egerint, omnes tamen cappis induti uſque ad celebrationem miſſæ, debita ſervitia ſine caſula expleverunt. Denique ſanctus Leo Romanæ ſedis ſummus antiſtes, * Romericenſem, me præſente, eccleſiam dedicavit, cunctaque quæ ante miſſam fieri ordo depopoſcerat, ſine caſula conſummavit.

Porro quod in dandis ordinibus, ſoli ſubdiacono dari manipulum perhibuiſti: ubi hoc acceperitis, rogo me veſtris litteris inſtruatis. A quibuſdam enim id fieri audio: ſed utrum id fieri ſacris auctoritatibus præcipiatur, meminiſſe non valeo. Plerique autumant manipulum eſſe commune ornamentum omnium, ſicut & albam, & amictum. Nam & in cœnobiis monachorum, etiam laici cum albis induuntur, & antiqua patrum inſtitutione ſolent ferre manipulum. In noſtris epiſcopalis ordinis codicibus, quos ex diverſis regionibus multos habemus, & de ordinando ſubdiacono, inter cætera ſic ſcriptum habetur: *Poſtea verò accipiat ab archidiacono urceolum, cum aquamanili, ac manutergium.* In quibuſdam ſic: *cum aquamanile*: in aliis ita: *cum aquæmanili*. Urceolus quid ſit, liquido patet: eſt enim vas ſuperius, unde lavandis manibus aqua infunditur. Aquamanile, ſive aquæmanile, Italici unam partem dicunt, vocaturque lingua eorum vas inferius, in quod manibus infuſa aqua delabitur. Quod ſi fortaſſe ſic diſtinguendum putatis, *Urceolum cum aqua*, & poſtea *manile, ac manutergium*, quatenus manile eſſe manipulum intelligatis: cur inter urceolum ac manutergium ponatur manipulus, & cur cætera ornamenta ab epiſcopis dantur, dari ab archidiacono manipulus jubeatur, in quo ſcriptura, ſive ſæculari, ſive divina ſic vocatum manipulum repereritis, poſco ſanctam paternitatem veſtram, ut indicare mihi competenti diligentia ſtudeatis.

In Carthaginenſi concilio quarto omne hujus rei ambiguum excluditur, ubi ſic legitur: *Subdiaconus cum ordinatur, quia manus impoſitionem non accipit, patenam de manu epiſcopi accipiat vacuam, & calicem vacuum: de manu vero archidiaconi, accipiat urceolum cum aqua, & aquamanile, ac manutergium.* Item Iſidorus in epiſtola de ſacris ordinibus. *Ad ſubdiaconum*, inquit, *pertinet, calicem & patenam ad altare Chriſti deferre, & levitis tradere, eiſque miniſtrare: urceolum quoque, & aquamanile, ac manutergium tenere epiſcopo, presbyteris & levitis pro lavandis ante altare manibus aquam præbere.* Omnipotens Dominus vitam veſtram intus exteriuſque tueatur; augeatque in vobis, auctam conſervet dilectionem, qua me quondam diligere ſolebatis: quatenus de me, quantum ad vos hoc quidem pertinet, quæ credenda ſunt, credatis, proculque ab auribus veſtris linguas detrahentium paſtorali ſemper auctoritate repellatis.

* IV. AD HERFRASTUM EPISCOPUM

* XXI. inter editas.

Quo pacto erga eum gerere ſe debeat, quem nullis adhuc ordinibus initiatum, & uxoratum, ad diaconatum promoverat

Lanfrancus gratia Dei, non ſuis meritis archiepiſcopus, confratri, & coepiſcopo Herfraſto ſalutem.

CLericus iſte noviter ad me venit, cauſam ſuæ infelicitatis mihi dixit, dictam teſtimonio veſtrarum litterarum veram eſſe aſſeruit: teſtatus eſt, ſe inordinate ordinatum; videlicet cum nullius eſſet ordinis, a fraternitate veſtra factum eſſe diaconum: interrogatus a me, ſi uxorem haberet, uxorem ſe habere, nec eam ſe velle dimittere reſpondit. Propterea tali pacto conſulendum ei divina fultus auctoritate decerno. Diaconatum ei auferte, ad cæteros minores ordines congruis eum temporibus promovete: diaconatus vero ordinem nunquam recipiat, niſi caſte vivat, niſi de reliquo ſe caſte victurum canonica atteſtatione promittat. Si vero cœlibem vitam egerit, & acturum ſe omni tempore ſpondere voluerit: non quidem eum ad ordinem diaconatus iterum ordinabitis, ſed ipſum officium per textum ſancti evangelii, vel in ſynodo, vel in multorum clericorum conventu, reddetis.

* V. AD HEREBERTUM EPISCOPUM

* XXIII. inter epiſto editas.

Ut Beraldum clericum vexare deſiſtat: & quia ipſius litteras ſperaverat, ex ſacris canonibus diſcat, quæ reverentia metropolitanis debeatur. Effrænem denique monachum, ut a ſuo conſortio penitus eliminet.

Lanfrancus divina miſericordia, non ſuis meritis Dorobernenſis eccleſiæ archiepiſcopus, Hereberto epiſcopo, humiliter ſapere, & ſobrie intelligere.

BErardus abbatis Balduini clericus, & famulus noſtras de negotio ſuo litteras tibi detulit

quas,

quas, ut ipse postea mihi testatus est, procaciter irrisisti: satis vilia, multumque indigna de me, multis audientibus, protulisti, pro me de eadem re nihil te factarum plurimis contestationibus affirmasti. De his alio tempore atque loco sermo erit. Verumtamen ad præsens præcipio tibi, ne in his, rebus sancti Eadmundi aliquid appetas, nisi id ab antecessoribus tuis appetitum fuisse certis documentis ostendas: præfatum Berardum quietum, & inconcussum dimittas, quoadusque res in nostram audientiam veniat, finemque congruum canonica auctoritate, nostrique judicii definitione recipiat.

Postpositis aliis, ut majora taceam, ludisque sæcularibus, quibus por totam diem vacare diceris, divinas litteras lege, decretisque Romanorum pontificum, sacrisque canonibus præcipue studium impende: ibi quippe invenies quod nescis, perlectis illis frivolum dices, unde ecclesiasticam disciplinam effugere te confidis.

In decretis sic legitur. *Metropolitani sui in unaquaque provincia, in omnibus rebus ordinationem semper expectet.* In Nicæno concilio: *Firmitas omnium, quæ geruntur per unamquamque provinciam, metropolitano tribuatur episcopo.* In Antiocheno: *Per unamquamque provinciam episcopis convenit nosse, metropolitanum episcopum totius provinciæ, sollicitudinem gerere: propter quod ad metropolem omnes undique, qui negotia videntur habere concurrant: unde placuit eum & honore præcellere.* Et in Tolletanis conciliis: *Sic enim justum est, ut inde unusquisque sumat regulas disciplinæ, unde consecrationem honoris accepit: ut juxta majorum decreta, sedes, quæ unicuique sacerdotalis mater est dignitatis, sit ecclesiasticæ magistra rationis.* Et paulo post: *Quisquis horum decretorum violator extiterit, sex mensibus communione privatus, apud metropolitanum sub pœnitentiæ censura permaneat corrigendus.*

Sunt alia plurima de excellentia, & potestate primatum, atque archiepiscoporum, tam in præfatis scriptis, quam in aliis orthodoxorum patrum authenticis libris. Quæ si studiosius legeres, lecta memoriæ commendares: nihil inconveniens contra tuam matrem ecclesiam sentires; quod dixisse diceris, non dixisses: immo dictum ab aliis salubri invectione reprehenderes. Nec sobrius quisquam putaverit, hoc esse in aliena parochia aliquid temere præsumere: cum per misericordiam Dei totam hanc, quam vocant Britanniam insulam, unam unius nostræ ecclesiæ constet esse parochiam.

Hermanum monachum, cujus vita multis reprehensionibus obnoxia perhibetur, a consortio tuo, tuæque domus, penitus remove. Volo enim, ut in regulari monasterio regulariter vivat: aut si hoc renuit, de regno Anglorum abscedat.

* VI. AD MAURITIUM LONDONIENSEM electum episcopum.

Electo episcopo diem designat, quo presbyterii gradum ei collaturus est: simulque ad ejus interrogata respondet, de homine apud captores mortuo, de colloquio regis, & de clerico, qui in ejus episcopatum sine formatis venerat.

Lanfrancus divina misericordia archiepiscopus dilecto fratri Londoniensis ecclesiæ electo antistiti Mauritio salutem.

IN primis gratias ago, quod meam sicut tuam desiderare salutem te asseris: quodque profectum vivendi honeste, per meam qualemcumque doctrinam habiturum te esse confidis. Hæc ex dilectione non modica procedere solent. Ad interrogata tua, brevia responsa mitto. De homine quem captum, & apud captores mortuum fuisse inventum scripsisti; absolute tibi ad præsens respondere non possum, quoadusque præcedentes mortis ejus causas diligentius audiam; & sic miserante Deo, quid agi oporteat, canonica auctoritate definiam. Interim injunge eis aliquam pœnitentiam, usque dum conveniamus, & alterno colloquio quid postea facere debeant decernamus.

De terris tuis domino meo regi nihil adhuc locutus fui; quia de meis etiam rebus, qualem volui, loquendi opportunitatem non habui. Gosfridus clericus, qui apostasiæ calumniam habet, de episcopatu tuo recedat: aut formatas litteras ex parte sui episcopi, sicut canones jubent, ostendat. Ciceſtrum, sicut fraternitati tuæ insinuavi, venies: & ibi sabbato ante *lætare Hierusalem*, cooperante Spiritu sancto, presbyterii gradum recipies.

* VII. AD WALCHERUM DUNELMENSEM episcopum

* XXVI. inter editas.

Excusat quod monitorium non miserit: respondetque de presbytero, qui in claustro monachorum sine benedictione nutritus fuerit, ad sæculum redire non posse

Lanfrancus indignus antistes, venerabili Dunelmensi episcopo Walchero salutem

ET longe ab urbe positum, & multis hujus sæculi negotiis involutum me vestræ litteræ invenerunt. Ob quam causam petitionibus vestris ex omni parte effectum præbere non licuit: nec si licuisset, commonitorium, quod in festivitate sancti Martini habere voluistis, fieri potuisset. Septima enim post prædicti sancti solemnitatem die, vester ad me nuncius venit.

Porro de illo presbytero, de quo mandastis, quia in claustro monachorum sine benedictione nutritus fuit, aliquid me vobis mandasse recordari non possum. Canones tamen, decretaque sanctorum patrum, eos, qui vestem religionis aliquot diebus in conspectu hominum deferunt, ad sæculum quocumque modo postea redire non sinunt. Qui si vobis obtemperare noluerit, evangelica auctoritate utimini, quæ ait, *compelle intrare*. *Luc. 14.*

VIII. AD STIGANDUM CISTRENSEM episcopum.

* XXVII. inter editas.

Ut clericis villarum ecclesiæ Cantuarienſis, quæ in ipsius sunt diœcesi, exactas per ejus archidiaconos pecunias restitui jubeat. Nec ad episcopi ullius synodum deinceps veniant, nec respondeant, aut quicquam persolvant, præter id quod institutum est pro chrismate.

Lanfrancus Dei gratia archiepiscopus, dilectissimo fratri Stigando Cistrensi episcopo salutem.

CLerici villarum nostrarum, qui in vestra diœcesi existunt, questi nobis sunt, quod vestri archidiaconi repertis occasionibus pecunias ab eis exquirunt, & a quibusdam jam acceperunt. Meminisse debet fraternitas vestra, quia contra morem antecessorum nostrorum, atque vestrorum, vobis concessimus, eisque imperavimus, quatenus ad vestras synodos irent, & ea, quæ ad Christianæ

næ religionis notitiam prodesse possunt, sine interpellatione vel discussione aliqua, a vobis audirent: si quæ in ipsis culpæ invenirentur, suspensa interim vindicta, ad nostrum examen servarentur, & nobis vel in miserendo, vel in ulciscendo, sicut semper consuetudo fuit, obnoxii tenerentur. Mandamus itaque, ut male accepta sine dilatione reddi jubeatis, & ministris vestris, * ut ulterius id præsumant, servandæ caritatis studio prohibeatis.

* Forte, ne H.

Nos vero presbyteris nostris, qui extra Cantiam constituti, omnino præcipimus, ne ad vestram, vel alicujus episcopi synodum amplius eant: nec vobis, nec aliquibus ministris vestris pro qualibet culpa respondeant. Nos enim cum ad villas * vestras veniamus: quales ipsi vel in moribus, vel in sui ordinis scientia sint, pastorali auctoritate vestigare debemus.

* al. nostras

Chrisma tantum a vobis accipiant: & ea, quæ antiquitus instituta sunt, in chrismatis acceptione persolvant. Sicut namque ea, quæ antiquitus usque ad nostra tempora antecessores nostri habuerunt, solerti vigilantia cupimus illibata servare: ita aliis debita, aliqua, quod absit, usurpatione nolumus denegare.

* XXXII. inter edit.

IX. AD GOISFRIDUM episcopum.

De sanctimonialibus professis, vel ad altare oblatis: & de iis, quæ nec professæ, nec oblatæ, aut quæ non amore religionis ad monasterium confugiunt.

Lanfrancus archiepiscopus venerabili episcopo Goisfrido, salutem & servitium.

DE sanctimonialibus, de quibus dulcissima mihi paternitas vestra ad me litteras misit, hoc vobis respondeo. Sanctimoniales quæ de servanda regula professionem fecerunt; vel quæ, quamvis adhuc professæ non sint, ad altare tamen oblatæ fuerunt: secundum mores & vitas earum, ad servandam regulam moneantur, increpentur, constringantur. Quæ vero nec professæ, nec oblatæ sunt, ad præsens dimittantur sic, donec voluntates earum de servando ordine subtilius exquirantur. Quæ vero non amore religionis, sed timore Francigenarum, sicut vos dicitis, ad monasterium confugerunt: si hoc firmo meliorum sanctimonialium testimonio probare possunt, libera eis recedendi concedatur potestas. Et hoc est consilium regis, & nostrum. Omnipotens Deus vitam vestram in beneplacito suo conservet.

* XXXIII. inter epistol. edit.

* X. AD DOMNALDUM HIBERNIÆ episcopum, &c.

Infantibus ante usum rationis eucharistiæ perceptionem non esse necessariam. Quæstiones sæcularium litterarum episcopo esse indignas.

Lanfrancus indignus sanctæ Cantuariensis ecclesiæ antistes, venerando Hiberniæ episcopo Domnaldo, & iis, qui sibi litteras transmiserunt, salutem, & benedictionem.

IN itinere positi, & a civitate, in qua nobis sedes episcopalis est, longe sepositi eramus: quando litteras vestras nuntio vestro deferente suscepimus. Quem cum rogassemus, ut saltem paucis diebus nobiscum maneret, quatenus perquisitis libris congruum pro captu nostro ad consulta vestra responsum vobis referret: petitioni nostræ effectum negavit, & se diutius non posse morari multis assertionibus allegavit. Itaque dulcissimam nobis fraternitatem vestram paterna caritate monemus, ne indignum vobis sit, quod de tantare, tam breviter respondemus.

Revera, & procul pulsa omni ambiguitate, sciatis, neque transmarinas ecclesias, neque nos Anglos, hanc de infantibus tenere sententiam, quam putatis. Credimus enim generaliter omnes, omnibus ætatibus plurimum expedire, tam viventes, quam morientes, dominici corporis & sanguinis perceptione sese munire. Nec tamen si priusquam corpus Christi & sanguinem sumant, contingit baptizatos statim de hoc sæculo ire, ullatenus credimus eos, quod Deus avertat, propter hoc in æternum perire. Alioquin veritas non esset verax, quæ dicit: *Qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit.* Et per prophetam: *Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus iniquitatibus vestris:* quod de baptismo esse dictum omnes hujus sententiæ expositores concorditer asseverant. Et Petrus apostolus: *Et nunc vos similis formæ facit baptisma.* Et Paulus apostolus: *Quotquot in Christo baptizati estis, Christum induistis.* Christum est enim induere, habitatorem Deum per remissionem peccatorum in se habere. Marc. 16. Ezech. 36. 1. Petri 3. Galat. 3.

Nam sententia illa, quam dominus in evangelio dicit: *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis:* quantum ad comestionem oris non potest generaliter dicta esse de omnibus. Plerique etenim sanctorum martyrum, ante baptismum quoque, diversis excruciati pœnis de corpore migraverunt: eos tamen in numero martyrum computat, & salvos credit ecclesia per illud testimonium domini, quo dicitur: *Qui me confessus fuerit coram hominibus confitebor & ego eum coram patre meo, qui est in cœlo.* Joan. 6. Matth. 10.

Infantem quoque non baptizatum, si morte imminente urgeatur, a fideli laico, si presbyter desit, baptizari posse canones præcipiunt: nec eum tamen, si statim moriatur, a consortio fidelium sejungunt. Necesse est ergo prædictam domini sententiam sic intelligi, quatenus fidelis quisque divini ministerii per intelligentiam capax, carnem Christi & sanguinem non solum ore corporis, sed etiam amore, & suavitate cordis comedat, & bibat: videlicet amando, & in conscientia pura dulce habendo, quod pro salute nostra Christus carnem assumpsit, pependit, resurrexit, ascendit, & imitando vestigia ejus, & communicando passionibus ipsius, in quantum humana infirmitas patitur, & divina ei gratia largiri dignatur. Hoc est enim vere & salubriter carnem Christi comedere, & sanguinem ejus bibere.

Quam sententiam in libro de doctrina Christiana beatus Augustinus exponens, sic ait: *Facinus, vel flagitium jubere videtur: figura vero est, præcipiens passionis dominicæ communicandum esse, & suaviter atque utiliter in memoria recondendum, quod pro nobis caro ejus vulnerata & crucifixa sit.* Figuram vocat, figuratam locutionem. Neque enim negat veritatem carnis & sanguinis Christi: quod plerisque schismaticis visum est, & adhuc non cessat videri. Et dominus in evangelio: *Qui manducat carnem meam, & bibit sanguinem meum, in me manet, & ego in eo.* Quod exponens beatus Augustinus ait: *Hoc est namque carnem Christi & sanguinem salubriter comedere, & bibere, in Christo manere, & Christum in se manentem habere. Nam & Judas, qui dominum tradidit, cum cæteris apostolis* Lib. 3 c. 16. Joan. 6. In evang. Joan. Tract. 26.

ſtolis ore accepit: ſed quia corde non comedit, judi- A *cium ſibi æternæ damnationis accepit,*

Quæſtiones ſæcularium litterarum nobis ſolvendas miſiſtis: ſed epiſcopale propoſitum non decet operam dare hujuſmodi ſtudiis. Olim quidem juvenilem ætatem in his detrivimus: ſed accedentes ad paſtoralem curam, abrenunciandum eis decrevimus.

XLI. ter edite.

XI. AD ROGERIUM comitem,

Ab excommunicatione ſolvi non poſſe, niſi regi ſatisfaciat, ejuſque miſericordiam imploret.

Lanfrancus Dei gratia archiepiſcopus, dilectiſſimo quondam filio & amico Rogerio comiti, bene intelligere, & ſalubrem de anima ſua curam habere.

DOleo pro te quantum dici non poteſt: quia teſte Deo te amabam, & tibi ſervire toto corde deſiderabam. Sed quia inſtinctu dæmonis, & conſilio pravorum hominum, ea molitus es, quæ te moliri oportuerat: neceſſitate coactus mentem mutavi, & dilectionem non in odium tantum, quantum in rancorem mentis & juſtam ſe- C veritatem converti. Legatis tamen & litteris ſemel & iterum te invitavi ut ad me venires, & conſilium animæ tuæ a me, ſicut a patre ſpirituali, & amico ſincero, acciperes: atque a ſtulto propoſito quod conceperas, conſilio meliore deſiſteres. Tu vero id facere recuſaſti

Canonica igitur auctoritate te & tuos maledixi, & excommunicavi, atque a liminibus ſanctæ eccleſiæ & conſortio fidelium ſeparavi: & per totam Anglicam terram hoc idem paſtorali auctoritate fieri imperavi. Ab hoc vinculo anathematis abſolvere te non poſſum, niſi miſericordiam domini mei regis requiras: ſibique, & aliis quorum res injuſte prædatus es, juſtitiam facias.

Porte, *ad une me veni* . H.

Mandaſti quod * adhuc venire velles. Hoc ego libentiſſime vellem, niſi regalem iram pro hac re me incurſurum metuerem. Sed legato & litteris pœnitudinem tuam, & humilitatem, & preces, ei intimabo: & te, ſalva ejus fidelitate, prout melius potero, adjuvabo. Interim rogo & moneo, ut quieſcas: nec aliquid coneris facere, unde majorem ejus iram incurras.

* XII. AD ABBATEM T..... LI. inter editas.

Ut excommunicatam adulteram de cœmeterio ejici præcipiat, quouſque epiſcopo ſatisfiat

Lanfrancus archiepiſcopus, dilectiſſimo amico ſuo abbati T..... ſalutem.

CAuſam Goduini, & Liſginæ adulteræ ſuæ optime novi. Et revera Londoniæ coram me eam veſtigari præcepi: auditaque utriuſque partis aſſertione, in adulteros ſententiam diximus, & juſte eos eſſe excommunicatos communi conſenſu decrevimus. Propterea nihil aliud reſtat, B niſi quod fraternitas tua adulteram de cimiterio ejici præcipiat: quouſque vel corruptor ejus, vel aliquis pro ea, quod juſtum eſt, epiſcopo faciat. Libenter facerem, quod tibi placere poſſe intelligerem: & multum doleo, quod de præſenti gotio voluntatem tuam implere non valeo

* XIII. AD RODULFUM abbatem. LX. inter editas

Poſſe monachum qui in uno monaſterio ſtabilitatem promiſerit, juſtis de cauſis in aliud tranſmigrare

Lanfrancus Cantuariæ archiepiſcopus Rodulfo abbati ſalutem.

INdicatum eſt mihi, de tuo monaſterio recedere vis: de promiſſa ſtabilitate ſollicitus es: timens, ne, unde Deum placare * ſtudes, inde * Al. *debes.* offendas. De quo rationem talem oſtendo: & in oſtendendo meipſum in exemplum ſic do. Si ego Lanfrancus manu propria me de aliquo monaſterio non receſſurum juraſſem, viderem autem quod ibi animam meam ſalvare non poſſem: exirem, nec perjurii crimen incurrerem. Qui enim Deo propter Deum alligatur, non ſolvitur ab ipſo, niſi contra ipſum ſolvatur. Porro ab ipſo contra ipſum minime ſolvitur, qui propter amorem ejus, & ut ſibi bene complaceat, a filiis diſcordiæ, ſuperbiæ, diffidentiæ, & ut * apertius * *al.* aptius. D dicam, a filiis diaboli, migrat ad filios pacis, humilitatis, ſpei, immo ad filios Dei. Qui enim ſic tranſit, nonne plane fugit a ſede diaboli, ad ſedem Dei? Quis enim judicet, illum a Deo damnandum, qui ut ad patrem, ut ad dominum, & amicum, fugit ad ipſum? Propterea qui ſic tranſit, non ab eccleſia in eccleſiam tranſit: non enim plures ſunt eccleſiæ, ſed una eſt toto orbe diffuſa: & uni Deo ubique ſervitur, & uni regi militatur. Poſtremo B. Benedictus, qui ſtabilitatem præcipit firmare, monachum ab alio monaſterio ad aliud monaſterium venientem jubet ſuſcipi: & ſi bonæ vitæ fuerit, ut ſtabilitatem firmet, ſuaderi

ANNO CHRISTI 1072.

CONCILIUM ROTOMAGENSE

ANNO CHRISTI 1072.

In baſilica S. Mariæ Rotomagi ab Joanne archiepiſcopo, cum ſuis ſuffraganeis, Willelmo Anglorum rege Normanniam gubernante, celebratum anno Chriſti MLXXII. Alexandri II. papæ, anno XI. Philippi I. Francorum regis anno XIII.

TITULI CANONUM.

I. *Ut epiſcopus chriſma & oleum hora competenti, & cum duodecim ſacerdotibus conſecret*

II. *Quod totum chriſma & oleum ab archidiaconis renovandum ſit.*

III. *Qua cura diſtribui a decanis chriſma & oleum debeant.*

IV. *Ut*

IV *Ut qui missam celebrat, omnino communicet.*
ANNO CHRISTI 1072. V *Ut sacerdos jejunus & cum alba ac stola baptizet.*
VI. *Ut viaticum & aqua benedicta ultra octo dies non serventur, & consecratæ hostiæ iterum non consecrentur.*
VII. *Confirmatio jejunis a jejunis, & cum igne, conferenda.*
VIII *Ut ordines sacri post diem sabbati, vel die dominica mane, jejunis a jejunantibus conferantur.*
IX. *Ut quatuor temporum exacta sit observatio*
X. *Quod depositione digni sint qui furtim aut incaute ad sacros ordines provehuntur.*
XI. *De iis qui coronas relinquunt. Et ut ordinandi ad episcopum feria quinta veniant*
XII. *Ut monachi vagi vel expulsi, itemque sanctimoniales, ad sua monasteria redire compellantur.*
XIII. *Ne curæ pastorales vendantur & emantur.*
XIV. *De ritu nuptiarum, ne in occulto fiunt, aut inter consanguineos.*
XV. *De clericis uxoratis, ut ecclesiis non ministrent, nec fructus percipiant, & quales esse debeant archidiaconi ac decani.*
XVI. *Ut nullus mortua uxore illam accipiat, de qua antea fuerat infamatus.*
XVII. *Nullus uxore velata superstite aliam ducat.*
XVIII. *Ne absentis viri uxor alteri nubat priusquam de viri morte compertam habeat.*
XIX. *Ne clerici in publicum crimen lapsi, sacris ordinibus facile restituantur.*
XX. *Ut episcopus qui ad lapsi depositionem venire non potest, vicarium mittat.*
XXI. *Ut ante horam vespertinam in Quadragesima non edatur.*
XXII. *Ut sabbathi paschæ officium ante horam nonam non inchoetur.*
XXIII. *De sanctorum festivitatibus transferendis.*
XXIV. *Ut generale baptisma nisi sabbato paschæ & pentecostes non fiat. Parvuli quocumque tempore petierint, baptizentur: nullus in epiphania sine infirmitatis necessitate.*

PRÆFATIO.

ANno ab incarnatione Domini MLXXII. congregatum est concilium in metropolitana Rotomagensis urbis sede, in basilica beatæ & gloriosæ Dei genitricis semper virginis Mariæ, cui Joannes ejusdem urbis archiepiscopus præerat, & vestigia patrum secutus utilitati ecclesiasticæ omnimodis consulebat, cum suffraganeis suis, Odone Bajocensi, Hugone Luxoviensi, Rodberto Sagiensi, Michaele Abrincatensi, & Gisleberto Ebroicensi. In primis disputatum est de fide sanctæ & individuæ Trinitatis, quam secundum statuta sanctorum conciliorum, scilicet Nicæni, Constantinopolitani, primi Ephesini, Calchedonensis concilii, corroboraverunt, sanxerunt, se toto corde credere professi sunt. Post hanc catholicæ fidei professionem, annexa sunt hæc subscripta catholicæ fidei doctrinæ capitula.

ANNO CHRISTI 1072.

CANONES.

I. Ut episcopus chrisma & oleum hora competenti, & cum duodecim sacerdotibus consecret.

In primis statutum est a nobis, ut secundum statuta patrum, chrismatis & olei, baptismatis & unctionis consecratio, competenti hora, id est post nonam, secundum statuta sanctorum patrum fiat. Hoc etiam debet episcopus prævidere, ut in ipsa consecratione duodecim sacerdotes sacerdotalibus vestibus indutus, vel quamplures secum habeat.

II. Quod totum chrisma & oleum ab archidiaconis renovandum sit.

Item in quibusdam provinciis mos detestabilis inolevit, quod quidam archidiaconi pastoie carentes, ab aliquo episcopo particulas olei & chrismatis accipiunt, & ita oleo suo commisoent: quod & damnatum est. Sed unusquisque archidiaconus chrisma & oleum suum totum episcopo, a quo consecrabitur, ut proprio episcopo præsentet.

III. Qua cura distribui a decanis chrisma & oleum debeant.

Item chrismatis & olei distributio a decanis summa diligentia & honestate fiat: ita ut interim dum distribuerint, albis sint induti: & talibus vasculis distribuatur, ut nihil inde aliqua negligentia pereat.

IV. Ut qui missam celebrat, omnino communicet.

Item statutum est, ut nullus missam celebret, qui non communicet.

V. Ut sacerdos jejunus, & cum alba ac stola, baptizet.

Item nullus sacerdos baptizet infantem, nisi jejunus, & indutus alba & stola, nisi necessitate.

VI. Ut viaticum & aqua benedicta ultra octo dies non serventur, & consecratæ hostiæ iterum non consecrentur.

Item sunt quidam, qui viaticum & aquam benedictam ultra octavum diem reservant: quod & damnatum est. Alii vero non habentes hostias, consecratas iterum consecrant: quod terribiliter interdictum est.

ANNO CHRISTI 1072.

VII. Confirmatio jejunis a jejunis, & cum igne conferenda.

Item donum ſancti Spiritus, ut non detur niſi jejunis & a jejunis: neque ipſa confirmatio abſque igne fiat, ſtatutum eſt.

VIII. Ut ordines ſacri poſt diem ſabbati, vel die dominica mane, jejunis a jejunantibus conferantur.

Hoc etiam ſtatutum eſt, ne in dandis ſacris ordinibus, apoſtolicæ auctoritatis violatores inveniamur. Legitur enim in decretis Leonis papæ, quod non paſſim diebus omnibus ſacri ordines celebrentur: ſed poſt diem ſabbati, in ejus noctis exordio, quæ in prima ſabbati luceſcit, his qui conſecrandi ſunt, jejunis a jejunantibus ſacra benedictio conferatur. Quod ejuſdem obſervantiæ erit, ſi mane ipſo dominico die, continuato ſabbati jejunio, celebretur. A quo tempore præcedentis noctis initium non recedit, quo diem reſurrectionis, ſicut etiam in paſcha Domini declaratur, pertinere non dubium eſt.

IX. Ut quatuor temporum exacta ſit obſervatio

Item quatuor temporum obſervatio competenti tempore ſecundum divinam inſtitutionem communi obſervantia a nobis ſervetur, id eſt, prima hebdomada Martii, ſecunda Junii, tertia Septembris, eadem Decembris ob reverentiam Dominicæ nativitatis. Indignum enim valde eſt, ut ſanctorum inſtitutio aliquibus occupationibus vel mundiali ſolicitudine deſtruatur.

X. Quod depoſitione digni ſunt, qui furtim aut indebite ad ſacros ordines provehuntur.

Item clerici, qui non electi, nec vocati, aut neſciente epiſcopo, ſacris ordinibus ſe intromittunt: aliquibus vero epiſcopus, ut diaconibus, manum imponit: alii cæteros ordines non habentes, diacones aut presbyteri conſecrantur: hi digni ſunt depoſitione.

XI. De his qui coronas relinquunt: & ut ordinandi ad epiſcopum feria quinta veniant.

Item qui coronas benedictas habuerunt & reliquerunt, uſque ad dignam ſatisfactionem excommunicentur. Clerici qui ordinandi ſunt, in quinta feria veniant ad epiſcopum.

XII. Ut monachi vagi vel expulſi, itemque ſanctimoniales, ad monaſteria ſua redire compellantur.

Item monachi & ſanctimoniales, qui relictis ſuis eccleſiis per orbem vagantur, alii pro nequitiis ſuis a monaſteriis expulſi: quos paſtorali auctoritate oportet compellere, ut ad monaſteria ſua redeant. Et ſi expulſos, abbates recipere noluerint, victum eleemoſynæ eis tribuant, quæ etiam manuum labore acquirant, quouſque ſi vitam ſuam emendaverint videantur.

XIII. Ne curæ paſtorales vendantur & emantur.

Item emuntur & venduntur curæ paſtorales, ſcilicet eccleſiæ parochianæ, tam a laicis quam a clericis, inſuper etiam a monachis: quod ne amplius fiat, interdictum eſt.

XIV. De ritu nuptiarum, ne in occulto fiant, vel inter conſanguineos.

Item nuptiæ non in occulto fiant, neque poſt prandium: ſed ſponſus & ſponſa jejuni a ſacerdote jejuno in monaſterio benedicantur: & antequam copulentur, progenies utrorumque diligenter inquiratur. Et ſi infra ſeptimam generationem aliqua conſanguinitas inventa fuerit, & ſi aliquis eorum dimiſſus fuerit, non conjungantur. Sacerdos qui contra hoc fecerit, deponatur.

XV. De clericis uxoratis, ut eccleſiis non miniſtrent, nec fructus percipiant: & quales eſſe debeant archidiaconi & decani.

De ſacerdotibus, & levitis, & ſubdiaconibus, qui feminas ſibi uſurpaverunt, concilium Luxovienſe obſervetur, nec eccleſias per ſe, atque per ſuffraganeos regant, nec aliquid de beneficiis habeant. Archidiaconi qui eos regere debent, non permittantur aliquam habere nec concubinam, nec ſubintroductam mulierem nec pellicem: ſed caſte & juſte vivante & exemplum caſtitatis & ſanctimoniæ ſubditis præbeant. Oportet etiam ut tales decani eligantur, qui ſciant ſubditos redarguere & emendare, quorum vita non ſit infamis, ſed merito præferatur ſubditis.

XVI. Ut nullus mortua uxore illam accipiat de qua ante fuerat infamatus.

Item interdictum eſt, ne aliquis qui vivente ſua uxore de adulterio calumniatus fuerat, poſt mortem illius unquam de

qua calumniatus fuit accipiat. Multa enim mala inde evenerunt. Nam plurimi hac de causa suas interfecerunt. ANNO CHRISTI 1072.

XVII. Nullus uxore velata superstite aliam ducat.

Item nullus, cujus uxor velata fuerit, ipsa vivente unquam aliam accipiat.

XVIII. Ne absentis viri uxor alteri nubat, priusquam de viri morte comportum habeat.

Item si uxor viri, qui peregre, ut alias profectus fuerit, alii viro nupserit, quousque prioris mortis certitudinem habeat, excommunicetur usque ad dignam satisfactionem.

XIX. Ne clerici in publicum crimen lapsi sacris ordinibus facile restituantur.

Item statutum est, ne hi qui publice lapsi in criminalibus peccatis inveniuntur, citissime in sacris ordinibus restituantur. Si enim lapsis, ut ait beatus Gregorius, ad tuum ordinem revertendi licentia concedatur, vigor canonicæ procul dubio frangitur disciplinæ: dum per reversionis spem pravæ actionis desideria quisque concipere non formidat. Unde hoc ratum manere oportet, ut in crimine publice lapsus, ante peractam pœnitentiam in pristino gradu nullatenus restituatur: nisi summa necessitate, post dignam quidem longe pœnitentiæ satisfactionem.

XX. Ut episcopus qui ad lapsi depositionem venire non potest, vicarium mittat.

Item si aliquis lapsus dignus depositione repertus fuerit, & ad eum deponentius tot coepiscopos, quot auctoritas postulat, scilicet in sacerdotis sex, in diaconi depositione tres: unusquisque qui adesse non poterit, vicarium suum cum sua auctoritate transmittat.

XXI. Ut ante horam vespertinam in quadragesima non edatur.

Item statutum est, ut nullus in quadragesima prandeat, antequam hora nona peracta, vespertina incipiat. Non enim jejunat, qui ante manducat.

XXII. Ut sabbati paschæ officium ante horam nonam non inchoetur.

Item statutum est, ut in sabbato passion officium ante nonam non incipiatur. Ad noctem enim Dominicæ resurrectionis inspicit, ob cujus reverentiam *Gloria in excelsis Deo*, & *Alleluja*, cantatur. Quod etiam in officii initio, cerei scilicet benedictione, monstratur. Narrat liber officialis, quod in hoc biduo non fit sacramenti celebratio. Vocat autem hoc biduum sextam feriam & sabbatum, in quo recolitur luctus & mœstitia apostolorum. ANNO CHRISTI 1072.

XXIII. De sanctorum festivitatibus transferendis.

Item si alicujus sancti festivitas in ipsa die evenerit, in qua celebrari non possit, non ante, sed infra octavam diem celebretur.

XXIV. Ut generale baptisma, nisi sabbato paschæ & pentecostes, non fiat. Parvuli, quocumque tempore petierint, baptizentur: nullus in epiphania, sine infirmitatis necessitate.

Item juxta sanctorum patrum decreta, scilicet Innocentii papæ, & Leonis, statuimus ne genetale baptisma nisi sabbato paschæ & pentecostes fiat. Hoc quidem servato, quod parvulis, quocumque tempore, quocumque die petierint, regenerationis lavacrum non negetur. Vigilia vel die epiphaniæ ut nullus, nisi infirmitatis necessitate, baptizetur, omnino interdicimus.

Huic concilio consenserunt Joannes archiepiscopus Rotomagensis, Odo Bajocensium episcopus, Michael Abrincatensis episcopus, Gislebertus Ebroicensis episcopus: & quamplures etiam venerabiles abbates, quibus eo tempore cœnobia Normanniæ nobiliter pollebant, & monachicum rigorem servabant.

NOTÆ ET OBSERVATIONES D. ANGELI GODIN.

COMPETENTI HORA, ID EST, POST NONAM.) *Ad Can.* 1. Nimirum post tertiam pomeridianam, juxta antiquam incipiendi diei & horarum numerandarum rationem.

Portasse ad Rotomagensis Ecclesiæ morem respexerit Concilium in designanda Chrismatis hora 9. quem revocare satagit Joannes Abrincensis libello *de divinis officiis*. Ibi Officii diurni hujus diei seriem eo ordine exhibet. *Ipso die hora 6. populus ad Ecclesiam conveniat. Si Episcopus fuerit, convocatio ad pœnitentiam & absolutio, Chrismatis & olei consecratio juxta Episcopalem ritum ordinetur, ubi vero defuerit, imprimis tam Clerus quam populus prostrati in terra cum lacrimis & gemitu absolutionem criminum a majori Sacerdote, accipiant & post cum processione in Porticum*: Miserere mei Deus *dicendo, ad novum ignem de petra excussum pergant. Quem cum aqua benedicta & incenso benedicant, &c.* Et paucis interjectis sequitur: *Mox ignem accipiat Sacerdos in hasta cum cereo, revestiturque ad altare. Psalmum*: Dominus illuminatio mea, *cantando. Sonantibus cunctis campanis & indutis duobus Cantoribus cappis, Diacono Dalmatica, Subdiacono Tunica, festive celebretur &c.* Et post pauca: *In hac vero die olei consecratio celebratur & pœnitentibus absolutio tribuitur*. Quæ quidem disertis verbis Missæ solemni præponit, ac immediate post Nonam collocat ordo antiquus divini Officii manuscriptus Ecclesiæ Rotomagensis, qui in omnibus fere cum Joanne Abrincensi convenit, ac usu frequenti etiamnum venit *Lib. de Div. Offic. p. 14*

12. SACERDOTES, &c.) Juxta Ordinem Romanum, apud quem frequens 12. Presbyterorum fit inenrio, quos vocat testes & cooperatores hujus sacrosancti Chrismalis mysterii. *Offic. Cœnæ Domini.*

(BAPTIZET INFANTEM NISI JEJUNUS) *Ad Can.* 5. Olim in usu fuit ut a jejunis in Ecclesia traderetur Baptismus, & hora nona qua Christus in cruce expiravit, & ex latere percusso aquam cum sanguine profudit, sicut legi-

legimus in Concilio veteri * Parisiensi, & ex Concilio * Meldensi apud Burchardum * & Gratianum *; utriusque eadem pene verba sunt : *Sicut enim Baptismus (excepta infirmorum causa) nonnisi a jejunis celebratur Sacerdotibus, &c.* Quod tamen cum difficile admodum videretur propter christianæ plebis multitudinem & parvulorum periclitantium instantem necessitatem, satius visum est legem hanc ea ex parte immutare atque eo pacto tem perare, ut non nisi a sobriis Sacerdotibus ejus dispensatio fieret, mane scilicet intra Officia divina, aut mox post ea peracta, non autem pomeridianis horis post epulas & prandium, nisi necessitas aut infantium periculum aliud exposcat. Hac de re insignem edidit Canonem Concilium * Moguntinum. Cujus disciplinæ imitationem S. Carolus Borromeus in Concilio suo Mediolanensi * 3. convivio solemni quod post filiorum Baptismum nonnulli opipare exhibere solebant, animarum pastoribus interesse prohibuit.

(Stola indutus) Græcis est ωράριον, antiquis scriptoribus Ecclesiasticis usitatissimum, sine quo sacris ministris Sacerdotalia exercere munia nefas est, juxta Concilium Moguntinum. * Sed in Baptismo maxime celebrando adhiberi solitum testis est Theodoretus, * ubi mentionem facit sacræ stolæ ex aureis filis contextæ, quam Constantinus magnus ad Ecclesiam Jerosolymitanam cohonestandam Machario hujus urbis Antistiti donaverat, ut ea amictus sacri Baptismatis ministerium obiret.

Ceterum longe diversam priscis temporibus vocis hujus notionem ab ea quam recentior usus invexit fuisse non abnuo : nam veteres tum sacri tum prophani stolam dixerunt omne quod corpus tegeret, auctore S. Isidoro & Nonio, a nomine στόλη quod indumentum significat. Inde passim stolam in veteri & novo Testamento usurpatam legimus pro veste candida talari, *qua* (ut docet Durandus) *Patriarchæ ante legem utebantur, as primogeniti cum benedictionem patris acciperent induebant*, tamquam Pontificiæ dignitatis insigne quo in sacris utebantur. Processu vero temporis albarum usu succedente *Stola mutata est in torquem, quem* Orarium ex antiquo nomine appellarunt.

(Et alba &c.) ποδήρης, poderem græci vocant, talarem scilicet vestem lineam, superpellicium substituerunt recentiores in ministerio sacrorum, cujus nullum apud antiquiores quod sciam vestigium reperire est.

Ejus primum meminit Honorius * Augustodunensis, quem sequitur Durandus * etymon nominis explicans, formam usumque describens.

(Ultra octavum diem reservant) Sacram Eucharistiam octavo quoque die innovari jubent Concilia, ne quid religiosam observantiam divino Sacramento debitam offendat, neve ut innuit Concilium * Aurelianense apud * Burchardum & Yvonem ° aliquid corruptionis contrahat. *Oblata* (inquit) *quæ in altari offeruntur de sabbatho in sabbathum semper innoventur, quia panes propositionis qui super mensam Domini ponebantur a sabbatho in sabbathum, semper mutabantur, ne diu servati mucidi fiant.* Et Turonense pati ratione ductum ultra septem dies prohibet reservari. Verum legem hanc alioqui usque ad annum 1300. & amplius ad amussim servatam posteri abrogarunt, & ad dies quindecim statuerunt recondi posse plures Synodi, inter quas Lingonienses anno 1440. Senonenses 1524. Carnutenses 1527. Burdegalenses 1584. & aliæ multæ.

(Aquam benedictam ultra octavum diem &c.) Antiquissimum Concilii Nannetensis Decretum indicat aquæ benedictæ singulis diebus Dominicis innovandæ, hac verborum serie conceptum : *Omnibus diebus Dominicis quisque Presbyter in sua Ecclesia ante Missarum solemnia aquam benedictam faciat in vase nitido & tanto Mysterio convenienti, de qua populus intrans Ecclesiam aspergatur, & atrium ejusdem Ecclesiæ, cum crucibus, circumeundo similiter aspergat, & pro animabus ibidem quiescentibus oret; & qui voluerit in vasculis suis accipiat ex ipsa aqua & per mansiones & agros & vineas super pecora quoque sua, atque super pabula eorum, necnon super cibos & potum suum conspergat.* Hinc ad omnes Occidentis Ecclesias consuetudo hæc derivata est, posterorum sanctionibus firmata, ac statutum ut Presbyteri singulis quibusque Dominicis diebus aquam lustralem alba & stola induti antequam sacrum faciant benedicere non omittant. De quo extat præceptum ante octingentos annos a Leone IV. Presbyteris datum : *Omni die Dominica ante Missam, aquam benedicite unde populus aspergatur, & ad hoc proprium vas habete;* Et ex Hincmaro Remensi in Synodo anno 864. habita. Fotmam enucleatius præscribit Concilium Ravennatense anno 1311. celebratum, & alia recentiora : pluribus supersedeo.

Non ita frequens est apud Græcos hujusmodi renovatio, sed singulis dumtaxat mensibus in Palatio Constantinopolitano institui consuevit Codino teste.

(Hostias iterum consecrant.) Hoc quippe citra immane sacrilegium patrari nequit, est enim hæc divina institutio ut consecratio hujus Sacramenti fiat solum offerendo Deo sacrificium incruentum.

(Donum sancti spiritus) *Ad Can.* 7. Ex Canone Aurelianensis * Concilii desumptus est, quem referunt Herardus * Turonensis & * Burchardus, & habetur De consecratione distinct. 5. *Ut jejuni ad confirmationem veniant perfectæ ætatis, & moneantur confessiones facere prius ut mundi donum Spiritus sancti valeant accipere.* Utrumque usus subsequentium temporum comprobavit. Nam præter antiquas Odonis Parisiensis constitutiones Synodales circa annum 1275. editas, Trecenses anno 1427. promulgatas, & Lingonenses anno 1404. factas, accessit recentiorum consensus Conciliorum, Senonensis 1524. Parisiensis 1527. Remensis 1583. & aliorum plurium. Neutrum tamen per modum præcepti, sed ut magis ac magis Sacramenti hujus dignitati ac reverentiæ prospectum sit, ut docent communiter Theologi.

Hanc porro jejunii legem Episcopo utrobique imponit Concilium Meldense, hoc Canone : *Ut Episcopi non nisi jejuni per impositionem manuum Spiritum sanctum tradant* &c. æquum enim judicat ut sicut a jejunis solemnis solet celebrari baptismus, ita etiam traditio sancti Spiritus a jejunis Pontificibus celebretur. Idem statuit Concilium Parisiense sub Ludovico & Lothario.

(Neque absque igne fiat) Rotomagensi Provinciæ peculiare forsitan fuerit id statuti, cujus nullum alibi vestigium est deprehendere.

(Dandis sacris ordinibus Apostolicæ auctoritatis violatores) Apostolicæ auctoritatis est sacras ordinationes non temere & sine delectu, sed statis diebus ac temporibus celebrare. Licet autem non una olim omnium fuerit ea in re consuetudo; si quidem græci nullum certum observant diem, ut ex S. Leonis Epistola * ad Dioscorum liquido colligitur, & docet Ostiensis * in summa & glossa. Attamen in eo convenerunt patres antiqui ut in quatuor anni temporibus quibus jejunia celebrantur; sabbathis videlicet duodecim lectionum, ut loquuntur, id muneris exequerentur. At vero remittente in dies antiquæ disciplinæ vigore, nonnulli pro libito sacros ordines contra majorum instituta conferte attentarunt : qua de re a multis jam inde retro sæculis prodiit Concilii * Cabilonensis sub Carolo magno Canon editus, necnon hac eadem ferme ætate Synodi * Lemovicensis Decretum, quo subintroductum perperam in hisce regionibus morem ad pristinum revocavit, ac extra tempora sacris Canonibus statuta sabbatha videlicet duodecim lectionum qu ajunt, fi ri prohibuit.

Hic porro notandum venit, ideo majores nostros sabbatha hæc duodecim lectionum appellasse, quia ut docet Alcuinus, etsi ad Missam sex dumtaxat lectiones legantur, quia tamen a Romanis olim bis legebantur, hoc est græce & latine, tum propter duodecim lectores, lectiones totidem dictæ sunt. Quem usum Constantinopoli servatum sua ætate tradit Alcuinus. Vide Honorium Augustodunensem, Gemmæ animæ lib. 3. c. 108.

(Decretis Leonis Papæ.) Epistola Decretali 81. c. 1. ad Dioscorum Alexandrinum, & Epistola 89. c. 4. ad Episcopos Provinciæ Viennensis scripta.

(Non passim diebus omnibus) Licuit extra statutos dies nonnunquam personarum singularium inaugurationi intendere. S. enim Paulinus Nolanus ordinatum se Presbyterum ait die Natalis Domini. S. Ambrosius Paulino teste post susceptum baptismum accepto singulis diebus uno ordine, octavo die Episcopus consecratus est. Badegisilus ex majore domus Clotarii I. Cœnomanorum Episcopus creatus, intra 40. dies gradus omnes est sortitus, ut auctor est Gregorius Turonensis, Do Rainaldo item Andegavensi tradit Gofridus Vindocinensis intra 8. dies extra constituta tempora ordines omnes accepisse.

(Post diem sabbathi) Vesperam diei sabbathi extra sabbathum collocat, ac diei Dominicæ quæ est in exordio noctis sabbathi ad Dominicam vergentis, juxta antiquum Ecclesiæ morem deputat. Moris quippe olim fuit a vespera dies festos auspicari & ad vesperam diei sequentis perducere secundum veteris legis præscriptum; * *A vespera ad vesperam celebrabitis sabbatha vestra.*

(Prima Hebdomada martii) Pro more illius temporis, quo ex præscripto Conciliorum * Moguntini & * Salegunstadiensis in primam Martii hebdomadam conferri consueverat, usque ad tempora Gregorii VII. qui constituit, ut jejunium, quod antiquis Canonibus mensi Martio tribuitur, in 1. quadragesimæ septimana quotannis pariformiter celebretur; quod quidem non tam instituisse quam restituisse censendus est. Nam S. Gregorius magnus tum in Sacramentario, tum in Antiphonario antiquo ejusdem jejunii officia 1. quadragesimali hebdomadæ adscripsit. Idipsum quoque vel ex eo maxime insinuat, quod Dominicam vacantem (quam se-

C. 33. to. 2. nc. Gal lia. C. 6. l. 4. c. 56. de confec. ſt. 5.

o. 16. anno 1148. Decr. 13.

Can. 28. Lib. 2. hiſt. ſ. c. 27.

Orig. l. 18. 25. t div. off. . c. 5. n. 6.

n gemmæ me l 1. 172. Ration di. . l. 3. c. 1. o. & ſeq. 4 5. c. 12. . 2. c. 22.

. 4. rchard. l. 5. 1.

. 5. apud rchardum . c. 52.

n. 4 tom 5 e In Syn. Conc. Gal in. de Offic. ſtantin. 24.

* C. 5.
* c. 75. to. 6. Concil. Gall l. 4. c. 60.

c. 6 apud Burch l. 4. c. 67, l. 1 c. 33.

* C.
* de temp or din. quo temp. Gloſſ. in cap. eum ſecundum P. quod translationem de temp ord

* Levit. 23. verſ. 32.

* C. 34
* C. 2.

cundam quadragesimæ esse decrevit) jejunium necessario in prima hebdomada præcessisse debuerit. Non enim *Dominica vacans* appellatur, nisi quam sabbathum duodecim lectionum seu 4. temporum, ut supra monuimus, antea præcesserit. Gregorius item II. Ecclesiæ Moguntinensi, seu potius Turingiæ de ordinatione S. Bonifacii ejusdem Ecclesiæ Antistitis scribens, præcipit ut ordinatio quæ Martii jejunio adscribi solet in ingressu quadragesimæ cum eodem jejunio celebretur. Sanctus Leo magnus utroque longe antiquior vernale jejunium in quadragesima fieri voluit, quem secutus est Gelasius I. qui de temporibus ordinationum congruis agens, initii quadragesimalis jejunii expresse meminit, quod quidem non a capite jejunii, sed a Dominica subsequenti computandum nemo negaverit.

Ep. 4. to. 1. Conc. Gall.

(Secunda Junii) Hæc pro ratione eorum temporum quæ ex Concilii Moguntinensis supra memorati Canone consequuntur, cujus observationi tum inhærebat Ecclesia. Fuit nihilominus longe antiquior usus jejunii celebrandi in ipsa Pentecoste, ut ex S. Isidoro * clarum est, & S. Leone * magno.

* l. 1. c. 37. * Serm. 1. 2. 3. & 4. de jejun. Pent.

(Clerici qui non electi &c.) *Ad Can.* 9. Secundum formam veteris Ecclesiæ qua sacris ministeriis non temere & irreverenter licebat irruere, ut S. Bernardi * phrasi utar, *instar divinæ sponsæ nec Christi sponsi cubiculum nec cellam ingredi, nisi Rege introducente præsumebant, sed cleri votis, populi suffragiis, vocatione legitima & electione utriusque præeunte, tamquam Aaron, inviti ut plurimum & renitentes cooptabantur*, ut notum est ex antiquis Patrum monumentis, Concilio * Carthaginensi IV. Cypriano *, Siricio * Papa, Leone * magno, ex græcis vero S. Basilio * & Theophilo * Alexandrino. Eam porro disciplinam restitutam cupit Concilium Nicænum, eorumque ut temeritati aditum præcludat, contra furtive ordinatos, eos scilicet qui citra conscientiam Episcopi sui absque examine dolo malo contra Canonum instituta promoventur districte animadvertit. Hos jam olim magni Concilii * Nicæni regula perstrinxerat, quam subindicare videtur Suessionensis * Synodus apud S. Medardum in fine, ubi ait: *Judicatum est a Synodo secundum sacros Canones, sicut scriptum est, ut qui Presbyteri sine examinatione per ignorantiam vel ordinantium dissimulationem sint provecti, cum fuerint cogniti, deponantur: quia quod irreprehensibile est, Catholica defendit Ecclesia.*

* declam. in illud. Ecce nos reliquimus omnia. * C. 22. * Epist. 33. & 68. * Epist. 3. ad Orthodoxos. * Epist. 88 * Epist. 118. * in edicto c. 6. * C 9 apud Gelasium Cyzic. l. 2. * eu Antib August. l. 28. c. 2. c. 31

Accuratam examinis hujus formam tradit Concilium Nannetense, eosque qui ad sacrum ministerium accinguntur, feria 4. ordinationem præcedente evocari jubet ad civitatem, ut cum Archipresbyteris suis qui eos præpositorum ab Episcopo audientiæ sistant, ibique testimonium anteactæ vitæ, morum, patriæ, generis, institutionis &c. religiose proferant, adjecta contra Statuti hujus reos pœna remotionis ab altari.

(Ceteros Ordines non habentes) Per saltum ad Ordines superiores promoveri non patiuntur sacri Canones, sed per gradus ascendere jubentur ordinandi ac præcipue antiquo Canone Synodi Romanæ (I. * sub Sylvestro, ac Decretis Siricii *, ut videre est apud Yvonem *, ac Leonis * magni, qui laicorum quemlibet ad primum, vel secundum aut tertium in Ecclesia gradum vetat ascendere, priusquam ad hoc meritum per legitima augmenta perveniat. Sicut & casum censet appetere divus Gregorius * qui ad summa loci fastigia postpositis gradibus per abrupta quærit ascensum, ideoque ordinate ad sanctos Ordines ascendendum esse pronuntiat: secus vero facientes depositionis pœna plectendos judicat Concilium Suessionense apud S. Medardum in accusatione Hincmari apud Antonium * Augustinum, in hæc verba: *qui saltu sine gradu Diaconi ad Sacerdotium prosilivit, in degradationem debitam resilire debet.*

* C. 1. & 3. * Ep 15 Ep. ss Afr. c. 1 * Ep. 21. ad Siagr. &c. E pisc. tom. 1. Conc. Gall. * l. 9. tit. c. 14.

(Qui coronas benedictas habuerunt) *Ad Can.* 10. Phrasis tum maxime celebrata: qua utitur Concilium * Pictavense II. per Joannem & Benedictum Cardinales Apostolicæ sedis Legatos in Gallia anno 1109. celebratum, quo cavetur ut nullus præter Episcopum coronas benediceret, id est, per tonsuræ signaculum quemquam cooptaret in clerum; præter Abbates, qui illis tantummodo coronas benedicant, quos sub regula S. Benedicti militaturos susceperint. Hanc eamdem loquendi formulam usurpavit Concilium Senonense anno 1269. præside Petro *de Charni* ejusdem Ecclesiæ Antistite habitum, ac conceptis verbis Canonem nostrum suis Constitutionibus inseruit.

* C. 1.

(Venduntur et emuntur curæ Pastorales) *Ad Can.* 12. Cum Simoniæ lues totam Ecclesiam Gallicanam turpiter præ ceteris fœdasset, in ea convellenda plurimum laborarunt Gallicani præsules ac præcipue Conciliis Remensibus tum sub Leone IX. anno 1049. tum sub Calisto II. anno 1119. Lugdunensi anno 1055. Trecensi 1104. Tolosano quod jubente Victore II. ob extirpandam funditus simoniacam hæresim, directis vice sua Rambaldo Arelatensi & Pontio Aquensi Archiepiscopis, ascitisque sibi VVifredo Narbonensi, & aliis quibusdam Episcopis celebratum est.

(Nuptiæ in occulto non fiant) *Ad Can.* 13. Ab omni ævo clandestina connubia execrata est Ecclesia, tum Orientalis tum Occidentalis. Clandestinorum autem nomine veniunt nedum ea quæ citra Presbyteri Parochialis & testium præsentiam fiunt, sed etiam ea, ut loquitur Synodus Lingoniensis, quibus desunt honor & benedictio in facie Ecclesiæ, juxta Canonicas sanctiones impertienda; quam prætermittere nefas duxerunt primi Christiani; adeo ut, Tertulliano teste, penes eos occultæ conjunctiones, id est, non prius apud Ecclesiam professæ juxta mœchiam & fornicationem judicari periclitarentur. Eas Decreto solemni ut publicæ honestati repugnantes bonisque moribus adversas prohibet Hormisda apud * Burchardum & * Yvonem. *Ut nullus fidelis cujuscumqne conditionis sit, occulte nuptias faciat, sed benedictione a Sacerdote accepta publice nubat in Domino.* Hoc autem a majoribus acceptum, ut par est credere, ad posteros transmittit. A patribus siquidem Concilii Carthaginensis 4. *Statutum est ut sponsus & sponsa dum benedicendi sunt a Sacerdote, a parentibus suis vel paranymphis offerantur* &c. & S. Leo ab Yvone Carnutensi laudatus (D. Augustino tribuit Concil. Trosleianum) usum veterem ecclesiæ commemorans: *Eas dotes in Christiana sponsa requirit, ut sit virgo casta & desponsata in virginitate, & dotata legitime & a parentibus tradita, & a sponso & a paranymphis accipienda ita & secundum legem & Evangelium publicis nuptiis honestis in conjugium liquido sumenda.* Quantum in eo religiosi extiterint nostrates Galli, leges tum canonicæ tum civiles identidem eo nomine latæ, usu perenni firmatæ demonstrant, sed maxime Concilio Vernensi. *Ut omnes laici publicas nuptias sciant;* ex Capitularibus Caroli magni, quibus sancitum est: *Ut publicæ nuptiæ ab his qui nubere cupiunt, fiant, quia sæpe* (inquit Canon) *in nuptiis clam factis gravia peccata, tam in sponsis aliorum quam & in propinquis, sive adulterinis conjugiis, & quod pejus est dicere, consanguineis accrescunt, vel accumulantur.* Idipsum quasi ab antiquioribus institutis excerptum revocare contendunt Concilia, Arelatense apud * Yvonem, & Trosleianum * quibus nuptiæ citra Sacerdotalem benedictionem & clam factæ prohibentur: quas utrobique mira consensione damnarunt jura civilia, tum greca tum Romana, denuntiatis etiam gravibus pœnis adversus delinquentes, ut legenti palam est. Ea de re extat Novella Basilii * Imperatoris juri Græco-Romano inserta apud Leunclavium. *Nullus secreto coronatur, sed in præsentia plurium* (Imperatoris verba sunt) *Coronari porro, est nuptialem benedictionem accipere; eo quod juxta priscorum morem, sponsi Sacerdotali benedictione percepta coronas in capitibus gestare consuevissent egressi de Ecclesia*, in qua de more servabantur, ut docet Nicolaus I. ad consulta * Bulgarorum.

anno 1404. l. 1. de pudicitia c 3. * l. 9. c. 3. * l. 8. c. 141 c. 13. l. 8. c. 14. c. 16 ann. 755. lib. 7. c. 29. * decret. l. 8 c. 9. * 6. 8 an. 909 Vide Photium nomoc. 13. c. 9. apud Balsam ff. l. 21 c. 2. de vi nupt. c. nupti c. 4. apud Leuncl. p. 83 * C. 3.

(Neque post prandium) Nonnisi ad Missam nuptias celebrari solitas ex Apostolica traditione certum est promanare: cui Tertullianus * Apostolicorum temporum vicinus egregium perhibet testimonium, & Christiani conjugii leges enumerans, eas præ ceteris recenset: *Quod nimirum Ecclesia conciliat, & confirmat oblatio, & obsignatum Angeli Deo renuntiant* &c. Quod vero Ecclesiæ tum Grecæ tum Latinæ usu recepta sint, Theophili Alexandrini responsum apud Theodorum Balsamonem demonstrat, & Nicolaus I. ad consulta Bulgarorum, qui inter alios ritus ab Ecclesia Romana in conjugiis celebrandis observari solitos, *primum quidem*, inquit, *in Ecclesia Domini cum oblationibus quas offerre debent Deo per Sacerdotis manum statuuntur* (sponsi) *sicque demum benedictionem & velamen suscipiunt.* Planius autem Concilium Mediolanense apud Yvonem Carnutensem Canone 2. *In primo conjugio debet Presbyter Missam agere & benedicere ambos* &c. ita Concilium. Ex quibus patet non nisi mane a jejunis, non a prandio nuptias solitas benedici inter Missarum solemnia.

* l 2. ad uxorem c. 9. C. 3. Decr l. 8. c. 146.

(A Sacerdote benedicantur.) *Tametsi veteri lege matrimonium solo contrahentium consensu ratum consistevet, Christianæ nihilominus leges Sacerdotalem benedictionem adhiberi adeo religiose sanxerunt, ut eam temere prætermittere primis Christianis piaculum videretur: occultasque nuptias reputarent, quibus hæc præter Domini præceptum forma deesset*, ut loquitur S. Martyr Ignatius * morum Ecclesiæ primitivæ fidelissimus testis. Ideo juxta veteris Ecclesiæ ritum non solo nubentium consensu Christiana conjugia rite peragi contendunt ex Græcis Theodorus Balsamon & Constantinus Hermenopulus; sed Sacerdotales preces necessario prærequiri docet; *Quia* (ut ait Theodorus * Balsamon) *per sacrum officium & divinam Corporis & Sanguinis Christi participationem constituitur.* Immo fornicariis accenset Nicephorus * Cartophilax, non conjugatis, eos quibus deesset nuptialis benedictio, atque a divinorum sacramentorum participatione arcendos pronuntiat.

* Epist. ad Polycarp. * l. 4. tit in scholiis * Schol. ad 26 Epist. Basil ad Amphilochium

(In Monasterio) vocabulum antiquis scriptoribus cele-

celebratissimum Ecclesiæ seu Basilicæ, vel Oratorio significandis usurpatum sed potissimum collapso jam in occidente latini sermonis nitore; vulgari idiomate, *Monstier*, Galli nostri veteres appellant. Vocis hujus frequens admodum usus est apud Gregorium Turonensem, Fredegarium, Abbonem Floriacensem, & plerosque alios rerum nostrarum scriptores ævi antiquioris, penes quos Monasterii vocabulo Ecclesia, seu Basilica intelligitur; quemadmodum a sensu contrario, in chartis & diplomatibus antiquis, Ecclesiæ nomine Monasterium seu Collegium, aut certe beneficium Ecclesiasticum tum seculare, tum regulare venire consuevit per Synecdochen a nobiliori parte sumpta denominatione, æde nimirum sacra cultu divino dicata, qua potissimum constant. Interdum autem Monasterii nomine sacra ædes Monastica, nonnunquam Ecclesia Cathedralis, sæpius vero Parœcialis designatur.

Antiquiorem prioris nomenclationis hujus usum exhibet Philo Judæus apud Eusebium de primis Monachis Alexandriæ degentibus, quos Essenos vocant, ita loquitur. *Est autem in singulis locis consecrata orationi domus quæ appellatur σεμνεῖον καὶ σεμνοτέρον hanc autem in nostra lingua significare potest honestorum conventiculum, in quo sedentes*, inquit, *honestæ vitæ & sanctæ mysteria celebrant, nihil illic prorsus quod ad cibum potumque pertinet inferentes, vel ad aliqua humani corporis ministeria, sed legis tantum libros, & volumina Prophetarum, hymnos quoque* &c. Hæc Eusebius de Essenorum oratoriis.

De Basilica vero Cathedrali Rotomagensi Virgini Deiparæ sacra, Dudo S. Quintini vetus rerum Normanicarum scriptor hæc habet: *Richardus I. Rotomagensi urbe in honore Dei Genitricis ampliavit mirabile Monasterium longitudinis & altitudinis exspatiatum incremento.* Quæ sane nulli alteri Basilicæ conveniunt, quam ei quæ nunc extat Richardi I. impensis, & Roberti ejus filii tum Rotomagensis Præsulis opera ac studio ædificata.

Ecclesiis subinde Parœcialibus tribuunt plerique auctores & Chartæ veteres præter Radulphum Glabrum. Una sufficerit ex nigro codice Sandionano excerpta, quæ est Joannis de Pratellis pro componenda cum Rogerio S. Audoeni Abbate oborta controversia, ubi legitur: *Convenientes ergo, ego & homines mei & dictus Abbas S. Audoeni, apud Monasterium de Uncvilla* &c. Vicus est una aut altera ab urbe Rotomagensi leuca dissitus, in quo nulla usquam Cœnobii exstitit memoria. Hoc ipso sensu accipienda Monasteria, de quibus Ordo Romanus ubi de aqua Sabbatho sancto benedicenda agitur.

(UTRORUMQUE PROGENIES INQUIRATUR) Mos antiquus connubia publice denuntiandi, ab Ecclesia Gallicana ad alias manavit, ut videre est Collectiones 4. veteri Decretalium, edente Antonio * Augustino, & ex Concilio Lateranensi *, in quo Innocentius III. specialem quorumdam locorum (Gallorum videlicet) consuetudinem ad alia generaliter prorogando, statuit ut *cum matrimonia fuerint contrahenda, in Ecclesiis per Presbyteros publice proponantur competenti termino præfinito* &c.

(INFRA SEPTIMAM GENERATIONEM) Ab exordio nascentis Ecclesiæ usque ad Concilii Lateranensis 4. tempora, ad septimum usque gradum prohibitas nuptias Innocentius III. in Concilio generali ad quartam generationem definiri voluit.

(DE SACERDOTIBUS ET LEVITIS) *Ad Can.* 14. Hic jam non amplius de Sacerdotibus & sacris ministris Græcorum more ante susceptum ordinem conjugatis, arbitrio suo relinquendis quæstio versabatur, sed revera de abominatione desolationis e loco sancto auferenda actum est. His siquidem perditissimis temporibus eo impudentiæ proruperat sacrorum Ecclesiæ ministrorum incontinentia, ut omni abjecto pudore ac omni Dei timore depositio, contra Castitatis Ecclesiasticæ regulas palam feminis ac impune admiscerentur Subdiaconi, Diaconi, Presbyteri, atque etiam ipsi Episcopi.

(CONCILIUM LEXOVIENSE OBSERVETUR) Anno 1055. celebratum, in quo depositio Malgerio (ut scribit Guillelmus Malmesbutiensis) substitutitur Maurilius.

(NE ECCLESIAS PER SE &c.) Hæc sunt Decreta Concilii Lexoviensis adversus Clericos concubinarios lata.

(NEC SUBINTRODUCTAM MULIEREM) Multa de subintroductis mulieribus apud antiquos scriptores est mentio. Hujus argumenti extat inter opera S. Joan. Chrysostomi libellus insignis, adversus eos qui apud se fovent sorores adoptivas, quas subintroductas vocant, Græci συνεισάκτους appellant. Earum meminerunt Synodus Romana * sub Zacharia, Concilium * Forojuliense, Moguntinum *, & alia multa; præ ceteris autem Concilium * Nicænum cuilibet ex Clero subintroductam habere mulierem prohibet. Arbitror mulierem hanc subintroductam ad mentem Concilii Nicæni censeri, quæ nullo genere cognationis aut agnationis aut matrimonii conjuncta sit, quales a Concilio numerantur. Et quamvis vox ipsa græca vi propriæ significationis non denotet mulierem suspectam, nihilominus eas introductas quas Canon ille præcipit a Cleriois rejici, fuisse non quasubet suspectas, sed genus quoddam medium mulierum inter uxores & concubinas, quæ pietatis prætextu ut sorores adoptivæ tunc admittebantur, ut notat scholiastes Eusebii Cæsarienſis, qui refert Paulum Samosatenum Presbyteris & Diaconis dumtaxat qui ei morem gerebant, permisisse has mulieres subintroductas domi habere. Collegit autem scholiastes ille ex Chrysostomo, opusculo supra memorato, adversus eos qui apud se sorores adoptivas fovent, non propter liberos & matrimonium; (negabant enim se cum eis rem habere) nec propter stuprum seu libidinem (eas siquidem se integras purasque servare asseverabant) sed propter rei familiaris curam, vel certe, verius dixerint, propter voluptatem ex tali convictu nascentem habuisse: quos elegantei fugillat Chrysostomus, nec minus egregie refellit causas quas obtendebant hasce puellas domi retinendi.

Qua porro cura ac studio extirpando huic vitio elaborarint Patres antiqui, crebræ variis in Conciliis editæ sanctiones plane demonstrant, vix enim aliud usquam frequentius legibus Canonicis vetitum reperitur quam Clericorum cum mulieribus cohabitatio.

(DE QUA CALUMNIATUS ESE ACCIPIAT) *Ad Can.* 15. Jam olim antiquis Canonibus definitum est, ut nullus eam quam adulterio polluerit, viro ejus e vivis sublato, uxorem accipiat: tum in odium tanti sceleris, tum etiam ut captandæ mortis alienæ tollatur occasio.

Ceterum his tribus casibus irritum jure censetur matrimonium. Primo si nimirum aut præter adulterium adsit alterius conjugis homicidium, ab alterutro perpetratum; animo sibi conscium criminis matrimonio fociandi; ita definitum est in Concilio * Meldensi & refertur a * Gratiano, immo sine spe conjugii manet adultera uxor, si machinata est. Can. *Significasti*, vel uterque sit machinatus, dicto Can. *Si quis* 31. q. 1. Par est ratio si adulterio accedat fides sibi vicissim ab adulteris data de futuro matrimonio, quod nullum fore ex iisdem Canonibus comprobatur, & maxime ex Can. *Si quis* & Can. *Significasti*. Quin etsi ea de re interceserit juramentum, anathematizatur tale conjugium a Concilio * Triburiensi. Denique postremum caput est, si matrimonium de præsenti, altero conjuge adhuc superstite contractum sit; & præcesserit vel secuta sit copula eodem capite: *Si quis uxore vivente* &c. Ex quo cum ab his illi conjugi necis periculum immineat, ut scilicet illo e vivis sublato facultas sit valide connubium contrahendi, sicque liberius suæ libidini indulgendi, huic periculo eodem adhibito remedio occurrendum censuit Ecclesia, ut ex Concilio Triburiensi planum est.

(CUIUS UXOR VELATA FUERIT) *Ad Can.* 16. De uxore velata aut qualitercumque dimissa quoad Matrimonium par est utrobique ratio, nec per Christianas leges licuit unquam altero conjuge Monasticen profitente, alterum secundo conjugio copulari, ut optime ait venerabilis Beda *Timor Dei facit ut uxor dimittatur, sicut multi religionis causa fecisse leguntur: nulla autem causa est Dei lege præscripta, ut vivente ea quæ elicta est alia ducatur* &c. Sed vel ei necessitas incumbit religionem profitendi, aut saltem perpetuæ continentiæ votum nuncupare tenetur, ut habetur C. *Qui uxorem*, hoc verborum tenore: *Qui uxorem suam velari permittit, aliam non accipiat, sed similiter convertatur*; & pluribus toto titulo de conversione conjugatorum.

(SI UXOR VIRI QUI PEREGRE &c.) *Ad Can.* 17. Idem prorsus judicium jam antea ab Innocentio I. processerat cum enim Fortunius quidam Ursa uxore propria in captivitate constituta, cum alia Restituta nomine conjugium iniisset, priore integro manente posterius irritum esse decrevit. Insignis in eam sententiam proferri solet Basilii * magni regula, inter Trullanos * Canones relata. *Si separante se viro & non apparente, antequam mors ejus sciatur alteri nubit uxor, mœchatur.* Itidem militum uxores quæ viris non apparentibus nupserunt, eidem rationi subjiciuntur, cui & propter maritorum peregrinationem & absentiam, hoc est pœnis mœchorum, nisi desistant, ut annotavit Balsamon ad hunc Canonem.

(QUOUSQUE PRIORIS VIRI CERTITUDINEM HABET,) Satis erat olim captum conjugem expectare quinquennio, militem vero qui Reipublicæ causa abesset quatriennio, deinde decennio. Et notandum ex Cujacio Julianum a Justiniano minime discrepare, nec aliter loqui quam dicta Novella 22. His nihilominus jure Canonico derogatum est: nec enim sufficit tempus supra definitum, quantacumque temporis interceserit mora: sed necesse est antequam ad alterius nuptias transeat mulier, eam certum de morte mariti accepisse nuntium, cap. *In præsentia de sponsalibus*, quamvis septennio & amplius abfuerit captus ab hostibus. Quod optime congruit cum novel-

* C. 69. * q. 1. c. Si quis & c Super hoc 30 de eo qui dimis uxorem etc.

Hist. lib 36.

In Marcum apud Tvoenen Carn Deck p. 8. c. 935

* Epist. ad Amphil. c. 31 & 6. * C. 34.

Leg. Jvor cor. de repud & novella ex Julian. le. 6 de divers. Lege finali de Sacrosc. Eccl. le. secundis nuptiis

novella Justiniani 117. Nam ut Jure Civili docet Navarrus, quilibet præsumitur posse vivere 100. annis nisi vita functus probetur, ac proinde priori matrimonio totum robur & valorem constare: & si nupserit, priori marito restituetur. Cap. *Dominus ac Redemptor*.

(Excommunicetur) Ita Leo magnus Epistola ad Nicetam Aquilejensem: *Si* (inquit) *aliquæ mulieres ita posteriorum virorum amore sunt captæ, ut malint his cohærere, quam in legitimum redire consortium, merito sunt notandæ, ita ut etiam Ecclesiastica communione priventur* &c.

Epist. 77. 2 4. Epist. 87

(Ut ait Gregorius) Epistola ad Constantinum Mediolanensem Episcopum scripta. Refertur a Gratiano dist. 50. *Si lapsis*.

(Tot Episcopos &c.) Causas graviores majorum Clericorum, non nisi in publico Episcoporum consessu agitari antiqui Patres sanxerunt: maxime ubi de depositione agitur, quam extra Synodum fieri vetat Concilium Hispalense II. * rationem subjungens, *Episcopus enim* (inquit) *Sacerdotibus ac ministris solus honorem dare potest, auferre solus non potest*.

* C. 6.

(In Sacerdotis sex &c.) Legem hanc ut jam pridem a majoribus acceptam innovant Africani * Patres, & habetur in codice Ecclesiæ * Africanæ. Quæ tandem inter Concilii * Triburiensis Canones locum obtinuit; depositionis ritum enucleate præscribit Concilium * Lemovicense hac verborum serie: *Quando Episcopus Presbyterum deposuerit, sic agat: jubeat eum prius indui omnibus Sacerdotalibus indumentis, deinde manu sua auferat manipulum, deinde casulam, deinde mediam stolam de collo reflectat, & inter scapulas sub latere dextro, & depositus est a Presbyteratu & Diaconatu*. Hactenus Concilium Lemovicense.

* Conc. Car 2. c. 10
* Cod Eccl. Afric c. 12. & 14.
* C 10 Affion 2. post medium
* De Ecc ob. fer. c. 49.

(Nullus in quadragesima prandeat, antequam hora nona peracta) *Ad Can.* 20. Ut a primæva ætate nascentis Ecclesiæ servatum est. De ratione si quidem jejunii fuit olim ut hora competenti prandaretur, hoc est (ut ait Micrologus) ad Nonam referent cum ad Sextam sacrificabant; ad Vesperam autem cum ad Nonam divinis operabantur. Cum ergo ante Nonam toto quadragesimali tempore res sacra peragi non soleret; post Nonam expleto divino officio aut ad Vesperam refectio protrahebatur, ut ex Conciliis Bracarensi * I. & II. planum est; sed potissimum ex Capitulari Theodulphi * Aurelianensis ad Presbyteros Parochiæ suæ quod sub nomine Cabilonensis Concilii a Gratiano * refertur. Viguit autem usque ad D. Bernardi ætatem religiosa jejunii hujus observatio ad vesperam, ut ipse auctor est: *Jejunavimus* (ait * *soli usque ad Nonam*) reliquo nimirum anni tempore) *nunc autem nobiscum universi simul in unum dives & pauper, usque ad Vesperam omnes jejunant* &c. Sed & ad S. Thomæ tempora fuisse provectam non semel prodit Angelicus * Doctor.

*c. 16. & Bracar. 2. c. 9.
* c 39
* de cons. & distinct. 1. c. Solent.
* Serm 3. in Quadrag.

Horam porro Sextam novo consilio usurparunt recentiores, quam Nonæ principio appellaverunt. At conciliando Canoni Cabilonensi & aliis refectionem ad Vesperam prorogantibus id temperamenti adhibuere posteriores Theologi, ut de Vespera non diei, sed Officii censuerint intelligendum. In iis sunt Paludanus * & S. Antoninus *; Græcis eo nomine inferiores, qui etiam adhuc non nisi a sacro absoluto quod ad Sextam auspicantur, & ex suo ritu ad plures horas producitur: & Armenis qui non nisi post Vespertinam Synaxim ad solis occasum expletam, solent comedere.

* 22. q. 147. art 9 & 3. parte q 83. art. 2. ad 3.

(In Sabbatho Paschæ Officium ante Nonam non incipiatur) *Ad Can.* 21. Ne videlicet officium sabbathi sancti, Christi Domini sepulturæ & quieti sacrum, quod Nonæ termino concluditur, gloriosæ Resurrectionis lætitiæ ac Dominicæ Paschatis commisceatur, quæ juxta morem Ecclesiasticum ad vesperam incipit, ut docent SS. Leo * & Augustinus *, & post eos Amalarius * Fortunatus, Concilium Claromontanum sub Urbano II. & alii sacrorum rituum interpretes.

* in 4. dist. q. 4. art.
* Part. 2. 6. c. 2. §.

(Cerei benedictione) His potissimum verbis: *Hæc est nox quæ hodie per universum mundum* &c. Et infra *O vere beata nox*; ac etiam in benedictione Cerei Paschalis apud Ennodium: *Ut principe loco foret beatæ noctis* &c. Item infra: *In hujus ergo suscipiendæ noctis officio* &c.

* Epist. ad Diosc.
* Serm. in gil. Pasch
* l. 1. de Offic. c. 1
Apud Ord vic. Vital. l. 9. Guillelm Malmesbu de gestis gum Ang. l. 4. in Guil mo Rufo c.
* Epist. Cantores L dun.
* Epi ad cent. c. 4.
* In Sabb
* Ordo Ro ibid.
* De offic vin c. de S Sanct.
* De Eccl offic de Su Tusebe lib. c. 16.
* in Evang Matth. 2 Ad can. 95. Synodi
* ubi supr

(Narrat liber Officialis) Liber Officialis est liber Antiphonarius, ut docet Agobardus * Lugdunensis.

(Non fit Sacramenti celebratio &c.) Quod ex antiquissima Ecclesiæ traditione manavit, cujus extat Decretum Innocentii * I. non quod olim sacrum sabbatho sancto prætermitteretur, ut ex antiquissimo S. Gregorii * Sacramentario, Ordine * Romano, & * Alcuino constat quos sequitur Amalarius *, atque etiam ex ipsis Concilii verbis planum est, cum ob sacræ hujus noctis reverentiam *Gloria in excelsis Deo*, & *Alleluja* cantari profitetur: sed quia ut ajunt S. Augustinus & Beda * sabbathi dies a sua nocte incipiens, finitus est vespere incipientis noctis, quæ pertinet ad initium Dominicæ diei &c. quod vero vespere seu extrema parte sabbathi fit, non sabbatho, sed Dominicæ deputatur, ut ex Missa sabbathi sancti qui circa mediam noctem celebrabatur, testis est Theodorus * Balsamon, qui docet, religiosiores Christianos toto illo Sabbatho in Ecclesia manere solitos, & sexta noctis hora, id est media nocte, divinis Sacramentis communicasse, & hora 7. ejusdem noctis psalmodias Matutinas audivisse, quibus omnino consentit antiquus * Ordo, ubi jubetur non dimittendum esse populum ante mediam noctem, & in ipsa nocte matutina luce erumpente, redeundum esse ad nocturnas vigilias Paschæ celebrandas, & confirmat Missæ collecta *Deus qui sacratissimam noctem* &c. quibus adstipulatur Joannes * Abrincensis.

* De offic. Eccl in Officio Cœnæ Domini.

(Decreta scilicet Innocentii Papæ et Leonis) *Ad Can.* 23. Non est Innocentii, sed Siricii, Epistola 1. ad Himerium Tarraconensem cap. 2. Leonis vero Epistola 4. universis Episcopis per Siciliam c. 4. & 5.

ANNO CHRISTI 1072.

CONCILIUM CABILONENSE

ANNO CHRISTI 1072.

Ex Martene Thes Anecd. Tom. 4. p. 97.

Anno MLXXII. celebratum, præside Geraldo Ostiensi episcopo apostolicæ sedis legato, in quo castrum Pisantia ecclesiæ Romanensi asseritur. *Ex Chartario Romanensi*.

QUoniam gestarum rerum facile præterit memoria, quam præsentibus tam posteris notificandum æstimavimus, quod querela diu habita episcopo Valentinensi contra eccleſiam Romanensem de castro Pisantiam. Vocati sunt utrique ad concilium Cabilonis celebrandum, in quo cum præsentia legati apostolicæ sedis; GERALDI scilicet Hostiensis & cardinalis episcopi, utrique causam suam exposuissent; G. & sibi in synodo consedentes archiepiscopi & episcopi & abbates judicaverunt episcopum Valentinensem nullum habere rectum in castello, neque in mandamento *, & ut relinqueret episcopus Valentinensis illud, excepto hoc quod probari posset legitimis testibus, archiepiscopum LEODEGARIUM reliquisse sibi in placito quod fecit cum eo, de Alexiano scilicet, de mandamento Alexiani se sciente, hæc autem definitio facta est a GERALDO Hostiensi & cardinali episcopo, assensum præbentibus RAIMBALDO sacri palatii accionario, & UMBERTO Lugdunensi archiepiscopo, & Viennensi archiepiscopo ERMANNO, & archiepiscopo Bisuntino UGONE, & ROCLENO episcopo Cabilonensi, & episcopo Eduensi AGANONE, & episcopo Sedunensi ARMENFREDO, & episcopo Belicensi GOTCERANNO, & episcopo AMATO, & abbate Cluniacensi HUGONE, & BERALDO Sancti Ægidii abbate, & GERALDO Sancti Petri Viennensis abbate, & Sancti Andreæ abbate UMBERTO, & aliis quam plurimis abbatibus .... Ego GIRALDUS Dei gratia Hostiensis episcopus & S. R. E. Legatus laudavi & subscripsi; RAINBALDUS apostolicæ sedis legatus manu mea subscripsi. Actum in Cabilonensi synodo, præsentibus supradictis archiepiscopis & episcopis, necnon & abbatibus quam plurimis una cum Giraldo (Dei gratia) Hostiensi episcopo & S. R. E. legato, atque RAINBALDO sacri palatii accionario VI. nonas Martii luna XIX. anno Dominicæ Incarnationis MLXXII. indictione X.

Idem

ANNO CHRISTI 1072.

Idem Concilium Cabilonense Ecclesiam S. Christophori Romanensibus canonicis confirmat.
Ex chartario Romanensi.

ANNO CHRISTI 1072.

QUoniam gestarum rerum memoria difficulter tenetur, difficiliusque in posterum reservatur, stylo memoriæque mandandum æstimavimus, quod in quadam synodo apud Clarum montem celebrata, cui GERALDUS Hostiensis & cardinalis episcopus præsedit, conquesti sunt & proclamationem fecerunt Romanenses canonici super GUILLELMO S. Theofridi abbate designato & monachis ejus, eis injuste ecclesiam S. Christophori calumniantibus, & ea de causa rem eorum publicam injuriose persequentibus: & quia ipsi tunc aberant, vocavit eos præfatus apostolicæ sedis legatus ad concilium Cabilonis postea celebrandum: ut ibi ejus rei justa fieret definitio. A Quo abbas ire dissimulans, unum monachum misit, qui, postquam res in audientiam venit, calumniæ suæ causas exposuit: quæ postquam supra dicto legato & episcopis ibi considentibus parum valentes parumque idoneæ visæ sunt; cognitione facta quod Romanensi ecclesiæ jure contingeret, abbati & monachis ejus præfixum est apostolica auctoritate interminatum, ne ulterius ecclesiam aliqua inquietare calumnia præsumerent. † Ego GERALDUS Dei gratia Hostiensis episcopus & B S. R. E. legatus rogavi & subscripsi. Actum in Cabilonensi synodo præsentibus UMBERTO Lugdunensi archiepiscopo, & archiepiscopo Viennensi ERIMANNO, & archiepiscopo Bisuntino UGONE, & ROCLENO episcopo Cabilonensi, & episcopo Eduensi AGANONE, & ceteris quamplurimis episcopis & abbatibus. Anno Dominicæ Incarnationis MLXXII. indictione X.

☞ PARISIENSE CONCILIUM

A Geraldo Ostiensi A. S. L. circa annum 1072. habitum

e Suppl. nsi pag. 2.

LOnga & magna animorum contentione agitabatur controversia de jure in ecclesiam S. Mariæ Cerdonensis inter Andegavenses S. Albini, & Vindocinensis Cœnobii monachos. Hujus componendæ cura Geraldo Ostiensi A. S. Legato in Gallis commissa. Quo jubente ad Parisiense concilium dies partibus indicitur. Ibi auditæ utrinque rationes, sed lite indecisa discessum est. Non diu tamen post agente Artaldo Carnotensi episcopo inter contendentes certis pactionibus convenitur. Quibus cum stare dein noluerint Andegavenses, lis recruduit. Ejus concilii mentio facta est in epistola monachorum S. Albini ad P. papæ nepotem, quem de re tota certiorem reddunt, vulgataque legitur in Anecdotis Martene tom. I. pag. 201. Cum vero illius conventionis tabulæ a Baluzio Miscell. tom. II. vulgatæ anno 1072. signentur, hinc de anno habiti Parisiensis concilii docemur.

Cum tamen in mea de schismate Cadaloi dis- C sertatione in eam propenderim sententiam de anno emortuali S. Petri Damiani Ostiensis episcopi cum exordio anni 1073. conjungendo, constiteritque Geraldum nonnisi post ejus obitum Ostiensem episcopatum habuisse, alterutrum statui necesse est; sive S. Petrum Damiani anno 1072. incipiente decessisse, quæ Baronii opinio est; adeoque Mantuanum concilium, quod eo mortalem vitam agente convenit, anno 1071. assignandum esse, sicut & Godefridi obitum, qui concilium illud biennio præcessit, anno 1069 adscribendum cum Lamberto; sive iis in ea sede relictis, quam utrisque assignavi, statuenda est Geraldi in episcopatu Ostiensi successio ejusque in Gallias adventus, & post adventum concilium Parisiense; ac quæ his omnibus posterior fuit pactio inter Monachos litigantes; hæc inquam omnia cogenda sunt inter Januarium, & Martium mensem anni 1073., quo veteri Gallorum stylo annus 1072. nondum effluxerat

CONCILIABULUM ERPHORDIENSE,

ANNO CHRISTI 1073.

In causa decimationum Thuringiæ, auctoritate Sigefridi Moguntini archiepiscopi celebratum anno domini MLXXIII. VI. Idus Martii, tempore Alexandri papæ II.

ANNO CHRISTI 1073.

Anno se licat a cu adminis tionis ni.

CUm in palatio regis frequens esset nundinatio episcopatum & abbatiarum, sanctus Anno Colonensis archiepiscopus regni administratione se abdicavit. Rex isto pædagogo severissimo liberatus, statim in omnia vitiorum genera præceps ruit. Exorsus est splendidissima ædificia in omnibus fere montibus & colliculis: quæ cum perficere non posset, ne, permittens præsidiorum & operariorum liberam furandi & aliena contrectandi potestatem, manifestæ tyrannidis notaretur: Sigefridum Moguntinum archiepiscopum incitavit, ut decimationes Thuringiæ exigeret, sibique earum mediam partem tribueret. Episcopus vanissima spe animatus, *inquit Lambertus*, indixit synodum in Erphisfurd, sexto Idus Martii. Statuto die aderat rex, aderat archiepiscopus, stipatus uterque magno grege philoso- E phorum, immo sophistarum, quos ex diversis locis summo studio conscíverant: ut canones sibi non pro rei veritate, sed pro episcopi voluntate interpretarentur, & causam ejus, * quomodo veris non poterant, sophisticis allegationibus roborarent. Assidebant ergo cum rege & archiepiscopo Moguntino, Herimannus Bambergensis episcopus, Hecel Hildenesheimensis episcopus, Eppo Citicensis episcopus, Benno Osenbruggensis episcopus, qui non ad discutiendam juxta leges ecclesiasticas causam fuerant evocati: sed ut id quod rex volebat, arte dictionis, & sententiarum pondere, postremo quaqua possent ratione & consilio obtinerent. Quamquam plerique eorum id quod rex moliebatur, vehementissime improbarent, sed ne libere quod sentiebant eloquerentur, & regis ter-

quando

Rex dedit ıfam con iabulo. ta conci buli.

ANNO CHRISTI 1073.

rore, & privata archiepiſcopi amicitia, inhibebantur. Habebat præterea rex circa ſe armatorum copias non modicas: quibus eos, ſi qui forte negotium interturbare conarentur, militari manu coerceret.

Talis apparatus fuit palliati latrocinii pulcro nomine ſynodi, in qua non in loquendo libertas aliqua conſultoribus judicibuſve relicta, ſed ſtrepitus armatorum, minæ regis, ad cujus nutum contra ejus voluntati reſiſtentes exerantur gladii, carceres pateant, intententurque cruentæ cædes. Sed quæ hæc ſecuta ſint, videamus. Pergit Lambertus: Thuringorum ſpes & fiducia potiſſimum in abbate Fuldenſi & abbate Herveldenſi nitebatur: quod hi eccleſias decimales plurimas, & prædia infinita haberent in Thuringia: & hi ſi cauſa cecidiſſent, ſibi una cadendum eſſet. Qui publica diſcuſſione interpellati pro decimarum redditione, primo per Deum rogabant archiepiſcopum, ut antiquitus tradita monaſteriis ſuis, legitima, rata, inconvulſaque manere ſineret, quæ & ſedes apoſtolica & veteribus & recentibus ſcriptis crebro ſibi firmaſſet, & præceſſores ejus Moguntini pontifices, ſummi ac ſanctiſſimi viri, uſque ad Luipoldum epiſcopum nunquam infringere tentaſſent. Id atroci reſponſo archiepiſcopus repulit: ſcilicet præceſſores ſuos, ſua ætate, pro ſuo arbitratu eccleſiæ Dei moderatos fuiſſe, eoſque rudibus in fide auditoribus, & pene adhuc neophytis, lac potum dediſſe, non eſcam, & ſapienti diſpenſatione multa indulſiſſe; quæ proceſſu temporis, dum in fide convaluiſſent, ſucceſſorum ſuorum, induſtria reſecari vellent. Se autem, jam adulta, & potius ſeneſcente eccleſia ſpiritualia comparare ſpiritualibus, nec jam parvulis lac, ſed perfectis ſolidum cibum miniſtrare, atque a filiis eccleſiæ leges eccleſiaſticas exigere. Proinde eſſe eis aut ab unitate eccleſiæ recedendum, aut legibus eccleſiæ æquanimiter acquieſcendum. Tum illi rurſum per Deum orare, ut ſi in Romani pontificis auctoritate, ſi in Caroli aliorumque imperatorum privilegiis, ſi in præceſſorum ejus Moguntinorum pontificum indulgentia nihil ſibi præſidii aut ſpei reliquum eſſet, ipſarum ſaltem decimarum eam ipſe partitionem fieri ſineret, quam & canonum ſcita æquam judicaſſent, & cæteræ orbis terrarum eccleſiæ uſitatam haberent; ſcilicet ut quarta parte ipſe pro ſuo ſuorumque miſſorum ſervitio contentus, tres reliquas portiones eccleſiis, quibus antiquitus attitulatæ fuiſſent, permitteret. E contra epiſcopus non ea mente ſe ait tantum laborem triviſſe, & jam per decem ferme annos laborioſum hoc ſaxum volvere, ut tandem aliquando voti compos effectus, ultro jure ſuo cederet, & tanto molimine extortas eis decimas ipſis pro libitu ſuo partiendas addiceret.

Primus ac ſecundus dies in hac concertatione jam fluxerat, ancipiti adhuc fortuna, utra pars utri ceſſura foret: jamque in eo res vertebatur, ut Thuringi, improbata ſynodo, ſedem apoſtolicam appellarent. Sed rex ſub atteſtatione nominis divini affirmabat, ſe in eum, ſi quis id præſumpſiſſet, capitali ſententia animadverſurum, & omnia quæ ejus eſſent uſque ad internecionem diſſipaturum, clademque ejus diei multis poſtea ſæculis non abolendam.

En quales reges, qui apoſtolicæ ſedis juribus derogant. Quorſum vero ipſum iſta perduxerint, omnibus manifeſtum. In exemplum factus rex apoſtata ſchiſmaticis & hæreticis regibus, qui appellationem ad ſedem apoſtolicam, Henricianæ hæreſis labe conſperſi, vetuerunt. Sed proſequamur reliqua militaris potius quam ſacerdotalis conventus. Pergit ipſe Lambertus: Ita abbas Herveldenſis ſuorum periculo conterritus, quoniam aliud in arctum concluſis rebus non patebat effugium, rem conſilio regis permiſit; quatenus, prout ipſe bonum & æquum judicaret, cauſam inter ſe & archiepiſcopum terminaret. Diu igitur habita deliberatione, in hanc tandem pactionem, mediante rege, abbas & archiepiſcopus conſenſerunt: ut abbas in decem ſuis decimalibus eccleſiis duas partes decimarum, tertiam archiepiſcopus acciperet: in reliquis vero ejus eccleſiis, dimidia abbati, dimidia archiepiſcopo contingeret. Ubi vero eccleſia decimalis propria archiepiſcopi eſſet, tota illic ei decima cederet. Præterea ut omnes dominicales archiepiſcopi curtes, in quacumque eſſent parochia, ab omni penitus decimarum exactione immunes manerent. Sub jugum miſſo abbate Herveldenſi, ſtatim Thuringi, omni ſpe adempta, eo quod in illis prudentia & eloquentia plurimum fiduciæ ſibi poſuiſſent non ultra reſtiterunt, ſed decimas in reliquum abſque retractatione dare profeſſi ſunt. Fuldenſis abbas aliquantis poſtea diebus obſtinatus in propoſito perſtitit. Sed cum nec regis gratiam recipere, nec ad ſua redeundi licentiam impetrare poſſet, niſi in communem ſententia concederet: tandem rerum difficultate ſuperatus, ad hanc conditionem non tam conſilio quam imperio & metu regis coactus eſt, ut in cunctis decimalibus eccleſiis ſuis partem dimidiam decimarum ipſe, dimidiam archiepiſcopus acciperet; dominicales autem curtes ſuas, ſicut archiepiſcopus, omnes ab omni decimarum redditione liberas haberet.

Ita abſoluta eſt tyrannice cauſa. Sed quam dignam tyranno ipſe rex appendicem tunc appoſuerit, ita idem Lambertus auctor ſignificat, dicens: Tum rex ſciens haud beneplacitura Romano pontifici quæ geſta fuerant, ſub interminatione gratiæ ſuæ utrique abbati præcepit, ut neque per ſeipſos, neque per nuntium, neque alio quovis modo, pro infimulanda ſynodo apoſtolicam ſedem interpellarent. *Hucuſque acta latrocinii Henriciani ex Lamberto narrata, quæ geſta eſſe ante paſchale tempus affirmat.*

ADDITIO G. C.

Quod ait Lambertus, habitum eſſe hunc conventum ante paſcha: ſcribit vero Sigefridus ad Alexandrum II. pontificem maximum, ſynodum ſuper hoc Thuringorum negotio indictam eſſe poſt paſcha: an inter ſe pugnent, haud facile dixerim. Pugnant certe, ſi de Thuringorum decimationibus una tantum eſt coacta ſynodus. Quid vero ſi duæ? altera, Erphordiæ, de qua Lambertus; altera vel Moguntiæ, vel ubivis alibi anno circiter 1067. Nam Alexandrum rogat Sigefridus, per eaſdem litteras quas mox ſubjiciam, ut canonice ulciſcatur ac ſeveriſſime puniat nefandam Canonis Trevirenſis archiepiſcopi cædem, quam Lambertus anno MLXVI. patratam ait, Sigebertus anno MLXVII.

Sive autem duplex fuerit, ſive una ſynodus: cum idem negotium ſpectet, litteras hic repræſento Sigefridi ad Alexandrum, quibus rogat ut homines de latere ſuo mittat, qui ſynodo præſint. Præmittam alteras quibus ab Hildebrando petit, ut ipſius ope facilis ad pontificem aditus legatis pateat. Utræque a Gretſero noſtro editæ ſunt

ANNO CHRISTI 1073.

SIGEFRIDI MOGUNTINI EPISC. ad Hildebrandum Romanæ eccleſiæ archidiaconum, epiſtola.

Sifridus Moguntinus, id quod eſt, Dei gratia, Hildebrando ſanctæ apoſtolicæ ſedis archidiacono, & archicancellario, ſalutem, & fraternæ dilectionis integram veritatem.

PLurimum gratiæ veſtræ referimus caritati, pro eo, quod omnibus & legationibus, & rationibus noſtris, quas ad ſedem apoſtolicam direximus, ſemper dexter ſtetiſtis, & in omni diſceptatione & negotio ſemper partes noſtras, ſapientiæ & bonæ voluntatis veſtræ ſcuto defendiſtis. Proinde multiplices primum vobis grates referimus: deinde, ut quandoque occaſio ſubluceat, qua vobis vicem dilectionis rependere poſſimus, vehementer exoptamus. Licet enim inter multimoda eccleſiæ, quæ quotidie portatis, negotia, nihil, niſi Dei gratiam requiratis, neque de terrenis rebus quidquam, niſi ad ordinandum potius, quam ad poſſidendum attingere velitis: tamen quia hilarem datorem, ut pro Deo multa poſſit dare, neceſſe eſt multa juſte habere, mandamus veſtræ dilectioni, ut ſi quid noſtrum eſt, quod veſtro ſedeat beneplacito, ſi nobis ſcire detur, ſtatim veſtrum fiet, ex noſtro. Quis enim tantum virum poſſit non diligere? Quis ei quidquam audeat denegare?

Rogamus autem dulcedinem veſtræ caritatis, ut per vos legationi noſtræ quam nunc ad ſacram ſedem apoſtolicam dirigimus, aditus pateat, & de his, quæ poſtulamus, veſtra ope effectum obtineat: ſcilicet, ut ad ſynodum, quam ſuper rebellibus Thuringis pro decimationibus decrevimus celebrare, domnus apoſtolicus de latere ſuo dignetur mittere, qui & ſynodo præſint, & auctoritate ejus determinent ea, quæcumque determinanda occurrerint. Quod ſi hoc fieri nequit, ſaltem ſcriptis beatitudinis ejus ſynodus noſtra roboretur, & rebellium temeritas tali auctore comprimatur. Annitatur ergo dilectio veſtra, ut hoc obtinere valeat petitio noſtra.

EJUSDEM AD ALEXANDRUM II. papam epiſtola.

Domno beatiſſimo, & vere apoſtolici culminis honore reverendo, ſancto patrum patri, & ſummo præſulum præſuli Alexandro II. Sifridus Moguntinæ ſpeculator eccleſiæ, quidquid filius patri, & membrum capiti.

APoſtolicæ inſtitutionis documento didicimus, matrem ac radicem virtutum eſſe caritatem: cui quidquid inſeritur boni operis, Chriſto incrementum dante, parit fructum æternæ beatitudinis. Hæc in ſanctiſſimo pectore veſtro æternam poſuit ſedem, & in fœcundiſſima corporis veſtri terra altam fixit radicem: de qua, rore cæleſtis gratiæ irrigante, per totam ſanctæ eccleſiæ aream, multiplices ſacræ doctrinæ, & bonorum operum protenduntur rami, quorum fructifera ubertate aluntur, & umbra proteguntur oves, quas paſcendas ſuſcepiſtis vice illius magni Petri. Hac ergo dictante, nos quoque, qui ſanctiſſimo apoſtolatui veſtro in fructiferam olivam ſumus inſerti, & ſub clavigera tanti pontificis manu, in opus miniſterii aſſumpti: nos, inquam, paternæ ſemper dilectionis benevolentia gratanter accepiſtis: & quidquid vel conſulendum, vel corri-

A gendum, ad apoſtolicum veſtri culminis verticem retulimus. Noſtræ favendo parti, ut patrem decuit, ad meliora direxiſtis. Unde, ſicut oportet, reverendiſſimæ celſitudini veſtræ multiplices gratiarum actiones, & humile exhibemus inclinium: continuis orationum victimis divinam exorantes clementiam, ut ad ſtabilitatem ſanctæ eccleſiæ ſuæ longævum & incolume cuſtodiat apoſtolatum veſtrum. * (Et ſicut in proximis, quas ad Sanctam Sedem veſtram direximus litteris; ita nunc quoque humili ſupplicatu veſtram deprecamur Sanctitatem, ut quæ corona regni, & diadema Romani imperii in manu veſtra, & per manum Filii veſtri Domini mei H. Regis ſemper in bono meminiſſe dignemini; & ſicut a primitivis Sanctæ B invocationis veſtræ exordiis primitias regni ejus adhuc pueriles conſilio, & auxilio foviſtis, & enutriſtis, ita Apoſtolici vigoris conſtantia uſque ad coronam imperii cum eo perſiſtatis).

Porro adhuc antiquam noſtram ſuper rebellibus Thuringis conqueſtionem ad notitiam almæ ſedis veſtræ referimus, obnixe rogantes ut armata manu gladio Spiritus ſancti, uſque ad expugnationem eorum nobis dexteram feratis auxilii. Suggerimus quoque ſanctitati veſtræ, quod ſynodum ſuper his poſt paſcha celebrare decrevimus: ad quam de latere veſtro legatos mitti poſtulamus, qui auctoritate veſtra & ipſi ſynodo præſint; & hæc quæ de Thuringis agimus, canonice terminent, & ſi quæ alia corrigenda occurrerint. C Quod ſi fieri nequit, aliis vos occupantibus negotiis: ſaltem petimus ipſam ſynodum noſtram, quæ utique & veſtra eſt, apoſtolicis ſanctitatis veſtræ litteris roborari: quæ & rebellibus anathema denuncient, & quæcumque inibi canonice geſta veſtra auctoritate confirment.

Quia vero maxima quæque eccleſiaſticæ diſciplinæ negotia ab ipſo præſulum vertice debent examinari, cujus ex injuncta omnium eccleſiarum ſolicitudine, privilegium eſt: quod per nos non poſſumus corrigere, ad patrocinium almitatis veſtræ referimus, quod etiam pridem ad vos perveniſſe cognovimus, de crudeliſſima, & inaudita nece deſignati Treverenſium epiſcopi: qui Chriſtianis temporibus, nefandiſſima & ſceleratiſſima D Neronianæ & Decianæ perſecutionis cruciamenta expertus, horribili & execrabili pœnarum genere addictus eſt morti. Ad cujus monſtruoſæ necis ultionem, teſtamenti ſui recordatus primum aſſurgat Dominus Jeſus Chriſtus: deinde veſtræ auctoritatis fortiſſima & patrocinalis manus. Sacris namque canonum decretis ſancitum eſt, ut ſicubi epiſcopus ordinetur, qui vita, vel moribus a tanta diſcrepet dignitate, vel qui ad tantum aſcendat apicem ſubreptione non electione, ei audientiam non negari: & hoc etiam præter ſententiam Romani pontificis non debere fieri. In qua re, ſi ſe clerus vel populus cujuslibet civitatis, ſæculari potentia viderit prægravari, ad ſacram veſtræ ſedis defenſionem habeat confugium, E cui præcipiente Domino delegatus eſt primatus omnium eccleſiarum. Nunc vero, ne dum iſti, de quo agitur, canonica daretur audientia; ne dum veſtri examinis expectaretur ſententia: quaſi furtiva latrocinantium manu captus & ſpoliatus dein graviſſima de loco ad locum tranſportatione afflictus, tandem, ut aſſerunt, communi illorum conſilio, morte turpiſſima multatus eſt.

Qua de re quam graviter unanimitas fratrum ſit concuſſa, quam atrociter audax facinoroſorum hominum violentia ad ſacri ordinis injuriam ſit erecta, veſtræ ſanctitatis eſt prudenter perpendere, & hoc nefarium ſcelus canonice ulciſcen-

* Uncis inclusa deerant in Labbeo; & hic supplenta sunt ex Codice Udalrici.

ANNO CHRISTI 1073.

ciscendo, ne de cætero tale quid præsumatur, A posteris exemplum relinquere. Orat ergo sanctitatem vestram socialis fratrum nostrorum concordia, & hoc a vestri culminis patrocinio tota implorat ecclesia, ut tanti sceleris auctores diligentissime puniatis. Qui si forte dissimulando latent, gladio Spiritus sancti, velut putrida membra, de corpore Christi abscindatis, & ut omnes, etiam sacerdotes nostri, eos perpetuæ maledictionis anathemate feriant, firmissime præcipiatis.

ANNO CHRISTI 1073.

ADMONITIO G. C.

In synopsi conciliorum, alia quædam sequuntur, anno MLXXIII. & Alexandri pontificatui attributa concilia: quæ anno quidem eodem, sed Gregorio pontifice celebrata sunt. Id agnovit postea autor ipsæ synopseos R. P. Philipp. Labbe; eaque in Gregorii tempus, ac tomum X. rejecit, cujus editionem inchoaverat. Unum tamen ex iis, nempe concilium ad S. Maxentii in Pictionibus, in annum MLXXV. distulit, quod anno prius indicato MLXXIII. fuisse conservandum ostendam.

CONCILIUM ROMANUM

Ex P. Pagi ad Ann. Ch. 1072. n. 10.

In quo Atho Mediolanensis Archiepiscopus confirmatur, & Gothofredus excommunicatur.

COncilium Romæ ab Alexandro II. ante mortem celebratum, in quo Gothofredum Ecclesiæ Mediolanen. invasorem damnavit, eruo primo ex Arnulpho apud Puricellum lib. 4. de vita S. Herlembaldi cap. 34. ubi de seditione adversus Athonem anno 1072. Archiepiscopum Mediolanensem electum excitata verba faciens, ait: *Unde factum est ut collecto Romæ cœtu Pontificum, instante ipso* (Hildebrando nempe) *Athonem juste prædicaret electum, prostrato anathemate Gothofredo.* Secundo Gregorius VII. in epist. xv. lib. 1. *Kalendis Julii Indict.* XI. anno scil. 1073. ad omnes Christi fideles in Lombardia data, Gothofredi invasione narrata, ait: *quod audiens S. Romana Ecclesia mater vestra & totius Christianitatis, sicut* B *scitis, magistra, congregato e diversis partibus Concilio multorum Sacerdotum, & diversorum ordinum consensu, fulta B. Petri Apostolorum principis auctoritate Gothofredum fidei catholicæ, & legis Christianæ inimicum excommunicavit.* Ubi Gregorius VII. loquitur de Synodo Romana ab Alexandro II. habita, neque dicit, ut in hujus Epistolæ inscriptione Registri Gregoriani collector perperam interpretatur, se Gothofredum excommunicasse, sed id ab Ecclesia, ab Alexandro nempe II. factum esse. Quomodo enim Gregorius, quo anno 1073. die 29. mensis Junii Pontifex Romanus ordinatus C est, ante diem primum mensis Julii, quo ea Epistola data, *e diversis partibus* Concilium *multorum Sacerdotum* congregare potuisset?

VITA

EPISTOLÆ ET DECRETA

GREGORII PAPÆ VII.

Gregorius VII quando & a quibus pontifex factus?

GRegorius hujus nominis septimus, antea Hil- D debrandus appellatus, omnium consensu legitime creatus est pontifex anno Christi 1073. Hic patria Soanensis natus est in Tuscia, humili loco, parente fabro; sub protectione sancti Petri

Gregorii pueritia & adolescentia qualis?

educatus. Adolescens nactus est magistrum Laurentium Amalphitanum archiepiscopum, quem non maleficiorum, sed sanctorum principem ejus temporis fuisse testatur irrefragabilis testis Petrus Damiani. Præter Laurentium habuit quoque magistrum Joannem Gratianum archipresbyterum, postea papam Gregorium sextum nominatum, quem secutus est in Germaniam cum se pontificatu abdicasset, eaque occasione apud Cluniacen-

Cum Leone Romam venit, & ab eodem factus est subdiaconus.

ses permansit. Cum Leone nono, quem purpura pontificali indutum, & per manum laicalem mu- E nus episcopale assumentem increpavit, profectus est Romam, suoque consilio Brunonem, postea Leonem nominatum eligi præcepit; factus Romanæ ecclesiæ subdiaconus. Post obitum prædicti Leonis ablegatus est a clero Romano ad imperatorem, petens ab eo ut, cum rebus ecclesiæ perturbatis sibi id non licebat, Romanum pontificem non suo sed cleri nomine eligeret, electumque contra invasores defenderet. A Victore quem

Quas legationes obierit?

eligi postulaverat in Galliam ablegatus, Lugduni simoniacum quemdam archiepiscopum ad confessionem criminis miraculose adegit: qui cum in hymno glorificationis, quem Hildebrandus eum recitare mandaverat, Spiritum sanctum efferre non potuisset, proprio ore confessus est se simoniæ crimine pollutum esse. Ibidem S. Hugoni monasterii Cluniacensis abbati Christum assidere, quidque agendum vel dicendum foret eidem suggerere vidit. Berengarium etiam Andegavensis ecclesiæ archidiaconum in concilio Turonensi ad hæreseos suæ iteratam abjurationem & catholicæ fidei professionem adegit: tantum abest ut, quod calumniatur Benno, Berengarianam hæresim defenderit aut sectatus fuerit. Cumque post obitum Stephani IX. Benedictus ejus nominis X. pseudopapa schismaticus sedem apostolicam invasisset, missus est ad Agnetem imperatricem, petens ab ea, ut futuræ electioni Gerardi Florentini episcopi, qui appellatus est Nicolaus II. consentire non gravaretur. Quod cum feliciter impetrasset, opera Godefredi ducis schismaticum expulit, & legitimum pontificem in possessionem quietam introduxit. Ejusdem consilio optimo post obitum Nicolai electus est Alexander II. expulsusque est Cadalous Parmensis episcopus & pseudopontifex, quem regii ministri & fautores adversus Alexandrum in thronum apostolicum evexerant. Et quamquam statura pusillus esset, tamen

Miraculum Gregorii papæ.

Bennonis calumnia refellitur.

Hildebrandi studio electi sunt Nicolaus & Alexander II.

men gratia miraculorum & prophetiæ erat omnibus admirabilis. Nam ad miraculum ſupra recenſitum hoc addidit longe mirabilius, quod cum ab Hugone Cluniacenſis monaſterii abbate longius abeſſet, cognoverit cogitationes mentis illius, quibus intra ſe ſibi loquens dicebat: Homuncionem exilis ſtaturæ, deſpicabilis parentelæ, tumere & metiri altiora, quod tot mundanæ poteſtates nutum illius præſtolarentur. Cum eodem abbate orans Chriſtum ſibi aſtantem, angelumque vibrantem gladium vidit, & futuram mortalitatem prædixit. Petro Damiani, qui per ſomnium oculorum lumen ſibi amiſiſſe viſus erat, ſomnium ejuſdem exponens dixiſſe ſcribitur: Nequaquam, ut times, propinquæ eſt mortis indicium, ſed familiaris tibi aliquis extinguetur, qui tibi carus ſit ſicut oculus. Vere ſibi illud per obitum Dominici Loricati contigiſſe fatetur Petrus Damiani in epiſtola ad Alexandrum papam. Sanctum Annonem Colonienſem archiepiſcopum, de jure regio in electione Romani pontificis violato conquerentem ita informavit, ut in ſynodo Mantuana deſuper celebrata ipſe confeſſerit atque definierit, Alexandri juſtam, Cadaloi injuſtam & illegitimam electionem fuiſſe. His de cauſis Alexandri pontificis totiuſque cleri Romani judicio dignus eſt habitus, qui dum viveret Alexander cancellarius Romanæ eccleſiæ conſtitueretur, eique defuncto in ſede pontificia ſubrogaretur.

Eodem die quo Alexander obierat, nimirum x. Kalendas Maii, omnium cardinalium conſenſu & ſubſcriptione, totiuſque populi & cleri approbatione in pontificem electus eſt invitus, cum præconio virtutum earum, quæ in decreto electionis initio epiſtolarum Gregorii collocato recenſentur. Ob amorem & cultum erga ſuum educatorem gratitudinis ergo voluit nominari Gregorius, & ad confirmandam illius legitimam ſedem, atque ad redarguendam nonnullorum ſententiam de ſpurio ejuſdem pontificatu, ut ſupra dixi in Gregorio ſexto, voluit dici ſeptimus; ut ſcilicet ſextum intermedium verum & legitimum ſedis apoſtolicæ paſtorem fuiſſe indicaret. Hunc Lambertus Schaffnaburgenſis nominat virum ſacris litteris eruditiſſimum, & in tota eccleſia tempore quoque priorum pontificum virtutum genere celeberrimum. Marianus Scotus his diebus in Germania ſcribens eumdem Gregorium venerabilem prædicat, atque ab eo ſtatuta decreta recitat & laudat. Sigebertus, etſi Henricianas partes contra Romanos pontifices foverit, Gregoriique nimiam ſeveritatem incuſarit, tamen nunquam auſus eſt dicere illegitimum fuiſſe creatum pontificem. Otto Friſingenſis epiſcopus, eruditiſſimus ſcriptor hæc de Gregorio VII. Forma gregis factus, quod verbo docuit exemplo demonſtravit, ac fortis per omnia athleta ſe pro muro domui Iſrael ponere non timuit. Unus Urſpergenſis abbas, idemque ſchiſmaticorum patronus, Bennoni ſchiſmatico cardinali inhærens, ejus ſcriptorum quædam capita recitat, non tamen ut ille ſpuriam omnino fuiſſe electionem Gregorii auſus eſt affirmare, ſed iſta tantum: Cum abſque regis conſenſu ſolis tantum Romanis faventibus hunc apicem conſendiſſet, ſunt qui illum non canonice conſtitutum, ſed tyrannice papatum ſibimet aſſeverent uſurpaſſe, pro qua re & a nonnullis epiſcopis abdicatus eſt. Sed quam iſta de non adhibito conſenſu regis Henrici falſa ſint, patet ex actis vitæ hujus Gregorii, in quibus refertur, quod cum ille ad regem ſcripſiſſet, ne vigore conceſſi privilegii factæ electioni aſſenſum præberet, rex non modo non diſſenſerit, ſed miſſa legatione factam electionem confirmarit, ejuſque conſecrationi per legatum interfuerit. Idem affirmat Lambertus Schaffnaburgenſis loco ſupra allegato. Videant ergo Novatores, qua veritate ſubſiſtant illæ calumniæ, quas princeps ſchiſmaticorum cardinalium Benno hujus optimi maximi pontificis moribus, electioni & fidei opponit. Videant quo duce & auctore cathedram Petri impugnent, quamque graviter impingant, qui uno, duobus, vel tribus ad ſummum ſchiſmaticorum fautoribus adhærescentes, & a triginta duorum probatiſſimorum ſcriptorum, quos pro Gregorii defenſione reverendiſſimus & illuſtriſſimus cardinalis Bellarminus in controverſia de Rom. pontif. libro 4. capite 13. nominatim recenſet, ſententia & auctoritate temerarie recedunt. Tempore pontificatus præter illam vigilantiam, quam omnibus prope regibus & epiſcopis totius orbis diligenter cuſtodiendis impendit, poſt primam illam legationem ad Henricum regem deſtinatam, Hugonem Candidum ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalem in Hiſpaniam ablegavit, ut, recuperatis a Mauris Hiſpaniæ civitatibus, jura, tributum, & cenſum ſedi apoſtolicæ dari ſolita exigeret. Cumque Michael Conſtantinopolitanus imperator per litteras Gregorio de ſuſcepto pontificatu gratulatus eſſet, ea occaſione captata Dominicum patriarcham Venetum cauſa componendi ſchiſmatis ad eum ablegavit. Quartam legationem miſit ad Uratislaum ducem Bohemiæ, ut cenſum ſolveret pro ducatu Bohemiæ, ut poſt uſum mitræ conceſſione Alexandri papæ acceptum ſe facturum voto nuncupato Deo pollicitus fuerat. Anſelmum epiſcopum electum monet, ne a rege Henrico inveſtituram accipiat, antequam rex Romanæ eccleſiæ de communione cum excommunicatis habita ſatisfecerit. Saxones in regem ob nefanda ejus crimina concitatos, aliumque regem eligere conatos, ſcripto ſuo cohibuit. Quintam legationem miſit in Germaniam ad eccleſias ejuſdem Germaniæ & Galliæ a labe ſimoniæ expurgandas. Rex ob crimen allegatum debita pœnitentia peracta eoſdem honorifice ſuſcepit: ne vero concilium in Germania ea de cauſa per legatos haberetur, perſuaſione Liemari Bremenſis archiepiſcopi obſtitit; quaſi hac de cauſa non ab aliis, quam a Bremenſi vel Moguntino ſedis apoſtolicæ vicariis ſynodum congregari oporteret. Legati Romam reverſi rem geſtam pontifici expoſuerunt. Liemarus ſecundo ad ſedem apoſtolicam citatus factus eſt inobediens, rebellis, & ſchiſmaticus, reſiſtenſque juſſibus legatorum & ipſius pontificis regem adverſus pontificem commovit, idque boni quod mente conceperat infelix princeps hujus inſtigatione aruit. Sed accidit Dei ſingulari beneficio, ut cum adverſus Romanam eccleſiam principes ſæculi & potentiores epiſcopi conſpirarent, pro defenſione ejuſdem ſedis Agnetem regis Henrici matrem, Beatricem, & Mathildem ejus filiam adhuc puellam & virginem, quamquam Godefrido nupta fuiſſet, affines excitarit. Unde haud dubie originem ſumpſit illa multorum calumnia, quam ad ſui expurgationem vulgabant concubinarii, quod poſt factum divortium inter Mathildem & Godefridum, pontifex Mathildis amplexibus furtivis frueretur: quam calumniam non tantum ſuo tempore Lambertus, verum etiam hac noſtra ætate ex regeſto epiſtolarum Gregorii Baronius tam erudite & ſolide refutavit ac detexit, atque a mendaciorum involucris vendicavit, ut nemo poſthac niſi calumniator & hæreticus fabellæ mendaci aures præbere poſſit. Ut magno Chriſtianæ religionis bono non ſolum Saracenos exercitu expugnaret,

ANNO CHRISTI 1073. Gregorii mira-.

Somnium rpreta-.

ANNO CHRISTI 1073. Novatores redarguuntur.

Res a Gregorio geſtæ.

Legationes a Gregorio miſſæ.

Calumnia nnoni tra ele- onem egorii re- litur.

Cur ſepti- is.

Gregorii ides.

Providentia Dei erga eccleſiam.

Abbas Ur- ergenſis xatur.

Calumniæ Gregorio VII. objectæ.

Contra Saracenos bellum ſuſcepit.

ANNO CHRISTI 1073.

gnaret, sed etiam orientalem ecclesiam schismate ab occidentali divisam uniret, Armenos a fide catholica penitus aberrantes ad rectæ fidei tramitem restitueret, plusquam quinquaginta millia militum conscripsit & collegit. Ab Henrico post Saxones subjugatos, postque eam victoriam insolentiore facto, cœpit contemni, Guilberti antiqui schismatici, postea vero Ravennatis episcopi dolo & fraude a Cincio Romano præfecto invasus, captus,

Gregorius incarceratus.

& in carcere detentus est, quousque per populum tumultuantem, & tam immane scelus ulcisci paratum, eriperetur, atque pristinæ libertati restitueretur. Sed cum Romano populo vindice tantum scelus irritum redditum esset, idem Guibertus accepta a papa licentia Ravennam se contulit, ibique conspirationem rebellium episcoporum Longobardorum ma-

Henricum regem Romam vocavit.

chinatus fuit. Henricus timore Saxonum solutus contempsit implere ea quæ apostolicæ sedis legatis ante promiserat, atque excommunicatos a pontifice recepit & fovit. Quem contemptum cum pontifex non diutius tolerandum esse putasset, eumdem regem ad dicendam causam per legatos Romam citavit ad synodum proxima quadragesima congregandam. Excepit ille legationem, sed magna cum contumelia pontificis eosdem postea abjecit, indictoque Wormatiensi conventiculo pontificem absentem de criminibus objectis condemnatum per sententiam deponi, eamque ipsi insinuari curavit. Legatis Romam reversis, habita est postridie synodus, in qua dum illi injurias sibi irrogatas retulissent, literæque a rege

Henricus rex cum quibusdam episcopis excommunicatur.

missæ recitatæ fuissent, una cum rege Henrico Sigefridus Moguntinæ, Willelmus Trajectensis, & Robertus Bambergensis ecclesiæ * archiepiscopi excommunicati fuerunt. Latam sententiam pontifex omnibus subditis a juramento fidelitatis absolutis intimavit, eamque Deus contra excommunicatos Henrici fautores episcopos interventu mortis pessimæ executus fuit. Saxones a rege defecerunt, & adversus eum formidando apparatu prælio insurrexerunt. Similiter etiam principes Germaniæ majores episcopi, omnesque fideles, quos dum pontifex rogatu Hermanni Metensis episcopi commonuisset, ut regem ad pœnitentiam hortarentur, Triburiæ conventum indixerunt, in quo dum de alio rege Germaniæ eligendo ageretur, Henricus per legatos pacem rogavit, & emenda-

Henricus rex reconciliatus qua lege.

tionem morum promisit: aliquoties repulsam passus, hac tandem lege receptus est, ut dimissis excommunicatis quos fovebat Romano pontifici se submitteret, seque per Romanum pontificem a vinculo excommunicationis absolvi procuraret. Paruit rex, venienseque in Italiam a pontifice absolutionem obtinuit. Verum schismaticorum & concubinariorum episcoporum instigatione accidit, ut vix in Germaniam reversus iterum in pristina relaberetur. Nam cum Guiberto aliisque quibusdam rebellibus novam conjurationem adversus pontifi-

Rudolphus dux Sueviæ contra Henricum fit rex Germaniæ.

cem fœdissimam contraxit. Quod dum principes Germaniæ cognovissent, inconsulto Gregorio Rudolphum Sueviæ ducem in regem elegerunt, ductumque Moguntiam a Sigefrido consecrari curarunt. Re bellica contra Rudolphum suscepta & feliciter gesta factus elatior, Gregorium contemnere cœpit, quem sibi suoque regno timens hactenus se colere & obsequiis frequentare simulavit. Qua de causa iterum Romæ synodali consensu excommunicatus, regno, quod Rudolpho collatum fuit, digne privari promeruit. Ille vero

Henricus a pontifice regno privatus.

habito cum schismaticis conciliabulo * Brixiensi, in absentem depositionis sententiam ferri, eique Guibertum schismatis auctorem, sæpe excommunicatum & depositum, in pontificatu subrogari mandavit. Cumque interea Rudolphus rex obiisset, ejusque nece res Germaniæ in tutiore statu collocatæ essent, in Italiam paravit adventum, ut Gregorium papam, quem sibi infensissimum putabat, e sede Petri deponeret, ejusque adversarium Guibertum antipapam in ea collocaret. Cumque urbem Leoninam binis vicibus frustra tentatam & obsessam post biennium fuæ persecutionis expugnasset, Guibertum Ravennatem perjurum, depositum & anathematizatum, apud sanctum Petrum per Mutinensem & Ariminensem

Henric Roma Guiberti antipapa creat, no Clement III.

episcopos jam multis ante annis depositos & excommunicatos inthronizavit, eique Clementis III. nomen imposuit. Ipsam vero Romam ejusve cives non nisi per triennalem obsidionem auro tandem & pecunia expugnavit, quam armis vincere non poterat. Gregorius papa cum paucis nobilibus in castellum sancti Angeli se recepit: interea coronam imperii, quam Gregorius schismatico & excommunicato imperatori solenni ritu conferre usque ad sanguinem recusaverat, Clemens antipapa regi schismatico imponit, & pseudoimperatorem pseudopontifex constituit. Cumque in Aventino monte se contineret, urbisque obsidionem indefesso studio prosequeretur, Gregorius a Roberto Northmannorum duce subsidium, quod Romanæ

A pseud pa Hen fit pseud perator

ecclesiæ per juramentum promiserat, imploravit. Qui statim novis copiis congregatis in Italiam advolans Henricum fugavit, ipsumque pontificem felicissime liberavit, omnesque pseudocardinales, quos Guibertus pseudopontifex creaverat, vel saltem a vero pontifice abstraxerat, urbe expulit. Quibus expulsis, Gregorius concilium Romæ congregavit, quo pseudopontificem cum pseudoimperatore Henrico iterum excommunicavit. Postea ab urbe recedens Cassinum advenit, atque inde ad dedicandam basilicam sancti Matthæi apostoli Salernum se contulit, ibique permansit usque ad obitum, qui contigit vigesimo quarto Maii, anno Christi redemptoris 1085. cum sedisset annos duodecim, mensem unum & dies tres. Sanctitate & miraculis post mortem clarissimus, sepultus est intra basilicam sancti apostoli & evangelistæ Matthæi, quam paulo ante obitum divino cultui consecraverat.

Henricu North no: R fugatur.

Gregori tus & sed

LIBER PRIMUS REGISTRI GREGORII PAPÆ VII. (a)

Anno dominicæ incarnationis millesimo septuagesimo tertio, indictione undecima.

Exstat Gr rii VII. strum in ticana bi theca, de Bertholo Constant sis, qui e xit temp anno 10 loquens Gregorii VII. Erat enim tholicæ re nis fervo mus insti & eccles ce liber strenuissi defensor. Noluit us eccles cus ordo bus laic

REgnante Domino nostro Jesu Christo, anno clementissimæ incarnationis ejus millesimo septuagesimo tertio, indictione & Luna undecima, X. Kalendas Maji, feria secunda, die sepulturæ domini Alexandri bonæ memoriæ secundi papæ, ne sedes apostolica diu lugeat proprio destituta pastore, congregati in basilica beati Petri ad vincula, nos sanctæ Romanæ catholicæ & apostolicæ ecclesiæ cardinales, clerici, acolyti, subdiaconi, diaconi, presbyteri, præsentibus venerabilibus episcopis & abbatibus, clericis & monachis consentientibus, plurimis turbis utriusque

(a) Dantur variantes quas ex Mutinensi Cod. MS. seculi quidem XVI. sed ex antiquiori bonæ frugis descripto eruit, & ad me transmisit P. Franc. Anton. Zacharia S. J. *Mansi*.

ANNO CHRISTI 1073.

que sexus diversique ordinis acclamantibus, eligimus A *nobis in pastorem & summum pontificem virum religiosum, geminæ scientiæ prudentia pollentem, æquitatis & justitiæ præstantissimum amatorem, in adversis fortem, in prosperis temperatum, & juxta apostoli dictum bonis moribus ornatum, pudicum, modestum, sobrium, castum, hospitalem, domum suam bene regentem, in gremio hujus matris ecclesiæ a pueritia satis nobiliter educatum & doctum, atque pro vitæ merito in archidiaconatus honorem usque hodie sublimatum, Hildebrandum videlicet archidiaconum, quem * amodo usque in sempiternum & esse & dici Gregorium papam & apostolicum volumus * & approbamus. Placet vobis? Placet: Vultis eum? Volumus: Laudatis eum? Laudamus. Acta Romæ, decimo Kalendas Maji, indictione undecima.* B

AD DESIDERIUM ABBATEM.

Nuntiat se invitum in demortui Alexandri pontificis locum suffectum. Rogat ut Deum pro se deprecetur, & ad se quantocius veniat.

Gregorius in Romanum pontificem electus Desiderio abbati monasterii sancti Benedicti montis Cassini salutem in Christo Jesu.

DOminus noster papa Alexander mortuus est, cujus mors super me cecidit, & omnia viscera mea concutiens, penitus conturbavit. Nam C in morte quidem ejus Romanus populus contra morem ita quievit, & in manu nostra consilii frena dimisit, ut evidenter appareret ex Dei misericordia hoc provenisse. Unde accepto consilio hoc statuimus, ut post triduanum jejunium, post litanias, & multorum orationem eleemosynis conditam, divino fulti auxilio statueremus quod melius de electione Romani Pontificis videretur. Sed subito cum prædictus dominus noster papa in ecclesia * Salvatoris sepulturæ traderetur, ortus est magnus tumultus populi, & fremitus, & in me quasi vexani insurrexerunt, ita ut cum propheta possim dicere: *Veni in altitudinem maris, & tempestas demersit me. Laboravi clamans, raucæ factæ sunt fauces meæ,* &: *Timor & tremor venerunt super me, & contexerunt me tenebræ.* Sed quia in lecto jacens valde fatigatus satis dictare nequeo, angustias meas enarrare supersedeo. Te itaque per omnipotentem Dominum rogo, ut suffraganeos fratres & filios, quos in Christo nutris, ad exorandum Deum pro me provoces, & ex vera caritate invites: quatenus oratio, quæ me liberare debuit, ne incurrerem periculum, saltem tueatur in periculo positum. Tu autem ipse quantocius ad nos venire non prætermittas, qui quantum Romana ecclesia te indigeat, & in prudentia tua fiduciam habeat, non ignoras. Dominam Agnetem imperatricem, & Rainaldum venerabilem Cumanum episcopum ex nostra parte saluta; & quantum erga nos dilectionis habuerint, nunc ut ostendant, nostra vice fideliter obsecra. * Data Romæ * XI. Kalendas Maji, indictione XI.

II. AD GISULFUM PRINCIPEM Salernitanum.

ANNO CHRISTI 1073.

Ejusdem argumenti,

Gregorius in Romanum pontificem electus Gisulfo Salernitano principi salutem in Christo Jesu.

DOminus noster Alexander papa mortuus est, cujus mors super me cecidit. (*Omnia ut supra usque ad id quod ait:*) Te itaque per omnipotentem Dominum rogo, ut venerabilem patrem Leonem, & cæteros religiosos viros in partibus illis commorantes, ad exorandum Deum pro me ex vera caritate invites, ut oratio quæ me liberare debuit, ne incurrerem periculum, saltem tueatur in periculo positum. Tu autem ipse quantocius ad nos venire non prætermittas: qui quantum Romana ecclesia te indigeat, & in prudentia tua fiduciam habeat, non ignoras. Data Romæ * XI. Kalendas Maji, indictione undecima. * VIII.

III. AD GUIBERTUM RAVENNATEM archiepiscopum.

Ejusdem argumenti: rogat etiam ut legatos mittat.

Gregorius in Romanum pontificem electus Guiberto Ravennati archiepiscopo salutem in Christo Jesu.

NOn dubitamus famam litteras nostras antevolasse, & tam vobis, quam multis aliis, domini nostri Alexandri papæ obitum nuntiasse. Quod autem mihi valde gemendum est, mors ejus super me cecidit, & omnia viscera mea concutiens penitus conturbavit. Nam in morte ejus primo quidem Romanus populus contra morem ita quievit, & in manu nostra consilii frena dimisit, ut evidenter appareret ex Dei misericordia hoc provenisse. Unde accepto consilio hoc statuimus, ut post triduanum jejunium, post litanias, & multorum D orationem eleemosynis conditam, divino fulti auxilio, statueremus quod de electione Romani pontificis videretur melius. Sed subito, cum prædictus dominus noster papa in ecclesia Salvatoris sepulturæ traderetur, ortus est magnus tumultus populi, & fremitus, & in me quasi vesani insurrexerunt, nil dicendi, nil consulendi facultatis aut spatii relinquentes. Violentis manibus me in locum apostolici regiminis, cui longe impar sum, rapuerunt. Ita recte ego cum propheta possim dicere: *Veni in altitudinem maris, & tempestas demersit me: laboravi clamans, raucæ factæ sunt fauces meæ.* Denique *timor & tremor venerunt super me, & contexerunt me tenebræ.* Sed quia multis & magnis curis fatigatus satis dictare E nequeo, miserias meas enumerare supersedeo. Rogo itaque vos per omnipotentem Deum, ut caritatem, quam erga Romanam ecclesiam maxime hoc tempore, &, ut meminisse debetis, erga me specialiter vos gerere promisistis, quoniam quidem tempus, & rerum qualitas * ejus probari postulat; nunc quidem in me, & si non meis meritis, saltem amore apostolorum ostendere curetis; & suffraganeos ac filios ecclesiæ vestræ ad exorandum Deum pro me invitetis, ac commoneatis, quatenus ad ferendum onus, quod mihi invito & valde reluctanti impositum est, vires tribuat, manum porrigat, ut si me * totum in portu

Isaiæ 68. Psal. 54.

* eam

* Forte, justum. Hinc & Muratori.

tu

tu ſtare noluit, ſaltem in tam alta pericula pro- A
ANNO CHRISTI 1073. jectum non relinquat: ego enim ſicut in ea carita-
te non ficta vos diligo, ita eamdem, & quæ-
cumque ejus officia ſunt, a vobis indubitanter exi-
go. Neque vero dilectioni veſtræ dubitandum eſt,
quin Romanam eccleſiam, & eam, cui Deo au-
ctore præſidetis, ea concordia, & quantum cum
communi utriuſque honore poterimus, omnimoda
caritate copulare deſideremus, ut in noſtris etiam
animis ſemper conjuncta pax & plena dilectio con-
nectatur. Sicut igitur prudentiam veſtram hortati
ſumus, ita etiam per elementa noſtra nos velle
ac deſiderare cognoſcite, videlicet ut frequenter
inter nos legatis diſcurrentibus collætari, & mu-
tua conſolatione gaudere poſſimus. Data Romæ
VI. Kalendas Maii, indictione undecima.

IV. AD BEATRICEM DUCISSAM, UGONEM, &c.

Gregorius in Romanum pontificem electus Beatrici * *duciſſæ, Ugoni abbati Cluniacenſi, Manaſſæ archiepiſcopo Rhemenſi,* * *regi Danorum, abbati Maſſilienſi.*

* Duci
* Ad. Suenoni

* In ceteris. INceptis * quidem a paribus, ſed circa finem ſin-
gulis epiſtolis juxta locorum & perſonarum
competentiam diſcrepantibus. Data Romæ IV. Ka-
lendas Maii, indictione undecima.

V AD RAINERIUM FLORENTINUM epiſcopum

**Præcipit ut vidua, quæ conſanguineo ſuo nupſe-
rat, donis & dote ab eo relictis privetur.**

Gregorius in Romanum pontificem electus Rainerio Florentino epiſcopo ſalutem in Chriſto Jeſu.

PRæſentium portitor apicum noſtris inſinuavit
auribus, fratrem ſuum contra divinum jus,
contra ſanctorum patrum inſtitutum, conſanguine-
æ ſuæ thalamis adhæſiſſe, canonicis Florentinæ
eccleſiæ ne hoc facinus perpetraret prohibentibus
eum canonice. Quo viam univerſæ carnis ingreſ-
ſo, relicta illius conſanguinea ſcilicet, cum dono
atque dote, quam injuria divinarum necnon & hu-
manarum legum non eſt veritas ſuſcipere, ad al-
terius viri torum diſponit tranſmigrare, cum po-
tius ſcelus quod commiſit perpetuo oporteret eam
flere. Tua itaque fraternitas conſanguinitatis li-
neam a majoribus natu ejuſdem loci diligenter
inquirat; quam ſi inter defunctum virum eam-
demque vivam mulierem invenerit, ad aliarum
exemplum ita ſtudeat canonica auctoritate omnia
dotalia inſtrumenta caſſare, & ad nihilum redi-
gere, ne de illicito quod contraxit conjugio ali-
quam mercedem recipiat, qua lætari poſſit in po-
ſterum. Sicut nos diligis, ita noſtræ juſſionis pri-
mitias ad effectum perducere tua ne inſiſtat cari-
tas. Data Romæ III. Kalendas Maii, indictione
undecima.

VI. AD GIRALDUM OSTIENSEM epiſcopum, & Raimbaldum ſubdiaconum.

**Legatum mittit, qui eis Alexandri obitum & ſuam
electionem narret. Monet ut monachos & ab-
batem Cluniacenſem ad pacem flectant. Et ſi
comes de * Rocyo, ſicut ipſe juſſerat, in Hiſ-
paniam non fuerit contra Paganos profectus,
vel ſi alii principes illuc contra eoſdem profi-**

* Roccio

ciſci velint, legatus a ſe miſſus illuc tendat. A
Tandem monet ut quamprimum redeant.

ANNO CHRISTI 1073.

Gregorius in Romanum pontificem electus Giraldo Oſtienſi epiſcopo & Raimbaldo ſubdiacono, in legatione Galliæ conſtitutis, ſalutem in Domino Jeſu Chriſto.

RUmorem obitus domini noſtri Alexandri pa
pæ, qui XI. Kalendas Maii ſpiritum Deo
reddidit, & noſtræ promotionis famam jam ad
vos perveniſſe credimus, ſed eadem plene vos co-
gnoſcere cupientes ad certiſſima eorum indicia
aptiorem hoc dilecto filio & cardinali ſanctæ Ro-
manæ eccleſiæ presbytero, qui ambobus interfuit,
B in partes illas mittendum noſtrorum * nomine ju- * nemi
dicavimus. Itaque quid & qualiter de utroque fa- Ita &
ctum ſit, per hunc mera veritate percognita, ut
orationes ad Deum fieri ſolicite procuretis carita- Oratio
tem veſtram valde rogamus, quatenus & illius pro
animam ad gaudia æterna beatitudinis transfe- ctis.
rat, & nobis ad ferendum onus impoſitum auxi-
lium ſuæ miſerationis impendat. Quia vero hunc
confratrem noſtrum, videlicet * Ugonem Candi- * Hugo
dum, in partes illas dirigi tempus & rerum com-
petentia poſtulaſſe videbatur, prudentiam veſtram
omnino exoratam eſſe volumus, quatenus * Ugo- * Hugo
nem Cluniacenſem abbatem, & totam congrega-
tionem fratrum, ita ad pacem & integram hujus
dilectionem flectere & conjungere ſtudeatis, ut au-
C xiliante Deo nihil in eorum mentibus, quod in-
viſum, aut diſſenſionis nube ſit obtectum, relin-
quatis. Nam & hic, abjecto omni arbitrio ſuo,
ad cor noſtrum noſtraque conſilia rediens, in eo-
dem ſenſu eademque voluntate ac ſtudio nobis eſt
connexus, & ea quæ antehac ſibi impoſita ſunt,
vivente adhuc domino noſtro papa, ex aliorum
magis, quam * ex ejus culpa prodiiſſe cognovimus. * Deeſt
Præterea hæc meminiſſe debetis quod in literis domi- in Rom.
ni noſtri beatæ memoriæ Alexandri, & noſtra quo-
que legatione orati & commoniti fuiſtis, quate-
nus cauſæ * Evuli comitis de Roceio per vos, & * Eboli.
per antedictum abbatem favorem addere inſiſtere- Mutin.
tis; & cognita pactione, quam nobiſcum de ter-
ra Hiſpaniæ pepigit in ſcripto, quod ſibi dedi-
D mus, una cum conſilio abbatis, tales illuc perſo-
nas dirigi procuraretis, qui & errorem Chriſtiano-
rum qui ibi reperiuntur in ſpiritualibus corrigere
ſaperent, & in exquirendis cauſis ſancti Petri jux-
ta tenorem pactionis, ſi res bene procederet, ſat
idonei forent. Quod ſi ita factum eſt, nobis mul-
tum placet; ſin vero adhuc aliqua occaſione præ-
termiſſum eſt, aut etiam ſi eadem conventio ab
aliis quibuſdam principibus, quos in eandem par-
tem ſeorſum ab Evulo ſuis copiis ituros intellexi-
mus, nondum exquiſita eſt, volumus ut cum ve-
ſtro conſilio, & abbatis, Hugo cardinalis illuc
tendat, & æquam ab omnibus ex parte ſancti Pe-
tri pactionem & debitum exigat. Vos autem ex
noſtra parte rogate abbatem, ut tales ſibi adjun-
E gat qui eum comitentur, quorum conſilio & ad-
jutorio iter & laborem illum fiducialiter aggredi
poſſit, legatione tamen in eo principaliter poſi-
ta. Extra Hiſpaniam vero nullius unquam publi-
ci rerum eccleſiaſticarum negotii ſine veſtro con-
ſenſu, quamdiu vos in Gallia fueritis, licentiam
ſibi dedimus faciundi. Cæterum de mora veſtræ
reverſionis valde miramur, præſertim cum jam re-
dire commoniti, in tanta veſtri reditus expecta-
tione ne morarum quidem nobis cauſas indica-
ſtis. Unde dilectionem veſtram admonemus, ut
quantocius poſſitis ad nos revertamini, quatenus
& quid egeritis cognoſcamus, & de cætero con-

ſul-

fultius, adjuvante Deo, ſtatuere valeamus. Præ- A
ANNO CHRISTI 1073. ter hæc jam ſæpe memoratum abbatem ſpecialiter commoneri, & plurimum a vobis vice noſtra exorari cupimus, quatenus caritatem, quam hactenus in nos habuit, nunc, cum maxime opus eſt, indefeſſa exhibitione conferat, & infirmitatem noſtram ſuis & ſanctiſſimæ congregationis ſuæ orationibus tanto ſubnixius adjuvare ſtudeat, quanto imbecillitatem noſtram ſub accumulato pondere gravius premi non ignorat. Data Romæ, ſecundo Kalendas Maji, indictione undecima.

VII. AD PRINCIPES HISPANIÆ.

Significat comiti de Roceio ſub quadam conditione eam Hiſpaniæ partem conceſſiſſe, quam a B Saracenorum manibus eriperet. Prohibet alios principes in eamdem regionem cum copiis ingredi, partemque ullam illius provinciæ ſibi vindicare, niſi interveniat æqua pactio perſolvendi jura ſancti Petri: qua de re legatos mittit.

Gregorius in Romanum pontificem electus omnibus principibus in terram Hiſpaniæ proficiſci volentibus perpetuam ſalutem in Domino Jeſu Chriſto.

NOn latere vos credimus regnum Hiſpaniæ ab antiquo proprii juris ſancti Petri fuiſſe, & adhuc (licet diu a Paganis ſit occupatum) lege tamen juſtitiæ non evacuata, nulli mortalium, ſed C ſoli apoſtolicæ ſedi ex æquo pertinere. Quod enim auctore Deo ſemel in proprietatis eccleſiarum juſte pervenerit, manente eo, ab uſu quidem, ſed ab earum jure, occaſione tranſeuntis temporis, ſine legitima conceſſione divelli non poterit. Ita-
olus que comes * Evulus de Roceio, cujus famam apud vos haud obſcuram eſſe putamus, terram illam ad honorem ſancti Petri ingredi, & Paganorum manibus eripere cupiens, hanc conceſſionem ab apoſtolica ſede obtinuit, ut partem illam, unde Paganos ſuo ſtudio, & adjuncto ſibi aliorum auxilio expellere poſſet, ſub conditione inter nos factæ pactionis, ex parte ſancti Petri poſſideret. Qua in re & labore quicumque veſtrum ſibi adD hærere voluerit, omni caritatis affectu commonitus erga honorem ſancti Petri talem animum gerat, ut ab eo & munitionis auxilia in periculis, & merita fidelitatis præmia ſecurus accipiat. Si autem aliqui ex vobis ſeorſum ab illo propriis copiis eamdem terram aliqua in parte intrare paraverint, decet ut militiæ cauſam ex animi devotione quam juſtiſſimam ſibi proponant, jam nunc omni voto concipientes, & ex corde ſtatuentes, ne capta terra eaſdem, quas illi qui nunc Deum ignorantes eam occupant injurias ſancto Petro faciant. Hoc enim neminem veſtrum ignorare volumus; quoniam niſi æqua pactione perſolvendi juris ſancti Petri in regnum illud animadvertere ſtatueritis, potius vobis apoſtolica auctoritate, E ne illuc tendatis interdicendo, contraferemur, quam ſancta & univerſalis mater eccleſia, idem a filiis ſuis quod ab hoſtibus patiendo, non jam proprietatis ſuæ, ſed filiorum detrimento ſaucietur. Quamobrem hunc dilectum filium Hugonem & cardinalem ſanctæ Romanæ eccleſiæ presbyterum in partes illas miſimus, in cujus ore noſtra ad vos conſilia & decreta plenius apertiuſque diſſerenda ac vice noſtra diſponenda poſuimus. Data Romæ 11. Kalendas Maji, indictione undecima.

VIII. AD UBERTUM CLERICUM & Albertum diaconum.

ANNO CHRISTI 1073.

Eorum legationem confirmat, hortatur ut orationes pro ſe fieri curent.

Gregorius in Romanum pontificem electus, Uberto clerico, & Alberto diacono ſalutem in Domino Jeſu Chriſto.

OBitum domini Alexandri papæ jam vos accepiſſe fama nuntiante credimus, & quam repente, quantaque populi violentia nos indigni & reluctantes ad regimen apoſtolicæ ſedis * lati ſumus. Sed ne eventus harum rerum animos veſtros in exequenda vobis commiſſa legatione, aut timore, ſeu aliqua ambiguitate pertentet, ad confortandam caritatem veſtram hæc ſuccincte vobis ſcripſimus; ut omnem in Deo, & ſancto Petro, cujus filii & legati eſtis, fiduciam habentes, ad quæ miſſi eſtis, viriliter & incunctanter apoſtolica vice fulciamini, & in facienda juſtitia fideli conſtantia accingamini. Nam & ea quæ a beatæ memoriæ domino noſtro Alexandro papa injuncta vobis & commiſſa ſunt, nos quoque præſenti auctoritate injungimus, firmiterque committimus: in quibus peragendis ut monita damus, ita auxiliante Deo, apoſtolicæ conſolationis & auctoritatis ſubſidia vigilanti ſtudio conferre procurabimus. De cætero vos monemus, ut in locis venerabilibus, ad quos veneritis, orationes pro me fieri obſecretis, quatenus omnipotens Deus, qui deſiderium meum nunquam ad honorem iſtum anhelaſſe cognoſcit, ad ferendum tam grave onus, quod impoſitum ejus timore recuſare non audebam, omnes facultates infirmitati meæ pius impendat. Data Romæ 11. Kalendas Maji indictione undecima.

* Forte *elati*. H. & Mutin. *Sublati*.

IX. AD GOTTIFREDUM DUCEM.

Gratum ſibi fuiſſe ſcribit, quod literis fuerit de ſua promotione gratulatus: ſignificat tamen ſe dolere de ſuſcepto pontificali munere. Oſtendit ſuam erga eum & regem dilectionem. Optat ut rex ſuis monitis acquieſcat.

*Gregorius in Romanum pontificem electus * Gottifredo duci ſalutem in Domino Jeſu Chriſto.*

* Gotefredo

GRata nobis eſt lætitia tua, quam in literis tuis de promotione noſtra te habere cognovimus, non ut hoc aliqua cauſæ noſtræ delectatio faciat, ſed quod eam ex fonte ſinceræ dilectionis, & fideli mente derivatam eſſe non dubitamus. Noſtra enim promotio, quæ tibi cæteriſque fidelibus piam de nobis exiſtimationem & gaudium adminiſtrat, nobis interni doloris amaritudinem & nimiæ anxietatis anguſtias generat. Videmus enim quanta nos ſolicitudo circumſtat, ſentimus quantum nos ſuſcepti oneris ſarcina gravat, ſub quibus dum noſtræ infirmitatis conſcientia tremit, anima noſtra in Chriſto potius diſſolutionis requiem, quam in tantis periculis vitam cupit. In tantum quippe commiſſi nobis officii conſideratio nos ſolicitat, ut niſi in orationibus ſpiritualium hominum poſt Deum aliqua fiducia nos ſuſtentaret, curarum immenſitate mens noſtra ſuccumberet. Peccatis enim facientibus ita pene totus mundus in maligno eſt poſitus, ut omnes, & præcipue qui in eccleſia prælati ſunt, eam potius conturbare, quam fideli devotione defen-

dere vel celebrare contendant: & dum suis aut
ANNO CHRISTI 1073. lucris, aut præsentis gloriæ desideriis inhiant, omnibus quæ ad religionem & justitiam Dei pertinent se velut hostes opponant. Quo magis nobis dolendum est, qui susceptum universalis ecclesiæ regimen in tanta difficultate nec rite administrare, nec tuto deserere possumus. Cæterum quia fidei & constantiæ virtutem, donante Deo, in te sitam esse cognovimus, omnem quam oportet in carissimo sancti Petri filio in te fiduciam habentes, animum tum de nostra idem constantissima dilectione, & erga honores tuos promptissima voluntate, nequaquam dubitare volumus. De rege vero mentem nostram & desiderium pleno cognoscere potes; quod, quantum in Domino sapimus, neminem de ejus præsenti ac futura gloria aut solicitiorem, aut copiosiori desiderio nobis præferri credimus. Est enim hæc voluntas nostra, ut primum oblata nobis opportunitate per nuntios nostros super his quæ ad profectum ecclesiæ, & honorem regiæ dignitatis suæ pertinere arbitramur, paterna eum dilectione & admonitione conveniamus. Quod si nos audierit, non aliter de ejus
Addit de quam * nostra salute gaudebimus; quam tunc certissime sibi lucrari poterit, si in tenenda justitia nostris monitis & consiliis acquieverit: sin vero (quod non optamus) nobis odium pro dilectione, omnipotenti autem Deo pro tanto honore sibi collato, dissimulando justitiam ejus, contemptum non ex æquo reddiderit, interminatio
Jer. 48. qua dicitur; *Maledictus homo, qui prohibet gladium*
Nullius gratia lex Dei postponenda. *suum a sanguine*, super nos, Deo providente, non veniet. Neque enim liberum nobis est alicujus personali gratia legem Dei postponere, aut a tramite rectitudinis pro humano favore recedere, di-
Galat. 1. cente apostolo: *Si hominibus placere vellem, servus Dei non essem*. Data Romæ 11. Nonas Maji, indictione undecima.

X. AD GUIDONEM IMOLENSEM

Ut discordiam inter archiepiscopum Ravennatem & cives Imolenses sedet. Et si archiepiscopus eos a sedis apostolicæ ditione conatur avellere, illius auxilium præbeat, donec legati illuc proficiscantur.

Gregorius in Romanum pontificem electus Guidoni Imolensi comiti salutem in Domino Jesu Christo.

QUidam Imolenses nostram adeuntes præsentiam conquerendo nobis indicavere, quod confrater noster * Guibertus archiepiscopus Ra-
* Gibertus & sic semper. vennas eos contra honorem sancti Petri, cui fidelitatem juravere, suæ omnino ditioni subigere, & ad juranda sibi fidelitatis attentet sacramenta compellere. Verum hæc relatio tanto plus admirationis nobis attulit, quanto perspecta dudum in eo & fraterna caritas, & sacerdotalis honestas suspicionis in illum indubitantius causas excludit. Neque enim credere possumus, tam prudentem virum, ita aut naturæ aut dignitatis suæ loci obtitum esse, ut qui apostolorum principi fidelitatem ipse jurejurando promisit, neglecto periculo suo, alios qui idem fecerunt ad perjurium nitatur per exquisita ab eis sacramenta pertrahere. Attamen quæcumque inter eos discordia aut molestiarum sit occasio, quatenus eam sedare, & si possis, salvo honore sancti Petri, firma studeas pace decidere, prudentiam tuam valde rogamus. Quod si aliquibus malis impedientibus non possis efficere, & prædictus confrater noster archiepiscopus, aut alia quælibet persona, præfatos cives a fidelitate sedis apostolicæ non desinat obstinata
ANNO CHRI 1073. * coercitatione divellere, sicut apostolorum tibi præsidia apud omnipotentem Deum prodesse, & in hac vita non sine meritorum compendio præsidere * cupis, ita eis præsenti auctoritate roga-
* Fort. coercitio * cupia fit. tus, & commonitus, defensionis auxilia, donec legati nostri in partes illas veniant, conferre non desinas. Nos equidem cum omnibus, si fieri potest, pacem habere ardenter cupimus; sed eorum conatibus qui ad injuriam sancti Petri, cujus servi sumus, extendere se moliuntur, divina adjuti tam virtute quam justitia obviare non refugimus. Data Romæ Kalendis Junii, indictione undecima.

XI. AD BEATRICEM, ET MATHILDEM EJUS FILIAM.

Hortatur ut simoniacos evitent. De Lucensi electo aliqua commemorat. Significat se mittere viros religiosos ad regem, qui illum ad Romanam ecclesiam revocent.

Gregorius in Romanum pontificem electus Beatrici, & ejus filiæ Mathildi, salutem in Domino Jesu Christo.

SIcut beatus Gregorius in quodam super moralia Job explanationum libro ait: Statutum est apud supernum judicem quanta unumquemque aut ferire adversitas, aut debeat mulcere prosperitas. Quicumque ergo sive spe hujus, vel timore illius in tempore tentationis ab his quæ recta sunt deviat, nec sperare in Deum, nec divinarum eloquiis scripturarum se adhærere manifestat. Hoc autem ideo dicimus, quia nobis & vobis, immo omnibus qui consortes adoptionis filiorum Dei esse cupimus, non tam occasiones nostræ existimationis, videlicet quid hinc prosit, inde noceat, intuendæ sunt, quam illud, ut justitiam Dei, quæ nunquam beatitudinis fine carebit, fortiter teneamus, solicite pensandum & enitendum est. Scriptum est enim: *Sed & si quid patimini propter justitiam, beati*. Nostis, dilectissimæ sancti Petri fi-
2. Petr. liæ, quam aperte Longobardorum episcopi simoniacam hæresim defendere ac fovere præsumpserint, cum * Gotefredum simoniacum, & ob hoc excommunicatum, atque damnatum sub specie be-
* Gotifre nedictionis maledixerint, & sub umbra ordinationis execratum hæreticum constituerint. Nempe qui hactenus lapides & sagittas latenter contra Dominum jactarunt jam nunc ad subvertendam religionem, & immobilem sanctæ Romanæ ecclesiæ petram concutiendam, non dubie præcursores antichristi, & antiqui hostis satellites in apertum furoris sui campum profiluerunt. Quibus favere vel consentire, quam periculosum sit prudentia vestra inde perpendat; quod beatus Gregorius dicit: Talibus non summopere obviare, quid aliud est, nisi fidem negare? Unde nobilitatem vestram hortamur, & valde rogamus, ut communionem illorum evitare & declinare studeat, ne factionibus eorum consilia vel adjumenta præbeat. Neque vero in hac re aliqua hujus mundi ratio, quæ quidem vana, transitoria, & deceptiva est, vos commoveat; quoniam per misericordiam Dei, & sancti Petri, nulla vos inimicorum versutia lædere poterit, si mentem vestram libera conscientia defendit. De electo vero Lucensi, non aliud vobis respondendum esse * pervidimus, nisi quod in eo tantam divinarum literarum scientiam, &
* providit rationem discretionis esse percepimus, ut quæ siniſtra, quæ sit dextra ipse non ignoret. Quod si ad dexteram inclinaverit, valde gaudemus; sin vero, quod absit ad siniſtram, utique dolemus:

sed

ſed nullius perſonæ gratia vel favore impietati aſ- A
ANNO CHRISTI 1073. ſenſum dabimus. De rege autem, ut antea in literis noſtris accepiſtis, hæc eſt voluntas noſtra, ut ad eum religioſos viros mittamus, quorum admonitionibus, inſpirante Deo, ad amorem ſanctæ Romanæ & ſuæ matris eccleſiæ eum revocare, & ad condignam formam ſuſcipiendi imperii inſtruere & expolire valeamus. Quod ſi nos, quod non optamus, audire contempſerit, nos tamen a matre noſtra Romana eccleſia, quæ nos nutrivit, & ſæpe filiorum ſuorum ſanguine alios generavit filios, cuſtodiente Deo, exorbitare nec poſſumus nec debemus. Et certe tutius nobis eſt defendendo veritatem pro ſui ipſius ſalute aduſque ſanguinem noſtrum ſibi reſiſtere, quam ad explendam ejus voluntatem iniquitati conſentiendo ſecum, quod abB
ſit, ad interitum ruere. Valete in Chriſto cariſſimæ, & in noſtra dilectione corde tenus vos annexas eſſe ſcitote. Data Romæ VIII. Kalend. * Julii Junii, indictione undecima.

XII. AD GULIELMUM PAPIENSEM EPISCOPUM.

Oſtendit ſe ipſius literis commotum bene jam de ipſo exiſtimare; ut autem hanc opinionem de eo retineat, rogat ipſum ut eccleſiæ Romanæ ſtatuta amplectens contra ejus adverſarios pro viribus certet.

Gregorius in Romanum pontificem electus Gulielmo Papienſi epiſcopo ſalutem in Domino Jeſu Chriſto.

NOnnulla nobis frater de te antehac relata ſunt, e quibus animus noſter non immerito turbari debuit: ſed in epiſtola tua longe alia cognoſcentes, ad meliorem opinionem, & ſpem gaudii adducti ſumus, cupientes & illa vana fuiſſe, & fidem eorum quæ tua dilectio ſpondet operum atteſtatione percipere; cujus rei præſens & copioſa tibi materia ſuppetit, ut & his quæ de te credenda ſuades, excluſa dubitatione credamus, & fraternitatem tuam integra caritate nobis, immo ſanctæ Romanæ eccleſiæ adſtrictam fore comC
probemus. Fiat itaque nobis indicium, quam unaD
nimi ſtudio eadem nobiſcum velle, & pro libertate ſanctæ eccleſiæ quibus nos repugnamus toto niſu reſiſtere paratus exiſtas, videlicet ut his qui catholicam fidem, & eccleſiaſticæ religionis regulas conantur evertere, non ſolum non conſentire, ſed ea parte, quæ pro reverentia hujus ſanctæ ſedis, & debito perceptæ fidei cultu illis contraire decrevit, tuis conſiliis adjutorioque ſuffulta, pro tuis viribus te quoque repugnare oſtendas. Hoc autem indubitanter ſcias, quoniam ſi Mediolanenſes catholici hujus rei teſtimonium de te nobis dederint, ut Gotefredo excommunicato, & epiſcopis qui ejus cauſa excommunicationis periculum incurrerunt, prudenter obſiſtas, & eis qui in certamine Chriſti ſunt fideliter ſolatium præbeas, nonE
aurum, vel argentum, nec aliqua fraternitatis tuæ ſtudia, vel obſequia noſtræ & totius Romanæ eccleſiæ caritati æque te, & cauſas tuas commendare, & indiſſolubili cura annectere poterunt. In hoc etenim cariſſimum filium, & fidum cooperatorem ſanctæ Romanæ eccleſiæ potiſſimum te demonſtrare poteris, ſi ejus ſtatuta, quæ a tramite ſanctorum patrum non recedit amplexando fortiter & defendendo tenueris. Quod quidem præ cæteris Longobardorum epiſcopis te oportet agere, ut ſicut apoſtolica & univerſalis eccleſia eam, cui Deo volente præeſſe dignoſceris, ſpeciali gratia & honore ſublimavit; ita, cum neceſſitas & cauſarum labor exegerit, in ſolicitudine matris deſudet acrius, quæ caritatis ejus & vicariæ diſpenſationis munus ſortitur opimius. Data Romæ III. * Kal. Julii, indictione undecima. ANNO CHRISTI 1073. IV.

XIII. AD MANASSEM REMENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Ne monachos ſancti Remigii amplius vexet, & juxta canonicas ſanctiones abbatem ibi, ordinandum curet.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Manaſſæ Rhemenſi archiepiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SI loci tui, frater dilectiſſime, dignitatem, ſi officii debitum, ſi ſtatuta divinarum legum, denique ſi eam quam ſanctæ Romanæ eccleſiæ reverentiam & caritatem debes diligenter attenderes, profecto rogatus & monita ſedis apoſtolicæ non totiens apud te fruſtrari permitteres; præſertim cum gravis culpa ſit in hujuſmodi cauſa te monitoris vocem provocaſſe vel expectaſſe. Nam quæcumque nobis e commiſſa diſpenſatione imminent, negligere quidem ea abſque periculo noſtro non poſſumus, nedum voluntate & ſtudio confundere ſecurum nobis eſſe putemus: ſiquidem meminiſſe debet prudentia tua, quotiens dominus & prædeceſſor noſter Alexander venerandæ memoriæ papa, & nos, tum per epiſtolas tum per legatos, de cauſa monaſterii ſancti Remigii rogando & hortando te admonuimus, ne totiens apoſtolicam audientiam fratrum clamoribus fatigari urgente neceſſitate ſineres, ne quemquam ibi, cui ſacri canones contradicerent, in loco abbatis apponeres, neu bona monaſterii ab uſu congregationis auferendo locum inopia diſſipares; ſed talem ibi ad regimen abbatiæ conſtitui regulariter procurares, cui nec in exterioribus providendi diligentia, nec in ſpirituali moderamine religio deeſſet, aut ſcientia. Quod cum ſæpe te facturum nobis per legatos tuos promiſeris, necdum tamen adimplere curaſti; ſed ut multorum relatione comperimus, de die in diem venerabilem locum illum aſperius ac miſerabilius tractas, &, ut detrimenta bonorum temporalium taceamus, religioſas quoque fratrum perſonas crudeli ac contumelioſa captione coarctas. Unde tui ipſius ſolertia perpendere poteſt, quam gravis ſuper hac re & te culpa & nos moleſtia mordeat, quod apoſtolicæ ſedis auctoritas loco & fratribus quibus te jamdudum paternis affectibus conſuluiſſe decuerat, necdum erga te ad pacem & quietem prodeſſe potuit. Tentare tamen adhuc, frater dilectiſſime, & miti oratione animum flectere deſtinavimus, rogantes & ex parte beatorum apoſtolorum Petri & Pauli, & noſtra, per eos apoſtolica auctoritate commonentes, ut ſi deinceps ſpem in noſtra fraternitate & dilectione habere volueris, ſine omni dilatione talem perſonam regulariter ibi ordinari in abbatem procures, quæ huic ordini & officio decenter congruat, & cætera, quæ neceſſitas & juſtitia monaſterii exigit, ita corrigas & emendes, ne fratrum ulterius ad nos referri querela debeat. Quod ſi denuo in hac re reverentiam ſancti Petri & noſtram qualemcumque caritatem amicitiamque contempſeris, procul dubio (quod nos inviti dicimus) apoſtolicam in te ſeveritatem & iracundiam provocabis. Data Romæ ſecundo Kalendas Julii, indictione undecima.

ANNO CHRISTI 1073.

XIV. AD HUGONEM ABBATEM CLUNIACENSEM.

Ut literas suas ad Rhemensem archiepiscopum mittat, & monachos sancti Remigii tueatur.

Gregorius episcopus servus servorum Dei, Hugoni abbati Cluniacensi, salutem & apostolicam benedictionem.

NOverit sanctitas vestra hos fratres monachos monasterii sancti Remigii esse, quibus apud sedem apostolicam pro consolatione loci sui, quem Manasses Rhemensis archiepiscopus quotidie dissipat ac confundit, diu commorantibus, non aliud ad præsens solatium opportunius exhibere potuimus, quam quod eidem archiepiscopo literas pariter cum istis vobis redditas destinavimus; in quibus eum, si cum beato Petro & Romana ecclesia pacem sperare velit, præfatum monasterium regulariter ordinare, & in quiete dimittere multum rogamus, & admonemus; Quas ut vestra caritas illi per idoneum nuntium mittat, & nobis quidquid pro his fecerit oblata primum opportunitate rescribat, nostra solicitudo desiderat. Interim vero fratres istos desolationem loci sui videre fugientes benignitati vestræ commendamus, quatenus de his tamdiu curam habere non pigeat, donec miserante Deo, optatam quietem in monasterio suo eos habere posse contingat. Data Romæ II. Kalend. Julii, indictione undecima.

XV. AD OMNES CHRISTI FIDELES IN LOMBARDIA.

Nuntiat se excommunicasse Gotefredum, quod simoniace Mediolanensem ecclesiam occupaverit. Monet ne ei consentiant, & fidem defendant.

Gregorius episcopus servus servorum Dei omnibus fidelibus sancti Petri apostolorum principis in Longobardia commorantibus, salutem & apostolicam benedictionem.

SCire vos volo, fratres carissimi, quod & multi vestrum sciunt, quia in eo loco positi sumus, ut, velimus nolimus, omnibus gentibus, maxime Christianis, veritatem & justitiam annuntiare compellamur, dicente Domino: *Clama, ne cesses: quasi tuba exalta vocem tuam, & annuntia populo meo scelera eorum*, & alibi: *Si non annuntiaveris iniquo iniquitatem suam, animam ejus de manu tua requiram.* Item propheta, *Maledictus*, inquit, *homo qui prohibet gladium suum a sanguine*, idest verbum prædicationis a carnalium increpatione. Hæc ideo prælibavimus, quia inter multa mala, quæ ubique terrarum fiunt, quidam ministri satanæ, & præcones antichristi, in Longobardia etiam fidem Christianam conantur confundere, & iram Dei super se provocare. Nam, sicut scitis, * Gotefredus, vivente Guidone dicto archiepiscopo Mediolanensi, eamdem ecclesiam, quæ quondam meritis gloriosissimæ virginis & genitricis Dei Mariæ, nec non auctoritate clarissimi doctoris beati Ambrosii inter cæteras Longobardorum ecclesias, * spirituali religione, libertate, ac * speciali gloria enituit, nunc quasi vilem ancillam præsumpsit emere, sponsam videlicet Christi diabolo prostituere: & a catholica fide tentans eam separare, nisus est simoniacæ hæresis scelere * maculare. Quod audiens

Isaiæ 58.
Ezech. 33.
Jer. 48.
* Gotifredus & sic infra.
* spirituali
* eam maculare

A sancta Romana ecclesia mater vestra, & totius Christianitatis, sicut scitis, magistra, congregato e diversis partibus concilio multorum sacerdotum, & diversorum ordinum consensu, fulta beati Petri apostolorum principis auctoritate, Gotefredum fidei catholicæ & legis Christianæ inimicum excommunicavit, & anathematis jaculo una cum omnibus sibi consentientibus transfixit. Quam excommunicationem, quod etiam inimici sanctas ecclesiæ negare non possunt, sancti patres antiquitus censuere, & per omnes sanctas ecclesias totius orbis catholici viri confirmant, & confirmaverunt. Quapropter ex parte Dei omnipotentis Patris, & Filii & Spiritus sancti, & beatorum Petri & Pauli apostolorum principum, monemus vos, B fratres carissimi, hortamur atque præcipimus, ut nullo modo prædicto hæretico Gotefredo consentiatis, quia illi in hoc scelere consentire, fidem Christi est negare; sed quibus modis potestis, ut filii Dei, ei resistite, & fidem Christianam, qua salvandi estis, omnino defendite. Neque vos deterreat humana superbia; quia qui nobiscum est, major est omnibus, & semper invictus, qui vult nos pro se laborare, & coronam legitime certantibus, ut apostolus promittit, tribuere. Solet enim dux noster paucis & humilibus multos & superbos conterere, & per ea quæ sunt infirma mundi fortia quæque confundere. Sic enim placuit, & sic decet cælestem & invictum principem. Omnipotens Deus, qui beato Petro oves suas specialiter commisit, & C totius ecclesiæ regimen dedit, vos in ejus dilectione corroboret, ut ejus auctoritate a peccatis vestris absoluti, mereamini inimicos Domini comprimere, & corda illorum ad pœnitentiam provocare. Data Romæ Kalendis Julii, indictione undecima.

XVI. AD GIRALDUM OSTIENSEM episcopum.

Miratur quod se certiorem non reddicerit de synodo ab eo coacta. Significat se episcopis, qui querebantur ab eo se depositos, respondere modo non posse, & Ausciensem episcopum ie absolvisse. Jubet Bigorritanum episcopum restitui, D nisi alia crimina in eo inveniat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Giraldo Ostiensi episcopo salutem & apostolicam benedictionem.

MIramur, & multum anxii sumus, quod cum semper consuetum & valde necessarium fuerit, ut si quando legatus apostolicæ sedis concilium in remotis partibus celebraverit, sine mora ad annuntiandum omnia quæ egisset reverteretur, tua fraternitas post peractam synodum, in qua tot negotia emerserunt, nec ad nos rediit, nec eum qui secum est, considerata vel necessitate vel nostra expectatione, remisit. Nobis equidem gra- E tum est, quod pro negotiis sanctæ Romanæ ecclesiæ in Hispanias profectus es; sed debuerat prudentia tua aut illum quem tibi adjunximus, aut aliquem, qui synodo interfuisset, quique omnia vice tua nobis rationabiliter expedire sciret, ad nos direxisse: quatenus perspectis omnibus confirmanda confirmaremus, & si qua mutanda viderentur, discreta ratione mutaremus. Licet enim in litteris tuis aliqua nobis gestorum tuorum nonotitia apparuerit; vobis tamen absentibus, nec aliquo qui pro vobis certa eorum quæ viderit & audierit assertione respondeat impræsentiarum posito, plerisque, quorum alii injuste se excommuni-

nicatos, alii inordinate depositos, alii immerito interdictos conqueruntur, respondere causarum ambiguitate, & respectu conservandæ auctoritatis tuæ prohibemur. Non respondere vero, aut in longum tempus responsa differre, despectioni, &, propter prolongata pericula eorum, qui sub censura sunt, crudelitati imputatur. De causa etiam Guilielmi dicti * Auscienſis archiepiscopi, pro cujus restitutione nos postulasti, tu ipse anxietatem quamdam nobis intulisti; cum ob id solum, quia excommunicato scienter communicaverat, eum esso depositum, & tamen in examinatione ejus de objectis criminibus, præter quod domnum & prædecessorem nostrum Alexandrum papam sibi ignovisse fatebatur, non eum canonice se expurgasse, sed expurgare voluisse dixisti. Non parvam itaque super his omnibus solicitudinem habentes, tam tibi ipsi quam ceteris magna respondendi difficultate tenemur. Hoc tamen consulentibus fratribus & coepiscopis nostris & cardinalibus inter cetera nos decreviſſe cognoscas, ut præfatus Auscienſis archiepiscopus propter hoc solum quia communicavit excommunicato, dejectioni subjacere non debeat: ita tamen si de objectis aliis criminibus ita se expurgare poterit, ut neque in te suspicio prodeat, nec infamia ad nos usuque pertingat: alioquin hujus rei diffinitionem ad nostram audientiam serva. Pontium vero Bigorritanum dictum episcopum, quem simili de causa depositum esse nuntiasti, ad nos veniſſe cognoscas: sed honori tuo providentes nulla querelis ejus responsa dedimus. Attamen quia in paribus causis paria jura tenenda sunt, fraternitati tuæ scribimus, ut habita super his quæ sibi intenduntur diligenti investigatione, * si aliud, quod canonica severitate puniendum sit, in eo crimen legali approbatione inveniri possit, officii sui restitutione non careat. De cetero, quid nobis de cursu fatigationi tuæ credendum sit, fraternitatem tuam, reperta primum opportunitate, per scripta nobis indicare non pigeat. Data Romæ Kalendis Junii, indictione undecima.

* Auſienſis, Mutin Auxitenſis.

* Lege ipſe H.

XVII. AD WRATISLAUM BOHEMIÆ DUCEM.

Agit gratias, quod legatos apostolicæ sedis benigne tractaverint: eosdem autem a * Bragensi episcopo non liberaliter exceptos queritur. Rogat ut eum hortentur obedire legatorum monitis.

* Pragenſi.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Wratislao Bohemiæ duci, & fratribus suis, salutem & apostolicam benedictionem.

QUia ob devotionem & reverentiam beatorum apostolorum Petri & Pauli principum apostolorum legatos nostros, Bernardum videlicet & Gregorium, qui ab hac sancta & apostolica sede ad vestras partes directi sunt, debitæ caritatis benevolentia susceptistis, & eos, ut vestram concet magnificentiam, honorifice tractastis, omnipotenti Deo gratias agimus; proinde nostræ benevolentiæ vobis vicem rependimus. Quoniam enim anteceſſorum nostrorum negligentia, & patrum vestrorum, qui hoc fieri postulasse debuissent, agente incuria, apostolicæ sedis nuntii ad partes vestras raro missi sunt, quidam vestrorum hoc quasi novum aliquid existimantes, & non considerantes sententiam domini dicentis; *Qui vos recipit, me recipit: & qui vos spernit, me spernit:* legatos nostros contemptui habent, ac proinde dum nullam debitam reverentiam exhibent, non eos, sed ipsam veritatis sententiam spernunt. Unde, ut clarius luce patet, ejus veritatis sententiam ad cumulum suæ damnationis adeo in se exaggerant, ut merito, dum pusillos domini scandalizant, molas asinarias collo suspensas * in profundum perditionis, nisi resipuerint, prolabantur. Quorum frater vester * Larmir Bragensis episcopus, olim noster amicus, his nostris legatis, Bernardo scilicet & Gregorio, ut auditu percepimus, intantum rebellis extitit, ut (si ita est sicut dicitur) Simonis magi vestigia contra apostolorum principem imitatus fuisse videatur. Quapropter rogamus nobilitatis vestræ prudentiam, ut & nostros legatos, & fratrem nostrum prædictum episcopum conveniatis, & per vos, & ex parte nostra, fratrem vestrum attentius hortemini, quatenus legatorum nostrorum monitis debitæ obedientiæ aurem inclinet, & quidquid justitiæ sibi suggesserint, vel ex eis præjudicio pergravari, nulla sibi ab hac ecclesia audientia denegabitur. Si vero neutrum horum facere acquieverit, & sententiam legatorum nostrorum de suspensione sui officii in eum promulgatam firmabimus, (& durius contra eum, scilicet usque ad * interniciem, gladium apostolicæ indignationis evaginabimus) sicque fiet ut ipse & per eum plures alii experiantur, quantum hujus sedis auctoritas valeat. Inviti enim ad hoc compellimur, neque audemus hujusmodi præsumptionem dissimulare. Per Ezechielem namque prophetam sub interminatione nostri interitus impellimur dicentem: *Si non annuntiaveris iniquo iniquitatem suam, ipse iniquus in iniquitate sua morietur, sanguinem autem ejus de manu tua requiram:* & alibi: *Væ illi qui prohibet * ab eo qui peccat, & incorrigibilis perseverat.* Vos autem & de his & de aliis sic agite, ut temporalis vobis gloria a domino augeatur, & perpetuæ beatitudinis abundantiam per interventum apostolorum perenniter possidere possitis. Data Laurenti VIII. Idus Julii, indictione undecima.

Uncis inclusa desunt in Mutin.

* f. internecionem.

Ezech. 33.

Jer. 48.

* Forte deest, *gladium*? sed est locus ignotus. H.

XVIII. AD MICHAELEM IMPERATOREM.

Dominicum patriarcham Venetiæ ad eum mitit, ut cum eo agat de iis quæ a monachis ejus nomine acceperat. Cupidum se ineundæ pacis cum ecclesia Constantinopolitana ostendit.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Michaeli Constantinopolitano imperatori salutem & apostolicam benedictionem.

QUidam a vestris partibus monachi venientes, quorum unus Thomas, alter, Nicolaus vocabatur, excellentiæ vestræ ad nos literas detulere plenas vestræ dilectionis dulcedine, & ea quam sanctæ Romanæ ecclesiæ exhibetis non parva devotione. Quæ nimirum inter cetera nobilitatis vestræ verba, eisdem monachis, de his quæ ipsi viva voce in aure nobis ex parte vestra relaturi essent, posse nos credere asserebant. Verum quia personæ non videbantur tales, quibus secure fidem possemus accommodare, vel per eos de tantis rebus magnitudini vestræ respondere, confratrem nostrum Dominicum patriarcham Venetiæ, Romanæ ecclesiæ & imperio vestro fidelissimum, ad vos studuimus mittere, quatenus ipse diligenter a vobis intelligat, si in ea, quam litteris vestris & viva eorumdem monachorum secretius voce significastis, adhuc voluntate perseveratis, & legationis vestræ verba ad effectum perducere velitis. Nos autem non solum inter Romanam, cui licet indigni deservimus, ecclesiam, & filiam ejus Constan-

Luc. 10.

ſtantinopolitanam, antiquam (Deo ordinante) concordiam cupimus innovare; ſed, ſi fieri poteſt, quod ex nobis eſt, cum omnibus hominibus pacem habere. Scitis enim quia quantum anteceſſorum noſtrorum & veſtrorum ſanctæ apoſtolicæ ſedi & imperio patrocinium concordia profuit, tantum deinceps nocuit, quod utrimque eorumdem caritas friguit. Cetera igitur, quæ præſentium latori ſecretius referenda commiſimus, indubitanter poteſtis credere, & per eum quidquid majeſtati veſtræ placuerit ſecure nobis ſignificare. Data Albani ſeptimo Idus Julii, indictione undecima.

ANNO CHRISTI 1073.

(a) *Conſtitutio quæ facta eſt inter dominum Gregorium papam ſeptimum, & Landulphum Beneventanum principem.*

HÆC eſt conſtitutio quam dominus papa Gregorius conſtituit cum Landulpho Beneventano principe, & quam princeps Beneventanus ipſe ſibi firmiter promiſit in ſacro Beneventano palatio, anno primo pontificatus ejus, duodecima die, intrante menſe Auguſto, indictione undecima. Si ab hora ipſa inantea princeps ipſe fuiſſet infidelis ſanctæ Romanæ eccleſiæ, & papæ ipſi, ſuiſque ſucceſſoribus; vel ſi in aliquo quæſiſſet minuere publicam rem Beneventanam, aut aliquam inde abſque nutu papæ, vel abſque * ordinatis ejus, alicui feciſſet inveſtitionem; vel ſi aliquo invenerit ſtudio, cum aliquo homine intus aut foris civitatem Beneventanam, faciendi aut recipiendi ſacramentum, aut inveniendi diviſiones; vel ſi per ſe aut per ſuppoſitam perſonam intus aut foris civitatem Beneventanam ſtuduerit qualicumque modo aut ingenio reddendi malum meritum, aut faciendi damnitatem cuilibet de fidelibus ſanctæ Romanæ eccleſiæ de ea quæ ad fidelitatem ejuſdem ſanctæ Romanæ eccleſiæ egere uſque modo ſi ſe juxta domni apoſtolici judicium non potuerit inde defendere, cum fuerit appellatus, a præſenti amittat ſuum honorem.

* ordinationis.

SUBSCRIPTIONES.

Ego Joannes Portuenſis epiſcopus recognoſcens ſubſcripſi.

Ego Joannes Tuſculanenſis epiſcopus interfui & ſubſcripſi.

Ego Ubertus Prænestinus epiſcopus ſubſcripſi.

Ego Deſiderius presbyter Romanæ eccleſiæ interfui & ſubſcripſi.

Ego Petrus cardinalis presbyter & bibliothecarius ſacræ Romanæ eccleſiæ interfui & ſubſcripſi.

XIX. AD RODULFUM SUEVIÆ DUCEM.

Oſtendit ſe Henricum regem odio non habere, quin potius cupere pacem cum eo inire quod ut commode fiat, expedire ait ut colloquantur una non ſolum ipſe & imperator, ſed etiam imperatoris uxor, & alii. Rogat ut ſe fidelem præbeat Romanæ eccleſiæ, & ad limina apoſtolorum veniat.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Rodulfo Sueviæ duci ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

LIcet ex præteritis nobilitatis tuæ ſtudiis clareat te ſanctæ Romanæ eccleſiæ honorem diligere, nunc tamen quanto ipſius amore ferveas, quantumque ceteros illarum partium principes ejuſdem amoris magnitudine tranſcendas, litteræ tuæ nobis tranſmiſſæ evidenter exponunt. Quæ nimirum inter cetera dulcedinis ſuæ verba illud nobis videbantur conſulere, per quod & ſtatus imperii glorioſius regitur, & ſanctæ eccleſiæ vigor ſolidatur, videlicet ut ſacerdotium & imperium in unitate concordiæ conjungantur. Unde nobilitatem tuam ſcire volumus, quia non ſolum circa regem Henricum, cui debitores exiſtimus ex eo quod ipſum in regem elegimus, & pater ejus laudandæ memoriæ Henricus imperator inter omnes Italicos in curia ſua ſpeciali honore me tractavit, quodque etiam ipſe moriens Romanæ eccleſiæ per venerandæ memoriæ papam Victorem prædictum filium ſuum commendavit, aliquam malevolentiam non obſervamus, ſed neque aliquem Chriſtianum hominem (Deo auxiliante) odio habere volumus: cum apoſtolus dicat: *Si tradidero corpus meum ita ut ardeam, & ſi dedero omnes facultates meas in cibos pauperum, caritatem non habens, nihil ſum.* Sed quia concordiam iſtam, ſcilicet ſacerdotii & imperii, nihil fictum, nihil niſi purum decet habere, videtur nobis omnino utile, ut prius tecum, atque cum Agnete imperatrice, & cum comitiſſa Beatrice, & Rainaldo epiſcopo Cumano, & cum aliis Deum timentibus. Nam ſicut duobus oculis humanum corpus temporali lumine regitur, ita his duabus dignitatibus in pura religione concordantibus corpus eccleſiæ ſpirituali lumine regi & illuminari probatur. De his diligentius tractemus; quatenus voluntate noſtra bene a vobis cognita, ſi rationes noſtras juſtas eſſe probaveritis, nobiſcum conſentiatis: ſi vero rationi noſtræ aliquid addendum vel ſubtrahendum eſſe vobis viſum fuerit, conſiliis veſtris (Deo conſentiente) parati erimus aſſenſum præbere. Quapropter prudentiam tuam rogamus, ut in fidelitate beati Petri ſemper ſtudeas creſcere, & ad limina ejus, tum cauſa orationis, tum conſideratione tantæ utilitatis, non pigeat te venire, quatenus ſic te in utroque beato Petro debitorem facias ut & in præſenti & in futura vita ejus ſemper interceſſione gaudeas. Data Capuæ Kalendis Septembris, indictione * incipiente duodecima.

ANNO CHRISTI 1073.

Bene cu… imperio … cum eccle… agitur, cu… imperium … facerdotiu… concordia … uniuntur.

1. Cor. …

* Notand… hæc verba

XX. AD RAINALDUM EPISCOPUM Cumanum.

Dolet de ejus calamitatibus. Paratum ſe oſtendit ulciſci injurias ipſi illatas. Hortatur ut Romam veniat, tum cauſa conciliandæ pacis cum Henrico, tum pro cauſa epiſcoporum Longobardorum.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Rainaldo Cumano epiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

LEctis fraternitatis tuæ literis de adverſitate & contumelia quæ tibi accidit, imo nobis & univerſæ etiam ſanctæ eccleſiæ, ex corde tibi compaſſi, ex corde mœrore gravi ſumus contriſtati: quo quippe etiam audito de nobis incognito, audito de ſacerdote, & Ægyptio * graviter compateremur, officii etiam noſtri debito condolere cogeremur; quid igitur de cetero, quam ſanctæ Romanæ eccleſiæ primum membrorum collocavimus? quem ut fratrem dilectiſſimum dilectionis ſinu fovemus? Viſcera compaſſionis, viſcera doloris eximii.

* Hoc … etiam H.

(a) *Hæc conſtitutio deeſt in ed. Mutinenſi, ſed ejus loco ponit jusjurandum Fidelitatis quod eſt infra poſt epiſtolam XXI.*

mii, ut pro fratre cariſſimo aperimus. Cujus inaudiți delicti vindictam, cujus novi ſceleris pœnam, pro tui & multorum commodo conſilio tuo facere diſpoſuimus; quia quanto melius tui ſanguinis * effuſionis, totiuſque ſui generis & patriæ mores & vitam noviſti, tanto melius, quibus modis, & quibus facilius cogatur, conſulere nobis poteris, ut tui & aliorum epiſcoporum infideles hujus exemplo deprimantur, & boni ſpe non dilatandi tanti & inauditi ſceleris lætentur. Quod facere, & nobis ſcribere, & an publice vel privatim nos hæc velis exercere, uſque ad feſtivitatem ſancti Martini ex obedientia volumus nullius cauſa dimittas. Ad ea quæ de rege ſcripſiſti, hæc accipias. Tu & dilectiſſima noſtra filia Agnes imperatrix, quod eum & ſanctam Romanam eccleſiam * diligere, & nos pro ea, ex longo experti ſumus, ſic noviſtis quid de rege ſentiam, quid etiam de eo velim, ut nemo eo mundanis ditiorem vobis melius. Noviſtis quidem, ſi bene fortaſſe meminiſtis, quam ſæpe utrique dixerim, quod eo religione ſanctiorem nullum vellem vivere; hoc ſcilicet mente mecum verſans: Si cujuſpiam privati & alicujus principis boni mores, vita & religio honori ſanctæ eccleſiæ exiſtant, & augmento, quid illius, qui laicorum eſt caput, qui rex eſt, & Romæ (Deo annuente) futurus imperator? Quod religionem ſcilicet diligere; bonos ex dilectione vera ſibi adhibere, res eccleſiarum augmentare & defendere, teſtis mihi Deus ſit, eum vellem, & ex toto corde optarem, quod eum velle aliter non ſperamus, niſi malorum conſilia, ut venenum vitet, bonorum vero, ut nobis jam relatum eſt, acquieſcat. De concordia vero inter Romanam eccleſiam & eum, ſi cum utilitate utriuſque vis aliquid diſponere, ſic ſumas. Ducem Rodulfum Longobardiam intraturum in hoc primo Septembre audivimus. Efficias ergo principaliter pro apoſtolorum ſervitio, ſecundario vero hac etiam pro re, ut ſibi & tibi Romam non ſit pigrum venire, ubi de concordia Romanæ eccleſiæ & regis vobiſcum & cum imperatrice filia noſtra dilectiſſima, cum Beatrice etiam, quæ multum & ſæpe in hoc eodem laboravit, ſic loqui, ſic inde tractare poterimus, ut ex parte noſtra omnia ſecura, & quieta regi nuntietis, ut ſi Italiam eum intrare contigerit, univerſa in pace invenerit. Te vero cum epiſcopis Longobardiæ loqui mihi non diſplicet: ne aliter vero cum illis communices, penitus provideat prudentia tua. Quid vero de illis diſponendum ſit, cum ad nos veneris determinabimus. Data * Capuæ, Kalendis Septembris, indictione duodecima.

ANNO CHRISTI 1073.

* *fort.* effuſionis.

* Forte, *diligeretis*. H.

Romæ

XXI. AD ANSELMUM LUCENSEM epiſcopum.

Ne inveſtituram epiſcopatus ab Henrico accipiat.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Anſelmo Dei gratia Lucenſium electo epiſcopo, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

QUoniam fraternitatem tuam ſinceræ caritatis affectu & dileximus, & diligimus, quæ tibi ſeu verbis, ſeu literis ſuper utilitate vitæ tuæ ſcribere curamus, ut indubitanter accipias, oportet. Ut enim viam, qua ambules poſtulaſti tibi notificaremus, nullam novam, nullam expeditiorem ſcimus ea quam nuper dilectioni tuæ ſignificavimus, videlicet, te ab inveſtitura epiſcopatus de manu regis abſtinere, donec de communione cum excommunicatis Deo ſatisfaciens, rebus bene compoſitis, nobiſcum pacem poſſit habere. Perſonæ namque tales hoc opus conantur perficere, cariſſima utique filia noſtra Agnes imperatrix, nec non & glorioſa Beatrix cum filia Mathildi: Rodulfus quoque dux Sueviæ, quorum religioſa conſilia ſpernere nec poſſumus, nec debemus. Quod ſi præfati operis perfectio dilationem quacumque occaſione contigerit habere, interea noſtræ familiaritati poteris adhærere Romæ, & nobiſcum ſeu adverſitatem ſeu proſperitatem communicare. Data Capuæ Kalendis Septembris indictione incipiente duodecima.

ANNO CHRISTI 1073.

JUSJURANDUM FIDELITATIS quod fecit Richardus princeps domino ſuo Gregorio papæ.

EGo Richardus Dei gratia & ſancti Petri Capuæ princeps, ab hac hora, & deinceps, ero fidelis ſanctæ Romanæ eccleſiæ & apoſtolicæ ſedi, & tibi domino meo Gregorio * univerſali papæ. In conſillio, vel in facto, unde vitam aut membrum perdas, vel captus ſis mala captione, non ero. Conſilium quod mihi credideris, & contradixeris, ne illud manifeſtem, non manifeſtabo ad tuum damnum, me ſciente. Sanctæ Romanæ eccleſiæ tibique adjutor ero ad tenendum & acquirendum & defendendum regalia ſancti Petri, ejuſque poſſeſſiones recta fide contra omnes homines, & adjuvabo te, ut ſecure & honorifice teneas papatum Romanum, terram ſancti Petri, & principatus nec invadere nec acquirere quæram, nec etiam deprædari præſumam abſque tua tuorumque ſucceſſorum, qui ad honorem ſancti Petri intraverint, certa licentia, præter illam quam tu mihi concedes, vel tui conceſſuri ſunt ſucceſſores. Penſionem de terra ſancti Petri, quam ego teneo, & tenebo, ſicut ſtatutum eſt, recta fide ſtudebo, ut illam ſancta Romana annualiter habeat eccleſia. Omnes quoque eccleſias quæ in mea perſiſtunt dominatione, cum earum poſſeſſionibus, dimittam in tuam poteſtatem, & defenſor illarum ero ad fidelitatem ſanctæ Romanæ eccleſiæ. Regi vero Henrico, * cum a te admonitus fuero, vel a tuis ſucceſſoribus, jurabo fidelitatem; ſalva tamen fidelitate ſanctæ Romanæ eccleſiæ. Et ſi tu vel tui ſucceſſores ante me ex hac vita migraverint, ſecundum quod monitus fuero a melioribus cardinalibus & clericis Romanis & laicis, adjuvabo ut papa eligatur & ordinetur ad honorem ſancti Petri. Hæc omnia ſupraſcripta obſervabo ſanctæ Romanæ eccleſiæ, & tibi recta fide: & hanc fidelitatem obſervabo tuis ſucceſſoribus ad honorem ſancti Petri ordinatis, ſi mihi firmare voluerint inveſtituram a te mihi conceſſam. Actum Capuæ * VIII. Kalendis Octobris, indictione duodecima.

* veneraბili.

* ut a te

* XVIII

XXII. AD CARTHAGINENSES.

Hortatur ut deponant inimicitias, patienterque ferant impetus Saracenorum. Queritur quod Cyriacum epiſcopum injuriis affecerint. Hortatur ad pœnitentiam: ſin minus, minatur illis excommunicationem.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei clero & plebi Chriſtianæ Carthaginenſi ſalutem & apoſtolicam benedictionem

GRatia vobis & pax a Deo Patre & Jeſu Chriſto Filio ejus unico, qui gratuita miſericordia vos conformare in novum hominem in ſui ſanguinis effuſione dignatus eſt; cui ſemel mori &

ri & resurgere placuit, ut vos carne mortificaret, spiritu vero vivificaret, & Deo offerret: cujus rei testimonium petra super quam ipse ædificavit dicit dicens: *Christus semel pro peccatis nostris mortuus est, justus pro injustis, ut nos offerret Deo, mortificatos quidem carne, vivificatos autem spiritu.* De quo etiam hoc modo apostolus: *Tradidit semetipsum pro nobis oblationem & hostiam Deo in odorem suavitatis*, & idem alibi: *Christus factus est pro nobis obediens usque ad mortem.* Estote ergo imitatores ejus qui sputis pro vobis sordidati seipsum in cruce positum, & cum latronibus computatum pro peccatis vestris, voluit vulnerari, & sic finem sibi secundum carnem ponere, ut vos a peccatis ablueret, debitores non carnis, spiritu facta carnis mortificante. Spiritualis quippe vitæ si fueritis, hereditate quidem regni ejus in æternum, ut filii fruemini coheredes Christi, heredes vero Dei. Unde omnem malitiam, simulationes & invidias, omnesque detractiones vos deponere fraterna caritate commoti admonemus. Si quid autem contingit inter arma Saracenorum positis, nolite pavescere: sed quotiescumque pro Christo patimini, gaudete, ut in adventum gloriæ ejus gaudeatis exultantes. Fidelis quidem est sermo: *Qui suscitavit Jesum, suscitabit & vos*, si mortui carne fueritis, vita vero Dei spiritu in adventu suo ad gloriæ suæ communicationem. Ineffabilis igitur gloriæ spe tam fideli promissore confidentes, membra vestra mortificate; mortem Christi cordibus vestris infigite, adversa omnia pro eo pati gaudete, credentes cum apostolo non esse condignas passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. Rixas ergo & contentiones ut venenum vitate. Humilitatis discipuli, humilitatem induite: Christi vicem super vos habenti ex debito obedite: consilia, admonitiones ejus vero amore amplecti insudate: scientes * cum sibi, * Christo, qui pro vobis passus est, obedieritis, ejus vero prædicatione, judicia etiam cum susceperitis, Christum per omnia susciptis; ait enim: *Qui vos suscipit, me suscipit: qui vos spernit, me spernit.* Aliter vero si feceritis, in Christum peccatis, Christum spernitis, Christi discipuli esse desinitis. Apostolo resistitis, qui ait: *Omnis anima sublimioribus potestatibus subdita sit.* Cum ergo mundanis potestatibus obedire prædicavit apostolus, quanto magis spiritualibus, & vicem Christi inter Christianos habentibus? Hæc, filii carissimi, gemens cogito, flens scribo, dolore cordis intimo vobis mitto. Pervenit quippe ad aures nostras, quosdam vestrum irreligiose in legem Christi * contra Christum, Cyriacum venerabilem fratrem nostrum, vestrum vero archiepiscopum & magistrum, imo vero vestri Christum apud Saracenos sic accusasse, jurgiis detractionis sic lacerasse, ut inter latrones numeraretur, verberibus nudus cæderetur. O exemplum iniquum, vestri & universæ sanctæ ecclesiæ decoris exemplum! Christus iterum capitur, falsis accusatoribus, & testibus condemnatur, inter latrones numeratus verberibus cæditur. A quibus? Qui ejus dicuntur credere incarnationem, ejus etiam venerari passionem, ceteraque ejus sancta mysteria fide amplecti. Estne super his tacendum? an clamandum, & flectu corrigendum? Scriptum est: *Clama, ne cesses.* Alibi etiam præceptum: *Nisi annuntiaveris iniquo iniquitatem suam, sanguinem ejus de manu tua requiram.* Necessitate igitur clamabo, necessitate oportet corrigere, ne sanguis vester de manu mea quæratur, ne pro peccatis vestris ante judicem tremendum, ante judicem justum & immutabilem affligar. Viscera igitur pietatis paternæ, viscera misericordiæ super vos hoc modo aperio; partim quia ad nos vobis facilis non est transitus propter maris longa & periculosa spatia, partim quia causam iræ, causam doloris & malitiæ ignoro sic discutere, ut super his sententiam determinem. Admoneo, & auctoritate apostolica præcipio, ut sicut temeritatis vestræ fœtores, & inauditæ nequitiæ mentem nostram tristitia nimia * turbaverint, sic correctionis & pœnitentiæ odores redolentes mentem nostram in lætitiam mutent. Quod si non feceritis, gladio anathematis vos juste percutiam, & sancti Petri & nostram super vos maledictionem emittam. Data Capuæ * XVII. Kal. Octobris, indictione duodecima.

ANNO CHRISTI 1073.

* 1 Petr. 3.

Ephes. 5

Philipp. 2.

Rom. 8

Rom. 8.

* cum ipso Christo

* Forte, ut Christo. H.

Luc. 10.

Rom. 13.

& contra

Isa. 58 Ezech. 33.

* turbave runt.

* deeſt XVI

XXIII. AD CYRIACUM CARTHAGINENSEM Episcopum.

Laudat ejus constantiam, quia patienter tulerit Saracenorum & malorum Christianorum injurias, & præsente * Henrico rege ordinationes habere noluerit. Hortatur ad perseverantiam. Deum precatur pro ecclesia Africana.

* nomen hoc non le gitur in epi stolæ con textu.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Cyriaco Carthaginensi episcopo salutem & apostolicam benedictionem.

VIsis fraternitatis tuæ litteris, fraternam de molestiis quæ a Paganis & a pseudo-filiis ecclesiæ tuæ tibi inferuntur compassionem exhibuimus. Perpendimus enim te duplici certamine fatigari, ut & occultas Christianorum insidias patiaris, & a Saracenorum persecutione non solum sustentationem humanæ fragilitatis, sed ipsam fidem perdere miserabiliter exigaris. Quid enim aliud est sacerdotem ad imperium mundanæ potestatis legem Dei infringere, nisi fidem ejus negare? Sed Deo gratias, quia in medio nationis pravæ & perversæ fidei tuæ constantia velut luminare quoddam omnibus adeo innotuit, ut præsentatus regiæ audientiæ potius definires diversis cruciatibus affici, quam præcipiente rege contra sanctos canones ordinationes celebrari. Sed quanto pretiosior esset, religionis tuæ confessio, si post verba, quæ tunc sustinuisti, errorem eorum ostendendo, & Christianam religionem prædicando, usque ad effusionem ipsius animæ perveniſſes? Quod licet hujusmodi studiis fraternitatem tuam non ambigimus incumbere, & pro testimonio veritatis, quantum ad te, usque ad detruncationem membrorum deveniſſe: tamen devotionem tuam semper ad meliora provocante exhortamur, ut paratum te semper exhibeas, sicut de domini consolatione lætificari, ita & de tribulatione non frangi. Multæ enim sunt tribulationes justorum; sed de his omnibus liberabit eos dominus. His artibus, quibus crevit, sancta reparatur ecclesia: hanc nobis hereditatem sancti patres reliquere, scilicet ut per multas tribulationes intremus in regnum Dei. Gravis quidem pugna, sed infinita sunt præmia. Non enim sunt condignæ passiones hujus temporis ad superventuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. Nos igitur licet corpore absentes, spiritu tamen præsentes, mutuis litterarum consolationibus, quotiens permittit opportunitas insistamus, & omnipotentem Deum assidue deprecemur, ut ipse ecclesiam Africanam ex longo jam tempore laborantem, & diversarum perturbationum fluctibus conquassatam, tandem dignetur respicere, dicentes cum Psalmista: *Exurge, quare obdormis domine? exurge, & ne repellas nos usque in finem. Quare faciem tuam avertis, obliviscēris inopiæ nostræ, & tribulationis nostræ?*

ANNO CHRISTI 1073.

Psal. 7.

Rom. 8.

Psal. 43.

noſtræ? Nos autem ſicut debemus, fraternam tibi per omnia compaſſionem exhibentes, litteras noſtras clero & populo tuo dirigimus, ut ipſi, omni ſimultate depoſita, te ut ſpiritalem patrem venerentur. Data Capuæ XVII. Kalendas Octobris, indictione * undecima.

ANNO CHRISTI 1073.

* *legendum, in aliis, duodecima. Et in Mu-*

XXIV. AD BRUNONEM EPISCOPUM Veronenſem.

Commendat ejus erga ſe obſervantiam. Pollicetur pallium, ſi Romam venerit, affirmatque regem a ſe amari.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Brunoni epiſcopo Veronenſi ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

LItteris fraternitatis tuæ ſuſceptis evidenter intelleximus, quod diſpenſationem nobis creditam deſideres nos irreprehenſibiliter gerere, & religionis tuæ preces nobis & ſanctæ eccleſiæ neceſſarias devotiſſimas Deo fundere. Qua in re aperte monſtratur, quanto amore quantaque devotione beatum Petrum venereris, cum nos licet indignos obſequiis eccleſiæ ſuæ deputatos tanta dilectione amplecti videaris. Qui enim dominos diligit, in ſervos quamvis minimos dominorum dilectionem transfundit. Quam utique dilectionem tuam in his quæ a nobis expoſtulaſti, id eſt in pallii conceſſione, ad præſens non recompenſamus: quia anteceſſorum noſtrorum decrevit auctoritas, niſi præſenti perſonæ pallium non eſſe concedendum. Unde ſi fraternitas tua apoſtolicæ ſedis privilegiis munita ad nos venerit, honorem, quem Romani pontifices anteceſſoribus tuis contulerunt, nos tibi, Deo concedente, conferemus. Sicut enim Romanæ eccleſiæ debitum honorem impendi a cæteris eccleſiis, ita unicuique eccleſiæ proprium jus ſervare deſideramus. Volumus etiam tunc præſentiæ tuæ oſtendere, quam ſincero amore regiam ſalutem diligamus, quantumque circa ejus honorem & ſecundum Deum & ſæculum invigilare deſideremus, ſi ipſe Deo debitum honorem ſtuduerit exequi, & formam ſanctorum regum, omiſſis puerilibus ſtudiis, ſapienter imitari. Data Capuæ VIII. Kalendas Octobris, indictione duodecima.

XXV. AD HERLEMBALDUM Mediolanenſem.

Narrat Normannos in diſſidio perſeverare, & Henricum regem litteras humilitatis plenas ad ſe miſiſſe, nec ſe de Beatricis & ejus filiæ Mathildis religione dubitare. Hortatur ut pro defenſione Romanæ eccleſiæ viriliter agat.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Herlembaldo Mediolanenſi militi ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SCiat prudentia tua, nos, Deo miſerante, ſanos, & lætos, non ſine magna ſanctæ eccleſiæ utilitate, apud Capuam demorari. Nam Normanni, qui ad confuſionem & periculum reipublicæ & ſanctæ eccleſiæ unum fieri meditabantur, in perturbatione in qua eos invenimus nimis obſtinate perſeverant, nullo modo, niſi nobis volentibus, pacem habituri. Si enim diſcretio noſtra ſanctæ eccleſiæ utile approbaret, ipſi jam ſe nobis humiliter ſubdidiſſent, & quam ſolent reverentiam exhibuiſſent. Henricum regem præterea ſcias dulcedinis & obedientiæ plena nobis verba miſiſſe, & talia qualia neque ipſum neque anteceſſores ſuos recordamur Romanis pontificibus miſiſſe. Quidam etiam ex majoribus fidelibus ſuis promittunt nobis ex parte ſui, eum de cauſa Mediolanenſis eccleſiæ ſine dubio conſilio noſtro obedire. Quantum enim ſibi poſſimus prodeſſe, vel quantum, ſi adjutorii manum ſubtrahimus, obeſſe, cito te ſperamus apertiſſime cogniturum, & Deum nobiſcum eſſe, & nobiſcum operari evidenter probaturum. De comitiſſa Beatrice nullo modo dubitandum putamus, quin ipſa & filia ejus Mathildis in his quæ ad Deum pertinent, & religionem ſanctæ eccleſiæ, fideliter ſe erga nos habeant. Tu igitur omnino confidens in domino, & in matre tua Romana eccleſia viriliter age, confortatus in domino, & in potentia virtutis ejus, ſciens quia quanto vobis gravis nunc inſurgit perturbationis tempeſtas, tanto poſtmodum, Deo favente, jucundius arridebit ſerenitas. Data Capuæ V. Kalendas Octobris, indictione duodecima.

ANNO CHRISTI 1073.

XXVI. AD EUNDEM.

Monet ut cum excommunicatis reſipiſcentibus, de quibus ſe conſuluerat, benigne agat, quos ſe etiam benigne excepturum pollicetur. Hortatur ne metuat epiſcopos ejus inimico faventes, cum ſperet regem ejus cauſam judicandam ſibi permiſſurum. Suadet ut Vercellenſem epiſcopum ſibi conciliet.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Herlembaldo Mediolanenſi militi ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

PIæ ſolicitudinis ſtudio in defenſione fidei, ſanctæque religionis reſtauratione, donec occupatus fueris, legationes tuas libenter audire, teque abunde adjuvare voluntas non deerit. Multiplici quidem veſtræ interrogationi, aliis quia intenti ſumus, paucis reſpondere diſponimus. De ſociis itaque illius excommunicati, qui accepta pecunia ad vos redire volunt, & de filiis quorum patres, aut de patribus, quorum filii ipſi Gotefredo anathematizato adhærent, atque de iis quorum correctionem ſine pecuniæ attributione fieri non vultis, erga quos tamen clementes vos exiſtere monemus, ſi qui veſtræ parti ſe applicare cupiunt, veſtræ prudentiæ, ut melius ſcitis & valetis, diſponendum committimus. Quicumque autem horum erroris ſui pœnitentes ad nos venire remedii gratia deſideraverint, benigne ſe ſuſcipi, atque miſericorditer tractari noverint. Epiſcopos præterea inimicum veſtrum fulcire conantes non multum metuatis, cum Beatrix ac filia ejus Mathildis Romanæ eccleſiæ penitus faventes cum quibuſdam maximis regni proceribus laborent noſtrum atque regis animum firmiter unire; contra quem quidem nullum odium neque debemus neque volumus exercere, niſi, quod abſit, divinæ religioni contrarius voluerit exiſtere. Quem nimirum regem omnino confidunt voluntati noſtræ de cæteris eccleſiaſticis negotiis ſatisfacere, præſertim de veſtro, noſtræ diſpoſitioni aſſenſum præbere. Denique Gregorium Vercellenſem epiſcopum, quoquo honeſto pacto vales, ſtude tibi conciliare: quia noſtræ ex toto juſſioni ſe profitetur parere. De cætero itaque confortamini in domino, & in potentia virtutis ejus, precibus & elee moſynis, ac puritate cordis indulgentiam illius poſtulantes, quatenus votum noſtrum ac veſtrum

ad perfectum perducere dignetur. Data Capuæ A
ANNO CHRISTI 1073. VII. Idus Octobris, indictione duodecima.

XXVII. AD ALBERTUM AQUENSEM episcopum.

Ejus religionem, de qua aliquando dubitarat, commendat. Hortatur ut simoniacos oppugnet, & Herlembaldo auxilium præstet.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Alberto Aquensis ecclesiæ electo salutem & apostolicam benedictionem.

PErvenit ad aures nostras, unde aliquantulum B de religione tua dubitavimus, te videlicet illius excommunicati Gotefredi interfuisse ordinationi. Sed postquam testimonia eorum, qui nobis verum iolent dicere, fideli relatione te excusare studuerunt, non solum de te non dubitavimus, sed ad reparandum Mediolanensis ecclesiæ matris tuæ honorem zelum habere intelleximus. Qua in re quantum nobis religio tua placeat, evidentibus indiciis probabitur, in quibuscumque Romanæ ecclesiæ necessitas tua auxilium requisierit: in nullo siquidem magis debitorem sanctum Petrum, & nos religio tua potest sibi facere, quam si contra Simonem magum, qui ecclesiam beati Ambrosii venalitatis suæ miserabiliter veneno infecit, acuto fidei & galea salutis C armatus nobiscum prælieris; & si Herlembaldo strenuissimo Christi militi in his quæ ad Dei cultum & ad religionem sanctæ ecclesiæ pertinent manum auxilii præstiteris. Est etiam quod prudentiam tuam sanctæ apostolicæ sedi nihilo minus commendabit, si ipsam simoniacam hæresim sicut laudabiliter jam cœpit, usquequo de ecclesia sua omnino evacuetur, studuerit oppugnare, & clericos a turpis vitæ conversatione ad castitatis munditiam revocare. Hæc itaque sanctitatis studia mens tua quotidie meditetur, quatenus quod fama de te nobis innotuit, ex operum tuorum consideratione probetur. Age igitur, ut universalis mater sancta Romana ecclesia in te quasi fidelissimo filio consoletur, & victis catenis mortis liberatio- D nis manus porrigatur. Data Capuæ III. Idus Octobris, indictione duodecima.

XXVIII. AD GUILIELMUM PAPIENSEM episcopum.

Ejusdem fere argumenti.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Guilielmo Papiensi episcopo salutem & apostolicam benedictionem.

LItteræ fraternitatis tuæ nobis directæ, simulque Herlembaldi Mediolanensis verba, evidenter ostendunt, quod tu sanctæ apostolicæ sedi E eam quam debes velis obedientiam fideliter exhibere, & exhortationibus nostris, sicut decet, parere. Sed nihil est quod fraternitati tuæ promptius injungamus, nihil est quod te libentius facere velimus, quam si ecclesiam tuam, gregemque tibi commissum, ab hæresibus, quæ in sancta ecclesia pestifere videntur pullulare, pastorali vigilantia studeas defendere, & contra eas omni annisu totisque viribus sanctorum patrum munitus auctoritate ardentius insurgere, & clericos a turpis vitæ conversatione ad castitatem revocare. Hoc etiam scias te admodum matri tuæ Romanæ ecclesiæ commendabilem facere, si præfato Herlembaldo, in his quæ nostro consilio, immo ANNO CHRISTI 1073. omnipotentis Dei timore operatur, manum adjutorii præstiteris, & inimicis sanctæ ecclesiæ bellum Dei secum præliaturus viriliter restiteris. Studeat igitur prudentia tua sic se in hujus solicitudinis partem fortem vigilantemque impendere, ut quod ex promissionibus tuis accepimus, certis rerum executionibus implendum fore probemus. Data Capuæ tertio Idus Octobris, indictione duodecima.

XXIX. AD JUDICES SARDINIÆ.

Hortatur ut erga Romanam ecclesiam eorum parentum exempla secuti obedientes se exhibeant: dicitque se multa legato quem ad eum mittit, referenda imposuisse.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Mariano Turrensi, Orzocco Arborensi, item Orzocco Calaritano, Constantino Callaurensi, judicibus Sardiniæ, salutem & apostolicam benedictionem.

VObis & omnibus qui Christum venerantur cognitum est, quod Romana ecclesia universalis mater sit omnium Christianorum. Quæ licet ex consideratione officii sui omnium gentium saluti debeat invigilare, specialem tamen & quodammodo privatam vobis solicitudinem oportet eam impendere. Verum quia negligentia antecessorum nostrorum caritas illa friguit, quæ antiquis temporibus inter Romanam ecclesiam & gentem vestram fuit, in tantum a nobis plusquam gentes, quæ sunt in fine mundi, vos extraneos feciistis, quod Christiana religio inter vos ad maximum detrimentum devenit. Unde multum vobis necessarium est, ut de salute animarum vestrarum studiosius admodum cogitetis, & matrem vestram Romanam ecclesiam sicut legitimi filii recognoscatis, & eam devotionem, quam antiqui parentes vestri sibi impenderunt, vos quoque impendatis. Nostri autem desiderii est, non solum de liberatione animarum vestrarum curam velle habere; sed etiam de salvatione patriæ vestræ solicitius invigilare. Unde si verba nostra sicut decet devoti receperitis, gloriam & honorem in præsenti & in futura vita obtinebitis. Quod si aliter, quod non speramus, feceritis, & ad sonum exhortationis nostræ aurem debitæ obedientiæ non inclinaveritis, non nostræ incuriæ, sed vestræ poteritis culpæ imputare, si quid periculi patriæ vestræ contigerit. Cætera, quæ de salute & de honore vestro tractamus, magna ex parte confratri nostro Constantino Turrensi archiepiscopo vobis referenda commisimus. At cum legatus noster, quem, Deo annuente, de proximo mittere disponimus, ad vos venerit, voluntatem nostram pleniter vobis significabit, & quod gloriæ & honori vestro condecet apertius enarrabit. Data Capuæ undecimo Idus Octobris, indictione duodecima.

A

ANNO CHRISTI 1073.

EPISTOLA

HENRICI REGIS ROMANORUM AD GREGORIUM PAPAM.

Supplex veniam petit, quod invaserit res ecclesiasticas, & ecclesias vendiderit. Rogat ut sua auctoritate simoniacam labem ab omnibus ecclesiis, & in primis a Mediolanensi, extirpet; seque pontifici in omnibus obsecuturum promittit.

* desideratissimo

*Vigilantissimo & * desiderantissimo domno papæ Gregorio apostolica dignitate cælitus insignito Henricus Romanorum Dei gratia rex debiti famulatus* B *fidelissimam exhibitionem.*

CUm enim regnum & sacerdotium, ut in Christo rite administrata subsistant, vicaria sui ope semper indigeant, oportet nimirum, domine mi & pater amantissime, quatenus ab invicem minime dissentiant, verum potius Christi glutino conjunctissima indissolubiliter sibi cohæreant. Namque sic & non aliter conservatur in vinculo perfectæ caritatis & pacis, & Christianæ concordia unitatis, & ecclesiasticæ simul statu religionis. Sed nos qui, Deo annuente, regni aliquandiu jam sortimur ministerium, sacerdotio (ut oportuit) per omnia jus & honorem non exhibuimus legitimum: quippe nobis a Deo datæ po- C testatis vindicem non sine causa gladium portavimus, nec tamen in reos, ut justum fuit, judiciaria illum semper censura evaginavimus. Nunc autem divina miseratione aliquantulum compuncti, & in nos reversi, peccata nostra priores vestræ indulgentissimæ paternitati nos accusando confitemur; sperantes de vobis in domino ut apostolica vestra auctoritate absoluti justificari mereamur. Heu criminosi nos & infelices, partim pueritiæ blandientis instinctione, partim potestativæ nostræ & imperiosæ potentiæ libertate, partim etiam eorum, quorum * seductiles nimium secuti sumus consilia, seductoria deceptione peccavimus in cœlum & coram vobis, & jam digni non sumus vocatione vestræ siliationis. Non so- D lum enim nos res ecclesiasticas invasimus, verum quoque indignis quibuslibet, & simoniaco felle amaricatis, & non per ostium, sed aliunde ingredientibus ecclesias ipsas vendidimus, & non eas ut oportuit defendimus. At nunc, quia soli absque vestra auctoritate ecclesias corrigere non possumus, super his, ut etiam de nostris omnibus, vestrum una & consilium & auxilium obnixe quærimus: vestrum studiosissime præceptum servatur in omnibus. Et nunc in primis pro ecclesia Mediolanensi, quæ nostra culpa est in errore, rogamus ut vestra apostolica districtione canonice corrigatur; & exinde ad cæteras corrigendas auctoritatis vestræ sententia progrediatur. Nos ergo vobis in omnibus, Deo volente, non defue- E rimus, rogantes idipsum suppliciter paternitatem vestram, ut nobis alacris adsit clementer in omnibus. Litteras nostras non post longum tempus cum fidelissimis nostris habebitis; ex quibus nostra, quæ adhuc dicenda restant, Deo dante, plenius audietis.

* seductilia

ANNO CHRISTI 1073.

XXX. AD GEBOARDUM SALZBURGENSEM episcopum.

Arguit quod clericos non coerceat. Monet ut id faciat. Commendat præsentium latorem.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei * Geboardo Salzburgensi episcopo salutem & apostolicam benedictionem.*

* Gebeardo

SI ea * in vobis quam speramus erga nos dilectio flagraret, prius ad nos vestræ, quam nostræ ad vos litteræ pervenissent; cum id faciendi facilius vobis per plures ad limina apostolorum venientes, quam nobis per unum hinc ad vos proficiscentem occasio conferatur. Nos tamen insalutati officium salutationis impendimus, & quam solemus dilectionis tibi sinceritatem exhibemus. Sed est unde fraternitatem tuam negligentiæ merito argui putamus, quod de castitate clericorum, sicut nobis relatum est, præceptis Romanæ synodi, cui interfuisti, inobediens usque hodie videaris. Qua in re tantum de te admirantes gravius dolemus, quantum te illud solicitius operari sperabamus. Unde apostolica te auctoritate admonemus, ut clericos tuos, qui turpiter conversantur, pastorali rigore coerceas; & quod Romana ecclesia testante, de immunditia clericorum statuit, neque gratiam, neque odium alicujus constanti auctoritate in ecclesia tua prædicando exerceas. Cæterum pro amore sancti Petri, cujus limina præsentium portitor requisivit, studeat religio tua viscera pietatis sibi aperire, inquantum cum salute animæ suæ videtur tibi posse fragilitati suæ condescendere; quatenus non pœniteat eum tanti itineris laborem subjisse, sed gaudeat, quod diu quæsivit, scilicet sancti Petri misericordiam, per nos juxta votum suum impetrasse. Data Capuæ decimoseptimo Kalendas Decembris, indictione duodecima.

* quam in vobis sperabamus

XXXI. AD LANFRANCUM CANTUARIORUM ARCHIEPISCOPUM.

Reprehendit quod patiatur * Arfastum quemdam contra Alexandri prædecessoris sui decreta sancti Eadmundi abbatiæ molestiam exhibere. Monet ut sua vice ejus audaciam compescat: & regem Guilielmum exoret, ne ullum ei favorem præstet. Quod si Arfastus parere contempserit, jubet eum & Balduinum abbatem sedem apostolicam ad eorum contentiones dirimendas petere.

* Arfastum & sic infra

Gregorius episcopus servus servorum Dei Lanfranco Cantuariorum in Anglia archiepiscopo salutem & apostolicam benedictionem.

NOn minima admiratione dignum ducimus, qua fronte, qua mente Arfastum dictum episcopum sanctæ Romanæ ecclesiæ illudere, & beatæ memoriæ Alexandrum prædecessorem nostrum ejusque decreta contemnere patiamini: prudentiam quippe vestram ad plenum cognoscere nos non latet, sanctam Romanam ecclesiam jure a Deo dato sibi defendere ecclesiarum, sacerdotum, episcoporum consecrationes, & a nullo sumpta licentia debere & posse celebrare, suis & præbuisse, & Deo annuente præbituram firmissimam etiam in hoc defensionem, qui Romam venerint, & sedis apostolicæ consilium & auxilium petierint; quibus Arfastus dictus episcopus, qua nova

audacia reſiſtat, niſi fortaſſe iſta, *Ponam ſedem meam ad Aquilonem, & ero ſimilis altiſſimo*, ignoramus. Ad quod etiam dilectio veſtra ſuper his ſileat, non minimum miramur. Verum quia de vobis non aliter, quam de nobis dubitamus, fraternitatem veſtram confidenter deprecamur, ut vice noſtra Arfaſti nugas penitus compeſcatis, & ſancti Eadmundi abbatiam contra decretum deceſſoris noſtri inquietari nullo modo ſinatis. Qui etiam cum eumdem abbatem in presbyterum ordinari Romæ feciſſet, ipſum, & monaſterium cui præeſt, in tutelam apoſtolicæ ſedis accepit. Unde injurias illius in nos redundare, diſſimulare non poſſumus; præſertim cum ad deſpectum auctoritatis noſtræ eas ſibi irrogari perpendimus. Unde etiam Guilielmum regem cariſſimum, & unicum filium ſanctæ Romanæ eccleſiæ, precibus noſtris & vice noſtra ſuper his admonere dilectionem veſtram precamur, & ne Arfaſti vanis perſuaſionibus acquieſcat, in quo ſua ſingularis prudentia ſupra modum diminuta & contracta ab omnibus cognoſcitur. Si vero Arfaſto contra hæc recalcitrare abhinc tentaverit, apoſtolica auctoritate ſibi & Balduino abbati præcipite, ut ſedem apoſtolicam ad hæc determinanda petant. Data ad ſanctum Germanum, duodecimo Kalendas Decembris, indictione duodecima.

ANNO CHRISTI 1073. *Iſaiæ 14.*

XXXII. AD ARALDUM CARNOTENSIUM epiſcopum.

Ut ad curam ſuæ abbatiæ, remoto alio intruſo abbate, reſtituat quemdam Iſimbardum, ſi nulla alia culpa inveniat eum privatum, niſi quod Hieroſolymam devotionis cauſa profectus fuerit.

* Arnaldo *Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei* * *Araldo Carnotenſium epiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

PRæſentium portitor Iſimbardus abbas monaſterii ſancti * Laodomarii ad apoſtolicam veniens ſedem, noſtris queſtus eſt auribus, ſe præfatæ abbatiæ carere obedientia, nulla interveniente culpa, niſi quia divino ſuccenſus amore perrexit Hieroſolymam; a qua dum rediret, invenit quemdam abbatem nomine Guidonem ſuæ prælatum abbatiæ, ut audivimus, non ſimili præditum religione, neque * ab alio monaſterio regulariter ſumptum. Fraternitas ergo tua ſtudeat pia inquirere ſolicitudine, & iſtius remotionem, & illius ordinationem; atque ſi in hoc aliqua non invenitur culpa, niſi profectio ad Hieroſolymam, quod quidem ducimus tolerandum, ac ſolicitius & religioſius eo valet in regimine fratrum, iſte utrique reſtituatur, ille vero dejiciatur. Quod ſi & iſte aliam commiſit culpam, quæ eum a regimine juſte removeat, & ille religioſius iſto in adminiſtratione pervigilat, ordinatioque ejus reperiatur legitima; hunc quidem Iſimbardum nobis tua fraternitas cum litteris remittat, & ille in ſuo loco permaneat. Si vero illius promotio ſimoniaca ſorde invenitur fœdata; tunc ſiquidem ille ſine mora deponatur a regimine fratrum, & alter ei regulariter ſubſtituatur. Quidquid autem tua religio ſuper utriuſque cauſa expleverit, litteris tuis innexum nobis ſtudeat facere notum. Data * Argenteæ v. Kalendas Decembris, indictione duodecima.

* Laonomari. *Marin.* Andomari

* Forte, *ab illo*. H.

* Argentaæ *& ſic infra*

XXXIII. AD FRATRES MONASTERII BEATÆ MARIÆ.

Privilegium ſui prædeceſſoris, quia falſum eſſe cenſebat, nec vult confirmare, nec aliud concedere. Ipſum electum abbatem ſibi idoneum non viſum, a ſe monitum, fuiſſe ſignificat, ut a prælatione deſiſtat; jubet tamen, ut interim ei obediant.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei fratribus monaſterii beatæ Mariæ, ſiti in epiſcopatu Dordonenſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

VEniens ad noſtram præſentiam frater Benedictus, quem poſt obitum patris Uberti religio veſtra ſibi præeſſe elegit in abbatem, detulit nobis quoddam privilegium, quod beatæ recordationis prædeceſſoris noſtri Alexandri nomine titulatum invenimus: quod nimirum ratum non eſſe manifeſtiſſimis deprehendimus indiciis, corruptione videlicet Latinitatis, nec non & diverſitate canonicæ auctoritatis, congruenti igitur ratione, neque vetus roborare, neque noſtro nomine novum dignum duximus impræſentiarum componere: quia quæ ſunt juſta & pia poſtulat eccleſiaſtica regula. Cum enim * Dordonenſis eccleſia, cujus parochiæ adjacetis, operante ſuperna clementia, canonice fuerit ordinata, tunc quidem comite vita ex conſenſu ejuſdem ſedis epiſcopi proficuæ utilitatis privilegium veſtræ neceſſitati providebimus canonica auctoritate ſuffultum. Quod ſi peccatis exigentibus eadem eccleſia canonice non fuerit ordinata, tunc etiam munimine, quo juſte valebimus, vobis omnino ſolatiabimur. Quia vero perſona veſtri electi, licet honeſtis prædita videatur moribus, ad abbatis tamen officium cum ætate, tum etiam corporis infirmitate; nobis viſa eſt debilis, utpote, quem oportet pro omnibus ſolicitudinem gerere, eundem electum monuimus a prælatione deſiſtere, ſi ſe invalidum fratrum opportunitatibus perſpexerit non poſſe ſufficere: cui tamen, quod præfuerit, in ejuſdem religionis tenore perſeverantes, in qua veſter vos defunctus inſtituit pater, debitam reverentiam exhibete. Cæteri quoque monachi veſtri conſocii per cellas ab eodem patre veſtro conſtructas, ut vobiſcum ſint unanimes, eidemque veſtro abbati reverenter obediant, auctoritate præcipimus apoſtolica. Quia epiſtolare compendium multa, quæ fratribus veſtris intimavimus, veſtræ fraternitati notificare non patitur, quæ huic epiſtolæ deſunt prædicti fratres auribus veſtris viva voce narrabunt. Data Argenteæ IV. Kalendas Decembris, indictione duodecima.

* Dordonenſis & ſic infra

XXXIV. AD REMEDIUM LINCULNIENSEM epiſcopum.

Arcet homicidam a ſacri altaris miniſterio; concedit tamen illi, ſi pœnitentiam egerit, ut ſtipendiis eccleſiæ ali poſſit.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Remedio Lincolnenſi in Anglia epiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

LAtorem præſentium, quem fraternitatis tuæ litteræ homicidio maculatum nobis denuntiaverunt, nulla ſanctorum patrum auctoritas concedit ulterius ſacris altaribus miniſtrare, nec nos dece-

decet constitutioni illius, quod absit, assensum A
ANNO CHRISTI 1073. præbendo canonum statutis contraire. Tua tamen religio, si eum pro commisso crimine perspexerit dignum Deo exhibere fructum pœnitentiæ, hoc sibi misericorditer provideat, ne stipendiis ecclesiasticis careat, atque paupertate pusillanimis factus, divina postponat præcepta: licet namque sacerdotium nullo pacto unquam mereatur recipere, dignum tamen est consequi eum aliquod beneficium ab apostolica sede. Absolutionem præterea peccatorum tuorum, sicut rogasti auctoritate principum apostolorum Petri & Pauli fulti, quorum vice quamvis indigni fungimur, tibi mittere dignum duximus, si tamen bonis operibus inhærendo, & commissos excessus plangendo, quantum valueris, corporis tui habitaculum Deo B mundum templum exhibueris. Quod autem precatus es, nos tibi jubere quatenus possis scire, unde nobis serviendo mereari placere, hoc potissimum præcipimus, tuis videlicet juvari orationibus, ut compotes simul mereamur gaudiis perfrui perennibus. Data Terracinæ IV. Nonas Decembris, indictione duodecima.

XXXV. AD * RODERICUM CABILONENSEM episcopum.

* Rocleni

In Philippum Francorum regem invehitur ecclesiarum venditorem & destructorem, quem ab eo moveri vult ut canonice episcopos eligi permittat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei * *Roderico Cabilonensi episcopo salutem & apostolicam benedictionem.*

INter cæteros nostri hujus temporis principes, qui ecclesiam Dei perversa cupiditate venumdando dissipaverunt, & matrem suam, cui ex dominico præcepto honorem & reverentiam debuerant, ancillari subjectione penitus conculcarunt, Philippum regem Francorum Gallicanas ecclesias intantum oppressisse certa relatione didicimus, ut ad summum tam detestandi hujus facinoris cumulum perveniisse videatur. Quam rem de regno illo tanto profecto tulimus molestius, D quanto & prudentia, & religione, & viribus noscitur fuisse potentius, & erga Romanam ecclesiam multo devotius. Et nos quidem tam generalis nostræ cura solicitudinis, quam ipsarum destructio ecclesiarum, vehementer accenderat, ut in tam audaces sanctæ religionis excessus severius animadvertere deberemus. Sed quoniam anteactis diebus, per familiarem suum cubicularium, videlicet Albericum, ad nostri censuram judicii, & vitam corrigere, & ecclesias ordinare firmiter nobis respondit, rigorem canonicum interim exercere distulimus. Hujus ergo promissionis fidem in Matisconensi ecclesia pastoris regimine diu desolata, & ad nihilum pene redacta, in primis volumus experiri; ut scilicet Augustodunensem archidiaconum unanimi cleri & populi consensu, ipsius etiam, ut audivimus, regis assensu electum, episcopatu dono gratis, ut decet, concesso, ecclesiæ præfici patiatur. Quod si facere noluerit, indubitanter noverit nos hanc ecclesiæ ruinam nequaquam diutius toleraturos, & ex auctoritate beatorum apostolorum Petri & Pauli duram inobedientiæ contumaciam canonica austeritate coercituros. Nam aut rex ipse, repudiato turpi simoniacæ hæresis mercimonia, idoneas ad sacrum regimen personas promoveri permittet, aut Franci pro certo, nisi fidem Christianam abjicere maluerint, generalis anathematis mucrone percussi, illi ulterius obtemperare recusabunt. Hæc ideo, frater carissime, vigilantiæ tuæ intimare curavimus, quatenus ea prædicto regi insinuare, & exhortando, & rogando, modisque omnibus inculcare studeat, ut & præfatam Matisconensem, aliasque ecclesias canonice concedat ordinari. Tibi ergo maxime hæc idcirco injungimus, quia prudentiam tuam magnam esse, & regia familiaritate uti cognovimus. Si qua autem quæ dicenda erant a nobis prætermissa sunt, hæc ingenii tui acumen injungat. Itaque in hac persecutione labora, ut & Dei gratiam, & nostram benevolentiam promerearis. Data Piperni II. Nonas Decembris, indictione duodecima.

ANNO CHRISTI 1073.

XXXVI. AD HUMBERTUM LUGDUNENSEM episcopum.

Mandat ut ab ipso vel ejus suffraganeis electus Matisconensis etiam contra regis voluntatem ordinetur, & si renuerit ordinari, cogatur.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Humberto Lugdunensi archiepiscopo salutem & apostolicam benedictionem.

CLamor Matisconensium clericorum pervenit ad nos, ecclesiam suam jam multo tempoC re pastore viduatam, detrimentum non modicum sustinere. Dicunt enim regem Francorum electionem * suo consensu factam velle impedire. Unde quia ipse in præsenti anno per quemdam militem suum, nomine * Albertum, Romam venientem, se consilio nostro omnino acquiescere promisit; studuimus confratri nostro * Rodino Cabilonensi episcopo nostras dirigere litteras, ut ipse nostra functus legatione, præfatum regem conveniat, quatenus ipse oblatæ nobis memor promissionis suæ, electionem Matisconensium, non solum non impediat, sed eum quem debet assensum præbeat. Qui si in duritia sua permanens, neque necessitati hujus ecclesiæ compati, neque exhortationi nostræ parere voluerit; præcipimus D apostolica auctoritate, ut fraternitas tua, neque pro odio, neque gratia alicujus dimittas, quin electum ab eis Augustodunensem Landricum archidiaconum episcopum seu per te, seu per suffraganeos tuos ordinare studeat, si tamen auctoritas sanctorum patrum probatur sibi non obviare. Si vero ipse hunc ordinem suscipere renuerit, & inflexibilem se exhibuerit, volumus ut cum episcopo suo vim sibi inferas, eumque ad recipiendum episcopalem ordinem vigilanti studio atque pastorali rigore constringas. Quod si fraternitas tua in hac causa negligens fuerit, procul dubio tu motum apostolicæ sedis incurres, & ipse, si ad nos venerit, Deo consentiente, a nobis ordinabitur. Data Piperni II Nonas Decembris, E indictione XII.

* *forte* sine

* *fort.* Albericum, *ut in superiore epistola. Et sic in Murin.*

* Rocleno

ANNO CHRISTI 1073.

XXXVII. AD ALDILASIAM Comitiſſam.

Ejus religionem ac pietatem erga ſacra loca commemorat, & ad meliora ſemper peragenda hortatur. Duorum monaſteriorum protectionem ei commendat.

* Adelaſiæ *Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei* * *Aldilaſiæ comitiſſæ ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

QUamquam noverim te ſacris locis & eorum religioſis habitatoribus ſpontanea voluntate te ferre ſubſidium, exhortari te tamen & admonere curavi, ut in majus meliuſque excreſcas; & quod ultro facere conſueſti, noſtro præcepto & beati Petri auctoritate jam ſtudioſius exequaris. Ad hoc enim tibi a domino & honoris dignitas & potentiæ amplitudo conceſſa eſt, ut in ſuo ſuorumque ſervitio expendatur, & tu eis carnalia tua libenter impartiens, de ſpiritualibus eorum participium merearis. Quamobrem curæ tuæ & defenſioni Fructuarienſe cœnobium, & ejuſdem congregationis fratres, attentius commendamus, ut eis & opem conſilii & præſidii firmamentum contra omnia infeſtantium gravamina impendere ſtudeatis, ut & pro ſalute animæ tuæ orationes eorum apud Deum fructificent. Pari quoque modo Cluſini monaſterii abbatem, & ipſius cœnobii res vigilantiæ tuæ tuendas ac protegendas committimus, quem ſub gravi tribulationum faſce laborare audivimus. Neque te a bonæ intentionis incœpto alicujus gratia aut præmium deflectat: quia *Matth. 10.* *qui perſeveraverit in fine, hic ſalvus erit.* Hæc tibi, filia cariſſima, paucis inculcare & injungere ſtatuimus, ut ad boni operis executionem te promptiorem redderemus, &, ut dicitur, currentem incitaremus: quatenus Deo devota, & bonis actibus, & Dei ſervorum protectioni invigilans, illam promittentis domini mercedem valeas adipiſci: *Ibidem.* *Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet: & qui recipit juſtum in nomine juſti, mercedem juſti accipiet.* Data Seciæ ſeptimo Idus Decembris, indictione duodecima.

XXXVIII. AD WRATISLAUM DUCEM Bohemiæ.

Commendat ejus in apoſtolicam ſedem obſervantiam. Confirmat ea quæ prædeceſſor Alexander II. ei honoris gratia tribuerat. Hortatur ad promiſſorum conſtantiam. Pollicetur in illius ditione quæ a legatis definiri non poterunt, ſe definiturum.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Wratislao duci Bohemiæ, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

LOnga jam temporis intervalla tranſacta ſunt, ex quo & nobilitas tua beato Petro apoſtolorum principi non modicæ devotionis animum ſpopondit & ſtudium, & tibi in apoſtolica ſede inter cæteros principes larga benignitas præ multis etiam ſingularis & egregia fuit adſtricta caritas. Cujus rei fidem & indicium ex benevolentia domini & anteceſſoris noſtri Alexandri papæ ſatis percepiſſe potes, qui petitionibus tuis non unquam ſine ſua & filiorum ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſollicitudine & labore condeſcendit, & ad ſignum intimæ dilectionis, quod laicæ perſonæ tribui non conſuevit, mitram quam poſtulaſti dire-

Axit. Neque vero nos in noſtris temporibus tantæ dilectionis gratiam, providente Deo, labefactari volumus: immo ſi quid eſt in quo, comitante juſtitia, firmius conglutinari valeat, hoc noſtra apud Deum ſolicitudo impetrare valde deſiderat. At te quidem erga apoſtolicam reverentiam, quam ſis in votis conſtans, quam in promiſſis perſeverans, non modo pro dignitate, verum etiam pro ſalute tua fideliter oportet attendere: ſcriptum eſt enim: *Vovete, & reddite.* Quæ autem illa, *Pſal. 75.* vel qualia ſint, a tui ipſius conſcientia ſatis te commonitum eſſe putamus. Cauſas vero & negotia, quæ in partibus illis ad audientiam diſcuſſionemque legatorum noſtrorum perlata, peccatis impedientibus, congrua determinatione diffiniri non poterant, ſicut officii noſtri cura nemine nos rogante compellit, ad eum quem juſtitia poſtulaverit finem, adjuvante domino, perducere procurabimus. Porro quæ ipſi inde ſtatuerunt, interim donec ad nos negotia perferantur, immota manere volumus, atque apoſtolica auctoritate præcipimus. Deus autem omnipotens, qui bonorum omnium dator & auctor eſt, talem vos in votis veſtris & actibus eſſe faciat, ut cum ante cæleſtes judices, videlicet Petrum & Paulum, in futuro examine veneritis, nulla vos in illorum oculis, niſi quæ remuneratione digna ſit, conſcientia denotare & oſtentare valeat. Data Romæ XVI. Kalendas Januarii, indictione duodecima.

XXXIX. AD WOZELINUM MAGDEBURGenſem Archiepiſcopum, & alios.

Queritur bellum inter eos & Henricum regem exortum fuiſſe. Jubet eos ab armis deſiſtere, donec per legatos ſuos cauſam contentionis cognoſcat.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei * *Wozelino Magdeburgenſi archiepiſcopo, Burchardo Halberſtadenſi epiſcopo, &* * *Letoni marchioni, cæteriſque Saxoniæ principibus, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

* Vozelo

* Toroni

QUanta violentia quantaque fratrum impulſione univerſalis eccleſiæ multis perturbationum fluctibus concuſſæ, & pene quaſi quodam naufragio periclitatæ, onus & regimen ſuſcipere ſum coactus, occultum vobis & inauditum eſſe non credimus. Teſtis enim mihi eſt conſcientia mea, quam imparem me tanto ponderi judicaverim, & quanta ſolicitudine nomen apoſtolicæ dignitatis evitare concupiverim. Sed quoniam via hominis non in manu ejus, ſed illius eſt diſpoſitione a quo greſſus hominum diriguntur, impoſſibile mihi fuit contra divinam voluntatem concepta vota defendere. Unde mihi ſolicite vigilandum atque penſandum eſt, qualiter ea quæ ad profectum eccleſiaſticæ religionis, & ſalutem dominici gregis attinent, adjuvante Deo, annuntiare & fideliter adminiſtrare valeam; urgente me præ omnibus, tum eo timore, ne ſuſceptæ me apud ſupernum judicem negligentia diſpenſationis accuſet, tum debito amore apoſtolorum principis, qui me ab infantia mea ſub alis ſuis ſingulari quadam pietate nutrivit, & in gremio ſuæ clementiæ fovit. Verum inter cæteras curarum anxietates ea nos maxime ſolicitudo coarctat, quod inter vos & Henricum regem, veſtrum videlicet dominum, tantam diſcordiam & tam inimica ſtudia exorta eſſe cognovimus, ut exinde multa homicidia, incendia, deprædationes eccleſiarum & pauperum, ac miſerabilem patriæ vaſtita-

ANNO CHRISTI 1074.

ſtitatem fieri audiamus. Qua de re regi miſimus A exhortantes, & ex parte apoſtolorum Petri & Pauli eum admonentes, ut interim ſeſe ab armis & omni bellorum infeſtatione contineat, donec tales ad eum ab apoſtolica ſede nuntios dirigamus, qui tantæ diſſenſionis cauſas & diligenter inquirere, & annuente Deo ad pacem & concordiam æqua valeant determinatione perducere. Atque itidem vos exoratos, & apoſtolica auctoritate commonitos eſſe volumus, ut, ex veſtra parte omni motione ſopita, eaſdem pacis inducias obſervetis, nec aliqua occaſione nobis cum Dei adjutorio adſtruendæ pacis impedimentum opponatis. Cum etenim (ut ſcitis) nobis mentiri, ſacrilegium; deſerere juſtitiam, animæ ſit naufragium; neminem veſtrum dubitare volumus, B quin ſuper hac re veritate diſcuſſa, quidquid æquum videbitur, providente Deo, decernere, & ſtabili pactione ſtudeamus efficere; & quamcumque partem injurias & conculcatæ juſtitiæ violentiam pati cognoverimus, illi procul dubio omni timore & reſpectu perſonalis gratiæ poſthabito, favorem, & apoſtolicæ auctoritatis præſidia conferemus. Data Romæ XIII. Kalendas Januarii, indictione duodecima.

XL. AD COMITISSAM MATHILDEM.

Lætatur de ejus erga ſedem apoſtolicam obſervantia. Hortatur ut perſeveret, ac ad viſitanda beatorum apoſtolorum limina una cum ma- C tre veniat.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Matildi egregiæ indolis puellæ ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUia ſerenitatis veſtræ litteræ apoſtolicæ ſedi directæ eandem teſtatæ ſunt dilectionem principi apoſtolorum beatiſſimo Petro bonitatem tuam promtam eſſe exhibere, quam Jeſu Chriſto domino noſtro vas electionis ſanctus Paulus coapoſtolus ejus uſque ad mortem ferventiſſimo amore ſtuduit conſervare, gaudii repleti immenſitate, omnipotenti Deo quas poſſumus reddimus gratias. Sed noverit prudentia veſtra honeſtis incœ- D ptis, religioſiſque inchoationibus, opus eſſe honeſtiori perſeverantia, atque Deo opitulante religioſiſſima conſummatione. Quapropter ſi contigerit glorioſam matrem veſtram hoc tempore Romam redire, toto corde admonemus, immo rogamus caritatem veſtram, ad viſitationem apoſtolorum cum eadem venire, niſi forte aliquid inſtet quod vos non prætermittenda neceſſitate detineat. Præterea litteris quas IV. Kalendas Januarii nomine veſtro ſuſcepimus, quod nobis viſum eſt congruum jam per noſtrorum apicum legationem reſpondiſſe confidimus. Omnipotentis Dei miſericordia, quæ fideles ſuos jugiter circumdat & protegit, aſſidua vos benignitate dignetur cuſtodire, atque poſt hujus vitæ curſum animam E tuam æthereo regno componere. Data Romæ III. Nonas Januarias, indictione duodecima

XLI. AD ORZOCOR JUDICEM Calaritanum.

ANNO CHRISTI 1074.

Monet ut de cauſa quam ei commiſerat, communicato cum cæteris Sardiniæ judicibus conſilio, ſibi quid ei viſum fuerit intra annum reſpondeat.

*Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei * Orcozor judici Calaritano Sardiniæ provinciæ ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

* Orzocco

LItteras tuas accepimus, in quibus te ad nos velle venire continebatur. Nobis itaque placet ut venias, & cum omni ſecuritate, poſtquam ad litus noſtrum veneris, eundo & redeundo per fines terræ noſtræ te migrare poſſe nullatenus tibi dubitandum eſſe ſcias. Præterea admonemus prudentiam tuam, ut de cauſa, quam per archiepiſcopum Conſtantinum Turrenſem hoc in anno a nobis Capuæ conſecratum tibi mandavimus, cum cæteris Sardiniæ judicibus loquaris; & firmiter inter vos communicato conſilio, quidquid vobis inde cordi & animo ſit, celeri nobis reſponſione notificate; ſcientes quoniam niſi in hoc anno certa nobis ſuper hac re ratione reſpondeatis, nec amplius veſtra reſponſa quæremus, nec tamen ulterius jus, & honorem ſancti Petri irrequiſitum relinquemus. Data Romæ decimoſeptimo Kalendas Februarii, indictione duodecima.

XLII. AD SICARDUM AQUILEJENSEM Archiepiſcopum.

Indicit concilium ad depravatos principum & prælatorum mores corrigendos. Monet ut una cum ſuffraganeis ad id præſtituta die accedat.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Sicardo Aquilejenſi fratri & coepiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

NOn ignorare credimus prudentiam tuam, quantis perturbationum fluctibus eccleſia ſit uſquequaque concuſſa, & pene deſolationis ſuæ calamitatibus naufraga & ſubmerſa ſit facta. Rectores enim & principes hujus mundi ſinguli quærentes quæ ſua ſunt, non quæ Jeſu Chriſti, omni Philipp. 2. reverentia conculcata, quaſi vilem ancillam opprimunt, eamque confundere, dum cupiditates ſuas explere valeant, nullatenus pertimeſcunt. Sacerdotum mala ex proprio officio male obeundo. Sacerdotes autem, & qui regimen eccleſiæ accepiſſe videntur, legem Dei fere penitus poſtponentes, & officii ſui debitum Deo & commiſſis ſibi ovibus ſubtrahentes, per eccleſiaſticas dignitates ad mundanam tantum nituntur gloriam, & quæ ſpeciali diſpenſatione multorum utilitatibus, & ſaluti proficere debuiſſent, ea aut negligunt, aut infeliciter in pompa ſuperbiæ & ſuperfluis ſumptibus conſumunt. Inter hæc populus nullo prælatorum moderamine, nulliſque mandatorum frenis in viam juſtitiæ directus; immo eorum, qui præſunt exemplo, quæcumque noxia, & quæ Chriſtianæ religioni ſunt contraria edoctus, ad omnia pene quæ nefaria ſunt proni, & ſtudio corruentes, Chriſtianum nomen, non dico abſque operum obſervantia, ſed pene abſque fidei religione gerunt. Quapropter confidentes in miſericordia Dei, concilium in prima hebdomada quadrageſimæ adunare diſpoſuimus, quatenus huic tanto periculo ſuffragante divina clementia,

tia, cum communi consilio fratrum aliquod so- A
ANNO CHRISTI 1074. latium & remedium invenire valeamus, ne nostris temporibus irreparabilem ecclesiæ ruinam destructionemque videamus. Ideoque & vestram fraternitatem rogamus, & ex parte beati Petri apostolorum principis admonemus, ut in prælibato termino vestram nobis præsentiam exhibeatis, convocatis una vobiscum, tum per hæc nostra, tum per vestra scripta, vestris suffraganeis episcopis: ut tanto tutius, tantoque firmius ad subsidium ecclesiasticæ libertatis & religionis accingamur, quanto uberius, atque vicinius consiliis vestræ prudentiæ, aliorumque confratrum frequentia, & provida consultatione circumdamur. Data Romæ nono Kalendas Februarias, indictione duodecima.

XLIII. AD SUFFRAGANEOS ECCLESIÆ Mediolanensis.

Ejusdem argumenti.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei omnibus episcopis Mediolanensis ecclesiæ suffraganeis, videlicet Brixiensi, Cremonensi, * Bergamensi, Laudensi, Novariensi, Eporediensi, Taurinensi, Albensi, Astensi, Aquensi, * Terdonensi, & cæteris quibusdam, salutem & apostolicam benedictionem, quibusdam pro meritis.*

* Bergomensi

* Dertonensi

NOn incognitum vobis esse credimus, in Romana ecclesia jamdudum constitutum esse, C
ut per singulos annos ad decorem & utilitatem sanctæ ecclesiæ generale concilium apud sedem apostolicam sit tenendum. Nos itaque hujus celebritatis hoc in tempore causam valde necessariam considerantes, in prima hebdomada quadragesimæ synodum, annuente Deo, Romæ celebrare disposuimus. Ad quam omnes vos, & apostolica auctoritate præsentiam vestram exhibere commonemus atque præcipimus; quatenus una vobiscum, & cum alia frequentia vestri ordinis, officii nostri debitam solicitudinem in divinis & ecclesiasticis causis, suffragante superna clementia, commode ac reverenter exercere valeamus. Intueri autem & diligenter vos oportet attendere, quoniam quicumque miles domino suo in prælio pro- D
perante se subtraxerit, non modo gratiam sibi labefactare, sed accepti beneficii commodum merito sibi corruisse dignoscitur. Hoc igitur exemplo appareat, qui ex vobis, immo quam omnes sitis fideles Christi milites, & ad divina agmina tam prompta voluntate & studio vos conferre studete, ut post adeptam in Christo victoriam, pariter vobis & de virtute factorum, & abundantia præmiorum gloriari liceat. Sub eadem etiam auctoritate & determinatione omnes abbates Longobardiæ ad præfatum concilium invitamus, nullamque in hac obedientia fictitiam excusationem prætendere admonemus atque præcipimus. Data Romæ octavo Kalendas Februarii, indictione duodecima.

XLIV. AD JERIMORUM BRAGENSEM episcopum.

ANNO CHRISTI 1074.

Restituit episcopo Bragensi suspenso reditus episcopatus, ut omni postposita mora cum legatis episcopi adversarii sui sanctorum apostolorum limina adeat. Commemorat se fratri ejus duci scripsisse, ut Moravensem episcopum & suos legatos Romam mittat.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei Jeromiro * ** Bragensi episcopo.*

* Pro, Tr
gensi. H.
** Bragen
& sic infr

QUamquam inobedientia tua, & culpa, quam B
in contemptu legatorum sanctæ Romanæ ecclesiæ perpetrasti, preces tuas, te absente, & nondum parato satisfacere, recipi non meruit; tamen ne ex apostolica, licet justa districtione, absentationis tuæ moram vel occasionem diutius defendere possis, necessitatem, qua te urgeri in epistola tua conquestus es, & impedimentum ad nos veniendi removere decrevimus. Itaque præsenti auctoritate tibi restituimus, & tenenda concedimus, quæcumque a legatis nostris, Bernardo videlicet & Gregorio, præter episcopale officium tibi interdicta sunt: quoniam te expoliatum rebus ecclesiæ tuæ, inopia rerum necessariarum, obedientiam debitæ satisfactionis non posse exequi (sicut supra diximus) conquerendo excusas: atque hoc idem
fratri tuo Wratislao duci per epistolam nostram C
notificavimus, admonentes eum, ut de consuetis decimis & reditibus ecclesiæ tuæ nihil in potestate sua tibi denegari patiatur aut subtrahi. Admonemus igitur, & ex parte apostolorum Petri & Pauli, & nostra per eos apostolica tibi auctoritate præcipimus, ut nullis excusationibus absentiam tuam ulterius defendens, in ramis palmarum apostolica adire limina non prætermittas; cognoscens fratrem tuum a nobis esse commonitum, ut Joannem Moravensem episcopum itidem ad nos venire commoneat, & ex sua parte tales ad nos nuntios dirigat, quibus in nostra possimus examinatione diffinire dissensionum causas. Interim vero de possessionibus Moravensis episcopatus nihil te
tangere volumus & præcipimus, ne & ipse aliqua D
molestiarum excusatione præsentiam suam conspectui nostro subtrahat. Præscriptum vero terminum adventus tui, tu ipse ita mature fratri tuo duci indicare curato, ut Moravensem episcopum & suos legatos una tecum ad apostolicam sedem dirigere possit. Data Romæ secundo Kalendas Februarii, indictione duodecima.

XLV. AD WRATISLAUM DUCEM Bohemiæ.

Ut reditus episcopatus fratri suo restituat. Hortatur ut ad sedem apostolicam accedat, vel saltem ejus legatos una cum Moravensi episcopo
mittat. E

Gregorius episcopus servus servorum Dei Wratislao duci Bohemorum salutem & apostolicam benedictionem.

FRater tuus Jeromirus Bragensis episcopus conqueritur se expoliatum ecclesiæ suæ rebus, inopia rerum necessariarum, pro reddenda ratione eorum quæ sibi intenduntur, ad apostolicam sedem venire non posse. Quod quamquam ejus inobedientia & tergiversatio valde promeruerit, tamen ne hanc absentationis suæ occasionem prætendere

tendere poſſit, volumus atque præcipimus, ut in A
ANNO CHRISTI 1074. integrum ſibi reſtituantur quæcumque a legatis noſtris, Bernardo videlicet & Gregorio, præter epiſcopale officium interdicta ſunt, & præter ea pro quibus Joannes Moravenſis ſuper eum clamat epiſcopus. Qua in re tuam maxime admonemus prudentiam, ut de conſuetis decimis, vel reditibus eccleſiæ, nihil ei in tua poteſtate denegare patiaris, aut ſubtrahi, nec aliquam ſibi contrarietatem facias, per quam, ut ad nos venire non poſſit, impedimenta ſibi obſiſtere iterum conqueratur. Eo autem tempore quo ipſe, ſicut per epiſtolam noſtram commonitus eſt, apoſtolicam ſedem adire debuerit, te quoque, ſi fieri poſſet, præſentem fore maxime cuperemus. Quod ſi rerum aut temporum eventus prohibuerit, nobilitatem veſtram B multum admonemus, ut epiſcopum Moravenſem præſentiam ſuam nobis exhibere commoneatis: & præterea de veſtris fidelibus tales ad nos nuntios dirigatis, cum quibus rerum veritate ſolerti indagatione perquiſita, & undique explorata, favente divina clementia, omnes diſſenſionum cauſas abſcindere, & quidquid æquum fuerit determinata ſententia ſtatuere valeamus. Data Romæ II. Kalendas Februarii, indictione XII.

XLVI. AD GUILIELMUM COMITEM Burgundiæ.

Monet ut una cum quibuſdam aliis principibus (prout promiſerat) eccleſiæ auxilio veniat, C ut pacatis Normannis auxilium Conſtantinopolitanis ferre poſſit.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Guilielmo Burgundionum comiti ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

MEminiſſe valet prudentia veſtra, quam larga affluentia dilectionis Romana eccleſia valentiam veſtram jamdudum recepit, & quam ſpeciali caritate veſtram familiaritatem dilexit. Neque enim ſe condecet obliviſci promiſſionis, qua Deo ſe ante corpus apoſtolorum principis Petri, præſente venerabili anteceſſore noſtro Alexandro papa, & epiſcopis, abbatibus plurimis, atque di- D verſarum gentium multitudine, quarum non eſt numerus, obligavit, ut quacumque hora neceſſe fuiſſet, veſtra manus ad dimicandum pro defenſione rerum ſancti Petri non deeſſet, ſi quidem requiſita fuiſſet. Unde memores nobilitatis veſtræ fidei, rogamus & admonemus ſtrenuitatis veſtræ prudentiam, quatenus præparetis veſtræ militiæ fortitudinem ad ſuccurrendum Romanæ eccleſiæ, libertati ſcilicet * ſi neceſſe fuerit, veniatis huc cum exercitu veſtro in ſervitio ſancti Petri: & hoc idem rogamus vos monere comitem ſancti Ægidii, & ſocerum Riccardi Capuani principis & Amedeum filium * Adelettæ, cæteroſque quos cognoſcitis ſancti Petri eſſe fideles, & qui ſimiliter manibus ad cælum extenſis promiſere. Si quid vero certæ re- E ſponſionis prudentiæ veſtræ nobis placet remittere, per eum nuntium nobis mandate, qui modis omnibus nos reddat indubios, & idem veſter nuntius veniat per comitiſſam Beatricem, quæ cum filia & genero in hoc negotio laborare procuret. Hanc autem militum multitudinem non ideo coacervare curamus, ut ad effuſionem ſanguinis Chriſtianorum intendamus, ſed ut ipſi videntes expeditionem, dum confligere timuerint, facilius ſubdantur juſtitiæ. Speramus etiam quod forſitan alia inde utilitas oriatur, ſcilicet, ut pacatis Normannis, tranſeamus Conſtantinopolim in adjutorium

forte &c.

Adelitæ

Chriſtianorum; qui nimium afflicti creberrimis morſibus Saracenorum, inhianter flagitant, ut ſibi manum * veſtri auxilii porrigamus. Nam contra eos Normannos qui nobis rebelles ſunt, ſatis ſufficiunt milites iſti qui nobiſcum ſunt. Certus enim eſto, quoniam te, & omnes qui tecum in hac expeditione fuerint fatigati, duplici, immo multiplici remuneratione, ut credimus, Petrus & Paulus principes apoſtolorum donabunt. Data Roma IV. Nonas Februarii, indictione duodecima.

ANNO CHRISTI 1074.

* *f.* noſtri *& ſic in Mo-tin.*

XLVII. AD COMITISSAM MATILDEM.

Hortatur eam ad frequenter ſumendum ſanctiſſimum euchariſtiæ ſacramentum, & ad devotionem erga beatiſſimam virginem Mariam.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectæ in Chriſto filiæ Mathildi ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUanta ſit mihi cura, quantaque inceſſanter de te tuaque ſalute ſolicitudo, ipſe ſolus qui cordis arcana rimatur intelligit, & multo melius meipſo cognoſcit. Tu tamen, ſi penſare non negligis, ut reor, animadvertis quia pro tantis tui curam me oportet habere, pro quantis te caritatis ſtudio detinui, ne illos deſereres, ut tuæ ſolius animæ ſaluti provideres: *Caritas enim*, ut ſæpe dixi, & ita dicam, ſequens cæleſtem tubam, C *non quæ ſua ſunt quærit*. Sed quia inter cætera quæ tibi contra principem mundi arma, Deo favente, contuli, quod potiſſimum eſt, ut corpus dominicum frequenter acciperes, indicavi: & ut certæ fiduciæ matris Domini te omnino committeres præcepi. Quid inde beatus Ambroſius, videlicet de ſumendo corpore Domini, ſenſerit, his in literis intimavi. Ait enim in lib. 4. de ſacramentis inter cætera: Si mortem Domini annuntiamus, annuntiamus remiſſionem peccatorum. Si quotieſcumque effunditur ſanguis Domini, in remiſſionem peccatorum funditur, debeo illum ſemper accipere, ut ſemper mihi peccata dimittantur. Qui ſemper pecco, ſemper debeo habere medicinam. Item ipſe Ambroſius in libro quinto D de ſacramentis: Si quotidianus eſt panis, cur poſt annum illum ſumas, quemadmodum Græci in oriente conſuevere facere? Accipe quotidie, quod quotidie tibi proſit: ſic vive, ut quotidie mereaſ accipere. * Quando meretur quotidie accipere, non meretur poſt annum accipere, quomodo Job ſanctus pro filiis ſuis offerebat quotidie ſacrificium, ne forte aliquid vel in corde vel in ſermone peccaſſent. Ergo tu audis quod quotieſcumque offertur ſacrificium, mors Domini, reſurrectio Domini ſignificetur, & remiſſio peccatorum; & panem iſtum vitæ quotidianum non aſſumis? Qui vulnus habet, medicinam requirit. Vulnus eſt, quia ſub peccato ſumus; medicina eſt cæleſte & venerabile ſacramentum. Item Gregorius papa in E libro 4. dialogorum: Debemus itaque præſens ſæculum, vel quia jam conſpicimus defluxiſſe, tota mente contemnere, quotidiana Deo lacrymarum ſacrificia, quotidianis carnis ejus & ſanguinis hoſtias immolare. Hæc namque ſingulariter victima ab æterno interitu animam ſalvat, quæ illam nobis mortem unigeniti per myſterium reparat. Quod licet ſurgens a mortuis jam non moritur, & mors ei ultra non dominabitur, tamen in ipſo immortaliter atque incorruptibiliter vivens, pro nobis iterum in hoc myſterio ſacræ oblationis immolatur; ejus quippe ibi corpus ſumitur, ejus caro in populi ſalute patitur, ejus ſanguis non jam in ma-

* *f.* Qui non, *ex Ambroſ. l. 5. de Sacr. n. 25.*

nus infidelium, sed in ora fidelium funditur. Hinc ergo pensemus, quale sit pro nobis hoc sacrificium, quod pro absolutione nostra passionem unigeniti Filii semper imitatur. Quis enim fidelium habere dubium possit in ipsa immolationis hora ad sacerdotis vocem cælos aperiri: in illo Jesu Christi mysterio angelorum choros adesse: summis ima sociari: terrena cælestibus jungi: unum quid ex visibilibus atque invisibilibus fieri? Item Joannes Chrysostomus patriarcha ad neophytos: Videte quemadmodum sponsam sibi Christus conjunxit: videte quo vos cibo satietatis enutrit. Ipse nobis cibi substantia est atque nutrimentum. Nam sicut mulier affectionis natura cogente genitum alere sui lactis fecunditate festinat, sic & Christus quos ipse regenerat suo sanguine semper enutrit. Etenim, ut idem Joannes scribit ad Theodorum monachum, lubricum genus est natura mortalis: cito quidem labitur, sed non sero reparatur, & ut facile cadit, ita & velociter surgit. Debemus, o filia, ad hoc singulare confugere sacramentum, singulare appetere medicamentum. Hæc ideo, carissima beati Petri filia, scribere procuravi, ut fides, ac fiducia in accipiendo corpus Domini major tibi accrescat. Talem quidem thesaurum, taliaque dona, non aurum, non lapides pretiosos, amore patris tui, cælorum videlicet principis, a me tua requirit anima, licet ab aliis sacerdotibus longe meliora pro meritis accipere possis. De matre vero Domini, cui te principaliter commisi & committo, & nunquam committere, quousque illam videamus, ut cupimus, omittam, quid tibi dicam, quam cælum & terra laudare, licet ut meretur nequeant, non cessant? Hoc tamen procul dubio teneas, quia quanto altior & melior ac sanctior est omni matre, tanto clementior & dulcior circa conversos peccatores & peccatrices. Pone itaque finem in voluntate peccandi, & prostrata coram illa ex corde contrito & humiliato lacrymas effunde. Invenies illam, indubitanter promitto, promptiorem carnali matre, ac mitiorem in tui dilectione. Data Romæ decimoquarto Kalendas * Maji, indictione duodecima.

ANNO CHRISTI 1074.

* Martii, *& sic in Musin.*

XLVIII. AD HUBERTUM GENUENSEM episcopum.

Præcipit uxorem cujusdam Ansaldi adulterii accusatam ad purgationem admitti, excommunicans patrem ejus, & quemcumque alium qui id impedire præsumpserit.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Huberto Genuensi episcopo, & universo loci illius clero ac populo, salutem & apostolicam benedictionem.

INtelligentes errorem vestrum, de periculo vestro valde timemus, quoniam sacramenta consortii conjugalis divinis sancita præceptis & legibus, inter vos malignis fœdari studiis audivimus. Scriptum quippe est de conjugali vinculo: *Quod Deus conjunxit, homo non separet*, & Veritas omnino prohibet, ne vir uxorem suam, nisi forte causa fornicationis, relinquat. Nobis autem relatum est, Ansaldum quemdam concivem vestrum a patre suo coactum esse, ut uxorem propriam, de fornicatione falso criminatam, nec ulterius habeat, nec judicium purgationis ejus, id quod ipsa valde desiderat, pro discutienda veritate suscipiat. Quod quia divinis & humanis legibus valde contrarium est, primo te episcopum, deinde omnes vos admonemus, & apostolica auctoritate præcipimus, ut si mulier ad examinationem legitimam se conferre voluerit, cum omni tranquillitate & expectatione juste cum probationibus recipiatur; & si per misericordiam Dei innocens apparuerit, separari a viro suo nullatenus patiamini. At si pater præfati Ansaldi hæc quæ divina auctoritate diximus, immo si quis mortalium hæc impedire ac prohibere præsumpserit, tuam, episcope, fraternitatem apostolica auctoritate monemus, ut, omni respectu gratiæ personalis abjecto, reos anathematis gladio ferire, & a corpore ecclesiæ dissecare non desinas, & nobis extremam manum imposituris per literas tuas id quantocius indicare non prætermittas. Præterea volumus ut quam citius possis, præsentiam tuam nobis exhibere studeas. Data Lateranis quarto Kalendas * Maji, indictione duodecima.

Matth. 19. Marc. 10. Matth. 5.

ANNO CHRISTI 1074.

* Martii *& sic in Musin.*

XLIX. AD OMNES CHRISTIANOS.

Monet ut Constantinopolitanis opem ferant, qui a Saracenis multis calamitatibus afficiebantur.

Gregorius episcopus servus servorum Dei omnibus Christianam fidem defendere volentibus salutem & apostolicam benedictionem.

NOtum vobis esse volumus, hunc virum præsentium portitorem, dum de ultramarinis nuper reverteretur partibus, apostolorum limina, & nostram præsentiam visitasse. A quo, sicut a plerisque aliis, cognovimus gentem paganorum contra Christianum fortiter invaluisse imperium, & miseranda crudelitate jam fere usque ad muros Constantinopolitanæ civitatis omnia devastasse, & tyrannica violentia occupasse, & multa millia Christianorum quasi pecudes occidisse. Qua de re, si Deum diligimus, & Christianos nos esse cognoscimus, pro miseranda fortuna tanti imperii, & tanta Christianorum clade, nobis valde dolendum est: & non solum dolere super hac re debitæ solicitudini nostræ sufficit, sed animas pro liberatione fratrum ponere, exemplum redemptoris nostri, & debitum fraternæ caritatis, a nobis exigit: quia sicut ipse pro nobis animam suam posuit, & nos debemus pro fratribus nostris animas ponere. Scitote igitur nos in misericordia Dei, & in potentia virtutis ejus confisos, omnibus modis id agere, atque parare ut adjutorium Christiano imperio quam citius, Deo juvante, faciamus. Unde vos per fidem, in qua per Christum in adoptionem filiorum Dei uniti estis, obsecramus, & auctoritate beati Petri apostolorum principis admonemus, ut & vos vulnera, & sanguis fratrum, & periculum præfati imperii digna compassione moveat, & vestra virtus pro Christi nomine non invitam fatigationem ad ferenda fratribus auxilia subeat. Quidquid autem super hac re divina pietas vestris animis indiderit, sine mora certis legationibus nobis renuntiare studete. Data Romæ Kalendis Martii, indictione duodecima.

ANNO CHRISTI 1074.

L. AD BEATRICEM ET MATHILDEM EIUS FILIAM.

Committit eis cauſam inter epiſcopum Roſellanum & Ugulinum comitem terminandam.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Beatrici & Mathildi glorioſis ac cariſſimis in Chriſto filiabus ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

NOn miretur veſtra nobilitas ſuper his quæ vobis de cauſa Dodonis Roſellani epiſcopi ſcripſi: quia inhumanitas videretur, ſi preces & murmur * Ugulini comitis parvipenderem. Importune quidem ſæpe me rogavit, ut cauſam ipſius contra Roſellanum epiſcopum juſte decernerem, & ut idem epiſcopus ſibi juſtitiam faceret procurarem. Ego vero de vobis ſingulariter inter omnes principes Romani imperii confidens, rogavi ut ad certum & juſtum ac pacificum finem per vos cauſa inter eos duceretur, quo ille, qui juſtus judex eſt, a veſtro ſtudio, veſtraque pietate, me inſtante, glorificetur. Scit enim caritas veſtra, & omnino, ut reor, intelligit, quod in omnibus actibus veſtris honorem Dei veſtramque ſalutem requiro. Et ideo cum Propheta dico: *Sacrificate ſacrificium juſtitiæ, & ſperate in Domino.* Et iterum: *Judicate pupillo, & defendite viduas, & venite, & arguite me, dicit Dominus.* Ex amore quidem Dei proximum diligendo adjuvare, miſeris & oppreſſis ſubvenire, orationibus, jejuniis, vigiliis, & aliis quampluribus bonis operibus præpono: quia veram caritatem cunctis virtutibus præferre cum apoſtolo non dubito. Nam ſi hæc mater omnium virtutum, quæ Deum de cælo in terram ut noſtram miſeriam ferret compulit venire, me non inſtrueret, & eſſet qui miſeris & oppreſſis eccleſiis veſtra vice ſubveniret, ac univerſali eccleſiæ deſerviret, ut ſæculum relinqueretis, cum omnibus ejus curis, monere procurarem. Sed quia de veſtra aula, ut multi principes, Deum non abjicitis, immo ſacrificio juſtitiæ ad eam venire invitatis, rogamus vos, & ut cariſſimas filias admonemus, bonum quod cœpiſtis ad perfectum finem perducatis. Non favor humanus; non amor pecuniæ, non deſiderium vanæ gloriæ veſtrum ſacrificium poſſit offuſcare. Vili enim pretio magnam rem vendit, qui hujus vitæ intuitu Deo ſervit. Quod vobis, quas ſincero corde diligo, parum ſcribo, gravi cura me implicitum eſſe manifeſto. Vobis enim in talibus non aliquem vicarium in dictitando acquiro, ſed meipſum labori, licet ruſticano ſtylo, ſuppono: quia ſi diligor, ut diligo nullum mortalium mihi præponi a vobis cognoſco. Omnipotens Deus meritis ſupremæ dominæ, per auctoritatem beati Petri & Pauli, a cunctis vos peccatis abſolvat, & ad gremium univerſalis matris veſtræ cum gaudio perducat. Data Romæ quarto Nonas Martii, indictione duodecima.

Ugolini

Psalm 4. 5. 1.

Cor. 13.

LI. AD ARNALDUM ABBATEM ſancti Severi.

Arguit quod ad ſynodum vocatus non venerit, ſententiam adverſus eum latam de quodam monaſterio propter contumaciam confirmat. Monet ut, ſi ſe gravatum ſentiat, Romam veniat.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Arnaldo abbati ſancti Severi ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

NOn mediocris te inobedientiæ arguere poſſumus, quod poſt multas querimonias de te in Romanis conciliis factas, monaſterium ſanctæ Crucis de eccleſia ſanctæ Mariæ, nullam adhuc juſtitiam ſit conſecutum. Licet examen exquirendæ veritatis hujus negotii frivolis excuſationibus jam ex longo tempore evitaſſe videaris, præſenti tamen anno pro definienda lite noſtra a legato noſtro * Giraldo Oſtienſi epiſcopo ad ſynodum vocatus, nullam Deo & ſancto Petro diceris reverentiam exhibuiſſe, adeo ut, contempta auctoritate apoſtolicæ ſedis, neque tu venire, neque alios juſte te excuſaturos ſtudueris mittere. Unde quia abſentatio tua indicium injuſtitiæ tuæ clariſſimum tribuit, diffinitum eſt in eadem ſynodo, monaſterio ſanctæ Crucis prædictæ eccleſiæ ſanctæ Mariæ jus & poſſeſſionem reſtituendam eſſe. Quam nimirum diffinitionem nos approbantes, præcipimus tibi apoſtolica auctoritate, ut præfatum monaſterium ſanctæ Crucis, ſicut ſtatutum eſt, quiete tenere permittas. Quod ſi te juſtitiam habere confidis, hinc uſque ad feſtivitatem omnium ſanctorum ad nos venire ſtudeas, teque prædicto abbati eodem termino venturum notifices; quatenus utriuſque partis perquiſitis rationibus, certum cauſæ veſtræ finem, Deo auxiliante, imponamus. Data Romæ in ſynodo, ſecundo Idus Martii, indictione duodecima.

ANNO CHRISTI 1074.

* Gerardo

LII. AD MANASSEM ARCHIEPISCOPUM RHEMENSEM.

Laudat eum quod monaſterii ſancti Remigii religioſum abbatem præfecerit, cui poteſtatem facit aliam abbatiam adminiſtrandi, ſi tantum onus ferre valeat: quod ſi non poſſit, jubet ipſum dare operam, ut alius abbas præficiatur.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Manaſſæ Rhemenſi archiepiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

ROmana eccleſia jamdudum fraternitatem tuam ulnis maternæ dilectionis amplectens, ſpeciali quodammodo caritate dilexit, & præſtantiſſima cura dulciſſime fovit; præſertim nos adeo tuæ promotioni favimus & conſenſimus, ut nequeamus vitare grave periculum, ſi ea feceris quæ tuum ordinem dehoneſtent, aut tuam non deceant dignitatem. Unde ſi quando ea de te audivimus quæ tuo ordini non congruunt, maximo mœrore confundimur, ac proinde leviter diſſimulare non poſſumus. Inter cæteras quidem querimonias, quæ de te noſtris auribus ſunt delatæ, querimonia monaſterii ſancti Remigii acriter animum noſtrum turbavit, & in te vehementer commovit. Verum quia nunc cognovimus quod idem monaſterium melius ordinaſti, quam audivimus vel ſperavimus, quoniam ibi honeſtum moribus & eruditum literis hominem poſuiſti, non minima lætitia animum noſtrum refocillaſti. Abbas quidem nobis admodum placet: & ſi poſſet ferre onus, ut utraſque abbatias regeret, Metenſem ſcilicet & Rhemenſem, laudaſſem pro eo quia vir & religioſus & ſapiens eſt. Alioquin ſi pondus utrarumque regiminis ſuper poſſe ſibi eſt, ut ipſe fatetur, ne nimia gravedine preſſus ſuccumbat, rogamus prudentiam tuam, immo apoſtolica auctoritate monemus, quatenus ſuo conſilio & conſenſu per electionem congregationis ſecundum regulam ſancti Benedicti, idoneum ibi rectorem, Deo concedente, conſtituas. Pro certo enim noveris, quoniam ita cara erit nobis illius monaſterii honeſta & regularis regiminis ordinatio, ac ſi eſſet in monaſterio ſanc-

Sti Pauli. Data Romæ in synodo, secundo Idus Martii, indictione duodecima.

ANNO CHRISTI 1074.

LIII. AD HERIMANNUM METENSEM EPISCOPUM.

Suum erga illum amorem testatur. Petit ut pro se Dominum deprecetur. Significat abbatem Arnulphum velle Rhemensi abbatiæ renuntiare, & Metensis esse contentum.

* Hermanno *Gregorius episcopus servus servorum Dei * Herimanno Metensi episcopo salutem & apostolicam benedictionem.*

Literas dilectionis tuæ gratanter accepimus, quia in eis abundantiam devotionis tuæ erga nos exuberare cognovimus. Nos quidem omnibus debitum solicitudinis nostræ exhibere volumus & debemus, quoniam omnium curam suscepimus, & omnium salutem cupimus & optamus: quia licet indigni meritis regimen universalis ecclesiæ regendum accepimus, & ministerium evangelizandum accepimus, væ nobis si non evangelizaverimus. Et licet omnibus debitores sumus, præcipue tamen domesticis fidei curam nostræ solicitudinis exhibere condecet & oportet. Unde noverit fraternitas vestra, quoniam de vobis propensior est nobis cura & in vobis ardentior amor, pro eo scilicet quod dignæ recompensationis munus a vestræ sanctitatis orationibus expectamus. Grave enim pondus gerendum suscepimus, & nisi vestris & totius Christianitatis fidelium orationibus fulciamur, ferre nullatenus possumus. Quapropter rogamus, ut sanctæ congregationis vestræ assiduis orationibus sublevari mereamur. Non solum enim tam sanctæ congregationis orationes ardenter exigimus, verum totius populi quærimus & optamus. Præterea abbas sancti Arnulphi, vir (ut nobis videtur) religiosus & tibi fidelis, nobis innotuit, quod * velit sub tuo regimine pauper vivere, quam alibi dives & potens. Vult enim (si tibi videtur) renuntiare abbatiæ sancti Remigii, & tantum * vestræ esse contentus: cujus rei causa misimus literas nostras Rhemensi archiepiscopo, ut dictam abbatiam secundum Deum consilio istius in alium ordinet, iste vero vobis tantummodo cedat. Vos autem rogamus, quatenus pro caritate nostra eum carius habeatis, ut sentiat profeciſſe sibi quod ad nos venit. Data in synodo, secundo Idus Martii, indictione duodecima.

* *f.* malit

* Forte, vestra. H.

LIV. AD CANONICOS SANCTI HILARII.

Jubet Pictavensium canonicorum consuetudinem in festivitate sancti Hilarii & omnium sanctorum servari.

Gregorius episcop. servus servorum Dei canonicis S. Hilarii salutem & apostolicam benedictionem.

NOtum vobis esse volumus, quod canonici Pictavenses in synodo nostra conquesti sunt, vos denegare & contradicere illis consuetudinem, quam in ecclesia sancti Hilarii jure habere debent, videlicet, ut in festivitate omnium sanctorum, & sancti Hilarii, cum illuc ex more cum processione veniunt, si episcopus aderit, ipse missam celebret: sin autem non adsit episcopus, decanus, aut aliquis de majoribus canonicis Pictavensis ecclesiæ, officium vice episcopi peragere debeat. Quod cum apud nos in publico concilio ventilatum fuerit, Gozelino Burdigalensi archiepiscopo causam vestram cum quibusdam aliis defendente, scientes talem consuetudinem in Romana ecclesia per singulas stationes, & fere per universum orbem in aliis ecclesiis rite & rationabiliter teneri, dijudicante concilio justam eos requirere causam comprobavimus, & prædictum usum eos obtinere debere apostolica auctoritate censuimus. Verum ut vobis abundantius satisfaciendo omnem reclamandi occasionem demeremus, ut Pictavenses clerici, qui præsentes aderant partem suam (sicut approbatio agenti semper incumbit) sacramento firmarent dijudicavimus. Quod quidem ipsi præsente Burdigalensi archiepiscopo & cæteris facere paratissimi erant, atque idem archiepiscopus a nobis commonitus juramentum se recipere professus est. Quapropter apostolica vos auctoritate monemus atque præcipimus, ut omni inter vos & Pictavenses canonicos lite sopita, consuetudinem, & justitiam suam, sicut superius synodali judicio decretum esse cognoscitis, sine omni contradictione deinceps habere permittatis. Data Romæ in synodo, * decimo octavo Kalendas Aprilis, indictione duodecima.

ANNO CHRISTI 1074.

Consuetudo Romanæ ecclesiæ in festivitatibus

* XVII.

LV. AD SUFFRAGANEOS AUSCIENSIS ECCLESIÆ.

Præcipit ut eorum archiepiscopo, sicut apostolicæ sedis legatus jusserat, obediant.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei Bigoritano episcopo, & cæteris suffraganeis * Auscienſis ecclesiæ, salutem & apostolicam benedictionem.*

* Auxitanæ.

LEgatus sanctæ Romanæ ecclesiæ, videlicet confrater noster * Giraldus Ottiensis episcopus, ut Gulielmo archiepiscopo vestro debitam reverentiam exhibeatis commonuit. Verum, sicut idem archiepiscopus conquerendo nobis retulit, postea nec consideratio debitæ subjectionis, nec respectus apostolicæ auctoritatis vos ad obedientiam flexit. Quod quamquam non parum præsumptionis & damnandæ contumaciæ habeat, adhuc tamen facta vestra apostolica mansuetudine dissimulantes, mandamus vobis, & apostolica auctoritate præcipimus, ut nullatenus ei honorem subjectionis debitæ subtrahatis. Si quid autem adversus eum habetis, una secum adite nostram præsentiam, & si quid discussione dignum protuleritis, adjuvante Deo, solicita indagatione examinatum, competenti sententia determinabimus. Data Romæ decimo septimo Kalendas Aprilis, indictione duodecima.

* Gerard

LVI. AD ROGERIUM CATALAUNENSEM EPISCOPUM.

Præcipit ut præstita die ad se Romam veniat, ut ejus causa definiri possit.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Rogerio dicto Catalaunensi episcopo.

PHilippus rex Francorum non modica tibi dilectione adstrictus, multum nos, ut te absolveremus tum per literas, tum per legatorum verba, rogavit. Quod quidem salva justitia nequaquam nobis faciendum esse pervidimus, dum juxta vigorem canonicæ disciplinæ multo gravius in te animadvertendum esse cognosceremus. Sed adhuc apostolica mansuetudine judicium in te ultionis debitæ suspendentes, præsenti auctoritate tibi præcipimus, ut præsentiam tuam ab hinc usque

ad

ad proximam festivitatem omnium sanctorum con- ANNO CHRISTI 1074. spectui nostro repræsentare nullo modo prætermittas: quatenus adversum te totiens iteratam proclamationem Catalaunensis ecclesiæ justo fine, Deo auxiliante, decidamus: admonentes equidem, ne interim in contemptu vel transgressione jam ante datæ sententiæ periculum tibi tu ipse gravius ingeras. Quibus in rebus si nobis inobediens fueris, & aliqua tergiversatione te excusans infra prælibatum terminum præsentiæ nostræ te non exhibueris, de tua damnatione & incommutabili depositione ulterius non dubitabis. Data Romæ in synodo, decimosexto Kalendas Aprilis, indictione duodecima.

LVII. AD GUILIELMUM PAPIENSEM EPISCOPUM.

Monet ut cum Azone marchione de incestuosa copulatione cum ipsius episcopi sorore accusato ad se veniat, ut ejus causa discuti possit.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Guilielmo Papiensi episcopo salutem & apostolicam benedictionem.

Significandum tibi duximus marchionem Azonem in Romana synodo super incesta copulatione sororis tuæ accusatum esse: qua de re ipse per propinquos mulieris satisfactionem pollicitus inducias postulavit. Propterea rogamus, & apostolica auctoritate fraternitatem tuam admonemus, ut ad servitium sancti Petri paratus, & ut melius possis instructus, cum eodem marchione ad nos venire nullo modo prætermittas, certus te a nobis honorifice recipiendum & relinquendum. Nam etsi fraternitatis tuæ auxilia in aliis minime nobis necessaria fuissent, tamen hac de causa præsentiam tuam nobis exhiberi oportet, ut exortas præfati conjugii quæstiones diligenti examinatione discutiamus, & justitiam legali judicio decernentes, adjuvante Domino, si quid periculosum apparuerit amputemus, & quod officio nostro, & illorum saluti congruit, statuamus. Data Romæ * in synodo, decimo sexto Kalendas Aprilis, indictione XII.

deest in synodo

LVIII. AD GEUSAM DUCEM HUNGARORUM.

Commendat ejus observantiam erga sedem apostolicam, testatur suam erga eum dilectionem. Scribit ut per Azonem marchionem quæcumque voluerit sibi significet.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Geusæ duci Hungarorum, salutem & apostolicam benedictionem.

Visis literis tuis, laudabilem devotionis tuæ professionem cognovimus, in qua cor & animum tuum erga reverentiam apostolicæ sedis igne divino inflammatum esse intelleximus. Qua de re non incerta spes tuæ salutis ostenditur; & non parvum nobis exortum est gaudium: quoniam qui debita fide & devotione apostolicæ reverentiæ vota concipiunt, nequaquam dubia ab eis præsidia & beneficia præstolantur. Unde etiam tuam monemus dilectionem, ut studia tua erga honorem apostolorum semper excrescant, & quanto te quotidie ex necessario fine vitæ tuæ judiciis illorum appropinquare cognoscis, tanto propensius eos debitores tibi efficere studeas: quatenus per misericordiam Dei, illis suffragantibus, peccatorum tuorum indulgentiam, & æternæ beatitudinis gloriam te adipisci gaudeas. De nostra vero caritate nullatenus te dubitare volumus; sed effusis in te intimis & paternis affectibus, locum apud nos agendi, & impetrandi quæ saluti & honori tuo digne competunt, te habere, remota omni dubitatione, promittimus. Et si quis inimicorum tuorum aliquid adversum te molire prave tentaverit, procul dubio non solum nostra carebit audientia, sed indignationem apostolicæ gratiæ in eum exasperari sentiet. Tu autem si quid interdum aut de tuis causis, aut quod servitio apostolicæ reverentiæ pertineat, nostris auribus intimare cupias, habes egregium videlicet marchionem Azonem, nobis quidem inter cæteros Italiæ principes valde dilectum, per quem ea quæ ad apostolicam audientiam referenda destinaveris, nobis aptissime indicari & commendari poterunt. De cætero divina clementia & ab instantibus hujus sæculi te adversitatibus protegat, & ad peragendum ea quæ sibi beneplacita sunt invictas tibi vires & facultates tribuat. Data Romæ in synodo, decimosexto Kalendas Aprilis, indictione duodecima.

ANNO CHRISTI 1074.

LIX. AD OTTONEM ET CHUONRADUM FRATRES.

Ne Olomucensi ecclesiæ molestiam inferant.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Ottoni & Chuonrado fratribus Wratislai ducis Bohemorum salutem, & apostolicam benedictionem.

Meminisse debet nobilitas vestra, quod de causa Olomucensis ecclesiæ jam ante apostolica monita accepistis, ne justitiam ejus aliqua occasione minueretis, neque molestantibus eam aliquod adjutorium præberetis. Nunc vos admonemus, & paterna caritate rogamus, ne aliquam contrarietatem eidem ecclesiæ faciatis, sed pro reverentia sanctæ Romanæ ecclesiæ, cujus apostolicis privilegiis munita est, amorem & piæ devotionis studia erga illam exhibeatis, & quantum vestræ potestatis est jura & pertinentias ejus a vobis & vestris inviolata conservari studeatis. Hæc enim est causa, in qua & divinæ remunerationis gloriam, & apostolorum certa præsidia, ac nostræ dilectionis plenitudinem, vobis lucrari & aptissime possitis astringere: sin autem (quod non optamus) aliter feceritis, procul dubio hæc eadem vobis corrumpere, & in contrarium, quod absit, vertere poteritis. Data Romæ decimoquinto Kalendas Aprilis, indictione duodecima.

LX. AD SIGIFREDUM MOGUNTINUM EPISCOPUM.

Arguit quod causam, quæ inter Jeromirum Bragensem & Joannem Moravensem episcopos vertebatur, ad apostolicam sedem jam sæpe delatam, ad se convertere præsumpserit.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Sigifredo Moguntino archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

Pervenit ad aures nostras quædam de te indigna relatio, cui nequaquam fidem adhibuissemus, nisi quod in literis tuis quas de causa Jeromiri Bragensis & Joannis Moravensis episcoporum nobis direxisti, idem in animum tuum te induxisse

ANNO CHRISTI 1074.

se intelleximus, videlicet, ut negotium quod ipsi habent adinvicem jam totiens ad apostolicam delatum audientiam, a nostro judicio ad examen tui arbitrii transferretur. Qua in re, quoniam evidenter apparet, quam parum consultores tui jura apostolicæ auctoritatis intelligant vel attendant, fraternitatem tuam, ut nobiscum canonicas traditiones, & decreta sanctorum patrum percurrat, invitamus, in quibus præsumptionis suæ fastum denuo recognoscens, culpam in seipsa negligentiæ pariter deprehendat, & ausus. Nam cum primum Joannes Moravensis episcopus ecclesiæ cui præest jura defendere volens, multis injiuriis ac contumeliis, flagellis etiam (ut audivimus) afficeretur, & tamen justitiam non posset consequi, tua religio nullam inde solicitudinem, nullam in discutienda causa fatigationem suscepisse dignoscitur. Verum postquam apostolica sedes accepta præfati episcopi querimonia sæpe per epistolas, aliquotiens etiam per legatos causam justo fine determinare, & litem compescere desudaverat; tunc demum evigilans solertia tua negotium animadvertit, suis hoc discussionibus referendum esse judicavit: & fratrem per apostolica suffragia ad portum justitiæ & quietis enatantem in profundum (credo) renovandæ contentionis, & laborum retrahere voluisti. Quamquam igitur hinc officii tui incuria, illinc susceptа adversus apostolicam sedem, accusante te, arrogantia merito in te commoveri deberemus; utentes tamen apostolica mansuetudine, placido te admonemus affectu, ne ulterius tam inordinata, tam inconsulta præsumas, apostolica judicia non dico, tibi, sed nec ulli patriarcharum, aut primatum retractandi licentiam fore existimes, ne contra sanctam Romanam ecclesiam quidquam tibi attribuere vel moliri cogites, sine cujus abundanti clementia, nec in loco quidem tuo, ut tu ipse nosti, subsistere potes. Nos etenim, adjuvante Deo, per auctoritatem beati Petri, sicut jam diu in apostolica sede decretum est, inter præfatos episcopos litem juste decidere, & Moravensi ecclesiæ quæ sui juris sunt decernere & corroborare procurabimus. Data Romæ decimoquinto Kalendas Aprilis, indictione duodecima.

Apostolici judicii prærogativa.

LXI. AD WRATISLAUM DUCEM BOHEMIÆ.

Hortatur ut in dies majores progressus faciat in observantia erga Romanam ecclesiam. Ostendit se archiepiscopo Moguntino significasse, ne in causa Bragensis episcopi longius progrederetur: quare quæ contra ipsum egerit nulla esse declarat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Wratislao duci Bohemiæ salutem & apostolicam benedictionem.

QUoniam afflatus igne divino studia devotionis erga sanctam & apostolicam ecclesiam habere cœpisti, silere nos caritas in te diffusa non patitur, quin ardorem divinæ servitutis de die in diem ferventius te concipere frequenti exhortatione moneamus. Illa etenim vota apud Deum præmia merentur & gloriam, quæ per gradus bonorum operum ad cacumen plenitudinis tendunt, & semper in bono desideria ampliora concipiunt. Quapropter carissime fili in Christo, bona, quæ, Deo inspirante, mens & devotio tua proposuit, ad effectum perfectionis extendere stude: quatenus apostolica benevolentia, nulla tibi labefactata segnitie, pro meritis tuis ampliori semper te dilectione comprehendat. De reliquiis & privilegio unde nos rogasti, cum nuntius tuus, finita & perfecta ecclesia, consecrationis consilium a nobis quæsierit, voluntati tuæ satisfacere benigne procurabimus. Sigifredum vero archiepiscopum Moguntinum de præsumptione, quam in causa Jeromiri Bragensis episcopi habuit, per epistolam nostram duriter increpavimus, interdicentes ei, ne ulterius se hujusmodi inertia & fatuitate occupare incipiat. Attamen si quid adversum te temerario judicio fecerit, præventu apostolicæ auctoritatis tutus atque defensus, donec iterum ad te nostra legatio perferatur, pro nihilo ducas, magisque sibi ad periculum, quam tibi futurum esse non ambigas. De cætero apostolicis benedictionibus semper te munitum esse gaudeas. Data Romæ decimoquinto Kalendas Aprilis, indictione duodecima.

ANNO CHRISTI 1074.

LXII. AD HUGONEM ABBATEM CLUNIACENSEM.

Miratur eum ad visitandam apostolicam sedem non accessisse. Monet id faciat, & fratres suos preces pro se fundere curet.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Hugoni abbati Cluniacensi, salutem & apostolicam benedictionem.

GRata nobis & dulcia sunt verba vestra, sed multo uberiori delectatione nos caperent, si vestra caritas ardentius erga Romanam ferveret ecclesiam. In hoc enim dilectionis vestræ flammam residere deprehendimus, quod consolationem vestræ visitationis totiens quæsitam invenire non possumus. Id quidem non aliis occupationibus vestris imputandum esse credimus, nisi quod sanctitatem vestram labores fugere, & aliquanto graviora negotia, quasi pigritatem quibusdam occasionibus declinare videmus. Proinde noscat religio vestra, quoniam qui denegatam nobis præsentiam vestram hactenus cum admiratione sustinuimus, deinceps sine mu ta anxietate & mentis perturbatione ferre non possumus. Meminisse enim debetis, quot & quanta negotia in vestra manu, & confratris nostri * Giraldi Ostiensis episcopi posuerimus, quæ propter absentiam vestram aut neglecta pereunt, aut competentem finem habere non possunt: quoniam cum præfatum episcopum in servitio sancti Petri ultra montes ad regem misimus, vos venturum æstimabamus. Quapropter, etsi commoti, dilectionem vestram intimo admonemus affectu, ut nos in multis & magnis angustiis positos quantocius visitare curetis. Portamus enim quamquam infirmi, quamquam extra vires ingenii, & corporis, soli tamen portamus in hoc gravissimo tempore, non solum spiritualium, sed & sæcularium ingens pondus negotiorum, & casum nostrum quotidie ex imminenti sarcina formidamus, qui sustentationis auxilia in hoc sæculo * nequaquam reperire nequimus. Unde per omnipotentem Dominum rogamus, ut fratres vestros (sicut ab initio ordinationis nostræ postulavimus) pro nobis jugiter orare Deum commoneatis: quoniam nisi illorum & allorum fidelium interventibus, divina suffragia mereamur, nostrum, & quod magis timemus, ecclesiæ periculum evitare non poterimus. Omnipotens Deus, a quo bona cuncta procedunt, vos ac commissos vobis in hac mortali vita ita vivere faciat, ut ad veram, & immortalem vitam, Deo ducente, perveniatis.

* Gerardi

* nequam *Irgendum e fo arbitror.*

Data

Data Romæ decimoquarto Kalendas Aprilis, indictione duodecima.

ANNO CHRISTI 1074.

LXIII. AD SANCIUM REGEM ARAGONIÆ.

Commendat ejus obſervantiam erga Romanam eccleſiam, quodque in ſua ditione officium Romanum celebrari ſtudeat. Abſentis cujuſdam accuſationem non recipit: nuntium reverſo legato ſe miſſurum promittit, qui cauſam definire curet.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Sancio reg Aragonenſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

LIteras nobilitatis tuæ ſuavitate plenas læti ſuſcepimus, in quibus quanta fidelitate erga principes apoſtolorum Petrum & Paulum, ac Romanam eccleſiam, ſerveas, ſatis perſpeximus: quam, tametſi literas tuas nullas videremus, per legatos apoſtolicæ ſedis evidenter compertam habebamus. In hoc autem quod ſub ditione tua Romani ordinis officium fieri ſtudio & juſſionibus tuis aſſeris, Romanæ eccleſiæ te filium, ac eam cordiam & eamdem amicitiam te nobiſcum habere, quam olim reges Hiſpaniæ cum Romanis pontificibus habebant, cognoſceris. Eſto itaque conſtans, & fiduciam firmam habeas, & quod cœpiſti perficias: quia in Domino Jeſu Chriſto confidimus, quia beatus Petrus apoſtolus, quem Dominus Jeſus Chriſtus rex gloriæ principem ſuper regna mundi conſtituit, cui te fidelem exhibes, te ad honorem deſiderii tui adducet, ipſe te victorem de adverſariis tuis efficiet. Cum enim Dominus filium amat, flagellat & caſtigat: Melius & utilius ex adverſis pervenitur ad proſpera. Qui enim dicit ridentibus: *Væ vobis, quia flebitis*, ipſe lugentes beatos aſſerit, quoniam ipſi conſolabuntur. De Salomone autem ad præſens nihil reſpondimus, quoniam accuſationem per literas, eo abſente qui accuſat, ſacri canones non recipiunt. Eſt quoque aliud, quod legatus noſter, qui ad partes illas his temporibus fuit, aberat, & ſine eo judicium inde dare noluimus. Eo vero revertente habebimus, Deo favente, conſilium & ad vos nuntium noſtrum mittemus, qui hanc & alias neceſſarias cauſas diligenti examine perquirens, ſingulis quibuſque juſtæ determinationis finem imponet. Data Romæ decimotertio Kalendas Aprilis, indictione duodecima.

fficium ordinis Romu-

br. 12. ilitas tribulationum.

atth. 5. o. 6.

LXIV. AD ALPHONSUM CASTELLÆ, & Sancium Aragoniæ reges.

Hortatur ad recipiendum Romanum officium. Excommunicationem ac depoſitionem cujuſdam ſimoniaci per ſuos legatos confirmat.

*Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei * Alphonſo & Sancio regibus Hiſpaniæ a paribus, & epiſcopis in ditione ſua conſtitutis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

CUm beatus apoſtolus Paulus Hiſpaniam ſe adiiſſe ſignificet, ac poſtea ſeptem epiſcopos ab urbe Roma ad inſtruendos Hiſpaniæ populos a Petro & Paulo apoſtolis directos fuiſſe, qui deſtructa idololatria Chriſtianitatem fundaverunt, religionem plantaverunt, ordinem & officium in divinis cultibus agendis oſtenderunt, & ſanguine ſuo eccleſias dedicavere, veſtra diligentia non ignoret, quantam concordiam cum Romana urbe Hiſpania in religione & ordine divini officii * habuiſſe ſatis patet: ſed poſtquam veſania Priſcillianiſtarum diu pollutum, & perfidia Arianorum depravatum, & a Romano ritu ſeparatum, irruentibus prius Gothis, ac demum invadentibus Saracenis, regnum Hiſpaniæ fuit, non ſolum religio eſt diminuta, verum etiam mundanæ ſunt opes labefactatæ. Quapropter ut filios cariſſimos vos adhortor & moneo, ut vos ſicut bonæ ſoboles, etſi poſt diuturnas ſciſſuras, demum tamen ut matrem revera veſtram Romanam eccleſiam recognoſcatis, in qua & nos fratres reperiatis, Romanæ eccleſiæ ordinem & officium recipiatis, non Toletanæ, vel cujuslibet aliæ, ſed iſtius quæ a Petro & Paulo ſupra firmam petram per Chriſtum fundata eſt, & ſanguine conſecrata, cui portæ inferni, id eſt linguæ hæreticorum, nunquam prævalere potuerunt, ſicut cætera regna occidentis & ſeptemtrionis teneatis. Unde enim non dubitatis vos ſuſcepiſſe religionis exordium, reſtat etiam ut inde recipiatis in eccleſiaſtico ordine divinum officium: quod Innocentii papæ ad Eugubinum directa epiſcopum vos docet epiſtola, quod Hormiſdæ ad Hiſpalenſem miſſa decreta inſinuant, quod Toletanum & Bracarenſe demonſtrant concilia: quod etiam epiſcopi veſtri ad nos nuper venientes juxta conſtitutionem concilii per ſcripta ſua facere promiſerunt, & in manu noſtra firmaverunt. Præterea, ſicut de aliis excommunicationibus per legatos Romanæ eccleſiæ ſatisfecimus, depoſitionem & excommunicationem, quam * Geraldus Oſtienſis epiſcopus cum * Rembaldo in Munionem ſimoniacum, qui ſuper Simeonem venerabilem fratrem noſtrum, [1] Oſcenſem epiſcopum ordinatus erat, * ratam eſſe decrevimus, atque firmavimus, uſque dum reſipiſcens, de epiſcopatu, quem indebite tenuit, ſibi ſatisfaciat, atque inde recedat. Data Romæ XIV. Kalendas Aprilis, indictione duodecima.

ANNO CHRISTI 1074. Petro & Paulo ad eccleſiam ibi fundandam. Concordia Hiſpaniæ cum Romana eccleſia in religione & ordine divini officii. * Forte, *habuiſſet*, H. *ita & Mutin.*

Epiſt. 29.

* Gerardus * Rambaldo

* *forte deſiſ fecit,*

LXV. AD RAGUSEOS.

Arguit quod eorum epiſcopo in carcerem conjecto alium ſibi elegerint. Præcipit ut eum vinculis ſolvant: & hac de cauſa legatum mittit. Quod ſi per ipſum legatum hæc cauſa ad exitum perduci non poterit, jubet epiſcopum, & eum qui ab ipſis fuit electus, Romam venire.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei omnibus Raguſeis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem, ſi obedierint.

PErvenit ad aures noſtras, vos Vitalem epiſcopum veſtrum cepiſſe, &, eo in cuſtodia & vinculis poſito, alium vobis in epiſcopum elegiſſe. Quæ quidem res quam ſit inordinata, quam iniqua, quam criminoſa, quam divinis & humanis legibus contraria, nulli fidelium in dubio eſſe credimus. Proinde miſimus ad vos dilectum fratrem noſtrum * Giraldum Sipontinum archiepiſcopum, ut hac in re noſtra legatione fungens, juſtitiam inde decernere debeat. Admonemus itaque & apoſtolica vobis auctoritate præcipimus, ut relaxato epiſcopo quem in captione tenetis, in præſentiam præfati archiepiſcopi conveniatis, & ad faciendam ſuper hac re canonicam juſtitiam, & in

* Geraldum

De Alonſo & acio regi- Hiſpa- rum Ro- ſicus ar- epiſcopus ictanus de us Hiſpa- is. m. 15. ſcopos ad panium os a ſan- apoſtolis

[1] Legendum *Ocenſem*, admonet Pagius ad ann. Chr. 1074. num. 11. Alia enim *Oſca* ab Oca-

& in aliis etiam eccleſiaſticis cauſis, quæ inter vos corrigendæ ſunt, eamdem quam præſentiæ noſtræ deberetis obedientiam & favorem exhibeatis. Quod ſi peccatis impedientibus cauſa apud vos examinari & diffiniri non poſſit, volumus, ut utrumque, videlicet epiſcopum captum, & eum quem irregulariter elegiſtis, in noſtram præſentiam conducatis; quatenus, adjuvante Deo, quod juſtum fuerit inde judicare & auctorabiliter ſtatuere valeamus: alioquin ſi noſtra, immo apoſtolica monita & præcepta contempſeritis, a liminibus eccleſiæ, & omni Chriſtiana communione, vos apoſtolica auctoritate pellendos & ſequeſtrandos eſſe ſciatis. Data Romæ decimotertio Kalendas Aprilis, indictione duodecima.

ANNO CHRISTI 1074.

LXVI. AD MONACHOS ſancti Quirici, &c.

Jubet epiſcopo Reatino reſtitui bona ablata monaſterii ſancti Quirici.

*Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, omnibus monachis & laicis monaſterii ſancti Quirici, & omnibus Joſeppingis, & filiis * Alberici, & filiis Rapteri, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

* Alberti, & ſic infra.

NOtum vobis fieri volumus, quod monaſterium ſancti Quirici juris eccleſiæ ſancti Petri confratri noſtro Rainerio & coepiſcopo Reatino dedimus. Proinde rogamus, immo præcipimus atque jubemus, ut illum in omnibus & contra omnes adjuvetis, & caſtra, quæ vos Joſeppingi, & filii Alberici, & filii Rapteri, detinetis, ſupradicti epiſcopi ditioni reſtituatis, & eum in his & in omnibus bonis ad ſupradictum monaſterium pertinentibus fideliter adjuvetis, & nullam ei ullo modo moleſtiam faciatis, ſicut gratiam ſancti Petri & noſtram habere vultis; alioquin iram noſtræ malevolentiæ, ſeu excommunicationis vinculum non evadetis. Data Romæ decimotertio Kalendas Aprilis, indictione duodecima.

LXVII. AD GIRALDUM SISTARICENSEM EPISCOPUM.

Præcipit ut eccleſiam Croſcienſem quam invaſerat, relinquat, & ſi quod jus in ea eccleſia ſe putet habere, ad ſe veniat.

* Geraldo

*Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei * Giraldo Siſtaricenſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem, ſi obedieris.*

* Ococienſis.

MIchael presbyter eccleſiæ * Croſcienſis conqueſtus eſt nobis, te præfatam eccleſiam, quam ipſe juris ſancti Petri eſſe non dubitas, invaſiſſe, bona ejus diripuiſſe, presbyteros & clericos cepiſſe, ac vi contra fas & jura jurare compuliſſe. Cum vero Ananiam & Sapphiram propter propria bona, quæ beato Petro promiſerant, & non dederunt, mortem incurriſſe non ignores, quo inſtinctu, niſi diabolico, tantam invaſionem præſumpſiſti? tantam contumeliam intuliſti? tantum ſacrilegium in apoſtolorum principem perpetraſti? Quapropter apoſtolica tibi auctoritate præcipimus, ut perſpectis his apicibus, abſque omni occaſione, vel dilatione, prædictam noſtram Croſcienſem eccleſiam expediens liberam reddas, presbyteros & clericos abſolutos, & omnia quæ inde tuliſti, ſibi reſtituas, & cum pace & quiete ibi Deo ſervire ſub beati Petri ditione in tuitione noſtra permittas. Si autem te aliquam juſtitiam in præmiſſa eccleſia habere exiſtimas, ad nos cito cum prælatis canonicis noſtris venias, ut juſtitiam in præſentia noſtra recipias. Si autem hoc non feceris, te apoſtolica auctoritate excommunicandum noveris. Data Romæ XII. Kalendas Aprilis, indictione duodecima.

Act. 5.

ANNO CHRISTI 1074.

LXVIII. AD FROTERIUM NEMAUSENSEM EPISCOPUM.

Queritur de injuriis illatis monaſterio ſancti Ægidii, & ejus abbati, contempta apoſtolica ſede. Jubet ipſum deſiſtere.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Froterio Nemauſenſi in provincia epiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

AUdivimus olim noſtri tempore prædeceſſoris venerabilis memoriæ Alexandri te contra juſtitiam monaſterium ſancti Ægidii, quod idem glorioſus confeſſor juri beati Petri tradidit, uſque adeo affeciſſe injuriis, ut ejuſdem abbatem a Romano pontifice conſecratum capere præſumeres, ſpreto rigore canonum, contemptiſque privilegiis ab apoſtolica ſede derivatis. Unde tunc merito & adhuc dolemus, non dubitantes abbatis contumelias Romanæ majeſtati fuiſſe illatas. Nihilo minus quoque nobis diſplicet, quod quaſi de integro tibi licentiam uſurpas præfatum excommunicandi cœnobium, cum hoc tibi non licere hujus ſanctæ ſedis auctoritas authenticorum teſtetur in datione privilegiorum. Quapropter præcipiendo rogamus, & rogando præcipimus, nullius etiam ſub obtentu occaſione juſtitiæ, ſive excommunicando, ſive miſſas celebrando, fratres prædicti cœnobii præſumas inquietare. Si autem illi in aliquo tibi eſſe videbuntur injuſti, volentes ac potentes non deerimus ad faciendam tibi de ipſis juſtitiam. Sin vero, quod abſit, noſtræ exhortationis, immo præcepti neglector extiteris, * illos autem a jugo ſervitutis, per auctoritatem, quæ data eſt apoſtolo Petro nos ejuſdem vicarios, ut Deo libere ſerviant, eſſe abſolutos. Data Romæ XI. Kalendas Aprilis, indictione XII.

* Deſtalliqu. illos ſcias

LXIX. AD GUILIELMUM DIENSEM COMITEM.

Remittit epiſcopum ab ipſis electum, & a ſe conſecratum, jubetque eos ipſi obedire, præcipue in ſimoniaca hæreſi extirpanda. Minatur ipſi comiti excommunicationem, ſi jus ſuum retribuere noluerit epiſcopo & ejus eccleſiæ.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Guilielmo Dienſi comiti ac univerſis fidelibus ac ſubditis Dienſis eccleſiæ ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

VEnientem ad nos Hugonem epiſcopum veſtrum benigne ſuſcepimus, &, quia vos in electionem ejus unanimiter convenisse audivimus, epiſcopali conſecratione eum vobis in paſtorem ordinavimus; quatenus ſub ejus regimine ſpiritualibus inſtructi diſciplinis perceptæ fidei fructum & gloriam ſempiternam conſequi, Deo dante, poſſitis. Expleto igitur in eo miniſterii noſtri debito, cum omni caritate eum ad vos remittimus, admonentes vos per fidem in qua redempti & per Chriſtum ſalvati eſtis, ut eum debito honore & reverentia ſuſcipiatis, & omnem in omnibus quæ ad regimen ſui epiſcopatus pertinent obedientiam & fa-

& favorem ſibi exhibeatis. Nos enim inter cæte- A
ANNO CHRISTI 1074. ra eum ſolicite admonuimus, ut contra ſimoniacam hæreſim totis erigeretur viribus, & eccleſiam ſuæ parochiæ non prius conſecraret, nec conſecratas aliter divinum officium celebrare permitteret, niſi prius abſolute a laicorum manibus (ſicut canonicum eſt) ſuo juri & epiſcopali ejus providentiæ redderentur. Quamobrem ne quis ei contrarius in exequendo monita noſtra obſiſtat, apoſtolica auctoritate ſub anathematis comminatione interdicimus. Te autem, prædicte comes, ſingulariter alloquentes, valde miramur, quod poſtquam præfatum confratrem noſtrum inſtinctu divinæ clementiæ cum conſenſu aliorum omnium in epiſcopum elegeras, & fidelitatem ſibi ex more faceras, neſcio quibus de cauſis elatus, eo præ- B
ſente, commotionem adverſus eum agere præſumpſiſti, & poſtquam ad apoſtolica limina venit, clericos & cives urbis deprædatus es, & (quod valde nefandum eſt) quemdam clericum cepiſti. Quamvis igitur in hac tanta & tam crudeli præſumptione cenſuram apoſtolicæ animadverſionis in te provocaveris, rogatu tamen ejuſdem epiſcopi tui adhuc debitæ ultionis jaculum in te vibrare diſtulimus. Cæterum ne hæc patientia noſtra te in audaciam erigat, & nos in culpam neglectæ juſtitiæ trahat, apoſtolica te auctoritate monemus, atque præcipimus, ut ſine omni dilatione, quæcumque adverſus epiſcopum, & eccleſiam ſibi commiſſam, temere & inique commiſiſti, digna ſatisfactione emendes, & ulterius nulla eum con- C
trarietate moleſtare præſumas. Alioquin ſcias epiſcopum noſtrum, apoſtolica juſſione conſtrictum, te ſicut hoſtem & impugnatorem juſtitiæ a liminibus eccleſiæ anathematis innodatum vinculis ſequeſtrare. Quod & ſi ipſe (quod non credimus) timore aliquo vel gratia prætermitteret, nos tamen tantæ temeritatis facinus non * relinquemus inultum, & epiſcopus pro negligentia officii ſui non leve ſuſcepti miniſterii perpenderet ſibi imminere periculum. Datum Romæ * decimoſeptimo Kalendas Aprilis, indictione duodecima.

* rte, retremus.

LXX. AD GUILIELMUM REGEM ANGLORUM.

Commendat Guilielmi regis erga ſe & apoſtolicam ſedem obſervantiam, hortatúrque eum ad eccleſiarum defenſionem, ſignificat ſe & eccleſiam in magnis perturbationibus verſari. Quoddam privilegium ſancti Stephani ratum haberi non vult. Bona ſancti Petri in Anglia commendat.

Guilielmarianus & Situs in ico an. 56. Guilus Nenterum car. cap. 2.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Guilielmo regi Anglorum, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

MŒrore mentis tuæ, fili dilecte, ex deceſſu anteceſſoris noſtri beatæ memoriæ Alexantri, tui etiam hilaritate ex noſtræ promotionis E
certo rumore, abſque dubio credimus te ex corde matri tuæ ſanctæ Romanæ eccleſiæ adhærere, eamque totis viribus, ut debes, diligere. Nam quia ejus quaſi viduitate audita graviter angebaris, conſolatione etiam ſua de noſtri promotione vero gaudio lætaris, ſtatumque noſtrum te velle ſcire per literas tuas obnixe & humiliter precaris. Affectum boni filii, affectum filii matrem ex corde diligentis, oſtendis. Exequere ergo operibus, fili dilecte, quod ore confiteris: imple efficaciter quod dicis ut conſentias ipſi veritati clamanti: *Qui diligit me, ſermones meos ſervabit*. Et

24.

Sermones matris tuæ hi ſunt, & hujuſmodi: Juſtitiæ per omnia, cum opportunum eſt, tu modo inſudare non deſinas, eccleſiis tibi ad defendendum commiſſis ſic conſulere, ut fomenta ſalutis animæ tuæ conficias, peccatorum maculas deleas, virtutum odores ſic tibi introducas, ut cum apoſtolo dicas: *Chriſti bonus odor ſumus*. Honorem Dei, & omnia quæ Dei ſunt, tuo & mundanis omnibus præponere conſulimus, admonemus, & precamur: cum hoc ex certo ſit unum, quod neglectum ſæpius tuæ dignitatis poteſtates ſolet perdere, & ad inferos trudere. Hæc ideo, cariſſime, tibi inculcamus, quia inter reges te ſolum habemus, quem præ aliis diligere ſupraſcripta credimus. Statum verum noſtrum, quem te ſcire ſuppliciter oras, ſic accipe: Navem inviti aſcendimus, quæ per undoſum pelagus violentia ventorum, & impetu turbinum, & fluctibus ad aera uſque inſurgentibus in incerta dejicitur ſaxis occultatis, & aliis a longe in altum apparentibus, licet cum periculo, obviat tamen & ex animo. Sancta quippe Romana eccleſia, cui licet indigni & nolentes præſidemus, diverſis tentationibus, quamplurimis perſecutionibus hypocritarum & hæreticorum inſidiis & doloſis objectionibus continue & quotidie quatitur, mundanis vero poteſtatibus occulte & evidenter per diverſa diſtrahitur. Quibus omnibus obviare, & his & quamplurimis aliis ſummopere cavere, poſt Deum, & inter homines noſtri & officii & curæ ſpecialiter horum cura die noctuque coquimur, his & ſimilibus continue divellimur, licet pro tempore ab hujus mundi filiis hæc nobis videantur arridere. Quæ tamen (grates Deo referimus) mundana coguntur nobis diſplicere. Sic vivimus, &, Deo annuente, vivemus. Privilegium vero ſancti Stephani, de quo mandaſti, animæ tuæ ſalus eſt, & pro eodem tibi conſulimus ſic ratum te habere, prout legati noſtri Petrus & Joannes Minutus canonice obſervandum judicarunt. Si tamen ſuperabundans aliquid privilegio tibi videtur adſcriptum, quantum plura pro Deo, & ſancto Petro, beato Stephano conceſſeris, tanto majora in retributione ab his procul dubio habebis. Rebus vero ſancti Petri, D
quæ in Anglia colliguntur, ſic te ut tuis invigilare admonemus, ſic liberalitati tuæ, ut tua committimus, ut pium & propitium debitorem Petrum reperias, & eum tibi ex debito ſubvenire admoneas, quem ſibi multa te tribuiſſe non latebit. Data Romæ 2. Nonas Aprilis, indict. XII.

ANNO CHRISTI 1074. Greg. P. homil. 70. in Evang.

2. Cor. 2.

Collectio rerum ſancti Petri in Anglia.

LXXI. AD MATHILDEM REGINAM ANGLORUM.

Commendat ejus humilitatem & caritatem: hortatur ut in dies in his magis proficiat, & in viro ſuo ea ſuadeat quæ ad animæ ſalutem in primis pertinent.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Mathildi reginæ Anglorum ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

AUditis nobilitatis tuæ literis, liberalitatem tuam, filia dilecta, dilectioni & humilitati invigilare intelleximus, ex quibus tuæ ſalutis indicium & ſpem certam hilariter accepimus. Non quippe dubitandum de ejus ſalute fore credimus, quæ humilitati & dilectioni, in qua lex ex toto continetur, ex corde inſervire dignoſcitur. Munera hæc & ſimilia a te expectamus, immo tota mentis deſiderio accipere cupimus; ut quæ nobilis

es sanguine nobilior vivas sanctorum morum honestate. Insta viro tuo; animæ utilia suggerere ne desinas. Certum enim est, ut si vir infidelis per mulierem fidelem (ut ait apostolus) salvatur, vir etiam fidelis per mulierem fidelem in melius augmentatur. Data Romæ secundo Nonas Aprilis, indictione duodecima.

ANNO CHRISTI 1074. 1. Cor. 7.

LXXII. AD GOTEFREDUM DUCEM.

Arguit quod milites auxilio sancto Petro non miserit, ut promiserat. Monet ut eos mittat.

* Gotifredo *Gregorius episcopus servus servorum Dei* * *Gotefredo duci salutem & apostolicam benedictionem.*

SI sic mentis stabilis in apostolorum principis fidelitate maneres, sicut nobis promiseras, & ex corde sibi adhæreres, multa tibi quasi ex pactione, & vera caritate deberemus; verum quia *omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt*, &, ut psalmista ait, *non est qui faciat bonum, non est usque ad unum*, viam multorum aliorum secutus declinasti: ubi est auxilium quod pollicebaris? ubi milites quos ad honorem & subsidium sancti Petri te ducturum nobis promisisti? Sed quia quod beato Petro promisisti non implevisti, nos licet indigni, qui vicarii ejus dicimur, nulla alia tibi promissione adhæremus, nisi quia ut Christiano tibi consulere debemus. Reminiscere patrem tuum multa sanctæ Romanæ ecclesiæ promisisse, quæ si executus foret, longe aliter & hilarius de eo quam sentiamus tecum gauderemus. De Sardinia vero, quia terminus quem posuimus jam transiit, nihil aliud mandamus, quam quod præsentes simul diximus. Denique si in his quæ nobis promisisti, videlicet sancto Petro ex corde adhærere, immobiliter perstare volueris, te sicut carissimum filium habebimus, & tu nos, quamquam indignum, dulcem tamen habebis patrem. Data Romæ septimo Idus Aprilis, indictione duodecima.

Psal. 13.

LXXIII. AD ISEMBERTUM PICTAVENSEM EPISCOPUM

Ut in provinciali concilio metropolitano rationem reddat de monasterio * Nobiliacensi, quod clerici sancti Hilarii per vim ab eo detineri querebantur: &, si se gravatum sentiat, ad se Romam veniat.

* Obiliacensi

Gregorius episcopus servus servorum Dei Isemberto Pictavensi episcopo.

CLerici congregationis sancti Hilarii venire ad nos, conquerentes super te de Nobiliacensi monasterio. Dicunt enim id juris sancti Hilarii esse, & a te nulla ratione justitiæ detineri: unde etiam prudentiam tuam apostolicas prædecessoris nostri Alexandri literas suscepisse testantur, sed inde justitiam recipere se non potuisse iterata reclamatione manifestant. Asserunt quoque prædium Campaniacum nomine te consentiente a prædonibus tuis injuste devastari. Addunt insuper se ex antiqua consuetudine cum sanctis reliquiis & plebe sua matricem ecclesiam in rogationibus adiisse, & a canonicis tuis ad contumeliam sibi clausas portas ecclesiæ & introitum negatum fuisse. Quæ si ita facta sunt, apostolica auctoritate tibi præcipimus, ut te repræsentes in concilio episcoporum provinciæ vestræ metropolitano tuo, & roddita super his omnibus ratione, ac pura veritate discussa, justitiam inde consequenter exhibere non prætermittas. Verum si hæc aliqua occasione renueris, aut te injuste prægravari cognoveris, in festivitate omnium sanctorum cum aliquot clericis sancti Hilarii ad nos venias, ut in præsentia nostra controversia vestra diligenter perquisita & cognita legitimum finem, Deo adjuvante, suscipiat & tam solicitudo nostra, quæ multis invigilat, quam vestra lis deinceps super his causis sopita quiescat. Data Romæ secundo Idus Aprilis, ind. XII.

LXXIV. AD BELVACENSES.

Absolvit eos ab excommunicatione precibus episcopi quem offenderant. Monet ut obediant, & ab eo pœnitentiam suscipiant.

Gregorius episcopus servus servorum Dei clero & populo Belvacensi, si resipuit, salutem & apostolicam benedictionem.

QUoniam mira & hactenus inaudita feneistis, detestanda & abominanda perpetrastis, & super gentes, quæ ignorant Deum sæviendo, & inhumanas linguas exacuendo, in Deum & in dominum vestrum præsumpsistis, idcirco sancta Romana ecclesia auctoritate patrum, sanctione canonum, in vos jaculum anathematis jure contorsit, & pro meritis talibus ac tantis gladium in vos diræ animadversionis evaginavit. Sed postquam filius & confrater noster Guilielmus episcopus vester, paterna pietate rogando pro vobis, epistolam suam nobis in tempore synodi direxit, sentientes eum erga vos benevolum, & referentem pro malo bonum, precibus ejus moti solita pietate condescendimus, & per auctoritatem beati Petri apostolorum principis vos absolventes, indultam absolutionem continuo vobis per literas nostras significare destinavimus. Eadem igitur auctoritate beatorum apostolorum Petri & Pauli, & nostra, vos monemus, quatenus posthac sibi subditi, & obedientes, sicut vestro episcopo, & sanctæ Romanæ ecclesiæ filio, sitis: & de tanta perpetratione, si pœnitentiam adhuc non feciſtis, ejusdem episcopi vestri salubri consilio sine mora suscipiatis; quatenus spiritus vester salvus sit in die Domini. Data Romæ, Idibus Aprilis, indictione duodecima.

LXXV. AD PHILIPPUM I. REGEM Francorum.

Monet ut damna Belvacensi ecclesiæ illata resarciat, & suos antecessores imitetur in defendendis & amplificandis ecclesiis.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Philippo * *regi Francorum salutem & apostolicam benedictionem.*

* De Philippo I. Francorum rege. Aimoin. de gest. Francor. capitul. 50.

SIgnificasti nobis per literas & legatos tuos, te beato Petro apostolorum principi devote ac decenter velle obedire, & nostra in his quæ ad ecclesiasticam religionem pertinent monita desideranter audire atque perficere. Quod si ita cordi tuo divino instinctu affixum est, multum gaudere nos convenit, quod eminentia tua ad divinam prona reverentiam, quæ regiæ administrationis sunt cogitat atque cognoscit. Unde nobilitatem tuam ex parte beati Petri admonemus, & omni caritatis affectu rogamus, quatenus Deum tibi placare studeas, & inter cætera quæ tuum est corrigere, per te illata Belvacensi ecclesiæ detrimenta

ta pro magnitudine tui nominis & honoris ali- ANNO CHRISTI 1074.
quatenus emendare non prætermittas. Attendere
enim te nobiſcum & diligenter conſiderare volu-
mus, in quanta dilectione ſedis apoſtolicæ, quan-
taque gloria & laudibus fere per orbem terrarum
anteceſſores tui reges clariſſimi & famoſiſſimi ha-
biti ſunt, dum illorum regia majeſtas in ampli-
ficandis & defendendis eccleſiis pia ac devota con-
ſtitit, in tenendo juſtitiam libera ac diſtracta per-
manſit. Poſtquam vero divina & humana jura
ſubvertendo tanta virtus in poſterioribus cœpit he-
beſcere, totius regni gloria, decus, honor, & po-
tentia cum perverſis moribus immutata ſunt, &
nobiliſſima fama, & ſtatus regni, a culmine ſuæ
claritatis inclinata ſunt. Hæc quidem & alia ta-
lia frequenter, &, ſi oportet, aſpero etiam ſer- B
mone tibi inculcare, ſuſcepti nos officii cura com-
pellit: quoniam licet verbum prædicationis abſcon-
dere & uſpiam tacere non ſit nobis tutum aut li-
berum, tamen quanto dignitas eſt amplior, &
perſona ſublimior tanto propenſiorem curam &
clamorem pro ejus rectitudine nos habere conve-
nit, admonente nos Domino per prophetam di-
58. centem; *Clama, ne ceſſes, quaſi tuba exalta vo-*
cem tuam; præcipue cum virtus Chriſtianorum prin-
cipum in ejuſdem regis caſtris ad cuſtodiam Chri-
ſtianæ militiæ nobiſcum convenire debeat. Ut igi-
tur eorum quorum es ſucceſſor in regno nobilita-
tis & gloriæ apud Deum & homines ſingularis &
individuus heres exiſtas, virtutem illorum ſum-
mopere te imitari, & juſtitiam Dei totis viribus C
exequendo, eccleſias quantum pores reſtaurare &
defendere exhortamur, quatenus omnipotens Deus
dextera virtutis ſuæ, & hic regni tui gubernacu-
la protegat, & exaltet, & coronam ſempiternæ
gloriæ in futura remuneratione donet. Data Ro-
mæ Idibus Aprilis, indictione XII.

LXXVI. AD HUMBERTUM LUGDUNENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Epiſcopum Matiſconenſem commendat, & ad eccleſiarum defenſionem hortatur.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Humberto
Lugdunenſi archiepiſcopo & ejus ſuffraganeis
epiſcopis ſalutem & apoſtolicam
benedictionem.

ſtrum Conſratrem * noſtrum Matiſconenſem epiſco-
pum, quem intervenientibus quibuſdam ra-
tionabilibus cauſis ordinavimus, ad vos cum no-
ſtris literis & apoſtolico ſigillo mittimus, quate-
nus de ſuſcepto ſacerdotalis officii ordine & ho-
nore non incerta vobis ſigna & indicia referat
Cui quamquam vos debitam & fraternam dilec-
tionem prompte exhibere non dubitemus, addere ſi-
bi tamen & noſtræ ad vos commendationis quaſi
privilegium oportere perſpeximus, quatenus ei tan-
to accumulatior inter vos caritas eniteſcat, quan-
to ex vinculo veſtræ fraternitatis, & reſpectu apo- E
ſtolicæ reverentiæ, conjunctior & eminentior eum
cauſa commendat. Quapropter rogamus vos, &
admonemus in Domino, ut eum plenæ dilectionis af-
fectibus, & digna congratulatione ſuſcipiatis, &
ad regendam ſibi commiſſam eccleſiam, ejuſque
jura retinenda, &, ubi opus fuerit, recuperanda
cum omni cura & ſtudio, quæ poteſtis conſilia
& adjutoria conferatis. Nam quanto his tempori-
bus pro peccatis noſtris eccleſia ſævioribus uſque-
quaque concutitur perturbationibus, tanto ſolici-
tius nos ad defenſionem earum noſtra conſilia &
quas poſſumus vires adunare debemus; quatenus
Concil. General. Tom. XX.

A contra tanta pericula fortiores in militia Chriſti, & fraternis negotiis mutuis ſuſtentationibus ſuſti- ANNO CHRISTI 1074.
nere, Deo adjuvante, valeamus. Data Romæ de-
cimoſeptimo Kalendas Aprilis, indictione duo-
decima.

LXXVII. AD BEATRICEM ET EJUS filiam Mathildem.

Laudat humilem pœnitentiam epiſcopi Argentini, & eas arguit, quod venientem Romam injuſte detinuerint. Mandat ut ſolutum Mediolanum uſque dirigant. Placentino & aliis Longobardiæ epiſcopis pro neceſſitate conceſſam confirmandi licentiam aſſerit. Reddit nonnullorum actorum ſuorum, de quibus murmurabatur, rationem.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei duci
Beatrici & ejus filiæ Mathildi ſalutem
& apoſtolicam benedictionem.

CUm Propheta teſtetur quod omnipotens Deus, quem imitari jubemur, cor contritum & humiliatum non ſpernat, nos quidem qui peccatores ſumus, etſi contritionem cordium in aliis non ſatis plene reſpicimus, cognita tamen diſſimulare, & quaſi pro nihilo computare non debemus. Guarnerius Argentinenſis epiſcopus, poſtquam peccatis facientibus decorem ſui ordinis indigne tra- C
ctavit, vocatus ad correctionem a domino noſtro venerandæ memoriæ Alexandro papa, ſolus inter omnes Teutonicæ terræ epiſcopos, quorum multi non ſolum carnali ſcelere, ſed etiam ſimoniaca labe fœdati, itidem vocati ſunt, apoſtolorum limina petiit, locum judicii in humilitatis forma prævenit, & veritus apoſtolicam virgam annuntiando & cogitando pro peccatis ſuis in faciem procidit. Apoſtolica igitur tum cenſura correptus jam nunc apoſtolicam venit expediri clementiam, & cum tanta fatigatione, ſicut audivimus, jejunando pariter, & plerumque pedes eundo, compunctionem ſuam & obedientiam demonſtravit, ut confratres noſtri pro competentia horum tempo- D
rum miſerendum ſibi fore dignum æſtimarent & decernerent: cui quamquam epiſcopalis officii redintegrationem ad vota ſua non conceſſimus, exercere tamen in illo rigorem canonicum hoc in tempore quid referret, cum fortaſſe, hoc amoto, locum ejus non alius poſſideret, niſi qui plurimum pecuniæ dare poſſet? Cæterum quod vos feciſtis in eum, quam inhoneſtum vobis, quam mihi verecundum, quamque beato Petro & apoſtolicæ ſedi contumelioſum ſit, quæſo cum animis veſtris reputate, ut in quibus peregrinorum his in partibus tutiſſima debet eſſe defenſio, inopinata pericula lateant, & noſtra, qui hoc aliis principibus prohibemus, in hac re quaſi conſentanea pro familiaritate veſtræ dilectionis voluntas arguatur: præſertim cum eumdem fratrem per literas no- E
ſtras non ſine magna fiducia vobis commendaverimus. Quamobrem nobilitatem veſtram multum rogamus & admonemus, ut injurias ejus quantum poteſtis demulcentes, cum omni benevolentia & manifeſta caritatis exhibitione eum abire dimittatis, &, ſicut in ſupra memoratis rogavimus literis, tutum ſibi uſque ad domnum Erlembaldum * Erbembal-
Mediolanenſem ducatum præbeatis: ſcientes eum dum
per epiſtolam noſtram eſſe commonitum, ut nul latenus ſuper hac re contra vos aut veſtros aliquid moliatur adverſi. Dionyſio vero Placentino, & aliis epiſcopis Longobardiæ, qui ad nos venerant, nihil de epiſcopali officio, niſi confirmari

pueros pro neceſſitate conceſſimus: ſed totius ne-A gotii frena ita retinemus in manu, ut aut correctis de venia, aut pertinacibus non ſit deſperandum de pœna. Quia vero ex caritate, & pro reverentia ſanctæ Romanæ eccleſiæ, vos de talibus adverſum nos murmuraſſe credimus, memores domni & patris noſtri beati Petri apoſtolorum principis, qui murmurantibus adverſum ſe diſcipulis ſatisfacere non dedignatus eſt, vobis quoque rationem de factis noſtris non inviti reddimus, in eodemque quanta vis dilectionis, qua vobis adſtringimur, non alia vobis adhuc certiora ſigna dedimus. Neque vero nos fugit quam diverſa de nobis hominum opinio ſit & judicium, dum in eiſdem cauſis & actibus alii nos credulos, alii nimium mites eſſe dicunt. Quibus profecto, nil B verius, nil rectius reſpondendum videmus, quam quod ait apoſtolus: *Mihi autem pro minimo eſt, ut a vobis judicer, aut ab humano die.* Deus autem omnipotens, qui verus inſpector eſt cordium, doceat nos & vos facere voluntatem ſuam, & ponat legem ſuam in medio cordis noſtri. Data Romæ XVII. Kal. Maii, indictione XII.

1. Cor. 4.

LXXVIII. AD WRATISLAUM BOHEMORUM DUCEM.

Commendat Pragenſem epiſcopum de objectis criminibus ſatis purgatum ſuæ eccleſiæ reſtitutum. Cauſas inter ipſum Pragenſem & Moravenſem epiſcopum, nec non quæ inter ipſum ducem & C epiſcopum Pragenſem agitabantur, in proxima Synodo ait ſe determinaturum.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Wratislao Bohemorum duci ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

* *forte Jeromitas, ut ſupra ep. 60 & ſic Mutin.*

FRater tuus Larmirus Pragenſis epiſcopus ad apoſtolorum limina veniens, conſpectui noſtro ea quæ oportuit ſe humilitate præſentavit, & de objectis ſibi quædam confitens, congruam inde ſatisfactionem obtulit: quædam vero denegavit, & in hunc modum ſe purgando removit, videlicet, quod ipſe Joannem Moravenſem epiſcopum non percuſſerit, neque ſervientes ejuſdem epiſcopi de- D capillari, aut barbas eorum abradi præceperit, aut occaſione ſubterfugiendi ſynodum inducias per legatum ſuum petierit. Noſtræ igitur dilectioni plene reconciliatum, & reſtituto ſibi omni epiſcopali officio ad propriam ſedem cum literis noſtris & apoſtolico eum ſigillo remiſimus, commendantes eum tuæ nobilitati, ut omni inter vos odio & inimica æmulatione ſublata, fraterno corde eum diligas, & epiſcopalem in eo dignitatem, ſicut dignum eſt, veneranter inſpicias, & quæcumque juris eccleſiæ ſibi commiſſæ ſunt, vel quolibet modo ad eum juſte pertinent, tam tu ipſe ei concedas, quam omnes qui ſub tua poteſtate ſunt ſine contradictione ſibi reddere facias. De cauſa vero quæ inter eum & Moravenſem epiſcopum E tamdiu protracta eſt propter illius abſentiam ita ſtatuimus, ut in futura ſynodo ambo epiſcopi aut ipſi ad nos veniant, aut tales nuntios mittant, quibus præſentibus, & cauſam ex utraque parte rationabiliter exponentibus, nos ſine omni ulterius dilatione puram ſuper hac re juſtitiæ diffinitionem inferre, & contentionem eorum decidere, Deo favente, poſſimus: ubi etiam legatos tuos intereſſe multum cupimus; quatenus & ipſi tua vice ad indagationem veritatis nos adjuvent, & teſtes noſtræ definitionis exiſtant. Terram vero unde inter epiſcopos lis eſt, Moravenſem epiſcopum interim tenere decrevimus. Præter hæc ſupra memoratus frater tuus conqueritur ſuper te, quod præpoſitura & caſtro ſancti Vinzlai debitam ſibi poteſtatem & juſtitiam penitus auferas. Unde excellentiam tuam paternis affectibus rogamus & admonemus, ut, ſi te injurias ei in hac re irrogare cognoſcis, reſpectu divini timoris, cui rationem de factis tuis in diſtricto judicio redditurus es, gratuita bonitate tua ad juſtitiam redeas, & fratri quæ ſua ſunt ſine omni contrarietate dimittas. Sin vero clamor ejus inter vos ſedari nequeat, in præfato termino futuræ ſynodi legatos tuos, vel hac de cauſa ad nos tranſmittere non prætermittas, quatenus inquiſita & percognita veritate, ex utraque parte quod juſtum fuerit valeamus decernere, & aliquando fraterna pace & concordia vos, opitulante Deo, conjungere. Data Romæ decimoſexto Kalendas Maii, indictione duodecima.

ANNO CHRISTI 1074.

* Vercel

LXXIX. AD ANNONEM COLONIENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Queritur quod nullas ad ſe literas poſt adeptum pontificatum dederit.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei * *Annoni Colonienſi archiepiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

* De Ann ne Lamb tus Schaf burgenſis chronico ni 1075 M rianus Sc tus in chr nico anni 1075. & 10

QUanta caritate Romanæ eccleſiæ Colonienſis in omnibus obſequendo conjuncta fuerit dignitas vobis collata teſtatur. Quæ nimirum caritas adeo in te videtur tepuiſſe, ut ex eo quo ſuſceptæ adminiſtrationis laborem ſubivimus, nullas viſitationis tuæ præter has nuperrime miſſas literas receperimus: cum id nobis viſitationis frequentius impendendum putemus, qui ob recordationem diſciplinæ, qua tempore anteceſſoris noſtri in eccleſia Colonienſi enutriti ſumus, ſpecialem ſibi inter cæteras occidentales eccleſias dilectionem impendimus, &, ſicut adhuc Romanæ eccleſiæ filii teſtantur, tempore beati Leonis papæ Trevirenſi epiſcopo pro honore eccleſiæ veſtræ, quod idem beatus Leo ægre tulit, viribus totis reſtitimus. Sed his noſtris ſtudiis debitæ dilectionis non exhibentes viciſſitudinem, merito vos non ſolum negligentiæ, ſed quaſi promovendæ litis arguere poſſumus, juxta illud: *qui non eſt mecum, adverſum me eſt*; licet hanc litem virga apoſtolicæ correctionis, Deo auxiliante, nobis facillimum ſit dirimere. Si enim honorem beati Petri, non in totum, ſed in partem Coloniæ, & non Romæ probaverimus te diligere, tu nos quoque in totum, neque in partem poteris habere. At ſi ex negligente ſolicitum, & ex tepeſcente calidum te amor & reverentia matris tuæ ſanctæ Romanæ fecerit, non in partem, ſed in totum communis piſcatoris noſtri gratiam, noſtramque dilectionem ſine dubio obtinebis. Data Romæ decimoquarto Kalendas Maii, indictione duodecima.

Matth.

LXXX. AD ANICIENSES.

Præcipit ut Stephano eorum epiſcopo obediant.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Anicienſi clero & populo ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

STephanus electus veſter ea qua debuit apoſtolicam ſedem humilitate requiſivit, & manum ſuam manui noſtræ dando ſe Romanæ eccleſiæ obediturum promiſit, ac per hoc gratiam ejus

* noſter

quam

quam antea visus fuerat perdidisse, recuperavit. Quem quia ecclesiam vestram prudenter defendisse, & simoniacum Stephanum & invasorem studio suo expulisse probavimus, regimen totius episcopatus vestri sibi commisimus, eo tenore, ut quousque ad nos redeat, de pontificali officio se non intromittat, sed quemcumque voluerit episcoporum religiosorum patriæ vestræ, ea quæ ad episcopale officium pertinent, facere commoneat. Vos itaque apostolica auctoritate admonemus, ut sibi debitam in omnibus reverentiam exhibeatis, & ad defensionem ecclesiæ vestræ adjutorium vestrum fideliter impendatis: quatenus, expulsa simoniacæ hæresis de medio vestrum omni contagione, legalem pontificem habeatis, & puram Christo Domino nostro, & beatæ Mariæ genitrici ejus, servitutem impendatis. Data Romæ decimotertio Kalendas Maii, indictione duodecima.

ANNO CHRISTI 1074.

LXXXI. AD UDONEM TREVIRENSEM Archiepiscopum.

Ut Virdunensem episcopum vice sua increpet de neglecta apostolicæ sedis auctoritate, eumque moneat, ut monasterium sancti Michaelis ad communionem restituat. Si quid vero sui juris prætendat, in conventu episcoporum, vel coram summo pontifice, requirat. Quod si parere negligat, ipse archiepiscopus auctoritate propria dictum monasterium ab interdicto absolvat, & episcopum Romam venire commoneat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Udoni Trevirensi archiepiscopo salutem & apostolicam benedictionem.

CONfrater noster Theodericus Virdunensis episcopus, ut sæpe nobis relatum est, habitatores loci apud monasterium quoddam sancti Michaelis infra parochiam suam, ad quasdam novas consuetudines sua virtute & potentia flectere & coercere diu conatus est, videlicet ut cum litaniis majorem ecclesiam, hoc est suam episcopalem sedem, simul congregatis singulis annis visitarent. Quod cum illi inusitatum, ne forte * ad alterius novæ exactionis occasionem darent, pati renuerent, divinum ibi officium fieri penitus interdixit. Ex qua re, cum episcopus apostolicas jam ante literas recepisset, commonitus ut locum absolveret, & nihil inde, nisi quod canonicum & justum foret, exigeret; verba quidem non plenæ conservatæ materiæ parum modeste notavit, sed voluntatem, & cognitam * magistræ intentionis sententiam omnino neglexit. Unde nec nos quidem de ejus obedientia, si privatim loquimur, multum confidentes, fraternitatem tuam apostolica auctoritate monemus, ut ex nostra & tua parte convocatis & conjunctis tibi suffraganeis episcopis, videlicet * Herimanno Metensi, & Popone Tullensi, præfatum episcopum ad colloquium nostra vice convoces, indicans sibi nos non æquo animo neglectam ab eo sedis apostolicæ reverentiam accepisse: pariterque eum admonemus, ut prædicto loco communionem sacrosancti & divini ministerii reddat, & si quid justitiæ se confidit habere, concesso prius eisdem hominibus tanto tranquillitatis tempore, quanto eo violenter adstrinxit, postea aut in conventu religiosorum episcoporum, aut in præsentia Romani pontificis, quæ sui juris æstimat, ordinate requirat. Neque enim ad hoc prælati sumus, ut nostræ commissos providentiæ potenter magis quam juste tracte-

* Forte, alterius... es. H.

* v. nostræ.

* Herimanno

amus. At si ille hæc nostra parte procuranda monita adimplere spreverit, tibi injungimus, ut apostolica fultus auctoritate una cum confratribus tuis antesignatum locum ab omni interdictione & excommunicatione absolvas, & eadem auctoritate presbyteris ibidem consistentibus ad celebrandum divinum officium roboratis, episcopum, ut nobis de pertinacia sua, & contemptu nostro respondeat, ex parte beati Petri, & nostra, per illum apostolica præceptione commoneas. Has vero literas nostras idcirco aperte significari fecimus, ut tam * Viridunensi quam cæteris episcopis ostensæ, commissæ tibi procurationis & auctoritatis certitudinem præbeant. Data Romæ secundo Nonas Maii, indictione duodecima.

ANNO CHRISTI 1074.

* Virdunensi

LXXXII. AD UNIVERSOS CHRISTIANOS.

Excommunicatos denuntiat omnes qui detinent bona * Augensis monasterii collata ab Alberto simoniaco.

* Augiensis scribendum docet qui infra memoratur Constantiensis ep.

Gregorius omnibus ad quos litteræ istæ pervenerint, &c.

QUamquam ad propulsandas omnium ecclesiarum & venerabilium locorum injurias, ex debito officii nostri, & universali providentia, quam per beatum Petrum apostolorum principem licet indigni suscipimus, solicite nobis invigilandum & elaborandum esse noscamus; his tamen locis apostolicæ auctoritatis opem & scutum impensius circumferre dupliciter quodammodo compellimur, quæ & in generali sanctæ Romanæ ecclesiæ membrorum continentia cæteris coæquantur, & singularis patrocinii privilegia præ cæteris sortiuntur. E quibus quoniam Augense monasterium huic sanctæ & apostolicæ sedi quadam principali & individua cohæret linea, de dispersione bonorum ejus valde dolentes, quid dominus & antecessor noster Alexander venerandæ memoriæ papa inde decrevit recolere & sententiam nostræ confirmationis in idipsum omnibus, ad quos hujus epistolæ nostræ notitia pervenire poterit, destinavimus indicare. Postquam prædictus dominus noster papa Robertum simoniacum, & invasorem ejusdem monasterii, nullis admonitionibus, nullisque minis ad hoc flectere potuit, ut vel abbatiam dimitteret, aut pro reddenda ratione sui introitus apostolico se conspectui præsentaret, cognita veritate, quod relicta alia abbatia ad hanc pretio anhelasset, synodali judicio eum anathematis jaculo, nisi resipisceret, percussit, & sub eadem censura omnibus accepta ab eo beneficia ad præfatum cœnobium pertinentia penitus interdixit, cunctaque ab eo dispositia apostolica præceptione cassavit, atque hæc eadem per epistolam episcopo Constantiensi publice prædicanda, & per episcopatum suum divulganda mandavit. Itaque, miserante Deo, factum est, ut ille ab insana occupatione abbatiæ desisteret, sed non ut fautores ejus, contra Deum & justitiam, accepta ab eo monasterii bona relinquerent. Quapropter quoniam illa principali & hæretica peste depulsa carissimum sancti Petri filium Ecardum ex ipsa congregatione a confratribus electum, & a nobis diligenter examinatum, abbatem ibi, auctore Deo, consecravimus, cupientes ut monasterium post longas & multas tribulationes jam ad quietem & monasticæ religionis cultum redeat, simili modo omnibus qui a sæpe fato Roberto pro defendenda ejus nequitia, aut exhibenda sibi fidelitate, bona abbatiæ in beneficia adepti sunt,

sub

ANNO CHRISTI 1074.

ſub anathematis diſtrictione & animadverſione interdicimus. Nam cum ille talium inſtitutionum auctor & diſtributor in loco ad quem hæretice aſpiraverat permanere non potuit; quibus legibus, aut quo jure iſti ſibimet vendicabunt, quod ſacrilega conventione ceperunt? Unde etiam omnibus Chriſti fidelibus, qui hæc cognoverint, apoſtolica auctoritate præcipimus, ut eos in nulla penitus Chriſtianæ communionis participatione recipiant, dum iniquitatis & mortis ſuæ pretium diabolica aviditate & temeritate poſſident. Data Romæ octavo Idus Maii, indictione duodecima.

LXXXIII. AD ALPHONSUM REGEM CASTELLÆ.

Commendat epiſcopum Paulum, quem ſtudioſum erga ſedem apoſtolicam cognoverat. Monet regem ut antiquam ejus epiſcopatus ſedem reparare velit.

* Idelphonſo *Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei * Alphonſo regi Hiſpaniæ, & epiſcopis regni illius, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

NOtum vobis eſſe volumus, hunc fratrem noſtrum & epiſcopum Paulum, cognomento * Monio, ad apoſtolorum limina, & noſtram præſentiam veniſſe, & poſt redditam rationem earum rerum, quibus eum appellavimus, ſicut dignum erat, in noſtram communionem & dilectionem receptum fuiſſe. Romanum ordinem in divinis officiis, ſicut cæteri Hiſpani epiſcopi qui ſynodo interfuerunt, ſe celebraturum, & ut melius poterit obſervaturum promiſit. De cætero, quoniam ad præſens omnia quæ ſecum habuimus pleniter expedire & determinare non potuimus, ad futuram ſynodum eum ad nos iterum reverti præcepimus, & ſuper hac re ab ipſo promptæ obedientiæ ſponſionem accepimus. Quapropter remittentes eum cum litteris noſtris caritati veſtræ commendamus, quatenus & vos una nobiſcum eum diligatis, & ſecum atque inter vos vinculo pacis Chriſti, in quo per ipſum ad fidem uniti, & in ſortem hereditatis gloriæ Dei electi eſtis, conjuncti firmiter perſiſtatis. Te vero regem ut dilectiſſimum filium rogamus & admonemus, ut conſiderans, & ante mentis oculos ponens quam in diſtricto judicio de commiſſa tibi adminiſtratione rationem redditurus es, regni tui gubernacula in tenenda æquitate exornare ſtudeas, & huic epiſcopo antiquam ſui epiſcopatus ſedem reparare ac ſtabilire cum Dei adjutorio modis omnibus inſiſtas. Deus autem omnipotens ad omnia quæ ſibi beneplacita ſunt cor tuum dirigat, & ea te in præſenti vita promereri faciat, unde poſtmodum ſempiterna retribuat. Data Romæ ſeptimo Idus Maii, indictione duodecima.

* Monito

LXXXIV. AD HERIMANNUM EPISCOPUM BAMBERGENSEM.

Significat ſe commiſiſſe vices ſuas epiſcopo Metenſi in cauſa ipſius epiſcopi Bambergenſis. Monet ut ei pareat, & quæ recta ſunt agat.

* Hermanno, & ſic ſemper *Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei * Herimanno Bambergenſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

CAriſſimus confrater noſter Herimannus Metenſis epiſcopus, nobiſcum per dies aliquot commoratus, multum nos pro te rogavit, multaſque & intimas pro cauſa tua ſupplicationes effudit, referens nobis de te nonnulla, quibus in ſpem tuæ correctionis non parva cordi noſtro eſt oborta lætitia. Quapropter conſilium, quod ad ſalutem tuæ & animæ noſtræ, quodque ad utilitatem eccleſiæ, cui præes, aptiſſimum nobis viſum eſt, in experientia fraternitatis ſuæ poſuimus, injungentes & committentes ſibi, ut apoſtolica fultus auctoritate vicem noſtram in cauſa tua explere debeat, ſi modo ad obediendum his, quæ quaſi ore noſtro tibi propoſuerit, te paratum inveniat. In cujus prudentia, quoniam ab bene monendum te promptam & ſufficientem voluntatem eſſe non dubitamus, nos quidem e multis hoc fraternitati tuæ ſolicite attendendum & penſandum ſcribimus, quod ad finem vitæ quotidie appropinquas, & extremum diem, quem tamen neſcis quam cito veniat, certus expectas. Ideoque, frater, debita ſolicitudine te admonemus, ut horrendum examen & inevitabile judicium diſtricti judicis ante oculos ponas, & faciem illius ea conſcientiæ tuæ confeſſione & operum converſatione præoccupare feſtines, quatenus in conſpectu divinæ præſentiæ, cujus oculis omnia nuda & aperta ſunt, non te culparum timor, & verecundia deprimat, ſed læta recipienda pro bonis actibus retributionis fiducia manifeſtum & imperterritum reddat. Data in expeditione ad montem * Ciminii, ſecundo Idus Junii, indictione duodecima

ANNO CHRISTI 1074.

* Ciminium

LXXXV. AD AGNETEM IMPERATRICEM.

Gratias agit quod eccleſiæ concordiæ conſulat, & Henricum regem eccleſiæ communioni reſtituendum curet. Hortatur ut perſiſtat. Se pro Chriſti eccleſia valde laborare ſignificat, eaque in re Beatricem & Mathildem multo ſibi eſſe adjumento.

*Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Agneti * Chriſtianiſſimæ imperatrici ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

* Chriſtian

GAudemus & exultamus in domino, quod lumen veſtræ operationis ad nos uſque reſplenduit, & fructus veſtræ fatigationis, etſi non ad vota veſtra plene cumulatus, Deo tamen ad laudem & gloriam, nobis ad lætitiam, vobis ad coronam perfectæ remunerationis excrevit. Neque enim noſtra ſpes ideo coarctari aut ſubmitti debet, ſi deſiderium veſtræ ſanctitatis facultatem intentionis explendæ non habuit; quoniam apud Deum perficit omnia, qui voluntatem gerens integram, quantum potuit operari non deſiit. Scimus equidem quod pro pace & concordia univerſalis eccleſiæ multum laboratis, & omnia quæ pontificatum & imperium glutino caritatis adſtringere valeant, amplius quam dici poſſit concupiſcitis, & indefeſſa ſolicitudine quæritis. Quorum quidem, quod maximum eſt, & unitati dilectionis conjunctiſſimum, jam peregiſtis, videlicet filium veſtrum Henricum regem communioni eccleſiæ reſtitui, ſimulque regnum ejus a communi periculo liberari: quoniam illo extra communionem poſito, nos quidem timor divinæ ultionis ſecum convenire prohibuit: ſubditos vero ſibi quotidie ejus præſentia quaſi neceſſitas quædam in culpa ligavit. Ad cætera vero quæ leviora ſunt, licet * paupertatem veſtram promptam eſſe non dubitemus, per fiduciam tamen, quam in Chriſto habe-

* ſ. pietatem

habemus, gloriam vestram ut jugiter tam sanctis A
ANNO CHRISTI 1074. studiis instet, propter revelationem gaudii vestri quodammodo exhortari impellimus, scribentes vobis, & sub omni certitudine notificantes præfato filio vestro vestra consilia vestraque multum merita profuisse, & quam misericorditer eum divina respiciat clementia, vestram adhuc beatitudinem cum gratulatione visuram esse. Hoc autem unde vel qualiter nobis compertum sit, cum vestram, miserante Deo, præsentiam viderimus, patenter indicabimus. De cætero sciat eminentia vestra, nos his temporibus pro causa beati Petri apostolorum principis in labore non parvo positos, & vestram in omnibus Beatricem, nec non & communem filiam nostram Mathildim diu noctuque in nostro multum adjutorio desudare, ut- B pote vos sequentes, vos sicut dominam & magistram discipulæ fideliter imitantes. Per vos itaque novum exemplum antiquæ lætitiæ, per vos, inquam, illæ mulieres olim quærentes dominum in monumento, sæpe nobis ad memoriam redeunt. Nam sicut istæ præ cunctis discipulis ad sepulcrum domini miro caritatis ardore venerunt, ita vos ecclesiam Christi, quasi in sepulcro afflictionis positam, præ multis, immo pene præ omnibus terrarum principibus, pio amore visitatis, & ut ad statum libertatis suæ resurgat, totis viribus annitentes, quasi angelicis instructa responsis cæteros ad suffragium laborantis ecclesiæ provocatis. Unde & revelationem supernæ gloriæ, & æternæ vitæ, quæ est in Christo Jesu, non du- C bie expectabitis, & consortes mulierum illarum præsentiam salvatoris nostri inter angelorum agmi-
præstante & c. in Mutin. na pace perpetua fruentes, ipso * protestante invenietis. Quod autem de filia vestra Mathildi nos rogatis, gratanter accepimus, collaudantes sanctitatem vestram, quod tanta vobis de salute illius cura est: quæ quidem in vos omni desiderio & fidelitatis affectu cor & animam suam effundit, gloriam vestram quasi gaudia proriæ salutis expolcit. Ac nos quidem pro ea libenter oramus; & licet orationes nostras nostra Deo parum commendent merita, suffragante tamen pietate Petri, cujus servi sumus, eas in conspectu domini non omnino vacuas esse confidimus. Vestram igitur commendationem digna veneratione suscipientes, iti- D dem vos, ut illius & nostri memoriam in vestris rogamus orationibus faciatis, & mutuis nos apud Deum juvemus intercessionibus; quatenus hic in Christo connexa caritas unam & communem nobis in regno patris nostri, ipso præstante, sedem pariat & lætitiam. Data in expeditione ad sanctum * Flavianum decimoseptimo Kalendas Julii, indictione duodecima.

* Fabianum

Ex ipso registro Gregorii VII. ost ep. 25.

In hoc primo anno pontificatus sui, ipse dominus Gregorius papa constituit & consecravit archiepiscopos & episcopos per diversa loca. In Sardinia provincia Jacobum archiepiscopum Calaritanum, Constantinum archiepiscopum Turrensem; quibus pallia cum privilegiis dedit. Brunoni episcopo Veronensi pallium cum privilegio, & Nacho concessit. Joannem Soranum episcopum consecravit. Item in marchia Firmana Iramundum Valvensem, Teuzonem Teatinum, Leonem episcopum in Campania Aquinensem, Hugonem in Burgundia Diensem, Landericum item in Burgundia Matisconensem, Guilielmum in Maritima Massanum. Celebravit Romæ synodum, in qua inter cætera quæ ibi gesta sunt, excommunicavit atque anathematizavit * Robertum Guiscardum ducem Apuliæ & Calabriæ atque Siciliæ, cum omnibus fautoribus suis, quousque resipisceret.

De Roberto Guiscardo eo Ostiens. lib. 3. Chronici Casinensis c. 15. 44. 52. & 56. Otto Frisingensis lib. 1. de gestis Friderici cap. 3.

LIBER SECUNDUS REGISTRI GREGORII PAPÆ VII.

ANNO CHRISTI 1074.

*Anno dominicæ incarnationis Millesimo septuagesimo quarto, indictione * duodecima.*

* immo *decimatertia*: nam excepta ep. prima (quæ hic male collocata est) aliæ quæ sequuntur pertinent ad 13.

I. AD EPISCOPOS ET ABBATES Britanniæ.

Præcipit ad synodum veniant, & incestam copulationem subditis suis prohibeant.

Gregorius episcopus servus servorum Dei universis episcopis & abbatibus Britanniæ, salutem & apostolicam benedictionem

SUscepti nos officii cura compellit omnium ecclesiarum solicitudinem gerere, & ut fidei documenta, ac sacræ scripturæ regulas recte teneant, vigilanti circumspectione perquirere, ac docere. Quoniam igitur inter vos sanctorum patrum decreta & ecclesiasticæ religionis statum non ea qua oportet, aut observari diligentia, aut studio tractari intelligimus, per eam quam beato Petro apostolorum principi debetis obedientiam vos invitamus, & nostra apostolica auctoritate monemus, ut ad synodum, quam in secunda C hebdomada quadragesimæ, Deo auctore, in apostolica sede celebrare destinavimus, omni penitus fictitia occasione remota, conveniatis; quatenus, adjuvante Deo, una vobiscum, & cum alia frequentia vestri ordinis: quæ nostræ dispensationis & Christianæ religionis ordo requirit, perspicaci studio adinvenire & exequi valeamus. Videris enim quod in maligno jam totus mundus est positus, & communis nostra mater ecclesia tanto ardentius contra antiquum hostem nos invitat surgere, quanto hæc tempora plura adversum nos diabolicæ fraudis arma demonstrant & bella prorupisse. Interim vero hoc præcipue studium habetote, ut quod de incesta copulatione per litteras nostras hominibus terræ vestræ mandavimus, episcopis dico, unusquisque in sua parochia subditos suos sedula prædicatione commoneatis, minores ad emendationem tanti criminis canonica vos ipsi districtione coercentes. De majoribus vero qui corrigantur, quive in obstinatione permaneant, tempore prælibati concilii certa nobis relatione nuntiantes: quatenus & obedientes apostolica missione a culpa solvantur, & rebelles synodali judicio, anathematis continuo vinculis innodentur. Data Laurenti quinto Kalendas Septembris, indictione * duodecima.

* nam 13. cœpit dumtaxat ipsis Kelendis Septembris aut ex veteri usu die 24.

II. AD ISEMBERTUM PICTAVENSEM episcopum.

E Arguit de contemptu apostolicæ sedis, & de injuriis in apostolicos legatos illatis, mandat ut coram se compareat: interim eos, quorum ministerio ad hæc usus est, excommunicatos declarat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Isemberto Pictavensi episcopo.

CUm de te & factis tuis cogitare incipimus, de tam immoderata præsumptionis tuæ audacia nequaquam satis admirari possumus, quoniam sicut boni ad incrementa bonorum operum

fideli

fideli desiderio nituntur ascendere, ita tu, &, heu, ampliori cupiditate perquisita, malefaciendi studia culpis tuis cumulum iniquitatis indesinenter anhelas adjicere. Interdictus enim a legatis apostolicæ sedis, officium episcopale usurpare præsumpsisti, inobedientiæ crimen & contemptum apostolicæ auctoritatis incurrere non erubuisti. Postea vero & eodem legato nostro Amato episcopo * Ellorensi, & magistro tuo videlicet Gozelino archiepiscopo Burdigalensi: una cum cæteris religiosis viris, pro faciendo divortio Guilielmi Pictavensis comitis & propinquæ suæ, quam pro uxore tenebat, his, inquam, sub apostolica obedientia pro negotio tam gravi, tam Christianæ religioni necessario congregatis, conventum illorum per milites tuos nefarie perturbasti: quippe qui perruptis monasterii claustris & foribus in consessum irruentes, archiepiscopum & legatum nostrum multa turpitudine dehonestaverunt: reliquos vero minis, conviciis, ac verberibus, multisque contumeliis afflixerunt: unde apostolica tibi auctoritate præcipimus, ut ante festivitatem sancti Andreæ præsentiam tuam super his responsurus nostro conspectui exhibere nullatenus prætermittas. Quod si aliqua, nisi forte necessaria & inevitabili occasione te subtraxeris, ab omni etiam sacerdotali officio te privatum, & sacræ communionis participatione sequestratum esse noveris. Eos vero per quos tantum facinus effecisti, tam laicos quam clericos, a corpore & sanguine domini, & omni divino officio, usquedum tu ad satisfactionem venias, apostolica auctoritate repellimus, & tibi sub periculo ordinis tui, ut omnibus hoc sine mora notifices præcipiendo mandamus. Data Tiburi quarto Idus Septembris, indictione incipiente decimatertia.

ANNO CHRISTI 1074.

Eborensi

ANNO CHRISTI 1074.

III. AD GUILIELMUM PICTAVENSEM comitem.

Commendat eum, quod dimiserit consanguineam quam in uxorem acceperat. Jubet ne eam secum habitare permittat. Significat se Romam Isembertum Pictavensem episcopum evocasse. Postremo ejus observantiam erga apostolicam sedem laudat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Guilielmo Pictavensi comiti salutem & apostolicam benedictionem.

OMnipotenti Deo laudes & gratias referimus, qui cordis vestri interiora penetrans ad amorem & timorem suum vos inclinavit, & ad obedientiam mandatorum suorum, superato carnis desiderio, confirmavit. Scimus equidem quoniam quod in præsenti vita * nobis dulcissimum fuit, exigente justitia, reliquisti, dum pro reverentia Christianæ religionis ab uxore vestra, quoniam propinqua consanguinitate vobis est, vos separare consensistis. Verum quanto graviori certamine libidinem animi vestri vicistis, & ad legem Dei districtius vos humiliastis, tanto sublimiorem gloriam infinita remuneratione vobis paratam esse procul dubio sperare debetis. Quapropter & nobis multo uberior lætitia crescit, quoniam in hac correctione vestra certa spes vestræ salutis intelligitur, & ea quæ semper in domo vestra fuit, miserante Deo, genterositas conservabitur. Ex hoc enim nobilitas generis valde corrumpitur, cum proles non de legitima conjugii permixtione generatur. Atque eo minus eminentia vestra, quod tam acriter vobis institimus, mirari debet, quo-

* forte vobis

Nobilitas generis corrumpitur ex incestuosis nuptiis.

niam Romana ecclesia, quæ domum vestram, vos, totamque prosapiam vestram, singulari & egregia semper caritate dilexit, in tanto vos jacere periculo pati non potuit. Cæterum quod domi illam in vestra potestate usque ad futuram synodum morari cupitis, licet soror vestra, quam ut matrem diligimus, inde nos interpellaverit, consentire non audemus; scientes diabolicam fraudem hominibus maxime vetita repertis occasionibus præcipua calliditate suggerere. Proinde ita eam a vestra vicinitate penitus removeri & elongari facite, ut vestra correctio, & oblata Deo reverentia, omnibus sit in exemplum, & salutem vestram nulla valeat diabolus sagacitate turbare. De cætero scitote Pictavensem Isembertum episcopum, nisi ante festivitatem sancti Andreæ ad nos de præsumptione sua rationem redditurus veniat, ab omni episcopali & sacerdotali officio, & ipsa sacræ communionis participatione esse privatum. Quod autem ad servitium sancti Petri promptam vos habere voluntatem mandastis, gratanter accepimus, sed determinate vobis aliquid de expeditione scribere ad præsens non satis discretum fore previdimus: quoniam rumor est in transmarinis partibus, Christianos, miserante Deo Paganorum longe propulsasse ferocitatem, & nos de reliquo quid acturi simus, adhuc divinæ providentiæ consilium expectamus. Vobis tamen & de bona voluntate plena apud Deum remuneratio est reposita, nobis autem, si necesse fuerit, in vestris promissis, sicut in dilecto fratre & filio, certa semper existit fiducia. Data Tiburi quarto Idus Septembris, indictione decimatertia.

IV. AD GOZELINUM ARCHIEPISCOPUM Burdigalensem.

Monet ut Romam veniat, vel alium mittat, qui Isembertum episcopum ad se vocatum præsentem accuset de injuriis quas ab illo se passum per litteras questus est, & Isembertum, nisi ad se venerit, sicut præceperat, excommunicatum una cum criminis consortibus denuntiet.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Gozelino Burdigalensi archiepiscopo salutem & apostolicam benedictionem.

SIcut in litteris tuis intelleximus, Isembertus Pictavensis episcopus magnas Deo omnipotenti & beato Petro tibique magistro suo injurias irrogavit, seseque nobis adversarium, impugnatorem justitiæ, hostem sanctæ ecclesiæ, patenter ostentavit. Nunc igitur quoniam ad vindictam malefactorum ejus non nostra tantum, sed & tua opus est vigilantia, fraternitatem tuam multum admonemus, ut nulla te occasio in hac causa tepidum vel aliquo modo negligentem reddat, sed si eum ad nos venturum cognoveris, tu ipse, si queas, ad apostolorum limina fatigationis cursum non refugias. Quod si tuæ minus ferre poterunt occupationes, tales personas, tam ex tua parte, quam eorum qui eadem nobis quæ & tu de præfato episcopo per litteras notificaverunt, ad nos dirigi non desinas procurare, qui veritatem rei irrefragabili assertione præsente episcopo approbare valeant. Verum hæc non ut super his quæ a te nobis significata sunt dubitemus hoc ordine transigenda requirimus, sed ut patrum nostrorum statuta servantes omnia & rationabiliter discutiamus, & auctorabili judicio, Deo favente, concludamus. Novit enim prudentia tua, quod personis absentibus accusationem per scripta

Accusationem non admittit per scripta,

cano-

canonica non probet auctoritas, nec absque partium disceptatione percognita, in examinatione recipiat causas. Quapropter sæpe fatum episcopum ad apostolicam audientiam sub tali districtione per epistolam nostram vocavimus, ut nisi præsentiam suam ante festivitatem sancti Andreæ nostro conspectui exhibuerit, omni episcopali & sacerdotali privatus officio, etiam sacræ communionis sit participatione seclusus. Si ergo pertinaci induratus contumacia circa prælibatum terminum nostræ præsentiæ se subtraxerit, prolatam in eum sententiam divulgata prædicatione denuntia, & sicut inimici Dei omnibus modis nequitiam & impudentiam ejus confundere non desistas. Eos quoque quos ipse ad tantum facinus perturbandi conventum vestrum applicuit, tam laicos quam clericos, quousque ad satisfactionem veniant, a corpore & sanguine domini, & ab omni divino officio apostolica auctoritate repulsos esse scias. Quod si episcopus, sicut in litteris nostris districte commonitus est, omnibus indicare neglexerit, tu palam illis facere nullatenus prætermittas. Data Tiburi quarto Idus Septembris, indictione decimatertia.

V. AD EPISCOPOS FRANCORUM

Regni Franciæ calamitates, & regis nefanda scelera narrat. Increpat episcopos de eorum contra hujusmodi scelera taciturnitate. Mandat ut regi resistant: qui si obtemperare noluerit, totum regnum interdici jubet: & si ille perseveraverit, de ejus occupatione eripi. Episcopis vero, nisi ei restiterint, depositionis pœnam minatur. Mandat præterea Lanzelinum quemdam moneri, ut illæsum dimittat peregrinum Roma revertentem ab eo captum.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei Manassæ Rhemensi, * Richerio Senonensi, Richardo Bituricensi archiepiscopis, & Adraldo episcopo Carnotensi, cæterisque episcopis Franciæ, salutem & apostolicam benedictionem.*

LOnga jam temporum curricula transacta sunt, ex quo regnum Franciæ, olim famosum ac potentissimum, a statu gloriæ suæ cœpit inflecti, & succrescentibus malis moribus, plerisque virtutum insignibus denudari. Verum his temporibus & culmen honoris, & tota facies decoris ejus collapsa videtur, cum neglectis legibus, omnique conculcata justitia, quidquid fœdum, crudele, miserandum, intolerandumque est, ibi & impune agitur, & adepta licentia jam in consuetudine habetur. Ante aliquot annos, postquam tepente inter vos regia potestate, nullis legibus, nulloque imperio, injuriæ prohibitæ sunt, vel punitæ, inimici inter se quodam communi jure gentium, quisque pro viribus conflixerunt, ad vindicandas injurias suas arma copiasque paraverunt. Quibus permotionibus etsi plerumque in patria cædes, incendia, & alia quæ bellum fert oxorta sint, dolendum quidem id fuit, sed non tantopere admirandum. Nunc autem omnes malitia quasi quodam pestilentiæ morbo repleti, horrenda & multum execranda facinora multotiens nemine impellente committunt: nihil humani, nihilque divini attendunt: perjuria, sacrilegia, incestum perpetrare, sese invicem tradere pro nihilo ducunt, &, quod nusquam terrarum est, cives, propinqui, fratres etiam alii alios propter cupiditatem capiunt, & omnia bona eorum ab illis extorquentes, vitam in extrema miseria finire faciunt. Peregrinos ad apostolorum limina euntes & redeuntes, uti cuique opportunum fit, capientes in carceres trudunt, & acrioribus quam Paganus aliquis eos tormentis afficientes, sæpe ab illis plusquam habeant pro redemptione exigunt. Quarum rerum rex vester, qui non rex sed tyrannus dicendus est, suadente diabolo, caput & causa est, qui omnem ætatem suam flagitiis & facinoribus polluit, & fuscepta regni gubernacula miser & infelix inutiliter gerens, subjectum sibi populum non solum nimis soluto ad scelera imperio relaxavit, sed ad omnia, quæ dici & agi nefas est, operum & studiorum suorum exemplis incitavit. Nec satis visum est ei dispersione ecclesiarum, in adulteriis, in rapinis nefandissimis, in perjuriis, & in multimoda fraude, unde sæpe eum redarguimus, iram Dei meruisse; quin etiam mercatoribus, qui de multis terrarum partibus ad forum quoddam in Francia nuper convenerant, quod antehac regem factum fuisse nec in fabulis refertur, more prædonis infinitam pecuniam abstulit, & qui legum & justitiæ defensor esse debuit, is potissimum deprædator extitit: nimirum id agens, ut mala sua non jam infra terminos regni quod occupat comprehendantur, sed ad suam, credo, confusionem extendantur. Quod quia judicium superni judicis effugere nullatenus credendum est, rogamus vos, & ex vera caritate monemus, ut caveatis vobis, ne prophetica super vos maledictio veniat, qua dicitur: *Maledictus homo qui prohibet gladium suum a sanguine*: hoc est, sicut ipsi bene intelligitis, qui verbum prædicationis a carnalium hominum retinet increpatione. Vos etenim fratres etiam in culpa estis, qui dum perditissimis factis ejus sacerdotali vigore non resistitis, procul dubio nequitiam illius consentiendo fovetis. Proinde, quod inviti ac gementes dicimus, multum timemus, ut non pastorum, sed mercenariorum sententiam accipientes, qui videntes lupum sub oculis vestris gregem dominicum lacerantem, fugitis, dum quasi canes non valentes latrare sub silentio vos absconditis. Atque equidem eo magis de vestro periculo metuimus, quanto nullas vobis in futuro examine excusandi rationes suppetere cognoscimus: dummodo non alias vestræ taciturnitatis causas, nisi aut conscientiam, si vestro, quod non credimus, instinctu tot mala perpetrat, aut negligentiam, si de ejus perditione parum curatis, deprehendere possumus. Quæ utraque quam sint fugienda, maxime in officio vobis commissæ dispensationis, vosipsi perpenditis, qui debitam pastoralis curæ solicitudinem non ignoratis. Nam si prohibere eum a delictis, contra jus & reverentiam promissæ sibi fidelitatis esse putatis, longe vos fallit opinio: quoniam hoc omni ratione confirmare possumus, multo fideliorem esse, qui alium de naufragio animæ suæ vel invitum retrahit, quam qui in peccatorum gurgite nocivo consensu eum deperire permittit. De timore vero vanum est dicere; quoniam vobis ad defendendam justitiam conjunctis & constanter accinctis tanta virtus foret, ut & illum fideli correctione sine omni vestro periculo a consueta malefaciendi libidine possetis avertere, & vestras pariter animas liberare: quanquam etsi timor ac periculum mortis immineret, vos tamen a libertate vestri sacerdotalis officii desistere non oporteret. Unde rogamus vos, & apostolica auctoritate monemus, ut in unum congregati patriæ, famæ vestræ, atque saluti consulatis, & communi consilio ac conjunctissimis animis regem alloquentes, de sua eum & regni confusione atque periculo commoneatis, & quam criminosa sint ejus facta

ANNO CHRISTI 1074.

Jer. 48.

Isa. 58.

Quis fidelior cui promissa est fidelitas.

Timor ab episcopo abjiciendus.

atque consilia in faciem ei ostendentes, omni A exhortatione eum flectere studeatis; quatenus rapinam suprascriptis negotiatoribus factam emendet; quæ nisi reddita fuerit, (sicut vosipsi scitis) infinitam discordiam & inimicitias inter multos pariet. De cætero delicta sua corrigat, &, relictis juventutis suæ moribus, attritam regni sui dignitatem & gloriam tenendo justitiam reparare incipiat: & ut cæteros ad ea quæ recta sunt coercere valeat, ipse primum quæ sunt iniqua relinquat. Quod si vos audire noluerit, & abjecto timore Dei contra regium decus, contra suam & populi salutem, in duritia cordis sui perstiterit, apostolicæ animadversionis gladium nequaquam eum diutius effugere posse quasi ex ore nostro sibi notificate. Propter quod & vos apostoli- B ca auctoritate commoniti atque constricti, matrem vestram sanctam Romanam & apostolicam ecclesiam debita fide & obedientia imitemini, & ab ejus vos obsequio atque communione penitus separantes, per universam Franciam omne divinum officium publice celebrari interdicite. Quod si nec hujusmodi districtione voluerit resipiscere, nulli clam aut dubium esse volumus, quin modis omnibus regnum Franciæ de ejus occupatione, adjuvante Deo, tentemus eripere. Sane si in hoc tanto tamque necessario negotio tepidos vos cognoverimus, non jam amplius dubitantes, quin vestra fiducia fultus incorrigibili perduret, vosipsos sicut socios & complices scelerum ejus, episcopali privatos officio pari vindictæ jaculo feriemus. C Testis enim nobis est Deus, & propria conscientia, quod hæc neque precibus neque pretio alicujus ducti dicimus, nec in animum induximus; sed solo dolore tacti intrinsecus, quod tam nobile regnum, & tam infinitus populorum numerus unius perditissimi hominis culpa depereat, tacendo dissimulare nec possumus nec debemus. Memores igitur illius divinæ dicti sapientiæ: *Qui timet hominem, cito corruet, & qui sperat in domino sublevabitur*: ita agite, ita vos habetote, ut quam sit vobis libera mens & lingua ostendatis: nec timentes hominem infirmitatis vestræ ruinam patiamini, sed confortati in domino, & in potentia virtutis ejus, sicut strenui milites Christi, ad celsitudinem præsentis & futuræ gloriæ sublevemi- D ni. Præterea multum rogamus & admonemus dilectionem vestram, quatenus Lanzelinum Belvacensem militem convenientes, ut Folcerium Carnotensem fidelem nostrum, quem ab apostolorum liminibus revertentem cepit, nihil de bonis ejus retinens, illæsum dimittat, ex parte beati Petri, & nostra apostolica auctoritate commoneatis. Quod si facere contempserit, spiritualibus & sæcularibus armis eum insequi & urgere non prius desistatis, quam relicto sancti Petri peregrino etiamsi quid pro redemptione illius accepit, aut pepigit, simul reddere aut refutare cogatis. Data Tiburi quarto Idus Septembris, indictione decimatertia.

Pœna privationis episcopii.

Prov. 29.

ANNO CHRISTI 1074.

VI. AD GEBOARDUM PRAGENSEM episcopum.

Arguit de contempta auctoritate apostolicæ sedis, de mentita fide, de fraudulenta occupatione rerum episcopi Moravensis; quas restitui jubet, & eum Romam cum dicto episcopo ad definiendam causam venire; de mendaciis contra ducem Bohemiæ sibi suggestis: demum de excommunicatione in homines ejusdem ducis absque legali judicio lata.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei * Geboardo Pragensi episcopo, quod non meretur, salutem & apostolicam benedictionem.*

VEnientem te hoc anno apostolicam sedem, apostolica utentes mansuetudine, multo benignius, multoque mitius quam facta tua merebantur, te suscepimus atque tractavimus: sed tu more tuo malum pro bono reddens, contempta nostra caritate, & apostolica auctoritate contra interdictum nostrum de bonis & rebus, unde inter te & Joannem episcopum Moravensem lis est, te intromittere ausus es: & (quod valde nobis molestum est) nostra concessione te id fecisse mentitus es. Nos equidem meminimus sic deerevisse, ut episcopus Moravensis terram, & alia de quibus inter vos discordia erat, usque ad futuram synodum cum omni pace & quiete tenere deberet. Hoc in litteris nostris fratri tuo duci expresse significavimus. Hoc tu ut nullatenus impedires, in manum nostram promittendo firmasti: sed ut verbum inde mutaremus, hoc, cum multum instares, neque precibus neque pretio impetrare potuisti. Porro in novissimis, quasi quasdam novas querelas super fratre tuo Wratislao duce quod fraudulenter concludantur, sed orbem terrarum ad discordiam multarum gentium & te fecisse nunc cognovimus; asserens videlicet de quodam castro sancti Venzlai & de præpositura justitiam tuam tibi contradicere. Hoc tantum effecisti, ut eum in epistola nostra moneremus, quatenus si se injuriam tibi fecisse cognosceret, pro nostro, immo amore Dei, quod æquum esset, inde faceret. Hac igitur occasione & de nobis mendacium finxisti, & nostra decreta subvertisti. Sed, quæso, non erubescis, aut non times, quod pro talibus causis non solum ordinis tui periculum tibi imminet, sed ex fraterno odio nec Christianitatis quidem in te suscepta gratia manet? Præcipimus ergo tibi ex parte beati Petri, & nostra apostolica auctoritate, ut castrum quod tam fraudulenter cepisti, & alia omnia quæ in lite sunt, præfato Moravensi episcopo reddas, & tu ad diffiniendam causam (sicut statutum est) aut ipse Romam venias, aut idoneos legatos mittas: atque hoc ita tempestive Moravensi episcopo notifices, quatenus & ipse pariter se, vel legatos suos ad iter præparare valeat. Præterea, sicut nobis relatum est, pacem quæ inter te & fratrem tuum ducem convenit, multis modis perturbare non desinis, præcipue cum suos absque canonica culpa & legali judicio excommunicas. Quod quidem tibi maxime periculosum est: quoniam, sicut beatus Gregorius dicit, qui insontes ligat, sibi ipsi potestatem ligandi atque solvendi corrumpit. Unde te admonemus, ut anathematis gladium nunquam subito neque temere in aliquem vibrare præsumas, sed culpam uniuscujusque diligenti prius examinatione discutias: & si quid est quod inter E te & homines sæpefati fratris tui emerserit, cum eo in primis ut suos ad justitiam compellat fraterne & amicabiliter agas; & si æquitatem tibi denegaverit, aut temeritatem suorum aliqua dissimulatione contra te, quod non credimus, intumescere sine vindicta permiserit, nobis indicare non te pigeat: & præstante domino hujus querelæ occasionem solicitis admonitionibus sine mora decidere procurabimus. Data Romæ decimo Kalendas Octobris, indictione decimatertia.

ANNO CHRISTI 1074.

VII. AD WRATISLAUM DUCEM Bohemiæ.

Agit gratias quod cenſum miſerit, & pacem cum fratre Pragenſi epiſcopo inierit. Monet ut omnino Moravenſi epiſcopo a dicto ejus fratre ablata reſtituenda curet.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Wratislao duci Bohemiorum, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

PErvenit ad nos nuntius veſter, qui magnæ devotionis & fidelitatis veſtræ exhibitionem nobis retulit, & quæ beato Petro ſub nomine cenſus miſiſtis, videlicet centum marchas argenti ad menſuram veſtri ponderis, fideliter præſentavit. Quod quidem gratanter accepimus; ſed caritatem veſtram multo ardentius amabiliuſque, quaſi quibuſdam animi brachiis ad vos uſque porrectis, amplectimur, qui mentem veſtram & deſiderium magis ac magis erga reverentiam apoſtolicæ ſedis accendi perpendimus. Beatus autem Petrus, quem vos diligitis, & cui celſitudinem potentiæ veſtræ humilitatis, copioſa vobis procul dubio retributionis munera præparabit, & ſuo vos munimine, tam in præſenti quam futuro ſæculo, lætificabit. De cætero grates vobis habemus, quod obedientes noſtris monitis cum fratre veſtro Jeromiro Pragenſi epiſcopo pacem feciſtis: quem nos quidem hoc in anno apoſtolicæ ſedi præſentatum longe miſericordius quam ſua meretur culpa tractavimus. Verum ille indebitam nobis vicem rependens, mox ut domum reverſus eſt (ſicut nos non dubia relatione cognovimus) de caſtro quodam, & aliis rebus unde litem habet cum Joanne Moravenſi epiſcopo, contra interdictum noſtrum, & contra ſui ipſius in manus noſtras datam promiſſionem, etiam de nobis mentiendo, quaſi id ſibi conceſſerimus, ſe intromittere auſus eſt. De quo mendacio & fraude, quid & qualiter paucis eum corripiendo præceperimus, in tranſmiſſo tibi exemplo litterarum, quas ei direximus, plene cognoſcere potes. Unde & tuam nobilitatem ex parte beati Petri, & noſtra apoſtolica auctoritate rogamus, & præcipiendo monemus, ut nequaquam eum de tanta deceptione ulterius gaudere ſinas: ſed niſi ipſe (ſicut ipſe in litteris noſtris juſſus eſt) caſtrum, & alia quæ in lite ſunt, Moravenſi epiſcopo ſine mora reddat, tua eum virtute ejicias, & reſtitutis omnibus jam ſæpe dicto Moravenſi epiſcopo, ipſum, & bona eccleſiæ cui præeſt, pro amore Dei & redemptione animæ tuæ ab injuriis & impiorum hominum oppreſſione defendas. Hoc autem ea ſpe & intentione tibi procurandum mittimus, ut omnipotens Deus te & honores tuos divina virtute defendat, & ſuffragante beato Petro apoſtolo, a peccatorum tuorum te abſolutum vinculis ad gaudia æterna perducat. Data Romæ x. Kalandas Octobris indictione XIII.

us cen-
marcha-
ducis
miæ.

VIII. AD JOANNEM MORAVENSEM epiſcopum.

Conſolatur de injuriis a Pragenſi epiſcopo perpeſſis, & quantum ea re commotus ſit, ex nuntio & litterarum ad ducem Bohemiæ miſſarum exemplis eum cogniturum aſſerit. Arguit quod putarit ſe ſententiam leviter mutaſſe. Jubet ut apoſtolica fultus auctoritate omnia bona a Pragenſi epiſcopo ablata repetat.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Joanni Moravenſi epiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

CAritatem tuam, frater, erga nos promptam & ſinceram eſſe cognoſcentes, debitas tibi grates rependimus, tuiſque fatigationibus fraterno corde compaſſi ſumus. Scimus enim quanta fraude Pragenſis epiſcopus te circumvenit: qui tamen non ſolum ad tuas, ſed de nobis mentiendo, & quaſi ex noſtra conceſſione rapacitatem ſuam roborando, ad noſtras etiam injurias patenter erupit. Qua de re quam graviter commoti ſimus, vel quid inde cenſuerimus, hic nuntius tuus viva voce tibi indicare poterit, & tu ipſe in litteris quas duci, & exemplo litterarum, quas eidem epiſcopo miſimus, pleniter cognoſcere potes. Et tu quidem nimis ſimpliciter egiſti, quod nos contra decreta noſtra ſurgere, & ſententiam noſtram tam leviter mutare putaſti: qui ea omnia, quæ inter te & illum in lite ſunt, uſque ad futuram ſynodum, & totius diſſenſionis veſtræ diſcuſſionem, tuis poſſeſſionibus decreviſſe præſens intelleXeras. Nunc igitur apoſtolica auctoritate juſſus, atque ſuffultus, caſtrum, & ſi quæ alia præfatus epiſcopus tibi abſtulit, ſine mora repetas. Illum namque admonuimus, firmiterque tibi ea omnia ſine contradictione reddere præcepimus. Ducem vero rogavimus, ut ſi epiſcopus nobis non obediret, eum de caſtro expelleret, & reſtitutis tibi omnibus pro amore Dei te, & bona eccleſiæ cui præes, Deo adjuvante, defenderet. Hoc enim indubitanter ſcias, quia neque in hac, neque in alia re ad defenſionem juſtitiæ tuæ, apoſtolica tibi, providente Deo, ſolicitudo deerit, vel auctoritas. Omnipotens Deus in tua ſacerdotali vigilantia & officio gratum ſibi ſacrificium, & tibi ſtatuat æternæ felicitatis præmium. Data Romæ decimo Kalendas Octobris, indictione decimatertia.

IX. AD BEATRICEM ET EJUS FILIAM MATHILDEM.

Suam in eas fiduciam declarat. Dolet ſe ex periculoſo morbo emerſiſſe, ſervatum ad ſolicitudines pene naufragantis eccleſiæ. Roberto Guiſcardo, reconciliationem ſuppliciter petenti, juſtis de cauſis concedere differt. Demum marchionem Azonem promiſiſſe rationem ſe redditurum ſui conjugii ait, qua de cauſa ſe Romam vocaſſe Papienſem & Mutinenſem epiſcopos.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Beatrici duci, & ejus filiæ Mathildi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

NOn nos fugit varios ſæpe ad vos de nobis rumores afferri, ſicut mos eorum eſt qui amicorum dilectioni invident & unanimitati. Et quidem ſi nos talibus aures (quod abſit) acclinare vellemus, non multi ſunt, in quibus ſinceræ dilectionis affectum nobis patere crederemus. Sed nos nihil fere potius quam ſuſpectum animum fugientes, in veritate vobis loquimur, quod in nullis terrarum principibus tutius quam in veſtra nobilitate confidimus: quoniam hoc verba, hoc facta, hoc piæ devotionis ſtudia, hoc fidei veſtræ præclara nos conſtantia docuerunt. Nec dubitamus quin veſtra in nobis vera niteſcat caritas, cum per Petrum ſervus, & Petrus in ſervo diligitur. De cætero ſcitote nos, præter ſpem

ANNO CHRISTI 1074.

omnium qui nobiſcum erant, infirmitatem corporis evaſiſſe, & jam bonam valetudinem recepiſſe: unde nobis dolendum potius quam gaudendum eſſe putamus. Tendebat enim anima noſtra, & toto deſiderio ad illam patriam anhelabat, in qua ille, qui laborem & dolorem conſiderat, laſſis quietem & refrigerium præſtat. Verum reſervati adhuc ad conſuetos labores, & infinitas ſolicitudines, in ſingulas horas, quaſi parturientis dolores & anguſtias patimur, dum pene in oculis noſtris naufragantem eccleſiam nullo valemus eripere gubernaculo. Lex enim & religio Chriſtiana ita fere ubique deperiit, ut Saraceni, & quilibet Pagani, ſuos ritus firmius teneant, quam illi qui Chriſtianum nomen acceperunt, (& quibus in regno Patris per Chriſtum heredi- B tas & æternæ vitæ gloria parata eſt, * divinæ legis mandata cuſtodiant.) Quo minus mirandum eſt, ſi hujus lucis ærumnas ſpe ſupernæ conſolationis fugere cupimus, qui in his poſiti, in ſola cognitione inundantium periculorum ſingulorum pœnas luimus. Præterea ſcitote Robertum Guiſcardum ſæpe ſupplices legatos ad nos mittere, & tantæ fidelitatis ſecuritatem ſe in manus noſtras dari cupere, ut nemo unquam firmiori obligatione ſe cuilibet domino debeat vel poſſit aſtringere. Sed nos non incertas rationes cur illud ſit adhuc differendum conſiderantes, ſupernæ diſpenſationis & apoſtolicæ procurationis conſilia præſtolamur. Adhæc alterum veſtrum hoc in tempore tranſalpinaturam intelleximus; ſed prius, ſi C fieri poſſet, ambarum colloquio uti multum deſideramus: quoniam veſtra conſilia, ſicut ſororum noſtrarum, & filiarum ſancti Petri, in cauſis & negotiis noſtris habere deſideramus. De nobis vero quidquid per Deum & recte ſapimus & valemus, in omni caritatis exhibitione vobis patere confidite, & memoriam veſtram in noſtris quotidie orationibus haberi, & (quamquam peccatores ſimus) intente Deo commendari ſcitote. Præterea notum vobis eſt, marchionem Azonem in ſynodo nobis promiſiſſe, & fidem in manum noſtram dediſſe, ſe in noſtram præſentiam, quandocumque eum commoneremus, pro reddenda ratione ſui conjugii venturum. Et nos quidem hac de cauſa ipſum vocavimus. Guilielmum Papien- D ſem epiſcopum, & Heribertum Mutinenſem, qui propinquitatem mulieris ſciunt, ad nos venire per epiſtolas noſtras invitavimus, quatenus, rei veritate percognita, quod juſtum fuerit, Deo adjuvante, ſtatuamus. Quapropter dignum nobis videtur, ut præfato marchioni per certum veſtrum nuntium mandetis, quatenus per terram veſtram in eundo & redeundo ſecurus tranſire poſſit, ne occaſione veſtri timoris in hac parte juſtitia Chriſtianæ legis detrimentum ſentiat. Data Romæ decimo octavo Kalendas Novembris, indictione decimatertia.

Unus inſula deſunt in Mutin.

* Forte, *in divina*, H.

X. AD UDONEM TREVIRENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Committit ei & epiſcopo Metenſi cauſam, quæ E inter Tullenſem epiſcopum & quemdam ejus clericum verſabatur. Monet ut illum tutum reddat, & omnia ablata ei reſtitui jubeat: tum convocatis Tullenſibus clericis inquirat de moribus epiſcopi, de quibus certior vult fieri ante ſynodum.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Udoni Trevirorum archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

ADmonere te, frater, ut ea quæ tibi committimus fideliter agas ex caritate, ut vero velociter, ex conſiderata cauſarum vel temporum fit competentia & neceſſitate: quæ quidem utraque in ſubſcripto negotio ita te obſervare volumus, ut, quemadmodum credimus, fidum te & indefeſſum nobis cooperatorem cognoſcamus. Frater iſte Tullenſis, ut fatetur, clericus ad nos veniens, conqueſtus eſt nobis, quoniam iratus ſit ei dominus ſuus, videlicet Tullenſis ut dicitur epiſcopus, ſe exulem factum, & omnibus rebus ſuis expoliatum, ſupplicans ut apud apoſtolicam pietatem tantarum miſeriarum aliquam inveniret conſolationem. Nobis vero cur hoc ſibi acciderit diligenter inquirentibus, retulit ſe ab epiſcopo quamdam eccleſiam poſtulaſſe, quæ ad officium cuſtodiæ quod tenebat legali conſtitutione dicitur attinere. Qua de re commotus epiſcopus, cum ei non ſolum hanc denegaret eccleſiam, ſed totum officium per ſummam interdiceret obedientiam, reſpondit ſe non debere ſibi obedientiæ reverentiam, quoniam archidiaconatus, conſecrationes eccleſiarum, & ipſas eccleſias vendendo, ſimoniaca hæreſi ſe commaculaſſet; cum muliere quadam in publica fornicatione jaceret, de qua filium genuiſſet, quamque rumor eſſet ſacramento & deſponſatione laicorum more ſibi copulaſſe; & præterea quod nonnulli eum ad epiſcopatum pactione præmii perveniſſe dicerent. His auditis epiſcopus quaſi de manifeſtis culpis pœnitens, & de ſua correctione tum cum hoc ſolo, tum cum cæteris fratribus loquens, tandem manifeſta indignatione & ira ſuper iſtum inflammatus eſt. Egreſſoque ab urbe epiſcopo, paullo poſt milites ejus, utpote non ignorantes voluntatem domini, huic omnem ſecuritatem abnegavere, & intra clauſtrum ei minati ſunt in faciem. Quos cum inſidiari vitæ ſuæ & honori intelligeret, clam diſceſſit, ut ſua abſentia temperaret ſeveritatem hujus furoris. Epiſcopus vero confeſtim ſua omnia diripi & publicari præcepit: & ita iſte exulem ſe & egenum jamdiu fuiſſe conqueritur; verum hæc nobis inordinata & valde iniqua videntur: quoniam, ſi illa vera ſunt, epiſcopus, immo exepiſcopus, non hunc, ſed conſcientiam ſuam odiſſe & perſequi debuerat. Sin vero falſa, & utinam falſa, non tamen milites, ſed diſciplinam canonum, iſtum corripere & flagellare æquum fuerat. Quocirca fraternitatem tuam apoſtolica auctoritate commonitam, & in hac cauſa ſuffultam eſſe volumus, ut convocato & adjuncto tibi dilecto confratre noſtro Herimanno venerabili epiſcopo Metenſi, Tullenſem conveniatis, eumque ut clericum iſtum ſine omni periculo vitæ, & ſecurum ab omni contumelia in clauſtrum ſuum recipiat, & officium cuſtodiæ cum eccleſia, quam poſtulavit, ſi juſte attinet, cum cæteris omnibus juſtis pertinentiis & utilitatibus ſuis, & præpoſituram ſuam, & officium ſcholarum, nec non omnia ablata ſibi bona, & tam irrationabiliter illata damna reſtituat, apoſtolicis juſſionibus commoneatis. Deinde convocatis Tullenſibus clericis per veram eos obedientiam, immo ſub comminatione anathematis conſtringite, ut quidquid de introitu & vita epiſcopi ſciunt, vobis aperiant: & vos undique explorata veritate, quid nobis inde credendum ſit, in ſynodo vel ante ſynodum, quam in prima hebdomada quadrageſimæ celebraturi ſumus, per litteras veſtras notificare nullatenus prætermittite. Quod ſi epiſcopus, ut optamus, innocens de tot ac tantis criminibus apparuerit, quod clericus temere peccavit, quoniam ad noſtram venit audientiam, qualiter juſte corrigatur, Deo aſpirante, procurabimus. Si vero epiſcopus ea quæ ſibi intenduntur veraciter remo-

vere

vere non poterit, nullo modo ferendum est nobis, vel vobis, ut locum pastoris lupus obtineat. Has autem litteras idcirco aperte sigillari præcepimus, ut certiorem vobis auctoritatem traderemus. Data Romæ decimoseptimo Kalendas Novembris, indictione decimatertia.

ANNO CHRISTI 1074.

XI. AD ALBERTUM COMITEM, ET EJUS UXOREM.

Laudat fidem & religionem eorum. Quorumdam episcoporum scelera reprehendit. Monet ut persistant, & decreta apostolicæ sedis de simoniacis & incontinentibus sacerdotibus retineant.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Alberto comiti & ejus uxori, salutem & apostolicam benedictionem.

GRatias Deo referimus, quod vel laici & mulieres ad dominum mentes erigunt, & cultum religionis libenter intellectu capiunt, & tenere contendunt. Nam illi qui propter lucrandas animas episcopi vocati & constituti sunt, & subditos suos verbo & exemplo viam veritatis docere deberent, his temporibus seducti a diabolo non solum legem Dei deserunt, sed impugnare, & omni conatu subvertere non desistunt. Quo minus mirandum est, si ipsi inferiores ordines a delicto non prohibent, quorum aut ordinatio fuit hæretica, aut vita omni immunditia & facinoribus cooperta: qui, dum in semetipsis propria scelera nec corrigunt nec attendunt, subditorum quoque crimina aut per negligentiam aut timore propriæ conscientiæ portant. De quibus recte per prophetam dicitur: *Obscurentur oculi eorum, ne videant, & dorsum eorum semper incurva.* Quapropter quidquid illi contra vos, immo contra justitiam garriant, & pro defendenda nequitia sua vobis qui illiterati estis objiciant, vos in puritate & constantia fidei vestræ permanentes, quæ de episcopis & sacerdotibus simoniacis, aut in fornicatione jacentibus, ab apostolica sede accepistis, firmiter credite & tenete. Data Romæ septimo Kalendas Novembris, indictione decimatertia.

Psal. 68.

XII. AD HALBERSTADENSEM EPISCOPUM.

Laudat ejus erga Romanam ecclesiam observantiam, quam ex ejus animi dolore perspexerat, quod legati apostolici in illo regno non eo quo decebat honore suscepti fuissent; quam rem eis contigisse mavult, quam apostolicæ sedis auctoritatem violasse.

Gregorius episcopus servus servorum Dei * *Halbistetensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.*

* Burchardo Alberstatensi

OStendis, frater, te sanctam Romanam ecclesiam sincero affectu diligere, quando id movet cor & animum tuum, legatos sedis apostolicæ in regno vestro non eo quo oportuit honore susceptos fuisse, nec ea, quæ Christiana religio postulabat, & adhuc postulat, prout necesse foret, efficere potuisse. Verum nos multo magis hæc illis accidisse volumus, quam ut ipsi hominibus magis quam Deo placere cupientes, veritatem & libertatem illius quæ in eis repræsentabatur auctoritatis aliqua simulatione violassent. Nam si principibus & divitibus terræ vestræ regnare pro libidine, & justitiam Dei conculcare taciti consentire vellemus, profecto amicitias, munera, subjectiones, laudem, & magnificas ab eis honorificentias habere possemus. Quod quia loco in quo sumus, & officio quod tenemus minime congruit, nihil est quod nos a caritate Christi, ipso protegente, separare possit, quibus mori tutius est, quam legem ejus derelinquere, aut pro mundi gloria impiorum potius, si sint potentes, quam eorum personas respicere, qui, licet sint pauperes, legem sui conditoris exquirunt, mandata diligunt, vitam potius quam justitiam deserunt. Tuæ igitur unanimitatem fraternitatis debita cum gratulatione suscipientes, hanc flammam in pectore tuo semper crescere cupimus, ut in ea quam erga sanctam & apostolicam ecclesiam habere cœpisti dilectione proficias: spem vero in nostra caritate, immo beati Petri protectione, & ejus apostolica indubitanter benedictione habere confidas. Data Romæ VII. Kalendas Novembris, indictione decimatertia.

ANNO CHRISTI 1074.

XIII. AD SALOMONEM REGEM Hungarorum.

Queritur, quod cum Hungariæ regnum juris sit sancti Petri, a Teutonicorum rege in beneficium acceperit. Monet ut illud, correcto errore suo, ab apostolica sede recognoscat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei * *Salomoni regi Hungarorum, salutem & apostolicam benedictionem.*

* De Salomone rege Hungarorum Lambertus in anno 1074.

LIteræ tuæ ad nos tarde propter moram nuntii tui allatæ sunt: quas quidem multo benignius manus nostra suscepisset, si tua incauta conditio non adeo beatum Petrum offendisset. Nam sicut a majoribus patriæ tuæ cognoscere potes, regnum Hungariæ sanctæ Romanæ ecclesiæ proprium est, a rege * Stephano olim beato Petro cum omni jure & potestate sua oblatum & devote traditum. Præterea * Henricus piæ memoriæ imperator ad honorem sancti Petri regnum illud expugnans, victo rege, & facta victoria, ad corpus beati Petri lanceam coronamque transmisit, & pro gloria triumphi sui, illuc regni direxit insignia, quo principatum dignitatis ejus attinere cognovit. Quæ cum ita sint, tu tamen in cæteris quoque a regia virtute & moribus longe discedens jus & honorem sancti Petri, quantum ad te, imminuisti, & alienasti, dum ejus regnum a rege Teutonicum in beneficium, sicut audivimus, suscepisti. Quod si verum est, qualiter gratiam beati Petri, aut nostram benevolentiam sperare debeas, tu ipse, si justitiam vis attendere, non ignoras, videlicet te non aliter eam habiturum, nec sine apostolica animadversione diu regnaturum, nisi sceptrum regni quod tenes, correcto errore tuo, apostolicæ, non regiæ, majestatis beneficium recognoscas; neque enim nos timore, vel amore, aut aliqua personali acceptione, quantum Deo adjuvante poterimus, debitum honorem ejus, cujus servi sumus, irrequisitum relinquemus. Verum si hæc emendare, & vitam tuam, ut regem decet, instituere, & Deo miserante, adornare volueris, procul dubio dilectionem sanctæ Romanæ ecclesiæ, sicut matris dilectus filius, & nostram in Christo amicitiam plene habere poteris. Data Romæ v. Kalendas Novembris, indictione decimatertia.

* De sancto Stephano I. Hungarorum rege Hermannus Contractus in chronico anni 1038. Chartuitius episcopus in ejus vita apud Surium tomo quarto. Leo Ostiensis libro secundo capite septuagesimo nono & alii.

* De expeditione Henrici II. Imperatoris contra Hungaros Hermannus Contractus in anno 1044.

ANNO CHRISTI 1074.

XIV. AD GUARNERIUM ARGENTINENSEM ET BURCHARDUM BASILEENSEM EPISCOPOS.

Ut curam advocatiæ monaſterii ſanctæ Crucis a Leone nono conſtructi, juxta ejuſdem pontificis conſtitutionem, Gerardo ejus nepoti majori natu adjudicent, & Hugonem ab ea excludant.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Guarnerio Argentinenſi & Burchardo Baſileenſi epiſcopis, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Loquitur de Leone nono.

NOn ignorare vos credimus dominum noſtrum beatæ memoriæ Leonem papam monaſterium ſanctæ Crucis in terra hæreditatis ſuæ fundatum, ac propriis opibus ejus conſtructum, ſanctæ Romanæ eccleſiæ, cui pie & ſancte præſidebat, in proprium jus tradidiſſe; quatenus venerabilis ille locus ſub alis ſancti Petri tutior & liberior in divino famulatu proficeret. Verum, ſicut nos certa relatione comperimus, nepotes illius Hugo videlicet & Gerardus, ſua potius quam quæ Dei ſunt quærentes, nec tam ſanctiſſimi viri excommunicationem timentes, dum inter ſe de advocatia contendunt, monaſterii bona diripiunt, & quæ ad ſuſtentationem ancillarum Dei conſtituta ſunt, ſacrilegis invaſionibus militibus ſuis prædam faciunt. Quapropter fraternitatem veſtram multum rogamus & admonemus, ut pro amore & debita ſancto Petro obedientia, ambos in locum aliquem veſtro conventui aptum convocetis, & cauſam utrinque diligenter inquirentes, finem contentioni eorum imponere ſummopere ſtudeatis, in nullo quidem ab ea quæ in privilegio prælibati patris noſtri Leonis papæ deſcripta eſt conſtitutione & determinatione digredientes. Ibi enim inter cætera ejus apoſtolica ſanctione decretum eſt, ut qui de progenie ſua in caſtro * Egeneſchen cæteris major natu fuerit, curam advocatiæ ſolus teneat, & in omnem poſteritatem ejus generis hæc poteſtas ita procedat. Juxta quam ordinationem Gerardum quidem juſtitias agere, & advocatiam magis merito quam Hugonem adminiſtrare putamus, quia ætate priorem eſſe intelleximus. Quod ſi & vos ita eſſe cognoveritis, ex parte beati Petri, & noſtra apoſtolica, veſtra etiam epiſcopali auctoritate, Hugoni interdicite, ne ulterius ullo modo de eadem advocatia ſe intromittat, neque monaſterium, aut bona ejus, cujuſcumque modi ſint, aliqua læſione, vel contrarietate impetat, alioquin ſciat ſe apoſtolici gladii ictum nullatenus evadere poſſe, & non ſolum a gratia beati Petri, ſed a communione totius eccleſiæ judicio ſancti Spiritus & apoſtolica ſententia excommunicatum ac condemnatum penitus ſeparari. Quidquid igitur inde factum fuerit, per literas veſtras nobis quantocius indicare curate. Data Romæ quarto Kalendas Novembris, indictione XIII.

* Egesheim

XV. AD HUMBERTUM ARCHIEPISCOPUM LUGDUNENSEM, ET CÆTEROS.

Ut clericos Lingonenſes moneant, ut deſiſtant ab injuriis, & ſatisfaciant de damnis monaſterio Pultarienſi illatis: quod ſi facere renuerint, eos ab introitu eccleſiæ arceant; &, ſi perſeveraverint, excommunicationi ſubdant.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Humberto archiepiſcopo Lugdunenſi, & Agino Auguſtodunenſi, & Rodulpho Matiſconenſi epiſcopis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

ANNO CHRISTI 1074.

HUmbertus Pultarienſis abbas, diu apud nos pro neceſſitatibus monaſterii ſui commoratus, multas adverſitates & inquietudines conqueritur, ſe a clericis pati Lingonienſibus: cujus injuriæ tanto vehementius nos attingunt, quanto ſolicitudines apoſtolicæ diſpenſationis per beatum Petrum, cui ſervi ſumus, & cui monaſterium illud ſpeciali & proprio jure ſubjectum eſt, nobis præ cæteris incumbunt. Sed quia longum erat ſingulas querimoniarum abbatis cauſas hic comprehendere, fraternitatem veſtram rogamus, & apoſtolica auctoritate monemus, ut ex ore ipſius illatas ſibi moleſtias & monaſterii detrimenta audiatis, & diligenter attendatis, convocatiſque præſcriptis clericis ad faciendam emendationem & ſatisfactionem, prout juſtum fuerit, ſuper omnibus de quibus in eos conqueritur abbas, noſtra vice & apoſtolica auctoritate commoneatis. Quod ſi vos, immo beatum Petrum, & ejus per nos adminiſtrata monita contempſerint, & juſtitiam facere renuentes in pertinacia temeritatis ſuæ perſtiterint, ab introitu eccleſiæ arcere eos & excludere nullatenus prætermittatis. Sin vero nec pro hujuſmodi diſtrictione voluerint reſipiſcere, & illatas beato Petro injurias, utpote privilegia ejus tranſgreſſi, cæteraque in quibus abbatem & monaſterium ejus indignis offenſionibus læſerunt, digna reſipuerint ſatisfactione emendare, noſtra apoſtolica auctoritate juſſi atque ſuffulti eos anathematis gladio percuſſos a corpore & communione totius eccleſiæ ſeparate, & canonico judicio condemnate. Quidquid autem inde factum fuerit, nobis per veſtras literas ſine mora notificate. Data Romæ tertio Idus Novembris indictione decimatertia.

XVI. AD RICHERIUM SENONENSEM ARCHIEPISCOPUM.

De hominibus ſui epiſcopatus a paribus.

Gregorius, &c. *Richerio Senonenſi archiepiſcopo ſalutem*, &c.

Data Romæ tertio Idus Novembris, indictione decimatertia.

XVII. AD SIGEBALDUM abbatem.

Arguit quod ſibi ſuaſerit, ut Albericum monaſterio ſancti Anaſtaſii, alio amoto, reſtitueret, quem poſtea cognovit multis eſſe criminibus diffamatum. Præcipit ut aut monaſterium Albericus reſtituat, aut ipſe una cum eo Romam veniat de objectis criminibus reſponſurus.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Sigebaldo abbati monaſterii ſancti Salvatoris in Peruſia, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

FRaternitatem tuam, quam religioſam tenemus, admodum miramur nobis juſtum non dediſſe conſilium, ſecundum quod a pluribus dicitur, de Alberico ſcilicet multis criminibus involuto, & (quod eſt pejus) etiam a venerabilis memoriæ domno Petro, aliiſque duobus epiſcopis ab omni honore eccleſiaſtico ſub excommunicatione amoto, quem ſancti Anaſtaſii monaſterio ex noſtra permiſſione reſtituiſti: alterum vero meliorem ex abbatiæ honore, ut fertur, vi ac ſine ratione

eje-

ejeciſti. Quod cum audiſſemus, valde nobis diſpli- ANNO CHRISTI 1074. cuit, noſtraque caritas ut talia corrigantur has literas tibi direxit. In his igitur unum ex duobus tibi ac prædicto Alberico præcipimus, ut monaſterium quod ei non recte dediſti dimittat, & alteri injuſte rejecto reddat, aut tecum Romam veniens ex illis criminibus, in quibus accuſatur, in noſtra præſentia veritate ſe defendat. Sin autem neutrum horum obedire non vult, a ſacra ſede apoſtolica intelligat ſe procul dubio excommunicandum. Hæc itaque nullatenus negligas præcipimus. Peccatum enim maximum tecum incurrimus, ſi omittimus hoc, quandoquidem ita eſt, ſicut nobis multorum teſtimonio eſt intimatum. Data Romæ Idibus Novembris, indictione decimatertia.

XVIII. AD GUILIELMUM COMITEM Pictavenſem.

Ut una cum epiſcopis ac nobilibus regni Franciæ admoneat Philippum regem deſiſtere a confuſione eccleſiarum, atque a deprædationibus: alioquin ipſum regem, & quoſcumque ei obedientiam præſtantes, minatur ſe excommunicaturum.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Guilielmo comiti Pictavenſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

LIcet Philippi regis Francorum iniquitates ad C notitiam tuam perveniſſe dubitandum non ſit, utile tamen duximus, quantum de eiſdem iniquitatibus doleamus tibi innoteſcere. Nam inter cætera ſcelera, quibus non ſolum Chriſtianos, ſed & Paganos videtur ſuperaſſe principes, poſt eccleſiarum, quas ſibi licuit confundere, varias deſtructiones, adeo regiæ dignitatis poſthabuit verecundiam, ut avaritia potius inflammante, quam ratione aliqua poſcente, Italiæ negotiatores, qui ad partes veſtras venerant, deprædatus fuerit. Qua de re, quia epiſcopos Franciæ literis noſtris eum convenire monuimus, te quoque ſanctum Petrum & nos pure diligentem, & (ut credimus) de ejus nobiſcum periculis contriſtatum, præcipue monemus, quatenus ex illis atque nobilioribus Franciæ D melioribus quibuſdam adhibitis, iniquitates ſuas ſibi notificetis, & ut ipſe ſtultorum ſuggeſtionibus renuntiando, atque bonorum & ſapientium conſiliis adhærendo incipiat jam a confuſione eccleſiarum manum retrahere, & ad exemplar bonorum Franciæ regum pravos mores ſuos commutare, deprædationes quas ſupra commemoravimus, unde oratores ſancti Petri impediuntur, capiuntur, atque multis modis afficiuntur, ſine dilatione emendare. Qui ſi conſiliis veſtris acquieverit, nos eum qua debemus caritate tractabimus; alioquin, ſi in perverſitate ſtudiorum ſuorum perduraverit, & ſecundum duritiam & impœnitens cor ſuum iram Dei & ſancti Petri ſibi theſaurizaverit, nos Deo auxiliante, & nequitia ſua promerente, in Roma- E na ſynodo a corpore & communione ſanctæ eccleſiæ ipſum, & quicumque ſibi regalem honorem vel obedientiam exhibuerit, ſine dubio ſequeſtrabimus, & ejus quotidie ſuper altare ſancti Petri excommunicatio confirmabitur. Diu eſt enim quod iniquitates ſuas portavimus: diu eſt quod ſanctæ eccleſiæ injuriam parcendo adoleſcentiæ ſuæ diſſimulavimus. Nunc autem adeo perverſitas morum ſuorum ſe notabilem reddidit, ut ſi tantæ valetudinis, tantæque fortitudinis eſſet, quantum Pagani imperatores ſanctis martyribus intulerunt, nos timore aliquo tot & tantas iniquitates ſuas nullo modo impunitas dimitteremus. Data Romæ Idibus Novembris, indictione decimatertia. ANNO CHRISTI 1074.

XIX. AD RICHARDUM BITURICENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Significat ſe ei & Turonenſi archiepiſcopo litem inter Dolenſem monaſterium & abbatem ſancti Sulpitii commiſiſſe, monetque ut eam decidat.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Richardo Bituricenſi archiepiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

B DOlenſe monaſterium, ſicut novit fraternitas tua, juris ſancti Petri eſſe dignoſcitur, cui ſi aliquod diſcrimen inferretur, ſpeciali ſolicitudine ſuccurrere debemus. Proinde proclamatione ipſius monaſterii ſuper abbate ſancti Sulpitii jamdudum pulſati commiſimus confratri noſtro Rodulpho Turonenſi archiepiſcopo quæſtionem utriuſque monaſterii una tecum diligenter diſcutere, & ad legitimum, Deo auxiliante, definitionis finem perducere. Studeat igitur fraternitas tua ſic ſe præfato confratri noſtro in hac cauſa auxiliatricem impendere, quatenus in inquiſitione hujus rei non ſit nobis neceſſarium elaborare. Data Romæ decimoſeptimo Kalendas Decembris, indictione decimatertia.

XX. AD RICHERIUM SENONENSEM Archiepiſcopum.

Ut a Lanzelino parochiano ſuo, qui multa ſcelera in archiepiſcopum Turonenſem perpetrarat, dignam emendationem faciendam curet: quod ſi ille facere recuſaverit, canonicam in eum cenſuram exercere jubet.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Richerio Senonenſi archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

COnfrater noſter Rodulphus Turonenſis archi- D epiſcopus veniens ad nos, innotuit ſe non parvam injuriam a quodam parochiano tuo, nomine Lanzelino, ſuſtinuiſſe. Aſſerit enim ipſum in via ſibi armata manu obviaſſe, & quibuſdam ſuorum deprædatis, quibuſdam etiam vulneratis, & (quod crudelius eſt) in faciem ſuo proprio conſanguineo interfecto, multis contumeliis ſe dehoneſtaſſe. Unde fraternitatem tuam admonemus, ut præfatum Lanzelinum convenias, & tanti ſceleris præſumptionem digne emendare facias: quod quidem fraternitas tua etiam ſine noſtrarum literarum admonitione facere debuiſſet; & ſi ita eſt ut dicitur, prius ad nos vindictæ quam proclamationis venire fama debuiſſet, ſi in te fraterna caritas vigeret. Quod ſi ipſe ſpiritu ſuperbiæ ductus E ſatisfacere recuſaverit, canonicam ſuper eum cenſuram exercere non differas. Data Romæ decimoſeptimo Kalendas Decembris, indictione decimatertia.

XXI. AD ABBATEM BELLILOCENSEM.

Ut archiepiſcopo Turonenſi pareat: ſin aliquam idoneam excuſationem habeat, ad ſynodum una cum nuntio ipſius archiepiſcopi veniat, vel nuntios mittat, de ſua inobedientia & objectis criminibus reſponſurus.

Gre-

ANNO CHRISTI 1074.

Gregorius episcopus servus servorum Dei abbati Bellilocensi, salutem & apostolicam benedictionem.

CONfrater noster Rodulphus Turonensis archiepiscopus retulit nobis te nullam sibi obedientiam vello impendere, teque usuris cæterisque sceleribus effrenata licentia deservire. Quapropter admonemus, ut prædicto confratri nostro debitam non deneges obedientiam. Quod si aliquam te cognoscis idoneam posse prætendere excusationem, cum prædicti confratris nostri nuntio ad synodum, quam in prima septimana quadragesimæ celebraturi sumus, venias, vel idoneos nuntios mittas: quatenus & de inobedientia archiepiscopi, & de criminibus tibi objectis respondeas. Non enim possumus, quod in laicis legaliter reprehendimus, in te indiscussum, & (si verum est quod infertur) sine condigna pœna puniendum relinquere. Data Romæ decimoseptimo Kalendas Decembris, indictione decimatertia.

XXII. AD HUGONEM De sancta Maura.

Ut juste retenta ecclesiæ Turonensis bona archiepiscopo reddat, &, si quid deberi putet, cum ejus nuntio Romam ad synodum veniat, alioquin excommunicandus.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Hugoni militi de sancta Maura.

CONfrater noster Rodulphus Turonensis archiepiscopus conqueritur, quod tu bona ecclesiæ suæ injuste retineas, & neque timore Dei, neque reverentia beati Mauritii, ad justitiam faciendam velis mentem tuam inclinare. Unde apostolica auctoritate monemus, ut, si ita est, de bonis illis dignam satisfactionem prædicto confratri nostro offeras. Quod si fortasse ab eodem archiepiscopo præjudicium tibi fieri claruerit, cum nuntio ad futuram synodum nostram venias: quatenus, utrinque auditis rationibus, unusquisque vestrum proclamationis suæ justitiam consequatur. Quod si huic admonitioni nostræ inobediens fueris, in eadem synodo, ad quam te vocamus, sine dubio excommunicaberis. Data Romæ decimoseptimo Kalendas Decembris, indictione XIII.

XXIII. AD ISEMBERTUM PICTAVENSEM episcopum.

Confirmat interdictum a suo legato adversus eum factum: & a sacrorum participatione excludit, usque ad futuram synodum, ad quam venire jubet.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Isemberto Pictavensi episcopo.

QUoniam interdictus a legato nostro Giraldo Ostiensi episcopo obedire contempsisti, concilium nostro præcepto congregatum violenter conturbasti, * nobis quoque præceptis de causa sancti Hilarii inobediens extitisti, auctoritate apostolorum Petri & Pauli interdictum a nostro legato episcopale officium non solum confirmamus, verum etiam te a communione corporis & sanguinis Domini nostri Jesu Christi separamus, usque ad futuram synodum, quam Deo annuente, in prima hebdomada quadragesimæ celebraturi sumus, nisi forte periculo mortis imminente, & hoc præcedente satisfactione sacramento confirmata. Præcipimus etiam eadem apostolica auctoritate, ut in futuro concilio jam dicto te nobis repræsentes, & de his omnibus, & cæteris, quæ tibi illata sunt, rationem redditurus venias. Quod si non feceris, noveris te in eadem synodo absque spe futuræ reconciliationis deponendum. Data Romæ * decimosexto Kalendas Decembris, indictione XIII.

* f. nostris. Mutin. matris quoque.

ANNO CHRISTI 1074.

* XVII.

XXIV. AD GOZELINUM BURDIGALENSEM archiepiscopum, & Guilielmum ducem Aquitaniæ.

Præcipit ut Pictavensi episcopo, nisi ad synodum, sicut illi præceperat, venerit, a nemine obedientia præstetur. Burdigalensi archiepiscopo curam rerum ecclesiasticarum, Guilielmo vero comiti justitiæ administrationem, committit.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Gozelino Burdigalensi archiepiscopo, atque Guilielmo duci Aquitaniæ, salutem & apostolicam benedictionem.

NOtum fieri volumus vestræ dilectioni, nos Isemberto Pictavensi episcopo mandavisse, * quoniam interdictus a legato nostro Giraldo Ostiense episcopo (*usque ad id quod ait*: absque spe futuræ reconciliationis deponendum.) Quod si observare noluerit, apostolica vobis auctoritate præcipimus, ut nullus vestrum sibi obediat, neque eum pro episcopo habeat. Tibi autem, Gozeline Burdigalensis archiepiscope, ecclesiasticas res committimus tractandas: populum & clerum ne sibi obediat commoneas. Tibi vero Guilielme comes, justitiam committo tractandam, atque in vestris manibus causam sancti Hilarii regendam, & justitiam inde exhibendam committimus. Data Romæ decimosexto Kalendas Decembris, indictione decimatertia.

* Ex superiore epistola.

XXV. AD ANNONEM COLONIENSEM Archiepiscopum

Monet ut causam inter * Osenburgensem episcopum & Corbejensem abbatem & quandam abbatissam ab apostolicis legatis ei commissam definiat. Quod si perficere non possit, commoneat eos ad synodum venire, præterea clericis castitatem servandam inculcet.

* Osnaburhenfem.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Annoni Coloniensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

UT diligentia tua, dilectissime frater, reminisci potest, legati nostri Ubertus Prænestinus & Giraldus Ostiensis episcopi ad partes vestras destinati, litem quæ inter Bennonem * Osenburgensem episcopum &.... Corbejensem abbatem ac quandam abbatissam versabatur, ad se ut dirimeretur delatam, tuæ venerandæ solertiæ juste diffiniendam commiserunt. Verum nescio qua obstante causa adhuc indiscussa remanere nobis perhibetur. Quapropter caritatem tuam, frater carissime, iterum duximus adhortandam, ut præfatum negotium diligenter audias, & legitime diffinias. Cæterum si aliqua ratio qua hoc perficere nequeas obstiterit, his sibi literis ostensis nos ad synodum in prima proximæ quadragesimæ hebdomada agendam adire commoneas; quatenus controversia inter

* Osburgenscm

ter eos diu protracta, omni occasione propulsa, A canonicum finem accipiat. Præterea solicitudinem tuam ex parte beati Petri communis patris & domini instanter admonemus, ut non solum in ecclesiæ tuæ diœcesi, sed etiam in omnibus suffraganeorum tuorum parochiis, presbyteros, diaconos & subdiaconos admonitionibus tuis caste vivere facias: quoniam, ut fraternitas tua novit, cæteræ virtutes apud Deum sine castitate nihil valent, sicut nec sine cæteris virtutibus castitas. In hoc igitur diligens & solicitus studeat, quatenus, sicut in aliis virtutibus tuis, tibi Petrum apostolorum debitorem faciat. Data Romæ decimoquarto Kalendas Decembris, indictione decimatertia.

XXVI. AD DIONYSIUM PLACENTINUM episcopum.

Significat abbatem sancti Savini monasterium resignasse, tamen ejus curam illi commisisse, donec alius abbas eligatur. Monet ut ei rei una cum monachis det operam: ideo legatos mittit, nec non dirimendæ controversiæ causa, quæ inter eum & abbatem sancti Sepulcri plebemve Placentinam versatur.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Dionysio Placentino episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

RIgizonem abbatem monasterii sancti Savini, quem ad audientiam nostram tua solicitudo direxit, recepimus, & tanta investigatione discussimus, ut prælibatum monasterium nostris refutaret in manibus. Absit enim ut nos eis dignitates ecclesiasticas defendere conemur, qui sibi eas interventu pecuniæ arripere præsumpserunt. Verum ne præmissum monasterium gravem rerum suarum pateretur jacturam, illud præfato abbati, eousque, salvo tuæ ecclesiæ jure, custodiendum commisimus, quoad ibi abbas solenniter eligatur, qui Deo dignus, & prædicti monasterii fratribus acceptus, habeatur. Quapropter, diligentissime frater, talis ibi tua fratrumque simul diligentia provideatur, ut nos non appareat potius ad detrimentum monasterii vel fratrum, quam ad utilitatem sui vel augmentum egisse quod egimus, ac tu dignas inde laudes inter homines habeas, & apud Deum ex hoc salubri negotio indulgentiam peccatorum & animæ tuæ perpetuam salutem invenias, quæ tunc efficaciter acquiritur, cum Deo sacris in locis famulantibus caritatis officio pie consulitur. Porro legatos nostros, præsentium videlicet latores, ob hoc ad vos usque direximus, ut ad quem finem instans negotium perveniat aspiciant, & controversiam quæ inter te & abbatem sancti Sepulcri, nezonem plebemve Placentinam, sive * Bonizonem subdiaconum, versatur, intentius audiant, ut calumniari nitentibus obstructa licentia, cujus partis tergiversatio justitiam impediri contendat, advertant, & sancta Placentina ecclesia post tot tem- E porum interstitia, post tot tantaque litigia, se saltem nunc optatam & optandam pacem tuæ nobilitatis prudenti clementia recipere congaudeat: quatenus prænominatæ ecclesiæ debita quiete perfruenti Deo servire liceat: tu vero, hujuscemodi supervacaneis occupationibus propulsis, in nostri conditoris laudibus & servitio delectari, & in lege ejus die ac nocte meditari valeas, & ad veram beatitudinem pervenias, atque apud nos calumniantium improbitas locum ulterius non habeat. Data Romæ quinto Kalendas Decembris, indictione decimatertia.

XXVII. AD MONACHOS MONASTERII sancti Savini.

Ut abbatem canonice eligant, & pro se, & Romanæ ecclesiæ statu ad Deum preces fundant.

Gregorius episcopus servus servorum Dei congregationi monasterii sancti Savini Placentiæ constituti, salutem & apostolicam benedictionem.

RIgizonem abbatem vestrum ad audientiam nostram venientem suscepimus, & tanta examinatione discussimus, ut monasterium nostris refutaret in manibus. Verum ne prælibatum monasterium grave rerum suarum pateretur dispendium, illud sibi eousque commisimus, quoad in prædicto B monasterio alter solenniter eligatur, qui Deo dignus & sacris canonibus conveniens inveniatur. Quapropter præsentibus vos hortamur apicibus, ut neglecta omni nefandi pretii taxatione, posthabita consanguinitatis & amicitiæ gratia, talem vobis eligere secundum regulam sancti Benedicti studeatis, cum quo Deo servire concorditer & sincere valeatis. Rogamus vos interea, carissimi fratres, ut pro recuperatione status sanctæ Romanæ ecclesiæ, suique incolumitate, ac pro me, ut sibi consulere valeam, Deum, cui fideliter famulamini, jugiter exoretis. Data Romæ quinto Kalendas Decembris, indictione decimatertia.

XXVIII. AD LEMARUM BREMENSEM Archiepiscopum.

Invehitur in eum, quod legatis apostolicæ sedis concilium, sicut ipse jusserat, celebrare prohibuerit, quodque ab eisdem Romam vocatus venire contempserit: quare suspendit eum ab officio, quousque Romam ad synodum accedat.

*Gregorius episcopus servus serverum Dei * Lemaro Bremensi archiepiscopo.* * *alias* Liemaro, *ut apud Lambertum anno* 1073. *& alibi.*

QUia suscepti beneficii, quo te sancta Roma- D na ecclesia voluit honestare, te immemorem, potius ingratum cognovimus, oblitum etiam promissionem canonicamque obligationem, qua sanctæ Romanæ ecclesiæ te fidelem, te diligere, eique ex corde obedire canonice obligasti, non immerito super te dolendo movemur, non sine causa tibi, quem fidelem filium credebamus, irascimur. Heu inversi mores, & tempora immutata! Quem murum inexpugnabilem pro sancta Romana ecclesia, cui licet indigni præsidemus, putabamus, quem scutum fidei, quem gladium Christi sumere debere, si oporteret, tum officio tuo, tum prædicto debito pro sancta Romana ecclesia, * pro nobis etiam nostrisque successoribus * atque credebamus, jam eum nostrumque inimicum nostrumque oppugnatorem invenimus: tuasque injurias, a te turpissimam & inauditam repulsam licet injuste patimur. Legatis quippe nostris * Al- * Huberto berto Prænestinensi & Giraldo Ostiensi episcopis, quos ad partes illas ad id destinavimus, ut in unum archiepiscopis, episcopis, abbatibus, religiosisque clericis convocatis, vice & auctoritate nostra fulti, quæ corrigenda essent, corrigerent, quæ religioni addenda essent adderent, pro viribus impedisti. Adhæc ut & concilium fieret prohibuisti. Ab eisdem etiam Romam vocatus, ad institutum terminum, festivitatem scilicet sancti Andreæ, non venisti. Ad hæc igitur & quamplura etiam alia corrigenda ad proximam synodum, quæ proximæ Vide Lambertum in anno 1074.

quadrageſimæ prima hebdomada celebrabitur, Deo annuente, apoſtolica auctoritate tibi venire præcipimus, & invitamus. Prædictis etiam delictis nobis perſuadentibus ab omni epiſcopali officio prædicta auctoritate, donec ad nos venias, te ſuſpendimus. Data Romæ ſecundo * Idus Decembris, indictione decimatertia.

ANNO CHRISTI 1074.

* *forte* Nonas.

XXIX. AD SIGEFREDUM MOGUNTINUM archiepiſcopum.

Queritur ſe fruſtratum ea ſpe atque opinione quam de eo conceperat. Monet ut ad ſynodum cum ſuis ſuffraganeis veniat: vel, ſi forte impediatur, nuntios mittat, qui tum reditus, tum mores ſuorum ſuffraganeorum indicare poſſint.

De Sigefredo Lambertus anno 1059. 1072. & alibi paſſim.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Sigefredo Moguntino archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

RECordari credimus fraternitatem tuam, quam puro amore ante hujus noſtræ adminiſtrationis ſarcinam te dileximus, & quomodo ejuſdem noſtri amoris intuitu ſecretorum tuorum nobis pauciſque aliis commiſiſti conſilium. Cujus rei gratia licet ex eo tempore bene de te ſperavimus, ex eo tamen quod Cluniacenſi monaſterio reliquum vitæ tuæ conferre voluiſti, majorem ex religione tua fidem ſuſcepimus: verum juxta quorumdam relationem aliter quam ſperabamus te egiſſe comperimus: quod ſi negligenter irrequiſitum tranſire permittimus, fraternum tibi amorem minus impendere non ſine magno taciturnitatis periculo probamur. Quapropter apoſtolica auctoritate religionem tuam admonemus, ut ad ſynodum, quam, Deo annuente, in prima ſeptimana quadrageſimæ celebraturi ſumus, cum ſuffraganeis tuis, videlicet Ottone Conſtantienſi, Guarnerio Strazburgenſi, Henrico Spirenſi, Herimanno Bambergenſi, Imbrico Auguſtenſi, Adelbero Guertzpurgenſi, ſi potes venias. Quod ſi aliqua infirmitate, quod abſit, præpeditus venire nequiveris, tales ad nos ſtudeas nuntios dirigere, quorum ſecure conſilio inniti, & quorum teſtimonio quaſi præſentiæ tuæ credere poſſumus. Et hoc perdiligentiſſime fraternitas tua perpendat, ut neque precibus, neque gratia alicujus dimittas, quin introitum & converſationem prædictorum epiſcoporum diligentiſſime inquiras, & per eoſdem nuntios tuos nobis inſinues. Ne igitur mireris, quod plures ex parochia tua quam ex aliis invitavimus, cum tua amplior ſit cæteris, & in ea ſint quidam non laudandæ opinionis. Data Romæ ſecundo Nonas Decembris, indictione decimatertia.

XXX. AD HENRICUM REGEM Romanorum.

Lætatur quod legatos apoſtolicos benigne excepérit, & ſibi devotæ ſervitutis obſequium præſtiterit, & det operam, ut in regno ſuo ſimonia & fornicatio clericorum extirpetur. Monet fidos ac prudentes conſiliarios ſibi adſciſcat, Mediolanenſi eccleſiæ jus ſuum reſtituat, & epiſcopos vocatos ad ſynodum venire curet, quibuſcum legatum mittat.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Henrico regi ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUanquam, fili cariſſime, cauſam Mediolanenſis eccleſiæ non ita compoſueris, quemadmodum literarum ad nos miſſarum ſeries pollicitatioque continebat; tamen, quia legatis noſtris te benevolum tractabilemque præbuiſti, eorumque interventu quaſdam res eccleſiaſticas laudabiliter correxiſti, nobis quoque per eos congruæ ſalutationis & devotæ ſervitutis exhibitionem tranſmiſiſti, gratanter accepimus. Sed & illud quod piæ memoriæ Agnes mater tua imperatrix Auguſta apud nos conſtanter teſtificata eſt, iidemque legati epiſcopi atteſtati ſunt, ſimoniacam ſcilicet hæreſim funditus de regno tuo extirpare, & inveteratum morbum fornicationis clericorum toto anniſu corrigere velle, vehementer nos hilaravit. Filiæ quoque noſtræ fideliſſimæ veſtræ Beatrix comitiſſa, & filia ejus Mathildis, non modice nos lætificavere, ſcribentes nobis de amicitia & ſincera dilectione veſtra; quod libentiſſime accepimus: quarum conſilio, ſed & perſuaſu dilectiſſimæ matris veſtræ Auguſtæ, ad hoc inducti ſumus, ut has vobis literas ſcriberemus. Quamobrem, licet peccator, memoriam tui inter Miſſarum ſolennia ſuper corpora apoſtolorum & habui & habebo, ſuppliciter obſecrans, ut Deus omnipotens, & hæc tibi bona ſtabiliat, & ad prœfectum eccleſiæ ſuæ ampliora concedat. Moneo autem te, fili excellentiſſime, & ſincera caritate exhortor, ut in his rebus tales tibi conſiliarios adhibeas, qui non tua, ſed te diligant, & ſaluti tuæ, non lucro ſuo, conſulant: quibus ſi obtemperaveris, Dominum Deum, cujus cauſam tibi ſuggerunt, protectorem propitiumque habebis. Porro de cauſa Mediolanenſi, ſi viros religioſos & prudentes ad nos miſeris, quorum ratione & auctoritate clareſcat ſanctæ Romanæ eccleſiæ bis ſynodali judicio firmatum poſſe aut debere mutare decretum, juſtis eorum conſiliis non gravabimur acquieſcere, & animum ad rectiora inclinare: ſin autem impoſſibile eſſe conſtiterit, rogabo & obſecrabo ſublimitatem tuam, ut pro amore Dei & reverentia ſancti Petri eidem eccleſiæ ſuum jus libere reſtituas: & tunc demum regiam poteſtatem * recte obtinere cognoſcas, ſi regi regum Chriſto ad reſtaurationem defenſionemque eccleſiarum ſuarum faciendam dominationis tuæ altitudinem inclinas, & verba ipſius dicentis cum tremore recogitas: *Ego diligentes me diligo, & honorificantes me honorifico: qui autem me contemnunt erunt ignobiles.* Præterea noverit ſublimitatis tuæ dignatio, nos Sigefredo Moguntino archiepiſcopo literas miſiſſe, evocantes eum ad ſynodum, quam Deo auctore proximæ quadrageſimæ prima hebdomada celebraturi ſumus. Quod ſi venire non poſſe patuerit, tales mittat legatos, qui vicem ejus concilio repræſentent. Similiter Bambergenſem, Strazburgenſem, Spirenſem, adeſſe præcipimus, introitus ſui & vitæ rationem poſituros. Qui ſi forte, ut eſt hominum protervia, venire diſtulerint, regiæ tuæ poteſtatis impulſu petimus ut venire cogantur: cum quibus volumus a latere tuo legatos tales tranſmitti, qui nos fideliter doceant & de ingreſſu & de vita eorum: quorum relatione, cognita veritate, ad liquidum certius poſſimus de indubitatis proferre judicium. Data Romæ ſeptimo Idus Decembris, indictione decimatertia.

* For *recte te*

Prov. 1. Reg.

XXXI. AD EUNDEM.

Summum in eum amorem teſtatur. Rogat ut avertat aures ab his qui diſcordiam inter ſe & illum ſeminant. Recenſet Chriſtianorum calamitates, qui in tranſmarinis partibus a Paganis vexabantur: ad quos ſublevandos ſe Chriſtianos omnes provocaſſe, ſeque paratum eſſe affirmat:

tum

tum ea causa eo contendere, tum ut orientalis ecclesiæ cum Romana unio fieret.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Henrico glorioso regi, salutem & apostolicam benedictionem.

SI Deus modo aliquo suæ pietatis concederet, ut mens mea tibi pateret, indubitanter scio sua largiente gratia nullus te a mea dilectione posset separare. Attamen de illius confido misericordia, quia quandoque clarebit, quod te sincera caritate diligam. Ad hoc enim me commune præceptum omnium Christianorum dirigit, ad hoc etiam imperatoria majestas, & apostolicæ sedis mansueta potestas impellit: quia si te, ut oportet, non diligo in vanum de misericordia Dei, meritis beati Petri confido. Sed quia die noctequè in vinea Domini laborare, per multa pericula etiam usque ad mortem desiderio, non solum tibi, quem Deus in summo culmine rerum posuit, per quem multi possunt aut a recto tramite aberrare, aut Christianam religionem observare, sed etiam minimo Christiano, adjuvante Deo, semper studebo sanctam & condignam caritatem custodire. Hac enim sine veste regales nuptias adire qui tentaverit, dedecus immane sustinebit. Heu, proh dolor! hæc vigilanti animo non attendunt, qui discordiam seminare inter nos quotidie disponunt, ut his retibus diabolico instinctu præparatis sua possint captare commoda, sua palliare vitia, quibus iram Dei, & gladium sancti Petri, contra se insana mente provocant. Moneo itaque te, & hortor, carissime fili, ab his aures tuas averte, & eis auditum indubitanter præbe, qui non sua, sed quæ sunt Jesu Christi quærunt, neque honorem suum vel lucrum justitiæ præponunt: ut eorum consilio hujus vitæ gloriam non amittas, sed eam quæ est in Christo Jesu fiducialiter acquiras. Præterea indico tuæ magnitudini, quia Christiani, ex partibus ultra marinis, quorum maxima pars a Paganis inaudita clade destruitur, & more pecudum quotidie occiditur, gensque Christiana ad nihilum redigitur, ad me humiliter miserunt, nimia compulsi miseria implorantes, ut modis quibus possem eisdem fratribus nostris succurrerem, ne Christiana religio nostris temporibus, quod absit, omnino deperiret. Ego autem nimio dolore tactus, & usque ad mortis desiderium ductus, magis enim vellem pro his animam meam ponere, quam eos negligens universo orbi ad libitum carnis imperare, procuravi Christianos quosque ad hoc provocare, ad hoc impellere, ut appetant, defendendo legem Christi, animam suam pro fratribus ponere, & nobilitatem filiorum Dei luce clarius ostentare. Quam admonitionem Italici & ultramontani, Deo inspirante, ut reor, immo etiam omnino affirmo, libenter acceperunt, & jam ultra quinquaginta millia ad hoc se præparant, ut si me possunt in expeditione pro duce ac pontifice habere, armata manu contra inimicos Dei volunt insurgere, & usque ad sepulchrum Domini, ipso ducente, pervenire. Illud etiam me ad hoc opus permaxime instigat, quod Constantinopolitana ecclesia de sancto Spiritu a nobis dissidens, concordiam apostolicæ sedis * expectat. Armeni etiam fere omnes a catholica fide aberrant, & pene universi orientales præstolantur, quid fides apostoli Petri inter diversas opiniones eorum decernat. Instat enim nostro tempore ut impleatur, quod pius redemptor speciali gratia dignatus est apostolorum principi indicare ac præcipere, dicens: *Ego pro te rogavi, Petre, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos.* Et quia patres nostri, quorum vestigia licet indigni sequi optamus, partes illas pro fide catholica confirmanda sæpe adierunt, nos etiam adjuti precibus omnium Christianorum, si Christo duce via patuerit, quia non est via hominis in manu ejus, & a Domino gressus hominis diriguntur, illuc transire pro eadem fide & Christianorum defensione compellimur. Sed quia magna res magno indiget consilio, & magnorum auxilio, si hoc Deus me permiserit incipere, a te quæro consilium, &, ut tibi placet, auxilium, quia si illuc favente Deo ivero, post Deum tibi Romanam ecclesiam relinquo, ut eam & sicut sanctam matrem custodias, & ejus honorem defendas. Quid tibi super his placeat, & quid prudentia tua divinitus aspirata decernat, mihi quantocius potes remittas. Nam si de te plusquam plurimi putent non sperarem, verba hæc frustra proferrem. Sed quia forsan non est homo, cui de sinceritate dilectionis meæ adhuc indubitanter credas, Spiritui sancto, qui omnia potest, committo, ut menti tuæ suo more indicet quid tibi cupiam, quantumve te diligam: & eodem modo circa me tuam mentem componat, ut impiorum desiderium depereat, & bonorum accrescat. Hæc enim duo desideria circa nos duos, licet diverso modo, incessanter invigilant, & secundum voluntatem eorum, a quo prodeunt, decertant. Omnipotens Deus, a quo cuncta bona procedunt, meritis & auctoritate beatorum apostolorum Petri & Pauli, a cunctis peccatis te absolvat, & per viam mandatorum suorum incedere faciat, atque ad vitam æternam perducat. Data Romæ septimo Idus Decembris, indictione decimatertia.

XXXII. AD MANASSEM RHEMENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Accipit excusationem archiepiscopi Rhemensis, qui non visitavit limina apostolorum: seque magnam delectationem capturum, si rex Franciæ scelera sua correxerit; sin minus, ei adversari in futurum, legatosque commendat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Manassæ Rhemensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

TAntis dilectionis amplexibus sanctam Romanam ecclesiam & nos sui debito te diligere putamus, tanto dilectionis fervore in suo & nostro amore te debere fervere, ut nimium sit nobis hæsitare, quin apostolorum limina, si tibi integra adesset facultas & libera, visitares. Nunc igitur caute & diligenter, ut debes, accipias, malum inauditum, scelus detestabile, quod Philippus rex Franciæ, immo lupus rapax, tyrannus iniquus, Dei & religionis sanctæ ecclesiæ inimicus, Italis & aliarum provinciarum mercatoribus contra Deum & regni sui honorem fecit, & alia quorum ad aures nostras clamores frequentissime venerunt, si, prout justitia dictaverit, correxerit, nos procul dubio lætari, gratiarum actionibus Deum laudare, ut pro perdita & inventa ove, sciat fraternitas tua. Si vero contra hæc (quod nolumus) egerit, Deum procul dubio sibi inimicum, sanctamque Romanam ecclesiam & nos, cui licet indigni præsidemus, viribus & modis omnibus sibi adversari promittimus. Si legati nostri, ut putamus, ad partes tuas venerint, de his & quæ nobis scripsisti, pluribusque aliis, tecum & te auxiliante tractaturi, vice Petri susci pe, vice nostra di-

dilige: ut quanto apostolorum principi amore no- A
ANNO CHRISTI 1074. bisque adhæreas, in his etiam probare queas. Data Romæ sexto Idus Decembris, indictione decimatertia.

XXXIII. AD CUNIPERTUM TAURINENSEM EPISCOPUM.

Arguit quod ad synodum vocatus non venerit, & monasterio sancti Michaelis molestiam intulerit. Præcipit ut ad aliam synodum accedat, & ne dictum monasterium detrimento afficiat.

* Cuniberto *Gregorius episcopus servus servorum Dei * Cuniperto Taurinensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.*

LIcet adversus præsumptionem tuam durius invehi deberemus, quia vocatus ad synodum, quam circa festivitatem sancti Andreæ celebravimus, venire contempsisti, & venerabili monasterio sancti Michaelis, neque respectu divini timoris, neque intuitu apostolicæ defensionis, inquietudinis manum subtrahere voluisti; adhuc tamen fraternam tibi dilectionem reservamus, & debitæ satisfactionis tuæ fructum expectamus. Quapropter iterum te apostolica auctoritate monemus, ut ad synodum, quam in prima septimana quadragesimæ celebraturi sumus, venias. Nos enim abbatem præfati monasterii usque ad prædictam synodum nobiscum retinebimus, quatenus auditis utrinque rationibus tam ecclesia tua, quam monasterium illud propriam consequatur justitiam. Interim etiam monemus, ut nullam inquietudinem præfato loco inferas. Si vero his nostris literis inobediens fueris, quod sancti patres in hujusmodi negotiis fecere, nos facere, & locum illum auctoritate beati Petri defendere compelles. Data Romæ secundo Idus Decembris, indictione decimatertia.

XXXIV. AD RAINERIUM.

Decernit irrita esse quæcumque ab abbate sancti Gaudentii gesta sunt. Quæ vero ipse Rainerius cum illo contraxit, diffinienda differt in nuntii sui adventum.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Rainerio illustri viro salutem & apostolicam benedictionem.

QUoniam devotionem tuam ac fidem, sicut te decet, erga beatum Petrum jamdudum probavimus, & præmium te dignum tuis operibus te accepturum minime dubitamus, de servitio & justitia ejus tibi confidenter mandamus: sperantes nobilitatem tuam non solum se devotam præbere, sed etiam alios, quos poterit ad obsequium perurgere. Quia igitur notum tibi credimus esse, carissime, * quemadmodum abbatem sancti Gaudentii, sceleratum immo invasorem hæreticum, pro sua nequitia juste damnavimus, nunc tibi notificandum esse censemus, quod omnia quæ ab ipso perditionis filio de rebus ecclesiæ illicite, utpote ab hæretico, perpetrata sunt, vel alienata, canonica & legali auctoritate cassanda & penitus evacuanda esse decernimus. De his vero quæ tecum gessit iniquus, videlicet de ecclesiasticis cautionibus, tui respectu & caritate taliter diffinimus, ut cum venerit ad te nuntius noster, sapientes viros tecum habeas, qui Deum timeant, & te diligant, quorum consilio causam discutias, & cum inveneris nulla ratione, sine periculo tuæ animæ & damnatione, res sancti Gaudentii hujusmodi nefario pacto te posse retinere, studeas eas pro amore sancti Petri ac nostro quantocius ecclesiæ reddere, necnon ab aliis injuste retenta recuperare. Nuntios quoque nostros ad partes tuas venturos, sicut sancti Petri gratiam nostrumque beneficium habere desideras, ne desistas in omnibus adjuvare. Data Romæ Idibus Decembris, indictione decimatertia.

* quemadmodum Henricum

XXXV. AD GUILIELMUM PAPIENSEM episcopum.

Arguit quod ad se vocatus non venerit. Præcipit ut accedat ad concilium, in quo ei datur locus defendendi conjugium sororis suæ cum Azone, quem illius consanguineum esse testes affirmabant.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Guilielmo Papiensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

LIcet contra nos id egisse videaris, ut nec etiam apostolicam benedictionem tibi mittere deberemus, scilicet, quia ad constitutum tibi terminum nec venisti, nec legalem excusationem misisti; malumus tamen de pietatis modestia reprehendi, quam canonum rigorem sequendo inobedientiam tuam acriter ulcisci. Quapropter apostolica tibi auctoritate præcipimus, ut ad synodum, quam Deo annuente celebraturi sumus prima hebdomada quadragesimæ, venias & de causa sororis tuæ respondeas. Licet enim clarissimum sit eam Guidonem marchionem consanguineum Azonis marchionis maritum habuisse, illud etiam sacramentis & testibus in præsentia nostra probatum sit, eandem sororem tuam atque Azonem quartam propinquitatis lineam nondum excedere; dabimus tamen vobis audientiam in præfata synodo, quatenus si legalem defensionem vos habere confiditis, & testimonia & sacramenta ante nos facta improbare poteritis, conjugium illorum permaneat. Alioquin, si hoc tunc facere non poteritis, vel a prædicta Synodo vos subtraxeritis, nullam deinceps inde fieri quæstionem apostolica auctoritate inhibemus. Unde in sacramento, quo prædictum Azonem constrinximus, ita cauti fuimus, ut cum licentia nostra, si rationes vestræ idoneæ fuerint, ipse possit eam reducere, atque in uxorem habere. Data Romæ decimoseptimo Kalendas Januarii, indictione decimatertia.

XXXVI. AD COMITISSAM MATHILDEM.

Præcipit ut a consortio Azonis se sejungat: quod si illum suum consanguineum non esse probare se posse confidat, in proximo concilio se ejus causam cogniturum.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Mathildi, salutem & apostolicam benedictionem.

QUaliter testibus & sacramentis in præsentia nostra probatum sit, te habuisse virum consanguineum Azonis, te etiam & Azonem marchionem in quarta propinquitatis linea consanguineos esse, ipsi qui eidem causæ interfuerunt poterunt tibi referre. Unde quia Azonem marchionem sacramento constrinximus, nullam deinceps sine licentia nostra maritalem tecum conversationem habere, tibi etiam ex parte beati Petri præcipimus,

ut

ANNO CHRISTI 1074.

ut a consortio & cohabitatione sua omnino te auferas, & de perpetrata iniquitate ita digne pœniteas, quatenus gratiam Dei valeas recuperare, & tanti tamque turpissimi incestus infamiam declinare. Quod si fortasse præjudicium te pati existimas, & testimonia, atque sacramenta de consanguinitate vestra improbare posse confidis, damus tibi audientiam in proxima Romana synodo, ubi Deo auxiliante neque ad dexteram neque ad sinistram in executione justitiæ declinabimus, sed quod justum est statuemus. Data Romæ XVII. Kal. Januarii, indictione XIII.

XXXVII. AD UNIVERSOS FIDELES.

Hortatur ad defensionem Christianorum, qui in transmarinis partibus ab infidelibus premebantur.

Gregorius episcopus servus servorum Dei omnibus fidelibus sancti Petri, * *maxime ultramontanis, salutem & apostolicam benedictionem.*

deest maxime

AD vos jam perveniſſe credimus, quæ ſit noſtra voluntas, & quid ex parte ſancti Petri direximus. * dixerimus de adjutorio faciendo fratribus noſtris, qui ultra mare in Conſtantinopolitano imperio habitant, quos diabolus per ſe ipſum a fide catholica conatur avertere, & per membra ſua non ceſſat quotidie pecudes enecare crudeliter Sed quia invidet bonis deſideriis, tentat, ſi poteſt, nos impedire, ne illi gratia divina largiente, liberentur, & nos dando animas noſtras pro fratribus noſtris coronemur. Proinde ex parte beati Petri rogamus, monemus & invitamus, ut eo modo, quem portitor horum dixerit, ad nos quidam veſtrum veniant, qui Chriſtianam fidem vultis defendere, & cæleſti regi militare, ut cum eis viam (favente Deo) præparemus omnibus qui cæleſtem nobilitatem defendendo per nos ultra mare volunt tranſire, & quod Dei ſunt filii, non timent oſtendere. Itaque, fratres cariſſimi, eſtote ad pugnandum fortiſſimi pro laude illa & gloria, quæ omne deſiderium ſuperant, qui hactenus fortes fuiſtis pugnare pro rebus quas non poteſtis detinere, nec ſine dolore poſſidere. Nam per momentaneum laborem æternam poteſtis acquirere mercedem. Omnipotens Deus, qui omnem legem ſuam in præcepto abbreviavit caritatis, det vobis ſe toto corde, tota anima, tota virtute diligere, ut proximos veſtros ſicut vos ipſos diligentes mereamini, ſi oportuerit, pro eis animas veſtras ponere. Data Romæ XVII. Kal. Januarii, indictione XIII.

XXXVIII. AD UBERTUM COMITEM, & Clerum Firmanum.

Ut auxilium præstent archidiacono, cui procurationem episcopatus Firmani commiserat, donec de idoneo pastore provideatur.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Uberto comiti, & universo clero, populoque Firmano, in fidelitate sancti Petri persistentibus, salutem & apostolicam benedictionem.

QUamquam pleraque nobis de archidiacono vestro reprehensibilia relata fuerint, eo tamen in nostra præsentia posito, & diligenter super his quibus arguebatur inquisito, nihil nisi quod ad fidelem pertinere videbatur obedientiam in ipso deprehendere potuimus. Considerantes ergo necessitatem viduatæ ecclesiæ, procurationem totius episcopatus interim ei commisimus; donec divina providente clementia, cum nostra solicitudine, tum regis consilio, & dispensatione idonea ad regendam ecclesiam & episcopalem dignitatem persona reperiatur. Quapropter admonemus vos, & apostolica auctoritate præcipimus, ut unanimiter sibi ad hæc peragenda vestra consilia & adjutoria præbeatis, & ea quæ de bonis ecclesiæ dispersa & confusa sunt recuperare & salubriter ordinare modis cum omnibus adjuvetis. Si quis vero contra præfatam ecclesiam aliquid injurioſe commisit, aut facere conatur, absque dilatione emendare & restituere studeat. Quod si qua temeritate neglexerit, sciat se ex apostolica auctoritate in bannum casurum esse, si dives est, centum librarum: sin vero de mediocribus, in detrimentum totius substantiæ suæ. Agite ergo ut appareat vos ingenuos & fideles esse vestræ matris ecclesiæ filios, & omnia quæ ad honorem & utilitatem ejus pertinent, ita vestris studiis sub providentia archidiaconi strenue peragantur, ut omnipotentis Dei gratiam, & apostolicæ benedictionis salutem mereamini. Data Romæ * secundo Kalendas Januarii, indictione decimatertia. * XI.

XXXIX. AD DUCEM ET POPULUM Venetiarum.

Testatur suam in eos dilectionem. Hortatur ut patriarchæ nimia egestate oppresso quæ sunt necessaria ad vitam tuendam pro decentia tantæ dignitatis suppeditent.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Dominico duci, & populo Venetiæ, salutem & apostolicam benedictionem.

NOtum esse credimus, non solum his qui nobiscum morati sunt, sed etiam plerisque vestrum, quod jam ab ineunte ætate terram vestram & libertatem hujus gentis valde dileximus, atque ob id nonnullorum principum & nobilium personarum inimicitias sustinuimus. Postquam vero apostolici regiminis onus & officium, licet indigni, suscepimus, tanto ferventius in dilectione vestra noster exarsit affectus, quanto per generalis curæ debitum in administrationem vestræ salutis solicitius adstricti sumus. Quapropter literas ad vos direximus, ut nobilitatem vestram ad respiciendum decus & sublimitatem antiquæ dignitatis suæ excitare possimus, ne ex longa, quod absit, negligentia dilapsum honorem gemat, quem adhuc stantem, dum potest, colere & servare non laborat. Scitis enim quoniam præ multis terrarum partibus divina dispensatio terram vestram patriarchatus honore sublimavit, cujus dignitatis eminentia ex ipsa sui nominis & officii prærogativa adeo angusta & rara est, ut non amplius quam quatuor in toto mundo reperiantur. Quod cum ita sit, apud vos tamen hoc tantum decus, & tam excelsi gloria sacerdotii ex inopia rerum temporalium, & diminutione potestatis suæ adeo vilescit, & a competenti statu honoris sui penitus corruit, ut tanta tenuitas rerum nec simplicem episcopatus sedem condecere, aut ejus necessitatibus sufficere posse videatur. Unde vos tanti beneficii divinæ munificentiæ ingratos & immemores esse deprehendimus, timentes ne quasi degeneres filii divitias & hereditatem nobilissimæ matris vestræ, videlicet Gradensis ecclesiæ, dissipantes, inde obscuriores efficiamini, unde post apostolicam sedem omnibus quæ sunt in occidente

gen-

gentibus clariores extitistis. Nos equidem memi- A
ANNO CHRISTI 1074. nimus Dominicum patriarcham beatæ memoriæ anteceſſorem hujus propter nimiam egeſtatem locum deſerere voluiſſe: & hic quidem pari neceſſitate dicit ſe circumventum eſſe. Quapropter ſicut cariſſimos filios vos admonemus, ut memores priſtinæ nobilitatis & gloriæ collatum vobis honorem, & apoſtolicæ ſedis erga vos benevolentiam, ulterius non negligatis, ſed convenientes in unum qualiter anteſignati patriarchatus dignitatem debita cum veneratione & rerum temporalium amplificationem ſuſtentetis, & cum Dei adjutorio ad culmen ſuæ celſitudinis relevetis, communi conſilio pertractetis. Indicavit quidem nobis hic confrater noſter patriarcha, te ducem, & pleroſque veſtrum quam optimam ſuper hac re habere vo- B luntatem: propter quod & fiducialius ad explendum opus boni propoſiti veſtram exhortari incipimus dilectionem. Quidquid igitur inde inter vos conſultum & conſtitutum fuerit, nobis per literas aut certo nuntio quantocius renuntiate: quoniam ſi pro gloria & nobilitate, tam veſtri, quam præfati loci, & ſacerdotii, aliquid ſtatueritis, ut æquum eſt, pro meritis veſtris gratulabimur: ſin vero aliqua minus honeſta vos occaſio retraxerit, procul dubio tanti miniſterii nomen inter vos vileſcere, & debito honore privari non patiemur. Data Romæ ſecundo Kalendas Januarii, indictione decimatertia.

XL. AD UNIVERSOS FIDELES. C

Ut legatos ſuos congruo honore recipiant, eiſque obedientiam præſtent.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei omnibus ſancti Petri fidelibus, ad quos portitores præſentium venerint, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

NOtum vobis eſt, quod ſuccreſcente nequitia, & diabolica fraude uſquequaque invaleſcente, multorum jam caritas friguit, & totius religionis ſtudium in ſancta eccleſia pene defecerit. Sed quia impoſſibile eſt noſtram in tot & tam diverſas ſolicitudines præſentiam exhiberi, miſimus D ad vos dilectos ſanctæ Romanæ eccleſiæ filios, vi-
* Gelzonem & ſic ubique. delicet * Gepizonem abbatem ſancti Bonifacii, & Maurum abbatem ſancti Sabbæ, per quos & noſtra vobis repræſentetur auctoritas, & noſtra vice ea quæ ad utilitatem ſanctæ eccleſiæ pertinent cum Dei adjutorio ſtudioſa procuratione peragantur. Vos igitur memores divini per evangelium
Luc. 10. dicti: *Qui vos audit, me audit; & qui vos ſpernit, me ſpernit*; eos, ſicut de noſtra amicitia, imo de gratia ſancti Petri cujus nuntii ſunt, curam habetis, debita cum veneratione & caritate recipiatis; & in omnibus quæ vel cauſa legationis eorum, vel fatigationis neceſſitas poſtulaverit, fidelem illis obedientiam & conſenſum præbeatis. Præterea ſi contigerit eos ex conſiderata & com- E petenti neceſſitate negotiorum dividi, & ſeparatim in diverſas partes proficiſci, ad quoſcumque alter eorum venerit, eum ſicut nos audiatis, & quod noſtræ deberetis præſentiæ in eo oſtendere & exe-
Anno Ch. 1075. qui non dubitetis. Data Romæ quarto Nonas Januarii, indictione decimatertia.

XLI. AD FERETRANOS ET EUGUBINOS

ANNO CHRIS 1075.

Significat ſe legatos ea de cauſa miſiſſe, ut dent operam ut idoneus paſtor in eorum eccleſia eligatur. Monet ut eis obedientiam exhibeant.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei clero & populo Feretrano, atque clero & populo Eugubino, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

EX quo eccleſiam veſtram paſtore viduatam eſſe cognovimus, multa pro vobis ſolicitudine B anxii fuimus, & quamquam multa & gravia nos negotia occupent, ea tamen cura qualiter divina miſericordia dignum vobis patrem provideat noſtro cordi indeſinenter adhæret, atque eo magis hac de cauſa ſolicitamur, & attentius Deo preces effundimus, quoniam in retroactis temporibus non ſat vigilantem vobis paſtorem præfuiſſe cognoſcimus. Quapropter miſimus ad vos hos religioſos ſanctæ Romanæ eccleſiæ filios, videlicet abbatem ſancti Sabbæ, & abbatem ſancti Bonifacii, ut ſi forte in eccleſia veſtra talis perſona, quæ huic regimini congrua ſit, reperiatur, diligenter inquirant, & eam, ſicut dignum eſt, veſtra electione collaudatam, & canonico decreto probatam, nobis ad ordinandum quantocius præ- C ſentare ſtudeant. Sin vero inter vos talis reperiri non poſſit, ipſi cum omni diligentia & ſolicitudine aliunde aliquem, qui vobis ſecundum Deum præeſſe poſſit, invenire procurent, & ad ſuſcipiendam epiſcopalis officii ordinationem ad nos ſine mora tranſmittant. Vos igitur in omnibus eis credite, & obedite; ſcientes eos in hac re, cuſtodiente Deo, nihil niſi veſtram ſalutem & eccleſiæ veſtræ honorem attendere. Præterea quidquid theſauri vel ornamenti in eccleſia veſtra habetur, illorum oculis præſentate; quatenus ex eorum providentia & commendatione in tali cuſtodia relinquatur, ut nec eccleſia detrimentum ſentiat, nec in aliquem veſtrum aliqua ſuſpicionis infamia cadat. Data Romæ quarto Nonas Januarii indictio- D ne decimatertia.

XLII. AD GUIBERTUM ARCHIEPISCOPUM RAVENNATEM.

Ad ſynodum vocat in proxima quadrageſima ex more habendam.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Guiberto Ravennati archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

COram oculis habes, frater cariſſime, & quaſi palpare manibus potes miſerabilem ſanctæ eccleſiæ perturbationem, & jam per longa tempora E inimicorum & impugnatorum ejus inſenſatam & omnino irrefrenatam præſumptionem: contra quos, quoniam nos qui in ſortem miniſterii ſacerdotalis, & regnum Dei electi ſumus, omni cura & ſtudio ſurgere & pugnare convenit, ſicut jam per aliquot annos in apoſtolica ſede fieri conſuevit in prima hebdomada quadrageſimæ ſynodum, Deo annuente, celebrare diſpoſuimus: ad quam fraternitatem tuam ſingulari admonitione, & multo caritatis affatu, poſtpoſita omni negligentia, venire rogamus & invitamus: quatenus tua aliorumque fratrum noſtrorum annitente prudentia, & ſpirituali tam fortitudine quam ſapientia impii a

ſuis

ANNO CHRISTI 1075.

ſuis conatibus arceantur, & Chriſtiana religio in ea qua primum fundata eſt libertate & pace roboretur. Data Romæ ſecundo Nonas Januarii, indictione decimatertia.

XLIII. AD HUGONEM DIENSEM EPISCOP.

Ut recipiat a ſubditis ea quæ eccleſiæ reſtituere volunt, eoſque abſolvat, fide accepta ad ſynodum veniendi.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Hugoni in Burgundia Dienſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

VIdetur nobis ut quod filii eccleſiæ tuæ de rebus eccleſiaſticis volunt tibi reddere recipias, eoſque abſolvas tali tenore, ut data fide quidam illorum promittant tecum venire ad nos Romam, videlicet, Deo auctore, ad ſynodum celebrandam, ut illic quod nobis ratum viſum fuerit peragant. Melius enim nobis placet, ut pro pietate interdum reprehendaris, quam pro nimia ſeveritate in odium eccleſiæ tuæ venias. Debes quidem filios tuos quia rudes ſunt & indocti conſpicere, & ad meliora paulatim provocare, quia nemo repente fit ſummus, & alta ædificia paulatim ædificantur. Data Romæ Nonis Januarii, indictione decimatertia.

XLIV. AD JUDITH HUNGARORUM REGINAM.

Plures recenſet cauſas ſinceræ erga eam dilectionis. Conſolatur ipſam, & ad patientiam hortatur. Demum ſe omnia quæ ad ejus honorem & ſalutem pertinent libenter curaturum aſſerit.

De Judith Salomonis Hungarorum regis uxore Lambertus anno 1061. & 1063.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Judith Hungarorum reginæ, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

MUltæ ac diverſæ cauſæ ſunt, propter quas intimo & ſincero cordis affectu te diligimus. Primo, quoniam ex univerſalitate ſuſcepti regiminis omnibus qui in Chriſto ſunt debitores ſumus. Deinde quoniam clariſſimus imperator Henricus pater tuus, & Agnes mater tua jam nunc non humanitus, ſed Dei miſericordia cælitus imperatrix Auguſta, ex quo me cognoverunt, pro ſua magnitudine honorifice & præ ceteris ſanctæ Romanæ eccleſiæ filiis caritative habuerunt, & maxime quia nunc eadem mater & domina tua, poſtpoſitis ſæcularibus cauſis & honoribus, apoſtolorum limina tota devotione & veneratione complectitur: ex cujus quidem præſentia inter hujus ſæculi nequam perturbationes ſæpe nobis accepta ſolatia conferuntur. Præterea multum te commendat nobis tua præclara & inclyta fama, quod in tam tenera ætate inter aſperam & incognitam gentem generis tui gloriam decoraſti: quippe quæ in excelſo nata imperio nihil in actibus & in habitudine tua niſi decus imperiale hactenus demonſtraſti. His, inquam, de cauſis nos, quibus fallere quemquam nefas eſt, in loco germanæ ſororis te diligimus, &, ſi quid orationes noſtræ apud Deum valent, non infructuoſam erga te noſtram fore amicitiam in Dei pietate confidimus. Scias etiam quod de tribulationibus & anguſtiis, quas te ſuſtinere cognovimus, valde dolemus, & divinam clementiam pro quiete & lætitia tua frequenter & ſuppliciter imploramus. Et ſi quando locus aut tempus opportunitatem dederit, temporalibus quoque ſubſidiis te honorare quammaxime cupimus. Ceterum ea quæ nunc tibi inſtat adverſitas non te terreat, nec mentem tuæ generoſitatis deprimat: ſed, ſi quid mœſtum aut grave ingruerit, vultu regalis conſtantiæ geſtuque diſſimula, & moleſtas, quas Deus avertat, cauſas naturali morum tuorum virtute patienter tolera. Fiduciam & ſpem firmam habens in Deo ſalvatore noſtro, quoniam ipſi cura eſt de te, qui nunquam derelinquit ſperantes in ſe: & quanto nunc animum tuum ſolicitudinibus verberari ſinit acerbius, tanto eum ex vicina & potenti virtute conſolationis ſuæ lætificabit uberius. Ipſe enim nihil ſine cauſa præcipit, nihil ſine ratione permittit, qui regum & imperatorum omniumque cauſarum æquus arbiter & moderator exiſtit. Verum inter omnia te id agere & ſtudere monemus, ut præclarum nomen vitæ ac nobilitatis tuæ ab ineunte ætate nactum in dies amplificetur & creſcat, quoniam integritas famæ licet præ cunctis terrarum opibus corona ſit nobilium & ignobilium, tanto tamen unicuique plus ornamenti & gloriæ tribuit, quanto eum eminentia generis altius extollit. Illi enim ſua humilitate teguntur, iſti vero innata ſibi celſitudine produntur. Age ergo ut omnibus quæ regnum fert & imperium tanto te excellentiorem oſtendas, quanto ea omnia mutari cognoſcis. Tuam vero naturam & imperiale germen, quod te eſt, nullis ſucceſſibus nulliſve adverſitatibus mutari poſſe proponas. De cetero quod nos matrem tuam de cauſa tua compellare rogaſti, pro certo ſcias, nos omnia quæ ad honorem & ſalutem tuam pertinent & conſulendo libenter ei intimare, & perſuadendo ut fiant apoſtolica benigne adjutoria exhibere. Deus autem omnipotens qui eſt mœſtorum conſolatio, infirmantium fortitudo, præſentem vobis lætitiam cito conferat, & veram æternamque gloriam ſupernæ felicitatis tribuat. Data Romæ quarto Idus Januarii, indictione decimatertia.

XLV. AD RODULPHUM SVEVIÆ, & Bertulphum Carentanum, duces,

INvehitur in epiſcopos, qui inobedientes erant in exequendis apoſtolicæ ſedis decretis de ſimoniacis & fornicariis clericis: quare duces monet ut quoſcumque ſimoniacos aut fornicarios cognoverint, nullatenus recipiant: Rodulphum vero hortatur, ut pretium quod beneficiorum cauſa a clericis acceperat in pios uſus eroget.

*Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Rodulpho duci Sueviæ, atque ** Bertulpho duci Carentano ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

* alias *Bertholdo*, ut apud Lambertum anno 1077. & alibi. ** Bertarito

SCimus quoniam prudentia veſtra miſerabilem Chriſtianæ religionis deſolationem perſpicaci mente perpendit, quæ pro peccatis noſtris in ea nunc extremitate eſt poſita, ut infeliciora tempora nemo viventium viderit, nec a tempore beati Silveſtri patris noſtri ſcripturarum traditione repererit. Verum hujus tanti mali nos caput & cauſa ſumus, qui ad regendum populum prælati, & pro lucrandis animabus epiſcopi vocati & conſtituti ſumus. Ab eorum namque principatibus, velut a quibuſdam initiis ſubditorum bona vel mala veniunt, qui, aut mundanas dignitates, aut magiſterium ſpirituale ſuſceperunt, qui dum nihil aliud niſi gloriam & voluptates ſæculi quærunt, ſine ſua & populi confuſione vivere nequeunt: quoniam in malefactis prava ſectantes deſideria, & ſuæ

ANNO CHRISTI 1075.

& ſuæ auctoritatis jura per culpam ligant, & aliis A
ANNO CHRISTI 1075. peccandi per exemplum frena relaxant. Neque enim per ignorantiam aut improvidi delinquunt, ſed præſumptuoſa obſtinatione Spiritui ſancto reſiſtentes, divinas quas cognoverunt leges abjiciunt, & apoſtolica decreta contemnunt. Sciunt namque archiepiſcopi & epiſcopi terræ veſtræ, quod & omnibus fidelibus notum eſſe debet, quoniam in ſacris canonibus prohibitum eſt, ut hi qui per ſimoniacam hæreſim, hoc eſt interventu pretii, ad aliquem ſacrorum ordinum gradum vel officium promoti ſunt, nullum in ſancta eccleſia ulterius miniſtrandi locum habeant, nec illi, qui in crimine fornicationis jacent, miſſas celebrare, aut ſecundum inferiores ordines miniſtrare altari debeant. Quæ cum eos ſancta & apoſtolica mater B eccleſia jam a tempore beati Leonis papæ ſæpe in conciliis tum per legatos, tum per epiſtolas in ſe & commiſſas ſibi plebes, utpote ab antiquioribus neglecta renovare & obſervare commonuerit, rogaverit, & accepta per Petrum auctoritate juſſerit; adhuc tamen inobedientes (exceptis perpaucis) tam execrandam conſuetudinem nulla ſtuduerunt prohibitione decidere, nulla diſtrictione punire, non attendentes quod ſcriptum eſt, *quia* 1. Reg. 15. *ariolandi peccatum eſt repugnare, & quaſi crimen idololatriæ nolle acquieſcere.* Cum igitur illis apoſtolica, imo ſancti Spiritus mandata ſpernentibus, & ſcelera ſubditorum criminoſa foventibus patientia, divina miniſteria indigne tractari, populum ſeduci intelligimus, alio quolibet modo contra hæc C vigilare nos convenit, quibus cura dominici gregis præ cunctis incumbit. Multo enim melius nobis videtur juſtitiam Dei vel novis reædificare conſiliis, quam animas hominum una cum legibus deperire neglectis. Quapropter ad te & ad omnes de quorum fide & devotione confidimus nunc convertimur, rogantes vos, & apoſtolica auctoritate admonentes, ut quidquid epiſcopi dehinc loquantur aut taceant, vos officium eorum quos aut ſimoniace promotos & ordinatos, aut in crimine fornicationis jacentes cognoveritis, nullatenus recipiatis: & hæc eadem adſtricti per obedientiam tam in curia regis, quam per alia loca & conventus regni notificantes ac perſuadentes, quantum poteſtis, tales ſacroſanctis deſervire myſteriis, D etiam vi, ſi oportuerit, prohibeatis. Si qui autem contra vos quaſi iſtud officii veſtri non eſſe aliquid garrire incipiant, hoc illis reſpondete: Ut veſtram & populi ſalutem non impedientes de injuncta vobis obedientia ad nos nobiſcum diſputaturi veniant. Quia vero te, Rodulphe, dico ducem & cariſſimum ſancti Petri filium, ad religionis ſpiritum deſideranter anhelare confidimus, unde nos conſuluiſti, quidquid nobis perfectius viſum eſt, ad correctionem tuam tibi intimamus, ut quantumcumque pretii te pro diſponendis in eccleſia clericis accepiſſe recordaris, aut in utilitates ejuſdem eccleſiæ, ſi attinere ei videtur, aut in uſus pauperum expendas, ut nulla in te reprehenſibilitatis macula remanente inter electos re- E gni cæleſtis cives adſcribi merearis. Data Romæ
° XIII. * tertio Idus Januarii, indictione decimatertia.

XLVI. AD GEPITIUM ET MAURUM Abbates. ANNO CHRISTI 1075.

Mandat ut reſtituenda curent bona eccleſiæ Piſaurenſis a ſuo epiſcopo incaute alienata, & litem inter epiſcopum & alios definiant.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Gepitio abbati ſancti Bonifacii, & Mauro abbati ſancti Sabbæ, in legatione Marchiæ conſtitutis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

MAndamus vobis, ut diligenter conveniatis homines illos, quibus Michael Piſaurenſis epiB ſcopus eccleſiæ ſuæ bona incaute tribuit, eiſque auctoritate apoſtolica omnia eccleſiæ & epiſcopo reſtituere præcipiatis, atque prout oportuerit cogatis: & inſuper epiſcopum, ſi inobedientes fuerint, ex parte ſancti Petri & noſtra corporaliter ſub banno inveſtire palam ſtudeatis, eoſque gratiam ſancti Petri & noſtram amiſſuros, ſi rebelles extiterint, aperte inſinuetis. Epiſcopos quoque, & comites, cunctoſque ſancti Petri fideles firmiter præcipientes rogate, quatenus epiſcopo Piſaurenſi ad eos expugnandos ſpirituali & ſæculari auxilio, prout neceſſe fuerit, fideliter ſubveniant; maxime eos qui pretio recepto terram adhuc violenter & ſuperbe retinere non verentur præ ceteris acerrime corrigatis, & bona eccleſiæ epiſcopo intromitC tentes reſtituatis. Omnes etiam lites inter epiſcopum & adverſarios ejus ad utilitatem ſanctæ Mariæ Piſaurenſis eccleſiæ definire procuretis, nullius negligentiæ interveniente incuria. Data Romæ Idibus Januarii, indictione decimatertia.

XLVII. AD RAINERIUM, &c.

Nuntiat ſe præcepiſſe Cluſino epiſcopo, qui Guidonem multis criminibus irretitum, & ab Alexandro pontifice prædeceſſore ſuo a quadam præpoſitura expulſum, reſtituerat, ut eo amoto alium in ejus locum ſubſtitueret. Jubet ne dicto Guidoni ad retinendam præpoſituram auxilio ſint.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Rainerio filio * *Ugizonis, atque Rainerio filio Bulgarelli uxori quoque Peponis donnæ Guillæ, filiis etiam comitis Ardingi, omnibuſque in Cluſino comitatu commorantibus, tam majoribus quam minoribus Chriſti ſanctique Petri fidelibus, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.* * Ugucion & ſic alib

COnſtat vobis fieri notiſſimum, Guidonem eccleſiæ Chriſti martyris & virginis Muſtiolæ perjurium multipliciter incurriſſe, nec non & fornicationem publice, adulterii quoque crimen ſuſtinuiſſe, ſatisfactionem denique exhibere omnimodo devitaſſe. Qua de re a felicis memoriæ domno Alexandro noſtro prædeceſſore, & a prælatione ejuſdem eccleſiæ irrevocabiliter eſſe expulſum, ac pro contumacia inobedientiæ, ſi unquam ulterius ad eamdem præſumpſiſſet aſpirare præpoſituram, perpetuo anathemati ſubditum. Quia vero confrater noſter Lanfrancus Cluſinus epiſcopus quorumdam ſuorum fidelium quæ carnis ſunt ſapientium conſilio fretus, eumdem Guidonem tentavit eidem canonice iterum præponere contra Romanæ eccleſiæ auctoritatem, contraque omnium familiarium, tam clericorum, quam laicorum, unanimem conſpirationem, eumdem ſubjicimus epiſcopum ſatisfactioni dignæ pœnitentiæ, eo ſcilicet

licet tenore, quo nominatum Guidonem a nobis publice excommunicatum, & a præpositura & claustrali communione dejiciat, alterumque loco ejus secundum Deum substituat. Vos ergo, dilectissimi filii, si Deum vultis habere propitium, sanctumque Petrum peccatis vestris ferre subsidium, cavete omnino, ne præfato sacrilego Guidoni aliquod contra Deum nostrumque judicium ad retinendam præposituram, vel aliquod de rebus sanctæ Mustiolæ præbeatis auxilium sive consilium. Procul dubio enim, si (quod absit a vestra nobilitate) auxiliari sibi quocumque modo tentaveritis, & ea quæ de bonis ecclesiæ amicis suis dedit pro retinenda præpositura retineri feceritis, excommunicationis ejus participes eritis. Si vero, ut decet Christianos viros, operam studebitis dare, eo expulso ecclesiam Dei, matremque utique vestram ad pristinum statum revocare, inter sanctos Dei in superno regno incorruptibilem possidebitis hereditatem, adepti peccatorum indulgentiam per ineffabilem Dei clementiam. Data Romæ Idibus Januarii, ind. XIII.

ANNO CHRISTI 1075.

XLVIII. AD GEPITIUM ET MAURUM Abbates.

Ut moneant quemdam fratricidam, qui ante peractam pœnitentiam aliam uxorem contendebat ducere, ne id faciat; sed auditurus quæ suæ salutis sunt ad se veniat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Gepitio abbati sancti Bonifacii, & Mauro abbati sancti Sabbæ, salutem & apostolicam benedictionem.

NOtum vobis est, quod Rainerius, Ugizonis quondam filius, diabolico instinctu fratrem suum interfecit, unde dignæ pœnitentiæ nondum se subdidit, nec perfecte pœnituit: sed immemor tanti facinoris, & promissionis defensionum ecclesiasticarum, quam in suscipiendo fictam pœnitentiam fecit, necnon & pauperum Christi, animæ suæ salutem oblivioni tradens, aliam studet uxorem ducere. Ideoque vestram fraternitatem sollicitam esse volumus, quatenus eum conveniatis, & modis quibus potestis illum moneatis dulciter & aspere, quantum opus fuerit, & vobis necessarium videbitur, ut nullo modo id facere præsumat, sed nos adeat ad audiendum ea quæ sibi de salute sua dicere debemus. Si forte (quod non optamus) vos audire & nobis obedire renuerit, omni modo certum illum reddite, quod nos, Deo adjuvante, quidquid justum & canonicum visum fuerit facere non negligemus. Data Romæ decimoseptimo Kalendas Februarii, indictione decimatertia.

XLIX. AD HUGONEM ABBATEM Cluniacensem.

Deplorat suum & ecclesiæ miserrimum statum; unde orationem pro se ad Deum effundi petit: vultque abbatem ad comprimendam impiorum sævitiam exhortari omnes fideles.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei * Hugoni Cluniacensi abbati, salutem & apostolicam benedictionem.*

SI posset fieri, optarem te pleniter scire, quanta tribulatio me angustat, quantusque labor quotidie innovatus fatigat, & accrescens valde perturbat, ut secundum tribulationes cordis mei fraterna compassio mihi te flecteret, & in profusione lacrymarum coram domino cor tuum effunderet, ut * pauper Jesus, per quem omnia facta sunt, & qui omnia regit, manum porrigeret, & tolita pietate miserum liberaret. Ego enim sæpe illum rogavi, prout ipse dedit, ut aut me de præsenti vita tolleret, aut matri communi per me prodesset: & tamen de magna tribulatione adhuc non eripuit, neque vita mea prædictæ matri, cujus me catenis alligavit, ut sperabam, profuit. Circumvallat enim me dolor immanis, & tristitia universalis, quia orientalis ecclesia instinctu diaboli a catholica fide deficit, & per sua membra ipse antiquus hostis Christianos passim occidit, ut quos caput spiritualiter interficit, ejus membra carnaliter puniant, ne quando divina gratia respiscant. Iterum cum mentis intuitu partes occidentis, sive meridiei, aut septemtrionis video vix legales episcopos introitu, & vita, qui Christianum populum Christi amore, & non sæculari ambitione regant, invenio, & inter omnes sæculares principes, qui præponant Dei honorem suo, & justitiam lucro, non cognosco. Eos autem inter quos habito, Romanos videlicet, Longobardos, & Normannos, sicut sæpe iliis dico, Judæis & Paganis quodammodo pejores esse redarguo. Ad meipsum cum redeo, ita me gravatum propriæ actionis pondere invenio, ut nulla remaneat spes salutis, nisi de sola misericordia Christi. Nam si non sperarem ad meliorem vitam, & utilitatem sanctæ ecclesiæ venire, nullo modo Romæ, in qua coactus, Deo teste, jam a viginti annis inhabitavi, remanerem. Unde fit, ut inter dolorem qui quotidie in me renovatur, & spem quæ nimis, heu, protenditur, mille quassatus tempestatibus quoquomodo moriens vivo. Et eum qui me suis alligavit vinculis, & Romam invitum reduxit, illicque mille angustiis præcinxit, expecto. Cui frequenter dico: Festina, ne tardaveris; accelera, ne moreris, meque libera amore beatæ Mariæ, ac sancti Petri. Sed quia non est pretiosa laus, neque sancta oratio cito impetrans in ore peccatoris, cujus est vita laudabilis, & actio sæcularis, precor, exoro, rogo, ut eos qui merentur audiri pro vitæ meritis, vigilanti cura rogites, ut pro me Deum exorent ea caritate eaque dilectione, qua debent universalem diligere matrem. Et quia utraque manu debemus uti pro dextera ad comprimendam impiorum sævitiam, oportet nos, quando quidem non est princeps qui talia curet, religiosorum tueri vitam, fraterna te monemus caritate, ut inquantum potes vigilanti studio manum præbeas, eos monendo, rogando, exhortando, qui beatum Petrum diligunt, ut si vere illius volunt esse filii & milites, non habeant illo cariores sæculares principes: quia illi misera & transitoria vix tribuunt, iste vero beata & æterna a cunctis peccatis solvendo promittit, & in cælestem patriam potestate sibi tradita perducit. Volo quidem luce clarius intelligere, qui revera sint illi fideles, & qui eumdem cælestem principem non minus pro cælesti gloria diligunt, quam eos quibus pro spe terrena, & misera subjiciuntur. Data Romæ undecimo Kalendas Februarii, indictione decimatertia.

ANNO CHRISTI 1075.

* Lege, *pauperi Jesus.* H.

L. AD SANCIUM REGEM ARAGONIÆ.

Censet absurdum esse, ut is, qui ex illegitimo concubitu natus erat, ad episcopatus gradum, ad quem ab eo postulabatur, ascenderet. Ait se dedisse negotium episcopo, qui morbi causa

ANNO CHRISTI 1075.

epiſcopatu ſe abdicare volebat, ut conſtitueret ſibi hujuſmodi coadjutorem, qui illius epiſcopatus poſt ejus obitum adminiſtrationem ſuſcipere poſſet.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Sancio regi Hiſpaniarum ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUoniam erga reverentiam ſanctæ & apoſtolicæ ſedis regiam nobilitatem tuam pia devotione & amore fervere intelligimus, te & regnum tuum dignis honoribus ſublimari cupimus, & apoſtolicam benevolentiam non ſolum in noſtro, verum etiam in quocumque tempore tibi & cauſis tuis ſinceræ caritatis affectum præbere deſideramus. Ceterum, quod nos de cauſa Aragonenſis epiſcopatus & conſuluiſti, & te quodammodo velle ſignificaſti, diu & multum volentes, & cum filiis ſanctæ Romanæ eccleſiæ pertractantes, incongruum fore pervidimus, quoniam in eo canonica decreta nobis obviare cognovimus. Veniens enim ad nos, ſicut noſti, confrater noſter Sancius Aragonenſis epiſcopus, multa nobis de infirmitate corporis ſui conquerens, deſerendi epiſcopatum a nobis ſuppliciter licentiam poſtulavit, quod enim morbo confectus & pene conſumptus diutius competenti miniſterio regere & cuſtodire non poſſit. Atque ut facilius hoc impetraret, indicavit nobis de duobus clericis, quorum alterum in epiſcopatum eligi tuam & ſui ipſius voluntatem atque conſilium fore nuntiavit: de quorum vita & converſatione eum interrogantes, alia omnia, præter quod de concubinis nati erant, bona ſatis & honeſta accepimus. Et quia venerandi canones ad ſacerdotii gradum tale provehi contradicunt, probare eos non ſatis cautum fore putavimus; ne quidquam a nobis contrarium ſanctis patribus in exemplum & auctoritatem poſteris relinquatur. Solet enim ſancta & apoſtolica ſedes pleraque conſiderata ratione tolerare, ſed nunquam in ſuis decretis & conſtitutionibus a concordia canonicæ traditionis diſcedere. Quapropter noverit dilectio tua nos ita conſuluiſſe & præcepiſſe epiſcopo, ut ipſe quantum poſſit epiſcopali officio in ſpiritualibus inſiſtens, & auxilia comprovincialium epiſcoporum petens, ad peragendas exteriores & interiores curas talem clericum in eccleſia conſtituat, qui ad tantam procurationem providus, &, ſi res poſtularet, ad percipiendam epiſcopalis officii dignitatem & ordinem ſit idoneus. Quo per annum unum aut amplius in eccleſia conſiſtente, ſi divina clementia interim epiſcopo vires corporis & ſanitatem reddiderit, ſicut juſtum eſt, ipſe in loco ſuo ſuper dominicum gregem vigilans conſiſtat: ſi vero infirmitas & debilitas corporis ſui adaucta fuerit, & adminiſtrationem commiſſæ ſibi curæ nequaquam exequi poterit, tunc demum, ſi illius vita, mores, & diſciplina probabilis fuerit apoſtolicæ ſedi ejus tuis & epiſcopi literis, nec non ſub teſtimonio cleri ejuſdem eccleſiæ denuntietur, & de ordinatione eccleſiæ deliberato conſilio certa vobis & ſalubris, annuente Deo, reſponſio dabitur. Verum hæc nequaquam tam abſolute dixiſſemus, niſi quod epiſcopo ſe excuſanti, & impedimentum ſuæ infirmitatis proponenti, fraternæ compaſſionis auditum denegare non potuimus. Hæc igitur, dilecte fili, prudenter conſidera, & ad obſervanda noſtra monita epiſcopum quantum potes adjuva; quatenus & tu a beato Petro apoſtolorum principe ad regendum tibi commiſſum populum adjuvari, ejuſque meritis a peccatorum tuorum vinculis abſolutus æternæ beatitudinis gloria in regno Chriſti & Dei mererais perfrui. Data Romæ * octavo Kalendas Februarii, indictione decimatertia.

Ob morbum epiſcopi poteſt conſtitui coadjutor in juriſdictione exercenda.

* IX.

LI. AD SUENUM REGEM DANORUM.

Queritur quod ad ſe non ſcripſerit. Hortatur ad rectam regni adminiſtrationem. Significat legatos ad eum miſſos ea de cauſa, ut ſatisfacerent de his quæ ab Alexandro pontifice petierat: ob Germaniæ perturbationem eſſe reverſos. Quare petit ab ipſo, ut nuntios ad ſe mittat, & filium ſuum apoſtolicæ ſedis ducem contra quoſdam hæreticos conſtituat.

*Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei * Sueno regi Danorum ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

* Sueno Regis Danorum nem fac Lamber anno

CUm adhuc in ordine diaconatus eramus, ſæpe dilectionis tuæ literas & legatos accepimus, in quibus magnificentiæ tuæ promptum erga nos animum fore intelleximus. Poſtquam vero, quod digni non ſumus, ad locum altioris curæ miniſteriique pervenimus, amorem tuum in ſubtracta viſitatione tepuiſſe deprehendimus, qui ſcriptis tuis tamdiu carere neſcio cur meruimus. Nos equidem jam nunc non ſolummodo regum & principum, ſed omnium Chriſtianorum, tanto propenſior ſolicitudo coarctat, quanto ex univerſali regimine quod nobis commiſſum eſt omnium ad nos cauſa vicinius ac magis proprie ſpectat. Verum quia eminentiam tuæ nobilitatis præ ceteris regnorum principibus tam peritia literarum, quam ſtudio eccleſiaſticæ exhortationis, pollere intelleximus multo fiducialius ad te ſcripta noſtra dirigimus, exiſtimantes in te tanto facilius lucrifacere quanto in eruditione & prudentia morum amplius dignoſceris profeciſſe. Rogamus igitur, & ſincera te caritate monemus, ut commiſſa tibi regni gubernacula, ſecundum Deum adminiſtrare ſtudeas, & nomen regalis excellentiæ congrua ac conſonanti virtutum proprietate geras: quatenus eam, per cujus principatum ſubjectis imperas, in corde tuo ſemper regnare juſtitiam oſtendas. Noſti enim quod gloria, & vana hujus mundi delectatio labilis eſt & deceptoria: noſti quod univerſa caro ad finem quotidie properat, quod nec volenti aut nolenti mortis neceſſitas * ** pareat. Noſti quod reges æqua conditione ut pauperes futuri ſunt pulvis & cinis, & quod omnes ad diſtrictum judicium futuri examinis venturi ſumus: quod nunc non ſolum nobis qui ſacerdotes ſumus, ſed & regibus ceteriſque principibus tanto concuſſius timendum & expavendum eſt, quanto pro nobis & ſubditis noſtris rationem poſituri ſumus. Age ergo, dilectiſſime, ut ita vivas, ita regnes, ut tunc æterni regis & judicis faciem ſecurus aſpicias, & pro bene geſta terrenæ dignitatis gloria cæleſtis regni ſublimem & incomparabilem coronam, Deo donante, recipias. De cetero notum ſit tibi, quod legatos ad te deſtinavimus, qui ſuper his quæ pro honorificentia regni tui, tum de metropolitana ſede, tum de quibuſdam aliis rebus, quas in tempore domini noſtri Alexandri papæ ab apoſtolica ſede & poſtulaſti & invicem promiſiſti, tibi reſponſuri ac tecum acturi eſſent; ſed propter perturbationem Teutonicæ terræ periculoſum tunc fore cognoſcentes ad nos reverſi ſunt. Quapropter ſi qua de his tibi cordi ſunt, & ſi te ac regnum tuum, ſicut per legatos tuos aliquotiens accepimus, apoſtolorum principi pia devotione committere & ejus auctoritate fulciri volueris, fideles

* Forte reat. H * paret

nun-

nuntios ad nos sine dilatione transmittere stude : quatenus per eos tuam in omnibus edocti voluntatem, deliberato consilio, quid tibi respondendum, quidque super his omnibus agendum sit, perspicere ac providere valeamus. Præterea si sancta Romana mater ecclesia contra profanos & inimicos Dei tuo auxilio in militibus & materiali gladio opus habuerit, quæ spes nobis de te habenda sit, itidem tua certa legatione cognoscere cupimus. Est etiam non longe a nobis provincia quædam opulentissima juxta mare, quam viles & ignavi tenent hæretici, in qua unum de filiis tuis, si eum, sicut quidam episcopus terræ tuæ in animo tibi fore nuntiavit, apostolicæ aulæ militandum dares cum aliquanta multitudine eorum qui sibi fidi milites essent, ducem ac principem & defensorem Christianitatis fieri optamus. Data Romæ octavo Kalendas Februarii, indictione decimatertia.

LII. AD * LEURALDUM CLERICUM Aurelianensem.

Increpat de injuriis Aurelianensibus clericis illatis. Jubet eum ad se una cum ipsis clericis decidendæ eorum controversiæ causa præstituta die venire: interim nullam ipsis molestiam inferre, & clericum quem captivum tenebat dimittere. Minatur se excommunicationem a suo prædecessore in eum latam confirmaturum, si non obtemperet.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei * Leuraldo Aurelianensi clerico.*

ADmiranda res est & valde detestabilis, quod adeo induratum cor habes, & in tanta ferocitate persistis, ut a persecutione fratrum Aurelianensis ecclesiæ, unde pro culpis tuis te separatum audivimus, nec divini terrore judicii, nec apostolicæ animadversionis jam experta ultione manu retrahere velis. Meminimus enim dominum & antecessorem nostrum venerandæ memoriæ Alexandrum papam pro compescendo furore, & nefandis temeritatis tuæ ausibus, anathematis in te jaculum contorsisse, & ne ulterius perturbationem aliquam supradictis fratribus inferres, aut de honoribus & ecclesiasticis officiis, quæ contra regulas & auctoritatem canonum acquisieras, te intromitteres, apostolicis jussionibus interdixisse. Contra quæ, quamvis audaciam tuam iterum se erexisse non dubia relatione multorum fratrum cognoverimus, apostolica tamen adhuc utentes mansuetudine debitæ ultionis gladium * exercere, interim parcimus, donec si ad humilitatem præmissis admonitionibus flecti possis comprobemus : reservantes tibi adhuc in omnibus, de quibus accusaris, apostolicam audientiam, & defensionis locum, si modo tua te non retrahit conscientia. Apostolica igitur tibi auctoritate præcipimus, ut in proximam festivitatem omnium sanctorum in nostram præsentiam venias, & adventum tuum Aurelianensibus clericis, quibus adversum te causa est, ut & ipsi præsentes fiant, sine simulatione notifices: quatenus ex utraque parte dissensionis vestræ causis & occasionibus diligenter inquisitis & cognitis, litem vestram æquo fine decidere, Deo opitulante, possimus. Interim vero clericum, quem in captione tenes, absque omni suæ personæ & bonorum suorum detrimento dimittas: nullam penitus contrarietatem canonicis præfatæ ecclesiæ aut per te facias, aut ab aliquo tuorum fieri permittas. Quod si te nulla justitia fultum nobis repræsentare minime ausus fueris aut volueris, & perdurans in malitia tua sæpe dictis fratribus damna vel molestias aliquas amplius inferre præsumpseris, aut illata mala quantum potes emendare & restituere non studueris, eandem quam præfatus antecessor noster excommunicationis in te sententiam protulit, nostra apostolica auctoritate confirmatam esse cognoscas: & non solum te, qui tantæ præsumptionis dux & auctor es, sed omnes, qui in rapina & deprædatione bonorum ecclesiæ vel infestatione clericorum aliquo modo consilium vel adjutorium sive consensum tibi dederint, pari anathematis judicio condemnatos esse scias. Data Romæ in synodo secunda, Kalendis Martii, indictione decimatertia.

LIII.

Concordiam super controversia inter Moravensem & Pragensem episcopos de quibusdam bonis a se in concilio ambarum partium assensu compositam exponit.

Gregorius episcopus servus servorum Dei.

QUoniam ad memoriam semperque dilucidandam causarum negotiorumque veritatem nihil aptius, nihil durabilius, quam scripturarum paginas æstimamus, qualiter lis & discordia, quæ inter confratres nostros, videlicet Joannem Moravensem episcopum, & * Geboardum Pragensem, de quibusdam decimis & curtibus diu protracta est, tandem per pactionis conventiam in apostolica sede determinata sit, per litteras nostras non modo præsentibus, sed & futuris, notum fieri volumus. Hæc enim causa, cum in secundo nostri pontificatus anno, residentibus una nobiscum in basilica Salvatoris multis fratribus, convocatis etiam & coram positis supradictis episcopis, ad audientiam nostram & totius ibidem congregati concilii perlata sit, diu & multum inquisita atque rimata, tanta ambiguitate & perplexionibus involuta videbatur, ut ad sinceram veritatis & justitiæ explorationem per ea quæ tunc adhibita sunt judicia perduci non posset. Verum ne illorum altercatio absque pacis interventu diutius aut fraterna odia aut aliqua periculosa hinc vel illinc studia accenderet, cum consilio fratrum nostrorum causam ita ex æquo dirimi constituimus, ut omnia, de quibus inter eos contentio foret, per medium dividerentur, & hic unam ille alteram partem interim absque omni inquietudine tenerent, donec si apertiora judicia sive scripto aut congruis testibus invenire possent diligentissime investigarent. Ad quod faciendum, ne forte suscitandæ litis infinita alterutri daretur occasio, terminum quoque eis decem annorum præfiximus, ut qui certis approbationibus ad justitiam se pertingere posse confidit, intra prælibatum terminum proclamandi & consequendi jus ecclesiæ suæ licentiam & potestatem habeat: & si alterum horum, vel utrosque, quod non optamus, interim obire contigerit, successores eorum in eadem pactione & constitutione permanere debeant. Ex ea autem parte qua præfatus terminus, aut sub silentio, aut non ostensa veritatis & justitiæ, propter quam clamet, aprobatione transductus fuerit, nullus deinceps locus, nulla acclamandi occasio, aut super hac re renovandæ quæstionis licentia superfit. Hoc igitur modo prænominatos episcopos in nostra præsentia pacificatos, & præscriptæ diffinitioni gratum, ut * videatur, adhibentes assensum, ad propria cum apo-

* Hieronymum alias Gebeardum

* Forte, videbatur. H.

ANNO CHRISTI 1075.

apostolica benedictione & fraterna caritate dimi- A simus. Hoc ab omnibus inviolatum & perpetuo inconcussum fore apostolica auctoritate præcipimus atque sancimus. Data Romæ sexto Nonas Martii, indictione decimatertia.

LIV. AD PLACENTINOS.

Scribit se deposuisse in synodo Dionysium eorum episcopum: & omnes quicumque ei fidelitatem juraverant a sacramenti vinculo absolvisse. Ait se curaturum ut omnes fideles ad eum expellendum ipsis auxilio sint.

Gregorius episcopus servus servorum Dei universis catholicis Placentinæ ecclesiæ salutem & apostolicam benedictionem.

SUper confusione ecclesiæ vestræ, dilectissimi filii, diu ad nos querela delata est, & contritio animarum rerumque vestrarum factam per iniquum pastorem sæpenumero paternum cruciavit affectum. Expectavimus arborem malam, ut faceret bonos fructus, sed plantatio iniqua radicitus vitiata & sicca per totum patientia deterior est, terram occupat; quinetiam ad infamiam totius ecclesiæ germinat fructum reprobum in communem mortem, & in vestræ perditionis exemplum. Quem olim omni officio privatum, reddita sibi sola communione ecclesiæ, multis minis ac precibus contestati sumus, ut procuraret ha- C bere pacem vobiscum, redditis & restitutis quæ abstulerat, * cum aqua ministerii, & spem majoris beneficii dedimus, si mandata servaret. Sed Deo nolente sub hujus misericordiæ velamento operiri peccata inobedientiæ ejus, qua sæpe offenderat nos, & operta impunita relinqui, iterum mentitus est, atque vir manifeste sacrilegus, & multorum scelerum reus, monita nostra posthabuit. Quapropter immutabili sententia sanctæ synodi & irrevocabili consensu omnium circumsedentium fratrum Dionysium quondam dictum episcopum absque ulla unquam spe reconciliationis ab omni episcopali honore deposuimus, & in perpetuum negandam sibi audientiam decrevimus: & quicumque sibi fidelitatem juraverunt, ne contra D hoc decretum sint, ab omni vinculo sacramenti absolvimus: Dabimus etiam operam, ut omnes fideles sancti Petri adjuvent vos in expellendo lupo, & ordinando pastore, qui res vestras diripuit, & corpora animasque sequentium se in foveam, sicut oculus tenebrosus, mittit. Unde vos cives Dei confortamini, quia Deus nobiscum est, & licet adversentur nobis turritæ urbes terræ Chanaan, & gigantea corpora filiorum Enach, dux tamen noster Jesus cum sono intrepidus terram promissionis ingreditur. Est enim & ipse gigas ad b currendam viam, qui dicit: *Confidite, ego vici mundum*. Quod si quis pro defensione justitiæ moriatur ex vobis, precibus apostolorum Petri & Pauli ab omnibus peccatis liberetur. Data Romæ E v. Nonas Martii, indictione decimatertia.

* Forte, *sua*que *ministerii*. H cui restitutionem

b Joan. 16.

LV. AD LAUDENSES.

Lætatur ipsos eorumque episcopum contra simoniacam hæresim & clericorum fornicationem insurgere. Hortatur ut persistant, & episcopo obediant.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Laudensis ecclesiæ filiis, salutem & apostolicam benedictionem.

ANNO CHRISTI 1075.

GAudemus, dilectissimi, de vestro pio religionis affectu, quos audivimus adversus detestandam simoniacam hæresim & presbyterorum fornicationem divinæ legis zelo succensos laudabiliter insurgere. Gaudemus quoque super fratre coepiscopo nostro vestro pastore domno Opizone, qui se intantum nobis ejusdem zelo pietatis fervere detexit, ut ad hæc perficiendum sanctæ hujus sedis obnixe flagitasset auxilium. Quapropter hortamur vos, & ut filios carissimos monemus, B quatenus in his pestibus detestandis, simoniaca videlicet hæresi & fornicatione ministrorum sacri altaris conterenda, & penitus extirpanda, cum jam dicto pastore vestro, fratre nostro, ad omnipotentis Dei sanctæque ecclesiæ honorem, totiusque patriæ salutem, ut pii filii insistatis. In ordinandis quoque recte & canonice ecclesiis ei totis viribus auxilium præbeatis. Immo in cunctis quæ ipse ad Dei honorem vestramque salutem agere disponit ei obedienter obtemperetis; ut sanctæ matris vestræ ecclesiæ apud vos munditia polleat, quam Christus sine macula & ruga castam sibi copulavit sponsam. Hæc autem quicumque servaverit, de omnipotentis Dei gratia confidenter præsumat, apostolicamque benedictionem se C habere cognoscat. Qui vero in his quæ præfati sumus ei obsistere tentaverit, eumque in omnibus quæ Dei sunt non adjuverit, contremiscat se divinæ animadversionis apostolicæque maledictionis ultionem incurrere, pro gratia & benedictione quas non curat habere. De administratione vero altaris quod supra corpus beati Bassiani confessoris situm est, omnino præcipimus, ut nullus ei administrare præsumat, qui vel pretio in eamdem introierit ecclesiam, vel qui fornicator est, aut turpis lucri sectator. Data Romæ quinto Nonas Martii, indictione decimatertia.

1 DICTATUS PAPÆ.

D *Quod Romana ecclesia a solo domino sit fundata.*
Quod solus Romanus pontifex jure dicatur universalis.
Quod ille solus possit deponere episcopos vel reconciliare.
Quod legatus ejus omnibus episcopis præsit in concilio, etiam inferioris gradus, & adversus eos sententiam depositionis possit dare.
Quod absentes papa possit deponere.
Quod cum excommunicatis ab illo, inter cætera, nec in eadem domo debemus manere.
Quod illi soli licet pro temporis necessitate novas leges condere, novas plebes congregare, de canonica abbatiam facere, & econtra divitem episcopatum dividere, & inopes unire.
E *Quod solus possit uti imperialibus insigniis.*
Quod solius papæ pedes omnes principes deosculentur.
Quod illius solius nomen in ecclesiis recitetur.
Quod unicum est nomen in mundo.
Quod illi liceat imperatores deponere.
Quod illi liceat de sede ad sedem necessitate cogente episcopos transmutare.
*Quod de omni ecclesia * quocumque voluerit clericum valeat ordinare.*

* quæ que

Quod

1 Hunc supposititium esse post alios probat Pagius ad an. Chr. 1077. n. 8.

ANNO CHRISTI 1075.

Quod ab illo ordinatus alii ecclesiæ præesse potest, sed non militare, & quod ab aliquo episcopo non debet superiorem gradum accipere.

Quod nulla synodus absque præcepto ejus debet generalis vocari.

Quod nullum capitulum, nullusque liber canonicus habeatur absque illius auctoritate.

Quod sententia illius a nullo debeat retractari, & ipse omnium solus retractare possit.

Quod a nemine ipse judicari debeat.

Quod nullus audeat condemnare apostolicam sedem appellantem.

Quod majores causæ cujuscumque ecclesiæ ad eam referri debeant.

Quod Romana ecclesia nunquam erravit, nec in perpetuum, scriptura testante, errabit.

Quod Romanus pontifex, si canonice fuerit ordinatus, meritis beati Petri indubitanter efficitur sanctus, testante sancto Ennodio Papiensi episcopo, ei multis sanctis patribus faventibus, sicut in decretis beati Symmachi papæ continetur.

Quod illius præcepto & licentia subjectis liceat accusare.

Quod absque synodali conventu possit episcopos deponere & reconciliare.

Quod catholicus non habeatur qui non concordat Romanæ ecclesiæ.

Quod a fidelitate iniquorum subjectos potest absolvere.

LVI. AD MANASSEM RHEMENSEM Archiepiscopum.

Arguit quod negligens fuerit in causa Catalaunensium clericorum. Episcopum Catalaunensem propter inobedientiam deponendum esse statuit, cui vult præcipi, ut clericis Catalaunensibus bona erepta restituat. Quod si parere noluerit, mandat excommunicari: addens ut ille vel coram suis legatis vel coram se compareat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Manassæ Rhemensi archiepiscopo salutem & apostolicam benedictionem.

SI te pastoralis regiminis cura, prout oportet, solicitum redderet, clericorum Catalaunensis ecclesiæ causa, totiens ad nos relata, jamdudum competentem terminum accepisset. Sed quoniam negligentia tua, & episcopi prædictæ civitatis inobedientia, hucusque protracta est, necesse nobis fuit clericis tamdiu afflictis succurrere, & inobedientis contumaciam apostolicæ auctoritatis vigore contundere. Multis enim modis præfatus Catalaunensis episcopus nostræ jussioni parere contempsit. Primo enim vocatus ad synodum venire neglexit. De ore nostro præsentialiter de restitutione beneficiorum clericorum præcepta suscipiens, obaudire despexit. Literis deinde nostris admonitus, iterum quæ præcepimus adimplere sprevit. Quamobrem propter tam enormem inobedientiæ temeritatem apostolica auctoritate omni episcopali officio privandum censuimus; & hæc per te strenue compleri omni mora postposita statuimus. Denuo etiam firmiter præcipimus, ut ei nihilo minus injungas ex nostra & tua parte, quatenus prædictis clericis erepta bona & beneficia, omni excusatione postposita, ubicumque manere voluerint, restituat; adjuncto & restaurato quod de usibus rerum suarum perdiderunt, ex quo nos ei præcipimus Hac vice, si huic nostro præcepto obtemperare noluerit, omnimodo a corpore & sanguine Domini arceatur, donec per obedientiam discat sanctæ Romanæ ecclesiæ colla submittere, cui per inobedientiam non erubuit recalcitrare. Si vero legati nostri ad Galliarum partes usque ad Kalendas Octobris ierint, ante præsentiam illorum se paratum ad expurgationem suam præsentare procuret. Sin autem, ad festivitatem omnium sanctorum ante nos se expurgandum, omni occasione remota, præsentet. Data Romæ quarto Nonas Martii, indictione decimatertia.

ANNO CHRISTI 1075.

LVII. AD FESULANOS,

Increpat eos quod superfluis querimoniis contra suum episcopum repetendis ecclesiæ Fesulanæ damna inferant. Unde eis silentium imponit; se autem nullo modo passurum ecclesiam devastari.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Fesulano clero & populo, majoribus videlicet atque minoribus, salutem & apostolicam benedictionem.

MIramur satis quod de causa * Irasmundi episcopi vestri Romanæ ecclesiæ sufficit, quibudam vestrum non sufficere, & querimoniam multis ac diuturnis inquisitionibus, immo divinis indiciis, ad finem perductam superfluis disputationibus repetere, & sic Fesulanæ ecclesiæ post longas tribulationes ipsas reliquias consumere. Si enim episcopus omnium quæ sibi objecta sunt reus teneretur, & divino judicio atque humana examinatione innocens non approbaretur, deceret tamen vos matrem vestram, Fesulanam videlicet ecclesiam, quæ non peccavit, immunem custodire, & vindictam peccantis in detrimentum confusionemque minime convertere. Deceret etiam, ut quos miserabilis paupertas & ruina ecclesiæ vestræ compatiendo non tangit, verecundia sæculi, & infirmata & omnino contemptui habita quæstio vestra silentium imponere debuisset. Unde admonemus, ut inter vos ulterius non sint schismata & contentiones, sed quod nos sentimus, quod nobis sufficit, quod Romana approbat ecclesia, vos idipsum sentiatis & teneatis: scientes quia nos nullo modo patiemur sub hujusmodi occasione scandali, seu inutilium disceptationum vanitatibus ecclesiam nostram devastari, sed ejus miseriæ atque necessitati, prout Deus concesserit, non solum loquendo, sed & vindictam contra ipsius inimicos exercendo subveniemus. Data Romæ * quarto Nonas Martias, indictione decimatertia.

* Trasmundi

* III.

LVIII. AD MANASSEM RHEMENSEM Archiepiscopum.

Ut Noviomensem episcopum ad Brugensem villam, a Trajectensis episcopi jurisdictione ereptam, si id sibi constiterit, restituendum compellat: si quid autem juris se putat habere, in synodo causam agat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Manassæ Rhemensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

COnfratris nostri Trajectensis episcopi Wilelmi querelam de Brugensi ecclesia, in Noviomensi episcopio sita, literis ipsius expositam accepimus, quam & ante dominum & prædecessorem nostrum papam Alexandrum depositam, necdum competenti termino contigit definiri. Adstruit autem episcopus Trajectensis eamdem ecclesiam traditione antiqua sedi suæ delegatam ducentis ferme

De Vvillelmo Trajectensi episcopo vide Lambertum anno 1076.

me annis absolute & quiete ad usus stipendiarios canonicorum Trajectensium detentam, donec Raboth Noviomensis episcopus absque ullo canonico judicio sibi eam subripuit, &, ut affirmant legati (quod gravius est & omnino illicitum) alteri cuidam clerico vendidit. Quapropter suffraganeum tuum Noviomensem episcopum per te conveniendum esse censuimus, & de tanta perversitate, si ita esse constiterit, severius increpandum, ac subinde admonendum, immo etiam compellendum, ut canonum statuta sequendo, ecclesiam Trajectensem, quæ tanto tempore possedit sua expoliatione sine mora * inducat, ac postea, si quid habet quod jure conqueratur, synodali judicio disceptare contendat. Quod si hic auctoritati nostræ vel monitis tuis obtemperare neglexerit, tamdiu episcopali privetur officio, quoadusque causas ecclesiasticas non potentiæ magnitudine, sed justitiæ censura, finiri oportere doceatur. Hujus ergo negotii decisionem per te studiose & impigre volumus adimpleri, & literis inditam nobis quamcitius poteris notificari. Data Romæ tertio Nonas Martias, indictione decimatertia.

ANNO CHRISTI 1075.

* reinducat

LIX. AD MONACHOS ROMANENSES.

Eorum abbatiam sub Romanæ ecclesiæ protectione recipit, illique bona concessa & concedenda confirmat. Vetat in ea canonicum ordinari, nisi qui regulariter victurum professus fuerit, nec abbatem nisi regularem, & a fratribus regularibus electum. Ecclesiam Diensi episcopo consecrandam committit.

Gregorius episcopus servus servorum Dei fratribus consistentibus in abbatia Romana super fluvium Iseram constitutam, salutem & apostolicam benedictionem.

Fidelitatis ac devotionis vestræ studia, quæ per legatos vestros nostris auribus intimastis, accepimus. Petistis ut * Romana ecclesia libertate, quam vestra ecclesia ab antecessoribus nostris hactenus habuit, vos donaremus. Scripsistis etiam (quod nos valde lætificat) quosdam scilicet vestrum regularem canonicamque vitam * incepisse: quibus quædam ecclesiæ vestræ bona vos concessisse denuntiastis, rogantes ut hæc nostra firmaremus auctoritate. Vestræ itaque bonæ intentioni congaudemus, & ut semper in melius proficiatis optamus, petitionibusque vestris obtentu filii nostri Hugonis Diensis episcopi, & vestri dilectione annuimus; & Romanam libertatem (sicut postulastis) concedimus. Illa vero quæ fratribus vestris regularibus præpositus vester Herimannus & vos donastis & statuistis, quæ & literis ad nos missis inseruistis, videlicet quidquid ipsi de bonis ejusdem ecclesiæ prius habere videbantur, & quicumque ex vobis ei se sociare regulariter voluerint, vel quod illis de suis aliquid dederit, nos quoque donamus. Possessiones autem & dispensationes ecclesiæ illis qui nunc habent, aut ad regularem vitam conversis, aut de sæculo migrantibus, & terras quæ deinceps prædictæ ecclesiæ datæ fuerint, ad mensam fratrum regulariter inibi viventium pertinere, & nullum ulterius ibidem fieri aut ordinari canonicum, nisi qui regulariter se victurum professus fuerit, nostra auctoritate statuimus. Præpositum, vel abbatem, seu cujuslibet dispensationis ecclesiasticæ ministrum, nisi quem communis electio fratrum regulariter viventium suæ professionis secundum Deum elegerit, vobis præferri apostolica auctoritate prohibemus. Ne quis autem hæc a nobis salubriter statuta violare præsumat, virtute sancti Spiritus, & potestate nobis a Deo collata, interdicimus. Ecclesiam vestram, quam per legatum apostolicæ sedis reconciliari quæsistis, præfato filio nostro Diensi episcopo, qui & Romanus & Viennensis ecclesiæ filius est, consecrandam commisimus. Data Romæ * VII. Idus Martii, ind. XIII.

* Romanæ Ecclesiæ.

* Forte, *suscepisse*. H.

* VII

LX. AD OTTONEM CONSTANTIENSEM episcopum.

Mandat ut litem inter eum & Augensem abbatem dirimat. Quod si fieri nequeat, ambo ad se veniant. Interim neuter alteri molestiam inferat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Ottoni Constantiensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

Sicut tua super Ecardo abbate * Augensis monasterii, ita & illius super te nobis est illata querimonia. Verum quia nos fatigationibus vestris parcere cupimus, consulendo mandamus vobis, ut utrinque communes amicos, & sapientes viros veritatis amatores, justitiæ magis quam amicitiæ faventes convocetis: quorum consilio, opportuno tempore & loco convenientes, litem vestram æquis rationibus & aliqua congrua pactione dirimi in commune assensum detis. Quod si peccatis facientibus fieri nequeat, commonitos vos ex præsenti auctoritate esse volumus ut circa festivitatem omnium sanctorum ambo ad apostolorum limina veniatis, quatenus, annuente Deo, causam vestram diligenti examinatione discutiamus, & diuturnam discordiam justo fine decidamus. Interim vero præcipimus, ut omni lite inter vos sopita, quasi per manum beati Petri & nostram, firma pax posita atque condicta teneatur, ut neutra pars alteram molestiis vel contrarietate provocare aut inquietare audeat. Nec leve vobis videatur tanto mediatore interposito pacis jura dissolvere: quoniam qui in hac constitutione apostolicæ auctoritati reverentiam & fidem non exhibuerit, ex ipsa sua temeritatis impietate adversus se & causam suam fidem & judicium provocabit. Data Romæ tertio Idus Martii, indictione decimatertia.

* Augivitis.

LXI. AD DIETWINUM EPISCOPUM Leodiensem.

Reprehendit eum tamquam simoniacum; monetque ut resipiscat, fornicationem e clero extirpet, & a contumeliis abbati de sancto Huberto inferendis abstineat: utque ecclesiam quamdam in sua diœcesi vel per se vel per Metensem episcopum consecret: eique suorum peccatorum absolutionem impartitur.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei * Leodicensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.*

Jam multo tempore audivimus, & multorum relatione comperimus, te per plura in episcopatu adversus instituta sanctorum patrum feciisse, videlicet in venditionibus ecclesiasticarum dignitatum, & canonicarum præbendarum. Unde tibi multum condolemus, & satis obstupescimus, cum tantum honorem gratis susceperis, & cum prudentes & religiosos viros inveneris, honores ecclesiasticos gratis non erogaveris, sed declinasti ab

* Leodic. Dietwin dicebatur apud L bertum a. 1075.

exem-

exemplo tui anteceſſoris introductione novæ con-
ANNO CHRISTI 1075. ſuetudinis. Ratione igitur juſtitiæ his de cauſis ſententia in te eſſet animadvertenda; ſed parcimus propter ſenilem ætatem, & quia cariſſimus frater noſter Herimannus Metenſis epiſcopus, tuæ eccleſiæ filius, te multum apud nos excuſavit, imputans aliis quæcumque ſuper his male diſpoſueris, quorum conſilio uſus fueris, commonemus ergo te apoſtolica auctoritate, ut quid egeris attendas, & judicium ad quod properas expaveſcas, & amplius deſiſtas ab hujuſmodi tranſgreſſionibus, & in quibuſcumque poteris ſtudeas corrigere, immutando quæ egeris. Præcipimus etiam ut admoneas & coerceas quoſcumque ſacri ordinis miniſtros caſte vivere, & concubinas omnino derelinquere, & extermina nefas ſecundum patrum traditionem, quod temporibus modernis inolevit ex taciturnitate paſtorum, ne cum male operantibus propter ſilentium damneris, & ipſi æternæ mortis incurrant periculum. Compertum eſt nobis te contumelias quorumdam conſilio intuliſſe abbati de ſancto * Huberto propter privilegium quod a nobis ſuſcepit; ſed excuſamus eum, quod contra detrimentum & honorem eccleſiæ tuæ nihil fecerit: unde te monemus & rogamus, ut permittas eum in pace & in omni tranquillitate. In diœceſi etiam tua * Manucenſis comitis eccleſiam, quam adhuc conſecrare diſtuliſti, rogamus ut conſecres: ſi vero ex debilitate corporis id agere nequiveris, committe hanc obedientiam cariſſimo filio noſtro Metenſi epiſcopo. Quod ſi non acquieveris, juſtam & rationabilem cauſam quare dimiſeris reſcribas. Et quia in extremo videris poſitus, fraterna compaſſione ducti, auctoritate beati Petri apoſtolorum principis abſolvimus te a peccatis tuis, & Dominum pro te exoramus, ut interventu beatorum apoſtolorum inter electos æternum merearis conſortium. Data Romæ decimo Kalendas Aprilis, indictione decimatertia.

* Imberto

* Manucenſis

LXII. AD SICHARDUM EPISCOPUM Aquilejenſem.

Exponit ſtatuta in concilio contra concubinarios & ſimoniacos clericos. Præcipit ut ea ſervari curet.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Sichardo fratri coepiſcopo Aquilejenſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

FRaternitatis tuæ prudentiam latere non debet, neque tui ordinis dignitatem ignorare oportet, quæ ſtatuta quæque decreta in peracto concilio præteritæ quadrageſimæ conſilio confratrum noſtrorum ac totius conventus aſſenſu, ſequentes ſanctorum patrum auctoritatem, ſtatuimus. Decrevimus enim, quod ſi quis eorum ordinum qui ſacris altaribus adminiſtrant, presbyter ſcilicet, diaconus, uxorem vel concubinam habet, niſi illis omnino dimiſſis dignam pœnitentiam agant, ſacris altaribus penitus adminiſtrare deſiſtant, nec aliquo eccleſiæ beneficio ulterius potiantur, ſive potitis fruantur. Qui vero ſimoniace, videlicet per interventum pecuniæ, ſunt promoti, ut abſque ulla ſpe recuperationis deponantur, apoſtolica cenſura ſtatuimus. Monemus itaque te, dilectiſſime frater & coepiſcope, immo apoſtolica tibi auctoritate præcipiendo mandamus, ut tu in diœceſi tua ſimoniacos omnino deponas, & fornicatoribus clericis, niſi a fornicatione abſtinuerint, præfata conditione officium & beneficium penitus interdicas, & ſuffraganeos tuos, ſive literis tuis, ſive viva voce, ad te convocatos, ut idem faciant ſumma cum diligentia moneas. Data Romæ decimo Kalendas Aprilis, indictione decimatertia.

ANNO CHRISTI 1075.

LXIII. AD GEUSAM HUNGARIÆ DUCEM.

Commendat eum ob res præclare geſtas. Oſtendit Hungariæ regnum non niſi Romanæ eccleſiæ ſubjici, & merito ejus conſanguineum, qui illud a Teutonicorum rege acceperat, eo fuiſſe privatum. Hortatur ad eccleſiarum curam habendam, & ad obedientiam apoſtolicis legatis præſtandam.

*Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei * Geuſæ Hungariæ duci, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

* *Geuſæ*, ſic lib. 1. epiſtola 58 & infra 70. Lambertus autem anno 1073. & 1074. hunc appellat Jordanem. Sed Bonfinius rerum Hungaricarum decade lib. 3. & 4. *Geiſam* vocat.

LIcet per legatos, quos pridem ad nos direxiſti, miſerimus tibi literas, quas nondum te aſſeris percepiſſe, iterum tamen pro caritatis affectu, qua omnes reges & principes ut filios admonemus, ſcribimus ad te deſiderantes tibi cum juſtitia quæcumque ſunt honoris & gloriæ. Multa quippe bona de te mihi relata ſunt, atque ex tuis actibus honeſta fama ad aures noſtras uſque pervenit: pro quibus diligimus te, & cupimus, ut fama cum rei veritate ſemper aſcendat. Notum autem tibi eſſe credimus, regnum Hungariæ ſicut & alia nobiliſſima regna in propriæ libertatis ſtatu debere eſſe, & nulli regi alterius regni ſubjici, niſi ſanctæ & univerſali matri Romanæ eccleſiæ, quæ ſubjectos non habet ut ſervos, ſed ut filios ſuſcipit univerſos. Quod quia conſanguineus tuus a rege Teutonico, non a Romano pontifice uſurpative obtinuit, dominium ejus, ut credimus divinum judicium impedivit. Cum vero res in manibus tuis ſit, hortamur te, ut interim circa eccleſias curam habeas, circa religionem ſummum ſtudium geras, talemque obedientiam legatis ſanctæ Romanæ eccleſiæ, cum ad te venerint, exhibeas, quatenus interceſſione beati Petri in gloria & honore utriuſque vitæ proficias. Data Romæ x. Kal. Aprilis, ind. XIII.

Loquitur de *Salomone* rege, ut ſupra eodem libro epiſtola 13, & infra epiſt 70.

LXIV. AD IVONEM ABBATEM ſancti Dionyſii.

Ut coram ſuis legatis ad objecta contra eum reſpondeat, eiſque pareat, vel ſtatuto tempore ad apoſtolicam ſedem veniat. Interim animarum ſibi commiſſarum curam habeat.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Ivoni abbati monaſterii ſancti Dionyſii in Pariſio.

LIcet Romanæ eccleſiæ excuſationem introitus tui Algiſi monachi veſtri verba jampridem replicaverint, licet ex parte fidem nobis dederint, creſcentem tamen infamiam, & uſque ad ſedem apoſtolicam jam a pluribus delatam, indiſcuſſam tranſire nec poſſumus nec debemus. Quapropter ſi contigerit hac in æſtate legatos noſtros ad partes illas proficiſci, præcipimus ut coram eis cauſam objectionis tuæ diligenter exponas, & diffinitioni eorum obedienter pareas. Quod ſi aliquod impedimentum hoc fieri non permiſerit, abhinc uſque ad feſtivitatem ſancti Andreæ de objectis reſponſurus ad nos venias. Interim te volumus circa curam animarum ſubditarum tibi ſtrenuum ſolicitumque exhiberi: quatenus, cum ad nos ve-

ne-

neris, ipsum bonæ conversationis studium tam te, quam illos quibus præesse videris, valeat commendare, & Algisi bona de te referentis verba confirmare. Data Romæ octavo Kalendas Aprilis, indictione decimatertia. ANNO CHRISTI 1075.

LXV. AD MONACHOS SANCTI DIONYSII.

Hortatur ad concordiam & pacem, dum eorum abbas se de simonia purgaturus, vel coram legatis, vel coram se veniat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei monachis monasterii sancti Dionysii, salutem & apostolicam benedictionem.

ABbatis vestri Ivonis infamia quampluribus referentibus ad aures nostras usque pervenit, videlicet quod simoniace, hoc est per interventum pecuniæ, obtinuerit abbatiam, cujus rei causa, quia hujusmodi infamiam indiscussam præterire non debemus nec possumus, per literas nostras sibi præcipiendo mandavimus, ut legatis nostris, si hac æstate ad partes illas eo venire contigerit, de objectis se purgaturum exhibeat. Quod si aliquibus intervenientibus causis legati non venerint, ab hinc usque ad festivitatem sancti Andreæ de objectis responsurum se nostræ audientiæ repræsentet. Quapropter admonemus religionem vestram ut interim inter vos nulla discordia, nullum schisma diabolica fraude natum inveniatur: ipsi enim scitis quia in scissura mentium Deus non habitat, sed religioni atque ordinis vestri observationi sedato animo ac summa cum reverentia operam dantes, prædicto abbati humiliter obediatis, ne forte, quod absit, in vestro schismate monasterium vestrum in rebus corporeis, & vos in anima damnum aliquod patiamini. Pro certo namque sciatis, quoniam nos abbatiæ sancti Dionysii solicite invigilare nunquam negligimus, sed secundum Apostolum honeste, & cum ordine facere volumus. Sicut enim nocentem justificare nobis admodum est timendum, ita & innocentem damnare valde periculosum. De cætero prudenter vos habete, dilectissimi filii, memores nostri in orationibus vestris. Data Romæ octavo Kalendas Aprilis, indictione decimatertia.

LXVI. AD BURCHARDUM Halberstadiensem Episcopum.

Præcipit, sicut ante per legatos fecerat, ut fornicationem ex clero evellat.

* Forte, *Halberstadiensi, vel Halberstatensi, & sic in Mutin.*

*Gregorius episcopus servus servorum Dei Burchardo * Helvestensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.*

NOn ignorare te, frater carissime, credimus de ordinum ecclesiasticorum castitate sanctæ sedis apostolicæ statuta antecessorum nostrorum & nostro deinceps studio per literas & legatos longe lateque promulgata. Nam & anno præcedente confratres nostri & episcopi in partes illas directi te convenerunt, & nostro nomine hujus tibi operis obedientiam studiosius inculcarunt. Sed neque propterea has rursus de eadem re tibi literas superfluas judicavimus, Apostolo dicente: *Fratres, eadem vobis scribere mihi quidem non pigrum, vobis autem necessarium.* Si enim fratrum nostrorum exhortatione monitus in id opus manus continuo misisti, ad hoc valebunt literæ, ut, sicut dicitur, currentem currere concitatius impellamus. Sin autem hucusque cessasti, somno torporis expulso ad evigilandum stimulo increpationis excitemus. Nos enim de taciturnitate nostra damnari metuimus, si conservis nostris, his maxime qui alios docere idonei sunt, Domini pecuniam distribuere pigritamur. Urget nos enim timor illius maledicti quod per Salomonem depromitur: *Maledictus homo qui abscondit frumenta in populo.* Et quod item per prophetam dicitur: *Maledictus homo qui prohibet gladium suum a sanguine*, id est verbum prædicationis ab increpatione carnalium. Sicut enim nos ad loquendum superiora exempla impellunt, ita & vos quæ de obedientia passim scripta leguntur adhortantur quæ dicimus fraterna caritate suscipere. Nam legitur apud Samuelem: *Melior est obedientia quam victimæ. Quasi enim scelus idololatria est non auscultare, & quasi peccatum ariolandi est non acquiescere.* Quod beatus Gregorius in moralibus exponens dicit: Obedientia ergo est sine qua, quamvis fidelis quisque videatur, infidelis esse convincitur. Denique novit fraternitas tua quas proponimus regulas a sanctis patribus esse præfixas, tantoque venerabilius observandas, quanto constat non suo libitu, sed Spiritus sancti promulgasse afflatu. Quamobrem, carissime frater, instanter hortamur, & apostolica auctoritate præcipimus, quatenus & a legatis nostris ante cognita, & harum testimonio literarum plenius inculcata, fideliter exequaris, de agro dominico zizania eradices, frumentum conserves, castos & religiosos clericos, ut tui officii cooperatores, benigne foveas, lubricos & incontinentes aut paterne corrigas, aut incorrigibiles a sacris altaribus arceas; & nisi tuis exhortationibus acquiescentes resipiscant, nec laici etiam officium eorum ullatenus audiant: ut quos nec timor nec amor divinus compungit, pudor saltem humanus retrahat ad sobrietatem. His si vigilanter institeris, & inobedientiæ culpam poteris evadere, & a Domino præmium tibi multiplex & indeficiens comparare. Data Romæ quarto Kalendas Aprilis, indictione decimatertia. ANNO CHRISTI 1075. *Proverb.* 11. *Jerem.* 48. *Eccles.* 4. *1. Reg.* 15. Gregorius lib 35. c. 10. Obedientia quid sit.

LXVII. AD ANNONEM COLONIENSEM Archiepiscopum.

Ut habito suorum episcoporum concilio decreta apostolicæ sedis de castitate clericorum promulget, & servanda curet. Exponit quoque se in synodo contra simoniacos statuta confirmasse.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Annoni Coloniensi archiepiscopo salutem & apostolicam benedictionem.

COnstat ecclesiam Coloniensem inter cæteras regni Teutonici ecclesias sanctæ & apostolicæ sedi, cui Deo auctore deservimus, ita fide & dilectione atque obsequiis ab annis prioribus esse devinctam, ut singulari familiaritate & gratia caritatis apud eam tamquam apud matrem dulcissima filia præpolleat. Quem benevolentiæ laudabilis usum ab antecessoribus nostris ad nos usque deductum non solum observare, sed etiam ampliare & augmentare pro rerum opportunitate & temporum modis omnibus sum paratus. Hinc etiam, carissime frater, de obedientia tui securior fiducialius adhortor & moneo, atque communis domini beati Petri auctoritate præcipio, ut ad castitatem clericorum prædicandam atque inculcandam, juxta patrum decreta, & auctoritatem canonum, cum suffraganeis tuis omnibus studiosius accingaris, ut sponsæ Christi, quæ maculam nescis

scit aut rugam, candidatæ & immaculatæ famiA liæ gratiosum exhibeatur officium. Novit enim fraternitas tua quia præcepta hæc non de nostro sensu exsculpimus, sed antiquorum patrum sanctiones Spiritu sancto prædicante prolatas officii nostri necessitate in medium propalamus, ne pigri servi subeamus periculum, si dominicam pecuniam, quæ cum fenore reposcitur, sub silentio abscondamus. Quamquam huic sanctæ Romanæ ecclesiæ semper licuit, semperque licebit, contra noviter increscentes excessus nova quoque decreta atque remedia procurare, quæ rationis & auctoritatis edita judicio, nulli hominum sit fas ut irrita refutare. Urget nos etiam timor illius maledicti, quod per Salomonem depromitur, *usque ad id quod in superiore epistola ait*. Obedientia ergo B est, sine qua licet fidelis quisque videatur, infidelis esse convincitur. Sed ut ea quæ dilectioni tuæ injungimus compendiosius efficaciusque prosequaris, cum fratribus & coepiscopis tuis concilium te cogere suademus, in quo, quam maximo poteris clericorum cœtu congregato, leges canonicas, & sedis apostolicæ auctoritatem, tuamque & confratrum omnium, patenter promulgabis; quanta castitatis sit virtus, quamque ecclesiasticis gradibus necessaria, seu quam sponsi virginis & virginis sponsæ cubiculariis sit competens, ut Deo donante nosti, latius exponens. Subinde firmiter pronuntiabis non ulterius sibi licere, quod in perniciem sui hactenus usurparunt; cum tolerabilius omnino sit cessare ab officio, quam incestam, vel C etiam molestam suo salvatori ingerere servitutem, & inde sibi iram coacervare atque supplicium, unde præmium debuit emereri. Quod si te fideliter hæc & firmiter exequentem tribulatio ac persecutio invenerit, respice ad eum qui dixit: *Confidite, ego vici mundum*. Nos quoque clypeo beati Petri munitos indubitanter noveris, seu ad repellendos hostes, si possumus, seu ad protegendum te omni hora paratissimos inveniri. Illud quoque fraternitati tuæ notum esse volumus, contra simoniacam hæresim in synodo confirmasse, (nam a sanctis patribus longe ante statutum est) ac vehementer prohibuisse, ut neque ecclesiæ ullatenus vendantur, aut pro manus impositione pretium accipiatur. Quod si hoc modo ordinatus D aliquis fuerit, eum a missæ celebratione & evangelii lectione omnimodis removemus & ut hæc diligenter observetis enixius admonemus. Data Romæ quarto Kalendas Aprilis, indictione decimatertia.

LXVIII. AD WEZELINUM Archiepiscopum Magdeburgensem.

Ejusdem fere argumenti.

Gregorius episcopus servus servorum Dei * *Wezelino Magdeburgensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.*

LEgimus Josue, cum in populo Dei magistro succedens ducatum susceptisset, ita solicita & vigilanti obedientia exercuisse officium, ut, quod de aliis raro scriptum est, cælesti fretus virtute, elementis potentialiter imperaret. Nam & fluvium Jordanem ad transitum exercitus cursum naturalem sistere fecit, & Solem volubili mobilitate in occasum anhelantem, donec adversarios ulciscerentur, quasi alter creator stare præcepit. Is etiam muros Jerico septeno perlustrans circuitu sacerdotalium clangore tubarum subruit & evertit. Vides, carissime frater, quid fervens in divinis cau- sis animus, quid prompta obedientia meruerit. Ad hujus similitudinem facti nos, qui populum Christianum instituendi magisterium suscepimus, mentem vigilanter intendere debemus, ne adversariæ potestatis muros, contra verum Josue rebellantes, & erectos, silentio nostro stare aut roborari patiamur. Quamobrem fraternitati tuæ apostolica auctoritate injungimus atque præcipimus, ut ad castitatem clericorum prædicandam & studiosius inculcandam buccina sacerdotali vehementius & instantius instrepas, donec Jerico muros, *Josue 6.* id est defectionis opera, & sordidæ libidinis pollutiones, dissipes & subvertas, * sicut ad Prophetam: * *Posui te hodie super gentes & regna, ut evellas, & destruas, & disperdas, & dissipes, & ædifices, & plantes*. Non nostra decreta (quamquam licenter si opus esset possemus) vobis proponimus, sed a sanctis patribus statuta renovamus: ne nostro silentio servi dominicam pecuniam absconditis sententiam incurramus. Elabora igitur, insta opportune, importune, ut domus Dei tibi commissa purificetur; quatenus & a nobis de obedientia tua gratias merearis, & tui laboris præmium receptus in Domini tui gaudium lætus introducaris. Data Romæ IV. Kalendas Aprilis, indict. XIII.

* sicut alt Propheta Deest forte, dicitur. H. *Jer. 1.*

LXIX. AD CUNIBERTUM EPISCOPUM Taurinensem.

Arguit quod molestiis afficiat monachos sancti Michaelis. Monet ut pacem cum abbate ineat, vel statuta die ad sedem apostolicam litis dirimendæ causa accedat, interim a molestiis inferendis desistat, ne ipse cogatur illud monasterium de ejus subjectione eximere, & quos temere excommunicarat, absolvat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Cuniberto Taurinensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

DEcuerat te, frater carissime, pro reverentia quam beato Petro apostolorum principi & magistro universalis ecclesiæ debes, nobiscum etiam servare unitatem & concordiam in vinculo caritatis & pacis, & labores nostros, ut in Christo proficerent, & fructum facerent, saltim in attinentibus tibi & tecum actis juvare negotiis. Verum econtra, unde nos nec mirari nec dolere satis possumus, te immemorem nostræ dilectionis a nobis discrepare, & ea quæ colligere laboramus omni conatu ad dispergendum insistere, clamor fratrum monasterii sancti Michaelis, immo multiplex angustia, quam multorum relationibus, te faciente, eos pati audivimus, manifesta nobis indicia præbet. Meminisse enim debes quot & quanta dominus & antecessor noster beatæ memoriæ Alexander papa, & nosipsi, cum novissime apostolicam sedem & præsentiam nostram visitasses, de pace & tranquillitate ejusdem monasterii cum E tua fraternitate egimus, ne diabolus servorum Dei saluti semper invidens & quieti, venenum suæ nequitiæ aliqua occasione ibi posset infundere, & devotas animas ab assidua orationum & divini famulatus meditatione divellere. Qua de re licet nobis optime promiseris, videlicet te aut competentem de omnibus cum abbate pacem facturum, aut, si id fieri non posset, sine omni læsione monasterii ad judicium apostolicæ discussionis rem denuo delaturum, tamen postquam a nobis discessisti, multo asperior atque crudelior contra venerabilem locum illum quam antea fueras, prout nobis relatum est, extitisti; & quod detrimen-

tum ejus foret, non ſolum exteriori fortitudine, ſed epiſcopali etiam diſtrictione dicere & facere non perperciſti. Unde non parum adverſum te commoti eſſe poſſumus, qui ad contemptum apoſtolicæ auctoritatis noſtræque fatigationis diſpendium, noſtris conſiliis, admonitionibus, rogatibus, & juſtis officii noſtri diſpenſationibus, te obſiſtere intelligimus: ut pacem, quam ſervis Dei cum quanta per Deum cognoſcimus conſideratione juſtitiæ providere cupimus, tu nec pati poſſis, aut velis. Numquidne exiſtimas epiſcopos hanc in paſtorali regimine poteſtatem atque licentiam ſuſcepiſſe, ut monaſteria, quæ in ſuis parochiis conſiſtunt, quantum velint opprimant, & ſtudium religionis ſuæ prælationis occaſione, hæc & illa potenter exigendo, & poteſtatem ſuam exercendo, comminuant? An ignoras quod ſancti patres pleruntque & religioſa monaſteria de ſubjectione epiſcoporum & epiſcopatus de parochia metropolitanæ ſedis propter infeſtationem præſidentium diviſerunt, & perpetua libertate donantes apoſtolicæ ſedi velut principalia capiti ſuo membra adhærere ſanxerunt? Percurre ſanctorum patrum privilegia, & invenies ipſis etiam archiepiſcopis officium, niſi forte ab abbate vocatis, in pleriſque cœnobiis facere prohibitum eſſe, ne forte monaſtica quies ſæcularium perſonarum frequentia & converſatione turbaretur. Hoc itaque ne & nos illorum auctoritate & exemplo de præfato ſancti Michaelis monaſterio facere cogamur, neve tu, dum immoderata quæris, ea quæ ex æquo tibi attinere videbantur juſte amittas, apoſtolica te auctoritate monemus atque præcipimus, ut aut pacem cum abbate congrua conventione, & in commune proviſo totius cauſæ moderamine faciat, aut, ſi peccatis impedientibus hoc fieri nequiverit, in ventura ſancti Martini feſtivitate ad apoſtolicam ſedem te convocatum præſenti auctoritate cognoſcas, quatenus, adjuvante Deo, litem veſtram dirimere & juſto fine concludere valeamus. Interim vero eadem auctoritate præcipimus, ut neque vocando ad ſynodum, nec aliquo interdicto, denique nullo unquam exactionis modo abbatem, vel ſæpe fatum monaſterium, aut ſervitores ejus, ſeu loca, vel bona illuc attinentia, per te, ſive per tuorum aliquem lædere aut inquietare præſumas; & quos anathematis vinculo ex his qui partem illam attinent alligaſti, quamquam hoc temere feceris, caritati tamen fraternæ providentes, ut tu eos abſolvas locum tibi & monita damus. Qua in re ſi tu moram feceris, aut aliqua occaſione nobis obedire renueris, noſtra apoſtolica auctoritate eos abſolutos, & ab omnibus interdicti vel excommunicationis tuæ nexibus liberos eſſe noveris. Fac igitur, dilecte frater, ut vel nunc non incaſſum tibi ſcripſiſſe videamur. Crede noſtris conſiliis, acquieſce monitis, nec libeat tibi nos plurimis occupatos diutius cauſæ hujus implicari laboribus, nec deneges nobis fraternum & unanimem conſenſum in componenda pace ſæpe fati cœnobii, ne, dum nobis, immo beato Petro, obſtare non deſieris, in graviorem culpam & irrevocabile detrimentum tuomet (quod non optamus) impetu præcipiteris. Nam ſi deinceps ultra tenorem literarum iſtarum ſupra memoratam cauſam in errorem & litigium trahere, aut monaſterio infeſtationes aliquas inferre pertentaveris, nos, divina & apoſtolica fulti auctoritate, ut monaſterium illud cum omnibus ſuis pertinentiis in perpetua libertate conſiſtat, ut nullius magiſterio vel judicio poſt Deum, niſi ſanctæ Romanæ eccleſiæ, ſubditum in propoſito ſanctæ religionis ſine laceratione Deo ſervire valeat, Deo adjuvante, procurabimus. Data Romæ quinto Idus Aprilis, indictione decimatertia.

ANNO CHRISTI 1075.

Cur ſummi pontifices multa monaſteria de ſubjectione epiſcoporum eximebant.

LXX. AD GEUSAM HUNGARIÆ DUCEM.

Optat ut pax inter eum & regem Salomonem ineatur. Significat merito jus regni a Salomone rege ad eum fuiſſe translatum. Ejus erga ſe obſervantiam requirit, & quæcumque a Romana eccleſia deſiderat ſibi literis vult aperiri.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Geuſe Hungariæ duci, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SI officii noſtri eſt omnibus ſua jura defendere, ac inter eos componere pacem, ac ſtabilire concordiam, multo magis ratio exigit, atque uſus utilitatis expoſcit, ut ſeminemus caritatem inter majores, quorum pax aut odium redundat in plurimos. Unde nobis cura eſt, & cordi pia ſolicitudo inhæret, quatenus inter te & conſanguineum tuum Salomonem regem faciamus pacem, ſi poſſumus; ut juſtitia utrinque ſervata ſufficiat unicuique quod ſuum eſt, terminum juſtitiæ non tranſeat, metam bonæ conſuetudinis non excedat, ſicque fiat in pace nobiliſſimum regnum Hungariæ, quod hactenus per ſe principaliter viguit, ut rex ibi non regulus fiat. Verum ubi contempto nobili dominio beati Petri apoſtolorum principis, cujus regnum eſſe prudentiam tuam latere non credimus, rex ſubdidit ſe Teutonico regi, & reguli nomen obtinuit. Dominus autem injuriam ſuo illatam principi prævidens, poteſtatem regni ſuo ad te judicio tranſtulit. Et ita ſi quid in obtinendo regno juris prius habuit, eo ſe ſacrilega uſurpatione privavit. Petrus enim a firma petra dicitur, quæ portas inferi confringit, atque adamantino rigore deſtruit, & diſſipat quidquid obſiſtit. Quapropter ſi quid vis, ſi quid habere a Romana eccleſia digne ſperas, nobis confidenter volumus ut aperias, & quæ tua ſit devotio erga univerſalem matrem, qualiterve illi ſtatueris obedire, ſanctamque reverentiam exhibere, operibus, ſicut te decet, oſtendas. Quæ autem hic minus ſcripſimus, horum portitoribus tibi dicenda relinquimus, quia de illorum fidelitate ſatis confidimus. Omnipotens Deus, qui beato Petro poteſtatem ligandi atque ſolvendi principaliter tribuit, ejus precibus te tuoſque in Chriſto fideles a cunctis peccatis abſolvat, & ad vitam perducat æternam. Data Romæ * decimooctavo Kalendas Maii, indictione decimatertia.

* XV.

LXXI. AD WRATISLAUM BOHEMORUM DUCEM.

Commendat Fredericum ejus nepotem, ut beneficium a ſuo patre relictum illi concedat, vel aliud tribuat. Monet ut diſſidiis ſublatis pacem in ſua ditione ſervandam curet.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Wratislao Bohemorum duci, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

FRedericus nepos veſter, & Romanæ eccleſiæ fidelis, nos humilibus precibus flagitavit, quatenus tuæ nobilitatis prudentiam rogaremus, ut beneficium, quod ſibi pater ſuus reliquit, eum permitteretis habere, & in omni pacis quietudine poſſidere: cujus ſupplicibus orationibus flexi, nobilitatis veſtræ ſerenitatem obnixe rogamus, ut ſi

ANNO CHRISTI 1075.

scitis eum habere justitiam, tum quia os tuum & caro est, ductus proprietate sanguinis, tum quia ad refugium apostolicæ miserationis confugit, aut beneficium illud sibi reddatis, aut contracambium tribuatis, quod sibi sit acceptabile, & tui condecet generis dignitatem. Quod si justitiam non videtur habere, rogamus tamen ut pro caritate & reverentia beati Petri apostolorum principis, cujus præsidia humiliter postulavit, aliquod sibi beneficium, quo possit honeste vivere, tribuatis. Non pigeat itaque nobilitatem tuam in hoc nostras preces audire, beatumque Petrum in hoc tibi debitorem facere, quoniam nos parati sumus favere tibi in quibus possimus justitia duce. Præterea monemus, ut studeatis terram vestram, & vestri honoris regimen firmissimæ pacis fœdere undique præmunire, scilicet ut nullius litis scandalum in tuo regimine versari permittas, præcipue inter te & fratres tuos, & Pragensem, & Holomucensem episcopum: quoniam sicut qui discordiæ & litibus vacant, procul dubio diaboli sunt filii, sic qui paci dant operam, filii Dei vocantur, ipsa veritate attestante, quæ ait: *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur*. Omnipotens Deus mentem tuam illuminet, sicque te faciat per bona transire temporalia, ut merearis adipisci æterna. Data Romæ * decimooctavo Kalendas Maii, indictione decimatertia.

Matth. 5.

* XV.

LXXII. AD BOHEMOS.

Hortatur ad bene casteque vivendum.

Gregorius episcopus servus servorum Dei universis in Bohemia constitutis majoribus atque minoribus, salutem & apostolicam benedictionem.

EX consideratione sedis, cujus licet indigni administrationem gerimus, debitores, sicut scitis, sumus fidelibus & infidelibus; fidelibus, ut quod bene proponunt perseveranter teneant; infidelibus, ut ad creatorem suum credendo, & præterita facinora puniendo, convertantur. Unde quia relatione episcoporum patriæ vestræ limina apostolorum visitantium accepimus quosdam vestrum per viam mandatorum Dei incedere, quosdam vero nonnullis periculis male vivendo subjacere, studuimus vos paterna caritate commonere, quatenus & boni meliores fiant, & qui reprehensibiliter vivunt, irreprehensibiles se exhibeant. Primum scilicet vos ex toto corde, & ex tota anima, & ex omni virtute vestra Deum & proximum sicut vosmetipsos diligere, pacem, sine qua nemo Deum videbit, inter vos constituere, non solum clericos, sed & laicos castitatem servare, decimas Deo, a quo tam vitam quam vitæ sustentationem suscipitis, fideliter dare, ecclesiis vestris debitum honorem impendere, eleemosynis atque hospitalitati devote insistere. Hæc & his similia, quæ ad salutem animarum vestrarum pertinent, licet pontifices vestros sufficienter scire ac vobis insinuare non ignoremus, tamen quia verba nostra ex reverentia beati Petri constat vos carius atque avidius recipere, ipsa vestra audiendi aviditas quæ ab aliis dari possunt nos documenta dare compellit, ut tanto solicitius vobis debitum reddamus exhortationis, quanto beatum Petrum in eadem nostra exhortatione devotius attenditis. Vos igitur, dilectissimi, carnalia desideria fugite, ad cælestia & semper duratura patriæ cælestis gaudia mentes erigite, beatum Petrum, cui a Deo potestas principaliter & in terra ligandi atque solvendi data est, devotissimi servitii fidelitate debitorem facite: quatenus post dissolutionem terrenæ habitationis nostræ, cui quotidie volentes nolentesque propinquatis, nec multo post in vermes & cinerem redigendi, ejus præstantissimum ante districtum judicem patrocinium sentiatis. Data Romæ decimoseptimo Kal. Maii, indictione decimatertia.

ANNO CHRISTI 1075.

LXXIII. AD BOLESLAUM POLONORUM DUCEM.

Commendat ejus erga se observantiam. Mittit legatos pro episcoporum causis, qui & pauci erant, & metropolitanum non habebant. Hortatur ut illos adjuvet, bene vivat, recte se gerat in regimine suo, & pecunias regi Russorum ablatas restituendas curet.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Boleslao duci Polonorum, salutem & apostolicam benedictionem.

QUoniam honor, qui ministris & dispensatoribus exhibetur, ad reverentiam dominorum propriam attinere dignoscitur, procul dubio gratanter & cum multa dilectione ministrantium labor officiaque suscipiuntur, ab his dico qui prælatorum personas & auctoritatem ex corde diligere comprobantur. In hoc autem cognoscimus, quod excellentia vestra beatum Petrum apostolorum principem sinceris affectibus diligit, & ad reverentiam ejus ardenti spiritu dilatatur, quoniam gratuita devotione vestris eum oblationibus honorantes, debitorem vobis fieri desideraſtis, &, sicut in domino confidimus, promeruistis. Unde & nos, qui illius servi dicimur & esse cupimus, vestræ caritati in Christo connexi sumus, & curam ministerii, ad quod sub obedientia apostolici principatus occulta Dei dispensatio nos licet indignos ordinavit atque constituit, in ea parte, qua vobis necessarium & honestum fore cognoverimus, tanto solicitius vobis impartiri cupimus, quanto fidem & caritatem vestram & in obediendo promptiorem, & in promerendo devotiorem intelligimus. Verum quia Christianæ religionis ordo & provida dispensatio ab his permaxime post Deum pendet, qui dominici gregis pastores & rectores esse videntur, illud nobis primo attendendum est, quod episcopi terræ vestræ non habentes certum metropolitanæ sedis locum, nec sub aliquo positi magisterio, huc & illuc pro sua quisque ordinatione vagantes, ultra regulas & decreta sanctorum patrum liberi sunt & absoluti. Deinde vero quod inter tantam hominum multitudinem adeo pauci sunt episcopi, & amplæ singulorum parochiæ, ut in subjectis plebibus curam episcopalis officii nullatenus exequi aut rite administrare valeant. Pro his igitur & aliis causis, quas hic scribere omisimus, hos legatos ad vos direximus, quatenus vobiscum pertractatis negotiis, quæ ad ecclesiasticam curam & ædificationem corporis Christi (quod est fidelium congregatio) pertinere videntur, quæ emendanda sunt, aut ipsi juxta sanctorum patrum statuta diffiniant, aut nobis diffinienda referant. Eos itaque sicut nos audite, memores quod in missione discipulorum per evangelium veritas dicat: *Qui vos audit, me audit; & qui vos spernit, me spernit*. Et ut fructuosus apud vos cursus fatigationis eorum fiat, propter reverentiam apostolicæ legationis qua funguntur, consiliis & benigno favore juvate. De cætero admonemus vos & exhortamur in domino, ut diem ultimum vitæ vestræ, quem ignora-

De Polonorum duce Lambert. & Bertold. an. 1077.

Luc. 1.

tis quando veniat, & terrorem futuri judicii semper coram oculis habentes, commissam vobis potestatem solicita & Deo placita administratione gerere studeatis; præparantes vobis divitias in operibus bonis, & thesaurizantes firmum & immobile fundamentum, ut vitam æternam possideatis. Scire enim debetis quoniam supernus arbiter quæ vobis commisit irrequisita non relinquet: cui tanto districtius responsuri estis, quanto ampliora sunt jura & judiciorum moderamina quæ tenetis. Deus autem omnipotens, cujus majestas est super omnes principatus & regna, dirigat cor & actus vestros ad omne opus bonum in omni prudentia & exercitatione virtutum: quatenus, expleto cursu hujus lubricæ & cito perituræ lucis, beatorum Petri & Pauli apostolorum principum meritis & intercessionibus ad veram & sempiternam gloriam pervenire mereamini: detque vobis devicta per Jesum Christum dominum nostrum inimicorum vestrorum superbia pacis & tranquillitatis gaudia, ut ex donis quoque præsentibus cognoscatis futura quanto sint desiderio appetenda. Quæ nimirum si vos delectant, inter omnia servanda vobis est caritas, quam (quod inviti dicimus) in pecunia, quam regi Russorum abstuliſtis, violasse videmini. Quapropter condolentes vobis, multum vos rogamus & admonemus, ut pro amore Dei & sancti Petri quidquid sibi a vobis vel vestris ablatum est restitui faciatis: non ignorantes quoniam qui aliorum bona injuste auferunt, nisi emendaverint si emendare poterint, nullatenus in regno Christi & Dei partem habere credendi sunt. Hoc autem a vobis eadem caritate, qua dicimus, pro salute animæ vestræ recipi concupiscimus. Data XII. Romæ * septimo Kalendas Maii, indictione decimatertia.

ANNO CHRISTI 1075.

LXXIV. AD DEMETRIUM REGEM RUSSORUM.

Scribit Russiæ regnum eorum consensu accedente eorum filio se tradidisse: ipsorumque petitionibus se paratum ostendit. Rogat ut suos legatos benigne excipiant.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Demetrio regi Russorum & reginæ uxori ejus, salutem & apostolicam benedictionem.

Demetrii regis meminit Lambertus an. 1075.

FIlius vester limina apostolorum visitans ad nos venit, & quod regnum illud dono sancti Petri per manus nostras vellet obtinere, eidem beato Petro apostolorum principi debita fidelitate exhibita, devotis precibus postulavit, indubitanter asseverans illam suam petitionem vestro consensu ratam fore ac stabilem, si apostolicæ auctoritatis gratia ac munimine donaretur. Cujus votis & petitionibus, quia justa videbantur, tum ex consensu vestro, tum ex devotione poscentis, tandem assensum præbuimus, & regni vestri gubernacula sibi ex parte beati Petri tradidimus, ea videlicet intentione atque desiderio caritatis, ut beatus Petrus vos & regnum vestrum, omniaque vestra bona, sua apud Deum intercessione custodiat, & cum omni pace, honore quoque & gloria idem regnum usque in finem vitæ vestræ tenere vos faciat, & hujus militiæ finito cursu impetret vobis apud supernum regem gloriam sempiternam. Quinetiam nos paratissimos esse noverit vestræ nobilitatis serenitas, ut ad quæcumque justa negotia hujus sedis auctoritatem pro sua necessitate petierit, procul dubio continuo petitionum suarum consequetur effectum. Præterea ut hæc & alia multa quæ litteris non continentur cordibus vestris arctius infigantur, misimus hos nuntios nostros, quorum unus vester notus est & fidus amicus, qui & ea quæ in litteris sunt diligenter vobis exponent, & quæ minus sunt viva voce explebunt. Quibus pro reverentia beati Petri, cujus legati sunt, vos mites & affabiles præbeatis & quidquid vobis dixerint, ex parte nostra patienter audiatis, atque indubitanter credatis; & quæ ibi ex auctoritate apostolicæ sedis negotia tractare voluerint & statuere, nullorum malo ingenio turbare permittatis, sed potius eos sincera caritate favendo juvetis. Omnipotens Deus mentes vestras illuminet, atque per temporalia bona faciat vos transire ad gloriam sempiternam. Data Romæ xv. Kalendas Maii, indictione decimatertia.

ANNO CHRISTI 1075.

LXXV. AD SVENIUM REGEM DANORUM.

Queritur de principum inobedientia erga Romanam ecclesiam. Commendat eum de debita erga sedem apostolicam observantia. Se paratum ostendit ad ei gratificandum: petitque ut per legatos sibi significet, an nunc eadem velit quæ a prædecessore suo Alexandro postulaverat.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei * Svenio regi Danorum, salutem & apostolicam benedictionem.* * Svenc

APud antecessores nostros juris & consuetudinis erat, caritativis legationibus docere viam domini universas nationes, corripere in his quæ arguenda erant omnes reges & principes, & ad æternam beatitudinem cunctos invitare legalibus disciplinis. Plus enim terrarum lex Romanorum pontificum, quam imperatorum obtinuit. In omnem terram exivit sonus eorum: & quibus imperavit Augustus, imperavit Christus. Nunc vero reges & præsides terræ contemptores facti ecclesiasticæ legis, qui amplius justitiam servare & eam defendere debuerant, ad tot irrogandas ecclesiæ contumelias convenerunt, atque ad tantam inobedientiam, quæ secundum Samuelem similis est idololatriæ, devoluti sunt, ut fere jam quiescentibus legationibus nostris, quoniam pene sine fructu videntur, verba nostra tantummodo orando convertemus ad dominum regum, & Deum ultionum. Sed quia scimus te, & fortissimam gentem tuam, quæ freno sapientiæ tuæ moderatur, circa matrem omnium ecclesiarum debitam reverentiam exhibere, quæ tanto est beato Petro humilior, quanto in fortitudine sua sublimior. Ideo tibi dilectissimo filio nostro litteras mittimus, atque paterna affectione mandamus, ut si quid est unde indiges, quod auctoritas Romanæ ecclesiæ possit tibi juste largiri, per nuntios tuos, & per hos quos nunc mittimus, nobis notum facias, quatenus, inquantum fas est, te honoremus, & prædictam reverentiam nobilissimi regni tui merita dignitate donemus. Bonam enim famam de te accepimus, quæ precibus beati Petri & Pauli nunquam te deserat, immo ad gloriam utriusque vitæ capessendam, ut desideramus, cumuletur semper & crescat. Quia vero apud antecessorem nostrum beatæ memoriæ Alexandrum quædam expetisti, quibus beatum Petrum debitorem faceres, immo tibi & regno tuo nobile patrocinium ejus acquireres, per eosdem legatos mandes, utrum eadem voluntas sit an fuerit passa defectum, aut, quod magis optamus, susceperit augmentum. Ego enim cum in archidiaconatus officio essem, multum

Mos Romanorum pontificum cernendi legationes provinciis

tum diligebam te, &, mihi videbatur, diligebar a te: sed ubi pastorale officium, quod in dilectione Dei & proximi quasi in fundamento consistit, licet indignus accepi, caritas quam habueram circa te major facta est, quæ te proficiente in melius, semper in majorem gradum Deo propitio augeatur. Data Romæ decimoquinto Kalendas Maii, indictione decimatertia.

ANNO CHRISTI 1075. Fundamentum pastoralis officii.

LXXVI. AD BAMBERGENSES.

Significat Bambergensem episcopum simoniacum a se depositum. Interdicit ne quisquam illius ecclesiæ bona diripere vel alienare præsumat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei clero & populo Bambergensis ecclesiæ, salutem & apostolicam benedictionem.

NOtum est * pene omnibus in Teutonicis partibus habitantibus, quod Bambergensis ecclesia specialis quodammodo filia adhæret matri suæ Romanæ ecclesiæ, cui Deo auctore deservimus, licet indigni: ac proinde tanto solicitius vigilantiæ nostræ nos oportet sibi curam impendere, quanto familiarius apostolicæ sedis est munimine contuenda: Unde quia quidam idiota prædictam ecclesiam simoniacæ perfidiæ hæretica pravitate subversus invaserat, eam a jugo sacrilegæ pervasionis illius provida consideratione liberare studuimus. Exemimus quidem gladium apostolorum principis Petri, & in eum apostolica actoritate sententiam promulgavimus. Verum quia in exclusione talium solent ecclesiæ multa damna pati, & bona earum distrahi & disperdi, dignum duximus imminenti damno ecclesiæ præcavere, ac proinde sacrilegis & tyrannis apostolica auctoritate resistere, interdicendo, ne occasione exclusionis illius res ecclesiæ auferre vel quolibet modo alienare præsumant. Quapropter ex parte Dei & apostolorum Petri & Pauli interdicimus, ut nulla alicujus dignitatis, seu potestatis, sive cujuslibet conditionis, persona res jam sæpe fatæ ecclesiæ, maxime thesaurum & prædia auferre, vel aliquo modo alienare injuste diripiendo præsumat, donec omnipotens Deus per interventum beati Petri ecclesiæ illi idoneum pastorem provideat. Si quis vero contra hujus interdictionis paginam venire tentaverit, noverit se gratiam sancti Petri amittere, & apostolicæ animadversionis ultione plectendum. Data Romæ XII. Kalendas Maii, indictione XIII.

* nobis

LXXVII. AD GEBOARDUM SALTZBURGENSEM Archiepiscopum.

Increpat quod cum a sede apostolica impetrasset, ut diœcesis suæ portio decideretur, & in ea episcopus constitueretur, episcopum quidem in partem solicitudinis admiserit, decimas autem omnes sibi retinuerit; ideo monet ut ecclesiæ suas decimas relinquat.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei * Geboardo Saltzburgensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.*

* Geboardo

MEminimus dilectionem tuam annis superioribus apostolicam sedem adiisse atque a prædecessore nostro bonæ memoriæ Alexandro, me etiam favente atque assensum præbente, impetrasse, ut parochiæ tuæ portionem præ amplitudine sui decideres, atque in ea episcopatum & episcopum ad superabundantem regiminis curam supplendam statueres. Quam tuæ mentis intentionem tanto alacrius audivimus, atque ut adimpleretur studuimus, quanto te religiosius id petere, atque multorum saluti prodesse velle intellexeximus. Quis enim cui spiritualia lucra cordi sint, his præsertim temporibus, cum juxta apostolum, *Omnes quærunt quæ sua sunt, non quæ Jesu Christi*, non libentissime amplectatur voluntatem divitias terrenas animarum saluti postponentem? Sed his diebus ad nos perlatum est de eodem bono proposito tuo, quod nos vehementer contristavit, & lætitiæ priori quasi quasdam mœroris nebulas effudit. In quo prudentiam tuam & religionem multum admirati sumus, id tibi ullatenus persuaderi potuisse, ut ad hoc te factum debuisses inflectere. Comperimus enim, episcopo, ut præfati sumus, in parte procurationis tuæ composito, illum quidem in societatem laboris misisse, sed tibi fructum laboris, scilicet decimas, retinuisse. Quod si verum est, graviter dolemus in tam præclaro tuæ dilectionis opere cupiditatem, quæ radix omnium malorum est, locum sibi potuisse surripere, ut operarium in vineam domini mitteres, & eum operis mercede fraudares. Quamobrem caritatem tuam admonitam esse volumus, ut quod devote Deo obtulisti serenum & sincerum sine fuci admixtione persolvas, plausibilem humani favoris laudem caveas, & quod spe æternæ retributionis cœpisti in securitate ejusdem remunerationis expleas, & ecclesiam suarum decimarum reditibus investias. Data Romæ decimoquinto Kalendas Julii, indictione decimatertia.

ANNO CHRISTI 1075.

Philipp. 2.

LIBER TERTIUS REGISTRI GREGORII PAPÆ VII.

*Anno dominicæ incarnationis Millesimo septuagesimo quinto, * indictione decimatertia.*

* immo decima quarta, ad quam pertinent sequentes, exceptis tribus prioribus epistolis.

I. AD BAMBERGENSES.

Confirmat sententiam in Herimannum episcopum, eo quod judicio sedis apostolicæ se subtraxerat, & simoniace ecclesiam invaserat ejusque bona dilapidaverat. Eum anathematizat, & sacerdotali officio privat; & item eos qui ab eo aliqua ecclesiæ prædia acceperunt ut ei faverent, quousque apostolicæ sedi se præsentet.

Gregorius episcopus servus servorum Dei clero & populo Bambergensis ecclesiæ, salutem & apostolicam benedictionem.

LItteras quas Poppo præpositus ecclesiæ vestræ, cum his qui secum erant decepti, simulata pœnitentia, falsaque religione Herimanni olim dicti vestri episcopi, incaute a nobis nimia sub festinatione recedentes, ad vos deferre neglexerunt nostro sigillo insignitas, idcirco vobis ad præsens dirigere dignum duximus, ut in eis manifeste cognoscatis quæ fuerit de jam dicto pseudoepiscopo nostra voluntas, quamque sententiam damnationis judicio sanctæ apostolicæ sedis in eum promulgavimus; indubitanter credentes, quoniam nullius supplicatio, aut fraudulenta suggestio ab eadem voluntate, sive sententia, ex eo quo se judicio sanctæ apostolicæ sedis subtraxit, animum nostrum potuit revocare, vel nunquam Deo auctore mutare valebit. Verum quia sub obtentu religionis ac mentitæ pœnitentiæ sanctam Bamber-

bergenſem eccleſiam, ſpecialem quodammodo ſanctæ Romanæ eccleſiæ filiam, tyrannide conatus eſt confundere, bonaque illius dilapidare atque diſperdere, priorem ſententiam confirmantes, ad cumulum damnationis ejus hoc addimus, ut irrecuperabiliter ab epiſcopali officio ſemotus, a ſacerdotali quoque ſit omnino ſecluſus, quouſque apoſtolicæ ſe audientiæ repræſentet, paratus eam cautionem facere, quam veſtræ eccleſiæ cognoverimus expedire. Ab epiſcopali vero officio eum ideo ſegregamus, quia ſimoniace invaſit eccleſiam. Sacerdotali quoque eum idcirco privamus, quoniam ſub ſpecie ſanctitatis viſus eſt eam dilaniare atque confundere. Et quia tanta mala contra eccleſiam quoquo modo olim ſibi commiſſam exercere non timuit, anathematis eum vinculo innodamus, quouſque ſupradicto modo ſe apoſtolicæ audientiæ repræſentet, niſi forte in extremis ductus dignam pœnitentiam accipiat; eo tamen tenore, ut ſi convaluerit, ſimili modo, ut dictum eſt, ſe apoſtolicæ ſedi repræſentare feſtinet. Eodem quoque anathemate percutimus eos qui ab initio promotionis ejuſdem aliqua prædia eccleſiæ ab eo acceperunt, ut ſibi faverent ad ejus malitiam contuendam, præmaxime illos qui, poſtquam ſe apoſtolicæ ſedis judicio ſubtraxit, ab eo aliquid in prædiis vel in theſauris eccleſiæ acceperunt ad confovendum eum, ut in ſua pertinacia perſeveret, niſi reſipuerint, videlicet ut condigna ſatisfactione quod prædicto ſacrilegio peccaverunt emendent, nobiſque ſuam pœnitentiam reſignare feſtinent. Data Laurenti decimotertio Kalendas Auguſti, indictione decimatertia.

ANNO CHRISTI 1075.

II. AD SIGEFRIDUM MOGUNTINUM Archiepiſcopum.

Ejuſdem fere argumenti.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei * *Sigefrido Moguntino archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

* Sigifredo & ſic ubique

QUaliter * Bambergenſis Herimannus, jam nunc non epiſcopus, hoc anno Romam * pœnitens ſe habuerit, vel qualiter ſe judicio apoſtolicæ ſedis ſubtraxerit, quave fraude clericos prædictæ eccleſiæ ſub obtentu pœnitentiæ deceperit, & quomodo res ejuſdem ſibi contra Deum commiſſæ eccleſiæ pejus quam prius deſtruxerit, & in clericos quondam ſibi commiſſos ſicut tyrannus ſurrexerit, veſtra, ut reos, cognoſcit fraternitas, & certa dolet triſtitia. Quocirca nos ulterius tantas non valentes impune ferre nequitias, & noviter inventas ſævitias, maxime circa eam, quæ beato Petro ſpecialiter commiſſa eſt eccleſia, judicio ſancti Spiritus per ejuſdem auctoritatem beati Petri apoſtolorum principis prædictum Herimannum ab officio epiſcopali atque ſacerdotii depoſuimus, & in perpetuo depoſitum eſſe cenſemus. Et quia hæreſi junxit ſacrilegium, & ſacrilegio apertam tyrannidem excommunicationis vinculo eum alligavimus, quouſque ſe apoſtolicæ ſedi repræſentet, quam conatus eſt non ſolum decipere, ſed etiam dolo malo irridere. Si autem ad ultimum ſibi diem pervenerit, non ei pœnitentiam & communionem denegamus ſed mox, ut poterit apoſtolicam adire ſedem, omnino illi præcipimus. Hæc ut publice maxime fratribus tibi ſubjectis coepiſcopis notifices volumus, & ex parte beati Petri præcipimus, ut ſecundum ſanctorum inſtituta patrum ſummopere procures in prædicta Bambergenſi eccleſia paſtorem ordinare; quatenus quod in prædicto ſimoniaco negligenter egiſti, comproberis emendare. Data Laurenti decimotertio Kalendas Auguſti, indictione decimatertia.

* Hermannus Bambergenſium nunc * Lege, petens. Sic & in Mutin.

ANNO CHRIST 1075.

III. AD HENRICUM REGEM Romanorum.

De Herimanno Bambergenſi eadem quæ in ſuperiori. Regem præterea monet, ut eccleſiam Bambergenſem recte ordinari curet.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Henrico regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

INter cætera bonarum virtutum opera, fili cariſſime, ad quæ te meliorationis ſtudio aſſurgere fama referente audivimus, duobus te modis ſanctæ matri tuæ Romanæ eccleſiæ ſcilicet eminentius commendaſti. In altero quidem, quia ſimoniacis viriliter reſiſtis; in altero vero quia clericorum caſtitatem, utpote ſervorum domini, & libenter approbas, & efficaciter deſideras adimplere. Quibus de cauſis ſignum nobis propoſuiſti, opitulante Deo, altiora de te & præſtantiora quæque ſperandi. Quapropter & hæc te firmiter retinere valde optamus, & dominum Deum noſtrum ut ea tibi cumulatius augere dignetur ſuppliciter obſecramus. Cæterum de Bambergenſi eccleſia, quæ ſui fundatoris inſtitutione ſanctæ & apoſtolicæ ſedi, tamquam humeri capiti, membrum ſcilicet propinquius ſpecialiori quadam cura ſolicitudinis inhæret, vehementer dolemus, & ejus deſolationi pro viribus occurrere, opitulari, & conſulere, officii noſtri neceſſitate impellimur. Simoniacus enim ille Herimannus dictus epiſcopus hoc anno ad ſynodum Romam vocatus venire contempſit: ſed cum propius Romam acceſſiſſet, in itinere ſubſtitit, & præmittens nuntios ſuos cum copioſis muneribus, noto ſibi artificio innocentiam noſtram & confratrum noſtrorum integritatem pactione pecuniæ attentare, atque, ſi fieri poſſet, corrumpere molitus eſt. Quod ubi præter ſpem evenit, jam de damnatione ſua ſecurior, feſtinanter retroceſſit, & blandis fallacibuſque promiſſis clericorum qui ſecum erant animas lactans, ajebat ſe, ſi patriam repedare poſſet, ab epiſcopatu ceſſaturum, & monaſticæ vitæ profeſſionem ſubiturum. Quam ſponſionem qualiter impleverit, celſitudinem tuam, fili cariſſime, non latet. Quin etiam temeraria ulterius progreſſus audacia, clericos eccleſiæ ſuæ ſalutem & honorem quærentes bonis ſuis deſpoliavit, &, niſi eum tua, ut audivimus, regalis potentia refregiſſet, penitus confudiſſet. His exceſſibus diligenter conſideratis, ab epiſcopali eum atque ſacerdotali officio dejecimus. Inſuper quoniam Bambergenſem eccleſiam apoſtolica beati Petri tuitione munitam, crudelius atque moleſtius quam ante infeſtare præſumpſit, anathematis eum vinculo innodavimus, donec eccleſiaſticam dignitatem illicite uſurpatam deponat, & ſe nihilominus ſedis apoſtolicæ judicio repræſentet. Nunc ergo, excellentiſſime fili, ſublimitatem tuam hortamur, & pro noſtræ ſolicitudinis debito ſuademus, ut religioſorum conſilio virorum eadem eccleſia ita ſecundum Deum ordinetur, quatenus beati Petri, cujus nomini & defenſioni attitulata eſt, interceſſione, divinæ merearis obtinere ſuffragia protectionis. Quid vero hac ipſa de cauſa Sigefrido confratri noſtro Moguntino epiſcopo, & eidem Bambergenſi clero & populo ſcripſerim, ex litteris ad eos datis ad liquidum poteris cognogno-

gnoscere. Data Romæ decimotertio Kalendas Augusti.

IV. AD SIGEFRIDUM MOGUNTINUM Archiepiscopum.

Hortatur ad pastorale munus fideliter obeundum. Præcipit ut inquirat, num Stasburgensis episcopus simoniacæ labis sit reus. Arguit eos qui concilium a se indictum differendum esse censebant; eique injungit ut simoniam & fornicationem evellendam curet.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Sigefrido Moguntino archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

PLurimas in tuis litteris, frater, excusabiles, & quantum ad humanum spectat judicium validas protulisti rationes. Nec nobis quoque viderentur infirmæ, si hujusmodi possent in divino nos examine excusare. Rata siquidem videtur excusatio regni motus, ac perturbatio, bella, & seditiones, invasiones hostium, ac perditio rerum vestrarum, insuper & formido necis, quam nostris dicitis fratribus imminere principis odio, vel ne hi qui de diversis partibus invicem inimicantur, si in unum conveniant, usque ad internecionis bella consurgant. Quæ sane omnia satis videntur ad cujuspiam excusationem idonea. Verum si consideremus quantum ab humanis judicia distant divina, nihil pene reperimus quod in superno examine excusabile proferamus, ut ab animarum lucris retrahi sine periculo valeamus; non damna siquidem rerum, non malorum simultates, aut ira potentum, non ipsius salutis quoque nostræ vitæque dispendium. In hoc quippe mercenarii a pastoribus distant, quod hi lupo veniente, dum sibi non ovibus metuunt, gregis direptionem dispersionemque contemnentes, eis relictis effugiunt: pastores vero qui suas diligunt oves, eas nequaquam deserunt imminente periculo, pro quibus quoque non dubitant propriæ vitæ subire exitium. Quapropter oportet & nos studiis pastoralis officii insistere vigilanter, atque ad domini gloriam ovium semper suarum salutem quærere, ad gregis custodiam socios instigare, & ut recto gressu commissis ovibus præcedant salubriter commonere. Namque si fratres nostros consideremus delinquere, & tacemus, si denique errare, & non eos ad rectitudinis semitam monendo revocare conemur, nonne & ipsi delinquimus, & errare merito judicamur? etenim qui negligit culpas emendare, commitit. Et cur Heli sacerdos in Silo periit? & quid est quod dominus loquitur per prophetam? *Maledictus*, inquit, *qui prohibet gladium suum a sanguine*, id est verbum prædicationis a carnalium vitæ interfectione. Ut autem ad id quod ad præsens premit animum, & quod quasi causa est nostri sermonis, veniamus, quomodo ea patienter perferre valemus quæ de fratris nostri Strasburgensis episcopi moribus audivimus, & certa esse nonnulla veraci relatione cognovimus? Unde volumus atque præcipimus, quatenus unum, quod apud nos adhuc manet in dubium, simoniacæ videlicet hæreseos contagium, diligenter discutias, & quidquid super eo certum repereris nobis intimare non differas; quatenus, si verum fuerit, Christi ecclesia tantis sordibus emundetur, & illius animæ, ne pereat, subveniatur; si vero (quod magis optamus) falsum, tanta infamia procul ab eo, adjuvante nos divina gratia, propellatur. Illi vero qui dicunt concilium quod vobis indiximus esse differendum, rogamus respondeant: Regii milites dudum ut se ad bella pararent admoniti, quid tunc essent acturi, cum hostes in regia aula armis jam & igne sævirent? Dicant ergo utrum arma deberent ad ipsos hostes perturbandos & conterendos violenter corripere, an quid hostes agerent tantum inertes considerare? Quid enim aliud maligni spiritus agunt, nisi quod Christi ecclesiam igne vitiorum incessanter devastare contendunt? Et quid regios milites, sanctos videlicet sacerdotes oportet facere, nisi adversus eorum sævitiam clypeo caritatis munitos gladio divini verbi accinctos auctoritatis vigore consurgere? Quod autem dicis, quosdam fratres non posse ad concilium convenire ob principis inimicitiam, dicimus * ei sufficere, si de suis clericis dirigant, qui pro eis valeant respondere. Sed quoniam non ignoramus, quod a pluribus carnalibus ac sæcularibus dehorteris, ne in vinea domini pro animarum lucris fortiter ac fideliter opereris, ne tuarum forte rerum, aut odiorum potentum discrimen incurras, te ex parte Dei omnipotentis & auctoritate beati Petri rogamus & monemus, quatenus nullius odio aut gratia, seu aliqua terrenarum rerum jactura, a rectitudinis tramite declinare præsumas; quin omnia, prout Spiritus sanctus donaverit, diligenter examines, & nobis quidquid certum constiterit quantocius insinuare procures. Multum namque debet nobis videri pudendum, quod quilibet sæculares milites quotidie pro terreno principe suo in acie consistunt, & necis perferre discrimina vix expavescunt, & nos, qui sacerdotes domini dicimur, non pro illo nostro rege pugnemus, qui omnia fecit ex nihilo, quique non abhorruit mortis pro nobis subire dispendium, nobisque promittit meritum sine fine mansurum. Hoc autem adhuc tuæ fraternitati injungimus, quatenus de simoniaca hæresi ac fornicatione clericorum, sicut ab apostolica sede accepisti, studiose perquiras, & quidquid retroactum inveneris, legaliter punias, & funditus reseces, * ac ne quidquid ulterius fiat penitus interdicas. Data Romæ tertio Nonas Septembris, indictione incipiente decimaquarta.

* Forte, eis. H. & sic in Mutin.

* Forte, ne quid ulterius. H. & sic in Mutin.

V. AD BEATRICEM ET MATHILDEM EJUS FILIAM.

Queritur de inconstantia regis Henrici, qui cum scripsisset se occultam legationem missurum propter principes sui regni, quos magis de discordia quam de pace gaudere intelligebat, nunc mutato consilio omnia palam fieri volebat. Unde colligit illum pacem ex animo non cupere. De Gotefredo qui promissam fidem violaverat explicat quid sentiat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Beatrici duci, & Mathildi filiæ ejus, salutem & apostolicam benedictionem.

NOn parum de vobis miramur, quod de his quæ per vestras litteras mandastis nobis, consulere decrevistis, cum constet apud vos quod idem rex duos ac nobiles ac religiosos viros ad nos ante mensem Augustum legatos miserit, qui videlicet adhuc nobiscum manent, per quos talia mandavit: Noverit vestra sanctitas, pater, quoniam dum ego pene omnes principes mei regni de nostra magis discordia quam de mutua pace gaudere percipio, ad vos istos nuntios latenter dirigo, quos satis nobiles ac religiosos esse cognosco, & pacis bonum inter nos optare conjungi

gi nequaquam dubito. Hoc autem quod mando, neminem scire volo præter vos, dominam matremque meam, atque amitam Beatricem, & filiam ejus Mathildem. Me vero, adjuvante domino, de expeditione Saxonica redeunte, alios legatos dirigam, quam familiariores ac fideliores habebo, per quos omnem vobis meam voluntatem & reverentiam, quam beato Petro & vobis debeo, significabo. Postea vero præfatis legatis dicendo mandavit, quatenus non mirarentur, nec graviter ferrent, quod promissos minime adhuc direxerit nuntios, eisque non fieret onerosum eos, donec ipse mitteret, præstolari, quoniam procul dubio illos missurus erat, & in eadem sententia immobiliter permanebat. Nunc autem qualiter hoc consilium versum sit, & quod facere latenter disposuerat palam fieri velit, penitus miramur: nisi quod datur intelligi, quia ipse nequaquam hanc cupiat pacem componi, quam modo vult palam eis fieri, quibus eam antea volebat abscondi, & de quibus idem testabatur magis eos de nostra discordia quam de mutua concordia lætari. Quapropter vos scire volumus, nos huic petitioni nullatenus consensuros, quoniam quod modo inventum est, non videtur beato Petro ac nobis honorabile velle ejus utilitati provenire. Quod si ad prius revertatur consilium, id videtur salubrius, nobisque sequendum. De consilio vero quod expetistis a nobis, quid vobis sit respondendum Gotefredo, nescimus, cum ille aperte infregerit quod vobis juramento promisit, nec certum quidquam de ipsius promissionibus credere valeamus. Verum si aliquod fœdus, quod a sanctorum patrum sanctione non discrepet, inire cum eo poteritis, nobis laudandum videtur: sin autem, caritatem, qua nos Deus conjunxit, nullo modo posse dissolvi aut aliquatenus minorari, certissime apud vos constare optamus. Unde si vos dilexerit, eum diligemus, si vero ex sua culpa odio habere cœperit, sicut carissimas filias modis quibus poterimus vos diligendo, ei Deo favente resistemus. Data Romæ tertio Idus Septembris, indictione decimaquarta.

ANNO CHRISTI 1074.

hoc totum deest in Mutin.

DEPOSITIO REGIS HENRICI FILII imperatoris Henrici, & absolutio omnium qui sibi præstiterant juramentum.

BEate Petre apostolorum princeps, inclina quæsumus pias aures tuas nobis, *&c. ut infra in concilio Romano III.*

VI. AD UNIVERSOS CHRISTIANOS.

Injuriam apostolicæ sedis exaggerans, hortatur ad divinam opem implorandam, ut aut impios ad pœnitentiam convertat, aut eorum consilia reprimat: eisque exemplum anathematizationis regis mittit.

Gregorius episcopus servus servorum Dei omnibus qui cupiunt se annumerari inter oves quas Christus beato Petro commisit, salutem & apostolicam benedictionem.

Omittitur tota in Mutin. hinc septima festa signatur.

AUdistis fratres novam & inauditam præsumptionem, audistis sceleratam schismaticorum & nomen domini in beato Petro blasphemantium garrulitatem & audaciam, audistis superbiam ad injuriam & contumeliam sanctæ & apostolicæ sedis elatam, qualem vestri patres nec viderunt nec audierunt unquam, nec scripturarum series aliquando a paganis vel hæreticis docet emersam: cujus mali etsi aliquod unquam post fundatam & propagatam fidem Christi præcessisset exemplum, omnibus tamen fidelibus pro tanto contemptu & conculcatione apostolicæ, immo divinæ auctoritatis, dolendum foret & gemendum. Quapropter si beato Petro claves regni cælorum a domino Deo nostro Jesu Christo traditas esse creditis, & vobis per manus ipsius ad æternæ vitæ gaudia introitum patere cupitis, cogitandum vobis est, quantum nunc de irrogata sibi injuria dolere debeatis. Nisi enim hic, ubi per discrimina tentationum vestra fides & corda probantur, socii passionum efficiamini, procul dubio non estis digni, ut participes futuræ consolationis, & filii regni cælestem coronam & gloriam sortiamini. Rogamus igitur caritatem vestram, ut instanter divinam misericordiam implorare studeatis; quatenus aut corda impiorum ad pœnitentiam vertat, aut reprimendo eorum nefanda consilia, quam insipientes & stulti sunt qui petram a Christo fundatam evertere, & divina privilegia violare conantur, ostendat. Qualiter autem aut pro quibus causis beatus Petrus anathematis vinculo regem alligaverit, in chartula quæ huic inclusa est plene potestis cognoscere.

ANNO CHRISTI 1074.

VII. AD HENRICUM REGEM Romanorum.

Lætatur regem religiosis viris discordiæ causam, quæ inter eos intercedebat, commisisse, quorum consilio ait se eum ad ecclesiæ gremium recepturum. Hortatur ut erga Saxones devictos clementer se gerat, & in locum Herimanni depositi alium in Bambergensi ecclesia canonice subrogandum curet.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Henrico regi, salutem & apostolicam benedictionem.

QUando litteras tuæ magnitudinis accepi, longe ab urbe * maxime causa infirmitatis aberamus, * cum quibus necessarium erat tractare quid vestræ legationi ad plenum, sicut oportet, responderem. Vester etiam nuntius, horum videlicet portitor, ob prædictam causam ægritudinis timebat nobiscum manere. Sed quia desideramus non solum vobiscum, quem Deus in summo rerum posuit culmine, sed etiam cum omnibus hominibus pacem quæ in Christo est habere, jusque suum unicuique observare, cupimus summopere corde & animo adhærere. Novi enim (quod te credo non ignorare) quia qui Deum revera diligunt, & Romanam ecclesiam, Romanumque imperium, * ad vindictam suorum criminum non pertimescunt, inter nos pacem & concordiam inferere agendo vel orando concupiscunt. Quapropter bonam concepi fiduciam, quia hanc nostram, immo totius ecclesiæ causam, religiosis hominibus cœpisti committere, qui nos non nostra injuste diligunt, & ut Christiana instauretur religio * suam intentionem requirunt. Ego autem (ut paucis loquar) horum consilio paratus sum, Christo favente, gremium tibi sanctæ Romanæ ecclesiæ aperire, teque ut dominum fratrem & filium suscipere, auxiliumque prout oportuerit præbere; nihil aliud a te quærens, nisi ut ad monita tuæ salutis non contemnas aurem inclinare, & creatori tuo, sicut te decet, non contradicas offerre gloriam & honorem. Valde quippe indignum est, ut honorem, quem a conservis & fratribus nostris exigimus, creatori & redemptori nostro reddere contemnamus. Moveat itaque

* Fo maxim * f. & sit & tin.

* Fort vindict

* Fort tam. I

que nos divina promissio, qua dicitur: *Ego glorificantes me glorificabo, & qui me contemnunt, erunt ignobiles:* & offeramus ei quod placet nobis hac in * via sæculari, ut perfruamur in cælestibus dono spirituali. De superbia vero Saxonum vobis injuste resistentium, quæ divino judicio a facie vestra contrita est, & gaudendum est pro pace ecclesiæ, & dolendum, quia multus Christianorum sanguis effusus est. Vos autem in talibus plus honorem Dei & justitiam ejus procurate defendere, quam honori proprio providere; securius enim quilibet princeps mille impios potest causa justitiæ punire, quam propriæ causa gloriæ quemlibet Christianum gladio sternere. Omnia enim creavit, & regit, qui dixit: *Ego gloriam meam non quæro.* Saluti quippe nostræ tunc vere providemus, cum in cunctis nostris actibus gloriam Dei proponimus. De Herimanno vero quondam nuncupato Bambergensi episcopo, noverit vestra sublimitas quia jamdiu est ex quo per quemdam ejusdem ecclesiæ clericum vobis nostroque confratri Sigifredo Moguntino archiepiscopo & clericis prædictæ ecclesiæ missum per nostras literas, quod auctoritate apostolicæ sedis ab omni episcopali & sacerdotali dignitate sit depositus, & anathematis vinculo alligatus, quia non timuit simoniace hæresi sacrilegium adjicere, sanctamque ecclesiam sibi commissam sicut tyrannus devastare. Unde rogavimus, & ex parte beati Petri præcepimus & præcipimus, ut in prædicta ecclesia secundum Deum talis pastor ordinetur, qui quod fur & latro mactavit Deo favente vivificet, & quod ille dissipavit valeat resarcire. Omnipotens Deus, a quo cuncta bona proceduut, meritis & intercessione beatorum apostolorum Petri & Pauli sua pietate in hac vita * vos protegat, & cum dupla victoria perducat * ad vitam æternam

ANNO CHRISTI 1075. Reg. 2. ita

aid secu- s in prin- c

n. 8.

ando a- æ nostræ sulimus.

nos ios ad

VIII. AD TEDALDUM CLERICUM Mediolanensem

Arguit eum, quod superstite episcopo canonice electo, se in illius locum intruserit. Monet ut synodum proxime habendam accedat, eique ad se venienti fidem publicam promittit, præcipiens ne interim sacros ordines suscipiat

Gregorius episcopus servus servorum Dei Tedaldo Mediolanensi clerico, salutem & apostolicam benedictionem, si obedierit.

estris

NUntiatum nobis est a quibusdam nostris fidelibus, & tuis amicis, te amicitiam nostram cupere & expetere, quam nos quidem etiam non quæsitam gratis offerimus, quæsitam vero promptissime damus, si in his quæ Dei sunt, nostris monitis, immo divinæ voluntati ad justitiam te acquiescere velle cognoverimus. In causa etenim quam suscepisse videris, & nostræ solicitudini necessitatem gravioris sarcinæ superaddidisti, & teipsum quibus non oportuit implicuisti in qua nimirum causa, sicut periculosum nobis esset aliquid ultra limitem æquitatis prosequi, ita etiam justitiæ regulas declinare, & sub silentio dissimulare putamus. Non autem prudentiam tuam ignorare credimus, quod ad episcopalem cathedram, in qua positus es, ante te alia quæ adhuc superstes est fuerit assignata persona: quæ nisi justis rationibus prius excepta fuerit, legitimum in ea tibi aut cuiquam patere locum nec canonica nec apostolica censura permittit. Nam de illo quid dicendum nobis est, qui dum honorem ejusdem sedis nefandis affectaret desideriis, quod justitia sibi denegavit, sacrilega vi & armis invadere ac diripere non pepercit; quem ambitionis culpa, quam deserere noluit, usque ad justam damnationis tuæ perniciem traxit? De eo nobis est sermo, qui nobiscum est, quem electum in eadem ecclesia certe cognovimus; sed cur reprobari debeat, nulla adhuc deprehendere potuimus ratione. Quapropter, teste conscientia nostra, sincero caritatis affectu te admonemus, ut si ecclesiam diligis, & te pariter atque illam a periculo confusionis eripere cupis, ad proximam synodum, quam in prima hebdomada venturæ quadragesimæ, Deo annuente, celebrare dispositimus, vel, si malles, ante synodum apostolica limina & nostram requiras præsentiam quatenus de introitu tuo, priusquam te gravius præcipites, æqua, opitulante Deo, examinatione peracta, quod tu ipse tutum tibi fore cognoveris absque impedimento & periculo animæ tuæ sequi ac tenere possis. Nec dubitandum tibi credas, si huic, qui nobiscum est, dictante justitia cessandum esse perspexerimus, quin in promotione tua benevola concessione ad honorem omnipotentis Dei & beati Ambrosii assensum pariter præbeamus & studium. Ad tollendam vero totius periculi suspicionem, securitatem tibi per manus filiarum nostrarum Beatricis & ejus filiæ Mathildis promittimus, & indubitanter damus, ut nihil tibi, vel his qui in tuo comitatu fuerint, contrarietatis a nobis vel nostris inferatur: sed in rebus & personis vestris, tam in veniendo quam redeundo, tuti penitus & illæsi, Deo custodiente, maneatis, ostensa solummodo & confirmata ea quæ in causa tua fuerit tenenda sententia. Interim quoque ex parte Dei omnipotentis, & apostolica beati Petri auctoritate, tibi præcipimus, ut nullum de sacris ordinibus gradum recipere præsumas, sciens quoniam si non obediens nobis modo non credideris, pœnitebit te quandoque, cum tuamet præcipitatione te eo mersum videbis, unde cum volueris salvum te eripere non possis. Si qui igitur non percipientes ea quæ Dei sunt aliter tibi suggerere & persuadere incipiant, ostentantes quanta tibi sint in rege præsidia, quanta in tua nobilitate potentia, quanta etiam in civibus tuis adjutoria, tutum tibi illis credere non existimes, considerans quid scriptura dicat: *Maledictus homo qui spem suam ponit in homine* Jerem. Atque hoc in animo gerens, quod regum & imperatorum virtus, & universa mortalium conamina, contra apostolica jura & omnipotentiam summi Dei quasi favilla computentur & palea, nullius unquam instinctu vel fiducia adversus divinam & apostolicam auctoritatem obstinata temeritate te rebellem & pertinacem fieri libeat. Data Romæ * VII. Idus Septembris, ind XIV.

ANNO CHRISTI 1076

* VI. Decembris.

IX. AD SUFFRAGANEOS ECCLESIÆ Mediolanensis.

Significat se Tedaldum in Mediolanensi ecclesia intrusum ad synodum vocasse. Præcipit eis ne ullus audeat eum ad sacros ordines promovere.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei fratribus, & episcopis coepiscopis, Gregorio Vercellensi, Cuniberto Taurinensi, * Ingoni Astensi, Ogerio Eporediensi, Opizoni Laudensi, & cæteris suffraganeis sanctæ Mediolanensis ecclesiæ obedientibus apostolicæ sedi, salutem & apostolicam benedictionem.*

* Hugoni

NOtum vobis esse volumus de Tedaldo Mediolanensi clerico, quem rex præter quam nobis

bis literis ac legatorum verbis promiserit in Me-
ANNO CHRISTI 1077. diolanensem ecclesiam posuit, quod episcopalem sedem, ad quam alia prius quæ adhuc superstes est fuerit assignata persona, non satis ordinate susscepisse videtur. Quod cum per quosdam fideles nostros nostram requireret amicitiam, scripsimus ei hoc nos multum velle & cupere, atque eo pacto facillimum convenire posse, si requisitis apostolorum liminibus & nostra præsentia causam promotionis suæ puram atque probabilem ostendere vellet & posset. Ad quod exequendum amicabiliter eum vocavimus, & præfixo sibi termino ad proximam synodum venturæ quadragesimæ, aut, si malit, ante synodum firmam securitatem veniendi ad nos & redeundi ex nostra parte promisimus, & dare parati sumus. Insuper etiam ne interim aliquem de sacris ordinibus gradum recipiat apostolica ei auctoritate interdiximus. Quod item & vobis per eam quam beato Petro apostolorum principi debetis obedientiam, & ex nostra quam per illum licet indigni susscepimus, apostolica auctoritate interdicimus, ut nullus vestrum ad promotionem alicujus ordinis manum ei præsumat imponere, donec oblata nobis sua præsentia, quid de introitu ejus judicandum & statuendum sit sincera, Deo adjuvante, possimus examinatione discernere. Quod quidem cum communi consilio & conjuncta omnium vestrorum discretione ac judicio fieri permaxime cupimus, si vel illius ecclesiæ cura, vel respectus apostolicæ reverentiæ, aut nostra caritas vos ad hoc negotium convocare poterit. Videte igitur ne quis vestrum contempto hoc interdicto ad illius pariter & sui periculum manum extendat: quoniam si quis, quod non credimus, in ea præsumptione se occupare proruperit, continuo se a gratia beati Petri & nostra dilectione, nec non a communione sacri corporis & sanguinis Domini sequestratum esse cognoscat. Verum id agite, id, si Dominum diligitis, efficere procurate, ut frater ille dum potest, dum locum habet, sibi & ecclesiæ consulat, paci vestræ & saluti tantæ multitudinis hominum pene periclitantium provideat, nec suamet præcipitatione casum petens multos secum ad commune periculum trahat. In quo nunc apparebit quis sit pastor in vobis iniquitati aperte resistens, quis sit fur simulationem faciens, quis latro manifeste justitiæ contradicens. Considerate ergo quomodo caute ambuletis: quia sicut durum est contra stimulum calcitrare, sic asperum est sanctæ Romanæ ecclesiæ contraire, cui vos tamquam matri semper oportet obedire. Data Romæ sexto
* Decembris Idus * Octobris, indictione decimaquarta.

Quis est pastor, quis fur, quis latro.

X. AD HENRICUM REGEM Romanorum.

Arguit quod cum excommunicatis communicet. Monet ut si ita est, ab aliquo episcopo absolutionem petat. Miratur eum literis & legationibus devotum se erga Romanam ecclesiam ostendere; re tamen eidem adversari, & decreta a se in synodo edita non observare. Hortatur ad veram obedientiam Romanæ ecclesiæ præstandam. Demum monet ne ecclesiasticæ libertati velit esse impedimento.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei Henrico regi, salutem & * apostolicam benedictionem, si tamen apostolicæ sedi ut Christianum decet regem * obedierit.*

* desit & a post. bened.

* obediat

COnsiderantes ac solicite pensantes, quam districto judici de dispensatione crediti nobis per beatum Petrum apostolorum principem ministerii rationem reddituri sumus, cum dubitatione apostolicam tibi benedictionem mandavimus, quoniam judicio sedis apostolicæ ac synodali censura excommunicatis communionem tuam scienter exhibere diceris. Quod si verum est, tu ipse cognoscis, quod nec divinæ, nec apostolicæ benedictionis gratiam percipere possis, nisi his qui excommunicati sunt a te separatis & compulsis ad pœnitentiam de transgressione tua condigna pœnitunitudine & satisfactione prius absolutionem consequaris & indulgentiam. Unde excellentiæ tuæ consulimus, ut si in hac re te culpabilem sentis, celeri confessione ad consilium religiosi alicujus episcopi venias, qui cum nostra licentia congruam tibi pro hac culpa injungens pœnitentiam te absolvat, ut nobis tuo consensu modum pœnitentiæ tuæ per epistolam suam veraciter intimare audeat. De cætero mirum nobis valde videtur, quod totiens nobis tam devotas epistolas & tantam humilitatem tuæ celsitudinis per legatorum tuorum verba transmittis, filium te sanctæ matris ecclesiæ & nostrum vocas in fide subjectum, in dilectione unicum, in devotione præcipuum: postremo cum omni affectu dulcedinis & reverentiæ te commendas, re tamen & factis asperrimum, canonicis atque apostolicis decretis in his quæ ecclesiastica religio maxime poscit te contrarium ostendis. Nam ut de reliquis taceamus, quod de causa Mediolanensi per matrem tuam, per confratres nostros episcopos quos ad te misimus, nobis promiseras, qualiter attenderis, aut quo animo promiseris, ipsa res indicat, & nunc quidem ut vulnus vulneri infligeres, contra statuta apostolicæ sedis tradidisti Firmanam & Spoletanam ecclesiam: si tamen ab homine tradi ecclesia aut donari potest quibusdam personis nobis etiam ignotis; quibus non licet nisi probatis & ante bene cognitis regulariter manum imponere. Decuerat regiam dignitatem tuam, cum te filium ecclesiæ confiteris, honorabilius magistrum ecclesiæ, hoc est beatum Petrum apostolorum principem, intueri, cui, si de dominicis ovibus es, dominica voce & potestate ad pascendum traditus es, dicente sibi Christo: *Petre, pasce oves meas*, Joan. & iterum: *Tibi traditæ sunt claves regni cælorum*, Matth. *& quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis: & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cælis*. In cujus sede & apostolica administratione dum nos qualescumque peccatores & indigni divina dispositione vicem suæ potestatis gerimus, profecto quidquid ad nos vel per scripta, ut nudis verbis miseris ipse recipit; & dum nos aut elementa percurrimus, aut loquentium voces auscultamus, ipse ex quo corde mandata prodierint subtili inspectione discernit. Quapropter providendum esset tuæ celsitudini, ne erga sedem apostolicam in verbis & legationibus tuis aliqua inveniretur discrepantia voluntatis, & in his, per quæ Christiana fides & status ecclesiæ ad æternam salutem maxime proficit, non nobis, sed Deo omnipotenti debitam non denegares reverentiam: quamquam apostolis eorumque successoribus Dominus dicere dignatus sit: *Qui vos audit, me audit; & qui vos spernit, me spernit*. Luc. Scimus enim, quoniam qui fidelem Deo obedientiam exhibere non renuit, in his quæ sanctorum patrum statuta sequentes dixerimus, veluti si ab ore ipsius apostoli accepisset, nostra monita servare non spernit. Nam si propter reverentiam cathedræ Moysi Dominus præcepit apostolis, ut quæcumque Scribæ & Pharisæi super eam sedentes dicerent, observarent, non dubium est quin apostolica & evangelica doctrina, cujus sedes & fun-

fundamentum Christus est, cum omni veneratione a fidelibus per eos qui in ministerium prædicationis electi sunt, suscipienda & tenenda sit. Congregata namque hoc in anno apud sedem apostolicam synodo, cui nos superna dispensatio præsidere voluit, cui etiam nonnulli tuorum infuere fidelium, videntes ordinem Christianæ religionis multis jam labefactatum temporibus, & principales ac proprias lucrandarum animarum causas diu prolapsas, & suadente diabolo conculcatas, concussi periculo & manifesta perditione Dominici gregis, ad sanctorum patrum decreta doctrinamque recurrimus, nihil novi, nihil adinventione nostra statuentes, sed primam & unicam ecclesiasticæ disciplinæ regulam; & tritam sanctorum viam relicto errore repetendam & sectandam esse censuimus. Neque enim alium nostræ salutis & æternæ vitæ introitum Christi ovibus eorumque pastoribus patere cognoscimus, nisi quem ab ipso monstratum, qui dixit: *Ego sum ostium; per me si quis introierit, salvabitur, & pascua inveniet*: & ab apostolis prædicatum, & a sanctis patribus observatum in evangelica & in omni divinarum scripturarum pagina didicimus. Hujus autem decreti, quod quidam dicunt, humanos divinis honoribus præponentes, importabile pondus, & immensam gravitudinem: nos autem magis proprio vocabulo, recuperandæ salutis necessariam veritatem vocamus & lucem, non solum a te, vel ab his qui in regno tuo sunt, sed ab omnibus terrarum principibus & populis qui Christum confitentur & colunt, devote suscipiendam & observandam adjudicamus. Quamquam hoc multum desideremus, & te permaxime deceret, ut sicut cæteris gloria, honore virtuteque potentior, ita esses & in Christi devotione sublimior. Attamen ne hæc supra modum tibi gravia aut iniqua viderentur, per tuos fideles tibi mandavimus, ne pravæ consuetudinis mutatio te commoveret, mitteres ad nos, quos sapientes & religiosos in regno tuo invenire posses: qui si aliqua ratione demonstrare vel adstruere possent, in quo salvo æterni regis honore, & sine periculo animarum nostrarum promulgatam sanctorum patrum possemus temperare sententiam, eorum consiliis condescenderemus. Quod quidem etsi a nobis tam amicabiliter monitus non fuisses, æquum tamen fuerat, ut prius in quo te gravaremus, aut tuis honoribus obstaremus, rationabiliter a nobis exigeres, quam apostolica decreta violares. Verum quanti aut nostra monita aut observantiam justitiæ feceris, in his quæ postmodum a te gesta & dispositа sunt declaratur. Sed quia dum adhuc longa Dei patientia ad emendationem te invitat, crescente intelligentia tua ad obedientiam mandatorum Dei cor & animum tuum flecti posse speramus. Paterna te caritate monemus, ut Christi super te imperium recognoscens, honorem tuum ejus honori præponere quam sit periculosum cogites, & libertatem ecclesiæ, quam sponsam sibi cælesti consortio jungere dignatus est, non jam tua occupatione impedias, sed quo maxime crescat Deo omnipotenti & beato Petro, a quibus & tua mereatur amplificari gloria, auxilium tuæ virtutis fideli devotione exhibere incipias. Quod nimirum, pro collata tibi ex hostibus tuis victoria, nunc te permaxime illis debitum fore cognoscere debes, ut dum te memorabili prosperitate lætificant, ex concessis beneficiis devotionem videant. Atque hoc ut timor Dei, in cujus manu & potestate omne regnum est, & imperium, præcordiis tuis altius quam nostra admonitio infigat, in mente habeas quid Sauli post adeptam victoriam, qua propheta jubente usus est, de suo triumpho glorianti, & ejusdem prophetæ monita non exequenti acciderit, & qualiter a Domino reprobatus sit; quanta vero gratia David regem ex merito humilitatis inter virtutum insignia subsecuta fuit. Denique super his quæ in epistolis tuis visa ac cognita reticemus, non antea tibi certa responsa dabimus, donec legati tui Rabbodi * Adelprech, & * Vodescal Rei, quos his adjunximus, ad nos reversi, super his quæ illis tecum agenda commisimus tuam nobis plenius aperiant voluntatem. Data Romæ sexto Idus Januarii, indictione decimaquarta.

ANNO CHRISTI 1075. — ANNO CHRISTI 1075. — * Adelprecus * Vodescalcus, quos

XI. AD ARNALDUM EPISCOPUM Acheruntinum

Potestatem facit a peccatis absolvendi Rogerium comitem una cum ejus militibus contra Paganos pugnaturis, si tamen pœnitentiam egerint. Monet ut ad religionem inter Paganos propugnandam eosdem incitet. Paratum se ostendit Robertum ab excommunicatione absolvere, si devotum erga Romanam ecclesiam se ostenderit. Injungit ut Balduino Melphitano episcopo post peractam pœnitentiam episcopale munus reddat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Arnaldo fratri & coepiscopo Acheruntino, salutem & apostolicam benedictionem.

NOverit fraternitas tua, quoniam Rogerius comes frater Roberti ducis apostolicæ sedis benedictionem & absolutionem requirit, ejusque filius vocari & esse desiderat. Quapropter pastorali cura hoc laboris onus tibi imponimus, imo ex parte beati Petri imperamus, ut postposita omni torporis desidia illum adeas, eumque hujus nostri præcepti auctoritate fultus, si nobis parere, sicut pollicitus est, voluerit, & pœnitentiam (ut oportet Christianum) egerit, ab omni peccatorum suorum vinculo tam illum, quam etiam suos milites, qui cum eo contra paganos (ita tamen ut agant pœnitentiam) pugnaturi sunt, peccatis maxime absolvas. Addimus præterea, ut eam pia admonitione admoneas, quatenus se capitalibus criminibus custodiat, & Christiani nominis culturam inter paganos amplificare studeat, ut de eisdem hostibus victoriam consequi mereatur. Amplius si de Roberto duce fratre suo aliquid tibi retulerit, respondeas ei, quoniam Romanæ ecclesiæ janua misericordiæ omnibus patet, quicumque pœnitentiæ amore ducti offensionis scandala deserunt, & ad rectitudinis viam inoffenso pede regredi concupiscunt. Si igitur dux Robertus sanctæ Romanæ ecclesiæ sicut filius parere exoptat, paratus sum paterno amore eum suscipere, & suo consilio ei justitiam conservare, & ab excommunicationis vinculo penitus absolvere, & inter divinas oves eum annumerare. Quod si renuerit idem Robertus dux, ut cum eo ultra communicet ex parte apostolicæ sedis licentiam non poterit impetrare. Hoc etiam tuæ fraternitati injungimus, ut confratri nostro Balduino Melphitano episcopo, qui correctionem universalis matris humiliter & audivit & observavit, sicut a fratribus nostris accepimus, officium episcopale hujus nostri præcepti fultus auctoritate, ex parte beati Petri, post pœnitentiam datam de aliquibus excessibus, reddas: & sicut ego pro illo preces confratris nostri Stephani Trojani audivi episcopi, ita ipse illum de sua salute nostri ex parte monitus audi-

De Rogerio qui fuit Siciliæ comes Leo Ostiensis l. 3. c. 15. Otto Frisingensis libro de gestis Friderici.

Romanæ ecclesiæ janua misericordiæ omnibus patet.

re procuret, ſuamque vitam ſemper in melius, Deo adjuvante, perducat. Data Romæ ſecundo Idus Martii indictione decimaquarta.

ANNO CHRISTI 1076.

XII. AD UDONEM, THEODORICUM & Herimannum epiſcopos.

Monet ut a ſchiſmaticis caveant, & quod eorum ſuaſione deliquerunt corrigant: utque epiſcopum Tullenſem, qui contra ſedem apoſtolicam inſurrexerat, moneant ut pontifici obediat: quod ſi parere noluerit, excommunicatum illum denuntient.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei fratribus & coepiſcopis Udoni Trevirenſi, Theodorico Virdunenſi, & Herimanno Metenſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

LItteras apoſtolicæ ſedis ideo vobis dirigendas eſſe cenſuimus, quia ſchiſmaticis, qui contra dominum & auctoritatem ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſe erexerunt, non ſponte vos conſenſiſſe intelleximus. Qua in re qualiter reſipiſcere vos oporteat, cum eamdem, quam nos habemus fidem, & de ſanctorum patrum libris ſcientiam habeatis, omiſimus ſignificare, ſperantes fraternitatem veſtram ſtultiſſimam inimicorum noſtrorum præſumptionem deteſtari, & in ea qua debetis, & ſoliti eſtis devotione & amore ſanctæ apoſtolicæ ſedi fideliter uniri. Unde rogamus & admonemus, ut quod ſchiſmaticorum perſuaſione deliquiſtis competenti emendatione corrigatis, ut ſicut mater veſtra de exceſſu veſtro condoluit, ita de ſatisfactione lætetur. Volumus etiam ut vice noſtra Pipponem Tullenſem epiſcopum admoneatis, quatenus ea quæ ſibi injunximus deinceps facere non omittat. Decuerat enim ut de objectis ſibi debuiſſet reſpondere magis, quam contra auctoritatem principis apoſtolorum ad defenſionem iniquitatum ſuarum arma corripere, atque regem ſolicitare id contra nos præſumere, quod nunquam licuit, neque, Deo annuente, licebit in aliquem clericorum fieri. Qui ſi verba exhortationis noſtræ contempſerit, auctoritate beati Petri eum a communione corporis & ſanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti ſeparatum eſſe ſibimet notificetis; & non ſolum in anima, ſed in corpore ipſius principis apoſtolorum, ultione digna fore puniendum. (*a*)

XIII. AD ROSELLANOS.

Exponit ſententiam latam in cauſa quæ vertebatur inter eccleſiam Roſellanam & Populonienſem.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei clero & populo Roſellanæ eccleſiæ, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUia officii noſtri eſt diſcordes ad concordiam revocare, diſcordiam inter Roſellanam, & Populonienſem eccleſiam graviter exortam diligenti examinatione diſcuſſimus. Tandem poſt varias utrinque prolatas rationes claruit non ſolum per privilegia apoſtolicæ ſedis, verum etiam per quodam diffinitionis ſcriptum, præſentia Silveſtri papæ, & clericorum Romanorum judicio confirmatum, quidquid in quæſtione fuerat Roſellanæ eccleſiæ pertinere. Unde collaudatione tam epiſcoporum, quam etiam Romanæ eccleſiæ clericorum, præfatam litem eo tenore decidimus, ut inveſtitura Roſellano epiſcopo deinceps conceſſa, ſi ante proximum dominicæ aſcenſionis feſtum aliquam ſcriptionem Populonienſis epiſcopus oſtenderit, quæ oſtenſa nobis papæ Silveſtri juſte improbare videatur, Populonienſis epiſcopus ad reclamandum & renitendum licenter admittatur. Sin autem ab eadem feſtivitate hujuſmodi controverſia perpetuum ſilentium habeat, & Roſellana eccleſia apoſtolicæ ſedis iterata diffinitione fulta, in perpetuum ab hac quæſtione quieſcat, & inſuper deinceps * privilegium diffinitionem noſtram latius continens munitum, prædia, quorum lis tantis temporibus ventilata eſt, ſine aliqua moleſtatione poſſideat.

* For. privile. munit.

XIV. AD DOMINICUM PATRIARCHAM Gradenſem.

Gratias agit de ejus obſervantia erga Romanam eccleſiam. Oſtendit ideo Teutonicos & Longobardos epiſcopos contra ſe inſurgere, quia eorum criminibus obviam iret. De Giraldo Sipontino epiſcopo reſpondere in aliud tempus differt.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Dominico patriarchæ Gradenſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUia matrem tuam ſanctam Romanam eccleſiam (ſicut in tuis literis continetur) te puro corde venerari, noſque pro amore apoſtolorum principis ſincera caritate diligere profiteris, fraternitati tuæ grates referimus, & rependendo vicem ejuſdem dilectionis tam eccleſiæ tuæ, quam tibi ſalvo libramine æquitatis honori veſtro providere ſemper parati ſumus. Quoniam vero mirari ac nimium te dolere dixiſti, quod Longobardi, atque nonnulli Teutonicorum epiſcopi in nos inſaniendo tam vehementi odio inardeſcunt, nullius culpæ noſtræ conſcientia inde redarguit. Sed ſcimus ob nil aliud eos illo conamine niti, niſi quod ex præcepto Dei, atque ſanctorum prædeceſſorum noſtrorum illorum perverſitatibus obviamus, eoſque ad rectum tramitem juſtitiæ reducere, ſi poſſibile eſſet, ex debito ſolicitudinis divina diſpenſatione nobis ſuperimpoſitæ procuramus. De literis autem a fraternitate tua nobis directis, nullo ſtudio comperire potuimus, quod hinc illuc fuerint reportatæ. Super quæſtione quoque confraternitas tua de Giraldo Spontino epiſcopo nobis ſuggeſſit, ad præſens pro abſentia epiſcopi vobis reſpondere non poſſumus. Cum autem venerit, Deo concedente, cauſa diligenter exquiſita, * juſtitiæ providebimus. Principis vero vani negotium nulla ratione videre poſſumus, ut ad præſens illum quem poſtulat conſequi poſſit vel debeat habere effectum. Data Romæ indictione decimaquarta.

* For. ſta. F

XV.

(*a*) *In cod. Mutin.* poſt puniendum *hæc addunt*. Verum id agite; id ſi Deum diligitis procurate; ni frater ille, dum poteſt, dum locum habet ſibi & Eccleſiæ conſulat, pari veſtræ & ſaluti tantæ multitudinis hominum pæne periclitantium providere ne in ſuamet præcipitatione caſſum petens multos ſecum ad commune periculum attrahat, in quo nunc apparebit, quis ſit paſtor in nobis iniquitati aperte reſiſtens; quis ſit fur ſimulationem faciens, quis latro manifeſtæ juſtitiæ contradicens. Conſiderate ergo quomodo caute ambuletis, quia ſicut durum eſt contra ſtimulum calcitrare, ſic aſperum eſt S. R. Eccleſiæ contraire cui nos tanquam matri ſemper oportet obedire.

XV. AD WIFREDUM MEDIOLANENSEM Militem.

ANNO CHRISTI 1076.

Insinuat Normannos cupidos esse componendæ pacis, seque sperare eos ad fidelitatem sancti Petri reversuros: cum Henrico quoque rege se pacem habiturum, si mores mutaverit. Hortatur ut in ecclesiæ defensione perseveret, & alios idem facere moneat.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei Wifredo * Mediolanensium episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.*

* Mediolanensi militi

QUia solicitum te de honore Christianæ fidei literis tuis significasti, æquum duximus prudentiæ tuæ rescribere. Scias igitur Normannos verba componendæ pacis nobiscum habere: quam libentissime jam fecissent, & beato Petro, quem solummodo dominum & imperatorem post dominum habere desiderant, humiliter satisfeciissent, si voluntati eorum in quibusdam annueremus. Sed, Deo auxiliante, hoc non cum detrimento, sed cum augmento Romanæ ecclesiæ in proximo speramus facere, & eos ad fidelitatem beati Petri firmiter & stabiliter revocare. Cum rege quoque Alemaniæ de componenda pace multis jam vicibus quidam aures nostras interpellaverunt; quibus nos respondimus, cum eo nos pacem velle habere, si ipse cum Deo pacem studuerit habere, & ea quæ ad periculum sanctæ ecclesiæ, & ad cumulum perditionis suæ commisit, juxta quod sæpe a nobis admonitus est, emendaverit. Sed quia in potentia divinæ virtutis, magis quam in homine fidem, spem, & omnes cogitatus nostros, collocavimus, volumus, ut tu etiam, quem ad confortandos Christi milites animum & fortitudinem resumpsisse intelligimus, firmiter in Deo confidas: & expecta ejus auxilium & consolationem tibi & omnibus justitiam & legem Dei diligentibus adfuturam, & diaboli membra non nisi quantum Deus permiserit innocentiæ nostræ nocitura. Ecce diabolus palam in mundo dominatur, ecce omnia membra sua se exaltasse lætatur; sed qui dixit: *Joan. 16.* *Confidite quia ego vici mundum*, det vobis certissimam fidem festinanter se ecclesiæ suæ succurrere, & diabolum & membra ejus omnino confundere. Antiquas enim & nostri temporis considerantes permutationes probabiliter invenimus dominium diaboli tanto minus duravisse, quanto magis visum fuit exaltari, & in Christianam religionem prævaluisse. Tu itaque, carissime fili, confortare in domino, & in potentia virtutis ejus, & eos conforta quos in Christiana fide cognoveris permanere: eos autem qui fidem Christianam operibus negavere ut resipiscant admone, ut erubescant in servitute diaboli vivere. Quæ autem hic minus scribimus, cum locuti fuerimus cum fidelibus sancti Petri, plenius indicabimus, vobisque adjutorium, Deo favente, dare curabimus. Omnipotens Deus meritis summæ dominæ & beatorum apostolorum Petri & Pauli atque beati Ambrosii precibus mentes vestras illuminet, & in lege sua vos semper stabiliat, ut mereamini cum his annumerari qui diabolum cum suis membris judicabunt, & cum Christo semper regnabunt. Data Romæ indictione decimaquarta.

Ephes. 6.

XVI. AD RICHERIUM ARCHIEPISCOPUM Senonensem.

ANNO CHRISTI 1076.

Queritur de injuriis ab Aurelianensi episcopo ecclesiæ suæ illatis, de illius inobedientia & simonia. Vult eum moneat ut suæ ecclesiæ satisfaciat, &, nisi paruerit, excommunicetur.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Richerio Senonensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

FRaternitatem tuam intellexisse credimus, quantum injuriæ Aurelianensis ecclesiæ negligentia episcopi sui, imo agente ipso, sustinuerit, & quam injuste patientia apostolicæ sedis abusus fuerit: quæ iniquitates suas auribus nostris delatas non solum discutere distulit, verum etiam regis Francorum eum ejicere cupientis accusationibus nullum assensum præbuit, imo quidquid in periculum suum fieri excogitaverat, studio vigilantissimæ solicitudinis impedivit. Non enim videbantur hujus accusationis verba, etiamsi vera essent, suscipienda, neque in eum aliquid, nisi legali discussione & judicio, promulgandum. Sed ipse hujus mansuetudinis & tantæ caritatis oblitus, fructum inobedientiæ matris suæ Romanæ ecclesiæ dicitur reddidisse, privilegium venerandæ memoriæ antecessoris nostri papæ Alexandri confringendo, & excommunicato a nobis Eurardo impudenter communicando, & non solum ipsam decaniam, sed fere omnia ecclesiæ ministeria simoniace vendendo, a Deo suspensam, ut olim apostolicæ sedis sententiam operum suorum nequitia merito videatur in se provocasse. Unde volumus religionem tuam præfatum episcopum commonere, quatenus Deo & ecclesiæ suæ satisfaciat, & ita emendare studeat, ut & querela clericorum omnino sopiatur, & infamia sua ad aures apostolicæ sedis ulterius super his excessibus non referatur. Quod si forte literis nostris, quæ per te sibi mittuntur, & commonitioni tuæ inobediens extiterit, auctoritatem beati Petri principis apostolorum, usque ad dignam satisfactionem a communione corporis & sanguinis Domini nostri Jesu Christi eum separes: quatenus quantum factis suis dominum offenderit vel in hoc recognoscat. Data * Romæ mense Aprili, ind. XIV.

* *deest* Romæ.

XVII. AD RAINERIUM EPISCOPUM Aurelianensem.

Arguit eum temeritatis, præcipitque ut canonicos & Joschelinum præposituram, Benedictum vero canoniam possidere sinat, & pauperum canoniam restituat, donec Romam de suis criminibus rationem redditurus veniat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Rainerio Aurelianensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem, si obedierit.

GRaviter & usque ad ulciscendam tuæ temeritatis audaciam contra te merito commoveremur, nisi apostolica mansuetudine detineremur. Ipse enim meminisse debes & potes, qualiter venerandæ memoriæ prædecessor noster Alexander papa * decaniam sanctæ crucis, viso donationis tuæ ex eadem præpositura decreto, illud canonicis tuis deferentibus, eis per munimina apostolicæ foborationis juxta morem tuæ donationis confirmaverit, & subscripto anathemate apostolicæ auctori-

* de Decania

ctoritatis, tam te, quam omnes homines, a vio- A
ANNO CHRISTI 1076. lentia jam dictæ præposituræ per privilegium suæ confirmationis compescuerit. Cujus anathema ex-
* Everardo communicato * Eurardo communicando, quodque etiam durius est, (sicut dicitur) ab eo pretium accipiendo, temerario ausu incurrere non timuisti, & totam ecclesiam perturbare nefario fastu superbiæ ductus pro nihilo habuisti. Unde præsumptionem tuam juste quidem coercere apostolicæ animadversionis vindicta deberemus, sed spe futuræ emendationis adhuc excessus tuos sufferimus. Apostolica itaque tibi auctoritate præcipimus, quatenus a tanta temeritate jam animum
[a] Loschelino qui etiam revoces, & prædictam præposituram canonicis, & * Joschelino qui eam ab eis habet, in tuta pacis tranquillitate possidere permittens, nullam dein- B
ceps illis molestiam inferas. Volumus enim eos sic cuncta quæ illis præposituræ sunt in integrum possidere cum omni pacis quiete, ut privilegium beatæ memoriæ prædecessoris nostri Alexandri papæ, nec in minima qualibet parte videatur infringi. Quin etiam præcipimus, ut abhinc usque ad festivitatem omnium sanctorum, tam de his, quam de multis aliis quæ tibi objiciuntur, rationem redditurus te nostro conspectui repræsentes, & interim hæc omnia quæ superius memorantur canonici, & Joschelinus, * quæ ab eis præposituram
[b] Forte, qui. H. ita & in Mutin. tenet, in pace possideant, abbatiamque suam idem Joschelinus cum omnibus suis aliis rebus mobilibus & immobilibus similiter teneat, & in pace nullam controversiam a te aliquo modo submis- C
sam patiendo possideat. Benedictus quoque canoniam suam sub eadem pacis tranquillitate interim habeat. Præcipimus etiam ut canoniam concessam alimoniæ pauperum, quam ab eo usu subtractam diceris vendidisse, ad eumdem usum restituas. Siquidem his nostris præceptis ac monitis obedienter obtemperaveris, & quæ in illis continentur cuncta patienter impleveris, lætabimur propter pacem ecclesiæ, alioquin scias te ab omni episcopali officio esse suspensum, & a communione corporis & sanguinis Domini nostri Jesu Christi separatum. Data Romæ mense Aprili, indictione decimaquarta.

XVIII. AD SIMEONEM EPISCOPUM In Hispania.

Commendat ejus erga Romanam ecclesiam observantiam. Hortatur ut apostolicæ sedis decreta firmiter amplectatur, & Romanum ordinem observari curet. Respondet ei se velle apostolicæ sedis decreta de celebrandis ecclesiæ officiis ab illis custodiri: ideo monet ut ea in Hispania & Gallicia servari curet.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Simeoni Hispaniarum episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

COgnitis fraternitatis tuæ literis, gaudio sumus repleti, quoniam eam quam erga Ro- E
manam ecclesiam fidem & devotionem geris in eis plene agnovimus, & quod non adulterino eam more deferere, sed legitimæ prolis successione amplecti desideras. Quapropter, carissime frater, necesse est, ut bene inceptum recto itinere gradiatur: nec hæretica debet pravitate minui, quod apostolica constat traditione sancitum. Apostolica enim sedes, cui quamvis immeriti Deo auctore præsidemus, ipso gubernante firma permansit ab ipsis primordiis, eoque tuente illibata perpetuo
Luc. 23. permanebit, testante eodem domino: *Ego pro te rogavi, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando* ANNO CHRISTI 1076. *conversus confirma fratres tuos.* His itaque sulta præsidiis Romana te cupit scire ecclesia, quod filios, quos Christo nutrit, non diversis uberibus, nec diverso cupit alere lacte, ut secundum apostolum sint unum, & non sint in eis schismata: alioquin non mater, sed scissio vocaretur. Quapropter notum sit tibi cunctisque Christi fidelibus super quibus consuluisti, quod decreta, quæ a nobis, imo a Romana constat ecclesia prolata sive confirmata, in peragendis a vobis ejusdem ecclesiæ officiis inconcussa volumus permanere, nec eis acquiescere, qui lupotum morsibus & veneficiorum molimine vos inficere desiderant. Nec dubitamus Matt. 20. quod, secundum apostolum, introeant in vos lupi graves, lupi rapaces, non parcentes, quibus resistendum fortiter est in fide. Ideoque, dilectissime frater, certa, & usque ad sanguinis effusionem, si opportunum fuerit, desuda. Indignum enim & pro ridiculo potest haberi, quod sæculares homines, pro tam vili pretio, tamque Deo odibili commercio, seipsos periculo ultroneos exhibeant, & fidelis quisque irruentibus cedat hostibus terga. Non enim ab eis poterit acquiri virtus qui facile corruunt quo trahuntur. Quod autem filii mortis dicunt se a nobis literas accepisse, sciatis per omnia falsum esse. Procura ergo, ut Romanus ordo per totam Hispaniam & Galliciam, & ubicumque poteris, in omnibus rectius teneatur. Data Romæ mense Maii, indictione decimaquarta.

XIX. AD CYRIACUM CARTHAGINENSEM Archiepiscopum.

Cum in Africa duo tantummodo reperirentur episcopi, vult ut alium eligant, & ad se consecrandum mittant.

Gregorius episcopus servus servorum Dei dilecto in Christo fratri Cyriaco Carthaginensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

PErvenit ad aures nostras, quod Africa, quæ pars mundi esse dicitur, quæque etiam antiquitus, vigente ibi Christianitate, maximo episcoporum numero regebatur, ad tantum periculum devenerit, ut in ordinando episcopo tres non habeat episcopos. Qua in re maximum Christianæ religionis periculum considerantes, & in maximo agro paucis operariis desudantibus, corde tenus compatientes, consuluimus vobis, videlicet tibi & illi cui nuper manum imposuimus, ut aliquam personam secundum constitutionem sanctorum patrum eligatis, nobisque eam literis vestris fultam mittatis, quatenus ipso Deo cooperante, a nobis ordinato vobisque remisso, necessitati ecclesiarum, ut sancti canones præcipiunt, episcoporum ordinationibus succurrere valeatis: & ut Christiana gens quotidie gaudeat, atque proficiat pastorali regimine, & labor, qui supra vires vos opprimit, levior sit ex sociorum necessaria administratione. Data Romæ mense Junii, indictione decimaquarta.

ANNO CHRISTI 1076.

XX. AD HIPPONENSES.

Hortatur ad obedientiam archiepiscopi, & ad mutuam caritatem servandam.

Gregorius episcopus servus servorum Dei clero & populo Hipponensi in Mauritania Sitiphensi, id est in Africa, constitutis, salutem & apostolicam benedictionem.

SErvandum archiepiscopum, quem a vobis electum ad nos consecrandum misistis, juxta petitionem vestram secundum legem nostram, divina favente clementia consecravimus, atque consecratum, nostrisque legalibus moribus, inquantum possibilitas spatiumque temporis indulsit, diligenter instructum, ad vos remisimus. Quem cum omni devotione mutuæ caritatis omnique reverentia Christianæ religionis rogamus ac paterna caritate vos monemus suscipere, & omnem obedientiam divinæ legis vos hortamur sibi humiliter exhibere: quatenus populi * Saracenorum qui circa vos sunt videntes sinceritatem fidei vestræ, puritatem quoque mutuæ inter vos divinæ caritatis ac fraternæ dilectionis potius ad æmulationem, quam ad contemptum Christianæ fidei, ex vestris operibus provocentur: oportet enim vos considerantes glorificent Patrem vestrum qui in cælis est. Agite igitur, dilectissimi filii, secundum præceptum Domini nostri Jesu Christi dicentis ad discipulos suos: *Diligite vos invicem, sicut ego dilexi vos. Majorem caritatem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis.* Apostolus quoque Paulus magister & doctor gentium dicit: *Si Dominus noster Jesus Christus posuit animam suam pro ovibus suis, ac dedit sanguinem suum redemptionem pro multis, debemus & nos pro fratribus animam ponere.* Sic itaque vos sedulos erga cultum Christianæ religionis exhibete, dilectissimi atque amantissimi fratres, quatenus post hujus vitæ pelagus ad portum perpetuæ quietis atque æternæ beatitudinis feliciter pervenire possitis, largiente ipso redemptore Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre & Spiritu sancto vivit & regnat Deus * per omnia sæcula sæculorum. Amen.

omnes populi

Joan. 15. 1. Joan. 4.

2. Tim. 2.

* infinita

XXI. AD ANZIR REGEM MAURITANIÆ.

Scribit se Servandum episcopum juxta ejus petitionem consecrasse. Gratias agit de muneribus missis, & de captivis Christianis dimissis. Commendat quosdam ab Alberico & Cincio Romanis ad eum missos.

Anzir

*Gregorius episcopus servus servorum Dei * Anzir regi Mauritaniæ Sitiphensis provinciæ in Africa, salutem & apostolicam benedictionem.*

NObilitas tua hoc in anno literas suas nobis misit quatenus Servandum presbyterum episcopum, secundum Christianam constitutionem ordinaremus: quod, quia petitio tua justa & optima videbatur facere studuimus. Missis etiam ad nos muneribus Christianos, qui apud vos captivi tenebantur, reverentia beati Petri principis apostolorum, & amore nostro dimisisti, alios quoque captivos te dimissurum promisisti. Hanc denique bonitatem creator omnium Deus, sine quo nihil boni facere, imo nec cogitare possumus, cordi tuo inspiravit: ipse qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum in hac intentione mentem tuam illuminavit. Nam omnipotens Deus, qui omnes homines vult salvos facere, & neminem perire, nihil est quod in nobis magis approbet, quam ut homo post dilectionem suam hominem diligat, & quod sibi non vult fieri, alii non faciat. Hanc itaque caritatem nos & vos specialibus nobis quam ceteris gentibus debemus, qui unum Deum, licet diverso modo, credimus & confitemur, qui eum creatorem sæculorum, & gubernatorem hujus mundi quotidie laudamus & veneramur. Nam sicut apostolus dicit: *Ipse est pax nostra qui fecit utraque unum.* Sed hanc tibi gratiam a Deo concessam plures nobilium Romanorum per nos cognoscentes, bonitatem & virtutes tuas omnino admirantur & prædicant. Inter quos duo familiares nostri Albericus & Cincius, & ab ipsa pene adolescentia in Romano palatio nobiscum enutriti, multum desiderantes in amicitiam & amorem tuum devenire, & de his quæ in patribus nostris placuerit tibi libenter servire, miserunt ad te homines suos, ut per eos intelligas quantum te prudentem & nobilem habeant, & quantum tibi libenter servire velint & valeant. Quos magnificentiæ tuæ commendantes rogamus, ut eam caritatem, quam tibi tuisque omnibus semper impendere desideramus, eis pro amore nostro & recompensatione fidelitatis prædictorum virorum impendere studeas. Scit enim Deus, quia pure ad honorem Dei te diligimus, & salutem & honorem tuum in præsenti & in futura vita desideramus. Atque ut ipse Deus in sinum beatitudinis sanctissimi patriarchæ Abrahæ post longa hujus vitæ spatia te perducat corde & ore rogamus.

ANNO CHRISTI 1076.

1. Tim. 2.

Matth. 5.

Ephes. 1.

LIBER QUARTUS REGISTRI

GREGORII PAPÆ VII.

Anno dominicæ incarnationis millesimo septuagesimo-sexto, indictione decimaquarta *

* Attamen omnes fere ad xv. pertinent.

I. AD UNIVERSOS CHRISTIANOS.

Queritur de Henrici regis perfidia, & malis quæ ecclesia ab eo patiebatur. Monet ut eum ad veram pœnitentiam provocent: quod si audire noluerit, viriliter illi resistant. Eos vero qui regi adhæserant, si resipiscere voluerint, ad ecclesiæ gremium admittant. Illos autem qui a communione regis se non subtraxerint, vitandos esse demonstrat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei omnibus in Christo fratribus, episcopis videlicet, abbatibus atque sacerdotibus, ducibus etiam, principibus atque militibus, omnibusque Christianam fidem & beati Petri honorem revera diligentibus, in Romano imperio habitantibus, salutem & apostolicam benedictionem

GRatias agimus omnipotenti Deo, qui propter nimiam caritatem suam qua dilexit nos proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum: qui ultra meritum, ultra spem etiam bonorum * hominum ecclesiam suam protegit, gubernat & defendit. Scitis enim, fratres carissimi, quia hoc periculoso tempore, quando antichristus in suis membris jam operatur, ubique vix aliquis solet inveniri, qui revera & Deum & honorem ejus diligat, ejus præcepta sæculari commodo & gratiæ terrenorum principum præponat. Sed ille qui non repellit plebem suam, & quotidie

* forte omnium

die peccatores a sinistra in dexteram commutat, vos propitio ac sereno vultu respexit, & contra suos inimicos ad salutem multarum gentium erexit, ut magis vobis libeat in periculo transitoriæ vitæ consistere, quam æterni regis gloriam & honorem humanæ gratiæ postponere. Hæc itaque facientes, non aure surda apostolorum principem dicentem * transitis · *Genus electum, regale sacerdotium, obedire magis oportet Deo quam hominibus.* Nam vestra fraternitas minime ignorat, quanto tempore sancta ecclesia inauditas pravitates & diversas iniquitates regis, & utinam Christiani, & vestri sustinuit, & quantæ ruinæ quantæque calamitati, ipso antiquo hoste auctore præcedente, patuit. Cui nos fraterna dilectione & amore patris & matris ejus ducti, adhuc in diaconatu positi admonitionis verba transmisimus: & postquam ad officium sacerdotii licet indigni, venimus, ut respiceret summopere, & frequenter per viros religiosos procuravimus. Ipse vero quid contra egerit, & quomodo malum pro bono reddiderit, vel qualiter calcaneum suum contra beatum Petrum erigendo, sanctam ecclesiam, quam sibi omnipotens Deus commisit, scindere procuraverit, vestra novit caritas, & per omnia mundi jam personuit climata. Sed quia nostri est officii homines, non vitia diligere, & pravis, ut respiscant resistere, & impietates, non homines abhorrere; auctoritate B. Petri apostolorum principis monemus vos, & ut carissimos fratres rogamus, amodo studete illum de manu diaboli eruere, & ad veram pœnitentiam provocare, ut eum possimus, Deo favente, ad sinum communis matris nostræ, quam conatus est scindere, fraterna ducti caritate revocare; ita tamen, ut nulla possit fraude recidiva clade Christianam religionem confundere, & sanctam ecclesiam pedibus suis conculcare. Quod si vos non audierit, & diabolum potius quam Christum sequi elegerit, & eorum qui pro simoniaca hæresi jam per longa tempora excommunicati sunt consilium vobis prætulerit, divina inspirante potentia, simul inveniamus, simulque statuamus, ut dominum homini præponentes, universali ecclesiæ jamjam pene labenti succurramus viriliter. Quicumque ex his resipuerit qui prædictum regem non erubuerunt omnipotenti Deo præponere, & Christianam legem, si non verbis, operibus tamen negare, sicut dicit apostolus: *Ore quidem fatentur Deum, factis autem negant*: vos fratres mei & consacerdotes illos auctoritate B. Petri suscipite, & ad gremium matris nostræ sanctæ ecclesiæ reducite, ut mereamini gaudium in cælo angelis Dei innovare. In omnibus tamen, sicut decet carissimos filios, honorem pii patris vestri apostolorum principis præ oculis habete. Quicumque autem episcoporum vel laicorum timore vel gratia humana seducti a communione regis se non subtraxerunt, sed ei faventes animam suam & illius diabolo tradere non timuerunt, si non resipuerint, & condignam pœnitentiam egerint, nullam cum eis communionem vel amicitiam habeatis. Isti enim sunt qui animam suam & regis odio habent & occidunt, & regnum, patriam, Christianamque religionem confundere non erubescunt. Sicut enim nobis imminet quod per prophetam dicitur. *Si non annuntiaveris iniquo iniquitatem suam, animam ejus de manu tua requiram, & maledictus qui prohibet gladium suum a sanguine*, id est verbum correctionis a prave viventium increpatione; ita illis imminet, si non obedierint, ira divini judicii & ultio, testante Samuele, * idololatriæ scelus. Testis nobis est Deus, quia nulla nos commoda sæculariſve respectus contra pravos principes & impios sacerdotes impellit, sed consideratio nostri officii, & potestas qua quotidie angustamur, apostolicæ sedis. Melius est enim nobis debitam mortem carnis per tyrannos, si oportuerit, subire, quam nostro silentio, timore vel commodo Christianæ legis destructioni consentire. Sanctos quidem patres nostros dixisse scimus: Qui pravis hominibus sui considerationem officii non contradicit, consentit, & qui resecanda non aufert, committit. Omnipotens Deus, a quo cuncta bona procedunt, meritis dominæ nostræ cælestis reginæ ac beatorum apostolorum Petri & Pauli intercessione corda vestra confirmet & custodiat, & Spiritus sui gratiam superinfundat: ut quæ sunt ei placita facientes mereamini sponsam ejus, matrem videlicet nostram, de faucibus luporum eripere, atque ad supernam illius gloriam ab omnibus peccatis absoluti pervenire. Data Laurenti octavo Kalendas Augusti, indictione decimaquarta.

ANNO CHRISTI 1076.

* *f.* auditis 1. Petr. 2.

Tit. 2.

Ezech. 3 Jerem. 48

* idololatriæ scelerit

II. AD HERIMANNUM EPISCOPUM Metensem

Ostendit quicumque Henrico regi communicaverint, sive episcopi sive laici sint, excommunicatos esse; errare autem eos qui asserunt reges excommunicari non posse auctoritate & exemplis sanctorum pontificum: imo pontifices regibus longe præstare demonstrat. Asserit episcopis licentiam se impartisse eos absolvendi qui regi communicaverant: regem autem, nisi sibi prius de ejus pœnitentia constiterit, se non absoluturum. Moneri præterea vult episcopum Tullensem ab archiepiscopo Treverensi, ne in negotiis cujusdam monasterii se interponat. Quædam præterea de Mathilde & Gotifredo subjungit.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Herimanno Metensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

MUlta interrogando a me valde occupato requiris, & nuntium qui me nimis impellat ad sui licentiam transmittis. Quocirca si non satis respondeo, patienter feras rogo. Qualiter itaque in corpore meo me habeam, vel qualiter Romani seu Normanni circa me suos mores ostendant, horum portitor tibi dicat. De aliis autem rebus, super quibus me interrogasti, utinam beatus Petrus per me respondeat, qui sæpe in me qualicumque suo famulo honoratur vel injuriam patitur. Episcopi namque qui sint excommunicati, sacerdotes, vel laici, non est opus ut a me quæratis, quia indubitanter illi sunt qui excommunicato regi Henrico (si fas est dici rex) communicare cognoscuntur. Non enim verentur humanam gratiam vel timorem regis æterni præcepto præponere, neque timent suo favore ad iram Dei omnipotentis eumdem regem impellere. Ille quidem suis communicando familiaribus excommunicatis pro simoniaca hæresi excommunicationem incurrere non timuit. & ut alii secum communicando excommunicentur attrahere non erubescit. De talibus quid restat ut sentiamus, nisi quod in psalmis didicimus: *Dixit insipiens in corde suo: Non est Deus?* Et iterum: *Omnes simul inutiles facti sunt in voluntatibus suis?* Eis autem, qui dicunt: Regem non oportet excommunicari; licet pro magna fatuitate nec etiam eis respondere debeamus, tamen ne impatienter illorum insipientiam præterire videamur, ad sanctorum patrum

Psal. 13. Psal. 52.

ANNO CHRISTI 1076.

trum dicta vel facta illos mittimus, ut eos ad sanam doctrinam revocemus. Legant itaque quid beatus Petrus in ordinatione sancti Clementis populo Christiano præcepit de eo quem scirent non habere gratiam pontificis. Addiscant cur apostolus dicat: *Habentes in promptu ulcisci omnem inobedientiam*. Et de quibus dicit: *Cum hujusmodi nec cibum sumere*. Considerent cur Zacharias papa regem Francorum deposuerit, & omnes Francigenas a vinculo juramenti quod sibi fecerant absolverit. In registro beati Gregorii addiscant quia in privilegiis, quæ quibusdam ecclesiis fecit, reges & duces contra sua dicta venientes, non solum excommunicavit, sed etiam ut dignitate careant judicavit. Nec prætermittant quod beatus Ambrosius non solum regem, sed etiam revera imperatorem Theodosium moribus & potestate non tantum excommunicavit, sed etiam ne præsumere in loco sacerdotum in ecclesia manere interdixit. Sed forte hoc volunt prædicti viri intelligere, quod quando Deus ecclesiam suam ter beato Petro commisit dicens: *Pasce oves meas*, reges exceperit. Cur non attendunt, vel potius erubescendo confitentur, quia ubi Deus beato Petro principaliter dedit potestatem ligandi & solvendi in cælo & in terra, nullum excepit, nihil ab ejus potestate subtraxit? Nam qui se negat non posse ecclesiæ vinculo alligari, restat ut neget non posse ab ejus potestate absolvi. Et qui hoc impudenter negat, se a Christo omnino sequestrat. Quod si sancta sedes apostolica divinitus sibi collata principali potestate spiritualia decernens dijudicat, cur non & sæcularia? Reges quidem & principes hujus sæculi, qui honorem suum & lucra temporalia justitiæ Dei præponunt, ejusque honorem negligendo propriùm quærunt, cujus sint membra, cuive adhæreant, vestra non ignorat caritas. Nam sicut illi qui omni suæ voluntati Deum præponunt, ejusque præcepto plusquam hominibus obediunt, membra sunt Christi; ita & illi de quibus supra diximus, membra sunt antichristi. Si ergo spirituales viri cum oportet judicantur, cur non sæculares amplius de suis pravis actibus constringunt? Sed forte putant quod regia dignitas episcopalem præcellat. Ex eorum principiis colligere possunt, quantum a se utraque differunt. Illam quidem superbia humana reperit, hanc divina pietas instituit: illa vanam gloriam incessanter captat, hæc ad cælestem vitam semper aspirat. Et addiscant quid beatus Anastasius papa Anastasio imperatori de his dignitatibus scripserit, & quid beatus Ambrosius in suo pastorali inter has dignitates decreverit. Honor, inquiens, & sublimitas episcopalis, si regnum fulgori compares, & principum diademati, longe erit inferius, quam si plumbi metallum ad auri fulgorem compares. Hæc non ignorans Constantinus Magnus imperator, non, primum sessionis, sed ultimum inter episcopos elegit locum. Scivit enim quia *superbis Deus resistit, humilibus dat gratiam*. Interea notum sit fraternitati tuæ, quia literis acceptis quorumdam fratrum nostrorum præsulum & ducum auctoritate apostolicæ sedis licentiam dedimus his episcopis excommunicatos a nobis absolvere, qui non timuerunt se a communione regis abstinere. De ipso autem rege omnino contradiximus, ut nullus eum præsumat absolvere, quousque illius certa pœnitentia & sincera satisfactio nobis per idoneos testes fuerit notificata, ut simul inveniamus qualiter, si eum divina pietas respexerit, ad honorem Dei & illius salutem eum absolvamus. Non enim nos latet, quod sint aliqui vestrum, qui aliqua occasione quasi a nobis accepta, timore, vel humana gratia seducti præsumerent eum, si non contradiceremus, absolvere, vulnerique pro medicina vulnus adhibere: quibus si aliqui revera episcopi contradicerent, non eos justitiam defendere, sed inimicitias exercere judicarent. Episcoporum autem, qui excommunicato regi communicare præsumunt, ordinatio & consecratio apud Deum, teste beato Gregorio, sit execratio. Cum enim obedire apostolicæ sedi superbe contemnunt, scelus idololatriæ, teste Samuele, incurrunt. Nam si ille Dei dicitur, qui ad ferienda vitia zelo divini amoris excitatur, profecto esse se Dei denegat, qui in quantum sufficit increpare vitam carnalium recusat. Et si ille maledictus est qui prohibet gladium suum a sanguine, id est prædicationis verbum a carnalis vitæ interfectione, quanto amplius ille maledictus est, qui timore, vel favore impellit animam fratris sui in æternam perditionem? Ut autem maledicti & excommunicati possint benedicere, & divinam gratiam, quam non timent operibus denegare, alicui largiri, in nullius sanctorum patrum præcepto potest inveniri. Interea jubemus ut alloquamini venerabilem archiepiscopum Treverensem, fratrem videlicet nostrum, ut Tullensi episcopo, ne se intromittat de abbatissa monasterii montis Romarici, interdicat, & quidquid contra eam statuit, una tecum irritum ducat. De Mathilda vero communi nostra filia, & beati Petri fideli ancilla, quod vis volo, sed in quo statu sit mansura, Deo gubernante, adhuc certum non teneo. Gotifredi autem quondam illius viri indubitanter scias, quod frequenter apud dominum, licet peccator, habeam memoriam: quia non me illius inimicitia vel aliqua impedit vanitas, sed motus fraterna dilectione tua, & Mathildæ deprecatione, illius exopto salutem. Omnipotens Deus intercessione cælestis reginæ semper virginis Mariæ, & auctoritate beatorum apostolorum Petri & Pauli, a se illis concessa, te nostrosque omnes fratres in quocumque sunt ordine, qui Christianam defendunt religionem, & apostolicæ sedis dignitatem, a cunctis peccatis absolvat, vobisque augens fidem, spem & caritatem, in suæ legis defensione corroboret, ut mereamini ad æternam pervenire salutem. Data Tiburi octavo Kalendas Septembris, indictione decima quarta.

ANNO CHRISTI 1076. — Cor. 10. — Cor. 5. — 1. Reg. 15. — Jerem. 48. — Joan. 21. — Matth. 16. — Conc. 4.

ANNO CHRISTI 1076.

III. AD GERMANOS.

Ut regem Henricum in synodo excommunicatum, & regia dignitate privatum, si vere pœnituerit, benigne suscipiant, remotis ab eo pravis consiliariis, bonis adhibitis; eo etiam monito, ne ecclesiæ libertatem impugnet. Interim ne quisquam episcopus eum absolvat, quousque apostolicæ sedis consensus accedat. Quod si vere non pœnituerit, eligant alium idoneum regem, quem se confirmaturum ait, de consilio tamen Agnetis imperatricis, cui se jurejurando obstrinxerant.

Gregorius episcopus servus servorum Dei omnibus dilectis in Christo fratribus, & coepiscopis, ducibus, comitibus, universis quoquo fidem Christianam defendentibus, in regno videlicet Teutonico habitantibus, salutem & omnium peccatorum absolutionem per apostolicam benedictionem.

SI literas quibus Henricus dictus rex in sancta synodo judicio sancti Spiritus excommunicatus est diligenter perpenditis, quid de eo debeat fieri indubitanter cognoscetis. Ex illis enim intelligitur cur sit anathematis vinculo alligatus, & a

ANNO CHRISTI 1076.

regia dignitate depositus, & quod omnis populus quondam sibi subjectus a vinculo juramenti eidem promissi sit absolutus. Sed quia nos contra eum non movit, Deo teste, sæcularis superbia, nec vana mundi cupiditas, sed sanctæ sedis & universalis matris ecclesiæ solicitudo & disciplina, monemus vos in domino Jesu, & rogamus, sicut carissimos fratres, ut eum benigne, si ex toto corde ad Deum conversus fuerit, suscipiatis, & circa eum non tantum justitiam, quæ illum regnare prohibet, sed misericordiam, quæ multa delet scelera, ostendatis. Estote quæso memores humanæ conditionis, & communis fragilitatis; nec vos prætereat pia & nobilis memoria patris ejus & matris, quibus non possunt nostra ætate ad imperii gubernacula inveniri æquales. Sic tamen adhibete vulneribus ejus oleum pietatis, ne vino disciplinæ neglecto cicatrices ejus in pejus (quod absit) putrescant, & honor sanctæ ecclesiæ Romanique imperii nostra negligentia magnæ ruinæ pateſcat. Procul ab eo pravi removeantur consiliarii, qui pro simoniaca hæresi excommunicati non erubuerunt dominum suum propria lepra contaminare, & per diversa crimina eum seducendo ad scindendum sanctam ecclesiam provocare, & in iram Dei & sancti Petri impellere. Adhibeantur illi consiliarii, qui non sua tantum, sed eum diligant, & sæculari lucro per omnia Deum præponant. Non ultra putet sanctam ecclesiam sibi subjectam ut ancillam, sed prælatam ut dominam. Non inflatus spiritu elationis consuetudines superbiæ contra libertatem sanctæ ecclesiæ inventas defendat, sed observet sanctorum patrum doctrinam, quam pro salute nostra eos docuit potestas divina. Quod si de his & aliis jure ab eo exigendis nos securos modis quibus oportet reddiderit, statim volumus per vestros idoneos legatos de omnibus informari, ut quid debeat fieri communi consilio, Deo aspirante, valeat inveniri. Illud autem inter omnia ex parte beati Petri interdicimus, ut nullus vestrum eum præsumat ab excommunicatione absolvere, quousque eis quæ prædiximus nobis indicatis, apostolicæ sedis consensum & iteratum responsum recipiatis. De diversorum quidem diversis consiliis dubitamus, & humanam gratiam, vel timorem suspicionis habemus. Quod si exigentibus multorum peccatis (quod non optamus) ex corde non fuerit ad Deum conversus, talis ad regni gubernacula, Deo favente, inveniatur, qui ea quæ prædiximus, & cetera quæ videntur Christianæ religioni & totius imperii saluti necessaria, secreta ac indubitabili promissione observaturum promittat. Ut autem vestram electionem, si valde oportet, ut fiat apostolica auctoritate firmemus, & novam ordinationem nostris temporibus corroboremus, sicut a sanctis nostris patribus factum esse cognoscimus, negotium, personam, & mores ejus, quantocius potestis nobis indicate, ut sancta & utili intentione incedentes mereamini, sicut nobis notæ causæ, apostolicæ sedis favorem per divinam gratiam, & beati Petri apostolorum principis per omnia benedictionem. De juramento autem quod factum est carissimæ filiæ nostræ Agneti imperatrici Augustæ, si filius ejus ex hac vita ante ipsam migraret, non est opus adhuc dubitare, quia si nimia pietate circa filium ducta justitiæ restiterit, vel justitiæ favens ut abjiciatur a regno consenserit, quid restet, vosipsi comprehendite. Hoc tamen videtur laudabile, postquam certum fuerit apud vos (ut omnino firmatum) quod ejus filius a regno removeatur, consilium ab ea & a nobis requiratur de inventa persona ad regni gubernacula. Tunc aut nostro communi consilio assensum præbebit, aut apostolicæ sedis auctoritas omnia vincula quæ videntur justitiæ contradicere removebit. De excommunicatis autem jam me vobis dedisse licentiam, qui fidem Christianam (ut decet episcopos) defenditis, ut absolvatis recordor, & adhuc hoc idem confirmo, si revera resipuerint, & humiliter pœnitentiam egerint. Data Laurenti tertio Nonas Septembris, indictione incipiente decimaquinta.

ANNO CHRISTI 1076.

IV. AD DOLENSES.

Cum non potuerit eorum petitioni, contradicentibus canonibus, satisfacere in ordinando archiepiscopo quodam juvene ab eis electo, ejusdem juvenis rogatu abbatem sancti * Melarii archiepiscopum ordinasse ait; cui nos obedire monet

* Mel

Gregorius episcopus servus servorum Dei clero & populo Dolensi in Britannia, salutem & apostolicam benedictionem

MIsistis ad nos quemdam juvenem, petentes vobis a nobis illum ordinari pontificem: cui quidem petitioni, quoniam sacri canones contradicunt, assensum præbere nequaquam potuimus. Nos denique cognoscentes ecclesiam vestram diu nequissimi pervasoris tyrannide oppressam, ex debito & nostri officii consideratione, apostolico fulti præsidio, prout valemus in domino, reformare cupimus. Quapropter ejusdem juvenis rogatu assensuque sociorum ejus sancti * Melarii abbatem Ivonem nomine, quem ad nos vestra legatione misistis, virum utique (ut vos bene nostis) prudentem, bonum, ornatum moribus, omnique religione dignum, vobis in patrem & archiepiscopum consecravimus, monentes & obsecrantes, ut sicut beati Petri apostoli, nostrique illius licet indigni famuli gratiam optatis sic ei ut patri & rectori per omnia obedientiam exhibeatis. Data Romæ v. Kalendas Octobris, indictione incipiente xv.

* Mel. & Matth.

V. AD EPISCOPOS BRITANNIÆ Armoricæ.

Scribit se abbatem sancti * Melarii, non approbato ob juvenilem ætatem a Dolensibus electo, in Dolensem archiepiscopum consecrasse, & pallium eidem concessisse: ea tamen conditione, ut controversia discutiatur, quæ cum Turonensi archiepiscopo de subjectione & obedientia agebatur: usum tamen pallii illi confirmat. Præcipit ut ei tamquam archiepiscopo obedientiam exhibeant, & ad bona ecclesiæ recuperanda auxilium præstent.

* Mel. & Matth.

Gregorius episcopus servus servorum Dei omnibus episcopis Britanniæ, salutem & apostolicam benedictionem.

NOn ignorare vos credimus, qualiter Dolensis clerus & populus ad nos direxit juvenem quemdam satis præclarum genere, ut audivimus, postulantes ut eum illis in episcopum ordinaremus. Cujus causam (sicut oportuit) examinantes, honestos quidem mores pro modulo ætatis suæ, sed nondum satis maturos aut instructos ad portandum episcopale pondus, in eo probavimus: propter quod onerare eum tam gravi sarcina nec sibi nec nobis cautum fore pervidimus. Deo autem aspirante adinvenimus in comitatu suo personam huic dignitati, ætate, scientia & morum gravitate multo magis congruam, videlicet Ivonem abbatem sancti

Mo-

ANNO CHRISTI 1076. Melarii

* Melarii, quem licet invitum, atque obedientia adstrictum, cum multa petitione & electione illius, & aliorum qui cum eo venerant, episcopum ordinavimus. Honorem quoque & usum palii pro vestra & totius provinciæ dilectione ei concessimus, eo quidem tenore, ut opportuno tempore nullatenus se exhibere recuset ad discutiendam querimoniam, quam confrater noster Rodulphus Turonensis archiepiscopus de subjectione sedis illius, & denegata sibi obedientia jamdiu apud nostram & antecessorum nostrorum fecit audientiam. Quod si ratione & justitia demonstrante, ut ei subjecta esse debeat, apparuerit; nos quidem sanctæ Turonensi ecclesiæ jus suum conservari, & debitam subjectionem a Dolensi ecclesia exhiberi volumus, & apostolica auctoritate censemus, usum tamen pallii non minus huic suisque successoribus, donec eorum introitus & vita probabilis fuerit, concedimus atque firmamus. Sin vero ab hujus subjectionis jugo eam absolutam esse legali defensione constiterit, quæcumque sibi dignitatis privilegia de cetero competere visa fuerint, apostolica non denegabit auctoritas, atque interim, ut ei sicut archiepiscopo subjectionem & obedientiam exhibeatis, præsenti auctoritate constituimus. Hoc itaque pacto eum consecratum & ornatum ad sedem non humano consilio sed divinitus ei assignatam remittentes, vobis valde commendatum esse volumus, ut sicut nos in eo caritatem vestram & totius provinciæ principatum honoravimus, ita & vos quam pro eo suscepimus solicitudinem & pietatis affectum nobiscum suscipiatis; ipsum quidem cum omni honore & reverentia suscipientes, & ut bona ecclesiæ jam per multos annos a sacrilegis dispersa pervasoribus recuperare valeat adjuvantes; quatenus illa sedes olim nobilis & potens ad gloriam pristini decoris, Deo opitulante, vestris reformetur studiis, vestrisque restituatur temporibus. Sic etenim, sic, fratres dilectissimi, vocavit nos Deus & Pater domini nostri Jesu Christi, ut si in corpore dilecti filii sui membrorum dignitatem obtinere cupimus, adinvicem etiam fraternis affectibus & officiis intimi amoris connexi simus. Agite ergo ut vestra fraternitas erga hunc fratrem & ecclesiam sibi commissam talis existat, quatenus & apud dominum omnipotentem pro vestræ beatitudinis præmio gloriemur, & inter tot hujus sæculi nequam confligentes turbines, de consolatione vestræ cooperationis nos non tantum, sed & mater vestra sancta & apostolica lætetur ecclesia. Data Romæ quinto Kalendas Octobris, indictione xv.

VI. AD HENRICUM LEODIENSEM episcopum.

Rescribit, si excommunicato regi Trajectensis episcopus scienter communicarit, & sine satisfactione obierit, cum eo nec mortuo posse communicari: sin minus, illum absolvit, & sacrificia pro eo fieri optat. Rogat postremo pro ecclesiæ tranquillitate preces ad Deum effundi.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Henrico Leodiensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

le Lam-
ium anno
3.

QUod de causa Wilielmi Trajectensis episcopi nos consuluisti, prudentia tua non tam a nobis, quam a communi sanctorum patrum sententia, indubitanter expressum addiscere & intelligere potest; quorum statuta servantes aut defendentes, si quando judicium de negotiis ecclesiasticis fecimus vel facimus, non nova aut nostra proferimus, sed ab eis per Spiritum sanctum prolata sequimur & exercemus. Vide ergo & diligenter attende quid eorum auctoritas in eos decreverit, qui ad subvertandas sacras regulas, ad scindendam unitatem corporis Christi, quod est ecclesia, schismaticis atque hæreticis calliditatibus armati ultro contra patres insurgunt, aut scienter cum excommunicatis communicant: & non solum super hoc, de quo fraternitas tua quæsivit, sed super omnibus qui in eadem causa tenentur, eorum quorum vestigia, Deo auctore, perpendimus, pro nobis responsa suscipe. Quod si nullo schismate, quod contra sanctam & apostolicam ecclesiam præsumptum contra ultimum quemlibet ecclesiæ ministrum fieri nullatenus debuisset, ipse aut quicumque sua sponte subscripsit, & regi excommunicato scienter communicans sine pœnitentia & satisfactione discessit vel discesserit, ab illa sanctorum patrum sententia discrepare non possumus, videlicet, quibus vivis non communicavimus, nec mortuis communicare audemus. Sin vero invitus subscripsit, & regi excommunicato juxta prohibitionem sanctorum canonum non communicaverit, apostolica auctoritate eum absolvimus, & ut orationes, sacrificium & eleemosynæ pro eo domino offerantur, non solum annuimus, sed & valde desideramus. De cetero rogamus dilectionem tuam, ut sine intermissione orationem ad dominum facias, & in idipsum fratres quos possis ac subditos invites atque commoneas, quatenus per misericordiam suam ecclesiam diu & valde laborantem respiciat, & quam inter tot & tantorum turbinum fluctus miserabiliter afflictam & pene conquassatam videt, ne penitus demergatur eripiat, & ad litus tranquillitatis pro sua pietate reducat. Data Romæ quinto Kalendas Novembris, indictione decimaquinta.

ANNO CHRISTI 1076.

Orationes, sacrificia & eleemosynæ pro defunctis.

VII. AD HENRICUM, ARDERICUM, Et Wifredum.

Etsi ecclesia frequentes patiatur persecutiones a Normannis & Henrico rege, sperat tamen se Henricum devicturum, sicut antea Normannos devicerat. Nuntiat Teutonicos, nisi rex resipuerit, alium regem electuros, illosque in domino excitat & confirmat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Henrico, Arderico, VVifredo, fidelibus sanctæ apostolicæ sedis legitimis filiis Mediolanensis ecclesiæ, salutem & apostolicam benedictionem.

MAnifesta apostoli sententia est, quod *omnes qui pie volunt vivere in Christo Jesu persecutionem patiuntur*. Quæ sententia cum apostolica sede ad nos quasi hereditario jure pervenit, cum hinc bona ecclesiæ Normanni multoties perjuri conantur auferre, ex altera parte simoniaci cum Henrico rege eorum decreta sanctorum patrum cum omni religione moliuntur evertere: sed confidimus in domino, qui superbiam Normannorum paulo ante sub manu nostra substravit, quod adversus apostolicam sedem non diu prævalebunt. Nos tamen sacrilegæ invasionis eorum nunquam erimus consentiendo participes. De conspiratione autem hæreticorum & regis, quomodo a catholicis episcopis & ducibus, & multis aliis in Teutonicis partibus aperte impugnetur, vos qui illis prope estis latere non credimus. Ad tantum enim numerum fideles Romanæ ecclesiæ pervenerunt, ut nisi ad satisfactionem veniat rex, alium regem palam dicant eligere, quibus nos favere servata justitia promisi-

misimus, promissumque firmum tenebimus. Vos itaque confortamini in domino, quoniam per misericordiam Dei prope est redemptio vestra, & ad tertium superandum non adhuc virtus Petro defecit, qui duos illos priores Widonem & Gotifredum contra Romanam ecclesiam calcitrantes ab episcopali sede dejecit. Data Romæ secundo Kalendas Novembris, indictione decimaquinta. ANNO CHRISTI 1076.

VIII. AD EPISCOPOS TUSCIÆ.

Ut Senensem episcopum, qui Henrico regi communicaverat, & absolutionem petierat, omnes ipsi aut duo viciniores episcopi conveniant, eique pœnitentiam injungant, qua peracta se eum absoluturum pollicetur. Interim si in periculum vitæ inciderit, ei absolutionem impartitur.

Gregorius episcopus servus servorum Dei episcopis Tusciæ, Constantino Aretino, Rainerio Florentino, Leoni Pistorienſi, Anselmo Lucensi, Lanfranco Clusino, salutem & apostolicam benedictionem.

NOn ignorare credimus fraternitatem vestram, qualiter comprovincialis vester Rodulphus Senensis episcopus, hoc in anno sine nostra licentia regem excommunicatum adiens, contra omnem ecclesiasticam auctoritatem communicando cum eo ejusdem excommunicationis laqueum incurrerit. Qua de re quamquam eum propria accuset & reum judicet conscientia, a nulla tamen communione, sicut excommunicatum oportuerit, se abstinere curavit: sed omnia tam in ministerio quam exteriore conversatione præsumens, peccati sui maculas in multos dispersit, & nihil in se quod ad delictum pertineat habitu vel conversatione demonstrans, a nobis per legatos suos ad satisfaciendum de culpa recipi postulat, & absolvi. Quod quidem nos minime faciendum esse judicavimus, nisi prius eum pro reatus sui pœnitentia ad formam & habitudinem amissæ communionis per aliquod tempus humiliatum fore cognosceremus. Proinde fraternitati vestræ scripsimus, admonentes ut eum, si potestis, omnes, aut duo de vicinioribus, in loco congruo quantocius conveniatis, & injungentes ei, prout vobis visum fuerit, pœnitentiam, ut in privatum locum se recipiat, &, sicut in sacris statutum est canonibus, a Christiana communione se abstineat, commoneatis. Ad quod si exhibere se prompta obeditione non recusaverit, & qui culpam non cavit ad faciendam pœnitentiam pro humana verecundia sibi non pepercerit, tunc demum requisita, vel ipse, vel per legatos suos, cum testimonio literarum vestrarum apostolica clementia, de ejus absolutione quidquid, Deo donante, dignum fore perviderimus, respondere & agere non denegabimus. Interim vero si ad periculum vitæ divino judicio, quod nos non optamus, eum venire contigerit, & ad pœnitentiam, sicut supra diximus, humiliatus fuerit, auctoritate beatorum apostolorum Petri & Pauli, & ea quam nos licet indigni per eos suscepimus, absolutus participationem & gratiam sacrosanctæ communionis accipiat. Data Romæ Kalendis Novembris, indictione xv.

IX. AD RICHERIUM ARCHIEPISCOPUM Senonensem.

Si Aurelianensis episcopus litteras apostolicas, quibus pontifex eum ad se venire præceperat, se non vidisse affirmaverit, ejus gesta adhuc se æquanimiter laturum: sin minus, ab omni episcopali officio & communione corporis domini suspendit. Præcipit ut Romam ad concilium veniat, & ipsum Aurelianensem episcopum secum venire commoneat, aliosque clericos diversa jura prætendentes. ANNO CHRISTI 1076.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Richerio Senonensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

NOn credimus latere fraternitatem tuam, quod literis nostris Rainerium Aurelianensem episcopum commonuimus ad nos venire, quatenus de multis sibi objectis, & maxime de confusione Aurelianensis ecclesiæ responderet. Qui ita admonitionem nostram contempsit, ut neque ipse veniret, neque aliquam rationabilem absentationis suæ excusationem transmitteret, cujus ut inobedientiæ plenius culpam cognoscerес, exemplar literarum quas olim sibi misimus religioni tuæ ostendere curavimus: quas si sacramento firmaverit se non vidisse, neque suo ingenio, quod non viderit, remansisse, facta sua adhuc æquanimiter ferimus. Aliter autem, secundum tenorem hujus conditionis jurejurando minime facto, decernimus eum ab omni episcopali officio esse suspensum, & a communione corporis & sanguinis domini separatum, nisi forte sibi mortis periculum supervenerit. Et quia non solum necessitas & tribulatio illius ecclesiæ, verum etiam multa alia regni vestri negotia exigunt, ut Romano concilio fraternitas tua interesse debeat, admonemus te, ut omni remota occasione ad proximam synodum nostram venias, & jam dictum Aurelianensem episcopum secum venire commoneas. Volumus etiam ut & is qui nunc tenet decaniam cum eodem episcopo veniat. Sed & Joschelinum qui injuste se expoliatum, & plurima sua pro reparatione bonorum ecclesiæ expendisse deplorat, nec non Everardum, & aliquos de clericis ostensuros tam decretum proprium episcopi, quam etiam venerandæ memoriæ Alexandri papæ prædecessoris nostri privilegium, venire præcipimus: quatenus uniuscujusque rationem diligentissime possimus inquirere, & quæ corrigenda sunt ita, Deo auxiliante, corrigere, ut quisque justitiam suam habeat, & ecclesia omnino quiescat. Interim autem ad firmissimam & inviolabilem pacem ejusdem ecclesiæ decernimus, ut illi qui nunc decaniæ præest utque ad audientiam nostram ejusdem decaniæ possessio relinquatur. Joschelino vero quidquid ante initium hujus litis tenuit sine contradictione tenere permittatur. Benedicto autem non solum præbendam suam, sed etiam ea quæ occasione hujus discordiæ videtur perdidisse, in integrum restituenda fore jubemus. Data Romæ iv. Nonas Novembris, indictione xv.

X. AD ADILAM FLANDRIÆ Comitissam,

Respondet clericos fornicarios missas celebrare non debere, sed extra chorum esse pellendos. Quod ut fiat præcipit, & Huberto cuidam archidiacono fidem non esse adhibendam, qui in hæresim lapsus fuerat.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei * Adilæ * Adel Flandrensi comitissæ, salutem & apostolicam benedictionem.*

PErvenit ad aures nostras, quod quidam vestrum dubitant, utrum necne sacerdotes ac Levitæ: seu ceteri qui sacris altaribus administrant, in fornicatione persistentes missæ debeant celebrare officium

cium. Quibus ex auctoritate ſanctorum patrum A
ANNO CHRISTI 1076. reſpondemus, nullo modo miniſtros ſacri altaris in fornicatione exiſtentes miſſæ debere celebrare officium; quin etiam extra choros eſſe pellendos, quouſque pœnitentiæ dignos fructus exhibeant. Unde apoſtolica tibi auctoritate præcipimus, quatenus nullos eorum qui in ſcelere perdurant, ad ſacrum myſterium celebrandum ſuſcipiatis, ſed undecumque poteritis tales ad miſſas celebrandas acquiratis, qui caſte Deo deſerviant; his talibus prorſus ab omnibus eccleſiæ beneficiis procul expulſis; neque Huberti archidiaconi verba ſuſcipiatis, ſeu aliquibus ſuis ſermonibus faveatis: quia, ut audivi in hæreſim lapſus eſt ſuis pravis contentionibus, & ab Huberto legato hujus ſanctæ Romanæ ſedis apud Monaſteriolum publice eſt B convictus. Data Romæ quarto Idus Novembris indictione decimaquinta.

xus clericorum concubinariorum.

XI. AD ROBERTUM FLANDRIÆ Comitem.

Ut perſequatur ſimoniacos ſacerdotes & fornicarios. Invehitur in epiſcopos, qui apoſtolicæ ſedi inobedientes erant.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Roberto comiti Flandrenſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

PErvenit ad apoſtolicam ſedem, quod in terra C tuæ dominationis qui vocantur ſacerdotes in fornicatione poſiti non erubeſcant cantando miſſam tractare corpus & ſanguinem Chriſti, non attendentes quæ inſania quodve ſcelus eſt uno eodemque tempore corpus meretricis & corpus attrectare Chriſti. Quapropter ex parte omnipotentis Dei & auctoritate beati Petri apoſtolorum principis te rogamus, ac tibi omnino præcipimus, ut ubicumque potes huic ſceleri reſiſtere, & ſimoniacis contradicere, nullius ratio, vel gratia te poſſit retorquere. Qui enim dixit: *Omnis qui audit, dicat veni*: nullum alicujus ordinis excepit: & quicumque vult a patrefamilias denarium accipere, procuret in vinea domini laborare. Hæc quidem univerſalis mater præcepit his qui vocantur epiſ- D copi, dicere ſicut oportet, ſed quales ſint, a fructibus eorum poteſtis cognoſcere: qui non per oſtium ingredientes in ovile ovium, ſed aliunde aſcendentes fures ſunt & latrones. Per oſtium quippe ingreditur, id eſt per Chriſtum, qui ſecundum ſacros canones epiſcopus conſtituitur. Nam quod in divina ſcriptura dicitur: *Sacerdotes mali ruina populi*, in noſtro tempore luce clarius comprobatur. Plurimi enim eorum qui vocantur epiſcopi non ſolum juſtitiam non defendunt, ſed etiam ne clareſcat multis modis occultare nituntur. Tales vero non epiſcopo, ſed Chriſti habeto inimicos: & ſicut illi non curant apoſtolicæ ſedi obedire, ita vos nullam eis obedientiam exhibete. *Nam præpoſitis non obedire, ſcelus eſt incurrere idololatriæ*, E juxta verba prophetæ Samuelis, quæ B. Gregorius in ultimo libro moralium, ubi de obedientia loquitur, procuravit explanare. Hæc noſtra verba, licet ruſtica, cum communi fideli noſtro Ingelranno, qui diu nobiſcum in ſacro palatio manſit, vel cum aliis veritatis amatoribus frequenter legite, & omnes clericos & laicos ut veritatem ſciant & proferant provocate, ut bona fratribus veſtris nuntiantes inter angelos ſortem mereamini accipere, & cum electis in cæleſti patria gaudere. Data Romæ quarto Idus Novembris, indictione decima quinta.

Dan. 10. Matth. 10

Ezech. 25.

1. Reg. 15. Beatus Gregorius l. 35. cap 10.

XII. AD GERMANOS.

ANNO CHRISTI 1077.

Nuntiat Henricum regem humillimam pœnitentiam egiſſe, ſeque omnium adſtantium ſupplicationibus eum abſolviſſe, accepto fidelitatis juramento. Mittit exemplar jurisjurandi. In Germaniam ſe iturum pollicetur. Hortatur interim ut in fide & in amore juſtitiæ perſeverent.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei omnibus archiepiſcopis, epiſcopis, ducibus, comitibus, ceteriſque principibus regni Teutonicorum Chriſtianam fidem defendentibus, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUoniam pro amore juſtitiæ communem no- Vide Lambertum, Bertoldum anno 1077. Leonem Oſtienſem lib. 3. c. 48.
biſcum in agone Chriſtianæ militiæ cauſam & periculum ſuſcepiſtis, qualiter rex humiliatus ad pœnitentiam abſolutionis veniam impetraverit, & quomodo tota cauſa poſt introitum ejus in Italiam hucuſque deducta ſit, veſtræ dilectioni ſincera caritate indicare curavimus. Sicut conſtitutum fuit cum legatis qui ad nos de veſtris partibus miſſi ſunt, in Longobardiam venimus circiter viginti dies ante terminum, in quo aliquis ducum ad Cluſas nobis occurrere debuit, expectantes adventum illorum, quatenus ad partes illas tranſire poſſemus. Verum cum jam decurſo termino hoc nobis nuntiaretur, his temporibus præ multis (quod nos quidem credimus) difficultatibus, ducatum nobis, obviam mitti non poſſe, nec aliunde copiam ad vos tranſeundi haberemus, non parva ſolicitudine, quid potiſſimum nobis agendum foret, circumventi ſumus. Interim vero regem adventare certe cognovimus: qui etiam priuſquam intraſſet Italiam, ſupplices ad nos legatos præmittens, per omnia ſe ſatisfacturum Deo & ſancto Petro ac nobis obtulit, & ad emendationem vitæ ſuæ omnem ſe ſervaturum obedientiam repromiſit, dummodo apud nos abſolutionis & apoſtolicæ benedictionis gratiam impetrare mereretur: quod cum diu multis conſultationibus differentes acriter eum de ſuis exceſſibus per omnes qui intercurrebant nuntios redargueremus, tandem ſemetipſum nihil hoſtile aut temerarium oſtentans, ad oppidum Canuſii, Pœnitentia Henrici regis. D in quo morati ſumus, cum paucis advenit, ibique per triduum ante portam depoſito omni regio cultu miſerabiliter, utpote diſcalceatus, & laneis indutus, perſiſtens, non prius cum multo fletu apoſtolicæ miſerationis auxilium & conſolationem implorare deſtitit, quam omnes qui ibi aderant, & ad quos rumor ille pervenit, ad tantam pietatem & compaſſionis miſericordiam movit, ut pro eo multis precibus & lacrymis intercedentes, omnes quidem inſolitam noſtræ mentis duritiam mirarentur, nonnulli vero in nobis non apoſtolicæ ſeveritatis gravitatem ſed quaſi tyrannicæ feritatis crudelitatem eſſe clamarent. Denique inſtantia compunctionis ejus, & tanta omnium qui ibi aderant ſupplicatione devicti, tandem eum relaxato anathematis vinculo in communionis gratiam & ſinum ſanctæ matris eccleſiæ recepimus, acceptis ab eo ſecuritatibus quæ inferius ſcriptæ ſunt, quarum etiam confirmationem per manus abbatis Cluniacenſis, & filiarum noſtrarum Mathildis, & comitiſſæ Adelaidæ, & aliorum principum, epiſcoporum, & laicorum, qui nobis ad hoc utiles viſi ſunt, recepimus. His itaque ſic peractis, ut ad pacem eccleſiæ & concordiam regni (ſicut diu deſideravimus) omnia plenius, Deo adjuvante, coaptare poſſimus, ad partes veſtras data primum opportunitate tranſire cupimus. Hoc enim dilectionem veſtram indubitanter ſcire volumus, quoniam

ANNO CHRISTI 1077.

sicut in descriptis securitatibus cognoscere potestis, ita adhuc totius negotii causa suspensa est, ut & adventus noster, & consiliorum vestrorum unanimitas permaxime necessaria esse videantur. Quapropter in ea fide quam cœpistis, & amore justitiæ, omnes permanere studete: scientes nos non aliter regi oblatos esse, nisi quod puro sermone (sicut mihi mos est) in his eum de nobis sperare dixerimus, in quibus eum ad salutem & honorem suum, aut cum justitia, aut cum misericordia, sine nostræ & illius animæ periculo adjuvare possimus.

JUSJURANDUM HENRICI regis Teutonicorum.

EGo Henricus rex de murmuratione & dissensione, quam nunc habent contra me archiepiscopi & episcopi, duces, comites, ceterique principes regni Teutonicorum, & alii, qui eos in eadem dissensionis causa sequuntur, infra terminum quem dominus papa Gregorius constituerit, aut justitiam secundum judicium ejus, aut concordiam secundum consilium ejus, faciam, nisi certum impedimentum mihi vel sibi obstiterit, quo transacto, ad peragendum idem paratus ero. Item si idem dominus papa Gregorius ultra montes, seu ad alias partes terrarum ire voluerit, securus erit ex mei parte, & eorum quos constringere potero, ab omni læsione vitæ & membrorum ejus, seu captione, tam ipse, quam qui in ejus conductu & comitatu fuerint, seu qui ab illo mittuntur, vel ad eumdem quibuscumque terrarum partibus venerint in eundo, & ibi morando, seu inde redeundo, neque aliud aliquod impedimentum habebit ex meo consensu, quod contra honorem suum sit: & si quis ei fecerit, cum bona fide secundum posse meum illum adjuvabo. Actum Canusiæ quinto Kalendas Februarii, indictione decimaquinta.

XIII. AD RODULPHUM ARCHIEPISCOPUM TURONENSEM.

Non debere eum conqueri de pallio concesso episcopo Dolensi, cum id a se factum sit salvo Turonensis ecclesiæ jure, de quo exploratius se sententiam laturum esse affirmat, cum aut ipse in Germaniam, ut destinavit, transierit, aut archiepiscopus ipse una cum Dolensi episcopo Romam vocatus accesserit. Interim quare id fecerit causam reddit.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Rodulpho Turonensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

QUod de consecratione Dolensis episcopi, & concesso sibi honore pallii, adversum nos conquereris, pro voluntate potius quam ratione facere videris, qui nos in ea re ecclesiæ, cui, Deo volente, præesse dignosceris, totius justitiæ locum reservasse cognoscis. Cum enim audivimus principes illius terræ contra antiquam & pessimam consuetudinem, pro reverentia Dei omnipotentis, & apostolicæ auctoritatis, ulterius in ordinandis episcopis nec dominium investituræ tenere, nec pecuniæ commodum quærere velle, atque ob hoc ad apostolicam misisse sedem, ut in præfato loco juxta sanctorum patrum statuta legalis ordinaretur episcopus, devotioni eorum valde congaudendum & petitionibus annuendum dignum duximus. Verum quam caute nos Turonensi ecclesiæ & ejus dignitati providerimus, in literis illis, quas ad Britannicos principes & episcopos misimus, (quod & te cognovisse putamus) aptissime continetur. Quapropter fraternitas tua sine omni murmuratione discussionem & justam diffinitionem hujus causæ expectare non renuet: quoniam & quod factum est consideratione fecimus, & quod faciendum diligenti inquisitione (sicut res magna & ambigua postulat) pertractare & exequi volumus. Neque id in longum, Deo providente, protelabitur: quoniam si in partes regni Teutonicorum, prout destinavimus, hoc in tempore transierimus, inde aut nosmetipsi ad vos pertransiemus, aut tales qui hanc causam sincera exploratione discutiant atque diffiniant mittere procurabimus. Quod si eo modo nostræ dispositionis consilium transigi non posse contigerit, congruo tempore & te & Dolensem episcopum ad præsentiam sedis apostolicæ convocabimus, & ibi causam vestram utrinque diligenter examinatam, prout sincera veritas & justitia exquisierit, ad irrevocabilem, Deo favente, finem perducemus. Data in Longobardia in loco qui dicitur Carpineta. Kalendis Martii, ind. xv.

XIV. AD CARNOTENSES.

Ne deinceps in episcopum recipiant Robertum perjurum & simoniacum, & ut alium legitimum pastorem eligant. Quod si quis non canonice episcopus factus sit, ipse, omnes fautores ejus, & consentientes, excommunicentur.

Gregorius episcopus servus servorum Dei universo clero & populo Carnotensis ecclesiæ, salutem & apostolicam benedictionem

QUamquam id ipsum ad aures vestras pervenisse credamus, tamen, ut nulla inter vos diversi rumoris aut opinionis dissensio causam Dei impedire valeat, præsentem epistolam vobis notificare dignum duximus, quod Robertus monachus, qui ecclesiam vestram nefanda ambitione occupavit, in terribili culpa perjurii se obligavit, cum episcopatum illum haud dubie a nostro legato commonitus (sicut supra corpus beati Petri apostolorum principis juraverat) dimittere noluit, & alia quæ in eodem sacramento tenebantur infregit. Unde apostolica vos auctoritate monemus, atque præcipimus, ut eum nullatenus deinceps pro episcopo aut domino habeatis, nec aliquam sibi obedientiam vel servitium exhibeatis. Verum ne ecclesia illa diutius sine pastore remaneat, vel introitus ejus simoniacæ subreptionis ulterius pateat, eadem auctoritate vobis præcipimus, ut præmissis orationibus atque triduano jejunio cum eleemosynis, pro nullius timore vel gratia, pro nulla unquam occasione prætermittatis, quin talem vobis in episcopum eligatis, qui non aliunde sicut fur & latro, sed per ostium intrans pastor ovim vocari & esse debeat. Illud enim scitote, quoniam si quis ad sedem illam contra regulam sanctorum patrum aspiraverit, ipsum & omnes fautores ejus vel in ea re consentientes apostolica censura & anathematis gladio feriemus, & a corpore totius ecclesiæ decidemus. Quapropter mementote, quod nemo pro vobis passus, nemo pro vobis mortuus est, nisi Christus, cujus libertatem sicut dilecti filii Dei tenentes & defendentes, jugum iniquitatis aut aliquod dominium ad perditionem animarum vestrarum vobis imponi nullatenus patiamini; scientes quod nunquam vobis in hac causa apostolica deerit auctoritas & defensio. Data Carpinetæ quarto Nonas Martii, indictione decimaquinta.

Joan. 10.

XV. AD

ANNO CHRISTI 1077.

XV. AD RICHERIUM ARCHIEPISCOPUM Senonenſem, &c.

Ut in Roberti locum alium a clero & populo Carnotenſi canonice eligendum curent, & in epiſcopum conſecrent: & eumdem Robertum ac Hugonem fratrem compellant reſtituere quæ eccleſiæ abſtulerant.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Richerio Senonenſi archiepiſcopo & coepiſcopis ſuffraganeis ejus, excepto eo qui interdictus eſt, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

NOn ignorare credimus fraternitatem veſtram quibus de cauſis Robertum monachum, aliquando dictum Carnotenſem epiſcopum, ab epiſcopali ſede & officio canonica & apoſtolica cenſura privavit, quamquam adhuc eamdem ſedem ad confuſionem ſuam contra ſacramentum quod ſupra corpus beati Petri apoſtolorum principis fecit occupare non deſierit. Verum quoniam eccleſiam illam canonicam electionem in aliquam idoneam perſonam facere admonuimus, admonemus & vos ut eidem electioni eam quam oportet, aut per vos aut per idoneos nuntios veſtros, diligentiam adhibentes, quem electum canonice cognoveritis, & manus imponere, & in epiſcopum conſecrare, nulla occaſione recuſetis: ſcientes quoniam ſi illud timore aut gratia cujuſquam prætermiſeritis, nos tamen inordinatum eum nullatenus relinquemus, & vos eo honore & dignitate, quam ignobiliter deſerere non erubeſcitis, deinceps indignos fore judicabimus. Præcipimus etiam divina juſtitia & apoſtolica auctoritate, ut eumdem Robertum & fratrem ejus Hugonem commoneatis, quatenus præfatæ Carnotenſi eccleſiæ & clericis ejus, quæ abſtulere, omnino reſtituant, & deinceps nullam eis injuſtitiam facere præſumant. Quod ſi infra tres hebdomadas poſtquam hanc epiſtolam videritis adimplere contempſerit, uſque ad dignam ſatisfactionem & emendationem eos a liminibus eccleſiæ veluti raptores & ſacrilegos exterminate. Data Carpinetæ quarto Nonas Martii, indictione decimaquinta.

XVI. AD CLERICOS ROMANENSES.

Salutem & benedictionem tamquam excommunicatis illis non mittit. Præcipit ut coram Dienſi epiſcopo compareant, ut diſcutiatur cauſa quæ inter ipſos & Viennenſem archiepiſcopum de juriſdictione cujuſdam loci vertebatur, eique nec non Viennenſi epiſcopo in omnibus obſequentes ſe exhibeant: ſin minus, eorum contumaciam impunitam ſe non prætermiſſurum minatur.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Romanenſibus clericis

QUod ſalutem & apoſtolicam benedictionem vobis ex more non mittimus, propter excommunicationem, quam pro culpis veſtris incurrere non timuiſtis, ſicut ſacra præcepit auctoritas, prætermittimus. Scribere tamen vobis, & admonere ſuper his quæ ad correctionem veſtram pertinent, ipſa * apoſtolica moderaminis manſuetudo & conſueta pietas a nobis exigit. Conqueritur enim adverſum vos conſrater noſter * Wormundus venerabilis Viennenſis archiepiſcopus, quod ei antiquam debitam poteſtatem loci veſtri contradicere præſumpſeritis, quam ab initio proprii juris Viennenſis eccleſiæ extitiſſe, & hactenus ſub diſpoſitione ſuorum anteceſſorum fuiſſe non igoraris: indicans etiam vos hanc contradicendi ſibi occaſionem irrationabiliter & callide prætendere, ut idem locus juris S. Petri, & ſub ejus dominio neſcio quibus auctoribus vel conceſſionibus eſſe debeat. Unde & nos cauſam iſtam multo cautius oportet attendere, & qualiter rectiſſime diſcutiatur providere, ut nec apoſtolicæ ſedi, nec Viennenſi eccleſiæ alicujus præjudicii aut incommoditatis gravamen videamur inferre. Nam ſicut ſanctæ Romanæ & apoſtolicæ eccleſiæ jura & dignitates ſuas conſervari cupimus, ita & membris ejus, videlicet ceteris eccleſiis, ex hujus providentia & auctoritate oportere digniſſimum eſſe perpendimus. Quapropter apoſtolica vos auctoritate monemus, atque præcipimus, ut ad diſcutiendam cauſam iſtam confratri noſtro Hugoni venerabili Dienſi epiſcopo, cui & vicem noſtram in aliis commiſimus, ſine omni contradictionis mora vos repræſentetis; & quidquid ipſe ſuper hac re juſtum fore providerit atque judicaverit, obedienter exequi nullatenus prætermittatis. Exhibentes etiam vos in omni obedientia & humilitate eidem vicario noſtro & præfato Viennenſi archiepiſcopo, ad ſatisfaciendum ſuper his quibus vos reprehenſibiles & merito corrigendos appellaverint. Videte ergo quam attentis auribus & obedientibus animis nos in his omnibus audiatis: ſcientes quoniam ſi denuo ad nos veſtræ inobedientiæ & temerariæ reſultationis contumacia perlata fuerit, inultam eam & condigna ſeveritate impunitam nullatenus apoſtolica diſſimulabit auctoritas, & introitu eccleſiæ veſtræ omnibus hominibus præſenti auctoritate prohibito, eam etiam quam præfati fratres noſtri ultionis in vos ſententiam & judicium exercuerint, perurgenti in vos diſtrictione ratum ac firmum eſſe cenſemus. Data apud caſtrum quod dicitur Carpum, XIV. Kal. Aprilis, indictione XV.

XVII. AD WILIELMUM REGEM Anglorum.

Cauſam Dolenſis epiſcopi propter ejus ſcelera ab epiſcopatu ejecti ita tractatam fuiſſe, ut accuratius tractari non poſſe videretur. Ejus tamen precibus legatos deſtinaſſe, qui eam iterum in eadem eccleſia pertractent, in quorum determinatione eum acquieturum non dubitat. Ad ejus gloriam ſe paratum oſtendit: cetera Huberto legato ſe in mandatis daturum, cui fidem adhibeat.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei VVilielmo regi Anglorum, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

CAuſam unde nos in literis veſtris rogaſtis, ita jam ad extremum deductam eſſe putavimus, ut nihil in ea quod ulterius retractandum eſſet reſtare videretur. Nam cum in Dolenſi eccleſia epiſcopum ordinavimus, ita hunc pro quo excellentia veſtra intervenit ad dejectionem ſuam ex propriis facinoribus, & ad ultimum ex inobedientia ſe præcipitaſſe, non ſolum per clericos & religioſas perſonas illius eccleſiæ, ſed etiam per legatum noſtrum Leuzonem monachum, intellexeramus, ut magis ſibi de malis in eccleſiam commiſſis & corruptiſſima vita ſua timendum & plangendum, quam pro recuperatione epiſcopatus proclamandum, aut quidquam ſperandum fore judicaremus. Attamen ne deprecationem veſtram ſine ea qua oportet cura & benignitate ſuſcepiſſe videamur.

* apoſtolici
* Wormandus

mur, &, si aliquis per subreptionem, quod non credimus, nos fefellit, ad inquirendum & corrigendum minus soliciti inveniamur, legatos nostros, videlicet confratrem nostrum Hugonem venerabilem Diensem episcopum, & dilectum fillum nostrum Hubertum sanctæ Romanę ecclesię subdiaconum, & ipsum etiam Leuzonem monachum, si ereptum ab infirmitate poterimus illuc mittere, decrevimus, qui causam diligenti inquisitione discutiant, &, si quid in ea dictante justitia mutandum vel emendandum fuerit, consequenti ratione & auctoritate exequi studeant. Nusquam enim hoc negotium rectius aut diligentius quam in eadem ecclesia pertractari posse videtur, ubi & hic & illi præsentes esse valeant, & vestri etiam interesse fideles: qui rationem & justitiam plene percognitam certis assertionibus vobis indicare queant. Nec dubitamus equidem quin' vestra celsitudo diffinitioni justitiæ concorditer acquiescat: quoniam licet in vobis per misericordiam Dei multæ & egregiæ sunt virtutes, hæc tamen est præclara & famosissima, & quæ gloriam vestram Deo præcipue commendat & hominibus, quod justitiam, quam vos facere prompti estis, aliis etiam facientibus diligitis atque probatis. De cetero scitote eminentiam vestram, & sæpe cognitam devotionem ejus, nobis gratissimam fore, qui & vos ipsos, & quidquid ad gloriam sublimitatis vestræ Deo auctore proficere potest, semper in corde & visceribus nostris cum magno desiderio & affectu intimæ caritatis amplectimur, & ad voluntatem vestram in omnibus quæ apud nos impetrare quæsiveritis, quoad possumus, & secundum beneplacitum Dei, nos audere cognoscimus, flecti & annuere parati sumus. Quia vero præfatum filium nostrum Hubertum ad vos usque dirigere destinavimus, plura vobis scribere non necessarium duximus, quoniam in omnibus quæ ex nostra parte vobis refert, ipsum quasi certissimam epistolam nostram & verba nostra fideliter continentem fore, nec nos dubitamus, nec vestram excellentiam dubitare volumus. Deus autem omnipotens meritis & intercessionibus apostolorum Petri & Pauli, & omnium sanctorum suorum, tibi & sereniſſimæ reginæ Mathildi uxori tuæ, & clarissimis filiis vestris, omnium peccatorum vestrorum indulgentiam & remissionem & absolutionem tribuat; & cum vos de rebus mundanis eximi jusserit, ad æternum regnum suum & veram gloriam transire faciat. Data Bibianelli XII. Kal. Aprilis, ind. XV.

ANNO CHRISTI 1076.

XVIII. AD CANONICOS ANICIENSES.

Confirmat excommunicationis sententiam a Diensi episcopo legato latam in Stephanum Aniciensis ecclesiæ invasorem: ideo ab omni sacramento præstito eos absolvens, præcipit ne ei amplius obedientiam exhibeant, & ut alium pastorem eligant.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Anicienſibus canonicis.

NOtum est vobis qualiter Stephanus Anicienſis ecclesiæ invasor & simoniacus, despecto sacramento quod nobis super corpus sancti Petri de liberatione ejusdem ecclesiæ fecerat, eam occupare & tyrannica oppressione affligere non cessat. Unde scire vos volumus, quia sicut confrater noster Hugo Diensis episcopus, cui vices nostras in Galliarum partibus agendas commisimus, illum excommunicavit, sic & nos excommunicavimus, & a gremio sanctæ ecclesiæ separavimus. Quapropter apostolica auctoritate præcipimus vobis, ut colla vestra de sub jugo ejus excutientes, ne illi adhærentes diabolo, cujus ipse membrum factus est, serviatis, sed ab illo sicut ab excommunicato oportet caveatis, & de excommunicatione, quam incurristis, coram prædicto Diensi episcopo satisfacientes ipsius consilio pastorem vobis secundum dominum eligatis. Quod si feceritis, ab omni sacramento & obligatione quam præfato simoniaco contra dominum fecistis ex parte sancti Petri vos absolvimus. Si vero etiam nunc nostræ salutari jussioni recalcitrare præsumpseritis, pari vos anathemate condemnatos sciatis. Data *Bibianelli decimo Kalendas Aprilis, indiction. decimaquinta.

ANNO CHRISTI 1076.

*Bibliane & sic jam

XIX. AD GALLIARUM EPISCOPOS

Confirmat sententiam in Anicienſem episcopum latam, ut in superiori epistola. Excommunicat præterea omnes qui consilium ei dederint ut in sua hæresi permaneat. Prohibet quoque oblationes in eadem ecclesia fieri, quamdiu ab eo detineatur.

Gregorius episcopus servus servorum Dei universis Galliarum episcopis, & cunctis ordinibus sub eis constitutis, quibus pro merito debetur, salutem & apostolicam benedictionem.

NOtum esse volumus caritati vestræ, quod Stephanus Anicienſis ecclesiæ invasor & simoniacus juravit nobis super corpus beati Petri, ut ecclesiam ipsam dimitteret, & pastorem in ea secuudum dominum eligere atque constituere per fidem adjuvaret, quandocumque legatus apostolicæ sedis cum literis nostris id eum facere per sacramentum moneret. Postea vero commonitus a confratre nostro Hugone Diensi episcopo hujus specialiter negotii literas a nobis habente, quamvis eidem vices nostras in Galliarum partibus commisissemus, ecclesiam non cessat opprimere, & filios ejus duplici contritione, corporali scilicet & spirituali, conterere. Unde excommunicationem, quam prædictus legatus noster super eum fecit, nos confirmamus, ipsumque & omnes qui deinceps consilium ei dederint ut in hac hæresi permaneat, ex parte Dei & sancti Petri anathematizamus, donec resipiscant. Contradicimus etiam, ut nullam pecuniam aliquis offerat in podio sanctæ Mariæ, sive ad altaria, sive ad manus sacerdotum, donec ecclesia liberetur a tam impia oppressione: quia oblationes fidelium prædictum Stephanum a Deo apostatare atque contra eum faciunt superbire. Vobis autem, fratres coepiscopi, hanc excommunicationem atque contradictionem in parochiis vestris per diversa loca recitare, & ex parte vestra confirmare, apostolica auctoritate præcipimus. Data Bibianello decimo Kalendas Aprilis, indictione decimaquinta.

XX. AD JOSFREDUM EPISCOPUM PARISIACENSEM.

Walterum quemdam ab archiepiscopo Rhemansi excommunicatum, & a se sub cautela absolutum, ab archiepiscopo, si culpa vacaverit, absolvi jubet. Quod si ille facere noluerit, vult ut ipse absolvat: si vero in culpa fuerit, ad satisfactionem coarctet. Eodem quoque pacto Azonem quemdam canonicum absolvat, monachis sancti Lamberti, qui extraneo abbati obedire noluerant, excommunicationis sententiam relaxet, & Cameracenses, si hominem ideo com-

combusserint, quia simoniacos & fornicarios A missas celebrare non debere assereret, excommunicet, seque ecclesiæ fidelem ministrum exhibeat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Josfredo Parisiacensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

VIr iste videlicet præsentium portitor Walterus de Duaco ad nos veniens, multis supplicationibus nobis institit, quatenus ei per apostolicæ pietatis misericordiam consilium absolutionis nostro interventu impenderemus apud confratrem nostrum Rhemensem archiepiscopum, qu eum excommunicaverat: indicans nobis, quod de causa propter quam excommunicatus sit multo- B tiens ad disceptationem & faciendam justitiam ante excommunicationem & post excommunicationem se paratum obtulerit. Verum quia relationi suæ sine legitima discussione credere non satis cautum aut rationabile esse putavimus, diffinitam sententiam pro ejus absolutione dare noluimus, eam solummodo misericordiam ex gratia & indulgentia apostolorum Petri & Pauli, ad quorum limina veniebat, sibi concedentes, ut in eundo & redeundo sacræ communionis licentiam haberet, usque in octavum diem postquam rediret ad patriam. Cæterum, ne diutius aliqua indigna occasione sub excommunicationis nexibus teneatur, apostolica te auctoritate monemus, ut fultus his literis nostris archiepiscopum conveni- C re studeas, & perquisita ac cognita mera hujus negotii veritate, si iste aut pro sua innocentia aut congruæ satisfactionis exhibitione tibi absolvendus videbitur, continuo archiepiscopum, ut eum sine contradictione absolvat ex nostra parte commoneas: qui si aliqua hoc excusatione renuerit, tu ipse eum nostra vice absolvere nullatenus prætermittas. Si vero istum in culpa esse, & quod justum fuerit exequi nolle constiterit, usque ad dignam satisfactionem sub excommunicationis vinculo coarctari debere decernimus. Præterea Azo quidam canonicus ecclesiæ sancti Amati de prænominato loco, pro quodam dicto, licet vero, nimis leviter & irreverenter prolato, a consortio fratrum se ejectum esse innotuit. Quem D similiter apostolicæ miserationis clementiam pro sua reconciliatione implorantem itidem tibi committimus, ut si alia eum culpa damnationi magis debita non accusat, pro hac in capitulo fratrum claustrali disciplina correctum, & pœnitentia castigatum, in societatem fratrum ad proprium locum cum caritate recipi facias. Est & alia causa quam cum omni solicitudine te suscipere & peragere volumus, videlicet duorum fratrum monasterii sancti Remigii, Roberti & Lamberti, qui se ab archiepiscopo idcirco excommunicatos, &, excæcato quodam fratre eorum laico, omni miseria circumventos esse dicunt: quoniam cuidam extraneo abbati interventu pecuniæ, & omnino contra regulam sancti Benedicti, & E auctoritatem sanctorum patrum, indigne illis & præfato monasterio pro abbate appositio obedire, & sub ejus regimine in eodem cœnobio manere noluerint: nec in his omnibus quidquam eis profuisse pro confusione monasterii, & habenda justæ defensionis suæ licentia, ad audientiam sedis apostolicæ proclamasse. Quod si ita est, quam graviter archiepiscopus in hac causa, maxime de contemptu apostolicæ auctoritatis, se culpabilem fecerit, tu ipse perpendere potes. Quapropter de his & de multis aliis aptioris loci & temporis opportunitatem conveniendi eum, Deo auxilian-

te, præstolantes, illud ad præsens tuæ fraternati committimus, & apostolica auctoritate præcipimus, ut eum, omni occasione remota, sententiam excommunicationis, quam in præfatos monachos protulit, relaxare commoneas, & eos deinceps sine omni infestatione & periculo in pace manere dimittat: recognoscens, & superni judicis judicium timens, quod eis tanta mala sine deliberatione justitiæ sub appellatione apostolicæ sedis fecerit. Si vero eum in hac re pro sua magnitudine & arbitrio contradicentem & minus obedientem inveneris, tu ipse fultus nostra auctoritate eos absolvas, & abbatem illum, qui præfatum monasterium sancti Remigii nefanda ambitione occupasse dicitur, ita commoneas, ut aut in partibus illis confratri nostro Hugoni venerabili Diensi episcopo, cui vices nostras commisimus, aut aliis legatis nostris, si eos in Gallia synodum celebraturos cognoverit, se repræsentare pro reddenda ratione sui introitus nullatenus prætermittat, aut ad nos in proxima festivitate omnium sanctorum veniat: commonitis etiam fratribus ejusdem monasterii, qui adversus eum de causa illicitæ subreptionis suæ in abbatiam conqueruntur, ut & ipsi secundum præscriptam terminationem ad discutiendum hoc negotium se præsentes exhibeant. Item relatum nobis est, Cameracenses hominem quemdam flammis tradidisse, eo quod simoniacos & presbyteros fornicatores missas non debere celebrare, & quod illorum officium minime suscipiendum foret, dicere ausus fuerit. Quod quia nobis valde terribile, &, si verum est, omni rigore canonicæ severitatis vindicandum esse videtur, fraternitatem tuam solicite hujus rei veritatem inquirere admonemus: &, si eos ad tantam crudelitatem impias manus suas extendisse cognoveris, ab introitu & omni communione ecclesiæ auctores pariter & complices hujus sceleris separare non differas, & nobis hujus rei certitudinem, nec non quidquid de superioribus causis effectum fuerit, per literas tuas quam citissime possis indicare stude. De cætero rogamus te & multum admonemus, ut omnibus confratribus & coepiscopis tuis per totam Franciam ex apostoli- Pœna fornicariorum. ca auctoritate significes, quatenus & illis sacerdotibus, qui a turpitudine fornicationis cessare noluerint, omne officium sacris altaribus ministrandi pœnitus interdicant, & tu ipse in omni loco & conventu id prædicare non cesses. Et si in hac re aut episcopos tepidos, aut illos qui sacrorum ordinum nomen & officium indigne pro supradictis criminibus usurpare præsumunt, rebelles esse cognoveris, omni populo ne eorum ulterius officium suscipiat ex parte beati Petri & nostra apostolica auctoritate ubique interdicas, ut vel hoc modo confusi ad emendationem vitæ suæ, & ad castitatem religiosæ continentiæ, redire cogantur. Age ergo, ut sancta & universalis mater ecclesia te fidelem ministrum & cooperatorem nostræ, immo apostolicæ, solicitudinis, Deo adjuvante, cognoscat, & nobis, quod valde desideramus, de libertate & fructu tui sacerdotalis officii ad præsens gaudere, & in posterum per misericordiam Dei confidenter sperare posse proveniat. Data Bibianello VIII. Kalendas Aprilis, indictione XV.

XXI. AD HERIMANNUM EPISCOPUM Metensem.

Committit ei causam inter episcopum Leodiensem & abbatem sancti Laurentii, qui a dicto episcopo de monasterio suo ejectus ad sedem apostolicam appellaverat:

ANNO CHRISTI 1077.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Herimanno Metensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

PRæsentium portitor literarum Vulpodo abbas monasterii sancti Laurentii Leodii ad nos veniens multis supplicationibus nos exoravit, quatenus cum apud episcopum Leodiensem, qui eum de monasterio suo ejecerat, ut clementius in illum ageret apostolicis interventibus juvaremus: tantum nobis de causa sua indicans, quod de objectis sibi respondere paratus fuerit; sed legales respondendi & expurgandi se inducias habere nullatenus potuerit, quamquam eas sub vocatione divini nominis & respectu beati Petri quæsierit. Episcopus autem prius nobis in epistola sua quædam indigna de ejus actibus indicaverat Ut igitur in hac ambiguitate neutri quod justum est denegare videamur, fraternitatem tuam rogamus, & apostolica auctoritate ut hanc causam suscipiat admonemus, & eam diligenti inquisitione percognitam eo ordine quo canonica instituta præcipiunt tractari & diffiniri faciat: procurans equidem ut iste cum tanto moderamine & sibi conservata justitia ad audientiam admittatur, quatenus non incassum apostolicam misericordiam & jus suffragia quæsisse videatur. Data Bibianello octavo Idus Aprilis, indictione decimaquinta.

XXII. AD HUGONEM EPISCOPUM Diensem.

Præcipit ut congregata synodo episcoporum Franciæ causa Cameracensis electi discutiatur, qui post sui legitimam electionem investituram ab Henrico rege acceperat, ignorans & regem excommunicatum, & hujusmodi investituram a pontifice prohibitam. Quod si ita esse jurejurando affirmaverit, ejus electionem confirmat: vultque ut in concilio causæ nonnullarum ecclesiarum definiantur, Cluniacensis abbas ad synodum vocetur pro Arvernensis ecclesiæ causa; & inter cætera decretum de non accipiendis investituris a laicis promulgetur.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Hugoni venerabili Diensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

GErardus Cameracensis electus ad nos veniens qualiter in eadem Cameracensi ecclesia ad locum regiminis assignatus sit prompta nobis confessione manifestavit, non denegans post factam cleri & populi electionem donum episcopatus ab Henrico rege se accepisse: defensionem autem proponens, & multum nobis offerens, se neque decretum nostrum de prohibitione hujusmodi acceptionis, nec ipsum Henricum regem a nobis excommunicatum fuisse, aliqua certa manifestatione cognovisse. Cui cum nos congruis rationibus ostenderemus, quam grave esset, etiam omni ignorantia eum excusante, sanctæ apostolicæ sedis synodale decretum transgredi, & hujusmodi participatione cum homine excommunicato commaculari, ad satisfaciendum promptus donum quod accepisse visus est continuo in manus nostras refutavit, & omnino causam suam nostro judicio cum sui ipsius ad omnem voluntatem nostram subjectione & obauditione reliquit. Pro cujus humiliatione, & maxime quoniam canonicam electionem in eo præcessisse audivimus, ad misericordiam moti sumus, & confisi in testimonio quod nonnulli confratrum nostrorum episcoporum cum multis pro eo supplicationibus ad nos per epistolas suas direxerunt, videlicet quod ejus præcedens vita & conversatio multum honesta & laudabilis fuerit, ad promotionem ejus discretæ moderationis consideratione assensum præbere non indignum duximus. Attamen ne istud aliis, quorum causa & conversatio huic longe dissimilis & impar constiterit, ad exemplum vel occasionem quærendæ misericordiæ in posterum fore debuisset, illud constituimus, ut coram te & confratre nostro Rhemensi archiepiscopo & aliis comprovincialibus episcopis ita se per sacramentum purgare debeat, quod ei ante acceptionem illam; &, ut dicitur, investituram episcopatus regem excommunicatum fuisse, & illud decretum nostrum de prohibitione hujuscemodi investiendi & accipiendi ecclesias, neque per legatum nostrum, neque ab aliqua persona, quæ se his statutis interfuisse & ea audisse fateretur, significatum & indubitanter notificatum fuerit. Quapropter admonemus fraternitatem tuam, ut concilium in partibus illis convocare & celebrare studeas, maxime quidem cum consensu & consilio regis Francorum, si fieri potest. Sin autem aliqua occasione in id consentire noluerit, in Lingonensi ecclesia conventum celebrandi concilii instituas, atque hoc cum consilio & prudenti dispositione fratris nostri Lingonensis episcopi facias; sciens quoniam in omnibus fidelem adjutorem & cooperatorem non solum nobis, sed & * ibi, & omnibus legatis nostris, se deinceps fore promisit, & nos in ec multam spem habemus & fiduciam. Comes etiam Tebaldus per legatos suos eamdem nobis promissionem fecit, ut si Rex legatos nostros recipere nollet, ipse cum summa devotione reciperet, & eis omnem quam posset aptitudinem celebrandi synodum, & ecclesiastica exquirendi negotia, locum, consilium auxiliumque daret. Stude ergo ut præfatum confratrem nostrum Lingonensem episcopum convenias, & communi consilio ubi vobis melius videbitur, synodum instituite, & convocatis illuc archiepiscopo Rhemensi, & cæteris quotquot possis archiepiscopis & episcopis Franciæ, primo omnium causam supra memorati Cameracensis electi discutere studeas, videlicet ut secundum præscriptam sacramenti determinationem se coram omnibus expurget; & insuper, ne in mortem illius qui in ignem projectus est consenserit, in eodem se sacramento defendat. Quod si factum fuerit, præcedentem ejus electionem confirmandam esse apostolica moderatione decernimus, & te cum confratre nostro Rhemensi archiepiscopo de ejus consecratione, prout oportet, statuere volumus, nisi forte alia sibi quæ nos ignoramus obstiterint; quæ tamen in providentia vestra examinanda relinquimus. Illud vero commune malum pene totius terræ, videlicet quod altaria venduntur, & quod iste etiam in officio sui archidiaconatus se feciisse non denegat, ne deinceps fiat, tam huic, quam cæteris omnibus, interdicito. De cætero admonemus dilectionem tuam, ut reliquas causas & negotia, videlicet Catalaunensis episcopi, Carnotensis ecclesiæ, Aniciensis, Arvernensis, nec non monasterii sancti Dionysii, & alia quæ necessaria ecclesiasticæ religioni apparuerint pro commissa tibi vice nostra, quantum Deo auxiliante potueris, ita diligenter tractare & ad finem perducere studeas, quatenus in eis nostra deinceps possit solicitudo, & longa fatigatio sublevari. Volumus etiam, ut fratrem nostrum Hugonem venerabilem Cluniacensem abbatem tecum synodo

intereſſe ex noſtra parte convitare rogando & multum inſtando procures, cum propter alia multa, tum maxime, ut cauſa Arvernenſis eccleſiæ competenti & firma determinatione cum Dei & illius adjutorio finiatur. Confidimus enim in miſericordia Dei, & converſatione vitæ ejus, quod nullius deprecatio, nullius favor aut gratia, nec aliqua prorſus perſonalis acceptio, eum a tramite rectitudinis dimovere poterit. Si igitur divina clementia huic noſtræ diſpoſitioni effectum dederit, inter cætera quæ tua fraternitas agenda ſuſcepit hoc attentiſſime perpendat & exequi ſtudeat, ut congregatis omnibus, & in conventu reſidentibus, manifeſta & perſonanti denuntiatione interdicat, ut pro conſervanda deinceps in promovendis epiſcopis canonica & apoſtolica auctoritate nullus metropolitanorum, aut quivis epiſcoporum, alicui, qui a laica perſona donum epiſcopatus ſuſceperit, ad conſecrandum illum imponere manum audeat, niſi dignitatis ſuæ honore officioque carere & ipſe velit. Similiter etiam ut nulla poteſtas, aut aliqua perſona, de hujuſmodi honoris donatione vel acceptione ulterius ſe intromittere debeat. Quod ſi præſumpſerit, eadem ſententia & animadverſionis cenſura, quam beatus Hadrianus papa in octava ſynodo de hujuſmodi præſumptoribus, & ſacræ auctoritatis corruptoribus ſtatuit atque firmavit, ſe adſtrictum ac ligatum fore cognoſcat. Quo capitulo ſcripto, atque, in præſentia omnium lecto, ad collaudationem & confirmationem ejus univerſum cœtum illius confeſſus admoneas. Eos autem qui poſt recenſitam a nobis hujus decreti auctoritatem inveſtituram epiſcopatus per manus ſæcularium dominorum & poteſtatum ſuſceperunt, & qui eis in ordinationem manum imponere præſumpſerunt, ad nos ſuper hac re rationem reddituros venire apoſtolica auctoritate commoneas atque præcipias. Data juxta Padum, in loco qui dicitur Ficarolo, quarto Idus Maii, indictione decimaquinta.

XXIII. AD BERNARDUM DIACONUM, & Bernardum abbatem.

Ut ab Henrico & Rodulpho regibus iter tutum petant, ut ad Teutonicorum partes ſe conferre poſſit: quorum alter, qui id præſtare noluerit, excommunicetur, & regni gubernaculis interdicatur; qui vero paruerit, in regia dignitate confirmetur.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Bernardi ſanctæ Romanæ eccleſiæ diacono, & Bernardo Maſſilienſi abbati, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

FRaternitati veſtræ notum eſſe non ambigimus, quia ideo ab Urbe confiſi de Dei miſericordia & adjutorio beati Petri egreſſi ſumus, ut ad Teutonicorum partes, compoſituri inter eos (ad honorem Dei & utilitatem ſanctæ eccleſiæ) pacem, tranſiremus. Sed quia defuerunt qui nos ſecundum quod diſpoſitum erat conducerent, impediti adventu regis in Italiam, in Longobardia inter inimicos Chriſtianæ religionis non ſine magno periculo remanſimus, & adhuc, ſicut deſideramus, ultra montes proficiſci nequivimus. Quocirca monemus vos, & ex parte beati Petri præcipimus, ut fulti auctoritate hujus noſtri præcepti, noſtraque vice ab eodem apoſtolorum principe accincti, utrumque regem, Henricum videlicet atque Rodulphum, commoneatis, quatenus viam nobis illuc ſecure tranſeundi aperiant, & adjutorium atque ducatum per tales perſonas, de quibus vos bene confiditis, præbeant, ut iter nobis Chriſto protegente pateat. Deſideramus enim cum conſilio clericorum atque laicorum ejuſdem regni, qui dominum timent & diligunt, cauſam inter eos, Deo favente, diſcutere: & cujus parti magis ad regni gubernacula juſtitia favet demonſtrare. Scitis enim quia noſtri officii & apoſtolicæ ſedis eſt providentiæ majora eccleſiarum negotia diſcutere, & dictante juſtitia diffinire. Hoc autem quod inter eos agitur negotium tantæ gravitatis eſt tantique periculi, ut ſi a nobis fuerit aliqua occaſione neglectum, non ſolum illis & nobis, ſed etiam univerſali eccleſiæ magnum & lamentabile pariat detrimentum. Quapropter ſi alteruter prædictorum regum huic noſtræ voluntati ac deliberationi parere & ad veſtra monita locum dare renuerit, ſuamque ſuperbiam atque cupiditatis faces contra honorem Dei omnipotentis accendens, ad deſolationem totius Romani imperii anhelare tentaverit, omnibus modis omnique ingenio uſque ad mortem, ſi oportet, noſtra vice, immo beati Petri auctoritate, ei reſiſtite, & totius regni gubernacula contradicendo tam illum, quam omnes ſibi conſentientes a participatione corporis & ſanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti, & a liminibus ſanctæ eccleſiæ ſeparate: illud ſemper habentes in memoria, quia ſcelus idololatriæ incurrit, qui apoſtolicæ ſedi obedire contemnit, & quod beatus Gregorius doctor ſanctus & humillimus decrevit, reges a ſua dignitate cadere, ſi temerario auſu præſumerent contra apoſtolicæ ſedis juſſa venire. Alteri autem qui noſtræ juſſioni humiliter paruerit, & obedientiam univerſali matri (ſicut decet Chriſtianum regem) exhibuerit, convocato concilio omnium clericorum & laicorum quos advocare poteritis, conſilium & adjutorium in omnibus præbete, & in regia dignitate per auctoritatem beatorum apoſtolorum Petri & Pauli noſtra vice confirmate, omnibuſque epiſcopis, abbatibus, clericis, ac laicis, in omni regno habitantibus, ut ſibi fideliter (ſicut oportet) regi obediant & deſerviant ex parte omnipotentis Dei præcipite. Data Carpinetæ * ſecundo Kalendas Junii, indictione decimaquinta. * XV.

Lib. 2. poſt epiſt. 58. indictione XI. in privilegio monaſterii ſancti Medardi.

XXIV. AD GERMANOS.

Ejuſdem argumenti.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei archiepiſcopis, epiſcopis, ducibus, comitibus, & univerſis Chriſti fidelibus clericis & laicis, tam majoribus quam minoribus, in regno Teutonicorum conſiſtentibus, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

NOtum fieri vobis volumus, fratres cariſſimi, quia legatis noſtris, Bernardo videlicet ſanctæ Romanæ eccleſiæ fideli filio & diacono, itemque Bernardo abbati religioſo Maſſilienſis monaſterii, præcipimus, ut utrumque regem, Henricum videlicet & Rodulphum, aut per ſe aut per idoneos nuntios admoneant, quatenus viam mihi pro diſcutiendo negotio, quod peccatis facientibus inter eos ortum eſt, ad vos, Deo favente, ſecure veniendi præbeant. In magna enim triſtitia & dolore cor noſtrum fluctuat, ſi per unius hominis ſuperbiam tot millia hominum Chriſtianorum temporali & æternæ morti traduntur, & Chriſtiana religio confunditur, Romanumque imperium ad perditionem perducitur. Uterque namque rex a nobis, immo ab apoſtolica ſede, cui licet

licet indigni præſidemus, adjutorium requirit. Et nos de miſericordia omnipotentis Dei & adjutorio beati Petri confidentes, parati ſumus cum veſtro conſilio, qui Deum timetis & Chriſtianam fidem diligitis, æquitatem cauſæ utrinque decernere, & ei præbere auxilium, cui juſtitia ad regni gubernacula favere dignoſcitur. Quapropter ſi alteruter eorum ſuperbia inflatus aliquo ingenio quo minus ad vos venire poſſimus obſtiterit, & de ſua injuſtitia timens judicium ſancti Spiritus refugerit, inobediens factus reſiſtendo ſanctæ & univerſali matri eccleſiæ, hunc velut membrum antichriſti, & deſolatorem Chriſtianæ religionis, contemnite, & ſententiam, quam noſtri legati contra eum noſtra vice dederint, conſervate: ſcientes quia Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. Alteri vero qui humiliter ſe habuerit, & judicium (decretum vero a Spiritu ſancto, per vos autem prolatum) non contempſerit (indubitanter enim credimus quod ubicumque duo vel tres in nomine domini congregati fuerint, præſentia ejus illuminantur) illi, inquam, ſervitium & reverentiam ſecundum quod noſtri præfati legati decreverint, exhibete annitentes, & modis omnibus ei obſequentes, ut regiam dignitatem honeſte poſſit obtinere, & ſanctæ eccleſiæ jam pene labanti ſuccurrere. Non enim a corde noſtro debet excidere, quod qui apoſtolicæ ſedi obedire contemnit, ſcelus idololatriæ incurrit, & quod beatus Gregorius doctor ſanctus & humillimus reges decrevit a ſuis dignitatibus cadere, & participatione corporis & ſanguinis domini noſtri Jeſu Chriſti carere, ſi præſumerent apoſtolicæ ſedis decreta contemnere. Si enim cæleſtia & ſpiritualia ſedes beati Petri ſolvit & judicat, quanto magis terrena & ſæcularia? Scitis autem, fratres cariſſimi, quia ex quo tempore ab Urbe exivimus, in magno periculo inter inimicos Chriſtianæ fidei manſimus: & tamen neutri prædictorum regum neque terrore neque amore flexi aliquod contra juſtitiam adjutorium promiſimus. Magis enim volumus mortem, ſi hoc oportet, ſubire, quam propria voluntate devicti, ut eccleſia Dei ad confuſionem veniat, conſentire. Ad hoc enim nos ordinatos & in apoſtolica ſede conſtitutos eſſe cognoſcimus, ut in hac vita non quæ noſtra ſed quæ Jeſu Chriſti ſunt quæramus, & per multos labores patrum ſequentes veſtigia ad futuram & æternam quietem, Deo miſerante, tendamus. Data Carpinetæ ſecundo Kalendas Junii, indictione decimaquinta.

ANNO CHRISTI 1077.

Jac. 1.

Matth. 18.

1 Reg. 15. Loco ſupra citato.

XXV. AD NEHEMIAM ARCHIEPISCOPUM STRIGONIENSEM.

Cauſam aſſignat cur epiſtolæ latorem apud ſe tamdiu retinuerit, eumque commendat. Illius promotioni ad ſacerdotium non adverſatur. Monet regem nuper electum commoneat, ut per legatos debitum obſequium ſedi apoſtolicæ præſtet.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Nehemiæ Strigonienſi in Hungaria archiepiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

NOn admirari te volumus qua de cauſa fratrem iſtum, videlicet harum literarum portitorem, tamdiu nobiſcum retinuerimus: nam cum ad nos venit in regnum Teutonicorum tranſire diſpoſueramus, quatenus inter regem Henricum & principes terræ pacem & concordiam compone-

re, Deo adjuvante, poſſemus; acceptis etiam per ſacramentum ab eodem Henrico rege ſecuritatibus, quas ex parte illius ad profectionem noſtram tunc oportere putavimus: cujus rei exitum expectantes, interim hunc nobiſcum manere præcepimus, ut & certum hujus negotii finem, & ſi qua alia neceſſaria viderentur, vobis hoc revertente mandaremus. Cæterum quia cauſa, ſicut vobis notum eſſe credimus, ad graviſſimam litem, & pene ad totius patriæ diviſionem excrevit, neque nobis hoc in tempore tranſire opportunum eſſe vidimus, diutius hunc tenere noluimus; ſcribentes per eum fraternitati tuæ, & multum admonentes, ut ei apud te proſit, quod cum tanta fatigatione & periculo & apoſtolicam quæſivit miſericordiam, & tam longam apud nos fecit moram. Hoc enim ſcire te volumus, quoniam quamdiu nobiſcum fuit, quietum in illo ſpiritum & ad ſerviendum Deo devotum eſſe cognovimus. Quapropter ſecundum miſeriam horum temporum, & ad comparationem earum perſonarum quas pro infirmitate & neceſſitate toleramus, hunc quoque miſericorditer portandum eſſe non indignum duximus: ſiquidem ea quæ nobis de ſua manifeſtavit conſcientia, & de quibus a ſe reprehendi confitetur, a ſua confeſſione & relatione non diſcrepant. Quod autem ad ſacerdotii gradum promoveri deſiderat, etſi nos ex imperii auctoritate non decernimus, reſpectu tamen indulgentiæ non contradicimus, nec denegandum ſibi eſſe judicavimus, ſi quidem alia, quæ nos lateat, ordinationi ſuæ gravior cauſa non obſtiterit, & deinceps vitam & mores ſuos ad dignitatem tanti miniſterii congrue inſtituere & perſeveranter, Deo miſerante, ſervare voluerit. De cætero admonemus fraternitatem tuam, ut regem qui inter vos electus eſt cum aliis tuis confratribus & principibus terræ alloquaris, notificantes & conſulentes ſibi, ut apertius nobis ſuam voluntatem, & erga reverentiam ſedis apoſtolicæ debitam per idoneos legatos denuntiet devotionem: & ita demum, quod ad nos attinet, ad honorem Dei omnipotentis & beati Petri apoſtolorum principis benigne ſibi reſpondebimus, & excellentiæ ſuæ ad ſuam & totius regni utilitatem ſanctæ & apoſtolicæ auctoritatis ſtudium cum omni caritate & benevolentia exhibere curabimus. Cetera vero, quæ longum erat in epiſtola, viva fideliter voce nuntiabit, ſicut in ejus ore poſuimus. Data Carpinetæ v. Idus Junii, indictione decimaquinta.

XXVI. AD DOMINICUM PATRIARCHAM GRADENSEM ET CÆTEROS EPISCOPOS VENETIÆ.

Mittit Gregorium legatum pro eccleſiaſticis cauſis tractandis, cui eos obedire præcipit.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Dominico patriarchæ Gradenſi, & cæteris epiſcopis Venetiæ, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

AUdivimus in eccleſiis veſtris multa emerſiſſe negotia, quæ ut ſincera exploratione diſcutiantur, & canonicæ traditionis diffinitione terminentur eccleſiaſticæ religionis ordo depoſcit, & a nobis tam veſtra dilectio, quam officii noſtri debita ſolicitudo, requirit. Quamquam enim ex conſideratione creditæ nobis diſpenſationis debitores ſimus univerſis eccleſiis, ſpeciali tamen cura vobis & veſtris cauſis aſtringimur; cum propter ſingularem quamdam cohærentiam quam ad

ſan-

ſanctam Romanam & apoſtolicam habetis eccle-
ANNO CHRISTI 1077. ſiam, tum propter vicinitatem, quæ nunquam nos vel quæ apud vos ſunt diu ignorare, vel quæ nos debemus & poſſumus veſtræ fraternitati denegare patitur. Quapropter miſimus ad vos hunc dilectum filium noſtrum Gregorium & diaconum ſanctæ Romanæ eccleſiæ, quatenus una vobiſcum de eccleſiaſticis cauſis, & Chriſtianæ religionis ſacroſanctis inſtitutionibus, quæ neceſſaria ſunt, Deo adjuvante, pertractans, noſtra vice quæ corrigenda ſunt corrigat, quæ ſtatuenda conſtituat, & eccleſiaſticæ libertatis atque juſtitiæ diu & in multis neglectas rationes & ſtudia ad formam canonicæ & apoſtolicæ diſciplinæ reducere, & per auxilium divinæ gratiæ efficaciter valeat confirma-
Forte vos. re: cui * nos cum omni caritate aſſidentes ita favere & unanimiter aſſenſum præbere ſicut fratres cariſſimos admonemus: quatenus in illo appareat, quantam reverentiam in beatum Petrum apoſtolorum principem habeatis, de cujus domo & familia mittitur: quanta etiam de noſtra dilectione vobis cura ſit, qui eum de ſinu noſtro miſimus, utpote per quem noſtra apud vos ſolicitudo, & a Domino Deo nobis conceſſæ poteſtatis auctoritas vicaria diſpenſatione repræſen-
* Kalendis. tatur & geritur. Data Carpinetæ * quinto Idus Junii, indictione decimaquinta.

XXVII. AD DOMINICUM SILVIUM DUCEM ET POPULUM VENETIÆ.

Queritur eos cum excommunicatis communicaſſe. Mittit legatos qui eos peracta pœnitentia ab excommunicatione abſolvant.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Dominico Silvio duci, & populo Venetiæ, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

MEminiſſe debetis quanta vobis apud ſanctam & apoſtolicam ſedem multis jam temporibus & caritatis benevolentia & honorificentiæ gratia ſit exhibita. Et nos quidem, teſte conſcientia noſtra, non ſolum poſtquam ad pontificatum venimus, ſed & antea pluribus annis vos & terram veſtram valde dileximus, & non ſine aliqua nonnullorum indignatione & inimicitia ad providendum honori veſtro prompti fuimus: multum gaviſi pro dilectione quam erga univerſalem omnium fidelium matrem, videlicet ſanctam Romanam eccleſiam, habuiſtis, & libertate quam ab antiqua ſtirpe Romanæ nobilitatis acceptam conſervaſtis. Verum his temporibus, quod ſine magno dolore non dicimus, non ſolum noſtros exacerbaſtis affectus, ſed omnipotentis Dei gratiam vobis procul dubio nimium labefactaſtis: quoniam neſcio quibus peccatis facientibus a ſtatu rectitudinis excidiſtis, & ultra extra conſortium membrorum Chriſti & eccleſiæ facti eſtis, ſectantes & recipientes eos qui pro ſuis ſceleribus excommunicati ſunt, & exorbitantes a fide & catholica ſanctorum patrum unitate, doctrina, & corroborata divinitus auctoritate, per omnem inobedientiam & contumaciam in laqueum diaboli ceciderunt, & miniſtri, immo ſervi ſatanæ, a quo captivi tenentur, facti ſunt. Quocirca dolentes de periculo animarum veſtrarum, & ad reconciliationem divinæ gratiæ vos revocare cupientes, miſimus ad vos hunc dilectum filium noſtrum Gregorium & diaconum ſanctæ Romanæ eccleſiæ, ut pœnitentiam agentes ab excommunicationis vinculo, in quod participando cum excommunicatis prolapſi eſtis, poſſitis abſolvi, & in communione ſanctæ matris eccleſiæ apoſtolica indulgentia & benedictione reſtitui. Quod cum
ANNO CHRISTI 1077. factum fuerit, ſi noſtra monita, immo verbum Dei, ea qua oportet veneratione ſuſcipitis, volumus, & apoſtolica vos auctoritate monemus, ut cum omni caritate & obedientia ſibi aſſiſtatis, quatenus cum conſilio confratris noſtri patriarchæ & aliorum epiſcoporum illius provinciæ, nec non cum adjutorio ducis, & omnium veſtrum, de ſtatu eccleſiarum, & Chriſtianæ religionis ordine ac diſpenſatione, quæ neceſſaria ſunt juxta formam a ſanctis patribus traditam pertractare poſſit, ac, Deo adjuvante, noſtra vice diſponere. Data Carpinetæ quinto Idus Junii, indictione decimaquinta.

XXVIII. AD HISPANOS.

Monet illos pro paſtorali officii ſui cura ad pie ſancteque vivendum. Præterea commonet Hiſpaniæ regnum antiquis conſtitutionibus juris eſſe ſancti Petri, quod cum temporum injuria & Saracenorum tyrannide memoria labi cœperit, & modo ipſi Saracenos vicerint legatos mitti, ut illis ſignificent quantum beato Petro debeant, & eorum debitum in memoriam illis revocent.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei regibus, comitibus, cæteriſque principibus Hiſpaniæ ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

NOn ignorare credimus prudentiam veſtram, quin ſancta & apoſtolica ſedes princeps & univerſalis mater ſit omnium eccleſiarum & gentium quas divina clementia ad agnitionem ſui nominis in fide Domini ac ſalvatoris noſtri Jeſu Chriſti per evangelicam & apoſtolicam doctrinam venire præordinavit: quibus hanc curam & perpetuam debet exhibere ſolicitudinem, ut ſicut ad conſervandam catholicæ fidei veritatem, ita quoque ad cognoſcendam & tenendam juſtitiam documenta & ſalutifera adminiſtret monita. Ad cujus diſpenſationis officium, quando ſecundum voluntatem Dei, quamquam inviti & indigni conſtituti ſumus, creditum nobis miniſterium valde pertimeſcimus, ſcientes quoniam & his qui prope & his qui longe ſunt debitores ſumus, nec apud ſuperbum judicem excuſationis locum habere poterimus, ſi noſtra taciturnitate eorum aut ſalus negligitur aut culpa fovetur. Cujus rei tam in propheticis quam evangelicis paginis multa nobis documenta, & cum terribilibus minis exempla propoſita ſunt, quæ egregius ille prædicator & apoſtolus intuens ait: *Neceſſitas evangelizandi* 1. Cor. 9. *mihi incumbit: væ enim mihi, ſi non evangelizavero.* Quapropter & nos, dilectiſſimi, qui præſentes ſecundum deſiderium noſtrum verbo non poſſumus, ſaltem abſentes per epiſtolam de ſalute veſtra vos admonere curavimus: ſcribentes vobis, ſicut in vos affectum debitæ caritatis habemus, primum quidem, ut gratias agentes Deo, qui vos regeneravit in ſpem vivam & incorruptibilem æternæ vitæ gloriam per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum, ſemper illum timeatis, & ex toto corde diligatis, transferentes in illum omne deſiderium veſtrum ſupra omnes divitias & honores hujus ſæculi, ſupra omnes non ſolum humanas, ſed & angelicas creaturas; ambulantes coram illo in omni fide & devotione ſicut electi filii, & in ſortem hæreditatis regni Dei per immenſam gratiam bonitatis ejus vocati, non detinentes ſecundum ſæcularem concupiſcentiam in

inju-

ANNO CHRISTI 1077.

injuſtitia quæ de veritate & æquitate ſua Deus vobis cognoſcere dedit, vel daturus eſt, ſed exhibentes vos fideles miniſtros ad faciendam juſtitiam, ad tuendam libertatem Chriſtianæ fidei & religionis in omni virtute & adminiſtratione regiæ poteſtatis veſtræ, ad laudem & gloriam nominis ejus qui vos multa gloria ſublimavit. Nam, quod ſemper vobis cordi eſſe volumus, inquit dilectoribus ſuis Sapientia per Salomonem: *Ego diligentes me diligo; honorificantes me honorabo*: contemptoribus vero minatur dicens: *Qui autem me contemnunt, erunt ignobiles*. Et apoſtolus Paulus generalem futuri ſententiam manifeſtans ait: *De juſto judicio Dei qui reddet unicuique ſecundum opera ejus*: His quidem, qui ſecundum patientiam boni operis gloriam & honorem & incorruptionem quærunt, vitam æternam; his autem qui ſunt ex contentione, & qui non acquieſcunt veritati, credunt autem iniquitati, ira & indignatio, tribulatio & anguſtia in omnem animam hominis operantis malum. Nolite ergo ſublime ſapere, aut propter eminentiam præſentis gloriæ humanæ conditionis, quæ æqua eſt regum & pauperum, obliviſci. Sed, ſicut idem apoſtolus monet, *humiliamini ſub potenti manu Dei, ut vos exaltet in tempore tribulationis*. Nolite ſpem ponere in incerto divitiarum hujus ſæculi, ſed in illo, de quo ſcriptum eſt: *Per me enim reges regnant*, & alibi: *Quoniam data eſt a Domino poteſtas vobis, & virtus ab altiſſimo, qui interrogabit opera veſtra, & cogitationes ſcrutabitur: in quo & theſaurizate vobis divitias bonorum operum; conſtruentes ſtabile fundamentum, & melioris atque indeficientis ſubſtantiæ poſſeſſionem, ubi vitam ducatis æternam. Non enim habemus hic manentem civitatem, ſed futuram inquirimus, cujus artifex & conditor Deus*. Et profecto voſipſi ſcitis, & quotidie videtis, quam fluxa & fragilis eſt vita mortalium, quam fallax & deceptoria ſpes præſentium. Semper enim volentes nolenteſque ad finem currimus, & ſub tam certo periculo, nunquam tamen quam ſit vicina mors prævidere poſſumus: nec unquam diu tenetur quidquid de præſenti vita vel ſæculo quæritur aut poſſidetur. Quamobrem penſantes ſemper quæ ſint noviſſima veſtra, quantaque cum amaritudine de præſenti ſæculo nequam exituri, & in putredinem terræ ac ſordes pulveris reverſuri eſtis, quamque ſub diſtricto examine de factis veſtris rationem reddituri ſitis, contra futura pericula vos communite. Arma veſtra, opes, potentiam, non ad ſæcularem pompam tantum, ſed ad honorem & ſervitium æterni regis vertite: commiſſa vobis regni gubernacula ita gerite, ſic adminiſtrate, ut veſtræ virtutis & rectitudinis ſtudium omnipotenti Deo gratum juſtitiæ poſſit eſſe ſacrificium; quatenus & vos in ipſo ſperare poſſitis qui dat ſalutem regibus; & potens eſt eripere de manu mortis, ut ſuperinduat vos eminentiori claritate, & gaudiis vitæ perennis, & de caducis honoribus quos nunc habetis transferat vos in regnum gloriæ æternæ ſuæ, ubi nec beatitudo finem, nec gloria corruptionem, nec dignitas habet comparationem. Præterea notum vobis fieri volumus, quod nobis quidem facere non eſt liberum, vobis autem non ſolum ad futuram, ſed etiam ad præſentem gloriam valde neceſſarium, videlicet regnum Hiſpaniæ ex antiquis conſtitutionibus beato Petro & ſanctæ Romanæ eccleſiæ in jus & proprietatem eſſe traditum. Quod nimirum hactenus & præteritorum temporum incommoda, & aliqua anteceſſorum noſtrorum occultavit negligentia. Dum poſtquam regnum illud a Saracenis & Paganis pervaſum eſt, & ſervitium quod beato Petro inde ſolebat fieri propter infidelitatem eorum & tyrannidem detentum, ab uſu noſtrorum tot annis interceptum eſt, pariter etiam rerum & proprietatis memoria dilabi cœpit. Verum quia divina clementia conceſſa vobis in hoſtes illos ſemperque concedenda victoria, terram in manus veſtras tradidit, ulterius vos cauſam hanc ignorare nolumus, ne quod ſupernus arbiter & legum ac juſtitiæ conditor de recuperanda & reſtituenda juſtitia & honore ſancti Petri, ejuſque ſanctæ & apoſtolicæ ſedis, veſtræ gloriæ ad bene merendum contulit, aut nobis ex taciturnitate in negligentiæ culpam, aut vobis ex ignorantia, quod abſit, ad detrimentum propoſitæ & divinitus oblatæ retributionis obveniat. Confidimus enim in miſericordia Dei, qui virtutem vobis dedit & victoriam, ut hanc etiam voluntatem vobis tribuat, quo cognita veritate potius ſtatuta Chriſtianorum principum & exempla ſequamini, quam eorum impietatem qui Chriſtianum nomen magis cupiunt perſequi quam venerari. Miſimus autem ad vos confratrem noſtrum Amatum venerabilem Ellorenſem epiſcopum, cui & vicem noſtram ad partes illas dedimus, adjungentes ſibi hunc abbatem ſancti Pontii, virum venerabilem, fide & morum honeſtate probatum, ut quod nos de inſinuatione hujus cauſæ veſtræ celſitudini ſuccincte ſcripſimus, ipſi vobis, ſi neceſſe ſit, latius apertiuſque manifeſtent, & quantum ratio poſtulaverit, notitiam veritatis præſenti denuntiatione & certa aſſertione demonſtrent. Quorum conſiliis in his quæ ad Dominum pertinent, & ſaluti animarum veſtrarum neceſſaria ſunt, indubitanter poteſtis credere, ſicut nos in ipſis per ſtudium religionis & actuum ſuorum comprobavimus, & vos in eorum poteritis converſatione perpendere. Igitur quod ad nos pertinuit, aut providendum ex officio aut ſatisfaciendo juſtitiæ debito, Deo miſerante, fecimus, quid veſtræ cauſa ſalutis a vobis exigat, & quantum beato Petro apoſtolorum principi debeatis indicavimus, ne ignorantia obſit, nec ſub vana ſecuritate labentis lucis & temporis damnoſa vobis, quod abſit, ſubrepat negligentia. Vos autem quid veſtrum ſit attendite, quid fides & Chriſtiana devotio veſtri principatus ad imitationem piiſſimorum principum exequi debeat prudenti conſilio pertractate, diſponite, atque ſtatuite; & ita vos erga honorem beati Petri & ſanctæ matris veſtræ Romanæ eccleſiæ promptos atque magnificos exhibite, ut veſtra virtus & gloria, quæ Deo donante illuſtri victoria pollet, apoſtolicis interceſſionibus clarior fiat & excelſior, & eorum vos ſemper benedictio muniat, auctoritas a peccatis abſolvat, defenſio tutos & illæſos ab omni periculo protegat, quorum poteſtate divinitus illis tradita univerſitas hominum tam in cælo quam in terra ligatur & ſolvitur, & cæleſtis regni janua cunctis aperitur & clauditur. Data Carpinetæ quarto Kalendas Julii, indictione decimaquinta.

Prov. 8. — 1. Reg 2. — Rom. 2. — Prov. 8. — 1. Tim. 6.

ANNO CHRISTI 1077.

LIBER QUINTUS REGISTRI GREGORII PAPÆ VII.

Anno ab incarnatione Domini millemo ſeptuageſimo ſeptimo, indictione decimaquinta. *

* Præter duas reliquas omnes pertinent ad indictionem primam.

I. AD CANONICOS SANCTI MARTINI LUCENSIS.

Arguit eos quod contra ſua monita, & poſt promiſſam ſatisfactionem, canonicatus ac præben-

das emerent. Quare omnibus qui eas sic adepti fuerint, introitum majoris ecclesiæ & earum retentionem omnino interdicit.

ANNO CHRISTI 1077.

Gregorius episcopus servus servorum Dei canonicis sancti Martini Lucensis ecclesiæ.

MEminisse debetis, quotiens & cum quanta cura vos monuerimus apud vos manentes, ne terrena peritura commoda majoris quam animas vestras æstimantes, ita vos ad obedientiam justitiæ exhiberetis, ut ulterius sub excommunicationis vinculo, quod in acquirendis contra apostolica decreta præbendis vos incurrisse manifestum erat, non permaneretis. Verum, ut ipta res indicat substantiam vestræ licet iniquæ possessionis pretiosiorem quam vosmetipsos facitis, qui spretis admonitionibus nostris, & contempta apostolica auctoritate, pro lucris temporalibus, & explenda cupiditate vestra, sub maledicto anathematis post promissam nobis satisfactionem recidivo ac deliberato prævaricationis crimine jacere non pertimescitis. Quapropter quoniam tantæ præsumptionis contumaciam, & tam immanis avaritiæ culpam, nostra nec taciturnitate dissimulare, nec patientia non modo ad vestrum, sed ad illorum etiam cum quibus communicatis periculum, diutius fovere audemus, præsenti auctoritate omnibus qui inter vos contra apostolica privilegia beati Leonis papæ canonicas pecunia adepti sunt, introitum majoris ecclesiæ, videlicet sancti Martini, & easdem canonicas vel præbendas ulterius retinendi licentiam & potestatem ex parte omnipotentis Dei & beati Petri apostolorum principis usque ad condignam satisfactionem interdicimus. Data Florentiæ tertio Idus Augusti, indictione decimaquinta.

II. AD EPISCOPOS ET CLERICOS CORSICÆ.

Pro suo pastorali officio mittit legatum episcopum Pisanum electum, qui vice sua quæ ad religionem pertinent exequatur; cui ut debitam obedientiam exhibeant præcipit.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei omnibus episcopis, clericis, consulibus, majoribus & minoribus in insula Corsica * consistentibus, salutem & apostolicam benedictionem.*

* existentibus

QUoniam propter multas occupationes ad peragendum nostræ solicitudinis debitum, singularum provinciarum ecclesias per nosmetipsos visitare non possumus, necessarium valde est ut exigente ratione vel tempore aliquem modo ad illas partes mittere studeamus, per quem commissa nobis secundum voluntatem Dei repræsentetur auctoritas, & dominici gregis salus atque communis provideatur utilitas. Scimus enim quoniam sine detrimento & magno animarum periculo esse non potest, cum illius diligentia, ad quem summa negotiorum & curæ necessitas præcipue spectat, diu subditis ac commissis sibi fratribus deest. Quapropter considerantes, & valde timentes, ne hujusmodi erga vos providentiæ tamdiu prætermissum studium & nobis in negligentiæ culpam reputetur, & vestræ saluti (quod absit) pernicioſum aut contrarium fuerit, data primum opportunitate, misimus ad vos hunc fratrem nostrum Landulphum Pisanæ ecclesiæ electum episcopum, cui & vicem nostram in vobis commisimus, ut ea quæ ad ordinem sacræ religionis pertinent rite exequens, juxta prophetæ dictum, evellat & destruat, ædificet & plantet: cui vos obedire & unanimiter assistere volumus, admonentes, & apostolica auctoritate præcipientes, ut eum cum omni caritate & honore suscipientes, talem sibi honorem & reverentiam exhibeatis, qualem ex constitutione sanctorum patrum iis exhibere oportet quos sancta & apostolica sedes in partem suæ solicitudinis assumendos, quibusque vicem Romani pontificis committendam esse prævidet. Data Senæ Kalendis Septembris, indictione incipiente prima.

ANNO CHRISTI 1077.

III. AD RODULPHUM ET RAINERUM EPISCOPOS.

Monet ut in ecclesia Volaterrana, quoniam de idonea episcopi persona convenit, ab omnibus generalem electionem fieri procurent, & eum sua vice confirment quidquid actum fuerit significent, & electum pro suscipienda consecratione ad se quamprimum mittant.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei Radulpho Senensi episcopo, & Rainerio * Florentino, salutem & apostolicam benedictionem.*

* Florentino episcopo

NOn ignorare vos credimus quantum solicitudinis quantumque fatigationis habuerimus, id agentes, ut in Volaterrana ecclesia secundum dominum, & auctoritatem canonum, utilis & idoneus eligeretur episcopus. Et quia secundum voluntatem Dei in personam Bonoisi Mantuani archipresbyteri & nostra consilia & voluntas eorum qui de illa ecclesia sunt convenit, apostolica vos auctoritate monemus, ut eamdem ecclesiam adeuntes, qualiter generalis electio fiat ab omnibus curetis, & eam sicut moris ex antiqua sanctorum patrum traditione fuisse cognoscitis, nostra vice confirmetis. Quo facto & rem quam ordinate facta fuerit nobis sine dilatione certis literis vestris indicate, & electum pro suscipienda consecratione quantocius ad nos cum solenni decreto cleri & populi destinate. Data Romæ decimosexto Kalendas Octobris, indictione prima.

IV. AD CORSOS.

Lætatur, quod insulam Corsicam, quæ antiquitus juris erat sancti Petri ab invasoribus vindicantes, ad apostolicæ sedis ditionem reverti velint: in qua voluntate eos confirmat. Paratissimum ad eam rem auxilium pollicetur. Monet ut legato suo qui provinciæ regimen suscipiet fideliter obsequantur.

Gregorius episcopus servus servorum Dei omnibus episcopis & viris nobilibus, cunctisque tam majoribus quam minoribus in insula Corsica consistentibus, salutem & apostolicam benedictionem.

SCitis fratres & carissimi in Christo filii non solum vobis, sed multis gentibus manifestum esse, insulam, quam inhabitatis, nulli mortalium, nullique potestati, nisi sanctæ Romanæ ecclesiæ ex debito vel juris proprietate pertinere: & quod illi qui eam hactenus violenter, nihil servitii, nihil fidelitatis, nihil penitus subjectionis aut obedientiæ beato Petro exhibentes, tenuerunt, semetipsos crimine sacrilegii, & animarum suarum gravi periculo obligaverunt. Cognoscentes autem per quosdam fideles nostros & vestros amicos vos ad honorem & justitiam apostolici principa-

cipatus, ſicut oportere cognoſcitis, velle reverti, & diu ſubtractam ab invaſoribus juſtitiam beato Petro veſtris temporibus veſtriſque ſtudiis redhiberi, valde gaviſi ſumus: ſcientes vobis hoc non ſolum ad præſentem, ſed etiam ad futuram provenire utilitatem & gloriam. Nec diffidere quidem, aut quidquam in hac cauſa vos dubitare oportet: quoniam ſi modo veſtra voluntas firma & erga beatum Petrum fides immota permanſerit, habemus per miſericordiam Dei in Tuſcia multas comitum & nobilium virorum copias ad veſtrum adjutorium, ſi neceſſe fuerit, defenſionemque paratas. Quapropter, quod in hac re opportuniſſimum nobis viſum eſt, miſimus ad vos fratrem veſtrum Landulphum Piſanæ eccleſiæ *epiſcopum, cui etiam inter vos vicem noſtram in ſpiritualibus commiſimus, ut terram ex parte beati Petri & noſtra vice ſuſcipiat, & eam cum omni ſtudio & diligentia regat, & de omnibus rebus ac cauſis beato Petro & nobis per illum pertinentibus ſe intromittat: cui vos pro amore & reverentia ejuſdem beati Petri apoſtolorum principis obedire & fideliter in omnibus aſſiſtere volumus, & apoſtolica auctoritate monemus: & ut magis ſecurus magiſque ad omnia inter vos promptus eſſe valeat, fidelitatem quoque, ſi poſtulaverit, præmiſſa tamen ſancti Petri & noſtra noſtrorumque ſucceſſorum, non denegetis, nec aliqua occaſione ſibi facere recuſetis. Data Romæ decimoſexto Kalendis Octobris, indictione prima.

ANNO CHRISTI 1077.

* in epiſcopum electum

V. AD AQUILEJENSES.

Illud ſe inter omnia præcipue deſiderare ſcribit, ut in unaquaque eccleſia talis eligatur, qui nomen & officium paſtoris habere dignus ſit: idcirco legatos ſe miſiſſe ad inquirendum diligenter de qualitatibus ab eis in epiſcopum electi: quem ſi idoneum repererint, confirment: ſin minus alius eligatur.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei clero & populo Aquilejenſis eccleſiæ, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

ANtiqua & nota ſacræ inſtitutionis eſt regula, non ab hominibus, ſed ab Jeſu Chriſto Deo & Domino noſtro pleniſſima ſuæ ſapientiæ conſideratione, & veritatis diffinitione ſancita, ipſo dicente in evangelio: *Qui intrat per oſtium paſtor eſt ovium, qui autem non intrat per oſtium, ſed aſcendit aliunde, fur eſt & latro.* Quapropter quod in eccleſia diu peccatis facientibus neglectum, & nefanda conſuetudine corruptum fuit, & eſt, nos ad honorem Dei & ſalutem totius Chriſtianitatis innovare & reſtaurare cupimus, videlicet ut ad regendum populum Dei in unaquaque eccleſia, exigente tempore, talis & eo ordine eligatur epiſcopus, qui juxta veritatis ſententiam non fur & latro dici debeat, ſed nomen & officium paſtoris habere dignus exiſtat. Hæc quidem noſtra voluntas, hoc noſtrum eſt deſiderium, hoc, miſerante Deo, noſtrum, quoad vixerimus, indefeſſum erit ſtudium. Cæterum quod ad ſervitium & debitam fidelitatem regis pertinet, nequaquam contradicere aut impedire volumus. Et ideo nihil novi, nihil noſtris adinventionibus ſuperinducere conamur, ſed illud ſolummodo quærimus, quod & omnium ſalus poſtulat & neceſſitas ut in ordinatione epiſcoporum, ſecundum communem ſanctorum patrum intelligentiam & approbationem, primo omnium evangelica & canonica ſervetur auctoritas. Quod autem nobis de electione apud vos facta ſignificaſtis, gratanter accepimus: & ſi ita rite factam eſſe conſtiterit, ut in nullo vobis ſacra contradicat auctoritas, teſte conſcientia noſtra valde gaudemus, & omnipotenti Deo gratias agimus. Verum quia (ſicut ſupra diximus) in hujuſmodi cauſa non ſecundum arbitrium noſtrum, ſed per viam & doctrinam orthodoxorum patrum incedere cupimus, miſimus ad vos hos legatos noſtros harum literarum portitores, ut cauſam undique diligenter inquirant; & ſi eum quem vos elegiſſe dicitis, vita, moribus & ſcientia ad apicem tantæ dignitatis idoneum & regulariter aſſignatum eſſe perſpexerint, electionem veſtram (ſicut juſtum eſt) noſtra vice confirment: ſin autem in eo aliquid contrarium & dignum reprehenſione, quo minus ad epiſcopale regimen pervenire debeat, invenerint; amoto illo, talem ſtudeatis eligere perſonam, quæ tanto honori & officio congruat, & quam noſtra per eoſdem legatos repræſentata auctoritas approbare & confirmare debeat. Illud enim ſcitote, quod ſi legalem & canonicam electionem vos feciſſe cognoverimus, omnia vobis & eccleſiæ veſtræ, quæ apoſtolica debet & valet auctoritas, cum omni caritate præſidia exhibeamus: & ſi quis aliter ad ſedem illam aſpirare præſumpſerit, procul dubio non ſolum contra eum, ſed etiam contra omnes fautores ſuos gladium ſancti Petri, & apoſtolicæ animadverſionis jaculum diſtricte vibratum & emiſſum ſentiet. Data Romæ decimoquinto Kalendas Octobris, indictione prima.

ANNO CHRISTI 1077.

Joan. 10.

VI. AD SUFFRAGANEOS ECCLESIÆ Aquilejenſis.

Monet eos diligenter curent, ut electio epiſcopi Aquilejenſis, propter quam legatos mittit, canonice fiat; ſchiſmaticis autem canonicæ electioni annitentibus miſericordiam pollicetur: ſi vero contra nitantur, aut ſi quis illam ſedem occupet, graves minatur pœnas.

*Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei omnibus epiſcopis Aquilejenſis eccleſiæ ſuffraganeis, his qui ſe vere fratres * exhibuerunt, ſalutem & apoſtolicam benedictionem: illis vero qui non ſolum a caritate fraternitatis, ſed ab unitate etiam eccleſiæ ſchiſmatica pravitate diſceſſerunt, debitæ ſolicitudinis exhortationem.*

* exhibent

CLerus & populus Aquilejenſis eccleſiæ, legatis ad nos literiſque directis, nuntiaverunt nobis, defuncto nuper Sichardo epiſcopo ſuo, ſe archidiaconum ejuſdem eccleſiæ in locum illius regiminis elegiſſe, poſtulantes ut & nos electioni eorum noſtræ auctoritatis aſſenſum confirmationemque adhiberemus. Verum quia rem tantopere perſpiciendam adhuc incognitam in prima auditione tam ſubito approbare tutum non fuit, miſimus illuc legatos noſtros, ut cauſam & ordinem electionis ſubtili exploratione perquirant, & quidquid inde aut confirmandum aut reprobandum eſt, diligenti circumſpectione faciant. Monemus igitur & vos, quorum quidem multum intereſt, ut in hac re veſtræ ſolicitudinis ſtudium adhibeatis; quatenus, auxiliante Deo, talis ſit qui in culmine tantæ dignitatis præſidere debeat, ut vobis, qui ei manus imponere debetis, non triſtitiæ aut periculo, ſed gaudio & honori, & commiſſæ ſibi plebi ſaluti eſſe valeat. Vobis autem, qui neſcio an timore aut qua occaſione ſeducti manus & linguas veſtras novo & inau-

inaudito ſchiſmate polluiſtis, & ob hoc in la- A queum anathematis incidiſtis, ſeorſum dicimus, quoniam ſi in præfata Aquilejenſi eccleſia aliquis dignus & idoneus in epiſcopum vobis ſincera voluntate annitentibus electus fuerit, cum conſilio illius & eorum fratrum qui in ſinu ſanctæ matris eccleſiæ firmiter perſtiterunt, quantam ſub obtentu divinæ gratiæ potuerimus miſericordiam vobis exhibere, & erratus veſtri pondus, quantum, Deo ſolatiante, audere & poſſe dabitur, portare parati ſumus. Sin autem vos contra hoc niti, & impedimenti objectiones quærere & invenire cognoverimus, in eam autem partem conſentire, ut contra divinam & canonicam auctoritatem quiſpiam ſibi ſedis illius occupationem præſumat, procul dubio & ille dignam ſuæ ini- B quitatis mercedem inveniet, & de vobis ſancta & apoſtolica ſedes, quanto provocata gravius, tanto culparum rationes exiget diſtrictius, judicabit acerbius. Data Romæ decimoquinto Kalendas Octobris, Indictione prima.

ANNO CHRISTI 1077.

VII. AD UDONEM TREVIRENSEM & ſuffraganeos.

Significat ſolicitudinem ſuam de regni Teutonicorum perturbatione ſedanda: qua de re ad omnes principes literas miſiſſe, ut tanto malo opem ferant: quæ cum an ad eos pervenerint neſciat, iterum exemplaria mittit una cum ſacramento Henrici regis, qui eo contempto ſuos C legatos capi permiſerit. Hortatur eos ad eccleſiaſticam libertatem, & ad communem ſalutem defendendam.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Udoni Trevirenſi archiepiſcopo, & ejus epiſcopis ſuffraganeis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DE motu & perturbatione regni Teutonicorum quantam ſolicitudinem quantamque jam per longum tempus anxietatem ſuſtinuerimus, ille præ omnibus novit, qui omnium ſecretorum cognitor eſt & inſpector verus. Cui, etiam ſi tales exaudire dignatur, multas ſupplicationes fecimus, & faciemus, commonitis & exoratis multis D fratribus & religioſis congregationibus ad ſtudium earumdem ſupplicationum, ut miſereretur gentis illius, nec ſineret eam in propria armari viſcera, & ad ruinam domeſticæ fortitudinis in bello confligere, ſed totius diſcordiæ cauſas ſua potenti virtute compeſceret, & ſua moderatione ſine funeſto & luctuoſo fine componeret. Literas quoque jam ante tres menſes & eo amplius illuc direximus, videlicet legatis noſtris Bernardo diacono noſtro, & item Bernardo religioſo Maſſilienſi abbati, quem captum eſſe audivimus, nec non & univerſis principibus terræ tam eccleſiaſticis, quam ſæcularibus perſonis, in quibus quod nobis ad evitandam cædem, incendia, & alia bellorum peri- E cula, optimum & in tanti negotii diffinitione juſtiſſimum videbatur, eos conſulendo & hortando cum omni ſtudio exequi admonuimus; & ut fortius inſiſterent apoſtolica auctoritate injunximus. Verum quia nobis non ſatis compertum eſt, utrum ad vos pervenerint illæ literæ, aut ſi perlatæ ſint, ne forte de earum veritate aliquid dubitetis, eaſdem vobis de noſtris exemplaribus reſcriptas mittere curavimus, admonentes vos, & per veram obedientiam præcipientes, modis omnibus operam detis, ut cauſa ſecundum ſententiam earum literarum pertractata finem habeat & accipiat. Miſimus etiam vobis ſacramentum quod rex Henricus nobis per fideles ſuos quoſdam fecit, data quidem propria manu ſua in manum abbatis Cluniacenſis, ut perlecto eo cognoſcatis quam recte quamque honeſte pro ſuo nomine ſe erga nos habuerit: quippe a cujus fidelibus legati noſtri poſtea capti ſunt, videlicet * Gerardus Oſtienſis epiſcopus in Longobardia, Bernardus abbas Maſſilienſis in terra Teutonica; unde eum nihil adhuc dignum feciſſe cognovimus. Quamquam nos nunquam eum in aliqua cauſa, Deo providente, hac occaſione contravenire, juſtitiam circumvenire aut gravare velimus, ſicut etiam poſt cœptum negotium nunquam apud nos aut precibus aut aliqua oſtentatione amicitiarum vel inimicitiarum obtinere potuit, ut quidquam pro eo præter quod juſtum videretur dicere vel cenſere vellemus. Atque in ea re quoad vixerimus incunctanter, Deo adjuvante, perſiſtere nullo periculo vitæ vel mortis deterrebimur. Agite ergo, dilectiſſimi fratres, ut appareat quantum libertatem eccleſiæ & communem ſalutem omnium diligatis: ſcientes, quoniam ſi cauſa neglecta fuerit, & ad graviorem (quod abſit) exacerbationem venerit, non ſolum genti veſtræ & regno Teutonicorum, ſed quoad fines Chriſtianitatis ſunt, damna, pericula, confuſionem, & inæſtimabiles miſeriarum cauſas, pariet. Data Romæ ſecundo Kalendas Octobris, Indictione prima.

ANNO CHRISTI 1077.

* Bernardus

VIII. AD RICHERIUM, RICHARDUM, & eorum ſuffraganeos.

Aurelianenſis epiſcopi multa ſcelera perſtringens, præcipit eis, ut ad examen illius actionum convenientes, eum ad reſpondendum literis convocent: qui ſi vel venire noluerit, vel de objectis non ſe purgaverit, depoſitum & privatum illum declarent, quam ſententiam jubet promulgari, & in ejus locum * Saxonem quemdam ſubrogari.

* Saxonem de quo ep. XIV. &c.

*Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Richerio Senonenſi archiepiſcopo, & Richardo * Biturigenſi, eorumque ſuffraganeis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

* Bituricenſi & ſic ſemper.

SIcut quorumdam veſtrum novit fraternitas, multis jam clamoribus multiſque literis elaboravimus, ut Aurelianenſis eccleſia ad priſtinum ſuæ nobilitatis ſtatum revocaretur: ſed peccatis, ut credimus, populi promerentibus, ita pſeudoepiſcoporum ibidem occupatio prævaluit, quod adhuc omnino ſpinas confuſionis ſuæ extirpare non potuimus. Quanta enim inobedientia Rainerius dictus eorum epiſcopus contra auctoritatem ſedis apoſtolicæ ſe armaverit, & in quantam confuſionem quantumque detrimentum eccleſiam illam perduxerit, licet vos ſcire non dubitamus, quoſdam tamen exceſſuum ſuorum religioni veſtræ nominatim dicere procuravimus. Dicitur ſiquidem legitimam ætatem non habens contra decreta ſanctorum patrum ſine idonea cleri & populi electione eccleſiam invaſiſſe. Dicitur etiam huic iniquitati illud addidiſſe, ut in promotione clericorum archidiaconatus & abbatias per negotiationem vendendo, nullam honeſtatem nullumque Dei timorem ſervaverit. Super hoc etiam bis & ter fraterna caritate a nobis vocatus, non ſolum ad nos venire neglexit, ſed etiam aliquem, qui eum de objectis legitime excuſaret, mittere contempſit, & a nobis interdictus, quinimo a communione corporis & ſanguinis Domini ſeparatus, officium epiſcopale celebrare non timuit. Benedi-

ctum etiam deferentem literas noſtras in captione ſuorum ad contemptum apoſtolicæ ſedis diu affici permiſit. Quapropter iniquitatem ejus deinceps non ferentes, apoſtolica auctoritate vobis præcipimus, ut ad examinationem actuum ſuorum in locum quem magis aptum probaveritis conveniatis, ad quem prius literis veſtris eum convocetis, ibique de ſupradictis vobis reſpondeat, &, ſi poteſt, ſe innocentem reddat. Quod ſi forte in ſuperbia ſua permanens infra quadraginta dies admonitionis venire contempſerit, aut veniens de omnibus ſupradictis canonice ſe non expurgaverit, judicio ſancti Spiritus & auctoritate apoſtolica ſententiam damnationis & depoſitionis ſine omni ſpe reſtitutionis in eum promulgamus. Quam vos, ſicut decet, ſequentes per aures circumſtantis populi diffundite, & Saxonem ipſum, de quo vos mihi ſcripſiſtis, qui beati Petri conſilium & noſtrum expetiit, in loco illius depoſiti ſecundum Deum ſubrogate. Data Romæ ſecundo Nonas Octobris, Indictione prima.

ANNO CHRISTI 1077.

IX. AD RAINERIUM EPISCOPUM Aurelianenſem.

Præcipit ut intra L. dies ad locum quem Senonenſes & alii epiſcopi, quibus id commiſit, probaverint, conveniat de objectis criminibus ſe purgaturus. Quod ſi parere neglexerit, vel ſe non purgaverit, damnationis ſententiam ſine ſpe reſtitutionis in eum promulgat.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Rainerio dicto Aurelianenſi epiſcopo.

LIcet non alias niſi damnationis literas ab apoſtolica ſede jam ex longo tempore inobedientia tua promeruerit, nos tamen ex radice infructuoſæ mentis tuæ aliquid boni in vanum excutere tentantes, hanc noſtram tibi curavimus mittere legationem, videlicet ut in præſentia confratrum noſtrorum Richerii Senonenſis archiepiſcopi, & Richardi Biturigenſis, nec non ſuffraganeorum ſuorum, & aliorum religioſorum qui Deum timeant, reſponſurus de objectis venias. Quibus literas noſtras miſimus, ut ipſi in eo loco, quem magis habilem & aptum probaverint, conveniant, & cauſam tuam diligenter perquirant. Terminum autem examinandi hujus negotii infra quadraginta dies poſt receptionem literarum noſtrarum præfigimus. Et quia de objiciendis tibi cautum te atque providum reddere volumus, ea tibi ante pertractationem negotii inſinuamus. Dicere ſiquidem legitimam ætatem non habens, contra decreta ſanctorum patrum, ſine idonea cleri & populi electione te eis injeciſſe. Diceris enim huic iniquitati illud addidiſſe, ut in promotiones clericorum, archidiaconatus & abbatias per negotiationem vendendo, nullam honeſtatem nullumque Dei timorem ſervaveris. Super hoc etiam, ut nobis videtur, bis & ter fraterna caritate a nobis vocatus, non ſolum ad nos non veniſti, ſed etiam aliquem, qui te de objectis juſte excuſaret, mittere contempſiſti. Suſpenſus etiam ab epiſcopali officio, & a communione corporis & ſanguinis Domini, publicas miſſas celebrare non timuiſti. Clericum etiam deferentem literas noſtras diu in captione tuorum ad contemptum apoſtolicæ ſedis diu affici permiſiſti. Quapropter ſi cognoſcis te ſuper his omnibus inculpabilem, ad conventum confratrum noſtrorum adire atque reſpondere nulla ratione prætermittas. Quod ſi in ſuperbia tua permanens aut illuc venire contempſeris, aut veniens de his omnibus canonice te non expurgaveris, judicio ſancti Spiritus, & auctoritate apoſtolicæ ſedis, ſententiam damnationis ſine omni ſpe reſtitutionis in te promulgamus. Data Romæ ſecundo Nonas Octobris. Indictione 1.

ANNO CHRISTI 1077.

X. AD REGEM DANIÆ.

Commendans ejus patris defuncti obſervantiam erga Romanam eccleſiam, hortatur ut orationibus & eleemoſynis illi ſuffragetur, atque ejus in Romanam eccleſiam obſequium imitetur, & in regni adminiſtratione, præcipue in tuenda eccleſia, cupit ut legatos ad ſe mittat.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei regi Danorum, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SAncta & univerſalis mater noſtra, Romana eccleſia ſcilicet, quanta dilectionis & amoris inſtantia erga patris tui curam & honoris tui ſolicitudinem invigilaverit, te plene noſſe, nec tui memoria excidiſſe dubitamus, videlicet cum ipſe reminiſci poteris, quam puram ſemper, & in omnibus ſervitutis & debitæ obedientiæ reverentiam circa beati Petri apoſtoli honorem exhibuerit. Suis namque temporibus, ut apoſtolica teſtatur eccleſia, tam devotum, tam fidum, tamque unicum in amoris ſui ſtudio fuiſſe filium novimus, ut pene in regibus nullus inveniretur ſecundus, & ni diabolico inſtinctu incentivas vitiorum illecebras imitans corporis ſui frena laxaſſet, inter optime Deo placentes reges illum cælicas ſedes inhabitare nequaquam dubitaremus. Sed quoniam credimus, apoſtolis quibus fidelis extitit opitulantibus, Domini illum miſericordia & gratuita pietate lamenta pœnitentiæ ante vitæ ſuæ finem contrito corde arripuiſſe, veniam poſſe conſequi non dubitamus, immo ſui memores in orationibus noſtris ſibi concedi caritatis affectu rogamus, & te, ut optimum decet filium, ei ſuccurrere largis eleemoſynarum ſubſidiis & eccleſiarum orationibus hortamur. Decet enim ut qui te ſui corporalis & ſæcularis regni ſeu honoris hæredem ut bonus pater reliquit, ſpiritualibus auxiliis, prout eſſe poterit, ne videatur fraudari; quatenus res, quæ tibi decus paterni miniſtrant regni, manibus pauperum delatæ, in cælo patri conferant auxilium requiei. Nunc vero, fili cariſſime, apoſtolica te invitatione monemus, ut patris tui fidem & dilectionem, quam erga apoſtolicam geſſit eccleſiam corde proſpicias, fide intendas, mente advertas, & ſic te filium beati Petri apoſtoli exhibeas, quatenus ſereno te vultu conſpiciens in hæreditatem ſuperni regni, in locum piæ retributionis, ut dignam ſobolem introducat. Si vero te devotum proſpexerit, profecto vocem pii ſui magiſtri aſſumens, dicet: *Volo ut ubi ego ſum, & hic ſit mecum.* Joan. 17. Sic enim a Domino poteſtatem accepiſſe credimus, ut quem ligaret ligatus, & quem ſolveret, in cælis eſſet ſolutus. Et idcirco iterum iterumque monemus, ut te ita dignum acceptabilemque, prout fragilitas humana permiſerit, Domino concedente, omni annixu perficere ſatagas, ut tam præſentis quam etiam futuri regni ſublimitatem obtinere valeas. Quod ſi forte pater etiam tuus, diabolo ſuadente, aliqua incurrit animæ detrimenta, cælum potius, immo cæli Dominum, hortamur attendas quam terram, & contra ea tui creatoris invincibilia arma corde quotidie puro expoſcas; quatenus & profectu apoſtolici filii lætemur, & tuis compari-

Suffrag pro defu ctis.

ribus regibus incitamenta valeas præbere virtutum. Monemus insuper, carissime, ut tibi commissi a Deo regni honorem omni industria, solertia, peritiaque custodias. Sit vita tua digna, sapientia referta, justitiæ & misericordiæ condimento saleque condita, ut de te vera sapientia, quæ Deus est, dicere queat: *Per me rex iste regnat*. Pauperum & pupillorum ac viduarum adjutor indeficiens esto: sciens pro certo quoniam ex his operibus & condimentis amor tibi reconciliatur Dei. Audivimus insuper, nec dubitamus, quod Dei ecclesia, quæ mater & domina nostra est, sicut in multis aliis terrarum partibus, ita in vestris ab iniquis hominibus & diaboli membris comprimatur, & non ut decet tueatur & veneretur. Ad cujus auxilium & tuitionem in omnibus & super omnia te invigilare volumus, & paterne monemus. Nam talibus non resistere, quid aliud est quam fidem negare? Quapropter monemus & obsecramus, ut posthabito omni humano odio, invidia postposita, etiamsi incubuerit morte, eam eruere, protegere, fovere, tueri, & ab insidiantium faucibus luporum eripere pro posse labores; sciens pro certo, quod nullam orationem, nullumque gratius sacrificium in supremi arbitri oculis poteris offerre. Votum insuper nostrum tale, Deo teste est, quod sæpe velimus nuntios tuos videre, per quos possemus tui salutem, animæ videlicet & corporis, plenius agnoscere, & te mutua vice, prout Deus concederet, apostolicis institutionibus excitare. Omnipotens Deus, a quo bona cuncta procedunt, meritis beatissimorum apostolorum Petri & Pauli te, carissime fili, custodiat, & sua virtute & pietate corroboret: quatenus sic in ipso temporalia administrare valeas, ut post hujus vitæ metam æterni regni gloriam obtinere merearis. Data Romæ octavo Idus Novembris, indictione prima.

XI. AD HUGONEM DIENSEM EPISCOPUM.

Confirmat excommunicationem ac depositionem ab eo factam cujusdam juvenis in Carnotensi ecclesia intrusi. Ad quam regendam cum abbas sanctæ Euphemiæ a rege Francorum postularetur, præcipit ut voluntate omnium diligenter perquisita, quidquid pro ejus canonica electione, vel contra eam invenerit, per literas sibi significet.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Hugoni Diensi episcope, salutem & apostolicam benedictionem.

QUid de negotio Carnotensis ecclesiæ actum sit, tua relatione, remota omni ambiguitate, sicut oportuerat, cognovisse vellemus. Pervenit enim ad aures nostras te excommunicasse, & irrecuperabiliter deposuisse quemdam juvenem illuc indigne appositum pro episcopo: quod quidem, si ita est, nobis multum placet, & præsenti auctoritate confirmamus. Cæterum fraternitati tuæ notum esse volumus, Philippum regem Francorum iterata postulationum missione ad nos direxisse pro Roberto abbate monasterii sanctæ Euphemiæ de Calabria, qui & hoc in anno, cum in Longobardia eramus, per nos transwit in Franciam, ut eum ad regimen Carnotensis ecclesiæ episcopum probaremus & ordinaremus. Reversus est etiam ille idem Robertus abbas ad nos, dicens se donum episcopatus offerente rege refutasse, nec quidquam inde sine nostro consilio facere voluisse vel facturum esse: veneruntque cum eo duo clerici præfatæ ecclesiæ referentes nobis, & multum affirmantes, pene omnium qui de eadem ecclesia sunt majorum & meliorum voluntates in hunc convenisse; non tamen aliquam de eo electionem factam esse. Verum quia, sanctorum patrum statuta sequi & observare cupientes, nihil de eo aut de promotione ejus sine electione ecclesiæ nobis probandum esse judicavimus, nec idipsum quod isti nobis de voluntate absentium referebant satis constabat, prudentiam tuam admonemus, ut ecclesiam illam aut per te, aut per fidelem & probatam tibi personam, visitare studeas, & voluntatem omnium tam majorum quam minorum super hac re diligenti inquisitione cognoscas. Quod si causam ex omni parte divina miseratione & dispensatione ita coaptare posse videris, ut illorum in hunc, quem supra diximus, abbatem voluntas libera, consideratio prudens, electio canonica, & sanctorum patrum regulis consonans dignoscatur, quam citissime nobis certa literarum tuarum significatione indicare procures: ut quæ ad effectum hujus dispensationis necessaria sunt, Deo auctore exequi & implere possimus. Sin autem aliter aliquid inveneris, quod & causa potior & ratio probabilior administret, itidem nobis notificare non differas: quatenus in quo oporteat nobis & ecclesiæ providere, ac salubriter, Deo adjuvante, quod officii nostri est impendere * valeamus.

* valeamus. Datum Romæ indict. II.

XII. AD MICHAELEM REGEM SCLAVORUM.

Ut alios nuntios mittat, per quos, causa inter Spalatanum & Ragusanum episcopos diligenter cognita, ejus petitioni satisfacere possit.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Michaeli Sclavorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

COgnoscat debitæ tuæ devotionis circa sedem apostolicam reverentia, Petrum apud vos dictum nostrum legatum adhuc ad nostram non adveniisse præsentiam, suas tamen misisse literas, quæ ita vestris dissonantes existunt, quod vestram causam, seu Ragusanæ ecclesiæ, penitus finire nequivimus. Quapropter Petrum Antibarensem episcopum atque Ragusanum, sive alios idoneos nuntios, ad nos mittere oportet, per quos de lite quæ inter Spalatanum archiepiscopum ac * Ragusanum, justitia possit inquiri, ac canonice diffiniri, tuique regni honor a nobis cognosci. Tunc vero re cognita, tuæ petitioni juste satisfacere, secundum quod cupimus, valebimus, ac in dono vexilli, & in concessione pallii, quasi carissimum beati Petri filium, dictante rectitudine audiemus. Data Romæ quinto Idus Januarii, indictione prima.

* Ragusinum & sic semper.

XIII. AD GUIBERTUM RAVENNATEM Archiepiscopum, &c.

Temeritatem eorum in offendenda sancta Romana ecclesia incusans, saluti ipsorum consulens, ad synodum eos vocat, promittens eos securos fore, seque justitiæ rigorem temperaturum.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Guiberto Ravennati archiepiscopo, omnibusque suffraganeis eius & universis episcopis & abbatibus in marchia

chia Firmana & Camerina, & in Pentapoli & Æmiliæ & Longobardiæ partibus constitutis.

ANNO CHRISTI 1077.

SAlutem vobis cum apostolica benedictione libenter mitteremus, si vestræ temeritati sanctorum patrum auctoritas non obstitisset. Quam graviter enim ultra quam Christianos oporteret beatum Petrum apostolum ejusque sanctam Romanam ecclesiam, vestram utique omnium fidelium matrem, offensam atque commotam reddidistis, Deus est testis, sanctorumque patrum regula, vestraque conscientia. Sed quoniam humanum est peccare, Deique peccantibus conversis veniam tribuere; ipsa quæ ejusdem Dei & Domini sanguine fundata est ecclesia ad gremium suum redire vos adhuc ut mater expectat: nequaquam in vestra grassari desiderat nece, immo vestræ cupit saluti occurrere. Quapropter moti tam vestra quam omnis gregis Christi nobis commissi salute, ex omnipotentis Dei parte & Romanæ ecclesiæ, universalis videlicet matris, apostolica auctoritate monemus & invitamus vos, ut ad synodum, quam, Deo auctore, in proxima venturæ quadragesimæ prima hebdomada celebraturi sumus, conveniatis: scientes vos securos fore ab omni læsione vitæ & membrorum, rerumque vestrarum, & ab omni sæculari injuria, eorum scilicet quos constringere poterimus. Sciatis etiam quod apud nos nullius unquam odium aut preces seu turpis jactantia locum obtinere poterit, quo contra vos in aliquo injustitiam exercere possit, immo rigorem justitiæ (prout possimus) temperantes, indulgere vobis quantum sine detrimento animarum vestrarum & nostro periculo poterimus parati sumus. Desideramus enim potius, Deo teste, vestræ saluti & populi vobis crediti consulere, quam nostro sæculari commodo in aliquo providere. Data Romæ quinto Kalendas Februarii, indictione prima.

XIV. AD AURELIANENSES.

Ut Sanzoni, qui confutatis omnibus sibi ab æmulis objectis criminibus coram episcopis delegatis, dignum se Aurelianensi episcopatu, ad quem electus fuerat, demonstravit, omnem honorem ac reverentiam exhibeant, donec diffinitivam sententiam, adhuc suspensam, declaret.

Gregorius episcopus servus servorum Dei clero & populo Aurelianensis ecclesiæ, salutem & apostolicam benedictionem.

LIteras a vobis delatas apostolicam sedem accepisse non ignorare vos credimus, quibus electio episcopalis facta in Sanzone ecclesiæ vestræ clerico intimabatur: quibus quoniam honestatem ejus jampridem agnovimus, fidem accommodare assensumque præbere parati sumus. Sed quonam instinctu quove actu nescimus inopinatæ literæ nihil priorum sensus habentes, immo contraria sentientes, ad nostram præsentiam delatæ sunt, nostram diffinitivam sententiam, ne facere aliquid super hoc negotio præcipitanter & inordinate videremur, quoadusque nobis aut nuntium seu literas vestras mittatis, per quas omnia ejusdem negotii acta plenius cognoscamus, suspendere dignum duximus. Tamen unum vos scire volumus, quod clericos illos, qui a vobis literas nobis detulerant, quique Sanzoni contraria sentiebant, una cum prænominato Sanzone coram episcoporum nostrorum præsentia diligenter perscrutari fecimus: quatenus, utriusque partis veritate prænoscita, quid improbandum abigeremus, quidve approbandum laudassemus. Tandem pene omnia, quæ sui æmuli sibi objecerant, Sanzo ipse confutans, sibi magis favere justitiam nobis dignis assertionibus demonstravit. Verum quia nihil super hoc negotio aliisque suis causis absque nostro apostolico consensu consiliove agere cupit, immo se suaque omnia sub tutela sedis apostolicæ constituit, quantum sibi juste subvenire, Deo concedente, possumus, non denegamus. Interea apostolica mansuetudine tam vos, quam cæteros ubicumque possessionem habet, monemus, & auctoritate præcipimus, ut omnem honorem omnemque reverentiam sibi exhibere non denegetis, ac eum cum omnibus quæ sua sunt tute & sine omni molestia seu inquietudine manere permittatis: scientes quod si aliter feceritis (quod non credimus) ac ei honorem reverentiamque subtraxeritis, & eum & quæ sua sunt quiete & secure manere minime permiseritis, ita in vos sicut in hostes nostros & apostolicæ sedis adversarios vindictam & apostolicæ ultionis gladium exeremus. Nos vero cum prædicto viro Sanzone, Deo juvante, tale consilium adinveniemus, quod honor vestræ ecclesiæ & utilitas in omnibus melius quam solito vigebit. Data Romæ * quinto Kalendas Februarii indictione prima.

* IV

XV. AD GERMANOS.

Legatos apostolicos in synodo Romana pro concilianda pace in regno Teutonico fuisse designatos ait, quos impedire si quis præsumat, eum excommunicat. Præsentium portitorem hac de causa directum fuisse, ut cum archiepiscopo Trevirensi de loco & tempore conventus statuat, quo legati apostolici securius ire possint.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei archiepiscopis, episcopis, clericis, ducibus, principibus, marchionibus, omnibusque majoribus & minoribus in Teutonico regno constitutis, exceptis his qui canonica excommunicatione tenentur, salutem & apostolicam * benedictionem.*

* benedictionem fieri R.

NOtum vobis fieri volumus, fratres carissimi, quod in ea synodo, quam nuper Romæ celebravimus, inter multa alia quæ de statu sanctæ * ecclesiæ, Deo cooperante, peregimus, de ruina & confusione nobilissimi regni vestri diligenter tractantes, hoc salutiferum & opportunum pro reparatione pacis vestræ fore putavimus, ut religiosi legati apostolicæ sedis ad partes vestras dirigantur, qui archiepiscopos, episcopos, & religiosos clericos, nec non laicos ad id idoneos, in loco qui utrique parti habilis & congruus sit, convenire commoneant, ut aut pacem, Deo auxiliante, inter vos componat, aut cui parti justitia faveat veraciter addiscant. Nam in eadem synodo diffinitum est, quod nos contra eam partem, quæ pacem fastu superbiæ refutaverit, & cui justitia non faverit, omni conamine omnibusque modis potestate beati Petri insurgamus. Et quia nonnullos de regno vestro intelleximus magis jurgium & discordiam quam pacem diligere, ex parte omnipotentis Dei & beatorum apostolorum Petri & Pauli interdicimus, ut nullus sit qui aliquo ingenio aut studio seu violentia impediat prædictos viros ad restaurandam regni vestri concordiam convenire, aut convenientes justum & legalem huic discordiæ finem imponere.

* Rom. eccles.

re. Ad reprimenda etiam mala ingenia & illicitos conatus, judicio ſancti Spiritus, & auctoritate apoſtolicæ ſedis, anathematizavimus & anathematizamus, quicumque ſive rex, ſive archiepiſcopus, ſive epiſcopus, ſive dux, ſive marchio, ſive alicujus dignitatis vel ordinis perſona ſit, præſumpſerit aliquo modo hanc ſalutiferam conſtitutionem perturbare, videlicet qui operam dederit, ne prædictus conventus fiat, aut concordia tantæ perturbationis. Adjecimus etiam eidem anathemati, ut quicumque hujus iniquitatis præſumptor fuerit, non ſolum in anima, ſed etiam in corpore, & in omnibus rebus ſuis vindictam omnipotentis Dei ſentiat, & in omni congreſſione belli nullas vires, nullumque in vita ſua triumphum obtineat, ſed duplici contritione proſtratus ſemper vileſcat & confundatur, ut ſic ſaltem ad pœnitentiam redire addiſcat. Præſentium vero portitorem ad hoc vobis dirigimus, ut una cum venerabili fratre noſtro Treverenſi archiepiſcopo, qui Henrico favet, & altero, qui utilis & religioſus ad hoc ſit opus, epiſcopus ex parte Rodulphi locum & tempus prædicti conventus ſtatuant; quatenus legati noſtri, quos præfati ſumus, ſecurius & certius ad vos venire, & quæ omnipotenti Deo placeant, ipſo auxiliante, vobiſcum valeant perficere. Data Romæ ſeptimo Idus Martii, indictione prima.

ANNO CHRISTI 1078.

XVI. AD UDONEM TREVIRENSEM.

Hortatur ut pro componenda in regno Teutonicorum pace laboret; & notificato pontificis de pace conſilio ad ſe veniat, ne legatos fruſtra & cum periculo mittat. Monet ut cui juſtitia favet ipſe quoque faveat, atque alios idem facere moneat.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Udoni Trevirenſi archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUanta nobis ſolicitudo quantaque triſtitia ſit de perturbatione immo de diſſidio regni veſtri olim clariſſimi & potentiſſimi, in communibus literis quas hoc in anno ad vos miſimus ſatis vobis declaratum eſſe putamus. Verum quia res de die in diem pernicioſius implicari videtur, nobis quoque cura cum nimia anxietate altius in mente figitur. Proinde quidquid nobis ſuper hac re ad præſens melius viſum eſt, quod noſtra providentia vel auctoritate intervenire potuiſſet, maturare curavimus: quod tua fraternitas literis, quibus id ſingulariter ſcriptum eſt, plenius cognoſcet. Rogamus igitur & admonemus prudentiam tuam, in qua multum confidimus, ut ſecundum tenorem earumdem literarum ſine omni dilatione de cauſa hac te intromittas, & omnibus tam minoribus quam majoribus, quoad potes, quid a nobis deliberatum, & qualiter tibi injunctum ſit, notum facias: ut miſerante Deo, & adjuvantibus his qui Dominum diligunt, tam feralis diſcordiæ furorem aut penitus compeſcere & (quod maxime optamus) ad plenam pacem reducere poſſimus; aut ſi illud peccatis impedientibus minime obvenire poterit, ſaltem nos in tanto fratrum noſtrorum periculo culpam negligentiæ declinemus. Notificato autem conſilio & decreto noſtro, & requiſitis utrinque reſponſionibus, ut eam certitudinem & conſenſum inveniatis, ne in mittendis legatis nobis dubitandum non ſit, ordinatis & confirmatis omnibus quæ ad proſequendum hoc negotium loco, tempore vel cæteris convenientiis neceſſaria ſunt, volumus ut tu & frater ille qui tecum hujus rei mediator eſſe debuerit, confeſtim ad nos veniatis: quatenus cognitis ſecuritatibus, & quæ ſpes pacis eſſe debeat, legatos noſtros tam ſine periculo quam ſine deſperatione fructus laboris & fatigationis eorum vobiſcum mittere valeamus. Nec durum tibi ſit, frater, ſubire quod imponimus; quoniam ex quo in eccleſia locum ſacerdotii & officium ſuſcepiſti, nihil Deo dignius aut animæ tuæ ſalubrius feciſti, quam ſi in hac re nequitiam diabolicæ fraudis elidere, & ſaluti tot millium hominum, opitulante Deo, conſulere potueris: & ſi hoc fatigationi tuæ pro voto non ſucceſſerit, tibi tamen apud illum certa manet retributio, apud quem non infectum reputabitur omne bonum quod juſta & perſeveranti voluntate concipitur. Illud tamen a dilectione tua omnino nobis exhiberi volumus, ut etiamſi illum alium, quem hujus rei mediatorem te habere ſupra diximus, ſocium itineris habere non poſſis, tu tamen ad nos venire nullatenus prætermittas. Præcipimus etiam tibi ex auctoritate B. Petri, ut cui juſtitia favet, tu omnino faveas, & hoc idem facere clericos & laicos quos poteris ex parte noſtra commoneas. Treva etiam a vobis proviſa uſque ad quindecim dies poſt conventus ſolutionem illæſa ſervetur. Volumus autem ut apud regem diligenter procures, quatenus legati noſtri qui in partibus illis ſunt, Bernardus ſcilicet diaconus ſanctæ Romanæ eccleſiæ, & Bernardus Maſſilienſis abbas, ſi voluerint, licenter & ſecure ad nos redire valeant. Data Romæ ſeptimo Idus Martii, indictione prima.

ANNO CHRISTI 1078.

XVII.

Significat ſe temperantiam potius quam rigorem canonum ſecutum, cauſas epiſcoporum Franciæ & Burgundiæ diſcuſſiſſe, & cum ſingulis mitius egiſſe; præcipue vero cum Manaſſe Rhemenſi archiepiſcopo, cujus etiam juramenti exemplar adjicit.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei.

QUia conſuetudo ſanctæ Romanæ eccleſiæ, cui Deo auctore licet indigni deſervimus, eſt quædam tolerare, quædam etiam diſſimulare, diſcretionis temperantiam potius quam rigorem canonum ſequentes, cauſas epiſcoporum Franciæ atque Burgundiæ, qui ſuſpenſi ſeu damnati a legato noſtro Hugone Dienſi epiſcopo fuerant, non ſine gravi labore diſcuſſimus. Denique Manaſſem Rhemenſem archiepiſcopum, qui in multis accuſatus fuerat, ſeſeque a ſynodis, ad quas Hugo Dienſis epiſcopus eum invitavit, ſubtraxerat: quia ſententia ſuper eum data non Romanæ eccleſiæ gravitate & ſolita manſuetudine vidēbatur, in proprium gradum officiumque reſtituimus, ea quidem ratione, ut ſupra corpus ſancti Petri juraret hoc modo:

Juramentum.

Ego Manaſſes Rhemenſis archiepiſcopus pro ſuperbia non dimiſi quod non venerim ad ſynodum Auguſtodunenſem, ad quam me Dienſis epiſcopus vocavit. Si vocatus nuntio vel literis apoſtolicæ ſedis fuero, nullo malo ingenio & nulla fraude me ſubtraham, ſed veniens diffinitioni & judicio hujus eccleſiæ fideliter obediam. Quod ſi domino papæ Gregorio vel ſucceſſori ſuo placuerit me de objectis ante legatum ſuum reſponde-

re,

ANNO CHRISTI 1078.

re, idem per omnia faciam. Thesauros autem, ornamenta, & prædia Rhemensis ecclesiæ mihi commissæ ad honorem ipsius ecclesiæ fideliter tractabo, & ad resistendum justitiæ ea non abalienabo.

Hugoni quoque Bisuntino archiepiscopo, quia literæ, quibus invitabatur ad synodum, a clericis suis retentæ, & non sibi ostensæ fuerant, suspenso in eadem synodo episcopale officium reddidimus, hac conditione, quod debeat se de objectis coram legato nostro, si ei visum fuerit cum suffraganeis aut convicinis episcopis expurgare. Richerio vero Senonensi archiepiscopo interdictum reddimus officium. Promisit enim in manu nostra, quod sive per se, sive per nuntium suum causam, pro qua ad synodum præfati legati nostri non venit, coram eodem legato debeat exponere, & in negotiis ecclesiasticis pro posse suo consilium & auxilium fideliter & humiliter sibi impendere, ejusque animum placare. Gotefredus autem Carnotensis episcopus, quia non invitatus & absens judicatus fuerat, episcopali officio a nobis restitutus est; hoc quidem tenore, quod causa sua ante legatum nostrum debeat retractari atque diffiniri. Richardus Biturigensis archiepiscopus, quia irato animo, & non synodali judicio, dimisit ecclesiam suam, virgam & annulum recepit, promittens se de objectis coram legato nostro satisfacere. Rodulphus Turonensis archiepiscopus, quia legales accusatores non habuit, sacerdotali & episcopali officio restitutus est, etiam episcopis, qui eum accusaverant, ab accusatione deficientibus, & quia causa sua ab antecessore nostro beatæ memoriæ Alexandro retractata & determinata fuerat, videbatur, quod non sine certa accusatione deberet retractari. Nobis tamen visum fuit, quod legatus noster cum legato Diensis episcopi Turonis debeat proficisci, & convocare omnes suffraganeos episcopos, necnon clerum & populum, & ex parte beati Petri illos commonere, ut qualiter electus fuerit vel ordinatus veraciter profiteatur: ut, si claruerit eum de objectis innocentem esse, quæstio accusationis suæ omnino deinceps sopiatur. Sin autem certissime, & unde dubitari non possit contra eum testimonium datum fuerit, canonica sententia feriatur. Actum Romæ * septimo Idus Martii, indictione prima.

* VI.

XVIII. AD EPISOPUM SPIRENSEM.

Episcopale officium exercendi facultatem illi concedit, dum opportuno tempore de objectis sibi criminibus satisfaciat, atque omnem venalitatem ab ecclesia Dei ejiciat, & in officio suo vigilans & studiosus appareat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Henrico Spirensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

QUia in susceptione Spirensis ecclesiæ veremur te contra decretum apostolicæ sedis virgam de manu regis scienter ac temerarie susceptisse, episcopale officium hactenus te agere non concessimus. Quod si secundum legati tui verba decretum nostrum ante investituram pro certo non cognovisti, officium episcopale faciendi facultatem & licentiam tibi concedimus; eo tamen tenore, ut opportuno tempore nobis vel legatis nostris de objectis te satisfacturum repræsentes. Et quia in Romanis conciliis, tam a nobis, quam ab antecessoribus nostris, promulgatas constitutiones non, sicut decuit, te servasse comperimus, videlicet ut omnem venalitatem de ecclesia tua ejiceres, negligentiæ non parvæ fraternitatem tuam arguere possumus. Unde apostolica auctoritate interdicimus, ejectis illis qui in ecclesia tua per pecuniam promoti sunt, ut neque archidiaconatus, neque archipresbyteratus, neque aliquid, quod ad spiritualem curam videatur pertinere, pretio dari permittas; sed secundum domini præceptum dicentis: *Gratis accepistis, gratis date*, te irreprehensibiliter habens, & clericos non caste viventes rigore pastorali corrigens, sicut olim negligens & desidiosus fuisti, ita deinceps in administratione susceptæ officii vigilans & studiosus appareas: quatenus in fine vitæ tuæ omnipotentem dominum clementem & misericordem operis tui rectitudo tibi faciat. Data Romæ decimoquarto Kalendas Aprilis, indictione 1.

ANNO CHRISTI 1078.

Matth. 10.

XIX. AD GUILIELMUM REGEM ANGLORUM.

Legatum se mittere, ut diligenter & pie examinet, an episcopus Rothomagensis pro sua ægritudine pastorali moderamini præesse valeat: si autem infirma valetudo ita eum oppresserit, ut minus aptus tali muneri reperiatur, omnino alius canonice eligatur.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Guilielmo regi Anglorum, salutem & apostolicam benedictionem.

OFficii nostri cura exigit, ut ecclesiis pastoribus viduatis solicite subvenire properemus. Quia vero inter reges, tum more honestatis qua nites, tum liberali prudentia qua muniris, te speciali dilectione amplectimur, dignum est ut ecclesiis quæ sunt in regno divina dispositione tibi commisso specialiter cavere studeamus. Unde Rothomagensi ecclesiæ, quam dudum pastore destitutam ægritudine impediente audivimus, succurrere hoc modo disposuimus. Hubertum sanctæ Romanæ ecclesiæ subdiaconum, quem experimento nobis & tibi fidelem didicimus, liberali gloriæ tuæ, fili carissime, mittimus, qui cum viris religiosis episcopis & abbatibus ejusdem etiam ecclesiæ fratribus prædictum archiepiscopum adeat, diligenti & pia consideratione examinet, an pastorali moderamini præesse, ut oportet, valeat. Si vero valetudine corporali sic judicent destitutum, ut amodo episcopali non sit aptus regimini, prius admonitionibus sibi persuadere non desistant, sioportuerit, etiam auctoritate apostolica ut suo consensu ordinetur ecclesia. At si valetudo sic eum oppresserit, ut insensatum & officii sui oblivioſum reddiderit, non dijudicans quanti sibi & universæ patriæ ægritudo sit detrimenti, præcipimus auctoritate apostolica virum tanto ponderi competentem, bene moratum & sapientem, universorum consensu canonice eligi & in archiepiscopum promoveri. Data Romæ secundo Nonas Aprilis, indictione prima.

XX. AD RAINERIUM AURELIANENSEM EPISCOPUM.

Increpat quod patientia Romanæ ecclesiæ abusus, scelus sceleri addendo, cuncta pene ecclesiæ suæ ornamenta dilapidaverit: quamobrem illi præcipit ut omnibus restitutis ad synodum in suis partibus celebrandam conveniat, & legatis

gatis de omnibus quæ illi objecta fuerunt rationem reddat. ANNO CHRISTI 1078.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Rainerio Aurelianensi.

QUanta in Deum & tui ordinis salutem commiseris, si sanæ mentis te velles ostendere, a tui memoria excidisse pejora operando nequaquam monstrares. Decuerat te summopere meditari, quantam erga te patientiam Romana ostendit ecclesia, quæ dum ultra quam oportuit est miserta, ipsius misericordia quodammodo versa est tuo opere in culpam. Qua quidem sic nimium impudens abuteris, ut cogas nos tuis agitatos stimulis in te districtæ æquitatis censura insurgere. Inter cætera namque quæ olim perversa mente egisti, ut vulnus vulneri infligeres, sicut nobis insinuatum est, pæne cuncta ecclesiæ tibi commissæ ornamenta, pallia videlicet, calices, thuribula, planetas, & cætera sacrata Deo, non ad utilitatem Dei & præfatæ ecclesiæ non in adjutorium pauperum & captivorum, sed ad libitum tuum & inanem gloriam atque superbiam distraxisti. Quod quidem quantum nos contristat advertere poteris. Nunc itaque apostolica tibi auctoritate præcipimus, ut omni excusatione semota quidquid abstulisti juste restituas, & restitutis omnibus ad synodum, quæ vestris in partibus celebranda erit, conveniat; ibique coram legatis nostris, videlicet Hugone Diensi, & Hugone abbate Cluniacensi, nec non & Rogerio subdiacono nostro, de his & aliis quæ tibi intentantur rationem canonice exponas. Quod si forte de omnibus quæ tibi objecta fuerint canonice te non expurgaveris, ac ablata secundum nostram jussionem non reddideris, judicio sancti Spiritus & auctoritate apostolica sententiam anathematis & depositionis sine omni spe recuperationis in te promulgabimus. Data Romæ octavo Kalendas Maii, indictione 1.

XXI. AD HUGONEM ABBATEM CLUNIACENSEM.

Ut legato, quem ad regem Hispaniæ mittit, auxilium præbeat. De Berengario sententiam suam fratres quos cum legato mittit nuntiaturos scribit. Tribulationes suas exponit, pro quibus misericordiam domini implorari petit.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Hugoni Cluniacensi abbati, salutem & apostolicam benedictionem.

DIversarum gentium concursione, & multorum negotiorum fatigatus meditatione ei parum scribo quem multum diligo. Abbatem itaque, sicut rex Hispaniæ rogavit, & vos consilium dedistis, Deo auctore, episcopum consecravimus; & ad eumdem regem sacerdotem cardinalem Richardum, vicem nostram illi committentes, in Hispaniam dirigimus, cui ut præbeas auxilium & idoneum socium fraternitatem tuam rogamus. De Berengario, unde nobis scripsistis, quid nobis videatur, vel quid disposuerimus, fratres quos tibi remittimus cum prædicto cardinali nostro nuntiabunt. Vos autem certa fide, immo & oratione, Dei omnipotentis misericordiam implorate, ut mentes nostras secundum suam voluntatem dirigat, & in magna tempestate nos gubernans ad portum suæ pietatis perducat. Tot enim angustiis premimur, tantisque laboribus fatigamur, ut ii qui nobiscum sunt non solum pati nequeant, sed nec etiam videre possint. Et licet cæleſtis tuba clamet, unde quisque secundum suum laborem mercedem recipiet, & bonus rex manifestet: *Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ, domine, lætificaverunt animam meam;* tamen frequenter hæc vita nobis est tædio, & mors carnis desiderio. Sed cum pauper Jesus ille pius consolator, verus Deus & verus homo, manum porrigit, valde tristem & afflictum lætificat; dum vero memet dimittit, nimis me conturbat: in me quippe semper morior, sed in eo interdum vivo, & cum viribus omnino deficio. Ad illum gemens clamo: Si Moysi & Petro tantum pondus imponeres, credo quia illos gravaret. Quid ergo de me qui nihil ad eorum comparationem valeo fiet? Restat ergo ut aut tu ipse cum tuo Petro pontificatum regas, aut me succumbere, & eumdem pontificatum confundi cernas. Tunc ad illud recurro: *Miserere mei, domine, quia infirmus sum.* Et illud; *Tanquam prodigium factus sum multis: & tu adjutor fortis.* Nec illud obliviscor: *Potens est enim Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ.* Omnipotens Deus, qui per sanctum officium quod committit peccatori mira pietate peccatores justificat, potestate beati Petri mihi valde indigno commissa te tibique omnes fratres creditos a cunctis peccatis absolvat, & ad sinum Abrahæ patriarchæ nostri lætos perducat. Data Romæ Nonis Maii, indictione prima. ANNO CHRISTI 1078. *Luc. 6.* *Psal. 93.* *Psal. 6.* *Psal. 70.* *Matth. 3.*

XXII. AD HUBERTUM ET TEUZONEM.

Monet ut cum suffraganeis, abbatibus, & clericis Dolensis ecclesiæ adsint una cum Diensi episcopo & abbate Cluniacensi, quibus controversia inter Evetium & alium quemdam de archiepiscopatu commissa est: ac curent, ut Anglorum rex eo legatum suum mittat, quo hujusmodi causa terminetur.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Huberto subdiacono & Teuzoni monacho, salutem & apostolicam benedictionem.

PErvenit ad nos frater noster * Evetius Dolensis archiepiscopus, exhibens se pro discutienda controversia quæ de introitu ejus in episcopatum orta est, proclamante illo de expulsione sua quasi injusta, qui ante ordinationem hujus eamdem sedem quamlibet perverso, ut dicitur, accessu ceperat, & nefaria conversatione tenuerat. Ad quam exhibitionem se vocatum ajebat a confratre nostro Hugone Diensi episcopo: quod & ipse qui tunc præsens aderat fatebatur: ac propterea se recusasse redire vobiscum, aut in aliquam partem vertere, donec ab ore nostro quid sibi agendum foret, quove se exhibendum intelligeret. Verum quia Diensis episcopus, ut diximus, præsens aderat, commisimus sibi negotium istud, ut in concilio, quo causam Rhemensis archiepiscopi & aliorum episcoporum Franciæ, adjuncto sibi abbate Cluniacensi tractaturus est, etiam hoc regulariter diffinire procuret. Quapropter admonemus & vos, ut ibidem aut alter vestrum, aut ambo, fieri possit, adsitis, & episcopos ac religiosos abbates illius parochiæ, nec non clericos & laicos ejusdem ecclesiæ, qui utramlibet partem aut accusare aut defendere idonei videantur, adesse commoneatis. Procurantes etiam ut Anglorum rex ex sua parte legatum illuc dirigat tam prudentem quam religio- Evetius.

ligioſam perſonam: quatenus cauſa iſta, ſubla- A
ANNO CHRISTI 1078. to favore partium omnique perſonali acceptione, ad effectum juſtæ diffinitionis, Deo diſponente, perveniet; & quod ibi inde ſtatutum ac diffinitum fuerit, ita ab omnibus conſona voce ſententiaque firmetur, ut ealumnioſæ proclamationis improbitas, & reiterandæ quæſtionis omnis undique occaſio omniſque penitus licentia decidatur. Data Lateranis undecimo Kalendas Junii, indictione prima.

XXIII. AD GAUSFREDUM
Et alterum Gausfredum comites.

Ut omnes epiſcopos & abbates Britanniæ, & clericos & laicos Dolenſis eccleſiæ ſcientia præ- B
ſtantes convenire faciant concilio celebrando; in quo inter cætera diffinienda eſt cauſa inter Evetium ordinatum archiepiſcopum & quemdam alium qui ſe de eo injuſte expulſum querebatur.

* Gaufredo *Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Oeli* * *Gausfredo Rhedonenſi, item Gausfredo filio Eudonis, nobilibus comitibus Britanniæ, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

NOn ignorare vos credimus, quantam moleſtiam quantamque perturbationem ſuſtineat
* Everius Dolenſis eccleſia, & confrater noſter * Evetius archiepiſcopus, quem ibi ordinavimus, ab illo qui prius ſedem occupans, ac remordente eum C
conſcientia ſua, ut dicitur, exſpoliatam deſerens, nunc injuſte ſe expulſum conqueritur. Qua de re cum præfatus archiepiſcopus ſuam nobis exhiberet præſentiam; quoniam abſente illo qui ſuper eum conqueritur cauſam diſcutere, nulla ratione potuimus, totum hoc negotium confratri noſtro Hugoni Dienſi epiſcopo, cui vicem noſtram dedimus, committere neceſſarium duximus, ut eo tempore & loco illud diligenti inquiſitione pertractare ac diffinire ſtudeat, ubi qui in hac cauſa utrinque neceſſarii ſint convenire & intereſſe valeant. Statuimus enim præfatum confratrem & vicarium noſtrum celebrare concilium propter multa & magna negotia, quæ in regno Francorum emerſa apoſtolicæ auctori- D
tatis examinatione atque judicio indigent: ubi & hoc negotium, Deo auxiliante, diffiniri volumus atque cenſemus. Quapropter multum rogamus & admonemus excellentiam veſtram, ut huic cauſæ quantum poteſtis operam detis, & epiſcopos, nec non religioſos abbates terræ illius, clericos quoque & laicos eiuſdem eccleſiæ, qui idonei tam ſcientia quam religione videantur, ad præfatum concilium, juxta quod vobis ſignificatum fuerit, conveniatis: quatenus, opitulante divina clementia, per ſinceram explorationem in hac cauſa Dei quidquid juſtitia & populi requirat ſalus evidenter appareat, & deciſa penitus hac lite & querimonia, diu & nimium indigne lacerata, quam præfati ſumus Dolenſis eccleſia per miſeri- E
cordiam Dei veſtro ſtudio veſtraque juvante & procurante potentia, receptis bonis ſuis, pacem etiam & tranquillitatem recipere, & in ſtatu ſuæ incolumitatis venire & permanere valeat. Da-
* Laurenti XI Kal. Maii ta * Lateranis undecimo kalendas Junii, indictione prima.

LIBER SEXTUS REGISTRI
GREGORII PAPÆ VII.

Anno dominicæ incarnationis, milleſimo ſeptuageſimo-octavo, indictione ſecunda.

I. AD GERMANOS.

Monet ne faveant neve communicent iis, qui contra interdictum apoſtolicæ ſedis impedire conantur conventum epiſcoporum & laicorum habendum coram legatis apoſtolicis de jure Henrici & Rodulphi in Teutonicorum regno. Interim eos certiores facit, ſe nullo modo injuſtæ parti fauturum.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei omnibus clericis & laicis in regno Teutonico conſtitutis, qui excommunicationis vinculo non tenentur, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUæ & quanta cura nobis fuerit & eſt, ut peſtilentia & clades & deſolatio a veſtro regno auferatur, & pax, honeſtas & ſolitum decus vobis reddatur, in ſynodo quæ hoc anno in quadrageſima Romæ celebrata fuit declaravimus. Judicio enim ſancti Spiritus decrevimus & præcepimus, ut in regno veſtro conventus omnium epiſcoporum, & eorum laicorum qui Deum timent & inter vos pacem deſiderant, fieret; & coram noſtris legatis decerneretur, ſi Henrico vel Rodulpho, qui de regni gubernaculo inter ſe decertant, amplius juſtitia faveret. Injuſtior enim pars ratione devicta, & beati Petri auctoritate conſtricta, facilius cederet, & ab interitu animarum & corporum, Deo propitiante, ceſſaret. Juſtior vero pars amplius de Deo confideret, & adjuta beati Petri poteſtate, & omnium juſtitiam diligentium conſenſu, de victoria omnino ſperaret, neque utramque mortem timeret. Sed quia pervenit ad nos quod inimici Dei & filii diaboli quidam apud vos contra interdictum apoſtolicæ ſedis prædictum conventum procurarent in irritum ducere, & non juſtitia, ſed ſuperbia, ac totius regni deſolatione ſuas cupiditates anhelent implere, & Chriſtianam religionem deſtruere, monemus vos, & ex parte beati Petri præcipimus, ut talibus nullum adjutorium præbeatis, neque illis communicetis. In prædicta enim ſynodo jam omnes ſunt excommunicationis & anathematis vinculo innodati, & ut nullam victoriam poſſint obtinere, poteſtate beati Petri ſunt alligati, ut ſaltem coacti confundantur, & a morte animarum ſuarum & deſolatione patriæ veſtræ revocentur. Vos autem, fratres cariſſimi, de me nullo modo dubitetis, quod injuſtæ parti ſcienter aliquo modo faveam. Magis enim pro veſtra ſalute deſidero mortem ſubire, quam totius mondi gloriam ad veſtrum interitum arripere. Quod ſi aliqui de falſitate confiſi literis vel verbis aliter vobis indicaverint, nullo modo illis acquieſcatis: Deum enim timemus, & pro ejus amore quotidie affligimur: & ideo ſuperbiam & oblectamenta ſæculi parvipendimus, quia cito apud eum conſolari indubitanter credimus. Omnipotens & miſericors Deus, qui ultra ſpem, ultra meritum miſeretur, & conſolatur nos in omni tribulatione noſtra, aperiat cor veſtrum in lege ſua, & confirmet vos in

præ-

præceptis suis, ut auctoritate beati Petri a cunctis peccatis absolutos vos ad cæleste regnum perducat regnaturos. Data Capuæ kalendis Junii, indictione prima.

ANNO CHRISTI 1078.

II. AD MANASSEM RHEMENSEM. ARCHIEPISCOPUM.

Ostendit legatos Romanos esse non tantum qui Romæ nati vel educati, aut ad aliquam ibi dignitatem promoti sunt, sed omnes quibus Romanus pontifex vices suas committit. Quapropter eum arguit, quod Diensi episcopo legato suo non obtemperaverit, privilegia quoque prout necessitas vel utilitas exegerit posse commutari. Monet ut coram legatis se de objectis canonice purget. Scribit per literas suas mandasse, ut quæ ipse de nonnullis episcopis conquerebatur indagarentur, & canonice judicarentur.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Manassæ Rhemensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

CUm vos ea a sede apostolica flagitatis, quæ & honorem præsulatus vestri condeceant, & a præcedentium patrum auctoritatibus nequaquam dissentiant, fidentes petite, spe certissimi postulate; scientes omni ambiguitate remota nos petitionibus hujusmodi paratos annuere, cum quia vos fraterna dilectione in Christo amplectimur, tum etiam nihilo minus quia ad hæc quorumdam fidelium nostrorum qui vos diligunt precibus & interventionibus sedulis promovemur. Quocirca fraternitatem vestram rogatam atque commonitam volumus, ne debeat graviter ferre, si studeamus ad tempus pro communi honestate atque proficuo petita contra utilitatem ecclesiæ denegare. Hæc autem omnia ad id præmissa noveritis, quia petitis in literis vestris, ne adversus privilegium, quod ab hac apostolica sede vos habere fatemini, cogamini nisi soli mihi aut Romanis legatis super objectis quibuslibet respondere. Quod si vos Romanos legatos intelligere videremini quoslibet cujuslibet gentis, quibus Romanus pontifex aliquam legationem injungat, vel (quod majus est) vicem suam indulgeat, & laudaremus sane petita, & petitis libenter annueremus. Sed quia præmittendo Romanis, continuo subjungitis, non Ultramontanis, ostenditis vos tantum eos velle Romanos habere legatos, qui vel Romæ nati, vel in Romana ecclesia a parvulo educati, vel in eadem sint aliqua dignitate promoti, miramur nimium prudentiam vestram eousque perductam, ut precaremini benevolentiam nostram jura sedis apostolicæ debere imminuere, idque nobis in solius vestri negotiis non debere licere, quod in negotiis omnium prædecessores nostri sine omni contradictione & licitum & legitimum tenuere. Nostis enim & Osium episcopum in Nicæno, & Cyrillum in Ephesino concilio, Romanorum vice (eisdem concedentibus) functos fuisse pontificum. Syagrio quoque Augustodunensi episcopo Lugdunensis antistitis suffraganeo papam Gregorium celebrandi generalis in Gallia concilii vicem suam legistis indulsisse. Sed quid hæc de episcopis loquimur, cum idem sanctus papa monachum quemdam Hilarium nomine in Africæ partibus literarum suarum auctoritate fultum usque adeo suum fecerit esse vicarium, ut per eum ibidem concilium generale celebraretur, & quidquid synodus sancta decerneret ad finem eo exequente perduceretur? Ne igitur ad tantum velit culmen vestra fraternitas erigi, ut quæ in causis omnium Romanis pontificibus rata fuerunt & licita, in vestri solius causa irrita velitis & illicita reddi. Ad id autem quod de privilegio dicitis, breviter interim respondemus, quod possunt quædam in privilegiis pro re, pro persona, pro tempore, pro loco concedi, quæ iterum pro eisdem, si necessitas vel utilitas major exegerit, licenter valent commutari. Privilegia siquidem non debent sanctorum patrum auctoritatem infringere, sed utilitati sanctæ ecclesiæ prospicere. Inde est quod Arelatensis ecclesia, non solum a beato Gregorio doctore dulcifluo, sed etiam a pluribus ejus sanctis antecessoribus, cum haberet vicem sedis apostolicæ, ut omnes episcopos totius regni Francorum, quod tunc latius extendebatur, ad concilium convocaret, eosque in judicio constrinxerit: (sine cujus licentia nullis ex supra dictis episcopis longe a suo episcopatu fas erat abire) post aliqua tempora pro quibusdam causis prædicta potestas & auctoritas cessavit, & suam vicem aliis quibus placuit, sedes apostolica concessit. Rhemensis etiam cui præsides ecclesia quodam tempore primati subjacuit, & ei ut magistro post Romanum pontificem obedivit. Quod & de pluribus aliis ecclesiis potestis invenire, si sanctorum patrum dicta & acta procuratis diligenter investigare. Nec id dicimus ut privilegia vestræ ecclesiæ contra rationem vel infringi velimus vel imminui: de quibus vita comite suo tempore ore ad os otiosius collocuturi sumus. Sed interim dilectionem vestram ex parte beati apostolorum principis Petri admonemus, ut, quemadmodum vobis Romæ positis constituimus, coram Diensi episcopo, & Cluniacensi abbate, quibus in his vicem nostram commisimus, occasionibus cunctis obstaculisque remotis, super objectis omnibus sitis respondere parati, legaliter satisfacere, canonice purificari: ne si aliud a vobis (quod absit) agatur, tergiversationi & fugæ & conscientiæ scelerum, non exactioni justitiæ & æquitatis a pluribus adscribatur. De archiepiscopo autem Viennensi, quem conquerimini in diœcesi vestra & deposuisse presbyteros, & eosdem iterum in gradum pristinum restituisse, & de episcopis Laudunensi & Suessionensi suffraganeis vestris, qui Ambianensem episcopum vobis inconsultis & nescientibus Romæ etiam positis consecrarunt, & de Manasse, qui vos & ecclesiam vestram, quia malefactis non potest, maledictis infestare non cessat; & de cæteris omnibus super quibus conquestionem vobis collibuerit facere, misimus literas nostras commemoratis confratribus nostris, Diensi videlicet episcopo & Cluniacensi abbati, ut cuncta studeant diligenter inquirere, solicite discutere, discussa & indagata ad purum, juste, legaliter, & canonice judicare. His nostris monitis obsecundantes per omnia beatorum apostolorum Petri & Pauli benedictione in præsenti donemini, & in futuro a peccatorum vinculis absoluti omnium ad eorum consortium, eisdem interventoribus, provehi mereamini. Data * ad sanctum Germanum undecimo Kalendas Septembris, indictione prima.

ANNO CHRISTI 1078.

S. Gregorius epist. l. 4. ep. 52.

* apud & sic in seq.

III. AD HUGONEM EPISCOPUM Diensem.

Ut querelis Rhemensis archiepiscopi finem imponere procurent, eumque, si paruerit, adjuvent; cui etiam literarum suprascriptarum exemplar mittit.

ANNO CHRISTI 1078.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Hugoni Diensi episcopo, & Hugoni Cluniacensi abbati, salutem & apostolica benedictionem.

QUia in sanctæ Dei, cui divina dispositione præsidemus, ecclesiæ regimine solicite nos vigilare oportet, vestris assiduis precibus nobis ut divinum obtineatis præsidium deposcimus. Quapropter vos summopere studium adhibere admonendo mandamus: quatenus inquiratis, & canonice, prout potestis, finem imponere procuretis negotiis, unde Rhemensis archiepiscopus confrater noster suis literis nobis conquestus est. Conqueritur enim de confratre nostro archiepiscopo Viennensi Warmundo, qui in suo archiepiscopatu presbyteros deposuit, & eosdem restituit. Quin etiam conqueritur, quod duo suffraganei ejusdem Rhemensis, Laudunensis scilicet & Suessionensis, postposita canonica auctoritate, Ambianensem ausi sunt episcopum consecrare, dum ipse esset nobiscum Romæ, & de se sententiam humiliter expectaret. Quod vos digna & solerti indagatione discutere & cognoscere omni modo studete, an ita sese res habeat, ut prædiximus nos suis literis intellexisse; præsertim si idem Ambianensis contra Romanæ synodi & apostolicæ sedis decretum de manu laici nefanda ambitione & temerario ausu investituram suscipere præsumpsit, canonici rigoris severitate taliter in eum vindicare & punire obnixe satagite, ut ejus exempla cæteri imitari timeant. De Manasse autem, de quo similiter conqueritur, qui Oebali suorumque refugio, & auxilio illum & ecclesiam fatigare non cessat, laborare ut ad pacem redeat, & ab inquietatione ecclesiæ & persecutione archiepiscopi quiescat. Quod si forte in sua contumacia persistens obedire renuerit, nisi illum justam excusationem habere cognoveritis, quodcumque vobis justius videtur facite. De aliis autem necessitatibus eumdem archiepiscopum (si tamen vobis obedierit) sicut dignum est adjuvate, eique commissam ecclesiam auctoritate beati Petri (quod & de aliis ecclesiis vos oportet agere) defendite. Ipse autem, sicut ex suis cognovimus literis quas vobis direximus, inducias quærit, ut subterfugiat, cui qualiter rescripsimus vobis etiam per exemplar indicamus. Vos autem, fratres mei carissimi, viriliter & sapienter agite, vestraque omnia in caritate fiant, ut oppressi vos prudentes defensores inveniant, & opprimentes amatores justitiæ recognoscant. Omnipotens Deus Spiritum sanctum cordibus vestris infundat, vosque per viam sibi placitam perducat, & ad societatem sanctorum patrum pervenire faciat. Data ad sanctum Germanum XI. Kalendas Septembris, ind. I.

IV. AD HENRICUM LEODIENSEM episcopum,

Temeritatis eum arguit, quod contra Romanæ ecclesiæ auctoritatem verba jactaverit, monetque ut Weremboldi cuiusdam causam, qui se una cum uxore injuste ab eo excommunicatum conquestus fuerat, adhibitis Trevirensi & Metensi episcopis, definiat: quem timore mortis se absolvisse ait, accepta sponsione ab eo omnibus satisfaciendi. Contemptores synodi illos vocat, qui synodum a se in Teutonicis partibus indictam impedimento fuerint ne cogeretur.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Henrico Leodiensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem, si contemptoribus Romanæ synodi habitæ in præterita quadragesima non communicat.

LEctis fraternitatis tuæ literis, non parum mirati sumus, non ea te qua decuit apostolicam sedem pro reverentia sibi scripsisse, sed nos de absolutione illius parochiani tui, qui olim ad nos venit, mordaci invectione reprehendisse, tamquam apostolicæ sedis non esset auctoritas quoscumque & ubicumque vult ligare & absolvere. Unde scias nos adversus temeritatem tuam graviter commotos fuisse, nisi apostolicæ sedis mansuetudo nos detineret, & nisi mens nostra de literis olim super hoc negotio tibi transmissis quodammodo dubitaret. Soliciti etenim sumus, ne literæ illæ fraude alicujus aut falsitate immutarentur. Et ideo exemplar earum ad cognoscendam voluntatem nostram tibi ostendendum esse putavimus, ut si easdem esse & non immutatas claruerit, intelligas te aut spiritu præsumptionis aut ignorantia contra auctoritatem sanctæ Romanæ ecclesiæ verba jactasse, quasi imitando orientales, qui contra beatum papam Julium obloqui præsumpserunt, eo quod ipse sanctissimum Athanasium patriarcham sine assensu eorum absolverat; tibique deinceps caveas, ne hujusmodi contra nos temeritate rescribas, sed potius ad documenta sanctorum patrum quæ te loqui & scribere doceant humiliter recurras, & secundum tenorem literarum, quarum exemplar tibi transmittimus, prædicti hominis negotium ad finem perducere studeas. Vir iste, Weremboldus nomine, conquestus est se injuste a te excommunicatum cum uxore sua esse; unde sibi vix fidem adhibere possumus. Tamen monemus prudentiam tuam, ut ad notitiam religiosorum confratrum nostrorum, Treverensis scilicet archiepiscopi & Metensis episcopi, hujus rei causam deferre facias, eorumque consilio & judicio diffinire procures. De veste vero monachica, & velo imposito, & pecunia ablata, eorumdem testimonio & justitiam facere & rationem ponere non recuses; quatenus sibi occasionem proclamandi auferas, & teipsum ab omni accusatione protegas, justitiæ integritate & canonica auctoritate servata in omnibus. Contemptores quippe synodi in prædicta nostra salutatione illos notamus, qui aliquo ingenio vel violentia conati sunt impedire ne concilium aut conventus fieret in Teutonicis partibus: in quo solerti inquisitione recognosceretur utrum Henrico an Rodulpho magis justitia faveret de gubernaculo regni. Præterea scire vos volumus nos horum portitorem absolvisse ab excommunicatione, timore mortis, facta ab eo promissione in nostra manu se omnia facturum secundum vestram jussionem consilio prædictorum episcoporum factam. Data in burgo Aquæpendentis octavo Idus Octobris, indictione secunda.

V. AD HERIMANNUM METENSEM episcopum.

Monet ut Tullensem episcopum adjuvet, cui concessit ut coram quatuor episcopis, si propter regni commotionem sex simul convocare non possit, se expurget. Eum arguit quod bona ecclesiæ quibusdam militibus ad se defendendum largitus sit.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Herimanno Metensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

NOvit dilectio tua, frater carissime, quanto jam tempore Tullensis episcopus fatigatus labo-

laboraverit, atque multis anguſtiis ſudaverit pro repellenda ea quam ſibi injuſte objectam eſſe contendit infamia. Sed quia propter imminentem regni commotionem ſex ſimul epiſcopos ad expurgationem ſuam convocare non poteſt, hoc ei paterna compatientes pietate conceſſimus, ut quatuor epiſcopis ad præſens ſecum jurantibus expurgatus, epiſcopale officium per omnia faciat. De duobus autem qui ſtatuto judicio intereſſe debent, inducias uſque ad quadrageſimam a nobis accepit. Unde, quia tu in eadem diœceſi poſitus es, monemus & exhortamur tuam mihi dulciſſimam caritatem, & apoſtolica tibi auctoritate præcipimus, ut ſi præfatum Tullenſem epiſcopum culpabilem indubitanter eſſe cognoveris, fraternam manum auxilii (ut juſtum eſt) ei præbere non differas: ſcriptum eſt enim: *Alter alterius onera portate, & ſic adimplebitis legem Chriſti*. Et item: *Si quis viderit fratrem ſuum neceſſitatem habentem, & clauſerit viſcera ſua ab eo, quomodo caritas Dei manet in eo?* Præterea pervenit ad nos quod propter inſtantem inimicorum tuorum infeſtationem tuæ bona eccleſiæ largitus ſis quibuſdam militibus: & eo modo honoris tui dignitas quotidie (quod non optamus) minuatur atque decreſcat. Proinde tuam volumus admonitam eſſe prudentiam, ne alicujus magnitudine tribulationis coactus eccleſiaſticas cuiquam hereditates largiaris, unde multum te poſtea pœniteat, cum quod modo turbatus egeris, nullo modo emendare potueris. Oportet autem ut totam ſpem tuam in domino ponas: certiſſime ſciens quia *Dominus non derelinquit ſperantes in ſe*. Confidimus enim omnipotentem dominum, veſtris aliorumque religioſorum, quos in partibus veſtris plures eſſe cognoſcimus, orationibus placatum, pacem eccleſiæ ſuæ cito eſſe daturum. Data * Sutrii undecimo Kalendas Novembris, indictione ſecunda.

ANNO CHRISTI 1078.

Jac. 6.

Joan. 3.

Psal. 29

Sutrii

IN nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, anno ſexto pontificatus domini Gregorii papæ ſeptimi, menſis Novembris die decimaſeptima, indictione ſecunda, Romæ. Ego Marro Gisleri filius, habitator in ducatu Spoletano, pro redemptione animæ meæ & parentum meorum, dono, trado atque offero beato Petro apoſtolorum principi, & ſuper altare ejus omnia quæ mihi pertinent de Caſtro, quod vocatur * Moricicla, poſitum inter Muricem & Clarignanum, quod conquiſitum habeo per concambiationem a Litaldo & Hugone nepotibus Hugonis filii Aſcari in plebe de Luzano, reſervato uſufructu diebus vitæ meæ, & Brutuli filii mei, & filiorum Brutuli, ſi maſculi fuerint de legitimo conjugio procreati.

Pontif. in regorio primo

Moricida

VI.

Declarat ex ſuo præcepto concordiam factam inter epiſcopum Taurinenſem & abbatem ſancti Michaelis, & quibus condionibus. Se in eos ulturum ait qui non acquieverint, & injuſtam cauſam defenderint.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei.

NOtum tam præſentibus quam poſteris fieri volumus cauſam * Cumberti Taurinenſis epiſcopi & abbatis ſancti Michaelis, qualiter finiendam eſſe poſuimus. Venientes enim ante noſtram præſentiam, poſt plura annorum curricula, quibus conqueſti ſunt alter adverſus alterum, ex voluntate acquieſcentes & obedientes noſtro juſſui, pacem inter ſe nobis præcipientibus fecerunt. Quibus ex auctoritate apoſtolica interdiximus, ne alter alteri occaſionem diſcordiæ ulterius præberet. Sed epiſcopus abbati & prædicto monaſterio emendet quæ ei abſtulit, niſi quantum abbas ei condonaverit. Similiter & abbas epiſcopo faciat. Et hoc in exiſtimatione Aſtenſis epiſcopi & epiſcopi Aquenſis, nec non & abbatis Fructuarienſis. Si autem epiſcopus voluerit & potuerit probare illud monaſterium in proprietate & allodio ſui epiſcopi eſſe conſtructum, in ſequenti ſynodo uterque ſe præſentent, & in eo juſtam & legalem diffinitionem accipiant. Si vero aliquo impedimento ceſſaverint, legatos ſuos dirigant, quatenus eis ipſi reportent qualiter & quando finem eorum negotio imponamus. Quod ſi epiſcopus cognita veritate cognoverit idem monaſterium non eſſe conſtructum in allodio ſui epiſcopatus, vel abbas perpenderit quod epiſcopus circa hoc negotium juſtam & veram habeat rationem, ſine aliqua diſceptatione vel controverſia ei qui veritatem & juſtitiam habuerit acquieſcat; procul dubio ſcientes, quia eum qui injuſtam cauſam habens defendere tentaverit, vel aliquod patrocinium vel potentiam ſperans injuſtum negotium agitare auſus fuerit, graviter & ſeveriſſime puniemus. Data Romæ octavo Kalendas Decembris, Indictione ſecunda.

ANNO CHRISTI 1078.

Sft Cunibt. II.

VII. AD HUGONEM DIENSEM Epiſcopum.

Ut Robertum Flandrenſem comitem ab apoſtolicæ ſedis legato & Lingonenſi epiſcopo excommunicatum, ſi non canonice id factum repererit, vel ſi ſatisfacere voluerit, abſolvat. Quod ſi ipſe facere nequiverit, per religioſas id efficiat perſonas.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Hugoni Dienſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUia ex paſtoralis officii ſuſceptione oportet nos magnam ſolicitudinem habere de ſalute omnium filiorum eccleſiæ, debemus quantocius emendare, ſi quid noverimus aliter geſtum eſſe quam convenit rectitudini eccleſiaſticæ. Proinde notificamus dilectioni tuæ, nobis per aliquos, & maxime per Ingelrannum Flandrenſem clericum, innotuiſſe, Robertum Frandrenſem comitem ab Huberto legato noſtro, & Hugone Lingonenſi epiſcopo, per machinationes inimicorum ſuorum excommunicatum eſſe. Quod quia non debemus, ſi verum eſt, ferre, rogando mandamus fraternitati tuæ, ut, ſi tibi moleſtum non eſt, ad illas partes feſtines accedere: & ſi inveneris eum non canonice excommunicatum, abſolvas eum ex beati Petri apoſtolorum principis & noſtra parte: ſin autem, quod non optamus, canonice, & tamen voluerit ſatisfacere, iterum ne differas eum ovili dominico reconciliare: quia ipſe ſummus paſtor ovem perditam propriis humeris voluit ad gregem reportare. Si autem tibi poſſibile non eſt id per temetipſum agere, mitte perſonas religioſas pro te, quæ præordinata prædicto modo valeant finire. Data Romæ ſeptimo Kal. Decemb. Indictione ſecunda.

VIII. AD HUBERTUM, WIDONEM & Hugonem.

Quamdam villam, cum omnibus ad eam pertinentibus, clericis ſanctæ Mariæ & ſancti Audomari

ANNO CHRISTI 1078.

domari restituendam præcipit. Quod si justa ratione ad suam ecclesiam pertinere crediderint, Hugonem Diensem episcopum legatum adeant quadraginta dierum spatio; quo elapso, si obedire minus voluerint, ingressum ecclesiæ & Christianam communionem donec resipiscant interdicit.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Huberto & clericis & omnibus comitibus de castro sancti Pauli, Widoni & Hugoni, salutem & apostolicam benedictionem.

CLerici sanctæ Mariæ & sancti Audomari adeuntes apostolicam sedem, conquesti sunt de vobis, quod jam multo tempore sibi & suæ ecclesiæ aufertis quamdam villam Resecam nominatam, cum omnibus ad eam pertinentibus: atque cum multoties de hoc in provincialibus synodis coram episcopo vestro, & ad ultimum coram Hugone Diensi coepiscopo & confratre nostro apostolicæ ecclesiæ legato in Pictavensi concilio querelam fecissent, atque ille ex auctoritate nostra præcepisset, ut coram episcopo vestro, aut proclamata ecclesiæ præfatæ & clericis redderetis, aut quod vestra jure esse debeant rationem diceretis, episcopusque vester tres terminos vobis & ad ultimum provincialem synodum statuisset, ut utrumlibet ageretis; vos tamen neutrum sicut nunquam, ita quoque nec tunc facere voluistis. Unde ex auctoritate Dei, & sancti Petri apostolorum principis, præcipimus vobis, ut, si ita est, prædictas res prædictæ ecclesiæ & clericis ejus sine dilatione canonice restituatis: aut, si ita non est, & justa ratione pro certo scitis ad vestram ecclesiam eas pertinere debere, infra quadraginta dies, postquam literas nostras videritis, vel si eas videre vitaveritis, postquam eas missas vobis cognoveritis, Hugonem præfatum coepiscopum & fratrem nostrum ad diem Ingelranno & fratribus ejus a vobis ante denominatum atque prænuntiatum adeatis; ut utrisque partibus coram positis ipse legitimum finem faciat hujus contentionis. Quod & si istud agere nolueritis infra præscriptos dies, finitis eis, contradicimus vobis & Widoni, Hugonique & Eustachio comitibus, Oilardo quoque subdefensori præfatæ possessionis, omnibusque vobis amodo auxilium & consensum ad hoc sacrilegium præbituris, velut sacrilegis & raptoribus, omnem penitus ecclesiæ ingressum, & Christianam communionem, atque gratiam beati Petri apostolorum principis, & in vita & in morte, nisi forte pœnitentiam egeritis, & injuste rapta ecclesiæ præfatæ canonice restitueritis. Si autem, quod absit, ab omnibus Christianis post hæc omnia, diabolica infecti malitia, in excommunicatione præscripta incorrigibiliter perseverare malueritis, præcipimus defensoribus & patronis prædictæ ecclesiæ, ut eidem & clericis ejus præfatas res restituere omnibus modis satagant. Data Romæ VII. Kalen. Decembris, indictione II.

IX. AD CANONICOS ECCLESIÆ Tarvennensis.

Ut canonicis de castro sancti Pauli, nisi, ut in superiori epistola mandavit, literis apostolicis obedierint, omnis ecclesiæ ingressus interdicatur: laici etiam non obedientes excommunicentur: Mathildem præterea vult moneri, ut quam terram maritus ejus ecclesiæ dederat, tradendam curet: & qui decimas ecclesiæ subtrahunt, moneri ut reddant; sin minus damnationi subjaceant.

ANNO CHRISTI 1078.

Gregorius episcopus servus servorum Dei archidiaconibus Tarvennensis ecclesiæ Irnolpho & Huberto, & canonicis, si canonice vixerint, salutem & apostolicam benedictionem.

CLericos de castro sancti Pauli, de quibus canonici sanctæ Mariæ & sancti Audomari per Ingelrannum & alios fratres ejus nobis sunt conquesti, ad civitatem Tarvennam ex auctoritate nostra omnes convocate, & literas nostras eis legite, quæ vobis dabuntur ex nostra parte. Quod si noluerint venire, vel venientes literis nostris non obedire, omnem ecclesiæ ingressum, & quod in literis nostris eis contradicitur contradicite, & insuper quidquid de ecclesia Tarvennensi possident clericali exhibitione. Laicis quoque in literis nostris nominatis, & quicumque alii præfatis clericis post literas nostras visas vel notificatas non obedientibus consensum auxiliumque, ut in rapina & sacrilegio perseverent, præbuerint, notificate quod in præscripta positi sint excommunicatione. Mathildem viduam Arnulphi advocati, quæ terram quam maritus suus moriens dedit ecclesiæ sanctæ Mariæ, & quam ipse promisit morienti se liberam facere, admonete adhuc, ut quod promisit perficiat: sin autem, in præfata damnatione quamdiu non fecerit maneat. Rengerium, Adam, Berevvoldum, & cæteros qui subtrahunt decimas novarum terrarum præfatæ ecclesiæ, admonete ut reddant & satisfaciant: quod si noluerint, quousque resipiscant, prædictæ damnationi subjaceant. Et hoc etiam addimus, ut nullus accipiat de manu omnium prælibatorum oblationem aliquam sive in vita, sive in morte, quousque canonice quod peccaverunt emendent. Data Romæ septimo Kalendas Decembris, indictione secunda.

X. AD RAVENNATES.

Monet ut episcopo Ravennati, ob plurima flagitia in Romana synodo deposito, nullam deinceps obedientiam præstent: qui vero ausus fuerit apostolicis præceptis repugnare, anathemate damnetur.

Gregorius episcopus servus servorum Dei omnibus Ravennatibus majoribus & minoribus, qui beatum Petrum, ejusque filium, sanctum videlicet Apollinarem diligunt, salutem & apostolicam benedictionem.

QUam fideliter, quamque humiliter beato Petro, nempe apostolorum principi, Ravennas ecclesia semper adhæserit, quantamque matri suæ, sanctæ videlicet Romanæ ecclesiæ, obedientiam in omnibus exhibuerit, vestra fraternitas optime novit. Ille autem qui nunc ecclesiæ Ravennatis episcopus esse dicitur, quomodo eam olim tam ditissimam, quam etiam religiosissimam, tyrannica deprædatione devastaverit, & irreligiosæ vitæ exemplo corruperit, & vos patiendo videndoque sensistis, & nos certo experimento didicimus. Sed quia his malis aliisque quampluribus flagitiis irretitus atque pollutus, ne argui possit atque convinci, superbiæ fastu elatus contra apostolorum principem calcaneum erexit, & in inobedientia, quæ sceleri comparatur idololatriæ, perseveret, eum sine spe recuperationis, Spiritus sancti judicio, apostolicæ sedis auc-

ctoritate, in ſancta Romana ſynodo eſſe depoſi-
ANNO CHRISTI 1078. tum præſentium indiciis indubitanter cognoſcite. Quapropter ut nullam ei deinceps quæ epiſcopo debetur obedientiam exhibeatis, omnibus vobis beati Petri apoſtolorum principis auctoritate præcipimus. Si qui vero excommunicationis contagione vulnerati his ſalutiferis auſi fuerint repugnare præceptis, eos veluti putrida membra a toto corpore Chriſti, quod eſt eccleſia catholica, anathematis gladio reſecamus atque projicimus. Vobis autem Deum diligentibus, & beato Petro obedientibus, ex auctoritate ejuſdem apoſtolorum principis omnium peccatorum remiſſionem largimur. Data Romæ * ſeptimo Kalendas Decembris, indictione ſecunda.

VI.

XI. AD CLERICOS SANCTI MARTINI Lucenſis.

Arguit eos inobedientiæ. Præcipit ut ſecundum privilegium anteceſſorum pontificum, communem regularemque vitam degant: ſin minus, eccleſiæ præbendam in manu epiſcopi reddant. Quod ſi neutrum facere neglexerint, omnium eccleſiarum introitum eis prohibet.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei clericis ſancti Martini Lucenſis eccleſiæ, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

CUm apud vos eſſemus, ſæpiſſime vos per nos & per confratres noſtros admonuimus, uti ſecundum privilegium anteceſſorum noſtrorum, ſancti videlicet Leonis papæ & Victoris, quod ipſorum tunc canonicorum veſtræ eccleſiæ rogatu ipſi eccleſiæ fecerunt, communem regularemque vitam duceretis: ſed vos quæ veſtra ſunt quærentes, non quæ Jeſu Chriſti, noſtras admoniones neglexiſtis. Cumque tantæ negligentiæ & inobedientiæ, quæ ſcelus idololatriæ a ſanctis patribus dicitur, merito jure vos ſententia judicialis ferire deberet; epiſcopi tamen veſtri, & quorumdam fratrum veſtrorum precibus, apoſtolica manſuetudo ſolita pietate, ut filios uſque ad feſtivitatem omnium ſanctorum, deinde etiam interventu ejuſdem epiſcopi uſque ad ſynodum clementer vos ſuſtinuit. Ad quam præcepimus ut aliquos mitteretis de vobis, qui de veſtra nobis obedientia reſponderent. Quod quia minime factum, ut decuerat, jam nunc æquitatis non poſſumus differre cenſuram. Proinde per veram obedientiam moneo, ut communem vitam vivatis, ſicut ſanctus Leo papa eccleſiæ noſtræ inſtituit, & ſicut Romana eccleſia intelligit, id eſt ut omnia eccleſiæ bona in communem utilitatem redigantur, & communiter, ſicut ſupra dictum eſt, expendantur: aut, ſi id facere recuſatis, eccleſiæ præbendam in manu epiſcopi ad eccleſiæ utilitatem reddatis. Quod ſi neutrum horum, quod abſit, facere recuſatis, ex auctoritate Dei omnipotentis, & ſanctorum apoſtolorum Petri & Pauli, omnium eccleſiarum introitum vobis uſque ad emendationem congruam prohibemus. Data Romæ quarto Kalendas Decembris, indictione ſecunda.

XII. AD LANDULPHUM EPISCOPUM Piſanum.

Piſanæ eccleſiæ epiſcopatum cum omni jure ei confirmat, & tam ea quæ antiquitus collata, quam quæ modo a Mathilde, & quæ in futurum ab aliis conferentur, concedit. Vicem ſuam ei atque ſucceſſoribus committit in inſula Corſica, & pro labore quem primus in ea reſtituenda ad Romanæ eccleſiæ dominium ſuſcipiet medietatem, duobus vero ejus ſucceſſoribus quartam partem omnium redituum largitur, arces tamen ſub ditione Romanæ eccleſiæ reſervat, quorum cuſtodes illis, ſi neceſſitas exegerit vult obedire. ANNO CHRISTI 1078.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto in Chriſto fratri Landulpho Piſano ſuiſque ſucceſſoribus.

SUpernæ miſerationis reſpectu ad hoc univerſalis eccleſiæ curam ſuſcepimus, & apoſtolici moderaminis ſolicitudinem gerimus, ut juſtis precantium votis attenta benignitate faveamus, & libramine æquitatis omnibus in neceſſitate poſitis, quantum Deo donante poſſumus, ſubvenire debeamus. Unde poſtulante te, frater Landulphe, ut eccleſiam, cui Deo volente præeſſe dignoſceris, ejuſque bona ab adverſariorum impetu & infeſtatione noſtræ apoſtolicæ auctoritatis munimine tueremur; inclinati juſtis precibus tuis conceſſione præſentis privilegii confirmamus tibi epiſcopatum prædictæ Piſanæ eccleſiæ cum omni jure ſuiſque pertinentiis. Et quia Piſana eccleſia quæ in præficiendis ſibi paſtoribus a conſtitutionibus ſanctorum patrum deviaverat, tandem pro reſtitutione antiquæ libertatis ſuæ ſalubre conſilium matris ſuæ ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſuſcepit, ita ut te, non aliunde ſed per oſtium, quod Chriſtus eſt, intrantem, gaudeat nobis ordinantibus habere paſtorem, indulgemus, concedimus atque firmamus ſibi tam ea quæ ab antiquis temporibus juſte collata ſunt, quam ea quæ divina pietate per ſereniſſimam filiam noſtram Mathildem pro remedio animæ matris ſuæ in eadem eccleſiæ ſepultæ concedere dignata eſt, videlicet locum qui dicitur Schannellum cum caſtellis & pertinentiis ſuis, & alia quæ in futurum, Deo auctore, a fidelibus legaliter conferenda ſunt. Præterea fidei & religionis tuæ gratum in te fructum exuberare cognoſcentes, committimus tibi tuiſque ſucceſſoribus vicem noſtram in Corſica inſula; ſi tamen ipſi conſenſu Romani pontificis & electione Piſani populi ita canonice intraverint, ſicut te conſtat intraſſe: ut ſecundum quod Deus tibi tradidit, quæ ad Chriſtianam religionem pertinere videntur, vigilanti ſtudio epiſcopos, clericos, populumque ejuſdem inſulæ doceas, atque morum honeſtate confirmes, juxta propheticum ſermonem, *ut evellas, & deſtruas, ædifices, & plantes*. Quæ nimirum inſula, a jure & dominio ſanctæ Romanæ eccleſiæ per quorumdam pravorum hominum invaſionem ſubtracta, ut prudentiæ tuæ ſtudio excluſis invaſoribus ſecundum antiquum morem ad dominium ejuſdem Romanæ eccleſiæ revocetur; concedimus tibi per quem Piſana eccleſia ad antiquum ſui decorem reducta eſt, & qui prius in reſtitutione prædictæ inſulæ elaboraturus es, medietatem omnium redituum, & totius pretii medietatem quæ de placitis acquiretur: duobus vero ſucceſſoribus tuis quartam partem redituum & totius pretii quæ de placitis acquiretur. Ita tamen ut arces & quæque munita loca per te acquirenda in poteſtate noſtra & ſucceſſorum noſtrorum permaneant, eo tenore, ut, ſi neceſſitas exegerit, cuſtodes eorumdem locorum tibi ſucceſſoribuſque tuis, ſalvo jure & honore Romanæ eccleſiæ, obediant. Dignum quippe eſt ut, ſi ad imperium & conſenſum ſanctæ Romanæ eccleſiæ paſtoralem ſecundum dominum ſuſceperint

Jerem. 1.

di-

dignitatem, habeant ex largitione apostolicæ sedis temporalium rerum sustentationem & decorem. Hoc etiam addendum esse censuimus, ut in agendis placitis nuntius noster semper interfit. Actum Romæ secundo Kalendas Decembris, indictione secunda.

ANNO CHRISTI 1078.

XIII. AD OLAVUM NORVEGIÆ REGEM

Confirmat eum in fide, &, quia propter locorum distantiam & linguæ ignorantiam non potest mittere viros qui eum in lege Domini erudiant, rogat ut juniores & nobiles e regno suo ad apostolicam sedem mittat, qui divinis legibus edocti apostolicæ sedis mandata ad eum ferre & prædicare possint. Fratribus præterea regis Danorum divisionem regni cupientibus nullo pacto opem ferat, sed curet potius ut rex fratres suos cum caritate suscipiat. Ad bona piaque opera illum hortatur.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei Olavo * Norvecchorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.*

* Norvegorum, sic & in Musin.

LIcet ex universali cura sanctæ & apostolicæ sedis, cui divina miseratione præsidemus, debitores simus omnibus qui Christi fidem colunt, de vobis tamen, qui quasi in extremo orbis terrarum positi estis, tanto nos majoris solicitudinis ratio necessitasque circumstat, quanto vos eorum qui in Christiana religione vos instruant minorem copiam & necessaria minus solatia habere cognoscimus. Quapropter oblata opportunitate scripsimus vobis ad confortandam aliquo modo gloriam vestram in fide quæ est in Christo Jesu, qui secundum propositum voluntatis æterni Patris Dei cooperante Spiritu sancto pro salute mundi homo factus est, de intemerata Virgine natus, mundum reconcilians Deo per mortem suam, delens peccata nostra per redemptionem quæ est in sanguine ipsius, & devicta morte in semetipso convivificavit ac resuscitavit nos in spem vivam, in hæreditatem immarcessibilem, incontaminatam, incorruptam. In quo, sicut confidimus in misericordia ejus, vobis parata est æterna salus & vita; si tamen in illo spem firmam usque ad finem tenueritis: credentes (sicut dicit apostolus Paulus) *quoniam in ipso inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter*. Propter quod servite ei cum omni timore & humilitate, memores quod psalmista dicat: *Quoniam Domini est regnum, & ipse dominabitur gentium*. Sitque semper in ore, sit semper in corde vestro, quod hunc versiculum paucis interpositis sequitur: *Et anima mea illi vivet, & semen meum serviet ipsi*. Notum autem vobis esse volumus, quoniam desiderium nostrum est, si quo modo possemus ad vos aliquos de fratribus mittere, qui fideles & docti essent ad erudiendum vos in omni scientia & doctrina in Christo Jesu: ut secundum evangelicam & apostolicam doctrinam decenter instructi in nullo vacillantes essetis, sed radicati atque fundati super stabile fundamentum, quod est Christus Jesus, abundantius atque perfectius in virtute Dei crescerētis, & secundum operationem fructum fidei æterna retributione dignum redderetis. Quod quia nobis, tum propter longinquitatem terrarum, & maxime propter ignotas linguas valde difficile est, rogamus vos (sicut & regi Danorum denuntiavimus) ut de junioribus & nobilibus terræ vestræ ad apostolicam aulam mittatis; quatenus sub alis apostolorum Petri & Pauli sacris ac divinis legibus diligenter edocti, apostolicæ sedis ad vos mandata referre, non quasi ignoti, sed cogniti, & quæ Christianæ religionis ordo postulaverit apud vos, non quasi rudes aut ignari, sed lingua ac scientia moribusque prudentes digne Deo prædicare & efficaciter, ipso adjuvante, excolere valeant. Relatum quoque nobis est, fratres regis Danorum ad vestram se contulisse excellentiam, ut vestris viribus copiisque nitentes, quatenus cum illis regnum dividat, fratrem cogere intendant. Quæ quidem res quantum ad regni detrimentum, quantum ad confusionem populi Christiani, quantumque ad destructionem ecclesiarum, quibus quotidie vicina Paganorum crudelitas inhiat, & totius terræ desolationem attineat, per semetipsam nos veritas, quæ Christus est, in evangelio docet, cum dicit: *Omne regnum in seipsum divisum desolabitur, & domus supra domum cadet*. Unde eminentiam vestram id summopere cavere monemus, ut nullius unquam persuasione in hac parte cuiquam assensum præbeatis vel adjutorium, ne peccatum hoc (quod absit) in vos retorqueatur, neu de dissidio regni illius contra vos & regnum vestrum divina indignatio concitetur. Hoc autem vos procurare libenter volumus, atque consulimus, ut præfatus rex Danorum fratres suos in regnum cum caritate suscipiat, & ita eis de reliquis bonis & honoribus, ubi potest, distribuat, ut nec illos indigna angustet necessitas, nec regni status labefactetur aut dignitas. De cætero semper cogitate de spe vocationis vestræ, & attenti ad ea quæ Dominus in evangelio dicit: *Quia venient ab oriente & occidente, & recumbent cum Abraham, Isaac, & Jacob in regno cælorum*, nolite tardare, currite, festinate. De ultimis finibus estis: sed si curritis, si festinatis, primis patribus in regno sociati eritis. Sit cursus vester fides, amor & desiderium. Sit iter vestrum mundi gloriam assidue meditari esse caducam, & ideo cum amaritudine potius quam delectatione tenendam. Sit vestræ potentiæ usus & exercitatio, subvenire oppressis, defendere viduas, judicare pupillos, justitiam non solum diligere, sed etiam tota virtute defendere. His namque vestigiis, hoc thesauro, his opibus, de terreno ad cæleste regnum, de fluxo & fragili ad certum & perenne gaudium, de caduca & transitoria ad æternam & semper permansuram pervenitur gloriam. Deus autem omnipotens, qui dives & copiosus est in misericordia, meritis & auctoritate apostolorum Petri & Pauli, & nostra per illos nobis, licet indignis, divinitus concessa, absolvat te & omnes fideles tuos ab omnibus peccatis vestris, & dirigat vos in omnem voluntatem suam, ut in hac vita vos promereri faciat quod in æterna beatitudine multipliciter vobis adaucta corona retribuat. Data Romæ * decimooctavo Kalendas Januarii, indictione secunda.

1. Petr. 1.

Coloss. 2.

Psal. 21.

Luc. 11.

Matth. 8.

* XIX.

XIV. AD WELFONEM DUCEM.

Nullam contra se murmurationis causam fore ostendit, si diligenter perpendat quæ in synodo statuta sunt. Si fideli corde Deo adhæserit, victoriam eum adepturum.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Welfoni duci, salutem & apostolicam benedictionem.

SI diligenter secundum æquitatem pontificalis officii, non secundum propriam voluntatem perpenditis quæ agimus, quæ dicimus de commu-

ni negotio, immo maxima perturbatione regni A
ANNO CHRISTI 1079. vestri, non contra nos murmurabitis, sed per viam patrum nostrorum nos incedere, Deo duce, meritis beati Petri apostoli cognoscetis. Perpendite quod sanctus Spiritus per nos licet indignos dignatus est in sancta synodo hoc in anno Romæ in quadragesima celebrata statuere, & cognoscetis quantum valeat, quantum possit auctoritas & potestas beati Petri. Agite itaque omnipotenti Deo & beato Petro semper grates, & non contra nos murmurando, sed beato Petro gratias referendo, meliora sperate. Mihi credite, fratres carissimi, quia qui de falsitate & calliditate, non de justitia & simplicitate confidunt, omnino decident, & hos B. Petri gladius devorando confundet. Quid autem sit actum in quadragesimali synodo, sive in ea quam in mense Novembri fecimus, vestri fideles qui interfuerunt, & nostræ literæ vobis missæ indicare possunt, Vos autem de justitia confidentes, & de B. Petri adjutorio præsumentes, confortamini in Domino, & in potentia virtutis ejus, quia si fideli corde & stabili Deo adhæseritis, cito vobis victoria & pax arridebit. Omnipotens Deus meritis beatæ Mariæ cælorum reginæ, per auctoritatem B. Petri apostolorum principis mihi valde indigno commissam, te tuosque omnes socios, qui justitiam amatis, & beati Petri sedem diligitis, a cunctis peccatis absolvat, & ad vitam æternam perducat. Data Romæ tertio Kalendas Januarii, indictione secunda.

XV. AD MONACHOS MASSILIENSES.

Absentiam sui abbatis ut æquo ferant animo hortatur, quem illis cito remissurum affirmat: eorum monasterium, sicut Cluniacense, apostolicæ sedi unire desiderat: reliqua harum literarum portitori dicenda relinquit.

Gregorius episcopus servus servorum Dei carissimis fratribus in monasterio Massilienſi commorantibus, salutem & apostolicam benedictionem.

CONtristavi vos, immo B. Petrus commovit, turbavit, & ipse sanabit. Filius namque illius abbas vester venit ad nos, & pro ejus amore factus est obediens usque ad corporis captionem; & quia paratus fuit, si oporteret, mori, & ex hoc habebit retributionem. Sed sicut scitis, fratres mei, rari sunt boni qui etiam Deo in pace serviant, sed rarissimi qui pro illius amore persecutiones non timeant, vel qui se contra inimicos Dei indubitanter opponant. Proinde Christiana religio (heu proh dolor!) pene deperiit, & impiorum superbia nimis accrevit. Prædictus autem pater * noster re vera apostolorum principem diligens in ejus acie nobis adhæsit, & adjutorium, Christo gubernante, nobis impendit; non surda aure intendens quod dicit apostolus: *Si fuerimus socii passionum, erimus & consolationum*. Sed quia caritas, licet ratio vos consoletur, ad dolorem vos impellit, eo quod tantum patrem tamque vobis ducem quasi longo tempore amiseritis, rogamus vos ex parte omnipotentis Dei & amore beati Petri, patienter supportate nos; quia cito, Deo adjuvante, eum vobis lætum remittemus: & ex hoc auctoritate beati Petri apostolorum principis nobis valde indignis commissa indulgentiam omnium peccatorum vestrorum promittimus & absolutionem cum benedictione concedimus. Confidimus namque de nimia pietate altissimi, & de ineffabili clementia reginæ cælestis, quia beati Petrus & Paulus locum vestrum amplius solito custodient & tuebuntur, qui pro illorum servitio damnum & incommodum habere videtur. Desideramus enim locum B. Pauli & vestrum ita unire, ut sicut jam ex longo tempore Cluniacus, apostolicæ sedi specialiter adhæreat, & speciali ecclesiæ hujus adjutorio & benedictione congaudeat. Moveat vos, fratres carissimi, summa dilectio Christi, ut nos sicut vosipsos diligatis, & manum adjutorii in magna tempestate positis porrigatis, illud semper præ oculis habentes: *Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi*. Quod autem minus scripsimus, horum portitori dicenda reliquimus. Omnipotens Deus, a quo cuncta bona procedunt, meritis & intercessione Dei genitricis & virginis per auctoritatem beatis Petro & Paulo apostolorum principibus concessam vos respiciat, vosque semper innovet & custodiat, vobisque quod sit novum canticum indicet, & in sancta jubilatione inflammet; ut perfecte sciatis humanam fragilitatem deflere, & ineffabilem Dei benignitatem cognoscere, ut in ejus amore semper crescentes ad ejus certam notitiam & mirabilem lætitiam, cælesti matre ducente, mereamini pervenire. Data IV. * Nonas Januarii, indictione secunda,

ANNO CHRISTI 1079.

Galat. 6.

* Kal.

XVI. AD BERENGARIUM GERUNDENSEM episcopum.

CAmplectitur devotionis ejus affectum erga sedem apostolicam, utque in eo persistat hortatur, & inter Raymundi filios pacem conciliet: quod si minus consequi possit, saltem inducias fieri curet, interim eis denuntians alterum eorum, per quem steterit ne pax sequatur, excommunicandum fore; alterum vero, qui apostolicæ sedi obedierit, ad obtinendam hæreditatem paternam juvandum. Præterea ut Narbonensis episcopi ejus fratris saluti consulat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei dilecto in Christo fratri Berengario Gerundensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

SIcut per filium nostrum Massilienſem abbatem didicimus, paratum esse te dicis in obedientia & fidelitate B. Petri firmissimo animo & constanti persistere, & secundum præceptum nostrum vitam tuam deinceps moresque componere, cupisque & desideras præ cæteris qui in partibus vestris sunt nobis familiariter adhærere. Sed & nos ad suscipiendum tantæ devotionis affectum sinum paternæ dilectionis extendimus, & modis omnibus pio circa nos amori tuo favemus: ita plane, ut tu (sicut promittis) in amore Petri & solicitudine ecclesiasticæ religionis & pacis Christianæ semper excrescas, dignumque te apostolica familiaritate ex obedientia sinceriſſima reddas. Itaque in primis negotium tibi, de quo multum curamus, injungimus. Comperimus enim quod inter filios Raymundi Berengarii per vanitatem & superbiam, & maxime per consilium impiorum, nimirum ex invidia diaboli, discordia oritur. Et ego inde nimis contristor, tum pro amore patris eorum, qui me satis ex quo cognovit dilexit, tum etiam quia super Christianam gentem, quæ in partibus illis magno impiorum Saracenorum odio laborare dignoscitur, grave sentio periculum imminere. Unde præcipimus tibi, ut adjunctis tecum religiosis vicinis tuis abbatibus, [scilicet Tumerienſe, Ripollenſe, & sancti Cucufati, & quoscumque alios Deum timen-

ANNO CHRISTI 1079.

mentes clericos laicosque poteris invenire, pacem inter illos reformare & componere ſtudeas. Quod ſi acquieſcere monitis veſtris fortaſſe noluerint, oſtenſis eis præſentibus literis ad tenendam eos treugam firmiſſimam uſque ad determinatum tempus ex auctoritate noſtra conſtringite, infra quod nos tales illuc ex latere noſtro nuntios dirigamus, qui cauſam litis eorum ita juſte diffiniant, ut non ſe ad gratiam alicujus nec præmio nec favore deflectent. Porro hoc illis debes firmiter inculcare, quia ſi nobis inobedientes extiterint, & in fraterno odio remanere, diabolo inſtigante, maluerint, illi quidem ex cujus culpa vel ſuperbia pax iſta remanſerit, gratiam ſancti Petri auferimus, eumque ſicut membrum diaboli, & deſolatorem Chriſtianæ religionis, cum omnibus fautoribus ſuis, feſtinabimus a communione Chriſtianæ ſocietatis abſcindere; ita ut nullam deinceps victoriam in bello, nullam proſperitatem habere poſſit in ſæculo. Alteri vero qui humiliter paci conſenſerit, debitamque obedientiam apoſtolicæ ſedi exhibuerit, ſtatuemus ex gratia ſancti Petri inexpugnabile apoſtolici favoris auxilium, eumque, ſicut filium ſanctæ Romanæ eccleſiæ condecet, ad obtinendam hæreditatem dignitatemque paternam modis omnibus procurabimus adjuvare, & omnibus Chriſtianis in partibus illis, ut ei faveant, eumque ad obtinendum principatum adjuvent, apoſtolica auctoritate præcipiemus. Quidquid autem de hoc a te inter eos diffinitum fuerit, quantocius nobis literis intimare, immo ſi opportunum fuerit, teipſum nobis repræſentare curabis. Præterea de fratre tuo Narbonenſi, magis quam hactenus fueris, volo te eſſe ſolicitum: quia ego ſatis de peditione illius doleo, & miror ſi tu illum, cui gemina germanitate cohæres, ad ſalutem non ſtudes reducere: cum ſcias quia pro ſola vel carnali vel ſpirituali affinitate alicujus, Chriſtianus homo in tanti periculo articuli ſeipſum debet * apponere. Ago ergo & fraterna caritate ſuccenſus illum ex noſtræ fiducia admonitionis aggredere, commemorans illi & præteritos longævæ ætatis exceſſus, & propinquum jam ſibi divinæ ultionis imminere judicium, ſi forte poſſis eum ab ipſo mortis æternæ limine revocare, & de ſalute fratris non ſolum cordis gaudium, verum etiam maximum æternæ retributionis a divina largitate præmium, promereri. Data Romæ quarto * Nonas Januarii, indictione ſecunda.

* Forte *opponere*. H. *ita & in epd. Mutin.*

* Kal.

XVII. AD ABBATEM CLUNIACENSEM.

Hugonem haud dubie intelligit.

*Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei * N. venerabili Cluniacenſi abbati & cariſſimo fratri, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

SI Romani ad veſtras partes, ſicut veſtrates ad nos, ſæpe venirent, frequentius tibi literis ſeu verbis qualiter circa nos geruntur quæ terrena ſunt vel cæleſtia indicaremus: ſed quia dum ſatis intendis aulicos nutrire, de ruſticis parum tibi eſt curæ, ultra hæc debes ad memoriam reducere, quia pauper noſter & pius redemptor ſic in cælo angelos paſcebat, ut in terris peccatores non ſolum non deſpiceret, ſed etiam cum eis cibum ſumeret. Cur, frater cariſſime, non perpendis, non conſideras, in quanto periculo, in quanta miſeria ſancta verſatur eccleſia? Ubi ſunt qui ſe ſponte pro amore Dei opponant periculis, reſiſtant impiis, & pro juſtitia & veritate non timeant mortem ſubire? Ecce qui Deum videntur timere vel amare, de bello Chriſti fugiunt, ſalutem fratrum poſtponunt, & ſeipſos tantum amantes quietem requirunt. Fugiunt paſtores, fugiunt & canes gregum defenſores. Invadunt oves Chriſti, nullo contradicente, lupi, latrones. Tuliſti vel recepiſti ducem in Cluniacenſem quietem, & feciſti ut centum millia Chriſtianorum careant cuſtode. Quod ſi noſtra exhortatio apud te parum valuit, & apoſtolicæ ſedis præceptum in te obedientiam non invenit, cur gemitus pauperum, lacrymæ viduarum, devaſtatio eccleſiarum, clamor orphanorum, dolor & murmur ſacerdotum & monachorum, te non terruerunt, ut illud quod apoſtolus dicit non poſtponeres, videlicet: *Caritas quæ ſua ſunt quærit*; & illud, in corde, ut ſoles, haberes: *Qui diligit proximum legem implevit*. Quid tibi * dicent B. Benedictus, & Gregorius, quorum alter præcipit ut per annum probetur novitius, alter vero prohibet ut ante triennium miles non efficiatur monachus. Hæc ideo dicimus, quia quod vix aliquis princeps bonus invenitur, dolemus. Monachi vero, Deo miſerante, ſacerdotes & milites, & non pauci pauperes, per diverſa loca qui Deum timent reperiuntur: principes autem Deum timentes & amantes in toto occidente vix aliqui inveniuntur. Omittimus jam de hac re tibi ſcribere: quia confido de miſericordia Dei, caritas Chriſti quæ in te ſolet habitare me vindicando cor tuum transfodiet, & quantus mihi dolor eſſe debeat de bono principe ablato matri ſuæ oſtendet. Quod ſi non illo pejor ei ſucceſſit in regimine, poſſumus habere conſolationem. Præterea monemus fraternitatem tuam, ut in talibus cautius te habeas, omnibuſque virtutibus dilectionem Dei & proximi præponas. Hæc etiam te compellant ut manum orationis nobis porrigas, omneſque fratres tibi creditos ad hoc provocare ſtudeas, ut merearis de virtute in virtutem proficere, & ad perfectionem ſummæ caritatis pervenire. Data Romæ quarto Nonas Januarii, Indictione ſecunda.

ANNO CHRISTI 1079.

Philipp. 2. Rom. 13.

* dicunt

XVIII. AD EVRARDUM EPISCOPUM Parmenſem.

Arguit quod abbatem ad ſynodum venientem ceperit. Jubet ut eum dimittat. Quamobrem eum ab epiſcopali officio ſuſpendit, quouſque Romam veniat. Si non paruerit, eccleſiæ introitum interdicit.

*Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei * Evvardo Parmenſi epiſcopo.*

* Everardo

DIu eſt quod te pura & ſincera caritate dileximus: ſed quod abbatem ad nos venientem, & ad ſanctam ſynodum properantem cepiſti, non æquam vicem dilectioni noſtræ reddidiſti. Magnum quidem facinus & officio tuo indignum, cujus neſcio juſſu vel inſtinctu, contra talem virum præſumpſiſti: qui ſi quid tibi deberet, tamen quia ad nos veniebat, teneri non meruit. Quapropter apoſtolica auctoritate præcipimus tibi, ut ſi nondum dimiſiſti eum, acceptis his literis continuo cum honore perduci facias ad Mathildem. Interim vero ab epiſcopali officio, propter hoc quod illum remoratus es, abſtineas, uſquequo ad nos ipſe venias: ſin autem, quod non ſperamus, neque his mandatis noſtris, ut dimittas ſcilicet, obtemperare volueris, eccleſiæ introitum omnino tibi ex parte beati Petri interdicimus. Data in ſynodo decimo ſexto Kalendas Martii, indictione ſecunda.

XIX.

ANNO CHRISTI 1079.

XIX. AD HAREMANNUM, Uldericum, &c.

In ſynodo definitum aſſerit, quod niſi triginta dierum ſpatio bona eccleſiæ Bambergenſis reddiderint, excommunicationi ſubjaceant.

*Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Haremanno, Udelrico, Frederico, *Mazelino, Heroldo, *Goteboldo, militibus Bambergenſis eccleſiæ.*

Muzolino & ſic infra. Gotebaldo

INtelleximus jamdiu, quod vos, ſcilicet Haremanne & Udelrice, accepiſtis bona ipſius ec-
Hermanni cleſiæ pro introitu Bambergenſis epiſcopi * He.... jam depoſiti, quodque vos, Frederice, Mazeline, Herolde, Wirinto, poſt illius excommunicationem ab hac ſede bona ejuſdem eccleſiæ ab eo ſimiliter accepiſtis. Intelleximus etiam te, Gotebolde, quando captus tenebatur epiſcopus, jam memoratæ eccleſiæ bona de manu regis accepiſſe. Sciatis igitur in eo concilio quod nuper celebravimus, ut niſi inter terminum viginti dierum, poſtquam hæc legationis noſtræ verba ad veſtras aures pervenerint, res jam dictæ eccleſiæ quas injuſte detinetis aut reddideritis, aut de manu epiſcopi acceperitis, periculo excommunicationis ſubjaceatis. Si vero reſipiſcentes ad epiſcopum veneritis, & ſæpe nominata bona reſtitueritis, liceat epiſcopo vos excommunicationis vinculo ſolvere. Data in ſynodo decimotertio Kalendas Martii, indictione 11.

XX. AD CENTULLUM COMITEM.

Præclaras virtutes quibus præditus erat denigrare eum aſſerit, dum conſanguineam ſuam uxorem haberet. Suadet ut a tanto facinore abſtineat, epiſcopos & eccleſiam veneretur.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Centullo comiti, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

atres boni rincipis.

AUdivimus de te per tales quibus fidem habemus ea quæ Chriſtianum principem bonis omnibus debeant commendare, quia ſis videlicet amator juſtitiæ, defenſor pauperum, & propagator pacis. Unde te in dilectionem & gratiam ſicut filium eccleſiæ Romanæ ſuſcipimus, & ut in bonis cœptis de die in diem proficere ſtudeas admonemus. Tamen reprehenſibile quoddam in te eſſe cognovimus, quia ſcilicet conſanguineam tuam habes uxorem: & inde nimis cavendum tibi, ſcilicet ne ex occaſione culpæ iſtius cætera quæcumque agis bona diſpereant. Age ergo, & ſecundum conſilium Amati epiſcopi Elorenſis, & Bernardi Maſſilienſis abbatis, ſiquidem ad veſtras partes poterit pervenire, prædictum reatum emendare, & pœnitentiam inde agere ſtude, ne pro hoc animam tuam perdas, & nobilem feminam, quæ ſub tutela tua eſt commiſſa confundas. Ante omnia eccleſiam Dei venerari ſemper & honorare atque defendere ſtude, & epiſcopis quaſi patribus tuis reverentiam & obedientiam exhibe. Scias pro hoc te & in hoc ſæculo majorem gloriam, & in futuro vitam promereri perpetuam. Si facultas tibi eſſet veniendi ad nos, deſideraremus te videre, ac plenius de animæ tuæ ſalute inſtruere. Data Romæ quinto Idus Martii, Indictione ſecunda.

XXI. AD ARELATENSES.

ANNO CHRISTI 1079.

Reprehendit eos nulla pene cura moveri ſuam eccleſiam paſtore eſſe deſtitutam. Propterea Wapincenſem epiſcopum mittit, ut aut epiſcopum eligant, aut promittant ſe in paſtorem ſuſcepturos quemcumque ipſe ad eos miſerit. Cætera quæ dicenda forent epiſcopo injunxiſſe ſignificat.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei univerſo clero & populo Arelatenſis eccleſiæ ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUoniam ſublata paſtorali cuſtodia gregi non parva imminere perpendimus, multa pro vobis ſolicitudine angimur, multo dolore compungimur, quod eccleſiam veſtram tamdiu vigilantia paſtoris & regimine idonei gubernatoris deſtitutam eſſe cognoſcimus. Quod in hac re minus quam oportet vos eſſe ſolicitos, immo quaſi propriæ ſalutis oblitos, nulla pene cura vel affectione permotos deprehendimus, majoris nobis triſtitiæ cauſa conſiſtit: quoniam pernicioſius fere nihil eſt, quam contra mala urgentia nulla ratione conſurgere, & ſuæ ſaluti in ſupremo diſcrimine aut neſcire aut nolle conſulere. His itaque curis ac tantæ deſolationis veſtræ cauſa ſtimulante, miſimus ad vos fratrem noſtrum videlicet Leodegarium Wapincenſem epiſcopum, quatenus cum illius conſilio aut talem perſonam ſecundum Deum eligatis, quam vicarius noſter Hugo Dienſis epiſcopus literis ſuis nobis commendet, aut ſi apud vos, quod credimus, tanto regimini digna inveniri perſona non poteſt, in manu fratris noſtri Leodegarii Wapincenſis epiſcopi firmetis vos illum ſuſcipere in paſtorem, quem conſecratum & honore pallii inſignitum vobis ex parte ſancti Petri miſerimus. Cogitare enim debetis, quoniam ſecundum electionem gratiæ Dei de numero ovium Chriſti eſtis, & nequaquam ſecure vivetis, niſi qui ejus vice vobis præſit, & contra incurſus callidi inſidiatoris aſſidua circumſpectione, auxiliante Deo, vos muniat, habeatis. Agite ergo, ne quis vos ad proſpiciendum de honore eccleſiæ veſtræ, & communi ſaluti animarum veſtrarum impedire valeat, & ne viſitatio legationis noſtræ fruſtra ad vos facta eſſe videatur, per quam vobis caritas noſtra repræſentatur & auctoritas: ſcientes quoniam quidquid ex utroque, Deo auctore, debemus & poſſumus ad profectum veſtrum vobis exhibere promptam & indefeſſam voluntatem gerimus. Cætera quæ dicenda ſunt fratri noſtro Leodegario injunximus: cui legationi, quantum ad hoc pertinet negotium, ita volo ut credatis, ac ſi a nobis viva voce in auribus veſtris dicerentur. Data Romæ Kal. Martii, ind. 2.

XXII. AD COMITISSAM MATHILDEM.

Reſpondet ſuper conjugio Theodorici ducis & ſuper ejus intromiſſione de componenda inter ſe & Henricum regem pace, & de duce excommunicato a Metenſi epiſcopo.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectæ in Chriſto filiæ Mathildi ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUoniam animi noſtri voluntatem ſuper ea re ſcire cupiens, miſiſti nobis; quod Theodoricus dux optaret ſibi conjugio copulare quon-

dam uxorem marchionis Petroni, mandamus ti- A
ANNO CHRISTI 1079. bi: ille enim non est adeo notus nobis, nec illa nobis ita commissa, ut aliquid inde agere velimus. De eodem duce item significasti, quod si placeret nobis, de componenda pace inter nos & Henricum regem se intromitteret. Super hoc itaque respondemus. Legatus regis in præsentia universalis synodi juravit ex præcepto Domini sui eum nostris mandatis per omnia obtemperaturum. Ea quoque de causa & spe nos jam misisse legatos nostros credo tuam scientiam non latere. Excommunicatum vero jam sæpe dictum ducem ab episcopo Metensi, quia non ignoras, nos sententiæ in illum prolatæ noveris assensum dedisse, & eam firmavisse, nisi infra viginti dies postquam mandata nostra resciverit, justis nostris B obedierit, & nisi civitatem & bona S. Stephani, quæ injuste invasit, libera dimiserit, & ecclesiæ satisfecerit. Data Romæ v. Nonas Martii, indictione 2.

XXIII. AD AURELIANENSES.

Ecclesiæ eorum ærumnis consulere desiderans, Sanzonem, quem in episcopum optaverant, se libenter suscepisse: ne tamen Rainerio episcopo adhuc superstite, quem illi inutilem esse asserebant, præjudicium faciat, legatos se missurum ait, qui rem inspiciant, ut ipse deinde electionem confirmare possit. Interim nullus ecclesiæ bona distrahat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei clero & populo Aurelianensis ecclesiæ, salutem & apostolicam benedictionem.

Sciatis incunctanter quod de ecclesiæ vestræ ærumnis & angustiis, quam specialiter dileximus, & quæ una ex nobilissimis Galliæ ecclesiis quondam fuit, & adhuc erit, Deo favente, nos valde dolemus, & quia illi qualiter subvenire debeamus soliciti sumus, & ut ad pristinum decus & gloriam redeat nos impense operam damus. De Sanzone item filio nostro, quem vobis in episcopum optatis, noveritis quia libenter eum suscepimus, & paterno amore tractavimus. Sed quia Rainerius dictus episcopus, & ecclesiæ vestræ, ut D dicitur, inutilis, nondum ex toto constat ab ea separatus, ne videamur alicui præjudicium facere, neu ob alicujus amicitiam forte quis suspicetur nos contra justitiam facere velle, legatos nostros ad vos mittere disposuimus, qui veritate discussa diligenter & probata, de eo possint ex auctoritate nostra, immo beati Petri, prout justitia dictaverit, sententiam dare. Postea vero electionem vestram secundum Deum confirmare, & quibus modis oportere videbitur, corroborare secundum canonica instituta curabimus. Interim vero res ejusdem ecclesiæ, tam vobis quam omnibus apud quos ubicumque reperiuntur, ex parte B. Petri monendo præcipimus, ut nemo distrahere vel demoliri præsumat, videlicet præmia E & ornamenta quæ illi pertinere noscuntur. Quod si quis contra hac nostra præcepta temerarie conari tentaverit, sciat se gratiam B. Petri amissurum, & anathematis gladium, nisi resipuerit, incursurum. Datæ Romæ tertio Nonas Martii, indictione 2.

XXIV. AD AMATUM EPISCOPUM Elorensem.

Causam inter abbates sanctæ Crucis & sancti Severi diligenter ei & Dienſi episcopo terminandam committit: decernens interim quod in lite est ex integro abbatiæ sanctæ Crucis restituendum esse.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei Amato * Elorensi episcopo in Vasconia, salutem & apostolicam benedictionem.*

* Id est Oloronensi cod. Mss. Oloensi.

Jozelinus archiepiscopus Burdigalensis confrater noster veniens ad limina apostolorum, duxit nobis ad memoriam, qualiter olim actum sit de discordia monasterii sanctæ Crucis & sancti Severi, quidve diffinitionis in Romana ecclesia susceperit. Nam & literas olim a nobis super hac re abbati S. Severi transmissa invenimus, & abbatem secundum tenorem earum inobedientem fuisse cognovimus. Unde ne præjudicium sibi aliqua pars fieri suspicetur, censuimus causam illam ante te & confratrem nostrum Hugonem Dienſem episcopum diligenter esse retractandam: ita ut uterque auditores legitimum, Deum auxiliante, huic negotio finem imponatis. Adjudicavimus etiam ut illud quod in lite est ex integro abbatiæ sanctæ Crucis restituatur, quatenus possessione sibi reddita canonicum & legale sit quod acturi estis, & in executione judicii nostri irreprehensibiles appareatis. Quod si ille inobediens fuerit, & memoratæ ecclesiæ investituram abbatiæ sanctæ Crucis non restituerit, illum sicut rebellem a communione corporis & sanguinis Domini merito separate. Data Romæ octavo Idus Martii, indictione secunda.

XXV. AD ARNALDUM ABBATEM sancti Severi.

Dienſi & Olorensi episcopis commississe significat, quid agendum foret in controversia inter eum & abbatem sanctæ Crucis; quare præcipit ut illis pareat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Arnaldo abbati sancti Severi salutem & apostolicam benedictionem.

Post recessionem tuam proxime factam, scias nos literas quasdam reperisse, in quibus inobedientiam tui liquido deprehendimus. Proinde notum tibi sit, nos eam causam scilicet, quæ inter te & abbatem sanctæ Crucis esse dignoscitur, diligentius discutiendam fratribus & coepiscopis Hugoni Dienſi & Amato Olorensi legatis nostris commisisse: & quidquid isti de ea re statuerint judicantes, hoc deinceps vobis esse ratum firmumque tenendum. Attamen interim, ut illam possessionem, scilicet ecclesiam sanctæ Mariæ de Solaco, de qua lis inter vos orta est, abbatiæ sanctæ Crucis ex integro restituas, apostolica auctoritate præcipimus, & ut quiete donec ad judicium veniat possidere permittas ex parte beati E Petri jubendo monemus. Indignum quippe est, & canonicis institutis nimis alienum ducimus, causam quæ ventilanda est ad examen debere deduci, nisi de rebus in lite positis ille qui vim patitur prius fuerit revestitus. Juxta ergo quod & monuimus & præcepimus, iterum inculcare curavimus ne te ulterius super hac re, sicut hactenus, inobedientem reperire valeamus. Quod si inobedientia tua auribus nostris iterum fuerit delata, scias indubitanter te iram beati Petri & nostram incurrisse, & dignæ animadversionis sententiam in periculum ordinis tui provocasse. Data Romæ octavo Idus Martii, indict. secunda.

XXVI.

ANNO CHRISTI 1079. præpoſi- m & cano- icos ſuſu- nos.

XXVI. AD FULCARDUM, * &c.

Mandat ut Lambertum, quem ipſi contra ſua mandata male tractaverant, ſuſcipiant, eique ablata reſtituant: niſi paruerint, eos punitu- rum minatur.

*Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Fulcardo Inſulanæ congregationis præpoſito, cæteriſque ejuſ- dem congregationis canonicis tam minoribus quam majoribus, licet aliter * meritis, ſalutem & apo- ſtolicam benedictionem.*

mereatis

NOn modicum offendiſtis nos ſuper injuria & expoliatione rerum Lamberti filii noſtri a B vobis illata, immo in perſona ſua nobis facta, præcipue cum per Ingelrannum noſtrum vobis mandaverimus, ut ei nullam injuriam inferretis propter obedientiam quam ſibi injunximus. Mandamus ergo vobis, & apoſtolica auctoritate præcipimus, ſicut canonicis ſpecialiter munitis privilegiis B. Petri, quatenus hunc filium noſtrum Lambertum fratrem & concanonicum veſtrum cum omni benevolentia & dilectione ſuſcipiatis, & ſua ſibi integre reſtituatis: remittentes vobis, ipſo eodem interveniente, quidquid in eo & nobis de- liquiſtis, eo videlicet tenore, ne deinceps contra noſtra & ſanctorum canonum decreta agere præ- ſumatis. Quod ſi facere neglexeritis, (quod ab- ſit) rurſumque clamor ad nos ſeu ad vicarium C noſtrum venerabilem virum Hugonem Dienſem epiſcopum venerit & gratiam B. Petri & noſtram perdetis, & nos ulterius nullo modo patiemur inultos, ſed ſicut dignum fuerit gladio B. Petri contemptum noſtrum vindicabimus. Data Romæ ſecundo Idus Martii, ind. 2.

XXVII. AD MONACHOS DOLENSIS monaſterii.

Præcipit ut amoto Gualterio, quem in abbatem contra excommunicationem elegerant, quique in concilio depoſitus fuerat, Viennenſem ar- chiepiſcopum in abbatem ſuſcipiant. Pro eo- rum autem inobedientia coram Dienſi epiſco- D po compareant, eique obediant; ſin minus, excommunicationem in eos latam ſe confir- maturum ait.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei monachis Dolenſis monaſterii.

NOveritis Gualterium, quem vobis in abba- tem contra excommunicationem apoſtolicæ ſedis conſtituiſtis, collaudatione Romani concilii a nobis irrecuperabiliter eſſe depoſitum; & ſi de adminiſtratione abbatiæ veſtræ ſe ulterius, cogni- tis his literis, intromiſerit, omnino excommuni- candum. Quapropter apoſtolica vobis auctoritate E præcipimus ut confratrem noſtrum Wormundum Viennenſem archiepiſcopum, quem vobis in ab- batem, Deo annuente, ordinavimus, ſine omni contradictione ſuſcipiatis, & ei ſicut patri & ab- bati per omnia toto cordis affectu obediatis: & quia non modicum pro inobedientia veſtra in- curriſtis delictum, præcipimus vobis, ut dominica prima poſt pentecoſten, ſcilicet in octavis, co- ram vicario noſtro Hugone Dienſe epiſcopo ſa- tisfacturi, Valentiæ videlicet urbi vos repræſente- tis, & quod ipſe vobis præceperit obedienter te- neatis. Quod ſi ipſi ſpiritu ſuperbiæ his noſtris literis inobedientes fueritis, excommunicationem

A a præfato vicario noſtro ſuper vos factam ab il- lo die nos confirmaſſe indubitanter ſciatis. Da- ta Romæ * octavo Kalendas Aprilis, indictione ANNO CHRISTI 1079. ſecunda. * XIII.

XXVIII. AD * NOBILES BITURICENSES. Ejuſdem argumenti.

* principes regionis Biturſcæ.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Rodulpho, Odoni, Epponi, Umbaldo, Everardo, Bozoni, Giraldo, Adelardo, & cæteris principibus Bitu- ricæ regionis, ſalutem & apoſtolicam benedictio- nem, ſi obedierint.

MIramur temeritatem & inſolentiam præſum- ptionis veſtræ, quod contra fas & excom- municationem apoſtolicam vobis delatam, abba- tiam Dolenſem, quam in tutelam hactenus ha- buiſtis, * immo etiam ad cumulum detrimenti * invaſiſtis immo & tam animarum veſtrarum quam corporum, abje- cto eo quem manibus propriis, Deo volente, vo- bis in abbatem conſecravimus, Gualterium inva- ſorem irrecuperabiliter depoſuimus, & ei res ec- cleſiæ ſuiſque fautoribus ſub excommunicatione interdiximus. Confratri autem noſtro Wormun- do Viennenſi archiepiſcopo abbatiam Dolenſem conceſſimus, immo reddidimus. Vos ergo mo- nemus, & apoſtolica auctoritate præcipimus, ut abjecto invaſoris prædicti dominio, abbati veſtro, jure canonico, Wormundo Viennenſi archiepiſ- copo ſincera mente & puro corde obediatis. Quod ſi rebelles Deo & beato Petro in his de- inceps fueritis, a dominica prima poſt pentecoſten, ſcilicet in octavis, cum Dolenſibus mona- chis, niſi ſatisfecerint coram vicario noſtro Hu- gone Dienſi epiſcopo Valentiæ, vos excommuni- cationi ſubjacebitis. Si autem patri veſtro ſpiri- tuali confratri noſtro Wormundo Viennenſi ar- chiepiſcopo obedientiam & auxilium exhibueritis, gratiam Dei & beati Petri percipietis. Te au- tem, Rodulphe, quia in his plus cæteris tibi a Deo conceſſa eſt poteſtas, rogamus te & præci- pimus, ut eum in abbatiam ſine ſimulatione & dolo reſtituas, & totius iræ ſive diſcordiæ obli- tus, ei ut filius cariſſimus cohæreas; quatenus gratiam Dei & peccatorum tuorum indulgentiam ab ipſo cui data eſt poteſtas ligandi atque ſol- vendi percipias. Data Romæ decimotertio Kal. Aprilis, Indict. ſecunda.

XXIX. AD LADISLAUM HUNGARORUM Regem.

Regis devotionem erga ſedem apoſtolicam lau- dat. Comites quoſdam ac milites eccleſiæ fi- deles injuſte in exilium relegatos commendat. Ad eccleſiarum defenſionem hortatur; legatoſ- que ad ſe mittere jubet.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Ladislao Hungarorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SIcut fidelium tuorum crebra relatione cogno- vimus, idemque ipſum noſtris atteſtantibus ratum habemus, excellentia tua ad ſerviendum beato Petro, quemadmodum religioſa poteſtas debet, & ad obediendum nobis ut liberalem fi- lium decet, toto affectu & cordis intentione pa- rata eſt. Unde nimirum devotionem mentis tuæ ſuper hoc ſtudio non indigne laudamus, eique ſincere congratulamur, quod quidem optimorum regum ſequendo veſtigia illuſtrat, ſervando tam

in moribus normam justitiæ, quam etiam li-
ANNO CHRISTI 1079. neam nobilitatis in sanguine. Igitur quia de cel-
situdinis tuæ liberalitate & obedientia satis con-
fidimus, ad quiddam nostræ universali solicitudi-
ni congruens, quod honori quoque tuo non pa-
rum concordat, invitare te non dubitamus: qua-
tenus in eo & illa quæ de te verbis solis credi-
ta sunt esse vera facti indicio pateant, & nobis
sit aperta firmior causa, qua te præ cæteris re-
giæ dignitatis amplius specialiusque diligere me-
rito debeamus. Itaque comites illos vel . . . vi-
delicet D. . . & C. . . eorumque milites, quos
beato Petro fideles justitiæque fautores injusta (ut
accepimus) sententia in exilium expulit, tibi
commendatos esse ex parte nostra optamus. Et
quia hactenus illis subvenire ex industria propria
claritudo tua curavit, sentiant sibi nunc ob fide-
litatem beati Petri nostramque commendationem
solatii auxiliique munus copiosius accessisse. De
cætero prudentiam tuam monemus, ut viam ju-
stitiæ semper studeas irreflexo calle tenere, & vi-
duas & orphanos & peregrinos paterna pietate
tueri, ecclesias non modo non lædere, sed etiam
ab arrogantium & invasorum petulantia & teme-
ritate defendere, nec non & alia quæ recte in-
telliges, procures diligenter servare. Illud quo-
que nihilo minus scire te volumus, quosdam no-
mine tuo legatos ad nos olim venisse, quibus
item nos istud injunximus, ut dilectioni tuæ sug-
gererent, quatenus alios destinare, quo certiores
efficeremur, censeret. Verum nobis adhuc in in-
certo manet, an ad te mandata nostra perlata sint,
an aliquos postea miseris; liquet autem neminem
a te legatum ad nos post inde venisse. Quare
decrevimus ad te iterum idem repetendo scribe-
re, itidemque de comitibus, quod jam postulavi-
mus, iterando inculcare: quo & nuntios, si non-
dum misisti, non ulterius mittere negligas, &
prænominatis omnibus præsidii manum familia-
rius proniusque in cunctis porrigere studeas. Om-
nipotens & misericors Deus, a quo bona cuncta
procedunt, per merita & intercessiones beatæ Dei
genitricis semperque virginis Mariæ, & beatorum
Petri & Pauli, gressus tuos per viam deducens
justitiæ, constanter dirigat usque ad finem, & sic
hujus vitæ temporalia regni gubernacula faciat
temperare, quatenus æterna promerendo valeas
adipisci. Data Romæ duodecimo Kal. Aprilis,
indictione secunda.

XXX. AD LANFRANCUM ARCHIEPSICOPUM Cantuariensem.

Arguit quod se non visitaverit a tempore assumptionis suæ: cujus causam cum regem esse noverit, hortatur ut eum moneat, ne quid injustum contra Romanam ecclesiam præsumat ipseque ad se quantocius veniat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Lanfranco Cantuariorum archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

QUod ex illo tempore, quod sacerdotale summæ sedis jugum cervici nostræ, licet indigni, suscepimus, venire ad nos non multum curavit fraternitas tua, quanto minus hoc de dilectione tua sperare potuimus, eo amplius stupentes miramur: & nisi apostolica manuetudo, nec non & amoris pignus antiquum nos hucusque detinuisset, profecto nos hoc graviter ferre jamdudum tibi constitisset. Verum, sicut certissime compertum habemus adventum tuum vel metus regis, ejus scilicet quem inter cæteros illius dignitatis specialius semper dileximus, vel maxime tua culpa nobis negavit, & te quidem, si vel prisci amoris memoria superesset, vel debita matri Romanæ ecclesiæ dilectio in mente remaneret, non debuit aliquis aut mundanæ potestatis terror, aut cujusquam personæ superstitiosus amor, a conspectu nostro retrahere. Illum vero si contra apostolicam sedem novus arrogantiæ tumor nunc erigit, sive contra nos ulla libido seu procacitas jactat, tanto gravius feremus, quanto eum dilectione nostra indignum se fecisse constiterit. Quod tamen ne illi accidat, religio tua poterit hoc modo vitare, si ei diligenter aperiendo, & constanter admonendo consilium dederis, ne contra matrem omnium Romanam ecclesiam quid injustum præsumat, neve quid a religiosa potestate alienum petulanter audeat, & neque tuam neque alicujus devotionem ab apostolicæ sedis visitatione ulterius coercere attentet. Igitur decet fraternitatem tuam negligentiæ suæ excessus sapienter corrigere, atque ad apostolicam sedem quantocius properare, teque ipsum nostris obtutibus, ut optamus, utque sæpe mandavimus, præsentare; quatenus nos de his & de aliis negotiis præsentialiter conferre, atque utilitas ecclesiæ de nostro colloquio augmentum valeat, Deo favente, percipere. Data Romæ octavo Kalend. Aprilis, Indictione secunda.

XXXI. AD INCOLAS PROVINCIÆ.

Præcipit ut bona monasterii sancti Petri sub excommunicationis pœna restituant.

Gregorius episcopus servus servorum Dei omnibus archiepiscopis, episcopis, principibus, clericis, laicisque in Provincia commorantibus, exceptis his qui excommunicationi subjacent, salutem & apostolicam benedictionem.

NOtum vobis omnibus esse putamus, quod monasterium S. Petri, situm in loco qui Mons major dicitur, sanctæ Romanæ ecclesiæ speciali quodam jure subjectum est, & apostolicæ sedis privilegiis ex tempore longo munitum. Unde quia nobis pro suscepti regiminis solicitudine imminet ecclesiis omnibus providere, illis præcipue debemus vigilanter prospicere, quæ Romanæ apostolicæque sedi quodammodo vicinius hærent, & ejus tutela maxime sperant defendi. Quapropter, quoniam audivimus aliquos vestrum bona memorati monasterii contra jus & honestum sacrilega manu invasisse, distrahere, atque diripere, paterno affectu monemus, & apostolica auctoritate præcipimus, ut quicumque res illius monasterii vi tenere invasas noscuntur, digna cum satisfactione emendare festinent, ac nemo deinceps contra animæ salutem bona ipsius ecclesiæ violenter attrectare præsumat. Quicumque ergo his salubribus mandatis nostris contraire, & bona ecclesiæ (sicut dictum est) sacrilego ausu contra interdictum nostrum detinere tentaverit, admonitus semel, atque iterum, & tertio, per convenientes inducias, si emendare contempserit, iram & furorem omnipotentis Dei contra se per excommunicationem apostolicam provocabit. Obedientibus vero apostolica auctoritate, & beati Petri, nobis licet indignis concessa, potestate peccatorum suorum veniam indulgemus. Data Romæ secundo Kal. Aprilis, Indictione secunda.

ANNO CHRISTI 1079.

XXXII. AD ISEMBERTUM EPISCOPUM Pictavensem.

Rorgonis bona, ad Hugonem ejus germanum spectantia, ablata sub excommunicationis pœna restitui mandat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Isemberto Pictavensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

PErvenit ad aures nostras, quod bona Rorgonis de Coequo, quæ mortuo ipso, in potestatem germani scilicet Hugonis nostri fidelis & filii jure debent concedere, Hugo * Delezini in-B juste præsumpsit invadere. Unde quia prænominatum Hugonem clericum nostrum, & res ipsius in tutelam apostolicæ sedis suscepimus, fraternitati tuæ invitando præcipimus, ut super his curam vice nostra gerens, duci Guilielmo hæc eadem significando suggeras; quatenus in hac etiam re quantum beato Petro sit fidelis ostendat. Verum in primis volumus ut dilectio tua studeat memoratum * Leziniacensem ex parte nostra cum jam dicto duce convenire, nec non illum de temeritate sua redarguendo de satisfactione monere. Quod si admonitus semel, iterum, ac tertio, per competentes inducias in pertinacia sua duraverit, & mandatis nostris inobediens justitiæ parere contempserit, apostolica auctoritate præci-C pimus, ut eum quousque resipiscens ablata restituat, vinculo anathematis illiges; quod idem postmodum nos firmaturos non dubites. Data Romæ Idibus Aprilis, Indict. secunda.

de Leziniaco in cod. Mss. Delerzini

* Deleziniacensem.

XXXIII. AD HUGONEM ABBATEM Cluniacensem

Ut bona, quæ Matisconensis ecclesia quiete possederat, ab ipso ablata aut restituat aut cambio compenset: sin minus, Diensi episcopo & abbati sancti Pauli lis inter eos terminanda committitur.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Hugoni Cluniacensi abbati, salutem & apostolicam benedictionem.

LAndericus Matisconensis frater & coepiscopus noster ad apostolorum limina veniens, conquestus est apud nos ecclesiæ suæ jura a te sibi auferri, quæ de prædecessorum suorum temporibus, etiam simoniacorum, quiete visa est possidere. Nos ergo dignum esse & competens adjudicavimus, ut quæ bona temporibus irreligiosorum ecclesia sine molestia tenuit, eisdem sub pastore religioso in Romana ecclesia ordinato privari absque ratione non debeat. Quapropter dilectionem tuam monemus, ut res illas, super quibus prædicta Matisconensis ecclesia queritur, si usque ad supra memorati fratris nostri tempus E possedit, deinceps quoque aut quiete retinere permittas, aut concambium competens reddere studeas. Quod si inter vos hanc causam non potestis ipsi componere, volumus fratrem nostrum Diensem episcopum & sancti Pauli abbatem negotio huic interesse: quatenus eorum adhibita diligentia finem lis invenire rectum & congruum valeat, ac ulterius inter vos dissensio nulla remaneat. Sine concordia namque neque religiositatem * dicimus quidquam valere, neque aliud opus, etsi bonum videatur, aliquid esse. Data Romæ decimo octavo Kal. Maii, Indict. secunda.

Forte, dulcor. H.

ANNO CHRISTI 1079.

XXXIV. AD GEBUINUM ARCHIEPISCOpum Lugdunensem.

Confirmat primatus dignitatem Lugdunensi ecclesiæ super quatuor provincias concessam, dummodo simoniace archiepiscopus electus non fuerit.

PRIVILEGIUM LUGDUNENSIS ECCLESIÆ.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei * Gebuino Lugdunensi archiepiscopo.*

* Gebuerto

ANtiqua sanctorum patrum, quibus licet indigni & longe meritis impares in administratione hujus sedis succedimus, vestigia, inquantum divina dignatio permittit, imitari desiderantes, jus, quod unicuique ecclesiarum pro merito & dignitate sui ipsi contulerunt, nos ex eorum successibus consideratione decet illæsum & immutabile conservare, & munimine decretorum nostrorum ad perpetuam stabilitatem corroborare. Quapropter quia, dilectissime in Christo frater Gebuine, postulasti a nobis quatenus dignitatem ab antecessoribus nostris concessam ecclesiæ, cui Deo auctore præesse dignosceris, confirmaremus, & quæque sua ab infestatione hostili apostolicæ sedis defensione tueremur, inclinati precibus tuis confirmamus primatum super quatuor provincias C Lugdunensi ecclesiæ tuæ, & per eam tibi tuisque successoribus, his tantum qui nullo interveniente munere electi vel promoti fuerint, videlicet a manu, ab obsequio, & a lingua. A manu, ut nullum pretium prorsus a se vel ab aliquo tribuatur. Ab obsequio, ut nihil inde servitii faciat, sicut quidam intentione ecclesiæ prælationis potentibus personis solent deferre. A lingua, ut neque per se neque per submissam personam preces effundat. Sed neque his qui per sæcularem potestatem ad hanc dignitatem pervenerint, videlicet dono vel confirmatione alicujus personæ quæ sanctæ religioni videatur obviare, & contra puram & authenticam sanctorum patrum auctoritatem venire. Sed his nimirum hanc dignitatem concedendam esse sancimus, qui pura & sincera electione tibi successerint, & ita per ostium intraverint, sicut fraternitatem tuam cognovimus intrasse. His vero qui aliter intraverint, videlicet qui juxta dominicam sententiam non per ostium, sed aliunde ut fures & latrones ascenderint, non solum primatum hujus dignitatis non concedimus, verum etiam omni honore ecclesiastici regiminis indignos & alienos fore adjudicamus. Provincias autem illas quas vobis confirmamus, dicimus Lugdunensem, Rothomagensem, Turonensem, & Senonensem, ut hæ videlicet provinciæ condignam obedientiam Lugdunensi ecclesiæ exhibeant: & honorem, quem Romani pontifices reddendum esse scriptis propriis præfixerunt, humiliter & devote persolvant salva in omnibus apostolicæ sedis reverentia & auctoritate. Præterea juxta tenorem postulationis tuæ, ecclesiæ tuæ hujusmodi privilegia præsenti auctoritatis nostræ decreto indulgemus, concedimus, atque firmamus; statuentes nullum regum, *& reliqua usque in finem, sicut in privilegio constat, quod est in capite hujus libelli.* Data Romæ duodecimo Kalendas Majas, indictione secunda.

Species simoniæ. Quid a manu. Quid ab obsequio Quid a lingua.

XXXV.

ANNO CHRISTI 1079.

XXXV. AD ROTHOMAGENSEM Turonenſem, & Senonenſem, archiepiſcopos.

Ut archiepiſcopo Lugdunenſi ſuper eos ex antiqua patrum auctoritate primati a ſe confirmato obedientiam præſtent. Rationem & originem diverſorum in eccleſia graduum declarat.

*Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei fratribus & coepiſcopis Rothomagenſi, *Turonenſi, & Senonenſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

*Turonenſi, Bituricenſi

SIcut novit fraternitas veſtra, ſedes apoſtolica, cui licet indigni, Deo auctore, præſidemus, divina gratia inſpirante, Spiritu ſancto edocta, per diverſas provincias & regna præſules; archiepiſcopos & primates ordinavit: cujus conſtitutione & auctoritate Lugdunenſis eccleſia primatum ſuper quatuor provincias, videlicet Lugdunenſem, Rothomagenſem, Turonenſem, & Senonenſem per annorum longa curricula obtinuiſſe cognoſcitur. Sanctorum igitur patrum nos, inquantum Deo favente valemus, exempla ſequi cupientes, eccleſiæ memoratæ primatum, quem ipſi decretis ſuis conſtituerunt atque ſanxerunt, eorum freti poteſtate ſubinde confirmare ſtudemus. Ad hoc enim divinæ diſpenſationis proviſio gradus & diverſos conſtituit ordines eſſe diſtinctos, ut dum reverentiam minores potioribus exhiberent, & potiores minoribus dilectionem impenderent, una concordiæ fieret ex diverſitate connexio, & recte officiorum gigneretur adminiſtratio ſingulorum. Neque enim univerſitas alia poterat ratione ſubſiſtere, niſi hujuſmodi magnus eam differentiæ ordo ſervaret. Quia vero creatura in una eademque æqualitate gubernari vel vivere non poteſt, cæleſtium militiarum exemplar nos inſtruit: quia dum ſint angeli, ſint archangeli, liquet quia non æquales ſunt, ſed in poteſtate & ordine, ſicut noſtis, differt alter ab altero. Si ergo inter hos qui ſine peccato ſunt iſta conſtat eſſe diſtinctio, quis hominum abnuat huic ſe libenter diſpoſitioni ſubmittere? Hinc etenim pax & caritas mutua ſe vice complectuntur, & manet firma concordia in altera Deo placita dilectione ſinceritas. Quia igitur unumquodque tunc ſalubriter completur officium, cum fuerit unus ad quem poſſit recurri præpoſitus. Provinciæ autem multo ante Chriſti adventum tempore diviſæ ſunt maxima ex parte, & poſtea ab apoſtolis & beato Clemente prædeceſſore noſtro ipſa diviſio eſt renovata, & in capite provinciarum, ubi dudum primates legis erant ſæculi, ac prima judiciaria poteſtas, ad quos qui per reliquas civitates commorabantur, quando eis neceſſe erat, qui ad aulam imperatorum vel regum confugere non poterant, vel quibus permiſſum non erat, confugiebant pro oppreſſionibus vel injuſtitiis ſuis, ipſoſque appellabant quoties opus erat, ſicut in lege eorum præceptum erat. Ipſis quoque civitatibus, vel locis celebrioribus, patriarchas vel primates qui unam formam tenent, licet diverſa ſint nomina, leges divinæ & eccleſiaſticæ poni & eſſe juſſerunt, ad quos epiſcopi, ſi neceſſe fuerit, confugerent, eoſque appellarent, ut ipſi nomine primatum fruerentur, & non alii. Reliquæ vero metropolitanæ civitates, quæ minores judices habebant, licet majorum comitum eſſent, haberent tamen metropolitanos ſuos, qui prædictis juſte obedirent primatibus, ſicut & in legibus ſæculi olim ordinatum erat, qui non primatum, ſed aut metropolitanorum archiepiſcoporum nomine fruerentur. Et licet ſingulæ metropoles civitates ſuas provincias habeant, & ſuos metropolitanos habere debeant epiſcopos, ſicut prius metropolitanos judices habeant ſæculares; primates tamen, ut præfixum eſt, tunc & nunc habere juſſæ ſunt, ad quos poſt ſedem apoſtolicam ſumma negotia conveniant, ut ibidem quibus neceſſe eleventur, & juſte reſtituantur, & hi qui injuſte opprimuntur juſte reformentur, atque fulciantur, epiſcoporumque cauſæ, & ſummorum negotiorum judicia, ſalva apoſtolicæ ſedis auctoritate, juſtiſſime terminentur. Quapropter apoſtolica vobis auctoritate præcipimus, ut ſæpe dictæ Lugdunenſi eccleſiæ honorem & reverentiam a majoribus noſtris de eccleſiis veſtris præfixam ita vos exhibere humiliter & devote procuretis, quemadmodum vobis a ſuffraganeis veſtris reddi debere non dubitatis. Omnipotens & miſericors Deus pacis juſtitiæque, ſerenus inſpector cordi veſtro clementer inſpirare dignetur, ut per viam æquitatis concordiæque firmos gradus mihi in hoc ſæculo tendere taliter ſtudeatis, quatenus pro temporalibus æterna ſumpturi, ad cæleſtis Jeruſalem fines mereamini pervenire. Data Romæ * duodecimo Maii, indictione ſecunda.

ANNO CHRISTI 1079.

* XII.

XXXVI. AD CANONICOS LUGDUNENSES.

Præcipit ut ſicut eorum decanus beneficia ſine conſenſu fratrum acquiſita renuntiaverat in ſuis manibus, ſic hi qui vel contra excommunicationem, vel pretio beneficia obtinuerant, in manibus ſui archiepiſcopi renuntient.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei canonicis Lugdunenſis eccleſiæ ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUidam veſtrum ad nos cum archiepiſcopo ſuo venientes, poſtquam de eccleſiæ veſtræ ſtatu & utilitate nos conſuluerunt, ſine apoſtolica benedictione receſſerunt. Quod quidem licet merito indigne tulerimus, tamen apoſtolica manſuetudine diſſimulamus, & dum cupimus ſaluti veſtræ conſulere, illorum exceſſus omittimus inſequi. De filio vero noſtro veſtræque decano eccleſiæ B. . . . notificamus dilectioni veſtræ, quod prudenti ac ſalubri conſilio ductus obedientias eccleſiæ, cæteraque beneficia, quæ ſine communi conſenſu fratrum acquiſierat, in manus noſtras ſponte renuntiavit, & ſe ulterius non intromiſſurum promiſit. Ad cujus formam tam his qui furtim ſe ſubduxerunt, quam etiam abbatibus, vel cujuſcumque clericalis ordinis omnibus eccleſiæ veſtræ quicumque obedientias, vel eccleſiæ diſpenſationes pretii pactione, vel contra excommunicationem Landerici Matiſconenſis epiſcopi, quam in capitulo veſtro fecit, adepti ſunt, apoſtolica auctoritate præcipimus, ut in manus fratris noſtri Gebuini archiepiſcopi veſtri refutare ſine dilatione procurent. Volumus ſiquidem, ut nobilitatem, qua inter omnes Gallicanas eccleſias veſtra hucuſque reſplenduit in religionis exemplo, nunc quoque vigilanter cuſtodiat, & ut gloriam, quam hactenus præ cæteris illis habuit in dignitate, nunc augere incipiat in forma religionis. Noverit autem dilectio veſtra, quoniam ſi noſtris ſalubribus juſſis obtemperantes hactenus male habita cenſueritis juſte dimittere, ita vobis providebimus in utroque, ut & temporalibus commodis non deſtituamini, & erroris veniam de divina miſe-

misericordia consequi valeatis. Quod si quis contra salutem propriam animo indurato, postquam ad notitiam ejus hæc nostra præcepta pervenerint, ultra viginti dies eis inobediens fuerit, illi omnium ecclesiarum ingressum, & corporis, & sanguinis Domini communionem, quousque resipiscat, apostolica interdicimus auctoritate. Data Romæ duodecimo Kalendas Maii, indictione secunda.

ANNO CHRISTI 1079.

XXXVII. AD JORDANUM PRINCIPEM CAPUANUM.

Argnit quod beato Petro fidem non servaverit, novercam suam nubere coegerit, episcopum ad apostolorum limina venientem spoliaverit, & ecclesiam sancti Benedicti deprædatus sit. Monet ut his delictis satisfaciat.

ordani me- ainit Leo Ostiensis li- ro 3. capite 6. & alibi.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Jordano Capuano principi.

SIcut nonnulli noverunt, olim te nos admodum dileximus, & honorem tuum tam in præsenti sæculo adaugere, quam in futuro servare studuimus hactenus. Existimavimus enim te, ut nobilem deceret filium, fidem beato Petro servaturum, & decus ipsius in cunctis pro viribus tuis adaucturum. Verum longe nos fefellit opinio; & qui de te nihil tale pridem quivimus credere, nunc advertimus de hac perfidia tua multos non fuisse mentitos. Ecce enim dudum novercam tuam & dominam contra jus & fas de ecclesia trahere invitam & reclamantem, eamque nubere nolentem nuptiis tradere violentissime præsumpsisti. Episcopum ad apostolorum limina venientem nuper ausus es impedire, & quod ferebat more prædonum auferre. Novissime ecclesiam beati Benedicti sacrilego ausu intrare, deprædari, & violare non timuisti; & qui bona ecclesiarum, quoniam fere cuncta quæ tenes earum sunt, defendere debueras, tu potissime temerator ipsarum & dilaniator existis. Quapropter ex parte beati Petri monemus te, ut si ipsius iram, & beati Benedicti indignationem non vis incurrere, super his omnibus nobis justitiam facias. Quod si contempseris, ad dominum omnipotentem nos reclamabimus; de cujus misericordia confidimus, quod dabit nobis consilium, quid in tantam arrogantiam & immoderatam superbiam tuam facere debeamus. Romæ undecimo kalendas Maii, indictione secunda.

XXXVIII. AD HENRICUM EPISCOPUM AQUILEJENSEM.

Usum pallii, præter alias solennitates in privilegio contentas, in duabus aliis festivitatibus, ipsi tantum, non successoribus, concedit pro meritis ejus.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Henrico carissimo in Christo fratri & coepiscopo Aquilejensi, salutem & apostolicam benedictionem.

TUæ dilectio fraternitatis per legatum suum humiliter exoravit, quatenus sibi, præter eas solennitates quæ in privilegio ecclesiæ vestræ continentur, in beati Udalrici confessoris Christi atque pontificis, sed & in beatæ Afræ martyris, festivitatibus usum pallii concederemus: cujus ecclesiastici honoris excellentia sicut pravis & inobedientibus juste denegatur, ita bonis & morum honestate præditis apostolica moderatione pro meritis quandoque supererogandæ fore videtur. Proinde quia te sinceræ dilectionis erga nos affectum habere confidimus, quia legatos nostros Albanensem videlicet episcopum & Paduensem benigne tractasse, & fideliter, sicut oportuit, adjuvisse dignosceris, postremo quia pro componenda pace multum desudasse probaris, petitionem tuam libenter accepimus. Hujus igitur tibi præcepti auctoritate concedimus, ut in solennis beati Udalrici confessoris atque pontificis, & beatæ Afræ martyris, in missarum celebritate pallio utendi licentiam habeas. Quod tamen tibi in tua vita, non loco tuo, concessum esse cognoscas. Data Romæ decimosexto kalendas Julii, indictione secunda.

ANNO CHRISTI 1079.

XXXIX. AD RAINALDUM EPISCOPUM CUMANUM.

De Pergamensis ecclesiæ electo multa ad se crimina perlata refert, quæ omnia ipso adhortante emendari vult: sin minus, illum apostolica actoritate ab eo diligenter de objectis examinari, absolvi, vel condemnari. De his qui a simoniacis nescienter & sine venalitate ordinati sunt quid sentiendum statuit.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Rainaldo Cumano episcopo salutem & apostolicam benedictionem.

TUa nobis, frater carissime, missis literis curavit intimare dilectio, Arnulphum Pergamensis ecclesiæ electum nostro libenter & consilio credere & præcepto obedire. Nos equidem vestræ caritatis, sicut nostis, experientiæ indubitanter credimus. Verumtamen multa de prædicto viro ad nostra ex quorumdam relatione pervenire notitiam, quæ si vera, quod absit, esse constiterit, nos valde contristant, & in eo non levi sunt ultione plectenda. Conqueritur enim Gorzo miles ejus & signifer, cum duobus fratribus atque coheredibus suis, castellum quod dicitur Rocha de Glizione, quod hactenus utpote proprii juris sine omni contradictione tenuerunt atque possederunt, nunc tam sibi quam consortibus suis a supradicto Arnulpho violenter, &, quod dictu nefas est, fraudulenter esse subreptum; cui tamen militi prius cujusdam quasi securitatis & fœderis, tanquam ad tollendum suspicionis metum, quædam fertur callide sacramenta præbuisse, & postposito Dei timore cupiditatis perfidiam incurrisse. Nec tali contentus facinore B.... presbyterum præfati * Gorzi clericum deprædari, & suis, ut asserit, omnibus spoliare non metuit. Præterea pestiferas simoniace hæresis nundinas exercere, & inter cætera archidiaconatum Pergamensis ecclesiæ quinquaginta librarum pretio vendidisse perhibetur. Huc accedit, quod servos Dei, quos ut religiosum virum decet tueri, & in cunctis adjuvare deberet, e contrario infestare & molestare conatur. Tuæ igitur fraternitatis solicitudo corripiendo sive exhortando studeat atque provideat, quatenus sæpedictus electus hæc omnia emendare festinet, & tam coram Deo, quam coram hominibus, bonum testimonium habere procuret. Si vero vel omnia hæc, vel quædam fortasse negare voluerit, volumus atque præcipimus, ut apto tempore & loco nostræ vicis auctoritate eum de objectis diligenti examinatione discutias, & remota omni occasione quod justitia dictaverit modis

* Gorzonis

omni-

omnibus exequaris. Quod autem M.... presbyter filius noſter interrogare curavit, quid de his qui a ſimoniacis neſcientes & ſine pretio ordinati ſunt apoſtolicæ ſedis miſericors cenſura decernat, hoc obſervare te volumus, eos qui ante tempus Nicolai papæ ſine venalitate a ſimoniacis ad aliquem gradum promoti ſunt, ſi tamen vita eorum irreprehenſibilis eſſe probatur, per manus impoſitionem confirmatos in ſuis ordinibus permanere & miniſtrare poſſe. Data Romæ undecimo kalendas Julii, indictione ſecunda.

ANNO CHRISTI 1079.

XL. AD BOSONEM.

Ut eccleſiam ſancti ſepulchri, quam Simoni regendam committit, liberam dimittat. Quod ſi quid juris in ea ſe putet habere, ſe coram legato in concilio rationem dicturus præſentet; alioquin, ſententiam excommunicationis a legato in eum latam ſe confirmaturum.

* Brizoni *Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei* * *Boſoni.*

ECcleſiam ſancti ſepulchri de Novo vico, quæ juris eccleſiæ Hieroſolymitanæ & cenſualis ejus eſſe dicitur, huic noſtro clerico Simoni regendam commendavimus; quam ab omni moleſtia & calumnioſa omnium hominum infeſtatione liberam eſſe volentes ſub tutela noſtra eſſe decernimus. Quapropter quoniam te illam tyrannice invaſiſſe audivimus, te præſenti pagina commonemus, ut, ſi Deum & ſanctos apoſtolos tibi vis habere propitios, ab invaſione prædictæ eccleſiæ de cætero ceſſare penitus debeas, nullamque ulterius præfato Simoni moleſtiam, vel clericis ibi Deo ſervientibus inferre præſumas: ſed (ut dictum eſt) libera ab omni perturbatione ſecura ſanctæ Hieroſolymitanæ eccleſiæ, cui fidelium illam devovit intentio, Deo propitio, ex noſtra auctoritate in perpetuum conſervetur. Quod ſi aliquid juſtitiæ in ſupradicta eccleſia te habere confidis, ante legatum noſtrum Dienſem epiſcopum in concilio, quod proxime celebraturus eſt, te præſentare debebis; ſciens hoc, quod in nullo contra juſtitiam te volumus prægravare. Si autem monita noſtra, immo Dei verba (quod abſit) audire contemnens, ab illicita & interdicta invaſione ſupradictæ eccleſiæ te cohibere nolueris, excommunicationem, quam in te pro ipſa eccleſia legatus noſter Hugo Dienſis epiſcopus in concilio Pictavenſi jaculatus eſt, auctoritate apoſtolica confirmamus. Data Lateranis quarto kalendas Junii, indictione ſecunda.

LIBER SEPTIMUS REGISTRI GREGORII PAPÆ VII.

Anno dominicæ incarnationis, milleſimo ſeptuageſimo-nono, pontificatus vero domini Gregorii anno ſeptimo, indictione ſecunda *.

* Ad tertiam pertinent quæ ſequuntur.

I. AD HUBERTUM SUBDIACONUM.

Increpans ejus moram, reditum proparare jubet. Significat ſe * Zeuzoni non commiſiſſe ut adverſus Angliæ regem verba faceret. Vult regem moneat, ut debitum honorem eccleſiæ reddat. Rothomagenſis archiepiſcopi ſacerdotis filii promotionem non approbat, nec quæ ipſe Hubertus cum Lingonenſi epiſcopo egerat; quæ Dienſi epiſcopo terminanda committit. Monet ut duos ex Angliæ & Normanniæ provinciis epiſcopos ad ſynodum venire curet.

Teuzoni

ANNO CHRISTI 1079.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto in Chriſto filio Huberto ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſubdiacono, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

MIramur nimium, & nobis admodum diſplicere cognoveris, te tantas moras hactenus habuiſſe, & ad apoſtolicam ſedem tamdiu diſtuliſſe reverti. Neque vero alicujus rei excuſatio te ſatis reddere poteſt purgatum: excepto ſi vel cauſa infirmitatis, vel quod non patuerit aditus redeundi, dimiſeris. Nam pecunias ſine honore tributas quanti pretii habeam, tu ipſe optime potuiſti dudum perpendere. Quapropter ſciens quia propter multa volumus tuam præſentiam, reditum tuum quantum potes maturare procura. Significaſti autem nobis * Zeuzonem quaſi ex parte noſtra legatum adverſus Anglicum regem verba feciſſe; quæ noveris ex nobis mandata non eſſe. Verum multa ſunt unde ſancta Romana eccleſia adverſus eum queri poteſt. Nemo enim omnium regum etiam paganorum contra apoſtolicam ſedem hoc præſumpſit tentare, quod is non erubuit facere; ſcilicet ut epiſcopos, archiepiſcopos, ab apoſtolorum liminibus ullus tam irreverentis & impudentis animi prohiberet. Unde volumus ut eum noſtra vice prudentia tua ſtudeat admonere, quatenus honorem, quem ſibi a ſubditis ſuis graviter ferret non exhiberi, ſanctæ Romanæ eccleſiæ non tantopere laboret imminuere, & debitas gratias agendo gratiam B. Petri procuret acquirere. Nos enim amicitiæ noſtræ priſtinæ circa eum memores, & apoſtolicam manſuetudinem, quantum Deo auctore poſſumus, imitantes, hucuſque illius culpæ pepercimus: qui ſi his, & ſimilibus quæ tibi nota ſunt, modum non impoſuerit, omnino ſciat ſe iram beati Petri in ſe graviter provocaturum. Audivimus etiam Rothomagenſem archiepiſcopum ſacerdotis filium eſſe. Quod ſi verum deprenditur, noveris promotioni illius nos aſſenſum nequaquam tribuere. De eo autem quod in Flandria cum Lingonenſi epiſcopo non ex monitis noſtris intelleximus te feciſſe, ſcias & contra rationem & injuſte fuiſſe præſumptum, cum nos in partibus illis Dienſi epiſcopo præcipue ſolicitudinis noſtræ vicem de omnibus commiſerimus. Quamobrem monemus, ut ipſum quantocius procures adire, & cum eo rationem facti ponere; quatenus in ea re ipſe quod corrigendum fuerit corrigat, & quod confirmandum corroboret. Præterea monemus te, ut ex parte beati Petri præcipias, & invites tam Anglicos, quam Normannicos ex unoquoque archiepiſcopatu, vel duos epiſcopos ad Romanam ſynodum, quam in quadrageſima, Deo auctore, ſumus celebraturi, venire. Qui ſi forte murmuraverint, & ad eum terminum ſe dixerint intereſſe non poſſe, vel poſt paſcha ſtudeant apoſtolicæ ſedi ſe præſentare. Data Romæ nono kalendas Octobris, indictione tertia.

* Teuzoni fic & cod. Mc

II. AD LUCENSES.

Contra clericos infeſtos ſuis epiſcopis confirmat decreta ſummorum pontificum, ab ordinibus ac præbendis eos in perpetuum ſubmovens, & monens clerum ac populum ne illis communicent, neve auxilium præbeant.

Gre-

ANNO CHRISTI 1079.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Lucensi clero & populo, exceptis his qui communicant atque consentiunt excommunicatis, salutem & apostolicam benedictionem.

CLericorum vestræ ecclesiæ diligenter causam examinantes, diuque in ea laborantes, nullam in eis rationem atque veritatem, sicut decet Christianos, invenimus. Quorum mirabilem & inauditam superbiam, licet sine audientia secundum synodalem sententiam quam in se provocaverant punire debuerimus, mansuetudinis tamen spiritu res eorum audiendas esse dignum duximus, ut saltem confusos & convictos ad sanum consilium sensumque humilitatis revocaremus. Nam si in eis aliquod humilitatis signum mens nostra perpendisset, sine aliqua a nobis misericordia non recessissent. Quibus in superbia sua perdurantibus, auctoritas beatorum martyrum atque pontificum Fabiani & Stephani coram nobis allata est; quam nos per omnia huic negotio convenire cernentes, eos ut rebelles & inobedientes ejusdem auctoritatis sententia damnavimus, quam literis nostris inserendam esse existimavimus, ut quantis sint facinoribus irretiti, quantisve contumeliis digni, liquido pateat. *Fabianus*: Statuimus, ut si aliquis clericorum suis episcopis infestus aut insidiator fuerit, eo quod criminari tentaverit, aut conspirator fuerit, ut mox ante examinatum judicium submotus a clero curiæ tradatur, cui diebus vitæ suæ deserviat, & infamis absque ulla restitutionis spe permaneat. *Stephanus papa*: Clericus qui episcopum suum accusaverit, aut ei insidiator extiterit, non est recipiendus, quia infamis effectus est, & a gradu debet recedere, ac curiæ tradi serviendus. Hanc itaque in eos promulgantes sententiam, existimavimus, ut saltem terrore tantæ auctoritatis ad humilitatem converterentur. Sed ipsi dati in reprobum sensum, & demersi in diabolicæ cæcitatis puteum, a communione sanctæ ecclesiæ separati & excommunicati recesserunt. Unde nos prædictorum sanctorum statuta firmantes, ex auctoritate beati Petri eos ab ordinibus & præbendis ecclesiæ sancti Martini in perpetuum submovemus, & decernimus ita ut nullum deinceps inter canonicos ejusdem ecclesiæ locum teneant, aut præbendarum aliquod solatium seu spem in posterum habeant. Vos itaque, dilectissimi filii, admonemus, immo apostolica auctoritate interdicimus, ut scelerosis contumaciæ actibus eorum non communicetis, neque consilium aut auxilium contra dominum impendatis, sed ut ipsi illæsi & immunes a damnatione eorum permaneatis, illique ad pœnitentiam confundantur, infra ambitum civitatis vestræ eos cohabitare non permittatis; & ut tota provincia eorum præsentia & contagione mundetur, operam detis. Quod nisi feceritis, & eos magis quam justitiam & salutem animarum vestrarum dilexeritis, totius excommunicationis eorum in vos periculum inducetis, & iram Dei in præsenti & in futura vita sine dubio sentietis, eos vero qui illis, ne in superbia sua permaneant & confundantur, restiterint, gratia beati Petri remunerandos censemus, & promittimus. Data Romæ Kalendis Octobris, indictione tertia.

III. AD GERMANOS.

Excusat se de quibusdam sibi objectis, in legatos culpam rejiciens, si quid contra apostolica mandata aut vi aut dolo egerint, eosque ad perseverantiam hortatur.

ANNO CHRISTI 1079.

Gregorius episcopus servus servorum Dei omnibus fidelibus sancti Petri in Teutonico regno commorantibus, salutem & apostolicam benedictionem.

PErvenit ad nos quod quidam ex vobis de me dubitant, tanquam in instanti modo necessitate usus sim sæculari levitate. Qua certe in causa nullus vestrum præter instantiam præliorum majores me & patitur angustias, & suffert injurias. Quotquot enim Latini sunt, omnes causam Henrici præter admodum paucos laudant ac defendunt, & pernimiæ duritiæ ac impietatis circa eum me redarguunt. Quibus Dei gratia omnibus sic restitimus hactenus, ut in neutram adhuc partem, nisi secundum justitiam & æquitatem, secundum nostrum intellectum declinaremus. Nam si legati nostri aliquid contra quod illis imposuimus egerunt, dolemus: quod ipsi tamen (sicut comperimus) tum violenter coacti, tum dolo decepti fecerunt. Nos vero injunximus eis, ut locum ac terminum communiter statuerent opportunum, ad quem sapientes nostros, & idoneos legatos, propter discutiendam causam vestram dirigeremus, atque ut in sedes suas episcopos restituerent, & abstinere ab excommunicatis docerent. Si quid contra hæc vel decepti vel coacti fecerunt, non laudo. Sciatis indubitanter quoniam, Deo gubernante, nemo hominum, sive amore, sive timore, aut per aliquam cupiditatem potuit me unquam, aut amodo poterit seducere a recta semita justitiæ. Vos itaque si revera & in caritate non ficta fideles Dei atque sancti Petri estis, nolite in tribulationibus deficere, verum ut boni æmulatores in incepta fidelitate immobiles perdurate: quoniam *qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit*. Impræsentiarum modo nihil vobis aliud de prædicto negotio mandare possumus, quia nuntii nostri nondum sunt reversi; quibus utique venientibus (secundum quod ab ipsis intellexerimus) vobis, quantocius possumus, veraciter indicabimus. Data Romæ Kalendis Octobris, indictione tertia. *Matth. 10.*

IV. AD WEZELINUM.

Ut regem Dalmatiæ apostolica auctoritate constitutum infestare desistat. Monet si quid adversus eum habeat, ab apostolica sede judicium expetat, alioquin excommunicationis sententiam cum omnibus suis fautoribus incursurus.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Wezelino nobili militi, salutem & apostolicam benedictionem.

SCias nos de prudentia tua multum mirari, ut qui te esse dudum beato Petro & nobis fidelem promiseris, contra eum quem in Dalmatia regem auctoritas apostolica constituit tu modo coneris insurgere. Quapropter nobilitatem tuam monemus, & ex parte beati Petri præcipimus, ut adversum jam dictum regem deinceps arma capere non præsumas: sciens quod quidquid in illum ausus fueris, procul dubio te in apostolicam sedem facturum. Si vero adversus ipsum aliquid te forte dicis habere, a nobis judicium debes expetere, & expectare justitiam potius quam contra eum ad injuriam sedis apostolicæ manus tuas armare. Quod si te tuæ temeritatis non pœnituerit, sed contra mandatum nostrum con-

tumaciter ire tentaveris, ſcias indubitanter quia gladium beati Petri in audaciam tuam evaginabimus, & eodem pertinaciam tuam, & omnium qui tibi in ea re faverint, niſi reſipiſcas, multabimus. Si vero obediens, ſicut Chriſtianum decet, prudenter extiteris, gratiam beati Petri, & apoſtolicæ ſedis benedictionem, ſicut obtemperans filius conſequeris. Data Romæ quarto Nonas Octobris, indictione tertia.

ANNO CHRISTI 1079.

V. AD ACONUM REGEM DANORUM.

Gratulatur ei fidem & Chriſtianæ religionis cultum, & quod ſanctam Romanam eccleſiam matrem agnoſcens ejus documenta ſibi expoſcat. Hortatur ad majorem in dies profectum, ut ſuo exemplo ſubditos ad ſaniora conſilia provocet. Cupit aliquem prudentem clericum ab eo ad ſe mitti, qui & illius gentis mores ſibi exponat, & rediens apoſtolicæ ſedis mandata ad eum perferat.

* Canuto

*Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei * Acono regi Danorum, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

SIncero caritatis affectu dilectioni tuæ congratulamur, quia licet in ultimis terrarum finibus poſitus, ea tamen quæ ad Chriſtianæ religionis cultum pertinere noſcuntur, vigilanter ſtudes inquirere, & quod ſanctam Romanam eccleſiam matrem tuam & univerſorum recognoſcens, ipſius documenta tibi exoptas & expoſcis. Volumus etiam atque monemus, * in his ſtudiis & deſideriis devotio tua perſiſtens, & quantum pietas divina præſtiterit creſcens, nullatenus a propoſito recto deficiat, ſed ad meliora quotidie, ſicut prudentem virum & regiam decet conſtantiam, roboretur. Animadvertere ſiquidem debet excellentia tua, quod quanto pluribus ſupereminet ac dominatur, tanto magis ſibi ſubditos poteſt exemplo ſuo, aut ad deterius (quod abſit) inflectere, aut ad ſanum conſilium ignavos etiam provocare. Intueri quoque prudentiam tuam neceſſe eſt, temporalis vitæ gaudia quam ſint caduca, quam fugitiva, quæ, etſi vita diu crederetur manſura, tamen ſæpe multis adverſis ex improviſo ſurgentibus ſecura ſtare non poſſunt. Unde ſummopere curare oportet, ut ad illa quæ tranſire neſciunt, & habentem deſerere nequeunt, greſſus tuos conſtanter dirigas, & affectum mentis intendas. Cuperemus nimium certe de veſtris aliquem prudentem clericum ad nos venire, qui & veſtræ gentis mores ſeu continentias ſciret nobis pleniter intimare, & apoſtolicæ ſedis documenta ſive mandata plenius eruditus ad vos poſſet perferre. Data Romæ Idibus Octobris.

* Forte, *ut in his.* H.

VI. AD ALPHONSUM REGEM Caſtellæ.

Gratulatur de ejus fide & obedientia erga apoſtolicam ſedem. Hortatur ad perſeverantiam boni operis. Mittit claviculam auream, in qua de catenis beati Petri continetur, & legatum ſuum ei commendat plura ſuo nomine relaturum.

*Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei cariſſimo in Chriſto filio * Alphonſo, glorioſo regi Hiſpaniarum ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

* *alias* Alphonſo

OMnipotenti Deo laudes & gratias agimus, qui gloriam veſtram gratia ſuæ viſitationis illuſtrans, B. Petro apoſtolorum principi fide ac devotione conjunxit, cui omnes principatus & poteſtates orbis terrarum ſubjiciens, jus ligandi atque ſolvendi in cælo & in terra contradidit. Qua de re & vobis merito gaudendum eſt, quoniam eo ampliora vobis parata ſunt præmia, quo divina dignatio correctionem regni veſtri, quod diu in errore perſtiterat, uſque ad veſtra reſervavit tempora, ut veritatem Dei & juſtitiam, qua illi qui vos præceſſerunt rectores & principes, & univerſus populus, tot annis tum cæcitate ignorantiæ, tum obſtinata temeritate caruerant, veſtra mereretur ſuſcipere ſublimis humilitas & fidelis obedientia. Verum quia omne opus bonum non tam ab incœptu, quam ex fine ſuo retributionis debitum ſpectat, excellentiam veſtram paterna caritate monemus, ut quod a legatis noſtris de religione fidei & eccleſiaſtici ordinis accepiſtis, & adhuc, Deo auctore, accepturi eſtis, firmiter teneatis: quia ſicut certa ſpes ſalutis eſt his qui in obſervatione fidei & doctrinæ hujus ſanctæ apoſtolicæ ſedis permanent, ita illis qui ab ejus concordia & unitate exorbitaverint, haud dubiæ damnationis terror imminet. Et quidem de vobis bene ſperamus: quoniam relatione dilecti filii noſtris Richardi cardinalis presbyteri ſanctæ Romanæ eccleſiæ, quem nunc ſecundo ad vos mittimus, bonam voluntatem vos habere intelleximus. Sed quoniam devota corda ſemper admonitione gaudent, & iſtæ etiam virtutes exercitio indigent, hortamur eminentiam veſtram, ut ab hac terrena & caduca dignitate ad illam quæ cæleſtis & æterna eſt mentem levet: hac utatur ſicut tranſitoria & cito peritura; illam appetat quæ æternitatem pariter habet & gloriæ plenitudinem. Attendere enim & ſolicite penſare debetis, quoniam quotidie ad finem vitæ volentes nolenteſque properatis, & quidquid divitiarum, honoris, potentiæ, nunc arridet, vicina mors, cum minime putatur rapiet, & omnia tenebris & amaritudine claudet. Quæ ergo in illis ſpes, quæ gloria, quæ delectatio, aut deſiderium eſſe debet, quæ ſe amantes decipiunt, ſequentes fugiunt, habentes derelinquunt? Quanto autem in his quiſque minus delectatur, minuſque elatione ſuper ſe rapitur, tanto ſecurius ad ea quæ vera ſunt bona deducitur. Cujus rei exemplum ipſe dominus ac ſalvator noſter Jeſus Chriſtus aperte monſtravit, cum oblatum ſibi ab hominibus regnum pia humilitate reſpuit, nec ſpeciem quidem terrenæ ſublimitatis in oculis hominum gerere voluit, qui in hunc mundum, ut nos ad regnum cæleſte perduceret, venit. Quapropter ſicut cariſſimum filium vos admonemus, ut hæc ſedulo vobiſcum cogitantes, coram illo vos exhibeatis humilem, qui vos conſtituit valde ſublimem, & inter omnia & præ omnibus Deo placere ſtudentes, commiſſa vobis regni gubernacula ita adminiſtrare cum Dei adjutorio procuretis: quatenus veſtra eminentia nullum futuræ abjectionis aut infortunii caſum ſentiat, ſed ad coronam incorruptibilis regni, & ſolium æternæ gloriæ tranſeat. Ut autem noſtra exhortatio cordi veſtro altius imprimatur, ex more ſanctorum miſimus vobis claviculam auream in qua de catenis beati Petri benedictio continetur; quatenus per ejus præſentia patrocinia uberiora erga vos beneficia ſentiatis, & in amore ipſius de die in diem ferventes accendamini, promerentes ut omnipotens Deus, qui illum admirabili potentia a nexibus ferreis liberavit, ejus meritis & interceſſionibus vos ab omnium peccatorum veſtrorum vin-

vinculis absolvat, & ad gaudia æterna perducat. Ad hæc commendamus vobis hunc dilectum filium nostrum, quem, sicut supra diximus, nunc secundo ad vos mittimus, ut eum sicut nos audiatis, & in omnibus sibi favorem exhibeatis; quatenus non fiat inanis cursus & labor illius apud vos, sed pro commissa sibi legatione ea quæ de ecclesiasticis causis tractanda invenerit, efficaciter exequi, & ad statum rectitudinis, Deo adjuvante, perducere valeat. Cætera vero quæ hic minus continentur, in ejus ore posuimus, cui vos in nullo credere dubitetis, per quem nostram vobis auctoritatem repræsentari cognoscitis. Data Romæ decimo octavo Kalendas Novembris, ind. III.

ANNO CHRISTI 1079.

VII. AD RICHARDUM CARDINALEM.

Constituit eum abbatem Massilienſem a fratribus postulatum Hortatur ad onus fideliter suscipiendum. Desiderare se ait monasterium sancti Pauli & monasterium Massilienſe unire: & post monasteriorum ejus rectam dispositionem, legationem suam in Hispaniam persequi jubet.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Richardo cardinali in legatione Hispaniæ constituto, salutem & apostolicam benedictionem.

B UNanimitas fratrum Massilienſium, in literis suis sanctæ memoriæ fratris tui memorans obitum, novo me dolore sauciavit: petens insuper contemplatione amoris sancti fratris tui, teque velut ipsum alterum futurum sperans, uti sibi te concederem in abbatem; quod & feci. Volo ergo ut fratres tuos nullo modo pertinaciter resistendo contristes, sed voluntati Dei & sanctorum fratrum facile acquiescas. Volumus etiam atque monemus, ut, inquantum potes, spes tantorum fratrum de te vana non fiat, sed Spiritum sanctum fratris tui viriliter induas, sæcularia ac juvenilia desideria ut mortem fugias, sanctæ regulæ medullitus te adstringas, ne occasione tuæ juventutis monasterium sanctum, quod C avertat Deus, patiatur aliquod detrimentum religionis. Notum autem tibi facio, quia desiderium mihi est monasterium beati Pauli apostoli & monasterium Massilienſe tanta caritatis unione constringere, ut & illud semper pro amore beatissimi Pauli ex apostolica auctoritate succrescat, & beatissimi Pauli monasterium ad sanctam religionem ex illius monasterii religione proficiat. Postquam autem, Deo auctore, monasteria tua bene composueris, legationem tibi commissam ad Hispanias perficere non moreris. Data Romæ IV. Nonas Novembris, indictione III.

VIII. AD MONACHOS MASSILIENSES.

Dolet de obitu eorum abbatis, quorum monaD sterium quemadmodum Cluniacense apostolicæ sedi unit. Electionem Ricardi cardinalis in abbatem ab eis factam confirmat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei dilectis in Christo Massilienſis congregationis fratribus, salutem & apostolicam benedictionem.

NOn dubitamus fraternitatis vestræ dilectionem mœroris & tristitiæ plenam super venerandi patris sui excessu vehementi dolore constringi, de cujus transitu profecto nemini majus

incommodum quam nobis aut æque magnum eveniſſe putamus, qui talem tantumque adjutorem nobis e latere subductum sentimus. Itelleximus siquidem in ipsis prudentia & consilio, si vita aliquamdiu comes maneret, plurimum utilitatis, Deo favente, non solum in Transalpinis, verum etiam in Italiæ partibus, cum multorum salute, sanctæ Romanæ ecclesiæ perventurum. Unde nos quoque tanti culminis onus, quod ultra vires est, sustinentes, ejusmodi solatio sublato, cum neminem, aut vix paucos suffragatores similes inveniamus, quanto mentis angore teneamur, liquido quidem potestis & ipsi perpendere. Verum quia omnipotentis Dei inæstimabilis providentia omnia juste & sapienter disponit, judicia ejus, nimirum recta consilia ipsius, æquitatis & misericordiæ plena nobis sunt, fratres, æquanimiter ferenda. Et quoniam memoratus pater vester, quod vivendo promeruerit, obeundo incunctanter est Abrahæ sinu receptus, nos dulci illius memoria a vobis stricti, præcipue etiam divino amore monente, locum vestrum specialiter diligere, juvare, & ab omnibus violentiis, sicut ecclesiæ Romanæ specialiter hærentem, defendere decrevimus: & quemadmodum Cluniacense monasterium longo jam tempore sedi apostolicæ constat esse unitum, ita quoque vestrum deinceps, ut eidem sedi similiter hæreat in perpetuum volumus atque sancimus. Audivimus autem, quod caritas vestra filium nostrum & presC byterum cardinalem Richardum loco germani ipsius in abbatem velit eligere, quam denique electionem nos approbamus, & apostolica auctoritate firmamus: in hoc item vobis obnoxii, & quasi vinculis geminatis annexi, quod sanctæ Romanæ ecclesiæ filium rectorem vobis appetitis. Oportere igitur arbitramur omnium bonorum dispensatorem exorare, quatenus ipsum eum saluti vestræ ita vigilantem provisorem efficiat, ut is pro salubri cura & talentis multiplicatis æternæ hereditatis dona percipiat, & præmia beata reportans matrem suam lætificet. Data Romæ * quinto Nonas Novembris, indictione tertia. * III.

ANNO CHRISTI 1079.

IX. AD ASTENSEM, TAURINENSEM, & Aquensem episcopos.

Ut cujusdam Bonifacii conjugium cum muliere germano suo defuncto olim desponsata prohibeat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei fratribus & coepiscopis, Astensi, Taurinensi, & electo Aquensi, salutem & apostolicam benedictionem.

PErvenit ad nos quod Bonifacius marchio, germanus Mainfredi & Anselmi, nuper interemptorum, ejusdem Anselmi desponsatam conatur sibi in conjugium copulare. Quod quam sit flagitii plenum, quam a Christianæ religionis legibus alienum, nemo qui sacros canones novit potest ambigere. Quapropter dilectioni vestræ præcipimus, ut illum nostra vice convenientes, commoneatis, quatenus contra sanctorum patrum statuta tali tamquam nefario connubio desistat ulterius operam dare. Quod si se ad hoc perpetrandum juramento putat adstrictum teneri, pernicioſæ obligationis stultum pactum non observandum, sed in irritum devocandum esse censemus, & vobis taliter habendum mandamus. Sin vero contra salutem suam animo indurato in placito tam nefando perstiterit, & salubribus mo-

nitis, sicut Christianum decet, obtemperare con- A
ANNO CHRISTI 1079. tempserit, vos in eum primi canonicam sententiam promulgate, quam nos exinde, Deo auctore, firmabimus, & apostolica potestate roborabimus, ne cæteri hoc exemplo ducti aut in deteriora labantur, aut similia sibi licere forte existiment. Data Romæ tertio Nonas Novemb. ind. 3.

X. AD * BRITANNOS.

* UNIVERSOS.

Queritur de falsæ pœnitentiæ consuetudine, quæ inter cætera vitia tunc temporis in ecclesia inoleverat: cui malo ut remedium afferat mittit eo legatum Olorensem episcopum, ut eo præside in synodo congreganda de ea re diligenter pertractetur: interim ipse quæ vera sit B pœnitentia exponit.

Gregorius episcopus servus servorum Dei episcopis, sacerdotibus, principibus, aliisque omnibus in Britannia commorantibus, salutem & apostolicam benedictionem, si obedierint.

SAcerdotalis culminis dignitas tum imperitia, tum negligentia sacerdotum, sicut vestra dilectio novit, ex longo jam tempore peccatis exigentibus fuit collapsa. Ex qua quidem re, quasi ex pestifera radice, innumera mala exorta sunt, adeo ut usque ad hæc nostra tempora, inter cætera quæ male pullulant vitia, falsæ nihilo minus pœnitentiæ consuetudo inoleverit. Quapro- C pter quia nobis pro officii nostri consideratione & solicitudinis magnitudine imminet hæc & hujusmodi quantum possumus, Deo largiente, corrigere; volumus atque apostolica auctoritate præcipimus, ut legatum nostrum, Amatum videlicet Olorensem episcopum, cui vicem nostram in partibus vestris commisimus, studeat vestra fraternitas reverenter convocare, & ut illo agente synodale concilium congregetur, ubi cum aliis quæ ad salutem pertinent animarum, etiam de pœnitentiæ consultatione diligentius pertractetur. Qua in re hoc summopere vos cavere oportet, aliosque monere debetis, quia si quis in homicidium, adulterium, perjurium, vel aliquid hujusmodi lapsus, in aliquo talium criminum permanserit, D aut negotiationi, quæ vix agi sine peccato potest, operam dederit, aut arma militaria portaverit, excepto si pro tuenda justitia sua vel domini, vel amici, seu etiam pauperum, nec non pro defendendis ecclesiis, (nec tamen sine religiosorum virorum consilio sumpserit, qui æternæ salutis consilium dare sapienter noverunt) aut aliena bona injuste possederit, aut in odium proximi sui exarserit, veræ pœnitentiæ fructum facere nullatenus potest. Infructuosam enim pœnitentiam dicimus, quæ ita accipitur, ut in eadem culpa, vel simili deteriori, vel parum minori, permaneatur. Unde quisquis digne vult pœnitere, necesse est ut ad fidei recurrat originem, &, quod in baptismo promisit, diabolo scilicet pompisque illius abrenuntiare, & in Deum credere, videlicet recta de eo sentiendo mandatis ipsius obedire, solicitus sit vigilanter custodire. Quicumque ergo taliter pœnituerit, quoniam aliter simulatio dici potest, non pœnitentia, illi peccatorum suorum remissionem apostolica freti potestate largimur, insuper æternæ beatitudinis gaudia de omnipotentis Dei misericordia confisi pro- E
* VII. mittimus. Data Romæ * octavo Kalendas Decembris, Indictione tertia.

XI. AD URATISLAUM BOHEMORUM Regem.

ANNO CHRISTI 1079.

Monet ut ecclesias ab invasoribus defendat. Divinum officium in Sclavonicam linguam verti prohibet. Legatos quos petierat se missurum promittit.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Uratislao Bohemorum duci, salutem & apostolicam benedictionem.

HUjusmodi salutationis nostræ consuetudinem, scilicet apostolicæ benedictionis, eam tibi mittentes, non sine hæsitatione modo servavimus, propterea quod videris excommunicatis ipse communicare: quicumque * enim bona ecclesiarum invadunt, id est sine certa licentia episcoporum vel abbatum diripiunt, vel ab aliqua persona accipiunt, non solum ab apostolica sede hoc tempore, verum etiam a multis sanctis patribus, sicut in scripturis eorum reperimus. Verum utcumque se res habeat, saluti tuæ internæ providere non modo ex antiqua tui dilectione movemur, verum etiam ex suscepti honoris, immo laboris intuitu, profecto compellimur, eo magis quod multorum profectui tua sublimitas esse potest exemplum. Neque enim hoc tibi relinquitur, vel dicere vel cogitare: Meum non est alienam vitam vel mores in spiritualibus exquirere sive distringere. Procul dubio namque tantorum reus existis, quantorum vias ab interitus præcipitio poteras volens reflectere. Illud quoque vigili mente pertractes oportet, ne honorem tuum divino honori, sive pecuniam præponas justitiæ, neu quod in te cinerem a subdito tibi consimili fieri non sine gravi animadversione patereris, in creatorem tuum & omnium præsumi æquanimiter feras. Indubitanter etenim non Dei, sed diaboli membra, & falsi Christiani convincuntur, qui suas injurias persequuntur usque ad sanguinem, & Dei contumelias negligunt usque ad oblivionem. Divitias autem potentia tua quas habet, non ob meritum datas, sed ob solicitudinem putare debet sibi commissas. Denique non tantum sæcularibus oneri videtur inopia, quantum spirituales viros gravant divitiæ, simul etiam diffusa potestas. Perpendunt quippe si ille cui una ovis sub necis suæ conditione committitur non solum centum eodem pacto non cuperet recipere, verum etiam illa ne aliquo casu dispereat haud sine timore solicitus est observare, quod sibi tanto sit irremissius vigilandum magisque timendum, quanto super plures curam seu potestatem acceperit. His ita * perspectis, ad majorem te mentis vigilantiam præsentis sæculi fugacitas invitat: & cum illud quod in hac luce magis diligitur, vita scilicet præsens, ad occasum * furti festinet, profecto quo magis ad districti examinis diem propinquas, eo amplius ad æterna præmeditanda & adipiscenda te sana ratio mittit. Hæc itaque nostra monita, sive mandata volumus, immo jubemus, ut ante suæ mentis oculos excellentia tua sæpius ponat, & crebrius legendo, & audiendo meditetur, non quod elegantius scripta nequeas in sanctorum paginis invenire, sed quia hæc ad te specialiter ex nobis, immo ex beato Petro missa sunt, & ista frequentius recogitando poteris Deo propitiatore ad potiora cognoscenda exsurgere. Quia vero nobilitas tua postulavit, quo secundum Sclavonicam linguam apud vos divinum celebrari annue-

remus

remus officium, ſcias nos huic petitioni tuæ ne- ANNO CHRISTI 1080.
quaquam poſſe favere. Ex hoc nempe ſæpe vol-
ventibus liquet non immerito ſacram ſcripturam
omnipotenti Deo placuiſſe quibuſdam locis eſſe
occultam, ne, ſi ad liquidum cunctis pateret,
forte vileſceret & ſubjaceret deſpectui, aut prave
intellecta a mediocribus in errorem induceret.
Neque enim ad excuſationem juvat, quod qui-
dam religioſi viri hoc quod ſimpliciter populus
quærit patienter tulerunt, ſeu incorrectum dimi-
ſerunt, cum primitiva eccleſia multa diſſimula-
verit, quæ a ſanctis patribus, poſtmodum firma-
ta Chriſtianitate, & religione creſcente, ſubtili
examinatione correcta ſunt. Unde ne id fiat quod
a veſtris imprudenter expoſcitur auctoritate beati
Petri inhibemus, teque ad honorem omnipoten- B
tis Dei huic vanæ temeritati viribus totis reſiſte-
re præcipimus. De legato autem noſtro, quem
mitti ad ſe tua devotio popoſcit, noveris item
nos preces tuas ad præſens commode efficere mi-
nime potuiſſe: tamen in hoc anno, divina fa-
vente clementia, tales procurabimus invenire per-
ſonas; quæ & negotiis veſtris valeant utiliter de-
putari, & neceſſitudines veſtras plenius cognoſcen-
tes ad notitiam noſtram deducere. Ut ergo tute
poſſimus ad vos legatos noſtros dirigere, neceſſe
arbitramur & volumus, ut filium noſtrum Fre-
dericum, & hunc Felicem ad nos iterum ſtudeas
aut horum alterum mittere, quatenus ita poſſint
quo deſtinabimus ſecure venire. Data Romæ quar-
to Nonas Januarii, indictione tertia. C

XII. AD MANASSEM ARCHIEPISCOPUM Rhemenſem.

Ejus excuſationem nullatenus admittens, ad Lugdunenſe concilium eum alias vocatum venire præcipit coram legatis apoſtolicis objectis criminibus reſponſurum.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Manaſſæ Rhemenſi archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

MIramur fraternitatis tuæ prudentiam ad hoc
tot occaſiones invenire, ut in infamia ſua D
& eccleſiæ ſuæ tempore longo permaneat, &
quod opinio relinquitur judicium ſubterfugere vi-
deatur, cum magis ad hoc profecto eam decue-
rit laborare, ut ſuſpicionem tanti reatus a ſe &
eccleſia ſua excluderet. In præterito ſi quidem
anno ad argumentum excuſationis tuæ quamdam
nobis obtuliſti auctoritatem, te videlicet non ali-
cujus, ſed noſtræ tantum præſentiæ ſubdendum
fore judicio: unde, ut etiam nunc apparet, in
literarum noſtrarum exemplaribus digniſſime re-
prehenſus es. Nunc vero immemor promiſſionis
tuæ, qua Romæ te ſupra corpus beati Petri
obligaſti, aliam excuſationem obtendis, timore
videlicet diſſidentis regni, ad Lugdunenſe conci- E
lium, ad quod vocatus es, venire non poſſe.
In qua re quantum excuſatio tua nuret, liquido
valet perpendi. Nam neque legatus Romanæ ec-
cleſiæ in negotio tuo contemnendus fuit, qui
(ſicut noſcit fraternitas tua) maximis & præ-
cipuis conciliis, videlicet Nicæno & Chalcedo-
nenſi, aliiſque multis præfuit, & hujuſmodi quæ-
ſtionibus certum diffinitionis terminum dedit; ne-
que illud nunc aſſumendum tibi fuit, te Lugdu-
num non poſſe venire, cum omnia viæ illius
pericula, ſi qua ſunt, tutiſſimis & ſecuriſſimis
ductoribus poſſes tranſire, Lugdunenſi ſcilicet ar-
chiepiſcopo, & Lingonenſi epiſcopo, qui frater-
na te caritate tractarent, & ſine omni formidi- A
ne ad prænominatum perducerent locum. Ad ANNO CHRISTI 1080.
quem nimirum locum ſponte & ſine invitatione
aliqua accedendum fuit, ut ſi immunis es a cul-
pa, collaudatione ſynodali infamiæ tuæ ſilentium
daretur, & non ſolum per Dienſem, ſed per
confratrem noſtrum Albanenſem epiſcopum, &
per abbatem Cluniacenſem, quem eidem ſynodo
intereſſe ſperamus, res tua diligentius retracta-
retur: * quod ſi aliqua nimis dura in te daretur * Forte, ſed ſi. H.
ſententia, juſtitiæ moderamine utentes, non ſo-
lum contra te non agerent, verum etiam pro
te laborante præpropere dictum vel factum cor-
rigerent. Quod ſi forte ad prædictum concilium
non iveris, * aurem debitæ obedientiæ matri tuæ * Forte, & aurem. H. ſic & in cod. Mut.
Romanæ eccleſiæ diu te ſupportanti non incli- B
naveris; ſi quid contra te Dienſis cum conſenſu
religioſorum fratrum noſtrorum egerit, non ſo-
lum ſententiam in te prolatam non immutabi-
mus, verum etiam apoſtolica auctoritate firma-
bimus. Quod ſi fraternitati tuæ videbitur prola-
tæ ſententiæ rationabiliter poſſe obviari, volu-
mus te magis coram vicario noſtro, Dienſi vi-
delicet epiſcopo aliiſque religioſis, in patria illa,
ubi accuſatorum & defenſorum major copia in-
venitur, rationes tuas exponere, quam Romam
per tot labores & difficultates, ubi utrumque
deeſt, fruſtra ſpe judicii quærere. Interea frater-
nitatem tuam ex parte omnipotentis Dei per au-
ctoritatem beati Petri monemus, ut, ſi te in
hac cauſa culpabilem cognoſcis, potius quam C
aliquo ſæculari ingenio te excuſandum exiſtimes,
ſtudeas animam tuam per dignos pœnitentiæ fru-
ctus liberare. Data Romæ tertio Nonas Janua-
rii, indictione III.

XIII. AD THEODORUM VIRDUNENSEM Epiſcopum.

Ut Arnulphum comitem, qui epiſcopum Leodi-
cenſem ad ſedem apoſtolicam venientem de-
prædatus eſt, & jurare compulit ſe res abla-
tas nunquam repetiturum, conventu habito ad
pœnitentiam & ſatisfactionem cogat: alioquin,
eccleſiæ introitum & corporis ac ſanguinis do-
minici communione interdicat: & niſi intra
quindecim dies reſipuerit, anathematis gladio
una cum ſuis fautoribus eum feriat. Ultoribus
epiſcopi injuriarum peccatorum veniam pollice-
tur, epiſcopum a coacto juramento abſolvens.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Theodorico Virdunenſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

PErvenit ad nos fratris & coepiſcopi noſtri
Henrici * Leodicenſis gravis calamitas, quem * Leodienſis & ſic ſemper
ad apoſtolorum limina venientem Arnulphus co-
mes rebus ſuis omnibus, quas ſecum ferebat,
expoliatum, ad augmentum nequitiæ, poſt ſuo-
rum ereptionem compulit gladiis jurare quod ab-
lata nunquam repeteret, & quod a nobis ſuper
tali tantoque facinore ſibi veniam impetraret.
Quod immane flagitium ut cognovimus, profe-
cto vehementer doluimus, cum propter impedi-
tam fratris noſtri devotionem, tum propter il-
lius deteſtabilem audaciam; quæ niſi digna ani-
madverſione vindicata fuerit, reſtat ut ei ſuiſ-
que ſimilibus, ſi qua deteriora ſunt & poſſunt,
perpetrandi concedatur occaſio: verumtamen, ne
forte judicemur potius iræ conſulere, quam pa-
rere juſtitiæ, volumus atque apoſtolica auctorita-
te præcipimus, ut fraternitas tua quoſcumque

poteſt

ANNO CHRISTI 1080.

poteſt epiſcopos, abbates, ſacerdotes, & clericos, ſtudeat adunare, & conventu habito ſuper hac re illum improbum ad pœnitentiam & ſatisfactionem invitare. Quod ſi in malitia ſua perdurans aut pœnitentiam agere, aut ablata noluerit digna cum ſatisfactione reſtituere eccleſiæ introitum, & corporis & ſanguinis dominici participationem, tua ei fraternitas interdicat: datiſque ſibi quindecim dierum induciis, ſi infra illud ſpatium non pœnituerit, & ad emendationem ſceleris ſui non venerit, anathematis eum gladio fulta præcepto auctoritatis apoſtolicæ feriat: quod certe nos exinde omnibus modis firmabimus. Ac poſtmodum quidem volumus atque jubemus, ut in illum dilectio tua quibus valebit modis inſurgat. Quicumque enim illius nefandæ præſumptioni auxilium aut aſſenſum dederit, ſciat ſe gratiam Dei & beati Petri procul dubio amiſſurum. Quicumque vero prædicti confratris noſtri, immo beati Petri, injurias pro viribus ſuis ulciſci contenderit, ei nos apoſtolicam benedictionem tribuimus, & de divinæ pietatis munere confiſi peccatorum ſuorum veniam pollicemur. Nolumus etiam prudentiam tuam ignorare, nos ſæpe dictum coepiſcopum ab illius malitioſe coacti juramenti conditione abſolviſſe, ſanctæque eccleſiæ contumeliam vindicandi licentiam ipſi dediſſe: quem ut in omnibus pro poſſe ſtudeas adjuvare iterum iterumque monemus atque rogamus. Data Romæ tertio Kalendas Februarii, indictione tertia.

XIV. AD HENRICUM LEODICENSEM Epiſcopum.

Dolet de contumelia illi ab Arnulpho illata, abſolvitque eum a juramento violenter præſtito, ac mandat ut contra Arnulphum inſurgens ejus ſceleris pœnas ſumat. Significat ſe Virdunenſi epiſcopo præcepiſſe ut illum in ea re adjuvet.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Henrico Leodicenſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

COgnita tuæ fraternitatis adverſitate & contumelia tibi, immo beato Petro, illata, * nimirum valde dolere ſumus coacti. De juramenti vero injuſtiſſima obligatione dilectioni tuæ ſic reſpondemus, non debere exiſtimari eam ullis juramenti vinculis poſſe teneri, quæ tam nefandiſſime coacta juraverit. Unde & apoſtolica te auctoritate abſolvimus, ut non tuæ vel alicujus conſcientiæ ob hoc videaris innexus aut debitor eſſe. Inſuper etiam eadem freti poteſtate fraternitati tuæ licentiam damus, immo hortamur, ut contra injurias beato Petro illatas, niſi præſumptor ille pœnituerit, digneque ſatisfecerit, quibus viribus poteſt, inſurgat, atque illum omnibus modis infeſtet, & de eo tanti ſceleris pœnas, Deo opitulante, petat & ſumat. Indignum namque nobis videtur, exemplumque cæteris improbis audendi pejora futurum, ſi hoc flagitium iſte impune ſuſceperit. Unde etiam fratri noſtro Virdunenſi epiſcopo, aliiſque beati Petri fidelibus, ſummopere præcipimus, ut dilectionem tuam unanimiter adjuvantes eum tyrannum & Chriſtianæ religionis conculcatorem impugnent, & armis tam carnalibus quam ſpiritualibus undique & ubique, quantum poſſunt, inſequentes coarctent. Data Romæ tertio Kalendas Februarii, Indictione tertia.

* nimium

XV. AD BRITANNOS ET TURONENSES.

Controverſiam inter eccleſiam Turonenſem & Dolenſem per legatos apoſtolicæ ſedis auditis utriuſque partis juribus vult diffiniri.

Diffinitio ſynodalis inter archiepiſcopum Turonenſem, & epiſcopum Dolenſem de pallio.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei omnibus epiſcopis Britanniæ, clero & populo in Turonenſi provincia conſtitutis.

NOtum eſſe volumus, controverſiam inter eccleſiam veſtram & Dolenſem peſtifere ortam multum nobis in Romana ſynodo laborem ingeſſiſſe, ſed tamen, Deo miſerante, poſt longam diſcuſſionem, quam juſtius potuimus, hanc quæ ſubſcribitur diffinitionem inveniſſe. Archiepiſcopus ſiquidem veſter eccleſiam Turonenſem jus ſuum in Britannia perdidiſſe conquerens, Romanorum pontificum auctoritatem in medium duxit, quæ perſpicue probat Britanniam Turonenſi eccleſiæ quemadmodum ſpirituali matri & metropoli ſuæ ſubjectionem & reverentiam debere. Dolenſis vero epiſcopus non ſolum auctoritatem audientiæ noſtræ non exhibuit, verum etiam ipſa verba ſua ad defenſionem prolata nulla certitudine cui fides danda eſſet fulta videbantur. Tamen quia in patria ſua quamdam auctoritatem ſe reliquiſſe aſſerebat, viſum nobis fuit ut ad retractandum negotium illud induciæ darentur, & pro hac aliiſque cauſis legati apoſtolicæ ſedis dirigerentur; ut auditis utriuſque partis rationibus, ſi cognoverint Britannos auctoritatem authenticam apoſtolicæ ſedis, videlicet eorum pontificum quorum ordinatio & vita digna & legalis fuerit, habere, per quam poſſint ſe a ſubjectione prædictæ Turonenſis eccleſiæ ſubtrahere, quieti deinceps permaneant in ſua libertate. Quod ſi contigerit eos hujus auctoritatis, quam modo diximus, non poſſe habere defenſionem, ſopita deinceps & in æternum omni controverſia Turonenſem eccleſiam matrem & metropolim ſuam recognoſcant, & eam quæ decet metropolitanum archiepiſcopo veſtro ſubjectionem & obedientiam exhibeant, reſervato Dolenſi epiſcopo pallii uſu: ita tamen ut nullus ſucceſſorum ſuorum aliquo in tempore ad hanc dignitatem aſpiret, ſed (ſicut ſupra diximus) tam ipſi videlicet in eccleſia Dolenſi conſtituendi, quam etiam cæteri Britanniæ epiſcopi magiſterio Turonenſis archiepiſcopi in perpetuum ſubditi permaneant. Data Romæ octava Idus Martias, Indictione tertia.

XVI. AD HUBERTUM EPISCOPUM Tarvannenſium.

Ejus contumaciam accuſans, præcipit ut quandocumque vocatus fuerit coram Dienſi epiſcopo apoſtolicæ ſedis legato omnino ſe præſentet de multis ſibi objectis criminibus ſeipſum purgaturus. Ejus canonicis, qui quamdam villam uſurpaverant divinum officium interdicit, & ab eo interdici vult.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Huberto Tarvannenſium epiſcopo.

QUod ſalutem & apoſtolicam benedictionem tibi non mandamus, ea maxime cauſa eſt, quod in regiſtro noſtro legitur te ab Hugone

hujus

ANNO CHRISTI 1080.

Refecen & I. Mofiu. ſeno.

hujus ſanctæ ſedis legato apud Monaſteriolum hæreticum publice convictum, & poſtea, antequam eſſes ab hac infamia expurgatus, audivimus ſimoniace epiſcopum factum. Deinde quod apoſtolicæ ſedis præcepta ſuper te & ſuper canonicos tuos de caſtro ſancti Pauli promulgata pro quadam villa * Keſſeca nominata, quam cum ſuis pertinentiis canonici S. Mariæ & S. Audomari ſæpe in præſentia noſtra conqueſti ſunt ſibi & ſuæ eccleſiæ auferri, prout ipſi iterum conqueruntur, penitus deſpexiſti. Ac propterea excommunicationem, quæ in noſtro regiſtro ſcripta eſt, tu cum eis incurrendo, ſine reſpectu Dei & apoſtolicæ reverentiæ divinum officium, ſicut audivimus, celebrare præſumpſiſti. Pro quibus & aliis pluribus a fratre noſtro Hugone Dienſi epiſcopo ſemel & iterum ad concilium vocatus, & poſtea a nobis ad ſynodum Romanam invitatus ut te expurgares, quia non veniſti, nec canonice excuſaſti, niſi apoſtolicæ pietatis manſuetudo nos diſpenſatorie ad tempus ſuſtineret, ſententiam juſtæ depoſitionis tua inobedientia, quæ vere eſt idololatria, jamdudum ſuſcepiſſet. Sed tamen adhuc tibi paterno parcentes affectu, quia diutius tot & tanta quæ de te dicta ſunt ferre nullo modo honeſte poſſumus, apoſtolica auctoritate præcipimus, ut ubi & quando prædictus frater noſter Hugo Dienſis epiſcopus te vocaverit, de his vel aliis ſatisfacturus, occaſione poſtpoſita, ita paratus & circumſpectus advenias, ut, ſi te innocentem & falſo accuſatum ſcis, cum Dei auxilio & conſcientiæ puritate ab omnibus objectis & objiciendis canonice expurgari poſſis. Præterea omne divinum officium omnibus canonicis de caſtro ſancti Pauli, te ſolo interim uſque ad audientiam excepto, interdicimus: & ipſis & locis eorum, quoque præfatam villam cum eccleſia & aliis ſuis pertinentiis canonice eccleſiæ ſanctæ Mariæ & S. Audomari reſtituerint, & coram Hugone Dienſi epiſcopo de inobedientia & excommunicatione ſatisfecerit: & niſi tu ſtatim viſa præceptione noſtra prædictis canonicis tuis, & omnibus locis eorum, & præcipue ubi canonici denominati ſunt, omne divinum officium interdixeris, omne officium tuum auctoritate apoſtolica interdictum noveris. Data Romæ ſeptimo Kalendas Aprilis, Indictione tertia.

XVII. AD DOLENSES MONACHOS.

Mandat ut duo monaſteria, quæ Lemovicenſis epiſcopus eccleſiæ ſuæ ab ipſis ſubtracta conqueſtus fuerat, uſque ad adventum apoſtolicæ ſedis legati eidem epiſcopo reſtituant. Quod ſi quid in ea re juris ſe credant habere, coram legato oſtendant.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Dolenſibus monachis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

FRater & coepiſcopus noſter Lemovicenſis conqueſtus eſt nobis in ſynodo, quam nuper Romæ Deo opitulante celebravimus, quod veſtra fraternitas eccleſiæ ſuæ duo monaſteria ſubtrahit. Teſtatus eſt etiam ipſe frater & coepiſcopus noſter atque legatus noſter Hugo Dienſis epiſcopus, quod vos pro hac cauſa ad duo concilia, ſcilicet ut inter vos & prælibatum epiſcopum exinde juſtitiæ finem componeret, admonuit: ſed, ut ipſe aſſerit, nullam juſtitiam ſeu obedientiam exhibere voluiſtis. Quapropter ſynodalis conventus decrevit, ut præfata monaſteria in poteſtate Lemovicenſis eccleſiæ redire debeant, & ſine contradictione veſtra, ſeu veſtrorum uſque ad adventum legati noſtri quiete ab ipſa eccleſia poſſideantur. Nos itaque juxta fratrum noſtrorum conſenſum atque conſilium quod ſupra deliberatum eſt confirmantes, mandamus vobis atque præcipimus, ut uſque ad præfixum terminum permittatis prædictam eccleſiam Lemovicenſem ipſa monaſteria retinere. Si vero in eis aliquid juſtitiæ vos habere confiditis, legati noſtri adventum expectantes, cauſam veſtram illi opportuno loco & tempore, ubi poſſit Lemovicenſis epiſcopus intereſſe, repræſentate. Ante cujus audientiam cauſa veſtra diligentius ventilata & plenius cognita juſtitiæ finem inveniat, & inter vos omni lite ſopita quiſque veſtrum ſuo jure contentus injuriam facere deſinat. Data Romæ * Kalendis Aprilis, Indictione tertia.

ANNO CHRISTI 1080.

* VIII. Kal.

XVIII. AD WILIEMUM AUXIENSEM Archiepiſcopum,

Arguens eum inobedientiæ præcipit ut Pezanenſem abbatem cogat Aureliacenſi abbati reſtituere quandam eccleſiam illi monaſterio ab apoſtolica ſede conceſſam, contumaci eccleſiæ introitu interdicto.

*Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Wilielmo Auxienſi * archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

* epiſcopo

MIramur prudentiam tuam ita ſe apoſtolicæ ſedi inobedientem exhibuiſſe, ut negotium, quod tibi vicarii noſtri commiſerunt, ad exequendum tu non curans parere, contempſeris ad effectum perducere. Siquidem injuncta tibi eſt ab eis cura juſtitiam faciendi Petro abbati * Aureliacenſis cœnobii juris hujus ſanctæ Romanæ eccleſiæ de Dodone abbate Pezanenſe, qui ex longo tempore invaſam detinet eccleſiam juris itidem beati Petri, ſed præfato monaſterio Aureliacenſi conceſſam, quæ nominatur ſancta Maria Dalmairaci. Qua in re quantam beato Petro reverentiam habueris in hoc evidenter apparet, quod & invaſor eccleſiam calumnioſe adhuc occupare non deſinit, & prædictus abbas Aureliacenſis apoſtolicas aures ob id interpellare compellitur, præſertim cum ſupra nominatus Pezanenſis convictus, & a legatis noſtris Stephano cardinale & Gerardo Oſtienſi coepiſcopo adjudicatus debere illam eccleſiam reddere, quia non fecerit excommunicationem incurrerit. Quapropter dilectionem tuam monemus, & apoſtolica auctoritate præcipimus, ut ſæpe dictum Pezanenſem abbatem cogas Aureliacenſi præfixam eccleſiam unde lis eſt reſtituere, & condigna ſatisfactione ipſum ſibi placabilem reddere. Quod ſi forte ſpiritu ſuperbiæ induratus acquieſcere noluerit, & monaſterio illi quod invaſum eſt, officium divinum, & invaſori, noſtra auctoritate omnis eccleſiæ interdicas introitum. Nam non inter religioſos monachos, ſed nec inter laicos, debet annumerari qui ſacrilegium perpetrare non timet. Data Romæ * ſecundo Idus Aprilis, Indictione tertia.

* Aureliacenſis & ſic deinde.

* Pridie Idus Octobris.

XIX. AD BITURICENSES, NARBONENSES & Burdigalenſes.

Præcipit ut beneficia Aureliacenſi cœnobio ablata reſtituantur, & obſequium atque fidelitas a vicecomite exhibeatur abbati, quem ſe obligaſſe ſignificat, ne ulli militi ultra unum manſum

ANNO CHRISTI 1080.

de poſſeſſione eccleſiæ daret. Confirmat monaſterii Viacenſis refutationem a principe in manu abbatis conſenſu epiſcopi & clericorum factam.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei omnibus in Bituricenſi, nec non Narbonenſi, ſeu Burdigalenſi, provinciis conſtitutis, exceptis his qui apoſtolica excommunicatione tenentur, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

CLamor abbatis Aureliacenſis cœnobii, quod proprii juris B. Petri conceſſione fundatoris ſcilicet B. Geraldi eſſe dignoſcitur, auribus noſtris inſonuit, videlicet ſuper quibuſdam perſonis qui injuſte detinent beneficia prædicti monaſterii a prædeceſſoribus ſuis ſub fidelitate & dominio pro defenſione eccleſiæ ſibi & ſuis anteceſſoribus olim conceſſa. Præcipue conqueritur ſuper Berengario Carlatenſi vicecomite, qui propria cupiditate ductus, debitum ſervitium & fidelitatem abbati exhibere negat, niſi beneficium quod immerito detinet adhuc etiam de jure eccleſiæ augeatur. Proinde apoſtolica auctoritate præcipimus, quatenus omnis, qui beneficinm præfatæ eccleſiæ ad hoc aliquando ſuſcepiſſe cognoſcitur, ſubjectionem & fidelitatem abbati perſolvat, & ſervitium pro beneficio largiri non deneget, & ab exactione illicitæ augmentationis deſiſtat: aliter enim invaſor & ſacrilegus eſſe comprobatur. Nos vero detrimentum ſupradicti cœnobii agnoſcentes, abbatem ſub promiſſione fidei ſuæ in manu noſtra obligavimus, ut nulli militum liceat illi ultra unum manſum de poſſeſſione eccleſiæ dare ſub hac vel alia occaſione, neque alicui alteri perſonæ, niſi communis utilitas fratrum regulariter degentium poſtulaverit, & apoſtolicæ æquitati renuntiare auſus fuerit. Monaſterium autem * Maurzicenſe cum omnibus ſibi adjacentiis, & eccleſias ſcilicet * Dalmairaci & montis Salvii, & cæteras, nec non terras & poſſeſſiones in quacumque ſupraſcriptarum provinciarum ablatas, ſeu malis conſuetudinibus oppreſſas, monaſterio Aureliacenſi ſcriptis ſive teſtibus olim juſte conceſſas, apoſtolica auctoritate præcipimus reſtitui, & ſine inquietudine aliqua permitti. Monaſterium quidem Viacenſe in manu abbatis refutatum a principibus ipſius terræ conſenſu epiſcopi & clericorum ſibi ſuiſque ſucceſſoribus concedimus & confirmamus, & fautoribus refutationis apoſtolicam benedictionem largimur: & eos qui eccleſias ſive prædia præfati monaſterii injuſte detinent, abſque ulla dilatione reddi jubemus. Qui ergo his mandatis noſtris ſpiritu ſuperbiæ acquieſcere noluerit, præcipueque Berengarius, ſi obedire contempſerit, gratiam beati Petri amittet, & iram omnipotentis Dei incurret. Obtemperantibus autem gratiam Dei & apoſtolicam benedictionem de miſericordia divina confiſi largimur. Data Romæ ſecundo Idus Aprilis, indictione tertia.

* Maunzlacenſe
* Dealmairaci

XX. AD MANASSEM ARCHIEPISCOPUM Rhemenſem.

Depoſitionis ſententiam a legato contra eum in Lugdunenſi concilio prolatam ſe confirmaſſe ait: licentiam tamen adhuc ſe expurgandi coram quibuſdam epiſcopis indulget, dummodo interim ejus accuſatorum res in integrum reſtituantur, & Rhemenſem eccleſiam relinquat, & in alium locum ſecedat, clericoſque in ea ſecure Deo ſervire permittat.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Manaſſæ Rhemenſi.

ANNO CHRISTI 1080.

SCiat fraternitas tua, quod depoſitionis ſententiam, a legato noſtro Dienſi epiſcopo in Lugdunenſi concilio religioſorum virorum conſilio prolatam, & nos dictante juſtitia in Romana ſynodo apoſtolica auctoritate firmavimus. Sed tamen contra morem Romanæ eccleſiæ nimia ut ita dixerim, miſericordia ductus, adjunctis tibi Sueſſionenſi, Laudunenſi, Cameracenſi, Catalaunenſi, epiſcopis, vel eorum ſimilibus, cum aliis duobus quorum teſtimonio æque confidamus, ſi de juſtitia confidis, & eos habere poteris uſque ad feſtivitatem ſancti Michaelis purgandi licentiam tibi indulgemus; ea videlicet conditione, ut Manaſſæ & Brunoni, & cæteris qui pro juſtitia contra te locuti fuiſſe videntur, rebus ſuis in integrum reſtitutis uſque ad aſcenſionem Domini proximam Rhemenſem eccleſiam a tua occupatione ex toto liberam deſeras, & Cluniacum * aut Caſam Dei cum uno clerico & duobus laicis tuis ſtipendiis religioſe victurus ſecedas. Quod ſi facere volueris, prædicto Dienſi epiſcopo prænuntiare procures, ut in ejus præſentia ſacramento confirmes, de rebus prædictæ eccleſiæ te nihil interim diſtracturum, niſi quantum tibi & prædictis ſociis competenter ſuffecerit. Clericos autem, qui tanto tempore pro juſtitia exilium paſſi ſunt, in eccleſia ſecure Deo ſervire permittas. Et quoniam laborioſum tibi fuerit ad nos uſque venire, concedimus ut coram Dienſi epiſcopo & abbate Cluniacenſi, aut ſi abbatem deeſſe contigerit, coram Amato, prædicto modo cum prædictis teſtibus de infamia te expurges. Quod ſi huic noſtræ diſpenſationis præcepto obedire contempſeris, ſcias quoniam iniquitatem tuam ulterius portare non poſſumus, & depoſitionis ſententiam, non ſolum immutabiliter permanſuram, ſed etiam nullam tibi audientiam in poſterum relinquendam. Data Romæ decimoquinto Kalendas Maii, indictione tertia.

* ac caſam

XXI. AD ACONUM REGEM DANORUM.

Hortatur ad perſeverantiam in obedientia apoſtolicæ ſedis, & ad imitandum regis patris, quem valde commendat, virtutes. Monet ut curet ne temporis calamitates in ſacerdotum culpas, quibus honorem exhibendum eſſe docet, ejus ſubditi transferant, nec in mulieres eamdem ob cauſam ſæviant.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Acono regi Danorum, epiſcopis, principibus, clero & populo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUoniam veſtræ dilectionis amor Deo & beato Petro pronam obedientiam debitamque reverentiam (in quantum potuimus intelligere) ſtuduit hactenus propenſius exhibere, non dubium habemus quin idcirco vobis triumphum & gloriam præ cæteris gratia divina contulerit. Quod ſi in eodem ſtudio perſeverando veſtræ devotionis affectus in finem permanere curaverit, pro certo & eam quam nunc habetis gloriam retinere, & ampliore, Domino auxiliante, valebitis deinceps adipiſci. Te itaque ſpecialiter, fili cariſſime, cui regni curam providentia divina commiſit, paterno monemus affectu, ut excellentiſſimi parentis tui regias probitates & virtutes egregias imitari ſatagas: ejus quidem præcipui mores

in-

ANNO CHRISTI 1080.

in tantum cæteris regibus prænituerunt, ut cunctis posthabitis, nec ipso etiam imperatore Henrico, qui sanctæ Romanæ ecclesiæ propinquius hæsit, excepto, singulari amore illum nobis amplectendum judicaverimus: de cujus nos obitu vehementer nimiumque dolentes, ut ipsum tibi proponas exemplum, volumus, hortamur, iterumque monemus; quatenus inde possis ornamenta virtutum propagando educere, unde videris nobilissimi sanguinis lineam trahere. Denique cogitare debes & vigilanter perpendere hæc terrena quam caduca & frivola sint, quam incessanter ad occasum cuncta festinent, ut eis confidere nulla stabilitas suadeat, ut in illis habendis timor horribilis lateat: sicque fugitivis perspicaciter agnitis & sapienter despectis, poteris ad illa stabilia & sempiterna mentis acumen extendere, quæ ad sese obtinenda animum tuum invitent, & ad quæ concupiscenda bonorum te exempla accendant. Inter cæteras ergo virtutes, quas animo tuo imitandas censueris, ecclesiarum defensionem in mente tua volumus eminere, sacerdotalis ordinis reverentiam proximum locum tenere, ac deinde justitiam & misericordiam in cunctis te judiciis discrete servare. Illud interea non prætereundum, sed magnopere apostolica interdictione prohibendum videtur; quod de gente vestra nobis innotuit, scilicet vos intemperiem temporum, corruptiones aeris, quascumque molestias corporum, ad sacerdotum culpas transferre. Quod quam grave peccatum sit, ex eo liquido potestis advertere, quod Judæis etiam sacerdotibus ipse salvator noster lepra * puratos eis mittendo honorem exhibuerit, cæterisque servandum esse quæ illi dixissent præcepit; cum profecto vestri, qualescumque habeantur, tamen illis longe sint meliores. Quapropter apostolica auctoritate præcipimus, ut hanc pestiferam consuetudinem de regno vestro funditus extirpantes, presbyteris & clericis honore & reverentia dignis tantam contumeliam contra salutem vestram ulterius non præsumatis inferre; volentes eis occultas divini judicii causas imponere. Præterea in mulieres ob eamdem causam simili immanitate barbari ritus damnatas quidquam impietatis faciendi vobis fas esse nolite putare, sed potius discite divinæ ultionis sententiam digne pœnitendo avertere, quam in illas insontes frustra feraliter sæviendo iram Domini multo magis provocare. Si enim in his flagitiis duraveritis, procul dubio vestra felicitas in calamitatem vertetur, & quibus victis hucusque soliti fuistis dominari, eorum * nimirum jugum ferre superati nec resistere valentes cogemini. Si vero nobis, immo B. Petro, in his obedientes fueritis, sicut de clementia divina confidimus, & peccatorum vestrorum veniam, & apostolicam benedictionem, poteritis consequi. Data Romæ decimotertio Kalendas Majas, indictione tertia.

* Pro purgatos l. H. ex... gatos.

* Forte, aliorum. H.

XXII. AD ARNALDUM CENOMANENSEM episcopum.

Episcopale officium a legato apostolico interdictum reddit. Abbatem Johelem absolvit. Rainaldum invasorem & perjurum deponit, in cujus locum Johelem prædictum restitui mandat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Arnaldo Cenomanensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

Episcopale officium, quod tibi legatus noster interdixerat, justitia dictante, reddimus, Abbatem Johelem absolvimus. Rainaldum invasorem, quia per ambitionem perjuravit, deponimus, ut nec in illo quod cupivit, nec in alio monasterio ulterius abbas existat. Quapropter volumus, ut jam dictum Rainaldum cedere facias, & Johelem in loco suo abbatem restituas. Data Romæ octavo Kalendas Majas, indictione tertia.

XXIII. AD GUILIELMUM regem Anglorum.

Suum in eum amorem testatus ad debitam obedientiam sedi apostolicæ præstandam hortatur.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Guilielmo regi Anglorum, salutem & apostolicam benedictionem.

Notum esse tibi credo, excellentissime fili, priusquam ad pontificale culmen ascenderem, quanto semper te sinceræ dilectionis affectu amavi, qualem etiam me tuis negotiis, & quam efficacem exhibui: insuper ut ad regale fastigium cresceres quanto studio laboravi. Qua pro re a quibusdam fratribus magnam pene infamiam pertuli, submurmurantibus quod ad tanta homicidia perpetranda tanto favore meam operam impendissem. Deus vero in mea conscientia testis erat, quam recto id animo feceram, sperans per gratiam Dei, & non inaniter confidens de virtutibus bonis quæ in te erant, quia quanto ad sublimiora proficeres, tanto te apud Deum & sanctam ecclesiam (sicut & nunc, Deo gratias, res est) ex bono meliorem exhiberes. Itaque nunc tamquam dilectissimo filio, & fideli S. Petri & nostro, sicut in familiari colloquio facerem, consilium nostrum, & quid te postmodum facere deceat, paucis aperio. Quando enim complacuit ei qui exaltat humiles, ut sancta mater nostra ecclesia ad regimen apostolicæ sedis invitum satis ac renitentem, Deo teste, me raperet, continuo nefanda mala, quæ a pessimis suis patitur, officii mei (quo mihi clamare & nunquam cessare injunctum est) necessitate compulsus, amore quoque ac timore convictus, dissimulare non potui; amore quidem, quia S. Petrus a puero me in domo sua dulciter nutrierat, & quia caritas Domini Dei nostri, me quasi aliquid æstimans, tanti pastoris vicarium ad regendam sanctam matrem nostram elegerat; timore autem, quia terribiliter divina lex intonat, dicens: *Maledictus homo qui parcit gladio suo a sanguine*, id est qui doctrinam subtrahit ab occisione carnalis vitæ. Nunc igitur, carissime & in Christo semper amplectende fili, cum & matrem tuam nimium tribulari conspicias, & inevitabilis nos succurrendi necessitas urgeat, talem te volo, & multum pro honore tuo & salute in vera & non ficta caritate moneo, ut omnem obedientiam præbeas; & sicut, cooperante Deo, gemma principum esse meruisti, ita regula justitiæ & obedientiæ forma cunctis terræ principibus esse merearis; tot procul dubio in futura gloria principum princeps futurus, quot usque in finem sæculi exemplo tuæ obedientiæ principes salvabuntur: & si quidam illorum salvari noluerint, tibi tamen retributio nullatenus minuetur. Non solum autem, sed & in hoc mundo tibi & hæredibus tuis victoria, honor, potentia, sublimitas amplius cælitus tribuetur. Exemplum tibi teipsum propone. Sicut enim velles ab eo quem ex misero & pauperrimo servo potentissimum regem fecisses, non immerito honorari, sic & tu, quem ex servo peccati misero

Jerem. 48.

ANNO CHRISTI 1080.

ſero & pauperculo (ita quippe omnes naſcimur) potentiſſimum regem Deus gratis fecit, honoratorem tuum, protectorem atque adjutorem tuum omnipotentem Jeſum honorare ſemper ſtudioſe feſtina. Nec ab hoc impediat te peſſimorum principum turba. Nequitia enim multorum eſt, virtus autem paucorum. Glorioſius eſt probato militi multis fugientibus in prælio ſtare. Pretioſior illa eſt gemma quæ rarius invenitur. Immo quanto magis potentes hujus ſæculi ſuperbia ſua & impiis actibus excæcati corruunt in profundum, tanto magis te, qui præ illis multum Deo carus inventus es, pie humiliando decet erigi, & obediendo ſublimari, ut ſit ſicut ſcriptum eſt: *Impius impie agat adhuc, & qui in ſordibus eſt ſordeſcat adhuc, & juſtus juſtificetur adhuc.* Plura tibi adhuc exhortando ſcriberem: ſed quia tales miſiſti qui me ſatis de tua prudentia, honeſtate, juſtitia, ſimul cum filio noſtro Huberto lætificaverunt, ſapienti viro ſatis eſſe dictum judicavi: ſperans quia omnipotens Deus, ſupra quam dicimus, in te & per te ad honorem ſuum dignabitur operari. Quæ vero in literis minus ſunt, legatis tuis tibi voce dicenda commiſimus. Ipſe autem omnipotens Deus & pater noſter hoc tuo cordi, cariſſime fili, ita inſpirare atque plantare miſericorditer dignetur; quatenus & in hoc ſæculo merito virtutum tuarum regnum tuum & potentiam augeat, & in futuro cum ſanctis regibus ad regna ſuper cæleſtia inexcogitabiliter meliora feliciter introducat. Amen. Cenomanenſi epiſcopo tuis precibus juſtitia dictante faventes officium epiſcopale reddidimus. Abbatem quoque monaſterii S. Petri, quod eſt Cenomanni, abſolvimus. Data Romæ VIII. Kalendas Maii, indictione tertia.

Apoc. 22.

XXIV. AD WILIELMUM ABBATEM Hirſaugienſem.

Approbat quod curam monaſterii ſancti Salvatoris ſuſceperit, eumque vicarium ſuum conſtituit ut ad procurandum ut ibi abbas canonice ordinetur. Prohibet principibus ſæcularibus, ne in eo loco quidquam juris habeant. Privilegium ab Alexandro II. olim deceptione inducto conceſſum Everardo abrogat. Conſtantienſis eccleſiæ præſide a Romana eccleſia diſcordante concedit, ut abbas a quocumque religioſo epiſcopo quæ ad epiſcopale officium pertinent ſuſcipiat, vel ad apoſtolicam ſedem recurrat.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Wilielmo abbati Hirſaugienſis monaſterii, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUoniam pervenit ad nos, quod religio tua curam monaſterii ſancti Salvatoris juris apoſtolicæ ſedis, cui etiam duodecim aurei, quorum viginti unciam faciunt, ex eodem monaſterio annis ſingulis perſolvi debent, ſiti in villa * Scaphuſa, in epiſcopatu Conſtantienſi, obſecrante Comite Burcardo, viriſque religioſis hortantibus, eo dumtaxat tenore ſuſceperit, ut prædictus comes, qui ſibi in præfato monaſterio quaſdam quaſi proprias conditiones vendicabat, dimiſſa atque renuntiata omni ſæculari poteſtate, locum ipſum liberum eſſe permitteret, ſtudium dilectionis tuæ probantes, quod factum eſt apoſtolica auctoritate firmamus; & quia per locus ille (ſicut audivimus) ad religionis ſtatum, Domino miſerante, cœpit aſſurgere; nos, inquantum valemus, perpetuam illic ſanctitatis ſtabilitatem providere cupientes, fraternitati tuæ ſuper cœnobium illud ſolicitudinis noſtræ vicem committimus, ſcilicet ut fratres ibi diſciplinis regulariter inſtruere, mores eorum vitamque competenter inſtruendo ea quæ ad animarum ſalutem pertinent vigilanter providere, ac maxime ut inibi abbas ſecundum Deum ordinetur procures. Præterea ut ſæpefati monaſterii fratres ſine inquietudine propoſitum ſuum valeant ſecurius & propenſius exequi, ac omnipotenti Domino debitæ devotionis obſequium inſtanter & gratanter exolvere, volumus & apoſtolica auctoritate præcipimus, ut nullus ſacerdotum, regum, vel ducum, aut comitum, ſeu quælibet magna aut prava perſona, præſumat ſibi in eo loco aliquas proprietatis conditiones, non hæreditarii juris, non advocatiæ, non inveſtituræ, non cujuslibet poteſtatis, quæ libertati monaſterii noceat, vendicare, non ornamenta eccleſiæ, ſive poſſeſſiones invadere, minuere, vel alienare: ſed ita ſit ab omni ſæculari poteſtate ſecurus, & Romanæ ſedis libertate quietus, ſicut conſtat Cluniacenſe monaſterium, & Maſſilienſe manere: abbas autem advocatum quem voluerit eligat. Quod ſi is poſtmodum non fuerit utilis monaſterio, eo remoto alium conſtituat. Privilegium autem quod bonæ memoriæ prædeceſſor noſter Alexander contra ſanctorum patrum ſtatuta aliqua ſubreptione vel deceptione inductus eidem loco fecit, in quo Everardo comiti ejuſque poſteris advocatiam & præficiendi abbatis poteſtatem, & totius rei adminiſtrationem conceſſit, nos canonicæ correctionis ſententia per apoſtolicam functionem utentes infirmamus, infringimus, atque caſſamus; &, ne per hoc alicujus temeraria cupiditas in audaciam ſuæ perditionis erumpat, apoſtolica auctoritate in irritum revocamus. Si quis ergo contra hoc ſalubre præceptum noſtrum pertinaciter ire tentaverit, gratiam beati Petri ſe non dubitet amiſſurum; admonituſque ſemel, bis, & tertio per competentes inducias, ſi non reſipuerit, & ſi delictum ſuum emendare contempſerit, ſciat ſe divino anathemate innodatum, & a corporis & ſanguinis Dominici communione alienum. Illud etiam ad Romanæ libertatis munus confirmandum ſubjungentes adjicimus, ut ſi aliquo tempore Conſtantienſi eccleſiæ præſidens ab apoſtolica ſede diſcordaverit, eique inobediens fuerit, (*quod*, confirmante Samuele, *peccatum ariolandi & idololatriæ ſcelus eſt*, dicente quoque beato Ambroſio: Hæreticum eſſe conſtat qui Romanæ eccleſiæ non concordat) liceat abbati ſibi ſuiſque a quocumque religioſo epiſcopo placuerit ordinationes, conſecrationes, & quæ ad epiſcopale officium pertinent, expetere atque ſuſcipere, vel ad apoſtolicam ſedem recurrere. Obſervatores autem hujus noſtri præcepti remiſſionem omnium peccatorum ſuorum & gratiam bonam a Domino conſequantur. Actum Lateranis * octavo Idus Maii, indictione tertia.

1. Reg. 15.

* VII.

* Sutſuſa

XXV. AD GUILELMUM REGEM ANGLORUM.

Hortatur ut Dei honorem ſuo præponat honori, Deumque totis viribus integro corde diligat.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Guilielmo regi Anglorum, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

GRedimus prudentiam veſtram non latere, omnibus aliis excellentiores apoſtolicam & regiam dignitates huic mundo ad ejus regimina omni-

ANNO CHRISTI 1080.

omnipotentem Deum distribuisse. Sicut enim ad mundi pulchritudinem oculis carneis diversis temporibus repræsentandam Solem & Lunam omnibus aliis eminentiora disposuit luminaria; sic ne creatura, quam sui benignitas ad imaginem suam in hoc mundo creaverat, in erronea & mortifera traheretur pericula, providit in apostolica & regia dignitate per diversa regeretur officia. Qua tamen majoritatis & minoritatis distantia religio sic se movet Christiana, ut cura & dispensatione apostolicæ dignitatis post Deum gubernetur regia. Quod licet, fili carissime, tua non ignoret vigilantia, tamen ut pro salute tua indissolubiliter menti tuæ sit alligatum divina testatur scriptura, apostolicam & pontificalem dignitatem reges Christianos cæterosque omnes ante divinum tribunal repræsentaturam, & pro eorum delictis rationem Deo reddituram. Si ergo justo judici, & qui mentiri nescit, creaturarum omnium creatori tremendo judicio te sum repræsentaturus, judicet diligens sapientia tua, an debeam vel possim saluti tuæ non diligentissime cavere, & tu mihi ad salutem tuam, ut viventium possideas terram, debeas vel possis sine mora non obedire. Provideas ergo, ut pro te incessanter insistas, si te diligis, Deum honoremque Dei tibi tuoque præponere honori; Deum munda mente, totis viribus, integro corde diligere. Crede mihi, si Deum pura mente, ut audis, & ut scriptura præcipit, dilexeris, si Dei honorem, ut debes, in omnibus tuo præposueris, qui ficte nescit diligere, qui potens est etiam te præponere, hic & in futuro te amplexabitur, & regnum tuum omnipotenti suo brachio dilatabit. Data Romæ octavo Idus Maii, indictione tertia.

XXVI. AD MATHILDEM REGINAM ANGLORUM.

Ejus fidem commendat. Munera, quæ offert, nulla alia se expetere ait, quam vitam castam, rerum suarum in pauperes erogationem, & proximi dilectionem.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Mathildi Reginæ Anglorum, salutem & apostolicam benedictionem.

INgenuitatis vestræ lectis literis, quam fideli mente Deo obedias, quanta dilectione fidelibus tuis adhæreas, intelleximus. Nos quoque quomodo mentis tuæ memoria præsentes contineat, ex amplitudinis tuæ promissionibus non minus percipimus: quibus designastis, ut quidquid de vestris vellemus, si notum vobis fieret, sine mora susciperemus. Quod, filia carissima, qua susscepimus dilectione, & quæ munera a te optamus, sic intelligas. Quod enim aurum, quæ gemmæ, quæ mundi hujus pretiosa mihi a te magis sunt expectanda, quam vita casta, rerum tuarum in pauperes distributio, Dei & proximi dilectio? Hæc & his similia a te munera optamus: ut integra & simplicia diligas nobilitatem tuam precamur, dilecta obtineas, habita nunquam derelinquas. His armis & similibus virum tuum armare, cum Deus tibi opportunitatem dederit, ne desistas. Cætera, quæ dimisimus, per Hubertum filium & fidelem communem mandamus. Data Romæ octavo Idus Maii, indictione tertia.

XXVII. AD ROBERTUM REGIS Anglorum filium.

ANNO CHRISTI 1080.

Monet ut patris monitis acquiescat, eique in omnibus honorem exhibens obediat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Roberto filio regis Anglorum, salutem & apostolicam benedictionem.

CErti rumores morum tuorum, & tuæ prudentiæ, & liberalitatis, qui usque ad nos pervenerunt, partim dilectione parentum, partim tua, nos lætificaverunt. Qui verò e contra quorumdam pravorum consilio aures nostras molestaverunt, ut priores hilarem, sic siniştri nos reddidere tristem. Nunc vero quia per Hubertum filium nostrum audivimus te paternis consiliis acquiescere, pravorum vero omnino dimittere, lætamur. Insuper monemus & paterne precamur, ut menti tuæ semper sit infixum, quia quam forti manu, quam divulgata gloria, quidquid pater tuus possideat, ab ore inimicorum extraxerit, sciens tamen se non in perpetuum vivere, sed ad hoc tam viriliter insistere, ut hæredi alicui suo dimitteret. Caveas ergo, fili dilectissime, admonemus, ne ab hinc pravorum consiliis acquiescas, quibus patrem offendas, & matrem contristeris. Sint tibi indissolubiliter infixa præcepta & monita divina: *Honora patrem, & matrem, ut sis longævus super terram.* Et illud: *Qui maledixerit patri, vel matri morte moriatur.* Si vero ex honore patris & matris longior tibi tribuitur vita, e contra si dehonestas, quid tribuatur, liceat videas. Si autem ex maledictis mortem filio divina scriptura intonat, multo certius ex malefactis certiorem mortem insinuat. Quid ergo restat, si membrum Christi vis vivere, & in mundo isto honeste conversari? Pravorum consilia ex officio nostro præcipimus penitus dimittas. Patris voluntati in omnibus acquiescas. Data Romæ VIII. Idus Maii, indictione III.

Deut. 5. Exod. 21.

XXVIII. AD EPISCOPUM BENEVENTANUM.

Vult ut quemdam convictum hæreticum exquirat & examinet: si resipiscentem invenerit, in nullo læsum dimittat; sin minus, per pœnitentiam ad sanam doctrinam reducere curet; si obstinatum, ex archiepiscopatu expellat; utque ejus causam una cum abbate montis Cassini & quibusdam episcopis diffiniat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei fratri & coepiscopo Beneventano R..... salutem & apostolicam benedictionem.

FRaternitati tuæ notum facimus, præsentium latorem Joannem presbyterum, virum quidem (sicut ex professione sua cognovimus) orthodoxum, nobis ex parte Synnadensis archiepiscopi Armeni conquestum esse super quodam nefario, quem nos ex ore suo convictum hæreticum adjudicavimus: quod is ob hanc impietatem de Armenia expulsus gravem contra Armeniam ejusdem hæresis gignat Latinæ apostolicæque ecclesiæ suspicionem, immo vero judicium. Unde nos illius ecclesiæ Armenorum scilicet fidem (sicut ex hujus verbis didicimus) comprobantes, dilectioni tuæ monendo præcipimus, ut præfatum hæ-

hæreticum, qui manus noſtras, judicium ſuæ perfidiæ formidans, ſuffugit, diligenter exquiras, & ſolerter examines. Si igitur illum reſipuiſſe, & ad catholicam fidem rediiſſe, intelligentiæ tuæ conſtiterit, ſane edoctum & confirmatum ac in nullo læſum dimittas incolumem. Si vero nondum ad matris eccleſiæ gremium & rectam fidem de ſui erroris gravitate converſus fuerit, ad ſanæ doctrinæ conſilium per pœnitentiæ tramitem eum reducere commonendo procures. Quod ſi veris rationibus ſaluberrimis monitis tuis diabolico ſpiritu induratus acquieſcere, & ſinceris intellectibus fidei conſentire noluerit, ne rabies illius ignaros latere, & ſic incautos valeat lædere, jubemus ut eum facias perfidiæ nota in aperto ſignari, ac deinde ex toto archiepiſcopatu tuo ipſum expulſum, hæreſim ejus cunctis detegendo ubique, quantum potes, ut apoſtatam & Chriſtianæ unitatis inimicum non deſinas perſequi. Ut autem eum invenire, repertumque citius poſſis agnoſcere, nomen ipſius * Macharum, & loci in quo moratur Frigentium, ſubjungimus. Hoc etiam tibi præcipimus, ut junctus religioſo abbati montis Caſſini cunctiſque tuis coepiſcopis præfati hæretici cauſam diſcutias, diſcuſſamque diffinias. Inſuper ferrum, quod nos ſibi portare contradiximus, ulterius ferre interdicito, ne hac hypocriſi incautas mentes amplius decipiat. Pecuniam vero, quam tanta fraude acquiſivit, noſtro præcepto ſibi auferas, pauperibuſque diſtribuas.

ANNO CHRISTI 1080.

Macharium

LIBER OCTAVUS REGISTRI GREGORII PAPÆ VII.

Anno dominicæ incarnationis milleſimo octuageſimo, pontificatus vero domini Gregorii anno ſeptimo, indictione tertia.

I. AD SYNNADENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Dolet quod audierit Armenorum eccleſiam a rectitudine catholicæ fidei in quibuſdam deviaſſe. Quod an ita ſit ab eo ſcire cupit: & quid ipſe de his & de omnibus ad fidem pertinentibus ſentiat ſibi per literas & nuntios vult ſignificari, & an quatuor concilia generalia recipiat. Monet ut credat quod catholica credit eccleſia: non deſiſtere a ſacrificando in eccleſia ſua azyma. Græcorum calumnias ſignificat, quibus etiam graviore injuria Romanam eccleſiam in hoc perſequuntur nihil facientem: quorum tamen fermentum nec reprobat nec vituperat. Hortatur ut extremi judicii diem præ oculis habeat. Deumque precatur, ut eum in concordi fidelium unitate cuſtodiat.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei G..... dilecto in Chriſto fratri Synnadenſi archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SUmmæ ſedis ſpecula, cui, Deo auctore, licet indigni præſidemus, ac univerſalis eccleſiæ ſolicitudo, quam ipſius diſponente providentia gerimus, compellit nos ſicut de illorum, qui ſe a Chriſti corpore ſeparant, perditione vehementer dolere, ita quoque de eorum, qui recta ſentiunt, & unitatem fidei ſervare noſcuntur ſalutari conſenſu, ineffabili lætitia congratulari. Proinde quoniam veſtram, ſcilicet Armenorum, eccleſiam a rectitudine fidei, quam ab apoſtolis & ſanctis patribus traditam univerſalis eccleſia tenet, in quaſdam pravas exorbitaſſe ſententias nobis relatum eſt, profecto nimium paterni affectus compaſſione doluimus. Quorumdam ſiquidem relatione didicimus in celebrandis ſacrificiorum ſalutiferis ſacramentis aquam vino penitus apud vos non admiſceri, cum nemo Chriſtianus, qui ſacra novit evangelia, dubitet e latere Domini aquam cum ſanguine emanaſſe. Audivimus etiam quod contra morem ſanctæ eccleſiæ veſtræ non ex balſamo ſanctum chriſma, ſed ex butyro, conficiat, & quod Dioſcorum Alexandrinum hæreſiarcham ob perfidiæ ſuæ duritiam in concilio Chalcedonenſi depoſitum atque damnatum veneretur & approbet. Hæc autem licet præſentium portitor tuus legatus ita eſſe coram nobis negaverit, tamen ex fraternitate tua ſcire firmius cupientes, volumus ut per hunc eumdem Joannem presbyterum, & de iſtis rebus quid ſentias, & de cæteris ſicubi hæſitas, ad nos procures cum ſigillo tuo reſcribere, ac deinceps dilectionis tuæ literas ad apoſtolicam ſedem frequenter dirigere. Volumus etiam caritatem tuam literis ſuis ſignificare, utrum veſtra recipiat quod eccleſia univerſalis amplectitur, fidem ſcilicet quatuor conciliorum, quæ a ſanctis patribus comprobata, a Romanis pontificibus Silveſtro, Leone, aliiſque, apoſtolica ſunt auctoritate firmata. Inter quos nihilo minus beatiſſimus Gregorius papa doctor egregius majoribus * eccleſiæ Alexandrinæ, Antiochenæ, aliiſque, in epiſtola ſua ſeſe eam tenere his verbis teſtatus eſt: Quia corde creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem, ſicut ſancti evangelii quatuor libros, ſic quatuor concilia ſuſcipere & venerari me fateor, Nicænum ſcilicet, in quo perverſum Arii dogma deſtruitur, Conſtantinopolitanum quoque, in quo Eunomii & Macedonii error convincitur, Epheſinum etiam primum, in quo Neſtorii impietas judicatur, Chalcedonenſe vero, in quo Eutychis Dioſcorique pravitas reprobatur, tota devotione complector, integerrima approbatione cuſtodio quia in his velut in quadrato lapide ſanctæ fidei ſtructura conſurgit & cujuslibet vitæ atque actionis norma conſiſtit. Quiſquis eorum ſoliditatem non tenet, etiamſi lapis eſſe cernitur, tamen extra ædificium jacet. Quintum quoque concilium pariter veneror, in quo epiſtola quæ Ibæ dicitur erroris plena reprobatur, Theodorus perſonam mediatoris Dei & hominum in duabus ſubſtantiis ſeparans ad impietatis perfidiam cecidiſſe convincitur, ſcripta quoque Theodoriti, per quæ beati Cyrilli fides reprehenditur, auſu dementiæ prolata refutantur. Cunctas vero quas præfata veneranda concilia perſonas reſpuunt reſpuo, quas venerantur amplector; quia dum univerſali ſunt conſenſu conſtituta, ſe & non illa deſtruit, quiſquis præſumit aut ſolvere quos ligant, aut religare quos ſolvunt. Quiſquis ergo aliud ſapit, anathema ſit. His itaque ſanctiſſimi viri præcipuique doctoris verbis diligenter declaratis, prudentiam tuam caritatis affectu commonendam cenſuimus, ut clauſulam quam in illa laude ſubjungitis: Sanctus Deus, ſanctus fortis, ſanctus immortalis; iſtam videlicet: Qui crucifixus * eſt pro nobis: quoniam nulla orientalium, præter veſtram, ſed nec ſancta Romana habet eccleſia, vos totius ſcandali occaſionem pravique intellectus ſuſpicionem vitantes, ſuperaddere de cætero mittatis. Si enim vas electionis beatiſſimus Paulus de ſumendis cibis melius ſibi eſſe non manducare neque bibere, quam ut frater ſcandalizare-

ANNO CHRISTI 1080.

Sanctus Gregorius I. 2. epiſt. * Forte, eccleſiis. F. & in eod. tio.

* Forte et

1. Cor. 8.

retur, asserüit, considerare debetis quam grave & periculosum sit, ubi saniori intellectu vitari potest, fratribus de fide scandalum generare. Quapropter fraternitas tua ecclesiæ cujus sibi cura commissa est tenendum putet, & credat sufficere, quod catholica in orbem terrarum diffusa ecclesia Spiritu sancto illustrante edocta sentire cognoscitur, & tenere declaratur. De reliquo, quia cognovimus ecclesiam vestram azyma sacrificare, & ob hoc a Græcis dumtaxat imperitis quasi de hæresi reprehendi, volumus vos de temeraria garrulitate illorum multum mirari, sed nec ab instituto desistere: scientes eorum procacitatem non modo vobis hanc velut calumniam objicere, verum etiam de simili causa, graviori vero injuria, hucusque contra sanctam Romanam ecclesiam insurgere, quæ per beatum Petrum, quasi quodam privilegio, ab ipsis fidei primordiis a sanctis patribus omnium mater ecclesiarum adstruitur, & ita usque in finem semper habebitur; in qua nullus unquam hæreticus præfuisse dignoscitur, nec unquam præficiendum, præsertim Domino promittente, confidimus. Ait enim Dominus Jesus: *Ego pro te rogavi Petre, ut non deficiat fides tua*. Et illi quidem suum fermentatum commendantes, reprehensionis in nos levissima verba contumaciter joculari non desinunt. Nos vero azymum nostrum inexpugnabili secundum Dominum ratione defendentes, ipsorum fermentatum nec vituperamus nec reprobamus, sequentes apostolum dicentem *mundis esse omnia munda*, sed ad detegendam & contemnendam Græcorum temeritatem nunc ista sufficiant. Dilectioni vero tuæ iterum inculcando mandamus, ut de suprascriptis, & de aliis quæ ad fidem pertinere cernuntur, qualiter teneas per memoratum presbyterum, aut per alium idoneum nuntium tuas ad nos literas mittere studeas. Insuper etiam, licet solertiam tuam bene doctam credamus, ex debito tamen eam caritatis affectu paucis monemus, quasi districti examinis diem semper præ oculis habens, commissæ sibi solicitudinis sarcinam cogitet: & quantum illum sine dilatione celeriter approximare considerat, tanto de reddenda pecuniæ ratione propensius vigilare non negligat; quo severus fœnerator, idemque rigidus arbiter non de male infosso talento quid deputet pœnis, inveniat, sed de multiplicato lucro arridens vos ad fructum beatæ retributionis percipiendum invitet. Omnipotens Deus, cujus est quidquid recte sapimus, sentimus, & credimus, ipse mentem tuæ fraternitatis uberius illuminando per sani intellectus tramitem dirigat, & te in concordi fidelium unitate conservans ita gubernet atque custodiat, ut & subjectos tibi populos efficaciter de divina scientia possit instruere, & cum ipsis sempiternam gloriam ingredi, pro eis vero valeas præmia summa percipere. Data octavo Idus Junii.

ANNO CHRISTI 1080.

(1) *Juramentum Roberti Ducis.*

EGo Robertus, Dei gratia & sancti Petri, Apuliæ & Calabriæ & Siciliæ dux, ab hac hora & deinceps ero fidelis sanctæ Romanæ ecclesiæ, & apostolicæ sedi, & tibi domino meo Gregorio universali papæ. In consilio vel facto, unde vitam aut membrum perdas, vel captus sis mala captione non ero. Consilium quod mihi credideris, & contradixeris ne illud manifestem, non manifestabo ad tuum damnum me sciente. Sanctæ Romanæ ecclesiæ tibique adjutor ero ad tenendum, acquirendum, & defendendum regalia sancti Petri, ejusque possessiones pro meo posse contra omnes homines, excepta parte Firmanæ marchiæ, & Salerno, atque Amalphi, unde adhuc facta non est diffinitio, & adjuvabo te ut secure & honorifice teneas papatum Romanum. Terram sancti Petri, quam nunc tenes vel habiturus es, postquam scivero tuæ esse potestatis, nec invadere nec acquirere quæram, nec etiam deprædari præsumam absque tua tuorumque successorum, qui ad honorem sancti Petri ordinati fuerint, certa licentia, præter illam quam tu mihi concedes, vel tui concessuri sunt successores. Pensionem de terra sancti Petri, quam ego teneo, aut tenebo sicut statutum est, recta fide studebo, ut illam annualiter sancta Romana habeat ecclesia. Omnes quoque ecclesias, quæ in mea persistunt dominatione cum illarum possessionibus dimittam in tua potestate, & defensor ero illarum ad fidelitatem sanctæ Romanæ ecclesiæ. Et si tu vel tui successores ante me ex hac vita migraveritis, secundum quod monitus fuero a melioribus cardinalibus, clericis Romanis & laicis, adjuvabo ut papa eligatur & ordinetur ad honorem sancti Petri. Hæc omnia suprascripta observabo sanctæ Romanæ ecclesiæ, & tibi cum recta fide, & hanc fidelitatem observabo tuis successoribus ad honorem sancti Petri ordinatis, qui mihi, si mea culpa non remanserit, firmaverint investituram a te mihi concessam. Actum Ciprani tertio Kalendas Julii.

ANNO CHRISTI 1000.

Investitura domini Gregorii papæ, qua Robertum ducem investivit.

EGo Gregorius papa investio te, Roberte dux, de terra, quam tibi concesserunt antecessores mei sanctæ memoriæ Nicolaus & Alexander. De illa autem terra quam injuste tenes, sicut est Salernus, & Amalphia, & pars marchiæ Firmanæ, nunc te patienter sustineo, in confidentia Dei omnipotentis, & tuæ bonitatis, ut tu postea exinde ab honorem Dei & sancti Petri ita te habeas, sicut & te agere & me suscipere decet sine periculo animæ tuæ & meæ. Actum ut supra.

Constitutio reddendi census in die resurrectionis domini, duodecim videlicet denariorum Papiensis monetæ, de tota Apulia, Calabria, & Sicilia.

EGo Robertus Dei gratia & sancti Petri, Apuliæ, & Calabriæ, & Siciliæ dux, ad confirmationem traditionis & ad recognitionem fidelitatis, de omni terra quam ego teneo proprie sub dominio meo, & quam adhuc nulli ultramontanorum ita concessi ut teneat, promitto me annualiter pro unoquoque jugo boum pensionem, duodecim scilicet denarios Papiensis monetæ, persoluturum beato Petro, & tibi domino meo Gregorio papæ, & omnibus successoribus tuis, aut successorum tuorum nuntiis. Hujus autem pensionariæ redditionis erit semper terminus finito quoque anno sanctæ resurrectionis dies dominicus. Sub hac vero conditione hujus persolvendæ pensionis obligo me & meos sive heredes sive successores tibi domino meo Gregorio papæ & successoribus tuis.

II. AD

(1) Hoc juramentum ad an. 1077. pertinere, contendit Pagius ad an. Ch. 1080. n. 5.

ANNO CHRISTI 1080.

II. AD HUGONEM ABBATEM Cluniacenſem.

Perſtringit ſcelus Roberti monachi ſimoniaci, quem jubet ab abbate ſuo corrigi, & ab introitu eccleſiæ & omni eccleſiaſticó miniſterio ſeparari. Regem quoque illius fraude deceptum moneri vult, niſi reſipuerit, excommunicandum fore, & omnes fideles in partibus Hiſpaniæ fore ſolicitandos. Monet etiam abbatem curare, ut ſui monachi in Hiſpaniæ partibus diſperſi ad proprium monaſterium redeant: & nullam ibidem ordinationem vires habituram ſignificat, niſi quæ legati apoſtolici auctoritate fuerit comorobata.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Hugoni venerabili Cluniacenſi abbati, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUanta impietas a monaſterio veſtro per Roberti monachi veſtri præſumptionem exierit, ex literis Richardi legati noſtri, abbatis videlicet Maſſilienſis, potes cognoſcere. Qui nimirum Robertus Simonis magi imitator factus, quanta potuit malignitatis aſtutia adverſus beati Petri auctoritatem non timuit inſurgere, & centum millia hominum, qui laboris noſtri diligentia ad viam veritatis redire cœperant, per ſuggeſtionem ſuam in priſtinum errorem reducere. Cujus iniquitati non ſolum te conſenſiſſe non credimus, verum etiam pro immanitate ſceleris nobiſcum triſtari, & ad exercendam debitam ultionem animum habere intelligimus, præſertim cum fidei noſtræ antiquum præbeas experimentum, de honore ſanctæ Romanæ eccleſiæ idem nobiſcum ſentire, & ad executionem juſtitiæ, quæ frigeſcente caritate jam pene terris exceſſit, libertatem rectitudinis reſervaſſe. Ab hac utique animi concepta certitudine nullus rumor, nulla ſuggeſtio, poterit nos divellere: ſed neque illi, qui de multis adverſum vos negotiis murmurant, ante tempus fraternæ collocutionis ad ſuſpicandum aliud poterunt nobis ſcandalum generare. Nam, ut de aliis taceamus, pene omnes qui nobiſcum ſunt fratres, niſi freno rationis noſtræ retinerentur, amorem ab eis loco veſtro exhibitum in gravem inimicitiam convertiſſent. Quapropter, ſalutem veſtram ſicut noſtram diligentes, monemus ut ſubditos veſtros corrigentes, hujuſmodi murmurationis occaſionem religionem veſtram diligentibus nobis non præbeatis. Specialiter autem admonemus ut Robertum illum, qui ſupradictæ iniquitatis auctor extitit, qui diabolica ſuggeſtione Hiſpanienſi eccleſiæ tantum periculum invexit, ab introitu eccleſiæ, & ab omni miniſterio rerum veſtrarum, ſeparetis, donec ad vos redeat, & temeritatis ſuæ dignam ultionem ſuſcipiat. Regem quoque illius fraude deceptum diligenter literis tuis intelligere facias, beati Petri iram & indignationem, atque, ſi non reſipuerit, graviſſimam adverſum ſe & regnum ſuum ultionem provocaſſe, quod legatum Romanæ eccleſiæ indecenter tractavit, & falſitati potius quam veritati credidit. De quibus digne Deo & beato Petro ſatisfacturus, ſicut legatum noſtrum dehoneſtavit, ita ſe ſibi per debitam humilitatem & condignam reverentiam commendabilem faciat ac devotum. Significare etiam te ſibi dignum ducimus, nos eum, ſi culpam ſuam non correxerit, eſſe excommunicaturos, & quotquot ſunt in partibus Hiſpaniæ fideles ſancti Petri ad conſuſionem ſuam ſolicitaturos. Qui ſi minus præceptioni noſtræ obedirent, non gravem exiſtimaremus laborem nos ad Hiſpaniam proficiſci, & adverſum eum quemadmodum Chriſtianæ religionis inimicum dura & aſpera moliri. Tui etiam ſtudii ſit, ut monachi in eiſdem partibus injuſte diſperſi ad proprium redeant monaſterium & nulla ibidem ordinatio vires obtineat, niſi quæ legati noſtri fuerit auctoritate probata. Volumus etiam, ut alteram epiſtolam noſtram regi prædicto deferri præcipias. Data * Ciprani quinto Kalendas Julii, indictione tertia.

* Carpeta eod. Mur. Cerperani

III. AD ALPHONSUM CASTELLÆ Regem.

Monet ut remotis malis conſiliariis, legati apoſtolici ſalutaribus monitis acquieſcens, de emendatione ſua ſe & Dei eccleſiam lætificet. Illicitum connubium cum uxoris ſuæ conſanguinea initum reſpuat, & ne ſe ab inceſtæ mulieris amore abripi ſinat. Robertum monachum ſeductorem ac regni perturbatorem debitas temeritatis ac ſceleris penas daturum ſignificat.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectiſſimo in Chriſto filio regi Adelphonſo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DIci non poteſt, fili cariſſime, quantum nos referente filio noſtro apoſtolicæ ſedis legato Richardo, nobis cognita præclara tua obedientia lætificaverat. Tu enim coram Deo ſemper in viſceribus noſtris eras, tu apud homines maximum nobis exemplum egregiæ virtutis eras, de te apud alios reges gloriabamur, te vere Chriſtianum regem, & ideo vere regem nos habere in parte Domini Jeſu contra membra diaboli gaudebamus. Unde & bona tua fragrantia multas jam regiones aſperſerat, & velut Sol quidam in occiduis natus orientem verſus cæleſtis luminis radios emittebat. At nunc comperto quod diabolus tuæ ſaluti, & omnium qui per te ſalvandi erant, more ſuo invidens, per membrum ſuum quemdam Robertum pſeudomonachum, & per antiquam adjutricem ſuam perditam feminam, viriles animos tuos a recto itinere deturbavit, quantum de te primo fueramus gaviſi, tantum nunc confundimur, erubeſcimus, contriſtamur. Quapropter ut cognoſcas quantum circa te pie ſoliciti ſumus, per bonitatem & gloriam Chriſti te paterna voce monemus & conteſtamur, remove a te quantocius conſiliarios falſitatis; *corrumpunt* 1. Cor. quippe *mores bonos colloquia prava*. Acquieſce autem per omnia legato noſtro fratri Richardo; quem niſi prudentem & religioſum cognoviſſem, noſtras ei vices nullatenus commiſiſſem. Non te a ſalutaribus monitis atque inſtitutis noſtris inceſtæ mulieris amor abripiat, quia *mulieres apo-* Eccleſ. *ſtatare faciunt ſapientes*. Ipſum quippe regem ſapientiſſimum Salomonem inceſtus mulierum turpiter amor dejecit, & florentiſſimum regnum Iſrael Dei judicio pene totum de manu poſteritatis ejus abripuit. Proinde per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, & per potentiam adventus ejus, nec non & ex auctoritate beatiſſimorum apoſtolorum Petri & Pauli, iterum monemus, atque præcipimus, ne teipſum deſpicias, ne in gloria tua maculam ponas, ne poſteritatem carnis tuæ inutilem & reprobam facias. Vires reſume: illicitum connubium, quod cum uxoris tuæ conſanguinea iniſti, penitus reſpue. De tua emenda-

datione nos & totam ecclesiam Dei cito lætifica, ne, si inobediens (quod avertat Deus) esse malueris, iram Dei omnipotentis incurras, & nos (quod valde inviti dolentesque dicimus) beati Petri gladium super te evaginare cogamur. Prædictum sane nefandissimum Robertum monachum seductorem tui & perturbatorem regni, ab introitu ecclesiæ separatum, intra claustra monasterii Cluniacensis in pœnitentiam retrudi decernimus. Sed abbas Cluniacensis nos imitando id faciet: eadem enim via, eodem sensu, eodem spiritu ambulamus. Deus autem omnipotens nos de tua correctione cito exhilarare dignetur, fili carissime.

IV. AD RICHARDUM.

Consolatur eum de hostium persecutionibus. Ad patientiam hortatur, promittens se interim curaturum ut Robertus pseudomonachus sui sceleris pœnas luat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Richardo carissimo filio, salutem & apostolicam benedictionem.

QUia missis literis significasti nobis antiquum hostem opus tuum ad utilitatem Christianam ex parte directum per membra sua non præter solitum impedisse, ac per hoc fraternitatem tuam tristitiam nimiam incurrisse, nos quoque tibi merito compatientes, eodem tecum afficimur mœrore. Sed cum memoriæ reducitur quanta & qualia apostoli, successores etiam eorum, in ædificatione fundamenti ecclesiæ partim a paganis partim a falsis Christianis sint passi, de misericordia Domini confisi resumimus vires, victoriæ triumphum plenissima fiducia de eodem hoste procul dubio, ut nostri priores, expectantes. Patientia atque perseverantia impræsentiarum religioni tuæ omnino sunt necessariæ, scienti dictum ab apostolo non coronari nisi qui legitime certaverit, debita præmissa exhortatione: nos tamen studio tuo in nullo deerimus, Cluniacensi abbati mittendo querelæ tuæ literas una cum nostris, quatenus Robertum pseudomonachum quamcitius ad monasterium redire compellat, eumdem ab ingressu ecclesiæ coerceat, & tam gravis pœnitentiæ squalore diutino afficiat, quod in pravo contra te, immo contra Deum, commisso opere, mulctationem sentiat pœnitentiæ.

V. AD EPISCOPOS APULIÆ & Calabriæ.

Queritur de quorumdam episcoporum præsumptione contra Romanam ecclesiam: quos tamen, ut alios similes, tum Alexandri papæ cum suo tempore, confusos remansisse narrat: sed postea obdurato corde, qui ad sensum redire debuerant, denuo adversus eamdem conspirasse, & Ravennatem episcopum hæresiarcham constituisse. Quare sperans eorum superbiam præceps ruituram, & quietem sanctæ ecclesiæ confusis hostibus dilatandam fore, hortatur eos ut laboranti ecclesiæ orationibus succurrant.

Gregorius episcopus servus servorum Dei dilectis in Christo fratribus & coepiscopis per Principatus, & Apuliam, & Calabriam constitutis, salutem & apostolicam benedictionem.

FRaternitatem vestram credimus non latere; quod plures satanæ discipuli, qui falso nomine per diversas regiones censentur episcopi, diabolica inflammati superbia, sanctam Romanam ecclesiam conati sunt confundere; sed per auxilium omnipotentis Dei, & auctoritatem beati Petri, iniqua eorum præsumptio, sicut eis verecundiam & confusionem, ita apostolicæ sedi gloriam contulit & exaltationem. Siquidem a minimo usque ad maximum, * videlicet H.... qui vertex * regem, qui vertex & auctor pestiferi consilii fuisse probatur, per plurima corporum & animarum pericula persensit, quantas beati Petri auctoritas ad ulciscendam eorum iniquitatem vires obtineat. Scitis enim quia tempore domini nostri papæ * A.... quod idem * H..... injuriæ ecclesiæ beati Petri per * Cadulum inferre excogitaverit, & in quantam quamque turpissimam, mundo teste, confusionis foveam cum eodem Cadulo cadere meruit, & quanto honore quantisque triumphis in exercitatione illius certaminis * R. P. nostra profecerit. Scitis etiam quam detestandis conspirationibus ante annos tres, præcipue Longobardorum episcopi se adversum nos eodem H..... principante armaverunt, & quod per defensionem beati Petri illæsi & incolumes non sine magna nostra nostrumque fidelium honoris exaltatione remansimus. Illis vero priorem arbitrantibus non sufficere sibi confusionem, a planta pedis usque ad verticem apostolicæ ultionis quantum * ferierit gladius, adhuc plaga incurabilis præstat indicium. Sed in his omnibus obduratas meretricum more frontes gerentes, & impudentia sua iram sibi justi judicii thesaurizantes, qui respectu contumeliæ suæ ad sensum redire debuerant, patrem suum secuti, qui dixit; *Ponam sedem meam ab Aquilone, & ero similis altissimo*; pristinam conspirationem adversus Dominum & sanctam universalem ecclesiam conati sunt innovare, & hominem sacrilegum, & sanctæ Romanæ ecclesiæ perjurum, nec non per universum * R... orbem nefandissimis sceleribus denotatum * W.., dicimus sanctæ Ravennatis ecclesiæ devastatorem, antichristum sibi & hæresiarcham constituere. In quo nimirum satanæ conventu illi interfuere quorum est vita detestabilis, & ordinatio hæretica immensitate multimodi criminis. Siquidem ad hanc insaniam illa demum eos desperatio traxit, quod neque precibus, neque servitiorum aut munerum promissionibus, scelerum suorum veniam apud nos maluerit impetrare, nisi forte vellent judicio ecclesiastico nostræque censuræ se, mediante misericordia, sicut decet officium nostrum, submittere. Hos itaque nullis rationibus fultos, immo omnium criminum conscientia perditissimos, tanto magis vilipendimus, quanto ipsi se altiora conscendisse confidunt. Per misericordiam quippe Dei, & orationem beati Petri, quæ Simonem magum, eorum utique magistrum, ad altiora tendentem mirabiliter dejecit, speramus ruinam eorum non diu remoraturam, & quietem sanctæ ecclesiæ, victis & confusis hostibus suis, more solito glorioſissime dilatandam. Vos itaque, dilectissimi fratres, innocentiam communis matris vestræ sanctæ Romanæ ecclesiæ perpendentes, & quantum diabolus membra sua ad inferendam præfatæ Romanæ ecclesiæ inquietudinem exerceat, considerantes sicut decet, & officii vestri debitum exigit, orationibus aliisque modis, quibus laboranti matri succurrendum est, operam studiumque impendite: quatenus appareat vos legitimos ejus filios esse, ipsiusque contumeliam, partita nobiscum laboris diligentia, ex corde sentire. Quod si fueritis socii compassionis, eritis, auxi-

ANNO CHRISTI 1080.

* scilicet Henricum regem.
* Forte, regum. H.
* Alexandri
* Henricus
* Qui alibi Cadalous H. cedulam
* Reverenda Paternitas
* Hoc est, respublicæ. H.
* al. fierupit. H.
* Hoc est, Romanum H.
* Hoc est, Vuibertum. H. Gibertum.

auxiliante Deo, lætitiæ participes & conſolatio-
ANNO CHRISTI 1080. nis. Cætera quæ non inſeruimus, legatis noſtris, quibus ſicut nobis credere poteſtis, referenda commiſimus. Data Cicani duodecimo Kalendas Auguſti.

VI. AD EOSDEM.

Ut Michaeli imperatori Conſtantipolitano ab imperatoria dignitate injuſte ejecto, & apoſtolicæ ſedis ac Roberti ducis auxilium imploranti, ſubveniant. Præcipit militibus qui apud eum militare voluerint, ut ei fideliter inſerviant: mandatque epiſcopis, ut eos milites moneant, ut rectam fidem erga eum ſervent, timorem & amorem Dei præ oculis habeant, & in bonis operibus perſeverent, ſicque illos a peccatis abſolvant.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei fratribus & coepiſcopis in Apulia & Calabria commorantibus, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

NOtum eſſe prudentiæ veſtræ non dubitamus, glorioſiſſimum imperatorem Conſtantinopolitanum, Michaelem * videlicet, ab imperialis excellentiæ culmine indigne potius & malitioſe, quam juſte aut rationabiliter, eſſe dejectum, qui auxilium beati Petri, necnon filii noſtri glorioſiſſimi ducis Roberti flagitaturus Italiam petiit. Quapropter nos, licet indigni, ſedis ipſius curam gerentes, compaſſionis viſceribus moti, precibus illius, nec non ejuſdem ducis annuendum eſſe cenſuimus, & a fidelibus beati Petri ſubveniendum ſibi fore putavimus. Igitur quia inter cetera multimoda ſuffragia, iſtud non minus profuturum memorati principes exiſtimant, ſcilicet, ut milites auxiliatores, recta fide, non diſſimilibus animis ire conſtanter in adjutorium & defenſionem præfati imperatoris debeant, apoſtolica auctoritate præcipimus; quatenus illi qui militiam ipſius intrare ſtatuerint, in contrariam partem proditoria tergiverſatione tranſire non audeant, verum (quod Chriſtianæ religionis honor & debitum poſtulat) ei præſidium fideliter impendat. Dilectioni quoque veſtræ nihilo minus præcipiendo mandamus, ut eos qui cum eodem duce & prædicto imperatore transfretaturi ſunt, diligentiſſime (ut veſtrum officium exigit) moneatis condignam pœnitentiam agere, & rectam fidem (ſicut decet Chriſtianos) circa illos ſervare; in omnibus actibus ſuis timorem Dei & amorem præ oculis habere, & in bonis operibus perſeverare, ſicque illos fulti noſtra auctoritate, immo beati Petri poteſtate, a peccatis abſolvite. Data octavo Kalendas Auguſti.

* Ducem intelligit qui Paraplinacius dicebatur & purpuram poſuerat, die 7. Aprilis anni 1078.

VII. AD UNIVERSOS FIDELES.

Multorum principum auxilium promiſſum ſibi præſto eſſe ſignificans, ſe Ravennam armata manu venturum ait, ut eam eccleſiam de manibus impiorum eripiat. Quare hortatur ut eorum impiorum ſuperbiam & conatus una ſecum contemnant: unde ſanctæ eccleſiæ pacem divina clementia ſtabiliendam fore ſperent.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei fratribus & coepiſcopis Chriſtianam religionem defendentibus, cæteriſque clericalis ac laicalis ordinis Sancti Petri fidelibus, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

NOtum ſit dilectioni veſtræ, nos tam per noſipſos, quam & per legatos noſtros cum duice * R.... & Jordane, cæteriſque potentioribus Nortmannorum principibus fuiſſe locutos, qui profecto unanimiter promittunt ſe (ſicut jurati ſunt) ad defenſionem ſanctæ Romanæ eccleſiæ noſtrique honoris contra omnes mortales auxilium impenſuros. Idipſum quoque nobis, & qui circa Urbem longe lateque ſunt, & in Tuſcia cæteriſque regionibus, principes firmiter pollicentur. Unde poſt Kalendas Septembris, poſtquam tempus frigeſcere cœperit, cupientes * ſanctam Ravennatem eccleſiam de manibus impiis eripere, & patri ſuo beato Petro reſtituere, partes illas armata manu (ſicut de Domino ſperamus) petemus, ac per ipſius auxilium nos eam liberaturos haud dubie credimus. Quapropter nos audaciam impiorum, eorumque qui nos, immo in beatum Petrum, ſe erexerunt, machinationes pro nihilo ducentes, volumus atque hortamur vos ſuperbiam conatuſque illorum æque nobiſcum contemnere, tanto de ruina eorum certiores, quanto eos ad altiora niti aſcendere cernitis. Talibus namque Propheta imprecans ait: *Superbia eorum qui te oderunt aſcendit ſemper*; aperte declarans quia audax impietas eo magis caſui vicinior extat, quo amplius ſe aſcendiſſe exiſtimat. Vos ergo qui Deum timetis, & beati Petri fidelitatem tenetis, de miſericordia Domini nullatenus hæſitantes prorſus ſperate, & nefandorum perturbationem merita ruina cito ſedandam, & ſanctæ eccleſiæ pacem & ſecuritatem (ſicut de divina clementia confidentes promittimus) proxime ſtabiliendam.

ANNO CHRISTI 1080 Rober

* S. R.

VIII. AD ALPHANUM EPISCOPUM Salernitanum.

Gratulatur de beati Matthæi apoſtoli corporis inventione. Hortatur epiſcopum, ut reliquias debita veneratione proſequatur, ac moneat ducem R.... & ejus conjugem, ut tam inſigni patrono reverentiam & honorem decenter exhibeant, & ejus opem promereri contendant.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei fratri & coepiſcopo Salernitano Alphano ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DIvinæ pietatis reſpectui gratias ingentes referimus, cujus dignatio theſaurum magnum totique mundo profuturum noſtris temporibus miſericorditer revelavit. Non immerito tuæ quoque dilectioni gratulamur, quæ tantæ lætitiæ cælitus revera oſtenſæ participes nos efficere ſolicite procuravit. Credimus ſiquidem & incunctanter aſſerimus de tanti corporis inventione, non ſolum ipſum beatum Matthæum apoſtolum, verum etiam cæteros coapoſtolos, cum ſanctis omnibus, ipſiſque cæleſtibus ſpiritibus, & glorioſa Dei genitrice Maria, mortalibus congaudere, atque ipſorum omnium ſtudia circa humanum genus hoc tempore quam aliis multo propenſiora multumque eſſe * uberantiora. Si enim cæteris temporibus ſanctorum nos patrocinia pia non deſerunt, certiſſime tunc potiſſimum ſperanda ſunt eorum auxilia, cum ſanctiſſima eorum corpora nobis quaſi rediviva divino nutu manifeſtantur: & ſicut per corporei aſpectus intuitum tamquam fides cernitur, ſpes jam tenetur, ita eorum beneficia tunc erga devotos renovari uberiuſque redundare credendum eſt. Unde & jam ſancta univerſalis eccleſia dudum magnis turbinibus variiſque tempeſtatum procellis impulſa, clamorem ſuum a Domino exauditum non dubitet, ſed ad quieti litoris ſecuritatem alacres oculos e vicino in-

* *f.* exuberantior *& in* Mutin.

tendens, beati Matthæi apoſtoli præſidium juxta A
ANNO CHRISTI 1080. contempletur: quoniam jam nunc dubie agit in portu, cui ſuam præſentiam oſtendit gubernator antiquus. Quapropter de tanti theſauri revelatione tua fraternitas exultet in Domino, beatiſſimas reliquias debitæ venerationis obſequiis dignis amplectens, glorioſum ducem R.... ipſiuſque nobiliſſimam conjugem hortetur, & moneat, quatenus tam inſigni patrono, qui ſe eis demonſtrare dignatus eſt, reverentiam & honorem decenter exhibentes, ipſius gratiam & auxilium ſibi ſuiſque promereri niſibus ſummæ devotionis contendant. Data Romæ decimoquarto Kalendas Octobris.

IX. AD GERMANOS.

B
Calamitatum eccleſiæ cauſam peccatis adſcribit; ſed patientia & ſpe opus eſſe oſtendit. Hortatur itaque primum ſacerdotes, ut ſubditorum actiones corrigant, deinde cæteros omnes, ut fiduciam in Domino conſtituant: ſperat tamen nonnullos ad gremium matris eccleſiæ converſum iri.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei omnibus archiepiſcopis, epiſcopis, diverſique ordinis ac poteſtatis clericis & laicis in Teutonico regno morantibus, illis dumtaxat qui ſanctæ Romanæ eccleſiæ fideliter obediunt, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUoniam nihil in terra ſine cauſa fit, ſicut C
ſapientis verba teſtantur, quod dudum ſancta eccleſia fluctuum procellarumque mole concutitur, quodque tyrannicæ percuſſionis hactenus rabiem patitur, non niſi peccatis noſtris exigentibus evenire credendum eſt. Nam judicia quidem Dei veriſſime omnia juſta ſunt: ſed inter hæc omnia, cariſſimi, diſpoſitionis divinæ patientiæ virtus habenda eſt, & ſpei certitudo ad cæleſtis miſericordiæ reſpectu firmiter eſt extendenda: cujus manus nec ad exaltandam fidelium humilitatem imbecillis, nec ad dejiciendam hoſtilis elationis ſuperbiam invenitur invalida. Quod ſi culparum morbis pœnitentiæ medicamen adhibuerimus, & exceſſus ac negligentias noſtras ipſi diſtricte corrigendo ad juſtitiæ formam mores noſtros inſtituerimus, profecto, ſuperna virtute auxiliante, & inimicorum rabies cito peribit, & diu deſideratam pacem atque ſecuritatem eccleſia ſancta recipiet. Quare vobis ſpecialiter, qui in ſacerdotalis regiminis apice præſidetis, nunc loquimur, ad quorum ſolicitudinem ſubditorum vita pertinere dinoſcitur, & quos de commiſſi gregis cura in venturo examine rationem reddere convenit, ut ſubjectorum actus & converſationem, nulla gratia vel timore præpediente, diligenter inſpiciatis, & diſcretæ correctionis acie quæ amputanda ſunt reſecare, ſecundum quod a matre veſtra ſancta Romana eccleſia accepiſtis, non negligatis; illud propheticum in memoria
Pſ. 4. ſemper habentes: *Sacrificate ſacrificium juſtitiæ*, E
& ſperate in Domino. De cætero dilectionem omnium veſtrum monemus atque hortamur, fiduciam veſtram in Domino & in potentia virtutis ejus conſtituite: quoniam fini appropinquavit adverſariorum malitia, ita ut qui deſperantes in Dominum & ſanctam Romanam omnium matrem eccleſiam ſe extulerunt, temeritatis pœnas, haud multum tardante merita ruina, perſolvant. Nonnulli tamen, quod de cunctis optaremus, per miſericordiam Dei de errore ſuo & iniquitatis via pœnitentes ad gremium matris convertuntur eccleſiæ. Data x. Kal. Octobris.

X. AD ORZOCCUM JUDICEM Calaritanum.

ANNO CHRISTI 1080.

Devotionem ejus erga beatum Petrum in honore præſtito legato apoſtolico agnoſcens, monet ut quæ ab ipſo legato audivit memoria teneat: neve moleſte ferat, quod quemdam archiepiſcopum barbam radere coegit; ſed ipſum ut paſtorem ſuſcipiens, de ejus conſilio omnem poteſtatis ſuæ clerum barbam radere compellat. Se noluit ait aſſenſum iis dare qui terram ipſius invadendi facultatem ſibi concedi petierunt, neque daturum, ſi fidem ſervare voluerit: immo ſi quis id attentaverit, a ſe prohibitum iri, eumque beati Petri auxilium, ſi in ejus fidelitate permanſerit, habiturum.

*Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei glorioſo judici Calaritano * Orzocco, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

* Forte veriùs *Orzoccor*, ut lib 1. ep. 41. H.

GRatias omnipotenti Deo referimus, quod tua ſublimitas beatum Petrum recognoſcens, debitum honorem & reverentiam legato noſtro Populonienſi epiſcopo Vu. . . . exhibuit: ac proinde ita devotionem tuam in illo ſuſcipimus, quaſi nobis, immo beato Petro præſtiteris, dicente Domino: *Qui vos recipit, me recipit*. Dilectionem *Matth. 10.* ergo tuam monemus, ut ea quæ a præfato legato noſtro atque Azone prudenti viro audiviſti, alta memoria ſemper retineas, ſi tui memoriam in nobis ante Dominum jugiter eſſe deſideras. Nos enim memorati epiſcopi hortatu & precibus, qui ſe a te reverenter ſuſceptum honorificeque tractatum teſtatur, apud illum, cujus vice licet indigni fungimur, te in mente ſpecialiter deinceps habere optamus. Nolumus autem prudentiam tuam moleſte accipere, quod archiepiſcopum veſtrum Jacobum conſuetudini ſanctæ Romanæ eccleſiæ matris omnium eccleſiarum, veſtræque ſpecialiter obedire coegimus; ſcilicet ut quemadmodum totius occidentalis eccleſiæ clerus ab ipſis fidei Chriſtianæ primordiis barbam radendi morem tenuit, ita & ipſe frater noſter D
veſter archiepiſcopus raderet. Unde eminentiæ quoque tuæ præcipimus, ut ipſum ceu paſtorem & ſpiritualem patrem ſuſcipiens & auſcultans, cum conſilio ejus omnem tuæ poteſtatis clerum barbas radere facias atque compellas: res quoque omnino renuentium, niſi demum conſenſerint, publices, id eſt juri Calaritanæ eccleſiæ tradas, & ne ulterius inde ſe intromittant conſtringas, nec non ipſum ad honorem eccleſiarum defendendum promptiſſime adjuves. Præterea nolumus ſcientiam tuam latere, nobis terram veſtram a multis gentibus eſſe petitam, maxima ſervitia ſi eam permitteremus invadi, fuiſſe promiſſa; ita ut medietatem totius terræ noſtro uſui vellent relinquere, partemque alteram ad fidelitatem noſtram ſibi habere. Cumque hoc non ſolum a Nortmannis & a Tuſcis ac Longobardis, ſed etiam a quibuſdam ultramontanis crebro ex nobis eſſet poſtulatum, nemini in ea re unquam aſſenſum dare decrevimus, donec ad vos legatum noſtrum mittentes animum veſtrum deprehenderemus. Igitur quia devotionem beato Petro te habere in legato ſuo monſtraſti, ſi eam, ſicut oportet, ſervare volueris, non ſolum per nos nulli terram veſtram vi ingrediendi licentia dabitur, ſed etiam, ſi quis attentaverit, & ſæculariter & ſpiritualiter prohibebitur a nobis ac repulſabitur. Auxilium denique B. Petri, ſi in ipſius fidelitate

perſeveraveritis, procul dubio quod non deerit vobis, & hic & in futurum promittimus. Data tertio Nonas Octobris. ANNO CHRISTI 1080.

XI. AD REGEM SVECIÆ.

Gaudet quoſdam ſacri verbi miniſtros illius terram ingreſſos, ſeque de ejus ſalute ſpem magnam habere aſſerit, cum Gallicana eccleſia de theſauris ſanctæ matris Romanæ eccleſiæ acceperit, Atque ut is uberiorem religionis gratiam aſſequatur, vult ſibi ab eo aliquem mitti, qui gentis illius mores ſibi recenſeat, & mandata apoſtolica ad eum referat, Interim commiſſum ſibi regnum in juſtitia regat,

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei I.... glorioſo Suetonum ** Sueonum regi ſalutem & apoſtolicam benedictionem,*

QUoniam regni tui terram quoſdam ſacri verbi miniſtros fuiſſe ingreſſos audivimus, noverit excellentia tua nos in domino multum lætari. Deinceps quoque de ſalutis veſtræ reparatione plurimum ſpei indubitanter habere, Gallicana ſiquidem eccleſia non vos alienis documentis inſtruxit, ſed quod de theſauris matris ſuæ ſanctæ Romanæ eccleſiæ accepit ſalubri vobis eruditione contradidit. Quapropter, ut Chriſtianæ religionis & doctrinæ gratiam obtineatis uberiorem, volumus celſitudinem tuam aliquem epiſcopum, vel idoneum clericum, ad apoſtolicam ſedem dirigere, qui & terræ veſtræ habitudines gentiſque mores nobis ſuggerere, & apoſtolica mandata de cunctis pleniter inſtructus ad vos certius queat referre, Interim vero monemus, ut prudentia tua commiſſum ſibi regnum in concordiæ juſtitiæque cuſtodia dirigat atque diſponat, ac ita circa ſubjectos pacis jura & æquitatis diſtrictionem ſervare inter cætera virtutum ſtudia ſatagat, quatenus per temporalis regiminis ſolicitudinem mereatur æterni percipere ſecuritatem, & cum juſtis vocem totius jucunditatis plenam in extremo examine digne poſſit audire: *Venite benedicti Patris mei, percipite regnum quod* Matth. 25. *vobis paratum eſt ab origine mundi.* Data quarto Nonas Octobris.

XII. AD FIRMANOS, RAVENNATES, & Tuſcos.

Queritur Ravennatem eccleſiam ab ejus ſacrilego archiepiſcopo devaſtatam: quo in Romana ſynodo excommunicato ac depoſito, ipſam eccleſiam in priſtinum ſtatum reducere, eique de idonea perſona providere cupiens, præcipit ut ſibi in ea re unanimes ſint adjumento,

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei omnibus epiſcopis, abbatibus, clericis, atque laicis in marchia Firmana, Tuſcana, & in exarchatu Ravennati conſtitutis, qui ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſicut Chriſtianos oportet obediunt, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

PRudentiæ veſtræ notum eſſe non dubitamus, quanto religionis cultu ſancta Ravennas eccleſia pollere, quantiſque rerum neceſſariarum copiis ſolita ſit præteritis annis affluere, quodque magis illius intereſt, quam ſpeciali dilectione matri ſuæ ſanctæ Romanæ eccleſiæ ab ipſo fidei Chriſtianæ principio ſemper adhæſerit. Cujus antiquum decus in ſpiritualibus & ſæcularibus profecto cum reminiſcimur, non ſine gravi mœrore eam in tanta devaſtatione laborantem nunc cernimus, & ut apertius intelligatis, certe perſuaſorem deſtructoremque ipſius Vu..... dictum archiepiſcopum ita religionem ejus diſperdidiſſe, & bona dilapidaſſe, non minori fere dolore ſufferimus, quam ſi idem ſanctæ Romanæ eccleſiæ pro audacia ſua feciſſet. Verum cum cætera facta illius perpenduntur, hæc non tantopere miranda videntur. Quippe qui perjurium de inobedientia & infidelitate committere non timuit, quique contra ipſam apoſtolicam ſedem, cui perjeraverat, conſpirare pro minimo habuit, eamque invadere cogitans, eodem modo diſſipare vehementiſſime cupiit, homo ſuperbiſſimus, nefandorum ſcelerum ſibi conſcius; cui mirum debet videri, ſi adepta poteſtate, ubi licuit ita ſe habuit? Sed illius facinora commemorare ſuperſedeo, quæ per totum fere Romanum orbem ſe prodiderunt, pro quibus ipſe in ſancta ſynodo Romæ celebrata omnium epiſcoporum qui aderant conſona ſententia, jam ex triennio gladio anathematis ſine ſpe recuperationis percuſſus eſt; ea non præterierunt notitiam veſtram. Præfatam igitur Ravennatem eccleſiam de manibus violentis eripere, & ad priſtinum ſtatum pro officio quod licet indigni gerimus reducere cupientes, talem perſonam eligendam atque in ea præficiendam fore cenſuimus, cujus religio nec non prudentia, Deo favente, & interius lumen in ea ſanctitatis reformare, & exteriorum rerum damna norit ſtudeatque reficere. Quamobrem nos in hujus noſtræ neceſſariæ diſpoſitionis effectu veſtro plurimum egentes auxilio, invitamus, rogamus, atque apoſtolica auctoritate vobis præcipimus, ut in reſtauratione illius antiquitus ſanctæ eccleſiæ omnes unanimiter conſenſum & pro poſſe adjutorium tribuentes, eam de ſervili oppreſſione, immo tyrannica ſervitute, eripere & priſcæ libertati reſtituere nobiſcum procuretis, ac in reperiendo idoneam illi regimini perſonam ſummopere laborantes invigiletis, Quicumque enim in hac re ſtudium devotionis impenderint, non dubie credimus eos & apoſtolicam gratiam promerituros, & apud divinam clementiam patronum ſibi Beatum Apollinarem, ſi in bonis perſeveraverint, certiſſime acquiſituros. Data Idibus Octobris.

XIII. AD RAVENNATES.

Ejuſdem argumenti.

*Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei omnibus clericis & laicis Ravennæ morantibus, qui beatum * Petrum apoſtolum diligunt, & ſanctæ Romanæ eccleſiæ, ſicut Chriſtianos oportet, obediunt, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.* * beatu Apollinar

CRedimus non latere veſtram ſcientiam, Ravennatem eccleſiam ſedi apoſtolicæ præ cæteris vicinius hærere ſolitam fuiſſe, eamque ſpecialiter ab ipſa dilectam, quidquid dignitatis & honoris antiquitus per beatum * A.... tenuit, munere ſcilicet præfatæ ſedis conceſſum habuiſſe. Poſtquam vero ſuperbiæ auctor & diſcordiæ ſeminator diabolus per membra ſua eamdem eccleſiam contumacia interveniente a Romana diviſit, quæ damna, quæ detrimenta non modo religionis, ſed etiam bonorum ſuorum veſtra pertulit, maximeque per tyrannidem * Vu.... dicti archiepiſcopi, quantam in utraque re deſtructionem perpeſſa ſit, ſatis voſipſi noviſtis. Et hujus

* Apollina rem. H. & in co Mutin.

* Volber H. & cod. Mu

ANNO CHRISTI 1080. Infra in synodo Rom. II.

jus quidem tanto vesaniorem dilacerationis morsum sustinuit, quanto eum desperatiorem impurior conscientia retrorsum abire subegit. Denique sceleros[us], sacrilegus, atque perjurus, postquam hujusmodi nefaria in universali synodo, cunctis qui aderant episcopis consentientibus atque laudantibus, digna suis moribus damnationis animadversione mulctatus est, non confestim resipiscens ad sani cordis consilium rediit, sed patrem suum diabolum imitans, sibique iram in die iræ thesaurizans, quidquid gravius cogitare, quidquid superbissimum potuit audere, molitus est. Et quia se unam ex nobilissimis ecclesiam vestram ex maxima parte destruxisse parum existimabat, sanctam Romanam sedem, sicut omnes aperte norunt, invadere, secumque eam in ruinam & præcipitium trahere est meditatus. Proinde quoniam nos pro eminentia loci, cui, Deo auctore, quamvis indigni præsidemus, cum solicitudinem nostram monemur universis extendere, tum circa quodammodo nobis conjunctiores diligentius compellimur invigilare, ecclesiæ vestræ devastationem non alienam putantes, sed quasi nostræ, cujus specialis filia est, condolentes, cum consilio atque auxilio omnium vestrum qui Deum timetis volumus & desideramus ad antiquum specimen & religionis statum, in quantum domino largiente potuerimus, eam reducere. Igitur illo putrido membro gladio excommunicationis exciso, atque ita ut inter sacerdotes etiam in æternum non debeat connumerari deposito, dilectionem vestram monemus, ac pro salute vestra rogamus, ut toto affectu mentisque intentione talem personam una cum confratribus nostris episcopis & archidiacono, cæterisque diaconis, quos propterea ad vos nostra vice direximus, studeatis eligere, quæ tanto honori, scilicet vestri archiepiscopatus regimini, secundum Deum videatur competere. Non ulterius ecclesiam vestram ancillari servitute opprimi ab impiis manibus patiamini, sed sicut boni filii eam nobiscum in maternam, hoc est Romanæ ecclesiæ, libertatem vendicare satagite: quatenus & honorem Dei, dum sponsæ ejus sanctæ ecclesiæ libertatem diligitis, vos ostendatis amare, & æternæ beatitudinis hereditatem quasi liberi filii merito possitis & debeatis sperare. Data Idibus Octobris.

XIV. AD RAVENNATES, FIRMANOS, & Spoletinos.

Commendat eis electum Ravennatis ecclesiæ archiepiscopum. Hortatur ut ei debitam reverentiam exhibeant, præcipueque contra illius ecclesiæ damnatum devastatorem adjuvent.

Gregorius episcopus servus servorum Dei omnibus episcopis, abbatibus, comitibus, atque militibus in parochia Ravennati, & in Pentapoli, nec non & in marchia Firmana, & in ducatu Spoletino, commorantibus, illis videlicet qui beatum Petrum diligunt, neque vinculis excommunicationis tenentur, salutem & apostolicam benedictionem.

NOtum vobis esse credimus, fratres carissimi, quia ubique terrarum religiosi viri clerici & laici per gratiam Dei nos diligunt, & ea quæ dicimus sive præcipimus libenter approbant & obedienter suscipiunt; illi videlicet qui justitiam discernunt, & intentionem nostram cognoscunt. Inimici autem crucis Christi, immo hostes animarum suarum, in nos insurgere, & dementiæ cæcitate perculsi contra salutem suam sanctam ecclesiam conculcare conantur. Quod multum profecto gaudemus, intuentes illos qui Deum diligunt rebus nostris favere, & non hos; sed illos dumtaxat, qui oderunt animam suam inimicos nobis existere: quorum quidem odium hac maxime de causa, sicut vos scitis, incurrimus, quia ipsos de laqueis diaboli eruere, & ad sinum matris ecclesiæ reducere curavimus. Vos itaque, quos ab illorum perfidia remotos & alienos existimamus, oportere tunc credimus, ut qualem habeatis animum circa nos, immo B. Petrum, cujus vice licet indigni fungimur, demonstretis: & si, quemadmodum arbitramur, vos fideliter geritis, manifestis indiciis, cum tempus adest, & res expostulat, declaretis. Est autem in quo devotionem vestram egregie potestis ostendere, si decreta atque statuta sedis apostolicæ pro posse vestro studetis atque satagitis adjuvare. Igitur Ravennatem archiepiscopum fratrem nostrum R.... quem post longas & innumeras pervasorum occupationes nuperrime sicut olim a beato Petro Apollinarem, ita hunc Ravennas ab ecclesia Romana meruit accipere, studium vobis sit, tum propter amorem sanctissimi martyris, cujus sede & reliquiis illa decoratur ecclesia, tum propter apostolicæ sedis debitam reverentiam, consiliis & auxiliis vestris confirmare, atque ei contra illius sancti loci sacrilegum damnatumque devastatorem Vu.... modis omnibus subvenire. Præcipimus namque, ut juxta consilium legati nostri qui defert has literas, prædicto confratri nostro archiepiscopo consilium & auxilium vestrum ita firmiter promittatis, ut dum inimici audierint, rebus suis cogantur & jure possint timere, cum vero amici & fideles nostri cognoverint, una nobiscum de promissis vestris certissime queant sperare. Data tertio Idus Decembris.

ANNO CHRISTI 1080.

XV. AD VALVENSES.

Invehitur in Trasmundum quemdam, qui a se increpatus quod episcopatum dimiserit, & monitus ne se in eo amplius intruderet, ausus sit ipsam ecclesiam pervadere. Præcipit nullam ei obedientiam exhiberi, sed bona ecclesiæ de manibus ejus eripi, legatoque apostolicæ sedis in ea re auxilium præberi.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei omnibus in episcopatu * Valvensi habitantibus majoribus atque minoribus, sive potestatem in eo habentibus, qui gratiam beati Petri cupiunt, salutem & apostolicam benedictionem.*

* Valvanesi.

TRansmundus vester dictus episcopus ad nos venit, quem nimirum nos duris verbis increpuimus, propterea quod episcopatum sine ratione dimiserat. Præcepimus etiam illi propter istam stultitiam, ut de episcopatu se deinde non intromitteret, sed iret ad montem Cassinum, ibique tamdiu esset, donec cum ipso præfati loci abbate aliisque religiosis & prudentibus viris consilium caperemus, quid de illo & vestra ecclesia esset faciendum. Quod nostrum præceptum (sicut audivimus) contemnens, & per inobedientiam idololatriæ scelus incurrens, ausus est ecclesiam interdictam ad augmentum malitiæ suæ pervadere, eamque nunc pertinaciter non metuit occupare. Proinde apostolica auctoritate præcipimus vobis, ut, si gratiam Dei & beati Petri diligitis, animarumque vestrarum periculum timetis nullus vestrum episcopalem reverentiam

illi exhibeat; ſed bona eccleſiæ de manibus illius eripientes eum ſicut invaſorem habeatis, & res eccleſiæ ne diſtrahere valeat a poteſtate ipſius defendatis. Nihilo minus quoque mandamus, ut huic legato noſtro Joanni ſubdiacono, quem ad hoc vobis direximus, auxilium in his quæ neceſſaria fuerint præbeatis: quatenus ipſe una vobiſcum quæ in hac re facienda ſunt melius poſſit implere. Data ſecundo Idus Decembris.

ANNO CHRISTI 1080.

XVI. A D N. N.

Laudat quod parentum ſuorum veſtigia imitati devotum animum erga Romanam eccleſiam gerant, utque in eo in dies magis proficiant hortatur. Commendat eis Dalmatium archiepiſcopum Narbonenſis eccleſiæ canonice electum, ut eum tanquam verum paſtorem adjuvent, & pervaſori reſiſtant.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei R.... & B...., nobilibus comitibus ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUantum domus veſtra beatum Petrum jamdudum dilexerit, quantumque ipſi fidelis extiterit, profecto non modo apud vos ſcitur, ſed etiam in pluribus diverſarum gentium partibus notum habetur. Unde & de inimicis victoriam, & præ cæteris paribus ſuis honorem & gloriam hactenus obtinuiſſe longe lateque dignoſcitur. Quia vero parentum veſtrorum, ſicut nobilitatis lineam, ita quoque probitatum ſtudia vos imitari cognovimus, pro certo valde lætamur, & ut devotum animum circa beatum Petrum & matrem omnium ſanctam Romanam eccleſiam ſemper geratis, ſalubriter hortamur atque monemus, cujus vos dilectionem tenere procul dubio in nullo melius poteſtis oſtendere quam ſi inter cætera bona quæ debetis agere ſanctam eccleſiam procuratis juvare atque defendere. Itaque ſaluti veſtræ præcipue providentes rogamus, & ex parte beati Petri præcipimus vobis, ut Narbonenſi eccleſiæ jam ex longo tempore a membris diaboli pervaſæ prompte ſubvenientes, fratrem noſtrum Dalmatium archiepiſcopum, quem tandem canonice & ſecundum dominum electum & ordinatum meruit accipere, modis omnibus ſtudeatis adjuvare: illi vero pervaſori, qui non per oſtium ut paſtor, ſed aliunde, ut fur & latro ingreſſus, oves Chriſti mactat & perdit, immo diabolo tradit, modis quibus poteſtis reſiſtite, ſi gratiam omnipotentis Dei deſideratis obtinere. Agite ergo, & omnino procurate beatum Petrum apoſtolorum principem vobis adjutorem, immo debitorem, facere, qui poteſt vobis hujus vitæ & futuræ ſalutem & honorem dare vel tollere, quique neſcit fideles ſuos relinquere, ſed potius novit ſuperbis reſiſtere, & confundere, humilibus autem gratiam dare, eoſque exaltare. Data decimo Kalendas Januarii.

XVII AD CLERUM ET POPULUM Rhemenſem.

Arguit Manaſſem olim archiepiſcopum Rhemenſem, qui legati apoſtolici ſententia damnatus eccleſiam ipſam invadere præſumpſerit. Quare monet ut ei modis omnibus reſiſtant, & de epiſcopi Dienſis legati conſenſu alium paſtorem eligant, qui eorum laboranti eccleſiæ ſubvenire valeat.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei univerſo Rhemenſis eccleſiæ clero & populo ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

ANNO CHRISTI 1080.

NOn dubitamus ad notitiam veſtram perveniſſe, quod Manaſſes olim dictus archiepiſcopus veſter, ſynodalem damnationis ſuæ ſententiam, exigentibus culpis ſuis, adjudicante confratre noſtro Dienſi epiſcopo, ſanctæ Romanæ eccleſiæ legato, ſubierit. Quam itaque diligenter perſcrutantes, & pro magnitudine iniquitatum ejus juſtiſſimam fuiſſe approbantes, eo tenore in Romana ſynodo confirmavimus, rogatu multorum fratrum, ut conceſſis ſibi induciis, ſi poſſet, ad expurgandum ſe de objectis veniendi licentiam haberet, ac liberam de ſe agendi facultatem: ita tamen, ut interim regimini ipſius eccleſiæ cederet, & in Cluniacenſi, vel in aliquo religioſo monaſterio degeret, ut cujus obedientiæ quantæque humilitatis eſſet probaretur. Verum (ſicut voſipſi ſcitis) non ſolum huic diffinitioni non obedivit, ſed ad contemptum interdictionis noſtræ, eccleſiam veſtram invadere ac impudenti devaſtatione confundere præſumpſit; utpote quam non per oſtium, ut paſtor, ſed aliunde, ut fur & ſæviſſimus prædo intravit; ad hoc ſcilicet ut gregem dominicum mactet & perdat, non ut vigilantia paſtoris protegat & defendat. Siquidem adeo in immenſum actuum ſuorum tetendit iniquitas, ut digniſſime damnationi atque excommunicationi ſubjaceat, ita ut in perpetuum nullam reſtitutionis ſuæ ſpem concipere debeat. Quapropter apoſtolica vos auctoritate monemus, ut perverſis actibus ejus in nullo communicetis, immo ut tollatur de medio veſtrum, & in interitum carnis ſuæ tradatur ſatanæ, ut ſpiritus ſalvus ſit, ſibi modis omnibus reſiſtatis. Detis etiam operam ut communi conſilio parique voto, aſſentiente vobis prædicto confratre noſtro Dienſi epiſcopo, patrem vobis ſecundum dominum eligatis, qui eccleſiæ veſtræ diutina pſeudo-paſtorum improbitate laboranti valeat ſubvenire, & antiquam ſui libertatem, Chriſto auxiliante, vobiſcum reparare. Data ſexto Kalendas Januarii.

Joan. 10.

1. Cor. 5.

XVIII. AD HEBOLUM COMITEM.

Manaſſem archiepiſcopum Rhemenſem Hugonis Dienſis epiſcopi legati apoſtolici in concilio Lugdunenſi ſententia depoſitum denuntiat, monens ut tam ſeipſum quam alios ab ejus amicitia retrahat, eique pro viribus reſiſtat, & quem alium archiepiſcopum major cleri pars cum conſenſu legati elegerit, adjuvet.

*Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei * Hebolo nobili & glorioſo comiti ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

* Ebuloi

SIcut prudentia tua meminiſſe poteſt, nos longo tempore præter voluntatem tuam virorumque religioſorum qui ipſum noverant Manaſſem dictum Rhemenſem archiepiſcopum diſſimulavimus, eumque putantes correctionis ſuæ curam habere, diu profecto portavimus. Verum ille patientia noſtra abuſus, & (quod evidenter apparet) ex conſcientia prava in deſperationis foveam lapſus, non ſolum ſe prætenſæ manſuetudini ingratum exhibuit, ſed etiam in reliquum miſericordia S. Petri indignum ſe fecit, ſcilicet, ut cujus in depoſitione ſententiam vicarii noſtri Hugonis

gonis Dienſis epiſcopi in concilio Lugdunenſi prolatam approbatamque ad terminum nos diſtulerimus, deinceps in perpetuum firmam eſſe & ratam, ipſumque ſine ſpe recuperationis depoſitum adjudicemus. Quapropter eum irrevocabili judicio epiſcopalis ſedis regimine privatum eſſe tuæ celſitudini denuntiantes, monemus, atque ex parte beati Petri præcipimus, ut tam teipſum a peſtifera amicitia illius amodo retrahas, quam & alios quos potes ab eo cuſtodire ſe doceas. Ut autem gratiam Dei, & beati Petri largius * merito, * quas ſperare ſtudium ſolertiæ tuæ non deſit, tam per teipſum quam & per quoſcumque valeas præfato depoſito pro magnitudine tua * reſiſtere, illumque archiepiſcopum, quem ſaniori conſilio pars cleri melior cum conſenſu prædicti legati noſtri, Hugonis videlicet epiſcopi Dienſis, illi ſedi elegerit, modis omnibus adjuvare. In hac igitur re ita te devotum & obſequentem mandatis apoſtolicis aperte demonſtres, quemadmodum tuis in neceſſitatibus fideles tuos exiſtere cuperes: & ſicut a fidelibus tuis non impune tergiverſationem ſibi fieri ſummis in negotiis ferres, ita procures reſpectu beati Petri, ad quem ſpectat totius eccleſiæ cauſa, rem hanc ex animo gerere, quatenus & hic eum protectorem, & in futuro patronum, ex debito merearis habere. Data ſexto Kalendas Januarii.

ANNO CHRISTI 1080.

tus ob. us. merearis ege, me- queas ere ſtu- a. H. ſic in Mut. udeas

XIX. AD SUFFRAGANEOS ECCLESIÆ Rhemenſis.

Ejuſdem fere argumenti.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei omnibus epiſcopis, ſuffraganeis videlicet ſanctæ Rhemenſis eccleſiæ, his tamen qui ſe ab excommunicatis cuſtodiunt, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

NOtum eſſe fraternitati veſtræ credimus, quod nos iniquitates Manaſſæ, dicti Rhemenſis archiepiſcopi, longo tempore ſupportavimus, eumque ſperantes de malitia ſua converti diu nimiumque diſſumulavimus. Sed quoniam beata Maria, cujus ille ſedem perditus occupabat, noluit eccleſiam ſuam ſceleribus illius diutius pollui, quæ de eo graviora dudum latuerant, ad notitiam multorum erupere in lucem. Pro quibus ipſe in Lugdunenſi concilio, cui frater & vicarius noſter Hugo Dienſis epiſcopus præerat, eodem dictante, cunctiſque fratribus religioſis qui aderant aſſentientibus, depoſitionis ſententiam meruit. Eam itaque præfati conventus cenſuram, quam nos apoſtolica manſuetudine utentes ſubjuncto tenore temperaveramus, quoniam ille conſcientia deſperante in duritia ſua inobedientiæque contemptu voluit manere potius quam ad ſani ſenſus conſilium animum flectere, jam nunc ex apoſtolica auctoritate firmamus, atque irrecuperabiliter depoſitum eſſe in reliquum adjudicamus. Proinde fraternitatem veſtram ne ulterius illi epiſcopalem reverentiam debeat abſolvimus; immo apoſtolica auctoritate præcipimus ut nemo ei quaſi paſtori obediat, ſed quiſque pro officio ſuo & viribus ſicut invaſori reſiſtat. Quod noſtrum, potius vero ſancti Spiritus, judicium dilectio veſtra ſtudeat ſubditis ſibi cunctiſque quibus valet populis denuntiare: & ut ab ejus participatione ſibi caveant, ipſumque modis quibus poſſunt coarctent, non negligat caritas veſtra monere. De cætero volumus, & ex parte beati Petri jubemus, quatenus adhibitis illius eccleſiæ clericis, talis perſona cum conſenſu præfati legati noſtri Dienſis epiſcopi ut eligatur procuretis, quæ tanto regimini digne competere videatur. Nos enim eam electionem, quam pars cleri & populi melior, & religioſior, conſentiente prædicto noſtro vicario, fecerit, Deo favente, firmantes, apoſtolica auctoritate roboramus. Diligentia igitur veſtra ita ſe in hac re pronam, nobiſque, immo beato Petro, obedientem exhibeat, ut cognito ſtudio & vigilantia veſtra, ſi quid in præterito negligenter aut inobedienter deliquiſtis, merito propter hoc debeamus ſufferre. Data ſexto Kalendas Januarii.

ANNO CHRISTI 1080.

XX. AD PHILIPPUM REGEM Francorum.

Rogat ne Manaſſæ Rhemenſi archiepiſcopo depoſito ullum ulterius favorem præbeat, ſed eum ab amicitia ſua repellat. Monet præterea ne electionem impediat, quam Rhemenſis eccleſiæ clerus & populus facturus erat, ſed illi quem major pars elegerit auxilium præbeat.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Philippo glorioſo regi Francorum ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SÆpe per nuntios tuæ celſitudinis audivimus, te gratiam B. Petri noſtramque amicitiam cupere; quod & tunc nos libenter accepiſſe, & adhuc, ſi eum animum geris, noveris admodum nobis placere. In hoc enim te tuæ ſalutis amicum ſolicitumque eſſe demonſtras, ſi apoſtolicam benevolentiam, ſicut Chriſtianum regem decet, aſſequi & obtinere deſideras: quam quidem hoc pacto adipiſci multo facilius ac dignius poteris, ſi te in eccleſiaſticis negotiis diligentem devotumque reverenter exhibueris. Qua in re procul dubio minus vigilanter, multumque negligentius quam ſanum fuerit, olim habuiſſe te cerneris. Sed nos adoleſcentiæ tuæ præterita delicta ſpe correctionis tuæ portantes, ut deinceps caſtigatis moribus ad ea quæ oportet invigiles, ex debito officii noſtri monemus. Igitur inter cætera virtutum ſtudia regiæ excellentiæ convenientia, quæ tibi ineſſe optamus, cum te juſtitiæ amatorem, miſericordiæque cuſtodem exiſtere, eccleſias defendere, pupillos viduaſque protegere ſit neceſſarium, non minus ad internæ ſalutis cuſtodiam tibi eſſe pravorum conſilia ſpernenda, maximeque excommunicatorum familiaritates deteſtandas, arbitramur atque aſſerimus. Unde ſublimitati tuæ ex parte beati Petri præcipimus, ac ex noſtra rogamus, ut Manaſſæ Rhemenſi archiepiſcopo dicto, ſed propter ſuas iniquitates, quæ non prætereunt ſcientiam tuam, irrecuperabiliter depoſito, nullum ulterius favoris tui ſolatium præbeas, ſed eum ita ab amicitia tua reſcindas, atque a conſpectu præſentiæ tuæ contemptum repellas, ut te pateat inimicos ſanctæ eccleſiæ, videlicet excommunicatione induratos, reſpuendo, Deum diligere, apoſtoliciſque mandatis morem gerendo gratiam beatri Petri veraciter deſiderare. Præterea volumus, & ex parte apoſtolica jubemus, ut electionem, quam præfatæ Rhemenſis eccleſiæ clerus & populus, Deo annuente, facturus eſt, nullo ingenio aut ſtudio quo minus canonice fiat impedias: ſed & ſi quis impedire aliquo ſtudio ſæculari tentaverit, illi omni modo contradicas, atque illi quem pars fidelior & religioſior elegerit adjutorium tuum impendas. Age igitur, & jam ætate vir factus in hac re procura, ut non fruſtra tuæ juventutis

cul-

culpis peperciſſe, nec in vanum te ad emendationem expectaſſe videamur: ac maxime enitere, ut beatum Petrum, in cujus poteſtate eſt tuum regnum & anima tua, qui te poteſt in cælo & in terra ligare & abſolvere, tibi facias debitorem: & non pro negligentia aut veritatis diſſimulatione judicium, ſed pro diligentia juſtitiæque executione ipſius gratia æternum digne merearis auxilium. Data ſexto Kalendas Januarii.

ANNO CHRISTI 1080.

XXI. AD HERIMANNUM EPISCOPUM Metenſem.

Ad labores & pericula pro veritatis defenſione paratum excitat. Reſcribit ad ejus quæſita de auctoritate ſedis apoſtolicæ in excommunicando rege Henrico, & abſolvendo ſubditos a fidelitatis ſacramento.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto in Chriſto fratri Herimanno Metenſi epiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUod ad perferendos labores ac pericula pro defenſione veritatis te paratum intelligimus, divini muneris eſſe non dubitamus; cujus hæc eſt ineffabilis gratia, & divina clementia, quod nunquam electos ſuos penitus aberrare permittit, nunquam funditus labefactari aut dejici ſinit, dum eos perſecutionis tempore quadam utili probatione diſcuſſos, etiam poſt trepidationem aliquam ſemetipſos fortiores facit. Quoniam autem ſicut inter ignavos alium quo turpius alio fugiat timor exanimat, ita etiam inter ſtrenuos alium quo fortius alio agat, quo ardentius prorumpat, virile pectus inflammat. Hoc caritati tuæ exhortationis voce curavimus commendare, ut eo magis in acie Chriſtianæ religionis ſtare te delectet inter primos, quo eos non dubitas victori Deo proximos atque digniſſimos. Quod autem poſtulaſti te quaſi noſtris ſcriptis juvari ac præmuniri contra illorum inſaniam, qui nefando ore garriunt auctoritatem ſanctæ & apoſtolicæ ſedis non potuiſſe regem Henricum, hominem Chriſtianæ legis contemptorem, eccleſiarum videlicet & imperii deſtructorem, atque hæreticorum auctorem, & conſentaneum, excommunicare, nec quemquam a ſacramento fidelitatis ejus abſolvere, non adeo neceſſarium nobis videtur, cum hujus rei tam multa ac certiſſima documenta in ſacrarum ſcripturarum paginis reperiantur. Neque enim credimus eos, qui ad cumulum ſuæ damnationis veritati impudenter detrahunt & contradicunt, hæc ad ſuæ defenſionis audaciam tam ignorantia quam miſeræ deſperationis vecordia coaptaſſe: nec mirum: mos eſt enim reproborum, ob ſuæ nequitiæ protectionem, niti conſimiles ſibi defendere, quia pro nihilo habent mendacii perditionem incurrere. Nam, ut de multis pauca dicamus, quis ignorat vocem domini ac ſalvatoris noſtri Jeſu Chriſti dicentis in evangelio: *Tu es Petrus & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam: & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam, & tibi dabo claves regni cælorum; & quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cælis, & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis.* Numquid ſunt hic reges excepti? Aut non ſunt de ovibus quas Filius Dei B. Petro commiſit? Quis rogo in hac univerſali conceſſione ligandi atque ſolvendi a poteſtate Petri ſe excluſum eſſe exiſtimat, niſi forte infelix ille, qui jugum domini portare nolens, diaboli ſe ſubjicit oneri, & in numero ovium Chriſti eſſe recuſat? cui tamen hoc ad miſeram libertatem minime proficit, quod poteſtatem Petri divinitus ſibi conceſſam a ſuperba cervice excutit: quoniam quanto eam quiſque per elationem ferre abnegat, tanto durius ad damnationem ſuam in judicio portat. Hanc itaque divinæ voluntatis inſtitutionem, hoc firmamentum diſpenſationis eccleſiæ, hoc privilegium beato Petro apoſtolorum principi cæleſti decreto principaliter traditum atque firmatum, ſancti patres cum magna veneratione ſuſcipientes atque ſervantes, ſanctam Romanam eccleſiam tam in generalibus conciliis, quam etiam in cæteris ſcriptis & geſtis ſuis univerſalem matrem appellaverunt: & ſicut ejus documenta in confirmatione fidei, & eruditione ſacræ religionis, ita etiam judicia ſuſceperunt: in hoc conſentientes, & quaſi uno ſpiritu, & una voce concordantes, omnes majores res & præcipua negotia, nec non omnium eccleſiarum judicia, ad eam quaſi ad matrem & caput debere referri, ab ea nuſquam appellari, judicia ejus a nemine retractari aut refelli debere vel poſſe. Unde beatus Gelaſius papa Anaſtaſio imperatori ſcribens, divina fultus auctoritate quid & qualiter de principatu ſanctæ & apoſtolicæ ſedis ſentire deberet, hoc modo eum inſtruxit: Etſi, inquit, cunctis generaliter ſacerdotibus recte divina tractantibus fidelium convenit colla ſubmitti, quanto potius ſedis illius præſuli conſenſus eſt adhibendus, quem cunctis ſacerdotibus & divinitas ſumma voluit præeminere, & ſubſequens eccleſiæ generalis jugiter pietas celebravit? Ubi prudentia tua evidenter advertit, nunquam quolibet penitus humano conſilio æquare ſe quemquam poſſe illius privilegio vel confeſſioni, quem Chriſti vox prætulit univerſis, quem eccleſia veneranda confeſſa ſemper eſt, & habet devota primatem.

Item Julius papa orientalibus epiſcopis ſcribens, de poteſtate ejuſdem ſanctæ & apoſtolicæ ſedis ait: Decuerat vos, fratres, adverſus ſanctam Romanam & apoſtolicam eccleſiam limate & non ironice loqui: quoniam & ipſe dominus noſter Jeſus Chriſtus eam decenter allocutus ait: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam, & tibi dabo claves regni cælorum.* Habet enim poteſtatem ſingulari privilegio conceſſam, aperire & claudere januas regni cæleſtis quibus voluerit. Cui ergo aperiendi claudendique cæli data poteſtas eſt, de terra judicare non licet? Abſit. Num retinetis quod ait beatiſſimus Paulus apoſtolus: *Neſcitis quia angelos judicabimus? quanto magis ſæcularia?* Beatus quoque Gregorius papa reges a ſua dignitate cadere ſtatuit qui apoſtolicæ ſedis decreta violare præſumpſerint, ſcribens ad quemdam Senatorem abbatem his verbis: Si quis vero regum, ſacerdotum, judicum, atque ſæcularium perſonarum, hanc conſtitutionis noſtræ paginam agnoſcens contra eam venire tentaverit, poteſtatis honoriſque ſui dignitate careat, reumque ſe divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat: & niſi ea quæ ab illo ſunt male ablata reſtituerit, vel digna pœnitentia illicite acta defleverit, a ſacratiſſimo corpore ac ſanguine domini Redemptoris noſtri Jeſu Chriſti alienus fiat, atque in æternum examini diſtrictæ ultionis ſubjaceat. Quod ſi B. Gregorius, doctor utique mitiſſimus, reges qui ſtatuta ſua ſuper unum xenodochium violarent non modo deponi, ſed etiam excommunicari, atque in æterno examine damnari, decrevit, quis nos Henricum non ſolum apoſtolicorum judicio-

Matth. 16.

Matth.

Beatus Gelaſius papa

Beatus Gregorius papa

rum

rum contemptorem, verum etiam ipsius matris ecclesiæ quantum in ipso est conculcatorem, totiusque regni & ecclesiarum improbissimum prædonem & atrocissimum destructorem deposuisse & excommunicasse reprehendat, nisi forte similis ejus? sicut * B. P..... docente cognovimus in epistola de ordinatione Clementis, in qua sic ait: Si quis amicus fuerit iis, quibus ipse de eodem Clemente dicens non loquitur, unus est & ipse ex illis qui exterminare Dei ecclesiam volunt: & cum corpore nobiscum esse videatur, mente & animo contra nos est; & est multo nequior hostis hic quam illi qui foris sunt & evidenter inimici. Hic enim per amicitiarum speciem quæ inimica sunt gerit, & ecclesiam dispergit ac vastat. Nota ergo, carissime, si * eum quem amicitia vel colloquio iis quibus papa pro actibus suis adversus est sociatur tam graviter judicat, quanta illum ipsum, cui pro actibus suis adversus est, animadversione damnat? Sed ut ad rem redeamus, itane dignitas a sæcularibus etiam Deum ignorantibus inventa non subjicietur ei dignitati quam omnipotentis Dei providentia ad honorem suum invenit, mundoque misericorditer tribuit? cujus Filius sicut Deus & homo indubitanter creditur, ita summus sacerdos caput omnium sacerdotum ad dexteram Patris sedens, & pro nobis semper interpellans habetur: qui sæculare regnum, unde sæculi filii tument, despexit, & ad sacerdotium crucis spontaneus venit. Quis nesciat reges & duces ab iis habuisse principium, qui Deum ignorantes, superbia, rapinis, perfidia, homicidiis, postremo universis pene sceleribus, mundi principe diabolo videlicet agitante, super pares, scilicet homines, dominari cæca cupiditate & intolerabili præsumptione affectaverunt? Qui videlicet, dum sacerdotes domini ad vestigia sua inclinare contendunt, cui rectius comparentur, quam ei qui est caput super omnes filios superbiæ, qui ipsum summum pontificem sacerdotum caput altissimi Filium tentans, & omnia illi mundi regna promittens ait: *Hæc omnia tibi dabo, si procidens adoraveris me*. Quis dubitet sacerdotes Christi regum & principum omniumque fidelium patres & magistros censeri? Nonne miserabilis insaniæ esse cognoscitur, si filius patrem, discipulus magistrum sibi conetur subjugare: & iniquis obligationibus illum potestati suæ subjicere, a quo credit non solum in terra, sed etiam in cælis se ligari posse & solvi? Hæc, sicut beatus Gregorius in epistola ad Mauricium imperatorem directa commemorat, Constantinus magnus imperator, omnium regum & principum fere totius orbis dominus, evidenter intelligens, in sancta Nicæna synodo post omnes episcopos ultimus residens, nullam judicii sententiam super eos dare præsumpsit; sed illos etiam deos vocans, non suo debere subesse judicio, verum se ad illorum pendere arbitrium judicavit. Supradicto quoque Anastasio imperatori prælibatus papa Gelasius persuadens, ne ille intimatam suis sensibus veritatem arbitraretur injuriam; subintulit dicens: Duo sunt quippe, imperator Auguste, quibus principaliter mundus hic regitur, auctoritas sacrata pontificum, & regalis potestas: in quibus tanto gravius pondus est sacerdotum, quanto etiam pro ipsis regibus omnium in divino reddituri sunt examine rationem. Et paucis interpositis inquit: Nosti itaque inter hæc illorum te pendere judicio, non illos ad tuam velle redigi voluntatem. Talibus ergo institutis, talibusque fulti auctoritatibus, plerique pontificum alii reges, alii imperatores excommunicaverunt. Nam si speciale aliquod de personis principum requiratur exemplum, beatus Innocentius papa Arcadium imperatorem, qui consensit ut sanctus Joannes Chrysostomus a sede pelleretur, excommunicavit. ANNO CHRISTI 1081.

Alius item Romanus pontifex, Zacharias videlicet, regem Francorum non tam pro suis iniquitatibus, quam eo quod tantæ potestati non erat utilis, a regno deposuit, & Pippinum Caroli magni imperatoris patrem in ejus loco substituit: omnesque Francigenas a juramento fidelitatis quod illi fecerant absolvit. Quod etiam ex frequenti auctoritate sæpe agit sancta ecclesia, cum milites absolvit a vinculo juramenti quod factum est his episcopis qui apostolica auctoritate a pontificali gradu deponuntur. Et beatus Ambrosius, licet sanctus, non tamen universalis ecclesiæ episcopus, pro culpa quæ ab aliis sacerdotibus non adeo gravis videbatur, Theodosium magnum imperatorem excommunicans ab ecclesia exclusit. Qui etiam in suis scriptis ostendit, quod aurum non tam pretiosius sit plumbo, quam regia potestate sit altior dignitas sacerdotalis: hoc modo circa principium sui pastoralis scribens: Honor, fratres, & sublimitas episcopalis nullis poterit comparationibus adæquari. Si regum fulgori compares, & principum diademati, longe erit inferius, quam si plumbi metallum ad auri fulgorem compares. Quippe cum videas regum colla & principum submitti genibus sacerdotum, & exosculata eorum dextera orationibus eorum credant se communiri. Et post pauca: Hæc cuncta, fratres, ideo nos promisisse debetis cognoscere, ut ostenderumus nihil esse in hoc sæculo excellentius sacerdotibus, nihil sublimius episcopis reperiri. Meminisse etiam debet fraternitas tua, quia major potestas exorcistæ conceditur, cum spiritualis imperator ad abjiciendos dæmones constituitur, quam alicui laicorum causa sæcularis dominationis tribui possit. Omnibus nempe regibus & principibus terræ qui religiose non vivunt, & in actibus suis, Deum, ut oportet, non metuunt; dæmones, heu prob dolor! dominantur, & misera servitute confundunt. Tales non divino ducti amore, sicut religiosi sacerdotes, ad honorem Dei & utilitatem animarum præesse cupiunt, sed ut intolerabilem superbiam suam ostentent, animique libidinem expleant, cæteris dominari affectant. De quibus beatus Augustinus in libro primo de doctrina Christiana dicit; Cum vero etiam eis qui sibi naturaliter pares sunt, hoc est hominibus, quilibet dominari affectat, intolerabilis omnino superbia est. Porro exorcistæ, ut diximus, super dæmones a Deo imperium habent. Quanto igitur magis super eos qui dæmonibus subjecti & membra sunt dæmonum? Si ergo his tantum præeminent exorcistæ, quanto amplius sacerdotes? Præterea omnis rex Christianus ad exitum veniens, ut inferni carcerem evadat, ut de tenebris in lucem tendat, ut de peccatorum vinculis in Dei judicio absolutus appareat, sacerdotis opem supplex ac miserandus requirit. Quis autem non modo sacerdotum, verum etiam laicorum, in extremis positus pro suæ animæ salute terreni regis imploravit auxilium? Quis vero regum vel imperatorum aliquem Christianum ex impositio sibi officio valet sacro baptismate ex diaboli potestate eripere, & inter filios Dei connumerare, sanctoque chrismate præmunire? &, quod maximum est in Christiana religione, quis eorum valet proprio ore corpus & sanguinem Domini conficere? Vel cui eorum data est potestas ligandi solvendique in cælo & in

ANNO CHRISTI 1081.

in terra? Ex quibus aperte colligitur quanta po- A
teſtate præcellat dignitas ſacerdotum. Aut quis
eorum poteſt aliquem clericum in ſancta eccleſia
ordinare, quanto minus pro aliqua culpa eum
deponere? Namque in eccleſiaſticis ordinibus ma-
joris eſt poteſtatis deponere, quam ordinare.
Epiſcopi enim poſſunt alios epiſcopos ordinare,
ſed nullo modo ſine auctoritate apoſtolicæ ſedis
deponere. Quis igitur, vel tenuiter ſciolus, ſa-
cerdotes dubitet regibus anteferri? Quod ſi reges
pro peccatis ſuis a ſacerdotibus ſunt judicandi, B
a quo rectius quam a Romano pontifice judicari
debent?

Ad ſummum quoslibet bonos Chriſtianos mul-
to convenientius quam malos principes reges in-
telligi decet. Iſti enim gloriam Dei quærendo
ſeipſos ſtrenue regunt: at illi non quæ Dei
ſunt, ſed ſua, quærentes, ſibimet hoſtes alios
tyrannice opprimunt: hi vero regis Chriſti, illi
vero diaboli corpus ſunt. Iſti ad hoc ſibi impe-
rant, ut cum ſummo imperatore æternaliter re-
gnent: illorum vero id poteſtas agit, ut cum
tenebrarum principe, qui rex eſt ſuper omnes
filios ſuperbiæ, æterna damnatione diſpereant.
Nec valde ſane mirandum eſt, quod mali ponti-
fices iniquo regi, quem adeptis male per eum C
honoribus diliguntur, metuuntque, conſentiunt,
qui ſimoniace quoslibet ordinando Deum pro vi-
li etiam pretio vendunt. Nam ſicut electi inſo-
lubiliter ſuo capiti uniuntur, ita & reprobi ma-
xime contra bonos ei qui malitiæ caput eſt per-
tinaciter fœderantur: contra quos profecto non
tam diſſerendum, quam pro eis eſt lacrymoſis
planctibus ingemendum, ut omnipotens Deus il-
los a laqueis ſatanæ, quibus captivi tenentur,
eripiat, & vel poſt pericula ad cognitionem ve-
ritatis tandem aliquando perducat. Hæc de re-
gibus & imperatoribus, qui ſæculari gloria ni-
mium tumidi, non Deo, ſed ſibi regnant. Sed
quia noſtri eſt officii unicuique ſecundum ordi-
nem vel dignitatem, qua videtur vigere, exhor- D
tationem diſtribuere, imperatoribus & regibus,
cæteriſque principibus, ut elationes maris & ſu-
perbiæ fluctus comprimere valeant, arma humi-
litatis, Deo auctore, providere curamus. Scimus
enim quia mundana gloria, & ſæcularis cura eos
permaxime qui præſunt ad elationem trahere ſo-
let; qua ſemper neglecta humilitate, propriam
quærendo gloriam, fratribus cupiant præeminere.
Proinde videtur utile maxime imperatoribus &
regibus, ut cum mens illorum ſe ad alta erige-
re, & pro ſingulari vult gloria oblectare, inve-
niat quibus ſe modis humiliet, atque unde gau-
deat, ſentiat plus timendum. Perſpiciat ergo di-
ligenter; quam periculoſa, quamve timenda ſit
imperatoria vel regia dignitas, in qua pauciſſimi E
ſalvantur: & illi qui Deo miſerante ad ſalutem
veniunt, non æque, ut multi pauperum, judicio
ſancti Spiritus in ſancta eccleſia clarificantur. A
mundi enim principio uſque ad hæc noſtra tem-
pora in tota authentica ſcriptura non invenimus
imperatores vel reges, quorum vita adeo fuerit
religione præcipua & virtute ſignorum decorata,
ſicut innumerabilis multitudinis ſæculi contempto-
rum, licet plures eorum credamus apud omni-
potentem Deum miſericordiæ ſalutem inveniſſe.
Namque ut de apoſtolis & martyribus taceamus,
quis imperatorum vel regum æque ut beatus Mar-
tinus, Antonius, Benedictus, miraculis claruit?
Quis enim imperator aut rex mortuos ſuſcitavit,
leproſos mundavit, cæcos illuminavit? Ecce Con-
ſtantinum piæ memoriæ imperatorem, Theodo-
ſium, & Honorium, Carolum, & Ludovicum,

juſtitiæ amatores, Chriſtianæ religionis propaga- A
tores, eccleſiarum defenſores, ſancta quidem ec-
cleſia laudat & veneratur, non tamen eos ful-
ſiſſe tanta miraculorum gloria indicat. Præterea
ad quot nomina regum vel imperatorum baſili-
cas ſeu altaria dedicari, vel ad eorum honorem
ſancta eccleſia miſſas ſtatuit celebrari? Timeant
reges aliique principes, ne quanto ſe cæteris ho-
minibus in hac vita præferri gaudent, tanto am-
plius æternis incendiis ſubjiciantur. Unde ſcri-
ptum eſt: *Potentes potenter tormenta patientur.* Sap. 6
De tot enim hominibus Deo reddituri ſunt ra- B
tionem, quot ſuæ dominationi ſubditos habuerunt.
Quod ſi alicui religioſo privato non parvus la-
bor eſt unam ſuam animam cuſtodire, quantus
labor imminet principibus ſuper multis millibus
animarum?

Præterea ſi judicium ſanctæ eccleſiæ valde con-
ſtringit peccatorem pro unius hominis interfectio-
ne, quid erit de iis qui multa millia morti tra-
dunt pro hujus mundi honore? qui licet ore ali-
quando dicant: Mea culpa pro multorum occi-
ſione, tamen corde gaudent in ſui quaſi honoris
extenſione, noluntque non feciſſe quod egerunt,
neque dolent quod fratres ſuos in tartarum com- C
pulerunt. Cumque ex toto corde eos non pœnitet,
neque volunt humano ſanguine acquiſita vel de-
tenta omittere, illorum pœnitentia apud Deum
ſine digno pœnitentiæ fructu manet. Unde pro-
fecto valde eſt timendum, atque ad memoriam
eorum crebro revocandum, quod, ſicut præfati
ſumus, a mundi principio pauciſſimi per diverſa
terrarum regna reges ſancti ex innumerabili eo-
rum multitudine reperiuntur, cum in una tan-
tum pontificum ſeriatim ſuccedentium ſede, vi-
delicet Romana, a tempore beati Petri apoſtoli
ferme centum inter ſanctiſſimos computentur.
Cur autem hoc, niſi quia reges terræ & princi-
pes vana gloria illecti, ſicut prælibatum eſt, quæ
ſua ſunt ſpiritualibus rebus præferunt? religioſi
autem pontifices vanam gloriam deſpicientes, quæ D
Dei ſunt carnalibus rebus præponunt. Illi in ſe
delinquentes facile puniuntur, in Deum peccan-
tes æquo animo ferunt: iſti in ſe peccantibus ci-
to ignoſcunt, Deum offendentibus non leviter
parcunt. Illis terrenis actibus nimium dediti ſpi-
ritualia parvi pendunt: iſti cæleſtia ſedulo medi-
tantes quæ ſunt terrena contemnunt.

Admonendi ergo ſunt omnes Chriſtiani, qui
cum Chriſto regnare cupiunt, ne ambitione ſæ-
cularis poteſtatis regnare affectent, ſed potius præ
oculis habeant quod beatus Gregorius papa ſan-
ctiſſimus in libro paſtorali admonet, dicens: In-
ter hoc itaque quid ſequendum eſt, quid tenen-
dum, niſi ut virtutibus pollens coactus ad regi- E
men veniat; virtutibus vacuus, nec coactus ac-
cedat? Quod ſi ad apoſtolicam ſedem, in qua
rite ordinati meritis beati Petri apoſtoli melio-
res efficiuntur, qui Deum timent coacti cum ma-
gno timore veniunt; ad regni ſolium cum quan-
to timore ac tremore accedendum eſt, in quo
etiam boni & humiles (ſicut in Saul & David
cognoſcitur) deteriores fiunt; Nam quod de apo-
ſtolica ſede prælibavimus, in decretis beati Sym-
machi papæ (licet experimento ſciamus) ſic con-
tinetur: ille ſcilicet beatus * P..... perennem me- * Petr.
ritorum dotem cum hæreditate innocentiæ miſit
ad poſteros. Et poſt pauca: Quis enim ſanctum
eſſe dubitet, quem apex tantæ dignitatis attollit?
in quo ſi deſint bona acquiſita per meritum,
ſufficiuntur quæ a loci deceſſore præſtantur. Aut
enim claros ad hæc faſtigia erigit, aut eos qui
eriguntur illuſtrat. Quapropter quos ſancta ec-

cleſia

ANNO CHRISTI 1081.

ecclesia sua sponte ad regimen vel imperium deliberato consilio advocant, non pro transitoria gloria, sed pro multorum salute, humiliter obediant, & semper caveant quod beatus Gregorius in eodem libro pastorali testatur: Apostatæ quippe angelo similis efficitur, dum homini-
similis. bus esse * simul dedignatur. Sic Saul post humilitatis meritum in tumorem superbiæ culmine potestatis excrevit. Per humilitatem quippe prælatus est, per superbiam reprobatus, Domino at-
g. 15 testante qui ait: *Nonne cum esses parvulus in oculis tuis, caput te constitui in tribubus Israel?* & paulo inferius: Miro autem modo cum apud se parvulus, apud Dominum magnus: cum vero apud se magnus apparuit, apud Dominum parvulus fuit. Vigilanter quoque retineant quod
8. Dominus in evangelio dicit: *Ego gloriam meam*
. 10. *non quæro, &: Qui vult inter vos esse primus, sit omnium servus.* Honorem Dei semper suo præponant, justitiam unicuique suum servando jus amplectantur atque custodiant: non eant in consilio impiorum, sed religiosis semper acquiescendo corde adhæreant; sanctam ecclesiam non quærant sicut ancillam sibi subjicere vel subjugare, sed permaxime oculos illos, videlicet Domini sacerdotes, magistros & patres recognoscendo decenter studeant honorare. Nam si carnales patres & matres honorare jubemur, quanto magis spirituales? Et si ille qui carnali patri vel matri maledixerit morte mulctandus est, quid ille qui maledicit spirituali patri vel matri meretur? Non carnali amore illecti studeant filium suum gregi, pro quo Christus sanguinem suum fudit, præponere, si meliorem illo & utiliorem possunt invenire, ne, plus Deo diligendo filium, maximum sanctæ ecclesiæ inferant detrimentum. Patenter enim Deum & proximum (sicut Christianum oportet) non amare convincitur, qui tantæ utilitati, tamque necessariæ sanctæ matri ecclesiæ (prout melius potest) negligit providere. Hac namque virtute, id est caritate, neglecta, quidquid boni aliquis fecerit omni salutis fructu carebit. Hæc itaque humiliter agendo, & amorem Dei & proximi, sicut oportet, servando, præsumant de illius misericordia, qui dixit: *Discite*
b. 11. *a me quia mitis sum & humilis corde.* Quem si humiliter imitati fuerint, de regno servili & transituro ad regnum veræ libertatis & æternitatis transibunt. Data Idibus Martii.

XXII. AD A..... FILIAM.

Monet ut terrena despiciat, cælestiaque appetat. Hortatur ut regis conjugis animum ad amorem divinum attrahere, sanctæ ecclesiæ quantum potest prodesse, omniaque caritatis opera sectari studeat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei A.... dilectissimæ in Christo filiæ, salutem & apostolicam benedictionem.

QUia ob reverentiam beati Petri apostolorum principis rogasti ut literas manu nostra scriptas excellentiæ tuæ mittamus, devotioni tuæ acquievimus. His etiam te monemus, ut summopere procures quæ sunt terrena & transitoria despicere, & cælestia æternaque semper appetere. Scribe in corde tuo, quia summa regina cæli, quæ super omnes choros angelorum exaltata esse creditur, quæ est decus & gloria omnium mulierum, immo salus & nobilitas omnium electorum: quia illa sola meruit virgo & mater edere naturaliter Deum & hominem, caput & vita omnium bonorum; in terris non dedignata est pauperem vitam gerere, & in omni sancta humilitate se custodire. Quanto enim hujus vitæ gloria quæritur, tanto minus futuræ desideratur. Illa enim mulier vere apud Deum regina dicitur, quæ mores suos in timore & amore Christi moderatur. Inde fit ut sanctæ mulieres, licet in hac vita fuerint pauperculæ, in cælo & in terra glorificentur; & multæ sæculares etiam reginæ, vel imperatrices, apud Deum & homines nec bonam famam habere mereantur. Rogamus ergo te, atque præcipimus, ut semper studeas animum Domini tui regis carissimi filii nostri ad timorem & amorem Dei attrahere, sanctæque ecclesiæ pro tuo posse prodesse, pauperes, orphanos, viduas, omnesque injuste oppressos defendere, omnibus clericis, & monachis maxime religiosis reverentiam exhibere, mortem carnis præ oculis tuis semper habere, ut ** timorem animæ merearis evadere. Eleemosynis & orationibus studium impende, & admonitionem libenter accipe: & illud semper in corde tuo revolve. *Quanto magnus es, humilia te in omnibus, &: Omnis qui se exaltat humiliabitur; & qui se humiliat exaltabitur.* Omnipotentes & misericors Deus, a quo cuncta bona procedunt, meritis beatæ Mariæ genitricis Dei, per auctoritatem quam dedit beato Petro apostolorum principi te a cunctis peccatis tuis absolvat, mentem tuam semper custodiat, eamque vera caritate repleat, & ad vitam perducat æternam.

ANNO CHRISTI 1081.

* *scribendum arbitror tumorem: omnia enim vergunt ad humilitatem*
** Forte, *mortem. H. Eccles. 9. Luc. 14.*

XXIII. AD EPISCOPUM ALBANENSEM, & Principem Salernitanum.

Jubet Gallis præcipiant, ut unaquæque domus pro censu denarium unum annuatim solvat beato Petro: & Caroli imperatoris erga Romanam ecclesiam munificentiam ostendit.

Gregorius episcopus servus servorum Dei dilectis filiis nostris P..... Albanensi episcopo, & G..... principi Salernitano legatis nostræ apostolicæ sedis in Gallias, salutem & apostolicam benedictionem.

VObis commissa negotia non latent etiam vos, ita ac si nostra, immo quia nostra ibi in vobis præsentia est, cuncta digne peragite. Dicendum autem est omnibus Gallis, & per veram obedientiam præcipiendum, ut unaquæque domus saltem unum denarium annuatim solvat beato Petro, si eum recognoscunt patrem & pastorem suum more antiquo. Nam Carolus imperator (sicut legitur in tomo ejus qui in archivo ecclesiæ beati Petri habetur,) in tribus locis annuatim colligebat mille & ducentas libras ad servitium apostolicæ sedis, id est, Aquisgrani, apud Podium sanctæ Mariæ, & apud sanctum Ægidium; excepto hoc quod unusquisque propria devotione offerebat. Idem vero magnus imperator Saxoniam obtulit beato Petro, cujus eam devicit adjutorio: & posuit signum devotionis & libertatis, sicut ipsi Saxones habent scriptum, & prudentes illorum satis sciunt.

ANNO CHRISTI 1081.

LIBER * NONUS REGISTRI GREGORII PAPÆ VII.

* Cum desint indictiones & dies mensium vix certo potest annus designari.

I. AD ARCHIEPISCOPUM ROTHOMAGENSEM.

Arguit quod nec ipse, nec ejus suffraganei, ad apostolorum limina venerint, nec legatos apostolicos adierint, & pallium a sede apostolica non postularit. Quare prohibet, ne deinceps episcopum vel sacerdotem ordinet, vel ecclesias consecret, donec pallium impetrarit.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Willelmo Rothomagensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

LIteræ quas nobis misisti, satis devotionis prætendunt, sed ad earum fidem rei penitus testimonium deest. Si enim ita se res haberet, non quemadmodum suffraganei tui, etiam tu ipse apostolorum limina visere tanto tempore parvipendisses. Ex quo enim nos, licet indignos, ad hujus sedis curam dignatio divina provexit, neminem vestrum nos vidisse recordamur. Quod tamen in eo minus mirandum videtur, quia legatos nostros, qui propius vos sunt, adire non multum curatis. Qui vero labor, aut quæ difficultas præ aliis dissuasit vobis per tantum spatii beatum Petrum negligere, cum ab ipsis mundi finibus etiam gentes noviter ad fidem conversæ studeant annue tam mulieres quam viri ad eum venire? Illud quoque, nisi nos apostolica mansuetudo detineret, profecto severius in te jam animadversum sensisses, quod huc usque præclarius tuæ dignitatis insigne, videlicet pallium, ab apostolica sede pro more acquirere postposuisti. Teipsum namque non ignorare putamus, quam districte sanctorum patrum censura in eos judicandum statuerit, qui post consecrationem suam per tres continuos menses pallium, quod sui sit officii, obtinere tepuerint.

Proinde apostolica tibi præcipimus auctoritate, ut quia sanctorum patrum statuta parvipendisti, nullum deinceps episcopum vel sacerdotem ordinare, seu ecclesias præsumas consecrare, donec honoris tui supplementum, pallii videlicet usum, ab hac sede impetraveris. De cætero tam te quam & suffraganeos tuos monemus, ut præfatam culpam summopere emendare procuretis, ne, si negligentes, ut hactenus, in hoc extiteritis, potestatem beati Petri per nos quanto dilationem, tanto severiorem pro contemptu experiamini.

II. AD ALPHONSUM REGEM Castellæ.

Ostendit se multorum odium propter veritatem & justitiam incurrisse, eaque de causa eosdem sibi detrahere. Laudat quod in ecclesiis ejus regni secundum morem Romanæ ecclesiæ divina officia celebranda curet. De ejus uxore & abbatia sancti Secundi per legatos se responsurum ait. Quemdam in archiepiscopum eligendum scientia carentem respuit, & alium de consilio legati eligi mandat. Monet ne in regno suo Judæos Christianis dominari permittat. De munere ad se a rege misso gratias agit, eique & fidelibus ejus omnium peccatorum absolutionem impartitur.

ANNO CHRISTI 1081.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Alphonso glorioso regi Hispaniæ, salutem & apostolicam benedictionem.

NOn ignorat prudentia tua, mentiri, peccatum esse, si & de otioso verbo in districto examine exigenda est ratio. Sed ne mendacium quidem ipsum, quod fit pia intentione pro pace, a culpa penitus immune esse probari potest. Hæc idcirco prælibavimus, ut cum in cæteris illud peccatum esse non dubitaveris, in sacerdotibus quasi sacrilegium conjicias; & quod tibi dirigimus, ita in re esse teste veritate cognoscas. Non nos latet multa de nostris factis ac dictis tuis auribus siniſtra interpretatione deferri. Unde & pro nobis in notitiam dilectionis tuæ obtrectantibus respondere non alienum putavimus. Peccatorem me esse, sicut verum est, confiteri minime piget. Verum si causa odii, vel detractionis eorum qui in nos fremunt, subtiliter investigetur, profecto non tam alicujus iniquitatis meæ intuitu, quam ex veritatis assertione, injustitiæque contradictione, illos in nos exarsisse patebit. Quorum quidem servitia, & largissima munera, nos satis abundantius multis antecessoribus nostris habere potuimus, si ad periculum illorum, & nostrum, veritatem silere, malitiamque ipsorum dissimulate maluissemus. At nos certe ex hujus vitæ termino, & temporalium commodorum qualitate perpendentes, nunquam melius quemquam posse episcopum nominari, quam cum persecutionem patitur propter justitiam, decrevimus potius divinis mandatis obtemperando pravorum inimicitias incurrere, quam illis male placendo iram Dei provocare. Nunc ad industriam tuam sermonem vertimus, carissime fili. Noverit excellentia tua, dilectissime, illud unum admodum nobis, immo clementiæ divinæ, placere, quod in ecclesiis regni tui matris omnium sanctæ Romanæ ecclesiæ ordinem recipi, & ex antiquo more celebrari effeceris. Denique in illo, quem hactenus tenuisse videmini, sicut suggerentibus religiosis viris didicimus, quædam contra catholicam fidem inserta esse patulo convincuntur. Quæ cum relinquere, & ad priscam consuetudinem, scilicet hujus ecclesiæ, reverti deliberasti, non dubie te beatum Petrum patronum optare, & subditorum tuorum salutem, cælesti gratia inspirante, sicut regem decet, curare monstrasti. Quod tamen gaudium de sapientia tua multo cumulatius referimus, cum tuæ humilitatis illustrem famam memoriæ interdum reducimus, & eam virtutem quæ cum regia potentia vix aut rarissime capi sub uno domicilio consuevit, in corde tuo immorari consideramus. Cæterum quod de uxore tua & de abbatia sancti Secundi postulasti, competentius responderi per filium nostrum Richardum sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalem & legatum, & fratrem Simeonem episcopum, arbitrati sumus: de illa autem persona quæ in archiepiscopum fuerat eligenda, dicimus, licet satis prudens & liberalis videatur, tamen (quemadmodum nobis notum est, & literæ tuæ non negant) disciplinæ fundamento, videlicet literalis scientiæ peritia, indiget. Quæ virtus quam sit non modo episcopis, verum etiam sacerdotibus necessaria, ipse satis intelligis, cum nullus sine ea aut alios docere, aut sese possit defendere. Quapropter serenitatem tuam studere oportet,

ut

ANNO CHRISTI 1081.

ut cum consilio præfati legati nostri Richardi Massilienſis abbatis aliorumque religioſorum virorum eligatur inde, ſi inveniri poteſt: ſin autem, aliunde expectatur talis perſona, cujus religio & doctrina eccleſiæ veſtræ & regno decorem conferat & ſalutem. Neque vero te pigeat aut pudeat extraneum forte, vel humilis ſanguinis virum, dummodo idoneus ſit, ad eccleſiæ tuæ regimen, quod proprie bonos exoptat, adſcire, cum Romana reſpublica, ut Paganorum tempore, ſic & ſub Chriſtianitatis titulis inde maxime, Deo favente, excreverit, quod non tam generis aut patriæ nobilitatem, quam animi & corporis virtutes perpendendas adjudicavit. Quoniam autem ſicut de bonis gloriæ tuæ merito congratulari, ita & de his, quæ non conveniunt a te fieri dolere, ac ex merito inhibere compellimur, dilectionem tuam monemus, ut in terra tua Judæos Chriſtianis dominari, vel ſupra eos poteſtatem exercere ulterius, nullatenus ſinas. Quid enim eſt Judæis Chriſtianos ſupponere, ac hos illorum judicio ſubjicere, niſi eccleſiam Dei opprimere, & ſatanæ ſynagogam exaltare; & dum inimicis Chriſti velis placere, ipſum Chriſtum contemnere? Caveas itaque, fili, hoc facere domino & creatori tuo, quod non impune fieri tibi ſuſtineres a ſervo tuo. Memento honoris & gloriæ quam tibi ſuper omnes Hiſpaniæ reges miſericordia Chriſti conceſſit: atque illius voluntatem tuis actibus, quaſi formam adhibendo, mutuam vicem in cunctis ei rependere ſtude: imo ut hic & in futuro exaltari merearis, te in omnibus illi ſubmittere ſemper memineris. Valde quippe indignum eſt ei unum hominem, videlicet teipſum, perfecte non ſubjicere, qui tibi ultra mille hominum millia ſubjecit, & judicio tuo commiſit. De cætero regiæ munificentiæ tuæ gratulamur, cujus animi devotionem in eo plane ſatis agnoſcimus, atque agnoſcentes amplectimur, quod quanti beatum Petrum fecerit ex dono patenter oſtendere voluit. Et certe cum tui cordis amorem munus illud per ſe ſatis ſufficienter oſtendat, tum etiam tuæ fidei meritum illud ipſum mutua vice longe vero magis commendat, multiſque gentibus e cunctis mundi partibus ad gremium matris ſanctæ Romanæ eccleſiæ venientibus ad honorem tuum clare manifeſtat. Et quidem licet illud munus tam amplum & magnificum fuerit, ut & te regem dare, & B. Petrum recipere, convenienter decuerit; tamen in illo animi tui devotionem multo magis amplectimur, quæ quanti beatum Petrum fecerit ex dono patenter oſtendit. Eo igitur, ut dignum eſt, decenter ſuſcepto, donum quod domino largiente ſedes habet apoſtolica, ſinceræ tuæ devotioni remittit.

Omnipotens Deus, omnium rerum creator & rector, omniumque dignitatum ineffabilis diſpoſitor, qui dat ſalutem regibus, meritis altiſſimæ dominæ genitricis Dei Mariæ, omniumque ſanctorum, auctoritate beatorum apoſtolorum Petri & Pauli nobis licet indignis per eos qualicumque commiſſa, te tuoſque fideles in Chriſto ab omnibus peccatis abſolvat, detque tibi victoriam de inimicis viſibilibus & inviſibilibus. Mentem tuam ſemper illuminet, ut ejus bonitatem & humanam fragilitatem diligenter perſpiciendo, mundi gloriam deſpicias, & ad æternam beato Petro duce pervenias.

III. AD EPISCOPUM PATAVIENSEM & Abbatem Hirſaugienſem.

ANNO CHRISTI 1081.

Significat defuncto Rodulphio rege omnes ſibi perſuadere ut Henricum in gratiam recipiat. Monet ut Mathildem certiorem faciant, an ab eis præſidium contra Henricum expectare debeat; & ducem Welfonem alioſque moneant ut fidem beato Petro ſervent, atque omnes hortentur ne regis electio temere fiat, ſed Deum exorent ut inimici reſipiſcant, & eccleſiæ ſuæ defenſorem tribuat. In ſacerdotes belli tempore rigorem canonicum temperandum eſſe ait. In ſynodo ſe omnes excommunicatos iterum excommunicaſſe.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto in Chriſto fratri & coepiſcopo, Patavienſi A..... & venerabili Hirſaugienſi abbati Vv..... ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

PRudentiæ veſtræ ex hoc ſatis gratulamur, quia ſicut oportebat, nuntiare nobis vera ſummopere ſtuduiſtis, præſertim cum multa & varia ex partibus veſtris apud nos referantur. Notificamus autem dilectioni veſtræ, pene omnes noſtros fideles, audita * voce Rodulphi beatæ memoriæ regis, niti ad hoc nos crebris adhortationibus flectere, ut Henricum jampridem, ſicut ſcitis, plura facere nobis paratum, cui ferme omnes Italici favent, in gratiam noſtram recipiamus: adjicientes, ſi ille in Italiam pro velle & conatu ſuo non valens nobiſcum habere pacem, contra ſanctam eccleſiam venerit, ex vobis fruſtra ſperandum fore auxilium. Quod quidem ſi nobis, qui illius ſuperbiam parvipendimus, deficiat, non adeo grave videtur. Si vero filiæ noſtræ Mathildi; cujus militum animos ipſi perpenditis, a vobis ſuffragatum non fuerit, quid aliud reſtat, niſi ut cum ſui reſiſtere recuſaverint, quam utique hac in re pro inſana habent, ipſa vel coacta paci illius acquieſcat, aut quidquid poſſidere videtur amittat? Quamobrem ſummopere niti vos oportet eam certam reddere, an ex vobis præſidium expectare firmiter debeat. Si Henricus forte Longobardiam intraverit, admonere etiam te, cariſſime frater, volumus ducem Welphonem ut fidelitatem beato Petro faciat, ſicut coram imperatrice Agnete & epiſcopo Cumano mecum diſpoſuit, conceſſo ſibi poſt mortem patris ejus beneficio. Illum enim totum in gremio beati Petri deſideramus collocare, & ad ejus ſervitium ſpecialiter provocare. Quam voluntatem ſi in eo, vel etiam in aliis potentibus viris amore B. Petri pro ſuorum peccatorum abſolutione ductis, cognoveris, ut perficiant elabora, noſque certos reddere diligenter procura. Hac enim fiducia, ut Italici remoti ab Henrico nobis, imo B. Petro, fideliter adhæreant, Deo adjuvante, efficere credimus. Præterea admonendi ſunt omnes in partibus veſtris dominum timentes, ac ſponſæ Chriſti libertatem diligentes, ut non aliqua gratia ſuadente, aut ullo metu cogente, properent eam temere perſonam eligere, cujus mores & cætera quæ regi oportet ineſſe a ſuſcipienda Chriſtianæ religionis defenſione & cura diſcordent. Melius quippe fore arbitramur, ut aliqua mora, ſecundum dominum ad honorem ſanctæ eccleſiæ provideatur idoneus, quam nimium feſtinando in regem aliquis ordinetur indignus. Scimus quidem quod fratres noſtri longo certamine diverſiſque perturbationibus fatigantur; nobilius tamen eſſe

* nece morte Marianus, Scotus, & Bertoldus anno 1080.

dignoſcitur, multo tempore pro libertate ſanctæ ecclesiæ decertare, quam miseræ ac diabolicæ ſervituti ſubjacere. Certant namque miseri, ſcilicet membra diaboli, ut ejuſdem misera ſervitute opprimantur. Certant econtra membra Chriſti, ut eoſdem miſeros ad Chriſtianam libertatem reducant. Quapropter fundendæ ſunt frequentiſſimæ orationes, & largiſſimæ dandæ eleemoſynæ, omnibuſque modis redemptor noſter exorandus, ut inimici noſtri, quos ſuo præcepto diligimus, reſipiſcant, & ad gremium ſanctæ eccleſiæ redeant, ſuæque ſponſæ, pro qua mori dignatus eſt, defenſorem & rectorem, ſicut eam decet, clementer tribuat. Niſi enim ita obediens, & ſanctæ eccleſiæ humiliter devotus ac utilis, quemadmodum Chriſtianum regem oportet, & ſicut de Rodulpho ſperavimus, fuerit, procul dubio ei non modo ſancta eccleſia non favebit, ſed etiam contradicet. De prædicto enim Rodulpho rege, quid ſancta Romana eccleſia ſperaverit, & quid ille promittebat, tu ipſe, frater cariſſime, ſatis cognoſcis. Providendum eſt ergo, ut non minus ab eo qui eſt eligendus in regem, inter tot pericula & labores ſperare debeamus. Qua de re quid promiſſionis juramento ſancta Romana eccleſia ab illo requirat, in ſequenti ſignificamus.

ANNO CHRISTI 1081.

Juramentum regis.

AB hac hora & deinceps fidelis ero per rectam fidem beato Petro apoſtolo ejuſque vicario papæ Gregorio qui nunc in carne vivit: & quodcumque mihi ipſe papa præceperit, ſub his videlicet verbis: *Per veram obedientiam*, fideliter, ſicut oportet Chriſtianum, obſervabo. De ordinatione vero eccleſiarum, & de terris vel cenſu quæ Conſtantinus imperator, vel Carolus, ſancto Petro dederunt, & de omnibus eccleſiis vel prædiis, quæ apoſtolicæ ſedi ab aliquibus viris vel mulieribus aliquo tempore ſunt oblata vel conceſſa, & in mea ſunt vel fuerint poteſtate, ita conveniam cum papa, ut periculum ſacrilegii & perditionem animæ meæ non incurram: & Deo ſanctoque Petro adjuvante Chriſto dignum honorem & utilitatem impendam: & eo die, quando illum primitus videro, fideliter per manus meas miles ſancti Petri & illius efficiar. (Imperator efficitur miles ſancti Petri & papæ.) Verum quoniam religionem tuam apoſtolicæ ſedi fidelem, & promiſſis tenemus, & experimentis non dubitamus, de his ſi quid minuendum vel augendum cenſueris, non tamen prætermiſſo integro fidelitatis modo, & obedientiæ promiſſione, poteſtati tuæ, & fidei quam beato Petro debes, committimus. Quod vero de ſacerdotibus interrogaſtis, placet nobis, ut impræſentiarum, tum propter populorum turbationes, tum etiam propter bonorum inopiam, ſcilicet quia pauciſſimi ſunt qui fidelibus Chriſtianis officia religionis perſolvant, pro tempore rigorem canonicum temperando, debeatis ſufferre. De his namque pacis & tranquillitatis tempore, quod, Domino miſerante, cito futurum credimus, convenientius tractari pleniuſque poterit canonicus ordo ſervari. Cæterum de Buggone, cujus malitiam ſignificaſtis, necdum tantam poteſtatem videlicet abſolvendi, ſibi tam temere commiſiſſe, nec etiam recordamur nos aliquando eum vel ſermone vel viſu notum habuiſſe. In ſancta quidem ſynodo, quam nuper, Deo auctore, celebravimus, omnes excommunicatos uſque ad condignam ſatisfactionem rurſus excommunicavimus, & fratrum multitudinem qui aderant rogavimus, ut miſericordiam Dei quotidie exorent, quatenus illos per veram pœnitentiam ad gremium ſanctæ matris eccleſiæ reducat, eiſque in bono perſeverantiam tribuat. Nullius enim hominis perditionem quærimus, ſed omnium ſalutem in Chriſto deſideramus.

IV. AD ABBATEM CASSINENSEM.

Ut exploret an Robertus dux apoſtolicæ ſedis auxilio venturus ſit, & an quadrageſimali tempore, quo a militia vacare ſolebat, aliquod apoſtolicæ ſedis oppidum in officio continere velit. Ducem moneri vult, ut nepotem ſuum ab invaſione terrarum ſancti Petri compeſcat.

*Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabili abbati Caſſinenſi * D..... ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

* Deſi*ſte & Mutin.*

SAtis novit dilectio tua, quantum commodi de pacatione ducis Roberti ſancta Romana eccleſia ſperaverit, quantumque ex hoc inimici ejus timuerint; neque etiam te latere putamus, huic apoſtolicæ ſedi ex parte illius quid utilitatis acceſſerit. Unde quia plurimorum fidelium ſuper eo ſpes, ſicut palam cernitur, hucuſque non proceſſit, volumus ut de cætero animum ipſius qualiter ſe circa Romanam eccleſiam habeat veraciter intelligere ſtudeas. Præcipue autem ejus voluntatem in his agnoſcere diligenter te cupimus, ſcilicet ſi neceſſaria nobis expeditio fuerit, poſt paſcha, an per ſe, vel per filium ſuum, ſe decenter ſuccurſurum fiducialiter polliceatur. Si vero hoc non potuerit, quot milites poſt paſchale feſtum, ut in familiari militia beati Petri ſint, ſe deſtinaturum indubitanter promittat. Hoc etiam ſolerter procures advertere an illos dies, videlicet quadrageſimales, quibus Nortmanni ſolent pugna vacare, præfatus dux aſſentiat hoc pacto Deo offerre, ut una vel nobiſcum, vel cum noſtro legato, ad aliquas terras beati Petri, quo invitatus fuerit, competenter inſtructus accedat: quatenus hoc ſui obſequii ſtudio, & bonos in apoſtolica fidelitate confirmet, & rebelles ac contumaces ad debitam ſanctæ Romanæ eccleſiæ reverentiam atque ſervitium vel terrore revocet vel vi, talique modo ſuæ Deo militiæ munus gratuitum offerat. Præterea de nepote ſuo Roberto de Loritello ad ipſius ducis memoriam revoces, qualiter de illo nobis promiſit, videlicet quod idem comes ſe terras apoſtolicæ ſedis, præter quas habebat, ulterius non invaſurum ſpopondit: quas tamen pro poſſe ſuo invadere, ſicut audivimus, adhuc non deſiſtit. Suadens igitur admoneas eum, ut memorati nepotis ſui ſacrilegam compeſcat audaciam, atque hortetur illum præterita corrigendo, & in futuro ſe abſtinendo, beatum Petrum propitium ſibi facere, in cujus irritatione ruinam, & in gratia vitam & felicitatem poſſit obtinere perpetuam. De novis ultramontanis nihil certi habemus, excepto quod Henricum nunquam ſe infelicius habuiſſe pene omnes illinc advenientes affirmant.

V. AD HUGONEM DIENSEM epiſcopum.

Cum legatus epiſcopos Nortmannos, quia ſynodo, ad quam vocabantur, præſto non fuerant, depoſuiſſet; præcipit ei ut eos reſtituat, ne regem Angliæ, qui in ſedem apoſtolicam præ cæteris regibus obſequentior erat, exaſperet: & jubet ut erga omnes ejus ſubditos mitius agat. Quod idem vult erga milites quoſdam,

qui

qui ad ſimonicos & fornicarios clericos coercendos auxilium legato tulerant, obſervari.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis in Chriſto fratribus Hugoni Dienſi epiſcopo, & A... ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

PErlatum nobis eſt, quod religio veſtra omnes Nortmannorum pontifices, præter Rhothomagenſem, ipſumque Culturenſem abbatem, quem nos reſtituimus, ad concilium invitatos ſuſpendit. Quos tamen, ſicut nobis ſuggeſtum eſt, non tam inobedientia, quam metus regis Francorum, ſcilicet quia ſecure venire nequibant, ſubtraxit. Qua in re prudentia tua quid nobis videatur advertat. Rex Anglorum licet in quibuſdam non ita religioſe, ſicut optamus, ſe habeat; tamen in hoc quod eccleſias Dei non deſtruit neque vendit, & pacem juſtitiamque in ſubditis ſuis moderari procurat, & quia contra apoſtolicam ſedem, rogatus a quibuſdam inimicis crucis Chriſti pactum inire, conſentire noluit, presbyteros uxores, laicos decimas quas detinebant, etiam juramento dimittere compulit, cæteris regibus ſe ſatis probabiliorem ac magis honorandum oſtendit. Unde non indignum debet exiſtimari poteſtatem illius mitius eſſe tractandam, atque reſpectu probitatis ipſius ſubditorum, & eorum quos diligit, negligentias ex parte fore portandas. Denique meminiſſe poteſt dilectio veſtra, qualiter & beatus Leo papa neophytos, & beatus Gregorius Venantium expatricium, quem ſuus epiſcopus injuſte corripuerat, ſuſtinuit: & quemadmodum clementia domini Joſaphat regi Juda, qui impio Achab auxilium præbens iram divinam meruerat, indulſit. Quare volumus, ut fraternitas veſtra ſupra memoratis epiſcopis & abbatibus, non prætermiſſo Culturenſi abbate, quos ſuſpendiſtis, per præſentium portitorem reſtitutionis literas mittat: & præfatum regem in talibus ulterius ſine aſſenſu noſtro non exaſperet. Videtur enim nobis multo melius atque facilius lenitatis dulcedine ac rationis oſtenſione, quam auſteritate vel rigore juſtitiæ illum Deo lucrari, & ad perpetuum beati Petri amorem poſſe provocari. Præterea innotuit nobis, quod multos milites qui prius ad presbyteros fornicarios & ſimoniacos coercendos favorem & auxilium vobis impenderant, propterea quod decimas dimittere nolebant, excommunicando turbaveritis: quales nos adhuc anathematis vinculis alligare ſynodali judicio per diſcretionem diſtulimus. Super his igitur conſulimus atque hortamur, ut nunc pro tempore canonicum rigorem veſtra ſapientia temperet, atque hac turbationis tempeſtate quædam parcendo, nonnulla diſſimulando, ita ſtudeat moderari, ut non ex ſeveritate juſtitiæ deteriorandi occaſionem ſumant, ſed ſuſpenſo nunc judicio, ſpatium recognoſcendi æquitatem habentes, poſtmodum facilius acquieſcant: ut demum in eos tranquillitatis tempore, quod, Deo annuente, cito futurum ſperamus, id quod nunc apoſtolicæ ſedis diſcretio patienter differt, juſtitia dirimens ad ſtatum ſuum reſtauret.

VI. AD ABBATEM MASSILIENSEM.

Quorumdam monaſteriorum, quæ ſub Romanæ eccleſiæ tutela conſtituta ſunt, curam eis committit. Dat facultatem repetendi quidquid ad eadem monaſteria pertinens ab aliis injuſte detinetur.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto in Chriſto filio Richardo ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinali ſacerdoti atque abbati Maſſilienſi, ſuiſque ſucceſſoribus regulariter promovendis in perpetuum, &c.

LIcet apoſtolici nos apicis cura pro cunctis generaliter eccleſiis vigilare, ac pro omnium ſtatu vel reparatione ſolicitos eſſe admoneat, illis tamen præcipue locis noſtram curam ſpecialius exhibendam perpendimus, quæ ſub Romanæ tutela ſedis conſtituta, ſcimus ſtatus ſui confirmationem, augmentum, vel reſtitutionem ab hac potiſſimum eccleſia, cujus juris ſunt, expectare. Quia ergo quædam monaſteria, alterum in provincia videlicet ſancti Petri, quod dicitur ad Montem majorem, & alterum in Narbonenſi archiepiſcopatu ſanctæ Mariæ de Craſſa, quæ ad hujus ſedis defenſionem pertinere, propriique juris ejus eſſe noſcuntur, jamdudum ſæcularium monachorum culpa a religionis tramite deviaſſe intelleximus; ea reformare ad lapſi decoris ſpecimen valde eſſe neceſſarium duximus. Scit enim, decentius atque convenientius eſſe decernitur, deſtructa reſtruere, & ad gradum ſuum collapſa reducere, quam in dilatandis vel noviter ædificandis op tam dare. Quapropter ad prædictorum locorum reſtaurationem religionis tuæ prudentiam perutilem arbitrantes, licet tu quorumdam prorum virorum precibus adhortatus, abſque licentia noſtra de eorum cura te nolueris intromittere, nos tamen cenſuimus per tuam ſucceſſorumque tuorum ſolertiam fratribus in eiſdem cœnobiis deinceps manſuris perpetuam regularis vitæ circumſpectionem providere. Proinde circa præfata monaſteria ſolicitudinis noſtræ vicem dilectioni veſtræ committentes, volumus atque præcipimus, ut in eis quæ amputanda ſunt amputetis, quæque corrigenda ſunt corrigatis; & quæ illis diſciplinæ tenore defuerint, veſtra vigilantia & labore conferantur. Præterea quotiens eorum rectores obierint, veſtri ſit ſtudii alios cum conſenſu probabiliorum fratrum de eadem congregatione, ſi fieri poteſt; ſin autem, aliunde, ſecundum Deum & regulam ſancti Benedicti abbates eligere, ibique ſubſtituere, quos ab illo epiſcopo, in cujus diœceſi fuerint, ſi ab hac ſede excommunicatus, vel ſimoniacæ hæreſeos infamia notatus non erit, ordinandos decrevimus. Si vero alterum horum obſtiterit, abbas a Romano pontifice ſuam conſecrationem expectat, aut ad quemcumque epiſcopum ille præceperit pergere, pro ſui ordinatione licentiam habeat: cujus nihilo minus abbatis mores & vitam ſicut & ſubditorum ſuorum diſcutere, exceſſuſque corrigere, veſtræ potiſſimum providentiæ attinebit. Quod ſi forte in aliquod crimen depoſitione dignum fuerit lapſus, veſtrum erit ad apoſtolicam audientiam deferre: quatenus aut hic damnationis ſuæ ſententiam per Romanum pontificem excipiat, aut per apoſtolicum legatum ad id peragendum ſerio miſſum, dignum ſuis meritis judicium ſubeat.

Statuimus etiam, ut quidquid ad eadem monaſteria pertinere cognoſcitur, ſi ab aliquibus irrationabiliter detinetur; ex hac noſtra auctoritate repetendi exigendique ac vendicandi habeatis per omnia, Deo juvante, licentiam; quia dignum eſt ut quorum curam geritis rebus nullo modo defraudemini. Præfato igitur modo noſtræ providentiæ ac diſpoſitionis viciſſitudinem circa ſæpe dicta monaſteria tibi tuiſque ſucceſſoribus, in-

ANNO CHRISTI 1081.

ut prælibavimus, regulariter promovendis concedentes, interdicimus, ut nullus successorum nostrorum, vel archiepiscoporum, aut episcoporum, & nemo clericalis seu laicalis ordinis, audeat hanc potestatem præsentis decreti auctoritate firmatam vobis auferre vel perturbare, sed ea (sicut præfixum est) in vestra salubri ordinatione ac dispositione in perpetuum inconvulsa permaneant.

VII. AD UNIVERSOS CHRISTIANOS.

Præcipit ne quisquam ecclesiam sancti Petri, in villa Mascharans sitam, tutelæ apostolicæ sedis commissam infestet.

Gregorius episcopus servus servorum Dei omnibus Deo & beato Petro fidelibus, salutem & apostolicam benedictionem.

NOtum sit vobis, nos ecclesiam sancti Petri sitam in villa quæ dicitur Mascharans, sub jus & defensionem apostolicæ sedis ab ipsius fundatoribus sponte traditam suscepisse, ob cujus donationis memoriam perpetuo retinendam, constituerunt, & devoverunt se illi, qui circa eumdem locum propter amorem & tutelam beati Petri sibi ædificant, pro unaquaque domo censum annualiter octo nummos Pictavensium persoluturos. Quapropter apostolica auctoritate præcipimus, ut nemo præfatum locum apostolica tuitione munitum deinceps infestare præsumat: sed sub defensione beati Petri, cujus juris est, quietus & securus ab omni perturbatione permaneat. Si quis ergo contra hæc nostra mandata memoratum locum vexaverit, admonitus semel, iterum, usque tertio, per convenientes inducias, si non resipuerit, sciat se a gratia beati Petri separatum; &, nisi satisfecerit, anathematis vinculis innodandum: quicumque vero propter apostolicam reverentiam ab infestatione ipsius loci; & læsione, sicut Christianum decet, se continuerit, eumque adjuvare studuerit; veniam peccatorum suorum, & gratiam beati Petri, si in bonis perseveraverit, se promeriturum non dubitet.

VIII. AD VENETOS.

Hortatur ut ab excommunicatis caveant. Excusat se quod eorum petitioni in præsenti non annuat; promittens tamen se opportuno tempore postulationi eorum assensum præbiturum.

Gregorius episcopus servus servorum Dei glorioso duci & genti Venetorum, his tamen qui non communicant excommunicatis, salutem & apostolicam benedictionem.

QUantum nos ex longo tempore vos & patriam vestram dilexerimus, non existimamus scientiam vestram latere. Verum postquam nos omnipotentis Dei dignatio ad id provexit officii, non dilectionem ex vobis, qualem oportebat, agnovimus. Sed licet antehac res ita sese habuerit, tamen quia sanæ mentis consilio matrem vestram, apostolicam videlicet sedem, recognoscentes, eam incipitis quærere & venerari; nos qui hujus sedis, quamvis indigni, solicitudinem gerimus, honorem vestrum tam in præsenti, quam in futuro, secundum Deum diligere & servare haud secus optamus. Unde paterno vos affectu adhortantes, ex parte beati Petri monemus atque præcipimus, ut summa diligentia & cautela vos ab excommunicatis custodire curetis, ac permaxime caveatis amicitiam forte vel gratiam illorum captando iisdem vos laqueis damnationis innectere. Quod autem petitioni vestræ ad præsens in adimplendo eam non videmur annuere, non tam nostræ velut incuriæ, quam temporum incommoditati, velitis adscribere. Denique cum tempus opportunum (quod Domino favente cito futurum speramus) advenerit, postulationem vestram recte efficere, ac honorem vestrum salva justitia servare (opitulante clementia divina) non pigritabimur. Sicut enim in sancta ecclesia caritas circa omnes generaliter tenenda dignoscitur, ita suum quibuslibet, justitia dictante, honorem specialiter non denegandum fore, sed habendum perpendimus. Data sexto Idus Aprilis.

IX. AD COMITEM QUEMDAM.

Gratulatur de ejus erga Romanam ecclesiam observantia; utque in ea perseveret, & ab excommunicatorum communione se separet, hortatur.

Gregorius episcopus servus servorum Dei T..... nobilissimo comiti, salutem & apostolicam benedictionem.

QUoniam devotionem tuam erga communem matrem, Romanam videlicet ecclesiam, fidissimam in omnibus, multis & probatis viris attestantibus, & maxime carissimo fratre nostro Hugone Diensi episcopo referente cognoscimus, valde lætamur, & omnipotentis Dei supernæ clementiæ grates referimus. Oramus etiam ut divina præeunte clementia sic cœptum bonum ad finem usque perducas: quatenus ille, cujus judicio fidelium ecclesia Christi commissa est, peccatorum nexibus absolutum in electorum te faciat forte conscribi. Te itaque, carissime fili, hortamur, ut tuæ mentis oculos in æterni regis amore & spe indesinenter figas; ne nobilitas tua, ab illius divinitate præ cæteris exaltata, terrenis solicitudinibus & voluptatibus emollita, vim spiritualis desiderii amittat. Dignum namque est; ut qui tuo nutui tantam hominum multitudinem suppositi, hanc ei vicissitudinem recompenses, ut unum hominem, videlicet teipsum, pura semper mente sibi & corde conserves. De causa videlicet excommunicatorum super qua consuluisti, nihil tibi, præter quod sacri canones præcipiunt, respondere possumus, scilicet ut abstineatis vos a communione ipsorum, prout Deus concesserit, & vestra prudentia poterit. Nec enim parum te a talibus abstinendo existimes agere, immo credas certissime, quoniam in futura beatitudine geminam a Domino coronam, obedientiæ scilicet ac sanctæ prædicationis, accipies. Bona namque est vox prædicationis cum opere, sed non parva est bona actio sine voce. Neque vos alicui licentiam peccandi dare possumus aut debemus, cum nosipsi hanc licentiam non habeamus; sed peccantibus apostolica auctoritate subvenire non denegamus, & manum salutaris consilii porrigere desideramus. Illud quoque prudentiam tuam animadvertere volumus, quod si quisquam illorum excommunicatorum te graviter offenderet, ab illorum amicitia usque ad satisfactionem te submoveres. Quod si hoc pro tuo honore faceres, quid pro Deo facere debes animadverte. Quapropter monemus te, carissime fili, ut quod a subjectis tibi vis fieri non negligas pro illius amore agere qui te ad suam imaginem creavit, & suo pre-

pretioso sanguine redemit. Data Lateranis quarto Kalendas Maii.

ANNO CHRISTI 1081.

X. AD EPISCOPUM PATAVIENSEM.

Monet ut qui Henrico adhæserant, si resipiscant, benigne suscipiat, præcipue vero Burgensem episcopum.

Gregorius episcopus servus servorum Dei dilecto in Christo fratri A..... Patavienſi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

QUia vicem nostram in Teutonicis partibus prudentiæ tuæ commisimus, discretionem tuam diligenter monemus, sicut jam aliis literis ad te destinatis (si pervenerint) fecimus, ut consilio fratris nostri Saltzburgensis archiepiscopi, & aliorum confratrum nostrorum episcoporum eos, quos adhærendo * H. . . . a proposito veritatis errasse cognoscitis, studiose revocetis: & qui redire voluerint fraterne suscipiatis, & maxime Osnaburgensem episcopum, quem nobis velle fideliter adhærere audivimus, benigne suscipiatis, & fraterno auxilio contra quamlibet injuriam inferendam ei occurrere, ubi opportunum fuerit, non hæsitetis; & litem quam de decimatione ecclesiæ suæ habet cum * Corbegense abbate, vel juste ante vos terminate, aut absque læsione suæ ecclesiæ certum tempus ipsius ante nos terminandæ ex utraque parte statuite. Vale.

enrico, *sic in cod. Mar.*

Corbejæ onicæ ad rgin. Fl. *Martin.* belense.

XI. AD DESIDERIUM, abbatem Cassinensem.

Henricum regem Romam cum paucis copiis venturum significat, quem, si ejus voluntati favere vellet, obsequentem sibi haberet: sed se mori potius paratum asserit, quam ejus impietati assensum præbere. Monet ut sibi in defensione ecclesiæ adhæreat. Significat ex Mathildæ literis cognovisse, quod rex cum Roberto duce fœdus inierit, de quo quid actum sit ab eo vult inquiri. Romanos ad apostolicæ sedis obsequium paratos ostendit.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Desiderio venerabili cardinali sancti Petri, & abbati Cassinensi, salutem & apostolicam benedictionem.

Marianus tus, & oldus, an- 1081. Ostiensis . cap 49.

FRaternitatem tuam, dilectissime, cognoscere volumus, quod (sicut pro certo didicimus) Henricus dictus rex in suburbanis Ravennæ moratur, disponens, si poterit, Romam circa pentecosten venire. Quem certissime scimus ex ultramontanis & Longobardis parvam manum habere. Audivimus autem, quod ex his qui circa Ravennam, vel in Marchia, morantur, putet exercitum cum quo veniat colligere; quod fieri minime credimus, quoniam nec etiam locum ab his, per quos transitum habet, habere potest. Tu vero ipse, amande frater, cognoscis, quia si nos amor justitiæ & honoris sanctæ ecclesiæ non teneret, tamque pravæ voluntati ac nequitiæ regis & suorum vellemus favere, nullus aliquando prædecessorum nostrorum ab antecessoribus regibus, seu etiam archiepiscopis, tam amplum & devotum servitium, sicut nos, ab hoc rege, & ab archiepiscopo, habere potuerunt. Verum quoniam illorum minas & sævitiam pro nihilo ducimus, magis, si necesse fuerit, mortem suscipere parati erimus, quam impietatibus eorum assensum præbere, aut justitiam relinquere. Quapropter rogamus atque monemus, ut, quemadmodum te decet, ita nobis adhæreas: quatenus sanctæ matris tuæ Romanæ ecclesiæ honor, quæ de te multum confidit, nunc & semper robur obtineat. Hoc etiam te scire volumus, quod comitissa Mathildis literas ad nos direxit, quibus continetur hoc, quod quemadmodum a familiaribus ipsius pro certo cognovit, præfatus rex placitum cum Roberto duce habeat, videlicet hoc, ut filius regis filiam ipsius ducis accipiat, & rex duci Marchiam tribuat. Quod Romani facile credent, si viderint ducem adjutorium (sicut juramento fidelitatis nobis promisit) subtrahere. Sed prudentia tua solicite invigilet, & quid super hac re actum sit diligenti examinatione cognoscat. Tu ipse etiam quantocius ad nos propera. Scias præterea quod Romani, & qui circa nos sunt, fide & prompto animo Dei & nostri servitio parati per omnia existunt.

ANNO CHRISTI 1081.

XII. AD VALVENSES.

Eadem quæ in epistola decimaquinta libri VIII.

Juramentum Bertranni comitis Provinciæ.

EGo Bertrannus Dei gratia comes Provinciæ ab hac hora & deinceps tibi domino meo papæ Gregorio & cunctis successoribus tuis, qui per meliores cardinales sanctæ Romanæ ecclesiæ electi fuerint, fidelis ero, & quidquid credideritis, in damnum vestrum me sciente non manifestabo. Sic me Deus adjuvet, & hæc sancta evangelia.

Aliud juramentum ejusdem.

EGo Bertrannus Dei gratia comes Provinciæ pro remissione peccatorum meorum, & parentum meorum, offero, concedo, dono omnem honorem meum, quantum ad me jure parentum pertinet, omnipotenti Deo & sanctis apostolis Petro & Paulo, & domino meo Gregorio papæ septimo, & omnibus successoribus ejus: ita ut quidquid placuerit deinceps domino papæ Gregorio de me, & de toto honore meo sine ullo contradicto faciat. Ecclesias autem omnes, quæ in mea potestate sunt, præfato domino meo Gregorio papæ omnino dimitto, & omnibus successoribus suis: & ad ordinandas eas juste & secundum Deum pro posse meo fideliter adjuvabo.

XIII. AD ROBERTUM COMITEM Flandriæ.

Præcipit ut ratum habeat quidquid a Lugdunensi archiepiscopo super electione Tervannensis episcopi statutum fuerit, & ut clericis qui hac de causa Romam venerant nullam læsionem fieri permittat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Roberto nobili Flandrensium comiti, salutem & apostolicam benedictionem.

PErlatum nobis est, quod Tervannensis archidiaconus, qui prius cum quadam parte cleri R..... contra Lambertum invasorem elegerat, nunc sibiipsi contrarius mutato consilio alterum suppposuerit. Quam causam fratri nostro Lugdunensi archiepiscopo * H..... diligenter procurandam literis nostris commisimus: ut, nisi prior electio canonice fuerit improbata, nullum illi sedi

Hæc epistola hic errore scriptoris locata, inferius ponenda erat

* Humberto.

di alterum ſubroget. Quidquid ergo ipſe ſuper hoc negotio fuerit executus, quia certi ſumus eum a juſtitia non receſſurum, nobilitati tuæ præcipimus, ut ratum firmumque tenere nullatenus renuat: ſed quod ille ſtatuerit quaſi noſtrum vos obſervare, cæteriſque ne contradicere audeant pro veſtri magnitudine imminete. Inſuper volumus, atque monemus, ut clericis, qui propter hoc negotium ſedem apoſtolicam petiverunt, nullam exinde læſionem faciatis, vel fieri permittatis.

ANNO CHRISTI 1081.

XIV. AD REGES WISIGOTHORUM.

Gratulatur de gentis eorum regni ad fidem Chriſtianam converſione. Ad bona opera hortatur. Vult clericos ſæpe ad ſe mittant, qui Romanæ eccleſiæ inſtituta edocti eos poſtea inſtruere poſſint.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Wiſigothorum glorioſis regibus L..... & A..... & populis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

FRater noſter *epiſcopus veſter ad apoſtolorum limina veniens ſuggeſſit nobis de nova gentis veſtræ converſione, ſcilicet qualiter relicto gentilitatis errore ad Chriſtianæ fidei veritatem perveñerit. Unde plurimum in domino lætati miſeratori omnium intimo corde gratias agimus, qui mentes veſtras lumine ſuo viſitare, & de tenebris ad lucem, de morte ad vitam dignatus eſt vos æterna ſua benignitate reducere. Simul etiam ipſius ineffabilem miſericordiam deprecati ſumus, aſſidueque poſtulare optamus, ut vos tam fidei gratia, quam & bonorum operum fructibus, & in hac vita vigere, & in futura ſanctorum cœtibus faciat annumerari. Proinde, cariſſimi filii, auctoritate ſanctæ Romanæ eccleſiæ, vice beatorum apoſtolorum Petri & Pauli nobis licet indignis conceſſa, vos admonemus, ut hujus fugitivæ vitæ incertitudinem ac temporalium rerum & gaudiorum inſtabilitatem perpendentes contemnere, & ad illa quæ ſine fine manſura ſunt, quæque humani ſenſus ac deſiderii anguſtias amplitudine ſua excedunt, memineritis aciem mentis ſemper extendere: concordiam & dilectionem ſtudeatis adinvicem indeficienter habere; eccleſiis honorem, pauperibus vel afflictis compaſſionem, ſacerdotibus, præcipueque epiſcopis, reverentiam & obedientiam, quaſi patribus, procuretis impendere: nec non & decimas, quæ ad uſum tam ipſorum, quam eccleſiarum & pauperum proficiant, dare, totique regno indicere. Quod quidem nulli debet grave videri pro meliori parte, videlicet ſemper victura anima, quemque decimam Deo offerre, cum pro morituro corpore plurimæ gentes conjugibus ſuis tertiam rerum legibus compellantur exolvere. Præterea ad hoc ſummis animi viribus enitimini, ut qui velut in fine orbis, ita & ſæculorum ad laborandum in vineam dominicam introiſtis, inter primos remunerandi eumdem denarium undecimæ operatores percipere debeatis. Agite etiam, ut quemadmodum de predeceſſoris veſtri laudabili fama valde ſumus gaviſi, ita quoque ſtudiorum probitatumque veſtrarum opinio nos de ſe, ſicut optamus, lætificet. Quia vero noviter ad Chriſtum converſos nondum Chriſtianæ fidei & religionis doctrinam ſufficienter vos ſumpſiſſe putamus; volumus ut frequenter ad hanc ſedem clericos veſtros mittatis, taleſque perſonas provideatis ad nos deſtinare, qui & ſanctæ Romanæ eccleſiæ moribus plenius inſtrui, & inſtructi valeant ad vos docte ſalubriterque quæ ſunt agenda referre.*

*epiſcopus R.

ANNO CHRIST 1081.

XV. AD HUGONEM DIENSEM EPISCOP.

Significat Pariſienſem & Carnotenſem epiſcopos de eo apud ſe eſſe queſtos, quod eumdem Carnotenſem non canonice accuſatum excommunicatum depoſuerit, nec ejus defenſionem admiſerit: qua de re cum ſe certiorem non feciſſet, jubet ut iis interim Romæ expectare juſſis ipſe aut veniat, aut nuntium mittat.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto in Chriſto filio Hugoni Dienſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

FRater & coepiſcopus noſter Pariſienſis cum Carnotenſi ad apoſtolicam ſedem venerunt, non ſine multa quidem, ſicut ipſi referebant, & ſui fatigatione & rerum ſuarum jactura, in quibuſdam locis etiam capti, nec ſine redemptione ſui dimiſſi. Clamorem itaque ad noſtram audientiam tulerunt, quod in alterum eorum, videlicet Carnotenſem epiſcopum, tua fraternitas præjudicium fecerit, & non canonice accuſatum excommunicationis ac depoſitionis ſententiæ ſubdiderit. At hoc etiam maximum gravamen factum eſſe conqueſti ſunt, quod cum talis eſſet accuſatio, & in defenſione illius prædictus Pariſienſis epiſcopus, qui rem omnem conſtitutionis ejus novit & fecit, & Belvacenſis abſolute; duo vero archiepiſcopi, aliique duo epiſcopi qui non interfuerunt, conditionaliter videlicet, ſe ſcientibus, jurare voluerint; propter hoc tamen ſolum quod conditionem iſti quatuor apponebant defenſionis recipere juramentum nolueris. Verum cum de prudentia tua nihil incongruum temere credendum nobis eſſe putemus; præſertim quia tam viva voce, quam literis ex nobis te ſuper hac re commonitum eſſe meminimus, ut quidquid in ſynodis ageres, diligenter conſcriptum nobis dirigeres: quamquam ſe adventum ſuum tibi notificaſſe memorarent; nos tamen nuntium tuum expectantes, aut literas, illos ut cauſæ ſuæ diffinitionem perciperent per dies aliquantos detinuimus: ac poſt ingreſſum urbis ſub ea ſpe plures quam viginti dies ſunt demorati. Ubi vero illis & labore itineris, & rerum diſpendiis, magniſque ſumptibus fatigatis, nec nuntium nec literas veſtras accepimus, fratribus quoque noſtris valde compatientibus atque adjudicantibus nimis indignum eſſe apoſtolica manſuetudine, ut illi ſine conſolatione recederent, præcepimus eis, ut tamdiu adhuc expectarent, donec ex vobis reſponſum reciperemus. Fraternitati itaque tuæ jubemus, ut aut tu ipſe, quod magis optamus, de hoc & de aliis majoribus negotiis nobiſcum tractaturus advenias, aut idoneum nuntium cum literis ſuper hac re compoſitis, qui eas, ſi ſit neceſſarium, juramento comprobet, dirigas. Data Lateranis ſecundo Nonas Decembris.

XVI. AD CLERUM ET POPULUM CARNOTENSEM.

Præcipit ut epiſcopum ſuum de falſo ſimoniæ crimine purgatum debito honore ſuſcipiant, eique ut proprio paſtori obediant.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei clero & populo Carnotenſis eccleſiæ, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUod epiſcopum veſtrum tamdiu apud nos detinuimus, ſciatis nos idcirco egiſſe, ut cauſam

ANNO CHRISTI 1081.

ſam ipſius pleniter diſcutientes irretractabili fine concluderemus. Inde etiam literis noſtris ad legatum noſtrum epiſcopum Dienſem directis mandavimus, ut aut ipſe ad nos veniret, aut nuntium ſuum cum literis hujus negotii ſeriem continentibus nobis tranſmitteret. Verum apicibus illius ſuſceptis reperimus eum aliquantulum a verbis avunculi hujus, ſcilicet Pariſienſis epiſcopi, diſſentire. Sed diverſitatem ipſam diligentiſſime perſpicientes, cognovimus prælibatum negotium, inviolata juſtitia, non incongrue cum miſericordia poſſe tractari. Quapropter divino freti auxilio cenſuimus ne ulterius hunc falſi criminis tanti dilaniaret infamia, ut præſentialiter per ſe & avunculum ſuum, dato ſupra ſacratiſſimum corpus beati Petri apoſtolorum principis juramento ſeſe purgaret. Non enim aut cujuslibet perſonæ gratiam, aut lucri temporalis ardorem, tantum valere credidimus, ut aliquis ſanæ mentis vir, præſertim epiſcopus, ſpreto divini horrore judicii, ultro perjurium tam grave velit patrare. Quocirca dilectionem veſtram monentes, ex parte beati Petri vobis præcipimus, ut præfatum epiſcopum veſtrum paterna cum veneratione ſuſcipiatis, eique debitum honorem deferentes ſicut paſtori obediatis. Præterea apoſtolica interdictione inhibemus, ne eum ſuper illo ſimoniacæ infamationis, quo ſe purgavit, aliiſve falſis criminibus, deinceps agitari, neve ipſum, ſicut mos eſt quorumdam prælatos criminoſis ſuſpicionibus commaculare, ulterius injuſte ſolicitari permittatis, ſed eum, ut præſignavimus, ſicut patrem ſpiritualem venerantes, oſtendatis vos & apoſtolicis juſſis obedientiam gerere, & ut Chriſtianos oportet animarum veſtrarum curam habere.

XVII. AD ROBERTUM DUCEM.

Cum Robertus adeptum ſe victoriam pontifici & Romanis nuntiaſſet. Hortatur ut beati Petri auxilio conſecutum ſe eam eſſe reminiſcens, debitam vicem rependat, & promiſſis ſatisfaciens Romanæ eccleſiæ ab Henrico vexatæ ſit auxilio.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Roberto glorioſo duci, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUod geſti belli proventum, & adeptæ victoriæ palmam, nobis & Romanis notificaſti, id quod decuit prudenti conſilio uſus egiſti, ut res quam ex voto amicorum glorioſe obtineras, ipſorum congratulationibus glorioſior tibi redderetur atque jucundior. Oportet interea te illum alta memoria figere, cujus favore & auxilio non ambigis res tuas jamdudum procedere. Nam ſicut ingratitudo provocat indignationem, ita devotio incunctanter accumulat gratiam. Quapropter beatum Petrum, cujus tibi adeſſe patrocinium grandia facta teſtantur, præ oculis habere ſemper memineris, ejuſque beneficiis, cum neceſſe eſt, gratam vicem rependens ipſum de cætero velut debitorem efficere tibi procurato: de quo nimirum eo magis præſumere poteris, quo amplius obſequiis illum tibi quaſi obnoxium adſtrinxeris. Memento itaque matris tuæ ſanctæ Romanæ eccleſiæ, quæ de te inter cæteros principes ſpecialiter confidit, & peculiariter diligit. Memento quod ſibi promiſiſti, & quod pollicitus es (cui etiam non promittens, ex jure Chriſtianitatis debes adimplere) cum promiſeris, non ulterius differas. Non enim ignoras, quanta perturbatio contra eam per Henricum dictum regem ſit orta, quantumque tuo, qui ſuus es filius, auxilio indigeat. Age ergo, ut quantum ſtudet filius iniquitatis adverſari, non minus debeat de tuæ devotionis opitulatione mater eccleſia gratulari. Dubitavimus hic ſigillum plumbeum ponere, ne ſi illud inimici caperent, de eo falſitatem aliquam facerent.

XVIII.

Ut in Lugdunenſi eccleſia archiepiſcopum idoneum ordinandum curet; quod niſi cito reperiatur ipſe ejus eccleſiæ regimen ſuſcipiat.

*Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei * V..... dilecto in Chriſto fratri & coepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

* Quid ſi Hugoni qui Gebuino ſucceſſit ad multos annos? ita & in multis

SUmmopere procurandum tibi eſt, ut in magna ſede Lugdunenſi non diu differatur ordinari archiepiſcopus, qui revera ſit miles Chriſti & defenſor juſtitiæ: pro qua non ſolum laborare, ſed etiam pro ea deſideret mortem carnis ſubire. Quod ſi cito non poteſt reperiri, ex apoſtolica tibi præcipimus auctoritate, ut rogatus a fratribus tuis, & electus ab ejuſdem eccleſiæ filiis, indubitanter præſumens de adjutorio cæleſti ad regimen prædictæ Lugdunenſis ſanctæ accedas eccleſiæ, imitando dominum & patrem noſtrum beatum Petrum apoſtolum, qui de minori eccleſia Antiochena translatus eſt in Romanam. Data nono Kalendas Novembris.

XIX. AD ARCHIEPISCOPUM LUGDUNENSEM.

Terminandam ei committit cauſam abbatis, cui officium propter contumaciam, excuſabilem tamen, interdixerat: quod interim illi reddi vult. Præcipit ut privilegio, quod ab adverſariis ejus monachis ab Alexandro pontifice ſubreptum dicebatur, ſi ita eſt, caſſato, cauſaque diſcuſſa, ſecundum veritatem judicium ſuper ea proferat.

*Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto in Chriſto fratri * H.... Lugdunenſi archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

* Hugoni, ſic & in Mutin.

ABbas præſentium lator retulit nobis, officium ſibi eccleſiæque ſuæ a fraternitate tua eſſe interdictum, propterea quod loco ad juſtitiam inter ipſum & abbatem de Caſa Dei diſcernendam conſtituto admonitus non interfuit: ad quem, ſicut ipſe dicit, venire non contempſit; ſed propter diſcordiam, quæ inter comites illius patriæ fuit, non auſus eſt. Proinde quia nos illius cauſam nec pleniter ſcimus, nec abſente altera parte judicare debemus, eam fraternitati tuæ committimus, ut ſtatuto utrique parti congruo loco & termino, ad finem quem juſtitia dictaverit eorum cauſam perducas. Volumus tamen ut pro amore beati Petri, a quo ſine miſericordia nemo regredi debet, inquantum cum juſtitia poteris, iſtum miſericorditer tractes, atque in manſuetudine tua is ſentiat ſe non fruſtra tantum laborem ad apoſtolicam ſedem ſumpſiſſe. Interim etiam dignum videtur, & volumus, ut, niſi hoc ad juſtitiam exequendam impediturum eſſe pro certo cognoveris, officium ſibi ſuæque eccleſiæ reddas; quatenus in hoc quoque apoſtolicæ ſedis auxilium petiiſſe non eum pœniteat. Præterea idem iſte frater retulit nobis ſe cauſam, quam cum qui-

busdam monachis habebat, ad audientiam tuam detuliſſe: cujus rei examinationem, quoniam præfati monachi privilegium venerandæ memoriæ Alexandri prædeceſſoris noſtri prætendebant, nolueris facere. Quapropter quia prælibato anteceſſori noſtro a malitia quorumdam, ſicut ipſe noſti, nonnunquam ſubreptum eſt, religioni tuæ præcipimus, ut nihilo minus cauſam ipſam diſcutias; &, ſi privilegium contra juſtitiam factum eſſe deprehenderis, eo caſſato, quidquid æquitas poſtulaverit exequi noſtra auctoritate fultus non dubites. Quidquid autem ſuper his diffiniveris, noſtræ intelligentiæ ſtudeas indicare. ANNO CHRISTI 1081.

XX. AD EPISCOPUM CANTUARIENSEM.

Cantuarienſis epiſcopus cum Romam ſæpe vocatus nec veniſſet, nec excuſationem canonicam haberet, præcipit ut intra quatuor menſes Romam veniat, alioquin eum ab officio epiſcopali ſuſpendit.

* Lanfranco. *Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei* * *L..... Cantuariorum archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

SÆpe fraternitatem tuam apoſtolica legatione invitavimus Romam venire etiam pro fidei & religionis Chriſtianæ comprobatione; quod hucuſque, ſicut apparet, aut ſuperbe aut negligenter noſtra abutens patientia diſtuliſti, cum nec etiam canonicam excuſationem prætenderis. Non enim labor aut difficultas itineris te ſufficienter excuſat, cum ſatis notum ſit multos longe remotos, licet corpore invalidos & infirmos, & a lectulis vix valentes ſurgere, tamen beati Petri amore flagrantes ad ejus limina vehiculis properare. Quare apoſtolica tibi auctoritate præcipimus, ut poſtpoſita occaſione vel inani formidine, datis induciis quatuor menſium, poſtquam hæc noſtra mandata ad notitiam tuam pervenerint, in præſentis anni feſto omnium ſanctorum Romæ adeſſe procures & ſatagas, & inobedientiæ tuæ reatum per tantum temporis ſupportatum emendare non ulterius negligas. Quod ſi nec adhuc te mandata apoſtolica moverint, ſed ea diſſimulans in contemptu durare malueris, & periculum inobedientiæ incurrere non erubueris, quod eſt quaſi ſcelus idololatriæ, teſtante beato Samuele, a beati Petri gratia ſcias te procul dubio removendum, & ejus auctoritate omnino feriendum: ita videlicet, ut ſi infra prædictum ſpatium ad nos non veneris, ab omni ſis officio epiſcopali ſuſpenſus.

XXI. AD UNIVERSOS FIDELES.

Hortatur ad perſecutiones patienter ferendas.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei omnibus epiſcopis, abbatibus, clericis, & laicis, apoſtolicæ ſedi fidelibus, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SCimus, fratres cariſſimi, quia tribulationibus & anguſtiis noſtris compatimini, & in veſtris orationibus ante dominum memoriam noſtri habetis: quod idem nos erga vos agere non dubitetis; & merito: nam apoſtolus dicit; *Si patitur unum membrum; compatiuntur & cætera membra.* 1. Cor. 15. In hoc etiam credimus caritatem Dei diffuſam in cordibus noſtris, quia omnes unum volumus, unum deſideramus, & ad unum tendimus. Unum volumus, videlicet ut omnes impii reſipiſcant, & ad creatorem ſuum revertantur. Unum deſideramus, ſcilicet ut ſancta eccleſia per totum orbem conculcata & confuſa, & per diverſas partes diſciſſa, ad priſtinum decorem & ſoliditatem redeat. Ad unum tendimus, quia ut Deus glorificetur in nobis, & nos cum fratribus noſtris, etiam cum his qui nos perſequuntur, ad vitam æternam pervenire mereamur, exoptamus. Nolite mirari, fratres cariſſimi, ſi odit vos mundus, quia & noſipſi eum contra nos irritamus, qui illius deſiderio valde contradicentes opera illius condemnamus. Quid autem mirum, ſi principes mundi, & potentes ſæculi, nos pauperes Chriſti pravitatibus illorum obviantes odiunt, & quadam indignatione contra nos deſæviunt, cum aliqui ſubjecti, vel etiam ſervi, juſſi ſuas iniquitates relinquere, conantur præpoſitorum ſuorum vitam auferre, & tamen adhuc uſque ad ſanguinem rari ex noſtris impiis reſtiterunt, & (quod omnino erat optandum) pauciſſimi noſtrum pro Chriſto mortem ſubierunt. Penſate, cariſſimi, penſate, quot quotidie milites ſæculares pro dominis ſuis vili mercede inducti morti ſe tradunt. Et nos quid pro ſummo rege & ſempiterna gloria patimur aut agimus? quale dedecus, & quale improperium, qualiſque deriſio oculis noſtris objicitur, quod illi velut pro vili alga mortem ſubire non metuunt, & nos pro cæleſti theſauro & æterna beatitudine etiam perſecutionem pati devitamus.

Erigite ergo animos in vires, ſpem vivam concipite, illud vexillum præ oculis habentes ducis noſtri, ſcilicet regis æterni. Unde ipſe dicit: *In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras.* Luc. 21. Et ſi volumus, divina ſuffragante gratia, hoſtem antiquum cito & fortiter confringere, omneſque verſutias ejus parvipendere, ſtudeamus perſecutiones ab eo immiſſas, & mortem pro juſtitia non ſolum non devitare, ſed etiam pro amore Dei & Chriſtianæ religionis defenſione appetere. In hoc enim omnes elationes maris & ſuperbiam ſæculi conculcabimus, & pro nihilo ducemus, & ei qui eſt caput noſtrum ſedens in dextera Dei Patris, ipſo largiente, jungemur, & conregnabimus. Clamat enim magiſter noſter: *Si compatimur, & conregnabimus.* 2. Tim. 2. Interea vobis, fratres mei, qui mecum minus valentes eſtis, fortiora bella certaminis annuntiamus, quia pius redemptor noſter cito faciet cum tentationibus noſtris etiam proventum; ne nimia fragilitate devicti, non poſſimus ſuſtinere, ſed inter qualeſcumque ſuorum fidelium poſiti addiſcamus vel in proſperitate ſibi ſervire.

Hic eſt epiſtola alia in originali, quæ eſt eadem & iiſdem verbis cum epiſtola decima ſexta libri octavi.

XXII. AD COMITEM ANDEGAVENSEM.

Dolet quod fama & egregiis virtutibus, quibus ante ornatus erat, ſeipſum ob quamdam mulierem privarit, & epiſcopum, qui eum ea de cauſa excommunicaverat, ſit infectatus. Monet ut reſipiſcat; & ſi innocentiam ſuam probari poſſe confidat, concilium vult cogi, in quo ſuper hac re feratur ſententia. Munera ab eo ad ſe miſſa non recipit. Jubet ut epiſcopo ablata reſtituat.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei * *C..... glorioſo comiti Andegavenſi.* * Gunfredo.

DOlemus ſatis quod adverſus glorioſam famam tuam per Galliarum partes diffuſam, & uſque ad apoſtolicæ ſedis notitiam perlatam, aſtutia Hæc epiſtola debuit in ſuperioribus ſcribi, Or

tia diabolí potuit prævalere. Sicut enim de te lætabamur, & quodammodo unice de bonis ſtudiis tuis in ſermonibus noſtris præſumebamus, aſſerentes te non ſolum principes, ſed & ipſos reges, juſtitia & morum honeſtate ſuperare, ſic nobis gemendum videtur, prudentiam tuam a tanta gratia & a tanto virtutum culmine decidiſſe. Qua in re antiquam hoſtis humani fraudem recognoſcimus nequiſſime elaboraſſe, ut qui Adam per mulierem de paradiſo expulit, te per eumdem ſexum eadem gloria & hujus vitæ laudabili fama privaret, & multa bona tua iſto deceptionis ſuæ genere confunderet. Cujus rei gratia ab epiſcopo tuo correctus, & excommunicatus, ut a tanto periculo te & conjunctam tibi erueres, & domum tuam a perpetua infamia liberares, non ſolum Deo & juſtitiæ de perpetrato crimine non ſatisfeciſti, ſed & ipſum epiſcopum, cui etiamſi injuſtam ſententiam ſuper te dediſſet, obedire debueras, contra morem æquitatis tuæ tyrannice inſecutus es: cum conſtet aliquem amorem Dei non poſſe habere, qui ſpiritualis patris pro culpa inobedientiæ ſuæ gratiam & dilectionem probatur amiſiſſe. Quod nos audientes, victi amore tuo, memores etiam virtutum tuarum, quæ a religioſis viris nobis inſinuatæ fuerant, uſque modo te portavimus, ſperantes ut divina tactus miſeratione ad ſanum conſilium redires, & æterno regi, cujus judicio quotidie propinquas, te purgatum præſentare contenderes. Et quia in hoc amorem ſæculi magis quam animæ tuæ ſalutem perpendiſti, veremur ne divina indignatio diu protractum & inemendatum facinus acriter puniat. Unde paterna te caritate monemus, ut ab hac iniquitate, quæ bonorum tuorum fructus univerſaliter diſſipat, ſapienti uſus conſilio ſurgas, & tam te quam tibi conjunctam de catena diaboli eruas. Quod ſi innocentiam tuam ſuper hoc negotio confidis poſſe probari, videtur nobis perutile ut ſynodus conſtituatur, cui legati noſtri Hugo Dienſis epiſcopus, & Richardus, vel alter eorum interſit; ut in audientia religioſorum virorum poſſit perquiri quid in te vel ſententia ſuper te promulgata debeat emendari. Deus ſcit, & conſcientia noſtra teſtis eſt, quia mens noſtra multum gauderet de te, utpote quem jampridem ſincero & pleno amore dileximus, ſi ab hac infamia quoquomodo te liberares, & aditum lædendi te per fructum correctionis hoſti antiquo concluderes. Munera tua ideo recipienda non eſſe arbitrati ſumus, quia divinis oculis oblatio tua non acceptabilis eſſe probatur, quamdiu a peccato iſto immunem te non reddideris, & ad gratiam omnipotentis Dei, ſicut catholicum principem decet, non redieris. Licet munera tua propter illud peccatum non receperimus, tamen Dei miſericordiam pro te exorare non deſiſtemus. De cætero nobilitatem tuam monemus, atque præcipimus, ut præfato epiſcopo tuo, res quas ſibi abſtuliſti reſtituens, digne ſatisfaciendo eum placare procures, ac deinceps eum nullatenus inquietare præſumas.

ANNO CHRISTI 1081.

iam injuſtæ ſcopi ſententiæ obedi-ens.

XXIII. AD TURONENSES ET ANDEGAVENSES.

Præcipit ne Andegavenſi conſiliti ab archiepiſcopo Turonenſi excommunicato communicent. Præterea opem ferant archiepiſcopo, qui a comite de ſede ejectus & bonis eccleſiæ privatus fuerat.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei abbatibus, clericis, & laicis, Turonenſis archiepiſcopatus, & epiſcopatus Andegavenſis, qui Deo & beato Petro, atque ſedis apoſtolicæ legatis, obediunt, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

ANNO CHRISTI 1081.

NOtum vobis eſſe non dubitamus, Andegavenſem comitem ob nequitiam ſuam eſſe excommunicatum, quam etiam in eos qui ſibi adhærent, & favent extendi cunctis ſacram ſcripturam ſcientibus liquet. Qui tamdiu expectatus non ſolum de via ſua peſſima ad Deum, ſicut Chriſtianum oportet, non eſt converſus, ſed inſuper ad augmentum malitiæ ſuæ aliis item excommunicatis conjunctus, fratrem noſtrum Turonenſem archiepiſcopum de ſede ſua expulit, boniſque eccleſiæ penitus expoliavit. Proinde apoſtolica vobis auctoritate præcipimus, ut tam a præfato comite, quam ab omnibus ſequacibus vel complicibus ejus, vobis ſummopere caveatis, omnino vos abſtinentes a familiaritate & participatione ipſorum. De prædicto vero fratre noſtro archiepiſcopo, qui propter juſtitiam pulſus, & perſecutionem perpeſſus eſt, vobis nihilo minus præcipientes mandamus, ut ei ſicut patri veſtro fideliter devoteque obediatis, ac neceſſitatibus ipſius, ſicut boni filii, opitulari libenter ſtudeatis. Quemadmodum namquæ ſæpe dicto comiti faventes in ſe Dei odium procul dubio provocant, ita & huic fratri noſtro, in quibus neceſſe eſt, ſuffragantes, non dubie gratiam beati Petri, ſuorumque peccatorum abſolutionem, merentur. Præterea præcipimus nominatim B..... venerabili abbati ſanctæ Mariæ, ut literas noſtras canonicis ſancti Martini, quas eis dirigimus, ferat.

XXIV. AD ROBERTUM COMITEM.

Petitionem ejus ſuper electo Melitenſi epiſcopo non poſſe adimpleri, cum ad eccleſiam Regitanam conſecratio pertinere dicatur. Quare vult ut una cum legatis diſcutiatur, an ad eam talis conſecratio ſpectet. Trajanenſem epiſcopum ſine apoſtolicæ ſedis auctoritate electum ſe conſecratum ait, dum tamen in poſterum hujuſmodi electio non fiat.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Roberto nobili comiti, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

NOn dubitet prudentia tua nos libenter petitioni tuæ favere, inquantum cum Deo & ſine fratrum noſtrorum ſcandalo fieri poteſt. Non eſt enim aliqua ſæcularis apicis perſona, cui ſalva juſtitia pronius aſſenſum noſtrum præbere velimus. De eo autem quod ſuper electo Melitenſi poſtulaſti, noverit nobilitas tua nobis eſſe intimatum ad jus eccleſiæ Regitanæ pertinere. Unde non aliter annuendum poſtulationi tuæ perpendimus, niſi diligenter examinata juſtitia Melitenſem eccleſiam ad præfatæ Regitanæ parochiæ conſecrationem non attinere conſtiterit. Ad cujus rei indagationem, quia te diligimus, ſine temporum moleſta dilatione copiam tibi providimus, videlicet ut accerſitis fratribus noſtris Barenſi archiepiſcopo. V..... * & Vv..... Firmano epiſcopo & legato noſtro Vv..... ſi fieri poteſt, cum his tribus, alioquin vel horum duobus præſentibus cauſa in commune diſcutiatur. Si ergo cauſa ſolerter eventilata ab illius poteſtate inventa fuerit libera, tunc nos ſicut oportebit effectum dare precibus tuis non pigritabimur. Sin autem decet, atque neceſſe eſt, ut ſic tua devotio in his præcipue quæ Dei ſunt ſeſe æqualiter habeat, quatenus fraternæ caritatis & concordiæ

* & deeſt Vv.

vinculum rumpere & dilectionis unitatem in invicem scindere caveat, in mente habens quod scriptum est: *Si recte offeras & recte non* * *dijudicas, peccasti*. De cætero quia Trajanensem electum a nobis consecrari postulas, licet electioni ejus hoc defuerit, quod legatus apostolicæ sedis & consensus noster non adfuit: tamen monentes ne de futuro id fiat, tuæ dilectioni, ipsiusque personæ, laudabili testimonio id ad præsens annuimus, ut veniens, Deo favente, per nos consecretur.

ANNO CHRISTI 1081.

* *dividas*.

XXV. AD ARCHIEPISCOPUM CAPUANUM ET CÆTEROS.

Ut se ab excommunicatorum participatione abstineant, eamque aliis interdicant. Iis qui persecutionem ferre non possunt licentiam impartitur aut ad sedem apostolicam aut ad ducem fugiendi.

Gregorius episcopus servus servorum Dei dilecto in Christo fratri H..... Capuano archiepiscopo, cæterisque principatuum episcopis, qui beato Petro obedientes Christianam religionem constanter defendunt, salutem & apostolicam benedictionem.

COngratulamur dilectioni vestræ, fratres carissimi, quoniam digni inventi estis, qui pro Christiana religione integra virtute fortique constantia inimicitias, odium & contumelias patiamini: ac optamus ut de reliquo immobili robore perseveretis, non modo vos ab illicita & nefaria excommunicatorum participatione abstinentes, sed & cæteros sacerdotes ab eorum communione interdicentes. Si qui vero fuerint qui contra interdictum vestrum & nostrum contumaciter missas & officia illis divina celebrare subinde præsumpserint, pro certo habeant tales, annuente Deo, sacris se ministeriis, quæ indigne usurpare non metuent, in perpetuum abdicandos, & sine spe recuperationis amovendos. De cætero si quis vestrum impiorum pressuram ferre non valens cupit secedere, nobis non displicet. Hujusmodi ergo vel in potestatem ducis glorioſi vel fratris ejus poterit ire: aut si ad nos venire maluerit, nos caritate qua debemus eum libenter suscipiemus. Qui vero aliis exemplum factus fortiter inter impios perseveraverit, ille procul dubio virtutis coronam gloriæque triumphum merito majorem, domino largiente, percipiet.

XXVI. AD ARCHIEPISCOPUM NEAPOLITANUM.

Præcipit ut magistro militum sub excommunicationis pœna interdicat, ne ulterius Jordani perjuro & excommunicato auxilium ferat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei L..... Neapolitano archiepiscopo salutem & apostolicam benedictionem.

NOn ignorat prudentia tua nobis imminere, ut omnibus & ubique salutaria consilia provideamus, & monita vel interdicta, prout res postulare videtur, cunctis exhibere debeamus. Præterea non latere te volumus, ex quo carissimus noster Salernitanus princeps noviter rediit, nos & nobilissimum magistrum militum, & majores atque minores vestræ urbis quodammodo specialiter cœpisse diligere. Unde modo valde magis dolemus, quia eos auxilium dare hominibus pravis & ab ecclesia atque Deo separatis audivimus. Nam relatum est nobis, quod Jordani, qui scienter perjurus beato Petro & nobis & ob hoc anathematis nodis ligatus est, adjutorium faciant. Quæ res illos procul dubio & a gratia beati Petri alienos & dilectione nostra indignos efficit: &, nisi resipiscentes desinant, æternis pœnis obnoxios reddet. Proinde fraternitati tuæ præcipimus, ut præfatum magistrum militum, omnesque tibi commissos, admoneas, & pontificalis censuræ disciplina prohibeas, & interdicas ut tam a præfato Jordano, quam a cæteris illius complicibus, sese abstineant, illique nullum prorsus auxilium tribuant, donec beato Petro satisfecerit quem perjurio abnegavit. Si quis ergo nec consiliis tuis, nec præceptis nostris, nec auctoritati beati Petri, obtemperans, in fidelitate vel adjutorio illius mortuus fuerit, pro illo certum est non esse orandum: & nos etiam jubemus ut nec sepulturæ Christiano more commendetur. Timendum quoque est, ne, si ab illo animum non revocaverint, divinæ ultionis iram ipse locus vester experiatur.

ANNO CHRISTI 1081.

XXVII. AD HERIMANNUM CARDINALEM.

Hortatur patienter se pro Christi nomine gerat, & justitiam defendat. De electo Corsicano vult sibi, antequam consecretur, testimonium suum mittat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Herimanno dilecto in Christo fratri sacræ Romanæ ecclesiæ cardinali, salutem & apostolicam benedictionem.

GRatias omnipotenti Deo bonorum omnium largitori referimus, qui te illorum consortio annumerare dignatus est, de quibus scriptum est: *Quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati*. Hoc est, dilectissime frater, quod sæpe legeras: *Vasa figuli probat fornax*; & illud: Innocentiam Abel habere non potest, quem malitia Caim non exercet. Hæc denique & alia hujusmodi nunc in manibus geri patenter intelligit prudentia tua; perpendit etiam quod ab ea exigitur, nec ignorat quid sibi pro talibus in fine debetur. Quapropter, ut solertiæ tuæ breviter loqui sit multa dixisse, admonemus, id quod memoriæ tuæ semper adesse putamus, videlicet ut veritatis sententiam quasi signaculum sub cor tuum ponas: *In patientia vestra possidebitis animas vestras*. Ea est enim justitiæ consolidatio, fidei stabilimentum, spei securitas, caritatis indissolubile vinculum, consummatio nempe virtutum. De cætero quoniam Corsicanus electus ad consecrandum nuper advenit, fraternitatis tuæ testimonio, quæ rem illius (ut arbitramur) clarius novit, super eo indigemus. Cum enim nobis electio illius incognita sit & persona, oportet profecto non ei temere manum imponi. Proinde, frater, ut de eo quid faciendum sit scire valeamus, volumus & jubemus quatenus veritatis judicium super ipso nobis destinare procures. Esto memor memoris. Ora pro nobis.

Act. 5.

Eccles. 27.

Luc. 21.

XXVIII. AD UNIVERSOS FIDELES.

Ait se generalem synodum in loco tuto velle congregare, ut tantorum malorum auctorem, ac præsertim pacis inter pontificatum & regnum perturbatorem, ex occultis antris extrahat, pacemque ipsam confirmet. Paratum se offert sedis apostolicæ innocentiam defendere. Rodulphum regem absque ejus præcepto electum, ejus-

ANNO CHRISTI 1081.

juſque electores qui illum ordinarunt, niſi hoc factum recte defendant, tam ipſos a dignitatibus ſuis, quam Rodulphum a regno, deponere minatur.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei clericis & laicis qui non tenentur excommunicatione, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

NOtum facimus vobis, cariſſimi fratres & filii, nos admodum deſidetare, & apoſtolica auctoritate velle ſancire, ut generalis ſynodus congregetur in loco tuto & ſecuro, ſicque opportuno, ut ad eum poſſint undique terrarum clericalis ordinis & laicalis amici vel inimici ſine timore convenire. Diſponimus enim tractare, & diligenti excuſſione detectum in faciem orbis ex occultis tergiverſationum ſuarum antris extrahere quicumque ille eſt, qui tantorum malorum, quæ jampridem in Chriſtianam religionem graſſantur & ſæviunt, cauſa & auctor exiſtit. Cujus etiam impietas & inaudita temeritas hactenus obſtitit & proturbavit, ne inter pontificatum & regnum divina pax & recta concordia fieret: quam pacem, opitulante domino, ſicut Chriſtiana devotio cupit & poſtulat, in eodem concilio inſtaurare & confirmare optamus. In qua ſynodo præterea, Deo auctore, ad honorem beati Petri, ſecundum ſanctorum patrum decreta parati erimus quod juſtum eſt facere, & iniquorum nequitiam revelantes de his quæ apoſtolicæ ſedi objiciuntur, & unde quidam fratrum ſubmurmurant, ipſius innocentiam evidenter oſtendere: ita tamen, ut ante omnia res ſanctæ Romanæ eccleſiæ, quibus expoliata cognoſcitur, ſi dignum eſt, reſtituantur. Verum illud admodum veſtræ dilectioni notificare non dedignamur, Deo teſte, Rodulphum, qui rex ab ultramontanis ordinatus eſt, non noſtro præcepto ſive conſilio regnum tunc ſuſcepiſſe: inſuper etiam nos in ſynodo decernentes firmaviſſe, niſi archiepiſcopi & epiſcopi, qui illum ordinaverant, hoc factum ſuum recte defendere potuiſſent, tam ipſos a dignitatibus ſuis, quam & præfatum Rodulphum a regno, deponere. Enimvero interim quis hanc noſtram diſpoſitionem interturbaverit, & multi veſtrum ſciunt, & noſtram ſcientiam nequaquam fugere poteſt. Si enim Henricus rex dictus & pars ejus obedientiam quam promiſerat nobis, imo beato Petro, ſervaſſet, confidenter dico, Deo juvante, non tot mala, videlicet homicidia, perjuria, ſacrilegia, ſimoniacæ hæreſis peſtilentiæ, ac proditiones eveniſſent. Vos itaque, quos aut tantæ calamitates movent, aut divini timoris reſpectus ad Deo dignam pacem & concordiam animat, nitimini, & ſummopere laborate, ut ſynodus, qualem ſupra memoravimus, fieri poſſit: quatenus ſanctæ eccleſiæ caput, totumque corpus, quod impiorum procelloſis fraudibus & machinationibus fluctuat nimirum & titubat communi omnium bonorum conſenſu & robore quieſcat de cætero, & ſtabiliter conſolidetur.

XXIX. AD ABBATEM MASSILIENSEM.

Præcipit ut moneat quoſdam, qui canoniam ſancti Saturnini apoſtolicæ ſedis patrocinio commiſſam infeſtabant, deſiſtere, & quæ contra illam egerant emendare. Niſi pareant, vult eorum audaciam compeſcat, & dictæ canoniæ curam habeat.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei * R..... *ſacræ Romanæ eccleſiæ cardinali, & abbati Maſſilienſi, ſalutem & apoſtoticam benedictionem.*

ANNO CHRISTI 1081.

NOn ignorat prudentia tua canoniam ſancti Saturnini, ſitam juxta Toloſanam urbem, apoſtolicæ ſedi eſſe commiſſam: cui licet ex generali omnium eccleſiarum cura conveniat nos tuitionis auxilium providere; tamen ſpecialiter oportet nos eo magis illi loco noſtræ protectionis munimen impendere, quo amplius conſtat ejus vel injurias vel negotia ad Romanam ſedem, cujus juris eſt, attinere. Præfata igitur eccleſia, quamquam noviter, decenter tamen canonicam vitam inſtituit, atque hactenus, ſicut tua ſolertia novit, extunc regulariter vixiſſe dignoſcitur. Verum quoniam antiqui hoſtis mos eſt, eo magis dolere, invidiæque facibus uti, quo amplius videt Chriſtianam religionem creſcere, & de bonorum provectibus lucra, vel potius rapinas ſuas, diminui, contra memoratum locum jam cœpit ſæcularium exagitatio, &, quod magis mirandum ac dolendum eſt, eccleſiaſticorum odia ſuboriri. Unde & canonici querimoniam ad nos direxerunt ſuper clericis ſancti Stephani, quorum ſuggeſtione per quemdam fugitivum clericum ſibi privilegium, quod eis indulſeramus, ſubreptum eſt, quique cœmeterium, quod ante regularem ordinationem ſuam locus ille quiete per longa temporum curricula tenuit, modo auferre, atque eccleſias ad eum pertinentes in poteſtatem ſuam illicitis conditionibus redigere conantur. Conqueruntur & ſuper monachis Mojacenſibus, qui quamdam eccleſiam unde interpoſitis ſacroſanctis evangeliis ſecundum judicium legati noſtri * A..... Ellorenſis epiſcopi, collaudantibus aliis epiſcopis qui aderant, lis inter eos determinata fuerat, iterata deterius injuria per vim comitis Vv..... datis, ut fertur, muneribus occupatam detinere nituntur. Quapropter experientiæ tuæ præcipimus, ut prælibatos tam clericos quam & monachos, atque ipſum comitem literis, & quibus modis vales commonere procures, quatenus ea quæ contra ſupe dictam eccleſiam inique vel odioſe geſſiſſe noſcuntur, Deo & juſtitiæ ſatisfacientes, ſicut oportet emendent: ac de cætero debitam apoſtolicis privilegiis reverentiam exhibentes, iram Dei provocare, & maledictionem ſupra ſe temerariis auſibus inducere, caveant. Epiſcopum quoque diœceſis ipſius admoneas, ut eamdem canoniam tam ipſe non inquietet, quam & alios quos prohibere valet inquietare non ſinat. De monachis tamen, quoniam Cluniacenſi abbatiæ pertinent, ipſi venerabili abbati in primis notificandum cenſemus, ut ipſe inſolentiam ſubditorum ſuorum compeſcat, & juſtitiæ acquieſcere, ſi forte noluerit, compellat. Ad ultimum vero, ſi qui illorum monitis tuis, imo beati Petri, obtemperare contempſerint, quamcumque in eorum audaciam ſententiam protuleris, ſcias auctoritate noſtra firmandam. Volumus ſiquidem & jubemus, ut circa prænominatam canoniam ſtudium ſolicitudinis tuæ invigilet, & negotiis ac neceſſitatibus ejus facilem te pronumque exhibeas: quatenus Romanæ libertatis ſecuritate fulta, ſicut ceteræ eccleſiæ apoſtolicæ ſedi adhærentes, in ſanctæ converſationis obtentu & religionis amore, favente domino, magis magiſque proficere valeat.

* Amati Olorenſis.

XXX. AD MILITES TERVANNENSES.

Increpans eorum ſcelus qui januis eccleſiæ effractis ſacra vaſa, ornamenta, cruces, & alia deprædati, epiſcopo ante altare oranti linguam, & dex-

& dextræ articulos detruncarint. Monet ut coram legatis satisfacturi se sistant, &, nisi satisfecerint, eos excommunicandos esse affirmat.

ANNO CHRISTI 1081.

* Tervanenſibus. *Gregorius episcopus servus servorum Dei militibus * Tervannensibus O..... & E.....*

INtolerabilis audaciæ horribilisque facinoris super vos ad nos relatio venit, quod quanto nostris sæculis inusitatum, nec a tempore Paganorum persecutorum præsumptum esse vel legitur vel auditur, tanto ad justitiam de se exequendam apostolicæ mansuetudinis zelum movet & incitat. Denique conquestus est nobis Lambertus dictus Tervannensis episcopus, quod post tot tantaque sacrilegia, quibus eamdem ecclesiam depræ- B dati fuistis, januas ejus infringentes, serica, argentea aureaque diversi generis, & innumera ornamenta diripientes, ac sacris crucibus comminutis, tam ipsas quam & duas capellas, & reliquias auferentes, abstrahentes eumdem episcopum ab altari, ubi prostratus orabat, linguam ei dextræque articulos ad acervum tantorum scelerum detruncastis. Qua in re nullam excusationem tenteris obtendere, quasi de ipsius vita reproba, vel ordinatione injusta, seu depositione irrogata: sicut enim supra notavimus, nemo adhuc tale aliquid præsumpsisse dignoscitur; nisi forte qui Deum non timens, & Christianam reverentiam abjiciens, pro nihilo duxit manum in sacros ordines mittere. Quapropter monemus, & ex parte beati Petri præcipimus, ut tantam nequitiam vestram recognoscentes, aut ante legatos nostros Lugdunensem archiepiscopum & abbatem Cluniacensem satisfacturi veniatis, aut secundum consilium vel mandatum ipsorum satisfacere Deo & sanctæ ecclesiæ nullatenus detrectetis. Volumus siquidem & æquum esse decernimus, ut quod nequiter commisistis, humiliter emendetis. Quod si diabolico spiritu indurati, nostrisque præceptis salutaribus inobedientes, nec pœnitentiam dignam agere volueritis, procul dubio sciatis vos esse excommunicandos, & quodcumque in vos judicium legatus noster dictaverit, auctoritate nostra firmandum.

D

PRÆMONITIO IN SEQUENTEM EPISTOLAM.

Post epistolam XXX. registri IX. codex Mutinensis hanc recitat epistolam, quæ in editis non comparet ex quo hic subjungendam censeo.

B. Comiti Arelatensi ad Gregorium VII. Papam de Bernardo Abbate Sanctorum P. & R. montis majoris expulso, & Guillelmo in ejus loco subrogato quem comes Pontifici commendat, quia legitime creatus fuerat.

Summo Pontifici & universali papæ Gregorio VII. B. comes Arelatensis, prosperam in omnibus, & æternæ perfrui beatitudinis munera cum cœli civibus.

SUblimissime Domine & Princeps totius orbis terræ, si bene vales, congratulor valde. Si autem, quod absit, aliter conturbor vehementissime. Ego enim sum vestri servus, & de injustitia quam hactenus passi estis ab iniquo judice ita A sum afflictus quasi corpore & mente flagellis maximis verberatus. De cætero, Pater Sanctissime, mando tibi qualiter Bernardus abbas Sancti P. & R. montis majoris, abbatia expulsus sit juste, & qualiter iste susceperit, quem tibi mitto Guillelmus nomine. Ille namque tanti erat flagitii, & tantæ impudicitiæ, quod pudet me aliquid dignum honesto viro dicere. Sed unum ex pluribus nequeo tacere. Sodomitica quippe libido ultra modum in eum regnabat, & deinde ab ullo viventi corripi non poterat. Ego quoque & monachi supradicti loci, detestabilem hujusmodi rem agnoscentes nequivimus diu pati, sed consilio invicem habito audivimus Archipræsulem Lugdunensem, qui ei benedictionem tribuerat abbatis & ejus consilio atque judicio abbatiam quam ab Archiepiscopo Arelatensi, a te anathemate percusso simoniace acceperat, amisit; & hic qui nunc præest paulo ante memorati Pontificis decreto regulariter surrogatus, atque benedictionem ab eodem suscepit. Nunc ego supplex imploro tui clementiam, ut propria manu abbatiam a te suscipiat & privilegia olim loco illi qui est ditionis tuæ a patribus indulta corrobores manu propria, & novum sibi privilegium tui ex parte attribuas. Noscis enim quemadmodum dereliquerim, Dei, & S. Petri, & Romanæ Ecclesiæ, ac tui pro amore omnes episcopatus & abbatias, & nolo, ut hæc, quæ semper remansit libera cuilibet viventi, nisi sancto Petro & Romanæ Ecclesiæ, & tibi subjaceat. (a) C

ANNO CHRISTI 1081.

XXXI.

Cum clerici Augustodunenses de quodam monasterio cum monachis Floriacensibus contenderent, & privilegium contra æquitatem a pontifice subreptum diceretur, vult ut, si ita est, eo cassato, sententiam secundum justitiam proferat. Ipsi adversus se verba jactanti quod episcopum Carnotensem absolvisset, ostendit id a se cum ratione factum.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei dilectissimo fratri & coepiscopo * H..... salutem & apostolicam benedictionem.* * Hugoni.

CLerici quidam Augustodunenses his diebus ad nos venerunt adversus Floriacenses monachos, super quodam monasterio sancti videlicet Symphoriani causam habentes. Quam a te ante ventilatam & definitam nos retractasse dicebant, tuæque fraternitati aliter quam eis videretur, & ratio postulasset, scripsisse. Quod a nobis factum nequaquam recolimus, nec in registro nostro hujus causæ literas reperire potuimus. Noverit itaque prudentia tua quia multa tamquam a nobis deferuntur & scripta & dicta nobis nescientibus. Multa etiam subripi possunt nimis ad singula intentis, utpote divisis ad plurima, & intentis ad E maxima, quibus vehementer arctamur. Unde in hac causa, quod profecto minime recordamur, si quid forte subreptum fuit, optato magis amamus corrigere, quam ab æquitate & rationis tramite deviare, vel aliis corrigenda relinquere. Ad quem ergo justæ decisionis terminum negotii hujus quæstio fraternitatis tuæ considerata actione pervenit, imo, si minus adhuc satisfactum est, pervenire poterit, non solum non mutamus, verum au-

(a) In Registro Mutinensi superior epistola signatur numero XXXI. quæ hic sequitur in eodem registro est XXXII. & sic deinceps.

auctore Deo, annuimus & laudamus: quippe cum magis rationi consentaneum videatur ut clerici, si canonice vivere volunt, & in eo persistere quod voverunt, suo quod antiquitus possedere non debeant carere monasterio, quod & ipsi interventu pecuniæ obtinuisse monachi infamantur. Super hoc ergo indubitanter cognoscas, quia perperam acta sive subrepta damnamus, juste acta & diffinita firmamus, & a te firmanda & statuenda mandamus. De Carnotensi autem episcopo, unde fraternitas tua submurmurare videtur, nosti quod dilectionis tuæ intuitu longo eum tempore una cum Parisiensi Romæ tenuimus, aut ut ipse venires, aut ad comprobanda objecta in eum capitula legatos & testes idoneos delegares. Quod cum minime feceris, justitiæ necessitate coacti, de ejus restitutione sanctæ Romanæ ecclesiæ judicio acquievimus. Cui si superna pietas aliquando respirare concesserit, liquido tua beatitudo intelligere poterit, eam multo irreprehensibilius hoc egisse, quam te in matris tuæ judicialem censuram manum reprehensionis extendisse. Decuerat quidem vos, & dignius videretur hac potius tempestate, & has inter quas patitur angustias, Dei utique æmulatione & conscientia bona, tamquam filios suos consolationum sibi dulcia ministrare, quam talia mandando, & talibus eam næniis implicando, dolorem super dolorem apponere, multiplicare pondera, non communicare ponderibus. Vale.

XXXII. AD ARCHIEPISCOPUM LUGDUNENSEM.

Significat se, antequam ejus literas accepisset, Tervannensem episcopum absolvisse, accepto juramento, quod judicio sedis apostolicæ vel legati acquiesceret; quare jubet ut coacto concilio, & adjuncto sibi Cluniacensi abbate, si depositio ejus justa probabitur, sententiam confirmet; sin minus, eum in integrum restituat, & eos qui male illum tractaverant, nisi satisfaciant, excommunicet.

*Gregorius episcopus servus servorum Dei venerabili * H..... Lugdunensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.*

QUoniam causa Lamberti dicti Tarvannensis episcopi partim nota partim incognita nobis est, præsertim cum Robertus comes Flandrensis longe alia verba in literis suis nobis direxerit quam prius Ingelrannus præsentialiter retulisset, eam fraternitati vestræ plenius eventilandam destinamus. Negat siquidem præfatus episcopus sibi notum esse quod eum synodalis per te sententia damnaverit, vel excommunicaverit, seu ad synodum ullam vocaverit. Unde nos ante agnitum literarum tuarum tenorem, compassi multis laboribus ipsius, eum absolvimus; accepto tamen ab eo prius juramento, quod super episcopatu Dervannensis sedis apostolicæ vel legatorum nostrorum judicium non exibit. Itaque quia res grandis est, & diligentioris eget inquisitionis, præcipimus ut episcoporum & abbatum aliorumque religiosorum virorum concilium congreges. Et quoniam memorato episcopo, propter regem Francorum qui a te dissidet, suspectus es, associato tibi venerabili abbate Cluniacensi idem negotium uberius ac solertius tractes. Qua de re nos ita jam nunc censemus, si depositionis illius certissime causa justa comprobatur, & peremptoria in eum sententia data cognoscitur, ipse ab episcopatu cessans sanctæ ecclesiæ judicium ferat. Sin autem se vel injuste depositum fuisse, vel synodalem vocationem nescivisse defendere potuerit, integre suis & rebus & dignitati restituatur: sicque deinceps canonice, si qua fuerint objecta sibi, respondeat. Quocumque tamen dignitatis ejus sententia cesserit, hoc omnino jubemus, ut de illis qui eum tam male tractaverunt, quod justitia postulat, sibi per vestram instantiam fiat, id est, si satisfacere contempserint, excommunicationis in eos eorumque perfidiæ fautores gladius exeratur. Istud vero in hoc negotio maxime servare vos volumus, tum pro labore quem memoratus episcopus ad apostolicam sedem subivit, cum etiam pro amore nobilissimi comitis Roberti, qui nobis super eo petitorias literas misit, ut cum misericordia tractetur, &, quantum salva justitia potest, canonum rigor compassionis respectu temperetur. Denique ita se fraternitatis vestræ sagacitas habeat, ut nec in dextram nec in lævam declinet, sed ex utroque unum faciens unum temperamentum medium salubriter teneat.

XXXIII. AD ROBERTUM COMITEM FLANDRIÆ.

Ignoscit ejus verbis quæ adversus apostolicam sedem jactaverat: deinde repetit ea quæ in præcedenti epistola dixerat.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Roberto glorioso comiti Flandrensi, salutem & apostolicam benedictionem.

LOcuta est prudentia tua in literis suis apostolicæ sedi quædam sicut non decuit: quæ nos sane cupientes in sancta ecclesia te conservare, supportamus adhuc, & libenter ignoscimus, de misericordia divina sperantes, quod & eorum qui tibi talia persuaserunt imperitiam, & sacræ Romanæ ecclesiæ auctoritatem & discretionem, quandoque præsentaneis affatibus ostendemus. Proinde super causa Lamberti dicti Tervannensis episcopi, licet multo aliter se verba Tervannensium clericorum, quam literæ tuæ nobilitatis habuerint; tamen quia non dubium est posse interdum subrepi, eam secundum votum tuum retractationi delegamus. Quod quidem, ut quantum decenter possumus tuo desiderio annueremus, sic peragendum providimus. Quoniam Lugdunensis archiepiscopus (quamvis de eo satis confidam) vobis suspectus est, ne suspicio prorsus ordinem rerum utiliter gerendarum impediat, gravem & illustrem virum Cluniacensem abbatem sibi associare censuimus. Itaque præcipimus, ut congregato concilio causam ipsius episcopi diligentius eventilare procurent: & si quidem juste depositus fuisse comprobatus fuerit, acquiescens, saniori consilio cesset: sin autem vel omnino injuste vel præpropere addictus esse patuerit, rebus & honore suo recepto instauretur, ac deinde canonice, si qua sibi fuerint objecta, respondeat. Quocumque tamen modo synodalis erga dignitatem ipsius sententia provenerit, jussimus ut illi qui diabolico furore succensi rem tam gravem & nefariam in ejus personam patraverunt, quamprimum commoneantur ut satisfaciant. Si vero ad cumulum iniquitatum suarum renuerint, mandamus tam in eos, quam & in fautores, contumaciam ipsorum anathematis gladio animadverti. Quod cum fuerit ea cura qua decet impletum, tunc deinde oportebit excellentiam tuam ecclesiam adjuvare, & ipsius injuriam, sicut decet Christianum principem,

pem, defendere. Sicut autem vo imus induſtriam A
ANNO CHRISTI 1081. tuam in hoc negotio juſtitiæ amorem habere, ita quoque & in cauſa cæterorum clericorum & laicorum, qui membra ſunt ejuſdem eccleſiæ, te æquitatem ſervare monemus, & rogamus ut rebus eorum redditis deinceps, ſi quid de eis ſtatuendum eſt, ſecundum juſtitiam diffiniatur.

XXXIV. AD FLANDRENSES.

Cum Flandrenſis comes, & excommunicato & depoſito Tervannenſi dicto epiſcopo favens, una cum eo in eccleſiam Tervannenſem effracto oſtio irruiſſet, ex qua Tervannenſis cuncta deprædatus, clericos alios vulneraverat, alios ſemivivos ejecerat, & alios ſibi communicare no- B lentes a comite rebus ſuis privatos e ditione ſua expelli fecerat, præcipit ut illum adeuntes arguant, moneantque ut reſipiſcat, Tervannenſem a ſe repellat, & clericos ejectos reſtituat. Quod niſi paruerit, eum, & quicumque illi adhæſerit, excommunicatum declarat.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei G..... Cameracenſi epiſcopo, * *R..... Noviomenſi,* * *R..... Ambianenſi, & omnibus eccleſiarum rectoribus atque principibus in Flandria ſub Roberto comite nobiliſſimo militantibus, ſalutem & apoſtolicam benedictionem, ſi obedierint.*

* Ratbodo. * Noricoui.

NOverit caritas omnium veſtrum, fratres & C filii cariſſimi, quoniam licet peccatores, & ad tantum onus portandum impares ſimus; tamen cura & ſolicitudo omnium eccleſiarum parvitati noſtræ a Deo commiſſa eſt. Dominus enim Jeſus Chriſtus beatum Petrum conſtituit principem apoſtolorum, dans ei claves regni cælorum, & poteſtatem ligandi & ſolvendi in cælo & in terra: ſuper quem etiam eccleſiam ſuam ædificavit, commendans ei oves ſuas paſcendas, ex quo tempore principatus ille & poteſtas per beatum Petrum ſucceſſit omnibus ſuam cathedram ſuſcipientibus, vel uſque in finem mundi ſuſcepturis divino privilegio & jure hereditario. Ex cujus ſedis ſucceſſione imminet nobis inevitabili neceſſitate, ut omnibus oppreſſis debeamus D opem ferre, & contra inimicos Dei pro defendenda juſtitia, quouſque convertantur, Spiritus ſancti gladio, quod eſt verbum Dei, etiam uſque ad mortem, ſi oportuerit, pugnare. Unde volumus omnes vos ſcire A..... archidiaconem Tarvannenſem, & M..... abbatem, & L..... diaconem, & per eos multos clericorum illius eccleſiæ, nobis lacrymabilem querimoniam feciſſe ſuper comite Roberto, quem antehac pro bona fama quam ſæpe de eo audivimus, ſicut filium noſtrum cariſſimum & dileximus, & (ſi monita ſalutis ſuæ non ſpreverit) diligere volumus; dicendo quod eos omnibus bonis ſuis nudatos de terra ſua ejecerit, pro eo quod præceptis apoſtolicis obediendo noluerunt cuidam Lamberto pſeu- E
* Hugone. do-epiſcopo a nobis & a legatis noſtris * H..... Lugdunenſi archiepiſcopo & * A..... epiſcopo in Meldenſi concilio excommunicato, tum pro aliis nefariis, tum pro eo quod quinque clericos ad Romanam ſynodum ire, & de malitia ejus querimoniam volentes facere, captione peſſima afflixit, & quod de eccleſia ſua canonicam diſciplinam evitans ſine licentia fugitivus evaſit. In qua excommunicatione, hæretica pravitate ſe fecit ab epiſcopis officio ſuo ſuſpenſis conſecrari, imo potius execrari diaconem, presbyterum, epiſcopum. Deinde hoſtiliter & armata manu, comite Roberto cum exercitu ſecum eunte, ad ipſam civitatem pergens, portas eccleſiæ, quas ei clerus & populus obcluſerat, in ſecuri & aſcia & aliis violentiis incidit atque confregit. Crucem quoque & imaginem ſalvatoris libellum contradictorium ante ipſas portas clauſas manu dextera ſibi quaſi porrigentis, & velut ore proprio ingreſſum eccleſiæ ſibi contradicentis, ita diabolice a portis abſtraxit, ut dexteram manum (quod nunquam antea legimus aut audivimus factum) illi evulſerit, ſicque cum lanceis & gladiis evaginatis fur & latro irrumpens, alios clericorum vulneravit, alios ſemivivos fugavit, omniumque ſibi communicare nolentium domos diripuit atque diſtraxit. Ipſum vero comitem intantum ſeduxit, ut omnes clericos ſibi obedire nolentes omnibus bonis privatos de tota terra ſua ejecerit, & duas epiſtolas noſtras tam ſuperbe ſpreverit, ut portitoribus earum contumelioſa verba & tanto principi multum indigna protulerit. Quæ omnia quantum apoſtolicæ ſedis reverentiæ ſint intolerabilia, & Chriſtianæ religioni contraria, ſi Deum timetis, eique hominem non præponitis, ſatis intelligit induſtria veſtra. Pro quibus omnibus præfato comiti exhortatorias & deprecatorias nunc tertio ſcripſimus literas, ut antichriſti membrum amplius non ſuſtentaret neque foveret, ſed magis de eccleſia oppreſſa citius propelleret, & clericis pro juſtitia exulatis omnia ſibi ablata in integrum reſtitueret: & omnia hæc mala corrigendo dignos pœnitentiæ fructus faceret infra terminum quadraginta dierum poſt literas noſtras ſibi oſtenſas, ſive notificatas. Sin autem (quod abſit, & quod Deus procul ab eo avertat) nollet, ſecundum apoſtolum, qui ait: *In promptu habentes ulciſci omnem inobedientiam:* & alibi: *Si quis non obedierit verbo noſtro, per epiſtolam hunc notate, & non commiſceamini cum illo, ut confundatur*: & alio loco: *Auferte malum ex vobiſmetipſis, quia modicum fermentum totam maſſam corrumpit*. Si nollet, inquam, obedire, ſegregatus & excommunicatus foret a corpore & a communione ſanctæ eccleſiæ, auctoritate Dei, & judicio ſancti Spiritus, quem quodammodo blaſphemat, inimicum ejus contra eum ſcienter ſuſtentando, qui totiens excommunicatus chariſmata virtutum, & dona gratiarum ejus quotidie adhuc profanare non timet, donec ſatisfaciendo pœniteat. Omnipotens Deus cordibus omnium veſtrum & cordi illius indicet ex quanto dolore cordis hæc dico: quoniam omnes Deum diligentes diligo, & illum quadam ſpeciali dilectione, ſicut jam præfatus ſum, dilexi, quia bona multoties de eo audivi: ſed diſſimulare hæc nequeo ſine animæ meæ magno periculo propter illud prophetæ: *Si non annuntiaveris iniquo iniquitatem ejus ſanguinem ejus de manu tua requiram:* & illud apoſtoli: *Non ſolum qui faciunt, ſed & qui conſentiunt, digni ſunt morte*, & beatus Gregorius ait: Mala quæ ad nos pervenerunt diſſimulare non audemus; quia qui emendare poteſt & negligit, delicti participem procul dubio ſe conſtituit: & alibi: Quiſquis contra neophytos & ſimoniacos pro officii ſui conſideratione vehementer non arſerit, cum eo non dubitet ſe habere portionem, a quo hoc piaculare flagitium ſumpſit exordium. Unde, dilectiſſimi fratres & filii, vos omnes rogamus, & per veram obedientiam ex parte beati Petri apoſtolorum principis præcipimus, ut eum perſuaſibiliter & honorifice, ſicut decet talem & tam nobilem virum, Deum tamen ſibi ſemper præponentes, unuſquiſque veſtrum opportuno tempore adeatis, rogetis, & increpetis, ne ſeipſum & totum populum illum perdat,

2. Co 2. Th 2. Co Ezech Rom

dat, apoſtatam illum defendendo: ſed quantocius a perditione eripiat longius a ſe expellendo. Vos quoque fratres G..... & Ra..... & Ro..... ſeparatim & præ cæteris rogo & præcipio, ut vos tres ſimul, vel ſemotim, cum literis noſtris, & literarum portitoribus, præfatum principem adeatis, & literas ei legatis, & conſtanter arguatis, quia tantopere defendit illum, qui quando dominum pro ſe & populo exorat, magis illum offendit, & ad iracundiam provocat. An non de talibus dicit Iſaias: *Ne offeratis ultra ſacrificium fruſtra: incenſum abominatio eſt mihi & cum extenderitis manus veſtras ad me, avertam oculos meos a vobis, & cum multiplicaveritis orationes, non exaudiam:* & Malachias. *Et nunc ad vos mandatum hoc, o ſacerdotes*, ait dominus: *Si nolueritis audire, & ponere ſuper cor, ut detis gloriam nomini meo, maledicam benedictionibus veſtris. Vos enim receſſiſtis a me, & ſcandalizaſtis plurimos in lege offerentes ſuper altare meum panem pollutum*: & beatus Gregorius: Maxima metuenda eſt in illis locis fore calamitas, ubi tales interceſſores ad locum regiminis adducuntur, qui Dei iracundiam magis in ſe concitant, quam per ſemetipſos placare debuerant. Cuncti liquido novimus, quia cum is qui Deo diſplicet ad intercedendum pro populo mittitur, citius irati animus ad deteriora provocatur. Et alio loco: Malis ſubeſſe paſtoribus, quid eſt aliud niſi ut plebs populanda prædonibus permaneat, & inde ſumat interitum, unde protectionis debuit habere ſubſidium? Sacerdotes enim mali cauſa ſunt ruinæ populi. Item alibi: Qui improbe ad inanem gloriam locum feſtinat ſanctitatis arripere, eo ipſo quo honorem quærit, indignus eſt. Sicut enim is qui invitatus renuit, quæſitus refugit, ſacris eſt altaribus admovendus, ſic qui ultro ambit, vel importunum ſe ingerit, procul dubio eſt repellendus. Nam qui ſic nititur ad altiora conſcendere, quid agit niſi ut creſcendo decreſcat, & aſcendendo exterius, interius ad profunda deſcendat? & paulo poſt: Templum dominus & ſalvator noſter ingreſſus, cœpit ejicere omnes vendentes & ementes in illo, & cathedras vendentium columbas evertit. Qui ſunt iſti vendentes & ementes, quorum cathedræ everſæ ſunt, niſi qui vendunt & emunt ſacerdotium & Spiritum ſanctum: quorum ſacerdotium ante oculos Dei cecidiſſe cathedrarum everſione patenter ſignatum eſt? & cum liqueat hanc hæreſim ante omnes alias radice peſtifera in eccleſia ſurrepſiſſe, atque in ipſo portu apoſtolicæ maledictionis telo eſſe damnatam, cur non cavetur, cur non perpenditur, quia benedictio illi in maledictionem convertitur qui ad hoc ut fiat hæreticus promovetur? Hæc omnia & horum ſimilia ſibi, quia virum literatum eum audivimus, dicite: conſiderantes diligenter & cum timore quia inobedientes, Samuele propheta teſtante, ſcelus incurrunt idololatriæ: ſine qua videlicet obedientia, ſicut beatus Gregorius in ultimo moralium libro declarat, infidelis quiſque convincitur, etiamſi fidelis eſſe videatur. Plurima ſibi in epiſtolis, ſicut & modo vobis, dixi, quia & plurimum eum dilexi; niſi enim eum multum dilexiſſem, non tam multa ſibi vel de eo dixiſſem, quia non eſt conſuetudinis noſtræ alicui tam prolixam epiſtolam facere, niſi res magna ſit valde. Quod ideo feci, quia deſideramus eum ad gremium univerſalis matris ſanctæ Romanæ eccleſiæ reducere, & ſub alis beati Petri, ſicut cariſſimum filium noſtrum fovere. Quod ſi literas apoſtolicæ ſedis infra præſcriptum terminum, aliqua fraude aut ſuperba ſuſcipere vel audire contem-

ANNO CHRISTI 1081.

l. 2.

Malach. 2.

Greg. hom. 3. in Lucam epiſt. lib. 9. ſiſt. 64.

Simonia an. e omnes hæ- ctes radices git in eccle- ia.

3. Reg. 13.

pſerit, non ſolum ſibi non proderit, ſed etiam pro majoris inobedientiæ culpa divino judicio anathematis vinculis alligatum arctius indubitanter ſciatis, & non ſolum eum, ſed & omnes quicumque ei poſtea ſcienter in eccleſiaſticis officiis communicaverint, vel in militia ſæculari ſervierint. Quapropter rogo vos iterum, & ex parte Dei & B. Petri apoſtolorum principis præcipio, ut vobis ab eo caveatis, & nullum divinum officium intra veſtras provincias agatur, ubi vel ipſe vel aliquis ſcienter ſibi communicantium adfuerit; quouſque per Dei pietatem ſatisfecerit. Rurſum quoque monemus, quod prudentiæ veſtræ vigilanter obſervandum eſſe cognoſcimus, ne aliqua diſſimulatione præceptis apoſtolicis obtemperare negligatis, ſed ſolicite conſiderantes, ac jugi memoria beati Gregorii verba ſuper inobedientia in Samuelis ſermonibus habita retinentes, procuretis, quatenus obediendo ſicut oportet videamini cum ſaluti veſtræ proſpicere tum illius etiam conſulendo providere.

ANNO CHRISTI 1081.

Observatio in sequentes Epistolas.

Tres ſequentes epiſtolas addendas hic cenſui, quod pertinere illas cognovi ad res Epiſcopi Lamberti Tervanenſis, de quibus ſuperiores epiſtolæ in regeſto contentæ agunt. Deduxi vero illas ex Tom. X. Galliæ Chriſtianæ pag. 393. in append.

EPISTOLÆ GREGORII PAPÆ VII.

Gal. Chr. x p. 393. a. 1081

Ad R. Flandrenſium comitem de Lamberto Morinenſis ſedis invaſore.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei R. glorioſo Flandrenſium comiti ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

NOtum tibi eſſe non dubitamus quantum nos hactenus nobilitatem tuam dilexerimus, cui induſtriam inter cæteros Franciæ Principes ſatis honeſta fama commendabat. Unde quia bonis ſtudiis tuis congratulamur, cum contraria de te referuntur, multum profecto dolemus. Audivimus nuper te cuidam clerico ſacrilego Lamberto, qui publice Tarvanenſem epiſcopatum mercatus eſt, contra voluntatem clericorum illi eccleſiæ impoſito, immo ab eis omnino jampridem repudiato aſſenſiſſe, eique adjutorium & poteſtatem eccleſiam invadendi præſtitiſſe, de qualibus ipſa veritas dicit: *Qui non intrat per oſtium in ovile ovium ſed aſcendit aliunde, ille fur eſt & latro.* Et beatus papa Leo: *Non habeatur inter Epiſcopos qui non fuerit a clero electus & a populo expetitus.* Oportet ergo prudentiam tuam divinæ majeſtatis omnipotentiam & diſtrictionem præ oculis inceſſanter habere, nulliuſque mortalium gratiam vel timorem illi præferre, cui & vitam & ſalutem & honorem tuum non ambigis te debere. Ergo quia te audivimus admonitu fidelitatis, quam regi Philippo feceras ad id periculoſe eſſe inductum, ex parte omnipotentis Dei præcipimus, ut ſi prædictus Lambertus tam nefariis modis ad epiſcopatum prorupit, nullatenus ei ſacerdotalem obedientiam vel reverentiam exhibeas, ſed a male mercata & invaſa ſede alienum & extorrem facere præfatis clericis amminiculando procures. Non enim te decet æſtimare illa te adjuratione ad tam graviſſimum ſcelus adſtringi, quia pernicioſius eſt illum per quem juratur quam cui juratur, & Deum quam hominem offendere, ſimul ipſe ſatis perpendis, quia plus debetur animæ quam corpori. Et tunc profecto fidelitas per-

ANNO CHRISTI 1032.

ſpicue magis ſervatur jubenti quando talus animæ ejus corporeis commodis & iniquis prælata juſtis magis attenditur. Euge ergo ut non pro homine ſupplicium, ſed pro Dei timore expectare debeas præmium ac ſic prædictis clericis qui promotioni illius libere ex parte Dei contradixerunt, opitulari eoſque defendere procures ut quanto te gratia divina altius ſublimavit, tanto magis & bonis fiduciam & pravis terrorem præbeas, cæteriſque Principibus te imitabilem reddas. Plumbeo ſigillo idcirco ſignari literas iſtas noluimus, ne ſi forte caperentur ab impiis eodem ſigillo poſſet falſitatis quippiam fieri.

AD TERVANENSES.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei clero & populo Tarvanenſis eccleſiæ, præcipueque nobili comiti R. ſalutem & apoſtolicam benedictionem ſi obedierint.

SIcut aliis literis miſimus, non ignorat ſolertia tua nos jamdudum te ſatis diligere, propterea quod te bonis ſtudiis inter cæteros Franciæ Principes, fama ferente, audivimus eminere; nam potioris erga te dilectionis habendæ cauſa nobis hæc extitit, quia te chriſtianæ religionis amatorem, eccleſiaſticæque diſciplinæ & honoris ſuffragatorem ac defenſorem in quibuſdam cognovimus. Unde cum a ſolita probitate contraria forte audivimus, quantum doleamus prudentia tua perpendit. Nuper vero de te quoddam innotuit, quod ſicut a priſcis moribus tuis alienum, ita quoque penitus credere viſum fuerit indignum, videlicet quod contradicentibus Tarvanenſis eccleſiæ clericis renitentibuſque, tua protectione auxilioque fretus quidam Lambertus illius eccleſiæ ſedem invaſerit, qui publice ſimoniacus a parte divini muneris emptor, quanto ſe in tali negotio turpiorem, & impudentiorem oſtendit, tanto tuum non favorem, ſed zelum, non opem, ſed expulſionem experiri debuit. Verum quia obſtante Rege ſub ſpecie timoris, ne pejerares ad id mali inductus fuiſſe diceris, idcirco jampridem, & nunc literis te admonere cenſuimus, quatenus vanum timorem abjiciendo quod jure metuendum videtur attenderes. Noverit ergo prudentia tua fidelitatem terreno domino tunc non recte ſervari, cum cæleſtis Domini & Creatoris gratia per illam probatur offendi, & ſi corpori multo amplius animæ, ſi mortali homini, multo maxime ſempiterno Deo fidem & devotionem deberi. Proinde tam nobilitati tuæ quam & præfatæ eccleſiæ, clero & populo ex parte B. Petri præcipimus, ut prædicto Lamberto nullam epiſcopalem reverentiam exhibeatis, ſed ipſum velut furem & latronem exiſtimantes, ab invaſa ſede propellere, fautoreſque ipſius donec reſipuerint, cohibere procuretis. Quod ſi prædictus invaſor ferre præjudicium dixerit, & de re ſua ita eſſet, ut dicitur, ſe poſſe probare exiſtimaverit, audientiam legati noſtri Dienſis, immo Lugdunenſis archiepiſcopi petat, quatenus per competentem illius diſcuſſionem juſtumque judicium obtinere quod poſtulat æquitas valeat.

AD ROBERTUM FLAND COMITEM.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, R. glorioſo Flandrenſium comiti dilecto in Chriſto filio, ſalutem & apoſtolicam benedictionem

JAm ſæpe excellentiæ tuæ ſcripſimus ſuper cauſa clericorum Tarvanenſis eccleſiæ E. præpoſiti, S. Decani, J. Diaconi & reliquorum, quos malignorum mortiferis ſuggeſtionibus, bonis propriis privatos, in exilium pro apoſtolica obedientia detruſiſti, ut eos ad integrum ſicut juſtum eſt, reſtaurares, & illum hæreticum L. depoſitum & excommunicatum amplius non ſuſtentares, ſed magis eccleſiam captivatam de ejus tyrannide & oppreſſione liberares. Quod quia, ſicut illi adhuc lachrymabiliter conqueruntur, nondum pleniter peregiſti, crebris querimoniis eorum fatigati adhuc nobilitati tuæ mandamus, & ex parte Dei & Apoſtolorum Principis præcipimus, ut eccleſiam de prædicto Antichriſti membro eripias, clericiſque præfatis ſua omnia clementer reſtituas, & gratiam tuam priſtinam eis habere permittas, ut Deus omnipotens tibi ſuam gratiam hic & in futuro ſeculo tribuat, & beatus Petrus, ad cujus præſentiam confugium fecerunt, januas cæli poſt hujus vitæ felicem terminum tibi aperiat.

ANNO CHRISTI 1081.

In exemplari liber decimus vacat.

LIBER UNDECIMUS REGISTRI GREGORII PAPÆ VII.

I. AD ROBERTUM COMITEM FLANDRIÆ.

Monet ne ulterius Tervannenſi excommunicato auxilium ferat, ſed eo expulſo epiſcopum canonice electum ſuſcipiat, & auxilium impendat.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Roberto glorioſo comiti, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

PErvenit ad aures noſtras quod Lambertus inimicus Dei, & invaſor Tervannenſis eccleſiæ, ope & ſuſtentatione tua adhuc ſibi iram Dei theſaurizet. Qui cum traditus ſit ſatanæ, non miramur ſi ejus conſiliis ducitur, & in iniquitate perdurat. De te autem non ſolum miramur, ſed ex corde dolemus, quod virum, quem bona fama paſſim commendaverat, mala nunc intentio ad commune periculum illius patriæ retorqueret. Unde de anima tua multum timentes, monemus ut ab hac prævaricatione ad cor redieus, Dominum in prædicti hominis ſuſtentatione non offendas, ſed ab eo ſicut a peſſimo homine & excommunicato te cuſtodias; qui nimirum audientiam pro amore tuo a nobis ſibi conceſſam declinans, totum ſe a planta pedis uſque ad verticem anathemate maculavit. Pro ſcelere, aliiſque culpis præcedentibus, ſancta univerſalis eccleſia irrecuperabiliter depoſitum maledixit & anathematizavit, & extorrem omnino a communione totius eccleſiæ eſſe judicavit. Quapropter nobilitatem tuam monemus, ut non ſolum adjutorium ſibi non impendas, verum etiam dominici gregis multitudinem fœditate ſua commaculans de medio veſtrum ut putridum & inutile membrum ſtudio tuo evellatur. Injungimus etiam nobilitati tuæ, ut * G. . . . . canonice electum, & eccleſiam Tervannenſem per oſtium, id eſt per Chriſtum, ingredientem, honeſte & ſicut decet ſuſcipiatis, & ei paſtoralem exhibentes reverentiam, conſilium & auxilium impendatis: ut qui in altero Dominum offendiſtis, per hunc ipſi Deo & beato Petro juſtitiam veſtram commendetis.

* Gera

II. AD

ANNO CHRISTI 1083.

II. AD GUILIELMUM REGEM Anglorum.

Commemorat mutuam inter se dilectionem. Dolet quod episcopum germanum ejus in carcerem injecerit.

Gregorius episcopus servus servorum Dei Guilielmo regi Anglorum, salutem & apostolicam benedictionem.

COmmunis amor & sincera devotio, quam erga beatum Petrum apostolum gerimus, ex longo jam tempore inter nos amicitiam junxit, atque adeo invicem inde magis convaluit, quia & ego te præ cæteris tui ordinis apostolicæ sedi devotum animadverti, & tua me claritudo inter aliquos prædecessores tuos circa honorem apostolicæ sedis credidit amplius desudasse. Denique cum in malis moribus idem velle & nolle pernicioſam sæpe factionem conficiat, consequens videtur, ut in bonis rebus idem studium animique desiderium, diverso quamlibet spatio terrarum disjunctos, in unum dilectionis glutino copulet. Verum licet quidam regiæ potestatis non modicum doleant, & in nos sæpissime murmurent se quodammodo contemni: conquerantur se non sic ab apostolica sede diligi, nec ita factis aut sermonibus per nos honorari; minime tamen nos pœnitet, nec deinceps, Deo favente, pœnitebit. Speramus etenim celsitudinis tuæ industriam in eadem sanctæ ecclesiæ devotione justitiæque studio semper mansuram, ac in melius etiam, opitulante Domino, de cætero dilatandam. Unde merito nos oportet in ejusdem dilectionis tenore perseverare, immo per diuturnitatem temporum, crescentibus meritis, magis ac magis excrescere. Unum tamen interea nos tangit, & tangendo angustat, atque inter regalium tuarum virtutum insignia monumenta lætitiam in amico corde violenter obnubilat, videlicet, quod in capiendo germanum tuum episcopum, non sicut decuit propriæ honestati prospiciens, sed sæcularem cautelam & rationem divinæ legi præponens, sacerdotalem reverentiam minus vigilanter attendisti. Et quidem non latere tuam prudentiam credimus scriptum esse, quod de sacerdotibus maxime oportet intelligi: *Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei*, & alibi: *Nolite tangere Christos meos*: & quod Dominus ipse sacerdotibus licet pravis & valde indignis honorem deferre non sit dedignatus. Quam rem piæ memoriæ Constantinus præcipuus videlicet imperator intelligens, in Nicæna synodo nullam in episcopos ab ipsis etiam episcopis accusationem voluit suscipere, nullumque contra eos judicium præsumpsit inferre, dicens: Vos dii estis a vero Deo constituti: ideo non oportet ut nos homines Deos præsumamus judicare. Quanta etiam sit sacerdotii dignitas, quantaque sublimitas episcopalis, beatus Ambrosius doctor scilicet eximius vestram doceat magnitudinem, vestramque instruat prudentiam; in pastorali suo sic ponens: Honor igitur, fratres, & sublimitas episcopalis nullis poterit comparationibus adæquari. Si regum fulgori compares, & principum diademati, longe erit inferius, quam si plumbi metallum ad auri fulgorem compares. *Cætera desunt.*

APPENDIX EPISTOLARUM.

ANNO CHRISTI 1083

GREGORII PAPÆ VII.

I. AD LANFRANCUM CANTUARIENSEM episcopum.

De difficultatibus regiminis apostolatus.

Gregorius episcopus servus servorum Dei carissimo fratri in Christo Lanfranco venerabili Cantuariorum archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

QUaliter nobis apostolici regiminis honor & onus impositum sit, & quantus undique stringamur angustiis, præsentium tibi portitor indicabit, cui respectu tuæ dilectionis etiam nonnulla nostris adhuc familiaribus occulta aperuimus. De cætero in primis fraternitatem tuam rogamus, ut Deum pro nobis jugiter exorare non pigeat, & subditos sibi vel conjunctos fraternis nos suis orationibus apud Deum juvare commoneat. Quanto enim in majori periculo positi sumus, tanto amplius tuis & bonorum omnium suffragiis indigemus. Nos etenim si divinæ vindictæ judicium effugere volumus, contra multos insurgere, & eos in animam nostram provocare compellimur. Nam dum omnes fere, sicut ait apostolus, quæ sua sunt, non quæ Jesu Christi, quærunt, regnorum principes, & hujus mundi potentes, ut cupiditates suas expleant, legem Dei & justitiam non jam negligenter deserunt, sed summis conatibus impugnant: ut illud prophetæ nunc sub oculis videamus impletum: *Adstiterunt reges terræ, & principes convenerunt in unum adversus Dominum, & adversus Christum ejus.* Episcopi vero, & qui pastores animarum esse deberent, mundi gloriam & delicias carnis insatiabili desiderio prosequentes, non solum in semetipsis quæ sancta, quæque sunt religiosa confundunt, & * subditos suos ad omne nefas operum suorum exemplo pertrahunt. Quibus non contraire quam nobis periculosum resistere autem, & eorum nequitiam refrænare, quam difficile sit, tua prudentia novit. Sed quoniam quos dolores inter has patiamur angustias, ut supra diximus, huic communi filio nostro tibi referendum * exeruimus, plura de his dicere super sedemus. Tuam vero fraternitatem, etsi monitore non egeat, impellente tamen nos solicitudine, admonemus, quatenus graviora usquequaque resecare vitia studeat: & inter omnia, & præ omnibus, nefas quod de Scotis audivimus, quod plerique videlicet proprias uxores non solum deserunt, sed etiam vendunt, omnibus modis prohibere contendat. Ad hæc enim apostolica auctoritate fultum esse volumus, ut non solum in Scotis hoc scelus, sed etiam in aliis, si quos in Anglorum insula tales esse cognoveris, dura animadversione punias, & radicem tanti mali prudenti sarculo correctionis penitus extirpare non differas.

Philip. 2.

Psalm. 2.

* sed

* exaravimus.

II. AD MONACHOS VALLIS UMBROSÆ.

Ipsos Joannis Gualberti abbatis Vallumbrosiani discipulos ad imitationem magistri hortatur.

Gregorius episcopus servus servorum Dei clericis, monachis, disciplinam sanctæ recordationis Joannis

nis Gualberti abbatis imitantibus, ſalutem & apoſtolicam benedictionem

ANNO CHRISTI

LIcet venerandæ memoriæ eumdem Joannem patrem veſtrum corporeis oculis non viderimus, quia tamen fidei ejus puritas in Tuſciæ partibus mirabiliter reſplenduit, multum eum amore dileximus, ad cujus ſanctæ converſationis ſtudium, quamvis vos imitatores eſſe non ambigimus, ut vigor rectitudinis veſtræ ad extirpandam de agro dominico zizaniam ſolicitius invigilet, attentiuſque ferveat, paternæ vobis exhortationis verba impendimus. Vos itaque, dilectiſſimi, inquantum humana poſſibilitas permittit, vitam illius ſequentes, & vere filios ejus & hæredes ſimili vos converſatione probantes, viriliter agite & confortamini in Domino, & in * patientia virtutis ejus, documenta ſanctarum ſcripturarum, quibus hæreticorum argumenta deſtruuntur, & fides ſanctæ eccleſiæ defenditur contra membra diaboli, quæ diverſis machinationibus Chriſtianam religionem conantur evertere, mens veſtra quotidie meditetur, & ea quæ ſolet libertate in malorum confuſione erigatur: eos vero qui in vobis confidunt, & conſilium religionis veſtræ ſequi diſponunt, more prædicti patris veſtri ſuſcipite, & de his quæ ad ſalutem eorum pertinere videntur ſanctis exhortationibus inſtruite: ut non ſolum veſtra, ſed & vos ſequentium circumpoſiti populi conſiderantes ſancta opera, glorificent Patrem veſtrum qui in cælis eſt. Nos autem ipſum amorem, quem patri veſtro & vobis olim impendimus, donec noſtros ſpiritus rexerit artus, exhibere deſideramus, & tanto quidem deinceps majori vos caritate fovebimus, quanto vos in divinis negotiis ſerventiores eſſe probabimus, quibus non ſolum ſpirituale, ſed & ſæculare, ſi neceſſe fuerit, auxilium, Deo adjuvante, miniſtrabimus. Vos igitur omnipotentem Dominum exorate, ut ipſe vires & facultates nobis tribuat, quatenus ſuſcepti regiminis importabile pondus poſſimus tolerare, & ſanctam eccleſiam in ſtatum antiquæ religionis reducere Valete

* potentia

ANN CHRI

III. AD OTTONEM CONSTANTIENSEM epiſcopum

De rebus in concilio Romano primo contra ſimoniacos & concubinarios clericos conſtitutis per ipſum in ſua diœceſi publicandis.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, &c.

INſtantia nuntiorum tuorum feſtinanter redire volentium, *&c. Extat infra initio apologetici, in notis ſequentis concilii Romani primi ſub Gregorio VII.*

Observatio Philippi Labbe, S. I.

Appendicem epiſtolarum Gregorii VII brevem admodum exhibuit hoc loco Binius & poſt eum regius collector: nec paulo locupletiorem Deo dante proferemus. Verum ne diutius differamus conciliorum, quæ ſub hoc pontifice variis in locis gravibuſque de cauſis celebrata ſunt, narrationem jamdiu a lectoribus expetitam, ſupplementum illud qualecumque noſtrum ſubjiciemus anno 1085. quo Gregorius ipſe & ſcribere & vivere deſiit, hac brevi in anteceſſum monitione præmiſſa.

ANNO CHRISTI 1073. uſque ad 1085.

AD EPISTOLAS, ET DECRETA GREGORII PAPÆ VII.

ANN CHRIS 1073. ad 10

APPENDIX.

AD HENRICUM EPISCOPUM TRIDENTINUM

Exponit juſte ſe Henricum imperatorem excommunicaſſe, & ut pontificem miſſis copiis adjuvet, rogat.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, fratri, & coepiſcopo Tridentino, Heinrico, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Ex Manſi Suppl. p. 138; Ex collectione Monument. Habnii tom. I. pag. 146.

MIramur fraternitatis tuæ prudentiam verba noſtra neglexiſſe, ut ſecundum ea nullum decreveris dare reſponſum, maxime cum poſt ſynodalem ſententiam in Heinricum regem prolatam dilectio tua minime differre debuerit; ad cujus nimirum ſententiæ promulgationem nos juſtitiæ zelo impulſos, & non aliqua promotione injuriæ concitatos manum exercuiſſe, neque ſolertiam tuam ignorare, neque aliquem ſanæ mentis hominem putamus poſſe ambigere. Quod tamen ſi in dubium cuiquam deveniret, conſtat ejus rei rationem prius ex nobis fore ſcrutandam, quam in illum præjudicium factum temere eſſe credendum. Verum, utcumque ſeſe opinio habeat, factumve interpretetur, illud procul dubio clementia divina ſperantes promittimus, feſtum beati Petri non prius tranſeundum, quam in cunctorum notitia certiſſime clareat, illum juſtiſſime eſſe excommunicatum. Et inde fraternitatem tuam volumus, atque monemus, ut certos nos ſtuduerat facere utrum Deo, an hominibus magis elegerit obedire, utrumve juſtitiæ obtemperando fidem Deo, & ſanctæ Romanæ eccleſiæ obſervare, quam filiis iniquitatis hærendo (*adhærendo*) conculcare conſuerit. Rogamus ergo, atque invitamus, ut ad ſervitium beati Petri pro poſſe tuo milites mittere ſtudeas, eoſque ſi decreveris mittere, Mathildæ filiæ noſtræ notificare procures, cujus ope conducti ſecure poſſint ad nos, & ſine impedimento favente Domino pervenire.

Ibid.

EJUSDEM.

Anathema in Henricum regem a ſe latum tuetur.

Apud Annaliſtam Saxonem Eccardi ad ann. 1076.

B. GRegorius doctor utique mitiſſimus reges qui ſtatuta ſua ſuper unum xenodochium violarent, non modo deponi, ſed & excommunicari, ac in æterno examine damnari decrevit. EQuis nos Heinricum, non ſolum apoſtolicorum judiciorum contemptorem, verum & ipſius matris eccleſiæ, quantum in ipſo eſt, conculcatorem, totiuſque regni, quantum in ipſo eſt, & eccle-

ecclesiarum improbissimum prædonem & atrocissimum destructorem depositisse & excommunicasse reprehendat, nisi forte similis ejus? *Et post aliqua*. Quis nesciat reges & duces ab his habuisse principium, qui Deum ignorantes, superbia, rapinis, perfidia, homicidiis, postremo universis pene sceleribus, mundi principe Diabolo agitante, super pares dominari cæca cupiditate, & intolerabili præsumptione affectaverunt. Qui videlicet dum sacerdotes Domini ad vestigia sua inclinare contendunt, cui rectius comparantur, quam qui est caput super omnes filios superbiæ, qui ipsum summum pontificem sacerdotum caput tentans, & omnia illi mundi regna promittens ait: Hæc omnia tibi dabo, si procidens adoraveris me? *Et aliquantis interpositis*. Nec valde sane mirandum est, quod mali pontifices iniquo regi, quem adeptis male per eum honoribus diligenter metuunt, consentiunt, qui simoniace quoslibet ordinando Deum pro vili etiam pretio vendunt. Contra quos profecto, non tam differendo, quam pro eis est lacrymosis planctibus gemendum, ut omnipotens Deus illos a laqueis Satanæ, quibus captivi tenentur, eripiat, & tandem vel post pericula ad agnitionem veritatis perducat. Sed quia nostri officii est unicuique secundum ordinem, vel dignitatem, qua videtur vigere, exhortationem distribuere, imperatoribus & regibus cæterisque principibus, ut elationes maris, & superbiæ fluctus comprimere valeant, arma humilitatis curamus providere. *Et post pauca*: quapropter quos sancta ecclesia sua sponte ad regimen, vel ad imperium deliberato consilio, advocat, non pro transitoria gloria, sed pro multorum salute humiliter obediant, & semper caveant, quod B. Gregorius in libro pastorali testatur; apostatæ angelo similis efficitur, dum homo hominibus esse similis dedignatur. *Et paucis interpositis*. Honorem Dei semper suo præponant, justitiam unicuique suum jus servando amplectantur atque custodiant, non eant in consilio impiorum, sed religiosis semper adquiescendo corde adhæreant, sanctam ecclesiam non quærant sicut ancillam sibi subjicere; sed permaxime oculos illius videlicet Domini sacerdotes, magistros & patres recognoscendo, decenter studeant honorare, non carnali amore, vel electi studeant filium suum gregi, pro quo Christus sanguinem suum fudit proponere, si meliorem illo, & utiliorem possunt invenire, non plus diligendo filium, maximum sanctæ ecclesiæ inferant detrimentum. Patenter enim Deum & proximum, sicut Christianum oportet non amare convincitur, qui tantæ utilitati, tamque necessariæ sanctæ matris ecclesiæ, prout melius potest negligit providere. *Et in fine epistolæ*: Admonemus vos fratres & coepiscopos nostros ne faciem principum trepidantes, veritatem eis dicere timeatis, juxta illud Gregorii: Cum in terra hominem contra quilibet pavet, ejusdem veritatis iram cœlitus sustinet.

ANNO CHRISTI 1073. usque ad 1085.

GREGORII PAPÆ VII.

EPISTOLA AD GERMANOS

Gregorius servus servorum Dei omnibus episcopis, Ducibus, Comitibus, cæterisque in Regno Teutonicorum, Christianam fidem defendentibus salutem & apostolicam benedictionem.

AUdivimus inter vos quosdam de excommunicatione, quam in Regem fecimus, dubitare, ac quærere utrum juste sit excommunicatus, & si nostra sententia ex auctoritate Legalis censuræ, ea, qua debuit, deliberatione egressa sit. Quapropter, qualiter ad excommunicandum illum adducti sumus, prout verius potuerimus, teste conscientia nostra, oculis, & intellectibus omnium patefacere curabimus, non tam ut singulas causas, heu, quæ nimium notæ sunt, quasi nostro clamore projiciamus in publicum, quam ut eorum opinionibus satisfaciamus, qui putant nos spiritualem gladium temere, & magis motu animi nostri, quam Divino metu, & justitiæ zelo arripuisse. Cum adhuc in Diaconatus officio positi essemus, perlata ad nos de Regis actionibus sinistra & multum inhonesta fama propter imperialem dignitatem, & reverentiam patris, & matris ejus, nec non propter spem, & desiderium correctionis ejus per literas sæpe ammonuimus, ut a pravitate sua desisteret, & memor clarissimi generis ac dignitatis suæ, vitam suam moribus, quibus Regem, & futurum, Deo donante, deceret imperatorem, institueret. Postquam autem ad Pontificatus apicem, licet indigni, venimus, & illi ætas pariter crescere cœpit & iniquitas, intelligentes Deum omnipotentem tanto districtius de manu nostra animam ejus requisiturum, quanto nobis illum ad increpandum præ cunctis libertas data fuisset & auctoritas, multo sollicitius eum modis omnibus arguendo, obsecrando, increpando ad emendationem vitæ suæ hortati sumus. Qui cum nobis sæpe salutationes & literas mitteret, excusans se cum ex ætate, quæ fluxa esset & fragilis, tum quod ab his, in quorum manibus cura ejus erat, multotiens sibi male suasum, atque consultum sit; monita nostra de die in diem se promptissime suscepturum verbis quidem promisit, cæterum re; & exaggeratione culparum penitus conculcavit. Inter hæc quosdam familiares suos, quorum consiliis & machinationibus episcopatus, & multa monasteria, inductis per pretium lupis pro pastoribus simoniaca hæresi fœdavit, ad pœnitentiam vocavimus: quatenus & bona Ecclesiarum quæ per interventum tam scelerati commercii sacrilega manu susceperant, venerabilibus locis, ad quæ pertinebant, cum adhuc locus esset emendandi, redderent, & ipsi de perpetrata iniquitate per lamenta pœnitudinis Deo satisfacerent. Quos cum ad hæc exequenda datas inducias spernere, & in consueta nequitia pertinaciter stare agnovimus, sicut dignum erat, sacrilegos administros & membra Diaboli a communione & corpore totius Ecclesiæ separavimus, & regem, ut eos a domu sua, a consiliis, & omni communione sua, sicut excommunicatos expelleret, ammonuimus. Interim vero ingravescente contra Regem Saxonum causa, cum vires & præsidia regni ex parte maxima a se deficere velle conspiceret, interim direxit nobis epistolam supplicem, & omni humilitate plenam, in qua omnipotenti Deo, & beato Petro ac nobis valde se cul-

☞ culpabilem reddens, preces etiam obtulit, ut, quod ex ſua culpa in Eccleſiaſticis cauſis contra canonicam juſtitiam, & decreta Sanctorum Patrum factum fuiſſet, noſtra apoſtolica prudentia, & auctoritate corrigere ſtuderemus, atque in eo ſuam nobis obedientiam, conſilium, & fidele promiſit adjutorium. Hoc idem etiam poſtea a confratribus, & legatis noſtris Humberto Prænestino Epiſcopo, & Geraldo Hoſtienſi Epiſcopo, quos ad illum miſimus, ad pœnitentiam ſuſceptus in illorum manus per ſacras ſtolas, quas in collo tenebant, repromittendo confirmavit. Dein poſt aliquod tempus commiſſo cum Saxonibus prælio, Rex pro victoria, quam adeptus eſt, tales Deo grates & victimas obtulit, ut vota, quæ de emendatione ſua fecerat, continuo frangeret, & nihil eorum, quæ nobis promiſerat, attendens, excommunicatos in ſuam familiaritatem & communionem reciperet, & Eccleſias in eam, quam conſueverant, confuſionem traheret. Qua de re gravi dolore perculſi, quamquam potius, contempta Regis cæleſtis beneficentia, pene omnis ſpes correctionis ejus nobis ablata ſit; adhuc tamen animum temperandum fore decrevimus, magis capientes eum apoſtolicam audire manſuetudinem, quam experiri ſeveritatem. Itaque miſimus ei epiſtolas commonitorias, ut meminerit quid, & cui promiſerit, ne credat ſe poſſe fallere Deum, cujus, quanto prolixior eſt patientia, tanto ſeverior eſt, cum vindicare cœperit, ira; ne inhonoret Deum honorantem ſe, nec potentiam ſuam ad Dei contemptum, & apoſtolicam tentet extendere contumeliam, ſciens quod ſuperbis reſiſtit Deus, humilibus autem dat gratiam. Præterea miſimus ad eum tres religioſos viros, ſuos utique fideles, per quos eum ſecreto monuimus, ut pœnitentiam ageret de ſuis ſceleribus, quæ quam horrenda ſunt dicta, pluribus tamen nota, & in multis partibus terræ divulgata. Propter quæ non ſolum excommunicari uſque ad dignam ſatisfactionem, ſed etiam ab omni honore regni eum abſque omni ſpe recuperationis debere deſtitui, divinarum, & humanarum legum teſtatur & jubet auctoritas. Poſtremo niſi excommunicatos a ſua participatione divideret, nos nihil aliud de eo vendicare aut decernere poſſe, quam ut ſeparatus ab eccleſia in excommunicatorum conſortio foret, cum quibus ipſe potius, quam cum Chriſto habere partem elegerit. Sane ſi noſtra monita ſuſcipere, & vitam ſuam corrigere vellet, Deum teſtem invocavimus, & invocamus, quantum nos de ejus ſalute gauderemus, & honore, & cum quanta caritate eum in gremio ſanctæ eccleſiæ amplecteremur, utpote eum qui princeps populi conſtitutus, & ampliſſimi regni gubernacula tenens, catholicæ pacis & juſtitiæ defenſor eſſe deberet. Verum quanti ipſe, aut ſcripto, aut per legatos miſſa noſtra verba fecerit, ejus facta declarant; qui indigne ferens ſe a quoquam reprehendi aut corripi, non ſolum a perpetratis ad emendationem revocari non potuit, ſed ampliori conſcientiæ furore correptus, non prius ceſſavit, donec epiſcopos pene omnes in Italia, in Teutonicis vero partibus quotquot potuit, circa fidem Chriſti naufragare fecit, dum eos debitam beato Petro & apoſtolicæ ſedi obedientiam, & honorem, a Domino noſtro Jeſu Chriſto conceſſum, abnegare ſubegit. Cum igitur iniquitatem ejus ad ſummum prodiiſſe vidimus, pro his cauſis, videlicet, primum, quod ab eorum communione, qui pro ſacrilego reatu ſimoniacæ hæreſis excommunicati ſunt, ſe abſtinere noluit; demum quod pro criminoſis actionibus vitæ ſuæ pœnitentiam, non dico ſuſcipere, ſed nec promittere voluit, immutata ea, quam in manus legatorum noſtrorum promiſerat, fide, nec non quod corpus Chriſti & unitatem ſanctæ ſcindere eccleſiæ non expaverit. Pro his, inquam, culpis ſynodali eum judicio excommunicavimus, ut quem mites non potuimus, vel ſeveri ad viam ſalutis, Deo adjuvante, revocare valeamus; aut, ſi quod abſit, ne diſtrictionis quidem cenſuram pertimuerit, noſtra ſaltem anima negligentiæ aut timoris diſcrimini non ſuccumbat. Si quis igitur hanc ſententiam injuſte vel irrationabiliter prolatam eſſe putaverit, ſi talis eſt, ut ſacris regulis intelligentiæ ſenſum præbere velit, nobiſcum etiam agat, & non quod nos, ſed quid divina auctoritas doceat, quid decernat, quid conſona vox ſanctorum patrum indicet, patienter audiat, acquieſcat. Nos tamen non æſtimamus quemquam fidelium, qui eccleſiaſtica ſtatuta noverit, hoc errore teneri, ut non hoc, & ſi publice affirmare non audeat, vel in corde ſuo rectum factum eſſe perhibeat. Quanquam ſi nos, quod Deus avertat, non ſatis gravi de cauſa aut minus ordinate eum hujuſmodi vinculo ligavimus, ſicut ſancti patres noſtri aſſerunt, non idcirco ſpernenda ſententia eſt; ſed abſolutio cum omni humilitate quærenda. Vos autem Domini * qui juſtitiam Dei nec pro regia indignatione, nec pro aliquo periculo deſerere voluiſtis, fatuitates, quæ de execratione & mendacio annunciabuntur in conſummatione parvipendentes, viriliter ſtate & confortamini in Domino, ſcientes, quod illius partem defenditis, qui inſuperabilis rex eſt, & magnificus triumphator, judicaturus vivos & mortuos, reddens unicuique ſecundum opus ſuum. De cujus multimoda retributione, & vos certi eſſe poteritis, ſi uſque in finem fideles, & inconcuſſi in ejus veritate perſtiteritis. Propter quod & nos inceſſanter pro vobis rogamus Deum, ut det vobis corroborari per Spiritum Sanctum in nomine ejus, & convertat cor regis ad pœnitentiam, ut & ipſe aliquando cognoſcat non multo verius amare eum, quam illos, qui nunc ſuis iniquitatibus obſequuntur, & favent. Quod ſi, Deo inſpirante, voluerit reſipiſcere, quicquid contra nos moliatur, ſemper tamen nos ad recipiendum eum in ſanctam communionem, prout veſtra nobis caritas conſuluerit, paratos inveniet.

ANNO CHRISTI 1073. uſque ad 1085.

ANNO CHRIS 1073. u ad 1085

* Anno Saxo 1 dilabil

☞ EJUSDEM AD EOSDEM.

Venturum ſe in Germaniam ſpondet.

Ibid. Ejuſd. n. 147 Affert & Bern ried c 83. ſcripta an 1006. excunte.

Gregorius ſervus ſervorum Dei archiepiſcopis, epiſcopis, ducibus, comitibus, nec non majoribus & minoribus in regno Teutonicorum conſtitutis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

NOs & indigni, & inutiles principis apoſtolorum ſervi ſtatuimus ad vos divina auxiliante clementia venire, & poſtponentes omnium fidelium noſtrorum conſilium, ita profectionem noſtram maturare, ut VI. idus januarii apud ..... velimus eſſe, veſtra quidem voluntate & deſiderio, ut fiducia probatæ fidei quæcumque aſpera, & ſi neceſſarium fuerit, ipſam effuſionem ſanguinis pro libertate eccleſiæ ſanctæ & ſalute imperii, pura & ſincera intentione ſubire non dubitemus. Veſtri

☞ ſtri ergo ſtudii ſit de exceptione & ſervitio noſtro præmonere eos, quos prudentia veſtra cognoverit id poſſe, & nobis debere. Sit etiam ſtudii veſtri per partes veſtras pacem firmare, ut intentionis noſtræ propoſitum nihil impedire poſſit. Quot & quantas colluctationes cum nunciis regiis habuerimus, & quibus rationibus dictis eorum obviaverimus, quicquid deeſſe videtur literis, latores earum plenius judicabunt. Quibus, ſicut de iis, quæ beato Petro & nobis promiſiſtis, indubitanter credimus, ita vos de his, quæ ex noſtra parte dixerint, nobis certiſſime volumus credere.

ANNO CHRISTI 1073. uſque ad 1085.

☞ AD RODULPHUM REGEM ET SAXONES.

Nunciat ſe curaſſe, ut per legatos ſuos de rebus a ſe decretis in duabus ſynodis docerentur, tum ad patientiam hortatur, & ut Magdeburgenſis archiepiſcopatus optime provideatur.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei R. regi, omnibuſque ſecum in regno Saxonum commanentibus tam epiſcopis, quam ducibus, comitibus, nec non majoribus & minoribus peccatorum abſolutionem & apoſtolicam benedictionem.

Ibid. 153. CUm veritas ipſa dicat, omnium qui propter juſtitiam perſecutionem patiuntur regnum eſſe cœlorum, & apoſtolus clamet, neminem niſi qui legitime certaverit, poſſe coronari, nolite filii mei, in hoc qui vos jam multo tempore exagitat, bellico furore deficere, nolite per ullius fallentis perſonæ mendacia de noſtro fideli adjutorio dubitare; ſed magis magiſque pro tuenda veritate eccleſiaſtica, pro defendenda veſtræ nobilitatis libertate, labori jam citius finiendo incumbite; & ex adverſo aſcendendo vos & corpora veſtra quaſi murum pro domo Dei opponere ſatagite. Quidquid jam in duobus ſynodi noſtræ conventionibus de rege R. & de H. ſtatutum ſit. Quicquid ibi de pace, & concordia regni & cum juramentis ſit diffinitum, per noſtras literas & per noſtros legatos, niſi ſorte capti ſint, apertiſſime poteſtis cognoſcere, & ſi quid adhuc remanſerit per epiſcopos Metenſem & Papienſem, & abbatem Auguſtenſem, qui nobiſcum finem rei præſtolando morantur, cum ad vos ipſi venerint quaſi in promptu habetis audire. Poſtremo hoc vos ignorare nolumus, quod qua omni oportet inſtantia cum orationis noſtræ aſſiduitate, tum officii noſtri gravitate, & proſpiciendo conſulere, & conſulenda proſpicere veræ neceſſitati non dubitamus. Audivimus de veſtro archiepiſcopatu Magdeburgenſi in diſciplinam quorundam ejuſdem eccleſiæ filiorum pro acquirendo ſæculari habitu & honore, obortam fuiſſe contentionem, quos modis omnibus ex præcepto Dei omnipotentis & Sancti Petri, & noſtro, ne ſibi in locum damnationis culmen arripiat regiminis prohibere, & Deo dignum diſpenſatorem, prout jus poſtulat & ordo, cum noſtra voluntate, & apoſtolica benedictione, & communi omnium bonorum tam clericorum quam laicorum electione diſponere. Vos tamen ipſi noſtis, quod in conſtituendis epiſcopis neglecta ſanctorum patrum inſtituta hunc, qui modo funditur, ſanguinem genuerunt, & adhuc niſi provideantur, pejores prioribus errores fovendo parturiunt.

☞ AD GALLOS.

Vocat illos ad ſynodum pro diſcordiis inter regnum & ſacerdotium componendis habendam.

Gregorius ſervus ſervorum Dei archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus in Gallia conſtitutis, qui in gremio ſanctæ Romanæ eccleſiæ permanere videntur, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Ibid. 154. QUantas tribulationum anguſtias & perſecutionum procellas ac pondera periculorum univerſalis mater ſancta Romana eccleſia perpeſſa ſit temporibus iſtis, quod credi vix poteſt, ex majori parte latet ſcientiam veſtram. Ad hæc quoque quid conſilii, quidve ſuffragii per vos filios ſuos debitæ compaſſionis perceperit, vos ipſi agnoſcitis. Quod itaque ſine dolore vix poſſumus vel reminiſci, ita caritas multorum circa eam refrigeſcit, ut hæc ipſa per evangelium præſignata quodammodo ſpecialiter videantur. ut dicitur: quando abundaverit iniquitas, refrigeſcet cor multorum. Unde quid aliud dixerim niſi quod vos, qui aut ſegniter neglexiſtis ac pavide refugiſtis matri veſtræ in tanta preſſura ſolaciari, nomine filiorum indignos & caritatis viſceribus alienos vos oſtenditis. Quem vero pudorem, vel potius quantum dolorem, quiſquis eſt ſanæ mentis non ſentiat, cum conſideret perſecutores chriſtianæ religionis tanta factionis conſpiratione, ſicut omnimodis anniſibus non ſolum res ſuas profundendo, ſed etiam ſe ipſos morti tradendo ad explendam animi atrocitatem hucuſque deſudaſſe, neminem autem vel vix pauciſſimos, juſtitiæ fautores, aut corporum laborem ſubire, aut rerum diſpendia pati, aut de bonis ſuis opem matri ſuæ eccleſiæ ferre curaviſſe. Verum, utcumque fraternitas veſtra ſeſe habuerit, benedictus Deus, & Domini noſtri Jeſu Chriſti pater, qui nos ab adverſariorum manibus & perſecutorum violentia protegens, hactenus in manu noſtra juſtitiam ſecundum teſtimonium conſcientiæ noſtræ defendit; atque potentiæ ſuæ vigore humanæ infirmitatis imbecillitatem noſtram corroborans ad iniquitatem converti, nullis nos promiſſionum blanditiis, nullis vexantium terroribus ſinit. Ipſi ergo gratias immenſas referimus, qui nos infractos hucuſque in preſſuræ tempeſtate conſervans ad quandam ſpem tranquillitatis ſicut liberis inceſſibus duxit, ut non nos contra principalem juſtitiæ intentionem egiſſe, aut propria conſcientia aut religioſorum, qui noverunt, examinatio reprehendat. De cætero fratres ut cauſa jurgiorum & diſcordia, quæ inter regnum & apoſtolicam ſedem jam dudum agitatur, annuente Domino, congruum valeat finem ſortiri, vos ad ſynodum quam in medio novembri celebrare diſponimus, præſentium literarum vocatione ex parte beati Petri apoſtolorum principis præcipientes, invitamus. Hoc etiam fraternitatem veſtram ſcire volumus, quia ut ſecure ad nos venire & in veſtram patriam Deo protegente poſſitis redire, fideles noſtri a majoribus, qui ſunt in curia Heinri-

☞ inrici dicti regis, juramento ſecuritatem recepe- A firmare, atque ad gremium matris eccleſiæ ſanrunt. Deſideramus igitur una vobiſcum tractare, ANNO CHRISTI 1073. uſque ad 1085. divino fulti auxilio, qualiter poſſimus pacem con- ctæ ſchiſmaticos Deo auxiliante revocare. ANNO CHRISTI 1073. uſque ad 1085.

☞ EJUSDEM AD GERMANOS.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei omnibus archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus, ducibus, marchionibus, comitibus, omnibuſque chriſtianam & B. Petri apoſtol. principis fidem, & doctrinam defendentibus, & obſervantibus in omni regno Teutonicorum ſalutem & beatorum apoſtolorum Petri & Pauli benedictionem & omnium peccatorum abſolutionem.

Ibid. 146. Affert & Bernried. c. 83. EGo qualiſcumque ſacerdos apoſtolorum prin- B cipis ſervus contra voluntatem & conſilium Romanorum, confidens de miſericordia Dei, & vera fide catholica, venio ad vos, paratus propter honorem Dei & ſalutem animarum veſtrarum mortem ſubire, ut per multas tribulationes tendamus, & perveniamus ad requiem. Vos autem, fratres mei dilectiſſimi, & deſideratiſſimi, ſummopere curate, ut vos poſſim Deo auxiliante adire, vobiſque in omnibus prodeſſe. Benedicat vos ille, ex cujus gratia dictum eſt mihi ad corpus beati Petri in die ordinationis meæ: quodcumque benedixeris, benedictum erit, & quodcumque ſolveris in terra, erit ſolutum in cœlo. Amen.

☞ EJUSDEM AD WILLELMUM REGEM ANGLORUM.

De Simonia, luxuria, & depoſitione Johœni Dolenſis epiſcopi, & ordinatione Oveni in ejus locum.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei excellentiſſimo filio W. glorioſo regi Anglorum ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Ex Mart. Anecdot. t. III. col. 871. COmpertum eſſe celſitudini tuæ non dubitamus, quod dictus epiſcopus Dolenſis eccleſiæ, quæ Britannicæ provinciæ principalis eſt ſedes, ſuæ ſalutis immemor, & ſanctorum canonum decreta conculcans, eamdem eccleſiam per ſimoniacam hæreſim impudenter invaſerit, & pro- C lixo jam tempore oppreſſerit violenter. Datis namque comiti Alano copioſis muneribus, quæ uſque hodie ad probamentum prius nequitiæ in propatulo extant, non per oſtium in ovile Chriſti, ſed ut fur & latro aliunde irrepſit: qui etiam nec hoc ſcelere contentus, iniquitatem ſuper iniquitatem appoſuit, & quaſi ſimoniacum eſſe parum & pro nihilo deputaret, nicolaita quoque fieri feſtinavit. Nam in ipſo tam pernicioſe adepto epiſcopatu nuptiis publice celebratis, ſcortum potius quam ſponſam ducere non erubuit, ex qua & filios procreavit; ut qui jam ſpiritum ſuum animarum corruptori per ſimoniaca commercia proſtituerat, per fœdæ libidinis inceſtum corpus ſuum ita in contumeliam Diabolo conſecraret; D & ſic in eo nullus locus ſupereſſet conditori, quem intus exteriuſque obligatum totum ſibi adverſarius non vendicaſſet. Nec tamen hucuſque malitiæ conatus ſubſtitit; ſed atrociſſimum facinus, turpiſſimumque flagitium horrendo etiam ſacrilegio cumulavit. Nam adultas ex illicito matrimonio filias, prædiis eccleſiæ, & redditibus nomine dotis collatis, atque alienatis ſcelere immaniſſimo maritavit. His iniquitatibus coopertus, eamdem tamen eccleſiam dilaceratam diſſipatamque ſi liceat incubare molitur, quibus de cauſis celſitudo tua noverit illum jam beati Petri apoſtoli ſpiculo perfoſſum, & niſi ſceleris reſipuerit, anathemate mortifero eſſe damnatum. Qua propter paterna charitate te admonere, & cauſam breviter exponere ſtuduimus, ne fortaſſe per ignorantiam tam ſceleſto homini tandiu in tenebris ſuis jacenti ulterius auxilium præbeas, neve ſcelerum ejus te participem facias, ſed ſedi apoſtolicæ, noſtriſque monitis modeſte parendo illum a te repellas; vel etiam ut tandem aliquando ſibi conſulat, atque ad remedium pœnitentiæ confugiat, blande ſuadendo, ſi poteris, inducas. Nam tales in malo perſeverantes fovere & adjuvare nihil eſt aliud, quam iram Domini contra ſe provocare. Nos vero ſupradictæ eccleſiæ afflictionem diutius non ferentes, Deo inſpirante, virum vitæ probabilem, & compertæ religionis inibi ordinavimus & conſecravimus, videlicet S. Melanii abbatem, qui cum ob alias cauſas quas explicare prolixum eſt, ad nos veniſſet, pontificatus onus ex inſperato ſubire compulſus eſt. De quo confidimus in Domino, quia ſi ut deſideramus literiſque noſtris multipliciter implorare curavimus, principum terræ bonorum virorum gratiam & ſtudia habere meruerit, Domino cooperante, ſub B. Petri patrocinio eccleſiam in melius reſtaurabit.

☞ GREGORII PAPÆ EPISTOLÆ AD GERMANOS.

Gregorius ſervus ſervorum Dei omnibus archiepiſcopis in Teutonico atque in Saxonico regno commanentibus, omnibuſque principibus cunctiſque majoribus & minoribus, qui non ſunt excommunicati & obedire voluerint, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUomodo ex lite & diſſentione veſtra maximum in ſancta eccleſia periculum fieri quotidie cognoſcimus, viſum eſt nobis, viſum eſt & fratribus noſtris in concilio congregatis, ſumma ope elaborare pro viribus, quatenus idonei nuntii tam religione quam ſcientia pollentes e latere apoſtolicæ ſedis ad partes veſtras mitterentur, qui religioſos epiſcopos laicos etiam pacis & juſtitiæ E amatores in partibus veſtris commorantes ad hoc opus idoneos congregarent, qui Domni gratia præeunte die & loco ab illis ſtatuto tam ipſi quam quos ipſis adjungere adhuc debemus, aut pacem componant aut veritate prægnita ſuper illos qui ſunt tanti diſſidii cauſa, canonicam cenſuram exerceant. Verum quomodo nonnullos diabolico inſtinctu confectos iniquitati ſuæ facibus ignitos, cupiditate inductos, diſcordiam potius quam pacem fieri & videre deſiderantes fore non ignoramus; ſtatuimus in hac ſynodo ſicut & in præterita, ut nulla perſona alicujus potentiæ vel dignitatis, ſive parva, ſive magna, ſive princeps, ſive ſubjectus aliqua præſumptione audeat legatis noſtris obſiſtere, & cum ad vos pervenerint de

com-

componenda pace contraire nec postea contra interdictum illorum aliter in alterum audeat insurgere, sed usque ad diem ab illis statutum firmam pacem omnes sine ulla occasione & fraude observent. Quicumque autem hæc vestra statuta ulla præsumptione violare tentaverit, anathematis vinculo eum ligamus, & non solum in spiritu, verum etiam in corpore & in omni prospetitate hujus vitæ apostolica auctoritate innodamus & victoriam in armis auferimus, ut sic saltem confundantur & duplici contritione conterantur. ANNO CHRISTI 1073. usque ad 1085.

EJUSDEM AD EOSDEM.

Gregorius episcopus servus servorum Dei omnibus archiepiscopis, episcopis, ducibus, comitibus, cæterisque principibus regni Theutonicorum christianam fidem defendentibus salutem & apostolicam benedictionem.

QUomodo pro amore justitiæ commune nobiscum in agone christianæ militiæ periculum susceptistis, qualiter rex humiliatus ad pœnitentiam absolutionis veniam impetraverit, & quomodo tota causa post introitum ejus in Italiam usque huc deducta sit, vestræ dilectioni sincera veritate indicare curavimus, sicut constitutum fuit, cum legati ad nos de vestris partibus missi sint, in Longobardiam venimus circiter dies xx. ante terminum, in quo aliquis ducum ad Clusas nobis occurrere debuit, expectantes adventum illorum, quatinus ad partes illas transire possemus. Verum cum decurso terminum nobis hoc nunciaretur, temporibus his præ multis, quod & nos credimus difficultatibus ducatum nobis obviam mitti non posse, nec aliunde copiam ad vos transeundi haberemus, non parva solicitudine, quid potissimum nobis agendum foret, circumventi sumus. Interim vero regem adventare regem cognovimus, qui etiam priusquam in Italiam intrasset, supplices legatos ad nos præmittens, per omnia se satisfacturum Deo & sancto Petro ac nobis obtulit & ad emendationem vitæ suæ omnem servaturum obedientiam repromisit, dummodo apud nos absolutionis & apostolicæ benedictionis gratiam impetrare mereretur. Qui cum multis consultantibus conferentes, acriter eum de suis excessibus per omnes qui intercurrebant nuncios redargueremus, tandem per semetipsum nihil hostile aut temerarium ostentans ad oppidum Canusium, in quo morati sumus, cum paucis advenit, ibique per triduum ante portam castri, deposito omni regio cultu miserabiliter, utpote discalceatus & laneis vestibus indutus, persistens non prius cum multo fletu apostolicæ miserationis consilium & consolationem destitit implorare; quam omnes qui ibi aderant & ad quos rumor ille pervenit, ad tantam pietatem, & compassionis miseriam movit, ut pro eo multis precibus & lacrymis intercedentes, omnes quidem insolitam mentis nostræ duritiam mirarentur, nonnulli vero in nobis non apostolicæ severitatis gravitatem, sed quasi tyrannicæ feritatis crudelitatem esse clamarent. Denique instantia compunctionis ejus, & tanta omnium, qui ibi aderant supplicatione devicti, tandem eum, relaxato anathematis vinculo in communionis gratiam, & in sinum sanctæ matris ecclesiæ, receptis ab eo securitatibus, quæ infra scriptæ sunt, quarum etiam confirmationem per manus abbatis Cluniacensis & filiarum nostrarum Matildis, & cometissæ Adelheidæ & aliorum principum episcoporum & laicorum, qui nobis ad hoc utiles visi sunt, recepimus. His itaque peractis ut ad pacem ecclesiæ & concordiam regni, sicut diu desideravimus, omnia plenius, adjuvante Deo coaptare possimus, ad partes vestras data primum opportunitate transire cupimus. Hoc itaque dilectionem vestram indubitanter scire volumus, quia sicut in descriptis securitatibus potestis cognoscere, adhuc totius negotii causa suspensa est & ad adventus noster & consiliorum vestrorum unanimitas permaxime necessaria esse videtur. Quapropter in ea fide quam accepistis & amore justitiæ unanimiter omnes permanere studete, scientes nos non aliter regi obligatos esse, nisi quod puro sermone, sicut nobis mos est, ea diximus, quibus eum ad salutem & honorem suum aut cum justitia aut cum misericordia sine nostræ aut illius animæ periculo adjuvare possimus.

GREGORII PAPÆ VII. DECRETUM.

GRegorius papa VII. & Urbanus papa II. constituerunt, ut festivitates Romanorum pontificum celebres habeantur. Martyrum in IX. lectionibus, confessorum in tribus saltem lectionibus præter quorumdam, qui pro sua excellentia celeberrimi haberentur, sicut & S. Silvester, Gregorius & alii. Nam cum quælibet ecclesia sui patroni, & si confessor fuerit, festum solemniter observet, quanto magis eorum, qui totius ecclesiæ non tam patroni, quam patres extiterunt, quam & usque ad martyrium verbis & exemplis instituere non destiterunt. De his quidem sanctis martyribus invitatorium, hymnus, responsoria, psalmi, & versus, ut de martyribus decantantur. Nota autem S. Gregorium papam I. in graduali libro de his martyribus, sicut & de confess. pontificalia administrantibus instituisse officia, ut de S. Marcello P. & M. *Statuit ei Dominus*; & de S. Felice P. & M. *Sacerdotes*. Et hoc utique satis congrue propter excellentiam dignitatis apostolicæ.

EPISTOLÆ DIVERSORUM AD GREGORIUM PAPAM VII.

SAXONES AD EUMDEM.

Quid egerint ut decretis ejus parerent; quod minus sibi, plus adversariis faveat, queruntur.

NOvit sanctitas vestra & omnibus circumquaque notum est, quam difficulter, quantoque bajulorum discrimine legationes ad vos transmittimus, quia iter, quod omnibus temporibus, populis, tribubus, linguis fuit pervium, nunc clauditur illis maxime, qui non minimum pro hono-

☞ re illius laboraverunt, ad cujus corpus eadem via ducit. *Et post aliqua*: Post longam expectationem ANNO CHRISTI 1073. usque ad 1085. reverso nuntio nostro, nihil aliud nobis consolationis relatum est, nisi ut decretis his, quæ mandavimus fidem vos non habuisse. Ex qua re, carissime Domine, incredibile vobis visum est, quod fratres nostri & coepiscopi Wiceburgensis, & Pataviensis cum aliis religiosis vobis in veritate nuntiaverunt, quodque se vidisse, & audisse testati sunt; certe non in verbis mendacii confidimus liberari, sed credimus quia veritas liberabit nos; Deus non deseruit sperantes in se; nam rex noster Rodolfus fortis in eo, qui dat salutem regibus, de inimicis Domini potenter triumphavit. Heinricus autem cum suis complicibus præter eos qui in gladio ceciderunt, in fugam versus est, comite illo, cujus malitiam vos in bono vincere frustra tentastis, Roberto Bambergense, qui horum omnium auctor & incentor est. Et o utinam de sua & sociorum ejus fallacia satis edoctus fuisses. Nolite Karissime Domine amplius ad irrisionem sancti nominis vestri hujusmodi homines mulcere, & post tam frequentes repulsas iterum ducatum ab eis quærere. Adventus vester ad nos tantum nobis esset desiderabilis quantum & necessarius, sed vere scimus, quia sponte illorum ad nostras partes nunquam venietis, nisi certi sint vos illorum parti favere. *Et post pauca*: Ergo si non propter nos, tamen propter honorem sedis apostolicæ confirmate quod operatus est ejusdem sedis legatus, ita ut sine ambiguitatis denuntietis quid in hac ecclesiæ divisione tenendum sit, quid sequendum: quod si jamdudum factum fuisset, forte pars iniqua adeo jam vires perdidisset, ut nec nobis, nec vobis nocere prævaleret. Rogamus etiam ne in hæc statuta canonica deficere patiamini, ut corpora excommunicatorum, qui in persequendo ecclesiam occisi sunt, in atriis ecclesiarum sepeliri non permittatis; ubi autem sepulta sunt, divina officia celebrari prohibeatis. Multi ex eis in Augusta civitate sepulti sunt: Ejusdem loci congregationibus literas vestras per discurrentes peregrinos satis mittere potestis.

Ibid.

☞ SAXONUM RODULPHO FAVENTIUM AD GREGORIUM EPISTOLA.

Annal. Sax. Eccard. ad An. 1079.

TEstis est excellentia vestra & literæ vestræ, quas in testimonium habemus, quia nec pro consilio nostro, nec pro causa nostra, sed pro illatis sedi apostolicæ injuriis regem nostrum regia dignitate privastis, nobisque terribili interminatione, ne ei sicut regi serviamus, interdixistis, & omnes christianos a vinculo juramenti, quod ei fecerunt vel facient, absolvistis, eumque vinculo anathematis alligastis. In his omnibus paternitati vestræ cum magno periculo nostro, sicut nunc patet, obedivimus, & quia eidem depositio ad depositionem vestram cum cæteris concordare noluimus, tantam in nos crudelitatem exercuit, ut plures ex nostris amissa omni substantia animam in hoc certamine ponerent & filios exhæredes & ex divitibus pauperes reliquerunt: qui autem residui sunt, de vita quotidie solliciti vitæ subsidia pene omnia amiserunt: Sed cum nulla nos persecutione superaret, superatus est ille, ut licet nolens suam nobis præsentiam exhiberet, & ei quem inhonoravit cum suo dedecore honorem impenderet, pro quo labore hunc fructum recepimus, quod his, qui cum periculo animarum nostrarum vestigia pedum vestrorum adorare coactus est, absque nostro consilio, & sine correctione absolutus, ad nocendum nobis libertatem recepit. *Et paucis interpositis*: ergo cum jam ultra anni terminum sine rectore essemus, in locum de quo prævaricatus est, ille alius principum nostrorum lectione subrogatus est. Cumque de electo nobis rege, & non de regibus spes ad refocillandum imperium succresceret, ecce ex insperato literæ vestræ duos in uno regno reges pronuntiant, duobus legationem decernunt, quam regii nominis pluralitatem, ac regni divisionem divisio quoque populi, ac studia partium subsecuta sunt; quippe cum in epistolis vestris prævaricatoris personam semper præponi cernerent, & ab eo sicut a potente exigi, quatenus ducatum vobis in has partes ad discutiendam causam præberet. *Et post pauca*: hoc quoque infirmitatem nostram movet, quod sicut nobis persuadetur, ut in incœpto firmiter perduremus, sic etiam contrariæ parti verbis & rebus spes innuitur. Nam familiares prædicti Heinrici, qui ab omni regno infamia notantur, quique illi ut regi serviendo synodalibus præceptis manifeste inobedientes sunt, & una cum capite suo per legatum apostolicum ab ecclesia separati, ad hanc sedem venientes benigne suscipiuntur, & non solum impuniti redeunt, sed insuper gloria & honore coronantur, & ad priorem inobedientiam superbiendo revertentes nostræ miseriæ insultant. Nobis autem quasi ridiculis ad insipientiam reputatur, quod ab illorum consortio abstinemus, qui ab ipso capite nostro tam caritative in communionem recipiuntur. Accedit & hoc ad cumulum infortunii nostri, quod præter illa, quæ nos ipsi delinquimus, etiam adversariorum culpa in nobis cuditur, dum nostræ negligentiæ attribuitur, quod idoneos & frequentes legatos huc non mittimus, luce enim clarius patet, quod illi hoc fieri prohibent, qui ne prohiberent jurejurando vobis promiserunt. Et nunc de violentia sacri itineris intercluſioni & de manifesto illorum perjurio tacetur, & nobis imputatur, quod nuntios non mittimus. Scimus & ex consideratione vestræ pietatis speramus, quia hæc omnia bona intentione, & subtili aliqua deliberatione agitis, sed nos homines imperiti occultam illam dispensationem penetrare non sufficientes, quod manifeste audivimus & vidimus de illa utriusque partis confortatione, & rerum certarum incerta dilatione ortum esse & quotidie oriri vobis exponimus, hoc est bella intestina, homicidia innumerabilia, vastationes, & incendia domorum & ecclesiarum sine differentia, oppressiones pauperum, direptiones rerum ecclesiasticarum, quales nunquam audivimus, legum quoque divinarum & secularium defectus sine spe reparationis; postremo in dimicatione duorum regum, quorum uterque ad obtentum regni spem a vobis accipit, tanta profligatio regalium, ut posthac reges nostrarum partium rapinis sint sustentandi. Hæc incommoda aut nulla essent jam, aut multo minora, si neque ad dexteram, nec ad sinistram vestra sententia divertisset. *Et quibusdam interpositis*: Nam si hoc quod in synodo Romana definitum, & post a legato sedis apostolicæ confirmatum est, silentio contegi oportet, quid posthac nobis credendum, vel pro rato habendum sit, omnino nescimus.

PRÆ-

ANNO CHRISTI 1073. usque ad 1085.

PRÆMONITIO IN SEQUENTEM EPISTOLAM.

EPiscopatus Moraviæ Joanni episcopo commissi a Pragensi divisionem cum proventuum quorumdam episcopatus Pragensis assignatione concoquere non valens Jaromir, alio nomine Gebehardus, Pragensis episcopus, nihil non moliebatur, ut æmulum episcopum vexaret. Quin nec a vulneribus fœdisque aliis manus abstinebat. Ut id rescivit Alexander papa II. legatos suos eo misit Bernardum, & Gregorium, qui Pragensem episcopum ab officio suo suspensum palam edixerunt. Acta sunt hæc ante obitum Alexandri parum; cui succedens Gregorius causam totam resumens, prius quidem literas dedit ad Wratislaum Bohemiæ ducem, Jaromiri quidem fratrem, sed æmulo illius faventem, conquerens de injuria legatis apostolicis a Jaromiro illata, tum addit, se aggravaturum sententiam, nisi ad officium rediisset. Interea Jaromir ad Moguntinum Metropolitanum suum confugit, narrans se inauditum, nec a metropolitano in synodo damnatum injuria prohiberi, ne episcopale munus exerceret. Has Pragensis simul & suas querelas Sigefridus Moguntinus Archiepiscopus per literas ad Gregorium pontificem detulit, quam ejus epistolam huc transfero, quod lucem affundat literis Gregorii ad Wratislaum vulgatis apud Labbe regest. lib. I. epist. XVII. ex Codice Udalrici Bambergensis. Quem dein exitum causa habuerit, inferius, cum de concilio Pragensi anno 1074. agetur, exponam.

SIGIFREDI MOGUNTINI ARCHIEPISCOPI AD GREGORIUM VII. EPISTOLA.

id. od Udalrici ag 225. m. 2. n. 130.

REverentissimo Patri noviter sacerdotio primæ Sedis Apostolicæ infidato, S. Moguntinæ dispensator ecclesiæ, sedulam benevolentiæ servitutem, & debitam obedientiæ subjectionem. Semper quidem desiderio desiderabamus, eum apostolicæ sedis præsulem esse, qui vita & moribus, verbis, exemplis ad salutem præesset, & prodesset sanctæ Dei ecclesiæ. Nunc vero quomodo melliflui facti sunt cæli, solito dulcius distillantes rorem gratiæ Dei, divina miseratio votis nostris solito cumulatius satisfecit, & eum, quem maxime optabamus, eidem sanctæ Romanæ ecclesiæ præfecit, qui nobis semper dexter stetit in omnibus negotiis, nunquam nobis defuit in nostris. Unde totis præcordiorum medullis gratias agimus Deo altissimo, qui cathedram Petri, caput scilicet ecclesiarum, vestro, mi reverende pater, illustravit, & ornavit sacerdotio, humili supplicatu orantes, & deprecantes, ut qui primitias apostolatus vestri perfudit oleo lætitiæ præ participibus vestris, gratiam, & pacem multiplicet ecclesiæ suæ cunctis diebus vestris. Optamus autem promereri, ut peculiarem gratiam apud vos obtineamus, & a vestra paternitate specialem nobis provenire clementiam, non solum ea charitate, quam universali debetis ecclesiæ, sed etiam eo gratiæ privilegio, quod semper sacra sedes vestra Moguntinæ impendit ecclesiæ, ut pia mater speciali filiæ. Hac ergo freti gratia in omnibus quæ nobis obviant, ad vos recurrimus, & quicquid nobis adversatur, ad vos, velut membra ad caput, referimus. Unum humiliter intimamus vestræ sanctitati, quod sub antecessore vestro piæ recordationis Papa A. contigit, nos, ut salva reverentia dixerimus, injuste præjudicium pati, & inclementer deturbatos esse ab eo jure, quod sacri canones, & patrum scita metropolitanis jubent servari. Denique eidem sanctissimo patri de fratre, & suffraganeo nostro episcopo Pragensi sinistra relatione suggestum est, & me ignorante ab inimicis apud eum accusatus est, unum, & hactenus insolitum ab eo exiit edictum, ut eumdem fratrem, & coepiscopum nostrum nec inter fratres suos canonice prius auditum, nec canonice ad se vocatum, nec inobedientiæ culpa denotatum, non solum ab officio suo suspenderit, sed etiam rebus, & redditibus suæ ecclesiæ omnino spoliaverit, & extruserit, ita ut missis nuntiis publice nunciari fecerit in clero, & populo, ut eum, qui excommunicatum habentes, nihil quod episcopi esset, vel quærerent, vel acciperent ab eo. Quod factum, si apostolicam deceat mansuetudinem, si decretorum servet auctoritatem, vestram non præterit sanctitatem. Debuit namque juxta decreta canonum, ad nos primum causa deferri, & ad concilium vocatus intra provinciam, inter fratres suos audiri; ego vero & fratres mei deberemus ad apostolicam sedem, velut ad caput nostrum referre, si tanta res esset, ut per nos nec posset, nec deberet terminari. Nunc autem frater noster & coepiscopus a sede sua vagus, & profugus, &, ut diximus, rebus & redditibus ecclesiæ suæ injuste spoliatus, & extrusus, indignum patitur judicium, & omnibus fratribus & coepiscopis nostris magnum inde provenit scandalum, & episcopale nomen & officium, quod apud Deum, & homines sacrum est, intolerabile patitur opprobrium. Porro ecclesia illa jam multis diebus pastorali caret administratione, & unico pastore vidua episcopali vacat benedictioni, in quo episcopus ille, qui expulsionis & perturbationis hujus auctor est, ejus sibi usurpat officium, & quod omnibus conciliis & decretis maxime cautum est, consecrando, & confirmando eundem circuit episcopatum. Quod maxime ob hoc periculosum est, quod gens illa catholicæ fidei novella est plantatio, & nondum radicata & fundata in christianismo, & facile ad antiquum paganismi revolabit errorem, si inter pastores suos tantam viderit durare dissensionem. Quapropter ego & omnes fratres mei vestigiis vestræ sanctitatis affusi oramus & obsecramus, primum ecclesiæ rationes, nec non maligni hujus temporis inclamare importunitates. Habebam quoque de quibusdam agere vobiscum ipse præsens, quod nec literis intexere, nec nuntio etiam alicui fidelissimo habeo aperire. Quapropter præsentes fratres cum literis meæ excusationis ad vos dirigo, qui vobis suggerant, quod ad vos non veni, non esse temeritatis, sed inevitabilis, & supremæ necessitatis. Noverit autem sancta paternitas vestra, quod non est homo in terra me vobis fidelior, & ad omne præceptum vestrum implendum devotior, nec ad adventum meum ad vos aliquod negotium posset retardare, si tamen juraver virium valetudine. Pro inveterata autem Thuringorum obduratione novam vobis facio conquestionem

qui ſicut ſemper, ſic etiam adhuc Spiritui ſancto ejuſque juſtiſſimis reſiſtunt legibus, reddituum ſuorum negando decimationem, uſque adeo, ut dum monerem eos, ut omnipotenti Deo obedirent, ipſi e contra armata manu promiſcuæ plebis, me & meos obſiderent, niſi Dominus omnipotenti manu liberaviſſet, forſitan crudelitas eorum uſque ad internecionem in nos deſæviſſet. ANNO CHRISTI 1073 uſque ad 1085.

A Unum rogo ſacram paternitatem veſtram, ut contra tam nefarium, tamque inſolitum facinus reſpectu eccleſiaſticæ diſciplinæ nobis compatiendo ſuccurratis, & contra inimicos Dei gladium arripiatis, quatenus ſentiat contumax & rebellis ſerva Thuringia, quod adhuc in clavigera manu Petri vivit, & regnat imperatrix Roma. ANNO CHRISTI 1073. uſque ad 1085.

CONCILIUM CABILONENSE.

Anno MLXXIII. celebratum: poſt quod facta eſt electio Hugonis Lugdunenſis Camerarii in epiſcopum Dienſem.

Cum coram Giraldo ſedis apoſtolicæ vicario communi omnium conſenſu in Lancellini ſimoniaci antiſtitis locum ſubrogatus eſt die XIX. Octobris, anno Chriſti MLXXII.

Exmſ. noſtro, quod eſt ipſius Hugonis auto grapbum, in quit Harduinus.

ANno ab incarnatione Domini MLXXIII . . . . Alexander Papa Giraldum Oſtienſem epiſcopum, qui Petro ſucceſſerat, ad Gallias deſtinavit, & vices ſuas ei per Franciam & Burgundiam commiſit. At ille ex præcepto Papæ Concilium apud Cabilonem inſtituit: cui præerat Roclenus epiſcopus literis apprime eruditus, & in lectione divinorum voluminum ſtudioſiſſimus.

Ex chronico Virdunenſi Hugonis abbatis Flaviniacenſis publici juris facto a nobis ante an. decem p. 194. Tomi I. Novæ Bibliothecæ MS. librorum.

Anno ab incarnatione Domini MLXXIII. Giraldus Oſtienſis epiſcopus Romanæ ſedis legatus in Galliis concilio Cabiloni habito Romam rediens, & apud Dienſem urbem hoſpitatus, cum clericis in eccleſia de utilitate eccleſiæ loquebatur. Erat enim in eadem urbe Lancelinus ſimoniacus dictus epiſcopus, qui vocatus ad audientiam cum venire renueret, & ſe in domo epiſcopali manu militari defenderet, & epiſcopatum retinere tentaret, tractabat legatus cum civibus, canonicis ſcilicet & plebis majoribus, quid de epiſcopo agerent, dicens juxta Ambroſium inexpiabilem eſſe culpam venditi miniſterii: & juxta decreta ſanctorum patrum Leonis, Gregorii, Nicolai, & cæterorum, erga ſimoniacos nullam miſericordiam habendam in ſervanda dignitate: & quia quiſquis per pecuniam ordinatus, ad hoc ut fiat hæreticus promovetur, & omnes qui ei conſentiunt, & qui emendare poſſunt & non emendant, & omnes qui contra illos non ſunt, ſed favent eis, cum eo habeant partem qui prius commiſit hoc peculiare flagitium. Dum ergo de his inter eos tractaretur, & ut prædiximus ille dictus epiſcopus audientiam ſubterfugeret, juxta canonum inſtituta & ſanctorum patrum decreta epiſcopus quærebatur idoneus, qui & ſaluti eorum invigilaret, & animabus commiſſis ſollicitus ſuperintenderet. Ecce perſonuit ad aures eorum adveniſſe illuc, & eccleſiam qua tenebantur intraſſe orationis gratia Hugonem Lugdunenſem camerarium, præcinctum & paratum ad equitandum. Ibat enim Romam ad S. Petrum. Nec mora Spiritus ſancti gratia corda ſuorum illuſtrante, fit clamor & concurſus fidelium, ocreatus cum calcaribus invenitur, rapitur, tenetur: in conſpectum apoſtolicæ ſedis vicarii ſummo omnium favore & gratia deducitur, quod dignus ſit qui poſſit eccleſiæ præeſſe & prodeſſe acclamatur. Reclamabat ille, & votis populi parabat obſiſtere, quaſi qui non poſſet nec deberet ſponſo legitimo vivente caſtitatem eccleſiæ fœda ſciſſione corrumpere. In hoc devota contentione placuit divinitati beneplacitam ſuæ præſentiæ voluntatem in oſtenſione lucis ſuis fidelibus declarare. Nam cum eſſet nubilus dies, lux in modum ſphæræ per aliquot horas in gremio & facie ſplenduit eccleſiæ, quæ ſic accendit cunctos qui aderant & viderant ad laudandam propitiationem divinæ clementiæ, ut clamaretur ab omnibus, Benedictus Dominus Deus, quia reſpexit dejectionem eccleſiæ ſuæ, ut viſitaret eam, & illuminaret tali pontifice. Sic clamores & vota omnium judicium probavit cæleſte, & electus ille, qui nec valuit, nec voluit tot præcurrentibus indiciis voluntati divinæ contraire, compulſus eſt auctoritate apoſtolica remorari, & confirmata eſt ſuper eum electio cleri & populi (*quæ facta eſt menſe Octobrio, die* XIX.) Quo audito, iſte qui eccleſiam per ſimoniam invaſerat, & armis retinere tentabat, dolens unanimem aſſenſum omnium, & timens populi gaudentis & ad pia vota incaleſcentis animo ſi intumeſceret, impetum ferociſſimum, Dominum epiſcopalem deſeruit & receſſit. Angebatur enim curarum æſtibus, & ſtimulis mordacis conſcientiæ quam non effugere quibat, quia non inveniebat quo fugeret: nec ſuis jam ut ſolebat delectabatur erroribus, a quibus puniebatur licet nolens & inſcius, & tamen adhuc exultabat in crimine, quia novis vetera obumbrando peccatis ſe plerumque adjuvari æſtimabat. Putabat enim inſigne eſſe virtutis, ubi eſt lapſus criminis. Sed jam ſileatur ejus memoria, quia receſſit, quia aufugit, quia quod indebite uſurpaverat, non eſt expectatus dimittere. Sublimatus eſt electus noſter cum gaudio & cordis jubilo in pontificali ſolio, acclamatus eſt & confirmatus epiſcopus de Dei & Chriſti ejus judicio, de clericorum pene omnium teſtimonio, de plebis quæ tunc adfuit ſuffragio, de ſacerdotum & bonorum virorum collegio. Invenit itaque civitatem angoris plenam, tribulationibus circumſeptam, vigilantia multa egentem, res epiſcopii direptas, ita ut non invenerit unde vel uno die de reditibus domus epiſcopalis vivere potuerit. Ita omnia attriverant, qui ante eam fuerant, adeo ut de omnibus totius epiſcopatus eccleſiis vix unam haberet domus epiſcopalis aut mater eccleſia, cum fere omnes poſſiderentur a militibus & quibuslibet ſæcularibus. Nec diu paſſus eſt ſuo in tempore tantam videre contritionem & conculcationem eccleſiæ. Cum potius ſtatuit decretum, ut nullus laicus obtineret eccleſiam, aut partem acciperet in redditibus eccleſiarum. Et factum eſt

di-

divina cooperante clementia, ut omnes gratanter jussionem ejus susciperent & obedirent, ita ut ante ejus ordinationem hæc suæ meliorationis incremento sibi commissa per eum susceperit ecclesia. Obierat ipso anno papa Alexander, & substitutus erat unanimi electione cleri & populi Gregorius VII. qui in ipsa Romana ecclesia sub præfato pontifice officio fungebatur archidiaconatus. Et licet ordinationis & consecrationis ejus privilegium solis cardinalibus episcopis Albanensi, Ostiensi & Portuensi sit commissum, Giraldus iste quia aberat expectatus non est, sed qui vices ejus exequeretur subrogatus est. Qui decanus reversus papæ inter cætera electionem Diensis ecclesiæ innotuit, & electum ipsum quam maxime paternitati ipsius commendavit. Non multo post ipse qui commendabatur advenit, & quia solam clericatus tonsuram habebat (detestabatur enim simoniacorum ordinationes) in mense Decembrio per manum ejus usque ad presbyteratus gradum promotus est, &c. in prima vero quadragesimæ hebdomada, sabbato in presbyterum, & sequenti dominica ad missas in episcopum consecratus est. Sic post octonos consecrationis dies affatim imbutus divinis dogmatibus, & ubertim roboratus ecclesiasticis sanctionibus benedictione percepta dimissus est ad regendos filios, quibus pastor & rector ordinatus erat. ANNO CHRISTI 1073. usque ad 1085.

Quæ hic afferuntur ex Hugone Flaviniacensi, Calonense concilium consecuta sunt, nihilque ad illud attinent. Quæ præcedunt in eodem chronico, quamquam de hujus concilii actis nihil habent, propius tamen ad illud spectant. Sunt autem his concepta verbis. Anno ab Incarnatione Domini MLXXIII. Alexander papa Giraldum Ostiensem episcopum, qui Petro successerat, ad Gallias destinavit, & vices suas ei per Franciam & Burgundiam commisit. At ille ex præcepto papæ concilium apud Cabilonem instituit, cui præerat Roclenus episcopus, literis apprime eruditus, & in lectione Divinorum voluminum studiosissimus. *Hæc tantum Hugo Flaviniacensis: qui addit interim mortuum esse Alexandrum papam, creatumque Gregorium.* Ex Labbei, App. to. 10.

☞ PRAGENSE CONCILIUM

Quo Jaromirus Pragensis episcopus ab ordinis munere suspenditur,

Anno 1073. *circiter habitum.*

COncilii hujus historiam, & acta ex Cosma Pragensi statim proferam, postquam adnotavero difficilem esse Cosmæ cum epistolis Gregorii VII. ad negotium istud quod attinet, conciliationem. Narrat enim Cosmas, missum a Pontifice Rodulphum quemdam apocrisiarium suum Pragam indixisse in Jaromirum Pragensem episcopum concilium, cui Jaromirum sistere se recusantem ab episcopatus gerendi munere suspensionem retulisse. Ex epistolis vero Gregorii VII. eo ablegatos discimus non quidem Rodulphum, sed Bernardum, & Gregorium, a quibus ita in episcopum animadversum constat. Forte tamen geminæ distinguendæ sunt Romanæ legationes in Bohemiam, quarum alteram Rodulphus, alteram Bernardus & Gregorius gesserunt. In utraque Jaromiro de crimine convicto episcopale munus interdictum est. Utra prior statuenda sit, æque cum ignorantibus ignoro. Nunc de concilio a Rodulpho in ea causa habito, pauca hæc ex Cosma in Chron. lib. II. ad annum 1073. subjicio: *Mox dirigitur in Bohemiam Rodulphus apocrisiarius, & consiliarius Gregorii papæ, quod si ita res se habeat, uti summo pontifici relata fuerat, vitæ ipsius errata corrigat, inobedientes arguat, infideles increpet, negligentes anathemate feriat. Et si quæ sint, quæ modum excedant correctionis, illa differat, & compellat ad majorem audientiam apostolicæ sedis. Quo cum perveniisset missus apostolici, invenit ducem Wratislaum in urbe Praga: cui offerens apostolicam benedictionem, & universalis patris adoptivam filiationem, tanta auctoritate usus est & potestate, ac si idem summus pontifex ipse præsens fuisset. Denique jussit ducem, ut omnes principes terræ simul & abbates, & præpositos ecclesiarum, nec non & Joannem episcopum Moraviensem ad synodum convocaret sacram. Ad quam præsul Jaromir semel & bis ex nomine vocatus renuit venire; & ad ultimum sale fertur dedisse responsum: juxta canonum scita, salva pontificali dignitate, & justitia, ad tua non venio placita, nisi ubi adfuerit meus magister, Moguntinus Metropolita, & aliorum coepiscoporum præsens frequentia: sciebat enim, quod ibi incideret in laqueum, & in retributiones, & in scandalum. Videns autem Romanus missus, se esse despectum, & dehonestatum, ira motus suspendit eum ab omni officio sacerdotali, & dignitate privat episcopali. Quod audientes non solum canonici, verum etiam per capellas clerici, omnes sciderunt sua oraria, & denudaverunt, ut in Parasceve, altaria. Matris ecclesiæ sulcatur frons ruga non modica, quia silent sacerdotalia officia. Et nisi pastori suo restituatur pristinus honos & gradus, totus clerus mavult in perpetuum suos amittere gradus. Videns autem cardinalis, magis tumultum in populo fieri, necessitate compulsus reddit episcopo tantummodo sacerdotale officium. Et nisi uterque episcopus eodem anno de inductis causis reddat rationem pontifici Romano, ambos constringit banno.*

CONCILIUM IN NOVEMPOPULONIA,

ANNO DOMINI MLXXIII.

HUjus memoriam concilii debemus Greg. VII. epistolæ 16. lib. 1. ad Giraldum Ostiensem episcopum, legatum suum, quem reprehendit, quod rerum in concilio gestarum rationem ut redderet, Romam non rediisset, aut saltem socium suum misisset. Miramur, *inquit*, & multum anxii sumus, quod

ANNO CHRISTI 1073. usque ad 1085.

quod cum semper consuetum & valde necessarium fuerit, ut si quando legatus apostolicæ sedis concilium in remotis partibus celebravit, sine mora, ad annunciandum omnia quæ egisset, reverteretur: tua fraternitas post peractam synodum, in qua tot negotia emerserunt, nec ad nos rediit, nec eum qui secum est, considerata vel necessitate, vel nostra expectatione, remisit. Nobis equidem gratum est quod pro negotiis S. R. E. in Hispaniam profectus es: sed debuerat prudentia tua aut illum quem tibi adjunximus, aut aliquem, qui synodo interfuisset, quique omnia vice tua nobis rationabiliter expedire sciret, ad nos direxisse: quatenus perspectis omnibus, confirmanda confirmaremus, & si qua mutanda viderentur, discreta ratione mutaremus. Licet enim literis tuis aliqua nobis gestorum tuorum notitia apparuerit, &c.

Magnam fuisse synodum hanc ex his verbis apparet, in qua tot negotia emerserunt. *Addit deinde, multos ad sedem apostolicam querelas suas detulisse:* quorum alii injuste se excommunicatos, alii inordinate depositos, alii immerito interdictos conqueruntur. *Nominatim autem de Guillelmo Auscitano archiepiscopo hæc subjicit*: Cum ob id solum quia excommunicato scienter communicaverat, eum esse depositum, & tamen in examinatione ejus de objectis criminibus, præter quod domnum & prædecessorem nostrum Alexandrum papam sibi ignovisse fatebatur, non eum se canonice expurgasse, sed expurgare voluisse dixisti. *Tum*: Hoc tamen consulentibus fratribus, & coepiscopis nostris, & cardinalibus, inter cætera nos decrevisse cognoscas: ut præfatus Auscienſis archiepiscopus, propter hoc solum quia communicavit excommunicato, dejectioni subjacere non debeat: ita tamen si de objectis aliis criminibus se expurgare poterit. Pontium vero Bigorritanum dictum episcopum, quem simili de causa depositum esse nunciasti, ad nos venisse cognoscas: sed honori tuo providentes, nulla querelis ejus responsa dedimus. Attamen quia in paribus causis paria jura tenenda sunt, fraternitati tuæ scribimus, ut .... officii sui restitutione non careat. *Hæc Gregorius, ex quibus rerum in hoc concilio actarum aliquam exprimere notitiam possumus. Esse autem in Novempopulania celebratam, Auscitani & Bigorritani antistitum causa docent. Ita intellexit Sirmondus noster, qui in notis ad Goffridi Vindocinensis epist.* 18. *lib.* 1. Gregorius, *inquit*, VII. synodum ab eodem (*Giraldo*) in Novempopulis coactam commemorat, lib. 1. epist. 16.

Hoc absoluto concilio profectum esse Giraldum in Hispaniam apparet ex iis quæ supra descripta sunt.

CONCILIUM ROTOMAGENSE

In causa tumultus exorti in cœnobio & festo die S. Audoeni, in Basilica B. Mariæ celebratum anno Christi 1073.

Observatio Philippi Labbe, S. J.

Sequenti concilio Rotomagensi occasione præbuit temeraria monachorum S. Audoeni in Joannem archiepiscopum irrupt o quam cum ex aliis pluribus disces, tum ex auctore Anonymo chronici Rotomagensis a nobis excusi pag. 367. Tomi I. Bibliothecæ nostræ miss. librorum in hæc verba.

Hoc anno 1073. (quo Gregorius VII. papa factus Hildebrannus antea vocatus) invaserunt monachi S. Audoeni Joannem Rotomagensem archiepiscopum missam celebrantem in festivitate ejusdem sancti (*die* 24. *Augusti*) cum armata manu virorum; unde judicatum est in concilio in eadem civitate congregato præsidente Anglorum rege Willermo, monachos hujus criminis reos per abbatias in carceribus retrudi ad placitum archiepiscopi, indeque plures dispersi sunt: unus * Nomenarus nomine apud Fiscanum: alter apud S. Wandregisilum nomine Benedictus; tertius apud Gemeticas nomine Radulfus.

* al. *Varnemarus*.

Ex Bessin Concil. Rotomag. p. 63.

Rem gestam fusius prosequitur scriptor Anonymus S. Audoeni in ea, quam texuit Archiepiscoporum Rotomagensium Chronologia, cujus etsi testimonium elevare contendant nonnulli, alterius partis studium obtendentes, exceptionem tamen omnino superat quod elucet in eo scriptore antiquæ sinceritatis insigne. Quid porro totum factum fuerit ex eodem vetusto codice depromamus.

Guillelmus Nortmannorum Comes & Anglorum Rex glorioſus Cœnomanis cum expeditione sua morabatur. Aderant ei inter reliquos proceres iste Joannes sedis hujus archiepiscopus, ut vir excellentis ingenii & non mediocris consilii, Nicolaus quoque Abbas supradicti cœnobii. Imminebat celeberrima totisque votis excipienda sanctissimi Audoeni dies natalitia. Et quia moris est, ut Archiepiscopus ipsa die inibi Missarum solemnia celebret, non pro ulla quidem vel ipsius gentaculi vicissitudine, sed quasi in recompensationem consecrationis suæ, quam nonnisi in præfata ecclesia cuivis sedis memoratæ licet accipere, missione a Rege petita redibat concite, Abbate prænominato interim ad occupatiora remanente. Quid plura? Adest dies veneranda, Clerici majoris ecclesiæ solito eo conveniunt. Et quia præmisso nuncio venturum se mandaverat, solemne Missarum interim differtur. Post aliquamdiu vero communi consilio, ne quid tantæ diei subtraheretur, dum veniat initiatur. Tanta vero morositate, tanta id factum est devotione, ut non mirum totis animis hostem humani generis ad hanc turbandam lætitiam exarsisse, qui maximo sibi lucro credidit accedere, sic illud veneno suæ nequitiæ tempus inficere, quod interim sibi dolebat deperire. Finito itaque *Kyrie* cum duobus rithmis, exacto *Gloria in excelsis Deo*, quod inceptum ab Abbate Richardo Sagiensi, Chorus celeberrime fuerat executus cum laudibus suis, (id vero totum expendebatur in præstolatione Archipræsulis.) Ecce accurrit ut turbo tempestatis, omnem confundens illius gratiam celebritatis. Hic namque totam mentis indignationem animo concipiens, quod non usquequaque fuisset expectatus, torvis oculis, ore furibundo omnibus maledixit, conversusque ad ipsos monachos excommunicavit ex auctoritate Dei & sua, officium præsens interdicens cessare fecit. Abbatem ab altari evellens, divini officium ministerii prohibuit.

Mæ-

ANNO CHRISTI 1073. usque ad 1085.

Mæroris erat plenum & stuporis cernere tantæ festum lætitiæ, tot & tantas voces eam præconantes in subitum silentium obmutuisse. Ipse ad complendum officium se præparat, Clericis suis ut a loco intercepto peragerent imperat. Nihil hic reticendum fore censemus, quod dum alteri parti favendo dissimulamus, alteri totum derogando imputare videamur. Verum falsi adstiputione non indiget. Fratres etsi decorem sibi tanti sui gaudii præripi dolentes. Pontificali tamen auctoritati cedunt, festivis se ornatibus exuunt, satis cum tumultu ecclesiam egrediuntur, huc quidam, pars illo, alii alsо secesdunt, invicem & ad suos pudore mærentes conqueruntur. Cum subito quidam mæroris impatiens, dubium quidem, an ex ipsis vel eorum famulis, plus furoris, minus consilii animo colligens, turrim properat, majus ecclesiæ signum pulsat. Hinc forum ocior advolat. Archiepiscopum S. Audoeni glebam ad majorem ecclesiam asportare velle proclamat. Prosiliunt omnes e domibus, alius gladium, hic bipennem, diversi quod primum manibus occurrerat arripiunt, ecclesiam cum furore irrumpunt. Quidam curiositate acti celata monasterii conscendunt, quædam ex tabulatis auferunt, quid sic furens populus agere vellent rimantur. Plurimi ejus intentionis erant, ut quia tantæ eis continuationem lætitiæ interrupisset, nec sibi perficere liceret. Archiepiscopus circum circa furentium se turmis appeti expavescens, plus tamen desuper imminentes metuens, ab altari ad valvas monasterii fugam arripuit, vix elapsus infra ambitum earum ipsis prius clausis se recepit. Undique circum se sedilia & formas aggerari fecit; nonnulli tamen partis ipsius arreptis candelabris, cereis & perticis in monachos efferati, sed ab eis non segniter excepti, pudet dicere quam fœdo exemplo res eo die debuit determinari ..... Igitur Vice-comes civitatis Archiepiscopum sic circumventum ut audivit, veritus ne quid inconsultius adversus ipsum ageretur, & ipse post noxæ argueretur, militarem manum cogit, Regis bannum omnibus prætendit, suppetias accurrit, jam nihil reluctantem, imo sibi penitus diffidentem periculo eximit. Iis tumultuum dementiis exacta est dies tantæ celebritatis ..... Fratres in crastinum de suis eligunt, per quos Abbati suo quod factum fuerat innotescerent, & Regem super hoc suggesturus adiret: sed Archiepiscopi nuntius præcesserat, invidiam omnem in monachos retorserat; sic infecto negotio reditum est. Rex licet post ipsius Archiepiscopi & quorumdam aulicorum instinctu animo in monachos motus, rem tamen ex æquo pensans, hinc immoderatam arrogantiam, hinc inconsultum tumultum justis librationibus præponderat. Jubet igitur statim ecclesiam ab Archiepiscopo reconciliari, quod cum satis irato ac reluctanti animo abnueret, Rex Michaeli episcopo Abrincatensi loci reconciliationem injunxit; pudorem vero suum in futuro vindictam prætendens dissimulavit. Quatuor igitur monachos, quos factionis auctores audierat, totidem aliorum cœnobiorum Abbatibus commisit, quatenus & Archiepiscopo satisfacerent, & illi in peregrinatione luerent quod minus consulte peccassent. Non multo post, & rationis consideratione, & petitu Abbatis ipsorum flexus, in præsentiam sui eos revocavit, & ecclesiæ reconciliatos reddidit. In his omnibus semper apud ipsum cautum extitit: ne quid sibi Archiepiscopus, quasi sub ecclesiastico vigore, in causis hujus ecclesiæ insolenter arrogaverit. Imo postquam gemino fratrum eorumdem exilio satisfecit, rem in consilium ponit, Concilium cogit: quod Abbatiam suam irato & tumultuanti animo intrasset; quod totius turbæ causa & materia extitisset; quod loci reconciliationem sibi denegasset, judicio Primatum suorum trecentas libras exegit. *Hactenus Anonymus scriptor, cujus integrum opus edidit Mabillonius Analect. tom.* 2.

1074. Hoc anno congregatum est * concilium in Rotomagensi urbe præsidente Willelmo Anglorum rege & Normannorum principe, & Joanne Archiepiscopo cum suis suffraganeis, Odone Bajocensi episcopo, Hugone Lexoviensi, Michaele Abrincensi, Gilberto * Eboracensi & Roberto Sagiensi.

* Hoc non est diversum a sequenti.

* Lege *Ebroicensi*. H.

ANNO CHRISTI 1074.

CONCILIUM ROTOMAGENSE.

ANNO CHRISTI 1074. Ex cod. MSS. S. Mariæ de Fontaneto.

IN BASILICA B. MARIÆ AB JOANNE

Archiepiscopo & suffraganeis celebratum anno Christi MLXXIV. Gregorii papæ VII. secundo, Philippi regis Francorum XV. Willelmo Anglorum rege Normanniam gubernante.

ANno incarnationis dominicæ MLXXIV. congregatum est concilium in metropolitana Rotomagensi sede ecclesia beatæ & gloriosæ semper Virginis Dei genitricis Mariæ, præsidente sedi apostolicæ Gregorio, regnante Philippo rege Francorum, ac tenente Normanniam Guillelmo invictissimo rege Anglorum; in quo in primis disputatum est de fide sanctæ & individuæ Trinitatis, quam secundum statuta sanctorum conciliorum, scilicet Nicæni, Constantinopolitani primi, Ephesini, Chalcedonensis concilii corroboraverunt, sanxerunt & se toto corde credere professi sunt. Post hanc catholicæ fidei professionem annexa sunt hæc subscripta catholicæ fidei capitula.

I.

Ut omnis simoniaca hæresis funditus eradicetur, ita quod neque abbatia, seu Archidiaconatus, aut decanatus, aut ecclesia parochialis ematur aut vendatur, nec aliquid pro introitu ecclesiæ expectetur. Quod præceptum canonicalis auctoritas, & beati Gregorii decreta corroborant.

II.

Quod nullus ordinetur abbas, nisi qui prius diuturna conversatione monasticæ vitæ disciplinam assecutus fuerit. Quod ex canonicali auctoritate, atque ex decretis beati Nicolai papæ sancitum est.

III.

Quia neglecta sanctorum patrum institutione, nullum videlicet clericum absque proprii episcopi formata posse susci pi, nefandissimos in sancta ecclesia errores pullulasse cognovimus, quod hi qui nondum sacerdotalis benedictionis gratiam adepti sac-

ANNO CHRISTI 1074 usque ad 1085.

fuerant, sacerdotale officium adimplere præsumpserunt; sicut prædicta canonicalis auctoritas instituit, sancimus debere observari.

IV.

Ne ordines ab acolyto usque ad sacerdotium una die vel uno tempore tribuantur, sacra canonum auctoritate prohibemus.

V.

Quod subdiaconi, sive diaconi, sive sacerdotes parochiani non ordinentur secundum confirmationem Toletani concilii absque legitima professione, quam coram episcopo, & omnium circumstantium audientia faciant, qui ordinandi fuerint.

VI.

Nullus monachus corporali crimine publice lapsus abbas ordinetur vel in aliquo exteriori officio præficiatur, quod in utroque sexu servetur. Hoc autem præceptum ex decretis B. Gregorii papæ roboratur.

VII.

Ut regula B. Benedicti in utroque sexu incommutabiliter observetur, ut neque in vigiliis, neque in jejuniis, sive indumentis ab ejus institutionibus dissideant; nec juxta B. Gregorii decretum, si alia lege vivere voluerint quam ordo exigit, permittantur. Juramenta quæ contra regularem observantiam faciunt, omnino omittant, & silentium quod penitus omiserunt, teneant.

VIII.

Clericis qui indocti ordinantur, nulla sit excusatio ignorantiæ, ut in Toletano Concilio VIII. statutum est.

IX.

Ne morte præoccupatis, si crimine mortali liberi fuerint, sepultura, vel exequiæ denegentur, neque prægnantibus aut parturientibus. Hos vero qui sacros ordines reliquerunt, placuit sanctæ synodo, nisi anathematizari.

X.

De his qui sub obtentu religionis quasi pœnitentes dicunt se cum sororibus, aut cum consanguineis uxorum suarum ante conjugium coisse, odio habentes uxores suas, & hac occasione volentes dimittere eas, communi assensu instituimus, ut quod ore profitentur, judicio probent.

XI.

Similiter de his qui sacris ordinibus consecrati, & ab ordine volentes deponi, mentientes dicunt se non habuisse omnes ordines, dum constituuntur, sucerdotes fieri judicamus.

XII.

Ne hi qui culpis urgentibus ab ordine sunt depositi, quasi ab omni clericatu liberi, militent sæculo more laicali.

XIII.

Ut qui pro aliquo incesto matrimonio sunt disjuncti castitatem servent, quoad usque nubant. Quod nisi fecerint, adulterantur.

XIV.

De Judæis canonicalis auctoritas, & B. Gregorii decretum servetur; scilicet ne Christiani mancipia habeant, nec nutrices.

Huic concilio interfuit Guillelmus rex potentissimus Anglorum & princeps Normannorum, cujus jussu præscriptæ sententiæ corroboratæ sunt.

Subscripsit autem ejusdem metropolitanæ sedis Joannes episcopus.

Odo Bajocensis episcopus.

Hugo Lexoviensis ep.

Michael Abricensis ep.

Gislebertus Ebroicensis ep.

Robertus Sagiensis episcopus, & alii plures etiam venerabiles Abbates.

IN EODEM ORDINE SEQUEBANTUR

ANNO CHRISTI 1074. ad 10

Sine titulo sequentia capitula, quæ duximus cæteris subjicienda, ne pereant.

I.

Ut nullus cujuslibet quæstus gratia, vel alia qualibet occasione sumat populum docere, nisi persona probata ab episcopo, propter multimodos & detestandos errores, quos docent imperiti.

II.

Ne quis peregrinus, si moram fecerit aliquandiu in alienis locis, missam ibi celebrare permittatur, nisi sacerdotii sui testimonia formata exhibuerit.

III.

Ne laici beneficiorum ecclesiæ, quantum ad tertiam sacerdotis partem pertinet, participes fiant.

IV.

Ut qui ordinandi sunt subdiaconi, diaconi, vel sacerdotes, in præcedenti * ordinatione VI. feria jejunent in pane & in aqua.

* Forte natione

V.

Ut nulli monacho parochia regenda committatur.

VI.

Ut ordines juxta SS. Patrum statuta dentur. Scilicet ut nullus ordinetur subdiaconus ante XX. annos, diaconus ante XXV. annos, presbyter ante XXX. nisi summa necessitate. Sed tamen presbyter nullus ordinetur ante XXV. annos.

VII.

Ut conjugio copulati, & divortium postulantes propter impossibilitatem coeundi judicio probent, se nec posse opus illud conjugii efficere, nec se faciente aliquomodo ad hanc impossibilitatem perveniisse.

VIII.

Ne quis presbyter, vel monachus publice peccantem criminali peccato ad pœnitentiam nisi jubente episcopo suscipiat. Occulte peccantem, confitentem quidem suscipiat, sed pœnitentiam non nisi eam quam episcopus determinaverit, injungat. Sic tamen ut jure confessionis secreto peccantis persona nulli detegatur.

IN EODEM QUOQUE MSS. EXEMPLARI

Continebantur non adscripto tempore, nec nomine præsidis, aut regis sub quo celebratum fuit illud concilium.

CAPITULA CONCILII APUD WINTONIAM CELEBRATI.

I.

Quod nulli liceat duobus episcopatibus præsidere.

II.

Quod nullus per simoniacam hæresim ordinetur.

III.

Quod extranei clerici sine commendatitiis literis non recipiantur.

IV.

Quod ordinationes certis temporibus fiant.

V.

De altaribus, ut lapidea sint.

VI.

Quod sacrificium de cervisia nec de sola aqua non fiat, sed solummodo aqua vino mixto.

VII.

De baptismate quod in Pascha & Pentecoste solum-

solummodo celebretur, nisi periculum mortis fuerit. A

ANNO CHRISTI 1074.

VIII.

Ut in ecclesiis nisi ab episcopis consecratis missæ non celebrentur.

IX.

Ut in ecclesiis corpora defunctorum non sepeliantur.

X.

Quod tintinnabula non pulsentur quando missa celebratur tempore secreti.

XI.

Quod de criminibus soli episcopi pœnitentiam tribuant.

XII.

Quod monachi qui habitum dimiserunt, neque in militia, neque in conventu clericorum recipiantur, sed excommunicati habeantur. ANNO CHRISTI 1074.

XIII.

Quod quisque episcopus omni anno synodum celebret.

XIV.

Ut decimæ ab omnibus reddantur.

XV.

Ut clerici, aut caste vivant, aut ab officio recedant.

XVI.

Ut calices non sint ærei, vel lignei. *Cætera desunt.*

CONCILIUM ROMANUM I.

PRO REFORMANDO ECCLESIÆ STATU.

Celebratum anno domini MLXXIV. tempore Gregorii papæ VII.

quo & qua asione in- tam

GRegorius prædecessorum suorum vestigiis in- B sistens, per epistolam ad episcopos Longobardiæ datam indixit synodum prima hebdomada quadragesimæ celebrandam. Statuto die episcopi qui convocati fuerant magno numero adfuerunt. Ad expurgandam ecclesiam a concubinariis sacerdotibus principio statuerunt, *ut secundum instituta antiquorum canonum*, inquit Lambertus, *presbyteri uxores non habeant, habentes aut dimittant, aut deponantur. Nec quisquam omnino ad sacerdotium admittatur, qui non in perpetuum continentiam vitamque cælibem profiteatur.* Quam constitutionem dum jussu pontificis episcopi in Germania promul- C gassent, acciderunt quæ a Lamberto anno 1074. describuntur his verbis: *Adversus hoc decretum protinus vehementer infremuit tota factio clericorum, hominem plane hæreticum, & vesani dogmatis esse clamitans, qui oblitus sermonis domini, quo ait:* Non omnes capiunt hoc verbum: qui potest capere, capiat: *& Apostolus:* Qui se non continet, nubat, melius est enim nubere quam uri: *violenta exactione homines vivere cogeret ritu angelorum, & dum consuetum cursum naturæ negaret, fornicationi & immunditiei fræna laxaret. Quod si pergeret sententiam confirmare, malle se sacerdotium quam conjugium deserere, & tunc visurum eum, cui* D *homines sorderent, unde gubernandis per ecclesiam Dei plebibus angelos comparaturus esset.*

ereta & ruta Con- ii quæ.

Nihilo minus instabat, & assiduis legationibus episcopos omnes socordiæ ac desidiæ arguebat, & nisi ocius injunctum sibi negotium exequerentur, apostolica se censura in eos animadversurum comminabatur. Archiepiscopus Moguntinus sciens non parvo constare operam hanc, ut tanto tempore inolitam consuetudinem revelleret, atque ad rudimenta nascentis ecclesiæ senescentem jam mundum reformaret, moderatius agebat cum eis. Et primo eis in dimidium annum inducias & deliberandi copiam dedit, hortans eos ut quod necessario faciendum sit sponte faciant, E *& tam sibi quam Romano Pontifici necessitatem adimant aliquid in eos quod secus sit decernendi. Ad ultimum congregata synodo in Erfordia mense Octobri pressius jam imminebat, ut relegata omni tergiversatione impræsentiarum aut conjugium abjurarent, aut sacri altaris ministerio se abdicarent. Multas e contra illi rationes afferebant, quibus instantis per-urgentisque * improbitatem eludere, sententiamque cassare niterentur. Cumque adversus apostolicæ sedis auctoritatem, qua se ille ad hanc exactionem præter voluntatem propriam compulsum obtendebat, nihil argumenta, nihil supplicationes precesque proficerent, egressi tamquam ad consultandum, consilium ineunt, ut in synodum non redeant, sed injussi omnes in domos suas discedant. Nonnulli etiam confusis vocibus clamitabant, melius sibi videri ut in synodum regressi ipsum episcopum, priusquam execrabilem adversus eos sententiam promulgaret, cathedra episcopali deturbarent, & merita morte mulctato insigne monumentum ad posteros transmitterent, ne quis deinceps successorum ejus talem sacerdotali nomini calumniam struere tentaret. Cum ad episcopum relatum esset hoc eos machinari, commonitus a suis ut tumultum qui oriebatur matura moderatione præverteret, misit ad eos foras, rogavitque ut sedato pectore in synodum regrederentur, se, cum primum opportunitas arrisisset, Romam missurum, & dominum apostolicum, si qua posset ratione, ab hac sententiæ austeritate deducturum. Postero die admissis in auditorium communiter laicis & clericis, veterem illam de reddendis decimis querelam replicat,* &c.

In hac eadem synodo excommunicatus est Robertus Guiscardus Northmannorum princeps, de quo in fine libri primi epist. Gregorii supra hæc referuntur: *Celebravit Romæ synodum, in qua, inter cætera quæ ibi gesta sunt, excommunicavit atque anathematizavit Robertum Guiscardum ducem Apuliæ & Calabriæ atque Siciliæ, cum omnibus fautoribus suis, quousque resipisceret.* Post hæc diversorum abbatum & episcoporum causæ cognitæ sunt & dijudicatæ. Pictavensibus canonicis indultum fuit, ut eorum episcopus, decanus, vel alius aliquis prælatus, jus retineat certis diebus cantandi Missam in aliena & exempta ecclesia, sicut Romæ atque alibi in stationibus observari consueverat. Decreto hujus synodi mandatum est Hispaniarum ecclesiis, ut Romanum ordinem atque officium recipiant, prout Hispaniarum episcopi qui præsentes erant se facturos promiserant. Insuper lectæ fuerunt literæ Geisæ Hungariæ regis, quibus idem rex suum ergà sedem apostolicam incomparabile studium & observantiam indicabat, petens ne adversantium hostium suorum querelis & calumniosis accusationibus ulla fides adhibeatur.

Causæ episcoporum cognitæ.

In eadem synodo Guilielmus episcopus Bellovacensis dignum exhibuit specimen Christianæ ca-

Guilielmi Bellovacensis episcopi clementia quanta.

Forte, importunitatem.

ritatis & episcopalis modestiæ, ut qui gravissima a suis tam clericis quam laicis perpessus, pro iisdem ea de causa excommunicatis apud pontificem interceſſerit, eosque ab excommunicatione absolvi petierit & impetraverit. Ad hanc eamdem synodum vocati sunt canonici Lucenses, ut causam redderent, cur adversus Anselmum episcopum suum Lucensem conspirassent: qui de conspiratione & insidiis suo episcopo instructis convicti, juxta canones & capitulum sancti martyris & pontificis Fabiani, quo conspiratores & insidiatores suorum episcoporum curiæ tradendos esse decernitur, judicio totius sanctæ synodi etiam ipsi curiæ traditi fuerunt. Hæc ex Gregorii epist. 51. & sequentibus decem, Baronius anno 1074. num. 36. & sequentibus.

ANNO CHRISTI 1074.

Quid contra Lucenses canonicos constitutum.

Vide epistolam Gregorii ad Ottonem Constantiensem episcopum, infra, capitulo primo sequentis apologetici, qua eum de rebus in hac synodo gestis summatim ac breviter informat, quæque in ea salubriter contra simoniacos & concubinarios decreta sunt per eumdem promulgari præcepit. Apologeticum sermonem pro hac synodo scripsit auctor quidam hujus temporis, qui extat in antiquissimo manuscripto codice monasterii Weingartensis, quem inde descriptum hic subjungimus.

INDEX CAPITULORUM.

I. *Decretalis epistola venerabilis papæ Gregorii*, &c.
II. *De auctoritate quatuor principalium conciliorum œcumenicorum.*
III. *De auctoritate apostolicarum constitutionum.*
IV. *De auctoritate reliquorum conciliorum.*
V. *Brevis enumeratio decretorum superioris epistolæ.*
VI. *De primo statuto, id est de simoniacis.*
VII. *De secundo statuto, id est de emptoribus ecclesiarum.*
VIII. *Quod & sacra scriptura damnet venditores spiritualium officiorum.*
IX. X. *Item quod emptores eorum damnet, & quod mediatores hujus negotii damnet.*
XI. *De tertio statuto dictæ decretalis epistolæ, id est, ut incontinentes altari nullatenus ministrent.*
XII. *De anathemate eorum qui defendunt incontinentiam sacerdotum per Sozomeni cap. ex tripartita historia depromptum.*
XIII. *Quod non sacrorum ministris, sed laicis permissum sit, ut unusquisque suam habeat uxorem.*
XIV. *Quid apostolus constituat de sacris ordinibus.*
XV. *Utilis consideratio ejusdem institutionis.*
XVI. *Expositio beati Hieronymi super eamdem institutionem.*
XVII. *De quarto statuto prædictæ decretalis epistolæ, ne populus officia clericorum recipiat, quos apostolica statuta contemnere videat.*
XVIII. *Cur eorum officia populo sint prohibita.*
XIX. *Explanatio cujusdam capituli quod præsenti statuto videbatur adversari.*
XX. *Quid dominum apostolicum compulerit ut hæc statuta depromeret.*
XXI. *Quod non illis, sed sanctis patribus, pro hujusmodi statutis esset indignandum.*
XXII. *Cur eisdem statutis nullæ appositæ sint induciæ.*
XXIII. *Quod dominus apostolicus non solum episcopos, sed & subditos eorum, damnare possit.*
XXIV. *Quod cujuslibet episcopi parochianus domno apostolico etiam plus debeat obedire, quam proprio episcopo.*

APOLOGETICUS SUPER DECRETA

ANNO CHRISTI 1074.

Quæ venerabilis papa Gregorius ejusdem nominis septimus in Romana synodo promulgavit contra simoniacos & incontinentes altaris ministros.

PROLOGUS.

IN superioribus epistolis illi nostro, nolit Deus ut deinceps dicam, æmulo, sed amicissimo, satisfacere studui, & capitulum statutis nostri apostolici contrarium nullatenus attendendum, utputa sub anathemate prohibitum evidenter monstravi, adeo videlicet ut ipse amicus noster se jam non ulterius contentioni, sed amicitiæ operam daturum mihi rescriberet. Sed plures adhuc restant, qui eisdem statutis obstinato animo nimium periculose, imo pernicioſe, resistunt, qui & alios simpliciores, quippe non multum studiosos, ad considerandos canones adeo seducunt: ut & ipsi prædictas authenticas sanctiones contemnant, & suam consuetudinem jucundissimam quidem, sed pernicioſissimam, retinere contendant. Quod non plures eorum fecissent, ut mihi videtur, si ipsis compertum bene esset, quam parum, & potius quam nihil noster apostolicus in prædictis statutis deviet a sanctis patribus. Quapropter mihi meisque similibus commodum fore censui, si eadem statuta canonicis scripturis conferrem, & mutuam eorum concordiam qualiscumque styli officio breviter ac fideliter commendarem, & hoc ea intentione; ut si quis forsitan ex idiotis hoc inspicere dignetur, tanto vivacius ad obediendum apostolicis institutis resipiscat, quanto evidentius videat hæc eadem nullatenus a sacratissimis canonibus deviare, sed cum eisdem ex ipsa sacra scriptura processisse.

CAPITULA.

I.

IN primis igitur decretalem epistolam nostri apostolici describere juvat, ut tanto apertius sequentia eluceſcere valeant.

Gregorius episcopus servus servorum Dei dilecto in Christo fratri Ottoni Constantiensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

INstantia nuntiorum tuorum festinanter redire volentium non permisit nos fraternitati tuæ quæ in Romana synodo constituta sunt feriatim intimare: hæc tamen necessaria tibi scribenda fore arbitrati sumus; nos juxta auctoritatem sanctorum patrum in eadem synodo sententiam dedisse, ut hi qui per simoniacam hæresim, hoc est interventu pretii, ad aliquem sacrorum ordinum gradum & officium promoti sunt, nullum in sancta ecclesia ulterius ministrandi locum habeant. Illi quoque qui ecclesias datione pecuniæ obtinent, omnino eas perdant, nec deinceps vendere vel emere alicui liceat. Sed nec illi, qui in crimine fornicationis jacent, missas celebrare, aut secundum inferiores ordines ministrare altari debeant: statuimus etiam ut si ipsi contemptores fuerint nostrarum imo sanctorum patrum constitutionum, populus nullo modo eorum officia recipiat, ut qui pro amore Dei & officii dignitate non corriguntur, verecundia sæculi & objurgatione populi resipiscant. Studeat ergo fraternitas tua sic se in his nobis cooperatricem exhibere, sic crimina ista de ecclesiis tuis radicitus evellere, quatenus boni

pasto-

ANNO CHRISTI 1074.

pastoris meritum apud Dominum valeas obtinere, ut Romana ecclesia de te, sicuti de carissimo fratre & studioso cooperatore, debeat gaudere.

II.

Sed priusquam statuta singulatim consideremus, quiddam de ipsorum canonum auctoritate non incommodum æstimo prælibare, ut tanto firmius teneatur quidquid ex eis ad observandum nobis denuntiatur.

Sanctissimus papa Gregorius, quem noster apostolicus nomine & actione nostris repræsentavit temporibus, in sua synodica, id est synodali epistola, sanctissima quatuor concilia confirmat ita: Sicut sancti evangelii quatuor, sic quatuor concilia suscipere & venerari me fateor; Nicænum scilicet, in quo perversum Arii dogma destruitur; Constantinopolitanum quoque, quo Eunomii & Macedonii error convincitur; Ephesinum etiam primum, in quo Nestorii impietas judicatur; Chalcedonense vero, in quo Eutychetis Dioscorique pravitas reprobatur, tota devotione amplector, integerrima approbatione custodio: quia in his velut in quadrato lapide sanctæ fidei structura consurgit, & cujuslibet vitæ atque actionis norma consistit. Quisquis eorum soliditatem non tenet, etiamsi lapis esse videatur, tamen extra ædificium jacet. Cunctas vero personas, quas præfata veneranda concilia respuunt, respuo, quas venerantur amplector: quia dum universali consensu sunt constituta, se & non illa destruit, quisquis præsumit aut solvere quos religant, aut ligare quos solvunt. Quisquis ergo aliud sapit, anathema sit. *Hucusque Gregorius.*

Hanc autem synodalem epistolam idem apostolicus statim post ordinationem suam composuit, & reliquis patriarchis, quippe Constantinopolitano, Alexandrino, Antiocheno, Hierosolymitano, transmisit. Consuetudo enim erat eo tempore ut quilibet in aliqua patriarchalium sedium noviter ordinatus, se prædictas quatuor synodos custodire, reliquis sedibus transmissa epistola profiteretur, antequam nomen ejus apud reliquas sedes in diptychis describi mereretur: nomen videlicet prædecessoris ejus, licet defuncti, reliquæ sedes computabant inter viventes, donec ipsius noviter inthronizati præsulis synodicam reciperent epistolam: quæ quia eumdem episcopum quatuor synodos recepisse denotavit, hoc sibi nomen synodicam, ab eisdem synodis non incongrue videtur mutuasse. Hanc autem consuetudinem illius temporis fuisse idem sanctissimus papa testatur in epistola ad Secundinum servum Dei inclusum, quam & usque ad beati papæ Hadriani tempora, quippe ad Carolum regem, perdurasse Joannes Romanæ ecclesiæ diaconus asserit, qui vitam S. Gregorii ex præcepto Joannis papæ fideliter descripsit. Sed utrum adhuc eadem consuetudo perduret ignoro, quam tamen præfatis temporibus fuisse non dubito. Patet ergo evidentissime, quam magnæ sint auctoritatis illa quatuor concilia, quæ sanctus Gregorius, imo per ipsum Spiritus sanctus, non semel, ut prædictum est, sed sæpius & evangeliis comparat, & omnes ab eisdem dissentientes anathematizat, quæ & quilibet novitius patriarcha se observaturum per epistolam suam reliquis sedibus profiteri debebat, si se inter catholicos patriarchas in diptychis describi volebat.

III.

Decreta vero sanctissimorum Romanorum pontificum, si possemus, etiam studiosius quam illa quatuor concilia venerari & observare deberemus, cum & ipsa concilia omni firmitate carerent, si non apostolicæ sedis pontifices eadem per apostolicam auctoritatem congregare & corroborare decrevissent. Unde & beatus papa Marcellus, qui & ante Nicænum concilium sua decreta martyrio consecravit, ipse, inquam, vir apostolicus in decretis suis capite undecimo testatur ita: Ipsi apostoli eorumque successores domino inspirante constituerunt, ut nulla fieret synodus præter Romanæ sedis auctoritatem. Sanctus quoque Athanasius præsul Alexandrinus, qui non minima pars Nicæni concilii fuit, in epistola ad Felicem papam cap. 2. ita dicit: Scimus in Nicæna magna synodo trecentorum decem & octo episcoporum ab omnibus concorditer esse roboratum, non debere absque Romani pontificis sententia concilia celebrari. Sed & beatæ memoriæ Julius papa idipsum cap. 5. profitetur, dicens: Ipsi vero primæ sedis ecclesiæ convocandarum generalium synodorum jura & judicia episcoporum singulari privilegio evangelicis & apostolicis atque canonicis concessa sunt institutis. B. quoque Damasus papa in decretis suis cap. 9. hanc intulit sententiam. Nulla unquam concilia rata leguntur, quæ non sunt fulta apostolica auctoritate. His autem sententiis B. Isidorus rimator scripturarum sagacissimus fideliter adstipulatur, dicens: Synodorum vero congregandarum auctoritas apostolicæ sedi privata commissa est potestate, nec ullam ratam esse legimus, quæ ejus non fuerit auctoritate congregata & fulta. Hæc canonica testatur auctoritas. Hæc ecclesiastica historia roborat. Hæc sancti patres confirmant. Si ergo illa quatuor concilia omni auctoritate carerent, nisi principaliter ex decretis Romanorum pontificum firmitatem obtinerent, quis inficiari poterit quanto decreta per ipsos apostolicos viros promulgata majori veneratione digna merito censeantur quam ipsa concilia, quæ non per ipsorum apostolicorum præsentiam, sed tantum per eorum legationem authentica fieri merebantur. Sic enim legati sedis apostolicæ eorumdem principalium conciliorum sanctiones primaria subscriptione apostolica vice canonizabant. Nempe sub piissimo imperatore Constantino, magnus Osius Cordubensis episcopus, Victor & Vincentius presbyteri Romanæ ecclesiæ ex parte sancti Silvestri papæ Nicæno concilio præfuerunt, & ipsum principali subscriptione firmaverunt. Item temporibus Theodosii junioris Augusti sanctus Cyrillus patriarcha Alexandrinus & Arcadius episcopus ex Italia vice beatissimi papæ Cælestini Ephesino concilio præfuerunt, & ipsum apostolica vice corroboraverunt. Item tempore Marciani principis Paschasius & Lucentius episcopi & Bonifacius presbyter vice S. Leonis papæ in Chalcedonensi concilio per duodecim dies celebrato primi fuerunt qui & Anatolio patriarchæ Constantinopolitano quoddam privilegium in concilio usurpanti liberaliter contradixerunt, & reliquis statutis apostolica vice subscripserunt, ut liber Liberati Carthaginensis archidiaconi de eodem concilio testatur. Hæc autem omnia manifestius ille videbit, quicumque eorumdem conciliorum subscriptiones studiose perspexerit. Ergo reverentiam sive obedientiam, quam sacratissimis IV. conciliis juxta S. Gregorium merito exhibemus, decretis apostolicæ sedis nullatenus denegare, imo, si possibile est, studiosius impendere debemus, cum sine eorum auctoritate nec ipsa concilia fas esset recipere.

IV.

Sed nec reliqua concilia parvipendere debemus, in quibus multa nusquam alibi inventa, ecclesiasticæ tamen dispensationi necessaria, reperimus, quæ quidem a superioribus authenticis sanctioni-

bus nullo modo discrepant, cum Christianæ religioni apertissime conveniant. Hujusmodi, inquam, capitula in quibuslibet conciliis inventa, nullatenus ab aliquo catholico sunt contemnenda, præsertim cum ipsa reliqua concilia ex sacratissimarum auctoritate sanctionum descendisse non dubitentur, quæ per singulas provincias bina episcoporum concilia annuatim fieri firmissime decernunt. Hoc, inquam, beatus Anacletus ab ipso principe apostolorum presbyter ordinatus in decretis suis cap. 17. certissime decernit. Congregatio, inquit, summorum per singulos annos fieri solet & debet. Hoc excellentissima synodus Nicæna cap. 5. constituit. Bene, inquit, placuit singulis annis per unamquamque provinciam bis in anno concilia celebrari, ut communiter omnibus simul episcopis congregatis discutiantur hujusmodi quæstiones. Item Constantinopolitanum concilium enumeratis privilegiis diversarum ecclesiarum cap. 2. constituit: Servata regula quæ scripta est de gubernationibus, manifestum est quod illa quæ sunt per unamquamque provinciam ipsius provinciæ synodus dispenset, sicut Nicæno constat decretum esse concilio Item Chalcedonense concilium cap. 19. dicit: Decrevit sancta synodus secundum canones patrum bis in anno episcopos in idipsum in unamquamque provinciam convenire, quo metropolitanus antistes probaverit, & corrigere, si quædam fortassis emerserint. Patet ergo quod authenticæ sanctiones etiam provincialia concilia fieri præcipiunt, quod incassum præciperent, nisi & nos eorumdem conciliorum probabiles sententias observare decerneremus. Unde & in tertio Toletano concilio universali decretum est: Qui concilia orthodoxorum episcoporum consona sanctissimis quatuor conciliis non recipit, anathema sit. Quicumque ergo & horum conciliorum rationabilibus statutis obviare conatur, etiam a superioribus authenticis sanctionibus in periculum suum dissentire probatur. Beatus quoque Isidorus in quadam sua præfatione de canonibus cap. 11. prædictis rationibus adstipulatur hoc modo: Nosse etiam oportet, licet cætera non infirmentur; quatuor esse principalia concilia. His autem enumeratis, subinfert in eodem capitulo: Sed & si quæ sunt concilia quæ sancti patres Spiritu Dei pleni sanxerunt, post istorum quatuor auctoritatem omni manent stabilita vigore. Est ergo dignum, ut & hujusmodi conciliorum statutis obtemperetur: si enim non parvæ stultitiæ constat, si quis cujuslibet unius hominis sano consilio acquiescere detrectat, quanto magis reprehensibile videtur, si quis impudenter resistat hujusmodi conciliorum statutis, non unius, sed plurimorum sapientium, auctoritate & judicio prolatis atque probatis. Nempe hujusmodi conciliis plures catholici & eximii doctores interfuisse leguntur, ut in Africanis conciliis legati sedis apostolicæ, Faustinus, Honoratus, Urbanus, episcopi; sanctus etiam Aurelius Garthaginensis archiepiscopus; item ipse vir omnium virtutum Augustinus *Hipporegiensis episcopus, quem & Cælestinus vir apostolicus in decretis suis ita nobis commendat: Augustinum, inquit, sanctæ recordationis virum, pro vita sua atque meritis in nostra communione semper habuimus, nec unquam hunc sinistræ suspicionis saltem rumor aspersit, quem tantæ scientiæ olim fuisse meminimus, ut inter magistros etiam a meis prædecessoribus haberetur. Bene ergo de eo omnes in commune senserunt utpote qui ubique cunctis & amori fuerit & honori. Huic etiam Augustino, ut liber Liberati testatur, Theodosius imperator per sacram suam mandavit, ut se Ephesino concilio præsentaret: sed, heu, tam egregius doctor ante mundo substractus est, quam ad illum invitatoria Romani principis epistola perveniisset. Hi ergo quos prædixi, & alii innumerabiles sancti patres, Africanis conciliis interfuere, immo præfuere. Sic etiam sanctus *Marianus Arelatensi concilio per sanctum Silvestrum papam approbato: sic sanctus Cæsarius Agathensi: sic sanctus Hilarius Arausicensi, sanctus Albinus *Aurelianensi, sanctus Bonifacius Moguntiensi concilio. Sic & alii aliis conciliis non soli, sed cum pluribus aliis sanctis patribus, interfuisse leguntur, qui in Christiana religione & doctrina tam insignes fuisse creduntur, ut vel unius eorum singulari judicio obviare nimium esset temerarium. Ergo multorum sapientium judicio non acquiescere multo magis est intolerabile, in his dumtaxat capitulis quæ prædictis authenticis statutis non adversantur; sed institutioni Christianæ religiosis procul dubio suffragantur. Nam, juxta beati Augustini judicium, pro nullius personæ reverentia est recipiendum, si quid canonicæ veritati in aliquo concilio vel alicubi reperitur adversum. Præterea sancta & veneranda synodus Chalcedonensis etiam provincialia concilia ante ipsam transacta canonizasse non dubitatur, ita decernens Regulas sanctorum patrum per singula nunc usque concilia constitutas proprium robur habere decrevimus. Hæc autem concilia ante ipsum Chalcedonense leguntur fuisse Ancyranum, Neocæsariense, quæ & Nicæno concilio antiquiora traduntur: item Gangrense, Sardicense, Antiochenum, Laodicense; ergo eadem & in Chalcedonensi synodo non dubitantur esse roborata, quæ etiam cum Africanis canonibus beatus Hadrianus papa Carolo imperatori ad disponendas ecclesias in regno suo Romæ tradidisse legitur. Quapropter nec provincialium conciliorum statuta a quolibet temere sunt respuenda, quæ & apostolica sedes censuit recipienda. Hucusque sufficiat dixisse de sacrorum canonum auctoritate: nunc ad propositum redeamus, & statuta, quæ nostet apostolicus in superiori epistola Ottoni Constantiensi episcopo cautissime descripta transiniisti, per ordinem digeramus.

ANNO CHRISTI 1074.

*In decretali epist.

*Hipponensis.

*Marianu

*Quid concilium lud & ille Albi nemo ha nus docu

V.

Horum illud erat primum, ut clerici aliquem sacrorum ordinum gradum & officium per pretium adepti nullatenus deinceps in ecclesia ministrent: Secundum, ut ecclesiam pretio acquisitam nullus retineat, nec alicui deinceps ecclesiæ jura vendere vel emere liceat: Tertium, ut a clericali officio cessent, quicumque se pro incontinentia reprehensibiles exhibent. Quartum, ut populus clericorum officia nullatenus recipiat, quos apostolicas institutiones contemnere videat. Curramus ergo per singula & eadem, quam authentica, quam attendenda, immo quam inevitabilia sint; non ex nostris conjecturis, sed ex sanctorum patrum statutis compendiose monstremus.

VI.

Primum itaque statutum in Chalcedonensi concilio plenissime & evidentissime reperitur, quod unum ex quatuor prædictis conciliis tempore quidem, non dignitate ultimum, sancti patres Leoni Augusto usque ad sanguinem vindicandum esse mandarunt, ut Liberatus in libro suo testatur: in ipso, inquam, concilio scriptum est capite 2. Si quis episcopus per pecunias fecerit ordinationem, & sub pretio redegerit gratiam quæ non potest vendi, ordinaveritque per pecunias episcopum,

pum, aut presbyterum, aut diaconum, aut quem- A
ANNO CHRISTI 1074. libet ex his qui numerantur in clero, aut promoverit per pecunias dispensatorem, aut defensorem, vel quemque qui subjectus est regulæ pro sui turpissimi lucri commodo, is, cui hoc attentanti probatum fuerit, proprii gradus periculo subjacebit: & qui ordinatus est, nihil ex hac ordinatione vel promotione, quæ est per negotiationem facta, proficiat; sed sit alienus a dignitate vel solicitudine quam pecuniis quæsivit. Si quis vero mediator tam turpibus & nefandis datis vel acceptis extiterit, & ipse, si quidem clericus fuerit, proprio gradu decidat; si vero laicus aut monachus, anathematizetur. Et notandum quam caute istud caput omnes simoniacorum astutias excludat, cum quolibet modo per B pecuniam promotos absque omni spe recuperationis deponat. Solent enim simoniaci diversis modis, sed uno reatu, sacras dignitates mercari, nempe nunc ipsi, nunc pro ipsis eorum amici, pretium pro sacra dignitate vel ante ordinationem suam dederunt, & in ipsa dant, & postmodum se daturos promittunt, & hoc nunc electoribus eorum nunc, eorum ordinatoribus, vel demum quibuslibet eorum fautoribus. Quicumque ergo aliquo horum modorum, quemlibet promoverit, vel seipsum ita promotum esse cognoverit, indubitanter a superiori capite degradari jubetur, cum per pecuniam vel alium promovisse, vel ipse promotus esse non dubitetur. Sed nec hoc sine consideratione prætereundum videC tur, quod idem caput duo negotiatorum genera damnavit, unum quidem eorum, qui ad diaconatum, vel presbyteratum, vel ad aliquem hujusmodi gradum per pecuniam ordinantur, alterum eorum qui ad dispensationis ministerium, vel ad aliquod hujusmodi clericale officium, per pecuniam promoventur, qualis est vicedominatus, præpositura, decania, archipresbyteratus, & his similia. Sic ergo & noster apostolicus duo negotiatorum genera, & omnes negotiantium versutias in primo ejus statuto comprehendit, in quo clericos aliquem sacrorum ordinum gradum & officium quoquo modo per pecuniam adeptos deponit, quod tamen statutum superiori capite mitius liquido probatur, cum spiritualium officioD rum venditores, & tam nefariæ negotiationis mediatores, debita ultione non damnet, quos tamen prædictum caput cum ipsis emptoribus degradandos & anathematizandos esse decrevit. Et nota si mediator degradari vel anathematizari merito jubetur, quid de illo censes qui per eamdem negotiationem indigne promovetur. Hoc utique quod sanctissimus papa Gregorius, immo per illum Spiritus sanctus, de hujusmodi negotiatoribus indubitanter decrevit, qui in ejusdem apostolici auriculam sub columbina specie quælibet decernenda dictare consuevit. Nempe scriptum est in decretis suis capite 131. Quicumque ergo ecclesiasticum officium pretii studet datione mercari, dum non officium sed nomen attendit, saE cerdos non esse, sed inaniter tantummodo dici
l. 9. epistolarum cp. 34. concupiscit. Et paulo post in eodem cap. Cum liqueat hanc hæresim ante omnes radice pestifera subrepsisse, atque in ipsa sua origine apostolica detestatione esse damnatam, cur non cavetur, cur non perpenditur, quia benedictio illi in maledictionem vertitur, qui ad hoc ut fiat hæreticus promovetur? Quid ergo mirum, si noster apostolicus eos tantum ab ecclesiasticis ministeriis separavit, quos sanctissimus ejus æquivocus ab ecclesia separatos esse cum reliquis hæreticis deputavit,

VII.

ANNO CHRISTI 1074. Secundum quoque statutum nostri apostolici, quod ecclesias emptoribus earum adimi præcipit, item in prædicto Chalcedonensis concilii capite licet obscure comprehensum videtur, quod etiam dispensatori rerum ecclesiasticarum per pecuniam promoto officium dispensandi jubet auferri; quilibet enim presbyter dispensator debet existere, non prædicationis tantum, sed etiam rerum ecclesiæ sibi commissæ, quas sancti patres non solius presbyteri, sed quorumlibet egentium necessitati dispensandas esse censuerunt. Præterea in eodem capitulo cuilibet clerico omnis ecclesiastica solicitudo per pretium acquisita jubetur adimi, procurare autem ipsam ecclesiam cum sacerdotali diligentia, ni fallor, clericalis solicitudo est & ecclesiastica. Ergo & in eodem capitulo ecclesiæ solicitudo per pecuniam usurpata jubetur auferri. Unde & beatissimus papa Gregorius scribens ad Clementem * Bizanzenum de quodam pre- * *forte* Byzasbytero decernit ita: Ut si idem presbyter quam- cenum dam ecclesiam obtinuisset per pecuniam, non solum eadem ecclesia privaretur, sed etiam presbyterii honore spoliaretur. Sic quoque & in antiquis nostrarum provinciarum conciliis, Moguntiacensi videlicet, Rhemensi, sive Turonensi, statutum legitur, ut presbyter ecclesiam pretio adeptus, & presbyterio & ecclesia privetur. Item Quo tempobeatus Leo papa ejus nominis nonus, nostro tem- re auctor vipori pene contiguus, in prima sua Romana syzerit. nodo simoniacam hæresim penitus damnavit, emptiones & venditiones altarium sub anathemate prohibuit, quod anathema illi non evaserunt, quicumque deinceps tam nefariam negotiationem exercere præsumpserunt. Libet ergo considerare quam clementer noster apostolicus tantum emptas ecclesias emptoribus eorum ademerit, quos juxta censuram sanctorum patrum & ecclesia & presbyterio, immo Christiano nomine & communione, privandos esse non ignoravit.

VIII.

Sed cur intantum laboramus, ut prædicta nostri apostolici statuta ex synodicis sanctorum patrum sententiis processisse demonstremus, cum eadem ex ipso sacræ scripturæ armario emanasse nullum dubitare eruditum putemus. Nam in eadem scriptura omnes personæ tam nefarii mercimonii damnatæ reperiuntur, scilicet & venditores, & spiritualium officiorum emptores, atque hujus negotii mediatores. Ipse enim Dominus pariter ementes & vendentes de templo suo ejecit, & cathedras vendentium columbas jam tunc ipse subvertit, quod S. Gregorius ille theologus noster in vigesimasecunda homilia exponit ita: Cathedra ergo vendentium columbas evertitur, quando hi qui spiritualem gratiam vendunt, & ante humanos oculos, & ante Dei oculos, sacerdotio privantur, & merito, nam ipsa veritas præcipit in evangelio: *Gratis accepistis, gratis date*: quod cum tales non attendant, etiam a Deo seipsos alienant, qui in eodem evangelio dicit: *Qui est ex Deo, verba Dei audit: ideo vos non auditis, quia ex Deo non estis*. Præterea princeps apostolorum Petrus, immo per illum ipse Christus, omnibus prælatis in ecclesia præcipit ita: *Pascite, qui in vobis est, gregem Dei: providentes non coacte, sed spontanee secundum Dominum; non turpis lucri gratia, sed voluntarie*. Contra hoc præceptum illi agunt, quicumque hoc spirituale officium pro sæculari lucro subjectis suis turpiter impendunt, de quibus idem apostolus in sua posteriori epistola testatur: *Secuti sunt viam Balaam ex Bosor, qui mercedem iniquitatis amavit: correptionem vero habuit suæ*

Matth. 10.

Matth. 5.

1. Petr. 5.

2. Petr. 2.

ve-

vesaniæ : subjugale mutum animal, hominis voce loquens, prohibuit prophetæ insipientiam: quod venerabilis presbyter Beda in tractatu super eamdem epistolam dilucidat ita: Nonnulli catholicorum intantum mercedem amant iniquitatis, ut etiam docti ab indoctis, a laicis clerici merito lacerentur, qui jure comparantur prophetæ, qui verbis asinæ contra naturam loquentis corripitur, nec tamen a proposito pravi itineris retardatur. Iste videlicet Balaam idem esse asseritur qui & beatum Job in libro superflue & arroganter docuisse legitur, qui & Eliu, id est divinus, ab officio divinandi est cognominatus. Sic enim testatur sanctus Hieronymus in libro de Hebraicis quæstionibus. Hic ergo cum esset propheta a Balaac rege Moabitarum ad maledicendum filiis Israel conductus, illis quidem in verbo Domini pro pretio studuit maledicere, sed pravitatem suam Domino vetante ad effectum non perduxit, nec mercedem iniquitatis accepit, qui tamen adeo a Deo reprobabilis denotatur, ut asina ejus sapientiam, immo vesaniam ejus & insipientiam corripuisse, & eum a gladio ejus resistentis angeli eripuisse, legatur, quam ipse angelus non morituram fore testatus est, etiamsi ipsum reprobum prophetam debita morte mulctasset.

Si ergo Balaam tantum amando mercedem iniquitatis adeo legitur reprobabilis, quanto magis ille inter reprobos est computandus, qui cum Balaam de iniquissima venditione spiritualis officii pretium studiosissime requirit, nec cessat donec ambitionem suam ad effectum perducat. Præterea beatus Hieronymus in tractatu super Matthæum, illum scribam, qui dixit Jesus. *Magister sequar te quocumque iveris*, ideo repudiatum a Domino testatur, quia more Simonis magi eum sequi voluerit, ut ex operum miraculis lucrum assequeretur, unde & sibi a Domino respondetur: *Vulpes foveas habent, &c.* ac si diceret: Cur propter lucra & divitias vis me sequi, cum tantæ sim paupertatis, ut nec proprium habeam hospitium, cum vulpes etiam & volucres proprias habeant mansiones. Si ergo ille, qui spirituale officium pro lucro tantum exercere voluit, ab ipso Domino jure reprobatur, quanto magis ille qui & hujusmodi officium penitus aliis vendidisse detegitur?

Matth. 8.

Ibidem.

IX.

Emptores autem spiritualium officiorum cum ipso principe eorum Simone mago in actibus apostolorum damnati leguntur, ubi ille noster Simon princeps apostolorum eumdem alium Simonem principem apostatarum æterna damnatione mulctavit ita decernens: *Pecunia tua tecum sit in perditionem, quoniam existimasti donum Dei pecunia possideri. Non est tibi pars neque sors in sermone isto. Cor tuum non est rectum coram Deo. Pœnitentiam itaque age de hac malitia tua, & roga Dominum, si forte remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui. In felle enim amaritudinis & obligatione iniquitatis video te esse. Respondens autem Simon, dixit: Precamini & vos pro me ad Dominum, ut nihil veniat super me horum quæ dixistis.* Et nota ipsum hæresiarcham Simonem magum pro sola nefaria cogitatione ab æquivoco suo damnatum, quem videlicet spirituale officium mercari solummodo cogitasse, nullatenus autem tam nefariam negotiationem legimus impleſſe: videsne quam rationabiliter illi damnentur, qui & tam inhianter, ut Simon magus, spiritualia officia mercari concupiscunt, & insuper desideratam negotiationem perficiunt: & qui & eadem scelerate acquisita sceleratius uti, immo abuti non verentur, unde non parum ipsum Simonem magum in culpa præcedere videntur. Ille enim emptionem, quam male concupivit, nullatenus ad effectum perduxit, qui pro solo nefario appetitu damnatus, per ipsos apostolos apud Dominum efficere studuit ut damnatorias eorum sententias subterfugeret, non ut officium criminoso appetitum criminosius obtineret. Sed cur idem hæresiarcha spirituale officium mercari appetisset, nisi emptum deinde nefandius vendere vellet, non enim frustra de eo scriptum esse videtur, quod stupidius de signis & virtutibus admiretur, quæ ut ipse posset facere per pecuniam suam voluit efficere, videlicet, ut, juxta sancti Hieronymi assertionem, temporale lucrum ex miraculis assequeretur. Ergo non solum emptores, sed & venditores spiritualium officiorum, sectatores præfati hæresiarchæ denotantur, unde & cum eodem æternæ damnationis vinculo adstricti non dubitantur, attestante beato Gelasio in decretis suis capitulo vigesimoquarto. Quos vero constiterit indignos meritis sacram mercatos esse dignitatem, convictos oportet arceri, non sine periculo tale facinus patrantes, quia dantem pariter & accipientem damnatio Simonis, quam sacra lectio testatur, involvit.

Act. 8.

Hanc autem generalem sententiam B. Gelasius papa pertractans de singulorum graduum ordinationibus, subintulit, inter quos etiam ostiarios, notarios, sive defensores, numeravit, qui nec per manus impositionem ordinantur, nec ipsi manus alicui imponere permittuntur, unde & illum in decretis sancti Alexandri simoniacum vocari non dubium est, qui pœnitenti ad reconciliationem pro pretio apud episcopum juvat. Ex qua re colligitur, non solum illos reputari inter simoniacos, qui per pretium ad manus impositionem perveniunt, sed & illos qui & alia clericorum officia per pecuniam acquirunt. Omnia autem in ejusmodi officiis operatur unus atque idem Spiritus, cujus donum non gratis, sed per pretium dare & accipere, non catholicum, sed indubitanter est simoniacum.

X.

Mediatores quoque hujus nefandissimæ negotiationis ab ipso vase electionis damnantur, qui eos ita detestatur: Nam digni sunt morte non solum qui nefanda faciunt, sed qui facientibus consentiunt. Item citharista noster David: *Si videbas, furem, currebas cum eo.* Et illud: *Os tuum abundavit malitia: & lingua tua concinnabat dolos.* Deinde in eodem psalmo, terribilis sententia de hujusmodi assentatore profertur, videlicet quod a domino arguendus, nec per aliquem a manu domini deinceps eripiendus. Nec mireris, si spiritualis officii mercator sub nomine furis designetur, cum ab ipsa veritate in evangelio ita nominetur: *Qui enim aliunde intrat nisi per ostium, non pastor ovium, sed fur & latro nuncupatur a domino.* Nempe nullus in ecclesia prælatus per ostium, hoc est per ipsum dominum, ad pastoralem curam intravit, qui per avaritiam, id est idolorum servitutem, ad hoc officium pervenit. Non est ergo indignum hujusmodi mercatorem sive mercenarium sub nomine furis infamari, cujus furtivam irreptionem non expavit imitari. Hujus autem criminosissimi mercimonii mediatores non negligenter attendant Giezi puerum Helisæi, qui ex parte domini sui, eo quidem nesciente, munera sponte oblata suscepit a Naaman Syro, qui jam a lepra mundatus est ab Elisæo propheta. Idem quippe Giezi, licet inter Elisæum & Naaman medius nefarie lucraretur, neutrum tamen secum

Psal. 49

Ibidem.

sce-

ſceleris fecit ejuſdem obnoxium. Nam & ille ſpontaneam oblationem ſortis eleganter reſpuit, quam iſte non quaſi ex debito mentis, ſed ex benigno affectu mentis, liberaliter obtulit: ſed quamvis Giezi neutrum horum in crimine ſecum attraxerit, ſed ſe ſolum in hos medium ſimplici crimine obligaverit, ipſe tamen & omnes & poſteri pro eadem culpa leguntur ſeveriſſime puniti; ſed & lepram, a qua mundatus eſt Naaman, quaſi hereditariam in ſempiternum ſortiti. Quapropter mediatores ſimoniacæ negotiationis attendant, quam diſtricte, immo quam diſtrictiſſime, ſint damnandi, qui non ſolum ſeipſos, ſed & illos quorum mediatores ſunt, ſub æterna damnatione ſecum poſuerunt. Satis ergo, ut opinor, declaratum eſt, quam ſummopere prædictas noſtri apoſtolici ſanctiones venerari & obſervare debeamus, quas non ſolum ex ſynodicis & authenticis ſanctorum patrum ſententiis promanaſſe, ſed etiam ex propheticis, evangelicis & apoſtolicis ſcripturis proceſſiſſe probatum eſt evidentiſſime, Ipſa videlicet veritas eadem, & per ſeipſam, & per ſuos fideles indubitanter promulgavit, quæ & ſub fideli atteſtatione nobis dicit: *Amen, amen dico vobis: ſi quis ſermonem meum ſervaverit, non videbit mortem in æternum.* Item alibi: *Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit.* Ergo qui mandata ejus non obſervat, ipſam veritatem non amat: *qui autem non diligit*, atteſtante ſancto Joanne, *manet in morte*: qui vero divina præcepta contemnit, nullatenus mortem ſubterfugere valebit.

XI.

Tertium autem apoſtolici noſtri ſtatutum, quod incontinentibus clericis miniſterium altaris interdicit, nihilo minus definitum eſt a ſanctis patribus, eſt enim ſcriptum in Nicæno concilio, quod maximum eſt inter quatuor concilia evangeliis adæquata, capite tertio: Interdicit per omnia magna ſynodus, non epiſcopo, non presbytero, non diacono, nec alicui omnino qui in clero eſt, licere ſubintroductam habere mulierem, niſi forte matrem, aut ſororem, aut amitam, vel eas tantum perſonas quæ ſuſpicionem effugiunt. Ut autem hujus capitis intentio clarius eluceſcat, apertiorem ejus translationem ſubnectere non pigeat: Omnimode ſancta interdixit ſynodus, neque epiſcopo, neque presbytero, neque diacono, neque ulli omnino clericorum, licere habere ſecum mulierem extraneam, niſi forte mater ſit, aut ſoror, aut amita: in his namque perſonis, & harum ſimilibus, omnibus ſuſpicio declinatur: qui alter præter hæc agit, periclitabitur de clero ſuo.

Videſne ergo, quod penitus clericis conjugale opus interdicatur, qui & pro ipſa cohabitatione feminarum non ſolum de miniſterio altaris, ſed de clericatu ſuo periclitari jure cenſentur. Nec hoc tantum de ſacerdotibus, ſed de omnibus ſacris ordinibus evidenter decernitur. Item Neocæſareenſe concilium, quod ante Nicænum concilium fuiſſe legitur, capite primo decrevit: Presbyter ſi uxorem duxerit, ab ordine deponatur: ſi vero fornicatus fuerit, aut adulterium perpetraverit, amplius pelli debet, & ad pœnitentiam redigi.

Chalcedonenſe etiam concilium, quod ipſas Neocæſareenſes & Nicænas, immo omnium ſanctorum patrum ſanctiones ante ipſum tranſactas, ut prædictum eſt, confirmat, etiam earumdem ſanctionum prævaricatores generaliter ita condemnat capite 10. Eos autem qui auſi fuerint * per diffinitionem magnæ & univerſalis hujus ſynodi quæcumque ex his quæ ſunt prohibita penetrare, decrevit ſancta ſynodus a proprio gradu recedere.

Item beatiſſimus papa Silveſter, qui Nicænam ſynodum congregavit, & eamdem apoſtolica auctoritate corroboravit, in ſuis ſynodalibus decretis ita decernit capite ſexto: Nemo presbyter a die honoris presbyterii ſumat conjugium: quod ſi quis neglecto hoc aliter egerit, duodecim annis eum jubemus privari honore: quod ſi quis contra hoc chirographum præſens & publice dictum egerit, damnabitur in perpetuum.

Item beatus Siricius papa in decretis ſuis capite ſeptimo: Quilibet epiſcopus presbyter atque diaconus, quod non optamus, deinceps, ſi incontinens fuerit inventus, jam nunc ſibi per nos omnem aditum indulgentiæ intelligat obſeratum. Item in eiſdem capite duodecimo: Feminas etiam non alias eſſe patimur in domibus clericorum, niſi eas tantum, quas propter ſolas neceſſitudinum cauſas habitare cum eiſdem ſynodus Nicæna permiſit. Item ſanctiſſimus papa Gregorius ſcribens ad Romanum defenſorem ita decernit capite decimo: Si quis epiſcoporum, quos commiſſi tibi patrimonii finis includit, cum mulieribus degunt, hos ut omnino compeſcas jubemus, & de cætero illic eas inhabitare nullo modo patiaris, exceptis iis quas ſacrorum canonum cenſura permittit, id eſt matrem, amitam, germanam, & alias hujuſmodi, de quibus prava ſuſpicio non poſſit eſſe. Melius tamen faciunt, ſi ſe etiam a talium cohabitatione contineant. Nam legitur quod beatus Auguſtinus nec cum ſorore habitare conſenſerit, dicens: Qnæ cum ſorore mea ſunt ſorores meæ non ſunt. Docti ergo viri cautela magna nobis debet eſſe inſtructio. Et poſt pauca: Præterea curæ tuæ ſit eoſdem confratres noſtros adhortari, ut ſubjectos ſibi in ſacris ordinibus conſtitutos, quod ipſi ſervant, ad ſimilitudinem ſuam, modis omnibus ſervare commoneant. Item Zacharias papa in decretis ſuis capite primo: Decernimus ut epiſcopi cum mulieribus omnino non habitent, ne ab antiqui hoſtis fraude decipiantur. Item in eiſdem capite undecimo: Ut presbyteri & diaconi ſubintroductas mulieres nullo modo ſecum habere audeant, niſi forſitan commatrem ſuam, aut proximitatem generationis ſibi habentes, quæ ſuſpiciones effugiunt: ſicut in Nicæno concilio habetur: Si quis præter hæc ſtatuta præſumpſerit agere, ſacerdotii ſui honore privetur.

Item beatus Hieronymus ſcribens ad Oceanum authenticis rationibus probavit, non licere clericis converſari cum feminis: & poſtmodum ſubintulit: Quod ſi poſt noſtra monita aliquis clericus agapetas amplius quæſierit amare quam Chriſtum, ſecundum ſynodalem regulam conveniatur, & præcepta in Nicæa diffinita ei legantur: jam vero ſi conventus prædictos fugerit & reliquerit, conſecuti ſumus maximum lucrum. Alioquin talis ab eccleſia anathematizandus eſt, germinant enim feminæ ſpinas cum viris habitantes, & arcana mentium acuto mucrone percutiunt.

Sed quid dicam ulterius, deficit enim mihi tempus, ut enarrem viritim ſanctos patres prædictis noſtri apoſtolici ſtatutis ſubſcribentes. Nam omnes catholici eadem obſervanda eſſe cenſuerunt; qui & a ſacratiſſimis IV. conciliis diſſentire noluerunt, ex quibus noſter apoſtolicus præfata produxit decreta: quapropter nec idiotas latere æſtimo, quam periculoſe, vel potius quam pernicioſe, ſibi ſuiſque ſectatoribus deſipiant, quicumque per Sozomeni caput ſacerdotibus in-

con-

continentiam adscribere non formidant: quibus licet superiorum epistolarum assertio sufficere debeat, iterum tamen eos præmonere de cavendo anathemate non tædeat. ANNO CHRISTI 1074.

XII.

Vetus testamentum partim in mysteriis, partim in moralibus præceptis, continetur, sed adveniente Christo cessavit in mysteriis & carnalibus observantiis, quia ipse est finis sive completio legis, in moralibus præceptis adhuc manet, quia semper est observandum: *Diliges proximum tuum sicut teipsum*, & reliqua. Quicumque ergo ex lege aliquam carnalem observantiam novo quidem testamento adversam adhuc observandam esse dogmatizat, procul dubio cum Galatis, immo cum Ebionitis, judaizat. Conjugale autem opus sacerdotum inter carnalis legis observantiam computatur: quibus * unquam sacerdotibus hoc tantum in lege successionis causa legitur concessum, quia ex alia tribu nullus eo tempore pervenit ad sacerdotium. Nam nostro tempore ex quolibet genere sacerdotes eligere licet, quibus & merito interdicitur conjugale opus, cum non jam successores habeant necessarios. Quapropter quisquis & hoc tempore illud Judaicum conjugium sacerdotibus licere cum Sozomeno, vel potius cum Ebione dogmatizat, non negligenter illud inevitabile anathema * considerat, quo ipse apostolus specialiter Judaicarum observationum prædicatores anathematizat, Galatas Judaizantes ita deterrens: *Sed licet nos aut angelus de cælo evangelizet vobis, præterquam quod evangelizamus vobis, anathema sit*. Idem vero inculcans subjungit: *Nunc iterum dico vobis, si quis evangelizaverit, præter id quod accepistis, anathema sit*. Idem quoque Paulus ipsum principem apostolorum Antiochiæ, licet ejusdem sedis episcopum, liberaliter corripuit, eo quod non quidem prædicando, sed suo exemplo judaizare cogeret, cum se ab eorum convivio pro timore Judæorum simulando subtraheret. Præterea ipse hæresiarches Ebion cum omnibus suis sectatoribus inter reliquos hæreticos anathematizatus est a sacratissima synodo Constantinopolitana, & a beato Gelasio papa in apostolica sede: quod anathema nullus subterfugere poterit, quicumque ipsum hæresiarcham per Sozomeni caput sectari præsumpserit.

Matth. 22.

* Forte, in quam, H.

* Forte, considerat. H.

Galat. 1.

XIII.

Quidam etiam videntur sibi nimium * scholi, asserentes incontinentiam sacerdotibus esse concessam in illo apostoli: *Unusquisque suam uxorem habeat:* qui autem non intelligunt quæ loquuntur, neque de quibus affirmant; aut, si intelligunt, suam ipsorum conscientiam impugnant. Nam attestante beato Hieronymo Corinthii inter cætera ab apostolo quæsierant, an nuper renatis in Christo carnalis copula licita esset: quibus ita rescripsit apostolus: *De quibus autem scripsistis mihi, bonum est hominem mulierem non tangere: propter fornicationem aut unusquisque suam uxorem habeat, unaquæque virum suum. Uxori vir debitum reddat, similiter autem & uxor viro. Mulier sui corporis potestatem non habeat, sed vir: similiter & vir sui corporis potestatem non habeat, sed mulier. Nolite fraudare invicem, nisi forte ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi:* quod ita exponit beatus Hieronymus in libro contra Jovinianum: Non dixit apostolus propter fornicationem ducat unusquisque uxorem, alioquin hac excusatione libidini frena laxasset, ut quotiescumque uxor moriatur, toties ducenda sit alia, ne fornicemur: sed *unusquisque uxorem suam habeat: suam*, inquit, *habeat*, sua utatur, quam habebat, antequam crederet: quam bonum erat non tangere, & post fidem Christi sororem tantum nosse, non conjugem, nisi fornicatio tantum excusabilem faceret. *Nolite fraudere invicem, nisi forte ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi.* Oro te, quale illud bonum est, quod orare prohibet, quod corpus Christi accipere non permittit, quamdiu enim impleo mariti officium, non impleo continentis. Jubet idem apostolus in alio loco, ut semper oremus: si semper oramus, nunquam conjugio serviendum est, quandoquidem quotiescumque uxori debitum reddo, orare non possum. Sic & Petrus apostolus docet Christianos ut infirmiori vasculo muliebri honorem tribuant, ab opere conjugali cessantes, ne impediantur eorum orationes. Quis ergo sanæ mentis prædictas apostoli sententias de exercendo conjugali opere sacerdotibus adscribat, quorum quotidianum est officium non modo orare, sed & divina sacramenta contrectare, præsertim cum in eodem loco etiam cuilibet Christiano tempore orationis injungatur continentia. Nempe si apostolus his etiam sacerdotibus carnalem copulam concederet, profecto contrarius sibi esset, qui ad Titum scribens præcipit ut sacerdotes sobrii, justi sint, atque continentes. Et non hic sacerdotibus, sed laicis, & his non solidum cibum sed lacteum potum ministrat, ut puta neophytis, qui nondum sibi, necdum aliis sufficienter erant instructi.... idem apostolus sacerdotale officium penitus intercludit. Eadem etiam ratione probatur ad laicos, non sacerdotes, spectare quidquid idem apostolus scribit de exercendo opere conjugali, ut illud: *quod si se non continent, nubant. Melius est nubere, quam uri:* id est, melius est legitimo marito misceri, quam fornicari. Et illud: *Solutus es ab uxore? noli quærere uxorem: si autem acceperis uxorem, non peccasti: & si nupserit virgo, non peccat.* Hoc itaque nullo modo de sacerdotibus vel de aliis continentiæ dedicatis dicitur, sed de illis tantum qui legitime conjugari possunt. Unde beatus Hieronymus in libro supradicto: Si, inquit, nupserit virgo, non peccabit: non illa virgo quæ semel Dei cultui dedicata: harum enim si qua nupserit, damnationem habebit, quia primam irritam fecit fidem. Si autem hoc de viduis dictum objecerit, quanto magis de virginibus prævalebit, cum etiam his non liceat, quibus aliquando licuit: virgines enim, quæ post consecrationem nupserint, non tam adulteræ sunt, quam incestæ. Si ergo prædictæ apostoli sententiæ hujusmodi continentibus carnalem copulam non concedunt, quanto minus sacerdotibus; maxime cum illæ simpliciter ad continentiam sint consecratæ, illi autem ipsis continentibus sint prælati, & per venerandam manus impositionem, & per sacrosancti chrismatis unctionem. Præterea idem apostolus ipsis quibus conjugale opus exercere concedit, eisdem etiam secundas nuptias inire licenter permittit. Soluto enim ab uxore aliam ducere concedit, & viduæ nubendi licentiam attribuit. Nullatenus ergo sacerdotes sub permissoria carnalis copulæ sententia comprehendit, quibus in epistola ad Timotheum & Titum bigamiam penitus prohibuit, cum jubeat tantum unius uxoris virum eligi ad sacerdotium: nam nec apud ethnicos bigamia licebat sacerdotibus beato Hieronymo asserente contra Jovinianum. Legant, inquit, nostrates, antequam religio nostra fulgeret in mundo, unicubas semper habuisse inter matronas decus, per illas Fortunæ muliebri sacra fieri solita, nullum sacerdotum bigamum, nullum flaminem bimaritum. Hierophantas quo-

* scholi

2. Cor. 7.

Ibidem.

1. Cor.

Ibidem

ANNO CHRIS 1074

que

que Athenienſium uſque hodie cicutæ ſorbitione caſtrari, & poſtquam in pontificatum electi fuerint, viros eſſe deſinere, quicumque autem prædicti apoſtoli verba intantum adulterant, ut ſub eorum perverſa interpretatione, etiam ſacerdotibus incontinentiam licere conſignent, procul dubio ſequuntur Nicolaum hæreſiarchen, quem Clemens Alexandrinus in tertio libro ſtromatum refert, uxorem ſuam cuilibet etiam volenti proſtituiſſe, & hoc exemplo ſuo docuiſſe, cunctis promiſcua atque communia feminarum conſortia licere: & hoc ideo ut a majoribus . . . . . quia ſcriptum eſt: *Et erant illis omnia communia*, inter quæ Nicolaus numeravit & conjugia. Sicut ergo ille apoſtolicum exemplum nimis generaliter & perverſe acceptum in hæreſim mutaſſe refertur, ſic & iſti illud apoſtoli, *Unuſquiſque uxorem ſuam habeat*, nimis generaliter & perverſiſſime interpretantes, in errorem vertiſſe notantur, qui ſub eodem exemplo contra eumdem apoſtolum ſacerdotibus conjugale opus conceſſum fallaci pertinacia contendunt. Quamvis enim in ſacris ordinibus promiſcua feminarum conſortia magis deteſtanda ſint quam ſingularia, depravatori tamen apoſtolicæ inſtitutionis ipſi hæreſiarchæ Nicolao minus imputanda videtur, quam iſtis. Ille enim eo quidem tempore apoſtolicam doctrinam male interpretatus eſt, cum vix in primis nomen Chriſtianitatis incepiſſet, cum evangelica & apoſtolica doctrina nondum eſſet per totum mundum dilatata, nondum tot virtutibus, tot ſignis, tot ſacratiſſimis ſanctorum martyrum triumphis approbata: iſti autem eamdem doctrinam jam ubique * ignotam, nec ruſticis jamdudum, immo jam ab antiquo ſanguine ſanctorum patrum conſecratam & irrefragabiliter corroboratam, obſtinatiſſima temeritate nituntur depravare. Unde & illam perditionem ſubterfugere nequibunt, quam ipſe princeps apoſtolorum depravatoribus ſcripturarum aſſignat, qui epiſtolas coapoſtoli ejus Pauli ita nobis commendat: *In quibus*, inquit, *epiſtolis ſunt quædam difficilia intellectu, quæ indocti & inſtabiles depravant, ſicut & cæteras ſcripturas, ad ſuam ipſorum perditionem*. Vos ergo, fratres, præſcientes cuſtodite, ne inſipientium errore traducti excidatis a propria firmitate. Ut autem clarius eniteat apoſtolum in ſuperioribus ſententiis non ſacerdotibus, ſed laicis, carnale commercium indulſiſſe, diligenter inſpiciamus quid idem apoſtolus miniſtros ſanctorum obſervare decernat, & quibus ſacros ordines concedi vel denegari conſtituat. Nam in eadem apoſtolica inſtitutione & defenſoribus ſacerdotalis incontinentiæ perpetuum ſilentium evidenter imponitur, & præfata noſtri apoſtolici ſtatuta irrefragabiliter corroborantur; quippe quæ nulli ſacrum officium interdicunt, niſi quem & apoſtolica præcepta penitus ab ipſo ſacro ordine ſecludunt.

ANNO CHRISTI 1074.

Ier. 2.

Cor. 7.

Notam nec ſticis jam- dum igno- m.

Petr. 3.

XIV.

Beatus ergo Paulus apoſtolus ſcribens ad Timotheum de ſacris ordinibus ita teſtatur: *Fidelis*, inquit, *ſermo: Si quis epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat. Oportet ergo epiſcopum irreprehenſibilem eſſe, unius uxoris virum, ſobrium, prudentem, pudicum, ornatum, hoſpitalem, doctorem, non vinolentum, non percuſſorem, ſed modeſtum; non litigioſum, non cupidum, ſed ſuæ domui bene præpoſitum, filios habentem ſubditos cum omni caſtitate. Si quis autem domui ſuæ præeſſe neſcit, quomodo eccleſiæ Dei diligentiam habebit? Non neophytum, ne in ſuperbiam elatus in judicium incidat diaboli: oportet autem & illum teſtimonium habere bonum ab his qui foris ſunt ut non in opprobrium incidat & in laqueum diaboli. Diaconos ſimiliter pudicos, non bilingues, non multo vino deditos, non turpe lucrum ſectantes, habentes myſterium fidei in conſcientia pura. Et hi primum probentur, & ſic miniſtrent, nullum crimen habentes. Mulieres ſimiliter pudicas, non detrahentes, ſobrias, fideles in omnibus. Diacones ſint viri unius uxoris, qui filiis ſuis bene præſint, & domibus ſuis: qui enim bene miniſtraverint, gradum ſibi bonum acquirent, & multam fiduciam in fide, quæ eſt in Chriſto Jeſu.* Item ad Titum: *Hujus rei gratia reliqui te Cretæ, ut ea quæ deſunt corrigas, & conſtituas per civitates presbyteros, ſicut ego tibi diſpoſui: ſi quis ſine crimine eſt, unius uxoris vir, filios habens fideles, non in accuſatione luxuriæ, aut non ſubditos. Oportet autem epiſcopum ſine crimine eſſe, ſicut Dei diſpenſatorem, non ſuperbum, non iracundum, non vinolentum, non percuſſorem, non turpis lucri cupidum: ſed hoſpitalem, benignum, ſobrium, juſtum, ſanctum, continentem, amplectentem eum, qui ſecundum doctrinam eſt, fidelem ſermonem, ut potens ſit & exhortari in doctrina ſana, & eos qui contradicunt arguere. Sunt multi inobedientes, vaniloqui & ſeductores, maxime qui de circumciſione ſunt, quos oportet redargui, qui univerſas domos ſubvertunt, docentes quæ non oportet turpis lucri gratia.* Et poſt pauca: *Increpa illos dure, ut ſint ſani in fide, non intendentes Judaicis fabulis & mandatis hominum averſantium ſe a veritate.*

Tim. 3.

Tit. 1.

XV.

In primo igitur notandum eſt in his apoſtolicis inſtitutionibus ſub nomine epiſcopi etiam presbyteros comprehendi: inconvenienter enim apoſtolus poſt deſcriptionem epiſcopi ſtatim de diaconibus ſubinfert, ſi non & presbyteros ſub epiſcopali deſcriptione comprehenderet, qui poſt epiſcopum proximi, & ipſis diaconibus indubitanter ſunt antepoſiti. Aut enim nuſquam de ordinatione preſbyterorum dixit, aut ſub nomine epiſcoporum eos deſcripſit. Sed incongruum eſſet ut prætermiſſo magiſtro miniſtrum ejus deſcriberet, cum tamen magiſter eccleſiaſticis diſpoſitionibus magis eſſet neceſſarius. Præterea cum apoſtolus Tito præcipiat, ut per civitates presbyteros ordinet, ſtatim eum de ordinatione eorum informans ſubinfert: *Oportet epiſcopum ſine crimine eſſe.* Idem Timotheo ſcribit: *Noli negligere gratiam quæ data eſt tibi per prophetiam cum impoſitione manuum presbyterii:* cui in ſequentibus ſtatim dixit: *Nemini manum cito impoſueris*: quod proprie epiſcoporum eſt: ergo eumdem epiſcopum dicit, quem & presbyterum nominavit. Sic beatus Hieronymus & ſanctus Ambroſius prædictas apoſtoli ſententias fideliter exponentes, teſtantur apud antiquos idem fuiſſe epiſcopum & presbyterum, ut nomen unum eſſet officii, aliud ætatis. Poſtea autem, ut Hieronymus aſſerit, cum unuſquiſque eos quos baptizaverat ſuos eſſe putaret, non Chriſti, propter auferenda ſchiſmata, in toto decretum eſt orbe ut unus de presbyteris præponeretur cæteris, ad quem omnis cura eccleſiæ pertineret. Poſt deſcriptionem autem epiſcopi & presbyteri caute apoſtolus ſubjungit de diaconibus ita decernens: *Diaconos ſimiliter*: id eſt, *oportet eſſe pudicos, &c.* ac ſi diceret: Quod de epiſcopis & presbyteris decrevi, hoc idem & de diaconibus me ſciatis decreviſſe. Satis ergo evidenter patet, ut æſtimo, apoſtolum in ſuperioribus ſuis diffinitionibus etiam presbyteros cum epiſcopis & diaconibus comprehendiſſe: unde & merito quilibet eorum a ſacris officiis dimoventur, quicumque ex illis in ſe apoſtolicam informationem corrupiſſe probantur. Nempe apoſtolus teſtatur epiſcopos, presbyteros, & diaconos oportere turpis lucri non eſſe cupidos. Omnis autem ſimoniacus turpiſſimi & nefandiſſimi lucri indubitanter eſt cupidus, ergo

1. Tim. 44

1. Tim. 5.

inter sacros ordines nullatenus est computandus, A
ANNO CHRISTI 1074. scilicet jamdudum per apostolicam sententiam penitus ab eisdem segregatus. Notandum autem, si neophytus inter sacros ordines non recipitur, qui tamen inter laicos posse salvari creditur, quanto magis inde sunt segregandi cupidi, sive avari, qui sunt idolorum servi; *qui*, juxta apostolum, *Ephes. 5.* *nullatenus habent hæreditatem in Christo & regno Dei*. Item apostolus præcipit in superioribus, ut episcopi, presbyteri, diaconi sint pudici & continentes: nec mirum, cum & laicos hortetur ad continentiam, dicens: *Volo autem omnes homines esse sicut meipsum, utique continentes*. Item: *Reliquum est, ut qui habent uxores, tamquam non ha-* *1. Cor. 7.* *bentes sint*. Item: *Viri diligite uxores vestras, sicut & Christus ecclesiam*. Unde Hieronymus: Si B Christus, inquit, sancte, caste, si absque ulla macula diligit ecclesiam, viri quoque in castitate uxores suas diligant, & sciat unusquisque vas suum possidere in sanctificatione & honore non in passione desiderii, sicut & gentes, quæ Deum ignorant. Quem honorem ita interpretatur beatus Hieronymus: Si, inquit, abstinemus nos a coitu; honorem muliebri vasculo tribuimus: si non abstinemus, perspicuum est honori contrariam esse contumeliam. Præterea omnis populus filiorum Israel ad montem accessurus, & Dei eloquium de longinquo tantum auditurus, triduo sanctificari & se continere ab uxoribus jubetur. Jure ergo apostolus sacrorum ministris incontinentiam interdixit, qui & sæcularibus de- C bent præminere in castitate, qui & ipsius Spiritus sancti locutorium effecti quotidie Dominum pro populo debent interpellare. Quicumque ergo horum incontinens esse detegitur, ab ipso apostolo sacris ordinibus interesse prohibetur, cum per incontinentiam apostolicæ institutioni seipsum subtraxisse videatur. Nam quod apostolus dicit: *Unius uxoris virum*, juxta attestationem sanctorum patrum, ante ordinationem tantum, non post ipsam est, intelligendum. Unde sanctus Cyprianus in libro de duodecim abusionibus dicit, quod talis esse debeat episcopus, ut ante episcopatum unam tantum uxorem habuerit, non plures. Unde & sanctus Hieronymus in apologetico ad Pammachium: Episcopi, presbyteri, D diaconi, aut virgines eligantur, aut vidui, vel certe post sacerdotium in æternum pudici. Item beatus Zacharias vir apostolicus scribens ad sanctum Bonifacium Moguntiacensem archiepiscopum ita decrevit: Cum, inquit, tua fraternitas in concilio Moguntino consederit cum Carolomanno excellentissimo viro, si quos reperierit episcopos, presbyteros, aut diaconos, contra canones vel statuta patrum excessisse, id est in adulterio, vel si plures uxores habuerunt, aut etiam aliis capitulis, quibus canones obviasse reperit, tua sanctitas nulla ratione apostolica auctoritate permittat eos sacerdotio fungi, quia tales a suo proprio ore falsi nominantur sacerdotes, & deteriores sæcularibus esse noscuntur, qui se neque a fornicationibus, E neque a nefariis matrimoniis abstinent. Nam quod *1. Tim. 3.* inde sentiunt, dicente Domino: *Sacerdotes mei semel nubant*; & apostolus: *Unius uxoris virum*: & hoc ante sacerdotium susceptum uti licitum est: nam a die suscepti sacerdotii etiam ab ipso proprio conjugio prohibendi sunt. Unde & Hieronymus ad Vigilantium scribens testatur: Ecclesia orientis & Ægypti, & apostolica sedes, aut virgines clericos accipiunt, aut continentes, aut, si uxores habuerint, mariti esse desistunt: quomodo enim juxta eumdem apostolum, ut prædictum est, se continerent, si cum conjugibus incontinentiam exercere deberent: quæ quia contraria sunt, nullatenus simul esse possunt. Sed & hoc diligenter inspiciendum, quod apostolus jusserit eligi ad sacerdotium, non qui jam per incontinentiam filios generaret, sed qui dudum filios adultos & bene nutritos habuisset. ANNO CHRISTI 1074.

Nota autem apostolum inobedientes & vaniloquos nullatenus inter sacros ordines computasse, immo peritos sacerdotes constitui præcepisse, ad hos utique arguendos, qui universas domos subvertunt, docentes quæ non oportet turpis lucri gratia: quos etiam dure increpari jubet ne Judaicis fabulis intendant, & mandatis hominum aversantium se a veritate, ut illi qui juxta mandatum Pauli Samosateni, sive Ebionis, Judaicam inconB tinentiam Christianis sacerdotibus licere dogmatizant. Quid ergo mirum si etiam noster apostolicus hujusmodi inobedientes a sacro officio dimovit, quos & apostolus dure increpari, non sacris ordinibus annumerari, decrevit. Videsne ergo quam inevitabiliter sint observanda nostri Gregorii statuta, quæ a sacratissimo fonte scripturarum videmus derivata. Sciendum autem apostolum constituisse, ut ordinandi sive ordinati sine crimine essent, non sine peccato. Nam in mundo nullus, juxta Augustinum exceptis parvulis baptizatis, sine peccato conversatur, attestante ipso dilectissimo Domini Joanne: *Si dixerimus*, inquit, *1. Joan.* *quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est*. Item frater Domini Jacobus. *In multis enim offendimus omnes*. Multi autem *Jacob. 2.* sine crimine reperiuntur. Unde beatus Augustinus in tractatu quadragesimoprimo super Joannis evangelium testatur. Sed plane multi justi dicti sunt sine querela, quod intelligitur sine crimine. Nulla enim querela justa est de his in rebus humanis, qui non habent crimen. Crimen vero est peccatum grave accusatione & damnatione dignissimum: qui ergo tam grave admiserit, juxta apostolum, peccatum, sacrum ordinem obtinere non debeat.

XVI.

Ut autem hæc apostolica institutio de sacris ordinibus nobis evidentior fiat, beati Hieronymi expositionem super eamdem considerare non pigeat, qui eam in libro contra Jovinianum ita diluciD dat: Sed & ipsa episcopalis electio mecum facit: non enim dicitur: Eligatur episcopus qui unam ducit uxorem, & filios faciat, sed qui unam habuerit uxorem, & filios in omni subditos disciplina. Certe confiteris non posse esse episcopum, qui in episcopatu filios faciat. Alioquin si deprehensus fuerit, non quasi vir tenebitur, sed quasi adulter damnabitur: aut permitte sacerdotibus exercere opera nuptiarum, ut idem sint virgines quod mariti, aut si sacerdotibus uxores non licet tangere, in eo sancti sunt quia imitantur pudicitiam virginalem. Sed & hoc inferendum: Si laicus & quicumque fidelis orare non potest nisi * vacet * careat ab officio conjugali, sacerdoti, cui semper pro populo offerenda sacrificia, semper est orandum, si E semper orandum est, ergo semper carendum matrimonio. Nam & in veteri lege, qui pro populo hostias offerebant, non solum in domibus suis non erant, sed etiam purificabantur * ab uxori- * ad te bus separati & vinum & siceram non bibebant, quæ solent libidinem provocare. Eliguntur mari- *Levit.* ti in sacerdotium: non nego: quia non sunt tanti virgines, quanti sunt necessarii sacerdotes. Numquid quia in exercitu fortissimus quisque eligendus est, idcirco non assumentur & infirmiores, cum omnes fortes esse non possunt? si exercitus viribus tantum constaret, & non etiam numero militum, abjicerentur imbecilliores: nunc &

se-

secundarum & tertiarum virium gradus assumitur, ut turba & numero exercitus compleatur. Et quomodo, inquies, frequenter in ordinatione sacerdotali sacerdos virgo negligitur, & maritus assumitur, quia forte & cætera opera virginitati non habet congruentia, aut virgo putatur, & non est, aut est * virginitatis infamis, aut certe ipsa virginitas parit ei superbiam, & dum sibi applaudit de sola corporis castitate, virtutes cæteras negligit: non fovet pauperes, aut pecuniæ cupidior est. Evenit interdum, ut tristior vultus, adductum supercilium, incessus pomparum ferculis * offendat populum, & qui nihil habet quod reprehendat in vita habitum solum oderit & incessum. Multi eliguntur non amore sui, sed alterius odio. In plerisque suffragium meretur sola simplicitas, & alterius prudentiæ & calliditati quasi malitia opponitur. Nonnunquam erat vulgi plebisque judicium, & in sacerdotibus comprobandis unusquisque suis moribus favet, ut non tam bonum, quam sui similem, quærat præpositum. Evenit aliquoties ut mariti, quæ pars major est in populo, maritis quasi sibi applaudant, & in eo se esse arbitrentur non virgines, si mariti virgini præponantur. Dicam aliquid quod forsan cum offensione multorum dicturus sum, sed boni non mihi irascentur, quia eos peccati conscientia non remordet. Interdum hoc & pontificum vitio accidit, quia non meliores, sed argutiores in clerum eligunt, & simplices quosque atque innocentes inhabiles putant. Et affinibus & cognatis quasi terrenæ militiæ officia largiuntur: sive divitum obediunt jussioni: quodque his pejus, * clericatus donant gradum, quorum obsequiis sint deliniti. Alioqui si juxta sententiam apostoli, non erunt episcopi, nisi mariti, ipse apostolus episcopus esse non debet, ut * qui docet: *Volo autem omnes esse, sicut ego sum.* Et Joannes indignus hoc gradu æstimabitur, & omnes virgines * continentes, quibus quasi pulcherrimis gemmis ecclesiæ monile decoratur. Episcopus, presbyter, diaconus, non sunt meritorum nomina, sed officiorum: nec dicitur: *Si quis episcopatum desiderat*, bonum * honorem desiderat, sed *bonum opus desiderat*, quod in majori ordine constitutus possit, si velit, occasionem exercendarum habere virtutum. Oportet ergo episcopum irreprehensibilem esse, ut nulli vitio mancipatus sit: unius uxoris virum, qui unam uxorem habuerit, non habeat: sobrium, sive, ut melius in Græco dicitur, vigilantem, νηφάλιον, pudicum, hoc enim significat * σώφρονα * σώφρων: ornatum & castitate & moribus, hospitalem, ut imitetur Abraham, & cum peregrinis, immo in peregrinis, suscipiat Christum: doctorem: nihil enim prodest ei conscientia virtutum perfrui, nisi & creditum sibi populum possit instruere, & valeat exhortari in doctrina, & eos qui contradicunt redarguere: non vinolentum, quia qui semper in sanctis sanctorum est, & offert hostias, & vinum & siceram non bibit: * sic bibat episcopus, ut an biberit ignoretur: * non percussorem, id est, qui conscientias singulorum non percutiat; neque enim pugilem describit sermo apostolicus, sed pontificem instituit? quid facere non debeat docet, nunc e regione quid faciat. Sed quid? modestum, non litigiosum, non cupidum, domum suam regentem filios habentem subditos cum omni castitate. Vide quanta pudicitia exigatur in episcopo, ut si filii ejus impudici fuerint, ipse episcopus esse non possit, & eodem officio offendat Dominum, quo offendit & Heli pontifex: corripuerat quidem filios, sed quia non abjecerat delinquentes, retrorsum cecidit, & mortuus est, lucerna Dei antequam extingueretur. Mulieres similiter pudicas & reliqua. In omni gradu & sexu tenet pudicitia primatum. Cernis ergo quod episcopus, presbyter, diaconus, non ideo sint beati, quia episcopi, presbyteri, aut diaconi sunt, sed si virtutes habuerint nominum suorum & officiorum. Alioquin si diaconus episcopo suo sanctior fuerit, * num ex eo quod in inferiori gradu est, apud Christum deterior erit? absit ut Stephanus diaconus, qui primus martyrio est coronatus, minor futurus sit in regno cælorum multis episcopis, & Timotheo, & Tito, quos ut subjicere non audeo, ita nec anteponere.

Hucusque sanctus Hieronymus, qui quantæ auctoritatis fuerit, etiam apud episcopos, apostolicæ sedis decreta beati Gelasii papæ satis insinuant, quæ inter authenticas & canonicas sanctiones opuscula ipsius recipienda esse decernunt, sicut & sancti Cypriani, Ambrosii, Augustini opuscula, sive tractatus reliquorum sanctorum patrum, qui nec in fide nec in prædicatione a sancta Romana ecclesia deviarunt, sed in ejus communicatione usque ad finem vitæ perdurarunt. Intantum namque beatus Gelasius in prædictis decretis auctoritatem sancti Hieronymi nobis commendat, ut & aliorum opuscula juxta ejus judicium rapienda vel respuenda esse ibidem decernat. Quicumque ergo debitam obedientiam apostolicæ sedi impendere voluerit, nullatenus hujusmodi sanctorum patrum singularibus sententiis repugnabit. Hucusque sufficiat dixisse quid apostolus exigat a sacerdotibus: quod quicumque fideliter perspexerit, nequaquam statuta nostri apostolici obliteranda judicabit, quæ nec aliquis contemnere poterit, nisi & ipsorum apostolorum sententiis repugnare velit, quibus ipsa veritas in evangelio fidelissime promittit: *Amen dico vobis: Erit remissius terræ Sodomæ in die judicii, quam illis qui sermones vestros non receperunt.* Matth. 12.

XVII.

Quartum autem nostri apostolici decretum præcipit, ut populus clericorum officia non recipiat, quos sacris canonibus, immo evangelicis & apostolicis institutionibus, adversari percipiat; videlicet quos juxta censuram sanctorum patrum damnatos in propriam eorum perniciem altari ministrare videat. Nempe Antiochenum concilium a sacratissimo Chalcedonensi concilio, ut prædiximus, indubitanter roboratum, officia damnatorum clericorum a populis recipi districtissime prohibet; intantum scilicet, ut etiam ab ecclesia abjiciendos esse censeat qui illis clericis saltem communicaverint, quos interdictum sibi ministerium usurpare cognoverint. Sic enim quartum ejusdem concilii caput testatur: Si quis episcopus a synodo damnatus, vel presbyter aut diaconus ab episcopo, ausi fuerint aliquid de sacro ministerio contingere, sive episcopus juxta præcedentem consuetudinem, sive presbyter aut diaconus, nullo modo liceat ei & in alia synodo restitutionis spem aut locum habere satisfactionis: sed & communicantes ei omnes abjici de ecclesia, & maxime * posteaquam didicerint adversus memoratos prolatam fuisse sententiam, eis communicare tentaverint. Juxta hujus capitis tenorem sancti patres, qui in Chalcedone sacratissimos canones promulgaverunt, omnes communicatores cujusdam damnati Timothei Alexandrini præsulis excommunicatos esse censuerunt: qui Leoni imperatori pro eodem Timotheo consulenti hoc modo rescripserunt. Eos etiam qui cum scirent Timotheum fuisse damnatum, communicare illi sine periculo crediderunt, extraneos esse a Dei ecclesia judicamus, secundum consequentiam regularem

ANNO CHRISTI 1074.

virginitas

similis,

illis

qui dixit

1. Cor. 7.

1. Tim. 3.

gradum

qui

quis in vino luxuria est.

non

Forte, *qui posteaquam.*

nulla eis venia nec spe restitutionis, ullo modo remanente: sicut 83. regula de talibus aperte decernit, cujus initium est: Si quis episcopus a synodo, &c. Quapropter & noster apostolicus merito populis officia hujusmodi clericorum prohibuit; eorum inquam, quos non tam ipse damnavit, quam a sanctis patribus jamdudum damnatos esse monstravit. Præterea sanctissimus papa Alexander a B. Petro quintus, qui potius in camino ignis concremari, quam mentiri fortissimus athleta delegit, ipse namque nec loquendum eis esse testatur quibus & episcopus pro sceleribus eorum sentitur adversus: & hoc ex ipsius principis apostolorum auctoritate confirmat, ita dicens cap. 6. B. Petrus in ordinatione sancti prædecessoris nostri Clementis instruens clerum & populum ait: Si inimicus fuerit Clemens alicui pro actibus suis, nolite vos expectare, ut ipse vobis dicat: Cum illo nolite amici esse: sed observare prudenter debetis, & voluntati ejus absque commonitione obsecundare, & avertere vos ab eo cui ipsum sentitis adversum: sed nec loqui his quibus ipse non loquitur, ut unusquisque qui in culpa est, dum cupit omnium vestrum amicitias ferre, festinet citius reconciliari ei qui omnibus præest, & per hoc redeat ad salutem, cum obedire cœperit monitis præsidentis. Si vero quis amicus fuerit his quibus ipse non loquitur, unus est & ipse ex illis qui exterminare Dei ecclesiam volunt; & cum corpore vobiscum esse videatur, mente & animo contra vos est: & est multo nequior hostis hic quam illi qui foris sunt, & evidenter inimici sunt: hic enim per amicitiarum speciem quæ inimica sunt gerit, & ecclesiam dispergit ac vastat. Ubi ergo ipse princeps apostolorum tam stricte prohibet ne quis eis saltem loquatur qui apostolicis institutis non obsecundare deprehendantur, ibi etiam evidentissime vetat ne populus missas aut reliqua officia hujusmodi ab eis recipiat. Mos enim populi Dei, juxta Augustinum pro lege tenendus comprobat nobis cum canonibus, * ut populus cujuscumque sacerdotis missas audiat, ejus etiam singulis salutationibus in missa respondeat. Quapropter populus hujusmodi prævaricatorum missas nullatenus recipiat, si ipsius principis apostolorum sententiam observare voleat.

* forte

XVIII.

Sanctissimus papa Gregorius scribens ad reges Francorum de hujusmodi sacerdotibus canonum contemptoribus cap. 135. testatur, quod regnum ex culpa talium sacerdotum prægravetur: & post pauca subjungit: Major, inquit, metuenda est locis illis calamitas, ubi tales intercessores ad locum regiminis adducuntur, qui Dei magis in se iracundiam promovent, quam per semetipsos populis placare debuerant.

Jure ego nostri temporis Gregorius populum hujusmodi præsumptorum officia recipere prohibuit, quos sanctissimus æquivocus & regnum culpa sua prægravare, & Dei iracundiam in se magis provocare asseruit: scriptum est enim: *Qui averterit aurem suam ne audiat legem, execrabilis erit ejus oratio.* Quo crimine omnes obligantur, quicumque canonicis sanctionibus obstinato animo refragantur: unde & eorum officia merito populis interdicuntur, quorum orationes omnipotens Deus non dico non recipit, sed execratur. Sed jam ad ipsum vas electionis veniamus, qui & præsenti statuto nostri apostolici consonare non dubitatur: *Si is*, inquit, *qui frater nominatur, est fornicator, aut avarus, aut idolis serviens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax, cum hujusmodi nec cibum sumite*, videlicet qui nolunt juxta ecclesiasticas sanctiones emendari, licet certis & publicis criminibus sint obligati. Item ad Thessalonicenses: *Renuntiamus autem vobis fratres in nomine Domini nostri Jesu Christi, ut subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate, & non secundum traditionem quam acceperunt a nobis.* Et paulo post: *Si quis non obedit verbo nostro per epistolam, hunc notate, & non commiscearnini cum illo, ut confundatur.* Cum quibus igitur apostolus fideles nec corporalem cibum sumere permittit, & a quorum consortio fideles discedere præcipit, de eisdem apostolicæ institutionis contemptoribus populo præcipit noster apostolicus, ut eis saltem ad dominicam mensam non communicaret, & eorum societati se saltem eo tempore subtraheret, cum illi contra fas & jus sacra mysteria in perniciem suam usurparent: juxta apostolum enim, *quicumque dominicum panem & calicem sumit indigne, corporis & sanguinis Domini reus erit, & judicium sibi manducat & bibit*: quod omnes faciunt, qui fornicationem & avaritiam non solum exercere, sed etiam obstinato animo defendere præsumunt; de quibus apostolus dicit: *Quoniam qui talia agunt, regnum Dei non possidebunt*: qui etiam pro eisdem criminibus juxta canonicas sanctiones damnati interdictum sibi officium temeraria usurpatione frequentant. Nempe ipsi quos proprie vocamus pœnitentes, licet pro hujusmodi criminibus canonicæ disciplinæ colla submittant, non tamen divinis sacramentis tam temere approximant. Unde, juxta sententiam beati Innocentii papæ, nec infirmos pœnitentes & reliquos ægrotantes sacro chrismate ungi licet, quibus, inquit, pœnitentibus reliqua denegantur sacramenta, ne sibiipsis damnationem potius quam remissionem acquirant, si eadem tam indigni, nondum sane per pœnitentiam ad plenum purgati, percipiant. Si ergo pœnitentes etiam canonice pro criminibus suis satisfacientes divinis sacramentis judicantur indigni, quanto magis illi qui non pœnitere, sed culpas suas jamdudum publicatas pertinaciter defendere conantur, qui & obstinato animo resistentes etiam Spiritum sanctum blasphemare probantur. Sic enim beatus Damasus papa in epistola ad sanctum Aurelium Carthaginensem archiepiscopum testatur. Violatores, inquit, canonum voluntarii graviter a sanctis patribus judicantur, & a Spiritu sancto, cujus instinctu ac dono ditati sunt, damnantur, quoniam blasphemare Spiritum sanctum non incongrue videntur, qui etiam contra sanctos canones non necessitate compulsi, sed libenter, ut præfixum est, aliquid aut proterve agunt, aut loqui præsumunt, aut facere volentibus sponte consentiunt. Talis enim præsumptio manifeste unum genus est blasphemantium Spiritum sanctum: quoniam, ut jam prælibatum est, contra eum agit, cujus nisu & gratia iidem sancti canones sunt editi. Itaque illi sacerdotes, qui tam gravissimis criminibus sunt obligati, imo qui pro eisdem secundum canonica instituta jam sunt damnati, nullatenus nisi in perniciem suam sacrificare possunt. Unde & illi non parum * delinquerunt, quicumque ipsis in propriam necem sacrificare usurpantibus per solitas responsiones in missa scienter cooperari præsumerent. Non enim pro parvo crimine haberetur, si quis alicui seipsum crudeliter occidenti scienter cooperaretur. Sapientissime ergo vir apostolicus populum hujusmodi præsumptorum usurpationibus interesse prohibuit, quas non solum ductoribus eorum, sed & receptoribus, pernicioſas esse non ignoravit. Sic enim ipse Dominus a Core ejusque sequacibus sacrificandi officium usurpantibus reliquos filios Israel

ANNO CHRISTI 1074.

Prov. 28.

1. Cor. 5.

1. Cor. 3

1. Cor. 3

* Forte delinquerent.

rael discedere præcepit, ne peccatis eorum involverentur, sicque crudelissima morte cum eisdem damnari mererentur. Nam ipsi hæresiarchæ, videlicet Core, Dathan, & Abiron, cum universa eorum substantia vivi ad infernum ex improviso descenderunt: sequaces vero eorum per ignem a Domino penitus comburi meruerunt. Horum itaque subitaneam & crudelissimam ultionem illi diligenter attendant, qui contra apostolica præcepta interdictum sibi sacerdotale officium obstinata temeritate usurpant: nec otiose mortem Oseæ considerent, qui, cum David arcam Domini de Philistiim in novo plaustro reduceret, a Domino percussus interiit, eo quod arcam, licet jam casuram, manu sustentare præsumpserit. Si enim ille merito periit, qui temere quidem, sed benigne, arcam Domini tantum tetigit, quanto magis ille qui contra fas & jus ipsum corpus Domini contrectare sibique incorporare præsumit indignus?

ANNO CHRISTI 1074.

XIX.

Quidam tamen satis imperite nostro apostolico objiciunt quartum Gangrensis concilii capitulum; Quicumque discernit a presbytero qui uxorem habuit, quod non oporteat eo ministrante de oblatione percipere, anathema sit. Hoc etiam capitulum juxta Petri apostoli attestationem in suam ipsorum perniciem depravantes ita pronuntiant: Quicumque recusaverit missam conjugati presbyteri, anathema sit: videlicet ut eos anathematizatos esse demonstrent, qui apostolicis institutis obedientes incontinentium sacerdotum missas recipere detrectant. Sed frustra: nam prædictum caput illos tantum anathematizat qui respuunt presbyteri oblationem, non qui modo habet, sed qui quondam habuit uxorem. Eo enim tempore, ut prologus Gangrensis concilii testatur, erant hæretici, sectatores cujusdam Eustathii, qui legitimas nuptias quasi mortale crimen condemnabant, asserentes nullum in conjugali gradu positum spem habere apud Dominum: unde & oblationes presbyterorum etiam ante ordinationem legitime conjugatorum respuisse traduntur; quippe legitimum conjugium pro mortali crimine deputantes: quales etiam si quis hoc tempore perpetrasse detegitur, altari ministrare juxta canones non permittitur. Merito ergo anathematizantur iidem hæretici dogmatizantes contra illud apostoli: *Si acceperis uxorem, non peccasti:* & illud: *Oportet episcopum unius uxoris esse virum.* Sæpe positum autem nostri apostolici institutum nulli prohibet audire missam illius presbyteri, qui juxta apostolicam permissionem ante sacrum ordinem unam tantum uxorem habuit, quando & sine crimine uxorem ducere potuit; sed illius presbyteri qui contra apostolum in crimine fornicationis detegitur jacere; quem ipse apostolus & reliqui sancti patres, successorque eorum noster apostolicus, a sacratissimo officio segregavere. Igitur quicumque hujusmodi presbyterorum missas respuit, nullatenus tamen superiori Eustathianorum anathemati subjacebit, cum optime apostolo consentiat, qui & sacerdotibus continentiam indicit, & fideles prævaricatoribus sermonum ejus admisceri non permittit. Notandum autem, quod noster Gregorius juxta sanctorum patrum statuta prius incontinentes presbyteros officio privavit, postmodum populo, ne eorum officia reciperet, interdixit: unde non tam incontinentium quam pro incontinentia damnatorum missas audire prohibuit: ne & populus se juxta Antiochenum concilium sub excommunicatione poneret, si eorum officia recipere præsumeret. Ipse autem Spiritus sanctus per Samuelem prophetam docet populum, ut canonicis institutionibus nostri apostolici potius obediat, quam hujusmodi præsumptorum sacrificia in periculum suum recipiat. Dicit enim: *Melior est obedientia quam victimæ, & auscultare magis, quam offerre arietum adipem: quoniam quasi peccatum ariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere.* Igitur populus apostolicis institutis obediens inobedientium sacerdotum officia & sacramenta recusat, ne ipse crimen idololatriæ per inobedientiam incurrat. Item Dominus alibi protestatur: *Misericordiam volo, & non sacrificium,* scilicet ut quibus placens Deo per obedientiam potius animæ suæ misereatur, cui potissimum est miserendum, quam cum inobedientia, aut per se aut alium Domino offerat sacrificium. Libet autem considerare quam clementer noster apostolicus etiam ipsos contemptores canonum in superioribus statutis tractavit, quos tantum a tali officio removit, quod tamen nullatenus nisi in perniciem suam celebrare possent, si canonicis sanctionibus repugnantes ipsum Spiritum sanctum blasphemare non desisterent. Ipsorum sane diuturnam obstinationem jamdudum acrius plectendam nondum debita severitate punivit. Sed illos, ut saltem adhuc redirent ad cor, paterno affectu expectavit, ut vel in hoc suam damnationem cognoscere vellent, cum populum a recipiendis eorum officiis justissime prohibitum negare non possent.

ANNO CHRISTI 1074. 1. Reg. 15.

XX.

Fortassis autem aliquis dicit, cur noster Gregorius tam contraria nostræ consuetudini statuta observari præceperit, cur non potius nostram consuetudinem quasi misericordi dissimulatione tolerarit? Sed ille audiat quid B. Leo papa, qui sacratissimo Chalcedonensi concilio præfuit, decernat; qui Anatolii præsulis Constantinopolitani præsumptionem cohibens ita pronuntiat: quod in reatum Romani pontificis deputetur, si institutio canonum eo non prohibente, & in hoc quasi connivente alicubi violetur. Item sanctissimus nostri apostolici homonymus scribens Victori episcopo hanc terribilem & generalem sententiam protulit: Quisquis ad hoc facinus, videlicet simoniacæ aut neophytorum hæreseos, emendandum officii sui consideratione vehementer non arserit, cum ipso se habere non dubitet portionem, a quo prius hoc piaculare flagitium & crimen sumpsit exordium. Igitur & ille nihilo minus Ebionis hæresiarchæ particeps detegitur, quicumque pro debito officii illius hæresim, id est Judaicam incontinentiam, modernis sacerdotibus prohibere non studuerit. Ipsa quoque sacratissima concilia, ex quibus statuta nostri apostolici profluxerant, adeo amplexati sunt sancti patres, ut sicut ipsorum scripta testantur, potius seipsos diversis tormentis affligi, imo se potius crudeliter occidi permitterent, quam violatoribus earumdem sanctionum consentire vellent. Ob hanc causam magnus Athanasius patriarcha Alexandrinus post diversas calamitates in exilium deportatur. Ob hoc etiam Felix papa Romanus ab episcopatu depositus martyrio legitur coronatus, & multi ejus presbyteri, diacones, & reliqui ex clero, etiam intra ecclesiam, ob eamdem causam, heu, crudelissime occisi leguntur; videlicet quia sectatoribus Arii in violationem Nicæni concilii assentiri nolebant. Hæc autem & hujusmodi innumerabilia ex ecclesiasticis historiis affatim colligere poteris. Dicat ergo quivis quomodo noster apostolicus sine suo periculo aut potius exitio negligere posset quin tam inevitabilium sanctionum non di-

co violatoribus, sed impugnatoribus, ex debito officii sui obviaret, quibus ipsos sanctos patres etiam usque ad sanguinem restitisse non ignoraret. Quamvis enim modo quidam non tam aperte cum Ario & reliquis hæresiarchis fidem sanctorum patrum impugnent, tamen eorum moralibus statutis cum ipsa quidem fide per eosdem sanctos patres eodem tempore eadem subscriptione roboratis obstinate resistunt, quæ & cum eadem fide ex sacratissimo fonte scripturarum emanaverunt.

Sed in hac eorum nefandissima rebellione etiam ipsam fidem sancti patres probantur annullare, cum in authenticis sanctionibus auctoritatem illorum pro nihilo ducunt, qui & fidem sua auctoritate confirmaverunt. Nullatenus sane alicui fides sanctorum patrum proderit, qui eorum canonicis atque moralibus præceptis non obedire, sed pertinaciter resistere studuerit: nam, ut Jacobus frater Domini testatur, *Fides sine operibus mortua est*; qualem & dæmones habere fatetur. Non ergo minus est resistendum pertinacibus authenticarum institutionum impugnatoribus, quam sacræ fidei violatoribus, cum & dæmonibus assimilentur quicumque institutionem sanctorum patrum in fide tantum & non etiam in conversatione pro viribus assectantur, qui & culpam, quia humanum fuit committere, diabolico instinctu non timent pertinaciter defendere. Amplius ipsum vas electionis in sua persona omnibus ecclesiasticis pastoribus dicit: *Si evangelizavero, non est mihi gloria, necessitas enim mihi incumbit: væ enim est mihi, si non evangelizavero*. Quomodo ergo noster apostolicus istud væ subterfugere posset, si gregem sibi commissum juxta ipsius apostoli præcepta instituere negligeret? Sanctus etiam Spiritus per Ezechielem prophetam cuilibet pastori terribilem proponit conditionem: *Si*, inquit, *non dixeris peccatori: Morte morieris, & ostenderis ut recedat ab iniquitatibus suis, ipse quidem in peccatis suis morietur, sanguinem autem ejus de manu tua exquiram. Si autem dixeris, & ille contempserit, & non obedierit, ille in sceleribus suis morietur, tu autem animam tuam liberabis*. Hac quidem translatione S. Augustinus in sermone de psalmo 40. utitur, statimque suis auditoribus subjungit: Dico vobis, libero animam meam; in magno enim sum non periculo sed exitio constitutus, si tacuero. Satis ergo patet quam immerito quidam nostro apostolico pro superioribus statutis indignentur, qui tam inevitabili necessitate coactus eadem instituisse detegitur, videlicet ne propriæ mortis crimen incurreret, si nos ex debito officii sui instituere negligeret.

Jacob. 2.

1. Cor. 9.

Ezech. 33.

XXI.

Præterea si ob hoc nostro apostolico indignari satagunt, cur non potius illis 318. sanctis patribus in Nicæa congregatis, * ut 630. patribus in Chalcedone congregatis & coadunatis indignantur, qui, ut prædictum est, contra simoniacos & incontinentes altaris ministros multo acriores sententias protulerunt quam noster apostolicus. Indignentur sane sanctissimo papæ Clementi, qui martyrio sua decreta confirmavit, quem ipse princeps sibi successorem destinavit. Legitur enim in decretis ejus cap. 46. quod incontinentes penitus ab altaris officio removerit, quod etiam cohabitationem extranearum feminarum clericis prohibuerit, quod violatores hujusmodi institutionis prorsus anathematizaverit. Indignentur etiam beatissimo papæ Silvestro, qui in apostolica sede constitutus incontinentiam totius mundi presbyteris, ut prædictum est, prohibuit, & omnes huic decreto regnantes in perpetuum damnandos esse decrevit. Indignentur etiam beato martyri Damaso papæ, cujus auctoritate secunda universalis synodus Constantinopolitana legitur roborata. Item sanctissimo papæ Leoni Chalcedonensium canonum auctori, quorum uterque eadem & apostolica auctoritate in decretis suis, ille quidem cap. 4. hic autem cap. 5. ita generaliter decrevere: Omnia decretalia cunctorum pontificum prædecessorum nostrorum constituta, quæ de ecclesiasticis ordinibus & canonum promulgata sunt disciplinis, ita omnibus episcopis ac cunctis generaliter sacerdotibus custodire debere mandamus, ut si quis in illa commiserit, veniam sibi deinceps noverit denegari. Indignentur etiam sanctissimi nostri apostolici æquivoco, qui sub generali anathemate damnavit omnes a sacratissimis quatuor conciliis dissentientes. Sed cum nullus sanæ mentis hujusmodi sanctis * patribus sententiis indignetur, patet evidentissime, quam irrationabiliter quidam nostri apostolici institutis indignentur, in quorum promulgatione nullatenus a sanctis patribus discrepavit, excepto hoc tantum, quod non tam severe, ut illi, contemptoribus canonum obviavit. Illos enim clericos ab officio tantum privavit, quibus sancti patres non modo officium, sed & veniam, & ecclesiasticam communionem denegavere. Nil denique novi noster apostolicus nobis observandum injunxit, quod etiam si feciſſet, non tamen sine periculo ejus contemni præceptum posset. Nam apostolica sedes ex divina * confessione hunc semper obtinuit & obtinebit primatum, ut totius mundi ecclesias non solum antiquis institutis, sed etiam novis disponat, prout diversorum necessitas temporum postulat. Cogunt enim, ait sanctus Augustinus ad Bonifacium, multas invenire medicinas, multorum experimenta morborum. Hoc utique diversa Romanorum pontificum decreta testantur, in quibus ipsi diversis temporum necessitatibus consuluisse leguntur.

* Forte, ann. H.

* Forte, rum. H.

* Forte, cessione.

XXII.

Incassum autem publici contemptores apostolicæ institutionis inducias suæ damnationis a nostro apostolico quærunt, quos, ut prædictum est, sancti patres absque omnibus induciis damnaverunt. In dubiis enim rebus, licet veris, nondum tamen publicatis, necessario conceduntur induciæ, ut juxta sanctiones apostolicorum virorum Felicis & Julii, & reliquorum, ipse accusatus possit se contra accusatores pleniter præparare ad abluenda crimina: unde & beatus Eleutherius a B. Petro duodecimus in decretis suis cap. 1. testatur: Induciæ non modicæ ad inquirendum dandæ sunt, ne aliquid præpropere agi a quacumque parte videatur, quia per subreptionem multa proveniunt. Jure ergo illi absque induciis damnantur, qui culpam suam jamdudum a sanctis patribus diffinite damnatam non negare, sed publice contra apostolica statuta conantur defensare. Nempe B. Gregorius ab omni catholico pastore merito imitandus, contemptores sedis apostolicæ etiam ante peractam culpam solebat excommunicare: Sic enim Maximum per ambitionem Salonitano episcopatui inthronizatum, & omnes ejus ordinatores excommunicavit, quos eadem excommunicatio, nondum peracta culpa pro qua excommunicati sunt, obligavit: nam priusquam Maximus ordinaretur, sub excommunicatione prohibuit sanctus Gregorius ne hoc præsumeretur: quod præceptum contemnentes episcopi, cum ordinarent eumdem Maximum, ante peractam ordinationem erant excommunicati juxta attestationem S. Gregorii: scribit enim in epistola ad eumdem Maximum præsumptorem, ita detestans ejus consecratio-

tionem: Quam rem, inquit, nos consecrationem A pontificem, sed per proprium tantummodo antistitem, ligari vel solvi posse confingant. Praterea B. Leo papa, qui quartam universalem synodum Chalcedone congregavit, item Vigilius papa, sub quo quinta universalis synodus Constantinopoli convenit, item beatus pater Gregorius, hi, inquam, singuli eadem auctoritate præcipui, pene eadem voce in decretis suis verissime testantur hoc modo: Sancta Romana ecclesia vices suas ita aliis impertivit ecclesiis, ut in partem vocatæ sint solicitudinis, non in plenitudinem potestatis. Unde liquido demonstratur, quod quilibet episcopus nec super gregem sibi commissum tantam potestatem habeat, * quantum præsul apostolicus: qui licet curam suam in singulos episcopos diviserit, nullo modo tamen seipsum sua universali & principali potestate privavit: sicut nec rex suam regalem potentiam *diminuit*, licet regnum suum in diversos duces, comites sive *judices* diviserit. Cum igitur Dominus apostolicus in omni ecclesia tam principalem potestatem habeat, ut etiam invito episcopo cujuslibet ecclesiæ quidquam in ea juxta canonicas sanctiones possit disponere, quis denegare poterit, quin ubique gentium tam subditos episcoporum, quam ipsos episcopos apostolicæ institutionis contemptores damnare possit.

* Pro, quantum.

XXIII.

Sed illi ipsa veritas in evangelio contradicit, quæ B. Petro principaliter inter reliquos apostolos hoc privilegium concessit: *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum in cælis:* qui enim generaliter omnes apostolicæ potestati subjecit, nullo modo alicujus episcopi subditum excepit: unde idem apostolus & a senioribus sui temporis, id est presbyteris, sive episcopis, & ab eorum subditis, obedientiam generaliter exegit, cum tam subditis quam prælatis, tam feminis quam viris, specialia vivendi præcepta in epistolis suis tradiderit: quod incassum ipse faceret, si non generaliter omnes C ejus institutioni obedire deberent. Beatus quoque Anacletus ab ipso principe apostolorum presbyter ordinatus in decretis suis cap. 3. testatur: Sacrosancta Romana & apostolica ecclesia non ab apostolis, sed ab ipso Domino nostro primatum obtinuit, sicut ipse B. Petro dixit: *Tu es Petrus*, &c. Ergo hæc apostolica sedes cardo & caput omnium ecclesiarum a Domino non ab alio est constituta, & sicut cardine ostium regitur, sic hujus sanctæ sedis auctoritate omnes ecclesiæ Domino disponente reguntur. Item B. Gelasius doctor apostolicus cap. 11. Cuncta per mundum novit ecclesia quod sacrosancta Romana ecclesia de omni ecclesia fas habeat judicare, nec cuiquam de ejus liceat judicare judicio: siquidem ad illam de qua- D libet mundi parte appellandum est, ab illa autem nemini appellare licitum est.

Sed nec illa præterimus, quod apostolica sedes, sine ulla synodo præcedente, exolvendi quos synodus iniqua damnaverat, & damnandi nulla existente synodo, quos oportuit, habuerit facultatem. Et hoc nimirum pro suo principatu, quem B. Petrus apostolus Domini voce & tenuit, & semper retinebit. His autem sanctissimi patres Callistus, Fabianus, Sixtus, Silvester, Julius, & reliqui innumerabiles adstipulantur, qui adeo amplexati sunt veritatem, ut potius mori quam mentiri desiderarent. Hujus ergo privilegii auctoritate B. Simplicius papa XLIX. Gregorium Mutinensem episcopum Ravennatis archiepiscopi suffraganeum a ditione ejusdem archiepiscopi penitus absolvit, & hoc ideo, quia idem archiepiscopus eum invitum Mutinensi cathedræ inthronizavit. Item S. Gregorius Honoratum Salonitanæ ecclesiæ archidiaconum, qui jam ex archidiaconatu ad presbyterium devenit, invito etiam episcopo ad pristinum gradum reduxit, depositio quidem eo quem idem Salonitanus episcopus in locum ejus ordinavit. Quapropter apertissime desipiunt, seque reos apostolicæ auctoritatis efficiunt, quicumque ejus potestati temere præjudicant, cum cujuslibet episcopi subditos non per Romanum

XXIV.

His autem rationibus & hoc declaratur, quod cujusvis episcopi parochianus potius Domino apostolico quam proprio episcopo obedire debet, cum auctoritas proprii nullatenus eum ab apostolica damnatione valeat liberare, si apostolicis præceptis inobediens extiterit. Et e contra Dominus apostolicus, si ei obedierit, eumdem ab omni violentia proprii episcopi facillime poterit defendere, videlicet & ipsum parochianum ejus ditione penitus emancipando, & episcopum ab injuria per correptionem & damnationem apostolica auctoritate refrenando. Attendat sane cujusvis episcopi subditus, ne vel proprio episcopo contra apostolica præcepta obediat in aliquo, cum S. Gregorius archidiaconum Salonitanum in locum Honorati jam depositi subrogatum deposuerit, eo quod idem proprio episcopo se in locum illius ordinari post apostolicam prohibitionem obedierit. Hinc etiam patet quam apertissime illi desipiant qui dicunt, quod subditi cujuslibet episcopi apostolicæ sedi nullatenus obedire debeant, si proprio antistiti obediant, cum a S. Gregorio & ille merito degradaretur, qui & per obedientiam episcopi sui apostolicæ sedi adversus fuisse detegitur. Nempe nullus debitam obedientiam proprio episcopo exhibere poterit, nisi qui apostolicæ sedi principaliter obedire studuerit. Omnis enim qui vult esse episcopus, hoc maxime subditis suis inculcat, ut sanctorum patrum institutis absque omni contradictione obediant: quæ, ut prædictum est, apostolicæ sedi principaliter ab omnibus obediendum esse denuntiant. Quicumque ergo suo legitimo pastori debitam obedientiam exhibuerit, etiam E principaliter Domino apostolico obedire studebit. Nam juxta ipsius veritatis edictum: Discipulus *Matth. 10.* non est honorandus super magistrum. Si autem Dominus apostolicus proprio & legitimo pastori jure præponitur, quanto magis illi qui nec nititur esse quod dicitur. Has ergo & hujusmodi rationes quicumque, saltem ex rudibus, fideliter inspicere dignabitur, nullatenus prædicta nostri apostolici statuta proscribere conabitur; præsertim cum videat evidentissime eadem ex sanctorum patrum sententiis, imo ex divinis scripturis, emanasse. Præterea vero quamplures alias rationes superioribus annectere, & innumerabilia sanctorum

ANNO CHRISTI 1074.

rum patrum exempla præfatis ſtatutis aſſignare, hac conſideratione prætermiſi, ne gravis eſſem idiotis, quibus hic ſpecialiter ſatisfacere propoſui: quibus pauca ex multis tam indubitatæ veritatis ſufficere poſſunt, ſi indagandæ potius veritati, quam infructuoſæ contentioni operam dare volunt.

Observatio Philippi Labbe, S. J.

De eadem ſynodo Romana occaſione conſecrationis Hugonis Dienſis epiſcopi, quemadmodum ſupra dictum eſt, hæc habet Hugo Flaviniacenſis abbas in chronico Virdunenſi p. 196. tom. I. bibliothecæ noſtræ novæ librorum mſſ.

Cum ergo Romæ poſiti (Anſelmus ſcilicet Lucenſis & Hugo Dienſis) præſtolarentur diem conſecrationis ſuæ, venerunt nuncii regis Henrici Romam, rogantes, ne contra morem prædeceſſorum ſuorum dominus papa eos conſecrare vellet, qui epiſcopatus electionem ſolam, non autem donum per regiam acceperant inveſtituram. At ipſe convocatis cardinalibus legationem regis aperuit, & quid ſibi ad hoc reſpondendum, quid eſſet faciendum ammonuit. Quibus reſpondentibus uſum eccleſiæ hunc eſſe, hunc haberi pro lege, cum auctoritas eis nulla ad hoc ſuffragaretur, in Lucenſi tamen electo eis adquievit, ut conſecrationem ejus differret, donec inveſtituram epiſcopatus ex regio dono accepiſſet. In Dienſi vero adquieſcere noluit, ſed eum prima xl. hebdomada, ſabbato in presbyterum, & dominica conſecravit in epiſcopum. Et quia vidit hoc ſanctorum patrum adverſari decretis, ut in canonica electione epiſcopi prævaleret donum regis, imo multoties ipſam electionem immutaret, vel potius irritam faceret: eodem (1) anno in Romana ſynodo 50. epiſcoporum, conſidente presbyterorum & abbatum multitudine, juxta decreta pontificalia & inſtitutiones canonicas ne hoc amplius a quoquam præſumeretur prohibuit ſub interminatione anathematis, decretum faciens in hæc verba. *Si quis deinceps epiſcopatum vel abbatiam de manu alicujus laicæ perſonæ ſuſceperit, nullatenus inter epiſcopos vel abbates habeatur, nec ulla ei ut epiſcopo vel abbati audientia concedatur. Inſuper ei gratiam B. Petri, & introitum eccleſiæ interdicimus, quoad uſque locum, quem ſub crimine tam ambitionis, quam inobedientiæ, quod eſt ſcelus idololatriæ, cepit, deſeruerit. Similiter etiam de inferioribus eccleſiaſticis dignitatibus conſtituimus. Item ſi quis, imperatorum, ducum, marchionum, comitum, vel quilibet ſecularium poteſtatum, aut perſonarum, inveſtituram epiſcopatus, vel alicujus eccleſiaſticæ dignitatis, dare præſumpſerit, ejuſdem ſententiæ vinculo ſe aſtrictum ſciat.* Sequutus eſt autem in hoc patrum exempla, licet jam per multa annorum curricula damnabilis hæc conſuetudo inoleviſſet, & in uſum converſa eſſet. Dicitur enim in VII. univerſali ſynodo a V. patriarchis & eccl. patribus ſub Adriano papa habita, cap. III. Omnis electio epiſcopi, presbyteri, vel diaconi, a principibus facta, irrita maneat, ſecundum regulam quæ dicit: Si quis epiſcopus ſæcularibus poteſtatibus uſus eccleſiam per ipſos obtinuerit, deponatur & ſegregetur, omneſque qui illi communicant. Item, in VIII. univerſali ſynodo habita a V. patriarchis, ſub Nicolao I. pontifice, cap..... promotiones vel conſecrationes epiſcoporum concordans prioribus conciliis hæc ſancta & univerſalis ſynodus, electione & decreto epiſcoporum fieri conſtituit, & ſtatuit atque promulgavit, neminem laicorum principum & potentum ſemet inſerere electioni vel promotioni patriarchæ vel metropolitæ, aut cujuslibet epiſcopi, ne inordinata hinc & incongrua fiat confuſio vel contentio, præſertim cum nullam in talibus poteſtatem quemquam poteſtativorum laicorum habere conveniat, ſed potius ſilere, & attendere ſibi uſquequo regulariter a collegio eccleſiæ ſuſcipiat finem electio futuri pontificis. Si quis vero laicorum ad concertandum & cooperandum invitatur ab eccleſia, licet hujuſmodi cum reverentia obtemperare aſciſcentibus. Quiſquis autem ſecularium principum & potentum, vel alterius dignitatis laicus, adverſus communem & conſonantem atque canonicam electionem eccleſiaſtici ordinis agere temptaverit, anathema ſit, donec obediat & conſentiat. Item ex concilio Nicæno cap. VI. Per omnia manifeſtum eſt, quia ſi quis præter voluntatem & conſcientiam, metropolitæ ſuerit ordinatus, hunc ſanctum & magnum concilium ſtatuit non debere eſſe epiſcopum. Item ex concilio Antiocheno cap..... Si quis presbyter vel diaconus per ſæcularem dignitatem, eccleſiam Dei obtinuerit, dejiciatur, & ipſe & ordinator ejus a communione modis omnibus abſcindantur, & ſint ſub anathemate ſicut Simon magus a Petro. In electione igitur & conſecratione Domini Dienſis evidenter oſtenditur operata divinitas, quia per hanc occaſionem ſanctæ Dei eccleſiæ ſub papatu domini Gregorii multis retro annis obnubilata electionis eccleſiaſticæ ſplenduit veritas. Viderint igitur viri cordati, quid juris imperatoribus, regibus, & principibus, in electione pontificis reſervetur. Commiſit autem ei vices ſuas in Gallia, ubi plurimum ſimoniæ ſerpebat peſtis iniqua: quia perrari illic erant, qui non eſſent aut ſimoniaci, aut a ſimoniacis ordinati, aut per manum laicam inveſtiti. Plurimum illi inculcans, poteſtate data non abuti, quominus depravata corrigeret, damnanda recideret, ſancta & honeſta doceret, & docenda faceret.

☞ AD ROMANUM CONCILIUM I.

Contra clericos ſimoniacos & incontinentes a Gregorio VII. pontifice anno 1074. Priori quadrageſimæ hebdomada celebratum.

Additio.

Suppl Manſi to. II. p. 2. Anno 1074.

Acta hujus concilii ſynopſim tantummodo exhibet Labbeus tom. XII. pag. 547. venet. edit. Acta ipſa interciderunt. Eorumdem actuum fragmentum licuit mihi inveſtigare in Gerboi Reicherspergenſis expoſitionibus in Pſal. ad Pſal. X. pag. 157. Continet autem fragmentum iſtud ipſos concilii canones tertium, & quartum, ut ex collatione ſynopſis eorumdem canonum intelligimus.

Gre-

(1) Imo 1075. inquit Pagius, quo primum decretum contra inveſtituras editum in Romano Concilio contendit ad an. Chr. 1075. n. 1. & ſeq.

☞ *Gregorius septimus dicit.*

ANNO CHRISTI 1074.

Si qui sunt presbyteri, vel diaconi, vel subdiaconi, qui in crimine fornicationis jaceant, interdicimus eis ex Dei parte omnipotentis, & sancti Petri authoritate ecclesiæ introitum, usque dum pœniteant, & emendent. Si qui vero in peccato suo perseverare maluerint, nullus vestrum eorum audire præsumat officium: quia benedictio eorum vertitur in maledictionem, & oratio in peccatum, Domino testante per Prophetam: Maledicam, *inquit*, benedictionibus vestris. Qui vero huic saluberrimo præcepto obedire noluerint, idololatriæ peccatum incurrunt, Samuele teste, & beato Gregorio instruente! Peccatum ariolandi est non obedire, & scelus idololatriæ nolle acquiescere: Peccatum igitur paganitatis incurrit quisquis dum christianum se asserit, sedi apostolicæ obedire contemnit.

Cum vero secundum ea, quæ concilii hujus Patres definierant de cœlibatu sacrorum ministrorum, de simonia extirpanda literæ datæ sint ad omnes per ordinem episcopos; & ex Lamberto constet quid in re hac ardua agendum sibi censuerit Sigefridus archiepiscopus Moguntinus, juvat ejus hac de re literas ad Gregorium papam scriptas dare tamquam ad res concilii hujus appendices. Servavit vero illas Udalricus in Codice num. CXXXII.

☞ EPISTOLA SIGEFRIDI MOGUNTINI ARCHIEPISCOPI AD GREGORIUM PAPAM.

rd. to. II 109.

DOmino venerabili, & patri in Christo amabili Gregorio primæ sedis antistiti S. Moguntinus, id, quod est gratia Dei, debitæ obedientiæ subjectionem, & sedulam obsequii devotionem. Quid causæ intercedat, & quid impedimenti intercipiat, quod sacro huic sanctæ apostolicæ sedis concilio interesse non possum, sicut jam priori legatione significavi, ita & nunc sanctæ paternitati vestræ ex ipsa veritate denuncio, videlicet quod eodem paralisis morbo quo tunc laborabam, non quidem remissius, sed in dies auctius, acriusque laboro. Non hoc præmitto aut fastu superbiæ, aut contemptu inobedientiæ, quem animæ morbum divina miseratio longe faciat a me. Non enim cujuslibet negotii quamlibet maximi me retinere posset impedimentum, cum me ad vos non sola ducit voluntas, sed & ardens trahit desiderium. Mea namque intererat, & hæc obedientiæ ratio & caritatis ordo poscebat, ut huic consortio sanctorum interessem, & de præsentia, vel allocutione, atque de salutifera collatione divini patris mei Gregorii, & Christi sacerdotum hilarescens, in melius proficerem. Non pœnitendum esset longæ viæ, & magni laboris, quippe inde proveniret fructus magnæ salutis. Maximas autem grates cum humili inclinio vestræ refero sanctitati, quod legationi nostræ tam clementer aurem inclinastis, ipsosque legatos bene admisistis, & melius dimisistis, quodque placuit vestræ sanctitati antiquæ dilectionis, & germanæ affectionis nostræ tam benigne reminisci, nec in summa speculationis arce, & in ipsa omnium ecclesiarum solicitudine duxistis prætereundum, quod olim adhuc in ipsa privata conversatione Christi inter nos fuerat caritate conjunctum. Primum multiplices erga me benignitatis vestræ gratias nulla temporum longinquitate deleri, nulla unquam rerum, vel eventuum inæqualitate poterit obliterari; sed ad hoc remedium nostra sedulo vigilabit industria, ut in hac perseverare vestra dignetur benevolentia. Quod autem in commonitorio vestro posuistis, me vestræ paternitati secretorum imo salutis meæ commisisse consilium, quod alia quædam, & correctionis limam addidistis ad castigationem vitæ & morum; hoc semper feci & semper faciam, nec ab hoc opere unquam vita comite desistam, & quod ibi cautum est, cautissime cavebo, & quod ibi præceptum est, prout vires dederit Deus, pleniter adimplebo. Et si aliter de me alicujus adversantis vobis suggeret relatio, noverit sanctitas vestra, quod unitatem scindere & caritatem corrumpere suo mendacio conetur, nisi forte hoc accusat quod aliquando illud, quo me castigo, frenum disciplinæ aliquantum laxare consilio fratrum compellor cauta medicinæ. Porro quod de examinandis Episcopis, quos mihi nominastis, & introitum eorum & conversationem diligentissime inquirere, & per nuncios nostros vobis insinuari mandastis, perpendat vigilans ille oculus sapientiæ vestræ, quod a reditu legatorum nostrorum usque ad hanc iteratam legationem, non tantum erat temporis interstitium, ut vel fratres colligere vel examinationis etiam possem habere judicium, non aliud super hac re adhuc vobis de his intimare valeo, quam quod vel vos scitis vel communis habet opinio. Verum literas vestras illis quantocius direxi, & ut mandatum vestrum impleant, etiam nostris literis diligenter submonui. De pœnitentia autem Strasburgensis Episcopi nihil certi possumus vobis respondere, quod nec, si ei injuncta esset, antehac scivi, nec, si eam observet, propter temporis compendium inquirere potui. De castitate vero clericorum & de simoniaca hæresi, ad summam de omnibus, quam mihi mandastis, semper, prout ipse adjuverit, obediam Deo & vobis. Erit autem apostolicæ mansuetudinis & paternæ dilectionis, si ad fratres mandata dirigere ecclesiastica, ut & temporum opportunitates & singulorum possibilitatem dignemini inspicere, ut & deviantibus & discolis adhibeatur disciplina quæ debetur, & infirmis & opus habentibus medico compassio caritatis non negetur, sæpeque examinatis negotiorum causis adhibeatur judicii censura, ut apostolicæ discretionis & paternæ pietatis modum non excedat justitiæ mensura. Sacrum apostolatum vestrum pro nobis orantem Samarites ille custodiat, qui in custodiendo suum Israel non dormit neque dormitat, & divisiones gratiarum, quas in clave Petri adunavit, ipse in vobis unitas integraque conservet, qui ipsam clavem vobis commisit.

EJUSDEM AD EUMDEM.

ANNO CHRISTI 1074.

SPecialis reverentiæ patri Gregorio primæ ſedis antiſtiti S. Moguntinus id quod eſt Dei gratia, quod patri filius, quod prælato ſubjectus. Adhibito deſidiæ paſtorum & negligentiæ ſacræ exhortationis & ammonitionis incitamento, vigilantia paſtoralis officii veſtri, mi reverende pater, nos quia de ſomno excitavit, & ut opus evangelii, ad quod ſervi patris familias deputati ſumus, indeſinenter curemus implere, quam ſtudioſe incitat, tam religioſe invitat. Sacra namque eſt pia ſollicitudo providi paſtoris, beata & renumerabilis executio hujus divini operis, ſed heu multum reclamat rerum vertigo, & iniquitas temporis. At vero ſi dies mali ſunt, tamen ammonita veſtra vigilanti cautela tempus redimendum eſt, ne ſi propter auræ intemperiem vineam Domini culturare deſiſtat, de negligentia condemnetur quilibet inutilis operarius, & ſi tempeſtas hodie ingruit quæ nos ab opere repellat, cras cœlitus reddita ſerenitate ſtudium nimirum in id ipſum recurrat. Itaque indixit auctoritas veſtræ ſanctæ paternitatis, ut ſtatuta die collectis fratribus ex apoſtolicæ legationis mandato Concilium debeamus celebrare, & quicquid in provincia aut in regno noſtro vel per ſimoniacam hæreſin vel quomodocunque contra regulam eccleſiaſticæ rectitudinis perperam geſtum aut male uſurpatum vel temere præſumptum occurrerit judicio fratrum recidere non differamus falce juſtitiæ. Quod præcipitis mihi, pater, æquum eſt & juſtum, & hoc per provincias bis in anno fieri mandant decreta ſacrorum canonum; ſed ad quod decretorum auctoritas & veſtra paternitas impellit, ad hoc & rerum inæqualitas & hujus maligni temporis importunitas nos longe repellit. Denique auditum credimus veſtræ paternitati, quantus in regno noſtro motus, quanta ſit perturbatio, quam periculoſe bella graſſantur & ſeditiones, ſicut audivimus in evangelico. Auditum, inquam, credimus vobis de bello, quod a Domino noſtro rege factum eſt contra Saxones & Thuringos, & quomodo dextra Domini proſtraverit & fugaverit rebelles & impios, & tamen adhuc in eadem obſtinatione perdurant etiam victi, & iterum perfidiæ caput levant, ac totius regni gladios contra ſe acuentes iterum recidua bella parant. Unum timemus, quod pro peccato populi de vagina ſua eductus ſit gladius Domini, & tamen per noſtram aliorumque ſanctorum propitietur interceſſionem, forſitan deſæviet uſque ad internecionem. Soluto namque pacis vinculo & rupto diſciplinæ freno, gens inſurgit contra gentem de terminis regni. Hoſtilis gladius exterminavit concordiam & pacem, & ita obmutescentibus evangelii tubis, nec præco clamoris vocem, nec populus habet audiendi aurem. Hoſtili præda & pervaſione magna ex parte diſperit res & reditus Epiſcopi noſtri, & hoc idem patiuntur plurimi fratres noſtri, neque hæc rerum anguſtia eos patitur venire ad concilium. Huc accedit, quod plures coepiſcopi noſtri, qui ad concilium vocati ſunt, non ſunt in gratia principis, nec uſquam audent progredi ſine diſpendio ſalutis ſuæ. Et ſi conſideremus eos epiſcopos, qui accuſantur, & eos qui adeſſe non audent, ſi concilium congregetur, vix inveniuntur, qui judicent. Accedit hic etiam ad cumulum noſtri timoris & exaggerat vim noſtri doloris, quod ſi de diverſis immo adverſis regionibus ad Concilium convocentur, qui ad invicem inimicantur, dum putamus nos colligere ad concilium fratres, paratas habeamus acies ad bellum: & dum corrigendis erroribus & ſopiendis querelis in unam tendimus pacis eccleſiaſticæ communionem, forſitan, niſi Deus proſpiciat, conventus noſter turbabitur uſque ad internecionem. Recordetur autem ſanctitas veſtra, quod propter Wultenſem abbatem aliquando contigerit Goslariæ, quot boni milites in ipſa veſpera Pentecoſtes gladio perempti ſunt intra ſepta eccleſiæ, perfuſa ſunt altaria ſanguine interfectorum, & inſtigante diabolo totum profanatum eſt ſanctuarium. Et tunc certe omnes convenerant ad curiam ſub ſpecie pacis, niſi quod inter eos latebat quædam ſimultas, quaſi doloſo cineri ſuppoſitus ignis. Et quid credimus futurum, ſi illi, qui aperte inimicantur, congregentur in unum? Pro his & pro hujuſmodi fratres noſtri, qui ſunt ſanioris ſententiæ, dicunt ſibi bonum videri, ut adhuc Concilium differatur, donec videamus, ſi quomodo reddita pace Dominus propitietur. Nos autem omnibus conſiliis & conciliis veſtram præferimus ſententiam, id quod nobis indicitis nullo modo propter veſtram obmittemus conſcientiam. Unde ſtatim poſt regiam expeditionem multa cum feſtinantia noſtram vobis dirigemus legationem, nec ad hoc intemperiem conſideramus anni, ut advertatis, quanti nobis conſtet auctoritas præcepti veſtri. Ergo ſapientia veſtra, quæ in ſe ipſa cuncta metitur, retractet, quis hujus perturbationis provenire poſſet eventus; & pericula, quæ timemus, conſilio & oratione præveniens diſponat in melius, & quicquid dictante Spiritu ſancto ſuper hujuſmodi fieri decernitis, nobis de oraculo ſacri pectoris veſtri reſpondere velitis. Quod ſi probatis, propter pericula, quæ timemus, ad præſens indictum concilium differatur, & quidnam vobis placuerit, & opportunitas evenerit, celebretur in id ipſum.

ANNO CHRISTI 1074.

CONCILIUM ROMANUM II.

Anno 1074. circa Feſtum S. Andreæ habitum

ANNO 1074.

QUamvis multa dicta ſunt a Collectoribus de Conciliis ſub Gregorio VII. habitis, nemo tamen hucuſque commemoravit concilium ſecundum anni 1074. circa feſtum S. Andreæ habitum, de quo Gregorius ipſe in epiſtola ad Cunipertum Taurinenſem epiſcopum Regiſt. lib. II. epiſt. XXXIII. his verbis *Vocatus ad Synodum, quam circa feſtivitatem S. Andreæ celebravimus, venire contempſiſti*. Data eſt epiſtola *II. id. Decembr. indict. XIII.* Ibi forte agitata eſt cauſa de connubio Azonis cum Mathilde celebri Tuſciæ comitiſſa quarto propinquitatis gradu ſibi conjuncta, qua de re in Epiſt. XXXV. lib. II. & epiſt. XXXVI. *ibid.*

CON

ANNO CHRISTI 1074.

CONCILIUM PARISIENSE

In cauſa presbyterorum conjugatorum Anno circiter 1074. tempore Gregorii VII. celebratum.

ANNO 1074. *EX actis S. Galterii Abbatis Pontiſaræ a Monacho ejus diſcipulo conſcriptis Bolland. ad diem VIII. Aprilis cap. 2.*

Pariſiis congregato concilio omnes fere tam epiſcopi, quam abbates, & clerici cenſerent domni apoſtolici ſanctæ memoriæ Hildebrandi juſſioni non eſſe parendum, dicentes, falſoque aſſeverantes, importabilia ejus eſſe præcepta, ideoque irrationabilia, coram omni multitudine dixit: *Conſtat vos indecentem, & ab omnibus refutandam definire velle ſententiam: juſte enim, ut ait B. Gregorius, an injuſte obliget paſtor, paſtoris tamen ſententia gregi timenda eſt, ne is, qui ſubeſt, & cauſis injuſtis forſitan ligatur, ipſam obligationis ſuæ pœnam ex alia culpa mereatur. Nec debet quiſquam paſtoris ſui judicium temere reprehendere; ne etſi injuſte forſitan ligatus eſt, ex ipſa tumidæ reprehenſionis ſuperbia, culpa, quæ non erat, fiat.* His dictis, vehementer ira ſuccenſi qui aderant adverſus Dei famulum, mancipia regis ſuo ſceleri conjungentes, exclamanteſque omnes in una conſpiratione conſurgunt, ipſum de concilio rapiunt, A trahunt, impingunt, colaphizant, conſpuunt, multiſque contumeliis affectum, ad domum regis perducunt. Sed vir Dei viriliter hæc pro Dei amore ſuſtinens, immobilis perſtitit, mortemque minantibus hilari voce reſpondit: Malo mortem pro veritate ſuſtinere, quam falſitati turpiter cedere. O quantis votis, quibus precibus tuam, Domine Deus, magnificentiam exoravit, quatenus ſanctorum martyrum tuorum ſociaretur numero, quibus jam ſociatus erat meritis. Bonum erat ei, Domine, hujus lutei vaſis deponere ſarcinam, ut perpetuam poſſit adipiſci coronam. B Verumtamen, Domine, adhuc famulum tuum, eccleſiæ tuæ profuturum, reſervare diſponebas; ideoque coronam tantis votis exoptatam differebas. Quorumdam igitur optimatum, qui eum prius noverant, & dilexerant, virtute vir Dei de loco, in quo cuſtodiebatur, eripitur, & eccleſiæ ſuæ cum honore redditur. Longum eſt enarrare per ſingula, quæ & quanta pro veritate ſuſtinuerit pericula, quæ verborum, conviciorumque venenata toleraverit jacula.

ADNOTATIO COLLECTORIS.

Ad hoc concilium ita olim ego adnotavi in meis ad Pagium adnotationibus ad annum 1074. 4.

COnſtitutionem in hoc concilio Romano latam de non auſcultanda miſſa ſacerdotum concubinariorum turbas excivit non in Germania tantummodo, ſed & apud Gallos, qui Pariſiis in concilium coeuntes ea in re pontifici parendum non eſſe, quod difficilia juberet, ſtatuerunt. Meminit concilii hujus uterque vetuſtus auctor vitæ S. Galterii Abbatis S. Martini juxta Pontiſaram, qui addit S. Abbatem reſtitiſſe epiſcopis illis, pontificiamque conſtitutionem ſtrenue defendiſſe. Porro concilium iſtud P. Harduinus in ſua collectione idem ipſum cenſet Pariſiense concilium habitum anno 1091. vel 92. cujus mentio ſupereſt in diplomate Philippi regis a P. Labbeo recitato. Sed præterquamquod diploma illud ſuſpectum eſt PP. Bollandianis in Propyl. ad Tom. I. Aprilis num. 66. vix credo Gallicanos epiſcopos tamdiu diſtuliſſe admittere, vel rejicere ſanctionem pontificiam habitam anno 1074. Rationi igitur potius conſonum arbitror, hoc ipſo anno, quo Romæ prodiit Gregorii conſtitutio, in concilio Pariſienſi eodem tempore celebrato, de illa deliberatum fuiſſe. Quod autem conſtitutio hæc potiſſimum diſplicuerit Gallicanis PP. licet non ſatis perſpicue explicat auctor coævus in vita ejuſdem Sancti; id tamen ſupplet alius vetuſtus auctor ejuſdem vitæ, qui aſſerit diſſidii hujus argumentum fuiſſe *mandatum Hildebranni de non audienda Miſſa presbyteri habentis concubinam*. Vide utramque vitam apud Bollandiſtas ad diem 8. Aprilis. Concilium iſtud diligentiam collectorum adhuc deſiderat.

CONCILIUM APUD S. GENESIUM

IN CAUSA S. ANSELMI EPISCOPI LUCENSIS,

Contra Lucenſes canonicos celebratum, anno Domini MLXXIV. tempore Gregorii papæ VII.

Acta concilii quæ? DE rebus in hac ſynodo geſtis ex ſcriptore quodam anonymo presbytero pœnitentiario apud Baronium hæc recitantur: *Convenerunt ergo quamplures iterum epiſcopi apud ſanctum Geneſium, quod caſtrum a civitate Lucana non multum diſtat: inter quos reverendiſſimus Albanenſis epiſcopus nomine Petrus*, Igneus cognomento dictus, *vicem domini papæ agebat, qui cum eodem Lucenſi epiſcopo ſancto Anſelmo, & cum reliquis omnibus, conſpiratores illos excommunicavit. Unde inſolabiliter illi dolentes & indignantes, totam civitatem malitioſe* E *commoverunt, atque freti auxilio perditiſſimi hominis quondam dicti Henrici regis, religioſiſſimum epiſcopum a civitate repulerunt, ſed & prædictæ dominæ Mathildæ rebelles penitus facti ſunt. Hujus itaque conſpirationis nefariæ caput & princeps fuit quidam nomine Petrus, falſa profeſſione canonicus, ordine damnationis ſuæ ſubdiaconus, mente ſuperbus, incontinens moribus, verbis procax, corpore incompoſitus, vir ſanguinum, & fomes omnium ſpurcitiarum, qui propter immenſitatem malitiæ ſuæ factus eſt ſubito contumax præco Henricianæ tyrannidis.*

ANNO CHRISTI 1079.

AD CONCILIUM AD S. GENESIUM

In tractu lucanæ ditionis, anno ut inscribitur 1079.

ADNOTATIO CHRONOLOGICA.

Mansi Suppl. T. II. pag. 34.

DE concilio ad S. Genesium in Lucensi ditione ex Binio agit Labbeus; sed nec causam illius habendi satis explicat, nec annum, quo convenit, attingit. Ita porro res habuit sese, Lucam venit S. Gregorius VII. causaque adventus ea fuit, ut Henrici Italiam invadentis furorem declinaret, quod ex Domnizone in vita Mathildis ad annum 1077. Wadingus in notis ad vitam S. Anselmi Lucensis refert. Ibi rogatus ab episcopo S. Anselmo, cathedralis ecclesiæ canonicos de communi vitæ instituto amplectendo, quod illis dudum injunxerat S. Leo IX. papa admonuit. Illi tunc quidem se parituros spopondeA ipsum sanctum episcopum suum conspirare; cujus criminis merito ad Romanam synodum anni, ut arbitror, 1079. vocati, cum non paruissent, *judicio totius sanctæ synodi curiæ sæculari traduntur*: verba sunt Pœnitentiarii in vita S. Anselmi, quibus auctoritas accedit ex epistola anni 1079. Kal. Octobris S. Gregorii VII. lib. 7. ep. 2. id ipsum narrante. *Quam ob causam* (scilicet ob pœnam in Concilio relatam) *tristes, præter quam credi potest, etiam adversus ipsam* (Mathildem celebrem Tusciæ comitem) *quotquot potuerunt, conspirare fecerunt. Convenerunt ergo quamplures iterum episcopi apud S. Genesium, quod a civitate Lucana non multum distat, inter quos reverendissimus Albanensis episcopus nomine Petrus* (Igneus ille est) *vicem domini papæ agebat, qui cum eodem Lucensi episcopo S. Anselmo, & cum reliquis omnibus conspiratores illos excommunicavit*. Ita Pœnitentiarius in vita S. Anselmi. Quam eorum sententiam S. Gregorius VII. in eadem, de qua supra, epistola, data Romæ Kal. Octobris indictione III. id est anno 1079. firmam, ratamque esse jussit. Hinc synodi ad S. Genesium cogendæ causam, & tempus deducas.

runt obsequi. Ut id rescivit pontifex, diem illis dixit primo quidem ad festum omnium Sanctorum, dein termino prorogato ad concilium Romanum, quod anno 1078. exeunte novembri celebratum est. Hæc omnia discimus ex epistola Gregorii lib. VI. epist. XI. ad canonicos S. Martini, quæ synodica est, signaturque *Romæ* IV. Kal. Decembris, indictione II. id est anno 1078. In ea synodo jussi sunt commune illud vitæ institutum amplecti, decreta in refractarios ultione. Tumultuari tunc ex canonicis quidam, & inB

ANNO CHRISTI 1074.

CONCILIUM ANGLICANUM

QUO SANCTUS VULSTANUS (1) DEPONITUR,

Anno Domini MLXXIV. tempore Gregorii papæ VII.

Acta Concilii quæ.

IN rebus gestis sancti Vulstani apud Surium tomo 19. die Januarii legitur, quod hoc anno 1074. habita fuerit in Anglia synodus, qua in-C justo judicio synodali depositus est sanctus Vulstanus, quem magno miraculo ipse Deus paulo post sedi suæ restituit.

SYNODUS IN ERPHORDIA

Sub Sigefrido, Moguntino Archiepiscopo, Anno Christi MLXXIV.

Ex mandato Gregorii VII. publicantur Romana decreta contra Simoniacos & Presbyteros conjugatos Curiensis Episcopus destinatur Nuntius Papæ ad Synodum.

Ex Hartheim Conc. Germ. tom. III. ex Trithem. in Chron. Virsaug.

EOdem ferme tempore Sifridus Archi-Episcopus Moguntinus ex mandato Gregorii dicti Pontificis VII. Synodum contra Simoniacos, & Presbyteros conjugatos, & concubinarios, seu fornicarios celebravit in Erphordia, in qua Clericos omnes sub anathematis vinculo constrinxit, ut uxoribus, & concubinis dimissis cælibatum continentiæ custodirent. Verum hac novitate Sacerdotes, & Clerici nimium commoti, & in seditionem versi, contra ipsum Archiepiscopum conspirantes, semel,D & secundo illum interficere tentabant: Quæ res, cum ad ejus notitiam certo perveniisset indicio, ut a malo furiosos revocaret proposito, vitamque suam in tutiore locaret, dixit interim in Synodo congregatis, quod literis suis difficultatem hujus negotii auribus vellet intimare Apostolicis, cujus se confideE ret, posse mutare sententiam. Quod cum fecisset per literas, & nuntios; Papa in sua fixus sententia perduravit. Et Curiensem Episcopum ad Synodum Erphordiensem Thuringiam nuntium, & Le-

(1) Hoc contigit anno 1070. in Concilio Londinensi, de quo supra; unde perperam hic novum Anglicanum Concilium fingitur.

& Legatum ſuum deſtinavit; per quem prænominato Archiepiſcopo ſerioſus præcepit, ut omnes Clericos ſuæ Provinciæ, vel concubinas foventes, ab omni dignitate ſacerdotali ſeponeret, & nulla ratione cum aliquo diſſimulare præſumeret. Cum ergo Curienſis Epiſcopus nomine Apoſtolici legatus veniſſet in ſynodum ut Papæ coram omnibus factum Archiepiſcopo intimaret præceptum, tanta in eum mala comminati ſunt omnes, ut vix manibus temperarent. Qui fuga lapſus ad ſuam eccleſiam, auxilio Sifridi Archiepiſcopi, rediit. Hoc tamen ab eo tempore fuit introductum, ut nullus ordinaretur in Presbyterum conjugatus; & ordinandi omnes caſtitatem promittere compellantur coram ordinante.

ANNO CHRISTI 1074.

Cauſas & tumultus ex hac Synodo ortas ſic refert Schaffnaburgenſis.

HIldebrandus Papa cum Epiſcopis Italiæ conveniens, jam frequentibus Synodis decreverat, ut ſecundum inſtituta antiquorum Canonum Presbyteri uxores non habeant, habentes aut dimittant, aut deponantur. Ne quiſquam omnino ad Sacerdotium admittatur, qui non in perpetuum continentiam, vitamque cælibem profiteatur. Hoc decreto, per totam Italiam promulgato, crebras literas ad Epiſcopos Galliarum tranſmittebat, præcipiens, ut ipſi quoque in ſuis Eccleſiis ſimiliter facerent: atque a contubernio Sacerdotum omnes omnino fœminas perpetuo anathemate reſecarent.

ANNO CHRISTI 1074.

Adverſus hoc decretum protinus vehementer infremuit tota factio Clericorum: Hominem plane hæreticum, & veſani dogmatis eſſe clamitans, qui oblitus ſermonis Domini, quo ait: *Non omnes capiunt hoc verbum: Qui poteſt capere, capiat.* Et Apoſtolus: *qui non continet, nubat; melius eſt enim nubere, quam uri:* violenta exactione vivere homines cogeret, ritu Angelorum; & dum conſuetum curſum naturæ negaret; fornicationi & immunditiæ fræna laxaret. Quod ſi pergeret ſententiam confirmare, malle ſe Sacerdotium, quam conjugium deſerere: & tunc viſurum eum, cui homines ſorderent, unde gubernandis per Eccleſiam Dei plebibus Angelos comparaturus eſſet.

Nihilominus Papa inſtabat, & aſſiduis legationibus Epiſcopos omnes ſocordiæ ac deſidiæ arguebat; & niſi ocius injunctum ſibi negotium exequerentur; Apoſtolica cenſura in eos animadverſurum comminabatur.

Archiepiſcopus Moguntinus, ſciens non parvo conſtare operam hanc ut tanto tempore inolitam conſuetudinem revelleret .... moderatius agebat cum Clero, & primo eis in dimidium annum inducias, & deliberandi copiam dedit, hortans eos, ut, quod neceſſario faciendum ſit, ſponte faciant.

ANNO CHRISTI

SYNODUS ROTOMAGENSIS,

In qua * Joannes Archiepiſcopus impudicos presbyteros magno zelo redarguens, ab iis lapidibus impetitus eſt.

Ex Beſſin Concil. Rotomag. Prov. par. 2. p. 15. * Joannes fuit Archiep. Rotomagenſ. ab an. 1069. ad 1079.

De ea hæc Ordericus lib. 4. pag. 507. Joannes itaque metropolitanus Rotomagenſis factus eſt. Hic ardore virtutum in verbis & operibus multipliciter fervebat, nimioque zelo in vitia ut Phinees ſæviebat. Decem itaque annis Metropolitanum regimen fortiter & diligenter geſſit: multumque contra impudicos presbyteros pro auferendis pellicibus laboravit: a quibus dum in ſynodo concubinas eis ſub anathemate prohiberet, lapidibus percuſſus aufugit, fugienſque de eccleſia, *Deus venerunt gentes in hæreditatem tuam*, fortiter clamavit.

REMENSE CONCILIUM

ANNO 1074. CELERATUM.

Abbatia Maurimontis inſtauratam ab Jodofrico præpoſito & Canonicis Remenſis Eccleſiæ Monachis confirmat Manaſſes archiepiſcopus Remenſis.

Gall. Chriſt. T. X. p. 156.

IN nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti. Ego Manaſſes gratia Dei Remorum archipræſul, notum fieri volui tam præſentibus quam futuris fidelibus qualiter mihi placuerit corroborare & confirmare pium ſtudium filii noſtri Udalrici Remenſis noſtræ Eccleſiæ præpoſiti, quod Deo inſpirante, tempore noſtri prædeceſſoris G. uſque ad noſtra tempora vidimus illum ſuper renovanda Maurimontis eccleſia infatigabili deſiderio exercere. Hæc enim abbatia olim a Nantero comite ſub numero XII. Canonicorum aſſidue Deo ibi famulantium copioſe conſtituta, & cum domi (quæ erat multiplex familiis terris cæteriſque redditibus) poſſeſſione ad victum Canonicorum S. Mariæ tradita, ſic violentorum manibus & poſſeſſorum incuria diſtracta & perdita defecerat, ut eſſet redacta ad titulum unius Sacerdotis, qui raro acceſſu reliquiis SS. Martyrum Callocerii & Parthemii ibi negligenter poſitis famularetur. Quorum Sanctorum Martyrum negligentiæ & eorum abbatiæ deſtructioni zelo pietatis hic filius noſter compatiens cum conſilio jam dicti Præſidis & Canonicorum conſenſu hanc ei loco perquiſivit & fecit reparationem, ut ibi conſtitueret Monachos, qui jugiter Deo & SS. Martyribus deſervirent. Ad quorum uſus & victum terras quas antiquitus eadem eccleſia poſſederat, eas quidem reddiderunt Canonici S. Mariæ quæ infra ſunt annotatæ; ſcilicet *Habancort* cum tribus manſis terræ cum prato dominicato & ſylva magna, inter Viaſnam & *Berzil* manſi VI. & dimidius in poteſtate Maurimontis manſi V. ſuper biunnam manſus unus, ad ſummam turbam terræ quæ reddit ſex modios

dios annonæ, ad Crucem terra quæ solvit denarios XII. ad Arvam terra multa; ad Moviam mansi duo; ad Burdones mansus unus cum familia multa. Concesserunt etiam Canonici monachis de propriis S. Mariæ bonis, quæ pariter assignata videntur, scilicet ecclesiam de Maurimonte & partem de ponte suam, qui est in potestate Maurimontis. Reddiderunt præterea Canonici Monachis paucam familiam unanimi consilio & fraterna pietate, concedentes & statuentes quod non liceret præposito S. Mariæ aliquam exactionem vel potestatem exercere, vel in jus vocare homines Sanctorum Martyrum C. & P. pro qualicumque fore facto, nisi de redditibus terræ S. Mariæ, illos etiam solummodo, qui in banno S. Mariæ morarentur. Retinuerunt autem sibi Canonici in jus perpetuum, quod modernis & posteris voluit fieri manifestum, quod scilicet præpositus S. Mariæ homines S. Mariæ in banno SS. Martyrum C. & P. morantes poterit pro qualicumque causa capere querelare in jus vocare ante se, sine infractione banni. Istud etiam possunt exercere Monachi in banno S. Mariæ. Concesserunt denique sæpedicti Canonici S. Mariæ A Monachis Maurimontensibus, tanquam propriis filiis, quos velut mater filios educare cupiebant, ut ad eorum ædificia seu cætera necessaria cœnobii sui, si quando necessitas se ingereret, de terris S. Mariæ acciperent sine aliquo censu vel costumia danda, illas tantummodo quæ cultoribus vacant, nec aliquem redditum ministrant. Nostro quoque tempore rebus ipsis abbatiæ multiplicatis expetitione prædicti filii nostri P. unum de Monachis ejusdem loci canonice electum fecimus in abbatem benedicti, nostraque auctoritate firmavimus, & firmatum sancimus, ut quidquid idem filius noster P. præsenti scripto pia devotione distinxit, id observandum permaneat perpetuitate inviolabili. Quod si quis hæc pervertere, diminuere, vel aliquo modo violare præsumpserit, illo quo Deus iratus percutit, anathemate feriatur. Anno ab Incarnatione Domini 1074. Indictione XII. XII. Kal. Novembris, Epacta prima, regnante venerabili rege Philippo. Hanc chartam in generali Synodo Remis corroboratam & confirmatam, ego Udalricus scripsi & subscripsi.

ANNO CHRISTI 1075.

ANNO CHRISTI 1075.

a (1) CONCILIUM ROMANUM II.

Pro reformanda ecclesia celebratum, anno Domini MLXXV. tempore Gregorii papæ VII.

ANno ab incarnatione Domini * millesimo septuagesimoquarto, pontificatus vero Domini Gregorii papæ * secundo, indictione 13. celebravit ipse dominus Gregorius papa Romæ synodum a sexto Kalendas Martii usque ad pridie Kalendas * præteriti mensis. Ubi interfuit archiepiscoporum, episcoporum & abbatum multitudo, atque diversis ordinis clericorum & laicorum copia. In qua inter cætera decreta quæ ibi gesta sunt; quinque de familia regis Teutonicorum, quorum consilio ecclesiæ * venduntur, a liminibus sanctæ ecclesiæ separavit, ita ut si abinde usque ad Kalendas Junii Romam non venirent, & satisfacerent, excommunicati haberentur. Philippus rex Francorum, si nuntiis papæ ad Gallias ituris de satisfactione sua & emendatione securitatem non fecerit, habeatur excommunicatus. Liemarum Bremensem archiepiscopum pro inobedientia superbiæ suæ ab episcopali officio suspendit, & a corpore & sanguine Domini interdixit. Guarnerium Strazburgensem ab episcopali & sacerdotali officio suspendit. Henricum Spirensem suspendit: Herimannum Bambergensem, si ante pascha non venerit satisfacturus, similiter suspendit. Item in Longobardia Guilielmum Papiensem & Cunibertum Taurinensem suspendit. Dionysium Placentinum deposuit: Robertum ducem Apuliæ jam anathematizatum, & Robertum de Loritello invasores bonorum sancti Petri, excommunicavit.

* non a natali Domini, sed a die annuntiationis Virginis, & incarnationis Verbi, numeratus annos, ut dictum est superius.

* Tertius autem incipit hoc anno die 22. Aprilis.

* sequentis

* vendebantur.

Notæ Severini Binii.

a *Concilium*.) Ad reformandam ecclesiæ disciplinam Gregorius anno 1074. synodum indixit, exordio quadragesimæ anni 1075. celebrandam, ad quam vocavit imprimis longius cistantes Britannos episcopos & abbates. Tullensemque episcopum de simonia & cohabitatione cum muliere, quam haberet ut conjugem, diffamatum. Isembertus Pictavensis episcopus, qui per milites struerat in episcopos causam incestuosi comitis cognoscentes, eorumque quosdam verberibus, quosdam contumeliis affecerat, ab officio suspensus, justus est Romam venire, sicut etiam Benno Onaburgensis episcopus & abbas Corbeiensis inter se litigantes. Citavit etiam Liemarum Bremensem archiepiscopum ob causam supra enarratam. Sigefridum Moguntinum archiepiscopum cum omnibus suis suffraganeis episcopis eidem synodo assistere præsentes mandavit. Ab Henrico rege per literas petiit, ut legatos ad synodum mittat, illosque non audiat qui discordias inter se seminant. Cunibertum Taurinensem episcop. m, qui de invaso monasterio sancti Angeli accusabatur, jussit etiam advenire, sicut etiam Guilhelmum Papiensem ob causam divortii inter Azonem & Mathildem. Hugonem militem, qui bona Taurinensis ecclesiæ invaserat ad reddendam rationem citavit. Ea quæ supra de Herimanni Bambergensis episcopi suspensione, & Dionysii Placentini episcopi depositione, in actis synodalibus recensentur, inveniuntur etiam apud Gregorium libri 2. epistola 54. & 76. & libri tertii epistola 3. In eadem synodo compositas fuisse discordias inter Pragensem & Moravensem episcopos declarat Gregorii epistola 93. libri 2. Constituta synodalia per universum orbem promulgari mandavit, scriptisque ad sanctum Annonem Coloniensem & Sigefridum Moguntinum episcopos epistolis voluit ab iisdem congregatis in sua diœcesi conciliis, ea præcipue quæ de continentia clericorum & pravitate simoniaca corrigenda decreta & constituta fuerant, promulgari. Baronius anno 1075. numero 10. & sequentibus.

Qui ad cilium ti.

Acta Concilii quæ?

CON-

(1) In hoc Concilio editum fuisse primum contra Investituras decretum docet Pagius ad ann. Ch. 1075. n. 1. & seqq.

ANNO CHRISTI 1075.

CONCILIUM MOGUNTINUM

IN QUO ROMANÆ SYNODI DECRETUM

Contra clericos concubinarios juſſu Gregorii papæ eſt promulgatum, anno Domini MLXXV.

quo quave ritate ſynodus ſta.

EX Gregorii pontificis epiſtola quarta libri tertii ad Sigefridum Moguntinum archiepiſcopum ſcripta conſtat, quod pontifex poſt abſolutam Romanam ſynodum ea, quæ de continentia clericorum, ac de corrigenda ſimoniaca pravitate Romæ conſtituta fuerant, per diœceſim Moguntinam epiſcopis ac clericis omnibus inſinuari voluerit: Sigefridum autem archiepiſcopum eidem præcepto paruiſſe, ſynodum Moguntiæ congregaſſe, conſtitutionem apoſtolicam epiſcopis ſuis ſuffraganeis & clericis omnibus intimaſſe, nihil vero profeciſſe, teſtatur Lambertus his verbis: *Synodum autem hoc eodem anno menſe Octobris Moguntiæ congregavit, ubi inter alios epiſcopos qui convenerant aderat Curienſis epiſcopus, apoſtolicæ ſedis literas & mandata deferens, quibus ei ſub interminatione gradus & ordinis ſui præcipiebat, ſicut antea quoque multis legationibus præceperat, ut presbyteros omnes qui intra ſuam diœceſim eſſent cogeret, aut in præſentiarum conjugibus renuntiare, aut ſe in perpetuum ſacri altaris miniſterio abdicare. Quod dum facere vellet, exurgentes qui undique aſſidebant clerici, ita eum verbis confundebant, ita manibus & totius corporis geſtu in eum debacchabantur, ut ſe vita comite e ſynodo diſceſſurum deſperaret. Sic tandem rei difficultate ſuperatus, ſtatuit ſibi deinceps tali quæſtione omnino ſuperſedendum, & Romano pontifici relinquendum, ut cauſam quam ipſe toties inutiliter propoſuiſſet, ille per ſemetipſum quando & quomodo vellet peroraret.*

CONCILIUM BENEVENTANUM.

In quo confirmatum jus abbatiæ ſanctæ Sophiæ in duas eccleſias anno Domini MLXXV.

Labbei ppend am te. lidis Ugbel. , tom 8 135. & 720. mendarius ro ab Emin. ard Urſino, Synodico enventano, 22 quem ſe ſequimur. I.

IN nomine Domini Dei & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti Domini æterni, & in nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis.

Anno Dominicæ Incarnationis MLXXV. domino Gregorio VII. ſummo Pontifice Romano, ſecundo anno pontificatus ſui feliciter præſidente. Cum ego Milo Domini nutu Beneventanæ provinciæ archiepiſcopus, primo anno noſtri præſulatus, more eccleſiaſtico ſolemniter ſynodali auctoritate in baſilica ſanctæ Dei genitricis & virginis Mariæ agerem, una cum Godefrido Tereſano epiſcopo, ſeu cum epiſcopis & abbatibus ad noſtram diœceſim pertinentibus, pariter nobiſcum venerabiliter reſidentibus: ſcilicet Bernardo Agathenſi, Alberto Bobianenſi, Petro Guardenſi, Rutgero Civitatenſi, Gilberto Teleſinenſi, Mainardo Arianenſi, Joanne noſtræ eccleſiæ archipresbytero, Alberto abbate ſancti Modeſti, Laurentio Neapolitano, Savino abbate ſancti Lupi; nec non domino Landulpho principe, & Stephano Schuldachis, cæteriſque nobilibus Beneventanis, cum pluribus pondus teſtimonii habentibus.

Inter alia vero quæ hinc inde agebantur & * reſervabantur, Madelmus cœnobii ſanctæ Sophiæ abbas ſurrexit in medio conventus, & proclamavit ſuper epiſcopum Draconarii, nomine Campo, pro duabus eccleſiis ad prædictum monaſterium ſanctæ Sophiæ pertinentibus: quarum altera dicitur ſancta Maria in Alcino; altera vero ſancti Benedicti in eadem civitate ſua. Ad hæc epiſcopus Campo de hoc negotio requiſitus, reſpondit: olim quidem majorumque noſtrorum tempore illas prædictas eccleſias duas ad præfatum monaſterium vere pertinuiſſe per quædam munimina: ſed poſtea furata fuiſſe, & taliter jam dictas eccleſias ad ſuum jus redactas fuiſſe, & uſque modo jure tenuiſſe.

Tunc prædictus abbas protulit præceptum ſigillatum, in quo continebatur, quomodo a noſtro prædeceſſore beatæ piæque memoriæ Uldarico archiepiſcopo confirmatum ac teſtatum fuiſſet de illis duabus eccleſiis ad prædictum monaſterium ſanctæ Sophiæ, ipſius monaſterii abbate Amico, adverſus Leonem tunc temporis Draconariæ eccleſiæ prælidentem; in præſentia quidem archiepiſcopi Uldarici & Dodonis Roſſellani epiſcopi, ſed & Bernardi epiſcopi & cancellarii ſanctæ Romanæ ſedis domini Nicolai Papæ legati, aliorumque epiſcoporum ſeu abbatum, qui ſynodali tunc conventui intererant. Cumque præceptum perlegeretur, Mainardus Arianenſis epiſcopus, & Alpherius archidiaconus, & Rofridus diaconus & bibliothecarius noſtræ eccleſiæ, ſed & plures alii boni teſtimonii viri, reſponderunt, & conſenſerunt, & confirmarunt in præſentia noſtra, ita verum eſſe quemadmodum in principio legebatur, eo quod ſalva fide, ſine ulla falſitate, ita feliciter reminiſcerentur eſſe.

Itaque epiſcopus jam ſæpe dictus Campo præter ſuam exiſtimationem, audiens atque intelligens veritatem & ſcriptis & bonorum virorum teſtimoniis, nolens alia pro aliis objicere, maxime in tali conventu; & quod non decet epiſcopum vel aliquem catholicum virum, in re, vera ubi non ſunt, quærere; ultra nihil habens quod reſponderet, cunctis audientibus, ſicut juſtitia decebat epiſcopum vel aliquem catholicum virum, reticuit: & ſe deinceps extorrem fieri præcepit, atque promiſit nunquam ſe amplius inde agere cum prædicto abbate & ſucceſſoribus, tantum reſervata ſibi canonica & parochiali auctoritate.

Præterea ergo noſtra benevolentia omnibus quidem obnoxia, ſed maxime Dominum timentibus & domeſticis fidei comes, in re mota decrevit in eadem ſynodo, cum omnium aſſenſu, ſecundum canonum auctoritatem, fieri præceptum ad partem prædicti monaſterii, & noſtro ſigillo corroborari, & propria manu ſignari ac confirmari, ſimul

* Forte, reſervabantur.

ANNO CHRISTI 1075.

simul cum prædictis episcopis & abbatibus, omnique synodali conventu: ita ut in posterum, sine ulla contradictione præsentium vel etiam futurorum, habeat ac possideat prædictus cum suis sequacibus jure perpetuo prædictas ecclesias, cum omnibus hodie earum pertinentiis & deinceps in futuro, juxta textum & auctoritatem præcepti a nostro prædecessore bonæ recordationis Uldarico archiepiscopo, de iis ecclesiis ad idem monasterium canonico jure confirmati: nulla ratione Campo supradicto episcopo, vel successoribus suis, vel quibuslibet personis, calumniantibus deinceps vel refragantibus.

Falsa notatio temporis. H.

Scriptum autem per manus Joannis clerici & cantoris nostræ ecclesiæ, mense Martio Indict. XIV. Datum vero per manus supradicti Rofridi diaconi atque bibliothecarii, die videlicet Kal. Aprilis.

A Signum † Milonis archiepiscopi.
Ego qui supra * Godefridus Teresanus antistes.
Ego qui supra Bernardus Agatensis episcopus.
Ego qui supra Bernardus Bobianensis episcopus.
Ego Meinardus * T..... episcopus.
Signum † crucis factum per manum supradicti Petri Guardiensis episcopi.
Ego qui supra Joannes archipresbyter.
Ego Sabinus abbas.
Ego Rusgerus Civitatensis episcopus.
B Signum † crucis factum per manus supradicti Gilberti Telesini episcopus.
Ego Robertus Florentinus episcopus.
Ego Nicolaus Termolensis episcopus.
Ego Azzo Lucerinus episcopus.
Ego Wilielmus Larinensis, subscripsi.
Signum † crucis factum per manus abbatis Leopoldi monasterii Domini Salvatoris de Telesia.
Signum † crucis factum per manus supradicti Alberici abbatis.

ANNO CHRISTI 1075.

* Lege, G... fridus A... sanus, en... Vaticano, ... Longobard... charactere ... scriptus d... tur ab E... Car. Crsinc...

* Lege, A... nensis ad... nitu ejus... Emin. Car... supræ. H...

CONCILIUM APUD SANCTUM MAXENTIUM IN PICTONIBUS,

Celebratum præside Gosselino archiepiscopo Burdegalensi 7. Julii, anno Christi MLXXV. Gregorii VII. papæ, Philippi I. Francorum regis XVII.

Anno æræ Christianæ MLXXV. inquit auctor anonymus chronici sancti Maxentini, quod vulgo Malleacense dicitur pag. 212. tomi II. novæ bibliothecæ mss. librorum, *Pictavis fuit concilium quod tenuit Giraudus legatus de corpore & sanguine Domini, in quo Berengarius ..... ferme interremptus est. Fueratque aliud concilium apud sanctum Maxentium 7. Kalendas Julii, in quo erat major Gosselinus archiepiscopus Burdegalensis qui Archimbaudo successit, Willelmus Petragoricus & alii multi: istud primum fuit 7. Kal. Julii, & aliud Idibus Januarii.* Hæc ille. Sunt quoque qui ejusdem Gosselini cura memorent, celebrata duo alia concilia, unum apud Mediolanum Santonum, alterum apud Burdegalam.

Ex Labbei Append Tom. X.

Celebratam esse hanc synodum adversus hæreseos Berengarianæ fautores, diserte affirmat Joannes Chanutus in notitia Burdegalensium archiepiscoporum. Quod unde acceperit, quanquam incertum est: tamen non temere ab eo affirmatum, neque nisi ex C *certis, quæ viderit, monumentis, ipsisque fortasse concilii actis, crediderim. Et hoc innuere videtur chronicon S. Maxentii, cujus verba superius descripta sunt. Nam post factum Pictavensis concilii mentionem,* quod tenuit, *inquit,* Giraudus legatus de corpore & sanguine Domini: *addit:* Fueratque aliud concilium apud S. Maxentium, &c. *Chanutus anno* MLXXIII. *illud collocat, sed major chronico S. Maxentii fides: ex quo habemus anno* MLXXV. *primum habitum esse concilium apud S. Maxentium VII. Kal. Jul. ac deinde Pictavense anno* D *eodem, Id. Januarii. Quæ absurda videbuntur iis qui non animadvertent iis temporibus anni primordium in Galliis a verno tempore ductum esse. Itaque Idibus Januariis, quibus habitum est Pictavense concilium, labebatur adhuc in Gallia annus* MLXXV. *Nos vero Romanam anni rationem secuti, anno* MLXXVI. *Kalend. Januariis inchoato illud assignamus.*

CONCILIUM APUD COENOBIUM S. MAXENTII IN PICTONIBUS.

Pro dissolvendo conjugio quodam incesto

Ab Amato Ellorensi A. S. L. & Gosselino Burdegalensi archiepiscopo, Anno 1075. *die VII. Kal. Julii celebratum.*

ADDITIO.

Ex Mansi Suppl. To. II. p. 14.

Concilii hujus nomen ita legitur apud collectores, ut nihil ultra de illo tetigerint. Mihi vero probabilissimum est idem esse concilium in monasterio diœcesis Pictaviensis celebratum, cujus habendi causa, & quid in eo acciderit exponit Gregorius VII. papa in epistola II. lib. II. regest. his verbis: *Postea vero eodem legato* E *nostro Amato episcopo Ellorensi, & magistro tuo videlicet Gozelino archiepiscopo Burdigalensi una cum cæteris religiosis viris pro faciendo divortio Guillelmi Pictaviensis comitis & propinquæ suæ, quam pro uxore tenebat, his, inquam, sub apostolica obedientia pro negotio tam gravi, tam christianæ religioni necessario congregatis conventum illorum per tuos milites*

lites perturbasti, quippe qui perruptis monasterii claustris & foribus in consessum irruentes archiepiscopum & legatum nostrum multa turpitudine dehonestaverunt, reliquos vero minis, conviciis, & verberibus, multisque contumeliis affixerunt &c. Hæc scribit pontifex ad Isambertum Pictavensem episcopum, cujus epistola data est Tiburi IV. idus septembris indictione incipiente XIII. ideſt anno 1074. Aliud est concilium istud ab eo, quo Giraudus A. S. L. præsidens anno 1076. idibus Januarii Berengarium damnavit, de quo vide Labbeum tom. XII. pag. 585. edit. Venet. quamquam vero nostram hanc synodum Labbeus cum anno 1075. componit, ad superiorem tamen 1074. referendam, docente epistola Gregorii discimus.

ANNO CHRISTI 1075.

ANNO CHRISTI 1076.

CONCILIUM PICTAVENSE

Celebratum idibus Januarii anni MLXXVI. præside Giraudo apostolicæ sedis legato.

DE eo plura referre non possum quam quæ modo didicimus ex Monacho sive Maxentiani sive Malleacensis cœnobii alumno. Illud vero mihi certum, diversum fuisse ab eo Pictavensi concilio cui post unum alterumve annum præfuit Hugo Diensis ep. ut paulo post monebimus.

Observatio P. Antonii Pagi ad An. Ch. 1075. n. 14.

Cùm Berengarius suum errorem rursum spargeret, Giraldus Ostiensis Episcopus in Gallia Legatus, ad illam funditus eradicandam Pictavis Concilium celebravit, uti ad an. 1075. testatur Chronographus Malleacensis. Franciscus Rojus in vita Berengarii, & Mabillonius Tom. 2. Analect. in Observ. de multiplici Berengarii damnatione existimant, *Giraudum* Legatum fuisse Episcopum Encolismensem. Verum nullus hoc tempore Giraldus in Gallia Apostolicæ sedis Legatus fuit præter Giraldum Ostiensem Episcopum, qui cum anno 1074. e sua Legatione Romam redierit, manifestum est, Chronographum non minus in anno rei gestæ peccare, quam cum ad an. 1071. ait Petrum Igneum fecisse judicium per rogum ardentem, & ad annum 1074. obiisse Alexandrinum Papam. Illud igitur Concilium in editione postrema Conciliorum hoc anno perperam etiam collocatum, ad aliquem ex superioribus retrahendum; (*nempe ad an.* 1073. *cum Chanuto, de quo Labbeus supra*).

ANNO CHRISTI 1076.

ANNO CHRISTI ....

CONCILIUM GENERALE

SUB LANFRANCO, HABITUM DE MATRONIS

Et virginibus, quæ ad monasteria virginum confugere, ad castitatem suam contra Normannorum insanam libidinem, privilegio veli tuendam; an ad sæculum redeant & fiant conjuges.

Observatio Philippi Labbe, S. J.

In nupera collectione conciliorum Anglicanorum ab anno 1066. ad 1530. celebratorum, Londinensi synodo præmittitur alia synodus, quam vocant generalem, ex Eadmeri historiæ novorum libro tertio, variæque subjiciuntur editiones sequentis illius Londinensis, ex quibus in margine quædam adscripsimus cum integris subscriptionibus.

Ex Eadmeri histor novorum lib. 3. p. 17. Pag. 7. tom. II. concilliorum Britannicorum.

QUando ille magnus Wilielmus hanc terram primo devicit, multi suorum sibi pro tanta victoria applaudentes, omniaque suis voluntatibus atque luxuriis obedire, ac subdi debere autumantes, non solum in possessiones victorum, sed & in ipsas matronas & virgines ubi eis facultas aspirabat, nefanda libidine cœperunt insanire. Quod nonnullæ prævidentes, & suo pudori metuentes, monasteria virginum petivere, acceptoque velo sese inter ipsas a tanta infamia protexere. Quæ clades, cum postmodum sedata, & pro temporis qualitate pax rebus data fuisset, quæsitum ab eodem patre Lanfranco est, quid de his quæ tali refugio suam pudicitiam servaverunt, ipse sentiret, essentne videlicet constringendæ in monasterio velum tenere, quod acceperant; necne. At ipse quæstionem ipsam consilio generalis concilii taliter solvit; ut pro eis castitate quam se tam manifestæ rei ostensione amare testatæ fuerant, debitam magis reverentiam judicaret exhibendam, quam ullam servandæ religionis continentiam, nisi propria illam voluntate appeterent, violenter ingerendam.

ANNO CHRISTI 1075.

ANNO CHRISTI 1075.

CONCILIUM LONDONIENSE

AUCTORITATE LANFRANCI DOROBERNENSIS

Ecclesiæ archiepiscopi pro reformandis ecclesiasticis constitutionibus & moribus ecclesiæ celebratum anno Domini MLXXV. tempore Gregorii papæ VII.

ANno incarnationis dominicæ millesimo septuagesimoquinto, regnante glorioso Anglorum rege Wilielmo, anno regni ejus nono, congregatum est * Londoniæ, in ecclesia beati

* Lundonii.

ANNO CHRISTI 1075.

Pauli apoſtoli, concilium totius Anglicæ regionis: epiſcoporum videlicet, & abbatum, nec non & multarum religioſi ordinis perſonarum, jubente, atque eidem concilio præſidente Lanfranco ſanctæ Dorobernenſis eccleſiæ archipræſule, totiuſque Britanniæ inſulæ primate, conſidentibus ſecum viris venerabilibus, Thoma Eboracenſi archiepiſcopo, Wilielmo Londonienſi epiſcopo, Goiffrido Conſtantienſi, qui, cum tranſmarinus eſſet epiſcopus, in Anglia multas poſſeſſiones habens, cum cæteris in concilio reſidebat, Walchelino Wintonienſi, Herimanno Syraburnenſi, Wiſtano Wiriceſtrenſi, * Gualdero Herefordenſi, Giſone * Wellenſi, Remigio Dorcacenſi ſeu Lincolnienſi, Herfaſto Helmeanenſi ſeu * Norwicenſi, Stigando * Slengenſi, Osberno * Oxonienſi, Petro * Licifeldenſi. Roffenſis eccleſia per idem tempus paſtore carebat. Lindiffarnenſis, qui & Dunelmenſis epiſcopus, canonicam excuſationem habens, concilio intereſſe non poterat.

* Walthero, * Wallenſi, * Norchavicenſi, * Seleugenſi, * Exontenſi, * Licedfeldenſi.

Et quia multis retro annis in Anglicano regno uſus conciliorum obſoleverat, renovata ſunt nonnulla quæ antiquis etiam noſcuntur canonibus definita.

Ex concilio igitur Toletano IV. Milevitano, atque Bracarenſi ſtatutum eſt, ut ſinguli ſecundum ordinationis ſuæ tempora ſedeant, præter eos qui ex antiqua conſuetudine, ſive ſuarum eccleſiarum privilegiis, digniores ſedes habent. De qua re interrogati ſunt ſenes, & ætate provecti, quid vel ipſi vidiſſent, vel a majoribus atque antiquioribus veraciter ac probabiliter accepiſſent. Super quo reſponſo petitæ ſunt induciæ ac conceſſæ uſque in craſtinum. Craſtina autem die concorditer perhibuere, quod Eboracenſis archiepiſcopus ad dexteram Dorobernenſis ſedere debeat, Londonienſis epiſcopus ad ſinittram, Wentanus juxta Eboracenſem; ſi vero Eboracenſis deſit, Londonienſis ad dexteram, Wentanus ad ſiniſtram.

Ex regula beati Benedicti, dialogo Gregorii & antiqua regularium locorum conſuetudine, ut monachi ordinem debitum teneant; infantes præcipue & juvenes in omnibus locis, deputatis ſibi idoneis magiſtris, cuſtodiam habeant, nocte luminaria ferant: generaliter omnes niſi a prælatis conceſſa * prioritate careant. Si quis vero aliquid proprii ſine præfata licentia habere in morte fuerit deprehenſus, nec ante mortem id reddiderit, cum pœnitentia & dolore peccatum ſuum confeſſus, nec ſigna pro eo pulſentur, nec ſalutaris pro ejus abſolutione hoſtia immoletur, nec in cœmeterio ſepeliatur.

* legendum eſt proprietate

Ex decretis ſummorum pontificum, Damaſi videlicet & Leonis, nec non ex conciliis Sardicenſi atque Laodicenſi, in quibus prohibetur epiſcopales ſedes in villis exiſtere, conceſſum eſt regia munificentia, & ſynodali auctoritate, præfatis tribus epiſcopis, de villis ad civitates transire, Herimanno de * Syraburna ad * Scrisberiam, Stigando de Seleugo ad Ciceſtrum, Petro de * Licifeldo ad Ceſtrum. De quibuſdam qui in villis ſeu vicis adhuc degebant, dilatum eſt uſque ad regis audientiam, qui in tranſmarinis partibus tunc temporis bella gerebat.

* Scireburna * Sarisberiam * Liceſelde

Ex multis Romanorum præſulum decretis, diverſiſque ſacrorum canonum auctoritatibus, ne quis alienum clericum, vel monachum, ſine commendatitiis literis retineat vel ordinet.

Ad comprimendam quorumdam indiſcretorum inſolentiam, ex communi decreto ſancitum eſt, ne quis in concilio loquatur præter licentiam a metropolitano acceptam, exceptis epiſcopis & abbatibus.

ANNO CHRISTI 1075.

Ex decretis Gregorii majoris, nec non & junioris, ut nullus de propria cognatione, vel uxoris defunctæ, ſeu quam cognatus habuit, uxorem accipiat, quoadulque parentela ex alterutra parte ad ſeptimum gradum perveniat. Ut nullus ſacros ordines, ſeu officium eccleſiaſticum, quod ad curam animarum pertineat, emat vel vendat. Hoc enim ſcelus a Petro apoſtolo in Simone mago primitus damnatum eſt, poſtea a ſanctis patribus vetitum & excommunicatum.

Ne oſſa mortuorum animalium, quaſi pro vitanda animalium peſte, alicubi ſuſpendantur: nec ſortes, vel aruſpicia, ſeu divinationes, vel aliqua hujuſmodi opera diaboli, ab aliquo exerceantur. Hæc enim omnia ſacri canones prohibuerunt, & eos qui talia exercent data ſententia excommunicaverunt.

Ex conciliis Eliberitano & Toletano * undecimo, ut nullus epiſcopus, vel abbas, ſeu quilibet ex clero, hominem occidendum, vel membris truncandum judicet, vel judicantibus ſuæ auctoritatis * favorem commodet.

* primo & anno 4 celebrato.

* favorem commendet

SUBSCRIPTIONES.

Ego Lanfrancus Dorobernenſis archiepiſcopus ſubſcripſi.

Ego Thomas Eboracenſis eccleſiæ archiepiſcopus ſubſcripſi.

Subſcripſerunt & alii epiſcopi, vel abbates, qui interfuerunt.

In collectione Anglicana omnes recenſentur hoc ordine.

† Ego Lanfrancus Dorobernenſis archiepiſc. ſubſcripſi.
† Ego Thomas Eboracenſis eccleſiæ epiſc. ſubſcripſi.
† Ego Wilielmus Lundonienſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.
† Ego Walchelinus Wintonienſis eccleſiæ epiſc. ſubſcripſi.
† Ego Gaufridus Conſtantienſis epiſc. & unus de Angliæ terræ primatibus ſubſcripſi.
† Ego Hermannus Sarisberienſis eccleſiæ epiſc. ſubſcripſi.
† Ego Wulſtanus Wigornenſis epiſcopus ſubſcripſi.
† Ego Walterus Herefordenſis epiſcopus ſubſcr.
† Ego Giſo Wellenſis epiſc. ſubſcripſi.
† Ego Remigius Lincolnienſis epiſc. ſubſcripſi.
† Ego Herfaſtus Norhwicenſis epiſc. ſubſcripſi.
† Ego Stigandus Ciceſtrenſis epiſc. ſubſcripſi.
† Ego Osbernus Exonienſis epiſc. ſubſcripſi.
† Ego Petrus Ceſtrenſis epiſc. ſubſcripſi.
† Ego Anſchitillus archidiaconus S. Dorobernienſis eccleſiæ ſubſcripſi.
† Ego Scotlandus abbas S. Auguſtini ſubſcr.
† Ego Riwalo abbas S. Petri Wintoniæ ſubſcr.
† Ego Arhetelmus abbas Abandoniæ ſubſcripſi.
† Ego Baldwinus abbas S. Edmundi ſubſcripſi.
† Ego Elwinus abbas de Eveſam ſubſcripſi.
† Ego Alwinus abbas de Rameſeig ſubſcripſi.
† Ego Serlo abbas Glauceſtrenſis ſubſcripſi.
† Ego Fredericus abbas Verolamii ſubſcripſi.
† Ego Lewardus abbas Muchelaniæ ſubſcripſi.
† Ego Lewinus abbas de Couventre ſubſcripſi.
† Ego Eſwardus abbas Abbatusberiæ ſubſcripſi.

† Ego

ANNO CHRISTI 1075.

† Ego Oſirich abbas de Hortuna ſubſcripſi.
† Ego Tedwvinus abbas Eligenſis ſubſcripſi.
† Ego Wluvoldus abbas Certieſeig ſubſcripſi.
† Ego Elnodus abbas Gleaſtinberiæ ſubſcripſi.
† Ego Galanus de Wincelcumbe ſubſcripſi.
† Ego Warinus abbas Meldunenſis ſubſcripſi.
† Ego Eadmundus abbas Perſoræ ſubſcripſi.
† Ego Elſi abbas de Bada ſubſcripſi.
† Ego Elewinus abbas de Middeltune ſubſcripſi.
† Ego Eadwardus abbas de Cernel ſubſcripſi.

Aliud exemplar concilii Londonienſis anno Domini 1075. præſidente Lanfranco archiepiſcopo Doroberniæ, & Thoma Eboracenſi archiepiſcopo, & cæteris epiſcopis, cum ſynodorum uſus diu jam ante obſoleverat.

V. Malm. de geſtis pontif. Cant. pag. 23.

ANno Domini milleſimo ſeptuageſimoquinto, regnante Wilielmo, anno nono congregatum eſt concilium in Londonia, præſidente Lanfranco archiepiſcopo Dorobernienſi, conſidentibus ſecum Thoma archiepiſcopo Eboracenſi, & cæteris epiſcopis. Roffenſis eccleſia per id tempus paſtore carebat, Lindiffarenſis (qui & Dunelmenſis epiſcopus) canonicam excuſationem habens, concilio intereſſe non potuit. Et quod multis retro annis in Anglico regno uſus conciliorum obſoleverat; renovata ſunt nonnulla, quæ antiquis etiam fuerant canonibus definita.

Ex concilio igitur Toletano quarto, Milevitano, atque Bracarenſi, ſtatutum eſt, ut ſinguli, C ſecundum ordinationis ſuæ tempore ſedeant, præter eos qui ex antiqua conſuetudine, ſive ſuarum eccleſiarum privilegiis, digniores ſedes habent. De qua re interrogati ſunt ſenes & ætate provecti, quid vel ipſi vidiſſent, vel a majoribus aut antiquioribus veraciter ac probabiliter ipſi audiſſent: ſuper quo reſponſo petitæ ſunt induciæ ac conceſſæ uſque in craſtinum. Craſtina autem die concorditer perhibuere, quod Eboracenſis archiepiſcopus ad dextram Dorobernenſis ſedere debeat; Londonienſis epiſcopus ad ſiniſtram; Wentanus juxta Eboracenſem: ſi vero Eboracenſis deſit, Londinenſis ad dextram, Wentanus ad ſiniſtram.

Ex regula beati Benedicti, & ex antiqua regularium locorum conſuetudine: Ut monachi proprium ordinem tenerent, & proprietate careant: ſi quis vero cum proprietate inconfeſſus obierit, in cœmeterio non ſepeliatur.

Ex decretis ummorum pontificum Damaſi & Leonis, nec non ex conciliis Sardicenſi & Laodicenſi, in quibus prohibetur epiſcopales ſedes in villis exiſtere, conceſſum eſt regia munificentia, & ſynodali auctoritate, epiſcopis tranſire ad civitates, Hermanno de Schireburne ad Salesberiam, Stigando de Seleſia ad Ciceſtriam, Petro de Lichfield ad Ceſtriam.

Ex multis Romanorum præſulum decretis, diverſiſque ſacrorum canonum auctoritatibus, ne quis alienum clericum, vel monachum, ſine commen- E datoriis literis ordinet, vel retineat. Ad comprimendam quorumdam indiſcretorum inſolentiam ex communi decreto ſancitum eſt: Ne quis in concilio loquatur præter licentiam a metropolitano conceſſam, exceptis epiſcopis, & abbatibus. Ex decretis, Gregorii majoris & minoris: Ut nullus de propria cognatione, vel uxoris defunctæ, ſeu quam cognatus habuit, uxorem accipiat, quoad uſque parentela ex alterutra parte ad ſeptimum gradum perveniat. Ut nullus ſacros ordines ſeu officium eccleſiaſticum emat, vel vendat. Ne ſortes ſeu divinationes ab aliquo exer-

A ceantur. Ex conciliis Helibertano & Toletano decimo: Ut nullus epiſcopus vel abbas, ſeu quilibet ex clero hominem truncandum membris vel occidendum judicet, vel judicantibus faveat.

ANNO CHRISTI 1075.

Aliud exemplar ejuſdem concilii.

ANno incarnationis dominicæ 1075. regnante glorioſo Anglorum rege Wilielmo, anno regni ejus nono, congregatum eſt Londoniis, in eccleſia B. Pauli apoſtoli, concilium Anglicæ regionis epiſcoporum * viz. & abbatum, necnon & multarum religioſi ordinis perſonarum, Lanfranco ſanctæ Dorobernenſis eccleſiæ archipræſule, totiuſque Britannicæ inſulæ primate; conſidenti- B bus ſecum viris venerabilibus, Thoma Eboracenſi archiepiſcopo, Wilielmo Londonienſi epiſcopo, Wulſtano Wyriceſtrenſi & aliis XI. Quia retro multis annis in Anglico regno uſus conciliorum obſoleverat, renovata ſunt nonnulla, quæ antiquis etiam canonibus noſcuntur definita. Ex concilio igitur Toletano quarto, Milevitano, atque Bracarenſi, ſtatutum eſt, Ut ſinguli, ſecundum ordinationis ſuæ tempora ſedeant, præter eos qui ex antiqua conſuetudine, ſive ſuarum eccleſiarum privilegiis, digniores ſedes habent.

Ex veter. cod. MS in bibl. publicâ acad. Cantabr. * hoc eſt, *viatlitet*. H. Vide Hiſt. eccleſiaſt S. Pauli, p. 195.

Quatiter ſit ſedendum epiſcopis.

Et tunc decretum eſt etiam ex regula B. Benedicti & dialogo Gregorii, generaliter omnes monachi, niſi a prælatis conceſſa, proprietate careant. Si quis vero aliquid proprii, ſine præfata licentia habere, in morte fuerit deprehenſus, nec ante mortem id reddidit cum pœnitentia & dolore, peccatum ſuum confeſſus; nec ſigna pro eo pulſentur, nec ſalutaris pro ejus abſolutione hoſtia immoletur; nec in cœmeterio ſepeliatur.

Contra proprietarios monachos.

Decretum eſt etiam, ex decretis majoris Gregorii, necnon minoris: Ut nullus de propria cognatione, vel uxoris defunctæ, ſeu quam cognatus habuit, uxorem accipiat, quoadusque parentela ex alterutra parte ad ſeptimum gradum perveniat.

De matrimonio.

Item, ut nullus ſacros ordines ſeu officium eccleſiaſticum, quod ad curam animarum pertineat, emat vel vendat. Hoc enim ſcelus a Petro apoſtolo in Simone mago primitus damna- D tum eſt. Poſtea a ſanctis patribus vetitum & excommunicatum.

Contra ſimoniacos.

Nec oſſa mortuorum animalium, quaſi pro vitanda animalium peſte, alicubi ſuſpendantur; nec ſortes, vel aruſpicia, ſeu divinationes, vel aliqua hujuſmodi opera diaboli ab aliquo exerceantur. Hæc enim omnia ſacri canones prohibuerunt) & eos qui talia exercent, data ſententia, excommunicaverunt.

Contra ſortilegia.

Iterum, ut nullus epiſcopus, vel abbas, ſeu quilibet ex clero, hominem occidendum, vel membris truncandum judicet: vel judicantibus ſuæ auctoritatis favorem commodet. Hoc ſancitum atque confirmatum eſt coram duobus archiepiſcopis, & XII. epiſcopis, & Aſchenillo archidiacono E Dorobernenſis eccleſiæ, & XXI. abbatibus de archipræſulatu Cantuarienſi.

Contra judicium ſanguinis.

In illis temporibus diverſis auctoritatibus probatum atque oſtenſum eſt, quod Eboracenſis eccleſia Cantuarienſi eccleſiæ debeat ſubjacere; ejuſque archiepiſcopi ut primatis totius Britanniæ diſpoſitionibus, in iis quæ ad Chriſtianam religionem pertinent, in omnibus obedire.

De ſubjectione Eboracenſis eccleſiæ

Subjectionem vero Dunelmenſis epiſcopi, atque terminos a fluvio Humbre, uſque ad ultimos fines Scotiæ, ſub regimine Eboracenſis eccleſiæ affirmaverunt; profeſſionem cum ſacramento vero, ob amorem regis, Eboracenſi archiepiſcopo Tho-

Qui ſunt de ſubjectione Eborac.

mæ, Lanfrancus archiepiſcopus relaxavit; ſcriptamque tantum profeſſionem recepit, non præjudicans ſucceſſoribus ſuis, qui ſacramentum cum profeſſione a ſucceſſoribus Thomæ exigere voluerint. Cæterum de his videndus Will. Malmesb. p. 65. b. & pag. 111. b. præcipue vero pag. 117. b. editionis Londinenſis.

ANNO CHRISTI 1075.

ANNO CHRISTI 1075. Relaxatur profeſſio borac.

CONCILIA SALONITANUM, ET SPALATENSE

A Gerardo Apoſtolicæ ſedis Legato an. Chr. MLXXV. celebrata.

Ex Ughelli Ital. ſacr. to. 7. p. 82 3. nov. edit.

DE his Thomas Archidiaconus Spalatenſis in Chronicis ſcribit poſt enarratam condemnationem cujuſdam Ulfi presbyteri a Joanne Cardinali Legato factam. Alexander, *inquit*, Papa de hac luce migravit, cui ſubſtitutus eſt D. Gregorius VII. Hic ergo miſit legatum ad partes Dalmatiæ venerabilem virum Gerardum Archiepiſcopum Sipontinum, qui Spalatum accedens, cum magno gaudio, & honore a Laurentio Archiepiſcopo ſuſceptus eſt; miſit ergo & convocavit ſuffraganeos Salonitanæ metropolis univerſos, qui cum conveniſſent, Provincialem ſynodum apud Salonam debita maturitate celebravit. Interfuerunt autem iſti ſuffraganei Eccleſiæ Spalatinæ; primo Laurentius Archiepiſcopus, ſecundus poſt eum Stephanus Epiſcopus Jadren. Joannes Tragurien. Forminus Nonen. Gregorius Arben. Theodoſius Belgraden. Gregorius Croaten. & alii quidam. In hac ſynodo reſtauratus eſt epiſcopatus Nonenſis, cujus epiſcopus Gregorius multas olim moleſtias Joannem Spalatenſem epiſcopum ſuſtinere fecit, debitam ei ſubtrahendo obedientiam, & ſibi jus metropoliticum indebite vendicando.

Porro Gerardum Legatum Gregorii VII. in Dalmatia fuiſſe anno 1075. conſtat ex privilegio monaſterii S. Chriſogoni Jadrenſis Benedictini cœnobii, in ſynodo Spalatenſi edito in hunc modum.

In anno MLXXV. ab Incarnatione Domini noſtri Jeſu Chriſti menſe Novembris, & tempeſtate, qua Comes Amicus Regem Croatiæ cepit. Ego Gerardus S. R. E. Apocriſarius, Sipontinæque ſedis gratia Dei Archipræſul, miſſus a D. Gregorio Papa in partes iſtas, ſtatui ſanctam ſynodum in Spalatina urbe ſedens, cum univerſo cœtu firmans vera, execrans illicita, reſpuens falſa. Tum in hora Petrus venerab. Abbas S. Chryſogoni conqueſtus eſt de cella S. Joannis, quæ vulgo Tilagus nominatur, quod ſuus epiſcopus videlicet Stephanus illam ſibi abſtulerat. Unde Abbas nobis chartulam porrexit, in qua invenimus, quod Corbina, qui olim ſupradictam cellam ſua ſponte donarat, poſt ſuggerente ſibi inimico ſtudebat auferre. Hoc geſtum eſt tempore Acuſonis Legati D. Nicolai Papæ. Sed dictus Apocriſarius videns hoc arte diabolica machinari; audax, ut ſcriptura teſtatur, Juſtus confidit ut Leo; inveſtivit Abbatem per baculum quem geſtabat manu eodem Priore concedente cum ſuo populo, & inſuper æternas maledictiones futuris uſurpatoribus dedit. Ego autem videns ſibi juſte fieri, & omne Concilium mecum, rurſum præcipimus ſuo Præſuli inveſtire abbatem ſuo illo cœnobio per pedum, quod manu portabat; contradicentibus vero noſtra verba hæc, & auferre volentibus poſt noxia verba illius Miſſi prioris collaudamus, & noſtra inſuper ponimus. Laurentius Archipræſul collaudat, & roborat. Joannes Tragurinus epiſcopus collaudavit, Prementius Caſtilanus epiſcopus collaudavit; & omnis ſynodus collaudat & roborat.

☞ SANCTONENSE CONCILIUM

In quo fundatio abbatiæ S. Stephani de vallibus confirmatur Anno 1075. habilum.

Ex autographo in tabular. S. Stephani Sanctonen.

Manſi Suppl T. II pag. 8

QUoniam omnes apud orthodoxos divinæ legis auctoritate ſancitum, ratum, immo etiam inconvulſum tenetur, tenendumque judicatur, fluxa ſcilicet, atque momentanea ut immobilibus, necnon ſempiternis mutentur, Petrus Camnonis filius, Arnalduſque frater ejus humiles atque indigni ſervi ſervorum Dei, deſtinaverunt locum de Valle in Stephani protomartyris honore. Petro autem viam carnis univerſaliter ingreſſo, Arnaldus cum de patrimonii, tum etiam de poſſeſſione ſui beneficii omnifariam adhibito aſſenſu Ducis Aquitaniæ Gaufridi ſcilicet, nec non Goderanni epiſcopi, aliorumque Xantoniæ principum, abbatiam condidit, abbatemque abbatiæ præfecit: quo facto, ut ſuum hoc inſtitutum nullatenus poſſet duci in irritum, urbem Xanctonicam adiit ſub tempore ſynodi generalis, ibique circumcirca aſtantibus epiſcopo Boſone, Eleazaro, & Goſcelino archidiaconis, cæteriſque auctoritatis magnæ viris, conceſſit, confirmavit, confirmarique ab omnibus obtinuit, ut neque ille ipſe, nec quiſquam ſua de progenie prædictam abbatiam ſubjugaret alicui eccleſiæ, ſed libera & ab omni jugo hujuſmodi ſervitutis permaneret ſine his: quidquid vero & ipſe fundator, & quilibet religioſi contulerunt ſupranominatæ abbatiæ, idem epiſcopus conceſſit benigne, & in poſterum ſpopondit ſe conceſſurum abſque ulla retractatione, imo protecturum officioſiſſime. Quid plura, ne quis ore temerario tale viri profanaret inſtitutum, volens ac devotus inſtituit ſubditam fore præſuli Xanctonenſium in his tantum quæ ſunt ad dominium: ſi quis autem de prædicti fundatoris profapia ævo venienti agere tentaverit, iſtud contra decretum S. ſynodus Xanctonenſis ejuſdem viri impulſa precibus decrevit perpetui anathematis ſpiculo infodiendum, atque a liminibus noſtræ matris eccleſiæ arcendum ac ſequeſtrandum. Facta autem eſt & firmata hæc charta MLXXV. anno ab Incarnatione Domini, regnante Philippo rege Francorum, & Gaufrido Duce Aquitanenſium, & Boſone epiſcopo Xantonenſi

nensi. Signum archiopiscopi Burdegalensis Goscelini, S. Guillelmi Engolismensis episcopi, S. Bosonis episcopi, S. Guillelmi Petragoricorum episcopi, S. Arnaldi Gamnonis, S. Eleazari archidiaconi, S. Gaufridi Aquitaniæ, S. Gaufridi Mauritaniæ, S. Eliæ Didoniæ, S. Odonis abbatis, S. Johannis, S. Seguini abbatis Sengolismæ, S. Goscelini abbatis, S. Stephani de Bachac, S. Arnaudi militis, S. Hugonis de Letiniaco, S. Geraudi de Ranco, S. Audeberti comitis de Marcha. ANNO CHRISTI 1075

TOLOSANUM CONCILIUM

In quo Frotardus Albiensis episcopus de simonia damnatur, ab Hugone A. S. L. Anno 1075. celebratum.

pag. 9.

FRotardus quidam Albiensem cathedram simoniace ascenderat, cujus rei causa dies illi dicta est ad Tolosanum concilium, quod Hugo Diensis episcopus apostolicæ sedis legatus celebravit, convictusque excommunicationis, & suspensionis ab officio sententiam retulit. Constat id ex notitia ecclesiæ de Viancio apud Baluzium Miscellan. tom. V. pag. 432. his verbis: *Tandem ab Hugone Lugdunensi episcopo, tunc Romanæ sedis legato commonitus est, & evocatus Tolosam, celebrato ibi concilio, & nec agere ipse per se, nec acturum etiam procuratorem mittere curavit. Unde comprobato certissime quod esset simoniacus, proscriptus. Hugo Lugdunensis pontificale ei officium interdixit, & excommunicavit eum in concilio illo.* Quo habita est synodus illa, annus elucet ex iis, quæ inferius in eadem relatione leguntur; ibi enim pag. 416. habes: *Pontium Stephani Ruthenensem episcopum, qui Tolosæ in eo concilio, in quo Frotardus fuerat excommunicatus, episcopalem susceperat consecrationem &c.* In tabulis ecclesiæ Ruthenensis Pontii hujus mentio ab anno 1075. incipit testibus Sammarthanis. Hic ergo annus concilio non incongrue statueretur.

Hæc olim scripseram, cum novam editionem Galliæ Christianæ nondum mihi consulere contigisset; qua potitus concilium hoc Tolosanum Frotardo iniquum, & Pontio Ruthenensi secundum cum anno 1079. circiter componendum tandem agnovi; nam Pontii exordium eidem illi anno alligandum esse ex tabulis Ruthenensibus demonstrant doctissimi ejus operis editores.

SALONITANUM CONCILIUM I.

Anno 1075. circiter habitum

ALexander Papa de hac luce migravit, cui substitutus est D. Gregorius VII. Hic ergo misit Legatum ad partes Dalmatiæ venerabilem virum Gerardum Archiepiscopum Sipontinum, qui Spalatum accedens, cum magno gaudio, & honore a Laurentio Archiepiscopo susceptus est: misit ergo, & convocavit suffraganeos Salonitanæ Metropolis universos, qui cum venissent, Provincialem Synodum apud Salonam debita maturitate celebravit: interfuerunt autem isti Suffraganei Ecclesiæ Spalatinæ, primo Laurentius Archiepiscopus, secundus post eum Stephanus Episcopus Jadren. Joannes Tragurien. Forminus Nonen. Gregorius Arben. Theodosius Belgraden. Gregonus Croaten. & alii quidam. In hac synodo restauratus est Episcopatus Nonensis, cujus Episcopus Gregorius multas olim molestias Joannem Spalatensem Archiepiscopum sustinere fecit, debitam ei subtrahendo obedientiam, & sibi jus Metropoliticum indebite vendicando. Interea Venerabilis Gerardus Legatus Spalati positus invenit ibi supermemoratum Ulsum Presbyterum, cui Golfaneus agnomen erat, ab annis jam duodecim Papali jussu gravissimis compedibus alligatum propter schismatis nefarium scelus, quod cum Renda exercuerat in regionibus Dalmatiæ, atque Croatiæ. Hunc ergo fecit absolvi dicens, quia D. Alexander felicis memoriæ universos suo jussu incarceratos absolvit. Prius autem fecit eum super Evangelium, & super Corpus beati Domini subire corporaliter juramentum, ut in abjuratam hæresim numquam relabi deberet, & de his partibus egrediens numquam redire, sed cum eo Romam adiens Apostolico se conspectui permitteret exhiberi.

SPALATINUM CONCILIUM

In quo cella quædam abbati S. Chrysogoni restituitur a Girardo archiepiscopo Sipontino A. S. L.

Anno 1075. habitum.

IN anno MLXXV. ab incarnatione Domini nostri Jesu Christi, mense Novembris, & tempestate qua Comes Amicus Regem Croatiæ cœpit, Ego Girardus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Apocrisarius, Sipontinæque Ecclesiæ Gratia Dei Archipræsul missus a Domino Gregorio papa partes istas statui sanctam Synodum Spalatina urbe sedens in universo cum cœtu firmans vera, execrans illicita, respuens falsa. Tum in hora Petrus V. Abbas Sancti Chrysogoni conquestus est de cella Sancti Joannis, quæ vulgo Tilagus nominatur, quod suus Episcopus, videlicet Stephanus illam sibi abstulerat, unde Abbas nobis Chartulam porrexit in qua invenimus, quod Corbina, qui

qui olim ſupra dictam Cellam ſua ſponte donarat poſt ſuggerente ſibi inimico ſtudebat auferre.

ANNO CHRISTI 1075.

Hoc geſtum eſt tempore Acuzonis Legati D. Nicolai papæ. Sed dictus Apocriſarius videns hoc arte diabolica machinari, audax, ut ſcriptura teſtatur, Juſtus confidit, ut Leo: inveſtivit Abbatem per Baculum, quem geſtabat manu eodem Priore concedente cum ſuo populo, & inſuper æternas maledictiones futuris uſurpatoribus dedit. Ego autem videns ſibi juſte fieri & omne Concilium mecum rurſum præcipimus ſuo Præſuli inveſtire Abbatem ſuo illo cœnobio per pedum, quod manu portabat, contradicentibus autem noſtra verba hæc & auferre volentibus poſt noxia verba illius miſſi prioris collaudamus, & noſtra inſuper ponimus. Laurentius Archipræſul collaudat, & roborat. Joannes Traugurinus Epiſcopus collaudavit. Prementius Captillanus Epiſcopus collaudavit, & omnis ſynodus collaudat, & roborat.

ANNO CHRISTI 1075.

ANNO CHRISTI 1076.

CONCILUM WINTONIÆ,

ANNO CHRISTI 80

HABITUM ANNO DOMINI MLXXVI.

Præſidente Lanfranco archiepiſcopo Cantuariæ, & conſedentibus, inter alios, Wulſtano epiſcopo Wigornenſi, &c.

De prohibendo conjugio canonicorum.

Ex præfatione concionis Saxonicæ.

DEcretum eſt, ut nullus canonicus uxorem habeat: Sacerdotum vero in caſtellis, vel in vicis habitantium, habentes uxores, non cogantur ut dimittant: non habentes, interdicantur ut habeant. Et deinceps caveant epiſcopi, ut ſacerdotes vel diaconos non præſumant ordinare, niſi prius profiteantur ut uxores non habeant.

Forma profeſſionis caſtitatis ab ordinandis ſuſcipiendæ.

Ibidem.

EGo frater N. promitto Deo omnibuſque ſanctis ejus caſtitatem corporis mei ſecundum canonum decreta, & ſecundum ordinem mihi imponendum ſervare, domino præſule N. præſente.

In principio libri epiſtolarum Ælfrici antiquiſſ. MS. & eccleſiæ Wigornenſi ſpectante, extat hæc eadem formula, ut ab ipſo Wulſtano, qui huic interfuit concilio, eſt exhibita: viz. Ego frater N. promitto Deo, *&c. & cæt. ut ſupra: & in fine*, domino præſule Wulfſtano preſente.

Hujus canonis obſervatio, vel ex eo apparet; quod Gerardus archiepiſc. Eboracenſis, Anſelmo archiepiſc. Cantuariæ poſtea ſcribit. Cum ad ordines aliquos invito, dura cervice renituntur, ne in ordinando caſtitatem profiteantur.

Celebrati concilii apud Winceaſtram capitula, e libro Saxonico Wigornienſis eccleſiæ; etiamque e libro Exceſtrenſis eccleſiæ, uſque ad hæc verba: Hæc eſt pœnitentiæ inſtitutio: *nam in illo libro ante hæc verba ponuntur capitula concilii apud Windleſoram celebrati in pentecoſten.*

1. De introitu epiſcoporum & abbatum per ſimoniacam hæreſim.
2. De ordinationibus paſſim factis & per pretium.
3. De vita & converſatione eorundem.
4. Quod epiſcopi bis concilia celebrent per annum.
5. Ut epiſcopi, archidiaconos & cæteros ſacri ordinis miniſtros in eccleſiis ſuis ordinent.
6. Ut epiſcopi liberam facultatem habeant, per diœceſim, tam de clericis quam de laicis.
7. Ut epiſcopi & ſacerdotes laicos invitent ad pœnitentiam.
8. De apoſtaticis clericis & monachis.
9. De epiſcopis, ut certas ſedes habeant, & ut nullus conſpirationem faciat contra principem.
10. Ut laici decimas reddant, ſicut ſcriptum eſt.
11. Ut nullus invadat eccleſiaſtica bona.
12. Ut nullus clericus ſecularia arma ferat.
13. Ut clericis & monachis digna reverentia exhibeatur. Qui hæc non fecerit, anathema ſit.

Capitula concilii apud Wintoniam celebrati.

Ex perverſo Cod MS. in bibl. Cottoniana, ſub effigie Tiberii (C. 1. n. 3.

1. QUod nulli liceat duobus epiſcopatibus præſidere.
2. Quod nullus per ſimoniacam hæreſim ordinetur.
3. Quod extranei clerici, ſine commendatitiis literis non recipiantur.
4. Quod ordinationes certis temporibus fiant.
5. De altaribus, ut lapidea ſint.
6. Quod ſacrificium de cerviſia, vel ſola aqua non fiat; ſed ſolummodo aqua vino mixto.
7. De baptiſmate, quod in paſcha & pentecoſte ſolummodo celebretur, niſi periculum mortis fuerit.
8. Ut in eccleſiis, niſi ab epiſcopis conſecratis miſſæ non celebrentur.
9. Ut in eccleſiis corpora defunctorum non ſepeliantur.
10. Quod tintinnabula non pulſentur quando miſſa celebratur tempore ſecreti.
11. Quod de criminibus ſoli epiſcopi pœnitentiam tribuant.
12. Quod monachi, qui habitum dimiſerint, neque in militia, neque in conventu clericorum recipiantur, ſed excommunicati habeantur.
13. Quod quiſquis epiſcopus omni anno ſynodum celebret.
14. Ut decimæ ab omnibus reddantur.
15. Ut clerici, aut caſte vivant, aut ab officio recedant.
16. Ut calices non ſint cerei, vel lignei.

De pœnitentia eorum, qui alios occidunt in bello.

Ex veteſto lib. Saxonico ad Vvigorn. eccl quondam ſpectante.

HÆc eſt pœnitentiæ inſtitutio ſecundum decreta Normannorum præſulum, auctoritate ſummi pontificis, confirmata per legatum ſuum Ermenfredum epiſcopum Sedunenſem, imponenda illis hominibus, quos Wilielmus Normannorum dux, ſuo juſſu, & qui ante * juſſu ſui erant, & ex debito, ei militiam debebant.

* Forte, *juſſum*. H.

1. Qui

ANNO CHRISTI 1076.

1. Qui in magno prælio scit se hominem occidisse, secundum numerum hominum pro unoquoque uno anno pœniteat.

2. Pro unoquoque quem percussit; si nescit eum inde mortuum fuisse: si numerum retinet, pro unoquoque quadraginta diebus pœniteat, sive continue, sive per intervalla.

3. Si autem percussorum vel occisorum * ignorat, ad arbitrium episcopi sui, quoad vivit, uno die in hebdomada pœniteat; aut si potest, vel ecclesiam faciendo, vel ecclesiam largiendo perpetua eleemosina redimat.

4. Qui autem neminem percusserit, si percutere voluerat, triduo pœniteat.

5. De clericis qui pugnaverunt, aut pugnandi gratia armati fuerunt, quia pugnasse eis illicitum erat secundum instituta canonum, ac si in patria sua peccassent pœniteant. Pœnitentiam monachorum secundum regulam suam, & abbatum judicia statuantur.

6. Qui autem tantum præmio adducti pugnaverunt, cognoscant se sicut pro homicidio pœnitere debere.

7. Sed qui in publico bello pugnaverunt pro misericordia tres annos pœnitentiæ ei episcopi statuerunt.

8. De sagittariis, qui ignoranter aliquos occiderunt, vel absque homicidio vulneraverunt, tribus quadragesimis pœniteant.

9. Quicumque, excepto hoc prælio ante regis consecrationem, victus quærendi causa per regnum discurrerunt, hostibus repugnantibus aliquos occiderunt, pro singulis uno anno pœniteant.

10. Qui autem non necessitate victus sed prædandi causa discurrerunt, & alios occiderunt, tres annos pœniteant.

11. Qui autem post consecrationem regis hominem occiderunt, sicut de homicidiis sponte commissis: hoc excepto, ut si quis de illis quemque qui adhuc repugnabant regi, occidit vel percussit, sicut supra pœniteat.

12. De adulteriis, & raptibus, & fornicationibus quibuscumque ac si in patria sua peccassent pœniteat.

13. De violatione ecclesiarum, similiter res quas de ecclesia abstulerunt: Si reddere eidem cui abstulerunt possunt, reddant: Si hoc non possunt alii ecclesiæ reddant. Si autem reddere noluerint; statuerunt episcopi ut neque ipsi vendant, neque alii emant. (a)

ANNO CHRISTI 1076.

CONCILIUM WINTONIÆ,

TEMPORE LANFRANCI ARCHIEPISCOPI.

Sexto anno celebratur concilium apud Wintoniam in hæc verba. Anno ab Incarnatione Domini 1076. indict. 14. regnante in Britannia glorioſissimo rege Willielmo, præsidente Cantuariæ Lanfranco, totius Britanniæ primate; in Eboraco vero Thoma archiepiscopo: Eo inquam anno in Kalend. Aprilis habita est synodus Wintoniæ convocata ab eodem Cantuariensis ecclesiæ primate. In qua fratris nostri Aylrici Ciceſtrensis quondam episcopi, causa canonice definita, & ad certum finem perducta est. Decretumque est ut nullus canonicus uxorem habeat. Sacerdotum vero in castellis, vel in vicis habitantium, habentes uxores, non cogantur ut dimittant; non habentes interdicantur ut habeant; & deinceps caveant episcopi, ut sacerdotes vel diaconos non præsumant ordinare, nisi prius profiteantur ut uxores non habeant, nullusque clericus aut monachus in episcopatu alicujus suscipiatur, absque episcopi sui literis: Si quis vero monachus, etiam canonice susceptus fuerit, non permittatur ecclesiis publice deservire, *&c.* Statutum est etiam ne aliquis clericus civilis vel rusticus, de beneficio ecclesiæ, aliquod servitium reddat, præter illud quod fecit tempore regis Eduardi; Laici vero si de crimine suo accusati fuerint, & episcopo suo obedire noluerint, vocentur semel, & iterum & tertio: Si post tertiam vocationem emendari noluerint, excommunicentur: Si autem post excommunicationem & satisfactionem venerint, forisfacturam suam, quæ Anglice vocatur *Dferhyrneſſe* seu *Cabslite*, pro unaquaque vocatione, episcopo reddant. Præterea statutum est, ut nullus filiam suam, vel cognatam, det alicui absque benedictione sacerdotali: Si aliter fecerit, non ut legitimum conjugium, sed ut fornicatorium judicabitur. Supplantationes vero ecclesiarum omnibus modis interdicimus.

Ex antiq. Britann. eccl. impr. Hanoviæ 1605. p. 114.

JUS JURANDUM ROBERTI

DICTI CARNOTENSIS EPISCOPI.

Cujus meminit Gregorius papa ep. IV. &c. lib. 14.

EGo Robertus promitto omnipotenti Deo, & B. Petro apostolorum principi, cujus corpus hic requiescit, quod in quocumque tempore legatus apostolicæ sedis directus a domino nostro Gregorio, qui nunc est Romanus pontifex, vel ab aliquo successorum suorum item Romanorum pontificum ad me venerit, infra terminum, quem ideo legatus mihi constituerit, Carnotensem episcopatum, omni occasione sublata vel fraude dimittam, & cum bona fide studebo quatenus ecclesia illa secundum Deum ordinetur, nihil actu-rus me sciente per me vel per aliquam a me summissam personam, unde eadem ecclesia, vel clerici ejus, meo studio vel malitia læsionem aut detrimentum accipiant. Hoc sacramentum * ..... domino nostro Gregorio VII. papa, ego Cono humilis presbyter tituli Christi martyris & virginis sanctæ Anastasiæ scripsi, & in ecclesia beati Petri in confessione ad corpus ejus ubi factum est interfui, interfuerunt etiam Joannes Portuensis episcopus, Theodinus archidiaconus, Gregorius, Bernardus, * diaconi sanctæ Romanæ ecclesiæ, & alii

* jubente.

* diaconus.

(a) Cl. Spelmannus tria proxime præcedentia concilii Wintonienſis capitula eodem anno promulgata esse statuit. Vir eruditus Jo: Johnsonius in Collect. eccl. leg. vol. 2. præfat. canones primos ann. Chr. 1070. secundos 1071. tertios 1072. editos fuisse asserit. Cl. Hondius in Hist. convoc. junctiones has de Pœnitentia ad concilium Wintonienſe an. 1070. celebratum refert. *Wilkins*.

& alii duo, videlicet * Ingelrannus decanus Carnotensis ecclesiæ, & Ivo tunc magister scholarum in eadem ecclesia. Actum Romæ mense Aprili indict. 14.

ANNO CHRISTI 1076.

ANN CHRIS 1076.

* Engelramus

CONCILIABLUM WORMATIENSE,

Quo schismatici episcopi jussu Henrici regis congregati Gregorium pontificatu amovendum esse declararunt, anno Domini MLXXVI.

Occasio concilii habuli.

GRegorius papa ad Henricum regem scripsit epistolam, qua cum eo vehementer expostulat, tum quod cum excommunicatis episcopis communicet, tum etiam quod investituras episcopatuum aliorumque beneficiorum illegitime sibi usurpet, & decreta synodalia contemnat. Quam cum numinis contemptor & cultor perfidiæ accepisset, legatosque eamdem afferentes contra jus gentium carcere, verberibus & gravissimis injuriis afflixisset, mox adversus pontificem episcoporum excommunicatorum & schismaticorum conventiculum Vormatiæ collegit, in quo per summam contumeliam ea constituta, edita, & declarata fuerunt quæ a Lamberto his verbis describuntur: *Legatio papæ scilicet vehementer regem promovit: statimque abjectis cum gravi contumelia legatis, omnes qui in regno suo essent episcopos & abbates Wormatiæ dominica septuagesimæ convenire præcipit, tractare cum eis volens ad deponendum Romanum pontificem, si qua sibi via, si qua ratio pateret; in hoc cardine totam verti ratus salutem suam, & regni stabilitatem, si is non esset episcopus. Rex statuta die venit Wormatiam, venerunt etiam episcopi & abbates amplissimo numero. Commode quoque conficiendis tantis rebus intervenit quidem ex cardinalibus Romanis Hugo cognomento Blancus, quem ante paucos dies propter ineptiam ejus & mores inconditos papa de statione sua amoverat, deferens secum de vita & institutione papæ scenicis figmentis consimilem tragœdiam, scilicet, unde oriundus, qualiter ab ineunte ætate conversatus, quam perverso ordine sedem apostolicam occupaverit, quæ ante episcopatum, quæ post acceptum episcopatum memoratu quoque incredibilia flagitia commiserit. Hujus auctoritatem tamquam divinitus sibi destinatam gratissime amplexati, & promptissime secuti, sententiam promulgarunt, quod papa esse non posset; nec ullam juxta privilegium Romanæ sedis ligandi aut solvendi potestatem habeat, vel aliquando habuerit, qui tantis vitam probris ac criminibus commaculaverit. Cumque cæteri omnes damnationi ejus nihil hæsitantes subscriberent: Adalbero Wirtzeburgensis episcopus, & Herimannus Metensis episcopus aliquamdiu restiterunt, dicentes, incongruum valde & contra canonum scripta esse, ut episcopus aliquis absens, absque generali concilio, sine legitimis & idoneis accusatoribus & testibus, necdum probatis criminibus, quæ objicerentur, condemnaretur, nedum Romanus pontifex, adversus quem nec episcopi nec archiepiscopi cujusdam recipienda sit accusatio. Sed Wilielmus Trajectensis episcopus, qui causam regis pertinacius tuebatur, vehementer imminebat, ut aut cum cæteris in damnationem papæ subscriberent, aut regi, cui sub jurejurando fidem spopondissent, protinus renuntiarent. Is eo tempore regi admodum carus acceptusque erat, eique rex omnium quæ privatim vel publice agenda erant, post se, ordinationem delegaverat, vir sæcularibus literis apprime eruditus, sed fastu nimio inflatus, vix se ipse ferebat. Igitur ex nomine omnium qui convenerant episcoporum & abbatum, plenæ contumeliarum literæ Romam destinantur, quibus denuntietur Romano pontifici, ut pontificatu, quem contra ecclesiasticas leges usurpasset, se abdicet; sciatque post eam diem quidquid agat, jubeat, dicernat, irritum haberi.*

Additio Philippi Labbe, S. J.

De eodem Vormatiensi conventiculo hæc noster Hugo Flaviniacensis: Verum novi dogmatistæ judicia apostolica spernunt, scripturas sanctas abjiciunt, de corde suo prophetantes, & mercedem scelerum traditi desideriis cordium suorum in suimet a Christo abjectione recipientes. Hii igitur concilio Wormatiæ habito, ubi omnis quam patimur calamitas exorta est, abjecerunt a se jugum disciplinæ, cum nullam adhuc in illos dominus papa anathematis destinasset sententiam, & sanctæ obedientiæ libellum repudii conscripserunt, prælationi sedis apostolicæ superba & repentina temeritate abrenuntiantes. Primum hoc fermentum totam ecclesiæ massam corrupit. Conventus hic inter nativitatem dominicam & sequentem quadragesimam habitus est, ita distantibus spaciis, ut quæcumque ibi gererentur Romam tempore synodi referri possent. Die vero natalitio S. Andreæ apostoli, ante ipsam diei festivitatem apud Bavemberg Heinrico posito, tanta adhuc inter regnum & summum sacerdotium vigebat concordia, ut destitutio pontificis urbis ipsius, & substitutio alterius obedientiæ domini papæ deputaretur. Ille igitur qui ante nativitatem dominicam tantæ in ecclesia magnificentiæ erat, ut ad nutum illius mutationes ordinum fierent, paucis post nativitatem diebus inconventus, & inauditus proscriptus est, & quantum ad illos depositus. Ex die enim qua tanti ab hominibus habitus est, nullam eorum legationem accepit, usque dum illa veniret qua dictum est, Descende, descende, interdicimus tibi jus omne papatus.

Concilii Vvorm.

☞ AD WORMATIENSE CONCILIABULUM,

In quo Gregorius amovendus judicatus est Anno 1076. tempore Quadragesimæ celebratum

ADDITIO.

Ex Mansi Suppl To. II. p. 10 Anno 1076.

PRæter ea, quæ de concilio isto scribunt Lambertus, & Hugo Flaviacensis, quorum verba dedis Labbeus, hæc pariter addere juvas ex Annalista Saxone Eccardi ad An. 1076.

Concilium habitum est apud Wormaciam præsente rege Heinrico, qui Heinricus correptiones do-

☞ domini Apostolici dedignatus cum suis deceptoribus singulis vel binis consilium iniit, qualiter vicem redderet contumeliæ, quod eum Romanus pontifex minatus sit excommunicandum, cum id priscis temporibus foret inauditum. Unde factum est ut Wormatiæ concilio episcoporum habito, omnes pene Teutonici regni, præter paucos de Saxonia, pontifices papam Hildebrandum Gregorium abdicarent, mittentes epistolam ad illum post multas culpationes in illum conjectas ita concluſam: *quia ergo & introitus tuus tantis perjuriis initiatus, & ecclesia Dei tam gravi tempestate per abusionem tuarum novitatum periclitatur, & vitam conversationemque tuam tam multiplici infamia dehonestasti, obedientiam, quam tibi nullam promisimus, nec de cætero ullam servaturos, renuntiamus, & quia nemo nostrum, ut tu publice declamasti, tibi hactenus fuit episcopus, tu quoque nulli nostrum eris apostolicus.* Rex vero ne ullus eorum posset id postmodum negare, fecit unumquemque eorum propria manu nomine suo prænotato cartis singulis inscribere abdicationem in Hildebrandum hoc modo, *Ego N. Civitatis N. episcopus Hildebrando subjectionem, & obedientiam ex hac hora, & deinceps interdico, & eum Apostolicum nec habebo, nec vocabo.* Sciendum vero, quod pauci episcoporum hæc fecerunt ex animo, qui & ipsi auctores fuere consilio, plures vero mortis timore tunc subscripserunt. Sed cum primum data est opportunitas, Apostolico supplices confessionis literas direxerunt, reos se profitentes, sed excusationem necessitatis obtendentes.

ANNO CHRISTI 1076.

ANNO CHRISTI 1076

☞ LITERÆ HENRICI,

Quibus episcopos invitat ad conciliabulum hoc Wormatiense.

Servantur nobis ab Udalrico Bambergensi in suo Cod. ex quo hic dandas censeo ut de conventu hoc schismaticorum plenius erudiamur.

Ibid pag. 10. Udalricus in Cod. n. 146.

HEnricus Dei gratia rex A. gratiam salutem & dilectionem. In maximis negotiis, maximis maximorum opus est consiliis, qui & facultatem habeant exterius & voluntate non careant interius, ut rei, cui bene cupiunt, bene consulere, & velint & possint, quod in cujuslibet rei profectu nec facultas sine voluntate, nec voluntas sine facultate proderit. Quod utrumque tu fidelissime, ut arbitramur æqualiter possides, vel ut verius dicamus licet maximo tibi maxima non desit voluntas, major tamen adhuc maxima facultate, si bene te novimus, si fidem tuam diligenter notavimus, in nostram & regni utilitatem exuberat voluntas. De præteritis itaque fideliter exhibitis in futuris crescit spes de fidelibus exhibendis. Tuæ autem dilectioni committimus, ne spe nostra minor sit fides tua, quod de nullius regni principum fidelitate, quam tua speramus majora, sicut hactenus non modo in præteritarum rerum promissione tua gavisi sumus. Adsit igitur hoc in tempore opportuno tua cum facultate voluntas, quod non modo nostra, verum etiam omnium coepiscoporum tuorum fratrum in unum, & totius oppressæ ecclesiæ exoptat necessitas. Non enim hanc oppressionem ignoras, tantum vide ne oppressæ ecclesiæ solatium subtrahas, sed regno & sacerdotio condoleas. Quo utroque sicut usque ecclesia est exaltata, ita nunc humiliatur heu utroque viduata. Nam unus dum utrumque sibi vendicavit, utrumque dissipavit. Nec in uno profuit, qui in neutro prodesse voluit nec potuit. Et ne diutius notati nomine te suspendamus, accipe quod dicimus, Hildebrandum scilicet monachum habitu quidem Dominum apostolicum, nec pastoris cura, sed invasoris violentia apostolicæ sedi præsidentem, & de sede pacis catholicæ pacis unicæ vinculum dissipantem ut tibimetipsi in promptu est scire. Ut tamen de pluribus pauca referamus, regnum & sacerdotium Deo nescienti sibi usurpavit, in quo piam Dei ordinationem contempsit, quæ non in uno, sed in duobus duo & regnum & sacerdotium principaliter consistere voluit, sicut ipse salvator in passione sua de duorum gladiorum sufficientia typice intelligi innuit, cui cum diceretur: Domine ecce duo gladii hic, respondit sat est, significans hac sufficiente dualitate spiritualem & carnalem gladium in ecclesia esse gerendum, quibus omne nocivum foret amputandum, videlicet sacerdotali ad obedientiam regis post Dominum, regali vero gladio ad expugnandos inimicos exterius, ad obedientiam interius, omnes homines fore docens constringendos, ut ita de alio in alium caritate intenderetur, dum nec sacerdotii regnum, nec sacerdotium regni honore privaretur. Hanc Dei ordinationem qualiter Hildebrandica insania confuderit, tu ipse nosti. Nam nullum ejus judicio licet esse sacerdotem, nisi qui hoc a fastu suo emendicaverit; me quoque quem Deus in regnum, non autem ad sacerdotium illum vocavit, quod me de Deo non de ipso regnare velle vidit, quod ipse me regem non constituit, regno me privare studuit, minitans regnum & animam se mihi tollere, quorum neutrum illi Deus concessit. Hæc enim his similia, cum sæpius in nostram, ut ipse nosti, contumeliam struxerit, non tamen adhuc sufficere credit, quoniam de die in diem nova & inexquisita confusionis genera nobis ingerat, ut in nostris nunciis argumenta dedit. Nam carta exponere non sufficit, qualiter eosdem nuncios tractaverit, quam indignis modis eos affecerit, quam crudeliter eos incarceraverit, & incarceratos nuditate, frigore, fame, siti & plagis contriverit, sicque demum martyrum exemplo per medium civitatis circumductos, omnibus spectaculum præbere jussit, ita ut eumdem cum Decio tyranno insanire, & sanctos assare credas & dicas. Unde ne pigeat, dilectissime, ne pigeat omnium nostrorum scilicet & meæ & coepiscoporum tuorum petitioni satisfacere, ut in Pentecosten Wormatiam venias, & ibi plura, quorum pauca docet cartula cum cæteris principibus audias, & quid agendum sit doceas, rogatus per dilectionem coepiscoporum, & monitus per ecclesiæ utilitatem, obligatus per vitæ nostræ & regni totius honorem.

☞ EJUSDEM AD GERMANOS.

De eodem argumento.

Ibid. pag 11. HEnricus Dei gratia rex archiepiscopis, episcopis, marchionibus, comitibus, & cujuscumque dignitatis ordinis bonis suæ voluntatis gloriosam dignationem. Quia mansuetudini nostræ contra sedem apo-

ANNO CHRISTI 1076.

apostolicam, ejusque venerandum præsulem Dominum Gregorium papam ab aliquibus subreptum esse fidelium nostrorum suggestione recognovimus. Placuit nobis priorem sententiam salubri consilio mutare, & more antecessorum nostrorum progenitorumque eidem sacrosanctæ sedi, & qui ei præesse dignoscitur Domino Gregorio papæ per omnia gravius præsumptum est, competenti satisfactione componere. Volumus autem, ut & vos serenitatis nostræ exemplo admoniti, solemnem beato Petro ejusque vicario satisfactionem exhibere non dubitetis, & quicumque ejus banno se adstrictos intelligunt, ab ipso videlicet domino papa Gregorio solemniter absolvi elaborent.

ANNO CHRISTI 1076.

CONCILIUM TRIBURIENSE

TRiburiæ ad Rhenum in Germania celebratum fuisse volunt concilium præsidibus Sigehardo patriarcha Aquilegiensi & Altmanno episcopo apostolicæ sedis legatis pro depositione Henrici IV. Imperatoris, qui tamen frequentibus missis ad episcopos legationibus pollicitus est omnimodam satisfactionem ac vitæ morumque emendationem.

CONCILIUM ROMANUM III.

QUO HENRICUS REX GERMANIÆ,

Sigefridus Moguntinus, Wilielmus Trajectensis, & Robertus Bambergensis episcopi excommunicantur, anno Domini MLXXVI. tempore Gregorii papæ VII.

De excommunicatione Sigefridi & Henrici regis, Lambertuan. 1076.

ANno ab incarnatione Domini millesimo septuagesimoquinto, indict. XIV. celebravit ipse (*a*) dominus Gregorius papa Romæ synodum in ecclesia Domini Salvatoris, quæ Constantiniana dicitur, ubi interfuit episcoporum & abbatum, atque diversi ordinis clericorum & laicorum copia, in qua, inter cætera decreta quæ ibi gesta sunt, excommunicavit Sigefridum Moguntinum archiepiscopum in hunc modum: Sigefridum Moguntinum archiepiscopum, qui conatus est episcopos atque abbates regni Teutonicorum a sancta Romana ecclesia, videlicet spirituali matre sua, scindere, judicio sancti Spiritus & auctoritate beatorum apostolorum Petri & Pauli ab omni episcopali officio suspendimus, & a communione corporis & sanguinis Domini separamus, nisi forte mortis periculum superveniat, ita tamen ut pœnitentia ductus resipiscat. Cæteros vero qui sua sponte ejus schismati consentiendo subscripserunt, & in ea iniquitate perdurare volunt, similiter ab omni episcopali officio suspendimus. Illos vero qui non sponte consenserunt, usque ad festivitatem sancti Petri sufferimus, eo quidem respectu, ut si infra istum terminum idoneam aut per se aut per nuntios suos satisfactionem præsentiæ nostræ non obtulerint, episcopali deinceps officio priventur.

Excommunicatio episcoporum Longobardiæ.

Episcopos Longobardiæ, qui spreta canonica & apostolica auctoritate contra beatum Petrum apostolorum principem sacramentum conspiraverunt, auctoritate ejusdem beati Petri ab omni episcopali officio suspendimus, & a communione sanctæ ecclesiæ separamus.

Excommunicatio episcoporum ultramontanorum.

* qui

Agathensem episcopum Berengarium, * quia Narbonensi episcopo excommunicato communicavit, & vices episcopales pro illo fecit, excommunicamus. Viennensem episcopum Herimannum juste depositum pro simonia, perjuriis, sacrilegiis, & apostasia, quia Viennensem ecclesiam infestare non desistit, excommunicamus: & ecclesiis Romanensi & sancti Irenæi Lugdunensi, quousque eas occupaverit, divinum interdicimus officium. Desiderium & Romanensis ecclesiæ clericos, qui regulares nostros ab ea expulerunt, & excommunicatis communicaverunt, inde, donec satisfaciant, excommunicamus. Abbatem sancti Ægidii similiter, & comitem sancti Ægidii, propter consanguineam, & comitem Forensem, & * Umbertum de Bellogioco propter infestationes Lugdunensis ecclesiæ: Podiensem simoniacum, homicidam Stephanum, scilicet a legatis nostris excommunicatum, & Pontium Gratianopolitanum, quousque resipiscat, excommunicamus: & ea quæ Diensis episcopus in episcopatu Diensi de decimis & primitiis & ecclesiis fecit, & cætera quæ in legatione nostra statuit, nos quoque confirmamus.

* Imbertum de Bellojoco

Excommunicatio Henrici regis Teutonicorum.

Beate Petre apostolorum princeps, inclina quæsumus pias aures tuas nobis, & audi me servum tuum quem ab infantia nutristi, & usque ad hunc diem de manu iniquorum liberasti, qui me pro tua fidelitate oderunt & odiunt. Tu mihi testis es, & domina mea mater Dei, & B. Paulus frater tuus, & omnes sancti, quod tua sancta Romana ecclesia me invitum ad sua gubernacula traxit, & ego non rapinam arbitratus sum ad sedem tuam ascendere, potiusque volui vitam meam in peregrinatione finire, quam locum tuum pro gloria mundi sæculari ingenio arripere; & ideo ex tua gratia, non ex meis operibus, credo quod tibi placuit & placet, ut populus Christianus tibi specialiter commissus mihi obediat, specialiter pro * vita tua mihi commissa, & mihi tua gratia est potestas a Deo data ligandi

* *f.* vice *Ms & in Mutin.*

(a) *In Cod. Mutin. deest* Dominus.

di atque solvendi in cælo & in terra. Hac ita- A
ANNO CHRISTI 1076. que fiducia fretus pro ecclesiæ tuæ honore & defensione, ex parte omnipotentis Dei Patris & Filii & Spiritus sancti, per tuam potestatem & auctoritatem, Henrico regi filio Henrici Imperatoris, qui contra tuam ecclesiam inaudita superbia insurrexit, totius regni Teutonicorum & Italiæ gubernacula contradico, & omnes Christianos a vinculo juramenti, quod sibi fecere vel facient, absolvo, & ut nullus ei sicut regi serviat, interdico. Dignum est enim ut qui studet honorem ecclesiæ tuæ imminuere, ipse honorem amittat quem videtur habere. Et quia sicut Christianus contempsit obedire, nec ad Dominum rediit quem dimisit, participando excommunicatis, meaque monita, quæ pro sua salute sibi misi, te teste, B spernendo, seque ab ecclesia tua, tentans eam scindere, separando; vinculo eum anathematis vice tua alligo: & sic eum ex fiducia tua alligo, ut sciant gentes, & comprobent quia tu es Matth. 16. Petrus, & super tuam petram Filius Dei vivi ædificavit ecclesiam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam.

Notæ Severini Binii.

Acta concilii quæ? *Concilium.*) Quæ in hac synodo Romæ acta fuerint, summatim apud Lambertum recensetur his verbis: *Legati, ut jussum fuerat, summo conatu iter accelerantes, pridie quam a papa Romæ synodus indicta celebraretur,* (erat ex more prima hebdomada quadragesimæ.) *Romam ingressi literas tradunt. Tunc ceteram legationem, sicut in mandatis habebant, verbo non minus contumelioso quam scripto exequuntur. Papa nihil permotus atrocitate nuntii, postera die, cum clerus & populus ad synodum frequens confluxisset, in auribus omnium literas recitari fecit, & sic cunctis qui convenerant episcopis id fieri decernentibus, regem excommunicat, & cum eo archiepiscopum Moguntinum Sigefridum, episcopum Trajectensem Vuilhelmum, episcopum Bambergensem Robertum. Ceteris qui conspirationis hujus participes extiterant diem statuit, qua, nisi Romam præsentati causam dicerent, novæ hujus & inusitatæ contra sedem apostolicam rebellionis similem ceteris excommunicationis sententiam sortirentur. Porro Ottonem Ratisponensem episcopum, & Ottonem Constantiensem episcopum, & Burchardum Lausannensem episcopum, Eberhardum comitem, Udalricum, & alios nonnullos, quibus rex potissimum consiliariis utebatur, jampridem excommunicaverat.* In eadem hac synodo, teste Domnizona presbytero in vita Mathildis Gregorius papa ad repræsentandum & expri- D mendum totius tragœdiæ, quam cum rege habebat, argumentum, hoc usus est symbolo: *Anguis quidam,* inquit, *percussus seipsum spiris collegit, qui dum morsu rabido ovum lapideum juxta se positum ad lædendum appeteret, a lapide quem lædere intendebat ipse læsus aufugit.* Quod symbolum ea haud dubie intentione dixit, ut significaret petram, quæ est ecclesia, furore persequentis regis lædi non posse; ipsum vero potius lædi, qui eam persecutione lacerandam attentavit. Verba Domnizonis presbyteri metrice conscripta ista sunt.

Incipiens synodum pastor Gregorius, ovum
Gallinæ sculptum, gestans in cortice scutum
Et colubrum nigrum, qui tendebat caput, ictu
Quippe repercussus quodam, pertingere sursum
Non poterat, caudamque plicans dabat sinuatam.
Non erat hæc plana, sed erat sculptura levata.
Ad synodum fertur, nunquam par ante repertum.
Quod dum miratur, prædictus ecce Rolandus
In medium venit, papæ mox dicere cœpit:
Rex jussit terræ, jusserunt pontificesque,
Ut linquas sedem quam non es dignus habere.
Romanis clericis mox idem portitor inquit.
Cosses in pente Romam, testor, veniet rex.
Missurus papam, lupus hic, non est quia papa.

Hæc eadem de Rolando habent acta ipsius Gregorii, quibus ejusdem pontificis vita texitur, & reliqua consentientia iis subjiciuntur. Nam pergit Domnizo:

Has gestare decet virtutes non modo vere,
Atque crucem Christi studeamus ferre metipsi.
Non nos a Christo tribulatio separet ista
Tempore, sed colla subdamus membraque nostra
Martyrio. Verbo fidei feriatur bic ergo
Ostensus serpens, qui scutum gestat & ensem
Adversus matrem Romanam catholicamque
Ecclesiam Christi de sanguine rubra benigni.
Plura loquens papa; dixit synodus sibi sancta:
Tu pater es patrum, blasphemum contere, pravum,
Est nostrum quippe jussis parere, tuisque
Pro Christo mortem patienter gliscimus omnes.
Judicium confer, gladium trahe, percute fortem.
Omnibus excelso dignum clamantibus esse
Privari regno regem, maledicere nec non.
Papa dolens vinclis anathematis illico strinxit
Regem prædictum. Cui regnum devetat ipsum.
In quadragesima synodus celebrata fit ista.
Qui Petrum sanctum, qui papam diligit almum,
Hoc anathema probat.

ANNO CHRISTI 1076.

Eadem habentur in rebus gestis sancti Anselmi Lucensis episcopi his verbis: *Inaudita deinde audacia & admirabili superbia sui facinoris compotes, nec dicendos colligit episcopos in civitatem Vvormatiam, habitoque conciliabulo, proscripserunt primæ sedis episcopum; quod a sæculis non est auditum. Fecit deinceps legationem in Italiam, eamdem affirmans præsumptionem per schismaticos sibi complices episcopos. Hujus legationis lator fuit quidam * Ebarardus nomine, Teutonicus natione, filius sæculi, hamus diaboli, inventor omnis fere mendacii. Hic circuivit, & perambulavit terram, ut schismatica omnes inficeret contagione. Multos certe, qui propter interdictum domini papæ divino ab officio cessaverant, ipse interdictus & vinculo perditionis ligatus inaudita temeritate ac superbia reconciliavit; & ex parte domini sui regis, ut officium more priori celebrarent, indixit.* * Rolandus

Cum igitur dissimulare amplius tanti facinoris malitiam non posset apostolicus, excommunicavit tam ipsum quam omnes ipsius fautores, atque omnem sibi regiam dignitatem interdixit, & obligatos sibi sacramentis ab omni debito fidelitatis absolvit. Quia (quod verecundum etiam est dicere) præter hæreticam, quam præstabavimus, culpam aderant in sancto concilio nuntii illius sic audentes latrare: Præcipit dominus noster rex, ut sedem apostolicam; papatum utpote suum, dimittas, nec locum hunc sanctum ultra impedias. Proh nefas! O execrabilem infelicissimi hominis temeritatem! En suum esse dixit quod solum apostolorum principi Petro Christus dominus commisit; nec subito quidem commisit, verum tertio antequam committeret interrogavit; Simon, inquiens, amas Joan. 21 *me? pasce oves meas. Non regem, non imperatorem, aut aliquam Christianæ professionis conditionem excepit, præter eam quæ suam se ovem esse negaverit. Igitur quem sui solitus judicio dominus reservavit, hic non solum judicare, verum etiam sum dicere, & quantum in se est, audet damnare. Quam ob causam omnis illa sancta synodus jure indignata, anathema illi conclamat atque confirmat.* Hactenus de his ibi.

In vita autem ejusdem pontificis additur, quod se- D quenti die, post Rolandi illius in synodo habitam invectivam orationem, allatæ sunt literæ pœnitentium episcoporum. Sunt autem hæc ibi scripta: *Die vero altera ab episcopis ultramontanis literæ ad pontificem sunt allatæ, in quibus confitebantur se erraſſe, & nimium deliquisse: qui postulabant quoque veniam, & omnem de cetero sibi obedientiam observaturi firmiter spoponderunt. Vixque sedato tumultu, synodalis tractatus in tranquillitate processit. Sed cum tempus jam instaret absolvendi synodum pontifex habito cum centum & decem episcopis utiliori consilio, in eumdem regem, qui ecclesiasticam unitatem scindere attentavit, excommunicationis sententiam protulit, & usque ad condignam satisfactionem sententiam ipsam firmiter observari præcepit.* Quod quidem pie, sancte, juste, riteque factum prædecessorum exemplis pluribus auctor docet. Gregorius igitur ubi anathematis sententia in synodo perculit Henricum regem, & omnes qui perpetrati sceleris fuissent auctores, ad omnes Christi fideles has literas dedit, quibus & sententiam excommunicationis in eosdem latam adjunxit: E

Gregorius episcopus servus servorum Dei omnibus, qui cupiunt se annumerari inter oves quas Christus beato Petro commisit, salutem & apostolicam benedictionem.

Audistis fratres novum & inauditum, &c. *ut supra epist. 6. lib. 3.*

Ad hanc quoque synodum spectare noscuntur sententiæ illæ breviores, quæ inter epistolas Gregorii lib. 2. post epist. 55. habentur hoc titulo inscriptæ: *Dictatus papæ.* Quas sine dubio pontifex eo consilio promulgavit, ut rex ex his audaciam schismaticorum episcoporum & principum hoc tempore in Romanam ecclesiam insurgentium experiretur. Vide Baronium anno 1076. numero 16. & sequentibus.

ANNO CHRISTI 1076.

AD CONCILIUM ROMANUM

Anno 1076. habitum.

ADDITIO.

Anno 1076. Manſi Suppl. T. II pag. 16.

SCitum eſt, Romani hujus concilii habendi cauſam præbuiſſe impudentiam Henrici Germaniæ regis, quo agente conciliabulum Wormatiæ coactum eo devenerat audaciæ, ut Gregorium e pontificali ſede dejiceret. Cujus definitionis auctoritate fretus Henricus literas injuriarum plenas dedit ad Hildebrandum ſeu Gregorium papam, quas integras inſeruit in aliis literis ea de cauſa ad Romanum clerum deſtinatis. Hæ vero literæ tum quæ ad Henricum, cum quæ ad Romanos ſcriptæ ſunt per bajulum miſſæ Gregorii juſſu recitatæ ſunt in plena Romana ſynodo anni 1076. teſte annaliſta Saxone Eccardi ad ann. 1076. ex quo eaſdem literas integras habemus. Cum igitur ad acta ſynodi hæc pariter ſcripta pertineant, æqui bonique facient lectores eccleſiaſticæ hiſtoriæ ſtudioſi; ſi huc translatas habeant; quos tamen præmonitos volo ut quæ in Gregorium fœda jactantur, hæc dicta accipiant ab homine impotenti, qui commoti animi inſanias non veritatis conſilia ſequitur.

Henricus Dei gratia rex, univerſo ſanctæ Romanæ eccleſiæ clero & populo, gratiam, ſalutem, & omne bonum.

Hæc fides firma & inconcuſſa creditur, quæ ſemper & eadem & præſenti, & abſenti ſervatur, nec diuturna ejus, cui debetur, abſentia, nec longi temporis tædio immutatur, quam talem vos nobis ſervare ſcimus, & gratias agimus; & ut eadem perſeveret petimus, videlicet, ut ſicut facitis, amicis noſtris amici, inimicis inimici jugiter exiſtatis. Inter quos ſcilicet Hildebrandum monachum notantes, vos in ejus inimicitiam excitamus; qui huic eccleſiæ invaſorem & oppreſſorem, & Romanæ reipublicæ, vel regni noſtri inſidiatorem deprehendimus, ut in ſequenti epiſtola, ſibi a nobis directa, in promptu eſt.

Heinricus Dei gratia rex, Hildebrando.

CUm hactenus ex te ea, quæ patris ſunt expectarem, tibique in omnibus magna fidelium noſtrorum indignatione obedirem; percepi a te viciſſitudinem, qualem oportebat ab eo, qui vitæ regnique noſtri perniciosiſſimus eſſet hoſtis. Nam cum in primis omnem hæreditariam dignitatem, quæ mihi ab illa ſede debebatur, ſuperbo auſu rapuiſſes; longius inde progrediens, regnum Italiæ peſſimis artibus alienare tentaſti. Nec hoc contentus, in reverendiſſimos epiſcopos, qui nobis velut dulciſſima membra uniti ſunt manum mittere non timuiſti, eoſque ſuperbiſſimis injuriis acerbiſſimiſque contumeliis contra divina & humana jura, ut ipſi ajunt, exacerbaſti. Quæ omnia cum ego quadam patientia diſſimularem, tu hoc non patientiam, ſeu ignaviam exiſtimans, in ipſum caput auſus es inſurgere, mandans quæ noſti, ſcilicet, ut tuis verbis utar, quod aut tu morieris, aut mihi animam regnumque tolleres. Hanc inauditam contumaciam ego, non verbis, ſed re confutandam dijudicans, generalem conventum omnium regni primatuum, ipſis ſuppli-
A cantibus, habui, ubi cum ea quæ hactenus metu & reverentia tacebantur in medium deducta fuiſſent, veris aſſertionibus illorum, quas ex ipſorum literis audies, palam factum eſt, te nullatenus in apoſtolica ſede poſſe perſiſtere. Quorum ſententia, quia juſta & probabilis coram Deo hominibuſque videbatur, ego quoque aſſentiens, omne tibi papatus jus, quod habere viſus es, abrenuntio, atque ut a ſede urbis, cujus mihi patriciatus, Deo tribuente & jurato Romanorum aſſenſu debetur, ut deſcendas edico.

Hæc ſeries epiſtolæ noſtræ ad Hildebrandum monachum, quam idcirco & vobis ſcripſimus, ut
B & vobis noſtra voluntas, & nobis, imo Deo & nobis veſtra ſatisfaciat caritas. Exurgite igitur in eum, fideliſſimi, & ſit primus in fide, primus in ejus damnatione. Non autem ut ſanguinem ejus fundatis dicimus, quippe cum major ſit ei poſt depoſitionem pœna vita, quam mors; ſed ut eum, ſi nolit deſcendere, cogatis, & alium communi omnium epiſcoporum & veſtro conſilio a nobis electum in apoſtolicam ſedem recipiatis, qui quod iſte in eccleſia vulneravit, curare & velit & poſſit.

HEINRICUS

C *Non uſurpative, ſed pia Dei ordinatione rex, Hildebrando, jam non apoſtolico, ſed falſo monacho.*

HAnc talem pro confeſſione tua ſalutationem promeruiſti, qui nullum in eccleſia ordinem præteriiſti, quem confuſionis, non honoris, maledictionis non benedictionis participem non feceris. Ut enim de multis pauca & egregia loquamur; rectores ſanctæ eccleſiæ, videlicet archiepiſcopos, epiſcopos, presbyteros, non modo tangere ſicut Chriſtos Domini non timuiſti, quin ſicut ſervos nercientes quid faciat Dominus eorum ſub
D pedibus tuis calcaſti; in quorum conculcatione tibi favorem ab ore vulgi compar ſti, quos omnes nil ſcire, te autem omnia noſſe judicaſti, qua utique ſententia, non ad ædificationem, ſed ad deſtructionem uti ſtuduiſti, ut jure hoc B. Gregorium, cujus nomen tibi vindicaſti, de te prophetaſſe credimus ſic dicentem: *Ex affluentia ſubjectorum plerumque animus prælati extollitur, & æſtimat ſe plus omnibus noſſe, cum ſe videt plus omnibus poſſe.* Et nos quidem hæc omnia ſuſtinuimus, dum apoſtolicæ ſedis honorem ſervare ſtuderemus; ſed tu humilitatem noſtram timorem fore intellexiſti, ideoque & in ipſam regiam poteſtatem, nobis a Deo conceſſam, exurgere non
E timuiſti, quam te nobis auferre auſus es minari; quaſi nos a te regnum acceperimus; quaſi in tua, & non in Dei manu, ſit regnum vel imperium, qui Dominus noſter Jeſus nos ad regnum, te autem non vocavit ad ſacerdotium. Tu enim his gradibus aſcendiſti, ſcilicet aſtutia, quod monachica profeſſio abominatur, pecuniam pecunia, favorem favore, ferrum ferro; ſedem pacis adiſti, & de ſede pacis pacem turbaſti, dum ſubditos

tos in prælatos armasti, dum episcopos nostros a Deo vocatos, tu non vocatus, spernendos docuisti, dum laicis ministerium eorum super sacerdotes usurpasti, ut ipsi deponant vel contemnant, quos ipsi a manu Dei per impositionem manuum episcopalium docendi acceperant. Me quoque, qui licet indignus inter Christos ad regnum sum unctus, tetigisti, quem sanctorum patrum traditio soli Deo judicandum deponendumque commiserit. Ipse quoque verus papa B. P. clamat: *Deum timete, regem honorificate*. Tu autem, quia Deum non times, me constitutum ejus inhonoras. Unde B. Paulus ubi Angelo de cœlo, si alia prædicaverit, non pepercit, te quoque in terris alia docentem non excepit. Tu ergo hoc anathemate, & omnium episcoporum nostrorum judicio, & nostro damnatus, descende; vindicatam sedem apostolicam relinque; alius in sedem Beati Petri ascendat, qui nulla violentiam religione palliet, sed B. Petri sanam doctrinam doceat.

ANNO CHRISTI 1076.

A Ego Heinricus Dei gratia cum omnibus episcopis nostris tibi dicimus: descende, descende.

„ Quæ literæ (subdit Annalista Saxo Eccar-
„ di) cum domno papæ in basilica Lateranensi
„ sanctæ synodo præsidenti fuissent allatæ, & co-
„ ram synodo palam recitatæ, tanta fit in ec-
„ clesia commotio, ut legatus (Henrici) nisi in-
„ ter apostolici pedes defensionem invenisset,
„ membratim laniatus interiisset. Sequenti die do-
„ minus papa coram synodo declaravit, qua man-
„ suetudine regem de magnis criminibus corri-
B „ puisset; utque episcopos a captivitate liberaret,
„ quanta suavitate rogasset & jussisset, quamtam-
„ que superbiæ amaritudinem recepisset. Deinde
„ cunctis acclamantibus, ne talis contumelia re-
„ maneret inulta, omnium consilio & consensu
„ Henricum synodali judicio damnavit, regisque
„ nomine & honore privavit, atque anathematis
„ gladio percussit. B. Petre apostolorum princeps
„ &c. *edidit Labbeus*.

ANNO CHRISTI 1076

pag. 18.

SALONITANUM CONCILIUM II.

In quo Demetrius rex Dalmatiæ constitutus fidelitatem, & annuum tributum ecclesiæ Romanæ spondet.

Coram A. S. Legatis Anno 1076. celebratum.

Ao 1076. MUratorius in Antiquitatibus medii ævi Dissert. LXIX. excerpta quædam ex codices Cencii Camerarii proferens hanc in synodo Salonitana factam a Demetrio Dalmatiæ rege sponsionem in manibus apostolicorum legatorum recitat in hanc sententiam:

rator. Anital. to. col. 840. *Ex Synodo habita in Dalmatia a Legatis VII. papæ Gregorii, scilicet a Gebizone tunc monasterii Sanctorum Bonifacii, & Alexii abbate, nunc vero Cæsenate episcopo, nec non & a Folcuino Forosempronii episcopo, quæ synodus habetur in archivio sacri palatii Lateranensis, in qua de regno, & de rege Dalmatiæ ita inter cætera legitur.*

De censibus, sive tributo CC. Bisantinorum, quos debet Rex Croatiæ, atque Dalmatiæ, & fidelitate ecclesiæ Romanæ præstita ab eodem.

In nomine Sanctæ, & individuæ Trinitatis. Anno Dominicæ Incarnationis MLXXVI. Indictione XIV. mense octobri. Ego Demetrius, qui & Sumimir nuncupor, Dei gratia Croatiæ Dalmatiæque Dux, a te Domne Gebizo ex Apostolicæ sedis legatione, Domni nostri papæ Gregorii potestatem obtinens, in Salonitana basilica S. Petri, synodali, & concordi totius cleri, & populi electione, de Croatorum, Dalmatinorumque regni regimine per vexillum, ensem, sceptrum, & coronam investitus atque constitutus Rex, tibi devoveo, spondeo, & polliceor, me incommutabiliter completurum omnia, quæ mihi tua reverenda injungit sanctitas. Videlicet, ut in omnibus & per omnia apostolicæ sedi fidem observem, & quidquid hoc in regno tam apostolica sedes, quam sui legati sanxerunt, aut sanxerint, irrevincibiliter custodiam, justitiam excolam, ecclesias defendam; primitiæ, decimæ, omniumque ad ecclesias pertinentium, procurator existam; vitæ, episcoporum, presbyterorum, diaconorum, subdiaconorumque, ut caste & regulariter vivant, provideam: pauperes, viduas, atque pupillos protegam; parentelæ illicitam copulam destruens, C legitimam dotem anulo, sacerdotisque benedictione constituam, & constitutam corrumpi non permittam; hominum venditionem contradicam; atque in omnibus quæ ad rectitudinis statum congruunt, Deo auctore, me æquum exhibeam. Ducentorum quoque Bizantiorum tributum, meorum omnium consultu Primatuum, Sancto Petro per singulos annos in resurrectione Domini, de mihi concesso regno persolvendos statuo; & ut post me regnaturi, hoc idem perpetuo servent, censeo, corroboro, atque sancio. Dono insuper, concedo, atque confirmo apostolicæ Sedi, S. Gregorii monasterium, cui Urana est vocabulum, cum omni suo thesauro, scilicet cum capsa argentea, reliquias sacri corporis ejusdem B. Gregorii con- D tinente, cum duabus crucibus, cum calice, & patena, cum duabus coronis aureis, gemmis ornatis, cum evangeliorum textu de argento, cumque omnibus suis mobilibus, & immobilibus bonis: ut Sancti Petri legatis semper sit ad hospitium, & omnino in potestate eorum. Hoc tamen interposito tenore, ut nulli alii potestati detur, sed omni tempore S. Petri sit proprium, & a me, meisque successoribus defensum, atque ab omni homine liberum, & securum. Cujuscumque autem audacia temerario ausu præfatum monasterium ex assignato thesauro privaverit, terribilem illam Judicis vocem, quam Diabolus cum suis Angelis auditurus est, audiat. Præterea cum Deo servire regnare sit, vice B. Petri, & Domni no- E stri Papæ Gregorii, atque post se sessurorum in Apostolica Sede, me tuis manibus committo, & committendo, hanc fidelitatem sacramento stabilio. Ego, inquam, Demetrius, qui & Sumimir, Dei gratia, & Apostolicæ Sedis dono Rex ab hac hora in antea S. Petro, & Domno meo Gregorio Papæ, suisque successoribus canonice intrantibus ero fidelis; & ut ipse, sive post eum futuri Pontifices, sive Legati eorum vitam, aut membra perdant, aut capiantur, neque in consilio, neque in facto ero; & consilium, quod mihi crediderint, ad illorum damnum scienter nulli intima-

☞ mabo. Regnum autem, quod mihi per manum tuam, Domne Gebizo, traditur, fideliter retinebo, & illud, suumque jus Apostolicæ Sedi aliquo ingenio aliquando non subtraham. Domnum meum Papam Gregorium, & suos successores, atque Legatos, si in meam potestatem venerint, honorifice suscipiam, & honeste tractabo, & remittam, & undecumque me invitaverint, prout potero, eis simpliciterque serviam.

ANNO CHRISTI 1076.

ANNO CHRISTI 1076.

☞ CONCILIUM APUD OPPENHEIM

Pro deliberanda depositione Henrici a regno coram A. S. Legatis anno 1076. celebratum.

Ibid pag. 20. Anno 1076.

Nescio unde acceperit Labbeus, concilium hoc, in quo Saxones cum interventu episcoporum, & legatis apostolicæ sedis de exautoratione Henrici regis, & alterius in locum ejus substitutione deliberarunt, apud Triburiam convenisse. Profecto fides major habenda est Annalistæ Saxoni Eccardi, qui circa hæc tempora vivebat, quique illis apud Oppenheim indictum testatur. Quid vero actum sit in eo conventu potius quam concilio ita narrat idem annalista.

Mense Septembri mediante colloquium maximum apud Oppenheim factum est, ubi regni principes pene omnes præsidentibus patriarcha cum episcopo Patavienſi Romani pontificis legato, subjectioni Heinrici renuntiabant, eo quod a duobus apostolicis vocatus, ad satisfactionem non venisset, & excommunicationis ac depositionis sententiam, ipse tamen inauditus, & absens in Romana synodo a papa Gregorio accepisset. Erat ibi Suevorum magna multitudo, qui cum cæteris omnibus Saxonicum exercitum dum veniret, expectabant, quibus propinquantibus patriarcha, cæterique primates, quia de recenti prælio utrorumque gladii adhuc cruore madebant, quamvis per legationes mutuas invicem sibi donassent, tamen ne, quod facile est armatis, seditio a vilibus personis exorta, factum fœdus fœde corrumperet, obviam Saxonibus ibant, & amicitiam, quam renovaverant absentes, nunc præsentes firmare monebant. Hinc ergo dux Otto ducatu Bavariæ injuste privatus, illinc Welpho eodem honore non juste sublimatus, hac conditione sibi invicem pacis osculum dederunt, ut electo, propter quod utrinque convenerant, novo rege, quicumque eorum honorem jure obtineret, alter ei non invidens cederet. Similiter pacis oscula dederunt ordinis secundi, sive tertii partis utriusque milites, quidquid invicem læserant non sine multo fletu invicem sibi donantes. Tunc facti ex hostibus amici fideles, castra tam vicina posuerunt, ut vicissim populus uterque sermones alterius non difficile posset audire. Cumque cœpissent de rege constituendo sermones conferre, Saxones ex Suevis, Suevi ex Sassonibus unumquemlibet volebant eligere. Heinricum interim in altera Rheni ripa tenebat civitas Moguntia, omni spe regni retinendi deposita. Misit tamen nuntios, qui tentarent eos ad misericordiam flectere, ut ejus jam satis correpti correctionem dignarentur accipere; quam illi legationem accipere dedignati sunt, ubi prius per Apostolici Legatum ab anathematis vinculo solveretur. Postremo Heinrici pœnitentis humilitatem ea conditione accipere promiserunt, si omnia implere vellet, quæ ei facienda proponerent: quod cum ille spopondisset, hoc primo propositum fuerunt, ut episcopum wormatiensem, qui jam diu fuerat expulsus, potentem faceret urbis suæ, deinde ut mox literas scribi faceret, in quibus se fateretur injuste Saxones afflixisse, quas ab illis perspectas imagine sua ipsis præsentibus signari faceret, & signatas per Italiam, & Teutonicam terram mittendas ipsorum nuntiis daret; ipseque Romam veniens per dignam satisfactionem anathematis vinculo careret. Igitur episcopus statim cum magno honore wormatiam deducitur; literæ quoque eo, quo dictum est, modo bulla regis signatæ mittuntur. Ipseque Heinricus tota se festinatione parabat, ut per summi pontificis indulgentiam ligamen anathematis exueret. Tunc primates, qui convenerant, singuli sacramento firmaverunt, ut nisi Heinricus quartus Heinrici imperatoris filius in februarii mensis initio a Banno per apostolicum solutus fuisset, numquam amplius ullo ingenio rex eorum nec appellaretur, nec esset. Quod sacramentum primus fecit patriarcha, & in literas redactum apud se reposuit. Idem fecit Patavienſis episcopus Romanæ sedis legatus, & post hos omnes, qui aderant episcopi, duces, comites, cæterique majores, & minores. Sed episcopi plus aliis in hoc egerunt, quia juramentum etiam in literis servaverunt.

CONCILIABULUM PAPIENSE

Quo episcopi schismatici regi schismatico adhærentes anathema sibi a pontifice inflictum in eumdem pontificem retorquere conati fuerunt, anno domini MLXXVI.

Anno 1076.

Guillelmus bibliothecarius in vita Gregorii papæ scribit, quod schismatici episcopi, dum intellexissent regem eique adhærentes in synodo Romana excommunicatos esse, Papiæ convenerunt, idemque anathema in se prolatum in pontificem retorserunt: & quod principibus peritos consulentibus, an pontifex pro excommunicato sit habendus, prudenter & scite responsum fuerit, Romanum pontificem a nemine judicandum, atque adeo ab alio quoquam excommunicari non posse; esse autem excommunicatos qui talia præsumpsissent. *Hæc Baronius an.* 1076. *num.* 34.

AD

ANNO CHRISTI 1076.

AD CONCILIUM PAPIENSE

Pro annotione Gregorii VII. & Wiberti Ravennatis in Pontificem electione

Anno ut fertur 1076. celebratum

ADNOTATIO CHRONOLOGICA, ET ADDITIO.

De concilio hoc Papiensi in sedem suam reducendo, deque iis, quæ in eo gesta sunt, ita ego in meis ad Pagium adnotationibus ad A. 1080. 3. disserui:

Guibertum antipapam ordinatum fuisse anno sequenti 1081. post VI. Non. Martii suspicor, nam bullæ ejus apud Rubeum an. 1084. tertiumque electionis ejus designant; cui consonat altera ejusdem bulla apud Ughellium Tom. V. in Veronens. pag. 769. quæ bulla data inscribitur anno 1084. Indict. 7. ordinationis Clementis III. VI. Nonas Martii. Ex hoc autem altera non levis conjectura consurgit, nimirum ordinatum illum fuisse in conciliabulo Papiensi, cujus meminit Bernriedensis apud Pagium ad A. 1076. 2. Illud autem diu post annum 1076. celebratum, penes me certum est. Hujus rei gratia afferre in medium libet integrum locum Norberti Abbatis Viburgensis in vita Bennonis episcopi Osnaburgensis, vulgata ab Eccardo in Corp. Historic. tom. II. col. 2161. Hic enim per hæc tempora vivens, in Capite XXII. scribit:

Congregata igitur apud Ticinum Italiæ civitatem episcoporum multitudine, qui regiæ parti favebant &c. Cum eorum consilio, & instinctu rex alium papam in sede apostolica sublimare disponeret, interfuit etiam conventui illi episcopus Benno, quamvis invitus; sed eo tamen prudentiæ oculo, quem secum semper portare solebat. Videns enim in utraque parte plurima magis odio, quam ratione tractari &c. diligentissime intendere cœpit, quoniam (quonam) rationis exitu fieri posset, ut salva honestatis pristinæ integritate neutra in parte posset jure culpari. Narrat subinde Historicus Bennonem occuluisse sese intra cavum Altaris sinum, cui aptum quoddam foramen aditum præbebat; foramine illo oppanso panno tecto. Hic igitur tamdiu se continuit, quamdiu tota causa tractata fuit. Igitur congregati episcopi, Bennone absente, ait Norbertus, *cum papam abdicassent, ejusque in locum constituissent Ravennatem episcopum, qui etiam adhuc nomine Clemens præsidet Romanæ ecclesiæ, plurimaque alia statuissent, quibus episcopus iste, si præsens esset, minime præberet assensum. Tunc egressus suo, nemine itidem rem considerante, latibulo, juxta altare ubi prius sederat subito residere conspicitur &c. Ad regem quoque statim adductus, plenissime se de omni infidelitate purgavit.* Ex hac coævi scriptoris narratione plura intelligimus. Primo in Papiensi conciliabulo, seu tunc primum facta, seu antea sequuta electio antipapæ confirmata fuit, atque tunc demum Guibertum pontificiam ordinationem obtinuisse arbitror. Id autem hucusque ignoratum fuit. Secundo, conventui huic episcoporum Henricum præsentem adstitisse. Porro Henricus ante annum 1081. semel tantummodo in Italiam venit anno 1077. Tunc autem cum veniam, & absolutionem a pontifice postulaturus veniret, eo usque illum exacerbasse, ut æmuli electionem, coacta in Italia synodo, urgeret, credi vix potest. Post obtentam dein absolutionem, licet pontifici contumacem se præbuit, nihil tamen quoad electionem novi pontificis ab illo tunc motum inde colligimus, quod facinus illud numquam pontifex ante annum 1080. Henrico exprobraverit; quin & animum apostolici nunquam sequentibus annis per legatos pertentasset, (quod ab illo factum constat) si pontificem alterum elegisset, & agnovisset. Nec sane scriptores passim antipapæ electionem ullam agnoscunt ante conciliabulum ad Brixiam Noricorum celebratum anno 1080. VII. Kal. Julii feria V. Ind. III. Conciliabulum ergo Ticinense, cui Henricus adfuit, ad annum 1077. referri non potest. Anno demum 1081. Henricus secundam in Italiam profectionem instituit, atque tunc demum Papiense concilium, & in eo Guiberti electio ac ordinatio præsente Henrico absolvi potuit, ut ex epocha annorum ordinationis Guiberti supra a nobis stabilita deduci potest. Quod etiam confirmat Waltramus episcopus Numburgensis, in suo libro de unitate ecclesiæ conservanda, vulgato a Frehero tom. I. ille enim lib. 2. cap. XVII. asserit *post occisum in bello Rodulphum hoc anno* 1080. accidisse Guiberti consecrationem: *Tunc*, ait, *gesta sunt, quæ superius dicta sunt, de consecratione Wigberti in pontificem Sedis Apostolicæ.* Scribebat autem Waltramus anno post pugnam illam octavo, ut ipse ibidem testatur. Tertio denique Paulus Bernriedensis, qui conciliabulum quoddam Ticinense anno, ut videtur 1076. absente Henrico (quantum ex ejus verbis colligitur) constituit, vel plane erat, quippe qui cum celebri hac historia a coævo scriptore memorata pugnet, vel forte de altero conciliabulo Papiæ ante aliquot ab eo, de quo modo tractamus, annos celebrato explicandus est. Id, si admiserimus, conciliabula Ticinensia duo, quod huc usque ignotum, admittenda sunt. Si vero, quod magis credo, oscitantius hac in re scripsit Bernriedensis, Annales ecclesiastici corrigendi sunt, & conciliabulo Ticinensi ad annum 1081. promoto, ejus decreta in Romano concilio anni ejusdem a nebulone illo, de quo Bernriedensis, promulgata fuisse, arbitrandum est.

CON-

ANNO CHRISTI 1076.

Ibid pag. 82.

CONCILIA SCOTICA

Habita regnante Malcolmo III. circa annum Domini 1076.

Ex vita B. Margaritæ apud Bollandiſtas ad diem X. Junii.

Sectio XIII.

Ex Wilkins Conc. Britan. t. IV. in app. pag. 791.

REligioſa, & Deo digna Regina cum mente, verbo, & factis ad cæleſtem patriam tenderet, etiam alios ſecum in via immaculata invitabat ire, quo ſecum poſſent ad veram beatitudinem pervenire. Malum cum videret, admonuit ut bonus fieret; bonum, ut melior exiſteret; meliorem, ut optimus eſſe ſtuderet. Quam fide apoſtolica ferventem zelus domus Dei, quæ eſt eccleſia, comedit, unde quæque illicita, quæ in illa pullulaverant, eradicare penitus laboravit. Cum enim contra rectæ fidei regulam, & ſanctam univerſalis eccleſiæ conſuetudinem multa in gente illa fieri perſpexiſſet, crebra concilia ſtatuit, ut, quoquo modo valeret, ad veritatis viam errantes, Chriſto donante, reduceret. Quorum conciliorum illud cæteris principalius eſſe conſtat, in quo ſola cum pauciſſimis ſuorum contra perverſæ conſuetudinis aſſertores gladio Spiritus, quod eſt verbum Dei, triduo dimicabat; crederes alteram Helenam ibi reſidere, quia ſicut illa quondam ſcripturarum ſententiis Judæos, ſimiliter nunc & hæc regina convicerat erroneos. Sed in hoc conflictu rex ipſe adjutor ei præcipuus reſidebat, quodcumque in hac cauſa illa juſſiſſet dicere paratiſſimus & facere. Qui quoniam perfecte Anglorum linguam æque ac propriam noverat, vigilantiſſimus in hoc concilio utriuſque partis interpres extiterat.

Sectio XIV.

Igitur regina præfatione præmiſſa, ut, qui cum catholica eccleſia in una fide uni Deo ſervirent, ab eadem eccleſia novis quibuſdam & peregrinis inſtitutionibus diſcrepare non deberent; primum propoſuit quadrageſimale jejunium eos legitime non obſervare, quia hoc non cum ſancta ubique eccleſia a feria quarta in capite jejunii, ſed ſequenti ſeptimana feria ſecunda conſueverant inchoare. Contra illi jejunium, inquiunt, quod agimus evangelica auctoritate, quæ Chriſti narrat jejunium, per ſex hebdomadas obſervamus. At illa, longe, ait, in hoc evangelio diſcordatis: legitur enim ibi Dominum quadraginta diebus jejunaſſe, quod manifeſtum eſt vos non facere. Nam cum per ſex hebdomadas ſex dominici dies a jejunio abſtrahuntur, triginta tantum & ſex dies ad jejunandum remanere noſcuntur. Non ergo evangelica Chriſti, ſed triginta & ſex dierum conſtat vos obſervare jejunium. Reſtat igitur, ut quatuor diebus ante quadrageſimæ initium jejunare nobiſcum incipiatis, ſi dominico exemplo quadraginta dierum numero abſtinentiam obſervare volueritis; alioquin contra ipſius Domini auctoritatem, & totius ſanctæ eccleſiæ vos ſoli repugnabitis traditionem. Hac illi perſpicua veritatis oratione convicti, deinceps, ſicut ſancta ubique ſolet eccleſia, ſacrorum jejuniorum cœperunt inchoare ſolemnia.

Sectio XV.

Aliud quoque ponens regina juſſit, ut oſtenderent, qua ratione die ſanctæ paſchæ ſecundum morem ſanctæ & apoſtolicæ eccleſiæ ſacramenta corporis & ſanguinis Chriſti ſumere negligerent. Reſpondentes illi, Apoſtolus, inquiunt, de his loquens ait: Qui manducat & bibit indigne, judicium ſibi manducat & bibit. Unde quia nos peccatores recognoſcimus, ne judicium nobis manducemus, & bibamus, ad illud myſterium accedere formidamus. Quibus regina: Quid igitur, inquit, omnes, qui peccatores ſunt, ſacroſanctum myſterium non guſtabunt? Nemo ergo illud ſumere debet, quia nemo ſine ſorde peccati, nec infans, cujus eſt unius diei vita ſuper terram. Si autem nemo illud percipere debet, cur Domino dicente clamat evangelium: niſi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis. Sed plane ſententiam, quam de apoſtolo profertis, ſecundum patrum intellectum aliter neceſſe eſt intelligatis. Non enim omnes peccatores ſacramenta ſalutis indigne ſumere deputat. Cum enim diciſſet, judicium ſibi manducat, & bibit, addidit, non dijudicans corpus Domini; hoc eſt, non ſeparans illud in fide ab eſcis corporalibus, judicium ſibi manducat, & bibit. Sed & illi, qui abſque confeſſione, & pœnitentia caſtigamur, jejuniis attenuamur, eleemoſynis, & lacrymis a peccatorum ſordibus abluimur, in die reſurrectionis Dominicæ ad ejus menſam in catholica fide accedentes, carnem, & ſanguinem agni immaculati Jeſu Chriſti, non ad judicium, ſed ad peccatorum ſumimus remiſſionem, & ſalutarem percipiendæ beatitudinis æternæ præparationem. His ab ea perceptis, reſpondere nihil potuerunt, atque agnita deinceps eccleſiæ inſtituta in myſterii ſalutaris perceptione obſervaverunt.

Sectio XVI.

Præterea in aliquibus locis Scotorum quidam fuerunt, qui contra totius eccleſiæ conſuetudinem, neſcio quo ritu barbaro, miſſas celebrare conſueverant; quod regina zelo Dei accenſa, ita deſtruere atque annihilare ſtuduit, ut deinceps qui tale quid præſumeret, nemo in tota Scotorum gente appareret.

Solebant quoque neglecta dominicorum dierum reverentia ita illis, ſicut aliis diebus quibuſque terreni operis inſiſtere laboribus; quod non licere ratione pariter & auctoritate ipſa oſtendebat: Dominicum, inquit, diem propter dominicam, quæ in eo facta eſt, reſurrectionem, in veneratione habeamus, ut in eo ſervilia opera jam non faciamus, in quo nos a ſervitute diaboli redemptos novimus. Hoc & B. pater Gregorius affirmans dicit: Dominico die a labore terreno ceſſandum eſt, atque omnimodo orationibus inſiſtendum, ut, ſi quid negligentiæ per ſex dies agitur, per diem reſurrectionis Dominicæ precibus expietur. Idem quoque pater Gregorius quendam

dam propter opus terrenum, quod die dominico fecerat, districta increpatione feriens eos, quorum hoc consiliis egerat, duobus mensibus excommunicatos esse decrevit. His sapientis reginæ rationibus contraire non valentibus, ita postmodum reverentiam dominicorum dierum ejus instantia observarunt, ut nec onera quælibet his diebus quisquam portare, nec alius alium ad hoc auderet compellere.

ANNO CHRISTI 1076.

Illicita etiam novercarum conjugia similiter & uxorem fratris defuncti fratrem superstitem ducere, quæ ibi ante fiebant, nimis ostendit execranda, & a fidelibus velut ipsam mortem devitanda.

ANNO CHRISTI 1076.

Multa quoque alia, quæ contra fidei regulam, & ecclesiasticarum observationum instituta inoleverant, ipsa in eodem concilio damnare, & de regni sui finibus curavit proturbare. Universa enim, quæ præposuerat, ita sanctæ scripturæ testimoniis, atque sanctorum Patrum corroboravit sententiis, ut contra hæc nihil omnino respondere valerent, quin potius depositia pertinacia rationi acquiescentes, universa libenter implenda susciperent.

ANNO CHRISTI 1077.

CONCILIA APUD ANSAM

ANNO CHRISTI. 1077.

Lugdunensis Diœcesis Vicum, apud Divionem, Claromontem, & Augustoduni habita.

Præside Hugone Diensi episcopo apostolicæ sedis legato circa annum Christi MLXXVI. & MLXXVII. Gregorii VII. summi pontificis IV. & Philippi I. XIX. Francorum regis, pro variis ecclesiæ utilitatibus.

Ex chronico Virdunensi Hugonis abbatis Flavianensis excuso pag. 197. & sequentibus, tomi I. bibliothecæ novæ MS. librorum.

ANSANUM.

PRomotiones ecclesiasticorum graduum (*de Jarentone loquitur qui ex priore Casæ Dei factus est postea sancti Benigni Divionensis abbas celeberrimus*) adeptus est per manum domini Hugonis Diensis episcopi a primo usque ad septimum. Invigilabat enim idem sollicitus gregi sibi credito, & legationis sibi creditæ sollicitus servans excubias primum concilium celebravit apud Ansam

(1) CLAROMONTENSE.

SEcundum apud Clarummontem, in quo Stephano Arvernensi episcopo Podiensis sedis invasore, quia pro ambitione * ma..... sedem suam deseruerat: Willelmo quoque simoniaco & invasore sedis Arvernensis depositio consecratus est præfatus abbas (Casæ Dei) Durannus Arvernorum episcopus, peracto decennio regiminis sui in loco Casæ Dei. *De eodem Stephano Anicienſi hæc habet idem Hugo Flaviniacensis, pag. 201.*

majoris

Stephanus autem Podiensis invasor, cum Diensi episcopo Romanæ sedis legato Hugoni multas parasset insidias, novissime euntem eum ad concilium apud Clarummontem cum canonicis ante altare S. Mariæ convenit. Et se placitis ejus de episcopatu obtemperaturum, si in concilio finis causæ ejus prolongaretur. Clerici quoque identidem promiserunt, si promissis fidem episcopus servare nollet, se eum deserturos, & Romanæ sedi obedituros. Igitur post expletionem concilii Claromontensis propter pactionem, qua se promiserat infra dies XV. quibus a præfato Diensi episcopo moneretur, ab episcopatu cessaturum, ante expletionem dierum statutorum, cum jam Lugdunum veniisset, ad Podium rediit paucis secum comitibus assumptis. Dominus Hugo, quia omnes tyrannidem invasoris illius suspectam habebant, & in celebratione missæ post recitatum evangelium intrepidus clerum & populum, quia erat absens Srephanus, de pactione cum eo facta convenit, & ne ei in posterum obedirent, apostolica auctoritate prohibuit. Data in eum qui se absentaverat excommunicationis sententia, si ulterius ecclesiæ incubare præsumeret. Quam ejus excommunicationem dominus papa confirmavit scribens episcopis Galliarum in hæc verba: *Gregorius episcopus servus servorum Dei universis Galliarum episcopis, & cæteris ordinibus sub eis constitutis*, &c. *Notum esse volumus caritati vestræ, quod Stephanus Anicienſis ecclesiæ invasor & simoniacus, juravit nobis super corpus beati Petri, quod ecclesiam ipsam dimitteret*, &c. *usque ad auctoritate præcipimus*, X. *Kalendas Aprilis indict.* XV. id est anno 1077.

Libro 4. epist. 19.

AD

(1) Ex Epistolis Hugonis a Baluzio miscellan. tom. 6. pag. 412. allatis quibus Rodulphum Turonensem Archiepiscopum ad has synodos invitat, post Ansanum patet indictum fuisse Concilium Divionense ad IV. Non. Januarii, tum Arvernense seu Claromontense ad 7. Id Augusti, denique Augustodunense ad 4. Id. Septembris anni 1077.

ANNO CHRISTI 1077.

AD CLAROMONTANUM CONCILIUM

Ab Hugone Dienſi epiſcopo A. S. L. anno 1077. celebratum

ADDITIO.

HUGONIS DIENSIS EPISCOPI AD RODULPHUM ARCHIEPISCOPUM TURONENSEM.

Invitatoria ad Concilium Arvernenſe.

Ex Manſi Suppl. To. II p. 87. Extat apud Baluz. Miſcel. tom. IV. pag. 422.

HUgo *dignatione Dei Dienſis epiſcopus Romanæ eccleſiæ legatus Rodulfo Turonenſi archiepiſcopo ſalutem.*

Meſſis quidem multa, operarii vero pauci. Unde nobis magis lamentandum, qui in area Domini triturare videmur. Quapropter quia eccleſiam Domini undique diſtrahi videmus, apud Arvernicam urbem VII. Idus Auguſti ſynodale concilium indiximus. Comprovinciales tuos & aliarum regionum religioſos, quos potuimus, invitavimus. Te quoque ſicut fideliſſimum ſocium in via Dei, & adjutorem ejus caritative vocamus, & auctoritate nobis (conceſſa) præcipimus ut venias, omneſque tuos ſuffraganeos venire invites, omni remota excuſatione. Vale.

DIVIONENSE.

TErtium Divioni: perſequebatur (*idem Hugo Dienſis ep.*) ſimoniacos adverſus quos ei jugis pugna & conflictus fuit perpetuus: quos etiam prout potuit ab eccleſia eliminavit & orthodoxos ſubſtituit.

AUGUSTODUNENSE ſive Eduenſe.

QUartum concilium tenuit Auguſtoduni. Pro quibus autem cauſis Eduenſe celebratum ſit concilium, in ſiteris domini papæ advertere decet, quarum textus eſt: * *Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto in Chriſto fratri Hugoni venerabili Dienſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Gerardus Cameracenſis electus ad nos veniens*, &c. uſque ad *commoneas atque præcipias*. * Juxta hæc itaque mandata apoſtolica congregata eſt ſynodus venerabilium patrum apud Eduam, ſub tutela & protectione Chriſti Domini, aſſenſu & laude Hugonis ducis, anno ab Incarnatione Domini MLXXVII. ubi convenerunt ex Francia & Burgundia multi illuſtres viri, epiſcopi & clerici, abbates & monachi quamplures, anno papatus domini Gregorii VII. quarto, dux Hugo juſti tenax Burgundiæ præerat. Lingonenſem eccleſiam Rainardus cognomento Hugo regebat, vir adprime rhetoricis imbutus ſtudiis, clarus ingenio, ſermone facundus, ſcientia præditus, affabilis alloquio & prudens conſilio. Obierat anno ipſo Divionenſis abbas Adalbero, & ut talibus aſſolet de abbate ſubſtituendo inter monachos loci diverſa ferebatur electio. Quod videlicet cœnobium antiquæ nobilitatis religionis ſtemmate ſub Willelmi abbatis regimine fuerat decoratum. Sed tunc Roberti ducis violentia & prælatorum ineuria, ſubditorum quoque ſegnitia a priſtino rigore videbatur aliquantulum imminutum. Et quia quod intus ceciderat foris diu ſtare non poterat, intus parum erat religionis, foris cumulus deſolationis. Pro tantis anguſtiis, anxietatibus & tribulationibus, ab his quorum erat mens ſanior paſtor quærebatur idoneus; pontifex Lingonenſis & dux, quorum erat iſtud proſpicere, concilio intererant. De multis enim ut præſcriptum eſt partibus honeſti quamplures illo convenerant. Aderat inter alios etiam * prior Caſæ Dei, ut querimoniam faceret injuriarum eccleſiæ ſuæ illatarum. Quem quia ante converſionem notum habuerat Lingonenſis epiſcopus, nunc in aſpectu immutatæ habitudinis cordis & corporis ejus applaudebat & congratulabatur ei, divinam collaudans potentiam qui levitatem diſſolutionis ejus, quam habuerat in ſæculo, infrænaverat monaſtici ordinis & regularis gravitatis prænodans in eo exemplum omnibus ſub remigio alarum ſuarum confugientibus non deſperare de ſua miſericordia, cujus tanta in iſto adoptionis filio agnoſcebant beneficia. Concilio ergo inito circumſedentibus patribus tractatum eſt de multis ſanctæ eccleſiæ utilitatibus, & earum determinatio ſecunda, tertia quoque & quarta protelata eſt die.

* Jerento ſeu Jarent de quo paulo antea.

Accuſatus eſt in eodem concilio Remenſis eccleſiæ invaſor ſimoniacus Manaſſes a clericis Remenſibus, & ſuſpenſus ab officio, quia vocatus ad concilium ut ſe purgaret non venit. Qui cum canonicis Remenſis eccleſiæ accuſatoribus ſuis a concilio redeuntibus plurimas paraſſet inſidias, demum domos eorum fregit, præbendas eorum vendidit, & bona eorum diripuit. Inde cum a Roma literas accepiſſet, ut in concilio cum ſex ſe purgaret epiſcopis, Romam ivit. Manaſſes Remenſis.

Quinta autem die quia Lugdunenſis ſedes Humberto ſimoniaco expulſo, & in loeis Jurenſibus monacho facto, vacabat antiſtite a latere Domini Lingonenſis electus eſt Gebuinus archidiaconus, vir morum probitate venuſtus, ut præficeretur Lugdunenſi eccleſiæ. Hoc totius concilii acclamavit aſſenſus. Hoc etiam Lugdunenſis eccleſiæ clericorum & laicorum qui aderant expetiit bonæ voluntatis affectus. Raptus igitur ab altari, quo confugerat diligentius ſervatus, ut in die dominico more ſolemni benediceretur. Doluit ſuper hoc Lingonenſis epiſcopus, cleruſque qui aderat Lingonicus quia amiſiſſe videbantur virum in eccleſiaſticis & ſæcularibus negotiis perneceſſarium, cui plurimum innitebantur; ſed prævaluit concors ſententia concilii, quia ſic erat præfinitum & placitum in oculis Domini.

Sexta jam ſeſſionis die aſſurgit Lingonenſis idem e medio circumſedentium. Et ut vir nobilis & urbanæ eloquentiæ, oratione compoſita attentos ſibi reddens auditores & benevolos, replicuit aliqua de damno eccleſiæ ſibi commiſſæ illato. Quod quaſi eruiſſent ei oculum, cui ſuum tuliſſent archidiaconum, in quo ſpes omnis, in quo refrigerium, in cujus ſibi erat caritate ſo-

* lib. 4. ep. 22

* xv. Idus Maii, indictione xv. an. 1077.

la-

latium. Sic honesta verborum serie matris desolationem plangens & filiæ orbitatem non tacens, replicat antiquam nobilitatem ecclesiæ Divionensis, zelum Willelmi abbatis in rigore justitiæ & fervore disciplinæ, & districta ordinis moderatione; Nunc autem in obitu abbatis omnia ad nihilum fere redacta, intus parum religionis, foris cumulos tribulationis. Adeo ut quæ quondam multis ecclesiis pastores & rectores idoneos præposuerat, nullum qui ei præesset de suis invenire posset; confugere se profitetur ad Dei, bonorumque virorum consilium, ut anxietatis suæ cujus erat hæc providere & disponere aliquid in rectore substituendo qui vere rector diceretur & esset, inveniret solatium. Cum peroraſſet & a legato spe promissa consilii & auxilii, jussus esset edicere, quem eidem officio dignum de circumsedentibus, quia in ipsa ecclesia non inveniebatur, vellet præficere: ille priorem Casæ Dei manu designans, & simul in verbis procumbens & genua flectens: *Date*, ait, *mihi hunc piscem de fonte Dei*. Et ut facilius postulata acciperet, Hugonem ducem sibi sociavit in precibus, ut ejus mereretur bonitas quod se per se posse diffidebat. Oculi ergo omnium in eum, qui rogabatur, diriguntur. Sed quia præfatus Romanæ sedis legatus noverat virum acris esse ingenii & animi, & dissolutionem noverat habitatorum loci, & instabilitatem terræ, parcens ei quamquam nosset utilissimum, in concedendo erat difficilis. Tentabant etiam qui cum priore a Casa Dei venerant, modis quibus poterant electioni contradicere. Sed quia voluntas fuit Domini, in cujus manu corda sunt regum, ut petitis annueretur, auctoritas & laus promulgavit concilii. Illis ergo tumultuantibus vimque quo nisu poterant inferre parantibus, sic dum clanculo fugam pararet, jamque elaberetur, capitur, tenetur, & flens multumque dolens, suis etiam resistentibus & contradicentibus in concilium reducitur, & episcopo Lingonensi laude circumsedentium per manum redditur. A quo sollicite custodiendus remoto suorum amminiculo solus deduci est jussus. Cumque moneretur a præsidente episcopo, ut de concessis Deo gratias ageret, & virum honore dignum sibi commissum adjuvaret, & in omnibus ut decebat, honeste tractaret, prædecessorum Brunonis scilicet episcopi & Willelmi abbatis, quorum laudabilis prædicatur societas & caritatis unanimitas, mentionem faciens. Si, inquit, istum non adjuvero, non dilexero, non ea tractavero caritate, qua Bruno Willelmum, deperſoner ab honore meo. Divionenses autem fratres concilio primo die interfuerant, & quia per se nequibant, electione pontificis sui ordinare ecclesiam concesserant. Sexta autem feria, qua hæc facta sunt, & quia electio fratrum, quibus præesse debebat, ut assolet, requirebatur, & hæc fuit diffinitio concilii, ut si die dominico fratres electioni consentientes advenissent, electus benediceretur. Si non, electio cassaretur, & ad sua regredi sineretur. Ob id ab episcopo & duce nuncio præpeti cursu Divionem directo, die & hora præstituta fratres adveniunt, electionem factam scripto roborant, & obedientiæ ejus subdi non reformidant. Laudant in jubilo cordis & oris Dominum: & magnificantes eum in unum exaltant nomen ejus in idipsum.

Uno igitur die, id est die dominico xv. Kalendas Octobris consecrati sunt apud Eduam summa omnium exultatione & tripudio dominus Gebuinus in Lugdunensem archiepiscopum ab ipso Romanæ sedis legato; & præfatus electus in abbatem Divionensem a prædicto Lingonensi episcopo. Multa tunc utilia, & sanctæ Dei ecclesiæ proficua in illo tractata & definita sunt concilio. Quo soluto ad sua quique redeunt.

ANNO CHRISTI 1077.

ANNO CHRISTI 1077

EPISTOLA MANASSÆ REMORUM ARCHIEPISCOPI AD * GREGORIUM VII.

Greg VII. lib 6. ep. 2. & 3. supra pag 426. & 428.

Scripta post concilium Eduense sive Augustodunense, sed ante Pictavense.

Domino Gregorio summo pontifici patri & domino suo Manasses Dei gratia Remorum archiepiscopus fidelem servitutis & obedientiæ subjectionem & orationis devotionem.

Vestro, domine, interventu & obsecratione reddidi dominæ M. marchisæ omnia quæ de me suus anteceſſor tenuit, & ad defendenda eadem consilium meum & auxilium ac receptus meos promitto fideliter & promisi: & de rejiciendo G. & recipiendo comite A. quidquid ipsa quæsierat, paratus sum exequi. Ad quæ omnia confirmanda diebus sacris pentecostes cum fratre nostro fideli vestro Theoderico Virdunensi episcopo suæ civitati interfui, relictis causa necessitatis suæ in sacrosancto tempore meis omnibus necessariis. Sed ego fidelis vester & per omnia ecclesiæ jure vobis obedire paratus, vestrum de archiepiscopo Viennensi Guarmundo summopere requiro consilium & implere judicium, qui in archiepiscopatu meo presbyteros degradavit, & eosdem iterum regradavit. Legatum se Romanum cum non esset simulavit, marsupium suum, non sub appellatione veritatis, sed imitatus eos qui, ut ait apostolus, quæstum æstimant pietatem, cum tandem impleſſet, a diœcesi mea ad suam rediit. Quapropter ad honorem Dei & Romanæ ecclesiæ hujusmodi præsumptionem & simulationem sicut decet corrigite, ne deinceps quisquam in alieno præsumat aliquid tale. Notum enim facio vobis quod duo suffraganei mei episcopi, Laudunensis & Suessionensis tertium Ambianensem in archiepiscopatu meo me nesciente, utpote Romæ posito, episcopum consecraverunt. Primum contra decretum vestrum, quo statueratis, ne quis saltem archiepiscoporum eum consecraret episcopum, qui a laica persona accepisset episcopii donum. Maxime cum idem ipsi interfuissent apud Augustodunense concilium, ubi dominus Hugo Diensis episcopus promulgavit & stat uit coram omnibus hoc vestrum ecclesiasticum decretum. Hoc igitur præter id quod diximus contra auctoritatem & canones factum, & etiam inauditum, cunctisque qui sanum sapiunt mirabile, & plusquam dici possit stupendum, si placet deputetur irritum. Quin potius quia sine metropolitano juste expleri non potest a quibuslibet coepiscopis consecratio pontificis sicut scitis, oratum & exoratum vos esse volo, ut ad honorem Dei vestrumque ac nostrum tam temerariam ecclesiastici ordinis confusionem zelo justitiæ corrigatis, ut sciat unusquisque in gradu suo & modo persistere, non aliena sibi temere arrogare. Obsecro etiam benevolentiam honoris vestri, ut dignitatem, quam anteceſſores vestri anteceſſoribus meis archiepiscopis servaverunt, & privilegiis, aliisque scriptis ad posterorum memoriam reliquerunt, mihi reservare dignemini. Ne irritum aut infractum fiat privilegium quod ipsi dedistis mihi, scilicet ut vobis ipsis interpellatus & non interpellatus respondeam & legatis vestris Romanis, non ultramontanis, qui conjuncti Romanis quærunt quæ sua sunt, non quæ Jesu Christi, &

ſub honeſtis nominibus cupiditati ſuæ conſulunt, non eccleſiæ Dei. Unde propter talium pudendas reprehenſiones & vocationes, mihi qui totius Galliæ epiſcopos debeo convocare, liceat confidere de vobis ſine legatorum vocatione, donec ad paſcha veniam ad vos Deo volente. Præterea volo obnixe ſupplicare & prænuntiare vobis, ut quoniam in abſentia mei nuper apud vos commorantis multa prave & inordinate acta ſunt in partibus meæ diœceſis, ego vero non potero omittere quin miniſterio veſtro utar in his eccleſiaſtice corrigendis. Si quid pro hoc de me accuſationis perlatum fuerit vobis, ne hoc vel cito credatis vel moleſte erga me accipiatis; ſed illud in præſentia noſtra ante vos dimittatis, quia ego nullatenus volo excedere metas auctoritatis. Quandoquidem enim illi qui legatos veſtros ſe faciunt; multo juſtius ego debeo per vos ea quæ ſunt providentiæ noſtræ corrigere, quam quiſquam aliena tractare. De comite Oebalo qui me in præſentia veſtra accuſare tentabat, & ſe ſuamque fidelitatem vobis verbis ſimulantibus commendabat, ſatis in promptu habetis cognoſcere, cujus potius ſinceritas fidelitatis erga vos videatur exiſtere. Utrum mea qui Deo & vobis paratus ſum per omnia obedire, an illius qui & apud vos per ſemetipſum impugnat beati Petri eccleſiam, & apud nos per Manaſſem & ſuos ſequaces in ſuo caſtro receptos perſequitur beatam Mariam. Manaſſes enim de quo diximus, cui nos juſſu veſtro quod in nos admiſerat ſi ad eccleſiam matrem ſuam rediret indulſimus, conſcientia ſceleris ſui depreſſus nec ad nos vult redire, nec paci eccleſiæ concordare, quin potius cum illis ſuis ſequacibus, quia factis non poteſt, verbis & maledictis eccleſiam meque lacerare non deſinit. Unde ut de ipſo Oebalo taceam in quem vos credo juſtam & apoſtolicam exercere ſententiam ſuper Manaſſe inſtanter deprecor ſanctitatem veſtram, ut aut jubeatis eum ad ſua regredi, & ulterius non impugnare eccleſiam, aut in eum ejuſque fautores & cooperatores apoſtolici vigoris dirigatis animadverſionem. Dignamini etiam ad eorum receptores ſcribere aptam epiſtolam ut aut eos contra eccleſiæ jura non retineant, aut pari ſententia ſe mulctatos agnoſcant. Reſtat mihi hoc vobis dicere quia dominus Hugo Dienſis epiſcopus interdixit epiſcopum noſtrum Drogonem ſedis Tarvennicæ, qui tantæ eſt ſenectutis, ut cum ante epiſcopatum diu permanſerit in ordine presbyterii, jam nunc ultra tempus LX. annorum gradum tenuerit epiſcopi, & pene per ſingula momenta propinquat exitui. Quapropter volumus vos obnixius exorare, ut eum juſſu veſtro dignemini reſtituere miniſterio ſuo, ne quod magnopere formidamus in hac moriatur interdictione. De hac vero quod me interpellaſtis, ut in conductu epiſcopi Pariſienſis, aliquos vobis milites mitterem, notum vobis facio quod ego volebam dirigere; ſed comes de Arlonis Fulco rediens ab urbe Roma hoc mihi intimavit ex veſtra parte, quia libenter me de ipſa tranſmiſſione militum importabatis. Ideo ut in regione noſtra ſtrenue & intentius exequerer dominæ marchiſæ M. Pro hoc ergo a vobis veniente miſſatico remanſit a noſtra parte prædictæ expeditionis tranſmiſſio. Valeat ſanctitas veſtra pater reverendiſſime.

ANNO CHRIST 1077

Ebalus comes.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis in Chriſto fratribus Hugoni Dienſi epiſcopo, & Hugoni Cluniacenſi abbati, ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Quia in ſanctæ Dei, cui divina diſpoſitione præſidemus eccleſiæ regimine, ſolicite nos vigilare oportet, veſtris aſſiduis precibus, &c. uſque, *patrum pervenire faciat.* Reſcriptum ejusdem ad Manaſſem Remenſem archiepiſcopum. *Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto in Chriſto fratri Manaſſe Remenſi archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Cum vos ea a ſede apoſtolica flagitatis*, &c. XI. Kalendas Septembris, indictione I. anno 1078.

ANNO CHRIS 1077.

Additio Philippi Labbe S. J.

Cæterum ad hoc potius quam ad alterum, quod poſtea ſequetur ſuo tempore, Æduenſe, ſive Auguſtodunenſe concilium, pertinere videtur canon ille relatus a Gratiano parte II. decreti cauſa XIX. ipſo qu. 3. initio ex concilio Æduenſi ſub Gregorio per Hugonem Dienſem ep. legatum: cujus quoque mentionem facit Stephanus ex abbate S. Euvertii Aurelianenſis & S. Genovefæ Pariſienſis, epiſcopus fornacenſis, epiſt prima.

Regulares canonici monachi fieri non debent

Nullus abbas vel monachus canonicos regulares a propoſito profeſſionis canonicæ revocare, & ad monaſticum habitum trahendo ſuſcipere audeat, ut monachi fiant, quamdiu ordinis ſui eccleſiam invenire quiverint, in qua canonice vivendo, Deo ſervire & animam ſuam ſalvare poſſint. Quod ſi temerario auſu id facere tentaverint, anathematis vinculo obligentur.

Sammarthani fratres in Gallia Chriſtiana ajunt Raynerium ep Aurelianenſem conveniſſe ann. 1077. ad ſynodum Aurelianenſem, ſed pro Aurelianenſi forte a merito ſubrogabimus Auguſtodunenſem hanc noſtram. Ad dem quoque Auguſtodunenſe concilium ſpectat Hug nis D enſis epiſc. qui præfuit epiſtola, quam tibi non x Hugonis alterius Flaviniacenſis abbatis promptuario exhibemus, ſed ex codice MS. B. Mariæ Virdunenſis, in qua & Arvernenſis ſeu Ciaromontani concilii piæcedentis fit mentio.

EPISTOLA HUGONIS DIENSIS EPISC. AD PAPAM.

Reverendiſſimo patri & domino papæ Gregorio ſuæ ſanctitati inutiliſſimus ſervus Hugo humilis presbyter Dienſis, ſalutem.

Quoniam didicimus R. veſtrum Pariſienſem rediiſſe, cui injunxeramus ut fideliter, ſicut filius veſter, vobis referret geſta Auguſtodunenſis concilii cui interfuit, qui neque per nos rediit, neque quicquam de ſtatu veſtro nobis ſcripſit: Rogamus paternitatem veſtram, ut ſententiam ſuam nobis ſignetur ſcribere ſuper ordinatione Remenſis, Bituricenſis, & Carnotenſis eccleſiarum. Sciat quoque paternitas veſtra, quia ille Noviomenſis dictus epiſcopus, ſub comminatione publicæ examinationis a nobis familiariter exactus, confeſſus eſt nobis ſimoniam ſuam præſentibus Laudunenſi & Lingonenſi epiſcopis, cum aliis quibuſdam. Unde etiam ſacramento ſupra ſacra evangelia nobis firmavit, quod viſis literis veſtris, vel legatione veſtra, eccleſiam quam male occupaverat bene dimitteret, & pro poſſe & ſcire ſuo ut juxta Deum ordinaretur adjuvaret. Silvanectenſis vero epiſcopus, accepta inveſtitura de manu regis, ordinatus eſt ab illo Remenſi hæreſiarcha, cui literis veſtris interdixiſtis ne hujuſmodi in epiſcopos acciperet. Autiſiodorenſis infra annos ordinatus, inveſtituram quidem de manu regis non accepit, quamquam per familiares regis gratiam ejus conſecutus ſit. De Senonenſi autem archiepiſcopo quantam contumeliam, quantamve injuriam auctoritati veſtræ in noſtra legatione intulerit, a prædicto R. ut ſpero ſufficienter audiſtis. Neque hoc dicens, Deus teſtis eſt, gloriam

meam

meam quæro. Burdegalensis quoque, quoniam ANNO CHRISTI 1077. vocatus præterito anno ad Arvernense concilium neque venit neque canonice se excusavit, in eodem concilio ab episcopali officio suspensus est. Quod ille vilipendens, interdictum sibi usurpavit officium. Rursus vocatus ad Augustodunense concilium, quoniam nullam causationem nobis misit, etiam a sacerdotio suspendimus eum. De his ergo omnibus quid magnitudo vestra judicaverit, quid inde agere placuerit, parvitati nostræ rogamus rescribite. Præterea summopere poscimus, ut per dominum Valentinum episcopum pallium nobis mittatis ad confirmandam ordinationem religiosissimi Lugdunensis ecclesiæ archiepiscopi, contra oblatrantes hæreticos, & de regis indignatione adversus ordinationem Dei carnaliter gloriantes. Ipse enim, postpositis omnibus incommodis & periculis penuriæ atque itineris, sanctitatis vestræ conspectui devotissime se præsentaret, si ecclesia illi commissa tamdiu languida & pastoris solatio destituta quoquo modo absentiam ejus sine magno detrimento pati potuisset. Valentino episcopo præcipite, & securitatem in manu vestra accipite, quatinus circa festum S. Joannis Baptistæ, prout nos cum eo condiximus ecclesia sua ad celebrandum officium illum accipiat, quia valde opportunus videtur ad oppugnandam provincialium arrogantiam. Manassem autem amicum nostrum in Christo, qui in Claromontano concilio Remensis ecclesiæ male adquisitam præposituram in manu nostra dimisit, commendamus gratiæ sanctitatis vestræ sicut catholicæ fidei sincerum defensorem & dominum * Brunonem Remensis ecclesiæ in omni honestate magistrum. Digni sunt enim ambo a vobis, & in his quæ Dei sunt vestra auctoritate confirmari, quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati. Et ideo consultores profuturos causæ Dei & cooperatores in partibus Franciæ adhibeatis. Remensis hæretici depositionem con.... revelatam iniquitatem sanguis cæli &..... clamat, auctoritatis vestræ scripto robora..... hos rogamus Remensi ecclesiæ destinate..... suam satisfactionem, aut ipse si placuit ..... aut nobis suscipiendam præcipite. Quia ..... excommunicationem vestram, nobis inconsultis episcopi electionem fecerunt. Tiezo filius vester jam redisset ad vos, nisi ad convocandum concilium XVIII. Kalendas Februarii, Pictavis, Deo annuente celebrandum detineretur; In quo concilio meritorum vestrorum patrocinium adesse nobis suppliciter exoramus. Orate pro nobis, sanctissime Pater. ANNO CHRISTI 1077

* Bum intelligit qui Certusianorum fundator postea extitit.

Eo spectant arbitror quæ habet Gregorius pontifex supra epist. 17. libri v. indict. I. septimo Idus Martii.

☞ AD CONCILIUM AUGUSTODUNENSE

Ab Hugone Diensi A. S. L. anno 1077. celebratum.

ADDITIO

Mansi Suppl T. II pag. 26. *AD res in hoc concilio gestas pertinet charta, quam ex Dacherii Spicilegio to. III. pag.* 411. *hic exhibeo.*

Reginardus in concilio Augustodunensi excommunicatus, quæ abstulerat Canonicis Augustodunensis ecclesiæ restituit.

Cum omnis pene humana intentio concupiscentiis carnalibus usque adeo aggravetur, ut præpediente patre tenebrarum minus quam necesse sit salutis suæ sit provida; illos sibi sanius consulere manifestum est, qui mundanis persuasionibus repugnantes, quæ sursum sunt sapiunt, non quæ super terram; cumque apud mundanos principes sæpe fieri videamus, ut quoties aliquis a qualibet potenti persona quidpiam magnum impetrare desiderat, illum pro se faciat interventorem, quem potenti esse cognoverit familiariorem; ita & nos si apud regem regum perpetuam salutem obtinere cupimus, sanctos ejus martyres, cæterosque ipsius fideles, quos in cælorum curia prævalere credimus, pro nobis necesse est, intercessores acquirere studeamus, de quibus bene confidere possimus, si nos erga sanctam atque catholicam ecclesiam mundanæ pervasionis aggravationem de medio ejus, prout potuerimus, auferentes, pietatis viscera teneamus.

Quocirca ego Raginardus de monte S. Joannis, Christi fidelium universalitati volo fieri manifestum, quod pro quibusdam consuetudinibus injustis, quas in quadam potestate sancti Nazarii, Bilianiaco scilicet, ex parte uxoris meæ .... salvamenti occasione capiebam, prædicti martyris calumnias Canonicorum sæpe audiens, sed non exaudiens. Ideoque a legato apostolicæ sedis Ugone Diensi episcopo in concilio Augustoduno celebrato nisi resipiscerem excommunicatus, tamdiu subsistiti quoadusque uxor mea molestia corporis capta ad extrema deducta est, quæ ne prædictæ excommunicationis rea judicaretur, prædictas injustas consuetudines dereliquit, meque ut dimitterem studiosissime familiariterque rogavit. Ego itaque non tantum uxoris meæ, sed & meæ animæ consulere volens in sancta pentecostes solemnitate, residente Hugone duce in civitate Augustoduno interfui, ibique jussu ipsius Ducis, a quo prædictæ potestatis salvamentum prædecessores mei beneficii jure tenuerant, & ego tenebam, intervenientibus Augustodunensi, atque Cabilonensi episcopis Aganone atque Rocleno, prædictas consuetudines & universas captiones, quas in potestate de Biliniaco ubicumque conjaceant, prædecessores mei requisierant, & ego requirebam, omnino dimisi, & dereliqui, & ut filii mei derelinquerent feci; præter ex unoquoque manso investito duos sextarios avenæ, & sex denarios & dimidium. De apsis vero mansis, si aliquando investirentur, ne amplius quam quæ prædicta sunt requirerem similis conventio facta est. Hoc autem ne ultra quam dictum est unumquodque mansum deberet, Giruardus ejusdem potestatis decanus sacramento probavit, cæteris vero vicinis suis idem facere apparatis dimisi.

Ut autem dimissio hæc firmiorem stabilitatis obtineret vigorem, supra sacrum altare ejusdem dimissionis donum posui, meque in sempiternum ita servaturum promisi. In testimonium etiam permansurum chartam hanc inde fieri præcepi, quam & ego manu propria firmavi, firmandamque Hugoni duci, cæterisque adstantibus viris concessi; fidejussorem etiam me in manu episcopi.

ANNO CHRISTI 1077.

pi, & canonicorum pro quingentis ſolidis ut ita tenerentur, obligavi, pro aliis vero quingentis alios quinque fidejuſſores impoſui, quorum nomina ſunt.....

Signum Hugonis Ducis.
Signum Odonis fratris Ducis.
Signum Raginardi.

EPISTOLA HUGONIS DIENSIS EPISCOPI AD RODULFUM ARCHIEPISCOPUM TURONENSEM.

Invitat ad concilium Auguſtodunenſe.

Extat apud Baluz. Miſcel. to. IV. pag 413.

HUgo gratia Dei Dienſis epiſcopus & ſanctæ eccleſiæ Romanæ legatus Rodulfo Turonenſ. A archiepiſcopo ſalutem. Gratias habeo innumeras, quia ſemper obediens extitiſti, & ſanctæ eccleſiæ in neceſſitate ſubvenire pro poſſe, & ſcire tuo non refugiſti. Te igitur valde nobis neceſſarium pro tua ipſius etiam neceſſitate apoſtolica auctoritate vocamus, & per te tuos ſuffraganeos epiſcopos; tuos etiam utiliores clericos & Abbates ad ſynodum in Auguſtodunenſi civitate IV. idus Septembris celebrandam venire præcipimus.

ANNO CHRISTI 1077.

CONCILIUM BISULDENSE

Præſide Amato Apoſtolicæ ſedis Legato, celebratum VIII. id. Decembris anno Domini MLXXVII.

Ex Card. de Aguirre to 3 concil. Hiſp. p. 252.

ANno Domini 1077. 8. idus Decembris Amatus Apoſtolicæ ſedis Legatus concilium celebravit apud Biſuldunum, cui cum ipſo interfuerunt Berengarius Epiſcopus Agathenſis, Raymundus Helenenſis, & Petrus Carcaſſonenſis. Interfuerunt etiam plures Abbates. In ea ſynodo excommunicatus eſt Guifredus Archiepiſcopus Narbonenſis, & Abbates Simoniaci penitus eradicati; ſi nimirum qui monaſteria poſſidebant, quæ in ditione iſtius Comitis conſtituta erant, ideſt Aru- B lenſe, Campirotundi, Biſuldunenſia duo, monanachorum & Canonicorum, Balneolenſe S. Stephani, S. Laurentii, S. Pauli maritimi. Tum ergo Berengarius Epiſcopus Agathenſis reliquerat partes Guifredi Archiepiſcopi Narbonenſis. Sic enim adverſus eum anno ſuperiore ſtatuerat Gregorius VII. in Concilio Lateranenſi: *Agathenſem epiſcopum Berengarium, quia Narbonenſi epiſcopo excommunicato communicavit, & vices epiſcopales pro illo fecit, excommunicamus.*

SYNODUS IN GRÆCIA.

THEOPHYLACTI EPISTOLA ΘΕΟΦΥΛΑΚΤΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

Epiſcopo Triaditzæ ad Synodum accedere renuenti nomine ipſius Synodi.

Τῷ τριαδίτζης τῆς Συνόδου παραιτησαμένῳ τὴν συνέλευσιν.

Theophyl. nov. edit to 3. pag. 579

LEctæ ſunt honorandiſſime Frater, dum omnes congregati eſſemus, literæ ſanctitatis tuæ: & exaudita quidem Armeniorum converſione haud modice lætati ſumus: qui enim etiam *ſuper uno peccatore pœnitentiam agente gaudium eſſe in cælo*, didicimus, quomodo non exultaremus ob tot animarum ſalutem? Optamus vero ipſis ſtabilem in bono perſeverantiam; ne ad inſtar plantarum, quæ violenter alicujus manu inflectuntur, rurſus in ſemetipſos redeant. At quod recuſas huc ad nos proficiſci, haud mediocriter doluimus, quoniam abſentia tua, ut rurſus differantur negotia, in cauſa eſt. Quod enim ſcripto miſeris ſuffragium tuum, ſatis ad ſupplendum abſentiæ tuæ defectum viſum nobis non eſt, quoniam, ut quidam dixerunt, qui penitus ipſum diſcuſſeret, nec rectum eſt, neque clarum, ſed tortuoſum & obliquum, plurimumque abſens a recto ſpiritu; & ad tortuoſi draconis, ſupra quem injectum ſanctum Dei gladium Prophetarum vocaliſſimus pronunciavit; involucra accedens, ac præterea ad injuriam Synodi compoſitum videtur. Si enim *quidpiam*, inquit, *ſtatueritis veritati ſacriſque canonibus, minime contrarium, bujuſmodi pio decreto aſſentior & ego:* quaſi contra canones ſtatuamus quidquam, aut

Ἀ Ἐγνωσθη, λιμιώτατε ἀδελφέ, πᾶσιν ἡμῖν τοῖς συνελθοῦσιν ἀδελφοῖς τὸ γράμμα τῆς σῆς ἱερωσύνης, καὶ ἐπὶ τῇ τῶν Ἀρμενίων ἐπιστροφῇ ἥσθημεν ὑ μικρῶς. οἱ γὰρ καὶ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ ἐπιB στρέφοντι χαρὰν γίνεσθαι μαθόντες ἐν Οὐρανῷ, πῶς οὐκ ἐμέλλομεν ἀγαλλιασθῆναι ἐπὶ τοσούτων σωτηρίᾳ ψυχῶν; ἐσπουδάμεθα δὲ αὐτοῖς, καὶ τῷ ὄν τῷ ἀγαθῷ παραμόνιμον ἱδρυσιν· ὡς ἂν μὴ κατὶ τῶν φυτῶν ὅσα βιαίως χερσὶ μεθέλκεται, πάλιν εἰς ἑαυτὸς ἐπανέλθοιεν. Ἐπὶ τῷ παραιτήσασθαίσε τῷ πρὸς ἐνταῦθα ὁδὸν, ὑ μετρίως τὰς καρδίας ἐπήλγημεν, ὅτιπερ ἡ σὴ ἀπουσία, ἴσ πάλιν ἀναρτηθῆναι τὰς ἐκκρεμεῖς ὑποθέσεις, αἰτία γέγονεν. ἡ γὰρ Eδὴ ἐγγράμματός σε γνώμη αὐτάρκης ἡμῖν οὐκ ἔδοξε πρὸς τὸ ἀναπληρῶσαι τὸ τῆς ἀπουσίας ὑστέρημα· ὡς μέν τινες εἶπον τῶν κατισχεψαμένων αὐτῷ ἀκριβέστερον, ὅτι οὐκ εὐθεῖά τις ἦ, ὑ δὲ ἀναμφίβολος, ἀλλὰ στραγγαλιώδης καὶ σκολιάζουσα, καὶ πάμπολλα μὲν τῆ εὐθείᾳ ἀπέχουσα πνεύματος, πῆς δὲ ἴσ σκολιᾶ Δράκοντος προσήκουσα ἕλιξιν, ἐφ' ὃν ἐπεβλήθῆναι τῷ μάχαιραν τῆ Θεῆ τὴν ἁγίαν ὁ Προφητῶν μεταλοφωνότατος ἀπεθέσπισε· ναὶ μὴν ἀλλὰ καὶ πρὸς ὕβριν σωτεθειμένῳ * Σιωνδικήν. εἰ γάρτι φησὶν οἰκονομήσετε μὴ τοῖς θείοις κανόσι καὶ τῇ ἀληθείᾳ ἐναντιόμενον, τῇ δίσεβεῖ ταύτῃ γνώ-

* Ἐν συντιθεμένῃ

μῃ

ANNO CHRISTI 1077.

μη σοιχῶ ϗ αὐτός. ὡς ἔοικε γὰρ ἡ τῆς σῆς Ὁ- πελείας Ὀσιότης, τοιαῦτα ἔχει περὶ ἡμῶν ὑπόληψιν, ὡς παρὰ κανόνας οἰκονομούντων, ϗ ἀναπλιμένων τῇ ἀληθείᾳ, ϗ ἀσεβεῖς γνώμας ἐκτεθειμένων. ὅπερ εἰ ὕτως ἔχει, τί δεῖ σε μεθ' ἡμῶν πατεῖν τλὶ αὐλιὼ τῷ Κυρίῳ, ἢ πρὸς τὸ θεῖον εἰσιέναι θυσιαστήριον; πάντως γὰρ ϗ σοὶ παῤῥησία τοσαύτη, ὅση ϗ τῷ Δαβὶδ, οἶμαι δὲ ϗ πλείω πρὸς τὸ λέγειν σφόδρα θαῤῥοῦντος· ἐμίσησα Ἐκκλησίαν πονηρευομένων, ϗ μετὰ ἀσεβῶν ὐ μὴ καθίσω, ϗ μετὰ παρανομούντων ὐ μὴ εἰσέλθω. ϗ τοι γνώμας μὲν μετὰ διασίξεων γινομένας οἴδαμεν, ἀλλ' ἐν ταῖς διασίξεσι ταύταις, ϗ τοῖς ἀδελφοῖς τὸ προσῆκον σέβας φυλάττεται, ϗ ὐχ ὕτως ἀφροντίστως ϗ ὑπερπτικῶς οἱ τὰς γνώμας σωτιθέντες ἀκονδοι γλῶσσαν αὐτῶν ὡσεὶ ὄφεως. Τινὲς μὲν ἔν σκολιώτατὶ * τε ϗ ὕβριν ὑπεῖδον τῇ γνώμῃ σε· πάντες δὲ ἁπλῶς ἄκυρον ἀπεφηνάμεθα ϗ ἀβέβαιον, ὅτι μὴ τὸ πιστὸν εἶχε σῇ οἰκειοχείρῳ ὑπογραφῇ. ἐπεσημήναντο δὲ ϗ τοῦτό τινες τῇ ὀξυτέρων τῷ τῆς σῆς τιμιότητος γράμματι, ὅτι σαυτὸν ἔλαθες πεμπεσὼν μεγίσῳ ἐναντιώματι. ἀνώτερον γὰρ εἰπὼν, ἀδιάτον εἶναί σοι τλὶ ἐνταυθοῖ ἐπιδημίαν, ὡς μετὰ τῆς Ἀρμενίων εἰς τλὶ Πόλιν ἀνελθεῖν μέλλοντι, παρακατιὼν εἶπας, ὅτι μένεις ϗ τὸν τὸ θέμα ἀναγραφόμενον, ὡσὰν μὴ ὕτω καταλίπῃς τὰ πράγματα. εἰ μὲν γὰρ τὸς Ἀρμενίους μέλλων τῷ Κρατιῷ ϗ ἁγίῳ ἡμῶν προσαγαγεῖν ὡς αὐτοῖς ἐπιδειξόμενος, παρητήσω τλὶ ὐ μόνον ἀπὸ τῆς κανόνων, ἀλλὰ ϗ ἑτέρων ἐγνωσμένων σοι αἰτιμένλω σωελθσιν, ὐ δὲ τὸν ἀναγραφέα πάντως περιμένεις. εἰ δέ δι ἐκεῖνον μέλλεις αὐτόθι χρονοτριβεῖν, ὡς ἂν μήτις βλάβη χρηματικὴ ἐπισυμβαίη τοῖς πράγμασιν ἐκ τῆς σὶ τῇ ἀπουσίας σε ἀναγραφῆς, πολλῷ μᾶλλον ἔδει σε τὸν χρόνον διαγαγεῖν σὶ τῇ μεθ' ἡμῶν σωελθσει ϗ διοικήσει τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, ἔνθα ϗ ἡ ὠφέλεια θειοτέρα, ϗ ἡ βλάβη κινδυνωδεστέρα.

Ἀλλὰ γὰρ ὐδὲν ὕτως ἑαυτῷ περιπίπτει, ὡς σόμα μὴ ὂντι λέγειν μεμαθηκός, ἀλλὰ ϗ ὀξιάσθαι τὸ ψεῦδος διὰ τῦ ψεύδους πειρώμενον. ἐπεὶ οὖν σε διέγνωμεν, ἀδελφὲ, τλὶ συνέλθσιν ἐπιτηδες ὑπερθέμενον, ϗ προφάσεις ζητοῦντα ϗ ἀναπλάττοντα· ἀληθὲς γὰρ τῷ ὄντι τὸ τῦ Σολομῶντος ἐκεῖνο, ὅτι προφάσεις ζητεῖ ἀνὴρ βλόμενος χωρίζεσθαι ἀπὸ φίλων. ϗ δηλοῖ τοῦτο ἡ σὴ γνώμη, ἰῶ εἰ μήτι κακόηθες μέσον ἰῶ, ἁπλῶς ἂν ϗ ἀπερίεργως συνέθηκας, ἐπιτίμιον ἀλειτουργησίας σοι ἐπιτιθεμαν σὶ ἁγίῳ δηλαδὴ Πνθματι. ᾧ * πάντων ὀφειλέτης κατέστης, τῦ τλὶ σὶ αὐτῇ προκαταρχθεῖσαν κρίσιν ἐπιτελέσαι. δυοῖν γὰρ ἀναγκαίως προαιρήσῃ τὸ ἕτερον, ἢ τό, τε μὴ κατὰ πνεῦμα ταύτης ἀπάρξασθαι, ἢ νῦν ὐ πνθματικῶς ἀφίστασθαι. δῆλον γὰρ δήπω ϗ τοῦτο, ὅτι ἰὼς πρὸς τὴν ὀρθοδοξίαν ἐπισραφέντις, ἐτέλεσας ἂν ἤδη τὰς νενομισμένας τελετάς. εἰ δὲ ὕτω τελέσας ἔφθης, ἔδει σε πεῖσαι τύτως ὑπομεῖναι ϗ τῦ τον δὴ τὸν τραχὺ * καιρὸν τὸν τῆς σῆς προς ἡμᾶς ἐλεύσεως, ϗ αὖ ἐξ ἡμῶν ἀναλύσεως. πάντως γὰρ οἱ πρὸς τὴν τῦ μυστηίυ παραδοχὴν σοι πεισθέντες, εἴγε δή ϗ ἐπείσθησαν, ϗ πρὸς τοῦτο ἂν σοι τάχιον ὑπεκλίθησαν. βάσανον δ' ἂν ϗ τῦτο τῆς περὶ τὸ χάρισμα γνησιότητος, ϗ γενόμενον, ἐφεσόμιζεν ἂν πολλὸς, οἳ λέγειν ἔχουσιν ὡς

* ἴσ. σκολιό-τα.

* ἴσ. ϕ.

* ἴσ. βραχύ.

ANNO CHRISTI 1077.

veritati adversemur, vel impia edamus decreta. Quod si ita est, quomodo tu nobiscum *ambulas in domo Dei* & ad sacrum accedis altare. Omnino enim æque, immo magis quam David; dicere jure & fidenter potes: *odivi ecclesiam malignantium, & cum impiis non sedebo, & cum prævaricantibus non introibo*. Et quidem sententias, atque suffragia cum exceptionibus datas interdum novimus, at in iis congruus, debitusque fratribus honos servatur; & non ita contemptim, tantoque cum fastu, qui suffragia ejusmodi conscribunt, *acuunt linguas suas sicut serpentis*. Quidam igitur obliquitatem & contumeliam in suffragio tuo viderunt: omnes vero invalidum, & nullius roboris esse definivimus, cum propriæ manus subscriptione firmatum non sit. Quidam etiam acutiores observarunt, te in epistola tua in maximam, quin adverteres, incidisse contradictionem. Cum enim initio dixisses, fieri non posse, ut huc iter suscipias quoniam cum Armenicis in urbem proficisci debes, postea dixisti te expectare eum, cui incumbit in acta referre, ne inordinata relinquas negotia tua. Si enim, quia 'Armenios potenti & sancto Imperatori nostro præsentare debeas, & eum illis ostendere, huc accedere non vis, quamquam id non solum canones, sed aliæ etiam tibi cognitæ causæ postularent, non sane eum, qui in acta zelaturus est, præstolaris. Si autem propter illum debes isthic aliquo morari tempore ne temporale aliquod detrimentum negotiis tuis tabularum carentia obveniat; multo oportebat magis tempus istud in conventu nobiscum, & rerum ecclesiasticarum ordinatione insumere ubi & sanctius est emolumentum, & damnum periculosius.

Sed nihil frequentius in se ipsum impingit, quam os quod falsitatem dicere consuevit, & mendacium mendacio sanare conatur. Quoniam igitur, Frater, cognovimus, te synodicum congressum data opera differre, ac prætextus ad id quærere & confingere (verum enim omnino est illud Salomonis: *occasiones quærit, qui vult recedere ab amico*) hocque manifestum facit suffragium tuum, quod nisi interfuisset malignitas, simpliciter & plane composuisses pœnam interdictionis a sacro ministerio, tibi imponimus in virtute Spiritus sancti, cui omnimode debitor es, incæptum in ipso congressu judicium consumare. Duorum enim alterum eligas, necesse est: vel judicium non secundum spiritum te incœpisse, vel non legitime ab eo nunc abesse. Cæterum & illud manifestum est te eos qui ad orthodoxam fidem conversi sunt, statutis ritibus perficere jam potuisse. Quod si fecisti, oportebat sane etiam illis persuadere ut hoc breve tuæ ad nos profectionis, & a nobis dimissionis tempus expectarent; omnino enim illi qui ad suscipiendum mysterium abs te persuasi sunt (si tamen persuasi) & in hoc facile tibi morem gessissent: & præterea istud ad probationem fuisset sinceræ eorumdem conversionis ad gratiam fidei; idque si fuisset factum, obstruxisset sane multo-

ANNO CHRISTI 1077.

ὑ τὴν ἀλήθειαν ἐπιγνόντες, ὡς αὐτὸς ἐπαρρησιάσω, τὴν προσέλαβσιν οἱ Ἀρμένιοι ἐποιήσαντο. ἡ γὰρ τῆς ἀληθείας ἐπίγνωσις, τάτε ἄλλα, ϗ πρὸς τὸ καρτερεῖν διατίθησι τὺς αὐτῶν ἐπιγνώμονας. ἀλλὰ ϗ τῦτό σοι πλὴν ἐπινεύομεν, ϗ ἐνδιδόαμεν ἀνέτῳ εἶναι μετὰ τὴν τῦ γράμματος ταῦδε ὑποδοχὴν, ἄχει πεντεκαίδεκα ἡμερῶν. διὰ τύτων γὰρ ὅλων οἱ προσελθόντες δὴ πε χειροθήσονται. μετὰ τῦτο δὲ τὸν τῆς ἀλειτυργησίας κλοιὸν ἐπικείμενον ἕξεις ἐφ' σῷ ξαχήλῳ. εἰ δέσοι βαρὺ δοκεῖ τὸ τὴν κατὰ σὲ Ἐκκλησίαν τῆς σῆς Ἀρχιερατικῆς λειτυργίας σερεῖσθαι, ἐννόησον, ὅτι ϗ ἄλλαις Ἐκκλησίαις βαρὺ τὸ διὰ τὴν σὴν ἀπυσίαν σερεῖσθαι Ἀρχιερέων. εὖ γὰρ ἴσθι, ὅτι εἰμὴ αὐτὸς παρέσῃ, ὅτε ἐπὶ τῷ Λιπενίῳ κρίσις τὸ τέλεον παραδέξεται, ὅτε αἱ χηρεύσαι λοιπαὶ τῶν Ἐκκλησιῶν Επισκόπυς λήψονται. ὡς ἂν μὴ αὖθις ἡ κρύβδην βάλλυσα γλῶττα, χῶραν ἕξει τὺς ἀπαρρησιάσυς ϗ ἀνελβθέρυς συκοφαντίας ἐπιπέμπειν τοῖς ἐναντίοις, ϗ καταπτοξεύειν ἐν σκοτομήνῃ τὺς εὐθεῖς τῇ καρδίᾳ. ἐπεὶ δὲ ϗ τῶν τις Μοναχῶν Βύλγαρος συνεβιάζεσιν ἡμῖν, περί τινος γέροντος ἀδελφῆ αὐτῆ Μοναχῆ τε, ϗ τῆς ἐν τῷ Κάσρῳ τῆ Ἁγίᾳ Ἰωάννυ Προεσῶτος Μονῆς ἀνεκλαύσατο, φήσας τῆτον περιορισθέντα παρὰ μηδενὸς ἀπολοίειν τῆς οἱασῆν παρακλήσεως. ἅτε τῆς σῆς βλασφείας ἀναγορβσάσης πᾶσι διὰ κηρύγματος, ϗ τὸ ὅλως τῷ Μοναχῷ τύτῳ προσέρχεσθαι. εἴγε τῦτό ἐσιν ἀληθῆ, πάντως μὲν Ἀρχιερατικῆς φιλανθρωπίας ἀνάξια, ἀναγκαίως δὲ ταχείας διορθώσεως ἄξια, ἢ προβητω παρὰ τῆς σῆς τιμιότητος, τηρῆντος αὐτὴν τῆ Χυῇ ἐν πάσῃ ἀγαθωσύνῃ ϗ δικαιοσύνῃ ϗ ἀληθείᾳ τὴν παρπὸν ἐπιδεικνυμένην τῆ Πνβματος.

A torum ora, qui dicere possunt, Armenios non propterea quod veritatem cognoverint, quemadmodum tu jactas, sed alia de causa accedere ad nos voluisse. Veritatis enim cognitio cum alia multa bona efficiat, tum illud etiam quod eos qui illam consecuti sunt, ad tolerantiam & patientiam disponit. Nihilominus consentimus & concedimus, ut liber adhuc permaneas quindecim post præsentium receptionem dies: quo profecto temporis intervallo omnes proselytos chrismate consignare poteris. Iis vero transactis diebus impositam interdictionis a sacro ministerio pœnam supra collum tuum gestabis. Quod si durum tibi videtur, Ecclesiam tuam pontificio carere ministerio, considera etiam aliis Ecclesiis durum esse quod ob tui absentiam Episcopis suis careant: pro certo enim habeas, fore ut si tu præsens non aderis, neque judicium de Episcopo Lipenii compleatur unquam, neque reliquæ viduæ Ecclesiæ Episcopos recipiant suos: ne rursus quæ ferit in occulto lingua, opportunitatem nanciscatur eas, quas publice & libere proferre non audent, calumnias suppeditandi adversariis nostris, ut *sagittet in obscuro rectos corde*. Quoniam vero Monachus quidam Bulgarus contra nobis in Synodo considentibus de quodam sene fratre suo monacho qui monasterio quod in urbe est S. Joannis præsidet, conquestus est dicens, illum & relegatum esse, & a nemine quidpiam solatii recipere posse, eo quod Religiositas tua lato edicto omnibus præceperit ne vel solummodo ad ipsum accederent; quæ si vera sunt omnimode a pontificia humanitate abhorrent, adeoque necessario promptam emendationem exposcunt, quæ præstanda omnino a te est. Interea te conservet Dominus in omni bonitate, justitia & veritate, ut fructum spiritus exhibeas.

ANNO CHRISTI 1078.

CONCILIUM PICTAVENSE

ANNO CHRISTI 1078.

Hugone Diensi episcopo legato apostolicæ sedis præside anno Christi MLXXVIII. Gregorii papæ VII. Philippi Franc. regis XX.

Ex eodem Virdunensi chronico Hugonis abbatis Flaviniacensis pag. 202. *tomi I. novæ bibliothecæ MS. librorum.*

CElebravit & quintum concilium dominus Dien sis episcopus apud urbem Pictavorum, ubi quanta Deus operatus sit, & quanta erga servos Christi diabolus conatus sit, ex literis ipsius domino papæ directis conjicere possumus, quarum textus iste est.

Domino ac meritis beato papæ Gregorio Hugo humilis presbyter Diensium in Domino Deo salutem.

In concilio, quod Pictavis per gratiam Dei cum aliquo fructu celebravimus, multa nobis pericula prius in itinere, multa nobis adversa in ipsa civitate tum in concilio, tum extra extitere. Ecce enim rex Francorum contrarius sibi ipsi, quia contrarius erat regi cæli, misit literas primum mihi, in quibus confitebatur Domino, desiderio desiderans se vocari filium meum, & cum omni gloria & honore auctoritatem nostræ legationis commendabilem efficiens. Deinde comiti, tum etiam episcopis sui juris literas misit, D adjurans eos omni attestatione, & suæ majestatis ac fidelitatis reos esse instituens. Scilicet comitem, si pateretur nos uspiam ubi posset, conventicula & quasi concilia, sic ea vocans, celebrare. Episcopos vero si interessent vel nostris faverent decretis, in quibus nitebamur splendorem coronæ ejus obfuscare, & principum regni ejus. Ex hac ergo adversitate inimici veritatis audaciam nacti nobis insultandi, eos pene traxerunt in sinistram, quos considerabam ad dexteE ram, & videbam & non erat qui cognosceret me. Ecce enim pestis & dedecus sanctæ ecclesiæ archiepiscopus Turonensis, & cum eo episcopus Redonensis, superbissime perversi totum pene occupaverunt concilium. Redonensis namque comprobatus est reus, quia non prius ordinatus in clericum ordinatus est in episcopum, promissa prius ac postmodum data pallii cappa ab episcopo Andegavensi, Redonensi tamen illud nesciente; sed

aliud

aliud ante ordinationem confitente, scilicet cum eques esset equitem inimicum ab equo dejecit, & hujus Redonensis socius eques dejectum illum vulnere confodit, qui pro ea dejectione & vulnere in mortem occubuit. Nos igitur multorum precibus inclinati, nondum depositum sed interim suspensum, quia suæ utilis erat ecclesiæ, vestræ misericordiæ præsentandum & judicandum reliquimus. Turonensis vero comprobatus est ante episcopatum decaniam emisse, quam ex consuetudine ejus ecclesiæ nisi qui jam sacerdos fuisset, vel jam futurus sacerdos esset, habere non posset. Hic igitur Turonensis nullo modo canonice electus non potuit obtinere a rege donum episcopatus, usque dum nepos hujus ipsius per nummos præfatam decaniam fuerit adeptus. De simonia etiam aliter accusatus est, quia cuidam militi silvam promiserit, si pro epistolatu eum juvisset. Quod cum postea miles ipsi * improbasset, Andegavensis episcopus affuit, qui nobis ex eodem clara voce testimonium perhibuit. Longum est, pater, enumerare turbas & conflictus, quos & quantos, quomodo & ubi hic Turonensis nobis intulerit, aliquando pro Redonensi nunquam ratiocinando sed semper garriendo, aliquando pro se inclamitando, cum omni suorum garrulitate & impudenti audacia clericorum. Nam dum etiam archiepiscopum Lugdunensem pene inflecterent ad tuitionem suam, ita ut pro eis oraret, vel obloqueretur, foribus ecclesiæ effractis servientes eorum securibus armata manu introeuntes, ita concilium magno tumultu exturbaverunt, quo fratrem T. in mortem dedissent, nisi Dominus ut scuto bonæ voluntatis suæ coronasset eum. Ita nobis cum paucitate ac dedecore relectis, Turonensi, & suffraganei ejus cum superbo tumultu inordinate & non canonice recesserunt. Altera die in ecclesia B. Hilarii inito concilio nulla nobis promissa vel præmissa satisfactione de injuria, iterum draco ille insurgens tanquam leo rugiens non potuit audiri diutius; sed exerentes gladium spiritus, quod est verbum Dei, percussimus ejus superbiam; & decreto hujus negotii prolato suspendimus eum etiam a sacerdotali officio. Et quia sedem apostolicam appellavit, ubi se purgaturum fuisse de simonia asseruit, ad apolicam sedem eum remisimus, & vestro judicio deponendum reliquimus. Abbas Bergensis ecclesiæ de Flandria fuisse simoniacus comprobatus est & depositus. Bisontinus archiepiscopus nec Eduensi nec Pictavensi concilio se præsentavit, nec canonicam misit excusationem. Belvacensem pulsatum de simonia, & qui post decretum præbendas vendiderit judicandum vobis remisimus. Noviomensem pro causa sua similiter. Item Ambianensem pervasorem cum ordinatoribus suis, videlicet Laudunense, Suessonense, Silvanectense: Mala quædam nostra etiam intestina reticemus, quia personas a quibus sunt illata, Deo juvante, quam citius venturi commodius vobis in aure dicemus. Causas Andegavensis comitis sicut præcepistis ab ipsius ore audientes, rationabiles pene esse credidimus; sed de absolutione ejus non præsumentes diffinitionem hujus rei prudentiæ sanctitatis vestræ committimus. Si quid vero minus scripsimus sanctitati vestræ, Teuxo filius vester fidelissimus cooperator noster in Domino, de Tarvanensi episcopo cum Pictavensi quid statuerimus plenius intimabit. Provideat itaque sanctitas vestra, ne diutius tam opprobriose nobis improperetur, quod simoniaci vel quicumque criminosi a nobis suspensi vel depositi aut etiam damnati libenter currunt Romam, & ubi deberent sentire ampliorem rigorem justitiæ, inde reportant quasi misericordiam pro voluntate. Et qui antea nec in levibus præsumpserunt peccare, post modum exercent * aptissimam negotiationem cum tyrannide in commissis sibi ecclesiis. Ora sanctissime papa pro me inutili servo sanctitatis vestræ.

ANNO CHRISTI 1078.

* improperasset

* Forte *apertissimam*. H.

CONCILII PICTAVENSIS CANONES

Decem quos Baronius, Binius, aliique eorum asseclæ minus exacte referunt ad concilium Pictavense anno MC. celebratum a Joanne & Benedicto legatis.

I.

DEcrevit sancta synodus ut nullus episcopus, abbas, presbyter, vel quælibet persona de clero accipiat de manu regis vel comitis, vel cujuslibet laicæ personæ donum episcopatus, vel abbatiæ, vel ecclesiæ, vel aliquarum ecclesiasticarum rerum. Sed episcopus a suo metropolitano, abbas, presbyter, & cæteræ inferiores personæ a proprio episcopo. Si vero laici, decretis canonicis resistentes, ecclesias violenter tenere præsumpserint, ipsi excommunicentur; in ecclesiis vero illis nullum divinum officium fiat, nullus ibi oret, lumen non ponatur, mortuus non sepeliatur, tantum baptismi gratia ibi non negetur, infirmis remedio pœnitentiæ & communionis subveniatur.

II.

Ut nemo episcopatum, abbatiam, archidiaconatum, archipresbyteratum, præbendam vel * alios ecclesiasticos honores, vel in duabus ecclesiis prælationes exerceat * nisi in una tantum: & * neutrum horum quisquam per pecuniam acquirat. Et quicumque tali modo jam adquisisse comprobantur, omni remota occasione deponantur.

* aliquos

* vel in una

* vel etiam in duabus ecclesiis præbendas, vel sacros ordines per p.

III.

Ut nullus de clero, sive de populo, ecclesiastica bona jure consanguinitatis requirat sibi habenda.

c. 1. de præbendis.

IV.

Ut nullus episcopus pro sacris ordinibus, vel pro ecclesiarum benedictionibus, vel quibuslibet aliis benedictionibus munus accipiat.

V.

Ut nullus abbas, monachus, vel quilibet alius pœnitentias injungat, nisi quibus proprius episcopus hanc curam dederit.

VI.

Ut abbates, monachi, canonici ecclesias, quas nunquam habuerunt, non emant, nec alio modo sibi vindicent, nisi consentiente episcopo, in cujus fuerint diœcesi. In illis vero, quas hactenus absque calumnia habuerunt, redditus * beneficiaque obtineant. Presbyter tamen de cura animarum, & de Christianitatis ministerio episcopo respondeat.

* & beneficia quæ obtinebant, canonice.

VII.

Ut abbates * diaconi, qui presbyteri non sunt, presbyteri fiant aut prælationes amittant. Qui archidiaconatus tenent, diaconi fiant: qui archipresbyteratus, presbyteri fiant, aut honores amittant. Quod si aliqua justa causa prohibente presbyteri aut diaconi esse non potuerint, prælationes amittant.

* decani c. 2. de ætat. & qual.

VIII.

Ut filii presbyterorum & cæteri ex fornicatione nati ad sacros gradus non provehantur, nisi aut monachi fiant, aut in congregatione canonica regulariter viventes. Prælationes vero nullate-

c. 8. de fil. presb.

ANNO CHRISTI 1078.

nus habeant; sed neque servi, nisi a dominis suis A libertate donentur.

IX.

c. de cohab. cler. c 2 in 2. collect. Ut nullus diaconus, presbyter, vel subdiaconus concubinam habeat: sed nec aliam fœminam, unde mala suspicio habeatur, in una domo secum teneat, & quicumque hujusmodi sacerdotis, sive per pecuniam ordinati, missam scienter audierint, excommunicationi subjacere debeant.

X.

c. 2. de vita & honest. cler. Clerici arma portantes, & usurarii excommunicentur.

ADDITIO PHILIPPI LABBE, S. J.

ANNO CHRISTI 1078.

Pictavensis hujusce concilii mentionem & ipse facit Gregorius pontifex epist. 8. & 40. lib. VI. neque mirum videri debet quod in historica synopsi advertimus, quod in codice S. Albini Andegavensis ponatur anno 1077. cum mediante Januario 18. Kalendas Februarii celebratum sit. Contra vero in chronico nostro Malleacensi legimus hæc verba pag. 212. to. II. bibliothecæ novæ manuscript. librorum.

Anno MLXXIX. *forte excidit apiculus unus, & legendum* MLXXIIX. Hugo episcopus Lugdunensis & legatus Romanæ ecclesiæ tenuit concilium Pictavis, primo die apud sanctum Petrum, & alio die ad sanctum Hilarium.

AD CONCILIUM PICTAVENSE

Ab Hugone Diensi A. S. L. celebratum anno 1078.

ADDITIO.

Ex Manss Suppl. T. II. pag. 31 Anno 1078.

Baluzius in Miscellaneis to. VI. pag. 565. nescio B *qua oscitantia subreptus, epistolam Arnoldi Cenomanensis e concilio Pictavensi datam assignandam censuit concilio Pictavensi anno* 1100. *sub Paschali II. pontifice celebrato. Quem utique minus caute scripsisse demonstrat non tantum Lugdunensis archiepiscopi præsentia concilio illi, cujus meminit Arnoldus, quem tamen Pictavensi anni* 1100. *nequaquam adfuisse ex actis ejusdem concilii apud Labbeum to. XII. pag.* 1082. *constat. Sed nec ætas Arnaldi cum concilio anni* 1100. *congruere potest. Ille enim jam episcopus Romam petiit sub Alexandro II. pontifice, qui anno* 1073. *decessit; obiit vero anno quintodecimo episcopatus nondum absoluto, ut ex libello gestorum ab episcopis Cenomanensibus in Analectis Mabillonii pag.* 308. *nov. edit. discimus. Vicissim hæc ipsa epist. cum conc. Pictavensi anni* 1078 *plane congruit, utpote cui Lugdunensis Primas interfuit. His ita se habentibus epistolam hic damus utpote in acta ejus concilii nondum insertam,*

LITERÆ ERNALDI EPISCOPI CENOMANENSIS.

De capella Sablolii.

ERnaldus Cenomanensis episcopus, & Guandalbertus Fulconi decano salutem. Abbas majoris monasterii, & monachi ejus conquesti sunt de me apud Lugdunensem primatem, & cæteros primores Pictavensis concilii, quod eorum oratoriam capellam apud Sablolium ædificare prohibemus. At illi rationem ostendentes, quod id fieri non deberet, rogaverunt, ut eis ædificandi licentiam tribuerem. Quorum auctoritati non obedire inreligiosum ducens, quod petebant benigne concessi. Mandamus itaque tibi & ex nostra auctoritate jubemus, ut cum domno Hilberto S. Martini monacho, per quem episcopalem aquam & altare & crucem ferream misimus, Sablolium usque pergas, & in loco quem ostenderit aquam spargas, & crucem figas. Vale.

Ad res pariter hujus concilii referas edictum, quod huc transfero ex Sammarthanorum Gall. Christ. to. I. pag. 205. in quo de canone quodam concilii Pictavensis fit sermo, quo novo argumento confirmatur Labbei sententia de canonibus Pictavensis concilii præsenti huic ab Hugone Diensi habito, non vero alteri anni MC. a Joanne & Benedicto A. S. LL. coacto tribuendis. Hic enim meminit Gosfredus sanctionis cujusdam ab Hugone in synodo Pictavensi constitutæ, quæ sane in canonibus octava est.

Gosfredus Dei gratia dux Aquitanorum & Willelmus filius ejus, universis canonicis ecclesiæ gloriosissimi confessoris Hilarii, tam præsentibus, quam futuris, imo & universis in Ducatu Aquitaniæ &c.

Quapropter nos, ego videlicet Gosfredus gratia Dei Aquitanorum dux & abbas, quantum laico licet, ecclesiæ beati patroni nostri Hilarii, filiusque meus charissimus Willelmus ex petitione canonicorum ecclesiæ præfatæ, & præcipue Domni Gosseni venerabilis Burdegalensis archiepiscopi & ejusdem ecclesiæ thesaurarii, necnon consensu & collaudatione Domni Isembardi Pictavensis pontificis, pariterque procerum nostri palatii determinando confirmamus, & confirmando determinamus, ut ab hac die in perpetuum nullus cujuslibet presbyteri filius vel diaconi, vel subdiaconi, aut alicujus clerici, nullus quoque spurius, id est qui non est de legitimo matrimonio natus, fiat unquam in ecclesia supradicta quolibet modo canonicus. Si autem aliquis ex istis, scilicet ex clericorum filiis, vel cæteris spuriis, antequam edictum Domini papæ Gregorii VII. quod de illis promulgatum est in concilio Pictavensi a Domino Hugone Diensium episcopo, & sedis apostolicæ legato esset recitatum, factus est in illa canonicus sicut ille utique permisit, ut ita permaneat, permittimus. Sed tamen ut nullo modo ibi ad quodlibet ministerium amplius promoveatur, indissolubiliter sanciendo statuimus, & statuendo sancimus; usque adeo etiam per universa tempora succedentia decretum istud auctoritatis nostræ, imo apostolicæ ratum esse duximus & illibatum fore voluimus, quod illud scribi fecimus, scriptumque manibus propriis confirmavimus; confirmatum autem sigillo nostro consignavimus, consignatum quoque personis suppositis ad constipulandum tradidimus. Addimus quoque præsenti decreto aliud, quod in prædecessorum nostrorum privilegiis statutum esse invenimus, ut ab hac die & deinceps supra LX. canonicos nullus in canonicum constituatur, neque donum, neque investitura, neque pretium cuilibet detur, donec aliquis de num. LX. moriatur, exceptis illis, quos supra LX. positos esse modo invenimus, quos in canonicos constituendos esse suis temporibus concedimus. Signum

Or-

ANNO CHRISTI 1078.

Otſigii cantoris, Willelmi nepotis archiepiſcopi, Hugonis de Cohec, Willelmi ſubdecani &c. Gosfredi Aquitanorum ducis, Guillelmi filii ejus, Goſcelini Burdegalenſis archiep. & theſaurarii S. Hilarii, Iſemberti Pictavenſis epiſcopi, Amati apoſtolicæ ſedis Vicarii, Rainaldi theſaurarii S. Martini, Simonis prioris S. Nicolai, Guidonis abbatis novi monaſterii, Ademari abbatis S. Martialis, Odonis abbatis S. Joannis, Gervaſii abbatis S. Savini, Bertranni abbatis S. Juniani. Hæc ſunt nomina laicorum. Signum Hugonis Jurgeriarum, Borelli de Monaſteriolo, Hugonis præpoſiti, Maingonis de Mella, Hugonis de Lezignem. Hujus autem privilegii ſcienter violatores, omneſque eis conſentientes ex prece prædicti principis, & filii ejus Willelmi & ſupplicatione canonicorum præfatæ eccleſiæ. Ego Goſcelinus Burdegalenſis archiepiſcopus & Iſembertus Pictav. præſul, & Amatus ſedis apoſtolicæ vicarius excommunicamus atque maledicimus, niſi reſipuerint, & ad emendationem quamcitius venerint.

ANNO CHRISTI 1078.

CONCILIUM SUESSIONENSE,

IN ECCLESIA S. MEDARDI

Sub Manaſſe Archiepiſcopo celebratum, in quo Ratboldus Noviomenſis epiſcopus concedit Monaſterio S. Theodorici altare de Emmes.

Ex Chartario S. Theodorici.

Martene theſaur. Anecdot. to. 4. p. 99.

IN nomine ſanctæ, & individuæ Trinitatis Patris & Filii & Spiritus ſancti. Si eccleſiarum ſollicitudo paſtoribus eorum incumbit quotidiana, eccleſiaſticæ doctrinæ cenſura eſt, hujus doctrinæ cenſura ſancti Spiritus donum & dilectio Dei eſt: paſtores vero licet eccleſias ſibi ſubditas cura propenſiori familiarius etiam, amabiliuſque protegere habeant, ad procul remotas & a jure proprio alienas oculum convertere, eiſque juxta temporis qualitatem, & neceſſitatum opportunitatem, manus impigræ porrectione, animi libentis affectu, ſuffragio etiam augmentoque privilegii, debent ſubvenire. Quia ergo hac & diſciplina & ſchola inſtrui debemus, & inſtruimur, ego Ratholdus nomine non merito Dei miſeratione Noviomenſis epiſcopus, conſiderans quanto devotionis ſtudio prædeceſſores noſtri monaſtico ordini propitii eccleſiam B. Theodorici incrementis in epiſcopatu noſtro locupletem effecerunt, ad petitionem domini Raimboldi beatæ memoriæ ejuſdem loci Abbatis, inter religioſos nominatiſſimi, in Concilio Sueſſionis in eccleſia S. Medardi ab archiepiſcopo Manaſſe habito, obtentu ejuſdem archiepiſcopi, altare de villa Emmes conceſſi: ita quod Yvo S. Quintini canonicus de eodem altari quod tenebat tunc ſe deveſtivit, altare mihi reddidit, redditum præfato Abbati juxta ſupraſcriptum tenorem tradidi; metropolitani enim auctoritate noſtræque conceſſionis aſtipulatione ſancitum fuit, quatenus ſub eadem libertatis linea, qua Lotharius rex privilegii firmitate altare & eccleſiam de Atheis cum capella aſſenſu & favore anteceſſoris noſtri poſuit, eadem pariter & altare de villa Emmes conſiſteret, licet ut poſtquam ſolidos tres perſolveret, ab omnium exactione penſionum libere permaneret. Sane ut noſtræ authoritatis pagina rata inconcuſſaque in ſæcula præcurreret, ſigilli noſtri impreſſione corroboravimus, & clarorum virorum qui affuere ſignis & teſtimoniis corroborari fecimus.

Observatio Philippi Larbe, S. J.

Sueſſionenſe concilium vidi qui adſcriberent anno Chriſti MLXXVIII. celebratum præſide Manaſſe Remenſi archiepiſcopo, cujus meminiſſe perhibetur Balduinus Noviomenſis & Turonenſis epiſcopus in chronico Cameracenſi. Verum in his quæ extant illius auctoris editis monumentis mihi nondum apparuit.

☞ *Confirmatio fundationis S. Quintini Bellovacenſis.*

Gal. Chriſt. to. X. p. 146.

PHilippus Dei gratia Francorum rex. Inſtituta regia de rebus eccleſiaſticis aut ſecularibus publica vel privata ſine ulla juris controverſia priorum Regum juſſu & auctoritate firmata non violare, ſed inconcuſſa ſervare, noſtra quoque nulla juris parte reclamante, præſentibus ac poſteris ſervanda mandare, regii culminis eſt opus implere. Unde notum volumus fieri cunctis orthodoxis eccleſiæ filiis tam præſentibus quam longe poſitis, viventibuſque & naſcituris, quod ſanctæ Belvacenſis Eccleſiæ Guido reverendus antiſtes orator aures adierit noſtræ pietatis, ſuppliciter nobis intimans, decentiſſimam baſilicam ſe fundaſſe in honore & memoria glorioſiſſimi Quintini martyris, a qua noſtræ ſublimitatis decreto ita dominium poſtulat univerſæ poteſtatis exterminari, ut grex dominicus in eadem baſilica Deo ſerviens, nullius extraneæ poteſtatis ibidem ſævientis poſſit infeſtatione turbari. Cujus petitioni libenter aſſenſum præbemus & regiæ majeſtatis auctoritate ſancimus ut deinceps in prædicta baſilica vel in vico eidem adjacente, non epiſcopus, non aliqua quæcumque poteſtas aliquid ſibi juris uſurpet, præter hujuſdem loci prælatum, aut eos qui ab eo poteſtatem acceperint, excepto quod Belvacenſis ſedis antiſtes defuncto ejuſdem loci Prælato, electione fratrum aliud ibidem ſubſtituat, qui res Eccleſiæ ſtrenue & fideliter adminiſtret; ea quoque quæ eidem Eccleſiæ a prædicto Epiſcopo vel cæteris fidelibus donata ſunt, vel quandoque donanda præſenti teſtamento Deo vel Eccleſiis debita libertate donamus, & irrevocabiliter de cætero poſſidenda, qua præcellimus poteſtate, ordinamus: Quod ſi quis contra auctoritatis noſtræ decretum quidquam moliri præſumpſerit, quodque pro reverentia tanti martyris tam pie ſancitum eſt, violare tentaverit, regiæ majeſtatis reus judicetur, & ſacrilega ejus perſuaſio irrita penitus habeatur. Ut autem teſtatior auctoritas noſtri poſſit eſſe præcepti, ſigillo noſtro ſubter illud fecimus ſigillari, & nomina ſublimium perſonarum, in quarum præſentia confirmatum eſt, cum nota cujuſque pariter aſſignari. Ego Philippus rex Francorum mea manu ſubſcripſi. Ego Guillelmus rex Anglorum mea manu ſubſcripſi. Signum Roberti regis dapiferi. Signum Galerandis camerarii. Signum Hervei buticularii. Signum Adam conſtabularii.

ANNO CHRISTI 1078.

Signum Anſelmi Beccenſis Abbatis. Signum Badulfi Belvacenſis eccleſiæ theſaurarii, Signum Comitis Hugonis fratris Regis. Interfuerunt autem & alii quorum nomina ſubſcripta ſunt. Ivo ejuſdem Eccleſiæ prælatus, Alufus monachus, comes Ivo de Belmonte, Albericus de Cociaco, Gaufridus de Calmonte, Lancelinus Caſatus Belvacenſis eccleſiæ, Radulfus Caſatus Belv. eccleſiæ, Anſoldus Meldenſis, Aſcelinus de Bullis. Signum Manaſſe Remorum archiepiſc. Signum Thetboldi Sueſſorum epiſcopi. Signum Guidonis Belvacenſis epiſc. Sign. Gerardi Cameracenſis epiſc. Signum Rogerii Catalaunenſis epiſc. Sign. Ratbodi Noviomenſis epiſcopi. Signum Ivonis Silvanectenſis epiſcopi. Sign. Huberti Taryanenſis epiſc. Signum Godefridi Cancellarii. Sign. Varini Archidiaconi. Sign. Arnulfi Archidiaconi. Actum publice in obſidione prædictorum Regum, videlicet Philippi regis Francorum & Guillelmi Anglorum Regis, circa Gerborredum, anno Incarnati Verbi 1079. an. vero Philippi regis Francorum XIX. Recitatum vero & confirmatum eſt ſub præſentia prædicti Venerabilis Manaſſe Remorum archiepiſcopi, & plurimorum SS. Patrum in Sueſſionis concilio, quod ſub eodem archiepiſcopo celebratum eſt in eccleſia SS. Maryrum Gervaſii & Prothaſii XVI. Cal. Maii. Ego Manaſſes Remenſis Archiepiſcopus mea manu ſubſcripſi. Quicumque hoc firmamentum de cætero violare præſumpſerit, Chriſti martyris Quintini accuſationem apud diſtrictum judicem incurrat, & noſtra auctoritate, noſtræque congregationis in idipſum tandiu anathema ſit, donec digne ſatisfaciat. Ego Gislebertus ad vicem Rogerii cancellarii relegendo ſubſcripſi (a).

ANNO CHRISTI 1078.

CONCILIUM ROMANUM IV.

In quo Guibertus Ravennas, Tedaldus Mediolanenſis, aliique plures epiſcopi excommunicantur, anno domini MLXXVIII. tempore Gregorii papæ VII.

Dantur variantes in ſubſequ.

ANno ab incarnatione Domini milleſimo ſeptuageſimo octavo, pontificatus vero Domini Gregorii papæ VII. anno 5. celebravit ipſe dominus Gregorius papa ſynodum, ubi interfuere archiepiſcopi & epiſcopi diverſarum urbium fere numero centum, nec non & abbatum, ac diverſorum ordinum clericorum & laicorum innumerabilis multitudo. In qua apoſtolica conſtituta corroborans, multa quæ corrigenda erant correxit, & quæ corroboranda firmavit. Inter cætera namque in fine ſynodalis abſolutionis hæc annexuit, & perpetuæ memoriæ pro poſteris ſcribenda mandavit, ita dicendo: * Tedaldum dictum archiepiſcopum Mediolanenſem, & Ravennatem Guibertum, inaudita hæreſi & ſuperbia adverſus hanc ſanctam catholicam eccleſiam ſe extollentes, ab epiſcopali omnino ſuſpendimus & ſacerdotali officio, & olim jam factum anathema ſuper ipſos innovamus. Arnulphum Cremonenſem publice coram noſtra præſentia convictum & confitentem ſe ſimoniacum, ab omni epiſcopali officio abſque ſpe recuperationis deponimus, & uſque ad dignam ſatisfactionem anathemate percutimus. Rolandum vero Tarviſienſem, qui pro adipiſcendo epiſcopatus honore ſubdolus factus legatus inter regnum & ſacerdotium ſchiſma facere non abhorruit, ut amodo & uſque in ſæculum epiſcopali careat dignitate, apoſtolica cenſura cenſemus, & ut nullus ſucceſſorum noſtrorum ſuæ conſecrationi aliquo modo conſentiat, modis omnibus prohibemus, & perpetuo eum anathemate alligamus, niſi reſipuerit, & digne Deo ſatisfecerit. Hugonem cardinalem tituli ſancti Clementis, tertio ab apoſtolica ſede damnatum, eo quod aſpirator & ſocius factus hæreſis Cadaloi Parmenſis epiſcopi, & iterum conſtitutus legatus apoſtolicæ ſedis, hæreticis & ſimoniacis, & ab apoſtolica ſede damnatis ſe conjunxit, & tertio factus apoſtata & hæreſiarcha, ſchiſmata & diviſiones atque ſciſſuras in eccleſia Dei tentans eam ſcindere fecit, ab omni ſacerdotali officio privamus, & tam ab ingreſſu & honore prædictæ eccleſiæ, quam omnium eccleſiarum, ſub perpetua & irrevocabili ſententia ſubmovemus, & uſque ad ſatisfactionem anathemate percutimus. Renovamus etiam excommunicationem a prædeceſſoribus noſtris factam ſuper Gaufredum archiepiſcopum Narbonenſem, & abſque ulla recuperationis ſpe ab epiſcopali officio eum ſubmovemus.

*Thebaldum

*De cauſa regis * Henrici, & aliorum.*

*deeſt Hen. & aliorum

Et quoniam * lis & perturbatio regni in maximum ſanctæ eccleſiæ periculum & detrimentum quotidie redundare * cernimus, placet nobis elaborare pro viribus, quatenus idonei tam religione, quam etiam ſcientia pollentes nuntii e latere apoſtolicæ ſedis ad partes illas mittantur, qui omnes religioſos & juſtitiæ amatores in Teutonici regni partibus commorantes clericalis & laicalis ordinis viros & ad hoc opus idoneos convocent, cum quibus (Domini gratia præeunte) aut finem & pacem juſte componant, aut veritate percognita, cui parti magis juſtitia faveat, ad plenum addiſcere valeant: quatenus pars injuſta deſiſtat, & apoſtolica auctoritate munita, juſtitia vigoris & auctoritatis robur obtineat. Verum quoniam nonnullos diabolico inſtinctu collectos, tyrannidis ſuæ facibus accenſos, turpis lucri avaritiæ mancipatos, diſcordiam potius quam pacem fieri & videre deſiderantes, fore non ignoramus; ſtatuimus ut nulla unquam perſona alicujus potentiæ, ſive rex, aut archiepiſcopus, epiſcopus, dux, comes, marchio, ſive miles, aliqua præſumptione, temerariove auſu, fraude, dolove, ſeu aliqua perturbatione, legatis noſtris obſiſtere & contraire, ne juſtitiam & finem componant, pertentent. Quicumque autem temerario auſu (quod non optamus) hujus noſtræ conſtitutionis violator extiterit, legatiſque noſtris ad hanc pacem componendam euntibus prænominatis fraudem opponere tentaverit, vinculo eum anathema-

* litem & perturbationem.

* lege cernuntur.

(a) Habes ex hac carta certum habiti hujus Concilii annum, tum etiam Patrum nomina, qui huic interfuerunt, quæ omnia ex præcedenti non ſatis innotuerant. Nec removeor quod hic Noviomenſis epiſcopus eſt Ratbodus qui reipſa tunc ſedebat, in præcedenti vero ſcribitur Ratholdus, nam forte idem eſt nomen, cum tempore Manaſſis Remenſis Archiepiſcopi non niſi Ratholdus, & non alius ſimilis nominis reſideret.

matis alligamus, & non ſolum in ſpiritu, verum etiam & in corpore, & omni proſperitate hujus vitæ apoſtolica poteſtate innodamus, & victoriam ejus in armis auferimus; ut ſic ſaltem confundantur, & duplici confuſione & contritione conterantur. Item * Rainario vero Ugizzoni filio inducias trium hebdomadarum damus, Quod ſi in ſpatio iſto coram præſentia noſtra aut per ſe aut per legatos ſuos juſtitiam facere noluerit, eo quod fratrem ſuum manu ſua interemit, & multa perjuria ut ſceleſtus incurrere non abhorruit, & cognatam ſuam & pupillos, liberos utique fratris ſui, caſtra eorum diripiendo & prædia, contra periculum animæ ſuæ vexare non deſinit, Tranſacto prænominato termino anathemate eum alligando percutimus. Et filium comitis ..., datis induciis uſque in Palmas, ſimili excommunicatione innodamus, eo quod Lucenſem eccleſiam quiete manere ſua diripiendo minime permittit. Excommunicamus omnes Nortmannos, qui invadere terram ſancti Petri laborant, videlicet marchiam Firmanam, ducatum Spoletanum, & eos qui Beneventum obſident, & qui invadere & deprædari nituntur Campaniam & maritimam, atque Sabinos, nec non & qui tentant urbem Romanam confundere. Epiſcopos vero qui acceptis epiſtolis noſtris, aut cognitis, neque per ſe, neque per canonicam excuſationem ad præſentem ſynodum venerunt, ab epiſcopali ſuſpendimus officio, & quicumque eorum, ſeu epiſcopus ſive presbyter, prædictis Nortmannis, donec excommunicati fuerint, divinum officium fecerit, a ſacerdotali officio perpetuo ſubmovemus. Abbati Parfenſi octo ſimiliter dierum inducias concedimus; poſt quem terminum, niſi ad emendationem venerit, excommunicamus, & ei corpus & ſanguinem Domini interdicimus, abbatiſque ordine in perpetuum carere eum cenſemus.

ANNO CHRISTI 1078.

Rainerio vero Vidicionis.

Leo epiſcopus Oſtienſis lib. 3.

Et quoniam Dei judicio nonnullos naufragio perire cognoſcimus, & eos quaſi legali jam jure, diabolico imo inſtinctu, ab his quibus miſericorditer ſublevari & conſolari deberent deprædari conſpicimus: ſtatuimus, & ſub anathematis vinculo, ut a prædeceſſoribus noſtris ſtatutum eſt, jubemus, ut quicumque naufragum quemlibet, & bona illius invenerit, ſecure tam eum quam * omnia ſua dimittat. Ordinationes vero illorum qui ab excommunicatis ſunt ordinati, ſanctorum patrum ſequentes veſtigia, irritas fieri cenſemus. Iterum ſanctorum prædeceſſorum noſtrorum ſtatuta tenentes, eos qui excommunicatis fidelitate aut ſacramento conſtricti ſunt, apoſtolica auctoritate a ſacramento abſolvimus, & ne ſibi fidelitatem obſervent omnibus modis prohibemus. Item. Et quoniam multos, peccatis noſtris exigentibus, pro cauſa excommunicationis perire quotidie cernimus, partim ignorantia, partim etiam nimia ſimplicitate, partim timore, partim etiam neceſſitate, devicti miſericordia, anathematis ſententiam ad tempus, prout poſſumus, opportune temperamus. Apoſtolica namque auctoritate anathematis vinculo hos ſubtrahimus, videlicet uxores, liberos, ſervos, ancillas, ſeu mancipia, nec non ruſticos & ſervientes, & omnes alios qui non adeo curiales ſunt, ut eorum conſilio ſcelera perpetrentur, & illos qui ignoranter excommunicatis communicant, ſeu illos qui communicant cum eis qui communicant excommunicatis. Quicumque autem aut orator, ſive peregrinus, aut viator, in terram excommunicatorum devenerit, ubi non poſſit emere, vel non habet unde emat, ab excommanicatis accipiendi licentiam damus. Et ſi quis excommunicatis pro ſuſtentatione, non ſuperbiæ ſed humanitatis cauſa, aliquid dare voluerit, fieri non prohibemus. Actum Romæ in eccleſia Domini Salvatoris quinto Nonas Martii, indictione prima.

ANNO CHRISTI 1078.

* bona ſua.

Notæ Severini Binii.

Concilium.) His actis ſynodalibus redarguitur Marianus Scotus in chronico, ſcribens Gregorium in hac ſynodo Henricum regem regno privaſſe, illudque in Rodulphum Sueviæ ducem tranſtuliſſe. Nam nonniſi poſt biennium a Saxonibus & principibus imperii electus auctoritate Gregorii confirmatus fuit, ut infra dicemus in concilio Romano VII. ſynodica epiſtola de rebus in hac ſynodo geſtis extra ſupra lib. 5. epiſt. 15.

CONCILIUM BURDIGALENSE

Cui Goſcelinus archiepiſcopus intereſt, & eccleſiam B. Mariæ de Solaco adjudicat abbati S. Crucis Burdigalenſis.

Ex Mabillon. Annal. Benedictin. to. 5. p. 633.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis Patris & Filii & Spiritus ſancti. Ego Amatus S. R. E. Legatus, Ellorenſiumque humilis epiſcopus, juſſu ac vice Domini domni PP. Gregorii VII. ob eccleſiarum Dei correctionem in Aquitaniæ partes directus, omnibus fidelibus præſentibus & futuris. Per hoc privilegium noſtræ auctoritatis notum fieri volo, quod controverſiæ illi & altercationi, quæ inter Arnaldum Trencardi abbatem S. Crucis, & Arnaldum abbatem S. Severi, & monachos utriuſque congregationis, ſuper eccleſia S. Mariæ de Solaco diutius agitata, & uſque ad prædictam ſedem apoſtolicam fuerat perlata, in ſynodo, quam cum confratre noſtro Hugone S. R. E. Legato, Dienſiumque venerabili epiſcopo apud Burdigalenſem celebravimus urbem, quantum in nobis, vel potius quantum in ipſa fuit juſtitia, certum tandem & canonicum impoſuimus finem. Cum enim in prædicta ſynodo convocatis archiepiſcopis, Gocilino ſcilicet Burdigalenſi, & willelmo Auſcienſi, Radulfo quoque Turonenſi, nec non & Dolenſi cum eorum ſuffraganeis coepiſcopis & abbatibus, ſimulque aliis religioſis perſonis tam clericorum quam laicorum reſideremus, atque Domino noſtro Jeſu Chriſto cooperante, & ſermones concilii confirmante, de multis utilitatibus ſanctæ Dei eccleſiæ profuturis pertractando decerneremus ad dandam definitionem canonicam ſuper controverſia quæ erat inter ſupra memoratos abbates de prædicta eccleſia S. Mariæ, penultimum Concilii indiximus diem. Die igitur determinata inſtante, utrique ſupra nominati abbates cum advocatis & ratiocinatoribus ſuis in concilio aſtiterunt; & prout quiſque melius potuit, cauſam ſuam licenter enarraverunt, & enarrando peroraverunt. Clamoribus itaque tenoribuſque utriuſque partis, omnibuſque eorum rationibus a concilio diligenter auditis ac ſubtiliter pertractatis, ad ultimum ut per omnem modum ſatisfieret importunæ invaſioni Arnaldi

ab-

ANNO CHRISTI 1078.

abbatis S. Severi, & ut perpetuum silentium ipsi & omnibus successoribus ejus super ecclesia S. Mariæ de Solaco canonica censura imponeretur; ex decreto Concilii juravit Arnaldus Trencardi abbas S. Crucis, sexta manu monachorum suorum, ante nos in medio, & in conspectu Concilii, illud idem sacramentum sive juramentum, de veritate scilicet sui privilegii, quod dominus papa Alexander jam diu ante decreverat Romæ, debere ante se jurari ab ipso Arnaldo Trencardi, tertia tantum manu monachorum suorum Gregorio abbati S. Severi. Omnium etenim fidelium posteritati notificari volumus, quod multis testificationibus canonicis in ipso Concilio Burdegalensi coram nobis approbatum fuit Gregorium abbatem antecessorem Arnaldi abbatis S. Severi usque adeo legibus canonicis jam ante convictum fuisse Romæ ante D. papam Alexandrum * pro injuria quam faciebat Arnaldo abbati S. Crucis de ecclesia S. Mariæ de Solaco; quod ipse abbas Gregorius ipsam ecclesiam S. Mariæ de Solaco in manu ipsius D. papæ Alexandri dimisit, & in manu ejusdem in ipsam ecclesiam se ulterius non invasurum promisit; subinde ipse D. papa Alexander ipsum Arnaldum Trencardi abbatem S. Crucis de ipsa ecclesia S. Mariæ revestivit. Apostolica ergo & Concilii fulti auctoritate, Arnaldum Trencardi abbatem S. Crucis de ecclesia S. Mariæ de Solaco in ipso Concilio investivimus, & ab omnibus successoribus suis jure perpetuo cum omnibus ad se pertinentibus possidendam canonum censura decrevimus. Ut autem hæc Concilii definitio firma semper & illibata per succedentia maneat tempora, hoc privilegium nostræ auctoritatis scribi præcepimus, & sigilli nostri impressione signari jussimus. Actum & definitum in concilio Burdigalensi in ipsa matre ecclesia in honore beatorum apostolorum Andreæ & Jacobi constructa anno MLXXVIII. ab Incarnatione Domini, Ind. II. concurrente I. epacta XV. IV. Idus Octobris, anno vero VI. pontificatus D. papæ Gregorii VII. astante & confirmante Willelmo nobilissimo Aquitanorum duce & comite Gasconiæ cum suis principibus.

* secundum.

ANNO CHRISTI 1078.

SYNODUS EPISCOPORUM, ABBATUM,

Totiusque Cleri Cathedralis Ecclesiæ Rotomagensis in causa depositionis Joannis Archiepiscopi ob infirmam valetudinem ab Huberto Cardinali sedis Apostolicæ legato Rotomagensi habita anno MLXXVIII.

Ex Bessin Conc. Rotom.

MAndatum de hac synodo habenda subindicat Gregorii VII. ad Guillelmum Anglorum Regem Epistola de Archiepiscopi Rotomagensis ægritudine data, & supra inter Gregorii Epist. l. 5. epist. 29. allata.

CONCILIUM ROMANUM V.

PRO RESTAURATIONE SANCTÆ ECCLESIÆ

Celebratum anno Domini MLXXVIII. tempore Gregorii papæ VII.

* Dantur variantes ex cod. Mutin.

* tertio decimo.

ANno ab incarnatione Domini millesimo septuagesimo octavo, pontificatus vero domini Gregorii septimi papæ sexto, * tertio Kalendas Decembris, indictione secunda, celebrata est synodus Romæ in ecclesia sancti Salvatoris pro restauratione sanctæ ecclesiæ. In qua inter alia excommunicatus est Constantinopolitanus imperator, aliique qui subscripti habentur. Juraverunt quoque legati Henrici & Rodulphi, quisque pro Domino suo, quod nullis dolis colloquium legatorum sedis apostolicæ in Teutonico regno habendum impedient. Constituta etiam sunt illic ad utilitatem sanctæ ecclesiæ quædam capitula quæ in sequentibus denotantur.

De Teutonicis contradicendis, ne prædia ecclesiastica a regibus data, sive ab invitis episcopis, detineant.

Ut iterum excommunicentur illi quorum culpa colloquium remansit

Narbonensis archiepiscopus iterum excommunicetur.

Et alii qui ab Amato episcopo sunt excommunicati.

Comes sancti Ægidii excommunicetur propter uxorem.

Et idem monasterium, si fuerit in potestate comitis.

Monasterium sancti Benedicti montis Cassini defendatur ab omnibus Nortmannis.

Ut contradicatur ne aliquis accipiat investituram ecclesiarum de manibus laicorum.

Et ne præbendæ vel officia ecclesiastica vendantur.

De consanguinitate.

De simoniacis.

De castitate clericorum.

De falsis ordinationibus.

De falsis pœnitentiis.

Qualiter vera pœnitentia detur.

De decimis a laicis injuste detentis.

De patriarcha Aquilejensi.

De patriarcha Gradensi.

De imperatore Constantinopolitano.

De festivitatibus pontificum Romanorum celebrandis.

De abstinentia sabbati.

De Judæis non præponendis Christianis.

De sancti Petri hereditate occultata.

Ut nullus pœnitens suscipiatur sine literis episcopi sui, nisi forte fuerit episcopus mortuus vel excommunicatus.

Ut nullus abbas decimas & primitias sine auctoritate Romani pontificis seu episcopi consensu, in cujus diœcesi habitat, detineat.

Ut nullus episcopus gravamen, seu servile servitium, ex usu abbatibus imponat.

Ut sacerdotes sine licentia sui episcopi, & monachi de natis monasteriis sine licentia suorum abbatum non recipiantur.

Ut episcopi qui consenserint fornicationem vel incestum

ceſtum in ſuis parochiis a ſuo officio ſuſpendantur. A

ANNO CHRISTI 1078. *Ut omnes epiſcopi firmamentum faciant, ne prædia eccleſiaſtica vendant.*

Ut nulli epiſcopi prædia eccleſiæ in beneficium tribuant ſine conſenſu papæ, ſi de ſua ſunt conſecratione. Cæteri autem ſine conſenſu archiepiſcopi ſui & fratrum ſuorum hoc idem non præſumant: ſi autem præſumpſerint, ab officio ſuo ſuſpendantur, & quod venditum eſt vel datum beneficium eccleſiæ reddatur, omnino evacuata omni venditione, vel in beneficium traditione.

Ut omnes epiſcopi artes literarum in ſuis eccleſiis doceri faciant, & ornamenta eccleſiæ ſine certa utilitate, aut gravi neceſſitate, nullo modo nulloque ingenio eccleſiis ſubtrahant, ne periculum ſacrilegii, quod abſit, incurrant. B

Ut annuntietur laicis cum quanto periculo animæ ſuæ decimas detinent, & eccleſias poſſident.

Ut qui certam partem in ſolemni miſſa volunt habere, aliquid procurent offerre.

Decreta quædam in hac ſynodo facta: multa enim deſiderantur, quorum tantum tituli habentur.

I.

Quicumque militum, vel cujuſcumque ordinis vel profeſſionis perſona, prædia eccleſiaſtica a quocumque rege, ſeu ſæculari principe, vel ab epiſcopis invitis ſeu abbatibus, aut ab aliquibus eccleſiarum rectoribus ſuſceperit, vel ſuſcepit, vel invaſit, vel etiam de rectorum depravato ſeu vi- C tioſo eorum conſenſu tenuerit, niſi eadem prædia eccleſiis reſtituerit, excommunicationi ſubjaceat.

* Hæc deſunt in chronico Virdunenſi Hugonis Flar. Si quis Nortmannorum, * vel quorumlibet hominum, prædia monaſterii ſancti Benedicti montis Caſſini invaſerit, vel quaſcumque res ejuſdem monaſterii injuſte abſtulerit, & bis vel ter admonitus non emendaverit, excommunicationi ſubjaceat, donec reſipiſcat, & eccleſiæ ſatisfaciat.

II.

Quoniam inveſtituras eccleſiarum contra ſtatuta ſanctorum patrum a laicis perſonis in multis partibus cognovimus fieri, & ex eo plurimas perturbationes * in eccleſia oriri, ex quibus Chriſtiana religio conculcatur; decernimus ut nullus D clericorum inveſtituram epiſcopatus, vel abbatiæ, vel eccleſiæ, de manu imperatoris, vel regis, vel alicujus laicæ perſonæ, viri vel feminæ, ſuſcipiat.

* In eccleſia imo tuitam ſanctæ Religionis oriri.

* Hæc quoque deſiderantur in eodem chronico. Quod * ſi præſumpſerit, recognoſcat inveſtituram illam apoſtolica auctoritate irritam eſſe, & ſe uſque ad condignam ſatisfactionem excommunicationi ſubjacere.

III.

Si quis præbendas, archidiaconatus, præpoſituras, vel aliqua officia eccleſiaſtica vendiderit, vel aliter quam ſtatuta ſanctorum patrum præcipiunt ordinaverit, ab officio ſuſpendatur; dignum eſt enim, ut ſicut gratis epiſcopatum accepit, ita membra ejuſdem epiſcopatus gratis diſtribuat. E

IV.

Ordinationes quæ interveniente pretio, vel precibus, vel obſequio * alicujus perſonæ ea intentione impenſo, vel quæ non communi conſenſu cleri & populi ſecundum canonicas ſanctiones fiunt, & ab his ad quos conſecratio pertinet non comprobantur, infirmas & irritas eſſe dijudicamus: quoniam qui taliter ordinantur, non per oſtium, id eſt per Chriſtum, intrant, ſed, ut ipſa veritas teſtatur, fures ſunt & latrones.

* alicui perſonæ.

V.

ANNO CHRISTI 1078. Falſas pœnitentias dicimus, quæ non ſecundum auctoritatem ſanctorum patrum pro qualitate criminum imponuntur. Ideoque quicumque miles, vel negotiator, vel alicui officio deditus quod ſine peccato exerceri non poſſit, ſi culpis gravioribus irretitus ad pœnitentiam venerit, vel qui bona alterius injuſte detinet, vel qui odium in corde gerit, & recognoſcat ſe veram pœnitentiam non poſſe peragere, per quam ad æternam vitam valeat pervenire, niſi arma deponat, ulteriuſque non ferat, niſi conſilio religioſorum epiſcoporum pro defendenda juſtitia, vel negotium derelinquat, vel officium deſerat, & odium ex corde dimittat, bonaque quæ injuſte abſtulit reſtituat. Ne tamen deſperet, interim quidquid boni facere poterit, hortamur ut faciat, ut omnipotens Deus cor illius illuſtret ad pœnitentiam.

VI.

Decimas, quas in uſum pietatis conceſſas eſſe canonica auctoritas demonſtrat, a laicis poſſideri apoſtolica auctoritate prohibemus: ſive enim ab epiſcopis, vel regibus, vel quibuslibet perſonis, eas acceperint, niſi eccleſiæ reddiderint, ſciant ſe ſacrilegii crimen * committere, & æternæ damnationis * periculum incurrere.

* incurrere. * pœnam ſubire.

VII.

Quia dies ſabbati apud ſanctos patres noſtros in abſtinentia celebris eſt habitus, nos eorumdem auctoritatem ſequentes, ſalubriter admonemus, ut quicumque ſe Chriſtianæ religionis participem eſſe deſiderat, ab eſu carnium eadem die, niſi majori feſtivitate interveniente, vel infirmitate impediente abſtineat.

VIII.

Ut nullus abbas decimas & primitias, & reliqua quæ ſecundum ſtatuta canonum ad epiſcopos pertinent, ſine auctoritate Romani pontificis, ſeu epiſcopi conſenſu in cujus diœceſi habitat, detineat, apoſtolica * ſanctione firmamus.

* auctoritate ſancimus.

IX.

Nullus epiſcopus gravamen, ſeu ſervile ſervitium, ex uſu contra eccleſiaſticam normam abbatibus ſeu clericis ſuis imponat. * Interdictum ſacerdotale officium pretio interveniente reſtituat. Quod ſi fecerit, officii ſui periculum ſubeat.

* vel interdictum.

X.

Si quis prædia B. Petri apoſtolorum principis ubicumque poſita in proprietatem ſuam uſurpaverit, vel ſciens occultata, non propalaverit, (vel * debitum ſervitium exinde beato Petro non exhibuerit,) recognoſcat ſe iram Dei & ſanctorum apoſtolorum velut ſacrilegum incurrere. Quicumque autem in hoc crimine deprehenſus fuerit, eamdem hereditatem beati Petri legitime reſtituat & pœnam quadrupli de propriis bonis perſolvat

* Deſunt in chron. Virdunenſi.

XI.

Si quis epiſcopus fornicationem presbyterorum, diaconorum, ſeu ſubdiaconorum, vel crimen inceſtus in ſua parochia, precibus vel pretio interveniente, conſenſerit, vel commiſſum ſibique compertum auctoritate ſui officii non impugnaverit, ab officio ſuſpendatur.

XII.

Ut omnis Chriſtianus procuret ad miſſarum ſolemnia aliquid Deo offerre, * & ducat ad memoriam, quod Deus per Moyſen dixit: *Non apparebis in conſpectu meo vacuus*. Etenim in collectis ſanctorum patrum liquido apparet, quod omnes Chriſtiani offerre aliquid Deo ex uſu ſanctorum patrum debent.

* & ducit. *Exod.* 23.

ANNO CHRISTI 1078.

Additio Philippi Labbe, S. J.

Hujus Romani concilii canonibus hæc præmittit Hugo Flaviniacenſis abbas jam ſæpe laudatus: Conſecratus, *&c. alibi* jam *excuſa*

Notæ Severini Binii.

Acta concilii. *Concilium*.) In hac ſynodo, poſt ea quæ in actis ſupra recenſitis continentur, nefandiſſimum Guibertum Ravennatem archiepiſcopum ad ſynodum frequenter citatum, apoſtolicæ ſedis patientia & benignitate abutentem, ob immenſa ſcelera perpetrata depoſitum eſſe, indicat epiſtola Gregorii decima libri ſexti, quam ad omnes Ravennates de Guiberti ſceleribus & depoſitione perſcripſit.

Guibertus antipapa deponitur Nicephorus imperator excommunicatur. *Excommunicatus eſt Conſtantinopolitanus imperator*.) Nicephorus nimirum, cognomento Botoniates, qui imperium ſibi tyrannice vindicans, Michaelem cum Maria Auguſta conjuge, filioque Conſtantino Porphyrogeneto in Blachernis captos in monaſterium relegavit. Coronatus eſt autem ipſe Nicephorus a Coſma patriarcha, qui eodem anno, Joanne Xiphylino defuncto, a Michaele imperatore in locum ejus fuerat ſubrogatus. Venerat iſte Hieroſolymis, & magnæ exiſtimationis erat apud imperatorem. *Joannes Curopalates*.

Occaſio canonis. *Si quis Nortmannorum*.) Hujus canonis lanciendi occaſionem Leo Oſtienſis epiſcopus qui aderat lib. 3. cap. 45. & 46. ſic enarrat: *Eodem tempore Roſellanæ eccleſiæ pontifex ad hoc cœnobium veniens, non parvam pecuniæ ſummam in hoc loco depoſuit. Quod ubi Jordani principi Capuæ relatum eſt, miſſis militibus, eam de ſecretario eccleſiæ abſtrahi, & ad ſe præcepit afferri. Ad hæc fratres: Pecuniam, inquiunt, quæ patri Benedicto credita eſt, nos nulli omnino viventium damus; verum in ſecretario conditam qui præſumpſerit tollat. Milites diabolico furore debriati pecuniam de ſecretario abſtrahunt, ac abſtractam ad principem deferunt. Tantum vero & tam immane inauditumque facinus Gregorii papæ dum perveniſſet ad aures, hujus temeritatis noxam inultam eſſe non ferens, & verens ne hoc rurſus exemplo eccleſiæ noſtra violaretur, divinum officium in eccleſia patris Benedicti interdixit. altariaque omnia nudari fecit, aſſerens in tanto ſcelere nimiæ negligentiæ damnandæque formidinis Deſiderium abbatem ac fratres argui merito poſſe: neque adverſus congregationem noſtram ſeverius commovendum, niſi ea qua ſemper locum iſtum dilexerat caritate teneretur. Siquidem tolerabilius eſſe villas & caſtella juris noſtri in prædam & direptionem dari, quam ſanctum locum, ubique terrarum famoſiſſimum, tantæ ignominiæ ſubjacere. Sed non diu divina ultio dilata eſt. Nam princeps tanti auctor ſceleris, poſtquam pecuniam tulit eccleſiæ, lumen amiſit. Inde vero Gregorius in concilio præſidens conſtituit, ut ſi quis Nortmannorum vel quorumlibet hominum, prædia, monaſteria, villas, poſſeſſioneſque noſtri monaſterii Caſſinenſis invaſerit, & ſecundo ac tertio admonitus non emendaverit, excommunicationi ſubjaceat, quouſque ſatisfaciat.*

Quoniam inveſtituras eccleſiarum.) De hoc canone Leo Oſtienſis cap. 41. ita ſcribit: *Per idem tempus, ſupradicto papa Gregorio ſynodum habente, Leo hujus monaſterii bibliothecarius, qui poſtea Oſtienſis epiſcopus fuit, propoſuit item de monaſterio ſanctæ Sophiæ de Benevento, quod nuper Beneventani a ditione noſtri cœnobii violenter abſtraxerant. Cumque res ad judicium deducta eſſet, audientibus omnibus. recitata ſunt omnia privilegia noſtra, quibus principes Romanique pontifices, imperatores, reges, duces, prædictam cellam huic monaſterio donaſſe probatum eſt, decretumque a ſummo pontifice cellam illam nihil ad Beneventanos pertinere, ſed juris noſtri perpetuo eſſe debere. In eadem item ſynodo inſtitutum eſt, ut qui a laico inveſtituram eccleſiæ acciperet, anathemate uterque plecteretur, & qui ſcilicet daret, & qui acciperet.* Hæc Leo.

Additio Philippi Labbe S. J.

De Gregorii VII. zelo adverſus ſimoniacos, concubinarios, &c. hæc habet idem Hugo Flaviniacenſis, pag. 207. chronici Virdunenſis,

Conſecratus igitur in juſtitia & ſanctitate miro modo aſſiduis votis pro ſe & grege ſibi commiſſo excubans, urgente paſtoralis officii neceſſitate, diſtorta perverſorum corda ad rectitudinis lineam ſumma vi corrigere nitens, veritatem Dei abſque perſonæ acceptione omnibus patefecit, nactus omnium bonorum dilectionem ob. zeli Dei fervorem, & juſtitiæ exequutionem. Sed quia nulla eſt ſocietas luci ad tenebras, perditorum hominum odium & detractionem, imo perſecutionem acerrimam incurrit; regiam tamen viam, quam ſemel intraverat, inconcuſſus, immotus, per arma juſtitiæ a dextris & a ſiniſtris fortiter inceſſit. Ac primo quidem apoſtolica auctoritate, veridicis ſanctorum patrum animatus ſententiis, ad eliminandam ſimoniacam hæreſim, & præcipiendam clericorum caſtitatem commiſſi ſibi officii debito vehementer exarſit. Audiant igitur qui audire volunt, ut muniantur, qui audire nolunt, ut confundantur; quam libera, quamque catholica voce contra inſanos impiorum latratus, impiaque molimina, auſuſque nefandos intonuerit hic propugnator eccleſiæ. Cum enim omnes fere ſua quærerent, non quæ Jeſu Chriſti, & adhærere mallent diſcipulatui Simonis, quam pauperiem Chriſti ſervare in unitate fidei; miniſtri quoque divini ſanctuarii fœdam libidinoſæ contagionis pollutionem contra jus fasque uſurpatam, & ſubintroductam nollent abjicere, inveſtituræ etiam eccleſiarum a laicis indebite uſurparentur: ipſe pro communi eccleſiæ utilitate & neceſſitate in Lateranenſi palatio aggregata ſynodo, circumſedentibus archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus, & religioſis Deumque timentibus clericis & monachis, de ſupraſcriptis, & aliis eccleſiæ commodis tractans, hæc decretalia promulgavit capitula.

ANNO CHRISTI 1087.

I. *Quicumque militum*, &c.

Hæc ſunt beatiſſimi papæ ſynodalia decreta, moribus corrigendis idonea, ſanctorum patrum decretis conſona, cælo rorante ſtillata, univerſis fidelibus inculcanda, amplectenda, atque tenenda, juſtitia dictante prolata, fortitudine roborata, prudentia promulgata, temperantiæ virtute prædita. Sed perverſi dum in eorum norma vitæ ſuæ perverſitate offendunt, hæc gravia, hæc difficilia; hæc, quia corrigi nolunt, emendari refugiunt, omnimodis appellant impoſſibilia. O mentem amentem! o ſpurcam nequitiam! & nequiſſimam ſpurcitiam! Numquid ſi perditorum mores hominum corrigi refugientes deſipiunt, juſtitia ſilebitur, pietas conculcabitur, & eccleſiaſticæ animadverſionis gladius a ſanguine prohibebitur? Væ rectori, quem denotaverit ſententia hujuſce maledictionis! maledictus eſt qui prohibet gladium ſuum a ſanguine. Gladium a ſanguine prohibere, eſt prædicationis verbum a carnalis vitæ interfectione retinere. Ob hanc igitur cauſam, quia ſcilicet ſanctam Dei eccleſiam caſtam eſſe volebat, liberam, atque catholicam, quia de ſanctuario Dei ſimoniacam & neophytorum hæreſim, & fœdam libidinoſæ contagionis pollutionem volebat expellere; membra diaboli cœperunt in eum inſurgere, & uſque ad ſanguinem præſumpſerunt in eum manus injicere, & ut eum morte vel exilio confunderent, multis eum modis conati ſunt dejicere. Sic ſurrexit inter regnum & ſacerdotium contentio, accrevit ſolito gravior ſanctæ Dei eccleſiæ tribulatio. Heinricus enim Henrici imperatoris filius adverſus Deum & matrem omnium catholicorum Romanam eccleſiam ſuperbe tumidus, quia vita ejus prava ſanctorum patrum decretis & canonicis adverſabatur inſtitutis, adverſus Deum & adverſus Chriſtum ejus inſurrexit, eccleſiaſticis ſanctionibus impie factus rebellis: membra diaboli contra eum incitando, & omnes quos potuit minis, blanditiis, terroribus, muneribus

Pag. 208. e jusdem chron

ribus contra eum armando, facta cum multis e- ANNO CHRISTI 1078. piscopis Lotharienſibus & Tranſrhenenſibus compoſitione. Poſito enim adhuc in diaconatus officio eodem papa ſanctiſſimo, cum de eo ſiniſtra & inhoneſta ubique ferretur fama, propter imperialem dignitatem, & patris matriſque reverentiam, necnon propter ſpem correctionis ejus, ſæpe ab eo litteris & nunciis eſt admonitus, ut memor clariſſimi generis, memor imperialis dignitatis vitam ſuam moribus imperio congruentibus inſtitueret, ut regem ſe & imperatorem moribus oſtenderet, operibus exhiberet. Sed quia cum ætate illius quoque pariter crevit iniquitas; ſublimatus in ordine pontificatus, auctoritate officii ſibi commiſſi multo ſollicitius ad vitæ melioration em eum in dies hortabatur; cum ille excuſa- B tione ætatis fluxæ & fragilis de die in diem monita ejus ſe ſuſcepturum verbis quidem promitteret, cæterum re & exaggeratione culparum, malo eorum, in quorum manus curia erat, conſilio penitus conculcaret. Hinc jam proclivior factus ad ſcelera præceps præcipiti uſus conſilio ferebatur per devia. Viſum eſt papæ beatiſſimo, ut familiares ejus, quorum machinationibus per epiſcopatus & monaſteria inductis ſimoniace lupis pro paſtoribus, eccleſiæ innocentiam hæreſi nefanda fœdaverat, ad pœnitentiam vocaret, venientes ſuſciperet, reſpuentes a communione corporis Chriſti & conſortio fidelium ſepararet: ut vel ſic eum ab eorum ſurreptione & maligno conſilio ſegregaret, admonens eum ut eos excommunicatos a C domo, ab convivio, ab omni etiam familiaritate & communione ſua expelleret. Interim vero invaleſcente contra eum Saxonum cauſa, cum vires regni & præſidia a ſe videret deficere velle, epiſtolam ei direxit ſupplicem, & humilitate plenam, pœnitentiam de perpetratis agens, emendationem pollicens, & ſuam ei obedientiam & fidele adjutorium contra rebellantes promittens. Et hoc poſtmodum legatis ejus Humberto Præneſtino & Giraldo Oſtienſi epiſcopis, in illorum manus per ſacratas eorum ſtolas, quas collo geſtabant, jurejurando confirmans. Textus autem epiſtolæ iſte eſt.

Ex eodem chronico Virdunenſi.

Henrici imperatoris epiſtola ad papam.

Vigilantiſſimo & deſiderantiſſimo domino papæ Gregorio apoſtolica dignitate cœlitus inſignito, Heinricus Dei gratia Romanorum rex debiti famulatus fideliſſimam exhibitionem.

Cum regnum & ſacerdotium, ut in Chriſto rite adminiſtrata ſubſiſtant, vicaria ſui ope ſemper indigeant, oportet nimirum, domine mi & pater amantiſſime, quatenus ab invicem minime diſſentiant, verum potius Chriſti glutino conjunctiſſima indiſſolubiliter ſibi cohæreant. Namque ſic & non aliter conſervatur in vinculo perfectæ charitatis & pacis, & Chriſtianæ concordia unitatis, & eccleſiaſticæ ſimul ſtatus religionis. Sed E nos, qui Deo annuente, regni jam ſortimur miniſterium, ſacerdotio ut oportuit per omnia jus & honorem non exhibuimus legitimum. Quippe datæ nobis a Deo poteſtatis vindicem gladium non ſine cauſa portavimus, nec tamen in reos, ut juſtum fuit, judiciaria illum cenſura evaginavimus. Nunc autem divina miſeratione aliquantulum compuncti; & in nos reverſi peccata noſtra priores veſtræ indulgentiſſimæ paternitati nos accuſando confitemur, ſperantes de vobis in domino, ut apoſtolica veſtra auctoritate abſoluti juſtificari mereamur. Heu criminoſi nos & infelices! A partim pueritiæ blandientis inſtinctione, partim auctoritatis noſtræ imperioſa libertate, partim etiam eorum, quorum ſeductilia nimium ſequuti ſumus conſilia, ſeductoria deceptione peccavimus in cælum & coram vobis, & jam digni non ſumus vocatione veſtræ filiationis. Non ſolum enim nos res eccleſiaſticas invaſimus, verum quoque indignis quibuslibet, & ſimoniaco felle amaricatis, & non per oſtium, ſed aliunde ingredientibus, eccleſias ipſas vendidimus, & non eas ut oportuit defendimus. At nunc, quia ſoli abſque veſtra auctoritate eccleſias corrigere non poſſumus, ſuper his, ut etiam de noſtris omnibus, veſtrum una conſilium & auxilium obnixe quærimus, veſtrum præceptum ſtudioſiſſime ſervabitur in omnibus. Et nunc imprimis de eccleſia Mediolanenſi, quæ noſtra culpa in errore eſt, rogans, ut veſtra apoſtolica diſtrictione canonice corrigatur, & exinde ad eccleſias corrigendas auctoritatis veſtræ ſententia progrediatur. Nos ergo vobis Deo volente in omnibus non deerimus, rogantes idipſum ſuppliciter paternitatem veſtram, ut nobis alacris adſit clementer in omnibus. Litteras noſtras non poſt longum tempus cum fideliſſimis noſtris habitis, ex quibus noſtra quæ dicenda adhuc reſtant, Deo dante, plenius audietis.

Verum, commiſſo prælio, & victoria obtenta, ad vomitum cito rediit, vota fregit, excommunicatos in communionem & gratiam ſuſcepit, eccleſiarum confuſionem non abhorruit. Pius autem papa adhuc animum ejus tentandum credens, litteras ei direxit commonitorias, ut recordaretur domini Dei ſui, recordaretur promiſſi, nec inhonoraret honorantem ſe, nec crederet ſe fallere poſſe Deum: adjiciens, *Deum ſuperbis reſiſtere, humilibus autem dare gratiam*, parcenſque ei & moderaminis apoſtolici erga eum cenſuram conſervans, quem potuiſſet pro hoc ſolo ſcelere juſte punire.

ALTERA ADDITIO PHILIPPI LABBE, S. J.

Ad concilium Romanum V. ex chronico Virdunenſi, pag. 214. to. I. bibliothecæ novæ MS. librorum.

Anno ab incarnatione domini 1078. *indictione* I. D *pontificatus ejus anno* V. *menſe Martio, Gregorius papa VII. Romanæ ſynodo epiſcoporum centum præſidens, dixit poſt aliqua.*

Ordinationes illorum, qui ab excommunicatis ſunt ordinati, ſanctorum patrum ſequentes veſtigia, irritas fieri cenſuimus. Sanctorum prædeceſſorum noſtrorum ſtatuta tenentes, eos qui excommunicatis juraverunt, fidelitate aut ſacramento abſolvimus, & ne ſibi fidelitatem obſervent modis omnibus prohibemus. Et quoniam multos peccatis noſtris exigentibus pro cauſa excommunicationis quotidie perire cernimus, partim ignorantia, partim etiam nimia ſimplicitate, partim timore, partim etiam nimia neceſſitate, devicti miſericordia, anathematis ſententiam prout poſ- E ſumus, ad tempus opportune temperamus. Apoſtolica itaque auctoritate ab anathematis vinculo ſubtrahimus, videlicet uxores, liberos, ſervos, ancillas, ſeu mancipia, necnon ruſticos & ſervientes, & omnes alios qui non adeo curiales ſunt, ut eorum conſilio ſcelera perpetrentur, & illos qui ignoranter excommunicatis communicant, ſeu illos qui communicant cum eis qui communicant excommunicatis. Quicumque autem orator, ſive peregrinus, aut viator in terra excommunicatorum venerit, ubi non poſſit emere, aut non habet unde emat, ab excommunicatis accipiendi licentiam damus. Et ſi quis excommunicatis non

ANNO CHRIST 1078.

* fuſtentatione ſuperbiæ ſed humanitatis cauſa aliquid dare voluerit non prohibemus. Actum in eccleſia domini Salvatoris, quæ appellatur *Conſtantiana, v. nonas Martii.

* Lege, *pro fuſtentacione non ſuperbia &c.* ut ſupra in concil. Rom. IV. H.

* Forte, *Conſtantiniana.* H.

Observatio P. Antonii Pagi ad An. Chr. 1078. n. 4. & 5.

Subdit de V. ſynodo Romana Bertoldus in Chronico: *In ſynodo iſta Berengarius Andegavenſis Canonicus, ut ab hæreſi ſua reſipiſceret, ſynodaliter convenitur, eique induciæ uſque ad proximam futuram ſynodum dantur.* Huc referendum, quod Anonymus Chiffletianus in opuſculo de Berengarii hæreſiarchæ damnatione multiplici ſcribit. *Reverendiſſimus Papa Gregorius VII. ſucceſſor Alexandri, iterum eidem Berengario audientiam in duabus ſynodis generalibus Romæ conceſſit. Sed cum ipſe ſectam ſuam catholicæ fidei contrariam denegare non poſſet, iterum ſub juramento eamdem abdicare, & fidem catholicam profiteri delegit, ſicut in ſuperioribus conciliis fecit. Tot igitur conciliis Berengarianam hæreſim damnatam percepimus, tum ex fidelium relatione virorum, qui eiſdem conciliis interfuerunt, tum ex regeſtis Romanorum Pontificum, tum ex ſcriptis religioſorum virorum, qui de his fideliſſime ſcripſerunt. Nam eadem Concilia noſtris temporibus infra 40. annos celebrata reperiuntur, quot anni ab exordio Pontificatus S. Leonis Papæ uſque in præſentem annum computantur, qui eſt ab Incarnatione Domini* 1088. (quo Auctor opuſculum ſuum ſcripſit,) *Unde & adhuc multi vivunt, qui eiſdem conciliis interfuerunt; qui & nobis de iiſdem Conciliis fideliſſime teſtificati ſunt.*

ANNO CHRIST 1078.

Berengarius, qui primam fidei profeſſionem anno 1059. coram Nicolao Papa fecerat, ſecundam in iſta ſynodo edit, quam hactenus ineditam ex veteri Codice MS. Mabillonius Tom. 2. Analect. in Obſervat. de multiplici Berengarii damnatione in hunc modum exhibet: *Profiteor panem Altaris poſt conſecrationem eſſe verum Corpus Chriſti, quod natum eſt de Virgine, quod paſſum eſt in Cruce, quod ſedet ad dexteram Patris: & vinum altaris poſtquam conſecratum eſt, eſſe verum ſanguinem, qui manavit de latere Chriſti. Et ſicut ore pronuncio, ita me in corde habere confirmo. Sic me adjuvet Deus, & hæc ſacra.* Veriſimile eſt, inquit Mabillonius, Berengario, poſtea quam priorem confeſſionem quaſi proprium Humberti Cardinalis fœtum tam atrociter ſcripto ſuo a Lanfranco confutato laceraſſet, ut vel ſic omnis cauſandi ac tergiverſandi aditus ei præcluderetur, datam fuiſſe poteſtatem ſuis verbis explicandi propriam de Euchariſtia mentem, quod ipſe præſtiterit, edita hac confeſſione ſecunda, in qua ſubdolis *veri corporis & veri ſanguinis* verbis catholicam fidem profiteri videbatur: tametſi ſub ejuſmodi ſpeciosis larvis hæreſim ſuam occultabat. Inde factum, ut hæc confeſſio permultis iſtius ſynodi Epiſcopis non fecerit ſatis, ideoque remiſſa, ac dilata ſit amplior hujus rei diſcuſſio in ſynodum anni ſubſequentis, cujus gratia frequentior Epiſcoporum numerus Romam convenire debebat: ac interim Berengarius ad id tempus Romæ reſidere juſſus. Quæ viri doctiſſimi conjectura valde mihi probatur.

☞ AD CONCILIUM ROMANUM

Contra rerum ſacrarum invaſores anno 1078. *celebratum.*

ADDITIO.

Ex Manſi Suppl. To. II. p. 18. Anno 1078.

CUm in concilio iſto Romano res Caſinenſis monaſterii contra Normannorum invaſiones aſſertæ fuerint; non dubito quominus ad idem Romanum concilium pertineat ſententia illa adverſus eoſdem Normannos lata, qua eoſdem caſtigat pro ſimili invaſione rerum monaſterii Caſaurienſis vel Piſcariæ, quæ inſula eſt maris Adriatici in Aprutio ulteriori. Hanc igitur damus ex Chronico ejuſdem Monaſterii exhibito Rer. Italic. tom. II. par. II. pag. 365. Inſuper de inveſtituris dignitatum eccleſiaſticarum a laicis non recipiendis decreta duo integra cum non legantur in ſynopſi actorum hujus concilii, quam ſolam hic pro actis deperditis exhibet Labbeus, ſupplemus ex opuſculo S. Anſelmi Lucenſis contra Wibertum antipapam lib. II. pag. 384. edit. Caniſcianæ Baſnagii; ſed antequam hæc proferantur, diſquirere aliquid juvat de hæretico Berengario, cujus cauſa non in concilio tantummodo Romano ſequentis anni tractata eſt, quod & Labbeum non latuit, ſed &, quod ipſe ignoravit, in præſenti pariter juſſus eſt fidei ſuæ confeſſionem exhibere, quam, ſiquidem vera ille narraverit in ſcripto quodam ſuo vulgato in Anecdotis Martene tom. IV. pag. 103. concilii illius Patres tunc quidam catholicam agnoverunt; ſed alii latere in illa veneni aliquid hæretici ſuſpicati perſuaſerunt pontifici, ut Romæ ad concilium uſque ſequentis anni illum detineret. Ibi clariorem fidei ſuæ confeſſionem exprimere coactus eſt. Porro ex ea Berengarii de rebus ſuis narratione intelligimus, concilium iſtud Romanum in feſtivitate omnium Sanctorum cœpiſſe, idque vero toto illo menſe perſeveraſſe demonſtrat inſcriptio ejuſdem concilii in editis Labbeanis, quæ diem III. Kal. Decembris ſignat. Nunc tandem confeſſionem fidei ejuſdem Berengarii ex eodem opuſculo promamus.

Juramentum Berengarii Turonici.

Profiteor panem Altaris poſt conſecrationem eſſe verum corpus Chriſti, quod natum eſt de Virgine, quod paſſum eſt in cruce, quod ſedet ad dexteram Patris, & vinum altaris poſtquam conſecratum eſt, eſſe verum ſanguinem, qui manavit de latere Chriſti. Et ſicut ore pronuncio, ita me corde habere confirmo, ſic me adjuvet Deus, & hæc ſacra.

Hæc narrat Berengarius in ſcripto a Martene vulgato.

„ Scriptum iſtud cum Romæ apud papam moram facerem in conventu epiſcoporum, quem „ habuit in feſtivitate omnium Sanctorum, vo„ ciferatione multa omnibus pronuntiari fecit, „ dicens ſufficere debere fidei, ſufficere debere „ his, quibus lac potus dandus eſſet non cibus, „ ſecundum quod ſcribit B. Auguſtinus de ſacri„ ficio eccleſiæ dicens: *Quod videtis in altari pa„ nis eſt & vinum, quod etiam oculi veſtri vobis „ renuntiant: quod autem fides inſtruenda poſtulat, „ panis eſt corpus Chriſti, vinumque ſanguis.* In„ clamans populo, me non hæreticum eſſe, ita „ me de ſcripturis, non de corde meo habere, „ omnibus teſtificans in audientia ſua Petrum „ Damiani non inferiorem lima eruditionis, non „ inferiorem Lanfranno dignitate chriſtianæ re„ ligionis, Romæ non conſenſiſſe de ſacrificio „ eccleſiæ dictis Lanfranni, pro eo ſe dare ſen„ tentiam, negligenda eſſe ea, quæ diceret Lan„ frannus, potius quam ea, quæ diceret Petrus „ Damiani Romanæ eccleſiæ filius, S. Rufinæ, ſi „ ſatis memini, epiſcopus, non inferior, ut di„ cta repetam, Lanfranno lima eruditionis, di„ gnitate chriſtianæ religionis; multo Lanfranno „ operoſior in ſtudio divinæ lectionis, ſecundum „ quod præcepit ipſe Dominus: *Scrutamini ſcri„ pturas.* Ita papa ille, cum quo moras pene „ per annum feceram, compeſcitam putare viſus

„ eſt

ANNO CHRISTI 1078.

„ est & compositam vecordiam turbæ turbatæ; ut A
„ ait B. Augustinus, cœni commoti, quo me hæ-
„ reticum quantum potuit insimulaverat: maxime
„ quia papa undecumque libros comportari fece-
„ rat episcopis & abbatibus, clericis & mona-
„ chis, unde sacrificia Christi impervertibilia sen-
„ sa & scripta Augustini, Hieronymi, Ambrosii,
„ aliorumque legenda proposuerat, mecum sen-
„ tientibus in eis, qui cum papa erant, episco-
„ po Portuensi, episcopo Sucirensi *, episcopo
„ Terracinensi, cardinalibus Attone Mediolanen-
„ si, monacho Tudensi Romanæ ecclesiæ cardina-
„ li nomine Deusdedit, Petro cancellario, beni-
„ gni atque humilis cordis fratre Fulcone trans-
„ montano, clerico ipsius domini papæ convicto-
„ re nihilominus Tethbaldo, qui litterarior dili-
„ gentia peculiari apud S. Petrum eo tempore
„ habebatur clericus, & fratre quodam, qui co-
„ gnomine Bona-dies appellabatur, aliisque com-
„ pluribus, quorum nomina, dignitatesque non
„ teneo. Cum tamen urgerent papam illum quam
„ maxime pestilentes & scripturarum perversores,
„ ut exigeret a me moras adhuc Romæ facere
„ usque ad conventum, qui futurus erat apud
„ eum in quadragesima episcoporum, &c.

ANNO CHRISTI 1078.

Lege Sutri.

☞ GREGORIUS VII.

Romana synodo quinquaginta episcoporum considente, presbyterorum & abbatum multitudine, statuit dicens.

I.

SI quis deinceps episcopatum, vel abbatiam de manu alicujus laicæ personæ susceperit, nullatenus inter episcopos habeatur, nec ulla ei ut episcopo aut abbati audientia concedatur, insuper ei gratiam B. Petri & introitum ecclesiæ interdicimus, quo usque locum, quem sub crimine tam ambitionis, quam inobedientiæ, quod est scelus idololatriæ cœpit, resipiscendo non deserit. Similiter etiam de inferioribus, & ecclesiasticis dignitatibus, constituimus.

II.

Si quis imperatorum, regum, ducum, marchionum, vel quilibet sæcularium potestatum aut personarum investituram episcopatuum, vel alicujus ecclesiasticæ dignitatis dare præsumpserit, ejusdem C sententiæ vinculo se adstrictum esse sciat.

Ex opusculo Anselmi Lucensis contra Wibertum lib. II. Canis. Peter. Lect. tom. II. p. 384 edit Basnag.

SENTENTIA A GREGORIO PAPA VII.

Promulgata contra pervasores possessionum Monasterii S. Clementis.

SI quis Normannorum, vel quorumlibet hominum prædia Monasterii B. Clementis invase-B rit, vel quascumque res ejusdem Monasterii injuste abstulerit, si bis, vel ter admonitus non emendaverit, excommunicationi subjaceat, donec resipiscat, & Ecclesiæ satisfaciat. Si quis prædia B. Clementis ubicumque posita in proprietatem suam usurpaverit, vel sciens occultata non propalaverit, vel debitum servitium exinde B. Clementi non exhibuerit, recognoscat se iram Dei, & S. Clementis velut sacrilegum incurrere. Quicumque autem in hoc crimine deprehensus fuerit, eamdem hæreditatem B. Clementi restituat, & pœnam quadruplum de propriis bonis persolvat. Quicumque militum, vel cujuscumque ordinis, vel professionis persona prædia Ecclesiastica a quocumque Rege seu sæculari Principe, vel ab C Episcopis, invitis Abbatibus, aut ab aliquibus Ecclesiarum rectoribus suscepit, vel susceperit, vel invasit, vel etiam eorumdem Rectorum depravato sententioso consensu tenuerit, nisi eadem prædia Ecclesiis restituerit, excommunicationi subjaceat. Romæ in universali synodo præsidente B Gregorio papa ab eodem promulgata, ab universali Concilio comprobata.

Ker. Ital. to. II. part. II. col. 865.

SYNODUS GERUNDENSIS,

Celebrata temporibus Gregorii Papæ, instante episcopo Amato ejus Legato.

Ex Hard. Conc. to. II. p. 1073.

ANno dominicæ Incarnationis septuagesimo octavo post millesimum, convenit in Gerundensem ecclesiam sancta synodus episcoporum vel abbatum, ubi vice domni Gregorii Papæ præfuit Amatus episcopus, sanctæ Romanæ Ecclesiæ legatus: a quo cum cæterorum conniventia sunt plurima sancita secundum canonum decreta; de quibus referuntur pauca, ne nostri decidant memoria.

I.

Primitus enim constituit de his qui adsistunt altari, in ministrando Corpore & sanguine Dominico; videlicet sacerdotibus, levitis, sive subdiaconis, & qui in clero deputati excellentiori E devoverunt se vitæ; & ut in nullo contubernio communicentur mulieribus. Si quis vero de cætero palam nupserit, vel concubinam duxerit, gradus sui & honoris periculo subjaceat, & a clero exeat, quoadusque canonice satisfaciat.

II.

Item decrevit, ut nullus episcoporum aliquem clericum in ecclesia sua audeat per pecuniam sublimare sive promovere, vel ecclesiasticos honores vendere. Ille vero qui emerit, non solum sit alienus ea dignitate, quam pecuniis acquisivit, sed etiam proprio gradu; & excommunicationi succumbat, donec quod * malum obtinuit dimittat.

* *Forte*, male. H.

III.

Item promulgavit, ut nullus presbyterorum, diaconorum, subdiaconorum filius, in eadem ecclesia possideat paternos honores.

IV.

Item quod clericorum filii ad altiores gradus non promoveantur: in acceptis autem gradibus maneant, nisi vita illis obstiterit.

V.

Item etiam filii clericorum, tam laici, quam clerici, nullo modo possideant ecclesiasticos honores, quos patres eorum pro beneficio Ecclesiæ habuerunt vel retinuerunt. Qui prætermiserit, excommunicetur.

VI.

Decrevit etiam, ut clerici arma ferentes, nisi dimiserint arma, sint alieni a Corpore & sanguine Domini, & ab ingressu totius ecclesiæ, &

Christianorum sepultura, & omni communione ecclesiastica; numquam amplius in Christi Ecclesia ad majores honores sive gradus, si * rebellendes institerint, sublimandi. ANNO CHRISTI 1078 * Pro, rebellat. H

VII.

Item constituit, ne clericus barbam vel comam nutriat, vel coronam capitis abscondat, non radendo, vel parvam faciendo, tamquam erubescens quod in hereditaria Christi sorte sit electus; neque ulterius induat militaria indumenta, diversis variata coloribus.

VIII.

In sanguinitate conjuncti, nisi digna satisfactione separentur, separati ab Ecclesia & Corpore Christi maneant.

IX.

Concubinarii vero & usurarii, nisi resipiscant, excommunicentur.

X.

Sanxerunt etiam, ut omnium terrarum decimatio, quam exsecranda infidelium Judæorum sævitia excolebat, ita illi exhiberentur ecclesiæ, in cujus parochia eædem terræ sitæ essent, quemadmodum si a Christianis colerentur.

XI.

Item statuerunt, ut si quæ Ecclesiæ per pecuniam essent consecratæ, vel a simoniaco, a legitimo canonice consecrentur episcopo. Si qui etiam clerici pecuniam præbendo, vel a simoniaco sunt ordinati, eodem modo a catholico ordinentur episcopo. Non enim in his fit reiteratio, sed ipsa consecratio; quoniam nihil præcesserat, quod ratum haberi queat. ANNO CHRISTI 1078.

XII.

Clerici autem alterius regionis non recipiantur sine proprii Pontificis litteris.

XIII.

Scimus quidem laicis ecclesias non competere: sed ubi illæ ex toto auferri non possint, saltem oblationes Missarum aut altarium, seu primitias, laicis omnino prohibemus. De cœmeteriis autem, & sepultura, & baptisteriis, exactionem fieri omnino prohibemus.

Amatus episcopus, sanctæ Romanæ ecclesiæ legatus, his synodalibus gestis vice domini mei Papæ subscripsi.
Berengarius Gerundensis episcopus subscripsi.
Berengarius Ausonensis episcopus subscripsi.
Raymundus Elenensis episcopus subscripsi.
Raymundus Rotenensis episcopus subscripsi.
Petrus Carcassonensis episcopus subscripsi.
Umbertus Barcinonensis episcopus subscripsi.
Guillermus Convenensis episcopus subscripsi.
Fulco archidiaconus, agens vices Urgellensis episcopi subscripsi.

☞ CONCILIUM ROMANUM II. VEL III.

ANNO CHRISTI 1079.

Anni 1079. In causa Henrici, & Rodulphi regum.

Suppl Manſi to. II p. 34 Anno 1079.

PRæter concilium tempore quadragesimæ anno 1079. habitum, in quo decreta est legatio Romani pontificis in Germaniam ut coram legatis illis constitutæ partes de re quæque sua disceptarent, & justum judicium pronunciaretur; aliud admisisse oportet, & re ipsa admittit Annalista Saxo Eccardi Romanum anni ejusdem concilium priori illo posterius, quo missa iterum a Rodulphi fautoribus legatio epistolam coram patribus recitavit, ab eodem Annalista Saxone descriptam & a me ex illo statim recitandam. Addit idem Annalista Gregorii synodicam, in qua diserte exprimit synodum hoc anno in quadragesima Romæ celebratam, qua in synodo decretam legationem illam in Germaniam asserit. Est ergo extra omnem ambiguitatem anno 1079. duplicem Romæ convenisse synodum in causa Henrici, & Rodulphi regum. Si enim meminit pontifex synodi hoc anno habitæ, utique significat duo eodem anno 1079. se celebrasse concilia; unum februario mense, de quo omnes conveniunt, alterum vero, unde epistolam illam scribebat, nam e synodo datam asserit Annalista. Hanc vero secundam synodum ex chronico M.S. Bertholdi multo præ editis integriori agnovit etiam P. Hansizius German. Sac. To. I. pag. 266. & ex eodem Bertholdo notat secundam hanc intra hebdomadam Pentecostes convenisse. (qui tamen si vera tradiderit, non duas hoc anno, sed tres Romanas synodos statuamus oportet: nam concilium Romanum in quo Lucensium causa agitata est anno 1079. octobri mense convenit, ut de Synodo ad S. Genesium agens adnotavi) Præter duas vero epistolas, quas ex eodem statim dabimus, de actis ejus synodi secundæ nihil occurrit. Hæc igitur verba historici: Tertiam quoque direxerunt epistolam, quam in Romana synodo jusserunt recitari, si domnus apostolicus, vel universalis ecclesiæ interventu ad dignitatis apostolicæ rigorem posset excitari.

Ex Annalista Saxone to. I pag. 567.

Conquerimur B. Petro, ejusque Vicario domno papæ Gregorio, omnique sancto concilio super injuriis & violentiis, quas a domno Heinrico passi sumus, & patimur ob hanc causam, quod sedi Apostolicæ obedientes sumus. Pervenit autem ad nos in Romana synodo nuper habita dubitatum & quæsitum fuisse, utrum ille excommunicandus sit, an non. Quapropter nos, quibus gravi experimento id innotuit, pro nostra æstimatione adnuntiamus, quantis existentibus causis jam vere sit excommunicatus. Testis est Romana ecclesia, pro quantis sceleribus, & quam inaudita præsumptione in synodo ejusdem ecclesiæ vinculo anathematis est ligatus, non prius tamen, ut ex literis ipsius Apostolici didicimus, quam multa ipsius monita spernentem, semper ex correptione deteriorem factum probatum est. Pensetur ergo, qui ante triennium incorrigibilis inventus est, jam resipuerit, ut nunc de proferenda in illum sententia dubitari oporteat. Excommunicatus vero, quam diuturna pertinacia sedem Apostolicam despexerit, undique notum est. Tandem necessitate, quæ non est incognita, coactus, absolutionem quærens non prius impetravit, quam jurejurando pollicitus est, de objectis satisfacturum, prout domnus Apostolicus tempus sibi constitueret; hac conditione absolutus recessit. Cumque placuisset Apostolico missis literis exegit ab eo, quod promisit, quarum latores a suis fautoribus capti, quidam pecunia redempti, alii excoriati, ac decapillati sunt; quod cum ad nostros fuisset relatum, per alium nuntium literas apostolicas transmiserunt, a quo ipse legationem audiens, nil respondit, literas vero recipere recusavit; cujus rei multi sunt testes idonei, ac legatus sedis apostolicæ Domnus Bernhardus, qui ob id negotium in partes illas missus erat; quia quamvis certum

fuis-

☞ fuisset pro adjuncto inobedientiæ perjurio priori anathemate illum jam esse innodatum, tamen quod sibi a sede Apostolica injunctum est, superimposuit, ac regni gubernacula denuo ei contradicendo cum sibi consentientibus a corpore, & sanguine Domini nostri & liminibus ecclesiæ separavit, & virum alium in regiam dignitatem Apostolica auctoritate confirmavit: quæ edicta ille, sicut alia multa contemnens, regnum secundo sibi interdictum invadens, adeo demolitus est, ut regnum dici non valeat, cui nulla pene regalia supersunt. Cumque ad conciliandos fautores facultates regni non sufficerent, ecclesiarum publicus invasor factus est, & quidem incomparabiles, & sine exemplo prævaricationes istæ sunt. Nam non quælibet prædia, sed episcopatus quamplures aufugatis episcopis usurpavit; pro qua re proclamantibus episcopis domnus apostolicus in synodo, * quæ XVII. Kal. Decembris habita est, excommunicavit omnes, qui bona eorum invaserunt, qui postea, nec ipse propter hoc ab invasione cessavit, nec eos, qui cum ipso excommunicati sunt, a sua communione nec ad horam repulit. Audivimus, quod sui defensores hanc excusationem obtendant, quod ipse de bonis ecclesiarum nulli aliquid præstiterit, vel aliquis ipso jubente invaserit, neque de manu ejus acceperit, quod nec nos illi objicimus: sed hoc probare paratissimi sumus, quod sui sua permissione bona ecclesiastica invaserunt, quibus ipse rogantibus hoc concessit, dividens singulis prout voluit, & hac mercede conducti sunt iniquitati vires ministrare. Quæcumque autem non concessa superfuerunt, his ipse tamquam propriis utitur; in qua accusatione, si falsitatis convincimur, qui accusatores sumus accusati, pœnam subire parati sumus. Judicet ergo sancta Sedes Apostolica: inquirantur SS. Patrum concilia, & Romanorum pontificum decreta, utrum qui ista faciunt vel consentiunt facientibus pro excommunicatis, & sacrilegis habendi sint; vel si ipsorum fautoribus communicandum sit, qui, cum sciant vera esse, quæ de eo loquimur, scienter communicant operibus ejus malignis, & huc ad hoc veniunt, ut injustitiæ latebras ostendant, & tantorum scelerum patroni existant. Cumque in concilio hujus sanctæ ecclesiæ, quæ semper ab excommunicatis abstinere docuit, se quasi oratores exhibent, ita patienter audiuntur, sicut & nostri, nullo discrimine inter læsos, & lædentes habito. Hi etiam nuper in comitatu domni sui, in eos insurrexerunt, qui præceptis Apostolicis obediunt, ut ad inobedientiam constringerent, scilicet in partibus Sueviæ, ubi incendiis ecclesiarum & altarium destructionibus sacrilegia innumerabilia commissa sunt. In qua re illos nec accusamus nec excusamus; illud autem vere affirmamus, quod rapina illa in ecclesiis, & earum atriis facta, consensu, & permissione tam principis, quam omnium pene majorum, qui aderant, perpetrata est, ea deliberatione, quod sacrilegum exercitum aliter sustentari non posse censuerunt. Hoc quoque novit sancta Romana ecclesia, quod præfatus Heinricus domino Apostolico jurejurando affirmavit, quod nullum amodo, qui ad limina Apostolorum de quibuscumque terrarum locis tenderet, vel ipse, vel aliquis eorum, quos constringere posset, prohiberet, qualiter id observaverit, nobis tacentibus ipsa rerum indicia manifestant: Ergo præter illam, quæ ab antiquis patribus & a vestra sanctitate in hujusmodi prævaricatores est promulgata sententia, Archiepiscopus Moguntinus majorum exempla secutus, adjunctis episcopis numero VII. quibus eadem injuriæ ratio fuit, pro defensione ecclesiæ sibi commissæ prædictum Heinricum, qui parrochianus est ipsius, tradidit Satanæ in interitum carnis, cum universis complicibus suis. Item domnus episcopus Wirceburgensis, præsente, & cooperante sedis Apostolicæ legato domino Bernhardo, omnes illos anathematizavit, qui actu, vel consilio in hoc culpabiles extiterunt, quod ille a sua sede prohibitus est, cujus prohibitionis auctor non incertus est, qui etiam in ejusdem sedis civitate, in qua pene nemo non excommunicatus est, frequenter moratur. Ecce audivit S. vestra quam multis modis vir ille cum suis damnatus sit, & vere damnandus: Rogamus ergo vos per nomen domini nostri Jesu Christi, & per eum, cujus vicem agitis, ut, si jam prolatis in hos homines sententiis aliquid superaddere necessarium non putatis, hoc tamen firmissime prohibeatis, ne vel in hac S. Sede, vel alicubi ad communionem recipiantur, priusquam ecclesiis, quas læserunt, satisfaciant, ne grex vobis commissus amplius ab eis contaminetur, & ne pessimum illud fermentum totam massam corrumpat.

ANNO CHRISTI 1079.

ANNO CHRISTI 1079.

* clamatio pertinet Synod. su. 8. quæ die Kal. Dec. bita in a- s legitur.

„ Tunc ab ipsa synodo in partes Teutonicas „ subjectam misit epistolam:

Gregorius episcopus servus servorum Dei: Omnibus clericis, & laicis in regno Teutonico constitutis, qui excommunicationis vinculo non tenentur, salutem, & Apost. Bened. Quæ & quanta cura nobis fuerit & est, ut pestilentia, clades & desolatio a regno vestro auferatur, pax, honestas, & solitum decus reddatur in synodo, quæ in hoc anno in quadragesima Romæ celebrata fuit, declaravimus. Judicio sancti spiritus decrevimus, ut in regno vestro episcoporum omnium, & laicorum eorum, qui Deum timent, & pacem desiderant, fieret conventus, & coram nostris legatis discerneretur, cui, Henrico scilicet, an Rodolpho, qui de regno inter se decertant, amplius justitia faveret, parsque injustior ratione devicta, & B. Petri auctoritate constricta facilius cederet; justior vero pars amplius de Deo confideret, & adjuta B. Petri potestate de victoria speraret, ac neutram mortem timeret. Sed quia pervenit ad nos, quod inimici Dei, & filii diaboli quidam apud vos contra interdictum Apostolicæ sedis prædictum conventum procurent in irritum ducere & non justitia, sed superbia ac totius regni desolatione suas cupiditates anhelent implere, & christianam religionem destruere. Ex parte B. Petri præcipimus, ut talibus nullum auxilium præbeatis, nec illis communicetis. In prædicta enim synodo jam omnes excommunicationis & anathematis sunt vinculo innodati, & ut nullam victoriam possint obtinere B. Petri potestate sunt obligati, ut saltem coacti confundantur, & a morte animarum suarum, & desolatione propriæ patriæ revocentur. Vos autem, fratres carissimi, de me nullo modo dubitetis, quod injustæ parti scienter aliquo modo faveam; magis pro vestra salute desidero mortem subire, quam totius mundi gloriam ad vestrum interitum arripere; quod si aliqui de falsitate confisi literis, & verbis aliter vobis indicaverint, nullo modo eis acquiescatis: Deum enim timemus, & pro ejus amore quotidie affligimur, & ideo superbiam & oblectamentum sæculi parvipendimus, quia cito apud eum consolari indubitanter credimus. Omnipotens, & misericors Deus, qui ultra spem, ultra meritum miseretur & consolatur nos in tribulatione nostra, aperiat cor vestrum in lege sua, & in præceptis suis confirmet vos, ut auctoritate B. Petri a cunctis

ctis peccatis absolutos vos ad cæleste regnum perducat.

ANNO CHRISTI 1079.

„ Contra quæ Rodolfi fautores aliam item miserunt epistolam, quibusdam præmissis hæc subdentes.

Novimus memoriæ vestræ non excidisse, quod tam assiduis querimoniis frequentatum est apud vos, quod pene omnes episcopi, qui sedi Apostolicæ obediunt, expulsi a facie persequentium fugiunt, & latitant, & quomodo cum suis persecutoribus convenire, & conferre de his causis possunt, pro quibus aliqui illorum occisi sunt, quidam in captivitatem adducti, reliqui vero omnibus rebus suis expoliati. Deinde hoc quoque mirandum censemus, quod illius hominis causam cum illis discutere jubemur, quos utrosque legatus sanctæ Romanæ ecclesiæ vestra jussione a liminibus sanctæ ecclesiæ separavit. Si autem nil horum obstitisset, quid vestra interest, ut jam dudum finitam synodi Romanæ sententiam retractemus, quid ad nos, ut discutiamus, si illa justitia faveat ad obtinendum regnum, cui vos regni gubernacula jam ante triennium, synodo judicante, interdixistis? Nonne magis oportuit, ut discussio judicium illud præcederet, quam nunc tandem subsequatur? Novimus intelligentiam vestram, quia nunquam de re indiscussa synodus, vobis præsidentibus, judicavit; quæ ergo necessitas secundæ discussionis? Si autem prædictus ille nondum discussus est, sed adhuc discutiendus; quæ ratio, ut indiscusso homini regalis dignitas ex dignitate Apostolica, sine ullo conditionis additamento interdiceretur? Quare regi alteri obedire jussi sumus, priusquam certum fuisset, istum non posse regnare? *Et post pauca:* Ut autem de reliquis omnibus taceamus, certe si sola illa absolutio sacramentorum, quam in synodo fecistis, effectum habitura est, indubitanter constat, quia iste Rex esse non potest. Quomodo enim regnare potest, cui nullus amodo fidelitatem ex debito servat? quomodo regere populum potest, qui in agendis causis legalibus neminem ad faciendum justum judicium sacramenti obligatione constringere potest? Si autem, quod absit, illa apostolica indulgentia pro rato habenda non est, quid erit de episcopis, & aliis, qui spe prædictæ absolutionis juramenta Heinrico facta infregerunt? Nonne manifeste perjurii convincuntur? Adhuc aliud, quid de illis sacramentis erit, quæ postea regi Rodolfo facta sunt, cujus ditioni vestra auctoritate subjugati sumus? Et in fine epistolæ: si ab incœpto itinere retrorsum redire, & ob difficultatem diverticula quærere vultis, non solum vulnera non sanatis, sed quæ sana sunt, vulneratis. Nam si ea dissimulando, quæ jam vestra statuit auctoritas, in media tempestate, quam pro vobis incurrimus, nos derelinqueris, testes sunt super nos cœlum, & terra, quod injuste perditi sumus.

ANNO CHRISTI 1079.

CONCILIUM ROMANUM VI.

IN QUO BERENGARIUS

Sæpe ad pœnitentiam vocatus, sæpiusque relapsus, hæresim suam iterum abjuravit, fidemque catholicam professus fuit anno Domini MLXXIX.

Dantur variantes e Cod. Mutin.

(1) ANno ab incarnatione sempiterni * principis millesimo septuagesimo nono, mense Februarii, indictione 11. pontificatus vero domni Gregorii (2) universalis pontificis VII. anno 6. ad honorem Dei, & ædificationem sanctæ ecclesiæ, salutem quoque tam corporum quam animarum ex præcepto sedis apostolicæ convenerunt finitimi & diversarum regionum & provinciarum archiepiscopi, episcopi, religiosæque personæ, ut sanctam synodum celebrarent. Omnibus igitur in * ecclesia Salvatoris congregatis habitus est sermo de corpore & sanguine Domini nostri Jesu Christi, multis hæc nonnullis (3) illa prius sentientibus. Maxima siquidem pars panem & vinum sacræ orationis verba, & sacerdotis consecrationem, Spiritu sancto invisibiliter operante, converti substantialiter in corpus Dominicum de Virgine natum, quod & in cruce pependit, & in sanguinem qui de ejus latere militis effusus est lancea, asserebat, atque * auctoritatibus orthodoxorum sanctorum patrum, tam Græcorum quam Latinorum, modis omnibus defendebat. Quidam vero cæcitate nimia & longa perculsi, * figuram tantum substantiale illud corpus in dextera Patris sedens esse, seque & alios decipientes quibusdam cavillationibus conabantur adstruere. Verum ubi cœpit res agi, prius etiam quam tertia die ventum fuerit in synodo, defecit contra veritatem niti pars altera, nempe sancti Spiritus ignis (4) emolumenta palearum consumens, & fulgore suo falsam lucem diverberando obtenebrans, noctis caliginem vertit in lucem. Denique Berengarius hujus erroris magister post longo tempore dogmatizatam impietatem errasse se coram concilio frequenti confessus, veniamque postulans & orans ex apostolica clementia meruit, juravitque (5) sicut in consequentibus continetur.

* principii

* Eadem habentur pag 314 tomi I bibliothecæ novæ MS. librorum in chronico Virdunensi Hugonis abbatis Flaviniacensis.

* rationibus tam

* figurate tantum se quam alios decipientes

(*Jusjurandum Berengarii Turonensis presbyteri.*)

* uncis inclusa desunt.

Ego Berengarius corde credo, & ore confiteor, panem & vinum, quæ ponuntur in altari per mysterium sacræ orationis & verba nostri redemptoris, substantialiter converti in veram & propriam ac vivificatricem carnem & sanguinem Jesu Christi Domini nostri, & post consecrationem esse verum Christi corpus, quod natum est de Virgine, & quod pro salute mundi oblatum in cruce pependit, & quod sedet ad dexteram Patris; & verum sanguinem Christi, qui de latere ejus effusus est, non tantum per signum & virtutem sacramenti, sed in proprietate naturæ & veritate substantiæ, sicut in hoc brevi continetur, & ego legi, & vos intelligitis. Sic credo, nec contra hanc fidem ulterius docebo. Sic me Deus adjuvet, & hæc sancta Dei evangelia. Tunc domnus papa præcepit Berengario ex auc-

(1) Ex Thoma Valdensi tom. 2. cap. 43. qui Acta formata *hujus Concilii dicit a se reperta fuisse* in annoso libro Decretorum Pontificum sub Decreto Gregorii Papæ. *Harduinus*, (2) Vald. *Papæ septimi*. H.
(3) Vald. *alia sentientibus*. H. (4) Vald. *emolimenta*. H. (5) Vald. *sicut nunc in*. H.

ctoritate Dei omnipotentis & ſanctorum apoſtolorum Petri & Pauli, ut de corpore & ſanguine Domini nunquam ulterius cum aliquo diſputare vel aliquem docere præſumeret, excepta cauſa reducendi ad fidem hanc eos qui per ejus doctrinam ab ea * receſſerant.

His itaque pie & feliciter actis, inter multas proclamationes conqueſti ſunt legati regis Rodulphi ſuper Henrico, quod nulli loco, nullique perſonæ parcens religionem tranſalpinam contereret & conculcaret; Neminem debitus honor, vel reverentia, vel dignitas tueretur, & ſeu vilia mancipia non modo ſacerdotes, ſed etiam epiſcopi archiepiſcopique caperentur, vinculiſque manciparentur, partimque trucidarentur. Decreverunt ergo quamplures concilii in illius tyrannidem gladium apoſtolicum debere evaginari: ſed diſtulit apoſtolica manſuetudo. Juraverunt igitur legati Henrici regis illud quod in ſequentibus ſcriptum reperitur.

Sacramentum nuntiorum Henrici regis.

Legati domini mei regis ad vos venient infra terminum aſcenſionis Domini, exceptis legitimis ſoniis * id eſt morte, vel gravi infirmitate, vel captione abſque dolo, qui legatos Romanæ ſedis ſecure ducent & reducent, & Dominus rex obediens erit illis in omnibus ſecundum juſtitiam & judicium illorum: & hæc omnia obſervabit abſque dolo, niſi quantum ex juſſione veſtra remanſerit, & hæc juro ex præcepto Domini mei regis Henrici.

Jusjurandum nuntiorum Rodulphi regis, itidemque Rodulphi, quod ſequitur.

Si colloquium ex veſtro præcepto conſtitutum fuerit in partibus Teutonicis, loco & tempore vobis definito, ante præſentiam veſtram, vel legatorum veſtrorum, dominus noſter rex Rodulphus vel ipſe veniet, vel epiſcopos & fideles ſuos mittet, paratuſque erit judicium quod ſancta Romana eccleſia decreverit de cauſa regni ſubire, nulloque malo ingenio conventum a vobis ſive legatis veſtris conſtitutum impediet, & poſtquam certum inde veſtrum nuntium videbit de pace in regno conſtituenda & confirmanda, ſtudebit ut legatio veſtra provenire ad pacem regni & concordiam poſſit. Hæc omnia obſervabuntur, niſi quantum ex veſtra certa licentia remanſerit, vel ex impedimento legitimo, ſcilicet morte, vel gravi infirmitate, vel captione ſine dolo.

Sacramentum archiepiſcopi Aquilejenſis.

Juravit idem eodem tempore archiepiſcopus Aquilejenſis Henricus ſecundum hæc verba: Ab hac hora & inantea fidelis ero beato Petro & papæ Gregorio, ſuiſque ſucceſſoribus, qui per meliores cardinales intraverint: * Non ergo in conſilio, neque in facto, ut vitam aut membra, aut papatum perdant, aut capti ſint mala captione. Ad ſynodum, ad quam me vocabunt, vel per ſe, vel per ſuos nuntios, vel per ſuas literas, veniam, & canonice obediam, aut, ſi non potero, legatos meos mittam. Papatum Romanum & regalia ſancti Petri adjutor ero ad retinendum & defendendum, ſalvo meo ordine. Conſilium vero quod mihi crediderint per ſe, aut per nuntios ſuos, ſive per literas, nulli pandam me ſciente ad eorum damnum. Legatum Romanum eundo & redeundo honorifice tractabo, & in neceſſitatibus ſuis adjuvabo. His quos nominatim excommunicaverint ſcienter non communicabo. Romanam eccleſiam per ſæcularem militiam fideliter adjuvabo, cum invitatus fuero. Hæc omnia obſervabo; niſi quantum ſua certa licentia * remanſerit.

Excommunicati ſunt in eadem ſynodo ſine ſpe recuperationis archiepiſcopus Narbonenſis, * Tedaldus dictus archiepiſcopus Mediolanenſis, Sigefridus dictus epiſcopus Bononienſis, Rolandus Tarviſienſis, item epiſcopi Firmanus & Camerinus. Hi omnes cum ſequacibus ſuis tam clericis quam etiam laicis,

Sacramentum Regienſis epiſcopi.

Ego Gandulphus Regienſem epiſcopatum contra interdictum veſtrum, aut veſtri legati, octo diebus non tenebo, neque aliquo inveniam ſtudio, quo veſtræ legationi reſiſtatur. Sic me Deus adjuvet, & hæc ſancta Dei evangelia.

Notæ Severini Binii.

Concilium.) Cum in hac ſynodo Berengarii hæreſis damnata fuerit, quis non videt calumniam eſſe mendaciſſimam, qua Gregorius in conciliabulo Moguntino propterea damnatus fuiſſe aſſeritur, quod antiquus diſcipulus Berengarii extiterit. Inter alias Gregorii epiſtolas extat unica primo anno ſui pontificatus ad Mathildem ſcripta, qua evidenter profitetur, ſub ſpeciebus panis & vini vere ipſum corpus & ſanguinem domini contineri; quæ unica epiſtola, ſi nullum aliud monumentum exiſteret, ſufficiens eſſet ad integerrimam fidem Gregorii papæ demonſtrandam, & ad ſchiſmaticorum calumniantium os impudens obſtruendum. Gregorius a calumnia Beuvenis & abbatis Urſpergenſis liberatur.

In hoc concilio S. Brunonem, qui paulo poſt Signiæ epiſcopus creatus eſt, adverſus Berengarium diſputaſſe, acta vitæ illius atteſtantur. Petrus Igneus Albanenſis epiſcopus miſſus eſt legatus in Germaniam, eſtque illi adjunctus Udalricus Patavinus epiſcopus, ut tradit Bertholdus in chronico hoc anno. Præter hæc alia quædam in iſta ſynodo agitata fuiſſe indicant epiſtolæ 18. & 19. lib. 6. quas ex hac ſynodo ad Parmenſem & Bambergenſem eccleſiam ſcripſit. Acta concilii.

Additio Philippi Labbe, S. J.

Eodem anno Gregorii papæ VII. ſexto habitum fuit die IV. Nonas Maii Romanum aliud concilium: *Utrum*, ſcilicet, *bona eccleſiarum poſſint poni in pignore pro pecunia colligenda ad reſiſtendum Guiberto archiepiſcopo Ravennati Romanam ſedem invadere conanti*. Interfuiſſe epiſcopos quatuor cum pluribus cardinalibus, abbatibus & archipresbyteris fidem faciunt duo pervetuſti codices MSS. quos poſſidebat illuſtriſſimus dominus Petrus de Marca archiepiſcopus Toloſanus, ut monuimus pag. 379. hiſtoriæ noſtræ ſynopſeos.

ANNO CHRISTI 1079.

ANNO CHRISTI 1079.

* receſſerunt

* Forte, remiſerit. Hi

* Thebaldus

* ſine exo- ... , hoc eſt ...itimis ex- ...ationibus ... cauſa ...tica dicun- ...Cod. Mu- ... fere cau- ...mortis vel ...vis infir- ...tatis vel ...tionis.

* Forte, Non ...ro. H. Sic & ...n Mutin.

ANNO CHRISTI 1079.

CONCILIUM BRITANNICUM,

Celebratum ad falsam pœnitentiam proscribendam anno Domini MLXXIX. tempore Gregorii papæ VII.

Falsa pœnitentia quæ.

FRequens erat in Britannia hoc tempore, quod absque aliqua emendatione peccantes in iisdem peccatis perseverantes absolverentur. Hoc malum ecclesiæ Gregor. papa sublatum volens, legationem decrevit in Britanniam minorem, ibique mandavit celebrari concilium, quo pœnitentia illa, qua populus seductus erat, plane proscriberetur. *Gregorius lib. 7. epist. 10.

* Vid. sup

ADDITIO PHILIPPI LABBE, S. J.

Britannicum hocce concilium a Binio ejusque sequacibus appellatum est non satis accurate, quod in majori Britannia ac transmarina, sed in minori dumtaxat Britannia, hoc est Gallica, sive Armorica celebratum fuit, præside Amato Oleronensi episcopo S. R. E. legato apostolico, ad falsas pœnitentias proscribendas. Pravo quippe more fuerat inductum ut publici peccatores, & in iisdem diutius perseverantes vitiis, absolverentur.

CONCILIUM BURDIGALENSE

Præside eodem Amato Oleronensi episcopo cum Hugone Diensi, aliisque anno MLXXIX. cum sequent.

De eo ad annum Christi MLXXX. *pauca hæc Anonymus auctor chronici Malleacensis:* Fuit concilium Burdegalæ in quo Berengarius reddidit fidei suæ rationem, & Hugo abbas S. Leodegarii fuit depositus, *&c. Alii anno præcedenti* 1079. *adjudicant, ejusque fieri mentionem asserunt in charta quadam cœnobii S. Joannis Angeriacensis apud Joannem Beslyum pag.* 354. *probationum historiæ Pictonicæ. Unde ego hæc verba descripsi:* Nec mora cum beatissimi Severini præsulis hoc factum canonicis intimarent, illico non segnem Pictavensi atque Burdegalensi synodo coram Amato S. R. E. vicario, aliisque episcopis proclamationem tamdiu fecerunt, *&c.*

Verum anno 1080. *affigendam esse Synodum hanc Burdegalensem evincit sequens monumentum, in eadem synodo confirmatum, & a Mabillonio in lib. 6. de re diplomat. p.* 586. *ex Chartario Sylvæ-majoris exhibitum.*

Conventus Aquitaniæ, Procerum Burdegalæ habitus, in quo datur salvitas cœnobio Sylvæ-majoris.

Ex Mabil. de Re dipl. l. 6. p. 586

OMne exemplar vel decretum posteris profuturum libris est chartisve inserendum: ut quod brevis perdit memoria, servata queat reddere pagina. Postquam igitur egregius Pictaviensium Comes Duxque totius Aquitaniæ Willelmus, domnum Geraldum, summæ religionis Abbatem, cum sibi subjecta congregatione velle in Sylva-majori permanere, Ecclesiamque in honore sanctæ Dei genitricis Mariæ ædificare cognovit; multa loco ipsi beneficia contulit, non ignorans se fore semper ipsius Ecclesiæ participem orationum, siquidem exaltaretur per ipsum. Donatum itaque ipsum ab omnibus possessoribus allodium, ac coram principibus regionis sanctæ Mariæ & præfato Abbati traditum, & undique disterminatum, ita sua omniumque potestate absolvit, ut nemo ibi non Comes, non Vicecomes, non Præpositus, non Vicarius, non Mibles, nullaque prorsus persona aliqua ratione quidquam juris vel advocationis sive dominationis audeat exhibere: nec violentiam cuilibet inferre, non telonium aut vadimonium capere, non judicium, aut justitiam juste, vel injuste exercere, nullamque omnino calumniam agere: quatenus Abbas & congregatio ipsius loci liberius Deo possint militare. Et quandoque forsitan inhabitans populus omnium, præter Monachorum sit, jugo solutus: sed si quid fuerit corrigendum, ad eos vel ad quos voluerint, sit referendum. Quicumque autem illuc fugiens pervenerit, nemo intra terminos ipsius allodii præsumat illum insectari. Hanc etiam libertatem, & (ut vulgariter loquar) salvamentum, concessit præfatus Comes territorio quod dicitur Trajectum, quod ab eodem & cæteris possessoribus præfato Abbati & Sylvæ-majoris ecclesiæ fuerit donatum. Dedit quoque idem egregius Dux libertatem Monachis Sylvæ-majoris, ut semper singulis annis liceat eis per Gerundam fluvium navigio transcendere quo libuerit decem modios salis pro acquirenda annona cæterisque sibi necessariis. Præterea ad luminaria Ecclesiæ donavit quamdam curtem Broja nomine, ut quidquid census inde habebat, sine aliquo typo vel cujusquam calumnia semper ad eamdem Ecclesiam perveniat. Cujus videlicet Comitis jussu ac precatu, Achelmus Villelmi de Blancafort ac Guilhelmus Seguini quidquid in ea scilicet curte habebant, similiter donaverunt. Sed & Villelmus Heliæ Burdegalensis Vicarius piscaturam ibi dedit Sylvæ majoris fratribus. Acta est ergo hæc omnis donatio ab ipso Comite in Burdegalensi civitate, præsentibus nobilibus ac potentibus viris, qui propter memoriale testimonii in hac cartola sunt scripti. Anno ab Incarnatione Domini MLXXIX. epacta XV. Indictione II. anno VII. Gregorii VII. Papæ, Philippo Francorum Rege. Isti sunt Nodatores ac præfatæ Donationis firmatores.

Gocelinus venerabilis Burdegalensium archiepiscopus, & Achelmus Archidiaconus, totusque S. Andreæ clerus. Centullus de Biarno. Radulfus

de

de S. Hilario: Signum Willelmi fortis de Dordone. Signum Balduini de Centujano. Signum Bernardi de Baſtuda. Signum Amelrici Vicecomitis. Signum Odonis Nepotis Comitis. Signum Balduini de Dun. ANNO CHRISTI 1079.

Igitur præfatus Dux Willelmus præſentibus his aliiſque nobilibus viris XII. Kalendas Julii firmavit hoc memoriale beneficium, a quibus omnibus conceſſum eſt atque laudatum, ac perpetua ſtabilitate traditum.

Sequenti etiam anno congregato Burdegalenſi civitate Concilio confirmata ſunt iterum hæc a Comite ipſo, decretumque eſt ab omni Epiſcoporum, Abbatum, & Sacerdotum collegio, ut quicumque aliqua temeritate violare temptaverit, perpetuæ excommunicationis damnatione reus ſit, niſi ad congruam ſatisfactionem venerit.

Ego Amatus ſanctæ ſedis Apoſtolicæ Legatus confirmo.

Ego Hugo ſanctæ ſedis Apoſtolicæ Legatus confirmo.

Signum Gocelini Burdegalenſis Archiepiſcopi.
Signum Rodulfi Turonenſis Archiepiſcopi.
Signum Willelmi Auxienſis Archiepiſcopi.
Signum Boſonis Santonenſis Epiſcopi.
Signum Ademari Engoliſmi Epiſcopi.
Signum Willelmi Petragorenſis Epiſcopi.
Signum Raymundi Baſatenſis Epiſcopi.
S. Hugonis Bigonenſis Epiſcopi.
S. Donadei Agennenſis Epiſcopi.
S. Adonis Abbatis S. Johannis (Angenacenſis.)
S. Drogonis Malliacenſis Abbatis.
S. Rainaldi Abbatis S. Cypriani.
S. Bertrandi * S. Juliani Abbatis. * I. Juniani.
S. Hildeberti Nantulliacenſis Abbatis.

Hanc eamdem libertatem teſtatam facit Geraldus ipſe cœnobii Abbas & auctor Notitia condita, cui præter ſupradictos Epiſcopos, alii ejuſdem Burdegalenſis concilii Patres ſubſcribunt. Notitiam hanc in Actis ipſius Geraldi habes ſæcul. VI. Benedictino par. 2. p. 868. ubi in fine legitur. Acta vero eſt ſupradicta confirmatio Burdigalenſi civitate in Concilio anno ab Incarnatione Domini MLXXX. Indictione III. Epacta XXVI. II. Nonas Octobris VIII. anno VII. Gregorii Papæ, Philippo in Francia regnante. S. Villelmi Aquitanienſis Ducis. Confirma hoc Deus. Ego Amatus Apoſtolicæ ſedis legatus confirmo. † Ego Hugo Apoſtolicæ ſedis legatus confirmo. † Ego Gocelinus Burdegalenſis archiepiſcopus præſente Concilio concedo & confirmo. † S. Rodulfi Turonenſis archiepiſcopi. S. Villelmi Auxienſis archiepiſcopi. S. Boſonis Santonenſis Epiſcopi. S. Ademari Engoliſmenſis Epiſcopi. S. Villelmi Petragoricenſis Epiſcopi. S. Raymundi Vaſatenſis Epiſcopi. S. Hugonis Bigorrenſis Epiſcopi. S. Donaldi Agennenſis Epiſcopi. S. Petri Adurenſis Epiſcopi. S. Odonis abbatis Sancti Johannis. * S. Drogonis Malliacenſis abbatis. S. Raynaldi. S. Cypriani * abbatis. S. Bertrandi. S. Juliani * abbatis. S. Hildeberti Nantulliacenſis abbatis. S. Fulchradi. S. Salvatoris * abbatis. S. Achelini, Gocelini Burdegalenſis Eccleſiæ archidiaconi. ANNO CHRISTI 1079. * Angeriacenſis. * Pictav. * I. Juniani Nobi aci. * Blaviæ.

Ad hoc item Concilium pertinent acta ſequentia: Concordiæ inter Abbates Angeliacenſem & Carrofenſem de Eccleſia de Varezia, a Baluzio tom. 6. Miſcellan. p. 413. Edita.

Notum ſit tam præſentibus quam futuris fuiſſe contentionem diutinam inter Abbatem S. Johannis, & Abbatem Carrofenſem de Eccleſia de Varezia, conſtitutumque eſt ab eis, ut de hac cauſa judicaretur in Concilio Burdegalenſi. Quod & factum eſt. Duo enim Legati ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, ſcilicet Epiſcopus Amatus & Hugo Epiſcopus Dienſis, nec non Joſcelinus Burdegalenſis Archiepiſcopus, atque Guillelmus de Auſcis Archiepiſcopus, Comes quoque Pictavenſis Guido, deinde Raynaldus S. Cypriani abbas, Archidiaconuſque Burdegalis Joſcelinus Ammelinus. Hi omnes hujus rei fecerunt judicium; eoque facto, juxta conſuetudinem Concilii, protinus domnum Odonem Abbatem S. Joannis pariter cum ſuis vocaverunt, ac poſtea domnum Fulcradum Carrofenſem Abbatem & ſuos; ſub quorum præſentia præjudicatam confirmantes ſententiam, jam dictam beato Johanni vindicaverunt. Erant autem cum Domno Odone S. Johannis Abbate Auſculfus Prior, Andreas Monachus, Aimericus, Raimundus, Oſtendus, Conſtantinus. Carrofenſis vero Abbas habebat ſecum fratrem ſuum Turonorum Archiepiſcopum, Oddonem fratrem Aldeberti Comitis de Marchia, Petrum Ferricardum. Ex Baluzii Miſcell t. 6. p. 413.

AD BURDEGALENSE CONCILIUM

Ab Amato Oloronenſi epiſcopo, & Hugone Dienſi A. S. LL. anno 1079. celebratum.

ADDITIO.

Manſi Suppl. T. II. pag. 39. *PRæter ea, quæ in editione Veneto-Labbeana tom. XII. pag. 631. de hoc concilio leguntur, ſententiam de jure in eccleſiam S. Crucis Burdegalenſis ab ea ſynodo latam ſuppeditat Mabillonius in Annalibus Ord. S. Benedicti tom. V. num. IX. append. & nos ex illo.*

DEFINITIO CONCILII BURDEGALENSIS,

Et procerum Aquitaniæ ſuper eccleſia de Soliaco, quæ ſanctæ Crucis Burdegalenſi cœnobio attribuitur.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis Patris, & Filii, & Spiritus ſancti. Ego Amatus S. R. E. legatus, Ellorenſiumque humilis epiſcopus, juſſu, ac vice domini domni papæ Gregorii VII. ob eccleſiarum Dei correctionem in Aquitaniæ partes directus, omnibus fidelibus præſentibus, & futuris. Per hoc privilegium noſtræ auctoritatis notum fieri volo; quod controverſiæ illi & altercationi, quæ inter Arnaldum Trencardi abbatem ſanctæ Crucis, & Arnaudum abbatem ſancti Severi, & monachos utriuſque congregationis, ſuper eccleſia ſanctæ Mariæ de Solaco diutius agitata, & uſque ad prædictam ſedem Apoſtolicam fuerat perlata, in ſynodo, quam cum confratre noſtro Hugone S. R. E. legato, Dienſiumque venerabili epiſcopo, apud Burdegalenſem celebravimus urbem, quantum in nobis, vel potius quantum in ipſa fuit juſtitia, certum tandem, & canonicum impoſuimus finem.

ANNO CHRISTI 1079.

Cum enim in prædicta ſynodo, convocatis archiepiſcopis, Gocilino ſcilicet Burdegalenſi & Willelmo Auſcienſi, Radulfo quoque Turonenſi, necnon & Dolenſi, cum eorum ſuffraganeis coepiſcopis, & abbatibus, ſimulque aliis religioſis perſonis tam clericorum, quam laicorum, reſideremus, atque Domino noſtro Jeſu Chriſto cooperante, & ſermones concilii confirmante, de multis utilitatibus ſanctæ Dei eccleſiæ profuturis pertractando decerneremus, ad dandam definitionem canonicam ſuper controverſia, quæ erat inter ſupra memoratos abbates de prædicta eccleſia ſanctæ Mariæ, penultimum concilii indiximus diem. Die igitur determinata inſtante, utrique ſupra nominati abbates cum advocatis, & ratiocinationibus ſuis, in concilio adſtiterunt, & prout quiſque melius potuit, cauſam ſuam licenter enarraverunt, & enarrando peroraverunt. Clamoribus itaque & tenoribus utriuſque partis, omnibuſque eorum rationibus a concilio diligenter auditis, ac ſubtiliter pertractatis, ad ultimum, ut per omnem modum ſatisfieret importunæ invaſioni Arnaldi Abbatis ſancti Severi, & ut perpetuum ſilentium ipſi & omnibus ſucceſſoribus & ſuper eccleſiæ S. Mariæ de Solaco canonica cenſura imponeretur, ex decreto concilii juravit Arnaldus-Trencardi, abbas ſanctæ Crucis, ſexta manu monachorum ſuorum, ante nos in medio & in conſpectu concilii, illud idem ſacramentum ſive juramentum, de veritate ſcilicet privilegii ſui, quod dominus PP. Alexander jam diu ante decreverat Romæ debere ante ſe jurari ab ipſo Arnaldo-Trencardi, tertia tantum manu A monachorum ſuorum, Gregorio abbati ſancti Severi. Omnium etenim fidelium poſteritati notificare volumus, quod multis teſtificationibus canonicis in ipſo concilio Burdegalenſi coram nobis approbatum fuit, Gregorium abbatem, anteceſſorem Arnaldi abbatis ſancti Severi, uſque adeo legibus canonicis jam ante convictum fuiſſe Romæ ante domnum papam Alexandrum pro injuria, quam faciebat Arnaldo abbati ſanctæ Crucis de eccleſia ſanctæ Mariæ de Solaco, quod ipſe B abbas Gregorius ipſam eccleſiam ſanctæ Mariæ de Solaco in manu ipſius domni papæ Alexandri dimiſit, & in manu ejuſdem in ipſam eccleſiam ſe ulterius non invaſurum promiſit. Subinde ipſe domnus papa Alexander ipſum Arnaldum-Trencardi abbatem S. Crucis de ipſa eccleſia S. Mariæ de Solaco reveſtivit, & nos in ipſo concilio reveſtivimus, & ab omnibus ſucceſſoribus ſuis jure perpetuo cum omnibus ad ſe pertinentibus poſſidendam canonum cenſura decrevimus. C Ut autem hæc concilii definitio firma ſemper & illibata per ſuccedentia maneat tempora, hoc privilegium noſtræ auctoritatis ſcribi præcepimus, & ſigilli noſtri impreſſione ſignari juſſimus. Actum & definitum in concilio Burdegalenſi in ipſa matre eccleſia in honore beatorum apoſtolorum Andreæ & Jacobi conſtructa anno MLXXIX. ab incarnatione Domini, indictione II. concurrens I. epacta XV. IV. idus Octobris, anno vero pontificatus domni papæ Gregorii VII. ſexto, adſtante, & confirmante Guillelmo nobiliſſimo Aquitanorum duce & comite Vaſconiæ cum ſuis principibus.

ANNO CHRISTI 1079.

ANNO CHRISTI 1080.

CONCILIUM ROMANUM VII.

ANNO CHRISTI 1080.

IN QUO REGNUM GERMANIÆ HENRICO

Dantur variantes e cod. Mutin.

Abrogatum collatum fuit Rodulpho, ea conſtitutione, addita, ne deinceps inveſtituræ beneficiorum a laicis conferantur vel accipiantur anno Domini MLXXX. tempore Gregorii papæ VII.

ANno ab incarnatione Domini milleſimo octua-D geſimo, pontificatus vero domini Gregorii VII. papæ anno VII. indictione III. celebravit ipſe dominus papa ſynodum Romæ, ubi interfuerunt archiepiſcopi, * epiſcopi diverſarum urbium, nec non & abbatum ac diverſorum ordinum clericorum & laicorum innumerabilis multitudo. In qua apoſtolica * conſtituta corroborans, multa quæ corrigenda erant correxit, & quæ corroboranda firmavit. Inter cætera namque in fine ſynodalis abſolutionis hæc annexuit, & perpetuæ memoriæ pro poſteris ſcribenda mandavit, ita dicendo:

* & epiſcopi

* auctoritate

I.

Sequentes ſtatuta ſanctorum patrum, ſicut in prioribus conciliis, quæ, Deo miſerante, celebravimus, de ordinatione eccleſiaſticarum dignitatum ſtatuimus, ita & nunc apoſtolica auctoritate decernimus ac confirmamus, ut ſi quis deinceps epiſcopatum vel abbatiam de manu alicujus laicæ perſonæ ſuſceperit, nullatenus inter epiſcopos vel abbates habeatur, nec ulla ei ut epiſcopo ſeu abbati audientia concedatur. Inſuper etiam ei gratiam S. Petri & introitum eccleſiæ interdicimus, quouſque locum, quem ſub crimine tam ambitionis quam inobedientiæ (quod eſt ſcelus idololatriæ) cepit, reſipiſcendo non deſerit. Similiter etiam de inferioribus eccleſiaſticis dignitatibus conſtituimus.

1. Reg. 15.

II.

Item ſi quis imperatorum, regum, ducum, marchionum, comitum, vel quilibet ſecularium poteſtatum aut perſonarum, inveſtituram epiſcopatuum vel alicujus eccleſiaſticæ dignitatis dare præſumpſerit, ejuſdem ſententiæ vinculo ſe obſtrictum eſſe ſciat. Inſuper etiam, niſi reſipiſcat, & eccleſiæ propriam libertatem dimittat, divinæ animadverſionis ultionem in hac præſenti vita tam in corpore ſuo quam cæteris rebus ſuis ſentiat, ut in adventu Domini ſpiritus ſalvus fiat.

1. Cor. 15.

III.

E Item ſententiam depoſitionis & excommunicationis, jam plerumque datam in * Tedaldum Mediolanenſem dictum archiepiſcopum, & * Guibertum Ravennatum, & Rolandum Tarviſienſem, confirmamus & corroboramus. Et Petrum olim * Rothonenſem epiſcopum, nunc autem Narbonenſis eccleſiæ invaſorem, pari ſententia damnamus.

* Tebaldum

* Gibertum

* Ruthenenſem. *Cod. Mutin* Redonenſem.

IV.

Item ſi quis Nortmannorum terras ſancti Petri, videlicet illam partem Firmanæ marchiæ, quæ nondum pervaſa eſt, & ducatum Spoletanum, & Campaniam, nec non Maritimas, atque Sabinum, & comitatum Tiburtinum, nec non monaſterium ſancti Benedicti montis Caſſini, & terras ſibi pertinentes; inſuper etiam Be-

ne-

ANNO CHRISTI 1080.

neventum invadere vel deprædari præsumpserit, A gratiam sancti Petri & introitum ecclesiæ ei usque ad satisfactionem interdicimus. Verumtamen si quis illorum adversus habitatores harum terrarum aliquam justam causam habuerit, prius a nobis, vel a rectoribus, seu ministris inibi constitutis, justitiam requirat: quæ si ei denegata fuerit, concedimus ut pro recuperatione suarum rerum de terra illa accipiat, non tamen ultra modum, nec more prædonum, sed ut decet Christianum, & eum qui sua magis quærit recipere, quam aliena diripere, & qui timet gratiam Dei amittere, & maledictionem beati Petri incurrere.

V.

Præterea admonemus omnes, qui æternæ damB nationis pœnas evadere, & veræ beatitudinis gloriam cupiunt intrare, ut a falsis sibi caveant pœnitentiis. Sicut enim falsum baptisma non lavat originale peccatum, ita post baptismum falsa pœnitentia non delet nefas commissum. Ideoque valde necessarium est, ut qui se aliquod grave crimen commisisse cognoscit animam suam prudentibus & religiosis viris committat, ut per veram pœnitentiam certam peccatorum suorum consequatur veniam. Hæc est enim vera pœnitentia, ut post * commissum alicujus gravioris criminis, utpote meditati homicidii & sponte commissi, seu perjurii pro cupiditate honoris aut pecuniæ facti, vel aliorum his similium, ita se unusquisC que ad Dominum convertat, ut relictis omnibus iniquitatibus suis deinde in fructibus bonæ operationis permaneat. Sic enim Dominus per prophetam docet: *Si conversus fuerit impius ab omnibus iniquitatibus suis, & custodierit universa mandata mea, vita vivet, & non morietur.* In quibus verbis manifeste datur intelligi, quoniam qui aliena bona diripuit, & ea cum possit reddere vel emendare, noluerit: vel qui arma contra justitiam * portavit, aut odium in corde retinet, vel qui hujusmodi negotiationibus aut officiis implicitus fuerit, quæ sine fraude, sine falsitate, sine invidia, sine deceptione fratrum exercere non possit, nec ad Dominum conversus, nec de perpetratis facinoribus veram pœnitentiam facere credendus est. Unde inter omnia vos hortamurD atque monemus, ut in accipiendis pœnitentiis non ad illos curratis, in quibus nec religiosa vita, nec est consulendi scientia, qui animas hominum magis ad interitum, quam ad salutem ducunt, teste veritate quæ ait: *Si cæcus cæcum ducat, ambo in foveam cadunt*; sed ad eos qui religione & scripturarum doctrina instructi viam veritatis & salutis vobis ostendere valeant.

* commissionem

Ezech. 18.

portaverit

Matth. 15.

VI.

De electione pontificum.

Quoties defuncto pastore alicujus ecclesiæ alius est ei canonice subrogandus, instantia visitatoris episcopi, qui ei ab apostolica vel metropolitana sede directus est, clerus, & populus, remota omE ni sæculari ambitione, timore, atque gratia, apostolicæ sedis vel metropolitani sui consensu pastorem sibi secundum Deum eligat. Quod si corruptus aliquo vitio aliter agere præsumpserit, electionis perperam factæ omni fructu carebit, & de cætero nullam electionis potestatem habebit. Electionis vero potestas omnis in deliberatione sedis apostolicæ sive metropolitani sui consistat. Si enim is, ad quem consecratio pertinet, non rite consecrando, teste beato Leone, gratiam benedictionis amittit, consequenter is, qui ad pravam electionem declinaverit, eligendi potestate privatur.

VII.

Excommunicatio regis Henrici.

ANNO CHRISTI 1080.

Beate Petre princeps apostolorum, & tu beate Paule doctor gentium, dignamini, quæso, aures vestras ad me inclinare, meque clementer exaudire. Quia veritatis estis discipuli & amatores, adjuvate * ut veritatem vobis dicam, omni remota falsitate quam omnino detestamini, ut fratres mei melius mihi acquiescant, & sciant & intelligant quia ex vestra fiducia post Dominum & matrem ejus semper virginem Mariam pravis & iniquis resisto; vestris autem fidelibus auxilium præsto. Vos enim scitis quia non libenter ad sacrum ordinem accessi, & invitus ultra montes cum domino papa Gregorio abii, sed magis invitus cum domino meo papa Leone ad vestram specialem ecclesiam redii, in qua utcumque vobis deservivi. Deinde valde invitus cum multo dolore & gemitu ac planctu in throno vestro valde indignus sum collocatus. * Nec ideo dico, quia non ego vos, sed vos elegistis me, & gravissimum pondus vestræ ecclesiæ supra me posuistis: & quia super montem excelsum me jussistis ascendere, & clamare atque annuntiare populo Dei scelera eorum, & filiis ecclesiæ peccata eorum, membra diaboli contra me cœperunt insurgere, & usque ad sanguinem præsumpserunt in me manus suas injicere. Astiterunt enim reges terræ, & principes sæculares, & ecclesiastici, aulici, & vulgares, convenerunt in unum adversus Dominum, & adversus vos Christos ejus, dicentes: *Dirumpamus vincula eorum; & projiciamus a nobis jugum ipsorum*; & ut me omnino morte vel exilio confunderent, multis modis conati sunt in me insurgere.

& * Forte verius, *Hæc ideo dico.* H. *sic & in Mutin.*

Isai. 58.

Psal. 2.

Inter quos specialiter Henricus, quem dicunt regem, Henrici imperatoris filium, contra vestram calcaneum erexit ecclesiam, facta cum multis episcopis ultramontanis & Italicis conspiratione, annitens me dejiciendo eam sibi subjugare: cujus superbiæ vestra * resistit auctoritas, eamque nostra destruxit potestas: qui confusus & humiliatus ad me in Longobardiam veniens, absolutionem ab excommunicatione quæsivit. Quem ego videns humiliatum, multis ab eo promissionibus acceptis de suæ vitæ emendatione solam ei communionem reddidi; non tamen in regno, a quo eum in Romana synodo deposueram, instauravi, nec fidelitatem omnium qui sibi juraverant, vel erant juraturi, a quo omnes absolvi in eadem synodo, ut sibi servaretur, præcepi.

* Forte, *restitit.* H.

Et hæc ideo detinui, ut inter eum & episcopos, vel principes ultramontanos, qui ei causa jussionis vestræ ecclesiæ restiterant, justitiam facerem, vel pacem componerem, sicut ipse Henricus juramento per duos episcopos mihi promisit.

Prædicti autem episcopi & principes ultramontani, audientes illum non servare mihi quod promiserat, quasi desperati de eo, sine meo consilio, vobis testibus, elegerunt sibi Rodulphum ducem in regem. Qui rex Rodulphus festinanter ad me misso nuntio, indicavit se coactum regni gubernacula suscepisse; tamen sese paratum mihi omnibus modis obedire: &, ut hoc verius credatur, semper ex eo tempore eumdem * mihi semper misit sermonem, adjiciens etiam filio suo obside & fidelis sui ducis Bertholdi filio quod promittebat firmare.

* *deest* (semper)

Interea Henricus cœpit me precari ut illum contra prædictum Rodulphum adjuvarem; cui respondi me libenter facere, audita utriusque par-

ANNO CHRISTI 1080.

tis ratione, ut ſcirem cui juſtitia magis faveret. Ille vero putans ſuis viribus eum poſſe devincere, meam contempſit reſponſionem. Poſtquam autem perſenſit ſe non poſſe (ſicut ſperavit) agere, duo epiſcopi, Virdunenſis videlicet & * Oſenburgenſis, de conſentaneis ſuis Romam venerunt, & in ſynodo ex parte Henrici me ut ei juſtitiam facerem rogaverunt: quod & nuntii Rodulphi fieri laudaverunt. Tandem aſpirante Deo, ſicut credo, ſtatui in eadem ſynodo in partibus ultramontanis fieri colloquium, ut illic aut pax ſtatueretur, aut cui amplius juſtitia faveret cognoſceretur. Ego enim, ſicut vos mihi teſtes eſtis, patres & Domini, uſque hodie nullam partem diſpoſui adjuvare, niſi eam cui plus juſtitia faveret. Et quia putabam quod injuſtior pars colloquium nollet fieri, ubi juſtitia ſuum locum ſervaret, excommunicavi & anathemate alligavi omnes perſonas ſive regis, ſive ducis, aut epiſcopi, ſeu alicujus hominis, qui colloquium aliquo ingenio impediret ut non fieret. Prædictus autem Henricus cum ſuis fautoribus non timens periculum inobedientiæ, quod eſt ſcelus idololatriæ, colloquium impediendo excommunicationem incurrit, & ſeipſum anathematis vinculo alligavit, magnamque multitudinem Chriſtianorum morti tradi, & eccleſias fecit diſſipari, & totum pene Teutonicorum regnum * deſolationi dedit. Quapropter confidens de judicio & miſericordia Dei, ejuſque piiſſimæ matris ſemper virginis Mariæ, fultus veſtra auctoritate, ſæpe nominatum Henricum, quem regem dicunt, omneſque fautores ejus excommunicationi ſubjicio, & anathematis vinculis alligo; & iterum regnum Teutonicorum, & Italiæ ex parte omnipotentis Dei & veſtra interdicens ei, omnem poteſtatem & dignitatem illi regiam tollo, & ut nullus Chriſtianorum ei ſicut regi obediat interdico, omneſque qui ei juraverunt vel jurabunt de regni dominatione, a juramenti promiſſione abſolvo. Ipſe autem Henricus cum ſuis fautoribus in omni congreſſione belli nullas vires nullamque in vita ſua victoriam obtineat. Ut autem Rodulphus regnum Teutonicorum regat & defendat, quem Teutonici elegerunt ſibi in regem, ad veſtram fidelitatem ex parte veſtra dono, largior, & concedo omnibus ſibi fideliter adhærentibus abſolutionem omnium peccatorum, veſtramque benedictionem in hac vita, & in futura veſtra fretus fiducia largior, ſicut enim Henricus pro ſua ſuperbia, inobedientia & falſitate a regni dignitate juſte abjicitur, ita Rodulpho pro ſua humilitate, obedientia & veritate poteſtas & dignitas regni conceditur.

Agite nunc, quæſo, patres & principes ſanctiſſimi, ut omnis mundus intelligat & cognoſcat quia, ſi poteſtis in cælo ligare & ſolvere, poteſtis in terra imperia, regna, principatus, ducatus, marchias, comitatus, & omnium hominum poſſeſſiones pro meritis tollere unicuique & concedere. Vos enim patriarchatus, primatus, archiepiſcopatus, epiſcopatus frequenter tuliſtis pravis & indignis, * & religioſis viris dediſtis. Si enim ſpiritualia judicatis, quid de ſæcularibus vos poſſe credendum eſt: & ſi angelos dominantes omnibus ſuperbis principibus judicabitis, quid de illorum ſervis facere poteſtis? Addiſcant nunc reges, & omnes ſæculi principes, quanti vos eſtis, quid poteſtis & timeant parvipendere juſſionem eccleſiæ veſtræ: & in prædicto Henrico tam cito judicium veſtrum exercete, ut omnes ſciant quia non fortuito, ſed veſtra poteſtate, cadet. Confundatur utinam ad pœnitentiam, ut ſpiritus ſit ſalvus in die Domini. Acta Romæ Nonis * Martii, indictione tertia.

ANNO CHRISTI 1080.

* Forte, Oſnrbrugenſis H cod Mss. Oſneburgenſis.

1. Reg. 15.

* deſolatum

* religioſis vero

* Maii

Rodulphi regis Romanorum, & principum imperii, propoſitio in ſynodo Romana contra Henricum IV. imperatorem.

Ex Labbei Append. Tom. X.

1. NOs ex legatione domini noſtri regis Rudolphi, & principum ejus, conquerimur Deo & ſancto Petro, veſtræque paternitati, & cuncto huic ſanctiſſimo concilio; quod ille Henricus, quem vos apoſtolica auctoritate depoſuiſtis a regno idipſum regnum contra veſtrum interdictum tyrannice invaſit, omnia circumquaque ferro, præda, incendio devaſtavit, archiepiſcopos, epiſcopos, de epiſcopatibus ſuis impia crudelitate expulit, & eorum epiſcopatus ſuis fautoribus in beneficia diſtribuit; per cujus etiam tyrannidem piæ memoriæ Werinharius Magdeburgenſis archiepiſcopus, occiſus eſt: Adelbertus Wormatienſis epiſcopus, adhuc ab eo contra ſedis apoſtolicæ præceptum in captione cruciatur: multa hominum millia ejus factione ſunt occiſa: quamplures eccleſiæ abbatis reliquiis incenſæ ac penitus deſtructæ.

2. Innumerabilia quidem facinora ſunt, quæ idem Henricus in principes noſtros perpetravit, eo quod ſibi, contra ſedis apoſtolicæ decretum, ut regi obedire noluerunt: & colloquium quod vos pro inquirenda juſtitia, & pace componenda, fieri decreviſtis, ex culpa Henrici & fautorum ejus remanſit.

3. Quapropter veſtram humiliter imploramus clementiam, ut nobis, immo ſanctæ Dei eccleſiæ, decretam ſacrilego pervaſori eccleſiarum juſtitiam faciatis.

Actum Romæ anno ab Incarnatione Domini MLXXX. pontificatus vero domini Gregorii papæ ſeptimi anno VII. Indictione III.

NOTÆ SEVERINI BINII.

Concilium.) Coronæ, quam ex hoc Concilio Gregorius papa ad Rodulphum miſit, iſte verſus inſcriptus fuit. Corona regalis.

Petra dedit Petro, Petrus diadema Rodulpho.

In hac ſynodo ventilatam quoque eſſe antiquam illam controverſiam inter Turonenſem & Dolenſem Britanniæ eccleſiam ejuſdem Gregorii papæ literæ ad epiſcopos Britanniæ datæ ſignificant. Nihil certi in ea definitum, ſed de mittenda legatione in Britanniam ad cauſam cognoſcendam deliberatum; deque juribus Lemovicenſis eccleſiæ ſuper Monaſteria a Dolenſibus monachis uſurpata, atque aliis a Rhemenſi archiepiſcopo occupatis in eadem actum eſſe, eædem epiſtolæ teſtantur. Baronius anno 1080. numero decimo ſexto. Acta Concilii.

ANNO CHRISTI 1080.

AD ROMANUM CONCILIUM.

ANNI 1080.

In qua Henricus regno expoliatur, Rodulphus inveſtitur.

ADDITIO.

Appl Manſi II p. 46.

EX hac ſynodo ſcriptas teſtatur annaliſta Saxo & Eccardi literas, quas ex illo acceptas hic repeto. Forte tamen hæ literæ præceſſerunt ſententiam in Henricum regem in concilio pronunciatam: Hanc vero ſententiam Anno 1080. *tunc arbitror dictam, cum Henricus victoria de Saxonibus relata inflatus omnem in apoſtolicam ſedem obſervantiam abjecit. Prælium vero illud die VI. Kal. Februarii Annaliſta Saxo conſignat. Ex quo fieret concilium hoc Januario menſe conveniſſe. Quibus conſtitutis hoc Romanum, ab eo, in quo ſententia exauctorationis in Henricum dicta eſt, conſignaturque Martio menſe, plane diſtinguitur.*

In ipſo anno Domnus apoſtolicus in Teutonicas partes a ſynodo ſubjectam miſit epiſtol.

Gregorius ſervus ſervorum Dei omnibus archiepiſcopis & epiſcopis in Teutonico, atque in Saxonico regno commanentibus, omnibuſque principibus, cunctiſque majoribus, & minoribus, qui non ſunt excommunicati, & obedire voluerunt, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Quomodo ex lite & diſſenſione veſtra maximum in ſancta eccleſia periculum fieri quotidie cognoſcimus viſum eſt nobis, viſum eſt & fratribus noſtris in concilio congregatis ſumma ope elaborare pro viribus, quatenus idonei nuntii, tam religione quam ſcientia pollentes e latere apoſtolicæ ſedis ad partes veſtras mitterentur, qui religioſos epiſcopos, laicos etiam pacis & juſtitiæ amatores in partibus veſtris commorantes ad hoc opus idoneos congregarent, qui Domni gratia præeunte, die & loco ab illis ſtatuto, tam ipſi quam quos ipſis adjungere adhuc debemus, aut pacem componant, aut veritate præcognita ſuper illos, qui ſunt ſancti, diſſidii cauſa, canonicam cenſuram exerceant. Verum quomodo nonnullos diabolico inſtinctu confectos, iniquitatis ſuæ facibus ignitos, cupiditate inductos, diſcordiam potius, quam pacem fieri & videre deſiderantes fore non ignoramus; ſtatuimus in hac ſynodo, ſicut & in præterita, ut nulla perſona alicujus potentiæ vel dignitatis ſive parva, ſive magna, ſive princeps, ſive ſubjectus aliqua præſumptione audeat legatis noſtris obſiſtere, & cum ad vos pervenerint de componenda pace contraire, nec poſtea contra interdictum illorum alter in alterum audeat inſurgere, ſed uſque ad diem ab illis ſtatutum firmam pacem omnes ſine ulla occaſione & fraude obſervent; quicumque autem hæc veſtra inſtituta ulla præſumptione violare tentaverit, anathematis vinculo eum ligamus, & non ſolum in ſpiritu, verum etiam in corpore & in omni proſperitate hujus vitæ apoſtolica auctoritate innodamus, & victoriam in armis auferimus, ut ſic ſaltem confundantur & duplici contritione conterantur.

CONCILIUM WIRTZEBURGENSE

CUI PRÆFUERUNT DUO LEGATI

Papæ Gregorii VII. Patavinus ſcilicet atque Albanenſis epiſcopi.

GRegorius epiſtol. IX. lib. VIII. ſcripta archiepiſcopis, epiſcopis, ducibus, comitibus, & omni populo regni Teutonicorum, ſignificat ſe nuncios miſiſſe, quibus indubitanter credere poſſunt, in quorum ore quidquid in epiſtola minus contineretur, poſuerit, &c. Verum qui fuerint, quove nomine appellati, quidve egerint, vix aliunde puto diſcere poſſis, quam ex narratione Hugonis Flaviniacenſis, pag. 218. chronici Virdunenſis.

Qui autem fuerint hii domni papæ legati, ex verbis regis accepimus, Paduanus ſcilicet & Albanus epiſcopi, a quibus etiam Wirtzeburgo ſynodus eſt habita. Regi itaque præfato H. ut in verbis domni papæ colligere poſſumus, ſola eſt communionis gratia reddita, non tamen regno reſtitutus, nec fidelitas omnium, qui ei vel juraverant, vel juraturi erant, ut ſibi ſervaretur præceptum eſt. Quod ideo retentum eſt, ut inter eum & principes ultramontanos, qui ei cauſa juſſionis apoſtolicæ reſtiterant, juſtitia fieret, vel pax componeretur, ſicut ipſe juramento per duos epiſcopos promiſerat. Verum prædicti epiſcopi & principes ultramontani audientes illum non ſervare quod promiſerat, quaſi de eo deſperati abſque domni papæ conſilio elegerunt ſibi Rodulfum ducem in regem.

Rodulfus igitur feſtinanter miſſo nuncio indicavit ſe quidem coactum regni gubernacula ſuſcepiſſe, tamen ſe paratum domino papæ in omnibus obedire. Et eumdem ſemper promittens ſermonem, adjecit etiam, filio ſuo dato obſide, itemque fidelis ducis Bertaldi filio, quod promittebat ſacramento firmare, inter ea etiam H. precabatur eum, ut contra R. eum adjuvaret.

Cui domnus papa reſpondit ſe libenter facturum; audita utriuſque partis ratione, ut ſciret cui juſtitia magis faveret. Quam reſponſionem contempſit inani elatus tumore, putans eum ſuis ſe viribus poſſe devincere: mens enim ejus quo procelloſis actuum motibus concitabatur, & ab internæ ſapientiæ quiete atque ſtabilitate disjungebatur. Quia enim malitiam tegebat in

cor-

corde, ore autem blandimenta exhibebat, quia cogitationes suas duplicitate obnubilabat, quia puritatis verba quasi fatuitatem judicabat, & vias simplices innocentiæ declinabat, idcirco sapientiæ tranquillitate perfrui nequaquam poterat. ANNO CHRISTI 1080.

Interea Henricus, quia affectatis iniquitatibus ejus subsequens favebat affectus, bella, cædes, homicidia, per se suosque perpetrare non desistebat. Ecclesiarum destructionem, & ovilis dominici perturbationem sitiens, pastores ab ecclesia abigebat, lupos ad ovilia subintroducens, & prosperitate sua decipiebatur, quia dirigebatur in manu ejus dolus. Quia enim vitæ viam deserens in peccatorum se tenebras dejecerat, voragine iniquitatis demersus, & molæ pravæ consuetudinis obrutus reprobo sensui est traditus, ut nesciret pensare mala quæ faciebat: qui utinam vitæ itinera quæ noluit per innocentiam teneret saltim per pœnitentiam. Hic itaque contra R. tertio congressus, postquam persensit se quod speraverat non posse peragere, duos episcopos de consentaneis suis, Virdunensem & Obseburgensem Romam misit, & domnum papam in synodo ut ei justitiam faceret, per eos rogavit. Quod & nuncii R. qui præsentes aderant, fieri laudaverunt. Statutum est itaque in eadem synodo, in partibus ultramontanis fieri colloquium, sicut ex verbis domni papæ plenius quilibet potest advertere.

Gregorius episcopus servus servorum Dei, archiepiscopis, episcopis, ducibus, principibus, marchionibus, omnibusque majoribus atque minoribus in Teutonico regno constitutis, exceptis his qui canonica excommunicatione tenentur, salutem & apostolicam benedictionem. Notum vobis fieri volumus, &c. Gregorius Teutonicis ep. 1x. lib. VIII.

CONVENTUS MOGUNTINUS

Schismaticorum Henricianorum adversus Gregorium papam.

Ex pag. 225. & seqq. toties laudati Virdunensis chronici auctore Hugone abbate Flaviniacensi.

UBi ad aures Heinrici regis & fautorum ejus anathema a domino papa factum personuit, infremuit factiosorum strepitus in beati Petri vicarium, turpia & nefanda concrepans intonuit, dicentium magum esse, & impostorem, hæreticum, homicidam, fornicarium, & si quid aliud adversatur sanæ doctrinæ. Non debere regem, imperatoris filium, qui non sine causa gladium portaret, qui Romanæ reipublicæ patricius, tutor, & defensor esse deberet, tantam pati sanctæ Dei ecclesiæ conculcationem, ut homo omnium peripsema, pro sceleribus juste puniendus, & merito ab ecclesia exturbandus, summam illam regii nominis majestatem impugnaret. Maledictum frustra prolatum in eum, a quo processerat, retorquendum: ut qui domino suo & regi fovеam paraverat maledictionis, eo immuni remanente, ille qui caput & causa mali erat, prior incideret in eam. Cum in hoc omnis perstreperet aula, decretum est communi consilio, ut ille qui reverendam a sæculis regiam majestatem ab ecclesia extorrem pronunciaverat, ab ecclesiæ corpore segregaretur, & Romanæ ecclesiæ pontifex, qui supra omnes est, ab his qui ei subesse debebant, excommunicationi adjudicatus est. O dementia incomparabilis, furor indicibilis, insania mirabilis! Quis, rogo, imperatorum, quis regum, ad tantam prosilire ausus est protervam insaniam, insanamve proterviam! Ut clavigeri cælestis vicarium, cujus lingua clavis cæli est, canonice electum, ab omni Christianitate susceptum, bene viventem, recta docentem; ab ecclesia alienandum pronunciaverit? Conventus hic apud Ulterius-Trajectum habitus, ubi contra Deum & Dominum disputatum est. Dies erat sabbati, & vespere sabbati ipsa nocte dominicæ die illucescente in concilio malignantium constitutum est & deliberatum, ut in crastino ad missas in omnium audientia papa excommunicaretur, quia ausus fuisset regem & dominum suum excommunicare, justam hanc esse sententiam, ut, in quo peccaverat, puniretur. Aderat in consessu illo iniqua gerentium Virdunensis Theodericus, & Pibo Tullensis, & plures alii, qui etsi favebant regiis negotiis, hoc tamen, quia sanctorum patrum obviabat decretis, & sanctionibus repugnabat canonicis, aversati sunt. Et quidem Tullensi id officii impositum a rege fuit, eo quod esset mentis timidæ, & multæ inconstantiæ, ut negotium id exequeretur. Sed ille dum pavet ad singula, nec audet reniti, noctu cum Virdunensi assumptis sociis fugæ se credit consilio, quamobrem & in crastinum aliquanto morosius prolongata est negotii hujus executio. Solus Willelmus Trajectensis inventus est, qui dum hesternam ructat crapulam, posuit in cælo os suum, & lingua ejus in dominum & magistrum suum maledictionis intorsit jaculum. Sed non impune. Nam cum inter sacra missarum peregisset solemnia, & peracto scelere datus in reprobum sensum ad eadem perexplenda accingeretur, ne vel in hoc a Judæ proditoris consortio & merito separaretur, ubi corpus dominicum, in quod peccaverat, male sibi conscius sumpsit, ultio divina manifestata est. Percussus est enim a Deo plaga insanabili, ita ut cum horrore & stupore mirabili clamaret; ardeo, ardeo; quia corpus quod vivificat incendium illi pœnamque pariebat, quod exarserat in eo sicut ignis in spinis, ut manifesta in ea fieret ultio Domini. Nec datum est illi tempus ut pœniteret, sed mox ut sensit ignem in se grassantem, in sede corpore reclinato, dum clamasset Sancta Maria, miseram vitam miserabili morte finivit. De quo certum fecit nobis, qui ista vidit: nobis hoc monstratum est ut prodesse inciperet nobis pœna ejus. Grandis hinc inolevit terror omnibus, ita ut Virdunensis, quem clam abscessisse notavimus, urbi suæ appropinquans, exeuntibus sibi obviam clericis suis cum crucibus & cereis, ut moris est, processionem palam interdixerit, & excommunicatum se quia ad horam cessisset pronunciaverit, satisque tunc pœnituerit in excommunicatione domini papæ se factiosis communicasse; ita ut palam protestaretur, quia nisi divina illi prospexisset misericordia, & bonorum virorum oratio, pœnam quam Willelmus perpessus erat, ipse pertulisset. Quamobrem etiam papæ dimissis nuntiis, abbate videlicet Rodulfo cum sociis se omnino pro communione illa excommunicatum affirmaret, & ob id ab officio cessasset, in manu ejus per literas stolam reddidit & annulum. Et cum se sic ipse damnaret, parebat tamen regi, quia

Conventus Ultrajectinus.

quia *hæc erat hora ejus, & potestas tenebrarum*. A

ANNO CHRISTI 1080. Nam inveteratam ejus malitiam, quæ obduruerat, non frangebant miracula, ut incrementa vitiorum pararent ei etiam additamenta tormentorum. Unde & impletum est in eo quod scriptum est: Multo labore sudatum est, & non exivit de eo nimia rubigo ejus nec per ignem. Ignis enim ei tribulationis circumstrepebat, qui vitiorum rubiginem purgaret. Sed nec per ignem rubiginem amisit, qui nec per flagella correctus est: quia malitia ejus a conflatore consumi non potuit. Anno igitur ab incarnatione Domini MLXXIX. factum est prælium in Saxonia, in quo Rodulfus rex cecidit, & Heinricus fugiendo victus est. Hoc etiam anno facta sunt tonitrua & fulgura in Januario & Luna nigra, & sanguinolenta visa est III. Kal. Feb. Et sequenti anno Wibertus invasit sedem apostolicam, a damnatis & excommunicatis suique similibus in apostaticum non apostolicum electus. Quæ conspiratio primum facta est apud Brixiam, ubi congregati aliqui episcoporum de synagoga Satanæ, traditi in reprobum sensum, & contra fidem, quæ est confessio Petri, & sanctam sedem ejus Romanam ecclesiam turpia & nefanda jacientes, ad plenitudinem damnationis suæ elegerunt Wibertum hæresiarcham de sui similibus & desperata superbia apostolicum eum vocantes, apostatam, non apostolicum effecerunt. Qui idcirco omnium fidelium odio dignior est, quia cum a principibus Heinrico scilicet rege deposito, & cæteris hujus perditionis ministris quæsitum esset, quis ad impugnandum sanctum virum, papam videlicet Gregorium, falsitatis vexillum susciperet, nemo omnium tam audax, tam præsumptor, tam desperatus vel perditus inventus est, qui naufragium fidei subire deligeret, præter eum solum. Qui idcirco, credimus antichristi negotium suscepit, ut ruinam archiepiscopatus Ravennensis, quem pro suis criminibus eodem grege præsidente synodali judicio perdiderat, susceptione oblati periculi compensaret. Aderat in conventu illo malignantium multus numerus damnatorum, quos ad persequendum amatorem justitiæ communicatio criminum & amor principis illexerat, eum solum invenit diabolus promptiorem, cui malitiæ suæ omnem principatum committeret. Suscepit itaque sedem Satanæ, & in cathedra pestilentiæ sublimatus, impiorum mentes ad expugnandum nomen Domini exacuebat, factus omnibus fovea peccandi. Quæ autem fuerit ejus promotio seu inthronizatio, quomodo ad hanc dejectionem, & quam præcipitanter ascenderit, & a quibus execratus sit, quæve eorum fuerit vita vel conversatio, & quid de ordinato vel ordinatoribus ejus sentiendum sit, Gebehardus Salzeburgensis episcopus, cujus vita speculum erat bonorum, interrogatus edicat. Ait enim scribens H. Mettensi episcopo.

EPISTOLA G..... ARCHIEPISCOPI SALZEBURGENSIS.

ANNO CHRISTI 1080.

ad Hermanum Mettensem episcopum.

G. Salzeburgensis episc. H. Mettensi episcopo salutem.

WIbertus quondam Ravennas archiepiscopus cum obedientiam quam apostolicæ sedi juramento promiserat, non attendere, sed contra ipsam omnimodis superbire studuisset, in Romana synodo inrecuperabiliter depositus & anathematizatus est ab apostolica sede, & ab episcopis totius ecclesiæ: nec hoc semel in una synodo, B sed in omnibus synodis, quotquot jam septennio Romæ celebratæ sunt. Hic igitur ita in perjuriis inveteratus, & pro eisdem inrecuperabiliter depositus & anathematizatus sedem Romani pontificis, cui obedientiam juravit, per manus anathematizatorum, utpote sui similium, invasit, legitimo pastore adhuc eidem sedi præsidente. Ipsorum autem excommunicatorum nullus eum consecrare, vel potius execrare præsumpsit, præter Mutinensem & Aretinum episcopos, qui ambo pro suis criminibus jam annis tribus officio & communione caruerant. Sed hi etiamsi officium & communionem haberent & Romana sedes pastore vacaret, nullum tamen eidem sedi pontificem ordinare possent. Hujus enim ordinationis privilegium solis cardinalibus episcopis Albanensi, Hostiensi, Portuensi a sanctis Patribus est concessum. Ergo Mutinensis & Aretinus episcopi juxta testimonium sanctissimi papæ Innocentii, non benedictionem, sed damnationem quam habuerant, suo Ravvennati imponere potuerunt. Nec illum in Romanum patriarcham sed in perditissimum hæresiarcham promoverunt. Caveat igitur omnis Christianus caput Antichristo inclinare, statuam quam Nabuchodonosor erexit, adorare: sicque se ipsius hæresiarchæ pernicioſissimo anathemati innodare. Nam quicumque illi obedierit, qui dixit: Ponam sedem meam ad Aquilonem & ero similis altissimo, certissime in æternam damnationem ibit cum Dipsis. Amen.

Verba sunt Hugonis Flaviniacensis.

Hæc sunt de Wiberto Gevehardi Salzeburgensis viri utique doctissimi & authentici scripta veridica, quibus utique nullus cum justitia obviare prævalet. Extant & alia ejus scripta auctoritate & veritate subnixa, quæ pro viri merito reverenter fidelium honorat & amplexatur ecclesia. Ab hoc itaque Wiberto sale utique infatuato, Henricus coronam suscepit Imperii, factus infelix membrum illius qui est rex super omnes filios superbiæ, suscipiens ab illo maledictionem, & quidem satis congrue. Nam dignus erat, & pro meritis acta res est, ut talis rex talem papam institueret, & ab eodem ipse coronam ignominiæ & sceptrum dedecoris susciperet.

☞ AD MOGUNTINUM CONCILIABULUM

Adversus Gregorium Papam anno 1080. *celebratum.*

ADDITIO.

Ex Mans. Suppl. To. II. p. 42. THeodericus Wirdunensis episcopus in concilio isto, primo quidem rebus in eo per summam impietatem gerendis assensum præbuit: cum E vero dein ad rei executionem ventum fuerat, clam aufugit; excommunicationem nihilosecius quam propterea incurrerat, quod licet brevi tem-

poris

poris ſpatio rebus pravis cohæſiſſet, excommunicationem inquam agnovit, & ſervavit teſte Flaviacenſi in chronico. Id ipſum comprobant geminæ illæ epiſtolæ, quas hic velut ad conciliabulum iſtud pertinentes ex codice Udalrici produco, quibus præmittere viſum eſt ex eodem codice epiſtolam Henrici Spirenſis epiſcopi, qua Longobardiæ epiſcopos & principes ad concilium iſtud Moguntinum invitat.

ANNO CHRISTI 1080.

EPISTOLA HENRICI SPIRENSIS

Epiſcopi ad epiſcopos & optimates Longobardiæ.

Invitat illos Moguntiam pro turbis regni & ſacerdotii ſedandis.

Ex cod. Udalrici num. CLXI.

IN Domino Dominorum diligendis archiepiſcopis, epiſcopis, marchionibus, comitibus, nec non & totius Longobardiæ tam minoribus quam majoribus H. Spirenſis epiſcopus ſervitutem & orationem. Super regni perturbatione regiæque poteſtatis derogatione, nec non etiam ſuper vacillante ſtatu eccleſiæ, non minus ego dolens quam cæteri principes regni decrevimus Moguntiæ inire conſilium, ſi fieri poſſit, ut regni perturbatio ſedetur, regia poteſtas redintegretur, & eccleſiæ, ne omnino naufragium patiatur, ſuccurramus. Quonam autem modo hoc fieri poſſit, excogitare nequivimus, niſi caput peſtiferi ſerpentis penitus abſcinderetur, cujus venenoſo efflatu hæc exorta hactenus intumuerunt. Manente vero cauſa efficiente, quomodo poterit effectus extirpari? qua inito conſilio tam primates quam minores firmiter fideliterque decrevimus, ut Hildebrandus ille ſedis ſubdolus apoſtolicæ invaſor, divinarum humanarumque legum execrabilis perturbator, Deo opitulante omnimodis abdicetur, aliuſque in ſedem apoſtolicam eligatur, qui diſperſa colligat, confracta conſolidet, non diſcordiam, non bella, ſed pacem in ſancta eccleſia deſideret. Nec ab hoc negotio perficiendo ſtrenuitatem veſtram abſterreat, quod prius in ſimili conſilio nos portum tenentes, periculoſæ procellarum jactationi vos commiſimus, ſed potius viriliter agite, & confortetur cor veſtrum, qui ſperatis in Domino, pro certo ſcientes, levius extorqueri clavam de manu Herculis, quam in præſenti negotio divellamur, vita comite a vobis.

Altera ejuſdem de eodem argumento.

CUm primum eccleſiæ gubernaculum invaſiſſes, etſi bene nobis cognitum eſſet quam illicitam & nefariam rem contra jus & fas familiari tibi arrogantia præſumpſiſſes; diſſimulanda tamen diſpenſatoria quadam taciturnitate, tam vitioſa introitus tui exordia putavimus, ſperantes videlicet tam criminoſa principia conſequentis regiminis tui probitate & induſtria emenda & aliquatenus obliteranda. Verum nec ut lamentabilis univerſalis eccleſiæ ſtatus clamat & deplorat malis initiis tuis pejores actionum decretorumque tuorum progreſſus infelici tempore, & pertinacia reſpondent. Cum igitur Dominus & redemptor noſter pacis & caritatis bonum quaſi ſingularem fidelibus ſuis characterem impreſſerit, cujus teſtimonia plura extant quam ut epiſtolari brevitate comprehendi valeant, tu e contra dum profanis ſtudes novitatibus, dum magis amplo quam bono nomine delectaris, dum inaudita elatione oſtenderis velut quidam ſignifer ſchiſmatis omnia membra eccleſiæ quæ ſecundum apoſtolum vitam quietam & tranquillam ante hæc tua tempora agebant, ſuperba crudelitate crudelique ſuperbia laceraſti, flammas diſcordiæ in Romana eccleſia diris factionibus excitaſti, quas per omnes eccleſias Italiæ, Germaniæ, & Hiſpaniæ ferali dementia ſparſiſti. Sublata igitur quantum in te fuit omni poteſtate ab Epiſcopis, quæ eis divinitus per gratiam Spiritus ſancti, qui maxime in ordinationibus operatur collata eſſe dignoſcitur, omnique rerum eccleſiaſticarum adminiſtratione, plebejo furori per te attributa, dum nemo jam alicui Epiſcopus aut presbyter eſt niſi qui hoc indigniſſima aſſentatione a faſtu tu emendicavit, omnem apoſtolicæ inſtitutionis vigorem illamque pulcherrimam membrorum Chriſti diſtributionem, quam doctor gentium toties commendat & inculcat miſerabili confuſione miſcuiſti, ſic quoque per hæc tua glorioſa decreta, quod ſine lacrymis dici non poteſt, Chriſti fere nomen periit. Quis autem pro indignitate rei non ſtupeat, quod novam quandam indebitamque potentiam tibi uſurpando arrogas, ut debita univerſæ fraternitati jura deſtruas? Aperis igitur cujuſcumque noſtrum parochiani aliquid delictum vel ſola fama ad te perveniat, ultra jam non habere quemquam noſtrum aliquam poteſtatem vel ligandi eum vel ſolvendi præter te ſolum, aut eum quem tu ſpecialiter ad hoc delegeris. Quæ ſententia, quam omnem inſaniam excedat quis in ſacris literis eruditus non videat? Quia ergo per hos alioſque præſumptionum tuarum ſpecies Eccleſiam Dei tam graviter periclitantem, immo fere peſſundatam diutius tolerare omni malo deterius judicavimus; placuit, ut communi omnium noſtrum conſilio tibi, quod hactenus tacuimus, innoteſcat, quam ob rem nec modo poſſis, nec unquam potueris ſedi Apoſtolicæ præeſſe. Tu ipſe bonæ memoriæ Henrico Imperatori te ipſum corporali Sacramento obſtrinxiſti, quod nunquam vivente ipſo Imperatore, aut filio ejus glorioſo Domino noſtro Rege, qui modo ſummæ rerum præes, Papatum aut ipſe ſuſciperes aut alium quantum in te eſſet ſuſcipere patereris abſque aſſenſu vel laudamento patris dum viveret. Atque hujus Sacramenti ſunt hodie teſtes, plerique Epiſcopi, qui hoc tunc & oculis videre & auribus audivere. Illud etiam recordare, quomodo tu, aliquos ex Cardinalibus cum ambitio papatus titillaret, ad tollendam æmulationem hac occaſione & conditione ut ipſi hoc idem facerent, Sacramento te obligaſti, quod nunquam Papatum habiturus eſſes. Utraque hæc Sacramenta, quam ſancte ſervaveris, tu ipſe videris. Præterea cum tempore Nicolai Papæ Synodus celebraretur, in qua capite vigeſimoquinto Epiſcopi conſiderant, ſuo anathemate ſtatutum, & decretum eſt, ut nullus unquam Papa fieret, niſi per electionem Cardinalium, & approbationem populi, & per conſenſum & auctoritatem regis. Atque hujus conſilii ſeu decreti, tu ipſe auctor perſuaſor ſubſcriptorque fuiſti. Qui etiam quaſi fœtore quodam graviſſimi ſcandali totam Eccleſiam repleſti de convictu & cohabitatione alienæ mulieris familiariori, quam neceſſe ſit. In qua re verecundia noſtra magis, quam cauſa laborat, quamvis hæc generalis querela unicuique perſonuerit, omnia judicia, omnia decreta per fœminas in ſede apoſtolica actitari, denique per fœminas totum orbem eccleſiæ adminiſtrari. Nam de injuriis Epiſcoporum, & contumeliis, quos filios meretricum &

cætera

☞ cætera id genus indigniſſime appellas nulla querimonia ſufficit. A

ANNO CHRISTI 1080.

Quia ergo introitus tuus tantis perjuriis eſt initiatus & eccleſia Dei tam gravi tempeſtate per abuſionem novitatum tuarum periclitatur, & vitam converſationemque tuam tam multiplici infamia dehoneſtaſti, obedientiam, quam tibi nullam promiſimus nec de cætero ullam ſervaturos eſſe, renuntiamus, & quia nemo noſtrum, ut publice declamabas tibi hactenus fuit Epiſcopus, tu quoque nulli noſtrum animo eris Apoſtolicus.

☞ THIEDERICI WIRDUNENSIS EPISCOPI EPISTOLA.

Ad omnes imperii ſubditos.

Omnia ſe admiſſurum profitetur quæ contra Gregorium pontificem decernentur.

Ex eodem n. 59 Ex Manſi Suppl. To. II. p. 43.

DIlectis in Chriſto fratribus & Dominis archiepiſcopis, epiſcopis, ducibus, marchionibus, comitibus, principibus Romani imperii, majoribus, & minoribus, clero & populo, ſanctæ eccleſiæ cultoribus T. Virdunenſis, id quod eſt Dei gratia; fraternam dilectionem, debitam ſervitutem, & perpetuam in Domino ſalutem.

Regni noſtri perturbatio, & ut verius dicam, niſi Deus avertat, prima nimis annullatio in maximum dolorem nos excitat, in lacrimas vocat, in miſerabilem querimoniam coram Deo & hominibus nos convertit. Hildebrandus, qui dicebatur caput, jam cauda eccleſiæ, qui fundamentum, jam detrimentum eſt eccleſiæ; qui decus, jam dedecus eſt eccleſiæ: hic diſpergit, qui dicebatur congregare: hic eccleſiam odit, qui dicebatur diligere: jam uſque ad omnimodam hæreſim infirmat, qui dicebatur ſanctam eccleſiam confirmare. O inaudita arrogantia hominis ſupra omnem gloriam de ſe gloriantis, ſupra omnem malitiam male agentis, unitatem eccleſiæ ſcindentis; quod inauditum eſt, regnum & regem catholicum deſtruere præſumentis, impios juſtificantis, pios injuſte damnantis, decreta patrum pervertentis, regem adulterinum extollentis, regem liberum & legitimum, & cum memoria nominis regii extinguere meditantis, & minantis. O temporibus noſtris nunquam audita hæreſis! Perjuria fidelitates dicit, fidem ſacrilegium facit; imo quia ab initio pater ejus mendax fuit, per omnia mentitur, & in omnibus veritati contradicit. Videat Deus & judicet, videte vos, judicate. Hominem impium, hominem abominatum, membra eccleſiæ ſubvertentem, caput nobis faceremus. Nos omni eccleſiaſtico honore deſtituentem patrem nobis conſtitueremus? Vita ſua accuſat illum, perverſitas damnat, obſtinatio malitiæ illum anathematizat. In qua re vobiſcum eſſe, vobiſcum facere, vobiſcum laborem ſubire, aſſenſus, conſilium, & auxilium noſtrum non recuſat. De eligendo autem ſummo pontifice, qui errata corrigat, qui deſtituta reſtituat, qui hujuſmodi fortia confundat, Deo cooperante vobiſcum operabimur, Deo conſentiente vobiſcum ſentiemus, & pro honore eccleſiæ & pro recuperatione regis & regni in nullo vobis deerimus. B C D E

EJUSDEM

Ad E. (Egbertum) Trevirenſem electum.

Quod ejus conſecrationi adeſſe nequeat, cum excommunicationem incurrerit.

ANNO CHRISTI 1080.

EA Sanctæ Trevirenſis eccleſiæ patri reverendiſſimo unanimiter electo, canonice admiſſo T. Dei gratia id quod eſt, debitam dilectionem, ex dilectione ſubjectionem, ex ſubjectione ſervitutem, ex ſervitute intimam, in omnibus ſervata ratione, devotionem. Ex eodem n. 158.

Teſte conſcientia, teſte & illo qui omnia novit, nemo eſt qui dignitati veſtræ melius velit, nemo qui unanimi veſtræ electioni magis applauſerit; nemo, inquam, qui de tam jucunda patris ad filium, prælati ad ſubditum affinitate rationabiliter incepta, rationabilius finienda, majorem fiduciam conſilii & auxilii ſibi aſſumſerit. Fateor me in omnibus vobis & eccleſiæ Trevirenſi debitorem eſſe, utpote quem elegi, & laudavi mihi in dulciſſimum patrem; imo quod Trevirenſem eccleſiam ſemper habui & habiturus ſum, vita ſuperſtite, in dulciſſimam matrem. Eccleſia Virdunenſis eccleſiam Trevirenſem ut filia matrem digna dilectione, debita ſubjectione amplectitur; ut ſubjecta prælatam veneratur. Membrum igitur capiti ſuo connexum proficit, diviſum omnino deficit. Legati veſtri, frater, archidiaconus, miles H. monuerunt me ut Treverim venirem, obedientiam vobis & eccleſiæ perſolverem, ordinationi veſtræ intereſſem. Conſecrationem veſtram in tanta omnium neceſſitate non modo vobis, ſed nobis qui affligimur, qui anguſtiamur, valde neceſſariam ulterius non differrem; tam juſtæ, tam ſaluberrimæ monitioni non moram, non difficultatem aliquam prætendiſſem; ſi in hoc tum meam & veſtram ſalutem non adtendiſſem; ſi non benedictionem pro maledictione, conſecrationem pro execratione, ordinationem pro depoſitione hoc tempore reputaſſem. Quod igitur maximo cum dolore vobis refero, ab ordine ſuſpenſum vos ordinare periculoſum eſſet, ut miſerabilius dicam, execratum de conſecratione veſtra præſumere pernitioſum eſſet. Conſilio meorum fatis importuno, ut teſte Deo mihi contrario in Pentecoſten veni ad curiam terribiliter adſtrictus, multipliciter coactus ſum ibi agere contra ordinem, contra ſalutem meam, imo contra dignitatem eccleſiaſticam; abrenuntiavi ſedenti in ſede apoſtolica, & hoc ſine ratione aliqua, cum præſens non audiretur, auditus diſcuteretur, diſcuſſus convinceretur. Abrenuntiavi illi, cui in examine meæ ordinationis profeſſus fueram obedientiam, cui ſubjectionem pollicitus eram, cui poſt beatum Petrum ſuſcepto regimine mihi commiſſæ eccleſiæ commiſſus fueram. Reverſum ſolito gravius eccleſia me ſuſcepit, uſitatum proceſſionis ordinem non exhibuit, & quod miſerabilius eſt, oſculum pacis non obtulit, quod infelicius propter auditam tam temere abrenuntiationem, & inauditam prius tantam temeritatem, non modo ab epiſcopali, ſed a ſacerdotali officio, ſub obſtentatione meæ ſalutis, & mei ordinis ſaluberrimo conſilio uſque ad dignam B. Petro & vicario ejus ſatisfactionem me ſubmovit. Hoc me impedit, hoc in C. J. ordinationi veſtræ me ſubtraxit. Quod ſi alius pro voluntate veſtra & petitione, Tullenſis videlicet, vel quivis vicem noſtram ſupplerit, nec indignor, nec adverſor, neque rationabiliter ordinanti improperabo, neque in aliquo

detraham rationabiliter ordinato. Adhuc vobiscum agam familiarius, ut cum patre filius, ut cum prælato subjectus, ut cum amico nemo jucundior amicus, cum consanguineo proximus admodum consanguineus. Hoc tempore tribulationis, in hoc schismate ecclesiasticæ dignitatis, hoc errore apostolicæ sedis, videndum est, quomodo ordinari velitis in examinatione ordinis, cui promissionem, cui obedientiam, cui dignam subjectionem vovere debeatis. Hoc per abrenuntiationem nostram expulso, alio per legitimam electionem nondum recollocato. Non hoc dico, ut voluntati vestræ contradicam, ut ordinationem impediam, ut promotionem suspendam, cum pro caritate & paternitate vestra paratus sim ultro offerre corpus & animam. Adaperiat Dominus cor vestrum in lege sua, & in præceptis suis & in præsenti causa.

ANNO CHRISTI 1080.

ANNO CHRISTI 1080.

CONCILIABULUM BRIXINENSE,

Quo triginta schismatici episcopi Gregorium papam sede deposuerunt, & Guibertum Ravennatem archiepiscopum eidem in schismate subrogarunt, anno Domini MLXXX.

HÆc synodus Moguntiæ inchoata fuit. Sed cum ibi novemdecim dumtaxat episcopi schismatici ad scelus patrandum convenissent, paucitatem eorum pertæsi, ad locum schismaticis omnibus ex Germania & Italia congregandis aptissimum, Brixiam transtulerunt. Quid vero in pseudosynodo schismatici egerint auctor schismaticus Conradus Urspergensis abbas ex illo acervo calumniarum a Bennone schismatico male congesto recitavit his verbis: *Anno Domini millesimo octogesimo, cum apud Brixiam Noricam triginta episcoporum conventus, nec non & optimatum exercitus, non solum Italiæ, sed & Germaniæ, jussu regis Henrici congregaretur, factus est omnium consensus adversus Hildebrandum papam, cognominatum Gregorium septimum, quem pseudomonachum, totiusque vesaniæ pestiferum principem, & præcipue sanctæ Romanæ sedis invasorem, affirmantes; ab apostolica sede depellendum quamvis absentem dijudicabant, & Wigbertum Ravennensem archiepiscopum ipsi subrogandum eligebant. Hujus decretis conclusio hæc est: Quia, inquiunt, illum constat non a Deo electum, sed a a seipso, in fraude ac pecunia impudentissime objectum. Qui ecclesiasticum subvertit ordinem: Qui Christiani imperii perturbavit regnum: Qui regi catholico ac pacifico corporis & animæ intentat mortem: Qui perjurum defendit regem: Qui inter concordes seminavit discordiam, inter pacificos lites, inter fratres scandala, inter conjuges divortia, & quidquid quiete inter pie viventes stare videbatur concussit.*

Locus concilii.

Acta concilii.

Nos, auctore Deo, congregati in unum, legatis ac literis freti decem & novem episcoporum, die sancto præteritæ pentecostes Moguntiæ congregatorum, contra eumdem Hildebrandum procacissimum, sacrilegia ac incendia prædicantem, perjuria & homicidia defendentem, catholicam & apostolicam fidem de corpore & sanguine Domini in quæstionem ponentem, hæretici Berengarii antiquum discipulum, divinationum ac somniorum cultorem, manifestum necromanticum, pythonico spiritu laborantem, & idcirco a vera fide exorbitantem, judicamus canonice deponendum & expellendum, & nisi ab ipsa sede his auditis descenderit, in perpetuum condemnandum. Facta sunt autem hæc septimo Kalendas Julii, feria quinta, indict. tertia.

Decretum schismaticorum adversus Gregor. papam.

BRIXINENSIS CONCILIABULI

Quo Gregorius papa VII. de sede sua deponitur, Anno 1080. ab episcopis XXX. schismaticis celebrati

ACTA AMPLIORA.

Ex Mansi Suppl. T. II. pag. 48. Anno 1080.

Conciliabuli hujus acta quædam ex Bennone schismatico dedit Labbeus. Integriora propono ex codice Udalrici; quæ non ideo hic exhibentur, quod illa probem, nec digna judicem ut transmittantur ad posteros; sed cum historiæ integritati prosint, & alioqui ea sint quæ nemini officere possunt, cum non abalienationem quidem a pontificis obsequio, sed potius schismatis detestationem insinuent; eo enim miseros deduxit, ut in ea, quam cum pontifice exercuerunt controversia, nec modum nec religionem servaverint.

Ex Cod. Udalric. n. 164.

Anno Dominicæ Incarnationis MLXXX. mediante sereniſſimo rege Henrico IV. anno regni ejus XXIII. VII. Kal. Julii, feria V. ind. III. cum apud Brixiam Noricam XXX. episcoporum conventus, nec non & optimatum exercitus non solum Italiæ, sed & Germaniæ jussu regio congregaretur, facta est vox una velut ab ore omnium terribiliter conquerentium super truculenta vesania cujusdam Hildebrandi pseudo-monachi, Gregorii papæ VII. cognominati, cur tamdiu ipsam rex semper invictus sævire pateretur intactam; cum vas electionis Paulus testetur; principem non sine causa ferre gladium; & Petrus pastor primus non solum præcellere, verum duces ab eo mittendos clamet esse ad vindictam videlicet malorum, ad laudem vero bonorum. Ad quorum satisfactionem visum est ipso glorioſissimo regi, principibusque ejus justum, ut judicium episcoporum divinæ animadversionis sententia gladium materialem in ipsum Hildebrandum præcederet, ut quem præsules ecclesiarum prius a superba prælatione deponerent, eumdem postmodum regalis potentia licentius persequendum decerneret. Quis ergo fidelium, qui illum novit, damnationis jaculum contra ipsum metueret intorquere, qui ab ineunte ætate modo se studuit per inanem gloriam nullis suffragantibus meritis super hominem commendare. Somnia & divinationes proprias aliorum divinæ dispositioni præponere, habitu monachus videri, & professione non esse, ecclesiasticæ disciplinæ, nulli subditus magistro, se extorrem judicare; obscœnis theatralibus ludricis ultra laicos insistere; mensas nummulariorum in porticu transeuntium turpis lucri gratia publice observare. His itaque quæstibus pecunia cumulata ab-

☞ ta abbatiam B. Pauli invasit, supplantato abba- A
ANNO CHRISTI 1080. te, unde aperiens archidiaconum quendam nomine Mancium, ut sibi officium venderet, decipiendo seduxit ; & Nicolao papa nolente, tumultu populari stipatus in œconomum se promoveri coegit. Quatuor namque Romanorum pontificum super improba morte per manus cujusdam sibi intimi Johannis, sibi intimi Brachinti, propinato veneno homicida extitisse convincitur, ut cæteris tacentibus, ipse minister mortis, urgente mortis articulo, diris clamoribus licet sero pœnituerit, testabatur. Hic denique sæpe dictus pestifer ipsa nocte, qua funus Alexandri papæ in basilica Salvatoris exequiarum officio fovebatur, portas Romanæ urbis & pontes, turres, ac triumphales arcus, armatorum cuneis munivit, Lateranense pa- B latium militia comparata hostiliter occupavit, clerum ne auderet contradicere, cum nullus eum vellet eligere, gladiis satellitum evaginatis mortem minando perterruit, & prius obsessam diu assiluit cathedram, quam corpus defuncti obtineret tumbam. Dum vero quidam ex ipsis decretum Nicolai papæ a centum XXV. episcopis sub anathemate promulgatum, eodem Hildebrando laudante ad memoriam sibi vellent reducere, quod si quis sine assensu Romani principis papatriari præsumeret, non papa, sed apostata ab omnibus haberetur; negavit se regem uspiam scire, & se posse asseruit sententiam prædecessorum vacuam judicare. Quid plura? Non solum quidem Roma, sed ipse Romanus orbis testatur, illum non adeo fuisse electum, sed a se ipso vi, fraude, pecunia impudentissime objectum, cujus fructus patefaciunt radicem, cujus opera manifestant intentionem, qui ecclesiasticum subvertit ordinem, qui christiani imperii perturbavit regnum, qui regi catholico ac pacifico corporis & animæ intentat mortem, qui pessimum & proditorem defendit regem, qui inter concordes seminavit discordiam, inter pacificos lites, inter fratres scandala, divortia inter conjuges, & quidquid quiete inter pie viventes stare videbatur, concussit. Quapropter, ut prælibatum est, eundem procacissimum Hildebrandum sacrilegia ac incendia prædicantem, perjuria & homicidia dependentem, catholicam atque apostolicam fidem de corpore & sanguine in quæstionem ponentem, hæretici Beringarii antiquum discipulum, divinationum & somniorum cultorem, manifestum nicromanticum, phytonico spiritu laborantem, idcirco a vera fide exorbitantem, judicamus canonice deponendum, & expellendum : & nisi ab ipsa sede his auditis descenderit in perpetuum condemnandum. ANNO CHRISTI 1080.

☞ CONCILIUM INCERTI LOCI IN NAVARRA forte PAMPELONENSE,

Quo Pampelonenſis urbs devota eſt anathemati, circa annum 1080. *celebratum.*

Ibid. pag. 50. Anno 1080. *Richardus S. R. E. cardinalis & abbas Massilienſis legationem duplicem in Hiſpania obivit; aliam quidem anno* 1078. *alteram anno* 1079. *& ſequenti. In una quadam ex illis concilium, quantum ex conjectura deduci poteſt, in Navarra, & forte in urbe principe Pampelona celebravit, quo omnes ejus urbis incolas anathemati devovit. Concilii hujus & lati in eo anathematis meminit idem Richardus in epiſtola ad Sancium V. Navarræ regem ſcriptam, quam ex veteribus monumentis Marteniani to. I. pag.* 497. *huc transfero.*

EPISTOLA R. CARDINALIS AD S. REGEM. D

Confirmat latam in Pampelonenſes excommunicationis ſententiam, vetatque ne ullam cum illis habeat communionem.

Ex Martene Vet. Mon t. I. pag. 497. R (*a*) Cardinalis apostolicæ sedis Legatus S. Regi venerabili salutem.

A Domino nostro papa in ecclesiis regni vestri, honorem, & gloriam ejusdem sanctæ & universalis ecclesiæ, postposita alia nobis..... multo sudore fideliter quærebamus; sed nec per vestros circumlocutionum anfractus decepti a parte cognoscimus, quoniam plus hominum favorem, quam Dei timorem animarumque salutem in ve- E stris operibus cupitis invenire. Nam salutem vestro consilio in populo commisso vos efflagitare credebamus; unde quia non ita apud vos est, colligentes si qua vobis pro vestra caritate de qualibet specialiter persona promisimus, facturos nos deinceps proculdubio abnegamus: sed consulere aliter si potuerimus, satagemus. Excommunicationis sententiam, quam in Pampilonensi episcopatu, & hominibus ejusdem episcopi quocumque C loco fuerint, sive in expeditione contra hostes pugnaverint, sicuti in concilio episcoporum & abbatum apostolica auctoritate posuimus, iterum, iterumque eadem auctoritate firmamus: vosque communionem cum Pampilonensibus excommunicatis usque ad festivitatem S. Johannis, & hoc non in ecclesiastico officio, sanctorum apostolorum Petri & Pauli & nostra auctoritate, nullam deinceps habere præcipimus, donec habeant electum in eadem ecclesia apostolica auctoritate firmatum. Interdicimus hoc modo, ut a festivitate S. Johannis & deinceps mortui nullo modo sepeliantur, cum vivis scienter nullus christianam communionem habeat, nullumque divinum officium in ecclesiis fiat, præter puerorum baptismum, si mortis vel languoris illos agitaverit periculum. Hæc ideo facimus, quia conspirasse illos ad destructionem ecclesiæ cum alteris regni vestri principibus videmus, quos adhuc nominatim non exprimimus, qui gladium S. Petri & virtutem S. Spiritus ad perpetuam infamiam & confusionem suam experientur. Ne confidatis in victoria qui justitiam reliquistis, cum scriptum sit! *Primum quærite regnum Dei, & justitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis.* De quo confidere possetis, si plus crescere regnum Dei, quam vestram gloriam quæreretis. Quæritis enim quæ vestra sunt, non quæ Jesu Christi. Et quia irritum fecistis mandatum Dei, & apostolicum præceptum propter seductionis &....hominum animarum pereuntium, sanguinem Deus a manu vestra requirat. Nos ergo exeuntes de civitate excutimus pulverem pedum nostrorum in testimonium super vos.

CON-

(a) Hæc epistola est Richardi cardinalis, qui postea fuit abbas Massilienſis S. Victoris, ab Alexandro II. creatus cardinalis & a Greg. VII. & Urb. II. missus legatus in Hispaniam. Scripta est autem ad Sancium V. Navarræ regem, quem quidam de crudelitate & injustitia insimulant. MARTENE.

ANNO CHRISTI 1080.

CONCILIUM BURDEGALENSE

Amato A. S. L. præside Anno 1080. *habitum.*

Ibid. pag. 52. Anno 1080. Ex Gall. Chr to. 2. p. 316. app. nov edit.

OMnia orta occidunt, & aucta seneſcunt, nec multum hominis tempus protenditur, ejusque memoria breviſſima probatur; ſed ne oblivio prorſus præterita abſorbeat, neceſſe eſt, ut rerum geſtarum notitiam littera retineat, quatinus quid ſit mutabile futuros non lateat. Igitur hoc præſens non ignorat eccleſia, ſed nec poſteritas hinc hæreat ambigua, quod noſtra geſtum eſt præſentia. Ego itaque Geraldus Deo largiente abbas, quamvis indignus, diu optaveram eripi de mundanis fluctibus, quibus contundebar acrius, quam fragilis ferre poſſet animus. Cæterum ſubjecti mihi minus obediebant, nec eorum ferrea molliri pectora quiverant, quos quidem ſæcularia plus nimio negotia induraverant. Denique monſtrante divina clementia portum ſalutis, placuit animo antra petere ſolitudinis, ubi nulla eſſet ſæcularis habitatio hominis. Itaque commendata epiſcopo cura commiſſi gregis, egreſſus ſum de monaſterio comitantibus paucis, ignorans omnino quo curſus foret itineris. Sed tandem, Domino ducente, quippe qui nunquam abeſt ſperantibus in ſe, pervenimus ad Domnum Willelm. Pictavenſem comitem, virum adprime nobilem, totius quoque Aquitaniæ ducem, qui locum attribuit nobis congruum Silva major nuncupatum, quod allodium ita nobis ab illo abſolutum redditur, ut nullo ibi quidquam juris requiratur, ſicut etiam alia chartula teſtatur. Cum ergo ibi vellem incipere monaſterium, perrexi ad domnum Goſcelinum Burdegalenſem archiepiſcopum, in cujus epiſcopatu prædictum erat allodium, ejus quidem rogaturus beneficium. Qui interveniente præfato duce jam incœptum monaſterium ita omni donavit libertate, ut nec ipſe, nec alius poſt eum, non archiepiſcopus, non archidiaconus, non archipresbyter, non cujuslibet ordinis perſona aliquod in eo jus, vel dominationem poſſit habere. Quatinus ibi degentes monachi abſque ulla inquietudine libere poſſent Deo ſervire. Sed & hoc ſtabilitum eſt ab ipſo, eodem precante Willelmo, ut ſi quandoque, diſponente Chriſto, villa creverit, nihilo majus in ea archiepiſcopus, vel quilibet miniſter ejus quidquam habeat juris, nec in clericis, nec in laicis, ſed omnia referantur ad abbatis diſpoſitionem, vel congregationis. Hoc etiam ſibi nobiſque providit, ut nihilominus eccleſiarum conſecrationem, ſacroſque ordines vel chriſma ab archiepiſcopo accipiamus cum neceſſe fuerit. Sed hæc conſtitutio iterum ab eodem firmata eſt in proximo concilio, præſentibus Romanis legatis Hugone atque Amato, multoque aliorum epiſcoporum collegio. Hoc quoque definitum eſt, ut ſi quis hoc decretum violare tentaverit, ſe ſciat excommunicatum, donec ſatisfecerit, tam ab archiepiſcopo, quam ab omnibus qui fuerunt in concilio. Nec non & hoc conſulente Domino Amato conſtituimus, ut hoc cœnobium ſolummodo, Romanæ foret eccleſiæ ſubjectum, atque ſui tutelam domno apoſtolico ſingulos annos ſolveret quinque ſolidorum. At ego jam deſcendens in defectum ætatis decrepitæ jam jam curam monachorum cupiebam dimittere; atque minus utilis meliori cedere. Verum domnus Amatus a noſtris rogatus fratribus, licet totis reſiſterem niſibus, tamen mihi ex parte domni apoſtolici teſtatus obedientiam, eorum commendavit providentiam.

Acta eſt vero ſupradicta confirmatio Burdigalenſi civitate in concilio, anno ab Incarnatione Domini MLXXX. Indict. III. epacta XXVI. II. nonas octobris, octavo an. Gregorii papæ VII. Philippo in Francia regnante.

S. Willelmi Aquitanenſis Ducis, Confirma hoc Deus.

Ego Amatus apoſtolicæ ſedis legatus confirmo.

Ego Hugo ſedis apoſtolicæ legatus confirmo.

Ego Gocelinus Burdegalenſis archiepiſcopus præſente concilio concedo & confirmo.

S. Rodulphi Turonenſis archiepiſcopi.
S. Willelmi Auxienſis archiepiſcopi.
S. Boſonis Sanctonenſis epiſcopi.
S. Ademari Engoliſmenſis epiſcopi.
S. Willelmi Petragoricenſis epiſcopi.
S. Raimundi Vaſatenſis epiſcopi.
S. Hugonis Bigorrenſis epiſcopi.
S. Donaldi Agennenſis epiſcopi.
S. Petri Adurenſis epiſcopi.
S. Odonis abbatis ſancti Johannis.
S. Drogonis Malliacenſis abbatis.
S. Raynaldi S. Cypriani abbatis Pictavenſis.
S. Bertrandi S. Juliani abbatis V. Nobiliacenſis.
S. Hildeberti Nantulliacenſis abbatis. V. Nantolis in valle.
S. Fulchardi S. Salvatoris abbatis V. Blavia.
S. Anchelini, Gocelini Burdegalenſis eccleſiæ archidiaconi.

CONCILIUM LUGDUNENSE,

Quod ſub præſidio Hugonis Dienſis epiſcopi, & ſedis apoſtolicæ legati, in cauſa Manaſſæ archiepiſcopi Rhemenſis celebratum eſt anno domini MLXXX. tempore Gregorii papæ VII.

MAnaſſes Rhemenſis archiepiſcopus, qui ſedem Rhemenſem invaſerat, ad cauſam dicendam ſæpe Romam vocatus nullatenus obtemperare voluit, & non obſtante inhibitione pontificis, eamdem violenter detinere præſumpſit. Qua de cauſa Hugo Dienſis epiſcopus in Gallias abLegatus hanc ſynodum congregavit, atque in ea invaſorem antiſtitem condemnavit, & throno epiſcopali depoſuit. *Hæc ex Gregorio epiſtola decima ſeptima libri octavi, qua univerſum clerum & populum Rhemenſem admonet, ut eidem invaſori conſtanter reſiſtant.*

AD-

ANNO CHRISTI 1080.

ADDITIO PHILIPPI LABBE S. J.

AD CONCILIUM LUGDUNENSE

Hugonis Diensis episcopi legati S. Sedis apost.

Et chronico Virdunensi Hugonis abbatis Flaviniacensis ejusdem temporis scriptoris.

SExtum nihilominus celebravit concilium apud Lugdunum pro quibusdam negotiis, quorum discussionem ei domnus papa imposuit scribens ad eum in hæc verba.

Gregorius episcopus servus servorum Dei dilecto in Christo fratri Hugoni Diensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem. Quod divina clementia pacem ecclesiæ tuæ restituit, *&c. usque ad pure deinceps administrentur.*

Dum igitur hæ ei litteræ allatæ fuissent, & locus concilii apud Lugdunum constitutus esset, Remensis etiam archiepiscopus juxta tenorem litterarum ad idem se purgaturus invitaretur concilium, posito domno Hugone apud Viennam pro corporis curatione, nuncii præfati archiepiscopi venerunt ad eum, multis & maximis precibus & muneribus ad hoc eum flectere cupientes, & ob id ei in præsenti trecentas purissimi auri uncias, domesticis quoque ejus pretiosa donaria offerentes, insuper & celamentum ne ulli mortalium id proderent jurare volentes, ut cum sex episcopis quos ipse Remensis eligeret de suffraganeis suis ei ut se purgaret conc..deret, remota inquisitione infamiæ. Addentes etiam quod nec sperare poterant, sed tamen nihil intentatum relinquere volebant: quod si ei solo concederetur facultas se purgandi, inæstimabiles thesauros auri, & qui etiam numerum excederent se juraturos, & insuper sacramentum ne cui hoc proderent. Quod totum virilis ejusdem legati animus respuit. Et quia expugnabilem ejus erga pecuniam animum vidit, timens sibi concilio interesse noluit. Et ideo synodali judicio est depositus tum quia se purgare noluit: tum quia audientiam Edunensis, Pictavensis, & ipsius Lugdunensis subterfugit.

Iis vero adjunge sis epistolam Gregorii VII. papæ 40. l. VI. Bosoni scriptam; legatum nostrum Diensem episcopum in concilio quod proxime celebraturus est, &c. datum 4. Kal. Julias indict. II. tum lib. VII. 12. III. Nonas Januarii ind. III. & 20. 15. Kal. Mai eadem indict. III. qui characteres huncce annum 1080. apertissime designant: necnon 17. 18. & 19. lib. seq. VIII. ad Ebolum Comitem Rociacensem, ad suffraganeos Remensis ecclesiæ, ad clerum populumque Remensem, ad regem Galliæ, comitem Campaniæ, &c.

CONCILIUM AVENIONENSE,

Quo sanctus Hugo Gratianopolitanus episcopus creatus est anno Domini MLXXX. tempore Gregorii papæ VII.

* Binii balancinatio.

HAc synodo sanctum Hugonem ex Lugdunensi * episcopo creatum esse antistitem Gratianopolitanum, atque sexto anno suæ ordinationis cum sociis quibusdam Carthusiam tunc recens inchoatam petiisse, testantur acta ejusdem sancti Hugonis apud Surium primo Aprilis, auctore Guigone Carthusiæ majoris priore sanctissimo qui præsulis illius vitam paullo post ejus obitum scripsit.

ADDITIO PHILIPPI LABBE, S. J.

CONCILIUM AVENIONENSE.

Ejusdem Hugonis Diensis episc. S. R. E. legati

Ex eodem Virdunensi Chronico Hugonis abbatis Flaviniacensis.

CElebravit & septimum apud Avenionem: in quo depositus est Achardus Arelatensis invasor, & electus est Gibilinus in Arelatensem archiepiscopum; Lantelmus in Ebredunensem archiepiscopum, Hugo in Gratianopolitanum episcopum, Desiderius in Cavalicensem. quos post expletionem concilii secum Romam duxit, & consecrati sunt a papa.

CONCILIUM SENONENSE

Anno MLXXX. a Richerio archiepiscopo celebratum.

Ex Gallia Christiana in Richerio Senonensi archiepiscopo.

Ex Labbei App. to. X

SYnodum celebravit (Richerius) Senonis mense Octobri, anno Domini MLXXX. cui interfuere Goffridus Parisiensis, Goffridus Carnotensis, Philippus Trecensis, Galtherus Meldensis, Arnulfus Aurelianensis, episcopi; Arnulphus sanctæ Columbæ, Isambardus S. Germani Parisiensis, Guibertus S. Germani Autissiodorensis, Erminus S. Petri Melodunensis, Galtherus S. Petri Ferrariensis, Robertus S. Florentini Bonævallis, Guillelmus S. Remigii Senonensis, abbates. *Hoc tantum in Gallia Christiana Claudii Roberti. Quid autem in concilio sit actum, omnino latet.*

CON-

ANNO CHRISTI 1080.

CONCILIUM JULIOBONENSE,

Quod a Willelmo Anglorum rege cum episcopis & proceribus Normanniæ apud Juliam bonam celebratum est in festivitate pentecostes anno Christi MLXXX. Gregorii VII. papæ anno VIII. Philippi Francorum regis XX.

Extat in tabulario regio authenticum illius exemplar in membranis, quod vidimus: habetur quoque in pluribus mss. & apud Ordericum Vitalem lib. V. historiæ ecclesiasticæ, &c.

TITULI CANONUM.

I. *Ut pax Dei firmiter teneatur, ejusque infractores ab episcopis coerceantur.*
II. *Ut de incestis matrimoniis juxta canones judicent episcopi.*
III. *De judicio clericorum qui de vetito feminarum contubernio accusantur.*
IV. *Quod laicus partem in redditibus ecclesiæ habere non debeat, & quale inde servitium reddere liceat presbytero.*
V. *Ut episcopi a presbyteris præter justos reditus nihil exigant.*
VI. *Ut archidiaconi quotannis presbyterorum suorum vestes, calices & libros visitent.*
VII. *De crimine quod presbyter in forestis regis vel baronum ejus commisit episcopus recognoscet.*
VIII. *Ut de singulis domibus cera generata matri ecclesiæ quotannis per presbyteros offeratur.*
IX. *Ne laicus presbyterum det vel adimat ecclesiæ nisi ex consensu episcopi.*
X. *De cœmeteriis quæ sunt in civitatibus, capellis & burgis, vel in maceriis.*
XI. *De cœmeteriis villarum.*
XII. *De presbyteris quorum ecclesiæ donantur monachis vel canonicis.*
XIII. *De justitiis & consuetudinibus episcopalibus.*

PRÆFATIO.

ANno Incarnationis domini M. LXXX. papatus domini Gregorii papæ VII. octavo, Francorum rege regnante Philippo, Anglorum rege Willelmo gubernante Normanniam in festivitate pentecostes, sub ejusdem regis præsentia, præsente Rotomagensi archipræsule Willelmo, congregatis etiam episcopis & abbatibus, consulibus quoque, & cæteris Normanniæ principibus celebratum est apud * Lillebonam concilium, in quo sereniſſimi regis Willelmi providentia præscriptorum fidelium suorum consilio deffinivit.

* Juliam Bonam seu Juliobonam.

CANONES.

I.

Ut pax Dei, quæ vulgo dicitur trevia, sicut ipse eam initio constituerat, firmiter teneatur, & per singulas parœcias dictis excommunicationibus renovetur. Qui vero eam observare contempserint, vel aliquatenus fregerint, episcopi secundum quod prius statutum est, eos judicando justitiam faciant. Si quis autem episcopo suo inde inobediens fuerit, domino in cujus terra habitat episcopus hoc demonstret, & ille eum subdet episcopali justitiæ. Quod si & dominus facere contempserit, regis vicecomes inde per episcopum requisitus, omni remota excusatione faciat.

II.

De his qui de parentela sua uxores tenent, & uxores parentum suorum, episcopi canonicam justitiam exequantur. Rex enim nullum inde sustinet, vel tuetur: sed potius episcopos adjuvando admonet, ut lex Dei firmiter teneatur.

III.

Presbyteri, diaconi, subdiaconi, & omnes canonici & decani, nullam omnino feminam habeant. Quod si post hac aliquis eandem culpam visus fuerit incurrisse, si per ministros episcopi prius inde fuerit accusatus, in curia episcopi se purgabit. Si vero parœcianorum vel dominorum aliquis eum accusaverit, habeat accusatus inducias, ut cum episcopo possit loqui: & si purgare se voluerit in eadem parœcia cui servit, præsentibus parochianis pluribus ante ministros episcopi & coram judicio se purgabit. Si vero se purgare non potuerit, ecclesiam perdat irrecuperabiliter. Hoc autem rex prædictus statuit, non perenniter episcopis suis debitam auferendo justitiam; sed quia eo tempore episcopi minus quam convenisset inde fecerant, donec ipse eorum videns emendationem eis redderet pro benefacto, quod tunc de manu eorum temporaliter tulerat pro commisso.

IV.

Nullus laicus in redditibus altaris, vel in sepultura, vel in tertia parte decimæ aliquid habeat, neq; pecuniam pro horum venditione vel donatione aliquatenus habeat. Neq; presbyter inde servitium faciat, nisi legationem domini sui portet, ita ut eadem die ad ecclesiam revertatur & ad orationes, per Normanniam solummodo, victum domini sui habens, si dominus voluerit secum vadet; servitium ecclesiæ presbyter interim curet.

V.

Presbyteri ab episcopis vel ab eorum ministris præter justos redditus episcopi, vi vel minis dare nihil cogantur. Propter eorum feminas nulla pecuniæ emendatio exigatur.

VI.

Archidiaconi per archidiaconatus suos semel in anno presbyterorum suffraganeorum suorum vestimenta, & calices, & libros videant, designatis ab episcopo in unoquoque archidiaconatu solummodo tribus locis, ubi vicini presbyteri ad hæc monstranda convocentur. Quo enim archidiaconus ad hæc videnda venerit, (1) a presbyteris conveniunt triduo, si expedit, victum habeat sibi quinto.

VII.

Si presbyter (2) satisfactionem fecerit de forestis regis, vel baronum ejus, nullam emendationem inde habebit episcopus.

VIII.

Presbyteri semel in anno circa pentecostem cum

(1) Lege ex Ordericо Vitali, *a presbyteris qui conveniunt, triduo, si expedit, victum sibi habeat*, H.
(2) Lege, *foris facturam*, ex Orderico Vitali. H.

ANNO CHRISTI 1080

cum processionibus suis ad matrem ecclesiam veniant, & de singulis domibus ceræ (1) denaratam, vel idem valens, ad illuminandam ecclesiam altari offerant. Quod qui facere noluerit, ac presbytero per ministerium suum cogatur hoc solvere sine emendatione pecuniæ.

IX.

Laicus presbyterum non det vel adimat ecclesiæ, nisi ex consensu præsulis. Quem tamen, si (2) rejiciendus est, episcopus non repellat: & si repellendus est non retineat.

X.

In cœmeteriis ecclesiarum quæ sunt in civitatibus, vel in castellis, vel in burgis, quicquid episcopi tempore Rodberti comitis, & Willelmi regis ejus consensu habuerunt, episcopi (3) habeant. In cœmeteriis vero, quæ in marchis sunt, si guerra fuerit, & aliqui ad habitandum ibi faciant mansionem, dum guerra duraverit, & ipsi propter guerram in atrio manserint, nullam forisfacturam ab eis habebit episcopus, nisi quam habuisset, antequam ad atrium confugissent. Cum autem pax facta fuerit, qui propter guerram fugerant de atrio exire cogantur, aut episcopalibus legibus supponantur. Qui vero in prædictis cœmeteriis antiquius manserunt, in antiqua quietudine permaneant.

XI.

Ecclesiæ villarum quantum cœmeteriis habuerunt tempore Rodberti comitis, vel quantum habuerunt usque ad istud concilium, tantum habeant & in eis eas consuetudines habeant episcopi, quas tempore Rodberti comitis vel Willelmi regis ejus consensu habuerunt, nisi episcopi aliquam (4) quietudinem fecerint concedente rege Willelmo. Si post concilium intra villam aliqua nova ecclesia sit, faciat episcopus cœmeterium consideratione dominorum & parochianorum ejusdem ecclesiæ. Si vero extra villam nova fiat ecclesia, indeque habebit quinque perticas cœmeterii.

XII.

Si donatur monachis ecclesia, presbyter qui (5) ejusdem tenet ecclesiam honorifice teneat quicquid de eadem ecclesia haberet antequam monachi eam haberent: & tanto melius, quanto sanctioribus associatur hominibus: eo autem mortuo, vel aliquatenus deficiente, abbas idoneum quærat presbyterum, & episcopo eum per se vel per nuntium suum ostendat. Quem si ricipiendus est, episcopus recipiat. Si vero presbyter cum monachis religiose vivere voluerit, videat ut ecclesia, quam episcopali licentia intravit, honeste tractetur, tamen in vestimentis, quam libris & cæteris ecclesiæ serviendæ necessariis secundum ejusdem ecclesiæ facultatem. Quod si presbyter cum monachis vivere noluerit, tantum ei det abbas de bonis ecclesiæ, unde, & bene vivere, & ecclesiæ servitium convenienter valeat adimplere. Quod si abbas facere noluerit, ab episcopo convenienter cogatur ut faciat. Presbyter vero episcopo suo juste sit subditus, & episcopales redditus persolvat. Quæ vero superabundant, in usus monasterii sui abbas habeat. Hoc idem in ecclesiis canonicorum observetur.

XIII.

Violatio ecclesiæ & atrii, sicut superius determinatum est, & commissa pro quibus divinum officium remanet, episcopis per pecuniam emendentur. Assultus in itinere ecclesiæ similiter. Si quis iratus persequitur alium in atrium vel in ecclesiam similiter.

ANNO CHRISTI 1080.

Si clericus arat vel ædificat in atrio sine pontificali licentia similiter. Si clericus raptum fecerit, vel furtum, vel aliquem percusserit, aut vulneraverit, vel occiderit, aut duellum sine licentia episcopi susceperit, aut (6) nannum fecerit, aut assultum fecerit, aut aliquid injuste faisierit, aut incendium fecerit, aut manu pastus ejus, aut habitator atrii similiter. Si clericus adulterium fecerit, aut incestum, similiter. Si presbyter de ministerio suo (7) satisfecerit, similiter. Presbyteri qui ad synodum venire neglexerint, similiter, & qui synodum & circadam statutis terminis non reddiderint, similiter. Si clericus coronam suam dimiserit, similiter. Si monacha, qui sunt sine regula habitum suum dimiserint, similiter. Si presbyter treviæ Dei infractores & latrones sine licentia episcopi excommunicaverint similiter.

Si erraticum habens quod vulgo weidif. dicitur; venerit in curiam sacerdotis vel clerici, qui in atrio maneant, (8) vel in eleemosyna ejusdem ecclesiæ, ut in atrio episcopi erit. Si quid per (9) contemptionem in domo presbyteri, vel clerici, vel in atrio (10) sacerdotis, vel eorum manu pasto relictum fuerit, episcopi erit. Si quid in ecclesia, vel in atrio inveniatur, vel relinquatur, episcopi erit.

Si quis presbyterum aut monachum aut monacham assalierit aut percusserit aut ceperit, aut occiderit, aut eorum domos in atrio incenderit, similiter emendabit. Si quis adulterium aut incestum fecerit, aut cum matrina, vel commatre, vel cum filiola coierit, similiter si quis uxorem suam, vel si qua virum suum sine judicio præsulis reliquerit, similiter. Qui mortuos consulunt, vel maleficia tractant, similiter: Qui intentum sibi crimen inficians ferri judicio convincitur, excepta Dei trevia, similiter. Qui justitiæ resistens excommunicari se patitur, similiter.

Parochianorum crimina episcopo pertinentia ubi consuetudo fuit episcoporum judicio examinentur. Si contradictio judicationis facta fuerit, ante episcopum diffiniatur. Si furti judicium judicatum fuerit, ante matrem ecclesiam terminetur. Si plana lex facienda erit, ibi fiat ubi placitum prius fuit. In parochia episcopi sine licentia ejus nullus audeat prædicare.

Qui prædictas culpas inciderit, si sponte ad pœnitentiam venerit, pœnitentia ei pro qualitate criminis injungatur, & pecunia nullatenus exigatur.

Si laicus in atrio raptum fecerit, episcopo emendabit: si vero alibi fecerit, quomodocumque faciat, episcopus nihil habebit.

Has consuetudines episcopi habeant in illis locis, in quibus eos tempore Rodberti comitis, vel Willelmi regis ejus concessione hactenus habuerunt. Quæ vero quieta fuerunt; eam quietudinem habeant, quam huc usque solide tenuerunt. In his omnibus justitiis & consuetudinibus rex sibi retinet quod hucusque habuit.

Si presbyter Domini sui judicium contradixerit de ecclesiastica causa & cum in curiam episcopi eundo injuste fecerit fatigare, diem solidos emendabit domino suo.

Si episcopi aliquid quod hic non sit scriptum, in

(1) Order. *denerata*. H. (2) Lege ex Orderico, *recipiendus*. H. (3) Orderic. *rehabeant*. H.
(4) Order. *consuetudinem*. H. (5) Order. *eamdem*. H. (6) Order. *namnum*. H.
(7) Lege *forisfecerit*, ex Orderico. H. (8) Order. *vel in eleemosynam .... vel in atrium*. H.
(9) Order. *contentionem*. H. (10) Order. *Sacerdoti, vel clerico, vel eorum &c.* H.

ANNO CHRISTI 1089.

in regis curia possint monstrare se habuisse tempore Rodberti comitis, vel Willelmi regis ejus concessione, rex eis non tollet quin habeant; tantummodo illud nullatenus faisiant, donec in curia ejus monstrent quod habere debeant. Similiter etiam laicis propter hoc scriptum rex nihil tollit, quod in curia regis monstrare possint episcopos non deberi habere. Tantummodo episcopos inde non dessaisiant donec in curia regis monstratum sit, quod episcopi inde habere non debeant.

*In manuscripto exemplari synodo Julibonensi præmittitur synodale * decretum de pace quæ vulgo Dei trevia dicitur, & quæ die Mercurii incipit, constitutum a Guillelmo seniore rege Anglorum & duce Normannorum, & episcopis Normanniæ.*

*Hoc spectat ad an. 1042. ad quem in superiori tomo illud ex Bessin attulimus.

FRatres in Domino carissimi in pace quæ vulgo dicitur trevia Dei, & quæ a die Mercurii Sole occidente incipit, & die Lunæ Sole nascente finit, hæc quæ dicam vobis promptissima mente dehinc inantea debetis observare. Nullus homo nec femina hominem nec feminam usquam assaliat, nec vulneret, nec occidat, nec castellum, nec burgum, nec villam in hoc spatio quatuor dierum, & quinque noctium assaliat, nec deprædetur, nec capiat, nec ardeat ullo ingenio, aut violentia, aut aliqua fraude. Quod si aliquis, quod absit, illa non tenendo quæ præcipimus, infregerit, si non xxx. annorum spatio pœnitentiam in exilio fecerit, & antequam ab episc. exeat, quicquid fecit contra pacem emendaverit, a Domino Deo excommunicamus, & a tota Christianitate sit separatus. Quicumque vero illi aliqua in re communicaverit scienter, aut consilium sive adjutorium dederit, aut ullum colloquium, nisi ut ad pœnitentiam veniat, & ut dictum est ab hoc episc. exeat, habuerit, similiter sit excommunicatus, donec ad emendationem venerit. Quod si ille sanctæ pacis violator miserrimus postquam accepta pœnitentia xxx. annorum ubi exulat moriatur, nullus Christianorum præsumat illum visitare, aut corpus a loco in quo jacuerit tollere, nec quicquam ex substantiæ suæ bonis accipere. Præterea fratres hanc pacem & treviam Dei de terris aut de bestiis, insuper de rebus omnibus quæ habere possunt tenebitis. Quod si quis aut aliquam bestiam, aut etiam obolum sive vestimentum in ista pace tulerit alieni, sit excommunicatus, donec ad emendationem veniat. Quod si ad emendationem voluerit venire, primum reddat quod rapuit, aut tantum quanti erat pretii quod rapuit. Dehinc VII. annis pœniteat infra (1) episcop. Si autem moriatur priusquam satisfaciat, & pœnitentiam sumat, non sepeliatur, nec a loco quo obiit moveatur, nisi pro illo parentes ejus satisfecerint ei cui injuriam fecit. Cæterum in hac pace nullus nisi rex aut comes hujus patriæ caballicationes aut hostilitatem faciat, & quicumque in caballicatione aut hostilitate regis fuerit in hoc (2) episc. nihil plusquam sibi ac suis equis necessaria ad victum accipiant. Mercatores autem & omnes homines qui ab aliis regionibus per vos transierint pacem habeant a vobis. Hanc etiam Dei treviam ab initio adventus Domini usque ad octavas epiphaniæ & a capite jejunii usque ad octavas paschæ, & a diebus rogationum inchoantibus usque ad octavas pentecostes per omnes dies tenebitis. Qui hanc pacem observaverint pro illis preces agendo benedicant, illos vero qui infregerint, aut qui infractoribus (3) concesserint, maledicant. Si quis autem se pacem nescienter dixerit infregisse, prius sacramentum faciat calidumque judicii ferrum portet, (4) septem annis pœniteat.

*Incipit concilium quod habitum est in Normannia in territorio * Captivo, villa regia, quam Juliam bonam antiqui dixerunt, modo vulgariter Lislebona vocatur, ubi multa constituta sunt, quæ maxime in Normania conservantur.*

* Caltin. Caleten.

ANno ab incarnatione Domini Jesu Christi MLXXX. papatus domini Gregorii papæ septimi octavo &c. *usque ad* habere non debeant.

CONCILII JULIOBONENSIS.

Editio altera a D. Guillelmo Bessin in Conciliis Rotomag. Provinciæ emissa.

PRÆFATIO.

ANno ab Incarnatione Domini 1080. Rex Guillelmus in Festivitate Pentecostes ad * Illebonam resedit, ibique Guillelmum Archiepiscopum & omnes Episcopos, & Abbates, Comitesque cum aliis Proceribus Normaniæ simul adesse præcepit: ut Rex jussit ita factum est. Igitur octavo anno Domini Gregorii Papæ VII. celebre Concilium apud * Juliam bonam celebratum est, & de statu Ecclesiæ Dei, totiusque Regni, providentia Regis cum Baronum suorum consilio utiliter tractatum est. Statuta vero Concilii, sicut ab his qui interfuerunt veraciter annotata sunt, volo hic referre, ut posteri discant, quales in Normania leges fuerunt sub Guillelmo Rege.

* Big. e. Insulam bonam.

* Lillebonam.

CANONES.

I.

PAx Dei, quæ vulgo * Trevia dicitur, sicut ipse Princeps Guillelmus eam initio constituerat, firmiter teneatur, & per singulas * Parochias dictis excommunicationibus renovetur. Qui vero servare contempserint, vel aliquatenus fregerint, Episcopi, secundum quod prius statutum est, eos judicando justitiam faciant. Si quis vero Episcopo suo inobediens fuerit, Domino in cujus terra habitat Episcopus hoc demonstret, & ille subdat eum Episcopali justitiæ. Quod si & Dominus facere contempserit, Regis Vice-Comes per Episcopum inde requisitus omni remota excusatione faciat.

* Big. T 68.

* Big. c. clesiast. C. Trat. c.

II.

De his qui de parentela sua uxores tenent, vel uxo-

(1) Hoc est, *episcopium*. H. (2) Forte, *episcopio*. H. (3) Forte, *consenserint*. H.
(4) Forte, *& septem*. H.

uxores parentum suorum, Episcopi canonicam ju- A
ANNO CHRISTI 1080. stitiam exequantur. Rex enim inde nullum susti-
net vel tuetur : sed potius Episcopos adjuvando
admonet, ut lex Dei firmiter teneatur.

III.

Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, & omnes Ca-
nonici & Decani, nullam omnino feminam ha-
beant. Quod si aliquis post, eandem culpam vi-
sus fuerit incurrisse, si per ministros Episcopi in-
* al. prius. de * prior fuerit accusatus, in curia Episcopi se
purgabit: si vero Parochianorum vel Dominorum
suorum aliquis eum prius accusaverit, habeat ac-
cusatus inducias, ut cum Episcopo possit loqui :
& si se purgare voluerit, in eadem Parochia cui
servit, præsentibus Parochianis pluribus ante E-
piscopi ministros, & eorum judicio se purgabit : B
si vero purgare se non potuerit, Ecclesiam perdet
irrecuperabiliter. Hoc prædictus Rex statuit, non
perenniter Episcopis suis auferendo debitam justi-
tiam; sed quia Episcopi eo tempore minus quam
convenisset, inde fecerant, donec ipse eorum vi-
dens emendationem eis redderet pro bene facto,
quod tunc de manu eorum temporaliter tulerat
pro commisso.

IV.

Nullus laicus in redditibus altaris, vel in se-
Pratell. * pro horum venditione vel donatione. pultura, vel in tertia parte decimæ aliquid ha-
beat; nec pecuniam * per eorum venditionem a-
liquatenus habeat, nec Presbyter * inde servitium
faciat, nisi legationem Domini sui portet. Ita
* al. interim. * add. Presbyter. ut * in eadem die ad servitium Ecclesiæ reverta- C
tur, & ad orationes (per Normaniam solummo-
do) victum Domini sui habens, si Dominus vo-
luerit, secum vadat; servitium Ecclesiæ Presby-
ter interim curet.

V.

Presbyteri ab Episcopis vel ab eorum ministris
præter justos redditus Episcopi vi vel minis dare
nihil cogantur. Propter eorum feminas nulla pe-
cuniæ emendatio exigatur.

VI.

Archidiaconi per Archidiaconatus suos semel
in anno presbyterorum suffraganeorum suorum ve-
stimenta, & calices, & libros videant: designatis
ab Episcopo in unoquoque Archidiaconatu solum-
modo tribus locis, ubi vicini Presbyteri ad hæc D
monstranda convocentur.

VII.

Quando Archidiaconus ad hæc videnda vene-
rit, a Presbyteris qui conveniunt triduo (si ex-
pedit) victum habeat sibi quinto.

VIII.

Si Presbyter forisfacturam fecerit de forestis Re-
gis, vel Baronum ejus, nullam inde emendatio-
nem habebit Episcopus.

IX.

Presbyteri semel in anno circa Pentecosten cum
processionibus suis ad matrem Ecclesiam veniant;
* al. denaria-ta. al denariatio. & de singulis domibus ceræ * denarata, vel idem
valens ad illuminandam Ecclesiam altari offera-
tur. Quod qui facere noluerit, a Presbytero suo E
per ministerium suum cogatur hoc solvere sine e-
mendatione pecuniæ.

X.

Laicus Presbyterum non det vel adimat Eccle-
siæ, nisi ex consensu Præsulis. Quem tamen, si
recipiendus est, Episcopus non repellat; & si re-
pellendus est, non retineat.

XI.

In Cimiteriis Ecclesiarum quæ in civitatibus,
vel in castellis vel burgis sunt, quidquid Episcopi
tempore Rodberti Comitis vel Guillelmi Regis
ejus consensu habuerunt, Episcopi rehabeant.

XII.

In Cimiteriis vero quæ in marchis sunt, si * ANNO CHRISTI 1080.
gerra fuerit, & aliqui ad habitandum ibi faciant
mansionem, dum gerra durabit, & ipsi propter *Trat. Werrat
gerram in atrio manserint, nullam forisfacturam
ab eis Episcopus habebit, nisi quam habuisset an-
tequam ad atrium confugissent. Cum autem pax
facta fuerit, qui propter guerram illuc confuge-
rant de atrio exire cogantur, aut Episcopalibus
legibus supponantur: qui vero in prædictis Cimi-
teriis antiquitus manserunt, in antiqua quietudi-
ne permaneant.

XIII.

Ecclesiæ villarum (a) quantum Cimiterii tem- *Big. cod. addit.
pore Rodberti Comitis * habuerunt, vel quan- * vel Guil-
tum usque ad illud suprascriptum Concilium ha- lelmi Regis.
buerunt, tantum habeant; & in eis illas consue-
tudines habeant Episcopi, quas tempore Rodber-
ti Comitis, vel Guillelmi Regis * ejus consensu *al. eorum.
habuerunt, nisi Episcopi concedente Rege Guil-
lelmo aliquam quietudinem fecerint.

XIV.

Si post Concilium aliqua nova fit Ecclesia in-
tra villam, faciat Episcopus Cimiterium conside-
ratione domorum & parochianorum ejusdem Ec-
clesiæ: Si vero extra villam nova fit Ecclesia, un-
dique habebit quinque perticas Cimiterii.

XV.

Si Monachis donatur Ecclesia, Presbyter qui
eandem tenet Ecclesiam, honorifice teneat quid-
quid de eadem Ecclesia habuit, antequam Mona-
chi eam haberent, & tanto melius quanto san-
ctioribus associatur hominibus. Eo autem mor-
tuo, vel aliquatenus deficiente, Abbas idoneum
Presbyterum quærat, & Episcopo eum vel per se,
vel per nuntium suum ostendat. Quem, si reci-
piendus est, Episcopus recipiat: Si vero Presby-
ter cum Monachis religiose vivere voluerit, vi-
deat ut Ecclesia quam Episcopali licentia intravit
honeste tractetur, tam in vestimentis quam in li-
bris & cæteris Ecclesiæ serviendæ necessariis, se-
cundum ejusdem Ecclesiæ facultatem. Quod si
Presbyter cum Monachis vivere noluerit, tantum
det ei Abbas de bonis Ecclesiæ, unde & bene vi-
vere, & Ecclesiæ servitium convenienter valeat
Presbyter adimplere. Quod si Abbas facere no-
luerit, ab Episcopo convenienter cogatur ut fa-
ciat: Presbyter vero Episcopo suo juste subditus
sit, & Episcopales redditus persolvat. Quæ vero
superabundant, in usus Monasterii sui Abbas ha-
beat. Hoc idem in Ecclesiis Canonicorum obser-
vetur.

XVI.

Violatio Ecclesiæ & atrii, sicut superius deter-
minatum est, & commissa pro quibus divinum
officium remanet, Episcopis per pecuniam emen-
detur. Assultus in itinere Ecclesiæ similiter.

XVII.

Si quis iratus persequitur alium in atrium vel
Ecclesiam, similiter.

XVIII.

Si laicus arat vel ædificat in atrio sine licentia
Pontificali, similiter.

XIX.

Si Clericus raptum fecerit, vel furtum, vel a-
liquem percusserit, aut vulneraverit, aut occide-
rit: si duellum sine licentia Episcopi susceperit,
aut damnum ceperit, aut assultum fecerit, aut
aliquid injuste faisierit, aut incendium fecerit,
aut manupastus ejus, aut habitator atrii, simili-
ter Episcopis per pecuniam emendetur.

XX.

Si Clericus adulterium fecerit, aut incestum,
similiter.

ANNO CHRISTI 1080.

XXI.

Si Presbyter de ministerio suo forisfecerit, similiter.

XXII.

Presbyteri, qui ad Synodum venire neglexerint, similiter

XXIII.

Big. ead. & Prat. circatam. Et qui Synodum & * circadam statutis terminis non reddiderit, similiter.

XXIV.

Si Clericus coronam suam dimiserit, similiter.

XXV.

Si Monachus vel Monacha, qui sunt sine regula, habitum suum dimiserint, similiter.

XXVI.

Si Presbyteri, præter treviæ infractores sine licentia Episcopi excommunicaverint, similiter. B

XXVII.

Si erraticum habere (*b*) (quod vulgo dicitur Weridif) (*c*) in curiam Sacerdotis, vel Clerici, qui in atrio manent venerit, vel in eleemosinam ejusdem Ecclesiæ, vel in atrium Episcopi erit,

XXVIII.

Si quid per contentionem in domo Presbyteri, vel Clerici, vel in atrio, Sacerdoti, vel Clerico, vel eorum manupasto relictum fuerit; Episcopi erit.

XXIX.

Si quis Presbyterum vel Monachum, aut Monacham assaillierit, aut percusserit, ceperit, aut occiderit, aut domos eorum in atrio incenderit, C similiter emendabit.

XXX.

Siquid in Ecclesia vel in atrio inveniatur, vel relinquatur, Episcopi erit.

XXXI.

Si quis adulterium vel incestum fecerit, vel cum matrina, vel cum matre, vel filiola coierit, similiter.

XXXII.

Si mulier hoc idem fecerit, similiter.

XXXIII.

Si quis uxorem suam, vel si qua mulier virum suum sine judicio Præsulis reliquerit, similiter.

XXXIV.

Qui mortuos consulunt, vel maleficia tractant, D similiter.

XXXV.

Qui intentum sibi crimen inficians vel negans, ferri judicio convincitur, (excepta Trevia Dei) similiter

XXXVI.

Qui justitiæ resistens excommunicari se patitur, similiter.

XXXVII.

Parochianorum crimina ad Episcopum pertinentia, ubi consuetudo fuit, Episcoporum judicio examinentur.

XXXVIII.

* *Big.* e. jurisdictionis. *Trat. e. & Big.* Si contradictio * judicationis facta fuerit, ante E Episcopum diffiniatur.

XXXIX.

* apud. Si ferri judicium fuerit judicatum * ante matrem Ecclesiam terminetur.

XL.

Si plana lex erit facienda, ibi fiat ubi placitum prius fuit.

XLI.

In Parochia Episcopi sine licentia ejus nullus audeat prædicare.

XLII.

Qui in prædictas culpas inciderit, si sponte ad pœnitentiam venerit, pœnitentia ei pro qualitate criminis injungatur, & pecunia nullatenus exigatur

ANNO CHRISTI 1080.

XLIII.

Si laicus raptum in atrio fecerit, Episcopo emendabit: si vero alibi fecerit, quocumque modo faciat, Episcopus nihil habebit.

XLIV.

Has consuetudines habeant Episcopi in illis locis, in quibus eas tempore Rodberti Comitis, vel Guillemi Regis ejus concessione hactenus habuerunt. Quæ vero quieta fuerunt, eam quietudinem habeant, quam huc usque solide tenuerunt. In his omnibus justitiis & consuetudinibus Rex sibi retinet quod hoc usque habuit.

XLV.

B Si Presbyter Domini sui judicio contradixerit de Ecclesiastica causa, & eum in Curia Episcopi eundo injuste fatigare fecerit, Domino suo decem solidos emendabit.

XLVI.

Si Episcopi aliquid quod non sit hic scriptum in Regis Curia monstrare possunt se habuisse tempore Rodberti Comitis, vel Guillelmi Regis ejus concessione, Rex eis non tollit quin habeant: tantummodo illud nullatenus faisiscant, donec in Curia ejus monstrent quod habere debeant Similiter laicis propter hoc scriptum Rex nihil tollit quod in Curia ejus monstrare possint Episcopos non debere habere. tantummodo Episcopos inde non dissaisiscant, donec in curia Regis C monstratum sit quod Episcopi inde habere non debeant,

De hoc concilio præter Ordericum vide Robertum Montensem pag. 727. *Matt. Paris ad ann.* 1021. *ex recentioribus Joannem Morin de pœnitentia pag.* 793. *Dadræum pag.* 155. *Molineum pag.* 222.

NOTÆ.

(*a*) In hoc & in sequenti canone villarum nomine non urbes mœnibus cinctas, sed complurium in agris mansionum vel ædium collectionem intelligi ex eo adversus Godinum liquet, quod villarum ecclesias distinguant ab ecclesiis civitatum, de quibus Can. XI. tum quod de ruralium ecclesiarum cimiterits statuendum erat, postquam de ceteris omnibus can. XI. & XII. fuerat statutum.

(*b*) *Habere* hic nomen est, non verbum, & intelligitur de animalibus erraticis extra possessoris locum, vulgo *aveirs*.

(*c*) MS. sancti Michaelis habet *veirdit*.

(*d*) Vid. sup. not. ad Synodale decretum de Trevia Dei.

NOTÆ D. ANGELI GODIN.

(*Sicut ipse princeps Guillelmus eam in principio constituerat*, &c.) Quænam illa sit constitutio incompertum est hactenus. De sacræ quippe pacis observationis ratione nihil ex legibus nostris, nihil ex vetustiori consuetudinario (ut vocant) nihil ex Scacariis certi assequi possumus. Si quis vero conjecturæ ea in re locus est, eam quadamtenus colligere licet ex Anglorum legibus a sanctæ memoriæ Eduardo Rege traditis, & a Guillelmo Conquestore ejus in regno successore itidem Normanorum Principe innovatis; quarum alioquin cum Normanorum moribus maxima erat tum affinitas, ex iis præcipue quæ de diebus Treviæ Dei & Regis sacris collegit Rogerius *de Houeden* in Annalibus in Henrico II. hac verborum serie. *Ab Adventu Domini usque ad octavam Epiphaniæ pax Dei & Ecclesiæ per omne Regnum. Similiter a septuagesima usque ad octavam Paschæ. Item ab Ascensione Domini usque ad octavas Pentecostes. Item omnibus diebus quatuor temporum. Item omnibus sabbathis ab hora nona usque ad diem Lunæ. Item vigiliis S. Mariæ, Michaelis, Joannis Baptistæ, omnium sanctorum Apostelorum, & Sanctorum quorum solemnitates a Sacerdotibus Dominicis annuntiantur diebus, & omnium Sanctorum in Kalendis Novembris, semper ab hora nona vigiliarum in subsequentem solemnitatem, item in Parochiis Ecclesiarum ubi propriis festivitas* Can. I. *Annal. par. 2*

ANNO CHRISTI 1080.

vitas sancti celebratur; similiter in Parochiis in quibus A *dedicationis dies observatur, & si quispiam devote ad celebrationem veniat sancti pacem habeat eundo, subsistendo, redeundo. Item omnibus Christianis ad Ecclesiam causa orationis euntibus pax in eundo & redeundo sit eis. Similiter ad dedicationes, ad Synodos, ad Capitula venientibus, sive submoniti sint, sive per se quid agendum habuerint, sit pax summa: etiamsi excommunicatus aliquis absolvendi causa ad Episcopum confugerit: absolutus eundo & redeundo pacem Dei, & sanctæ Ecclesiæ habeat. Quod si aliquis ei forisfecerit Episcopus inde justitiam habeat. Verumtamen si quis arrogans pro Episcopi justitia emendare noluerit, Episcopus Regi notum faciat. Rex autem constringet malefactorem ut emendet cui forisfacturam fecerit, scilicet primum Episcopo, deinde Regi, & sic erunt ibi duo gladii & gladius gladium juvabit.* Hinc animadvertas potestatis utriusque Regiæ scilicet & Sacerdotalis consensionem, si non in extirpando penitus nefando illo bellorum privatorum usu, in reprimendo saltem per inducias quæ aliquot dies B otiosos a cædibus, sacratosque religiosis præ extu reddorent, atque ita paulatim abolerentur cædes & rapinæ quæ ubique hactenus passim ac impune grassatæ erant.

(*Dicit excommunicationibus renovetur.*) Secundum quod in Concilio Narbonensi, Synodo Helenensi & aliis aliarum Provinciarum conventibus longe ante fuerat statutum, ut a liminibus sanctæ Matris ecclesiæ extorres haberentur Treviæ Dei infractores, nisi infra præfinitum ab Episcopo tempus resipuerent. At postea a Conciliis Arvernensi & Tr censi sub Urbano II. & Lateranensi œcumenico sub Alexandro III. confirmatum fuit.

(*Episcopi secundum quod prius statutum est justitiam faciant.*) In eo consenserunt omnium ferme gentium leges, tum veteres tum recentiores, ut violatæ pacis cognitio penes Episcopos remaneret. Diversa autem fuit cujusque regionis procedendi ratio, ut ex eorum legibus & Conciliis colligitur: in nunnullis siquidem Gal- C liæ Narbonensis regionibus delata apud Episcopos & Comites infractæ pacis expostulatione, ab Episcopo quidem anathemate plectebantur: ad resarciendum vero damnum parti læsæ illarum a Comite & Baronibus compellebantur. Qui si forte segniter in persequendo armis raptore operam suam navarent, excommunicationibus & interdictis ad officium quo se obstrinxerant adigebantur: mulcta autem partim Episcopo & Comiti, partim læso cedere solebat. Quod quidem non nihil habet cum antiquis Normaniæ moribus affinitatis, vel in hoc maxime quod loci Toparchæ reum Episcopali subdere tribunali munus incumberet, aut certe eo rennente, Regio Vicecomiti id muneris instante prius Ep scopo delegabatur, qui in reum pro culpæ gravitate animadverteret, ut ex subjectis Concilii nostri verbis liquet.

Insigne ea de re extat fragmentum in veteri Rotomagensis Ecclesiæ Chartulario ex Diplomate Stephani Bononiensis primum Comitis ac demum Anglorum Re- D gis & Normanorum Ducis, unde leges circa Treviæ Dei infractores tum temporis usu receptas deprehendere liceat: in its statuit Stephanus juxta Henrici avunculi sui editum jam antea Decretum, *Ut si quis in Trevia Domini occisorem in duello probare voluisset, duellum illud in curia Regis esset: & si occisor ille convictus fuisset, Episcopus in cujus Diœcesi Treviam Dei infregerit, emendam suam, id est, 9. libras de rebus convicti justitia Regis cogente primum haberet: si vero res convicti non sufficerent ad faciendas 9. libras quidquid ibi minus fuisset totum illud Episcopus haberet, & de rebus convicti nihil ad opus Regis acciperetur, donec prius totam emendam suam habuisset Episcopus. Si vero quis deesset occisorem in Trevia Dei duello probare, tunc ille occisor per ministros Ecclesiæ vocatus, aperta lege judicii aut aquæ, aut ignis sese purgaret, & si convinceretur, ibi de Episcoporum emenda quod superius scriptum est in justitia Regis cogente fieret. Si autem infractor timore Dei justitiam subire noluisset, simili modo emendam suam haberet Episcopus, cogente justitia Regis. Et si occisor qui fugisset postea pacem cum Rege fecisset, pro pace Regis non tolleretur Episcopo emenda sua, sed redderet eam Episcopo, vel satisfaceret de ea cum eo.* Hæc ex litteris Stephani, unde desumpta videntur antiquioris Consuetudinarii N rmaniæ ea de re edita decreta. (tit. 34. § 5. tit. 47. § 2. tit. 52. §. 2. tit. 53. §. 2. & alibi.)

(*Regis Vicecomes* &c.) Vicecomes huic sæculo dicitur qui in Provincia seu Satrapia, aut Comitatu Satrapæ aut Comitis vices gerit: idem prorsus qui in Conciliis sæpe & in antiquis legibus, Wisigothorum præsertim, Vicarius vocatur, in Normanorum utique Vicecomes, ut a Duce suo, quem ævo illo Comitem æquivoce appellabant, discernerent. Nec multum a Graphione discrepat qui a Saxonibus Greve, a Teutonibus Grave seu Gravius, quæ voces Judicem designant nuncupatur, cujus frequens apud Legem Salicam (a) mentio, & in actis Synodi Franciæ habitæ anno 752. Et alus antiquis scriptoribus apud Vossium (b) Henricum Spelman (c) in glossario, porro Vicecomes de quo hic incidit mentio baillivis nostris seu præpositis haud absimilis fuit, hunc ad regendam urbem vice sua aut Toparchiam seu Comitatum Rex aut Comes delegare consueverat Judicem, qui in foro Comitis Prætoris instar judicia exerceret, pacem publicam curaret, ac populi partes tamquam Tribunus tueretur, militem etiam evocaret, educeret, lustraret, aliisque potestatis insignibus præfulgeret. Ejus originem inde repetunt quod cum Comites a primæva sui institutione ad regendas urbes aliquas vel territoria e Comitatu Principis ejus arb trio Judices constituti, in suis Provinciis civilem justitiam legum pariter & armorum terrore administrarent, quorum munus erat vim & injuriam prohibere, latrocini compescere, pacem promovere, jura Princ pis & vectiga ia curare, colligere & fisco inferre: Non tamen perpetui tunc erant magistratus, B sed vel ad certum tempus (ut Romani illi apud Cassiodorum, per indictionem) vel ad placitum Regis locum obtinentes, Gregorio Turonensi teste: processu vero temporis Comitivæ illæ apud Gallos imprimis sub excessu Merovingicæ stirpis, torpente jam splendore Regio a potentioribus partim occupatæ ac hereditario titulo vindicatæ; Partim fidem familiarum perspecta, ex temporaneis dumtaxat administrationibus in feuda perpetua transierunt, maxime sub Hugone Capeto, qui ut adeptum noviter Regnum novis beneficus stabilitet, præcipuas Regni Toparchias in feudium magnatibus suis permisit suscepta ab eis clientelaris obsequii protestione. Unde contigit ut Comites assertis sibi hereditario jure Satrapiis suis Vicecomites sibi subrogarint, qui pari quo antea ipsi jure Imperatorum aut Regum vice Provincias administrarunt, non jam ut Regum aut Imperatorum Judices, sed ut propriu Comitum Vicarii populis ubi subjectis jus dicerent Non autem togati, ut posteriorum usus obtinuit, sed mili- C tari amictu, seu breviori (quod ajunt) toga Magistratus munia sua obirent Et hoc ad annos usque 1600. & 1604. quibus peculiaribus Normaniæ Senatus decretis sancitum, ne quis deinceps nisi forensi habitu indutus ad Vicecomitis munus obeundum reciperetur. De ejus officio vide Consuetudinarium vetus Normaniæ cap. 5.

(b In Glossar. c eodem verbo) (lib. 5. c. 36. lib. 4. c. 34. lib. 8. c. 1)

(a De vitiis serm. l. 2. c. verbo Grafio.)

(*Qui de parentela sua uxores tenent*, &c.) *Ad Can.* 2. Infra septimum nempe cognationis gradum pro more eorum temporum, hos Ecclesiasticæ jurisdictioni obnoxios fore decernit Concilium, juxta veterem Ecclesiæ disciplinam. Etenim ad judiciariam Episcoporum potestatem jure divino concessam, ab Apostolis stabilitam, & a Christianis principibus confirmatam, spectat de rebus Ecclesiasticis ferre judicium.

(*Canonicam justitiam exequantur.*) Hoc est anathemati supponant: nusquam enim mitius cum iis actum esse constat, qui incestis nuptiis polluuntur, quam ex communicatione, qua plectuntur a Conciliis Agathensi D (d), Illerdensi (e), Toletano, (f) & aliis.

(d C. 61. e C. 5. f C. 4)

(*Nullus laicus in redditibus altaris*, &c.) *Ad Can.* 4. Quo tandem jure oblationes altaris laicorum hominum usibus cederent, *quas nec laicis contingere fas est*, ut loquitur Concilium Aquisgranense sub Paschali I. sed Clericorum juris esse pronuntiant divina oracula, ac SS. Patrum & sacrorum Canonum authoritas Ecclesiæ. Unde ex Concilii Aurelianensis primi præscri pto: *Oblationum quæ in altario offeruntur in civitatibus medietatem sibi vendicat Episcopus; alteram Clerus accipit, prædiis interim in Episcoporum potestate manentibus*: quoad Parrochiales vero Ecclesias tertia dumtaxat Episcopo defertur, licet alioquin cujusque loci consuetudini standum esse velit Concilium Aurelianense tertium, quam multiplicem pro diversis Ecclesiarum moribus extitisse produnt varii Conciliorum Canones. Huic Decreto causam præbuisse arbitror pravum qui jam inde a multis sæculis passim invaluerat morem, cujus meminit Concilium Bracarense (g) II. quod etiam E innuit Toletanum (h) IV. quidam enim sub religionis obtentu Ecclesias instituebant quæstus gratia, ut quidquid in eis de oblationibus colligebatur, medium cum Clericis dividerent. Idipsum in Normaniam laicorum, maxime nobilium cupiditas invexerat, cui extirpando impense admodum adlaborasse Guillelmum Nothum gratulatur Gregorius VII. Hugoni Diensi & collegæ ejus scribens.

(lib. 2. c. 30. 5. 14. & 1 Can.) (g C. 6. h 33.)

(*Nisi legationem Domini sui portet.*) Hoc est, mandatum exequatur, quod nec quidem antiquis Canonibus probatur, qui sacros altaris ministros sæcularium hominum obsequio mancipari minime patiuntur: ideo Concilium Meldense ita statuit: *Nemo laicorum Presbyteros Ecclesiarum suarum turpi villicationi, & secundum Apostolum sæculari & inhonestæ negotiationi impli care, nec secum aliorsum contra autoritatem præsumat ducere, quo ministerium sibi commissum cogantur neglige re.*

(Registr. 9 Epist. 5.) (C. 49)

re. Idem fere Concilium Arelatense apud Burchardum. Vide Concilium Rotomagense sub Guillelmo Bona-anima, infra Canone 5.

ANNO CHRISTI 1080.

(*Orationes per Normaniam.*) Divina Officia intelligе juxta usum Provinciæ ac cujusque Ecclesiæ ritum solita celebrari, nisi pro Rege & Regis exercitu & regno statutæ preces publicæ funderentur, quemadmodum ab Episcopis sanctas prodit Sirmundus (i) tom. 2. Concil. Galliæ.

C. 3. l. 2. c. 99. i pag. 159. tom. 2. Capitular. c. 136.

(*Præter justos redditus.*) *Ad Can.* 5. Huic Decreto suffragantur Concilium (k) Cabilonense sub Carolo magno, Synodus Romana sub Eugenio II. (l) & Leone IV. Romana item sub Gregorio VII. (m) ad annum 1078.

k C. 17. l C. 26. m C. 18.

(*Propter eorum feminas nulla pecuniæ emendatio exigatur.*) *Ad Can.* 6. Tantum flagitium ipsos Ecclesiæ Pastores olim Patronos nactum ingemiscit Nicolaus *de Clemangis* Archidiaconus Bajocensis ita loquens: *Jam illud obsecro quale est quod in plerisque Diœcesibus Rectores Parochianorum ex certo & conducto cum suis Prælatis pretio passim & publice concubinas tenent:* ac in primis Archidiaconos eo turpitudinis lapsos conqueritur auctor Commentarii in Apocalypsin, qui sub divi Ambrosii nomine olim circumferebatur, ut Clerici adulteria & alia quælibet crimina ab eis facile redimerent pretio, aut obsequio, immo ad suam usque ætatem ingenti Ecclesiæ probro grassatam pestem illam testis est Claudius Espencæcus.

De corrupto Eccles. statu §. Mihi 22. C. 18. In Epist. ad Titum c. 2.

(*A Presbyteris &c. Triduo si expedit Habeat.*) *Ad Can.* 7. Codex manuscriptus Pratellensis & Bigotinianus habent (*Sibi quinto*) & quidem recte. Unde forte manavit Concilii Lateranensis III. sub Alexandro III. decretum, vecturas visitantibus Prælatis tum majoribus, tum minoribus constituens, ita ut Archiepiscopi (secundum tolerantiam loquitur Concilium) quadraginta aut ad summum quinquaginta; Episcopi 20. aut 30. Archidiaconi 5. aut 7. numerum non excedant vecturarum, juxta antiquas Toletanorum Patrum sanctiones.

c. 4.

(*Forisfacturam fecerit.*) *Ad Can.* 8. Alias forfacturam. Forisfactura peregrina vox & obsoleta, a foro derivata, ævi hujus scriptoribus familiaris, Anselmo Cantuariensi, Yvoni Carnutensi, Matthæo Parisiensi in Chronico, & aliis passim. Hæc porro crimen, delictum, transgressionem, vel injuriam significat; unde Galli *forfaicture* ex forisfactura deduxerunt: nonnunquam pro multa accipitur, ut in legibus S. Eduardi Anglorum Regis. *Justitia* (hoc est justitiarius) *faciat denarium S. Petri reddere, & forisfacturam Episcopi & Regis.* Vide *Spelman* in Glossario, verbo *forisfactura*.

Epist. ad Henric Regem Anglorum. C. 19.

(*Ceræ denerata.*) *Ad Can.* 9 Seu *denarata*, ex *denariata* factum aptius, ut habet codex Ms. Pratellensis, Bigotianus *denariatio ceræ*. Porro *denarata* seu *denariata* generis feminini, pretium est rei quæ *denario* æstimatur, puta mercis, redditus ac terræ, ut tradit Sirmundus Notis ad edictum Pistense, & ex Charta Besuensi, *denerata ceræ*. Et ex Charta ingenuitatis qua Asaira famula est facta ingenua in tabulario S. Witoni, *Ut annis singulis unam deneratam de cera persolvat*. Et in testamento Bertharii ibidem. *Persolvant duas deneratas de cera ad altare S. VVitoni*, hoc est, persolvant in cera duos denarios. Nonnunquam in genere masculino enuntiatur, ut a Carolo Calvo in edicto Pistensi, *qui panem coctum per denaratus, aut vinum per sextaria vendunt* &c. Vide *Spelman* in Glossario, verbo *denariatus*, qui singulis vocis hujus notionibus exempla subjicit, tum pecuniæ, tum redditui annuo, tum etiam prædiis significandis adaptat. Vide etiam Jacobum Sirmundum Notis ad Gofridum Vindocinensem.

Edict. Pist. sit 31. c. 20. capitul. lib. 3. Epist. 10.

(*Altari offeratur.*) Hinc proculdubio sacri Cathedralium ædium vectigalis origo, quod etiamnum vulgo *debitum* appellatur.

(*Laicus presbyterum non det, vel adimat Ecclesiæ* &c.) *Ad Can.* 10. Ad Episcopum dumtaxat Presbyteros Ecclesiis præficere jure communi antiquo spectat: nec laicis usquam, seclusо privilegio, Clericos instituere licuit.

(*Vel Castellis.*) *Ad Can.* 11. Castellorum nomine veniunt nedum propugnacula, sed & vici sive rusticanæ domus clausæ mœnibus, quibus Ecclesiæ & Cœmeterii jus competit pro degentium frequentia. Interdum Castellum villam significat & pagum, more sacrarum literarum, ut Matthæi *v.* 1. *Ite in Castellum quod contra vos est*. Ubi enim latina Vulgata vertit in Castellum, Græca legit, *εἰς τὴν κώμην*, in Pagum aut in Vicum juxta Syriacam Persicam & Græcam interpretationem, *κώμη* quippe dicitur tam pro oppido quam pro villa, ut docet Henricus *Spelman* in Glossario. In eam sententiam accepisse videtur Concilium, Ecclesiasticorum scriptorum more: nisi forte quis velit de amplioribus Castris & arcibus intelligi, in quibus & Ecclesiæ & Cœmeteria pro incolarum frequentia olim attributa sunt, ut in munitissimo Cadomensi Castro, in quo Parochialis Ecclesia ac ædes sacræ aliquot ædificatæ sunt: de angustioribus namque accipi vetat Canon: *Si quis inventus*.

ANNO CHRISTI 1080.

17. q. 4.

Ab exordio nascentis Ecclesiæ iisdem ferme privilegiis aucta sunt cimiteria quibus Ecclesiæ: eo quod in ea SS. Martyrum & fidelium corpora humanda inferrentur, vetustiores Episcopi Synodos congregarent, Conventus & Synaxes agerent Christiani; denique primis illis temporibus erant quæ nunc sunt templa & orationum loca: inde Cœmeterium pro oratorio apud Cassiodorum. Cum autem frequentes conventus statis diebus inibi fierent, infidelium in eos usque adeo conflavit invidiam, ut Imperatoriis legibus sæpe vetitum fuerit Cœmeteria frequentare, ne illis in unum conveniendi facultas foret, aliorum licet viciſſim edictis alias concessum fuerit.

Hist. Trip. l. 5. c. 3.

Quæ cum ita sint, Cœmeteriis & Ecclesiarum atriis eum decuit haberi deinceps honorem; ut ab eis omnis omnino sæcularis potestas eliminaretur; unde Yvo Carnutensis Cœmeterii cujusdam consecrationi, agente Rotroco Moritoniæ Comite, in usum Monachorum Tyronensium assensum præbuit, ea dumtaxat lege ut nulla ibi de cetero sæcularis potestas aliquas acciperet consuetudines, nullas exactiones extorqueret. Quod subinde Concilii Romani sub Gregorio VII. Canone sancitum legitur. *Nullus laicus vel Vicarius in Ecclesia vel Cœmeterio aliquam potestatem exerceat, vel aliquem distringat, aut capiat, aut furtum ibi requirat, sed tota in iis jurisdictio penes Episcopum & Ecclesiam manere* decernit. Sed & utroque antiquior Joannes VIII. Epistola ad Adalardum Turonensem Archiepiscopum in gratiam Ecclesiæ Turonensis Cœmeterium cum mansionibus sine personali & civili munere exigendo, nisi divino solummodo in Ecclesiasticis rebus obsequio, juxta antiquorum Canonum autoritatem plane liberam fore sancivit. Quod ad hæc usque tempora quoad temporalem jurisdictionem in plerisque Ecclesiis Cathedralibus relig ose observatur. Hujus argumenti plura vide Decretalium lib. 3. tit. 49. cap. *Cum in domibus*, *&c.*

Epist. 229. Epist. 42. in vetust. temporis c. 12. Tom. 3 Conc. Gall.

(*In Cimiteriis vero quæ in marchis sunt.*) *Ad Can.* 12. Marcha idem est quod Gallis noſtris *Frontiere*, atque etiamnum quasdam regiones Marchas dicimus. Marcham autem a margine dici latina voce nonnullis placet, quasi sit rei finis: a Germanica *Mark* melius alii derivant, id est, limes seu termini alicujus signum, vel nota. Ceterum cum Marcha proprie limitem ab initio denotaret, a vocabulo *Merken*, ut placet Vossio, id est, signare; quia lapides pro termino positi signabantur, latius subinde uturpata fuit ad significandam totam aliquam ditionem, aut Provinciam, qua Regnum vel Imperium terminatur; qua ratione dicimus Marcham Lemovicensem, Itali Marcham Anchonitanam aut Trevisanam; Germani Marcham Brandeburgensem, Badensem, Styriæ, vel Moraviæ, & alias hujusmodi.

(*In atrio manserint*, &c.) Hic atrium pro Cœmeterio accipitur, ut apud Gratianum. *Nulla ædificia in atrio Ecclesiæ ponantur, sed tantum Clericorum*, ubi glossa; *Hoc est* (inquit) *in Cœmeterio*. Huc usque Gotinus.

q. 1. c. 4.

A Canone 16. ad 36. pro variis excessibus, qui, vel ratione sacri loci, vel ob clericalem personæ statum, vel ob ipsam criminis speciem, jurisdictionis erant episcopalis, statuuntur emendæ ipsis Episcopis persolvendæ. In sequentibus capitibus decem, de variis agitur ecclesiasticæ jurisdictionis capitibus: illudque omne Antistitum tribunali sistendum statuitur, quod, tum sub Guillelmo ipso Rege, tum sub decessore illius Roberto ecclesiasticæ jurisdictioni subjectum fuisse constiterit.

ELE-

ANNO CHRISTI 1080.

ELECTIO WALTERII EPISCOPI CABILONENSIS ANNO CHRISTI MLXXX.

AUctor noſtræ redemptionis unigenitus altiſſimi patris ſui, nimirum ante totius ævi principium, coæternus & conſubſtantialis, cum jam plenitudine temporis adveniente de cœlorum ſupernis deſcendens hominem induiſſet in terris, ſervata in aſſumpto homine majeſtate divinitatis: expletis tandem omnibus, quæ de ipſius ſuſcepta temporaliter humanitate nobiliſſimi antiquæ legis præcones veridicis prædixerunt vaticiniis, protinus ſacroſanctæ ſtatus eccleſiæ cœpit ubique terrarum innovari ſaluberrimis apoſtolorum doctrinis, imo magnitudine virtutum, & excellentia ſignorum, quæ per eos mirum in modum operabantur divinæ gratiæ diſpenſatione. Quorum videlicet ſonus juxta vaticinantis præſagium regis in omnem terram eſt diffuſus, fines quoque orbis terræ verba eorum penetraſſe profitetur omnis Chriſti fidelium cœtus. Hos itaque ſummos & electos cœleſtis ſe- ege, fe- natores aulæ eveſtigio * ſæculi inſignes rectores . H. eccleſiæ, qui ob ducatum recti itineris ad ſuperni palatium regis merito habiti ſunt digni pontificum inſigniri cognomine. Ita nimirum prælibatam eccleſiam ſibi a paſtorum commiſſam paſtore, verbo decorare pariter & exemplo ſtuduerunt, ut licet ſummi pontificis reverendo eſſent ſublimati culmine, ſibi tamen ſubditis eligerent prodeſſe potius quam præeſſe, æquiſſima eos regentes cenſura, & diſcreto moderamine. Verum ſi quando contra pravos ſubditorum mores zelus exigebat rectitudinis moveri illos quolibet fervore diſtrictionis, ita in mentibus illorum virtus cuſtodiebatur manſuetudinis cum terrore ſeveritatis, ut & iram manſuetudo condiret diſcretionis, & eandem manſuetudinem, ne forte diſſolveretur, idem zelus accenderet diſcretionis. Hos igitur tam reverendæ vitæ patres tanquam admirabiles cæleſtis diſciplinæ cenſores, nos humiles filii ſacroſanctæ matris eccleſiæ Cabilonenſis imitari potiſſimum cupientes, ob id maxime quoniam eadem noſtræ ſedis cathedra jam dudum proprio paſtore viduata, multa & innumera a mundanis poteſtatibus patitur ad præſens infeſtationum probra, communi aſſenſu & pari voto eligimus quendam ejuſdem eccleſiæ olim clericum & archidiaconum, nomine Walterium ad culmen pontificii præfatæ ſedis Chriſto Domino propitiante regendum. Cujus juriſdictioni & jugo ſui regiminis nos noſtrumque locum tradimus diſponendum, ſecundum canonum, & inconvulſum totius eccleſiæ privilegium. Eſt quippe, uti in promptu habetur, generoſi ſtemmatis proſapia ortus, peritia non modo ſacrarum literarum, verum & mundanarum induſtria legum admodum eruditus; jejuniis, vigiliis, & orationibus, & cunctis miſericordiæ operibus inſignitus; probiſſima morum honeſtate præclarus, omnium virtutum matre diſcretione pulcherrime redimitus; luculentiſſimi etiam eloquii, & apprime diſertus. Quantum quoque humanæ fragilitas conditionis admittit, omni bonitate manet conſpicuus. Igitur ad culmen pro tot & tantis cœleſtium chariſmatum donis ſibi ſuperno munere collatis, Spiritus ſancti cooperante gratia, eligitur ad culmen officii paſtoralis, non ſolum a nobis prælibatæ eccleſiæ filiis; verum etiam a diverſæ conditionis plebe cohabitante intra & extra noſtræ munia urbis. Quam proſequitur etiam innumera populi multitudo adjacentium regionum diverſæ & ætatis. Qui omnes pariter intimis præcordiorum affectibus, & multiplicibus efflagitant votis, ipſius noſtri electi perſonam, Jeſu annuente Domino, ſublimari infula pontificali Cabilonicæ ſedis. Plerique etiam illuſtres & prænobiles eccleſiarum Dei rectores exiſtunt quoque legitimi fautores iſtius noſtræ electionis: videlicet domnus Gibuinus archipræſul eximius ſacroſanctæ cathedræ Lugdunenſis, domnus etiam Agano Antiſtes venerandus eccleſiæ Ædunenſis, una cum reverendis cœtibus utrorumque regimini Chriſti Domini gratia commiſſis. Religioſus etiam præſul domnus Landricus eccleſiæ Matiſcenſis, cum reverenda concione ejuſdem cleri annuit & faciet multiplici favore in laude ipſius canonicæ noſtræ electionis, ſperans in Dei miſericordia, ſibi ſuæque matri eccleſiæ ſubvenire in celebratione talis tantæque ordinationis. His ſiquidem eximius jam fatis pontificibus annectuntur illuſtres cœnobiorum patres, huic profecto & electioni * vobis faventes * Lege, vo- omnibus, inter quos nimirum extat domnus Hu- *tis*. H. go ſacri cœnobii Cluniacenſis abbas revera celeberrimi, ſimulque venerandus loci Trenorchienſis rector domnus Petrus, præſidens quoque abbatiæ B. Petri Cabilonicæ urbis domnus Rainardus, una cum reverendis fratrum utrorumque locorum concionibus ſub monaſticæ tyrocinio diſciplinæ in Chriſti nomine militantibus. Qui omnes proculdubio toto anniſu mentis idonei exiſtunt auctores, & legitimi corroboratores iſtius electionis. * S. Gausle- *Hoc eſt, *ſi-* ni, matris noſtræ eccleſiæ decani. S. Almadrici Lin- *gnum*. H. gonenſis decani. S. Goiſelmi archidiaconi. S. Hugonis Portenſis. S. Ingelberti. S. Gaufredi. S. Landrici archipresbyteri. S. Guillermi. S. Petri. S. Caroli. S. Bernardi. S. Roberti. S. Lamberti. S. Hugonis. S. Letaldi, & alterius Letaldi archipresbyterorum. S. W. Ternenſis, & matris ejus Adelaidis. S. Walterii Neblenſis. S. Dalmatii de Giniaco. S. Bernardi de Porta. S. Gothſeranni & Idmari fratris ejus. S. Duranni archipresbyteri. S. Ademari. S. Roberti. S. Lothaldi. Acta eſt hæc eccleſiaſtica & generalis electio anno incarnati unigeniti verbi MLXXX. præſidente divina diſpoſitione Romanæ ſedi excellentiſſimo papa Gregorio, ſceptra quoque moderante regni nobiliſſimo regum Philippo, conſulatu Cabilonicæ urbis tunc temporis manente abſque terreno principe.

CONCILIUM LINGONENSE EODEM ANNO MLXXX.

SUnt qui eodem præſide Hugone Dienſi epiſcopo celebratum aſſerunt Lingonenſe concilium adverſus inveſtituras laicorum. Verum ut jam alias docui in ſynopſi hiſtorica non meminit illius

noſter Hugo Flaviniacenſis abbas auctor ſynchronus atque Hugonis Dienſis itinerum metator, atque omnium prope paſſuum ſedulus inveſtigator. ANNO CHRISTI 1080.

In chartis additis chronico Bezuenſi abbatiæ O. B. in diœceſi Lingonenſi tomo I. ſpicilegii veterum ſcriptorum R. P. Lucæ Dacherii Benedictini fit quidem mentio Lingonenſis ſynodi, ſed diœceſanæ dumtaxat anno 1080. indict. III. ſub Raynardo ejuſdem urbis epiſcopo. ANNO CHRISTI 1080.

CONCILIUM SANTONENSE

EODEM ANNO MLXXX.

IN ſynodo Santonenſi anno MLXXX. celebrata monaſterium Squits ſive Regulæ ad Garumnam fluvium in diœceſi Vaſatenſi provinciæ Novempopulaniæ conſtitutum jam olim cœnobium, & S. Abbonis S. Benedicti Floriacenſis ad Ligerim abbatis ſanguine anno 1004. conſperſum, ac veluti dedicatum, Floriacenſibus monachis eſt adjudicatum adverſus Raymundum epiſcopum Vaſatenſem, qui de eo contendebat. Subſcripſerunt, ut conſtat ex tabulis Regulenſibus.

Amatus Ellorenſis epiſcopus S. R. E. legatus qui præſidebat.

Juſcelinus archiepiſcopus Burdegalenſis.

Garmundus archiep. Viennenſis.

Ademarus epiſcopus Engoliſmenſis.

Hugo epiſc. Dienſis item S. R. E. legatus.

Richardus archiepiſc. Bituricenſis.

Rodulfus archiepiſc. Turonenſis.

Hugo epiſcopus Lingonenſis.

Raymundus epiſc. Vaſatenſis.

Odo abbas Angeriacenſis.

Draco (ſeu Droco aut Drogo) A. Malleacenſis.

Irenæus abbas S. Stephani Pedaviæ.

Ademarus abbas Lemovicenſis.

Arnaldus Treucardus abbas S. Crucis.

Ejuſdem quoque concilii, ut videtur, fit mentio apud Innocentium III. qui teſtatur in Santonenſi ſynodo pro Turonenſi eccleſia contra Dolenſem fuiſſe pronuntiatum. *Documentum, quo cellam S. Petri de Regula Monachis Floriacenſibus adjudicavit Concilium Santonenſe, hoc eſt, editum a Martene in Theſauro Anecdot. tom. 4. p. 115.*

Quomodo querimonia quam nobis Vaſatenſis epiſcopus RAYMUNDUS fecerat de monaſterio quod dicitur Regula ſopita ſit atque finita. Cum enim eccleſia ſancti Benedicti Floriacenſis per ſpatium ſexaginta annorum præfatum monaſterium ſine querela tenuiſſet, præfatus Vaſatenſis, quo animo ductus, neſcimus, querimoniam contra nos de prædicto monaſterio facere cœpit. Unde pro hac cauſa in concilio Santonenſi, coram legatis apoſtolicæ ſedis, domno videlicet AMATO, qui ſynodo præerat; & domno HUGONE Dienſi epiſcopo, præſente Vaſatenſe epiſcopo, nos * ſatisfacturos eorum judicio præſentavimus. Cum vero chartas donationis oſtendere juberemur, lecta eſt in conſpectu omnium charta veritate & antiquitate ſuſcipienda; quæ teſtabatur monaſterium Regulæ, *Squirs* antiquis temporibus nominatum, juris S. Benedicti ante illam donationem etiam extitiſſe; & ab eis perſonis a quibus illa traditio, & transfuſionis confirmatio fiebat, magis eſſe redditum quam donatum. Judicantibus ergo epiſcopis, & archiepiſcopis, per veriorem & meliorem ſcripturam, ſi quidem hic epiſcopus calumniator poſſet, chartam noſtram tam veracem, & veterem infirmare deberet. Nec bonam nec malam, nullumque penitus teſtimonium potuit ad auxilium ſuum, noſtrumque impedimentum inducere. Sicque veritatis, juſtitiæ, & teſtimoniorum noſtrorum pondere ſuperatus, prædictis legatis juſtitiam viriliter exequentibus, archiepiſcopis, epiſcopis, hoc canonice judicantibus, abbatibus, & cæteris religioſis viris unanimiter judicium collaudantibus, ſupradictus calumniator epiſcopus vanitate querelæ depoſita, ac in æternum finita, nobiſcum plenam pacem, & concordiam, Deo miſerante, pepigit. Et ut hæc charta firma, & inconvulſa permaneat, ſubter firmaverunt eam ipſi qui circumſedebant patres, cum vicario. Signum AMATI vicarii Romanæ urbis, † ſignum JOSCELINI archiepiſcopi Burdegalenſis, † ſignum GARMUNDI archiepiſcopi Viennenſis, † ſignum ADEMARI epiſcopi Engoliſmenſis, † ſignum HUGONIS epiſcopi Dienſis, & item vicarii, † ſignum RICHARDI archiepiſcopi Bituricenſis, † ſignum RODULPHI archiepiſcopi Turonenſis, † ſignum HUGONIS epiſcopi Lingonenſis, † ſignum RAYMUNDI epiſcopi Vaſatenſis, † ſignum ODONIS abbatis Angeriacenſis, † ſignum DROGONIS abbatis Malliacenſis, † ſignum ITERII ſancti STEPHANI Baniæ abbatis, † ſignum ADEMARI abbatis Lemovicenſis, † ſignum ARNALDI TRENCARDI abbatis ſanctæ Crucis. † * Actum eſt hoc anno Domini MLXXX. regnante PHILIPPO rege, † ſignum GUILLELMI abbatis, cujus inſtinctu ſupradicta eſt ſopita calumnia. Datum per manum LAMBERTI cancellarii vicarii HUGONIS, ſexto Idus Januarii, Santonas.

* Regulæ Monachi.

* Burdenſis.

AD XANTONIENSE CONCILIUM

In cauſa Epiſcopatuum Britanniæ minoris ab Apoſtolicæ ſedis Legatis tempore Gregorii papæ.

ANNO 1080. CELEBRATUM.

ADDITIO.

Ex Suppl. Manſi T. II pag. 40. Ex an. 1080 ad 1081. tranſlatum.

SUb Gregorio VII. pontifice quemadmodum & ſub aliis ante ipſum Romanis pontificibus agitata lis eſt de jure metropolitico in epiſcopatus Britanniæ minoris inter Dolenſes, & Turonenſes. Gregorius diſceptantes inter ſe partes audivit in concilio quodam Romano anni forte

1076

1076. vel ineuntis 1077. quos cum componere nequiret, nec de ſtatu quæſtionis decidere poſſet, (cum Dolenſis quædam apud ſe documenta habere diceret, quæ Romam minime detuliſſet), legatum ſuum eo miſit ad rem illam decidendam Hugonem Dienſem. Conſtat id ex literis ejuſdem Gregorii die VIII. Id. Martias indictione III. id eſt anno 1080. datis, legendis lib. IV. epiſt. XV. Conventum eſt igitur ad concilium Xantonienſe, in quo diligenter omnibus diſcuſſis a legatis apoſtolicis ſententia pro Turonenſibus lata eſt. Concilium iſtud Labbeum quidem non fugit; at ſententiam ibi latam pro Turonenſibus ex Bulla Innoc. III. repetendam omiſit, quam hic ſuppleo ex eadem bulla Innoc. III. pro Turonenſi jure aſſerendo, legenda in anecdotis Martene to. III. p. 948.

ANNO CHRISTI 1080.

Tandem vero cum utraque partium ſuper hoc coram felicis recordationis Gregorio VII. papa prædeceſſore noſtro diutius litigaſſet; idem Gregorius poſt longam diſcuſſionem in Romana ſynodo, utraque parte præſente, & cauſa non ſine multo labore diſcuſſa, contra Dolenſem eccleſiam ſententiam promulgavit, ut niſi forte Britanni a ſubjectione ejuſdem eccleſiæ ſe poſſent authentica ſedis apoſtolicæ auctoritate tueri, Turonenſem eccleſiam matrem ſuam, & metropolim recognoſcerent, & eam, quam decet metropolitanum, ſubjectionem, & obedientiam Turonenſi archiepiſcopo exhiberent, uſu pallei ..... tunc Dolenſi epiſcopo reſervato; ſic tamen, ut nullus ſucceſſorum ejus ad dignitatem hujuſmodi aſpiraret; ſed tam ipſi, quam cæteri epiſcopi Britanniæ ſub Turonenſis archiepiſcopi magiſterio perpetuo permanerent. Ad quod melius cognoſcendum, idem Gregorius legatos ſedis apoſtolicæ in Provinciam deſtinavit, qui congregato concilio Xantonis, auditis propoſitis, cum Dolenſis eccleſia nullum ad ſuæ defenſionis præſidium apoſtolicæ ſedis privilegium induxiſſet; ſed quaſdam literas potius ſub nomine Adriani papæ confectas, quas P. clericus Dolenſis Antiſtitis, ipſo audiente & tacente, in regeſto Romanæ eccleſiæ .... ſe mentitus fuerat reperiſſe, & quas idem antiſtes falſatas eſſe in verſiculo, in quo de datione pallei fiebat mentio, recognovit: quod Gregorius ſub conditione ſtatuerat, pure curaverunt & ſimpliciter definire, ſcilicet ut tam idem Dolenſis, quam cæteri epiſcopi Britanniæ perpetuam deinceps ſubjectionem, & obedientiam exhiberent archiepiſcopo Turonenſi; quod prædictus Dolenſis in manu dicti Gregorii papæ poſt datum judicium promiſerat ſe facturum. Quamvis autem prædictorum Joannis, Leonis, Gregorii, & legatorum ejus pars eadem authentica non haberet, ea tamen authentica eſſe per bonæ memoriæ Urbani II. authenticum demonſtravit

ANNO CHRISTI 1080.

Hoc vero concilium ex anno 1080. cui alligatum huc uſque fuit, ad ſequentis 1081. Januarium menſem transferre oportet. Cum enim Gregorii VII. literæ; quibus commiſiſſe ſe hanc cauſam epiſcopatuum Britanniæ Legatis ſuis diſcutiendam ſignificat, martio menſe anni 1080 ſignatæ ſint; & concilium, ut ex documento a Veneto Labbei editore producto, Januario menſe convenerit; id utique nonniſi de Januario ſequentis anni accipi poteſt.

CONCILIUM MELDENSE

Quo ſanctus Arnulphus creatus eſt epiſcopus Sueſſionenſis anno Domini MLXXX. tempore Gregorii Papæ VII.

AUctoritate ejuſdem ſancti Hugonis ſedis apoſtolicæ legati, teſte Sigeberto, habita eſt in Galliis iſta ſynodus Meldenſis, in qua Urſione Sueſſionenſi epiſcopo amoto ſubrogatus eſt Arnulphus vir ſanctiſſimus ex monaſterio ſancti Medardi vocatus. Electionem ejus divinitus factam fuiſſe teſtatur Liſiardus in vita Arnulphi apud Surium tom. 4. die 15. Auguſti.

ADDITIO PHILIPPI LABBE S. J

Præter Sigebertum in chronico & quoſdam alios, qui ejuſdem Meldenſis ſynodi meminerunt, non omittendum opinor epiſtolam 34. libri IX. Gregorii papæ VII. ſupra relatam ubi perhibetur excommunicatus in eadem ſynodo ep. Tarvanenſis Lambertus. Errant quippe qui ad altetam an. 1082. coactam referunt. Nec omittendum S. Arnulphum, qui præfecturam ſive abbatiam geſſerat cœnobii S. Medardi, conſecratum fuiſſe die 18. Decembris, ut habetur cap. 1. lib. II. vitæ illius a Liziardo conſcriptæ.

CONCILIUM BURGENSE,

In quo Romani ſacrorum ritus imperati, & alia ad diſciplinam eccleſiaſticam ſpectantia, anno Domini MLXXX.

Ex Labbei ppend. m. x.

JOannes *Mariana hiſtor. Hiſpan. lib.* IX. *cap.* XI. Miſſa, *inquit*, abs Rege (*Alfonſo*) Romam legatione, enixe Pontificem poſtulante, uti rei eccleſiaſticæ, in quam vitio temporum, hominum culpa, depravati mores incubuerant, conſtituendæ, noviſque inſtitutis componendæ cauſa, legatus in Hiſpaniam cum ampliſſimis mandatis & poteſtate mitteretur. Miſſus a Gregorio VII. Pontif. Max. Ricardus Maſſilienſis abbas, anno *Vide notas Iras* liujus ſæculi ſeptuageſimo * ſexto, Burgis in citeriore Hiſpania concilium epiſcoporum agitavit. In quo, regiæ voluntati morem gerens, in omni regno ejus Romanum miniſterium confirmavit. Sic Pelagius Ovetenſis loquitur, * ut ego interpretor. Leges eccleſiæ veteres in mores revocatæ: ac præſertim, quod in Germania non abſque motu factitatum erat, uxores ſacerdotibus detractæ, quas, priſci moris obliti, & voluptatum illecebris ſuperati, plerique habere conſueverant. Quæ res ſanctiſſimo pontifici invidiam peperit, uſque eo ut conviciis & contumeliis probroſiſque carminibus paſſim eius nomen proſcin-

* *Eaſdem de hoc loco conſule.*

de

derent. Adeo grave est assueta relinquere, & ANNO CHRISTI 1080. veteres mores nova censura mutare. Præterea Aragoniæ exemplo, precandi ritus ex Romano more sanciti: prisca Gotthorum instituta rebus Divinis procurandis, propitiando nomine antiquata.

NOTÆ G. COSS.

Ricardus monachus S. Victoris Massilienſis, presbyter cardinalis ab Alexandro II. creatus, a Gregorio VII. in Hiſpaniam legatus mittitur anno MLXXVIII. ut ſcribit Gregorius ipſe epiſtola 21. lib. v. Abbas Maſſilienſis conſtituitur anno MLXXIX. in locum Bernardi fratris, cardinalis: ut ex ejuſdem epiſtola 7. lib. VII. diſcimus. Qui ſtare igitur poteſt, quod ait Mariana, miſſum in Hiſpaniam a Pontifice Ricardum abbatem Maſſilienſem anno MLXXVI? Altera in Hiſpaniam legatione functum eundem eſſe anno MLXXIX. docet epiſtola 6. libri VII. qua hortatur Alfonſum regem Gregorius, ut illam, qua de hic agitur, ſacrorum mutationem inſtituat: ex quo apparet, non ante annum illum MLXXIX. Burgenſe hac de re concilium a Ricardo habitum eſſe. Quando igitur celebratum dicemus? Si Pelagium Oveténſem conſulimus, augetur difficultas. Æram enim ille MCXXIII. aſſignat, quæ cum anno Chriſti MLXXXV. congruit. At ſerius profecto, cum anno MLXXX. ſcribat Gregorius epiſtolam tertiam libri VIII. cujus ipſo initio ſignificat id perfectum eſſe. Anno igitur MLXXX. habitam hanc ſynodum crediderim: atque apud Pelagium Oveténſem, errorem in numeros, librarii vitio, irrepſiſſe: ſcriptum nimirum, MCXXIII. pro MCXVIII. qui annus æræ Hiſpanicæ, reſpondet anno Chriſti MLXXX. Mariana vero qui annum Chriſti aſſignat MLXXVI. legebat ſine dubio, æra MCXIV. ANNO CHRISTI 1080.

Romanum myſterium hic eſſe confirmatum ſcribit Pelagius: Romanos ſcilicet ritus myſteriorum, officiorumque Divinorum: atque hanc loquendi formam, ne temere factum putemus, auctor ſermone barbarus bis uſurpat. Mariana miniſterium reponit. In quo rurſum ab eo diſſentio.

Quidquid egerit concilio ſuo Ricardus, etiam aſſentiente & annitente rege, obtinere non potuit, ut omnino Gotthicus ritus abrogaretur. Id vero poſtea perfectum in Legionenſi concilio, anno MXCI. quod quidem ad Caſtellanum regnum attinet. Nam de Aragonia vide concilia Hiſpanica anno MLXVIII. Tomo IX.

Hic obſerva Caſtellamim regnum vocari a Mariana Hiſpaniam citeriorem. Scilicet homini Hiſpano Toleti commoranti citerior erat, cîſque Iberum, Hiſpaniæ pars illa. Ego vero ad annum illum MLXVIII. Aragoniam vocavi, citeriorem Hiſpaniam, Romanos ſecutus, quibus, uti & nobis, pars iſta propior, & citra Iberum eſt.

Burgenſe Ricardi concilium non agnoſcit Rodericus Toletanus, immo vix aſſeruit in Hiſpanias miſſum, cum addit cœpiſſe irregularius ſe habere. Vidit Philippus Labbe noſter, in hoc Marianam cum Roderico non conſentire. Præſert autem Rodericum, utpote trecentis & eo amplius annis antiquiorem: ego vero Marianam, quippe conſentientem cum Pelagio Ovetenſi, qui annis ferme ducentis Roderico eſt vetuſtior.

☞ CONCILIUM APUD LILLEBONAM

ANNO MLXXX. CELEBRATUM

In quo confirmatæ conſuetudines antiquæ Normannorum, & juſtitiæ.

Martene collect. vet. Script. & Mon. p. 776.

I. HÆc eſt juſtitia quam rex Willelmus, qui regnum Angliæ acquiſivit habuit in Normanniæ & hic ſcripta eſt, ſicut Robertus comes Normanniæ, & Willelmus rex Angliæ, filii ejus & hæredes prædicti Regis fecerunt recordari & ſcribi per Epiſcopos & Barones ſuos eadem die XV. Kal. Auguſti. Et hæc eſt juſtitia Domini Normanniæ quod in curia ſua, vel eundo ad curiam vel redeundo de curia nullus homo gardam habuit de inimico ſuo: & ſi aliquis de inimico ſuo in via curiæ vel in curia forisfecerit, ita quod ipſe ſciret, quod ille cui malum fecit ad curiam iret vel inde rediret. Si probatus inde fuerit & Dominus Normanniæ habuit ſuam pecuniam & corpus ejus ad ſuam juſtitiam faciendam & terram ſuam perdidit, ita quod nec ipſe nec aliquis de parentibus ſuis eam clamare potuit. Et ſi defendere potuerit quod ſcienter hoc non feciſſet per pecuniam, fuit in miſericordia Domini Normanniæ ſine perditione terræ.

II. Et in via exercitus, & in exercitu, & octo diebus ante motum determinati exercitus, & octo diebus poſt exercitum, ſi aliquis forisfecerit: habuit inde Dominus Normanniæ eamdem juſtitiam quam de forisfacto curiæ ſuæ nec infra præſcriptos terminos exercitus alicui licuit rammum capere, & ſi cœpit per pecuniam emendabit in miſericordia Domini Normanniæ. Et ſi in exercitu vel in curia, vel in via curiæ vel exercitus misfata evenerit, quæ pro præcedenti ita facta non fuerit, & in ea vulneratus vel occiſus aliquis fuerit; ille, cujus culpa hoc factum eſt, ſecundum menſuram forisfacti emendabit.

III. Nulli licuit in Normannia foſſatum facere in planam terram, niſi tale quod de fundo potuiſſet terram jactare ſuperius ſine ſcabello Et ibi nulli licuit facere palicium niſi in una regula, & id ſine propugnaculis & alatoriis. Et in rupe & in inſula nulli licuit facere fortitudinem, & nulli licuit in Normannia caſtellum facere.

IV. Et nulli licuit in Normannia pro calumnia terræ domum vel molendinum ardere, vel aliquam vaſtationem facere, vel prædam capere.

V. Nulli licuit in Normannia fortitudinem caſtelli ſui vetare Domino Normanniæ. Et ſi ipſe eam in manum ſuam voluerit habere. Et ſi Dominus Normanniæ filium vel fratrem vel nepotem baronis ſui qui non eſſet miles voluit habere obſidem de portanda fide, nullus ſibi contradicere potuit.

VI. Nulli licuit in Normannia in foreſtis ipſius Domini hominem aſſalire, vel inſidias ponere.

VII. Nulli licuit inimicum quærendo, vel rammum capiendo, vexillum vel loricam portare, vel cornu ſonare, neque cemballum mittere poſtquam inſidiæ remanerent, neque hominem damnare de membris ſuis ſine judicio, niſi in tali actu & forisfacto inventus eſt, pro quo membrum perdere debuiſſet, & ibidem perdidiſſet, & niſi per judicium curiæ baronum de hoc quod ad barones pertinet.

VIII. Nulli licet in Normannia haufare facere, vel incendium vel raptum mulieris vel rammum capere, quin fieret inde clamor apud eum, qui clamorem inde habere debuit. Et ſi hæc facta fuerint, Dominus Normanniæ habuit, inde quod habere debuit in illis locis, in quibus habere debuit, & barones inde habuerunt quod ad eos pertinuit in illis locis in quibus habere debuerant.

IX. Nulli licuit in Normannia mercatorem diſturbare pro aliquo anteriori forisfacto. Et ſi aliquis fecit de corpore ſuo fuit in miſericordia Domini Normanniæ.

X. Nulli licuit in Normannia monetam facere ex-

extra monetarias domos Rothomagenſes & Ba-
ANNO CHRISTI 1080. jocenſes; & illam mediam argenti & ad juſtum penſum ſcilicet VIII. ſolidorum in helmare. Et ſi aliquis alibi fecerit monetam, vel ibi fecerit monetam falſam de corpore ſuo fuit in miſericordia Domini Normanniæ. Et ſi aliquis extra prædictas domos facere monetam vel in prædictis domibus fecit facere falſam, terram ſuam & pecuniam forisfecit.

IX. Hæc autem quæ ſuperius ſcripta ſunt; quia magis neceſſaria ſunt. Remanet autem multum extra hoc ſcriptum de juſtitia monetæ, & reliquis juſtitiis Normanniæ, ſed propter hoc quod non ſcribitur, ut prædictus comes Robertus & Willelmus de juſtitia, quam pater eorum habuit, neque barones de hoc quod habuerunt tempore regis Willelmi. Nulli licuit pro guerra hominem capere vel redimere, nec de bello vel conflictu pecuniam portare, vel arma vel equum ducere. ANNO CHRISTI 1080.

ANNO CHRISTI 1081.

CONCILIUM ROMANUM VIII.

ANNO CHRISTI 1081.

In cauſa Henrici Regis, & epiſcoporum quorumdam celebratum anno Domini MLXXXI. *tempore Gregorii papæ VII.*

Ex regiſt. epiſt. Gregor. VII.

ANno ab Incarnatione Domini milleſimo octuageſimo primo, pontificatus vero Gregorii ſeptimi anno octavo nondum exacto, præſidente eodem apoſtolico celebrata eſt ſynodus Romæ in baſilica ejuſdem Salvatoris & redemptoris noſtri Jeſu Chriſti, in qua inter cætera ſententiam depoſitionis archiepiſcoporum Arelatenſis & Narbonenſis atque excommunicationis per legatos apoſtolicæ ſedis promulgatam dominus papa, his qui aderant collaudantibus, firmavit.

Henricum quoque dictum regem, & omnes fautores ejus, qui in præterita excommunicatione animum induraverunt, iterum excommunicavit.

Anathematizavit item Ildimundum & Landum Campaninos tyrannos, omneſque adjutores eorum.

Præterea ſuſpendit ab officio quoſdam epiſcopos, qui ad concilium invitati neque ipſi neque nuntii eorum pro ipſis venerunt.

CONCILIUM ROMANUM
Habitum anno MLXXXI.

Ex Baluzii Miſcell. tom. 7. p. 69.

ANno Gregorii VII. Papæ nono, IV. Nonas Maii, convenientibus ſimul Epiſcopis, Cardinalibus, Abbatibus, Archipresbyteris, ut diſcerent utrum bona Eccleſiarum poſſent poni in pignore pro pecunia colligenda ad reſiſtendum Guiberto Archiepiſcopo Ravennati Romanam ſedem invadere conanti, quæſitis auctoritatibus exemplisque ſanctorum, unanimiter laudaverunt ſacras res Eccleſiarum, nullatenus in militia ſæculari exponendas, niſi in alimonia pauperum, in ſancto uſu rerum divinarum, & in redemptione captivorum. Ita quippe ſub procuratione Joſeph fuerant immunia a tributo prædia ſacerdotum, nec exponebatur aut mittebatur in corbonam pretium ſanguinis, nec Heliodorus raptor ſacrarum rerum ſub Onia Pontifice fuit impunitus. Quibus actis interfuerunt Johannes Epiſcopus Portuenſis, Joannes Epiſcopus Tuſculanenſis, Umbertus Epiſcopus Prænestinus, Brunus Epiſcopus Segninus, Beno Cardinalis ſancti Martini, Ber..... Cardinalis Gryſogoni, Benedictus Cardinalis ſanctæ Pudentianæ, Cono Cardinalis ſanctæ Anaſtaſiæ, Azo Cardinalis ſancti Marci, Romanus Cardinalis ſanctæ Suſannæ, Bonus ſenior Cardinalis ſanctæ Mariæ, Maurus Abbas ſancti Sabbæ, Laurentius Cantor, Petrus Archipresbyter de porta Latina, Johannes Archipresbyter de ſancto Sebaſtiano, Johannes Archipresbyter de ſancta Cæcilia, ... Archipresbyter Salvatoris, & alii plures.

CONCILIUM EXOLDUNENSE,
SIVE EXILIDUNENSE IN BITURICIBUS

Præſidibus Hugone Dienſi epiſcopo & Amato Burdegalenſi archiepiſcopo S. R. E. legatis celebratum anno 1081. XV. Kal. Aprilis.

NOn ambigo quin ſub finem hujuſce XI. æræ Chriſtianæ ſæculi & ſub initia ſequentis XII. duo vel etiam plura apud Exoldunum Biturigum Cuborum non incelebre oppidum celebrata fuerint concilia. Cæteris tamen eminet quod hocce anno Chriſti 1081. *coactum fuit XV. Kalendas Aprilis ut docet chronicon Senonenſis abbatiæ S. Petri Vivi, Annum vero aperte deſignat chronologia Autiſſiodorenſis Roberti monachi ſancti Mariani ordinis Præmonſtratenſis edita a Nicolao Camuzatio anno* 1608. *bis verbis pag.* 77. B.

Anno Domini 1080. magnus terræ motus cum gravi terræ mugitu factus & VI. Kal. Aprilis prima hora noctis ſequenti anno apud Exoldunum caſtrum, quod eſt in Bituria ſitum, celebratum eſt concilium: *ſed quod in eo actum ſit non declarat: nonnulla docebunt chartularium Majoris monaſterii, tum epiſtolæ Urbani papæ II. & Ivonis Carnotenſis epiſcopi.*

Diploma e Majoris monaſterii prope Turonenſem civitatem celeberrimi membranis deſcriptum, ex quo conſtat eccleſiam S. Martini de Briva haud longe a mœnibus Avarici Biturigum metropoleos ædificatum monachis illius abbatiæ fuiſſe conceſſam.

Ex pag. XVII. Tomi VI. ſpicilegii veterum ſcriptorum R. P. D. Lucæ Dacherii O. B.

QUoniam ad hoc ſanctæ eccleſiæ paſtores curam ſuſcipiunt, ut provida diſpenſatione tam animarum quam corporum ſolicitudinem ge-

ANNO CHRISTI 1082.

rant, & in dispensandis rebus ecclesiasticis discreta moderatione invigilent; oportet ut taliter in distribuendo se solertes exhibeant, ut ne per exterorum incuriam pax interior perturbetur.

Quod ego Richardus sanctæ Bituricensis ecclesiæ archiepiscopus diligenti consideratione providens, consensu clericorum meorum, & omnium filiorum ejusdem ecclesiæ, divinæ miserationis respectu trado fratribus Majoris monasterii, scilicet monasterio sancti Martini, ecclesiam S. Martini de Campis, olim de Briva appellatam, juxta muros urbis Bituricæ constitutam, cum his omnibus quæ ad eandem ecclesiam pertinent; quorum partem ipse, Deo miserante, per auctoritatem officii nostri laicis qui ea rapina longo tempore detinuerant, eripui: de aliis omnibus quæ adhuc laicali vel clericali etiam violentia auferuntur, quando, seu per merita prædictorum religiosorum fratrum, seu alio quocumque modo eidem ecclesiæ restituentur, prædicto monasterio eandem concessionem faciens; reservata tamen illa humilitatis obedientia, quam circa matrem ecclesiam Bituricensem ab omnibus cæteris communiter competit exhiberi. Hoc, quamvis non necessitate, tamen propter firmamentum causæ, & pacem fratrum, quibus aliquod inde scandalum poterat aboriri, efficientes, ut tam Herbertus, Gimo, & Sarlo & Petrus cum filiis & uxoribus suis qui bona ecclesiæ violenter tenuerant, concederent & laudarent. Hoc autem firmavimus, & in concilio Exolduno a domno Hugone Diensi episcopo, apostolicæ sedis vicario, & cæteris omnibus firmari rogavimus.

Hugo Romanæ ecclesiæ legatus.
Amatus Ellerensis episcopus.
Richardus Bituricensis archiepiscopus.
Richerius Senonensis archiepiscopus.
Rodulphus Turonensis archiep.
Gauscelinus Burdegalensis archiep.
Hagano Eduensis episcopus.
Rotbertus Autisiodorensis episcopus.
Rotgerius Catalaunensis episc.
Guido Belvacensis episcopus.
Rainerius Aurelianensis episcopus.
Durandus Arvernorum episcopus.
Wido Lemovicensis episcopus.
Hugo Nivernensis episcopus.
Helinardus Laudunensis episcopus.
Ratbodus Noviomagensis episc.
Gauffredus Parisiacensis episc.

Hæc sunt nomina canonicorum S. Stephani, qui hanc chartam firmaverunt.

Odo decanus.
Hunbaldus archidiaconus.
Arraldus archidiaconus.
Rotgerius archidiaconus.
Iterius de Borbone.
Stephanus sacerdos.
Bernardus archipresbyter.
Andreas archidiaconus.
Vivianus sacerdos.
Araldus sacerdos.

Petrus. Gyraldus. Eldebrandus. Arnulphus. *Itemque* Arnulphus. Wibodus sacerdos. Hunbaldus. Mainardus. Paganus. Constantius. Arnulphus. Guarnerius. Erardus.

Præmisimus diploma, quod ex eo nota sint eorum qui præfuerant, quique interfuerunt, antistitum nomina. Unius enim tantum præsidis meminit Urbani II. epistola quam refert Baronius in ecclesiasticis suis annalibus ad annum 1096. num. 2. in hæc verba.

Urbanus episcopus, &c. Et quia filius noster Amatus Burdegalensis archiepiscopus unus erat de legatis Romanæ ecclesiæ a Gregorio septimo prædecessore nostro in Galliam destinatus, non ab hac ecclesia processionis solennitate susceptus. Unde etiam graviter contra eosdem clericos commotus in Exuldunensi concilio eos excommunicatione perfoderat, eum in concordiam & pacem eorum reformavimus. Neque eos ad ullam satisfactionem, quia auctoritate pollente sese munierant, compulimus, neque qualibet pro tali excessu absolutione purgandos censuimus. Denique quoniam in quibusdam ecclesiæ privilegiis proprium eis habere episcopum concessum est, ejus vice nos Romano eos sancimus specialiter adhærere pontifici, & graviores eorum causas ejus pendere judicio, &c.

Nunc ad se nos vocat Ivo Carnotensis epist. tum ep. 181. ad Ricardum Albanensium episcopum his verbis,

Sed quia monachi sancti Luciani (Bellovacensis) rem quamvis suam absque judicibus ab invasoribus acceperunt, in concilio Exolidunensi adjudicata est Vigeliacensibus (Vezeliecensibus) sola vestitura usque ad tempus legitimæ discussionis, neque ulla finitiva sententia ibi data est quæ monachis sancti Luciani suam justitiam auferret, & monachis Vigiliacensibus prædictam ecclesiam perpetuo habendam adjudicaret. Hujus negotii ordinem, utpote Belvacensis, ita processisse cognovi; & qui in Exolidunensi concilio huic discussioni interfui, hæc si præsens essem, vera esse probare possem.

Tum etiam ep. 268. scripta ad Walonem Belvacensem, Willelmum Catalaunensem aliosque duos episcopos, his verbis.

Hæc enim causa præcepta domini Hugonis Diensis episcopi, quondam sedis apostolicæ legati in concilio Exoldunensi me præsente & audiente cum quibusdam aliis Carnotensibus clericis præcisa est. Et ideo si in causa non essemus, cum cæteris episcopis canonice judicaremus, quæ ulterius repetenda non est. Quod autem dico, honestarum personarum testimonio comprobari potest, &c.

Vidi quoque qui in eamdem rem allegaret Ivonis ejusdem epistolam 204. Verum in ea nihil tale legisse me recordor.

ANNO CHRISTI 1082.

CONVENTUS EPISCOPORUM, ET ABBATUM

Apud Oxellum in causa componendæ controversiæ inter Guillelmum Archiep. & Gerbertum Fontanellæ Abbatem, coram Guillelmo Conquæstore ann. 1082. Gregorii VII. Papæ 9. Indictione 5. Philippi Francorum Regis 22. Guillelmi Normannorum Ducis 47. Anglorum Regis 16.

Ex Bessin Concil. Rotomag. pag

EX antiquissimo cœnobii Fontanellensis codice constat anno 1082. Indict. 5. Nonis Septembris apud Oxellum non longe ab urbe Rotomagensi, juxta olim Ecclesiæ Rotomagensis, coram Guillelmo An-

ANNO CHRISTI 1082.

Anglorum Rege, plurimis Episcopis, Abbatibus, aliisque tum sacri tum secularis ordinis Magnatibus, quæstionem agitatam inter Guillelmum Archipræsulem & Gerbertum Fontanellæ Archimandritam, de libertate quatuor Ecclesiarum a Fontanellensi cœnobio pendentium, quarum nomina in charta authentica recensentur, partim consensu mutuo terminatam. Pro Abbatis jure judicatum est, eaque definitio Canonicorum Cathedralium consensu rata literis consignata fuit: ex quibus constat occasionem liti dedisse quendam hujus cœnobii Monachum, qui ferrum judicii, quod ex antiquo jure ibidem erat, per ignorantiam & ex simplicitate, in alios usus transformarat: cumque Abbas ferrum aliud ab Archiepiscopo benedici postularet, & Archiepiscopus dubitans utrum ex antiqua consuetudine idem monasterium ferrum haberet judicii, quod Abbas postulabat, denegaret. Tamdiu res indeterminata manst, donec ad Regis præsentiam deferretur. Constat præterea dictas Ecclesias olim ab omni Episcoporum & Archidiaconorum jure & vexatione fuisse exemtas ea lege, quæ in authentico instrumento exprimitur, cujus apographum exhibemus, ut sequitur.

In nomine S. & individuæ Trinitatis. Cum non sit contra Apostolicam & canonicam auctoritatem plura monasteria quadam speciali dignitate esse absoluta ab omnium Episcoporum vexatione, & Archidiaconorum gravatione; Fontanellæ Monasterium in quatuor suis ecclesiis, ideſt, Caldebu, sancta Gertrude, Resentium, & S. Michaele, ex multis & ab antiquis temporibus, hanc semper tenuit & tenet absolutionem, hoc tantum excepto quod unus ex Clericis in synodo debet sedere, & Ecclesiasticæ utilitatis instituta audire, & cæteris tribus ad observandum renuntiare; liber tamen ab omni interrogationis, & responsionis, vel emendationis quæstione, excepto quod si idem Presbyter dixerit aut fecerit aliquid, quod pertinet ad dehonorationem Archiepiscopi, Archiepiscopus Abbatem conveniens commonebit, & Abbas ipsum presbyterum, secundum culpam Archiepiscopo satisfacturum, ducet, aut mittet. Nam si quid in his quatuor Ecclesiis culpæ reperitur, ad Fontanellensis Abbatis censuram pertinere jure antiquo probatur. De qua libertate, tempore Guillelmi Regis Anglorum, & Principis Normannorum quæstio ex parte mota est inter Guillelmum Archiep. Rotomagensem, & Gilbertum Abbatem Fontanellensem hac occasione, quia quidam Monachus præfati monasterii ferrum judicii, quod ex antiquo jure in eodem monasterio erat, per ignorantiam, & ex quadam simplicitate in alios usus transformavit. Cumque abbas ferrum aliud supra nominato Archiepiscopo sibi benedici postularet, & Archiep. dubitans utrum ex antiqua consuetudine idem monasterium ferrum haberet judicii, quod abbas postulabat, denegaret; tamdiu res indeterminata permansit, donec ad præsentiam prædicti regis deferretur, ubi abbate monstrante monasterium suum ex antiquis temporibus hujusmodi ferrum habuisse, & in quatuor prædictarum Ecclesiarum parochiis, quarumlibet culparum censuram, & libertatem ab omni Archiepiscopi & Archidiaconorum exactione quiete obtinuisse, tandem hoc modo, ipsa culpa secundum sententiam præsidentis Regis & plurimorum Episcoporum, abbatum, & aliorum magnorum virorum, Clericalis & laici ordinis, inter utramque partem concorditer est determinata, ut Fontanellense monasterium dignitatem libertatis & absolutionis, quam inconcussam eatenus possederat, deinceps nullatenus ab ullo concutiendam in perpetuum quiete possideret, quæ determinatio Rotomagensium Canonicorum S. Mariæ audientiæ relata, ipsorum consensu confirmata est. Et ne quis hujus justæ determinationis firmitatem per oblivionem aut ignorantiam, aut aliqua occasione inquietare in futuro præsumeret, ex præcepto Regis & consensu omnium ibi præsentium, per præsentis scripturæ memoriam posterorum notitiæ commendatur. Facta est autem hæc prædictæ causæ determinatio anno ab Incarnatione Domini 1082. Indicti. 5. Non. Septembris in villa, quam Oxellum vocant, intra pratum, juxta domum Guillelmi ..... coram Rege, præsente Archiep. Guillelmo, & Abbate Girberto, testibus Episcopis Gisleberto Lexoviensi, Gisleberto Ebroensi, Guillelmo Dunelmensi de Anglia abbate, Guillelmo Fiscanensi, Guntardo Gimegiensi, Anselmo Beccensi, Gualtero de monte S. Trinitatis, Fulcone de S. Petro supra Divam, Clericis vero, Benedicto Rotomagensi, Sansone Bajocensi, Gualacro filio Goteri, Roberto Benardo filio Ospa, Guillelmo filio Suevi, laicis Guillelmo Comite Ebroensi, Hugone de Cestra, Rogero de Bellomonte, & filii ejus, Roberto Comite de Mellant de Henrico Rugultrano filio Roberti, Guillelmo Crispino, Roberto de Veteri-ponte, Guillelmo de Toms Normano, Primate, Lesto filio Alcheri, & fratre ejus Rodulpho, Rogero Bigot, & aliis multis.

CONCILIUM CARROFENSE,

In monasterio S. Salvatoris diœcesis Pictavensis celebratum mense Novemb. anno MLXXXII.

Ex chronico Abbatiæ S. Maxentii quod vulgo Malleacense dicitur pag. 212. Tom. II. novæ bibliothecæ mss. librorum.

ANno MLXXXII. ignis combussit villam istam sancti Adjutoris Maxentii, &c. Eo anno apud Carrofum fuit consecratio cujusdam altaris, & demonstratæ sunt pretiosæ reliquiæ ejusdem monasterii, & concilium factum est in ipso monasterio tertio idus Novembris. Nec plura monachus ille anonymus. In eo depositum fuisse volunt Bosonem episcopum Santonensem, in cujus locum anno sequenti substitutum fuisse Ramnulfum idem docebit nos chirographus S. Maxentii.

ANNO CHRISTI 1082.

CONCILIUM MELDENSE II.

Præside Hugone Dienſi epiſcopo apoſtolicæ ſedis legato anno MLXXXII.

Ex chronico S. Petri Vivi Senonenſis auctore Clario O. B. Tomo II. ſpicilegii pag. 747.

ANno MLXXXII. die 14. Kal. Novembr. obiit Walterius Meldenſis epiſcopus, & in ſequenti ſeptimana Hugo Dienſis epiſcopus Romanæ eccleſiæ legatus congregavit concilium in eadem urbe & ordinavit epiſcopum in eadem urbe Rotbertum abbatem eccleſiæ Resbacenſis. Quod quia ſine præſentia & aſſenſu Richerii archiepiſcopi (Senonenſis) & coepiſcoporum ejus factum eſt, excommunicaverunt eum. *Ad annum vero* MLXXXV. *ſubjicitur*. Eodem quoque anno Richerius archiepiſcopus ordinavit Waltherium Meldenſem epiſcopum 4. Nonas Novembris excommunicato ſupradicto Roberto.

Eadem habet iiſdemque pene verbis Robertus monachus S. Mariani in chronologia Autiſſiodorenſi.

In archivo Dervenſis abbatiæ in Campania extant (1) literæ de conſuetudinibus Breonenſis comitis datæ in concilio Meldenſi die & anno non expreſſis, quibus ſubſcribunt Hugo Dienſis ep. legatus ſedis apoſtolicæ, Amatus vicarius papæ, Ricardus arch. Bituricenſis, Hugo Trecenſis, Rogerius Catalaunenſis, Roricus Ambianenſis, Hugo Gtatianopolitanus, Hugo Lingonenſis, Hugo Nivernenſis, Hagano Auguſtodunenſis, Arnulfus Sueſſionenſis, Landricus Matiſconenſis epiſcopi: Thebaudus comes, Alaidis uxor ejus, Odo filius ejus, &c.

In hoc concilio literæ Gaufridi Comitis Mauritaniæ, quibus Eccleſiam S. Dionyſii Nogentenſis in Pertico, aliaque Monachis Cluniacenſibus donat, ratæ habitæ ſunt. Eas edidit Baluzius tom. 6. Miſcel. pag. 45. & ad earum calcem hæc leguntur.

Ex Baluz. Miſcel. tom. 6. p. 418.

Hanc chartam Gaufridus comes & uxor ejus Beatrix in Concilio Meldenſi, cui domnus Hugo Epiſcopus Dienſis domini Papæ Vicarius præſedit, cuique etiam domnus Amatus Olerenſis Epiſcopus ejuſdem Papæ vicarius interfuit una cum multis religioſiſſimis viris Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, aliiſque orthodoxæ fidei cultoribus, præſentaverunt, humili devotione petierunt, quatinus ſupradicti Papæ vicarii cum laude, atque aſſenſu circumſedentium auctoritate apoſtolica præmunirent, atque indiſſolubili firmitate ſolidarent. Quorum petitioni jam dicti vicarii congaudentes chartam hanc laudaverunt, atque nullo contradicente, nemine calumniante, ſed univerſa ſynodo applaudente atque favente, auctoritate Dei & ſanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli & domni Gregorii Papæ ſibi commiſſa inviolabiliter firmaverunt. S. Aganonis Æduenſis Epiſcopi. S. Hugonis Lingonenſis Epiſcopi. S. Walterii Cabilonenſis Epiſcopi. S. Landrici Matiſcenſis Epiſcopi. S. Hugonis Nivernenſis Epiſcopi.

Ad hoc item Concilium illuſtrandum ſpectant ſequentes literæ Hugonis Archiepiſcopi Lugdunenſis ad Hugonem Archiepiſcopum Biſuntinum pro Monachis S. Benigni Divionenſis.

Hugo Dei gratia Lugdunenſis Eccleſiæ ſervus dilecto in Chriſto fratri Hugoni venerabili Biſontinorum Archiepiſcopo ſalutem. Significamus dilectioni veſtræ Domnum Papam nuper nobis literas direxiſſe, in quibus poſt alia quædam nobis præceptum eſt, ut vos conveniremus, & auctoritate ſua commoneremus, quatinus abbati Divionenſi Eccleſiam S. Mariæ de Salina redderetis. Super qua querimonia, prout reminiſcimur, anteceſſor veſter ſæpe a nobis ad juſtitiam exequendam cum prædicto abbate vocatus fuit, & ad ultimum ad Meldenſe concilium invitatus; a quo cum nulla exiſtente canonica excuſatione ſe abſentaſſet, ab eodem Concilio judicatum eſt abbatem inde inveſtiendum, aut Eccleſiam divino officio uſque ad plenam juſtitiam eſſe privandam. Proinde præſcripta præceptione conſtricti dilectionem veſtram apoſtolica auctoritate commonemus, ut ſecundum quod rationabiliter prædicti Concilii judicio proviſum eſt abbatem de prædicta Eccleſia inveſtiatis. Quod quantum prudentiæ veſtræ ſatagendum ſit ex ſententia domini Papæ, quam per eadem verba hic ſubjecimus, poteritis cognoſcere, quibus ita nobis ſcribit.

Ex Baluz. loco cit. p. 422.

Præterea præcipimus ſtrenuitati tuæ, ut ex noſtra parte Biſontinum antiſtitem convenias, & Divionenſi abbati Eccleſiam S. Mariæ de Salina reddere auctoritate noſtra commoneas, inſuper & fructum prædiorum, quem retentionis tempore uſurparunt.

ANNO CHRISTI 1081.

AD MELDENSE CONCILIUM

Anno 1081. *celebratum.*

ADNOTATIO CHRONOLOGICA ET ADDITIO.

Ex Manſi Suppl. To. II. p. 14. Ex an. 1080. ad 1081. translatum.

QUamvis in collectione Veneto Labbeana duo adnotantur Meldenſia concilia, aliud ſcilicet anno 1080. aliud vero 1082. unum tamen idemque concilium eſt, quod nec anno 1080. nec 1082. ſed potius anno intermedio 1081. convenit. Atque de unico Meldenſi concilio idem fuit etiam Labbei judicium, ut ipſe ad concilium Meldenſe anni 1080. expreſſit. Sed cum ad hoc idem

(1) Has edidit Baluzius Miſcellan. tom. 6. pag. 418.

☞ idem concilium in appendice adjectiones adnotaſſet ſub hoc titulo *concilium Meldenſe anno* 1082. *celebratum*; Venetus Labbei editor, poſita in appendice concilia ſuo loco repræſentaturus, aliud quidem reliquit anno 1080. poſitum, aliud vero ad annum 1082. qualem annum referebat apud Labbeum in appendice, conſtituit, ex quo accidit ut ex uno duo fierent. Unum eſt igitur Meldenſe concilium, nemo enim veterum duo per hæc tempora diſtinxit, idque anno 1081. conveniſſe, ita ego olim in meis ad Pagium adnotationibus ad A. 1080. 13. demonſtravi.

ANNO CHRISTI 1081.

Inter concilia ab Hugone Dienſi celebrata anno huic aſſignatur concilium Meldenſe, quod juſſu Gregorii pontificis coactum fuit, quo de epiſcopi Sueſſionenſis electione deliberaretur. Verum eruditi Galli ante me animadverterunt uno anno citius concilium iſtud conſtitutum fuiſſe. Nam Arnulphus ex permiſſione ab eadem ſynodo facta electus conſecratus fuit epiſcopus die XIV. Kalend. *Januarii*, quæ tunc incidit *in Dominicam ante natalem Domini*; Hariulfo abbate Aldemburgenſi auctore ſynchrono in vita ejuſdem Sancti. His characteribus annus 1081. exprimitur. Vide Bollandiſtas ad diem XV. Auguſti.

Inter acta hujus concilii adjicienda eſt charta Guarini comitis Roſnacenſis, quam exhibet Baluzius Miſcellan. tom. VI. pag. 418. ex qua multo plures epiſcopi concilio huic adſiſtentes ſeſe produnt, quam exhibentur in literis Gaufridi comitis, quas ex eodem Baluzio Venetus editor Labbei dedit, noſtra hac, neſcio quo conſilio, omiſſa.

LITERÆ GUARINI COMITIS ROSNACENSIS

De eccleſia ſanctæ Margaretæ data monaſterio Cluniacenſi.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Omnibus ſanctæ eccleſiæ catholicæ filiis præſentibus atque futuris notiſſimum volo fieri ego Guarinus dictus comes Roſnacenſis territorii, quod propter gratiam ejuſdem honoris tranſitorii, dum eſſem filius ſæculi, cogitavi ut in alimoniam filiorum Dei, qui pro peccatis meis & totius populi creduntur orare pietatem Domini, donarem partem allodii mei, & illud quod habebam in eccleſia ſanctæ Margaretæ Domino & ſancto Petro Cluniacenſis cœnobii, quod præcogitatum Domino volente perfeci, conſtitutis inibi fratribus, qui ſub propoſito regulari Domino deſervirent, & ſanctæ Virgini. Sed altare & quartam partem ipſius eccleſiæ tunc temporis poſſidebant fratres Dervenſis monaſterii, ubi honorifice requieſcit corpus venerabilis Bercharii. Ut ergo prædictam eccleſiam ex integro haberent Cluniacenſes monachi, conſilio habito cum domno apoſtolico Hildebranno nomine, in papatu autem dicto Gregorio, ut morerer mundo & viverem Deo, in remiſſionem omnium delictorum, & ad ſalutem anteceſſorum meorum, cum benedictione apoſtolica, & cum licentia epiſcopi mei domni Hugonis Trecaſini, & cum favore Theobaldi comitis Palatini, cum laude etiam propinquorum meorum dedi me cum allodiis meis principibus Apoſtolorum Petro, & Paulo, venerabili quoque Bercharío, in præſentia Domini abbatis Brunonis, & monachorum fideliumque ſuorum Itaque jam dictus abbas & monachi annuerunt Cluniacenſibus altare & quartam partem ſupra memoratæ eccleſiæ acceptis ſibi allodiis, quæ erant liberæ conditionis, & abſque jugo ullius advocationis, ſine alicujus judiciaria poteſtate, ſive banno ad poſtremum ſine aliqua redhibitione omnis hominis. Hæc igitur ſunt alodia, quæ tradidi Deo & ſanctis apoſtolis Petro, & Paulo, beato quoque Bercharío, monachiſque ſuis perpetualiter habenda. Roſerias, Muctium, Juncherejum cum appendiciis ſuis, videlicet ſervis & ancillis, terris cultis & incultis, ſilvis, pratis, aquis, aquarumque decurſibus. Ut autem hoc meum donum eidem eccleſiæ, & fratribus initio Deo ſervientibus perpetuo habendum remaneat, & ut nullius calumniatoris injuſta invaſione reſcindi valeat, Domnum Hugonem Lugdunenſem archiepiſcopum, & apoſtolicæ ſedis Legatum, præcepto jam dicti domni apoſtolici Gregorii rogavi, ut facta excommunicatione hanc chartam confirmaret ſub teſtimonio & laude omnium epiſcoporum, abbatum, & cæterorum Dei fidelium Concilio Meldenſi adſtantium. Ipſe vero libentiſſime annuens petitioni meæ aſſenſum præbuit, & communi decreto totius ſancti concilii ut petieram confirmavit ſub diſtrictione hujus anathematis. Auctoritate Dei omnipotentis, & Beatorum apoſtolorum Petri & Pauli excommunicamus, & a liminibus matris eccleſiæ ſeparamus & removemus, æterna quoque damnatione percutimus, & damnamus eos quicumque de rebus ſupradictorum alodiorum comitis Guarini aliquam fraudem vel injuſtitiam fecerint eccleſiæ Dervenſis monaſterii, niſi reſipiſcentes & eidem eccleſiæ ſatisfacientes dignum pœnitentiæ fructum egerint.

ANNO CHRISTI 1081.

S. Hugonis Dienſis epiſcopi.
S. Amati vicarii papæ Gregorii.
S. Richardi archiepiſcopi Bituricenſis.
S. Hugonis Trecaſini epiſcopi.
S. Rogerii Cathalaunenſis epiſcopi.
S. Rorici Ambiacenſis epiſcopi.
S. Hugonis Gratianopolitani epiſcopi.
S. Hugonis Lingonenſis epiſcopi.
S. Haganonis Auguſtidunenſis epiſcopi.
S. Hugonis Nivernenſis epiſcopi.
S. Arnulphi Sueſſionenſis epiſcopi.
S. Landrici Matiſconenſis epiſcopi.

Comes etiam Tebaldus, & uxor ejus Alaïdis nomine, & Odo filius ejus laudaverunt, & ſua ſigna fecerunt. S. Tebaldi comitis, Alaidis uxoris ejus. S. Odonis filii ejus.

Ad hoc ipſum Meldenſe concilium & res in eo conſtitutas in lucem proferendas confert charta Roberti Meldenſis epiſcopi de conceſſione cellæ curiæ-Ewroldis & Vilaris apud Mabillon. tom. V. annal. O. S. B. num. XXI. appendicis vulgata, quam hic profero.

Ego R. in Meldenſi concilio a Romano legato nomine Hugone Meldenſis eccleſiæ conſecratus epiſcopus notum facio tam futuris quam præſentibus, quod in epiſcopatu noſtro quædam erat eccleſia beatorum apoſtolorum Petri & Pauli nomini dedicata, quæ abbatiæ nomen habebat, ſed per incuriam habitantium dignitatem hujus nominis amiſerat. Ordinavit igitur ſupradictum concilium, ut hujuſmodi abbatiæ cellæ fierent & cellæ nominarentur, religioſiſque monachis traderentur. Tali igitur auctoritate admonitus, cum aſſenſu & voluntate comitum; Eboli ſcilicet de Rucejo & Hugonis de Domno-Martino, quorum beneficio parentum fundata erat mo-

na-

ANNO CHRISTI 1082.

nachis B. Martini majoris-monasterii illam concessi, & ut eam jure perpetuo sicut cellam possiderent, assertione nostrarum literarum confirmavi. Concessi etiam illis duas alias ecclesias, ecA clesiam videlicet de curia Evroldi, & ecclesiam cujusdam vici nomine Villaris, & quidquid in diœcesi nostra fideles viri eis donaverint, & quicquid ipsi juste acquisierint.

ANNO CHRIST 1083.

CONCILIUM LUDUNENSE,

In quo Andegavensis Episcopus ab Officio suspenditur, & Falco Comes excommunicatur anno Christi MLXXXII.

Hujus Concilii testes sunt sequentes literæ Synodicæ a Baluzio Tom. 6. Miscel. p. 421. editæ.

Ex Baluz. Miscel tom 6. pag. 421.

AGano Augustudunensis Episcopus, Robertus Lingonensis, Galterius Cabilonensis, Landricus Maticensis, vice Primatis curam gerentes Ecclesiæ Ludunensis cum toto Ludunensis Cleri conventu, omnibus Provinciæ Turonensis Episcopis, Abbatibus, Clericis & monachis, atque laicis obedientibus Radulpho Archiepiscopo Turonensi divinam gratiam & suam. Quam mira crudelitate Fulco Comes Andegavensis matris Ecclesiæ Turonensis, viscéribus gladium suæ persecutionis immerserit, quam superba præsumtioC ne adversus eamdem matrem monachi majoris Monasterii insurrexerunt, nullum vestrum credimus ignorare. Nec vos latet Gaufrido Andegavensi Episcopo non deesse potestatem cogendi Fulconem ad tanti facinoris emendationem, si divinis quam tyrannicis præceptis obedire præeligeret, si apud eum districtionis Ecclesiasticæ quantumlibet studium vigeret. Ipse vero propositum suæ professionis violans, nec divinis mandatis, nec Archiepiscopi sui monitis obediens cum fratribus in defensione justitiæ desudantibus, cor suum in otio & deliciis enutriens, fovit maB gis quam impugnavit supradicti Fulconis malitiam. Cum ergo super his omnibus clamor Turonensis Ecclesiæ nostram pulsasset sollicitudinem, tam Fulconem Comitem, quam Episcopum Andegavensem & monachos ad S. Sedis Ludunensis examen justitiam facturos, & accepturos invitavimus. Quibus ad diem statutum judicium per absentiam fugientibus, & in perversitate sua pertinaciter persistentibus, Episcopum quidem Andegavensem ab Episcopali & Sacerdotali officio, quod & suus Archiepiscopus ei interdixerat, suspendimus; Fulconem vero cum Monachis majoris monasterii ex auctoritate beati Petri atque domni Hugonis Primatis & Romanæ Ecclesiæ Legati excommunicationis gladio percussimus, omnes quoque fautores eorum, seu cum ipsis communicantes sub eadem excommunicatione concluſimus. Obsecrantes autem fraternitatem vestram hortamur; ut matris vestræ doloribus sicut pii filii condolentes, ipsi tota virtute solatiari studeatis, & Radulfo ejus Archiepiscopo sicut patri vestro humiliter obediatis, nec cum supradictis excommunicatis communicetis, ne vestras animas alienis facinoribus aggravetis. Valete.

ANNO CHRISTI 1083.

CONCILIUM ROMANUM IX.

ANNO CHRIST 1083.

Anno Domini MLXXXIII. celebratum tempore Gregorii papæ VII.

Dantur variantes ex Cod Mutin.

ANno ab incarnatione Domini millesimo (1) octuagesimo quarto, pontificatus vero domini Gregorii papæ septimi anno undecimo, * XIV. * duodecimo Kalendas Decembris, præsidente eodem apostolico, celebrata est tribus diebus in Lateranensi basilica synodus, in qua fuerunt archiepiscopi, episcopi, * deest & * & abbates Campani, & de principatibus, atque Apulia pauci quoque Gallicani: nam plurimos Henrici tyranni perfidia iter E retro vertere compulit, qui Ostiensem episcopum de apostolica legatione redeuntem contra fas & juramenti fidem capi jussit, sive permisit. Tres autem synodos quadragesimales ejusdem * præpedivit Henrici persecutio * impedivit. Qui semel Beatum Paulum, bis beatum Petrum aggressus, demum post multum fusi sanguinis, non tam suorum fortitudine, quam negligentia civium * porticu muros surripuit. Romanum siquidem vulD gus, pars videlicet copiosior civitatis, biennii bello fatigatum, acri inedia laborabat: cum nec ipsis ad vicina oppida vel castra exire liceret, nec illi jurati Henrici in Urbem vellent negotiatum venire: multi quoque fame abacti Urbem reliquerant. Proinde cæteri bello remissius attenti rem ex animo minus gerebant, & a custodiis, prout cuique licebat, sine timore negligentius aberant. Hæc super Henrici tyrannide, quia se occasio præbuit, præstrinxisse sufficiat.

Cæterum dominus apostolicus in eadem synodo de fidei forma, & Christianæ religionis conversatione, sed & robore animique constantia ad præsentem pressuram necessaria, ore non humano, sed angelico patenter edisserens, die tertia totum fere conventum in gemitus & lacrymas compulit, sicque concilium apostolica benedictione lætificatum in pace dimisit.

* porticæ

CON-

(1) Legendum 1083 ut annus XI. Pontificatus Gregorii hoc anno inchoatus certo demonstrat, Præterquamquod an. 1084. m. Novembri Gregorius VII. Romæ non erat. *Pagius ad an. 1083. n. 5.*

ANNO CHRISTI 1083.

CONCILIUM SANTONENSE II.

CELEBRATUM ANNO MLXXXIII.

Ex chronico quod vulgo Malleacenſe dicitur.

ANno MLXXXIII. *inquit anonymus ſcriptor San-Maxentinus*, Sanctonas extitit concillum, in quo Ramnulfus eidem ubi ordinatus eſt epiſcopus *in locum Boſonis anno ſuperiore apud Carofum* A *exauctorati*, & Simon canonicus S. Hilarii Agenno poſt Rainaldum *datus eſt epiſcopus*: cui ſucceſſerunt Girardus nepos, Iſardus, Audebertus.

ANNO CHRISTI 1084.

CONCILIUM ROMANUM X.

QUO GUIBERTUS ANTIPAPA ET HÆRESIARCHA

Atque Henricus pſeudoimperator, cum omnibus ſuis fautoribus, excommunicatur anno Domini MLXXXIV. tempore Gregorii papæ VII.

DE hoc concilio iſta Bertholdus; Dominus autem papa collecta ſynodo, iterum ſententiam anathematis in Guibertum hæreſiarcham, & Henricum, & omnes eorum fautores promulgavit, quod & in feſto ſancti Joannis Baptiſtæ præterito jamdudum Romæ fecit, cum Henricus adhuc ibi moraretur. Hanc ſententiam legati ſedis apoſtolicæ, videlicet Petrus Albanenſis epiſcopus in Francia, Otto Oſtienſis epiſcopus in terra Teutonicorum uſquequaque divulgarunt. *Hæc Bertholdus*. B

Ad hunc quoque annum referenda quæ ſcribit Hugo Flaviniacenſis in chronico anno MLXXXIV. Henricus Romam veniens urbem cepit, muros evertit, Gregorium papam in turre Creſcentis muro clauſit, ſuumque papam in eccleſia S. Petri ſede- C re conſtituit, ut impleretur quod ſcriptum eſt; cum videretis idolum abominationis ſtans ubi non debet, qui legit intelligat, &c. Nec mutabat pardus varietates ſuas, Henricus ſcilicet nequitias ſuas, quinimmo Romæ poſitos quotquot poterat minis, terroribus, blandimentis, promiſſis ſibi conciliabat, bella, cædes, homicidia per ſe ſuoſque faciens & totis quibus poterat viribus iniquitati favens, veritati reſiſtens & inſuper ſuis literas mittens, quibus ſe Romam obtinuiſſe, papam dejeciſſe & omnibus omnino prævaluiſſe mendaciter confingebat: At vero Mathildis, &c. Gregorius igitur in turre Creſcentis muro clauſus legatos miſit ad Robertum Apuliæ ducem ut veniret & obſidionem ſolveret, &c.

☞ ROMANUM CONCILIABULUM

A Guiberto antipapa coram Henrico imperatore.

ANNO 1084. CELEBRATUM.

Ex Manſi Suppl. T. II. pag. 56.

COncilii hujus cauſam & hiſtoriam debemus Benzoni ſcriptori ſchiſmatico in panegyrico Henrici III. lib. VII. qui his verbis rem totam narrat: Mandaverat autem ſibi (*Gregorio in arce S. Angeli incluſo*) domnus noſter Cæſar Heinricus per epiſcopos, per ſatrapas & per inſignes viros, ut fiducialiter veniſſet ad ſynodum, ſedenſque in tribunali diſcerneret ex his, quæ emerſerunt, æquitatis judicium. Tabernas ſecum traheret plenas codicum, ex quibus ad probationem cauſarum proferret verax teſtimonium. Remordente E autem conſcientia recuſavit ſedile, quod expetit apoſtolica reverentia. Expectatur per triduum, deliteſcendo manifeſtavit ſe rationis vacuum, & veritatis viduum. Scriptum eſt enim: in vitium culpæ ducit fuga, ſi caret arte. In extremitate vero ſynodi aperti ſunt libri & locuta ſunt univerſa teſtimonia ſcripturarum, quod Prandellus * æternaliter ſit projectus a limine omnium eccleſiarum. Remoto itaque noctis filio elevatur Ravennas filius lucis in Petri domicilio. Quem rex benedici præcipiens, impoſuit ei nomen Clemens.

* Ita per contemptum Hildebrandi nomen transformat.

Placuit his ſchiſmatici auctoris verbis conciliabuli hujus, alias ignoti, hiſtoriam lectoribus ingerere, quos tamen ſupervacaneum duco admonere, multa hic ad genium ſcriptoris ſchiſmatici depingi ac diſſimulari. Hoc vero concilium plane diverſum eſſe oportet ab alio conciliabulo, quod idem Wibertus, qui in pontificatu nomen ſibi Clementis III. adſcivit, ſequenti anno 1085. *Januario menſe celebravit, de quo inferius. Præſens enim habitum eſt coram Henrico, qui hoc ipſo anno in Germaniam rediit, teſte annaliſta Saxone Eccardi ad annum* 1084. *Ingreſſus eſt autem Romam die XI. Kalend. Aprilis anni ejuſdem, eodem annaliſta indicante; concilium vero, de quo infra Januario menſe convenit. Eſt ergo concilium iſtud ſecundum inter ea quæ Guibertus habuit; idque ſecundum concilium indicaſſe credo Benzonem, qui in eodem panegyrico in prologo libri VII. ſcribit*: His ita geſtis regreditur Cæſar in Germaniam, aliud concilium diſpoſuit, cui præſules Heſperiæ (*nempe Longobardiæ*) *intereſſe voluit*.

CA-

ANNO CHRISTI 1084.

☞ CATALAUNENSE CONCILIUM

ANNO MLXXXIV. CELEBRATUM.

Brevl. antiquitet p. 404.

IN nomine Sanctæ & individuæ Trinitatis. Amen. Quoniam Deo disponente, bona quæ temporaliter agimus, & contra adversarium nostrum arma sunt inexpugnabilia & æternæ hæreditatis indubitanter nobis acquirant præmia: ratio consulit, necessitas exigit, ut dum tempus habemus, bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei operemur: ut pauperes spiritu, nostræ largitatis munificentia, necessitatis suæ obtineant remedium: & nostra fragilitas eorum orationibus adjuta in districto examine judicem sibi misericordem inveniat & propitium. Eleemosyna enim, teste scriptura, & oratio justi assidua, vitiorum incentiva extinguere, & Deum, cujus imaginem portamus, valet inoffensum reddere, in cujus manus durum & horrendum est incidere. Illustris vero memoriæ antecessores nostri quorum excellentia, quorum virtute, regnum Francorum usque in hodiernum diem floruit, ad laudem & gloriam Dei, cui servire & regnare est, multas in regno nostro Ecclesias fundaverunt, & immensis eas donariis honorare decreverunt, eleemosynis quidem peccata redimentes, & amicos in æterna tabernacula facientes. Ego igitur Ludovicus Dei gratia Francorum rex antecessorum nostrorum exemplis informatus, & accusante conscientia diem extremi examinis ante oculos reducens, ob remedium animæ nostræ, pro salute etiam patris nostri Philippi & antecessorum nostrorum, in ecclesia S. Victoris, quæ juxta Parisiorum civitatem sita est, consultu quidem Archiepiscoporum & Episcoporum & optimatum regni nostri, Canonicos regulariter viventes ordinare volui, qui videlicet tam pro nobis, quam pro salute regni nostri Dei misericordiam implorarent, & memoriam nostri nostrorumque antecessorum in suis orationibus haberent. Et ne cura corporalis necessitudinis fratrum spiritale propositum ad exteriorum sollicitudinem inclinaret, præfatam eandem Ecclesiam nostræ largitatis beneficio dotavi & ditavi. Convenientibus ergo in unum Cathalauni Archiepiscopis Episcopis Comitibus & cæteris Regni nostri optimatibus, communi assensu diffinivimus quatenus prædicti canonici de grege suo vel de alia Ecclesia, quem vellent sibi abbatem eligerent, ita tamen quod in illa Abbatis electione nec Regis assensum quærerent, nec Regis auctoritatem expectarent, nulliusque personæ voluntatem vel laudem attenderent, sed quem Dominus eis concederet inconsulto, ut diximus, Rege, vel qualibet alia persona canonice eligerent, & Parisiensi Episcopo irrefragabiliter consecrandum offerret. Promulgavimus etiam in eodem conventu, villas, prædia & cætera beneficia quæ ad usum Canonicorum præfatæ contulimus Ecclesiæ, & hæc omnia perpetuo jure perpetua libertate eis habenda concessimus, nihil potestatis, nihil nostri juris reservantes nobis, sed omnia quæ ad nos pertinere videbantur eis omnino emancipantes. Hæc scilicet Putheolis villam quæ est in territorio Nanthonensi, cum servis & ancillis, cum feodis militum, cum terris cultis & incultis cum vineis & Silvis cum omnibus ad eam pertinentibus. Mercatum etiam in eadem villa fieri per singulas hebdomadas, Regia potestate in perpetuum A annuimus. Aquam etiam quæ proxima est eidem villæ, quæ scilicet aqua Essona vocatur, omnia inquam ista quodadmodum possidebam, eis perpetuo possidenda concessimus. Origeniam etiam quæ in territorio Milidunensi situm est, cum servis & ancillis & cæteris omnibus quæ ibidem possidebam. Huic dono adjunximus unum etiam ex molendinis nostris qui sunt apud Veteres Stampas, & prædictis Canonicis perpetuo possidendum tradidimus. Apud Corbellas etiam juxta castrum Nanthonis, viginti arpennos pratorum, & viaturam de Bussiaco quam a Tescelino Bimocensi comparavimus & quicquid apud idem Bussiacum, quod juxta Liricantum situm est, habebam, Bussiaci insuper insulam, quæ in territorio Aurelianensi sita est, cum servis & ancillis, cum omnibus appendiciis suis. Hæc omnia inquam eisdem Canonicis plena libertate perpetuo obtinendo annuimus. Apud Fontanetum etiam in territorio Parisiensi, terram duabus carrucis sufficientem & quinque hospites, & decem solidos census in eadem villa, partim a supradictis hospitibus, partim ab alia terra; & ibidem torcular unum & dimidium cum pressuris ad ea pertinentibus; & apud Musterolium, quod est juxta idem Fontanetum, terram unius carrucæ cum uno hospite præfatæ obtulimus Ecclesiæ. Præterea sciendum est, quod Canonici S.Severini de castro Nanthonis apud Uriam villam, terram, servos, & ancillas antiquitus possidebant, medietatem cujus possessionis prædecessori nostro Regi videlicet Philippo sano usi consilio concessere; hac scilicet commutatione, quod idem Philippus noster prædecessor pro hac concessione eisdem Canonicis S. Severini omnes consuetudines, quos apud Brolium eorumdem Canonicorum villam juxta Putheolis sitam, juste vel injuste obtinere videbantur præter coruatas ter in anno omnino remisit. Præter hoc etiam apud prædictum Uriacum, terram ad fiscum nostrum pertinentem possidebamus, quam scilicet terram cum medietate supradictæ possessionis cum prædictis etiam coruatis, præfatæ S. Victoris Ecclesiæ plena libertate in perpetuum habenda tradidimus. Notum etiam omnibus fieri volumus quod Ecclesiam B. Mariæ de Putheolis & altare de Aponuilla cum toto atrio cum medietate magnæ decimæ cum terra insuper nostri juris in eadem Aponuilla existente, panes etiam ad altare de Eskagosa pertinentes: omnia quidem ista sicut obtinebamus, præmemoratis Canonicis Regularibus ex integro possidenda concessimus. Ut autem præfata S. Victoris Ecclesiæ, præscripta nostræ largitatis beneficia legitimo haberet dono, legitimo obtineret ordine: ea quæ Regii juris, quæ erant nostræ proculdubio potestatis eidem Ecclesiæ inviolabiliter obtinenda manu nostra tradidimus. Ecclesias vero, & quæ juris ecclesiastici sunt, in manu Daimberti Senonensis Archiepiscopi reddidimus. Ipse autem utilitati fratrum providens, prætaxatis Regularibus eadem omnino concessit. Confirmatum est etiam in supradicta Episcoporum ac procerum nostrorum conventu, quod quicumque allodia sua quæ sub nostra tutela sunt, vel quicquid quod ad fiscum vel ad feodum nostrum attinet, eisdem Regularibus

im-

impertiri voluerit; diligenter annuimus & Regia auctoritate confirmamus. Volumus etiam, quod si aliquos ex servis vel ancillis suis præfati Canonici manumittere voluerint, nostro super hoc assensu minime requisito, quos vel quot voluerint servos vel ancillas sub jugo servitutis absolvant, & perpetuæ libertati tradant, remota scilicet omnium calumnia, & sopita totius retractationis molestia. Illud insuper summopere determinavimus, & determinando diffinivimus, quod omnia quæ superior continet pagina, eo jure, ea libertate qua tenuimus prædicta, S. Victoris Ecclesia in æternum possideat; & hoc præceptum nostrum quod nostri nominis charactere signavimus in signum & argumentum perpetuæ firmitatis obtineat. In supradictis tamen omnibus salva auctoritate, jure & debita obedientia Senonensis Archiepiscopi & Parisiensis Episcopi. Signum Daimberti Senonensis archiepisc. Signum Rodulphi Remorum archiepisc. S. Ludovici Regis, Sign. Lisiardi episcopi Suessionensis, S. Ivonis Carnotensis episc. S. Manassæ Meldensis episcopi, S. Humberti Silvanectensis episc. S. Galonis Episcopi Parisiensis. S. Joannis Aurelianensis episc. S. Godefridi Ambianensis episcopi. S. Hubaudi Antissiodorensis episcopi. S. Philippi Trecensis episcopi.

Actum Catalauni in palatio publico anno Incarnationis 1084. anno vero regni V.

Data per manum domni Stephani cancellarii.

Signum Anselli tunc temporis dapiferi nostri, S. Hugonis Constabularii, S. Widonis Camerarii, S. Gisleberti buticularii.

ANNO CHRISTI 1084.

ANNO CHRISTI 1084.

ROMANUM CONCILIABULUM II.

ANNO CHRISTI 1085.

ANNO CHRISTI 1085.

A Clemente III. antipapa & a schismaticis episcopis, Anno 1085. Januario mense habitum.

COLLECTORIS PRÆMONITIO.

Ex Suppl. Ianſi T. II. p. 57.

UTinam de catholicis Romanorum pontificum conciliis tam multa haberemus, quam plura suppetunt de hoc schismaticorum conciliabulo, quod ad plenam historiæ ecclesiasticæ cognitionem prætermittere minime duximus opportunum. Ex his concilii hujus documentis, unum sufficit Muratorius Rer. Ital. to. I. part. II. pag. 583. idque ad concilium hoc pertinere ex ipsis documenti verbis demonstratur. Adjungimus huic concilii synodicam, quam servavit Udalricus Bambergensis in cod. num. CLXVIII. Hanc vero licet ex hoc ipso concilio profectam plane demonstrare non possumus, vix tamen aliter persuaderemur, cum par sit credere pontificem curarum omnium hanc primam habuisse, ut imperatorem ab excommunicatione, quam a Gregorio incurrerat, immunem declararet; idque in hac synodo multa verborum emphasi declaratur. Ad hanc pariter synodum spectare credo epistolam alteram in eodem cod. num. CLXIX. legendam ad O. (Othonem scilicet) Hostiensem episcopum, eundem qui dein post Victoris obitum ad Romanam cathedram sub Urbani II. nomine ascendit; quem idem Clemens, utpote Gregorianarum partium fautorem deposuerat, & ad synodum, quamquam frustra vocaverat. Cum vero aliæ geminæ Clementis epistolæ, in eodem Udalrici cod. succedant num. CLXX., & CLXXI. eædemque ad rem conciliarem pertineant, hic adjungere utramque visum est; quanquam ad præsens hoc, sive ad aliud sub eodem Clemente concilium pertineant, definire non ausim. Denique admonere lectores nostros juvat ex auctoritate synodi hujus excommunicationes pontificias in reges & principes latas, sicut depositiones eorum reprobantis, nihil accedere momenti pro quorumdam hac nostra ætate id pariter opinantium sententia, cum definitio sit schismatici pontificis, schismaticorum episcoporum judicio, plerumque metu imperatoris coacto, confirmata. Quibus iisdem judicibus pronunciantibus alterum datum est ecclesiæ caput, priori adhuc superstite, nihilque contra fidem vel sentiente vel docente. Quæ fides his?

LITERÆ CLEMENTIS III. AD OMNES CHRISTI FIDELES.

Ordinem sessionis inter episcopos consilio assidentes statuit.

Clemens episcopus servus servorum Dei, omnibus sanctæ Ecclesiæ filiis perpetuam in Christo salutem.

Ex Murator. Rer Ital. t. I. par. II. p. 583.

QUod propulsis de apostolica sede iis, qui in ovile sanctissimo apostolorum principi Petro a Christo Domino commendatum non ingressi fuere per ostium, sed aliunde surrepere, utpote fures & latrones, prospicientes suis commodis potius, quam gregis utilitati, non est nostris meritis adscribendum, sed divinæ benignitati, qui elegit ea quæ non sunt tanquam sint, ut ea quæ sunt evacuentur. De multis autem quæ in ipso nostro pontificatus primordio acta sunt in synodo, quam pro communi utilitate maturavimus, eam circa nonas Januarii celebrantes, unum, propitiante Domino, nobis concessum est, illud determinare, quod multotiens ventilatum a retro pontificibus prædecessoribus nostris, aut vix, aut nullo fine sopitum est. Istud videlicet in synodo sedenti jurgium, quod emerserat inter Ravennatem & Mediolanensem archiepiscopos, unde etiam in ipsa nostra synodo Aquilegensis patriarcha mussitabat: quisque enim juxta nos dextri lateris locum vendicabat, & cui jure deberetur, nobis incertum erat. Contigit autem primo die synodi non interesse Mediolanensem archiepiscopum a primordio, sed jam die inclinata, cum patriarcha a dextris nostris sederet, interposita tamen sella carissimi filii nostri imperatoris Henrici, qui jam advenire putabatur, quia eo loci erat elatus, quasi Ravennatis ecclesiæ a sinistris nostris assideret. Quo Mediolanense archiepiscopo in medium veniente, dextrumque locum petente, hunc acclamatum est ab electo Ravennate sibi deberi. Illinc simili modo a patriarcha Aquilegense, & ita unius rei altercatio inter tres exorta est. Placuit autem universæ synodo trium partium dissensionem coram deferri. Statimque prolatus est quidam catalogus nominum eorum archiepiscoporum, & ipsorum, qui interfuerunt synodo Symmachi papæ, ubi præscriptus erat Mediolanensis archiepiscopus. Quo contra ostensum

☞ est privilegium Ravennatis ecclesiæ, continens qua A habet illa in scriptis nominum non aliquo jure, non aliqua rectitudine, sed potius causa humilitatis evenerit, quod scilicet archiepiscopus Ravennas permiserit præscribi sibi illo termino casu archiepiscopum Mediolanensem, & ne pro ..... quivis esset in posterum gigneretur, placuisse papæ Johanni, successori illius Symmachi, ipsum privilegium fieri. Hoc autem proposito, ut quis eorum videretur esse major, quamvis vero dextra papæ Romani semper jure deberetur archiepiscopo Ravennati, addendum tamen ei soli imperatori, si præsens adesset, ut sic ad sinistram eum transmigrare deberet. Quibus duorum altercatorum ostensis, tertii vero altercatorum, ideſt patriarchæ, ostensum est privilegium a Johanne nono B decimo papa factum similiter de sessione ad dexteram partem. His auditis universa synodus interrogata est a nobis; primo autem omnium Romani episcopi, cleruſque Romanus, quibus & auctoritas est major, & ipsa res erat notior, deinde cæteri omnes. Cumque ex ordine Johannes episcopus Portuensis & Petrus diaconus nostræ apostolicæ sedis cancellarius privilegium Ravennatis ecclesiæ vice sua universæ partes laudarent, Poppo quoque Bisiegensis episcopus hoc idem fecit, ejusque vocem tota synodus consecuta est. Quo igitur in unum placitum vox omnium convenerat, noster quoque assensus pari ratione accommodatus est. Ut vero quod actum est omnibus innotescat, placuit nostris literis apostolicis annotaC ri, & tam præsentibus, quam futuris intimari, ut tanto firmius valeant credi, quanto constat de nostro ore audiri. Verum ne posthac iterum, vel archiepiscopo Mediolanensi, vel patriarchæ Aquilegensi de sessione dextri lateris nostri liceat exerere quamlibet controversiam, interdicimus nostra apostolica auctoritate hoc eis de cætero licere. Quod si forte fuerit perruptum per temerationem interdictum nostrum, non modo sancti Petri, nostræque sedis indignationem, verum nostræ quoque excommunicationis & anathematis laqueos incurrat. Sedem enim Ravennatis archiepiscopi jubemus semper esse a dextris nostris nostrorumque successorum, secundum antiquæ constitutionis auD ctoritatem; nisi forte imperator affuerit; & tunc etiam ipsum sinistram nostram tenere per hanc nostræ auctoritatis firmitatem, huic nostræ narrationi subjectam, per manum Johannis Scriniarii & Notarii sacri nostri palatii. Bene valete.

Ego Ubaldus Ravennas Tabellio, & Notarius sanctæ Ravennatis ecclesiæ, ut in authentico vidi & legi, ita scripsi.

Ego Artusinus & Bartolinus & Canulinus de Artusinis vidimus authenticum privilegium bullatum cum bulla Domini Clementis papæ.

Et ego Paulus Scordili de Candia doctor decretorum præpositus, & canonicus cardinalis sanctæ Ravennatis ecclesiæ illud privilegium in authentico vidi, & legi bullatum bulla plumbea apoE stolica, sed non more aliarum Apostolicarum bullarum, anno Domini N. J. C. MCCCCXIII. indict. VI. die primo maji. Amen.

ANNO CHRISTI 1085.

CLEMENTIS ET CONCILII ROMANI SYNODICA.

Ad clerum universum.

Clemens episcopus servus servorum Dei omnibus orthodoxis fratribus, archiepiscopis, episcopis, abbatibus, atque universis sanctæ ecclesiæ ordinibus, salutem & apostolicam benedictionem.

QUantæ & quam pestiferæ schismaticorum adinventiones nostris temporibus sanctam ecclesiam perturbaverint, & quantos populos peccatis nostris exigentibus erroribus suis infecerint; fraternitatem vestram credimus non latere. Venenum siquidem eorum a capite sanctæ ecclesiæ usque ad ultima membra passim diffusum vobis & subditis vestris constat non modicum certamen generasse, & usque ad medullas corporis vestri dolorem, tantæ præsumptionis intrasse. Hac itaque necessitate compulsi ne B. Petri navicula tot perturbationum fluctibus & pene ad naufragii discrimen inflexa præceps laberetur, ad arma, quibus patres in defensionem christianæ fidei usi sunt, nos convertimus, atque episcopos & abbates & quamplures honestos viros ad synodum in ecclesia B. Petri celebrandam ex diversis partibus convocavimus. Quibus Spiritus Sancti inspiratione congregatis, inter cætera quæ synodalis conventus tractanda susceperat, quæstionum impia dogmata ad perniciem multorum noviter orta, a nonnullis communi audientiæ, inferuntur, quæ fraternitati vestræ dignum duximus notificare, quatinus ad ea devitanda, imo Deo auxiliante destruenda, promptiores vos & vigilantiores rederemus. Ibi namque de perjuriis, quæ ipsi ad periculum imperialis dignitatis fieri hortantur, non parvus clamor exoritur. Et quia negotium illud radix & origo cæterorum flagitiorum videbatur, placuit de eo primum tractari debere, & quam pessima & periculosa sit hujusmodi adhortatio ostendi. Unde in imperatorem excommunicationem promulgatam necessariis documentis improbavimus, quia illius ex occasione perjuriorum, & omnium assertionum suarum vires contraxisse videbantur. Ad convincendam itaque eorum temeritatem, cum plurima tam ex sacris canonibus, quam etiam ex mundanis legibus exempla occurrerent, illa tamen ad auxilium nostrum sufficere documenta visa sunt, scilicet quod in eos, qui non sunt legitime vocati, & rationabiliter convicti, quique bonis suis expoliati sententia damnationis non sit proferenda, Nicæno concilio approbante: *Incerta nemo pontificum judicare præsumat, quia quamvis vera sint, non tamen credenda sunt, nisi quæ manifestis indiciis comprobantur; nisi quæ manifesto judicio convincuntur; nisi quæ judicatorio ordine publicantur.* In eodem. * *Caveant judices ecclesiæ, ne absente eo, cujus causa ventilatur, sententiam proferant, quod irrita erit.* In eodem: * *Non est privilegium, quo spoliari possit jam nudatus.* Item B. Augustinus plenius in lib. pœnitent. tractans, ita inter cætera dicens: * *Nos a communione quemquam prohibere non possumus, nisi aut sponte confessum, aut in aliquo sive sæculari, sive ecclesiastico judicio nominatum, atque convictum.* Et ut manifestissime omnibus pateret, eos ipsos ejusdem excommunicationis sententiam subiisse, utile visum fuit hæc ex dictis B. Augustini recitare: *Quidam intuentes præcepta severitatis, quibus jubemur non dare sanctum canibus, ut ethnicum habere ecclesiæ contemptorem, a compage corporis membrum,*

Ex Cod. dalrici 168.

Vide Lab. II pag. 5 * Est cap. C veant Ju ces 3 §. 9 extat in Co Carth. IV 33

* Hoc pari testimoni tanquam Gelasio synodis cæna ac S dicensi pe to usi fu Patres Sy di Pereſt densis an 1085. qua legas in hac Coll. * Aug. Se 350. de nit to. V. p 948. nov ed Antuerp.

☞ *brum, quod scandalizat, evellere; ita perturbant ecclesiæ pacem, ut conentur ante tempus zizania eruere, atque hoc tempore cæcati ipsi potius a Christi unitate separantur.* His itaque ad medium recitatis, adjudicante universa synodo, constituimus ut nullus deinceps ad injuriam Domini imperatoris præsumat de hac quæstione disputare, & ei subditos a servitio & communione ipsius subtrahere: Ad hoc etiam quod genus ultionis mereantur subire qui hortatu schismaticorum juramenta regi, & principibus facta non timent violare; sicuti Augustini auctoritatem induximus: *Si quis laicum juramentum violando profanat, quod regi & domino suo jurat, & postmodum perverse ejus regnum & dolose tractaverit, & in mortem ipsius aliquo machinamento insidiatur, quia sacrilegium peragit, manum suam in Christum Domini mittens, anathema sit, nisi per dignam pœnitentiæ satisfactionem emendaverit, sicut constitutum est a sancta synodo, & seculum relinquat, arma deponat, in monasterium eat, & pœniteat omnibus diebus vitæ suæ; verumtamen communionem cum eucharistia in exitu suo accipiat. Episcopus vero presbyter, diaconus, si hoc crimen perpetraverit, degradetur.* His vero diligenter expositis, summa nos necessitas compulit ad ea, quæ de sacramentis ecclesiasticis inimici christianæ religionis adversus catholicam fidem oblatrant, discretas auctoritates opponere, & quæ dicere & audiri nefas est, probabilibus argumentis confutare. Dicunt attamen sacramentum corporis & sanguinis Domini nostri Jesu Christi, consecrationes chrismatis, imo quæcumque ad episcopale & sacerdotale officium pertinent, ab his, qui sectæ eorum non communicant, celebrata nulla prorsus esse sacramenta, & nihil aliud suscipientibus nisi damnationem conferre. Nam panem illum, qui de cœlo descendit, in quo tota salus & vita nostra consistit; impio blasphemantes ore, pollui potius, quam consecrari astruunt; aquam quoque baptismatis per sacerdotum preces, ac benedictiones & chrismatum admixtiones nihil sanctificationem suscipientem his, qui regenerandi sunt, potius sordiditatis maculas, quam spiritales mundicias ajunt præstare. Sic etiam pessime sentiunt de reiterandis ecclesiasticis ordinibus, de reconsecrandis ecclesiis, & pueris reconsignandis; postremo de omnibus idem testantur, quæ per sacerdotale officium christianis conferuntur. De his itaque diutius laborantibus, singulis eorum erroribus opponenda censuimus, quibus manifeste declaratur, non solum apud nos Dei gratia catholicos, verum etiam apud schismaticos, & hæreticos, hæc omnia esse rata nec ulla unquam ratione iteranda. Augustinus super Johannem: *sive aut baptizet servus bonus, sive servus malus, non sciat se ille baptizari qui baptizatur, nisi ab eo, qui sibi tenuit baptizandi potestatem.* Et paulo post: *non exhorreat columba ministerium malorum, respiciat Domini potestatem. Quid tibi faciat malus minister, ubi est bonus Dominus? & te non decipiant seductores. Agnosce quod docuit columba: Hic est qui baptizat in Spiritu Sancto*; & in sequentibus dicit: *seductor non habes baptismum, malus tibi dedit, traditor nescio quis dedit. De officiali non disputo, judicem adtendo, ego a Christo ipso baptizatus sum. Non*, inquit, *sed ille episcopus te baptizavit, & ille episcopus illis communicavit. A Christo ipso sum baptizatus, ego novi. Docuit me columba quam vidit Johannes. O milve non me dilanias male. Justos, inquiunt, oportet esse tanti judicis ministros. Sint ministri justi, si velint; si autem superbus fuerit minister, cum Diabolo computatur; sed per illum donum Christi non contaminatur. Quod per illum fluit, purum est; quod per illum transit, liquidum est. Puta quod ipse lapideus est, quod ex aqua fructum ferre non potest, & in canali lapideo aqua nihil generat, sed hortis fructum afferet. Spiritualis vero virtus sacramenti ita est, ut lux, quæ & ab illuminandis pura excipitur, & si per immundos transeat non inquinatur. Quos baptizat ebriosus, quos baptizat homicida, quos baptizat adulter Christus ipse baptizat.* Idem ad Vincentium Donatistam: *Non sacramenta christiana faciunt te hæreticum, sed prava dissensio. Non propter malum, quod processit a te, negandum est bonum, quod remansit in te, quod malo tuo habes, si ibi non habes, unde est bonum quod habes. Ex catholica itaque ecclesia sunt omnia sacramenta dominica, quæ sicut habetis & datis, quomodo habebantur & dabantur etiam priusquam inde exiretis. Non tamen ideo non habetis, quia non estis ibi, unde sint quæ habetis. Non in nobis mutamus, in quibus estis nobiscum. Nam & de talibus dictum est, quoniam in multis erant mecum. Sed ea corrigimus, in quibus non estis nobiscum, & ea vos hic accipere volumus, quæ non habetis illic ubi estis, Nobiscum autem estis in baptismo, in symbolo, in cæteris dominicis sacramentis. In spiritu autem unitatis, & in vinculo pacis, in ipsa denique catholica ecclesia nobiscum non estis.* Item in quarto libro contra Donatistas: *Sicut urgeri videor, cum mihi dicitur: ergo hæreticus dimittit peccata, cum juxta te baptizat: sic & ego cum dico: ergo avarus religionis simulator peccata dimittit? Si per vim sacramenti, sicut ille ita & ille: si per meritum suum, nec ille, nec ille. Illud igitur sacramentum, & in malis hominibus Christi esse cognoscitur.* Item in quinto libro contra Donatistas: *quomodo aquam mundat & sanctificat homicida! quomodo benedicunt Deum tenebræ? si autem Deus adest sacramentis & verbis suis, per quales libet administrentur & sacramenta Dei ubique recta sint, & mali homines, quibus nihil prosunt, ubique subversi.* Item in eodem: *Quomodo exaudiet Deus homicidam deprecantem, vel super aquam baptismi, vel super oleum, vel super eucharistiam, vel super capita eorum, quibus manus imponitur? Quæ tamen omnia, & fiunt & valent etiam per homicidas, idest, qui oderint fratres, etiam in ipsa intus ecclesia.* In eodem: *Sicut ficti veraciter conversi recipiuntur, nec tamen eorum baptisma reprobatur; sic & illa quam schismatici vel hæretici aliter habent, nec aliter agunt, quam vera ecclesia, cum ad nos veniunt, non emendamus, sed potius approbamus. Ita ergo nec foris, sicut nec intus quisquam, qui ex parte diaboli est, potest vel in se, vel in quoquam maculare sacramentum, quod Christi est.* Hieronymus ad Luciferianum: *Sicut hic est qui baptizat, idest Christus, ita hic est qui sanctificat.* Idem: *oro*, inquit, *te ut aut sacrificandi licentiam ei tribuas, cujus baptisma probas; aut reprobes ejus baptisma, quem non putes sacerdotem. Neque igitur fieri potest, ut qui in baptisterio sanctus est, sit apud altare peccator.* Papa quoque Anastasius scribens ad Anastasium imperatorem, asserit omnes, quos ordinavit Acatius, licet a B. Felice papa excommunicatus & hæretica pravitate infectus, debere in suis ordinibus absque omni reordinatione permanere, sic inter cætera dicens: *Acatius bonum male administrando, sibi tamen nocuit, nam inviolabile sacramentum, quod per illum datum est aliis, perfectionem suæ virtutis obtinuit.* His & aliis pluribus diversorum patrum sententiis recitatis illam synagogam Satanæ ad reddendam impietatis suæ rationem literis, & nuntiis nostris ad synodum vocavimus, non tamen ut ipsi audientiam, in præteritis conciliis jam prorsus eis exclu-

ANNO CHRISTI 1085.

ANNO CHRISTI 1085.

cluſam, mererentur; ſed ut pacem ſanctæ eccleſiæ, quæ per ipſos omnino diviſa eſt, in unitatem componeremus. Litterarum autem hic tenor fuit. ANNO CHRISTI 1085.

EJUSDEM

AD O. HOSTIENSEM.

De rebus a ſe in ſynodo Romana conſtitutis, & quod ad ſynodum vocatus non venerit, objurgat.

Clemens epiſcopus ſervus ſervorum Dei O. olim dicto Hoſtienſi epiſcopo, & ſequacibus ſuis quæ merentur.

Ibid. n. 169. LIcet ſynodali audientia vos indignos feciſſetis, quia ad ſynodum ſanctæ Romanæ eccleſiæ multotiens vocati venire recuſaſtis, & hac de cauſa excommunicati eſtis, tamen ut murmur populi erroribus infecti veſtris auferatur, apoſtolica auctoritate præcipimus, ut ad ſynodum, quam in eccleſia beati Petri Deo auxiliante celebramus ſecuri penitus veniatis, ut de eo quo ſanctam eccleſiam perturbaſtis, ſicut decet, rationem reddatis. Verum ipſi nec Deum timentes, nec hominem reverentes, legatos, & literas noſtras nec audire nec videre voluerunt. Unde in erroribus ſuis perdurantes ex latebris quas ſerpentino more incolunt, ad decipiendos incautos, vel ſimplices dira ſibila emittunt, acuentes linguas ſuas ſicut ſerpentes venenum aſpidum ſub labiis eorum &c. Quantæ igitur humani ſanguinis effuſiones in Italico & Teutonico regno occaſione prædicationis eorum factæ ſint, quantæ eccleſiarum deſtructiones, quanti viduarum & orphanorum gemitus; poſtremo quantæ univerſi pene Romani regni depopulationes, lucidius ex eorum gemitibus, qui opprimuntur, quam noſtra relatione comprobatur. Præterea placuit ſancto conventui, ut in Simoniacos, qui eccleſiam Dei latronum ſpeluncam fecerunt, debita animadverſione inveheremus, & redivivum caput illius hæreſeos totiens a ſanctis patribus abſciſſum gladio beati Petri amputaremus. Unde eorumdem patrum ſanctorum documenta ſectantes apoſtolica auctoritate præcipimus, ut nullus deinceps alicui manum præſumat imponere potius quam peſſimi commercii conventione. Si vero, quod abſit, hoc crimen in aliquo deinceps repertum fuerit, & ordinator propria in perpetuum careat dignitate, & ordinatus nihil ex ea, quæ per commercium facta eſt, perficiat ordinatione. Præterea, quod ſilentio prætermittendum non fuit, quia murmur populi adverſus incontinentiam clericorum paſſim creſcit ac dilatatur, utile viſum fuit, ut ea qua debetis diligentia, miniſtros altaris ſecundum ſtatuta canonum vivere, atque munditiam caſtitatis, ſine qua, teſte apoſtolo, placere Deo non poſſunt, irreprehenſibiliter cuſtodire commoneatis, quatenus de correctione eorum ab his qui foris ſunt, bonum teſtimonium habentis, & murmurantis populi inſolentiam quieſcere faciatis. Hi vero qui miſſas peccatorum ſacerdotum reſpuunt, & qui eis ante judicii noſtri cenſuram opinionis ſuæ præjudicium inferunt, communione ſanctæ eccleſiæ uſque ad emendationem priventur. Conjunctiones autem conſanguineorum fieri prohibete, quoniam has, & divinæ & ſæculi prohibent leges. Conſideret vero, fratres dilectiſſimi, veſtra excellens prudentia, quam bonum ſit perſiſtere in diſpenſatione vobis credita, & in fide recta, atque hæreticis, & æmulis Chriſti repugnare, & nunquam a veritatis tramite declinare, quam Dominus & Salvator omnium, cujus fidem tenemus, qui pro nobis mori non dubitavit, & proprio nos ſanguine redemit, fidem B. Petri non defecturam promiſit, & confirmare eum fratres ſuos admonuit, quod apoſtolicos pontifices meæ exiguitatis prædeceſſores confidenter ſemper feciſſe, cunctis eſt cognitum, quorum & puſillanimitas mea, licet impar & minima pro ſuſcepto, tamen divina dignatione miniſterium pediſſequa cupit exiſtere. Væh igitur erit nobis, qui hujus miniſterii onus ſuſcepimus, ſi veritatem fidei ad hujus deſtructionem erroris prædicare neglexerimus. Væh erit nobis ſi veritatem ſilentio oppreſſerimus, quam erogare nummulariis jubemur. Idcirco, fratres, hortor dilectionem veſtram, obteſtor & moneo, ut qua debetis & poteſtis, ſollicitudine vigiletis, ad inveſtigandos hæreticos, & inimicos ſanctæ Dei eccleſiæ, & a ſanis mentibus ne peſtis hæc latius divulgetur, ſeveritate qua poteſtis pro viribus extirpetis, quoniam ſicut habebit a Deo dignæ remunerationis præmium, qui diligentius quod ad ſalutem commiſſæ ſibi plebis proficiat, fuerit executus; ita ante Tribunal Domini de reatu negligentiæ ſe non poterit excuſare quicumque plebem ſuam contra tam ſacrilegæ perſuaſionis auctores noluerit cuſtodire. ANNO CHRIST. 1085.

EJUSDEM

AD ROTBERTUM BAMBERGENSEM EPISCOPUM.

Monet ut ad ſynodum accuſator Ruithardi Moguntini archiepiſcopi veniat.

Clemens epiſcopus ſervus ſervorum Dei R. confratri, & coepiſcopo Babenbergenſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Ibid. n. 190. QUod contra eccleſiæ demolitores & noſtros æmulos juſte diſputando fortiter ſtabas, audivimus & gaviſi ſumus, ideoque tibi gratias referimus. Quod autem quæ de eccleſia tua Romanæ debes eccleſiæ, te diu injuſte detinuiſſe patienter expectavimus, non propter ignorantiam fecimus, ſed gratuitam obedientiæ tuæ præſtolati ſumus benevolentiam. In hoc quam parum profecimus, monemus te, & firmiter præcipimus, ut quod debes ſolvas, ablatumque temere, reſtituere non differas. Si hoc non feceris, etiam advocato noſtro imperatori, & omnibus fratribus noſtris publice & per legatos noſtros querimoniam faciemus. Moguntino epiſcopo, quem nobis peſſimis criminibus accuſando detuliſtis, ad reſpondendum nobis inducias dedimus ad feſtum ſancti Michaelis. Huic rei te cum cæteris fratribus noſtris volumus intereſſe, ut ſicut eum accuſaſti abſentem, ita illum veris teſtimoniis ſub noſtra auctoritate convincatis præſentem. Relatum eſt nobis a quibuſdam, quod Judæis baptizatis neſcio qua ratione permiſſum ſit, apoſtatare, ritumque Judaiſmi excolere. Quod quia inauditum eſt, & prorſus nefarium, te & omnes fratres noſtros verbo Dei conſtringimus, quatinus id ſecundum canonicam ſanctionem, & juxta patrum exempla corrigere feſtinetis, ne ſacramentum baptiſmi, & ſalutifera invocatio nominis Domini videatur annullari.

EJUS-

EJUSDEM

AD RUITHARDUM ARCHIEPISCOPUM MOGUNTINUM.

ANNO CHRISTI 1085.

Diem illi ad synodum Vercellis agendam dicit.

Clemens episcopus, servus servorum Dei R. confratri, & coepiscopo Moguntino salutem & apostolicam benedictionem.

Ibid. n. 171. NUperrime per confratrem nostrum Episcopum Faventinum fraternitati tuæ, ut ad synodum, quam pro totius ecclesiæ necessariis causis in jam dicto loco & tempore celebraturi sumus, omni postposita occasione advenires, mandavimus, & per summam obedientiam præcepimus. Et primum quidem bene promisisti, verum postea voluntate tua in aliqua parte peracta, cum prædictus nuncius rediens veram tibi ut cæteris obedientiam injungeret, dixisti, te a nobis per tuum nuncium esse relaxatum. Quod ut audivimus, quam graviter tulerimus, nequit efferri. Hoc enim dictum magna perturbatio synodi videbatur, cum omnes pene suffraganei tui ad te respiciant, cum omnium vox sit, quod magister meus fecerit, hoc faciam. Quapropter eidem N. qui tam nefandum, tam execrabile, tam nocivum sanctæ & universali ecclesiæ mendacium protulit, omne divinum officium apostolica auctoritate interdicimus, donec ad nos veniens de tanta tam detestandi mendacii iniquitate satisfaciat. Quod nisi usque ad festum scilicet Michaelis ad nos de hac re satisfacturus venerit, ampliori quam forsitan æstimet excommunicationi subjacebit. Tibi vero apostolica auctoritate & per veram obedientiam iterum atque iterum præcipimus, ut ad synodum in festo sancti Dionysii Vercellis celebrandam venias, & omnes suffraganeos tuos per eamdem obedientiam admoneas.

ANNO CHRISTI 1085.

CONVENTUS PERESTADENSIS

In causa dissidii ecclesiastici & civilis Germaniæ tollendi,

ANNO 1085. CELEBRATUS.

Ibid. pag. 65. QUem Venetus Labbei editor in Verbac Thuringiæ loco habitum refert conventum, hunc annalista Saxo Eccardi & chronographus Saxo Leibnitii in Pertestat, sive Veresta Thuringiæ villa coactum narrat die XIII. Kal. februarii anni 1085. *Acta ejus ex utroque hoc historico (nam utrique inter se conveniunt) hic damus, utpote quæ Venetus ille Labbei editor satis habuit accepisse ex Pagio, qui suo more res indicat non exponit.*

Utriusque partis (*Saxones nempe qui Herimanno, & Germani cæteri qui Henrico regibus favebant*) primates ob discutiendam tam immortalem controversiam XIII. Kal. februar. apud Peresta Thuringiæ villam convenerunt. Hinc archiepiscopi, Otto Hostiensis a suo Gebehardo Constantiensi digressus, Harwigus Magedaburgensis, & improperium Christi thesauris Ægyptiorum præferens Gebeardus Wianensis, * episcopi quoque Hugo Hildinisheimensis, Burchardus, sive Bucco Halberstadensis, Hartwich Viridunensis, Guernerus Mersburgensis, Heinricus Patherbrunensis designatus & adhuc tantum subdiaconus: Illinc Liemmarus Bremensis, & qui ab illius partis papa pallia acceperant, Mogontinus, Colonensis, Treverensis, & quicumque eis favebant eorum suffraganei susceperunt defensionem causæ: Hinc Gebeardus Juvanensis archiepiscopus, illinc vero Mogontinus legendo, Trajectensis sermocinando, stabant arrectis auribus diversæ sæcularium personæ velut in turbulentissimi temporis causa, angelico quodam examine discutienda: Juvanensis vel Salzeburgensis exordiens dixit: *Venimus probare, prout conditum, licitum nobis non esse, ut communicemus his, qui nobis nuntiati sunt excommunicati; & maxime quos papa possessa absque contradictione apostolica sede, in publica synodo excommunicavit, nobis & eos excommunicatos cum causa excommunicationis, & ne eis communicemus per literas demandavit.* Hæc dicendo ut fidem verbis daret mandati ejusdem indices sigillatas apostolici epistolas complures præsentat, & obediendum ejus edictis, nec communicandum his, qui nuntiantur excommunicati, Evangelica apostolica, decretali apostolicæ sedis Præsulum, & diversorum canonum auctoritate probat. E contra Trajectensis: *sententiæ*, ait, *vestræ nullus nostrum, cujus hic causa discutitur, negamus excommunicatum, quia apostolicus injuste secum egit, excommunicans quem excommunicare non debuit.* Cujus sermocinatione cum Moguntinus jam probaturus esset legendo; Juvanensis responsum non differens astipulatur, ex institutis Gelasii & Synodorum Nicænæ & Sardicensis nulli quamvis injuste excommunicato communicandum ante utriusque partis examinationem, & nisi reconciliato per suum excommunicatorem. Et ecce Mogontinus expectato potitus silentio legerat capitulum: nullum rebus suis spoliatum ad synodum posse vocari, judicari, damnari, & hoc laicis exponens testatus est, quia nec potuerit apostolicus excommunicare dominum ipsorum, postquam Saxones, & aliqui Suevorum ab eo defecerant, magna ex parte regni spoliatum. Ad hæc Juvanensis: *capitulum, ait, hoc, nec universaliter verum, nec hujus auctoritate illum, de quo agitis, ab excommunicatione apostolica defensum, facile probaremus; sed de nostro periclitaremur gradu, si contra Apostolicorum Gelasii, Nicolai, & aliorum multorum edicta apostolicæ sedis retractaremus judicia, cum illius sit de omni judicare ecclesia, nullius de illa. Et ideo cum primum hæc indicta est dies colloquii hujus, actionem hanc cautelæ respectu determinavimus, ut de alia re nulla vobis hic respondendum affirmaremus, nisi catholica lege nos constringi, ut eis non communicemus, quos nobis præsul sedis apostolicæ & a se excommunicatos, & ne eis communicemus certa legatione demandavit; & hoc non alio nos pacto adhuc conventum inductos vestros hujus colloquii testamur mediatores.* Sic istis edicta patrum exorbitare nolentibus, illis quod Romæ oportuit definitum esse in bivio, & subalterno auditore retractari poscentibus, infecto discreditur negotio.

* Juvavienſis ſeu Salzburgenſis.

Vide ſupra in Synodica conciliabuli Rom. 1085.

GLO-

ANNO CHRISTI 1085.

GLOCESTRENSE CONCILIUM

A Lanfranco Dorobernenſi archiepiſcopo anno 1085. celebratum.

ANNO CHRIST 1085.

ibid. pag 68 Anno 1085.

QUanquam Gloceſtrenſis ſynodi meminit ex Spelmanno Labbeus, plus tamen aliquid de illo exhibet Wilkins in noviſſima conciliorum magnæ Britanniæ collectione, acceptum ex chronico Anglo Saxonico, cujus hæc ſunt verba: *Hoc anno ad natales Domini fuit rex in Gleawceſter cum ſuis proceribus, & tenuit ibi curiam ſuam quinque dies; poſtea autem archiepiſcopus & cleri habuerunt ſynodum trium dierum. Ibi fuit Mauricius electus in epiſcopum ad Lundene, & Willelmus ad Northfole, & Rodeardus ad Ceaſterſcire; hi autem omnes erant regis capellani.*

CHARTA REGIS WILLELMI PRIMI

Qua ſecernit placita eccleſiaſtica a cauſis civilibus.

Ex eodem Wilkins ib.

W. Dei gratia rex Anglorum R. Bainardo & G. de Magnavilla & P. de Valoines, cæteriſque meis fidelibus de Enex, & Herfordſchire & de Middleſek, ſalutem. Sciatis vos omnes, & cæteri mei fideles, qui in Anglia manent, quod epiſcopales leges, quæ non bene ſecundum ſanctorum canonum præcepta, uſque ad mea tempora in regno Anglorum fuerunt, communi concilio, & concilio archiepiſcoporum & epiſcoporum, & abbatum, & omnium principum regni mei emendandas judicavi. Propterea mando & regia auctoritate præcipio, ut nullus epiſcopus, vel archidiaconus de legibus epiſcopalibus amplius in Hundret placita teneant; nec cauſam quæ ad regimen animarum pertinet, ad judicium ſæcularium hominum adducant; ſed quicumque ſecundum epiſcopales leges de quacumque cauſa vel culpa interpellatus fuerit, ad locum, quem ad hoc epiſcopus elegerit & nominaverit, veniat; ibique de cauſa (vel culpa) ſua reſpondeat, & non ſecundum Hundret, ſed ſecundum canones & epiſcopales leges rectum Deo & epiſcopo ſuo faciat. Si vero aliquis, per ſuperbiam elatus ad juſtitiam epiſcopalem venire contempſerit & noluerit, vocetur, ſemel, ſecundo & tertio; quod ſi nec ſic ad emendationem venerit, excommunicetur, & ſi opus fuerit ad hoc vindicandum, fortitudo & juſtitia regis vel vicecomitis adhibeatur. Ille autem qui vocatus ad juſtitiam epiſcopi venire noluerit pro unaquaque vocatione legem epiſcopalem emendabit. Hoc etiam defendo & mea auctoritate interdico, ne ullus vicecomes, aut præpoſitus, ſeu miniſter regis, nec aliquis laicus homo de legibus, quæ ad epiſcopum pertinent, ſe intromittat, nec aliquis laicus homo alium hominem ſine juſtitia epiſcopi ad judicium adducat: judicium vero in nullo loco portetur niſi in epiſcopali ſede, aut in illo loco, quem epiſcopus ad hoc conſtituerit.

i. e. leges mitatus Chang Hundred.

ADDITIO VILK.

QUoad tempus autem confectionis iſtius chartæ, videtur fuiſſe circa annum Domini MLXXXV. nam Matth. Pariſ. de geſtis regis Willielmi ſub hoc anno loquutus ait: Rex Willielmus paulo ante Remigio, Fiſcanni monacho dederat Dorkeceſtriæ præſulatum; ſed Remigius anno MLXXXV. ad Lincolniam epiſcopatum tranſtulit, ibique condidit eccleſiam in ſummitate montis. Et hæc charta eſt inter privilegia epiſc. Lincoln. poſtquam translatus eſt epiſcopatus.

MOGUNTINUM CONCILIABULUM

A ſchiſmaticis epiſcopis anno 1085. celebratum.

Anno 1085. Ibid. pag. 69.

MOguntinum unicum conciliabulum Labbeus, cæterique cum illo agnoverunt, cum tamen reipſa duo celebrata, aliud ſcilicet hoc anno, aliud ſequenti, quibus ambobus miſſi a Clemente antipapa legati interfuerunt. Quæ vero uni eidemque concilio Labbeus aſſignat acta, hæc inter duo dividenda. Porro quæ dixi de conciliis duobus probantur auctoritate utriuſque hiſtorici Saxonis Eccardiani & Leibnitiani, qui duobus conſequentibus annis 1085. & 1086. Moguntinum concilium aſſignant. Accedit Coſmæ Pragenſis chronic. Boem. lib. II. ad annum 1086. auctoritas, quippe qui eidem anno concilium quoddam Moguntinum adſcribit, cum reipſa conſtet an. 1085. concilium quoddam Moguntiæ conveniſſe, ut Sigebertus & Bertholdus apud Labbeum notant. Vel igitur ſynodos geminas Moguntinas cum utroque hiſtorico Saxone agnoſcamus oportet, vel coævos ſcriptores in aſſignando anno Moguntini concilii erraſſe affirmandum eſt. Quid vero in hoc priori conciliabulo Moguntino actum ſit, ex annaliſta Saxone Eccardi accipe: *Synodus itidem Moguntiæ apud S. Albanum habita eſt, cui interfuit Henricus, ubi præſentibus legatis Wicherti hæreſiarchæ, & Romanorum, omnes ſibi rebelles epiſcopi deponendi judicantur. Ibi etiam communi conſenſu, atque conſilio conſtituta eſt pax Dei.* Eadem ad literam apud alium Saxonem Leibnitii legas.

Ad conciliabulum vero anni 1086. ea pertinent, quæ hic exſcribo ex anonymi Zwetlenſi hiſtor. Roman. pontificum, quæ a ſæculo labente XII. ſcripta eſt, legenda in anecdotis Pezii to. I. par. III. pag. 386. ex quo hæc accipe: *Moguntiæ celebrata eſt ſynodus juſſu excommunicati principis, nonniſi etiam a privatis communione epiſcopis collecta, quæ depelli duos archiepiſcopos, & duodecim epiſcopos, eo quod nolentes excommunicatis communicare Romanæ ſedi obedierant, decrevit, ſoror eſſe Ariminenſis ſynodi, quæ a Conſtantio Arriano celebrata fuit, judicata eſt.*

Reliqua hujus concilii ſtatim expromam.

CHAR-

ANNO CHRISTI 1085.

CHARTA REGIS ANGLORUM WILLELMI I.

Qua secernit placita ecclesiastica a causis civilibus.

Ex cod. mſ. genes dec. & ſp. eccl. ca. ied. S Pau. Lond. A. f 1. a.)

WIllelmus Dei gratia rex *Anglorum*, *R. Bainardo*, & *G.* de *Magnavilla*, & *P.* de *Valoines*, cæteriſque meis fidelibus de *Eſſex* & *Hertfordſchire* & de *Middleſex* ſalutem. Sciatis vos omnes & cæteri mei fideles, qui in *Anglia* manent, quod epiſcopales leges, quæ non bene, nec ſecundum ſanctorum canonum præcepta, uſque ad mea tempora in regno Anglorum fuerunt communi conſilio, & concilio archiepiſcoporum, & epiſcoporum, & abbatum, & omnium principum regni mei, emendandas judicavi. Propterea mando, & regia auctoritate præcipio, ut nullus epiſcopus, vel archidiaconus, de legibus epiſcopalibus amplius in Hundret placita teneant; nec cauſam, quæ ad regimen animarum pertinet, ad judicium ſæcularium hominum adducant: ſed quicumque ſecundum epiſcopales leges, de quacumque cauſa vel culpa interpellatus fuerit, ad locum quem ad hoc epiſcopus elegerit & nominaverit, veniat; ibique de cauſa vel culpa ſua reſpondeat, & non ſecundum Hundret, ſed ſecundum canones & epiſcopales leges, & rectum Deo & epiſcopo ſuo faciat. Si vero aliquis, per ſuperbiam elatus, ad juſtitiam epiſcopalem venire contempſerit, & noluerit, vocetur ſemel, & ſecundo, & tertio: Quod ſi nec ſic ad emendationem venerit, excommunicetur; & ſi opus fuerit ad hoc vindicandum, fortitudo & juſtitia regis vel vicecomitis adhibeatur: Ille autem qui vocatus ad juſtitiam epiſcopi venire noluerit, pro unaquaque vocatione legem epiſcopalem emendabit. Hoc etiam defendo, & mea auctoritate interdico, ne ullus vicecomes aut præpoſitus, ſeu miniſter regis, nec aliquis laicus homo, de legibus quæ ad epiſcopum pertinent, ſe intromittat; nec aliquis laicus homo alium hominem ſine juſtitia epiſcopi ad judicium adducat: judicium vero in nullo loco portetur, niſi in epiſcopali ſede, aut in illo loco quem epiſcopus ad hoc conſtruxerit.

Quoad tempus autem confectionis iſtius chartæ, videtur fuiſſe circa annum domini MLXXXV. nam Matth. Pariſ. de geſtis regis Willielmi ſub hoc anno locutus, ait; Rex Willielmus paulo ante, Remigio, Fiſcanni monacho dederat Dirkeceſtriæ præſulatum: Sed Remigius anno MLXXXV. ad Lincolniam epiſcopatum tranſtulit, ibique condidit eccleſiam in ſummitate montis. Et hæc charta eſt inter privilegia epiſc. Lincol. poſtquam translatus eſſet epiſcopatus.

Ex cod. mſ. in bibl. Cotton. ſub effigie Domitiani (A. 5. n. 2.)

Concilia celebrata per Lanfrancum archiepiſcopum Cantuarienſem mox ſubjiciuntur.

Lanfrancus Cantuarienſis archiepiſcopus, & totius Angliæ primas, diverſa, in diverſis locis Angliæ, celebravit concilia; quibus, ad nutum ipſius Lanfranci interfuit Thomas Eboracenſis archiepiſcopus, cum cæteris epiſcopis Angliæ. Primum itaque celebravit idem Lanfrancus generale concilium apud Wintoniam; ſecundum apud Londoniam; tertium iterum apud Wintoniam; quartum, & quintum apud Gloceſtriam. His omnibus Lanfranci conciliis interfuit Thomas Eboracenſis archiepiſcopus. Interfuit etiam conſecrationibus epiſcoporum, qui a Lanfranco ſacrati ſunt; viz. Herneſti Roffenſis epiſcopi, quem ſacravit Lanfrancus apud Weſtmonaſterium: & Mauricii Londonienſis epiſcopi, quam ſacravit Lanfrancus apud Wintoniam.

Sic, & in cæteris, Thomas Eboracenſis, Lanfranci Cantuarienſis archiepiſcopi canonicis paruit juſſionibus.

Anno VIII. pontificatus ſui, obiit Lanfrancus Cantuarienſis archiepiſcopus apud Cantuariam; cujus interfuit ſepulturæ Thomas Eborac. archiepiſcopus cum cæteris epiſcopis Angliæ. *Præmittuntur vero.*

Chr. Ruſhimini 1089. 24. Maii.

CONCILIUM WESTMONASTERIENSE.

ANNO CHRISTI 1077.

IN charta Willielmi primi anno 1077. monaſterio Weſtmonaſterienſi poſt nomina teſtium, ſcilicet archiepiſcoporum, epiſcoporum, comitum, & aliorum ſeniorum, hæc pro auctoritate regis ad cauſas eccleſiaſticas tractandas inſeritur: Ego Robertus de Oleyo confirmavi, ego Hamo dapifer ſignavi, multis præterea illuſtrium virorum perſonis & regni principibus diverſi ordinis omiſſis, qui ſimiliter ſuæ confirmationi, piiſſimo affectu teſtes & fautores fuerunt; Hii etiam illo tempore a regia poteſtate e diverſis provinciis & urbibus, ad univerſalem ſynodum, pro cauſis cujuslibet ſanctæ eccleſiæ audiendis & tractandis, ad præſcriptum celeberrimum cœnobium, quod Weſtmonaſterienſe dicitur convocati.

Ex chron. Rad. de Diceto.

CONCILIUM LONDINI.

ANNO CHRISTI 1078.

Habitum anno Domini 1078. *adventus Normannorum II. præſidente Lanfranco archiepiſcopi Cantuarienſis* &c.

QUo tempore; auctore Lanfranco, habitum eſt Londini antiſtitum, reliquorumque ſacerdotum concilium; in quo decretum eſt; ut aliquot ſedes epiſcopales, quæ in oppidulis & pagis antea fuerant, in urbibus & locis celeberrimis collocarentur. Quo factum eſt, ut Bathonia, Lincolnia, Sarisberia, Exonia, Ceſtria atque Ciceſtria, urbes hujuſmodi novo epiſcoporum domicilio, nobilitatæ ſint: id quod infra perappoſitus magis perſpicue indicabit locus. Adfuit in concilio Vulſtanus Vigornenſis epiſcopus, vir etſi literarum neſciens, ſanctitate tamen vitæ multo clariſſimus. Hunc Lanfrancus, ut hominem imperitum, & ob id quemadmodum prædicabat, minime ea dignitate dignum, privavit; quamquam illud &c.

Polyd. Virg. hiſt. Angl. lib. 9. p. 158.

ANNO CHRISTI 1085.

CONVENTUS BERBACENSIS.

ANNO CHRISTI 1085.

Ex P. Pagio ad an. Chr. 1085. n. 1.

ANno Chriſti 1085. in Berbac loco in Thuringia poſito, communi partium conſenſu, ſeu Henricianorum & Catholicorum Conventus habitus, ut Canonum auctoritate probaretur, cui parti juſtitia faveret. Wecilo Moguntinus Archiepiſc. partes imperatoris abſentis, S. Gebhardus Sa-

Salisburgensis Archiep. Gregorii VII. causam de- ANNO CHRISTI 1085. fendit. Hujus conventus Acta ab Abbate Ursper-gensi & Waltramo seu Venerico in lib. de Unitate Ecclesiæ commemorata. Sed quia Episcopi partium Henricianarum sententias a Gregor. VII. contra Henricum Regem latas, in Berbacensi Conventu retractari voluerant, Otto sedis Apostolicæ Legatus synodum Quintilineburgi cum Episcopis & Abbatibus Germaniæ celebravit. ANNO CHRISTI 1085.

CONCILIUM QUINTILINEBURGENSE

CONTRA HENRICIANAM ET WECILIANAM

Hæresim celebratum anno Domini MLXXXV. tempore Gregorii papæ VII.

Acta extant apud Bertholdum his verbis.

HErmannus rex in Quintilineburg pascha celebravit, ubi & legatus domini apostolici in ipsa paschali hebdomada generalem synodum cum archiepiscopis, & episcopis, & abbatibus, sancti Petri fidelibus, solemniter celebravit. Interfuit autem huic synodo Gebehardus reverendissimus Juvanensis archiepiscopus; item venerabilis Hartungus Magdeburgensis archiepiscopus cum suffraganeis suis. Item suffraganei Moguntinæ sedis de Saxonia: nam Wirceburgensis & Wormatiensis, Augustensis quoque & Constantiensis de Alemannia; quique ipsi canonica necessitate impediti venire non potuerunt, per legationem suam sancto concilio repræsentaverunt, seque per omnia ejusdem synodi statutis assensuros mandaverunt. Rex etiam Hermannus cum suis principibus eidem synodo interfuit. Cum ergo omnes juxta ordinem suum consedissent, prolata sunt in medium decreta sanctorum patrum de primatu sedis apostolicæ: quod nulli unquam liceat ejus judicium retractare, & de ejus judicio judicare. Quod de totius synodi publica professione laudatum & confirmatum est. Et hoc utique contra Henricianos, qui fideles sancti Petri constringere voluerunt, ut excommunicationem domini papæ Gregorii super Henricum cum illis retractare præsumerent.

Quidam autem Bambergensis clericus nomine Gunibertus, Romani pontificis primatui derogare volens, in mediam synodum se contulit, asserens Romanos pontifices hunc sibi primatum adscripsisse, non aliunde concessum hereditasse, videlicet ut nullus de eorum judicio judicare debeat, nec illi alicujus judicio subjaceant. Qui cum aperte a tota synodo confutaretur, præcipue tamen a quodam laico convictus est per illud evangelicum: *Non est discipulus supra magistrum.* Cum enim hoc generaliter in omnibus ecclesiasticis ordinibus observandum deputetur, ne major a minore judicetur, quis hoc vicario sancti Petri denegare potuit, quem omnes catholici pro domino & magistro venerantur?

Can. concilii Quintilineburgensis. In eadem synodo ordinatio Wecilonis Moguntini invasoris, & Sigefridi Augustensis, & Norberti Curiensis, imo omnes ordinationes & consecrationes excommunicatorum, penitus irritæ judicatæ sunt, juxta decreta sanctorum patrum Innocentii, Leonis primi, Pelagii, atque ejus successoris Gregorii primi.

Item secta prædicti Wecilonis Moguntini invasoris ejusque sociorum sub anathemate damnata est, quæ asserit sæculares suis rebus expoliatos ecclesiastico non subjacere judicio, nec excommunicari posse pro suis excessibus, quæque excommunicatos absque reconciliatione recipi posse contendit.

I.

Statutum est autem ibi ut quicumque ab episcopo suo nec officio nec communione privato excommunicatus esset, etsi injuste nullatenus tamen reciperetur ad communionem, nisi absolutus ecclesiastico more.

II.

Similiter & pro sacrilegio excommunicatos decrevit sancta synodus non recipiendos, absque solita reconciliatione, & nisi dudum quæ sacrilege sibi vindicaverant reddidissent.

III.

In eadem synodo presbyteris, diaconibus, subdiaconibus, perpetua juxta decreta sanctorum patrum indicta est continentia.

IV.

Item statutum est ne laici pallas altaris & sacra vasa contingant.

V.

Item ne laici decimas sibi vendicent in proprietatem, nec etiam in beneficium, nisi concessione legitimorum possessorum.

VI.

Item ut vernum jejunium in prima hebdomada quadragesimæ, æstivum in pentecoste semper celebretur.

VII.

Item ne quis caseum & ova comedat in quadragesima.

Item synodali judicio confirmata & laudata est ordinatio domini Gebehardi Constantiensis episcopi, imo omnia quæ præfatus sedis apostolicæ legatus, cum esset Constantiæ, ordinavit.

Item ibi mota est quæstio de consanguinitate regis & uxoris suæ. Unde & rex in media synodo surrexit, seque de hac re judicium sanctæ synodi per omnia observaturum professus est: sancta autem synodus hanc causam in præsenti canonice examinari non posse judicavit, eo quod legitimi accusatores non essent.

In fine autem synodi sententia anathematis cum ardentibus candelis promulgata est in Guibertum hæresiarcham sedis apostolicæ pervasorem, & in apostatas sancti Petri Hugonem Album cognominatum, Joannem Portuensem ex-episcopos, Petrum excancellarium. *Erant hi pseudocardinales Guiberti antipapæ sectatores & acerrimi defensores.*

Item in Liemarum Bremensem, Utonem Hildinesheimensem, Ottonem Constantiensem, Burchardum Basileensem, Huzmannum Spirensem ex-episcopos.

Item in Vecilonem Moguntinum invasorem, Sigefridum Augustensem, Norbertum Curiensem. In hos, *inquam*, & in omnes eorum complices inevitabilis sententia anathematis promulgata est.

Sub-

ANNO CHRISTI 1085. Ex Labbei App. Tom. X.

Subscripserunt per se aut per legatos suos.
Hermannus rex Romanorum.
Otto monachus Cluniacensis, legatus Gregorii papæ.
Gebhardus Salisburgensis,) archiepi-
Harduvicus Maydemburgensis,) scopi.
Adalbero Virtzburgensis,)
Altmannus Bathavensis,)
Bernardus Mersburgensis,)
Guntherius Citicensis,)
Benno Mœsianus,)
Albertus Vangionus,) episcopi.
Burchardus Halberstatensis,)
Hermannus Mediomatricus,)
Reginardus Mindensis,)
Wigoldus Augustanus,)
Gebhardus Constantiensis,)
Henricus Bambergensis.)
Eckbertus marchio Saxonum Brunovicensium,
A Henricus Crassus filius Ottonis ducis Bavariæ,
Conradus comes a Beuchlingen.

ANNO CHRISTI 1085.

Notæ Severini Binii.

a *Concilium*.) Auctoritate schismaticorum istorum, quos Gregorius excommunicaverat, orta est hæresis Henriciana, cujus sectarii docebant id quod politici nostri temporis asserunt, imperatoribus & regibus non tantum temporalia, sed etiam spiritualia subjecta esse, adeoque non esse legitimum Petri successorem, nisi quem rex germaniæ in sacrosanctum Petri thronum intrusisset. Causam erroris & hæreticæ pravitatis præbuit Henricus rex Germaniæ tertius, qui Gregorio sexto pontifice ad resignandam sedem coacto, malo filio pessimoque nepoti exemplum reliquit. Vvecilana hæresis, cujus sectatores Vvecilini ignominiæ causa denominati fuerunt, originem sumpsit a Vvecilone, quem Henri- B cus ex fugitivo clerico post obitum Sigefridi Moguntiensi sedi obtruserat. Hic, prout acta synodalia testantur, docebat quod quamdiu quis suis spoliatus est, rebus divinis legibus non subjaceat.

Henriciana hæresis quæ.

Wecilana hæresis & unde orta.

CONCILIUM COMPENDIENSE,

In quo præside Raynaldo metropolitano Remensi probata est monasterii S. Cornelii Compendiensis ad Isaram fluvium exemptio a jurisdictione episcopi Suessionensis anno Christi MLXXXV, ind. VIII, anno Philippi regis Francorum XXIV.

Privilegia ecclesiæ SS. Cornelii & Cypriani.

Ex II. tom. Spicilegii Dacheriani p. 598. Ecclesia Compendiensis a Carolo Calvo fundata, & a Joanne pontifice consecrata nulli subest episc.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis Philippus Dei gratia Francorum rex.

Quia divina præveniente dispensatione Compendiensem ecclesiam fundatam quidem a domno Karolo illustri ac nobilissimo Francorum rege, ac imperatore Romanorum, prædecessore nostro, a sancto Joanne Romano pontifice cum septuaginta duobus episcopis solemniter celebri honore ac decore speciali dedicatam, condigno tenore libertatis ad tempora nostra viguisse cognovimus, nullius quoque metropolitani episcopi, nullius dominationi, nec ipsius Suessionensis fuisse constat obnoxiam. Eamdem ipsam ecclesiam in eodem honore ac pristina libertate, tam nostro tempore, D quam successorum nostrorum retinendo conservare, conservando retinere destinamus, volumus & debemus.

Unde notum fieri volumus fidelibus nostris tam præsentibus quam futuris, quod Hilgotus Suessionensis episcopus præfatæ videlicet ecclesiæ canonicos nostros de quibusdam quæ eos adversus ecclesiam suam, & seipsum commisisse querebatur, in concilio Compendii celebrato in præsentia domni Rainaldi Remensis archiepiscopi & cæterorum episcoporum qui eo convenerant, Elinandi videlicet Laudunensis episcopi, Rogerii Catalaunensis, Ursionis Belvacensis, Ursionis Sylvanectensis, Roriconis Ambianensis, Ratbodi Noviomensis, Gerardi Cameracensis, Gorfridi Parisiensis, Gualteri Meldensis: abbatum quoque Gervini de sancto Richario, Ewrardi Corbejensis, Godefridi de monte sancti Quintini, Burchardi de sancto Basolo, Ingeleri de Forestensi monasterio, Walteri de sancto Joscio, Benedicti de sancto Crispino, Roberti de Hasnun, Henrici de sancto Remigio, Fulcardi de Irant, Winandi de sancto Bavone, Petri de sancto Luciano, Arnulphi de Lobiis, Huberti de sancto Winocio, Giraldi de Ham, Willermi de Britolio, Hugonis de ..... de sancto Theodoro, Petri de Altovillari, Radulphi de S. Symphoriano contra consuetudinem ac libertatem eisdem canonicis a patribus nostris, & a nobis

Episcopi & abbates qui aderant in concilio.

* *legendum* Richerii de S. Theoderico.

C traditam & concessam ad contemptum prædecessorum majestatis, ubi & ad quos nullatenus oportuerat, causare præsumpsit. Nos vero illius querimoniam ..... a nullo metropolitano, a nullo etiam episcopo justiciari, nec ad placita, seu ad agendas causas deberent invitari vel compelli, in eodem ipso concilio coram prænominatis personis, tum decretis Romanorum pontificum, tum consuetudinibus ipsius ecclesiæ ad nos usque derivatis, & habitis, plenarie differentes evidenter ostendimus. Et ut ipsi fratres quemadmodum ad tempora nostra fecerant, sine qualibet inquietudine, cum omni tranquillitate Deo militantes, eidem devotissime servire studeant & placere, nos ipsos divinæ propitiationi reconciliantes quatenus nullus primas, nullus metropolitanus, nullus episcopus ipsos ad judicia compellat, vel invitet, nec aliquando justiciare præsumat tam nostro tempore, quam successorum nostrorum, videlicet regum Francorum: nos ipsi pariter decernentes annuimus, & annuendo decernimus.

Et ut hoc statutum, sicut dictum est, a patribus nostris ad nos usque derivatum & habitum, & a nobis ipsis approbatum & concessum, deinceps firmum & inconcussum permaneat: neve quis deinceps huic decreto prædecessorum nostrorum, ac nostræ majestatis, ipsius ecclesiæ nostræ præfatæ consuetudini obviare audeat, memoriale istud inde fieri, & nostri nominis charactere, & sigillo signari, & corroborari præcipimus.

E Actum Compendii palatio, anno incarnati verbi millesimo octuagesimo quinto, indictione octava, anno regni nostri vigesimoquarto, Gosfrido Parisiorum episcopo archicancellario nostro.

P
Signum Philippi P---Y---S Francorum regis.
L

ANNO CHRISTI 1085. Pag 601. ejusdem Spicilegii.

eodem concilio Compendiensi, in quo Roricus Ambianensis episcopus confert canonicis ecclesiam SS. Acèi, & Acheoli, eamque dotat una cum Ingelramo comite, & Eustachio Vicecomite an. MLXXXV.

ROricus patientia Dei, pietate & gratia, humilis præsul Ambianensis, licet peccator, nec infula dignus, tantæ pietatis fidelibus parvitatis meæ officio creditis, de valle lacrymarum feliciter exire, ac cum domesticis Dei in monte sancto ejus perenniter quiescere. Divinæ paginæ tuba excitati erudimur imminere tempus jam nos de somno surgere, leonem rugientem, qui circuit quærens quos devoret, viriliter conculcare, & omnia nostra cum caritate disponere. Festinemus igitur divinitus armati adversus aereas potestates piis actibus insudando progredi, & decertare, quatenus associati in superna Sion vota laudum valeamus persolvere.

In hac igitur requie, & ad nuptias Agni cum sinceritate mentis & eloquii tenore, antequam janua claudatur, * mereamur accumbere: Ecclesiam quamdam, quam B. Firminus confessor, dum primitus hanc urbem a cultu dæmoniacæ servitutis erueret, & per salutis lavacrum idem ipse paranymphus cælestis virginem castam, maculam non habentem, aut rugam uni viro Christo copularet, in honore sanctæ & perpetuæ virginis fundavit. Postea vero a sanctis martyribus Aceo & Acheolo antiquitatis nostræ tempore sibi nomen optavit, divinæ miserationis manu cælitus attracti, totiusque senatus nostri assensu, officii nostri auctoritate, ab omni reditu episcopi, ministrorumque ejus liberam esse decernimus, & in ea clericos qui canonice & regulariter Deo serviant, deputamus. Altaris bona, atrii & ecclesiæ totius reditus universos, & fidelium devotio quicquid eis contulerit, victui eorum integre & illibate ascribimus. Concedimus etiam pietatis oculo providentes totam villam Huy, & universa ad hanc villam pertinentia, assensu & petitione totius nostri capituli ecclesiæ tantæ antiquitatis: Ita quidem, ut pro terra illa nobis & successoribus per singulos annos solidos octo persolvant in celebritate martyrii B. Firmini.

* Forte, *ut mereamur.*

Ad honorem vero patroni nostri martyris & episcopi Firmini, cujus sacratissimum corpus per tot annorum * circula in ecclesia, debita veneratione quievit, communi assensu amoris dulcedine G. fratris nostri & subdiacono, præbendam perpetualiter habendam concessimus fratribus ibi deputatis, aut vivente eo, si ita disposuerit, aut potius quando gradietur viam universæ carnis; ita ut arbitrio eorum de præbenda procurent personam eligere, qui quoad vixerit usumfructum obtineat præbendæ. Si autem de medio abierit, quicquid victui nostro convescentibus nobis in refectorio servabitur, canonicis sancti Acheoli absque retractione distribuatur. Quidquid vero supererit canonicis sancti Martini erogetur. Provideant autem arbitrio capituli nostri quatenus vicarius eorum de hac præbenda in canonicis horis persolvendis nobiscum canonice assistat. Qui autem

* Forte, *curticula*. H.

A ecclesiæ illius prioratum habuerit, una integra hebdomada sicut ecclesiæ nostræ sacerdotes missarum solemnia concelebret.

ANNO CHRISTI 1085.

Et quia, ut præfati sumus, ecclesia hæc genitricis Dei dicata fuerat, & hujus cathedræ pontificum pulvis sacer diu in ea latuerat, canonicorum B. Mariæ, & almi martyris Firmini, quorum prius fuerat, ditioni tantum committatur: ita ut annis singulis sanctorum Honorati, Fusciani & sociorum solemnitatibus interfint; & in celebritate martirii S. Firmini in die ad missam cum processione pro viribus ordinata veniant, fratribusque nostris canonicis cereos duos solidorum duorum ab omni alia exactione immunes B persolvant, qui ad laudem tanti martyris tam in domo Dei, quam in refectorio lumen præbeant.

Ad exequias funebres * congregationis nostræ cum candelis veniant, donec funeratorum corpora tegat humus, nobiscum maneant. Inde recedentes usque ad diem trigesimum fratris qui obierit Deo animam commendent, vigilias, missarumque solemnia pro redemptione ejus concelebrent. Nos quoque dulcedinis affectu, obsequium hujusmodi, si quis eorum universæ carnis viam arripuerit, illis rependemus; quatenus pro invicem orantes in libro vitæ nos imprimat digitus Dei, palmam cujus, in loco quem diximus in C confecratione sui corporis cernere gloriati sunt pontifices sacri, & a nobis tenebras depellat sancta Trinitas lux inaccessibilis, qui testem suum in ecclesia, de qua agimus, innotescere dignatus est radio Solis. Hoc opus Deo carum, & ad æternitatem gradientibus jucundum & acceptabile si quis contumax & invidus exterminare præsumpserit, hunc notamus, & a corpore Dei oris gladio membrum corruptum & insanabile resecamus. Charta autem hæc in capitulo Ambianensi recitata, voto & assensu senatorum omnium nostræ diœcesis, anno millesimo octuagesimo quinto, indictione octava, ab incarnatione Domini.

* *Defs*, Fratrum.

Hoc autem anno justitiæ cultus, legumque, qui longo tempore marcuerat, refloruit: Dei enim D zelus & ecclesiæ vigor, imo gladius in concilio Compendiensi de ore Dei procedens, Evrardum, baculum cilicet arundineum confractum, & lignum fumigans, de soliditate & splendore regiminis Corbeiæ, sine spe recuperationis, abstulit. Pax super Hierusalem & in templo Dei.

In concilio Compend exacto atus abbas Corbeiæ.

Ego quidem Ingelramus comes Ambianensis, & Bothuensis advocatus, patri & matri, mihique & successoribus meis utiliter providens, de molendinis meis Bothuensibus singulis mensibus sextariæ quatuor de tritico mensuræ illius ecclesiæ sanctæ Mariæ, & SS. martyrum Acei & Acheoli, in E perpetuum trado.

Ego vero Eustachius vicedominus Ambianensis de redditu sextarii mei in Ambianica civitate sextarios duos de frumento, uxore mea, & filiis meis annuentibus, omni mense ecclesiæ prædictæ in perpetuum trado.

Conferunt bona ecclesiæ SS. Acei & Acheoli Ingheltamus comes & Eustachius vicedominus.

Quæ vero in concilio Parisiensi concessa cœnobio Compendiensi, seu confirmata sunt, suo postea loco ac tempori reservantur.

ANNO CHRISTI 1085.

CONCILIABULUM MOGUNTINUM,

QUO GREGORIO DEPOSITO GUIBERTUM

Juſte ſubrogatum fuiſſe declaratur anno Domini MLXXXV.

Acta concilii.

De hoc conciliabulo Sigebertus in chronico iſta habet: Henricus imperator Moguntiæ regali & ſynodali conventu coacto, exegit ab omnibus, ut Hildebrandi depoſitionem & Guiberti ordinationem ſubſcripto approbent. Cui aliqui manu & ore faventes, corde tamen Hildebrando adhærebant. *Interfuiſſe huic ſynodo legatos tamquam apoſtolicæ ſedis titulo miſſos a Guiberto antipapa, eidemque Wecilonem Moguntinum intruſum præfuiſſe, auctor eſt Dodechinus. Bertholdus poſt ſynodum Quintilineburgenſem ſupra memoratam de hoc conciliabulo ita ſcribit*: Sed hi omnes adverſarii eccleſiæ Dei, excommunicati ſcilicet in ſynodo orthodoxorum, in tertia hebdomada poſt finitam ſynodum ſuam Moguntiæ collegerunt, non ſynodum, ſed conciliabulum, in quo umbratilem ſententiam excommunicationis contra fideles ſancti Petri deprompſerunt, utpote nequaquam illos excommunicare valentes, ſed apertiſſime ſeipſos a communione catholicorum ſequeſtrantes, ut non tantum judicio ſanctæ eccleſiæ, ſed & proprio eorum judicio, ſicut omnes hæretici, a catholicis eſſent ſeparati: ſedes quoque catholicorum epiſcoporum viventium temeraria cupiditate cæcati ſibi vendicare non timuerunt. *In eadem ſynodo Hermannum Metenſem, alioſque catholicæ communionis epiſcopos & acerrimos Gregorii papæ defenſores, ſubrogatis aliis in locum eorum, ſedibus ſuis ejectos eſſe teſtatur abbas Urſpergenſis.*

Qui interfuerint.

Qui autem interfuerunt huic concilio epiſcopi, hi numerantur ab Aventino, Wezilo Moguntinus, Angelbertus Trevirenſis, Segivinus Agrippinenſis, Luitmarus Bremenſis, archiepiſcopi.

Theodericus Virdunenſis, Heinricus Leodienſis, Conradus Trajectenſis, Udalricus Aichſtetenſis, Meginardus Fruxinenſis, Otto Reginoburgenſis, Rupertus Bambergenſis, Hermannus Spirenſis, Otto Conſtantienſis, Burckardus Loſanienſis, Sigefridus Auguſtanus; Gebhardus Pragenſis, Uto Hildeshaymenſis, Heinricus Padebornenſis, Erpho Monaſterienſis, Volckmarus Mindenſis, Bibo Tullenſis, Burckhardus Baſilienſis, Otto Argentoratenſis, epiſcopi.

Item legati aliorum epiſcoporum Galliæ, Italiæ, Germaniæ.

ADDITIO PHILIPPI LABBE, S. J.

Idem quoque teſtis eſt a ſchiſmaticis damnatum fuiſſe Gregorium tanquam Berengarii amicum: quod quam inſulſum ſit atque ridiculum nemo non videt. Occaſionem forte ſubminiſtrarunt illis commendatitiæ literæ quas Berengario poſt hæreſeos ſuæ publicam ejurationem dediſſe perhibetur Gregorius finito concilio Romano. Eas paulo poſt dabimus ex pag. 508. *Tomi II. ſpicilegii veterum auctorum R. P. domni Lucæ Dacherii O. B. deſcriptas ex cod. Mſſ. abbatiæ S. Albini Andegavenſis.*

Ex Labbei App. Tom. X.

Majo menſe coactum eſſe hoc conventiculum ait Aventinus lib. v. *annalium Bojorum: quatuordecim epiſcopos, qui concilio Quintilineburgenſi ſubſcripſerant, necnon & Hermannum regem, Eckbertum Saxonem, Welphonem Bojum, excommunicatos. Addit*: In eodem concilio Pragenſi ditio, ſicut ab imperatore Ottone II. Benedicto VIII. pontifice maximo, conſenſu D. Wolffgangi Reginoburgenſis epiſcopi, inſtituta fuerat, certis limitibus deſcribitur, in quibus Cracovia quoque comprehendi reperitur. Clemens papa, atque Heinricus Auguſtus diploma dederunt. Uratislaus quoque, Bojemiæ atque Poloniæ rex conſtitutus eſt.

☞ HERMANNUS SPIRENSIS EPISCOPUS

Invitat Epiſcopos, & proceres Longobardiæ ad Moguntinum conventum.

In Domino Dominorum diligendis Archiepiſcopis, Epiſcopis, Marchionibus, Comitibus, necnon etiam totius Longobardiæ tam minoribus, quam majoribus Hermannus Spirenſis Epiſcopus, ſervitutem, & orationem.

Affert Harthzeim Conc. Germ. to III. ex Cod Tegernſeen. eratam a Schannat.

SUper Regni perturbatione, Regiæque poteſtatis derogatione, necnon etiam ſuper vacillante ſtatu Eccleſiæ non minus ego dolens, quam cæteri Principes Regni, decrevimus Moguntiæ inire Concilium, ſi fieri poſſit, ut & regni perturbatio ſedetur, regia poteſtas redintegretur, & Eccleſiæ ne omnino naufragium patiatur, ſuccurramus. Quonam autem modo hoc fieri poſſit excogitare nequivimus, niſi caput peſtiferi Serpentis penitus abſcinderetur, cujus venenoſo afflatu hæc exorta hactenus intumuerunt: manente vero cauſa efficiente quomodo poterit effectus extirpari? Quo inito conſilio tam primates, quam minores firmiter, fideliterque decrevimus, ut Hiltebrandus ille Sedis Apoſtolicæ ſubdolus invaſor, divinarum, humanarumque legum execrabilis perturbator, Deo opitulante, omnimodis abdicetur, aliuſque in Sedem Apoſtolicam eligatur, qui diſperſa colligat, confracta conſolidet, non diſcordiam, non bella, ſed pacem in Sancta Eccleſia deſideret. Nec ab hoc negotio perficiendo ſtrenuitatem veſtram abſterreat, quod prius in ſimili conſilio nos, portum tenentes, periculoſe procellarum jactationi vos commiſimus, ſed potius viriliter agite, & confortetur cor veſtrum, qui ſperatis in Domino, pro certo ſcientes levius extorqueri clavam de manu Herculis, quam in præſenti negotio divellamur, vita comite, a vobis.

ANNO CHRISTI 1086.

CONCILIUM TOLETANUM

SEU POTIUS COMITIA.

In quibus Rex Alphonſus Eccleſiam Toletanam a Saracenorum tyrannide liberatam ampliſſime dotavit, & Bernardus Abbas S. Facundi in novum Præſulem electus eſt.

Ex Card. de Aguirre Conc. Hiſp. to. 3. p. 287.

ANno 1086. 15. Kal. Januarias Alphonſus VI. Rex Toleti (quod biennio antea a Maurorum tyrannide liberaverat) ex univerſa ditione conventum Epiſcoporum, Abbatum, & procerum habere conſtituit. Epiſcopi & proceres cæterique evocati ad ſtatum diem, affuerunt frequentes. In eo conventu primum divinæ benignitati gratiæ actæ, quod cœleſti potiſſimum ope tanta urbs ad jus Chriſtiani imperii reducta eſſet. Pro ſe quiſque, ut in quoque auctoritatis & eloquentiæ plurimum erat, beneficii magnitudinem verbis amplificabant. Deinde de creando Toletano Præſule deliberatio ſuſcepta. Omnium communi ſuffragio electus eſt Bernardus S. Facundi Abbas, qui ſacris in ea urbe præeſſet. Suaviſſimi & optimi mores, præſtantiſſimum ingenium, opinio doctrinæ, ſpectata magnis & multis in rebus integritas animi prorſus ut illuſtre exemplum veteris Sanctitatis referret, gentis voluntates homini extero & in Gallia nato conciliarunt. Atque quo major novo Præſuli eſſet auctoritas, Alphonſus Rex intelli- B gens tantum homines honoris vulgo deferre ſolitos, quantum quiſque virium & copiarum habeat, vanum ſine viribus eſſe nomen dignitatis & Magiſtratus; arces, oppida, municipia (qui ejus Concilii poſtremus Actus fuit) magno numero Toletanæ eccleſiæ donavit: Briocam (quod oppidum exilii tempore Almenonis dono tenuerat) Rodillas, Canales, Cabanias, Covexam, Barcillenſium, Alcolcam, Melgarium, Almonecirum, Alpogrebam. Sic Rodericus Toletanus ſcribit. Alphonſi Regis hiſtoria Complutum addit & Talaveram, falſo, ut prudentiores exiſtimant. Omnino in urbe horti, molæ truſatiles, ædes privatæ magno numero, atque tabernæ, unde annuum vectigal conſtaret, donata: ex reditibus atque proventu Sacerdotes Toletani templi vitam ſuſtentarent. Ii regis ex eo tempore beneficii memores, ſtatis diebus ex ritu Chriſtiano Alphonſi Regis manibus parentare ſoliti ſunt. His rebus conſtitutis conventus ſolutus eſt. *Ex Mariana de reb. Hiſpan. lib. 9. cap. 17.*

CONCILIABULUM RAVENNENSE

In quo Ravennatis eccleſiæ privilegia a Wiberto antipapa, qui Clemens appellari volebat, confirmata ſunt anno Domini MLXXXVI.

Ex Labbei App. Tom. X.

WIbertus, *inquit Rubeus*, *lib.* v. *Ravenn. hiſt.* Ravennam regreſſus, novo anno ineunte, in æde Urſiana conventum aliquot cardinalium atque epiſcoporum habuit, Ravennatiſque eccleſiæ bona confirmavit hoc diplomate, quod adhuc extat: „ Clemens epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, „ ſanctæ Ravennati eccleſiæ, omnibuſque futuris „ in illa archiepiſcopis per eam in perpetuum. „ Cum ad nos eccleſiarum cura reſpiciat, & de „ ſingulis cogitare conveniat, & ex debito ſuſcepti regiminis, omnibus nos providere oporteat: „ ſpecialiter tamen, & maxime Ravennati proſ- D „ picere debemus eccleſiæ, cui præſumus, Deo „ propitio, ut ſponſæ & filiæ. Hujus igitur miſerias nimis ægre ferentes, & quantum in nobis eſt, amputare volentes, hoc remedii genere, hoc conſilii antidoto tandem ſubvenire curavimus, ut conſideratis privilegiis deceſſorum „ noſtrorum Romanorum pontificum, & præceptis imperatorum, quæ in archivo noſtræ Ravennatis eccleſiæ continentur, quæcumque in „ illis leguntur, privilegii noſtri adſtipulatione „ firmentur, ut ſublatis de cætero ſeminariis litium, nec Romana eccleſia Ravennati eccle- E „ ſiæ, mater filiæ ſuæ, injuriam faciat, nec matri filia contradicat, ſed dignitatem ſuam utraque poſſideat. Et deinde quid melius, quid „ Deo jucundius, quam ſcandala tollere, lites reprimere, pacem componere, eccleſiarum concordiam videre? Iis Deus lætatur, & gaudet, „ & talibus, ſuper omne ſacrificium, placatur „ muneribus. Conſentientibus igitur, & collaudantibus primo cardinalibus noſtris, Ruberto „ ſancti Marci, & Anaſtaſio ſanctæ Anaſtaſiæ, „ confratribus & coepiſcopis noſtris, Rolando „ Tarviſino, Milone Paduano, Hecelino Vincentino, Fulcone Foroſempronienſe, Thebaldo „ Caſtellano, aliiſque quampluribus, qui fuere „ præſentes: hujus noſtri privilegii auctoritate firmamus quæcumque in privilegiis Romanorum „ pontificum leguntur, Pauli, Sergii, Anaſtaſii, „ Leonis, Hadriani, Eugenii, Theodoſii, Valentiniani, Ludovici, Caroli, Othonis, Chunradi, Henrici, & aliorum: omnes donationes „ & conceſſiones illorum, quas Ravennati feciſſe „ perhibentur eccleſiæ, tam in epiſcopatibus, „ quam in abbatiis, comitatibus, exarchatu, cæteriſque ſimilibus, quæ in privilegiis & præceptis plenius habentur, hujus ſcripturæ noſtræ „ aſſertione munimus. Decernentes, & auctoritate apoſtolica ſtatuentes, ut ſi quis contra „ hoc noſtrum privilegium venire tentaverit, ſi „ quis contradictor extiterit, ſit anathema, maranatha, ſitque pars ejus cum Pilato, & Herode, & Juda traditore. Quod ut certius credatur, & ab omnibus diligentius obſervetur, ſigillo noſtro præſentes litteras ſtatuimus roborari. Acta ſunt hæc Ravennæ, in plenaria ſynodo, in matrice eccleſia, quæ dicitur Agiæ „ Anaſtaſeos, anno Dominicæ Incarnationis milleſimo octuageſimo ſexto, imperante Henrico „ tertio Romanorum Auguſto, anno imperii ejus „ ſecundo, Indict. nona, tertio Kal. Mart.

Ob-

ANNO CHRISTI 1086.

OBSERVATIO.

Pergit Rubeus: His unicis litteris pontificio solio vacante scriptis, Vvibertum se Clementem appellasse novi: reliquis deinde omnibus, quas viderim, se perpetuo Vvibertum archiepiscopum vocavit. Quodque majori notatione atque animadversione dignum est, in quibus talibus ipse se Vvibertum nominat, eas factas esse tempore Clementis papæ dicit, ut duo, iidemque omnino inter se diversi videri possint, Vvibertus archiepiscopus, & Clemens pseudopontifex. Cumque hoc tempore, pontifices maximi, summi pontifices, & universales papæ, & quidem jure, scribantur: hunc unico papæ vocabulo, nullo præterea adjecto titulo, ubique exaratum legi. Id puto factum, quod populi, Ravennatis præsertim provinciæ, in qua ipse plurimum morabatur, illum nequaquam verum pontificem ducerent, quanquam metu impulsi, de illo in tabulis mentionem scribæ facerent. Illa autem eo modo scribebat ipse; quod ejus adhuc fluctuaret animus, neque se palam pontificem maximum jactare, conscientia deterritus, auderet. Hinc se modo Clementem, idque, uti docui, semel tantum, cum esset in episcoporum conventu, & pontificia vacaret sedes, modo Vvibertum archiepiscopum, idque perpetuo, affirmabat.

ANNO CHRISTI 1086

CONVENTUS EPISCOPORUM

APUD MONASTERIUM BALNEOLENSE,

Pro dedicatione ejusdem Ecclesiæ anno Christi MLXXXVI.

x Card. de guirreto. 3. ncil. Hisp. 285.

Anno 1086. 8. *Idus Septembris dedicata est Ecclesia monasterii S. Stephani Balneolensis in celebri Episcoporum virorumque principum conventu, ut traduntur Acta vetera. Eam ergo peregerunt Dalmatius Archiep. Narbonensis, Berengarius Episcop. Gerundensis, Petrus Carcassonensis, Berengarius Ausonensis, Gothofredus Magalonensis, & Bertrandus Barcinonensis. Constituerunt ergo Episcopi illi dotem ejusdem Ecclesiæ; simulque sanciverunt varia privilegia, quibus Abbatem & monasterium ornarunt. Acta hujus consecrationis illustriss. Petrus de Marca eruit ex archivo ejusdem monasterii Balneolensis, quæ ejusmodi sunt.*

Anno ab incarnatione Domini nostri Jesu Christi millesimo octuagesimo sexto, æra millesima centesima decima octava, Indictione nona VIII. Idus Septembris, anno XXVII. Philippi regis Francorum, factus est conventus Episcoporum in cœnobio sancti Stephani protomartyris Christi territorii Bisundunensis ad dedicationem basilicæ ipsius protomartyris Christi, simulque principum patriæ, ac reliquorum fidelium utriusque sexus, ætatis, & ordinis.

Dalmatius sanctæ primæ sedis Narbonensis Archiepiscopus, & Berengarius Episcopus Gerundensis, & Petrus Episcopus Carcassonensis, & Berengarius Episcopus Vicensis & Gotafredus Episcopus Magalonensis, & Bertrandus Episcopus Barchinonensis, omnibus sanctæ matris Ecclesiæ filiis cujuscumque ætatis & ordinis hæreditatem & gaudium regni cælestis. Notum esse volumus vestræ fraternitati, dilectissimi fratres & filii, quoniam convenientes ad dedicationem Ecclesiæ sancti Stephani protomartyris Christi Balneolensis cœnobii, ipsius domus decorem & consecrationem, ut in melius proficeret, qua valuimus instantia peregimus. Nam & sacris reliquiis venerabilium sanctorum illam cum divina gratia sanctificavimus, & per invocationem nominis Jesu Christi quantis potuimus benedictionibus eam ad alta sustulimus; quatinus diligentibus, amor & Dei auxilium, & odientibus maneat terror atque judicium. Hanc quoque constitutionis nostræ dotem prædictæ Ecclesiæ fecimus assensu Domini Bernardi Comitis Bisundunensis, manibusque nostris ipsius voluntatem, ut infracta permaneat, insignire curavimus, statuentes sub divini judicii obtestatione & anathematis interdictione ut nullus audeat hoc violare quod nostra auctoritas ad stabilimentum domus Dei voluit confirmare. Igitur, sicut venerabilium Apostolicorum quæ prædicto facta sunt cœnobio continent privilegia, & sicut Regum Francorum demonstrant regia præcepta, & quemadmodum ostendunt dotes quæ a nostris antecessoribus confirmata sunt per retroacta tempora, sic illi confirmando stabilimus & stabiliendo confirmamus omnia sua, videlicet quæ dono Regum, Episcoporum, seu Comitum, aut Principum, vel quorumlibet fidelium usque hodie juste adquisivit vel quolibet modo usque in finem seculi juste adquisierit. Concedimus etiam & confirmamus Abbatibus & monachis ipsius loci omnem libertatem sua placita distringendi vel judicandi in omnibus excessibus vel malefactionibus quæ facta fuerint infra terminos omnium prædiorum præscripti cœnobii, & ut nullus Comes aut judex seu vicarius vel cujuslibet potestatis homo habeat licentiam causas eorum distringendi vel quolibet modo sine illorum jussione dijudicandi neque in teloneo ipsius mercati neque in omnibus locis quæ præfato cœnobio pertinent aliquam violentiam inferendi. Statuimus quidem ut nullus homo vel femina ibidem placitum constituat aut teneat, nisi præfati monasterii abbates illos sponte convocaverint, vel dies mercationis in foro constiterint. Inter hæc interdicimus omnibus universi ordinis hominibus vel ipsius loci vel extraneis ut de ornamentis ipsius loci quæ habet vel habuerit nullus præsumat aliquid auferre, commutare, vendere, vel donare ad damnum vel dehonestamentum prædictæ ecclesiæ. Firmamus quoque omni auctoritate ut idem monasterium semper sit liberum & ab omni confisatione seclusum, & ut nullus homo vel femina eum vendere vel emere audeat, sed secundum decreta canonum & beati Benedicti regulam omni valetudine inlibatum perenniter consistat. Interdicimus quoque sub vinculo anathematis ut nemo utriusque sexus castellum in prædicto monasterio vel in circuitu unius leugæ & mediæ confinio faciat; illis exceptis qui jamfacti consistunt, quæ Deus evertat. Amen. Si quis ergo hujus nostræ constitutionis & confirmationis adjutor extiterit, hunc de parte Dei omnipotentis & beatæ Mariæ virginis & beatorum Petri & Pauli cæterorumque Apostolorum ac prænominati Stephani protomartyris glorioſi & omnium Dei fidelium & nostra benedicimus, & ut in perpetuum salvus permaneat peroptamus. Si quis autem, quod absit, ausu temerario effringere vel violare quolibet modo hoc quod constituimus voluerit, hunc a liminibus sanctæ Dei ecclesiæ extraneum judicamus, & ab omni consortio Christianorum illum segregamus, atque de parte Dei omnipotentis & sanctæ Mariæ virginis omniumque sanctorum ac Dei fidelium illum excommunicamus donec digna pœni-

nitudine Deo & beato Stephano protomartyri satisfaciat; insuper & districtione venerandorum Principum legalis illum pœna coerceat & sacrilegii censura constringat, & inantea hæc dos nostræ constitutionis perpetuo stabilis & inconvulsa permaneat. Acta sunt hæc instantia & industria domni Benedicti supradicti monasterii Balneolensis Abbatis anno octavo & mense octavo electionis ejus. Dalmacius gratia Dei sanctæ Narbonensis Ecclesiæ Archiepiscopus. Petrus Carcassonensis gratia Dei Episcopus. Matfredus gratia Dei Biterrensis Episcopus.

ANNO CHRISTI 1086.

Bernardus gratia Dei Comes. Berengarius gratia Dei Gerundensis Episcopus. Gotafredus gratia Dei Magalonensis Episcopus. Bertrandus gratia Dei Barchinonensis Episcopus. Gibilinus Arelatensis Archiepiscopus. S. Arnallus Gaufredi de Palera. Berengarius gratia Dei Ausonensis Episcopus. Bernardus Gerundensis gratia Dei Episcopus.

Hæc sunt loca unde decimæ & primitiæ & oblationis fidelium inibi habitantium competunt ad Ecclesiam sancti protomartyris Stephani cœnobii Balneolensis, sicut ostendunt dotes quæ ab anterioribus Episcopis prædictæ factæ sunt Ecclesiæ, præcipue illa dos quæ a domno Arnulfo Gerundensium Episcopo facta hoc est plenius ostendit & manifestat, scilicet de villa Agemalo & de Ecclesia quæ ibi sita est in honore sancti Petri cum terminis & appendiciis suis, & de villa quæ nuncupatur Milleanicas & de Ecclesia quæ ibi sita est in honore sancti Romani martyris cum finibus & pertinentiis suis, & de villare Puyo, qui antiquitus nuncupatus est villare Fraudini vel Jafari, cum finibus vel terminis suis, & de villare Argelaga cum finibus vel pertinentiis suis, & de villa Figueroles, & de villare quem vocant Ermedans cum finibus vel pertinentiis suis, medietatem decimarum & primitiarum & oblationum & aquæ benedictæ & salis sparsione, & de villare quem vocant Perdudos, & de villarunculis quos vocant Puyols sive Serras, & de villare quem vocant Cucugcag cum finibus vel terminis suis, omnem integritatem decimarum & primitiarum & oblationum, simul & de Ecclesia quæ sita est in honore sancti Christophori martyris. Has omnes decimas & primitias & oblationes confirmaverunt jamdictæ Ecclesiæ sancti Stephani Episcopi sedis Gerundensium antiquitus & postea, sicut superius scriptum est Archiepiscopus Narbonensium & Gerundensium Episcopus & cæteri Episcopi qui cum eis convenerunt ad dedicationem basilicæ jamdicti sancti Stephani. Sub vinculo anathematis prædicta omnia suis manibus confirmaverunt prælibatæ Ecclesiæ. Nam, sicut rei veritas cognoscitur, populus olim ad Ecclesiam beati Stephani ad divina officia audienda & ad cætera quæ secundum ecclesiasticam consuetudinem necessaria erant percipienda consuetudinaliter conveniebat. Et quia laboriosum erat & monachis & populo, saluberrimo inito consilio constructa est extra monasterium primum in honore sancti Benedicti Ecclesia, deinde alia in honore sanctæ Mariæ, ubi populus ad divina officia audienda conveniret; sed retentum est ut in diebus præcipuarum festivitatum ad basilicam sancti Stephani pro recognitione matris Ecclesiæ vigilias sacras peragendo cum oblationibus & luminaribus convenirent, videlicet in natale Domini, & in natale sancti Stephani, & in septuagesima, & in initio quadragesimæ, & in ramis palmarum, & in cœna Domini, & in parasceve, & in sabbato sancto, & in eadem Ecclesia baptisterium eadem die celebretur, & non in alia, neque in Agemalo, neque in Milleanicas. Similiter conveniant in die sancto Paschæ & in vigilia Pentecosten ad baptisterium & in eadem nocte ad vigilias peragendas, & in inventione sancti Stephani. Et domnus Archiepiscopus cum consensu Episcoporum constituit ut in solemnitate dedicationis prædictæ Ecclesiæ, id est, in festivitate nativitatis sanctæ Mariæ, ut omnes simul conveniant ad prælibatam Ecclesiam, ut a Deo remissionem & absolutionem suorum peccaminum percipere mereantur. Amen. Guillelmus Ypodiaconus, qui hanc dotem scripsit & subscrisit die & anno quo supra.

ANNO CHRISTI 1086

APPENDIX ALTERA EPISTOLARUM GREGORII VII. PAPÆ.

I. AD ANSELMUM MONASTERII BECCENSIS ABBATEM.

De celeberrima Anselmi fama.

Gregorius episcopus servus servorum Dei, Anselmo venerabili abbati Beccensi, salutem & apostolicam benedictionem.

* Extat inter epist. 8. Anselmi lib. 1. n. 31.

QUoniam fructuum tuorum bonus odor * ad nos usque redoluit: quam dignas grates Deo referimus, & te in Christi dilectione ex corde amplectimur; credentes pro certo, tuorum studiorum exemplis ecclesiam Dei in melius promoveri, & tuis similiumque tui precibus etiam ab instantibus periculis Christi subveniente misericordia posse eripi. Nosti frater: si justi apud Deum prævaluit oratio, quid justorum? prævaluit equidem, immo impetrabit sine dubio, quod petierit. Ipsius etiam veritatis auctoritate cogimur hoc confiteri: *Pulsate*, inquit, *& aperietur vobis, petite & accipietis*. Pulsate simpliciter, petite simpliciter hæc etiam quæ sibi placeant. Simplex est ostium, simplex dator vult peti simplicia, & quæ sibi conveniant: hoc aperietur, hoc modo accipietis, hoc modo justorum exaudietur oratio. Unde volumus tuam tuorumque fraternitatem assidue Deum orare, ut ecclesiam suam, & nos (qui ei licet indigni præsidemus) ab instantibus hæreticorum oppressionibus eripiat, & illos errore dimisso ad viam veritatis reducat. Querimoniam apud nos fecit quidem peregrinus de quodam converso tuo: *justus Dominus justitiam dilexit, æquitatem vidit vultus ejus*. Imitare Dominum tuum, imitare magistrum, a quo habes doctrinam vitæ. Præcipimus etiam & nos, ut ei justitiam facias coram Huberto dilecto filio nostro, & (ut intelleximus) amico tuo.

Jacob. 5. 3. Reg. 17.

II. LITERÆ COMMENDATITIÆ Gregorii VII. datæ Berengario poſt concilium Romanum an. 1080.

cod Ms. Albini leg. pag. Spicile-

Gregorius ſervus ſervorum Dei omnibus beato Petro fidelibus ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

NOtum vobis omnibus facimus nos anathema feciſſe ex auctoritate Dei omnipotentis Patris & Filii & Spiritus ſancti & beatorum apoſtolorum Petri & Pauli omnibus qui injuriam aliquam facere præſumpſerint Berengario Romanæ eccleſiæ filio, vel in perſona, vel in omni poſſeſſione ſua, vel qui eum vocarit hæreticum: B quem poſt multas, quas apud nos quantas voluimus, fecit moras, domum ſuam remittimus & cum eo fidelem noſtrum Fulconem nomine.

III. AD AYMERICUM VICECOMITEM ET NARBONENSES.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei clero, vicecomiti Aymerico necnon univerſo populo Narbonenſ. apoſtolicam benedictionem libenter vobis mandaremus ſi in apoſtolicæ ſedis reatum incurriſſe vos non cognoſceremus. Verum ubi ab eadem vos reſipuiſſe excommunicatione cognoverimus, & archiepiſcopalem patri veſtro Dalmatio obedientiam exhibere, benedictionem beati Petri mandavimus. C

Deſcripſi- ex veteri codice.

SIcut novit * prudentia veſtra, inimicus humani generis eccleſiam veſtram malis & ſimoniacis paſtoribus invaſam quaſi jus proprium longo tempore poſſedit. Sed condolentes neceſſitati & periculo veſtro bonum & legalem paſtorem vobis præficiendum cenſuimus non aliunde, ſed per oſtium, id eſt per Chriſtum intrantem. Qui enim aliter, ideſt ſine Chriſto, ingrediuntur, fures ſunt & latrones ad hoc conſtituti ut gregem dominicum mactent & perdant. Hic itaque apoſtolicæ ſedis benedictione & auctoritate confirmatus per exemplum laudandæ converſationis ſuæ & documentum prædicationis quidquid culpa & injuria malorum pontificum inter vos D commiſſum eſt Domino auxiliante poterit corrigere voſque bonus paſtor ſummo paſtori devotiſſime commendare. Admonemus itaque prudentiam veſtram, ut eum quem Romana eccleſia vobis legaliter conſtituit, honeſte & cum benevolentia recipiatis, & ei ſicut ſpirituali patri & archiepiſcopo obedientiam & reverentiam impendatis, memores dominici ſermonis fideles ſuos commendantis. Qui vos audit me audit & qui vos ſpernit me ſpernit. Neque enim vos ignorare volumus quod ſi quis veſtrum, quod non ſperamus, obedientiam ſibi contradixerit, iram Dei & vindictam B. Petri ad periculum ſuum provocabit & ſententiam excommunicationis in Toloſana ſynodo a legatis noſtris promulgatam apo- E ſtolica auctoritate confirmabimus. Qui vero obediens fuerit, gratia & benedictione ejuſdem apoſtolicæ ſedis gaudebit.

IV. AD SANCIUM REGEM ARAGONENſium & Pampilonenſium anno 1073. ſcripta.

IN ea Gregorius recens pontifex cæteris, ad exemplum prædeceſſoris ſui Alexandri ſecundi, ei, ſucceſſoribuſque ejus permittit liberam diſpoſitionem omnium eccleſiarum quas ipſe vel A ſucceſſores ipſius eripient de manibus Saracenorum vel quas ipſi in regno ſuo ædificabunt, ſedibus dumtaxat epiſcopalibus exceptis. *Deſcriptam ex archivo regio Barcinonenſi ultro mihi libenſque promiſerat vir nunquam ſatis mihi commendandus Petrus de Marca illuſtriſſimus Archiepiſcopus Toloſanus & Pariſienſis. Vide publicas ſolemneſque donationis illius tabulas p. 379. hiſtoricæ ſynopſeos noſtrorum conciliorum.*

V. AD OMNES ARCHIEPISCOPOS, Epiſcopos, abbates, reges, principes, clericos & laicos in Narbonenſi Gallia, Guaſconia & Hiſpania regione conſtitutos quando Amatum, Oloronenſem epiſcopum S. R. E. legatum miſit in Galliam & Hiſpaniam.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei omnibus archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus, regibus, principibus, clericis quoque ac laicis in Narbonenſi Gallia, Guaſconia, Hiſpaniaque regione ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DIlectiſſimi fratres & filii prudentiæ veſtræ manifeſtiſſime notum eſt, quod Romana eccleſia hanc conſuetudinem habuit ab ipſis ſuæ fundationis primordiis, ut ad omnes partes quæ Chriſtianæ religionis titulo prænotantur ſuos legatos mitteret, quatenus, ea quæ gubernator & rector ejuſdem eccleſiæ per ſuam præſentiam expedire non prævalet vice ſua legatis conceſſa, monita ſalutis ac morum honeſtatem per eos cunctis per orbem terrarum conſtitutis eccleſiis nuntiaret, eaſque apoſtolica doctrina in omnibus quæ ſacræ religioni conveniant diligenter inſtrueret. Proinde horum præſentium portitorem venerabilem confratrem noſtrum Amatum epiſcopum ad partes veſtras dirigimus, ut quæ ibi vitia eradicanda ſunt a fundamento evulſis plantaria virtutum Deo auctore ſolerti vigilantia plantare procuret. Quem ſicut noſtram immo beati Petri præſentiam vos ſuſcipere apoſtolica auctoritate jubemus; ac ſi pro reverentia apoſtolicæ ſedis, cujus nuntius eſt, vos in omnibus ſibi obedire atque eum audire mandamus ut propriam faciem noſtram ſeu noſtræ vivæ vocis oracula. Scriptum eſt enim: *Qui vos audit, me audit.* Agite itaque prudenter ac religioſe. Et ſic vos obedientes Deo & ſancto Petro in omnibus exhibete, quatenus ipſo apoſtolorum principe interveniente utriuſque vitæ gloriam & felicitatem conſequi mereamini.

VI. AD I. DE NIGELLA ET R. DE Bova nobiles diœceſeon Noviomenſis & Ambianenſis.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis filiis nobilibus viris I.... de Nigella & R... de Bova Noviomenſis & Ambianenſis diœceſis ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Ex Mſ. D. De Vyon d' Herouval pag. 206 VII. Spicilegii.

QUam graviter in perſecutionem ſuorum offendatur Dominus; in quibus honorari ſe aſſerit atque ſperni, vos dedita volumus meditatione penſare, ut ſic dilectos filios priorem & conventum Lehunenſem Ambianenſis diœceſis, qui hujus ſæculi vanitatibus abnegatis obtulerunt Domino laudis ſacrificium ſemetipſos, non ſolum non gravetis, verum etiam ipſos ſtudeatis propenſius honorare. Ad noſtram ſiquidem audientiam eiſdem conquerentibus noveritis perveniſſe, quod vos neſcimus quorum ſeducti conſiliis minime ſic-

ut

ut convenit attendentes, quod laicis ſuper eccleſiis, perſonis & rebus eccleſiaſticis nulla eſt attributa poteſtas, ipſos & homines eorumdem tam per vos quam per ballivos veſtros indebitis exactionibus multipliciter aggravatis & affligitis, extorſiones & indebitas exactiones exigendo contra juſtitiam ab eiſdem, & libertatem & immunitates ipſorum infringere moliendo. Cum itaque gravamen ipſorum monaſterii nolimus clauſis oculis pertranſire, nobilitatem veſtram rogandam duximus attentius & hortandam per apoſtolica vobis ſcripta mandantes, quatenus ob reverentiam beati Petri & noſtram a prædictorum prioris & conventus necnon & hominum eorumdem moleſtiis & gravaminibus deſiſtentes & deſiſtere facientes ballivos eoſdem ſatisfaciatis de damnis illatis & injuriis competenter; alioquin dilectis filiis abbati & priori S. Cornelii Compendienſis Sueſſionenſis diœceſis, noſtris damus literis in mandatis ut tam vos quam ballivos ad id monitione præmiſſa per cenſuram eccleſiaſticam, appellatione remota, cognita veritate compellant. Datum Peruſii IV. Idus Decembris, pontificatus noſtri anno tertio. *

[a] Chr. 1075.

Si quæ autem deinceps emergent e tenebris noſtræ illas appendici ultimæ reſervamus.

VII.

Ad epiſcopos Galliæ, Narbonenſis, Gaſconiæ, & Hiſpaniæ.

Amatum Oleronenſem epiſcopum, legatum apoſtolicum conſtituit.

Edidit Baluzius ad Tom. II. de concord. Exinde Labbeus in Append. Tom. X.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, omnibus archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus, regibus, principibus, clericis quoque, ac laicis, in Narbonenſi Gallia, Gaſconia, Hiſpaniaque regione, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Dilectiſſimi fratres & filii, prudentiæ veſtræ manifeſtiſſime notum eſt, quod Romana eccleſia hanc conſuetudinem habuit ab ipſis fundationis ſuæ primordiis, ut ad omnes partes, quæ Chriſtianæ religionis titulo prænotantur, ſuos legatos mitteret: quatinus ea quæ gubernator & rector ejuſdem Romanæ eccleſiæ per ſuam præſentiam expedire non prævalet, vice ſua legatis conceſſa, monita ſalutis, ac morum honeſtatem, per eos cunctis per orbem terrarum conſtitutis eccleſiis nunciaret, eaſque apoſtolica doctrina in omnibus quæ ſacræ religioni conveniunt, diligenter inſtrueret. Proinde horum præſentium portitorem, venerabilem confratrem noſtrum Amatum epiſcopum, ad partes veſtras dirigimus: ut quæ ibi vitia eradicanda ſunt, a fundamento evulſis, plantaria virtutum, Deo auctore, ſolerti vigilantia, plantare procuret. Quem, ſicut noſtram, immo B. Petri præſentiam, vos ſuſcipere apoſtolica auctoritate jubemus: ac ſic pro reverentia apoſtolicæ ſedis, cujus nuncius eſt, vos in omnibus ſibi obedire, atque eum audire mandamus, ut propriam faciem noſtram, ſeu noſtræ vivæ vocis oracula. Scriptum eſt enim: *Qui vos audit, me audit.* Agite itaque prudenter ac religioſe; & ſic vos obedientes Deo, & ſancto Petro in omnibus exhibete: quatinus, ipſo apoſtolorum principe interveniente, utriuſque vitæ gloriam & felicitatem conſequi mereamini.

Luc. 10.

VIII. Ad Canonicos S. Hilarii Pictavienſis.

Ex Baluzii Miſcellaneorum. 7.

Privilegium pro Eccleſia ſancti Hilarii Pictavienſis.

Gregorius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis filiis Canonicis ſancti Hilarii Pictavienſis ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

IGitur ob reverentiam beati Hilarii confeſſoris, cujus corpus in eadem Eccleſia requieſcit, cujuſque doctrinæ ſplendor non ſolum de Gallicanis partibus erroris tenebras expulit, verum etiam univerſali refulgens lumen contulit Eccleſiæ, inclinati veſtris precibus, præfatam beati Hilarii Eccleſiam a Francorum Regibus & Aquitaniæ Principibus conſtructam, eorumque prædiis ac donis ditatam, in protectione ac tuitione ſedis apoſtolicæ ſpecialiter ſuſcipimus, hujus privilegium auctoritatis noſtræ decreto indulgentes. Deinde ſtatuimus ut quæcumque bona præfata beati Hilarii Eccleſia ex donatione prædictorum Regum & Principum juſte poſſidet, ſive in futurum juſtis modis poterit adipiſci, vobis perenni tempore & ſine inquietudine aliqua illibata permaneant, adjicientes ne quiſquam deinceps Archiepiſcopus aut Epiſcopus beati Hilarii Eccleſiam aut ipſius Canonicos aut clericos excommunicare aut interdicere præſumat, ſed omnis eorum cauſa gravior ex apoſtolicæ ſedis judicio pendeat. Chriſma vero, oleum ſanctum, conſecrationes altarium ſive baſilicarum, ordinationes Canonicorum & clericorum, a quocumque malueritis catholico ſuſcipiatis antiſtite. Ad hoc adjicimus ut eadem beati Hilarii Eccleſia ſoli Romanæ Eccleſiæ ſubdita permaneat, & de tanta ſemper libertate atque auctoritate gaudeat. Ad indicium autem perceptæ hujus a Romana Eccleſia libertatis per annos ſingulos unam auri unciam Lateranenſi palatio perſolvat. Si quis autem Archiepiſcopus, Epiſcopus, aut quælibet perſona hujus noſtri privilegii paginam agnoſcens, contra eam temere venire præſumpſerit, ſi quæ male facta fuerint non emendaverint, poteſtatis honoriſque ſui dignitate careat, reumque ſe divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, & a ſacratiſſimo corpore & ſanguine Dei & Domini redemptoris noſtri Jeſu Chriſti alienus fiat, & in extremo examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat. Cunctis autem illi loco juſta ſervantibus ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum judicem præmia æterna pacis inveniant. Datum Laterani x. Kal. Maii per manum Petri ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Presbyteri Cardinalis ac Bibliothecarii, primo anno pontificatus Domini VII. Gregorii Papæ, indictione XI.

IX. AD CANONICOS ECCLESIÆ Belvacenſis.

Gregorius Epiſcopus ſervorum Dei omnibus ſancta Dei Belvacenſis Eccleſiæ filiis benedictionem apoſtolicæ ſedis.

QUoniam audivimus vos perfecte redintegratos cum dilectiſſimo filio & coepiſcopo noſtro patre veſtro Widone, gaudemus; & ne quid ſciſſuræ ulterius fiat petimus & interdicimus. Sciatis etiam quoniam quicquid cum Lanzelino geſtum eſt, noſtra voluntate geſtum eſt, multum renitente & reclamante Domno filio & coepiſcopo Widone, etiam aliquid gravius & acerbius

Vide Greg. VII. lib. 8 epiſt. 5.

in

in nos obloqui præſumente. Sed Eccleſiæ veſtræ nobis commiſſæ commodo proſpicientes, & excommunicationem a ſe factam rumpentes, quæ inconſultius acta fuerat, eundem coepiſcopum noſtrum abſolvimus, & Militi pro quo vobis & Eccleſiæ veſtræ & patri veſtro minus fidelis erat redonavimus. Unde obnixe petimus & præcipimus ne ſuper hoc minus benevoli coepiſcopo noſtro patri veſtro fueritis. Veritatem enim loquor vobis, quoniam nec voluit nec conſenſit. Valete filii mei.

X. AD GERMANOS.

Gregorius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei omnibus clericis & laicis in regno Teutonicorum conſtitutis ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

1074. AUdivimus quod quidam Epiſcoporum apud vos commorantium, aut Sacerdotes & Diaconi, & Subdiaconi mulieribus commiſceantur aut conſentiant aut negligant. His præcipimus vos nullo modo obedire vel illorum præceptis conſentire, ſicut ipſi apoſtolicæ ſedis præceptis non obediunt neque auctoritati ſanctorum patrum conſentiunt. Teſtante divina ſcriptura facientes & conſentientes par pœna complectitur. Sciunt namque Archiepiſcopi & Epiſcopi terræ veſtræ, quod omnibus fidelibus notum eſſe debet, quoniam in ſacris canonibus prohibitum eſt ut hi qui per ſimoniacam hæreſim, hoc eſt interventu pretii, ad aliquem ſacrorum ordinum gradum vel officium promoti ſunt, nullum in ſancta Eccleſia ulterius miniſtrandi locum habeant, nec illi qui in crimine fornicationis jacent Miſſas celebrare aut ſecundum inferiorem ordinem miniſtrare altari debeant. *Et infra*: Quapropter ad omnes de quorum fide & devotione confidimus nunc convertimur, rogantes vos & apoſtolica auctoritate commonentes ut quicquid Epiſcopi dehinc loquantur aut taceant, vos officium eorum quos aut ſimoniace promotos & ordinatos aut in crimine fornicationis jacentes cognoveritis, nullatenus recipiatis.

XI. AD HENRICUM EPISCOPUM Leodicenſem.

An. 1079. PErvenit ad nos te fratrem & coepiſcopum noſtrum Henricum Leodicenſem Epiſcopum ad Apoſtolorum limina venientem ab Arnulpho Comite rebus tuis te expoliatum, & ad nequitiæ augmentum gladiis jurare compulſum quod ablata nunquam repeteres & hujus tanti ſceleris a nobis ſibi veniam impetrares. Cognita itaque contumelia tibi immo beato Petro illata, valde doluimus, aſſerentes fraternitatem tuam nullis juramenti vinculis poſſe teneri, quæ tam nefandiſſime coacta juraverit. Unde & apoſtolica te auctoritate abſolvimus, ut non tuæ vel alicuius conſcientiæ ab hoc videaris innexus. Inſuper etiam eadem freti poteſtate, ne hoc in exemplum cæteris improbis audendi pejora ſit futurum, fratriæ noſtro Virdunenſi Epiſcopo & aliis illius patri beati Petri fidelibus ſummopere præcepimus ut eum ut tyrannum & Chriſtianæ religionis conculcatorem impugnent & armis tam carnalibus quam ſpiritualibus undique & ubique quantum poſſunt, niſi digne ſatisfecerit, inſequantur. Volumus itaque ut præfatus Epiſcopus prius quoſcumque poteſt Epiſcopos & reliquos ſacerdotes ſibi adjungat & illum Dei inimicum ad dignam ſatisfactionem convocet. Quod ſi digne pœnitere & ablata reſtituere noluerit, datis ſibi xv. dierum induciis, introitu Eccleſiæ privetur, & præfato modo injuria beati Petri vindicetur uſque ad ſatisfactionem.

Vide Greg. VII. lib 7 ep. 13. 14.

XII. AD R. S. R. E. CARDINALEM.

Gregorius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei R. venerabili ſanctæ Romanæ eccleſiæ Cardinali & Abbati Maſſilienſi ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

PErvenit ad nos quod monachos illos qui Eccleſiam ſancti Saturnini non ſine licentia proprii Abbatis acceperant, ac deinde compellente eos juſſu majoris Abbatis Cluniacenſis eandem dimiſerant, tua fraternitas illos poſtea quam ſatisfacientes exierint excommunicavit. Quod ſi ita eſt non parum de prudentia tua miramur. Unde volumus atque præcipimus ut tam illos ab excommunicationis vinculo ſolvas quam & de cætero ne tam leviter in religioſos viros hujuſmodi ſententiam feras ſummopere cavere procures Quid eſt enim aliud quam auctoritati derogari indiſcrete vel temere in quaque honeſtas perſonas auctoritatis licentia uti? Quod ut de futuro vigilanter attendas ſolliciteque provideas, iterum iterumque monemus.

An. 1083.

Vide Greg. 7. lib 9 ep 29. Vide etiam Catellum in Memoriis hiſt Occit. pag 871. 874. & in hiſtoria Comitum Toloſanor. pag. 126.

XIII. AD OTTONEM CONSTANTIENSEM epiſcopum.

Gregorius ſervus ſervorum Dei, Ottoni Conſtantienſi Epiſcopo ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Ex vita Gregorii VII. apud Bolland. ad 25. Maii c. 4.

PErlatum eſt ad nos de Fraternitate tua, quod ſatis invitus & mœſtus audivi, quodque ſi vel de extremo Chriſtianæ plebis membro ad audientiam noſtram deferretur, ſeveriore diſtrictioris diſciplinæ cenſura eſſet proculdubio caſtigandum. Cum enim, Apoſtolica auctoritate, & veridicis ſanctorum Patrum ſententiis incitati, ad eliminandam Simoniacam hæreſim & præcipiendam Clericorum caſtitatem, pro noſtri officii debito exarſimus; Moguntino venerabili Archiepiſcopo confratri noſtro, cui plures & late diſperſi Suffraganei ſunt, hoc obedientiæ munus injunximus; ut tam per ſe, quam per Coadjutores ſuos hoc Romanæ eccleſiæ decretum univerſo Clero ſtudioſius inculcaret, & inviolabiliter tenendum proponeret; Tibi quoque, cui plurimus Conſtantienſis epiſcopii clerus & populus ampliſſime dilatatus, ob eamdem cauſam ſpeciales literas cudere, bulla noſtra impreſſas, collibuit, quarum fultus auctoritate tutius animoſiuſque præceptis noſtris obtemperares, & de Sanctuario Domini Simoniacam hæreſim & fœdam libidinoſæ contagionis pollutionem expelleres. Apoſtolica namque B. Pauli præpollet auctoritas, qua fornicatores & adulteros cum cæteris ſceleratis connumerans, diffinitam ſuæ juſſionis ſententiam ſubjicit, cum ejuſmodi nec cibum capere. Præterea univerſus Eccleſiæ Catholicæ cœtus, aut virgines ſunt, aut continentes, aut conjuges: quicumque ergo extra hos tres ordines reperitur, inter filios eccleſiæ, ſive intra Chriſtianæ religionis limites non numeratur: unde & nos, ſi vel extremum laicum pellicatui adhærentem liquido cognoverimus, hunc velut præciſum membrum a Corpore dominico, a Sacramentis altaris, donec pœniteat, arcemus: quomodo ergo ſanctorum Sacramentorum diſtributor vel miniſter eſſe debet, qui nulla ratione

S. Leo ep. 82. ad Anast ep. Thessal c. 4. & epist. 90. ad Rusticum Narbon c. 3 S. Gregor l. 1 Regest epist. 34. & etiam l. 2. ep. 42.

poteſt eſſe vel particeps? Sed illa beati Papæ Leonis nos impulit auctoritas, qui ſubdiaconis ineundi conjugii licentiam prorſus abſtulit. Quod decretum S. Leonis poſteriores ſanctæ Romanæ eccleſiæ pontifices, maxime doctor eximius Gregorius, ita pro lege ſanxerunt, ut deinceps his ordinibus Eccleſiaſticis, Sacerdotibus, Levitis, & Subdiaconis vincula conjugalia omnino ſint prohibita. Cum autem hæc omnia tibi obſervanda, paſtorali providentia tranſmitteremus; tu, non ſurſum cor, ſed deorſum in terra ponens, prædictis ordinibus fræna libidinis (ſicut accepimus) laxaſti; ut qui mulierculis ſe junxerunt, in flagitio perſiſterent, & qui nec dum duxerunt tua interdicta non timerent. O impudentiam! O audaciam ſingularem! Videlicet epiſcopum ſedis Apoſtolicæ decreta contemnere, præcepta ſanctorum Patrum convellere, immo vero præceptis contraria ac fidei Chriſtianæ repugnantia de ſacratiore loco, & de cathedra Pontificali ſubjectis ingerere. Quapropter tibi apoſtolica auctoritate præcipimus, ut ad proximam ſynodum noſtram (prima) proximæ (quadrageſimæ) hebdomada te præſentem exhibeas; tam de hac inobedientia & ſedis Apoſtolicæ contemptu, quam de omnibus, quæ tibi obiiciuntur, canonice reſponſurus.

Ex eadem vita apud Bollandianos loco citato.

XIV. AD CLERICOS ET LAICOS Conſtantienſis Epiſcopatus.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Clericis & Laicis majoribus & minoribus, in Conſtantienſi epiſcopatu conſiſtentibus, Chriſtianam legem diligentibus, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

MIſimus fratri noſtro, epiſcopo veſtro, Ottoni literas exhortatorias, per quas pro noſtri neceſſitate officii Apoſtolica auctoritate injunximus illi, ut Simoniacam hæreſim de eccleſia penitus ſua excluderet, & caſtitatem Clericorum ſtudioſe prædicandam ſuſciperet, & firmiter tenendam Epiſcopali vigilantia inculcaret. Nam ſic eam nobis Evangelicæ & Apoſtolicæ literæ, authenticarum ſynodorum decreta, & eximiorum Doctorum præcepta inſinuant, ut eam diſſimulare, & negligere, ſine magno animæ noſtræ, & populi Chriſtiani detrimento, non poſſimus. Sed epiſcopus veſter, ut nobis relatum eſt, quæ paterne ſuaſeramus, perficere non curavit: & ut non ſolum inobedientiæ, verum etiam rebellionis offenſam contraheret, quemadmodum accepimus, palam Clericis ſuis juſſioni noſtræ, immo beati Petri, omnino contraria permiſit; ita ut qui mulierculas habuerant, retinerent; & qui non habebant, illicita temeritate ſubintroducerent. Quod, ut audivimus, moleſte ferentes, ſecundam ei ſcripſimus Epiſtolam, indignationis ei noſtræ motus oſtendentes, & idem præceptum iterato acrius inculcantes: tum etiam ipſum ad ſynodum Romanam, quæ prima proximæ quadrageſimæ hebdomada futura eſt, advocavimus, ut pro ſe rationem reddat, & inobedientiæ cauſas, ſi rationabiles habuerit, in audientiam totius Conventus exponat. Hoc ideo, fratres cariſſimi, vobis innoteſcimus, ut animæ veſtræ ſaluti conſulamus. Si enim beato Petro & ſanctæ ſedi Apoſtolicæ fronte aperta repugnans, & contumax eſſe voluerit, liquido manifeſtum eſt, quod qui matrem vel patrem inhonorat, nullam a fidelibus patris & matris jure obedientiam exigere aut quærere debeat. Indignum eſt enim, ut qui magiſtro detrectat ſubeſſe, magiſter auditoribus poſtulet præeſſe. Quapropter omnibus, ſicut prædi-

A ximus, majoribus atque minoribus Deo, & beato Petro adhærentibus, Apoſtolica auctoritate præcipimus, ſi in obdurationē ſua perſiſtere voluerit, nullam ei obedientiæ reverentiam exhibeatis, neque id animæ veſtræ perniciem eſſe putetis. Nam ſi, ut toties jam prædiximus, præceptis Apoſtolicis voluerit eſſe contrarius, ab omni illius ſubjectionis jugo beati Petri auctoritate abſolvimus ita univerſos, ut cum Sacramenti obligatione quilibet ei fuerit obſtrictus, quamdiu Deo omnipotenti, & ſedi Apoſtolicæ rebellis extiterit, nulla ei fidelitatis exhibitione fiat obnoxius. Non enim cuilibet perſonæ contra creatorem ſuum, qui cunctis præponendus eſt, aliquis debet obedire; ſed debemus contra Deum ſuperbienti reſiſtere, ut ſaltem hac neceſſitate coactus ad viam juſtitiæ addiſcat redire. Quanti enim periculi, quantæque a Chriſtiana lege ſit alienationis obedientiam, maxime Apoſtolicæ ſedi, non exhibere ex dictis beati Samuelis prophetæ poteſtis cognoſcere, quæ ſanctiſſimus Papa Gregorius in ult. lib. Moralium procuravit exponere. Ut ea autem ſint vobis in promptu, ſcripta tranſmiſimus; quatenus indubitanter ſciatis, nos vobis novam non dicere, ſed antiquam ſanctorum Patrum doctrinam propalare. Hinc Samuel ait: Melior eſt obedientia quam victima, & auſcultare magis quam offerre adipem arietum; quoniam quaſi peccatum ariolandi eſt repugnare, & quaſi ſcelus idololatriæ nolle acquieſcere; obedientia quippe victimis jure præponitur, quia per victimas aliena caro, per obedientiam vero propria voluntas mactatur. Tanto igitur quiſque Deum citius placat, quanto ante ejus oculos, repreſſa arbitrii ſui ſuperbia, gladio præcepti ſe immolat. Quo contra ariolandi peccatum inobedientia dicitur, ut quanta ſit virtus obedientiæ demonſtretur. Ex adverſo igitur melius oſtenditur, quid de ejus laude ſentiatur; ſi enim ariolandi peccatum eſt repugnare, & quaſi ſcelus idololatriæ nolle acquieſcere, ſola obedientia eſt, quæ fidei meritum poſſidet; ſine qua quiſque convincitur infidelis, etſi fidelis eſſe videatur.

B

C

1. Reg. 15.

XV. AD OMNES FIDELES.

D

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei omnibus in Chriſto fidelibus Apoſtolicam ſedem revera diligentibus, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

PErvenit, fratres cariſſimi, pervenit ut æſtimamus, ad notitiam veſtram, quia noſtro tempore innovatum eſt, quod in Pſalm. inquirendo dicitur: *Quare fremuerunt gentes, & populi meditati ſunt inania? Aſtiterunt Reges terræ, & principes convenerunt in unum adverſus Dominum, & adverſus Chriſtum ejus.* Principes enim gentium, & Principes Sacerdotum cum magna multitudine convenerunt in unum adverſus Chriſtum omnipotentis Dei filium, & adverſus Apoſtolum ejus Petrum, ut Chriſtianam religionem extinguerent, & hæreticam pravitatem propagarent. Sed Deo miſerante illos, qui confidunt in Domino, nullo terrore, nullaque credulitate, vel mundanæ gloriæ promiſſione ad ſuam potuerunt deflectere impietatem. Pro nulla quippe alia qualibet ratione contra nos iniqua conſpirantes manus erexerunt, niſi quia periculum ſanctæ eccleſiæ noluimus ſilentio præterire, & his qui eamdem ſponſam Dei non erubeſcunt in ſervitutem redigere. In omnibus enim terris licet etiam pauperculis mulieribus ſuæ patriæ lege, ſuaque voluntate virum accipere legitime, ſanctæ vero Eccleſiæ, quæ eſt

Ex chron. Virdunenſi

E

ſpon-

ſponſa Dei & mater noſtra, non licet ſecundum impiorum votum, & deteſtabilem conſuetudinem, divina lege, propriaque voluntate ſuo ſponſo legaliter in terris adhærere. Non enim pati debemus, ut filii ſanctæ eccleſiæ hæreticis, adulteris, & invaſoribus, quaſi patribus ſubjiciantur, atque ab eis velut adulterina infamia notentur. Hinc multa, diverſa pericula, & inaudita crudelitatis ſcelera qualiter ſint exorta, a noſtris legatis luce clarius veraque relatione poteſtis addiſcere, & ſi revera doletis, & contriſtamini de ruina Chriſtianæ religionis & confuſione, eique vultis manum præbere adjutorii, intrinſecus certo tacti dolore, ab eiſdem inſtrui ſatis poteſtis. Sunt enim beato Petro fideliſſimi, & inter primos domus ejus unuſquiſque in ſuo ordine adnumerati, qui nullo terrore, nullaque temporalium rerum promiſſione potuerunt in aliquo ab ejus fidelitate & defenſione avelli, & a gremio S. matris eccleſiæ ſeparari. Sed quia, ſicut novit veſtra fraternitas, licet indigno, & peccatori divinitus per Prophetam dicitur; *ſuper montem excelſum*; & reliqua: & iterum, *Clama, ne ceſſes*; velim nolim, omni poſtpoſita verecundia, timore quoque vel alicujus terreno amore, evangelizo, clamo, clamo, & iterum clamo, & adnuncio vobis, quia Chriſtiana religio & vera fides, quam filius Dei de cælo veniens per patres noſtros nos docuit, in ſæcularem verſa pravam conſuetudinem, heu! proh dolor! ad nihilum pene devenit, & immutato antiquo colore cecidit non ſolum in diaboli, verum etiam in Judæorum, Saracenorum, atque Paganorum deriſionem. Illi enim leges ſuas, licet hoc tempore ad nullam animarum ſalutem utiles, nulliſque miraculis, ſicut lex noſtra æterni Regis frequenti atteſtatione clarificatas & corroboratas, prout credunt, obſervant. Nos autem ſæculi inebriati amore, & vana decepti ambitione, omni Religione & honeſtate cupiditati atque ſuperbiæ poſtpoſitis, exleges & quaſi fatui videmur; quia præſentis vitæ & futuræ ſalutem & honorem ſicut patres noſtri non habemus, nec etiam ſicut oportet ſperamus. Et ſi ſunt aliqui, licet rariſſimi, qui Deum timeant pro ſe utcumque, non pro communi fratrum ſalute decertant prompta voluntate. Qui, vel quoti ſunt, qui pro timore, vel amore omnipotentis Dei, in quo vivimus, movemur, & ſumus, tantum deſudent, vel uſque ad mortem laborent, quantum ſæculares milites pro dominis ſuis, vel etiam pro amicis & ſubditis? Ecce multa millia hominum ſæcularium pro dominis ſuis quotidie currunt in mortem; pro cæleſti vero Deo & Redemptore noſtro non ſolum in mortem non currunt, verum etiam quorumdam hominum inimiciria ſubire contemnunt. Et ſi ſunt aliqui, immo Deo miſerante ſunt, licet perpauciſſimi, qui in faciem impiis uſque ad mortem reſiſtere pro amore Chriſtianæ legis contendunt; non ſolum a fratribus, ut dignum eſt, non adjuvantur, ſed etiam imprudentes & minus diſcreti ut dementes habentur. Sed quia hæc & his ſimilia ſpecialiter imminent nobis, ut vobis indicemus, quatenus Deo largiente & vitia poſſimus a cordibus fratrum avellere, & virtutes in eis plantare: rogamus & obſecramus in Domino Jeſu, qui nos ſua morte redemit, ut tribulationes & anguſtias quas patimur ab inimicis Chriſtianæ Religionis, cur & qualiter patiamur, diligenter inveſtigando intelligatis. Ex quo enim diſpoſitione divina mater eccleſia in throno Apoſtolico me valde indignum, & Deo teſte invitum collocavit, ſummopere procuravit, ut ſancta eccleſia ſponſa Dei Domina, & mater noſtra, ad proprium rediens decus, libera, & caſta, & catholica permaneret. Sed quia hoſti antiquo hæc omnino diſplicent, armavit contra nos membra ſua, ut omnia in contrarium verteret. Ideo in nos, immo in Apoſtolicam ſedem tanta fecit, quanta facere a tempore Conſtantini magni Imperatoris nequivit. Nec valde mirum; quia quanto plus tempus appropinquat, tanto amplius Chriſtianam religionem extinguere decertat. Nunc autem fratres mei cariſſimi, diligenter quæ vobis dico, audite. Omnes qui in toto orbe Chriſtiano cenſentur nomine, & Chriſtianam fidem vere cognoſcunt, ſciunt & credunt beatum Petrum Apoſtolorum principem eſſe omnium Chriſtianorum patrem, & primum poſt Chriſtum paſtorem, ſanctamque Rom. eccleſiam omnium eccleſiarum matrem & magiſtram. Si ergo hoc creditis, & indubitanter tenetis, rogo vos & præcipio ego qualiſcumque frater, & indignus Magiſter veſter, per omnipotentem Deum adjuvate & ſuccurrite prædicto patri veſtro & matri, ſi per eos abſolutionem omnium peccatorum, & benedictionem atque gratiam in hoc ſæculo, & in futuro habere deſideratis. Omnipotens Deus a quo bona cuncta procedunt, mentem veſtram ſemper illuminet, eamque ſua dilectione ac proximi fœcundet: ut mereamini præfatum patrem veſtrum & matrem certa devotione debitores vobis facere, & ad eorum ſocietatem, ſine verecundia pervenire; Amen.

ANNO CHRISTI 1086.

VITA VICTORIS PAPÆ III.

ANNO CHRISTI 1086.

Victor quando & quomodo pontifex electus.

Victor, patria Beneventanus, nobili ſtemmate prognatus, cui nomen ante Deſiderii fuerat, conſilio Gregorii ſeptimi jam morituri, poſt interregnum unius fere anni, ex monacho Caſſinenſi & epiſcopo Oſtienſi electus eſt pontifex ejus nominis tertius, anno Chriſti Redemptoris MLXXXVI. Conſecratus ſeptimo Idus Maii anni ſequentis, adverſus improbos Saracenos Italiæ litora jugiter infeſtantes, Chriſtianoſque captivos abripientes, militarem expeditionem convertit. Qua fortuna, quave proſperitate, Leo Oſtienſis his verbis enarrat: Conſilio itaque cum epiſcopis & cardinalibus habito ex omnibus fere Italiæ populis exercitum congregans, illiſque vexillum beati Petri apoſtoli tradens, ſub remiſſione peccatorum omnium contra infideles impioſque in Africam dirigit. Chriſto itaque duce ingreſſi Africam centum millia pugnatorum occiderunt, urbe illorum præcipua capta & occiſa. Porro ne quis ambigat hoc Dei nutu contigiſſe, quo die Chriſtiani victores evaſere, eo etiam Italiæ nuntiata victoria eſt. Poſt Guibertum alioſque ſchiſmaticos ſynodali ſententia condemnatos & excommunicatos, feliciter, inquit idem Leo Oſtienſis, migravit ad Domi-

Adverſus Saracenos expeditionem militarem ſuſcepit.

num XVII. Kalendas Octobris, anno dominicæ incarnationis milleſimo octogeſimoſeptimo. Sepultus eſt in ipſa capituli abſide, ubi triduo ante obitum ſibi ſepulcrum præparari mandaverat. Epitaphium, quod ſepulcro ejus miſcriptum erat, apud Leonem Oſtienſem invenitur his verſibus contentum.

ANNO CHRISTI 1086.

Quis fuerim, vel quid, qualis, quantuſque, doceri
Si quis forte velit, aurea ſcripta docent
Stirps mihi magnatum, Beneventus patria, nomen
Eſt Deſiderius, tuque Caſine decus.
Intactam ſponſam, matrem, patriamque, propinquos
Sternens huc propero, monachus efficior.
Abbas dehinc factus, ſtudui pro tempore totum.
Ut nunc aſpicitur, hunc renovare locum.
Interea fueram Romana clarus in urbe
Presbyter eccleſiæ, Petre beate, tuæ.
Hoc ſenis luſtris minus anno functus honore
Victor apoſtolicum ſcando dehinc ſolium.
Quatuor & ſemis vix menſibus inde peractis,
Bis ſex luſtra gerens mortuus hic tumulor.
Solis Virgineo ſtabat lux ultima ſigno,
Cum me ſol verus hinc tulit ipſe Deus.

ADDITIO PHILIPPI LABBE S. J.

Ex chronico Virdunenſi Hugonis abbatis Flaviniacenſis pag. 232. Tom. I. Novæ Bibliothecæ mſſ. librorum

DIxit Urbanus papa in quadam epiſtola ſua Dominus noſter papa Gregorius beatæ ac dignæ memoriæ cum apud Salernum gravi detineretur infirmitate, unde ipſe poſtea obiit, convenerunt ad eum epiſcopi & cardinales Romam qui ibidem aderant: rogantes eum & poſtulantes, ut quem ſibi vellet ſubrogari ſucceſſorem in pontificatu eis oſtenderet. At ille ſecum aliquantulum cogitans, hæc illis verba dedit: Quemcumque horum trium, Lucenſem ſcilicet epiſcopum, Oſtienſem, aut archiepiſcopum Lugdunenſem habere poteritis, in pontificem eligite. De excommunicatis autem ſimiliter requiſitus reſpondit. Præter Henricum regem dictum & Ravennatem archiepiſcopum, niſi forte ad vos prout vobis videbitur, ad dignam atque canonicam venerint ſatisfactionem, & præter omnes principales perſonas, quæ aut conſilio, aut auxilio favent nequitiæ illorum & impietati, omnes abſolvo & benedico, quicumque me hanc habere poteſtatem ſpiritualem in vice S. Petri apoſtoli credunt indubitanter.

Poſt Gregorium Deſiderius Caſſinenſis abbas pontificio Romanæ urbis aſſumpto Victorem ſe nominavit. Cujus qualis fuerit electio, promotio & conſecratio, domnus Hugo Lugdunenſis ſatis evidenter expreſſit ſcribens comitiſſæ Mathildi in hæc verba.

*Hugo ſanctæ Lugdunenſis eccleſiæ ſervus dilectiſſimæ in Chriſto ſorori * M. divinæ conſolationis uberrimam gratiam.*

* Mathildi

Hugonis Lugdun. ep. ad Mathildem comitiſſam epiſtola.

Quot & quantis ſanctæ Romanæ eccleſiæ literis & reverentiſſimæ memoriæ beati Anſelmi, & veſtris tam legationibus, quam & literis coactus Romam venerim, quantoque tempore in partibus Italiæ contra officii mei propoſitum moratus ſim, prudentia veſtra doceri non indiget: Electionem vero Caſſinenſis abbatis antequam ego Romam venerim factam ſufficienter audiſtis, cui tam ego, quam & cæteri fratres mei ſanctæ Romanæ eccleſiæ filii, diligentes magis gloriam hominum quam Dei, pro temporis infirmitate aſſenſum præbuimus. Poſtquam autem ad montem Caſſinum, quo ipſe jam præceſſerat, Romæ aliquandiu morati ipſius ducatu pervenimus, ex ejuſdem familiaribus nobiſcum colloquiis, dum videlicet nefandiſſimos actus ſuos in auribus epiſcoporum & cardinalium jactanter recitare non erubeſceret, copioſius neceſſario deprehendimus, quam intolerabiliter Deum in ipſius electione offenderimus. Quis enim, niſi ex ipſius ore audiſſet, unquam crederet, Henrico dicto regi fidem eum dediſſe, ut de obtinenda Romani imperii corona fideliter eum adjuvaret? Aut cujus accuſatio contra talem virum reciperetur, niſi ipſe, quaſi ad cumulum gloriæ ſuæ adſcribendo, nobis narraſſet, prædictum regem ad invadendas terras beati Petri nunquam niſi ſuo conſilio & perſuaſione animaretur, Romam tranſiſſe? numquid non delirans videretur, ſi quis Romanum electum poſt abſolutionem a beatiſſimo papa Gregorio ſuſceptam excommunicatum garriret, niſi ipſe Attonem cardinalem Mediolanenſem electum a prædicto papa eodem abbate ſubſcribente publice excommunicatum, & ſine pœnitentia defunctum, non ſolum beatum in communi noſtra audientia prædicare præſumeret, verum etiam ſeipſum non in alia, niſi in qua ipſe eſt, gloria futurum oraret? in quibus omnibus dilectiſſimos fratres noſtros H. & B. cardinales, quos vobiſcum eſſe putamus, teſtes advocamus, qui vel ipſi de ejus ore audieruut, vel bonis viris, quibus indubitanter credunt, referentibus, ſe audiſſe dixerunt. Quoties decreta domini ſui papæ Gregorii, aliorumque ſanctorum patrum non ſolum verbo aperte improbaverit, verum etiam manifeſtis operibus poſtea deſtruxerit, in quot & quibus locis electionem ſuam non ſecundum Deum, ſed tumultuarie factam aſſeverans, publice refutaverit, & nunquam ſe acquieviſſe, vel in perpetuum adquieturum ſub terribili atteſtatione affirmaverit: quaſve perſonas electionem reddendo eccleſiæ, idoneas eligi in Romanum pontificem dixerit, inter quas quandam vobis ex nomine, Mettenſem ſcilicet Her. quorumdam conſilio ſcripſit, * quoniam vobis magna ex parte manifeſta ſunt, & epiſtolarem modum excederent, ex ordine ſcribere omittimus. Nunc vero cum jam tandem poſt tantum laborem maniter inſumptum reſpirare videamur, & electionem totiens reſutatam. & eccleſiæ redditam, divina gratia, & veſtro fulti conſilio & auxilio in proximo libere facere ſperabamus, ſub occaſione eligendi R. pontificem concilium in Capua, ſicut illarum partium apoſtolicus vicarius congregavit. Ad quod ego, & abbas * Maſtilienſis, atque archiepiſcopus Aquenſis apud Salernum commorantes, ab epiſcopo Oſtienſi, & principe Salernitano, & Conciano R. ex parte vicarii & R. eccleſiæ invitati, ut communi conſilio R pontificem eligeremus, veniendo obedivimus. Dux etiam quibuſdam circumventionibus a Jordane principe juveniliter illectus, illuc venit Cum ergo de propoſito negotio tractare diſponeremus, abbas quibuſdam mollibus & geſtuoſis repulſionibus fautores ſuos epiſcopos & principem ad compellendum ſe provocare cœpit Comperta autem verſutia ſua, cum prædicti ad reſtitutionem ſui quaſi invitum eum compellerent, nos prænominati cum Oſtienſi epiſcopo & Witmundo monacho, & quibuſdam aliis conſilium habuimus, qualiter aſtutiæ illius contraiemus. Poſtquam ergo ipſe jam paratus erat inſignia pontificatus reſumere & electionem etiam

* Forte quoniam

* Vide paulo poſt.

in

ANNO CHRISTI 1086.

in ipso conventu multoties refutatam iterum in se retorquere, prædictorum consilio, nos tantam hominis levitatem & propositi sui mutabilitatem improbantes, in audientia omnium nos nequaquam assensum præbituros diximus; nisi de quibusdam contra famam suam, & tanti ordinis dignitatem quæ post electionem suam nobis de eo innotuerant, primum canonice examinatio fieret. Quod ipse indigne ferens, neque ad examinationem venturum, neque electionem unquam susceperum se publice affirmavit. Sicque data nobis iterum licentia ab eo quem vellemus eligere, excutiens brachia sua, cœpit a nobis recedere, cum Witmundus ex consilio Ostiensis episcopi publice exclamavit, infamem personam non debere in Romanum pontificem eligi, vel ordinari cum constaret eum indubitanter infamiam incurrisse, quoniam quidem excommunicationem domni papæ Gregorii per annum integrum & continuum, & eo plus sine canonica pœnitentia sustinuisset. Taliter itaque dissoluto conventu, & quia nox imminebat, nobis recedentibus, remansit dux cum eo, retento secum Ostiensi cum cæteris R. episcopis & cardinalibus. Ubi cum diu rogando dux institisset, ut quemdam Alfanum in Salernitanum episcopum consecraret, sed Ostiensi contradicente abbas voluntatem ducis implere non auderet, quoniam de manifestissima ambitione Alfanus convictus fuerat, dux graviter indignatus recessit ab eis, Abbas igitur gratia destitutus, quoniam sine eo ad Rom. pontificatum aspirare desperabat, profunda jam nocte cunctis dormientibus legationem ad ducem misit, sicque duce ad abbatem redeunte, & abbas gratiam apud ducem ut papa fieret, & dux quod quærebat obtinuit apud abbatem, ut Alfanus consecraretur sequenti die, videlicet dominica in palmis, ex præcepto abbatis id se cunctis facere respondentibus. Eadem itaque die cum post prandium abbas, dux, & princeps, uterque a somno meridiano surrexissent, sole declinante ad inferiora, sed vino obtinente superiora, heu, proh dolor! abbas pro mercede nefandissimæ consecrationis, fultus auctoritate ducis, pluvialem sibi ipse imposuit, Ostiensi & nobis inconsultis & prorsus ignorantibus. His ita gestis cum Ostiensis episcopus nobiscum bene per omnia cucurrisset, ut vidit quod abbas per potentiam principis Jordani ad consecrandum se Romam ire intendebat, timens forte ne sui dignitate privaretur, si ab alio prima manus consecratio ei imponeretur, conversus est in die belli; & immemor factus propositi, & factæ nobis sponsionis, quod dicere pudet, cum abbate pacem faciens, reverentiam ei per omnia sicut papæ persolvit. Qualiter autem, vel quomodo Romam ire disponat, quoniam præsentium lator, & peregrini, quidquid postquam a nobis recesserunt per Capuam transeuntes de hujusmodi apparatu fieri viderunt, vel aliis referentibus didicerunt, plenius vobis referre poterunt, inutile judicavimus scribere.

Hic igitur consecratus ab Ostiensi episcopo, cum missas apud S. Petrum diceret, intra actionem judicio Dei percussus est. Et quamvis tarde, cognoscens se erasse, seipse depositi, & accitis fratribus de monte Cassino, qui secum aderant præcepit se illo deferri, & in capitulo non ut papam, sed ut abbatem sepeliri.

* Verba Hugonis Flaviniacensis.

Extat ad eandem Mathildem Comitissam & altera Hugonis ejusdem Lugdunensis archiepiscopi epistola, quæ ad eam rem omnino pertinet, eductа e chartulario Cluniacensi tomo VI. spicilegii Dacheriani.

ANNO CHRISTI 1086.

Mathildi dilectissimæ in Christo sorori ac unicæ filiæ beati Petri Hugo sanctæ Lugdunensis ecclesiæ servus, salutem in caritate non ficta.

Quamvis sciamus, venerabilis domina, hoc solum te sapere, hoc solum inhianter te quærere, quod ad honorem Dei, & apostolicæ sedis pertineat, tamen dissimulare non possumus, quin ex abundanti pietatem tuam super hoc ammoneamus, ut sanctis desideriis tuis parvitatis nostræ studia adjungamus. Scimus quidem qualiter supra fœmineum modum in virili pectore ferventem caritatis flammam concipiens, in exemplum facta sis omnium principum, ut cum te quæ temporali potentia, & opibus affluebas, cuncta pro nomine Domini expendisse, & mundi furorem, potestatemque tenebrarum, fidei armatura evicisse cognoverint, similiter se & non fecisse erubescant, & facere prompta devotione non dubitent. Sed inter hæc, dilectissima domina, ad mentem tibi sæpe reducendum est, ut in omnibus modis contendas utque in finem perseverare, & gloriosa principia feliciori consummatione perficere, quia sicut prudentiam tuam per Spiritum edoctam cognoscimus, tunc salutis & præmiorum certa fiducia est, cum usque in finem sancti propositi perseverantia dilatatur. Habetis siquidem in hac re fidissimos adjutores, & benignos devotionis vestræ apud Dominum commendatores; piissimum scilicet patrem nostrum sanctæ memoriæ papam, & beatum A. . . . . Lucensem episcopum, qui sicut cum adhuc viverent, in omni pietate & justitia vos instruxerunt, ita nunc ab illo æternæ quietis sinu, in quo eos receptos esse confidimus, meritis suis & precibus, caritatis vestræ opera commendabunt, ac amorem perpetuæ vitæ, quo ineffabiliter satiantur, devotionis vestræ viscеribus inspirabunt. Eorum itaque patrociniis adjuta in consulendo Romanæ ecclesiæ totis viribus accingimini, summopere providentes, ut talem ibi personam eligi consentiatis, in qua possit esse & tantorum laborum finis, & animarum salus, inimicorum confusio, & apostolicæ reparatio dignitatis.

Et nos quidem licet de recuperatione electionis domni abbatis montis Cassini a quibusdam sanctæ ecclesiæ Romanæ episcopis & cardinalibus presbyteris dissenserimus, unde aliquibus illorum cur nobis aliter videretur, etiam apud Capuam palam rationes reddidimus: tamen scire vos volumus ab unitate eorum, quia in corpore sanctæ ecclesiæ ad serviendum beato Petro divina dignatione compacti sumus, nec discessisse, nec in perpetuum, Deo miserante, discessuros, immo habere propositum apostolicæ sedis profectibus, modis omnibus deservire. Præterea notificamus unanimitati vestræ a monachis Cluniacensibus nobis tantas supergressiones & injurias inferri, ut nullo modo eas æquanimiter sustinere valeamus. Et quidem anno præterito, antequam Romam tenderemus, compertum nobis fuerat, abbatem in sancta parasceve orationem, quam pro imperatore facere consueverat, quæ nunc pro excommunicatione & depositione Henrici a domino papa Gregorio facta, interposita est, publice celebrasse, de quo cum eundem ad rationem posuissemus, conscientia debilitatus respondit; orationem illam pro imperatore quolibet se dixisse. Cumque ex circumstantia ipsius orationis ad Romanum eam specialiter pertinere imperium prosequeremur, quia ex apostolicæ sedis judicio nunc vacaret, veritate oppressus conticuit, neque tamen

men debita pœnitentia errorem cognitum emendavit. Post reditum vero nostrum, cum effrenatæ invasioni monachorum suorum resistere conaremur, objecit nobis quasdam literas, quas dicebat a papa Urbano sibi directas, in quibus continebatur, ut tam ipse quam sancti fratres sui a communione nostra, & Ricardi Massilienſis abstinere curarent, ut sub prætentione literarum nostras injurias retineret. Quæ literæ contra apostolicum moderamen, & gravitatem conditæ, manifesta mendacia continebant. A tempore enim electionis quæ de abbate Casinensi facta est, usque ad conventum Capuæ habitum, integri anni spatium protestantur exactum; cum verum sit in eo spatio nullatenus annum integrum evolutum. Inter alia autem unum impudentissime mentiuntur, quia a communione Romanæ ecclesiæ nos sponte nostra sejunximus: cum testis nobis sit conscientia nostra, & caritas, qua in Domino copulamur, nos non solum communionem eorum non evitasse, sed omnibus hoc persuadentibus restitisse. Adhibito ergo nobis confratrum & coepiscoporum nostrorum consilio, & per eorum manum inter nos & abbatem colloquio constituto, cum intelligeret nos aliter cum illo concordiam non habituros, nisi culpa cognita præfatam orationem interponeret, judicium nobiscum subire prætensis multis occasionibus recusavit, episcoporum tamen qui aderant studiis discordia nostra aliquantulum modificata est, & per inducias usque ad præfinitum terminum mitigata.

ANNO CHRISTI 1086.

Hæc de his quæ circa nos sunt caritati vestræ communicavimus, invicem postulantes, ut si quid vobis de servitio humilitatis nostræ placuerit, sine hæsitatione nobis hoc summopere cupientibus assignetis. Si vero præsentium portitoribus Romam eundi occasio, aut facultas defuerit, de benignitate vestra plurimum confidentes, rogamus, ut literas quas illis perferendas commisimus, episcopis sanctæ ecclesiæ Romanæ filiis, & cardinalibus presbyteris, celeriter dirigi faciatis. De cætero dilectum fratrem nostrum domnum Rotgerum sanctæ ecclesiæ apostolicæ sedis cardinalem subdiaconum, qui in proximo Romam per vos ad utilitatem sanctæ ecclesiæ venturum se dicit, nobilitati vestræ sicut necessarium commendamus, rogantes ut in conductu, & in cæteris, in quibus benignitatis vestræ consilio indiguerit, pro gratia beati Petri & nostra subveniatis: quo referente de his quæ circa nos sunt plenius cognoscetis.

ANNO CHRISTI 1086.

☞ MOGUNTINUM CONCILIABULUM ALTERUM

Anno 1086. *coram Guiberti antipapæ legatis celebratum.*

Ex Suppl. Manſi T. II. pag. 90.

Supra eum de Moguntino conciliabulo agerem, ex auctoritate utriusque historici Saxonici evici duo proxime succedentibus annis Moguntiæ conciliabula convenisse; aliud quidem jam supra traditum est; supereſt de altero discussio. Quid in eo gestum sit, ex annalista Saxone Eccardiano primum, dein ex Cosma Pragensi multo accuratius delineabo. Hæc igitur Annalista.

Imperator Wratizlaum ducem Boemiæ, tam Boemiæ quam Poloniæ præfecit, & imponens capiti ejus manu sua regalem circulum, jussit Egibberto Treverensi archiepiscopo, ut eum in sua Metropoli Praga in regem ungeret & Diadema capiti ejus imponeret. In eodem concilio frater ejusdem ducis Gebehardus Pragensis præsul scripta suæ antiquæ querimoniæ præsentavit, de Johanne Moravienſe episcopo, qui eodem anno ab hoc sæculo migraverat. Replicavit etiam privilegium sancto Adalberto prædecessori suo a Benedicto papa & imperatore primo Ottone confirmatum. Unde factum est, ut Wratizlaus dux, & frater suus Conradus eidem Gebehardo episcopo Moraviæ parochiam reprofiterentur & redderent. Cujus redintegrationis auctoritatem imperator in charta describi, & sigilli sui impressione jussit insigniri. Acta sunt hæc Moguntiæ III. Kalend. Julii. *

* Legendum Mail ut cum sequenti diplomate congruat.

Sed multo accuratius concilii hujus historiam prosequitur Cosmas Pragensis chronic. lib. 2. ubi & diploma Henrici imperatoris pro redintegratione Pragensis episcopatus in eo concilio datum affert, ex quo de patribus ejusdem concilii erudimur.

Ex edit. Menken. par. Germ. tom 1. pag. 1057.

Anno Dom. Incarn. MLXXXVI. jubente & peragente Romanorum imperatore tertio Henrico Augusto, celebrata est synodus magna in urbe Moguntia. Ubi IV. archiepiscopi & XII. præsules, quorum nomina post docebimus simul cum abbatibus monasteriorum, & cæteris fidelibus residentes, plurima decreta super statu sanctæ ecclesiæ scriptis roboraverunt. In quo conventu idem Cæsar omnibus sui regni optimatibus, Ducibus, Marchionibus, Satrapis, episcopis assentientibus, & collaudantibus Ducem Boemorum Wratislaum tam Boemiæ quam Poloniæ, præfecit & imponens capiti ejus manu sua regalem circulum, jussit archiepiscopum Treverensem nomine Egilbertum ut eum in sede sua Metropoli Praga in regem ungat, & diadema capiti ejus imponat.

In eodem concilio Pragensis præsul Jaromir scripta suæ antiquæ querimoniæ repræsentat de Moravienſe episcopo, Joanne supra memorato, qui quamvis eodem anno jam ab hoc sæculo migrarat, tamen valde præcavens in futurum prædictus præsul & agens per amicos pulsat aures Cæsaris, ne iterum in eodem loco alius subrogetur episcopus. Replicat coram omnibus privilegium olim a sancto Adalberto episcopo suo antecessore, confirmatum tam a papa Benedicto quam a primo Ottone imperatore. Ad cujus justam querimoniam imperator motus precibus ducis Wratislai, fratris ejusdem episcopi, & consilio archiepiscopi Moguntini Wezelonis, & aliorum bonorum, quæ justitiæ favebant, novum antiquo fere ejusdem tenoris addit privilegium, & signo imperiali confirmat, ut in sequentibus patebit. Cujus privilegii formam, si huic operi nostro inseramus, non superfluum fore æstimamus, continet enim hunc aut hujusmodi textum.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Henricus tertius divina favente clementia Romanorum imperator augustus.

Regio nomini & imperatoriæ dignitati congruere novimus, ut ecclesiarum Dei utilitatibus utique opitulantes, damna & injurias earum quacumque necesse fuerit, * propulsemus. Quapropter universis Dei notisque regni fidelibus tam futuris, quam præsentibus, notum esse volumus; qualiter fidelis noster Pragensis episcopus Gebhardus

* f. auctoritate etc.

dus sæpe confratribus suis & coepiscopis, cæterisque principibus nostris, ac novissime nobis conquestus est, quod Pragensis episcopatus, qui ab initio per totum Boemiæ, ac Moraviæ ducatum unus & integer constitutus, & tam a papa Benedicto, quam a primo Ottone imperatore, sic confirmatus est; postea antecessorum suorum consensu, sola dominantium potestate subinthronizato intra terminos ejus novo episcopo divisus esset & imminutus. Qui cum Moguntiæ coram legatis apostolicæ sedis, præsentibus nobis, ac plerisque regni nostri optimatibus, eandem querimoniam intulisset, ab archiepiscopis Wezlone Moguntino, Sigevino Colonienſi, Egilberto Treverensi, Liemaro Bremensi, ab episcopis quoque Liederico * Virdunensi, Conrado Trajectensi, Udalrico Eisterensi, Ottone Ratisbonensi, cum assensu laicorum, ducis Boemorum Wratislai, & fratribus ejus Conradi, ducis Friderici, ducis Lutoldi, palatini comitis Rapotæ & omnium qui ibidem convenerant, primitiva illa parochia cum omni terminorum suorum ambitu Pragensi sedi est adjudicata. Termini autem ejus occidemem versus hi sunt. Jugast quæ tendit ad medium fluminis Chub, Zedleæ & Liusena, & Dasena, Liutomerici, Lemuzi usque ad mediam silvam qua Boemia limitatur. Deinde ad Aquilonem hi sunt termini: Bovane, Chonvati, & altera Hrovatizlasane, Trebovane Poborane, Dedossene usque ad mediam silvam, qua Milcianorum occurrunt termini. Inde ad orientem hos fluvios habet terminos; Bug scilicet & Ztir cum Cracova civitate, provinciaque cui Wag nomen est cum omnibus regionibus ad prædictam urbem pertinentibus, quæ Krakova est. Inde Ungarorum limitibus adaitis usque ad montes, quibus nomen est Jeitri, dilatata procedit. Deinde in ea parte, quæ meridiem respicit, addita regione Moravia usque ad fluvium, cui nomen est Wag, & ad mediam silvam, cui nomen est Mare, & ejusdem montis eadem parochia tendit, qua Bavaria limitatur. Mediantibus itaque nobis, & communi principum aspirante suffragio pactum est, ut dux Boemiæ, Wratislaus & frater ejus Conradus supradicto Pragensi episcopo fratri suo parochiam judiciario ordine requisitam ex integro reprositerentur & redderent. Proinde nos rogatu ejusdem episcopi rationabiliter inducti Pragensis episcopatus redintegrationem nostræ imperialis auctoritatis edicto illi & successoribus ejus confirmamus & stabilimus inviolabiliter decernentes, ne ulla post hac cujuslibet conditionis persona, vel ulla societas hominum, Pragensi ecclesiæ quicquam sui juris in prænotatis terminis alienare præsumat. Cujus redintegrationis & confirmationis auctoritas, ut omni ævo stabilis & inconvulsa permaneat, hanc chartam inde conscribi, quam (sicut infra apparet) manu propria laborantes, impressione signi nostri jussimus insigniri. Data III. Cal. Maii anno Dom. Incarn. MLXXXVI. indictione IX. Anno autem Domini Heinrici, regni quidem XXXII. imperii vero III.

Signum Domini Heinrici tertii Romanorum imperatoris Augusti.

ANNO CHRISTI 1086.

Liederico

ANNO CHRISTI 1086.

ANNO CHRISTI 1087.

CONCILIUM CAPUANUM

QUO VICTOR RESUMPTIS INSIGNIBUS PONTIFICALIBUS,

quæ præter voluntatem electus resignaverat consecratus fuit, anno Domini MLXXXVII.

ANNO CHRISTI 1087.

Acta concilii.

De rebus in hac synodo gestis Leo Ostiensis rerum inspector his verbis enarrat: *Sequenti anno* (millesimo octogesimoseptimo) *apud Capuam episcoporum congregato concilio, cum ipse electus una cum episcopis cardinalibusque concilio præsideret, Cincius enim Romanus consul, cum nobilibus plerisque Romanis, Jordanisque princeps Capuæ, & Rogerius dux cum omnibus fere suis optimatibus, adesset; finito concilio, rursus ex insperato illum clerici & laici precibus multis lacrymisque fatigant: sicque biduo immobilis perstitit. Tandem duce, ac principe, episcopisque & fidelibus cæteris, ad ejus vestigia flentibus, victus precibus ac rationibus cessit, electionemque præteritam, crucem ac purpuram resumendo, firmavit duodecimo Kalendas Aprilis, dominica in ramis palmarum. Inde Cassinum reversus ibi pascha celebravit. Solemnitate peracta, cum Capuano ac Salernitano principe Romam perrexit, ac juxta Ostiensem urbem Tiberim cum omnibus transiens, gravi languore comprehensus extra porticum sancti Petri tentoria fixit. Et quia Ravennas hæresiarcha, qui vivente Gregorio papatum invaserat sancti Petri ecclesiam armis tenebat; instantibus militibus principis, eadem die recuperata ecclesia est. Dominica vero ascensionem subsequente Romanis fere omnibus trans Tiberim magna cum frequentia celebritate occurrentibus, electus ipse ab episcopis Ostiensi, Tusculano, Portuensi, & Albanensi, cardinalibusque, & episcopis, & abbatibus, assistentibus plurimis, ecclesiastico more sacratus & in apostolica sede locatus est septimo Idus Maii.*

Victor papa Romæ consecratur.

ANNO CHRISTI 1087.

CONCILIUM BENEVENTANUM

QUO GUIBERTUS ANTIPAPA

Cum ſuis ſibi adhærentibus epiſcopis ſchiſmaticis excommunicatur, anno Domini MLXXXVII. tempore Victoris papæ III.

Acta concilii.

(1) *Res in ſynodo hac Beneventana geſtas refert Leo Oſtienſis libro 3. capite 71. his verbis*: Victor autem tertius egreſſus urbe ad monaſterium venit, ſociatiſque ſibi epiſcopis & cardinalibus, eccleſiam ſancti Nicolai in Pica ſolenniter dedicavit, Menſe vero Auguſto ſynodum celebrare cum Apuliæ & Calabriæ epiſcopis, nec non Principatum ſtatuens, Beneventum perrexit. In qua idem apoſtolicus præſidens ait: Novit veſtra dilectio, cariſſimi fratres & coepiſcopi, (neque latet orbem univerſum) ſancta Romana & apoſtolica ſedes, cui Deo auctore deſervio, quot adverſa pertulerit, quot denique per ſimoniacæ hæreſeos trapezitas malleis tunſionibuſque perfracta ſit, adeo ut columna Dei vivi videretur jam pene concuſſa mutare, & ſagena ſummi piſcatoris intumeſcentibus fluctibus diſrumpi, ac naufragii ſorte perire. Guibertus enim hæreſiarcha, qui vivente ſanctæ memoriæ prædeceſſore meo Gregorio papa Romanam invaſi eccleſiam, antichriſti præcurſor, & ſatanæ ſignifer effectus oves Chriſti diſpergere, mactare, laniareque non deſinit.

Damnatio Guiberti ſub Victore.

Incitator enim incentorque malorum factus, quantas Gregorio papæ injurias, quas perſecutiones, quot clades intulerit, referre quis poſſit? Excitavit contra eum conjuratos ipſe conſpirationis auctor, fugavit urbe, ſacerdotio, quantum in ſe fuit, ſimoniacus perjuruſque privavit: commovit adverſus eum Romanum imperium, concitavit gentes & regna; & (quod a ſæculo eſt inauditum) excommunicatus ipſe atque damnatus ſanctum pontificem excommunicare præſumpſit, Romanam urbem hactenus ſacrilegiis, cædibus, perjuriis, conſpirationibus, flagitiis, & vitiorum omnium ludibriis profanare non deſinit, & Simonis magi perfidia incenſus, nequitiæ ſuæ complices ad tam impium & execrabile facinus evocans, coacto imperatoris exercitu apoſtolicæ ſedis invaſor effectus eſt contra præcepta evangelica, contra prophetarum, apoſtolorumque decreta, contra canonum & Romanorum pontificum jura, nullo cardinalium epiſcoporum præcedente judicio, nullo Romani cleri approbante ſuffragio, nullo devoti populi requiſito conſenſu, in ſancta Romana eccleſia totius nequitiæ ac perditionis caput effectus eſt. Sed omnipotentis Dei potentia cum jam dictum Gregorium pontificem poſt labores ac certamina plurima ad æternam requiem evocaſſet, & unanimi concordia epiſcopi & cardinales provincialeſque antiſtites una cum Romano clero & populo parvitatem noſtram modis omnibus contradicentem & renitentem apoſtolicæ ſedi præfeciſſent, non timens æterni imperatoris judicium, nunc uſque Chriſtum & oves ejus, pro quibus ille fudit ſanguinem ſuum, perſequi non omittit. Idcirco auctoritate Dei & beatorum apoſtolorum Petri & Pauli, omnium que ſanctorum, omni illum ſacerdotali officio & honore privamus, & a liminibus eccleſiæ ſeparantes anathematis vinculo innodamus.

De recentibus ſchiſmaticis vitandis.

Noſtis præterea, & bene noſtis, quos dolos machinati ſint, quantaſque mihi preſſuras intulerint Hugo Lugdunenſis archiepiſcopus, & Richardus Maſſilienſis abbas, qui pro fajtu & ambitione ſedis apoſtolicæ, ad quam dudum clam inhiabant, ubi votis ſuis potiti non ſunt, ſchiſmata in ſancta eccleſia fecerunt: & Richardus quidem Romæ noſtram electionem cum cardinalibus & epiſcopis egerat, Hugo autem ad nos poſt paululum veniens, affuſus veſtigiis, dum obſequium nobis ſummo pontifici debitum invitis ac retractantibus exhiberet, legationem a nobis in partibus Galliarum poſtulaverat & acceperat. Itaque donec parvitatem noſtram electioni factæ atque a ſe approbatæ repugnare conſpexerant, ipſi modis omnibus inſiſtebant ne onus pro utilitate eccleſiæ nobis impoſitum abjiceremus. Ubi vero nos tandem cedere perviderunt, conceptam diu flammam clibanus exſaturatus evomuit. Quapropter cernentes ſibi fratrum omnium unanimitatem conſtanter obluctari, ab eorum & noſtra ſunt continuo communione ſejuncti. Unde vobis apoſtolica auctoritate præcipimus, ut ab eis abſtinere curetis, neque illis omnino communicetis, quia eccleſiæ Romanæ communione ſua ſe ſponte privarunt. Nam, ut B. ſcribit Ambroſius, qui ſe a Romana eccleſia ſegregat, vere habendus eſt hæreticus.

Canones concilii Beneventani.

*Conſtituimus etiam, ut ſi quis deinceps epiſcopatum vel abbatiam de manu alicujus laicæ perſonæ ſuſceperit, nullatenus epiſcopus vel abbas habeatur, neque ulla ei ut epiſcopo vel abbati adhibeatur reverentia. Inſuper ei beati Petri gremium & introitum eccleſiæ interdicimus, quouſque locum, quem ſub tanto crimine ambitionis & inobedientiæ (quod eſt ſcelus idololatriæ) cepit reſipiſcendo non deſerit. Similiter etiam de inferioribus eccleſiaſticis gradibus dignitatibuſque conſtituimus. Si quis item imperatorum, regum, ducum, principum, comitum, vel cujuſvis poteſtatis ſæcularis, epiſcopatum, vel quamvis aliam eccleſiaſticam dignitatem, dare præſumpſerit, ejuſdem ſententiæ vinculo ſe adſtrictum noverit, cum trecenti * & octo patres in Nicæno concilio omnes hujuſmodi vendentes & ementes excommunicaverint, cenſentes ut qui dat & qui recipit anathema ſit. Cum hujuſmodi igitur epiſcopis, abbatibus, aut clericis reliquis, qui communicat, vel orat, aut ipſorum audit miſſas, una excommunicationis ſententia plectitur; qui nec ſacerdotes quidem rite putari poſſunt.*

* decem & octo.

Pœnitentia vero & communio a nemine, niſi a catholico ſuſcipiatur. Quod ſi nullus adſit catholicus presbyter, rectius eſt ſine viſibili communione perſiſtere, & inviſibiliter Domino communicare, quam eam ab hæretico ſumendo a Deo ſeparari: Nulla enim

(1) Conf. enda hæc ſunt cum nova editione Leonis Oſtienſis, curante R. P. Angelo de Nuce, Abb. Caſſinenſi. *Hard.*

ANNO CHRISTI 1087.

enim (*ut ait apostolus*) conventio Christi ad Belial, neque pars aliqua fideli cum infideli. *Omnis autem hæreticus infidelis est: simoniacus vero, quia hæreticus, idcirco infidelis. Nam sacram Christi communionem quamvis visibiliter & corporaliter catholicis propter imminentes hæreticos habere non possint, dum tamen mente Christo conjuncti sunt, ejus communionem invisibiliter sumunt.*

Hæc igitur omnia dum omnium episcoporum in concilio astantium fuissent suscepta judicio & auctoritate probata disseminata continuo ubique per orbem fuere. In eodem vero concilio pontifex infirmatus graviter, post triduum peractis omnibus, festinus ad monasterium rediit, comitantibus episcopis & cardinalibus, & in capitulum fratrum se ferri præcepit. Ubi sub districto anathemate prohibuit, ne quis ex successoribus suis auderet vendere fundos, ecclesias, villas, vel quascumque possessiones ad monasterium Cassinense pertinentes. Simili modo interdixit, ne quis monachorum absque conscientia abbatis sui libellum facere auderet, quod si fieret, irritum esset. Constituit etiam, ut omnia monasteria, quæ sub ditione nostri hujus Cassinensis cœnobii sunt, singulis annis huic nostræ congregationi prandium faciant. ANNO CHRISTI 1087.

Hoc statuto, omnium monachorum unanimi consensu, præfatis etiam episcopis astantibus atque approbantibus, domnum Oderisium religiosum valde virum, Romanumque diaconum, qui tunc erat nostri monasterii præpositus, abbatem constituit.

Post hæc convocatis ad se episcopis & cardinalibus, monuit ac jussit, ut juxta Gregorii papæ statutum Ottonem Ostiensem episcopum quamprimum eligerent, pontificemque constituerent, quem, quia præsens aderat, manu apprehensum cæteris episcopis tradidit, dicens: Accipite eum, & in Romana sede locate, meamque vicem in omnibus, quousque id facere possitis habetote. Victoris papæ monitio de electione successoris.

ANNO CHRISTI 1088.

VITA

ANNO CHRISTI 1088.

ET EPISTOLÆ URBANI PAPÆ II.

banus quan- & quomo pontifex ctus.

URbanus, qui antea nominabatur Otto, Ostiensis episcopus, quemque Victor tertius exemplo Gregorii prædecessoris sui sibi successorem nominaverat, communi totius cleri ac populi consensu electus est pontifex ejus nominis secundus anno 1088. quarto Idus Martii, dum sedes apostolica quinque mensibus & sexdecim diebus pastore viduata fuisset. Hic ante pontificatum ad Henricum regem ablegatus, ab eodem captus, magnisque contumeliis affectus fuit. Sententiam excommunicationis in regem pronuntiatam ipse in Germaniam promulgavit. Pontificatum adeptus de sui electione omnes fideles certiores reddidit. Inveterato lateris dolore vexatus, duodecimo die post factam electionem Cassini a sancto Benedicto miraculose sanatus fuit. Inde rogatu Rogerii & Boamundi in Apuliam se contulit, ibique ecclesiam in honorem sanctæ Mariæ divino cultui dicatam privilegio munivit. Ecclesiæ Toletanæ primatum concessit. Ad improbandas schismaticorum ordinationes, & confirmandam anathematis sententiam in Guibertum antipapam & Henricum pseudo-imperatorem a Gregorio VII. pronuntiatam, ablegavit in Germaniam Gebehardum Constantiensem episcopum, virum in munere suo obeundo fortissimum, qui nullo habito respectu personarum comitem quemdam in excommunicatione defunctum exhumari & ad sepulturam asini (ut loquitur Bertholdus) deputari mandavit. Mathildem comitissam jam provectioris ætatis feminam ob bonum publicum ecclesiæ Welphoni Italico duci ducis Bojoariæ filio, strenuo militi & ecclesiæ defensori, desponsavit invitam, & non alia conditione consentientem, quam ut usu conjugali utrinque abstineretur. Cumque pontifex in Apulia diutius moraretur, interea vero Henricus rex Mantuana civitate aliisque victoriis potiretur, Romani iterum rebellantes; post captam sancti Angeli munitionem, Guibertum antipapam & hæresiarcham antea expulsum, nunc vero per Henricum victoria elatum in urbem rursus intrusum receperunt. Tulit ista constanti animo pontifex optimus, fretusque sacerdotali robore adversus cuncta contraria fortis atque immobilis perstitit, habitoque Beneventi concilio Guibertum ejusque complices excommunicavit. Bello abstinuit, ne militari manu Romanos cives inquietaret. Cumque rex schismaticus pontificem dehonoraret, admirabili Dei consilio accidit ut eumdem princeps Barcinonensis veneraretur. Nam cum ille in jura ecclesiæ debaccharetur, hic Tarraconensem civitatem e Saracenorum manibus ereptam Romanæ ecclesiæ donavit. Ivonem Carnotensem episcopum consecravit. Brunonem Carthusiani instituti auctorem, sexto anno quam ille solitudinem Carthusianam incoluisset, ad se accersivit, biennio apud se retentum dimisit anno Domini 1095. quando ab Urbano discedens in Calabriam profectus institutum suum propagavit. Ericum regem Danorum a Liemaro archiepiscopo Hamburgensi schismaticorum principe injuriis lacessitum ad sedem apostolicam bis appellantem humanissime excepit, eumque metropolitani Hamburgensis subjectioni exemit, Lundiæque metropolim in Dania instituit. Henricum regem, qui Praxedem imperatricem uxorem suam legitimam carceribus manciparat, eamque filio aliisque extraneis violandam obtulerat, iterum excommunicavit, filiumque Conradum adversus patrem ideo rebellantem, quod mandato ejus jussus esset cum matre incestum committere, quodque eodem auctore ex adulterio natus diceretur, ab excommunicatione absolvit. Ad subveniendum periclitanti orientali, & potissimum Hierosolymitanæ ecclesiæ, summo studio egit: habitisque pluribus ea de causa conciliis, promovit ut fideles Christiani exercitum conscriberent, sanctamque terram a Turcarum infidelium profanationibus liberarent & defenderent. Ea occasione trecenta millia Christianorum accepta benedictione a Romano pontifice Asiam invaserunt, captisque oppidis eamdem devastarunt. Nicæam urbem cum aliis pluribus oppidulis expugnarunt & in suam potestatem redegerunt, Antiochiam in Syria cœperunt die tertia mensis Junii. Ab hostium immensa multitudine obsessi, fame ac morbo consumpti, inventione lanceæ illius, quæ Christi latus perforavit, animosiores effecti, facta irruptione ingente victoriam contra hostem reportarunt. Quod cum Urbano papæ nuntiatum fuisset, legatum misit in orientem qui ecclesias

es gestæ ab bano.

Exemplum ontinentiæ.

Guibertus antipapa excommunicatur.

Bruno Carthusianorum auctor.

Henricus rex cur iterum excommunicatus.

Expeditio in terram sanctam.

in locis, unde pagani expulsi erant, instauraret. Hoc pontifice auctore horariæ illæ preces, quæ vulgo beatæ Mariæ virginis & Dei genitricis officium appellari consueverunt, non tantum a clericis, sed etiam a laicis, pro auxilio contra Sarracenos obtinendo recitari cœperunt. Hujus tempore carioſus hæreticus Berengarius, sæpius ecclesiam falsa pœnitentia eludens, ipso die sanctæ epiphaniæ ex hac vita migravit. Vicinus morti dixisse scribitur: Hodie in die apparitionis suæ apparebit mihi Dominus meus Jesus Christus propter pœnitentiam, ut spero, ad gloriam vel propter alios, ut timeo, ad pœnam. Ordines Carthusianorum, Cistercienſium, & Antonitarum eorum qui infirmis ministrabant, & literam τ pro insignibus gerebant, sub hoc tempore originem sumpserunt.

Officium B. Mariæ virg cantari cœptum.

Berengarii obitus qualis.

Qui ordines sub hoc pontifice exorti.

His rebus ita feliciter peractis, pace ecclesiæ restituta ipsaque in tranquilliorem statum vindicata, Urbanus pontifex quarto Kalendas Augusti, anno Domini millesimo nonagesimonono defunctus est, cum sedisset annos undecim, menses quatuor, dies decem & octo. Corpus in transtiberinam regionem delatum in basilica Vaticana honorifice sepultum fuit.

Urbani papæ obitus.

EPISTOLA I. URBANI PAPÆ II. AD OMNES FIDELES.

De ecclesia sanctæ Mariæ Cassinensis monasterii a se consecrata, & privilegio munita.

Urbanus episcopus servus servorum Dei universitati Christi fidelium notum in perpetuum.

DIvinæ miserationis intuitu, cujus munere, licet immeriti, catholicæ ecclesiæ præsidemus, & universæ fidelium potestates consistunt, condecet apostolicæ sedis piam solicitudinem, & benignam principum magnificentiam ecclesiarum debitam curam gerere, & pro earum pace & quiete cum omni diligentia misericorditer insudare: quatenus id divina operante clementia, quique jura sua æquo moderamine possidentes, prælati simul & subditi, pariter attingere valeant ad promissa fidelibus gaudia sempiterna. Nos itaque in Cassino monte filiorum nostrorum Rogerii ducis, & Boamundi fratris ejus, & Ursonis abbatis, precum instantia fatigati, cum multitudine confratrum nostrorum episcoporum ad consecrandum Bantinum monasterium in honore Dei genitricis constructum eadem auxiliante pervenimus: cumque opitulatione domini consecrationibus ejus nostris devotis manibus rite peractis, eorumdem virorum illustrium & suorum comitum & baronum interventionibus piis, ad summam ejusdem libertatem, securitatem & pacem, a monasterio ipso, & ecclesiis ejus, & rebus ac locis omnibus suis habitis & habendis, omnia episcopalia jura & publicas omnes exactiones apostolica auctoritate generali perpetua constitutione excluſimus. Attamen a sola tantum Acherontina ecclesia sanctæ Anastasiæ intra muros civitatis constructa Acherontino archiepiscopo annis singulis unam auri unciam suscipere indulgemus. Hæc interea irrefragabiliter statuentes, ut chrisma, oleum sanctum, consecrationes altarium, seu basilicarum, ordinationes clericorum suorum, & cætera spiritualia sacramenta, ab episcopis diœcesanis, vel quibuscumque catholicis Bantini monasterii fratres accipiant, qui mandato apostolicæ sedis & auctoritate suffulti faveant, & eisdem petentibus fratribus eadem sacramenta gratis & sine aliqua pravitate exhibeant. Insuper autem B. Petri apostolorum principis auctoritate sancimus, ut omnes cujuscumque conditionis homines clericos & laicos, qui in morte vel vita ad præscriptum monasterium, & ecclesias ejus, & loca cum rebus suis transire, aut in suis domibus commorantes quælibet bona temporalia sua eleemosynarum largitione conferre voluerint, nullius contradictio inhibeat, & iisdem quæcumque contulerint, patrocinio apostolicæ sedis iidem fratres quiete & generaliter libera perpetuo possidebunt.

Decernimus etiam, ut nulli omnino hominum sint, qui præfatum monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, minuere, vel ablatas retinere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, * omni titulo super ea re quarumlibet oppositionum semper excluso. Indulgemus autem eis hæc omnia apostolicæ sedis paterna pietate, inducti & confratrum nostrorum discreto consilio, & prædictorum virorum nobilium strenuo interventu, & quia monasterium ipsum post introitum Nortmannorum cum intrinseca sui expoliatione, & locorum suorum miserabili depopulatione cum sacrilegis usurpationibus episcoporum innumera lugenda detrimenta & indigna sustinuit, quæ breviatim in privilegio comitis Amici notantur. Talibus ergo rationibus aportis commota viscera pietatis apostolicæ sedis, monasterium idem cum rebus omnibus suis habitis & habendis. tamquam Beati Petri possessionem, cujus est & jus & proprietas, a juribus universis, atque servitiis cujuslibet dignitatis vel ordinis omnium hominum, anathematis gladio digne subtranunt & defendunt. Ad indicium autem perceptæ hujus a Romana ecclesia libertatis per annos singulos auri unciam nobis nostrisque successoribus ejusdem monasterii abbates persolvent.

* *decst si audeant*

Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularisve persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit secundo tertiove commonita, nisi reatum suum digna satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo corpore ac sanguine Dei & Domini redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat; atque in extremo examine divinæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem sua jura servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant Amen. Amen.

Sequebantur ista subscriptiones atque sigilla. Porro pontificium signum, in quo apostolorum nomina, & a tergo imagines plumbo fusæ habentur, cum ejusmodi in extimo circulo inscriptione legitur: *Benedictus Deus & Pater Domini nostri Jesu Christi.*

II. AD BERNARDUM ARCHIEPISCOPUM TOLETANUM.

De primatu ejusdem ecclesiæ concesso.

Urbanus episcopus servus servorum Dei reverendissimo fratri Bernardo archiepiscopo Toletano ejusque successoribus in perpetuum.

CUnctis sanctorum decretales scientibus, &c. *Extat supra to. X. conciliorum, pag. 522.*

III.

III. AD ARCHIEPISCOPUM TARRACONENSEM.

Ejuſdem argumenti.

Urbanus epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabili fratri archiepiſcopo Tarraconenſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

NOvit dilectio tua, *&c. Extat ſupra eodem tomo X. conciliorum, pag.* 522.

IV. AD ANSELMUM MEDIOLANENSEM ARCHIEPISCOPUM.

De reconciliatione lapſorum.

DIſcretioni noſtræ videtur, quatenus ſecundum præcepti noſtri tenorem, quando ſecundum eccleſiæ veſtræ morem ſacros daturos quibuslibet aliis ordines benedicere cœperis, eos, quos tua duxerit ſolertia reconciliandos, inter benedicendum & manus imponendum facias intereſſe; quibus cætera omnia conſecrationis inſtrumenta præter unctionis explebis, & ſic ad ſancta miniſteria reconciliabis.

V. AD ELIAM EPISCOPUM BARENSEM.

De reliquiarum ſancti Nicolai translatione, & Barenſis eccleſiæ dignitate & juribus.

Urbanus epiſcopus ſervus ſervorum Dei cariſſimo fratri Eliæ archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUia noſtris temporibus eccleſiam, quam Deo auctore regis, frater cariſſime, Baremem, quæ & Canuſina dicitur, omnipotens Deus beati confeſſoris ſui Nicolai corpore viſitare dignatus eſt; nos auctore Deo apoſtolorum Petri Paulique vicarii, propter eccleſiaſtica negotia exequenda in Apuliæ provinciam deſcendentes, cariſſimorum filiorum Romanæ eccleſiæ Rogerii ducis & fratris ejus Boamundi, atque veſtris deprecationibus invitati, civitatem veſtram pro beati confeſſoris Nicolai dilectione præcipua viſitavimus: cum magna undique convenientis populi frequentia, lætitiaque B. Nicolai reliquias in locum parati adyti conferentes, contra morem noſtræ Romanæ & apoſtolicæ eccleſiæ te, dilectiſſime frater, in ſede propria conſecravimus, B. Nicolai reverentia, & tui populi dilectione devicti. Te igitur in ſpecialem Romanæ eccleſiæ filium amplectentes amoris intimi brachiis, tuamque, cui, Deo auctore, præſides, Barenſem, quæ & Canuſina habetur eccleſia, exaltare, & populum tuum tam temporaliter quam æternaliter glorificare, largiente domino, & favente juſtitia, cupientes, confirmamus tibi præſentis paginæ auctoritate integrum Barenſem, qui & Canuſinus eſt, archiepiſcopatum, ut tu tuique ſucceſſores epiſcopali jure illum regas, diſponas atque poſſideas, ſalva Romanæ auctoritate eccleſiæ, quæ inſtituente Domino eccleſiarum omnium princeps eſt, cuique ut matri ſumma debet ab univerſis reverentia exhiberi.

Abſque præjudicio ergo juſtitiæ quarumlibet eccleſiarum, ſequentes tenorem qui noſtrorum continetur privilegiis prædeceſſorum, Barenſis ſive Canuſinæ eccleſiæ poſſeſſiones ſive diœceſes tibi tuiſque ſucceſſoribus perpetuo poſſidendas regendaſque contradimus. Hæ autem ſunt, Canuſia, Biſtictum, Bitontum, Midunium, Juvenatium, Melficta, Rubum, Tranum, Canna, Minervinum, Aqua tecta, Mons meliorus, Lavellum, Rapulba, Melfis, Bitalbis, Salpicuperſanum, Palimarum, ſimul & cætera quæ intra marini litoris * ora ſita eſſe cognoſcuntur. Hæc vero & alia municipia, ſive civitates prædictis civitatibus adjacentes, ſive longe poſitæ, ſed ad eas pertinentes, confirmamus vobis, & omnes fundos & caſales, una cum caſis & vineis, cum ſervis & ancillis, cum maſſis, & maſſaritiis, atque molendinis, cum portubus, montibus & pratis, ſimul cum plebibus, ſive eccleſiis, cum omnibus titulis, ſive capellis ſuis, ſimul etiam cum monaſteriis virorum, ſeu feminarum, Græcis aut Latinis, cum univerſis ordinibus eccleſiaſticis, & quidquid honoris, poſſeſſionis, ſeu dignitatis, per legalem largitionem, & juxta conceſſionem antiquitus tenuiſſet, & quidquid juſtitiæ non contradicit, & antiquitus ſuperadditum eſſe probatur, & in futurum juſte poterit Barenſis & Canuſina eccleſia adipiſci. Atque hujuſmodi privilegia præſenti auctoritatis noſtræ decreto indulgentes, ſtatuimus, nullum regum vel imperatorum, antiſtitum, nullum quacumque dignitate præditum, vel quemquam alium audere minuere, alienare, ſive ſuis uſibus applicare de iis quæ eidem eccleſiæ a quibuslibet hominibus de proprio jure jam donata ſunt, vel deinceps, domino favente, donari contigerit. Præterea fraternitati tuæ pallii uſum ex more concedimus, ut eo inter miſſarum ſolemnia, iis dumtaxat feſtivitatibus utaris, videlicet nativitate Domini, S. Stephani, epiphania, cœna Domini, reſurrectione, aſcenſione, pentecoſte, nativitate S. Joannis Baptiſtæ, natalitiis apoſtolorum, & tribus feſtivitatibus ſanctæ Mariæ, feſtivitatibus ſanctorum Nicolai & Sabini, feſtivitate omnium ſanctorum, in anno ordinationis tuæ die, in ordinatione epiſcoporum ſeu cæterorum clericorum, in conſecratione etiam eccleſiarum, in translatione etiam Domini confeſſoris Nicolai. Hortamur itaque fraternitatem tuam, ut honor tantæ dignitatis, ſupplementum utique totius ſacerdotalis ordinis, moribus tuis conveniat; & non ſolum exteriori homini tuo decorem præſtet & gratiam, ſed & interiorem quoque multiplici virtute corroboret. Siquidem iſta ſunt pallii, iſta ſunt hujuſmodi indumenti, ut Deum ex toto corde, tota anima, & omni virtute diligas, & proximum tuum ſicut te ipſum. Nam licet ad uſum pallii omnium virtutum ornamenta ſint neceſſaria, inſeparabiliter tamen caritas, quæ omnes ſuperexcedit, hac pollentem dignitate comitari convenit. Ad imitanda igitur omnium bonorum inſtrumenta vita & ſcientia tua ſubditis tuis ſit forma & regula, ut, ſi quid in eis ex humana fragilitate reprehenſibile deprehenditur, intuitu converſationis tuæ ad rectitudinem ſinceritatis tuæ corrigatur. Quibus ſic ſtudeas diſpenſationis tuæ jura moderari, ut in corrigendis vitiis & zelo rectitudinis ferveas, & modum temperantiæ non excedas. Et ut multa paucis explicemus, quid in ſanctorum patrum dictis repereris, ad tuam & eorum, qui tibi ſubduntur, utendum cenſeas ædificationem: quatenus documentis tuis inſtructi, atque boni paſtoris veſtigia conſecuti, ad regnum ſummi paſtoris tecum valeant pertingere, & perpetuæ vitæ felicitatem, Deo annuente percipere. Amen.

* oras.

His mox ſubjicitur ſigillum.

Datum apud Barum per manus Joannis diaconi, anno dominicæ incarnationis milleſimo octogeſimonono, anno vero pontificatus Domini Urba-

bani papæ ſecundo, indictione decimatertia, no- A no Octobris.

VI. AD ROGERIUM DUCEM ET BOAMUNDUM FRATRES.

Monachos ab invaſoribus defendit.

Urbanus epiſcopus ſervus ſervorum Dei Rogerio duci & Boamundo fratri ejus, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

PRoclamationem ante noſtram præſentiam fecit Urſo Bantinus abbas de quibuſdam comi-
* *f* invidioque. tibus & baronibus, qui callida, * invidioſa epiſcoporum machinatione ſeducti, ipſum & ejus mo- B naſterium noſtris manibus conſecratum modo plus conturbant. Unde, quia prædictum monaſterium ad jus B. Petri pertinere veſtram non latet notitiam, ex auctoritate B. Petri & noſtra monaſterium & abbatem vobis commendamus, quatenus cuſtodiatis, adjuvetis, & a malis hominibus, ſicut B. Petri proprietatem, fideliter defendatis, & neque deprædationes, neque aliquam ſui juris diminutionem, a quocumque fieri patiamini.

* *forte* & Semper recordantes, quia * in conſecratione ejuſdem monaſterii abbatem, & ipſum in manus veſtras ſpecialiter commendavimus. Itaque e priore commendatione, & harum literarum juſſione, ab omnibus monaſterium noſtrum, & præcipue a Goffredo Amici comitis filio, ſicut fideles B. Pe- C tri defendite. Qui abbati, etiam pro defenſione ſuæ rerum eccleſiæ partes maritimas conterenti, conſtipatus latronibus ſeſe obviam contulit: atque
† *forte* ſubtepto. ab eo † ſub recto pretioſo privilegio noſtro, veſtris ſupplicationibus conſtituto, & aliis ſcriptis, ſpolia ejus diripiens, cum ſuis confratribus ſatiatum opprobriis eum peditem dereliquit: ac inde quæque jam a patre ſuo comite eidem monaſterio debitæ reſtaurationis gratia condonata, ad ſuas manus ſacrilegas nequiter revocavit. Quod ſi privilegium & quæque direpta ſacrilegus ille renuerit reddere, & abbatibus ac fratribus digniſſime ſatisfacere, præcipimus ut cogatis. Alioquin ipſe & fautores ejus anathemati ſubdentur.

Inſtrumentum donationis factæ de civitate Tarraconenſi Romanæ eccleſiæ a Berengario comite Barcinonenſi.

QUoniam audivimus, nec non etiam ſæpiſſime vidimus, res verti in contrarium mortuis teſtibus, principalibus & ſapientioribus placuit, ut res geſtas literis denotarent, & ita quomodo res ſe habuit poſteris ſuis traderent. Quapropter ego Berengarius Raimundi comes Barchinonenſis & marchio hanc chartam ſcribi juſſi, ut ſemper ſtaret memoria hujus rei, ſcilicet: Quod ego Berengarius comes prædictus amore Dei ductus donavi domino Deo & apoſtolorum principi beatiſſimo Petro, ejuſque vicario Romanæ ſedis E apoſtolico, omnem meum honorem qui mihi competit ex jure paterno, quemadmodum ego diviſi cum Raimundo Berengario fratre meo, ſicut ego eum habeo vel habere debeo, ſpecialiter dono ei in Dei nomine Tarraconenſem urbem cum omnibus quæ pertinent aut pertinere debent ad ejuſdem urbis nobilitatem, ea ſcilicet deliberatione, ut ego & mei poſteri omnes, ſicut ſupra ſcriptum eſt, teneamus hoc totum per manum & vocem S. Petri, ejuſque vicarii Romanæ ſedis apoſtolici, per quinquennium perſolventes ei cenſum vigintiquinque librarum puriſſimi argenti ad juſtum penſum. Et ut principes univerſi, vel omnes alii qui mecum inſudaverint ad præfatæ urbis reſtaurationem, habeant in confinio hujus urbis paralodium, ſuam apriſſionem, vel quod acceperint per manus noſtræ largitionem, non inde perſolventes aliquam penſionem, niſi forte compuncti amore Dei voluerint ipſi perſolvere ſua gratuita voluntate. Ob hoc etiam hanc chartam ratam eſſe volo, ut omnis hic honor, ſicut ſuperius continetur, nullatenus transferri poſſit in alterius poteſtatis dominium, ſed ego tantummodo & poſteri mei in perpetuum teneamus hoc totum per manus principis apoſtolorum Petri, & ejus vicarii domini Urbani ſecundi papæ, & ſucceſſorum ejus beati Petri ſedem canonice regentium.

Hanc oblationem offero Domino Deo & principibus apoſtolorum Petro & Paulo propter redemptionem peccatorum meorum, & patris mei Raimundi, & parentum meorum, per conſilium & voluntatem Berengarii archiepiſcopi Tarraconenſis, & epiſcopi Gerundenſis æquivoci Berengarii, & vicecomitum Deuſdedit Tarraconenſis & Arval * Mironinſis Barchinonenſis, & Geraldi * *f.* Minori Alemanni, & Gereberti Girardi, Guilielmi Raimundi, & Dorche fratris ſui, & Hugonis Dalmacii, & Huberti Gousberti, & Angeri Gonfredi, & Alberti Bernardi, per manum Domini * Rainerii Romanæ eccleſiæ cardinalis, qui nunc legatione fungitur in partibus noſtris, * æra milleſima vigeſimaoctava, anno ab incarnatione Domini milleſimo nonageſimo,

Hucuſque diploma, cui iſta ſubjiciuntur ab alio addita:

Tarraconenſis civitas per Berengarium comitem & cæteros provinciæ ipſius principes reſtaurari & inhabitari cœpta eſt, anno autem ſequenti Berengarius Autonenſis quondam epiſcopus, per quem potiſſimum civitas eadem reſtaurabatur, ſedem apoſtolicam adiit, domino Urbano papæ ſe præſentavit, pallium accepit, privilegium promeruit, D per quod in Tarraconenſem metropolim translatus, archiepiſcopus inſtitutus eſt.

censis.

* Hic poſt Urban. ſuceſſit papa vocatus Paſchalis ſecundus.

* A librario negligente prætermiſſus menſis & dies. (1)

VII. AD BERENGARIUM AUSONENSEM EPISCOPUM.

Eum conſtituit Tarraconenſem archiepiſcopum.

Urbanus epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto fratri Berengario Auſonenſi epiſcopo in Tarraconenſem metropolim translato, ejuſque ſucceſſoribus canonice ſubſtituendis in perpetuum.

INter primas Hiſpaniarum urbes Tarraconem fuiſſe inſignem & gentilem, etiam Chriſtianæ paginæ judiciis demonſtrant. Juſtus autem Dominus in viis ſuis, & ſanctus in omnibus operibus ſuis, qui cum in pleriſque judiciis incomprehenſibilis habeatur, in nullo unquam valet reprehenſibilis æſtimari. Ipſe transfert regna, & mutat tempora: ipſi viſum eſt in eadem urbe olim Tarraconenſis urbis gloriam exaltare: ipſi viſum eſt in eadem urbe peccata populi ſui viſitare. Cum enim in ea Chriſtianorum populus habitaret, viſita-

(1) A Librario negligente prætermiſſus menſis, & dies, inquit Binius, ſed verius hic finis diplomatis eſt: & connecti hæc debent cum ſequentibus, ut ſit continua oratio: Æra 1028. (vel potius 1128.) *anno ab Incarnat. Domini* 1090. *Tarraconenſis civitas* &c. *Hard.*

tavit in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorum. Sed ecce jam transactis trecentis nonaginta annis, ex quo præfatam urbem Agarenorum gens prope solitariam fecerit, principum suorum cordibus inspirare dignatus est, ut ejusdem urbis restitutioni, secundum præceptum apostolicæ sedis, cui * auctoritate Dei, licet indigni, præsidemus, insisterent. Berengarius siquidem Barchinonensis comes auctoritatis nostræ persuasione commonitus, pro animæ suæ salute, cum suæ potestatis magnatibus non solum restitutioni præfatæ urbis * instituit, sed & urbem ipsam, & omnem suæ potestatis terram, B. Petro ejusque vicariis legali stipulatione tradidit, censumque quinque librarum argenti Lateranensi palatio * annis solvendum instituit. Nos itaque præstante Deo restitutionis hujus optamus cooperatores existere, prædicti comitis institutum, libertatesque & consuetudines, quas novis Tarraconensis urbis colonis promulgasse cognoscitur, collaudamus, & rata manere auctoritate nostra decernimus. Cum universa siquidem ipsius comitis terra, quam B. Petro obtulit, & Tarraconensem urbem ac populum, Domino ibi aspirante, collectum, sub apostolicæ sedis tutela specialiter consovendum suscipimus, libertatemque illius per comitis Berengarii * scripto collatam eatenus confirmamus, ut nemini quidquam ultra persolvant, nisi sponte propria Romanæ se faciant ecclesiæ debitores. Ut igitur hæc omnia Deo auctore inconcussa permaneant, nos antecessorum nostrorum privilegia sequentes, qui Ausonensem ecclesiam Tarraconensis quondam instituere vicariam, tibi, o carissime fili Berengari, quia tuo potissimum studio hæc est restitutio instituta, ex Romanæ ecclesiæ liberalitatis gratia pallium, totius scilicet sacerdotalis dignitatis plenitudinem, indulgemus.

Præterea tibi, tuisque successoribus legitime substituendis, qui in Tarraconensis civitatis & ecclesiæ restauratione pari studio insudaverint, præfatam Tarraconensem ecclesiam jure proprio possidendam per hujus privilegii paginam confirmamus, una cum omnibus ecclesiis, quas proprio jure noscitur antiquitus possedisse, præcipientes de his quæ Saracenorum ad præsens subjacent ditioni, ut cum eas Deo placuerit potestati populi Christiani, * ad debitam ecclesiæ vestræ obedientiam referantur, salva tamen in omnibus Romanæ ecclesiæ auctoritate. Porro Ausonensem ecclesiam tibi tuisque successoribus tamdiu concedimus possidendam, donec, auctore Deo, ad pristini status plenitudinem vestro studio Tarraconensis ecclesia reformetur. Pallio itaque in missarum solemniis intra ecclesiam solummodo uti debetis, in præcipuis tantum festivitatibus, videlicet nativitate Domini, epiphania, hypapante, cœna Domini, sabbato sancto, resurrectionis prima & secunda feria, ascensione Domini, pentecoste, tribus festivitatibus sanctæ Mariæ, sancti quoque Michaelis, & sancti Joannis Baptistæ, in natalitiis omnium apostolorum, & eorum martyrum quorum pignora in vestra ecclesia continentur, in commemoratione nihilominus omnium sanctorum, in consecrationibus ecclesiarum, episcoporum, clericorum, in annuo consecrationis tuæ die, in solemnitatibus etiam sanctæ virginis Theclæ, sanctique martyris Fructuosi ac sociorum ejus. Te igitur, reverentissime frater, affectione intima exhortamur, quatenus dignum te tanti honoris pontificio semper exhibeas, Christianis ac Saracenis sine offensione esse procurans, ad fidem infideles quærere, Deo largiente, verbis studeas & exemplis. Sic exterius pallii dignitate præcellas in oculis hominum, ut interius virtutum excellentia polleas coram supernæ oculis majestatis.

Plane per præsentis privilegii paginam officii nostri auctoritate decrevimus, ut quicumque se Tarraconensis ecclesiæ bona injuste hactenus obtinuisse cognoscunt, ea deinceps eidem ecclesiæ restituere præ judicii divini formidine & sedis apostolicæ reverentia studeant. Si quis autem in crastinum archiepiscopus, aut episcopus, imperator, aut rex, princeps, aut dux, comes, aut vicecomes, judex, aut quilibet magistratus, vel persona ecclesiastica, vel sæcularis, hujus privilegii paginam sciens, contra eam venire temere tentaverit, secundo tertiove commonitus, si non satisfactione condigna emendaverit, eum honoris sui & officii periculo subjacere decrevimus, & a Christo atque ecclesiæ corpore segregamus, conservantibus autem pax a Deo & misericordia præsentibus & futuris sæculis conservetur. Etiam. Amen. Datum Capuæ Kalendis Julii per manus sanctæ Romanæ ecclesiæ Joannis diaconi cardinalis, indictione quarta, anno dominicæ incarnationis millesimo nonagesimoprimo, pontificatus autem domini Urbani secundi anno quarto.

* f auctore Deo.

* instituit.

* f singulis.

* f. scriptum

VIII. AD CLERUM ET PLEBEM CARNOTENSEM.

De Gaufredi episcopi depositione, & Ivonis consecrati in ejus locum subrogatione.

Urbanus episcopus servus servorum Dei dilectis in Christo filiis clero & populo Carnotensi, salutem & apostolicam benedictionem.

NOs quidem, tum pro beatæ Mariæ semper virginis devotione & reverentia, tum pro nostri officii debito, ecclesiæ vestræ dilectionem, protectionem, & curam specialius impendentes, ejusque labores diuturnos, quos a Gaufredo quondam episcopo passa est, propensiore animo perpendentes, rei veritate diutius atque diligentius pertractata, largiente domino, justitiæ satisfecimus. Bonam itaque animi vestri voluntatem prævenientes ac subsequentes, venerabilem virum Ivonem presbyterum, quem Gaufredo per nos depositio catholice atque canonice secundum nostra monita elegistis; ne quod ulterius hac in re detrimentum vestra ecclesia pateretur, sine moræ longioris obstaculo consecravimus.

Nunc eum ad vos remittentes, tamquam B. Petri manibus consecratum, B. Petri vice vos rogamus & obsecramus, quatenus eum benigne suscipientes debita ut pastoris veri membrum obedientia honoretis; debita solicitudine quæ vobis annuntiaverit observetis; & ut ipse Deo placere, & eum pro vestris valeat excessibus digne intercedendo placare, vos quoque placere Deo totis conaminibus procurate. Si enim placere Deo statueritis, pastorem procul dubio Deo placentem habebitis, nos quoque in vestris opportunitatibus ad exaudiendum paratos invenietis. Porro de Gaufredo, qui sine conditione omni nostris manibus episcopatum reddidit, indignum se patenter agnoscens, præcepimus & præcipimus, ne quis ei ullo modo ad episcopatum reinvadendum vel infestandum assensum accommodare præsumat, alias & ipsum & ipsius fautores excommunicationi subjacere censemus. Obedientes vos vero monitis nostris gratia divina custodiat. Data Capuæ octavo Kalendas Decembris.

* Forte deest, restituere. H

IX. AD * ROGERIUM SENONENSEM ARCHIEPISCOPUM.

* Pro. Richerium. H.

Ejusdem argumenti.

QUantas pro Gaufredo quondam episcopo Carnotensis ecclesiæ molestias sustinuerit, quantæ ad apostolicam sedem querelæ perlatæ fuerint, dilectionis tuæ strenuitas recognoscit. Tandem rei veritate diligentius perquisita, largiente domino, justitiæ satisfecimus, & ab ipso in nostris manibus sine cujuslibet tenore conditionis episcopatus refutatus est. Tandem ad tuam fraternitatem scripta direximus, rei gestæ ordinem indicantes, & ut tuum Carnotensibus ad eligendum & consecrandum antistitem auxilium contribueres flagitantes. Nostra itaque fulti licentia Carnotenses venerabilem virum presbyterum Ivonem canonico ordine in episcopum elegerunt. Cum autem a te consecrationis gratiam pro more ecclesiæ petivissent, tua fraternitas ei manum imponere recusavit. Ad nos igitur ipsis venientibus, & consecrationis ejusdem gratiam deposcentibus, nos qui viri religionem jam dudum noveramus, & ejus eligendi licentiam dederamus, petitioni justæ deesse nequivimus. Consecratum igitur cum salva tuæ ecclesiæ obedientia remittentes, dilectionis tuæ dulcedinem postulamus, ut omni litis fomite consopito, benignitate eum debita complectaris, & ad ecclesiæ regimen auxilium tuum ei largiaris. Porro Gaufredum, si episcopatum invadere, aut ecclesiam infestare tentaverit, ipsum ipsisque fautores anathemati subjacere decrevimus. Data Capuæ septimo Kalendas Decembris.

ORATIO URBANI PAPÆ II. AD IVONEM CONSECRATUM HABITA.

QUoniam (ut credimus) divino te nutu vocante clerus & populus civitatis illius unanimiter elegerunt rectorem, & nos usque perducentes petierunt consecrari episcopum, & ideo, Deo annuente, per manus nostræ impositionem episcopus consecratus es, amodo, frater carissime, scias te maximum pondus suscepisse laboris, quod est sarcina regiminis animarum, & commodis deservire multorum, omniumque fieri minimum atque ministrum, & pro credito tibi talento in die divini examinis rationem redditurum. Nam si salvator noster dixit: *Non veni ministrari, sed ministrare, & animam suam ponit pro ovibus suis*, quanto magis nos desidiosi servi summi patrisfamilias debemus maximo sudore incumbere oves dominicas nobis a summo pastore consignatas ad ovile dominicum, suffragante divina gratia, absque morbo & * mancha perducere? Exhortamur itaque dilectionem tuam, ut fidem, quam in exordio tuæ consecrationis breviter dilucideque digessimus, illibatam & inviolabilem custodias, quia fides est fundamentum omnium virtutum. Scimus autem quod ab infantia sacris es literis eruditus, & canonum institutis edoctus; attamen breviter ad te noster est dirigendus sermo. Nullus te favor extollat, nulla adversitas atterat, id est, non in prosperis cor tuum elevetur, nec adversis in aliquo dejiciatur, sed omnia & in omnibus caute & cum discretione agere te volumus, ut absque reprehensione ab omnibus vivere comproberis. Sancta Trinitas fraternitatem tuam sua protectione custodiat, ut dum tali moderamine in Domino nostro onus quod susceptisti peregeris, in die æternæ retributionis, eo dicente, audire mearis: *Euge, serve bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam; intra in gaudium Domini tui.* Matth. 25.

Matt. 20.

* maculæ.

X. AD PETRUM ABBATEM CAVENSEM.

De privilegiis ejusdem monasterio concessis.

Urbanus episcopus servus servorum Dei reverentissimo fratri Petro cœnobii Cavensis abbati, & successoribus canonice promovendis, salutem & apostolicam benedictionem in perpetuum.

CUm universis sanctæ ecclesiæ partibus pro sedis apostolicæ auctoritate ac benevolentia debitores existamus, illis tamen locis atque personis qui specialius ac familiarius Romanæ adhæserint ecclesiæ, quique amplioris religionis gratia eminere noscuntur, propensiori nos inducunt caritatis studio imminere. Apostolicæ ergo memoriæ prædecessoris nostri Gregorii septimi institutis tenacius adhærentes, Cavense cœnobium, cui summa religio viget, quod ipse singulariter dilexit, & suæ institutionis privilegio communivit, nos quoque hujus nostri privilegii pagina communimus, & ab omni tam sæcularis quam ecclesiasticæ personæ jugo liberum esse omnino decernimus. Idem namque apostolicus pontifex, dum in Romana sancta ecclesia archidiaconatus adhuc officio fungeretur, prædictum locum a Gisulpho Salernitano tunc principe, in cujus manu fuerat, postulavit. Cellas quoque plurimas, quas usque ad id temporis spatium idem princeps in manu propria detinuerat, ab ipso acquirens, eidem sancto loco contulit absolute cum omnibus habitantibus & habiturus, tam in Cilenti monte ejusque pertinentiis, quam in locis Palciano, Metelliano, Castro sancti Adjutoris, & pertinentiarum eorumdem locorum, cum juribus, angariis, parangariis, pensionibus solutis, tam ratione terrarum, quam pro quolibet foculari ipsorum locorum, sicut nos ipsi in registro ipsius principis enucleatius vidimus contineri. Quam donationem nos auctoritate apostolica ex certa scientia confirmamus. Præterea Cluniacum locum illum famosum dirigens, inde te ut abbatem prædicto monasterio præponeret adscivit, quem deinceps cum universis subjectis sive locis, sive personis, singulariter dilexit, fovit atque tuitus est, mox pontifex factus, eorum libertatem decreti sui pagina confirmavit, sic præstante Deo ab omnium viventium jugo liberum usque ad tempora nostra permansit. Nostris autem diebus Alphanus Salernitanæ ecclesiæ archiepiscopus confrater noster ad ejusdem loci subjectionem modis cœpit omnibus anhelare. Nobis itaque disponentibus basilicam ipsius loci dedicare, ille suæ ecclesiæ minui jura clamitabat, cui nos ex abundanti satisfactionem juris obtulimus: ille autem, cum ad postulatum & acceptatum actionis terminum perveniisset, actionem aggredi refutavit.

Sic nos præsentibus fratribus nostris reverendissimis episcopis Ubaldo Sabinensi, Oddone Albanensi, Berardo Prænestino, Joanne Tusculanensi, Brunone Signino, Rangerio Regitano, Gerardo Trojano, Joanne Rioppolano, & cardinalibus ecclesiæ nostræ Hermanno presbytero ex titulo quatuor Coronatorum, Gregorio presbytero tituli sancti Vitalis, Benedicto presbytero sanctæ Susannæ, Gregorio ex diaconia sanctæ Mariæ in via Lata, Joanne ex diaconia sanctæ Mariæ in schola Græca, Petro ex diaconia in sancto Hadriano, Jacobo ex diaconia sancti Eustachii, & Tencrone ex dia-

diaconia ſancti Georgii ad Velum aureum, diaconibus, aſtante etiam dilectiſſimo filio noſtro duce Rogerio cum innumera clericorum & laicorum turba, præſtante Domino noſtro Jeſu Chriſto, cujus vicem, licet immeriti, gerimus in terris, ad honorem ſummæ & individuæ Trinitatis manibus noſtris propriis in eodem loco, qui Metelliana Cava vulgariter nuncupatur, baſilicam dedicavimus die Nonarum Septembrium, indulgentes eidem monaſterio contemplatione cujuſdam prærogativæ ſpecialis caritatis, quam experti fuimus in eodem cœnobio, imo potius perfectam religionis obſervantiam, dum adhuc eſſemus in minoribus ordinibus conſtituti.

ceſſæ indgentiæ

Ut quicumque in ſtatu pœnitentiæ domino opitulante fuerit poſitus, & ad dictum locum accedens, fuerit ibi uno die ante ipſius baſilicæ conſecrationem, & per totum diem ſequentem, nec non in die Jovis ſancti, atque per totam diem Veneris ſancti ſequentem, de omnibus peccatis, de quibus vere contritus fuerit & confeſſus, illam indulgentiam & veniam a Domino conſequatur, quam mereretur in eundo & redeundo ad ſanctum Jacobum Compoſtellanum, reliquis vero temporibus & diebus ſingulis cauſa devotionis illuc accedentes quatuor annorum & totidem quadragenarum indulgentiam ſuorum peccatorum obtineant de ſedis apoſtolicæ gratia ſpeciali. Qui vero ad capellam tuam ſitam in eodem monaſterio, ac eodem die conſecratam per venerabilem fratrem noſtrum prædictum Brunonem epiſcopum Signinum, in diebus & feſtivitatibus ſupradictis venerit, ſeptem annos & totidem quadragenas de indulgentia pro ſuis peccatis confeſſis a domino conſequatur. Accedentes ſimiliter ad eccleſiam conſtructam in caſali eidem monaſterio adjacenti & eminenti, dedicatam ipſo die per jam dictum venerabilem fratrem noſtrum Rangerium epiſcopum Regitanum, in diebus feſtis prædictis, nec non & in omnibus feſtivitatibus Virginis glorioſæ, ad cujus vocabulum conſtructa eſt eccleſia memorata, ſeptem annos & quadragenas totidem de indulgentia a Domino promereantur.

Concedentes & edicto perpetuo confirmantes, ut tam tu quam ſucceſſores tui per terras tui monaſterii habitas & habendas libere poſſis eccleſias conſtruere, cum cruce ſignare, aliaque pontificalia & ſpiritualia exercere, ſacrorum ordinum collationis, baſilicarum & altarium conſecrationis, ac chriſmatis confectionis, tibi tuiſque ſucceſſoribus dumtaxat abdicata penitus poteſtate. Decernentes ut tam ipſius cœnobii caput, quam eccleſiæ quas nunc habet, ſive plebanæ fuerint, vel rurales, in civitate & diœceſi tantummodo Salernitana ſituatæ, ab omni jure & juriſdictione epiſcopali ſint exemptæ, de plenitudine poteſtatis & gratia ſpeciali; ita ut nullo jure ſeu foro contentioſo tu vel tui ſucceſſores fratres ipſius monaſterii ſeu clerici ſæculares, in prædicta civitate & diœceſi per Salernitanum præſulem ac capitulum aliquatenus conſtringantur, quinimo eccleſiæ cum omnibus ſuis juribus & pertinentiis pleno jure ipſi monaſterio ſint ſubditæ. Si vero aliquos de tuis monachis, ſeu clericos ſæculares, in eccleſiis civitatis prædictæ & diœceſi commorantes ad ſacros elegeris ordines promoveri, liceat tibi tuiſque ſucceſſoribus quemcumque malueris epiſcopum convocare, dummodo catholicus fuerit, ſed in aliis diœceſibus requiſito dumtaxat primitus diœceſano: de quibus eccleſiis ſitis in jam dicta civitate & diœceſi nihil diœceſanus exigere præſumat, imo potius tam monachi, ſi clerici defuerint, quam ipſi clerici, abſque quorumlibet contradictione totum officium ſacerdotale, quod animarum cura exigit & requirit, exerceant.

De his autem quæ a catholicis Chriſtianis eidem monaſterio tam inter vivos quam in ultima voluntate donata fuerint vel legata a quocumque, vel ubicumque, nulli epiſcoporum diœceſanorum licitum ſit, quartam vel tertiam partem in ipſis legatis ſeu donatis, tam in ſtabilibus quam in mobilibus, exigere prætextu conſuetudinis cujuſcumque. Et ſi proceſſu temporis per quoſcumque contra tenorem hujuſmodi noſtræ conceſſionis fuerit per aliquos attentatum, illud exnunc decernimus juribus vacuatum, præſcriptione in hoc longi temporis non currente. Si quis vero ad eumdem locum vel ejus eccleſias ſibi ſepulturam elegerit, licitum ſit tibi tuiſque ſucceſſoribus & fratribus in eccleſiis ipſius cœnobii commorantibus ipſum in ſuo cœmeterio ſepelire abſque cujuslibet contradictione, dummodo Chriſtianus & catholicus habeatur. Statuimus inſuper perpetuo valiturum, ut quotiens inter vaſſallos ejuſdem monaſterii orta fuerit quæſtio, quod ipſum quamvis contingat cœnobium, liceat tibi tuiſque ſucceſſoribus & * partibus ipſius querelas hujuſmodi decidere, juſtitia mediante, jure communi ſuper hoc edito in aliquo non obſtante.

* *forte* partibus.

Inſuper memoratus excellentiſſimus dux, viſa hujuſmodi dedicationis ſolemnitate, compunctus, ut credimus, divino Spiritu, nobis & noſtro apoſtolatui attentius ſupplicavit, ut donationem & confirmationem, quam ipſe eidem monaſterio facere ob reverentiam ſanctæ & individuæ Trinitatis, & ſuorum peccatorum remedium, intendebat, dignaremur auctoritate apoſtolica confirmare, noſtroque mandaremus inſeri privilegio diligenter. Nos igitur ſuis in hac parte precibus juſtiſſimis inclinati, in favorem ipſius loci, quem ſpeciali proſequimur dilectione pariter & devotione, conceſſiones & donationes ipſas in noſtro præſenti privilegio inſeri fecimus ad cautelam.

Privilegium Rogerii ducis Monaſterio Cavenſi.

COnceſſit ſiquidem prædictus dux eidem monaſterio in perpetuum, ut patres dicti monaſterii abſque qualibet contrarietate heredum & ſucceſſorum ſuorum poſſint exigere & recipere integram decimam partem piſcium qui capti fuerint in mari a Vallone, qui de * Gallocauda dicitur, uſque ad fluvium de * Cætra, qui eſt de territorio ipſius monaſterii per quinque millia paſſuum intra mare. Prædictum vero monaſterium mercimonia ſua abſque omni datione, ſolutione, ſeu exitura, libere vendat, nedum in ſuis litoribus vel portubus, imo per totum ſuum ducatum tam ipſum cœnobium quam ementes ejus mercimonia liberos conſtituit perpetuo a qualibet præparatione. Indulſit etiam quod omnes homines quos dictum cœnobium habet & habebit in prædictis locis, Metelliano, Paſciano, villula adjacenti, caſtro ſancti Adjutoris in Cilenti monte, & pertinentiis eorumdem locorum, tam clerici quam laici ſemper ſint liberi ab omni exactione pecuniæ, vel rerum quarumlibet aliarum, quas pro aliqua opportunitate vel cauſa ipſe, ſui heredes * vel ſucceſſores aliquando duxerint a ſuis hominibus faciendas, & ut de ipſis hominibus liberam * curam & foriſfacturas omnes ſine ullo ſuo bajulo vel miniſtro habeatis, & in curia ipſius monaſterii per ejus ſummoſam veniant ad juſtitiam faciendam & a judicibus quos eis ſtatueritis debeant rationabiliter judicari, quos & notarios publicos ſtatuendi liberam vobis tribuit facul-

Gallocauta.

* Cætera.

* & curiam.

cultatem, tam in cauſis civilibus, quam in criminalibus omnibus prætermiſſis cauſis, de quibus condemnati legitime debeant mori, de aliis autem criminalibus omnibus, de quibus pœnam aliam abſque morte ſubire debeant, quidquid volueritis faciatis. Similiter & de duellis, ſi ex ipſis cauſis intervenerint. Appellationes vero ſi fuerint veſtris hominibus opportunæ, ad veſtram curiam appelletur, quoniam quidquid in prædictis hominibus locorum ipſorum, & in tenimento in quo morantur, poſſet ipſe dux & ejus ſucceſſores erigere, & ſtatuere, & ordinare, ſtatuendi & erigendi vobis perpetuo tribuit poteſtatem. Conceſſit etiam vobis in perpetuum, ut in quacumque parte ſui ducatus tu vel ſucceſſores tui perſonaliter fueritis, & unus vel plures homines ibi fuerint ad mortem, vel ad quodlibet ſupplicium judicati, poſſitis eos, ſicut volueritis liberare, & ubicumque per ſuum ducatum tranſitum feceritis, obvioſque habueritis in veſtro tranſitu condemnatos, qui ad ſuſpendium vel decollationis ſupplicium deportentur, valeatis eos, ſi vobis placuerit, facere liberari.

Si vero homines vaſſalli ipſius monaſterii vendunt, offerunt, donant, & modis aliis alienant terras quas ab eodem monaſterio tenent, aſſerantque eorum conſuetudines eſſe ut id poſſint facere, ſancivit & firmiter inhibuit prædictus dux, ut omnes terras, quas ipſi homines ab eodem cœnobio tenent, & quæ alienantur abſque ipſius requiſitione, dummodo evidenter appareat quod ipſius monaſterii ſint, liceat vobis eas capere, & ad dominum ipſius cœnobii revocare, conſuetudine aliqua non obſtante, niſi forſan, quod terras ipſas habuerint præſcriptionibus legitimis vel aliis juſtis rationibus inde valeant ſe tueri.

Largitus eſt quoque jam dictus dux, ut ſi quis ex ſuis comitibus, baronibus, militibus, aliiſque catholicis hominibus totius ſui ducatus, de eo quod ab ipſo in feudum tenent, voluerint in partem vel in totum dicto monaſterio offerre & alienare, poteſtatem illud habeant faciendi qualiter voluerint, dictumque monaſterium bona ipſa ad ipſum taliter devoluta ſine omni ſua heredumque & ſucceſſorum ſuorum contradictione liceat percipere, valeat in ſuo dominio retinere, & a quolibet ſervitio, vel præparatione feudum ipſum, vel pars ipſius, deinceps ſit immune. Si vero aliquis tam de vaſſallis ipſius monaſterii, quam de aliis, tenens de bonis ſuis ſtabilibus vel mobilibus, ſine herede legitimo vel naturali deceſſerit, vel forisfactum fecerit, per quod ipſa ad manus reipublicæ de jure poſſent applicari, licitum ſit vobis per vos eadem bona ad veſtrum dominium revocare, omni ſua heredum, ſucceſſorum ſuorum, officialium contradictione remota, nulla ſuper bonis ipſis poteſtate ſibi vel reipublicæ reſervata. Tenentes nihilo minus bona ipſius monaſterii conceſſit vos poſſe ad veſtram curiam vocare, ad docendum qualiter bona ipſa teneant: & niſi rationabiliter docuerint bona eadem ad ſe ſpectare, vel ſe præſcriptione legitima, videlicet centenaria, oſtenderint ſe munitos, bona ipſa valeatis taliter occupata ad dominium ejuſdem monaſterii auctoritate hujus indulgentiæ revocare, jure communi ſuper hunc articulum penitus revocato.

Conceſſit inſuper vobis in perpetuum, ut ſi tua, ſucceſſorum & patrum ipſius monaſterii manifeſta culpa non intervenerit contra eumdem ducem, heredes & ſucceſſores ſuos, & prædictæ ſuæ congregationis futuris temporibus propter quamlibet cauſam aliam fuerint, vel in totum, vel in partem oblivioni traditæ vel omiſſæ, & præſcriptio ipſa per ſuum ſacramentum tunc nobis præſentibus præſtitum, & per ſuam hanc ſanctionem conſtituit, ut prorſus irrita reputetur: & quocumque tempore ipſum heredem & ſucceſſores ſuos ſuper hoc duxeritis poſtulandos, dedit & reliquit eis omnibus ſub divinæ noſtræque benedictionis obtentu firmiter in mandatis, ut ipſas omnes conceſſiones & exceptiones per eorum vobis privilegia debeant confirmare ſine omni pretio & tædio tarditatis; & nullus ipſorum præſumat eas infringere vel mutare, ſed ipſas illæſas ſervare debeant & tenere, donec vos in ſua heredum & ſucceſſorum ſuorum fide ſincera fueritis permanentes. Quas conceſſiones, confirmationes, exceptiones, & indulgentias collatas eidem monaſterio per ipſum dilectiſſimum filium ducem Rogerium ratificamus, approbamus, & ex certa ſcientia confirmamus, auctoritate apoſtolica & plenitudine poteſtatis.

Decernentes & edicto perpetuo roborantes, ut quicumque dictum monaſterium in ſuis juribus, poſſeſſionibus & libertatibus læſerit, aut etiam perturbaverit, liceat tibi, ſucceſſoribus tuis, & patribus ipſius monaſterii, cujuſcumque præeminentiæ ſive ſtatus fuerint, ipſos auctoritate præſentis noſtri privilegii canonica monitione præmiſſa excommunicare, & excommunicatos fore denuntiare, atque quod abſolvi non poſſint, niſi digne ſatisfecerint; privilegio eis conceſſo, vel concedendo quod excommunicari & interdici non poſſint aliquatenus, non obſtante, niſi de indulto hujuſmodi plenam & expreſſam fecerint mentionem. Si quis autem contra hanc noſtri decreti auctoritatem venire tentaverit, ſalva ſedis apoſtolicæ, & legatorum ejus reverentia & dignitate, ſciat ſe B. Petri apoſtoli gratiam amiſſurum, & indignatione apoſtolica feriendum. Obedientes vero & hujuſmodi privilegii ſcripta ſervantes dignam a Deo retributionem recipiant, & benedictionem apoſtolicam conſequantur.

SUBSCRIPTIONES.

Ego Urbanus catholicæ eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.
Ego Ubaldus Sabinenſis epiſcopus ſubſcripſi.
Ego Berardus Prænestinus epiſcopus ſubſcripſi.
Ego Oddo Albanenſis epiſcopus ſubſcripſi.
Ego Joannes Aſculanus epiſcopus ſubſcripſi.
Ego Bruno Signinus epiſcopus ſubſcripſi.
Ego Joannes Rioppolanus epiſcopus ſubſcripſi.
Ego Rangerius Regitanus epiſcopus ſubſcripſi.
Ego Gerardus Trojanus epiſcopus ſubſcripſi.
Ego Hermannus presbyter cardinalis ſubſcripſi.
Ego Gregorius presbyter cardinalis ſubſcripſi.
Ego Benedictus presbyter cardinalis ſubſcripſi.

Datum Salerni per manus Joannis ſacræ Romanæ eccleſiæ diaconi cardinalis octavodecimo Kalendas Octobris quintadecima indictione, anno dominicæ incarnationis milleſimo nonageſimo ſecundo, pontificatus domini Urbani papæ ſecundi anno quinto.

XI. AD CLERUM TURONENSEM.

Privilegia Turonenſis eccleſiæ confirmat.

Urbanus epiſcopus ſervus ſervorum Dei univerſis ſanctæ eccleſiæ filiis ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

NOtum fore volumus tam futuris quam præſentibus, quoniam omnium bonorum largitor

tor Deus devotionem noſtram ad B. Martini tumulum viſitandum ſua miſeratione perduxit. Quia vero in ejuſdem B. confeſſoris eccleſia quædam inoleverant quæ in melius promovenda ſalutis falce extirpanda videbantur, nos per ſeptem dies & eo amplius immorati, medicinam animarum, frequentius inter eos intrantes & exeuntes eis impertivimus, & nobis in omnibus obedientes & benevolos, Deo aſpirante & in eis cooperante nobiſcum, experti ſumus. Sed quoniam ad noſtras aures pervenerat quod legatos Romanæ eccleſiæ ſuſcipere cum proceſſionis benignitate ſuperſederant, neque etiam eis, videlicet legatis, auctoritas hujus eccleſiæ per notitiam privilegiorum ejus innotuerat, ſuccenſuimus, & graviter eos increpavimus, cur tantam inobedientiæ offenſionem incurrerent. Illis itaque humiliter nobis ſcripta patrum noſtrorum Romanorum pontificum prætendentibus diligenter attendimus eorum privilegia. Et quia præter apoſtolicum, & regem, & Turonenſem archiepiſcopum, ſemel in vita ſua neminem ad proceſſionis ſuſceptionem admittebant ſtudioſe notavimus, noſtris cardinalibus, Teuzone Alberto, Gregorio Papienſi, Rauſgerio, & Hugone Lugdunenſi primate, & aliis tam epiſcopis quam aliarum dignitatum perſonis, præſentibus Brunone Signienſi epiſcopo, & Ingelramno Sueſſionenſis eccleſiæ archidiacono.

Porro nos tanta auctoritate refecti, eorum antiquam conſuetudinem, eorum ſcriptis ſuffragantes, auctoritate noſtra corroboravimus in præſentia noſtrorum prædictorum fratrum. Et quia filius noſter Amatus Burdigalenſis archiepiſcopus unus erat de legatis Romanæ eccleſiæ a Gregorio ſeptimo prædeceſſore noſtro in Galliam deſtinatus, non ab hac eccleſia proceſſionis ſolemnitate ſuſceptus: unde etiam graviter contra eoſdem clericos commotus in Exuldunenſi conſilio eos excommunicatione perfoderat; eum in concordiam & pacem eorum reformavimus. Neque eos ad ullam ſatisfactionem, quia auctoritate pollente ſeſe munierant, compulimus, neque qualibet pro tali exceſſu abſolutione purgandos cenſuimus, denique quoniam in quibuſdam ſuæ eccleſiæ privilegiis proprium eis habere epiſcopum conceſſum eſt, ejus vice nos Romano eos ſancimus ſpecialiter adhærere pontifici, & graviores eorum cauſas ex ejus pendere judicio.

Si quis ſane in craſtinum cardinalis, aut legatus, aut epiſcopus, aut quilibet a noſtro latere miſſus, hanc noſtræ confirmationis paginam ſciens, contra eam temere venire tentaverit, & noſtram perfringens auctoritatem, proceſſionem ab ipſa ſancti confeſſoris eccleſia expetierit, ſi communitus non deſtiterit, poteſtatis honoriſque dignitate careat, reumque ſe divino judicio exiſtere de perpetrata præſumptione cognoſcat, cunctis autem iſta ſervantibus ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti. Amen, Amen, Amen. Datum Turonis in caſtello ſancti Martini per manum Joannis ſanctæ Romanæ eccleſiæ diaconi cardinalis, ſecundo Idus Martii, indictione quarta, anno dominicæ incarnationis * MXCVII. pontificatus autem domini Urbani ſecundi papæ nono.

* MXCVI.

XII. AD CANONICOS S. MARTINI TURONENSIS.

Contra ſimoniacos.

Urbanus epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis filiis eccleſiæ B. Martini canonicis tam præſentibus quam futuris in perpetuum.

BOnorum omnium largitori Deo gratias agimus, qui devotionem noſtram ad B. Martini tumulum viſitandum ſua miſeratione perduxit. Quia vero in ejuſdem beati confeſſoris eccleſia conſuetudo pravitatis ejuſmodi inoleverat, ut honores ſeu præbendæ omnes pretio acquirerentur, nos locum ſanctum emundare ab hac peſte execrabili cupientes; religioſos viros ad præmonitionem noſtram decrevimus præmittendos. Quibus eſtis fideliter, domino inſpirante, polliciti & præceptis noſtris omnimodis obedire, & ſimoniacæ pravitatis inquinamenta deſerere. Quod & præſentibus nobis per Dei gratiam perfeciſtis, in noſtra tanquam B. Petri manu firmantes, nihil vos ulterius honorum, nihil præbendarum, vendituros aut empturos, nec ut vendantur aut emantur aliquando conſenſuros. Adjicientes etiam nullum deinceps in canonicorum numerum admittendum, niſi eamdem ſponſionem jurejurando firmaverit. Quæ videlicet univerſa nos ſanctorum apoſtolorum auctoritate firmavimus, & violatores omnes anathematis mucrone confodimus. Et præteritorum igitur gratiæ reſpondentes, & futurorum ſpem longe meliorem gerentes, ſecundum prædeceſſorum noſtrorum Romanæ eccleſiæ pontificum privilegia, vos in ſpirituales filios apoſtolicæ ſedis aſſumpſimus, & eadem auctoritate ſtatuimus, nullum pontificum, nullum regum, nullum cujuſque dignitatis aut ordinis, præter præpoſitos veſtros, in veſtra eccleſia vel ejus pertinentiis poteſtatem aut dominium exercere, ut Romanæ eccleſiæ præcepta ſervantes Romanæ eccleſiæ libertate perpetua gaudeatis, ſalvo nimirum jure ſeu conſuetudine quam hactenus erga vos Turonenſis noſcitur archiepiſcopus habuiſſe.

Quæcumque igitur venerabilis illa B. Martini eccleſia legitimo jure, vel pontificum collatione, vel regum & principum liberalitate, vel fidelium oblatione poſſidet, ſeu in futurum præſtante domino juſte poterit & canonice adipiſci, firma vobis ſemper & illibata permaneant. Nullus in villis, aut manſionibus, ſive territoriis, ſive eccleſiis, aut pagis ad veſtram eccleſiam pertinentibus, invitis vobis judicia agere, ingenuos ſervoſve ſæculi poteſtate conſtringere, nec teloneum aut naulum præſumat exigere. Poſſeſſionum vero veſtrarum decimæ ſeu * novæ in pauperum uſus omnino proficiant. Epiſcopus autem, in cujus diœceſi eædem poſſeſſiones ſunt, ordinandorum clericorum tantum curam gerat, nihil de cætero gravaminis clericis inferat, nec eccleſiarum altaria, vel alia bona, per regum præcepta vobis antiquitus data, & pontificum Romanorum privilegiis confirmata, vel aliis dare, vel venalitate diſtrahere, vel modo quolibet alienare præſumat.

* nonæ

Quidquid præterea libertatis, quidquid immunitatis, vel prædeceſſores noſtri Romani pontifices, vel Turonenſes archiepiſcopi, vel Gallicanarum eccleſiarum apud Tuſſiacum in Tullenſi parochia generalis ſynodus congregata pro beati apoſtolici confeſſoris Martini reverentia veſtræ eccleſiæ veſtriſque prædeceſſoribus contulerunt, nos præſentis decreti pagina confirmamus. Et quia in quibuſ-

busdam vestræ ecclesiæ privilegiis proprium vobis habere episcopum concessum est, nos ejus vice Romano vos sancimus specialiter adhærere pontifici, & graviores vestri causas ex ejus pendere judicio. Si quis sane in crastinum archiepiscopus, aut episcopus, imperator, aut rex, princeps, aut dux, comes, vicecomes, judex, aut ecclesiastica quælibet sæcularisve persona, hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove commonitus, si non satisfactione congrua emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reumque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo corpore ac sanguine Dei & Domini redemptoris nostri Jesu Christi alienus fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat: Cunctis autem eidem ecclesiæ justa servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen, Amen, Amen. Datum Pictavis per manum Joannis sanctæ Romanæ ecclesiæ diaconi cardinalis, quarto Kalendas Aprilis, indictione quarta, anno dominicæ incarnationis * MXCVII. pontificatus autem domini Urbani secundi papæ nono.

* MXCVI.

XIII. AD ROGERIUM COMITEM SICILIÆ.

De privilegio monarchiæ Siciliæ.

Urbanus episcopus servus servorum Dei carissimo filio Rogerio comiti Calabriæ & Siciliæ salutem & Apostolicam benedictionem.

QUia prudentiam tuam supernæ majestatis dignatio multis triumphis & honoribus exaltavit & probitas tua in Saracenorum finibus ecclesiam Dei plurimum dilatavit, * & sanctæ sedi apostolicæ devotam se multimodis semper exhibuit, nos in specialem atque carissimum filium ejusdem universalis ecclesiæ te assumpsimus. Idcirco de tuæ probitatis sinceritate plurimum confidentes, sicut verbis promisimus, ita literarum auctoritate firmamus; quod omni vitæ tuæ tempore, vel filii tui Simonis, vel alterius qui legitimus tui hæres extiterit, nullum in terra potestatis vestræ, præter voluntatem aut consilium vestrum legatum Romanæ ecclesiæ statuemus. Quinimo quæ per legatum acturi sumus per vestram industriam legati vice cohiberi volumus. Quando ad vos ex latere nostro * mitteremus ad salutem * sanctarum ecclesiarum quæ sub vestra potestate * consistunt, ad honorem B. Petri sanctæque ejus apostolicæ sedis, cui devote hactenus obedisti, quamque in necessitatibus suis strenue & fideliter adjuvisti. Si vero * celebratur concilium, & tibi mandavero, quatenus episcopos & abbates tuæ terræ mihi mittas; quos & quos volueris * mittes, alios vero ad servitium ecclesiarum tuarum * retineas. Omnipotens Deus actus tuos in beneplacito suo dirigat, & te a peccatis absolutum in vitam æternam perducat. Datum Salerni per manus Joannis sanctæ ecclesiæ diaconi tertio Nonas Julii indictionis septimæ, anno pontificatus nostri undecimo.

* Sanctæque

* al. miserimus

* al. videlicet.

* al. existunt

* al. celebratur.

* al. mittas.

* & ad tutelam.

XIV. AD RODULPHUM COMITEM.

Pro immunitate ecclesiastica.

NOsse te volumus quia nulli sæcularium domino potestatem in clericos habere licet; sed omnes clerici episcopo soli esse debent subjecti. Quicumque vero aliter præsumpserit, canonicæ procul dubio sententiæ subjacebit.

XV. AD CLERUM POPULUMQUE SALERNITANUM.

Pro immunitate ecclesiastica.

Urbanus episcopus servus servorum Dei dilectis filiis clero & populo Salernitano salutem & apostolicam benedictionem.

LAnzonem presbyterum, qui ecclesiam sanctæ Mariæ per manum laicam invasit, expulso eo qui legitime possidebat, noveritis sententia nostra officio & beneficio interdictum. Omnes præterea, qui ecclesias vel ecclesiastica beneficia aut capellanias sine episcopi sui consensu per manum laicam obtinuerint, donec satisfaciant suo episcopo, secundum sanctorum canonum constituta, ab officio & beneficio interdicimus.

XVI. AD ALEXIUM CONSTANTINOPOLITANUM IMPERATOREM.

De expeditione in terram sanctam, & de cruce suscipienda.

Urbanus secundus Romanus pontifex Alexio Constantinopolitano imperatori, &c.

CUm statutum fuisset ad Clarum-montem Arverniæ, ut communibus votis bellum adversus Saracenos gereretur, tanta hominum multitudo cruce signata est, ut ad trecenta hominum millia censa fuerint. Ducum autem fortissimorum tantus ardor, ut de recuperanda Hierosolyma multum sperare debeamus. Primus omnium Petrus eremita innumerabilibus se ducem præbuit, cui Godefredus, Eustachius & Balduinus fratres Bolionii comites se addiderunt, majores etiam copias paraverunt. Hinc Podiensis episcopus belli dux, & Raimundus sancti Ægidii comes, inde Hugo magnus Philippi Francorum regis frater, & Robertus Nortmanniæ, & alter Robertus Flandriæ, & Stephanus Carnuti comites. Quid dicam de Boamundo ipso qui ingenti animi magnanimitate iis se comitem adjunxit cum septem millibus delectæ juventutis Italicæ, relicta fratri rerum omnium cura, quo cum diu bello contenderat? Ad hos belli maximos apparatus unum illud in primis est necessarium, ut tuo præsidio commeatuque tantæ copiæ juventur. Quare ab te peto majorem in modum, ut quibuscumque rebus poteris justissimo bello glorioseque faveas. Illud autem, tametsi non dubitem abs te curatum iri, volui tamen te per literas nostras scire id mihi & universæ Christianæ reipublicæ jucundissimum fore. Vale. Romæ, &c.

XVII. AD LUCIUM PRÆPOSITUM SANCTI JUVENTII.

De valore baptismi aliorumque sacramentorum a criminosis sacerdotibus collatorum.

Urbanus episcopus servus servorum Dei dilecto filio Lucio præposito ecclesiæ sancti Juventii apud Ticinum salutem & apostolicam benedictionem.

SAlvator prædixit in evangelio circa finem sæculi pseudochristos & pseudoprophetas surge-

IVo parte 6 cap. 408.

re,

re, & multos seducere, & fideles suos in mundo multas habituros pressuras; sed tamen portas inferi adversus ecclesiam non prævalituras. Proin quia, ut ait apostolus, *oportet hæreses esse, ut qui probati sunt manifesti fiant*, oportet nos cum propheta ex adverso ascendere, & murum opponere pro domo Israel, & cum eodem apostolo per multas tribulationes intrare in regnum Dei, unde non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis. Igitur quia innotuisti nobis, quod tibi objicitur: Utrum vendere ecclesiasticam rem simoniacum sit? hoc simoniacum esse patenter colligitur ex hoc quod B. Petrus apostolus ait Simoni: *Pecunia tua tecum sit in perditionem, quia existimasti donum Dei pecunia possideri*. Donum quippe Dei est Spiritus sanctus, & donum Dei est res ipsius ecclesiæ oblata. Et si bene advertis, Simon magus, qui ficte ad fidem accessit, non Spiritum sanctum propter Spiritum sanctum quo ipse indignus erat, (quoniam ut scriptum est, *Spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictum*) sed ideo, quantum in ipso erat, emere voluit, ut ex venditione signorum quæ per eumdem fiebant multiplicatam pecuniam quam obtulerat lucraretur. Nec apostolus emptionem Spiritus S. quam bene noverat fieri non posse, sed ambitionem talis quæstus, id est avaritiam, quod est idolorum servitus, in eodem Simone exhorruit, & maledictionis jaculo perculit.

Quisquis itaque res ecclesiasticas quæ Dei dona sunt, quoniam a Deo fidelibus & a fidelibus Deo donantur, quæque ab eodem gratis accipiuntur, & ideo gratis dari debent, propter sua lucra vendit vel emit, cum eodem Simone donum Dei pecunia possideri existimat: Ideo qui easdem res non ad hoc ad quod institutæ sunt, sed ad propria lucra, munere linguæ, vel indebiti obsequii, vel pecunia largitur vel adipiscitur, simoniacus est: cum principalis intentio Simonis fuerit sola pecuniæ avaritia, id est idololatria, ut ait apostolus Paulus. Alioquin cur synodus Chalcedonensis sexcentorum triginta episcoporum procuratorem vel defensorem ecclesiæ, vel quemquam regulæ subjectum, adeo per pecuniam ordinari prohibet, ut interventores quoque tanti sceleris anathematizet, nisi quod eosdem simoniacos judicet? Quod si præfati milites ecclesiæ ob hujus scelus taliter percelluntur, nemo sapiens negabit non militantes ecclesiæ multo damnabilius hanc ob causam id est venditionis vel emptionis debere percelli.

Sed & beatus prædecessor noster * Paschalis de consecratione, & de rebus quæ proveniunt ex consecratione, affirmat, quod quisquis alterum eorum vendit, sine quo alterum habere non potest, neutrum non venditum derelinquit. Ac per hoc eum qui rem ecclesiæ vendit vel emit simoniacum intelligit; in nomine vero procuratoris intelligit præfata synodus quemlibet ecclesiasticarum rerum administratorem, ut ver. gr. præpositum, œconomum, vicedominum: defensoris nomine advocatum sive castaldum, & judicem: in subjecto regulæ archipresbyterum, archidiaconum, canonicum, monachum, vel quemlibet ecclesiastico mancipatum officio. Quod vero Spiritum sanctum, quantum in se est, vendat vel emat qui præposituram vel hujusmodi vendit vel emit, audi Augustinum super Joannem: O quot proposita fecerunt? Alterum propositum habet Carthagine Primianus, alterum habet Maximianus, alterum habet in Mauritania Rogatus, alterum habent in Numidia illi & illi quos jam nec nominare sufficimus. Circumit ergo aliquis emere columbam? unusquisque propositum suum laudat quod vendit, &c.

Ecce venerabilis Augustinus de præposituræ distractione agens, in nomine columbæ sancti Spiritus venditionem vel emptionem accipit, sicut & omnes hujus evangelici capituli tractatores. Pensandum vero est qua pœna mulctentur qui jam Deo & ecclesiæ suæ oblata vendunt vel emunt, si cum flagellis a Dei templo ejecti sunt, qui quæ Deo erant offerenda vendebant vel emebant. Si de offerendorum venditoribus vel emptoribus dictum est: *Vos fecistis domum Patris mei domum negotiationis, & speluncam latronum*, quid dicetur jam de ecclesiæ oblatorum venditoribus vel emptoribus? Et ne quis insanus objiciat, merito hos dominum tam acerbe vindicasse, quia tunc illa in Dei templo, ecclesiasticæ vero res modo extra templum distrahantur: attendat super his Augustini non determinantem locum venditionis vel emptionis propositorum, sed tantum indefinite dicentem: Circumit aliquis emere columbam, unusquisque propositum suum laudat quod vendit, non adjiciens in templo vel extra templum. Hæc contra venditores vel emptores sacrarum rerum.

Ad hoc vero quod in epistola tua sequitur, id est: Utrum obedire tentantibus ad mortem nefas sit? & circa finem ejusdem epistolæ hoc idem iterum inculcatur, illud beati Petri respondemus: *Obedire Deo oportet magis quam hominibus*. In quo exemplo notandum est, hominibus interdum obediri debere, sed magis Deo hominibus quidem in his quæ contra fidem & religionem non sunt: quoniam cives Jerusalem legimus Babylonis civibus militasse, ut sanctum Joseph, & socios Danielis; quorum primus stuprum dominæ, sequentes vero idololatriam perhorrentes, rem publicam & alienigenarum principum strenue gubernaverunt. Et in evangelio habes, cum eo qui te angariaverit uno milliario, alia duo ambulare debere, & reddere quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo. Item Hieronymus super epistola ad Philippenses: Si dominus ea jubet quæ non sunt adversa scripturis sanctis subjiciatur domino servus: si vero contraria præcipit, magis obediat spiritus quam corporis domino, & infra: Si bonum est quod præcipit imperator, jubentis exequere voluntatem; si malum, responde: *Obedire oportet Deo magis quam hominibus*.

Ad hoc vero quod subjungitur in eadem epistola, id est: Utrum sit utendum ordinationibus, & reliquis sacramentis, a criminosis exhibitis, ut ab adulteris, vel sanctimonialium violatoribus, vel hujusmodi? ad hoc, inquam, ita respondemus: Si schismate vel hæresi ab ecclesia non separantur, eorumdem ordinationes, & reliqua sacramenta sancta & veneranda non negamus, sequentes beatum Augustinum, qui super Joannem de hujusmodi tam copiose quam veraciter disseruit. Ait enim: Baptizet servus bonus, sive servus malus, non sciat se ille qui baptizatur baptizari ab eo qui non sibi renuit baptizandi potestatem, & paulo post: Non horreat columba ministerium malorum, respiciat Domini potestatem. Si fuerit superbus minister, cum zabulo computatur, sed per illum Christi sacramentum non contaminatur. Quod per illum fluit, purum est, quod per illum transit, liquidum est. Item: Spiritualis vero virtus sacramenti ita est ut lux, quæ & ab illuminandis pura excipitur, &, si per immunda transeat, non inquinatur. Quos bapti-

Cor. 11.

B. 3

ap. 1.

Joan.

Matth. 5.

11. q. 3. c. 93.

* Paschalis primus.

6. dist. 32. c. 6 in additione

zat ebriosus, quos baptizat homicida, quos baptizat adulter, Christus baptizat, & cætera hujusmodi. Attamen decessores nostri Nicolaus & Gregorius a missis sacerdotum, quos tales revera esse constiterit, fideles abstinere decreverunt, ut & peccandi licentiam cæteris auferrent, & hujusmodi ad dignæ pœnitentiæ lamenta revocarent. Scripsit hoc prædecessor noster Gregorius Rodulpho & Bertholdo ducibus inter cætera: Officium simoniacorum, & in fornicatione jacentium scientes nullo modo recipiatis, & quantum potestis, tales sanctis deservire mysteriis vi, si oportuerit, prohibeatis, &c.

Gregorius VII. lib. 2. epist. 45.

Porro ad hæc quæ tibi syllogistice in eadem epistola objiciuntur, id est, si corpus & sanguis Christi non sunt, & alia quæ prædiximus, proprias non habent virtutis dignitates, quid agentibus obsunt; quod si habent, cur spernuntur, sicubi ab indigno præsumuntur? Ad hæc, inquam, ita respondemus: Proprias quidem habent virtutis dignitates, ut præfatus Augustinus ait super Joannem contra Donatistas, sed agentibus vel suscipientibus eadem sacramenta contra præfatorum pontificum instituta, * nisi forte sola morte interveniente, utpote ne sine baptismate vel communione quilibet humanis rebus excedat: eis, inquam, in tantum obsunt, ut veri idololatræ sint, cum talibus & ordinationum & sacramentorum confectio, & aliter quam præmissum est scienter susceptio, vehementer a sanctis canonibus prohibeatur. Ait namque Samuel propheta: *Quoniam peccatum ariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ noli acquiescere*. Hæc de malis catholicis qui intra ecclesiam sunt. Cæterum schismaticorum & hæreticorum sacramenta, quoniam extra ecclesiam sunt, juxta sanctorum patrum traditiones, scilicet Pelagii, Gregorii, Cypriani, Augustini, Hieronymi, formam quidem sacramento um, non autem virtutis effectum habere profitemur, nisi cum ipsi, vel eorum sacramentis initiati, per manus impositionem ad catholicam redierint unitatem.

* Nisi in casu necessitatis, qui a præciso accepit sacramentum extra casum necessitatis peccat, non item qui a malo Thom p 3. q. 6. art. 6 ad 2. & q 67. ar. 2; 1. Reg. 15. Tit. 3.

Sciendum vero est quod canones apostolorum, quorum auctoritate orientalis & ex parte Romana utitur ecclesia, & insignis martyr Cyprianus, & octoginta episcopi cum eodem baptismum hæreticorum lavacrum diaboli appellant. Stephanus vero & Cornelius martyres & pontifices Romani, & venerabilis Augustinus in libro de baptismate eumdem Cyprianum, & præfatos episcopos hanc ob causam vehementer redarguunt, affirmantes baptismum sive ab hæretico sive schismatico ecclesiastico more celebratum ratum esse; & merito, quia alia in baptismo, & alia in reliquis sacramentis consideratio est; quippe cum & ordine prior & necessarior sit; subito enim morituro prius baptismate, quam Dominici corporis communione, vel aliis sacramentis consulitur. Et dum forte catholicus non invenitur, satius est ab hæretico baptismi sacramentum sumere, quam in æternum perire. Et hanc sententiam præscriptorum pontificum Cornelii, Stephani, & Augustini, secuti sunt Innocentius, Siricius, Leo, Anastasius, & magnus Gregorius, & omnis ecclesia catholica. Et quoniam epistolaris brevitas propositis tibi quæstionibus fortasse non sufficit, eorumdem temeritatem ad sedem apostolicam instruendam mitte, aut, juxta apostolum, *veluti sanæ doctrinæ adversarium post secundam & tertiam correptionem devita*. Tu vero esto fidelis usque ad mortem, ut percipias coronam vitæ. Data Romæ.

XVIII. AD ALPHANUM SALERNITANUM archiepiscopum.

Collatum illius ecclesiæ privilegium confirmat.

Urbanus episcopus servus servorum dilecto fratri Alphano Salernitano episcopo ejusque successoribus canonice promovendis in perpetuum.

Singulare semper sedis apostolicæ privilegium claruit, subjectas sibi per orbem terrarum ecclesias & auctoritate disponere, & benignitate clementius confovere. Quibus autem supernæ majestatis dignatio suæ gratiæ pleniorem contulit largitatem, ipsis etiam consuevit excellentiorem contribuere dignitatem. Unde non immerito existimamus Salernitanam ecclesiam amplioribus nostræ benignitatis muneribus honorandam, quam omnipotens Dominus eximia suæ benignitatis prærogativa per misericordiam gratuitam sublimavit. Ex novissimis namque terrarum finibus beati Matthæi evangelistæ corpus ad hanc deferri, apud hanc haberi, clementissima suæ dispositionis * dignitate permisit Cujus scilicet apostoli quanta sit in Deo & ecclesia gloriæ excellentia, collatorum divinorum munerum gratia cumulata demonstrat. Hic enim primus inter cæteros evangelii seriem scribere inspiratione divina exorsus hic in divini seminis fructu trium ordinum coronam centesimam reportavit, ut simul apostolus & evangelista & martyr existeret. Adjecit ad hæc omnipotens Deus, ut eamdem ecclesiam gloriosorum martyrum Fortunati, Gaii & Anthes triumphis simul & corporibus honoraret. Apposuit etiam tertii muneris claritatem, ut eam nostris temporibus Gregorii apostolicæ memoriæ septimi papæ tam exilio quam tumulo illustraret. Cujus quam egregia jura, quam præclara doctrina, quam miranda constantia fuerit, Romana ecclesia prædicat, occidens universus agnoscit, tyrannorum pertinacia tolerat, & conculcata testatur.

* forte dignatione

XIX. AD PISTORIENSEM ET RUSTICUM vallis umbrosæ abbates.

De Wezelone Moguntino archiepiscopo ob simoniam depositio.

Urbanus secundus papa Pistorienſi & Rustico vallis Umbrosæ abbatibus.

Scripsistis nobis maximum apud vos scandalum emersisse, quo Pisanum episcopum consecraverimus, quod a Guezelone hæretico diaconus fuerat ordinatus. Et nos profecto scimus, Guezelonem hæreticum fuisse, Moguntinumque episcopatum simoniaco credimus facinore invasisse propter quem aut alium acquirendum regi sub anathemate posito diu servierat, & propter acquisitum omni vitæ suæ tempore deservivit. Eumdem & ipsi nos pro eadem causa, qui ab excommunicatis consecratus est, in synodali concilio excommunicavimus, condemnavimus, & ab omni ecclesiastico officio sine spe restitutionis aliqua deposuimus.

Notæ Severini Binii.

Guezelonem hæreticum fuisse.) Hanc epistolam Urbani secundi papæ ex manuscripto bibliothecæ sancti Victoris Parisiensis cum aliis plurimis, de quibus supra descriptam misit excudendam reverendus dominus Joannes Picardus sancti Victoris Parisiensis ecclesiæ sæpe dictæ

dictæ canonicus regularis. Quæ cum hactenus nullib impressa fuerit, & quamdam de simonia decretalem constitutionem contineat, dignam judicavi quæ in lucem emitteretur. Hic Guezecelo, ut bene notandum esse monuit dictus dominus P. cardus, idem est quem passim Urspergensis abbas nuncupat Wicelonem Sigefridi Moguntini archiepiscopi demortui successorem, seu potius Moguntinæ ecclesiæ invasorem ab Henrico rege intrusum, ut patet ex iis quæ supra dicta sunt in concilio Quintilineburgensi sub Gregorio septimo. Nec obstat quod apud Urspergensem Wecilo nominetur, quem Urbanus papa hic Guezelonem appellat: nam familiare est Gallis aliisque nationibus ut nomina omnia propria, quæ apud Germanos scribuntur in principio per geminum VV, ipsi primam literam V in G convertant, adeoque pro VVezelone scriptum fuerit Guezelo.

XX. AD RICHERIUM SENONENSEM, & cæteros Francorum episcopos.

De rege excommunicato non absolvendo.

Urbanus episcopus servus servorum Dei dilecto fratri Richerio Senonensi, & cæteris Francorum episcopis, salutem & apostolicam benedictionem.

AUditum est apud nos quosdam confratres nostros in tantam audaciam prorupisse, ut asserant se nequaquam a regis societate abstenturos; immo etiam regem ipsum ab excommunicationis vinculo soluturos, quamquam feminam illam, pro qua per nos excommunicatus fuerat, non dereliquit: sed qui hoc loquuntur, aut profecto scripturas nesciunt, aut pertinaciter excedere nequaquam pertimescunt. Sanctorum quippe canonum sanxit auctoritas, & ea passim ecclesiæ consuetudo servat, ut a quolibet juste excommunicatum episcopo alius absolvere non præsumat. Ipsa etiam suffraganeorum ligamenta metropolitani, qui videlicet eorum majores sunt, sanctorum patrum institutionibus prohibentur absolvere. Quod si a quibuscumque id serva ur episcopis, videant venerabiles fratres nostri, quemadmodum apostolicæ sedis valeant acta dissolvere, cum profecto luce jam clarius constet apostolicæ sedis pontifici non solum episcopos & primates, sed ipsos etiam patriarchas, divina institutione subjectos, cum noverint ab omnibus ad ipsum, ab ipso autem ad neminem appellandum, cum sciant ei soli fas esse de omni ecclesia judicandi, ipsum vero nullorum subjacere judicio. Nec eos illud credimus ignorare, quod sola nulla synodo præcedente, sedes apostolica valeat suo statui restituere quos synodus inique damnaverit, ipsius vero nemini liceat retrahere judicia. Certe cum de leprarum, id est de criminum varietatibus ad Moysen Dominus loqueretur, *Considerabit*, inquit, *leprosum sacerdos, & immundum judicabit*, ac deinde subjungit: *Et clausus tenebitur ad arbitrium sacerdotis*. Videtis ergo quia ad illius sacerdotis arbitrium clausus teneri præcipitur, cujus arbitrio judicatus est immundus. Quomodo itaque ad aperiendum manum porrigent, ad quem claudendum os aperire non ausi sunt. Cum quatriduanum Lazarum Dominus suscitasset, non legitur ad absolvendum eum circumstantium aliquis se injecisse, dum ipsius Salvatoris præcepto jam viventem, jam stantem, discipuli absolverunt, ut profecto secuturis daretur exemplum, quia etiam pœnitens quis solvendus non est, nisi per illius arbitrium, cujus voce vel gemitu a sepulcro criminosus educitur. Sed neque illud venerabilibus fratribus arbitramur ignotum, quia Deus superbis resistit, prope est autem obtritis corde. *Super quem enim respiciam, ait Dominus, nisi super humilem & quietum & trementem verba mea*. Viderint ergo quo pacto peccatorem conentur absolvere, præter illius vel præsentiam, vel præceptum, cujus est judicio in generali synodo compeditus. Nobis sane, & omnibus qui Turonis nobiscum Deo propitiante convenerunt, liquido paruit, & legis & evangelii & sanctorum canonum documentis, nullam solvendi quem nos ligavimus fraternitati vestræ suppetere potestatem. Unde & filium nostrum Francorum regem, donec Deo in nobis & sanctæ Romanæ ecclesiæ satisfaciat, excommunicatum asserimus, & tam episcopos, quam alios quoslibet ei pertinaciter communicantes esse sancimus, & privilegium potestatis amittere, si quis in ejus absolutione inconcessa abuti præsumpserit potestate. De cætero universos vos

B * Arelatem in octavis apostolorum Petri & Pauli ad concilium omni seposita occasione invitamus.

* Nemausi celebratum fuit mense Julio anno 1096.

XXI. AD HUGONEM ARCHIEPISCOPUM Lugdunensem.

De Roberto abbate Cistercienſi ex eremo revocando.

Urbanus episcopus servus servorum Dei venerabili fratri & episcopo Hugoni apostolicæ sedis vicario salutem & apostolicam benedictionem.

MOlismensium fratrum magnum in consilio clamorem accepimus, abbatis sui reditum C vehementius postulantium. Dicebant enim religionem suo choro eversam, seque pro abbatis illius absentia odio apud principes & cæteros vicinos haberi. Coacti tandem a fratribus nostris, dilectioni tuæ per præsentia scripta mandamus, significantes gratum nobis existere, ut, si fieri posset, abbas ille ab eremo ad monasterium reducatur. Quod si implere nequiveris, curæ tibi sit ut & qui eremum diligunt conquiescant, & qui in cœnobio sunt regularibus disciplinis inserviant.

APPENDIX EPISTOLARUM Urbani papæ II. ex variis codicibus mss. & quibusdam editis magno studio collecta.

I. AD GUIEHARDUM EPISCOPUM Constantiensem.

Urbanus episcopus servus servorum Dei Guiehardo Constantiensi episcopo salutem & apostolicam benedictionem.

Hanc & pleraſque ex ſequentibus deſcripſerat R.P Jacobus Sirmundus ex codice Atrebatenſi

QUia te speciale post Deum manuum nostrarum opus esse perpendimus, & quia specialem in te religionis gratiam esse cognoscimus, idcirco te specialiter adjuvare, tuisque necessitatibus specialiter subvenire Domino annuente satagimus. Quæstiones autem quas tuis literis significasti vestris in partibus agitari, apud nos satis frequenter noveris commoveri. Fratrum itaque nostrorum communicato consilio, diuque excommunicationis quæstione tractata sancti prædecessoris nostri Gregorii sententiam confirmantes ita eam Deo inspirante determinavimus. Primo siquidem gradu Ravennatem hæresiarcham Romanæ ecclesiæ invasorem cum Henrico rege ejusdem perversitatis capite, ab omnibus ecclesiæ catholicæ membris alienum & excommunicatum esse censemus. Secundo eos qui armis, pecunia, consilio aut obedientia ecclesiasticos maxime honores ab eis aut eorum fautoribus accipiendo eorum nequitiæ adminiculum subministrant. Hos igitur prin-

Levit. 13.

Isaiæ 66.

principaliter anathematis vinculis adstringentes, in tertio gradu communicantes eis nos quidem non excommunicamus. Sed quia ipsi se eorum communione commaculant, in nostram eos societatem nequaquam sine pœnitentiæ ultione & absolutione recipimus. Sanctis quippe canonibus cautum constat, ut qui excommunicatis communicaverit excommunicetur. Ipsius tamen pœnitentiæ atque absolutionis modos ea moderatione discrevimus, ut quicumque seu ignorantia seu timore seu necessitate negotii cujusque maximi & maxime necessarii eorum se convictu, salutatione, oratione, osculove contaminaverit, cum minoris pœnitentiæ absolutionisque medicina societatis nostræ participium sortiatur. Eos vero qui aut spontanee aut negligenter inciderint, sub ea volumus disciplinæ * cohercione suscipi, ut cæteris metus incutiatur cujus disciplinæ moderamina, quod ad tuam curam spectat nos tuæ providentiæ prout oportere videris pro temporis & personarum competentia servanda committimus. Porro de clericis qui ab excommunicatis sunt episcopis ordinati, necdum quidem sententiam ferimus, quia generalis mali contagium generalis synodi est cauterio comburendum. Tuæ tamen fraternitati hoc respondemus ad præsens, ut ab excommunicatis quondam tamen catholicis episcopis ordinatos, si quidem non simoniace ordines ipsos acceperint, & si episcopos ipsos non simoniacos esse constiterit, ad hoc si religiosior eorum vita, & doctrinæ prærogativa visa fuerit promereri, pœnitentia indicta quam congruam duxeris, in ipsis quos acceperint ordinibus manere permittas. Ad superiores autem ascendere non concedimus, nisi necessitas & utilitas maxima flagitaverit, & ipsorum sancta conversatio promeruerit, & hoc tamen ipsum rarius cum cautela est præcipua concedendum. De presbyteris, diaconis ac subdiaconis, qui post acceptum ordinem in aliquo crimine lapsi fuerint sive palam sive clam constat quidem canonum censura ab ecclesiasticis eos officiis inhiberi. Tuæ tamen providentiæ discretionique committimus, utrum eorum aliqui, qui tamen infamiæ notis non fuerint aspersi, necessitate ecclesiæ urgente & ipsorum sancta conversatione promerente in suis gradibus recuperari debeant. Hoc autem secundum indulgentiam dico, non secundum imperium, ut vestra major vestris in partibus contra hæreticos habeatur auctoritas. Salva tamen auctoritate communi, & sanctorum patrum decretalibus institutis. Si quem vero quod absit post acceptum aut ante acceptum officium contigerit peremptorio quolibet eorum qui in lege morte mulctantur, sive clam sive palam occupatum crimine inveniri, eos maxime qui adhuc mundo vivunt, ab omni eos altaris ministerio sequestramus. Sicut enim pœnitentiam agere cuiquam non conceditur clericorum, ita & post pœnitudinem ac reconciliationem nulli unquam laico liceat honorem clericatus adipisci, vel clerico ad altiores ordines promoveri, quia quamvis sint omni peccatorum contagione mundati, nulla tamen debent gerendorum sacramentorum instrumenta suscipere, qui dudum fuerint vasa vitiorum. Sane insulam Augiam sub jure ditionis B. Petri ac Romanæ ecclesiæ constat specialiter contineri. Sed quia eorum privilegium, quod a Romana ecclesia obtinent, non satis meminimus, causam facile determinare non possumus. Salva tamen ejusdem privilegii auctoritate, tibi singulariter in clerum & populum illic habitantem præter monachos omnem concedimus episcopalis regiminis potestatem. Cæterum ut in eodem cœnobio abbatem catholicum, regulariter vice nostra præstituere studeas tuæ obedientiæ imperamus. Nec solum in eo, sed & in S. Galli cœnobio, & in cæteris si quæ sunt propriis abbatibus destituta, nostra fretus auctoritate cum consilio quorum interesse cognoveris abbates eligere, atque electos consecrare procura. Idem etiam tibi studendum de Augustensi & Curiensi episcopatu injungimus, nec non & de cæteris ad quæ Pataviensis episcopus advocari vel adesse nequiverit, & ipsi enim quemadmodum & tibi Saxoniæ, Alamanniæ, ac cæterorum quæ prope sunt regionum vice nostra procurationem injunximus, ut ordinationes improbandas improbetis, roborandas roboretis, & quicquid ecclesiastici negotii disponendum fuerit communicato religiosorum virorum consilio disponatis, quo ad usque privatiorem annuente Domino legatum sedis apostolicæ suscipere valeatis. Vos quia Dei zelo fervetis & scientia præcellitis atque doctrina, omni cura atque sollicitudine utilitatibus ecclesiasticis insudate. Scientes quoniam & nos in hoc tempore vestris libentissime utilitatibus annuemus & operam dabimus. Laboribus autem Romanæ ecclesiæ communicare, opis nostræ auxilio sublevare nullo modo pigri sitis. Benedictionum suarum vos omnipotens Deus ubertate perfundat, incolumem custodiat, & ad vitam perducat æternam. Data Romæ XIV. Kal. Maii.

* al. coertione, pro cœrcitione. H.

Ivo p. 6. c. 106. IX. q. 3. cap. ab excommunicat.

II. AD ROBERTUM TOTIUS FLANDRIÆ strenuum militem.

Urbanus episcopus, &c.

Memento carissime fili, quantum, &c. *paulo post integra exhibebitur cum actis concilii Remensis* cum epistola cleri Flandrensis Rainaldo archiep. Remensi.

III. (1) AD LAMBERTUM ATREBATENS. Episcopum sive PRIVILEGIUM ATREBATENSIS ECCLES.

Hanc & nonnullas ex sequentib. editionibus jam pridem partas habebimus cum Dacher. tom. III & V. spicileg. ea cum aliis quæ seq. tinseruit.

Urbanus episcopus servus servorum Dei, dilecto in Christo fratri Lamberto Atrebatensi episcopo nostris manibus consecrato, ejusque successoribus canonice substituendis in perpetuum.

LIquet sanctorum canonum institutis integram esse provinciam, & metropolitanum proprium debere sortiri, quæ duodecim constat episcopatibus. Secundam igitur Belgicam constat integritatem provinciæ obtinere, quæ duodecim quondam scitur episcopos habuisse, & Remensem ecclesiam jure metropolitanam haberi, quæ tot soleat suffraganeis eminere. Cæterum peccatis exigentibus accolarum, cum irruentibus barbaris urbes quædam detritæ sunt, duodecimus ille numerus imminutus est. Inter quas Atrebatensis nobilis quondam & populosa civitas, quæ per B. Remigium episc. Vedastum obtinuit, post nonnullorum antistitum obitum episcopalis cathedræ perdidit

(1) Hæc, & sequentes Epistolæ tum Urbani PP. cum Rainoldi Archiep. Remensis, Lamberti Atrebatensis Episcopi, alicrumque ad restitutionem Atrebatensis Episcopatus spectantes, hic ordine præposlero allatæ, juxta rei gestæ seriem digestæ leguntur in Gestis de Restitutione Episcopatus Atrebatensis apud Baluzium Miscellan. tom. 5. pag. 237. & seqq.

didit dignitatem, & per nonnulla tempora Cameracenſi epiſcopo ſubdita obedivit. Porro noſtris temporibus ſuperne miſerationis reſpectu prædicta civitas in ejuſmodi ſtatum reducta eſt, ut & populi frequentia & divitiarum abundantia Cameracenſem ſuperet civitatem. Dignum igitur Spiritui ſancto & auctoritati apoſtolicæ viſum eſt, ut Atrebatenſi eccleſiæ cardinalis reſtitueretur antiſtes. Sanctum enim Sardicenſe concilium ſtatuit non paſſim epiſcopum ordinari, niſi aut in civitatibus quæ epiſcopos habuerunt, aut quæ tam populoſæ ſunt ut habere mereantur epiſcopum. In ſecundo quoque concilio Africano decernitur, ut illa diœceſis quæ aliquando habuit epiſcopum, habeat proprium. Et ſi accedente tempore, creſcente fide Dei populus multiplicatus deſideraverit habere proprium rectorem, ejus videlicet voluntate in cujus poteſtate eſt diœceſis conſtituta, habeat proprium epiſcopum. B. quoque Gregorius in Sardinia apud Phauſianam oppidum ſecundum priſtinum modum reordinari præcepit antiſtitem, & nos ergo Atrebatenſis eccleſiæ reſtitutioni, & Remenſis metropoli redintegrationi pro noſtri officii debito imminentes, te frater cariſſime Lamberte cleri plebiſque conſenſu electum unanimi, B. Vedaſto & ſanctis qui in urbe ipſa quondam præſedere pontificibus conſtituimus ſucceſſorem. Per præſentis itaque privilegii paginam legitimum perpetuum ſtatuimus, ut Atrebatenſis eccleſia deinceps cardinalem ſemper epiſcopum ſortiatur. Quicquid autem prædictæ eccleſiæ B. Remigius contulit, quicquid antiquis temporibus dum epiſcopali dignitate polleret eam poſſidere conſtiterit, ſalvis legalibus inſtitutis & Romanæ eccleſiæ privilegiis, ratum tibi ac tuis ſucceſſoribus ſancimus permanere. In quibus nominatim archidiaconias duas, quarum una Atrebatenſis, altera dicitur Obſtrevandenſis, præfatæ eccleſiæ confirmamus, & illos omnino limites inter Atrebatenſem & Cameracenſem eccleſias fore præcipimus, quos antiquitus fuiſſe vel ſcriptorum monimentis vel territoriorum diremptione, vel certis aliquibus indiciis poterit comprobari, ut annuente Deo eccleſiarum pax nulla occaſione turbetur, & quæ pro fidelium ſalute ſtatuta ſunt, perenni temporeinconvulſa ſtabilitate perſiſtant. Sane ſi quis in craſtinum archiepiſcopus, epiſcopus, imperator aut rex, princeps aut dux, comes aut vicecomes, judex aut perſona quælibet magna vel parva hujus noſtri privilegii paginam ſciens, contra eam temere venire temptaverit, ſecundo, tertiove commonitus, ſi non ſatisfactione congrua emendaverit, poteſtatis honoriſque ſui dignitate careat, reumque ſe divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, & a ſacratiſſimo corpore & ſanguine Dei ac Domini redemptoris noſtri Jeſu Chriſti alienus fiat, atque in extremo examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat. Cunctis eidem iſta loco ſervantibus ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti, quatinus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum judicem præmia æternæ pacis inveniant.

Benedictus Deus & Pater

S. Petrus	*S. Paulus*
Urba PP.	*nus II.*

Domini noſtri Jeſu Chriſti.

Falſa notatio temporis. H.

Scriptum per manum Boni hominis ſcriniarii ſacri palatii. Datum Romæ per manum Joannis S. R. E. diaconi cardinalis X. Kalend. Aprilis indictione 2. anno dominicæ incarnationis 1093. pontificatus autem domini Urbani II. papæ ſeptimo.

Recitatum eſt autem hoc privilegium in Claramontenſi concilio ex præcepto domni Urbani II. cui ipſe præſedit, & cum eo cardinales Romani, archiepiſcopi XIII. Epiſcopi CCXXV. Abbates vero XC. & eo amplius; exceptis honeſtis & religioſis diverſarum regionum & provinciarum clericis & laicis. Et intente & ſub magno ſilentio ab omni conceſſu concilii auditu collaudatum & confirmatum eſt IV. Kalendas Decembris indictione IV. anno dominicæ incarnationis MXCV. pontificatus autem domni Urbani papæ II.

IV. AD RAINOLDUM REMENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Urbanus epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto confratri Rainoldo Remorum archiepiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

NOverit tua fraternitas quod Atrebatenſis eccleſia una ex nobilibus eccleſiis Remenſis metropolis, fuit, & pontifices viros religioſiſſimos & cætera pontificalia jura firmis rationum monimentis obtinuit. Mandamus itaque tibi atque præcipimus, ut illum quem eccleſia illa canonico conſenſu cleri & populi ſibi in epiſcopum elegerit, conſecrare & eidem eccleſiæ incardinare non differas. Solet enim fieri ut eccleſiæ perſecutionis tempore ſuis ordinibus, ſuis populis, ſubſidiis etiam temporalibus deſtitutæ aliis temporaliter committantur eccleſiis: Poſtquam vero his quibus imminutæ fuerant Deo diſponente abundare cœperint, priſtinam recipiant dignitatem. Solius etenim apoſtolici eſt epiſcopatus conjungere, conjunctos disjungere, aut etiam novos conſtruere. Fretus itaque noſtra auctoritate id ne timeas adimplere. Voluntatis etenim noſtræ eſt * Remenſis eccleſiæ olim XII. epiſcopatum dignitatem Deo cooperante in priſtinum gradum revocare.

* Forte, *Remenſi* & mox, *Epiſcopatum*. H.

V. AD EUMDEM.

Urbanus epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto in Chriſto fratri & coepiſcopo Rainaldo Remenſi ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

ATrebatenſes clerici cum fraternitatis tuæ literis ad noſtram præſentiam redierunt pro reſtitutione eccleſiæ ſuæ ſuppliciter implorantes. Suſtinuerunt autem Cameracenſium clericorum adventum uſque ad tempus quod utriſque in provinciali concilio fuerat conſtitutum. Cæterum Cameracenſium ante nos nullus advenit. Nos igitur idipſum repetitis literis fraternitati tuæ ſignificamus, idipſum præcipimus. Omnino enim volumus ut Remenſis metropolis ad integritatem antiquæ dignitatis annuente Domino reducatur. Ideoque omnino præcipimus in Atrebatenſi eccleſia epiſcopum ordinandum, niſi forte ejuſdem urbis poſſeſſionem Cameracenſis eccleſia valeat auctoritatis Romanæ privilegio vendicare. Hoc enim juſtitiæ ratio exigit, animarum utilitas poſtulat, eccleſiæ honor implorat. Quod ſi forte æmulorum vereris invidiam, & obſequentium latratus pro gravitate tuæ religionis horreſcis; quemcumque in præfata eccleſia te annuente clerus & populus ſecundum Deum elegerit, ad nos cum communi decreto & ſollicitudinis tuæ literis tranſmittatur. Nos cum divinæ gratiæ adjutorio, ſalvo eccleſiæ tuæ jure eum tamquam B. Petri manibus conſecrabimus.

VI. AD

VI. AD CLERUM ET POPULUM Atrebatenſem.

Urbanus epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis filiis clero & populo Atrebatenſi ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DUo eccleſiæ veſtræ clerici confratris noſtri reverendiſſimi Remorum archiepiſcopi literas offerentes ante noſtram præſentiam redierunt pro reſtitutione eccleſiæ veſtræ ſuppliciter implorantes, ſuſtinuerunt autem Cameracenſium clericorum adventum uſque ad tempus quod utriſque fuerat in provinciali concilio conſtitutum. Cæterum Cameracenſium ante nos nullus advenit. Nos igitur id ipſum repetitis literis ſignificamus, idipſum præcipimus. Omnino enim volumus, ut Remenſis metropolis ad integritatem antiquæ dignitatis annuente Domino reducatur. Ideoque omnino præcipimus in eccleſia veſtra epiſcopum ordinandum, niſi forte ejuſdem urbis veſtræ poſſeſſionem Cameracenſis eccleſia valeat Romanæ auctoritatis privilegio vendicare. Quod ſi ſe ab hujus noſtræ præceptionis effectu veſter archiepiſcopus provida diſſimulatione ſubtraxerit, vos quemcumque in paſtorem vobis ipſo conſentiente ſecundum Deum elegerit, ad nos cum communi decreto & ejuſdem archiepiſcopi literis tranſmittere procurabitis; nos eum ſalvo Remenſis eccleſiæ jure opitulante divina gratia conſecrabimus.

VII. AD EOSDEM.

Urbanus epiſcopus ſervus ſervorum Dei clero & populo Atrebatenſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

ATrebatenſis eccleſia una ex nobilioribus eccleſiis comprovincialibus Remenſis metropolis ſolemnibus canonum monumentis fœta, olim principalis ſedes epiſcopatus fuit, proprium pontificem habuit; ſuam diœceſim & cætera pontificalia jura firmis antiquitate rationum inſtrumentis obtinuit. Volumus itaque & apoſtolica auctoritate præcipimus, ut jugo Cameracenſis ſubjectionis ab eccleſia veſtra excuſſo, & recepta dignitate primis temporibus rationabili firmitate poſſeſſa cardinalem epiſcopum vobis & eccleſiæ veſtræ utilem eligere, & electum per manum metropolitani veſtri conſecrare, & eccleſiæ veſtræ incardinare ſtudeatis. Ei vero qui canonico conſenſu cleri & populi electus fuerit, apoſtolica auctoritate interdicimus, ne impoſitam ſibi electionem diſſimulatione aliqua hujus novæ ordinationis ſubterfugiat. Solet enim fieri ut eccleſiæ perſecutionis tempore ſuis ordinibus, ſuis populis, ſubſidiis etiam temporalibus deſtitutæ, aliis temporaliter committantur eccleſiis, poſtquam vero his quibus imminutæ fuerant, Deo donante abundare cœperint, priſtinam recipiant dignitatem. Caſtraneti IV. Nonas Decembris.

VIII. AD EUMDEM RAYNOLDUM Remenſem Archiepiſcopum.

Urbanus epiſcopus ſervus ſervorum Dei reverendiſſimo confratri & coepiſcopo Raynoldo Remenſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUod de Atrebatenſi eccleſia conſtituimus, cum pro animarum ſalute multiplici, tum pro veſtræ metropolis redintegratione, tum etiam pro juſtitiæ exhibitione perfecimus. Etſi enim in tempore frater fratri, ſoror ſorori vel annis minor, vel infirmitate defectior committatur: non tamen idcirco cum ad emancipationem venerit tutelæ ejus vel curæ legalibus ſanctionibus ſubjacebit. Gravamur igitur quod huic noſtræ conſtitutioni, & tuæ metropolis reſtitutioni tamdiu tam obſtinaciter reſtitiſti, & electum Atrebatenſis eccleſiæ conſecrare uſque hodie diſtuliſti. Tuæ igitur reverentiæ præſentium literarum auctoritate præcipimus, ut eundem electum poſtquam has literas videris, infra triginta dierum ſpatium conſecrare procures omni fortitudine ſemota, omni diſſimulatione poſtpoſita. Quod ſi fortaſſis occultiori aliquo conſilio adimplere nolueris, eum ad nos cum literarum tuarum adſtipulatione tranſmitte. Si vero & hoc contempſeris, nos eum ad nos venire præcipimus conſecrationis gratiam recepturum.

IX. AD LAMBERTUM ATREBATENSEM EPISCOPUM.

Urbanus epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto confratri & conſacerdoti Lamberto eccleſiæ Atrebatenſis electo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

LÆtamur propter te in Domino, frater cariſſime, quia ipſo diſponente in Atrebatenſi eccleſia quæ tamdiu proprii paſtoris ſolatio caruit, nunc tandem ſecundum noſtrum præceptum novus paſtor electus es. Speramus etenim per divinitus tibi datam ſcientiam & religionem quorumdam veſtratium relatione nobis inſinuatam, maximum eidem eccleſiæ & corporalium & ſpiritualium rerum commodum affuturum. Scire autem te volumus de conſecratione tua archiepiſcopo ſcripſiſſe. Tu igitur ejus conſpectui te præſentare procura. Quod ſi ille infra triginta dies poſtquam noſtras literas acceperit, te conſecrare noluerit, nos te quantocius potueris ad nos venire præcipimus. Interim commiſſæ tibi eccleſiæ bona interius exteriuſque cuſtodi. Data V. Idus Octobris.

X. AD EUMDEM RAYNOLDUM Remorum archiepiſcopum.

Urbanus epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto fratri & coepiſcopo Raynoldo Remenſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DEcuerat fraternitatis tuæ prudentiam ad reparandam dignitatem commiſſæ tibi eccleſiæ diligentius inſudare. Miramur ergo quod nunc quoque Cameracenſium injuſtis clamoribus aures inclines, ut eis Atrebatenſis ſubjiciatur eccleſia, cum conſtet eos ipſum quoque eccleſiæ ſuæ clericum quem ſecundum literarum veſtrarum tenorem ſibi unanimiter elegerunt, non niſi per manum excommunicati & hæretici velle ſuſcipere. Propter quod ſolum debitæ etiam dignitatis merentur detrimenta perferre. Illud autem nullomodo verearis, ut ſub hac occaſione ſuum in Cameracenſi eccleſia jus metropolis Remenſis amittat. Quiſquis enim illic niſi per Remenſem archiepiſcopum præſumpſerit ordinari, una cum ordinatione ſuo diſtrictionis apoſtolicæ gladio ferietur. Quamobrem tuam ſollicitudinem expedit vigilanter inſiſtere, ut utraque eccleſia cardinali non deſtituatur epiſcopo, niſi forte Cameracenſes privilegium Romanæ auctoritatis oſtenderint, quod

quod eis Atrebatenſem ſubdat eccleſiam. Unde frater virtus tua eos præmonere procuret, quatenus in proxima quadrageſima cum Atrebatenſes pro electi ſui confirmatione ad nos venerint, ipſi quoque cum eccleſiæ ſuæ auctoritatibus noſtræ ſe audientiæ repræſentent. Porro electionem quam de communi filio Manaſſe eos generaliter feciſſe ſignificaſti, collaudamus & confirmamus, niſi quælibet talia obvient, quæ ſanctis debeant canonibus coerceri. Quod ut ad effectum veniat, Cameracenſes ipſos a ſacramento illo temerario parati ſumus abſolvere, ſi tamen & ipſi electum ſuum recipere, & de temeritate illa parati fuerint ſecundum tuum conſilium pœnitentiam exhibere. Alioqui datam in eos fraternitate tuæ interdictionis ſententiam confirmamus.

XI. AD EUMDEM EJUSQUE SUFFRAGANEOS.

Urbanus epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis fratribus & coepiſcopis Raynaldo Remenſi & ſuffraganeis ejus, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

CUm Atrebatenſes clerici electum ſuum cum decreto communi præſentiæ noſtræ exhibuiſſent, nos eos apud nos integro menſis ſpatio retinuimus, Cameracenſium præſtolantes adventum, ſi forte aliquod munimentum afferrent, per quod Cameracenſi eccleſiæ Atrebatenſis videretur eſſe ſubjecta. Ipſi autem ſicut in præteritis terminis ita & tunc non venerunt, nec cauſas cur non venerant direxerunt. Nos igitur juſtam omnino cauſam Atrebatenſium perpendentes, & labores pro eccleſiæ ſuæ reſtitutione jam diutinos apoſtolica manſuetudine reſpicientes, ſanctorum canonum decretis & apoſtolicæ ſedis auctoritate muniti, religioſum ac ſapientem virum Lambertum, quem ad nos deduxerant, B. Vedaſto & ſanctis aliis pontificibus qui in Atrebatenſi eccleſia quondam præſederunt, tandem largiente Domino inſtituimus ſucceſſorem. Salva in omnibus Remenſis metropolis reverentia, quam videlicet multis retro temporibus imminutam, nunc tandem per humilitatem noſtram omnipotens Deus in parte hac redintegrare dignatus eſt. Eum itaque ad vos cum literis præſentibus remittentes caritati veſtræ attentius commendamus, rogantes ac præcipientes, ut ei ad redintegrandum commiſſæ ſibi eccleſiæ ſtatum tamquam confratri & coepiſcopo ſollicite adſiſtatis. Nos ſiquidem auctore Deo legitimum ſempiternum ſtatuimus, ut Atrebatenſis eccleſia cardinali deinceps potiatur epiſcopo. Quod annuente Deo & religionis augmento & animarum ſaluti, & temporali ipſius eccleſiæ revelationi plurimum credimus profuturum. Nunc tuæ ſollicitudinis intereſt, cariſſime frater Rainolde, qui tam Atrebatenſi eccleſiæ quam Cameracenſi metropolitani auctoritate præſidere cognoſceris, eos omnes qui ſecundum privilegii noſtri tenorem ad Atrebatenſem videntur pertinere parochiam, ad epiſcopi Atrebatenſis obedientiam tuis literis invitare, & ſententiam noſtram tuis ſuffragiis proſequi, ut quicumque in duabus archidiaconiis, videlicet Atrebatenſi & Obſtrevandenſi clerici ſunt, a profeſſione Cameracenſis eccleſiæ abſolvantur. Si qui vero obedire contempſerint, quamcumque in eos ſententiam ipſe epiſcopali moderatione dictaveris firma permaneat. Data Romæ VIII. Kalendas Aprilis.

XII. AD ALARDUM ATREBATENSEM, Bernardum Obſtrevandenſem archidiaconum, &c.

Urbanus epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis filiis Alardo Atrebatenſi, Bernardo Obſtrevandenſi archidiaconis & omnibus præpoſitis atque decanis cum omnibus clericis qui in prædictis archidiaconiis ſunt, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

APoſtolicæ ſedis nos compellit auctoritas univerſis per orbem terrarum eccleſiis providere, & ſua jura poſcentibus paterna compaſſione ſuccurrere. Quia igitur Atrebatenſis eccleſia multis jam temporibus propria carens dignitate Cameracenſis eccleſiæ jugum pertulit, dignum profecto duximus, ut propitiante Domino amiſſa ei dignitas ex apoſtolicæ ſedis dignitate reſtitueretur. Neque enim ſubjectionem Atrebatenſis eccleſiæ aliquod Romanæ auctoritatis chirographum Cameracenſibus vendicat, & Atrebatenſis urbis populoſitas longe illam cui hactenus ſubdita fuerat antecedit. Et canonum itaque decretis, & prædeceſſorum noſtrorum exemplis freti, nunc tandem annuente Domino Atrebatenſium votis juſtis & petitionibus importunis effectum dedimus, & venerabilem virum Lambertum quem communi aſſenſu electum ad nos cum communi decreto deduxerant in epiſcopum conſecravimus. Et quæque ad Atrebatenſem parochiam antiquitus pertinuiſſe noſcuntur, ipſi & ipſius ſucceſſoribus perpetuo regenda, & epiſcopali jure poſſidenda privilegii auctoritate firmamus. Nominatim archidiaconias duas, quarum una Atrebatenſis, altera dicitur Obſtrevandenſis. Veſtram ergo dilectionem literis præſentibus admonemus atque præcipimus, ut ei deinceps tanquam cardinali epiſcopo, tanquam B. Petri manibus conſecratos ſubeſſe & obedire curetis. Unde & vos & clericos univerſos qui in prædictis archidiaconiis ſunt, a profeſſione eccleſiæ Cameracenſis abſolvimus. Si qui vero inter vos hujus noſtræ conſtitutionis tenore perſpecto prædicto confratri noſtro Atrebatenſi epiſcopo obedire contempſerint, quamcumque in eos ſententiam ipſe epiſcopali moderatione dictaverit, auctoritate noſtra pondere firma permaneat. Data Romæ VIIII. Kal. Aprilis.

XIII. AD ABBATES ET ABBATISSAS.

*Urbanus epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis filiis ſuis Aloldo S. Vedaſti, Richardo * Marcienſi, Alberto * Hanonenſi, Hamerico * Aquicinienſi abbatibus. Item abbatiſſæ S. Ragenfredis, & abbatiſſæ Strumenſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

* *Marchienenſi, Haſnoenſi, Pro, Aquicinenſi.* H.

APoſtolicæ ſedis nos compellit auctoritas univerſis per orbem terrarum eccleſiis providere, & ſua jura præſentibus paterna compaſſione ſuccurrere: Quia, *cætera quæ de hac epiſtola reſtant, require in Atrebatenſis eccleſiæ munimento*; inquit MSS. codex: verum non alia videntur ab iis quæ in præcedenti habentur epiſtola.

XIV. AD ROTBERTUM FLANDRENSEM Comitem.

Urbanus epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto filio Rotberto Flandrenſium comiti ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

MAgna tibi exultatione gratulandum eſt, quod eccleſiæ quæ in tua ditione ſunt tuis tempori-

poribus amissam recipiunt dignitatem. Ecce enim civitas Atrebatensis, quæ in comitatu tuo principalis est ex apostolicæ sedis dignitate cardinalem recepit episcopum. Eum ergo & ei commissam ecclesiam nobilitati tuæ literis præsentibus commendamus, & in peccatorum tuorum remissionem præcipientes, ut eum debita obedientia venereris, tuearis, adjuves, atque ad restituenda ipsius ecclesiæ bona auxilii tui brachium modis omnibus porrigas. Data Romæ II. Kalend. Aprilis.

AD EUMDEM COMITEM EPISTOLA Hugonis Lugdunensis archiepiscopi apostolicæ sedis legati.

Hugo Lugdunensis archiepiscopus, apostolicæ sedis legatus, Rotberto nobilissimo comiti Flandrensium, salutem.

VEnerabilem in Christo fratrem nostrum Atrebatensem episcopum excellentiæ vestræ commendamus, & ut tanquam cardinalem episcopum, tanquam B. Petri manibus consecratum ope vestra & auxilio tueamini rogamus, & vice domini papæ Urbani, secundum præceptum ipsius in remissionem peccatorum vobis præcipimus. Ad restituenda quoque bona ipsius ecclesiæ brachium adjutorii vestri ei porrigite. Cognoscentes vos pro obedientia hac habituros gratiam apostolicam, & a Deo remunerationem æternam.

XV. AD GUALCHERUM EPISCOPUM Cameracensem.

Urbanus episcopus servus servorum Dei dilecto filio Gualchero Cameracensi electo, salutem & apostolicam benedictionem.

MEminisse te convenit quod jurejurando promiseris apostolicæ sedis decreta te fideliter observaturum. Quod igitur de Atrebatensi ecclesia sedes apostolica statuit, cave ne temptes qualibet occasione turbare. Immo volumus atque præcipimus ut ea omnia quæ ad jus illius ecclesiæ secundum privilegium nostrum pertinere cognoscis, quiete ab ea possideri, & inconvulsa manere permittas.

XVI. AD EUMDEM ROTBERTUM FLANDRENSIUM COMITEM, & ejus optimates.

Urbanus episcopus servus servorum Dei dilecto filio Rotberto Flandrensium comiti, & optimatibus suis, salutem & apostolicam benedictionem.

PRo carissimo fratre nostro Lamberto Atrebatensi episcopo repetitis vos lireris exhortamur & oramus, ut ei ad reparandam renovati episcopatus dignitatem consilii & auxilii vestri manus porrigatis, & possessiones ejusdem episcopatus a Cameracensibus episcopis, quibus ecclesia eadem commissa fuerat, male distractas, de manibus tenentium eripere, & eidem ecclesiæ restituere pro vestrorum peccatorum remissione omnibus modis laboretis. Volumus præterea & apostolica auctoritate jubemus, ut nullo deinceps tempore præfatam ecclesiam alicui ecclesiæ subjici, vel infestari patiamini; sed ipsam tanquam matrem vestram & dominam, salvo Remensis ecclesiæ jure honorare, ab injuriis tueri & defendere procurate. Data Placentiæ v. Idus Martii.

XVII. AD PIBONEM TULLENSEM EPISCOPUM.

Urbanus episcopus servus servorum Dei, dilecto fratri Piboni Tullensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

Ex cod. MSS P. vianæ bib. thecæ.

SUper quæstionibus, quas ad nos Adalbero vestræ ecclesiæ filius detulit, hæc a nobis sunt in synodalis assensu concilii capitula per Dei gratiam confirmata.

Cap. I. Episcopus omnia sui episcopatus membra, videlicet archidiaconatus, archipresbyteratus, decanias, vel aliquas præposituras ecclesiæ suæ canonicas, gratis absque omni venalitate distribuat. Quisquis autem ea pretio dederit, depositioni subjaceat.

Cap. II. Eos qui a subdiaconatu uxoribus vacaverint ab omni sacro ordine removemus, officioque atque beneficio ecclesiæ carere decernimus. Si vero episcopi consenserint earum pravitatibus, a suis se noverint officiis interdictos.

Cap. III. Presbyterorum filios a sacri altaris ministeriis removendos decernimus, nisi aut in cœnobiis, aut in canonicis religiose probati fuerint conversati. (Absque præjudicio tamen capitulorum istorum, eis qui præbendas aut ipsi ante hanc sedis apostolicæ interdictionem emerunt, aut empras se nescientibus possiderunt, habendas eas permittimus, si eorum personæ tuo arbitratu visæ fuerint promereri. Eis autem qui fidem possessionis suæ irritam facientes, post subdiaconatus acceptionem vacare uxoribus præsumpserint, & officium & conjugium penitus interdicimus, eisque quoniam seipsos apostatando destruxerunt, & voluptatem corporis Domino prætulerunt, omni vitæ suæ tempore aut in cœnobiis, aut in canonicis regularibus pœnitentiam decernimus injungendam. Presbyterorum vero filios, qui secundum præcepti nostri conditionem aut in cœnobiis aut in canonicis religiose probati fuerint conversati, quia patrum peccata cum * sæculo possessionibus abdicarunt, pro religionis ac scientiæ prærogativa apostolico moderamine tolerandos ducimus, & ad sacros ordines, & ad honores ecclesiasticos permittimus provehendos.

D LVI. Presbyterorum

* Forte, sæculi.

Cap. IV. Porro de clericis qui ab excommunicatis episcopis sunt ordinati necdum quidem sententiam fiximus, quia generalis mali contagium generalis synodi est cauterio comburendum. Tuæ tamen fraternitati hoc respondemus ad præsens, ut * ab excommunicatis quondam tamen catholicis episcopis ordinatos, si quidem non simoniace ipsos ordines acceperunt, & si episcopos istos non simoniacos fuisse constiterit, & adhuc si eorum religiosior vita & doctrinæ prærogativa visa fuerit promereri, pœnitentia indicta quam congruam duxeris, in ipsis quos acceperunt ordinibus manere permittas. Ad superiores autem ascendere non concedimus, nisi necessitas vel utilitas maxima flagitaverit ecclesiæ. Hoc tamen ipsum rarius & cum cautela est præcipua concedendum.

* 9. q. 1. A excommunicatis.

Cap. V. Episcopos ac clericos, quos simoniacos esse constat, a sacris officiis & beneficiis removendos omnino decernimus. In ecclesias vere quæ ab hujusmodi simoniacis execratæ sunt, non aliter quam in locis orandum videtur, donec subversis altaribus benedictione & unctione catholici antistitis consecrentur.

Cap. VI. De his qui sine titulis ordinati sunt, licet ejusmodi ordinatio sanctorum canonum sanctio-

ctioni contraria judicetur, utrum tamen aliqui in acceptis sint ordinibus permittendi, discretioni tuæ pro præsenti ecclesiæ necessitate committimus; si tamen alias sine pravitate eos ordinatos fuisse constiterit.

Cap. VII. Bigamos & viduarum maritos a sacris ordinibus secundum communem ecclesiæ consuetudinem, auctoritate nostri officii segregamus. Hæc universa tamquam apostolicæ sedis præcepta sanctorum conciliorum sententiis consonantia, religionis tuæ strenuitas & in ecclesia sibi commissa, Deo juvante custodiat, & custodienda aliis innotescat. Nec senectutem tuam oblatrantium canum multitudo perterreat. Major enim est qui in nobis est quam qui in illis. Ipse siquidem confirmans discipulos suos ait: Nolite timere pusillus grex quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum. Ipse misericordia sua nos confirmet ac protegat, & ad cælestia regna perducat. Amen.

XVIII. AD ROTGERIUM SUESSIONENSEM EPISCOPUM,

Ut in parochianis ecclesiis canonici regulares ordinentur.

Urbanus papa Rotgerio Sueſſionenſi abbati.

JUstis votis assensum præbere, justisque postulationibus aures accommodare nos convenit, qui licet indigni justitiæ custodes atque præcones in excelsa apostolorum principum Petri & Pauli specula positi Domino disponente videmur existere. Ut igitur propositi vestri ordinem secundum beati Augustini regulam commissi tibi fratres tranquille valeant absque sæcularium tumultuum perturbationibus annuente Domino custodire, * postulationi tuæ libenter annuimus, & præsentium literarum auctoritate concedimus, ut in parochianis ecclesiis quæ ad vestrum monasterium pertinent, regulares vobis liceat claustri vestri * clericos ordinare, qui & ecclesiis ipsis religiose serviant, & adjacentis populi parochiam secundum timorem Dei, salvo episcopi jure debito, sollicite procurare non negligant, quatenus omnia quæ domus Dei sunt a sapientibus & sapienter administrentur. Data 11. Idus Julii.

* Collectio ms N. c.

* canonicos

XIX. AD HUGONEM LUGDUNENSEM Archiepiscopum.

Urbanus II. Hugoni Lugdunenſi archiepiſcopo.

LUgdunensis parœciæ clericos quos contra statuta canonum, & ab alterius parœciæ episcopis ordinatos, literarum tuarum significatione monstrasti, cum graduum suorum honore recipere religionis tuæ prudentia poterit, si eos alias canonice & sine pravitate aliqua ordinatos constiterit: si tamen eorum vitam probabilem id indulgentiæ prospexeris promereri. Legimus quippe sanctum Epiphanium episcopum ex diœcesi sancti Joannis Chrysostomi quosdam clericos ordinasse, quod sanctus vir omnino non fecisset si eis detrimentum ferre perpenderet. Quos igitur recipiendos moderatio tua arbitrata fuerit, injuncta satisfactionis gratia propter ecclesiam quam offenderunt congrua pœnitentia miserationis intuitu in suo quemque honore recipias, salva in omnibus sanctorum canonum disciplina.

XX. AD INGELRANNUM Laudunensem episcopum.

Urbanus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei Ingelranno Laudunenſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Descripsimus ex veteribus membranis quæ apud nos asservantur.

QUanto familiarius ab ecclesia Romana diligeris, tanto carius quos ipsa diligit fovere debueras & amplecti. Idcirco ab infestatione fratrum beati Remigii fraternitas tua cesset, & altare quod in villa quæ Corbiniacus dicitur iidem fratres habuisse noscuntur, eis restituas. Etenim personas removimus, non tamen antiquæ possessionis jus monasteriis abstulimus. In illa siquidem personarum mutatione avaritiæ renovatio, & ecclesiasticarum rerum distractio contingebat. Porro altaria quæ per XL. seu XXX. annos monasteria possederunt, sicut in synodo constitutum est, immota eis permanere volumus.

XXI. AD RAYMUNDUM COMITEM, AYMERICUM VICECOMITEM, clerum populumque Narbonensem.

Urbanus epiſcopus ſervus ſervorum Dei clero & populo Narbonenſi, Raymundo videlicet comiti atque Aymerico vicecomiti cariſſimis filiis, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

Ex veteri codice MS descripsimus.

VEnientem ad nos reverendissimum fratrem nostrum Dalmatium vestratem archiepiscopum debita veneratione suscepimus, ejusque probitatem & religionem jamdudum agnoscentes ipsum dilectioni vestræ apostolicæ seuis apicibus commendavimus. Vos itaque ei ut dilecto & catholico patri dilecti filii obedite, reverentiam & debitam subjectionem ut domini vicario in omnibus exhibete, decimas unicuique ecclesiæ pertinentes ex integro reddite, & quæcumque episcopalis justitiæ sunt, integra sibi conservate. Quæ autem vobis ex Domino dixerit, devote ac libenter audite & obedite. Pro Christo enim legatione fungitur inter vos obsecrans pro Christo ut reconciliemini Deo. Ipsum ergo sicut Christum audientes & honorantes mores vestros corrigite, a vitiis abstinete, Deo in omnibus placere curate. Si enim Deo placere studueritis, pastorem profecto Deo placentem habebitis, & summum pro vobis judicem interpellans nisi vestra delicta impediant, copiosius audietur. Eis autem qui bona Narbonensis ecclesiæ injuste detinent & violenter auferunt, denunciamus in nomine Domini Jesu & apostolica auctoritate præcipimus quatenus aut ea archiepiscopo reddant, aut pactum cum eo tale faciant, quod ipsi debent complacere, ne bona injuste detinendo, & auferendo terrena, & animæ incurrant periculum & bonis priventur æternis. Quod si nostra præcepta contempserint, cum iterata ad nos querela pervenerit, nos canonum ultionem & gladium spiritus exeremus, obedientes vero monitis nostris misericordia divina custodiat.

XXII. AD FROTARDUM TOMERIENSEM Abbatem.

Urbanus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei cariſſimo & reverendiſſimo fratri Frotardo Tomerienſi abbati ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Ex eodem.

VEnientes nuper ad nos reverendissimi fratres Narbonensis ac * Barcinonensis antistites adver-

* Dalmatius, Bertrandus.

versus fraternitatem tuam multum conquesti sunt. Narbonensis enim ecclesias suas a te invasas & excommunicatos a te receptos & in Jacensi sede per te sine sua licentia asserebat episcopum consecratum. Mortuum quoque sub anathemate monachos tuos extumulasse, & intra cœnobium tumulasse dicebat. Quod auditu quoque videtur horrendum. Super his omnibus si vera sunt tuam religionem ei congrue satisfacere legati nostri judicio, & ab invasione eorum quæ sunt episcopalis juris de cætero abstinere, & pacem cum eo firmam habere ut dignum est vobis deprecamur atque præcipimus. Barcinonensis præterea querebatur cœnobium sancti Cucufatis quod sui juris est te invadente sublatum monachis violenter expulsis, idem etiam de cœnobio sancti Laurentii factum adstruxit. Quia igitur & vir talis est morum dignitate & pontificali gratia ut ei discredere non possimus, & tu olim nobis aliter retulisti, causæ hujus judicium irretractabili sententia terminandum legato nostro mandavimus, & te ei judicio volumus obedire, ut neque tu, neque ille ulterius super hoc sedem apostolicam permittamini appellare. Præterea rogantes rogamus quemadmodum de tua speciali & familiari religione confidimus, ut Narbonensem antistitem sicut proprium, & patrem spiritualem respectu ejus cujus vice fungitur reverearis & diligas.

XXIII. AD RAYNERIUM S. R. ECCLESIÆ PRESBYTERUM ET LEGATUM.

Ex eodem

Urbanus servus servorum Dei carissimo atque dulcissimo fratri Raynerio sanctæ Romanæ ecclesiæ presbytero atque legato, salutem & apostolicam benedictionem,

POstquam a nobis, frater carissime, discessisti, fratres carissimi nostri * Narbonensis & Barcinonensis antistites pervenerunt ad nos justitiam sedis apostolicæ super suis querimoniis flagitantes in * abbatem beati Pontii. Barcinonensis querebatur dicens se post susceptum episcopatus officium sub manu propria quiete cœnobium sancti Cucufatis anno integro, ut speciale suæ ecclesiæ beneficium possedisse abbatemque inibi per se electum consentiente & laudante legato Romanæ ecclesiæ Ricardo regulariter fuisse, quem postea Tomerienses abbas una cum monachis, renitente episcopo, violenter monasterio exturbavit. Porro quam diversa his te adhuc nobiscum posito beati Pontii abbas retulerit tua fraternitas recognoscit. Tuæ ergo prudentiæ intererit, cui hujusmodi negotia in partibus illis discutienda & definienda commisimus, causam hanc diligenter inquirere, & ita Domino donante agere ne locum justitia perdat, neve favore cujuslibet aut zelo in partem alteram supplanteris. Memor esto consilii quod a nobis tibi datum est abeunti, & consilio religiosorum virorum communicato sic disponenda dispone, ut Romana æquitas nulli sit obloquutioni obnoxia, sed in omnibus judicium tuum veritatem exequens discretionis apostolicæ semitam non relinquat. Sane his te suspectum esse noveris quia in domo adversarii commoraris. Et solent plerumque officia a rigore animos commutare. Præcipimus ergo dilectioni tuæ ne abbatis aut ullius hominis causa omittas quin hanc causam sententia irretractabili omnino decidas, nec eorum aliquem super hoc ulterius apostolicam sedem appellare permittas. De ecclesia quoque beati Sylvestri quam Salmodienses monachi beato Rufo abstulisse dicuntur, justum omnino & irretractabile determinato judicium. *Cætera videntur desiderari.*

* iidem qui supra

* Frotardum.

XXIV. DE MONASTERIO S. ÆGIDII.

XXV. DE ABBATE CORMARICENSI.

UTramque paulo post suo loco dabimus in conciliis Claromontensi & Nemausensi.

XXVI. AD HUGONEM ARCH. LUGDUN.

DEcretum illud Urbani papæ II. & synodi Claromontanæ debemus viro eruditissimo Petro de Marca, præfixum dissertationi de primatu Lugdunensi cæterisque primatibus.

XXVII. AD BERENGARIUM COMITEM Barcinonensem, Ermengaudum comitem Vigellensem, & Bernardum comitem Bisuldunensem

IN ea agitur de restauratione ecclesiæ Tarraconensis quam principibus illis viris apprime commendat. *Eam ex archivo archiepiscopatus Tarraconensis eduxerat vir omni mea laude major Petrus de Marca, mihique conciliisque meis addixerat, ut docet pag. 379. appendicis ad historicam synopsim.* Verum qui suprema clarissimi præsulis mandata ultimamque voluntatem exequi voluerit, non est adhuc inventus super.

XXVIII. XXIX. XXX. XXXI. XXXII. ad Raynerium S. R. E. cardinalem & legatum, regem Alfonsum & alios.

AGit *de primatu archiepiscopatus Toletani: eoque modo concessisse asserit jus illud antistiti Toletano, ut salva sint metropolitanorum privilegia singulorum. Integram ex chartulario archiepiscopi Narbonensis nactus fuerat numquam sat laudandus Petrus de Marca nostroque huic operi consecrarat, ut disces ex eodem loco nostræ appendicis. Solabuntur interim lectorem pauca hæc quæ Odolricus Raynaldus intexuit annalibus suis ad an. 1239. n. 52. & seqq. ubi & aliarum epistolarum fragmenta.*

Supplicasti nobis, frater archiepiscope, ut cum in regestis Romanorum pontificum quædam contineantur * munimenta ecclesiæ Toletanæ, illa conscribi, & tibi tradi sub bullæ nostræ munimine faceremus, ne regestis ipsis perditis casu fortuito, aut vetustate consumptis, jus ipsius ecclesiæ contingat cum pereuntibus deperire. Nos igitur tuæ solicitudinis providentiam commendantes, præsentium significatione testamur, quod in regestis felic. record. Urbani II. prædecessoris nostri scriptum est de bonæ memoriæ Bernardo Toletano archiepiscopo in hæc verba: Hoc tempore Toletanus archiepiscopus Bernardus Romam ad dominum Urbanum papam veniens, ei pro episcoporum more juravit, & pallium & privilegium accepit, regnique Hispaniarum primas institutus est. Tunc etiam in Gallicia omnis diœcesis sancti Jacobi ab omni est officio excommunicata divino, quia sancti Jacobi episcopus in regis carcere depositus fuerat; unde & hæc regi Ildefonso epistola missa est.

* monimenta

Idem regi Ildefonso Galleciæ.

Duo sunt, rex Ildefonse, quibus principaliter mundus hic regitur, sacerdotalis dignitas, & regalis potestas. Sed sacerdotalis dignitas fili carissi-

rissime, tanto potestatem regiam antecedit, ut de ipsis regibus omnium rationem posituri sumus regi universorum. Quapropter pastoralis nos cura compellit, non solum de minorum, sed de majorum quoque salute pro viribus providere, quam pastori vero suas oves restituere illæsas, quæ nobis commissæ sunt, valeamus: Tuæ præcipue debemus saluti prospicere, quem Christianæ fidei propugnatorem & ecclesiæ Christus effecit. Memento ergo, memento fili mi amantissime, quantam tibi gloriam divinæ tibi contulit gratia majestatis, & sicut ipse tuum præ cæteris regnum nobilitavit, ita tu ei studeas præ cæteris devotius, ac familiarius deservire. Dicit enim ipse dominus per prophetam: Honorificantes me honorificabo: qui autem me contemnunt, erunt ignobiles. Gratias itaque domino, & laboribus tuis agimus, quod de Saracenorum jure Toletana est ecclesia liberata. Fratrem autem Bernardum venerabilem ejusdem urbis præsulem tuis exhortationibus invitati, digne ac reverenter excepimus, & ei pallium contradentes, privilegium quoque Toletanæ ecclesiæ antiquæ majestatis indulsimus. Ipsum enim in totis Hispaniarum regnis primatem statuimus, & quidquid Toletana ecclesia antiquitus noscitur habuisse, nunc quoque ex apostolicæ sedis liberalitate imposterum habere censuimus. Tu illum ut patrem carissimum exaudias, & quæque tibi ex domino nuntiaverit, obedire curato: & ecclesiam ejus temporalibus non desistas auxiliis, ac beneficiis exaltare. Inter cætera vero laudum tuarum præconia pervenit ad aures nostras, quod sine gravi dolore audire nequivimus, episcopum scilicet sancti Jacobi a te captum, & in captione ab episcopali dignitate depositum, quod canonibus noveris omnino contrarium, & catholicis auribus non ferendum, quod tanto nos amplius contristavit, quanto te ampliori affectione complectimur. Nunc tibi, rex glorioſissime Ildefonse, Dei & apostolorum vice mandamus orantes, quatenus eundem episcopum suæ integre restituas per Toletanum archiepiscopum dignitati: neque id per Riccardum cardinalem sedis apostolicæ factum excusaveris; quia & canonibus est omnino contrarium, & Riccardus tunc legatione sedis apostolicæ minime fungebatur. Quod ergo ille tunc gessit quem Victor papa sanctæ memoriæ tertius legatione privaverat, nos irritum judicamus. In remissionem igitur peccatorum, & sedis apostolicæ obedientiam, suæ dignitati episcopo restituto, & ad nostram præsentiam cum legatis tuis ipse perveniat canonice judicandus: Sin autem, facere nos erga dilectionem tuam compelleres invitos, quod nos quoque feciſſe nollemus. Memento religioſi principis Constantini, qui sacerdotum judicia nec audire voluit, indignum judicans Deos ab hominibus judicari. Audi ergo in nobis dominum & apostolos ejus, si te ab ipsis velis, & a nobis in iis, quæ postulaveris, exaudiri. Rex regum dominus cor tuum gratiæ suæ fulgore illustret, victorias tibi tribuat, regnum tuum exaltet, itaque te semper vivere concedat, ut & temporali regno perfruaris feliciter, & æterno perenniter gratuleris. Amen.

Idem Tarraconensi & cæteris Hispaniarum archiepiscopis.

Quisquis voluntatem gerit, ut sibi alii subjiciantur, dedignari non debet; ut ipse quoque aliis sit subjectus. Hic enim ordo regiminis atque prælationis, non solum in terrestri, sed in super cæ-

lesti quoque ecclesia observatur rege omnium disponente, ut se omnium principe alii aliis principentur. Toletanum siquidem archiepiscopum privilegii nostri auctoritate primatem in totis Hispaniarum regnis fore decrevimus, salva sedis apostolicæ auctoritate, & metropolitanorum privilegiis singulorum. Si quid igitur inter vos grave contigerit, quia ab apostolica sede procul estis, ad eum velut ad primatem vestrum omnium recurretis ejusque judicio quæ vobis sunt gravia terminabitis. Quod si quid forte ipsius quoque judicio nequiverit definiri, ad apostolicam sedem, ut dignum est, velut sedium omnium principem referetur. Qui autem vestrum sine metropolitanis propriis sunt, ipsi interim velut proprio subesse debebunt. Valete.

Idem Urbanus B. Tarraconensi archiepiscopo.

Novit dilectio tua frater in Christo venerabilis, quo tenore, qua conditione pallium tibi, privilegiumque concesserimus: quomodo nobis & tu in fide tua, & comprovinciales primates per scriptum promiseritis vos in restitutionem Tarraconensis ecclesiæ omnimodis instituros: nunc autem frequenti fama audimus vestram illam industriam, vestrum studium jam cessare, & Tarraconensem restitutionem jam pene deficere. Te igitur literis præsentibus admonemus, ut hujus boni operis perfectionis sedulus operator existas. Memineris tamen ita te archiepiscopum institutum, ut tam tu, quam universi provinciæ Tarraconensis episcopi Toletano tanquam primati debeatis esse subjecti. Sic enim a vobis in Toletanæ ecclesiæ privilegio constitutum est, quod nos omnino ratum volumus permanere. Nunc autem multo amplius, quia ei nostræ solicitudinis vices in Hispania universa, & in Narbonensi provincia ministrandas injunximus. Datum VII. Kalendas Maii.

Idem Rainerio cardinali presbytero.

Veniens ad nos cum Barchinonensi fratre nostro venerabili episcopo reverendissimus frater noster Narbonensis archiepiscopus, quem jamdudum vita & religione spectatum habemus, &c. inter cætera præjudicium sibi factum de Tarraconensium episcoporum subjectione per Romanam ecclesiam suppliciter intimavit, cum eos Narbonensis Metropolis per annos quadringentos sine alterius reclamatione possederit. Nostra igitur vice in illis partibus fungens, Tarraconensibus episcopis nostra auctoritate præcipio, ut interim Narbonensi tanquam proprio metropolitano obediant, donec præstante domino Tarraconensis restauretur ecclesia. Toletano autem sicut primati reverentiam exhibeant, donec Narbonensis archiepiscopus se eorum primatem fuisse certa possit auctoritate monstrare. Novit siquidem tua fraternitas primatem a nobis Toletanum sic institutum, ut salva sint metropolitanorum privilegia cæterorum, &c.

Addemus & hic in anteceſſum quæ ſequentes quidam pontifices de eodem argumento ſcripſerunt ex iiſdem annalibus deprompta.

Hadrianus Bracharensi archiepiscopo.

Si quanta sit obedientiæ virtus debita vigilantia cogitares, & quantum ipsa utilitatis afferat intenta curares solicitudine circumspicere, venerabili fratri nostro I..... Toletano archiepisco-

po,

po, ita ſtuderes debitam reverentiam exhibere, quod tuæ devotionis ſinceritas, tam in conſpectu Dei, quem in oculis hominum commendabilis appareret. Cæterum in hoc videris & humilitatis amiſiſſe conſtantiam, & a juſtitiæ tramite deviaſſe, quod ei, neſcimus quo ſupercilio, negligis & deſpicis obedire. Ne igitur præſumptionis aut contumaciæ ulterius arguaris, mandamus, quatenus prædicto fratri noſtro Toletano archiepiſcopo, cui in toto Hiſpaniarum regno confirmavimus apoſtolica auctoritate primatum, debitam reverentiam tanquam primati tuo, & omnimodam ſubjectionem impendas. Alioquin ſuſpenſionis ſententiam, quam dilectus filius noſter Hyacinthus diaconus cardinalis * A. S. L. internoſcitur promulgaſſe, ratam & firmam habentes, & eam robur firmitatis perpetuæ ſtatuimus obtinere. Nos enim prædeceſſorum noſtrorum ſel mem. Eugenii & Anaſtaſii Romanorum pontificum veſtigiis inhærentes, ſententiam memorati filii noſtri Hyacinthi cardinalis, niſi ad præfatum archiepiſcopum cum omni humilitate acceſſeris & ei de cætero curaveris obedire, ab omni pontificali officio te jubemus eſſe ſuſpenſum, & omnes ſuffraganeos tuos ab obedientia perſonæ tuæ abſolvimus. Datum Beneventi XIV. Kal. Febr.

*Apoſtolicæ ſedis Legatus

Anaſtaſius Bracharenſi archiepiſcopo.

Quanti criminis habeatur apoſtolicæ ſedis contemptus, ex propheticis verbis oſtenditur, ubi ſcriptum eſt: *Peccatum ariolandi eſt repugnare, & quaſi ſcelus idololatriæ nolle acquieſcere.* Item beatus Gregorius de inobedientibus & apoſtolicæ ſedis mandatis dura cervice reſiſtentibus ait: Suæ ruinæ debet dolore proſterni quiſquis apoſtolicis noluerit obedire mandatis; nec locum inter ſacerdotes habeat; ſed extors a ſancto miniſterio fiat. Quam frequenter & quam diſtricte a prædeceſſore noſtro ſanctæ memoriæ papa Eugenio fueris monitus, ut Toletano archiepiſcopo tanquam primati tuo debitam reverentiam & obedientiam exhiberes, & qualiter ei obedieris, unde etiam priuſquam mandatis ipſius obtemperares pro tua inobedientia & cervicoſitate ſecundo ſuſpenſionis ſententiam incurriſti, a tua memoria non debuit excidiſſe. Sed ſicut venerabilis fratris noſtri I..... nunc Toletani archiepiſcopi conqueſtione accepimus, poſtquam de obitu ejuſdem prædeceſſoris noſtri certus fuiſti, obedientiam quam R. prædeceſſori ejuſdem archiepiſcopi exhibueras, ſibi deferre nullatenus voluiſti, non attendens, quod unius morte apoſtolicæ Petræ ſoliditas, nec frangitur, nec muratur. Quocirca per præſentia tibi ſcripta mandamus, atque præcipimus, quatenus ad prædictum fratrem noſtrum I..... Toletanum archiepiſcopum ſepoſita excuſatione accedas, & tanquam primati obedientiam debitam ſibi exhibeas. Quod ſi infra triginta dies poſt harum acceptionem adimplere neglexeris, extunc a pontificali officio te noveris eſſe ſuſpenſum. Datum Later. VI. Idus Aprilis.

1. Reg. 15. 23.

Subjiciuntur aliæ ejuſdem pontificis ad eundem Bracharenſem & Tarraconenſem archiepiſcopos, quibus graviſſime illos arguit, ſe a Toletani archiepiſcopi Hiſpaniarum primatis auctoritate ſubduxiſſe: Tum ad Hyacinthum diaconum cardin. in Hiſpania legatum de iis archiepiſcopis, qui Toletano ut primati parere detrectabant, ad officium revocandis.

De Compoſtellano vero hæc Anaſtaſius IV. Hyacintho cardinali.

Quoniam fratri noſtro Compoſtellano mandavimus, ut vel ei tanquam primati ſuo obediat, vel ſub tuo judicio ipſi exhibeat juſtitiæ complementum, nihilominus caritati tuæ mandamus, ut ſi idem frater noeer ambiguitatem noluerit ſubire judicii, utramque partem ante tuam præſentiam advoces, & rationibus utriuſque partis plenarie auditis & cognitis, quod æquitati & rationi congruat, inde cenſeas obſervandum. Alias enim eum ſicut primati ſuo illi facias humiliter obedire.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabili fratri Joanni Toletano archiepiſcopo & Hiſpaniarum primati, ejuſque ſucceſſoribus canonice ſubſtituendis in perpetuum.

Per præſentis privilegii paginam primatus dignitatem per Hiſpaniarum regna tibi, & eccleſiæ Toletanæ auctoritate apoſtolica confirmamus. Pallio itaque a ſede apoſtolica tuæ charitati conceſſo in miſſarum celebrationibus uti debetis tantum in præcipuis feſtivitatibus, tribus videlicet diebus in natali Domini, in epiphania, hypapante, cœna Domini, ſabbato ſancto, tribus diebus in paſcha, in aſcenſione, pentecoſte, in ſolemnitatibus ſanctæ Mariæ, ſancti quoque Michaelis, & ſancti Joannis Baptiſtæ, in omnibus natalitiis apoſtolorum, & eorum martyrum, quorum pignora in veſtra eccleſia requieſcunt, ſancti quoque Martini & Idefonſi confeſſorum, & omnium commemoratione ſanctorum, in conſecrationibus eccleſiarum, epiſcoporum, & clericorum; in annuo conſecrationis tuæ die, & in natali etiam ſanctorum Iſidori & Leandri. Primatem te præſules Hiſpaniarum recipient, & ad te, ſi quid inter eos quæſtione dignum exortum fuerit, referent, ſalva tamen in omnibus apoſtolicæ ſedis auctoritate. Verum perſonam tuam in manu noſtra propenſiori gratia retinentes cenſemus, ut ſolius Romani pontifici judicio ejus cauſa ſi qua fuerit decidatur, *&c.*

XXXIII. SIVE URBANI II. DECRETUM.

De controverſia Credonenſi inter monachos S. Albini & Vindocinenſes.

*Urbanus * epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis in Chriſto filiis Goffrido abbati ſancti Albini Andecavenſis, & Bernoni abbati ſanctæ Trinitatis Vindocinenſis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

*Hanc &
quentem
dit R.P.
Sirmond
notis ad
Gaufrid
batis Vi
cinenſis

ANno dominicæ incarnationis MXCII. pontificatus noſtri V. indictione I. cum eſſem in provincia Calabriæ apud monaſterium ſanctæ Mariæ quæ dicitur de Matina, monachi ſancti Albini, Girardus prior, Milo, Stephanus, adverſus monachos ſanctæ Trinitatis de Vindocino, Frotmundum priorem, Ingebaldum oſtiarium, qui præſentes aderant conqueſti ſunt, quod Vindocinenſes fratres eccleſiam ſancti Clementis Credonenſis, quæ a monachis ſancti Albini juſte ſecundum illorum temporum conſuetudinem acquiſita, & per triginta annos quiete & ſine interruptione poſſeſſa, violenter ablatam injuſte detinerent. Qui cum ſuis inſtrumentis & rationibus cauſam ſuam defendere niterentur; primo die proclamationis res diu & multum ventilata nullo potuit fine termi-

minari, secundo vero die similiter multum discussa, ad nullum tamen est finem deducta, die autem tertio XII. scilicet Kalendas Decembris residentibus nobis in Anglone civitate Apuliæ, præsidentibus religiosis, & venerabilibus tam episcopis, quam sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus, sive diaconibus: adstantibus etiam nobilibus Romanis & comitibus Apuliæ gloriosissimis, Boamunte & Guillelmo; re iterum diu, & multum inquisita, tandem inspirante Deo lucidius eluxit, in quam potius partem justitia declinaret, cum enim utraque pars suis nobis allegationibus obviaret, & hinc pactionem abbatum, confirmationem pontificum, Romanæ ecclesiæ legatorum; illinc vero legitimum introitum, & canonicam triginta annorum possessionem nobis opponerent: Nos qui omnium fidelium causas æqua lance pensare debemus, utriusque utilitati providentes, ipsam litem concordiæ convenientis æquitate decidere maluimus. Omnes igitur qui nobiscum aderant hanc sententiam collaudantes, consentientibus prædictis utriusque cœnobii fratribus, & in manus nostras fidem pollicendo firmantibus, concordia & pax inter eos hoc modo posita est; ut scilicet Vindocinenses monachi de his tribus ecclesiis, aut ecclesiam Manitilium vel sancti Saturnini, sive sancti Joannis supra Ligerim, unam quam congregatio tota sanctæ Trinitatis elegerit, cum omnibus, quæ ad eandem ecclesiam tam mobilibus quam immobilibus interius, exteriusque ad præsens pertinent, infra dies triginta postquam domum redierint, monasterio sancti Albini in perpetuum tradant. Fratres itaque S. Albini omnem litem, omnemque calumniam ex causa hac in manus nostras, & Vindocinensium fratrum refutarunt: Vindocinenses vero unam supradictarum ecclesiarum in manus nostras reddiderunt, & per nos eosdem monachos investierunt. Præsenti igitur auctoritate fraternitatem vestram admonemus, & præcipimus, ut hoc pactum a nobis intentione pacis & quietis dispositum, & statutum, omni tempore deinceps ratum & inconcussum teneatis & observetis. Quæcumque autem pars hanc nostræ decisionis sententiam non susceperit, vel transgredi præsumpserit, tam canonum severitati subjaceat, quam legitimæ compositionis pœnam, id est auri centum librarum sustineat, & a causa penitus cadat. Data Tarenti VIII. Kal. Decemb.

XXXIV. AD GUILLELMUM AQUITANIÆ DUCEM.

Urbanus episcopus servus servorum Dei dilecto filio Guillelmo Pictaviensium comiti, salutem & apostolicam benedictionem.

SÆpe tuam indolem commonuimus, ut egregii principis patris tui devotionem atque prudentiam imiteris. Ipse principatus sui ecclesias devotissime coluit, plures rebus suis ditavit; novas etiam a fundamentis extruxit. De te vero miramur: qui cum aliis bonis studiis, quantum ad militem polleas, in hoc a patris tui probitate degenerare perhiberis, quod ecclesiarum jura perturbes, & quas ille fundavit expolies. Pervenit ad nos, quod monasterio Vindocinensi ecclesiam B. Georgii in Oleronis insula sitam cum quadam optima terra abstuleris. Te itaque, carissime fili, præsentibus literis admonemus, ut sicut sanctorum apostolorum & nostram gratiam diligis, ecclesiam illam & cætera quæ Vindocinensibus monachis abstulisti in eorum potestatem omnino restituas. Res enim eorum parentum tuorum eleemosynæ sunt & apostolicæ sedis alodium Quod; si infra dies triginta visis his literis quod mandamus adimplere contempseris, & indignationem nostram * incurristi & apostolicæ sedis anathemate te percussum indubitanter agnoscas. Monasterium Vindocinense & res ad ipsum pertinentes ita apostolica auctoritate corroboratæ noscuntur; ut si quid inde ablatum vel distractum a quoquam fuerit, a prædecessoribus nostris excommunicatum non dubites: & quem beati illi viri excommunicaverunt non possumus solvere, nec debemus: sed quod fecerunt, nos eadem auctoritate firmamus. Datum Romæ II. Kalendas Aprilis.

* Forte *in. curriffe. H.*

XXXV. AD RAYNOLDUM ARCHIEPISC. Remensem, & suffraganeos ejus.

Urbanus episcopus servus servorum Dei venerabilibus confratribus & coepiscopis Raynaldo Remensi, & suffraganeis ejus, salutem & apostolicam benedictionem.

Ex pag. 537. tom. V spicilegii Dacheriani hæc & seq.

SI sacerdotale quod geritis officium consideratione debita pensaretis, tanti facinoris infamia ad aures nostras saltem impunita non perveniisset. Cum enim Domui Israel speculatores a Deo dati, impiis impietates suas annunciare, & pro domo Israel murum opponere deberetis, qualibet ratione vos pati potuisse miramur, ut tam inclyti regni rex humani pudoris oblitus, divini timoris immemor, contra jus, contra fas, contra legum & canonum sanctiones contra totius catholicæ ecclesiæ consuetudines, & suam uxorem inordinate relinqueret, & propinqui sui conjugem amore sibi nefario copularet. Quod factum utique & regni totius confusionem, & ecclesiarum vestrarum dissipationem portendit, & ad animam vestram redundat infamia. Peccanti enim, cum possis, non contradicere, consentire est. Te autem, carissime confrater Raynoldo, noxa hæc maxime impetit, pro eo quod Sylvanectensis subjectus tibi episcopus, hoc publici adulterii crimen, suo, ut audivimus, firmavit assensu, cum mœchis illis benedictionis sacerdotalis manum imposuit Quod & si licite nuberent, bigamis tamen impendi secundum canones non liceret: Nunc igitur vobis apostolica auctoritate præcipimus, ut his visis apicibus, quod etiam non jubentibus nobis jamdudum feciste vestram prudentiam decuisset, mature convenire curetis regem, & ex Dei, & nostra pariter & vestra parte instanter commoneatis, arguatis, obsecretis, increpetis, & a tanto, tamque horrendo facinore desistere compellatis. Quod si contempserit, & nobis & vobis necessitas imminebit, ut ad ulciscendas divinæ legis injurias pro nostri officii debito accingamur, & Phinees gladio Madianitas adulteros perforemus.

Eandem quoque instantiam pro ereptione confratris nostri Carnotensis episcopi adhibete. Quod si monitis vestris, qui eum cœpit, obtemperare contempserit, vos & ipsum excommunicationi subjicite, & castellis in quibuscumque eum retinuerit, & terræ ejus divinum officium interdicite, ne similia deinceps in viris hujus ordinis præsumantur. Ut ordinem vestrum diligitis, ita hoc accelerare omnibus modis satagetis. Valete.

Data sexto Kalendas Novembris, anno videlicet Dei Christi MXCII.

XXXVI. AD ARCHIEPISCOPOS ET EPISCOPOS FRANCIÆ.

Urbanus episcopus servus servorum Dei carissimis in Christo fratribus Manassæ Remensi archiepiscopo, & cæteris per Franciam tam archiepiscopis quam episcopis, salutem & apostolicam benedictionem.

CAriſſimi filii noſtri Philippi Francorum regis nuntius ad ſedem apoſtolicam veniens, debitæ humilitatis literas, ac devotionis attulit verba: atque de illius mulieris culpa, pro qua venerabilis confrater noſter Lugdunenſis archiepiſcopus interdictionis in ipſum ſententiam protulerat, ſecundum fratrum noſtrorum conſilium ſatisfecit. Juravit enim quod idem rex mulierem illam poſtquam in manu noſtra, immo per nos in B. Petri manu reſutavit, nunquam eam carnaliter habuerit. Poſtea vero cum confratribus noſtris conſilium habentes, ſtatuimus, ut ex de epiſcopis, & regni ſui primatibus uſque ad feſtivitatem omnium ſanctorum aliquot ad nos dirigat, qui hoc ipſum quod nuncius ejus juravit, debeant affirmare: Ejuſmodi igitur per legatum ipſius ſatisfactione accepta, eundem filium noſtrum regem ab interdictionis, quæ pro hac cauſa in eum prolata fuerat, vinculo abſolvimus, & utendi pro more ſui regni corona auctoritatem ei præbuimus.

Data Lateram VIII. Kalendas Maii.

Raynoldi archiepiſcopi ad electum Atrebatenſem Lambertum.

Raynoldus Dei gratia Remorum archiepiſcopus dilectiſſimo confratri & conſacerdoti ſuo Lamberto, ſalutem & benedictionem in Domino Jeſu.

An. Chr. 1093. Literas quas nobis pro conſecratione tua dominus papa direxit, ſuſcepimus, ſed & earum quæ tibi directæ ſunt exemplar audivimus. Quas cum perlegiſſemus, & coepiſcopo noſtro Sueſſionenſi eas tranſmiſimus, & ut ipſe cæteris ſuffraganeis tranſmitteret præcepimus: quatenus ab eis accepto conſilio, tuæ fraternitati reſpondeamus; Ideoque tibi uſque ad octavas S. Andreæ aliquem legatum tuum ad nos deleges mandamus, per quem tuæ dilectioni reſcribamus quid ſuper omnibus illis, quæ de te dominus papa injunxit, acturi ſumus. Valete.

* ad Atrebatenſes hæc perioche referenda. Nos * vero die ſtatuto legatos noſtros ei miſimus, ſed nec terminum certum conſecrationis, nec ejus literas accepimus, tamen nos a cœpto opere deſiſtere recuſavimus. Electum noſtrum cum his ſubjunctis literis miſimus ipſi.

Atrebatenſium ad Raynoldum archiepiſcopum Remenſem.

Dilecto & in veritate diligendo & honorando patri ac domino Raynoldo Dei ordinatione Remorum archiepiſcopo, clerus & populus Atrebatenſis eccleſiæ, cum Lamberto, & ſi inutili ſanctitatis ſuæ ſervo, veram dilectionem cum orationibus & obedientia.

Veſtræ excellentiæ dignitati multiplices referimus gratias, quia hactenus nobis grataner ut pius pater juvamen exhibuiſtis, & benignum vos erga nos in cunctis cauſæ noſtræ fore promiſiſtis. Sed paternitatem veſtram miramur plurimum in calce noſtri negotii infrigidatam exiſtere, cum infra terminum ab apoſtolico veſtræ magnificentiæ A electi noſtri conſecrationis injunctum, nec ſolemniter literis veſtris, ut arbitrabamur, ad conſecrationem electum noſtrum vocaſtis; nec diem certum infra terminum deſignaſtis. Nunc autem cum conſecratio deinceps infra tricennalem metam nequit fieri, ſaltem literas veſtræ auctoritatis, quæ apoſtolico deferantur, ut ipſe juſſit, pro conſecratione noſtri electi nobis dare velitis, plurima pace precamur. Vale.

Raynoldi ad Urbanum papam.

Domino & reverendiſſimo S. & apoſtolicæ ſedis Urbano, Raynoldus licet indignus Dei gratia Remorum archiepiſcopus, ſalutis, obſequii, debitæque ſubjectionis munus uberrimum in domino.

Poſt directas primum nobis a paternitate veſtra literas, placuit veſtro, ſereniſſime pater, apoſtolatui, ut iterum nobis alias dirigeretis, præcepto præcipientes, quatenus infra triginta dierum ſpacium, poſtquam veſtras literas videremus, Atrebatenſis eccleſiæ electum in epiſcopum conſecrare non differremus. Addit & hoc ſolertia veſtra, ut ſi aliqua nobis occurreret cauſa, qua illud minus aggredi formidaremus, eum vobis cum literarum noſtrarum adſtipulatione conſecrandum dirigeremus. Suſceptis igitur hujus veſtræ præceptionis apicibus, ne quid inconſultis coepiſcopis noſtris & conſacerdotibus præſumeremus, cum conſtet utique tam ex eorumdem, quam ex noſtra auctoritate eandem pendere conſecrationem, mandatorum veſtrorum ſchedulam ad univerſos quos potuimus, direximus, ſingulorumque ſciſcitati ſumus ſententiam, quatenus illud nobis ſuper hac re conſilium proviſerent, quod nec veſtræ obeditioni adverſaretur, & ex quo Remenſis eccleſiæ dignitas non imminueretur. Itaque hæc omnium & epiſcoporum, & clericorum noſtrorum una vox fuit & ſententia, ut nos quidem ab illius electi conſecratione manum ſuſpenderemus, ſed eum vobis, cum hoc veſtræ præciperent literæ, tranſmitteremus, & quidquid inde altitudinis veſtræ ſolertia faciendum decerneret, arbitrio veſtro relinqueremus. Timuerunt enim, & timent, ne Cameracenſes ex hoc facto accepta occaſione, ſe ab Remenſi eccleſia abrumperent, cum & civitas eorum alterius regni habeatur, & regni cujus rex nobis & eccleſiæ Rom. jam ex longo tempore inimicatur. Addiderunt etiam damnoſam admodum fieri commutationem, ſi dum Remenſis eccleſia Atrebati epiſcopum fieri conſentiret, Cameracum quæ ſexies quam Atrebatum, & continentior, & locupletior eſt, amitteret. Obſecramus ergo excellentiam veſtram, pater ſanctiſſime, obſecrant & epiſcopi & clerici noſtri, quatenus vos, qui in arce & in ſpecula omnium eccleſiarum præſidetis, negotium ita temperetis, ut nec quiſquam, (quod abſit) decretorum veſtrorum inde diſpoſitionem reprehendat, nec Remenſis eccleſia ullam dignitatis jacturam veſtris temporibus ſuſtineat. Nos tamen qui veſtris obſecundandum deliberationibus perpetuo propoſuimus, quæcumque ſit ratio, quicumque ſit modus conſecrationis, ubi eum dignitas veſtra conſecrarit, conſecratum benigne ſuſcipiemus, ſuſceptumque, ſicut epiſcopum, & ſuffraganeum noſtrum deinceps honorabimus. Cæterum veſtram noſſe volumus celſitudinem, nos nequaquam rem hanc ideo tandiu diſtuliſſe, ut aut veſtris unquam juſſionibus obſiſtere enitamur, aut ut domino illi in aliquo derogemus. Eum non hoc dumtaxat honore dignum eſſe cenſemus, ſed cujuſvis alterius promotionis apicem

ei

ei merito conferendum adjudicamus. Valeat beatitudo vestra incolumis in domino.

Atrebatensium ad Urbanum papam.

Urbano Dei gratia papæ, zelo boni ferventissimo, ac ecclesiarum restauratori excellentissimo, ecclesia Atrebatensis summatim respirans, depulso jugo indebitæ servitutis, vigere, vivereque perenniter in Christo cum orationum & obedientiæ munere.

An. Chr. 1093. Sanctitatis vestræ paternitati prædicabili agimus quamplures gratias, & licet quaterno itinere fatigati, virtutem tamen in vobis perseverantiæ, & extollimus & amplectimur, quoniam in restitutione ecclesiæ nostræ non invenitur in vobis, est & non, sed spiritu sancto innuente visitati a vobis antiquæ donamur libertati, & propriæ diœcesis jura mancipamus. * Omne igitur collegium perfectorum, quia sospitas recuperata vivi commembri fit gaudium totius corporis Christi. Sicut autem jussit vestra sublimitas, literas vestras de nostri electi consecratione archiepiscopo tradidimus, eundemque electum infra tricennalem terminum a vestra auctoritate constitutum præsentamus. Quod vero eum consecrare distulerit, non ipsius negligentiæ, sed Dei (a quo omnis potestas) ordinationi attribuimus: quas tamen dilationis protulerit causas, fratribus referentibus, seriatim scietis. Nunc ergo cum ad vestram excellentiam cum paucis fratribus pro temporis angustia, periculorum instantia, rerum quoque diu afflictæ ecclesiæ penuria, transmittimus consecrandum, obnixe pro Christo & in Christo supplicantes, ut sublimatus pontificali infula nobis indilate remittatur noster Lambertus, quia nobis plurimum est necessarius existens animarum nostrarum peritissimus medicus. Hinc etiam sanctitatem vestram affluentem misericordia precamur, quo servulis vestris hoc privilegii velitis dare, ne deinceps quibuslibet forte proclamationem excitantibus hujus canonicæ incardinationis debeamus respondere, quoniam quod semel constat bene diffinitum, perpetualiter debet manere inconvulsum; simulque præcipiat auctoritas vestra ut divisio duorum regnorum, Francorum scilicet, & Teutonicorum, sit episcopatus nostri meta, sicut antiquis temporibus fuisse per successorum relationem & alia indicia cognovimus; ne aliquando lis inde oriatur, vel nefas discordiæ efficiatur. Decet namque sanctitatem vestram ad finem usque bonum perducere, quod constat vos laudabiliter incœpisse.

Gaudet omne igitur. H.

Quæ acta sunt Romæ, in consecratione Lamberti, narrantur.

Atrebatensis itaque electus ex obedientia domini papæ, & si non multum rationali invitatione domini Raynaldi metropolitani sui ad consecrationem vocatus, tamen ne arrogantiæ, aut injustitiæ ascriberetur, 16. Kalendas Januarii, quæ tunc dies dominica habebatur Remis se archiepiscopo præsentavit juxta tenorem & terminum sibi a domino papa constitutum: archiepiscopus vero accepto astutiori quam prudentiori consilio, electum Atrebatensem cum adstipulatione, & suarum & Atrebatensis ecclesiæ literarum misit Romam ad domnum papam. Igitur Atrabatensis electus, & dominus Odo cantor, & Achardus magister scholarum, & Drogo Albiniacensis præpositus, cum servientibus suis: decimo nono Calendas Januarii, quæ tunc vigilia natalis Domini erat, urbem Remorum egreditur, & apud Urbem Cathalaunorum in monasterium omnium sanctorum domno Odone venerabili abbate canonicorum ibidem communiter viventium, honeste colligitur, & in natali B. protomartyris Stephani per fratrem Nevelonem prædicti monasterii sacerdotem & canonicum usque Trecas urbem conducitur: & licet apud Trecas cum periculo & timore sit demoratus, pro odio Philippi regis Francorum, Roberti comitis Flandriæ, tamen Deo miserante, usque Molismum in terram Odonis ducis cum pace pervenit, ibique domnum Gualterium, Duacensem aliquando castellanum, virum religiosum, licet laicum expectavit. Lætificatus tandem & consolatus ex adventu domini Gualterii Duacensis, laborem viarum & difficultatem aggreditur, & apud Divionem, memorabile ducis Burgundiæ castellum, propter recreandos & equos, & equites suos, per duos hospitatus est dies; Cum autem demoraretur, supervenit lucerna ardens ibi & lucens in domo domini, laudabiliter honorabilis, & honorabiliter laudabilis dominus Hugo Lugdunensis primas, & apostolicæ sedis legatus. Cognita Atrebatensis electi causa, venerabilis prædictus primas & apostolicæ sedis legatus domnus Hugo, ipsum electum & omnes suos secum per magni nominis & religionis virum domnum abbatem Cluniacensem amicum & æquivocum suum deduxit, & apud Lugdunum per sex dies pro nimia aquarum inundantia, & hyemis asperitate detinuit, & quæque necessaria abunde subministravit.

Accepta tandem tanti pontificis benedictione, Atrebatensis electus, & conviatores sui securi iter arripiunt, & post multa viarum & hyemis discrimina, porticum B. Petri apostolorum principis, feria sexta ante dominicam, *Esto mihi in Deum protectorem*, ingrediuntur. Ne autem a Guibertinis aliqua illis inferretur injuria, subsequenti sabbato summo in mane, domno Urbano papæ suum præmittunt electum, Romæ apud sanctam Mariam novam tunc commoranti. Ad pedes autem domini papæ Urbani electus se prosternens, cum lacrymis petiit a domno papa se ab illa electione absolvi dicens se non esse idoneum, nec debere vocari ad tam importabile sibi onus, tum pro infestatione Henrici excommunicati imperatoris, ad cujus imperium Cameracus hactenus pertinebat, tum pro infestatione clericorum & laicorum Cameracensium, divitum, potentum, & secundum sæculum valde sapientium; necnon etiam pro nimia vastatione & paupertate rerum & * religionis Atrebatensis ecclesiæ. Beatissimus vero papa facta absolutione, & data benedictione, sicut mos est apostolicæ sedis, suscepit eum osculo sancto, & flocci pendens hæc omnia, dixit ei, frater, *Non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis*, & cætera verba confortantia, quæ ad plenum nunc memoriæ non occurrunt. Ad ultimum subjecit: Esne, frater, hospitatus, & ubi sunt comperegrini tui? respondit: nondum sum hospitatus, sed socios meos apud beatum Petrum in porticu dimisi. Hoc audiens papa statim præcepit adesse domnum Elaibertum Pisanum archiepiscopum, & ait illi; Hunc fratrem nostrum Lambertum Atrebatensem electum in hospitium collige, & qualiter sui & sua de porticu S. Petri ad nos cum securitate deducantur; Tu & Petrus Leonis quantocius providete. Quod & factum est.

* Forte, regionis. H.

Cum autem opportunitatem sibi & locum loquendi domnus papa mandavit, iterum sicut & prius prostravit se ad pedes ejus rogans eum qua-

tenus propter Deum ab hac sibi imposita electione absolveret; sed domnus papa nec huic petitioni assensit; sed & prædicti canonici, & qui cum eo Romam venerant, domnum papam instanter exorant, ut eorum & ecclesiæ suæ misereatur, & electum suum consecrare non differat: accepto dominus papa consilio, die statuto, absente electo, in præsentia episcoporum & cardinalium suorum, & Romanorum, & fecit recitare omnem Atrebatensis ecclesiæ actionem. Quam Romani audientes petierunt, ut sibi Ostiensis ordinaretur episcopus. Domnus vero papa sicut prudens vir, ne novella Atrebatensis ecclesiæ plantatio eradicaretur, Romanorum preces in hac parte non suscepit, sed post aliquot dies secreto alloquitur sæpe dictum electum Atrebatensem, & in nomine Domini, & ex parte B. Petri præcepit ei obedientiam subire in remissionem peccatorum suorum. Ille tandem acquiescens divinæ ordinationi & apostolicæ obeditioni, consecratur in episcopum Romæ apud sanctam Mariam novam a sæpius jam dicto apostolico Urbano, anno Dei Christi * 1093. 14. Calend. Aprilis, quæ tunc dominica *Lætare Hierusalem* habebatur, sub testimonio venerabilium episcoporum Joannis Tusculani, Humbaldi Sabiniani, Joannis Portuensis, Brunonis Signensis, domni quoque Elaiberti Pisanorum archiepiscopi & cardinalium presbyterorum, & maximæ multitudinis Romanorum.

Auctor hic secutus est morem veteri Gallico. Nam vere annum Julianum 1094 demonstrant litera dominical. A & dies 19. Martii incidens in dominic. quartam quadrag. quæ vulgo dicitur Lætare: quod fuit observandum ne lectores aberrent.

Confirmatus autem Atrebatensis episcopus, sicut canonicum est, privilegio & auctoritate literarum apostolicæ sedis, præmisit Drogonem cum quibusdam sociis suis, postmodum Odonem cantorem, & Achardum magistrum scholarum. Ipse vero associatus domno Radulpho Turonensi archiepiscopo, retento secum Gualtero Duacensi, in feria sexta de dominica, *Quasi modo geniti*, Roma egreditur, & apud Ostiam mare intrat, & post aliqua tempestuosa pericula portum Pisanum desideratum occupant; & inde Odonem cantorem & Gualterium Duacensem præmittunt. Ibi invento Auxiensi archiepiscopo Petro, rursum Turonensis archiepiscopus, & Atrebatensis episcopus mare intrant, & apud Januam anchoram figunt. Dimisso ibi Auxiensi archiepiscopo, Turonensis & Atrebatensis comperegrini apud Clusam Longobardorum associati conviatoribus Odone cantore & Gualterio Duacensi, usque Lugdunum prospere perveniunt, ibique discedunt. Et sic, Deo miserante, domnus Lambertus in die pentecostes a clericis & civibus Atrebatensibus devote suscipitur, & ante horam tertiam in pontificali sede per auctoritatem B. Petri, & obedientiam Romanæ ecclesiæ inthronizatur.

Lamberti ad Raynoldum archiepiscopum Remensem.

Reverendo patri ac domino suo Raynoldo, Dei gratia Remorum archiepiscopo, Lambertus sanctæ Atrebatensis sedis servus inutilis, cum debita subjectionis reverentia; quod oculus non vidit, & in cor hominis non ascendit.

Cum paternitati vestræ quantocius potuimus literas domini papæ Urbani, nostras quoque nostri impedimenti causas continentes, mittere studuerimus, valde durum nobis videtur, quod neque ex tenore literarum domini papæ, neque ex supplicatione literarum nostrarum, aliquid nobis rescribere placuit, sed per abbatem Hamericum Aquicinensem, quod mansuetudinem vestram non decuisset, literas nobis delegastis, in quibus nos præoccupatorem sedis Atrebatensis nominastis, & ne abbates ad obedientiam ecclesiæ nostræ, secundum quod missæ eis a domino papa literæ præcipiunt, commonerem, mandatis nos vero rursus per communem filium vestræ & nostræ ecclesiæ domnum Hugonem S. Dionysii abbatem causas, impossibilitatis nostræ veniendi ad vos in præsentiarum, discretioni vestræ intimare studuimus. Sed super his omnibus, nec primo nec secundo aliquid ex affectu pietatis, nec alicujus compassionis legationem vestram suscipere potuimus, sed per monachos Marcienses pro causa domini Alardi archidiaconi, & pro excommunicato in assultu ecclesiæ, sine confessione & viatico defuncto, quamquam vobis aliter relatum sit, literas direxistis, in quibus nos quasi contemptorem Remensis ecclesiæ insinuare voluistis; quanquam non lateat prudentiam vestram, nos hanc sedem non præoccupasse, sed coactos, & constrictos, & apostolicæ auctoritatis obedientia eandem sedem obtinuisse. Ne autem quasi contemptor sanctæ Remensis ecclesiæ videar, in oculis misericordiæ vestræ, hos fratres nostros in persona & verbo nostro, pro excusatione nostra satisfacturos transmittimus. Precamur itaque clementiam vestram, ut per præsentes fratres nostros, tum pro caritate Spiritus sancti, tum pro dilectione & reverentia domini papæ, nostram professionem interim suscipiatis, consimile opus misericordiæ nobiscum facientes, quod in apostolica benevolentia tempore vestræ professionis consecuti estis. Cum autem Deo miserante ad vos profitendi facultas attributa fuerit, quod nunc per fratres nostros facimus, tunc, Deo volente, in propria persona nos facturos profitemur. Exoramus etiam paternitatem vestram, ut literas domini papæ, quemadmodum nobis scripsit, vestris suffragiis prosequamini. Domnum Alardum archidiaconum, & abbates, & causas eorum intuitu vestri amoris, si literis domni papæ obedierint, benigne tractabimus. Bene valete in domino semper, reverende pater & domine.

Lamberti ad clericos Remensis ecclesiæ.

Reverendis patribus domino Manassi præposito, L. decano, cum omni capitulo sanctæ Remensis ecclesiæ, Lambertus Atrebatensis sedis servus inutilis seipsum, & æternam in domino Deo salutem. Cum sciamus non latere diligentiam vestram, quod quantocius potuimus domino archiepiscopo literas domini papæ Urbani sibi & suffraganeis suis pro me missas, per domnum Lambertum monachum virum religiosum miserim; literas quoque impedimenti mei veniendi ad sanctam sedem Remensem non prætermiserim; postmodum vero per domnum Hugonem abbatem S. Dionysii excusationes canonicas mandaverim: satis miror quod necdum aliquid consolationis aut pietatis nec ab ipso, nec a vobis suscipere meruerim, sed me præoccupatorem sedis Atrebatensis, & quasi contemptorem sanctæ Remensis ecclesiæ per abbatem Aquicinensem, & per monachos Marcienses vos nominare complacuit. Sed novit dominus cujus oculis sunt nuda & aperta omnia, insuper apostolica sedes, quam rogatus, quam coactus, imo apostolicæ obedientiæ ligatus prædictæ Atrebatensi sedi deservire compulsus fuerim. De quasi contemptu autem veniendi apud sanctam Remensem sedem, unde placuit domino archiepiscopo nos arguere, satisfacere per præsentes fratres nostros vobis paratus, nostis enim & inopiam rerum sedis nostræ, & difficultatem viarum, & tempestatem bellorum, & odium Cameracensium in nos, & quorumdam aliorum in via

poli-

positorum prostratus itaque sanctitatis vestræ pedibus, ut me in verbo veritatis audiatis, & excusatum me habere velitis, suppliciter exoramus, atque domino archiepiscopo suggerere velitis, ut super nos, & super ecclesiam nobis commissa viscera misericordiæ suæ aperiens, secundum tenorem literarum a domino papa sibi missarum, eodem literas suis suffraganeis prosequatur. Ut autem omnem occasionem contemptus a vobis removeatis, professionem nostram per hos fratres nostros præsentamus, eandem facturi, cum ad vos, Deo miserante, cum salute advenire poterimus.

Rainoldo ad Robertum Flandriæ comitem.

Rainoldus gratia Dei Remorum archiepiscopus, gloriosissimo principi domino Roberto Flandrensium comiti, salutis & benedictionis ubertatem in domino. Dilectionis vestræ literas benigne suscepimus, susceptasque gratanter perlegimus. Quoniam itaque in ipsis ut nobis quid animi superordinatione dilectissimi fratris nostri Lamberti Atrebatensis episcopi haberemus rogastis, vellemus remandare; nolumus lateat carissimam nobis prudentiam vestram nos ipsum plurimis diebus, ut quod de eo agendum erat, legitime & episcoporum nostrorum consilio fieret, detinuisse, ad ultimum in concilio quod Remis cum coarchiepiscopis & episcopis nostris, atque principibus multis xv. Calendas Octobris habuimus, juxta domini papæ Urbani præcepta, quibus inobedire nefas est, consilio & assensu coepiscoporum nostrorum more ecclesiastico illius professionem suscepimus, ejusque consecrationem confirmantes, confirmavimus. Unde vestræ mandamus sollicitudini, quatenus eundem modo cum debito honore, cum debita reverentia suscipiatis, ejusque laboribus publice & privatim pro amore Dei communicetis, sed & in quantum ecclesiastica permittit ratio, ei, ut pastori vestro, obediatis. Valete.

Raynoldi archiepiscopi Remensis, Lamberto Atrebatensi episcopo.

Raynoldus Dei gratia Remorum archiepiscopus dilectissimo confratri & consacerdoti suo, dom. Lamberto Atrebatensi episcopo, salutem & benedictionem in domino Jesu.

Dilectioni vestræ insinuandum dignum duximus, nos nuperrime domini papæ Urbani epistolam suscepisse, & ab eo, ut vestra convocata fraternitate circa medium Februarii proximi ad concilium, quod intra Tusciam vel Longobardiam tunc temporis celebraturus est, præsentiam ejus accedere curemus, solicitudinem vestram monitam esse. Et nos igitur ad ipsius monitionem vestram monemus fraternitatem, quatenus circa prædictum terminum vestram ipsi præsentiam, cum omnibus abbatibus vestris, ad ipsum concilium exhibere curetis. Vale.

it celebra-
n apud
acentiam
ca mediam
adragesim.

Ejusdem Lamberto episcopo Atrebatensi.

Raynoldus Dei gratia Remorum archiepiscopus dilectissimo fratri & consacerdoti suo Lamberto Atrebatensium episcopo salutem & benedictionem in domino Jesu.

Dilectissimam nobis fraternitatem vestram ignorare nolumus, quoniam domini papæ Urbani epistolam nuperrime suscepimus, quod nos ut ad concilium quod in octavio S. Martini, quartodecimo videlicet Calendas Decembris, apud Arver-

A nensem, quæ & Clarimontis dicitur, ecclesiam celebraturus est, accederemus præsentialiter, præmonuit, & ut omnes nostræ metropolis suffraganeos convocatis tam abbatibus quam cæteris ecclesiarum primoribus, sed & excellentioribus principibus ad ipsum concilium invitaremus præcepit. Et nos sane apostolicæ monitioni obviam, quod nefas est, incedere nolentes, concilium quod in octavio omnium sanctorum insumpseramus propter hoc, ut justum est, dimittendum dignum putavimus. Vestram ergo solicitudinem literis præsentibus monemus, quatenus omni occasione seposita, vestram ad idem concilium exhibere præsentiam, & ut prædictum est, & abbates & cæterarum ecclesiarum vestrarum primores, & diœceseos vestræ
B principes, & maxime Balduinum comitem de montibus monere curetis, multi autem vel inopiæ, vel alicujus necessitatis occasio, quin veniat, præbeat audaciam; cum nos nisi personas non ingenti quidem famulorum caterva stipatas requiramus. Quicumque autem post hanc admonitionem nostram se ab hoc concilio abstentaverit, noverit proculdubio, quoniam & ordinis sui periculum incurret, & domini papæ iram, nec impune quidem thesaurizabit. Vale.

XXXVII. *Ad Lambertum Atrebatensem episcopum.*

Urbanus episcopus servus servorum Dei dilecto fratri Lamberto Atrebatensi episcopo, salutem & apo-
C *stolicam benedictionem.*

Noverit dilectio tua nos in proximo Novembri, in octavio videlicet S. Martini apud Clarummontem, annuente domino, synodale concilium statuisse, ad quod tuam providentiam invitamus, ut omni occasione seposita, statuto in tempore, prædicto in loco, non omittat occurrere. Noveris præterea Cameracensem episcopum missis ad nos literis ac nuntiis pro Atrebatensi ecclesia vehementer interpellasse, dicentem, se & ecclesiam suam Romanis privilegiis esse munitam, unde oportet prudentiam tuam ad hujus negotii responsionem paratam cum tuis clericis convenire.

Data apud Anicium XVIII. Kal. Augusti.

D *Narratio quomodo Lambertus ad concilium Claromontense proficiscens in itinere capitur.*

Taliter itaque Lambertus Atrebatens. episc. ad Claromont. concil. domini papæ Urbani invitatus proficiscitur, die natalis apostolorum Simonis & Judæ, quæ tunc dies dominica habebatur, & cum eo domnus Clarembaldus archidiaconus suus, & venerabiles domnus Aloldus S. Vedasti, & domnus Hamericus Aquicinensis abbates, domnus quoque Gualbertus præpositus, Odo cantor, Achardus magister scholarum, Hugo presbyter & canonicus, Mascellinus archipresbyter, religiosus etiam diaconus Joannes de monte sancti Eligii postmodum Atrebatensis archidiaconus, & Drogo præ-
E dicti episcopi œconomus, & Orbertus scholasticus de Bethunia. Perveniens itaque apud Proviniacum comitis Stephani celebre castellum octavo idus Novembris, Proviniaco egreditur, & ipsa eadem die itineris sui, a Guarnerio quodam milite de Castello-ponz de via sua trahitur, capitur, & captus episcopus cum clericis suis a Guarnerio prædicto milite & suis satellitibus detinetur. Abbas S. Vedasti præcesserat episcopum suum cum gratia & benedictione sua, Guarnerius vero increpatus a Philippo fratre suo Trecense episcopo, & Dei omnipotentis visitatus miseratione, quinto Idus Novembris summo in mane ad pe-

des episcopi & archidiaconi sui Clarenbaldi, & reliquorum clericorum suorum prostratus, cum lacrymis veniam postulavit, dolens ac pœnitens se stulte & prave egisse, quia manum miserit in Christum domini; episcopus vero prostratum militem erigens, discalciatum ad monasterium præcessit, ibique eum pœnitentiam cum suis, qui eum ceperant, agentem absolvit, & eodem die episcopus a prædicto milite cum omnibus suis clericis & laicis detinetur, servitur, & per manum ejus usque Antissiodorum cum securitate conducitur. Dominus vero Urbanus papa audiens Atrebatensem episcopum captum, quantocius scripsit Guarnerio de Ponz, & Richerio venerabili Senonum archiepiscopo, in hæc verba:

XXXVIII. *Ad Guarnerium de Castellione.*

Urbanus episcopus servus servorum Dei dilecto filio Guarnerio, Pontionis filio, salutem & apostolicam benedictionem, si obedierit.

Venerabilem fratrem nostrum Atrebatensem episcopum ad concilium venientem te cepisse audivimus, & cur ceperis plurimum miramur. Rex enim Francorum non solum venire ad nos, alios non prohibet, verum etiam omnibus suæ potestatis episcopis & abbatibus venire ad concilium licentiam dedit. Unde literis te præsentibus, ut captum commonemus episcopum pro reverentia B. Petri ac nostro amore cum suis omnibus liberum adire permittas; alioquin quandiu illum tenueris, & te & terram tuam excommunicationi subjicimus.

XXXIX. *Ad archiepiscopum Senonensem.*

Urbanus episcopus servus servorum Dei, carissimo fratri Senonum archiep. Richerio, salutem & apostolicam benedictionem.

Audivimus Guarnerium Pontionis filium, venerabilem fratrem nostrum Atrebatensem episcopum ad concilium venientem cepisse, captumque retinere, ea propter literis te præsentibus jubemus, ut eundem Guarnerium captum præsulem cum suis omnibus libertati restituere commoneas. Quod si contempserit, quandiu illum tenuerit, & ipsum, & locum suum excommunicationi subjicias.

Narratio de itinere Lamberti episcopi Atrebatensis ad concilium Claromontense proficiscentis.

Apud Antissiodorum autem Atrebatensis episcopus perveniens, associatur comitatui domni Richerii Senonensis archiepiscopi, & consuffraganeorum suorum Remensis provinciæ, domni Gervulni Ambianensis, domni Gerardi Tarvanensis episcoporum; & sic decimo quinto Kalend. Decembris in octavas S. Martini, quas tunc dies dominica festiviores reddidit, Urbem Claromontem ingreditur, & a venerabili primate Lugdunensi domino Hugone apostolicæ sedis legato, necnon & ab ipso domino papa benigne in osculo sancto susscipitur, atque apostolica benedictione cum suis sociis lætificatus, exhilaratur. Deinde dominus papa IV. Calend. Decembris, indict. IV. concilium Claromontense concludens præcepit recitari privilegium renovationis & restitutionis Atrebat. ecclesiæ in conspectu totius concilii, in quo cardinales Romani consederunt ei, & archiepiscopi XIV. episcopi CCXXV. & abbates XC. & amplius; exceptis honestis atque religiosis diversarum regionum atque provinciarum clericis & laicis, A quorum numerum leviter quisquam scire præ multitudine non potuit. Recitatum est autem Atrebatensis ecclesiæ privilegium, & distincte & aperte lectum, atque omni consessu concilii magno silentio intente auditum, collaudatum & confirmatum est, anno Dei Christi M. XCV. cui cum Patre & Spiritu sancto est æqualis honor, & gloria per infinita sæcula sæculorum. Amen.

Depositus est ibi judicio concilii Gualcherus Cameracensis episcopus ab omni sacerdotali, atque episcopali officio, & si ulterius quolibet modo sedem Cameracensem occuparet, vinculo anathematis, tam ipse quam fautores & adjutores sui innodati. Manasses autem sanctæ Remensis ecclesiæ archidiaconus, cui prædictus Gualcherus B electionem & episcopalem Cameracensis ecclesiæ benedictionem subripuit, per invasionem & per manum Henrici excommunicati imperatoris adjudicavit sanctum concilium, ut in Cameracensi ecclesia ordinaretur episcopus.

Raynoldi Remensis archiepiscopi eidem Lamberto.

Raynoldus Dei gratia Remorum archiepiscopus dilecto fratri & consacerdotali suo Lamberto Atrebat. episcopo, salutem, & in domino benedictionem.

Memoriter vobis inhærere credimus, quicquid de Hugone de Inciaco nuper cum fraternitate vestra multo sermone contulimus. Ipse siquidem Hugo nuperrime in villam sancti Gaugerici, quæ C Falcherias dicitur, in trevia Dei cum armata manu venit, ibique circumquaque discurrens, igni penitus totam villam concremavit, prædamque non minimam, atque hominum multitudinem miserabiliter secum abduxit. Pervenit etiam ad aures nostras, quod se epistolam nostram habere glorietur, quæ eum ab omni timore Cameracensis episcopi, sed & ab omnium presbyterorum excommunicatione, in quacumque dementia elatus fuerit, deliberari (quod absit) debeat. Scire igitur vos volentes hanc omnem jactantiam ejus irritam esse, vestræ fraternitati mandamus, ut & illum quem præcipue diligimus, vos admoneatis, quatenus omni excusatione sublata, ut in sanctæ pacis violatorem, in ipsum, gladium anaD thematis exeratis, & ne ulterius donec ad satisfactionem veniat, in cunctis receptibus suis, seu in omni loco in quo ipse, vel complices ejus præsentialiter affuerint, divinum celebretur officium præcepti vestri auctoritate inhibeatis. Vale.

Ejusdem eidem Lamberto.

Raynoldus Dei gratia Remorum archiepiscopus fratri & coepiscopo suo Lamberto Atrebatensi, salutem & benedictionem in domino Jesu.

Ad colloquium comitis Roberti, & ad recipiendam de eo justitiam in octavis sanctæ Mariæ in Augusto, vel præsentiam nostram exhibere, vel nuntios nostros delegare, sicut jam vobis & E coepiscopis nostris Noviomensi atque Morinensi mandavimus, parati erimus. Quod autem de Hugone de Inciaco nobis scripsistis, liquere vobis credimus, quonim in concilio, quod Compendii celebravimus, ad querimonias & clamores Gerardi Cameracensis episcopi omnium præsidentium judicio in eum anathematis gladium exeruimus, & in omnes ejus cooperatores & consentaneos. Sed neque ideo ipse, nec filius ejus, Cameracensem ecclesiam persequi destiterunt, quippe vos par expectatio ultionis angebat, par malitiæ & immoderationis vinculum astringebat. Itaque quoniam sicut ab apostolo dictum est, *Insipiens*

fa-

factus sum, vos me coegistis: & iterum in actibus apostolorum ad Judæos: *Quoniam vos indignos judicastis æternæ vitæ, ecce convertimur ad Gentes*. Sic quia idem Hugo indignum se conversionis & concordiæ judicavit, Gerardus Cameracensis episcopus, cum comite Flandrensi, ad convincendam Hugonis malitiam fœdus iniit. Unde episcopum Cameracensem Gerardum cum Hugone concordiam facere absque comite Flandrensi nulla æquitatis ratio permisit; Nec nos sane eum nihilominus nisi excommunicatum habuimus. At vero si voluntas ipsius esset, & Cameracensem episcopum Remis in præsentia nostra ad justitiam faciendam & recipiendam ab ipso, termino congruente, paratum haberemus, & nos similiter utrorumque rationes, æqua judicii & misericordiæ lance penderemus, & in omnibus modum servare non dissimularemus. Per vos autem solum ad emendationem venire, nec solam excommunicationis vestræ sententiam vereri debet, cum & parochianus episcopi Cameracensis esse dignoscatur, & Inciacum, per quod hanc exercet malitiam, in episcopatu Cameracensi positum sit. Valete, & quid cum comite Flandrensi egeritis, nobis rescribite.

x Labbei pend. m. X.

XL. AD BERNARDUM TOLETANUM archiepiscopum.

Cum Ricardo Massilienſi episcopo sit adempta legatio, ipse invigilet omnibus: archiepiscopus Compostellanus vinculis solutus, suo restituatur officio. Moneat cui committendam legationem putet.

SEmper te memorem esse oportet benedictionis & gratiæ, excellentisque liberalitatis, quam a sede apostolica accepisti; semper te, quanti geras culmen officii, & rebus ostendere; rivum te a fonte Petri apostoli descendisse, & flammam, quam ab ignis ejus camino susceptam foves, semper in altiora producere. Nunc præcipue fraternitatem tuam ampliorem principum Petri & Pauli disciplinam instruere, tuique officii oportet exhibere censuram: nunc præcipue, cum nullus in vestris partibus apostolicæ sedis legatus existit. Ricardo enim legationem, quam hactenus habuit, denegavimus, neque alii cuipiam vestrarum partium legationem injunximus. Te igitur, ut prudentem ac religiosum virum, hortamur, & obsecramus in Domino, ut quæ dicta sunt, studiose exerceas, bonos in melius acuas, pravos corrigas, & canonicam in omnibus disciplinam ad Romanæ ecclesiæ gloriam, tuique studii mercedem, ferventer & indesinenter observare procures. Adesto, invigila, insta cum fratribus nostris episcopis, regibus, principibus, ac populo, quatenus aberrantes ad rectum propositum redeant, manentes in fidei veritate, ad exitum usque viriliter perseverent. Id vero præcipue te laborare volumus, & rogamus, ut sancti Jacobi episcopus emancipatus vinculis, suo restituatur officio. De quo quidquid, auxiliante Domino, egeris, tuis nobis literis indicabis. De cæteris, & quæ in Hispaniarum regnis per nos disponenda provideris, & cui potissimum committenda sedis apostolicæ legatio videatur, tuis nos nunciis & apicibus informabis. Labores autem, quos in membris suis apostolorum principes quotidie patiuntur, nolito ullo modo obliviscī: sed eos semper in corde bajulans, & fidelibus omnibus commendans, solatiorum vestrorum ope lenire festina.

XLI. AD HUGONEM CLUNIACENSEM Abbatem.

Bernardum Toletanum archiepiscopum bene exceptum a se fuisse, & Hispaniæ primatem constitutum.

VEnerabilem fratrem nostrum Bernardum Toletanæ ecclesiæ præsulem, tam pro tuæ postulatione dilectionis, quam pro ipsius reverentia religionis, & Toletanæ ecclesiæ honore, reverenter excepimus. Ipsi etiam ad sedis apostolicæ, & Romanæ ecclesiæ, ut matris omnium, majestatem, quemadmodum dignum est, devote ac suppliciter concurrenti, antiqua ecclesiæ suæ, prout rogasti, munimenta concessimus: & privilegii nostri paginam pristina plenam dignitate libenter indulsimus. Primatem episcoporum omnium, qui in Hispaniis sunt, effecimus: & quæque super eo tua nos caritas flagitavit, cum pallii datione contradidimus. Tibi ergo par est amoris nostri studio respondere, & nostris, ac Romanæ ecclesiæ auxiliis fideliter deservire. Nos enim & præcipua te, ac fratres tuos affectione diligimus: & omnia monasterii vestri loca, ubi liberum fuerit, in nostræ specialiter manus protectionem suscipimus; ita ut nec episcopus quilibet, nec legatus, nisi cui a nobis idipsum specialiter injunctum fuerit, præter voluntatem tuam, de vestris audeat negotiis judicare: salvo tamen jure episcoporum, quod in eis hactenus habuisse noscuntur. Vos ergo nostri semper in omnibus vestris ad Dominum precibus memores sitis: & sicut nos, vos & vestra specialiter fovemus, ita vos, nos apud Dominum spiritualiter commendare curetis; nosque, ac Romanam ecclesiam, ubi oportet, & ubi facultas est, adjuvetis. Dominus omnipotens sua nos gratia foveat, conservet, ac protegat. Amen.

Eu eodem.

XLII. AD L. CARDIN. PRESBYTERUM.

Multa mandat ad res Hispanicas spectantia.

QUantum de religione tua confidentes, qua fide, qua caritate; in partes illas reduximus, ipse tu, frater dilectissime recognoscis. Age ergo pro spe, quam de tua providentia gerimus, & negotia quæque poteris, Domino adjuvante, canonice diffinire procura, & ea maxime, pro quibus missus es: videlicet quæ inter Narbonensem antistitem, & Comorienſem abbatem jactantur. Veniens si quidem ad nos cum Barchinonense fratre nostro venerabili episcopo, reverendissimus frater noster Narbonensis archiepiscopus, quem jamdudum vita & religione spectatum habemus, plurima adversa contra Comorienſem abbatem conquestus est: scilicet, quod ecclesias suæ diœceſis, sæcularibus potestatibus fultus, invadat; quod excommunicatos ab eo sine omni ejus absolutione recipiat; quod in Jacensi sede sine sui licentia fecerit episcopum consecrari: quodque auditu horrendum est, mortuum quemdam sub anathemate, ab ejus monachis extumulatum, & inter monasterium tumulatum asseruit. Inter cætera, præjudicium sibi factum de Tarraconensium episcoporum subtractione per Romanam ecclesiam suppliciter intimavit, circa * eos Narbonensis metropolis per annos quadringentos sine alterius reclamatione prius federit. Nostra igitur vice in partibus illis fungens, Tarraconensibus episcopis nostra auctoritate præcipito, ut interim Narbonen-

* *f.* cum eos ac deinde possederit.

si, tan-

si, tanquam proprio metropolitano, obediant, donec, parante Domino, Tarraconensis restauretur ecclesia: Toletano autem, sicut primati, reverentiam exhibeant, donec Narbonensis archiepiscopus se eorum primatem fuisse certa possit auctoritate monstrare. Novit siquidem tua fraternitas, primatem a nobis Toletanum sic institutum, ut salva sit metropolitanorum privilegia cæterorum. Abbatem quoque, ut sanctæ opinionis virum, admoneas, præcipiens, ne ulterius, quæ episcopalis juris sunt, sine episcopi concessione recipiat, & de injuriis Narbonensi archiepiscopo illatis competenti emendatione satisfaciat: de cætero ut proprium, & sanctæ consecrationis revereatur antistitem, & pacem cum eo fraternæ caritatis inviolabiliter retinere procuret. Tu autem in omnibus Romanæ auctoritatis memorem te exhibe, ut nulla de te possit suspicio remanere. Quia vero Narbonensis archiepiscopus privilegia de primatu ecclesiam suam habuisse memoravit, quæ a suo prædecessore translata, se tamen sperat, parante Domino, reperturum: tu causam diligenter inquire, inquisitam ad nos referre procura. Quod si privilegiorum auctoritas nequiverit reperiri: tu cum principibus terræ de restauratione Tarraconensis ecclesiæ stude. Interim tamen Tarraconenses episcopos ei, tanquam metropolitano proprio, obedire præcipito. Elenensis quoque episcopi causam diligenter inquirito, & inter Narbonensem episcopum, & ipsum, justo omnia judicio diffinito. Idem quoque te de Crassensi cœnobio inter Narbonensem archiepiscopum, & monachos ejusdem cœnobii, exercere præcipimus.

XLIII. AD MADELMUM ABBATEM S. Sophiæ.

Urbanus episcopus, servus servorum Dei, dilecto in Christo filio Madelmo, abbati venerabilis monasterii S. Sophiæ intra Beneventum, sibi, suisque successoribus regulariter substituendis in perpetuum.

Ex tom. VIII Italiæ sacræ * *fi quibus eum est Dominus allocutus. Matth. 16.*

POtestatem ligandi atque solvendi in cælis, & in terra, sancto Petro apostolo, suisque successoribus, auctore Domino, principaliter traditam illis ecclesia verbis agnoscit, * cujus iterum est Dominus locutus: *Quæcumque ligaveris in terra, erunt ligata & in cælis; & quæcumque solveris super terram, erunt soluta & in cælis.* Ipsi quoque & proprie firmitas, & plenæ fidei confirmatio, eodem Domino auctore, præstatur, cum ad eum dicitur: *Rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos.* Oportet ergo nos, qui, licet indigni, Petri residere videmur in loco, prava corrigere, recta firmare, & in omni ecclesia ad æterni arbitrium judicis sic disponenda disponere, ut de vultu ejus judicium nostrum prodeat, & oculi nostri videant æquitatem. Tuis igitur, fili Madelme, justis petitionibus annuentes, beatæ Sophiæ cœnobium, cui, Domino auctore, præsidere cognosceris, sub tutela & jurisdictione sedis apostolicæ, sicut hactenus mansit, perpetuo permanere præsentis paginæ auctoritate sancimus: ut soli Romanæ ecclesiæ subditum, ab omnium ecclesiarum seu personarum jugo liberum habeatur: cuncta etiam quæ prædecessoribus tuis, vel tibi, ad ejusdem monasterii immunitatem, vel possessionem, nostrorum prædecessorum sunt privilegiis attributa, nos quoque tibi, ac successoribus tuis regulariter promovendis, præsenti privilegio contribuimus. Cellas præterea, vel ecclesias, vel villas, quæ aut A industria prædicto videntur cœnobio juste ac rationabiliter acquisita, possidendas in perpetuum confirmamus; id est, ecclesiam, &c.

Enumerat cœnobii possessiones.

Per præsentem igitur nostri privilegii paginam apostolica auctoritate constituimus, ut quæcumque hodie idem cœnobium juste possidet, quæque in crastinum concessione pontificum, liberalitate principum, aut oblatione fidelium, juste atque canonice poterit adipisci, firmamus tibi, tuisque successoribus, illibata ut permaneant.

Decrevimus ergo ut nulli omnino hominum liceat idem cœnobium tenere, perturbare, aut ei subditas possessiones auferre, vel ablata retinere, vel minuere, vel temerariis vexationibus molestare, aut etiam fatigare; sed omnia integra conserventur, eorum quorum substantia, ac gubernatione concessa sunt, usibus omni modo profutura. Abeunte autem nunc abbate, vel quolibet successorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia, vel violentia, præponatur, nisi quem fratres communi consensu, vel fratrum pars consilio saniori, elegerint; electus a Romano pontifice consecretur; chrisma, oleum sanctum, consecrationes altarium sive basilicarum, ordinationem monachorum qui ad sacros iunt jam nunc ordines promovendi, ab episcopis, in quorum diœcesibus estis, accipietis; siquidem gratiam & communionem apostolicæ sedis habuerint, & si gratis ea, & sine pravitate impenderint. Si quid autem horum obstiterit, liceat vobis a quocumque volueritis catholico episcopo, quæ prædicta sunt sacramenta percipere. Tibi vero, quem propensiore caritate amplectimur, ex apostolicæ sedis peculiari benignitate id muneris personaliter indulgemus, ut per annum quinquies, id est, in die sanctæ Resurrectionis, & Pentecostes, & Natalis Domini nostri salvatorisque Jesu Christi, solemnitatisque duodecim sanctorum Fratrum, necnon & sancti martyris Mercurii, ad missarum tantum solemnia, chirothecis, atque etiam campagis utaris. Sane si quis in crastinum archiepiscopus, aut episcopus, imperator, aut dux, rex, princeps, aut comes, aut vicecomes, judex, aut persona quælibet, magna aut parva, potens aut etiam impotens, juris nostri privilegii paginam sciens, contra eam venire temere, aut primaria mente tentaverit, secundo, tertiove commonitus atque adhortatus, si non satisfactione congrua emendaverit, eumdem honoris sui & officii periculo subjacere, necnon & submovere decrevimus, & a Christi atque ecclesiæ corpore, auctoritate apostolicæ potestatis segregamus: conservantibus autem ea, pax a Domino & misericordia præsentibus & futuris sæculis conservetur. Amen. Bene valete.

Luc. 22.

Datum Anagniæ per manus Joannis S. R. sedis diaconi, prid. Id. Mart. Indict. XV. anno pontificatus domini maximi Urbani II. papæ quinto, Incarnationis autem Domini nostri, patrisque æterni Jesu Christi anno MXCII.

XLIV. *Urbani papæ II. epistola ad suffraganeos Ecclesiæ Arelatensis.*

Ex Balu Miscel. to 7. p. 819.

Urbanus Episcopus servus servorum Dei suffraganeis Ecclesiæ Arelatensis salutem & apostolicam benedictionem.

ILla omnia sacramenta quæ adversus Ecclesiæ justitiam atque religionem confrater Guibilinus Archiepiscopus vester invitus & omnibus modis coactus juraſse cognoscitur, quia, ut prædiximus,

ximus, Deo & Ecclesiæ constitutionibus adversantur, decreti nostri auctoritate (irrita) omnino esse censemus & Arelatensi Ecclesiæ annuente Domino perpetuo permanere decernimus. Eos autem qui prædictum virum captum gladiis & membrorum detruncationibus perterrentes nefandis sacramentis ausi sunt implicare infames in perpetuum esse sancimus, & nisi congruam pœnitentiam egerint a Christi corpore & sanguine atque ab Ecclesiarum introitu segregamus.

XLV. *Ejusdem Urbani Papæ epistola ad Bernardum Archiepiscopum Toletanum.*

Urbanus Episcopus servus servorum Dei dilecto fratri & coepiscopo Bernardo Toletano salutem & apostolicam benedictionem.

Literarum præsentium lator ad nos veniens ab exorcista usque ad sacerdotium nullum ordinem se accepisse confessus est. Quod audientes plurimum mirati sumus. Et quia ejus persona nobis ignota sine literis & sine ullis indiciis nostro se præsentavit conspectui, eum strenuitati tuæ remisimus, præcipientes ut causam ejus diligenter inquiras; & si quod refert verum esse constiterit, a sacerdotio male & inordinate accepto, indicta quam dignam duxeris pœnitentia, per annum cessare jubebis. Anno vero transacto, si ejus vita & conversatio talis visa fuerit & alia non impediunt ut honore digna sit tanto, omnes ordines quos non accepit cum ipso pariter presbyteratu, siquidem presbyteratum gratis assumpserit, illi restituas.

XLVI. *Ejusdem Urbani Papæ epistola ad Villelmum Archiepiscopum Rothomagensem.*

Urbanus Episcopus servus servorum Dei Willelmo dilecto fratri Rothomagensi Archiepiscopo & Canonicis sancti Mellonis de Ponte Isaræ & habitatoribus ejusdem castri salutem & apostolicam benedictionem.

Significatum nobis est quia prohibetis monachos Beccenses qui sunt in Ecclesia sancti Petri de Ponte Isaræ pulsare signa sua ad horas secundum ordinem suum. Quod, nisi vobis parceremus, quam religiosum & inhumanum sit & de qua radice procedat detegeremus. Paterna igitur monitione & præsenti auctoritate præcipimus ne ulterius hanc prohibitionem faciatis aut fieri permittatis, sed illos secundum ordinem monachicum & signa pulsare & per omnia ordinem suum servare absque omni impedimento concedatis. Data trans Tiberim III. Kal. Augusti.

XLVII. *Epistola Urbani II. Papæ ad proceres provinciæ Tarraconensis de restauratione Ecclesiæ Tarraconensis.*

Urbanus Episcopus servus servorum Dei carissimis filiis Berengario Barchinonensi Comiti Marchioni, Ermengaudo Urgellensi, Bernardo Bisuldunensi Comitibus, omnibusque Tarraconensis & Barchinonensis provinciæ Episcopis, Vicecomitibus, & cæteris nobilibus & potentibus, sive clericis, sive laicis, salutem & apostolicam benedictionem.

Dilectissimus & reverentissimus frater noster Berengarius Ausonensis Episcopus devotione & labore maximo ad Apostolorum limina veniens, diu nobiscum moratus est; cujus nos prudentia & bonis moribus, ut dignum est, delectati, privilegia quibus sua, videlicet Tarraconensis, Ecclesia per Romanam Ecclesiam donata est diligenter inspeximus & quod ad nos est, eandem Ecclesiam tum pro sanctorum reverentia, tum pro prædicti fratris nostri dilectione, prout justitia exegerit, honorare & exaltare optamus. Quia igitur corporalia spiritualibus, temporalia æternalibus, cælestibus dignum est terrestria famulari, hortamur & obsecramus in Domino prudentiam vestram ut summa ope nitamini Tarraconensis urbis statum eatenus reparare, quatenus ibi cathedra haberi possit episcopalis. Vobis ergo in pœnitentiam peccatorumque remissionem mandamus ut potentia & divitiis vestris in restitutionem ejusdem Ecclesiæ devotissime & intentissime desudetis. Eis autem qui vel in Hierusalem vel in partes alias pœnitentiæ spiritu vel devotionis ituri sunt suademus totam illam viæ & sumptus operam restitutioni Ecclesiæ Tarraconensis impendere: quatenus auxiliante Domino & cathedra inibi tuto habeatur episcopalis, & civitas eadem Saracenorum opposita populis in murum & antemurale Christicolæ populi celebretur, quibus eandem ex Dei misericordia indulgentiam pollicemur quam promererentur si indictæ viæ prolixitatem explerent. Nos siquidem, si vestræ bonæ voluntatis effectum, & ferventis studii sollicitudinem cognoverimus, prædicto fratri nostro & Tarraconensi Ecclesiæ quæ ad antiquam ejus dignitatem spectant libentissime impendemus, & corporalia vestra spiritualibus infusis prosequemur; salva tamen Narbonensis Ecclesiæ justitia. Si enim Romani auctoritate privilegii Tarraconensem provinciam canonice vendicare Narbonensis antistes nequiverit, nos omni querela liberi Tarraconensi Ecclesiæ jus suum restituere & fratri nostro Berengario pallii dignitatem conferre non prætermittemus, prout mereri studia vestra videbimus. Iterum iterumque vos, carissimi filii, admonemus, ut fratrem nostrum Berengarium in restitutionem Tarraconensis Ecclesiæ adjuvetis; quatenus & in præsenti gloriam & in futuro vitam percipiatis æternam. Porro si noster ad vos Legatus Domino annuente pervenerit, ei pro sedis apostolicæ reverentia debitam obedientiam exhibere curate. Datum Romæ Kalen. Julii per manus Johannis sanctæ Romanæ Ecclesiæ Diaconi Cardinalis & Cancellarii anno secundo domni Urbani Papæ II. Indictione duodecima.

XLVIII. AD PETRUM OSCENSEM Episcopum, & ejus successores.

Oscensem Ecclesiam caput Jacensis Ecclesiæ constituit.

Urbanus Episcopus servus servorum Dei ven. fratri Petro Oscensi Episcopo, ejusque successoribus canonice promovendis in perpetuum. Ex Aguirre Concil. Hisp. tom. 3. p. 308.

Miserationibus Domini multiplices a nobis gratiarum habentur actiones, quia post multa annorum curricula nostris potissimum temporibus Christiani populi pressuras relevare, fidem exaltare dignatus est. Nostris siquidem diebus in Asia Turcos, in Europa Mauros Christianorum viribus debellavit, & urbes quondam famosas religionis suæ cultui gratia propensiore restituit. Inter quas Oscam quoque pontificalis cathedræ urbem Saracenorum tyrannide liberatam, charissimi filii nostri Petri Aragonensis Regis instantia catholicæ suæ ecclesiæ reformavit. Æquum igi-

tur

tur fore perpendimus, ut & nos omnipotentis Dei benignitatem ipso præstante liberalitate sanctæ sedis apostolicæ prosequamur, & cui multiplici miseratione ipse fidei suæ reddidit libertatem, & nos quoque restituamus episcopalis cathedræ dignitatem. Præsentis ergo decreti auctoritate statuimus, ut eadem Oscitana ecclesia, totius parochiæ, quæ nunc Jaccensi Ecclesiæ subdita est, & ipsius Jaccensis Ecclesiæ, caput deinceps temporibus perpetuis habeatur. Locus autem Episcopalis Cathedræ in majori illa Mezcita servetur, quam Sancii regis dono Saracenorum temporibus canonici Domini nostri Jesu Christi Nazareni possederant, sed Petrus ejus filius Rex tuæ fraternitati capta civitate concessit, cujus etiam dona cætera vestræ ecclesiæ collata, nos præsentis decreti auctoritate firmamus, & universa prædia, sive possessiones, aut redditus vectigalium seu tributorum, quæ bon. mem. Ranimirus rex præsentis Regis Petri in Domino carissimi filii avus cum filio suo Sanctio Jaccensi Ecclesiæ per regalis excellentiæ scripta concessit. Nos largiente Domino supradictæ Oscitanæ ecclesiæ illibata in perpetuum permanere censemus, sicut etiam idem Rex Petrus in oblationis suæ literis optasse ac statuisse cognoscitur, exceptis nimirum his, quæ præfatus ejus filius Sanctius Rex, una cum filio suo Petro sæpe superius nominato, consentientibus prædecessoribus tuis Sanctio, & Garsia, te quoque id ipsum confirmante de illa Ranimiri parentis sui constitutione mutavit. Item tam tibi, quam successoribus tuis, & ecclesiæ vestræ in perpetuum stabilimus quidquid ab egregio Rege Sanctio oblatum cognoscitur, his exceptis, quæ de ipsius chirographo præfatus rex Sanctii filius, consentientibus ecclesiæ tuæ clericis, & eximio Præposito canoniæ D. N. Jesu Nazareni, teque idipsum confirmante mutavit.

Venientes enim ad nos sedis tuæ archidiaconus Lupus, & idem eximius Ecclesiæ D. N. Jesu Nazareni Præpositus in nostra audientia collaudaverunt, & mutuo consensu confirmari petierunt diffinitionem illam, quæ inter te, & filium nostrum Petrum Aragonensem, seu Pampilonensem regem acta est apud castrum Calasanz, de rebus ac redditibus ecclesiæ tuæ & canonice D. N. Jesu Nazareni. Dilectio siquidem tua quartam decimarum partem de toto monte Aragone, & quicquid præter animarum curam, & ecclesiarum, seu clericorum consecrationem ad se episcopali jure pertinebat, intercedente supradicto Rege illius canoniæ clericis tradidit, & scripti cautione firmavit. Illi vero medietatem decimarum quam de Oscitana civitate per manum ejusdem regis accipere consueverant, tuæ, tuorumque successorum ditioni restituerunt. De laboribus autem domui Regis decimarum medietas tibi & Episcopalis cathedræ clericis, altera autem medietas Canonicis D. N. Jesu Christi mutua charitate convenit. Cætera vero omnia secundum Sancii bon. mem. regis, & supradicti ejus filii chirographum communi concordia statuistis, & a nobis eadem stabiliri per supradictos Nuncios postulastis.

Ad hæc adjicientes statuimus, ut parochiarum fines, qui adhuc Saracenorum oppressionibus detinentur, ad Oscitanam Ecclesiam antiquo jure pertinentes, in idipsum referantur, cum eas omnipotentis Dei dignatio Christianæ restituerit ditioni. Hasien * quoque canonicam nostri juris, quam supradicti Ranimiri regis filius, Petri vero regis avunculus, Sancius Comes suo studio ædificatam sanctæ Romanæ ecclesiæ obtulit, nos tam tibi, quam successoribus tuis, & ecclesiæ vestræ canonicis, apostolicæ sedis decreta servantibus, & gratiam obtinentibus, regendam seu disponendam secundum fundatoris votum committimus. Eo videlicet tenore, ut & regularem illic disciplinam servari attentius faciatis, & ex loco ipso censum annuum Lateranensi palatio auri unciam dimidiam persolvatis. Præter hoc universa decimarum, seu primitiarum debita tam ex ipsa civitate Osca, quam ex cæteris finibus, quos ad eam episcopali jure pertinere constiterit, tam tibi, quam tuis successoribus canonice ordinatis, seu cathedræ ipsius clericis confirmamus præter illam reddituum partem, quam supradicti Regis Petri precibus fraternitas tua Jesu Nazareni Canonicis benigniore liberalitate concessit. Si qua igitur ecclesiastica, sæcularisve persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens contra eam temere venire tentaverit &c. Datum Laterani per manum Joannis S. R. E. Diaconi Cardinalis V. idus Maii Indict. VI. Incarnationis Dominicæ an. MXCVIII. Pontificatus autem Domini Urbani II. Papæ anno XI.

* Ecclesiam.

ANNO CHRISTI 1088.

ANNO CHRISTI 1088.

AD EPISTOLAS ET DECRETA URBANI II. PAPÆ

APPENDIX.

EPISTOLA URBANI PAPÆ II. AD SALZBURGENSEM ALIOSQUE EPISCOPOS.

Eos de sua in summum pontificem electione certos facit, hortaturque ut viriliter pro ecclesia certent.

Ex Mansi Suppl. T II pag 74 Ex Martene Vet Monum tom. I. col 520.

URbanus episcopus, servus servorum Dei, venerabili Salzburgensi archiepiscopo, cæterisque reverentissimis episcopis Pataviensi, Wireburgensi, Wormatiensi, Augustensi, Constantiensi, & venerandis abbatibus & gloriosissimis Welpboni B. & B. atque omnibus majoribus & minoribus B. Petri fidelibus, salutem & apostolicam benedictionem.

Nosse volumus beatitudinem vestram quæ circa nos gesta sunt noviter: reverentissimi siquidem fratres nostri episcopi & cardinales, Saviensis * videlicet, Tusculanensis, Albanensis, Signensis præterea & Portuensis legationem & consensum & petitionem ferens omnium fidelium laicorum nostræ parti faventium clericorum Romæ eligentium, & religiosissimus abbas Cassinensis omnium diaconorum & R. cardinalis tituli S. Clementis omnium cardinalium, nec non & B. præfectus omnium fidelium laicorum una cum viginti & uno episcopis & quatuor abbatibus apud Terracinam coadunati, & triduano jejunio cum mul-

* Sabinensis.

multis precibus communiter celebrato ; domi- A nem vestram literis præsentibus approbamus. Ve-
nico tandem die IV. Idus martii mihi om- stris quoque postulationibus assentum conferimus, ANNO CHRISTI 1088.
ANNO CHRISTI 1088. nium indignissimo contra omne votum & desi- ut vestri interfit arbitrii, a quibus potissimum ca-
derium, Deus scit, & plurimum renitenti regimen tholicis debeat episcopis consecrari. Illud sane
sedis apostolicæ commisere & omnium tam præ- omni modo requirendum est, utrum per manum
sentium quam & absentium prædictorum fidelium Trevirensis illius dicti archiepisc. simoniace fuerit
consensu me eligentes, & auctoritatem atque im- in diaconem ordinatus. Quidquid enim ab eo
perium sanctæ memoriæ prædecessorum meorum, extraordinarie indigneque suscepit, nos sancti Spi-
Gregorii & Victoris habere se super hoc asserentes, ritus judicio irritum esse censemus, ut eosdem
longe impar (onus) viribus meis impotuerunt. ordines ab aliquo sortiatur episcopo catholico
Sed quoniam, ut ante Deum loquar, nulla præsenti auctoritate præcipimus. Talis enim or-
honoris ambitione, nulla omnino præsumptione, dinator, cum nihil habuerit, dare nihil potuit.
sed sola tot tantorumque religiosorum virorum Vos itaque filii in Christo charissimi, perseverate
non absque periculo contemnenda obedientia, in his, quæ a reverentissimo confratre nostro,
confidens insuper de misericordia omnipotentis nunc angelorum concivi, Herimanno episcopo di-
Dei, tantum onus in præsenti in tam peri- B dicistis. Agite quæ agitis, quia serpentis caput
culoso tempore subire sum coactus. Rogamus & calcantibus æterna a Domino corona præbebitur.
obsecramus in Domino Jesu, ut in ea, quam Ipse vos sua gratia fideliter certare tribuat, &
cœpistis, & quam Domino & prædecessori nostro æterni mercedem bravii dignetur. Data Benevenbeatæ memoriæ Gregorio semper ostendistis fide- ti calendis Februarii.
litate, & devotione, & benevolentia firmiter maneatis, sanctamque Romanam ecclesiam matrem vestram omnibus quibus valeatis auxiliis & consiliis adjuvetis. De me porro ita in omnibus confidite & credite, sicut de beatissimo patre nostro Papa Gregorio, cujus ex toto sequi vestigia cupiens, omnia quæ respuit respuo, quæ damnavit damno, quæ dilexit prorsus amplector, quæ vero rata & catholica duxerit, confirmo & approbo, & ad postremum in utramque partem, qualiter ipse sensit in omnibus omnino sentio atque con- C sentio. Nunc ergo precor, & amplector fraternitatem vestram, ut agatis viriliter atque constanter & confortemini in potentia virtutis Dei, ascendentes ex adverso & opponentes murum pro domo Israel, ut strenuissimi Domini bellatores stetis in prælio in die ipsius. Vos ergo, qui spiritualiter estis, eos qui instructi non sunt verbis & exemplis instruite, & exhortamini, sicut scitis, & necessitas exigit hujus periculosi temporis. Cum enim apud vos eram, tales vos omnes inveni, ut voce ipsius Domini possem clamare: *Amen dico vobis, non inveni tantam fidem in Israel*: qui autem perseveraverit in finem, hic salvus erit. Insuper apud omnipotentis Dei misericordiam continuas preces effundite, quatenus D & ecclesiam suam sanctam in gradum pristinum misericorditer restaurare dignetur. Ipse autem Deus pacis conterat Satanam sub pedibus vestris velociter. Gratia Domini nostri Jesu Christi sit cum omnibus vobis, dilectissimi in Christo. Datum apud Terracinam tertio idus Martii.

EJUSDEM AD LANZONEM ET RODULFUM ABBATES, ET ADALBERONEM PRIMICERIUM.

Confirmat electionem Metensis episcopi ab eis factam.

Urbanus episcopus servus servorum Dei, dilectis in Christo filiis Lanzoni, Rodulfo abbatibus, Adalberoni primicerio, archidiaconis, & omni catholico Metensis ecclesiæ clero ac populo salutem & apostolicam benedictionem.

lib. pag. 529. GAudemus, filii in Christo carissimi, quia vos gaudetis in Domino, quia catholicæ fidei lucernam, qui in Herimanno sanctæ memoriæ permansit episcopo, necdum extincta est; quia prædecessori bono successorem probabilem providistis. Et nos igitur bonis votis vestris robur præstantes auctoritatis apostolicæ devotionem, & electio-

EJUSDEM

Privilegium immunitatis Schafhusano in Hirsaugia monasterio concessum.

Urbanus episcopus, servus servorum Dei, dilecto in Christo filio Schafhusensi abbati, ejusque successoribus regulariter substituendis in perpetuum.

Ex Cod. Udalrici n. 177. CUm universis sanctæ ecclesiæ filiis & apostolicæ sedis auctoritate ac benevolentia debitores existamus, illis tamen locis atque personis quæ specialius ac familiarius Romanæ adhærent ecclesiæ, quæque amplioris religionis gratia eminent, propensiori nos convenit caritatis studio imminere. Igitur tam tuis & tuorum fratrum, quam & religiosi comitis N. piis votis & petitionibus annuentes, sancti Salvatoris venerabile cœnobium, ab N. quondam comite apud villam H. sub honore omnium sanctorum ædificatum, & beato Petro oblatum in jus perpetuum, & tutelam recipimus apostolicæ sedis, sicut a piæ memoriæ prædecessore nostro Gregorio VII. constat fuisse susceptum. Quicquid etiam immunitatis idem pontifex loco ipsi contulit, nos quoque concedimus, & præsenti decreto corroboramus. Apostolica itaque auctoritate statuimus, ut universa quæ præfati comites, vel alii quilibet fideles cœnobio vestro de suis facultatibus contulerint, quæque hodie possidet, sive in futurum concessione pontificum, liberalitate principum, vel oblatione fidelium juste atque canonice poterit adipisci, firma tibi, tuisque successoribus & illibata permaneant. De cellis autem beatæ Agnetis & beatæ Mariæ in villa N. nominatim interdicimus, ne quis occasione qualibet eas audeat a præfati monasterii proprietate subtrahere vel alienare; sed in eo ordine semper maneant; quo a te, charissime fili N. institutæ sunt, nec tibi nec successo- E rum tuorum alicui liceat eas distrahere, vel earum bona temere aut violenter minuere vel auferre. Si quis vero hactenus eorum quicquam abstulit, donec restituat, ab omnipotentis Dei gratia alienus existat. Præterea mansuro in perpetuum decreto sancimus, ut nulli omnino viventium liceat, in vestro monasterio aliquid proprietatis, conditionis, hæreditarii juris, advocatiæ, investituræ, aut cujuslibet potenatis, quæ libertati & quieti fratrum noceat, vendicare. Abbas sane cum fratribus advocatum sibi, quem utiliorem providerint, instituat. Qui si postmodum monasterio inutilis fuerit, remoto eo alium præficianta

ficiant: ſepulturam ejuſdem loci liberam omnino eſſe decrevimus, ut eorum qui ibi ſepeliri deliberaverint, devotioni & extremæ voluntati, niſi forte excommunicati ſint, nullus obſiſtat. Si quas vero decimas pertinentes eccleſiis, quas habetis & habebitis, a laicis recuperare, annuente Domino potueritis, veſtris uſibus perpetuo mancipandas abſque omnium epiſcoporum contradictione cenſemus, ſalva epiſcopali reverentia. Laicos ſeu clericos ſæculares ad converſionem ſuſcipere, nullius epiſcopi vel præpoſiti contradictio vos inhibeat. Ad hoc adjicimus, ut nulli epiſcoporum facultas ſit ſine Romani pontificis licentia loca veſtra vel monachos interdictioni, vel excommunicationi ſubjicere. Nulli præterea homini liceat ſæpefatum monaſterium temere perturbare, vel ejus poſſeſſiones, ſeu res cæteras auferre, ablatas retinere, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare; ſed omnia integra conſerventur, eorum pro quorum ſubſtentatione, ac gubernatione conceſſa ſunt, uſibus omnimodis profutura, quatenus illic Deo ſervientes fratres ab omni poteſtate liberi Romanæ liberalitatis gratia potiantur, & a ſæcularibus tumultibus alieni, omnipotentis Dei ſpeculationi licentius vacare prævaleant. Obeunte te nunc ejuſdem loci abbate, vel tuorum quolibet ſucceſſorum, nullus ibi qualibet ſubreptionis aſtutia, ſeu violentia præponatur, niſi quem fratres communi conſenſu vel fratrum pars conſilii ſanioris ſecundum beati Benedicti regulam elegerint. Conſecrationes altarium, baſilicarum, ordines clericorum, chriſma, & cætera ad epiſcopale officium pertinentia ab epiſcopo Conſtantienſi, in cujus eſtis diœceſi, accipiatis, ſi tamen catholicus eſt, & gratiam & communionem apoſtolicæ ſedis habuerit. Alias vero liceat nobis catholicum, quem volueritis, adire antiſtitem, & ab eo conſecrationis ſacramenta ſuſcipere, vel ad ſedem apoſtolicam recurrere: qui apoſtolica fultus auctoritate, quæ poſtulantur, indulgeat. Ad indicium autem perceptæ a Romana eccleſia libertatis auri unciam quotannis Lateranenſi palatio perſolvetis. Si qua ſane deinceps eccleſiaſtica ſæculariſve perſona hujus privilegii paginam ſciens contra eam temere venire tentaverit, ſecundo, tertiove commonita ſi non ſatisfactione congrua emendaverit, poteſtatis honoriſve ſui dignitate careat, reamque ſe divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, atque a ſanctiſſimo corpore & ſanguine Dei, ac redemptoris noſtri Jeſu Chriſti aliena fiat, & in extremo examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat. Cunctis autem eidem loca juſta ſervantibus ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum judicem præmia æternæ pacis inveniant.

ANNO CHRISTI 1088.

EJUSDEM AD GAUFRIDUM CONSTANTIENSEM EPISCOPUM.

Perfugam e monaſterio Schafhuſenſi tertio revocari mandat, & parere recuſantem anathemati tradit.

Ibid. n. 278 *Urbanus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto fratri & coepiſcopo Gaufrido Conſtantienſi ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

DIlectiſſimus filius noſter N. conqueſtus eſt nobis, quod quidam vir nomine N. poſtquam ſe ſuaque omnia ſuper altare Domini Salvatoris & omnium ſanctorum in Schafhuſen obtulerat, inſtinctu Diaboli apoſtatando ſe ſuaque ab eodem monaſterio alienare præſumpſerit. Volumus ergo, tuæque charitati injungimus, ut eumdem virum ſecundum Evangelicam auctoritatem ſecundo & tertio canonice ut revertatur commoneas. Si vero, quod abſit, in pravitate ſua perſtiterit, tu in promptu ulciſci habens omnem inobedientiam pro officii tui debito gladium excommunicationis in illum evaginare non differas, ut ſi ipſe incorrigibilis permanſerit, cæteri timorem habeant. Labores & anguſtias univerſalis matris Romanæ eccleſiæ tibi tanquam fideli filio commendamus. Dat. Romæ 10. April.

ANNO CHRIST. 1088.

EJUSDEM DE EODEM.

Ibid. n. 8 *Urbanus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei Conſtantienſi epiſcopo N. & N. comitibus ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.*

VEnerunt ad nos literæ abbatis monaſterii Sancti Salvatoris, conquerentes Deo & ſancto Petro, quod vir quidam nomine N. veniens ad prædictum monaſterium, ſæculo renuntiavit, promiſſionem ſtabilitatis ſecundum conſuetudinem monaſterii fecit, & ſua eidem eccleſiæ ſecundum legem Suevorum multis coram teſtibus tradidit & confirmavit. Abbas autem, ut eſt devotus & prudens diſpenſator & fidelis, in eodem prædio monaſterium venuſte conſtruxit, fratres ordinavit, & cætera quæ ad monaſticam pertinent regulam inſtituit. Prædictus autem N. ut omnia vidit abbatis labore & ſtudio ordinata, atque perfecta, poſtquam prædictum monaſterium idem prædium per ſeptennium & eo amplius ſine omni contradictione obtinuit, inſtinctu diaboli, nunquam ſe tradidiſſe fatetur, & ſi quicquam ob hoc moleſtiæ ſuſtinuerit, non ſolum auferre, ſed & ipſum monaſterium minatur evertere. Quapropter, filii excellentiſſimi, obnixe vos exoramus, ut pro Domini Salvatoris devotione, ac reverentia beati Petri & noſtri amore eundem virum a tanta apoſtaſia prohibere & abbati & monaſterio curetis aſſiſtere. Dicit vero Innocentius: *Error cui non reſiſtitur approbatur*; ac apoſtolus: *Non ſolum qui faciunt digni ſunt morte, ſed qui conſentiunt facientibus*. Volumus autem, fili, te eumdem peſtilentem virum, ſi jam non factum eſt, ſecundo & tertio canonice commonere, ut reſipiſcat. Quod ſi contempſerit, ut cæteri metum habeant, gladium anathematis in illum evaginare, quatenus in interitum carnis traditus Satanæ diſcat non blaſphemare, & ſalvus ſit in die Domini. Incolumes vos & monitis noſtris obedientes divina gratia cuſtodiat, & ab omni malo defendat.

EJUSDEM AD CLERUM ET POPULUM ALBERSTADENSEM.

Laudat quod epiſcopo in ſchiſma delapſo alium loco ejus elegerint, quam electionem approbat.

Ibid. n. 1 *Urbanus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis, clero, ac populo Halberſtadenſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

NOn exigua ſalutis veſtræ jactura perpenditur, quod tamdiu eccleſia veſtra paſtoris eſt ſolatio deſtituta. Venerabilis ſiquidem frater noſter, quem communi conſenſu ſecundum ſanctorum canonum ſcita in pontificem vobis elegeratis, ſchiſmaticorum vi cogente, partim dolis & blanditiis, partim terroribus & minis a veſtra eſt eccleſia contra ſanctiones canonicas & conſuetudi-

nes ecclesiasticas conturbatus. Neque vero licuit
ANNO CHRISTI 1088. susceptam semel juste & canonice pro apostolicæ sedis obedientia, electionem sine apostolicæ sedis licentia vel permissione deserere. Respexit tamen vos supernæ miserationis dignatio, cum eum ad sanctorum apostolorum limina, & ad præsentiam nostram venire concessit. Nos igitur, quibus, licet indignis, pro apostolorum principis vice ac loco cunctarum per orbem terrarum cura ac dispositio cernitur imminere, ipsius electionem justam atque canonicam cognoscentes præsentisque temporis necessitatem, quod a Moguntina sede accipere consecrationem in tanta schismaticorum tempestate non posset, considerantes, eum in prima primorum apostolorum principis sede, annuente Domino consecravimus, consecratum ad vos cum præsentium literarum commendatione remittimus. Vos itaque antiquæ fidei & obedientiæ memores tanto eum devotius illic usque suscipite, quanto amplius vos vestræ salutis & fidei vestræ apostolicæ ecclesiæ debitores esse cognoscitis. Sanctæ siquidem memoriæ, noster in sede apostolica prædecessor, Gregorius II. primum vestræ gentis archiepiscopum beatum Bonifacium pallio donans, & vicis suæ auctoritatis corroborans vestræ ecclesias instruxit religionis. Et nos igitur diuturnam vestræ ecclesiæ desolationem pro nostri officii debito perpendentes, hunc ad vos salutis vestræ dirigimus instructorem. Quem vos eo reverentius suscipere & obedientius convenit exaudire, quo eum ab ipso fidei & salutis vestræ fonte conspicitis destinatum. Omnis autem qui eum, ut pastorem suum debito honore atque affectione tractaverit, nos omnipotentis Dei & apostolorum ejus donamus benedictione: qui vero huic constitutioni nostræ obviam ire tentaverit, clericos quidem a clericatus officio removemus: Laicis autem gratiæ apostolicæ consortium interdicimus. Illum nimirum, qui se in vestram ecclesiam post hujus catholici pastoris electionem præsumptuose, ac irreverenter ingessit, nos eum pro personæ inutilitate, tum pro vestræ ecclesiæ necessitate ab usurpatione indebita per præsentis decreti paginam omnibus modis sequestramus, & omnes qui ei sacramento adstricti sunt, quatenus ad episcopatus honorem ab ejus fidelitate absolvimus. Hunc ergo dilectissimi in Christo filii, tanquam Angelum Domini & catholicæ fidei legatum excipite, huic tam in divinorum, quam in sæcularium negotiorum consiliis obedite. Sane quæ catholicorum in vestris partibus episcoporum magna est raritas, si, quid & in alienis parochiis disposuerit, ex abundantiori apostolicæ gratiæ, & nostræ auctoritatis disposuerit plenitudine, ratum, inconvulsumque permaneat. Omnipotens Dominus apostolorum suorum meritis vos a peccatis absolvat, & æternæ vitæ consortes efficiat.

IN SUPERIOREM EPISTOLAM, COLLECTORIS ADNOTATIO.

NEci tradito ob catholicæ partis defensionem Burchardo II. Halberstadensi episcopo anno 1088. Thietmarum diaconum pars catholica elegit; sed eo veneni propinatione a schismaticis haud diu post extincto; in eanbem cathedram assumitur Hervaudus, qui & Stephanus abbas Ilfineburgensis; quem in hac epistola respicere Urbanum censeo. Hæc desumpsi ex Annalista Saxone Eccardi.

EJUSDEM AD SAXONES CATHOLICOS.

ANNO CHRISTI 1088.

Nunciat se Halberstadensem electum consecrasse, neglecto Moguntino Metropolitano ob schisma.

Urbanus Episcopus servus servorum Dei, dilectis fratribus N. Magdeburgensi archiepiscopo & N. Virdunensi episcopo, & cæteris episcopis & abbatibus Saxoniæ in catholica fide persistentibus salutem & Apostolicam benedictionem. Ibid. n. 181

QUaliter in Halberstadensi ecclesia venerabilis frater noster * H. cui nos Stephani nomen impositimus, jam dudum electus fuerit, quemadmodum dolis, & blanditiis, minis ac terroribus ab eadem ecclesia sit exturbatus, prudentiam vestram latere non credimus. Respexit tamen populum suum miserationis supremæ dignatio cum eundem electum ad sanctorum apostolorum limina & ad nostram præsentiam adduxit, & quia in Metropolitana Moguntinæ ecclesiæ sede pro tanta schismaticorum tempestate ordinari non poterat, eum in ipsa catholicorum omnium matris Romanæ ecclesiæ sede consecrari concessit. Cum vero venisset ad nos, quibus licet indignis, apostolorum principis vice ac loco cunctarum per orbem ecclesiarum cura ac dispositio cernitur imminere, ipsius electionem justam atque canonicam cognoscentes, præsentisque temporis necessitatem considerantes communicato confratrum nostrorum episcoporum & cardinalium ac nobilium Romanorum consilio, eum annuente Domino consecravimus. Oportuit siquidem nos pro commissi nobis servitute officii tam diutinam ejusdem ecclesiæ desolationem attendere & tot animarum saluti largiente Domino providere. Hunc itaque nostri laboris socium cum literarum præsentium commendatione remittimus, obsecrantes pro Christo, atque præcipientes, ut ad evellendas Dominici agri sentes communi consilio & auxilio insudemus. Nulla vos dissimulatio retrahat, nulla segnities impediat, quin ipsum ad recuperandam ecclesiæ suæ sedem viriliter adjuvetis, & ei resistentes tam clericos quam laicos potentia vestra coercere curetis. Illum nimirum qui se in Halberstadensem ecclesiam post canonicam hujus electionem præsumptuose, & irreverenter ingessit, nos eum pro personæ inutilitate, tum ecclesiæ ipsius necessitate ab usurpatione indebita per præsentis decreti paginam sequestramus, & omnes qui ei sacramento adstricti sunt quantum ad episcopatus honorem a vinculo ipsius fidelitatis absolvimus. In illis sane partibus catholici non habentur parochiis episcopi, unde si quid ex abundantiori apostolicæ gratiæ & nostræ auctoritatis plenitudine disposuerit, ratum habetote, ipsum & divinorum & sæcularium negotiorum consiliis socium adhibete. Ita contra eum vos in omnibus agite, ut & nos pro eo vobis gratias debeamus, & catholicæ veritatis lumen contra unumquemque resplendeat. Fraternitatem vestram superna dignatio per tempora multa fervet incolumem. Data Romæ VIII. idus Februarii.

* Hervaudus

AD RAINOLDUM REMENSEM ARCHIEPISCOPUM,

Quod Fulconem Belvacensem episcopum coram se purgatum a crimine iterum purgari voluerit, queritur.

Urbanus episcopus servus servorum Dei, carissimis fratribus R. Remensi archiepiscopo ejusque suffraganeis salutem & apostolicam benedictionem.

ANNO CHRISTI 1085.

Extat apud Baluzium Miscell. to. 6. pag 399

FRaternitati vestræ notissimum credimus quemadmodum anno præterito ad apostolorum limina Fulco Belvacensis episcopus veniens ultro in manibus nostris episcopatum ex integro refutavit. Nos autem necessitati ecclesiasticæ dispensatione apostolica providentes, eidem fratri nolenti & renitenti episcopatus curam injunximus, retenta tamen pontificalis officii plenitudine; quoniam quidem patrem ejus pro ipsius electione pecuniam obtulisse rumor extiterat. Cæterum post aliquantum temporis & pater ejus & Odo venerabilis Belvacensis ecclesiæ canonicus ad nostram præsentiam pervenientes, tactis sacrosanctis evangeliis ab omni cum simoniacæ pravitatis suspicione liberum reddiderunt. Ita nos ecclesiæ nostræ fratribus satisfactum justitiæ judicantibus, plenitudinem illi pontificalis officii restituimus.

Cum igitur nemini unquam apostolicæ sedis liceat retractare judicium, cum nemini de se confesso credi debeat; cum ad unius accusationem nemo valeat legitime condemnari, miramur qua præsumptione post datam a Petri vicario sententiam præjudicium intulistis, quo spiritu prædictum confratrem & coepiscopum nostrum ob unius accusationem hominis addixistis, qua temeritate eidem uni semetipsum simoniacum accusanti adversus alium adeo credideritis, ut quem de causa eadem canonico ordine discussum ecclesia Romana absolverat, vos in ejus injuriam iterato illum judicio purgationi canonicæ subjiceretis. Quia ergo adversus matrem vestram Romanam ecclesiam brachium extendistis, magna estis animadversione dignissimi, quippe ut auctoritatem sanctorum canonum conculcantes. Te præcipue carissime ac reverendissime frater R. Remensis archiepiscope, salva dilectionis inclytæ reverentia te super hoc ducimus arguendum, quod in conspectu tuo tantam pati potueris apostolorum principi injuriam irrogari. Nos itaque accusationem illam, & sententiam illam contra sanctorum canonum instituta prolatam omnino irritam esse censemus, & Belvacensem episcopum religiosæ & simplicis vitæ virum loco suo & officio restitutum firmamus. Sane quicumque ex vobis adversus eum non judicium sed præjudicium protulerunt, noverint se auctore Petro & judicium usque ad satisfactionem congruam subituros, & jacturam quam frater ille perpessus est, æstimatione legitima soluturos. Illum autem ita absolutum esse censemus, ut si qua in eum deinceps quæstio emerserit, solo Romanæ sedis judicio terminatur. De cætero rogamus, te reverentissime frater Remensis archiepiscope, ut Belvacensem episcopum nostræ gratiæ plenitudinem obtinentem in suis tam spiritualibus, quam corporalibus opportunitatibus adjuvetis. Data Lateranis III. idus Maii.

AD EPISCOPUM MAGDEBURGENSEM.

Ne vacillet, sed rectæ causæ insistat, hortatur.

Ex Cod. Udalric. num. 281.

Urbanus episcopus servus servorum Dei N. Magdeburgensi episcopo salutem & apostolicam benedictionem.

INdolis tuæ, dilecte in Christo frater, strenuitatem miramur, immo aliquantulum circa A pietatis viscera timemus, ne incurrentis erroris persuasio infra præcordia jam dudum tibi pullulasset, quod absit; quandoquidem per utriusque sexus fideles religiosos veraciter tibi exoptatos aliquoties nostras direximus literas tuæ, ut speramus, fidelitati, nullumque aut prorsus raro, uti talem ac tam strenuum, decet virum, nobis dedisti responsum. Cave ergo, cave interim, quæso, ne collum tuum Pharaoni subdatur quo decidente veteri controversia, quæ peccatis nostris exigentibus magno temporis spatio ecclesiam Dei per diversa orbis climata, pene per interiores medullas fatigavit; salvo tamen paucorum interiore homine, Baal paullatim confusus est & mundo absordet donorum episcopi sancti fraudulentus mercator. Tu ergo qui, ut a Deo, ita & ab hominibus culmen accepisti, quod magistro apostolorum, cujus vicem adeptus es, suisque successoribus spopondisti. Quod si perseverare valeas salvus eris. Nemo enim mittens manum suam in aratrum, si retro prospiciat faciens injustum sulcum, aptus est regno Dei; & qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea. Sunt autem alia non modulo chartulæ commendanda, quæ Deo disponente præsens legatus verbis auri secrete intimabit, quæ precamur honeste remittas quantocius poteris. Gloriosus Deus mentem tuam atque provideat tuos actus.

ANNO CHRISTI 1088.

URBANI II. DECRETA QUÆDAM

Stephanus Tornacensis in epistola prima ad Robertum Pontiniacensem hoc Urbani decretum refert.

Si quis in ecclesia sua sub episcopo populum retinet, si afflatus Spiritu sancto in aliquo monasterio vel regulari canonica salvare se voluerit, etiam episcopo suo contradicente, eat liber auctoritate nostra. Justo enim non est lex posita, sed ubi Spiritus Domini ibi libertas, & si spiritu ducimini, non estis sub lege.

Et infra: Mandamus & universaliter interdicimus ne quis canonicus regulariter professus, nisi, quod absit, publice lapsus fuerit, monachus efficiatur. Quod si decreto nostro contraire præsumens agere tentaverit, ad ordinem canonicum præcipimus ut redeat, & deinde memorialem cellulam * deferat, & ultimus in choro sedeat.

Item statuimus ne professionis canonicæ quispiam Dei vice super caput sibi hominem imposuit alicujus levitatis instinctu vel districtioris religionis obtentu ex eodem claustro audeat sine patris totius congregationis permissione recedere. Discedentes vero nullus abbatum, vel episcoporum, & nullus monachorum sine communi literarum cautione suscipiat, ad hæc impetrata venia, salva reverentia majorum & gratia.

* Alias memoriale præsumptionis suæ cucullam deferat. Anfel. Havelperg. de ord. canon. cap. XVI. qui & monet ab aliis legi cucullam deferet.

URBANUS PAPA SECUNDUS.

Ad canonicos regulares in quodam suo decretali scripto dicit inter cætera.

OPortet nos qui licet indigni, Petri residemus in loco prava corrigere, recta firmare, & in omni ecclesia arbitrium judicis ejus judicium nostrum prodeat, oculi nostri videant æquitatem. Omnipotenti ergo Deo, cujus melior est misericordia super vitas, gratias agimus: quod vos estis qui sanctorum Patrum vitam probabilem renovatis & apostolica instituta disciplinæ in primordiis ecclesiæ sanctæ exorta, sed crescente ecclesia jam pene deleta instinctu sancti spiritus susci-

Ex Gerohoho in lib. de ædificio Dei apud Pez in anecdot. to. 2. par. 2. pag. 247.

☞ scitatis. Duæ enim ab ecclesiæ sanctæ primordiis A vitæ ejus filiis sunt institutæ, una, qua infirmorum debilitas retinetur: altera, qua fortiorum virtus beata perficitur. Una remanens in Segor parvula, altera ad montis altiora conscendens. Una lacrymis & eleemosynis quotidiana peccata redimens; altera quotidiana instantia merita æterna conquirens. Alteram tenentes inferiorem, terrenis bonis utuntur, alteram sequentes superiorem, bonam terram despiciunt ac relinquunt. Hæc autem quæ a terrenis divertitur, in duas pene unius ejusdemque propositi dividitur portiones, canonicorum scilicet & monachorum. Harum secunda per divinam misericordiam frequentata satis jam sæculo universo elucet. Prima vero decalescente fervore fidelium jam pene omni- B no defluxit. Hanc martyr & pontifex Urbanus instituit. Hanc Augustinus suis regulis ordinavit. Hanc Gregorius Augustino Anglorum archiepiscopo instituendam præcepit. Itaque non minoris æstimandum est meriti, hanc vitam ecclesiæ primitivæ aspirante ac prosequente Domini Spiritu suscitare, quam florentem monachorum religionem ejusdem spiritus perseverantia custodire.

ANNO CHRISTI 1088.

Urbanus papa super Arragonum regem qui neptem suam cuidam militi se daturum sub fidei promissione firmaverat canonicum profert in hæc verba capitulum:

De neptis tuæ conjugio, quam te cuidam daturum necessitatis instante articulo sub fidei pollicitatione firmasti, hoc æquitate dictante decer- C nimus, ut si illa virum, ut dicitur omnino renuit, & in eadem voluntatis auctoritate persistit, ut viro illo prorsus se deneget nupturam, nequaquam eam invitam & renitentem ejusdem viri cogas conjugio sociari; quorum enim unum corpus est, debet esse & animus, ne forte cum viro alii invita fuerit copulata contra Domini apostolique præceptum, aut reatum diffidii, aut crimen fornicationis incurrat. Cujus videlicet peccati malum in eum redundare constet, qui eam conjunxit invitam.

GODEFRIDO LUCANO EPISCOPO.

Quod non sint homicidæ existimandi qui excommunicatos zelo ecclesiæ occiderint. D

EXcommunicatorum interfectoribus prout morem Romanæ ecclesiæ nosti secundum ipsorum intentionem modum congruæ satisfactionis injunge. Non enim eos homicidas arbitramur, quod adversus excommunicatos zelo catholicæ matris ardentes, eorum quoslibet trucidasse contigerit. Ne tamen ejusdem ecclesiæ matris disciplina defæviat, tenore quem diximus, pœnitentiam eis indicito congruentem, qua divinæ simplicitatis oculos adversus se complacere pervaleant, si forte quid duplicitatis pro humana fragilitate in eodem flagitio contraxerunt. E

o Carnot dec. p. 331.

ADNOTATIO IN HOC DECRETUM.

Hæc ipsa verba ex epist. Urbani ad Sancium decerpsit Gratianus 32. q. 2. can. De neptis.

URBANUS II. ADMONEMUS &c.

ANNO CHRISTI 1088.

Ex responsalibus Urbani ad Carolum cap. XLIX.

OMnem vim inventorum suorum in dialectica disputantes ponunt hæretici q. philosophorum sententia diffinit non astruendi vim habere, sed studium destruendi, sed non in dialectica placuit Deo s. e. s. regnum Dei in simplicitate fidei est, non in contentione sermonis. *Additio ad Gratian. dist. 37. (a).*

Adjecit Anonym. in MSS. Cod Gratian. in Bibl. PP. Congr. Matris Dei Lucensis.

URBANUS PAPA IN EPISTOLA AD POPULUM S. VINCENTII.

(*Vulturnensis juxta Capuam.*)

SI adulteri vel alias criminosi hæresi vel schismate, idest præcisione vel depositione ab ecclesia non separantur, sacramenta eorum sancta non negamus, sic Augustinum sequentes: sed prædecessores nostri Gregorius & Nicolaus a missis talium abstinere præceperunt, ut hoc terrore & peccandi licentiam cæteris auferrent, & ipsos rubore sui contemtus ad digna pœnitentiæ lamenta revocarent.

Affert Anonym. contr. Alberonis. Martene Vet. Mon. to IX. p. 262.

Et post modicum: Proprias habet criminosorum sacramenta virtutis dignitates, ut beatus Augustinus super Johannem contra Donatistas ait; sed agentibus & suscipientibus eadem sacramenta contra sanctorum pontificum instituta, nisi forte sola morte interveniente, utpote ne sine baptismate vel communione quilibet humanis rebus excedat, eis inquam, in tantum obsunt, ut veri idololatræ sint, cum talibus & ordinationum, & sacramentorum confectio, & aliter quam præmissum susceptio vehementer a sacris ordinibus prohibeantur.

Item post pauca: Hæc de malis catholicis qui intra ecclesiam sunt. Cæterum schismaticorum & hæreticorum sacramenta quoniam extra sunt, juxta sanctorum patrum traditiones, Pelagii scilicet, Gregorii, Cypriani, Augustini, Hieronymi, formam quidem sacramentorum, non autem virtutis effectum habere profitemur, nisi cum ipsi vel eorum sacramentis initiati per manus impositionem ad catholicam veritatem redierint.

☞ ALIUD URBANI II. DECRETUM.

URbanus Papa secundus duæ inquit leges sunt, una publica, altera privata; publica lex est, quæ a sanctis Patribus scripta est firmata, ut est lex canonum, quæ quidem propter transgressores est tradita, verbi gratia, decretum est in canonibus clericum non debere de suo episcopatu ad alium transire, nisi commendatitiis litteris episcopi sui, quod propter criminosos sic statutum est, nec videlicet infames ab aliquo episcopo suscipiantur personæ. Solebant enim officia sua cum non poterant in suo, in episcopatu altero celebrare, quod jure præceptis, & scriptis detestatum est. Lex vero privata, quod instinctum est sancti spiritus, in corde scribitur, sicut de quibusdam dicit Apostolus, qui habent legem Dei scriptam in cordibus suis, & sibi & ipsi sancti sunt lex. Si quis horum in ecclesia sua sub episcopo suo proprium retinet, & sæculariter vivit, si afflante spiritu sancto in aliquo monasterio se salvare vo-

Ex Burchardi Cod in Bibliot. Barberina n. 1882.

lue-

(a) Nullus tamen fuit Carolus Imperator sub Urbano I. quare mendosus est titulus, & forte hoc decretum ad alium Pontificem pertinet. *Manfi.*

luerit, quia lege privata ducitur, nulla ratio exigit ut ad publica constringat ; (f. ut a publica constringatur) dignior est enim privata lex, quam publica. Spiritus quidem Dei lex est, & qui spiritu Dei aguntur, lege Dei ducuntur. Et quis est, qui possit spiritui sancto digne resistere ? Quisquis ergo hoc spiritu ducitur & episcopo suo contradicente, eat liber nostra auctoritate. Justo enim lex non est posita, & ubi spiritus Domini ibi libertas, & si spiritu Dei ducimini, non estis sub lege.

ANNO CHRISTI 1088

EJUSDEM PONTIFICIS.

Ex cod. Vatic 382. eruit Schannat, ex quo Harthzeim conc Ger. to. 3. pag. 210.

Alia Epistola ex Synodo Romana scripta ad Gebehardum Constantiæ Episcopum canonica, qua eidem legationem Apostolicam, & procurationem Ecclesiarum in Saxonia, Alemannia defert & confirmat.

Urbanus episcopus servus servorum Dei, Gebehardo Constantiensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

QUia te speciale, post Dominum, manuum nostrarum opus esse perpendimus, & quia specialem in te Religionis gratiam esse cognoscimus; idcirco te adjuvare, tuisque necessitatibus specialiter subvinire, Domino annuente, satagimus. Quæstiones autem, quas tuis litteris significasti, vestris in partibus agitari, apud nos quoque satis frequenter noveris commoveri.

Fratrum itaque communicato consilio, diuque excommunicationis quæstione tractata, sancti prædecessoris nostri Gregorii sententiam confirmantes, ita eam Domino inspirante determinavimus.

Primo quidem gradu Ravennatem hæresiarcham, Romanæ Ecclesiæ invasorem, cum Henrico Rege, ejusdem perversitatis capite, ab omnibus Ecclesiæ Catholicæ membris alienum, & excommunicatum esse censemus.

Secundo eos, qui armis, pecunia, consilio, aut obedientia, Ecclesiasticos maxime ordines, aut honores ab eis, aut eorum fautoribus accipiendo, eorum nequitiæ adminiculum subministrant. Hos igitur principaliter anathematis vinculo adstringentes.

In tertio gradu communicantes eis nos quidem non excommunicavimus, sed quia ipsi se eorum communione commaculant, in nostram eos societatem nequaquam sine pœnitentiæ ultione, & absolutione recepimus. Sanctis quippe canonibus cautum constat, ut qui excommunicatis communicaverit, excommunicetur. Ipsius autem pœnitentiæ atque absolutionis modos ea moderatione discrevimus, ut quicunque seu ignorantia seu timore, seu necessitate negotii cuiquam maxime necessarii eorum se convictu, salutatione, oratione, osculatione contaminaverit cum minoris pœnitentiæ absolutionisque medicina societatis nostræ participium sortiatur : Eos vero qui aut sponte aut negligenter inciderint sub ea volumus disciplinæ coercitione suscipi, ut cæteris metus incutiatur, cujus disciplinæ moderamina, quod ad tuam curam spectat nostræ providentiæ, prout oportere videris, pro temporibus & personarum competentia servanda committimus.

Quarto. Porro de clericis qui ab excommunicatis Episcopis ordinati sunt necdum quidem sententiam fiximus, quia generalis mali contagium, generalis synodi est cauterio comburendum. Tuæ tamen paternitati hoc respondemus ad præsens ut ab excommunicatis quondam tamen catholicis episcopis ordinatis si quidem non simoniace ordines ipsos susceperint & si ipsos episcopos non simoniacos fuisse constiterit; ad hoc si eorum religiosior vita & doctrinæ prærogativa visa fuerit promereri, pœnitentia indicta quam congruam duxeris in ipsis quos acceperunt ordinibus manere permittas, ad superiores autem ascendere non concedimus, nisi necessitas, & utilitas maxima flagitaverit, & ipsorum sancta conversatio promoverit, & hoc tamen ipsum rarius cum cautela præcipua est concedendum.

ANNO CHRISTI 1088.

V. De Presbyteris, Diaconis, aut Subdiaconis, qui post acceptum ordinem in aliquo crimine lapsi fuerint sive palam sive clam, constat quidem canonum censura ab Ecclesiasticis eos officiis inhiberi; tuæ tamen discretioni providentiæque committimus, utrum aliqui, qui tamen infamiæ notis non fuerint aspersi, necessitate Ecclesiæ urgente, & ipsorum sancta conversatione promerente in suis gradibus recuperari debeant. Hoc autem secundum indulgentiam dico, non secundum imperium, ut vestra major vestris in partibus contra hæreticos habeatur auctoritas, salva tamen auctoritate Canonum & Sanctorum Patrum decretalibus institutis. Si quem vero, quod absit, aut post acceptum, aut ante acceptum officium contigerit perentorio, sive clam, sive palam occupatum crimine inveniri: eos maxime, qui muncdo adhuc vivunt ab omni altaris ministerio sequestramus.

VI. Sane insulam Augiam sub jurisdictione B. Petri, ac Romanæ Ecclesiæ constat specialiter contineri, sed quia eorum privilegium, quod ab Romana Ecclesia obtinent non satis meminimus causam facile determinare non possumus, salva tamen ejus privilegii auctoritate, tibi singulariter in clerum, & in populum illic habitantem, præter Monachos, omnem concedimus Episcopalem regiminis potestatem. Cæterum ut in eodem Abbatem Catholicum regulariter, vice nostra præstituere studeas, tuæ obedientiæ imperamus, nec solum in eo, sed & in S. Galli cœnobio, & in ceteris, si quæ sint, propriis Abbatibus destituta, nostra fretus auctoritate, cum consilio, quorum interesse noveris, Abbates eligere atque electos consecrare procura. Idem etiam tibi studendum de Augustensi, & Curiensi Episcopatibus injungimus: nec non & de cæteris, ad quæ Pactaviensis Episcopus advocari, vel adesse nequiverit.

IX. Et ipsi enim, quemadmodum, & tibi Saxoniæ, Alemanniæ, aut cæterarum, quæ prope sunt, regionum, vice nostra procurationem injunximus, ut ordinationes improbandas improbetis, roborandas roboretis, & quidquid Ecclesiastici negotii disponendum fuerit, communicato Religiosorum virorum consilio, disponentes, quoad usque privationem, annuente Domino, Legatum Sedis Apostolicæ suscipere valeatis. Vos qui Dei zelo fervetis, & scientia, doctrinaque præcellitis, omni cura, atque solliciiudine utilitatibus Ecclesiasticis insudate, scientes quoniam & nos in ipsis vestris utilitatibus libentissime annuemus: labores autem Romanæ Ecclesiæ communicare, eosque opis vestræ auxilio sublevare nullo modo pigri sitis. Benedictionum suarum vos Omnipotens Deus ubertate perfundat, incolumes custodiat, & ad vitam perducat æternam.

Dat. Romæ XIV. Kalend. Maii anno ab Incarnat. Domini Nostri Jesu Christi MLXXXIX.

ANNO CHRISTI 1088.

CONCILIUM FUSSELENSE

ANNO (1) 1088. CELEBRATUM.

Ex P. Pagi ad An. Chr. 1088. n. 16.

SAndovallius in Alphonso VI. pag. 79. refert Richardum Abbatem S. Victoris Massilienſis, & Urbani II. in Hiſpania Legatum, Concilium apud S. Mariam de Fuſellis, oppidum vulgo *Huzillos* dictum, prope Palentiam urbem poſitum, æra MCXXVI. anno nempe Chriſti 1088. celebraſſe, cui ipſemet cum Bernardo Toletano & Petro Aquenſi Archiepiſcopis præfuit; amicus enim erat eidem Petro, qui comes ejus in hac legatione fuit. Huic Concilio interfuere Epiſcopi undecim in Actis nominati, Gomeſanus ſcilicet Burgenſis, Gonſalvus Dumienſis, Adericus Tudenſis, Arias Ovetenſis, Oſmundus Aſturicenſis, Raymundus Palentinus, Petrus Legionenſis, Petrus electus Compoſtellanus, Martinus Colimbrienſis, Sigefredus electus Naxarenſis, Petrus electus Aurienſis; præcipui regni Abbates, videlicet Fortunius Silenſis, Vincentius Arlancenſis, Didacus Sahagunti- A nus, Joannes electus Onienſis, & Petrus electus Caradignenſis; & octo proceres, ibidem *Principes* appellati. Nulla in eo officii Romani mentio (jam enim caput illud deciſum fuerat) ſed diviſionis, ſeu diſtinctionis limitum diœceſeon Oſmenſis & Burgenſis. Quia vero Oſma ab Archiepiſcopatu Toletano pendebat, Bernardus huic Eccleſiæ antea a Mauris everſæ favebat; Burgenſis enim diœceſis Toleto non ſubjiciebatur. Epiſcopus Oſmenſis nondum tunc electus, aut nominatus, & Petrus, qui huic eccleſiæ poſtea præfectus fuit, anno tantum 1102. a Bernardo conſecratus, ut refert Gillius Gonzalez Avila in ſuo Theatro Eccleſiaſtico. Hujus Concilii Coſſartius loco ſuo non meminit; illud tamen retulit Labbeus ſupra tom. VI. pag. 566. ubi ejus acta refert. B

ANNO CHRISTI 1089.

CONCILIUM TURRITANUM

Ex Martene ampliſs. collect. Anecdot. to. 1. in Præf.

In Sardinia adverſus Torquitorem ejus inſulæ Regulum celebratum anno circiter 1089.

IGnotum hactenus in Sardinia concilium provincia- C *le ſuggerit nobis Joannis Monachi ad Richardum S. Victoris Maſſilienſis abbatem, ſanctæque Romanæ Eccleſiæ Cardinalem epiſtola. Turribus a Piſano Archiepiſcopo celebratum fuit adverſus Torquitorem Sardiniæ judicem, ſic tum reges, ſive regulos in Sardinia appellabant. Fuit autem Torquitor frater, aut ſaltem conſanguineus Bareſonis judicis, pater aut avus Gunnari Sardorum item judicis, qui Bareſonis & Torquitoris parentum ſuorum veſtigia ſequens, cum licentia archiepiſcopi ſui obtulit B. Benedicto Eccleſiam S. Petri de Nurchi &c. ut docet Petrus Diaconus Chron. Caſſin. l. 4. c. 67. Sub pontificatu* D *Alexandri Papæ II. erga Caſſinenſes munificum ſe in primis exhibuit idem Torquitor, cujus inſignes donationes deſcribit Leo Marſicanus l. 3. ejuſdem Chronici c. 24. Poſtea vero ſive a Gregorio VII. ſive ab Urbano anathemate percuſſus eſt, ita ut nullus Chriſtianus daret ei conſilium, neque oſculum pacis, & ave ei nullus Chriſtianus dicere præſumeret, ut loquitur Joannes Monachus. Hujus anathematis cauſam nullam profert. Suſpicamur autem Torquitorem Henrici IV. Imp. ſedis apoſtolicæ hoſtis infenſiſſimi, ac Wiberti antipapæ partes aut ſectatum fuiſſe, aut forte inveſtituras eccleſiarum, quas Gregorius & Urbanus II. e manibus Principum eripere conabantur,* E *dimittere noluiſſe, aut certe ſimoniaca labe, quæ tum paſſim vigebat, infectum fuiſſe. Ut ut eſt, cum ipſe in errore ſuo perſeveraret, miſit ſummus Pontifex Legatum ſuum in Sardiniam Piſanum Archiepiſcopum, a quo coacta ſynodus, quam ad an. 1089. aut circiter revocamus, cum jam Piſanus eſſet Archiepiſcopus, hoc eſt paulo poſt erectam eccleſiam Piſanam in ſedem archiepiſcopalem, quod initio Pontificatus Urbani Papæ II. factum tradunt Piſani. Porro Joannis Monachi epiſtola mendis equidem ſcatens, talis eſt.*

Domino ac reverentiſſimo R. cardinali S. R. E. atque cunctæ congregationis monaſterii Maſſilienſis abbati Joannes ſervus ..... indignus monachus veſter apud Galluri fideles orationes.

Volo vobis notificare & indicare, domine pater, quod adverſum nobis eſt in hac terra in qua ſumus. Scitis vos, cariſſime pater, quod domnus Papa anathematizavit Judicem Torquitorem, & cunctam regionem ſuam: ita ut nullus Chriſtianus det ei conſilium, neque oſculum pacis, & ave ei nullus Chriſtianus dicere præſumat, & ipſe ſuperbus & profugus ſemper in errore ſuo perſeverat, & ad gremium ſanctæ eccleſiæ revertere nollet. Super omnia iſta miſit domnus Papa Legatum ſuum apud Sardiniæ, & jam Archiepiſcopum Piſano viro prudentiſſimo venit apud Turris, vocavit Archiepiſcopos & Epiſcopos Sardiniæ, ut venirent ad ſanctam ſynodum. Venerunt omnes in hunc locum, & vocaverunt ex parte apoſtolica iſtum hæreticum, ut reverteretur ad gremium ſanctæ matris eccleſiæ: ſed iſte maledictus & impiiſſimus tyrannus obduratus eſt ſicut lapis adamantinus, ut nullus ferre neque accedere in eum poteſt. Fecit itaque ut archiepiſcopi, & epiſcopi omnes contriſtati ſunt valde, clamabant una voce omnes: anathematiza, anathematiza: & confirmavit Legatus & Epiſcopi cum Concilio, omnes principes Sardiniæ præcepta apoſtolica, maledixerunt, & condemnaverunt eum, & traxerunt in poteſtate dœmoniorum. Modo magiſter, & pater nos ſumus in hac tribulatione, & neſcimus quid faciamus. Rogamus, & obſecramus, cariſſime domine, ut tale conſilium mittatis nobis ſicut paſtor bonus, qui fiat ſalvas animas & corpora noſtra: quia nos magnam verecundiam habemus, quod oculos humanos digito demonſtrat nobis, ecce illos qui participant cum illo

(1) Ad an. circiter 1104. ſub Paſchali II. hoc concilium refert Card. de Aguirre in Concil. Hiſp. to. 4. p. 217.

illo hæretico, & nos sumus in magna tribulatio- ANNO CHRISTI 1089. ne & angustia, non tantum propter nos, sed etiam propter infamiam malam nostro monasterio. Adhuc omnia sustinemus pro vestra obedientia, sed unum pondus adversum nobis est, quod non possumus sustinere de isto excommunicato, qui narrat nobis: si vultis fieri mecum in terra mea, sciatis bene in veritate, quod ego volo ut omne divinum officium faciatis, sed tantum non vultis facere, hoc exite de terra & cognatione mea, & de re vestra nullum vobis dabo, nisi tantum vestimenta, modo de istum volumus habere vestrum consilium, quomodo faciamus ad honorem Dei & de nostro monasterio & Ecclesiæ Romanæ &c. ANNO CHRISTI 1089.

CONCILIUM ROMANUM I.

Centum & quindecim episcoporum, quo res Gregorii VII. & Victoris III. contra Guibertum antipapam, & Henricum pseudo-imperatorem aliosque schismaticos gestæ confirmantur, Anno MLXXXIX. tempore Urbani papæ II.

Acta concilii. DE rebus in hac synodo gestis Bertholdus hujus temporis scriptor probatissimus ista refert: *Hoc eodem anno*, nimirum millesimo octogesimonono, *dominus papa Urbanus generalem synodum centum quindecim episcoporum collegit, & ecclesiastica statuta suorum prædecessorum apostolica auctoritate confirmavit. Guibertus autem hæresiarches a Romanis turpiter expellitur, & ne amplius apostolicam sedem invadere præsumat juramento promittere compellitur. Sed jam aliquantulum diuturna regni discordia inter catholicos & schismaticos tepescere cœpit, ut non jam bellum adinvicem, sed pacem componere sanius judicarent. Quapropter duces & comites fideles sancti Petri cum Henrico colloquium habuerunt, eique suum consilium & auxilium ad obtinendum regnum firmissime promiserunt, si Guibertum hæresiarcham vellet dimittere, & ad ecclesiasticam communionem per catholicum pastorem remeare. Quam quidem conditionem nec ipse multum respuit, si tamen in hoc ei principes sui assentiri vellent videlicet episcopi, qui se cum Guiberto deponendos esse non dubitaverunt, eo quod in ejus parte ordinationem, imo execrationem perceperunt.*

Hi ergo penitus hac vice dissuaserunt, ne sanctæ ecclesiæ reconciliaretur. Dominus papa Constantinopolitanum imperatorem ab excommunicatione per legatos suos (1) *absolvit. Item literas Philippi regis Francorum debitam ei subjectionem promittentis suscepit.* Alexius perator olvitur Urbano

AD CONCILIUM ROMANUM

Tempore Urbani II. Papæ anno 1089. celebratum.

ADDITIO.

Suppl Mansi to. II. p. 86 *CUm in concilio isto de causa Guiberti actum fuerit, non dubito quominus hujus ejusdemque concilii synodica reputanda sit epistola illa, quam offendi in codice Udalrici num. CLXXVI. Quamvis autem hæc ipsa epistola, quo ad sui partem inserta legitur in epistola ad Guiebardum episcopum Constantiensem, apud Labbeum in appendice epistolar. Urbani II. pag. 737. tom. XII edit. Veneto-Labbeanæ, non dubito tamen quominus hæc ipsa epistola encyclica fuerit, & ad omnes episcopos fideles maxime in Germaniam missa, quod & demonstrat titulus, quem in codice Udalrici præfert. Antequam vero hanc epistolam recitem, admonere juvat in hac ipsa Romana synodo depositum excommunicatumque fuisse Pisanum archiepiscopum, qui hoc ipso anno 1088. circiter Gerardo defuncto substitutus erat. Narrat enim Urbanus in epistola ad Pistorienses & Rusticum abbates, quæ est XIX. inter Labbeanas, se statim ac comperit illum initiatum fuisse diaconum a Wezelone archiepiscopo Moguntino schismatico, actutum illum in synodali concilio excommunicasse & condemnasse. Quam abrogationem locum feciſſe arbitror Daiberto, quem hoc ipso anno 1088. ad cathedram Pisanam ascendisse ferunt Pisanæ tabulæ. En vero concilii hujus synodicam, qualem Udalricus num. 176. exhibet.*

Urbanus episcopus servus servorum Dei episcopis Germaniæ in unitate ecclesiæ constitutis salutem & A. B. Fratrum nostrorum communicato concilio, diuque excommunicationis quæstione tractata, sancti prædecessoris nostri Gregorii sententiam confirmantes, ita eam Domino inspirante determinavimus. Primo siquidem gradu Ravennatem hæresiarcham Romanæ ecclesiæ invasorem cum ejusdem perversitatis capite, ab omnibus ecclesiæ catholicæ membris alienum & excommunicatum esse censemus; secundo qui armis, pecunia, consilio, aut obedientia ecclesiasticos maxime ordines aut honores ab eis aut eorum fautoribus accipiendo eorum nequitiæ administiculum subministrant. Hos igitur principaliter anathematis vinculis adstringentes in tertio gradu communicantes eis, nos quidem non excommunicamus, sed qui se eorum communione commaculant nequaquam in nostram societatem sine pœnitentiæ ultione & absolutione recipimus. Sanctis quippe canonibus sancitum constat, ut qui excommunicatis communicaverit, excommunicetur. Ipsius tamen pœnitentiæ & absolutionis modos ea moderatione discrevimus, ut quisquis seu ignorantia, seu timore, seu necessitate negotii cujusque maximi & maxime necessarii eorum se convictu, salutatione, oratione l. osculo contaminaverit, cum

(1) Quod subdit Bertholdus, Urbanum II. per Legatos suos Imperatorem Constantinop. ab excommunicatione absolvisse, commentitium est, ipseque Bertholdus de rebus in Oriente gestis parum edoctus fuit. Neque enim ullus alius Latinus Historicus, neque ullus Byzantinus hoc in literas misit, & Anna Comnena, quæ Alexii Imp. patris sui res diligenter persequitur, quæque Pontificibus Romanis parum æqua fuit, nihil simile habet. *Pagius ad An. Ch.* 1089. *num.* 1.

cum minoris pœnitentiæ absolutionisque medicina nostræ societatis participium sortiatur. Eos vero qui spontanee, aut negligenter inciderit sub ea, A nolumus disciplinæ coercitione suscipi, ut cæteris metus incutiatur.

ANNO CHRISTI 1089.

ANNO CHRISTI 1089.

CONCILIUM SANTONENSE

Præside Amato Oleronensi episcopo S. R. E. legato apostolico anno 1089.

ILlud concilium acceptum habemus anonymo monacho cœnobii S. Maxentii in Pictonibus auctori chronici quod vulgo appellari solet Malleacense pag. 213. Tomi II. Novæ bibliothecæ MSS. librorum in hæc verba. B Anno MLXXXIX. *Amatus tenuit concilium Santonas quarto Novembris in quod idem* (Amatus apostolicæ sedis vicarius per Aquitaniam & Gasconiam) *elevatus est archiepiscopus Burdegalæ*. Nec plura de eo hactenus mihi reperta.

CONCILIUM TROJANUM

A BARONIO, BINIO,

Aliisque appellatum I. episcoporum fere septuagintaquinque in Apulia de conjugiis consanguineorum dissolvendis celebratum anno domini MLXXXIX. ut volunt.

ocus & acta ncilii. mo 7. pag. 55. editio- is Parisien- is in folio ni 1603. MS. octo- nta.

HUjus concilii meminit Petrus diaconus in chronico Cassinatæ lib. 1. cap. * 8. Apud Ivonem Carnotensem ejusdem concilii fragmentum ejusmodi reperitur: *Convenit Troja in Apulia concilium episcoporum fere septuaginta quinque abbatum duodecim, in quo actum est de consanguinitatis linea conjugatis. Cum nemo tamen dictum sacramenti impedimentum vellet assertione firmare: præceptum est, ut episcopi, quorum diœcesani sunt,* nvocatione. *eos per congrua spatia trina * advocatione conveniant. Tunc si duo vel tres viri consanguinitatem jurejurando firmaverint, vel ipsimet forte confessi fuerint, conjugia dissolvantur. Si vero neutrum contigerit, episcopi eos per baptismum, per fidem, per judicium Christi, in vera obedientia obtestentur, quatenus palam faciant, utrum se, sicut fama est, consanguineos recognoscant. Si negaverint, sibiipsis relinquendi sunt, ita tamen, ut si aliud in conscientia habeant, se a liminibus ecclesiæ a corpore & sanguine Domini, a fidelium communione, noverint segregatos atque infames effectos, donec ab incesti facinore * desinant. Si se episcoporum judicio segregaverint, si juvenes sunt, alia matrimonia contrahere* C *non prohibeantur*. Hactenus quod superest ex concilio Trojano fragmentum: quod & apud Gratianum & Magistrum sententiarum invenies.

desistant. . qu. 5. cap. Magist. dist. 42.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S. J.

Levi admodum nixus argumento cardinalis Baronius atque ex eo pro more Binius, ejusque exscriptores duplicem Trojæ in Apulia sub Urbano II. papa collocavere synodum; priorem hoc anno 1089. alteram 1093. celebratam. enim vero qui canonem illum famosissimum de conjugiis consanguineorum dissolvendis memorant Ivo Carnotensis, Gratianus monachus, Petrus Lombardus ep Parisiensis, aliique nullum temporum D characterem proferunt ex quo colligi possit uno potius quam altero anno fuisse sancitum: neque ullus quod sciam illius ætatis scriptor meminit hujusce synodi. Quem enim proferunt Petrum diaconum cap. non 8. sed 7. lib. IV. chronici Cassinensis, is nullo pacto sententiam eorum juvat: immo potius aperte condemnat sic enim loquitur: *Sequenti tempore idem Urbanus papa ad has iterum* (notetur hæc vocula) *deveniens partes, Joannem Cajetanum hujus loci* (Cassinensis) *a puero monachum, diaconum, in Lateranensi patriarchio ordinavit. Quo etiam tempore cum apud Trojam Apuliæ civitatem synodum celebraret, abbas noster quæstionem de cella Sanctæ Sophiæ intra Beneventum posuit, sed ob fremitus bellorum nihil proficere potuit.*

ANNO CHRISTI 1090. * 1089.

[a] CONCILIUM MELFITANUM

ANNO CHRISTI 1090. * 1089.

IN APULIA CELEBRATUM

Anno Domini non MXC. ut hactenus fere omnes chronologi scripserunt, sed MLXXXIX. tempore Urbani papæ II. ut docebit tum Joannis S. R. E. diaconi & cancellarii, quam canonibus subjiciemus, epistola; tum pleraque alia a nobis adjungenda.

CANONES.

I.

cta synoda- e ex codice ntonii Au ustini acce- ta, & cum Vaticano col- ata sunt. impensio. præfixato.

EX synodo Urbani papæ ad Melfiam: Sanctorum patrum sententiis consona sentientes Dei & apostolorum ejus parte præcipimus, ne quis ulterius dato vel promisso, vel pretio, vel servitio ea intentione * intento, vel precibus, episcopalem nitatur assequi dignitatem, nec ullus eam * præexato tenore indulgeat. Hoc idem etiam de omni ecclesiastica dignitate vel officio apostolicæ potestatis auctoritate præfigimus: alias & dator & acceptor proprii ordinis dignitate priventur. E

Episcopus omnia sua episcopatus membra, videlicet archidiaconatus, archipresbyteratus, decanias, vel alias præposituras ecclesiæ, sive canonicas, gratis absque omni venalitate disponat præbendas, etiam * quæ canonicatus dicuntur sine venalitate distribuat. Quisquis autem ea pretio dederit, quisquis acceperit, depositioni subjaceat, ut unica * tunica domini nostri sponsæ sine macula aut ruga permaneat.

* canonicæ, nunc etiam Gallice dicuntur *chanoines*

* Hæc vocula videtur a librariis ex præcedentibus male junctis producta & a MS. abest.

II.

ANNO CHRISTI 1090. * 1089. qui

Sacrorum canonum instituta renovantes præcipimus, ut a tempore subdiaconatus nulli liceat carnale commercium exercere. Quod * si deprehensus fuerit, ordinis sui periculum sustinebit.

III.

Nemo præterea ad sacrum ordinem permittatur accedere, nisi aut virgo, aut probatæ sit castitatis, & qui usque ad subdiaconatum unicam & virginem uxorem habuerit.

IV.

Igitur ut hæc, annuente domino valeant conservari, sanctorum patrum decretis obsecundantes, & eorum præcepta apostolico moderamine temperantes, constituimus ut nemo ante annos quindecim, aut quatuordecim, subdiaconus ordinetur, B nemo ante annos viginti quinque vel viginti quatuor diaconus fiat, nemo ante trigesimum in presbyterum consecretur,

V.

Nullus laicus decimas suas, aut ecclesiam, aut quidquid ecclesiastici juris est, sine consensu episcopi, vel Romani concessione pontificis, monasteriis aut canonicis offerre præsumat. Quod si quis episcopus improbitatis & avaritiæ causa consentire noluerit, Romano pontifici nuntietur, & cum ejus licentia quod offerendum est * offerat,

* offeratur.

VI.

1. q. 3. c. 3. Nullus abbas, nullus ecclesiarum præpositus, quæ juris sunt ecclesiastici accipere sine episcopi C concessione præsumat,

VII.

Nullus abbas pretium exigere ab eis qui ad conversionem veniunt aliqua placiti occasione præsumat.

VIII.

* Et providentes. Illud summopere & apostolicæ auctoritatis privilegio prohibentes * interdicimus, ut nullus in clericali ordine constitutus, nullus monachus, episcopatus, aut abbatiæ, aut cujuslibet ecclesiasticæ dignitatis, investituram de manu laici suscipere audeat. Quod si præsumpserit, depositione mulctetur.

IX.

Quia novum hoc tempore clericorum Acephalorum genus emersit, qui morantur in curiis, & D viris & feminis ad sui ordinis dedecus subditi, cum in canonibus cautum sit ne quis sine licentia episcopi clericus, nec episcopus sine metropolitano curiam adeat præcipiendo præcipimus, & prohibentes prohibemus, ne quis * retineat hujusmodi. Sed proceres ab episcopis animarum suarum * procures clericos * postularet, si episcopi jussione pro tempore ac vicissim in curiis conversentur. Ipsis itaque omnino interdicimus, ne * decimis * procerum sine concessione sui episcopi abutantur.

* ulterius.

* procuratores.
* postulent
* ſ ne cleri cis proceres
* Ita habent Mſſ cod. nec quicquam mutandum cum sensus commodus queat elici.

X.

Præterea constituimus, ne quis episcopus, aut primas, monachum quemlibet vagantem in sua E diœcesi provinciave retineat, nisi abbatis proprii fuerit literis regulariter commendatus.

XI.

Ne gravamen aliquod sancta patiatur ecclesia, nullum jus laicis in clericos esse volumus & censemus. Unde cavendum est, ne servilis conditionis, aut curialium officiorum obnoxii ab episcopis promoveantur in clerum. Neque liceat laicis exactionem aliquam pro ecclesiæ beneficiis, aut paternis materniſve facultatibus quærere. Quod si forte clericorum aliquis cujuslibet laici possessionibus usus fuerit, aut vicarium qui debitum reddet inveniat, aut * possessione cadat, ne gravamen ecclesiæ inferatur. A

* Possessionem colan ita Mſſ. Dist. 32 c.

XII.

Porro eos qui in subdiaconatu uxoribus vacare voluerint, ab omni sacro ordine removemus, officio atque beneficio ecclesiæ carere decernimus. Quod si ab episcopo commoniti non se correxerint, principibus licentiam indulgemus, ut eorum feminas mancipent servituti. Si vero episcopi consenserint eorum pravitatibus, ipsi officii interdictione mulctenrur.

XIII.

Utque omnia scandala omnesque occasiones laicis subtrahantur, scissis vestibus clericos abuti ulterius prohibemus, & ne pomposis induantur exuviis admonemus. Pensandum est namque, quantum viris flagitii adscribatur, a quibus * curam pastor ecclesiæ exigit & feminas prohibere, dicens: *Non in veste pretiosa*, quam dominus ipse vituperans, nobisque cavendam insinuans, ait: *Qui mollibus vestiuntur in domibus regum sunt*.

* Curavi pastor eccle (hoc est apostolus Paulus 1. Tim 2. Matth 11. etiam fe nas proh. Canon XI XV. & XV iidem cum Can 3 21. 22. Conci Later. II.

XIV.

Presbyterorum filios a sacris altaris ministeriis removendos decernimus, nisi aut in cœnobiis, aut in canonicis religiose probati fuerint conversari.

XV.

A suis episcopis excommunicatos ab aliis recipi magnopere prohibemus.

XVI.

Sane quia inter cætera unum est quod maxime sanctam perturbat ecclesiam, falsæ videlicet pœnitentiæ, confratres nostros episcopos & presbyteros admonemus, ne falsis pœnitentiis laicorum animas decipi, & in infernum * protrahi patiantur. Falsam autem pœnitentiam esse constat, cum, spretis pluribus, de uno solo peccato pœnitentia agitur. Aut * sic cum agitur de uno, ut non * discedatur ab alio, (peccato scilicet.) Unde scriptum est: *Qui totam legem servaverit, offendit autem in uno, factus est omnium reus*, scilicet quantum ad vitam æternam. Sicut enim si peccatis esset omnibus involutus, ita si in uno tantum maneat, vitæ æternæ januam non intrabit. Falsa etiam fit pœnitentia, cum * penitus ab officio vel curiali vel negotiali non receuit, quæ sine peccatis agi ulla ratione non prævalent: aut si odium in corde * gestet, aut si offenso cuilibet non * satisfaciat, aut si, cum non offenderit, offensus non indulgeat, aut si arma quis contra justitiam gerat.

* protrahi

* cum sic discedat Jac. 2.

* peniteus

* gestetur.
* satisfiat

Notæ Severini Binii.

a *Concilium*) De tempore aliisque rebus gestis hujus synodi Melfitanæ Romualdus Salernitanus archiepiscopus in chronico ista refert: *Anno dominicæ incarnationis millesimo nonagesimo, indictione decima tertia, mense Septembri, Urbanus papa synodum celebravit in civitate Melfiæ, in qua Rogerius dux ligius ejus homo effectus, promisit jurejurando se servaturum fidem Romanæ ecclesiæ, & eidem papæ ejusque successoribus canonice intrantibus. Accepit per vexillum ab eo terram cum ducatus honore.* Hæc Romualdus.

Tempus & acta concilii Rogerius dux vassallus fit & Romanæ ecclesiæ investitur.

Additio Philippi Labbe S. J.

Ex chronico Lupi Protospathæ ab Antonio Caraciolo Theatino anno 1626. cum aliis Neapoli excuso.

Anno 1089. facta est synodus omnium Apuliensium, Calabrorum ac Brutiorum episcoporum in civitate Melfiæ, ubi adfuit etiam dux Rogerius cum universis comitibus Apuliæ ac Calabriæ

& alia-

& aliarum provinciarum, in qua ſtatutum eſt ut ſancta trevia retineretur ab omnibus ſubjectis. Urbanus papa venit in civitatem Barum, & conſecravit ibi confeſſionem S. Nicolai & Heliam archiepiſcopum, &c.

ANNO CHRISTI 1090 * 1089.

Eundem quoque annum Melfitani concilii expreſſum habemus tum, ut paulo ante monuimus in epiſtola Joannis cancellarii S. R. E. quam mox ſubjiciemus, tum in præfatione canonibus Melfitanis præfixa, qua ex MSS. codice Romano deſcripta huc ad me tranſmiſſa eſt.

Anno dominicæ incarnationis MLXXXIX. pontificatus domini * V. papæ II. indict. XII. IV. Idus Septembr. congregata eſt apud Melphiam Apuliæ urbem ejus juſſu ſynodus epiſcopornm LXX. abbatum XII. Die autem ſecundo edita ſunt capitula hæc ſanctorum Patrum ſententiis conſona.

In eandem quoque ſententiam hæc addit Camillus Peregrinius pag. 89. caſtigationum in Lupum Protoſpatham.

De menſe acti concilii concordat Joannes archidiaconus Barenſis apud Baronium an. 1091. n. 14. *Electo*, inquit, *Elia in archiepiſcopum Barii voluntate atque conſenſu ducis Rogerii filii ducis Roberti, Melfiam papam Urbanum adivimus qui ibidem ſynodum celebrabat menſe Septembris, quem rogavimus ut uſque Barum deſcenderet, &c.* At Eliam in archiepiſcopum ordinatum conſtat ab Urbano in anno ſecundo pontificatus ſui, Chriſti 1089. Indict. 13. die 9. Octobris. Baronio metipſo bullam conſecrationis referente ad annum modo dictum n. 5. & ſeq. Lupus igitur rei geſtæ æqualis Melfitanam ſynodum rite in annum refert 1089. imperite Romualdus ad an. 1090. qui integro fere ſæculo poſterior fuit. Verum ex librarii id accidiſſe culpa non dubito, qui unitatis notam detraxit, annoſque a Romualdo deſcriptos MLXXXIX. reddidit MLXXXX. ſicuti ex adjecta liquet inductione XIII. cœpta numerari a menſe Septembri, quo ſynodus Melphitana eſt celebrata. *Sed ad epiſtolam veniamus.*

EPISTOLA JOANNIS S. R. E. DIACONI

ANNO CHRISTI 1090. * 1089.

Et Cancellarii ad Abbatem Moliſmenſem.

Venerabili monaſterii Moliſmenſis abbati Gu. Fr: Joannes ſanctæ ſedis apoſtolicæ diaconus & cancellarius ſalutem in domino.

OMnes eccleſiarum res in manu epiſcoporum canonica decreta conſtituunt. Sed præteritis temporibus principibus ſæcularibus licuit etiam eccleſias monaſteriis tradere. Hac vero licentia nimis laxe principes uſi ſunt, ut etiam eccleſias monachis venderent. Hoc papa Gregorius ſeptimus acriter prohibuit. Propter quam prohibitionem epiſcopi monaſteria acrius ſpoliare cœperunt. Unde idem moderatione hac uti volunt in concilio antepenultimi anni ſui, ut quæcumque res vel eccleſiæ ante ipſum concilium a principibus datæ monaſteriis fuerant, in eorum poſſeſſione perſiſterent.

Poſt hæc ſecundo pontificatus ſui anno dominus noſter Urbanus papa concilium apud Melfiam urbem Apuliæ celebravit. Sane quia Gregorii papæ præceptio Heinricianæ perſecutionis urgente periculo minus celebrata fuerat, ipſe quoque dominus Urbanus papa præcepit in eodem concilio Melfitano, ut quæ uſque ad illud concilium per principes data monaſteriis fuerant, firma & integra permanerent. De cætero abbates ab adquiſitione hujuſmodi abſtinerent. Hoc ſane concilium Melfitanum celebratum eſt anno dominicæ incarnat. 1089. Porro per huiuſmodi temperamentum & abbates ab eccleſiarum invaſionibus ceſſaverunt, & epiſcopi non omnino ſpoliare monaſteria voluerunt. Plures enim inter eos querelæ ſic poſtea in noſtra Romana eccleſia definitæ ſunt. Quæ autem ſcribimus præſentes nos & audiſſe & vidiſſe noſcatis.

Anno Chriſti 1089.

☞ AD CONCILIUM MELPHITANUM

Ab Urbano papa II. celebratum Anno 1089.

ADDITIO.

Sive ad concilium iſtud, ſive ad aliud Placentinum poſt hoc quinquennio habitum referendus eſt canon, quem exhibet vetuſtus codex Vaticanus, in quo concilium Melphitanum & Placentinum ab Urbano II. celebrata leguntur. Recitant vero illum Romani correctores in notis ad cap. Queſti ſunt D 16. qu. 1. *iidemque ſcite monent, ſanctionem eſſe fere ſimilem canoni XIX. Cabilonenſis concilii anni* 813. *Forte Urbanus vetus hoc decretum, quod rei præſenti conveniret, innovandum, variatis tamen nonnullis, cenſuit.*

Perlatum eſt ad ſanctam ſynodum quod ſint quidam epiſcopi & abbates, qui colonos ad ſe pertinentes non ſinant decimas dare ad eccleſias, ubi miſſas audiunt, & infantes eorum baptizantur. Proinde decrevit ſacer iſte conventus ut epiſcopi, & abbates de vineis, vel agris, E ac frugibus, quæ ad ſuum, vel fratrum uſum laborant, decimas ſibi pro benedictione vel hoſpitum ſuſceptione habeant: familiæ vero ibi dent decimas ſuas, ubi per totum anni circulum miſſas audiunt, & infantes eorum baptizantur.

ANNO CHRISTI 1089.

AD MELFITANUM CONCILIUM

Ab Urbano papa II. anno 1089. habitum.

CANONES ADDITI.

Item Urbanus II. in Melfitano concilio. Omnibus modis præcipimus, ut si quis in episcopum manus injecerit, * eumque, quod dici nefas est, capere præsumpserit, juxta sanctorum patrum interdictionem proprii honoris dignitate privetur & depositis armis perpetua exilii damnatione mulctetur, vel in monasterium Domino servituros detrudatur. Si quis vero presbyterum aut diaconum, vel subdiaconum, vel clericum quemlibet A ceperit, tamdiu excommunicatus permaneat, donec contumeliam captionis pro sacrilegio restituat, bona vero clericorum si quis abstulerit in quatriduum emendare cogatur, bona autem clericorum * & episcoporum quæ ipsi pro morte dimiserunt ita maneant, sicut ipsi in supremo fine ordinaverunt; illis omni modo profutura quibus ipsi ea reliquerunt, quod si quis ex rebus illorum aliquid arripuerit vel aliter (quam) statutum est evertere (avertere) temptaverit, tamdiu excommunicetur donec pro sacrilegio emendet. Item * instituit ut nullus deinceps ex militia neque ex minoribus ordinibus in episcopum promoveatur nisi prius ante annum subdiaconus aut diaconus sive presbyter fuerit ordinatus. B

*Simile aliquid statutum est ab eod Urbano in Conc. Claramont. can. XXXII. sed discrepat in nonnullis.

ANNO CHRISTI 1089.

*Affert hucan. Gratia 12. q 1. c. laicis sed non verba ipsa canon at sensus tu tummodo v borum co tractus ex betur & co Claramon no tribuit *Affert hucan. ex co Claramon Franc. Bel foresius ap Lab. to. X pag. 834. hic variat nonnullis.

ANNO CHRISTI 1090.

CONVENTUS EPISCOPORUM

ANNO CHRISTI 1090.

Ex Martene Anecd. Thes. to. 4. p. 119.

Anathema dicentium in invasores ecclesiæ Biterrensis,

Ex Chartario Biterrensi.

VEteris & novæ legis auctoritate simul & præceptione docemur, ut si quod forte membrum catholicæ ecclesiæ direptionem vel detrimentum sui in aliquo ab infidelibus patitur, conquestionem simul & clamorem ante eos qui rectores sunt ecclesiæ proponat, ut justitiæ æquitate inde descendente, fidele membrum, unde prius tristabatur, gratulari videatur. Nos igitur Biterrensis ecclesia, ubi sancta unius Deitatis Trinitas, in qua omnis sedet & regnat pietas & justitia, & tibi vir illustris & Romanæ Ecclesiæ vicari RICARDE, & tibi simul, Sanctissime nostræ metropolitanæ ecclesiæ specialiter prærogate DALMACI, per quem nobis magis respondere debet justitia, & tibi carissimo & amantissimo, GODAFREDE Magellonensium præsul reverentissime, vobis quoque omnibus circumquaque vicinis nostris episcopis; immo & omnibus utriusque ordinis fidelibus, de tanta præsumtione, & tam publice nobis illata injuria conquerimur: quæ magis punienda in capita subripientium, quam leniter tractanda jure videtur. Olim enim sicut & multi alii ecclesiarum adjutores, quidam illustris vir & sanctæ operationis largus effector timens Deum simul & amans nomine ATRADULFUS & uxor sua nomine GARSINDIS contulerunt Domino Deo & SS. martyribus Nazario & Celso Biterrensis sedis ecclesiæ, pro suorum & omnis genealogiæ suæ peccatorum redemptione, & æterna adipiscenda beatitudine, contulerunt in quadam nostri episcopatus villa TORTILIAS dicta ecclesiam ejusdem villæ cum suis decimis & pertinentiis & cum omnibus ad eam jure pertinentibus, & omnem alium alodem suum, quem in illa villa, supra scripta & in ejus terminio habere videbantur, sicut libellus harum rerum roboratæ donationis legitime testatur, in quo plurima fit imprecatio & mirabilis atque terribilis contestatio in eos & in eas, qui illius sanctæ donationis quolibet modo essent præsumtuosi invasores & violatores. Nunc autem, proh dolor! surrexerunt quidam falsi christiani, & inimici Dei, & nostræ ecclesiæ sacrilegi destructores, qui supra dicta bona quæ memoratus vir in commune stipendium ecclesiæ nostræ & pauperum eleemosynas devote contulerat, audaciter & inverecunde ecclesiæ surripiunt, sibi infernaliter contradunt. C Quorum hæc sunt nomina Raimundus Abbo de Neiracio & uxor ejus & infantes sui, Hugo Ranisondus de Boisedone & fratres sui. Quamobrem oramus vos supradicti patres & fratres Dei adjutores & sanctæ ecclesiæ reparatores, ut falce justitiæ hoc pullulans malum resecetis; & auctoritate vobis a Deo concessa hos supradictos nostræ ecclesiæ destructores vinculo excommunicationis innodetis.

Audita quæ superius relata est & scripta Biterrensis ecclesiæ destructione & querimonia, nos omnes ego scilicet RICARDUS Romanæ Ecclesiæ vicarius, & AMATUS alius vicarius, & DALMACHIUS Narbonensis metropolitanus, & MATFREDUS pontifex Biterrensis, & GODAFRIDUS Magalonensis episcopus, & PETRUS Nemausensis episcopus, & PETRUS Carcassensis episcopus, & BERNARDUS Lutevensis episcopus, & BERENGARIUS Agathensis, & WILLELMUS Albiensis auctoritate Dei & apostolorum Petri & Pauli atque omnium sanctorum Dei & nostra maledicimus, excommunicamus & anathematizamus supradictos sacrilegos, & eorum in hac re adjutores, & assensores, & omnes qui vel nunc tollunt vel inantea tollent de toto ipso honore de TORTILIAS, unde ista querela facta est, & omnes decimatores & ministrales eorum, & omnes illos qui decimas vel aliquem usum vel censum de toto supra dicto honore donaverint ad eos, vel ad aliquem hominem vel feminam propter illos. Maledicantur, excommunicentur, & anathematizentur, ab omni christianorum cœtu separentur. Maledicti sint vigilantes, dormientes, stantes, sedentes, jacentes, manducantes, bibentes, loquentes, tacentes, supra, infra, dextra, sinistra, ante, retro. Absorbeat eos terra sicut absorbuit Dathan & Abiron. Participes sint in inferno cum Juda Scariotis traditore, & damnentur cum illis qui dixerunt Domino Deo: Recede a nobis. Veniat super eos lepra de generatione in generationem. Fiant filii eorum orphani & uxores eorum viduæ. Transferantur de habitationibus suis & mendicent. Veniant super eos plagæ, quas dedit Deus ad Pharaonem & ad populum ejus, & sint anathema Maranatha, & omnes maledictiones novi & veteris Testamenti incurrant, quousque resipiscant, & de supradicta

que-

querela satisfaciant Domino Deo & sanctis martyribus Nazario & Celso, & proprio episcopo, & canonicis suis. Et si forte quod Deus avertat in hac excommunicatione mortui fuerint, sepultura asini sepeliantur.

ANNO CHRISTI 1050.

ANNO CHRISTI 1090.

CONCILIUM NARBONENSE

SUB DALMATIO ARCHIEPISCOPO

Celebratum anno MXC. *die* VII. *Kalendas Aprilis.*

COncilii hujus mentionem fecit v. c. Guillelmus Catellus senator Tolosanus in commentariis historiæ Occitanicæ. In eo præsentibus episcopis Tolosano, Carcassonensi, Helenensi, Biterrensi & Magalonensi agitata est quæstio de abbatia S. Laurentii adversus ipsummet qui præsidebat Dalmatium Narbonensem archiepiscopum, factaque est ibidem conventio inter eundem præsulem & Robertum abbatem Crassensem. Huic quoque abbatiæ ab eodem archiepiscopo subjecta fuit abbatia S. Polycarpi.

In secunda parte actorum habetur quomodo Robertus idem abbas se & suos culpabiles & merito dignos humili satisfactione recognoverit, quod interdictum Narbonensis archiepiscopi divinum celebrando officium transgressus fuisset; & de quadam abbatia S. Laurentii quam sine sui plenaria concessione susceperat &c. unde plena rediit inter archiepiscopum & abbatem concordia. *Plura ex chartulario archiepiscopi Narbonensis exhibebimus, cum illustrissimus episcopus Monspelliensis ad nos ea transmiserit, aut eadem aliunde acceperimus.*

Ex Labbei Append. to. X.

PARS PRIOR ACTORUM.

IN nomine Domini. In concilio apud Narbonam ad honorem Dei celebrato, veniens dominus Rotbertus abbas, cum majori parte conventus sibi commissi, ante præsentiam domini Dalmatii Dei gratia Narbonensis archiepiscopi, atque ejusdem ecclesiæ suffraganeorum, Tolosani, Carcassonensis, Helenensis, & Biterrensis, seu Magalonensis, episcoporum, & canonicorum ejusdem ecclesiæ Narbonensis, cæterorumque virorum, religiosorum, abbatum, & nobilium virorum, qui venerant ad dictum sanctum concilium.

Proclamavit siquidem dictus abbas, cum majori parte sui conventus, contra præfatum dominum Dalmatium archiepiscopum, coram toto concilio, quia injuste molestabat eos super abbatia quondam sancti Laurentii, quæ propter terræ malitiam erat redacta in prioratum: quæ abbatia, sive prioratus, dicebat esse pleno jure Crassensis monasterii sub censu annuo unius vaccæ optimæ, vel decem solidorum Narbonensium monetæ curribilis, quod magis canonici Narbonenses recipere elegerint, quod censum tenetur solvere Crassense monasterium dictis canonicis ratione feudi. Item conquerebantur abbas & dicta pars conventus sui, coram toto sancto concilio, quod præfatus dominus Dalmatius Narbonensis archiepiscopus, & canonici S. Justi, prioratum S. Martini, olim existens abbatia monasterii Crassensis propria, & ecclesias parochiales, ac heremas, & capellanos, clericos, & laicos parochianos dictarum ecclesiarum Crassensis monasterii, sitos in Narbonensi diœcesi, molestabant injuste, eos de facto interdicendo, & aliis modis infestando: & quod nihil habebant in aliquo vel aliquibus de prædictis, vel habere debebant aliquo jure diœcesano vel episcopali, nisi unum sextarium tantum olei persolvendum ad mensuram Narbonensem curribilem terræ, pro omnibus supradictis, feria IV. capitis jejunii annuatim, pro jure episcopali quod petent in prædictis, cum omnia supradicta sint per privilegia sanctæ Romanæ ecclesiæ exempta ab omni jurisdictione episcopali, & dicto Crassensi monasterio concessa jure pleno. Cæterum petierunt similiter dictus abbas, & pars sua monachorum, abbatiam sancti Polycarpi, plenarie Crassensi abbati, & ejus monasterio pertinere.

Et contra dictus dominus Dalmatius Dei gratia Narbonensis archiepiscopus, & canonici sancti Justi & Pastoris, negabant omnia ista ita esse, & asserebant omnia supradicta ad Narbonensem ecclesiam de jure communi in omnibus pertinere. Et cum fuisset super iis in dicto sancto concilio hinc inde diu proclamatum, & privilegia sanctæ Romanæ ecclesiæ perlecta, ubi omnis prioratus ecclesiæ parochialis & heremæ Crassensis monasterii siti in Narbonensi diœcesi plenius continetur, totum sanctum concilium ordinavit & dixit, quod justum erat quod tam Narbonensis ecclesia, quam abbas monasterii & monachi Crassenses, haberent jus suum in prædictis, & ne privilegia sanctæ Romanæ ecclesiæ dicto monasterio concessa in aliquo frangerentur.

Ego igitur domnus Dalmatius Dei gratia Narbonensis archiepiscopus, ex judicio & consilio præsentium episcoporum suffraganeorum Narbonensis ecclesiæ, & canonicorum sancti Justi & Pastoris, dimitto atque relinquo & in perpetuum concedo prioratus & ecclesias parochiales, & heremas, ac earundem capellanos, & earundem clericos parochiales, & parochianos, secundum quod omnia continentur plenius in privilegiis sanctæ Romanæ ecclesiæ, prædicto Rotberto abbati Crassensis monasterii, ejusque monachis, & eorum successoribus, ad honorem Dei, & sancti Benedicti, regendas, & perpetuo habendas, & in omnibus gubernandas, remota omni jurisdictione diœcesiana vel episcopali: tali videlicet ratione, ut pro omnibus ecclesiis, prioribus, & prioratibus, eorumque clericis, capellanis, & parochianis, ratione omnis jurisdictionis episcopalis, unum sextarium olei feria IV. capitis jejunii solvant abbates & Crassenses monachi canonicis sancti Justi & Pastoris, & nihil amplius teneantur facere sedi Narbonensis ecclesiæ pro omnibus supradictis. Et prædicta loca sancti Laurentii, & sancti Polycarpi dimitto & concedo similiter ex judicio & consilio omnium supradictorum, tam episcoporum, quam canonicorum sancti Justi & Pastoris, dicto abbati & monasterio in perpetuum, ea videlicet ratione, quod locus sancti Laurentii cum suis pertinentiis, qui antiquitus abbatia fuit, pertinet ad dominium sancti Justi & Pastoris, & unam vaccam optimam, aut decem solidos Narbo-

bonenſes curribiles, quod iſtorum magis clerici A
ANNO CHRISTI 1090. ſeu canonici ſancti Juſti & Paſtoris recipere elegerint, reddent abbas & monachi Craſſenſes beato Juſto & canonicis ejus annuatim, a natale Domini uſque ad Carniſprivium, & nihil amplius priores, vel clerici, ſeu gubernatores, qui præ monaſterio fuerint præfati ſancti Laurentii, teneantur reddere vel facere archiepiſcopo, vel canonicis, aut eorum ſucceſſoribus, pro dicto loco, eccleſiis, & pertinentiis ejuſdem ſancti Laurentii. Præterea præfatus dominus Rotbertus abbas Craſſenſis, & pars ejuſdem monachorum præſentium, prædictum ſextarium olei aſſignarunt prædictis canonicis ſancti Juſti & Paſtoris, ſuper locum ſancti Laurentii, ad menſuram rectam Narbonenſem curribilem, in prædicta feria IV. B Carniſprivii perpetuo ſolvendum, & apud Narbonam portandum, pro omnibus juribus diœceſianis vel epiſcopalibus, quæ Narbonenſis eccleſia poſſet petere aliquo jure vel ratione, in aliquo vel in aliquibus prioratibus, eccleſiis parochialibus, vel heremis, Craſſenſis monaſterii, ſitis in diœceſi Narbonenſi, & ſcriptis in privilegiis ſanctæ Romanæ eccleſiæ, conceſſis monaſterio Craſſenſi

Cæterum abbatiam ſancti Polycarpi ego jam dictus domnus Dalmatius Dei gratia archiepiſcopus Narbonenſis, cum conſilio & voluntate omnium prædictorum, & ſpecialiter canonicorum ſancti Juſti & Paſtoris, præfato Craſſenſi abbati, ejuſque ſucceſſoribus, committo & trado perpetuo gubernandam, ut juxta regulam beati Benedicti, C abbates ibi de Craſſenſi monaſterio eligantur & ordinentur, conſentiente ac laudante archiepiſcopo Narbonenſi, ejuſque ſucceſſoribus, & ab eiſdem electi in abbates benedicantur, & debitam ſubjectionem prædictæ ſedi Narbonenſi promittant, & in manu ejus archiepiſcopi obedientiam & reverentiam ſecundum Deum in omnibus profiteantur.

Agebat tunc Ludovicus Craſſus annum ætatis decimum. *H.*

Factum eſt hoc anno ab Incarnatione Domini MXC. XIII. Kalend. Aprilis, regnante rege Ludoico, in præſentia domini Dalmatii Dei gratia Narbonenſis archiepiſcopi, qui hanc chartam fieri juſſit, & ſubſcriptis nominibus, tam epiſcoporum quam aliorum, & canonicorum ſancti Juſti & Paſtoris, adnotari fecit, & in prædicta charta D hoc ſignum ſanctæ crucis † fecit, & tam ipſe, quam dominus dictus abbas Rotbertus, alios hanc chartam firmare rogarunt.

Signum Petri Carcaſſonenſis epiſcopi.
Signum Gotafredi Magalonenſis epiſcopi.
Signum Raimundi abbatis de Quadraginta.
Signum Bernardi archidiaconi Narbonenſis.
Signum Guillelmi archidiaconi.
Signum canonicorum S. Juſti, * Petri Amelii.
Signum Pontii Setfredii.
Signum Petri Ebrini.
Signum Petri Raimundi.
Signum Petri Geraldi.
Signum Augerii.
Signum Raimundi.
Signum Petri Olivæ.
Signum Vitalis.
Signum Guillelmi Bernardi.

* Forte deeſt, *Signum*. Vide in fine 2. Part. Actor.

Signum mei Joannis monachi, qui hanc chartam ſcripſi apud Narbonam, in clauſtro S. Juſti, mandato prædictorum dominorum, ſub die & anno quo ſupra.

ALTERA PARS ACTORUM ejuſdem concilii Narbonenſis.

ANNO CHRISTI 1090.

ANno MXC. Dominicæ Incarnationis, XIII. Kal. Aprilis, in ſynodo apud Narbonam ad honorem Dei celebrata, veniens Rodbertus Craſſenſis abbas, cum priore & cum multa parte conventus ſibi commiſſi, ante præſentiam & deliberationem domni Dalmacii Narbonenſis archiepiſcopi, atque ejuſdem eccleſiæ ſuffraganeorum, Petri videlicet Carcaſſonenſis epiſcopi, atque Godafredi Magalonenſis, necnon Bertrandi Barchinonenſis epiſcopi, & clericorum ejuſdem eccleſiæ, cæterorumque religioſorum virorum & B nobilium virorum, ſe & ſuos culpabiles & merito dignos humili ſatisfactione recognovit. Interdictum quippe Narbonenſis archiepiſcopi, Divinum celebrando officium, tranſgreſſus fuerat; & de quadam abbatia ſancti Laurentii, quam ſine ſui plenaria conceſſione ſuſceperat, quæ ex regali præcepto & Romanæ eccleſiæ privilegio, in proprio jure Narbonenſis eccleſiæ donativa auctoritate tradita eſt, atque de monaſterio ſancti Polycarpi, quod in ſua diœceſi ſitum eſſe manifeſtum eſt, quod ſine prædicti ejuſdem Narbonenſis archiepiſcopi ejuſdemque cleri deliberata licentia perceperat.

Unde ex judicio & conſilio prædictorum epiſcoporum, cæterorumque religioſorum virorum, C utraque in manu prædicti archiepiſcopi regulariter dimittens deliberavit loca.

Proinde ſiquidem ex beneplacito Narbonenſis eccleſiæ archiepiſcopi eidem Craſſenſi abbati & fratribus ejuſdem loci, ad honorem Dei & reſtaurationem prædictorum locorum, Narbonenſis archiepiſcopus condeſcendens, reſervata ſibi auctoritate regalis præcepti & Romani privilegii, prædictum locum ſancti Laurentii commiſit & fideliter meliorandum perpetuo gubernandum conceſſit: tali videlicet tenore, ut per unumquemque annum, in feſtivitate natalis Domini, pro recognitione quia proprium alodium eſt ſanctorum Juſti & Paſtoris, unam vaccam optimam aut decem ſolidos Narbonenſes monetæ curribi-D lis, quod de utroque magis clerici recipere elegerint, reddant beato Juſto & canonicis ejus, & in feria IIII. capitis jejunii unum ſextarium olei ad juſtam menſuram ſancti Laurentii pro ſimili recognitione, prædictis canonicis reddant. Abbatiam etiam ſancti Polycarpi prædicto Craſſenſi abbati ejuſque ſucceſſoribus prædictus Narbonenſis archiepiſcopus, cum voluntate Narbonenſis eccleſiæ cleri, commiſit & perpetuo regendam tradidit. Tempore autem quo prædicta loca, ſecundum qualitatem locorum, juxta regulam beati Benedicti, abbates habere potuerint, canonice abbates eligantur, conſentiente & laudante Narbonenſi archiepiſcopo, ſi ſecundum regulam ſancti Benedicti eis aſſentire voluerit: & benedictione E præfatæ ſedis Narbonenſis benedicantur, & debitam ſubjectionem prædictæ ſedi promittentes, in manu archiepiſcopi obedientiam ſecundum Deum profiteantur. Interim vero priores qui præfuerint in prædictis locis, cum debita reverentia Narbonenſi eccleſiæ ſubjacentes, jam ſæpedicto archiepiſcopo & ſucceſſoribus ejus obedientiam debitam exhibeant. Dalmatius gratia Dei Narbonenſis archiepiſcopus. † Factum eſt hoc in præſentia domni Dalmacii Narbonenſis archiepiſcopi, qui hanc chartam fieri juſſit, & ſubſcriptis nominibus tam epiſcoporum & clericorum & abbatum, quam virorum nobilium, adnotavit & laicorum.

Si-

ANNO CHRISTI 1090.

Signum Petri Carcaſſonenſis epiſcopi. Signum Gotafredi Magalonenſis epiſcopi. Signum Bertranni Barchinonenſis epiſcopi. Signum Raimundi abbatis de Quadraginta. Signum Pontii Sicfredi. Signum Petri Raimundi. Signum Petri Geraldi. Signum Bernardi archidiaconi. Signum Guillelmi archidiaconi. Signum Petri Amelii. Signum Petri Olivæ. Signum Vitalis. Signum Raimundi. Signum Augerii. Signum Arnaldi Guillermi. Signum Bernardi Guillermi. Signum Petri Ebrini. Signum Bernardi.

ANNO CHRISTI 1090.

Poncius monachus qui hanc chartam ſcripſit die & anno quo ſupra.

ANNO CHRISTI 1090. 1089.

CONCILIUM TOLOSANUM

PRO EXPURGANDO TOLOSANO EPISCOPO,

Aliiſque moribus Gallicanæ eccleſiæ reformandis, celebratum anno Domini MXC. vel ut alii MLXXXIX.

Acta Concilii.

BErtholdus hujus temporis ſcriptor anno 1090. de iſta ſynodo Toloſana agens hæc ſcribit: *Dominus papa Urbanus generalem ſynodum cum epiſcopis diverſarum provinciarum per legatos ſuos in Toloſana civitate circa pentecoſten collegit, ibique multa in eccleſiaſticis cauſis quæ corrigenda erant correxit. In qua ſynodo Toloſanus epiſcopus de illatis criminibus canonice expurgatur, & legatio pro reſtauranda Chriſtianitate in Toletana civitate, rege Hiſpanorum ſupplicante, deſtinatur.* Hæc ipſe.

Additio Philippi Labbe S. J.

DE Toloſana hac ſynodo præſente Bernardo archiepiſcopo Toletano, cui adſedere Narbonenſis archiepiſcopus & Galliæ Gothicæ epiſcopi, celebrata, jejune admodum Baronius atque ex eo Binius & alii: nos ex Roderico Toletano archiepiſcopo paullo plura ac certiora proferemus deſcriptis libri VI. hiſtoriæ de rebus Hiſpanicis integris capitibus 26. & 27. quæ ad illuſtrandam temporum illorum eccleſiaſticam hiſtoriam plurimum conducent de Gallicano officio in locum Toletani veteris ſive Gothici aut Mozarabici ſubſtituto.

Quod Mezquita Maurorum facta eſt eccleſia Chriſtianorum.

Et quia adhuc litera Gothica, & translatio pſalterii, & officium miſſæ inſtitutum ab Iſidoro & Leandro pontificibus, quod cum translatione & litera dicitur Toletanum, per totam Hiſpaniam ſervabantur, ad inſtantiam uxoris ſuæ reginæ Conſtantiæ quæ erat de partibus Galliarum, miſit Romam ad Gregorium papam ſeptimum, ut in Hiſpaniis omiſſo Toletano Romanum ſeu Gallicanum officium ſervaretur. Bernardus autem Toletanæ eccleſiæ electus fuit de Agennenſi territorio oriundus, ſcilicet de oppido Salvitatis. Hic cum fuiſſet ab infantia literatus omiſſo clericatu militiæ ſe aſcripſit, & poſtmodum infirmitate coactus in monaſterio S. Aurentii Auxitani B. Benedicti regulæ ſumpto habitu ſe dicavit, exinde vocatus ab Hugone Cluniacenſi abbate cum eo laudabilem egit vitam. Deinde cum rex Aldephonſus vellet ſanctorum Facundi & Primitivi ex ea cauſa quam diximus, monaſterium ampliare, * mittit ad venerabilem Hugonem Cluniacenſem abbatem, ut ei virum providum & religioſum mitteret, qui in prædicto monaſterio ſanctorum Facundi & Primitivi abbatis officio fungeretur, & ſicut in Gallis illud monaſterium præcellebat, ita & iſtud omnibus monaſteriis ejuſdem ordinis in Hiſpaniis præſideret. Prædictus autem abbas Cluniacenſis Bernardum quem ob ſanctitatis meritum charum habebat, cum aliis monachis deſtinavit. Qui mox veniens factus abbas, omnibus ſe exhibuit amabilem & benignum, adeo quod cum Deus omnipotens Toletum Chriſtianæ reſtituit poteſtati, mox ipſe poſt modicum intervallum fuit electus in archiepiſcopum & primatem. Cumque rex ad partes Legionis iviſſet, ipſe electus regina Conſtantia hortante aſcitis militibus Chriſtianis majorem mezquitam ingreſſus eſt Toletanam, & eliminata ſpurcitia Mahometi erexit altaria fidei Chriſtianæ, & in majori turri campanas ad convocationem fidelium collocavit. Quod cum ad regis notitiam perveniſſet, indignatus animo & dolore accenſus, eo quod Saracenis pactum firmaverat de Mezquita, a ſancto Facundo tribus diebus venit Toletum, proponens Bernardum electum, & reginam Conſtantiam incendio concremare. Cumque tanti furoris indignatio ad notitiam Toletanorum Arabum perveniſſet, majores & minores cum parvulis & uxoribus in pago qui Magam dicitur, regi obviam exierunt. Cumque rex ad eorum multitudinem mea autem intererit, & vobis ſatisfacere, & in præſumptores acrius vindicare. Arabes autem ut erant prudentes, elevatis vocibus, & flexis poplitibus cum lachrymis audientiam poſtularunt. Tunc rex aliquantum ſubſtitit tenens equum, & Arabes in hunc morem perorare cœperunt: Bene novimus, quod archiepiſcopus dux & princeps eſt legis veſtræ, & ſi cauſa fuerimus necis ejus, ob zelum fidei Chriſtiani nos percutient una die, & ſi regina perierit cauſa noſtri, ſemini ejus erimus perpetuo odioſi, & poſt dies tuos acrius vindicabunt. Unde petimus ut parcas eis, & nos voluntarie te abſolvimus a fœdere juramenti. His auditis * ira regis in gaudium commutatur, eo quod Mezquitam habere poterat ſine fidei læſione, & ingreſſus urbem regiam omnia pacifice pertractavit.

* mittit

* ira regis compeſcuit &c.

DE COMMUTATIONE OFFICII TOLETANI.

Gregorius autem ſeptimus de quo diximus, ad petitionem regis Aldephonſi miſit quendam Richardum abbatem ſancti Victoris Maſſilienſis, ut eccleſias Hiſpaniæ tot perſecutionibus perturbatas eccleſiaſtico moderamine ordinaret. Qui minus religioſe officium peragens cœpit irregularius ſe habere. Quod attendens Toletanus electus per maris & terræ pericula ſe Romani pontificis conſpectui præſentavit, & Gregorio ſeptimo viam univerſæ carnis ingreſſo, invenit Urbanum ſecundum in ſede apoſtolica ſubſtitutum. A quo gratanter & benigne ſuſceptus conſecrationem, pallium, & privilegium obtinuit, & primas inſtitutus Hiſpaniarum, apoſtolicæ ſedis benedictione

ſu-

ANNO CHRISTI 1090.

ſuſcepta, & per Toloſam rediens ibidem cum epiſcopis Gothicæ Galliæ, & Narbonenſi archiepiſcopo concilium celebravit. Ideo per Pyrenæum in Hiſpanias tranſiens omnium eccleſiarum Hiſpaniæ curam geſſit, & ſtatuto die, in feſto ſcilicet ſanctorum Criſpini & Criſpiniani, octavo Kalendas Novembris, in honore beatæ Mariæ ſemper Virginis, & beatorum apoſtolorum Petri & Pauli, & ſanctæ Crucis, & beati Stephani protomartyris, Toletanam eccleſiam convocatis epiſcopis dedicavit, & in majori altari multas & pretioſas reliquias quas a ſede apoſtolica attulerat, & quas rex & regina de ſuis & patrum ſuorum theſauris obtulerant, collocavit, quorum hodie beneficiis lætatur populus Chriſtianus. Verum quia Richardus legatus ſe gerebat in aliquibus minus caute, religione & auctoritate compeſcuit attentata, adeo quod ille Ricardus legatione privatus, fuit ab Urbano ſummo pontifice revocatus: Verum ante revocationem clerus & populus totius Hiſpaniæ turbatur, eo quod Gallicanum officium ſuſcipere a legato & principe cogebantur, & ſtatuto die, rege, primate, legato, cleri & populi maxima multitudine congregatis, fuit diutius altercatum, clero, militia, & populo firmiter reſiſtentibus ne officium mutaretur, rege a regina ſuaſo contrarium minis & terroribus intonante. Ad hoc ultimo res pervenit militari pertinacia decernente, ut hæc diſſenſio duelli certamine ſedaretur. Cumque duo milites fuiſſent electi, unus a rege, qui pro officio Gallicano, altera militia & populis, qui pro Toletano pariter decertarent, miles regis illico victus fuit, populis exultantibus quod victor erat miles officii Toletani. Sed rex adeo fuit a regina Conſtantia ſtimulatus, quod a propoſito non diſceſſit, duellum judicans jus non eſſe. Miles autem qui pugnaverat pro officio Toletano, fuit de domo Matantiæ prope Piſoricam, cujus hodie genus extat. Cumque ſuper hoc magna ſeditio in militia & populo oriretur, demum placuit, ut liber officii Toletani, & liber officii Gallicani in magna ignis congerie ponerentur. Et indicto omnibus jejunio a primate, legato & clero, & oratione ab omnibus devote peracta, igne conſumitur liber officii Gallicani, & proſiliit ſuper omnes flammas incendii, cunctis videntibus & Dominum laudantibus, liber officii Toletani illæſus omnino, * combuſtione incendii alienus. Sed cum rex magnanimus, & ſuæ voluntatis pertinax executor, nec miraculo territus, nec ſupplicatione ſuaſus voluit inclinari, ſed mortis ſupplicia & direptionem minitans reſiſtentibus, præcepit ut Gallicanum officium in omnibus regni ſui finibus ſervaretur. Et tunc cunctis flentibus & dolentibus inolevit proverbium: *Quo volunt reges, vadunt leges*. Et tunc Gallicanum officium tam in ſpalterio, quam in aliis nunquam ante ſuſceptum, fuit in Hiſpaniis obſervatum, licet in aliquibus monaſteriis fuerit aliquanto tempore cuſtoditum, & etiam translatio ſpalterii in plurimis eccleſiis cathedralibus & monaſteriis adhuc hodie recitatur. Ricardo itaque legatione privato, primas Bernardus cœpit in Hiſpaniis eccleſias ordinare.

ANNO CHRISTI 1090

& a comb.

Observatio Philippi Labbe, S. J.

Scio narrationi Rodericianæ non conſentire in omnibus Joannem noſtrum Marianam libro IX. hiſtoriæ Hiſpanicæ capp. 17. & 18. Verum cum Ximenius Toletanus archiepiſcopus trecentis & eo amplius annis anteceſſerit, majorem ei fidem habendam eſſe ſemper arbitratus ſum. De Burgenſi vero cujus ibidem fit perfunctoria dumtaxat mentio, dicemus Deo dante ſuo loco in appendice hujuſce tomi.

Addendum quoque hoc loco arbitror non recte a Catello dici Iſarnum Toloſanum epiſcopum cum hoc concilium celebraretur fuiſſe a papa aut ejus legato excommunicatum. Neque enim illud declarant verba veteris inſtrumenti quod integrum refert pag. 873. commentariorum Landgothicorum: *Propter hoc placitum & propter conſtitutionem ſupradicti videns quod ep. Iſarnus conſentit ac permittit inſtitui monaſticam regulam in loco S. Saturnini, ego, Guillelmus Toloſanus comes, dono & laudo & firmo ipſi epiſcopo Iſarno, ut propter excommunicationem apoſtolici vel ejus legati nunquam interpellam illi honorem, neque auferam; neque ullam vim inferam &c.*

CONCILIUM (1) LEGIONENSE

PRÆSIDE RENERIO S. R. E. CARDINALE,

Et per Hiſpanias legato, una cum Bernardo Toletano primate, anno Adelfonſi regis 28. æra Hiſpanica 1129. Chriſti 1091.

IDem de quo antea Rodericus Toletanus archiepiſcopus ignotum hactenus Binio cæteriſque collectoribus concilium nobis aperuit cap. 30. lib. 6. de rebus Hiſpanicis. Poſtquam enim narravit Garſiam regem Legione fuiſſe ſepultum anno regni fratris ſui Adelfonſi, non 16. ut vulgati codices habent, ſed 28. æra Hiſpanica, non 1117. ut iiſdem mendoſe legitur, ſed ut corrigendum docuimus, 1129. ſtatim hæc ſubjicit diligenter notanda.

Interfuit autem Renerius legatus, & Romanæ eccleſiæ cardinalis, ibidemque (hoc eſt, in Legionenſi civitate antiquiſſima Hiſpaniæ) *celebrato concilio cum Bernardo Toletano primate multa de officiis eccleſiæ ſtatuerunt, & * etiam de cætero omnes ſcriptores omiſſa litera Toletana, quam Gulfilas epiſcopus adinvenit, Gallicis literis uterentur.*

ut etiam

Hinc vero patet erraſſe, ut jampridem obſervavimus in ſynopſi, Hermannum Coringium cap. 3. libri de origine juris Germanici, pag. 8. editionis ſecundæ, qui concilium illud Toletanum vocat, & anno reparatæ per Chriſtum ſalutis 1116. affigit æram Hiſpanicam cum annis æræ Chriſtianæ haud dubie confundens, præſertim cum Renerius ille, qui tum erat legatus apoſtolicæ ſedis, ab anno 1099. ad 1118. obtinuerit certo certius Romanum pontificatum, dictus Paſchalis II.

Ejuſdem Legionenſis ſynodi mentionem reperimus apud Lucam Tudenſem diaconum, Roder. c. Ximenii æqualem pag. 101. chronici mundi parte IV. Hiſpaniæ illuſtratæ, his verbis: Rex autem Garſias cum veniret Legionem in itinere mortuus eſt: cujus funeri ambæ ſorores, Urraca ſcilicet & Geloy-

(1) Comitia Legionenſia, *Cortes*, anno 1001. peritiores collocant: arbitranturque Rodericum Toletanum & Lucam Tudenſem Comitia iſta confudiſſe cum Concilio Legionenſi anni 1090. *Harduinus*.

loyra more regio occurrentes, & Renerio Romanæ eccleſiæ legato, qui poſtea papa effectus eſt, & cum Bernardo Toletano archiepiſcopo, aliiſque comprovincialibus epiſcopis & abbatibus Legione ſynodum celebrabat, omnibus pro ejus anima Deo ſalutarem hoſtiam offerentibus, corpus ejus in eadem urbe cum proceribus ſuis ſepulturæ honorifice tradiderunt, æra MCXXIX. In prædicta vero ſynodo almi ſacerdotes de fide catholica colloqnentes ſtatuerunt, ut ſecundum regulam beati Iſidori Hiſpalenſis archiepiſcopi eccleſiaſtica officia in Hiſpania regerentur. Statuerunt etiam ut ſcriptores de cætero Gallicam literam ſcriberent, & prætermitterent Toletanam in officiis eccleſiaſticis, ut nulla eſſet diviſio inter miniſtros eccleſiæ Dei. *Alia quoque in eodem Legionenſi ſynodo tractata docebit nos ſcriptor accuratus ac diligens Joannes Mariana hiſtoriæ Hiſpanicæ lib. x. cap. 6. hiſce verbis*: In Ricardi locum Reynerus Cardinalis in Hiſpaniam legatus concilio Legione habito Petrum Compoſtellanum epiſcopum loco movet, neque legibus, neque auſpicato rebus præfectum: ut Pelagius libertati, eccleſiæque reſtitueretur impetrari non potuit, agente tantum Raymundo Burgundo regis genero tunc ſuperſtite pontifici perſuaſum, ut Dalmachius Cluniacenſis monachus, eoque pontifici (Urbano) nimirum ex eodem ordine, carus, eccleſiæ Compoſtellanæ præficeretur epiſcopus. Ab hoc cum Claromontem ad generales de bello ſacro conventus unus e multis epiſcopis abiiſſet, impetratum eſt, ut eccleſia Compoſtellana ſui juris eſſet, ac Romanæ tantum contributa, &c. *Sed hæc ad poſteriora pertinent tempora*.

ANNO CHRISTI 1091.

Observatio P. Antonii Pagi ad An. Chr. 1091. n. 10. & 11.

Duo in hoc Concilio conſtituta, quorum primum reſpicit Officia Eccleſiaſtica; alterum Gallicam litteram, quæ uſurpari jubetur. Priori, Regula Sancti Iſidori de Officiis Eccleſiaſticis, ad cujus præſcriptum ea adminiſtrari deberent, ſervanda præcipitur, ubi Eminentiſſimus Cardinalis de Aguirre Tom. III. Concil. Hiſpan. pag. 298. intelligit Epiſtolam ejuſdem Sancti Iſidori ad Laudefredum Epiſcopum Cordubenſem, in qua agit de omnibus & ſingulis Officiis Eccleſiaſticis, & proprias unjuſcujuſque functiones exponit. Quarum diſciplina & executio cum jam obliterata, aut neglecta aliquibus retro ſeculis, propter irruptionem Saracenorum, & bella cum iis aſſidua, in Hiſpania fuiſſet, in hoc Concilio inſtauratur. Porro Regula Sancti Iſidori quædam Regulæ Sancti Benedicti mitigatio erat, ut notat Hugo Menardus in Concordia Regularum pag. 72. ad hæc verba, *non multum differt a Sancti Benedicti Regula*, & rurſus ad iſta ejuſdem Iſidori, *quiſquis veſtrum illam univerſam Veterum diſciplinam contendit appetere, pergat inquantum placet, & arduum illum limitem atque anguſtum levigato curſu incedat. Qui vero tanta juſſa priorum explere nequiverit, in hujus limitis diſciplinam greſſum ponat ..... Quapropter ſicut illa præcepta priorum perfectum teddunt & ſummum; ita facient iſta vel ultimum.* „ Ad quæ Menardus habet: Innuit Sanctus Iſidorus Regulam ad captum imperfectorum & infirmorum a ſe compoſitam fuiſſe; „ quod confirmatur auctoritate Sancti Braulionis Epiſcopi Cæſarauguſtani, cum agit de Scriptis Sancti „ Iſidori, *monaſticæ Regulæ librum unum, quem pro patriæ uſu, & invalidorum animis decentiſſime* temperavit. Ita Menardus.

Quad alterum Decretum, hæc ſcribit eruditiſſimus Cardinalis citatus: Mutatio primum ſtatuta in hoc „ Concilio Legionenſi, non fuit penes Officium Divinum ſed ſolum quoad litteras, ſive characteres, qui „ eo uſque erant Toletani, ſive proprii Mozarabum; „ verum ab hoc tempore derelicti fuerunt in Officiis „ Eccleſiaſticis, & mutati in Gallicanos, communes „ fere tunc in Eccleſia. Hoc enim indicat Tudenſis „ ipſe poſtremis illis verbis: *ut nulla eſſet diviſio inter miniſtros Eccleſiæ Dei*. Hæc enim cauſalis omnino „ extra rem eſſet, niſi eo uſque in aliis regionibus libri officiorum Divinorum in Choris Eccleſiarum uſitati, & Miſſalia quælibet, ac Breviaria, ſcripta eſſent Gallicis litteris. Ita Card. doctiſſimus. Character Gothicus littera Toletana appellabatur, ut Officium Gothicum Toletanum dicebatur. Monachi Cluniacenſes, qui magna in Hiſpania auctoritate pollebant, quinque natione Galli erant, uſus Gallicos, quantum poterant, introducebant. Sed hoc Synodi Legionenſis decretum receptum non fuit, ſicuti nec Edictum Statuum Regni anno MCI. Legione congregatorum, ut ibidem videbimus, ideoque *Alphonſi* VI. Regis Legionis, Caſtellæ & Gallæciæ conatus irritus fuit.

CONCILIUM BENEVENTANUM

QUO GUIBERTUS ANTIPAPA

Omneſque ejus complices excommunicantur, anno Domini MXCI. tempore Urbani Papæ II.

Guibertus ſive Clemens III antipapa excommunicatur.

Bertholdus Conſtantienſis de hac ſynodo anno 1091. *iſta ſcribit*: Urbanus papa generalem ſynodum Beneventi collegit, & ſententiam anathematis ſuper Guibertum hæreſiarcham & omnes ejus complices ſynodali judicio confirmavit. *In hoc concilio, auctore Baronio, factum putamus quod de Urbano papa, Petro Cavenſi abbati, alumno monaſterii Cluniacenſis, mitræ uſum tribuente, in actis vitæ ipſius deſcribitur apud Surium his verbis:* In ſynodo ei more ſuo capite nudo reſidenti ſanctæ memoriæ papa Urbanus pontificalem infulam miſit, *nempe mitram*, quam utique vir domini & pro ſummi pontificis reverentia venerabiliter recepit, & officioſiſſime ſalutavit, & tamen ejuſdem ſacerdotalis mitræ uſum, etiam rogante papa, contempſit. Quod non ob aliud feciſſe creditur, niſi ut quorumdam arrogantiam humilitatis exemplo condemnaret, qui dum ſe inaniter extollunt, indebitos ſibi ſanctæ eccleſiæ honores non metuunt uſurpare. *Hæc de his ibi. Nec quidquam licuit præterea de eadem ſynodo reperire.*

Petro Cavenſi uſus mitræ conceſſus

Additio Philippi Labbe, S. J.

Roma ad nos tranſmiſſi ſunt ex veteri MSS. codice exarati canones ſynodi Beneventanæ cum præfatiuncula in hæc verba quibuſdam mendis deformata.

Anno dominicæ incarnationis MXCI. indictione XIV. v. Kalend. Aprilis celebrata ſynodus Beneventi, præſidente domino papa Urbano, præſentibus epiſcopis & abbatibus, quorum numerus facile numerari non potuit. Secundo igitur de hoc capitulum editum eſt.

I.

Nullus deinceps in epiſcopum eligatur, niſi qui in ſacris ordinibus religioſe vivens inventus eſt. Sacros autem ordines dicimus diaconatum ac presbyteratum. Hos ſiquidem ſolos primitiva legitur eccleſia habuiſſe: ſuper his ſolum præceptum habemus apoſtoli. Subdiaconos vero, quia & ipſi altaribus adminiſtrant, opportunitate exigente concedimus, ſed rariſſime, ſi tamen ſpectatæ ſint reli-

Gratian. diſtinct. 70. c. 84.

religionis & scientiæ. (1) Quod & ipsum sine Romani pontificis, vel metropolitanti licentia non fiat.

ANNO CHRISTI 1091.

II.

(2) Capellanos, qui contra statutum numerum in ecclesiis sine consensu sui episcopi militaverint, & a laicis decimas sine intermissione episcoporum obtinuerint, nos sancti Spiritus judicio sanctorumque apostolorum auctoritate ab officio & beneficio interdicimus. Acclamatum est ab universis: fiat, fiat.

III.

(3) Nullus omnino episcopus transalpinum vel tranimarinum, vel quemlibet alienum clericum sine formata epistola & commendatione sui episcopi recipere, aut in sua ecclesia eum ordinare præsumat. Quod qui præsumpserit, ut canonum contemptor periculum sentiat gradus sui.

Præceptum est etiam in eisdem synodis die ultima.

IV.

Nullus omnino laicus post diem cineris & cilicii, qui caput jejunii dicitur, carnibus vesci audeat. Omnes tam clerici, quam laici, tam viri quam mulieres die illo cinerem supra capita sua accipiant.

A die Septuagesimæ usque in (4) octavas Pentecostes, vel a die dominici Adventus usque in octavam Epiphaniæ matrimonia nullo modo contrahantur.

In hoc Concilio agitata fuit controversia inter Archiepiscopum Brundusinum, & Episcopum Monopolitanum; sancitumque est Ecclesiam Monopolitanam ab omni metropolitico jure liberam, & immediate S. Apostolicæ sedi subjectam esse debere, hoc edito diplomate ab Ugello in Tom. 1. Ital. sacr. allato.

Urbanus episcopus servus servorum Dei dilecto fratri Romualdo Monopolitanæ Ecclesiæ Episcopo, suisque successoribus canonice substituendis in perpetuum.

SAcrorum canonum, & decretorum Pontificalium deposcit auctoritas, ut majores Ecclesiarum causæ Apostolicæ sedis judicio terminentur, cui nos licet indigni divinæ dispositionis arbitrio præsidentes eamdem sollicitudinem universis per orbem Ecclesiis, prout nobis Apostolorum suorum divinæ dignatio majestatis scire, & posse impendit, impendimus. Cum ergo præstante Domino incarnationis dominicæ anno MXCI. synodale concilium in Beneventana esset Ecclesia sub nostra præsentia congregatum, & adversus fraternitatem tuam Brundusinus, seu Oritanus conquereretur Episc. & tuæ, & illius Ecclesiæ munimenta perspecta sunt. Quibus in conspectu nostro concilii universi diligentiori indagine perquisitis a venerabilibus nostris Episcopis presbyterisque Cardinalibus adjudicatum est Monopolitanam Ecclesiam majori scriptorum pontificalium auctoritate fultam Brundusinæ Ecclesiæ subjectionem, & obedientiam non debere. Quorum nos sententiam approbantes nostræ auctoritatis robore confirmavimus, & per præsentis privilegii paginam te tuosque successores ab Oritanæ, seu Brundusinæ Ecclesiæ subjectione liberos sub solius Apostolicæ sedis obedientiæ in perpetuum permanere decernimus, statuentes ut quacumque Monopolitana Ecclesia hactenus juste possedit, aut hodie possidet, sive in crastinum juste, atque canonice poterit adipisci in cattellis, villis, silvis, in Ecclesiis, in monasteriis tibi tuisque successoribus Episcopali jure regenda, disponenda, ac possidenda firma, & illibata persistant salva in omnibus Romanæ, & Apostolicæ Ecclesiæ reverentia. Obeunte te, vel tuorum quolibet successorum clero, populoque Monopolitano facultas sit, semota omni pravitate, Episcopum canonice eligendi, electus autem a Romano Pontifice consecrabitur. Sane si quis in crastinum Archiepiscopus, aut Episc. Imperator, aut Rex, Princeps, aut Dux, Comes, aut Vicecomes, Judex, aut persona quælibet magna, vel parva, potens, aut impotens hujus nostri privilegii paginam sciens contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove commonitus si non satisfactione congrua emendaverit, eum honoris sui, & officii periculo subjacere decernimus, & a Christi atque Ecclesiæ corpore auctoritate potestatis Apostolicæ segregamus, conservantibus autem pax a Deo, & merito præsentibus ac futuri seculi conservetur. Amen. Amen. Amen. Scriptum per manus Lanfranci notarii sacri Palatii.

Datum Beneventi per manus Joannis S. R. E. diaconi Card. anno Domini Incarn. MXCI. indict. XIV. Kal. Aprilis anno Pontificatus D. Urbani papa II. 4.

CONCILIUM ROTOMAGENSE

In Electione Serlonis Abbatis quondam Uticensis in Episcopum Sagiensem a Guillelmo Metropolitano & suffraganeis Præsulibus celebratum anno 1091.

Ex Bessin Concil Rotomag. pag. 76.

COncilii hujus meminit Ordericus Vitalis ad annum 1091. *ac rem gestam paucis in hæc verba complectitur pag.* 697. Post solemnitatem Pentecostes Guillelmus Archiepiscopus Synodum Episcoporum & Abbatum apud Rotomagum aggregavit, & cum Duce Roberto, suffraganeisque Præsulibus de Sagiensi Præsulatu tractare cœpit. Tandem finito consultu Serlonem Uticensium rectorem elegit, eique * Salariensem Episcopatum valde renitenti commisit. Denique 10. Kal. Julii præfatum cœnobitam Rotomagum convocavit, & in Ecclesia S. Dei genitricis Mariæ canonice consecravit. * de Sec

Concilium aliud Rotomagense memorat Chronicon Rotomag. ad calcem Molinæi de profectione Normannorum in Apuliam, de quo nihil superest.

CON-

(1) Baluz. ad l. 8. c. 4. de Concord. legit ex codice Ananiensi: *Quod & ipsum non sine Romani Pontificis vel Metropolitani licentia fieri permittimus.* (2) Id. ibid. *Item secundo die. Cappellanos, qui contra statutum numerum in curiis suis &c.* & paulo post: *sine permissione Episcoporum.* (3) Id. ibid. Item die tertio. *Nullus &c.* & infra: *sine formata Epistola & commendatitiis Episcopi sui literis.* (4) Id. ibid. *Octavam S. Paschæ.*

ANNO CHRISTI 1092.

CONCILIUM SUESSIONENSE

PRÆSIDE RAYNALDO ARCHIEPISCOPO REMENSI

Adversus Roscelinum Compendiensem, dialecticum, magistrum Petri Abaillardi novi Lycæi conditorem, qui in eo hæresim suam circa personas SS. Trinitatis abjurasse dicitur an. 1092. saltem ante an. 1093. quo Sanctus Anselmus ad insulas Cantuariensis in Anglia Metropoleos est vocatus. Errant enim qui aut in an. 1094. differunt, aut etiam 1112. cum jam a tribus annis occubuisset S. Anselmus.

Locum concilii, præsidem, causam, tempus, res- A que in eo peractas discimus, cum ex Anselmo qui ejus bis meminit, tum ex Ivoni Carnotensi, atque ab ipso etiam ejusdem, ut quidam cum Othone Frisingensi ep. & Joanne Aventino putant, discipulo Petro Abailardo.

EPISTOLA XLI. Libri II. S. ANSELMI.

De Roscelino, qui Lanfrancum & Anselmum insimulabat hæreseos trinitariæ.

Domino & amico charissimo, reverendo episcopo Beluacensi Fulconi, frater Anselmus dictus abbas Becci salutem. B

AUdio (quod tamen absque dubietate credere non possum) quia Roscelinus clericus dicit in Deo tres personas, esse tres res ab invicem separatas: sicut sunt tres angeli: ita tamen ut una sit voluntas & potestas: aut Patrem & Spiritum sanctum esse incarnatum; & tres Deos vere posse dici, si usus admitteret. In qua sententia asserit venerabilis memoriæ archiepiscopum Lanfrancum fuisse, & me esse. Quapropter dictum est, concilium a venerabili Remensi archi- C episcopo Raynaldo colligendum esse in proximo. Quoniam ergo puto reverentiam vestram ibi præsentem futuram: volo ut instructa sit, quid pro me respondere debeat, si ratio exegerit. Archiepiscopum quidem Lanfrancum, vita ejus multis religiosis & sapientibus viris nota, quia de eo nunquam aliquid tale sonuit, ab hoc crimine satis excusat: & absentia & mors ejus omnem de eo novam accusationem recusat. De me autem hanc veram omnes homines habere volo sententiam. Sic teneo ea, quæ confitemur in symbolo cum dicimus: *Credo in Deum patrem omnipotentem, creatorem cæli & terræ.* Et *credo in unum* D *Deum patrem omnipotentem, factorem cæli & terræ.* Et *Quicumque vult salvus esse, ante omnia opus est, ut teneat catholicam fidem*, & ea quæ sequuntur. Hæc tria Christianæ religionis principia, quæ hic proposui, sic, inquam, hæc & corde credo, & ore confiteor; ut certus sim quia quicumque horum aliquid negare voluerit, & nominatim, quicumque blasphemiam, quam supra posui me audisse a Roscelino dici, pro veritate asseruerit, sive homo, sive angelus, anathema est: & confirmando dicam, quandiu in hac perstiterit pertinacia anathema sit. Omnino enim Christianus non est. E Quod si baptizatus est, & inter Christianos est nutritus, nullo modo audiendus est: nec ulla ratio aut sui erroris est ab illo exigenda, aut notitiæ veritatis est illi exhibenda, * si mox aut ejus perfidia absque dubietate innotuerit, aut anathematizet venenum, quod proferendo evomuit, aut anathematizetur ab omnibus Catholicis, nisi resipuerit. Insipientissimum enim & infinitum est, propter unumquemque non intelligentem, quod

* ege, sed H.

supra firmam Petram solidissime fundatum est, quæstionum revocare dubietatem. Fides enim nostra contra impios ratione defendenda est, non contra eos, qui se Christiani nominis honore gaudere fatentur. Ab his enim viris exigendum est, ut cautionem in baptismate factam, inconcusse teneant: illis vero rationabiliter ostendendum est, quam irrationabiliter nos contemnant. Nam Christianus per fidem debet ad intellectum proficere, non per intellectum ad fidem accedere: aut si intelligere non valet, a fide recedere. Sed cum ad intellectum valet pertingere, delectatur: cum vero nequit, quod capere non potest, veneratur. Has autem nostras literas ad prædictum concilium a vestra sanctitate portari: aut si forte non iveritis, per aliquem de vestris literarum mitti deposco. Quæ si ratio nominis mei exegerit, in totius conventus audientia legantur: sin autem, non erit opus ut legantur. Valete.

CAPUT I. LIBRI DE FIDE

sive de incarnatione Verbi ejusdem Anselmi.

CUm adhuc in Becci monasterio essem abbas, præsumpta est a quodam clerico in Francia talis assertio: Si in Deo, inquit, tres personæ sunt una tantum res, & non sunt tres res unaquæque per se separatim, sicut tres angeli, aut tres animæ; ita tamen ut potentia & voluntate omnino sint idem: ergo Pater & Spiritus sanctus cum Filio est incarnatus. Quod cum ad me perlatum esset, incepi contra hunc errorem quandam epistolam, quam parte quadam edita, perficere contempsi: credens non ea opus esse, quoniam & ille, contra quem fiebat, in concilio a venerabili Remensi archiepiscopo Reynaldo collecto, errorem suum abjuraverat: & nullus videbatur, qui eum errare ignoraret: partem tamen illam, quam feceram, quidam fratres, me nesciente, transcripserunt, atque aliis legendam tradiderunt: quod idcirco dico, ut si in alicujus manus pars illa venerit, quanquam ibi nihil falsum sit, tamen tanquam imperfecta, & non exquisita relinquatur: & hic quod ibi incepi, diligentius inceptum & perfectum requiratur. Postquam enim in Anglia ad episcopatum nescio qua Dei dispositione captus & retentus sum, audivi præfatæ novitatis auctorem in sua perseverantem sententia dicere, se non ob aliud abjurasse quod dicebat, nisi quia a populo interfici timebat. Hac igitur causa quidam fratres precibus suis me coegerunt ut solverem quæstionem, qua ipse sic irretitus erat, ut nullo modo se expediri ab ea crederet, nisi aut incarnatione Dei Patris & Spiritus sancti, aut Deorum multitudine se impediret. Quod rogo ne quis putet præsumpsisse me, quasi fortitudinem fidei Christianæ, meæ existimem indigere defensionis auxilio.

ANNO CHRISTI 1092.

IVONIS CARNOTENSIS EPISCOPI ad Roſcelinum ep. 7.

Ivo Dei gratia Carnotenſium humilis epiſcopus Roſcelino non plus ſapere quam oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem.

Luc. 15 Matth. 18. SI eſſes ovis centeſima in deſerto perdita, ſed gregi jam reddita, ſicut exarſerat in te zelus meus quamdiu te intellexi averſum & adverſum, ſic requieſcet in te ſpiritus meus, ſi te cognoſcerem ad doctrinam ſanam converſum & reverſum. Sed quia ſcio te poſt concilium Sueſſionenſe in auribus quorumdam quos mecum bene noſti, priſtinam ſententiam tuam clandeſtinis diſputationibus ſtudioſiſſime defendiſſe, & eandem quam abjuraveras, & alias non minus inſanas perſuadere voluiſſe, non poteſt intrare in cor meum quod adhuc fidem tuam correxeris, quod mores in melius commutaveris.

Si ergo ex hac occaſione te adflixit, & rebus tuis nudavit quorumdam violentorum rapax avaritia, non hoc ex ſe fecit injuſta eorum violentia, ſed juſta & correctioni tuæ conſulens Dei ſapientia, faciens etiam per malos, quamvis neſcientes, bona ſua: cujus veſtem ſcindere conabaris, rationibus humanis armata, ſed * tamen infœcunda facundia. Cum vero multis exemplis ethici tractoris veram conſtet eſſe ſententiam:

* ſic loquitur ep 707 Horatius l. 1. ep. 3.

Quo ſemel eſt imbuta recens ſervabit odorem
Teſta diu

Non tamen propter me timerem vel horrerem præſentiam tuam, de te ſperans meliora & ſaluti viciniora, ſed quidam cives noſtri ad cognoſcendam vitam alienam curioſi, * quamvis ad corrigendam ſuam deſidioſi; te quidem odibilem, me vero propter te ſuſpectum haberent, & audito nomine tuo & priſtina converſatione tua, more ſuo ſubito ad lapides convolarent, & lapidum aggere præfocarent. Interim igitur conſulo tibi ut aſſumpta patientia B. Job, quamvis longe impar, cum eo tamen dicas: Suſtinebo iram Dei, quoniam merui, donec juſtificet cauſam meam. Teſtificor enim tibi, ſi converſus ingemueris, & ſi ſimplicitate fidei degere volens a vanitate carnalis ſenſus tui detumueris, non deerunt tibi ubera divinæ conſolationis: & mater eccleſia quæ devium exaſperavit paterna ſeveritate, correctum aſſumet materna pietate. Reſtat igitur ut palinodiam ſcribas, & recaſitatis opprobriis veſtem Domini tui, quam publice ſcindebas, publice reſarcias, quatinus ſicut multis exemplum erroris fuiſti, ſic de cætero fias exemplum correctionis. Sic enim bono odore præcedente & priſtinum fœtorem conſumente, & a nobis, & ab aliis diligi & colligi, & beneficiis poteris ampliari.

* idem locus ep 34. & 208. & 240 ex Aug. l 10. confeſſ.

Non eſt in Vulg.

Petri Abaylardi epiſtola 21. ad Gaufredum Pariſienſem epiſcopum.

G. Dei gratia Pariſiacæ ſedis epiſcopo, unaque venerabili ejuſdem eccleſiæ clero P. debitæ reverentiæ ſubjectionem ſempiternam.

Relatum eſt nobis a quibuſdam diſcipulorum noſtrorum ſupervenientibus, quod * electus ille & ſemper inflatus catholicæ fidei hoſtis antiquus, cujus hæreſis deteſtabilis tres Deos confiteri, immo & prædicate Sueſſionenſi concilio a patribus convicta eſt, atque inſuper exilio punita, multas in me contumelias & minas evomuerit, viſo opuſculo quodam noſtro de fide ſanctæ Trinitatis, maxime adverſus hæreſim præfatam, qua ipſe infamis eſt, conſcripto. Nunciatum inſuper nobis eſt a quodam diſcipulo noſtro, cui inde locutus eſt, quod vos tunc abſentem expectaret, ut vobis in illo opuſculo quaſdam hæreſes me inſeruiſſe monſtraret: & vos quoque contra me, ſicut & omnes quos nititur, commoveret. Quod ſi ita eſt, ut in hoc quoque nunc ille perſiſtat, precamur vos athletas Domini, & fidei ſacræ defenſores, ut ſtatuto loco & tempore convenienti me & illum convocetis, & coram catholicis & diſcretis viris, quos vobiſcum provideatis, quid ille adverſum me abſentem muſſitet audiantur, & debitæ correctioni ſubjaceant, vel ille de tanti criminis impoſitione, vel ego de tanta ſcribendi præſumptione. Interea autem Deo gratias refero, quod ſummum Dei inimicum & fidei labefactorem, in fide contrarium ſi perfero, & pro fide qua ſtamus dimicare compellor; & quod numero bonorum hominum jam eſſe videor ex ejus infeſtatione, quem ſolis bonis ſemper conſtat eſſe infeſtum, cujus tam vita quam diſciplina omnibus eſt manifeſta. Hic contra egregium illum præconem Chriſti Robertum de Arbroſello contumacem auſus eſt epiſtolam confingere & contra illum magnificum eccleſiæ doctorem Anſelmum Cantuarienſem archiepiſcopum adeo per contumelias exarſit, ut ad regis Anglici imperium ab Anglia turpiter impudens ejus contumacia ſit ejecta, & vix tum cum vita evaſerit. Vult eum infamiæ habere participem, ut per infamiam bonorum ſuam conſoletur infamiam; nec niſi bonum odit, qui bonus eſſe non ſuſtinet: qui ob * temperantiam arrogantiæ ſuæ, ab utroque regno, in quo converſatus eſt, tam Anglorum ſcilicet, quam Francorum, cum ſummo dedecore expulſus eſt, & in ipſa, cujus pudore canonicus dicitur, beati Martini eccleſia numquam ut ajunt, a canonicis verberatus morem ſolitum ſervaverit. Nomine deſignare quis iſte ſit ſupervacaneum duxi, quem ſingularis infamia infidelitatis & vitæ ejus ſingulariter notabilem facit. Hic ſicut pſeudo-dialecticus, ita & pſeudo-Chriſtianus, cum in dialectica ſua nullam rem patres habere æſtimat, ita divinam paginam impudenter pervertit; ut eo loco, quo dicitur Dominus partem piſcis aſſi comediſſe, partem hujus vocis, quæ eſt piſcis aſſi, non partem rei intelligere cogatur. Ne quid igitur, ſi is qui in cælum os ponere conſuevit, in terris inſaniat; & qui Dominum perſequitur, membris ejus deroget; & nemini parcit, qui nec ſibi parcere poteſt. Valete.

* *f.* erectus

* *f.* intemperantia

Eundem hæreticum pluribus exagitat Theobaldus Stampenſis clericus in epiſtola quam ad eum ſcripſit confertiſſimis ſacrarum literarum teſtimoniis abundantem: extat pag. 142. tomi III. ſpicilegii Dacheriani hoc initio.

Roſcelino Compendioſo magiſtro Theobaldus Stampenſis magiſter Oxnefordiæ non plus ſapere quam oportet, ſed ſapere ad ſobrietatem.

Quoniam ſacerdotum filios, &c. *quæ per otium quis legere poterit; neque enim ad res in Sueſſionenſi concilio peractas ſpectant.*

CON-

ANNO CHRISTI 1092.

CONCILIUM REMENSE,

CUJUS AUCTORITATE ROBERTUS COMES FLANDRIÆ

Morientium clericorum bona occupare desiit, a Rainaldo Remorum archiepiscopo cum suffraganeis suis celebratum anno Christi MXCII. Urbani II. papæ anno VI. Philippi regis XXXII.

R. P. Jacobus Sirmondus Societatis Jesu descripsit ex mss. codice Chartusiæ Montis Dei.

Robertus comes Flandriæ morientes clericos exhæreditabat, mittens exactores, qui post eorum obitum hæredes & familias ab eorum domibus pellebant. Quod importabile jugum & inauditum servitutis genus clerici non valentes sustinere diutius, Urbanum papam adeuntes ejus provoluti pedibus lacrymabilem de tyranno fecerunt querimoniam, cui pro ereptione clericorum hanc misit epistolam.

Urbanus episcopus servus servorum Dei, dilecto filio suo Roberto totius Flandriæ strenuo militi salutem & apostolicam benedictionem.

MEmento, carissime fili, quantum omnipotenti Deo debeas, qui te contra voluntatem parentum tuorum de parvo magnum, de paupere divitem, de humili glorioſum principem fecit, & quod maximum est, inter sæculi principes rarum, dote literarum, scientiæ atque religionis donavit. Ejus igitur memor esto, qui te talem fecit & omnibus modis elabora, ut tantis beneficiis non inveniaris ingratus. Honora igitur eum in ecclesiis suis, & ulterius sub aliqua occasione eos qualescumque sint vexare minime præsumas, nec eorum prædia in tuos usus post eorum exitum redigas. Nec pecuniam, seu quæcumque de patrimonio suo eis dimittunt, violenter auferas. Sed libera sit eis facultas & Deo serviendi, & res sui patrimonii cuicumque voluerint impendendi. Quod si prætendis hoc ex antiquo usu in terra tua processisse, scire debes creatorem tuum dixisse, Ego sum veritas, non autem usus vel consuetudo. Quæ ergo diximus, fili carissime, volumus & per B. apostolorum principis claves præcipimus ut observes, & super libertate clericorum te Christum honorantem honorifices: Ipse vero attestatione sui ipsius honorificantem se honorificabit. Vale data Castraneti IV. Nonas Decembris.

Robertus autem comes in malitia sua perseverans apostolicis literis obedire noluit. Sed clericos minis terrendo, bona eorum per satellites & apparitores impios diripuit violenter. Tunc Flandrenses clerici tristes & anxii interesse studentes concilio eo tempore a Raynaldo Remorum archiepiscopo Remis celebrato, epistolam a tyranno contemptam sacro repræsentant concilio, referuntque minas necnon injurias ab eo multo tempore passas.

EPISTOLA CLERI FLANDRENSIS Rainaldo archiepiscopo missa pro comite Roberto de clericorum ereptione ab ejus servitute.

Domino suo Dei gratia Rainaldo Remensi archiepiscopo, & universis episcopis in concilio confidentibus clerus Flandrensis, quæ Domino placita sunt peragere.

ECce iterum, pater sanctissime, compellimur consurgere ad matrem nostram sanctam ; videlicet Remensem, * quam supplicite exoramus, ut secundum viscera pietatis suæ dignetur respicere lacrymas miserarum nostrarum. Nunc quidem corpore absentes, pedibus tamen vestris provoluti, ac sanguineis lacrymis tam vos, quam hoc sacrum concilium per epistolam nostram interpellamus pro comite, qui nos tanquam leo conculcat & devorat, & tanquam draco serpentina astutia circumvenit. Sed qui ambulat super aspidem & basiliscum, & qui conculcat leonem & draconem, vobis sua gratia cooperante de his malis nos eripere prævalebit. Siquidem ut auditum fuerit quemlibet nostrorum infirmari, statim mittentur apparitores & carnifices comitis Roberti, qui occupent domum, & omnia quæ videbantur esse ægroti, ita ut si forte velit quicquam Deo vovere, aut debita sua solvere, aut quicquam beneficii famulantibus sibi impendere omnino non liceat. Mittuntur etiam exploratores circumquaque inquisitum utrum domus illa vel illa aliquo tempore fuerit clerici. Quod si inventum fuerit, illico juri comitis tamquam sua recipientis designatur. Quod importabile jugum, quod novum & inauditum servitutis genus sufficienter ferocitatem leonis, * cujus immanitatem atque rugitum nube fallaciæ contegere solet dicens se optare omnes clericos bonos esse, transitoria contemnere, tendere ad æterna. Addens malos sacerdotes non esse, ac si homo peccator non esset homo. Nam si peccator homo non esset, nequaquam Dominus Jesus hominem redemisset. In tantum autem terror illius excrevit, ut pastorum nostrorum ora obstruxerit. Ipsi vero videant quid summo pastori respondeant, qui pro ovibus suis periculo se non opponunt. Non solum autem adversum nos nimis immane agit: sed & contra jura cælestia in vestras cathedras persævit, dum clerum vestrum suis coarctat legibus, & vestras quasi disponit ecclesias. Sicque fit ut quamvis non habeat potestatem solvendi, habeat tamen potestatem ligandi, capiendi, spoliandi. Unde necesse habemus, sanctissimi patres, ad vos confugere. Vos quoque manus armate, & linguas vestras insuperabili gladio Spiritus sancti, si dignum judicaveritis, quia etsi nunc afflicti sumus tamen de grege vestro & de corpore vestro, nec in posterum erubescetis tales ad vestras sedes pertinere, quales vos cogit sæcularis potentia esse. Conventus quidem est ab episcopo nostro, ab abbatibus nostris, ab episcopi metropolitani præsentia, nuperrime a literis domini papæ Urbani, in quibus præcepit ei per claves B. Petri ne ulterius vexaret clericos, & prætenderet in excusationem hoc esse more patriæ suæ. Convicit autem eum ideo domnus papa verbis Domini dicentis, *Ego sum veritas*, non autem usus vel consuetudo. Quibus omnibus contemptis ad callida conversus argumenta, cum revera crudeliter vexet clericos, dicit tamen se clericos non vexare.

* Forte deest, *Ecclesiam*. H.

* Forte deest, *imitatur*, aut simile verbum. H.

Uni-

ANNO CHRISTI 1092.

Universo autem concilio condolente & acclamante, præcepit Rainaldus beatæ memoriæ archiepiscopus Arnulfo S. Audomari præposito, & Joanni abbati Sancti Bertini & Girardo abbati de Ham, & Bernardo Waranensium præposito, ut cum auctoritate sancti concilii ipsum comitem Robertum convenirent, qui eo tempore privatam ducebat vitam, commorans in claustro S. Bertini causa continentiæ & quadragesimalis supplicationis: quatinus usque ad dominicam palmarum invasa restitueret, aut gladio anathematis percussus sciret totam terram suam divino privatam officio. Quod metuens satisfecit omnia quæ fecerat, ut nullus successorum illius hanc iniquitatem resuscitare ausus fuerit. Quod factum est anno Domini MCXII. *in quo obiit, & sepultus est in* * *Casel.*

* In castello Motinorum.

In hoc Concilio agitata fuit controversia inter Cameracensem, & Atrebatensem Ecclesias, quarum postrema prioris jugum excutere curabat, & pristinam proprii Episcopatus dignitatem recipere. Rem narrant Gesta de restitutione Episcopatus Atrebatensis a Baluzio in Miscell. tom. 5. edita, unde sequentia ad hoc Concilium pertinentia excerpsimus.

Epistola Rainoldi Archiepiscopi Remensis Atrebatensi Ecclesiæ delegata.

Raynoldus Remorum Archiepiscopus Atrebatensi Ecclesiæ salutem & benedictionem in Domino Jesu.

NOverit vestra fraternitas quoniam Cameracenses clericos ut Remis ad Concilium quod in Dominica qua canitur *Oculi mei semper* celebraturi sumus veniant, & ut secum privilegia sua afferant, quorum auctoritate Ecclesiam vestram Episcopi sui dominio velint subjugare monuimus. Mandamus itaque vobis quatenus ad idem Concilium auctoritatibus sententiisque patrum fulti, quas insuper a beato Remigio institutore vestro habetis, veniatis, & eas in conspectu Concilii non timide proferatis. Quod si rationes vestræ victoriæ locum obtinuerint, ex domni Papæ præcepto & totius Concilii consilio a vestro desiderio non vos fraudari patiemur.

Taliter Atrebatensis Ecclesia ad Concilium invitata in conspectu totius Concilii hanc diutinæ calamitatis querimoniam effudit.

AUdiat domni Archiepiscopi providentia, audiat & hujus sanctæ synodi congregatio devota querimonias quas in necessitate sua facit soror Atrebatensis ecclesia. Hæc civitas olim suo proprio pastori dicata & subnixa sub sola sancta Remensi Ecclesia, una ex antiquis & nobilioribus civitatibus totius Remensis metropolis, valuit in omni ecclesiastica disciplina. Quod vero civitatis & nomen & dignitatem obtinuerit testatur Orosius Presbyter in libro contra paganos, sæpius in suo tractatu de ipsa faciens mentionem. Sed & chronicales libri de conditoribus urbium certissime tractantes Romam & Remis a Romulo & Remo, Suessiones vero & Atrebatum a Cneo Pompeio, reliquas circa civitates a quibusdam Gallis fuisse referunt institutas. Quod autem hæc civitas sit & Episcopum proprium habuerit, in Ecclesia Arelatensi, Viennensi, Lugdunensi, immo in hac sancta Remensi, ex sanctorum canonum epilogo colligitur, ubi Gallicanæ metropoles & earum suffraganeæ enumerantur, inter quas & hæc civitas Atrebatum a Remensi quarta & ante Cameracum posita invenitur. Hinc legitur in vita sancti Remigii: *Per idem tempus ab Anastasio Imperatore codicillos Hludovvicus Rex pro consulatu accepit. Sed & Hormisda Romanæ sedis Pontifex sancto Remigio antiquæ metropolis Episcopo, quæ tunc temporis habebat sub se duodecim civitates & totidem Episcopos eisdem præsidentes, vices suas in regno Hludovvici commisit.* Item in vita beati Vedasti: *Sanctus igitur Remigius divina dispensatione & salubri sacerdotum consilio beatum Vedastum ordinavit Episcopum, & ad prædicandum verbum vitæ Atrebatæ urbi eum direxit &c.* Item testamentum beati Remigii ab ipso editum Atrebatæ urbi principaliter Episcopum fuisse confirmat hoc modo: *Ego Remigius Ecclesiæ Atrebatensi, cui Domino annuente Vedastum fratrem meum carissimum Episcopum consecravi, ex dono Hludovvici Regis duas villas in alimoniis clericorum, Orcos videlicet & Sabucetum, deputavi, quibus etiam pro memoria nominis mei viginti solidos dari jubeo. Ego Remigius testamentum meum relegi, signavi, subscripsi, & in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti Deo adjuvante complevi.* Prosecuta autem excommunicatione in hujus testamenti violatorem primus respondit Vedastus Episcopus: *Cui pater meus Remigius maledixit maledixi, & cui benedixit benedixi. Interfui quoque & subscripsi Geneboldus Episcopus.* Lupus Episcopus, Medardus Episcopus, Benedictus Episcopus, Eulogius Episcopus idem dixerunt. Quoniam igitur Atrebatensem Ecclesiam tot & tantis auctoritatibus fretam principalem Episcopum patens est habuisse, civitas eadem ultra priorem modum populosa, clerus & populus patrii pastoris absentiam diutius sustinere non valens, quem olim amisit, sibi proprium efflagitat restitui. Anno siquidem Dei Christi millesimo nonagesimo secundo, III. Idus Augusti, defuncto domno Gerardo juniore Cameracensi Episcopo, qui & Atrebatensi sedi sic utinam studuisset prodesse quomodo contigit & præesse, prædicta Ecclesia interius & exterius miserabiliter afflicta in aures domni Romani Pontificis Urbani diutinum laborem & dolorem effudit. Ipse igitur pater prudentissimus intelligens advenisse tempus miserendi ejus, habens vero potestatem male ordinata in pristinam revocare dignitatem, Atrebatensi Ecclesiæ liberam contulit potestatem quatenus secundum instituta sanctorum canonum sibi proprium eligerent Episcopum. Tibi etiam, Pater venerabilis Raynolde, ut electum consecrare non differas delegavit. Quod autem eidem Ecclesiæ pastorem habere desideranti, eo quod & civitas sit & valde populosa & aliquando habuerit, pastor restitui debeat ex sanctorum patrum sententiis subsequentibus colligi potest. Inde enim in una epistolarum beati Clementis Papæ sic legitur: *Episcopos autem per singulas civitates quibus Petrus magister meus non miserat prudentes & simplices nobis mittere præcepit. Vos autem per vestras diœceses Episcopos consecrate & mittite. In singulis vero civitatibus singulos & non binos, vel ternos, nec in villis vel castellis vel modicis civitatibus, ne vile eorum nomen fiat.* Hinc pulcre prosecutum in Sardicensi Concilio Episcopum esse ordinandum in his civitatibus quæ Episcopos habuerunt, aut si qua talis aut tam populosa est civitas quæ mereatur habere Episcopum. Index etiam Felix Episcopus Selemselitanus in secundo Concilio Africano ita dixit: *Etiam, si hoc placet sanctitati vestræ, insinuo ut diœceses quæ numquam acceperunt Episcopos non habeant, & illa diœcesis quæ aliquando habuit habeat proprium, & si abscedente tempore, crescente fide, Dei populus multiplicatus desideraverit proprium rectorem habere, ejus videlicet*

vo-

ANNO CHRISTI 1092.

voluntate in cujus poteſtate eſt diœceſis conſtituta, habeat proprium Epiſcopum. Ab univerſis dictum eſt: Placet. Quod autem prædictus Papa hanc rem laudabiliter definivit, & in ejus ſit arbitrio conjunctos disjungere & plures epiſcopatus unire ex B. Gregorii vita vel regiſtro colligitur, qui tres vel quatuor ſæpe univit, & ſæpe unitos disjunxit. Inde etiam Felici Epiſcopo Acropolitano ita ſcribit: *Quoniam Velina, Buxentina, & Blandana, quæ tibi in vicino ſunt conſtitutæ, ſacerdotis vacare noſcuntur regimine, propterea fraternitati tuæ earum ſolemniter operam viſitationis injungimus.* Item Januario Epiſcopo Caralis Sardiniæ. *Pervenit ad nos in loco qui intra provinciam Sardiniam (ſicut eſt &) Pbauſiana dicitur conſuetudinem fuiſſe Epiſcopum ordinari, ſed hanc pro rerum neceſſitate longis abſolviſſe temporibus. Quia autem nunc ſacerdotum indigentia quoſdam illic paganos remanere cognovimus & ferino degentes modo Dei cultum penitus ignorare, hortamur fraternitatem tuam ut illic ſecundum priſtinum morem ordinare feſtinet antiſtitem, talem videlicet qui ad hoc opus moribus ac verbo aptus exiſtat & aberrantes ad gregem dominicum paſtorali ſtudeat æmulatione deducere; quatenus eo illic animarum vacante compendio, nec vos inveniamini ſuperflua poposciſſe, nec olim deſtructa fruſtra nos reformaſſe pœniteat.* Quocirca, ſancti Patres & Domini, ſub obtentu ſancti ſpiritus, ſub cujus nomine convocati eſtis, reſpicite ſororem veſtram, Atrebatenſem Eccleſiam eripite a jugo ſervitutis diu injuſte captivatam, ne tandem aliquando tædio affecta poſt veſtigia gregum incipiat vagari a paſtore deſtituta.

Hæc in pleno Concilio proclamatione ſed & Eccleſiæ ſuæ, ut prænoniti fuerant, Atrebatenſes deliberatione perfecta, cum e contra Cameracenſes clerici non ſolum privilegia quibus Atrebatenſem Eccleſiam ſibi poſſidendam vendicarent non afferrent, ſed nec auctoritates ibi perfectas ratione aliqua infirmare prævaluiſſent, domnus Archiepiſcopus, ut pius pater de ejuſdem Eccleſiæ reſtitutione ſollicitus, apoſtolicas litteras ad ſe directas in medium afferri & legi præcepit hæc continentes.

Urbanus Epiſcopus S. S. D. dilecto confratri Raynoldo Remorum Archiepiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Noverit tua fraternitas quod Eccleſia Atrebatenſis &c. *ut ſupra pag.* 670.

Ipſo denique Archiepiſcopo jubente allatus eſt ſanctorum canonum liber. Quo aſſumpto Notarius hanc ſententiam in conſpectu omnium perlegit.

Oſius Epiſcopus in Sardicenſi Concilio dixit. Licentia ordinandi Epiſcopum danda paſſim non eſt. Si enim ſubito aut vicus aliquis aut modica civitas, cui ſatis eſt unus Presbyter, voluerit ſibi Epiſcopum ordinari, ad hoc ut vileſcat nomen Epiſcopi & ſummi honoris auctoritas, non debent illi ex alia provincia invitati facere Epiſcopum niſi aut in civitatibus quæ Epiſcopos habuerunt, aut ſi qua tam populoſa eſt civitas vel locus qui mereatur habere Epiſcopum. Synodus reſpondit: Placet.

ANNO CHRISTI 1092.

Exurgentes etiam domnus Burchardus Abbas de ſancto Baſolo, Dudo quoque capellanus, qui nuper a facie Apoſtolici fuerant regreſſi, eundem Papam de hoc negotio Archiepiſcopo per eos mandaſſe & præcepiſſe teſtati ſunt, ut ſcilicet in Atrebatenſi Eccleſia Epiſcopum ſine dilatione ordinaret. Super his igitur omnibus ab Epiſcopis ibidem reſidentibus, domno ſcilicet Hugone Sueſſionenſi, domno Elinando Laudunenſi, domno Rabbodo Viromandenſi, domno Fulcone Belvacenſi, domno Gerwino Ambianenſi, domno Gerardo Morinenſi, & ab univerſo Concilio conſilium expetivit. Cum vero Epiſcopi cum Archidiaconis & altioribus præſentis cleri perſonis & quibuſdam Abbatibus a conſilio rediiſſent, inducias tanti diffiniendi negotii ab Archiepiſcopo poſtulaverunt. Videns autem Galcherus Cameracenſium Archidiaconus cum aliis ejuſdem Eccleſiæ clericis domnum Archiepiſcopum induciarum petitioni nolle acquieſcere, ſed potius ad obediendum Apoſtolici definitioni inſtare, proſiliens in medium cauſam Atrebatenſis Eccleſiæ conatus eſt perturbare dicens, Atrebatenſem Eccleſiam non debere jure aliquo proprium Pontificem habere ſeque ipſum vel Cameracenſes clericos in præſentia domni Papæ hoc ipſum eſſe paratos probare. Hoc Archiepiſcopus audiens domno Galberto Præpoſito ceteriſque Atrebatenſibus id dedit conſilii quatenus gratia confirmationis cauſæ ſuæ & pro reclamantium ſatisfactione præſentiam Apoſtolici non dubitarent repetere. Annuente igitur univerſo Concilio ſtatuti ſunt octo dies, a Dominica ſcilicet ante aſcenſionem Domini uſque ad ſubſequentem, in quibus utraque pars Apoſtolico ſe præſentaret, & prius veniens alteram expectaret. Facto igitur ſilentio, domnus Archiepiſcopus ſic tandem cauſam iſtam diffinivit. Et ut hoc pro certo ſcirent, toti ſynodo conteſtans denuntiavit quod ſi pars Atrebatenſium ire negligeret, de hoc negotio eos amplius non audiret. Si vero Cameracenſes ire reſpuerent, in Eccleſia Atrebatenſi ſecundum præceptum domni Papæ ſine dilatione ordinaret Epiſcopum.

CONCILIUM STAMPENSE,

PRÆSIDE RICHERIO ARCHIEPISCOPO

Cum ſuffraganeis ſuis adverſus ordinationem Ivonis ep. Carnotenſis, Chriſti anno MXCII.

Quid & a quibus attentatum ſit in hoc concilio docet Ivo Carnotenſis epiſt. 12. ad Urbanum papam magni ab eo tempore in Gallia nominis epiſcopus.

Reverendiſſimo patri patrum Urbano, fideliſſimus ejus filius Ivo Carnotenſis dictus epiſcopus non deficere in tribulationibus.

ab Urbano im Romæ t conſecr. iſcopus.

QUoniam per ſacram manus * veſtræ impoſitionem, me de ſtercore erectum divina providentia ſuæ meſſis ordinavit operiarum: in ipſa Dei agricultura exercenda quantum valeo, me moveo, ſed tamquam formicino greſſu incedens, præpediente imbecillitate mea, non quantum volo promoveo: in erogando verbi ſemine, curam, prout divina gratia ſubminiſtrat, adhibeo. Sed quia meſſis multa eſt, & ab inimico homine * multum zizaniorum prius ſeminatum vel ſuperſemi-

* *Matth.* 13. *Luc.* 3. Videtur autem ſubintelligere Gaufridum de quo ep. 1. & 2. cujus crimina deſignat ep. 8.

ANNO CHRISTI 1091.

minatum est, paucos fructus ex meo labore capere me sentio. Timens igitur triticum eradicare cum lolio, & tanquam de discretione prudentis agricolæ mihi blandiens multa tolero, multa dissimulo. Sed rursus, utrum hoc sit virtus discretionis, * vel vitium remissionis sub specie virtutis occurrentis, non satis acute distinguo. In qua mentis anxietate, cum divinum a me studiosius imploretur auxilium, insufficientiæ meæ necessarium ac debitum a vestra paternitate piæ orationis imploro suffragium. Neque enim aliqua ratione hoc onus subire voluissem, nisi vestra præmonuisset sanctitas: nisi ut idipsum subirem vestra perfecisset auctoritas. Paterne igitur filio uteri vestri consulite, paterne succurrite: ut si quid per me divina manus dignata fuerit operari, non meæ parvitati, sed vestræ post Deum ascribatur sanctitati. Multa enim inordinata fieri video in domo Dei quæ me torquent maxime quod apud nos qui * altari non serviunt, de altari vivunt. A quo sacrilegio, cum eos absterrere vel in monendo, increpando, excommunicando; altaria a me redimere volunt sub nomine personæ, sicut a * prædecessoribus meis ex prava consuetudine redemerunt. In quo maxime indigeo consilio vestro, si id tolerabile vobis videtur, vel auxilio, si intolerabile judicatur. Cætera quidem tolerabilia vel corrigibilia mihi in parochia nostra videntur, si hoc consilio vestro & auxilio ad ordinem redigi cogeretur. De cætero notum facio beatitudini vestræ, quod Senonensis archiepiscopus * consilio Parisiensis episcopi infatuatus, adhibito * sibi eodem Parisiensi episcopo, & duobus aliis non dissimilis verecordiæ, Meldensi & Trecassino, hoc anno Stampis de ordinatione quam a vobis acceperam, me inordinate satis accusant, dicens me in majestatem regiam offendisse, qui a sede apostolica consecrationem præsumpseram accepisse. Cum itaque conarentur Gaufridum depositum * contra decretum vestrum in statum pristinum reformare, & in me depositionis sententiam proferre, sedem apostolicam appellavi, & decretis apostolicis, quamvis ea non nisi in futurum timerent, a sua præsumptione revocavi: appellationem tamen nec prosequi taxaverunt, nec plenam pacem mecum habere voluerunt. Unde necessarium mihi videtur, ut literas communes tam archiepiscopo, quam suffraganeis mittatis, quatinus, aut plenam mecum pacem habeant, aut præsentiam vestram, rationem inde reddituri, mecum adeant. Suggero etiam paternitati vestræ, ut partibus nostris ordinetis aliquem legatum, virum boni testimonii, qui non sua quærat, sed quæ Jesu Christi. Necessarius enim esset ecclesiæ Dei, in qua quilibet quodlibet audet, & quod audet facit, & quod fecit impunitum transit, adversa an prospera erga vos sint. Speciali filio vestro mandate, quatinus quantum Deus donaverit, orare studeamus: ut si prospera sunt firmentur, si vero adversa pellantur. Si venerit ad vos quidam propter infamiam de ecclesia nostra pulsus, rogo ne de eo quicquam statuatur, donec a vobis causa ejus plenius audiatur. Bene valeat sanctitas vestra.

ANNO CHRISTI 1092.

* al. an vitium.

* al. altario 1. Cor. 9.

* al. ab antecessoribus spectant verba concilii Arverneusis relata in cap. quæsitum. can. 1. q. 3.

* Richerius ex ep. 2. & 8 * al. secum.

* Excepiscopum dicit ep. 49.

Observatio P. Antonii Pagi ad an. Chr. 1093. n. 4.

Stampis, quod oppidum est Parisios inter & Aurelianos positum Richerius Senonensis Archiep. Concilium celebravit, in quo Ivonis Carnotensis episcopi ordinationem ad examen revocavit, conatusque est Gaufredum depositum contra decretum Urbani II. in statum pristinum restituere; sed ut de semetipso inquit Ivo in Epist. 12. *Sedem Apostolicam appellavi, & decretis Apostolicis, quamvis ea nonnisi in futurum timerent a sua præsumptione revocavi.* Verum cum Ivo ante diem 24. mensis Novembri anni 1090. Capuæ ab Urbano II. Episcopus ordinatus fuerit, Concilium adversus illam ordinationem Stampis habitum, ad annum 1091. retrahendum, ut recte Cossartius (*infra ad Concilium Stampense anni* 1099.) Sed frustra illud Concilium fuit; Ivo enim Episcopus Carnotensis remansit.

CONCILIUM (1) PARISIENSE

In quo confirmata sunt sunt bona Abbatiæ S. Cornelii Compendiensis anno Christi MXCII.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis: Philippus Dei providentia Francorum rex piissimus.

QUoniam divina bonitate sancta Compendiensis ecclesia ab imperatore Carolo, & nostris antecessoribus, pia devotione fundata a sancto Joanne summo pontifice sacrata, privilegiis atque excommunicationibus ita nobilitata existit ac præmunita, ut nullus sine anathematis incursione, ac tremendi judicis offensione possit violentiam inferre, vel dominationem exercere per omnem terram, quam præfatus antecessor noster Carolus, vel successores ejus, eidem sancto loco contulerunt, & de jure proprio in jus ejusdem ecclesiæ tranposuerunt: idcirco nos tam devota sollicitudine antecessorum nostrorum ad ampliandam & nobilitandam eamdem ecclesiam provocati, notum fieri volumus universis ecclesiæ fidelibus tam futuris, quam præsentibus, quod canonici prædictæ sanctæ Compendiensis ecclesiæ nostram adierunt præsentiam, postulantes, ut pro remedio animæ nostræ, atque antecessorum nostrorum, concederemus eidem ecclesiæ quod pater noster Henricus antea dederat, videlicet advocationem & viaturam de Longolio usque ad medium fluminis Ysaræ, viaturam de Saceio, viaturam de terra quam habet prædicta ecclesia in Gellis, & donum quod Robertus rex de tota sylva lotia ad ædificationem ecclesiæ, domorumque suarum, atque ignis alimenta fecerat. Et ut nullus de eorum porcis vel pecoribus, prædictam sylvam frequentantibus, aliquam consuetudinem vel exactionem exigere præsumat.

Ecclesiam quoque in fisco regio apud Compendium in honore sancti Germani dicatam, quam prælibatæ sanctæ Compendiensi ecclesiæ Carolus pius cum duobus mansis dedit ecclesiam quoque sancti Clementis quam isdem pius rex pro remedio animæ suæ, ac dilectæ conjugis suæ Frederunæ fundavit, & capitulo majoris ecclesiæ disponendam ac providendam libere tradidit.

Et a confluentibus similiter aquis contra villam Clarisium usque contra ecclesiam de Gellis flumen cum utrisque ripis, & piscatoria, & navium transitu, & ubicumque retia extra Puvium trahenda fuerint, sive crescat aqua, sive decrescat:

(1) Hujus Concilii videtur mentio fieri in vita S. Galterii Abbatis sæcul. 6. Bened. par. 2. pag. 818. *Harduinus*.

ANNO CHRISTI 1092.

cat: & ut ibi nullus piſcationis vel venationis opus abſque licentia fratrum exercere præſumat. Et ſi beſtia aliqua fugiens abſque venatoribus ibi devenerit, ad menſam fratrum deferatur, ſicut prædictus pius rex Carolus eis conceſſit.

Quorum petitionem in omnibus memoratis libenter ſuſcepimus. Et ut ea firmius amodo prædicta eccleſia poſſideat, præſentem paginam ſigillo regiæ majeſtatis inſigniri, & in pervaſores harum rerum, quas enumeravimus excommunicationem fieri ab epiſcopis, qui tunc Pariſiis congregati erant, præcipimus: ſcilicet Manaſedo Remenſi archiepiſcopo, Richardo Bituricenſi archiepiſcopo, Rogero Catalaunenſi epiſcopo, Elinando Laudunenſi epiſcopo, Ratbodo Noviomenſi epiſcopo, Widone Belvacenſi epiſcopo. Item Widone Ambianenſi epiſcopo, Goifrido Pariſienſi epiſcopo, Walterio Meldenſi epiſcopo, Waltero Tricaſſino epiſcopo, & Goifrido Autiſſiodorenſi epiſcopo. Si quis hanc noſtram confirmationis paginam violare, & ſanctam Compendienſem eccleſiam ſuper his omnibus inquietare præſumpſerit, iram ſummi judicis incurrat, & coactus regi centum libras auri perſolvat.

ANNO CHRISTI 1092.

P

Sign. Philip. glorioſi P---Y---S Francorum regis.

L'

Ego Gaufridus archicancellarius relegi atque ſubſcripſi. Actum Pariſiis anno dominicæ incarnationis milleſimo nonageſimo ſecundo.

☞ WIGORNIENSE CONCILIUM

A. S. Vulſtano anno 1092. *celebratum.*

pp! Manſi . II p 87 Wilkins nc. Britan. I. p. 369.

EGo Wlſtanus gratia Dei Wigornienſis epiſcopus decrevi ſynodum congregare in monaſterio ſanctæ Mariæ in cryptis, quas ego a fundamentis ædificavi. Hæc ſynodus habita eſt anno Dominicæ Incarnationis MXCII. indict. XV. Ad hanc ſynodum invitati convenerunt omnes ſapientiſſimæ perſonæ de tribus comitatibus noſtræ diœceſeos Wigraceſtriæ videlicet Glauceſtriæ, Warewicciæ; eo quod ego longævus dierum, imbecillitatem corporis mei ſentiens, & finem vitæ meæ inſtare intelligens, cupiebam res eccleſiaſticas noſtræ curæ commiſſas canonice tractare, & quæque emendanda forent, illorum ſapienti conſilio corrigere & emendare. Noſtra itaque humilitate in hac ſynodo præſidente, orta eſt quæſtio inter duos presbyteros, Alfnothum ſcilicet, presbyterum S. Elenæ & Alam presbyterum ſancti Albani de parochiis & conſuetudinibus eccleſiarum ſuarum. Horum presbyterorum altercatio ſanctam ſynodum multum detinuit. Hanc litem ego canonice diſcindere cupiens, juſſi ſenſores quoſque, & quibus notiſſimæ eſſent antiquæ inſtitutiones eccleſiarum ſeu parochiarum Wigraceſtriæ, veritatem edicere tam de ſupradictarum, quam de omnium eccleſiarum urbis Wigraceſtriæ antiquiſſimis inſtitutionibus & parochiis. Et cum inter ſupradictorum presbyterorum diſceptationem auditus eſt a ſancta ſynodo clamor filiorum eccleſiæ, monachorum videlicet, quod ipſi damna paterentur ſuorum redituum, quos juſte habere debuiſſent de ſua eccleſia, ſanctæ Elenæ ſcilicet, propter tam diuturnam presbyterorum diſcordiam; juſſi, ſicut de inſtitutionibus cæterarum eccleſiarum, ſic etiam de hujus matris eccleſiæ inſtitutione dicerent. Ad harum rerum ſcrutinium ex noſtro præcepto fuerunt Thomas prior, Alfere ſecretarius, Godricpril camerarius, Uhtred cantor, Adelric archidiaconus, Edwine frater ejus, Frideric, Agelmar presbyter, cum aliis quamplurimis, quos ad hoc elegi. Hi omnes igitur communi habito conſilio, reverſi in ſanctam ſynodum affirmaverunt, nullam eſſe parochiam in tota urbe Wigrac, niſi tantum matris eccleſiæ. Eccleſiam vero ſanctæ Elenæ vicariam hujus matris eccleſiæ extitiſſe a temporibus Æthelredi regis & Theodori archiepiſcopi, qui locum tunc fundaverunt, & ibi Boſelum primum epiſcopum conſtituerunt anno Incarnationis Domini DCLXXX. indict. VII. Hæc inſtitutio a tempore ſupradicti Boſeli, per tempora omnium epiſcoporum hujus ſanctæ eccleſiæ per manus clericorum in hac ſede ſervientium inconvulſa ſervata eſt uſque ad tempora beati Oſwaldi archiepiſcopi, qui opitulatione Eadgari regis, & auctoritate pii patris Dunſtani, Cantuarienſis archiepiſcopi, de irregulari converſatione clericorum in regularem converſationem & habitum monachorum tranſtulit & mutavit hujus eccleſiæ congregationem anno Dominicæ Incarnat. DCCCCLXIX. indict. XII. Hujus pii patris Oſwaldi temporibus Winſius, ſanctæ Elenæ presbyter, vicarius hujus ſanctæ matris eccleſiæ extitit. Hic idem monitis ſancti Oſwaldi cum cæteris, qui in clericali habitu huic eccleſiæ utcumque ſerviebant, mundo poſthabito, monaſticæ religionis habitum ſuſcepit, & claves eccleſiæ S. Elenæ, quarum ipſe ſicut vicarius cuſtos extiterat, cum terris decimis, cæteriſque redditibus ad communem uſum monachorum reddidit. Winſio proinde monacho facto cum cæteris qui ſecum ſponte converti elegerunt, tam prædicta eccleſia, quam cæteræ quæ nunc uſque monachorum ſunt eccleſiæ terræ, ſepulturæ, vel quælibet aliæ conſuetudines, ſeu dignitates eccleſiaſticæ, quæ clericorum quaſi propria hactenus extiterant, in jus monachorum tranſierunt, & in communem uſum illorum redactæ ſunt, aſſenſu regis Eadgari, & beati Dunſtani, ſanctique Oſwaldi archiepiſcoporum. Anno tertio converſionis Winſii presbyteri, beatus Bwaldus prioratum ei ſuper monachos hujus eccleſiæ conceſſit, aſſenſu ejuſdem regis. Conceſſit etiam illi omnibuſque ſuis ſucceſſoribus, prioribus hujus eccleſiæ decanos eſſe ſuper omnes eccleſias ſuas & presbytero, ita videlicet, quod nullus decanus, nullus archidiaconus de monachorum eccleſiis ſeu clericis ſe intromittat, niſi per priorem eccleſiæ. Omnes eccleſiaſticas conſuetudines prior ſicut ſummus decanus epiſcopi pro ſuis eccleſiis epiſcopo perſolvat. Harum rerum, ſicut ab anteceſſoribus noſtris didicimus, & his temporibus ſub anteceſſore noſtro Aldredo, & vobis hactenus ſervatas vidimus, teſte ſumus. Hoc igitur teſtimonium ego Wlſtanus verum comprobans, litem presbyterorum ſedavi, & veram comprobationem teſtimonio hujus ſanctæ ſynodi literis noſtris & ſigillo corroboravi; cavens ne amodo de his rebus in hac ſancta & matre eccleſia inter monachos & alias quaslibet perſonas diſſenſio, ſive ſcandalum oriatur.

tur. Servantibus hæc vita æterna donetur in cæ- A verit, cum diabolo & angelis ejus perpetuis damnetur cruciatibus. Amen.
lestibus. Qui autem fregerit, vel in pejus muta-

ANNO CHRISTI 1092.

ANNO CHRISTI 1092.

REMENSE CONCILIUM II.

A Raynoldo Remensi archiepiscopo id causa electi Atrebatensis Anno 1092. *die XV. Augusti celebratum*

Ibid pag 89.

Atrebatenses concesso sibi ab Urbano II. eligendi B *jure, in Lambertum quemdam ecclesiæ suæ clericum convenerant. Requisitus est Remensis archiepiscopus pro consecratione. Qui cum intelligeret Cameracenses clericos electioni huic repugnare, rem gravem nisi in synodo statuere noluit. Alteram eo ipso anno* 1092. *habuerat pro agnoscendis, admittendisque Urbani II. literis, quibus facultas illis de electione dabatur. Quam synodum Labbeus non omittit. Altera addenda erat pro consecratione electi. Hac igitur epistola illos invitavit, quam accipio ex Baluzii Miscellan. tom. V. pag.* 150. *unde pariter de gestis alterius hujus synodi aliqua disces.*

RAYNOLDI REMENSIS ARCHIEPISCOPI

Epistola ad Clerum Atrebatensem, invitat eos ad synodum.

Rayuoldus gratia Dei Remorum archiepiscopus, domno Gualberto, universæque Atrebatensis ecclesiæ congregationi salutem, & benedictionem in Domino Jesu.

Ex Baluzii Miscellan. to. 5. p. 350.

SCripsistis nobis quatenus terminum vobis rescriberemus in quo electum vestrum consecrare vellemus. At quia consecratio illa non solum ad nostram, verum etiam ad coepiscoporum nostrorum potestatem juxta canonum sanctionem pertinere videtur, diem vobis hujus consecrationis, absque eorumdem consilio haudquaquam rescribendum esse dignum duximus. Sed cum in festo sanctæ Mariæ mediante Augusto magnum & episcoporum & clericorum conventum Remis habituri simus, illud quod ab eis super hoc consilium acceperimus, & terminum in quo eumdem electum vestrum debeamus consecrare, vobis mandare non differemus. Valete.

Post quas literas hæc de gestis in synodo in veteri charta apud eumdem Baluzium ibidem.

Ad hanc ergo diem Atrebatensis ecclesia iterum se domno archiepiscopo Remis in his personis præsentavit, domno scilicet Abone, Heriberto, Johanne, & altero Johanne, a quibus iterum hujus consecrationis secundas inducias usque ad omnium sanctorum solemnitatem expetivit. Sed sæpefata ecclesia desolationis diuturno tædio affecta, protelationibus tantis non canonicis annuere non valens, domni papæ mansuetudinem jam tertio repetere procuravit. Ad hoc itaque duo clerici missi, cantor scilicet ecclesiæ Odo, cum Johanne diacono has literas domno papæ præsentaverunt. B

Venerabili magnificoque totius sanctæ ecclesiæ papæ Urbano devotus clerus & populus Atrebatensis orationem continuam atque subjectionem prona mente omnimodam.

Gratias immensas conditori, atque reparatori nostro pleno corde agimus omnium, qui inspirando movendoque cor tuum hactenus per multa annorum volumina depressos, gementesque visitare ac liberare dignatus es a jugo novercæ nostræ scilicet Cameracensis ecclesiæ, ut ad pristinam libertatem canonico rediremus scripto, & apostolica auctoritate roborasti, testando Atrebatensem ecclesiam unam ex nobilioribus civitatibus Remensis metropolis, & principalem sedem episcopatus fuisse, suam diœcesim, & cætera pontificalia jura habuisse, ac ut secundum sacros canones nobis dignum Deo & hominibus eligeremus pastorem præcepisti, quod & fecimus in imitatione sanctorum patrum jejunio triduano, precibus lacrimabilibus & eleemosynis nonnullis, Lambertum videlicet Ghisnensem, virum religiosum, corda fidelium largo fonte prædicationis, irrigantem; ita ut a multis millibus piæ plebis clametur, quia propheta magnus surrexit in nobis, & quia Deus visitavit plebem suam, Hunc itaque catena obedientiæ suæ vinculatum tenemus, præstolantes misericordiam Dei, a quo omnes procedunt benedictiones, per te nobis impleri. Nos enim, rector sancte, ut jussit clementia tua, obediendo tibi per omnia bis misimus jam pro ipsius consecratione archiepiscopo Remensi legationem, ut eum aut consecraret, aut cum literis suis tibi consecrandum dirigeret. Ipse vero tuo sancto canonicoque præcepto differens obedire, dilationem invenit animabus fidelium periculosam, ac nulla ratione subnixam, ut dignitas tua præsentium fratrum perpendere poterit relatione. Nunc igitur pie pater, hac tam gravi necessitate compulsi, ad te nostrum solum sub Deo refugium cogimur redire, ut quod sancte, Deoque digne cœpisti, amore ipsius, cujus sanguine sumus abluti ne differas adimplere. Idque humiliter petimus, ut summa obedientia infra terminum tuæ dispositioni placitum archiepiscopo eum præcipias consecrare, aut adduci jubeas consecrandum dignitati tuæ, ne diverticulando jussio tua jam tertio archiepiscopo injuncta, ac in omnibus pene Galliæ partibus divulgata videatur annullari. C D

CONCILIUM IN CARI-LOCI MATISCONENSI MONASTERIO

Tempore S. Hugonis Cluniacensis abbatis circa annum 1092: *celebratum.*

Ibid. p. 91.

COncilii hujus nulla supereset mentio præterquam in charta quadam, in qua describuntur acta placiti in causa Archimbaldi V. Borbonensium domini, & monachorum Silviniacensium, de qua inferius ad concilium Claramontanum. Hæc igitur ibi: *Sæpius blande, sæpius severe correptus* (Archimbaldus) *a Domno Hugone Cluniacensis monasterii patre, cum nequaquam monitis salu-*

☞ *lutaribus acquieſceret, ad ultimum etiam apud Ca-*
rum-locum ſynodus congregata eſt epiſcoporum ob ejus
ANNO CHRISTI 1092. *vel maxime coercendam duritiam. Sed quamvis di-*
ſcretus pater confidens de ejus melioratione excom-
municationis gladium etiam tunc ab eo ſuſpendi fe-
ciſſet, non tamen ad plenum mala incœpta deſeruit.
Nec plura de hac ſynodo. ANNO CHRISTI 1092.

☞ SYNODUS SZABOLCHENSIS NATIONALIS

Habita ſub Ladislao rege & Seraphino archiepiſcopo Strigonienſi Anno MXCII. die XX. Maii.

NARRATIO PRÆVIA.

Ibid. p. 92. Ex Peterffy Concil. Hung. T. I pag. 23.

„ CUm variæ gentes auctо populi Chriſtiani B
„ numero, novos ſecum mores Hungariæ
„ inferrent, intepuit nonnihil primus ille pietatis
„ calor, & quædam divini cultus neglectio ſen-
„ ſim illapſa eſt, eo renacius hæſura, quo ſecu-
„ rius ardente bello inter Salomonem & Ladis-
„ laum penetrabat. Poſtquam vero, tentata ulti-
„ ma alea, Salomon ingenti clade a Mariano
„ rege profligatus, mundum faſtidiret & ſanctius
„ vitæ genus anno 1086. inter ſylvarum receſſus
„ quæreret (*a*) pacanda reſtabat Dalmatia, quam
„ etiam felici expeditione ſuſcepta, cum Croa-
„ tia, coronæ adjicit. Alii utrumque regnum hæ-
„ reditario jure acceptum aſſerunt. Sed dubium
„ iſtud, promovente Deo onerariam noſtram,
„ data opera excutiemus. Inde regreſſus in Hun-
„ gariam adverſus Cumanos rapinis & incendiis
„ provinciam vaſtantes exercitum movet, eoſque
„ extortis ſpoliis proterit. Conſulat lector auctо-
„ res domeſticos.

(*a*) M. S. ex notitia abbatiarum ord. Ciſt. Gaſpar. Jongel. de Monaſt. S. Crucis in Auſtria, hæc: *Demum quieſcit in hoc cœnobio*, quod certum eſt, *Sigiſmundus, quem alii Salomonem nominant, rex Hungariæ. Hic cum controverſias gereret cum fratre ſuo de regno, contempto terreſtri, inquirere cœpit cœleſte, ac proinde incognitus venit ad S. Crucem: ubi, dum in omni patientia & ſanctitate, viginti quatuor annis tanquam frater converſus fubulcum ageret, exiſtens in mortis articulo, abbati conditionem ſuam revelavit. Atque hujus rei occaſione monaſterium a regibus Hung. egregie dotatum. ſolum eſt quod patres noſtri non notarint hujus regii converſi monumentum. Sed quia ducis Auſtriæ exiguo lapillo deprehenduntur tecti; credere licet, eumdem etiam, more converſorum vel ad oſſuarium, vel cæmeterium delatum.* Hæc Jongelinus. Contendant in valle hac Umbrola Sanctæ Crucis feſſi illi, qui exuvias S. Regis in Dalmatia, vel Iſtria quæſiverunt. Sed adhuc ſub Judice lis eſt. PETERFFY.

Pace igitur undique refecta, curandis reipublicæ vulneribus animum adiiciens, Szabolchum (*b*) comitia ex omni regni optimatum ordine anno 1092. indicit, neglectam, ut fieri amat, inter armorum ſtrepitus diſciplinam, in novello adhuc populo novis ſubſidiis, ſeu decretis erectus. Seraphinus archiepiſcopus facta nuper acceſſione Varadienſis (*c*) & Zagrabienſis epiſcopatus e re ſua exiſtimavit, ut aperta occaſione, eccleſiæ quoque commoda procuraret, aut ſi quam paſſa eſſet religio injuriam, de hoc legitime cognoſceret. Mutuis proinde conſiliis Seraphinus cum rege ſynodum collegerunt (*d*) *qua appellatione, retento a nobiliore, ſeu eccleſiaſtica materia titulo, eandem Divinus Ladislaus voluit diſtingui.* Partitis, ut ſententiæ ferebant, negotiis, politica ſacris acceſſere; ea fere ratione, qua ætate Divi Stephani eveniſſe præmonuimus. Ladislaus enim hac in ſynodo eccleſiæ jura & rem civilem auctoritate ſua ſuſtinebat, ut altero velut brachio epiſcoporum poteſtatem fulciret; ne populus arbitrio ſolius cleri ad complectendas novas rurſum morum regulas, quibus nonnulla religionis capita ſtabilita ſunt, ſe adigi quereretur; cui certe minus, quam virgæ regiæ obtemperare conſuevit. (*e*) Præceptiones ipſæ manifeſto docent, ab epiſcoporum ſuffragio omnia ea pependiſſe, quæ eccleſiæ ritus, cleri, cœnobiorum, matrimonii jura, privilegia, & immunitates contingunt, ad conſuetudinem tum vigentem æquis de cauſis eſſe reducta.

E decretis libri primi (ſecundo & tertio ad forum remiſſis) cum quædam ab imperitorum intelligentia remota ſint, alieniſque a ſana fide perperam interpretandi viam offerant commentarium P. Melchioris Inchofer, cui primos conatus in ſcribendis eccleſiæ ſuæ annalibus debet Hungaria, librum hunc decretorum ſynodalium S. Ladiſlai, magna eruditione explanantem ſingulis fere capitibus ſubiicio. Obtigit M. S. iſtud, e viri de patria optime meriti operibus poſthumis, plura, dum oportuit, in eo vulnera curavi; addidi multa in contextum, quæ virum eruditum fugerant, aut opella mea expolita ſunt, pauca ad recentia regum Decreta illuſtrare neceſſum fuit. Secundi ac tertii libri canones qui hunc faciunt ſelecti. Erit quemadmodum mihi polliceor, ea in commentatione plurimum, ut Lector proficiat, quantove conatu, in conſervanda integritate eccleſiæ, epiſcopi noſtri verſati ſint plene intelligat. Recurrunt canones plurimi, in aliis etiam provinciis, & pleriſque conciliis orientalibus ſanciti, quos partim apud Binium, partim apud Labbeum, & Harduinum invenies. Depromunt quidem ex hac ſynodo Heterodoxi arma obtuſa, in Romanæ eccleſiæ originem apud Hungaros, ſed in ſuum ipſi caput, duramque cervicem tela recidere ſentient, cum noſtra legent. Ajebam, debere nos aliqua Græcis Bulgariſque; quin tamen Photio, quod Lampe vult, ortum chriſtianæ & catholicæ Religionis, domi noſtræ aſcribere cogamur.

(*b*) Szaboles eſt urbecula in regione Nyir ultra Tibiſcum: ab ea nomen comitatui.
(*c*) Varadienſem epiſcopatum a S. Ladiſlao inſtauratum malunt, quam fundatum. Utri deferam, nondum mecum conſtitui. Aſſentiar tamen, ſi per me ſteterit, primis præ ſecundis.
(*d*) Clariſs. Otrokoczy teſtimonium exhibemus.
(*e*) Offendit ad lapidem plagiarius Lampe, cap. 3. pag. 30. dum S. Ladiſlaum præſediſſe S. Synodo legit: remitto hominem ad ea quæ oppoſui.

☞ SYNODUS SZABOLCHENSIS.

Celebrata ſub Ladislao Hungariæ rege & Seraphino archiepiſcopo Strigonienſi anno MXCII

PRÆFATIO.

Ibid. p. 93. REgnante creatore & Salvatore Do C
mino noſtro Jeſu Chriſto; anno In-
carnationis ejus milleſimo nonageſimo ſe-
cundo XII. Calend. Junii, in civitate Szabolch, S. Synodus habita eſt; præſi-
dente chriſtianiſſimo Hungarorum rege
Ladislao, cum univerſis regni ſui pontifi-
cibus & abbatibus, nec non cunctis o-

ptimatibus, cum teſtimonio totius cleri & populi. In qua ſancta ſynodo canonice, & laudabiliter hæc inventa ſunt decreta. ANNO CHRISTI 1092.

CAPUT I.

De bigamis presbyteris, & diaconis.

BIgamos presbyteros & diaconos & viduarum, vel repudiatarum maritos, A jubemus ſeparari, & peracta pœnitentia ad ordinem ſuum reverti. Et qui noluerint illicita conjugia dimittere ſecundum inſtituta canonis debeant degradari. Separatas autem fœminas parentibus reddi jubemus ſuis: & quia non erant legitimæ, ſi voluerint liceat eis maritari. ANNO CHRIST 1092.

NOTÆ P. MELCHIORIS INCOFFER S. J.

PRO hujus intellectu capitis non eſt putandum, aliquando licuiſſe in eccleſia latina presbyteris uti conjugio, prout admodum falſo exiſtimavit Gratianus Can. quoniam 13. diſt. 31. neque hujus capitis ſenſus eſt, bigamos tantum presbyteros & diaconos ſeparandos eſſe, quaſi non prima ſed ſecunda dumtaxat eorum conjugia fuerint irrita; ſed bigami dicuntur vel quia antequam ſacris eſſent initiati, legitime conjuncti, primis defunctis ſecundas ducebant, earumque uſum in ſacris quoque conſtituti licitum eſſe ſibi putabant, vel certe quia nullo habito reſpectu, perinde ac laicis id conceſſum rebantur: ad id faciente prava quadam conſuetudine, quæ a primis religionis initiis, non per omnia firmam radicem egerat: quæ etiam in Bulgaris recens ad fidem converſis Nicolaus primus, anno pontificatus ſecundo, pridem ante tolerabat. Idem vero exceſſus plectitur hoc loco: & multo magis ob ductas viduas & repudiatas, quæ etiam in legitimo ſtatu ductæ (ut de viduis loquamur) bigamiam inducebant; multo vero minus ducebantur licite ab iis, qui jam in ſacris conſtituti eſſent, præſertim præsbyteris & diaconis, de quibus decernitur expreſſe hoc capite: qui proin merito jubentur ſeparari, & peracta pœnitentia ad ordinem ſuum ex indulgentia pura reverti, ſeparatæ autem reddi parentibus ſuis, libere aliis tradendæ ſi nubere vellent; quia non erant legitimæ, ideſt conjugia earum irrita erant, vel ſi primis legitimis inducta, nedum, ſi iis quoque non legalibus ſucceſſere. Quod autem nolentes illicita conjugia dimittere ſecundum inſtituta canonis degradari jubentur, hoc loco idem ſignificat ac deponi. Intelligatur autem canon in concilio Neocæſarienſi editus, in quo presbyter, qui uxorem duxerit, jubetur ab ordine deponi.

CAPUT II.

De bis, qui ancillam in locum ſurrogaverint uxoris.

SI quis autem presbyter ancillam ſuam uxoris in locum ſibi aſſociaverit venumdetur, & pretium ejus ad epiſcopum transferatur.

B CAPUT III.

De indulgentia ad tempus facta presbyteris, ut cum uxoribus maneant.

PResbyteris autem qui prima & legitima duxere conjugia, indulgentia ad tempus datur, propter vinculum pacis & unitatem Spiritus Sancti, quouſque nobis in hoc Domini apoſtolici paternitas conſilietur. (*a*)

NOTÆ,

EX hoc capite apparet, bigamos ſuperius dictos eſſe illos, qui ſecundo conjungati erant; quorum nuptiæ non legitimæ, ſeu non legales dicebantur juxta canonem concilii Neocæſarienſis. Quod autem indulgentia concedatur ad tempus iis qui prima & legitima duxere conjugia, non intelliguntur de prima uxore ducta in presbyteratu vel diaconatu, neque enim hoc eſſet legitimum conjugium, utpote contra plures canones qui recitantur in Diſt. 28. & 31. ſed prima ducta in ſtatu laicali, quam Sacerdotes, & diaconi retinere poterant, ac ut ſorores diligere juxta canon. Presbyter quidam 28. diſt. 31. exceptum ex Gregorio lib. 4. dialog. cap. 2. non tamen cum ea commiſceri: jam enim hoc cautum erat variis canonibus, inter quos eſt ille ſi Laicus 7. diſt. 31. ex Hieronymo ad Jovinianum lib 1. multoque magis can. Placuit epiſcopos 13. diſt. 32. Ex concilio Chartaginenſi V. cap. 3. ubi dicitur: Placuit epiſcopos, presbyteros, diaconos ſecundum priora ſtatuta etiam ab uxoribus abſtinere, quod niſi fecerint ab eccleſiaſtico removentur officio. Cæteros vero clericos ad hoc non cogi, ſed ſecundum iniuſcujuſque eccleſiæ conſuetudinem obſervare debere. Quare quod in hoc capite indulgentia ad tempus datur non tam intelligendum eſt quoad uſum matrimonii, quam ſeparationem; quem ſine dubio fuiſſet contra vinculum pacis & unitatem Spiritus Sancti: neque enim licebat unquam epiſcopo, presbytero, diacono uxorem cauſa religionis abdicere a cura ſua, ut & victum & veſtitum largiatur, non ut cum illa ex more carnaliter jaceret, quemadmodum ſanxit Leo IX. can. omnino II. diſt. 31. Cujus tamen dicta ſicut et am apoſtoli Pauli 1. ad Cor. 9. more hæreticorum falſificat inſigniter celebris hæreticus Joannes Sleidanus l. 3. de monachis. Nam cum Leo pontifex rationem ſui dicti reddat, his dictis: Sic & ſanctos apoſtolos legimus egiſſe, beato Paulo apoſtolo dicente: Nunquid non habemus poteſtatem mulierem ſororem circumducendi ſicut fratres Domini & Cephas. Vide inſipiens (arguit Leo Nicetam abbatem contra quem ſcribit) quia non dixit; Nunquid non habemus poteſtatem ſororem, mulierem amplectendi, ſed circumducendi, ſcilicet, ut de mercede prædicationis ſuſtentaretur ab iis, nec tamen foret deinceps inter eos carnale conjugium. Hæc, inquam, ita legit hæreticus Sleidanus ut pro ſorore, uxorem reponat, Paulumque dixiſſe velit, ſibi quoque liberum eſſe non minus, quam reliquis apoſtolis uxorem circumducere. Qua in re & ſcripturæ textum corrumpit, & ex gravi ignorantia Paulo uxorem tribuit. Quod ſi quis omnino contendat de indulgentia, quo ad uſum matrimonii conceſſa ſermonem eſſe in prædicto decreto, non eſt laborandum magnopere; fieri enim poteſt, fuiſſe quoſdam in ea ſynodo, qui aut cum Orientalibus ſaperent, aut metu in corruptis ſæculi moribus ſuperſedere putarent, quoad novum Romani pontificis mandatum urgeret. Satis enim conſtat quantum & ſub Leone IX. ante 40. annos laboratum ſit contra ſacerdotes uxoratos in ordinem redigendos, quos Nicetæ monachi Conſtantinopolitani falſa doctrina depravaverat. Quem & idem Leo perſtrinxit, cujus verba feruntur can. Omnino II. diſt. 31. Sed longe acrius idem confutatus eſt ab Huberto epiſcopo Sylvæ Candidæ Conſtantinopoli tunc agente, qui Nicetam & erroris & falſitatis & ignorantiæ convincit. Sed præterea ob oculos verſabatur Ladislao regi, ac Hungaricæ eccleſiæ præſulibus quantum recenti tempore & Alexander II. laboraverit adverſus clericos uxoratos, quos Nicolaitas, & hæreticos vocat in concilio Mantuano: contra quos ſtylem acuit etiam Petrus Damiani, & quantum recentius, anno videlicet 1074. Gregorius VII. ſit conflictatus; quando, uti refert ad hunc annum Lambertus, promulgatum contra clericos concubinarios, ſive conjugatos per Italiam decretum edidit paulo ante in ſynodo ſancitum, quod tale fuit: Presbyteri uxores non habeant, habentes aut dimittant, aut deponantur, nec quiſquam omnino ad ſacerdotium admittatur, qui non in perpetuum continentiam vitamque cœlibem profiteatur. Hoc etiam decreto per Italiam promulgato crebras literas ad varios per Europam antiſtites dedit, præ-

(a) *Quouſque nobis in hoc, &c.* Hæc verba Lampe ſuſtulit: Ne Romano pontifici contra, quam velit deferre cogatur, uxorio vinculo pacis exagerando totus inſudans cit. cap. Peterffy.

præcipiens, ut ipſi quoque in ſuis eccleſiis ſimiliter facerent, atque a contubernio ſacerdotum omnes omnino fœminas perpetuo anathemate *refecarent*. Cujuſmodi mandata ad metropolitanum quoque Strigonienſem cæteroſque Hungariæ præſules perveniſſe dubitari non poteſt. Quia tamen illis incertum erat quem effectum in aliis provinciis habuit ejuſmodi edictum, merito Romani pontificis ſententiam expectabant, quod ipſum verba canonis, *quouſque in hoc Domini apoſtolici*, (ſeu papæ) *paternitas conſilietur*, clare indicant.

ANNO CHRISTI 1092.

ANNO CHRISTI 1092.

CAPUT IV.

De epiſcopo conſenſum præbente nolentibus ſeparari ab illicito conjugio.

SI quis autem epiſcopus, aut archiepiſcopus ab illicitis conjugiis ſeparari nolenti, ſpreto ſynodali decreto, aut conſilium aut conſenſum præbuerit, aut ei A eccleſiam dederit, aut aliquid quod in ordinem pertinet agere permiſerit; a rege & coepiſcopis ſuis, ſecundum quod rationabile videbitur, is dijudicetur. Si vero archiepiſcopus, cauſa ignorantiæ, epiſcopo conſenſerit, aut presbyter per conſenſum illius in tali vitio permanſerit, judicio epiſcopi voluntario ſubjaceat.

NOTÆ.

DEcretum eſt cum quadam extenſione deſumptum ex decreto duodecimo Urbani papæ, in quo habetur: Si vero epiſcopi conſenſerint eorum pravitatibus, hoc eſt: qui in ſubdiaconatu uxoribus vacare voluerint, de his enim loquutus eſt Urbanus vel juxta extenſionem ſynodi Hungariæ: Quicumque ii ſint qui ab illicitis connubiis ſeparari noluerint. &c. ipſi officii interdictione mulctentur. Ita Urbanus. Porro quod dicitur: Si archiepiſcopi, cauſa ignorantiæ epiſcopo conſenſerint, aut presbyter, per conſenſum illius, in tali vitio permanſerit, judicio epiſcopi voluntario ſubjaceat. Non eſt ſenſus: ab epiſcopo eum judicandum, quo modo enim judicet is, qui eadem culpa implicatur? quod ſane plures vetant canones; ſed ſenſus eſt: eadem plectendum ſententia, cui obnoxius eſt epiſcopus, ob conſilium, aut conſenſum, aut nimirum juxta Urbanum. *Officii interdictione mulctetur*: juxta Gregorium: *& officio, & beneficio privetur*.

CAPUT V.

De dote eccleſiarum non expleta.

QUicumque eccleſiam Deo ædificaverit, & dotem nominaverit, nominatam vero non dederit, ad illud explendum, tranſmiſſo nuntio, prævaleat epiſcopale judicium: cui ſi quis contradixerit, & contradicendo verberaverit, ipſe regali judicio ſubjacebit.

CAPUT VI.

De perditione rerum eccleſiaſticarum ob ſacerdotis incuriam.

SI quis presbyterorum res eccleſiæ ad propria loca duxerit, & ibi vendide- B rit, vel per incuriam ſuam perdiderit ſimpliciter eccleſiæ reſtituat.

CAPUT VII.

De reſtauratione deſolatarum eccleſiarum propter ſeditionem.

ECcleſias propter ſeditionem deſolatas aut combuſtas, juſſu regis parochia- C ni reſtaurent; calices & veſtimenta ex ſumptu Regis dentur, libros epiſcopus provideat.

NOTÆ.

MIra ſane hic elucet Ladislai pietas, non ut gravato ſubditorum cenſu, cum ſingula capita nonniſi exiguo ſymbolo penſitarent, ipſe præcipuas expenſas e ſuis rationibus duxerit: nullo etiam epiſcopis, niſi honorario onere commiſſo; quorum tam opimi erant proventus, quibus omnium curam facile ipſi ſoli, ſi, ſynodo viſum fuiſſet, redempturi erant, nullo fortunarum detrimento. Idem fere olim ſanxerat circa eccleſias ædificandas primus regum Divus Stephanus, ut vidimus in conſtitutionibus S. Regis cap. 13. cujus pietatem Ladislaus ſibi propoſuiſſe imitandam videtur.

CAPUT VIII.

De deſolatione propter vetuſtatem.

E ECcleſias ex vetuſtate deſolatas epiſcopus reædificet.

NOTÆ.

ID quoque juxta ſanctorum patrum canones, ſapienter decretum eſt. Non mirum autem vetuſtate labefactari potuiſſe nonnullas eccleſias, etſi a converſione nondum plane ſæcularem ætatem ducentes, quando in iis initiis haud paucas præſertim in villis oportuit eſſe, non eatenus materiatas, quæ æternitatem promitterent; ut propterea epiſcoporum impenſis in poſterum tales ædificandæ eſſent, quæ illorum dignitati & diligentiæ pares eſſent, cum ſumptuoſis, etiam regum munificentia, baſilicis extructis certantes, quales hodieque non uno in loco in Hungaria viſuntur. Et licet plurimæ Turcarum barbarie vaſtatæ & pene ſolo æquatæ ſint, ipſis tamen ruinis ſplendorem oſtendunt duraturum, ſi vim non ſenſiſſent, aut reges temporum coacti injuriis, in hæreticorum poteſtatem tranſtuliſſent.

CAPUT IX.

De negotiatoribus quos Iſmahelitas appellant.

DE negotiatoribus quos appellant Iſmahelitas, ſi poſt baptiſmum ad le- D gem ſuam antiquam per circumciſionem rediiſſe inventi fuerint, a ſedibus ſuis ſeparati ad alias villas removeantur. Illi vero, qui inculpabiles per judicium apparuerint in propriis ſedibus, aut ædibus remaneant.

NO-

NOTÆ.

ANNO CHRISTI 1092.

LOquitur de Ismaheli tarum seu Agarenorum filiis, qui subinde sive allecti, sive ultro oblati baptizabantur, deinde vero a consanguineis & affinibus seducti, ad legem antiquam redibant circumcisione christiana sacra ejurantes. Hos itaque jubet a suis separari, & per alias villas distribui, ut longe existentes a commercio infidelium, facilius reducantur ad christianam religionem. Qui vero inculpabiles, id est minime obno ii perfidiæ invenirentur & constantes in Christi cultu, illi in propriis sedibus, aut ædibus manere permittebantur. Nec minor pœna implicat seductores, ut dicto modo relegati, & a commerciis remoti & jure negotiorum privarentur & fortunarum suarum detrimentum facerent. Quare in speciem mitis hæc pœna videri possit, quum superioribus sæculis hoc genus delicti longe atrocioribus suppliciis, ferro & igne solitum sit expiari: omnino tamen pro tempore, & loco magnam ad coercendum vim habebat in iis, qui rerum jacturam perinde ac vitæ æstimabant, quam ex commercio & lucro provenire ducebant. Neque tamen dubitaverim in hujusmodi aliis etiam pœnis fuisse animadversum, juxta constitut. 55. Leonis imperat. qui tales luere jubet pœnas apostatis constitutas. Decernitur autem l. si quis 2. C. de apostat. ut si quis ex christiano Judæus effectus sacrilegis cœtibus aggregetur, bona ejus Fisco addicantur. Hinc porro liquet abundasse olim Ungariam hoc genere hominum, qui undique ex oriente præsertim confluebant, mercimonio & negotiatione vitam traducentes, viciſſimque commodantes; ut hinc noscas felicitatem & copiam Ungariæ, pluribus regnis & provinciis exterorum semper suffecisse. Hi tamen sicut victu, ita hospitiis ac domibus distincti, communem cum cæteris negotiatorum causam habebant, iisdemque legibus politicis & foro censebantur, ac interdum conversatione ad ritum christianum traducebantur, non aliam in plerisque horum rationem fuisse dixeris, quam aliquando fuit Maurorum in Hispaniis.

CAPUT X.

De conjugio Judæorum & Christianarum mulierum:

SI Judæi uxores Christianorum sibi associaverint, aut aliquam personam A Christianam in servitio apud se detinuerint, ablata ab eis, libertati reddatur, venditoribus ejus pretium tollatur, & in sumptum episcoporum veniat.

NOTÆ.

COnjugium inter Judæos & Christianos canonibus vetitum esse, nisi illi convertantur, constat ex concilio Romano sub Zacharia can. 10. Ex quo videtur magna ex parte hoc decretum desumptum. Item ex concilio Toletano IV. cap. 62. Et refertur can. 28. q. 1. c. Judæi 1. ubi dicitur. Judæi qui christianas mulieres habent in conjugio admoneantur ab episcopo civitatis illius, ut si cum eis permanere cupiunt Christiani efficiantur; quod si ammoniti noluerint separentur; quia non potest infidelis in ejus permanere cojunctione, quæ jam in christianam transtata est fidem. Videtur hic canon loqui de conjugibus, quorum alter jam ex infidelitate emersit, altero adhuc in ea sordescente. Multo vero magis vetitum est: ne si alter eorum semper fidelis fuit, ad conjugium infidel s transeat.

Ex concilio autem Urbanensi refertur cit. can. 28. q. 1. c. Si quis 17. Ut si quis Judaicæ pravitati conjugali societate jungitur, sive christiana, Judæo, sive Judæa Christiano mulier carnali consortio misceatur: quicumque eorum tantum nefas admississe dignoscitur, e christiano cœtu, atque convivio, & a communione ecclesiæ protinus segregetur. Idem prohibetur lege civili. Ne quis 6. de judæis, & cœlicolis: similiter quod spectat ad alteram partem, & Christiano apud Judæum in servitio detento, cavetur lege civili, l. Deo nobis 56. §. 3 c. de episcopis & clericis ubi: His ita dispositis ait imperator reperita lege jubemus, ut nullus Judæus vel paganus vel hæreticus servos christianos habeat: quod si inventi in tali reatu fuerint, sancimus, servos omnibus modis liberos esse, secundum anteriorem nostrarum legum tenorem. Idem innuitur l. 1. c. Ne christianum mancipium ibi. Judæus christianum servum nec comparare debebit, nec largitatis, vel quocumque alio titulo consequetur. Quod si aliquis Judæorum mancipium vel christianum habuerit, vel sectæ alterius, vel nationis, crediderit ex quacumque causa possidendum, & id circumciderit; non solum mancipii damno mulctetur, verum etiam capitali sen entia puniatur, ipso servo pro præmio libertate donando.

Porro in hoc capite non est sermo tam de conjugio Christianæ & Judæi, quam de detentione, qua Judæus uxorem Christ ani vel allexerit ad cohabitandum illegitime, vel quocumque alio modo christianam personam in servitio detinuerit. Quocirca par in utroque canone pœna decernitur; ablata nimirum eis libertate, quod se sic associaverint, vel si pretio emptæ, serviverint. Illæ enim tenerentur redire ad maritos, vel si maritos non habent, vivere inter christianos cum quadam capitis diminutione: hæc vero ad venditores pristino statui restitutæ, vitam serviendo exigere deberent, neque enim volentes venierant, sed neque alia libertate gaudere debent quam ante apud venditores utebantur; pœna tamen redundat in ipsos venditores æque ac in Judæos, nam ad neutros redit pretium, sed episcopo redit jure fisci vel parochiani, hac constitutione. In eo tamen melior est conditio vendentis, quod res vendita, eidem restituatur.

CAPUT XI.

De negligentia ecclesiarum in diebus Dominicis & festis.

SI quis in dominicis diebus, aut in majoribus festivitatibus ad ecclesiam non B venerit parochialem, verberibus corripiatur: si vero ille remotæ fuerint, & ad ecclesiam suam parochialem villani venire non potuerint, unus tamen ex eis nomine omnium baculo ad ecclesiam veniat, & tres panes, & candelam ad altare afferat (*a*).

NOTA.

(*a*) Reducitur canon ad ar. 34. l. 2. Dec. S. Step. addit Otro-Koczy.

Quod cum baculo jubetur venire, partim fastus, partim hostilitas, vel rapina videtur prohiberi, Ne quis gladium humanum iunt secum portet, sed ut pacificus Christianus; & ut pius Viator veniat ad ecclesiam.

Est præterea signum, quo se ecclesiæ subjectos profitentur. Viget hodiernum mos iste in locis non paucis, ubi Hungarorum pietas nondum emarcuit. Cæterum oblatio panum a populo ad altare fieri solita, ut per verba sacra Sacerdotis, Eucharistia ex eo conficeretur, vetustissimus Christianorum mos fuit. S. Cipria. Tract. de Op. & Elee. ed. Colon. p. 181. Nu. 35. Concil. Matis. II. C. 4. apud. Binn. To. 2. par. 2. pag. 266.

NOTÆ.

MAjores festivitates non intelligit comparatione Dominicæ absolute, quod jure maximum festorum dici potest can. *Quod die 5. dist.* 75. sed comparatione aliorum, quæ non tam ex præcepto, quam devotione populi celebrantur, & dispositione ecclesiæ, gradibus quibusdam discernuntur in choro, non in foro servandis. Majores porro festivitates hoc loco intelliguntur, quæ in jure exprimuntur can. *Pronunciandum* 1. *de Con-*

se-

ſecrat diſt. 3. & l. Ut in die 2. ac l. Omnes die 7 C. de feriis. Inter quas etiam Martini feſtum Hungaris celeberrimum cenſetur. Quanquam aliquæ deinde delueverunt, ut tres dies Rogationum, & quatuor hebdomadis paſchalis, quibus ſuccenere Feſtum corporis Chriſti, Conceptionis Deiparæ, & quædam alia. Quod autem verberibus ſubderentur, qui his diebus ecclesiam parochialem non frequentarent: myſterio non vacat, ut ſervilem in modum cæderentur, qui Deo ſervire, & feriari a ſervilibus neglexiſſent, ac potius ex prava conſuetudine ingurgitare ſe ſoliti eſſent juxta ea quæ dicuntur in *can. denique 6. diſt. 4.* Sunt autem vulgore genus pœnarum in Hungaria, etſi eæ non ſint capitales, & æquivalens tuſtigationi: aut etiam virgarum ex vite percuſſioni, militibus olim adhiberi ſolitæ, ita ut cum nen eſſent ad ſupplicium deſtinati, non cæderentur denudati, ac ſpoliati, ſed proni duntaxat humi devoluti certos plagarum numeros indumentis ſuis tecti; natibus exciperent. ANNO CHRISTI 1092.

Quod præterea, ſi villæ remotæ ſint, indulgetur, ut villani unum tantum mittant ad parochialem eccleſiam non eſt intelligendum, hoc ipſo eos excuſatos fuiſſe a ſacro audiendo: neque hoc ipſi negligebant, ſed paratas in ſingulis pene villis habebant & aras, & Sacerdotes; ſed Præter hoc tenebantur adire concionem, & proponentem verbum Dei audire, quod non fiebat, niſi in eccleſia parochiali, qualem denæ villæ habebant ſingulam. Id verò inprimis illis temporibus, magis utile videbatur ad roborandum in pectoribus fidelium Catholicam veritatem, quam ſi unius auditione miſſæ, ut huic ſatisfacerent eccleſiæ præcepto, de cætero verbum Dei negligerent, & diem otio tererent, cum revera, ut docet Auguſtinus, & refertur *can. 1. q. 1. c. Interrogo 49. non ſit minus verbum Dei, quam corpus Chriſti* Et ſi non minus reus eſt, qui verbum Dei negligenter audit, quam ille, qui corpus Chriſti in terram negligentia ſua cadere permiſerit; quanto magis, qui raro aut nunquam audit. Qua de cauſa laudabilis illa eſt ultro-montanorum, ac præſertim Hungarorum pietas quæ æque religioſum ducit, & miſſam & concionem in eccleſiis audire. Quæ niſi deferbuiſſet, ut plerique tædio divinorum capti, hoc tantum utcumque curarent, nec ſi miſſam omiſiſſent, rei eſſent præcepti eccleſiæ; eaque de cauſa fallendi temporis gratia breviores magis quam devotas miſſas venati fuiſſent, revera tot hæreſes, aut tam cito nunquam invaluiſſent: neque enim tanta ignorantia obrepſiſſet, quæ invaleſcentibus hæreſibus plures & fortiores occurrere vetuiſſet. Quod denique unus nomine omnium baculo venire jubetur ad eccleſiam, & tres panes, candelamque ad altare offerre, ſignificat pœnam verberum, ea Penſione, ex indulgentia præſcripta, redimi. Quod tamen niſi juſta cauſa ſubeſſet, in conſequentiam trahi non debebat, & procul dubio plus plectebat pudor, quam culpa. ANNO CHRISTI 1092

CAPUT XII.

De veneratione ſupradictorum dierum.

SI quis in his diebus venatus fuerit canibus, equo careat, ſed equum bove redimat. Si vero presbyter, aut clericus fuerit venatus, ab ordine deſcendat, uſque ad ſatisfactionem.

NOTÆ.

MErito venationis nominatim fit prohibitio, quæ, cum otioſis & maleſcriatis ex ſe magna ſit illecebra ad negligendum ſacrorum dierum cultum, quibus ſoli Deo vacandum, nec quidquam aliud agendum eſſet, juxta *Can. Jejunia 16. de conſacr. diſt. 3.* tum maxime per patentes Pannoniæ campos denſarumque ſylvarum receſſus, & ingentem ferarum omnium, divitemque copiam, paratiſſimam in horas præbet occaſionem, & ultro vel deſides invitat, ac ſtimulat.

Quare non prohibendæ venationis, ſed ſervandæ religionis gratia editum hoc decretum & conſtituta pœna, eaque ſat mitis. Quid enim aut equo uno carere, aut hunc bove red mere apud Hungaros? cum utroque abundent. Cætera cuique liberum eſt, quocumque alio die, nocteque venari, dum ſacris diebus ſuus ſervetur honos.

Quod autem, ſi presbyter, vel clericus fuerit venatus, jubetur ab ordine deſcendere, uſque ad ſatisfactionem; hoc eſt: interdicuntur illi exercitia ordinis ſacri cujuſcumque, donec ſe emendet. Quod non eſt alienum a ſacris canonibus. *Eſau.* inquit Hieronymus pſal. 90. *venator erat, quia peccator erat: & penitus non invenimus in Scripturis ſacris, ſanctum aliquem venatorem, piſcatores invenimus ſanctos.* Hæc Hieronymus. Et refertur *can. Eſau 11. diſt. 86.* Neque hic obiici debent Euſtachius, ſeu Placidus, Humbertus & alii, qui venatores fuerunt, ac poſtea ſanctitate claruerunt. *Nec te* (inquit author libri de nugis curia) *Placidus, vel Euſtachius martyr quidem inſignis nimis demulceat, niſi forte perſecutorum eccleſiæ rabiem laudas; eo quod inde ad Apoſtolatum vocatus eſt Paulus, & inter alios factus præclarus evangelii prædicator.* Verum recte Gregorius l. 18. moral. c. 16. ad 28. Iob. *Non in eo debet deſpici quod fuit, quia jam incipit eſſe quod fuit. can. Ferrum 18. diſt. 50* Sed etiam Ambroſius Hom 33. de quadrageſima. *Quid prodeſt jejunare viſceribus, & luxuriare venatibus; abſtinere cibis, errare peccatis* Refertur *can. Quid prodeſt 12. diſt. 86.* & paulo inferius: *An putatis illum jejunare, fratres, qui primo diluculo non ad eccleſiam vigilat, non beatorum martyrum loca perquirit; ſed ſurgens congregat ſervulos, diſponit retia; canes producit, ſaltus, ſylvaſque perluſtrat; ſervulos inquam ſecum pertrahit, fortaſſe magis ad eccleſiam feſtinantes, & voluptatibus ſuis peccata accumulat aliena, neſciens reum ſe futurum tam de ſuo delicto, quam de peccato ſervorum can. An putatis 13. cit. diſt. 86.*

Ex his doctores deducunt, venationes ſaltuoſas clericis nunquam permitti. Nam quædam aliæ ſunt, quas videre etiam prohibentur; proinde multo magis damnandi ſunt clerici, non ſolum vetita facientes, verum iiſdem & diem ſacrum & religioſum temerantes: *licet*, ſi verum eſt illud Auguſtini, in pſal. 147. *Vident homines venatorem, & delectantur, væ miſeris, ſi ſe non correxerint; qui enim vident venatorem, videbunt Salvatorem & contriſtabuntur, can. vident. 10. cit. diſt. 88.* Quanto magis ſi ipſe clericus ſit venator, hac ſententia percelletur. Non abſimile porro fuiſſe decretum de ſervanda diei dominicæ religione, Divi Stephani regis, in loco oſtendimus.

CAPUT XIII.

De interfectione Adulteræ.

SI quis uxorem cum altero viro adulterantem invenerit, ſponte puniat; de ſe rationem reddat, & ſi voluerit, aliam ducat. Si vero ex propinquis ſœmiæ aliquis inſurrexerit, quod interfeciſſet injuſte, judici diſcutiatur, & illud a viciniis eorum omnino dein veſtigetur: ſi in deſpectione & contemptu apud virum ſuum eſſet prius, aut aliqua ſuſpicio fornicationis illius prius orta fuiſſet: & hoc, ſecundum quod rationabile videtur, dijudicetur.

NOTÆ.

HOc decreto non jubetur, ut maritus uxorem in adulterio deprehenſam interficiat, ſed cavetur duntaxat quid agendum, ſi id eveniat; unde rectius legitur: ſi quis uxorem cum altero viro adulterantem inveniens ſponte puniat, de ſe rationem reddat, &c. Porro jure canonico non licet homini Chriſtiano adulteram conjugem occidere, ſed tantum dimittere, *can. 33. q. 2. c. ſi quod verius. 9.* Et Nicolaus papa quæſitus, an, ſi cujus uxor adulterium perpetraverit, marito liceat ſecundum mundanam legem eam interficere? reſpondet: *Sancta Dei eccleſia mundanis nunquam conſtringitur legibus, gladium non habet, niſi ſpiritualem, non occidit. ſed vivificat.* Lege tamen civili permittitur ejuſmodi vindicta, ut notat Panormit. *cap. veniens 2. de ſponſal. &*

ma-

☞ *matrim.* num. 8. ibi. *Qui cum uxore liberum, aut ſervum fornicantem invenerit, poteſtatem habet eos ambos occidendi, nec ullam rationem tenetur reddere, ſi ſcilicet in actu invenerit.*

ANNO CHRISTI 1092.

Cæterum, ſi lege civili permittitur, ut pater occidat filium, & ſi non inveniat jam committere, ſed tantum in præparatoriis in eodem lecto, ut notat Panormitanus l. c. quanto magis, ſi maritus uxorem inveniat non duntaxat in præparatoriis, ſed in flagranti, vel ut loquitur Hoſtienſis, *committentes in eadem carne*, quando juſtiſſimus dolor animum ſubit atrociter; *ut majus delictum ſit in mente viri, adulterium uxoris, quam homicidium filii*. Et favere videtur Nicolaus papa *can.* 33. *q.* 2. *c. Interfectores* 5. Porro, &ſi propter atrocem injuriam, mitius agi videtur cum occiſore uxoris, ex hoc decreto; omnino tamen tenetur rationem facti reddere, qui id fecit: quæ, ſi ſufficiens fuerit, ad ſecundas nuptias tranſire permittitur; ſi ſecus, dubio procul, ei pœnæ ſubiiciatur, quam leges homicidis conſtituunt, nempe capitali, & quales infligi ſolent homicidio (quemadmodum jura loquuntur) qualificato, ut non ſufficiant illæ, quas eadem ſynodus conſtituit, lib. 2. cap. 8. *De homine jugulato. Si quis*, videlicet, *extracto gladio jugulaverit hominem, regali judicio tradatur in carcerem, & omnia ſua dividantur in tria, ſcilicet: vineæ: terræ, lixæ, ſervi. Unde duæ partes dentur cognatis jugulati, tertia vero filiis, & uxori jugulatoris. Si vero minoris facultatis quam centum & decem penſis ſit; amittat libertatem.* Cæterum, alio decreto cavit, de uxoribus in adulterio deprehenſis, quod habetur hujus ſynod. cap. 20. nimirum: *Si quis maritus uxorem in adulterio deprehenderit, & in judicio conſtituerit, mulieri ſecundum inſtituta can num pœnitentia imponatur: qua peracta, ſi vir eam voluerit, recipiat: ſi ſecus, quandiu uterque vixerit, innupti permaneant.*

Porro ſi pœnas non ex æquitate, & ut delinquentium errores corrigerentur, magis quam ex odio vitiorum Hungari inſtituiſſent, longe ſane atrociora fuiſſent adulterarum ſupplicia: quod apud eos, ſi unquam alia, adulterii crimina prorſus videntur abominabilia; quamvis omne carnis vitium a natura quodam modo inſito odio deteſtentur. Nulla apud eos meretricum proſtibula; nec norunt excuſationes quaſdam, permittenda nimirum minora mala, ut evitentur majora, dum etiam minora ſint contra legem Dei. Quin, niſi minora ſevere puniantur, exiſtiment hinc fieri gradus ad majora, cum ſi minora ſpernantur, majora etiam ſit auſura nequitia.

Et ſupinam arguunt negligentiam magiſtratus, qui minora non coercet, ut majora negligentius curet. Impietatem præterea putant quorumdam religionem (ſi tamen religio eſt) qui mori malint, quam diebus ab eccleſia veritis carnes comedere; cum interea iiſdem, & quibuſvis aliis diebus fornicari leve ducant: quaſi Chriſti præceptum minus, quam eccleſiæ ſervandum eſſet. Laudatur porro ab iis zelus Andreæ II. regis, quod Reginam conjugem, a quodam procerum occiſam probarit ea ſolum de cauſa, quod illa, hujus conjugi adulterio vitiandæ præbuerit occaſionem.

CAPUT XIV.

De ſubtractione Kalendarum abſque licentia.

A SI quis de Kalendis presbyteri ſui, & fratrum licentia ſubtraxerit, manum cam, cum qua fraternitatem promiſit, decem penſis redimat.

NOTÆ.

COnſueverunt olim gentiles multa ſuperſtitioſa facere in Kalendis Januarii, quæ recentes Chriſtiani, ut pleroſque gentilium ritus, religione quadam formare, & ſublatis ſuperſtitioſis, ea, quæ nullam mali ſpeciem præſeferebant, Chriſtianis ſacris longe melius, & decentius aptarent; in iis tamen quidam nimium conati, quædam ſubinde paganorum more admiſcuerunt, lauro, & viriditate arborum domos cingentes, menſas dapibus onerantes, per vicos, & plateas conciones, & choros ducentes, & pleraque alia ſervantes, quorum fit mentio *can. Non licet* 13. *Can.* 26. *q.* 7. Item, *can.* 14. *& 16. ibid. Et aliquid etiam plus novi*, ut dicit Zacharias papa in Conc. Rom. cap. 9. *propter novum annum facientes.*

Contra hæc & plura alia, referuntur aliquot canones *diſt.* 44. ex variis conciliis, maxime vero ex Nanatenſi deprompti, quibus illud demum effectum, ut abolito ſuperſtitioſo ritu & religioni Chriſtianæ haud convenienti, retineretur, quod bonum: nimirum, ut diebus dominicis, & præſertim Kalendarum, populo panis benedictus daretur; Clerici præterea convenienter menſam communem haberent. Id duabus de cauſis videtur factum; ne ſcilicet, qui more antiquo iiſdem domibus, & menſis utebantur, ſeparati deinde, a mutua caritate deſueſcerent, niſi interdum una ſobrie in Domino reficerentur. Et præterea cum dies Kalendarum ſolemniores haberentur, par erat, ut functionibus eccleſiaſticis una inſtitiſſent, quo facilius ad eaſdem a meridie redirent, non longe ab eccleſia abeſſent, ſed prope ex inſtituto convenirent, ac pranderent. Hunc igitur morem ab antiquis receptum, Hungari quoque presbyteri religioſe ſervabant, ſobrie tamen, & honeſte juxta præſcriptum cap. *quando autem, & quando presbyteri diſt.* 44. ut ſcilicet poſt peractum divinum miniſterium, ad neceſſariam collationem, non quaſi ad plenam refectionem, conſiderent, ne aliqui gravati, minus prompti, & tempeſtive deinde ad eccleſias, redirent, neque tamen prohibebantur domum ſuam ire, qui vellent. Ita enim præſcribitur dicto capite: *Peractis omnibus, qui voluerint, panem cum charitate in domo fratris ſui ſimul cum fratribus frangant. & ſinguli ſingulos bibere faciant; & maxime ultra tertiam vicem poculum non contingant, & ſic ad eccleſias redeant.*

Und etiam colligimus, hanc refectionem non fuiſſe ex ſymbolis, quæ vulgus *comeſſalia* appellat, peractam; hoc enim prohibetur in concilio Sardicenſi *can.* 55. & refertur *diſt.* 44. *non oportet:* ſed per vicos, pro ſingulorum presbyterorum facultate, & caritate exhibitam. Quod ergo hoc decreto ſancitum: *Si quis de Kalendis presbyteri ſui, & fratrum licentia ſubtraxerit, manum, cum qua fraternitatem promiſit, decem penſis redimat*; Hunc enſum habet: ſi quis de numerum fratrum aliquid eſculenti, vel poculenti ſubtraxiſſet, nec in domo fratris ſui cum cæteris, ſed alio ad quemcumque tandem uſum abſtulerit: huic decem penſis redimenda eſt manus, hoc eſt: promiſſio ipſa, qua fraternitatem conteſtatus eſt; quia enim promiſſio more antiquo (qui mos etiam hodie plurimum obtinet) notiſſimum apud Hungaros fieri ſolita eſt conventione in manum: ideo pro manu, hoc loco accipitur, & differt a juramento, quæ digitis, aut manu ſurſum erectis, vel a presbyteris tacto pectore fieri conſuevit. Quæ autem fuerit iſta fraternitas, facile occurret, ſi ſimilitudine quadam, vocabulum deductum putemus ab iis, qui vulgo Sympoſii fratres olim dicebantur, & per vicos convivia ſibi mutuo exhibebant; alioqui peculiaribus urbium, & locorum muneribus deputati: niſi melius exiſtimare liceat, non omnibus presbyteriis, ſed certo quodam ordine lectis conveniſſe munus Kalendarum exhibendarum, quibus etiam negotia quædum majoris momenti agenda cum incumberent, idcirco fidelitatem promiſſam exigerent, fratrum nomen apti ferebant. An fortaſſe fratres dixerimus, qui peculiari quodam inſtituto in religione proficerent, & pietati vacarent; quales hodie vocamus aut Sodales, aut congregationum variis Divorum nominibus inſcriptarum fratres, qui tamen non ſymbolo penſo, ſeu ex ſua facultate in ordine vicis ſuæ Kalendas exhiberent, non ſecus ac filii Job in orbem convivia.

Subit hoc loco, occaſione Kalendarum, illud etiam fuiſſe Hungarorum ſtudium, & fortaſſe præcipuum; ut ad ineuntis cujuſque menſis decurſum hac ſe pietate obarmarent, periculis temporum obviantes; ad cum fere modum, quo hodieque Romæ, Kalendæ Auguſtales lautioribus initiantur epulis.

CAPUT XV.

De negligentia feſtivitatum ob negotium.

B SI quis in dominicis diebus, vel in majoribus feſtivitatibus eccleſiam negligens mercatum frequentaverit, equo careat.

CA-

ANNO CHRISTI 1092.

CAPUT XVI.

De negligentia Dominicæ dici.

ASI quis die Dominica mercatum conſtituerit, præcipit Sancta ſynodus, ut ſicut conſtruxit, ita deſtruat. Si autem quis renuit, quinquagintaquinque penſas ſolvat. ANNO CHRISTI 1091.

NOTÆ.

EX utroque capite elucet, quam religioſe Domiocum diem, & feſta majora colere ſoliti ſunt Ungari, ſed præcipue Dominici diei cultum omni ex parte ſanctum eſſe voluerunt, ut ne mercatum quidem adire, negligendo eccleſiam, ne dum conſtituere ſicuerit.

Eſt autem conſtituere mercatum pro regionis uſu tabernas ſeu officinas mercium vendendarum, ut in nundinis ſolet, ſive in foro, ſive circa eccleſiam conſtituere, ut ea ratione mercatores ſua facilius diſtrahant, ſi a frequentantibus eccleſiam præſtinari videant; nam cum nunquam frequentiores coeant populi, quam ad ſacra, diebus feſtis colenda, in eccleſiis, hinc nundinationum parata ſe offert occaſio, ſi circum tabernis locatis, res pateant venales. Qua de cauſa, cum plures olim convenirent ancillarum, cutioſitate ſpectandi omnia, diei venerationem negligebant. Proinde recte his decretis cautum, ut mercatum frequentantes, & ideo eccleſiam negligentes æque luant. Mercatum vero, ſeu tabernas conſtruentes, ſuo damno deſtruant, aut quinquagintaquinque penſas ſolvant: ut hinc intelligas, cum major exceſſus majori plectatur pœna, equam unam 55. penſarum pretium apud Ungaros haud æquaſſe. (*a*)

(*a*) Penſa varii fuit ponderis. Vide Gloſſ. Du Freſne. hic 40. denarios non exceſſit; accrevit ad 100. dein 120. den. Pœna proinde 55. penſarum, ſupputando per 40. denarios ſingulam, erat quoad florenum Rhen. 100. denarios, vel 60. cruciferos valentem, mulcta 22. florenorum. Otro-Koczy, vir ſæpe, nec ſine laude memorandus, 55. penſas, ad quatuor pondo fini argenti elevat. Sed quis credat homini rus colenti, vel egeno & ſe eccleſiæ officio ſubducenti, hanc pœnam fuiſſe impoſitam? Mallem dici 55. penſas ex vocabulo *Penz Denarius*. Quidquid deinde Carolus I. & Ludovicus I. ſtatuerint. Eruditorum in gratiam adnecto ex Muſæo noſtro: *Ven. M. Mathias Zekel Canonicus noſter* (Agrienſis) *vineam, Petri Morocz dicti, hoſpitis de poſſeſſione noſtra Almagyari, Michaeli Torck, & nobili dominæ Annæ vocatæ, conjugi ejuſdem pro centum & triginta tribus florenis* Novæ Monetæ, *florenum quemlibet per centum* denarios novos computando vendidiſſet, & reliqua. An. 1417 Iſtud ad rem numariam propius: Bela Dei gratia, &c. *Quod hoſpites noſtri de Bereny, & ad eam pertinentes .... petierunt etiam, ut pro tribus ponderibus, quæ debent ſolvere per ſingulos manſiones, annuatim* quindecim denarios Banales *dare teneantur*. An. 1294. demum & iſtud. *Nos frater Jacobus ſignificamus, &c. Quod Martinus Pap. quadraginta marcas promptorum denariorum, partem in groſſis Bohemicalibus, partem in latis Viennenſibus, cum decem penſis computando... ſolvere debuiſſet Anno* 1328.

Ex his, & ſimilibus, penſarum valorem, vita comite, ubi Muſæum accreverit, fide diplomatum producemus. PETERFFY.

CAPUT XVII.

De hoſpitibus advenientibus clericis.

SI quis hoſpes clericus in hanc patriam ſine commendatitiis literis epiſcopi ſui venerit, ne forte Monachus, ac homicida fuerit, vixque alicujus ordinis ſe confeſſus fuerit, judicio, vel teſtimonio diſcutiatur.

NOTÆ.

ESt decretum contra clericos & religioſos vagabundos.

CAPUT XVIII.

De cohærentia clericorum.

SI quis clericus in patriam iſtam veniens, alicui epiſcoporum, vel Comitum adhæſerit, & eum Dominus ſuus bene habuerit, & ſecundum quod cum eo convenit, vel tractaverit, ſi diſcedere ab eo voluerit, nequaquam diſcedet, donec prius de injuſtitia ſibi illata audientia regis declaraverit.

NOTÆ.

CAnon loquitur ex decreto Urbani, de clericis Acephalis, qui curiis adhærebant; an vero in hoc decreto Ladislai, de id genus clericis agatur, hic inveſtigandum eſt. Verum cum ſuperiori decreto, hoc eſt XVII. ut hoſpes clericus, ſine commendatitiis epiſcopi literis veniens, ne forte monachus, aut homicida ſit, vixque alicujus ordinis ſe eſſe confeſſus fuerit, judicio vel teſtimonio diſcutiatur, nihil actum ſit, nunc examinabitur. In hoc itaque decreto non videtur agi, niſi de clericis probatis, qui dubio procul, ſuorum ſuperiorum facultate, adhærere ſolebant epiſcoporum, atque etiam procerum ſequi aulas, ut illis a ſacellis, vel confeſſionibus eſſent, aliaque munera, ſuo ſtatui congruentia, tractarent. Hi porro, quia adhærebant parti, & de ſtipendiis ſive in perpetuum, ſive in tempus (hoc enim ſignificant verba illa: *ſecundum quod eum convenit, vel tractaverit*, nam tractare extenſa regum dextra, data promittere, vel ſpondere ſignificat) hac inquam de cauſa non poterant ſponte diſcedere, niſi tempore exacto in pactis; & fidei datæ contravenientes ad judicium trahebantur. Si tamen omnino diſcedere volebant, tenebantur cauſam diſceſſus explicare, quæ cum vere verſabatur in offenſione, & injuriis acceptis, ad regis tribunal deferebatur cognoſcenda. Tum ſi legitima erat, facultas dabatur abeundi: ſin minus reconciliatio regis juſſu cum ſatisfactione procurabatur. Dum legis: *donec regis audientia declaraverit:* non intelligas de judicio regis laicali, ſed de Senatu eccleſiaſtico a Rege ad cognoſcendas clericorum cauſas inſtituto, cui rex etiam ſubſcribebat. Ita enim fiebat, ut tum epiſcopi, tum proceres, quibus id genus clerici adhærebant, judicium ſubterfugere non poſſent.

CAPUT XIX.

De ſpretione propriarum eccleſiarum.

SI derelicta eccleſia, villani ad alias tranſierint, pontificali jure, & regali mandato, unde tranſierint, ibi redire, cogantur.

CAPUT XX.

De muliere in adulterio deprehenſa.

SI quis uxorem ſuam in adulterio deprehenderit, & in judicium ſtatuerit, ſecundum inſtituta canonum pœnitentia imponatur, & peracta pœnitentia, ſi ma-

☞ si maritus voluerit, iterum recipiat. Sin autem non, quamdiu ambo vixerint innupti permaneant, vide superius cap. XIII.

ANNO CHRISTI 1092.

CAPUT XXI.

De procuratione Abbatum erga proprios episcopos.

ABbates secundum decreta Patrum in procuratione episcoporum suorum, in cujus territorio sunt, humiliter permaneant, & non semel in anno, sed semper monasteria eorum episcopi visitent, regaliter vitam, & conversationem fratrum discutiant. Converſi monachi, cui monasterio voluerint, se cum rebus suis commendent. Similiter & Sanctimoniales in monasterio sanctimonialium. Deinceps autem aliquis episcopus, aut abbas, sine titulo certi loci, monacham, aut monacham (*a*) non audeat ordinare. Vide infra in constitutionibus Colomani R. Cap. XVIII.

ANNO CHRISTI 1092.

CAPUT XXII.

De ritu gentilium in sacrificiis.

QUicumque ritu gentilium juxta puteos sacrificaverint, vel ad arbores, & fontes, & lapides oblationes obtulerint, reatum suum bene luant.

(*a*) Monachum ordinare, idem, quod sacro velo induere, Deo consecrare. PETERFFY.

NOTÆ.

NUlla his certa pœna constituitur, sed arbitraria: neque enim putandum est fuisse Ladislai tempore adhuc plures Hungaros, qui nondum abjurata infidelitate, paganorum instituto viverent; ubique enim & fundatæ Christianorum ecclesiæ, & sacerdotum collegia, nec non frequentia monachorum cœnobia visebantur: sed fuisse duntaxat quosdam simplices, qui nondum plane dedocti omnem vanitatem, qua majores suos imbutos fuisse acceperant, nihil se in religionem peccare existimabant, si juxta puteos, gentilium ritu sacrificarent, hoc est; superstitionem gentilem repræsentarent potius, quam exercerent, dictasque oblationes exhiberent; quod sane si ex ritu & religione impia fecissent, statutis atrocibus pœnis subdendi erant. Neque vero sacrificandi vocabulum, hoc loco victimam cæsam significat, sed quamcumque munerum oblationem juxta Socratis Eutiphrone intellectum. Quocirca confunditur, vel perinde sumitur cum oblationibus ad arbores, fontes, lapides, &c. Quæ quidem oblationes quomodo fiebant, & cur ad arbores, fontes, & lapides; jucundam & curiosam in vanitate habent considerationem, ab hoc loco tamen alienam. Verosim le quoque videtur hanc legem non tam pro Christianis subditis, quam pro infidelibus, negotiorum causa in Hungaria degentibus, latam esse, & publica superstitionis exercitia iis fuisse prohibita.

CAPUT XXIII.

De donatione propriarum rerum ecclesiæ alicui.

SI quis res suas, aut prædia, uni dederit ecclesiæ, nulla interveniente causa, subtrahere ne audeat, & aliis dare.

CAPUT XXIV.

De inventione rerum ecclesiasticorum.

RES ecclesiarum ubicumque inveniantur, sive apud ecclesias alias, vel apud dominos, ad priorem ecclesiam suam redeant.

CAPUT XXV.

De negligentia fidelium cadaverum.

SI quis dominicum diem non observaverit, & dies festos non servaverit, aut quatuor tempora & vigilias non jejunaverit, aut mortuos suos ad ecclesiam non sepelierit, duodecim dies pane & aqua pæniteat, in cippo. Si Dominus servi sui corpus, aut villicus pauperis villani & hospitis ad ecclesiam non detulerit, tantundem pæniteat.

NOTÆ.

AUT magna fuit prælatorum religio, aut nimia subditorum negligentia, quod toties cavere oportuit de Dominica, & diebus festis celebrandis. Quoties vidimus & a rege Stephano, & in his Ladislai decretis superius cautum, ut merito transgressores tanta pœna coerceri debuerint quanta in rarioribus delictis, verberibus nimirum, maceratione, inedia, & cippo: id fortasse ideo factum, quod his præcipue diebus, vacui a laboribus ingurgitare se vino, & cibis infarcire solebant; proinde merito pœna delicto respondebar. Quod de mortuis ad ecclesiam sepeliendis statuitur, juxta consuetum morem Christianorum, qui jam aliquot ante seculis cœperat, præcipitur. Olim, hoc est a primitiva ecclesia, Christiani in cœmeteriis sepeliebantur, in ecclesiis nemo, idque habetur *C. nemo C. de sacris. Eccles. Nemo Apostolorum, vel martyrum sedem humanis corporibus existimet esse concessam.* Postea martyrum duntaxat reliquiæ ne injuriis paterent, etiam multis redemptæ, in abditissimis ecclesiarnm locis condebantur, subinde ad mœnia urbium extructis super eorum corpora oratoriis, reponebantur. Quod, ut alias diximus, magnum in iis præsidium adversus hostiles insultus fideles collocabant, experientia docti, quam Deus ob Sanctorum merita, piorum voris favorabilis esset, Id enim, de eorum reliquiis, qui licet martyres non fuissent, sancto nihilominus fine quiescentes, miraculis etiam coruscarunt, facilitatum. Antiquorum proin Patrum insistens hæc synodus consuetudini, & ostendens quantum a sacris locis juventur post mortem, quorum peccata sunt remissa, juxta ea quæ docent Augustinus & Gregorius 13 quæst. 2. *quibus cum gravia, Non estimamus.* Merito hanc gravem pro tempore pœnam constituit, qui mortuos suos ad ecclesiam suam non sepeliret, idque extendit ad dominos, qui servi cadaver neglexerit, & præterea ad villicos, qui pauperis ad villam, aut hospitis corpus ad ecclesiam non detulerit. Quo decreto triplicem correxit abusum; nam nonnulli antiquo ritu loca sepulturæ sibi deligebant in saltibus & nemoribus, aliisque circa sua prædia locis non sacris, superposito dein tumulo signo crucis, & testo quod pluviam & nives arceret. Eodem vico frequentes subinde, & statis diebus conveniebant affines, & consanguinei, cum amicis memoriam defuncti celebrantes, & post epulas ibidem sumentes & reliquum diei cantionibus ad rem compositis, extrahentes. Unde periculum imminebat, ne successu temporis in superstitionem quamdam, quæ tempore Augustini in Africa vige-

vigebat, devenirent. Alter abusus erat, quod domini suis sumptibus parcentes, sive non dignati hanc pietatem servis praestare, servos praesertim, quos in praediis, & agris habebant, eodem plane loco, vel non procul ab illis, sine ullis sacris caeremoniis curabant sepeliri. Tertius erat abusus: quod villici quoque, hoc est, qui villarum seu praediorum curam habebant, & vulgo œconomi, & mandatarii vocabantur, eodem plane exemplo pauperum villanorum, qui domino aut subditi, aut mercede vivebant, aliunde conducti, interdum peregrini, & hospites, horum, inquam, cadavera rudi, & loco non sacro sepeliebant, si praesertim longius habitarent ab ecclesia. Has fuisse rationes dicti decreti ex quibusdam manuscriptis accepimus.

ANNO CHRISTI 1092.

ANNO CHRISTI 1092.

CAPUT XXVI.

De laboribus Judæorum in festivitatibus.

SI in die dominico, aut aliis majoribus festivitatibus Judæorum aliquem laborantem aliquis invenerit, ne scandalizetur Christianitas, cum quibus instrumentis laboraverit, illa amittat.

NOTÆ.

JUdæos, ut passim, ita in Hungaria quoque ab initio habitasse, & legibus regni in civilibus vixisse, hinc liquet; quemadmodum de aliis infidelibus negotiorum causa hic agentibus, alibi diximus, nisi quod his sacrificia superstitiosa vetita, illis Judaica religio sic permissa sit, ne tamen Christianitas scandalizetur. Quare etsi Judæis permittebatur publica eorum festa colere, juxta canonem *Qui sincera dist.* 46. nec ut Christianorum festa colant, cogendi sunt; ne tamen religionem suam exercere videantur in contemptum ecclesiæ, merito hæc illis mulcta imponitur: levis quidem, si in se consideretur, sed molesta iis, qui servilem in modum, ut Judæi habentur.

CAPUT XXVII.

De decimatione liberorum abbatum.

BAbbates, de liberis suis, dent decimationem episcopis (*a*).

NOTA PETERFFY.

(*a*) Erant ut in aliis regionibus, servi, ecclesiæ, & monasterii obnoxii, quos episcopi, abbates, rectores, pro meritis libertate donarunt. Sic: *Comes Sol ob remedium animæ suæ abbatiæ S. Mariæ de Almad, cui nomen Verestou, contulit prædium, &c. & servos, exceptis, quos manumisit, &c. Anno* 1227. liberos a servitute, ministerio domestico primum, dein ecclesiæ addicebant; decimum quemque, præ cæteris meliorem, ab episcopo excolendum, & ecclesiasticis officiis aptandum pendebant. Alii per liberos, fundos nobilium desertos, abbatibus dari volunt.

CAPUT XXVIII.

De testibus judicii ferri, vel aquæ.

QUoties vel aqua, vel ferro judicium factum fuerit, intersint sibi tres Cidonei testes, jurando jure probati; qui & innocentis innocentiam, & e contra culpabilis, culpabile perhibeant. Presbyter de ferro duas pensas, & de aqua unam pensam accipiat (*b*).

NOTA.

(*b*) Edidit Cl. Bellius ritum explorandæ veritatis, seu judicium ferri candentis, ex libello Anno 1550. Colosvari, seu Claudiopoli primum excuso. in De 1. Monu. 5. Adpa. ad Hist. Hung. & notis ex Glossario du Fresne, Codice juris patriæ, variisque subsidiis non copiose minus, quam erudite illustravit. Præmonitionem eo in libello lectori scriptam optassem, recens editio adjecisset, demptis pauculis, Calvini, & Lutheri dogma innuentibus, per Typographum intrusis. Neque injucundum nobis accidit legere, quo honore liberum nostrum ad se perlatum affecerit: a Rolando, & Nagy Mihaly conservatum arbitratus, quem Petrus Pazmanus in Nicolai Olahi erudita supellectile inventum, bibliotheculæ nostræ reliquit. Adest una MS. mancum licet, de eodem ritu, seculi quartidecimi charactere expictum. Plura de hoc judicio ferri apud Gonzalez in l. 5. Tit. 35. Barbosam, item Del Rio, Disquis. Magi. invenies.

NOTÆ.

HOC genus judicii prohibebatur canone: *Consuluisti* 2. *quæst.* 5. quem trecentis fere annis ante condidisse perhibetur Stephanus V. scribens ad Umbertum episcopum Moguntinum. Nihil tamen de hujusmodi canone condito invenio a Stephano V. qui septimum pontificatus mensem non excessit, majoremque partem itinere ad Ludovicum pium imperatorem visendum, in Gallia conficiendo, consumpsit. Ut autem hodie talis purgatio in usu non sit, multis cautum est; olim tamen frequens erat, & sæpius adhibitam a viris probatis legimus.

Ac, ut nihil dicam de Petro igneo, qui ignis judicio probavit archiepiscopum Florentinum fuisse simoniacum, & simonia cathedram occupasse, ideirco igneus dictus; hujusmodi item judicio Henricus imperator sanctus, submovit adulterii suspicionem a sancta conjuge Chunegunda; hujusmodi & S. Pandulphus damnavit uxoris adulterium: quanquam ista non in aquam ferventem, sed frigidam brachium immergens, miraculo, usque ad ossa exussit. Plura omittimus. Certe quemadmodum ab illorum temporum consuetudine non fuit alienum, a presbyteris etiam religiosis, innocentiam eucharistiæ sumptione probare, ita neque a laicis candenti ferro, vel aqua ferventi experiri; quando scilicet altero affirmante, altero negante, veritas alio judicio cognosci non poterat. Utrisque exempla habemus, prioris quidem in concilio Vormatiensi provinciali, quod celebratum fuit anno 808. sub Adriano II. can. I. posterioris vero in concilio Salegustadiensi, 1022. sub Benedicto papa VII. alias VIII. canone 7. Et refertur uterque caus. 2. q. 5. can. 26. *Si episcopo*. Et *can.* 24. *Interrogatum est*. Nec ignoro priorem præsertim canonem tanquam erroneum abrogatum, quod notat doctor Angelicus in tertia summæ parte quæst 80. art. 60. Verum quod in usu fuit commemoro, ne decretum synodi Pannonicæ, regis sanctissimi præsentia honoratæ, præter exemplum, & doctrinam sancitum fuisse quis existimet. Quia vero monomachiæ quoque usum, ad dirimendas ambiguas lites, & innocentiam cognoscendam, frequentem fuisse nemo ignorat: etsi lege primum civili *l. unic. C. de gladiatoribus*: tum deinde lege canonica *caus.* 2. *q.* 5. *can. Monomachiam* 22. prohibita fuerit, nihil tamen adeo profectum est, ut e medio tolleretur.

Nam, ut mittamus concilium Bavaricum sub Adriano papa I. celebratum anno 772. quod fuit ante supradictum canonem a Nicolao I. conditum: in quo cavetur, *ut accusatus quis, cum accusatore suo, si voluerit, pacem ineat, antequam ad pugnam adveniat*, ut inquam, hæc omittamus, in Hungaria adeo hanc consuetudinem obtinuisse olim, ut judicio æquivaleret, testantur plures juris consulti, & inter alios Signarellus de Homodeis, qui tribus ab hinc sæculis floruit, scribit in Cons. 96. generalem hanc consuetudinem ad sua tempora servatam esse, & narrat evenisse inter duos Proceres, non tam, ut videtur, cognoscendi, quam honoris causa se provocantes, victori, castro quodam, cui nomen S. Mariæ, in præmium constituto. Dum in congressu alter humi affligeretur, mox victori se subdidit; cum vero alter cædendo abstineret, ab eodem, qui victum se finxit, momento occisus est. Unde quærit; quid juris sit? & an huic precario, ut sic dicam, an potius doloso victori

præmium decernendum ſit? Sed nullo alio teſtimonio probatur efficacius hoc duellorum judicium ſervatum eſſe in Hungaria, quam ipſiulmet Mathiæ primi regis edicto, qui de eo ex parte tollendo decretum edidit; neque tamen eminem authoritatem ademit. Habetur in Decreto 6. art. 18. in hunc ſenſum.

ANNO CHRISTI 1091.

Quia in duellorum dimicatione plurimæ hinc inde fraudes committi poſſunt, raro enim illi, inter quos illud fit judicium, per ſe decertant, ſed pugiles conducunt qui nonounquam dono, favore, & promiſſis corrumpuntur, ſicque partem ſuam, quantumvis juſtam, quandoquidem non ipſimet decertare conſueverunt, ſuccumbere patiuntur. Quare ſtatutum eſt: quodammodo illud judicii genus, extra hoc regnum in mundo inauditum, perpetuo aboleatur, & in factis potentiariis, juriumque poſſeſſionariorum fieri nunquam debeat. Duellum ſiquidem, tunc ſolummodo fieri deberet, & ad hoc ordinatum extitit, quando omnis probatio deficeret. In factis vero potentiariis, vel poſſeſſionariis, partes probationes ſemper habent: Et etiam alicquin judicium duelli, ad curiam regiam militarem, & non ad ſedem judiciariam pertinet. Accedit, quod in judiciis perſonalis præſentia regiæ majeſtatis ſemper intereſſe, literas etiam ſigillare debet, is vero ut plurimum ſpiritualis eſſe conſuevit. Intererunt etiam archiepiſcopi, epiſcopi; & plures alii ſpiritua es; & idcireo non convenit, ut in ſede judiciaria duellum decernatur. Proinde his & pluribus aliis bonis reſpectibus, rationalibuſque ex cauſis hoc judicii genus perpetuo aboleatur, & nunquam decernatur, niſi in caſibus, in quibus omnis probatio deficeret; ut ſi ſolus a ſolo in itinere ſpoliaretur nullo ſpectante, vel quidpiam alter alter ſine teſtimonio commodaret, aut aliquid ad ſecretas aures diceret, & alter neque ſpolium, neque creditum, neque verba prolata, probare poſſet. In quibus caſibus hujuſmodi duelium decerni quidem poteſt, non tamen in ſede judiciaria, ſed in curia militari regiæ majeſtatis: ad illam ſiquidem, ut præfertur, & non ad ſedem judiciariam ejuſmodi genus judicii pertinere plane dignoſcitur. Hæc in eo decreto. Quæ tamen in loco expendenda ſunt; hæc enim juxta temporum ſeriem, de Ladislai decretis agimus anno 1092. editis, cum illa Mathiæ regis 394. poſt annis condita ſint, hoc eſt, anno 1486. Quod hic ſupereſt, in hoc etiam judicio ferri, & aquæ, jubentur intereſſe teſtes probati, qui de innocentia, vel de culpa jurare debebant, adeoque iis auditis, judex innocentem abſolvit, vel reum coedemnavit. Qui demum presbytero, de judicio quidem ferri duas penſas, de judicio autem aquæ unam penſam ſolvebat: non id factum, quaſi presbyter judex eſſet; verum ut id lucri eccleſiæ accederet. Quamquam ſi judicium ſpirituale erat, & eccleſiaſtica jura concernens, ut Mathiæ regis decretum videtur innuere, presbyterum quoque judicis munere functum nihil vetat. Cur autem minus penderetur ex aquæ, quam ferri judicio, ratio eſt: quia hujus facilior erat executio, ob leviorem cauſæ cognitionem.

Simile quid habetur in decretis Colomanni regis, ubi ridicule ſcholiaſtes per judicium ferri, intelligit pœnam compedum; per judicium vero aquæ, ut reus aqua alatur; cujus contrarium, vel ex lib. 3. decretorum Ladislai C. 1. De Centurionibus & Decurionibus, ubi de judicio aquæ loquitur, conſtare poteſt.

CAPUT XXIX.

De celebratione miſſæ extra eccleſiam.

NUllus presbyter audeat miſſam celebrare extra eccleſiam, niſi forte itineris cauſa, neceſſitas cogat eum. Si vero a comite ſuo coactus fuerit, quinquagintaquinque penſas ſolvat. In itinere vero divinum officium celebrare liceat in tentorio.

CAPUT XXX.

De decimatione liberorum, & de emancipatione eorundem eccleſiis facta.

EPiſcopi de liberis accipiant decimas: liberi quoque, cujuſcumque epiſcopo, vel comiti adhæſerint, ſicut eis placuerit, ita habeantur, ſalva tamen libertate. Qui autem pro animarum ſalute liberati, mancipati fuerint, eo tenore tamen, ut eccleſiæ ſerviant, ipſi nemini, niſi ſoli ſibi presbytero, adminiſtrent. *(a)*

NOTA.

(a) Sic: *Joannes Ar. Ep. Strig. emit 15. capita libertinorum de villa Szonok anno 1209. quibus, cum liberum dediſſemus arbitrium poſſe eligendi, in quo ſervitio beati Adalberti eccleſiæ velint eſſe obligati, plncernariæ ſervitutis ſibi elegerunt officium; quibus nos annuentes inſtituimus, ut inſcriptum ſibi Bachariorum* (eccliæ vinariæ præfectorum) *de generatione in generationem exequantur officium, nec ad aliquid aliud compelli poſſint ſervitium.* Muſ. Hiſ. Peterffy.

CAPUT XXXI.

De carnis dimiſſione.

LAtini, qui Hungarorum conſuetudini legitime conſentire noluerint, ſcilicet, qui poſtquam Hungari carnes dimiſerunt, ipſi iterum ſecunda & tertia feria comederint, ſi ſe noſtræ conſuetudini meliori non conſentire dixerint, quocumque volunt, eo vadant, pecuniam vero quam hic acquiſierint, hic relinquant, niſi forte reſipuerint, & carnes nobiſcum dimiſerint. *(a)*

NOTÆ.

(a) PAtet, tempore S. Ladislai jejunium quadrageſimale jam fuiſſe in uſu: unde dies Martis ante cineres, Hungaris dicitur dies carnem relinquens: *Hus haggiò - - Kedd.* Conſtat præterea rigorem jejunii apud Italos (Latini dicti) quorum multi negotiabantur domi noſtræ, feria ſecunda & tertia non viguiſſe. Jubentur hi latini ſequi Hungarorum conſuetudinem ſub pœnis propoſitis.

CAPUT XXXII.

De illata violentia virginis & mulieris.

SI quis virgini, vel mulieri de villa in villam eunti vim intulerit, quantum pro homicidio, tantundem pœniteat.

CAPUT XXXIII.

De decimatione pecorum in alio epiſcopatu naſcentium.

EPiſcopi, qui decimationem pecorum in alio epiſcopatu accipiunt, quartam presbyteris, in ſuo epiſcopatu manentibus, tribuant.

CA-

ANNO CHRISTI 1092.

CAPUT XXXIV.

De ſatisfactione moretricum, & ſtrigarum.

MEretrices, & ſtrigæ, ſecundum quod epiſcopo viſum fuerit, tali modo dijudicentur.

CAPUT XXXV.

De abbatis, vel monachi oſculo erga regem, vel epiſcopum.

A

SI contigerit, regem vel epiſcopum ad quamlibet abbatiam venire, abbas vel monachi ad regis vel epiſcopi oſculum in eccleſia non accedant, ſed egreſſi in clauſtrum ordinatim ſtantes regis vel epiſcopi oſculum præſtolentur. Regem autem & epiſcopum cum quot, & qualibus ſibi placuerit, Abbas clauſtrum intrare permittat.

ANNO CHRISTI 1092.

NOTÆ.

OSculum, aut unionem, aut caritatem, aut pacem, aut reverentiam ſignificat; hoc poſtremum non eſt, niſi inferioris reſpectu ſuperioris, ſitque imprimendo labia vel pedibus ſuperioris, vel genibus, vel manibus. Reliqua tria perinde exhibentur ſuperioribus reſpectu æqualium, & inferiorum, & imprimuntur, vel ori, vel fronti, vel pectori. Oſculum unionis, præcipue eſt ſponſorum: caritatis, parentum, & filiorum: pacis, amicorum: de quo Apoſtolus ad Rom. 6. *Salutate vos in oſculo ſancto*. S. Cyrillus autem A. E. Hiero. Catech. myſtagogica quinta ſic ait: *Deinde clamat Diaconus: complectimini & oſculemini vos invicem, atque tunc nos mutuo oſculo ſalutamus. Non hoc ita accipias, quaſi oſculum ſit ejuſcemodi, quale in foro inter communes amicos eſſe conſuevit; neque enim tale eſt. Hoc igitur oſculum animas mutuo conciliat, & omnem malorum oblivionem illis ſpondet. Signum igitur eſt hoc oſculum reconciliationis animorum, univerſæque injuriarum memoriæ deletæ.*

Ex quo colligitur, oſculum quod a rege, vel epiſcopis præſtolari jubentur abbates, & monachi, arguere unionem, & caritatem; ſeu conſenſum, & dilectionem; eſtque hoc loco ſuperioris reſpectu inferioris, ſi præſertim attendatur ad epiſcopos: nam reges pro pietate ſua, ſacerdotum & monachorum impreſſo oſculo, reverentiam dubio procul innuunt, quam & Conſtantinus magnus Patribus exhibuit concilii, eundemque imitati, & Caroli, & Leones, aliique pii utriuſque orbis imperatores & reges ſacerdotes reveriti ſunt; eandemque reverentiam, Divi Stephani parentis ſui inſtitutione, ſervavit D. Emericus monachis, quemadmodum legimus oſcula ſancta præbens.

Porro oſculum papæ ſignificare conſenſum, & dilectionem dubitari non debet. Quomodo tamen non pauci doctores id probent ex *c. dilecto 25. de præbend. & c. cum olim 12. de privileg.* haud video; rectius hoc deduceretur ex Clemen. *Si ſummus 4. de ſent. excom.* ubi expreſſe dicitur, quod pontifex, licet oſculo participet excommunicato, non ideo tamen cenſeatur eum abſolvere, niſi exprimat, velle eum pro abſoluto haberi, tametſi alioquin pax inter offenſos ſufficienter conſtituatur per oſculum, ut docent Doctores in l. 1. de Pactis.

CAPUT XXXVI.

De ſatisfactione abbatis vel monachi euntis ad regem.

SI autem contigerit, abbatem, vel monachum ad curiam regis venire, in eccleſiam ad ſalutandum regem non eat, ſed poſtquam exierit de eccleſia in domo, vel in tentorio ſalutet eum.

CAPUT XXXVII.

De vigiliarum ſanctarum obſervatione.

B IN hac vero ſancta ſynodo a venerabili rege ſtatutum eſt, univerſis epiſcopis collaudatum, & canonizatum, ut vigiliæ celebrentur B. Stephani regis, & Gerhardi martyris, quo die paſſus eſt, & tres dies ad feſtivitatem S. Martini; & quod patruus ſuus Andreas rex cum omnibus, qui tunc erant, epiſcopis vovit & ſtatuit, ipſe rex Chriſtianiſſimus deſtruere nolit, ſed firmius perduravit, trium dierum vigiliam, ad feſtivitatem S. Petri.

NOTÆ.

HAbes ex hoc decreto regem Ladislaum non ita ſtatuiſſe, quaſi præſideret, ſed propoſuiſſe duntaxat, & ſententiam ſuam religioni maxime conſentaneam in medium attuliſſe; quod cum innumeri epiſcopi collaudaſſent, ac monſtraſſent, vel melius confirmaſſent, (hoc enim ſignificat hoc loco verbum *canonizandi*, præſcriptam nempe in decernendo, & roborando authoritatem) tum etiam Ladislaum regem, huic omnium conſenſui, regia manu firmamentum addidiſſe; quo omnes ſubditi ea lege adſtringerentur; alioquin poteſtas laica ſine epiſcopi authoritate ferias indicere non poteſt. *c. Cum laicis 12. de rebus eccleſi. alienan. Ibi doctores &c. Quoniam in parte 2. de Feriis.*

Merito autem *venerabilis* dicitur, qui inſtar patris habebatur, juxta l. 1. ff. *de obſequiis parent. & patron. præſt.* Qua appellatione ſummus pontifex epiſcopos honorat *c. quam gravi. 9. de crimine falſi.*

Meretur vero id vocabuli, ſi majeſtas regia Ladislai, & multo magis, ſi ſanctitas tam illuſtris expendatur. Porro quod indicitur vigilia S. Stephani regis, & S. Gerhardi martyris, eſt juxta canones mox allegandos: qui enim poteſt indicere diem feſtum celebrandum, etiam vigiliam ejuſdem. Peculiarem tamen gentis religionem arguit, tres dies vigiliarum celebritati D. Martini celebrare, quod Patronus eſſet Hungariæ; totidem etiam diebus ſolemnitati S. Petri jejunando præire, quod non minus ſingularem erga principem eccleſiæ, Romanamque eccleſiam, cui Hungaria ſe dedidit, oſtendit devotionem. Jam antea id ab Andrea rege voto ſuſceptum erat, quod Ladislaus ultro ratum & confirmatum eſſe voluit. (*a*) Sed neque ſolius Andreæ votum ipſum fuit, verum omnium epiſcoporum par conſenſus, quod proinde ſervatum oportuit ab eo, qui Chriſtianiſſimi nomen habet; hoc quippe eſt proprium Chriſtianiſſimi regis non deſtruere religionem, ſed augere majorum pietatem, & propagare.

(*a*) Vide conſtitutiones Andreæ R. in narrat. præv. legat iſta erroribus obſonatus Lampe, & S. Ladislaum Calvino jam devotum, orbi Chriſtiano proponat p. 30. Camarina calumniarum!

Januarius a deſponſatione B. V. *Boldog. Aſzſzony Hava*. Auguſtus, Parvæ Dominæ menſis Hungaris dicitur: *Kiſs Aſzſzony Hava*, forte ut a feſto præprimis apud Hungaros ſolemni, in Cœlos nempe Aſſumptæ, quod magnæ Dominæ appellatione honorant, diſcerneretur. Monetis porro effigiem B. V. impreſſam jamdudum fuiſſe probant Nummi, utut rudes, Belæ I. & II. Tum ne ipſe quidem Gabriel Bethlenius, hoſtis Romanæ eccleſiæ acerrimus, cum regis electi titulum temere arriperet, hanc vetuſtiſſimæ Hungarorum pietatis notam e monetis ſuis auferre eſt auſus. Peterffy.

CA-

ANNO CHRISTI 1091.

CAPUT XXXVIII.

De Sanctorum veneratione festivitatum.

ANNO CHRIS 1091.

IStæ vero festivitates servandæ sunt per annum. Nativitas Domini, Sancti Stephani protho-martyris, S. Joannis evangelistæ SS. Innocentum, circumcisio Domini, Epiphania cum Vigilia, Purificatio S. Mariæ, in Pascha quatuor dies, Sancti Georgii martyris, Philippi & Jacobi cum vigilia, Inventio S. Crucis, Ascensio Domini, in Pentecoste quatuor dies, S. Joannis Baptistæ, Petri & Pauli una die, S. Jacobi, S. Laurentii, Assumptio S. Mariæ, S. Regis Stephani, S. Bartholomæi, Nativitas S. Mariæ, Exaltatio S. Crucis, S. Matthæi Apostoli, S. Gerhardi episcopi, S. Michaelis Archangeli, SS. Simonis & Judæ, Omnium Sanctorum, S. Emerici ducis, S. Martini, S. Andræe, S. Nicolai, S. Thomæ Apostoli. Et unaquæque parochia suum Patronum, & dedicationem celebret. (*b*)

NOTA

(*b*) In vetusti breviarii, Anno 1424. & 1484. charactere monastico impressi, bibliothecæ Budensis, calendario sequentia festa habentur. VIII. Febr. S. Helenæ reginæ. XXIV. Feb. S. Gerardi mar. ep. XXX. Martii, S. Quirini m. II. Maii, Translatio S. Elisabethæ. X. Maii, Translatio S. Andreæ Apostoli. XXX. Maii. Ventio dextiæ S. Stephani. III. Julii, Translatio S. Thomæ Apostoli. IV. Julii, Translatio S. Martini. XVII. Julii, SS. Andreæ & Benedicti Hieremi. MM. XXIX. Julii Depositio S. Ladislai regis. II. Sept. Depositio S. Emerici ducis. VI. Nov. Translatio S. Adalberti E. M. XII. Nov. S. Joannis Eleemosinarii, quæ dies ultima calamo adnotata est. PETDRFFY.

NOTÆ.

SImilia extant in decretalibus *c. Pronunciandum 1. dist. de consecrat. Et c. conquestus 5. de Feriis.* Nisi quod in primo, Pascha cum tota hebdomada celebrari jubetur. Tres præterea dies Rogationum, necnon dedicatio cujuscumque Oratorii. Omittuntur vero festa S. Georgii martyris, Inventionis, & Exaltationis S. Crucis, S. Nicolai, S. Laurentii, & Sanctorum, qui sunt proprii Hungarorum, præter Martinum. In posteriori vero demptis, præter Laurentii diem, omnibus etiam tribus Rogationum diebus, necnon dedicationis dierum ecclesiarum, additur dies S. Silvestri, septem dies Dominicæ passionis, & resurrectionis, cum septem sequentibus, in quo tamen non tam habetur ratio solemnitatis universalis, quam feriarum, quibus, ob reverentiam, judiciorum strepitus inhibetur.

Potuisse autem synodum nationalem de hujusmodi festis celebrandis, & quibuscumque aliis per regnum Hungariæ celebrandis decernere, patet ex iisdem decretis. Nam ut primo jubentur coli omnes illæ festivitates, quas singuli episcopi in suis episcopatibus cum populo collaudaverint, quæ vicinis tantum circumjacentibus indicendæ sunt, non generaliter omnibus; ita in posterioribus servandæ sunt omnes cæteræ solemnitates, quas singuli episcopi in suis diœcesibus cum clero & populo dixerint solemniter celebrandas. Multo vero magis id potuit tota synodus constituere.

Dubium tamen est, an id perinde intelligatur de festis sanctorum canonizatorum, & non canonizatorum? Glossa in prius decretum refert opinionem affirmantem, episcopum in sua diœcesi posse sanctum canonizare. Eandem vero reiicit arg. *c. grave nimis 2. extra. de Reliq. & venerat. Sanct.* Idem probari potest, ex *c. audivimus 1. eod.* nisi enim accedat Romanæ ecclesiæ authoritas, facile deceptio contingit: atque ita sentiunt Doctores in prædictum cap.; inter quos optime recentior Felix Contelorus de Canoniz. Sanct. capite quarto. Unde ultertus colligi potest de canonizatione sanctorum Stephani regis, & Emerici, ejusdem filii, & Gerhardi episcopi, ab ecclesia Romana decreta, quorum festa, & vigilias episcopi in suis diœcesibus instituere possunt. Occurrit tamen hoc loco, *citato cap. pronunciandum 1. dist. 3. de consecrat.* nulla fiat mentio celebrandæ Conceptionis, Præsentationis, Annuntiationis, Visitationis Beatæ Mariæ Virginis? Quæ proinde etiam in decreto hujus synodi omittuntur, ut mirum sit, Hungariam B. Virgini consecratam in hoc cultu fuisse negligentiorem; quanquam menses alios, a B. Virgini dicatis diebus festis nuncupare voluerit. Et quidem quod spectat ad festum Conceptionis, Glossa in prædict. cap. celebrandam non esse, quia B. Virgo in peccato concepta non fuit, sicut & cæteri sancti, excepto unico Christo. Rectius tamen dicitur ab Ecclesia Romana, longe post hoc decretum, cœpisse celebrari, quando & in Gallia circa annum 1145. ea solennitas ortum habuit, si Bernardo credendum epistola 174. ad canonicos Lugdunenses, subindignanti, quod ubique authoritate Catholicæ Romanæ Ecclesiæ novam inducerent celebritatem, obtentu cujusdam supremæ revelationis; cum tamen de his omnibus se judicium Romanæ ecclesiæ expectare profiteatur. Porro hanc epistolam Bernardi non esse, sed & Bernardum contrariæ opinionis fuisse, in peculiari libro de hac re, multis conatur asserere Franciscus Bivarius, literis etiam ad nos datis, ut in pluribus solitus erat, dum viveret. Verum quod huc spectat, pridem, antequam in Galliis festum istud celebratum fuisset, in multis regionibus, maxime vero in Anglia innuit Glossa: & Equilinus in Catalogo lib 1. cap. 13. narrat miraculum, cujus occasione, ea solemnitas in Anglia cœpta est circa annum 1070. ut plerisque videtur. Quia tamen serius in Ecclesia Romana obtinuit, paulo ante annum 1200. mirum non est in decreto synodi Hungaricæ nullam de ea fieri mentionem, quando Hungarica ecclesia ritus non alios, quam Romæ susceptos admittere consueverit.

Festum præsentationis antiquius est Græcis, quam Latinis, sub eo discrimine, quod nunc passim observetur. Ad Gallos transivit anno 1375. tardius ad Romanam ecclesiam in universum. Molanus in additione ad Usuardum 21. Novembris, a Pio, & Paulo pontificibus Romanis, cum indulgentiis institutum fuisse notat, Pium puta, & Paulum secundum: hic illi successit anno 1464. allegat pro eadem re bullam pauli editam Lovanii uno & vigínti post annis, quo etiam tempore in Germania, & alibi religionem habere cœpit. In antiquis martyrologiis Usuardi, Adonis, Romano veteri, Bedæ, & aliorum, quæ manu scripta in membrana perantiqua habemus, nulla ejus est memoria, neque in eo martyrologio Romano recensitum, quod Florentiæ anno 1486. opera Georgii Antonii Vesputii typis vulgatum est. Cæterum constat antiquitus præsentationis solemnitatem eam esse appellatam, qua Dei genitrix, & Simeon infantem Jesum in templo obtulit, ut antiquo ritu alia vetusta ecclesiæ monumenta significant; & ipsa insuper oratio missæ ejusdem diei indicat. Postea tamen factum, ut præsentatione, Christi mysterio tantum expressa, vocabulum præsentationis, in B. Virginis solemnia transiret, & nihilominus priori festo vocabulo purificationis insignito duplex deinde B. Virginis celebritas, purificationis scilicet, ac præsentationis coleretur.

De Annuntiationis festo major est difficultas: quippe de ejus diei celebritate perantiqua habetur mentio, cum in sexta synodo canone 2. apud Theodo. Balsamon. cap. 12. pag. 28. tum ante hanc synodum, in concilio Toletano X. sub Vitaliano papa anno Domini 656. & multo ante apud Augustinum *lib. 4. de Trinit. cap. 5.* sed etiam in Glossa. in cit. cap. *Pronunc. 1. dist. 3. de consecrat.* mentio fiat; mirum videtur nihil in hoc canone dici de Annuntiatione S. Mariæ, quod tamen festum in ecclesia celebratur, sed neque in cap. *conquestus de feriis*, ulla fit specialis mentio, nisi generatim conprehendi censeamus; eo quod festivitatum omnium, Virginis gloriosæ celebrem velit esse solemnitatem. Cujus rei illa fortassis ratio posset assignari, ex ratione Cyrilli de hac re, quod hoc festum unum sit ex dominicis festis, atque adeo primarium, ac prorsus venerandum; utpote quod pro ordine & dispositione rerum, quæ in evangeliis de Christo prædicantur, sacrosanctum habeatur. Quippe in quo de Filii Dei e cœlis descensu agatur: qua etiam de causa in antiquis Martyrologiis passim annuntia-

tio Dominica nuncupatur. Obſtat nihilominus canon Concilii Tolctani, tametſi provincialis, in quo propria feſtivitas Matris appellatur. *Quod enim*, inquit, *feſtum Matris eſt, niſi Incarnatio verbi? cujus feſtum ita debet eſſe ſolemne, ſicut eſt ejuſdem Nativitas Verbi.* Nili fotte hinc elicjamus, teſtum Annuntiationis confuſum fuiſſe cum feſto Nativitatis, quandoquidem in illo natus fuit in utoro Virginis, in hoc vero die natus ex utero Filius Dei in carne humana; hinc licet Auguſtini tempore celebraretur, ut modo fit, octavo Kalendas Aprilis, poſtea tamen in multis eccleſiis conſuevit die decimaquinta Kalendarum Januarii, hoc eſt, decima octava Decembris, adeoque octavo ante Natalitia die celebrari, idque ut in poſterum fieret, ſancivit concilium Toletanum prædictum hac de cauſa.

ANNO CHRISTI 1092.

ANNO CHRISTI 1092.

Plura de feſtis B. Virginis & aliorum Sanctorum publico cultu habendis vide apud Franc. Suarez S. J. Tom. I. de religione l. 2. cap. 8. & ſequent.

CAPUT XXXIX.

De abbatibus vel monachis in Kalendis ſedentibus.

ABbates vel monachi, inter fratres Kalendarum non ſedeant, ſed abbas A oblationes fratrum in clauſtrum accipiat, & ſecundum regulam fratribus aumini-ſtret. (*a*)

NOTA.

(*a*) De Kalendis alibi dictum. Prohibet S. Synodus, ne abbates & monachi extra clauſtrum conviviis ejuſmodi interſint, ad quæ agenda, pecuniario aliquo penſo ſuccurrere debuiſſent aut vices reddere invitantibus: celebret proin Abbas inter domeſticos parietes feſtum Kalendarum ex oblationibus pii populi precario factis. PETERFFY.

CAPUT XL.

De decimationem negantibus.

EPiſcopus accipiat decimationem ab omnibus, ſed eo tenore; Epiſcopi Priſtaldus interroget poſſeſſorem annonarum, ſeu beſtiarum quantum habeat. Si crediderit verbis illius, accipiat ſecundum hoc, quod dixit: ſi vero non crediderit faciat illum jurare, & accipiat. In annona vero commixtum non accipiat, ſed ſeparatim. Si vero poſt juramentum domini annonæ quis alienus perjurium dixerit, præter Priſtaldum epiſcopi, ante Præſtaldum regis, & comitis numeretur annona, & ſi culpabilis inventus fuerit Dominus annonæ, cum decima pars detur, & novem partes dentur epiſcopo. Si vero ipſe, qui inſurrexerit, mendax B extiterit, eodem judicio perſolvat culpam: ſi non habuerit, unde ſe redimat, ſolus venundetur, exceptis liberis. Decimatio autem tota colligatur uſque ad nativitatem Domini Filius autem, qui in domo patris eſt, vel ſervus non ſeparetur, ſed ſimul dent decimationem cum patre; filiis vero vel ſervis qui per ſe habent domos, accipiat decimationem de omnibus quæ habent. Si autem aliquis contumax fuerit, interrogatus decimam, & noluerit indicare Priſtaldo epiſcopi, tunc Priſtaldus coram idoneis teſtibus deC ſignet quantum ſibi videtur eſſe juſtum, linum, vel canabum, quantum poteſt pugillus capere, preſſis digitis ad terram, tantum accipiat. Si trituratam annonam invenerit, ſi decem hydriæ fuerint, nil accipiat; ſi viginti vel plus, accipiat decimam partem.

EX LIBRO SECUNDO.

CAPUT XIII.

De furto Clericorum.

ORdo clericalis, ſi anſerem vel gallinam, aut poma, vel his ſimilia D furatur, ſcopis tantum a magiſtro corrigatur, ſed quod furatur reſtituat. Majus his, ſi furatus fuerit, ab epiſcopo ſuo degradetur, & judicio vulgari damnetur.

NOTÆ.

SErmo eſt de clericis univerſim, qui, ſi adhuc ſubſint diſciplinæ literariæ in ſcholis, ſi furentur, a magiſtro virgis coerceri jubentur. Si extra diſciplinam literariam, præſertim, ſi aliquid majus furentur, judicio vulgari, hoc eſt a lictore juxta delictum plectendi ſunt, ſed prius ab epiſcopo, gradu, & honore juxta morem, privandi. Quanquam hoc generatim, non de aliis, quam de clericis adhuc magiſtro ſubditis intelligi recte queat; inter quos, & minores, & majores æque cenſeri poſſunt, ſive virgis a magiſtro caſtigandi, ſive a lictoribus cædendi. Eſt autem *judicium vulgare*, quo aliquis vel publica ſententia virgis plectitur, vel quod ubique ex uſu eſt, a patibulo ſuſpenditur. Neque apud Germanos, & Hungaros ſupplicium aliud decretum eſt furibus, niſi pendere. Porro ubi mortis judicium verſatur, magna rei ablatæ copia æſtimanda eſt; etſi minima ſint illa, pro quibus a magiſtro virgis ſubigendi cenſentur, in quibus non tam res ipſa quam honeſtas & morum diſciplina ſpectatur. Quid enim vilius apud Hungaros, quam anſer, gallina, poma, & id genus? quando & anſerem, & gallinam levi admodum emas: poma vero etiam grandia, & optima, qualia in Italia non videas, vel centum non pondere, ſed numero, aut menſura comparare parvo aere liceat, atque in tanta copia, ſæpius dono, quam pretio accipiantur: ut propter hoc caſtigari dignus ſit, qui furetur, cum honeſte, & gratis habere queat Lex hæc proinde, magis ob inducendam honeſtatem, coercendamque clericorum licentiam, quam ob merum damni, ſimili furto proximo inferendi, ſtatuta eſt.

ANNO CHRISTI 1092.

EX LIBRO TERTIO.

ANNO CHRISTI 1092.

CAPUT IV.

De quolibet fure ad ecclesiam fugiente.

SI quis liber furatus fuerit, & ad ecclesiam fugerit, cujus ecclesiæ refugium quæsivit, illius servus sit. Ille autem, cujus suasione evasit, parte sua careat. Si presbyter postea eum emancipaverit, & ipse vice ejusdem servus sit ecclesiæ. Ille vero qui furatus fuerat, venundetur in aliam patriam; & si postmodum huc reversus fuerit, tollantur ei oculi.

CAPUT V.

De servo, vel libero in eadem culpa ad ecclesiam fugiente.

A SErvus, qui furatus fuerit, & ad ecclesiam fugerit, domino suo reddatur, & cujus consilio fugit, det ecclesiæ duas pensas. Et si liber furtum fecerit, sed neque captus, neque ligatus ad ecclesiam fugerit, ipse similiter sit servus ecclesiæ, & cujus erat fur, parte sua non careat. Eo modo, si servus ad ecclesiam fugerit, una pensa dominus ejus eum redimat, cujusque res furatus fuerat, illi totum restauret. Item si servus B magnum quid, & tantum furatus fuerit, quantum dominus ejus restaurare non poterit; cujus erat, unam pensam ecclesiæ det, & servus sit ejus.

NOTÆ.

INtellige juxta qualitatem, & quantitatem rei ablatæ, & causa in judicio cognita. Neque enim lege militari agebatur, ut quodvis minimum furtum laqueo expiandum esset; tametsi pro eo etiam tempore interdum & hoc fieri, & expediri consueverit. Quod autem si pro evadendo patibulo ad ecclesiam fugiat, & abducatur inde, excœcari jubetur, dubitari potest, an minori hac pœna suspendium evaserit, an potius hac addita, contumacem nihilominus furca manserit? Videtur id religioni & reverentiæ ecclesiæ datum, ne quid amplius pateretur, quandoquidem subjicitur: servus in furto captus, si ad ecclesiam, non fugeret, sicut liber suspendatur, ut a contrario arguendum sit, fugientem ad ecclesiam, minime laqueo luisse, multoque magis, si liber fuerit.

Sed neque putandum, quemquam eorum ad ecclesiam confugientium adduci, nisi de potestate episcopi potuisse, eamque legem generatim ab episcopis hac synodo factam brachio seculari, vel judici ecclesiastico, ut abductum traderet, satis liquet. An tamen id sancire potuit citra violatam immunitatem ecclesiasticam, & reverentiam sanctitati debitam, non immerito quæri potest. Sane, *caus.* 17. *q.* 4. *can. miror.* 8. multoque magis *can. reum* 9. ibidem expresse cavetur, *Reum ad ecclesiam confugientem nemo abstrahere audeat, neque inde donare ad mortem, vel ad pœnam, ut honor Dei & sanctorum ejus conservetur; sed rectores ecclesiarum pacem, & vitam, & membra ejus obtinere studeant; tamen legitime componat, quod inique fecit.* Præterea rei sanguinis defendi debent ab ecclesia, ne effusionis sanguinis particeps fiat, *caus.* 23. *q.* 5. *can. reos* 1. sed etiam servi ad ecclesiam confugientes, nonnisi cum cautione redduntur suis dominis, ut a morte, debilitate, & omni pœnarum genere sunt securi, *caus.* 17. *q.* 4. *can. Metuentes* 32. & *can. Id constituimus* 36. Cæterum ut hæc vera sint, ubi tamen de publicis latronibus agitur, dicti canones exceptionem admittunt, licebitque hujusmodi extrahere, & ecclesiastica authoritate puniendos tradere 17. *q.* 4. *sicut antiquitus*. Et eadem est ratio nocturnæ depopulationis: *Glos. ibidem & in c. Hi qui in furtis implicati sunt defendendos esse ab Ecclesia, idque maxime faciendum, si injuste damnati sunt juxta illud proverbium* 23. *Eripe eum qui ducitur ad mortem*, 23. *q.* 3. *non inferenda:* si tamen juste damnati sunt, ut in hoc nostro decreto supponimus, ejusdem Gregorii sententia advertenda est. *Hi, qui in furtis publicis implicati sunt, a nobis non videntur injuste defendi, ne opinione male agentium, ejus indiscretæ defensionis ausum in nos ullo modo transferamus.* Hæc ille. Porro leges civiles non tantum publicos latrones, & nocturnos populatores verum etiam homicidas, adulteros, raptores virginum excipiunt. Nobis tamen ad eruendum hujus decreti sensum satis est, canones ad interpretationem adhibuisse, juxta quos intelligi etiam decretum, quod sequitur.

CAPUT XVII.

De furibus ad ecclesiam fugientibus, & se innocentibus proclamantibus.

SI qui servi, vel liberi fures ad ecclesiam subintraverint, & se innocentes C proclamaverint, judicio probentur. Quod si rei apparuerint, quasi, qui ecclesiam non intrassent, judicentur: si vero culpam confessi fuerint, lege Beati Stephani discutiantur.

NOTÆ.

SEnsus enim est, si publici latrones ad ecclesiam subintraverint, judicium declinando, vel inter manus evadendo, & se innocentes proclamaverint, probandum est illos non esse innocentes, sed reos, ac legitime captos: proinde quasi ecclesiam non intrassent; quippe qui immunitate non gaudent, judicantur; quod si culpam confessi fuerint, lege beati Stephani discutiantur. Est autem lex B. Stephani lib. 2. decret. c. 29. *Si quis servorum semel furtum commiserit, reddat furtum, & redimat nasum quinque juvencis, hoc est* 20. *florenis, hic autem non abscindatur, quod si* (40. cap.) *abscissus naso* (intellige iterum) *furtum commiserit, redimat aures quinque juvencis, si potest, si autem non, abscindantur: si tertio commiserit furtum, careat vita.* Hæc de servis. *Si vero quis liberorum* (cap. 41.) *furtum commiserit; legibus servorum subjaceat, si secundo simili lege subjaceat; hoc est primo quidem nares, deinde aures amittat, si vero tertio, vitæ dispendio discutiatur.*

Prima earum legum de abscissione nasi, quoad servos, hodie aliquot in locis servatur. Reliquas ex parte mitigasse putatur S. Ladislaus lib. 3. decret. c. 8. *Si liber, quod decem denarios valet, furatus fuerit, cum omni substantia sua pereat*, ideest bona ejus confiscentur; *si minus autem: alter oculus eruatur, & secundum S. Stephani decreta dijudicetur*, hoc est si iterum furetur, altero etiam careat oculo, *si tertio vita luat: si vero servus sex denariorum pretium furatus fuerit, careat oculis; sin minus, semioculo, hoc est altero oculo, & quod furatus fuerit dominus ejus dupliciter solvat, & restituat*: Huic simile est, quod habetur cap. 12. *Servus in furto captus, si ad ecclesiam non fugerit, suspendatur*, (pro rei scilicet ablatæ quantitate, vel qualitate) *Domino servi illius detrimentum sit in servo suspenso, domino vero rerum perditarum sit detrimentum in rebus perditis. Liber in furto captus, si ad ecclesiam fugerit, & inde abducatur* (intellige juxta superius dicta, obcœcatus fuerit) *filii sui, & filiæ si decem annorum, aut minoris ætatis fuerint; in libertate permaneant; si vero majoris ætatis, quam*

de-

decem annorum fuerint, in servitutem redigantur, & omnis substantia eorum auferatur: servus autem, vel liber, si anserem, vel gallinam furatus fuerit (juxta superius dicta) *monoculus efficiatur, vel quod furatus est, reddat.*

ANNO CHRISTI 1093.

Quanta severitas legum! quæ si universos ligaret, hodieque duraret, quam multos videre liceret, naso, auribus, & oculis carentes, nec pauciores ex patibulis pendentes. Nimia fortasse videri potest sævitia: verum SS. regum & præsulum religionem quis facile arguat? Quin remissiores hodie pœnæ, magnam peperere impunitatem saltem scelerum patrandorum, non minuere licentiam. Constitutionum ecclesiasticarum, quæ jura alyli contingunt, apud recentiores authores invenies.

ANNO CHRISTI 1093.

Utere itaque perlevi hac explicatione canonum, lector benevole in eruditionem tuam. Si desiderio tuo satis datum non est, (id enim nos ipsi fatemur, cum ad eorum annorum usum, quibus constitutiones hæ editæ fuerunt, pleraque exposita sint) monitiunculas nostras operi præmissas revise; & Historiæ ecclesiæ Hungaricæ subsidia nos comportavisse intelliges.

BURDEGALENSE CONCILIUM

Ab Amato archiepiscopo A. S. L. anno 1093. celebratum.

x Mabillon. Annal. rd. S Ben. V. n. xxxv. ppend.

Concilii hujus opus fuit restitutio cœnobii S. Caprasii monachis Floriacensibus, de quo subjicio chartam a Cl. Mabillonio Ann. Ordinis S. Benedicti tom. V. num. XXXV. in append. vulgatam. Nec dubito quin ad hoc pariter concilium spectet discussio veteris & sæpius agitatæ controversiæ inter monachos S. Albini & monachos SS. Trinitatis Vindocinensis de ecclesia S. Clementis Cordonensis, de qua charta apud Baluzium tom. II. pag. 168. ex quo hic datur.

Omnibus sanctæ Dei ecclesiæ cultoribus notificare curavimus, cœnobium S. Caprasii, quod est situm in loco qui dicitur Pontonis, & quod per multa spatia temporum fuerat subtractum violentia quorumdam pravorum, qualiter sit redditum & restitutum monasterio sancti patris Benedicti Floriacensis. Fuit quidam monachus nomine Otgerius (de Landerron) prior loci Regulæ, qui graviter ferens amissionem tantæ rei, audiens & intelligens ex chartis antiquitus conscriptis supradictam fore juris conscripti sancti Patris Benedicti, veniens ad Burdegalense concilium coram domno Amato, legato apostolicæ sedis, & archiepiscopo Burdegalensi, & archiepiscopo Auxiensi, nomine Willelmo-Bernardo & coram omnibus circumsedentibus, episcopis videlicet & abbatibus, de Bernardo Aquensi episcopo, qui tunc temporis locum injuste possidebat, proclamationem facere non distulit. Ille vero Legatus, utpote vir apostolicus, & veritatis amator, recognoscens ex his dictis multorum proclamationem non esse factam, super hoc requirens prædictum Aquensem episcopum, facere justitiam canonice non negavit. Quapropter ille Bernardus condescendens præceptis canonum, recognoscens veritatem non multum reluctans totum cum omnibus appendiciis suis Deo, & sancto patri Benedicto per manum supradicti legati, & archiepiscopi Auxiensis plenissimo in concilio reddidit. Hujus redditionis testes & visores hoc in privilegio subscribuntur. Signum domni Amati vicarii & archiepiscopi, Signum archiepiscopi Auxiensis Willelmi-Bernardi, signum episcopi Agennensis Simonis, signum episcopi Petragoricensis Rainaldi, signum Ademari episcopi Engolismensis, signum Hodonis episcopi Bigorræ, signum Bertrandi Convenensis episcopi, signum Petri Adurensis episcopi, signum Stephani episcopi Vasatensis, signum Bernardi Aquensis episcopi, cum quo excussa & definita est causa. Actum anno MXCIII.

NARRATIO DE EADEM CONTROVERSIA,

Et de judicio Amati archiepiscopi Burdegalensis A. S. L.

Ex Baluz. Miscell. to. II. pag. 168.

URbanus Romanus pontifex, missis literis mandavit Amato legato suo, Rodulpho Turonensi archiepiscopo Goffrido Andegavensi episcopo, ut litem quæ est inter sancti Albini, & sanctæ Trinitatis Vindicionensis monachos de ecclesia S. Clementis Credonensis, vice sua justo judicio deciderent. Amatus itaque acceptis literis supradicto archiepiscopo & episcopo mandavit quatinus ad hanc causam determinandam Sanctonas ire una cum sancti Albini & sanctæ Trinitatis Vindocinensis monachis non differrent. Quod comes Andegavensis audiens, suadentibus sanctæ Trinitatis Vindocinensis monachis cum interminatione destructionis totius monasterii sui sancti Albini abbati Sanctonas ire vetuit, mandans Amato quatinus in terram suam, sicut ipsemet Amatus per supradictos monachos ab eodem comite quæsierat, Miribellum vel Losdunum fiducialiter veniret, diffiniturus hanc tantam causam ibi una cum archiepiscopo Turonensi & episcopo Andegavensi, sicut apostolicus mandaverat, qui ob itineris difficultates Sanctonas ire non poterant, cum & ipse huic placito interesse cuperet. Amatus autem prætentis occasionibus venire noluit; sed hoc placitum absque prædictorum pontificum invitatione & consensu Burdegalam transtulit. Abbas itaque sancti Albini, licet graviter infirmus, ad hoc placitum contra vetitum comitis Andegavensis pergens, a Pictavensis comitis Præposito, Rotberto nomine, apud sanctum Johannem Angeliacensem captus, & reverti compulsus est; exquisitis antea manicis omnibus pro pecuniæ ablatione, si qua fortasse reperiretur. Qua non inventa, cum abbas & monachi suæ captionis, & reversionis causam quærerent, Præpositus reddere noluit interminando addens, quia si ulterius tentarent procedere, & captionem, & detrimentum rerum suarum maximum incurrerent. Adjunxit etiam ut ad comitem pergerent, & gravius quam ipse eos cœperat, circaverat, reverti compulciverat, super se proclamarent. Missis igitur legalis sanctum Maxentium ad comitem Girardo priore suo, & Helinanno altero monacho, qui de illatis injuriis quererentur, & fiduciam, ac conductum comitis quærerent, ipse abbas cum cæteris eo die forte ad quandam obedientiam sanctæ Mariæ Dolensis reversus est, ibi illos, quoadusque redirent, operiens. Redeuntes itaque legati dixerunt comitem sui captionem & universa quæ facta fuerant supradicto Præposito jussisse.

ANNO CHRISTI 1093.

sisse. Nam cum apud eum de sui abbatis captione & cæteris injuriis quererentur, respondit comes se nolle illos per suam terram transire euntes ad hoc placitum, in quo ecclesiam sancti Clementis Credonensis monachis Vindocinensibus auferre niterentur, cum & abbatia sanctæ Trinitatis sua esset, & in sua terra obedientias multas haberet. Cumque fiduciæ transeundi per terram suam & ducendi ad hoc placitum quoscumque vellent, quam audientibus Helia Cenomannensi comite, Herberto Toarcensi comite, Hugone de Liciniaco, illis Pictavis dederat, recordaretur, respondit se hoc recognoscere, & idcirco si aliquid amiserant reddere, transire autem illos nullo modo sinere. Interminando addidit etiam quia si Amatus de hoc placito se ita intromitteret, ut aliquo modo Vindocinenses monachi sancti Clementis ecclesiam amitterent, proculdubio nec suus episcopus, nec suus monachus esset. Unde conjici potest, quod comes monachorum Vindocinensium precibus vel pretio abbate cum suis & capi fecerit, & reverti compulerit. Hoc abbas audiens ipse quidem cum cæteris monachis & laicis hujus placiti conscii, & suæ rectitudinis testibus ad proprium monasterium reversus est; quatuor autem monachos, qui de prædictis injuriis quererentur, diversis viis misit, qui per diverticula euntes latenter, diffugiendo per vias silvosas cum maximo labore Burdegalam pervenerunt: ubi cum de Vindocinensibus monachis, quorum hortatu comes eorum abbatem, sicut conjecturis veris probatum est, capi fecerat, quererentur, nullam prorsus obtinuere justitiam. Nam cum se hujus captionis fuisse conscios omnes impudenter negarent, Mauritius sancti Florentii monachus, & Cellarius his verbis eorum impudentiam redarguit dicens: Prior sancti Clementis Credonensis apud S. Maxentium, uti tunc comes aderat, quæsivit a me, si sancti Albini abbas ad placitum suum iret, cumque ego respondissem illum jam in itinere esse dixit se tales habere amicos, qui, si possent illum disturbarent, de qua disturbatione, si contingeret, se magnum gaudium habiturum, Propter quæ verba prædixi Domino Guillelmo abbati nostro; sicut & contigit, sancti Albini abbatem proculdubio in hoc itinere disturbandum. Cumque omnes machinamenta ejus perciperent, & ipse adhuc impudentius se ita dixisse negaret, inquisitus ab Amato quid inde dixerit, nescio quid mussitando protulit, se quasi satisfacturum inde promittens, si ipse præciperet. Amatus autem totum impune dimisit. Deinde sancti Albini monachi de sanctæ Trinitatis Vindocinensis monachis conquesti sunt eo quod sancti Clementis Credonensis ecclesiam injuste invasissent & violenter tenerent, quam ipsi ex dono Suhardi vetuli, & ejus filiorum Guarini & Suhardi concessione per annos multos possederant, officinis, vineis, lignis, libris, & aliis ornamentis ornaverant, & utique ad sanctæ Trinitatis Vindocinensis fundationem, & Gaufridi Martelli comitis tempus, qui vi sua & sine ratione aliqua illam sancto Albino abstulit, & sanctæ Trinitati donavit, pacifice tenuerant. Ad quæ Vindocinenses monachi nihil contradicentes, responderunt multas querelas inter se & sancti Albini monachos de hac ecclesia fuisse, sed Otbrannum sancti Albini abbatem, ducentis denariorum libris ab Orrico Sanctæ Trinitatis abbate acceptis, concordiam inde fecisse. Cumque hanc concordiam per Giraldi Ostiensis episcopi manum factam esse dicerent, restitit Haimarus sancti Albini famulus, qui fuerat Otbranni abbatis camerarius, probare paratus, quod Giraldus Ostiensis episcopus hanc concordiam neque fecerat, neque, cum facta Carnoti fuit, aderat. Cum vero hujus concordiæ chirographum non haberent, quandam aliam chartam legi fecerunt, in qua continebatur, quod secundum Otbranni abbatis promissum totum sancti Albini capitulum hanc concordiam concesserat. Quod sancti Albini monachi audientes veris testimoniis falsum esse ostenderunt. Stephanus enim S. Albini monachus, qui tunc magister scholarum fuerat, dixit se unum fuisse de calumniatoribus, Berardum, Motbertum, Clementem S. Albini secretarium, Andream rubeum, & alios plures nominans, ipsos etiam Vindocinenses monachi nihil omnino resisterent, sancti Albini monachi judicium flagitaverunt utrum abbas, quadam parte capituli contradicente, possessionem monasterii vendere possit. Amatus itaque secedens cum episcopis & abbatibus, & diu hæc omnia revolvens, tandem judicavit concordiam, quam Otbrannus & Orricus adeo religiosi abbates cum quadam parte capituli sancti Albini, quamvis altera contradicente, fecerant, non posse dissolvi. Cumque sancti Albini monachi a singulis episcopis, Agennensi, & Nannetensi videlicet, abbatibus vero sanctæ Mariæ Dolensis & sancti Johannis Angeliacensis, Clericis autem Petro decano, Achelmo archidiacono Burdigalensibus, quos ipse Amatus ad judicium hoc faciendum secum advocaverat, quærerent utrum hoc judicium facerent vel consentirent, nemo eorum vel affirmavit vel negavit præter S. Johannis Angeliacensis abbatem, qui nec facere, nec consentire hoc judicio coram omnibus professus est. Deinde sancti Albini monachi hoc judicium palam omnibus calumniati sunt, injustum esse & falsum & contra sanctorum canonum decreta prolatum proclamantes; poposcerunt que ut vel ipse Amatus data sententia canonica hoc judicium corroboraret, vel ipsi canonicis sententiis id refutando improbarent. Ad quæ Amatus & cæteri hujus injusti judicii conscii nullum omnino dedere responsum; pluribus monachis clericis laicis aperte dicentibus hoc injustum videri judicium. Huic placito interfuerunt Simon Agennensis episcopus, Benedictus Nannetensis episcopus, Auldebertus Dolensis abbas, Auscultus Angeliacensis abbas, Guillelmus abbas S. Florentii, & de monachis ejus Mauritius, Oliverius, Radulphus, Haimo. De monachis Vindocinensibus Frotmundus prior, Radulfus, Daniel, Gaufridus, Adelelmus. De monachis sancti Albini Girardus prior, Helinnanus, Stephanus, Milo. De famulis eorum Haimarus Malpetit, David, Lucas, Ingelgerius. De clericis, Leodegarius archidiaconus Pictavensis, Radulfus archidiaconus Namnetensis, Achelmus archidiaconus Burdegalensis, Willelmus apulus, Guillelmus Salmurensis archipresbyter, Petrus decanus Burdegalensis, Petrus de Subisa.

Juvat hic pariter admonere, hanc ipsam inter monachos de illa controversiam sententiam Amati audita plene definitam quievisse: sed eo ipso anno 1093. *sopita est tandem ex bulla Urbani papæ, quam hic ex eodem Baluzio subjicio.*

Urbanus episcopus servus servorum Dei dilectis in Christo filiis Girardo abbati sancti Albini Andegavensis, & Bernoni abbati sanctæ Trinitatis Vindocinensis salutem & apostolicam benedictionem. Anno Dominicæ Incarnationis millesimo nonagesimo tertio, pontificatus nostri quinto, indictione prima, cum essem in provincia Calabriæ apud monasterium sanctæ Mariæ, quod dicitur de Matina monachi sancti Albini Girardus prior,

Milo

Milo Stephanus, adversus monachos sanctæ Trinitatis de Vindocino, Frotmundum priorem, Ingelbaudum Hostiarium, qui præsentes aderant, conquesti sunt, quod Vindocinenses fratres ecclesiam sancti Clementis Credonensis, quæ a monachis Sancti Aibini juste secundum illorum temporum consuetudinem adquisita ac per triginta annos quiete & sine interruptione possesso, violenter ablatam injuste detinerent. Qui cum suis instrumentis & rationibus causam defendere niterentur, primo die proclamationis res diu & multum ventilata, nullo potuit fine terminari. Secunda vero die similiter multum discussa, ad nullum tamen est finem deducta. Die autem tertia, duodecimo scilicet Kalendas Decembris, residentibus nobis in Anglone civitate Apuliæ, præsidentibus religiosis & venerabilibus tam episcopis quam sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus sive diaconibus, astantibus etiam nobilibus Romanis & comitibus Apuliæ glorioſissimis Boamonte & Guillelmo, re iterum diu & multum inquisita, tandem inspirante Deo lucidius eluxit in quam potius partem justitia declinaret. Cum enim utraque pars suis nobis allegationibus obviarent, & hinc pactionem abbatum, confirmationem pontificum Romanæ ecclesiæ legatorum, illinc vero legitimum introitum & canonicam triginta annorum possessionem nobis opponerent, nos qui omnium fidelium causa æqua lance pensare debemus, utriusque utilitati providentes, ipsam litem concordiæ convenientis æquitate decidere maluimus. Omnes igitur qui nobiscum aderant hanc sententiam collaudantes consentientibus prædictis utriusque cœnobii fratribus in manus nostras fidem pollicendo firmantibus concordia & pax inter eos hoc modo posita est, ut scilicet Vindocinenses monachi de his tribus ecclesiis aut ecclesiam Manitilium, vel sancti Saturnini sive Johannis super Ligerim, unam quam congregatio tota sanctæ Trinitatis elegerit cum omnibus quæ ad eamdem ecclesiam tam mobilibus quam immobilibus interius exteriusque ad præsens pertinet, infra dies triginta postquam domum redierint, monasterio sancti Albini in perpetuum tradant. Fratres itaque sancti Albini omnem litem, omnemque calumniam ex causa hac in manus nostras & Vindocinensium fratrum refutaverunt. Vindocinenses vero unam supradictarum ecclesiarum in nostras manus reddiderunt, & per nos eosdem monachos investierunt. Præsenti igitur auctoritate fraternitatem vestram admonemus, & præcipimus, ut hoc pactum a nobis intentione pacis & quietis dispositum & statutum omni tempore deinceps ratum & inconvulsum teneatis & observetis. Quæcumque autem pars hanc nostræ decisionis sententiam non susceperit vel transgredi præsumpserit tam canonum severitati subjaceat, quam legitimæ compositionis pœnam, idest auri centum librarum, sustineat, & a causa penitus cadat. Data Tarenti VIII. Kalendas Decembris.

ANNO CHRISTI 1093.

ANNO CHRISTI 1093

CONCILIUM TROJANUM,

QUOD BINIUS ALIIQUE MINUS COMMODE

Appellant II. pro diversis ecclesiæ necessitatibus celebratum, anno Domini MXCIII. tempore Urbani papæ II.

Ida Concilia.

De hac synodo, ista Bertholdus: Dominus papa Urbanus generalem synodum centum pene episcoporum in quadragesima ex diversis provinciis in Apulia congregavit, & diversis ecclesiarum necessitatibus synodali provisione competenter succurrere curavit. *Hanc synodum Trojæ celebratam esse testatur Romualdus Salernitanus archiepiscopus in suo chronico.*

Additio Philippi Labbe S. J.

Ad annum 1089. paullo ante docuimus frustra a Baronio, Binio, aliisque collocatum fuisse Trojanam synodum hac nostra anteriorem. Quare ad hanc pertinent decreta de conjugiis intra lineam consanguinitatis dissolvendis. Et sane in MSS. codicibus res aperte deciditur hisce verbis.

Anno dominicæ incarnationis MXCIII. (1) v. Idus Martii convenit Trojæ in Apulia concilium episcoporum fere LXXV. abbatum XII.

Secunda itaque die, cum de quibusdam infra consanguinitatis lineam copulatis actum fuisset, tandem consentientibus omnibus, hoc super eis capitulum promulgatum est.

I.

Episcopi quorum diœcesani sunt, eos usque in Pentecosten trina advocatione conveniant. Tunc si duo viri, vel tres, consanguinitatem jurejurando firmaverint, vel ipsi forte confessi fuerint, conjugia dissolvantur. Si vero neutrum contigerit, episcopi eos per baptismum Christi, per fidem Christi, per Christi judicium, in vera obedientia obtestentur, quatenus palam faciant, utrum se, sicut fama est, consanguineos recognoscant. Si negaverint, sibi ipsis relinquendi sunt; ita tamen ut si aliud in conscientia habeant, se a liminibus ecclesiæ, a corpore & sanguine Domini, a fidelium communione noverint segregatos, atque infames effectos, donec ab incesti facinore desinant. Si se judicio episcoporum segregaverint, si juvenes sunt, alia matrimonia contrahere non prohibeantur.

II.

Si quis treviam Dei fregerit, usque tertio ad satisfactionem ab episcopo moneatur. Quod si nec tertio satisfacere consenserit episcopus vel cum metropolitani consilio, aut cum duobus, aut uno vicinorum episcoporum, in rebellem anathematis sententiam dicat, & per scripturam episcopis circumquaque denunciet. Si excommunicatum episcoporum nullus in communionem suscipiat; immo, scriptura suscepta, sententiam quisque confirmet. Si quis aliter præsumpserit, ordinis sui periculo subjacebit. Responsum est ab omnibus: fiat, fiat. *Hæc MSS. codices.*

CON-

(1) Baluzius ad lib. 4. c. 15. de Concordia Sacerd. & Imper. legit: *Anno Dom. Incarn.* 1093. *Indict.* 1. *hebdomada quadragesima prima*, VI. *Idus &c.* Sequentia vero ex ejus editione emendavimus.

ANNO CHRISTI 1093

CONVENTUS OMNIUM EPISCOPORUM ANGLIÆ

Pridie Nonas Decembris, anno Domini 1093. ad consecrandum Anselmum archiepiscopum Cantuariensem. In quo differentia metropolitani & primatis absolvitur.

Matth. Paris. in anno 1093. Videsis etiam Eadmerum p. 21.

EOdem anno convenientibus totius Angliæ episcopis, inter quos Thomas Eboracensis archiepiscopus erat, a quo Anselmus Cantuariensis electus consecratus antistes, pridie Nonas Decembris. Verum cum ante ordinandi pontificis examinationem, Wilkelinus Wintonienſis episcopus, ecclesiastico more, electionem scriptam legeret, Thomas archiepiscopus Eboracensis questus est, scriptum rite non esse factum. Nam cum diceretur, *Fratres episcopi mei, vobis est cognitum, quantum temporis elapsum est, ex quo sancta Dorobernensis ecclesia totius Britanniæ metropolitana, A pastore caruerit;* respondit Thomas & dixit, *Si totius Britanniæ ecclesia Dorobernensis metropolitana est, ecclesia Eboracensis, quæ metropolitana esse scitur, metropolitana non est: & quidem ecclesiam Cantuariensem primatem esse scimus, non metropolitanam.* Quibus verbis sanæ rationi consentire perceptis, immutato scripto, pro totius Britanniæ ecclesia metropolitana; totius Britanniæ primas scriptum est: & controversia tota cessavit. Itaque consecravit illum ut primatem totius Britanniæ.

ANNO CHRISTI 1094

CONCILIUM ROCHINGAMIÆ,

QUINTO IDUS MARTII ANNO DOMINI MXCIV.

Regia sanctione indictum; in quo ferme totius regni nobilitas (præter episcopos & clerum) convenitur ad ventilationem hujus quæstionis; videlicet utrum salva reverentia & obedientia sedis apostolicæ, posset (archiepiscopus Anselmus) fidem terreno regi servare, an non?

Eadmerus p. 16.

FIt itaque conventus omnium, dominico die, in ecclesia, quæ est in ipso castro sita, ab hora prima, rege & suis secretius in Anselmum consilia sua studiose texentibus. Anselmus autem episcopis, abbatibus & principibus ad se a regio secreto vocatis, eos & assistentem monachorum, clericorum, laicorum numerosam multitudinem hac voce alloquitur. *Fratres mei, filii ecclesiæ Dei, omnes dico, qui hic congregati estis, in nomine Domini, precor intendite, & causæ propter quam ventilandam adunati estis, pro viribus opem vestri consilii ferte: Quæ autem ipsa causa sit brevi, qui nondum pleniter audistis, si placet, audite. Verba quædam orta sunt inter Dominum nostrum regem & me, quæ quandam videntur dissensionem generare: Nam cum nuper licentiam adeundi Urbanum sedis apostolicæ præsulem juxta morem antecessorum meorum, pro pallii mei adeptione, ab eo postulassem; dixit se Urbanum ipsum pro papa necdum suscepisse, & ideo nolle me ad eum illius rei gratia properare. Quinetiam ait, si eundem Urbanum aut quemlibet alium sine mea electione, & auctoritate, in regno meo pro papa suscipis, aut susceptum tenes, contra fidem quam mihi debes facis, nec in hoc me minus offendis, quam si coronam meam mihi tollere conareris: Unde scias in regno meo nullum te participium habiturum, si non apertis assertionibus probavero te omnis obedientiæ subjectionem Urbano, de quo agitur, pro voto meo negaturum. Quod ego audiens, admiratus sum: Siquidem abbas eram, ut nostis, in alio regno, per misericordiam Dei conversatus ad omnes sine querela: Nulla vero spe vel desiderio pontificatus; sed quibusdam rationabilibus causis quas nullatenus omittere poteram, in hanc terram sum venire coactus. Ipso autem rege infirmato omnes qui tunc aderatis, ei ut matri suæ & vestræ, scilicet ecclesiæ Cantuariensi, per institutionem pontificis ante mortem suam, consuleret, pro voto consuluistis. Quid dicam? suscepto consilio placuit illi & vobis in hoc opus eligere me. B Objeci plurima, subducere me præsulatui gestiens; nec adquievistis. Professus sum inter alia me hunc de quo nunc querela ista conseritur, Urbanum pro apostolico suscepisse, meque ab ejus subjectione quoad viveret, vel ad horam discedere nolle; & qui ad hoc tunc temporis mihi contradiceret, nemo fuit; sed quid? rapuistis me & coegistis onus omnium suscipere, qui corporis imbecillitate defessus meipsum vix poteram ferre. In quo facto putabatis forsan mihi ad votum servire: sed quantum illud desideraverim, quam gratum habuerim, quantum in illo delectatus sim, dicere in præsenti quidem cum nihil prosit, supervacaneum æstimo. Verum ne quis in hac re conscientiam meam nesciens scandalizetur in me, fateor, verum dico, quia salva reverentia voluntatis Dei maluissem illa die, si optio mihi daretur, in ardentem rogum comburendus præcipitari, quam archiepiscopatus dignitate sublimari. Attamen videns importunam voluntatem vestram, credidi me vobis, & suscepi onus quod imposuistis, confisus spe auxilii vestri, quod polliciti estis. Nunc ergo ecce tempus adest quo sese causa obtulit, ut onus meum consilii vestri manu levetis. Pro cujus consilii adeptione petivi inducias ab eo die, quo mihi præfata verba dicta sunt, in hunc diem quatenus in unum conveniretis, communi consilio investigaretis, utrumnam possim salva fidelitate regis servare obedientiam apostolicæ sedis. Petivi inquam inducias & accepi, & ecce gratia Dei adestis; Omnes itaque, sed vos præcipue fratres & coepiscopi mei, precor & moneo, quatenus istis diligenter inspectis studiosis, sicut vos decet, quo inniti queam, mihi consilium detis; Ita ut, & contra obedientiam papæ nihil agam, & fidem quam Domino regi debeo non offendam. Grave siquidem mihi est vicarium beati Petri contemnendo abnegare; Grave fidem quam regi me secundum Deum servaturum promisi, violare; Grave nihilominus, quod dicitur impossibile mihi fore, unum horum, non violato altero, custodire. Ad hæc episcopi responderunt, Consilium quod a nobis petis penes te est, quem*

ANNO CHRISTI 1094.

quem prudentem in Deo ac bonitatis amatorem esse recognoscimus, & ob hoc in tam profunda re consilio nostro non eges; Verum si remota omni alia occasione, simpliciter ad voluntatem domini nostri regis consilii tui summam transferrem velles, prompta tibi voluntate, ut nobis ipsis consuleremus. Attamen si jubes, verba tua ipso domino nostro referemus, & cum audierimus quid inde sentiat, dicemus tibi. Annuit ipse, & fecerunt ut dixerant. Præcepit itaque rex ut omnia in crastinum, quia dies dominica erat, differentur; Et Anselmus ad hospitium suum, curiam mane repetiturus, reverteretur. Factum est ita, & mane juxta condictum reversi sumus. Itaque Anselmus in medio procerum & conglobatæ multitudinis sedens ita orsus est: *Si juxta quod a vobis, domini fratres, hesterno die consilium die præsenti causa petivi, vel nunc dare velletis, acciperem;* At illi, *quod heri respondimus, modo respondemus*; scilicet, *si pure ad voluntatem domini regis consilii tui summam transferre volueris, promptum, & quod in nobis ipsis utile didicimus, a nobis consilium certum habebis: Si autem secundum Deum, quod ullatenus voluntati regis obviare possit, consilium a nobis exspectas, frustra niteris; quia in hujusmodi nunquam tibi nos adminiculari videbis.* Quibus dictis conticuerunt, & capita sua, quasi ad ea quæ ipse illaturus erat, demiserunt. Tunc pater Anselmus erectis in altum luminibus, vivido vultu, reverenda voce ista loquutus est, *Cum nos qui Christiana plebis pastores, & vos qui populorum principes vocamini, consilium mihi principi vestro, non nisi ad unius hominis voluntatem dare vultis; ego ad summum pastorem, & principem omnium, Ego ad magni consilii angelum curram, & in meo, immo in suo & ecclesiæ suæ negotio, consilium, quod sequar, ab eo accipiam. Dicit beatissimo apostolorum Petro.* Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam, & tibi dabo claves regni cælorum, & quodcumque ligaveris super terram erit & in cælis ligatum, & quodcumque solveris super terram erit solutum & in cælis. *Communiter etiam apostolis omnibus,* Qui vos audit me audit, & qui vos spernit me spernit; Et qui tangit vos, sicut qui tangit pupillam oculi mei. *Hæc sicut principaliter beato Petro, & in ipso cæteris apostolis dicta accipimus, Ita principaliter vicario beati Petri, & per ipsum cæteris episcopis, qui vices agunt apostolorum, eadem dicta tenemus; non cuilibet imperatori, non alicui regi, non duci, non comiti. In quo tamen terrenis principibus subdi ac ministrare debeamus, docet & instruit idem ipsi magni consilii angelus dicens:* Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo. *Hæc verba, hæc consilia Dei sunt; Hæc approbo, hæc suscipio, hæc nulla ratione exibo. Quare cuncti noveritis in communi, quod in his quæ Dei sunt vicario beati Petri obedientiam, & in his quæ terrenæ domini mei regis dignitati jure competunt, & fidele consilium, & auxilio pro sensus mei capacitate impendam.* Finierat pater in istis: omnes igitur assidentes oppido turbati, cum festinatione & magno tumultu surrexerunt, turbationem suam confusis vocibus exprimentes; ut eos illum esse reum mortis una clamare putares. Conversique ad illum, cum jurgio, *Scias,* inquiunt, *nos hæc verba tua minime domino nostro tua vice portaturos.* Quibus dictis ad regem reversi sunt. Quia ergo nemo cui verba sua regi deferenda tuto committeret, cum Anselmo remansit, ipsemet ad regem ingrediens, quæ dixerat viva voce innotuit, illicoque reversus est. Ad quæ rex vehementer iratus, cum episcopis atque principibus intentissime quærere cœpit, quid dictis ejus objicere posset, nec invenit. Scandalizati ergo inter se, ab invicem sunt in partes divisi; & hic duo, ibi tres, illic quatuor in unum conciliabantur, studiosissime disquirentes si quo modo possent aliquod responsum contra hæc componere, quod & regiam animositatem deliniret, & prælibatas sententias Dei, adversa fronte non impugnaret. Solus inter hæc Anselmus sedebat tantum in innocentia cordis sui, & in misericordia Domini Dei fiduciam habens. Adversariis vero ejus conciliabula sua in longum protelantibus, ipse ad parietem se reclinans leni somno quiescebat: Facta itaque longa mora redeunt episcopi cum nonnullis principibus a rege, hæc viro dicentes: *Vult dominus noster rex, omissis aliis verbis, a te sub celeritate sententiam audire, de his videlicet quæ inter illum & te dicta fuerunt apud Ilingeham; unde petisti inducias in hunc diem respondendi. Res nota est, & expositione non indiget; Verumtamen noveris totum regnum conqueri adversum te, quod nostro communi domino conaris decus imperii sui, coronam auferre; Quicumque enim regiæ dignitatis ei consuetudines tollit, coronam simul & regnum tollit. Unum quippe sine alio decenter haberi non posse probamus. Sed recogita, rogamus te, & Urbani illius, qui offenso domino rege nil tibi prodesse, nec ipso pacato tibi quicquam valet obesse, obedientiam abjice, subjectionis jugum excute, & liber ut archiepiscopum Cantuariensem decet, & cunctis actibus tuis voluntatem domini regis, in jussionem expecta: necne, quod secus egisti culpam agnosce, ac ut tibi ignoscat voto illius in omni quod a te inde petierit, sapientis more concurre, quatenus inimici tui qui casibus tuis nunc insultant, visa dignitatis tuæ sublevatione erubescant. Hæc, inquam, hæc rogamus, hæc consulimus, hæc tibi tuisque necessaria esse dicimus, & confirmamus. Respondit: Quæ dicitis audio, sed ut ad talia taceam, abnegare obedientiam domini papæ nullatenus volo. Jam dies declinat in vesperam. Differatur si placet in crastinum causa ista quo tractans mecum, respondeam quod Deus inspirare dignabitur.* Suspicati ergo illum, aut quid diceret ultra nescire, aut metu addictum jam statim cœpto desistere. Reversi ad regem persuaserunt inducias nulla ratione dandas; sed causa recenti examinatione discussa, supremam, si suis adquiescere consiliis nollet in eum mox judicii sententiam invehi juberet.

CON-

ANNO CHRISTI 1094.

CONCILIUM CONSTANTIENSE

PRO REFORMANDA DISCIPLINA ECCLESIÆ

Celebratum anno Domini MXCIV. tempore Urbani papæ II.

Acta Concilii.

Acta ſynodalia hujus ſynodi a Bertholdo harum rerum inſpectore deſcribuntur his verbis: Gebehardus Conſtantienſis eccleſiæ epiſcopus magnam ſynodum Conſtantiæ in hebdomada majore ante paſcha cum abbatibus & clericis innumerabilibus, & cum prædictis ducibus, & reliquis Alemanniæ principibus canonice celebravit: ibique multa quæ corrigenda erant correxit. Ibi etiam incontinentiam presbyterorum ac violentiam ſimoniacorum adeo prohibuit, ut etiam populum ab eorum officio ſub banno prohibuiſſet, ſi ipſi in tali facinore poſiti contra fas & jus miniſtrare præſumpſiſſent.

Statuit etiam juxta ſtatuta ſanctorum patrum, ut jejunium Martii in prima hebdomada quadrageſimæ, & jejunium Junii in hebdomada pentecoſtes ſemper celebraretur.

Item ſtatuit, ut tam in hebdomada pentecoſtes, quam in hebdomada paſchali tres tantum dies feſtivi celebrarentur. Nam uſque ad illud tempus Conſtantienſis epiſcopatus morem comprovincialium non eſt ſecutus, videlicet integram ſeptimanam in paſcha, & unam tantum diem in pentecoſte obſervando, quamvis utræque ſeptimanæ ejuſdem obſervationis eſſe debuerint, & quamvis alii epiſcopatus pene omnes prædictam conſtitutionem jam ab antiquo tenuerint. Hæc, inquam, ipſe in proprio epiſcopatu, & ex epiſcopali auctoritate, & ex apoſtolica legatione canonice potuit inſtituere. Nam legatus fuit ſedis apoſtolicæ per totam Teutonicam terram uſquequaque.

Querimonia Praxedis reginæ, quæ dudum ad Welphonem ducem Italiæ a marito ſuo Henrico rege diſceſſit, ad ſynodum Conſtantienſem pervenit, quæ ſe tantas, tamque inauditas fornicationum ſpurcitias, & a tantis paſſam fuiſſe conqueſta eſt, ut etiam apud inimicos fugam ſuam facillime excuſaret, omneſque catholicos ad compaſſionem tantarum injuriarum ſibi conciliaret. *Ibidem pertractatam controverſiam Sigefridi abbatis enarrat.*

CONCILIUM REMENSE,

CUI INTERFUERUNT ARCHIEPISCOPI RAYNALDUS

Remenſis, & Richerius Senonenſis, anno Chriſti MXCIV. die XV. Kalend. Octobris, ut colligi poteſt ex epiſtola Raynaldi ejuſdem ad Robertum Flandriæ comitem ſupra nominatum.

De eo Concilio Clarius, ſeu qui alius monachus O. B. in chronico S. Petri Vivi p. 748. Tom. 2. ſpicilegii Dacheriani hæc habet poſtquam præmiſit anno MXCII. *Philippum regem dimiſiſſe uxorem ſuam nobiliſſimam (Bertam Hollandicam) de qua habuit filium ſuum Ludovicum, & accepiſſe Bertradam (de Monte-forti) quæ reliquerat Fulconem Andegavenſem comitem maritum ſuum. Hinc enim orta ſeges infinitorum malorum uſque ad annum ſequentis ſæculi quintum.*

Anno MCXIV. *inquit Clarius*, congregavit Philippus rex archiepiſcopos & epiſcopos regni ſui in Remenſi urbe, & obtinuit ab archiepiſcopo Richerio magnis precibus, ut Remis ad concilium non dedignaretur ire, oſtendens Raynaldum Remenſem archiepiſcopum podagrico dolore contractum non poſſe progredi de ſua ſede: & perrexit Richerius archiepiſcopus Remis, & ſuſceptus eſt cum maximo honore a Raynaldo archiepiſcopo & univerſo clero eccleſiæ Remenſis: & ſedit in concilio in nullo inferior Remenſi archiepiſcopo, ſed penitus par & æqualis, utpote qui non per aliquod debitum illuc perrexerat, ſed per dilectionem & orationem regis. Eodem anno, *ſubdit idem monachus*, obiit Berta regina, quæ a rege Philippo prius fuerat derelicta, ipſo rege adhuc tenente Bertradam quam huic ſuperduxerat, reclamante juſtitia.

Huicce concilio non interfuit Ivo Carnotenſis epiſcopus, cujus extat epiſtola 35. ad Richerium Senonenſem cæteroſque coepiſcopos in Remenſi urbe congregatos, a nobis non prætermittenda.

Richerio Dei gratia ſanctæ matris eccleſiæ Senonenſis archiepiſcopo, Ivo eccleſiæ Carnotenſis ſervus obedientiam ſecundum conſtitutiones patrum, & cæteris coepiſcopis in urbe Remenſi congregatis, fraternæ dilectionis obſequium.

Si divinæ legis fuiſſetis memores, cujus debetis eſſe doctores atque tutores, non contra ſanctorum Patrum inſtituta me invitaſſetis ad concilium, præſertim cujus facinus * ignoratis aut flagitium. Primo quia invitaverunt me quidam epiſcopi non comprovinciales mei, qui ſine auctoritate apoſtolica mei judices eſſe non debent: cum peregrina judicia nullius eſſe momenti decretorum pariter & canonum generali ſanctione decernat auctoritas. Secundo, quia admonitione metropolitani mei protrahere nitimini cauſam meam extra provinciam. Quod cum multis ſanctorum Patrum præciſum ſit, unam ex multis B. Stephani papæ & martyris producam ad medium, quæ tanquam gladius biceps utriuſque intentionem reverberet, invitantis ſcilicet & accuſantis. Dicit enim B. papa: Ultra provinciæ terminos accuſandi licentia non progrediatur; ſed omnis accuſatio intra provinciam audiatur & a comprovincialibus terminetur, niſi ad apoſtolicam ſedem

* deeſt haud dubie in editis particula negans.

Cauſa 3. q. 1. c. peregrina & ſeqq

epiſt.

sedem fuerit tantum appellatum. Et, neganda est accusantibus licentia criminandi, priusquam se crimine quo premuntur, exuerint. Postremo quia non de veritatis tramite, sed de odii fomite mea procedit accusatio, apostolicam sedem appello. Quod omnibus in crimine pulsatis apostolica concedit auctoritas, ut per se aut per vicarios suos loco & tempore, quod mihi præscripserit, causam meam discutiat, & cum peroratum fuerit, legitimam sententiam proferri præcipiat. Neque hoc bene mihi conscius causa vitandi judicii facio, cum manifesta & brevis sit mea purgatio de crimine perjurii, qui nulli hodie viventium aliquando juramentum feci. Sed nolo esse exemplum cæteris recedendo ab ordine, neque sanum est consilium pro incerto commodo vel nullo certis periculis me opponere. Conductum a domino meo rege quæsivi, nec habere potui. Quantum vero ex intentatis minis intelligo, non liceret mihi in conventu vestro impune dicere veritatem, qui pro jam dicta veritate & apostolicæ sedis obedientia tantam sentio severitatem, ut perjurium arguar incurrisse & majestatem regiam minuisse. Quod ut pace vestra dicam, rectius in eos retorqueri potest, qui vulnus fomentis incurabile tanquam pii medici cauteriis competentibus dissimulant urere, vel medicinali ferro præcidere. In qua sententia si mecum firmiter fuissetis, jam ægrotum nostrum ad sanitatem perduxissetis. Quod quamdiu differtis, videte si fidelitatem quam debetis pleniter exhibetis, si officii vestri munus expletis. Faciat dominus rex adversum parvitatem meam quantum Deo permittente libuerit & licuerit: includat, excludat, proscribat, inspirante Dei gratia & prosequente decrevi pati pro lege Dei mei, nec ulla ratione cogente volo ei consentaneus in culpa esse, qui nolo consors esse in pœna. Angelus magni consilii & spiritus fortitudinis sit vobiscum, ut recta sapiatis & recta faciatis. Valete.

ANNO CHRISTI 1094. Causa 1 q. 1. c. 3.

ANNO CHRISTI 1094.

* Philippum regem.

Vide ep. ejusdem 28.

☞ AD REMENSE CONCILIUM

Anno 1094. die XV. Kal. Octobris celebratum.

ADDITIO.

Ex Suppl. Mansi T. II. pag. 130.

IN hoc ipso concilio, recusata ad id usque Atrebatensis episcopi Lamberti professio, quam metropolitano suo debebant omnes suffraganei, admissa & approbata est. Illum enim in Remensi synodo die XV. Kal. Octobris anni 1094. excepisse se Rainaldus Remensis episcopus in epistola ad Robertum, legenda in appendice epistolarum Urbani apud Labbeum to. XII. pag. 764. testatur. Formulam in quam juravit Lambertus accipe ex libello de restit. episcop. Atrebat. apud Baluz. Miscell. tom. V. pag. 271.

Ego Lambertus Atrebatensis sedis ordinatus episcopus tibi, pastor Raynolde, & privilegio Remorum ecclesiæ tuisque successoribus secundum sacros canones & decreta sedis apostolicæ ex sacris canonibus ac legibus promulgata pro scire & posse me obediturum promitto. Pro ejusdem quoque metropolitani publicis & privatis negotiis studio, consilio, societate me elaboraturum & absque illius consensu nullum me præbere in magnis negotiis vel ordinationibus assensum, nisi in eo quod pertinet ad propriam parochiam meam profiteor, & huic professioni meæ coram Deo & sanctis ejus, sub testimonio quoque præsentis ecclesiæ subscribo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Amen.

Facta est autem hæc professio Remis, Mense Septembri XI. Kal. Octobris, die natali beati Matthæi apostoli, & evangelistæ indictione II. anno autem Dei Christi MXCIV.

CONCILIUM BRIVATENSE,

PRÆSIDE HUGONE ARCHIEPISCOPO LUGDUNENSI

Et Romanæ sedis vicario, assidentibus ei Auxitano & Narbonensi archiepiscopis cum multis diversarum Provinciarum episcopis, & abbatibus Anno MCXIV.

Illius concilii memoriam servarunt Majoris Monasterii prope Turones tabulæ mss. in quibus hæc leguntur.

EO itaque tempore Brivatis quodam assidente concilio, fratribus nostris illic delegatis, domno Bernardo priore. Hilgodo Suessorum episcopo, & Andrea fratre ejus, & Jacobo medico, causa nostra secundum superiores excursus ventilata est, & diligenter enucleata, sanaque & irreprehensibilis reperta est, & ab omnibus approbata præsente illo, de quo conquesti sumus, Rodulpho Turonensi archiepiscopo & factoribus ejus, qui pudore ipso in facie notabantur, quod unde nos obligasse putaverant, obligatiores ipsi & reprehensibiliores judicabantur. Multæ denique diversorum graduum & dignitatum assistentes personæ, a quibus excommunicati aut suspecti illorum derogatione habebamur, suo se erasse judicio, & peccasse adversus nos fatebantur, & in majorem solito gratiam venerationemque nos suscipientes, etiam scriptis suis ubicumque congruum videbatur directis satisfecerunt de nobis eis qui non aderant, nullatenus nos esse excommunicatos, aut excommunicatione dignos. Huic synodali definitioni præfuit dominus Hugo Romanæ sedis vicarius, idem ipse primas Galliarum, & Lugdunensis metropolitanus, assidentibus ei Auxiensi & Narbonensi archiepiscopis cum multis diversarum provinciarum episcopis & abbatibus. Sed crudelium & insidiantium nobis obstinata & inveterata obturatio tot sapientum incantatorum

rum molliri non potuit consilio, nec diverti ab odio cui semel conglutinata & confederata fuerat perversæ mentis affectio. ANNO CHRISTI 1094.

Ibidem quoque notum nobis extitit DOLENSE COLLOQUIUM habitum circa eadem tempora coram Hugone eodem, & Amato archiepiscopo Burdegalensi.

DEnique Dolensi colloquio, quod eo tempore habitum est coram primatibus & legatis S. R. E. domno videlicet Hugone, & domno Amato, de quibus prædiximus, præsentibus quoque Cenomanensi & Pictavensi præsulibus, multisque aliis episcopis & abbatibus: assistente etiam domno abbate nostro BERNARDO, & de congregatione nostra quamplurimis fratribus, causis utrimque replicatis repertum est & publico conventu divulgatum, RODULFUM archiepiscopum Turonensem, qui in facie cum clero suo aderat ante illam male ab eo super nos illatam sententiam, a domno Amato esse excommunicatum clarescentibus & propositis culpis, de quibus se excusare, si voluit, non potuit. *Verum hoc colloquium posterius fuisse videtur Eduensi quod modo sequitur concilio.* ANNO CHRISTI 1094.

CONCILIUM EDUENSE sive AUGUSTODUNENSE,

FALSO HACTENUS A BARONIO,

Binio, aliisque nominatum Ostionense, contra Philippum regem Francorum adulterum & incestuosum, in Gallia celebratum, anno Domini MXCIV. tempore Urbani papæ II.

Causa concilii.

PHilippus rex Francorum juvenili furore percitus Bertam uxorem legitimam repudiavit, & Bertradam uxorem Fulconis comitis Andegavensis cognatam suam sibi matrimonio junxit. Qua de causa Hugo Lugdunensis archiepiscopus legatione apostolica functus concilium indixit, quo gesta & definita sunt ea omnia quæ a Bertholdo his verbis enarrantur. *In Galliarum*, inquit, *civitate, quam * Ostionem vulgariter dicunt, congregatum est generale Concilium a venerando Hugone Lugdunensi archiepiscopo & sedis apostolicæ legato, cum archiepiscopis & abbatibus diversarum provinciarum decimo-septimo Kalendas Novembris. In quo concilio renovata est excommunicatio in Henricum regem & in Guibertum sedis apostolicæ invasorem, & in omnes eorum complices. Item rex Galliarum Philippus excommunicatus est, eo quod vivente uxore sua alteram superinduxit. Item simoniaca hæresis & incontinentia sacerdotum sub excommunicatione damnata est. Item monachis interdictum est in eodem concilio, ne parochialium sacerdotum officia in parochiis usurpent. Hæc, inquam, omnia ibi sunt, constituta, & apostolica legatione firmata.* Hæc ipse. Quomodo autem istud ipsum judicium rursus ventilatum est in concilio Claramontensi, & ibi rursus idem rex est excommunicatus ab Urbano papa, infra dicturi sumus.

* *Autun* Gallice, at sive Alemanno sive Helvetio Bertoldo *Ostium*, latine Augustodunum, Eduorum caput, civitas episcopalis in provincia prima Lugdunensi.

ADDITIO PHILIPPI LABBE, S. J.

Ex chronico Virdunensi Hugonis abbatis Flaviniacensis; pag. 24. Tom. 1. Bibliothecæ novæ MSS.

Anno ab Incarnatione Domini MXCIV. concilium habitum est apud Eduam XXXII. episcoporum a domno Hugone Lugdunensi, cui etiam interfuerunt abbates quamplurimi & viri religiosi. *Hæc strictim attigit Hugo noster; plura subministravit tabularium celeberrimi conventus Majoris Monasterii.*

Aliud igitur non multo post concilium Augustiduno celebratum est a supradicto venerabili primate & archiepiscopo domno Hugone. Ubi præsente illo infatigabili collactaneo nostro Rodulfo Turonensi archipræsule, & domno Hoello Cenomanensi episcopo, suffraganeo ejus & fautore, multis quoque ecclesiasticorum officiorum administratoribus undecumque adunatis, adstantibus eisdem fratribus nostris, quos in priori concilio annotavimus, cum quibusdam aliis utrarumque partium causæ replicatæ sunt, quantoque nostra diligentius est perscrutata, tanto certior laudabiliorque est reperta. Illorum autem quo magis mota, tanto reprehensibilior & fastidiosior est effecta. Unde ad hoc usque perventum est religiosorum patrum qui aderant mediante diligentia, ut pacificatis utrimque querelis omnibus in pacem & concordiam cum archiepiscopo & clericis suis rediremus: fœdusque illud ex auctoritate concilii firmatum literis annotaremus, præter quod archiepiscopo, priusquam domno Amato, a quo excommunicatus fuerat, reconciliatus esset, minime communicaremus. Sed ut postea rei probavit eventus, non tam ex vera caritate huic paci consenserunt, quam pro synodali increpatione & justæ invectionis inexcusabili confusione, quod in corde non habebant, in facie simulaverunt. Nam mox ut hinc discessum est, quidquid sancitum fuerat, diruperunt, & in consuetas adversum nos obtrectationes & insidias, quasi accepto ictu lacessiti, acerbius insurrexerunt.

☞ AD CONCILIUM EDUENSE

In causa Philippi Francorum regis anno 1094. celebratum.

Canon additus.

Ex Mansi Suppl. T. II pag. 131.

QUanquam concilium istud ab Hugone Lugdunensi archiepiscopo in Philippum Francorum regem coactum est, nonnulla tamen disciplinæ capita sta-tuisse argumento est canon, quem ex eodem concilio laudat Stephanus Tornacensis in epistola prima ad Robertum Pontiniacensem.

Nul-

☞ Nullus abbas vel monachus canonicos regulares a propoſito profeſſionis canonicæ revocare, atque monaſticum habitum ſuſcipere audeat ut monachi fiant, quamdiu ordinis ſui eccleſiam invenire queant, in qua canonice vivendo Deo ſervire, & animam ſuam ſalvare poſſint. Quod ſi temerario auſu id agere temptaverint, anathematis vinculo obligentur. ANNO CHRISTI 1094.

Quandoquidem vero Labbeus cum hoc Eduenſi concilio Auguſtodunenſe ab eodem Hugone Lugdunenſi archiepiſcopo A. S. L. eodem anno 1094. celebratum conjungit; juvat hic literas ejuſdem Hugonis ad hoc concilium invitantes dare ex Baluz. Miſcellan. t. VI. pag. 423.

LITERÆ HUGONIS LUGDUNENSIS ARCHIEPISCOPI.

Ad Lambertum epiſcopum Atrebatenſem quibus eum invitat ad concilium Auguſtodunenſe.

Hugo Lugdunenſis archiepiſcopus apoſtolicæ ſedis legatus venerabili in Chriſto fratri Lamberto Atrebatenſi epiſcopo ſalutem.

NOvit fraternitatis veſtræ dilectio quam frequentibus domni papæ Urbani literis de convocanda in Gallia ſynodo ſim commonitus & obedientia adſtrictus, & quod diutius onus illud ſuſcipere recuſaverim. Quia vero ulterius repugnare nec volui, nec debui, tandem conſilio domni abbatis Cluniacenſis, & religioſorum virorum epiſcoporum, atque abbatum apud Auguſtidunum idus octobris concilium habendum deſignavimus; ad quod dilectionem veſtram apoſtolica auctoritate invitamus. Et quamvis credamus vos non ignorare quid de cariſſimo fratre noſtro Remenſi archiepiſcopo, vel de privilegio, quod ab apoſtolica ſede accepit domnus papa nobis mandaverit, ipſa tamen ejus ſcripta vobis direximus, quibus nos de eis poſt aliqua in hæc commonuit verba. Et nos Remenſi eccleſiæ debitam reverentiam conſervantes in privilegio quod confratri noſtro Rainaldo archiepiſcopo dedimus & ſtatuimus, ne ejus cauſæ alterius niſi Romani pontificis arbitrio decidantur, quod & de cæterorum epiſcoporum majoribus cauſis canonum ſcita conſtituerunt. Quod videlicet ita ſentiendum eſt, ut nullus Primas quaſi pro peculiari eccleſiæ ſuæ reverentia id præſumat exigere. Cum vero Legato Romani pontificis ſubjicitur, ipſi ſoli ſubjicitur, cujus per legatum vices aguntur. Et ipſum ergo Remenſem, & cæteros qui legationi tuæ ſolent eſſe ſubjecti ad concilium tuæ ſolicitudinis ſtudium convocet, & eccleſiæ ſanctæ utilitatibus omni diſſimulatione ſepoſita ferventer inſudet. Juxta hæc ergo domni papæ verba ad denominatum concilium fraternitatem veſtram cum abbatibus veſtris apoſtolica auctoritate invitamus, quia de amicitia veſtra confidimus, & in re tanta utile amici conſilium & perneceſſarium nobis eſſe ſcimus. Nos quoque conſiliis tuis acquieſcere Deo volente parati ſumus.

ANNO CHRISTI 1095.

CONCILIUM PLACENTINUM

ANNO CHRISTI 1095.

IN CAUSA PRAXEDIS REPUDIATÆ IMPERATRICIS

Philippi regis Francorum, & Alexii imperatoris Conſtantinopolitani contra Saracenos auxilium petentis celebratum, anno MCXV. tempore Urbani papæ II. circa mediam quadrageſimam cum naſcitur humor in herbis.

DE rebus in hac ſynodo geſtis, deque canonibus in eadem conſtitutis, Bertholdus ſcriptor hujus temporis ſcribit ea quæ ſequuntur: Dominus papa, Deo & ſancto Petro proſperante, jam pene ubique prævaluit, & in media Longobardia in civitate Placentina inter ipſos ſchiſmaticos, & contra ipſos, generalem ſynodum condixit, ad quam epiſcopos Italiæ, Burgundiæ, Franciæ, Alemanniæ, Bajoariæ, aliorumque provinciarum canonica & apoſtolica auctoritate miſſis literis convocavit. Facta eſt autem hæc ſynodus circa mediam quadrageſimam Placentiæ: ad quam ſynodum multitudo tam innumerabilis confluxit, ut nequaquam in qualibet eccleſia illius loci poſſet comprehendi. Unde dominus papa extra urbem in campo illam celebrare compulſus eſt. Hoc tamen non abſque probabilis exempli auctoritate: nam primus legislator Moyſes populum Dei in campeſtribus, legalibus præceptis, Deo jubente, inſtituit: & ipſe dominus non in domibus, ſed in monte & in campeſtribus, diſcipulos ſuos evangelicis ſtatutis informavit. Miſſas quoque nonnunquam extra eccleſiam ſatis probabiliter, neceſſitate quidem cogente, celebramus, quamvis eccleſias earum celebrationi ſpecialiter deputatas non ignoramus.

Res geſtæ in ſynodo Placentina.

In hac ſynodo Praxedis jamdudum a Henrico ſeparata, ſuper maritum ſuum domino apoſtolico & ſanctæ ſynodo conqueſta eſt de inauditis fornicationum ſpurcitiis, quas apud maritum paſſa eſt. Cujus querimoniam dominus papa cum ſancta ſynodo ſatis miſericorditer ſuſcepit, eo quod ipſam tantas ſpurcitias non tam commiſiſſe, quam invitam pertuliſſe pro certo cognoverit. Unde & de pœnitentia pro hujuſmodi flagitiis injungenda illam clementer abſolvit, quæ & peccatum ſuum ſponte & publice confiteri non erubuit.

Ad hanc ſynodum Philippus rex Galliarum legationem ſuam direxit, ſeque ad illam iter incepiſſe, ſed legitimis * ſociis ſe impeditum fuiſſe, mandavit. Unde inducias ſibi uſque ad pentecoſten apud dominum papam ſynodum intercedente impetravit. Dominus autem Hugo Lugdunenſis archiepiſcopus ad eamdem ſynodum vocatus, ab officio ſuſpenditur, eo quod ipſe non venerit, nec legatum cum canonica excuſatione illuc pro ſe direxerit. * *cauſis*

Legatio Alexii imperatoris ad concilium Placentinum.

Item legatio Conſtantinopolitani imperatoris ad hanc ſynodum pervenit, qui dominum papam omneſque Chriſti fideles ſuppliciter imploravit, ut aliquod auxilium ſibi contra paganos pro defenſione ſanctæ eccleſiæ conferrent, quam pagani jam pene in illis partibus deleverant, qui partes illas uſque ad muros Conſtantinopolitanæ

civitatis obtinuerant. Ad hoc ergo auxilium do- A
ANNO CHRISTI 1095. minus papa multos incitavit, ut etiam jurejurando promitterent se illuc, Deo annuente, ituros, & eidem imperatori contra paganos pro posse suo fidelissimum adjutorium collaturos.

Canones concilii Placentini. Hæc autem inter alia in illa synodo constituta sunt, ut ad pœnitentiam nullo modo reciperentur, qui concubinas & odium ex corde, & quodlibet mortale peccatum dimittere nollent.

Item ut nullus presbyter aliquos ad pœnitentiam reciperet, nisi cui proprius episcopus hanc curam commisisset.

Item ut quibuslibet rite ad confessionem venientibus eucharistiam non denegemus, quos solo corpore non mente inter excommunicatos manere, nec tamen eorum sacramentis communi- B
care cognoscimus.

In hac quoque synodu hæresis simoniacorum penitus damnata est, ut quidquid in sacris ordinibus & ecclesiasticis rebus data & promissa pecunia acquisitum simoniace videretur, pro irrito haberetur, nullasque vires habuisse & habere judicaretur. His tamen, qui non simoniace & nescienter a simoniacis ordinati sunt, misericordia in servando ordine concessa est: qui vero scienter ab hujusmodi ordinati sunt, cum suis ordinatoribus irrecuperabiliter damnati sunt.

Item hæresis Nicolaitarum, id est incontinentium subdiaconorum, diaconorum, & præcipue sacerdotum, irretractabiliter damnata est, C
ut deinceps de officio se non intromittant, qui in illa hæresi manere non formidant; nec populus eorum officia ullo modo recipiat, si ipsi Nicolaitæ contra hæc interdicta ministrare præsumant.

Item hæresis Berengariana jam ab antiquo sæpissime anathematizata iterum damnata est, & sententia catholicæ fidei contra eamdem, firmata videlicet quod panis & vinum, cum in altari consecrantur, non solum figurate, sed etiam vere & essentialiter, in corpus, & sanguinem domini convertantur.

Item in Guibertum hæresiarcham sedis apostolicæ invasorem, & in omnes ejus complices, sententia anathematis synodali judicio cum ardenti- D
bus candelis iterum promulgata est.

In hac synodo quatuor millia fere clericorum, & plusquam triginta millia laicorum fuisse perhibentur.

In hac synodo constitutum est ut pro chrismate & baptismo & sepultura nihil unquam exigatur.

Item ut jejunia quatuor temporum hoc ordine celebrentur, scilicet primum in prima hebdomada quadragesimæ, secundum in hebdomada pentecostes, tertium vero & quartum in Septembri & Decembri solito more fiant. Huic synodo reverendissimi antistites interfuerunt, de Bajoaria quidem Dimo Saltzburgensis archiepiscopus, & Udalricus Pataviensis, episcopus ejus suffraganeus: de Alemannia vero Gebehardus Constan- E
tiensis episcopus, qui & Arnulphum Mediolanen-
Arnulphus episcopus Mediolanensis consecratur. sem archiepiscopum, diu quidem electum, sed nondum consecratum, eodem tempore ex concessione domini papæ Mediolani consecrare.

Ipse quoque domnus papa Udalricum Augiensem abbatem eo tempore consecravit, qui itidem prædictæ synodo interfuit, cui in præsentia Constantiensis episcopi omnem episcopalem potestatem in clerum & populum Augiensis insulæ interdixit, quam dudum Constantiensi episcopo concessit. Abbas tamen ille non multo post de illa potestate se intromisit. Unde querimonia fa-

cta ab episcopo, dominus papa illum missis literis ab hujusmodi præsumptione iterum compescuit. *Hucusque de synodo Placentina Bertholdus. Porro ejusdem concilii quindecim canones continentur in codice scripto * Anselmi Lucensis libro septimo decretorum ab eadem synodo Placentina statuti, his quæ sunt recitata superius consentientes, ut hic ipsos describere non sit opus.* ANNO CHRISTI 1095.

* Vide post obse tionem L Holstenii versus B nium ex ista depr psit Bin

Sed non pigeat audire de tanta synodo etiam Domnizonem, qui aderat, hæcque de ipsa metro cecinit licet inculto, veraci tamen:

Tunc pastor sanctus synodum celebravit, & annus
Christi millenus nonagenus quoque quintus,
Primus erat mensis, quo nascitur humor in herbis.
Ore sacerdotum damnantur facta malorum.
Adfuit his dictis Praxedis atque Mathildis.
Catholicos plene benedixit papa fideles.
Hanc synodum sanctam Placentia continet ampla.
Expleta synodo dominus quem sæpe recordor
Papa vale dixit, clericis comitatus abivit,
Per multas urbes curans convertere plures,
Gallia quem patrem suscepit maxima carum.

Additio Philippi Labbe S. J.

Eadem Urbani papæ II. synodus Placentinæ habita circa mediam quadragesimam adversus simoniacas & schismaticas ordinationes.

Ex parte II. collectionis Romanæ Biperticæ V.C. Lucæ Holstenii.

Cardinalis Baronius anno MXCV. ubi synodi Placentinæ historiam ex Bertholdo Constantiense narravit, subjungit ejusdem concilii quindecim canones contineri in codice scripto Anselmi Lucensis libro VII. decretorum. Qua in re eum memoria vel potius amanvensium oscitantia fefellit. Neque enim canones illos Placentinos in suam collectionem referre potuit Anselmus, qui novennio ante decesserat: nec Vaticani codices citato libro VII. vel alibi eosdem agnoscunt. Tum vero XIV. tantum capitula statutorum libri probatissimi bibliothecæ Vaticanæ referunt; ubi Baronii schedæ septimo in duo male divulso XV. exhibent: quod obiter monendum existimavi, ne forte tanti viri auctoritas nostræ editionis fidem ambiguam reddat.

In mss. codice præfiguntur hi duo versiculi:
Urbani papæ decretum pontificale
Conditor hic scripto formoso denique dicto.

INCIPIUNT ACTA SYNODI.

Anno dominicæ incarnationis MXCV. * Ind. III. celebrata est Placentiæ synodus præsidente domino Urbano papa, cum episcopis & abbatibus, tam Galliarum, quam & Longobardiæ & Tusciæ. Facta autem magna est * consultatio (de his qui ecclesias vel præbendas emerant sed &) de iis qui in schismate Guibertino fuerant ordinati. Et primo quidem ac tertio die in campo concilium sedit. Tantus enim convenerat populus, ut nulla eos ecclesia caperet; exemplo quidem Moysi deuteronomium commendantis, & Domini nostri Jesu Christi docentis in loco campestri. Septimo tandem die post tractationem * diutinam hæc sunt capitula prolata, & assensu totius concilii comprobata.

* *Kal. M.* ex nostro & ex Ba tino, ut bent mss. varias lec nes a R Pissino
* concert *Barb.*

* diutur *Barber.*

CA-

ANNO CHRISTI 1095. dem occur- t inferius Conc. m III. H.

CAPITULA STATUTORUM.

At in mſ. quod vidimus: Incipiunt capitula Placentini conventus de prave ordinatis & his qui eccleſias aut præbendas emerunt.

CAPUT I. (*a*)

EA, quæ a ſanctis patribus de ſimoniacis ſtatuta ſunt, nos quoque * judicio eorum & apoſtolica auctoritate firmamus.

nncti ſpiri- judicio, que eodem noſter & B.

CAPUT II.

Quidquid igitur in ſacris ordinibus, vel in ecclesiaſticis rebus vel data vel promiſſa pecunia acquiſitum eſt, nos irritum eſſe, & nullas umquam vires obtinere cenſemus.

CAPUT III.

Si qui (*b*) tamen a ſimoniacis non ſimoniace ordinati ſunt, ſi quidem probare potuerint, ſe, cum ordinarentur, eos neſciſſe ſimoniacos, * & tum pro catholicis habebantur in eccleſia, talium ordinationes miſericorditer ſuſtinemus, ſi tamen laudabilis eos vita commendat.

tunc ta- n.

CALUT IV.

Qui vero ſcienter ſe (*c*) a ſimoniacis conſecrari, imo execrari paſſi ſunt, eorum conſecrationem omnino irritam eſſe decernimus.

CAPUT V.

Quicumque ſane cupiditate parentum, cum adhuc parvuli eſſent, eccleſias, vel eccleſiarum * partes per pecunias adepti ſunt; poſtquam eas omnino dimiſerint, ſi canonice in eis vivere voluerint, pro * miſericordia ibidem eos eſſe * cenſemus. Neque pro hoc facto a ſacris ordinibus removemus, ſi alias digni inveniantur.

peneficia

magna ncedimus

CAPUT VI.

Illi vero qui per ſe ipſos cum * majoris eſſent ætatis, nefanda cupiditate ducti eas emerunt, ſi in aliis eccleſiis canonice vivere voluerint, ſervatis propriis ordinibus pro magna miſericordia ibi eos miniſtrare permittimus. Quod ſi ad alias (*d*) transferri fortaſſe non poterunt, & in eis canonice vivere * promiſerint, minoribus ordinibus contenti ad * ſacros ordines non accedant. Salva tamen in omnibus apoſtolicæ ſedis auctoritate.

' jam

oluerint majores

CAPUT VII.

Si qui tamen ante emptionem catholice ordinati ſunt, ſi ea quæ emerunt dimiſerint, & vitam canonicam egerint, in ſuis gradibus (*e*) permittantur. Niſi forte ejuſdem eccleſia ſit, ut ibi primum locum debeant obtinere. Primum enim vel ſingularem, (*f*) vel præpoſituræ * locum in emptis eccleſiis eos habere non (*g*) patimur.

vel officii

CAPUT VIII.

Ordinationes * quæ a Guiberto hæreſiarcha factæ ſunt, poſtquam ab apoſtolicæ memoriæ papa Gregorio & a Romana eccleſia eſt damnatus, irritas eſſe judicamus.

* In mſ. hic incipit ſecundus canon: omnia enim præcedentia unicum tantum canonem conſtant diviſa ab aliis in ſeptem.

CAPUT IX.

Similiter etiam & eas quæ a cæteris hæreſiarchis nominatim excommunicatis factæ ſunt, & ab eis, qui catholicorum (*b*) adhuc viventium epiſcoporum ſedes (*i*) invaſerunt: niſi probare valuerint, ſe, cum ordinarentur, eos neſciſſe damnatos.

CAPUT X.

Qui vero ab epiſcopis quondam quidem catholice ordinatis, ſed in * (*k*) ſchiſmate a Romana eccleſia ſeparatis, conſecrati ſunt; eos nimirum (*l*) cum ad eccleſiæ unitatem redierint, ſervatis propriis ordinibus miſericorditer ſuſcipi, jubemus, (*m*) ſi vita & ſcientia eos (*n*) commendat.

* hoc

CAPUT XI.

Amodo vero quicumque a prædictis ſchiſmaticis, ſanctæque Romanæ eccleſiæ adverſariis ſe ordinari permiſerit, nullatenus hac venia dignus habeatur.

CAPUT XII.

Quamvis autem miſericordiæ intuitu, magnaque neceſſitate cogente, hanc in ſacris ordinibus diſpenſationem conſtituerimus, nullum tamen præjudicium ſacris canonibus fieri volumus; ſed obtineant proprium robur. Et ceſſante neceſſitate, illud quoque ceſſet quod factum eſt pro neceſſitate. Ubi enim multorum ſtrages jacet, ſubtrahendum eſt aliquid ſeveritati, (*o*) ut * demus amplius caritati. *

* addatur * apoſtolicæ. *ſubjungit cod. Barb.*

CAPUT XIII.

Illud * quoque præcipimus, ut pro chriſmate, & baptiſmo, & ſepultura nihil umquam exigatur.

* in mſ. hic tertius dumtaxat canon incipit

CAPUT XIV.

Statuimus * etiam, ut jejunia quatuor temporum hoc ordine celebrentur. Primum jejunium in initio quadrageſimæ; ſecundum in hebdomada pentecoſtes; tertium & quartum in Septembri & Decembri more ſolito fiant.

* ibidem hic quartus Placentinus canon II.

Explicit ſynodus Placentina Urbani Papæ II.

In mſ. eminentiſſ. cardinalis Franciſci Barberini ſubjicitur IV. *canon in hunc modum.*

CAPUT XV.

Sanctorum canonum ſtatutis conſona ſentientes decernimus, ut ſine titulo facta ordinatio irrita habeatur, & in qua quislibet titulatus eſt, in ea perpetuo perſeveret. Omnino autem in duabus * aliq.... titulari non liceat, ſed unuſquiſque in qua titulatus eſt, in ea tantum canonicus

* Forte, *aliquem*. H.

(*a*) *Dantur variantes ex cod. Vindobonenſi.* (*b*) Ab occulte ſimoniacis. (*c*) A publice ſimoniacis. (*d*) Forte transferri. (*e*) Permittantur, nec promoveri prohibeantur. (*f*) Ibi præpoſiture vel officii locum (*g*) Permittimus. (*h*) & adhuc. (*i*) Invaſerunt factæ ſunt, irritas eſſe judicamus. *Reliqua hujus canonis deſunt.* (*k*) hoc ſchiſmate. (*l*) *Deeſt* cum ad eccl ſiæ unitatem redierint. (*m*) Si tamen vita. (*n*) Commendat & ſi his noſtris decretis cognitis mox ab errore ad Eccleſiam tranſierint & nobis noſtriſque ſe legatis per omnia obedire promiſerint. (*o*) ut addatur.

ANNO CHRISTI 1095.

cus habeatus. Licet enim episcopi disposítione unus diversis præesse debeat ecclesiis, canonicus aut præbendarius, nisi unius tantum ecclesiæ, * quæ conscriptus est, esse non debeat. Si quæ tamen capellæ sunt, quæ suis redditibus clericos sustinere non possint, earum cura aut disposítio præpósito majoris ecclesiæ cui capellæ subditæ esse videntur, immineat, & tam de possessionibus, quam & de ecclesiasticis capellarum officiis ipse provideat.

* Forte, in qua H

Hæc sunt eodm verba, non Labbei.

In eodem etiam concilio antiquis IX. *præfationibus decima addita est, quæ ita se habet*: æquum & salutare nos tibi semper & ubique gratias agere domine sancte pater omnipotens æterne Deus, & te in veneratione beatæ Mariæ semper virginis collaudare benedicere & prædicare, quæ & unigenitum tuum sancti Spiritus obumbratione concepit, & virginitatis gloria permanente æternum mundo lumen effudit Jesum Christum dominum nostrum.

Item post alia: (Illud summopere & apostolicæ auctoritatis privilegio prohibentes interdicimus, ut nullus in clericali ordine constitutus, nullusque monachus, episcopatus aut abbatiæ, aut cujuslibet dignitatis investituram de manu laici susciperе audeat, quod si præsumpserit .,,, mulctetur.

Auctor chronici Malleacensis strictim attingere non prætermisit his verbis: Eodem anno MCXIV. Urbanus papa Placentiæ tenuit concilium: *Idem quoque anonymus unico verbulo monuit*, anno præcedenti MXCIII. fuisse concilium apud Burdegalam *de quo nihil dum reperi apud cæteros vetustatis ecclesiasticæ sedulos indagatores*.

Cæterum monendus es, lector, Philippum regem Francorum ab Hugone Lugdunensi archiepiscopo in concilio Augustodunensi anno præcedenti communione ecclesiastica privatum legatos suos misisse ad Urbanum papam qui tunc Placentiæ concilium celebrabat circa mediam quadragesimam, & inducias usque ad pentecosten intercedente synodo impetravisse, qua de re plura Ivo Carnotensis epist. 46. ad Urbanum.

Urbano summo pontifici, Ivo sanctitatis suæ filius fidelium orationum munus.

VEnturi sunt ad vos in proximo nuntii ex parte regis Francorum, per quorum os locuturus est spiritus mendax, qui infatuati adeptione vel promissione * honorum ecclesiasticorum infatuare * molientur * sedem justitiæ. Contra quorum calliditatem a parvitate mea vigilantiam vestram volo esse præmonitam & præmunitam, quatinus rigorem vestrum promissiones eorum non emolliant, comminationes non exterreant. Quicquid enim dicent, jam securis ad radicem arboris posita est, nisi aut arcum remittatis, aut gladium suspendatis. Qui ergo venturi sunt confidentes in calliditate ingenioli sui, & venustate linguæ suæ, prædictis de causis impunitatem flagitii se impetraturos regi a sede apostolica promiserunt: hac ratione ex parte usuri, regem cum regno ab obedientia vestra discessurum, nisi coronam restituatis, nisi regem ab anathemate absolvatis. Si autem impœnitenti venia concedatur, quanta spes impune peccandi peccantibus de cætero relinquetur, non est meum instruere vestram prudentiam, cujus potissimum interest delinquentium errata non fovere, sed ferire. Si autem aliqui subdoli evidenter ab unitate matris suæ discedunt, qui jam pridem mente discesserunt: consoletur sanctitatem vestram divinum responsum:

* quidam, bonorum
* *al* moliuntur.
* sic vocat Romam ep. 91.

Ita ex v. c. *Matt.* 13.

Adi ep. 28. & 111.

Reliqui mihi septem millia virorum, & illud apostoli: *Oportet hæreses esse, ut hi qui probati sunt manifesti fiant*. De cætero volo sciat vigilantia vestra, quia ex præcepto regis, Remensis, & Senonensis, & Turonensis archiepiscopi invitaverunt suffraganeos episcopos, ut post responsa vestra apud Trecas prima dominica post festivitatem omnium sanctorum conveniant. Quo invitatus ire dissimulo, nisi vestro consilio munitus timens ne quid contra justitiam, & sedem apostolicam moliatur ille conventus. De his itaque, & de his quæ circa vos sunt, quæ libuerit rescribat mihi vestra paternitas, ut in adversis compati, & in lætis valeam congratulari. Valete.

ANNO CHRISTI 1095. 3. Reg. 1. Cor.

In hoc Concilio confirmata fuit Bulla pro Monasterio S. Ægidii, ut patet ex sequenti documento, cui plures Concilii Patres subscripsere.

URbanus episcopus servus servorum Dei universis per Gothicam provinciam fidelibus salutem & apostolicam benedictionem. Notum omnibus vobis volumus quia dilectus filius noster Raimundus Tolosanus Comes tam nostris quam aliorum religiosorum virorum monitis excitatus & omnipotentis Dei timore compunctus partem imo rapinam quam ex parentum suorum invasione in altari sancti Ægidii & reliquis ipsius altaris Ecclesiæ altaribus habere solitus erat Deo ac sanctæ Dei genitrici Mariæ sanctisque Apostolorum principibus Petro ac Paulo & beato confessori Ægidio reddidit. Quæ redditio sive dimissio in Tolosana Synodo facta est coram Legato nostro Bernardo Toletano archiepiscopo & pluribus tam episcopis quam abbatibus. Item in festivitate sancti Ægidii coram eodem Legato nostro aliisque quamplurimis episcopis vel abbatibus eandem redditionem cum uxore sua Hervira & filio Bertranno super altare beati Ægidii confirmavit, duobus illic nummis Ægidiensis monetæ positis. Igitur nos secundum ipsius Comitis postulationem pro sua & parentum suorum salute factum hoc auctoritate apostolica confirmamus & omnipotentis Dei misericordiam deprecamur quatenus quod de rerum ecclesiasticarum usurpatione hactenus admiserunt sua eis propitiatione indulgeat & a suorum delictorum vinculis per sanctorum apostolorum & sancti Ægidii merita & preces absolvat. Porro tam ipsum quam ejus posteros universos, si altarium oblationem ulterius invadere tentaverint, anathemati subjicimus & ab universo Ecclesiæ consortio segregamus. Quicunque etiam vel ab ipso Comite vel ab aliquo quolibet de oblationibus illis feudum tenet, hujus decreti tenore cognito nisi omnino Ecclesiæ reddiderit, eidem anathemati subjaceat. Ipsis etiam monachis sub anathemate interdicimus ne ullo unquam tempore laicorum cuiquam in ipsis altarium oblationibus partem habere permittant. Alioquin & qui dederit & qui receperit anathemati quod proposuimus subjacebit. Data per manum Joannis sanctæ Romanæ Ecclesiæ Diaconi Cardinalis Cremonæ XII. Kalendas Martii, indict. III. anno ab incarnatione Domini MXCV. pontificatus vero Domni Urbani Papæ septimo.

Ex Balu. Miscel. t. 6. p. 33

Recta vero & confirmata in Concilio quod idem Papa Placentiæ celebravit.

Ego Joannes Portuensis episcopus Cardinalis subscripsi.

Ego Albertus Cardinalis subscripsi.

Ego Ricardus presbyter Cardinalis sanctæ Romanæ Ecclesiæ & Massilienſis abbas subscripsi.

Ego

ANNO CHRISTI 1095.

Ego Bonus Senior presbyter Cardinalis subscripsi.

Ego Teuzo presbyter Cardinalis subscripsi.

Ego Gregorius Diaconus Cardinalis subscripsi.

Ego Daibertus Pisanus Archiepiscopus subscripsi.

Ego Rodulfus Turonensis archiepiscopus subscripsi.

Hugo Cardinalis Diaconus sanctæ Romanæ Ecclesiæ subscripsi.

Herimannus Cardinalis.

Ego Philippus Lunensis episcopus subscripsi.

Ego Auraicensis episcopus Gilelmus subscripsi.

Ego Rogerius sanctæ Romanæ Ecclesiæ Diaconus subscripsi.

Ego Joannes Portuensis Cardinalis episcopus subscripsi.

Ego Willelmus Ausciensis archiepiscopus cum meis suffraganeis, scilicet Dodo Bigorritano episcopo, Sancio Lascurrensi episcopo, Ottone Olorensi episcopo, Willelmo Consorano episcopo, subscripsi.

ANNO CHRISTI 1095.

Ego Imolensis episcopus Otto subscripsi.

Ego Rodulfus Reginus archiepiscopus subscripsi.

Petrus Venetus Patriarcha, Petrus archiepiscopus Mediolanensis, Gotafridus episcopus Magalonensis, Berengarius episcopus Forojulienſis, Amatus archiepiscopus Burdegalensis, Aldebertus archiepiscopus Bituricensis, Petrus archiepiscopus Aquensis, Fulco Belvacensis episcopus interfuerunt.

Tetbaldus Bercellensis abbas laudavit. Poncius abbas Casæ Dei, Frotardus abbas sancti Pontii.

Isti & omnes archiepiscopi, episcopi & abbates in Placentina Synodo residentes hanc dimissionis chartam præcepto Domini Papæ laudaveruut & confirmaverunt, ac hujus dimissionis deinceps invasorem vel subreptorem perpetuo anathemati subdiderunt, & monasterium omne, si aliquando invasio accideret, ab omni divino officio interdicendo cessare jusserunt.

☞ AD PLACENTINUM CONCILIUM

Contra simoniacos & schismaticos anno 1095. celebratum.

ADDITIO.

ppl. Manſi l pag. 132 nno 1095.

COncilii hujus canones quidam extant, acta integra non extant, ut ex ils quæ apud Labbeum congesta sunt, facile omnes intelligunt. Ego canonis secundi additamentum quoddam, quod in tractatu Gerhoi adversus simoniacos in anecdotis Martene tom. V. pag. 1471. deprehendi proferam, tum & addam fragmentum quoddam actorum ejusdem concilii desumptum ex annalista Saxone Eccardi ad A. 1000 Ita ergo canon II. apud Gerhoum.

Placentinum concilium præsidente Urbano papa celebratum dicit.

QUidquid in sacris ordinibus, vel in ecclesiasticis rebus data vel promissa pecunia *obsequio*, aut *lingua* acquisitum est, nos irritum esse, & nullas vires unquam obtinere censemus.

Annalista Eccardianus: de ordinationibus vero ejusdem Wicberti Urbanus papa in Placentino concilio tale decretum promulgavit, inter cætera dicens:

Ordinationes quæ a Wicberto hæresiarcha, postquam ab apostolicæ memoriæ Gregorio, & a Romana ecclesia est damnatus, & a cæteris hæresiarchis nominatim excommunicatis, & ab his, qui catholicorum & adhuc viventium episcoporum sedes invaserunt factæ sunt, irritas esse omnino judicamus; qui vero ab episcopis quondam quidem catholice ordinatis, sed in hoc schismate a Romana ecclesia separatis consecrati sunt, eos nimirum servatis propriis ordinibus misericorditer suscipi jubeatis; si tamen vita, & scientia eos commendat, & his nostris decretis cognitis mox ab errore ad catholicam ecclesiam transierint, & nobis nostrisque imperatis se per omnia obedire promiserint. Amodo vero quicumque a prædictis schismaticis, sanctæque ecclesiæ adversariis se ordinari permiserint, nullatenus hac venia digni habeantur: quamvis autem misericordiæ intuitu, magnaque necessitate cogente, hanc in sacris ordinibus dispensationem constituerimus, nullum tamen præjudicium sacris canonibus fieri volumus, sed obtineant proprium robur; nam cessante necessitate, illud quoque cesset, quod pro necessitate factum est. Ubi enim multorum strages jacet, subtrahendum est aliquid severitati, ut amplius addatur caritati.

Huc etiam facit diploma sequens Urbani papæ II. in quo de celebri lite inter Tricastinos, Arausicanosque sopita in concilio testimonium fertur.

Ex Gall. Chr. ov. edit. to. pag. 119. ap end.

Urbanus &c. Ad præsentium notitiam & futurorum memoriam non latere volumus, quoniam inter Tricastinos & Arausicos diuturna contentio habita est; Tricastinis quidem de unitione, Arausicis vero de parochiarum ecclesiarum divisione contestantibus. Et concertatio cum reverendissimo pontifici Gregorio prædecessori nostro .... Arausici ... literas dirigens, legatum pro hujus rei discussione ad eos se missurum pollicitus est: quod tamen postea ... indagare nequivimus. In hac autem suspensione .....G.... ecclesiam episcopus electus & consecratus est. Tricastinus ergo episcopus Pontius Arausicensem ecclesiam asse-

rens

rens per multos annos a ſuis prædeceſſoribus fuiſſe poſſeſſam: querelam hanc cum ad noſtras aures pro multis eccleſiæ Romanæ perſecutionibus proferre non poſſet in pluribus tranſalpinis conciliis exponi procuravit. Noviſſime cum ad noſtram notitiam perveniſſet, nos quoque eam ad concilii proxime celebrandi audientiam differri præcepimus. Interim venerabili fratri noſtro Guillelmo Arauſicenſi epiſcopo ſignificare curavimus, ut ad ſynodum veniens, ſe ad defendendum hujuſmodi negotium præpararet. Cum autem veniſſet, ipſe quidem diviſionis iſtius canonicas cauſas proferre non potuit; Tricaſtinus vero poſt diuturnam & pluſquam centenariam poſſeſſionem venerabilium pontificum Romanorum, & Gregorii, & Alexandri privilegiis, cauſæ ſuæ partes tuebatur. Quare nos de Gregorii decreto, quo ab ipſa fuit eccleſia potitum, quædam inter fratres noſtros quæſtio orta eſt, placuit alium adhuc definiendi cauſæ terminum adhiberi, in quo, & Arauſicenſis epiſcopus, ſi quam poſſet, defenſionem nanciſceretur, & Tricaſtinæ eccleſiæ clerici de eodem privilegio nos jurejurando facerent certiores. Cumque .... conveniſſent & confrater noſter Arauſicenſis epiſcopus, ſicut promiſerat non veniſſet, nec excuſationes aliquas præmiſiſſet, & tunc nobis placuit negotii finem in tempus aliud protelari. Cæterum clericis, & itineris difficultates, & rerum longa diſpendia prætendentibus, nec longiores poſſe moras pati inſtantiſſime proclamantibus, viſum eſt fratribus noſtris tam epiſcopis, quam & noſtræ apoſtolicæ eccleſiæ cardinalibus, ut Tricaſtinorum clericorum ſatisfactionem ſuſcipere deberemus. Tres itaque Tricaſtinæ eccleſiæ clerici ſuper evangelia ſacroſancta jurarunt ſe vidiſſe & legiſſe Romani pontificis Gregorii bullarum privilegium Bonifacio Tricaſtino epiſcopo attributum, per quod prædictæ eccleſiæ fuerant counitæ. Cujus videlicet privilegii tenorem ſecutus S. memoriæ pontifex Alexander II. præfatas eccleſias cenſucrat ſub uno ſemper epiſcopo permanere. Poſt hoc Arauſicenſis epiſcopus cum eccleſiæ ſuæ clericis veniens, eas quas præſignavimus Gregorii papæ VII. literas, detulit; alia quoque chartarum monimenta monſtravit, quibus & rerum veritas certius claruit, & Tricaſtinorum relatio vires accepit. Et nos ergo inſtrumentis talibus roborati ſecundum fratrum noſtrorum judicium prænienti decreto ſancimus, ut defuncto fratre noſtro venerabili epiſcopo, qui ad præſens Arauſicenſi eccleſiæ præſidet, utraque mox eccleſia in priſtinam redeat unitatem; niſi forte poſt proximam quam præparante Domino expectamus Pentecoſten infra unius anni ſpatium .... conſtiterit eas certo Romani pontificis præcepto, & decreto fuiſſe diviſas. Alioquin omnis ſopiatur ... ut defuncto contratre noſtro ſuperius nominato epiſcopo eadem eccleſia ad aliam tranſeat. Illa vero quæ hactenus prima habita eſt, & deinceps principatum obtineat. Ita tamen ut epiſcopus qui utrique præfuerit nihil de proventionibus clericorum, redditu, ornatu, miniſteriis, quæ vel quomodocumque in alterius patrimoniis habentur, modo quocumque vel occaſione qualicumque patiatur imminui. Si quis vero hanc noſtræ conſtitutionis paginam &c. Actum Cremonæ XVII. Kal. maji ..... anno Dom. Incarnat. MXCV.

ANNO CHRISTI 1095.

Denique in MS. codice bibliothecæ cathedralis Lucenſis, in quo Burchardi decreta, & ad illa anonymi cujuſdam additamenta quædam extant ſub hoc ipſo concilii Placentini tempore ſcripta, poſt vulgatos hujus concilii canones, hoc, quod ſubdo, additamentum legitur, quod occaſione poſtremi canonis hujus concilii ſcriptum, vel forte etiam in eodem concilio coram patribus lectum ſuſpicor.

ANNO CHRIS 1095

DE OBSERVATIONE JEJUNIORUM QUATUOR TEMPORUM,

Et de ordinatione facienda in initio quadrageſimæ & hebdomadæ Pentecoſtes.

LIcet nova conſuetudo eccleſiæ nulla fulta auctoritate ſemper numeret inter jejunia & ordinationes quatuor temporum primam hebdomadam primi menſis martii, & ſecundam quarti, ideſt junii; vetuſta auctoritas ſanctorum patrum eſt, ut in initio quadrageſimali, & in hebdomada pentecoſtes debeant obſervari.

Unde Leo papa ait: *hujus obſervantiæ utilitas dilectiſſimi in eccleſiaſticis præcipue eſt conſtituta jejuniis, quæ ex doctrina S. Spiritus, ita per totius anni circulum diſtributa ſunt, ut lex abſtinentiæ omnibus ſit adſcripta temporibus. Siquidem jejunium vernale in quadrageſimam, æſtivum in Pentecoſtem, autumnale in menſe ſeptimo, hyemale autem in hoc quidem decimo celebremus.*

Item Gelaſius. *Ordinationes ſunt presbyterorum & diaconorum* quarti menſis jejunio, ſeptimi & decimi, ſed etiam quadrageſimalis initii: * ac mediana quadrageſimæ die ſabathi, ac proinde B. papa Gregorius & Felix, octavus ejus Simachus, atque Simplicius leguntur, ordinationes in februario celebraſſe, ſcilicet quadrageſimali tunc initio concurrente. De jejunio autem quarti menſis a Gelaſio dicti, quod juxta Leonem papam ſemper eſt in hebdomada Pentecoſtes, a multis ambigitur. Sic enim Leo papa inquit de jejunio & ordinatione ejus. *Poſt perceptum ſancti ſpiritus donum* ſalubriter & neceſſarie conſuetudo eſt inſtituta jejunii, ut ſi quod forte inter ipſa feſtivitatum gaudia negligens libertas, & licentia immoderata præſumpſit, hoc religioſæ abſtinentiæ cenſura caſtiget, quæ ob hoc quoque ſtudioſius exequenda eſt, ut illa in nobis, quæ in hac die eccleſiæ divinitus ſunt illata perveniant.

Gelaſ. in ad Ep. L. can. XI.

* In vulg. Gelaſii e jejunii.

Item: repletis namque apoſtolis virtute promiſſa, & in corda eorum ſpiritu veritatis impreſſo, non ambigimus inter cætera cœleſtis doni ſacramenta, doctrinam, ac ſpiritualis continentiæ diſciplinam de Paracliti magiſterio divinitus fuiſſe conceptam ut ſanctificatæ jejunio mentes conferendis ſibi chariſmatibus fierent aptiores, in quibus duobus exemplis latis oſtenditur ad conferendos ſacros ordines ab apoſtolis jejunia conſtituta fuiſſe.

Sicque jejunia quadrageſimalis initii ac Pentecoſtes ad formam ſeptimi & decimi in libris ſcribuntur ſacramentariis: unde quarta feria primi termini duo lectiones leguntur de jejunio quadrageſimæ; ſabatho autem pentecoſtes, qui eſt terminus ſecundus duo loquuntur de veteri obſervatione ejuſdem. Quarti vero menſis jejunium a Gelaſio ideo dicitur, quia ſabathum hebdomadæ pentecoſtes ſæpius in quarto, quam in tertio menſe reperitur.

Sic enim a tempore nomen hoc habet, ſicut quodlibet a loco, in quo ſæpius habitat. Propter quod jejunium quoque initii quadrageſimalis poteſt dici jejunium primi menſis quia ſæpius ſabathum eſſe in menſe primo, quam in februario invenitur. Quorum quatuor menſium prophetia Zachariæ ſignificativa eſt, dicens jejunium primi, & jejunium quarti, jejunium ſeptimi, & jejunium quarti, jejunium ſeptimi, & jejunium decimi erit

do-

☞ domui Juda in gaudium & lætitiam & in solemnitates præclaras. Initio autem quadrageſimalis jejunii bene ordinatio ſacri ordinis competit, ſicut Chriſtus poſt baptiſmum Spiritu Sancto declaratur, mox jejunavit, & diſcipulos ad ſacrum ordinem elegit, ſic quoque apoſtoli Spiritus ſancti baptizati mox jejunantes diaconos conſecrantes elegerunt, ſic Moyſes poſt deſcenſam Spiritus ſancti in igne loquentis quinquageſimo die egreſſionis poſt jejunium Aaron cum filiis conſecravit. Et ſic ſacer eſt numerus quatuor fluminum, quatuor virtutum, quatuor elementorum, Hæc A ſunt jejunia quæ S. Gregor. genti Anglorum prædicari præcepit, ſunt quatuor jejunia, quatuor temporum anni, ideſt veris, æſtatis, autumni, & hyemis. Jejunium primum in prima hebdomada quadrageſimæ. Jejunium ſecundum in hebdomada poſt Pentecoſten. Jejunium tertium in plena hebdomada ante autumnale æquinoctium. Jejunium quartum in plena hebdomada ante natale Domini. Jejunium in feria VI. per totum annum, niſi a paſcha uſque ad pentecoſtem, aut ſi major feſtivitas fuerit.

ANNO CHRISTI 1095.

ANNO CHRISTI 1095.

☞ AD CONCILIUM PLACENTINUM

Ab Urbano II. Anno 1095. habitum.

VARIANTES, ET ADDITIO NOVA

COLLECTORIS ADMONITIO.

pol. Manſi VI. p. 549.

QUas hic exhibeo Placentinorum canonum variantes ſuppeditavit MS. Vindobonenſis codex, in quo pariter continuato cum vulgatis Placentinis canonibus ordine deſcriptos ſequentes etiam canones legi; quos non dubito in hoc ipſo concilio prodiiſſe, cum poſterior canon cum canone Placentino XV. a Labbeo ex codice Barberino addito, congruat licet in verbis diſcrepat. Poſt hunc ipſum canonem Vindobonenſis codex ſignum quoddam apponit (quod & hic ſervatur); tunc nova hac inſcriptione appoſita de ipſius Civitatis ; *canones alios ſubjungit, eoſdem plane, quos Gregorius VII. in Romano concilio anno* 1078. *celebrato dederat. Cur Romani Gregorii canones Urbano II. & Placentino huic concilio tribuantur, niſi ſcriptoris incuriæ imputare voluerimus, ideo forte accidit, quod Gregorii ſanctiones Urbanus innovandas judicaverit. Quanquam vero canones iſti in Romano illo concilio jam excuſi ſunt; hic tamen iterum dandos cenſui, quod ad novum concilium ſpectent, varianteſque nonnullas afferant, & canonem plano novum de jejunio die Sabbati inſertum habeant s*

Poſt Canonem XIV. qui tamen canones hic continuato ordine recitantur, hæc adduntur.

QUicumque militum, vel cujuſcumque ordinis B vel conditionis perſona prædia eccleſiaſtica a quocumque rege, ſeu ſeculari principe, vel ab epiſcopis invitis, ſeu abbatibus, aut aliquibus eccleſiarum rectoribus ſuſceperit, vel ſuſcepit, vel eorum conſenſu tenuerit, excommunicationi ſubjaceat. Quoniam inveſtituras eccleſiarum contra ſtatuta SS. Patrum in multis partibus cognoverimus fieri, & ex eo plurimas perturbationes in eccleſia oriri; immo ruina ſanctæ religionis, ex quibus cenſuræ chriſtianæ religio conculcatur; decernimus ut nullus clericorum inveſtituras epiſcopatus vel abbatiæ, vel eccleſiæ de manu imperatoris vel regis, vel alicujus laicæ perſonæ, C viri, vel fœminæ ſuſcipiat. Quod ſi præſumpſerit, recognoſcat inveſtituram illam apoſtolica auctoritate irritam eſſe, & ſe uſque ad dignam ſatisfactionem excommunicationi ſubjacere. Si quis epiſcopus præbendas, archidiaconatus, præpoſituras, vel aliqua officia eccleſiaſtica vendiderit, vel aliter quam ſtatuta SS. Patrum præcipiunt, ordinaverit ab officio ſuſpendatur. Dignum eſt enim ut ſicut gratis epiſcopatum accepit; ita membra eidem (*ita*) epiſcopatus gratis diſtribuat. Ordinationes, quæ interveniente pretio, vel precibus, vel obſequio alicui perſonæ indebitæ, vel quæ non communi conſenſu cleri, & populi, vel ſecundum canonicas ſanctiones fiunt, & ab his, ad quos conſecratio pertinet, non comprobantur, falſas eſſe dijudicamus, quod qui taliter ordinatur non per oſtium ideſt per Chriſtum intrat, ſed ut ipſa veritas teſtatur fures ſunt & latrones: *Hic adponitur hoc ſignum*

Congruit canon iſte cum can. XV. Labbei.

De ipſius civitatis.

Falſas pœnitentias dicimus, quæ non ſecundum auctoritatem SS. Patrum pro qualitate criminum imponuntur; ideoque quicumque miles, vel negotiator, vel alicui officio deditus, quod ſine peccato exerceri non poſſit, * culpis gravioribus irretitus ad pœnitentiam venerit, vel qui bona alterius injuſte detinet, vel qui odium in corde gerit, recognoſcat ſe veram pœnitentiam non poſſe peragere, per quam ad æternam vitam valeat pervenire; etſi arma deponat ulteriuſque non ferat, niſi conſilio religioſorum epiſcoporum pro defendenda juſtitia, vel negotium derelinquat, vel officium deſerat, & odium ex corde dimittat bona quæ injuſte abſtulit reſtituat, nec * tamen deſperet; interim quidquid boni facere poterit, hortamur ut faciat ut omnipotens Deus cor illius illuſtret ad pœnitentiam.

Vide conc. Rom. ann. 1078. can. V.

* Ed. *Si culpis.*

* Ed. *et*

Decimas, quas in uſum pietatis conceſſas eſſe canonica athoritas demonſtrat, a laicis poſſideri canonica auctoritate prohibemus. Sive enim ab epiſcopis, vel regibus, vel quibuslibet perſonis eas acceperint niſi eccleſiæ reddiderint, ſciant ſe D ſacrilegii crimen committere.

Ut nullus abbas decimas, vel primitias, & reliqua, quæ ſecundum ſtatuta canonum ad epiſcopos pertinent, ſine auctoritate Romani pontificis ſeu epiſcopi conſenſu, cujus diœceſi habitat, detineat, apoſtolica ſanctione firmamus.

Nullus epiſcopus * gravam, ſeu ſervulæ ſervitium ex uſu contra eccleſiaſticam normam abbatibus, ſeu clericis ſuis imponat; vel interdictum ſa-

Can. IX.

* *gravamen ſeu ſervile*

ANNO CHRISTI 1095. Deeſt in editis concilii Romani.

ſacerdotale officium pretio inſerviente reſtituat quod ſi fecerit, officii ſui periculo ſubjaceat.

Quia dies ſabbati apud SS. Patres noſtros in abſtinentia celebris eſt habitus, nos eorumdem auctoritatem ſequentes, ſalubriter admonemus, ut quicumque ſe chriſtianæ religionis participem eſſe deſiderat, ab eſu carnium eadem die, niſi majore feſtivitate interveniente, vel infirmitate impediente, abſtineat.

Can. X. * Ed. Deeſt. *Alicujus eccleſiæ.* Deeſt. *eidem eccleſiæ.*

Si quis prædia B. Petri apoſtolorum principis *, vel alicujus eccleſiæ ubicumque poſita in proprietatem ſuam uſurpaverit, vel ſciens occultata non propalaverit vel debitum ſervitium exinde B. Petro, * vel eidem eccleſiæ non exhibuerit, recognoſcat ſe iram Dei, & SS. Apoſtolorum velut ſacrilegus incurrere. Quicumque autem in hoc crimine deprehenſus fuerit, eamdem hæreditatem B. Petri apoſtoli vel aliorum SS. * legitime reſtituat, & pœnam quadrupli de propriis bonis perſolvat.

ANNO CHRISTI 1095. * Deeſt. rum Sa Can. X

Si quis epiſcopus fornicattonem presbyterorum, diaconorum ſeu ſubdiaconorum vel crimen inceſtus in ſua parochia, pretio, vel precibus interveniente conſenſerit, ubi commiſſum auctoritate ſui officii non impugnaverit, ab officio ſuſpendatur.

Can. X

Ut omnis Chriſtianus procuret ad miſſarum ſolemnia aliquid Deo offerre, & duci ad memoriam quod Deus per Moyſem dixit: *Non apparebis in conſpectu meo vacuus*. Etenim in collectis SS. Patrum liquido apparet, quod omnes Chriſtiani offerre aliquid Deo ex uſu SS. Patrum debent.

CONCILIUM CLAROMONTANUM

OB CAUSAM EAMDEM QUA PRÆCEDENS INDICTUM,

Congregatum anno Domini MXCV. die VI. aut ut alibi legitur IV. Kalendas Decembris, tempore Urbani papæ II. anno ejus VIII. Philippi Francorum regis XXXVI.

Acta concilii

DE rebus in hac ſynodo Claromontenſi geſtis iſta ſummatim narrat Bertholdus: In Galliis ad Clarum-montem ſynodus generalis a domino papa in octava ſancti Martini congregata eſt, in qua tredecim archiepiſcopi cum eorum ſuffraganeis fuerunt, & ducentæ quinque paſtorales virgæ numeratæ ſunt. In hac ſynodo dominus papa eadem ſtatuta quæ & in præterita ſynodo Placentina confirmavit. Inſuper & Philippum regem Galliarum excommunicavit, eo quod propria uxore dimiſſa militis ſui uxorem ſibi in conjugium ſociavit. Ibi etiam aliam ſynodum in tertiam ſubſequentis quadrageſimæ hebdomadam Turonis celebrandam denuntiavit. *Hæc ipſe. Eadem de excommunicato rege Sigebertus. Sed & Bertradam regiam pellicem eadem excommunicatione mulctatam, Willelmus in rebus Anglicis tradit, canoneſque recenſet. Porro ex concilio Claramontenſi triginta duo canones exſcripti reperiuntur in codice Lamberti epiſcopi Atrebatenſis, ex quo totidem lineis Antonius Auguſtinus ſic deſcribit.*

* Willelmus Malmesburius lib. 4. c. 2.

Varietatem lectionum adjeci, *inquit Severinus Binius*, ex manuſcripto ad me tranſmiſſo per reverendum dominum Georgium Colvenerium theologiæ apud Duacenſes doctorem & profeſſorem, collegiatæ eccleſiæ ſancti Petri ibidem canonicum & ſcholaſticum, de eccleſia optime meritum.

* quinto, * IV. Kal. Decemb. aut VI. * apoſtolica * Arvernenſi.

Anno domini Chriſti milleſimo nonageſimo quarto, menſe * Decembri, decreta * domini Urbani papæ ſecundi in * Claromontenſi concilio data.

TITULI CANONUM.

1. *DE pace non infringenda.*
2. *De itinere Hieroſolymitano.*
3. *Ut decanus ſit presbyter, archidiaconus ſit diaconus.*
4. *Ut clerici arma non portent.*
5. *Ut epiſcopus non eligatur nondum diaconus.*
6. *De emptis altaribus vel eccleſiis.*
7. *De altaribus quæ dantur monaſteriis per perſonas.*
8. *Ut nullus ſepulturam exigat.*
9. *De clericis uxores ſibi copulantibus.*
10. *Ut clerici fœminas domi non habeant.*
11. *Ut filii concubinarum clerici non fiant.*
12. *Nemo in duabus civitatibus præbendam habeat.*
13. *Ut clerici ad primum ſemper titulum ordinentur.*
14. *Nullus in eadem eccleſia geminos honores habeat.*
15. *Nullus eccleſiaſticum honorem de manu laici accipiat.*
16. *Ut principes inveſtituras non faciant.*
17. *Ut epiſcopus aut presbyter fidelitatem laicis non faciat:*
18. *Nullus ſine licentia epiſcopi capellanus fiat laici.*
19. *Ut laici decimam non retineant, nec recipiant.*
20. *Ut laici altaria vel eccleſias deinceps non retineant.*
21. *Ut nullus alterius ſibi hæreditatem uſurpet.*
22. *Nemo niſi perfectam confeſſionem fecerit ad pœnitentiam recipiatur.*
23. *Ut carnes tota quadrageſima non edantur.*
24. *Quibus temporibus ordines faciendi.*
25. *Ne filii presbyterorum fiant clerici, niſi ſint monachi aut regulares.*
26. *De ſabbati ſancti jejunio.*
27. *De jejunio veris & æſtatis.*
28. *Ut omnes de altari corpus & ſanguinem ſeparatim communicent.*
29. *Ut liberi ſint qui ad crucem confugiunt.*
30. *De iis qui ad crucem vel eccleſiam confugiunt.*
31. *Ut nullus clericorum bona diripiat.*
32. *De iis qui epiſcopos incarcerant.*

I.

STatutum eſt * ut in omni die & monachi & clerici & feminæ, & quæ cum eis fuerint, in pace permaneant; tribus autem diebus, ſcilicet ſecunda, tertia & quarta, * ab aliquo alicui illata non reputabitur pacis * fractio: quatuor autem reliquis diebus ſi quis alicui injuriam intulerit, fractionis ſanctæ pacis reus habeatur, & prout judicatum fuerit puniatur.

* Contuli cum antic ſionis me branis q apud nos & aliis M * injuria * infract

II.

Quicumque pro ſola devotione, non pro honoris vel pecuniæ adeptione, ad liberandam eccleſiam Dei Jeruſalem profectus fuerit, iter illud pro omni pœnitentia reputetur.

Dist 6 Nullus.

* forte dee

Ut

ANNO CHRISTI 1095.

III.

Ut nullus fiat decanus in eccleſia niſi presbyter; nullus archidiaconus, niſi Levita. * Ut nullus clericus teneat archidiaconatum, niſi ipſius dignitatis habeat gradum. Ut nullus ſit archipresbyter, quod alicubi dicitur decanus, niſi ſit ſacerdos ordinatus: *At vero apud Gratianum D. LX. c. 1.* Nullus epiſcopus in eccleſia ſua, niſi diaconus ſit, archidiaconum inſtituere, nec archipresbyterum aut decanum, niſi presbyteri ſint, ordinare præſumat. Quod ut diſtrictius teneatur, apoſtolica auctoritate prohibemus & interdicimus.

* Ut nullus clericus teneat archidiaconatum, niſi ipſius dignitatis habeat gradum. Ut nullus ſit archipresbyter, quod alicubi dicitur decanus, niſi ſit ſacerdos ordinatus: *At vero apud Gratianum D. LX. c. 1.* Nullus epiſcopus in eccleſia ſua, niſi diaconus ſit, archidiaconum inſtituere, nec archipresbyterum aut decanum, niſi presbyteri ſint, ordinare præſumat. Quod ut diſtrictius teneatur, apoſtolica auctoritate prohibemus & interdicimus.

IV.

Ne aliquis clericus arma deferat.

V.

Ut nullus laicus, clericus, vel * tantum ſubdiaconus in epiſcopum eligatur.

VI.

Ut nullus ſibi præbendam emat. Quod ſi quis emerit, vel parentes ejus illi emerint, in manum & diſpoſitionem epiſcopi * ſe reddat. Hoc idem de altari & de omni eccleſiaſtico beneficio fiat.

VII.

Ut altaria congregationibus canonicorum vel monachorum per perſonas data, mortuis perſonis libera redeant in manus epiſcoporum, niſi fuerint illis per eorum ſcripta vel privilegia confirmata.

VIII.

Ut nullus deinceps ſepulturam exigat.

IX.

Ut nullus ſacerdos, aut diaconus, aut ſubdiaconus, ſed & nullus qui canonicam habet, fornicationis ſibi copulam adjungat. Quod ſi quis fecerit, a canonica omnino arceatur.

X.

Ut in domibus clericorum nullas liceat habitare mulieres, niſi quas ſancti canones permittunt.

XI.

Ut nulli filii concubinarum ad ordines vel aliquos honores eccleſiaſticos promoveantur, niſi monachaliter vel canonice vixerint in eccleſia.

XII.

Ut nulli clericorum liceat deinceps in duabus civitatibus duas præbendas obtinere, cum duos titulos non poſſit habere.

XIII.

Ut omnis clericus ad eum titulum, ad quem primum ordinatus eſt, ſemper ordinetur.

XIV.

Ut nullus deinceps in una eccleſia geminos honores habeat,

XV.

Ut nullus * eccleſiaſticorum aliquem honorem a manu laicorum accipiat. Ut clericus nullum eccleſiæ honorem a laicali manu recipiat.

XVI.

Interdictum eſt, ne reges vel * alii principes aliquam inveſtituram de eccleſiaſticis honoribus faciant.

XVII.

Ne epiſcopus vel ſacerdos regi vel alicui laico in manibus ligium fidelitatem faciat.

XVIII.

Ut nullus presbyter capellanus alicujus laici eſſe poſſit in * confeſſione ſui epiſcopi. Ut nullus princeps capellanum habeat * niſi quem ſibi epiſcopus ſuus, aut archidiaconus procuratorem animæ delectum conſtituat, *ex alio MS. cod.*

XIX.

Ne laici decimam partem de laboribus ſuis retineant, & ſicut nec debent retinere, ita nec * accipere.

XX.

Unde & interdictum eſt omnibus laicis, ne amplius altaria vel eccleſias ſibi retineant.

XXI.

Ne aliquis laicus alterius ſibi hereditates uſurpet: quod ſi quis fecerit, nec * reus ſatisfecerit, nullus ſacerdos eum interim ad pœnitentiam admittat.

XXII.

Similiter * nec alium quemlibet, niſi perfectam confeſſionem fecerit. Verbi gpatia, ut * ſi perpetrato homicidio manſerit in adulterio, * vel hujuſmodi ad perfectam pœnitentiam minime recipi debere decretum eſt, Attamen conſilium * damus ut jejunet, & eleemoſynas det, ut ad veritatis viam poſſit reverti.

XXIII.

Ut nullus Chriſtianus a capite jejunii uſque ad paſcha carnem comedat.

XXIV.

Ne fiant * ordines, niſi quatuor certis temporibus, & ſabbato * mediante quadrageſima: &, tunc protrahatur jejunium uſque ad veſperas, &, ſi fieri poteſt, uſque ad * craſtinum, ut magis appareat in die dominico * ordines fieri.

XXV.

Ne filii presbyterorum, diaconorum, vel ſubdiaconorum canonicorum, ad ordines, vel alios honores eccleſiaſticos promoveantur, niſi monachus vel canonicus * fuerit; * niſi vel fiant monachi vel regulares canonici.

XXVI.

Ut in ſabbato ſancto protrahatur jejunium circa noctem.

XXVII.

Ut ſemper fiat jejunium veris in prima hebdomada quadrageſimæ: jejunium vero ætatis infra hebdomadam pentecoſtes.

XXVIII.

Ne quis communicet de altari niſi corpus ſeparatim & ſanguinem ſimiliter ſumat, niſi per neceſſitatem, & per cautelam.

XXIX.

Si quis ad aliquam crucem in via perſequentibus inimicis confugerit, liber ac ſi in ipſa eccleſia permaneat.

XXX.

Quod ſi quis pro ſecuritate eccleſiæ vel prædictæ crucis aliquod crimen peregerit, & ad eccleſiam vel crucem confugerit, accepta ſecuritate vitæ & membrorum, reddatur juſtitiæ.

XXXI.

Ne aliquis clericus res epiſcoporum vel clericorum vel in vita vel poſt mortem eorum diripiat: vel in uſus proprios conferat. Quod ſi quis fecerit, anathema ſit; & dictum eſt ab omnibus, Fiat, fiat.

Apud Gratianum ſic habet: De laicis quæſtio facta eſt, qui morientibus epiſcopis ſive aliis clericis res defunctorum invaſas eccleſiæ pauperibuſque furripiunt: contra quos commune totius concilii anathema prolatum eſt, ipſo papa hujuſmodi ſententiam promulgante.

Si quis poſt interdicti præſentis cognitionem epiſcoporum ſeu presbyterorum aut aliorum clericorum res invaſerit, uſque ad ſatisfactionem excommunicetur. Epiſcoporum vero deficientium res per archipresbyterorum ſeu archidiaconorum manus, aut ſecundum mortuorum judicium pro

ANNO CHRISTI 1095

ipsorum salute in eleemosynas dispensentur, aut successori, qui futurus est, reserventur. Idipsum de presbyterorum seu clericorum rebus per episcopum vel supradictas personas, aut cui deficientes commiserint, fiat. Si quis autem adversus ista præsumpserit anathema fiat.

XXXII.

Si quis episcopum ceperit & incarceraverit, perpetuæ infamiæ subjaceat, ulterius arma non exerceat. Et clamatum est ab omnibus. Fiat.

Hactenus canones. Qui autem exscripsit, ista adjecit: Hæc sunt inventa in libro Lamberti episcopi Atrebatensis ante quadringentos annos scripto: quæ quia in promptu erant, mittenda putavi.

In eodem libro Lamberti, qui concilio interfuit, ut supra docuimus, hæc habentur non omittenda: In Claromontensi concilio cui domnus papa Urbanus II. præsedit, fuerunt cum eo cardinales Romani ..... archiepiscopi XIII. episcopi CCXXV. abbates vero XC. & amplius, exceptis honestis & religiosis diversarum regionum & provinciarum clericis & laicis.

Apud Gratianum insuper ista leguntur.

Congregato apud Claromontem urbem multorum episcoporum synodali conventu, proposita est nobis a quibusdam eorum quæstio de ecclesiis vel de ecclesiasticis possessionibus a clericis vel monachis usque ad præsentiarum inconsultis episcopis acquisitis. Nos autem usi saniori consilio eorumdem episcoporum, condescendentes pro tempore, providentesque ecclesiasticæ paci, vel quia aliter absque inevitabili periculo hujusmodi quæstio non poterat procedere, apostolica auctoritate decrevimus, ut ea quæ a clericis vel monachis, vel a quibuscumque personis prout potuerint, usque hodie fuerint acquisita, rata perenniter & inconcussa permaneant, hoc tamen tenore, ne in posterum inconsultis episcopis talia præsumant.

Ex archivis ecclesiæ Turonensis.

WILLELMI EPISCOPI PICTAVENSIS TESTIMONIUM.

De sententia in Concilio Claromontensi adversus Dolensem episcopum pro Turonensi ecclesia ab Urbano papa II. lata.

EGo W. II. Dei gratia Pictavorum episcopus, Quoniam Deus veritas est, oportet eos qui ex Deo sunt, in his quæ veraciter cognoverunt, veritatis testimonium exhibere. Nos igitur testimonium veritati reddentes, in veritate testamur Radulfum archiepiscopum Turonensem in concilio Claromontensi coram beatissimo Papa Urbano cæterisque patribus adversus archiepiscopum Dolensem proposuisse, & eum quasi subjectum sibi super inobedientia impetivisse. Hujus igitur impetitionibus, & archiepiscopi Dolensis responsionibus dominus Papa attente consideratis, adjudicavit archiepiscopum Dolensem deinceps archiepiscopo Turonensi subjici debere; & de inobedientiæ reatu satisfactionis condignam * plenitudinem exhibere. Hujus rei testes sumus.

* *Forte*, pœnitudinem.

In Mss. quoque cod. ad hoc concilium refertur quod habetur apud Gregorium de capellis monachorum cap. 1. In ecclesiis ubi monachi habitant, populus per monachum non regatur, sed capellanus, qui populum regat, ab episcopo per consilium monachorum instituatur: ita tamen ut ex solius episcopi arbitrio tam ordinatio, quam depositio & totius vitæ pendeat conversatio.

Excepit ista Gratianus ex collectione Bernardi Papiensis. Porro apud eumdem Gratianum recitati inveniuntur aliquot canones ejusdem concilii Claromontensis sub titulo concilii Arvernensis, cum eadem sit civitas.

ANNO CHRISTI 1095. Dist. 60 & 1. q. 3. & aliis. Cap. 1. de monach. & c. 1

Insuper & hæc sub eodem concilio Claromontensi leguntur posita:

In ecclesiis ubi monachi habitant, populus per monachum non regatur, sed capellanus qui populum regat ab episcopo per consilium monachorum instituatur; ita tamen ut ex solius episcopi arbitrio, tam ordinatio, quam depositio, & totius vitæ pendeat conversatio. eod tit. in prima colle

Hæc ex concilio Claromontensi. At non ita de regularibus clericis faciendum respondit Ivo his verbis adversus Lemovicensem episcopum, talia in synodo diœcesana statuentem. Quantum intellexi ex literis ex vestra parte mihi nuper oblatis, graviter fert vestra fraternitas, quod Lemovicensis episcopus in synodo agens, interdixit omnibus regularibus clericis & regimen parochiarum, & confessionem pœnitentium. Qui rectius quidem fecisset, si omnes sacerdotes ad regularem vitam invitasset, quam regulariter viventes a dominicarum ovium custodia penitus removisset, quibus tanto plus displicet aliena malitia, quanto longius discesserunt a sua, &c. *Suadet tamen episcopo obedire.* Ivo epist. 9

Contigit autem ut alii collectores in his laborarent, licet non omnes recensuerint canones, neque eodem ordine, exscripserintque, sed longe minorem numerum, ut inter alios Franciscus Belleforestius, qui profitetur ex scripto codice abbatiæ sancti Dionysii se descripsisse, sed lingua Gallica a Nicolao Serario Jesuita viro insignis nominis nostri temporis ita Latine reddita: Lib. 4. annal Francorum

Primo statutum est, ut nullus episcopus, vel abbas, vel alius e clero quivis, dignitatem ullam ecclesiasticam a principibus laicis & sæcularibus acciperet.

Ita quod vigeret ejusmodi controversia, refragantibus schismaticis principibus: in singulis quippe conciliis hoc sæculo celebratis id repetitum sæpe reperies. Pergit.

Eademque opera omnem simoniacam rerum sacrarum acquisitionem vetuit. Prohibuit omnibus in ordinibus sacris constitutis, ne cum mulieribus vel matrimonio conjunctis, vel non conjunctis, consuetudinem haberent, sed in perpetuo degerent cælibatu.

Quod si quis fornicatione pollueretur, omni ecclesiastica privari dignitate jusserunt.

Uti absolverentur a simoniæ crimine qui beneficia possiderent a suis cognatis eorum causa pretio empta, iis tamen insciis.

Vetitum est etiam laicis a die cinerum ad festum paschæ carnibus vesci. Clericis autem & in ecclesia promotis, a quinquagesimæ dominica ad diem resurrectionis domini.

Neve sabbati sancti officium divinum ante horam nonam matutinam celebraretur.

Qui manus injiceret in episcopum, vel eum in vincula aut carcerem duceret, impius declaratus est, & legis cognitionisque Dei penitus expers, & ut anathemate feriretur, atque ab ecclesiæ communione rejiceretur.

Qui parem vim faceret clericis, atque ad ordines sacros promotis, fuerunt & anathemate percussi: & qui bona morientium episcoporum vel abbatum invaderent, tamquam sacrilegi & excommunicati.

Ut nemo admitteretur, vel consecraretur in episcopum, nisi presbyter aut diaconus esset, aut sub-

subdiaconus, & illustri genere ortus: nisi forte a pontifice cum illo dispensatum esset.

ANNO CHRISTI 1095.

Nec filios presbyterprum, aut aliter etiam ex concubinis susceptos liberos, ad presbyteratus gradum provehi liceret; nisi aliquo in monasterio religionem professi essent.

Ne parochi, & qui præsunt ecclesiis, ob sepulturam defunctorum quidquam acciperent, vel exigerent.

Mandatum esse etiam omnibus Christianis, ut diebus singulis sabbati officium beatæ Virginis recitarent.

Hucusque ibi Sed præcipuum fuit illud, cujus causa potissimum illud concilium indictum & collectum fuit, ut in eo indiceretur expeditio in terram sanctam, de qua dicturi, historiam sui nobilitate insignem, sed jam omnibus notam, aggredimur, ob idque ea tantum monimenta veterum, vel dicta vel scripta tunc fuisse reperiuntur, hic descripturi sumus.

b. papa in-it expedi-tionem in ter-n sanctam.

Urbanus igitur papa, quod sciret sæpe a prædecessore suo Gregorio septimo id esse tentatum, sed schismaticis intercedentibus variisque bellis fuisse impeditum, urgentibus literis Alexii imperatoris nuper in Placentino concilio lectis, rem noviter agere cœpit, ut ex fidelibus Christianis cogeretur exercitus in auxilium periclitantis orientalis ecclesiæ, potissimum vero Hierosolymorum, a cujus patriarcha Simeone, deferente Petro eremita natione Gallo, patria Ambianensi, literas commiseratione dignas acceperat, quibus Christi incunabula, ejusque sepulchrum, atque reliqua loca sancta ejusdem Redemptoris nostri memoria consecrata, ab infidelibus Turcis profanata, omnique genere contumeliarum affecta deplorabat. Iste enim, teste Wilielmo Tyrio archiepiscopo, qui eam de bello sacro historiam texuit, (quem sequimur) cum petiisset Hierosolymam, & literas ad Urbanum papam & ad Christianos principes accepisset, a Christo quoque per visum, dum oraret ad sacrosanctum templum resurrectionis, ad tantum munus obeundum legationem accepit, non autem per epistolam de cælo lapsam, ut plures sunt fabulati. Perdifficile inter veritatis septa continetur stylus historicorum, ne ad fabulosa vulgo jactata declinet. Quod solum vitat, qui non aliunde quam ab originariis fontibus puram curat haurire aquam. Hic igitur ad tantum opus missus a Deo, ad sacrum bellum afflatus divino Spiritu, classicum potenter intonuit: cujus divinæ tubæ clangore ab universo pene orbe occidentali ad arma concurritur. Attamen primarius dux verbi atque promotor tantæ molis operis Urbanus pontifex erat, qui in hoc ipso Claromontensi concilio ad fratres ejusmodi, quam recitat Tyrius, habuit concionem:

Wilelmus de illo sacro c. 11. 11.

lem ib c. 15.

SYNODALIS CONCIO URBANI PAPÆ II.

NOstis, fratres dilectissimi, & vestram nosse id expedit caritatem, quomodo humani generis reparator pro nostra omnium salute carnem assumens, & homo inter homines conversatus, terram promissionis, quam pridem patribus promiserat, propria illustravit præsentia, & assumptæ dispensationis operibus, & crebra simul miraculorum exhibitione reddidit specialiter insignem, id enim & veteris & novi pene in omnibus syllabis docet series testamenti. Quadam sane dilectionis prærogativa certum est eam dilexisse, ita ut eam orbis partem, imo particulam, hereditatem suam dignatus est appellare, cum ejus sit omnis terra & plenitudo ejus. Unde per Isaiam ait: *Hereditas mea Israel.* Et item: *Vinea domini sabaoth domus Israel est.* Et licet to-

Isaiæ 19. Isaiæ 5.

tam in partem præcipuam sibi dedicaverit ab initio, peculiarius tamen urbem sanctam sibi adoptavit in propriam, testante propheta qui ait: *Diligit Dominus portas Sion super omnia tabernacula Jacob.* De qua gloriosa aiunt videlicet quod in ea docens, passus, & resurgens Salvator salutem operatus est in medio terræ. Ad hoc a sæculis est prælecta, ut tantorum esset conscia & cella familiaris mysteriorum: Electa nimirum, quod ipse qui elegit testatur, dicens: *Et de Jerusalem civitate, quam elegi veniet votis Salvator.*

ANNO CHRISTI 1095. Psal. 86.

Quam etsi, peccatis inhabitantium id exigentibus, justo judicio suo in manus impiorum sæpius tradi permiserit Dominus, & duræ jugum servitutis ad tempus eam sustinere passus sit, non tamen arbitrandum est quod eam quasi a se repudiatam abjecerit, cum scriptum sit: *Flagellat dominus omnem filium quem recipit*: illi vero thesaurizat iram, cui dicitur: *Recessit zelus meus a te; jam amplius non irascar tibi.* Diligit ergo eam, nec intepuit erga eam dilectionis fervor, cui dicit: *Eris corona gloriæ in manu Domini, & diadema regni in manu Dei tui, & non vocaberis amplius Desolata, sed vocaberis voluntas mea: quia complacuit Domino in te.*

Heb. 12. Ezech. 16. Isaiæ 62.

Hæc igitur salutis nostræ cunabula, Domini patriam, religionis matrem, populus absque Deo, ancillæ filius Ægyptiæ possidet violenter, & captivitatis liberæ filiis extremas imponit conditiones, quibus versa vice merito servire tenebatur.

Deplorat Urbanus papa calamitates terræ sanctæ.

Sed quid scriptum est? *Ejice ancillam & filium ejus.* Saracenorum enim gens impia, & mundanarum sectatrix traditionum: loca sancta, in quibus steterunt pedes Domini, jam a multis retro temporibus violenta premit tyrannide: subactis fidelibus & in servitutem damnatis, ingressi sunt canes in sancta, profanatum est sanctuarium, humiliatus est cultor Dei populus, angarias patitur indignas genus electum, servit in luto & in latere regale sacerdotium, princeps provinciarum facta est sub tributo civitas Dei. Cujus non liquefiat anima? cujus non tabescant præcordia, iis ad animum recurrentibus? Quis hæc siccis oculis audire potest, fratres carissimi? Templum Domini, de quo zelans dominus vendentes ejecit & ementes, ne domus Patris ejus fieret spelunca latronum, factum est sedes dæmoniorum. Idipsum enim & Matthathiam sacerdotem magnum, sanctorum progenitorem Machabæorum, ad zelum accendit commendabilem, sicut ipse testatur, dicens: *Templum Domini quasi vir ignobilis, vasa gloriæ ejus abducta sunt captiva.* Civitas regis regum omnium, quæ aliis regulas intemeratæ tradidit fidei, gentium superstitionibus cogitur invita deservire. Sanctæ resurrectionis ecclesia, requies dormientis Domini, eorum sustinet imperia, fœdatur spurcitiis eorum qui resurrectionis non habebunt participium, sed stipula ignis æterni perennibus deputabuntur incendiis. Loca venerabilia divinis deputata mysteriis, quæ Dominum in carne susceperunt hospitem, signa viderunt, senserunt beneficia, quorum omnium in se plena fide prætendunt argumenta facta sunt gregum præsepia, stabula jumentorum. Laudabilis populus, cui benedixit Dominus exercituum, sub angariarum & sordidarum præstationum pondere gemit fatigatus, rapiuntur eorum filii, matris ecclesiæ cara pignora, ut gentium immunditiis deserviant, & nomen Dei vivi abnegent, vel ore blasphement sacrilego, compelluntur: aut impia detestantes imperia cæduntur gladiis more bidentium, sanctis martyribus sociandi. Non est sacrilegis locorum differentia, non est personarum respectus.

Luc. 19. 1. Matt. 2.

ANNO CHRISTI 1095.

In sanctuariis occiduntur sacerdotes & Levitæ, A coguntur virgines fornicari, aut per tormenta perire, nec matronis ætas maturior suffragatur.

Væ nobis, qui in hanc tam periculosi temporis descendimus miseriam, quam in spiritu prævidens electus a Domino David rex fidelis deplorat, dicens: *Deus venerunt gentes in hereditatem tuam: polluerunt templum sanctum tuum.* Et item: *Populum tuum humiliaverunt, & hereditatem tuam vexaverunt: Ut quid, Domine, irascéris in finem, accendetur velut ignis ira tua? Ubi sunt misericordiæ tuæ antiquæ, Domine?* Verumne est quod dicitur: *Non obliviscetur misereri Deus: non continebit in ira sua misericordias suas? Recordare, Domine, quid acciderit nobis, intuerere & vide opprobrium nostrum. Væ nobis, ut quid nati sumus* B *videre corruptionem populi nostri, & contritionem Civitatis sanctæ, & sedere illic, cum dantur in manibus inimicorum sancta?*

Urban. papa hortatur fideles ad sub veniendum oppressis.

Vos igitur, dilectissimi, armamini zelo Dei, accingimini unusquisque gladio suo super femur suum potentissime. Accingimini, & estote filii potentis: melius est enim nobis mori in bello, quam videre mala gentis nostræ & sanctorum. Si quis zelum legis Dei habet, adjungat se nobis. Subveniamus fratribus nostris, *dirumpamus vincula eorum, & projiciamus a nobis jugum ipsorum.* Egredimini, & Dominus erit vobiscum: arma, quæ cæde mutua illicite cruentastis, in hostes fidei & nominis Christiani convertite. Furta, C incendia, rapinas, homicidia, & cætera, qualia qui agunt regnum Dei non possidebunt, hoc Deo beneplacito redimite obsequio, ut delictorum, quibus Dominum ad iracundiam provocastis, celerem indulgentiam pro vobis obtineant hæc pietatis opera, & deprecatio collata sanctorum. Monemus igitur & exhortamur in Domino, & in remissionem peccatorum injungimus, ut fratribus nostris & cælestis regni coheredibus (omnes enim invicem sumus membra, heredes quidem Dei, coheredes autem Christi) qui Hierosolymis, & in finibus ejus habitant, afflictioni & laboribus compatientes, infidelium insolentiam, qui sibi regna, principatus, & potestates subjicere contendunt, debita compescatis animadversione, & D illis totis viribus occurratis, quibus est propositum nomen delere Christianum. Alioquin futurum est ut in proximo ecclesia Dei jugum indebitæ perferens servitutis, fidei sentiat dispendium, prævalente gentilium superstitione. In quanta enim positi sint afflictione noverunt ex vobis nonnulli qui hæc quæ loquimur oculata conspexerunt fide, & præsens illorum per manum Petri viri venerabilis qui præsens est ad nos delata docet epistola. Nos autem de misericordia Dei, & B. Petri & Pauli apostolorum auctoritate confisi, fidelibus Christianis, qui contra eos arma susceperint, & onus sibi hujus peregrinationis assumpserint, immensas pro suis delictis pœnitentias relaxamus. Qui autem ibi in vera pœnitentia E decesserint, & peccatorum indulgentiam, & fructum æternæ mercedis se non dubitent habituros. Interim vero eos, qui ardore fidei ad expugnandos illos laborem istum assumpserint, sub ecclesiæ defensione, & beatorum Petri & Pauli protectione, tamquam veræ obedientiæ filios recipimus, & ab universis inquietationibus tam in rebus quam in personis statuimus manere securos. Si vero quispiam molestare eos ausu temerario præsumpserit, per episcopum loci excommunicatione feriatur, & tamdiu sententia ab omnibus observetur, donec & ablata reddantur, & de illatis damnis congrue satisfiat.

ANNO CHRISTI 1095.

Episcopi vero & presbyteri, qui talibus fortiter non restiterint, officii suspensione mulctentur, donec misericordiam sedis apostolicæ obtineant.

Hactenus Urbanus in synodo peroravit. Subiicit vero ista Tyrius: His dictis, finem dicendi fecit, præcipiens iis qui aderant ecclesiarum prælatis, ut ad propria reversi, cum omni instantia & debita solicitudine plebes suas ad idem hortentur & invitent diligentius. *Et paulo post:* Ante omnia, juxta statuta synodi fideliter laborantes, ut pax, quæ verbo vulgari treuga dicitur, ab omnibus observaretur illibata, ne ire volentibus, & ad necessaria discurrere, ullum objiceretur impedimentum.

Extat alius adhuc sermo ab hoc plane diversus, ejusdem Urbani pontificis, recitatus a Wilielmo Malmesburiensi in historia rerum Anglicarum; ut non mirum sit in eodem concilio de re tanta eumdem pontificem sæpius peroravisse, vel in aliis conciliis ab eo eadem ex causa habitis sermones alios habuisse. Quin etiam inter schedas Vaticanæ bibliothecæ adhuc alium sermonem Urbani papæ reperimus, a duobus nominatis plane diversum, quem hic describendo ne pereat, perpetuitati consecrandum putavimus. Sic se habet: Willelmus Malmesburiensis rebus Anglicis l. 4.

SERMO URBANI PAPÆ II.

In Concilio Claromontensi.

AUdivimus, fratres dilectissimi, & audistis, quod sine profundis singultibus tractare nequaquam possumus, quantis calamitatibus, quantis incommoditatibus, quam diris contritionibus in Jerusalem, & in Antiochia, & in cæteris orientalis plagæ civitatibus, Christiani nostri, fratres nostri, membra Christi, flagellantur, opprimuntur, injuriantur; germani fratres vestri, contubernales vestri, couterini vestri: nam & ejusdem Christi & ejusdem etiam Dei filii estis: & in ipsis suis domibus hereditariis ab alienis dominis mancipantur, vel ex ipsis exploduntur, aut inter vos mendicant, aut, quod gravius est, in ipsis suis patrimoniis venales exulant & vapulant. Effunditur sanguis Christianus Christi sanguine redemptus, & caro Christiana carni Christi consanguinea nefandis ineptiis & servitutibus nefariis mancipatur. Illis in urbibus ubique luctus, ubique miseriæ, ubique gemitus. Suspirio hæc dico: ecclesiæ, in quibus olim divina celebrata sunt sacrificia, proh dolor! ecce animalibus eorum sunt stabula. Nequam homines sanctas occupaverunt civitates; Turcæ spurci & immundi nostris fratribus dominantur. Antiochiæ B. Petrus præsedit episcopus: ecce in ipsa ecclesia gentiles suas collocaverunt superstitiones, & religionem Christianam, quam potissimum coluisse debuerant, ab aula Deo dedicata turpiter eliminarunt.

Prædia sanctorum stipendiis dedita, & nobilium patrimonia sustentandis pauperibus contradita, paganæ tyrannidi subjiciuntur, eisque in proprios usus redactis domini crudeles abutuntur. Sacerdotium Dei humo tenus conculcatum est, sanctuarium Dei per nefas ubique profanatum est: si qui adhuc ibi latitant Christiani, ubi audistis, exquiruntur tormentis. De sancta Jerusalem, fratres, ... loqui dissimulavimus, quod valde de ea loqui pertimescimus, quoniam ipsa civitas, in qua (prout omnes nostis) Jesus Christus pro nobis passus peccatis nostris exigentibus, sub spurcitiam paganorum redacta, Deique servituti, ad ignominiam nostram dico, subducta est.

Quod

ANNO CHRISTI 1095.

——Quod enim superest imperii nostri, tantillum est, A Christianorum qui ista promeruimus est dedecus. Cui servit nunc ecclesia beatæ Mariæ, in qua ipsa pro corpore sepulta fuit in valle Josaphat? Sed quid templum Salomonis, imo Domini, prætermittimus, in quo simulacra sua barbaræ nationes contra jus & fas modo collocata venerantur? De sepulcro dominico ideo reminiscimur, quoniam oculis vestris vidistis quantæ abominationi traditum sit.

Inde violenter abstrahunt quas ibi pro cultu illius multoties intulistis oblationes. Ibi nimirum multas & innumeras religionis nostræ ingerunt irrisiones. Et tamen in illo loco (non * ignara loquor) requievit Deus: ibi pro nobis mortuus est, ibi sepultus est. Neque equidem ibi Deus hoc B annuatim prætermittit facere miraculum, cum in diebus passionis suæ, extinctis omnibus & in sepulcro & in ecclesia circumcirca luminibus, jubare divino lampades extinctæ reaccenduntur. Cujus pectus sillicinum factum tantum miraculum non emolliat? Credite mihi, bestialis homo & insulsi capitis est, cujus cor virtus divina tam præsens ad fidem non verberat, & cum gentiles cum Christianis ita videant communiter, nec emendantur. Perterrentur equidem hi, nec convertuntur ad fidem: nec mirum, quoniam mentis obcæcatio illis dominatur. Quantis afflictionibus vos, qui adestis, qui redistis, invaserunt, vosipsi melius nostis, qui substantias vestras, qui sanguinem vestrum ibi Deo immolastis. C

Hæc idcirco, fratres, diximus, ut vosipsos sermonis nostri testes habeamus. Plures sunt & fratrum nostrorum miseriæ, & ecclesiarum Dei depopulationes, quæ sigillatim possemus referre, sed instant lacrymæ ac gemitus, & instant suspiria & singultus. Ploremus, fratres, eja ploremus, & cum Psalmista medullitus plorantes ingemiscamus, nos miseri, nos infelices, quorum tempore Dei prophetia ista completa est: *Deus venerunt gentes in hæreditatem tuam; polluerunt templum sanctum tuum: posuerunt Jerusalem in pomorum custodiam. Posuerunt morticina servorum tuorum escas volatilibus cæli, carnes sanctorum tuorum bestiis terræ. Effuderunt sanguinem ipsorum tamquam aquam in circuitu Jerusalem, & non erat qui sepeliret.* Væ nobis, fratres, nos qui jam *facti sumus opprobrium vicinis nostris, subsannatio & illusio his qui in circuitu nostro sunt.* Condoleamus & compatiamur fratribus nostris, saltem in lacrymis. Nos abjectio plebis facti, & omnibus deteriores, immanissimam sanctissimæ terræ plangamus devastationem. Quam terram merito sanctam diximus, in qua non est etiam passus pedis quem non illustraverit & sanctificaverit vel corpus vel umbra Salvatoris, vel glorioſa præsentia sanctæ Dei genitricis, vel amplectendus apostolorum commeatus, vel martyrum ebibendus sanguis effusus. Quam beati, o Stephane protomartyr, qui te laureaverunt lapides! Quam felices, o tunc, Baptista Joannes, qui tibi ad salvatorem baptizandum E servierunt Jordanici latices! Filii Israel ab Ægyptiis educti, qui rubri maris transitu vos præfiguraverunt, terram illam armis suis, Jesu duce, sibi vendicaverunt; Jebusæos, & alios convenas inde expulerunt, & instar Jerusalem cælestis Jerusalem terrenam excoluerunt.

Quid dicimus fratres? audite & intelligite. Vos accincti cingulo militiæ magno supercilio fratres vestros dilaniatis, atque inter vos dissecamini. Non est militia Christi, quæ * describit ovile Redemptoris. Sancta ecclesia ad suorum opitulationem sibi reservavit militiam (ut veritatem fatea-

ANNO CHRISTI 1095.

mur) cujus præcones esse debemus. Non tenetis vere viam per quam eatis ad salutem & vitam. Vos pupillorum oppressores, vos viduarum prædatores, vos homicidæ, vos sacrilegi, vos alieni juris direptores, vos pro effundendo sanguine Christiano expectatis latrocinantium stipendia, & sicut vultures odorantur cadavera, sic longinquarum partium auspicamini & sectamini bella. Certe via ista pessima est, quoniam a Deo omnino remota est. Porro si vultis animabus vestris consuli, istiusmodi militiæ cingulum quantocius deponite, & ad defendendam orientalem ecclesiam velocius concurrite. Hæc est enim de qua totius vestræ salutis emanaverunt gaudia, quæ distillavit in os vestrum divini lactis ubera, quæ nobis propinavit evangeliorum sacrosancta dogmata. Hæc ideo, fratres, dicimus, ut & manus homicidas a fraterna nece contineatis, & pro fidei domesticis vos externis nationibus opponatis, & sub Jesu Christo duce vestro acies Christiana, acies invictissima, melius quam ipsi veteres Israelitæ pro vestra Jerusalem decertetis, & Turcos, qui in ea sunt nefandiores quam Jebusæi, impugnetis & expugnetis.

Pulcrum sit vobis in illa civitate mori pro Christo, in qua pro vobis Christus mortuus est. Cæterum si vos antea mori contigerit, idipsum autumate mori in via, si tamen Christus in sua vos invenerit militia. Deus enim denarii retributor est prima & hora sexta. Horrendum est, fratres, horrendum est, vos in Christianos rapacem manum extendere. In Saracenos gladium vibrare, singulare bonum est, quia & caritas est pro fratribus animas deponere. Ne vero de crastinis eventionibus soliciti sitis, sciatis quia timentibus Deum nihil deest, nec iis qui eum diligunt in veritate. Facultates etiam inimicorum nostrorum vestræ erunt, quoniam & illorum thesauros expoliabitis, & vel victorioſi ad propria remeabitis, vel sanguine vestro purpurati perenne bravium adipiscemini. Tali imperatori militare debetis, cui panis deesse non potest, cui quæ rependat nulla desunt stipendia. Via brevis est, labor permodicus est, qui tamen immarcescibilem vobis rependat coronam. Jam nunc ergo auctoritate loquamur prophetica. *Accingere homo unusquisque gladio tuo super femur tuum potentissime. Accingimini*, inquam, *& estote filii potentes, quoniam melius est mori in bello, quam videre mala gentis nostræ & sanctorum.* Non vos demulceant illecebrosa blandimenta mulierum rerumque vestrarum, quin eatis; nec vos deterreant perferendi labores, quatenus remaneatis. D

Psalm. 44. 2. Mach. 3.

Vos, fratres & coepiscopi, consacerdotes & cohæredes Christi, per ecclesias vobis commissas idipsum annuntiate, & viam in Jerusalem toto ore universaliter prædicate. Confessi peccatorum suorum ignorantiam, securi de Christo celerem impetrent veniam. Vos autem qui ituri estis, habebitis nos pro vobis oratores; nos habeamus vos pro populo Dei pugnatores. Nostrum est orare, vestrum est contra Amalecitas pugnare. Nos extendemus cum Moyse manus indefessas orantes in cælum; vos exerite & vibrate intrepidi præliatores in Amalec gladium. Amen.

Fuisse autem multum in exhortando suis concionibus Urbanum papam, docet etiam Domnizo presbyter in vita Mathildis versibus istis, quibus & plurimum ipsum Christianum populum profeciſſe testatur.

Urbani Galli papæ Petri quasi sancti. Urbanus papa multus in exhortando.
Dicta receperunt, & ei bona multa dederunt.
Verba salutis eis dabat hic pastor vice Petri,
Nam

ANNO CHRISTI 1095.

Nam docuit ſummus pater illos ire ſepulcrum Ad Domini noſtri, locus ut purgetur, & hoſtis
Inde repellatur populus paganus amarus.
O fidei ſemen! bona germina quot modo præbes,
Cum utiles flores refluunt paſtoris ab ore,
Et pariunt fructus, &c.

Sed ne quid rerum geſtarum ac verborum papæ Urbani pereat, accipe ad eamdem expeditionem ſpectantem præſentem canonem:

Item placuit omnia bona eorum, qui Hieroſolymas pergunt, ſemper & ubique eſſe ſalva in pace & treuga, quouſque redierint.

Prædicatur ubique expeditio Hieroſolymitana.

Recitantur iſta ibidem inter canones tunc ab Urbano papa editos, inter quos primus eſt de pace & treuga conſtitutus.

Ut autem indictam in ſynodo expeditionem promoveret Urbanus papa, permanſit in Galliis. Epiſcopi autem ad ſua reverſi haud otioſi perſtitere, ſed in ſuis diœceſibus ſinguli ſingula circueuntes oppida, Hieroſolymitanam expeditionem magno animi fervore literis pontificiis indicebant. Porro eorum qui ejuſmodi cæleſti tuba excitati nomina dabant, infinita erat propemodum multitudo, ut opus fuerit debortari plurimos, quorum vel ætas vel ſexus vel valetudo ponderi militari ſubeundo impar eſſe manifeſtis indiciis videbatur, adeo ut magnus fuerit delectus habendus.

Ubique expeditio Hieroſolymitana.

Indulgentia ſtipendium. Petrus Diaconus chronici Caſſinenſis lib. 4. cap. 11 Crux teſſera militaris.

Pro ſtipendio erat indulgentia peccatorum propoſita, atque, ut Petrus diaconus ait, erat pro militari ſignum ſanctiſſimæ Crucis. *De qua, inquit:* Ad hujus autem rei evidens indicium, communi conſilio ſignum ſanctæ Crucis ſuper ſcapulam dexteram impreſſere veſtibus. *At iſta anno ſequenti, quo ad bellum ſacrum delectus eſt habitus. Poſt ſynodum enim abſolutam, labente ad finem anno, urgente hieme, promovendi ulterius rem tantam intercluſus eſt aditus.*

Ut autem res difficillima inchoanda, hactenus in eccleſia catholica intentata, optatum conſequi poſſet effectum, placuit Urbano pontifici Dei genitricis precibus annitendum, ut conciliaret ſibi cæleſte numen; quod probe ſciret experimento, quæque ardua progreſſura feliciter, quibus beatæ Mariæ Virginis faveret gratia, & aſpiraret auxilium. Ad quod promerendum idem Chriſti vicarius eodem Claromontenſi Concilio, rogata ſententia patrum, egit ut horariæ illæ preces & laudes, quæ vulgo Dei genitricis appellari conſueverunt officium, apud monachos eremitas, inſtitutionis Petri Damiani, ut ſuperius vidimus, frequentari cœptæ, ex illis deducerentur ad clericos, a quibus digne ex animo eidem ſanctiſſimæ Virgini perſolvi deberent, ut ipſa apud Filium precibus ageret, quo fidelis populus in tot & tantis diſcriminibus ſubeundis ejus fulciretur auxilio, atque præſidio muniretur. Quod quidem tunc a ſancta ſynodo, Urbano agente, ea occaſione indictum, & a clericis pie ſuſceptum, ad laicos quoque fuit tam viros quam mulieres propagatum, & quidem cum magno fenore gratiarum, ut experti ſunt omnes, jugiterque experiuntur fideles illud ex animo frequentantes: quas preces & Carthuſiani divino monitu haud pridem ſuſcepere dicendas.

Officium Dei genitricis Mariæ

Qui & ejuſdem ipſorum ordinis eandem Dei matrem adſcivere ſibi patronam, prout in rebus geſtis ſancti Brunonis ejus ordinis inſtitutoris apparet: in quibus & de præceptis in dicto Claromontenſi concilio iiſdem precibus mentio habetur.

PRIMA APPENDIX

AD CONCILIUM CLAROMONTANUM, celebratum anno MCXV. ſub Urbano papa II.

DECRETUM URBANI PAPÆ II. & ſynodi Claromontanæ, de Primatu Lugdunenſi.

Illud primus ex Mſſ. codd. protulit in lucem illuſtriſſ. Petrus de Marca, quem ad infulas Pariſienſes evectum atque illico raptum doluimus cum primus hujuſce noſtræ ampliſſimæ collectionis tomus excudi typis inciperet.

Urbanus epiſcopus, ſervus ſervorum Dei venerabili fratri Hugoni Lugdunenſi archiepiſcopo, & primati, ejuſque ſucceſſoribus canonice promovendis in perpetuum.

EX apoſtolicæ ſedis debito, & ſanctorum canonum auctoritate impellimur, in omnibus ubique terrarum eccleſiis, prave acta corrigere recta ſtatuta firmare. Unde cum nos in Galliarum partes venire ſupernæ diſpoſitionis dignatio conceſſiſſet, curæ nobis fuit apud Clarummontem Arvernæ generale concilium convocare. Ibi inter alia, quæ ad ſynodalem audientiam diſcutienda perlata ſunt, fraternitas tua de primatu ſanctæ Lugdunenſis eccleſiæ querelam expoſuit, multis jam ante provincialibus conciliis agitatam. Lecta ſunt in eodem conſeſſu eundem primatum aſtruentia Romanæ & apoſtolicæ auctoritatis privilegia. Cum igitur Richerius Senonenſis archiepiſcopus pro cauſa hac die altero reſpondere præceptus eſſet, nullamque excuſationis rationem legitimam reddidiſſet, placuit tamen nobis ex apoſtolicæ manſuetudinis abundantia, ad deliberandum de ſubjectione hac, in diem tertium inducias indulgere. Tertio itaque die, cum ſe illo, partim pro negotii gravamine, partim pro ægritudinis occaſione, ſynodali conventui ſubtraxiſſet, per legatos requiſitus, & obedire renuens, adhuc deliberandi inducias flagitabat. Definitionis etiam jam dimminente ſententia, rurſum ab Senonenſis eccleſiæ ſuffraganeis in diem alterum, ut eum familiarius conveniret, induciæ impetratæ ſunt; ea nimirum pollicitatione præmiſſa, ut ſi etiam ille tunc pertinaciter reniteretur, ipſi tamen definitioni concilii unanimiter obedirent.

Porro die jam ſexto concilii evoluto, cum ille adhuc inducias expetendo reſiſteret, ex totius ſynodi favore & judicio ſancitum eſt, Senonenſem archiepiſcopum Lugdunenſi tanquam primati ſubjectionem, obedientiamque debere, quia & catalogorum auctoritas, & ſedis apoſtolicæ idipſum conteſtabatur auctoritas. Cui profecto ſententiæ ſe humiliter obedituros, Senonenſis eccleſiæ ſuffraganei propria quiſque voce profeſſus eſt. Idipſum etiam de Rothomagenſi eccleſia confirmatum eſt. De Turonenſi enim, quia jam a retroactis temporibus ſine refragatione obedierit, nulla jam quæſtio movebatur. Die vero concilii octavo, tua iterum fraternitas queſta eſt Senonenſem archiepiſcopum a legatis tuis, Aganone ſcilicet Eduenſi, & Lamberto Atrebatenſi epiſcopis admonitum, nullam adhuc Lugdunenſi eccleſiæ pro primatu reverentiam profiteri. Eapropter nos, toto conſentiente concilio, pallii uſum, & ſuffraganeorum obedientiam, donec ipſe obediret, Senonenſi archiepiſcopo interdiximus. In Rothomagenſem quoque, qui oberat, eandem ſententiam

tiam promulgamus, nisi infra tres menses post A sententiam cognitam, si quidem viva voce non posset, subjectionem debitam scripto polliceretur. Ipsius itaque suffraganeis, qui præsentes aderant, sententiam nostram debita humilitate susci pientibus, ac obedientiam promittentibus, sic tandem Lugdunensis ecclesiæ querela diuturna, annuente Domino, terminata est. Per præsentis igitur privilegii paginam, Lugdunensi ecclesiæ tuæ primatum super quatuor provincias confirmamus, & per eam tibi tuisque successoribus, his tantum qui eo ordine eoque tenore electi vel promoti fuerint, qui sanctæ memoriæ Gregorii VII. privilegium prædecessori tuo Gibuino præfixus, & præscriptus est. Provincias autem illas, quas vobis confirmamus, licimus Lugdunensem, Rothomagensem, B Turonensem, & Senonensem, ut hæ videlicet provinciæ condignam Lugdunensi ecclesiæ obedientiam solvant, & honorem, quem Romani pontifices reddendum esse scriptis propriis præfixerunt, devote humiliterque, salva in omnibus sedis apostolicæ reverentia & auctoritate. Si qua sane in crastinum ecclesiastica sæcularisve persona hujus privilegii paginam sciens, contra eam venire tentaverit, secundo tertiove commonita, si non satisfactione congrua emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo corpore ac sanguine Dei & Domini redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat: atque extremo examine districtæ ul- C tioni subjaceat. Cunctis autem eidem ecclesiæ justa servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus & hic fructum actionis percipiant, & apud districtum Judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

ANNO CHRISTI 1095.

Interfuerunt autem definitioni huic archiepiscopi diversarum provinciarum numero duodecim, cum episcopis octoginta, abbatibus nonaginta, & eo amplius.

Datum apud Clarummontem Arverniæ per manum Joannis sanctæ Romanæ ecclesiæ diaconi cardinalis, Kalendis Decembris, indictione tertia, anno dominicæ incarnationis millesimo nonagesimoquinto, pontificatus autem domini Urbani secundi papæ anno octavo. D

DE PRIMATU LUGDUNENSI & cæteris Primatibus,

Fuit postea Tolosanus Archiepiscopus, ac denique Parisiensis.

DISSERTATIO * PETRI DE MARCA ordinarii in Sacro consistorio consiliarii, in suprema Navarræ curia præsidis, & a rege Christianissimo ad episcopatum Consoranensem nominati.

Occasio hujus dissertationis.

1. EDitam a nobis Vigilii summi pontificis decretalem epistolam pro confirmatione quintæ synodi, nostramque de illius epistolæ fide & auctoritate dissertationem, cum editioni regiæ conciliorum curatores illius operis adjecissent: illud etiam a me contenderunt E ut Urbani secundi decretum de primatu ecclesiæ Lugdunensis ex sententia synodi claromontanæ conditum, quod anno superiori ex manuscripto codice Lugdunensi descripseram, non solum publici juris facerem, sed observationibus etiam aliquot illustrarem. Non potui tam justæ virorum eruditorum petitioni deesse, præsertim cum ipsi expromitterent plerisque non ingratam fore hanc operam nostram, eo quod de primatuum origine, aliisque rei canonicæ articulis, qui huic materiæ accedunt, nova ratione dissertatio a nobis institueretur. Illud ergo decretum nunc primum edimus in lucem, quod in synodo Claromontana, cognitione habita, latum est. Nota est omnibus occasio cogendæ illius synodi ab Urbano; quæ nomen sumpsit ab urbe Claromonte. Ea olim dicta est civitas Arvernorum, tum in notitiis, tum apud Sidonium, & alibi. Apud Ptolemæum vero Nemossum: unde viri eruditi sibi persuaserunt, synodum Claromontanam, quæ Arvernensis vocatur ab Ivone, & ipso Urbano, Nemosensem quoque dictam ab illius ætatis scriptoribus, quamvis vitiose Nemausensem scripserint. Attamen certum est, Nemausensem synodum habitam fuisse ab Urbano, anno sequenti post Claromontanam in urbe Nemauso apud Septimanos, ut diserte docent fragmenta Helgaudi Floriacensis, Urbanus ipse in altera epistola, quam edimus numero CXVII. hujus dissertationis, & judicium redditum in ea synodo super lite ecclesiæ sancti Saturnini Tolosani, quod refertur a viro clarissimo Catello in Amelio Tolosano. Ex hoc autem decreto nostro constat, primatum, quem in quatuor provincias ecclesia Lugdunensis consecuta est Gregorii septimi beneficio anno 1079. ab Urbano secundo confirmatum in synodo Claromontana anno 1096. rejecta Richerii Senonensis intercessione. Ad ejus interpretationem duo præcipue capita tractanda sunt; primum, quid significetur primatus nomine, quod tam frequenter in antiquis mediæque ætatis scriptoribus & conciliis occurrit. Secundum, in quo firmamentum causæ posuerint Gregorius septimus & Urbanus, ad asserendum Lugdunensis ecclesiæ primatum. Quoniam vero fieri non potest, ut eorum capitum discussione defungar, quin cæterarum provinciarum primatus attingam, de eorum origine, deque antiqua civili & ecclesiastica provinciarum divisione, in Gallia, Africa, Illyrico, & Hispaniis disputatur, adjecta variorum canonum concilii Chalcedonensis, synodorum Africanarum, aliarumque nova plerumque explicatione.

ANNO CHRISTI 1095.

Nemausensis synodus diversa a synodo Claromontana.

Delineatio hujus opusculi.

II. Ut igitur rem ipsam aggrediar, observandum est primates in universum dici eos qui principem locum in aliquo collegio obtinent: vel proceres alicujus gentis, quemadmodum apud Ammianum dicuntur primates regionis Alamannorum; apud Ambrosium primates consistorii. Primates quoque civitatum & ordinum dicuntur ab imperatoribus municipales magistratus, qui decurionum ordini præsunt. Inde vox ista in ecclesiasticum usum irrepsit, ad significandam eorum episcoporum prærogativam, qui provinciæ suæ concilio præerant: quod probatur eleganti testimonio petito ex canone secundo concilii Taurinensis, quod habitum est anno 397. *Illud inter episcopos urbium Arelatensis & Viennensis, qui de primatus apud nos honore certabant, a sancta synodo definitum est, ut qui ex iis comprobaverit suam civitatem esse metropolim, is totius provinciæ honorem primatus obtineat, & ipse, juxta præceptum canonum, ordinationem habeat potestatem.* Ex eodem canone illud quoque colligitur, hanc prærogativam, illi episcopi deberi in unaquaque provincia, qui eam civitatem obtinebat, quæ in laterculo imperii metropolis dignitate fruebatur. Hoc apprime congruit cum definitione canonis noni Antiocheni, ubi hujus instituti ratio redditur; nempe quod in metropoli conventus juridici agi solerent a præsidibus provinciarum. Ad conventus enim illos præcipue respiciunt patres Antiocheni, his verbis: Διὰ τὸ ἐν τῇ μητροπόλει πανηχοθὲν συμτρέχειν πάντας τοὺς τὰ πράγματα ἔχοντας, id est, ex interpretatione Dionisii, *Propterea quod ad metropolim omnes, qui negotia videntur habere, concurrunt.*

Primates, qui primum locum obtinent.

Primatus pro jure metropolitico.

Canon Antiocheni concilii illustratur.

III. Ceterum frequentissima occurrit primatum mentio in conciliis Africanis, & apud Augustinum: qua voce illi episcopi significantur qui sunt primæ sedis episcopi, & conciliis provinciarum suarum præsident. Ecce, cap. 19. collectionis Africanorum conciliorum: *Quisquis episcoporum accusatur, ad primatem provinciæ ipsius causam deferat accusator.* De appellatione clericorum statuitur canone 28. ut provocent *ad primates suarum provinciarum.* Sed observandum est sedulo discrimen quod inter primates Africanos & cæteros intercedit. Prima etenim sedes in aliis provinciis affixa est civitati metropoli, id est quæ mater urbium habetur in ordine civili: in Africa vero qui ex episcopis ordinationis tempore collegas suos anteibat, primas nuncupabatur, seu primæ sedis episcopus. Itaque, licet e sex provinciis, ex quibus Africana diœcesis constabat, duæ Mauritaniæ, Numidiæ, Byzacena; & Tripolitana, sua quæque metropoli in ordine imperii non carerent: prima tamen sedes ecclesiastica non erat illi addicta, sed episcopum seniorem sequebatur. Unde in cap. 86. collectionis Africanæ prima sedes Numidiæ aperte distinguitur a Constantina, metropoli ejusdem provinciæ. Orto enim dissidio inter episcopos, quo in loco tabulæ ecclesiasticæ, seu regesta provinciæ, servarentur, constitutum est ut in urbe metropoli conderentur, (ipsæ fortassis authenticæ literæ) ubi tutior erat custodia; tum etiam in prima sede, (exempla fortasse literarum) ut primæ sedis episcopo parata essent ad manum, ne hac in parte a metropoleos episcopo penderet. Hanc puto esse canonis istius sententiam: *Deinde placuit omnibus episcopis, qui in hoc concilio subscripserunt, ut matricula & archivus Numidiæ, & apud primam sedem sit, & in metropoli, id est Constantina.* Solius Carthaginis splendor id obtinuerat, ut illius

Primates in Africa.

Diversi ab episcopis metropoleon.

Explicatur canon Africanus.

illius civitatis epiſcopus primas eſſet proconſularis provinciæ, imo vero & caput reliquarum quinque provinciarum, quas enumeravi. Non moror in probando ſpeciali iſto Africanarum eccleſiarum uſu, qui primatum provinciæ non civitatibus, ſed perſonis dabat: abunde id præſtiterunt eruditi viri, adductis & diſcuſſis locis ex Auguſtino, Africanis conciliis, Gregorio primo, & Leone nono petitis: exploſa recentiori quadam opinione, quæ primates vagos & deſultorios in Africa, ratione antiquioris ordinationis fatetur; ſed metropoleon epiſcopis ſubditos fuiſſe fruſtra contendit.

Primates Africani uſi jure metropolitanorum.

IV. Quod ad rem noſtram pertinet, ex lectione canonum Africanorum conficitur, primates epiſcopos dici eos qui provincias quinque ſuas adminiſtrabant, quos in reliquo orbe Chriſtiano metropolitanos dici moris erat, quia primatus dignitas pendebat ex dignitate metropoleos. Quare Ferrandus diaconus Carthaginenſis in breviatione canonum tit. 4. recte ad primates Africanos tranſtulit eos conciliorum veterum canones, qui de metropolitanis loquuntur: exemplo Africanæ ſynodi, in epiſtola ad Cæleſtinum, quæ decreta Nicæna de metropolitarum auctoritate, ad provinciarum Africanarum concilia, earumque primates traxit.

Metropolitani in reliquo occidente dicti ſunt primates.

V. Nec ſane rectius metropolitani Latine efferri poterant, quam ſi primates dicerentur. Unde Leo I. hanc vocem eo ſenſu uſurpat, in epiſtola 91. qua Theodorum Forojulienſem epiſcopum ſui officii monet, ut ſedem apoſtolicam de re dubia non ante conſulat, quam de eo, quod quærendum videbitur, cum metropolitano ſuo contulerit. Addit vero ſtatim regulam: *Quia in cauſis, quæ ad generalem obſervantiam pertinent omnium Domini ſacerdotum, ſine primatibus nihil oportet inquiri*. Quod hauſtum eſt ex uſu civili, juxta quem *legatos non oportet principem conſulere, ſed proconſulem ſuum*, ut loquitur Ulpianus. Alibi idem Leo conqueritur Anatolii Conſtantinopolitani ambitu in oriente, *metropolitanorum jura primatuum* convelli. Quare recte Dionyſius Exiguus lemma canonis 35. apoſtolici, ubi de metropolitanis agitur, *De primatu epiſcoporum*, inſcripſit. Eo exemplo Martinus Bracarenſis in collectione ſua can. 4. primatum metropolitanis tribuit anno 572. *Per ſingulas provincias oportet epiſcopos cognoſcere primatum metropolitani epiſcopi, & ipſum primatus curam ſuſcipere*. In concilio quoque Bracarenſi I. anno 563. can. 6. *Item placuit, ut conſervato metropolitani epiſcopi primatu, cæteri epiſcoporum ſecundum ſuæ ordinationis tempus, alius alio ſedendi deferat locum*.

Antiquior epiſcopus aliquando primas dictus.

Attamen illud omitti non debet, aliquando eos epiſcopos a pontificibus primates dictos, qui aliis coepiſcopis ordinationis tempore potiores eſſent, etſi nulla ex eo primatu illis competeret auctoritas. Unde ab Hilaro papa Conſtantius Uceticæ eccleſiæ antiſtes dicitur eſſe *primas ævo honoris*. Et ibidem cura provinciæ Narbonenſis, ob ſuſpenſionem Hermetis metropolitani, transfertur ab Hilaro ad eum *quem reperit epiſcopalis ordo primatem*. Eo ſenſu Leo I. primates presbyterorum dixit eos qui cæteros ordinatione antecederent.

Primatus Romanæ ſedis.

VI. Sane diffitendum non eſt, quin primatus ad ſignificandam apoſtolicæ ſedis dignitatem & auctoritatem ab antiquis uſurpatus fuerit, ut in Novella conſtitutione Valentiniani imperatoris. In lemmate quoque antiquæ interpretationis Latinæ manuſcriptæ Canonis 6. Nicæni, *quod eccleſia Romana ſemper habuit primatum*: quæ verba recitata ſunt ex codice Paſchaſini in concilii Chalcedonenſis actione 16. Unde magiſtratus ab imperatore delegati, recte in eadem actione decreverunt ex ſententia ſynodi, conſervanda eſſe Romæ archiepiſcopo, juxta canones, τὰ πρωτεῖα, καὶ ἐξαίρετον τιμὴν id eſt, ut vertit ſtatim antiquus interpres concilii Chalcedonenſis, *omnem primatum, & honorem præcipuum*. Quare non quemlibet primatum Romanæ ſedi aſſerunt veteres, cum ipſi quoque metropolitani primatu ſuo fruerentur; ſed præcipuum primatum in eccleſia univerſa, &, ut loquitur eleganter Pelagius I. in epiſtola ad Sapaudum, *Apicem primatus, a ſolis ortu uſque ad occaſum*.

Nova primatum origo ex collectione Iſidori.

VII. Poſt editam Iſidori collectionem invecta eſt in occidentem nova primatum uſurpatio, quæ quidem ex epiſtolis veterum pontificum huic compilationi inſertis profluxit: quoniam vero Lugdunenſis primatus origo inde quoque profecta eſt, pauca dicam de collectionis illius initiis, quæ valde controverſa ſunt. Eccleſia Hiſpanica, Gallicanæ ceterarumque occidentalium exemplo, uſa eſt veteri illo codice canonum, qui canone 1. Concilii Chalcedonenſis confirmatus eſt, & quo eccleſia Romana utebatur, ut patet ex canone 18. Synodi Bracarenſis, & can. 3. Synodi Toletanæ; quæ codicis illius ſpecialiter meminere.

Codex canonum eccleſiæ Hiſpanicæ.

His canonibus antiquis adjecti ſunt canones in ſingulis conciliis Hiſpanicis editi: quinetiam & Gallicani canones, quos laudat concilium Tarraconenſe can. 11. eorumque conſtitutionem de monachis latam ſervari præcipit. Occurrunt quoque ſynodi Agathenſis & Regenſis canones, in conciliis Ilerdenſi, Valentino & Hiſpalenſi primo laudati. Nec omiſſæ ſunt in codice Hiſpanico epiſtolæ pontificum ex collectione Dionyſii Exigui, ut colligere licet ex conciliis Toletanis III. & IV. quemadmodum ante nos obſervarunt viri eruditi. Corpus iſtud tempore Iſidori Hiſpalenſis, qui obiit anno 636. complectebatur, præter veteres canones ſynodorum Græcarum ex antiqua interpretatione Latina, Sardicenſes, Africanos, Hiſpanicos, & Gallicanos, atque pontificum Romanorum decretales epiſtolas, a Siricio ad Gregorium I. Fruſtra ergo diſputant eruditi viri an Iſidorus Hiſpalenſis aliquam canonum collectionem ediderit, cum ipſa collectio extaret ante Iſidori tempora, licet aliquot deinde ſynodis illius ætate celebratis aucta eſſet.

Collectio Iſidori.

VIII. Id unum præſtitit Iſidorus; indicem nempe titulis diſtinctum compoſuit, qui præfixus eſt collectioni, ea arte, ut unicuique titulo certam aliquam materiam complectenti, adjunxerit numeros canonum & decretorum eo pertinentium, ad exemplum Ferrandi diaconi Carthaginenſis. Eum indicem veteri cuidam collectioni manuſcriptæ præfixum teſtatur Antonius Auguſtinus, licet dubitet an tribuendus ſit Iſidoro, ob quorumdam verſuum qui illi ſubjiciuntur ineptiam. Sed expunctis verſiculis illis, quos exſcriptor de ſuo addidit, titulorum ordo & verba eruditionem & ſæculum Iſidori mihi ſpirare videntur. Inde factum ut a poſteris integra collectio diligentiæ Iſidori facile tributa ſit. Cui deinde adjecta ſunt concilia Toletana, a V. ad XII. & cætera Hiſpanica, poſt obitum Iſidori celebrata; nulla vero Gallicana adjuncta ſunt. Ejus collectionis exemplaria quædam manuſcripta viſuntur in Hiſpaniæ bibliothecis. Nos vero collectionem antiquiſſimam manuſcriptam vidimus in celeberrima & inſtructiſſima bibliotheca viri ſuperilluſtris Petri Seguierii Franciæ cancellarii, quæ conſtat ex indice illo Iſidori, & ex canonibus atque decretis pontificiis, cuique titulo juxta indicis ſeriem ἀνϖλεξα' ſubjunctis.

Aucta canonibus apoſtolorum & veterum pontificum decretalibus.

Hæc eadem collectio auctior deinde facta eſt acceſſione canonum apoſtolicorum, quos Iſidorus Hiſpalenſis, in libris originum, apocryphis accenſet, juxta Gelaſii definitionem; unde olim omiſſi fuerant ab epiſcopis Hiſpanis. Crevit quoque acceſſione epiſtolarum pontificiarum, non ſolum Gregorii II. & III. atque Zachariæ, ſed etiam earum quæ editæ ſunt ſub nomine Clementis, Anacleti, & reliquorum pontificum uſque ad Siricium. Uberior iſta collectio publicata eſt ſub antiquo Iſidori Hiſpalenſis nomine, teſte Hincmaro epiſtola 8. capitulo 22. ad conciliandam ſcilicet auctoritatem novis illis epiſtolis, quæ tunc præfixis veterum pontificum titulis interpolatæ ſunt. Ab illa vero auctoritate plane intercidiſſent, ſi novitii & incogniti omnino collectoris nomine, nempe Iſidori Mercatoris, ut vulgo putant, prodiiſſet.

Publicata in Galliis.

Advectum eſt ex Hiſpania in Gallias novum illud juris canonici corpus ſtudio & opera Riculfi, qui ex archicapellano palatii ordinatus Moguntinus epiſcopus anno 785. per univerſas Gallias illud publicavit, & ex epiſtolis pontificum ea tempeſtate concinnatis aliquot fragmenta in leges capitulares Caroli Magni & Ludovici a Benedicto Levita collectas referri obtinuit, ut notat Hincmarus opuſculi capitulo 24. Eodem tempore capitula Hadriani I. ad Angilramnum Metenſem epiſcopum emerſerunt, in quibus eadem verba ſæpe reperiuntur, quæ in ſubditiis, quamvis non inutilibus, epiſtolis extant; ita ut ex altero in alterum codicem tranſcripta videantur. Proclivior in id ſum, ut exiſtimem Hadrianum ex epiſtolis ea ſumpſiſſe. Ait enim ſe ea capita deſumpſiſſe ex ſynodis & decretis præſulum ac principum Romanorum, ut videatur omnino ad decretales illas epiſtolas reſpexiſſe, quæ *decreta præſulum Romanorum* nuncupantur in nova collectione Iſidori: de cujus auctoritate per Gallias olim recepta pluribus egi libro tertio, *De concordia ſacerdotii & imperii*.

In hac collectione primates dicti qui præſunt metropolitanis.

IX. Ex his ergo epiſtolis manavit, ut primates dici cœperint non ſinguli metropolitani, quemadmodum in uſu fuiſſe apud veteres docuimus initio, ſed illi epiſcopi qui plures provincias & earum metropolitanos adminiſtratione ſua complectebantur. In illa enim ſignificatione uſurpatur primatis vox apud Anacletum, qui diſerte patriarchas cum primatibus confundit. *In majoribus civitatibus*, inquit, *Patriarchas, vel primates, qui unam formam tenent, licet diviſa ſint nomina, leges divinæ & eccleſiaſticæ poni & eſſe juſſerunt*. Hanc primatis ſignificationem hauſit auctor ex interpretatione Latina canonis 9. & 17. Chalcedonenſis, quæ his verbis utitur, tum apud Iſidori veterem collectionem, tum apud Dionyſium Exiguum.

Ex canone Chalcedonenſi male accepto.

Quod ſi adverſus ejuſdem provinciæ metropolitanum, inquit canon 9. *epiſcopus vel clericus habet querelam, petat primatem diœceſeos, aut ſedem regiæ urbis Conſtantinopolitanæ, & apud ipſum judicetur*. & can. 17. *Quod ſi quis a metropolitano læditur, apud primatem diœceſeos, aut apud Conſtantinopolitanam ſedem judicetur, ſicut ſuperius dictum eſt*.

Sed

Sed observare debuerat auctor epistolarum, in illis canonibus non agi de unoquoque primate absolute, sed cum adjuncto, de primate diœceseos. Quare verum erit per primatum diœceseos significari patriarcham, sed non inde sequitur omnem primatem esse patriarcham, cum metropolitani quique primates ante proprie dicerentur.

X. Enimvero cum ex horum canonum interpretatione profluxerit nova ista primatis significatio, quæ deinde in alteram significationem detorta, sola deinceps obtinuit apud canonum collectores, Burchardum, Ivonem, Gratianum, in libris quoque decretalium: non alienum erit ab instituto de iis pauca dicere: primo, eo præcipue quod licet Zonaras & Balsamon, tum etiam hoc nostro sæculo eruditissimi viri, horum canonum explicationem tentarint, nondum tamen aliquis eam plene, ut opinor, est assecutus. Nunc fere omnibus notum est, diœcesim hoc loco sumi pro tractu diversarum provinciarum in unum corpus compactarum, cujus generis erant quinque in orientis imperio, nempe diœcesis Ægyptiaca, orientalis specialiter dicta, Asiana, Pontica, & Thracica. Occidentis imperium in diœceses septem vel octo divisum erat, Urbicariam, Italicam, Gallicanam, Hispanicam, Britannicam, Africanam, & Illyricianam; quæ in duas partes a Theodosio secta est, ita ut Illyricum orientale, quod Macedoniam & Daciam continebat, cesserit orientis imperio. Sed in administratione ecclesiastica diversa erat ratio occidentis & orientis. Etenim in occidente, si demas Africam, nullus provinciarum metropolitanis præfectus erat episcopus, præter pontificem Romanum. In orientali autem ecclesia, unaquæque diœcesis regebatur a sua synodo, ita tamen ut exarcho quæque suo pareret. Præfecti diœcesibus episcopi dicuntur a Græcis οἱ ὑπὲρ διοίκησιν ἐπίσκοποι, id est, ut vertit Dionysius Exiguus, *qui sunt super diœcesim episcopi*, can. 11. concilii Constantinopolitani: ubi quinque diœceses orientales recensentur, nempe Ægyptiaca, quæ suberat Alexandrino episcopo, ut orientalis Antiocheno, Asiana Ephesino, Pontica Cæsareensi, Thracica antea quidem Heracleensi, tunc vero subdita episcopo Constantinopolitano. Præfectus diœcesi episcopus dictus est a Græcis ἔξαρχος τῆς διοικήσεως in concilio Chalcedonensi: unde Antiochenus patriarcha Domnus dicitur ἔξαρχος διοικήσεως ἀνατολικῆς in concilio Antiocheno relato actione 14. synodi Chalcedonensis. Eo nomine comprehenduntur singuli exarchi quinque diœceseon orientalium, quia, ut dixi, earum administratio per tractus & diœceses erat distributa, præter morem occidentalis ecclesiæ, in qua nullus erat diœceseos exarchus, ut supra monui; ita ut ex hoc capite colligatur ad occidentem trahi non posse nec verba nec mentem canonum Chalcedonensium.

XI. His positis, mens canonum Chalcedonensium sese patefacit: iis nempe cavetur ut actio adversus metropolitanum intendatur coram exarcho cujusque diœceseos, cui metropolitanus subditus est: qui quidem, coacta totius diœceseos synodo, controversiam dirimet. Itaque Ægyptii coram Alexandrino exarcho adversus metropolitanum disceptabunt, orientales coram Antiocheno, Asiani coram Ephesino, & sic de Ponticis, & Thracicis. Attamen iisdem canonibus electio datur actori, ut agat, si malit, coram episcopo Constantinopoleos, omisso exarcho suæ diœceseos, apud quem ne metropolitanus gratia valeat fortasse veretur. Eximium sane privilegium, quo per universos orientales tractus episcopi Constantinopolitani auctoritas diffunditur, ita ut judicium quoddam extraordinarium in metropolitanorum causis omnibus, id est civilibus & criminalibus, exerceat. Jus autem illud ex eo profectum est, quod illi primatus honoris post Romanum pontificem in quinque orientalibus diœcesibus communicatus est, canone 11. concilii Constantinopolitani: Τὸν Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπον ἔχειν τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς μετὰ τὸν τῆς Ῥώμης ἐπίσκοπον, διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν νέαν Ῥώμην, id est, ex versione Dionysii, *Verumtamen Constantinopolitanus episcopus habeat honoris primatum post Romanum episcopum, propterea quod urbs ipsa sit junior Roma*. Unde patet privilegium istud Constantinopolitano episcopo collatum non porrigi ad occidentalis ecclesiæ provincias, quæ speciali quodam jure a Romano pontifice tanquam patriarcha administrabantur. Neque enim fas erat ut is, cui secundæ partes delatæ erant, jurisdictionem aliquam exerceret in finibus primi episcopi, post quem ex diserta Canonis Constantinopolitani sententia constitutus erat. Quanta ergo pollere par erat auctoritate Romanum pontificem, cum ab eo secunda potestas, & ad Romanæ sedis exemplum efficta, tantopere vigeret? Hoc argumentum usurpasse me superioribus annis memini inter familiares sermones, quos vir celeberrimi inter Novatores nominis mecum miscebat: qui eam animadversionem sequentibus argumentis instructam sibi non displicuisse scripto testatus est.

XII. Ut autem splendidior sit hujus argumenti probatio, ostenuendum est Romanum episcopum tunc temporis eo jure usum, ut primo judicio de metropolitanorum causis decerneret. Collatam quidem illi aut renovatam fuisse potestatem a concilio Sardicensi, de appellationibus episcoporum depositorum cognoscendi, nullus ignorat: sed an illi prima cognitio metropolitanorum competeret, nondum aliquis annotavit. Id tamen aperte constitutum est in concilio Romano ex universa Italia coacto, cui Ambrosius intererat, anno 378. & rescripto Gratiani principis confirmatum: *Si in longinquioribus partibus alicujus ferocitas talis emerserit, omnino ejus causæ dictio ad metropolitæ in eadem provincia episcopi deducatur examen. Vel, si ipse metropolitanus est, Romam necessario, vel ad eos quos Romanus episcopus judices dederit, sine dilatione contendat.* Ediderat hoc rescriptum, sed mendosum, illustrissimus Baronius; castigatum vero, & synodi Romanæ epistola auctum, publicavit vir eruditissimus Sirmondus, post appendicem codicis Theodosiani. Istius moris meminit Leo primus in epistola ad Anastasium Thessalonicensem, quæ relata est in codicem canonum ecclesiæ Romanæ: *Si quid grave intolerandumque committeret*, metropolitanus, *nostra*, inquit, *erat expectanda censura, ut nil prius ipse decerneres, quam quid nobis placeret agnosceres*. Gregorius I. eumdem morem indicat lib. 7. regitri, epist. 8. ubi monet Vincentium, & cæteros episcopos insulæ, ut, si ad transmarina se conferre voluerint, licentiam petant a metropolitano suo secundum regulas patrum, *excepto*, inquit, *si, quod non optamus, contra eumdem metropolitanum vestrum vos habere aliquid causæ contigerit, ut ob hoc sedis apostolicæ judicium requiratis*. Quare non dubitavit epistolarum pontificiatum auctor constituere ex antiquo more, sub nomine Aniceti, Sixti, & Julii, ut querela adversus metropolitanum ad primatem diœceseos, vel ad sedem apostolicam referatur. Quinimo eamdem plane in epistola Victoris divisionem sequitur, quæ sancita est in concilio Romano habito sub Damaso, scilicet ut de contumacia metropolitani cognoscat Romana sedes; vel causam in provinciis judicandam deleget. Hadrianus I. in capitulis suis memtem harum epistolarum securus, quæ in canone Chalcedonensi de sede Constantinopolitana statuuntur, ad sedem apostolicam transtulit. Hadriani autem verba transcripta sunt libro 7. capitularium, titulo 241. quæ ideo annotavi, ut pateat unicuique ab epistolarum auctore in re ipsa fraudis & impostura suspicionem abesse, quæ illi a plerisque hoc loco impingitur, ac si per injuriam provincialium synodorum, majestatem Romanæ sedis amplificare voluisset: cum ex iis, quæ retuli, evidenter probatum sit, metropolitanorum primam cognitionem Romanis episcopis confirmatam, decreto veteris synodi Romanæ, anno 378. Quod in rebus ipsis obtinuisse olim, etiam in causis cæterorum episcoporum, quamvis non adeo frequenter, ex Zosimi, Leonis, Hilarii aliorumque pontificum literis, alibi demonstramus.

XIII. Quare collata semel episcopo Constantinopolitano primatus prærogativa post Romanum pontificem, ut factum est anno 381. per canonem secundæ synodi, facile fuit metropolitanorum cognitionem, anno 378. Romano episcopo adjudicatam, transferre in episcopum Constantinopolitanum per orientales tractus; ea tamen lege, ut patriarcharum & exarchorum antiquam jurisdictionem non convelleret, quemadmodum canone illo statuitur; sed jure tantum *prærentionis* uterentur, ut explicatum est in concilio Chalcedonensi. Ejus privilegii quasi possessionem cepit Nectarius Constantinopolitanus, qui causam Agapii & Gabalii de metropoli Bostrorum, provinciæ Arabiæ, diœceseos Antiochenæ contendentium, in synodo Constantinopolitana diremit, anno 394 ut docent excerpta ejus synodi libro secundo sententiarum synodalium, in collectione juris Græco-Romani. Hinc petenda est ratio, cur Ambrosius Mediolanensis eumdem Nectarium rogaret, ut Gerontium Nicomediensem provinciæ Bithyniæ metropolitam, in Pontica diœcesi, sacerdotio depceret, ἐγγράφως Νεκταρίῳ ἀφελέσθαι Γερόντιον τὴν ἱερωσύνην, apud Sozomenum l. 8. cap. 6. Atticus Constantinopolitanus disceptantes de Synodorum episcopatu, id est de Phrygiæ Pacatianæ metropoli, in Asiana diœcesi, Theodosium & Agapetum judicio suo compescuit, scripsitque Agapeto, ut episcopatum retineret, ἔχεσθαι τῆς ἐπισκοπῆς, ut tradit Socrates lib. 7. cap. 3. Litem motam inter episcopum Nicænum, & Nicomediæ metropolitam provinciæ Bithyniæ, Ponticæ diœceseos, de ordinatione episcopi Basilinopoleos, Joannes & Proclus episcopi Constantinopolitani rescriptis suis sopierunt, donec peremptorie decisa est a concilio Chalcedonensi, ut patet actione decimatertia.

Pontifex Romanus de metropolitanis primo judicio cognoscebat

Hoc jus communicatum Constantinopolitanæ sedi per orientem.

Jure prærentionis tantum.

Præter superiora exempla, id docet delegatio facta a Flaviano, facta in causa Ibæ.

XIV. Sed egregium hujus privilegii exemplum petendum est ex cognitione quæ instituta est adversus Ibam metropolitam Edessenum orientalis diœceseos in concilio Tyrio a judicibus, quos Flavianus Constantinopolitanus delegavit, una cum rescripto Theodosii imperatoris. Accusaverant hæ eos Ibam clerici Edesseni coram Domno patriarchâ Antiocheno: dein consilio mutato, Flavianum adierunt, qui criminis cognitionem detulit tribus metropolitanis ejusdem diœceseos, nempe Photio Tyri, Eustarhio Beryti, & Uranio Himerorum, qui in colonia Tyri judicium susceperunt. Quo in negotio Flavianus se ad morem Romanæ sedis composuit, quæ aut ipsa judicabat, aut dabat judices, juxta decretum concilii Romani, & Gratiani imperatoris rescriptum. Meminit delegationis a Flaviano factæ Eulogius diaconus Constantinopolitanus in actis concilii Tyrii, judices datos alloquens: *Adeuntibus clericis*, inquit, *sanctissimum archiepiscopum Flavianum, & accusantibus Ibam, Joannem & Danielem, approbavit ejus sanctitas vestram religiositatem audire negotium:* Ἐδοκίμασεν ἡ αὐτοῦ ἁγιότης τὴν ὑμετέραν θεοσέβειαν ἀκούσαι τῆς ὑποθέσεως. In libello quoque Samuelis, & aliorum presbyterorum Edessæ, oblato judicibus datis, non omissa est delegatio Flaviani, munita rescripto principis: *Sanctissimo*, inquiunt, *nostro archiepiscopo Flaviano pariter decernente, & cum pissimo nostro principe disponente, a vestra sanctitate nostrum exerceri negotium advenimus parati nobis adesse*, Φλαυιανῷ συνψηφιταμένῳ τῷ ἡμῶν βασιλεῖ, τῷ τυπώσαντι. Excerpsi locos istos ex actis concilii Chalcedonensis, ut constaret Flaviani auctoritatem interceessisse ad judices illos dandos, & evocandum negotium a patriarcha Antiocheno. Ceterum ex interlocutione judicum qui erant ex diœceseos orientali, solum principis rescriptum insertum est actis Tyriis; ne Flaviano se nimis abjecte, atque in contumeliam concilii Antiocheni, ubi accusatio incepta erat, submisisse viderentur.

Munita rescripto principis.

Judicium quoque Flaviani.

XV. Aliud illustre testimonium occurrit in Synodi Constantinopolitanæ actis adversus Eutychem, relatis actione prima Concilii Chalcedonensis. Etenim in actione prima ejus Synodi, recitatis mutuis relationibus hinc Florentii Sardium metropoleos episcopi, provinciæ Lydæ, Asianæ diœceseos, & illinc Joannis & Cossini episcoporum ad Flavianum missis, controversia dirempta est a Flaviano in dicta Synodo Constantinopolitana, Τότε δηλονότι φανερὰ ἐπὶ τῆς ἀναγνώσεως. De provinciæ Phœniciæ divisione inter Photium Tyri episcopum metropolitam, & Eustathium Beryti, recens a principe metropolitica dignitate ornatæ, constituit Anatolius ex sententia synodi in urbe Regia coactæ, & contumacem Photium a communione suspendit, absente a synodo Maximo Antiocheno quamvis non ab urbe; qui judicio deinde privatim subscripsit, ut docet actio quarta concilii Chalcedonensis. Non utor literis Procli Constantinopolitani ad Domnum Antiochenum datis, in causa Athanasii Perrheni episcopi, quæ referuntur actione decimaquarta concilii Chalcedonensis, quia non pertinent ad præsentem quæstionem: sunt enim literæ commendatitiæ tantum, adjunctæ aliis quoque Cyrilli Alexandrini literis, quibus rogatur Domnus, ut causam Athanasii foveat, a clericis suis, ut jactabat, male habiti.

Et Anatolii.

XVI. Ceterum quoniam ea tempestate, controversiæ omnes a patriarchis in synodis disceptabantur: episcopus Constantinopolitanus judicia metropolitanorum non exercebat in synodo quadam ordinaria, Thracicæ forte diœceseos, quam solam in urbem regiam evocare poterat: quia plane acerbum fuisset alienarum diœceseon metropolitanis, caput suum & fortunas Thracicis episcopis submittere. Sed in dirimendis causis illis assidebat ei synodus quædam *extraordinaria*, quæ conflata erat ex iis episcopis universi imperii orientalis, qui erant frequentes in comitatu principis. Conventus ille, synodi canonicæ vices implebat, quemadmodum docuit Anatolius episcopus Constantinopolitanus in concilio Chalcedonensi, interrogatus a judicibus cognitoribus in causa Photii, de qua superius actum, *An synodum appellare oporteat conventum episcoporum, qui in regia civitate diversantur*. Tryphon episcopus Chii statim respondit: *Synodus appellatur, & conveniunt, & laborantes aliqua oppressione, sua jura nanciscuntur*. Sed diserte Anatolius, cui præcipue incumbebat, ut judicibus & concilio causam suam adversus Photium apparet, ait: *Tenuit pridem consuetudo, ut qui in magna hac civitate morantur sanctissimi episcopi, cum eos temporis occasio vocat, de emergentibus quibusdam ecclesiasticis causis, conveniant, ac singula definiant, respondeque eos dignentur, qui precantur aliquid. Nihil ergo a me factum est, quod novitati sit affine, nec qui ex consuetudine consederunt sanctissimi qui in civitate erant episcopi, novam formam protulerunt*. Itaque hæc synodus consuetudine introducta, non constabat ex episcopis evocatis per literas e provinciis, sed ex iis qui privatas ob causas in urbem advenerant. Quare vocata fuit Ἐνδημοῦσα σύνοδος, non autem, σύνοδοι ἔνδημοι, vel συναχθεῖσα, ut patet ex actis synodi habitæ a Flaviano adversus Eutychem. Unde veterator iste senex occasionem arripuit auctoritatem hujus synodi, quæ illum damnaverat, convellendi, ac si canonica non esset. Ait enim in libello fidei, quem concilio Ephesino II. porrexit, se ab iis episcopis damnatum, qui in urbe morabantur ob privatas causas, ἰδίων ἕνεκα αἰτιῶν. Attamen hujus synodi auctoritatem refugere non poterat Eutyches; utpote quæ jam olim sub Sisinnio Constantinopolitano episcopo adversus hæresim Messalianitarum in Pamphylia exorientem pronuntiasset: quæ *synodica* Sisinnii sententia probata fuit a concilio Ephesino I. actione septima. Porro hæc synodus extraordinaria desivit, postquam sedes Constantinopolitana jure patriarchico rexit tres integras diœceses, Asianam, Ponticam, & Tracicam; quæ illi tributæ sunt canone vigesimo octavo concilii Chalcedonensis, licet a legatis sedis apostolicæ repudiato, dein a Leone I. in irritum misso, atque ex numero canonum expuncto.

Synodus ex episcopis qui erant Constantinopoli in comitatu principis.

Quæ dicta Ἐνδημοῦσα.

Rejecta Eutyche. Usus ejus antiquus. Desinit synodum Chalcedonensem.

XVII. Itaque privilegium illud jurisdictionis extraordinariæ, quod, legatis Romanis conniventibus, confirmatum erat episcopo Constantinopolitano in metropolitanorum causis, per totius orientis provincias, paulatim extinctum est; atque adeo integram & illibatam in sibi subditos metropolitanos auctoritatem, Alexandrinus, Antiochenus & Hierosolymitanus patriarcha conservarunt, quod ne in dubium aliquando vocaretur, Justinianus constitutione sua definivit, omissa electione agendi apud sedem Constantinopolitanam, novella 123. cap. 22. Εἰ δὲ κατὰ μητροπολίτου παιδὸς προσέλθοις γένηται, ἢτε παρ' ἐπισκόπου, ἢτε παρὰ κληρικοῦ ἢ ἄλλου οἱουδήποτε προσώπου, ὁ τῆς διοικήσεως ἐκείνης μακαριώτατος πατριάρχης τὸ πρᾶγμα κρινέτω, id est, juxta veterem interpretationem: *Si vero contra metropolitam talis aditio fiat ab episcopo, aut clerico, aut alia quacumque persona, diœceseos illius patriarcha causam judicet*. Photius quoque titulo nono Nomocanonis capite primo ex novella 137. Εἰ δὲ μητροπολίτης κατηγορεῖται, ὁ πατριάρχης αὐτῷ συσπᾷ: *Si metropolitanus accusatur, ipsius patriarcha cognoscit*. Unde rectissime annotarunt Zonaras & Balsamon, & post eos Matthæus Blastares, patriarchas singulos in suis diœcesibus jus dicere metropolitis, nec episcopo Constantinopolitano liberum esse, ut jurisdictionem exerceat in aliorum patriarcharum diœcesibus: quod verum est ratione habita ejus juris quod Justinianus confirmavit, usuique sequentium sæculorum probavit; quamvis alia esset canonum Chalcedonensium 9. & 17. sententia.

Desinit quoque jurisdictio Constantinopolit. episcopi in alterius triarchat. metropol nos.

XVIII. Non me latet ab eruditis viris Justiniani legem trigesimam, cap. *de episcopali audientia*, opponi, qua constituitur ex interpretatione Latina, ut Constantinopolitanus episcopus appelletur, a judicio reddito per patriarcham vel metropolitanum, aut episcopum cui causæ cognitio delegata fuerit. Sed si, ut par est, ex textu Græco emendetur interpretatio Latina, de sincera legis sententia constabit. Vetatur dicta lege, ne statim, & primo judicio episcopus conveniatur civiliter vel criminaliter coram patriarcha suæ diœceseos, sed coram metropolita & synodo provinciæ; ita tamen ut a sententia synodi ad patriarcham appellare liceat; istius vero judicium sit ultimum, & nulli appellationi obnoxium. Adjicitur vero regulæ, de non conveniendo statim episcopo coram patriarcha ista exceptio, nisi patriarcha cognitionem deleget in provincia alicui metropolitano vel episcopo: in ea vero specie, si appelletur a sententia judicis delegati a patriarcha (ita enim legendum in Latina interpretatione) tunc ἀρχιεπισκοπικὸς θρόνος, id est patriarchica sedes, appellationem dirimat; nempe sedes, a qua judex datus est, non autem Constantinopolitana, ut Latina interpretatio perperam facta viris eruditis imposuit.

Explicata lex Justiniani 30. cap. de piscopali dientia.

Emendata interpreta Latina.

XIX. Ex iis quæ dicta sunt patet per *primatem diœceseos* significari in canone Chalcedonensi eum episcopum, cui subjecti sunt metropolitani, quique jure patriarchico fruitur, imo etiam ipso nomine patriarchæ, quemadmodum Justinianus interpretatus est τὸν ἔξαρχον διοικήσεως. Itaque, ut ante monui, auctor epistolarum pontificiarum huc respexit, cum primatum eamdem esse cum patriarchis formam scripsit, licet diversa essent nomina. Quod ille de summis illis patriarchis intelligebat, quos solos ecclesia coluit octavo sæculo, quo nova Isidori collectio prodiit in lucem.

Primas i exarchus diœceseis p patriarcha

XX. Si quis objiciat ea tempestate patriarchæ nomen tributum episcopis Aquilejensi & Gradensi: reponetur his epistolis agi de iis primatibus seu patriarchis, quibus subditi erant metropolitani aliquot: episcopo vero Aquilejensi nullos paruisse metropolitanos. Dictus vero est patriarcha, eo quod reges Gothorum Italici regni

De patri cha Aqui jensi Met politani d patriarch Gothis.

gni episcopos patriarcharum nomine ornarent, quemadmodum testatur epistola Athalarii regis ad Joannem papam, apud Cassiodorum lib. 9. epistolarum.

...iscopatus ...adensis ...tus ex A...ilejensi.

Quare Elias episcopus Aquilejensis, qui post aliquot annos ab excidio Gotthorum in schisma delapsus est ob tria capitula, una cum reliquis Istriæ provinciæ episcopis, liberum sibi existimavit ejus nominis usum continuare, quod literæ regiæ metropolitanis Italicis dederant, & quo usus fuerat Paulinus ejus decessor, anno 560. præcipue quod ejuscemodi titulus ad suam αὐτοκεφαλίαν, qua schismatis tempore potiebatur multum conferret. Occupata ab imperatoribus Constantinopolitanis Istriæ & Venetiæ provinciæ parte maritima, episcopatus Aquilejensis sectus est, & Gradi, quæ est maris Venetici insula, constitutus est Candidianus episcopus anno 605. Romanæ communioni & imperio adjunctus, qui patriarcha Gradensis, seu novæ Aquilejæ, dictus est. Sopito tandem schismate, Aquilejensis patriarcha (qui aliquando Foro julii quoque resedit, unde dictus quoque Forojuliensis) nomen & locum suum retinuit, ea lege ut Gradensis quoque dignitate sua non excideret, quæ tandem translata est in civitatem Venetiarum, Nicolai V. papæ beneficio, anno 1451. Nihil ergo eximium in ea patriarchæ appellatione præter sonum verbi, quod metropolitanum significabat ex Gotthorum Italicorum usu. Attamen temporis progressu, qui solo nomine a ceteris Italiæ metropolitanis differebant, honoris quoque privilegio tandem a summis pontificibus aucti sunt, ut præ ceteris Italiæ archiepiscopis primatu honoris fruerentur. Quod privilegium Leo VIII. Rodoaldo Aquilejensi concessit anno 980. iis literis, quas refert Joannes Candidus libro 4. Hodie in modico oppido Utini consistit.

...ρεσβεῖα ...ncessa epi...opo Aquilejensi.

XXI. Hanc prærogativam derivatam fuisse in Gradensem patriarcham, probare possum ex epistola secunda Leonis IX. qui Dominicum Gradensem titulo patriarchæ ornat, & testatur Romanorum pontificum privilegiis decretum fuisse, *ut nova Aquileja totius Venetiæ & Istriæ caput & metropolis haberetur*. Dominicus ille Gradensis (qui missus erat a Gregorio VII. cum literis ad Michaelem imperatorem Constantinopolitanum ad unitatem ecclesiæ resarciendam anno 1050. quique in eadem pontificis epistola, lib. 1. regesti epistola 18. patriarcha Venetiæ dicitur) scripsit ad Petrum Antiochenum episcopum epistolam Græcam, quæ habetur in codice manuscripto bibliothecæ regiæ, cujus est hæc inscriptio: Δομίνικος χάριτι θεοῦ, τῆς Γραδενσης καὶ Ἀκυλίας ἐκκλησίας πατριάρχης. Ibi profitetur ecclesiam suam a Marco evangelista conditam, solamque a beato Petro intra Italiam patriarchicum nomen obtinuisse, ejusque episcopos in synodo Romana dexteræ summi pontificis assidere solitos: Διὸ δὴ μηνύομεν τὴν ἡμετέραν ἐκκλησίαν τῷ τοῦ μακαρίου Μάρκου εὐαγγελιστοῦ κηρύγματι εἰληφέναι τὴν ἀρχαιογονίαν, καὶ τοῦ μακαρίου Πέτρου καθιστῶντος, τὴν τιμὴν τοῦ πατριαρχικοῦ ὀνόματος ἐντὸς Ἰταλίας καταμόνας ἐσχηκέναι· καὶ ἐν τῇ Ῥωμαϊκῇ συνόδῳ συνεδρείαν τοῦ οἰκουμενικοῦ πάπα δεξιὰν ἠξιῶσθαι. Cui rescripsit Petrus Antiochenus, se nunquam legisse, vel fando audivisse, episcopum Aquilejæ, seu Venetiæ, appellari patriarcham. Quinque tantum numero esse patriarchas in ecclesiæ corpore, quod ab eis administratur, ad exemplum quinque corporis humani sensuum. Inter eos Antiochenum episcopum proprie dici patriarcham, Romanum vero & Alexandrinum nuncupari papas, Constantinopolitanum, & Hierosolymitanum archiepiscopos. Sin autem Gradensis ex eo patriarcha dici velit, quod dexteræ beatissimi papæ assideat, id aliquo pacto ferri posse, quoniam episcopi patres appellantur, & qui priorem locum post patriarchas in synodis obtinent, exarchi, protothroni & proedri vocantur; qua ratione patriarcha dici possit episcopus Venetiæ, quod in Romana synodo primus sit a papa: (ac si diceret quod antecedat patres & episcopos) Εἰ δὲ ἐκ τοῦ καθίσθαι σε ἐκ δεξιῶν τοῦ μακαριωτάτου πάπα δικαιοῖς σεαυτὸν, ὡς ἐγγράφως, πατριάρχην καλεῖσθαι, δεχόμεθα καὶ τοῦτο. Ἀλλ᾽ ἄκουσον, πῶς τοὺς ἐπισκόπους καὶ ἀρχιερεῖς, πατέρας ὁ πιστὸς οἶδε λόγος καλῶν, τοὺς δὲ πρωτεύοντας ἐν ἑκάστῃ συνόδῳ, ἐξάρχους, καὶ πρωτοθρόνους, καὶ προέδρους, εἴωθεν ὀνομάζειν, καθ᾽ ὃν δὴ λόγον εἰκὸς καί σε πατριάρχην καλεῖσθαι, ἅτε τὰ πρῶτα τῆς Ῥωμαϊκῆς φέροντα συνόδου, καθὼς καὶ παρ᾽ ἡμῶν ὁ πρῶτος τῶν διακόνων ἀρχιδιάκονος καλεῖται. ἐπεὶ πῶς ἂν ἄλλως ἕκτον ἐπιτάγειν δυνησόμεθα πατριάρχην, μὴ οὔσης ἕκτης ὡς εἴρηται, αἰσθήσεως ἐν τῷ σώματι;

...jus προεδρ...ία in synodo Romana.

...e hoc patriarchatu, ...tri Antiocheni sententia ex ...anuscripto ...dice.

XXII. Quod de episcopo Aquilejensi observavimus, nempe initio patriarchæ titulum illi tributum, ad significandam metropolitani dignitatem, id Lugdunensi quoque episcopo competit, qui nuncupatus est patriarcha in præfatione synodi Matisconensis II. anno 585. *Priscus patriarcha dixit*. In canone vero ultimo ejusdem synodi, appellatur metropolitanus. Gregorius quoque Turonensis lib. 5. cap. 20. eodem patriarchæ titulo ornabat Nicetium episcopum Lugdunensem, Prisci decessorem, quamvis illa ætate sibi provinciæ Lugdunensi præsideret. Sed non manavit in eorum successores extraordinaria hæc in Galliis appellatio: quemadmodum nec Sulpitii Bituricensis episcopi successoribus collatus est patriarchæ titulus, quem Desiderius, Caturcensis episcopus in eadem provincia, metropolitano suo tribuit, epistola 12.

...ugdunensis ...iscopus ...ctus olim ...triarcha, ...est metro...olitanus.

Et Bituricensis.

XXIII. Altum quippe silentium hujus appellationis in synodis Gallicanis, & in scriptoribus mediæ ætatis, donec, ut præmonui, epistolæ pontificiæ publicatæ sunt, quas complectitur Isidori collectio. Etenim ex eo quod earum scriptor usus est implicata oratione, quæ de primatibus & patriarchis verba facit, in alium sensum detorta sunt: indeque tandem occasio nata est novorum in occidente primatum instituendorum. Eamque in rem valde contulerunt Hadriani capitula ad Angilramnum, relata in librum 7. capitularium, ubi concilii Africani verba de primatibus cujusque provinciæ, seu primæ sedis episcopis, ita accipiuntur, ac si aliqui e metropolitanis essent primates, eaque ratione a ceteris metropolitanis differrent. Unde sic collegerunt, primates non solum eosdem esse cum patriarchis, ut docuerant Clemens, Anacletus, & Anicetus; sed etiam cum metropolitanis confundi, ut docebant alia loca. Itaque duo genera primatum constituerunt, summos scilicet patriarchas; & primates seu patriarchas quosdam secundi generis, inferiores summis patriarchis, & superiores vulgaribus metropolitanis.

Occasio novorum primatum constituendorum.

XXIV. Hincmarus vir emunctæ naris, quamvis pondere hujus novæ auctoritatis oppressus hac in re paululum caligaverit, attamen aliquo pacto veteres canones retinere voluit. Primates ergo trium generum facit, primos, qui sunt metropolitani suæ provinciæ; secundos, qui metropolitanis aliquot præsint; tertios, summarum sedium episcopos, qui soli patriarchæ dicuntur: *Quidam*, inquit, *archiepiscopi, vel metropolitani, primates provinciarum multotiens in sacris canonibus inveniuntur, illi videlicet qui in loco defunctorum archiepiscoporum, vel metropolitanorum, ab episcopis uniuscujusque provinciæ, sine interrogatione alterius primatis, prævalent ordinari, & ex antiquæ consuetudinis lege, a sede apostolica, pallii solent genio insigniri; & in loco decedentium episcoporum, sine consultu vel licentia primatis alterius, in sua provincia quique possunt episcopos ordinare*. Hæc sunt Hincmari verba epistola 6. cap. 5. editionis Moguntinæ, & cap. 17. Opusculi, qui canones Africanos adducit, Nicænos quoque, & Sardicenses, atque decreta Innocentii, Leonis & Hilari pro metropolitanorum auctoritate. Unde sic colligit: *Quibus & aliis sacrorum canonum & decretorum sedis Romanæ claret sententiis, eosdem metropolitanos primates esse singulos singularum provinciarum, qui ex antiqua, ut præmisimus, consuetudine, & apostolica traditione, secundum sacros Nicænos canones, & convocare synodos, & ordinare episcopos, & ordinari a provincialibus coepiscopis, sine cujusquam alterius primatis interrogatione possunt, & disponere regulariter quæque per suas provincias queunt*. Subdit: *Illi autem archiepiscopi vel metropolitani, qui hæc sine consultu primatis non possunt exequi, archiepiscopi tantum vel metropolitani habentur, sicut & in gestis Chalcedonensis concilii, & in ejusdem synodi canonibus, & decretis Innocentii, & in epistola Leonis ad Anastasium Thessalonicensem episcopum invenimus*. Itaque Hincmaro omnes metropolitani non sunt primates; exempli causa, qui subditi sunt patriarchæ Antiocheno, quia nec episcopos provinciæ suæ ordinant, nec ipsi ordinantur absque mandato episcopi Antiocheni, ut docuit Innocentius. Atqui idem usurpatum est in Ægypto. Quin & Constantinopolitanus episcopus metropolitanos omnes trium diœceseon sibi subditarum ordinabat. Quare ex regula Hincmari nulli dicendi erunt primates in oriente, præter quatuor patriarchas. In occidente autem, si recte numerus ineatur, nulli ipsius sæculo erant primates ex regula quam posuit, præter aliquot metropolitanos Gallicanos & Hispanicos, quibus ille dignitatem primatum tribuit, etsi nullis sibi subditis metropolitanis præessent. Tamen ex sententia veterum, quos initio adduxi, omnes metropolitani, dicuntur primates, quia primam sedem obtinent, & jus primæ sententiæ habent in sua provincia. Quare aliunde hanc interpretationem Hincmarus commentus est, ut primates, quos ex canonibus metropolitanos esse sciebat, a ceteris quibusdam metropolitanis distingueret, quod satisfaceret capitulo Hadriani, in libros capitularium conjecto, & canoni 9. Concilii Chalcedonensis. Ex eo nempe canone collegit secundi generis primates, qui metropolitanis sibi subditis præessent, exemplo episcopi Thessalonicensis allato, qui provincias Illyricianas regebat: *Quos metropolitanos*, inquit, *contra suos primates se elevasse in gestis Chalcedonensis synodi reperimus; quosque eadem synodus juste redarguit, & auctoritate repressit*. Adjungit vero hæc verba de primatibus tertii generis: *Patriarchas quoque vel primates, qui duobus his nominibus in unius prio-*

Tria genera primatum apud Hincmarum. Metropolitani qui ordinantur a suis synodis sine alterius consensu.

Metropolitani, non vero primates dicuntur,

quorum ordinatio ab alio pendet.

Expenditur Hincmari opinio de metropolitanis.

Secundum genus primatum, qui præsunt metropolitanis.

Tertium, patriarchæ.

prioratus funguntur officio, non solum adversus tertiam & secundam sedem, verum & contra primam & apostolicam sedem legimus extulisse, adeo ut Constantinopolitanus episcopus &c.

Disputatur an vetus ecclesia agnoverit secundi generis primates Exarchi diœceseon Asianæ, Ponticæ olim similes patriarchis.

XXV. Quæret aliquis, an nullos ejusce generis metropolitanos vel archiepiscopos agnoverit antiquæ ecclesiæ disciplina, qui ab aliquo episcopo penderent, & alus metropolitanis in synodis, & judiciis præferrentur. In oriente quidem, præter episcopos Alexandrinum & Antiochenum, erant alii tres exarchi diœceseon; scilicet Ephesinus, Asianæ diœcesis; Cæsareensis, Ponticæ; & Heracleensis, Thracicæ præfecti; qui metropolitanos sibi subditos plerumque ordinabant, & synodos diœcesanas indicebant: sed ipsi a nullo patriarcha pendebant in administratione diœceseon, & pari fere jure fruebantur, in suis diœcesibus, quo Alexandrinus & Antiochenus, qui potiores erant tantum dignitate, donec tres illi exarchi subditi sunt sedi Constantinopolitanæ, ut alibi opportunius ostendam. Id tantum hic monebo, hos episcopos qui principem locum in diœcesibus & regionibus suis obtinebant, olim a Græcis *archiepiscopos* dictos: quo titulo dignitatis soli patriarchæ ornabantur. Inde Memnon Ephesinus archiepiscopus dicitur in concilio Ephesino I. actione 5. eodemque nomine Thalasius Cæsareæ episcopus, & Stephanus Ephesi insigniuntur a Theodosio imperatore, in literis quibus concilium Ephesinum II. indixit. Sed translata eorum potestate in episcopum Constantinopolitanum, cap. 28. Synodi Chalcedonensis, solum illis exarchorum nomen relictum est, & consensus prerogativa in synodis œcumenicis.

Archiepiscopi olim qui dicti.

De archiepiscopis Babylonicis, & Persidis.

XXVI. Propius ad primates, de quibus disputamus, accederent episcopi, qui Babylonicis provinciis, & Persidis præerant in oriente, qui quidem *archiepiscopi* dicti sunt, & *catholici*, si ab iis provocare licuisset ad patriarchas: illi enim & metropolitanos quamplurimos sub se constitutos ordinabant olim, & a patriarcha Antiocheno ordinationem suscipiebant, ut fit etiam hodie. Eorum meminit Petrus Antiochenus in epistola ad Dominicum Gradensem superius laudata: in qua promit exemplum archiepiscoporum orientalium, quibus patriarchæ appellatio communicata non erat, licet aliquot metropolitanos sibi subditos haberent: Ἀναλέγισαι γάρ, inquit, Dominicum alloquens, ὅσον μείζων * καὶ τῆς χώρας ἡ Βουλγαρία ὅσον δὲ ταύτης πάλιν Βαβυλὼν ἡ μεγάλη, καὶ Ρωμάγυρις, ἤτοι Χορασάν, καὶ αἱ λοιπαὶ τῆς ἀλλης ἀνατολῆς ἐπαρχίαι. Ἐν αἷς ἀρχιεπίσκοποι παρ' ἡμῶν πέμπονται, καὶ καθολικοὶ, χειροτονοῦντες ἐν ταῖς οἰς τοῖς μέρεσι μητροπολίτας, ἔχοντας ὑπ' αὐτοὺς ἐπισκόπους πολλούς· ἀλλ' εἷς ἐξ αὐτῶν πατριάρχης οὐκ ἐκλήθη ποτέ. *Considera enim, Bulgaria quanto major sit tua provincia: illa vero quam longius pateat Babylon & Romagyris, sive Chorosan. & ceteræ reliqui orientis provinciæ. In quas archiepiscopi a nobis mittuntur, & catholici, qui metropolitas in partibus illis ordinant: hi vero plures habent episcopos sibi subditos: sed nullus eorum unquam patriarcha dictus est.* Ceterum catholici nuncupati sunt, ad significandam eorum auctoritatem, quæ non una provincia coercita erat, sed per plures provincias porrigebatur, quarum universitati hi archiepiscopi præerant. Hanc nominis istius nomenclaturam insinuat Procopius lib. II. de bello Persico, ubi ait Christianos in Perside degentes episcopum, quem colunt, *catholicum* vocare, quoniam unus cum sit, universis tamen regionibus illis præsit: Τὸν Χριστιανῶν ἱερέα καθολικὸν καλοῦσι τῇ Ἑλλήνων φωνῇ, ὅτι δὴ ἐφέστηκεν εἷς ὢν ἅπασι τοῖς ταύτῃ χωρίοις. Unius ergo episcopi solicitudini commissæ sunt ab initio barbararum in oriente nationum provinciæ, quemadmodum totius Scythiæ unus tantum erat Tomorum episcopus, teste Sozomeno lib. 6. cap. 20. Postquam vero Christianæ religionis professionem gentes illæ in variis & dissitis tractibus amplexæ sunt, necessaria fuit plurium episcoporum & metropolitarum constitutio, reservato archiepiscopi & catholici nomine ei qui cæteros omnes regebat. Seleuciæ primum sedem suam fixit archiepiscopus, seu catholicus orientis, ut discimus ex Sozomeno lib. 2. apud quem Symeon fuisse dicitur archiepiscopus Seleuciæ, & Ctesiphontis, regiarum urbium in Perside: Ἀρχιεπίσκοπος Σελευκείας, καὶ Κτησιφῶντος τῶν ἐν Περσίδι βασιλευουσῶν πόλεων. Unde Joannes episcopus Persidis, in synodo Nicæna. Catholici Seleuciæ, meminit quoque Canon 34. & 35. collectionis Arabicæ ab Alphonso Pisano & a Turriano publicatæ: eique metropolitanorum sibi subditorum ordinationem a sede Antiochena de consensu Antiocheni episcopi distractam tribuit, sextumque locum in synodis Græciæ, scilicet post patriarcham Hierosolymitanum, quia vices gerit sui patriarchæ. Sed eversa Seleucia, a Babylone, quo se contulit, Babylonius dictus est: alter quoque in Chorosan sive Romagyri constitutus est, ut discimus ex loco laudato Petri Antiocheni: quæ appellatio, & divisio retinebatur abhinc annis trecentis, teste Joanne Vitriaco, historiæ orientalis cap. 23. Hujus catholici Babyloniæ meminit Petrus Venetus lib. I. itinerarii cap. 6.

De iis Petrus Antiochenus in epistola manuscripta.

** τῆς*

Catholici dicti.

Seleuciæ archiepiscopus.

Qui & catholicus.

Tandem Babylonius dictus.

De catholico Armeniæ.

XXVII. Alius erat catholicus Armeniæ, quem ex Gregorii Armeniæ episcopi decreto ab alio ordinari nefas erat, quam ab episcopo Cæsareensi, Ponticæ diœceseos exarcho, juxta Niconis testimonium, qui anno 961. florebat. Gregorius ille a Nicone laudatus Armeniæ datus est episcopus, a Leontino Cæsareæ episcopo, sub tempora synodi Nicænæ, ut gentem illam in fide Christiana erudiret. Utraque Armenia prima & secunda Ponticæ diœcesi in laterculo imperii accensebatur; unde in promptu fuit Leontio diœceseos exarcho Armenis, Armeniam majorem scilicet incolentibus, recens ad fidem conversis episcopum præficere, utpote cujus curæ barbaræ quoque regiones Armeniæ parvæ finitimæ commissæ essent. Propagata per eos tractus religione Christiana, iis præfuit catholicus Armeniæ, cujus ordinatio, quæ veteri jure, Cæsareæ episcopo competebat, traslata est in patriarcham Constantinopolitanum ea parte Canonis 28. qua cavetur ut qui sunt *in Barbarico* episcopi, Ponticæ, Asianæ & Thracicæ diœceseon, ordinentur a Constantinopolitano episcopo. Tandem vero schismate conflato, ab ecclesiæ Constantinopolitanæ communione discessit catholicus Armeniæ. Hæc est Armenia quæ dicitur quarta in veteri notitia Græca episcopatuum, descripta temporibus Photii, cujus hæc sunt verba: Χρὴ εἰδέναι ὅτι αὕτη αὐτοκέφαλός ἐστι, μὴ πλέοντα ὑπὸ ἀποστολικὸν θρόνον, ἀλλὰ τιμηθεῖσα διὰ τὸν ἅγιον Γρηγόριον Ἀρμενίας, ἔχουσα πόλεις καὶ κάστρα σ'. *Scire oportet hanc provinciam esse sui juris, minimeque subditam apostolicæ sedi*, Constantinopolitanæ scilicet, *sed honorari tamen intuitu S. Gregorii Armeniæ episcopi, & præesse ducentis urbibus & castris*. Accessit Romam ad Eugenium III. circiter annum 1145. Armeniæ archiepiscopus, teste Ottone Frisingensi lib. 7. cap. 32. qui ait eum catholicum dici, milleque episcopis & amplius præfectum esse. Norsesim Armeniæ catholicum, Theorianus in legatione a se conventum testatur, circiter annum 1170.

Ordinatus a Cæsareæ episcopo.

Ei commissa est Armenia major.

Quæ quarta dicta.

Æthiopiæ archiepiscopus.

XXVIII. Alexandrino patriarchæ suberat Ethiopiæ archiepiscopus, qui & catholici dignitate atque nomine fruebatur, & ab Alexandrino episcopo ordinabatur, quemadmodum docet Canon 36. collectionis Arabicæ: ubi annotatur non fuisse illi liberum, metropolitas in Æthiopiæ provincus constituere. Quare ad hoc usque sæculum Abuna pontifex Abyssinorum ab episcopo Alexandriæ ordinatur: nullique sunt in Æthiopia metropolitæ, sed tantum episcopi. Ab aliquot annis, derelicta sede Alexandrina, Romanam colunt Æthiopes, etsi aliqua supersint in vastis illis tractibus schismatis antiqui semina.

Tractatio instituitur de archiepiscopis Thessalonicæ & Justinianæ in occidente.

XXIX. In occidentali ecclesia archiepiscopi Thessalonicenses & Justinianæ primæ, positi in Illyriciana diœcesi, ex beneficio Romanorum Pontificum id assecuti sunt, ut metropolitanos suarum diœceseon regerent, & vice apostolica, judicia, synodos, & ordinationes administrarent: ita tamen ut ipsi quoque subjacerent Romanis pontificibus.

De administratione Illyrici.

XXX. Quod ut liquidius intelligatur, paucis agendum est, de civili & ecclesiastica administratione, quæ viguit olim in Illyrico. Ejus forma varie ab antiquis principibus composita est, laxatis eorum arbitrio vel restrictis provinciarum finibus; donec ex Constantini decreto quatuor præfecturæ institutæ sunt, scilicet Galliarum, Illyrici, Italiæ, & Orientis. Tunc præfectura Illyrici compacta est ex Pannoniis, utroque Norico, Dalmatia, Daciis, Mœsia, Dardania, Macedonia, Achaja, Thessalia, utraque Epiro, & Creta teste Zosimo, qui solus corporis hujus membra distinxit. Sirmium autem Pannoniæ secundæ civitas, erat Illyrici caput, ut ait diserte Anemius civitatis illius episcopus, in synodo Aquilejensi, anno 381. *Caput Illyrici non nisi civitas Sirmiensis*: unde *matrem urbium* eam vocat Ammianus: ibique principum Romanorum regiam seu palatium fuisse docet lib. 21. & 26. & Zosimus lib. 4. Hic quoque erat præfecturæ Illyricianæ sedes, ut colligere licet ex eodem Ammiano lib. 15. quod etiam Justinianus annotavit novella 11. *Antiquis temporibus, Sirmis præfectura constituta, ibique omne fuerat Illyrici fastigium, tam in civilibus, quam in episcopalibus causis.*

Ejus præfectura.

Sirmium, Illyrici caput.

Divisio Illyrici in orientale & occidentale.

XXXI. Deinde factum est in duas partes Illyricum; ita ut diœcesis Macedoniæ, quæ Macedonias primam & secundam, Thessaliam, Achajam, & utramque Epirum complectebatur, & diœcesis Daciæ, adjunctæ sint orientis imperio, sub dispositione præfecti prætorio Illyrici, cujus sedes constituta est Thessalonicæ: Pannoniæ, utrumque Noricum, & ceteræ provinciæ retentæ sint in occidentis imperio, sub præfecto prætorio Italiæ, & vicario Sirmii.

Illyricum pars occidentis.

XXXII. Disputatur ab eruditis viris de tempore hujus divisionis, quod ex historicis hujus sæculi nobis eruendum est. Diviso inter filios Constantini orbe Ro-

Romano, ſolidum Illyricum abſque ulla ſectione ceſſit occidentis imperio, quod Conſtantinus & Conſtans obtinuerunt: relicto penes Conſtantium oriente, ut notavit Zoſimus libro 2. Eamdem formam ſecutus eſt Valentinianus ſenior quemadmodum teſtatur idem auctor libro 4. ubi de Valentiniano & de Valentis nuncupatione facta anno 364. agit his verbis: Εδόκει τῷ Οὐαλεντινιανῷ διελομένῳ πρὸς τὸν ἀδελφὸν τὴν ἀρχὴν ἐπιτρέψαι μὲν αὐτῷ τὴν ἑῴαν, ἄχρις Αἰγύπτου καὶ Βιθυνίας, καὶ Θρᾳκός. Λαβόντα δὲ τὰς ἐν Ιλλυριοῖς πόλεις αὐτὸν, εἰς τὴν Ιταλίαν διαβῆναι καὶ τὰς ἐν ταύτῃ πόλεις ἔχειν ὑφ᾽ ἑαυτῷ, μετὰ τῶν ὑπὲρ τὰς Αλπεις ἐθνῶν, Ιβηρίας τε, καὶ τῆς Βρεταννικῆς νήσου, καὶ Λιβύης ἁπάσης. *Valentiniano partienti imperium cum fratre viſum eſt orientem illi committere, ipſamque Ægyptum, Bithyniam, & Thraciam. Ipſe vero civitates Illyrici penes ſe recepit, atque Italiam, in quam ſe contulit, tum gentes, quæ ſunt ultra Alpes, Hiſpanias, Britannicam inſulam, & univerſam Africam.* Eamdem diviſionem referunt Sozomenus lib. 4. cap. 6. Theodoretus lib. 4. cap. 4. Ammianus quoque oſtendit egregie libro trigeſimo totum Illyricum Valentiniano paruiſſe. Etenim advenienti in eos tractus huic principi, docet Epirotas, exemplo ceterorum provincialium legatione miſſa; Probum pro bene geſta præfectura Illyrici adminiſtratione commendare conatos; Iphiclem vero philoſophum unum ex legatis interrogatum a principe, an ex animo bene ſentirent de præfecto, conſtanti reſponſione officium legationes corrupiſſe, *Gementes*, infit, *& inviti*. Hinc patet apertiſſime Epirum ea tempeſtate imperio occidentali ſubditam. Hæc ſunt verba Ammiani: *Ad provincialium reſiduorum exemplum etiam Epirotæ aſtuto ſibi gratias a præfecto mittere compulſi legatos*, &c Eidem Probo Illyrici præfecto, & occidentis imperio ſubjectam fuiſſe diœceſim Macedonicam anno 368. teſtatur lex 7. C Th. de Metall.

Ab Conſtantini liberis.

Valentiniano.

Ut ſub Gratiano.

XXXIII. Poſt obitum Valentiniani, qui accidit anno 375. Gratianus, licet a patre Auguſtus appellatus, injuriam imminuti a proceribus ſuis imperii paſſus eſt, qui Valentiniano II. ejus fratri vix quinquenni, Italiam, Illyricum & Africam tribuerunt; relictis Gratiano Gallia, Hiſpania, & Britannia, teſte Zoſimo lib. 4. Deleto a Gothis in Thracia Valentis exercitu, ipſoque principe in tugurio ab hoſtibus igne conſumpto, anno 378. vaſtatum eſt a barbaris luctuoſiſſima clade Illyricum: donec Theodoſius dux a Gratiano in eas provincias miſſus cum lectiſſimis copiis injuriam reipublicæ ultus eſt; & paulo poſt Sirmii a principe ad imperium orientis adſcitus. Nempe credidit illi Gratianus eam imperii partem, quam Valens rexerat, ut diſerte ſcripſit Theodoretus libro quinto cap. 6. Τῆς Βάλεντος μοίρας τὰ σκῆπτρα παρέδωκε. Idem confirmat Zoſimus, qui Theodoſium orientis & Thraciæ rebus, non autem Illyrici a Gratiano præfectum docet lib. 4. Επιστήσας τοῖς κατὰ Θρᾴκην αὐτὸν καὶ τὴν ἑῴαν πράγμασι. Inde eſt quod Probus Valentiniani II. beneficio præfectura Italiæ, Africæ, & omnis Illyrici potiebatur anno 383. ut colligitur ex l. 7. codicis Theodoſiani. *Si per obrep. reſcr. fuer. impetr.* Quare Sozomeni hallucinatio excuſari non poteſt, qui commiſſum Theodoſio *Illyricum*, & orientem ſcripſit l. 7. c. 4. Ιλλυριοὺς, καὶ τὰ πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα τῆς ἀρχῆς Θεοδοσίῳ ἐπιτρέψας.

Theodoſio conceſſum orientis imperium abſque Illyrico.

Hallucinatio Sozomeni.

Illyricum occidenti paruit, ſub Valentiniano II.

XXXIV. Poſt necem Gratiani a Maximo tyranno cæſi anno 383. Valentinianus II. eundem Maximum in ſocietatem imperii aſcivit: & ſtatim, ut caput ſuum tueretur ab inſidiis tyrrani, qui contra fœderis leges Italiam cum copiis ingreſſus erat, ex Aquileja in ultimos regni fines, nempe Theſſalonicam, navigio aufugit cum Juſtina matre, anno 388. teſte Zoſimo. Quod retulit Socrates ad conſilium Probi præfecti lib. 5. cap. 11. quem ab Italia diſcendentem ad Illyricum ſe contuliſſe ſcribit, & conſtitiſſe Theſſalonicæ: Αναχωρεῖ τῆς Ιταλίας, καὶ ἐπὶ τὴν Ιλλυρίδα γενόμενος γῆν, ἐν Θεσσαλονίκῃ τῆς Μακεδονίας διέτριβε. Hic vero diſſimulari non debet lapſus Theodoreti l. 5. cap. 15. qui, forma imperii orientalis, quæ ſua ætate id eſt anno 450. vigebat, inſpecta; putavit Valentinianum II. in ditionem Theodoſii, regno ſuo derelicto, οἰκείαν καταλελοιπότα βασιλείαν ſe recepiſſe; cum tamen, ut monui, & teſtimoniis certiſſimis, atque adeo ipſius Theodoreti, probavi, ſolidum Illyricum, & Theſſalonica civitas tunc temporis pars eſſet occidentalis imperii.

Theodoreti lapſus.

Valentinianus II. retinet Illyricum poſt necem Maximi.

XXXV. Eodem anno 388. Theodoſius expeditionem in Maximum ſuſcepit, & ab eo devicto meritas pœnas ob Gratiani cædem ſumpſit: compoſitiſque rebus Valentinianum II. integro occidentis imperio præfecit; relictis illi provinciarum iis tractibus, quos pater illius Valentinianus ſenior poſſederat, id eſt Gallia, Britannia, Hiſpania, Africa, & ſolido Illyrico, uſque ad Thraciam. Poterat Illyrici partem ſumptuum, quos in bellum impenderat, ſarciendorum prætextu, ab occidente decerpere: ſed maluit beneficii accepti beneficii memoria quam imperii amplificatione famam ſuam augere. Hanc obſervationem debemus Zoſimo lib. 4. Τὴν μὲν ἐν βασιλείαν πᾶσαν Οὐάλεντι ἀνῶ παρέδωκε, ὅσην ἐτύγχανεν ἔχων ὁ τούτου πατήρ. καὶ τοῦτο περὶ τοὺς εὐεργέτας καθῆκον ἔδοξεν εἶναι.

XXXVI. Deinde Valentiniano II. per ſummum Arbogaſtis ſcelus Viennæ intra Gallias ſtrangulato anno 392. Theodoſius iterum ultor regii ſanguinis in occidentem penetravit, ſublatoque Eugenio tyranno, ipſe quoque Mediolani obiit, collato occidentis in Honorium filium imperio, & in Arcadium orientis, anno 395. Tunc Illyrici ſectio in duas partes, deſignatas numero 31. quam notitia imperii exhibet, inducta eſt, ex Theodoſii arbitrio, aut ex Arcadii uſurpatione: variant enim in hoc capite veteres hiſtorici. Major apud me fides Zoſimi, cujus hæc ſunt verba: Ο δὲ βασιλεὺς Θεοδόσιος τὰ κατὰ τὴν Ιταλίαν ἔθνη, καὶ Ιβηρας, καὶ Κελτοὺς καὶ προσέτι γε Λιβύην ἅπασαν, Ονωρίῳ τῷ παιδὶ παρέδους. *Theodoſius imperator gentes Italiæ adjunctas, Hiſpanos, Gallos, atque omnem Africam Honorio filio tradidit*. Illyrici præfecturam omiſit, quia tranſcripta erat in Arcadium. Attamen retentas ex Illyrico gentes, quæ finitimæ erant Italiæ, ipſamque Italiam, his verbis deſignavit, Τὰ κατὰ τὴν Ιταλίαν ἔθνη. E contrario Olympiodorus, apud Photium in bibliotheca Illyricum ſolidum ex teſtamento patris Honorio adſcribit: cujus vindicandi cauſa Alaricum Gotthorum Phylarchum a Stilicone accerſitum teſtatur. Στιλίχων μετακαλέσατο ἐπὶ τὸ φυλάξαι Ονωρίῳ τὸ Ιλλυρικον. τῇ γὰρ αὐτοῦ ἦν μετὰ Θεοδοσίου τοῦ πατρὸς ἐκνενεμημένον βασιλείᾳ. *Stilico evocavit*, Alaricum, *ut Honorio Illyricum aſſereret: ipſius enim imperio a Thedoſio patre tributum fuerat*. Contentit quidem Zoſimus evocatum a Stilicone Alaricum, ut ejus ope omnes Illyrici civitates Arcadio ademptas Honorii imperio adjugeret, Παραστήσασθαι μὲν αὐτὰς Αρκαδίου, προσποιήσασθαι δὲ τῇ Ονωρίου βασιλείᾳ quemadmodum Stilico ipſe ſenatui Romano perſuaſit: qui copias Alarici poſt vaſtatam Macedoniam, Theſſaliam, & Achajam, in Epiro morantis, Italiæ infeſtas ſuſpicabatur. Sed in ea oratione ſupremum Theodoſii judicium non allegat: id tantum præ ſe ferre videtur, antiquos imperii occidentalis fines non eſſe movendos, & reſtitutionem Illyrici procurandam. Clades autem Romanæ urbis, cædes Stiliconis, & Germanarum nationum in Gallias & Hiſpanias irruptio, animum Honorii ab Illyrico repetendo averterunt; quod imperatoribus orientis ex prædicto anno 395. abſque ulla interpellatione paruit. Itaque ſtatim ab obitu Theodoſii Rufinus, qui aulæ orientali præerat, Antiochum Achajæ proconſulem creavit, Ανθύπατον καθίστησι τῆς Ελλάδος. Apud Zoſimum libro quarto continuata eſt hæc poteſtas in reliquos Arcadii annos; & duravit temporibus Theodoſii II. ejus filii. Quod demonſtrant duæ conſtitutiones ab eo principe latæ de rebus Illyrici, & de provinciis Macedoniæ & Achajæ ſcilicet anno 421. & 424. *l. Omni innovatione cap. De ſacroſanct. eccleſ. & l. 33. Cod. Theodoſ. de annon. & tribut.*

Poſt obitum Theodoſii ſenioris ſectum Illyricum in duas partes.

Arbitrio Theodoſii inter filios Arcadium & Honorium. Vel Arcadii uſurpatione.

Bellum inter fratres ob Illyricum orientale.

Quod remanſit penes imperatores orientis.

Præfectura Illyrici orientalis.

XXXVII. Illyricum illud orientale adminiſtratum eſt a præfectis prætorio Illyrici, ut docet notitia imperii, ad quos pleraſque conſtitutiones & reſcripta principium data reperiuntur *in cod. Theod. & Juſt.* Hujus præfecturæ ſedes conſtituta fuit Theſſalonicæ, quemadmodum docet Theodoretus lib. 4. cap. 17. dum commendat illam urbem, occaſione ſumpta famoſæ illius & lugendæ Theſſalonicenſium cædis a Theodoſio imperatæ, ob quam ab Ambroſio Mediolanenſi epiſcopo princeps ad pœnitentiam adactus, eccleſiæ ingreſſu prohibitus eſt. Fraudi fuit hic locus eruditis viris, qui Theodoreti verba de præfecturæ ſede ad Theodoſii Magni tempora trahunt: cum tamen is auctor de ſui temporis ſtatu aperte loquatur, id eſt anni 450. quo Theſſalonica præfectoriana dignitate potiebatur: Θεσσαλονίκη πόλις ἐστὶ μεγίστη, καὶ πολυάνθρωπος, εἰς μὲν τὸ Μακεδόνων ἔθνος τελοῦσα, ἡγεμὼν δὲ καὶ Θετταλίας, καὶ Αχαΐας ἔτι μέντοι καὶ ἄλλων παμπόλλων ἐθνῶν, ὅσα τὸν Ιλλυριῶν τὸν ὕπαρχον ἡγούμενον ἔχει.

Ejus ſedes Theſſalonicæ

Theodoretus explicatus.

Valentinianus III ceſſit Illyricum occidentale Theodoſio II.

XXXVIII. Mutilato Illyrico præfuit etiam in occidente præfectus prætorio Italiæ, & vicarius degens Sirmii, per illos tractus ſacra judicabat. Tandem Valentinianus III. ducta uxore Eudoxia Theodoſi II. filia, Illyricum occidentale, quod ægre a barbarorum inſultibus tuebatur, in ſocerum ſuum tranſcripſit, anno 437. exceptis ſaltem a donatione Norico, Dalmatia, & Valeria, finitimis Italiæ provinciis. Jornandes ſolus meminit hujus donationis: *Valentinianus, data pro munere ſocero ſuo tota Illyria, celebratis nuptiis ad regna ſua cum uxore receſſit*. Sed paulo poſt ſecutum eſt Sirmii excidium: quod anno 442. Attila rex Hunnorum longa obſidione cinxit, ſpretaque ad ſe miſſa a Theodoſio legatione vaſtavit, ut docet Priſcus in excerptis. Plane Sirmii curam gerebat Theodoſius ut ſui: alioqui legatio mitti debuit a Valentiniano III. Tunc accidit quod Juſtinianus obſervat Novella 11. nempe Apennium præfectum prætorio Illyrici, ſive is vicarius fue-

Sirmii excidium.

Explicata Novella 11. Juſtiniani.

Præfectura Illyrici occidentalis translata Thessalonicam.

fuerit, e Sirmio Thessalonicam profugisse, eoque tunc commigrasse dignitatem præfecturæ: *Postea autem*; inquit *Attilanis temporibus, eisdem locis devastatis, Apennius præfectus prætorio de Sirmitana civitate in Thessalonicam profugus venerat: tunc & ipsam præfecturam & sacerdotalis honor secutus est: & Thessalonicensis episcopus non sua auctoritate, sed sub umbra præfecturæ meruit aliquam prærogativam*. Quod tamen caute accipiendum, scilicet de vicarii jurisdictione in Pannonias, quæ posthac Thessalonicæ exercenda erat, non autem Sirmii: unde amplificata est urbis & ecclesiæ Thessalonicensis dignitas. Ceterum si generaliter de præfectura Illyrici verba Novellæ accipiamus, ac si tunc primum in ea civitate sedem fixerit, Tribonianus liberari non potest vitio ἀνιστορησίας, cum retro ab annis quinquaginta præfectura Illyrici orientalis Thessalonicæ constituta esset, ut antea docui.

De ecclesia Thessalonicæ.

XXXIX. Quod autem attinet ad ecclesiam Thessalonicensem, certum est, ut docet Tribonianus, dignitatis ejus augendæ consilium & originem ex sede præfecturæ processisse. Illi enim prærogativæ civilis jurisdictionis Romani pontifices ecclesiasticam quoque rescriptis suis adjunxerunt. Thessalonicensem civitatem commendat concilium Sardicense Canone 20. quæ quidem metropolis erat Macedoniæ, ex Strabone: unde Thessalonicensis episcopi dignitas & auctoritas in Macedoniam. Ceterum judiciorum ecclesiasticorum ab episcopo Thessalonicensi ejusque synodo Macedonica redditorum retractationes, quemadmodum & ceteræ majores causæ, Romæ coram summo pontifice peragebantur, etiam post Illyrici orientalis adjunctionem factam imperio orientali. Quod aperte docent duæ Innocentii I. epistolæ circiter annum 415. datæ ad Rufum Thessalonicensem episcopum, & ceteros Macedones episcopos, quæ relatæ sunt in corpus Canonum ex collectione Dionysii Exigui. Earum una Bubalii & Turiani negotium Romæ disceptatum fuisse post primam cognitionem in Macedonia habitam ostendit, legationeque duorum episcoporum Maximiani & Eumenii conventum Innocentium, ut omissa retractatione judicii, perditos homines repelleret. Sane retractationem, seu instaurati judicii cognitionem, asseruit sedi apostolicæ; sed sceleftos illos auctoritate quoque sua repressit: altera epistola consultationi Macedonum episcoporum de quatuor disciplinæ capitibus luculentissime respondit. Præterea vero Photinum Macedoniæ episcopum a decessoribus suis Romanis pontificibus damnatum in integrum restituit, venia illi concessa postulationis episcoporum intuitu. Sed ne eos voti compotes fecit in causa Photini, ita petitionem eorum repulit de Eustathio diacono a gradu ministerii repellendo.

Metropolitana Macedoniæ. Judicia synodi Macedonicæ retractata Romæ post divisionem Illyrici.

Theodosius II Illyrici orientalis quæstiones canonicas referri jubet ad Constantinopolitanam sedem.

XL. Videtur hic agendi modus displicuisse Theodosio II. secum forte reputanti, ad injuriam suam aliquo pacto pertinere quod causæ ortæ in orientis imperio, ad occidentis imperium judicandæ traherentur: contra veterem consuetudinem, quæ orientales episcopos synodis orientalibus committebat: de qua synodus Aquilejensis, & Pseudosynodi Sardicensis epistola. Eoque præsertim quod synodus Sardicensis eum modum in retractationibus judiciorum præscripsisset, ut si pontifex Romanus restaurandam cognitionem duceret, id fieret intra provinciam, delegata sedis apostolicæ vice alicui e latere suo. Itaque constitutione lata anno 421. jussit Theodosius, ut si quid dubii emergeret, per Illyrici provincias, in quæstionum canonicarum examine, id non a singulis episcopis, vel a synodis provincialibus, sed a conventu sacerdotali totius diœceseos Illyricianæ, discuteretur: ita tamen, ut de tota controversia referretur ad episcopum Constantinopolitanum, qui Romæ veteris prærogativa fruitur. De hujus legis sententia egi *l. 3. cap. 2. de Concordia sacerdotii & imperii*. Id unum adjiciendum, quod ad rem istam pertinet, nempe Theodosio visum satis caveri juribus Romanæ sedis quod relatio fieret episcopo Constantinopolitano vice Romani episcopi, cujus prærogativa cum illo communicata erat a synodo II. œcumenica. Sed constitutionem suam probare non potuit Romano pontifici, cujus auctoritate destituta nullas vires habuit; adeo ut in illo synodi Chalcedonensis ambitioso Canone 28. quo amplificata est Constantinopolitanæ sedis dignitas, nullum jus collatum illi fuerit in provincias Illyrici.

Frustra.

Privilegia apostolicæ sedis finiuntur intra fines imperii occidentalis.

XLI. Alio vero modo Theodosii desiderio satisfecit episcopus Romanus, forte Bonifacius, quo & jura sedis apostolicæ, & prærogativam imperii orientalis tuitus est, juxta formam a canonibus præscriptam. Vices enim suas mandavit episcopo Thessalonicensi, per universum Illyricum orientale; ita ut quod in singulis causis agere poterat, nempe judices dando, & vicarium delegando, id unico generali mandato comprehenderet. Hac ratione etiam num in Gallia, archiepiscopi & episcopi ex constitutionum regiarum præscripto vicarios instituunt intra fines curiarum supremarum, quando contigit sedes episcopales constitutas esse in alterius curæ territorio. Porro mandati prædicti mentio aperta in epistola Leonis I. ad Anastasium Thessalonicensem episcopum, cui vices suas exemplo majorum se indulsisse profitetur: *Sicut præcessores mei prædecessoribus tuis, etiam ego dilectioni tuæ priorum secutus exemplum, vices mei moderaminis delegavi, ut curam quam universis ecclesiis principaliter ex divina institutione debemus, imitator nostræ mansuetudinis adjuvares, & longinquis a nobis provinciis præsentiam quodammodo nostræ visitationis impenderes*. Majores illi, quorum Leo meminit, sunt posteriores Innocentio sub quo Rufus solam Macedonicam provinciam regebat jure metropolitico. Ex mandato autem pontificio episcopus Thessalonicensis totius Illyrici orientalis solicitudinem suscepit, ut patet ex Leonis epistola, qui Anastasium acerbe objurgat, quod adita Illyrici præfectura, & officiorum publicorum terribili executione missa, Atticum veterem Epiri metropolitam sæviente hieme coram se exhiberi jussisset, nullo vel falso crimine insimulatum. Epirus est una e provinciis Illyrici, in cujus ecclesiis vicario nomine Anastasium egisse Leo diserte observat, seque eas illi commendavisse.

Mandeti jurisdictio episcopo Thessalonicensi.

Cui parti Illyrici orientale.

Tria capita illius vicariæ potestatis.

Inter mandatorum capita primum est, ut in illis provinciis Thessalonicensis episcopatus fastigium præemineat. Secundum, ut de persona consecrandi episcopi metropolitanus cujusque provinciæ, de metropolitani autem electione provinciales sacerdotes ad Thessalonicensem referant, ut ejus auctoritate ordinatio celebranda firmetur. Tertium, ut in conventibus seu conciliis provinciæ, omnes querelæ judicentur. Si qua vero difficilior causa emerserit, metropolitanus curet de totius negotii qualitate Thessalonicensem instruere, ut coram positis partibus ejus judicio sopiatur, vel ad cognitionem Romani pontificis a Thessalonicensi transferatur. Itaque & consessus honor, & summa judiciorum, atque ordinationum κῦρος mandato Romani pontificis inddita erant episcopo Thessalonicensi.

Tempus collatæ illius potestatis.

XLII. Ejus prærogativæ possessionem adeptus erat anno 431. ut patet ex epistola Cyrilli ad Joannem Antiochenum, si recte intelligatur: in qua testatur Nestorium a Romana synodo damnatum, ejusque sententiæ exempla missa ad Rufum Thessalonicensem episcopum, tum ad alios quoque nonnullos per Macedoniam episcopos, qui semper ad ejus sententiam accedunt, *Concilii Ephesini parte prima cap. 21.* Γεγράφασι καὶ τὰ ἴσα πρὸς τὸν θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον Θεσσαλονίκης Ῥοῦφον, καὶ πρὸς ἑτέρους τινὰς τῶν κατὰ τὴν Μακεδονίαν θεοσεβῶς ἐπισκόπους, οἳ καὶ ἀεὶ συντρέχουσι ταῖς παρ' αὐτοῦ ψήφοις. Macedonia hic sumitur non pro sola ejus nominis provincia, sed pro diœcesi Macedoniæ quæ, ut docet Notitia imperii, ex septem provinciis constat, ut supra monui. Ad metropolitanos hujus diœceseos scripsit Cœlestinus ex more pontificum & imperatorum, qui generalia decreta ad solos metropolitanos mittebant. Illi vero suæ provinciæ episcopis ea deinde insinuabant. Thessalonicensis autem episcopi in earum provinciarum sacerdotes potestatem his verbis significat Cyrillus: Αἳ συντρέχουσι ταῖς παρ' αὐτοῦ ψήφοις. id est, *Ad ejus decreta formanda conveniunt*: quia in conventu omnium episcoporum ex suffragiorum collatione decernebat. Itaque Rufus, qui temporibus Innocentii, id est tanno 415. provinciam Macedoniam regebat incremento dignitatis auctus est, vice pontificia in Macedonicam diœcesim sibi delegata.

Explicatur Cyrilli Alexandrini locus.

προεδρία episcopi Thessalonicensis.

XLIII. Inde illi consessus honor in concilio Ephesino, ubi Flavianus Philippensium episcopus vices gerere dicitur Rufi Thessalonicensium episcopi: atque eo titulo priorem occupat locum post Hierosolymitanum, & Ephesinum, ante Firmum Cæsareæ Cappadociæ exarchum, qui alioqui potior futurus erat, ob Ponticæ diœceseos administrationem. Quin & ipse Firmus Cæsareensis, dignitatem ecclesiæ Thessalonicensis agnoscit, dum eximios illos episcopos recenset, ad quos Cœlestinus literas dedit contra Nestorium, nempe *ad Cyrillum Alexandrinum, Juvenalem Hierosolymitanum, & Rufum Thessalonicensem, nec non ad sanctas Constantinopolis & Antiochiæ ecclesias, Ephesini Concilii parte secunda, actione secunda*. Permiscetur cæteris exarchis, quia Illyricianæ diœcesi præerat, cujus mentio fit in relatione synodi ad Theodosium, ut distinctæ ab occidentali concilio: quoniam ea tempestate Illyricum orientale, etsi penderet a Romana sede, tamen recisum erat ab occidentali imperio; e contrario Acholius Thessalonicensis epicopus invitatus anno 381. ad synodum secundam, quæ ex solis orientalibus episcopis constabat, dicitur diserte episcopus occidentis in epistola synodi Romanæ, editæ a viro clarissimo patre Sirmondo, quia diœcesis Illyrici nondum avulsa erat ab occidentis imperio.

Illyricum distinctum ab occidentali Concilio.

Eumdem locum obtinuit in synodo Chalcedonensi Quintillus legatus Anastasii Thessalonicensis, qui cæteris

Iterum de consessu Thessalonicensis episcopi

ris omnibus episcopis, post patriarchas antefertur. Eumdem ordinem retinuit in quinta synodo Benignus ejusdem sedis Thessalonicensis legatus. Sextæ autem eodem gradu subscripsit, addito suæ dignitatis elogio, Joannes Thessalonicensis, apostolicæ sedis Romæ vicarius & legatus: *Ιωάννης ἐλέῳ θεοῦ ἐπίσκοπος Θεσσαλονίκης τῆς ἀποστολικῆς θρόνου Ρώμης, καὶ λεγάτος.*

XLIV. Huic nostræ sententiæ, quæ Thessalonicensis episcopi auctoritatem in Illyricum ad Theodosii secundi tempora confert, objici potest testimonium Nicolai primi in epistola secunda ad Michaelem, & Joannis octavi in epistolis 78. & 79. qui ad Damasum hanc institutionem referunt. Sed pontifices illi conceptis verbis hoc non asserunt: id tantum docent, Damasi, Siricii, & sequentium pontificum monitis Illyrios episcopos in fide & disciplina eruditos fuisse: quod referri debet ad epistolam synodicam missam a Damaso ad episcopos Illyrici; ubi nullum vestigium legationis concessæ episcopo Thessalonicensi.

XLV. Objici quoque potest Gelasius Cyzicenus, qui lib. 2. Thessalonicensi episcopo mandatam docet a synodo Nicæna mittendorum actorum curam per Macedoniam, Græciam, Europam, Scythiam, Illyricum, Thessaliam, & Achajam: quod pertinet ad nudum ministerium actorum mittendorum ob situs opportunitatem, non autem ad jurisdictionem aliquam designandam. Id autem vel ex eo patet evidentissime, quod Europa & Scythia non erant Illirici provinciæ, sed Thraciarum, in quibus nullum fuit unquam jus episcopi Thessalonicensis. Deinde apud Gelasium eodem loco committitur Hierosolymorum episcopo, una cum Eusebio Cæsareæ, ut acta mittat per Palæstinam, Arabiam & Phœniciam. Atqui certum est ex synodo Nicæna, Hierosolymorum sive Æliæ episcopum dignitate tantum antecelluisse cæteris episcopis, salvo jure metropoleos, episcopo Cæsaræ in Palæstina. Phœnicia autem & Arabia neutri illorum, sed suis quæque metropolitanis & patriarchæ Antiocheno paruerunt. Unde patet non recte colligi ex mandato, quod Nicænum concilium dedit episcopo Thessalonicensi de actis mittendis per certas provincias, jus aliquod illi in eas tribuisse, aut tributum olim indicasse.

XLVI. Porro non sola Macedoniæ diœcesis subdita fuit episcopo Thessalonicensi, sed etiam diœcesis Daciæ, quæ ex Dacia Ripensi, & Mediterranea, Dardania, & Mœsia superiore constabat. Id docent aperte duæ Justiniani novellæ constitutiones 11. & 131. Quæ auctoritas in Illyricum a Romana sede profecta vim suam obtinuit etiam post Leonis tempora: licet Illyrici provinciæ omnes schismati ab Acacio Constantinopolitano conflato accessissent. Illud discimus ex Dorothei episcopi Thessalonicensis querela mota adversus Joannem Nicopoleos, recens evectum ad metropolim Epiri veteris, quod de ordinatione sua relationem non misisset, ex more antiquo, ad sedem Thessalonicensem. Itaque Dorotheus, principis & magistratuum ope implorata, Joannem vexabat *concussionibus & dispendiis*, ut loquitur Hormisda pontifex: qui literis suis Anastasium imperatorem hortatus est ut rescripto suo vim fieri prohiberet. Sane non disputat, quin de ordinatione metropolitani provinciæ Epiri referri debuerit ad sedem Thessalonicensem (sciebat enim hoc jus illi competere ex antiqua consuetudine & privilegio indulto a Romanis pontificibus) Illud tantum urget, nefas esse, ut qui a schismate ad communionem apostolicæ sedis redierit, a Dorotheo schismatico fatigetur; cui pristina jura restituenda docet, si ad unitatem reversus fuerit. Verba Hormisdæ aperta sunt, in epistola decimâ octava ad legatos suos: *Traditis autem epistolis* (scilicet Dorotheo Thessalonicensi) *instanter agere debetis, ut se ab ejus ecclesiæ*, id est Nicopolitanæ *concussione suspendat; rationem reddentes, quia non potuit reversus ad communionem, & ad corpus ecclesiæ, cum illis, qui nec dum reversi sunt, quidquam habere conjunctum; nos non solvere a prædecessoribus nostris concessa privilegia, si ipse ecclesiastica instituta non deserat; certe redeat ad unitatem, & nos cum eo instituemus, ut omnia privilegia quæcumque consecuta est a sede apostolica, ecclesiæ ejus inviolata serventur.* Imminuta est Thessalonicensis ecclesiæ auctoritas, recisis aliquot provinciis, ad conflandum Justinianæ archiepiscopatum, de quo mox dicam. Deinde penitus abolita est, postquam ex Leonis Isauri decreto, in odium fidei vindicatæ a summis pontificibus, Gregorio II. & III. Illyrici provinciæ, Siciliæ, & Calabriæ avulsæ sunt a patriarchatu Romano, & tributæ Constantinopolitanæ sedi. Tunc enim intra fines solius Macedoniæ primæ restricta est metropolitani Thessalonicensis potestas, ut docent diatyposis Leonis Philosophi, & antiqua episcopatuum orientalium notitia.

XLVII. Ad exemplum hujus delegationis, qua jus episcopi Thessalonicensis auctum erat, Justinianus ornandæ patriæ suæ cupidus, avulsis ab ecclesia Thessalonicensi aliquot provinciis, Achridam, seu Justinianam primam, summo sacerdotii fastigio decorari curavit, ita ut ejus civitatis episcopus archiepiscopi dignitate insigniretur, earum provinciarum metropolitanis daret jura, ipseque a Synodo sua ordinaretur. Hoc privilegium princeps a Vigilio papa obtinuit, qui vices suas archiepiscopo commisit, ut testatur Justinianus novella 131. *Καὶ ὧν αὐταῖς πάλαι ὑπῆρχεν ὑποκειμένας τῷ τῆς ἐπαρχίας τῶν τόπων ἐπέχειν αὐτὸν τὴν ἀποστολικὴν Ρώμης θρόνου, καὶ τὰ ὁμοίως ἐπὶ τῷ ἁγίῳ πάπα Βιγιλίῳ.* Id tamen observabatur, ut singulis archiepiscopis, statim post consecrationem, vices suas Romani pontifices, atque pallium conferrent, ut docet Gregorius primus lib. 4. epistola 9. & 15. ad Joannem Justinianæ primæ episcopum: *Vices vos apostolicæ sedis agere iterata innovatione decernimus.* Horum archiepiscoporum judicia, ut personæ quoque, subdita erant Romani pontificis censuræ, ut discimus ex Gregorii primi lib. 2. epist. 6. ubi Joannem prædicti Joannis decessorem abstinet a communione, ejusdem judicium adversus Thebarum episcopum latum rescindit. De his duobus archiepiscopis, Thessalonicensi & Justinianæ primæ, intelligendus Isidorus Hispalensis lib. 7. originum, cap. 12. cujus hæc sunt verba: *Ordo episcoporum quadripartitus est in patriarchis, archiepiscopis, metropolitanis, & episcopis.* Mox addit: *Archiepiscopus Græce dicitur summus episcoporum, tenet enim vicem apostolicam, & præsidet tam metropolitanis, quam episcopis.* Hic auctor loquitur juxta disciplinam sæculi sui: alioqui enim tres episcoporum gradus tantum numerabat antiquitas; primisque nomen archiepiscoporum dabat, qui postea dicti sunt patriarchæ. Attamen Isidorus habet quo se tueatur, nempe Justiniani constitutionem, postquam archiepiscopum Justinianæ primæ præficiendum, cum vice apostolica & auctoritate in sex metropolitanos, a Vigilio obtinuit, ut prædixi. Id notum Isidoro, non solum quod in occidentis patriarchatu posita esset civitas Justiniana; sed etiam ex corpore novellarum, quod latine extabat etiam temporibus Gregorii primi, qui Latina quadam veteri interpretatione utitur; vel ex epitome Juliani antecessoris, cujus frequens erat in occidente usus, præcipue in causis ecclesiasticis. Ex ea novella & ex Leonis primi decretali epistola ad Anastasium Thessalonicensem, hausit quæ de secundo illo archiepiscoporum gradu scripsit. Ceterum caute loquitur: jus enim illud ad delegationem sedis apostolicæ refert.

Cui vices suas mandat Vigilius.

Subditus erat Romanæ sedi.

Isidorus Hispalensis explicatus de gradu archiepiscoporum.

XLVIII. Hic monendus est lector ne in virorum eruditorum errorem labatur, qui hunc Justinianæ archiepiscopum (ob invasas a Bulgaris eas provincias Bulgariæ nomen postea indeptum) inter patriarchas recensent, decepti ob subscriptionem factam in Synodo Tullensi a Joanne episcopo novæ Justinianopolis post patriarchas. Non enim Joannes ille nuncupatus patriarcha, nec erat Justinianæ primæ archiepiscopus, sed Constantiæ Cypri, quæ Justiniana nova dicebatur, ut monui *lib. 2. De concordia sacerdotii & imperii cap. 9.* Ceterum Petrus Antiochenus liquido uocuit in epistola superius laudata archiepiscopum Bulgariæ nuncupari, non autem patriarcham. Idque perpetuum est apud Græcos, ut archiepiscopus tantum dicatur, tum in notitia veteri Græca episcopatuum, tum apud Curopalatem. Apud Latinos vero Nicolaus primus, qui primates secundarios posse dici recte patriarchas ex epistolis decretalibus Anacleti sibi persuaserat, tentavit patriachæ nomen archiepiscopo Bulgariæ tribuere, ut patet ex ejus responsis ad consulta Bulgarorum cap. 73. Quo exemplo Innocentius III. precibus Calojoannis imperatoris Bulgarorum & Blachorum, hac quoque patriarchæ dignitate auxit Basilium archiepiscopum Bulgariæ & Blachiæ in civitate Trinovi constitutum; quamvis, si verum amamus, Trinovitanus episcopus eam tantum Bulgariæ partem obtineret, quæ nunc Valachia dicitur. Innocentii verba hæc sunt: *Te quoque in regno Bulgarorum & Blachorum primatem statuimus, & ecclesiæ Trinovitanæ præsenti privilegio auctoritatem concedimus primatiæ; statuentes ut & tu, & successores tui, qui tibi in apostolicæ sedis devotione successerint, ceteros metropolitanos Bulgariæ & Blachiæ præcellatis ratione primatiæ: & ipsi tibi, & eis, juxta formam canonicam, reverentiam primati debitam exhibeant & honorem, Fraternitatem tuam scire volentes, quod apud nos hæc duo nomina, primas & patriarcha, pene penitus idem sonant, cum patriarchæ & primates unam formam teneant, licet eorum nomina sint diversa.* Unde apud græcos recentiores patriacha Τορνόβης καὶ Βλαχίας dicitur in codice manuscripto bibliothecæ regiæ, conservato a græcis beneficio quod illi indultum erat a Romana sede. Hinc Barlaamus eum patriarcham vocat. Attamen in eodem codice manuscripto statim Achridæ seu Justinianæ episcopus recensetur, sub nomine archiepiscopi Bulgaria-

Numquam dictus a Græcis patriarcha.

Sed a Nicolao I.

De primate seu patriarcha Trinovitano in Blachia & Bulgaria ab Innocentio III. constituto.

Discrimen patriarchæ Bulgariæ & archiepiscopi.

gariæ: divisa enim erat eo tempore Bulgaria, ut monui.

De vicariis Romanæ sedis.

XLIX. Romani pontifices usu ipso edocti quantum conferret ad auctoritatem firmandam, & disciplinam conservandam in dissitis longe provinciis, vicis apostolicæ delegatio, in gallicana diœcesi episcopo Arelatensi quædam mandata dederunt. Itaque ex Zosimi primum beneficio anno 417. vicariam potestatem in quibusdam capitibus accepit: quæ deinde a sequentibus pontificibus usque ad Gregorium I. amplificata sunt ducentorum annorum intervallo: quibus elapsis extincta est illa potestas, quæ in solicitudine potius quam in jurisdictione versabatur. Sed de Arelatensis episcopi auctoritate, & ceterorum vicariorum, eleganter & erudite vir celeberrimus Joannes Morinus in exercitationibus ecclesiasticis: qua de re nos quoque copiose disputamus alibi. Satis erit hic observasse, vicariorum dignitatem, in Galliis ex mandato Romanorum pontificum pependisse, non autem sedi cuidam in perpetuum affixam, Unde vices suas Remigio episcopo Remensi per regnum Clodovei commisit Hormisda, quemadmodum Leandro Hispalensi per Hispanias Gregorius I. Sed hoc beneficio caruerunt eorum successores. Deinde Zacharias Bonifacio episcopo Moguntino legationem extraordinariam, non solum cum dignitate & solicitudine, sed etiam cum vera auctoritate, per Gallias imposuit. Ejusce generis vicariatum Drogo Metensis episcopus a Sergio pontifice obtinuerat, qui refragante Gallicana ecclesia effectu caruit, teste Hincmaro epistola 6. editionis Moguntinæ.

Quorum munus olim in cura versabatur.

Erat beneficium personale.

Absque læsione juris metropolitici.

L. Ex his quæ disseruimus evidentissime constat, metropolitanos episcopos, quibus vicaria potestas Romanæ sedis collata est in occidente, nec *primates* olim nuncupatos, multo minus patriarchas; nec jure perpetuo id beneficium consecutos, si Thessalonicenses & Justinianæ episcopos excipias; sed gratia personis singulis indulta. Eam vero dignitatem sic temperabant olim, ut metropolitanorum jura nullo pacto infringerentur; quemadmodum pluribus ostendit Hincmarus, noisque alibi ex professo manifestum faciemus in tractatu, De legatis pontificiis. Post publicationem epistolarum pontificiarum emersit primatum nomen, & institutio civitatibus jure perpetuo affixa: quæ in confessus prærogativa, & in judiciis reddendis super appellationibus a metropolitanorum sententiis, versabatur.

Primatum recentiorum Jus reale.

De primatu Bituricensis ecclesiæ.

LI. Prima ecclesiarum omnium, quæ illo dignitatis titulo aucta fuit, est Bituricensis metropolis; cujus incrementa acciderunt ab anno 786. usque ad annum 864. Anno etenim illo, quem prædixi, 786. nondum evecta erat ad fastigium primatus in ceteras Aquitaniæ provincias. Quod probatur ex epistola Hadriani I. eo anno ad Carolum Magnum data. Petebat princeps a summo pontifice ut pallium concederet Ermemberto archiepiscopo Bituricensi; *Quia civitas metropolis in Aquitania videtur esse patria, quæ Bituricas nucupatur.* Ait tantum esse metropolim in Aquitania, quod verum; non autem Aquitaniæ metropolim. Hæsit Hadrianus, nec statim pallii beneficium indulsit, ne forte eum pro metropolitano haberet, qui esset alterius juri subjectus. Sed statim atque certior factus est, metropolitanum Bituricensem a nullo alio pendere, pallium illi concessit. *Qui præfatus sanctissimus vir*, inquit Hadrianus, de Ermemberto loquens, *nobis confessus est ut sub nullius archiepiscopi jurisdictione esse videretur.* Id unum præ se ferebat eo tempore Bituricensis episcopus ad provocandam gratiam sedis apostolicæ, se metropolitana dignitate frui, nullique archiepiscopo subditum esse. Si qua illi competiisset auctoritas in Burdigalensem, Auscitanum, & Narbonensem archiepiscopos, tunc explicanda erat, ut facilius pallium impetraretur, pro quo obtinendo Carolus quoque intervenerat. Accessit deinde huic metropoli primatus dignitas in illas provincias, quæ sub Carolo Magno illi data est ad firmandam novi Aquitanici regni quod anno 781. princeps illi e instituerat, auctoritatem. Urbs Biturgium erat *caput* illius regni, teste Adrevaldo Floriacensi, *cap.* 33. *de translatione sancti Benedicti*. Ut ergo feroces Aquitaniæ populi jugum Francorum mollius subirent, eorumque mores imbiberent, optimum factu visum est, si ad partes interiores Galliæ, sub prætextu conventuum ecclesiasticorum traherentur: & disciplinæ in clericos & laicos ultima executio, quæ tunc erat magni momenti, Bituricensi archiepiscopo, & ejus Synodo competeret. Consilio itaque politico hæc innovatio facta est. Licet enim color aliquis suppeteret ad subdendas provincias Burdigalensem, & Auscitanam, quia dicuntur Aquitania II. & III. pro Narbonensi sede nihil prætendi poterat, utpote quæ fuerat olim metropolis sui juris, ut patet ex epistolis Cœlestini & Leonis I. quemadmodum etiam stante imperio Gothorum in Hispania: siquidem Conciliis Toletanis intererant episcopi Narbonenses, literis regiis evocati, ut cæteri quoque metropolitani episcopi, non autem literis episcopi Toletani, qui nondum primatum Hispaniæ obtinuerat, ut vulgo ferunt, sed demum ab Urbano II. A Saracenorum servitute liberata Narbonensis provincia, Caroli ducis virtute regno Francorum accessit, deinde regni Aquitanici pars non contemnenda effecta est.

Auctæ deinde primatus dignitate.

LII. Ratio vero constituendi primatus Bituricensis sumpta est ex publicatione Isidorianæ collectionis, ubi primatum, qui metropolitanis præsunt, fit mentio, ut jam monui. Quod evidenter ostendunt verba Nicolai I. epistola scripta anno 864. ad Rodulphum Bituricensem archiepiscopum, quem primatem & patriarcham nuncupat, more loquendi arrepto ex epistolis pontificiis. Ejus epistolæ, quæ integra edita est tomo VIII. columna 504. fragmentum extat apud Gratianum 9. q. 3. *cap. Conquestus*. Ubi duo observanda, sunt: primum est, Sigebodum Narbonensem, etsi conquereretur nihil licere episcopo Bituricensi jure patriarchatus in clericos, & in bona ecclesiæ Narbonensis, fateri tamen posse ad eum tamquam patriarcham appellari. Alterum est, quod annotavit Nicolaus: *Primates vel patriarchas nihil privilegii habere præceteris episcopis, nisi quantum sacri Canones concedunt, & prisca consuetudo illis antiquitus contulit*. Canonum nomine intelligit Chalcedonenses 9. & 17. & decreta Anacleti.

De illo matu Nicolaus I.

LIII. Ceterum post dissipatum regnum Aquitanicum, & constitutum marchionatum Gotthiæ, seu ducatum Narbonensem, archiepiscopus Narbonensis videtur primatum Bituricensem excussisse. Etenim Urbanus secundus ann. 1097. primatum contulit episcopo Narbonensi in provinciam Aquensem, quod illius libertatem satis mihi significare videtur ex mente pontificum. Deinde Alexander tertius anno 1164. Urbanus 1187. rescriptis suis episcopo Bituricensi primatum in solam provinciam Burdigalensem confirmant, omissa mentione Narbonensis, ipsiusque Auscitanæ, quæ sub auspicio ducum Vasconiæ de libertate sua cogitaverat.

Narbonen ecclesia scedit a matu Bitu censi.

Et Burdig lensis.

LIV. Burdigalensis vero archiepiscopus recessit a primatu Bituricensi, postquam ob Aquitaniæ ducatum delatum ad reges Angliæ bella exarserunt inter Gallos & Anglos. Discessionis originem ea tempora referri, diserte habetur in epistola Philippi Augusti regis data ad Innocentium tertium anno 1211. his verbis. *Beatissimo in Christo patri & domino Innocentio Dei gratia summo pontifici Philippus eadem gratia rex Francorum salutem & debitam in Christo reverentiam. Ecclesia Bituricensis, licet tenuis in facultatibus, inter alias tamen regni nostri ecclesias exiitit nobilior, cum, sicut vestra plenius novit paternitas, primatiæ obtineat dignitatem, cujus honorem, nostrum & regni nostri proprium reputamus. Cum igitur Burdigalensis archiepiscopus, prædecessorum non sequens vestigia, se adeo obedientem & devotum ecclesiæ Bituricensi exhibere non velit, sicut iidem prædecessores sui fecisse noscuntur, paternitatem vestram cum quanta possumus devotione rogamus, quatenus jus Bituricensis ecclesiæ intuitu Dei & precum nostrarum obtentu conservare velitis, nec sustineatis quod tantus honor regni nostri circa hoc in aliquo minuatur, cum sola Bituricensis ecclesia in toto regno nostro primatiæ obtineat dignitatem, in cujus diminutione, quod Deus avertat, nobis & regno nostro non mediocriter reputaretur esse detractum. Actum Parisiis 1211. mense Majo.* Litis ea de re motæ meminere Innocentius tertius lib. 3. reg. 15. & Gregorius X. in decretalibus. Itaque primatus iste Bituricensis jam a quatuor sæculis paulatim ad solam provinciam Bituricensem redactus est: qui præter nominis dignitatem in eo versatur, ut appellationes a sententiis episcoporum solius provinciæ suæ ad se delatas, prima cognitione, dein secundo judicio, per vicarium primatiæ dirimat, si appellatur a vicario metropolitico. Quo jure quemadmodum & primatus titulo, utuntur archiepiscopi Burdigalensis & Narbonensis: cum tamen Auscitanus solo metropolitico jure de appellationibus cognoscat.

Origo discessionis.

Quæ metropolis temporibus Caroli Magni.

Quod sit hodie jus primatus Bituricensis.

Tum Burdigalensis, & Narbonensis.

LV. Anno 876. nova dignitas collata est Ansegiso archiepiscopo Senonensi a Joanne octavo in gratiam Caroli Calvi imperatoris: vices enim apostolicæ sedis per Gallias & Germanias illi delegavit, tum ut synodos evocaret, tum ut mandata pontificis episcopis insinuaret, atque de rebus gravioribus referret ad sedem apostolicam. Extat Joannis rescriptum tomo IX. ex cujus lectione apertissime constat privilegium istud personale fuisse indultum Ansegiso, *pro sua sanctitate & fidei merito, atque divinitus sapientiæ dono concesso*, ut se habent verba rescripti non autem irrogatum ecclesiæ Senonensi. Quare in secundis actis concilii Pontigonensis capite septimo nulla fit mentio successorum Ansegisi, licet Odoranno in chronico visum fuerit locum corrumpere ut sedi Senonensi, cui subditus erat, primatum sua opera conferret. Omnium metropolitanorum animos Ansegisus immodesta illa ambitione adversum se concitavit: adeo ut synodus Pontigone coacta huic inovationi refragata fue-

Vicariatus apostolicæ sedis concessus Ansegisi Senonensis personæ.

De quo conquesti episcopi Galli.

fuerit, demptis paucis episcopis; & imperio potius atque vi, quam episcoporum consensu, Carolus rex priorem confessum Ansegiso tribuerit, ut docent acta vera illius synodi relata ab Aimoino. Testatur Hincmarus omnes episcopos rescripti hujus executioni, quo primatus per Gallias & Germanias tribuebatur, intercessisse; qua de re collegas suos monuit epistola in eam rem elaborata, quæ est octava numero in editione Moguntina, de qua Flodoardus lib. 3. cap. 21. *Respondit etiam ad capitula quædam regni Francorum lepiscopis a Joanne transmissa, de privilegiis sedium per capitula septem, quoniam idem papa nisus fuerat Ansegisum Senonensem episcopum primatem constituere, ut apostolica vice per Gallias & Germanias frueretur. Cui conatui venerabilis hic præsul Hincmarus efficaciter obstitit.* Equidem vicariam illam potestatem vocat *primatum* Hincmarus, & acta secunda concilii Pontigonensis. Sed non ejusdem erat conditionis iste primatus cum Bituricensi, de quo superius, & cum Lugdunensi, de quo statim agemus, qui sedibus erant affixi. Unde Ansegisus ipse in subscriptione Concilii se *vicarium sedis apostolicæ nuncupat*, non autem primatem. Neque dignitatem illam constanter retinuit, ut fidem faciunt acta Synodi Tricassinæ anno 878. a Joanne papa habitæ, ubi Hincmarus Remensis vice Synodi respondit pontifici, & ante Ansegisum Synodo subscripsit. Ipse quoque Joannes eodem anno ad quinque archiepiscopos Galliarum literas suas dedit *a pari*, ea serie, ut priorem Hincmarum Remensem sequatur Ansegisus. Ex quo constat pontificem non insuper habuisse episcoporum Gallicanorum intercessionem. Extinctum primatum Seguinus archiepiscopus Senonensis instaurare curavit, elicita a Joanne XV. papa vicium suarum per Gallias solas delegatione, cujus privilegio priorem locum obtinuit in Synodo Remensi, quæ anno 992. Arnulphum Remensem damnavit. Id docet exceptio, qua episcopi se tuebantur anno 995. adversus justam alioqui expostulationem Leonis legati pontificii, qui sede apostolica inconsulta Arnulphum dejici non potuisse contendebat. Ajunt inter cetera: *Certe Seguinus, venerabilis vitæ Senonensium archiepiscopus, domini papæ Joannis vices per Gallias sibi creditas innovavit, & ita a latere apostolici cum decreto privilegii veniens, ejus vices usque ad præsens omnium episcoporum Galliæ consensu prosecutus est. In hujus ergo præsentia Arnulphus seipsum sacerdotio exuit.* Unde constat Seguinum vicariam potestatem tunc innovasse, id est, abolitam restitui curasse, nullamque privilegii realis & perpetui mentionem factam. Leothericus Seguini successor cum pallio delegationem quoque sedis apostolicæ obtinuit, si qua fides habenda sit chronico Antissiodorensi.

LVI. Is erat in ecclesia Gallicana metropolitarum status, ut nulla inter primates Gallicanos, Belgicos, & Germanicos esset prærogativa, nisi ex tempore ordinationis, teste Hincmaro epistola octava cap. 16. qui Aquitanos omisit ob privilegium Bituricensis episcopi. Quæ disciplina duravit usque ad annum 1079. quo anno Gregorio septimo visum est in Gebuini episcopi Lugdunensis gratiam ecclesiæ Lugdunensi perpetuum primatum conferre, in quatuor provincias Lugdunenses. *Confirmamus primatum*, inquit Gregorius lib. 6. epistola trigesimaquarta, *super quatuor provincias Lugdunensi ecclesiæ tuæ, & per eam tibi tuisque successoribus.* Arduum negotium aggrediebatur, quo trium metropolitanorum, atque adeo regni Gallici, dignitatem imminuere videbatur, eo quod Lugdunensis civitas ea tempestate regno Burgundico accenseretur. Ideo prudentissimus pontifex, ne adversus decretalem illius epistolam exceptio novitatis opponeretur, rem totam a capite arcessit, ut restaurare potius ecclesiæ Lugdunensis primatum in quatuor provincias, quam instituere diceretur

LVII. Itaque constitutas fuisse ab apostolis & a beato Clemente provinciarum divisiones exemplo gentilium docet: ita ut sacerdotium in tres gradus divisum fuerit, episcoporum, metropolitanorum, & primatum seu patriarcharum. Observat autem eas civitates his ordinibus ornatas, quæ juxta uniuscujusque celebritatem a principibus Romanis olim superioribus & inferioribus tribunalibus erant cohonestatæ. Hanc sententiam ex epistolis Clementis & Anacleti Gregorius hausit; quarum auctor rem certam, & antiquam disertis alicubi verbis expressit: sed in appendice epistolæ Clementis nova verborum significatione obscuravit. Ait enim, *primos flamines* in maximis civitatibus constitutos olim a paganis, in majoribus archiflamines: illoque exemplo ab apostolis primates, tum archiepiscopos, seu metropolitas institutos. Priore loco *primos flamines* reposui, ex Hincmaro, qui locum Clementis adducit cap. 17. opusculi, cum in editione Isidori legatur primo & secundo loco *archiflamines*. Unde lux quædam fortasse affulgebit obscuro huic Clementis loco: & de consilio scriptoris constabit in flaminibus istis invehendis, quamvis Antonius Augustinus id se consequi posse desperaverit,

LVIII. Videtur autem flamines istos collector Hispanus hausisse ex veterum inscriptionum lectione, quas in Hispania, & alibi, antiqua saxa exhibent. Exempli causa, in inscriptione Tarraconensi, Marius quidam dicitur *flamen provinciæ Hispaniæ citerioris*. Alibi, Mæcius *flaminatu provinciæ Hispaniæ citerioris* functus. Ecce flamines provinciales, quos Isidori collectio archiflamines dixit. A Græcis, nomine ducto a provincia, dicebantur Bithyniarchæ, Syriarchæ, & Asiarchæ, in Actis apostolorum, apud Strabonem, Eusebium, & in digestis, & codice: eorumque munus dicitur Archierosyna, *codicis Theodosiani lib.* 12. & Phœnicarchia, Syriarchia, Cappadociarchia a Modestino jureconsulto. In aliis inscriptionibus, Sempronius Speratus dicitur, *flamen divorum Augustorum provinciæ Baticæ*, ejusdem provinciæ *consensu flaminicum munus consecutus*. Sed in eadem provincia Bætica primum quoque flaminem inscriptiones fuisse testantur. Ex Ambrosio Morali, Castuli in Hispania scimus extare fragmentum lapidis, ubi inter cetera hæc legas: *Flamini Augustali in Bætica primo*. Nempe olim fato functi imperatores templis & aris donabantur a provincialibus ubi sacrificia fiebant novis illis numinibus, pro salute principis quorum potiebatur, & incolumitate provincialium. Præfecti erant his sacrificiis flamines & sodales Augustales dicti, quos provinciales in unum coeuntes quotannis, ad conventus juridicos agendos a proconsulibus, aut præsidibus provinciarum evocati, suffragiis suis in quinquennium vel in perpetuum delig bant. Unde flamines hujus vel illius provinciæ dicti sunt: non autem ex eo provinciæ nomen sortiebantur, quod ceteris coloniarum & municipiorum flaminibus præficerentur: suos enim & illa flamines habebant. Augustales isti sodales in unum corpus coibant, unde *Cœviri Augustales* dicti: quibus ille qui præerat *flamen primus* dicebatur, id est primus collegii & corporis Augustalium. Inscriptio Narbonensis *Tauropolium provinciæ Narbonensis factum per C. Batonium primum flaminem Augg. pro salute dominorum imperatorum L. Septimii, & Severi*, &c. Baronius est primus flamen Augustorum, & provinciæ Narbonensis nomine facit sacrificium taurobolii, seu tauropolii, in quo taurorum victimæ mactabantur. Præter sacra, venationes quoque, gladiatorium munus, & ludicra spectacula edenda curabant flamines provinciæ, tempore conventus: ad reficiendos provinciales. Apud Græcos superiore loco in theatris aurea corona caput cincti considebant. Abolitis paganorum sacrificiis a Constantino, extinctum est quoque nomen flaminum, & sodalium Augustalium: sed conservatis spectaculorum voluptatibus, *sacerdotum provinciæ* nomen & munus duravit, etiam apud Christianos. Eorum sacerdotum provinciæ frequens mentio in Concilio Carthaginensi, apud Innocentium I. in codice Theodosii, & Justiniani, & alibi, donec Leonis I. imperatoris constitutione ludorum cura ad præsides provinciarum revocata, vetitum est curialibus ne ad sacerdotiorum istorum honorem aspirarent, *l. 1. C. de officio comitis orientis*. Quare de istis muneribus, velut jampridem exsoletis Justinianus verba facit Novella 89. Itaque auctor epistolarum, qui flamines legerat in Concilii Eliberitani Canonibus, sacrificiis agendis addictos; & in veteribus inscriptionibus, *Provinciarum flamines, & primos flamines*: facile in mentem suam induxit, tres flaminum gradus fuisse apud paganos: qui ad exemplum magistratuum per civitates maximas majores & minores pro muneris sui dignitate constituti essent. Quare occasionem istam ornandæ dispositionis ecclesiasticæ, ex Gentilium instituto, prætermittere noluit; nempe ut constaret eam niti non sola ratione civili, sed sacra quoque, pro civitatum discrimine.

LIX. Ceterum in eo laborare videbatur Gregorii decretum, quod Lugdunensis civitatis gradum ceteris trium provinciarum civitatibus superiorem fuisse, nec in laterculo imperii, nec in politiæ ecclesiasticæ ordine docebat. Quare Senonenses archiepiscopi præ cæteris huic decreto reluctati sunt, ut docet synodica Urbani II. epistola, quam edimus. In qua explicatur manifestius, quod ea de re Gregorius tantum judicaverat, auctoritatem patrum laudando. Docet enim Urbanus ex *catalogorum auctoritate* primatum illum esse petendum: id est ex veteri notitia provinciarum, quæ in collectione Isidori *catalogum civitatum vocatur*. Unde Ivo Carnotensis de primatu isto Lugdunensi ait epistola 50. *Quem aliquando ex catalogis civitatum conjicimus extitisse*.

LX. Observandum est autem hanc notitiam provinciarum insertam collectioni Isidori, ac si ab Anacleto pontifice missa fuisset, qui in epistola 3. de Romana sede, Alexandrina, & Antiochena locutus: *Reliqua*, inquit, *in quodam tomo vobis conscriptas direximus. Inde namque & beati apostoli inter se statuerunt, ut episcopi singularum scirent gentium quis inter eos esset primus, quatenus ad eum potior eorum solicitudo pertineret*.

De flaminibus provinciarum

Primi flamines qui.

Flaminum & augustalium nomen abolitum.

Sacerdotes provinciarum. Vetiti Leonis constitutione.

Error Isidorianæ collectionis detegitur.

Primatus Lugdunensis fundatur in notitia provinciarum Galliæ.

Urbanus, & Ivo explicati.

Notitia provinciarum laudata in Anacleti epistola, sub nomine tamen.

nerēt. Tomus iſte nihil aliud ſignificat, quam notitiam provinciarum, ut recte explicat Hincmarus cap. 16. opuſculi. Qui ex eo quod Laudunum in ea deſcriptione omiſſum eſſet in provincia Remenſi, concludit olim inter civitates aut ſedes epiſcopales non fuiſſe recenſitum, ſed ſolius beati Remigii beneficio eam dignitatem adeptum: *Ab exordio ſui*, inquit, *in paganiſmo inter civitates vel provinciales ſedes nomen & locum non habuit*. Mox: *In Remenſi parochia, ſicut & alia municipia, quæ hodieque ibidem conſiſtunt, municipalem locum tenuit: ſicut & tomus, quem Anacletus epiſcopis de ſedium privilegiis ſe interrogantibus, ſe miſiſſe dicit, patenter oſtendit, veluti ipſe legere potes in eorum breviario, in quo deſcriptis civitatibus metropoli Remorum ſubjectis, nomen caſtelli, in quo ex ordinatus epiſcopus, nequaquam invenies*. Porro notitia, quæ eſt apud Iſidorum, Gallias in XVII. provincias partitur, & quatuor Lugdunenſes cum diſcrimine primæ Lugdunenſis, ſecundæ, tertiæ, & Senoniæ deſcribit: unde quæſitus color primatus conſtituendi in civitate Lugduni, quæ erat primæ metropolis; ut docet aperte Joannes Lugdunenſis archiepiſcopus, apud Ivonem epiſtola 237. quamvis ex Anacleti ſententia, e Canone apoſtolico hauſta, metropoleon tantum privilegia juxta notitiam illam conſtituenda eſſent.

In ea notitia quatuor Lugdunenſes provinciæ, & primæ metropolis Lugdunum.

LXI. Hic locus a me poſtulat, ut de Gallicanæ diœceſeos diviſione paucis agam; quod ita a me præſtabitur, ut capita quædam adnotem, quæ cæterorum diligentiam fugiſſe videntur, quæque ad intelligendum veterem provinciarum eccleſiaſticarum ſtatum non mediocriter conferunt. Unde conſtabit, an ſecundum juris antiqui diſciplinam, primæ provinciæ jus aliquod obtinerent in ſecundis.

De Galliarum Diviſione.

Auguſtus princeps ſolidum corpus Galliarum in quatuor partes diviſit, Narbonenſem, Aquitanicam, Lugdunenſem, & Belgicam, Strabone teſte, Mela, & Plinio, ipſoque Ptolemæo, qui ſub Hadriano principe eam in Galliæ deſcriptione diviſionem ſequitur. Poſtea ſectæ ſunt Galliæ in XIV. provincias, hoc ordine: Narbonenſis diviſa eſt in Narbonenſem, Viennenſem, Alpes maritimas, Alpes Grajas & Penninas. Aquitanica vero tributa eſt in duas Aquitanicas, & Novempopulanam. Ex Lugdunenſi confectæ ſunt Lugdunenſes duæ, & Maxima Sequanorum. Belgica diviſa eſt in duas Belgicas, & duas Germanias. Hujus diviſionis deſcriptionem debemus Rufo Feſto in breviario, quod Valenti dicavit anno 365. In Galliis decem & octo provincias eſſe ait: *Ex iis quatuor* in Britanniis tranſmarinis ponit: reliquas quæ ad nos pertinent, exponit his verbis, & hac ſerie: *Alpes maritimæ, provincia Viennenſis, Narbonenſis, Novempopulana, Aquitanæ duæ, Alpes Grajæ; Maxima Sequanorum, Germaniæ duæ, Belgicæ duæ, Lugdunenſes duæ*. Eamdem fere diviſionem ſequitur Ammianus Marcellinus libro 15. qui poſterior Rufo aliquot annis, duas enim Germanias, totidemque Belgicas recenſet; duas item Lugdunenſes, & Sequanos: Aquitaniæ tamen unius tantum meminit, & Novempopulorum; omiſſa Aquitania prima. Eadem negligentia Narbonenſem ſolam, & Viennenſem numerat, oblitus Alpium maritimarum, & Alpium Grajarum.

Auguſti partitio in quatuor provincias.

Quæ deinde ſectæ ſunt in quatuordecim.

LXII. Quærunt eruditi viri quo tempore potiſſimum inſtituta fuerit hæc diviſio. Quidam eam referunt ad Hadrianum, alii ad Conſtantinum, vel ad Theodoſium. Ut certum tempus præſtare difficile eſt in ſilentio veterum ſcriptorum, ita longe vetuſtius eſſe Conſtantino aſſeri poteſt. Inducta eſt primo hæc diviſio in quibuſdam provinciis ex mero principum arbitrio; deinde ſub Hadriano, vel Antonino, qui diſponendi imperii curam ſingularem geſſere, videtur ad numerum 14. provinciarum perducta fuiſſe. Sane Tiberii & Neronis principatu diſtractæ erant a reliqua Belgica *duæ Germaniæ*, ut diſcimus ex Tacito libro 13. annalium. Obſervat Veterem, qui una cum Paulino exercitui in Germania præerat, Moſellam atque Ararim, facta inter utrumque foſſa, connectere paraſſe. Mox addit: *Invidit operi Ælius Gracilis Belgicæ legatus, deterrendo Veterem, ne legiones alienæ provinciæ inferret*. En diſerte Belgicam diſtinctam provinciam a Germania. Hæc autem duplex erat, *ſuperior, & inferior*. Priori nomen a ſuperiori Rheni ripa, ubi validus exercitus hiberna agebat, ad tuendos limites imperii, ſub cura legati; quemadmodum ſuus quoque exercitus ripæ Rheni non deerat, ſub præfecto, vel proprætore, ut docet Tacitus annalium libro 1. *Duo apud ripam Rheni exercitus erant; cui nomen ſuperiori, ſub C. Silio legato: inferiorem Cecinna curabat. Reginen ſummæ rei penes Germanicum*. Totus illius regionis tractus, a Sequanis per ripam Rheni uſque ad oceanum porrectus, a Germanis qui ante Julii Cæſaris tempora Gallos iis locis expulerant, Germaniæ nomen conſecutus eſt. Utramque vero Germaniam provinciæ dignitatem ſortitam docet annalium lib. 4. *Quod ubi L. Apronio inferioris Germaniæ proprætori cognitum, vexilla legionum e ſuperiore provincia, peditumque & equitum auxiliarium delectos accivit*. Libro 6. Getulicus, qui ſuperioris Germaniæ legiones curabat, ad Tiberium auſus ſcribere poſt necem Sejani, *ſucceſſorem non aliter quam mortis indicium accepturum; firmarent velut fœdus, quo princeps ceterarum rerum potiretur, ipſe provinciam retineret*. Germaniam quoque in duas provincias diviſam, atque ſub duobus præſidibus conſtitutam, ſcribit Macer juriſconſultus, qui ſub Antonino vixit, in *l. 3. ff. De officio aſſeſſoris*. Ex inſcriptione apud Gruterum pag. 375. num. 1. quæ M. Aurelii principatu poſita eſt cuidam Baſſæo qui dicitur *Procurator a rationibus provinciarum Belgicæ & duarum Germaniarum*, videtur colligi poſſe, non ſolum diviſio duarum Germaniarum, ſed etiam provinciarum Belgicæ, id eſt primæ & ſecundæ.

Tempus ſecundæ diviſionis inveſtigatur.

Belgicæ & duarum Germaniarum vetuſta diviſio.

LXIII. Solida Lugdunenſis provincia temporibus Galbæ Junio Blæſo rectori parebat, & Narbonenſis Tito Vinio proconſuli, teſte Tacito lib. 1. & 2. hiſtor. Agricolæ quoque commiſſa eſt a Veſpaſiano Aquitaniæ adminiſtratio, ſplendidæ dignitatis, ut notat idem auctor. Sed diviſionem tandem tres iſtæ provinciæ paſſæ ſunt, ad exemplum Belgicæ. Plane *Maxima Sequanorum* avulſa erat a Lugdunenſi, Diocletiani principatu, ut oſtendit inſcriptio tunc poſita apud Gruterum pag. 166. num. 7. *Aurelio Proculo V. C. prov. Max. Seq.* ubi aperte Maxima Sequanorum provinciæ nomine inſignitur. Unde patet eruditorum virorum error, qui Maximam dictam volunt a nomine Maximi, qui Gallias invaſit temporibus Gratiani circiter annum 380. Lugdunenſem Sequanicis populis minutam, in primam & ſecundam ſtatim diviſam fuiſſe, ad exemplum Belgicæ, & Germaniarum, aſſerere neceſſe eſt. Sane anno 319. in *lege 1. C. Th. tit. 3. lib. 11.* Antonius Marcellinus dicitur præſes *primæ* Lugdunenſis. Viennenſem vero provinciam, quæ avulſa a Narbonenſi Auguſti, exhibent ſubſcriptiones Concilii Arelatenſis I. habiti anno 314. quæ ſi integræ extarent, magnam lucem attuliſſent huic controverſiæ. Dubitandum non eſt quin ceteræ provinciæ in decem & quatuor excreverint vetuſtioribus illis temporibus, etſi teſtimoniis ex ea ætate petitis careamus.

Diviſio Lugdunenſis provinciæ.

Maxima Sequanorum tempore Diocletiani.

Prima Lugdunenſis, Viennenſis.

LXIV. Auctæ ſunt quatuordecim provinciæ nova ſectione inſtituta Lugdunenſis & Viennenſis, avulſa ſcilicet Senonia a prima Lugdunenſi, & tertia Lugdunenſi, ſeu Turonia, a ſecunda. Tum reciſa a Viennenſi provincia ea quæ dicta eſt Narbonenſis ſecunda; etſi nomen hanc ſectionem a Narbonenſi prima factam fuiſſe demonſtrare videatur. Etenim Narbonenſis prima Rhodano terminabatur; Viennenſis vero Arelatum, & Maſſiliam comprehendebat. Unde ſequitur Narbonenſem ſecundam, quæ civitatem Aquenſem & reliquas civitates uſque ad Alpium maritimarum fines continebat, a Viennenſi diſtractam, non autem a Narbonenſi prima, a qua tanto intervallo diſſita erat. Incrementum itaque Narbonenſis ſecundæ, & Lugdunenſis tertiæ, atque Senoniæ, additum ad quatuordecim priores provincias, efficit numerum 17. Hæc immutatio referri debet ad tempora Gratiani. Tunc enim incepit recenſeri Narbonenſis ſecunda, & fieri mentio quinque provinciarum, ſeparatarum a Galliis. Concilii Aquilejenſis epiſtola anno 381. ſecundam Narbonenſem diſerte præfert in inſcriptione: *Concilium, quod convenit Aquilejæ, dilectiſſimis fratribus epiſcopis provinciæ Viennenſis, & Narbonenſium primæ & ſecundæ*. Concilium quoque Taurinenſe cap. 1. de primatu Narbonenſis ſecundæ pronunciavit, anno 397.

Tertia diviſio, quæ xiv. provinciis tres addidit.

Quod factum ſub Gratiano.

LXV. Concilium vero Valentinum anno 374. meminit *quinque provinciarum* in ſynodica epiſtola: *Dilectiſſimis fratribus per Gallias & quinque provincias conſtitutis epiſcopis*. Porro quinque provinciæ ſunt partes ſolidæ Narbonenſis antiquæ, quæ olim diſtincta fuit a reliquis tribus provinciis Galliarum, ut mox dicam. Fient autem quinque illæ provinciæ, ſi quatuor a Ruſo numeratis, nempe Narbonenſi, Viennenſi, Alpibus maritimis, & Alpibus Graiis, addas Narbonenſem ſecundam. Conſervatus eſt numerus *quinque provinciarum*, in epiſtola Maximi imperatoris ad Siricium; & apud Symmachum libro quarto epiſtola trigeſima.

Explicantur quinque provinciæ ſeparatæ a Galliis.

LXVI. Tandem harum quinque provinciarum corpus Petronius præfectus prætorio Galliarum immutavit. Expuncta enim provincia Alpium Grajarum, ex reliquis quatuor, & ex duabus Aquitaniis, & Novempopulana, conventus ſeptem provinciarum Arelate agi conſtituit, cujus formam confirmavit Honorius conſtitutione lata anno 417. Unde manavit diſtinctio *ſeptem provinciarum* a Galliis: quæ diſertiſſime explicata eſt in notitia Galliæ, edita a viro clariſſimo Sirmondo. Quæ diſtinctio ſolum eſt ab Honorii ævo: non autem diviſio in *decem & ſeptem provincias*, quæ ſub Gratiano facta eſt. Hinc eſt quod in Zoſimi, & Bonifacii I. epiſtolis annis 417. & 419. hæc inſcriptio legitur: *Epiſcopis*

Septem provinciæ, quæ

ſcopis per Gallias, & ſeptem provincias conſtitutis. Eas provincias recte Hincmarus interpretatus eſſet epiſtola 5. cap. 17. niſi in locum Aquitaniæ primæ, quam omiſit, Lugdunenſem prima ſubſtituiſſet, quæ recenſenda non eſt in ſeptem provinciis.

Refellitur Sirmond, qui Galliam in ſeptem provincias olim viſas aſſerit.

LXVII. Hic omittere non debeo eruditorum virorum opinionem, qui exiſtimant univerſum corpus Galliarum olim in ſeptem partes tributum, unde Galliæ vocatæ ſunt *ſeptem provinciæ*. Quod duplici argumento probant. Primum petitur e Notitia imperii, ubi vicarius præfecti prætorio Galliarum dicitur vicarius per ſeptem provincias. Sed cum certum ſit, ex iis quæ prædixi, nullam extitiſſe Galliarum omnium in ſeptem provincias diviſionem: cum quatuor, aut poſtea quatuordecim ex inſtituto Hadriani, vel Aurelii Antonini extiterint; vel ſaltem major numerus quam ſeptem: fruſtra laboratur in firmanda ſententia, quæ nullo vetuſtatis diſerto teſtimonio nititur. Conſequentia vero quæ trahitur ex notitia imperii, nulla eſt. Locus enim eſt aperte mendoſus, & reſcribendum ſeptemdecim; quippe in Notitia, ut reddatur ratio ſeptem provinciarum, ſtatim numerantur ſeptemdecim. Secunda probatio deſumpta eſt ex veteri quadam inſcriptione, ubi Acilius Glabrio Sibidius, dicitur *Legatus in provincia Achata, conſularis Campaniæ, & vicarius per Gallias ſeptem provinciarum, ſacri auditorii cognitor.* Si hæc inſcriptio poſita ſit ante Conſtantini imperium, non agitur de vicario præfecti prætorio Galliarum, qui nondum inſtitutus erat vicarius. Itaque hic ſumetur pro eo qui extra ordinem vices præſidis gerebat in provinciis juſſu principis: de quo munere eſt titulus in codice, *De officio ejus qui vicem alicujus judicis, vel præſidis obtinet.* Mens ergo inſcriptionis erit, Acilium variis temporibus vices præſidum egiſſe in ſeptem provinciis per Gallias. Si quis de vicario præfecti agi contendat, poſitamque inſcriptionem poſt tempora Conſtantini, dicendum Acilii juriſdictionem intra ſeptem provincias coercitam, quarum conventus Arelate fiebat; qui quidem conventus non a conſulari Viennenſis provinciæ, ſed a prefecto prætorio cogebatur; cui deinde vel ipſe præfectus, vel ejus vicarius præſidebat. Reliquarum provinciarum conventus alibi fiebat, ejuſque cura alteri vicario committi poterat ex arbitrio principis; unde non ineleganter Acilius vicarius per Gallias ſeptem provinciarum dicitur. Si cui interpretatio noſtra non arridet, poterit cum eruditiſſimo viro de vitio exſcriptoris hujus inſcriptionis conqueri, & emendare, *Per Gallias & ſeptem provincias.*

Reſpondetur Notitiæ imperii.

Ex veteri inſcriptione.

Vetera urbium & populorum nomina poſt Notitiam fere abolita.

LXVIII. Ceterum hic obſervandum eſt, ex hac provinciarum diviſione effectum, ut antiqua gentium, populorum, & urbium nomina, quæ leguntur apud Cæſarem, Strabonem, Plinium, & Ptolemæum, omnia fere paulatim obliterata ſint, præter ea quæ in Notitia imperii, & exinde, in uſu civili, & eccleſiaſtico retenta ſunt. Itaque apud hiſtoricos, vel alios ſcriptores, poſt tertium ſæculum, fruſtra quæras, vel *Gennabum* pro civitate Aurelianorum, vel *Agendicum* pro civitate Senonum, vel *Durocortorum* pro civitate Remorum, & alia id genus exoleta nomina. Gentium quoque nomina, quæ Plinius & Ptolemæus anxie deſcribunt, fere abolita, in provinciarum nomenclaturam apud Notitiam recenſitarum conceſſerunt: ita ut de priſcis illis vocabulis, irrito plerumque labore, non ſit tantopere contendendum.

Eccleſia ſecuta eſt in ſuis provinciis diviſionem Galliarum in XIV. provincias.

LXIX. Galliarum diviſionem in quatuordecim provincias ſecuti ſunt olim Romani pontifices, & eccleſia Gallicana, in conſtituendis per Gallias metropolitanis: cum ea diviſio in ea tempora incidat, quibus fides Chriſtiana in his partibus florere incepit. Teſtis erit hujus rei ſingularis Innocentius I. qui licet averſus eſſet a novis metropolitanis inſtituendis in provinciis, quæ ſua ætate, imperiali judicio dividebantur, quemadmodum reſpondit Alexandro epiſcopo Antiocheno; attamen metropolitanos induƈtos ait, juxta veterem provinciarum civilium diviſionem: *Ergo ſecundum priſtinum provinciarum morem*, inquit, *metropolitanos epiſcopos convenit numerari.* Morem autem priſtinum in Galliis non ad diviſionem Auguſti in quatuor provincias referri oportere, ſed ad eam diviſionem, qua Lugdunenſis ſecta eſt in primam & ſecundam, (quod accidit tempore diviſionis factæ in quatuordecim provincias) docet nos ipſemet Innocentius. Etenim, cum ſecundæ Lugdunenſis metropolis ſit in Notitia civitas Rothomagenſium, Victricium ejus civitatis metropolitanum epiſcopum Innocentius agnovit ſuis literis anno 404. quibus eum de metropolitarum auƈtoritate in ordinationibus epiſcoporum, & de ſynodo provinciæ cogendis, ex Canonibus Nicænis informat. Præterea cum *honore ſacerdotii plurimum pollere* docet; illique mandat ut regionis ſuæ populis & epiſcopis regulas & monita literis illis comprehenſa inſinuet. Iſto exemplo fultis audaƈter aſſerere licet, nulli metropoli provinciæ civilis defuiſſe metropolitanum epiſcopum in Galliis,

Innocentius explicatur.

Rothomagenſis metropolis.

In quaque metropoli civili erat epiſcopus metropolitanus.

A Quod juxta mores jam receptos ſancitum fuit Canonibus 4 & 6. ſynodi Nicænæ: eoſque Canones in Galliis obſervari debere conſtituerunt Innocentius, Bonifacius, Cæleſtinus, & Leo, ut mox dicam; ita ut unaquæque provincia ſuo metropolitano pareret. Ac ſane nullus adhuc controverſiam movit, epiſcopis civitatum metropoleon, quæ ſequuntur, Lugduni nempe, quæ in laterculo imperii eſt; metropolis Lugdunenſis primæ; Rothomagenſium in Lugdunenſi ſecunda, de qua jam dixi; Treverorum in Belgica prima, Remenſium in Belgica ſecunda, Biturigum in Aquitania prima, Burdigalenſium in Aquitania ſecunda, Eluſatium in Novempopulana.

De Viennenſi & Arelatenſi metropoli diſputatur.

LXX. Tota difficultas verſatur in provinciis inſtitutis in Narbonenſi antijua, in duabus Germaniis, & in Maxima Sequanorum. Sed poſitio noſtra ex contentionibus ea de re ortis inter epiſcopos confirmatur potius quam evertitur. Ex canonica enim illa & vetere regula, Viennenſis epiſcopus ſolidam ordinationem provinciæ Viennenſis ſibi vindicabat adverſus Arelatenſem B epiſcopum, coram ſynodo Taurinenſi, anno 397. Jaƈtabat enim & vetuſtatem eccleſiæ ſuæ, & jus civitatis, quæ ut metropolis provinciæ nomen dederat. E contrario Arelatenſis epiſcopus opponebat ſacerdotii antiquitatem, urbis ſuæ decus, quæ *Conſtantina* dicta fuerat a Conſtantino, *Gallula Roma* ab Auſonio, & a Valentiniano II. atque ab Honorio principibus, non ſolius provinciæ Viennenſis, ſed *mater omnium Galliarum*, ob ſedem præfectorianam, quæ illuc translata fuerat ex civitate Treverorum. Quare ſynodus, totius provinciæ honorem primatus deferendum cenſuit ei epiſcopo qui ſuam civitatem probaret eſſe metropolim, eique juxta Canones ordinationum poteſtatem addicendam. Interim, pacis fovendæ cauſa unumquemque ex illis viciniores ſibi intra provinciam civitates vindicare debere cenſuit. Sed Arelatenſis, imperio principis, & apparitione præfecturæ fultus, poſſeſſionem ſuam firmare conatus eſt. Tandem Zoſimus anno 417. non ſolum vices ſuas Patroclo Arelatenſi mandavit, ſed etiam C decreto ſuo juſſit ut præcipuam in ordinandis ſacerdotibus teneret auƈtoritatem, & provincias Viennenſem, quin etiam Narbonenſem I. & II. ad ſuum pontificium revocaret. Amplificando huic juri color quæſitus ex Trophimi adventu, qui miſſus ab apoſtolica ſede primus fidem in Gallias intuliſſe, & eccleſiam Arelatenſem fundaſſe aſſerebatur, & ex antiquo more tres illas provincias adminiſtrationi hujus eccleſiæ ſubjeƈtas. Ac quidem vi decreti pontificii Viennenſem provinciam ſolida tunc obtinuit Arelatenſis epiſcopus: quæ deinde judicio Leonis papæ diviſa eſt, anno 450 ita ut Viennenſi epiſcopo cederent civitates Valentiæ, Tarantaſiæ, Genevæ, & Gratianopolis, ut *cum his ipſa Vienna eſſet quinta*: reliquæ vero civitates ejuſdem provinciæ (numero novem) ſub Arelatenſis antiſtitis auƈtoritate & ordinatione conſiſteret. Sed præcipuum eſt in hac controverſia, quod Leo hujus divinonis auƈtor annotavit, ſcilicet ſe ad hoc conſilium impulſum, tum quia alternis vicibus, nunc iſta civitas, nunc illa in D eccleſiaſticis privilegiis præcelleret: tum quia commune fuerat quondam utrique civitati jus metropoleos civilis in ea provincia, ut a gentibus provinciæ illius prodebatur. Hæc ſunt verba Leonis: *Conſideratis allegationibus utriuſque partis præſentium clericorum, ita ſemper intra provinciam veſtram & Viennenſem & Arelatenſem civitates claras fuiſſe reperimus: ut quarumdam cauſarum alterna ratione, nunc illa in eccleſiaſticis privilegiis, nunc iſta præcelleret: cum tamen eiſdem commune jus quondam fuiſſe a gentibus proderetur.* Unde gentes regionis prodere poterant, jus quondam utrique civitati in ea provincia fuiſſe commune, niſi ex eo quod vetuſtas Coloniæ Viennenſis, & ſplendor adjeƈtus Arelatenſi civitati, ex conſtitutione Valentiniani II. qui obiit anno 392. in unius juris civilis communionem ambas civitates jungebat? Itaque certa manet regula noſtra, Viennenſi provinciæ ſuum non defuiſſe metropolitanum: attamen, quia jus metropoleos civilis inter E duas illas civitates fuit controverſum, ambiguum quoque inter eas fuiſſe jus metropoleos eccleſiaſticæ, donec velut arbitrio de communi dividundo a Leone I. terminatum eſt.

Judicium Concilii Taurinenſis pro diviſione civitatum Viennenſis provinciæ.

Decretum Zoſimi pro Arelatenſi epiſcopo, in tres provincias.

Iterum facta diviſio, decreto Leonis.

Quia jus metropoleos civitis commune olim civitatibus Viennæ & Arelati.

LXXI. Quod attinet ad Narbonenſem primam, cujus adminiſtrationem Zoſimus Patroclo epiſcopo Arelatenſi addixerat, Hilarius Narbonenſis epiſcopus eccleſiæ ſuæ libertatem tuitus eſt. Cum enim Patroclus reſcripto Zoſimi nixus, eccleſiæ Lutubenſi ſine decreto cleri & civium, & prætermiſſo Narbonenſi metropolitano, præfeciſſet epiſcopum, Bonifacius I. querela Hilarii interpellatus, anno 442. provinciæ adminiſtrationem illi ex præſcripto Canonum confirmavit, compreſſa Patrocli audacia: *Quod nequaquam poſſumus ferre patienter*, inquit, *quia convenit nos paternarum ſanƈtionum diligentes eſſe cuſtodes. Nulli etenim videtur incognita ſynodi Nicænæ conſtitutio, quæ ita præcipit, ut ea-*

Narbonenſis metropoleos jus.

Confirmatum a Bonifacio I.

dem verba ponamus, per unamquamque provinciam jus metropolitanos singulos habere debere, nec cuiquam duas esse subjectas. Mox: *Unde, frater carissime, si ita res sunt, & ecclesiam supradictam provinciæ tuæ limes includit, nostra auctoritate commonitus, quod quidem facere sponte deberes desideriis supplicantium, & voluntate respecta, ad eumdem locum, in quo ordinatio talis celebrata dicitur, metropolitani jure munitus, & præceptionibus nostris fretus accede; intelligens arbitrio tuo secundum regulas patrum quæcumque facienda sunt a nobis esse concessa: ita ut peractis omnibus, apostolicæ sedi quidquid statueris te referente clarescat, cui totius provinciæ suæ ordinationem liquet esse mandatam.* Quam definitionem Bonifacii Cælestinus epistolæ suæ ad episcopos Viennensis & Narbonensis provinciæ cap. 4. confirmat anno 428. *Primum*, inquit, *juxta Canonum decreta unaquæque provincia suo metropolitano contenta sit, ut decessoris nostri data ad Narbonensem episcopum continent constituta; nec usurpationis locus alicui sacerdoti in alterius concedatur injuriam. Sit concessis sibi contentus unusquisque limitibus: alter in alterius provincia nihil præsumat.* Leo I. eleganter eamdem sententiam explicat anno 445. in epistola ad episcopos provinciæ Viennensis cap. 2. & 3. & recte observat, Bonifacii constitutione sublatum privilegium ordinationum in prima Narbonensi, quod Patroclo Arelatensi fuerat a Zosimo collatum. Eo enim respiciunt hæc verba Leonis cap. 2. *Cum & ipsum, quod Patroclo a sede apostolica temporaliter videbatur esse concessum, postmodum sit sententia meliore sublatum.* Unde patet subreptum fuisse Zosimo ab Arelatensi episcopo, veterem consuetudinem per dolum obtrudente, & Zosimi epistolas, quæ ex codice Arelatensi publicatæ sunt, genuinas esse.

Qui sustulit privilegium a Zosimo collatum Patroclo Arelatensi.

LXXII. Difficilem vulgo putant esse quæstionem de provincia Alpium maritimarum, cujus metropolis est civitas Ebredunensium in Notitia, eo quod Hilarius Arelatensis sibi, tamquam metropolitano, Ebredunensis ecclesiæ ordinationem arrogaverit in synodo Regensi, anno 439. dejecto Armentario, ea occasione quod a duobus episcopis, sine comprovincialium literis, & metropolitani (id est Arelatensis) voluntate neglecta, ordinatus fuisset. Sed Hilarii factum trahi non potest in consequentiam: quia, ut monuit Leo I. eum increpans, *ordinationes sibi omnium per Gallias sacerdotum vindicabat, & debitam metropolitanis sacerdotibus in jus suum transferebat dignitatem.* Ideoque Leo metropolitanos, quibus ab Hilario facta fuerat injuria, restituit in integrum: *Ordinationem sibi*, inquit cap. 3. *singuli metropolitani suarum provinciarum, cum his qui ceteros sacerdotii antiquitate præveniunt, restituto sibi per nos jure defendant.* Ceterum Ebredunensis civitatis episcopus in provincia Alpium maritimarum semper jure metropolitico potitus est. Testem laudo Hilarum papam, qui anno 464. scripsit Ingenuum Ebredunensem, *Alpium maritimarum provinciæ semper metropolitani honore subnixum fuisse.* Ex quo jure subortam inter Auxanium Narbonensis secundæ, ut puto, metropolitanum, & Ingenuum de Cemelenensi civitate, & castello Nicæensi controversiam dirimit. Ordinarat episcopum in altera illarum ecclesiarum Auxanius, & eo facto, loca prædicta in duos diviserat episcopos; quod Hilarii rescripto munirì per obreptionem impetrarat. Eadem omnino causa, inter easdem partes superioribus annis Leonis I. judicio decisa fuerat, objurgato etiam Ingenuo, quod juri provinciæ suæ in gratiam Auxanii contra Canones cessisset. *Nolumus*, inquit Hilarus, *ecclesiarum privilegia, quæ semper sunt servanda, confundi; nec in alterius provinciæ sacerdotem alterum jus habere permittimus.* Mox: *Habeat itaque pontificium frater & coepiscopus noster Ingenuus provinciæ suæ, de cujus dudum ab apostolica sede est illicita cessione culpatus.* Et statim ad unius antistitis curam castrum Nicæense, & civitatem Cemelenensem reduci jubet.

De Ebredunensi metropoli. Explicata synodus Regensis I. quæ correcta a Leone.

Ebredunensis semper fuit metropolitanus Alpium maritimarum.

Explicatus Hilarius.

LXXIII. Majoris momenti est controversia de provincia Alpium Grajarum & Penninarum, quæ in laterculo imperii duabus tantum civitatibus constabat, Tarantasia & Octodoro; quarum una & prima, nempe Tarantasia, commissa est Viennensium metropoli a Leone I. Sed observandum est hoc Leonis decreto nihil constitutum fuisse adversus regulam a nobis positam, neque contra jus civitatis, utpote quæ in ordine civili jure metropoleos non potiretur, sed tantum nudo jure civitatis; ut patet ex Notitia a viro clarissimo Sirmondo edita: *Provincia Alpium Grajarum & Penninarum. Civitas Centronum Tarantasia. Civitas Valensium Octodoro.* Quoniam tamen Alpium Grajarum & Penninarum provincia recensetur in laterculo imperii, provinciæ quoque locum retinuit in ordine ecclesiastico, ut patet ex inscriptione epistolæ 8. Hilari papæ. Unde factum existimo ad conservandam provinciæ distinctionem, ut Octodori ecclesia, quæ episcopali fastigio insignita erat, anno 381. ut patet ex subscriptione concilii Aquilejensis, non sit credita Viennensi ecclesiæ a Leone, una cum Tarantasia; quæ quidem ecclesia Octodori, cum alicui subesse deberet, non alibi subjicipotuit, quam Tarantasiæ episcopo ejusdem provinciæ; qui Octodorensem episcopum ordinaret; ad exemplum ejus dispositionis, quæ in Narbonensi secunda vigebat: ubi episcopus metropoleos Aquensis suberat Arelatensi, licet provinciam Narbonensem administraret. Quare posterioribus sæculis post Canonem 8. Concilii Francofordiensis, & consultationem ad sedem apostolicam ab eo missam, de Tarantasiæ episcopi jure, anno 794. id facile obtinuit Tarantasiæ episcopus, Romanorum pontificum beneficio, ut inter metropolitanos libera a Viennensis obsequio referretur. Unde Tarantasia inter metropoles numeratur in testamento Caroli Magni, & Tutrannus illius civitatis archiepiscopus dicitur a Joanne VIII. & ab eo ad synodum cum suffraganeis suis evocatur, epistola 100.

LXXIV. Nunc agendum superest de duabus Germaniis, quæ sic distinguuntur in Notitia: *Provincia Germania prima, metropolis civitas Moguntiacensium, civitas Argentoratensium, civitas Nemetum, civitas Vangionum. Provincia Germania secunda, metropolis civitas Agrippinensium, civitas Tungrorum.* Ac primo quidem secundam Germaniam aggrediemur, ut observemus discrimen quod civilis ordo servabat inter Tarantasiam, & Coloniam Agrippinam. Huic enim nobilissimæ civitati metropoleos dignitas diserte tribuitur, quæ in alterius descriptione omissa est. Athanasius quoque, qui eas oras lustraverat, cum in comitatu ex aula principis apud Treveros versaretur, inter ceteros episcopos suæ communionis, recenset Euphratam episcopum Agrippinæ, μητροπόλεως τῆς ἄνω Γαλλίας in epistola ad Solitarios, ubi legendum fortasse, τῆς ἀνω Γαλατίας, qua locutione Græci Gallias nostras significabant, ut discimus ex Philostorgio lib. 10. themate 5. cujus fragmenta cum eruditis dissertationibus suis publici juris fecit celeberrimus jurisconsultus Jacobus Gothofredus. Itaque post Athanasium de jure metropolitico Coloniæ amplius disputare nefas esse duco. Id solum demendum est dubium, quod aliquos retardavit ab assensu veræ sententiæ: nempe duorum episcoporum numerus non videtur sufficere ad constituendum provinciam ecclesiasticam: eo quod ordinationes episcoporum a tribus episcopis fieri debent; & synodi provinciales minori numero constare non posse videantur, quia tres faciunt corpus seu collegium ex vulgata regula juris. Sed ordinationi satisfaciebat metropolitanus, advocatis e vicina provincia per literas episcopis, juxta canonem 5. synodi Sardicensis. Ipsius vero auctoritas adhibebatur, ut electionis decretum, & totum negotium ordinationis confirmaret, secundum Nicænam synodum. Concilium autem cogebat ex episcopo Tungrorum sibi subdito, qui demum Leodii sedem fixit, & ex presbyteris qui per castra Germaniæ secundæ frequentes erant, quorum castrorum meminit concilium vetus Agrippinense, anno 346. Si qua vero major causa incideret, in conventu trium, vel amplius provinciarum, in ea provincia quæ auxilio indigebat, celebrato de metropolitanorum consensu. Processu temporis per varias bellorum clades deleta sæpe Colonia, dignitatis quoque metropoliticæ memoria obscurata est, donec eam Zacharias pontifex rescripto suo renovavit, anno 745. quæ civitatibus aliquot in Germania sibi subditis aucta est.

De Germaniis prima & secunda.

Germania secunda. Athanasius explicatur.

Dubium de duabus civitatibus solvitur.

LXXV. Germaniæ primæ metropolis in Notitia civili, est civitas Moguntiacensium, cui subduntur civitates Argentoratensium, Nemetum, & Vangionum. Ex regula synodi Nicænæ, & decretis summorum pontificum, qui per Gallias ex more pristino provinciarum, metropolitanos numerandos docent, dignitas ecclesiasticæ metropoleos denegari non potest splendidissimæ Coloniæ Moguntiensium a Druso fundatæ. Fateor equidem nos testimoniis veterum hac in parte destitui, & a Germanicis historicis, ipsoque Nicolao Serario viro eruditissimo & accurato rerum Moguntiacarum scriptore deseri. Sed si momenta, quæ argumentis a nobis allatis insunt, diligenter expendissent, non adeo facile dignitatem metropoliticam unius provinciæ in alteram transferri potuisse, contra canones Nicænos in Galliis receptos, & decretis summorum pontificum confirmatos, sibi persuasissent; nempe in Colonienſem, vel Trevericam; vel etiam, quod absurdius est, turbato disciplinæ ordine, in ecclesiam Vangionum, seu VVormatiensem, quæ in laterculo imperii subdita erat Moguntiacensi. Itaque si quis hac in re sapere velit, amplecti debet sententiam celeberrimi viri, & eruditione æque ac dignitate Illustris P. Berterii præsidis Tolosani, cujus hæc sunt verba, diatriba 2. cap. 5. *Moguntium quidem episcopum florente imperio, Germaniæ primæ metropolitanum fuisse non dubito. Nam quis hanc unam non solum in Galliarum diœcesi, sed in toto fere orbe Romano metro-*

Germaniæ primæ olim metropolis Moguntiacum.

Quod asseritur adversus Germanicos scriptores.

metropolim jus ſuum non retinuiſſe crediderit? At enim ubi majeſtatis Romanæ nomen poſt in Germania extinctum eſt formas civiles & eccleſiaſticas perturbari illic facile potuiſſe non inficior. Hæc ille, quæ nos decurſa rerum Moguntiacarum ſerie confirmabimus.

Excisa Moguntia.

LXXVI. Moguntia a Vandalis capta atque ſubverſa, anno 410. deinde ab Attila Hunnorum rege funditus exciſa atque deleta eſt, anno 454. ita ut ne cadaver quidem urbis aut nomen ipſum ſupereſſet. Theodeberti Francorum principis in Auſtraſia beneficio reſtitui cœpit, annitente Sidonio, qui tenuit urbis epiſcopatum, & Attiliani excidii reliquias reparavit, circiter annum 600. Tentari poſſet ex Venantio Fortunato, qui lib. 9. epig. 9. hujus Sidonii laudes deſcripſit, metropoliticam quoque adminiſtrationem eccleſiæ Moguntinæ reſtitutam. Is enim verbis, de Sidonio loquens, utitur, ac ſi ceteros epiſcopos auctoritate ſua regeret, *Jura ſacerdotum* (id eſt epiſcoporum) *ſacro moderamine ſervans*. Accedit teſtimonium petitum, ex tabulis donationis a Bilechilde ſanct monali collatæ in eccleſiam beatæ Mariæ, quam Moguntiæ excitavit, ubi teſtatur ſe agros quoſdam emiſſe ab avunculo ſuo Sigeberto archiepiſcopo Moguntino; cujus quoque juſſu donatio illa a notario excepta eſt, principatu regis Clodovei, anno Chriſti 635. cujus verba retulit Serarius lib. 2. Moguntiacarum rerum cap. 32. Peccatum eſt in temporis annotatione, cum regnum Clodovei incidat in annum 644. uſque ad annum 660. quod emendari poſſet ex autographo, ſi extaret. Ceterum non aſſentior Serario, cui ſuſpecta fuit inſtrumenti fides, ex titulo archiepiſcopi, qui Sigeberto tribuitur, quem ille a Zacharia tantum ſæculo ſequenti impoſitum putat. Certum quidem eſt, per bella civilia ita perturbatas fuiſſe in Galliis eccleſiaſticæ diſciplinæ rationes poſt tempora Childerici regis, ut ab anno 670. uſque ad annum 743. Galliæ *archiepiſcopis* caruerint, teſte Bonifacio in epiſtola quam dedit ad Zachariam pontificem anno 743. *Franci enim, ut ſeniores dicunt, plus quam per tempus octoginta annorum ſynodum non fecerunt, nec archiepiſcopum habuerunt, nec eccleſiæ canonica jura alicubi fundabant vel renovabant.* Quare Bonifacio laborandum fuit, & tractandum cum ducibus Francorum Pippino & Carlomanno, pro reſtaurandis archiepiſcopis per provincias, id eſt pro reſtituenda auctoritate metropolitana; etenim quin epiſcopali fruerentur earum ſedium antiſtites, non eſt dubium. Itaque tres conſtituti ſunt archiepiſcopi in concilio Sueſſionenſi, Grimo Rothomagi, Abel Remis, & Artbertus in civitate Senonica: quorum inſtitutionem palliis miſſis Zacharias probavit, anno 744. Anno ſequenti Coloniæ metropolim confirmavit. Et paulo poſt in quo verſaretur auctoritas metropolitanorum, ex canonibus & decretis pontificum edocuit. Tandem anno 751. Bonifacio ejuſque ſucceſſoribus epiſcopis Moguntinam ſedem titulo metropoleos poſſidendam contulit; eique civitates quinque in Gallia ſubdidit, atque illas Germaniæ gentes, quas Bonifacius ad fidem erudierat. *Et idcirco*, inquit, *beati Petri apoſtoli auctoritate ſancimus, ut ſupradicta eccleſia Moguntina perpetuis temporibus tibi & ſucceſſoribus tuis in perpetuum ſit confirmata; habens ſub ſe has quinque civitates, id eſt Tungris, Coloniam, Vvormatiam, Spiraciam, & Trectis, & omnes Germaniæ gentes, quas tua fraternitas per ſuam prædicationem Chriſti lumen agnoſcere fecit.* Oblitteratum per annos ſexaginta & amplius jus Moguntiæ in integrum reſtituit, ejuſque auctoritatem amplificat, prorogata in Germanos auctoritate, atque in ipſam Coloniam Agrippinenſem. Sed pro hac parte reſcriptum effectu caruit. Sane in Zachariæ verbis nihil perſpicio, ex quo colligere poſſit aliquis, nullam antehac dignitatem metropoliticam civitati Moguntiæ competiviſſe. Otlonus auctor vitæ Bonifacii cap. 44. omnes in fraudem induxit, dum ait eccleſiam Moguntiacenſem alteri fuiſſe ſubjectam. *Decreverunt iidem principes* (ſcilicet Carlomannus & Pippinus) *eccleſiam Moguntiacenſem, quæ prius alteri ſubjecta erat, metropolim omnium in Germania poſitarum eccleſiarum efficere; moxque legatione facta illud a præſule apoſtolico impetravere.* Fallitur Otlonus, qui anno MCX. cum hanc vitam ſcripſerit, conjecturam ſuam potius, quam res ſibi aliter compertas explicat. Sic autem colligebat ex ordine diſciplinæ canonicæ Moguntiam olim alteri ſubditam fuiſſe, ſi demum a Zacharia in metropolim evecta eſſet. Sed meminiſſe oportet luctuoſiſſimæ calamitatis, quæ Gallias invaſerat ab annis 60. archiepiſcoporum nomine & auctoritate penitus extinctis, ante Zachariæ reſcriptum. Itaque ut nulli præerat epiſcopus Moguntinus, ita nulli tunc ſubdebatur. Primus honoris gradus, & jura metropolitica in Germaniæ eccleſias a Moguntina ſede avulſa, ſedi Magdeburgenſi collata ſunt anno 1135. ab Innocentio II. precibus Lotharii II. in gratiam Norberti archiepiſcopi, Præmonſtratenſis monaſterii conditoris.

Restitura ... um dignitate metropoleos.

Ius metropoliticum ceſſavit in Galliis per annos ſexaginta & amplius ante Pippini tempora.

Reſtituta iterum metropolis Moguntiæ a Zacharia.

Et amplificata.

Error Otloni, qui ſcripſit vitam Bonifacii Moguntini.

De provincia Sequanorum. Ejus metropolis civitas Veſontienſium.

LXXVII. Reſtat ex quatuordecim provinciis Maxima Sequanorum, cujus metropolis civitas Veſontienſium, a qua pendent civitas equeſtrium Nojodunus, civitas Elvitiorum Aventicus, civitas Banleennum, caſtrum Raucenſe, caſtrum Vindoniſſenſe, caſtrum Ebrodunenſe, portus Abucini. Ex regula canonica, Veſontienſium epiſcopus hanc provinciam metropolitani jure regere debuit. Et ſane ille adminiſtravit, aut quidam alius. Non me latet, Hilarium Arelatenſem, jus ſibi in eam arrogaſſe, depoſito Chelidonio Veſontienſi, qua de re vetus codex monaſterii Jurenſis a Chifletio laudatus iſta habet: *Hilarius venerabilem Chelidonium ſupradictæ metropolis*, id eſt Veſontienus, *patriarcham, patricio præfectorioque fultus favore, indebitam ſibi per Gallias vindicans monarchiam, a ſede epiſcopali nulla exiſtente ratione dejecerat.* Subjungit deinde reſciſſam a Leone damnationem, Hilariumque *regulariter increpatum*. Extat Leonis epiſtola data anno 445. quæ negotium iſtud explicat. Refert enim Chelidonium ab Hilario fuiſſe ſacerdotio dejectum, quo fuiſſet viduæ maritus, ſed redditum eccleſiæ ſuæ, & huic, quam B amittere non debuit, dignitati, quod cognitione apud ſedem apoſtolicam habita liberum ſe ab accuſatione docuiſſet. *Manſiſſet namque in illum prolata ſententia*, inquit Leo, *ſi objectorum veritas extitiſſet.* Quibus verbis metropolitica Chelidonii dignitas peſſundari videretur, niſi ſola vicaria poteſtate a Zoſimo, epiſcopis Arelatenſibus delegata, jus aliquod cogendarum in Galliis ſynodorum Hilario competiviſſe ſciremus. In qua ſynodo de Chelidonii cauſa judicium tulit, ex more recepto & a canonibus inducto, qui epiſcopos ſynodorum examini committunt, ſalva ſedis apoſtolicæ reverentia. Sed judicii ratio a ſolo Hilario repetitur, quia illo auctore ſententia lata erat. Solenne enim erat, a concilii præſidibus injuſtæ cognitionis rationem exigere, quemadmodum docet actio 1. Concilii Chalcedonenſis, ubi acta ſynodi Epheſinæ II. diſcutiuntur, & a Dioſcoro illius præſide injuſti judicii pœna repetitur; quemadmodum ipſe eam a Flaviano Conſtantinopolitano exegerat, ob damnatum Eutychetem in C ſynodo Conſtantinopolitana. Nulla alia poteſtate, præter vicariam, Hilarius uti poterat adverſus Chelidonium. Attamen hæc tota ratio Leoni diſplicuit, ex cujus verbis apertiſſime demonſtratur, nulli epiſcopo aliquid licere in Sequanica provincia, quemadmodum nec in ceteris provinciis, præter ipſius provinciæ ſacerdotes. *Suis*, inquit, *unaquæque provincia ſit contenta conciliis, nec ultra Hilarius audeat conventus indicere ſynodales*, (conventum adverſus Chelidonium habitum perſtringit) *& ſacerdotum Domini judicia ſe interſerendo turbare, qui non tantum noverit ſe ab alieno jure depulſum, ſed etiam Viennenſis provinciæ, quam male uſurpaverat, poteſtate privatum.* Quare eleganter in Novella conſtitutione Valentiniani Hilarius damnatus fuiſſe dicitur a Leone, tum quod invitis civibus aliquos ordinaſſet epiſcopos; tum quod alios *incompetenter* removiſſet: quod ultimum de Chelidonio & de Projecto intelligendum eſt. Idem pontifex in eadem epiſtola adeo exactum ſe provinciarum cuſtodem præſtitit, ut a limitibus unius provinciæ alterius metropolitanum arcuerit; hoc adjecto, ut ſi quis honoris ſui deſertor privilegium ſuum in alium ſe poſſe trasferre crediderit, D non is cui ceſſerit, ſed qui intra provinciam ceteros epiſcopali antiquitate prævenit, ſacerdotes ſibi ordinandi vindicet poteſtatem. Ex facti ſerie, & cognitione a Leone habita, provinciæ Veſontionenſis a ceteris diſcretæ, nullique extraneo ſubditæ, ſtatus evidentiſſime demonſtratur, atque adeo dignitas epiſcopi Veſontionis, quæ civitas in ordine civili eſt Maxima Sequanorum metropolis.

Hilarius Arelatenſis jus in ea provincia ſibi arrogat, depoſito Chelidonio.

Quod reſcinditur a Leone.

Quia Hilario nihil licebat extra provinciam ſuam.

Unde patet provinciam Sequanicam diſtinctam a reliquis.

De civitatibus & caſtris quæ in Notitia tribuuntur provinciæ Sequanicæ.

LXXVIII. Duplex tamen movetur difficultas ab eruditis viris. Una ſumitur ex hodierno provinciæ Veſontionenſis ſtatu, qui Belicenſem, Lauſanenſem, & Baſilenſem epiſcopatum metropolitano Veſontienſi tribuit, cum tamen in Notitia aliæ deſcribantur civitates, & loca, quæ nunquam epiſcopatibus decorata ſunt. Ut autem hæc difficultas expediatur, obſervandum eſt a ſynodo Sardicenſi decretum canone 6. ut civitatibus ſui non deeſſent epiſcopi, ſed vetitum ne in vicis aut pagis conſtituerentur, ne dignitas illa vileſceret. Quare cum quatuor civitates provinciæ Sequanorum Notitia deſcribat, illis neceſſario imponendi ſunt epiſcopi, E ut ordo civilis cum ſacro paria faciat. Caſtris, quæ ſunt minora opida, ex arbitrio ſynodorum provincialium pro cujuſque celebritate tribui poſſunt, vel pro infrequentia etiam omitti. Nunc conſiderandum eſt provinciæ Sequanicæ fatum, qua ſæpe vaſtata & direpta, quarumdam civitatum, quæ in Notitia deſcribuntur, dignitas in alias urbes tranſlata eſt. Itaque deleto Nojoduno, quod vulgo *Nion*, epiſcopatus tranſlatus eſt in civitatem Belicenſem: unde Vincentius eccleſiæ Belicenſis epiſcopus ſubſcripſit concilio Pariſienſi II. anno 555. Coloniæ Auguſtæ Rauracorum præerat Juſtinianus epiſcopus anno 346. in concilio Agrippinenſi: ex cujus civitatis ab Alamannis everſæ ruderibus ſtatim exci-

Nojodunum Civitas Belicenſis Raurica.

Civitas Basileensis.

excitata est civitas Basileensium, cujus meminit Ammianus libro 30. Valentiniani senioris temporibus, id est an. 374. unde nomen indeptus est Basileensis episcopus. Rauraci vero castrum excitatum est ad tuendos

Aventicum.

limites. Diutius stetit Aventica civitas, vulgo *Avenches*, cujus episcopus Marius subscripsit concilio Matisconensi II. an. 585. Sed paulo post, excisa Aventico, dignitas ejus collata est Lausanæ ad lacum Lemanum; unde Arricus episcopus ecclesiæ Lausanensis subscripsis synodo Cabilonensi, anno 650. Castrum Vindonissæ synodorum beneficio, non autem jure, suis quoque episcopis non caruit, qui concilio Epaonensis 517.

Lausane.

Vindonissa.

& aliis synodis interfuerunt, donec eversa Vindonissa, quæ vulgo *Vvinddisch* in finibus Helvetiorum, Constantia Germania eam dignitatem recepit, & a provincia Vesontiensi distracta est. Castrum Ebrodunense, quod vulgo *Yverdun*, nunquam episcopatu decoratum fuit, nec portus Abucini, seu Lucini, quemadmodum legi vult Chifflletius, docetque vulgo dici *Port de Lenê*, ad Lucinum fluvium.

Castrum Ebrodunense.

LXXIX. Alter controversiæ articulus caput ipsum petit, nempe Vesontionem, cujus episcopus nec sibi metropolitani titulum arrogavit in conciliis, nec superiore loco cum ceteris metropolitanis subscripsit. Si pateretur institutum, hic disputari copiose posset de ordine confessus & subscriptionum in concilis. Id tantum annotabo quod ad rem nostram pertinet, nempe hanc fuisse regulam a patribus inductam, ut antiquior ordinatione episcopus collegas suos antecederet. Id docent Africana concilia, Leo I. epistola 89. Justinianus in leg. 29. c. De episcop. qui κατὰ τάξιν χειροτονίας docet episcopos πρωτεύειν. Cujus moris adeo retinentes plerumque erant episcopi, ut metropolitanis non invitis priores ordinatione in subscribendo præferrentur. Quod demonstrari potest ex synodorum Gallicanarum subscriptionibus, ubi metropolitani sæpissime cum aliis episcopis permisti inveniuntur, nullo dignitatis ordine servato. Itaque mos iste trahi non debet in solius episcopi Vesontiensis injuriam. Aliquando vero, antiquioribus episcopis jus suum ex modestia remittentibus, accidebat ut omni ordine neglecto perturbate subscriptiones fierent, præcipue apud Gallos, quorum negligentiam in hoc capite carpit Gregorius I. epistola ad Syagrium Augustodunensem episcopum lib. 7. epistola 114. *Episcopos secundum suæ ordinationis tempus, sive ad considenaum in concilio, sive ad subscribendum, vel in qualibet alia re, sua attendere loca decernimus, & suorum sibi prærogativam ordinum vindicare.* Sane metropolitani excepti erant ab hac regula, saltem in provinciis quique suis, ubi honoris prærogativa illis competebat, tum ex ipsa rei natura, tum ex canone apostolico, & ex canone Antiocheno. Canon. 35. apostolicus, Δεῖ ἐπισκόπους ἑκάστου ἔθνους εἰδέναι τὸν ἐν αὐτοῖς πρώτον, καὶ ἡγεῖσθαι αὐτὸν ὡς κεφαλήν. id est, ex versione Dionysii, *Episcopos gentium singularum scire convenit, quis inter eos primus habeatur, quem velut caput existiment.* Et canone 9. Antiocheno: *Placuit eum honore præcellere.* Ἔδοξε καὶ τῇ τιμῇ προηγεῖσθαι αὐτόν. Unde concilium Braceense I. cap. 24. *Conservato metropolitani episcopi primatu, ceteri episcoporum, secundum suæ ordinationis tempus, alius alio sedendi deferat locum.* In conventu autem plurium provinciarum ex regula canonica vetere metropolitani ceteris episcopis præferendi erant, ut diserte constitutum est in Africana collectione, c. 86. *Hic ordo*, inquiunt (id est ex tempore ordinationis) *& a patribus & a majoribus servatus est, & a nobis Deo propitio servabitur; salvo etiam jure primatus Numidiæ, & Mauritaniæ.* Excipiunt a regula primates Numidiæ & Mauritaniæ, quibus in concilio universali Africæ primus locus post Carthaginensem dabatur, ob dignitatem & vetustatem provinciarum. Omissæ autem sunt Tripolitana, Bizacena, & Mauritania Sitifensis, quia recentiores erant tribus aliis, & proinde minoris erant dignitatis, ut statim dicemus. Interim annotasse sufficiet ex nova canonis Africani interpretatione, quam damus, priorem locum metropolitanis deberi in conventibus generalibus: sed apud Gallos nostros ordinationis tempore inspecto, nullo discrimine metropoleon, episcopi plerumque assidebant. Postquam vero archiepiscopi nomen, (quo sola Matisconensis synodus anno 581. semel usa fuerat) metropolitanis omnibus passim apud nos tributum est, in synodo Suessonica sub Pippino duce anno 744. in capitulis Hadriani, & in capitularibus Caroli Magni, atque Ludovici Pii, tum in epistolis pontificiis Isidorianæ collectionis; episcopi metropoleon, & nomen illud archiepiscopi sibi palam adscisceret, quod in metropolitico neglexerant, & confessus prærogativam præ ceteris episcopis diligentius conservare studuerunt. Quare Hincmarus ex usu temporis sui, quamvis aliquando interpellato, recte observavit, antiquitatis privilegio episcopos inter se præferri, sed dignitatis gradu primates, seu metropolitanos, illis præcellere, & inter se tempore differre. *Inter quos*, inquit epistola 6. cap. 16. de primatibus Gallicanis, Belgicis, & Germanicis loquens, *sicut & inter reliquos episcopos hæc conditio regularis servatur, ut qui prius fuerit ordinatus, prior habeatur.* Itaque nihil damni recidet in Vesontionensem tedem, quod ejus episcopus ceteris episcopis permistus inveniatur, sine metropolitani titulo. Neque tamen adeo neglecta est ejus civitatis dignitas, quin juxta antiquum morem inter metropoleos Galliæ recenseatur, in testamento Caroli Magni apud Eginhartum: & Bernoinus dicatur, esse ejus archiepiscopus in capitulari Ludovici, lib. 2. capitularium cap. 25. *In Vesontio, quæ est diœcesis Bernoini archiepiscopi.* In epistola synodali ad Vvenilonem una cum ceteris metropolitanis inscribitur Arduicus Vesontionum metropolitanus episcopus, anno 859. In concilio Pontigonensi anno 876. etsi post plures episcopos, subscripsit Theodoricus Vesontionum ecclesiæ archiepiscopus. Ad quem Joannes VIII. epistolam dedit cum hac inscriptione, *Reverendissimo & sanctissimo Theodorico archiepiscopo Chrysopolitanæ ecclesiæ.* Chrysopolis enim dicta est Vesontionum civitas.

De Vesontionis episcopi subscriptione in conciliis de consessu episcoporum in synodis, & de subscriptionibus.

Ordine temporis.

Vel permistim.

Quod castiga Gregorius apud Gallos.

Metropolitani primi in sua provincia.

In conventu plurium provinciarum metropolitani ceteris episcopis præferendi

Explicatur canon Africanus in Galliis id semper non obtinebat.

Vide serius, post usurpatum nomen archiepiscopi.

Quod obtinebat Hincmari zvo.

LXXX. Non solum autem episcopi civitatum metropoleon ex antiquissima divisione in quatuordecim provincias dignitatem suam retinuerunt; sed etiam li, qui ex divisione facta sub Gratiano novarum metropoleon sacerdotia possidebant. Tres sunt metropoles ejus generis, Senonum, Turonorum, & Aquensium. Senonia provincia recisa a Lugdunensi prima, civitas Senonensium facta est metropolis, ut docet Notitia. Ejus quoque provinciæ metropolitanus dicitur Agræcius Senonensis episcopus a Sidonio Appollinari anno 472. qui eum ad ordinationem Bituricensis episcopi literis suis invitat, auxilio compiovincialium episcoporum destitutus, ob invasam a Gothis Aquitaniam, lib. 7. epistola 5. *Nec te, quamquam Senoniæ caput es, inter hæc dubia subtraxeris intentionibus Aquitanorum: quia minimum refert, quod nobis est in habitatione divisa provincia, quando in religione causa connjugitur.* Mox: *Quapropter in constituendo præfatæ civitatis antistite, provincialium collegarum deficimur numero, nisi metropolitanorum reficiamur assensu.* Posteri gradum illum studiose tuiti sunt, donec superioribus annis Senonia quoque provincia secta est, & Parisiensi novæ provinciæ ecclesiasticæ impositus est archiepiscopus urbis regiæ, summi pontificis decreto, & regio assensu.

Novæ tres metropoleos post primum xzv.

Metropolitanus Senonensis.

LXXXI. Turonica provincia, seu Lugdunensis tertia, statim atque distracta fuit a Lugdunensi secunda, civitatem Turonorum metropolim agnovit: ejusque episcopus ceteris provincialibus episcopis præfuit. Quod docet concilium Veneticum, in Paterni episcopi civitatis Venetum (*Vannes*) ordinatione celebratum, a Perpetuo Turonico episcopo, anno 465. qui primus synodo una cum episcopis provinciæ subscripsit.

Et Turonicæ provinciæ.

LXXXII. Narbonensis secunda recisa a Viennensi provinciæ specialis & distinctæ nomen induit. De ejus administratione dilceptatum est in synodo Taurienst; quæ concessa est Proculi episcopi Massilinensis personæ, non autem ejus civitati, quia in altera provincia sita erat urbs Massilienss, scilicet in Viennensi, ut diserte loquuntur patres; quamquam refragantibus episcopis regionis illius, *qui sibi alterius provinciæ sacerdotem præesse non debere contendebant.* Sed postea decreto Zosimi provinciæ ejus administratio una cum Viennensi & Narbonensi prima adicta est Patroclo Arelatensi: & Proculo episcopatus abrogatus, quod in apostolicæ sedis injuriam locum sibi indebitum a synodo Taurienst exambiisset. Verumtamen Gallicanis metropolitanis per singulas provincias auctoritatem suam restituere Bonifacius, Cælestinus & Leo, reciso rescripto priori, quod prætextu consuetudinis antiquæ per subreptionem contra Canones a Zosimo Patroclus elicuerat, ut supra monui. Quare episcopus civitatis Aquensium, quæ in Notitia est metropolis Narbonensis secundæ, usus est jure suo in administratione illius provinciæ. Id unum retinuit Arelatensis episcopus, ut Aquensem episcopum ad concilium evocare posset: quod trahendum non est ad ceteros episcopos Narbonensis secundæ, neque ad provinciæ illius administrationem, quæ ab Aquensi metropolitano pendebat. Libellus Symmacho papæ oblatus a legatis Cæsarii Arelatensis anno 514. rem totam liquido exponit: *Aquensis etiam civitatis episcopum sanctitatis vestræ moneri præcipite constitutis, ut dum a metropolitano antistite ecclesiæ Arelatensis ad synodale concilium fuerit evocatus, vel aliqua ordinationis causa eum sibi postulet religio divina necessarium, minime venire frustretur, quatenus ea quæ longævis sæculis priscorum sanxit auctoritas, vobis præsulibus præsenti futuræ que ætati inviolata serventur.* Symmachus rescripto suo privilegium personale Cæsario indulget, ut si causa ecclesiastica præsentiam sacerdotum poscat, in Gallia, vel Hispania, episcopi ejus auctoritate commoniti ad synodum conveniant. Deinde ec-

Et Narbonensis II. metropolitano synodus Taurinensis decernit.

Zosimus tribuit eam provinciam Arelatensi episcopo. Quod rescissum.

Solus Aquensis episcopus remansit sub cura Arelatensis.

clesiæ

cleſiæ jure perpetuo concedit ut Aquenſem epiſcopum metropolitanus Arelatenſis ad ſe vocare poſſit, pœna canonica in contumacem illata. *Et ſi tam eccleſiæ Aquenſis antiſtes, vel alius quilibet metropolitano pontifici juxta Canonum definitionem vocatus obtemperare noluerit, noverit ſubdendum ſe; quod optamus, eccleſiaſticæ diſciplinæ*. Aquenſis ergo epiſcopus metropolitica poteſtate fruebatur in Narbonenſi ſecunda, ſed ipſius eccleſia obnoxia erat Arelatenſi eccleſiæ: in quo cernimus imaginem quamdam eorum primatum qui poſtea inſtituti ſunt. De illius libertate actum eſt in concilio Francofordienſi, decretum ut ad ſedem apoſtolicam referretur Can. 8. Conſtituto enim jure Viennenſis, & Arelatenſis epiſcopi, juxta diviſionem a Leone inductam, & a Symmacho, atque Gregorio I. confirmatam, addunt patres: *De Tarantaſia vero, & Ebreduno, ſive Aquis, legatio facta eſt ad ſedem apoſtolicam, & quidquid per pontificem Romanæ eccleſiæ definitum fuerit, hoc teneatur*. Quid decretum poſtea fuerit, ex rebus ipſis potius quam ex reſcripto diſcimus. Legimus enim Rotbertum Aquenſem archiepiſcopum ſubſcripſiſſe concilio Mantalenſi, anno 879. atque ad eumdem datas literas a Joanne VIII. anno 880. epiſtola 191. cum archiepiſcopi Aquenſis titulo. Quamquam illud quoque verum ſit, Aquenſem civitatem inter metropoles regni in teſtamento Caroli Magni non fuiſſe recenſitam: quia fortaſſe de illius ſtatu nondum reſcripſerat ſummus pontifex.

LXXXIII. Quærendum ſupereſt an e xvii. provinciis aliquæ potiores eſſent aliis, tum in ordine civili, tum in ordine eccleſiaſtico. Plane ſi de dignitate illarum agatur, dubium non eſt quin aliquæ ceteris præcellerint, vel ob civitatum ſplendorem & frequentiam, vel ob imperii, in cujus finibus poſitæ erant, incolumitatem. Unde in Notitia imperii ſex provinciæ Galliarum *Conſulares* dictæ, quia regebantur a conſularibus: undecim vero præſidiales, quæ præſidibus commiſſæ. Sex illæ ſunt Viennenſis, Lugdunenſis I. duæ Germaniæ, & duæ Belgicæ. Reliquæ vero ſunt præſidiales. Ceterum in rebus omnibus æquale erat jus omnium provinciarum, ita ut nulli ex conſularibus in alteram aliquod eſſet imperium. De illis tantum moveri poſſet quæſtio, quæ primæ dicuntur erga ſecundas. Sed adeo aperta eſt Macri juriſconſulti definitio, ut dubitandi nullus ſuperſit locus. Germania diviſa in duas provincias primam & ſecundam, quærebatur an is qui in altera eſſet ortus, poſſet aſſeſſoris munere fungi in altera, ob legis prohibitionem, quæ neminem patitur in provincia ſua præſidi aſſidere. Reſpondit Macer, in altera aſſidere poſſe, poſt diviſionem: quod dici non potuiſſet, ſi jus aliquod & imperium conſulari Germaniæ primæ ſuperfuiſſet in Germaniam ſecundam. Hæc ſunt verba Macri *in l. 3. ff. De officio aſſeſſoris. Si eadem provincia poſtea diviſa ſub duobus præſidibus conſtituta eſt, velut Germania, Mœſia, ex altera ortus, in altera aſſidebit, nec videtur in ſua provincia aſſediſſe*. Sed conceptis verbis hæc controverſia definita eſt a Theodoſio, qui præter antiquam Tyri metropolim in provincia Phœniciæ, Berytum in novam metropolim evexit, pari jure cum prima: *Sit illa*, inquit, *mater provinciæ, majorum noſtrorum beneficio, hæc noſtro, & utraque dignitate ſimili perfruatur. l. un. lib. 11. cod. de metropoli Beryto*. Quod de nova metropoli dicitur, intelligendum eſt ad provinciam novam quoque pertinere: quando ab antiqua dividitur.

LXXXIV. Idem jus conſtitutum reperio in provinciis eccleſiaſticis. Etenim, ſi demas Narbonenſem ſecundam & Alpes Grajas, de quibus actum, ceteræ omnes provinciæ a nullo præterquam a ſuo metropolitano pendebant. Quod egregie docet Innocentius I. de Rothomagenſi epiſcopo, qui erat Lugdunenſis ſecundæ metropolitanus. Illi enim, non ſolum provinciæ ſuæ epiſcoporum ordinationem competere ait, ſed etiam Synodorum provincialium indictionem, & judicia eccleſiaſtica, eo ſolum excepto, ut de majoribus cauſis, ſi quæ emerſerint, ad ſedem apoſtolicam referat. Lugdunenſis primæ metropolitani nulla mentio, quia tunc æquo jure metropolitani erga ſe agebant Leonis I. teſtimonia ſuperius a me prolata ſingulos Galliæ metropolitanos provinciæ ſuæ limitibus circumſcribunt, non ſolum in ordinationibus peragendis, ſed in Conciliis habendis, reddendiſque judiciis.

LXXXV. Si aliarum diœceſeon exempla petantur, præſto nobis eſt Africanorum Conciliorum auctoritas, ubi Mauritania Sitifenſis avulſa eſt a provincia Numidiæ, & proprio primati commiſſa. In Canone 17. collectionis Africanæ: *Placuit ut Mauritania Sitifenſis (ut poſtulavit primatem provinciæ Numidiæ, ex cujus cœtu ſeparatur) ſuum habeat primatem, quem conſentientibus omnibus primatibus provinciarum Africanarum, vel omnibus epiſcopis, propter longinquitatem habere permiſſa eſt*. Per diviſionem a cœtu Numidiæ ſeparatur, ut loquitur Canon, id eſt ab ejus Synodo, ut interpretatur Græca verſio, ἐκ τῆς συνόδου κεχώρισται, & per primatem, atque proprium concilium adminiſtratur.

LXXXVI. Ad uberiorem hujus Canonis explicationem, neceſſe eſt pauca quædam attingere de provinciis Africanæ diœceſeos civilibus & eccleſiaſticis, de quibus perplex actum eſt ab aliis. Tractus ille, qui a Romanis Africæ nomine cenſebatur, quique a freto Gaditano ad Cyrenaicam regionem Egypto contributam porrigebatur, in quatuor partes diviſus fuit olim in Mauritaniam Tingitanam, Mauritaniam Cæſarienſem, Numidiam, & Africam ſpecialiter dictam, ubi ſita erat Carthago, quas deſcripſit Ptolemæus libro 4. geographiæ, Mauritaniæ vetus regnum diviſit in duas provincias Cajus Caligula, ſi fides Plinio libro 5. cap. 1. quod Claudio tribuit Dio libro 60. *Claudius*, inquit, *Mauros diviſit in eos qui ad Tingin, & qui ad Cæſaream, unde & nomina habent: & duobus equitibus præpoſitis eos permiſit*. Sed paulo poſt uni præſidi ambæ Mauritaniæ commiſſæ ſunt a Galba, ut diſcimus ex hoc Taciti loco, libro 2. hiſtor. *Lucejus Albinus a Nerone Mauritaniæ Cæſarienſi præpoſitus, addita per Galbam Tigintanæ provinciæ adminiſtratione, haud ſpernendis viribus agebat*. Quam diſpoſitionis formam poſteriores principes ſecuti ſunt: unde factum ut Africanus ille tractus ex tribus provinciis conflatus fuerit, Africa, Numidia, & Mauritania, provincia Chartaginenſis, ſeu Africa, eas regiones complectebatur, quæ ab ipſa Carthagine ad Cyrenem diffundebantur. Numidia compacta erat ex vetere ſeu Cirtenſi, ab urbe Cirta, quæ deinde Conſtantina, nomen indepta. & ex Numidia nova, cujus meminit Proſemæus, ubi ponit Culcuam Coloniam. Unde aliquando ſingulari, quandoque vero plurali numero *Numidiarum* provincia dicitur. Eodem modo effertur Mauritania utraque: quæ a Tingitano opido ad freti Gaditani fauces poſito, uſque ad Numidiam, per oram maritimam & interiora loca porrigebatur. Ex diſpoſitione iſta veteri profluxit, ut Conſtantinus omnes Africanas provincias, trium illarum, Africæ ſcilicet, Numidiæ, & Mauritaniæ nomine comprehenderet in epiſtola ad Cæcilianum Carthaginenſem, cui tria millia follium numerari jubet, diſpertienda quibuſdam religionis catholicæ miniſtris, κατὰ πάσας ἐπαρχίας, τῆς τε Ἀφρικῆς, καὶ τῆς Νουμιδίας, καὶ τῆς Μαυριτανίας, apud Euſebium libro 10. cap. 6. Hinc quoque factum, ut eidem Cæciliano cura mittendorum actorum ſynodi Nicænæ per Africam, Numidias, & Mauritanias commiſſa ſit apud Gelazium Cyzicenum libro 2.

LXXXVII. Hunc ordinem initio amplexa eſt Africana eccleſia in ſuis provinciis conſtituendis, ut patet ex præfatione univerſalis concilii totius Africanæ diœceſeos, collecti a Cypriano anno 258. ubi tractatum eſt de hæreticis baptizandis *Cum in unum Carthagini convenijſſent Kalendis Septembris epiſcopi plurimi ex provincia Africana, Numidia, Mauritania, cum presbyteris & diaconibus*. Tres itaque provincias deſignat quoque Cyprianus epiſtola 45. *Latius*, inquit, *fuſa eſt noſtra provincia* (Africana ſcilicet ſive Carthaginenſis) *habet etiam Numidiam, & Mauritanias duas ſibi cohærentes*, id eſt Tingitanam, & Cæſarienſem. Eadem forma perſeverabat in eccleſia Africana anno 314. quo Arelatenſe concilium celebratum eſt. Ex tribus enim illis tantum provinciis nomina legatorum repertiuntur in ſubſcriptionibus, ſcilicet Fortunati epiſcopi de civitate Cæſarienſi *e provincia Mauritania*, Cæciliani epiſcopi de civitate Carthaginis, *e provincia Africa*; & Victoris epiſcopi de civitate Legisvolumini, *provincia Numidia*.

LXXXVIII. Ordinatis demum provinciis totius orbis Romani, Africanus tractus conflatus eſt e ſex provinciis civilibus, quas Rufus in breviario deſcripſit: *Per omnem Africam ſex provinciæ factæ, ipſa ubi Carthago eſt proconſularis, Numidia, Byzacium, Tripolis, & duæ Mauritaniæ, hoc eſt Sitifenſis & Cæſarienſis*. Hæc diſpoſitio provinciarum vigebat Conſtantini principatu, ut patet ex ejuſdem imperatoris epiſtola ad Ablavium, qua jubet ut ex parte Cæciliani & Donati ad ſynodum Arelatenſem ſe conferant aliquot epiſcopi, non ſolum ex provincia Carthaginenſi, ſed etiam *de Byzacenæ, Tripolitanæ, Numidiarum, & Mauritaniarum provinciis*, id eſt Sitifenſis, & Cæſarienſis. Eadem diviſio probatur ex inſcriptione tunc poſita L. Aradio Valerio Proculo, *Proconſuli provinciæ Africæ vice ſacra judicandi, eidemque judicio ſacro per provincias proconſularem, & Numidiam, Byzacium, ac Tripolim, itemque Mauretaniam Sitifenſem, & Cæſarienſem, perfuncto officio præfecturæ prætorio*. Hinc dicimus, quod etiam obſervat Notitia imperii, Carthaginenſem provinciam proconſuli paruiſſe, qui vice ſacra judicabat, unde dicta eſt provincia proconſularis; in reliquis vero provinciis præfectum prætorio, aut illius vicarium jus dixiſſe. Conſtitutæ ſunt autem ſex illæ provinciæ civiles, diſtractis Byzacena & Tripolitana,

Diviſio provinciarum civilium in Africa.

Quatuor provinciæ Mauritaniæ duæ.

Coactæ in unam.

Sic tres provinciæ in Africa.

Numidia

Mauritaniæ.

In epiſtola Conſtantini

Tres provinciæ eccleſiaſticæ in concilio Cypriani.

Et in ſynodo Arelatenſi I.

Demum facta ſex provinciæ civiles

Hæc diviſio vigebat tempore Conſtantini

Proconſuli paruit Carthaginenſis provincia. Byzacena & Tripolitana diſtracta a provincia Carthaginenſi.

tana, a provincia Africa ſpecialiter dicta. Ptolemæus enim libro 4. cap. 3. Neapolim, ſeu Tripolim, aut Leptin magnam, Africæ Carthaginenſi accenſet: quemadmodum & civitates Adrumetum ac Byzacium. Adrumetum autem pertinuiſſe ad provinciam Byzacenam oſtendit, præter Oroſium & ceteros, inſcriptio poſita Q. Aradio Valerio Proculo Byzacenæ provinciæ præſidi, Criſpo & Conſtantino conſulibus, qua eum, liberoſque ejus, ſibi poſteriſque ſuis patronum cooptaverunt. *Coloni Coloniæ Concordiæ Ulpiæ Trajanæ Auguſtæ Frugiferæ Hadrumetinæ*. Mauritaniam autem Sitifenſem a Numidia avulſam docet Canon Africanus ſupra laudatus, de quo ſtatim plura. Tingitana autem omiſſa eſt in hac deſcriptione civili, quia adjecta erat quinque aliis Hiſpaniarum provinciis; quemadmodum Rufus annotavit.

Mauritania Sitifenſis a Numidia.

Quinque provinciæ eccleſiaſticæ poſt ſynodum Nicænam.

LXXXIX Novam iſtam diſpoſitionem civilem amplexa eſt Africana eccleſia poſt ſynodum Nicænam, quæ ſingulas provincias ſuis metropolitanis addixit. Primo enim quinque provincias in eccleſiaſtico ordine conſtituit, Carthaginenſem, Numidiam, Mauritaniam, Byzacenam, & Tripolitanam: quibus deinde Mauritania Sitifenſis acceſſit. Ex illis quinque conſtabat concilium Carthaginenſe habitum ſub Grato epiſcopo Carthaginis, anno 349. conciliis prius *per diverſas provincias Africanas* celebratis: quæ deinde in *univerſæ provinciæ Africæ concilium* convenerunt. Ea verba deſumpta ſunt ex concilii exordio, ubi *provinciæ* nomen ſignificatione vulgari in priore loco ſumitur, in ſecundo autem loco pro toto Africanarum provinciarum tractu atque diœceſi. Si quis autem obſtinata mente diverſas illas provincias, quarum mentio in illius concilii exordio, ad tres antiquas reſtringere velit, Numidiam, Mauritaniam, & Africam, plane revincetur ex iſtius concilii Canone decimotertio, cujus hæc ſunt verba: *Abundantius epiſcopus Adrumetinus dixit: In noſtro concilio ſtatutum eſt, ut non liceat clericis fenerari. Quod ſi & ſanctitati tuæ, & huic concilio videatur, præſenti placito deſignetur*. Ad Byzacenam provinciam pertinebat civitas Adrumeti, ut dixi ſupra: & epiſcopus Adrumetinus, ut docet notitia epiſcopatuum Africæ edita a viro clariſſimo Sirmondo. Itaque concilium, de quo loquitur Abundantius, erat concilium Byzacenæ provinciæ, cujus ſententiam de fenore vetando clericis firmari petebat, non ſolum ab univerſali concilio, ſed etiam a Grato epiſcopo Carthaginis. Quod egregie docet diſcrimen concilii Byzaceni a concilio Grati epiſcopi Carthaginenſis, id eſt proconſularis provinciæ. Quare Byzacena provincia eccleſiaſtica tunc diſtracta erat ab Africana ſeu Carthaginenſi, cujus olim pars fuerat. Idem cenſendum eſt de Tripolitana.

Explicatur locus concilii Carthaginenſis ſub Grato.

Concilium Byzacenum tunc diſtinctum a concilio provinciæ Carthaginenſis.

Sexta provincia Mauritania Sitifenſis, quæ ſeparata a Numidia.

XC. Sexta tandem provincia emerſit, nempe Mauritania Sitifenſis, quæ aliis quinque adjucta numerum ſex provinciarum eccleſiaſticarum implevit, ſcilicet *provinciæ proconſularis Numidiarum duarum, Byzacenæ, Mauritaniæ Sitifenſis, & Mauritaniæ Cæſarienſis, ſed & Tripolis*, prout recenſetur in concilio Carthaginenſi, habito anno 419. Porro Mauritania Sitifenſis a Numidiæ concilio ſeparata eſt, ut docuit nos Canon Carthaginenſis concilii. Tempus hujus diviſionis obſcurum eſt. Quamvis enim certum ſit, eam anno 397. priorem eſſe, vera tamen epocha conſtitui non poteſt. Sane apud Donatiſtas provinciis nec accenſebatur Mauritania Sitifenſis anno 394. Tunc enim Donatiſtæ fautores Maximiani apud Cabarſuſſim concilium celebrarunt adverſus Primianum, & ſynodicam epiſtolam dederunt ad univerſas provincias Africæ, quas enumerant, omiſſa Sitifenſi. Hæc ſunt verba relata ab Auguſtino enarratione in pſalmum 36. *Sanctiſſimis fratribus atque collegis per univerſam Africam, hoc eſt provinciam proconſularem, Numidiam, Mauritaniam, Byzacenam, & Tripolim conſtitutis*. Ceterum, ut dixi, hæc diviſio ab eccleſia recepta fuit ante annum 397. Eo etenim anno Sitifenſis Mauritania legatos ſuos Honoratum & Urbanum miſerat ad tertium concilium Carthaginenſe: ad quorum ſuggeſtionem canones aliquot in ea ſynodo conſtituti ſunt. Atqui ſolis provinciis quæ primas ſedes habebant permiſſum erat legatos mittere ad concilium univerſale totius Africæ, ut docet canon 2. dicti concilii HI. qui relatus eſt cap. 18. collectionis Africanæ: *Singulis quibuſque annis concilium convocetur; ad quod provinciæ, quæ primas ſedes habent, de conciliis ſuis ternos legatos mittant*. Itaque cum in illa ſynodo Carthaginenſi legati Mauritaniæ Sitifenſis reſiderent, procul dubio jam ſuo primati provincia illa erat commiſſa, & ſeparata a Numidia. Diviſio itaque in ſuperiore aliquo Carthaginenſi concilio facta erat. Ferrandus enim in breviatione canonum tit. 82. docet in Carthaginenſi aliquo decretum, *ut primatum proprium Mauritania Sitifenſis habeat*. Concilii Carthaginenſis titulo 6. Si exſtaret corpus Carthaginenſium conciliorum, quale præ manibus habuit Ferrandus Diaconus, in quo tituli numerales canonum valde differunt a noſtris, ſeu collectionem Dionyſii, ſeu Iſidori, inſpicias, nullo negotio aſſignari poſſet tempus hujus diviſionis; quemadmodum & pleraque alia diſciplinæ Africanæ capita liquidius explicari. Canon de diviſione latus erat ſextus concilii Carthaginenſis, nempe habiti ante annum 397. Nunc tantum extat in collectione Africana decimus ſeptimus numero, & recitatus eſt in concilio Carthaginenſi anno 419. una cum aliis 32. canonibus priorum conciliorum, qui ex I. II. & III. Carthaginenſi petiti magnam partem actis inſerti ſunt. Dixi canones aliquot ex primo concilio petitos. Quintus enim collectionis Africanæ de fenore vetando, & de finium invaſione, conflatus eſt ex duobus canonibus concilii ſub Grato. Unde non ſine ratione dici poteſt hunc canonem 17. ab antiquo aliquo concilio conſtitutum fuiſſe.

Prior eſt concilio tertio Carthaginenſi.

Inducta ab alia ſynodo Carthaginenſi priori.

XCI. Præterea oſtendi poteſt jus Mauritaniæ Sitifenſis antiquius eſſe anno 402. Concilio enim Milevitano, quod tunc habebatur, intererat Nicetius epiſcopus primæ ſedis Mauritaniæ Sitifenſis, ut docent acta: ubi Xantippus Tagaſtenſis primæ ſedis Numidiæ epiſcopus locum ſuum tenuit: deciſa nempe lite, quam illi de primatu Numidiæ moverat Victorinus epiſcopus Numidicus. Tempore autem hujus controverſiæ inter Victorinum & Xantippum duæ Mauritaniæ ſuis primatibus eran ornatæ ut docet Auguſtinus epiſtola 217. Evocaverat Victorinus ad concilium Numidiæ epiſcopos illius provinciæ, & Mauritaniarum, miſſa ex more ſynodorum tractoria epiſtola ad ſingulos, atque adeo ad Auguſtinum Hipponenſem in Numidia epiſcopum. Excuſat ſe ob valetudinem literis ad Victorinum datis, eumque monet de vitiis aliquot illius tractoriæ. Primum eſt, Mauritaniarum epiſcopos evocatos fuiſſe, qui tamen ſuos habent primates: *Legi in eadem tractoria, etiam ad Mauritanias eſſe ſcriptum, quas provincias ſcimus ſuos habere primates*. In editione ultima operum Auguſtini additur, *Nove*: quod de Sitifenſi intelligendum eſt, quæ ſuperioribus annis diviſa fuerat a Numidia. Quare ex ſententia Auguſtini, poſt diviſionem, nullum jus competebat primati Numidiæ in Mauritaniam Sitifenſem. Ne tamen ipſe, Numidicus cum eſſet, dignitatem provinciæ ſuffragio ſuo minuiſſe videretur, rem in medio reliquit: addit enim: *Quod ſi & eis ad Numidiam convocandum eſſet concilium, oportuit utique ut, aliquorum Maurorum epiſcoporum, qui illic priores ſunt, nomina in tractoria ponerentur*. Monet deinde Victorinum, ut ante omnia quæſtionem de *ordine primatus* cum Xantippo Tagaſtenſi, nempe quis prior eſſet ordinatione, collegarum arbitrio dirimat. Ceterum quia poſt diviſionem Numidiæ primates aliquid ſibi juris in Mauritaniam Sitifenſem ſupereſſe putabant, inde factum exiſtimio, ut in ſynodo univerſali totius Africæ, habita anno 419. recitatus ſit antiquus ille canon de diviſione latus, ut conſenſu omnium primatum, atque adeo ipſius Numidiæ confirmaretur. Ejus conſenſus mentio, quæ in dicto canone 17. collectionis Africanæ habetur, tunc forte prioribus canonis verbis addita eſt: quod ſolenne erat patribus illis, qui aliqua addebant vel detrahebant a verbis canonum antea decretorum, ut patet ex iis quæ decerpta ſunt ex concilio ſub Grato, & relata in dictam collectionem.

Mauritania Sitifenſis diviſio antiquior anno 402.

Locus Auguſtini de hac diviſione explicatus.

Poſt diviſionem nullum jus competebat primati Numidiæ in Sitifenſem.

Explicatur Canon 17. collectionis Africanæ, de quo numero LXXXV.

XCII. Antequam ab Africa diſcedam, explicanda eſt ſententia canonis tertii concilii Carthaginenſis III. ſuperius memorati, de legatis mittendis a provinciis quæ primas ſedes habent. Videtur enim ex eo colligi poſſe, aliquas tunc fuiſſe provincias, apud quas nulli eſſent primates: quod verum eſt; etenim Mauritania Tingitana, licet provinciæ civilis dignitate frueretur, in politia tamen eccleſiaſtica Mauritaniæ Cæſarienſis ſynodo accenſebatur. Itaque nulli legati provinciæ illius Tingitanæ nomine ad concilium plenarium Africæ mittebantur, ſed nomine Mauritaniæ Cæſarienſis. Quod non impediebat quin epiſcopi Tingitanæ provinciæ delegari poſſent velut membra concilii Mauritaniæ. Sed prima ſedes forte addicta erat ſolis Mauritaniæ Cæſarienſis epiſcopis. Sane, devicta a Wandalis Africa, Tingitana eorum imperio ceſſit, ab Hiſpanicis provinciis avulſa. Attamen florente licet VVandalorum imperio, Tingitana locum ſpecialem non habuit inter provincias eccleſiaſticas Africæ, ſed Mauritaniæ Cæſarienſi ſubdita fuit, ut antea. Quod docet notitia epiſcopatuum edita ſub Hunerico rege, ubi Tingitanæ epiſcopatus ſub Cæſarienſi Mauritania recenſetur. Suſpicari poſſet aliquis intermedio tempore, ſcilicet ab imperio Conſtantini ad VVandalorum in Africam irruptionem, id eſt centum & amplius annis, Tingitanos epiſcopos ad Hiſpaniarum ſynodos pertinuiſſe, quemadmodum provincia civilis Tingitana vicario Hiſpaniæ parebat. Eam conjecturam, alioqui probabilem, refutat Siricii epiſtola ad Himerium Tarraconenſem epiſcopum data, anno 385. qui Hiſpaniarum epiſcopos intra quinque provincias reſtringit, Tarraconenſem.

Explicatur Canon 3. Concilii Carthaginenſis III.

Tingitana fuberat ſynodo Mauritaniæ Cæſarienſis.

sem, Carthaginensem, Bæticæ, Lusitaniæ, & Gallicæ. Quod congruit cum veteri descriptione episcopatuum Hispaniæ, relata a Garsia Loaisa in notis ad concilium Lucense; ubi quinque illis provinciis additur quidem provincia Narbonensis, quia Gothorum regibus parebat, & ad Hispaniæ concilia evocabatur; sed Tingitanæ nulla descriptio, timmo vero subindicatur eam provinciam non pertinuisse ad ecclesiam Hispanicam.

XCIII. Quare, ut disputationem istam contraham in pauca, manifestum est ex Innocentii & Leonis, atque Africani concilii testimoniis, nullum fuisse privilegium, quo vetus & prima provincia antecelleret secundæ: si illud unum excipias, quod tribus antiquis Africanæ diœceseos provinciis reservatum est in ordine consessus, de quo dixi numero 79. Regula autem illa, quæ primæ provinciæ metropolitanos secundæ provinciæ exæquat, vigebat in Galliis tempore Hincmari Remensis archiepiscopi, qui sola ordinationis serie Treverensem primæ Belgicæ metropolitam, & Remensem secundæ Belgicæ inter se differre docet, duobus locis apud Flodoardum. Alter est lib. 3. hist. Rom. cap. 13. in epistola ad Nicolaum: *Inter Remensem & Treverensem ecclesiam, has enim duas tantum provincias Belgicæ regio habet, hæc semper distinctio fuit sicut in ecclesiasticis monumentis invenimus, & vetustissimam consuetudinem semper obtinuisse comperimus, ut idem episcopus non locis sed dignitate ordinis prior secundum sacras regulas haberetur, qui foret in qualibet istarum ecclesiarum metropoli antea ordinatus.* Idem Hincmarus in epistola ad Ludovicum regem, apud Flodoardum libro 3. cap. 20. *Ecclesiæ Remensis & Treverensis comprovinciales atque sorores, & ex autoritate, & ex antiqua consuetudine habentur: ea conditione, ut qui prior eorum fuerit episcopus ordinatus, prior etiam habeatur in synodo, sibi mutuo consilio & auxilio foveantur atque fulciantur.* Necesse est itaque ut corruat quod annotatum est in epistola Gregorii VII. ad Manassem Remensem libro 6. epist. 2. Treverensem ecclesiam olim a Remensi cultam: *Remensis, cui præ fides, ecclesia quodam tempore primati subjacuit, & ei ut magistro post Romæum pontificem obedivit.* Hæc autem assertum est ab autore epistolæ Gregorii, ex recepta tunc temporis, opinione, de jure primæ provinciæ in secundam. Unde quoque color petitus est, ad instituendum tum ecclesiæ Narbonensis primatum in provincias primam & secundam, ex rescripto Urbani II. dato anno 1097. tum Lugdunensis ecclesiæ in quatuor provincias Lugdunenses.

XCIV. Ne quis autem ex hac disceptatione colligat me in id incumbere videri, ut primatum Lugdunensem succussis ejus fulcimetis evertam, id solum a benigno lectore postulo, ut fucum a sano colore, & tectorium a solido pariete distinguat, nec eraso uno alterum aboleri existimet. Primatus iste solidissimis fundamentis nititur, summa nempe & plena sedis apostolicæ autoritate, quæ sibi subjectas ecclesias, prout utilitas publica exigit, & temporis opportunitas suadet, magnis incrementis solet augere. Licet itaque color huic institutioni parandæ quæsitus, post diligentem vetustatis perscrutationem deleri possit, manet tamen pontifici decreti Κύριος inconvulsum; quo solo primatus illius moles, etiam posita sententia de antiquo primæ provinciæ in secundam privilegio, sustentari potest. Usu enim tot sæculorum adeo obliteratum est, ut de suæ ecclesiæ libertate quisque metropolitanus præscribere posset. Itaque vi sola imperii alicujus summi in ecclesia opus erat ad restituenda in integrum primatuum jura in provinciis Lugdunensibus, si olim ita exstitissent, ut certum est nulla fuisse. Neque est quod majoribus nostris aliquid imputari possit, si vitio sæculi illos latuerit in historiæ ecclesiasticæ cognitione, quod nostra ætate, post frequentes eruditorum virorum contentiones, in apertam lucem emersit. Sane adeo illustris fuerat olim civitatis Lugdunensis status, ut Gregorio septimo satis instructæ rationes suppetere potuerint ad constituendum illius ecclesiæ in quatuor provincias primatum: ducto etiam argumento a notitia & descriptione civili, ad quam præcipue respexit, dummodo intra veritatis historicæ lineas contineatur. Cui vetustas ecclesiæ illius, & splendor, quem illi celeberrimæ famæ Irenæus episcopus conciliavit, non mediocriter suffragata sunt. Denique recepta opinio ante Gregorii tempora, de primatu debito ecclesiæ Lugdunensi, ad confirmandam dignitatem illam multum contulit, Quæ res ut planior fiat non alienum erit ab instituto de Coloniæ Lugdunensis origine, & de illius ecclesiæ antiquitate paucis agere.

XCV. Colonia Lugdunensis conditum ad Lucium Mumacium Plancum constanter omnes referunt, teste etiam vereri inscriptione, in qua Plancus coloniam istam & Rauricam deduxisse dicitur. Occasionem vero ejus fundandæ describit Dio lib. 46. cujus verba expendenda sunt, quia plurimum conferunt ad ornatum illius urbis: Ἐκέλευσαν αὐτοῖς τὸς ἐξ Οὐιέννης τῆς Ναρβωνησίας

A ὑπὸ τῶν Ἀλλοβρίγων ποτὲ ἐκπεσόντας, καὶ ἐς τὸ μεταξὺ τοῦ τε Ῥοδανοῦ καὶ τοῦ Ἀράξεος, ἢ συμμίγνυται ἀλλήλοις, ἱδρυθέντας συνοικίσαι. καὶ ὅπως ἐκεῖνοι ὑπομένωσιν, τὸ Λουγδοῦνον μὲν ὀνομάσαι, νῦν δὲ Λούγδουνον καλέμενον ἔκτισαν. *Senatus jussit illis*, id est Lepido & L. Planco, *ut iis, qui quondam Vienna provinciæ Narbonensis oppido ab Allobrogibus erant expulsi, & intra fluvios Rhodanum & Ararim ad eorum confluentes consederant, urbem conderent. Atque ita illi subsistentes, Lugdunum, quod olim Lugudunum vocatum fuit, ædificaverunt.* Hæc Viennensium expulsio accidere non potuit postquam Allobroges redacti sunt in provinciæ formulam a Romanis, qui vim omnem a Viennensibus sibi quoque subjectis arcuissent. Quare accurate locutus est Dio, qui de temporibus Munacii Planci loquens, ait Viennenses expulsos fuisse ab Allobrogibus *quondam*, ποτέ. Eventus ergo illi referendus est ad tempus anterius Q. Fabii victoria, qui Allobroges subegit, anno urbis conditæ 623. id est ante Christum anno 121. Post domitos Allobroges Vienna, B quæ ditioni eorum accesserat, facta est caput gentis a Romanis. Unde recte notat Strabo libro 4. Viennam, quæ vicus quondam erat, scilicet post vastationem, factam fuisse Allobrogum metropolim.

XCVI. Quare non videtur a vero aliena Clitophontis antiqui scriptoris narratio, apud autorem *Libelli de Fluviis*, quam Plutarcho vindicavit vir clarissimus & doctissimus præses Philippus Mausacus. Clitophon enim ille tradit Momorum & Atepomarum regno pulsos, in colle Arari imminente urbem designasse, ejusque ædificationi avide incubuisse, auspiciis excitatos corvorum circum volitantium, unde a Momoro auguriorum callentissimo nomen Lugduni urbi & colli datum Λεγον γὰρ τὴν σφῶν διαλέκτῳ τὸν κόρακα καλεῖσι. Δεῖνον δὲ τὸν ἐξέχοντα, καθὼς ἱστορεῖ Κλιτοφῶν ὁ τῷ ιγ', τῶν κτισίων. *Etenim vulgari lingua lugum corvum vocant, dunum vero locum editum, quemadmodum refert Clitophon lib. 8. urbium conditarum.* Viennenses patria pulsi, in confluentibus Araris & Rhodani confederunt, ex Dione; C ibidem Momorus & Atepomarus regno expulsi urbem condiderunt, ex Clitophonte. Si cui discrimen ineste videatur inter has narrationes, ob mentionem regni a Clitophonte injectam, reponendum est Viennensium agros olim regibus seu dynastis paruisse, qui Allobrogibus infensi erant Hannibalis ætate; qui per eas oras iter faciens cum exercitu, dissidium de regno inter fratres exortum diremit arbitrio suo. Dices de regno Allobroges certavisse, non Viennenses, si Livio fides, sed ex Polybii testimonio, unde sua Livius hausit, discemus hanc seditionem exortam non inter Allobroges, sed inter vicinas & infestas illis gentes, nempe Viennenses. Hannibal transmissurus in Italiam exercitum trajecit Rhodanum in agro Volcarum, scilicet ad Tarasconem opidum; deinde profectus adversa ripa Rhodani, mediterranea Galliæ petiit, ut a mari & a Romanis recederet, cum quibus antequam in Italiam ventum foret, non erat in animo manus conserere. Quartis castris ad insulam pervenit, ubi Rhodanus & Isara confluunt in unum. Sic enim legendum est apud D Polybium libro 3. *Isaræ* nempe, non autem *Scoras*, ut præferunt editiones. Putabant Sigonius & Casaubonus emendandum Polybii locum ex Livio, qui legit *Arar*: sed lectio, quam secuti sumus, debetur celeberrimo geographo Philippo Cluverio lib. 1. antiquæ Italiæ, qui expensa insulæ descriptione, ejusque comparatione cum Delta Ægyptio ab ipso Polybio instituta, *Isaram* reponendum docuit. Allobrogum autem regio, ex Strabone, inter Rhodanum & Isaram fluvium sita est: hic autem in Rhodanum influit. Quæ duo flumina ex Alpibus decurrentia ingens spatium lætissimorum agrorum in vicem insulæ complectuntur, quod altissimorum montium jugo ex latere orientali clauditur, quemadmodum Ægyptium Delta mari, cujus magnitudinem hæc insula ita æquat, ut tamen non superet. Quod aliter se habet in illo tractu, qui Rhodanum inter ex Alpibus defluentem, & Ararim ex Vosego monte, continetur, ubi sunt patentes & aperti Helvetiorum, E & Sequanorum agri, qui ter majus Delta Ægyptio spatium occupant. Cæterum ex Polybii narratione certum est, integram insulam non paruisse uni regulo, sed inter plures divisam. Etenim Brancus in regnum ab Hannibale restitutus, vicinos confluenti fluviorum agros, id est Viennensium, possidebat. Sed loca superiora & monti proxima Allobrogum duces regebant studiis contrariis. Ille enim recenti beneficio affectus Hannibalis militem vestimentis juvit, & copiis suis iter securum per Allobrogum regionem ut a suo regno alienam præstitit, usque ad Alpium tumulos. Copiis vero Branci dimissis, tunc Allobroges, qui bello abstinuerant, partim equitum Pœnorum metu, *partim barbarorum, qui præsidii causa se comites illis adjunxerant*, in abruptis montium vexare cœperunt Hannibalis exercitum, ut notat Polybius, Τὰ μὲν τῆς ἱππῆς, διώκοντες, τὰ δὲ τῆς παραπίπτοντες βαρβάρους. Etsi vero ex Polybio

In gratiam Viennensium, qui eo profugerant.

Olim, id est ante victos Allobroges a Romanis.

Dio explicatus ex Clitophonte. Momorus & Atepomarus primi Lugdunum condiderunt.

Regulis parebat ager Viennensis Hannibalis ætate.

Distinctus ab Allobrogibus.

In confluentibus Isaræ & Rhodani.

Insula inter Rhodanum & Isaram.

Subdita variis regulis

Viennenses inferiora loca, Allobroges superiora obtinebant, ex Polybio.

Livius non satis ista discrevit, qui omnem regionem tribuit Allobrogibus.

manifeste appareat diversum fuisse Branci regnum, ab Allobrogum regione: attamen Livius, qui rationem habuit ejus spatii, quod sua ætate Allobroges obtinebant, scilicet, a radicibus Alpium inter utramque ripam Rhodani & Isaræ, usque ad eorum confluentes, fratrum de regno certamen ab Hannibale sedatum, non obscure in Allobrogum regione ponit: *Sedatis*, inquit, loquens de hac seditione, *Allobrogum certaminibus*. Enimvero Montanos, qui in Alpibus cum Hannibale dimicarunt, Allobroges fuisse dissimulat egregie, etsi hoc diserte scripserit Polybius. Pugnare enim illi videbantur studia regis Allobrogum, ut ipse posuerat, erga Hannibalem, & seditio in illis partibus sopita, cum eorumdem Allobrogum certamine in Alpibus adversus ipsum Hannibalem. Maluit itaque Montanorum impetum describere, non adjecto Allobrogum nomine. Quæ dixi eo pertinent, ut sciatur Hannibalis ætate, id est, anno ante Christum 218. Allobroges nondum tenuisse eam partem regionis, quæ prætenditur inferiori ripæ Rhodani, ubi sita est Vienna, usque ad Isaram. Bello tandem in eos quoque agros imperium sibi pepererunt, expulsis inde Viennensibus populis: qui trajecto Rhodano, in alteriore ripa sedes suas ad confluentem Araris & Rhodani posuerunt, ante Fabii victoriam de Allobrogibus relatam, ut antea dixi. Quod factum est ductu & auspiciis Momori, & Atepomari, qui Lugdunum condiderunt, quemadmodum observat Clitophon. Itaque alius est hic Atepomarus Lugduni conditor a Legulo Atepomaro, qui a Plutarcho dicitur alibi, una cum cæteris Gallis ad expugnationem Romanæ urbis profectus esse, anno ante Christum 390.

Tempus eversæ Viennæ ab Allobrogibus.

De situ antiquo Coloniæ Lugdunensis.

XCVII. Disputarunt Paradinus & Rubisius de antiquo urbis Coloniæ Lugdunensis situ, quam illi in colle sancti Justi, vel *Forviere*, collocatam putant, non autem ad sancti Sebastiani collem, intra confluentes Rhodani & Araris. Quod alienum a vero sibi facile persuadebit qui Forvierii collem editum adeo, inclementem, asperum, & confragosum esse sciet, ut ad arcendam Araris communionem a natura effictus, atque ager, qui est in summo jugo vix satis expansus ad modici oppidi pomœria esse videatur. Cum ex adverso sancti Sebastiani jugum duobus fluviis sic immineat, ut hinc tundantur Rhodano, illinc Arari alluatur, & a supercilio collis, molli satis clivo & quaquaversum expanso, usque ad fluminum ripas, in aream æquam & planam isthmo illo inclusam sit descensus. Hoc spatium occupasse Viennenses notat Dio, atque ibidem fundatam fuisse coloniam a Planco, satis significat: ne alioqui vir prudens iniquiori & angustiori loco urbem condidisse videretur, derelicta munitissimi loci & fluviorum opportunitate. Impositam colli fuisse docet Seneca epist. 91. ubi hujus urbis incendium sub Nerone deplorat. *Civitas*, inquit, *arsit opulenta, ornamentumque provincialium, quibus & inserta erat & accepta, uni tamen impositа, & huic non altissimo monti*. Strabo autem sub colle conditam, ὑπὸ τῷ λόφῳ observat: id est, ita impositam monti, ut non in summo vertice, sed per declivia & clementia jugi latera esset ædificata. Inde nomen Lugduni: *Dunum* enim apud veteres Gallos collem significat; unde oppida, quorum nomina apud Gallos in *dunum* terminantur, in collibus sita sunt, *Lugum* autem vel corvos significat ex Clitophonte, ut Lugdunum idem sonet ac *Collis corvorum*; vel si mavis, cum antiquis glossis subjectis itinerario Hierosolymitano temporibus Constantini magni confecto, *Lugdunum, defideratum* montem antiqua Gallica lingua exprimat. Cuinam vero colli potissimum insederit, plane discimus ex Seneca *in Ludo* super morte Claudii, qui situm hujus urbis, ubi natus princeps ille, ita describit, ut eam locet ad clivum illius jugi, quod duobus fluviis imminet, Rhodano scilicet atque Arari, antequam invicem misceantur, & in unius Rhodani nomen coeant.

In declivio collis sancti Sebastiani.

Conciliatur Strabo cum Seneca.

Lugdunum quid significet?

Lugdunum inter duos fluvios.

Vidi duobus imminens fluviis jugum,
Quod Phœbus ortu semper obverso videt;
Ubi Rhodanus ingens amne prærapido fluit,
Ararque, dubitans quo suos cursus agat,
Tacitus quietis alluit ripas vadis.
Estne illa tellus spiritus altrix tui?

Claudium alloquitur Hercules a Jove missus, ut exploraret, quorum hominum esset. Eodem modo Claudianus Lugdunenses describit.

Quos Rhodanus velox, Araris quos tardior ambit.

His Senecæ & Claudiani verbis sancti Sebastiani jugum accurate exprimitur. Eo in colle tabulas illas æneas, illustre antiquitatis monumentum, quibus oratio Claudii imperatoris in senatu habita continetur, effossas fuisse anno 1529. testatur Paradinus, atque adeo, ea in parte, præcipuam fuisse coloniæ sedem necesse est, quæ inter cætera suæ urbis decora hanc orationem in æs incisam, more solito, in curia sua tunc reposuerit. In eodem præterea clivo vinearum fossores, & ii qui domuum fundamenta moliuntur, inci-

dunt in antiquos nummos, veterum principum vultu signatos. Negari tamen non debet quin ædificia alterum quoque collem complexa fuerint, quod abunde testantur antiqua rudera.

Idem patet ex Strabone.

XCVIII. Sed præcipuum coloniæ robur & ornamentum constitutum erat in area duobus fluviis intercepta: quod docet Strabo duobus locis. Unus est lib. 4. extremo, ubi consilium aperit, cur Romani Lugdunum duobus fluviis incluserint, nempe ut esset instar arcis, scilicet adversus Gallorum fluxam & labilem nondumque satis firmatam fidem, ὥστερ ἀκρόπολις διὰ τὰς συμβολὰς τῶν ποταμῶν. Altero loco Lugdunum commendat, quod eo emporio Romani uterentur; Καὶ γὰρ ἐμπορίῳ χρῶνται. Solenne enim est huic scriptori *emporia* eas urbes vocare, quæ sunt ripis fluminum vel litori maris impositæ, ideoque commerciis opportunæ. Lugdunum vero ad utriusque maris commercia, ipso etiam Augusti ævo, & sequentibus sæculis patebat, nondum aperta oceani Septemtrionalis per Gades circum navigatione. Merces enim ad urbem Arelatensem, ex Italia, Hispania, Africa atque ipso etiam oriente devehebantur, ut docet Honorii constitutio, præter Strabonem: quæ deinde per Rhodanum navigiis Lugdunum usque perlatæ, exin per Ararim & Dubim ad Helveticos & Germaniam utramque, vel terrestri itinere ad Sequanam transvectæ, secundo amne ad Caletes, & Lexovios, ipsum Oceanum, deferebantur, teste Strabone, *libri quarti duobus locis*. Unde antiquus geographus, qui vixit Constantii ætate: *Pariter & aliam a Treveri civitatem habet Gallia, in omnibus ei adminiculantem, quæ ad mare sita est, quam vocant Arelatum, quæ cum ab omni orbe commercia suscipiat, & prædictæ maximæ civitati Treveri ea submittit*.

Emporium utriusque maris Lugduni.

Moneta Lugduni Romanis.

XCIX. Non omittendum est, ad Lugduni commendationem, quod observat eodem loco Strabo, Romanorum præfectos monetam auream & argenteam Lugduni cudere solitos. Quod profectum ex instituto Planci, ut patet ex eo argenteo nummo, quem statim post coloniam conditam ibi percussum exhibent eruditi, hac inscriptione: ANTON. IMP. III. VIR R. P. C. A. XL. ex adversa parte, LUGDUNI, cum Leonis effigie. Antonius iste est triumvir reipublicæ constituendæ, cui Gallia contigit in partitione provinciarum, quam inivit cum collegis anno V. C. 712. teste Dione: unde biennio post depulsus est armis Augusti. Quare eo triennio, quo Gallias tenuit, necesse est excusum fuisse nummum istum. His vero literis A. XL. valor nummi significatur, id est, assium XL. Non enim annum coloniæ deductæ designant, quæ a quadriennio tantum condita erat, neque etiam a populis XL. Galliæ excusum, ut visum Lipsio: nummi enim a præsidibus Romanis hic excudebantur, ut docet Strabo, non autem a populis. Deinde conventus Lugdunensis erat sexaginta populorum, non autem quadraginta, de quo mox dicam, Perduravit mos iste cudendæ Lugduni monetæ ad Honorii tempora, ut docet Notitia imperii, ubi moneta Lugdunensis inter cæteras recensetur. Vidimus etiam nummos sub Carolo Magno, & Ludovico Pio regibus nostris percussos, cum hac inscriptione: CAROLUS IMP. & LUDOVICUS IMP. & ex adversa parte, LUGDUNUM. Jus istud cudendæ monetæ ad archiepiscopos Lugdunenses principum beneficio derivatum est, qui hac inscriptione utebantur in iis quos vidimus nummis: LUGD. PRIMA SEDES GALLIARUM. Nunc vero res tota summo reipublicæ commodo ad regum autoritatem revocata.

Templum Augusto dicatum Lugduni.

C. Cæterum fieri non potest sine piaculo conventus ille populorum Galliæ, qui quotannis fiebat in colonia Lugdunensi ad aram Augusto principi dicatam. Illi enim, etiamnum vivo, templum ad confluentem Araris & Rhodani, ante ipsam urbem, sexaginta populi Galliarum excitaverant, in quo duæ aræ constructæ; quarum uni simulacra uniuscujusque ex illis gentibus erant inscripta, ut scribit Strabo. De loco consentit vetus inscriptio, & Lucius Florus: *Ara Cæsaris ad confluentem Araris & Rhodani dedicata, sacerdote creato C. Julio Vercundato Eubio Heduo*. Conditores vero templi fuisse universos Galliarum populos, solus docuit Strabo. Sane pleræque provinciæ in gloriam Augusti effusæ templa illius numini sistebant publicis impensis: ut commune Asiæ in urbe Pergamo, & Ephensi: & commune Bithyniæ, in urbe Nicæa, ex Tacito & Dione. Quod beneficium his urbibus concessum testatur Dio lib. 51. quia in suis provinciis præcellebant; αὐτικα γὰρ πᾶσαι αἱ πόλεις ἔν τε τῇ Ἀσίᾳ, καὶ ἐν τῇ Βιθυνίᾳ προετίμων. Unde colligi potest claritudo coloniæ Lugdunensis, utpote quæ universas Gallias exciverit ad sui delectum pro sistendo templo.

Ab universa Gallia.

CI. A Galliis istis excipi debet provincia Narbonensis, quæ omnium provinciarum prima Narbonæ aram Augusto dicaverat, & sodales Augustales, ut patet ex veteribus inscriptionibus. Præterea vero illa ætate Galliarum nomine tres partes a Julio Cæsare subactæ continebantur, nempe Aquitanica, Belgica, & Lugdunensis: dempta

Quod intelligendum de tribus Gallis, devictis a C. Cæsare.

Nar-

Narbonenſi, quæ provinciis Romanis jam olim accenſita erat. Unde in inſcriptionibus Lugdunenſibus apud Gruterum pag. 386. Catulio cuidam *ſacerdoti ad templum Romæ & Auguſti*, *tres provinciæ Galliarum* tantum, tumulum poſuerunt. Item pag. 355. Tiberio Antiſtio equiti Romano *tres provinciæ Galliæ ad aram Cæſarum ſtatuam equeſtrem ponendam cenſuerunt*. Quæ verba ſatis ſignificabant, conventum Lugduni habitum ad templum Auguſti, a tribus illis provinciis, dempta Narbonenſi, quæ Julii Cæſaris exemplo, qui eam in deſcriptione Galliæ omiſit, a ſcriptoribus, ſæpiſſime Galliis opponitur. Inſignis locus in epitome Livii, libro 134. de Auguſto: *Cum ille conventum Narbone egit, cenſus a tribus Galliis, quas Cæſar pater vicerat, actus*. Hinc factum, ut apud Ammianum lib. 15. locus, qui eſt ad confluentes Araris & Rhodani, dicatur *exordium Galliarum*; & in tabula itineraria Peutingeri, *Lugdunum caput Galliarum*; quia poſt emenſam Viennenſem provinciam, quæ pars erat Narbonenſis antiquæ, prima Romanis civitas occurrebat, quæ apud Gallias ſpecialiter dictas ſita erat.

[Tr]es Galliæ [dis]tributæ in [sex]aginta [po]pulos.

CII. Tres autem illæ provinciæ, in ſexaginta populos diſtributæ erant, ut diſcimus ex ſuperius adducto Strabonis loco. Eum ſummopore illuſtrat Ptolemæi deſcriptio, qui ponit in Aquitania ἔθνη ſeu populos XVII. in Lugdunenſi gentes XXIV. in Belgica XIV. quibus numeris ſimul junctis conficiuntur ſexaginata populi. Nec officit Tacitus annal. lib. 3. qui de Flori & Sacroviri defectione apud Treveros & Eduos loquens, ait Romæ omnia in majus credita, jactatumque *quatuor & ſexaginta Galliarum civitates, defeciſſe, dubias Hiſpanias*. Civitatum nomine populos quidem intelligit, (unde eodem loco Turonios & Andegavos inter civitates recenſet:) ſed loquitur de univerſo corpore Galliarum, quod LXXIV. populis conſtabat; additis ſcilicet ad LX. populos XIV. illis, quos Ptolemæus Narbonenſi provinciæ tribuit. Quare leve mendum irrepſit in numerum civitatum apud Tacitum, ubi legendum, *quatuor & ſeptuaginta civitates defeciſſe*.

[Ex]plicatur, [et] emenda[tu]r Tacitus.

[D]e duobus [ar]is templi, [d]uarum una [R]omæ, altera Auguſto [d]icata. [D]einde reli[qu]is Augu[ſt]is. [A]uguſtales.

CIII. Ex duabus aris in templo Auguſti collocatis una dicata erat Auguſto, altera Deæ Romæ. Nam, ut ait Suetonius de Auguſto, *Templa quamvis ſciret etiam proconſulibus decerni ſolere, in nulla tamen provincia, niſi communi ſuo Romæque nomine, recepit*. Unde in veteribus inſcriptionibus Lugdunenſibus dicuntur ſacerdotes *Romæ & Auguſti*. Poſtea invaluit ut reliquorum quoque Cæſarum numinibus ſacra fierent in templo Lugdunenſi, ut patet ex inſcriptione apud Gruterum, pag. 320. *Servilio Mareiano Arverno, ſacerdoti ad templum Romæ & Auguſtorum, tres provinciæ Galliæ*. Inde *Ara Cæſarum* dicta in ſuperius laudata inſcriptione. Sacerdotes iſti nuncupati ſunt tandem *ſodales Auguſtales*, ex inſtituto Tiberii, apud Tacitum libro 1. annal. qui Lugduni, quemadmodum, in Bætica, & aliis provinciis erant ſex numero. Unde in inſcriptionibus mentio IIIII I. Aug. id eſt. *Sevirorum Auguſtalium*; qui dicti quoque *flamines Auguſtales*. Servabant inter ſe ordinem, unde in inſcriptionibus, Aurelius quidam dicitur, *primus corporis Auguſtalium*, & Primigenius; *ſexvir ſecundus Auguſtalis*. Primi cujuſque ordinis, qui magiſterium ſacerdotii exercebant, *magiſtri* dicti. Honor Auguſtalitatis, flaminii, & pontificatus, in quinquennium, vel in perpetuum, ab ordine decurionum decernebatur; quandoque gratuito, aliquando ſportulis & epulis datis. In Lugdunenſi inſcriptione apud Gruterum, pag. 431. *Sextus Ligurius ſummus curator civium Romanorum provinciæ Lugdunenſis, quinto duumviralibus ornamentis ſuffragiis ſanctiſſimi ordinis honoratus, duumvir deſignatus ex poſtulatione populi, ob honorem perpetui pontificatus datum, cujus doni dedicatione decurionibus denarios quinque, ordini equeſtri, ſerviris Auguſtal. negotiatoribus vinariis denarios tres, & omnibus corporibus Lugduni licite coeuntibus denarios duos; item ludos Circenſes dedit*.

Conventus annuus Gallorum ad hoc templum.

CIV. Quotannis in honorem Auguſtorum primores Galliarum conveniebant ad hoc templum, & ſolennes feſtos dies agitabant. Eorum meminit Dio lib. 54. referens Druſum avertiſſe Gallos a ſocietate belli cum Sicambris, evocatis Lugdunum proceribus, ejus feſti ſpecie, quod ad Auguſti aram agebatur: obſervatque ſua ætate, id eſt ſub principatu Alexandri filii Severi, eamdem ἑορτὴν, ſeu celebritatem, perduraſſe, ἣν καὶ νῦν περὶ τὸν τοῦ Αὐγούστου βωμὸν ἐν Λουγδούνῳ τελοῦσι. Itaque de hoc conventu accipi debet inſignis ille locus epiſtolæ Lugdunenſium Chriſtianorum, ſub Antonio, apud Euſebium libro 5. hiſt. cap. 1. Ajunt rectorem provinciæ tribunali inſidentem, veluti pompam quamdam traduxiſſe martyres ante ora populorum, qui ex omnibus gentibus Lugdunum convenerant: τῆς ἐνθάδε πανηγύρεως· ἔστι δὲ αὕτη πολυάνθρωπος, ἐκ πάντων τῶν ἐθνῶν συνερχομένων εἰς αὐτὴν ἀρχομένης συνεστάναι. Quem locum ſic vertit Ruffinus: *Die quodam celeberrimo, in quo ex omnibus provinciis coeuntes nundinas celebrare ſolent*. Recte conventum ſolennem, ſeu πανήγυριν, *nundinas* vertit: eo ſignificatu in Veteribus gloſſis, *nundinæ*, ἑορτή, quæ mercimonia quoque ſignificant, quod agitari ſolerent diebus feſtis. Quod eſt autem apud Euſebium, ex omnibus gentibus conflatum conventum, intelligi debet de omnibus ſaltem trium Galliarum populis.

De hoc conventu intelligendus Lugdunenſium locus, apud Euſebium.

CV. Dies illi feſti, partim ſpectaculis & muneribus cruentis in amphitheatro Lugdunenſi præbitis impendebantur, ut docent exacta a martyribus uſque ad ludibrium ſupplicia, apud Euſebium: partim ludis miſcellis, quos edidiſſe Cajum Caligulam Lugduni in Gallia docuit Suetonius. Qui ludi non ſolum lucta, pugilatu, muſica, equorum curſu, & id genus oblectamentis conſtabant; ſed etiam certamine Græcæ Latinæque facundiæ. Ubi, teſte Suetonio, *victi præmia victoribus conferebant, eorumdem & laudes componere coacti. Ii autem, qui maxime diſplicuiſſent, ſcripta ſua ſpongia lingua ve delere juſſi, niſi ferulis objurgari, aut flumine proximo mergi maluiſſent*. Unde Juvenalis verſus ille notiſſimus:

Palleat, ut nudis preſſit qui calcibus anguem,
Aut Lugdunenſem rhetor dicturus ad aram.

Tunc ſpectacula edita.

Et certamen facundiæ.

Dubitandum non eſt, quin ad recitationes iſtas publicas & ſolennes auditorium eſſet in ædibus Auguſti, ſuis gradibus, ſubſelliis, anabathris, & orcheſtra inſtructum. Ejuſmodi auditoria, quæ ex Hadriani inſtituto dicta ſunt *Athenæa*, ut patet ex Dione, Lampridio, Capitolino, & Victore; quæ dein voce pauliſper deflexa *Athenica* dici cœperunt. Quod verbum uſurpatum a Trebellio ad ſignificandam bibliothecam publicam. Inde dictum eſt *Athanacum* locus, ubi erat Athenæum, acſi diceres Athenaicum, eadem inflexione qua ex Achæo fit Achaicus. Unde in antiquis inſtrumentis vetus monaſterium in area ædium Auguſti dirutarum exſtructum, dicitur *Athanacum*, vulgo *Aiſany*. Quod nomen eidem loco inditum erat ante Gregorii Turonenſis tempora, qui meminit martyrum Athanacenſium, ita dictorum, ut ipſe notat, a loco ubi paſſi ſunt Lugduni. Quod indiget interpretatione: martyres enim confecti ſunt in amphitheatro, cujus rudera viſuntur in colle Forvieræ: ſed eorum corpora ludibriis plebis expoſita ſunt per ſex dies, dein combuſta, cineréſque dejecti in Rhodanum, Euſebio teſte, ſcilicet, ad confluentes fluminum, ante Auguſtorum ædes, ut illis hæc quaſi victima Chriſtianorum devoveretur. Unde Gregorius diſerte obſervavit in *Athanaco* combuſta fuiſſe martyrum corpora, quæ tamen ſupplicio affecta in amphitheatro Euſebius docuerat.

Athenæa.

Athenica,

& Athanacum.

Gregorii locus de martyribus Athanacenſibus explicatus.

CVI. Præter eam coloniæ dignitatem, qua civitas Lugdunenſis ornabatur, nova luce aucta eſt ob natales Claudii principis; qui eodem die ea in urbe natus, quo Auguſti ara dedicata eſt, teſte Suetonio, id eſt annis triginta tribus poſt conditam coloniam a Planco. Quod animum Claudii impulit ut urbem redderet celebriorem, eo deductis Romanis civibus ita ut non ſolum jure colonico frueretur, quod Viennenſibus Perfugis ibidem conſtitutis collatum erat a Planco; ſed etiam omnino Romana colonia fieret. Duorum enim generum erant coloniæ, ut notavit Aſconius. Quibuſdam lurbibus vel antiquis, vel de novo conditis, jus coloniæ dabatur, nullis eo deductis civibus: aliæ vero coloniæ fiebant deductione civium Romanorum, qui civitatem conſtituebant ſoli, aut veteribus incolis adjuncti. Eo reſpiciebant Lugdunenſes, veteris diſcordiæ, quæ illis adverſus Viennenſes interceſſerat, memores, dum publicis precibus provocant milites, qui a partibus Vitellii ſtabant, ad Viennenſium exitium; ſe coloniam Romanam eſſe prætendentes, apud Tacitum libro primo hiſtor. Non enim negabant, quin Vienna inter colonias eſſet, cum a Claudio in oratione pro Gallis *ornatiſſima valentiſſimaque colonia* dicatur: & hoc etiam loco teſtatur Tacitus, vetuſtatem & dignitatem coloniæ Viennenſis valuiſſe, ne exſcinderetur. Sed Vienna donata fuerat colonico jure, etſi civibus Romanis eo non deductis: Lugdunum contra, magnam partem Romanis familiis ſteterat, externis licet immixtis, nempe profugis Viennenſibus, ut recte monuit Lipſius. Quam tamen civium mixturam ad Claudii tempora referendam puto. Novum itaque nomen adepta eſt civitas Lugdunenſis beneficio Claudii, dictaque *Colonia Copia Claudia Aug. Lug.* ut patet ex veteri inſcriptione apud Gruterum. Quod his literis deſignatur paſſim in inſcriptionibus Lugdun. *C. C. C. Aug. Lug.* Eas de trecentis auguribus male interpretati ſunt Paradinus & Rubiſius, & de trecentis auguſtalibus quidam eruditi viri. Eodem exemplo civitas Agrippinenſium dicta eſt in antiqua inſcriptione, *Colonia Claudia Auguſta Agrippinenſium*. Quod nomen enim Copiæ vox in nomenclatura coloniæ Lugdunenſis additur, (de quo quærere ſe ait Scaliger, in animadverſionibus ad chronicon Euſebii) id factum ad ſignificandam emporii Lugdunenſis opulentiam, & rerum omnium abundantiam ex loci opportunitate. Sic urbs Hadrumetina donata jure coloniæ a Trajano, ob ſeda-

Colonia Lugduni augetur a Claudio.

Tacitus explicatus.

Novum nomen Coloniæ Lugdunenſis.

sedatas eo beneficio opidanorum sediriones, dicitur *Concordia*, in antiqua inscriptione: *Colonia concordia Ulpia Trajana Augusta Frugifera Hadrumetina*. Ad Claudii itaque singulare studium referri posse videntur ornamenta pleraque illius coloniæ, ut amphitheatrum, thermæ publicæ, quarum mentio apud Eusebium, & aquæductuum structuræ, quorum fornices aliquot lateritii a sexto lapide ducti adhuc supersunt. Aqua illa publica, postquam usibus amphitheatri & castrorum, in superiori colle inservierat, per latera pendentis jugi derivabatur ad thermas, & ad fontes publicos, usumque privatum civium, ut fidem faciunt divergia, castella, tubi, & canales ex latere firmo constructi, quæ frequenter in clivo illo fodientibus occurrunt. Balneas in ima valle ad ripam Araris constructas fuisse par est.

Ornamenta publica Coloniæ a Claudio.

CVII. De castris, quorum mentionem feci, aliqua dicenda sunt, quia valde conferunt ad explicandum insignem locum epistolæ Christianorum Lugdunensium apud Eusebium. Cum ex instituto Augusti, ad tutelam imperii perpetuo milite principes uterentur, legionibus & auxiliis provinciatim distributis; in limitibus quidem majores copiæ dispositæ erant, sed in oppidis quoque interioribus non deerant cohortes & alæ, quæ provinciales in officio continerent. Inter cetera Lugduni tendebat cohors decima octava, ut docet Tacitus annal. III *Andegavos Acilius Aviola excita cohorte quæ Lugduni præsidium agitabat, coercuit*. Vetus autem & solitum ejus urbis auxilium fuisse, discimus ex eodem auctore libro I. histor. ubi meminit quidem Junii Blæsi Lugdunensis Galliæ rectoris, qui partibus Vitellii accessit cum Italica legione, & ala Taurina Lugduni tendentibus, sed subjungit, *Cohortem* XVIII. *Lugduni solitis sibi hibernis relictam*. Ut autem milites arctius & in disciplina haberentur, secreti erant a civibus & urbe, suisque castris continebantur, ad exemplum urbanarum cohortium, quæ Romæ degebant in castris prætoriis ad portam Viminalem. Castra autem ista Lugdunensia laxiora fuisse oportuit, neque unius tantum cohortis capacia, sed legionis quoque & alarum equestrium, quæ aliquando tendebant in hac colonia. Itaque, nisi fallor, castrorum Lugdunensium, & prætorii locus erat in colle Fori veteris, (ita enim scribitur in veteribus chartis apud Paradinum, unde vulgare nomen *Forviere*;) sic enim infesso per milites colle, & per opera publica munito, spes adempta erat nationibus Gallicis eum locum invadendi; unde si hæc auxilia deessent, civitas inferior oppugnari aliquo pacto potuisset.

De castris & præsidio Lugdunensibus.

Tribuni qui huic cohorti Lugdunensi præerat, (non autem tribuni plebis, ut vertit Christophorsonus) mentio in epistola Lugdunensium apud Eusebium: qui χιλίαρχος a numero mille militum qui cohortem complebant. Ajunt productos martyres in forum a tribuno, & ab urbis magistratibus, atque ibi publice interrogatos de fide, in carcerem deinde trusos, usque ad adventum rectoris provinciæ, cujus cognitioni reservati sunt: magistratus illi erant duumuiri, & ordo decurionum, de quibus inscriptiones Lugdunenses. Impie quidem illi adversus Christianos, sed rite & ex ordine legum se gesserunt. Etenim prehensio, modica coercitio, & custodiarum interrogatio duumuiris competebat: non autem animadversio in facinorosos, quæ præsidibus provinciarum lege concedebatur. In hoc autem Christianorum Lugdunensium negotio, ob multitudinem sociorum, metuque tumultus, manu militari opus fuit ad prehensionem reorum. Itaque non solum duumviri, sed etiam tribunus cohortis Lugdunensis, reos prehensos in foro interrogarunt. Viris namque militaribus aliquando ἀνάκρισις, sive interrogatio, permittebatur. Hæc sunt verba epistolæ: Ἀναχθέντες εἰς τὴν ἀγορὰν ὑπό τε τοῦ χιλιάρχου, καὶ τῶν προεστηκότων τῆς πόλεως ἐξουσιῶν, ἐπὶ παντὸς τοῦ πλήθους ἀνακριθέντες, καὶ ὁμολογήσαντες συνεκλείσθησαν εἰς τὴν εἱρκτὴν, ἕως τῆς τοῦ ἡγεμόνος παρουσίας. Id est: *Adducti in forum a tribuno, & urbis magistratibus, coram universa plebe interogati & confessi, in carcerem conjecti sunt, usque ad præsidis adventum*. In hujus loci interpretatione hallucinatus est Ruffinus, quia ἀνακρίνεσθαι verbum legitimum, etsi usurpatum a beato Luca in Actis, quo reorum interrogatio significatur, non intellexit. Sic enim reddit: *Adstante tribuno, & primoribus civitatis, pro solis acclamationibus populi correpti, & in carcerem trusi sunt fratres, usque ad adventum præsidis*. Præses autem ille erat rector utriusque provinciæ, Viennensis, & Lugdunensis; ex utraque enim ecclesia martyres conquisivit, & in eos animadvertit, ut docet Epistola.

Tribunus cohortis Lugdunensis.

Explicatur insignis locus epistolæ Christianorum apud Eusebium.

Lapsus Ruffini.

CVIII. Quare liquido constat, ut existimo, coloniam Lugdunensem ornatissimam fuisse in Galliis: unde ex instituto Augusti effectum, ut Lugdunensi provinciæ solidæ nomen dederit; & tres provinciæ Galliarum, ejus celebritatem commendare annuis conventibus æquum esse duxerint. Urbs vero ipsa, *Segusianorum* genti præerat, Strabone teste, qui situm quoque illius gentis inter Rhodanum & Dubim fluvios fuisse docet: Πρόκειται δὲ τοῦ ἔθνους τῶν Σεγοσιάνων ἡ πόλις αὕτη, κειμένου μεταξὺ τοῦ Ροδανοῦ καὶ τοῦ Δούβιος. Idem docet Plinius libro 4. cap. 18. si emendate legatur. *Segusiani liberi, in quorum agro colonia Lugdunum*. Ceterum Segusiani, de quibus anxie quæritur a plerisque, erant e numero sexaginta populorum Galliæ: neque solum eam regionem occupabant inter duos amnes, quam Strabo annotavit, sed eos quoque agros, quos Ptolemæus Segusianis attribuit, dum illis urbes Rhodanam, & Forum Segusianorum assignat, id est *Roane, & Feur au pays de Forest*. Mirabitur aliquis, quod Lugdunum Segusianorum caput omiserit, culpa tamen imputanda non est Ptolemæo, sed vitio amanuensis, qui inter exscribendum alieno loco Lugdunum posuit, scilicet in Eduorum gente. Ibi enim recensetur *Lugdunum illustris metropolis*, ἐπίσημος Λούγδουνον μητρόπολις, & statim Segusiani describuntur minuti capite suo, per incuriam librarii. Quare Segusiani, vel, si mavis cum Cæsare, *Sebusiani*, complectebantur eos agros, qui hodie nominibus Bressiæ, Balgiaci, partis Burgundici comitatus intra Rhodanum & Dubim, & cis Rhodanum agris Belliioci, Rhodanesii, comitatibus Lugdunensi, & Foresii comprehenduntur. Ceterum nomen istud Segusianorum paulatim obsolevit, post divisionem provinciarum imperii: solumque *civitatis Lugdunensium* nomen obtinuit, quod hodiernam Lugdunensem diœcesin æquabat, donec scisso in partes regno Francorum locus datus est variis illis comitatuum & dynastiarum appellationibus in agro antiquæ civitatis.

Claritudo Lugduni.

Metro... Segusi... rum.

Expli... Segusia...

Correct. Ptolem. textus.

CIX. Galbæ principatu imminuta est aliquo pacto Lugduni dignitas. Ipsa vero civitas tandem expugnata est atque direpta a Severo principe, post bellum confectum contra Albinum Cæsarem, cujus partes secuta erat, teste Herodiano: qui apud Lugdunum *magnam urbem & opulentam*, post varios præliorum eventus ultimam quoque pugnam fuisse testatur: Ἡ δὲ τελευταία περὶ Λούγδουνον μεγάλην πόλιν καὶ εὐδαίμονα. Idem observavit Dio de pugna ad Lugdunum facta prope Rhodanum. Dubios quoque præliorum eventus fuisse inter partes, ante hoc ultimum & decretorium, annotavit Capitolinus, licet de loco tacuerit. Spartianus vero apud Tinurtium pugnatum fuisse docet, non longe a Rhodano. Atqui Tinurtium, quod vulgo dicitur *Tournus*, est oppidum situm ad fluvium Ararim, in eo intervallo, quod est inter urbem Matisconensem & Cabillonensem, ut patet ex Itinerario Antonini: *A Matiscone Tinurtium m. p.* 21. *Tinurtio Cabillionem m. p.* 21. Itaque conciliandus est Spartianus cum ceteris historicis, quod fiet levi emendatione: Hæc sunt verba Spartiani: *Multis interim varie gestis in Gallia, primo apud Tinurtium contra Albinum felicissime pugnavit Severus. Cum quidem ingens periculum equi casu adiit, ita ut mortuus ictu plumbeæ crederetur*. Diserte ait primo pugnatum feliciter apud Tinurtium; unde sequitur ut alio loco ultimum certamen gestum fuerit, idque prope Rhodanum: quod Dio & Herodianus docent fuisse apud Lugdunum. Itaque supplendus est Spartianus hoc pacto: *Primo apud Tinurtium pugnavit Severus, deinde apud Lugdunum*. Direptio tamen civitatis quæ tunc contigit, non adeo infesta fuit, quin aliquot post annis, Alexandri principatu, conventus trium Galliarum ageretur ad aram Augusti, ut jam observavimus ex Dione. Quod enim ex Spartiano annotavit quidam, e præda Lugdunensi immensas opes congestas a Severo, id debet referri ad urbem, id est Romam, & alias provincias, ubi partium Albinianarum conscii proscripti sunt.

Imminu... Lugdun... indirept... sub Sev...

De loco pugnæ con... Albinum

Spartianus emendatus

CX. Nunc restat ut aliqua de vetustate & splendore Lugdunensis ecclesiæ dicamus. Ejus exordia debentur Pothino episcopo, qui eas in partes a Polycarpo Smyrnæ in Asia episcopo, beati Joannis apostoli discipulo, missus est, ut lib. I. historiæ Francorum cap. 24. docet Gregorius Turonensis, qui antiquitates illius ecclesiæ perspectas habuerat, per aliquod tempus ea in urbe moratus cum Nicetio episcopo Lugdunensi avunculo suo. Sæpe quæsitum est, qua ratione fieri potuerit, ut Pothinus a Polycarpo mitteretur, quæ cognatio intercesserit inter nationes adeo remotas, quod jus competierit Asiatico episcopo in occidentem. Attamen si quis perpendat Lugdunensis emporii opportunitatem, quo merces ex oriente advehi solitas docuimus num. 98. facile sibi persuadebit commerciorum usum dissitas Asiæ & Galliæ regiones propius admovisse, & hominum æque ac mercium miscuisse societates. Verisimile est, felicibus auspiciis tunc temporis incidisse in Polycarpum negotiatores Lugdunenses, qui fidem Christianam illo doctore imbiberint, & ab eo Pothinum impetraverint, ad fovendam in Galliis novam illam propaginem; illi expeditus erat sine dubio usus utriusque linguæ, Latinæ & Græcæ, æque ac Lugdunensibus, tum ad exemplum reliquarum coloniarum, tum præcipuo jure, quod in hac urbe, ex Caii Caligulæ instituto, Græcæ Latinæque facundiæ exercitatio fieret. Ceterum in ecclesiæ exordiis non adeo exacta habebatur parœciarum ratio

De vetust. ecclesiæ Lugdunensis.

De Pothino misso a Polycarpo Smyrnensi. Ejus missionis occasio

ratio, quin ultra limites ſuos unicuique epiſcopo ad propagandam fidem evagari liceret, acſi totius orbis ſolicitudo illi commiſſa fuiſſet, ut mirandum non ſit quod Pothinus de Lugduno cogitarit. Verumtamen negotium illud peractum non eſt ſine Romani pontificis arbitrio, qui ſuffectum a Polycarpo Photinum decreto ſuo Lugdunenſi eccleſiæ præfecit. Quod tribus non levibus argumentis confirmari poſſe puto. Primum eſt Innocentii primi teſtimonium, qui Galliarum, ut & ceteras occidentis eccleſias, non ab alio, quam a Petro, aut ejus ſucceſſoribus inſtitutas fuiſſe docet. Quod ſane aſſeri non poterit, ſi ducentis & quinquaginta ante Innocentium annis, antiquiſſima & florentiſſima totius Galliæ ſedes a Polycarpo condita fuerit. Secundum argumentum petendum eſt ex Polycarpi ipſius erga Romanam eccleſiam cultu, qui peregrinationem ſuſcepit, ut Anicetum Romæ inviſeret, teſte Euſebio. Fieri ergo non poteſt ut eam ſedem vel levi contumeliæ ſuſpicione lædere vellet, ea inconſulta occidentis eccleſias ordinando. Tunc enim, quemadmodum & ſequenti ſæculo, provinciæ Galliarum Romanæ ſedis adminiſtrationi ſubjacebant. Quod patet ex facto ipſius eccleſiæ Lugdunenſis, quæ per beatum Irenæum presbyterum Romam miſſum, ad Eleutherum pontificem de Montani hæreſi in Phrygia exorta retulit, ut eccleſiæ pacem in Aſia & Phrygia procuraret, teſte Euſebio libro 5. cap. 3. Tertium idque validiſſimum argumentum deſumitur ex ſynodo habita ab Irenæo tunc epiſcopo Lugdunenſi, ex mandato Victoris papæ, in quæſtione de die paſchatis. Vim autem argumenti non conſtituo in eo mandato: cum in orientis etiam eccleſiis Concilia tunc acta ſint ex reſcripto Victoris, ut patet ex Euſebio libro 5. cap. 23. ubi de ſynodo a Polycrate Epheſi habita, & ex ſynodi Palæſtinæ fragmento, quod recitat Beda. Sed decretum ſynodi habitæ ab Irenæo perpendo, quo uſus Aſiaticarum eccleſiarum in XIV. die uſurpanda in celebratione paſchatis damnatus eſt, & diei dominicæ aſſertus, juxta conſuetudinem eccleſiæ Romanæ. Aliter ſentire debuerat Irenæus cum ſuis Aſiaticis, ſi mera Smyrnenſis ſoboles fuiſſet hæc noſtra Lugdunenſis: unde enim haurire potuiſſet ritus ſuos, quam a matrice eccleſia, & cujus inſtituta potius amplecti, quam ejus eccleſiæ, unde deducta erat, ut fieri decuit juxta ſcitum Innocentii primi?

Probatam Romano pontifici miſſionem illam tribus argumentis oſtenditur. Teſtimonium Innocentii primi. Ex cultu Polycarpi erga Romanum manifeſtum.

Ex ſententia ſynodi ab Irenæo habitæ vertus opinionem Aſiaticorum.

CXI. Pothinus annum ætatis agens nonageſimum martyrio confectus eſt ſub Marco Aurelio Antonino, anno Chriſti 179. una cum reliquis Chriſtianis: quorum ſupplicia deſcripta ſunt in luculenta illa epiſtola, quam refert Euſebius libro 5. cap. 1. Ejus epigraphe hæc eſt: οἱ ἐν Βιέννῃ τῇ Λυγδούνῳ τῆς Γαλλίας παροικοῦντες δοῦλοι Χριστοῦ, τοῖς κατὰ τὴν Ἀσίαν τῇ Φρυγίαν, &c. Ubi tria obſervanda ſunt. Primum, hanc epiſtolam ad Aſianos deſtinari, quia inde magiſtros pietatis Lugdunenſes aſſumpſerant. Secundum, Viennam Lugduno præferri ordine ſcripturæ. Quod ita intelligendum non eſt, acſi metropoleos dignitas tunc temporis eſſet penes Viennam ſolam: utraque enim urbium illarum ſuæ provinciæ caput erat, ut diſerte teſtatur Euſebius ibidem, dum ait eas fuiſſe Galliarum ἐπισήμους μητροπόλεις. Sed honoris prærogativa in ordine civili tunc Viennæ competebat præ Lugduno, ex inſtituto Galbæ. Cum enim vetus harum urbium diſcordia in mutuas clades erupiſſet, & iſta memor beneficii accepti pertinaci fide pro Neronis partibus ſtaret, illa vero ſtuderet Galbæ: *Galba reditus Lugdunenſium, occaſione iræ, in fiſcum vertit. Multus contra in Viennenſes honor*, ut ait Tacitus libro 1. hiſtor. Tertium, Lugdunum ſpecialiter Galliæ tribuitur in hac epiſtola, quia, ut dixi numero 101. Galliæ quandoque diſtinguebantur ab antiqua Narbonenſi provincia, cujus partem ſibi vindicabat Viennenſis. Quod diſcrimen inductum eſt etiam in eccleſiaſticam diſpoſitionem. Unde in ſubſcriptionibus Concilii Arelatenſis I. habiti anno 314. poſt epiſcopos provinciæ Viennenſis ſequuntur epiſcopi Gallicani e provinciis Lugdunenſi, Belgica, & Aquitanica. Iidem dicuntur *provinciarum Gallicanarum epiſcopi* a ſynodo Vaſenſi, anno 442. Hinc quoque emerſit uſurpata in ſynodis diſtinctio Galliarum, & quinque ſive ſeptem provinciarum, ut monui num. 65. & 66.

Pothini martyrium.

Explicatio inſcriptionis epiſtolæ Lugdunenſis.

Galliæ diſtinctæ a Narbonenſi provincia in ordine eccleſiaſtico.

CXII. Irenæus a Polycarpo Smyrnenſi, cujus dictata adoleſcens exceperat, ad Pothinum miſſus, Lugduni presbyterum egit, deinde primi ordinis ſacerdotem. Claritudo tanti viri per univerſam eccleſiam ſcriptis voluminibus pro tuenda fidei regula ſic enituit, ut maximum inde ornamentum acceſſerit eccleſiæ Lugdunenſi. Hinc enim accidit, ut ſynodo Gallicanæ quæ habita eſt in cauſa paſchatis adverſus Aſiaticos, Irenæus præfuerit, Euſebio teſte lib. 5. c. 22. ubi ceterarum provinciarum concilia recenſens, Romanum ſcilicet, Palæſtinum, Ponticum, Oſrhoenum, Corinthium, ſive Achaicum, iis quoque Gallicanum conjungit, conflatum ex eccleſiis Galliæ quas Irenæus regebat: Καὶ ἡ

De Irenæo.

Præfuit ſynodo Gallicanæ in cauſa paſchatis.

A κατὰ Γαλλίαν δὲ παροικιῶν, Εἰρηναίου ἐπισκόπου. Equidem non diffiteor, quin relativum pronomen in textu Euſebii ex vi & uſu particulæ illius reſtringi poſſit ad eccleſias Galliæ Lugdunenſis primæ, tunc diviſæ a ſecunda: quas Irenæus metropolitico jure adminiſtrabat. Sed cum in generali univerſæ eccleſiæ cauſa omnium ſacerdotum vota exquirerentur, nullaque ſynodus alia in Galliis tunc habita fuerit præter hanc unam: plane neceſſe eſt eam ſententiam ſequi, quæ omnium Galliæ provinciarum, in quibus epiſcopi conſtituti erant, concilium iſtud fuiſſe docet. Coactum Lugduni veriſimile eſt, eo quod in ea urbe trium provinciarum Galliæ conventus fieri ſoleret: eaque eſſet antiquæ diſciplinæ ratio, ut in locis frequentioribus concilia fierent, ubi tutius & tectius epiſcopi conveniebant. De univerſis quoque Galliarum epiſcopis intelligendus eſt alter Euſebii locus cap. 24. ubi ait admonitionem ſcriptam ad Victorem ab Irenæo, ex ſententia omnium per Gal- Martyrium liam fratium, quibus præerat, ἐκ προσώπου, ὧν ἡγεῖτο Irenæi.

B κατὰ τὴν Γαλλίαν ἀδελφῶν. Tandem martyrio confectus eſt, poſt edictum a Severo latum adverſus Chriſtianos, anno decimo imperii, id eſt anno Chriſti 204. vel eo tempore, quo Severus, expeditione Britannica ſuſcepta, Lugduno iter egit, id eſt anno 216. qua de re luculenter ſcripſit vir eruditus Th. Raynaudus, *in indiculo martyrum Lugdunenſium*. Tanta vero fuit Chriſtianorum in ea urbe ſtrages, ut *per plateas flumina decurrerent ſanguinis Chriſtiani, nec numerum aut nomina martyrum inire licuerit*, ut ait Gregorius libro 1. hiſtoriæ Francorum cap. 29.

CXIII. Tot martyrum cruore fuſo, & Irenæi ſacerdotio, magnopere nobilitata eſt eccleſia Lugdunenſis prima. Unde factum, ut anno 854. a Lothario I. imperatore *prima Gallorum eccleſia* dicatur in reſcripto, quo *Saviniacum* monaſterium illi contulit, cum onere alendorum monachorum: quod reſcriptum ex codice manuſcripto Lugdunenſi damus. Lugdunenſis eccleſia prima Gallorum dicitur a Lothario imperatore.

C *In nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti Dei æterni.*

Lotharius divina ordinante providentia imperator Auguſtus.

DUm toto corde, tota anima, tota mente, & tota virtute, in his quæ Deo cara ſunt vitam noſtram extendere, & actus noſtros ad placendum illi informare cupimus; & amore ipſius, eccleſiam, quæ eſt ſponſa, & corpus ejus, honorare, & in ſublime ferre omni conamine quærimus: ad aures ſerenitatis noſtræ perductum eſt, agente hoc maxime venerabili & noſtræ celſitudini devotiſſimo pontifice Remigio, quomodo ſancta Lugdunenſis eccleſia aliquando ditiſſima, & D rebus late florentiſſima, & religione præclariſſima fuerit, pontificibus ejus in hoc maxime ſtudium impendentibus, ut non modo Deo fecunda, generoſa filiis exſiſteret, verum & facultatibus & potentia ſæculi ad faſtum mundi comprimendum opulentiſſima redderetur: at cauſis diverſo ordine procurrentibus actum ſit, ut res quæ olim ad gloriam ipſius cumulatæ undique in eam profluxerunt, diviſæ & diſtractæ multis generibus minuerentur. Quæ res pietatis noſtræ animum eo promovit, ut, inquantum gratia omnis largitoris boni valeremus, ad primum ſtatum eam reparare niteremur. Manentibus ſiquidem in ipſa ſanctis ſtudiis, & adhuc pia religione, quæ adprimis illi decorem ferrent, cui martyrum pretioſiſ- E ſimæ memoriæ, & numeroſiſſimi trophæi, ſanctorumque illius glorioſiſſimi provectus ad tutelam, ad incitationem omnis virtutis, ad doctrinam ſinceræ fidei abundare noſcuntur, rebus exterioribus, etſi paulatim voluntate hominum defluentibus, minorata etiam uſque ad ultimum, niſi temperaſſet pietas divina, haberetur. Ut ergo tanti boni participes, fautores, auctores, ſublevatores, ſicut ubique deſideramus, propter omnipotentis Dei gloriam, eſſemus, & ut ſancta ſtudia in ea amplius valerent, ad imperium noſtrum, & auguſtam ſerenitatis noſtræ memoriam ſubvehendam, viſum eſt dignationi noſtræ dono

& lar-

Expenſus Euſebius.

& largitione rerum noſtrarum eam nunc ad præſens aliquantulum promovere ; quod donec ad primam formam , ſi poſſibile ſit , perducatur, ſemper propter venerationem loci & pontificis , ubi opportunitas ſe dederit, idipſum animo reſidebit. Conferimus itaque ipſi ſacræ & primæ Gallorum eccleſiæ , pio animo, promptiſſima voluntate, ſimplici corde, quod deinceps omni tempore firmum & ſtabile permanere cupimus, cœnobium, cum ſuis omnibus ad illud pertinentibus , in honore Domini noſtri Jeſu Chriſti, ſub invocatione beati Martini epiſcopi & confeſſoris conſtructum, quod Saviniacus publice vocatur. Quam donationem, liberaliſſime a pietate noſtra profectam, ita reverentiſſimæ matri eccleſiæ Lugdunenſi in diſrupto tempore ad ſolatium & honorem ſui, manere volumus , ut habitatores loci ipſius, vita, doctrina, & ſubminiſtratione rerum neceſſariarum , ordinante & diſponente viſcera maternæ pietatis, & ſancto pontifice ipſius, ſalvo privilegio diœceſeos, eis imperante, meliores & utiliores abinde efficiantur, ne detrimentum ex ſubditione, ſeu donatione tali, in aliquo ſibi proveniſſe lugeant, ſed ad deſiderium noſtrum & cumulum remunerationis, fructum ſui profectus & gratiam vitæ melioris inde ſibi accreviſſe perpetuo lætentur. Ut autem manere noſtra donatio, & pietatis noſtræ collatio, & edictum noſtræ præceptionis cunctis annorum curriculis firmum & inconvulſum poſſit, nec a quoquam violari ullo modo præſumatur, magnitudinis noſtræ annulo cum roborationе etiam manuum ſubter imprimere, & munire ad durabilem ſtabilitatem juſſimus.

Donatio monaſterii Saviniaci.

Signum Lotharii ſereniſſimi Auguſti.

Ilrodmundus notarius ad vicem Hilduini recognovi.

Data II. Idus Septembris, anno, Chriſto propitio, domini Hlotarii imperatoris in Italia XXXIII. & in Francia XII. indictione XV. Actum in villa Gherniaco in Dei nomine feliciter. Amen.

CXIV. Prima ergo Gallorum eccleſia dicta eſt, non ex eo quod aliquam præ ceteris ſedibus metropoliticis juriſdictionis prærogativam obtineret: cum ex ſubſcriptionibus Gallicanarum ſynodorum pateat epiſcopos Lugdunenſes, ut in quibuſdam potiores, ita in quamplurimis poſteriores partes tenuiſſe. Attamen poſt excitatam de primatu Galliarum ab Anſegiſo Senonenſi controverſiam, Cabilonenſis Synodus ſecunda, Lugdunenſis ſane provinciæ, Aurelianum Lugdunenſem *primatem omnium Galliarum* vocavit, in decreto de purgatione Gettredi monachi anno 894. Etenim incenſa ſemel de dignitate ſedium contentio ingenia provincialium utriuſque ſedis incitavit ad amplificandum eccleſiæ ſuæ ſplendorem. Senonenſis eccleſia delegationem apoſtolicæ ſedis per intervalla impetrabat, ut decus olim ea ratione partum quoquomodo ſervaret. At Lugdunenſis veterum monumentorum & hiſtoriæ fidem ſolicitabat, ut dignitatem ſuam tueretur. Tunc opportune prodiit in lucem collectio Iſidori, qua Clementis & Anacleti epiſtolæ, & notitia provinciarum illi adjuncta continebantur. Hinc collegit Synodus Cabillonenſis primatum Galliarum deberi Lugdunenſi eccleſiæ, eam opinionem tranſmiſit in poſteros, quam ſcripto ſuo publicavit beatus Odilo abbas Cluniacenſis in vita ſancti Majoli, circa annum 1046. Ait enim Majolum ab Antonio quodam erudiendum acceſſiſſe ad urbem Lugdunenſem, *philoſophiæ nutricem & matrem, & quæ totius Galliæ ex antiquo more, & eccleſiaſtico jure, non immerito retineret arcem*. De jure loquitur, non autem de facto: nondum enim collata fuerat primatus dignitas a Gregorio VII. Quare non erat cur ſe in tantas anguſtias conjiceret vir eruditus, qui exiſtimat contra omnium codicum fidem Odilonem iſtum alium eſſe ab abbate Cluniacenſi, qui obiit anno 1048. & poſteriorem Gregorii VII. reſcripto. Quoniam, inquit, auctor vitæ Majoli meminit in eo opere Guilielmi abbatis, *qui nuper rebus humanis exceſſit*. Atqui, ſubſumit ille, Wilielmus abbas Cluniacenſis obiit anno 1079. III. Idus Januarii, tribus menſibus poſt reſcriptum Gregorii. Erat dupliciter. Wilielmus abbas, de quo loquitur Odilo, eſt Divionenſis, qui obiit anno 1045. tribus annis ante Odilonem Cluniacenſem. Vvilielmus autem Cluniacenus vitam exuit anno 1179. ita ut ſuperiori calculo viri eruditi deſit numerus centenarius. Tanta erat ſancti Odilonis abbatis Cluniacenſis auctoritas, ut facile Gregorius VII. ſibi juſtum eſſe perſuaſerit, & in gratiam Lugdunenſis eccleſiæ decreverit, quod Odilo præjudicio ſuo ex opinione recepta conſtituendum præſcripſerat: eo temperamento tamen adhibito, ſcilicet ut in quatuor Lugdunenſes provincias, non autem per univerſam Galliam, primatum illi confirmaret.

In ſynodis nunc prior nunc poſterior ſubſcribit Lugdunenſis epiſcopus Primas omnium Galliarum dicitur in Cabilonenſi ſynodo II.

Idem docuit Odilo abbas Cluniacenſis.

Qui explicatur, & aſſeritur eſſe auctor vitæ beati Majoli.

Ex recenſentia Gregorius VII primatum Lugdunenſem conſtituit.

CXV. Decretum Gregorii ſtatim Rodulphus Turonenſis archiepiſcopus amplexus eſt, de quo illi gratulatus eſt Gebuinus Lugdunenſis, data ad eum ea de re epiſtola, quæ edita eſt in auctario bibliothecæ patrum, ante Flodoardi hiſtoriam Remenſem. Sed Richerius Senonenſis omni contentione reluctatus eſt, alienum exiſtimans a dignitate eccleſiæ ſuæ, cui primatus Galliarum olim delatus fuerat ab apoſtolica ſede, quemadmodum diximus num. 55. ſi ad colendam Lugdunenſem eccleſiam demitteretur. Itaque ad revincendam illius pertinaciam opus fuit judicio Claromontanæ ſynodi, quod poſt varias Richerii præſentis ludificationes, ab Urbano II. promulgatum eſt, cujus exemplar nunc primum ex manuſcripto codice Lugdunenſi damus. Huic ſententiæ ſe parituros Senonenſis eccleſiæ ſuffraganei epiſcopi ore proprio profeſſi ſunt: renuens vero Richerius, uſu pallii, & obedientia ſuffraganeorum mulctatus eſt, quandiu in contumacia perſtaret. Idem judicium latum in Rothomagenſem epiſcopum abſentem, niſi intra tres menſes ſubjectionem debitam pollicereretur, quam ſuffraganei illius eccleſiæ epiſcopi, qui præſentes aderant, ſtatim ſpoponderunt. De hac pallii abſtentione Richerio irrogata intelligendus eſt Ivo Carnotenſis in epiſtola 50. ad Richerium. Ubi ait mandatam ſibi in urbe Montiſpeſſulani ab Urbano tunc Romam repetente de Pariſienſis epiſcopi electione cognitionem, & permiſſam Richerio Senonenſi electi ordinationem, cum pallii uſu in eo miniſterio. *Mando vobis ex parte domini papæ, ut ſi Pariſienſis eccleſia eum* (id eſt Guilielmum) *ſibi ordinari & conſecrari poſtulaverit, ante feſtum S. Remigii, ſecundum auctoritatem & conſuetudinem eccleſiæ veſtræ, ei manum imponatis, & honore pallii ad tempus vobis interdicto in ejus ordinatione & conſecratione uti nullatenus formidetis. Sic enim domnus papa mihi conceſſit apud Montempeſſulanum, cum ad petitionem regis, de ejuſdem Guilielmi electione tractaretur, & poſt multam ventilationem, ejuſdem electionis diſcuſſio mihi a domno papa committeretur.* Conqueſtus eſt de hoc judicio Synodi Claromontanæ Richerius apud Ivonem Carnotenſem ſuffraganeum eccleſiæ Senonenſis, & juris canonici peritiſſimum. A quo conſilium retulit prudentia plenum, ſcilicet ut rei judicatæ interim pareret, donec inſtrumentis authenticis libertatem eccleſiæ ſuæ docere poſſet: *Non eſt conſilium meum, ut contra torrentem brachia dirigatis; imo apoſtolicis ſanctionibus interim acquieſcatis, abſque præjudicio privilegiorum, vel authenticarum ſcripturarum, ſi quando reperiri poterunt, quæ hanc ſubjectionem ab eccleſia veſtra removeant, & ejuſdem eccleſiæ libertatem defendant.* Reſpuit admonitionem Richerius, Ivonemque in eam neceſſitatem adegit; ut ſecundum Urbani ini ſynodo Claromontana decretum, a Senonenſis eccleſiæ reverentia ſibi interdicta, tantiſper diſcederet. Unde cum Aurelianenſis eccleſia Sancionem ſibi præficiendum epiſcopum elegiſſet, & a Richerio evocatus fuiſſe Ivo pro electi ordinatione ad Caſtrum Nantonenſe, (hodie *Chaſteaulandon*) noluit parere mandato. Hæc ſunt ejus verba epiſt. 54. *Quem cum a nobis ex admonitione Senenſis archiepiſcopi conſecrari poſtulaſſet apud Caſtrum Nantonenſe, quod eſt intra parochiam Senonenſem, omnino recuſavimus, propter primatum Lugdunenſis eccleſiæ, quem irrationabiliter refutat illa ſedes, & interdictum ſedis apoſtolicæ.* Itaque Ivo ipſe cum aliis provinciæ epiſcopis manum impoſuit electo, precibus Aurelianenſis eccleſiæ & regis motus. Hugo Lugdunenſis tunc legati vices agebat in Gallia, qui non ratione quidem primatus, ſed jure legationis, ad ſe de perſona electi ante omnia referri debere contendebat, teſtimonio petito ex Leonis epiſtola ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem: ſed excepit Ivo, id juris conceſſum Anaſtaſio, privilegio perſonali, non autem omnibus legatis indultum generali decreto.

Illi paſtatim Turonenſis.

Senonenſi reſtitit.

Decret Urbani II. illum.

Et Rothomagenſem.

Explicatur Ivo.

Conquerit Richerius.

Conſilium Ivonis.

Qui renuens adverſatur.

Diſputatio Ivonis cum Hugone legato.

CXVI. Majoris momenti negotium emerſit poſt Richerii obitum, qui accidit anno 1096. quod Ivonis diligentiam excitavit, ad tuendam Senonenſis eccleſiæ dignitatem. Electo enim Daimberto, Hugo primas Lugdunenſis & legatus in Gallia, eum ſibi ante ordinationem exhiberi, & ut primati Lugdunenſi ſubjectionem debitam profiteri debere contendebat, miſſiſque literis ad provinciæ epiſcopos, ut a conſecratione manus abſtinerent, differte jubebat. Paritum eſt interim legati

Alia cum eodem, ut primate, de Daimberto Senonenſi electo.

man-

mandato: sed rescripsit Ivo epist. 60. personalem illam exhibitionem ante susceptum consecrationis munus nulli primati deberi ex more. Sed neque legatis jus illud competere, nisi electus alicujus criminis reus delatus sit. Quare petiit ut permitteret liberam illius ordinationem provincialibus episcopis. Hugone destinatis pertinaciter adhærente, Ivo ea de re certiorem fecit Urbanum papam epistola 65. *De Senonensi electo, cujus consecratio a legato vestro Lugdunensi archiepiscopo ob hoc impeditur, quia ei jure primatus sui ante consecrationem suam obedientiam non profitetur, quid nobis agendum sit rescribat vestra paternitas. Cum enim nulla aliquo accusante alia causa prætenderetur, propter quam ejus consecratio differretur, eo tamen jubente propter reverentiam vestram, manus ab ejus consecratione continuimus, cum de professione a metropolitanis primatibus facienda nihil legamus consuetudine firmatum, vel legibus institutum: ultra quas metas nihil concessum esse primatibus testatur papa Nicolaus.*

An metropolitanus anteconsecrationem tenetur sistere coram primate.

CXVII. Quis autem fuisset hujus controversiæ exitus, pene incompertum erat. Id tantum habebamus, quod Goffridus abbas Vindocinensis epistola sua docuerat Ivonem se fama accepisse, exhibitam a Senonense obedientiam Hugoni primati Lugdunensi, prætermisso Ivone, qui tantopere pro Senonensi ecclesia laboraverat. Totius vero negotii seriem debemus epistolæ Urbani II. quam hic subjicimus ex manu scripto codice Lugdunensi. Unde discimus, Daimbertum ab Urbano ipso Romæ consecratum, sine ulla conditione: deinde post aliquot menses Romam evocatum ad synodum, ubi discusso negotio, contradicto judicio primatus Lugdunensis firmatur, anno 1099. & Daimbertus pollicetur se intra breve tempus ad primatem accessurum, professurumque debitam obedientiam. Quod præstitit bona fide, ut probatum est ex Goffrido: cui addi potest testimonium Joannis Lugdunensis, apud Ivonem epistola 237. Urbani autem epistola ita se habet:

Exitus ejus controversiæ.

Urbanus episcopus servus servorum Dei venerabili fratri & coepiscopo Hugoni Lugdunensi primati salutem & apostolicam benedictionem.

Urbani II. tenetum, pro controversia de primatu dirimitur.

PRo querela, quam adversus Senonensem ecclesiam & prædecessorum tuorum & tua hactenus fraternitas vehementer exercuit, quantis contentionibus, quantis clamoribus, & nostro, & antecessorum nostrorum tempore sedes apostolica interpellata sit, non est necessarium memorare: quoniam & antecessorum nostrorum scripta indicant, & conciliorum, quæ nos auctore Deo in Galliis celebravimus, communis memoria protestatur. Ea siquidem causa in plenario Arvernensi Concilio tractata ac definita est. Et cum Richerius Senonensis archiepiscopus synodali definitioni minime acquievisset, in Turonensi pariter ac Nemausensi concilio per tuam est industriam repetita; & supradictus quidem Richerius pro sua pertinacia interdictus obiit, suffraganeis ejus tibi tamquam primati & synodali judicio obedientiam jam professis. Frater autem noster Daimbertus, qui eidem nunc ecclesiæ disponente Domino præsidet, sicut tibi nostris significatum est literis, sub eadem querela per ministerium meum gratiam consecrationis accepit. Nuper autem, cum ad apostolorum limina, tam pro ejusdem causæ actione, quam pro communi synodica vocatione, rediisset, præsentibus legatis tuis, Ismeone Diensi episcopo, Girino decano, & item Girino capellano, sedis apostolicæ cogente judicio, omni demum tergiversatione cassata, in manu nostra professus est se & Lugdunensis ecclesiæ super Senonensem primatum agnoscere & de cætero tibi tuisque legitimis successoribus tanquam primatibus obedire. Similiter etiam pollicitus est, statuto a nobis tempore, id est usque ad proximam beati Dionysii solennitatem, se ad vos venturum, & in conspectu Lugdunensis ecclesiæ idipsum ore proprio professurum, nisi canonicum impedimentum evenerit: quo transacto infra triginta dies idipsum implere curabit. Sic enim vicariis vestris, per eos tibi ac Lugdunensi ecclesiæ in manum assignavimus, præsentibus fratribus nostris, quorum infra scripta sunt nomina; Anselmo videlicet Cantuariensi, Leodegario Bituricensi, Amato Burdigalensi, archiepiscopis; Gualterio Albanensi, Odone Ostiensi, Guntardo Fundano, Leutaldo Silvanectensi, episcopis; Nunerio de titulo sancti Clementis, Teuzone de titulo sanctorum Joannis & Pauli, Joanne de titulo sanctæ Anastasiæ, nostræ sedis apostolicæ presbyteris cardinalibus; Petro Leonis, Joanne Frejapane, Romanis proceribus. Tua ergo fraternitas, quid apostolicæ sedi debeat, propensiori deinceps, & amoris & obsequii exhibitione perpendat.

Datum Romæ apud beatum Petrum, per manum Joannis sanctæ Romanæ ecclesiæ diaconi cardinalis, indictione septima, VIII. Kalendas Maji, anno dominicæ incarnationis MXCIX. pontificatus domini Urbani papæ XII.

CXVIII. Constituto primatu, archiepiscopi Lugdunenses aliquoties abuti tentarunt, fines ejus ultra quam par esset porrigendo. Primus gradus factus est ab Hugone, ut jam diximus, qui electum Senonensem metropolitanum, antequam a provincialibus episcopis ordinaretur, sibi exhiberi cupiverat: sed excidit ab ea petitione, Urbani II. judicio. Secundam controversiam movit Joannes Lugdunensis, qui de investituris laicorum concilium indixit apud Ansam; & tractoria sua Senonensem, & ceteros illius provinciæ episcopos, evocavit ad synodum: qui conatum illum, scripta ab Ivone uno ex collegis omnium nomine epistola repulerunt; asserentes episcopos ad alienæ provinciæ concilium trahi non posse, nisi aut ex mandato sedis apostolicæ, aut in causa appellationis, si una ex provincialibus ecclesiis primam sedem appellaret. Contendebat quidem Joannes, primam provinciam non esse a ceteris alienam; imo potius ex quatuor Lugdunensibus unam solidam confici provinciam. Attamen obtinere non potuit quod tantopere ambiebat, ob certam illam regulam, quæ illius voto erat contraria, nempe nihil licere primatibus, quam quod iis ex veteri instituto indultum est, scilicet solum appellationis judicium. Hæc sunt illius epistolæ verba, quæ est 236. inter epistolas Ivonis: *Nusquam reverenda patrum sanxit auctoritas, nusquam hoc servare consuevit antiquitas, ut primæ sedis episcopus episcopos extra provinciam propriam positos invitaret ad concilium, nisi hoc aut apostolica sedes imperaret, aut una de provincialibus ecclesiis pro causis, quas intra provinciam terminare non poterat, primæ sedis auctoritatem appellaret.* Citat Nicolaum: mox addit; *Huic sententiæ concordant Clemens & Anacletus, qui post apostolos ordinaverunt, in quibus civitatibus essent primæ sedes, in quibus metropolitanæ: statuentes ita demum judicium episcoporum ad primates esse referendum, si ad eorum audientiam fuerit appellatum.*

Primatus dignitatem augere conantur Lugdunenses, sed excidunt.

Nihil licet primatibus præter appellationis judicium.

CXIX. Non solum autem injustis conatibus Lugdunensium Senonensis provincia obtinebatur: sed etiam a colenda sede Lugdunensi tandem recessit. Quod probamus ex epistola Humberti Lugdunensis, qui sedit anno 1149. Evocatus enim a Sugerio abbate sancti Dionisii, qui Ludovici regis in transmarinis partibus versantis vices gerebat, ad conventum regni in urbe Carnotensi provinciæ Senonensis, ubi de orientalis ecclesiæ subsidiis deliberatio ineunda erat, respondit salva dignitate eo se conferre non posse, ob contumaciam Senonensis episcopi, qui primatum Lugdunensem respuebat. *Verum quia nos*, inquit, *pro officio & pro jure primatus ex parte domini regis, & optimatum regni, ad colloquium, quod apud Carnutum celebrari debet, invitastis, sciat caritas vestra, quod, donec Senonensis archiepiscopus in eadem causa primatus nobis derogare non veretur, & apostolicis mandatis contumax & rebellis existit, pudor nobis est ad illas progredi partes, ubi domino papæ contradicitur, & Lugdunensis ecclesia debito honore fraudatur.* Querela de solius ecclesiæ Senonensis contumacia satis probat Rothomagensem & Turonensem officio suo non defuisse. Quare in universum ex hac epistola colligi non potest, primatum Lugdunensem in Gallia tunc abolitum fuisse. Quin potius ea tempestate celeberrimorum virorum scriptis inclarescebat, tum Petri venerabilis, qui *primatem & patriarcham* vocabat episcopum Lugdunensem, tum beati Bernardi, Orbonis Frisingensis & aliorum.

Senonensis discessio a primatu.

Non abolitus erat in Gallias primatus.

CXX. Attamen aliqui hoc sibi persuadent ex epistola Philippi Augusti regis, qui ad Innocentium III. scribens his verbis utitur: *Sola Bituricensis ecclesia in toto*

Philippi regis epistola explicatur de solo Bituricensi primatu in Gallia.

regno

regno noſtro primatiæ obtinet dignitatem. Alia eſt mens regis: quæ ut aperiatur, obſervandum eſt illis temporibus, ſcilicet anno 1211. Lugdunenſem civitatem imperii jura coluiſſe, licet ager Lugdunenſis cis Ararim regno Galliarum accenſeretur; quod, ex antiqua diviſione inita inter filios Ludovici Pii, Rhodano, Arari, Moſæ parte, & Scaldi terminabatur, Excitato deinde Burgundiæ regno, Lugduni ſolida civitas illi contributa eſt, & inter proceres ejus regni, quod poſtea Arelatenſe dictum eſt, archiepiſcopus locum obtinuit, ut patet ex Boſonis & Ludovici ejus filii inaugurationibus, aliiſque publicis actis. Unde Henricus III. imperator Adelricum Lugdunenſi eccleſiæ archiepiſcopum præfecit anno 1040. ex Glabro libro 5. cap. 4. Fredericus I. collatam a deceſſoribus ſuis, poſt adjunctum imperio Arelatenſe regnum, donationem jurium regalium, tam in urbe quam ejus agro trans Ararim, confirmavit, anno 1157. juſſitque ut Heraclius archiepiſcopus Lugdunenſis, *Exarchon & ſummus princeps palatii Burgundiæ* nuncuparetur. Conceſſit ergo Heraclio, ut edicti verbis utar, *totum corpus civitatis Lugdunenſis, & omnia jura regalia per omnem archiepiſcopatum citra Ararim* (loquitur ratione habita loci, ubi tunc conſiſtebat) *in omnibus rebus quæ in Lugdunenſi epiſcopatu ad imperium pertinent*. Guigo comes Lugdunenſis & Forenſis ægre tulit hanc donationem, belloque illato archiepiſcopum Lugduno expulit, & ad Carthuſiam portarum auſugere coegit, ut notat quidam ſcriptor illius ætatis apud Surium. Tandem conventione invicem habita anno 1167. omnia jura in civitate communia habuerit. Anno vero 1173. idem Guigo ceſſit eccleſiæ quidquid juris ſibi competebat Lugduni, & in maxima parte ejus pagi cis Ararim. Ipſe autem ab eccleſia plures pagos recepit, permutationis nomine; quæ confirmata eſt ab Alexandro III. pontifice, & a philippo Auguſto rege Galliarum. Dubitandum non eſt quin dignitas comitatus Lugdunenſis, quæ tunc erat penes Guigonem comitem, in eccleſiam Lugdunenſem translata fuerit, ſoluſque comitatus Forenſis titulus Guigoni ſervatus. In eam rem deſcripta ſunt in permutationis inſtrumento hæc verba: *Caſamentum eccleſiæ a comitatu ſeparari non poteſt*. Vox iſta *Caſamenti* apud Ivonem & alios auctores occurrit, quæ prædia feudi nomine poſſeſſa ſignificat: atque adeo hic demonſtrat comitatus prærogativam prædiis & juribus feudalibus Lugdunenſi eccleſiæ ceſſis, tam in civitate, quam in ejus pago, conjunctam fuiſſe. Prædia illa cis Ararim ſita regiæ juriſdictioni ſubjiciebantur, civitas vero Lugdunenſis paulatim ad jus regni rediit, tuitione beati Ludovici regis a civibus adverſus archiepiſcopum interpellata, qui motus exortos arbitrio ſuo compeſcuit anno 1269. Eadem cura exercuit Philippum III. ejus filium: quæ derivata eſt in Philippum IV. qui tuitionem in dominium aperte vertit, non invita civitate, quæ opem adverſus archiepiſcopum provocatione facta imploravit anno 1290. Ex prædictis patet anno 1211. recte a rege Philippo Auguſto obſervatum, ſolam Bituricenſem eccleſiam in regno primatu potitam, quia illa ætate Lugdunenſis eccleſiæ ſedes ſita erat in finibus imperii. Tandem regia juriſdictio pleno jure Lugdunum amplexa eſt, ſuffragante archiepiſcopo & capitulo, iis conditionibus quæ tranſactionis inſtrumento continentur, quod ſcriptum eſt anno 1312. Earum una, comitatus Lugdunenſis dignitas eccleſiæ ejus civitatis confirmatur; licet juriſdictio inferior ſoli archiepiſcopo aliis literis concedatur: ab ea depulſis canonicis, quos licet invitos & ſæpius deinde conquerentes, juriſdictione civitatis, exceptis clauſtrorum ſeptis, privarat olim; ſervato comitatus titulo, Gregorius X. anno 1274. arbiter electus a civibus & eccleſia. Nihilo ſecius tamen comitatus titulum & cetera jura comitum canonici hucuſque ſervarunt. Unde hoc anno 1643. die 25. Septembris cognitione habita adverſus ſyndicum civitatis, antiqua comites ſe Lugdunenſes nuncupandi poſſeſſio illis confirmata eſt decreto regii conſiſtorii.

Lugduni civitas regno Burgundiæ & imperio adſcripta.

Ejus dominium eccleſiæ ceſſum.

Cum dignitate comitatus.

Auctoritas in civitatem regibus Galliæ reſtituta.

Canonici comites Lugdunenſes.

CXXI. Altera ex conditionibus, primatus auctoritas in regno ſtabilita eſt: eo enim inſtrumento Lugdunenſis eccleſia *regni primam ſedem inter ceteras Galliarum eccleſias obtinere* a rege aſſeritur. Regii præſidii is fuit effectus ut Senonenſis eccleſia primatum a Romanis pontificibus conſtitutum, quemadmodum duæ reliquæ provinciæ, non tamen ſine controverſia aliqua deinceps agnoverit, in dirimendis appellationibus. Solus Rothomagenſis archiepiſcopus ſuperioribus annis a Lugdunenſis eccleſiæ obſequio recedere cœpit, ſeque primatem Normanniæ nuncupare; ita ut provocatio ab ejus judiciis ad ſolam ſedem apoſtolicam interponatur. Itaque in univerſum duo quædam aſſerere licet. Unum eſt, primatus Lugdunenſis jus in ſola dirimendarum appellationum a judiciis metropolitanorum juriſdictione verſari. Alterum eſt, jus idem Bituricenſi, Burdigalenſi, Narbonenſi, & Viennenſi, licet ſe primates indigitent, extra provincias ſuas non competere; imo vero nec ulli alteri primati in Europa.

Reſtitutio primatus in regno

De Rothomagenſi primate.

Jus primatis Lugdunenſis

CXXII. Expoſita primatus Lugdunenſis hiſtoria, quædam dicenda ſunt de Viennenſi primatu hactenus a nobis omiſſo, præſertim, cum ejus eccleſiæ ſocietatem cum Lugdunenſi nobis exhibeat antiqua illa epiſtola ab Euſebio laudata. De Viennenſi civitate, & provincia ſub Romanis principibus abunde dictum eſt: id unum reſtat, ut dignitatem ejus recentiorem non reticeamus. Ex Odilone in vita Adelaidis, Vienna dicitur *ſedes regni Burgundiæ*, ejuſque archiepiſcopus, comes & cancellarius regni. Comitatum Viennenſem archiepiſcopis donavit Rodulphus III. rex Burgundiæ, anno 1023. eiſdemque Fredericus I. contulit anno 1157. ut eſſent in regno Burgundiæ, *ſacri palatii archicancellarii*. Sed inſigniori privilegio ejus civitatis archiepiſcopos ornavit anno 1020. Calliſtus II. pontifex Romanus, qui genus ducens ex domo regia Burgundiæ, ejus regionis illuſtrandæ, quemadmodum eccleſiæ Viennenſis ſponſæ quondam ſuæ, curam gerebat. Illis ergo tribuit primatus auctoritatem in ſeptem provincias, Viennenſem, Bituricenſem, Burdigalenſem, Auſcitanam, Narbonenſem, Aquenſem, & Ebredunenſem. Et ne in ſimiles controverſias inciderent iis quæ motæ fuerant Lugdunenſi archiepiſcopo, præter dignitatem illam primatus, vices apoſtolicæ ſedis illis contulit, mandata ſpecialiter ſynodos indicendi poteſtate, & negotia eccleſiaſtica canonice dirimendi. Hæc ſunt verba: *Nos quoque auctore Deo concedimus, & præſentis privilegii pagina confirmamus, ut videlicet ſuper ſeptem provincias primatum obtineat; ſuper ipſam Viennenſem, ſuper Bituricam, Burdigalam, Auxitanam, quæ Novempopulana dicitur, ſuper Narbonam Aquenſem, & Elredunenſem: & in eis Viennenſis archiepiſcopus Romani pontificis vices agat, ſynodales conventus indicat, & negotia eccleſiaſtica juſte canoniceque definiat.*

Ejus primatus in ſeptem provincias Calliſto.

Ratio inſtituendi hujus primatus quæritur.

CXXIII. Quærer aliquis, quam regulam ſecutus Calliſtus, hos fines primati Viennenſi circumſcripſit. Plane ad veterem diviſionem Gallicanæ diœceſeos in Gallias, & ſeptem provincias reſpexit, quarum conventus quotannis Arelate fiebat ex conſtitutione Honorii. Etenim ſeptem provinciæ a Calliſto deſcriptæ reſpondent ſeptem provinciis, de quibus diximus num. 6q. Occaſionem autem arripuit ſubjiciendi ſeptem illas provincias eccleſiæ Viennenſi, quia in Notitia, in capite illarum ſeptem, deſcripta eſt Viennenſis provincia, una cum ejus metropoli, quæ eſt *civitas Viennenſium*. Quare Calliſtus conjecit tam ſibi liberum eſſe ut Viennam ſeptem provinciis præficeret, quam deceſſoribus ſuis licuerat Lugdunum præficere iis provinciis quæ Lugdunenſes dicebantur in Notitia. Porro, ne nova videretur hæc inſtitutio (a Silveſtro I. & aliis pontificibus Romanis ejus originem arceſſit; quorum ſuppoſititia reſcripta edita ſunt a Joanne Boſco, ubi ex Romano catalogo ſeptem provinciæ ſubjici dicuntur Viennæ; ut notatur in calce ſuppoſititii reſcripti Silveſtrini. Tarantaſiæ autem archiepiſcopum, qui præpoſitus erat provinciæ Alpium Penninarum extra ſeptem illas poſitæ, ſubjecit Viennenſi, ut primati, exemplo Leonis I. & Symmachi. Ex hoc Calliſti decreto initium ſumpſit, ut exiſtimo, diviſio illa, quam aliquot exemplaria Notitiæ præferunt, in octo Viennenſes provincias: ita ut viris eruditis laborandum non ſit in alia ratione ejus diviſionis quærenda, cum Scaligero; qui vicarium prætecti prætorio Galliarum Viennæ quondam conſtitiſſe, & in octo illas provincias, jus dixiſſe, ſibi, dein ceteris, ſine ullo argumenno, imo etiam contra veteris hiſtoriæ fidem perſuaſit. Cum itaque beneficio Calliſti, Bituricenſis eccleſia, quæ primatu in Aquitania potiebatur, & Narbonenſis, quæ ex Urbani II. decreto primas erat provinciæ Aquenſis, ſeu Narbonenſis ſecundæ, ſubjectæ eſſent primati Viennenſi, ipſe ſibi *primatis primatum* nomen indidit: & monetæ, quam cudi curabat Viennæ, hanc inſcriptionem adjecit: *Maxima ſedes Galliarum*. Sed nulla plane auctoritate, in vim ejus reſcripti, quod per ſubreptionem elicitum, veterum primatum inauditorum jura convellebat, archiepiſcopus Viennenſis potitus eſt. Attamen Dienſem, & Albenſem, ſeu Vivatienſem epiſcopatum, vi reſcripti illius, ab Arelatenſi provincia diſtractos, Viennenſis archiepiſcopus in ſuam provinciam adſcivit.

Origo octo Viennenſium provinciarum in Notitiis.

CXXIV. Ut autem plenius ſententiæ noſtræ veritas aſtruatur, quæ poſterioribus ſæculis primatum hodiernorum originem aſſignat, diſcutienda eſt quæſtio de Toletani & Bracarenſis primatus antiquitate, quæ opinioni noſtræ ab Hiſpanis objici poſſet. Piſanum enim primatum non moror qui recentioris eſt inſtituti. Etenim ab Urbano II. ſedi epiſcopi Piſarum collata eſt dignitas archiepiſcopalis, & archiepiſcopo tunc conceſſa legatio in Sardinia, anno 1092. Primatum vero in provinciis ejus inſulæ Turritana, Caralitana, & Arborenſi con-

Primates ſunt recentioris inſtituti.

De Piſano.

contulit Alexander III. Anno 1167. Quare recte quidem Pisanus ab interpretibus juris nostri dicitur *primas Sardiniæ*: sed nullo operæpretio, cum nulla jurisdictione in ea insula hodie potiatur. In Hispaniis quoque Toletanus & Bracarensis nullum jus in provincias sibi arrogant, præter nudam procedendi pompam, cum antelatione crucis: de quo privilegio simul quoque aliqua annotabimus. De Toletani primatus institutione copiose scripsit Garsias Loaisa: sed nimiam vetustatem huic primatui affingit; quam ab initiis ecclesiæ repetit. Tantum autem civitas Toletana aberat olim a primatu, ut sub principum Romanorum imperio nondum assecuta esset metropoleos dignitatem. Quod mirum videri posset, nisi provinciarum Hispanicarum descriptione id adstrueremus. Non loquor de divisione ab Augusto præscripta in tres provincias, Tarraconensem, Bæticam, & Lusitanicam, cujus meminere Strabo, Plinius, & Ptolemæus; sed de illa partitione, quæ ex Hadriani vel Antonini instituto Hispanias in septem provincias tribuit: de qua sic Rufus in breviario: *Per omnes Hispanias sex nunc sunt provinciæ: Tarracensis, Carthaginensis, Lusitania, Gallicia, Bætica, insulæ Balcares. Trans fretum Africæ provincia Hispaniarum est, quæ Tingitana Mauritania cognominata.* Huic distributioni, ecclesiæ dispositio sese accommodavit; ita tamen ut Tingitana Mauritania relicta fuerit synodis Mauritaniæ Cæsariensis, quemadmodum monuimus numero 92. Insulæ quoque Baleares, in quibus una tantum erat civitas, Tarraconensi provinciæ accesserunt. Quare in quinque provincias ecclesiastica dispositio redacta est, Tarraconensem, Carthaginensem, Galliciam, Bæticam, & Lusitaniam, ut patet ex epistola Siricii ad Himerium Tarraconensem in calce epistolæ, ex epistola Leonis primi ad Turibium, ex regula fidei, quæ subjuncta est concilio Toletano primo, & ex concilio Bracarensi I. Tarraconensis provinciæ metropolis fuit Tarraco, Gallicæ Bracara, Lusitaniæ Emerita, Bæticæ Hispalis, Carthaginensis vero provinciæ Carthago (hodie Carthagine) olim ab Afris condita. Nomen ipsum, quod provincia a civitatis nomine sortita est, satis docet caput & matrem urbium ejus regionis fuisse Carthaginem. Sed præter demonstrationem illam exstat testimonium perspicuum in subscriptione concilii Tarraconensis I. habiti anno 517. ubi subscribit Hector episcopus Carthaginensis metropolis. Eversa deinde penitusque deleta fuit Carthago a Gotthis, ut notat Isidorus Hispalensis libro 15. Originum: quæ clades illata est a Suevis anno 461. qui, teste Idacio, Bæticam & Carthaginensem provincias *magna deprædatione subverterunt*. Excidium illud provinciæ Carthaginensis synodo occasionem dedit transferendæ dignitatis metropolitanæ in civitatem Toletanam, ubi Gotthorum reges solium regni constituerant. Quare in calce synodi Toletanæ II. anno 531. Montanus episcopus Toletanus dicitur esse in metropoli, ideoque ejus curæ mandatum ut, quando opus erit, literis suis evocet ad synodum comprovinciales episcopos. Idem Montanus in epistola ad Palentinos, ex veteri consuetudine jus metropoliticum sibi arrogat. *Præsertim*, inquit, *cum Toletanæ urbi metropolitani privilegium vetus consuetudo tradiderit*. Sine dubio immutatio hæc inducta fuerat invito Carthaginensi episcopo, qui nomen, licet inane, metropolitani Carthaginensis retinebat anno 517. & interesse nolebat synodo Carthaginensis provinciæ, sed proximiori, nempe Tarraconensi, ut diximus de Hectore. Unde in notitiis, quæ temporibus Gotthorum prodierunt; Toletum quidem dicitur esse metropolis provinciæ Carthaginensis: sed in aliquibus exemplaribus civitas Carthaginis non annotatur inter suffraganeas. Quare Euphemius Toletanus episcopus veluti religione ductus, in concilio Toletano III. anno 589. non Carthaginensis provinciæ, sed metropolitanum Carpetaniæ se indigitat, quia regio Carpetana, in qua situm Toletum, pars erat Carthaginensis provinciæ. Ex ea subscriptione, cum episcopi quidam collegissent, alium esse debere metropolitanum reliquæ Carthaginensis provinciæ, scilicet ipsum Carthaginis episcopum, rex Gundemarus, eorum conatum coacta synodo Toletana, adjunctoque suo decreto, repulit anno 610. Asserit enim Toletano episcopo collatum *honorem primatus, juxta antiquam synodalis concilii auctoritatem, per omnes Carthaginensis provinciæ ecclesias*. Deinde castigat Euphemii errorem, quod se Carpetaniæ metropolitanum inscripsisset; non autem Carthaginensis provinciæ. Mox addit: *Ob hoc, quia una eademque provincia est*, (scilicet Carthaginensis) *decernimus ut, sicut Bætica, Lusitania, vel Tarraconensis provincia, vel reliquæ, ad regni nostri regimina pertinentes*, (Gallicam & Narbonensem intelligit) *secundum antiqua patrum decreta singulos noscuntur habere metropolitanos, ita & Carthaginensis provincia unum eumdemque, quem prisca synodalis declarat auctoritas, & veneretur primatem, & inter omnes comprovinciales summum veneretur antistitem*. Unde patet, primatum metropoliticum in provinciam Carthaginensem collatum Toletano episcopo a veteri synodo, confirmatum illi fuisse ab altera synodo, & a rege Gundemaro. Sed de primatu in ceteras provincias nihil constitutum, imo vero earum exemplo jus Toletani episcopi in sua provincia assertum est. Quod anno quoque 646. in concilio Toletano VII. firmatum fuit, præscribendo ut evocati episcopi, scilicet illius provinciæ, ab episcopo Toletano singulis mensibus Toletum accederent, exceptis messis & vindemiarum feriis.

[...]e Toleta[...]

Divisio provinciarum Hispaniæ septem in ordine civili.

Quinque in ordine ecclesiastico.

Carthago metropolis provinciæ Carthaginensis. Ex urbs excisa.

Ad Toleti urbem est translata metropolis.

Toletanus dictus Carpetaniæ metropolitanus.

Decretum Gundemari pro metropolitano Toletano.

CXXV. Aucta est deinde Toletani episcopi dignitas definitione synodi Toletanæ XII. habitæ anno 683. quæ jus illi tribuit probandi & ordinandi omnes Hispaniarum episcopos, quos reges Gotthorum elegissent. Sed jus appellationum a metropolitanorum judiciis illi collatum non est, ita ut vere dici possit primatum illi non fuisse indultum ea significatione qua posterioribus sæculis usurpata est. Sola illi προεδρία ex eo jure ordinationum quæsita est: qua, præter antiquum morem, usus est in quatuor reliquis conciliis Toletanis. Æquo enim jure agebat antea, cum ceteris metropolitanis, qui juxta ordinationis tempora locum suum tenebant. Unde in concilio Toletano III. primus omnium subscripsit Massona Emeritæ episcopus, provinciæ Lusitaniæ metropolitanus; secundo gradu Euphemius Toletanus, metropolitanus Carpetaniæ provinciæ; tertio loco Leander Hispalensis, metropolitanus provinciæ Bæticæ: cujus subscriptio non est movenda tertio loco; & primo reponenda, ut putant eruditi, quasi hoc deberetur Hispalensi sedi, ob vices apostolicæ sedis, quas illius episcopis delegari mos erat. Ut enim certum est, vicariam potestatem datam Hispalensi episcopo a Simplicio anno 467. & deinde Sallustio ab Hormisda, demum Leandro a beato Gregorio: ita dubitari non debet quin privilegia illa, personarum essent, non sedium; temporalia, non perpetua. Certum quoque est, legationibus illis olim non adjunctam fuisse consessus prærogativam, ut patet ex subscriptionibus Faustini in concilio Africano, & Juliani Coensis episcopi in synodo Chalcedonensi. Jus προεδρίας dabatur tantum certo generi legatorum, de quibus copiose dicemus in tractatu de legatis pontificiis. Hispaniis posthæc a Saracenorum exercitu occupatis, Toletum sub eorum jugo per 368. annos ingemuit, donec a barbaris illis urbem victor Ildefonsus VI. rex Castellæ, post diutinam obsidionem eripuit, & ecclesiam uberrimis latifundiis eo bello partis locupletavit. Tunc, id est anno 1088. Urbanus II. precibus, ut ipse loquitur, Ildefonsi regis invitatus, pallium Bernardo archiepiscopo Toletano contulit. Mox addit: *Teque, secundum quod ejusdem urbis constat extitisse pontifices, in totis Hispaniarum regnis primatem privilegii nostri sanctione statuimus, & primatem te universi præsules Hispaniarum respicient, & ad te, si quid inter eos quæstione dignum exortum fuerit, referent*. Tarraconensis episcopus, qui alterius regni, nempe Aragonii, majestatem colebat, novæ auctoritati submitti noluit; præsertim cum Toletanus olim nullam jurisdictionem in ceteris provinciis exercuisset: quæ tamen illi per subreptionem hoc rescripto, ut debita ex antiquo more, concedebatur. Quare, ne Tarraconensi aut reliquis metropolitis fieret injuria, Urbanus vices suas beato Toletano episcopo per universam Hispaniam & Narbonensem provinciam mandavit, altero rescripto, quod exhibet Loaisa. Sed privilegium illud personale, & ad certum tempus, jurisdictionem perpetuam in provincias Hispaniæ tribuere non potuit ecclesiæ Toletanæ: a qua exercenda semper abstinuit, ut testatur Mariana libro 9. histor. cap. 19. Attamen splendidiorem ejus dignitatem reddidit Martini V. summi pontificis rescriptum, datum anno 1422. quo Toletano episcopo iisdem privilegiis & insignibus uti concessit, quæ majoribus patriarchis competunt, quorum unum est in synodo Lateranensi sub Innocentio III. relatum, scilicet, ut *Dominicæ crucis vexillum ante se faciant ubicumque deferri, nisi in urbe, & ubique summus pontifex præsens exstiterit; aut ejus legatus, utens insigniis apostolicæ dignitatis*. cap. Antiqua. de privilegiis. Hac crucis prælatione per universas Hispanias usi sunt aliquando episcopi Toletani, quamvis renitentibus plerisque metropolitanis.

Augetur dignitas Toletani episcopi.

De legatione Hispalensis episcopi.

Cui non erat tributa consessus prærogativa.

Primatus Toletano collatus ab Urbano II.

Qui nulla jurisdictione fruitur extra provinciam. Jus antiferendæ crucis per Hispanias illi concessum.

CXXVI. Idem jus sibi competere contendit Bracarensis archiepiscopus, qui primatum quoque Hispaniarum sibi vindicat ex vetustissima consuetudine. Atqui, si antiquas origines repetamus, ut splendore suo non carere Bracaram reperimus, ita facile erit eam a primatu totius Hispaniæ excludere. Bracara quippe caput erat & metropolis provinciæ Gallæciæ. Callaici populi apud Strabonem, Melam, & Plinium, a fluvio Durio usque ad Astures porrecti, partem Gallæciæ tantum conficiunt, etsi nomen ex eis provinciæ integræ postea sit inditum. Adjuncti sunt Callaicis Astures, & Can-

De primatu Bracarensi.

Bracara metropolis Gallæciæ. Ex quibus gentibus constabat Gallæcia.

Cantabri, & ex harum trium nationum conjunctione conflata est ab Antonino provincia Gallæciæ, sive Callaicorum, ut eos effert Siricius in epistola ad Himerium. Id docent, præter notitiam provinciarum Hispaniæ, Orosius & Idacius. Illius hæc sunt verba lib. 6. cap. 21. *Cantabri & Astures Gallæciæ provinciæ portio sunt, qua extentum Pyrænei jugum haud procul, secundo Oceano, sub Septemtrione deducitur.* Idacius vero Bracarum, Lucum, & Asturicam, Gallæciæ passim assignat, ad Olymp. 306. 309. & 310. Suevorum reges pulsis Romanis eam Gallæciæ provinciam sui juris fecerunt, conventusque suos frequenter habuerunt in urbe Luco, quæ in itinerario Antonini Lucus Augusti dicitur, & ab ea conventus Lucensis apud Plinium. Theodemiro Suevorum regi placuit Gallæciam in duas partes dividi: quarum unius caput esset Bracara: alterius vero Lucus. Ea divisio decreta fuit a synodo Bracarensi anno 563. ita ut metropoli Bracaræ subjicerentur, Portucale, Lamecum, Conimbria, Viseum, Egidetania, (cujus sedes translata est Guardiam) & novus episcopa us Dumiensis, ex Dumio monasterio excitatus, in gratiam Martini Bracarensis, qui veterem collectionem canonum edidit, Lucensi vero metropoli tributæ Auria, Asturica, Iria, (cujus dignitas Compostellæ accessit) Tudis, Britonia sive Ovetum. Sub Recceſvintho rege Gotthorum in Emeritensi concilio, anno 666. redactæ sunt metropoles Hispaniarum ad numerum antiquum quinarium: dejecta civitate Lucensi a dignitate metropoleos: ita tamen ut Conimbria, Viseum, Lamecum, & Egitania restitutæ fuerint Emeritæ metropoli provinciæ Lusitaniæ, unde recisæ fuerant olim a regibus Suevorum. Distractas plane fuisse oportuit quatuor illas civitates a Lusitania veteri, præter quam quod enim synodus Emeritensis id testatur, idem ex Idacio colligere licet, qui Bracaram, in finibus Gallæciæ provinciæ sitam fuisse docet: quod alienum esset a vero, si quatuor illæ civitates ultra Bracaram, & Durium fluvium positæ, ad Gallæciam pertinerent. Quare ut splendore metropolitico antiquitus clara fuit Bracara, & ceteris quatuor Hispaniarum metropolibus æqualis; ita nulla ratione illis fuit potior, nec superioribus sæculis, nec posterioribus: præsertim cum nullo apostolicæ sedis privilegio fulta reperiatur, quo primatum sibi quemdam vindicare possit. Id unum dici potest, eam ecclesiam olim Toletano primatui cedere noluisse, eaque de re litem motam coram Innocentio III. cujus meminit *c. Coram. De in integr. restit.* sed primatum Hispaniarum non ideo exambivit, quem tamen hodie magno nisu cum jure crucis elatæ gestandæ sibi asserit; eo colore quæsito, quod beatus Jacobus in Hispaniam adventans, Bracaræ primum episcopum præfecerit; qua de re copiose scripsit vir eruditione clarus Augustinus Barbosa.

Paruit Suevis. A quibus divisa in Bracarensem & Lucensem.

Lucensis provincia suppressa. Quatuor civitates restitutæ Lusitaniæ provinciæ. Nullus fuit primatus Bracarensis.

Explicatio c. *Coram. De in integr. restit.*

CXXVII. Similis controversia Cantuariensem, & Eboracensem archiepiscopos diutissime exercuit, isto crucis antelationem per universam Angliam sibi deberi, æque ac Cantuariensi contendente, ex variis apostolicæ sedis privilegiis, cui Alexander III. beneficium illud interim indulsit, donec causæ finis imponeretur, ut patet ex ejus rescripto in appendice 2. ad concilium Lateran. & cap. 1. *Ut lite pendente*. Sed gratioso illo judicio per plures annos uti non potuit, donec certis conditionibus de toto negotio transactum est; permissumque extra provinciam Eboracensem elata & sublimi cruce procedere. Origo privilegii indulti Eboracensibus episcop s petenda est ex disceptatione de primatu totius Angliæ, quæ illos commiserat cum Cantuariensibus: quam eo temperamento adhibito sopiendam censuerant Romani pontifices. Ex quo argumento sequi videbatur, episcopum Lugdunensem intra fines primatiæ suæ cruce sublimi antelata procedere posse. Quod tamen extra provinciam propriam liberum illi non esse contendebat archiepiscopus Parisiensis: cum nec consuetudo, nec ullum privilegium apostolicum illi suffragaretur. Ea de re diligentissime scripsit anno 1628. pro archiepiscopo Parisiensi vir eruditissimus Andreas Suassayus nunc officialis diœcesis Parisiensis 3. cujus litis dirimendæ arbitrium mihi non sumo. Id unum addam, rescripto Callisti II. quo Viennensis primatus in septem provincias constituitur, concessum fuisse archiepiscopo Viennensi, ut intra provinciam cruce elata uteretur: *Ad hæc pro ampliori Viennensis ecclesiæ dilectione, ante Viennensem archiepiscopum per provinciam suam crucem deferri concedimus*. Unde colligitur, jure veteri jus illud non competivisse omnibus archiepiscopis, etiam intea provinciam suam; neque primati, extra provinciam.

De controversia Cantuariensis & Eboracensis archiepiscop. super antelatione crucis.

Similis disputatio Lugdunensis & Parisiensis.

Olim non omnes archiepiscopi eo jure usi.

CXXVIII. Usus anteferendæ crucis, ex ceremonia supplicationum publicarum ortum habuit, in quibus cruces adhibitæ a Chrysostomo, ut docent Socrates lib. 6. cap. 8. & Sozomenus lib. 8. c. 8. Eo exemplo passim in omnibus occidentis & orientis ecclesiis cruce prælata ab una statione ad alteram clerus & populus

De usu antelationis crucis.

A procedebat. Unde vetitum a Justiniano ne litaniæ & supplicationes publicæ fiant aliter, quam prælata Cruce, ab iis qui eam gestare consueverunt, Nov. 123. Hinc consuetudo quoque illa emersit, ut eximiæ dignitatis viri ad urbem accedentes crucibus antelatis exciperentur: quod gestum in Græcia erga legatos Hormisdæ, ipsi docent in commonitorio. Romæ eadem pompa excipiebantur exarchi, quæ adhibita est in adventu Caroli Magni, missis, ut observat Anastasius in vita Hadriani, *venerandis crucibus, sicut mos est ad exarchum seu patricium suscipiendum*. Hinc quoque explicandus apud Gratianum canon qui *processionis aditum* patronis ecclesiarum tribuit. Quare non alienum a rei dignitate visum est, si a proceribus ecclesiæ venerandum illud signum usurparetur, quando ipsi quoque, licet extra supplicationes publicas, procederent. Procedendi verbum usurpo, ad rem istam significandam aptissimum. Processio enim, vel processus imperatorum, & consulum, in codice Justiniani lib. 12. c. titul. de B consulibus, & alibi; πρόοδος vero in Nov. 105. dicitur eorum progressus in publicum cum pompa & insignibus dignitatis, quando sella circumvecti missilia spargebant in populum, ut notat Marcianus imperator. Tunc ignis prælatus principibus Romanis, ex Herodiano: qui mos in aula orientali perseveravit apud Corippum: & tandem patriarchis Constantinopolitanis communicatus est, ut docent Balsamon & Codinus. Processio pontificis Romani angustior fuit, & reverentiæ, quæ pietatem Christianam decet, retinentior. Pompa enim quæ ad illius dignitatem conservandam necessaria erat, sic temperata est, ut omnes intelligerent illius cogitationes ad Christum referri, Christique auspiciis eum agere cuncta, prælato venerandæ crucis signo; & benedictionibus, veluti quibusdam sacrorum missilium sparsionibus, populo collatis. Ei muneri dicata fuit crux illa aurea, quam Carolus Magnus dono dedit Leoni III. quamque illi procedenti, ejusque successoribus præferebant subdiaconi ecclesiæ Romanæ, teste Anastasio C in vita Leonis IV.

In litani[is]

In excipie[n]dis proce[ri]bus.

Vel quan[do] proceres [ec]clesiæ proc[e]dunt.

Processio quid signi[fi]cet.

Ignis prælatus procedentibus imperatoribus & patriarch[is] Constantinopolitanis, Crux vero Romano pontifici.

Legatis a latere suo missis pontifices crucis antelationem concesserunt: quam usurpatam legimus ab Humberto Silvæ Candidæ episcopo, sexcentis ab hinc annis, quando legatione fungens Constantinopolim adiit, ad sanandum tunc recrudescens schisma, ut observavit Michael Cerularius patriarcha Constantinopolitanus in epistola ad Petrum Antiochenum. Archiepiscopi deinde, quibus vices apostolicæ sedis delegatæ erant, iisdem insignibus ut in provincia facile obtinuerunt, quod in successores transmissum est. Sane Callisti rescriptum adductum num. 127. apertissime docet, tunc primum archiepiscopo Viennensi gratiam factam crucis elatæ deferendæ, quando primatus illi collatus est, cum vicaria dignitate sedis apostolicæ. Hodie tamen omnibus archiepiscopis indultum est, ut elata cruce procedant in omnibus locis provinciæ suæ, etiamsi exempta sint, juxta definitionem concilii Viennensis, cap. Archiepiscopo. De privilegiis; in Clementinis. D

Et legatis [a] latere.

Dein archiepiscopis, quibus vica[riæ] sedis mandatæ. Tandem omnibus archiepiscopis.

NOTÆ

AD CANONES I. II. VII. ET XXVIII.

CONCILII CLAROMONTANI.

Decreta synodi Claromontanæ non exstant integra, sed eorum excerpta tantum, quæ desumta sunt ex codice antiquo Atrebatensis ecclesiæ. Decretum enim, quo vetitæ sunt altarium redemtiones, nondum prodiit in lucem. Quinetiam nec decretum illud, quo altaria confirmantur monasteriis, si ea per annos triginta possederint. Nec aliud decretum, quod spoliatus ante omnia in possessionem restituendus est. De quo Goffridus Vindocinensis libro 3. epist. 29. & 30. *Novimus qui præsentes eramus, dominum papam Urbanum in Arvernensi concilio super hoc definitam, & ab* E *omnibus, qui aderant, episcopis & abbatibus laudatam dedisse sententiam: ut quicumque sine judicio & vocatione expoliarentur, etiam sine judicio & vocatione investirentur.* Deest quoque canon latus de tuitione eorum qui professionem ultramarinam suscipiebant, qui est apud Domnizonem: & alii aliquot, quos Gratianus recitat ex synodo Arvernensi. In illis vero excerptis ipsa canonum sententia mutilata est, ut patebit statim ex canone 1. collato cum Orderici Vitalis testimonio. Sane gravis est jactura horum canonum, qui tanti momenti erant, ut rerum ea tempestate, etiam post decreta Gregorii VII. controversarum definitionem continerent, unde magna deinceps in ecclesiam facta est auctoritatis & divitiarum accessio. Principibus ademptæ episcopatuum & abbat arum investituræ, & prohibitum ligiæ fidelitatis sacramentum, quod antea a sacerdotibus præstabatur, ecclesiam in antiquam libertatem

tem

tem asseruerunt. Sed ablatus laicis decimarum, altarium, & ecclesiasticorum beneficiorum usus, quo illi veterum principum indulgentia, & synodorum consensu ab aliquot sæculis potiebantur, collapsas ecclesiæ facultates in integrum restituit. Honestati quoque clericorum cautum est, præscripta unicuique ministerio sua ordinatione, vetitis præbendarum mercimoniis, neve in plures conferantur, cælibatu indicto clericis, eorumque filiis ab honore ecclesiastico depulsis. Non omissa quoque est populi emendatio, correptis facinorosis, damnatis fictis pœnitentiis, statisque jejuniis recte constitutis. Inter cetera vero in id quoque synodus incubuit, ut tranquillitati hominum, quantum ratio temporum patiebatur, solicite prospiceret, confirmata quotidiana pace, quæ clericis indulta erat, sancitisque certorum dierum induciis, quæ laicis erant concessæ. Indulgentiam quoque pœnitentiarum fecit iis qui Hierosolymitanæ expeditioni se accingebant, impensa quoque illis bonorum tuitione. Quæ duo ultima Can. I. & II. ejus concilii comprehenduntur. Canone autem VII. de altaribus & personis, & XXVIII. de sumptione eucharistiæ agitur, iis verbis, quæ interpretationem desiderant. De quatuor istis Canonibus pauca quædam annotabo, ceterorum explicatione in eas dissertationes rejecta, quas de bonis ecclesiasticis & beneficiorum origine me prope diem editurum spopondi. Sed præstat ante omnia canonum hujus Concilii compendium ex Orderico Vitali proponere, qui scriptor sæculo undecimo ineunte floruit. Ejus hæc sunt verba libro 9. historiæ ecclesiasticæ, ad annum 1095. *Eodem anno, indictione IV. mense Novembris, præfatus papa omnes episcopos Galliæ & Hispaniæ congregavit, & apud Clarummontem Alvorniæ urbem, quæ antiquitus Arvernis dicta est, Concilium ingens tenuit. Multa vero, quæ cis Alpes agebantur, correxit, & multa ad emendationem morum utilia constituit. In synodo Arvernensi tredecim fuerunt archiepiscopi, ducenti & viginti quinque episcopi, cum multitudine abbatum, aliarum personarum, quibus a Deo sanctarum curæ delegatæ sunt ecclesiarum. Decreta vero concilii apud Clarummontem habiti sunt hujuscemodi:*

Ecclesia sit catholica, casta & libera, catholica in fide & communione sanctorum, casta ab omni contagione malitiæ, & libera ab omni sæculari potestate.

Episcopi, vel abbates, aut aliquis de clero, aliquam ecclesiasticam dignitatem de manu principum, vel quorumlibet laicorum, non accipiant. Clerici in duabus civitatibus, vel ecclesiis prælationes seu præbendas non habeant.

Nemo episcopus & abbas simul sit.

Presbyter, diaconus, subdiaconus, post lapsum non ministret.

Ecclesiasticæ dignitates, vel canonicæ, a nullo vendantur, vel emantur. Illis tantum, qui, quia ignorantes Canonum auctoritatem, vel fuisse prohibitum, canonicas emerunt, indultum sit. Illis vero, qui scienter a se vel a parentibus emptas possident, auferantur.

Nemo laicorum post acceptos cineres in capite jejunii usque ad pascha carnem comedat.

Omni tempore primum jejunium quatuor temporum prima hebdomada quadragesimæ celebretur.

Ordines omni tempore aut in vespera sabbati, aut, perseverante jejunio, dominica celebrentur.

In sabbato paschæ, officium nonnisi post solis occasum finiatur.

Jejunium secundum semper in hebdomade pentecostes celebretur, & ab adventu Domini usque ad octavas epiphaniæ, & a septuagesima usque ad octavas paschæ, & a prima die Rogationum usque ad octavas pentecostes; & omni tempore, a quarta feria, occidente sole, usque ad secundam feriam oriente sole, trevia Dei custodiatur.

Qui episcopum ceperit, omnino exlex habeatur.

Qui monachos, vel clericos, vel sanctimoniales, & eorum comites ceperit, vel expoliaverit, anathema sit.

Qui episcoporum morientium bona, vel clericorum, diruperit, anathema sit.

Qui usque ad septimam generationem consanguinitati se copulaverit, anathema sit.

Nemo in episcopum eligatur, nisi aut presbyter, aut diaconus, aut subdiaconus, & cui dignitas natalium suffragetur; nisi maxima necessitate, & licentia summi pontificis.

Filii presbyterorum, vel concubinarum, ad presbyteratum non provehantur, nisi prius ad religiosam vitam transierint.

Qui ad ecclesiam vel ad Crucem confugerit, si reus est, data impunitate vitæ vel membrorum, justitiæ reddatur: si innocens, liberetur.

Corpus dominicum, & sanguis dominicus, singulatim accipiatur.

Unaquæque ecclesia decimas suas habeat, & non in alterius ecclesiæ jus quolibet dante transeat.

Laicus decimas nec vendat, nec retineat.

Pro sepultura mortuorum pactum precium non exigatur, aut detur.

Nullus principum laicorum capellanum habeat, nisi ab episcopo datum. Quod si in aliquo offenderit, ab episcopo corrigatur, & aliter subrogetur.

AD CANONEM I.

Pacis & induciarum, de quibus hic agitur, copiosa satis, necdum ab aliquo tentata, explicatio peti potest ex libro 4. dissertationum nostrarum de concordia sacerdotii & imperii cap. 14. unde excripta sunt quæ sequuntur: Bella privata, quæ pondere & pudore legum comprimebantur, Romanis rempublicam tenentibus; per Gallias & ceteras Europæ regiones grassata sunt, cum duris exterarum nationum moribus: ferrum lentis fori ambagibus successit, & juri publico aperta privatorum injuria. Tunc enim quisque suam suorumve injuriam non in jure coram judice, sed ferro manuque persequebatur: adeo ut etsi his inimicitiis, quas *Faidas* vocabant, & leges Longobardorum, & capitularia regum modum præscriberent, tamen ingravescente in dies morbo, cædibus, deprædationibus, & incendiis, respublica fœdissime vastaretur. His incommodis prospicere Gallicani episcopi curarunt, non exstincto quidem nefando illo bellorum privatorum usu, sed represso per inducias, quæ aliquot dies otiosos a cædibus redderent, sacratosque religionis prætextu. Anno 1044. episcopi & proceres provinciarum in Aquitania primum, deinde per reliquas Gallias decreto suo privatis bellis inducias indixerunt sub nomine *treugæ Domini*, a Mercurii suprema die, usque ad diluculum diei Lunæ subsequentis; ea lege ut nemo ab inimico ultionem exigeret, nemo prædaretur, nec etiam a fidejussore pignus tolleret: pœna capitis, aut exilio, & excommunicatione in rebelles irrogatis. Rodulphus Glaber meminit hujus institutionis, quam cetera quidem apertissimis verbis describit, sed pignus ablatum e domo fidejussoris *vadimonium* vocat Latina dictione, quamvis significatione harbara. Quod fraudi fuit illustrissimo annalium ecclesiasticorum conditori, qui de strepitu fori hic agi putavit & de privatis dissensionibus, quas, si justæ sint, unaquaque die persequi liberum esse ait, vel deferere necessarium, si fuerint injustæ: hocque nomine Gallicanos episcopos traducit. A qua reprehensione sine dubio temperasset, si confirmatas a quatuor conciliis generalibus has inducias animadvertisset, & relatas in librum decretalium sub titulo *de treuga & pace*; cujus usum & glossa & juris canonici interpretes abrogatum esse ajunt, hacque sola observatione se curiosis antiquitatum indagatoribus satisfeciisse putant. Bella isthæc privata nec legibus probata erant, nec omnino damnata, imo vero, si provocatio, vel potius, ut illius sæculi verbo utar, si *diffidatio* præcessisset, pro jure constituto habebantur, ita ut in adversarium cæde, prædis & incendiis grassari liceret, ut docent Ivo, Friderici I. & Conradi leges. A quibus bellorum injuriis abstinendum erat, diebus Jovis, Veneris, Sabbati, & Dominica, quos sub finem vitæ præcipuis salutis nostræ mysteriis Dominus consecravit.

De Faidis vide gloss. Lindenbrochii, & Spelmanni, R. P. Jac. Sirm. ad capit. Caroli Calvi.

Glaber lib. 5. c. 1.

Cardinalis Baron. ad annum 1034. num. 6. & 7.

Ivo ep. 175. Fridericus apud abbatem Ursperg. Conradus c. 10. bullæ Aureæ.

Decretæ autem fuerunt induciæ istiusmodi, non solum ab episcopis, sed etiam a proceribus cujusque diœceseos, ut diserte docent Glaber & Ivo, ut patet ex treugæ istius constitutione, quæ lata est in Anglia & Normania ex consensu episcoporum & baronum a Guilielmo primo rege anno 1080. apud Ordericum Vitalem, & a Raimundo Berengario comite in Barcinonensi comitatu anno 1060. Recepta sunt & amplificata isthæc decreta a Concilio Claromontano sub Urbano II. anno 1095. a Romano sub Paschali II. 1102. a Lateranensi sub Innocentio II. anno 1135. & ab altero Lateranensi sub Alexandro III. anno 1180. Hoc solum discrimen interest inter primam induciarum institutionem, & confirmationem; quod a Conciliis festi dies quamplurimi, quatuor illis singularium hebdomadum diebus adjecti fuerint, & a Concilio Lateranensi sub Innocentio II. incendiorum devastatio prohibita. Observandum vero, *pacem & treugam* dici hanc a bellis privatis feriationem, quod ratione clericorum omnium, peregrinorum, mercatorum, agricolarum cum bobus aratoriis, dominarum cum sociis suis inermibus, mulierum omnium, rerum ad clericos monachosque pertinentium, & molendinorum, *pax* ista omni tempore indulta esset; ratione ceterorum, *treuga* tantum, id est induciæ aliquot dierum. Sane fatendum est excommunicatione mulctatos fuisse pacis & treugæ violatores, & ad resarciendum damnum læso coactos: sed episcopi & comitis hæc erat cognitio, ceterorumque baronum, qui tamen si cessarent a persequendo armis raptore, excommunicationibus & interdictis ad officium quo se obstrinxerant adigebantur: ut vice versa eis qui contra pacis perturbatores decertarent duorum annorum pœnitentia indulgebatur, aut plurium, ad arbi-

Apud Gratianum c. *Excommunicatorum* 23. quæst. 3.

trium episcopi pro modo laboris. Si raptores istos pacisque violatores, ab utraque potestate proscriptos, occidi contingeret a quoquam privato; *zelo justitiæ*: non homicidii pœna canonica & ordinaria, sed leviori & remissiori satisfactione culpam illam diluendam docet Urbanus II. qui de hoc solo genere excommunicatorum intelligendus est, non autem de omnibus excommunicatis, ut quidam sibi male ferriati persuaserunt. Cujus interpretationis eo lubentius hic memini, quod ea levari posse mihi videatur invidia quæ ob textum hunc male intellectum creari solet adversus summos pontifices.

Sed hæc omnia trahi non possunt ad bella publica, quæ a regibus, ut res suas repetant, aut reipublicæ injuriam illatam ulciscantur, indici solent. Etenim belli gerendi potestas, quæ a Deo regibus collata est in veteri instrumento, & in principes Romanos disertis verbis lege Regia translata, reges liberos præstat ab excommunicatione, quæ in deprædatores & alienorum bonorum invasores a Canonibus irrogatur. Quia excommunicationi locus non est etiam in privatis personis, nisi cum de crimine manifesto & aperto agitur, non autem cum dubitatur de crimine, ut docuit olim Hincmarus ex Augustino. Porro sola belli a principe indicti ratio id saltem obtinere debet, ut justitia niti præsumatur: præcipue cum regia dignitas in munere regio exercendo nullius judicio sit obnoxia, sed soli divino numini se submittat. Quare in ipsa pacis & treugæ promulgatione jura principum conceptis verbis excipiuntur, ut patet ex indictione pacis & treugæ a Guilielmo archiepiscopo Auscitano legato sedis apostolicæ, post Concilium Romanum anno 1102. publicata. *Principibus autem & dominis terrarum jura sua & consuetudines non contradicimus in terris suis.* Deinde pacis illius infractæ cognitio episcopis commissa erat, de comitum & diœcesanorum consensu, quæ ex pactis conventis legem accipere debet, ut scripsit Ivo Cononi legato: imo & comitibus baronibusque diœceseos pars illius cognitionis competebat. Quæ omnia cum bellis publicis comparata, discrimen apertum inter utraque constituunt. Hactenus ex libro dissertationum nostrarum.

Guilielmi legati litteras, quibus pacem & treugam post Concilium Romanum indixit anno 1102. ex manuscripto codice Lascurrensis capituli a nobis in historia Benearnensi editas, hic adjici curavimus, ad uberiorem hujus rei interpretationem.

Guilielmus Dei gratia Auscitanus archiepiscopus, sedis apostolicæ legatus, carissimis in Christo fratribus venerabilibus episcopis, aliisque ecclesiarum prælatis, & dilectis filiis comitibus, vicecomitibus, aliisque baronibus, universo quoque clero & populo per Auscitanam provinciam constituto, salutem & benedictionem.

CUm ex officii nostri debito teneamur universis fidelibus curæ nostræ commissis salubri dispositione providere, nunc præsertim urgente apostolici mandati auctoritate, ad quem spectat totius populi profectibus invigilare, oportet nos super bono pacis & treugæ Dei subditis nostris propensiorem curam impendere. Inde est quod, juxta statuta generalis Concilii Romæ nuper celebrati, pacem & treugam Dei in provincia nostra, ex parte Dei, & domini papæ, & nostra, ab omnibus inconcusse & inviolabiliter præcipimus observari. Forma pacis & treuguæ Dei talis est: Treugas a quarta feria post occasum solis, usque ad secundam feriam post ortum solis, & ab adventu Domini usque ad octavas epiphaniæ, & a septuagesima usque ad octavas paschæ, ab omnibus inviolabiliter observari præcipimus. Si quis autem treuguam violare tentaverit, post commonitionem factam, si non satisfecerit, princeps suus & episcopus cum clero & populo cogant eum injuriam pacis satisfacere, ad arbitrium episcopi, principis sui, & aliorum vicinorum baronum. Quod si princeps, seu barones, vel populus dissimulaverint: tam princeps quam barones excommunicentur, & tota terra eorum interdicto subjiciatur, omni privilegio personæ & ecclesiæ cessante. His vero temporibus, & omnibus festis beatæ Mariæ, cum præcedenti die & subsequenti, sancti quoque Joannis Baptistæ, & beatorum apostolorum Petri & Pauli, & a vigilia pentecostes usque ad octavas, & omnium sanctorum festo, omnia pacem & securitatem habebunt. Omni vero tempore perpetua pace & securitate gaudebunt canonici, monachi, presbyteri, clerici, & omnes religiosæ personæ, conversi, peregrini, mercatores, rustici euntes & redeuntes, & in agricultura existentes, & animalia quibus arant, & quæ semen portant ad agrum: dominæ cum sociis inermibus, & omnes feminæ, & omnes res clericorum, & religiosorum ubique, & molendina: principibus autem & dominis terrarum jura sua & consuetudines non contradicimus in terris suis. Ecclesiæ salvitatem habeant XXX. passuum circumcirca, monasteria vero LX. Hæc vero ut firmius observentur, comites, vicecomites, barones universum quoque clerum, in præsentia clericorum, a septem annis & supra, jusjurandum præstare præcipimus. Forma juramenti talis est: Jurabunt se pacem & treugam Dei juxta præscriptum tenorem observaturos, & violatores pacis & treuguæ Dei persecuturos, & quod de rapina nihil scienter emant. Quod si quis huic decreto contraire tentaverit in non jurando, vel in non persequendo, seu in conductitias gentes vel raptores tenendo, aut favendo, vel rapinam emendo, princeps illius terræ, & tota ejus terra, nisi debitam vindictam exequatur, omni interdicto & excommunicationi subjiciatur, omni privilegio personæ, & ecclesiæ cessante. Excommunicati non salutentur, non tondeantur capita eis, non abluantur, in mappa non comedant, neque ad aliam communionem Christianam recipiantur, præter baptisma parvulorum, & pœnitentias in fine. Princeps autem & cuncti fideles nostri obedientes mandatis, qui bonum pacis ope & consilio suo foverint, & præsertim contra conductitias & pestilentes gentes, si in vera pœnitentia in hoc Dei servitio decesserint, auctoritate Dei, & domini papæ, & ecclesiæ universalis, omnium peccatorum suorum indulgentiam & fructum mercedis æternæ se non dubitent habituros. Cæteris vero, qui contra eos arma susceperint, & ad episcoporum, sive aliorum prælatorum, consilium ad eos decertaverint expugnandos, biennium de injuncta pœnitentia relaxamus, aut, si longiorem ibi moram habuerint, episcoporum discretioni, quibus hujus rei cura fuerit injuncta, committimus, ut ad eorum arbitrium major eis indulgentia tribuatur. Illos autem, qui admonitioni episcoporum in hujusmodi parere contempserint, a perceptione corporis & sanguinis Domini jubemus fieri alienos. Episcopi vero, sive presbyteri, qui talibus fortiter non restiterint, officii sui suspensione mulctentur, donec apostolicæ sedis misericordiam obtinuerint.

Alienum quoque non erit Alexandri III. decretalem epistolam nondum editam superioribus adjungere: quæ pacem in omni tempore, nulla dierum neque personarum adhibita distinctione constitutam in Ruthenensi diœcesi, ab episcopo & comite, ex sententia totius cleri & procerum illius provinciæ confirmat: laudato etiam illorum consilio, de pecuniis in eam rem conferendis, tam a clericis & monachis, quam a laicis, pro modo facultatum. Quæ pensitatio, *commune* dicta, etiamnum hodie fisco regio contribuitur.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Hugoni Ruthenenſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUoties ea quæ ad pacem pertinent poſtulantur a ſede apoſtolica confirmari, tanto ſuper his benigniorem aſſenſum nos convenit adhibere, quanto ex bono pacis plura commoda & gratiora ſingulis proveniunt incrementa. Ex quodam ſiquidem reſcripto a tua nobis fraternitate tranſmiſſo, ad audientiam noſtram pervenit, quod tu habito Concilio abbatum, præpoſitorum, & archidiaconorum tuorum, & baronum terræ, cum nobili viro Hugone fratre tuo comite Ruthenæ, hujuſmodi pacem & concordiam ſtatuiſti: Quod omnes res mobiles & immobiles, omnes homines tam clerici quam laici in omni tempore ſint ſub ea pace ſecuri. Nec ulli liceat præter armatos milites, & clientes, quælibet arma ferre, niſi milites enſes ſolummodo, & clientes ſingulos baculos ferant, qui pacis, ſicut cæteri, debent ſecuritate gaudere. Et præter eos, qui hanc pacem, ſicut ſtatuta eſt, noluerint firmare, & inviolabiliter obſervare, ſicut de his qui publice perjurant, vel fidem mentiuntur pro manifeſto debito, ſeu pro cognita fidejuſſione, de rebus eorum pignorandis licentia non denegetur; vobis tamen exceptis. Ad ejuſmodi vero pacis & ſecuritatis ſuſtentationem & defenſionem, ſtatutum eſt ut abbates, archidiaconi, archipresbyteri, monachi, canonici, priores, omnes clerici, qui proprias eccleſias regunt, milites quoque, & mercatores, atque burgenſes, qui facultatibus abundaverint; & omnes etiam homines tam clerici quam laici, qui habuerint par boum, ſeu aliorum animalium, cum quibus arare poſſint, ſive amplius habuerint, vel qui habuerint ſoummarium, equum ſcilicet vel equam, mulum vel mulam, quæ ad portanda onera locent, duodecim denarios Ruthenenſes, ſive alios tantumdem valentes donent. Cum vero habuerint ovile ovium, dent pro eo ſex denarios ejuſdem monetæ, vel alios æquivalentes. Totidem autem dabunt qui habent unum bovem tantum, vel aliud animal cum quo valeant arare, ſive aſinum quem poſſint locare. Clientes vero, & artifices, ſcilicet fabri, ſartores, pellicarii, & omnes operarii, aut ſex, vel octo, ſeu duodecim denarios ſecundum ſuorum capellanorum arbitrium dabunt. Verum ſi pater cum filiis, ſeu fratres, ſive conſanguinei fuerint, qui nondum ſunt invicem ſeparati, nec ſunt res eorum diviſæ, unus pro omnibus dabit, alioqui ſolvat unuſquiſque pro ſe. Commune autem iſtud per ſingulas parochias debet reddi, cum ſcripto unius parochianorum, quem capellanus, cum conſilio ſui archipresbyteri & voluntate ſuorum parochianorum, elegerit. Et in die ſtatuta ab ipſo parochiano, & cum eodem ſcripto, ad Ruthenſem eccleſiam deferatur. Quiſquis autem res ſuas amiſerit, poſtquam commune ſicut prædictum eſt ſolverit, in integrum reſtituatur: ſi tamen certam perſonam quæ res ſibi ablatas habeat, vel locum ubi ſunt, poterit demonſtrare; ſin autem, minime. Si vero inimicos, villas, vel oppida deprædari vel diruere forte contigerit, res quidem mobiles emendabuntur de communi: ſed damna rerum immobilium non reſtituentur, niſi quantum a malefactoribus poterit recuperari. Clerici vero qui proprias eccleſias non habent, niſi par boum habuerint, non coguntur dare, ſi nolint: ſed non dato communi, ſi forte res ſuas perdiderint, eis A nequaquam emendabuntur. Additum eſt in prædicta pace ut capellani eccleſiarum, & omnes laici, a quatuordecim annis & ſupra, pacem & commune firmare debeant, & obſervare. Qui vero in hoc obedire contempſerint, debent ab eccleſiæ liminibus coerceri, & ab omni pace fieri alieni. Eccleſiæ quoque parochiarum, in quibus violatores pacis habitaverint, a divinis vacent officiis, donec ipſi ad emendationem venire cogantur. Quam ſiquidem pacis inſtitutionem, quemadmodum a vobis facta eſt, reſcripto authentico roborata, firmam & ratam habemus, & eam auctoritate apoſtolica confirmamus, & præſentium ſcripto communimus: ſtatuentes ut nulli omnino hominum liceat hanc B paginam noſtræ confirmationis infringere, vel ei aliquatenus contrariare. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli, ſe noverit incurſurum.

Datum Verulis, ſecundo Idus Maii, pontificatus noſtri anno ſecundo.

AD CANONEM II.

Canonis II. ſententiam his verbis Ordericus Vitalis expreſſit, poſt relatam Urbani orationem, qua fideles ad ultramarinam expeditionem excitabat: *Providus vero papa omnes, qui congrue arma ferre poterant, ad bellum contra inimicos Dei excivit, & pœnitentes cunC ctos ex illa hora, qua crucem Domini ſumerent, ex auctoritate Dei, ab omnibus peccatis ſuis abſolvit, & ab omni gravedine, quæ fit in jejuniis, aliiſque maceratio-nibus carnis, ſic relaxavit. Conſideravit enim perſpicaciter vir prudens, & benignus archiater, quod hi, qui peregre proficiſcerentur, in via multis diutiniſque diſcriminibus ſæpiſſime vexarentur, & multimodis caſibus lætis ſeu triſtibus quotidie angerentur, pro quibus benivoli vernulæ Chriſti a cunctis culparum ſordibus expiarentur.*

Præter eam indulgentiam, quæ in pœnitentiæ canonicæ commutatione verſabatur, quæque in exemplum deinde tracta eſt ad profectiones Compoſtellanas, ad bella cum Saracenis in Hiſpaniis agenda, dein cum Albigenſibus, poſtea cum Pruſſis & Lithuanis: conceſſa eſt quoque a Concilio Cruceſignatis tuitio bonorum, quæ omittitur in excerptis canonum. Illius vero meminit Domnizo in vita Mathildis, qua de re nos quoque diximus libro quarto diſſertationum cap. 25. his D verbis: Urbanus II. in Concilio Claromontano, cum pacem & treugam ſtatuiſſe Canone I. eam Canone ſequenti ad eos qui Hieroſolymitanum iter aggrederentur extendit: *Item placuit omnia bona eorum, qui Hieroſolymas pergunt, ſemper & ubique eſſe ſalva, in pace & treuga, quouſque redierint.* Quare prætextu hujus tuitionis eccleſiaſticæ, ſi qua de rebus ad Cruceſignatos pertinentibus moveretur quæſtio, epiſcoporum erat cognitio, qui cenſuris invaſores obſtringebant, ut teſtatur Ivo; quamvis obſervet, *novam eſſe inſtitutionem, de tuitione eccleſiaſtica impendenda, rebus militum Hieroſolymam proficiſcentium.* Hanc tuitionem confirmavit, adjecta quoque peccatorum remiſſione, Lateranenſe Concilium ſub Calliſto II. anno 1122. cap. 11. *Eis qui Hieroſolymam proficiſcuntur, & ad Chriſtianam gentem defendendam & tyrannidem infidelium debellandam efficaciter auxilium præbuerint, ſuorum peccatorum remiſſionem concedimus, & domos, & familias, atque omnia bona eorum, in beati Petri & Romanæ eccleſiæ protE tectione, ſicut a domino noſtro Papa Urbano ſtatutum fuit, ſuſcipimus. Quicumque ergo ea diſtrahere vel auferre, quamdiu in via illa morantur, præſumpſerint, excommunicationis ultione plectantur.* Idem poſtea conſtitutum fuit a Gregorio pontifice apud Neubrigenſem, *Scilicet ut bona eorum qui crucem acceperant, cum ſuis famulis, ſub ſanctæ Romanæ eccleſiæ, nec non archiepiſcoporum, & epiſcoporum, atque aliorum prælatorum eccleſiæ protectione conſiſtant.* Quas conſtitutiones is effectus ſecutus eſt, ut plurimi ſe hujus profectionis graviſſimo labori accingerent, quo ſe a creditorum vexatione liberarent, teſte Vvilielmo Tyrio. Hujus tuitionis & præſidii eccleſiaſtici auxilium imploravit Henricus III. Anglorum rex, cum a Gaſtonis VIII. domini Benearnenſis copiis in Vaſconia premeretur. Cum enim validiſſimam claſſem pararet, ex Anglia Burdigalam appulſurus, cruce aſſumpta tranſmarinum bellum in ſubſidium

Concilio Clarom. cap. 2.

Ivo epiſtola 193.

Concilium Later. ſub Calliſto.

Guil. Neubrig. lib. 3. hiſt. Angl. cap. 20.

Tyr. lib. 1. cap. 16.

dium terræ ſanctæ ſimulans, litteras ab Innocentio IV. impetravit anno 1253. quo in tuitionem eccleſiæ Romanæ ſuſciperetur, & ejus hoſtes excommunicatione & interdicto percellerentur a delegatis judicibus.

AD CANONEM VII.

Poſt Caroli Martelli ducis Francorum tempora, qui primus bona eccleſiaſtica militibus ſuis utenda permiſit, Pippinus, Carolus, Ludovicus, & reliqui Gallorum reges, licet pietate inſignes, edictis ſuis, & epiſcoporum conniventia, precariam poſſeſſionem laicis hominibus confirmarunt. Tunc non ſolum fundi & villæ, ſed etiam eccleſiæ ipſæ in beneficium illis conceſſæ ſunt. Eccleſiarum nomine oblationes, decimæ, aliique redditus, data & conceſſa intelligebantur, ut patet ex veteribus actis. Tunc eccleſiæ eo jure poſſeſſæ ſunt quo cætera beneficia ſive feuda, adeo ut tandem in heredes quoque tranſierint, & expoſitæ ſint hominum commercio. Ne tamen ſacramentorum celebratio a laicis eccleſiarum poſſeſſoribus pendere videretur, inducta eſt nova quædam verborum diſtinctio, ita ut in una eademque domo pars una *eccleſia* diceretur, quoad laicorum jura; & *altare*, quoad juris ſpiritualis adminiſtrationem. Hanc obſervationem debemus Abboni Floriacenſi, qui cæſus eſt anno 1003. in apologetico quod ſcripſit ad reges Hugonem & Robertum. Ejus hæc ſunt verba relata ab Aimoino cap. 8. de vita ſancti Abbonis Flor. martyris: *Certe cariſſimi principes, nec catholice loquimur, quando illam eccleſiam dico eſſe meam, ille alteram dicit eſſe ſuam. Ac veluti quædam jumenta, comparati jumentis inſipientibus, utraſque aliquando venales proponimus, propoſitaſque ab aliis emere non formidamus. Eſt etiam alius error graviſſimus, quo fertur altare eſſe epiſcopi, & eccleſiam alterius cujuslibet domini, cum ex domo conſecrata & altari unum quoddam fiat, quod dicitur eccleſia; ſicut unus homo conſtat ex corpore & anima. Videte, æquiſſimi principes, quo nos ducit cupiditas, dum refrigeſcit caritas.*

Quamplurimarum ejuſcemodi poſſeſſionem eccleſiarum a laicis abſtulerunt repetitæ excommunicationum minæ, in ſynodis habitis undecimo ſæculo, & præcipue ſub Victore II. Gregorio VII. & Urbano II. Frequentes occurrunt eo tempore factæ a principibus & nobilibus viris piæ donationes, vel etiam venditiones vili precio, quibus eccleſiæ hujus vel illius loci, epiſcopis, capitulis, & monaſteriis de novo conditis conferuntur, ut fidem faciunt univerſa eccleſiaſtica tabularia. Plerique vero laicorum, his excommunicationibus contumaces, ab antiquiſſima eccleſiarum poſſeſſione diſcedere nolebant. Unde inductum eſt ab Innocentio II. & aliis Romanis pontificibus, benigna quadam diſpenſatione, ut ſolam reſtitutionem oblationum urſerint. Hinc laicis perſuaſum fuit, ſibi liberum eſſe, ut decimarum proventus penes ſe retinerent. Quod confirmatum eſt aliquo pacto ab Alexandro III. in Lateranenſi Concilio, vetita in poſterum alienatione decimarum: unde in præteritum permiſiſſe cenſetur. Cæterum collatæ in monaſteria donationes eccleſiarum minus gratæ erant epiſcopis, qui bona ſua in alios transferri iniquum eſſe ducebant. Itaque variis ſynodis & Romanorum pontificum decretis prohibitum eſt, *ne ullus laicus decimas ſuas, aut eccleſiam, aut quidquid eccleſiaſtici juris eſt, ſine conſenſu epiſcopi, vel Romani conceſſione pontificis, monaſteriis aut canonicis offerre præſumat*, ut verbis utar ſynodi Melfitanæ ſub Urbano II. anno 1090. quæ antiqua interdicta renovavit.

Ex neceſſitate conſenſus, lucri occaſionem ſumpſerunt epiſcopi quidam, certa pecuniæ ſumma ſibi depenſa, velut reſarciendi damni colore; monaſteriis permittentes, ut vicarii quidam, altarium miniſteria peragerent, monachi vero reditus eccleſiarum perciperent, alimentis vicario præbitis: ea tamen lege adjecta, ut quandocumque vicarius decederet, altera monachis ſufficeretur, eadem ſolutione pecuniæ erga epiſcopum defuncti. Vicarii illi, *perſonæ* dicebantur trito tunc vocabulo; & ſolutiones illæ pecuniariæ, *altarium redemptiones*. Quæ vox petita ex beneficiorum, ſeu feudorum uſu, in quibus invaluerat, ut domino certa pecunia penderetur, pro nova inveſtitura, quæ heredi ultimi poſſeſſoris concedenda erat. Quod emolumentum *redemptionis* nomine Galli ſignificabant, & hodie ſignificant. Conceſſio autem altarium dupliciter fiebat ab epiſcopis, aut rerenta penes ſe altaris diſpoſitione; ita ut mortuo vicario liberum omnino eſſet epiſcopo, indulgere monaſteriis ſubſtitutionem vicarii, vel eam improbare; aut ita ut perpetua eſſet penes monaſteria vicarios ſubſtituendi facultas, ſoluto redemptionis precio, cedente quandocumque, vel decedente vicario.

Conceſſionum utriuſque generis meminit hic Canon VII. Claromontanus: *Ut altaria congregationibus canonicorum, vel monachorum, per perſonas data, mortuis perſonis libera redeant in manus epiſcoporum, niſi fuerint illis per eorum ſcripta vel privilegia confirmata.* Itaque primo caſu, obeunte vicario, altaria poteſtati liberæ epiſcopi reddi debent: ſecundo autem caſu, a monaſteriis perpetuo retinentur per vicarios, ſeu mavis *per perſonatum*. Hujus ultimæ ſpeciei exemplum peti poteſt ex litteris Radbodi Noviomenſis epiſcopi, datis anno 1088. a quo Walterius Tornacenſis impetrat, ut *altare* de Werni, quod ipſe *ſub perſonatu tenebat*: eccleſiæ fratribus perpetuo ſub perſonatu tenendum Radbodus concederet, ea conditione adjecta, *ut in feſto ſanctorum Simonis & Judæ tunc proximo ejuſdem altaris perſona epiſcopo ſeu ejus vicario decem ſolidos ſolvat. Perſona vero mortua, ſeu quacumque occaſione a perſonatu illo decedente, alia ſubrogetur perſona, quæ in ſua reſtitutione decem ſimiliter ſolidos ſolvat.* Ex his literis initium diſcimus pravæ illius conſuetudinis, quæ monachorum & canonicorum exemplo inducta eſt: ſcilicet, ut clerici quoque abſtinentes a ſacerdotio, per ſubſtitutas perſonas ſeu vicarios eccleſiis deſervirent, & ad ſe traherent emolumenta, ut docet exemplum Tornacenſis epiſcopi. Suggillat hanc ſæculi ſui corruptelam, quæ multitudini beneficiorum favebat, Joannes Sarisberienſis Policratici libro 7. cap. 17. *Utique & inſignis prudentiæ, ſi quis toi quocumque modo conquirit altaria, ut quaſi ritu Memphitico, quotidianas hoſtias novis poſſit altaribus immolare. Nolunt tamen ſacerdotio onerari, aut ſervire altario, qui de altario vivunt, ne, ut populus arguit, dicam, luxuriantur: ſed perſonatus quoſdam introduxerunt, quorum jure ad alium onera, ad alium referuntur emolumenta.*

Quod autem attinet ad mentem concilii Claromontenſis, non ſatis liquido expreſſa eſt compendio illo canonis VII. duo enim præſtitit, quæ ibi omittuntur. Vetuit altarium, ſive eccleſiarum redemptiones; ipſaque altaria monaſteriis confirmavit, ſi ea per 30. vel 40. annos poſſediſſent. Primi capitis teſtem laudo Goffridum Vindocinenſem libro 3. epiſt. 12. *Redemptionem eccleſiarum, quæ vulgari hoc vocabulo altaria nuncupantur, beatus vir* (Urbanus in Arvern. concilio, ut ſuperius ioquitur) *ſimoniacam pravitatem vocavit, & apoſtolica auctoritate damnavit.* Diſplicuerat hoc vitium Gregorio VII. qui Dienſi epiſcopo legato ſuo interdicendum præceperat *illud commune malum pene totius terræ, videlicet quod altaria venduntur*, libro 4. epiſtola 7. Sed definitioni concilii fraus deinde facta eſt ab epiſcopis, qui annuo cenſu, licet levi, eccleſias onerabant, ſicque eveniebat, ut per ſingulos annos particulari ſolutione exigerent, quod per intervalla ex vicariorum ſeu perſonarum ſubſtitutione percipiebant. Acerbe exagitat hanc fraudem Goffridus in ſuperius laudata epiſtola ad epiſcopum Andegavenſem data: *Nam ſi in pluribus annis non niſi ſemel per vicarios pecunia pro altaribus dabatur epiſcopis, & pecuniam ipſam apoſtolica auctoritate probatum ſit ſimoniam eſſe: ſingulis annis epiſcopis pro vicariis altarium pecuniam dare quid eſt aliud, quam pro plurimorum annorum ſimonia, per annos ſingulos, ſub nomine annui cenſus, annuam ſimoniam exercere? Non eſt hoc doctrina Chriſtianæ fidei, ſed exactio peſſima, quæ ſimoniam multiplicat, & ſanctæ eccleſiæ violat caſtitatem. Pecunia itaque pro eccleſiis ſub palliata cupiditate extorta, quæ redemptio altarium dicitur, ab apoſtolica ſede damnata, ſive per vicarios rarius, ſive pro vicariis frequentius, ſub qualicumque nomine vel occaſione extorqueatur, ſimoniaca pravitas eſſe nulla ratione dubitatur: ille tamen gravior, quæ ſæpius agitur.* Mox: *Et ne ulterius de decreto vicariorum dubitetis, illud vobis tranſcriptum mittimus.* Hunc Goffridi locum illuſtrat in notis ſuis vir eruditione clariſſimus Sirmondus, prolato Paſchalis II. reſcripto, ubi & decreti ſynodici fit mentio, & alterius quoque fraudis ab epiſcopis excogitatæ, qui mutato nomine, non pro altarium, ſed pro perſonarum redemptione a ſe pecuniam exigi dicebant: id eſt non ratione altarium *per vicarios*, ſed *pro vicariis*, ut loquitur Goffridus. Hæ ſunt pontificis literæ:

Paſchalis epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus epiſcopis Ivoni Carnotenſi, & Ranulfo Santonenſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

JUxta ſanctorum canonum ſanctiones non ignotum vobis eſſe credimus, quid ultionis maneat eccleſiaſtici ordinis viros, apoſtolicæ ſedis decreta ſpernentes. Ipſi enim Arvernenſi Concilio adfuiſtis, in quo præſidente prædeceſſore noſtro

ſtro bonæ memoriæ Papa Urbano, conſentientibus Galliarum epiſcopis, decretum eſt, ut altaria, quæ ab annis triginta & ſub vicariorum redemptione monaſteria poſſediſſe noſcuntur, quiete deinceps, & ſine moleſtia qualibet, monaſteriis ipſis firma permaneant. Vos autem huic ſimplicitati incongruas duplicitates innectitis, & perſonarum redemptionem mutatis nominibus extorquere conamini. Verum oportet nos hujuſmodi verſutiis ſinceritate veritatis apoſtolicæ obviare. Præcipimus ergo, ut decretum illud omnino teneatur integre, nec ſuper illud quidquam ulterius pro eiſdem altaribus exigatis. Sane quod vobis dicimus, cæteris quoque Galliarum epiſcopis, erga ſuarum diœceſium monaſteria, præcipimus obſervandum.

Datum Romæ ſecundo Idus Martii.

Ex hoc Paſchalis reſcripto, non ſolum illud de altarium redemptione, ſed aliud quoque decreti Claromontani caput addiſcimus, nempe ut altaria a monaſteriis per 30. annos poſſeſſa penes illos maneant. Idem docet Urbanus II. in epiſtola ad Lauduneuſem epiſcopum relata a Jureto in notis ad epiſtolam 12. Ivonis: *Altaria quæ per 40. ſeu 30. annos monaſteria poſſederunt, ſicut in Synodo conſtitutum eſt, immota eis permanere volumus.* Hinc factum ut Baldericus Noviomenſis epiſcopus privilegio ſuo, dato anno 1103. *in perpetuum* confirmaverit eccleſiæ Jotrenſi: *Altaria quæ ſub perſonatu plusquam tricennali poſſeſſione tenuerat.* Annal. Noviom. cap. 91. Diverſum eſt a ſuperiori decretum hujus ſynodi, quod extat apud Gratianum, 16. quæſt. 7. cap. 2. quo rerum eccleſiaſticarum poſſeſſio a clericis vel monachis acquiſitarum, licet epiſcopis conſultis, non adjecta tricennalis temporis conditione confirmatur; vetita tamen in poſterum ſine conſenſu epiſcoporum harum rerum acquiſitione. Huic prohibitioni adjecta eſt deinde pœna a concilio Lateranenſi ſub Alexandro III. cap. 9. his verbis: *Eccleſias ſane & decimas de manu laicorum, ſine conſenſu epiſcoporum, tam illos*, (id eſt fratres Templi) *quam quoſcumque alios religioſos recipere prohibemus, dimiſſis etiam quas contra tenorem iſtum moderno tempore receperunt.* Sed per privilegia a Romanis Pontificibus indulta capitulis & monaſteriis, libertas illis reddita eſt acquirendi decimas a laicis, prius conſulto epiſcopo, licet renuente: cujus generis privilegiorum plurima extant reſcripta in tabulariis eccleſiaſticis. Quarum conceſſionum jus apoſtolicæ ſedi reſervaverat Urbanus II cap. 5. Concilii Melfitani.

Ceterum ex decreto ſynodi Claromontanæ illud conſecuti ſunt canonici & monachi, ut altarium, ſive eccleſiarum, quaſi proprietas, adempta perſonarum ſubſtitutione, illis addicta ſit, abſque ullius penſitationis onere. Attamen non inde ſequitur, iis permiſſam fuiſſe presbyterorum in eccleſiis inſtitutionem abſque conſenſu epiſcopi: non enim ab eo officio liberati ſunt, quod antiquis decretis conciliorum illis impoſitum erat. Id egregie docet Balderici Noviomenſis epiſcopi prædictum privilegium, quo altaria a perſonatu libera Jotrenſi eccleſiæ confirmat ea lege, *ut ſynodalia jura, ſicut antea, epiſcopo, vel ejus miniſtris ſolvant: & presbyteri, qui junioratum ab eccleſiæ Jotrenſis abbatiſſa ſuſceperint, quoties alter alteri ſucceſſerit, vel aliquo caſu eos mutari oportuerit; ab epiſcopo, ſive archidiacono, curam ſuſcipiant.* Junioratus idem eſt ac miniſterium, unde juniores eccleſiæ apud Gregorium Turonenſem, voce deducta a malitia. Itaque ad miniſterium deſignatur presbyter a capitulo, ſed regimen & autoritatem ab epiſcopo accipit. Quod jure decretalium his verbis rite explicatur: præſentationem ad corpora illa pertinere, & ad epiſcopos inſtitutionem. His ſynodi Claromontanæ decretis tribui debet diſtinctio illa, quæ frequenter occurrit in tritura fori, in curatos & parochos *primitivos*, quos vocant, & ordinarios, ſeu vicarios perpetuos. Unita namque altarium quaſi proprietate capitulis canonicorum, vel monachorum, ipſi ſibi parochorum nomen & dignitatem vindicant. Vicariis autem, quos offerunt, epiſcopi curam animarum mandant. Eos vicarios *perpetuos* eſſe, qui *congruentem habeant de eccleſiæ proventibus portionem*, decrevit Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. cap. 32. relatum cap. 30. *de præbendis*. Proprios enim ſacerdotes & non conductitios, atque temporales, eccleſiis præfici debere ſtatuerunt Gregorius VII. Innocentius II. in Synodo Romana, & Alexander III. in concilio Turonenſi.

AD CANONEM XXVIII.

Verba canonis, prima fonte obſcura videntur: *Ne quis de altari communicet, niſi corpus ſeparatim, & ſanguinem ſimiliter ſumat; niſi per neceſſitatem, & per cautelam.* Nota quæ adjecta eſt a Binio in margine, petita eſt ex annalibus illuſtriſſimi cardinalis Baronii, qui putavit hoc decreto damnari hæreſin Berengarianam in eo capite, quo docebat ſatis eſſe per unam ſpeciem euchariſtiæ impleri figuram. Cui explicationi aſſentiri non poſſum, tum quia Berengario affingit quæ nunquam ille profeſſus eſt, neque ſane ex hæreſeos ſuæ principiis profiteri poterat: tum quia, hac explicatione admiſſa, uſus eccleſiæ catholicæ in una ſpecie porrigenda laicis, non obſcure hoc telo peti poſſet. Vera itaque & germana hujus loci interpretatio haurienda eſt ex ſcriptoribus hujus ſæculi undecimi, qui ea non diſſimularunt quæ in euchariſtiæ adminiſtratione vitioſe fiebant a quibuſdam diſciplinæ eccleſiaſticæ parum callentibus. Fidelibus enim euchariſtiam ſanguine Domini intinctam porrigere non dubitabant, ut teſtis eſt auctor Micrologi, qui ante Gregorii VII. tempora ſcripſit, cap. 26. *Non eſt authenticum*, inquit, *quod quidam corpus Domini intingunt, & intinctum pro complemento communionis populo diſtribuunt. Nam ordo Romanus contradicit.* Quæ forma non tantum adverſa erat ordini Romano, ſed etiam inſtitutioni Chriſti, qui corpus ſeorſim a ſanguine commendaverat, ut recte annotavit concilium Bracarenſe III. anno 678. quod ſimilem corruptelam damnavit cap. 1. unde ſumptum eſt quod Julii epiſtolæ ad Ægyptios in collectione Iſidori adſcribitur: *Illud vero quod pro complemento communionis intinctam tradunt euchariſtiam populis, nec hoc prolatum ex evangelio teſtimonium recipit, ubi apoſtolis corpus ſuum & ſanguinem commendavit, ſeorſum enim panis, & ſeorſum calicis commendatio memoratur. Nam intinctum panem aliis non præbuiſſe legimus, excepto illo tantum diſcipulo: quem intincta buccella magiſtri proditorem oſtenderet, non quæ ſacramenti hujus inſtitutionem ſignaret.* Uſus autem ille utramque ſpeciem commiſcendi, hoc tempore ſervabatur apud Græcos: quem hodie quoque in ſuis eccleſiis frequentant, porrecta populis in cochleari euchariſtia, liquore ſacro poculi intincta. In quo ab illis graviter peccari contra Domini inſtitutionem, Niceteæ Peſtorato abbati, diſputatione cum eo Conſtantinopoli habita, objecit Humbertus Silvæ candidæ cardinalis epiſcopus, legatus Romanæ ſedis ad Conſtantinum Monomachum imperatorem miſſus anno 1054. Poſt tempora Damaſceni obtinuerat in Oriente hujus commixtionis abuſus. Etenim ille porrecti populo calicis aperte meminit lib. 4. de fide orthodoxa cap. 14. ubi morem communicantium deſcribit, qui reſiduum in labris humorem manibus ſuis attingentes, illo frontem, oculos, & reliqua ſenſuum organa ſanctificabant. Gliſcebat in Occidente, commixtionis uſus: adeo ut Ivo in tractatu de divinis officiis eum tolerandum putaret in populi communione. *Non autem*, inquit de ſacerdote loquens, *juxta Concilii Toletani definitionem, intincto pane, ſed ſeorſum corpore, & ſeorſum ſanguine communicet: excepto populo, quem intincto pane, non autoritate, ſed ſumma neceſſitate timoris ſanguinis Chriſti effuſionis, permittitur communicare.* Illam tamen communicandi formam, præjudicio ordinis Romani, Micrologi, Humberti, aliorumque tractatorum damnatam, ſynodus Claromontana ſua quoque autoritate proſcribendam duxit his verbis: *Ne quis communicet de altari, niſi corpus ſeparatim, & ſanguinem ſimiliter ſumat.* Separatim, id eſt ſeorſim, ut loquitur concilium Bracarenſe, ſive ſingulatim, quemadmodum Ordericus ſenſum hujus canonis expreſſit.

Nunc agendum de exceptione huic regulæ adhibita, ſequentibus decreti verbis: *Niſi per neceſſitatem & cautelam.* Intincti ſacrati panis conſuetudinem jam ſublatam retinet, in excepto *neceſſitatis* caſu; nempe ſi communio præbenda eſſet ægris, vel pueris. Tunc enim, ad adjuvandum eſum, panis intinctio permittebatur, ut anno 1118. ſcripſit Paſchalis II. Urbani ſucceſſor ad Pontium abbatem Cluniacenſem epiſtola 32. *Novimus enim per ſe panem, per ſe vinum ab ipſo Domino traditum. Quem morem ſic ſemper in ſancta eccleſia conſervandum docemus atque præcipimus: præter in parvulis, ac omnino infirmis, qui panem abſorbere non poſſunt.* Cautelæ quoque ratio habita eſt: qua voce receptum a quibuſdam morem, in diſtribuenda populis euchariſtia ſynodus confirmat. Veriti enim illi, ne ſanguinis effuſio accideret; in frequenti communicantium cœtu, ſolo panis conſecrati ſymbolo laicos impertiebant, non præbito poculo: qua ratione corpus ſeorſim a calice ſumebatur. Id egregie docet Rodulfus abbas ſancti Trudonis, qui ea ætate vixit,

iis ver-

iis versibus quos laudat Gropperus cap. 44. de communione alterius speciei:

Hic & ibi cautela fiat, ne presbyter ægris,
Aut sanis tribuat laicis, de sanguine Christi:
Nam fundi posset leviter; simplexque putaret,
Quod non sub specie sit totus Jesus utraque.

Cæterum eucharistiæ administratio sub solo panis symbolo, laicis hoc sæculo porrecto, magnum incrementum habuit post constitutum a Christianis regnum Hierosolymitanum; ad exemplum antiquissimæ ecclesiæ illius civitatis: in qua, nulla specierum mixtione facta, solo pane sibi exhibito, adventantis ex orbe universo populi pietas rem sacramenti percipiebat. Quod profitetur antiquus ille patriarcha Hierosolymitanus, cujus verba sexcentis abhinc annis retulit Humbertus ad suggillandos Græcorum ritus: *Cochlear autem cum quo communicent*, inquit de Hierosolymitanis loquens, *sicut in ecclesia Græcorum, minime habent; quia non ita commiscent sanctam communionem in calice, sed sola communione communicant populum. Itaque in magnis & in parvis ecclesiis hunc morem sibi traditum a sanctis apostolis habent omnes Christiani ipsius provinciæ. Græci autem cohabitantes alii sic, alii qualiter a suis acceperunt. Ad hæc, si quid ex sancta & venerabili eucharistia in Hierosolymitanis ecclesiis superfuerit: nec incendunt, nec in fovcam mittunt, sed in pixide munda recondunt, & sequenti die communicant ex eis populum: quia quotidie communicant ibi, eo quod conveniunt illuc ex diversis provinciis Christiani, qui propter fidem & maximum amorem Filii Dei communicari ibidem desiderant; quia & locus ipse venerabilior & sanctior est omnibus locis in omni terra, & ibi est sepulcrum sanctum & honorabile Domini nostri Jesu Christi, & sanctus Calvariæ locus.* Consuetudo illa unius symboli non statim invasit omnes ecclesias Occidentis, quamvis in quamplurimis servaretur, ob reverentiam sanguini Domini debitam, cujus effusioni anxie cavebant. Sed postquam egregius ille theologiæ magister Thomas Aquinas ea de re consultus, earum ecclesiarum pietatem & prudentiam in eo usu laudavit: certatim reliquæ omnes illum sine ulla difficultate amplexæ sunt. Hæc sunt ejus verba 3. p. q. 80. art. 12. *Provide in quibusdam ecclesiis observatur, ut populo sumendus sanguis non detur.* Quare in concilii Constantiensis sessione 13. quæ habita est 15. Junii 1415. assertum est, consuetudinem unius speciei *diutissime* observatam fuisse: cujus observatio, ut legitime præscripta, omnibus indicta est, donec universali ecclesiæ aliud statuendum videatur. Sacri calicis restaurationem concilium Tridentinum summi pontificis prudentiæ commisit, si provinciæ alicujus a communione ecclesiæ per hæresim abscissæ unitas hac ratione procurari posset.

Hic locus me admonet, ut post assertum eucharistiæ laicis præbendæ ritum, ex genuina canonis istius interpretatione: confirmationis quoque ab episcopis administrandæ morem antiquum ex canonis Arausicani explicatione vindicem. Famosi eruditorum virorum disceptationibus canonis sententia id exigit, ut alieno etiam loco illustrari debeat. Eas contentiones excitavit ex fide veterum codicum canoni adjecta negatio a viro clarissimo & eruditissimo Jacobo Sirmondo in editione conciliorum Galliæ, qui ejus lectionem ita constituit: *Nullum ministrorum, qui baptizandi recepit officium, sine chrismate usquam debere progredi, quia inter nos placuit semel chrismari. De eo autem qui in baptismate, quacumque necessitate faciente, non chrismatus fuerit, in confirmatione sacerdos commonebitur. Nam inter quoslibet, chrismatis ipsius nonnisi una benedictio est: non ut præjudicans quidquam, sed ut non necessaria habeatur repetita chrismatio.* Mentem vero canonis hanc esse ait, ut unicam, eamque in fronte chrismatis unctionem fieri præcipiat: ideoque ministrum baptismi chrisma in promptu habere, ut baptizatum mox liniat. Si quo vero casu chrismatus in baptismate quisquam non fuerit, commonendum episcopum in confirmatione; nempe ut baptizatus, cui chrisma administratum non est in baptismo, tunc ab episcopo chrismetur. Chrismatis unam esse benedictionem, vel in baptismo, vel in confirmatione. Necessariam autem non esse repetitam chrismationem, semel scilicet a presbytero in baptismo, & iterum ab episcopo in confirmatione: quæ sola manuum impositione conferetur. Hanc interpretationem, adjectamque canoni negationem maledicentissimis verbis traducit Petrus Aurelius, qui vulgatam lectionem tuetur, in qua repetita chrismatio necessaria esse statuitur. Sine flagitio dici non posse, contendit, Gallicanos episcopos hoc canone chrismationem ab impositione manuum in confirmationis sacramento sejunxisse, contra morem receptum ab apostolorum ætate, in Occidentis & Orientis ecclesia: vimque & benedictionem chrismationi, quæ adhibetur a presbyteris in baptismo, eamdem tribuisse, cum ea quæ in confirmatione administratur ab episcopo. Alienum ait ab omni usu antiquitatis, ut presbyteris liceat chrisma fronti baptizatorum illinere, quod episcopis reservatum est, ut presbyteris concessa est unctio in vertice. Has ergo ut novitates amoliatur, lectionem Binii retinet, quæ repetendam chrismationem demonstrat, suamque ipse interpretationem adhibet in hunc sensum. Nullus presbyterorum, aut diaconorum, qui ad ægros vel laborantes accedunt baptismi gratia, absque chrismate progrediatur: quia id constitutum est ut baptisma ab iis non administretur sine chrismatis unctione: quam *semel* tantum conferant; nulla alia scilicet extra baptismum chrismatione illis permissa, quæ tunc ab episcopis administrari debet. Si quis autem in baptismo chrismatus non fuerit, episcopus ea de re tempore confirmationis admonendus est: nempe ut baptizatum arceat a confirmatione, & presbyterum remittat prius chrismandum in vertice. Ipse enim episcopus ejusmodi chrismationem præbere non potest, quia chismatis ipsius non nisi una benedictio est, ut loquitur canon, id est chrismatis episcopi, seu chrismatis episcopalis, quod ab episcopo in confirmatione administratur. Esset autem duplex benedictio illius chrismatis, si prius vicem ejus quæ a ministris petenda erat, deinde suam expieret. Cæterum a ministris expetenda est prima chrismatio omissa, quia necessaria est repetita chrismatio, nempe prima illa baptismalis, & secunda quæ ab episcopo adhibetur in confirmatione. Quod eo non pertinet, ut chrismatis baptismalis omissionem sola necessitate contractam cuiquam obesse, aut chrismationis episcopalis vim minuere velit synodus: sed ut sine ullo ejusmodi præjudicio repetita chrismatio, seu chrismatio duplex, nessaria habeatur. Absurdam sane, inextricabilem, & sententiæ synodi contrariam explicationem nobis obtrudit Aurelius: quia vitium lectionis a Sirmondo emendatum abjicere noluit. Cæterum ut de castigatione canonis a viro doctissimo asserta dubitandum non esse: ita de mente synodi ab eo proposita amplius deliberandum censeo. Etenim vix suspicari possum, Gallicanos episcopos ab eo ritu consignationis administrandæ discessisse, quem ab ultimis temporibus, Occidentis & Orientis episcopi custodiebant, manus imponendo baptizatis, deinde unguento delibuta fronte, cum solenni formula.

Itaque sic arbitrabar sententiam hujus canonis constitui posse, ut vetustati sua ratio constaret. Primo canonis membro præcipitur differre ministris baptismi, ut chrisma in eo sacramento adhibeant, & aqua tinctos ungant: altero, de omissa in baptismo chrismatione agitur: ad quem solum casum trahenda sunt posteriora verba canonis. Iis autem constituitur, necessum non esse, ut in ea specie duplici chrismatione utatur episcopus in confirmatione: priore, eaque solitaria, qua negligentiam presbyteri suppleat, & prætermissam in baptismo ceremoniam unctionis restauret: posteriore vero, quæ in confirmationis sacramento cum manuum impositione conjungi solet: hancque solam sufficere. Prioris constitutionis hæc est ratio. Presbyteris baptisma conferentibus infantes ungere licebat olim, sed non fronte, ut docet egregie Innocentius I. in epistola ad Decentium: *Nam presbyteris, seu extra episcopum, sive præsente episcopo, cum baptizant, chrismate baptizatos ungere licet, sed quod ab episcopo fuerit consecratum; non tamen frontem ex eodem oleo signare, quod solis debetur episcopis, cum tradunt Spiritum Paracletum.* Unctio itaque licita erat presbyteris ex decreto Innocentii, sed non erat præcepta. Quare opus fuit in Galliis hoc canone Arausicano, ut ministri una cum baptismo chrisma adhibere in vertice ex officio tenerentur: *Placuit inter nos semel chrismari*, inquiunt patres, id est, necessarium esse duximus ut chrismatis delibutio non pendeat in posterum ex arbitrio presbyterorum; sed simul & semel cum baptismo administretur. Tantumdem est si legas *semel*, vel *simul*; par enim est hoc loco utriusque verbi significatio, ut recte monuit Sirmondus, quidquid argutetur Aurelius. Attamen, quoniam in illis novi decreti exordiis accidere poterat, ut casu aliquo omitteretur in baptismo chrismatis unctio: ea de re commonendum episcopum docent, quando ad consignandos infantes accedit. Quid ita? an ut baptizatum remittat ad ministros baptismi, qui unctionem verticis omissam præstent, & sic episcopo consignandum tradant? Ludicrum sane spectaculum, ut graviter animadvertit Sirmondus: cujus ne minima quidem suspicio in verbis canonis. Cur autem monendus sit episcopus de hoc casu, subjicitur in canone: eo tamen ordine, ut decisionem antecedat ratio ipsa decidend. Quippe monitus episcopus apud se arbitrabitur an duplici chrismatione fungatur, una, qua vicem omissæ in baptismo

cere-

ceremoniæ impleat, ungendo baptizatum ante confirmationem; altera, quam in confirmatione ex traditione apostolica post impositionem manuum adhibeat. Ac sane, si visum sit episcopo duplici illa chrismatis unctione linere baptizatum, nihil obesset mysterio vel *non præjudicaret quidquam* illa chrismatio, ut loquitur canon, quia superflua non nocent: attamen chrismationem illam repetitam, necessariam non esse docet synodus. *Quoniam*, inquit, *chrismatis ipsius inter quoslibet nonnisi una est benedictio*. Id est una eademque benedictione consecratum est chrisma, quo utuntur episcopi & presbyteri: adeoque licet unctio in baptismate fuerit omissa, ex eo nullum sequitur damnum, cum resarciatur copiose in chrismate consignationis. Potest alius quoque sensus ex illis verbis erui: nempe omnes, qui chrisma adhibent, una solaque chrismatione mysterium in baptismo vel in confirmatione peragere solitos; ideoque non cogi episcopum uti chrismatione repetita in confirmatione, ex eo quod vitio aut casu aliquo presbyter unctionem verticis omiserit in baptismo. Ergo non necessaria habetur repetita chrismatio, id est iterata, & bis acta ab episcopo.

Equidem certum est, apud antiquos in consignandis baptizatis eum ritum usurpatum, ut episcopi & manus illis imponerent, & eorum frontes chrismate signarent, teste Innocentio I. & eo vetustiore Tertulliano, qui egressis e lavacro, & benedicta unctione perunctis, manum imponi ait invitantem Spiritum sanctum: libro de baptismo cap. 7. Idem de resurrect. carnis cap. 8. *Caro signatur, ut anima muniatur: caro manus impositione adumbratur, ut & anima Spiritu illuminetur*. Hujus mysterii in baptismo executionem episcopis singulari jure vindicat Cyprianus epist. 73. ad Jubajanum: *Quod nunc quoque apud nos geritur, ut qui in ecclesia baptizantur, præpositis ecclesiæ offerantur, & per nostram orationem & manus impositionem, Spiritum sanctum consequantur, & signaculo dominico consummentur*. Mitto Ambrosium, Optatum, Augustinum, Pacianum, qui manus impositionem cum chrismate ab episcopis adhibitam fuisse docet: & promiscue sacramentum istud, *chrismatis*, vel *impositionis manuum* nomine significant: quod abunde alii docuerint. Quare insignite locutus est Hieronymus in dialogo adversus Luciferianos: *Non abnuo*, inquit, *hanc esse ecclesiarum consuetudinem, ut ad eos, qui longe in minoribus urbibus per presbyteros & diaconos baptizati sunt, episcopus ad invocationem sancti Spiritus manum impositurus excurrat*. Quibus verbis non excludit chrismatis consignationem, quæ semper adjuncta erat huic manus impositioni: quæque ab eo ritu, qui descriptus est in Actis apostolorum cap. 8. nomen sumpsit olim, non solum apud Latinos, sed etiam apud Græcos: auctoritate ducta ex apostolo, qui in epistola ad Hebræos cap. 6. mysterium istud consignationis vocat, ἐπίθεσιν τῶν χειρῶν. Hanc loquendi formam usurpavit synodus Nicæna cap. 8. cum Novatianos, sive Catharos χειροθετουμένους suscipi jubet, id est *impositionem manus accipientes*, ut vertit Dionysius Exiguus. Non me latet, quin statim lectori ludibrium debeam, qui ex communi nostrorum hominum sententia, canone Nicæno de reconciliatoria manus impositione agi putabit: vel, si emunctiores auctores sequatur, de ceremonia mera, quæ in suscipiendis istis hæreticis præscripta sit a synodo. Sed fortasse sententiam meam illi probabo, si ea quæ sequuntur argumenta & veterum testimonia expendat. In Novatianis suscipiendis duo quædam præscripsit synodus Nicæna, primo, ut scripto libello hæresim ejurent, secundo, ut manus eis imponatur. Primum erat illis commune cum omnibus hæreticis: secundum vero speciale illis erat, & Arianis, & aliquot aliis, non autem commune cum omnibus, ut mox dicam. Ratio discriminis hæc est, quod Novatiani episcopi a se baptizatis manus non imponerent, nec chrisma conferrent: unde illis ad catholicam redeuntibus tribuendum censuit synodus quod omissum fuerat ab hæresi. Testes laudo idoneos negligentiæ Novatianorum, hinc Pacianum episcopum Barcinonensem in Occidente, illinc Theodoretum in Oriente. Quippe Pacianus Novatianos his verbis objurgat, epistola tertia ad Symp. *Vestræ plebi unde Spiritus, quam non consignat unctus sacerdos?* Theodoretus vero lib. 3. *hæreticarum fabularum* cap. 5. observata prius Navati procacia, qui suæ partis asseclas Καθαρὸς φρονηγόρευεν: mox subjicit: Τοὺς ὑπὸ σφῶν βαπτιζομένους τὸ πανάγιον τοῦ πνεύματος χρίσμα· διά τι τοῦτο, καὶ πῶς ἐκ τῆς θείας αἱρέσεως τῷ σώματι τῆς ἐκκλησίας συναπτομένους χρίειν οἱ πανάθρητοι πατέρες ἀφωσίωσαν. *Iis quos baptizant sanctissimum chrisma non præbent, quapropter eos, qui ex hac hæresi corpori ecclesiæ conjunguntur, laudatissimi patres inungi præceperunt*. Canonem istum VIII. Synodi Nicænæ in mente habuit, quo Novatianis manum imponendam esse decernitur: & canonem VII. secundæ synodi œcumenicæ, ex quo trahitur vera explicatio synodi Nicænæ. Quos enim ista suscipi jubet cum manuum impositione, illa ungendos & signandos chrismate docet, σφραγιζομένους, ἤτοι χειρομένους, adjecta quoque sacri illius ritus formula, *signaculum doni Spiritus sancti*. Quare illud asserere licet quod jam proposui, consignationem chrismatis dictam fuisse ab antiquis *manus impositionem*. Ut docet etiam eximius Dionysii Alexandrini locus, relatus ab Eusebio lib. 7. c. 2. qui ait ex vetusta consuetudine hæreticos susceptos, absque iterato baptismo, sola manuum impositione, μόνῃ τῇ διὰ χειρῶν ἐπιθέσεως δέχῃ. Quo nomine eam quoque significat Siricius epistola ad Himerium c. 1. qua vetat Arianos iterum baptizari: *Quos*, inquit, *nos cum Novatianis, aliisque hæreticis, sicut in synodo constitutum est, per invocationem solam septiformis Spiritus, episcopalis manus impositione, catholicorum conventui sociamus: quod etiam totus Orient Occidensque custodit*. Id constitutum fuerat ante Nicænam synodum in concilio Arelatensi I. c. 1. quo cavetur ut hæreticis, qui in Trinitate baptizati sunt, ab hæresi redeuntibus, *manus tantum imponatur, ut accipiant Spiritum sanctum*. Idem omnino decrevit Innocentius I. de Novatianis & Montensibus, in epistola ad Victricium, & Leo I. in epistola ad Rusticum. Porro dubitandum non est, quin unctio chrismatis, una cum impositione manus in Occidente adhiberetur in hæreticis suscipiendis: cum hanc formam sequeientur Orientis ecclesiæ, quibus in hoc more cum Occidente conveniebat, teste Siricio. Sed ne conjecturas adhibeamus in re aperta, laudandum est concilium Arelatense II. habitum anno 452. quo statuitur in c. 16. *Photinianos, sive Paulianistas, secundum patrum statuta baptizari oportere*. Et c. 17. *Bonosiacos autem ex eodem errore venientes, quos sicut Arianos baptizari in Trinitate manifestum est, si interrogati fidem nostram ex toto corde confessi fuerint, cum chrismate & manus impositione in ecclesia recipi sufficit*. Constituerat quoque synodus Arausicana I. anno 441. hæreticos resipiscentes *cum chrismate & benedictione consignari*. c. 1. *Hæreticos in mortis discrimine positos, si catholici esse desiderant, si desit episcopus, a presbyteris cum chrismate & benedictione consignari placuit*. Ubi observa induitum fuisse presbyteris consignationis usum: sed in mortis discrimine, atque absente episcopo. Alioqui jus istud episcopis reservatum est, a quibus solis hæretici, citra morbi causam, chrismate ungendi sunt. Quod diserte notat Concilium Epaonense cap. 16. *Presbyteris propter salutem animarum, quam in cunctis optamus, desperatis & decumbentibus hæreticis, si conversionem subitam petant, chrismate permittimus subvenire. Quod omnes conversuri, si sani sunt, ab episcopo noverint expetendum*. Synodi indulgentia necessaria fuit ad permittendam presbyteris hoc speciali casu consignationis adhibitionem: cum ordinario jure hoc ministerium ad episcopos pertineat, teste Innocentio I. Committi tamen aliquando posse presbyteris, ex gravi causa, ejus executionem a summo pontifice docent theologi, exemplo Gregorii I. erga presbyteros Sardiniæ, libro 2. epist. 9. quamvis ex eo loco vix confici possit quod illi pertendunt: cum potius presbyteris Sardiniæ concessum sit in fronte baptizatos ungere speciali privilegio, non autem in vertice, ut solenne est alibi, quam baptizatos consignare. Cæterum autoritas illa apostolicæ sedi vindicabitur rectius, exemplo synodorum prædictarum: cum tanto potior sit illius potestas synodis provincialibus. Ad quam rem pertinere quoque poterit ecclesiæ Græcæ consuetudo, quæ consignationis administrationem presbyteris suis jam ante Photii tempora permisit: quod nec a Romanis pontificibus, nec a concilio Florentino apud Græcos damnatum est: quia gravissimis de causis ministerium illud presbyteris committere potuerunt, connivente saltem apostol. sede.

Sed ut redeam ad canonem VIII. synodi Nicænæ, & ad canonem VII. synodi secundæ: ex quibus invicem conjunctis aperte ostenditur, manus impositionem collatam fuisse Novatianis resipiscentibus, cum chrismatis delibutione; necesse est ad extorquendum lectoris assensum, ut horum quoque rituum sacrorum conjunctionem factam a Græcis probem, ut a Latinis usurpatam fuisse docui. Movere enim in contrariam sententiam posset, quod perpetuo apud Græcos, tum veteres, Cyrillum nempe, Chrysostomum, Theodoretum, Dionysium, & ceteros, tum apud recentiores, consignationis sacramentum dicitur χείρισμα μὴ μυστήριον, vix autem manus impositio, præterquam in synodi Nicænæ canone a nobis animadverso, & in epistola Dionysii Alexandrini apud Eusebium. Extat in bibliotheca regia, antiqua collectio veteris cujusdam theologi, ante annos octingentos consarcinata, ubi suscipiendorum hæreticorum formula describitur, juxta discrimen annotatum in secunda synodo, cujus verba referuntur: iisque subjicitur hæresis ejurandæ modus, sacerdote conceptis verbis præeunte. Quo peracto, sacerdos manum imponit hæretico converso, atque preces recitat.

quibus invocat Spiritus sancti adventum: deinde vero eum sacro chrismate ungit, ut fieri solet erga recens baptizatos: Ἐπικλίνοντος τοῦ μετερχομένου, ὁ ἱερεὺς ἔχων τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, ποιεῖ τὴν εὐχὴν ταύτην: *Inclinante semet eo qui accedit ad fidem, sacerdos illius capiti manum imponens hanc precem fundit.* Mox recitat orationem, in qua sunt hæc verba: Καταξίωσον αὐτὸν τῆς σφραγῖδος τοῦ θείου μύρου, καὶ τῆς ἁγίου πνεύματος ἐπιφοιτήσεως. *Dignare illum divino unguento, & adventu Spiritus sancti.* Post recitationem orationis, χρίει αὐτὸν τῷ μύρῳ, καθάπερ καὶ τοὺς νεοφωτίστους, τὴν αὐτὴν καὶ ἐπ᾽ αὐτῷ ἐπίῤῥησιν ποιούμενος. *Ungit eum sacerdos unguento, ut fieri solet erga baptizatos, eamdemque formulam super eo recitat.* Quid apertius & illustrius proferri potest ad duo illa demonstranda? consignationem scilicet Græcorum constitisse, & manus impositione, & chrismatis unctione: tum vero impositionem manuum, quæ resipiscentibus hæreticis quibusdam adhibebatur, ipsum fuisse confirmationis sacramentum, non autem meram ceremoniam. Eadem forma servabatur illa ætate in Occidentis ecclesiis, ita ut manus priore loco baptizatis imponeretur ab episcopo, qui deinde frontem singulorum chrismate signabat, ut docet ordo Romanus: *Pontifex veniens ad infantes, tenente archidiacono chrisma, & imposita manu super capita eorum, dicit orationem super eos, cum invocatione septiformis gratiæ Spiritus sancti. Oratione expleta; interrogantibus diaconibus nomina singulorum, pontifex tincto pollice in chrismate, faciat crucem in frontibus singulorum, ita dicendo: Confirmo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* Unde lucem fenerari licet Cypriani testimonio superius adducto, ubi signaculum dominicum, sive chrismatis unctio, sequitur impositionem manuum: licet apud Tertullianum antecedere videatur. Sane antequam ministerium istud communicatum fuisset presbyteris apud Græcos, episcopi præcipuo jure illud usurpabant, exemplo ducto ab apostolis in Actis: unde quoque privilegium suum episcopi Latini trahere soliti erant. Id discimus non solum ex Dionysio, sed etiam ex Chrysostomo in homilia 18. in Acta, qui docet apostolis datam fuisse potestatem Spiritum sanctum tradendi, eaque solos antistites, non alios, uti: ὅθεν καὶ τοὺς κορυφαίους, οὐκ ἄλλους τινάς, ἐστὶν ἰδεῖν τοῦτο ποιοῦντας.

Attamen adversus ea quæ disputavi breviter obiici potest beati Gregorii testimonium libro 9. regesti epistola 61. qui consulenti Quirino, & cæteris episcopis catholicis in Iberia, an Nestoriani veram fidem amplectentes baptizandi essent, vel sola fidei confessione suscipiendi, ita respondet, ut Orientis morem erga hæreticos diversum ab Occidentis consuetudine significet. Tres quippe gradus hæreticorum ponit: quorum alii, qui in nomine Trinitatis non baptizantur, ut Cataphrygæ & Bonosiani, iterum tingendi sunt. De duobus aliis generibus hæc sunt ejus verba: *Ab antiqua patrum institutione didicimus, ut qui apud hæresim in Trinitatis nomine baptizantur, cum ad sanctam ecclesiam redeunt, aut unctione chrismatis, aut impositione manus, aut sola professione fidei, ad sinum matris ecclesiæ revocentur. Unde Arianos per impositionem manus Occidens, per unctionem vero sancti chrismatis ad ingressum sanctæ ecclesiæ catholicæ Oriens reformat. Monophysitas vero & alios ex sola vera confessione recipit: quia sanctum baptisma, quod sunt apud hæreticos consecuti, tunc in eis vires emundationis recipit, cum vel illi per impositionem manus Spiritum sanctum acceperint; vel isti propter professionem veræ fidei, sanctæ & universalis ecclesiæ visceribus fuerint uniti.* Hic opposita videtur manus impositio unctioni chrismatis, qua utebantur Orientales erga Arianos: ac si Occidentalis ecclesia manum illis imponendo, chrisma quoque non adhiberet. Attamen, ut superius prædixi, ex synodo Arelatensi II. Ariani in Occidente a catholicis ungebantur imposita manu: eumdemque usum, Gregorii magni ætate fuisse docent Gregorius Turonensis in Gallia, & Isidorus Hispalensis in Hispania, lib. 2. de offic. divin. c. 24. Præterea vero Orientis & Occidentis similem ritum in Arianis admittendis didicimus ex Siricio: etsi nomine distaret, his chrismatis unctione, aliis vero manus impositione, frequentius hoc mysterium significantibus. Eadem plane est Gregorii sententia: quippe de Orientis chrismatione, & de manus impositione Occidentis initio locutus, & de fidei professione ab hæreticis exigenda: in fine loci laudati verba sua colligens, ait per *impositionem manus, & professionem fidei*, baptismi vires in hæreticis conversis suscitari, omissa mentione chrismatis, utpote quæ comprehensa esset in impositione manus. Interim hic omittendum non est, in editionibus Gregorii, epistolæ inscriptionem ad Hiberniæ episcopos dirigi, quam emendandam duxi, *Iberiam* substituendo. Tum quod inquisitio de Nestorianis facta, satis docet de Orientis partibus agi, in quibus solis hæresis illa vigebat: tum quod initio epistolæ annotat Gregorius, legatum episcoporum Romam se conferentem, *in Hierosolymorum urbe* epistolas cum aliis rebus perdidisse. Quod

A de *Hibernis* in ultimo Occidente positis non nisi absurdissime dici potest: quemadmodum *Iberis*, in finibus Ponti sitis, & fidem Christianam ab ipsa Constantini ætate amplexis, apprime congruit. Nestorianos ergo per solam professionem recipiendos consultationi respondens docet Gregorius: neque baptismo iterato, neque manu imposita, vel chrismate collato. Et ille quidem traditionem patrum laudat, quæ ritum alium erga Nestorianos non adhibendum docebat. Sane ex synodo Nicæna quidam iterum tingendi erant, ut Paulianistæ canone XIX. Eunomiani, Montanistæ, atque Sabelliani ex secunda synodo. Novatianis vero, post fidei professionem scripto datam, imponenda erat manus, chrisma adhibendum. Quibus adjunxit secunda synodus, Arianos, Macedonianos, Sabbatianos, Quartodecimanos, & Apollinaristas: ea scilicet ratione, quam ex Theodoreto protulimus, quia apud suos post baptismum non erant consignati. Nestorianorum meminisse non potuit secunda synodus, quos chrismate si-
B gnatos fuisse par est, cum sola fidei professione facta admittantur a Gregorio, juxta morem antiquum: æque ac *Monophysitæ*, id est Eutychiani, unam profitentes naturam in Christo. Unde quoque conficitur, chrismationem & manus impositionem non esse nudam ceremoniam usurpatam in admissionem hæreticorum: alioqui erga Nestorianos & Monophysitas adhibita esset, contra quam statuat Gregorius. Similia huic decreto tradit vetus illa quam laudavi collectio: Νεστοριανοὺς δὲ καὶ Εὐτυχιανιστὰς χρὴ ποιεῖν λιβέλλους, καὶ ἀναθεματίζειν τὴν αἵρεσιν, καὶ Νεστόριον, καὶ Εὐτυχέα, καὶ Διόσκορον, καὶ Σεβῆρον, καὶ τοὺς φρονοῦντας τὰ αὐτῶν, καὶ πάσας τὰς προαναφερομένας αἱρέσεις, καὶ μεταλαμβάνειν τῆς ἁγίας κοινωνίας. *Nestorianos vero & Eutychianistas oportet conscribere libellos, & hæresim suam anathematizare, una cum Nestorio, Eutyche, Dioscoro, & Severo, & iis qui similia sentiunt, & cæteras omnes hæreses, & participes fieri sanctæ communionis.*

Explicatione horum canonum defunctus, illud quoque annotatione dignum duxi, quod Ordericus & Ivo
C de Turonensi concilio ab Urbano post Arvernense habito scripserunt. Hæc sunt Orderici verba: *Urbanus papa in sequenti quadragesima Turonis aliud concilium tenuit, & ea unde apud Clarummontem tractaverat confirmavit. In medio quadragesimæ, basilicam S. Nicolai Andegavis dedicavit, & privilegiis apostolicis honoravit. Goisfredum Martellum Andegavorum comitem hortatu & potestate de vinculis liberat, quem Fulco Richinus junior frater ejus proditione ceperat: dominum quoque suum honore privatum apud Chinonem castrum fere 30. annis carceri mancipaverat.* Ivo Carnotensis episcopus, de monachis Fossatensibus loquens epistola 159. ait: *Conqueruntur se in concilio Turonensi fuisse prægravatos, quoniam ad suggestionem comitis Andegavensis dicunt fuisse subreptum domno papæ Urbano, monasterium S. Mauri situm in patria Andegavensi, quod sub jure Fossatensis monasterii antea per trecentos, aut eo amplius annos extiterat de ejusdem monasterii jure auferret, & ordinato ibi abbate liberum esse constitueret.*

D Absoluta Claromontana synodo, Urbanus iter instituens ad civitatem Turonensem, Lemovicas se contulit, ubi natale Domini celebravit: dedicata quoque sancti Martialis basilica, ut docent veteres illius monasterii chartæ. Unde corrigendus est Bertholdus, qui docuit in chronico diem nativitatis dominicæ ab Urbano peractam Arelati. Veteris chartæ hæc subt verba: *Dominus Urbanus sanctæ Romanæ ecclesiæ apostolicus, mense Decembrio X. Kalendas Januarii, venit in hanc civitatem Lemovicensem, adfueruntque cum eo præcellentissimi ac religiosissimi viri archiepiscopi, & episcopi quam plurimi, quorum ista sunt nomina: Domnus Hugo archiepiscopus Lugdunensis, domnus Audebertus archiepiscopus Bituricensis, domnus Amatus archiepiscopus Burdigalensis, domnus Dagbertus archiepiscopus Pisensis, domnus Rangerius archiepiscopus* * *Pisensis, Bruno quoque episcopus Sgniensis, præsul quoque Pictavensis Petrus, præsul quoque Santonensis Ramnulfus, præsul quoque Petragoricensis Raynaldus, Mumbaudus episcopus Lemovicensis. Hi omnes, qui cum eo Christi Domini nativitatem celebraverunt. Et ipso die nativi-*
E *tatis, diluculo cum omnibus illis ascendit ad ecclesiam domni Martialis: & super altare sancti Salvatoris Missam de luce cantavit: & post sermonem habitum ad populum, coronatus ad sedem sancti Stephani rediit. Die vero sexta nativitatis, quæ fuit dominica, iterum ad monasterium sancti Martialis venit, ibique diebus octo permanens cum præfatis archiepiscopis & episcopis, basilicam regalem, quam divæ memoriæ Ludovicus imperator filius Caroli Magni imperatoris a fundamentis construxerat, sed postea tam conflagratione ignis, quam variis casibus conquassata, & a domno Ademaro, abbate tunc istius loci, interius exteriusque ad plenum reformata & ornata, apostolica auctoritate solemniter dedicavit II. Kalendas Januarii. Et ipse quidem aquam benedixit, archiepiscopi vero interius exteriusque basilicam cum ipsa aqua aspergentes perlustraverunt. Deinde ipse domnus papa propriis mani-*

* Corr. Rhegiensis.

manibus altare Domini Salvatoris aqua benedicta lavit, chrismate & oleo sancto perunxit, pignora sanctorum ibi reposuit, & mox in ipso altari Missam cantavit, innumera populi multitudine adstante: & in perpetuo diem illum solemnem & celebrem dedicationis egi constituit.

Concilii Nemausensis, cujus memini initio hujus dissertationis, mentio diserta habetur in fragmento Floriacensi historiæ Franciæ: *Anno ab incarnatione Domini* MXCVI. *papa Urbanus in Gallias venit, conciliumque maximum episcoporum & abbatum apud Clarummontem in mense Novembrio celebravit. In sequenti quoque anno, apud Nemausum, aliud congregavit in mense Julio concilium.* Unde patet actam fuisse Nemausensem istam synodum aliquanto tempore post Turonicam, quæ habita fuerat diebus quadragesimæ. In actis quoque relatis a Catello, *in Amelio Tolosano episcopo*, Calixtus II. litem quamdam ecclesiæ sancti Saturnini in hoc concilio ab Urbano II. decisam fuisse testatur: *Ego, fratres*, inquit, *in concilio Nemausensi, in quo dominus papa Urbanus præfuit, cum multis aliis interfui.*

APPENDIX ALTERA

GABRIELIS COSSARTII S. J.

AD CONCILII CLAROMONTANI Binianam editionem.

EDita huc usque multa, quæ ad Claromontanum Urbani II. concilium attinent: non omnia cum ne canones quidem ad nos, sed eorum breviaria quædam pervenerint. Eorum aliquot integro mox repræsentabimus ex vetusta concilii hujus notitia, quam simul cum aliis quibusdam ad eandem synodum spectantibus, alterius appendicis loco subjicimus.

NOTITIA CONCILII CLAROMONTANI ann. MXCV. ex Cencii Camerarii volumine MS.

ANno Dominicæ incarnationis MCXV. * Indict. IV. XIV. Kal. Decembris, celebrata est apud Clarummontem Arverniæ synodus, præsidente domino Urbano Papa, considentibus diversarum provinciarum archiepiscopis numero XII. cum episcopis LXXX. abbatibus innumeris.

* MS. Balu-zianus habet, Ind. III. H.

I.

Die igitur quarta de laicis facta est quæstio, qui morientibus episcopis, sive aliis clericis, res defunctorum invasas ecclesiæ pauperibusque surripiunt. Contra quos commune totius concilii anathema prolatum est, papa ipso promulgante sententiam.

11. q. 1. c. de laicis.

Si quis post interdicti præsentis cognitionem, episcoporum, seu presbyterorum, aut aliorum clericorum res invaserit, usque ad satisfactionem excommunicetur. Episcoporum vero deficientium res per archipresbyterorum seu archidiaconorum manus, aut secundum judicium mortuorum, per ipsorum salute in eleemosynas dispensentur, aut successori, qui futurus est, reserventur. Idipsum de presbyterorum seu clericorum aliorum rebus per episcopum, vel supradictas personas, aut cui deficientes commiserint, fiat. Si quis autem adversus ista præsumpserit, anathema sit.

II.

Factæ sunt etiam in sequentibus diebus quæstiones de clericis qui per Gallias, archipresbyterorum seu archidiaconorum & decanorum dignitatibus utebantur, cum eorum aliqui in primo tantum gradu consisterent. Præceptum itaque est.

Distinct. 60. c. 1.

Nullus episcopus in ecclesia sua, nisi archidiaconus sit, archidiaconum constituere; nec archipresbyterum, aut decanum, nisi presbyter sit, ordinare præsumat. Quo vero districtius teneatur, auctoritate apostolica prohibentes interdicimus.

III.

Quæstum est & de episcopis qui altaria monasteriis data frequenter redimi pecunia compellebant. Decretum itaque est.

1. q. 3. c. 4. * quæsitum.

Quia quidam simoniacæ pravitatis ramus in Galliarum partibus jam diutius inolevit, ut ecclesiæ vel decimæ, quæ vulgari vocabulo apud eos nuncupantur altaria, monasteriis datæ, sæpius ab episcopis sub palliata avaritia vendantur: mortuis nimirum, seu mutatis clericis, quos personas vocant. Nos auctore Deo venalitatem omnem tam ex rebus, quam ex * ministeriis ecclesiasticis propellentes, hoc ulterius divina * auctoritate prohibemus. Sic & præbendas omnes venundandas interdicimus. Porro quæcumque altaria vel decimas, ab annis XXX. & supra hujusmodi redemptione monasteria possedisse noscuntur, quiete deinceps & sine molestia qualibet eis possidenda firmamus: salvo utique episcoporum censu annuo, quem ex eisdem altaribus habere soliti sunt.

* ministeriis Gratian. * auctoritate apostolica.

IV.

Sane quia monachorum quidam episcopis sua * auferre contendunt: statuimus ne in parochialibus ecclesiis quas tenent, absque episcoporum consilio presbyteros collocent: sed episcopi, parochiæ curam cum abbatum consensu sacerdoti committant: ut ejusmodi sacerdotes de plebis * quidem cura episcopo rationem reddant; abbati vero pro rebus temporalibus ad monasterium pertinentibus debitam subjectionem exhibeant: & sic cuique sua jura serventur.

16. q. 2. c. 6. Gratian. * jus suum. * Gratian. populi.

V.

Confirmata sunt in eodem concilio capitula superiorum omnium conciliorum, quæ per eundem papam, aut Melphiæ, aut Beneventi, aut Trojæ, aut Placentiæ celebrata sunt.

VI.

Depositi sunt propter ordinationem intra annos factam episcopi duo. Sed iidem ipsi, totius concilii precibus, in fine synodi restituti: promittentibus omnibus episcopis, ab hujusmodi ordinatione se ulterius cessaturos.

VII.

Lugdunensi ecclesiæ primatus restitutus est super Lugdunensem, Senonensem, Turonensem, Rotomagensem provincias: Turonensi metropoli, citerioris Britanniæ restitutio * facta est.

* nullo effectu usque ad Innocentii III. tempora.

VIII.

Tunc & expeditio facta est, & constituta est, equitum & peditum ad Hierusalem & alias Asiæ ecclesias a Saracenorum potestate eruendas: & in eorum bonis, usque ad reditum, pax continua promulgata.

IX.

Et quia pleræque Galliarum regiones, alimentorum inopia laborabant: interdictum est treviam

uſque ad annos tres villanis & mercatoribus eſſe continuam; militibus vero a quinta feria uſque ad dominicam per ſingulas hebdomadas obſervandam; clericis autem & monachis, omnibus æque temporibus: ac primum peregrinis ad ſacra loca tendentibus.

NOTÆ GABR. COSS. S. J.

Notitiæ hujus exemplum ex Centii Camerarii volumine deſcriptum, contulimus cum altero, quod jam ediderat ex cod. Anianenſi vir eruditiſſimus St. Baluzius.

Indictionem IV. habet exemplum noſtrum, ea parte Baluziano emendatius, quod tertiam notat. Nam a Kalendis Septemb. jam inchoata erat quarta Romano more, quem hic pontificius notarius proculdubio ſervavit. Habitum eſſe IV. Kal. Decembr. ferunt multa MSS. exemplaria: & ſic editum ſupra, pag. 808. At repugnat Bertholdus aſſerens ſynodum hanc *in octava S. Martini congregatam eſſe*. Cæteri vulgo conſentiunt: conſentit & hic Cencii codex, adſcribens XIV. Kal. Dec. quæ dies poſt S. Martini feſtum octava eſt: conſentit & Chronicon Alberici, item & Belgicum, quæ diem eundem aſſignant: in eo tamen emendanda, quod diem lunæ fuiſſe aſſerant. Nam eo anno dies XIV. Kal. Decemb. in diem dominicum incidit.

Vide narrationem ſupra editam pag. 694. ex qua diſcimus, natale apoſtolorum Simonis & Judæ die dominica celebratum hoc anno fuiſſe: ac proinde S. Martini feſtum, ejuſque octavam. Tres enim illi dies in Romano Kalendario una eademque littera G. conſignantur, quæ anno MXCV. dominicalis erat. Et narratio altera pag. 696. aſſignat *octavas S. Martini quas tunc*, inquit, *dies dominica celebriores reddidit*. Quod autem diem notat. XV. Kal. Decemb. mendum certiſſimum: octava enim S. Martini ſemper incidit in XIV. Kal. Docet narratio eadem, finem concilio impoſitum fuiſſe IV. Kal. Dec. docet quoque diſceptatam ibidem eſſe controverſiam epiſcoporum duorum, Lamberti Atrebatenſis, & Gualcheri Cameracenſis: atque hunc depoſitum ab omni epiſcopali ſacerdotalique officio. Vide & Urbani epiſtolam trigeſimam ſeptimam appendicis, & quod adjectum eſt ad tertiam.

De præſulum, qui interfuerunt, numero non conſentiunt autores. Generalem vocat ſynodum Bertoldus: ad eam conveniſſe epiſcopos pene totius orbis, exceptis Lotharingis, Alemannis, & Hungaris, ait Chronicon S. Victoris Virdunenſis. Cur iſti potius quam alii deſiderarentur, ſchiſma Guiberti Antipapæ, & Henrici IV. Imp. effecit.

Canones III. & IV. hujus codicis totidem verbis repetiti ſunt ſequenti anno in concilio Nemauſenſi, cujus primus canon ex duobus illis confectus eſt. Quo factum, ut qui Nemauſenſe concilium viderant, nihil autem ex Claromontano, niſi ſummas illas capitulorum ſupra editas, erraſſe Gratianum crediderint, cum tertium Canonem citat *ex concilio Urbani papæ habito Alverniæ*. Sirmondus certe in Decreti libro qui mihi nunc præ manibus eſt, emendaverat, ſcripſeratque, *Nemauſi*. Ad quartum vero, cui nihil inſcripſerat Gratianus, niſi Urbani eſſe, annotavit Sirmondus, *in concilio apud Nemauſum*. Vere id quidem. Sed ex Claromontano repetitum eſſe ignorabatur. Id vero ne in poſterum neſciamus, hæc quam nunc edimus notitia præſtabit: item & epiſtolæ Paſchalis II. ad Ivonem & Ranulfum; & Eugenii II. ad monachos epiſcopatus Narbonenſis. Alterius eam partem, quæ hoc concilium reſpicit; alteram totam Baluzio debemus.

Cenſus annuus, cujus in tertio canone mentio, is eſt, ut recte idem indicat, qui vocatur etiam cenſus ſynodalis. Et favet Paſchalis ſecundi epiſtola, quam prius a Sirmundo luce donatam, ipſe aliquot verſibus ampliorem edidit. In ea cum referat Paſchalis hanc canonis noſtri partem, *ſalvo annuo cenſu*, &c. admonet Baluzius his vocibus *annuo cenſu*, in Andegavenſi codice ſuperſcriptum eſſe, *ſynodali*. Quis autem ſynodalis ille cenſus? is omnino, qui in juris pontificii libris ſynodaticum ſeu cathedraticum vocatur, cujus nomine ſolidi duo epiſcopis penſitati. Antiquum omnino jus, cum jam inde ab anno DLXXII. vetuerit Bracarenſe concilium, ne ab eccleſiis quidquam epiſcopus exigeret *præter honorem cathedræ ſuæ, ideſt duos ſolidos*: nec antiquum minus cathedratici nomen, quippe quo utitur Pelagius Papa II. ſi ejus eſt quod a Gratiano refertur 10. q. 3. c. 4. Gelaſio tributum ab Ivone. p. 3. c. 136. Hoc ipſum eſt ſynodum ſolvere, can. X. concilii Toloſani ann. M. LVI. Sed alius eſt annuus cenſus olim ab epiſcopis nonnullis contra fas exactus: de quo vide pag. 906. epiſtolam Goffridi Vindocinenſis, ad eamque Sirmondi notas; & noſtram, ſi tanti eſſe duxeris, obſervanticulam.

II.

EJUSDEM CONCILII CANONUM Breviaria ex Willelmo Malmesburienſi, & Matthæo Pariſio.

Concilii Claromontani breviaria canonum, habes p. 810. ex codice Lamberti Atrebatenſis epiſcopi, qui concilio interfuit. Habes & pag. 817. aliam eorum collectionem ex Belloforeſtio, minoris quidem pendendam, ſed tamen utilem: item & aliam pag. 884. ex Ordericо Vitali, in qua typographi capitulum unum ex ſecundo ac tertio conflarunt, & omiſerunt quintum, poſt lineam 17. reponendum his verbis.

Presbyter, diaconus, ſubdiaconus, vel canonicus, cujuslibet ordinis, carnali commercio non utatur.

Huic Ordericianæ prope germana eſt altera apud Willelmum Malmesburienſem, de geſtis regum Anglorum, lib. 4. c. 2. quam deſcripſit Matthæus Pariſius ad ann. M. XCV. Ut autem emendatior hic prodiret; editionem alteram ex altera emendavi.

I.

Quod eccleſia Catholica ſit in fide caſta, & ab omni ſervitute ſæculari libera.

II.

Ut epiſcopi, vel abbates, vel aliquis de clero aliquam eccleſiaſticam dignitatem de manu principum, vel quorumlibet laicorum non accipiat.

III.

Quod clericis in duabus eccleſiis, vel civitatibus præbendas non habeant.

IV.

Quod aliquis ſimul epiſcopus & abbas eſſe non poſſit.

V.

Quod eccleſiaſticæ dignitates a nullo vel emantur, vel vendantur.

VI.

Quod nullus cujuslibet ſacri ordinis carnali commercio utatur.

VII.

Quod eis qui ignorantes canonum prohibitionem, canonicas * emerunt, ignoscatur. * beneficia

VIII.

Quod eis qui ſcienter emptas a ſe vel a parentibus poſſederunt, auferantur.

IX.

Quod nemo laicorum a capite jejunii, nemo clericorum a quinquageſima uſque in paſcha carnes comedat.

X.

Quod omni tempore primum jejunium quatuor temporum prima hebdomada quadrageſimæ fiat.

XI.

Quod ordines omni tempore vel in veſpere ſabbati, vel perſeverante jejunio in Dominica celebrentur.

XII.

Ut in ſabbato ſancto nonniſi poſt horam nonam officium celebretur.

XIII.

Ut jejunium ſecundum in hebdomada Pentecoſtes celebretur.

XIV.

Quod ab adventu Domini uſque ad octavas Epiphaniæ, & a ſeptuageſima uſque ad octavas Pentecoſtes, & a quarta feria occidente ſole omni tempore, uſque ad ſecundam feriam oriente ſole, trevia Dei cuſtodiatur.

XV.

Quod qui epiſcopum ceperit, omnino exlex habeatur.

XVI.

XVI.

Quod qui ſacri ordinis viros, vel eorum famulos ceperit, anathema ſit.

XVII.

Quod qui epiſcoporum vel clericorum morientium bona ceperit, anathema ſit.

XVIII.

Quod qui uſque ad ſextam generationem conſanguinitati ſe copulaverit, anathema ſit.

XIX.

Quod nemo in epiſcopum eligatur niſi presbyter, aut diaconus, aut ſubdiaconus, & cui natalium dignitas ſuffragatur, niſi maxima neceſſitate, & licentia papæ.

XX.

Quod filii presbyterorum vel concubinarum, ad presbyteratum non promoveantur, niſi prius ad religioſam vitam tranſierint.

XXI.

Quod qui ad eccleſiam, vel ad crucem confugerit, data membrorum impunitate juſtitiæ tradatur, vel innocens liberetur.

XXII.

Quod unaquæque eccleſia decimas ſuas habeat, nec ad aliam * transferatur.

transeat

XXIII.

Quod laicus decimas nec emat, nec vendat.

XXIV.

Quod pro ſepultura mortuorum pretium non exigatur.

ecipiatur

Observatio Gabr. Cossartii S. J.

Admonet Willelmus ipſe, compendium hoc eſſe canonum a ſe confectum. Idem admonere & Ordericus, & Lambertus, & collectores alii potuerunt. Nam canones integros non habemus, niſi quos ex Cencii Camerarii codice deſcripſi, pag. 902. & duo ex Gratiano & Gregorio IX. editi pag. 817. Cæterorum canonum ſummas tantum habemus, quas quiſque pro arbitrio ſuo confecit: hinc orta diverſitas.

Omnium autem collectionum optima eſt Lambertina, quæ tantæ auctoritatis fuit, ut ſub ipſum concilii tempus, anno ſcilicet M. XIV. ejus verbis citata fuerint Claromontana decreta in concilio Bellovacenſi, ut intueri cuivis licet. Eam tamen aliæ non parum adjuvant. Nam deſunt ipſi primum, quartum, decimum-octavum, & vigeſimum ſecundum cap. Malmesburianæ hujus collectionis, quæ ſunt item apud Ordericum. Sextum Orderici ſtatuit, ut *Presbyter, diaconus, ſubdiaconus, poſt lapſum non miniſtret*: nonum quod huic reſpondet apud Lambertum, præcipit tantum, ut ſi canonicam habet, *a canonica omnino arceatur*. Septimum, tum apud Ordericum, tum apud Malmesburienſem, indulget iis, qui emptis beneficiis fruuntur ex ignorantia: ſextum quod huic apud Lambertum reſpondet, de ignorantia nihil. Decimum quartum apud Malmesbur. & decimum tertium apud Ordericum, treviam Dei firmant ab adventu Domini, uſque ad octavas Epiphaniæ; & a ſeptuageſima uſque ad octavas Paſchæ; & a prima die rogationum uſque ad octavas Pentecoſtes: primum apud Lambertum, quod treviam ſtatuit, nihil de illis temporibus præcipit. Decimum octavum Orderici, quod eſt apud Malmesbur. 19. multo eſt explicatius, & amplius, quam Lamberti quintum eadem de re: immo pugnant inter ſe, & controverſiæ merito dant locum.

Deinde 23. Lamberti canon vetat *ne quis Chriſtianus, a capite jejunii uſque ad Paſcha carnem comedat*. Diſtinctior eſt, atque amplior Malmesburienſis nonus. *Nemo*, inquit, *laicorum a capite jejunii, nemo clericorum a quinquageſima, uſque in Paſcha carnes comedat*. Quod enim apud Malmesburienſem legitur, *a quadrageſimæ*, emendavi ex Pariſio, & Belloforeſtio. Servandi vero a clericis jam inde a quinquajejunii vide decreta apud Gratianum diſt. 4.

Ad extremum, ſuſpecta eſt lectio Lambertini capituli 31. Vetat quippe, *ne aliquis clericus res epiſcoporum, vel clericorum diripiat*. Certe laicis præſertim id prohibendum. Apud Ordericum & Malmesburienſem, nullum laici, clericive diſcrimen eſt: ſed anathema cuivis intentatur, qui hoc faxit. At non dubito, quin legendum ſit: *Ne aliquis laicus*. Et ſic re ipſa legitur in veteri membrana, de qua mox nonnihil dicam.

IV.

CANONES DECEM CLAROMONTANI concilii qui in ſuperioribus collectionibus non extant.

Vetus membrana, quam penes me habeo, concilii hujus canones iiſdem conceptos habet verbis, quibus Lambertina collectio, ſed non eodem ordine diſpoſitos. Ac decem alios præterea, cæteris permixtos continet: quorum aliqui omnino diverſi ſunt, alii ſaltem ex parte. Hos ſubjicio.

I.

Ut nullus miniſter eccleſiæ, presbyter, vel diaconus, vel ſubdiaconus, uxorem habeat. Quod ſi quis faciens, ſacrificare præſumat: uſque ad adventum Domini anathema permaneat.

II.

Ut nullus clericus ad ſacerdotium ordinetur, niſi uni eccleſiæ tantum dum vivat, famuletur, cui nominatim attituletur, quæ ab eo pro meliori vel deteriori relicta non perturbetur.

III.

Ut poſt obitum ſacerdotis nullus laicus uſurpet ſibi bona illius, ſed eccleſiæ, cujus dum fuit ſponſus, obiit, remaneant: ut in illius locum ſuccedenti neceſſaria præbeant. Niſi quod vivens pro anima ſua diſtribuerit.

IV.

Ut nullus clericus niſi unum altare, vel unam præbendam, & ad ultimum, niſi unum tantummodo honorem in eccleſia poſſideat: ſic tamen ut remoto omni vicario, ipſemet eccleſiæ, cujus beneficia tenet, deſerviat.

V.

Ut nullus clericus cauſa potandi ad tabernas accedat.

VI.

Ut nullus laicus decimam poſſideat: ſed eccleſiæ cujus ſunt, deſerviant.

VII.

Ut nullus corpus Domini, oleum, chriſma, ſepulturam alicui vendat.

VIII.

Ut nullus epiſcopus quicquam ad eccleſiam pertinens vendat: ſed ei, quem dignum judicaverit, gratis tribuat.

IX.

Ut nullus clericus laicali ſe patrocinio commendet: quia abominabile eſt, ut manus quæ corpus Domini tractant, & quod majus eſt, conſecrant, inter manus homicidas ſanguine plenas ſic polluantur.

X.

Ut nullus princeps capellanum habeat, niſi quem ſibi epiſcopus ſuus, aut archidiaconus, procuratorem animæ delectum conſtituat.

V.

GOFFRIDI ABBATIS VINDOCINENSIS epiſtola ad Ulgerium Andegavenſem epiſcopum.

De altarium redemptionibus vetitis in concilio Claromontano.

Domno Ulgerio venerabili Andegavenſi epiſcopo, frater Goffridus dictus abbas, ſalutem & dilectionem in Chriſto.

MIhi dictum eſt, quod in ſynodo veſtra de me querimoniam feciſtis. Sed miror ſi ita eſt:

est: non enim bonitatem vestram offendi in asi A quo. Si monasterium nostrum alodium beati Petri & patrimonium, de his quæ multo tempore pacifice possederat, & apostolica auctoritate sibi firmata sunt, sine judicio & audientia expoliastis; in hoc me peccare vel peccasse non credo. Si sanctorum Romanorum pontificum privilegia vobis oblata ad videndum, videre noluistis: merito culpari nec possum, nec debeo. Si legatus Romanæ ecclesiæ vobis præcepit, ut sedis apostolicæ privilegiis debitam reverentiam exhiberetis, & redderetis, quod nobis abstulerat vestra sublimitas; si neutrum observastis: inde noxam minime contraxit nostra humilitas. Annunciastis, ut dicitur, presbyteris vestris, & personis ecclesiæ vestræ, quod dominus papa Urbanus in Ar- B vernensi concilio præceperat, ut episcopi annuum censum habeant a Monachis pro redemptione altarium. Bene novit prudentia vestra, non esse bonum, quod apostolica sinceritate disponitur, per contrarium prædicare. Bone Domine, vos illi non adfuistis concilio, & ego interfui, qui hujus rei cognosco veritatem. Redemptionem ecclesiarum, quæ vulgari vocabulo altaria nuncupantur, beatus vir ille simoniacam pravitatem vocavit, & apostolica auctoritate damnavit. Illa tamen magica & simoniaca pecunia, aliquando in triginta, aliquando vero in quadraginta, aliquando vero in sexaginta annis solvebatur episcopis. Qui autem redemptionem altarium, quæ in pluribus annis non nisi semel per vicarios fieri so- C lebat, hæresim vocavit, & condemnavit: sub nomine annui census pro redemptione vicariorum, sive altarium, annuam pecuniam extorquere docuit, non præcepit, immo omnia quæcumque abbates & monachi in ecclesiis sub redemptione vicariorum tenuerant: ut quiete & deinceps, & sine cujuslibet exactione pecuniæ possiderent, beatorum apostolorum Petri & Pauli auctoritate firmavit. Nam si in pluribus annis non nisi semel, ut dictum est, per vicarios pecunia pro altaribus dabatur episcopis, & pecuniam ipsam apostolica probatum sit auctoritate simoniam esse: singulis annis episcopis pio vicariis altarium pecuniam dare, quid est aliud, quam pro plurimorum annorum simonia, per annos singulos, sub nomine D annui census, annuam simoniam exercere? Non est hoc doctrina Christianæ fidei, sed exactio pessima, quæ simoniam multiplicat, & sanctæ ecclesiæ violat castitatem. Pecunia itaque ab ecclesiis sub palliata cupiditate extorta, quæ redemptio altarium dicitur, ab apostolica sede damnata, sive per vicarios rarius, sive pro vicariis frequentius, sub qualicumque nomine vel occasione extorqueatur, simoniaca pravitas esse nulla ratione dubitatur. Illa tamen gravior, quæ sæpius agitur. Quapropter illam specialiter Christianus catholicus vitare, & episcopus maxime detestari debet: ne fiat novissimus error pejor priore. Semel, bis, & ter, immo multipliciter vos rogavi & monui, & adhuc, humilitate qua debeo & E possum, diligenter rogo & moneo, ut quæ nobis abstulistis, non differat reddere vestra magnitudo. Alioquin quia vestra gravamina fratres nostri diutius portare non possunt, ipsi & nos cum ipsis Romanam ecclesiam appellamus: licet eam, & legatos suos vos sæpe contempsisse minime dubitemus. Et ne ulterius de decreto vicariorum dubitetis, illud vobis transcriptum mittimus. Vale.

JACOBI SIRMONDI S. J. NOTA ad Goffridi epistolam.

Jure communi ecclesiæ omnes in episcoporum sunt ordinatione & potestate. Synodi Aurel. I. c. XIX. Cabilonensis c. x. & passim. Plerique autem ecclesias vel a se conditas, vel juris sui, monasteriis olim offerebant, ut in eorum essent potestati. Quod quia sine episcoporum consensu fieri non poterat, episcopi nonnunquam ecclesias monachis hac lege permittebant: ut statis annis, quotiescumque scilicet illarum vicarii, seu personæ, ut vocabant, mutarentur, certam pecuniam episcopo penderent, quæ redemptio altarium dicebatur. Hanc ut nefariam & simoniacam interdixit Urbanus in synodo Arvernensi. Post synodum vero fuerunt episcopi qui pro redemptione illa, quæ multorum annorum intervallis fiebat, annui census pensitationem exigerent. Quo e numero Ulgerius Andegavensis hoc loco, & Ivo Carnotensis, ac Rannulfus Santonensis: quos eo nomine arguit Paschalis II. cujus hæ literæ extant in chartophylacio Vindocinensi.

Paschalis episcopus, servorum Dei, venerabilibus episcopis Ivoni Carnotensi, & Rannulfo Santonensi, salutem & apostolicam benedictionem.

*Juxta sanctorum canonum sanctiones non ignotum vobis esse credimus quid ultionis maneat ecclesiastici ordinis viros apostolicæ sedis decreta spernentes. Ipsi enim Arvernensi concilio adfuistis: in quo præsidente prædecessore nostro bonæ memoriæ papa Urbano, considentibus Galliarum episcopis, decretum est, altaria, quæ ab annis triginta & supra sub vicariorum redemptione monasteria possedisse noscuntur, quiete deinceps, & sine molestia qualibet monasteriis ipsis firma permaneant. Salvo utique episcoporum censu annuo *, quem ex eisdem altaribus habere soliti sunt. Vos autem hunc simplicitati incongruas duplicitates innectitis. & personarum redemptionem mutatis nominibus extorquere conamini. Verum oportet nos hujusmodi virtutis sinceritate veritatis apostolicæ obviare. Præcipimus ergo, ut decretum illud omnino teneatur integre: nec super illud, quicquam ulterius pro eisdem altaribus exigatis. Sane quod vobis dicimus, cæteris quoque Galliarum episcopis erga suarum diœcesum monasteria præcipimus observandum. Datum Romæ* II. *Idus Martii.* Ex his literis Paschalis, & ex Goffridi verbis intelligi licet, cujusmodi fuerit synodicum Urbani decretum de vicariis: quod hactenus in lucem non prodiit.

* synodali. *Vide notam ad notitiam ex Cencii Camerarii libro.*

G. C. Prodiit autem nunc supra legisti in notitia ex Cencio descripta: & mox leges in Nemausensi concilio repetitum.

VI.

VARIA AD CONCILIUM CLAROMONTANUM ATTINENTIA.

I. Præter canones supra editos, certum est promulgatos fuisse multos in hac synodo. Nam Placentinos in ea confirmatos, Bertholdus auctor est. At non Placentina tantum decreta, sed & Melfitana, & Beneventana, & Trojana, ibidem iterum edita fuisse discimus ex capitulo v. notitiæ ex Cencii Camerarii libro productæ.

II. Editi sunt ad lib. VI. de Concordia sacerdot. & imperii can. aliquot Claromontani, ex veteri cod. MS. Petri de Marca. Et Claromontani sunt certe, cum in eo concilio promulgati sint. Sed, quod annotavit eorum editor Steph. Baluzius V. Cl. Placentini prius quam Claromontani fuerunt. Sunt enim illi ipsi, qui editi sunt in concilio Placentino hujus an. & sup. totidem descripti verbis, p. 801. quamquam non omnes, sed priores septem, tum duodecimus, & decimus tertius: quibus adjectus est ad calcem, octavus concilii Melfitani. Qui cum suum omnes locum in hoc opere, nec procul remotum habeant: superfluum esset eosdem huc iterum referre.

III. Synodales Urbani papæ orationes duas hoc in concilio habitas, alteram ex Willelmi Tyrii hist. alteram ex Vaticano cod. MS. post Baronium Binius edidit. Extant hic pag. 819. & 822. Aliam habet Willelmus Malmesbur. l. IV. de gestis regum Anglorum, cap. II. aliam Robertus monachus lib. I. hist. Hierosolymitanæ: quas non veras Urbani orationes puto, sed declamationes ad arbitrium factas. Legat cui vacuum est.

VII.

PARS ACTORUM CONCILII Claromontani, quæ ſpectat controverſiam Turonenſis archiepiſcopi, & monachorum Majoris monaſterii.

Hic quoque diuturna inter Rodulfum Turonenſem archiepiſcopum, & Majoris monaſterii monachos dijudicata controverſia, ut ex ipſorum narratione diſcimus, quam ex MS. totam deſcribere non eſt hujus loci: excerpam ea tantum, quæ ad rem præſentem attinent.

Eos cum excommunicaſſet Rodulfus archiepiſpus, adierunt primum Amatum Burdegalenſem archiepiſcopum, ſedis apoſtolicæ legatum, tum Brivatenſe concilium ampliſſimum, deinde Auguſtodunenſe: ubique adjudicata ipſis cauſa, etiam præſente in conciliis Rodulfo. Par exitus Dolenſis colloquii, frequentiſſimi quoque ac celeberrimi. Reconciliantur ubique, ſed in majus odium ægreſcit ſimulata expreſſaque ab invito Rodulfo reconciliatio gratiæ. Moritur: ſuccedit Rodulfus alter Rodulfi prioris non tantum infulis, ſed etiam odio. Ad Victorem papam confugiunt primum, deinde ad Urbanum: ab utroque privilegium, plenamque libertatem impetrant. Aſſentiri Rodulfus neceſſe habet, aliter pallium non impetraturus; ſed continuo recrudeſcit cicatrix male obducta. Demum de re tota pontifex in Claromontano concilio cognoſcit. Hinc jam ex monachorum narratione, quia rem noſtram ſpectant, plura minuſque parce deſcribam.

„ Utrinque igitur, inquiunt, ad concilium „ Claromontanum convocamur: ubi Rodulfus „ Turonenſis archiepiſcopus de nota excommu„ nicationis, quam prædeceſſor ejus ſuper nos „ injuſte injecerat, & ipſo communicante & pa„ trocinante nobis Apoſtolico, publice confirma„ verat, proclamantibus nobis, a domno papa „ appellatus, coram omni concilio ſe excommu„ nicatos nos appellaſſe, inquantum reminiſci „ poſſet, denegavit. Quod tamen ſi ex ore ejus „ evaſerat, plus ex commotione aut indignatio„ ne animi, quam ex deliberatione proceſſerat. „ Cum autem hoc adverſus eum proteſtari, le„ gitimarum perſonarum aſſertione poſſemus, „ quod in conciliis ſuis prædicaverat, & per to„ tam pene intonuerat Galliam: tamen ſatisfa„ ctum nobis eſſe, aſſenſu omnium qui aderant „ reputavimus. Et poſt nonnulla. Domnus papa „ privilegium, quod nobis dederat, coram om„ nibus legi præcepit, concedens archiepiſcopo „ Turonenſi Rodulfo & clero ejus, cæteriſque „ qui fautores ejus eſſe volebant, immo & aliis, „ ut ſi quid canonice poſſent, privilegio & au„ ctoritati Romanæ contradicerent. Cumque il„ li, quos cauſa gravabat, conſtanter oblatra„ rent, qui vero ſanum ſapiebant, juſtitiæ aſſen„ tirentur: domnus papa auctorizavit privilegium „ noſtrum: ſcilicet ut nullus epiſcoporum, juxta „ quod beatus Gregorius prohibet, in domo Ma„ joris monaſterii publicam ſtationem celebrare „ audeat propter ſervorum Dei inquietudinem: „ nullus epiſcoporum ſuper domum Majoris mo„ naſterii, aut ſuper aliquem monachorum ejus, „ ubicumque ſit, intentare audeat excommuni„ cationem, præter Romanum pontificem, qui „ eos in gremium paternitatis ſuæ propter ſupra„ dictas neceſſitates tuendos & refovendos ſuſce„ pit. Cætera vero eccleſiaſticæ diſciplinæ ſacra„ menta accipiant fratres a Turonenſi archiepiſ„ copo: ita duntaxat ſi catholicus fuerit, & in „ gratia apoſtolica fundatus. Sin aliter, ſenten„ tiam habeant accipiendi abſque ulla calumnia „ ordinationes ſuas, & ſacrationes a Romano „ pontifice, aut undecumque eis libuerit. Et poſt „ pauca. Hæc diſtinctio ſive conſtitutio libertatis „ Majoris Monaſterii, facta eſt in concilio Cla„ romontenſi a domno papa Urbano, in octavis „ beati Martini, &c. Hæc acta in cauſa ſua te„ ſtes ipſi & notarii ſcripſerunt.

Neque prætereunda Acta controverſiæ inter Gothofredum Magalonenſem epiſcopum, & Petrum Ananienſem Abbatem in hoc Concilio definitæ; & concordiæ inter Hugonem Abbatem Cluniacenſem & Pontium Abbatem Caſæ Dei initæ, a Baluzio in Miſcellaneis ſuis edita.

Definitio quæ fuit inter Gothofredum Magalonenſem Epiſcopum & Petrum Anianenſem Abbatem in Concilio Claromontano anno MXCV.

Ex Baluzii Miſcell tom. 7. p 70.

CUm apud Claromontem Arvernorum civitatem Dominus Papa Urbanus II. in Concilio reſideret, conſedentibus in eodem Concilio diverſarum provinciarum Primatibus, Archiepiſcopis, Abbatibuſque quamplurimis, veniens ante venerabilem Papam Gothofridus Magalonenſis Epiſcopus clamorem fecit ſuper Abbate Petro & monachis Anianenſis monaſterii, quod monachorum & Abbatis ordinationes & conſecrationes Eccleſiarum aliunde quam ab Eccleſia Magalonenſi quærerent aut acciperent, & quod contra fas præſumptione illicita ſub obtentu privilegii pœnitentia dandi excommunicandique ac abſolvendi ſeu reconciliandi vel alienos parochianos undecunque paſſim recipiendi ad ſepulturam inaudito more licentiam vindicarent. Quod narratum in Concilio valde diſplicuit omnibus. Placuit autem Domino Papæ Urbano & univerſo ſancto collegio ut tale privilegium caſſaretur & abraderetur, & ut Abbas Anianenſis Petrus in medio Concilii ante Magalonenſem Epiſcopum veniens in manu ejus obedientiam debitam promitteret Eccleſiæ Magalonenſi de ordinationibus & conſecrationibus & Djudiciis, ſalvis tamen privilegiis Anianenſis monaſterii, in quantum ſecundum canones pro ſalute & ſtabilitate ipſius monaſterii conſtituta fuerant. Quam definitionem inter utramque Eccleſiam Alexander II. Papa antea fecerat, ſic ſcribens ALEXANDER *Epiſcopus ſervus ſervorum Dei Abbati & univerſæ congregationi Anianenſis monaſterii ſalutem & apoſtolicam benedictionem. Pervenit ad nos querela Magalonenſis Epiſcopi ſuper intolerabili præſumptione & inobedientia veſtra, quod quamvis Romanam Eccleſiam Epiſcopum eum cenſere & tolerare cognoveritis, nullius tamen epiſcopalis reverentiæ honorem ſibi attribuitis, immo & contemptu ejus, illicita vobis uſurpantes, in corpus totius Eccleſiæ graviter ac nefande delinquitis. Nam quod excommunicatos illius nulla auctoritate fulti ſuſcipitis, & quod ejus manus impoſitione contempta ordinationes veſtras ad libitum veſtrum aliunde petitis, in hoc & canonicæ traditionis inſtituta corrumpitis, & exemplo reprobo grave ſcandalum in Eccleſia generatis. Unde vos auctoritate apoſtolica commonemus ut hæc & alia hujuſmodi penitus relinquentes præfato Epiſcopo veſtro deinceps totius ſubjectionis & reverentiæ debitum exhibeatis, ſcientes quoniam ſi hæc querela ulterius ad nos delata fuerit, diſtrictam in ſe temeritatis veſtræ pertinacia vindictam provocabit.* Ne autem inter utramque Eccleſiam Magalonenſem & Anianenſem diſſenſio-

sionis aut discordiæ occasio ulla remaneret, Dominus Papa Urbanus hanc definitionem scribi jussit, scriptamque sigillo apostolicæ sedis firmavit. Datum apud Arverniam XIII. Kal. Decembris per manus Joannis S. R. E. Diaconi Cardinalis anno dominicæ incarnatidnis millesimo nonagesimo quinto, indictione tertia, anno pontificatus Domini Urbani Papæ II. octavo.

Ex Baluzii Miscel. to. 6. p. 424.

Acta concordiæ initæ in Concilio Claromontano inter Hugonem Abbatem Cluniacensem & Pontium Abbatem Casæ Dei.

An. 1098. NOverint omnes Ecclesiæ Dei fideles tam præsentes quam posteri qualiter Domnus Hugo Abbas Cluniacensis & Domnus Pontius Abbas Casæ-Dei, fratresque eorum in Claromontensi Concilio per manum Domini Papæ Urbani secundi & venerabilium Archiepiscoporum Domni Hugonis Lugdunensis & Domni Aldeberti Bituricensis aliorumque multorum religiosorum virorum, sopita omni simultate quæ inter eos ex quibusdam occasionibus emerserat, in pacem & concordiam redierint. Sciendum est itaque quia Domnus Abbas Pontius & fratres Casæ Dei concesserunt Domno Hugoni Abbati & fratribus Cluniacensibus Boortense monasterium & Ecclesiam de Amberto, Ecclesiam quoque sancti Stephani de Castello, & Ecclesiam Digneio, atque Ecclesiam de Cosantia, Ecclesiamque de Vongejo, & Ecclesiam de Priscejo, atque Ecclesiam de Snirejaco, cum omnibus earum appendiciis, tam in terris & possessionibus, quam in decimis cæterisque redditibus, & partem decimæ de Ecclesia Cosiaci, partem quoque decimæ quam habebant in Ecclesia de Judæis, ut habeant deinceps hæc omnia in perpetuum. E converso Domnus Abbas Cluniacensis & fratres ejus concesserunt Domno Abbati Casæ Dei & fratribus ejus obedientiam de Castellione juxta castrum Corziacum & Ecclesiam de Casa Mediana cum omnibus ad eas pertinentibus ut possideant ea omnia in perpetuum, ita tamen ut in Casa Mediana habitantes monachi præter duos aut tres non habeantur, habitantes autem in castello quod vocatur Castellutium habeant facultatem sepeliendi vel in cimiterio capellæ ipsius castelli vel in Ecclesia de Auzac, quæ est parochialis. Cætera vero omnia quæ eo die in quo hæc concordia facta est aliqua investitura tam fratres Cluniacenses quam fratres Casæ Dei tenebant finierunt sibi in perpetua pace, nec sibi deinceps ea invicem calumniabuntur. Convenerunt etiam inter se ut quæcumque de cætero terræ vel possessiones sibi darentur ab illis qui eas aliqua investitura tenerent, fratres illi qui inde qualecunque donum susceperint, eas sibi sine calumnia & quæstione aliorum habeant. In Ecclesiis vero adquirendis, quicunque eorum primum partem adipisci dono ejus qui investitus est poterit, tenebit eam in pace, nec quilibet alterius congregationis vim aut calumniam inferre poterit, nec adquirendi vel ædificandi Ecclesiam in ipsa parrochia licentiam vel facultatem habebit. Clericorum autem vel Militum quisquis in extremis positus, cuicunque loco eorum sese ad sepeliendum destinaverit, ibi sine calumnia sepelietur, & quæcunque dederit locus ipse in pace retinebit, etiamsi se vel sua prius alteri parti devoverit; excepto quod si aliqua aliis cum investitura primum dedit, non licebit ea nisi ipsis qui inde investiti fuerant habere. Cupientium venire ad monasticum ordinem & habitum, nulli suscipiendi aditus, quocunque ire velit, ab altero prohibebitur, etiamsi se ei primum devoverit. Et si qua tunc largitus fuerit, locus ipse quem ingreditur in pace possidebit, exceptis his quæ cum investitura aliis primum contulit. Susceptí ad habitum transire ab uno ad alterum monasterium non poterunt, nisi forte cum licentia Abbatis sui. Actum publice apud Clarum montem & laudatum atque confirmatum auctoritate Domni Papæ Urbani II. ut sic ab utrisque inconvulse teneatur, anno ab incarnatione Domini MXCV. Kal. Decembris, indictione IV.

His adde Decretum pro Pace, ex MS. Ecclesiæ Turonensis a Martene in Tom. IV. Anecdotorum in lucem editum in hunc modum.

Hæc est Pax, quæ fuit confirmata per Domnum Apostolicum, & eos omnes episcopos, qui interfuerunt Arvernensi Concilio, per Comitem Fulconem & per omnes Majores Terræ. Ex Marte Thes. Anec. to 4. p. 12

I.

In primis fuit constitutum, ut pax Domini teneretur ab occasu solis die * Mercurii usque ad ortum solis die Lunæ; & quicumque iter prædari aut hominem capere aut aliquod aliud facere ante solis ortum die Lunæ quia movebit se in pace Domini, omnia reddere oportebit. Si in die Mercurii ibit similiter prædari aut aliud malum facere, & non poterit pervenire ad receptaculum suum ante solis occasum, omnia reddet.

* Similes pacis induci longe ante nempe an 1041. pax fuisse, atq ipsius instauratores dis nam sæpiu experros c vindictam tradit Gl ber Rodul fus hist. l. 3

II.

Qui in istis quatuor diebus hominem aut fœminam percusserit, seu vulneraverit, vel ceperit, nisi super se defendentem, pacem Domini violabit. Si vero vocatus ab episcopo, aut a ministris ejus, infra septem dies venerit, damnum tantum restituet; & si non venerit infra septem dies, excommunicabitur, & post excommunicationem restituet damnum ad judicium curiæ episcopi, & episcopo emendabit centum solidos.

III.

Qui autem in pace Domini hominem occiderit, septem annis erit exul a patria, nisi talem pacem fecerit cum parentibus mortui, ut ipsi deprecentur episcopum pro eo, & postea emendabit triginta libras inter episcopum & comitem, si occisio facta fuerit in receptaculis comitis.

IV.

Si mercatores venerint die in aliquo receptaculo, & ibi manentes expectabunt pacem Domini; si quis illos, vel sua ibi ceperit, pacem Domini violabit.

V.

Ecclesiæ cimiteria omnino sunt in pace Domini. Si quis novam munitionem in illis extruxerit; postquam fuerit submonitus ab episcopo, si non destruxerit, pacem Domini violabit: & quicumque eam delebit, nihil forisfaciet.

VI.

Boves, asini, vaccæ, equi laborantes intra, & oves cum suo genere omnibus diebus sint in pace. Præpositi majores villarum cum familia sua, & homines colligentes decimas, & bestiæ & villani cum domibus & omnibus quæ in domo sunt, omnino sint in pace. Quicumque istos ceperit, seu occiderit, aut domos eorum fregerit, aut aliquid inde abstraxerit vel combusserit, pacem Domini violabit.

VII.

Canonici, clerici, monachi, atque presbyteri,

&

& fœminæ cum familiis suis & peregrinis, omnibus diebus sint in pace.

VIII.

Dominica a Advus. A die Dominica, in qua cantatur * *Aspiciens a longe* usque in octavas Epiphaniæ; & a die, quæ dicitur caput jejunii usque in octavas Pentecostes, erit continuatim pax Domini. Si quis baronum comitis forisfecerit ei; clamorem faciet ad archiepiscopum antequam vadat super illum cum exercitu; & si voluerit venire, salvo conductu, per ammonitionem archiepiscopi ad curiam suam; rectitudinem accipiet comes ab eo judicio archiepiscopi: & si noluerit venire, & postea comes eat cum exercitu super eum; non violabit pacem: & postquam redierit, tenebit pacem alter adversus alterum.

IX.

Hoc est etiam in pace Domini, quod si quis baronum violaverit Domini pacem, Comes & omnes alii eant super eum, si archiepiscopus eos submonuerit, & hoc fiduciavit archiepiscopus & comes, & omnes alii.

X.

Confirmatum etiam in hac pace, ut omnes barones & præpositi Comitis bis in anno, id est ad caput jejunii, & ad octavas Pentecostes se A mittant in captione in Castro-novo, & in civitate, & erunt ibi per tres dies: & si interim factus fuerit clamor de eis de pace Domini, non exibunt inde donec emendaverint. Et si sine emendatione exierint, pacem Domini violabunt.

XI.

Si mercatores transierint per istam terram, & non reddiderint pedagium & teloneatum, si potuerint jurare, quod non scirent consuetudinem istius redditus, reddent cum sexaginta solidis, neque ab eis amplius exigetur.

XII.

Constitutum est etiam de omnibus Turonensibus receptaculis, vel munitionibus, quod illud receptaculum vel munitio, unde violator pacis moB verit, pacem Domini violatam emendaverit. Et ideo si quis tyrannus vel aliquis alter maleficus, non audens de suo receptaculo treugam Domini violare, ad aliud receptaculum se transtulerit, atque inde pacem Domini violaverit; nunquam in suo receptaculo recipiatur, donec satisfacturus assistat, & de pacis violatione quod decretum est, faciet; & si ante emendationem receptus fuerit, illud receptaculum pacem Domini emendabit. Hæc pax durabit usque ad Pentecosten, & de Pentecoste usque ad tres annos.

ANNO CHRISTI 1095.

AD CONCILIUM CLAROMONTANUM

ANNO CHRISTI 1095.

Ab Urbano papa II. anno 1095. celebratum.

ADDITIO.

ppi Mansi II p. 138. nno 1095. *DE Claramontano concilio satis multa allata sunt in medium a Labbeo, & Veneto illius editore, ut nulla superesse censeri potuerint, quæ operam hanc nostram expostulent. Adhuc tamen nonnulla legenti occurrerunt, quæ hic præteriisse pigeret. Primo igitur offert sese canon, quem* ex decretis Claramontensis concilii *laudat Lambertus Atrebatensis in regiſtro epistolarum epist. 70. ad Manassem Remensem apud Baluzium Miscellan. lib. 5. pag. 328. Succedit charta quædam a Mabillonio Annal. O. S. B. tom. IV. num. 25. vulgata, in qua de excommunicatione in pervasorem quemdam ecclesiæ S. Flori a Cluniacensibus possessæ, cui & alteram adjunximus chartam apud eumdem Mabillonium tom. V. num. 39. appendicis de controversia cum Archimbaldo V. Domino Borbonensi, & monachis Silviniacensibus in eodem concilio discussa. Ac tandem literas damus Urbani II. ex eadem synodo scriptas ad Berengerum abbatem S. Laurentii Leodiensis, in quibus delato a se in concilio anathemate adversus Otbertum Leodiensis episcopatus invasorem certiorem illum facit. Hanc epistolam eruimus ex Collect. Monum. Martenii tom. I. pag. 553. eamque datam ex concilio Claramontano censet idem Martene tom. V. in adnot. ad historiam monasterii S. Laurentii pag. 1075.*

EX DECRETIS CLAROMONTENSIS CONCILII.

Si quis episcoporum cœperit vel incarceraverit perpetuæ infamiæ subjaceat, alterius arma non exerceat; & clamatum est ab omnibus: fiat.

Quoad canonem XXXI. hujus concilii aliter ille legitur in actis Labbei, aliter vero apud Gratianum, ut idem Labbeus notat; cui lectioni Gratiani auctoritatem conciliat epistola Paschalis II. papæ ad Ivonem Carnotensem (Gall. Christ. tom. VIII. nov. edit. pag. 307. append.) qui tamen aliquanto aliter ac Gratianus eumdem canonem effert. En verba ejus qui pariter episcoporum concilio præsentium numerum aliter definit, ac extat in cod. Lamberti Atrebatensis, de quo Labbeus.

Omnium siquidem episcoporum, clericorumque rebus provisum est, cum in Arvernensi concilio confidentibus archiepiscopis duodecim, episcopis 82. a Domino prædecessore nostro beatæ memoriæ Urbano salubriter est statutum:

Si quis episcoporum seu presbyterorum aut aliorum clericorum deficientium * res invaserit usque ad satisfactionem excommunicetur.

* Apud Gratian. deest illud *deficientium*.

EX CHARTA DE ECCLESIA S. FLORI.

Quam ob causam domnus Stephanus tunc S. Flori prior compulsus est ante Dominum Urbanum papam in Claromontensi concilio de prædicto Bernardo Geraldi & filiis ejus querimoniam E facere. Quos Dominus Urbanus papa de hac causa in ipso concilio publice excommunicavit, donec prædictam ecclesiam monachis S. Flori liberam & quietam dimitterent &c.

EX PLACITO INTER ARCHIMBALDUM V.

Dominum Bordonensem & monachos Silviniacenses tempore S. Hugonis.

CUm nequaquam sui promissi memor (Archimbaldus) ea quæ promiserat irrumpere cœpis-

set, prævidens domnus abbas jam jamque, ut ita dicam B. Petri rempublicam labefactari, totis viribus tam immani se objiciens periculo in illa magna synodo quæ apud Arvernensem celebrata est civitatem, Domini papæ auribus hæc intimavit. At vero idem papa ut semper paratus erat omnibus jam dicti patris obtemperare votis, evocato ad concilium Archimbaldo ad hoc coegit, ut promitteret se juxta consilium archiepiscopi Bituricensis & episcopi Aniciensis, Guillelmi quoque de Basia & aliorum quorumdam nobilium virorum cuncta prave a se contra Dominum abbatem gesta emendaturum.

ANNO CHRISTI 1095.

EPISTOLA URBANI II. AD BERENGERUM

Abbatem S. Laurentii Leodiensis.

Urbanus episcopus servus servorum Dei dilecto in Christo fratri Beringero (a) abbati salutem & apostolicam benedictionem.

GRatias agimus Deo pro vobis in gratia Dei quæ data est vobis, qui in hoc malo tempore, cum omnis pene Gallia erroris caligine jacet immersa oculos mentis vestræ ad cognitionem veritatis illuminavit, ut ad amorem justitiæ, & catholicæ fidei defensionem, igne sui spiritus cor vestrum accendat. Gratias illi qui vos præclaro calice gratiæ suæ inebriavit, & spiritum Domini in ratione vestra ferventem ad tolerantiam multiplicis injuriæ paratum reddidit, & ad perferendos labores & pericula pro defensione veritatis excitavit. Quod Dei munus speciale esse non dubitamus, qui provida dispensationis suæ gratia electos suos persecutionis tempore utiliter probat & discutit; sed ne penitus aberrent, aut labefactati funditus deficiantur, potentia virtutis suæ sustentat, ut ad omnia propter se sustinenda paratiores fiant, fortiores excitat, antehac ut pro certo compertum habemus, aliis pro defensione veritatis & justitiæ laborantibus, cum omni officio caritatis subvenire solebatis & cum magna cordis lætitia, & vultus hilaritate, sanctorum necessitati supra vires vestras ministrare, simoniacos, & Wibertistas, novos ecclesiæ hostes, validis verborum jaculis impetere, & nutantem rationis eorum murum ariete fidei pulsare, & athletas Dei, qui in acie christianæ religionis defecerant, confortare. Nunc ergo devotionem vestram pietas divina inspexit, & tandem majestas excelsa dignatur ut pro eo patiamini, qui pro vestra gloria crucis ignominiam ferre non erubuit. Huic tanto cœlestis gratiæ beneficio prudentia vestra debet respondere aliquid, & calice salutari gratanter accepto gloriam & honorem æterni regis quærere, & in omni vitæ vestræ statu nomen ejus, qui vobis tribuit intellectum, invocare, laudare, benedicere & magnificare. Nec damna rerum temporalium vos debent movere, neque quod H. (b) homo christianæ pacis eversor & ecclesiarum sacrilegus venditor, Romani imperii destructor, hæreticorum auctor & defensor, vos de ecclesia vestra per satellitem suum Obertum (c) episcopum expulit, curare. Nam si patrem familias Beelzebuch invocavit, quanto magis domesticos ejus? Si Romanæ sanctæ & apostolicæ ecclesiæ funestas manus intulit, mirum vobis videtur, si usque ad vos gladius insaniæ ejus pervenit. Si sacerdotem summum, cui omnipotens Dominus per Petrum singulari privilegio potestatem aperiendi & claudendi quibus voluerit januas cœlestis regni dono dedit, de cathedra pontificali tirannice exturbavit, & pro eo statuam auream in loco sancto erexit, & ad adorandum eos, quos potest cogit: turbamini quod vos violenter expulit, & in loco vestro fictile & conflatile idolum abhominationis collocari fecit. Immo potius gaudete, quia Deus laborum sanctorum suorum consortem vos vult esse. Si rapinam bonorum temporalium pro Christo ferre non vultis, quomodo mortis asperitatem pro christiana veritate sustinere gauderetis? Credo quod voluntas Dei est, immo divinæ propitiationis opus, ut aliqua vis humana fossam illam maledictionis & nequitiæ vos compellat exire, ne justus Loth pereat cum injustis, ne sanctitatis vestræ speculum admittat quicquam contagionis ex cohabitatione malitiæ circumstantis. Quis enim murus staret inconcussus, quæ mens immobilis in sua firmitate permaneret, ubi crassi sues grunnirent assidue, ubi innocentiæ vestræ simplicitatem turba malignantium obsideret? Obertus Antichristi signifer, sathanæ jumentum, perfidiæ Simonis manifestus sectator, apostolicorum judiciorum contemtor, ecclesiæ quantum in ipso est conculcator, ecclesiarum quas in suam perditionem temerarius emtor invasit, prædo & destructor & prophanus venditor num minus intonaret, nunc diabolicis blandimentis astutiæ caput vestri rigoris incurvare contenderet. Quem nos ex decreto concilii a nobis nuper acti damnatum auctoritate Dei & B. Petri, & sanctæ Romanæ ecclesiæ, cui auspice Deo deservio, jam excommunicavimus, & cum suo Wiberto bestia terribili & varia, quæ ascendit de mari, & facit bellum cum sanctis, quam adorant, quorum non sunt nomina scripta in libro vitæ & agni, portionem maledictionis ei dedimus pro eo quod simoniacus est, & episcopatum data pecunia usurpavit, & quia vos injuste de loco vestro ex præcepto sui regis expulit, & eum qui propter contumaciam & inobedientiam publico judicio abjudicatus & condemnatus erat, accepta ab eo pecunia suppositit & quia cuidam Lupo (d) & simoniaca hæresi, & aliis capitalibus culpis publice & juste damnato manus imposuit. Similiter & illum ecclesiæ prophanum pervasorem damnavimus, & excommunicavimus Wolbodonem, quia simoniace ac tyrannica potestate per male acquisitam pecuniam abbatiam vestram, & locum unde per insolentiam suam, sicut diabolus de cælo deciderat invasit (e) & cum eo omnes

ANNO CHRISTI 1095.

(a) Beringerus ex priore Andagiensis monasterii S. Auberti factus primus prior S. Larentii Leodiensis, deinde abbas creatus, in locum Voolbodonis abbatis ab Henrico episcopo depositi omnium fratrum suffragiis suffectus est anno 1075. MARTENE

(b) Henricus IV. rex Romanorum hujus nominis III. imperator, qui schisma in ecclesia suscitavit, in sedem sancti Petri sublimato Vviberto, & exturbato Gregorio VII. sanctissimo. MARTENE

(c) Otbertus Leodiensis S. Crucis præpositus defunctus anno 1090. Henrico episcopo, ad Henricum regem confugit, & magna pecunia episcopatum ab eo comparavit, qui statim Beringerum abbatem expulit, & Vvolbodonem restituit, uti scribit author coævus historiæ S. Huberti. MARTENE

(d) Sive Luponi abbati Trudonensi qui ab Henrico Leodiensi pulsus sua dignitate fuerat. Vide chron. Trud. Spicileg. to. 7. MARTENE

(e) Hinc de eo antiquus auctor historiæ S. L. Laurentii a nobis edendus (edidit to. IV. Vet. Monum.) *Pecuniam*, inquit, *multam a mercatoribus hujus patriæ mutuo accepit, quam de ecclesia ista persolveret: Unde ipse rex trecentas marcas habuit. Obertus autem non parvam inde partem accepit.* MARTENE

nes malitiæ ejus adjutores & fautores. Omnes quoque quibus ipse oblationes fidelium res ecclesiæ, & prædicta divinis usibus tradita vel vendidit vel dedit, pariter cum illo a gremio sanctæ ecclesiæ apostolica auctoritate pellimus, anathematizamus, damnamus, & sacrilegos judicamus, usque dum sua ecclesiæ restituant. Vos autem, frater carissime, gaudete, quia rex Israel filium suum vult super flumina Babylonis sedere & flere, & ad reditum in terram promissionis libero cordis affectu suspirare, non in ipsis fluminibus & studiis sæcularibus implicitum interire. Summa nostræ voluntatis est, ut teneat prudentia vestra quod ratio persuadet, scriptura divina testatur, sanctæ religionis ordo requirit, martyrum sanguis insinuat, mater nostra, sancta scilicet ecclesia præcipit, & commendat. Veritas ipsa, ut ad veritatem nos converteret, mori voluit, nihilque animas nostras, nisi sola veritas a potestate Diaboli liberabit. Salutant vos in Christo, & qui vobiscum sunt fratres vestros in præsenti nobiscum congregati episcopi, clerici, abbates, & monachi, ut memoriam nostri in vestris sanctis orationibus habeatis, ut pro pace nostra, & sanctæ ecclesiæ eum qui natus pacem terris attulit, quique suo sanguine eam sibi desponsavit, rogetis suppliciter exoramus. Carissimus filius noster Gerbertus, harum literarum gerulus, quando, ubi, quomodo, cum quibus ad nos sine impedimento Sathanæ venire possitis, secreto indicabit vobis. Bene valete.

ANNO CHRISTI 1095.

Ad hoc ipsum concilium pertinet sequens synodica apud Baluzium Miscellan. tom. VI. pag. 375.

Urbanus episcopus servus servorum Dei universis in clero & populo Cameracensi salutem & apostolicam benedictionem.

IN concilio apud Clarum montem Arverniæ celebrato cum pro electione dilecti filii nostri Manasses & item Gualcherii a vobis facta quæstio habita, & diligenti fuisset investigatione tractata, patuit Manassem quidem a vobis canonice electum, Gualcherium vero contra sanctorum canonum auctoritatem in vestram se ecclesiam intrusisse. Totius igitur concilii judicio placuit Gualcherium quidem, tanquam invasorem a vestra ecclesia propellendum, Manassem vero electioni suæ & ecclesiæ vestræ restituendum. Gualcherius itaque suæ conscientiæ male fidens, & justitiæ sententiam audire permetuens, concilio se subtraxit. Tertio igitur evocatum cum omnino subterfugisset, nos ejus fugam pro confessione habentes, secundum universalem concilii sententiam ex sanctorum canonum auctoritate prolatam ab omni episcopali ordine deposuimus, & Manassem electioni suæ & vestræ ecclesiæ restituimus, collaudantibus, & corroborantibus tam metropolitano vestro Remensi antistite, quam & universis ejusdem metropolis suffraganeis. Nunc vos literis præsentibus commonemus, & apostolica auctoritate præcipimus, ne Gualcherium ulterius recipere præsumatis, Manasse autem tanquam vestro vere catholico episcopo obedientiam plenius impendatis. Neque vos lateat Gualcherium anathemati esse subjectum, si se ulterius de ecclesiæ vestræ prælatione profana præsumptione intromittere tentaverit. Si quis igitur deinceps his decretorum nostrorum præceptis contraire præsumpserit, omnipotentis Dei, & apostolorum ejus indignationem inveniet & ultionis apostolicæ gladio ferietur, Omnes autem qui Gualcherio fidelitatem juraverunt, ab ejusdem sacramenti vinculo apostolica auctoritate absolvimus. Data apud Arverniam II. Kal. Decembris.

ANNO CHRISTI 1095.

Postremo additamentum haud contemnendum ad acta concilii hujus præbet adnotatio quædam superaddita a veteri quodam scriptore in cod. MS. decreti a Gratiano congesti, qui codex, sæculi, ut conjicio XII. exeuntis, in bibliotheca PP. congregationis Matris Dei Lucensis servatur. Ita vero ibi lego.

Item Albino. Congregato apud Claromontensem urbem multorum coepiscoporum synodali conventu proposita est nobis a quibusdam quæstio de ecclesiis vel ecclesiasticis progressionibus a clericis vel monachis usque in præsentiarum inconsultis episcopis acquisitis. Nos autem usi saniorum consilio eorum ..... condescendentes providentesque ecclesiarum pace vel .... scandali periculo hujusmodi, quod non poterat procedere apostolica auctoritate decrevimus, ut ea quæ a clericis, vel monachis a quibuscumque personis prout potuerint usque hodie fuerint acquisita, rata probentur, & inconcussa permaneant, hoc tamen tenore, ne in posterum episcopis inconsultis talia præsumant. *Notæ ad caus. 16. qu. 6.*

Postremas omnium subjicio chartas geminas vulgatas a novissimis Galliæ Christianæ editoribus eruditis in appendice Instrumentorum tom. II. pag. 449. quarum prior est epistola Ademari Engolismensis episcopi, absentiam a concilio suam apud pontificem excusantis; alteram vero e concilio dedit Pontifex Urbanus II. ad canonicos Engolismenses, qua largationem ipsis ab episcopo suo factam ratam habet.

ADEMARI ENGOLISMENSIS

Ad Urbanum Papam II. Epistola.

Domino papæ Urbano Engolismensis ecclesiæ sacerdos indignus Ademarus salutem & debitam obedientiam.

QUoniam Arvernis, ubi me vocastis, pater reverende, adesse non possum, graviter tolero, adsum tamen præsens spiritu, per omnia mandatis vestris obediturus, quem gravis incommoditas a vestris modo defraudat jucundis obtutibus. Ut enim verum fatear, præter illa quæ circa nos sunt quotidiana bellorum incommoda, tanta me corporis infirma affecit imbecillitas, ætatis ingravescens ponderavit antiquitas, ut equitandi laborem amiserim, ipsa vita pene mihi sit oneri. Excusatam igitur habeat gravedinem imo impossibilitatem meam vestra paternitas, & compatiatur pedibus vestris prostrato seni discretionis apostolicæ mansueta caritas. Præterea unum quid, domine mi vestræ suggero paternitati, quem ut dignum est, favoralis exhilarate visitatione rescriptionis. In ecclesia mihi commissa præpositura quædam fuit, quæ ab antiquo & per pretium, & per ambitionem adquirebatur, & quasi jure hæreditario possidebatur. Hanc quoniam præceptis vestris, utpote canonicis obedire volebam, in communes usus canonicorum nostrorum, Deo gratias, in commune viventium, in perpetuum profutura transfundens attribui. Et ne de cætero eis auferatur, scripto & excommunicationis nostræ officio confirmavi. Supplico igitur paternitati vestræ ut particeps sitis ejusdem eleemosinæ ut super inquietatores, si qui emerserint, gladium Sancti Petri extendatis & tuitione vestra ecclesiam Engolismensem lætificetis, & respectu apostolico, quod canonice petimus corroboretis.

☞ Orantem pro nobis paternitatem vestram Dominus ad perpetuam dirigat tranquillitatem.

ANNO CHRISTI 1095.

URBANI II. PAPÆ EPISTOLA

Ad canonicos Engolismenses, qua præposituræ de Juliaco attributionem ipsis ab Ademaro factam confirmat.

Urbanus episcopus servus servorum Dei dilectis filiis Engolism. ecclesiæ canonicis salutem & apostolicam benedictionem.

Officii nostri nos hortatur auctoritas pro ecclesiarum statu sollicitos esse, & quæ recte statuta sunt stabilire. Illam igitur constitutionem quam venerab. frater noster Ademarus episcopus de præpositura illa constituit, quæ est in villa Juliaco in pago Sanctonensi nos litterarum præsentium auctoritate firmamus. Constituimus enim ut præpositura eadem nulla unquam venalitate A distrahatur, nulla unquam vel consanguinitatis vel successionis occasione fratrum communiter in Engolismensis ecclesia viventium gubernationi & victui subtrahatur; ita ut, nec episcoporum Engolismensium alicui liceat illius villæ, seu præposituræ redditus in usus alios vendicare, sed tam ipsa, quam cætera quæ juste hodie possidetis, & quæcumque vel de amissis recuperare, vel aliunde legitime poteritis acquirere, vobis vestrisque successoribus in communi vita permanentibus integra semper & illibata permaneant. Si quis vero constitutioni huic & decreto nostræ auctoritatis pertinaciter contraire temptaverit, per convenientes inducias monitus, nisi satisfactione congrua emendaverit, S. Spiritus gladio & apostolicæ districtionis ultione plectatur. Data apud Clarum montem Arverniæ XI. Kalen. Decemb. per manum Johannis S. R. E. diaconi cardin. indict. III. ann. Dom. MXCVI. pontif. domini Urbani II. P. P. VIII. B

ANNO CHRISTI 1095.

CONCILIUM ANGLICANUM

In causa Urbani papæ celebratum anno Domini MXCV.

Edmerus

*Quid actum in hac synodo, Edinerus * qui aderat, in vita sancti Anselmi libro secundo apud Surium tom. 2. die 21. Aprilis, ita describit:* Factum est & tertia septimana quadragesimæ juxta edictum convenerunt omnes episcopi totius Angliæ & abbates. Causa prædicta in medium adducitur, & Anselmus diversis querelis hinc inde concutitur. Siquidem multi, & maxime episcopi, regiæ voluntati favere volentes, spreto æquitatis judicio, id probare nitebantur, quod Anselmus, salva fide quam regi debebat, nullatenus posset in regno Urbanum sedis apostolicæ præsulem pro papa tenere. Quibus cum plura quæ ratio tulerat objecta fuissent, & Anselmus ex verbis Domini, *Reddite quæ Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo*, aliisque nonnullis quæ ratio nulla refellere poterat, penitus infrenasset: illi e contra quid dicerent non habentes, eum in regem blasphemare uno strepitu conclamavere, quandoquidem ausus esset in regno ejus, nisi eo concedente, quidquam vel Deo adscribere. Igitur ad unam regiæ indignationis vocem quidam ex episcopis archiepiscopo suo atque primati omnem subjectionem, professam obedientiam uno impetu abnegant, eique unitatem fraternæ societatis pari voto miserandi abjurant.

Matth 22.

Quidam vero in eis tantum quæ ex parte Urbani papæ præciperet illi se obedituros negant. Episcopi itaque omnes qui adfuerunt, Roffensi solo excepto, aut uno aut alio modo debitam illi subjectionem & obedientiam abnegant. Rex etiam ipse cunctam ei confidentiam & securitatem sui in omnibus adimit: nec se illum pro archiepiscopo vel patre amplius habiturum jurat, nisi ipse vicario B. Petri se ulterius obedituram statim deneget. Tres dies in isto negotio clamoribus in Anselmum & contumeliis gravidi expensi sunt, & tandem in hoc quem dixi fine conversi sunt: Tunc Anselmus in suo proposito constans, per internuntium, conductum a rege postulat, quo tutus regno decedat. Quod principes multi damnosum fore dignoscentes, pro restituenda pace inducias utrinque usque ad pentecosten dari precantur, & obtinent: ac sic eum, ne de regno decedat, impediunt. Spondet igitur rex, se rebus ejus usque ad præfixum tempus induciarum plenam pacem & tranquillitatem indulturum, & tunc voluntati illius pro sua religione multum in negotio quod emerserat condescensurum. Verum omnino in contraria lapsus est: & Anselmus, domino Balduino ejus domus præfecto extra regnum depulso, hominibusque suis captis & expoliatis, terrisque vastatis, in immensum afflictus est. *Hactenus Edinerus.* C D

CONCILIUM LEMOVICENSE

Cui præfuit Urbanus papa II. anno Domini MXCV. exeunte.

Ex tabulario Lemovicensi edidit Joannes Beslyus in historia comitum Pictavorum, & ducum Aquitanorum.

* Quarta Romano more, quem Lemovicenses seribæ non sequuntur.

ANno ab incarnatione Domini nostri Jesu Christi MXCV. Indict.* III. temporibus Philippi regis Francorum, Willelmi ducis Aquitanorum, Humbaudi quoque Lemovicensis episcopi, & domni Ademari abbatis monasterii S. Martialis: factus est conventus permaximus in civitate Lemovicensi, diversi ordinis utriusque sexus & ætatis. Huic nobili & præcipuo conventui præfuit domnus Urbanus sanctæ Romanæ ecclesiæ apostolicus, cum archiepiscopis, & episcopis, abbatibusque secum comitantibus: qui eo tempore de partibus Italiæ in Galliam advenerat pro diversis ecclesiæ Dei utilitatibus, rectæque fidei statu, maximisque negotiis Christianæ religionis. Præcipua tamen adventus illius causa extitit, quia ecclesia Christi, gensque Christiana in partibus E

ANNO CHRIS

ANNO CHRISTI 1095.

tibus Orientis a perfida Saracenorum natione pervasa, nimiumque afflicta, sub gravi persecutione manebat. Unde venerabilis papa per semetipsum Gallias adiit, ut Gallorum gentem armis bellisque exercitam, precibus & monitis provocaret, quatenus sanctæ Dei ecclesiæ libertatem defenderet, populumque Christianum jugo nefandæ gentis liberaret, & pro amore caritatis, peccatorumque suorum remissione, expeditionem maxima manu confertam, ad Orientis partes moveret, quo nefandam gentem ab hereditate Christi repelleret. Cum ergo hujus rei gratia Gallias perlustraret, mense Decembrio, x. Kal. Januarii, venit in hanc civitatem Lemovicensem, adfueruntque cum eo præcellentissimi ac religiosissimi viri archiepiscopi & episcopi quamplurimi, quorum ista sunt nomina: domnus Ugo, archiepiscopus Lugdunensis, domnus Audebertus archiepisc. Bituricensis, domnus Amatus archiepiscopus Burdegalensis, domnus Dagbertus archiepiscopus Pisensis, Bruno quoque episcopus Signiensis, præsul quoque Pictavensis Petrus, præsul quoque Santonensi Ramnulfus, præsul quoqne Petragoricensis Rainaldus, præsul quoque Rotenensis Raimundus, Humbaudus episcopus Lemovicensis. Hi omnes cum eo Christi nativitatem celebraverunt: & ipso die nativitatis, diluculo cum omnibus illis ascendit ad ecclesiam D. Martialis, & super altare sancti Salvatoris, missam de luce cantavit. Et post sermonem habitum ad populum, coronatus ad sedem S. Stephani rediit.

Die vero VI. nativitatis, quæ fuit dominica, iterum ad monasterium sancti Martialis venit: ibique diebus octo permanens cum præfatis archiepiscopis, & episcopis, basilicam regalem, quam divæ memoriæ Ludovicus imperator, filius Caroli Magni a fundamentis construxerat, sed postea, tam conflagratione ignis, quam variis casibus conquassata, & a domno Ademaro, abbate tunc illius loci, interius exteriusque ad plenum reformata & ornata, apostolica auctoritate solemniter dedicavit secundo Kal. Jan. & ipse quidem aquam benedixit, archiepiscopi vero interius exteriusque basilicam cum ipsa aqua perlustraverunt. Deinde ipse domnus papa propriis manibus altare Domini Salvatoris aqua benedicta lavit, chismate & oleo sancto perunxit, pignora sanctorum ibi reposuit, & mox in ipso altari missam cantavit, innumera populi multitudine adstante: & in perpetuo diem illum solemnem & celebrem dedicationis agi constituit.

ANNO CHRISTI 1095.

In hoc concilio depositum fuisse Humbaldum episcopum Lemovicensem narrat Caufredus prior Vosiensis, ad annum MXCV. *his verbis:* Decimo, *inquit*, Kal. Januarii, Lemovicas devenit Urbanus papa. *Et post alia quam multa*; Tunc Lemovicensis pontifex Humbaldus ab adversariis accusatur, accusatus convincitur, & apud sanctum Martialem, in conspectu Ademari abbatis, quo contradicente electus fuerat, a domino papa publice deponitur. Qui Humbaldus apud S. Severam cessit: ibique inter laicos, laicaliter multo tempore vixit. Erat quippe frater dominorum ejusdem castri, quod est in Biturico.

Item chronicon Malleacense, ad eumdem annum: Lemovicas veniens (Urbanus papa) deposuit Humbaldum episcopum ejusdem urbis. *De profectione Hierosolymitana hic quoque actum esse, certum est: cum & in omnibus per Galliam conciliis id Urbanus ageret, & satis acta quæ descripsimus, significent*:

☞ COMPENDIENSE CONCILIUM

Quo Hugo de Inciaco Cameracensi episcopo infensus, anathemate repressus est, Anno 1095. a Rainoldo Remensi archiepiscopo celebratum.

Suppl. Mansi To. II. p. 143. Anno 1095 circiter apud Baluz Misc. to. V. p. 285.

DE concilio hoc nihil uspiam occurrit, præterquam verba hæc in epistola Rainoldi Remensis ad Lambertum Atrebatensem. *Liquere vobis credimus quoniam in concilio, quod Compendii celebravimus, ad clamores Gerardi Cameracensis episcopi omnium præsidentium judicio in eum* (Hugonem De Inciaco) *anathematis gladium exeruit Dmus, & in omnes ejus cooperatores, & consentaneos. Sed neque ideo ipse, nec filius ejus Cameracensem ecclesiam persequi destiterunt*, &c. Concilii hujus annus inde colligitur, quod Lambertus anno 1094. episcopus a Remensi agnitus exceptusque sit, Rainoldus vero sequenti anno 1096. die XII. Kal. Februarii obiit.

ANNO CHRISTI 1096.

CONCILIUM ROTOMAGENSE,

ANNO CHRISTI 1095.

In quo decreta concilii Arvernensis relecta sunt: a Guillelmo archiepiscopo cum suffraganeis suis celebratum mense Februario, anno MXCVI. Urbani II. papæ anno VIII. Philippi regis XXXVI.

TITULI CANONUM.

I. *De trevia Dei, quomodo sit custodienda.*
II. *De rebus & personis quæ perpetua in pace esse debent.*
III. *Juramentum de custodienda trevia Dei.*
IV. *Anathema iis qui treviam Dei jurare vel custodire neglexerint. Item de falsariis & raptoribus.*
V. *Ut ecclesiæ res suas & consuetudines retineant, & laici partem in decimis aliisve nullam capiant, nec servitium indebitum exigant.*
VI. *Ut presbyterum ecclesiæ laicus non det, nec adimat, sine consensu episcopi: & ut nullus homo comam nutriat.*
VII. *Ne laicus consuetudinem aut justitiam habeat episcopalem.*
VIII. *Ne presbyter, homo fiat laici.*

PRÆFATIO.

ODo episcopus Baiocensis, Gislebertus Ebroicensis, & Serlo Sagiensis, legati quoque aliorum de Normannia præsulum, cum excusatoriis

Verba sunt Ordorici Vitalis hist. Eccles. l. 9.

toriis apicibus Arvernenſi concilio interfuerunt : & inde cum benedictione apoſtolica regreſſi, ſynodales epiſtolas coepiſcopis ſuis detulerunt. Guilelmus igitur archiepiſcopus concilium Rotomagi aggregavit, & cum ſuffraganeis epiſcopis de utilitatibus eccleſiaſticis tractavit. Tunc omnes Februario Rotomum convenerunt. Capitula ſynodi, quæ apud Clarum montem facta eſt, unanimiter contemplati ſunt. Scita quoque apoſtolica confirmaverunt, & hujuſmodi ſcriptum poſteris dimiſerunt.

ANNO CHRISTI 1096.

CANONES.

I. *De trevia Dei, quomodo, ſit cuſtodienda.*

Statuit ſynodus ſancta, ut trevia Dei firmiter cuſtodiatur a dominica die ante caput jejunii, uſque ad ſecundam feriam oriente Sole poſt octavas pentecoſtes: & a quarta feria ante adventum Domini occidente Sole, uſque ad octavas epiphaniæ: & per omnes hebdomadas anni, a quarta feria occidente Sole, uſque ad ſecundam feriam oriente Sole: & in omnibus feſtis S. Mariæ, in vigiliis eorum: & in omnibus feſtis apoſtolorum, & vigiliis eorum. Et ut nullus homo alium adſaliat, aut vulneret, aut occidat, nullus * namnum aut prædam capiat.

* Vide Gloſſarium Du Cangii, ver. bo *Namium*. H.

II. *De rebus & perſonis quæ perpetua in pace debent eſſe.*

Statuit etiam ut omnes eccleſiæ & atria earum, & monachi, & clerici, & ſanctimoniales, & feminæ, & peregrini, & mercatores, & famuli eorum, & boves & equi arantes, & homines carrucas ducentes, & herceatores, & equi de quibus herceant, & homines ad carrucas fugientes, & omnes terræ ſanctorum, & pecuniæ clericorum, perpetua ſint in pace: ut in nulla die aliquis audeat eos adſalire, vel capere, vel prædari, vel aliquo modo impedire.

III. *Juramentum de cuſtodienda trevia Dei.*

Statuit etiam ut omnes homines a duodecim annis & ſupra jurent hanc conſtitutionem treviæ Dei, ſicut hic determinata eſt, ex integro ſe ſervaturos, tali juramento. Hoc audiatis vos N. quod ego amodo in antea hanc conſtitutionem treviæ Dei, ſicut hic determinata eſt, fideliter cuſtodiam, & contra omnes, qui hanc jurare contempſerint, vel hanc conſtitutionem ſervare noluerint, epiſcopo vel archidiacono in eo auxilium feram: ita ut, ſi me monuerit ad eumdum ſuper eos, nec diffugiam, nec diſſimulabo: ſed cum armis meis cum ipſo proficiſcar, & omnibus quibus potero juvabo adverſus illo per fidem, ſine malo ingenio, ſecundum meam conſcientiam Sic. Deus me adjuvet; & iſti ſancti.

ANNO CHRISTI 1096.

IV. *Anathema iis qui treugam Dei jurare vel cuſtodire neglexerint. Item falſariis & raptoribus.*

Statuit præterea ſancta ſynodus, ut omnes feriantur anathemate qui hoc juramentum facere noluerint, vel hanc conſtitutionem violaverint: & omnes qui eis communicaverint, vel ſua vendiderint, ſive fabri, ſive alii officiales, ſive presbyteri, qui eos ad communionem ſuſceperint, vel divinum eis officium fecerint. Hoc etiam anathemate feriuntur falſarii, & raptores, & emptores prædarum, & qui in caſtris congregantur propter exercendas rapinas, & domini qui amodo eos retinuerint in caſtris ſuis. Et auctoritate apoſtolica & noſtra prohibemus, ut nulla chriſtianitas fiat in terris dominorum illorum.

V. *Ut eccleſiæ res ſuas & conſuetudines retineant, & laici partem in decimis, aliiſve nullam capiant: nec ſervitium indebitum exigant.*

Statuit etiam ſancta ſynodus, ut omnes eccleſiæ ita ſint ſaiſiatæ de rebus ſuis, ſicut fuerunt tempore Guillelmi regis, & cum eiſdem conſuetudinibus: & quod nullus laicus participationem habeat in tertia parte decimæ, vel in ſepultura, vel in oblatione altaris: nec ſervitium, nec aliquam exactionem inde exigat, præter eam quæ tempore Guillelmi regis conſtituta fuit.

VI. *Ut presbyterum eccleſiæ laicus non det nec adimat ſine conſenſu epiſcopi: & ut nullus homo comam nutriat.*

Statuit etiam, ut nulius laicus det vel adimat presbyterum eccleſiæ, ſine conſenſu præſulis: nec vendat, nec pecuniam inde accipiat. At ut nullus homo comam nutriat, ſed ſit tonſus, ſicut decet Chriſtianum: alioquin a liminibus ſanctæ matris eccleſiæ ſequeſtrabitur, nec ſacerdos aliquis divinum ei officium faciet, vel ejus ſepulturæ intererit.

VII. *Ne laicus conſuetudines, vel juſtitiam epiſcopalem habeat.*

Nullus laicus habeat conſuetudines epiſcopales, vel juſtitiam quæ pertinet ad curam animarum.

VIII.

ANNO CHRISTI 1096.

VIII. *Nullus presbyter efficiatur homo laici.*

Nullus presbyter efficiatur homo laici. Quia indignum est, ut manus Deo consecratæ, & per sacram unctionem sanctificatæ mittantur inter manus non consecratas: quia est aut homicida, vel adulter, aut cujuslibet criminalis peccati obnoxius. Sed si feudum a laico sacerdos tenuerit, quod ad ecclesiam non pertineat, talem faciat ei fidelitatem quod securus sit.

ANNO CHRISTI 1096.

Hæc itaque Gislebertus Ebroicensis episcopus, qui pro sua proceritate cognominabatur Grus, & Fulbertus Rotomagensis archidiaconus, scita patrum palam promulgaverunt: & Guillelmus archiepiscopus, aliique præsules auctoritate sua corroboraverunt: Odo quippe Bajocensis, & Gislebertus Luxovienſis, Turgisus Abrincatensis, & Serlo Sagiensis, atque Radulfus Constantiensis, præfatam synodum sanxerunt. Abbates quoque totius provinciæ, cum clero, & parte procerum pacem optantium, adfuerunt.

CONCILIUM TURONENSE,

Pro expeditione Hierosolymit. aliisque tractandis indictum anno Domini MXCVI. tempore Urbani papæ II.

Hic errare Bertholdum patet ex concilio Lemovicensi 1095.

Acta concilii apud Bertholdum his verbis describuntur: Dominus papa Arelati * diem dominicæ nativitatis cum diversarum provinciarum episcopis glorioſissime celebravit. In his locis ex parte schismaticorum, Wirceburgensis episcopus ad apostolicum pervenit, ejusque misericordiam consecutus est: ita tamen, ut eadem misericordia a legatis papæ in Teutonicis partibus perficeretur eidem. In tertia hebdomada quadragesimæ dominus papa synodum celebravit, cum diversarum episcopis provinciarum, in civitate Turonensi, ubi iterum suorum præteritorum statuta conciliorum generalis synodi assensione roboravit. Et non multo post, episcopum Strazburgensem de excommunicatione resipiscentem recepit in communionem: ita tamen, ut de illatis criminibus se expurgaret,

Pergit agere de Hierosolymitana expeditione ibi decreta, deque his qui in Hungaria periclitati sunt militibus, ac deinpe de regis Francorum absolutione,

Erratisatum hoc in concilio Nemausensi hujus anni, non in Turon.

his verbis: * Philippus rex Galliarum, jamdudum pro adulterio excommunicatus, tandem domino papæ, dum adhuc in Gallis moraretur, satis humiliter ad satisfactionem venit: & abjurata adultera, in gratiam receptus est, seque in servitium domino papæ promptum exhibuit. *Hæc ipse.*

De eodem concilio, sic chronicon Turonense MS. Anno domini MXCVI. Henrici Imp. XL. & Philippi Regis XXXVI. Urbanus papa apud Turonas mense Martio concilium congregavit: & ecclesiam Majoris monasterii dedicavit. Et in media quadragesima, in ecclesia B. Martini, more Romano corona palmarum se coronavit.

Chronic. autem Malleac. ad eundem an. Turonis, *inquit*, tenuit concilium (Urbanus) in monasterio S. Martini: in quo inter alia instauravit abbatiam S. Mauri, & præcepit habere abbates; & primus fuit Girandus.

In hoc quoque concilio controversiam inter canonicos S. Martini & monachos Cormeriacenses composuit Urbanus, sententia secundum canonicos lata: qua statuit ut abbates Cormeriacenses baculum pastoralem de sepulcro S. Martini, communi decani & capituli jussu sumerent. En testes concilii & judicii istius litteras pontificis, Pictavis datas.

Urbanus episcopus servus servorum Dei.

QUerelam de Cormaricensi cœnobio inter B. Martini canonicos, & illius loci monachos diutius agitatam, qualiter in conspectu nostro, archiepiscoporum abbatumque judicio definita sit ad utrorumque quietem perpetuam, nostræ auctoritatis litteris præcipimus annotandum. Lectis enim in conspectu publico B. Martini privilegiis, ipsius etiam cœnobii monimentis, patuit locum illum ex supradictæ ecclesiæ stipendiis, canonicorum ipsorum studio fuisse ædificatum. Qui postea per Andegavensem comitem, advocatiæ seu defensionis occasione, ex canonicorum potestate sublatus est. Ex considentium igitur fratrum, qui nobiscum Turonis ad ecclesiastica negotia finienda convenerant, deliberatione atque judicio, Cormaricensis abbas Guido, baculum non ordinate acceptum B. Marini canonicis reddidit. Qui mox super B. Martini tumulum positus est: postea tamen ex eodem tumulo eidem abbati, quia religiosæ conversationis habebatur, restitutus est. Perpetuo itaque decreto ratum esse præcepimus, ne deinceps in Cormaricensi cœnobio aliter eligatur, quam in supradictæ ecclesiæ privilegio continetur. Electus autem supradicto tenore, de B. Martini sepulcro baculum sumat: item defuncto abbate, semper ad eumdem locum baculus referatur, ut super illa sanctissima confessoris apostolici membra, communi decani & capituli jussu, signum illud pastoralis regiminis semper accipiatur: salvo Turonensis archiepiscopi jure, quod in abbatis ordinatione secundum communem ecclesiæ consuetudinem exercendum est. Si quis sanctæ constitutioni huic obviam ire, & Cormaricense cœnobium ecclesiæ B. Martini subtrahere tentaverit, apostolicæ indignationis gladio, & sancti Spiritus judicio feriatur.

Signum Urbani papæ.
Signum Hugonis Lugdunensis archiepiscopi.
Signum Radulphi Turonensis archiepiscopi.
Signum Guidonis Viennensis archiepiscopi
Signum Hildeberti Bituricensis archiepiscopi.
Signum Amati Burdegalensis archiepiscopi.
Signum Heuzonis cardinalis.
Signum Alberti cardinalis.
Signum Gregorii cardinalis.
Signum Ivonis Carnurensis episcopi.
Signum Goffredi Andegavensis episcopi.
Signum Hoelli Cenomanensis episcopi.

Si-

ANNO CHRISTI 1096.

Signum Morvani Venetensis episcopi.
Signum Benedicti Nannet. episcopi.
Signum Guillelmi Arvernensis episcopi.
Signum Brunonis Signiensis episcopi.
Signum Marbodi Rhedonensis electi.
Signum monachorum Cormaricensium Simonis prioris, Bernerii.
Signum Burchardi præcentoris S. Martini.
Signum Fulcherii præpositi.
Signum Matthæi præpositi.
Signum Sichardi præpositi.
Signum Alexandri subdiaconi.

Datum Pictavis per manum Johannis S. R. E. diaconi cardinalis III. Kalendas Aprilis, Indictione IV. anno Domini MXCVI. pontificatus Urbani papæ IX.

Monasteriorum quoque Fossatensis & Glannafolii controversiam ibidem dijudicatam intelligimus ex chronico Casinensi, lib. IV. cap. 18. *Idem præterea pontifex*, inquit, *pro negotiis ecclesiasticis Gallias ingressus, in Turonensi concilio, ubi ipse præsidebat, monasterium S. Mauri in Glannafolio a Fossatensium monachorum abstractum tyrannide, pristinæ dignitati libertatique restituit, sub magisterio tantum Casinensis cœnobii perpetuo mansurum.* Hæc Casinensis monachus. Cæterum læsos se hac sententia, postea conquesti sunt Fossatenses, & *fuisse subreptum papæ Urbano:* postularuntque per Ivonem Carnotensem a Paschali papa II. ut judicium retractaret. En Ivonis epistola.

Epist. 159.

PASCHALI SUMMO PONTIFICI.

Ivo humilis ecclesiæ Carnotensis minister, per mare hujus mundi prospere navigare, & post superata naufragia navem in tuto collocare.

QUoniam judicio Romanæ ecclesiæ a nemine foris retractari posse, eadem Romana ecclesia docente didicimus: si qui aliquando se prægravatos ipsius ecclesiæ auctoritate conqueruntur, hoc eis consilium damus, ut non descendant in Egyptum propter auxilium, sed ab ipsa ad eam confugiant: & inde expetant levamen, unde se conqueruntur accepisse gravamen: quia quæ aliquando corripit paterna severitate, eadem frequenter colligit materna pietate. Quod ideo prælibavimus beatitudini vestræ, ut causam Fossatentium monachorum patienter audiatis: & quantum salva apostolica reverentia fieri potest, anxietatem eorum misericorditer relevetis. Conqueruntur enim, se in concilio Turonensi fuisse prægravatos, quoniam ad suggestionem comitis Andegavensis dicunt fuisse subreptum domno papæ Urbano, monasterium Sancti Mauri situm in patria Andegavensi, quod sub jure Fossatensis monasterii antea per trecentos aut eo amplius annos extiterat, de ejusdem monasterii jure auferret, & ordinato ibi abbate liberum esse constitueret. Quod & factum est, Fossatensibus monachis jus suum reclamantibus, & multis qui concilio intererant, aliter sentientibus: cum viderent privilegium, quo nitebantur Fossatenses monachi, de manibus eorum ab Andegavensibus fuisse ereptum, & in plures partes fuisse conscissum. Adhibitis ergo multorum intercessionibus supplicant prædicti monachi, ut eorum negotium a majestate vestra legitima discussione retractetur; & vel misericordia flectente, vel justitia dictante, terminetur. Vale.

ANNO CHRISTI 1096.

G. C. Annotat ad hanc epistolam Fr. Juretus, Rorigonis comitis rogatu, Ludovicum imperatorem edicto sanxisse, *ut rectores Fossatensis monasterii semper providentiam de eodem loco haberent, instantiam solicitudinis suæ tam loco quam congregationi vigilanti cura in omnibus adhiberent; tales videlicet eis magistros & præpositos ordinando, quorum nutu & regimine cuncta illis perficienda, & interius, & exterius, studiose disponerentur.* Idque repetit ex scriptore translationis & miraculorum S. Mauri, cap. III.

☞ AD TURONENSE CONCILIUM

Urbano II. pontifice presente anno 1096, celebratum.

ADDITIO.

Suppl Manst to. II p. 144. Anco 1096.

BAluzius *Miscellan. tom. II. chartam fundationis ecclesiæ Mariæ de Rota in diœcesi Andegavensi recitat, cui rerum quarumdam accessionem fecit Raginaldus quidam Cerdonensis, & Mauritius filius ejus, ejusdemque accessionis ista confirmatio ibidem legitur.*

Ex Balluz. Miscel to II p. 113.

Facta igitur hac concessione a Raginaldo Credonensi, firmata est hæc charta in superiori camera Gaufridi Andegavensis episcopi junioris per impositionem manus Urbani II. Papæ, & per B. Petri auctoritatem pridie Idus februarii in primo anno ordinationis Gaufridis junioris episcopi, in nono ordinationis Urbani prædicti papæ, ipso Gaufrido juniori episcopo vidente & laudante, episcopo Signensi, Teuthione, Alberto Rangerio cardinalibus videntibus & laudantibus. Affuerunt etiam de clericis papæ, Emorrandus de Seissuns, Milo sancti Albini monachus. De clericis Andegavensis episcopi Willelmus de sancto Laudo, Goffridus Widonis filius. De clericis in præfata ecclesia sub regula degentibus, Robertus, & Quintinus & duo Hervei, & alii duo.

Signum Adelberti primatis Bituricensis.
Ego Wido gratia Dei Viennensium archiepiscopus subscripsi.
Ego Geraldus Morinorum episcopus subscripsi.
Signum Renerii canonici Malleonensis.
Ego Rangerius cardinalis subscripsi.
Signum Fulconis Andegavensis comitis.

His audientibus Clarembaldo de Rupeforti & Hieronymo fratre ejus, & Goffrido Fulcredo & Hugone de Pocejo.

Hæc secunda sanctio facta est (in) Turonensi concilio, apostolico viro missam devotissime celebrante XII. Kalend. Aprilis, luna existente XXII. anno MXCVI. incarnati verbi, Philippo rege Francorum imperium tenente.

Signum magistri Mainegaudi.
Signum Guillelmi electi de Claromonte.
Signum Raginaldi Andegavensis junioris episcopi.
Signum Radulphi archiepiscopi Turonensis.

En aliud vetus documentum ad hanc synodum pertinens.

Urbanus episcopus servus servorum Dei reverentissimo & Karissimo fratri Oderisio nostris per Dei gratiam manibus, & in cardinalem sanctæ Ro-

Ex Garnerii Hist. Casin to I. p. 298.

Romanæ ecclesiæ sacerdoti, & in abbatem Cassinensis monasterii consecrato, ejusque successoribus regulariter substituendis in perpetuum. ANNO CHRISTI 1096.

Pater & princeps monachicæ institutionis, gratia & nomine Benedictus, discipulum suum beatissimum Maurum ob religionis studium docendum, & augendum in Gallias destinavit, sicut in eorum gestis luce clarius reperimus, qui ad loca destinata perveniens monasterium quod Glannafolium dicitur in Andecavensium diœcesi, divina gratia prosequente, construxit, quod Cassinensi cœnobio, unde prodierat, commisit, ubi cum plurimis virtutum insignibus, cooperante Domino effulsisset, Bertulfum discipulum suum abbatem substituens monachis Cassinensibus qui una secum venerant super eum sollicitius invigilare præcepit, ne in aliquo a rectitudine regularis tramitis deviaret, sicque temporalis vitæ finem fortitus est, ac sepultus. Post nonnulla igitur annorum curricula, peccatis exigentibus idem monasterium a Gaidulfo quondam destructum, sed postmodum religiosorum & virorum studio reparatum. Eo itaque tempore venerandæ memoriæ Adrianus papa simul cum Carolo rege Francorum & patritio Romanorum præfatum monasterium Glannafoliensis venerabili Theodemario Cassinensi abbati super hac re querimoniam facienti, cognita ratione restituit, atque auctoritate apostolica confirmavit. Verum quia Dei judicia abyssus multa, jam dictum cœnobium barbarorum incursu vastatum iterum, & destructum asseritur. Depopulationis ergo illius barbaricæ solitudine permanente illustrium principum studio provisum fuit, quatenus Glannafoliensis locus monachichæ tunc quieti incongruus per Fossatenses monachos disponeretur: quæ quidem dispositio usque ad tempora nostra immobiliter perduravit. Cæterum cum Fossatensis etiam locus ab observatione religionis desiisset, Glannofoliensis ecclesia per loci ipsius præpositos non tam disposita quam dissipata diutius videbatur. Contingit autem divinæ dispositione clementiæ, cum pro ecclesiasticis causis in Gallias transissemus nos locum illum cum confratribus nostris episcopis & Romanæ ecclesiæ cardinalibus visitasse. Fratrum igitur Deo servientium illic & circum habitantium nobilium virorum nos turba circumstetit super dissipatione multimoda conquerentium, quæ ab his inferebatur, quorum eos oportuerat industria gubernari; adjectæ his sunt communis filii nostri Johannis S. Romanæ ecclesiæ diaconi cardinalis, & vestri Cassinensis cœnobii monachi pro parte tua, & venerabilis fratris nostri Goffridi Andecavensis episcopi, & filii nostri Fulchonis Andecavensis comitis preces, proprium loci illi abbatem sub ditionem Cassinensis ecclesiæ auctoritate sedis apostolicæ restitui postulantium, nec parum in brevi profectum loco eventurum sperabant, & de trigesimo, qui nunc inerat, monachorum numero, repente ampliorem futurum, siquidem a Fossatensium erepti tyrannide abbatis proprii regimine fruerentur. Proinde Fossatensibus monachis diem certum statuimus, quo se nostræ audientiæ. si habentes privilegiis præsentarent. Considentibus ergo nobiscum in Turonensi ecclesia archiepiscopis, episcopis, & abbatibus, numero quadraginta quatuor, facta de hoc negotio quæstione, chartam nobis prædicti fratres in communi audientia præsentarunt, quasi Romani pontificis Adriani, quæ omnino falsa manifestis est indiciis comprobata. Placuit itaque cunctis in commune fratribus qui confederant, quandoquidem in Fossatensi monasterio religionis observantia jam per tempora loca * defecerat, & Glannafoliensis locus per eos nop meliorationi, sed deteriorationi videbatur expositus, cessante causa etiam cessaret effectus, & Glannafolienſibus monachis abbatis cardinalis solatium redderetur. Et tunc ergo communi decreto sancimus, & nunc per præsenti privilegii paginam legitimum sempiternum apostolica auctoritate statuimus, ut in loco illo venerabili sæpe superius nominato cardinalis abbas perpetuis temporibus habeatur, salva per omnia reverentia, & obedientia matris suæ ecclesiæ Cassinensis. Prædecessorum nostrorum ergo Romanorum pontificum Adriani & Nicolai vestigia comitantes prænominatum Glannofolienſe cœnobium cum omnibus pertinentiis suis salva libertate, & dignitate ejusdem loci tibi, tuoque Cassinensi monasterio præsentis nostri privilegii pagina cum omnibus possessionibus suis confirmamus. In quibus hæc propriis duximus nominibus adnotanda. In primis villa Blazon, &c. statuimus etiam ut obeunte nunc Girardo ejus loci abbate, nullus ibi subreptionis astutia vel violentia præponatur, nisi quem fratres communi consensu, vel fratrum pars consilii sanioris secundum B. Benedicti regulam elegerint, apud Casinum secundum tenorem privilegiorum suorum benedicendum. Quod si forte, quod evenire vix credimus, in ipsa congregatione aliquis ad hoc officium idoneus non reperitur, de Cassinensi cœnobio abbatem sibi eligant ibidem similiter benedicendum, sicque præpositurum Cassinensem & vicariatum ejusdem Cassinensis abbatis per totam Galliam accipiens ad suum cœnobium redeat. Omnibus autem quinque annis limina B. Benedicti Cassinensis visitet, in Mauri loco resideat in Casino, & in omnibus cellis ejus super eum nullus abbas sedeat, & nulli alio loco, nisi tantum Cassinensis subdatur. Si quid vero de ordine monastico tractandum fuerit arbitrio præpositi Cassinensis, quam & abbatis B. Mauri disponatur Insuper autem præsenti privilegio supradictum locum una cum omnibus suis pertinentibus, ecclesiis, & possessionibus per totum orbem roboramus, atque ut nullius alterius ecclesiæ, vel episcopi, nisi Cassinensis ecclesiæ ditionibus submittatur, auctoritate apostolica interdicimus. Quæcumque præterea in futurum, sive concessione pontificum, sive liberalitate principum vel oblatione fidelium juste atque canonice poteritis adipisci firma eidem loco & illibata permaneant. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat idem cœnobium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare; sed omnia integra conserventur eorum pro quorum sustentatione ac gubernatione concessa sunt usibus omnibus modis profutura; sepulturam quoque ejusdem loci liberam esse facimus, ut eorum qui illic sepeliri deliberaverint devotioni & extremæ voluntati nullus obsistat. Si qua sane in crastinum ecclesiastica, sæculariſve persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens contra eam temere venire temptaverit, secundo tertiove commonita, si non satisfactione congrua emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se existere divino judicio de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sanctissimo & sacratissimo corpore & sanguine Dei & Domini redemptoris Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem vestroque cœnobio justa servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant & apud distri-

ANNO CHRISTI 1096. * f. longe.

ANNO CHRISTI 1096.

ctum judicem præmia æternæ pacis inveniant, amen, amen. Scriptum per manum Petri scriniarii sacri palatii.

Data apud Tarracinam per manum Johannis S. R. E. diaconi cardinalis XII. Kal. Aprilis indictione V. anno Dominicæ Incarnat. MXCVII. anno autem pontificatus domni papæ Urbani secundi X.

CONCILIUM SANTONENSE

In quo imperatum jejunium omnibus apostolorum vigiliis, VI. Nonas Mart. Indict. IV. an. MXCVI.

Forte pro Ind. V. H.

Anno Domini MXCVI. *Indict.* * IV. VI. *Non. Mart. in quem diem incidebat Dominica prima quadragesimæ, Amatus Burdegalensis archiepiscopus, sedis apostolicæ legatus, concilium Santonibus habuit, cum archiepiscopis, episcopis, & abbatibus numero* XLIII. ubi, *ait chronicon Malleacense*, imperatum est omnibus apostolorum vigiliis jejunare. *Hujus concilii tempus consignatum habemus in charta, qua confirmantur Vindocinensis monasterii privilegia: cui subscriptum in hæc verba:*

Hæc subscripta confirmatio facta fuisse dinoscitur in concilio apud Santonas, sicut inferius dictum est. Anno ab incarnatione Domini MXCVI. Indict. IV. VI. Nonas Martii.

*Romanæ sedis legatus.

Ego Amatus Burdegalensis archiepiscopus * R. S. L. subscripsi, & præsentis crucis signo † hoc privilegium monasterio Vindocinensi confirmavi in concilio apud Santonas: & ibi hujus sancti privilegii violatores excommunicavi, & mecum pariter archiepiscopi, episcopi, abbates, qui adfuerunt num. XLIII. quorum quædam nomina subscribi voluimus:

Raimundus Auscienſis archiepiscopus.
Rotlandus Dolensis archiepiscopus.
Ramnulfus Santonensis episcopus.
Hildebertus Cenomanensis episcopus.
Gosfridus Andegavensis episcopus.
Marbodus Redonensis episcopus.
Simon Agennensis episcopus.
Petrus Pictaviensis episcopus.

Meminit ejusdem concilii charta altera tabularii Angeriacensis confecta pro concordia Carrofensis & Angeriacensis ecclesiæ: cujus hæc verba: Amato Romanæ urbis legato, Burdigalensi archiepiscopo, celebrante concilium apud Santonas, Petro abbate Carrofensi, Ansculfo abbate Angariacensi, Petro episcopo Pictavensi, Ramnulfo episcopo Santonensi, Willelmo Aquitanorum duce, an. MXCVI. in die qua canitur, lætare Jerusalem.

Quæ chartæ duæ non consentiunt. Nam dies VI. *Non. Mart. sive secundus Martii, qui adscribitur Vindocinensi privilegio, incidit eodem anno in dominicam primam quadragesimæ. At charta Angeriacensis dominicam quartam designat; quæ incidit in diem* X. *Kal. April. qui est Martii vigesimus tertius. Ergo vel in alterutra error, vel concilium hoc prima quadragesimæ dominica inchoatum, quarta nondum erat absolutum: quod nemo credat.*

Utrumque monumentum accepimus ex Joanne Beslyo, in historia comitum Pictavorum.

CONCILII SANCTONENSIS

ANNO CHRISTI 1097.

Anno MXCVII. celebrati fragmentum.

Ex Chartario Sylvæ-majoris.

Ex Marte Thesaur. anecd. to. p. 123.

TErram de Doeria & de Tosca, quam ecclesiæ S. Mariæ, quæ est in Sylva majori, Helias princeps de Didonia cum uxore sua Avitia, & filiis Galtero, Gifardo, & Helia pro salute animarum suarum donavit, postea pignoravit Abbas Malliacensis *, nobis nescientibus: sed postquam rescivimus facta proclamatione ab abbate nostro Achelmo in concilio Sanctonensi recuperavimus. Recitatis enim his suprascriptis, astante Helia cum filiis suis, & hoc confirmante judicio episcoporum & abbatum, & omnium proborum Clericorum judicio collaudato, & confirmato, in manu domni Amati S. R. E. legati Burdegalensis quoque Dei gratia Archiepiscopi dimisit, & collaudantibus omnibus, in eodem loco supradictus Legatus nos revestivit, Actum est hoc anno Dominicæ Incarnationis MXCVII.

* *scil.* Sylvæ majoris monachis.

SYNODUS ATREBATENSIS.

Anno 1096.

Ex Suppl. ad diplomata Micei to. 3. p. 21. edit. 1734.

SYnodus Atrebatensis an. MXCVI. Indictione VI. die III. idus Octobris, in qua statuitur mutua confraternitas inter Cathedralem Atrebatensem & Wedastinam Ecclesias.

CONCILIUM NEMAUSENSE

URBANI PAPÆ II.

Mense Julio celebratum, anno Christi MXCVI. Urbani ejusdem anno VIII.

Jam editum Tomo IV. Spicilegii. Nos utimur eo exemplari quod Sirmondus noster ad editionem paraverat descriptum ex cod. S. Albini Andegavensis.

TITULI CANONUM.

I. *Ut episcopis de monachorum ecclesiis præter censum nihil exigant: sacerdotes tamen in illis constituant.*

II. *Quod male quidam monachis negent sacerdotali officio fungi licere.*

III. *Quod monachi sacerdotali ministerio rectius fungi possint, quam presbyteri sæculares.*

IV. *De iis qui episcopos vel alios clericos capiunt.*

V.

V. *Ut defuncto episcopo res ejus nemo invadat.*
VI. *Ut laici oblationes & decimas ecclesiæ non retineant.*
VII. *Ut nullus ecclesiæ bona hereditario jure possideat.*
VIII. *Ut qui de manu laici beneficium susceperit, illo careat.*
IX. *Ut qui relicta minore ecclesia majorem appetiit, utraque careat.*
X. *De iis qui consanguineas vel adulteras ducunt.*
XI. *De raptoribus.*
XII. *De presbyteris fornicariis.*
XIII. *Ne puellæ nubant ante annos* XII.
XIV. *Ut nemo rem, quam ipse aut sui ecclesiæ dederint, ab ea repetat, nec clericum ad seculare judicium cogat.*
XV. *Ut episcopus, alterius excommonicatum non recipiat.*
XVI. *Ne monachi ad sepulturam, vel ad divinum officium recipiant excommunicatos*, &c.

CANONES.

I. *Ut episcopi de monachorum ecclesiis præter censum nihil exigant: sacerdotes tamen in illis constituant.*

In Arvernensi concilio * quæsitum est de episcopis, qui altaria monasteriis data frequenter redimi pecunia compellebant. Quia quidam simoniacæ pravitatis ramus in Galliarum partibus jam diutius inolevit, ut ecclesiæ vel decimæ, quæ vulgari vocabulo apud eos altaria nuncupantur, monasteriis datæ, sæpius ab episcopis sub palliata avaritia venundentur, mortuis nimirum seu mutatis clericis, quas personas vocant. Nos auctore Deo venalitatem omnem tam ex rebus quam ex ministeriis ecclesiasticis propellentes, hoc ulterius fieri apostolica auctoritate prohibemus, sicut & præbendas omnes venundandas interdicimus. Porro quæcumque altaria vel decimas ab annis xxx. & supra, sub hujusmodi redemptione monasteria possedisse noscuntur, quiete deinceps & sine molestia qualibet eis possidenda firmamus, salvo utique episcoporum censu * annuo, quem ex eisdem altaribus habere soliti sunt. Sane quia monachorum quidam episcopis jus suum auferre contendunt, statuimus ne in parochialibus ecclesiis, quas tenent, absque episcoporum consilio presbyteros collocent. Sed episcopi, parochiæ curam cum abbatum consensu sacerdoti committant, ut ejusmodi sacerdotes de plebis quidem cura episcopo rationem reddant, abbati vero pro rebus temporalibus ad monasterium pertinentibus debitam subjectionem exhibeant, & sic cuique sua jura serventur.

II. *Quod male quidam monachis negent sacerdotali officio fungi licere.*

Ex decreto Bonifacii 16. q. 1. c. sunt nonnulli. Ivo par. 7. c. 22.

Sunt nonnulli stulti dogmatis, magis zelo amaritudinis, quam dilectionis inflammati, asserentes monachos qui mundo mortui sunt, & Deo vivunt, sacerdotali officio indignos, neque pœnitentiam, aut Christianitatem, seu absolutionem largiri posse per sacerdotalis officii injunctam gratiam: sed omnino falluntur. Nam si ex hac causa veteres æmuli vera prædicarent, apostolicæ sedis compar B. Gregorius monachico habitu pollens, ad summum apicem nullatenus conscenderet, cui ligandi, solvendique potestas concessa est. Augustinus quoque, ejusdem sanctissimi Gregorii discipulus, Anglorum prædicator egregius & Pannonienſis Martinus, aliique quam plurimi viri sanctissimi, pretioso monachorum habitu fulgentes, nequaquam annulo pontificali subarrharentur. Neque enim Benedictus monachorum præceptor sanctissimus, hujus rei aliquo modo interdictor fuit: sed eos sæcularium negotiorum dixit expertes esse debere. Quod quidem apostolicis documentis, & sanctorum institutis, non solum monachis, verum canonicis summopere imperatur, utrisque enim perspicacibus sanctorum patrum exemplis, ut mortui mundo sint, præcipitur. Credimus igitur, a sacerdotibus monachis ligandi solvendique potestatem digne administrari: si tamen digne contigerit eos hoc ministerio sublimari. Quod evidenter affirmat, quisquis statum monachorum & habitum considerat. Angelus enim Græce, Latine nuntius dicitur. Sacerdotes igitur monachi atque canonici, qui Dei præcepta annuntiant, Angeli vocantur. Sed unusquisque angelicus ordo, quanto vicinius Deum contemplatur, tanto sublimius dignitate firmatur. Numquid non ut Cherubim monachi sex alis velantur? Duæ in capitio, quo caput tegitur, veris demonstrantur assertionibus. Illud vero quod brachiis extenditur, alas duas esse dicimus: & illud quo corpus tegitur, alas duas. Sic sex alarum numerus certissime conficitur. Decertantes igitur contra monachos in hac re, sacerdotalis potentiæ arceri officio præcipimus, ut ab hujuscemodi nefandis ausibus in posterum reprimantur: quia quanto quisque excelsior, tanto potentior.

III. *Quod monachi sacerdotali ministerio rectius fungi possint, quam presbyteri sæculares.*

Oportet eos, qui sæculum reliquerunt, ma-

majorem sollicitudinem habere pro pec- ANNO CHRISTI 1096. catis hominum orare, & plus valere eorum peccata solvere, quam presbyteri seculares. Quia hi secundum regulam apostolicam vivunt, & eorum sequentes vestigia, communem vitam ducunt, juxta quod in actibus eorum scriptum est: *Erat illis cor unum & anima una, & erant illis omnia communia*. Ideoque videtur nobis, ut his qui sua relinquunt pro Deo, dignius liceat baptizare, communionem dare, pœnitentiam imponere, necnon peccata solvere. Unde considerare nos oportet quantæ virtutis apud Deum sint, qui sæculum relinquentes, Domini obediunt præcepto dicentis: *Relinque omnia quæ habes, & veni, sequere me*. Unde censemus eos qui apostolorum figuram tenent, prædicare, baptizare, communionem dare, suscipere pœnitentes, peccata solvere.

Marc. 16.

26. q. 1. c. ex auctoritate.

IV. *De iis qui episcopos, vel alias clericos capiunt.*

Quicumque episcopum, abbatem, vel archidiaconum, vel presbyterum capere præsumpserit: publica primum dedecoratus infamia, honoris sui periculum incurrat: & tamdiu excommunicetur, & terra sua interdicatur, quamdiu ecclesiæ satisfacere distulerit. De cæteris vero clericis canonum teneatur sententia.

V. *Ut defuncto episcopo res ejus nemo invadat.*

Quotiens aliquis ecclesiæ antistes ex hac vita migraverit, duæ de melioribus ejusdem ecclesiæ personæ eligantur, quæ res episcopi defuncti, sicut ipse disposuerat, fideliter tractent, & quæ ad episcopatum pertinent, successuro pastori conservent. Quod si aliquis tyrannus res episcopii interim invaserit, aut violaverit: excommunicationi subjaceat, & ecclesia illa a divino cesset officio, & minores ecclesiæ tanquam matri compatiantur, quousque digna satisfactio subsequatur.

VI. *Ut laici oblationes & decimas ecclesiæ non retineant.*

Laicus, qui oblationem ecclesiæ, sepulturam, decimam, aut terram sanctuarii tenuerit, ab omnium fidelium communione separetur.

VII. *Ut nullus ecclesiæ bona hereditario jure possideat.*

Quicumque eccleſias, vel earum bona, hereditaria successione possident, tamdiu ecclesiastico careant beneficio, donec quas teneat ecclesias dimittant. ANNO CHRISTI 1096.

VIII. *Ut qui de manu laici beneficium susceperit, eo careat.*

Clericus, vel monachus, qui ecclesiasticum de manu laici susceperit beneficium, quia non intravit per ostium, sed ascendit aliunde sicut fur & latro, ab eodem separetur officio.

IX. *Ut qui relicta minore ecclesia majorem appetiit, utraque careat.*

Sacerdotes, quando regendis præficiuntur ecclesiis, de manu episcopi curam animarum suscipiant, ubi & in tota vita sua Deo deserviant, nisi canonico degradentur judicio. Quod si ambitionis vel cupiditatis causa ad aliam ditiorem migraverint ecclesiam, utramque amittant.

X. *De iis qui consanguineas vel adulteras ducunt.*

Qui publice consanguineas vel adulteras ducunt, quamdiu eas tenuerint, excommunicentur.

XI. *De raptoribus.*

Raptores, qui in rapiendo mortui fuerint absque canonica pœnitentia, non sepeliantur, nec pro eis missa celebretur.

XII. *De presbyteris fornicariis.*

Presbyteri publice fornicarii degradentur.

XIII. *Ne puellæ nubant ante annos 12.*

Puellulæ usque ad duodecim annos non nubant.

XIV. *Ut nemo rem quam ipse, aut sui, ecclesiæ dederint, ab ea repetat: nec clericum ad sæculare judicium cogat.*

Nullus habeat licentiam retrahere beneficium, a se vel ab antecessoribus suis ecclesiis collatum: & nec clericos, nec monachos, in curiam suam ad sæculare cogat venire judicium: quoniam hoc rapina esset & sacrilegium.

XV. *Ut episcopus, alterius excommunicatum non recipiat.*

Nullus episcopus, alterius recipiat excommunicatum.

XVI.

ANNO CHRISTI 1096.

XVI. *Ne monachi ad sepulturam vel ad divinum officium recipiant excommunicatos*, &c.

Monachi nullo modo recipiant ad sepulturam, aut ad quodlibet divinum officium, excommunicatos, aut raptores, aut interdictos.

ADDITIO GABR. COSSARTII S. J.

Hactenus Nemausenſis concilii canones. Acta vero cum ad nos temporum injuria non pervenerint, eorum partem nonnullam ex aliquot quæ ſuperſunt veſtigiis ſupplere conabimur.

Ac primum adiit concilium Philippus Francorum rex, in eoque abſolutus eſt. Malleacenſe chronicon. Reverſus eſt, *inquit*, Urbanus Santonas, & celebravit ibi ſanctum paſcha: & inde remeavit Romam, & in eundo remeavit Nemauſum civitatem, ubi item concilium tenuit, & reconciliavit Philippum regem Francorum.

De hoc igitur intelligendus concilio Bertholdus ad hunc annum, cum ait: Philippus Galliarum rex jamdudum pro adulterio excommunicatus, tandem papæ, dum adhuc in Galliis moraretur, ſatis humiliter ad ſatisfactionem venit, & abjurata adultera in gratiam receptus eſt *In quibus Bertholdi verbis cum nulla fiat Nemauſenſis concilii monitio: ea Binius refert ad Turonenſe cui ſubjiciuntur. At de errore jam admonui ad illud concilium, brevi ad marginem adjecto ſcholio.*

Agitata hic quoque Anſelmi cauſa eſt electi Bellovacenſis epiſcopi, cujus electionem nec prius confirmarat pontifex, & tunc ut confirmaret exorari non potuit. Quod ex una Ivonis Carnotenſis epiſtola LV. *ad Hugonem Lugdunenſem archiepiſcopum, & ſedis apoſtolicæ legatum, diſcimus.* Cauſam, *inquit*, Beluacenſis electi nuper apud Nemauſum coram domno papa familiariter ventilari veſtra paternitas audivit: & aliquando ut Beluacenſi eccleſiæ ſecundum vota ſua facta electio confirmaretur, apud domnum papam cum aliis interceſſoribus interceſſit. Sed quia domnus papa quibus de cauſis voluit, prædictam electionem confirmare diſtulit, &c. *Et infra:* tantum provideat veſtra vigilantia, ne ulterius ſuſpendendo ordinationem electi, laboret & periclitetur eccleſia. Quod ſi in hoc bene conſultum famæ veſtræ creditis: utile eſt & conducibile, ut Metropolitani ſui & comprovincialium diſcretioni & providentiæ cum veſtra benevolentia commitatis.

In hoc quoque concilio diſceptata eſt controverſia inter Iſarnum epiſcopum Toloſanum, & clericos ſancti Saturnini. Quæ ejuſmodi eſſet, quidve ſuper ea fit actum, diſcimus ex narratione Calliſti ipſius papæ II. inſerta in inſtrumento quo continetur Toloſani concilii ſub Caliſto mentio, & alia quædam. Refertur hoc monumentum a Catello in commentariis Septimaniæ, lib. 3. pag. 878. ex quo Calliſti verba, quæ ad Nemauſenſe concilium attinent, decerpo: Ego, *inquit*, fratres, in concilio Nemauſenſi, in quo domnus papa Urbanus præfuit, cum multis aliis interfui: ibique clericos beati Saturnini domnum papam interpellantes audivi, quatenus quartam partem oblationis altari beati Saturnini epiſcopo Iſarno, qui tunc temporis in dominio ſuo eam tenebat, auferret, & ſibi daret. Et domnus papa petitionibus eorum condeſcendi videbatur. Quibus epiſcopus Iſarnus magnanimiter reſiſtebat, & nequaquam hoc ſe facere poſſe dicebat: quia ſi id faceret, unde viveret non habebat. Et quia nobis, mihi & fratri meo qui tunc temporis erat archiepiſcopus Briaſſenſis, videbatur præjudicium epiſcopo Iſarno fieri: partes ejus, quantum potuimus, ſuſtinuimus: in tantum ut nobis præſentibus iſtud fieri non potuerit. Tranſacto vero concilio domnus papa epiſcopum Iſarnum in cameram ſuam deduxit: ibique vi comitis Raimundi, reclamantibus tamen clericis qui tunc ibi aderant, hanc quartam oblationis altaris partem tulit. Mandavit tamen iiſdem papa, ut Iſarnus epiſcopus de eccleſia beati Saturnini ſemper cum ſuis victum haberet: quod &, dum vixit, habuit.

Confirmata ibidem Raimundi comitis Toloſani donatio terræ ſancti Ægidii, Odiloni abbati Cluniacenſi: cujus exemplum ſubjicio.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, Patris videlicet, & Filii, & Spiritus ſancti. Ad honorem & reverentiam unitatis in Trinitate, & beatæ & intemeratæ Dei genitricis virginis Mariæ, & omnium ſuperiorum ſpirituum, ac beatorum apoſtolorum Petri & Pauli, & omnium ſanctorum, & præcipue ſanctiſſimi confeſſoris Chriſti Ægidii. Ego Raimundus Dei permiſſione dictus comes Toloſanorum, & Rutenenſium, dux Narbonæ, marchio Provinciæ, timens periculum animæ meæ ac prædeceſſorum meorum, in concilio apud Nemauſum celebrato a domno & venerabili papa Urbano II. in præſentia ipſius & totius ſancti concilii, relinquo, & plenariam guirpitionem facio domno ac religioſo abbati Odiloni, nec non fratribus, cum eo ibidem adſtantibus, omnes honores ſancti Ægidii, tam in eadem villa quæ dicitur, *Flaviana*, quam in extrinſecis, quidquid juſte, ſive injuſte videbar obtinere, ſive omnes rectas ſive pravas conſuetudines quas ego vel anteceſſores mei ibidem habuimus, pro emendatione omnium meorum præteritorum criminum, & pro adeptione futurorum bonorum. Fiat, fiat, Amen. Si quis vero poſterorum meorum huic meæ guirpitioni obſiſtere vel contradicere attentaverit, cum Juda traditore, & Simone mago, & Datan & Abiron, & cum aliis omnibus ſceleratis ſe ſempiterna ultione damnatum ſciat. Facta & confirmata charta in Nemauſenſi concilio a domno papa Urbano II. celebrato anno ab incarnat. Domini MXCVI. Indictione IV. ſeptima feria, IV. Idus Julii, pontificatus domni Urbani papæ anno IX. regnante Philippo rege.

Teſtes, Gauterius Albanenſis epiſcopus.
Gregorius Papienſis cardinalis.
Joannes diaconus cardinalis.
Albertus cardinalis presbyter.
Daimbertus Piſanus archiepiſcopus cardinalis.
Hugo Lugdunenſis archiepiſcopus, & legatus.
Amatus Burdegalenſis archiepiſcopus & legatus.
Bernardus Toletanus archiepiſcopus, & legatus.
Bruno Signinus epiſcopus.
Hugo Biſuntinus archiepiſcopus.
Bertrannus Nemauſenſis epiſcopus.

Monachi qui cum abbate Odilone hoc ſuſceperunt: Roſtagnus prior, Petrus decanus, Berrozet, Petrus & Guillelmus de Caſtlar, Raimundus & Joannes, Petrus de Lauraco.

Laici teſtes: ipſe Raimundus comes, Petrus Bermundi, Guillelmus de Montepeſſulano, Raimundus Petri de Gorza, Pentius Guillelmi de Bariac, Petrus Guillelmi de Roccamaura, Roſtagnus de Poſquerias, & decanus, & Rainerius de Poſquerias.

Hanc donationem Urbanus iterum Avenione poſt aliquot dies confirmavit: & monaſterium ſancti Ægidii, privilegio atque immunitate donavit. Inſtrumentum accipe.

Urbanus epiſcopus, ſervus ſervorum Dei.

SIcut injuſta poſcentibus nullus eſt tribuendus effectus, ſic legitima deſiderantium non eſt differenda petitio. Comes nimirum Toloſanorum ac Ruthenenſium, & Marchio provinciæ, Raimundus, potentatus ſui partem a Romana eccleſia detinens, honores omnes ad beatum Ægidium pertinentes tam in valle *Flaviana*, quam extrinſecus, quicquid juſte ſive injuſte videbatur tenere, omnes rectas ſive pravas conſuetudines, quas ipſius anteceſſores, aut ipſe, habuerant, ob ho-

honorem Dei & beati Ægidii reverentiam dereliquit. Quam videlicet missionem, apud Nemausense concilium jurans in manu nostra, Odiloni abbati, & ejus fratribus fecit, in Hierosolymitanam expeditionem iturus, seque & universos successores suos, si forte hoc donum irritum facere pertentarent, quod ad se erat, damnatione & maledictione mulctavit. Quod igitur suggerente ipso, & monachis exorantibus, in totius concilii conspectu firmavimus, necnon & per auctoritatis nostræ literas stabilimus. Si quis ergo ecclesiastica sæcularisve persona hanc supradicti comitis missionem, & nostram atque totius concilii confirmationem evacuare, aut pervertere præsumpserit, usque quo satisfaciat, excommunicationi anathematique subdatur, & honoris atque officii sui evacuatione plectatur.

ANNO CHRISTI 1096.

Post hæc divinæ voluntatis dispositione actum est, ut apud B. Ægidii monasterium, basilicæ novæ aram omnipotenti Deo nostris manibus dicaremus. Sanximus igitur & sancimus, & ad posterum memoriam literis designamus, ne quis ulterius archiepiscopus, aut episcopus, adversus eandem ecclesiam audeat excommunicationis, aut interdictionis proferre sententiam: quatenus idem monasterium ex ipsius B. Ægidii traditione sanctæ Romanæ ecclesiæ juri proprio subditum: Romanæ semper libertatis gratia perfruatur. Si quis autem decreti hujus tenore cognito, obviam venire tentaverit, honoris & officii sui detrimentum patiatur, atque a sacratissimo corpore, & sanguine Dei ac Domini Redemptoris nostri Jesu Christi alienus fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco justa servantibus pax & misericordia a Deo & patre nostro & Domino Jesu Christo præsentibus ac futuris sæculis conservetur, Amen, amen, amen.

Datum per manum Joannis S. R. E. diaconi cardinalis ac bibliothecarii, apud Avenionem in monasterio S. Andreæ, XI. Kalendas Augusti, Indictione quarta incarnationis Dominicæ MXCVI. pontificatus autem domini Urbani II. papæ IX.

Adde in hoc concilio initam fuisse concordiam inter Berengarium Tarraconensem Archiep. & Monachos Rivipullenses, ut liquet ex sequenti documento a Baluzio Tom. 7. Miscel. edito pag. 72.

ANNO CHRISTI 1096.

ANno Dominicæ incarnationis MXCVI. æra millesima CXXXIV. venit Dominus Papa Urbanus ad celebrandum Concilium apud civitatem Nemausum cum multitudine Episcoporum atque Abbatum & cæterorum fidelium diversi ordinis ex multis provinciis atque regionibus illuc confluentium; ubi de statu ecclesiæ Dei multa fuerunt a jam dicto Papa & reliquo conventu Deo opitulante dispositа. Inter quos adfuit Domnus Bertrandus sanctæ Dei genitricis Mariæ scilicet Rivipollentis Abbas conquerens super Domno Berengario Tarraconensi Archiepiscopo & sedis Ausonæ clero, qui Ecclesias prædicti cœnobii, scilicet Rivipullensis, contra privilegia apostolica eidem loco a Pontificibus Romanæ Ecclesiæ concessa a divino officio interdixerant. Unde causa concordiæ egressi sunt in partem Gualterius Albanensis Episcopus, & Domnus Ricardus Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, & Abbas Massilienſis, & Gothafredus Magalonensis, & Bernardus Gerundensis, & Artallus Elenensis Pontifices, & Petrus Cuxanensis, & Benedictus Balneolensis Abbates, & Willermus Raymundi palatii Barchinonensis Dapifer, & alii quamplurimi bonorum hominum tam clericorum quam laicorum, qui interfuerunt illo colloquio. Ante hos vero omnes præfatus Tarraconensis Archiepiscopus testatus est quod eo nesciente & absque sua omnino jussione facta fuisset interdictio Ecclesiarum prælibatæ sanctæ Mariæ Rivipollentis cœnobii. In quorum etiam præsentia dixit quod competentem faceret justitiam prænominato Abbati & monachis præfixi cœnobii de clericis qui præfatam interdictionem fecerant & auctores hujus malæ operationis extiterant. Et ne aliqua altercatio vel inimicitia seu discordia inter se & Abbatem prænominatum & monachos ejus de violandis Pontificum Romanorum privilegiis amodo oriretur, coram omnibus superius memoratis his verbis injunxit. *Ego Berengarius gratia Dei Tarraconensis Archiepiscopus laudo atque confirmo seu corroboro privilegia quæ a Romana Ecclesia jam dicto loco sanctæ Mariæ Rivipollentis cœnobii olim fuerunt concessa, & ea in perpetuum fideliter observabo sicut mei antecessores ea melius noscuntur observasse. Berengarius gratia Dei Tarraconensis Archiepiscopus.* Actum est hoc apud præfatum Concilium V. Idus Julii anno XXXVIII. regni Philippi Regis Francorum.

☞ AD NEMAUSENSE CONCILIUM

Ab Urbano II. papa anno 1096. celebratum.

ADDITIO.

Suppl. Manſi To. II. p. 147.

NEmausensis concilii acta supplent ea, quæ se præsente de causa Tolosana in eo concilio tractata & definita testatur Callistus II. papa, & traduntur in charta definitionis ejusdem controversiæ, in Concilio Tolosano anni 1119. latæ. Agebatur de jure quodam in ecclesiam Amantianam, quam S. Stephani præpositus sibi olim ereptam repetebat, reclamante vicissim pro suo jure Antistite Amantianensi in Occitania. Ita ergo rem in concilio Nemausensi agitatam & definitam asserit idem Callistus II. qui tunc Guido erat archiepiscopus Viennensis: Ego, fratres, in concilio Nemausensi, in quo Dominus papa Urbanus præfuit, cum multis aliis interfui: ibique clericos B. Saturnini dominum papam interpellantes audivi, quatenus quartam partem oblationis altaris B. Saturnini episcopo Isarno, qui tunc temporis in domino suo eam tenebat auferret, & sibi daret. Et dominus papa petitionibus eorum condescendi videbatur; quibus episcopus Isarnus magnanimiter resistebat, & nequaquam hoc se facere posse dicebat: quia si id faceret, unde viveret non habebat. Et quia nobis, mihi & fratri meo, qui tunc temporis erat archiepiscopus Briassensis, videbatur præjudicium episcopo Isarno fieri: partes ejus quantum potuimus, sustinuimus, in tantum, ut nobis præsentibus istud fieri non potuerit, Transacto vero concilio dominus papa episcopum Isarnum in cameram suam deduxit, ibique vi comitis Raimundi, reclamantibus tamen clericis, qui tunc ibi aderant,

rant, hanc quartam oblationis altaris partem tulit. Mandavit tamen iisdem papa, ut Isarnus episcopus de ecclesia beati Saturnini semper cum A suis victum haberet: quod & dum vixit habuit. *Ita legas in ea charta apud Labbe tom. XII. pag. 1290. Ven. edit.* ANNO CHRISTI 1096.

REMENSE CONCILIUM

ANNO CHRISTI 1097.

In causa Roberti Abbatis S. Remigii cum abbate Majoris monasterii a Manasse Remensi archiepiscopo celebratum Anno 1097. ANNO CHRISTI 1097.

. p. 548. no 1097.

ROBertus quidam ex monacho Majoris monasterii abbas S. Remigii apud Remos assumptus fuerat. Hujus rei causa Bernardus Majoris monasterii abbas jus sibi in illum, qui olim suus fuerat, vindicabat, subjectumque sibi, nec parentem anathemate feriit. Res delata ad Manassem Remensem archiepiscopum, ex quo ad concilium tracta. Subjectionem negabat Robertus, ex quo in abbatem assumptus fuisset; manere hanc Bernardus contendebat. Concilium pro Bernardo judicavit; Robertus appellavit ad pontificem, ad quem præoccupandum contra appellantem Lambertus Atrebatensis episcopus literas dedit, quas ex Baluzio Miscell. tom. V. pag. 304. hic profero. Judicatum est ab Urbano in hanc sententiam, ut ex literis ejusdem Roberti ad Lambertum ibidem legendis pag. 316. constat: *In tota serie SS. canonum archiabbatem nunquam invenimus adnotatum; quod utique fuisset, si abbas abbati præponi debuisset; sed sicut nemo potest duobus dominis servire, sic nemo potest duabus professionibus obedire. Monachus enim ex quo est ab ecclesia sua emissus & in abbatem promotus, cujus est abbas ejus est monachus.*

B rii contradiderit, quod ita constare domnus Remensis archiepiscopus protestatus est. Adjecit etiam abbas quod cum plura de prædicto Roberto abbate inordinata & irregularia audisset fieri, primo eum per epistolam, postmodum vero per idoneas personas sub nomine obedientiæ commonefecerit, quatenus in determinato sibi die & tempore responsurus de vita & conversatione sua abbati se præsentaret in capitulo Majoris monasterii; sin autem daret abbas sententiam in eum tanquam in reum professionis, & sanctæ regulæ contemptorem. Frater autem R. abbas hæc indicans domno archiepiscopo accepit ab eo consilium & præceptum ne aliquo modo vel occasione se erigeret contra patrem suum, abbatem videlicet Majoris monasterii; quod si facere præsumpsisset, qualem in eum prædictus abbas daret sententiam domnus archiepiscopus collaudaret, & confirmaret. Cum vero in præfixo termino, sicut ei constitutum fuerat, Majori monasterio se non præsentasset, dedit in eum abbas Majoris monasterii excommunicationis sententiam. Super omnibus his ab archiepiscopo nostro commoniti; cum Robertus verbis abbatis sui canonica ratione contraire nequivisset, judicatum est ab episcopis & abbatibus alterius monachum ab archiepiscopo non esse retinendum, sed prorsus in potestatem abbatis sui redigendum. Ille autem hoc audiens avertit se a judicio justitiæ, & nos & coepiscopos cum abbatibus, ut subterfugeret disciplinam, ad apostolicam invitavit audientiam. Cujus rei seriem propterea justitiæ vestræ descripsimus, ut si forte inobediens & excommunicatus iste ad vos venerit, non audiatis contra judicium episcoporum, contra religionem abbatum; sed ut sententia eorum vestra auctoritate robur obtineat, prostrati sanctitatis vestræ pedibus humiliter exoramus. Bene valete, reverentissime domine, & pater, & pro nobis in maximo periculo & dolore per obedientiam vestram constitutis orare non dedignemini.

EPISTOLA LAMBERTI ATREBATENSIS AD URBANUM II. PAPAM.

REverendissimo Domino & patri patrum papæ Urbano, Lambertus sanctæ Atrebatensis ecclesiæ servus inutilis debitam subjectionem cum orationibus.

Scire volumus sanctitatem vestram nos & provinciæ nostræ abbates, & coepiscopos Remis pro quibusdam ecclesiasticis negotiis convocatos a metropolitano nostro; ubi inter cætera negotia reclamavit dominus B. abbas Majoris monasterii animam fratris & filii sui Roberti abbatis monasterii S. Remigii, contestans in verbo veritatis quod eum nec per se, ne per personam ab eo missam Remensi ecclesiæ omnino liberum nisi salva professione & subjectione Majoris monaste-

DUPLEX SYNODUS ATREBATENSIS.

Ex Baluzii Miscel. tom. 5. p. 397. & seq.

Anni MXCVII. in quibus Lambertus Episcopus Monachis S. Dionysii Remensis, cœnobii Elnensis, Montis S. Eligii, & Presbyteris de Rochennies privilegia concedit.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis Patris & Filii & Spiritus sancti. Amen. Ego Lambertus Dei miseratione Atrebatensis Episcopus. Dulcissimis petitionibus tuis & Ecclesiæ cui præesse dignosceris satisfaciens, dilectissime frater & fili Hugo Abbas venerabilis congregationis invictissimi martyris beati Dionysii Remensis, pro peccatorum nostrorum redemptione tibi tuisque successoribus in eo quo es loco & ordine sub regula sancti Augustini militantibus sine aliqua turE pis lucri exactione altare de Aix non solum concedimus, verum etiam qua præsidemus auctoritate liberaliter in perpetuum confirmamus. Salvo in omnibus Atrebatensis Episcopi jure & redditibus ejus, & Archidiaconi ministrorumque ejus. Si quis autem post hanc nostram definitionem manu sacrilega ab Ecclesia cui Deo disponente annuimus auferre attentaverit, vel ingeniosis machinamentis contra ea ire præsumpserit, cum Simone mago anathema sit. Prædictus vero dom-

nus

ANNO CHRISTI 1097.

nus Hugo Abbas & omnis ejusdem loci successor ejus Abbas, si ad synodum Atrebatensis Episcopi fuerit invitatus, adveniet. Et si talibus negotiis detentus & intentus fuerit pro quibus advenire non potuerit, per quendam Canonicorum suorum, nisi annuente Episcopo remanserit, causas synodalis excusationis transmittet. Hanc etiam affinitatem inter Atrebatensem & Remensem glorioſissimi videlicet martyris beati Dionysii Ecclesiam inconvulsa stabilitate concedimus quatenus Remenses, audito Episcopi obitu, exequias illius fraterne celebrare non differant, necnon anniversarium ejus perenniter custodiant, & Atrebatenses de Abbate sancti Dionysii similiter faciant. Nos siquidem hujus paginæ auctoritatem ratam & inconvulsam permanere volentes, in præsentia subscriptorum testium eam consignavimus. S. domni Joannis Archidiaconi Atrebatensis. S. domni Clareboldi Obstrevandensis Archidiaconi. S. domni Aloldi Abbatis de sancto Vedasto. S. domni Joannis de Monte sancti Eligii Abbatis. S. domni Odonis Præpositi sanctæ Mariæ. S. domni Guiberti Decani. S. Anastasii Cantoris. S. Roberti Magistri. S. Gualteri Custodis. SS. Canonicorum beatæ Mariæ Herberti, Balduini, Algisi, Hugonis, alterius Hugonis, Roberti, alterius Roberti, alterius Balduini, Gerardi, Arnoldi, Radulfi, Bertulfi, Algisi, Andreæ, Petri, S. domni Cononis de sancta Trinitate. S. Mascelini Archipresbyteri. S. Drogonis Albiniacensis Præpositi. Ego Lambertus Dei miseratione Atrebatensis Episcopus hoc libertatis donativum relegi & subscripsi, & in nomine patris & filii & spiritus sancti † propria manu confirmavi. Actum Atrebati in synodo anno Dei Christi MXCVII. Indictione V. Nonis Februarii, anno autem pontificatus domni Lamberti Atrebatensis Episcopi quarto.

In nomine patris & filii & spiritus sancti. Amen. Ego Lambertus Dei miseratione Atrebatensis Episcopus desideranti animo cupiens eradicare omnem simoniacam hæresim a nostra diœcesi, satisfaciens precibus domni Hugonis venerabilis Abbatis Elnonensis cœnobii de titulo beati Stephani protomartyris & glorioſi sancti Amandi cæterorumque fratrum ejusdem Ecclesiæ, hæc altaria, scilicet de Scaldino, de Lurcio, & de Ruoth, & de Bulciniolo, & de Dieraco, quæ hactenus personaliter tenuerant, pro peccatorum nostrorum remissione successorumque nostrorum Episcoporum prænominatæ congregationi liberaliter possidenda, remota omni simoniaca exactione, in perpetuum confirmamus; ea tamen conditione ut defunctis Presbyteris locorum illorum, alii idonei ab Abbate ad Episcopum deducantur, eisque cura animarum ab Episcopo gratis impendatur. Salvo in omnibus jure Atrebatensis Episcopi & redditibus ejus, & consuetudinibus Archidiaconi sui & ministrorum ejus. Si quis vero post hanc nostram definitionem prædictam hæresim eradicatam replantare præsumpserit, vel pro tali negotio pecuniam exegerit, dator & acceptor cum Simone hæretico anathema sit. Prædictus autem domnus Hugo Abbas, sed & omnis Elnonensis cœnobii successor ejus Abbas, si ad synodum ab Atrebatensi Episcopo fuerit invitatus, adveniet. Et si talibus negotiis detentus & intentus fuerit pro quibus advenire non potuerit, per quemdam monachorum suorum, nisi annuente Episcopo remanserit, causas & canonicæ & synodalis excusationis transmittet. Obedientiarius vero altarium supradictorum monachus synodis semper intererit. Hanc etiam affinitatem inter Atrebatensem & Elnonensem Ecclesiam inconvulsa stabilitate concedimus quatenus Elnonenses, audito Episcopi obitu, exequias illius fraterne celebrare non differant, & Atrebatenses similiter de Abbate sancti Amandi faciant. Nos vero istius paginæ auctoritatem ratam & inconvulsam permanere volentes, eam in præsentia subscriptorum testium consignavimus. S. domni Clarembaldi Obstrevandensis Archidiaconi. S. domni Joannis Archidiaconi Atrebatensis. S. domni Odonis S. Mariæ Præpositi. S. domni Gasberti Decani. S. domni Anastasii Cantoris. S. domni Gualteri Custodis. S. domni Roberti Magistri. S. Mascelini Atrebatensis Archipresbyteri. S. Amalrici Decani de Masten. S. Joannis de Duaco Decani. S. domni Aloldi venerabilis sancti Vedasti Abbatis. S. domni Joannis de Monte sancti Eligii Abbatis. S. domni Alberti Hasnoniensis Abbatis. S. domni Richardi Marcianensis Abbatis. S. domni Hamerici Aquicinensis Abbatis. S. domni Raineri Cameracensis Abbatis de sancto sepulchro. S. domni Goiffridi Abbatis sancti Andreæ de novo Castello Cameracensi. S. domni Geroldi Hamensis Abbatis de territorio Tarvanensi. Ego Lambertus Dei miseratione Atrebatensis Episcopus hoc libertatis donativum relegi, & subscripsi † & in nomine patris & filii & spiritus sancti confirmavi. Actum Atrebati in synodo in basilica beatæ Mariæ semper virginis Dominæ nostræ anno videlicet Dei Christi MXCVII. indictione V. XII. Kal. Novembris, anno autem pontificatus domni Lamberti Atrebatensis Episcopi quarto.

In nomine patris & filii & spiritus sancti unius veri & summi Dei. Amen. Lambertus Dei miseratione Atrebatensis Episcopus suis successoribus præsentis vitæ lælitiam & futuræ gloriam. Legimus in gestis Pontificum Atrebatensis Cameracensisque Ecclesiæ domnum Fulbertum earundem urbium Episcopum corpus beati Vindiciani de terra elevasse, eoque in loco, qui Mons videlicet sancti Eligii dicitur, Ecclesiam, priore destructa, reædificasse de titulo Apostolorum Petri & Pauli, ubi clericos octo & stipendia unde viverent constituit, & eos hac libertate donavit, ut nullius potestati subjacerent nisi solius Episcopi. Post mortem vero ejus cœperunt dietim a servitute Dei tepere, Ecclesiaque usque ad tempus domni Lietberti Episcopi declinare. Quam destructionem ipse vir misericordiæ ægre ferens, ut ita dicam, alter Samaritanus, ejus miseriæ condoluit, ac secum tractare quomodo id in melius repararetur cœpit. Cui consilium tali negotio congruum ille ministravit qui hoc velle cordi ejus infudit. Nam ibi clericos regulares de communi viventes suorum consilio fidelium ordinavit, eisque Abbatem suæ professionis præfecit. Unde facto privilegio suos precatus est successores ut eos proveherent & fierent adjutores. Libertatem quoque Ecclesiæ ac possessionum suarum denuo confirmavit, & altare de Hucin ea conditione ibi dedit ut singulis annis in festivitate sancti Remigii XII. denarios solvat, & deinceps ab omni redemptione liberum fiat. Altare quoque de Hodricourt ita dedit ut sine persona permaneat. Domnus quoque Gerardus prædecessor meus successorque suus in Novilla & Mediana villa sine personis dedit altaria, salvo jure Episcopi & redditibus ejus & consuetudinibus Archidiaconi ejus. Hæc omnia ego Lambertus Dei miseratione Atrebatensis Episcopus tibi, reverentissime frater & fili Joannes Abbas, omnibusque in eo quo es loco & ordine propter religionem tuam successoribus tuis religiose & communiter victuris, sicut

su-

ANNO CHRISTI 1097.

superius determinatum est, firma & inconvulsa permanere concedo. Concedimus etiam suo in tempore, cum opus fuerit inibi Canonicis religiose & absque proprietate viventibus, cum consilio & auctoritate Atrebatensis Episcopi, licentiam eligendi juxta timorem Dei & sacros canones magistrum & Abbatem. Quod si hujusmodi officii idonea persona ibi inventa non fuerit, assensu Episcopi sui & consensu eligent de alio monasterio virum religiosum ordinis & professionis suæ in magistrum & Abbatem sibi præficiendum. Post hæc vero deducatur ad Episcopum, & suscipiat de manu ejus temporale beneficium loci & curam animarum & Abbatis benedictionem. Hisque beneficiis altare de Rebroniis precatu domni Clareboldi Militis adjungo, ita ut duos tantum solidos in cœna domini ad servitium Episcopi persolvat, de cætero totum redigatur sub Abbatis dominio. Hujus rei testes domnus Joannes Archidiaconus, domnus Clareboldus Archidiaconus, Odo præpositus, Wibertus Decanus, fratresque cæteri totius congregationis sanctæ Mariæ semper virginis. Domnus igitur Clareboldus hujus rei hortator nullum alium penitus heredem facere volens quam Ecclesiam Rebronienſem, totam quam in vicinio habebat hereditatem ibi dedit, ita ut ipse supradictus Abbas ad honorem Dei & sanctæ Mariæ semper virginis ipsum locum per clericos suos detineret, & prout res exterior augeretur, servitium Dei intus crescret. Dedit videlicet in Baraflo integrum molendinum & unius carrucæ terram & quinque hospites, & in Dahellicurt quartam partem & silvam ibi attinentem. Hujus rei testes duo iterum Archidiaconi, Joannes videlicet & Clareboldus, & totus Ecclesiæ Atrebatensis conventus, domnus quoque Aloldus Abbas sancti Vedasti, Philippus frater Comitis Roberti, Clementia Comitissa Flandrensis, Robertus Advocatus, Baldricus de Colhem, Frumoldus de Insula. Hoc igitur datum & si quis aliud legitime dederit, qui usurpare præsumpserit & in pravos usus redigere attentaverit, canonicæ excommunicationi subjaceat. Ego Lambertus Dei miseratione Atrebatensis Episcopus hoc libertatis donativum relegi & subscripsi, & in nomine patris & filii & spiritus sancti propria manu confirmavi. Actum Atrebati in synodo in basilica beatæ Mariæ semper virginis Dominæ nostræ, anno videlicet Dei Christi MXCVII. Indictione V. XII. Kal. Novembris, anno autem pontificatus domni Lamberti Atrebatensis Episcopi quarto.

In nomine patris & filii & spiritus sancti unius veri & summi Dei. Amen. Ego Lambertus Dei miseratione Atrebatensis Episcopus gaudens de religiosa conversatione tua, reverentissime frater & compresbyter Cono, desiderio desideramus paci & quieti tuæ tam præsentibus temporibus quam & futuris providere. In adventu enim tuo & bonæ memoriæ domni Heldemari magistri & consacerdotis tui in Arida Gamantia in parrochia nostra quæ dicitur Rochennias locum vobis ad serviendum Deo elegistis, qui, sicut aliquando fugiendus velut spelunca latronum fuit, nunc per Dei visitationem & tuam & fratrum tecum habitantium factus est refugium & solatium ibi transeuntium. Unde & te in eo quo es loco & ordine & successores tuos religiose & canonice inibi victuros hac donamus libertate ut tantum Episcopo respondeatis & in manu ejus in libertate spiritus permaneatis. Contradimus etiam tibi & per te legitimis successoribus tuis cum fratribus inibi religiose & absque proprietate viventibus atque victuris in augmentum pacis & quietis loci tui prædictam parochiam de Rochennies sub respectu XII. denariorum in cœna Domini ad servitium Episcopi. Si autem aliquando, quod absit, antiquo hoste instigante, in prædicto loco vel parrochia tale quid acciderit pro quo reconciliatio necessaria fuerit, tibi legitimisque successoribus tuis vice nostra, accepta aqua sanctificationis & reconciliationis, ut ea reconcilies religioni vestræ annuimus. Si autem prædictus locus largiente Domino ad tantam copiam rerum & servorum Dei ibi commorantium excreverit ut Prælatum eligere debeant, liberam habeant potestatem, cum consilio & auctoritate Atrebatensis Episcopi, eligendi sibi magistrum & dominum juxta timorem Dei & instituta sanctorum canonum. Postmodum vero deducatur ante Episcopum, & accipiat temporale beneficium loci & curam animarum & prælationis benedictionem. Rogamus ergo in Domino tam præsentes fratres nostros quam & successores Episcopos nostros & sanctorum canonum auctoritate interdicimus & nostra ne quis hoc donativum libertatis violare aut corrumpere præsumat. Si quis scienter hujus nostræ institutionis privilegium infregerit, excommunicationi subiaceat quoadusque resipuerit & Ecclesiæ Dei satisfecerit. Fiat, fiat. Ut autem perenni tempore hoc decretum firmum & stabile maneat, testes fideles annotare curavimus. S. domni Joannis Atrebatensis Archidiaconi. S. domni Clarebaldi Obstrevandensis Archidiaconi. S. domni Aloldi sancti Vedasti Abbatis. S. domni Hamerici Aquicinensis Abbatis. S. domni Alberti Hasnonienſis Abbatis. S. domni Richardi Marcininiensis Abbatis. S. domni Joannis sancti Vindiciani Abbatis. S. Odonis Præpositi sanctæ Mariæ semper virginis. S. domni Wiberti Decani. S. Roberti Magistri. S. Anastasii Cantoris. S. domni Gualteri Custodis. S. Mascelini Archipresbyteri. S. Joannis de Duaco Decani. S. Balduini Decani. S. Adsonis Decani de Bethunia. S. Joannis Decani de Castello. S. Joannis Decani de Dangevilla. Ego Lambertus Dei miseratione Atrebatensis Episcopus hoc libertatis donativum relegi † & subscripsi, & in nomine patris & filii & spiritus sancti propria manu confirmavi. Actum Atrebati in synodo in basilica beatæ Mariæ semper virginis dominæ nostræ anno videlicet Dei Christi MXCVII. indictione V. XII. Kal. Novembris, anno autem pontificatus domni Lamberti Atrebatensis episcopi quarto.

AD SYNODOS ATREBATENSES

Sub Lamberto episcopo anno 1097. celebratas,

ADDITIO.

Suppl. Mansi To. II. p. 149.

AD unam ne aliquam ex geminis Atrebatensibus synodis a Veneto Labbei editore ad ann. 1097. *Concil. General.* Tom. XX. *commemoratis pertineat synodicum illud decretum quod exhibet Lambertus Atrebatensis in epistol.* 40.

☞ *regiſtri apud Baluzium miſcellan. tom. V. pag. 309.*

ignorare me ſane profiteor. E ſerie epiſtolarum ejus ANNO CHRISTI 1097. *conjicimus, ſuperſtite adhuc Urbano II. illud prodiiſſe. Quidquid tamen ſit, juvat hic integrum dare, cum rem contineat, cujus antiquius exemplum forte nullum occurrit, juris nempe aſyli non ipſis tantum modo templis, ſed & eorum atriis & adjacentibus terris conceſſi. Ita ergo ſcribit ex ſynodo ſua diœceſana Lambertus.*

Lambertus Dei miſeratione Atrebatenſis epiſcopus honorabili domino, & amico ſuo Gonfrido Lenſenſi Caſtellano, licet aliter merito, ſalutem & dilectionem cum orationibus.

Pervenit ad ſynodum noſtram gravis clamor de vobis, quod atrium de Lothes, & terram ad ejuſdem atrii eccleſiam pertinentem infregeritis, & homines, licet rei juſtitiæ veſtræ fuerint, ut dicitur, inde, nobis inconſultis, quod nullo modo vobis nec alicui terrenæ poteſtati facere licet, contra libertatem ſanctæ Dei eccleſiæ matris veſtræ, contra excommunicationem atriorum & terrarum ſanctuarii, contra pacem juratam pro ſola voluntate veſtra res illorum vobis retinueritis. Unde multum miramur vos tam grande malum in partibus noſtris feciſſe, quod facere non ſoletis, cum in terra nativitatis veſtræ ſemper legalem, & bene modeſtum vos fuiſſe conſtiterit. Scire volumus vos quia Ozias rex Iſrael percuſſus eſt a Domino lepra perpetua, pro eo quod officium pontificatus ſibi uſurpare præſumpſit. Similiter & Nabuchodonoſor rex Babyloniæ, quia non dedit gloriam Deo creator omnium, Deus duram & extra ſocietatem humanam per ſeptem annos ſibi ab eo accepit vindictam. Quia igitur hæc & quæcumque ſcripta ſunt juxta apoſtolum Paulum ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt, per præſentes literas noſtras ad correctionem ſalutis veſtræ in præſentia noſtra vos invitamus, & eos qui vobis in tam perverſo facto cooperatores fuerunt. Propterea vero ſynodalem ſuſpendimus a vobis excommunicationis ſententiam, quia vos & hujus operationis nequam magis deſideramus humiliter ſalvari, quam contumaciter & ſuperbe damnari. Si igitur infra quindecim dies ab hodierna die viſis litteris noſtris juxta conſtitutionem libertatis & pacis atriorum & terrarum ſanctuarii ſatisfacere Deo & nobis, quod abſit, nolueritis, nos, Salvatore omnium adjuvante, & ſanctorum canonum ſeveritate inſinuante, & in eos quos jam vocavimus & bannivimus, & in defenſores eorum excommunicationem facere non tardabimus. Vale. ANNO CHRISTI 1097.

CONCILIUM BARENSE,

Pro Græcis cum Romana eccleſia conciliandis celebratum anno domini MXCVII. tempore Urbani papæ II.

Acta concilii. IN hac ſynodo inter Græcos & Latinos ventilatæ ſunt controverſiæ illæ quæ inter eos diutius agitatæ leguntur; potiſſimum vero de proceſſione Spiritus ſancti. Acta nobiliſſimi concilii petierunt. Ad Græcorum autem confuſionem ea nobis auctore Deo ſunt pateſacta, quæ a ſancto Anſelmo Cantuarienſi epiſcopo, qui interfuit, ſunt ſcripta, quæque familiaris ejus qui aderat Edinerus poſteris tradidit his verbis: *Cui concilio dum Anſelmus ſe præſentaſſet, & perſuaſus a papa Græcos in proceſſione Spiritus ſancti, utpote quem a patre & non a filio procedere Græci adſtruant errantes, rationabili & catholica diſputatione confutaſſet, magni apud omnes eſt habitus, & veneratione digniſſimus comprobatus. Finito concilio cum apoſtolico profecti ſumus.* Hæc tantum de his Edinerus. Apud Wilielmum autem Malmesburienſem ſua paulo glorioſius oſtentantem, hæc ſcriptis mandata legimus: *Ut ergo ventum ad concilium, apoſtolicus ante corpus ſancti Nicolai conſtratus tapetibus & palliis, ipſe caſula cum pallio amictus tribunal aſcendit, cæteri cum cappis ſedebant. Omnibus ergo ſuum locum ex antiquo vendicantibus. Anſelmus humilitate ſummus quo poterat aſſedit. Exciderat animo ſummi pontificis, ingruente tumultu, ut ei locum delegaret. Sed erroris admonitus eſt, quæſtionis neceſſitate a Græcis propoſita, probare volentibus Spiritum ſanctum non niſi a patre procedere.*

Hanc ergo quæſtionem dum expedire tentans magis involueret, Græcis contra non improbabiliter occurrentibus, Anſelmi recordatus exclamat: vividæ vocis tonitruum, ædis capacitas & turbæ multiplicitas ingeminant: Pater & magiſter Anſelmo Anglorum archiepiſcopo, ubi es? Ille ubi ſe vocari audivit, in pedes conſtitit. Quem apoſtolicus compellans: Nunc, inquit; magiſter, opus eſt ſcientia, opus eloquentiæ tuæ opera. Veni, aſcende huc, & defende matrem tuam eccleſiam, quam Græci labefactare conantur. Succurre ergo quaſi a Deo huc miſſus. Continuo cuncti adſtantes & aſſidentes, oculos & ora in eum converſi, percunctari quis eſſet: annitentibuſque proximis ad conſeſſum apoſtolici levatus, ſedere juſſus juxta Romanum archidiaconum, cui ante papam ſedere moris eſt: Includamus, inquit, hunc in orbe noſtro, quaſi alterius orbis papam. Nec morantibus omnibus expoſuit palam qui genus, unde domo, cujus ſcientiæ, cujus facundiæ, quam religioſus, quanta pro fidelitate Romanæ ſedis paſſus eſſet. Dilatuſque in poſteram diem quæſtionis tractatus, quamvis Anſelmus ſtatim reſpondere non dubitaret.

Sed ſequenti die ſolito maturius cœtu coacto, promotus in editum ita tractavit quæſtionis latera, ita penetravit & enubilavit intima, ut Latini clamore teſtarentur gaudium, Græci de ſe præbere dolerent ridiculum: nullus porro inops & inanis ſcientiæ diſcederet. Senſus illius ſermonis procedente tempore luculenter digeſſit in libro de proceſſione Spiritus ſancti facto. Tunc ubi verbum abſolvit, omnes in eum oculus & ora converſi, hic laudare fidem, ille ſcientiam, omnes eloquentiam. Sedato fragore quem laus ejus ſuſcitaverat: intendens in eum ſummus pontifex, ait: Benedictum ſit cor tuum, & ſpiritus tuus, os, & ſermo oris tui benedictus. Nec mora, cum conſenſu omnium roboratus in aliter ſentientes fulmen excommunicationis intorſiſſet, ventilari de rege Anglorum ſermo cœpit. Proferuntur in medium ſcelera dictu horrenda: adjicitur contemptui humano cæleſtis injuria, quod ſcilicet bis terque admonitus nihil correctionis exhibuerit.

Quocirca cum ſuffragio & clamore omnium papa ad excommunicandum tam paratus eſſet, Anſelmus genibus affuſus ejus, orat dilationem, & vix impetrat. Quæ res ei non mediocrem apud cunctos videntes peperit gratiam, eo quod oſtenſione veræ ſancti-

ANNO CHRISTI 1097.

ctitatis viciſſet famæ ſuæ gloriam. Quam pulcrum erat ut illi oraret veniam, a quo tantam acceperat contumeliam? Hucuſque de Barenſi concilio apud Willielmum.

Certum eſt autem in hoc concilio ſanctum Anſelmum in confutandis Græcis primas tuliſſe, cui & ea ex parte plurimum eccleſia catholica debet, quod cum ipſius ſynodi acta petierint, ipſe tamen pulſatus precibus amicorum, quod in controverſia illa tractavit ſcriptorum monimentis perpetuæ memoriæ commendavit.

Observatio P. Antonii Pagi ad An. Chr. 1097. n. 1. 11. & 12.

Edimerus in vita S. Anſelmi Cantuarienſis epiſcopi lib. 2. cap. 5. loquens de iis, quæ anno 1098. geſſit Anſelmus, narrata obſidione Capuanæ civitatis anno 1097. ſuſcepta, & inſequenti ſoluta, ait: *dein ſoluta obſidione, Anſelmus multa prece Papam ad hoc flectere conatus eſt, quatenus ab onere Pontificali eum abſolveret, & quieti liberum vacare concederet. Verum cum, quantum quidem ad effectum ſpectabat, in nihilum laboraſſet, fretus benedictione ejus, Sclaviam reverſus eſt, operiens ibi tempus Concilii, quod idem Papa apud Barum Kalendis Octobris erat celebraturus.* Edimerum de Kalendis Octobris Chriſti anni 1098. interpretandum, recte viderunt Hovedenus par. 1. Annal. pag. 467. & Simeon Dunelmenſis de Geſtis Reg. qui ad an. 1098. habent: *Urbanus Papa comitante Dorobernenſi archiepiſcopo Anſelmo, ut illi mandarat, ad Concilium, quod apud Barum Kal. Octobris celebrari conſtituit, proficiſcitur. In quo Concilio plurima de fide catholica &c.*

Præterea Lupus Protoſpata in Chron. ubi quandoque annum Incarn. a Kalendis Septembris, ſicut Græci cum quibus vivebat, auſpicatur, ait: *Anno 1099. menſe Octobri Papa Urbanus congregavit univerſam ſynodum in civitate Bari, in qua fuerunt 185. Epiſcopi, & menſe Junii in feſtivitate S. Petri Apoſtoli comprehenſa eſt Hieruſalem civitas a Chriſtianis .... & menſe Julii prædictus Papa Urbanus obiit, & datus eſt Paſchalis Papa.* Chronographus vero Barenſis: 1099. *indict. 7. tertia die intrante menſe Octobr. venit Papa Urbanus cum plures Archiepiſcopi & Epiſcopi* (ſolœciſmi Auctoris ſunt) *Abbatibus & Comitibus intraverunt in Bari, & ſuſcepti ſunt cum magna reverentia, & præparavit domino Helia noſtro Archiepiſcopus mirificam ſedem* (addendum *pro Papa*, cujus gratia ſedes illa Heliæ juſſu parata) *intus in Eccleſia beatiſſimi Nicolai Confeſſoris Chriſti, & fecit ibi ſynodum per unam hebdomadam. Poſt completis diebus octo perrexit in pace* (nempe Papa); *& in menſe Julii obiit ipſe Papa Urbanus, & ſurrexit Paſchalis Papa.* Ex his liquet Protoſpatam, & Chronographum Barenſem annum illum Chriſti 1099. a Kal. Septemb. anni Chriſti 1098. inchoare, exemplo Græcorum Apuliam, Calabriam, & Siciliam incolentium, qui tam indictionem, quam annum mundi juxta æram Conſtantinopolitanam incipiebant. Uterque enim poſt menſem Octobrem, menſem Julium collocat, mortem Urbani Papæ cum menſe Julio anni Chriſti 1099. connectit, aſſeritque Urbanum II. menſe Octobri ejuſdem Chriſti anni Concilium Barenſe celebraſſe, quod nonniſi de menſe Octobri anni 1098. intelligi poteſt, indicatque utrumque Scriptorem a Kalendis Septembris annum quandoque exordiri, licet ſæpe alibi illum a Januario, vel a Natali Chriſti repetant. Hujus itaque Concilii Epocha nunc certa, & indubitata, rectæque annotata a Gerberonio in Cenſura operum S. Anſelmi nova editione a ſe donatorum.

☞ AD BARENSE CONCILIUM

Anno 1097. coram Urbano II. celebratum.

ADDITIO.

Suppl. Manſi to. II. p. 155.

Præter ea, quæ in concilio agitata narrat Labbeus, addenda ſuccurrunt ea quæ Paſchalis II. literis ad S. Anſelmum Cantuarienſem datis legendis in appendice epiſtolarum Paſchalis Labbeana nu. XCIX. tom. XI. edit. Venetæ pag. 1048. ſuppeditat his verbis.

Adverſus illam venenoſam ſimoniacæ pravitatis radicem, eccleſiarum videlicet inveſtituram Rever. in Chriſto memoriæ prædeceſſoris noſtri domni Urbani tempore apud Barium collecto venerabilium epiſcoporum & abbatum ex diverſis partibus concilio, in quo tua religio & nos ipſi interfuimus, in eamdem peſtem excommunicationis eſt perlata ſententia.

Ad hoc pariter concilium ſequens Urbani epiſtola referenda eſt.

EPISTOLA URBANI II. PAPÆ.

Ad Anſonem Beneventanum.

Urbanus epiſcopus ſervus ſervorum Dei Cariſſimo filio A Beneventanorum domino ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Ex Cartol. hiſt. Caſſin to. I. p. 55.

CUm nuper a te diſceſſimus, noſti ſub quanta te affectione dimiſimus. In eadem vero affectione in eandem benignitatem & nos tibi manere, & te nobis volumus permanere, quoniam quidem nos honorem tuum ſervare, & in melius augere curabimus, ſi & tu in B. Petri apoſtoli, & noſtra curaveris fidelitate & amore perſiſtere. De monaſterio S. Sophiæ quotiens & ex quanto jam tempore Caſſinenſes monachi reclamaverint te ipſum ignorare non credimus. Nuper in Barenſi concilio cum ſcriptis & monimentis eccleſiæ ſuæ juſtitiam ſuam aſtruere parati fuiſſent, abbas S. Sophiæ occaſione tui, cauſæ actionem fugit; cum Beneventum etiam veniſſemus in ipſa B. Sophiæ domo fratres ipſi quantum queſti fuerint, audiſti. Quid nos tibi de eadem cauſa dixerimus meminiſti. Tunc nobis pro voluntatis tuæ placito reſpondiſti. Nos autem diutius pati nolumus, ut Caſſinenſe monaſterium de his, quæ ad ipſum pertinere videntur, injuriam diutius patiatur. Locus enim ipſe per Dei gratiam B. Benedicti meritis non tantum nobis qui prope ſumus, ſed univerſæ etiam Italiæ opportunus & neceſſarius eſt, multumque nos deceret, ut ſi poſſibile eſſet, locum ipſum de noſtris etiam ditaremus, nedum ſua favente juſtitia non recipiat. Tibi igitur tanquam cariſſimo & fideli noſtro mandamus ut venerabili fratri noſtro Caſſinenſi abbati, & ejus fratribus de S. Sophiæ monaſterio vice noſtra juſtitiam facias. Quod ſi ante te quaſi ſæcularem poteſtatem cauſam agere excuſaverint, tu eos ad præſentiam noſtram venire compelle. Quo autem termino ante nos pro cauſa hac convenire debeant, nobis ante ſignifica, ut & nos Caſſinenſi abbati ſignificemus. Porro quicquid nos exinde ſtatuerimus, tuum erit, his etiam renitentibus adimplere, alioquin auctoritatis noſtræ injuriam diutius pati nequibimus; quin adverſus contumaces, quod officii noſtri eſt impleamus, & Caſſinenſi abbati quæ ſua ſunt reſtituamus, quem in quantum videtur plenam habere juſtitiam credimus. Data Ceperani tertio nonas Novembris.

ANNO CHRISTI 1097.

Aliud etiam occurrit, quod in Barensi concilio præstitisse Urbanum rei ipsius majestas, & illius quo peracta est temporis congruentia demonstrat, episcopatuum nempe quorumdam in Sicilia constitutio. Cum enim Sicilia ad illos usque annos Saracenis dominis servuisset episcoporum interim series pluribus in locis interrupta fuerat. Verum christianorum armis, ducibus Roberto & Rogerio pulsis, tandem paganis pristinis sedibus suos reddere episcopos visum est. Id vero actum & constitutum in Barensi concilio ad Kalendas Octobris indicto, ut perspicue demonstratur ex bulla Urbani anno 1099. *indictione VIII. die VI. idus Octobris signata; qui sane annus & indictio more Græcorum, qui tunc vigebat in Sicilia, supputati indicant annum* 1098. *Ita vero bulla apud Rochum Pyrrum Sicil. sacr. lib.* 3. *pag.* 273.

Urbanus episcopus servus servorum Dei dilecto fratri Gerlando Agrigentino episcopo, ejusque successoribus canonice promovendis in perpetuum.

Omnipotentis Dei dispositione mutantur tempora, transferuntur regna; hinc est, quod magni nominis nationes dirutas & depressas, viles vero atque exiguas nonnunquam legimus exaltatas, hinc est quod in quibusdam regionibus christiani nominis potestatem paganorum feritas occupavit, in quibusdam iterum paganorum tyrannidem christianæ potentiæ dignitas conculcavit. Sicut nostris temporibus glorioſissimorum principum Roberti ducis, & Rogerii comitis fortitudine supremæ dignationis miseratio omnem Saracenorum molestiam in Sicilia insula expugnavit, & antiquum ecclesiæ sanctæ statum pro voluntatis suæ beneplacito recuperavit. Unde & ipsius ineffabili misericordiæ gratias agimus, & ipsius gratiam super illos egregios fratres, alterum jam defunctum alterum ipso patrante superstitem imploramus, & ad ecclesiarum quæ in eadem insula sunt, restitutionem, seu ordinationem pro nostri officii debito anhelamus. Sicut igitur annuente Deo, cæterarum jam parochias dispositimus, ita & Agrigentinæ diœcesis, præsentis decreti auctoritate disponimus, statuimus enim charissime frater Gerlande, quem Omnipotens Dominus in ipsa ecclesia nostra, tanquam B. Petri manibus consecrare dignatus est, ut tibi deinceps, tuisque legitimis successoribus, episcopali jure regendum ac disponendum perpetuo maneat quidquid infra fines subscriptos continetur, videlicet a loco ubi A oritur flumen subtus Corilionem usque desuper petram de Zineth, & inde tenditur per divisiones Jatinæ & Cephalæ, & deinde ad divisiones Biccari; inde vero usque ad flumen falsum, quod est divisio Panormi, & Thermarum, & ab ore hujus fluminis, ubi cadit in mare protenditur hæc parochia juxta mare usque ad flumen Torum; & ab hoc abinde unde oritur, tenditur ad Pyra subtus Petram Eliæ, atque inde ad altum montem, qui est supra Pyra; inde autem ad flumen salsum, ubi jungitur cum flumine Petræ Eliæ, & ex hoc flumine sicut ipsum descendit ad Lympiadum, qui locus dividit Agrigentum & Buteriam, atque inde per maritimam usque ad flumen de Bilichi, quod est divisio Maxariæ, & B adhuc tenditur, sicut hoc flumen currit usque subtus Corilionem, ubi incipit divisio, exceptis Biccaro, Corilione, & Thermis. In proprietate autem tam tui quam successorum tuorum jure Casale Cathal cum centum villanis, sicut a supradicto filio nostro comite Rogerio traditum est, conserventur. Præterea quæcumque in posterum liberalitate principum, vel oblatione fidelium eadem ecclesia Agrigentina juste, atque canonice poterit adipisci firma tibi tuisque successoribus & illibata permaneant. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat eamdem ecclesiam temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare, sed omnia integre conserventur C tam tuis quam canonicorum, & clericorum omnium, ac pauperum usibus profutura. Si quæ autem ecclesiastica sæcularisve persona hanc nostræ constitutionis paginam scienter contra eam venire tentaverit, secundo, tertiove commonita, si non satisfactione congrua emendaverit, potestatis, honorisque sui dignitate careat, reamque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, atque a sacratissimo corpore & sanguine Dei & Domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat; & in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem ecclesiæ justa servantibus, sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & in loco judicii præmia æternæ D pacis inveniant. Amen, amen, amen. Datum Barii per manus Joannis S. R. E. diaconi card. VI. id. Octobr. indict. VIII. Incarnat. Domini 1099. pontif. Urbani II. PP. XI.

CONCILIUM HABITUM

In Hibernia, quo Murchertacus rex, episcopi, nobiles, clerus & populus illius insulæ, Anselmum Cantuariæ archiepiscopum primatem suum rogant, ut Waterfordense oppidum in episcopatum erigat.

REx Hiberniæ, Murchertacus nomine, & Dofnaldus episcopus, cum cæteris episcopis, & quinque nobiles, cum clero & populo ipsius insulæ, miserunt nuncios ac litteras ad Anselmum, innotescentes ei, civitatem quandam Wataferdiam nomine, in una suarum provinciarum esse, cui ob numerosam civium multitudinem expediet episcopum institui: simulque petentes, ipse quatenus primatus, quem super eos gerebat potestate, & qua fungebatur vicis apostolicæ * auctoritatis, sanctæ Christianitati, ac necessariæ plebium utilitati, instituendo eis pontificem, subveniret. Jam enim sæcula multa transierant, in quibus eadem civitas absque providentia & cura pontificali consistens, per diversa tentationum pericola jactabatur, Elegerant autem iidem ipsi in E hoc officium quemdam suæ gentis virum vocabulo Malchum, eumque sacrandum, cum communi decreto, ad Anselmum * transierunt. Decretum autem hoc est.

* Verius, auctoritate. H.

* Forte, transmiserant.

„ Anselmo Dei gratia, Anglorum archiepiscopo, clerus & populus oppidi Watafordiæ, „ cum rege Murchertacho & episcopo Dofnaldo, salutem in domino. Pater sancte, cæcitas „ ignorantiæ nos diu detrimenta salutis nostræ „ sustinere coegit, quod magis eligimus serviliter „ Dominico jugo colla subtrahere, quam libera„ liter pastorali obedientiæ subesse. Nunc autem

„ quan-

ANNO CHRISTI 1097.

„ quantum proficiat paſtorum cauſa agnovimus, „ cum aliarum rerum ſimilitudines ad mentem „ revocamus: quia ſine regimine, nec exercitus „ bellum, nec navis marinum audet attentare „ periculum. Navicula ergo noſtra mundanis de- „ dita fluctibus ſine paſtore contra callidum ho- „ ſtem qua ratione pugnabit? Propterea nos & „ rex noſter Murchertachus & epiſcopus Dofnal- „ dus & Dermeth dux noſter, frater regis, eli- „ gimus hunc presbyterum Malchum, Walkelini „ Wintonienſis epiſcopi monachum, nobis ſuffi- „ cientiſſime cognitum, natalibus & moribus no- „ bilem, apoſtolica & eccleſiaſtica diſciplina im- „ butum, fide catholica prudentem, moribus „ temperatum vita caſtum, ſobrium, humilem, „ affabilem, miſericordem, litteratum, hoſpita- „ lem, ſuæ domui bene præpoſitum, non neo- „ phytum, habentem teſtimonium bonum in gra- „ dibus ſingulis. Hunc nobis petimus a veſtra „ paternitate ordinari pontificem, quatenus re- „ gulariter nobis præeſſe valeat & prodeſſe: & „ nos ſub ejus regimine ſalubriter Domino mili- „ tare poſſimus. Ut autem omnium noſtrorum „ vota in hanc electionem convenire noſcatis, „ huic decreto canonico, promptiſſima voluntate, „ ſinguli manibus propriis roborantes ſubſcri- „ pſimus. Ego Murchertachus rex Hyberniæ „ ſubſcripſi. Ego Dermeth dux frater regis ſub- „ ſcripſi. Ego Dofnaldus epiſcopus ſuaſcripſi. „ Ego Idunan epiſcopus Midiæ ſubſcripſi. Ego „ Samuel Dunenſis epiſcopus ſubſcripſi. Ego Fer- „ domnachus Laginienſium epiſcopus ſubſcripſi.

Suſcripſerunt his multo plures, quos nos, brevitati ſtudentes, notare non neceſſarium duximus.

Igitur Anſelmus conſiderans & intelligens eos juſta & utilia petere, petitioni eorum libens annuit. Electum ergo pontificem diligenter in his quæ ſacra jubet auctoritas examinatum, ac multorum cum vitæ ſuæ teſtimonio, dignum epiſcopatu comprobatum, ſumpta ab eo ex more de ſubjectionis ſuæ obedientia profeſſione, ſacravit eum Cantuariæ (1) quinto Kal. Januarii, aſſiſtentibus & cooperantibus ſibi in hoc miniſterio, duobus epiſcopis ſuis Radulpho ſcilicet Ciceſtrenſi, & Gundulpho Roffenſi.

ANNO CHRISTI 1097.

CONCILIUM GERUNDENSE,

Pro eccleſiaſtica libertate anno MXCVII.

ANno Domini MXCVII. Id. Decembris ſub Bernardo archiepiſcopo Toletano apoſtolicæ ſedis legato celebratum eſt Gerundenſe concilium *ad corroborandam eccleſiæ libertatis dignitatem*. Et interfuerunt archiepiſcopus Taraconenſis, epiſcopus Rotenſis, epiſcopus Barcinonenſis, epiſcopus Gerundenſis. *Ex ſchedis illuſtriſſimi Petri de Marca, qui acta ex Barcinonenſis eccleſiæ tabulario deſcripſit.*

ANNO CHRISTI 1098.

CONCILIUM ROMANUM II.

Quo regi Anglorum induciæ conceſſæ ſunt uſque ad feſtum ſancti Michaelis, anno Domini MXCVIII. tempore Urbani papæ II.

Acta concilii.

DE hac ſynodo Edinerus in vita ſancti Anſelmi apud Surium iſta ſcribit: *Finito concilio Barenſi, Romam cum apoſtolico profecti ſumus. Tranſactis autem aliquantis diebus, venit Romam Wilielmus ille, cujus in exitu Angliæ memoriam fecimus. Inter alia hoc effecit apud apoſtolicum, ut inducias regi Angliæ daret uſque ad feſtum ſancti Michaelis archangeli. Quod Anſelmus agnoſcens, illico Lugdunum redire volebat: ſed prohibitus a papa eſt propter concilium, quod ſe tertia hebdomada paſchæ Romæ habiturum ſtatuerat.* Quæ autem conſtituta fuerint in concilio, præteriit Edinerus, Wilielmus Malmesburienſis in hiſtoria rerum geſtarum pontificum Anglorum de his agens, ſugillat Urbanum papam ac ſuos, quod pecuniæ mercimonio inducias regi conceſſiſſet uſque ad feſtum ſancti Michaelis archangeli.

Excuſatur Urban. Pp.

Verum idem auctor meminiſſe debuit, a ſe paulo ſuperius dictum anno ſuperiori in concilio Barenſi, quod idem Urbanus pontifex, jam ſententiam excommunicationis in regem ibi laturus ſtatim, interceſſione ſancti Anſelmi, ne faceret, cohibitus eſſet. Accuſarine potuit tarditatis Urbanus, qui ab Anſelmo actore, ne in eum dicat ſententiam, continetur? Quod ſi petenti regi per nuntium inducias uſque ad feſtum ſancti Michaelis archangeli conceſſit Urbanus: potuitne vel iſtas ipſe negaſſe, non dico regi, ſed cuilibet homuncioni petenti, ut acturus cauſam Romæ ex Anglia teſtes & teſtimonia perduceret, atque produceret, ex tanto terrarum ſpatio? An & vitio dari potuit ſummi pontifici aliquid indulſiſſe regi, quem vidimus haud pridem a ſchiſmaticis defeciſſe, atque ad communicationem Urbani catholici antiſtitis convolaſſe? Ubi illud de Domino dictum & repetitum, ut omittamus externa:

Arun-

(1) Id eſt, die 28. menſis Decembris, qui anno 1096. in Dominica incidebat, quo ideo Malcus Vatafordienſis Epiſcopus conſecratus eſt, ut recte vidit Alfordus, non vero anno 1097. quo perperam Tom. x. Conciliorum Concilium Hibernicum conſignatur. Edimerus enim lib. 2. Novorum cap. 2. S. Anſelmum Romam proficiſcendi facultatem a Rege extorſiſſe narrat *anno ab Incarn. filii Dei* 1097. *feria quinta, quæ fuit idus Octobris*. Ex certiſſimo itaque temporis charactere, feria nempe quinta cum Idibus Octobris conjuncta, certo liquet, non ſolum Anſelmum anno 1097. ex Anglia diſceſſiſſe, ſed etiam Concilium Hibernicum, & ordinationam Epiſcopi VVatafordienſis contigiſſe anno 1096. cum hic Præſul ab Anſelmo Cantuariæ conſecratus fuerit die 28. menſis Decembris; & an. 1097. eo die in Galliis Anſelmus egerit; Edimerus enim ait: *Venimus Cluniacum tertio die ante Nativitatem Domini* &c. *Pagius ad An. Chr.* 1097.

ANNO CHRISTI 1098. *Matth. 12. ex Isa. 42.*

Arundinem conquassatam non confringet, & linum fumigans non extinguet, donec ejiciat ad victoriam judicium.

Observatio P. Antonii Pagi ad An. Chr. 1098. n. 1. & seq.

A num. I. ad IX. Edimerus seu Eadmerus, corrupte Edinerus appellatus, in lib. 2. Novorum cap. 4. postquam capite superiori narravit profectionem Capuanam Urbani II. & D. Anselmi hoc anno fuscepta, ut præcedenti monstravimus, differit de Concilio Barensi *Kalend Octob.* hujus anni congregato, ut etiam ibidem visum, aitque de Anselmo: *Flexis genibus coram Papa, præfatum Regem* (Angliæ nempe) *jam tunc excommunicare parato, vix obtinuit, ne in regem faceret, quod communis omnium sententia promulgavit.* Multis interpositis: *Finito Concilio a Baro discessimus, comitatum Papæ Romam usque non deserentes.* Subdit, Willelmum quendam nuncium a Willelmo Angliæ Rege missum causam spoliati Anselmi reddidisse, sed eam Urbanum II. non probasse, eique dixisse: *Redi, quantocius, redi; & præcipe illi ex parte B. Petri, quatenus muta omni contradictione illum suis omnibus integre revestiat, si excommunicari recusat. Itaque fac, ut quid hinc velit, scire me faciat ante Concilium, quod tertia hebdomada Paschæ* (anni nempe millesimi nonagesimi noni, non vero currentis, ut apud Baronium, & Tom. X. Concil. etiam legitur) *in hac urbe sum celebraturus: alioquin certissime noverit, se in eodem Concilio damnationis sententia puniri, quam promeruit. At ille: Priusquam abeam, tecum secretius agam. Mansit ergo ili per dies plurimos idem Vuillelmus, prudenter operam dando hos & illos suæ causæ auctores efficere: ac, ut Domini sui voluntati satisfaceret, munera quibus ea cordi esse animadvertebat dispertiendo, & pollicendo, parvi habere. Deductus ergo a sententia Romanus Pontifex est: ac pro voto Vuillelmi, inducias usque ad Festum S. Michaelis dedit Regi. Acta sunt hæc in ipsis solemniis Nativitatis Christi*, currentis nempe anni, non vero superioris, ut ex dictis necessario sequitur.

Reprehendit Baronius Malmesburiensem, quod lib. 1. de Gest. Pont. scribat, Urbanum II. muneribus victum Regi Angliæ terminum ad festum Sancti Michaelis protraxisse. Eadmerus tamen, cujus libri Novorum Baronii tempore nondum lucem viderant, id tantum de ministris Curiæ Romanæ asserit, aitque, cum Pontifex Reingero Lucensi Episcopo præcepisset, ut statuta in Synodo Romana, *sonora qua pollebat voce*, legeret, Reingerum paruisse: *verum nonnullis ab eo capitulis in audientia omnium diserte expositis, subito admirantibus cunctis, vultu, voce, ac gestu corporis in alium habitum demutatus est: unde suorum luminum acie in circumsedentes directa, vulneratæ mentis dolorem ultra dissimulare non potuit. Rupta igitur decretorum serie, quæ exponenda susceperat, intulit dicens; Sed videlicet quid faciamus? Præceptis subditos oneramus, & iniquis tyrannorum sævitiis non obviamus. Oppressiones namque, quas ipsi sua tyrannide Ecclesiis inferunt, & expoliationes personarum, quæ tuendis illis institutæ sunt, quotidie ad hanc Sedem referuntur; consilia & auxilia sicut a Capite omnium, requiruntur: sed quo terminentur effectu, heu! totus mundus novit, & inde conqueritur. De hujus mundi remotissimis partibus unus ecce inter nos, modesta taciturnitate quiescens, mitis residet &c. Jam annus secundus est quo huc venit* (ideoque Anselmus, de quo ibi sermo, currenti tantum anno Romam pervenit, ut supra ostendimus:) *Sed numquid huc usque subventionis invenit? Si de quo dico non omnes agnoscitis, ipse est Anselmus Archiepiscopus Anglicæ regionis.* Subjungit Edimerus, in eodem Concilio Papam excommunicationis sententiam intorsisse in dantes vel accipientes Ecclesiarum Investituras, & in eos qui pro Ecclesiasticis honoribus laicorum hominum servi & quasi ancillæ fiunt.

ANNO CHRISTI 1098.

Tom. X. Concil. & apud Baronium hoc Concilium Romanum in duo dispertitur, quorum alterum præsenti anno coactum fuerit, in eoque de Anselmi causa actum; alterum vero anno MXCIX. in quo Canones XVIII. ibidem recitati, conditi fuerint. Verum secundum illud Concilium Romanum mere fictitium, ut ex die & mense ejus celebrationis evidenter apparet. Chronographus enim Malleacensis scribit, Concilium Romanum 7. *Kal. Maii* anni MXCIX. in uno MS. 6. *Kalend. Maii*, in alio, *Pridie Kalendas Maii* celebratum, qui dies omnes in tertiam hebdomadam post Pascha anno sequenti die decima mensis Aprilis habitum, incidunt. Quare Hovedenus in priori parte Annal. & Simeon Dunelmensis in lib. de Gest. Concilium Romanum cum anno MXCIX. & tertia post Pascha hebdomada accurate alligarunt, neque hoc imposterum in controversiam venire debet. Hæc Chronographi Malleacensis verba ad annum MXCIX. *Eo anno fuit factum Romæ Concilium, quod novissime tenuit Urbanus Papa* (inter Romana ordine II. non vero III.) *septimo Kalendas Maii, in quo confirmavit viam Sancti Sepulchri Domini nostri J. C. & decrevit in ipsa Synodo, omni sexta feria jejunare pro peccatis suis, omnibus Christianis; & maxime pro illis, quibus non confessi sunt immemores.* Bertoldus in Chron. ad annum MXCIX. Concilium Romanum tertia post Pascha hebdomada indictum refert, qui licet Anselmi mentionem non faciat, non dubium tamen, quin de Concilio, cui ipse interfuit, interpretandus sit, nempe de Concilio Rom. tertia post Pascha hebdomada coacto, de quo etiam anno præcedenti sermonem habuimus.

Pertinet ad hoc Concilium Romanum, quod refert Joannes de Colle medio in Vita Beati Joannis Morinorum Episcopi, qui ei annos quatuordecim cohabitavit. Ecclesia Morinensis viginti circiter annis multis tribulationibus vexata fuerat, & ad magnam confusionem redacta. Cumque Canonici *Aubertum Ambianensem*, Ecclesiæ Morinensis Canonicum contra Canonum sanctiones elegissent, Abbates religiosi, & viri quidam laicalis ordinis *Joannem Atrebatensem Archidiaconum* etiam renitentem Episcopum elegere. *Eodem tempore*, inquit Joannes de Collemedio cap. 3. *Romæ Concilium generale de diversis mundi partibus Papa indixerat. In quo Concilio Morinensi causa tractata, & Auberti electione haud difficile reprobata, dominus Joannes, cujus sanctitate celebris fama vulgaverat multorum vocibus dignus pronunciatur, & electio ejus ex sententia Concilii a Domino Papa solemniter confirmatur.* Quæ cum ipso ignorante acta fuissent, Urbanus II. ne subterfugere tentaret, litteris ad eum datis injunxit, ut oneri collum submitteret: *Annus erat*, subdit Joannes de Colle-medio, *ab Incarnat. Domini N. J. C.* MXCIX. *Hoc igitur anno II. Nonas Junii Presbyteratus ordinatione suscepta, sequenti mense, XVI. videlicet Kal. Augusti* a Manasse Archiep. Remensi consecratus est, & IX. Kal. ejusdem mensis apud Tarvennam solemniter inthronizatus. Concilium itaque Romanum sub Urbano ordine II. non vero III. ut perperam habet Bollandus in Notis ad c. 3. laudatum, anno tantum sequenti celebratum.

CONCILIUM BURDEGALENSE,

ANNO MXCVIII.

Anno Domini MXCVIII. Burdegalæ concilium habuit Amatus illius urbis archiepiscopus, sedis apostolicæ legatus, cum aliis diversarum provinciarum episcopis. Quo in concilio quid actum sit ignoramus: celebratum autem fuisse dicimus ex diplomate tabularii Angeriacensis, cui Amatus archiepiscopus Burdegalensis, Rolandus Dolensis archiepiscopus, Petrus episcopus Aginnensis, aliique hoc in concilio subscribunt, anno Domini MXCVIII. Indict. VI. III. Nonas Octobr.

AD

ANNO CHRISTI 1098.

AD BURDEGALENSE CONCILIUM

Anno 1098. *habitum.*

ADDITIO.

Suppl. Manſi to. II p. 114. ex Gall. Chr. nov. edit. to I. pag. 276.

AMatus gratia Dei Burdegalenſium archiepiſcopus & S. R. E. legatus definivit in concilio Burdegalenſi altercationem, quæ erat inter Anſculfum abbatem S. Johannis de Angeriaco, & Garnerium abbatem S. Maxentii, & monachos utriuſque monaſterii propter eccleſiam S. Petri de Mareiſtais vetulo, ſitam prope caſtrum, quod nominatur, Maſtacius. In favorem Angeriacenſium res fuit diffinita.

A Actum & conceſſum in Burdegalenſi concilio anno ab Incarnatione Domini MXCVIII. indict. VI. epacta XXVI. aſſiſtentibus & præſidentibus R. Aucienſium archiepiſcopo & R. Dolenſium archipræſule cum ſuffraganeis eorum epiſcopis & abbatibus, necnon & S. Agennenſium & R. Petragoricenſium epiſcopis cum ſuffraganeis eorum abbatibus. Anno vero XI. pontific. domini papæ Urbani II. Data III. nonas octobris.

MEDIOLANENSE CONCILIUM

Sub Anſelmo de Rode Mediolanenſi archiepiſcopo pro inſtauranda cleri diſciplina Anno 1098. *habitum.*

Anno 1098. Appen to II ibid. p. 55.

„ QUod modo dandum ſuſcipio Mediolanen- B
„ ſe concilium ſeu potius concil. hoc frag-
„ mentum, breve quidem eſt & truncum; in
„ tamen brevitate nonnulla edocet, vel ignota
„ vel non ſatis comperta. Landulphus Junior
„ rerum Mediolanenſium ejus ætatis hiſtoria ca-
„ pite primo tradit Anſelmum de Rode in ar-
„ chiepiſcopum Mediolanenſem renunciatum *or-*
„ *dinationem epiſcopatus ab extraneis epiſcopis* ſu-
„ ſcepiſſe, & Armanum in epiſcopum Brixien-
„ ſem ordinaſſe, rejecto æmulo Baldrico, qui ab
„ Henrico rege *inveſtituram* obtinuerat. Hæc
„ omnia cum concilio iſto quadrant. Plures hic
„ ſeſe offerunt epiſcopi non provinciales tantum- C
„ modo, ſed & exteri, unde non immerito
„ ſuſpicari quis poſſet concilium iſtud eo forte
„ tempore quo Anſelmus Mediolanenſis ſedem
„ obtinuit conveniſſe. Quanquam enim Pape-
„ brochius in tractatu chronologico de archie-
„ piſcopis Mediolanenſibus tomo II. menſis a-
„ ctuum SS. præfixo exordium ejus an. præce-
„ denti 1097. aſſignavit, id tamen nonniſi per
„ conjecturam ab eo aſſertum eſt, quas conje-
„ cturas uno vel altero menſe falli poſſe non æ-
„ gre admitteremus. Utcumque res habeat ſeſe,
„ profecto conſtat, ſin minus Anſelmum, certe
„ tamen Armanum Brixienſ. nonniſi hoc anno
„ 1098. Brixienſis ſacerdotii dignitate potitum
„ fuiſſe, neque enim niſi Armanum hunc deſi-
„ gnari credo nomine *Brixienſis electi*; & cum
„ inter cauſas concilii hujus habendi unam hanc
„ extitiſſe doceant acta, ut *male nominati epiſco-*
„ *pi* removerentur; fieri utique potuit ut in hoc
„ ipſo concilio Armanus aſſumeretur, Baldrico
„ æmulo penitus reprobato.

ACTA CONCILII.

ANno ab Incarnatione Domini milleſimo no- D
nageſimo octavo, indictione ſe... Non. A-
pril. celebrata eſt Mediolani ſynodus, præſidente
domno Anſelmo archiepiſcopo cum epiſcopis Catholicis ſuffraganeis ſuis & reliquis tam Galliæ, quam Lombardiæ, & religioſis, & ſanctiſſimis Viris Magalo ... ſcilicet, & Arelatenſi archiepiſcopo, Mantuano autem, & Regino, Cumano quoque, & Placentino, & Brixienſi electo. Facta autem diſputatione magna de ſtatu eccleſiarum, & communi vita clericorum, ſed & de his male nominatis epiſcopis, qui Mediolanenſis eccleſiæ ſuffraganeas ſedes invaſerant, prima quidem, & ſecunda die in majori eccleſia, tertia autem die præ nimia tam cleri, quam utriuſque ſexus populi .... in Campo concilium ſedit, ubi poſt multimodam tractationem, hæc ſunt capitula prolata &c. *ſub finem.*

Conqueſti ſunt præterea canonici S. Ambroſii apud præfatam ſynodum, Monachos contra Domini apoſtolici præcepta, & contra omnem auctoritatem, oblationes Altaris B. ejuſdem Ambroſii invaſiſſe, & non ſolum inauditis deprædationibus, verum etiam effuſione ſacerdotalis ſanguinis abſtuliſſe. Unde pari voto ſtatuimus eo, quod monachi vivæ vocis Apoſtolico præcepto, & ejus decretis inobedientes extiterint ..... tra eccleſiaſticam regulam præſumpſerint ..... clericos quiete oblationes Altaris poſſidere, ſicut per quadraginta, & eo amplius annos, ſine canonica, vel legali moleſtia poſſederunt &c.

CONCILIABULUM ROMANUM

A ſchiſmaticis Guiberti antipapæ fautoribus agitatum anno Domini MXCVIII.

Ex Labbei App. to. X.

HUjus conciliabuli a Guibertinis habiti memoria E
ſupereſt ad calcem lib. II. *Bennonis cardinalis ſchiſmatici de vita Hildebrandi. Ac primum refert illius latrocinii ſynodalem epiſtolam. Deinde pauca quædam narrat, quæ ad illud conciliabulum, & alterius indictionem attinent.*

Epi-

ANNO CHRISTI 1098.

Epistola synodalis schismaticorum.

„ Adalbertus episcopus S. Rufinæ Silvæ candidæ, Joannes episcopus Hostiensis, Hugo episcopus Prænestinus, Albertus episcopus Nepesinus, Benno cardinalis presbyter urbis Romæ, Romanus cardinalis presbyter urbis Romæ, Octavianus presbyter cardinalis designatus, Paulus primicerius Romanæ ecclesiæ, Nicolaus electus abbas S. Silvestri urbis Romæ, N. abbas S. Pancratii urbis Romæ, & clerus, & clarissimi principes laici, Theobaldus Chinebii, & Udalricus de S. Eustachio, & populus Romanus, omnibus Deum timentibus, & salutem Romanæ reipublicæ diligentibus. Nulumus ignorare prudentiam vestram, quod ad destruendas hæreses noviter ab Hildebrando inventas, & antiquas sub nomine pietatis impie ab ipso renovatas, & ad defensionem fidei catholicæ, & ad exterminandam impietatem eorum, qui noviter ipsam fidem catholicam, quantum in ipsis erat, scindere non timuerunt, Deo auctore, Nonis apud S. Blasium convenimus, VIII. Id. apud S. Celsum, VII. Id. apud S. Mariam, in ecclesia quæ vocatur Rotunda, consedimus: ipsas hæreses damnatas, sicut majores nostri, & nos damnamus: omnes sectatores, communicatores: complices, semel damnatæ pravitatis, pari forte censemus: ne, si paululum taceamus, consentire videamur. Eos vero qui auctoribus errorum communicant, data securitate libere veniendi & abeundi, vocamus: & ut per majores suos dominum Raynerium & Joannem Burgundum causam suam agant, admonemus: securitatem integram, in quantum possumus, usque ad festum omnium sanctorum proponimus, etiam cum in causa sua defecerint, neminem circumvenientes, nullius sanguinem, sed omnium vitam & honorem sitientes, nec seditiones in populo commoventes. De causa enim sua diffidere videA„ tur, quisquis auctor est seditionis.

„ Pacem vero & dilectionem sinceram proponimus omnibus, pacem, veritatem, & unitatem catholicæ ecclesiæ amplectentibus, ut simus filii patris nostri qui in cælis est. Qui enim ex patre diabolo sunt, opera patris sui faciunt conspirationibus, seditionibus; &, cujus filii sint, manifeste ostendunt. Nos vero illius discipuli esse desideramus, cujus doctrina, etiam inimicis, sane est intelligenda. Orent pro nobis ecclesiæ filii, ut crescat sermo Domini &c. Data Romæ contra schismaticos sacro conventu. Anno ab Incarnatione Domini MXCVIII. Ind sexta, VII. Id. Augusti.

Pergunt acta schismaticorum. His litteris vocati sunt. Declinarunt autem audientiam schismatici B* per sedecim * annos, per obsides potentes & clarissimos, & per sacramenta sibi oblata invitati, ne caperentur suis mendaciis, ne suis libellis convincerentur, quibus auctores eorum corruperunt terram hæresibus variis, longe latèque disseminatis per apostolos multiplicis erroris. Sacer etiam conventus, toties deprehensa eorum versutia, in conspectu ecclesiæ, coram multitudine Romanorum, ait:

* *Sic catholicos vocant.*
* *Annus agebatur XVI. invasionis Guiberti.*

„ Eos, qui sanctam ecclesiam scindere non timuerunt, iterum vocamus ad Synodum, quam C„ Deo auctore celebrare disposuimus circa Kal. „ Novembr. in præsenti tamen, quia venire renuunt, testes invocamus contra eos cælum & „ terram, quod nullum consensum adhibebimus „ eorum perversitati. Et in testimonium illius, „ in medio ecclesiæ, in conspectu angelorum & „ hominum, incendio tradimus decreta eorum „ hæretica, quibus orbem terræ perverterunt, „ verbum Dei adulterantes, sub mentito colore „ pietatis quærentes plus se quam fidem catholicam amari. Qui per sedecim annos nullum „ dederunt locum veritati, fugientes lucem exa„ minationis, tenebris errorum assueti, falsis ex„ positionibus violenter intorquentes scripturas in „ argumentum nefandissimi schismatis.

SYNODUS ATREBATENSIS,

In qua Lambertus Episcopus Monachis S. Vedasti altaria jam antea ab ipsis possessa confirmat Anno Christi MXCVIII.

IN nomine patris & filii & spiritus sancti unius veri ac summi Dei. Amen. Cum inter cætera præceptorum Christianæ religionis summopere commendetur ramus uterque caritatis, Dei videlicet amor & proximi, nisi proximum erigamus, jumento salutis circumferamus ad exemplum illius Samaritani, non promerebimur gratiam hujus sanctæ dilectionis. Merito siquidem caritas debet amplecti quam divina providentia tantopere commendare studuit. Hæc namque per legem, per prophetas mundo prius innotuit, quam ut altius Dei filius commendaret, in tempore gratiæ visibilis apparens in sole tabernaculum suum posuit. Et quoniam caritas loquitur, *Omni petenti tè da*, & viscera caritatis semper carent inopia, nos oportet elaborare petentibus hilariter adminiE strare prout ratio dictabit & æquitas. Quare ego Lambertus Dei miseratione Atrebatensis Episcopus sæpe & multum imploratus, satisfacere volui dulcissimis precibus domni Aloldi venerabilis Abbatis Atrebatensis cœnobii de titulo glorioси confessoris Christi Vedasti cæterorumque fratrum ejusdem Ecclesiæ, ut altaria quæ personaliter teDnuerant firmaremus liberaliter possidenda prædictæ congregationi. Unde cum fidelibus nostris communicato consilio, tibi, reverentissime frater & fili Abba Alolde, tuisque legitimis successoribus pro peccatorum nostrorum redemptione, sine aliqua turpis lucri exactione, ipsa altaria non solum concedimus, verum etiam qua præsidemus auctoritate liberaliter in perpetuum ea confirmamus; ea tamen conditione ut defunctis Presbyteris illorum locorum, alii idonei ab Abbate ad Episcopum deducantur, eisque cura animarum ab Episcopo gratis impendatur. Salvo in omnibus jure Atrebatensis Episcopi & redditibus ejus & Archidiaconi ministrorumque ejus. Præterea promittente nobis & profitente Abbate sicut primogenito filio nostro in privatis & publicis negotiis Ecclesiæ nostræ & in Capitulo & extra fideliter & obedienter se deserviturum. si vocetur ab Ecclesia. Hæc autem sunt nominatim altaria, Salgi, Florbacs, Laventies, Felcy, Vi, Contehan, Remchendencourt, Ascecl, Hadas, Mons, Novilelle, Pabule, Basiliere, Bomvilliers, Guarluse, Fiscau, Bairy, Fontenellis, Ateias, Gauret-

rerle, Fuſcariis, Bertricurt, Bigartus, Hambleng, Fraſne, Noveville, Iſer, Tenluz, Moſlancs, Ymercurt. Si quis autem poſt hanc noſtram definitionem manu ſacrilega cui Deo diſponente annuimus auferre vel pecuniam exigere præſumpſerit, dator & acceptor cum Symone hæretico anathema ſit. Cujus rei gratia pignus hoc caritatis nobis recompenſandum reduci volumus ad memoriam, quatenus audito obitu noſtro, exequia & triceſimum noſtrum & anniverſarium tam præſentes fratres & Abbates eorum perpetualiter celebrare procurent. Et quoniam ſancta & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare, ut a peccatis ſolvantur, rogamus te, dilectiſſime fili & venerabilis Abba, & omnes ſucceſſores tuos in eo quo es loco & ordine futuros Abbates quatenus in caritate ſpiritus ſancti, in quo eſt remiſſio omnium peccatorum, quod nobis ſtatuimus fieri, hoc idem fiat ſucceſſoribus noſtris in Atrebatenſi ſede futuris Epiſcopis. Sane quoniam in deterius defluunt tempora, nec actiones humanæ poſſunt memorari niſi per litteras, hoc libertatis donativum conſignari libuit præſente pagina. Quod ut inconvulſum & ſine refragatione permaneat, in augmentum firmitatis teſtium ſubſcripſimus nomina. S. domni Claremboldi Atrebatenſis Archidiaconi. S. domni Joannis Abbatis de Monte ſancti Eligii. S. domni Alberti Abbatis Haſnonienſis. S. domni Hamerici Abbatis Aquicinenſis. S. domni Rayneri Abbatis de Cameraco. S. domni Gaufridi Abbatis de Novo Caſtello. S. domni Adam Abbatis de ſancto Auberto. S. domni Odonis ſanctæ Mariæ Præpoſiti. S. domni Guiberti Decani. S. Anaſtaſii Cantoris. S. Roberti Magiſtri. S. Gualteri Cuſtodis. S. Maſcelini Archipresbyteri. S. Joannis Decani d'Aginville. S. Radulfi Decani. S. Aſconis Decani de Bethunia. S. Guarneri Decani. S. Balduini Decani de Bapalmis. S. Guagonis Decani. S. Joannis de Duaco. S. Gualteri Decani PP. S. Arnulfi de Lens PP. S. Bernardi S. domni Cononis de Arida Gamantia de titulo ſanctæ Trinitatis. S. domni Achardi. S. domni Drogonis. Ego Lambertus Dei miſeratione Atrebatenſis Epiſcopus hoc libertatis donativum relegi, ſubſcripſi † & in nomine patris & filii & ſpiritus ſancti propria manu confirmavi. Actum Atrebati in ſynodo in baſilica B. Mariæ ſemper Virginis Dominæ noſtræ anno Dei Chriſti MXCVIII. Indict. VI. III. Id. Octob. anno autem pontificatus domni Lamberti Atrebatenſis Epiſcopi quinto.

ANNO CHRISTI 1098.

ANNO CHRISTI 1099.

CONCILIUM ROMANUM III.

IN QUO URBANUS PAPA

Statuta prædeceſſorum ſuorum confirmat, Guibertum antipapam ejuſque complices iterum excommunicat, & Hieroſolymitanam expeditionem promoveri rogat, anno Domini MXCIX.

DECRETA DOMINI PAPÆ URBANI II.

Data in concilio, Romæ in eccleſia B. Petri apoſtoli, anno Dei Chriſti MXCIX. * *pridie Kalendas Maii.*

* In MS. VI. *Kal. ebron. Malleze.* VII. Kal.

CANONES.

I.

Sunt hæc decreta Concil. Placentini de quo ſupra an. 1095.

EA quæ a ſanctis patribus de ſimoniacis ſtatuta ſunt, nos quoque Spiritus ſancti judicio & apoſtolica auctoritate firmamus.

II.

Quidquid igitur vel in ſanctis ordinibus, vel in eccleſiaſticis rebus, vel data, vel promiſſa pecunia acquiſitum eſt, nos irritum eſſe, & nullas unquam vires obtinere cenſemus.

III.

Si qui tamen a ſimoniacis non ſimoniace ordinati ſunt, ſi quidem probare potuerint, ſe cum ordinarentur, eos neſciſſe ſimoniacos, & ſi tum pro catholicis habebantur in eccleſia, talium * ordines pro miſericordia ſuſtinemus: ſi tamen eos laudabilis vita commendat.

* ordinationes miſeriorditer.

IV.

Qui vero ſcienter ſe a ſimoniacis conſecrari, immo execrari paſſi ſunt: eorum conſecrationem omnino irritam eſſe decernimus.

V.

Quicumque ſane cupiditate parentum, cum adhuc eſſent parvuli, eccleſias vel eccleſiarum beneficia per pecunias adepti ſunt: poſtquam eas omnino dimiſerunt, ſi canonice in iis vivere voluerint, pro magna miſericordia ibidem eos eſſe concedimus; neque pro hoc facto a ſanctis ordinibus removemus, ſi alias digni inveniantur.

VI.

Illi vero qui per ſeipſos, cum jam majoris eſſent ætatis, nefanda cupiditate ducti eas emerunt, ſi in aliis eccleſiis canonice vivere voluerint, ſervatis propriis ordinibus pro magna miſericordia ibi eos miniſtrare permittimus. Quod ſi ad alias fortaſſe transferri non potuerint, & in eiſdem canonice vivere promiſerint: minoribus ordinibus contenti ad ſacros ordines non accedant, ſalva tamen in omnibus apoſtolicæ ſedis auctoritate.

VII.

Si qui tamen ante emptionem catholice ordinati ſunt: cum ea quæ emerunt dimiſerint, & vitam canonicam elegerint *, in ſuis gradibus permittantur: niſi forte ejuſmodi eccleſia ſit, ut ibi primum locum debeant obtinere. Primum enim, vel ſingularem, vel præpoſituræ, vel of-

* al. egerint.

ficii locum, in emptis ecclesiis eos habere non patimur. ANNO CHRISTI 1099

VIII.

Ordinationes quæ a Guiberto hæresiarcha factæ sunt, postquam ab apostolicæ memoriæ papa Gregorio & a Romana ecclesia est damnatus, quæque etiam a pseudoepiscopis per eum postea ordinatis perpetratæ sunt, irritas esse judicamus.

IX.

Similiter autem & eas quæ a cæteris hæresiarchis nominatim excommunicatis factæ sunt, & ab eis qui catholicorum & adhuc viventium episcoporum sedes invaserunt: nisi probare voluerint, se, cum ordinarentur, eos nesciisse damnatos.

X.

Qui vero ab episcopis quondam quidem catholice ordinatis, sed in hoc schismate a Romana ecclesia separatis, consecrati sunt, eos nimirum, cum ad ecclesiæ unitatem redierint, servatis propriis ordinibus misericorditer suscipi jubemus: si tamen eos vita & scientia commendat.

XI.

Amodo vero quicumque a prædictis schismaticis sanctæ Romanæ ecclesiæ adversariis se ordinari permiserit, nullatenus hac venia dignus habeatur. Quamvis autem misericordiæ intuitu, magnaque necessitate cogente, hanc in sacris ordinibus dispensationem constituerimus: nullum tamen præjudicium sacris canonibus fieri volumus: sed obtineant proprium robur, & cessante necessitate illud quoque cesset quod factum est pro necessitate. Ubi enim multorum strages jacet, subtrahendum est aliquid severitati, ut addatur amplius caritati.

XII.

Illud quoque præcipimus, ut pro chrismate & baptismo & sepultura nihil unquam exigatur.

XIII.

Ut unica domini nostri sponsa sine macula & ruga permaneat, sacrorum canonum instituta renovantes præcipimus, ut a subdiaconatus tempore nulli liceat carnale commercium exercere: quod qui deprehensus fuerit, ordinis sui periculum sustinebit.

XIV.

Nemo præterea ad sacrum ordinem permittatur accedere, nisi aut virgo, aut probatæ sit castitatis, & qui usque ad subdiaconatum unicam & virginem uxorem habuerit.

XV.

Nullus laicus decimas suas, aut ecclesiam, aut quidquid ecclesiastici juris est, sine consensu episcopi, vel Romani concessione pontificis, monasteriis aut canonicis offerre præsumat. Quod si quis episcopus improbitatis & avaritiæ causa consentire noluerit, Romano pontifici nuntietur: & ejus licentia, quod offerendum est, offeratur. ANNO CHRISTI 1099

XVI.

Nullus abbas, nullus ecclesiarum præpositus, quæ juris sunt ecclesiastici a laicis accipere sine episcopi concessione præsumat.

XVII.

Nullus abbas pretium exigere ab eis qui ad conversionem veniunt aliqua occasione præsumat.

In eodem quoque concilio dominus papa Urbanus excommunicatione alligavit abbates, quicumque deinceps investituras abbatiarum a qualibet laicali manu quocumque modo præsumerent accipere: & ut nullus episcoporum hujusmodi abbates ordinaret, aut consecraret, apostolica auctoritate interdixit.

XVIII.

Adjecit etiam & constanter præcepit, ut nullus primatum, archiepiscoporum, & episcoporum, in ordinatione & consecratione episcoporum, vel abbatum, cappas, tapecia, bacinos, & manutergia, qualibet exactione requirat, vel suscipiat.

Operæ pretium erit addere quæ de hoc concilio chronicon Malleacense narrat. Eo, *inquit*, anno fuit factum Romæ concilium, quod noviſſime tenuit Urbanus papa septimo Kalendas Maii, in quo confirmavit viam sancti sepulcri domini nostri Jesu Christi: & decrevit in ipsa synodo, omni sexta feria jejunare pro peccatis suis, omnibus Christianis; & maxime pro illis, quibus non confessi sunt immemores.

Juvabit & describere verba Rogerii Hoveden, parte annalium priore. Habent enim de hac synodo peculiare nonnihil. Anno, *inquit*, MXCIX. Urbanus papa tertia hebdomada paschæ magnum concilium tenuit Romæ, in quo excommunicavit omnes laicos, investituras ecclesiarum dantes; & omnes, easdem investituras de manibus laicorum accipientes: necnon omnes, in officium sic dati honoris consecrantes. Excommunicavit etiam eos, qui pro ecclesiasticis honoribus, laicorum homines fiunt: dicens nimis execrabile videri, ut manus, quæ in tantam eminentiam excreverunt, ut quod nulli angelorum concessum est, ut Deum cuncta creantem suo signaculo creent, & eumdem ipsum, pro salute totius mundi, Dei patris obtutibus offerant, in hanc ignaviam vel stultitiam detrudantur, ut ancillæ fiant earum manuum, quæ diebus & noctibus obscœnis contactibus inquinantur, sive rapinis ac injustæ sanguinis effusioni addictæ maculantur. Et ab omnibus acclamatum est, fiat, fiat: & in his consummatum est concilium. *Hæc Rogerius.*

Nec omittendum, quod legitur in Gestis de restitutione Atrebatensis episcopatus apud Baluz. Miscel. tom. 5. p. 274.

Anno igitur Dei Christi MXCIX. Dominus Urbanus Papa II. qui jam prius ad Clarmontem generale celebraverat Concilium, rursum Romæ

in

ANNO CHRISTI 1099.

in Ecclesia Beati Petri apostoli pro errore & hæresibus Græcorum diversarum regionum & provinciarum Primates, Archiepiscopos, & Episcopos ad celebrandum Concilium studuit convocare in secunda Dominica post Albas qua *Misericordia Domini* cantatur. Huic quoque Concilio cum cæteris Remensis provinciæ Episcopis interfuit Lambertus Atrebatensis Episcopus. Qualia autem decreta prædictus Papa de Latina & Græca Ecclesia & de ministris altaris & de ordinatis a simoniacis & de beneficiis & officiis ecclesiasticis per pecuniam adeptis ante corpus beati Petri dederit, studiosus lector legendo invenire poterit.

Notæ Severini Binii.

De hac synodo indicta, deque rebus in eadem gestis Bertholdus ista narrat: Hoc anno millesimo nonagesimo nono dominus papa natalem Domini Romæ cum magna pace celebravit. Nam & castellum sancti Angeli cum aliis munitionibus in sua potestate detinuit, omnesque æmulos suos in civitate cum Dei adjutorio satis viriliter aut placavit, aut vi perdomuit. Synodum quoque suam in tertia hebdomade post pascha Romæ celebrandam missis literis usquequaque denuntiavit. *Hæc de synodi indictione: de celebratione autem ipsius, ita inferius:* Romæ dominus papa generalem synodum centum quinquaginta episcoporum, abbatum, & clericorum innumerabilium, tertia hebdomada post pascha collegit: in qua synodo confirmatis suorum antecessorum statutis, etiam sententiam anathematis super Guibertum hæresiarcham, & omnes ejus complices iteravit. Statuit quoque ibi, ne communicare præsumerent iis qui concubinas haberent, nisi prius eas dimitterent. De Hierosolymitano itinere multum rogavit ut irent, & fratribus suis laborantibus succurrerent. *Hucusque de concilio Romano Bertholdus.*

ANNO CHRISTI 1099.

Canones hoc concilio editos ex manuscripto monasterii Hennicensis, ordinis regularium sancti Augustini prope Duacum codice, quem Lamberti Atrebatensis episcopi esse conjicio, fideliter descriptos, non sine sumptu, labore, ac molestia, ad honorem Dei & ecclesiæ augmentum misit ad me reverendus dominus Gregorius Colvenerius apud Duacenses theologus canonicus, & scholasticus: qui censendis & inquirendis veterum simul & novorum scriptorum libris diu multumque in hac vita occupatus, in librum vitæ referri ac recenseri meretur

G. C. Concilii hujus canones primi duodecim, iidem sunt in concilio Placentino anni 1095. Eos in Claromontana synodo cum promulgasset Urbanus, ut supra diximus, in hac quoque confirmat: nec dubito quin idem in intermediis conciliis præstiterit. An & in Romano anni superioris? Cur enim tunc omissi fuissent, & in annum dilati? Quod si tunc promulgati sunt, cur nunc repetiti? Erit qui hanc ob causam suspicetur, canones hos esse concilii Romani ann. 1098. & anno 1099. per errorem attributos. Judicent qui me vel sagaciores sunt, vel confidentiores.

Diem Binius adscribit, pridie Kal. Maii In altero exemplo, descripto Sirmondi manu, notatur VI. Kalend. Maii In chronico autem Malleacensi, VII. Kal. Maii Apud Rogerium Hoveden, tertia hebdomada post pascha. Qui postremus cum quovis aliorum consentit. Nam tres illi diversi dies, in illam hebdomadem incidunt.

☞ AD CONCILIUM ROMANUM

Anni 1099. *sub Urbano II.*

ADDITIO.

ppl. Mansi II. p. 154. ano 1099.

Pagius in critica Baronii & ex eo collector Venetus Romani hujus concilii acta ex Eadmero Histor. Novor. lib. I. *retulit; sed cum Eadmeri verba ex integro referenda Pagius minime censuerit, satis habens brevi compendio, summam eorum quæ Eadmerus de concilio scripsit tradere, eadem ipse pariter Venetus collector neglexit. Hæc ut supplerem res ipsa suasit; neque enim mutilum relinquere concilium visum est opportunum. Igitur post relatam Regineri Lucensis episcopi ad patres concilii de S. Anselmo orationem, apud eundem collectorem legendam, hæc addit Eadmerus.*

x Eadmero ist. nov. lib. l. pag. 55.

Inter ultima vero Synodi, jam recisis quæ recidenda, & statutis quæ visa fuerant constituenda, in adversarios sanctæ ecclesiæ excommunicationis sententiam cum toto concilio papa interfit; quæ sententia omnes quoque laicos, investituras ecclesiarum dantes, & omnes easdem investituras de manibus illorum accipientes, necnon omnes in officium sic dati honoris hujusmodi consecrantes pari modo involvit. Eos nihilominus sub ipsius anathematis vinculo colligavit, qui pro ecclesiasticis honoribus laicorum hominum homines fiunt, dicens nimis execrabile videri, manus quæ in tantam eminentiam excreverint, ut quod nulli Angelorum concessum est, Deum cuncta creantem suo ministerio creent, & eumdem ipsum pro redemptione & salute totius mundi summi Dei patris obtutibus offerant, in hanc ignominiam detrudi, ut ancillæ fiant earum manuum, quæ die ac nocte obscœnis contagiis inquinantur, rapinis ac injustæ sanguinum effusioni addictæ commaculantur. His præsentes fuimus; hæc conspeximus; his ab universis fiat, fiat acclamari audivimus; & in his consummatum concilium scimus.

Huc etiam faciunt geminæ, quas modo subdo S. Anselmi literæ ex editione Operum ejusdem Gerberoniana desumptæ.

Domino Reverendo & Patri diligendo Paschali summo Pontifici, Anselmus servus ecclesiæ Cantuariensis, debitam subjectionem, & orationum assiduitatem.

Ex S. Anselm. ep. l. IV. pag 428. ep. IV.

POstquam revocatus ad episcopatum rediit in Angliam, ostendi decreta apostolica, quæ in Romano concilio præsens audivi, ne scilicet aliquis de manu regis aut alicujus laici ecclesiarum investituras acciperet, ut per hoc ejus homo fieret; nec aliquis hæc transgredientem consecrare præsumeret. Quod audientes rex & principes ejus, ipsi etiam episcopi, & alii minoris ordinis, tam graviter acceperunt, ut assererent se nullo modo huic rei assensum præbituros: & me de regno, potius quam hoc servarent, expulsuros, & a Romana ecclesia se discessuros. Unde, Reverende pater, vestrum petii per epistolam nostram consilium, quam misi celsitudini vestræ per Guillelmum regis legatum: sed quoniam responsi vestri literas non accepi, adhuc per legatos nostros quos mitto cum charissimis fratribus & coepiscopis nostris, qui pro eadem re vestram sanctitatem adeunt, jam petitum iterum supplex per chartam sublimitatis vestræ certum peto consilium. Oramus Dominum nostrum Jesum Christum, ut vos conservet ad laudem & gloriam nominis sui & utilitatem ecclesiæ suæ.

EJUSDEM AD EUMDEM.

ANNO CHRISTI 1099. Ex cod. lib. IV. ep. pag. 428. ep. VI.

QUanto ſtudio mens mea ſedis apoſtolicæ reverentiam & obedientiam pro ſua poſſibilitate amplectatur, teſtantur multæ & graviſſimæ tribulationes cordis mei ſoli Deo & mihi notæ, quas ab initio epiſcopatus mei per quatuor annos in Anglia, & per biennium in exilio paſſus ſum, quia ejuſdem ſedis ſubjectionem abnegare nolui. A qua intentione ſpero in Deo, quia nihil eſt quod me retrahere poſſit. Quapropter in quantum mihi poſſibile eſt omnes actus meos ejuſdem auctoritatis diſpoſitioni dirigendos, & ubi opus eſt corrigendos volo committere. Qualiter ego ſim ad præſens in Anglia breviter ſcribo; quia latoribus præſentium plenius hoc viva voce ſignificandum dimitto: poſtquam revocatus a rege Angliæ, qui nunc eſt, ad epiſcopatum redii, offendi decreta apoſtolica quæ in Romano concilio præſens audivi, ne ſcilicet laicus inveſtituras eccleſiarum daret, neque aliquis de manu ejus acciperet, aut pro hoc homo ejus fieret, nec aliquis hæc præſumentem conſecraret, qui vero hæc tranſgrederetur, excommunicationi ſancti concilii ſubjaceret. Quod audientes rex & principes ejus, ipſi etiam epiſcopi quanta mala hinc proceſſura, quid potius ſe facturos, quam hæc decreta ſuſcepturos acclamaverunt, gravor dicere; dicant legati præſentes qui audierunt. Tandem in me converſi uno ſenſu pariter omnes affirmaverunt: me poſſe extinguere omne malum, quod ex his decretis proceſſerit, aſſeverant; ſi precibus epiſcoporum meas vellem aſſociare, quatenus celſitudini veſtræ placeret prædictam ſententiam mitigare. Quod ſi facere recuſarem, omne malum, quod inde eveniret, mihi imputandum ſine ulla mea excuſatione judicarent. Ne igitur aliquid videar contemnere, aut meo ſolo ſenſu vel propria voluntate quicquam facere, nec illos audeo non audire, nec de veſtræ ſanctitatis diſpoſitione aliquatenus volo exire. Servata igitur apud me reverentia & obedientia ſedis apoſtolicæ, precor ut quantum dignitas veſtra ſecundum Deum permittit, petitioni prædictæ, quam vobis legati exponent, juxta ſapientiam veſtram condeſcendatis; & quid me jubeatis in hac re facere, quidquid futurum ſit, per legatos præſentes certum me faciatis. Oramus omnipotentem Deum, ut paternitatem tuam diu incolumem in integra proſperitate ad eccleſiæ ſuæ robur & conſolationem conſervet.

f. eſtendi

Ex hoc ipſo Romano concilio datæ ſunt literæ Urbani pontificis ad Hugonem Lugdunenſem archiepiſcopum in cauſa Moliſmenſis abbatis, qui anno ſuperiori ad Ciſtercienſe eremum tranſierat, ubi & monaſterium condidit, quæ prima fuit Ciſtercienſis ordinis origo. Moliſmenſes abbate ſuo Roberto deſtituti illum repetierunt ab Urbano in concilio, a quo remiſſi ſunt ad Hugonem Lugdunenſem A. S. L. cum his literis.

Urbanus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri & coepiſcopo Hugoni apoſtolicæ ſedis vicario ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

MOliſmenſium fratrum magnum in concilio clamorem accepimus, abbatis ſui reditum vehementius poſtulantium. Dicebant enim religionem in ſuo loco everſam, ſeque pro abbatis illius abſentia odio apud principes & cæteros vicinos haberi. Coacti tandem a fratribus noſtris dilectioni tuæ in præſentia ſcripta mandamus, ſignificantes gratum nobis exiſtere, ut ſi fieri poſſit abbas ille ab eremo ad monaſterium reducatur. Quod ſi implere nequiveris, curæ ſit tibi, ut & qui eremum diligunt conquieſcant, & qui in cœnobio ſunt, regularibus diſciplinis inſerviant. ANN CHRS 1099.

Extant literæ iſtæ in opuſculo de origine Ciſtercienſis ordinis vulgato a Labbe Bibliot. MSS. to. I. pag. 640.

EPISTOLA CANONICA

EX EADEM SYNODO ROMANA.

Urbanus II. Papa reſcribit Piboni Tullenſi Epiſcopo & confirmat Synodali aſſenſu quæſtiones a Pibone propoſitas.

Urbanus epiſcopus, ſervus ſervorum Dei dilecto fratri Piboni Tullenſi epiſcopo, ſalutem, & apoſtolicam benedictionem.

SUper quæſtionibus, quas ad nos Adalbero veſtræ Eccleſiæ filius, detulit, hæc ad nos ſunt in ſynodali aſſenſu Concilii capitula per Dei gratiam confirmata. Ex cod. Va Reginæ ; eruit Sch nat ex q Harthzeim Conc. Ge to. 3. pag. 2

CAPUT I.

Epiſcopus omnia ſui Epiſcopatus membra, videlicet Archidiaconatus, Archipresbyteratus, decimas, vel aliquas Ptæpoſituras Eccleſiæ ſuæ canonicas gratis abſque omni venalitate diſtribuat: quiſquis autem ea pretio receperit depoſitioni ſubjaceat.

CAPUT II.

Eos qui a Subdiaconatu uxoribus vacaverint ab omni ſacro ordine removemus, officioque, atque beneficio Eccleſiæ carere decernimus; ſi vero Epiſcopi conſenſerint eorum pravitati a ſuis ſe noverint officiis interdictos.

CAPUT III.

Presbyterorum filios a Sacri altaris miniſteriis removendos decernimus, niſi aut in cœnobiis, aut in canonicis religioſe probati fuerint converſati, abſque præjudicio tamen capitulorum iſtorum eis, qui præbendas, aut ipſi ante hanc Sedis Apoſtolicæ interdictionem emerunt, aut emptas ſe neſcientibus poſſederunt, habendos eos permittimus, ſi eorum perſonæ tuo arbitratu viſæ fuerint promereri. Eis autem, qui fidem profeſſionis ſuæ irritam facientes, poſt ſubdiaconatus acceptionem vacare uxoribus præſumpſerint, & officium, & conjugium penitus interdicimus, eiſque, quoniam ſeipſos apoſtatando deſtruxerunt, & voluptatem corporis Domino prætulerunt omni vitæ ſuæ tempore, aut in cœnobiis, aut in canonicis regularibus pœnitentiam decernimus injungendam; Presbyterorum vero filios, qui ſecundum præcepti noſtri conditionem aut in cœnobiis, aut in canonicis religioſe probati fuerint converſati, quia Patrum peccata cum ſeculi poſſeſſionibus abdicarunt pro religionis, ac ſcientiæ prærogativa Apoſtolico moderamine tolerandos ducimus, & ad Sacros ordines, & ad honores Eccleſiaſticos permittimus provehendos.

NNO CHRISTI 1099.

CAPUT IV.

Porro de Clericis, qui ab excommunicatis Episcopis sunt ordinati, nec dum quidem sententiam fiximus, quia generalis mali contagium generalis Synodi est cauterio comburendum, tuæ tamen fraternitati hoc respondemus ad præsens; ut ab excommunicatis quondam, tamen Catholicis Episcopis ordinatos, siquidem non simoniacæ ordines ipsos acceperunt, & si Episcopos ipsos non simoniacos fuisse constiterit, adhuc si eorum religiosior vita, & doctrinæ prærogativa visa fuerit promereri pœnitentia indicta, quam congruam duxeris in ipsis quos acceperunt ordinibus, manere permittas; ad superiores autem ascendere non concedimus, nisi necessitas maxima flagitaverit Ecclesiæ, hoc tamen ipsum rarius, & cum cautela præcipua concedendum.

CAPUT V.

Episcopos sive Clericos, quos Simoniacos esse constat, a sacris officiis & beneficiis removendos omnino decernimus: in Ecclesiis vero, quæ ab hujusmodi Simoniacis consecratæ sunt, non aliter quam in locis orandum videtur, donec subversis altaribus benedictione & unctione Catholici Antistitis consecrentur.

CAPUT VI.

NNO CHRISTI 1059.

De his, qui sine titulis ordinati sunt, licet ejusmodi ordinatio Sanctorum Canonum sanctione irrita judicetur; utrum tamen aliqui in acceptis ordinibus sint permittendi, discretioni tuæ pro præsenti Ecclesiæ necessitate committimus, si tamen alias sine pravitate eos ordinatos fuisse constiterit.

CAPUT VII.

Bigamos, & viduarum maritos a Sacris ordinibus, secundum communem Ecclesiæ consuetudinem, auctoritate nostri officii, segregamus.

Hæc universa tanquam Apostolicæ sedis præcepta Sanctorum conciliorum sententiis consonantia, religionis tuæ strenuitas, & in Ecclesia sibi commissa, Deo juvante, custodiat, & costodienda aliis innotescat, nec senectutem tuam oblatrantium canum multitudo perterreat: *Major enim est, qui in nobis est, quam qui in illis*; ipse siquidem firmans discipulos suos ait: *Nolite timere pusillus grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum*; ipse misericordia sua nos confirmet, & protegat, & ad cælestia regna perducat. Amen.

CONCILIUM AUDOMARENSE,

In basilica B. Mariæ Audomarensis celebratum prid. Id. Jul. MXCIX. de pace servanda.

Ex codice MS. Igniacensi.

TITULI CANONUM.

I. *Ut ecclesiæ, earumque atria non infringantur.*
II. *Ut terræ ecclesiarum non devastentur.*
III. *Ne clerici, monachi, fœminæ, eorumve socii, spolientur, aut capiantur.*
IV. *Nec peregrini & mercatores, nisi redhibitionem consuetudinum retineant. Et ut res cæteræ tutæ sint a vespera quartæ feriæ ad auroram secundæ.*
V. *Ut domini civitatum & castellorum hanc pacem jurent.*

PRÆFATIO.

ANno Domini Christi MXCIX. pridie Idus Julii apud sanctum Audomarum in basilica beatæ Mariæ semper virginis dominæ nostræ, petente domino Roberto juniore Flandrensium comite cum primatibus suis, adstante quoque non parva multitudine cleri & populi, recitata & sub excommunicatione reconfirmata est a domno Manasse venerabili Remensium archiepiscopo, & suffraganeis coepiscopis ejus, domno videlicet Baldrico Noviomensi, Lamberto Atrebatensi, Manasse Cameracensi, Joanne Morinensi, hujus subscriptæ pacis forma.

CANONES.

I. *Ut ecclesiæ, earumque atria non infringantur.*

Notum volumus fieri universis clericis & laicis Remensis diœcesis, quod hujusmodi pacem firmavit domnus Rainoldus Dei gratia Remorum archiepiscopus, & omnes suffraganei episcopi ejus considentes secum in celebratione concilii habiti in ecclesia sancti Medardi Suessionis. Quod nec ecclesia, nec atrium ei adjacens per violentiam ab aliquo infringatur, nisi facta fuerit ibi munitio unde rapinæ fiant, & pax constituta violetur. Quod si fieri acciderit, ille cui illata injuria fuerit, primum ad episcopum vel archidiaconum clamorem faciat. Si vero archiepiscopus aut archidiaconus ad quos clamatum fuerit in his locis in quibus synodales congregantur, infra XV. dies inde justitiam non fecerit: extra pacem nostram ecclesiam illam, & atrium illud decernimus.

II. *Ut terræ ecclesiarum non devastentur.*

Hoc etiam constituimus, ut nullo tempore terræ ecclesiarum & cultores earum quæ sunt in dominicaturis episcoporum, & abbatum, & clericorum, & monachorum, ab aliquo invadantur, neque devastentur.

III.

ANNO CHRISTI 1099.

III. *Ne clerici, monachi, feminæ, eorumve ſocii, ſpolientur, aut capiantur.*

Iterum conſtituimus, ut neque epiſcopi, neque abbates, neque clerici, neque monachi, neque feminæ, neque aliquis ambulans in ſocietate eorum ſine armis præter enſem, ſpolietur neque capiatur, niſi quod contra pacem eſt fecerit: aut quod inſidioſum eſt regno, portaverit. Quod ſi compertum fuerit in aliquo epiſcopo aut archidiacono præſentatus niſi ſe purget vindicetur.

IV. *Nec peregrini & mercatores, niſi redhibitionem conſuetudinariam retineant. Et ut res cæteræ tutæ ſint a veſpere quartæ feriæ ad auroram ſecundæ ſequentis.*

Hoc iterum conſtituimus, ut neque peregrini, neque mercatores ullo tempore deprædentur, niſi comprobati fuerint redhibitionem conſuetudinariam retinuiſſe. Quod ſi hoc feciſſe convicti fuerint, emendationem faciant domino patriæ, ſecundum conſuetudinem terræ illius, & non ab eis amplius exigatur. Hæc quæ ſupra retulimus, per omnes dies obſervari decernimus. Univerſaliter vero omnes alias res ſolutas & quietas ab omni rapina a veſpertina hora quartæ feriæ uſque ad ortum Solis feriæ ſecundæ ſequentis hebdomadæ eſſe præcipimus.

V. *Ut domini civitatum & caſtellorum hanc pacem jurent.*

Hoc iterum ſtatuimus, ut omnes domini civitatum & caſtellorum & munitionum hanc conſtitutam pacem per ſacramentum, vel dexteræ dationem in manu epiſcopi ſui confirment. Qui autem confirmare noluerint, ab epiſcopo ſuo excommunicentur: ita ut in omni terra eorum nec omnino ullum divinum fiat officium, niſi baptiſterium infantis ad ſuccurrendum baptizandi.

AD CONCILIUM AUDOMARENSE

A Manaſſe Remenſi Archiepiſcopo anno 1099. celebratum.

ADDITIO.

Suppl. Manſi to. II. p. 173.

Præter canones a Labbeo productos nonnulla pariter in hoc ipſo concilio ſancita docent literæ Manaſſis Remenſis archiepiſcopi ad Robertum comitem, quas literas ſuppeditat codex epiſtolarum Lamberti epiſcopi Atrebatenſis a Baluzio Miſcellan. V. pag. 319. vulgatus. Has vero integras ideo recito, quod moderationem, ſeu explicationem aliquam canoni Audomarenſis ſynodi contineant.

EPISTOLA MANASSIS REMENSIS

Archiepiſcopi ad Robertum comitem.

Ex Baluz. Miſcell to. V. pag. 319.

MAnaſſes Dei gratia Remorum archiepiſcopus, cariſſimo ſuo ſtrenuiſſimo comiti Roberto ſalutem, dilectionem, & benedictionis copiam.

Quam prompta, quamque benigna affectione nos in terra veſtra receperitis recolentes, magnas dilectioni veſtræ gratias referimus, parati ad quodcumque eſt amicitiæ utilitatibus veſtris pro poſſe noſtro operandum. Porro ſi amicitia de mutuis conſtet officiis, facile eſt, ut ex animo veſtro noſtrum metiamini. Cæterum cum de eccleſiaſticis utilitatibus & negotiis apud ſanctum Audomarum nobiſcum una cum coepiſcopis noſtris ſermonem habuiſſemus, de conjugatis presbyteris, & cæteris eccleſiaſticis ordinibus mentionem feciſſe nos meminimus, abſque conſenſu conſilioque eorumdem coepiſcoporum noſtrorum conjuges eorum, niſi ab hujuſmodi conſortio declinarent, vobis cæteriſque principibus veſtris capiendas poſt factam excommunicationem exponentes. Igitur cum clericis noſtris inito conſilio conquerentibus adverſum nos nihil juris canonice eis præſidentibus abſque aſſenſu eorum parrochiis eorum habere recognoſcentes, maturius vobis ſcribendum neceſſarium duximus, mandantes ſimul & commonentes, ne presbyteros, cæteroſque ſacri ordinis miniſtros hac de cauſa inquietare, vel eorum conjuges perſequi attentetis, vel ab aliquo principe veſtro injuriari permittatis, niſi forte epiſcopus, in cujus parochia eſſe dignoſcitur, in auxilium vos ſibi adſciverit. Nolumus enim, neque juſtum eſt, ut in aliquo coepiſcopis noſtris habeamur injurii, ne ſi quid durius juſto præceperimus, in occaſionem rapinæ & utilitatem eccleſiaſtici ordinis proveniat. Decrevimus enim ut in ſynodis ſuis epiſcopi ipſos acerrime ſuper hoc conveniant, & niſi admonitione facta ab hoc pravo opere deſtiterint, tunc demum ſibi vos adjutores & ultores adſciſcant. Valete.

CON-

ANNO CHRISTI 1099.

CONCILIUM INCERTI LOCI IN GALLIA

In causa Rabodi Noviomensis episcopi de simonia accusati, ab Hugone Lugdunensi A. S. L. circa annum 1099. celebratum.

INter annum 1095. quo Rabodus Noviomensi ecclesiæ adhuc præerat, & annum 1099. quo Baldricus Rabodo jam successerat, habitum est ab Hugone Lugdunensi archiepiscopo A. S. L. concilium quoddam incerti loci, cui Rabodus Tornacensis simul & Noviomensis episcopus sese sistens ab accusatione simoniæ, de qua reus postulatus erat coram summo pontifice, purgare se jussus est. Totam historiam narrat Herimannus in narratione de restauratione S. Mariæ Tornacensis apud Dacherium Spicileg. tom. II. pag. 911. his verbis: *Hic tantæ probitatis episcopus apud Romanam sedem cœpit accusari, quod per pecuniam regi datam adeptus fuisset episcopatum; unde cum multoties apud papam pulsaretur, nonnulla ornamenta Tornacensis ecclesiæ pro sui redemptione vendita suis adjutoribus dedit, nonnullos redditus altaris sancti Salvatoris de Brugis vendidit canonicis S. Donatiani, nonnullos vero alios redditus tum altariorum cæterorum quam terrarum episcopi distraxit. Cum vero judicatum fuisset, ut cum duobus episcopis se de simonia purgaret, magister Anselmus, tunc temporis Laudunensis scholæ doctor præcipuus, & per totam Franciam pro sua scientia famosissimus, auxilium episcoporum ei consilio suo abstulit, conscius eos secure non posse jurare eum innocentem fore. Ubi vero ei multis intervenientibus concessum est, ut sola manu se purgaret: Hugo Lugdunensis archiepiscopus & apostolicæ sedis legatus videns eum velle jurare, surgens coram omnibus: Quid facis, inquit, infelix, qui male jurando animam tuam interficere quæris? define ab hoc juramento, & nos impetrabimus, ut modo non deponaris, sed per biennium dilationem habens, postea pontificatum sponte, quasi religionis vel senectutis causa, honeste dimittas: si enim juraveris, ecce tibi prædico, quod de hoc anno cum honore non exibis. Episcopus, sicut cœperat, manum super textum evangelicum posuit, & se innocentem de simonia jurans, securus de concilio exivit, & Tornacum rediit. Post paucos dies Brugis abiit, & pro infirmitate sua minui sanguine volens, dum medicus expectatur, ipse pro corporea necessitate interiora cubiculi ingreditur, ubi cum diutius moraretur, unus ex ministris eum sequutus, videt eum coram sede resupinum cecidisse, & cum nimio exclamat dolore: protinus omnes introgressi inveniunt eum paralysi dissolutum, membrorum simul & linguæ officium perdidisse: inter manus levatum ad lectum deferunt, & post paucos dies defient morientem. Eo itaque Tornacum deportato, & in ecclesia sanctæ Mariæ sepulto, succedit ei in episcopatu domnus Baldericus Noviomensis archidiaconus.*

CONCILIUM AD PORTUM ANSILLÆ

Quo Robertus Cistercienſium abbas primus monachis Molismensibus restituitur, ab Hugone Lugdunensi A. S. L. anno circiter 1099. habitum.

URbanus II. *in concilio Romano anni* 1099. *rogatus a Molismensibus monachis, qui restitui sibi Robertum olim monasterii sui abbatem, dein novi ordinis Cistercienſis institutorem primum poscebant, totam eam rem commiserat Hugoni Lugdunensi archiepiscopo A. S. L. Ille coacto apud portum Ansillæ frequenti episcoporum concilio rem totam expedit, idque totum negotium a se confectum per literas Roberto Lingonienſi episcopo datas exposuit. Extant illæ in opusculo anonymo de origine Cistercienſis ordinis apud Labbe Biblioth. MSS. to. I. pag. 642. ex quo dandas hic arbitror, cum res concilii hujus exponant.*

Hugo Lugdunensis ecclesiæ servus, charissimo fratri Roberto Lingonienſium episcopo, salutem.

Quid de negotio Molismensis ecclesiæ in alloquio apud portum Ansillæ nuper habito definierimus, fraternitati vestræ notificare necessarium duximus. Venerunt ante nos illuc cum literis vestris Molismenses monachi loci sui desolationem, atque destructionem, quam per remotionem Roberti abbatis incurrerant, ostendentes, ipsumque sibi reddi in patrem magnopere postulantes. Nullo modo enim aliter sperabant pacem & quietem Molismensi ecclesiæ posse restitui, vel monastici ordinis vigorem in pristinum statum illic revocare. Adfuit etiam ibi in præsentia nostra frater Gaufridus, quem eidem ecclesiæ in abbatem ordinavistis, dicens, se libenter ipsi Roberto, velut patri suo locum daturum, si nobis placeret ut eum Molismensi ecclesiæ remitteremus. Audita igitur vestra & ipsorum Molismensium petitione, relectis etiam Domini papæ literis, super hoc negotio nobis directis, totum dispositioni & arbitrio nostro committentis, tandem multorum virorum religiosorum, tam episcoporum, quam aliorum, qui nobiscum aderant concilio (consilio) precibus vestris & eorum acquiescentes, Molismensi ecclesiæ ipsum restituere decrevimus, ita videlicet ut priusquam illuc redeat, Cabilonem veniens in manu fratris nostri Cabilonensis episcopi, cui secundum consuetudinem cæterorum abbatum professionem fecit, virgam, & curam abbatiæ reddat, atque monachos novi monasterii, qui ei sicut suo abbati professionem fecerant, & obedientiam promiserant, ab ipsa professione & obedientia liberos & absolutos dimittat, ac sic ab ipso episcopo professionis, quam ei & Cabilonensi ecclesiæ fecit, absolutionem accipiat. Dedimus etiam licentiam cum eo redeundi Malismum omnibus illis de fratribus Novi monasterii, qui eum secuti fuerint, quando a Novo monasterio decesserit, tali conditione, ut de cætero neutros sollicitare vel recipere præsumat, nisi secundum quod beatus Benedictus monachos Novi monasterii præcipit recipiendos. Postquam hæc supradicta fecerit, remittimus eum directioni vestræ, ut Molismensi ecclesiæ illum in ab-

☞ abbatem reſtituatis; ita tamen ut ſi deinceps eam- A que feſtivitatem S. Johannis Baptiſtæ retineant, ut tranſcribant aſſenſu Moliſmenſium.

——dem eccleſiam ſolita levitate deſeruerit, nullus ei ſubſtituatur, vivente Gaufrido abbate, abſque veſtro, & noſtro, ejuſdemque Gaufridi aſſenſu. Quæ omnia apoſtolica auctoritate rata eſſe præcipimus. De capella prædicti abbatis Roberti, & de cæteris rebus, quas a Moliſmenſi eccleſia recedens ſecum & cum eis Cabilonenſi epiſcopo atque Novo Monaſterio ſe reddidit, id ſtatuimus, ut omnia fratribus Novi monaſterii ſalva permaneant, præter Breviarium quoddam, quoad uſ-

ANNO CHRISTI 1099.

Poſt has literas, addit ſcriptor anonymus opuſculi de origine Ciſtercienſium, ex quo illas dedimus: Huic definitioni interfuerunt epiſcopi Nortgaudius Eduenſis, Galterius Cabilonenſis, Beraudus Maticenſis, (Matiſcenſis) Pontius Belicenſis, & abbates Petrus Ternocienſis, Jacento Divionenſis, Guacerannus Athanacenſis, Petrus quoque domini papæ camerarius, multique alii viri honeſti, & boni teſtimonii &c.

☞ AD RUPEM SCISSAM CONCILIUM

Pro ſedando diſſidio inter Ciſtercienſes & Moliſmenſes anno 1099, habitum.

Ibid. p. 179. Anno 1099.

RObertus Moliſmenſis monachus arctioris vitæ B deſiderio motus, ſeceſſione a monaſterio ſuo facta, una cum aliis nonnullis locum ſibi delegit in diœceſi Cabilonenſi, Ciſtercium appellatum, ubi & monaſterium erexit, & ordinis Ciſtercienſis fundamenta poſuit. Moliſmenſibus accidit id permoleſtum; quare monachum ſuum ab Urbano papa repetierunt, & pontifex eorum querelam detulit ad Hugonem Lugdunenſem archiepiſcopum A. S. L. quem mandatis oneravit, ut Moliſmenſibus ſatisfaceret. Ejus rei gratia coactum eſt concilium ad Rupem ſciſſam, in quo decreta reſtitutio Roberti ita tamen ut antea a Gualtero Cabilonenſi epiſcopo, cui in conſecratione abbatiali obedientiam juraverat abſolveretur, reſignaretque illi virgam & jus. Ita res C compoſitæ, datæque ſunt a Gualtero ea de re literæ, quas ſtatim ſubdo ex parvo exordio Ciſtercienſis monaſterii, additis ex eodem opuſculo aliis literis ejuſdem epiſcopi ad Paſchalem, in quibus de jure in eodem concilio collato Ciſtercienſibus idem pontifex certior fit.

An vero concilium iſtud idem omnino ſit cum præcedenti ad portum Anſillæ ea de cauſa ab Hugone Lugdunenſi habitum, ignoro. Quantum tamen ex ſequentibus literis conjicio, hoc ad Rupem ſciſſam concilium poſterius eſt illo, quod ad portum Anſillæ convenit; hoc enim pro Roberto a Novo monaſterio D avellendo & Moliſmenſibus reſtituendo habitum eſt; illud vero jam deſtitutis abbate ſuo Novi monaſterii monachis, ne diſperderentur, providit.

Dilectiſſimo fratri, & coepiſcopo Roberto Lingon. epiſcopo Gualterus Cabilonenſis eccleſiæ ſervus ſalutem.

Notum ſit vobis fratrem Robertum, cui abbatiam illam in noſtro epiſcopatu ſitam, quæ Novum monaſterium dicitur, commiſeramus a profeſſione, quam Cabilonenſi eccleſiæ fecit, & ab obedientia, quam nobis promiſit, ſecundum Domini archiepiſcopi Hugonis definitionem, a nobis eſſe abſolutum. Ipſe autem monachos illos, qui in præfato Novo monaſterio remanere decreverunt, ab obedientia, quam ſibi promiſerant, & profeſſione abſolvit, & liberos dimiſit. Illum igitur amodo ſuſcipere, & honorifice tractare ne vereamini. Valete.

IDEM PASCHALI PAPÆ.

VEnerabili patri papæ Paſchali Gualterus eccleſiæ Cabilon. ſervus ſalutem, & debitam ſubjectionem.

Sicut ſanctitas veſtra ut fideles in vera religione proficiant, ardenter deſiderat, ſic eiſdem veſtræque conſolationis fomentum deeſſe non expedit. Suppliciter ergo petimus, quatenus quod factum eſt de fratribus illis, qui arctioris vitæ deſiderio a Moliſmenſi eccleſia ſanctorum virorum conſilio receſſerunt, quos in noſtro epiſcopatu divina pietas collocavit, a quibus tranſmiſſi præſentium literarum bajuli vobis præſentes adſunt, ſecundum prædeceſſoris veſtri præceptum, & Lugdunenſis archiepiſcopi apoſtolicæ ſedis tunc legati, & coepiſcoporum & abbatum definitionem, & ſcriptum, cui rei & nos præſentes, & ejus auctores cum aliis extitimus, vos approbare, & ut locus ille abbatia libera in perpetuum permaneat (ſalva tamen noſtræ perſonæ, ſucceſſorumque noſtrorum canonica reverentia) auctoritatis veſtræ privilegio corroborare dignemini. Sed & abbas quem in eo loco ordinavimus, & cæteri fratres totis viribus hanc confirmationem in ſuæ quietis tutelam a veſtra flagitant pietate.

CONCILIUM HIEROSOLYMITANUM,

Quo Theobertus Piſanus archiepiſcopus & apoſtolicæ ſedis legatus eligitur in patriarcham Hieroſolymitanum, anno Domini MXCIX. tempore Urbani papæ II.

HAc ſynodo pulſum eſſe Arnulfum hominem E nefarium, & ſedis Hieroſolymitanæ invaſorem, eique conſenſu principum, omniumque qui aderant epiſcoporum auctoritate, ſubrogatum eſſe Theobertum Piſanum archiepiſcopum & ſedis apoſtolicæ legatum, teſtatur Wilielmus Tyrius lib. 8. c. 11. Idem lib. 9. c. 1. 18. & 19.

VITA ET EPISTOLÆ PASCHALIS PAPÆ II.

chalis
do pon-
crea.

PAschalis in Tuscia, patre Crescentio & matre Alsatia natus, antea Rainerius appellatus, ex abbate monasterii sanctorum Stephani & Laurentii, consilio & hortatu prædecessoris sui Urbani, communi totius cleri populique applausu, invitus pontificatum adeptus est anno Domini MXCIX. ipsis Idibus Augusti, Henrico quarto & quinto imperatoribus. Sedit, prout alicui religioso in schedula partim pura partim scabrosa, auctore Dodechino, revelatum erat, annos octodecim, menses quinque, & dies novem. Sub Hugone abbate Cluniacensis monasterii vitam monasticam excoluit, & a Gregorio VII. cardinalis presbyter tituli sancti Clementis creatus fuit. Initio pontificatus, obiit Romæ in arce sancti Angeli Guibertus antipapa, Clemens tertius nominatus: qui per annos viginti & unum pernicioſissimo schismate ecclesiam sibi tribus pontificibus antecessoribus inquietarat. Sepultus est Ravennæ, ubi post quinque annos cadaver illius exhumatum, in cineres redactum fuit auctoritate concilii Moguntini: quo decretum fuerat, ut episcopi Henricianæ hæreseos propugnatores sedibus suis deponerentur, si viverent; sepulcris extraherentur & concremarentur, si mortui essent. Defuncto pseudopontifici Clementi tertio contra Paschalem a schismaticis cardinalibus brevi tempore tres antipapæ & pseudopontifices, Albertus Atellanus, Theodoricus Romanus, & Silvester quartus, sedi apostolicæ successive obtruduntur. Primum, dum ad Urbem vexandam incaute accederet, milites Paschalis interceperunt, & post quatuor menses sedis suæ pontificatu abdicatum, in monasterium sancti Laurentii relegarunt. Secundus per Campaniam incautius vagans a præsidio pontificio captus, schisma Guibertinum abjuravit: ingressusque monasterium sanctæ Trinitatis, vitam ibidem solitariam peregit, dum sedem apostolicam tribus mensibus violenter & tyrannice invasisset. Tertium omnibus bonis exutum, ideoque magno animi dolore languentem, citissime sustulit e medio Deus optimus, atque ita dein sanctam ecclesiam diuturno schismate turbatam, pace & concordia donavit. Philippum Francorum regem, pellicem subintroductam dimittere nolentem, concilii Pictavensis decreto excommunicari mandavit: eoque modo ad pœnitentiam eumdem absolutionemque petendam induxit. Ecclesiarum investituras a regibus diversorum regnorum in Anglia, Francia, & Germania usurpatas, per sanctum Anselmum, triennali exilio propterea relegatum, Ivonem, aliosque strenuos ecclesiasticæ libertatis & immunitatis defensores, & contra utrumque Henricum IV. & V. patrem & filium sacrilegii heredem, usque ad sui incarcerationem acerrime propugnavit. Nam Henricum imperatorem tertium, & quartum ejus nominis Germaniæ regem patrem, propter simoniacam labem aliaque crimina, de quibus infra in concilio Lateranensi, excommunicavit, regni & imperii insignibus & ornamentis privavit. Subrogatus est patri communi procerum consensu filius Henricus, ejus nominis rex Germaniæ quintus, Romano pontifici & ecclesiæ Dei æque infestus.

iberto
smatico
tres
per ordi-
subro-
tur.

ricus IV.
Germa-
& impe.
or III re.
& impe-
privatur.

Nam cum justo Dei judicio patrem excommunicatum apud Bingam cepisset, in carcerem detrusisset, & ad resignandum imperium omniaque ejusdem ornamenta eumdem induxisset, atque inde Coloniam, Coloniaque obsessa Leodium, ubi post scriptas literas de injuria sibi illata, & appellationem ad sedem apostolicam interpositam, repentina morte obiit, fugasset, ac denique hortatu papæ, defuncti & excommunicati cadaver exhumatum quinque annis insepultum reliquisset: anno Domini MCX. Romam petiit, tum ut a Paschali imperatoriam coronam more majorum acciperet, tum etiam ut jura sua, quæ in concilio Trecensi imminuta conquerebatur, vindicaret. Cumque Sutrium perveniisset (inquit Joannes Tusculanus hujus temporis episcopus in epistola ad Richardum Albanum pontificem, quæ extat apud Papirium Massonum) legatos quosdam Romam direxit, qui jerejurando firmaverunt domni papæ Paschalis legatos secure ducere, ac reducere, & regem ipsum sacramento firmare, omnem ecclesiarum investituram penitus abdicare, obsides etiam dare, ne ad hoc flagitium iterum rediret, & res ecclesiasticas & regalia ac B. Petri patrimonia libera & quieta omnino dimittere, obsides etiam dare pro securitate, cum ad coronandum eum ad B. Petri basilicam exiret. Postea ex parte ecclesiæ a laicis viris firmatum est, si ista quæ promissa sunt jam dictus rex observaret, quod domnus noster eum benigne susciperet, & ei diadema regni imponeret, & coronatus, si vellet, urbem intraret. Pro transitu etiam pontis obsides accepit, pro quibus sacramentum exhibuit, quod in ipso die dominico, si pontem transiret, eos in liberam nostrorum restitueret potestatem. His igitur omnibus sacramentis ex parte peractis, & obsidibus datis, cum ad coronandum eum ad ecclesiam B. Petri papa exiret, post positis sacramentis & obsidibus, eum in ipsa ecclesia cum episcopis & cardinalibus & multis Romanis violenter cepit, & in captione arctissima detinet. Romani vero post alteram diem collecti, in hostes ecclesiæ impetum facientes, de porticu fugere compulerunt, interfectis multis de suis, & perditis equis, tentoriis, pecuniis, & infinita supellectile. Post hæc omnes unanimes contra eum juraverunt uno animo, una voluntate pugnare. Recentiores scribunt, nescio quo auctore, tum demum perfidiam illam imperatorem peregisse, quando pontifex electionem eorum episcoporum, quos ante imperator elegerat, rogatus confirmare nollet. Abbati Urspergensi ejusque sectatoribus scriptoribus quanta fides in his enarrandis adhiberi debeat, supra enarravi. Papa aliquamdiu capto, inquit Viterbiensis, & detento, imperator a civibus revocatur, & episcoporum investituras, id est, annulum & baculum a papa recipiens, ipsum papam & cives Romanos muneribus reconciliare curavit: & a papa coronatus, favorem & nomen imperiale sortitur anno ab incarnatione Domini centesimo undecimo, anno vero regni ejus, ex quo pater regalia sibi resignaverat, sexto. Sigebertus fautor schismaticorum imperatorum addit, quod in celebratione

Henricus V. eidem subrogatur.

Henricus rex V. Pp. capit.

Coronam imperii & investituras per vim ab eo extorquet.

missæ pontifex imperatori ad pacem confirmandam corpus Domini tradiderit, eique ista dixerit: Domine imperator, hoc corpus Domini natum ex Maria virg. passum in cruce pro nobis, sicut sancta & apostolica tenet ecclesia, damus tibi in confirmationem veræ pacis inter me & te. *Hæc Sigebertus.*

Paschalis privilegium de investituris imperatori concessum annullat. Obitus papæ.

His ita transactis imperator voti compos factus rediit in Germaniam: Paschalis vero synodo episcoporum postea apud Lateranum celebrata, privilegium de investituris conferendis supra recensitum, ab imperatore minis & terroribus extortum, tamquam privilegium (verba Godefridi Viterbiensis sunt) improbavit. Epistola, quam ex synodo transmisit ad imperatorem Paschalis, extat apud Dodechinum in appendice Mariani Scoti, eamque infra cusam cum pluribus hac de re aliis invenies. Super impedimento consanguinitatis in matrimonio quod contractum est inter Boleslaum Poloniæ ducem, & filiam Russiæ regis nomine Sbislavam, in quarto consanguinitatis gradu eidem conjunctam, dispensavit.

Obiit Paschalis papa anno Domini 1118. xv. Kalendas Februarii, cum sedisset annos 18. menses quinque, & dies quatuor: sepultus est in basilica Lateranensi.

EPISTOLA I.

PASCHALIS PAPÆ II.

Ad exercitum in Palæstina militantem.

Gratulatur ei de victoria obtenta, & simul ad progrediendum hortatur.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus fratribus, sive filiis, episcopis, clericis, proceribus, militibus, & omni populo militiæ Christianæ in Asia triumphantis, salutem & apostolicam benedictionem.

QUod per prophetam populo suo Dominus pollicetur, impletum in vobis cognoscimus. 2. Cor. 6. *Inhabitabo*, inquit, *in eis, & inambulabo cum eis*, quia per fidem in vestris pectoribus habitat, & per operationem ita inambulat, ut patenter in vobis inimicos suos expugnasse videatur. Renovavit enim Dominus antiqua miracula, ut in uno mille, & in duobus decem millia persequeretur, & his ecclesiæ armis, sacerdotalium precum tubis, inimicarum urbium mœnia aperiret. Illud vero quanti gaudii, quam potentis miraculi æstimatis, quod sacrosancti lateris sanguine cruentam lanceam, & vivificæ crucis partem vestris oculis revelavit, vestris tractandam manibus obtulit? Quantas super his redemptori nostro gratias debeamus, nec humanus animus opinatur, nec lingua prævalet enarrare. Videmus enim Christianæ fidei hostes, Christiani populi oppressores, per divinam misericordiam manu vestra partim contritos, partim e diu possessis regionibus effugatos: videmus orientalem ecclesiam, post longa captivitatis tempora, magna ex parte ad antiquam libertatis gloriam rediisse. Dicendum igitur ore, dicendum corde: *Gloria in altissimis* Luc. 2. *Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Orationi etiam & vigiliis insistendum: ut quod cœpit adimpleat, & manus vestras, quas hostium suorum sanguine consecravit, immaculatas usque ad finem, affluentes firma pietate, custodiat.

Quapropter agite, filii in Christo desideratissimi, rememoramini quanta pro amore Domini reliqueritis, quanta pro fratrum salute & ereptione pericula subieritis: patriam, domos, parentes posthabuistis, vosmetipsos exilio addixistis, morti oppositis: curate nunc ad meliora semper tendere: pacem cum omnibus conservate, ut possitis ad æternam pacem, Domini misericordia pervenire. Plurima vobis significare per chartam & atramentum superscdemus, quoniam ex apostolicæ sedis gremio carissimum fratrem Mauritium Portuensem episcopum destinamus: ut qui per beati Petri vicarium, sanctæ in Christo memoriæ prædecessorem nostrum Urbanum, tanti peregrinationem itineris assumpsistis, beati Petri solatiis semper abundetis: & quem fundamentum tanti operis habuistis, ipsum quoque ad finem caput in fide & obedientia teneatis. Vices etiam nostras eidem fratri Mauritio & episcopo commisimus, ut eum in omnibus reverenter excipere, audire, & per ipsum nobis, immo beato Petro, obsequi debeatis. Cui nimirum in præceptis dedimus, ut ecclesiæ, quam per vos Dominus liberavit, sed liberaturus est, ordinationi vigilanter immineat; quæ si minus canonicis regulis apta repererit, corrigat; & in eisdem cum vestro auxilio plantanda plantet, ædificanda ædificet. Hortamur itaque, hortantesque præcipimus, ut ei tamquam personam nostram præferenti, in omnibus obedire curetis. Omnipotens Dominus & velle & posse in vobis tribuat, ut quæ eo auctore facienda cognoscitis, ipso adjuvante impleatis. Ipse vos ab omnibus peccatis absolvat, & exilio vestro patriam æternam tribuat. Datum Romæ quarto Nonas Maii, Indictionis octavæ, per manum Joannis diaconi.

II. AD ALBERICUM ABBATEM NOVI monasterii Cabilonensis.

De privilegio ibi concesso.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, venerabili filio Alberico, novi monasterii abbati, quod in Cabilonensi parochia situm est, ejusque successoribus regulariter substituendis in perpetuum.

DEsiderium quod ad religiosum propositum & animarum salutem pertinere monstratur, auctore Deo, sine aliqua dilatione est complendum. Unde nos, o filii in Domino dilectissimi, citra difficultatem omnem vestrarum precum petitionem admittimus, quia religioni vestræ paterno congratulamur affectu. Locum igitur illum, quem inhabitandum pro quiete monastica elegistis, ab omnium mortalium molestiis tutum ac liberum fore sancimus, & abbatiam illic perpetuo haberi, ac sub apostolicæ sedis tutela specialiter protegi, quamdiu vos ac successores vestri in ea quam hodie observatis disciplinæ ac frugalitatis observantia permanseritis: salva Cabilonensis ecclesiæ canonica reverentia. Præsentis itaque decreti pagina interdicimus, ne cuiquam omnino personæ liceat statum vestræ conversationis immutare: neque vestri, quod Novum dicitur, cœnobii monachos sine regulari commendatione suscipere, neque congregationem vestram astutiis quibuslibet aut violentiis perturbare. Eam sane controversiæ decisionem, quam inter vos & Molismensis ecclesiæ monachos frater noster Lugdunensis episcopus, tunc apostolicæ sedis vicarius, cum provinciæ suæ episcopis, aliisque religiosis viris, ex præcepto prædecessoris nostri apostolicæ memoriæ Urbani secundi perpetravit, nos tamquam

quam rationabilem ac laudabilem confirmamus. Vos igitur, filii in Christo dilectissimi ac desideratissimi, meminisse debetis, quia pars vestri sæculares latitudines, pars ipsa etiam monasterii laxioris minus austeras angustias reliquistis. Ut ergo hac semper gratia digniores censeamini, Dei semper timorem & amorem in vestris cordibus habere satagite, ut quanto a sæcularibus tumultibus liberiores estis & deliciis, tanto amplius placere Deo totius mentis & animæ virtutibus anheletis. Sane si quis in crastinum archiepiscopus aut episcopus, imperator aut rex, comes aut vicecomes, judex aut ecclesiastica quævis sæcularisve persona, hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove commonita, si non B satisfactione congrua emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo corpore & sanguine Dei & Domini nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco justa servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant.

Ego Paschalis catholicæ ecclesiæ episcopus subscripsi.

Datum Trojæ per manum Joannis sanctæ Romanæ ecclesiæ diaconi cardinalis, quartodecimo Kalendas Maii, Indictione octava, incarnationis C dominicæ anno millesimo centesimo, pontificatus autem domini Paschalis secundi papæ * secundo.

A domui Israel? Non bene custodit urbem, qui in spelunca positus, dum non obsistit, eam hostibus diripiendam exponit. Si ergo virgam pastoralitatis signum, si annulum fidei signaculum tradit laica manus, quid in ecclesia pontifices agunt? Ecclesiæ honor atteritur, solvitur disciplinæ vigor, & omnis religio Christiana conculcatur: si quod novimus sacerdotibus solis deberi, laica patiamur temeritate præsumi. Non est laicorum ecclesiam tradere; nec filiorum matrem adulterio maculare. Jure ergo privandus est patrimonio, qui matrem polluit adulterio: nec meretur ecclesiasticæ benedictionis consortium, qui eam impia infestatione insequitur. Laicorum enim est ecclesiam tueri, non tradere. Ozias quidem cum illicitum sibi sacerdotium vendicaret, lepra percussus est. Filii quoque Aaron, quia ignem alienum imposuerunt, igne divino consumpti sunt. Alienum enim est ab ecclesia, & a sacris canonibus est inhibitum, ne principes & sæculares viri investituras non solum non dare, sed nec electioni episcoporum audeant se violenter inferere. In * septima quippe synodo, ut nostis, scriptum est: *Sancta & universalis synodus definivit, neminem laicorum principum, vel potentum semet ingerere electioni, vel promotioni episcoporum.* Si ergo filii Aaron, quia ignem alienum intulerunt, corporaliter puniti sunt: isti qui a laicis, a quibus alienum est, ecclesiam susceperunt, spirituali gladio feriuntur.

2. Par. 26.

Levit. 10.

* al. octava

C Episcopos autem, qui veritatem in mendacio provocarunt, ipsa veritate quæ Deus est in medium introducta, a beati Petri gratia, & nostra societate excludimus, donec Romanæ ecclesiæ satisfaciant, & reatus sui pondus agnoscant. Quicumque vero intra prædictas inducias, investituras seu consecrationem acceperunt, a consortio fratrum, & ordinatos, & ordinatores alienos habemus: nec eis ad excusationem deceptio sufficit, quia & propheta ab alio propheta deceptus, nec ideo mortem evasit. Rogamus interea caritatem tuam, nos tuis sanctis precibus commendare ut quanto propius ad Deum passibus virtutum acceleras, nobis orationum tuarum manus extendas. Omnipotens Deus, qui te hujus stadii D invitavit ad cursum, felici consummatione perducat ad præmium.

III. AD ANSELMUM CANTUARIENSEM.

Investituras regibus aliisque laicis magistratibus non esse concedendas.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, Anselmo Cantuariensi venerabili fratri & coepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

* Emendatæ ex Baluzii Miscell. t. 5.

* Suavissimas dilectionis tuæ suscepimus literas, caritatis calamo scriptas. Neque enim aliud chartæ calamus indidit, quam quod de fonte caritatis intinxit. In his reverentiam devotionis tuæ complectimur, & perpendentes fidei tuæ robur, & piæ solicitudinis instantiam, exultamus quia, gratia Dei tibi præstante auxilium, te nec minæ concutiunt, nec promissa sustollunt. Dolemus autem, quia cum fratres nostros episcopos legatos regis Anglorum benigne susceperimus, quæ nec diximus eis, nec cogitavimus, redeuntes ad propria retulerunt. Audivimus enim eos dixisse, quia si rex in aliis bene ageret, nos investituras ecclesiarum nec prohibere, nec factas excommunicare: & quod ideo nolebamus chartæ committere, ne sub hac occasione & cæteri principes in nos inclamarent. Unde Jesum, qui renes & corda scrutatur, in animam nostram te- E stem inducimus, si, ex quo hujus sanctæ sedis curam cœpimus gerere, hoc immane scelus vel descendit in mentem. Et hoc a nobis Deus avertat, ut est, & non subrependo nos inficiat, ut aliud habeamus ore promptum, & aliud corde reconditum: cum contra mendaces per prophetam imprecetur, dicens: *Disperdat Dominus universa labia dolosa.* Si vero nostro silentio pateremur ecclesiam felle amaritudinis, & impietatis radice pollui: qua ratione possemus apud æternum judicem excusari, cum Dominus sub specie sacerdotis dicat prophetæ: *Speculatorem dedi te*

IV. AD BERNARDUM ARCHIEPISCOP. TOLETANUM.

Amplior & emendatior ex Primatu Toletano Ca. stejoni.

Primatum Toletanæ ecclesiæ confirmat.

*Paschalis episcopus, servus servorum Dei, * reverendissimo fratri Bernardo Toletano archiepiscopo, ejusque successoribus canonice substituendis, in perpetuum.*

* Forte, reverentissimo. H.

ACtorum synodalium decreta scrutantibus liquet, quantæne Toletana ecclesia dignitatis fuerit ex antiquo, quantæque per eam in ecclesiasticis negotiis utilitates accreverint. Unde & nos ejusdem urbis statum, quantum nostræ est facultatibus, * in ecclesiasticis dignitatibus gloria stabilire, Domino adjuvante, optamus. Igitur tum pro benignitate sanctæ Romanæ ecclesiæ debita, tum pro digna Toletanæ ecclesiæ reverentia, tum etiam pro * reverendissimi filii nostri præstantissimi regis Ildefonsi postulationibus, cujus nimirum virtute & prudentia Toletana * ecclesia Maurorum & Moabitarum jugo erepta est, te carissime frater, juxta constitutum prædecessoris nostri sanctæ memoriæ Urbani papæ secun-

* al. in ecclesiastica dignitatis gloriam stabilire.

* Forte, reverentissimi. H.

* al. civitas

di, in totis Hiſpaniarum regnis primatem fore præſentis privilegii auctoritate ſancimus, ſicut ejuſdem urbis conſtat antiquitus extitiſſe pontifices. Pallio ſane in miſſarum ſolummodo celebrationibus uti debebis, præcipuarum, quæ ſubſcriptæ ſunt, feſtivitatum temporibus: tribus videlicet diebus in nativitate Domini, in epiphania, hypapante, cœna Domini, ſabbato ſancto, tribus diebus in paſcha, in aſcenſione, pentecoſte, tribus ſolemnitatibus ſanctæ Mariæ, ſancti quoque Michaelis, & ſancti Joannis Baptiſtæ, in omnibus natalitiis apoſtolorum, & eorum martyrum, quorum pignora in veſtra eccleſia requieſcunt: ſancti quoque Martini & Ildefonſi confeſſorum, & omnium commemoratione ſanctorum: in conſecrationibus eccleſiarum, epiſcoporum, & clericorum: in annuo conſecrationis tuæ die, natali etiam ſancti Iſidori, & Leandri. Primatem te univerſi Hiſpaniarum præſules reſpicient: & ad te, ſi quid inter eos graviori quæſtione dignum exortum fuerit, referent: ſalva tamen Romanæ eccleſiæ auctoritate, & metropolitanorum privilegiis ſingulorum. Toletanam ergo eccleſiam jure perpetuo tibi, tuiſque, ſi divina præſtiterit gratia, ſucceſſoribus canonicis tenore hujus privilegii confirmamus: una cum omnibus eccleſiis, & diœceſibus, quas proprio jure noſcitur antiquitus poſſediſſe: præcipientes de iis, quæ Saracenorum ad præſens ſubjacent ditioni, ut cum eas Domino placuerit poteſtati reſtituere populi Chriſtiani, ad debitam eccleſiæ veſtræ obedientiam referantur. Illarum autem civitatum diœceſes, quæ Saracenis invadentibus metropolitanos proprios perdiderunt, veſtræ ditioni eo tenore ſubjicimus: ut quoad ſine propriis extiterint metropolitanis, tibi, ut proprio debeant ſubjacere. Si vero metropolis quælibet in ſtatum fuerit priſtinum reſtituta, ſuo quoque diœceſis metropolitano reſtituatur. Neque tamen ideo minus tua debet ſtudere fraternitas, quatenus unicuique metropoli ſuæ reſtituatur gloria dignitatis. Hæc, & cætera omnia, quæ ad antiquam Toletanæ ſedis apoſtolicæ conceſſione probari poterunt, nos tibi, tuiſque ſucceſſoribus, perpetuo poſſidenda contradimus, atque firmamus. Te, reverend. frater, affectione intima exhortamur, quatenus dignum te tanti honore pontificii ſemper exhibeas, Chriſtianis ac Saracenis ſine offenſione ſemper eſſe procurans, & ad fidem infideles convertere, Domino largiente, verbis ſtudeas, & exemplis: ſic ex ſui pallii dignitate, & primatus prærogativa præcellas in oculis hominum, ut interius virtutum excellentia polleas coram ſupernæ oculis majeſtatis. Si qua igitur in craſtinum eccleſiaſtica, ſæculariſve perſona, hanc noſtræ conſtitutionis ſciens paginam, contra eam temere venire tentaverit; ſecundo, tertiove commonita, ſi non ſatisfactione congrua emendaverit, poteſtatis, honoriſve ſui careat dignitate, reamque ſe divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, & a ſanctiſſimo corpore ac ſanguine Dei & Domini noſtri Jeſu Chriſti redemptoris aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat. Cunctis autem eidem eccleſiæ juſta ſervantibus ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti: quatenus, & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen. Amen.

Scriptum per manum Petri notarii, regionarii, & ſcriniarii ſacri palatii.

Ego Paſchalis catholicæ eccleſiæ epiſcopus ſubſcribo.

Datum Laterani per manum Joannis ſanctæ Romanæ eccleſiæ diaconi cardinalis, ſecundo Nonas Martii, indictione octava, incarnationis dominicæ anno MCI. pontificatus autem domini Paſchalis papæ ſecundi anno ſecundo.

V. AD (1) ARCHIEP. PANORMITANUM.

Lecto in archiepiſcopum ſedes apoſtolica pallium non tradet, niſi prius præſtet fidelitatis & obedientiæ juramentum.

Paſchalis, Panormitano archiepiſcopo.

SIgnificaſti reges & regni majores admiratione permotos, quod pallium tibi ab apocriſiariis noſtri tali conditione oblatum fuerit, ſi ſacramentum, quod a nobis ſcriptum detulerant, exhiberes. *Et infra*: Mirentur in hac cauſa Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, qui cum ovium ſuarum curam Petro committeret, conditionem poſuit, dicens: *Si diligis me, paſce oves meas*. Si conſcientiarum factor & cognitor ſecretorum conditione hac uſus eſt, nec ſemel tantum, ſed & ſecundo, & uſque ad contriſtationem: qua nos ſolicitudine oportet tantam eccleſiæ prælationem imponere fratribus quorum conſcientias non videmus? Ajunt omne jusjurandum a Domino in evangelio eſſe prohibitum, nec ab apoſtolis poſt Dominum, nec in conciliis inveniri poſſe ſtatutum. Quid eſt ergo quod Dominus ſubſequenter ait: *Quod amplius eſt, a malo eſt*; hoc enim amplius ut exigamus, malum nos, illo permittente, compellit. Nonne malum eſt ab eccleſiæ unitate, & a ſedis apoſtolicæ obedientia reſilire, & contra canonum ſtatuta prorumpere? quod multi etiam poſt ſacramentum præſtitum præſumpſerunt. *Et infra*: Hoc nimirum malo ac neceſſitate compellimur, juramentum pro fide, pro obedientia, pro unitate requirere. Ajunt in conciliis ſtatutum non inveniri, quaſi Romanæ eccleſiæ legem concilia ulla præfixerint, cum omnia concilia per Romanæ eccleſiæ auctoritatem, & facta ſint, & robur acceperint; & in eorum ſtatutis, Romani pontificis patenter excipiatur auctoritas. *Et infra*: Cum igitur a ſede apoſtolica veſtræ inſignia dignitatis exigitis, quæ a beati Petri tantum corpore aſſumuntur: juſtum eſt ut vos quoque ſedi apoſtolicæ ſubjectionis debitæ ſigna ſolvatis, quæ vos cum beato Petro tamquam membra de membro * habere, & catholici capitis unitatem ſervare declarent.

Matth. 16. Id. 5.

* hærere

VI. AD N. ARCHIEPISCOPUM POLONIÆ.

Ejuſdem argumenti cum præcedenti.

Paſchalis epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, N. Polonorum archiepiſcopo.

SIgnificaſti, frater cariſſime, regem & regni majores admiratione permotos, quod pallium tibi ab apocriſiariis noſtris tali conditione oblatum fuerit, ſi ſacramentum quod a nobis ſcriptum detulerant jurares. In pallio, frater, plenitudo conceditur pontificalis officii, quia juxta ſedis

(1) Hæc eadem cum ſequenti. Falſa eſt enim iſtius Epiſtolæ inſcriptio in libris Decretalium; ibi enim legendum non eſt *Panormitano Archiepiſcopo*, ut vulgo editum eſt, ſed *Colocenſi Archiepiſcopo*, ut recte obſervatum eſt ab eruditiſſimo viro Franc. Florente ad tit. *de uſu & auctoritate Pallii* pag. 338.

sedis apostolicæ & totius ecclesiæ consuetudinem, ante acceptum pallium metropolitanis minime licet aut episcopos consecrare aut synodum celebrare. Mirentur in hac causa & Dominum Jesum Christum. Cum enim Dominus Jesus Christus, ut omnium ovium suarum curam Simoni Petro committeret, conditionem posuit, dicens: *Diligis me Simon Petre? pasce oves meas*. Si conscientiarum factor & conditor conditione hac usus est, nec semel tantum, sed & secundo, & usque ad contristationem: qua nos solicitudine, qua provisione oportet tantam ecclesiæ prælationem, tantam Christi ovium curam fratribus imponere, quorum conscientias non videmus; illis maxime quos nullo usu novimus, quorum dilectionem penitus ignoramus? Ajunt omne jusjurandum a Christo Deo in evangelio esse prohibitum, nec ab ipsis apostolis post Dominum, nec in conciliis inveniri posse statutum. Quid est ergo quod idem Dominus subsecutus ait: *Quod amplius est, a malo est*? hoc enim amplius ut exigamus, malum nos, illo permittente, compellit. Nonne malum est ab ecclesiæ unitate, a sedis apostolicæ obedientia, resilire? Nonne malum est contra sacrorum canonum statuta prorumpere? Quam multi hoc etiam post sacramentum præsumpserunt? Nonne prædecessor tuus præter Romani pontificis conscientiam damnavit episcopum? Quibus hoc canonibus, quibus conciliis legitur esse permissum? Quid super episcoporum translationibus loquar, quæ apud vos non auctoritate apostolica, sed nutu regis præsumuntur? Propter hæc mala & alia evitanda hujusmodi juramentum exigitur.

Cur autem juramentum Dominus prohibuerit, apostolus Jacobus manifeste adjiciens docet: *Ut non sub judicio incidatis*, ne quisquam, sicut sanctus Augustinus exponit, assiduitate jurandi ad perjurium per consuetudinem dilabatur. Quapropter juratione quis non utatur, nisi necessitate, cum videt pigros esse homines ad credendum quod utile est eis credere, nisi juratione firmetur. Hoc nimirum malo * ac necessitate compellimur, juramentum pro fide, pro obedientia, pro unitate requirere. Porro apostolum Paulum pro auditorum diffidentia jurasse, ejus epistolæ testantur.

Ajunt in conciliis statutum non inveniri, quasi Romanæ ecclesiæ legem concilia ulla præfixerint: cum omnia concilia per ecclesiæ Romanæ auctoritatem, & facta sint, & robur acceperint; & in eorum statutis Romana patenter auctoritas excipiatur. Nonne in Chalcedonensis concilii actione decimasexta statutum est: Ante omnia quidem primatus honorem præcipuum secundum canones antiquæ Romæ reverendissimo archiepiscopo conservari? Itaque quod censuerunt rex & magnates a supradicta sacramenti conditione te quiescere, videturne vobis judicium evangelicum? videturne primatus nostri honor præcipuus? Numquid animo cecidit illa sententia Domini: *Non est discipulus supra magistrum*? Numquid Hungarico principi dictum est: *Et tu conversus confirma fratres tuos*? Numquid hæc nos commodi nostri profectione requirimus, & non unitatis catholicæ statuimus firmamentum? Possunt apostolicam sedem contemnere, possunt adversum nos calcaneum elevare, datum a Deo privilegium evertere vel auferre non possunt, quo Petro dictum est: *Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo ecclesiam meam*: &: *Tibi dabo claves regni cælorum*. Quibus tamen quatuor in conciliorum decretis A dandi pallii modus præscriptus est, & professionis vel obedientiæ ordo sancitus est.

Cum igitur a sede apostolica vestræ insignia dignitatis exigitis, quæ a beati tantum Petri corpore assumuntur: justum est ut vos quoque sedi apostolicæ subjectionis debita signa solvatis, quæ vos cum beato Petro tamquam membra de membro hærere, & catholicæ capitis unitatem servare declarent. In quibus a prædecessoribus nostris ea est adhibita moderatio, ut nihil injuriosum, nihil difficile sit appositum, quod non etiam præter exactionem nostram ab omnibus debeat episcopis observari, qui sub apostolorum principum Petri & Pauli obedientia decreverunt & unitate persistere. Numquid non ultra vos Saxones, Danique consistunt? Et tamen eorum metropolitani, & idem juramentum asserunt, & legatos apostolicæ sedis honorifice tractant, & in suis necessitatibus adjuvant, & apostolorum limina per legatos suos, non tantum per triennium, sed annis singulis visitant. Ita te, frater carissime, fruamur in Domino, ut non per te in ecclesiis subtractionis & dissidii, quod absit, oriatur occasio.

VII. AD ROBERTUM FLANDRENSIUM comitem.

CUt Leodienses schismaticos Henrico imperatori adhærentes ab ecclesia expellat

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, Roberto Flandrensium comiti, salutem & apostolicam benedictionem.

BEnedictus Dominus Deus Israel, qui in te virtutis efficaciam operatur, qui reversus Jerusalem Syriæ, in cælestem Jerusalem justæ militiæ operibus ire contendis. Hoc est legitimi militis, ut sui regis hostes instantius persequatur. Gratias ergo prudentiæ tuæ agimus, quod præceptum nostrum in Cameracensi parochia executus es: idipsum de Leodiensibus excommunicatis pseudoclericis præcipimus. Justum enim est ut qui semetipsos a catholica ecclesia segregarunt, per catholicos ab ecclesiæ beneficiis segregentur. Nec in hac tantum parte, sed ubique, cum poteris, Henricum hæreticorum caput, & ejus fautores pro viribus persequaris. Nullum profecto gratius Deo sacrificium offerre poteris, quam si eum impugnes qui se contra Deum erexit, qui ecclesiæ Dei regnum auferre conatur, qui in loco sancto Simonis idolum statuit, qui a principibus Dei sanctis apostolis eorumque vicariis de ecclesiæ domo sancti Spiritus judicio expulsus est. Hoc tibi ac militibus tuis in peccatorum remissionem, & apostolicæ sedis familiaritatem præcipimus: ut his laboribus ac triumphis ad cælestem Jerusalem Domino præstante pervenias. Datum Albani duodecimo Kalendas Februarii,

RE-

RESPONSORIA DECLAMATIO acerrima Leodienſium ſchiſmaticorum, qui more ſuorum comparum in ſchiſmate Donatiſtarum adverſus principes reſilientium, & catholicum nomen affectantium, ſuam declamationem ſic inſcripſerunt.

EPISTOLA LEODIENSIUM ADVERSUS PASCHALEM PAPAM II.

circa annum Domini MCVII.

Omnibus bonæ voluntatis hominibus, Leodienſis eccleſia veritatem fidei & catholicam unanimitatem inconcuſſe tenens.

Iſa. 21. STupendo & gemendo exclamo cum Iſaia, qui onus deſerti maris exaggerans, exclamat: *Sicut turbines ab Africo veniunt, de deſerto venit, de terra horribili. Viſio dura nuntiata eſt mihi: qui incredulus eſt, infideliter agit: & qui depopulator eſt, vaſtat.* Qui hactenus non intelligebat loquendo quid ſit deſertum mare, nunc intelligat vivendo * quid per deſertum mare ſignificetur, non ſolum Babylonia, ſed etiam mundus & eccleſia. Quamvis enim ut mare undis, ſic mundus & eccleſia affluant populis: tamen jure vocatur deſertum mare, quia mundus videtur eſſe deſertus a ſapientium principum gubernaculo, eccleſia gemit ſe deſertam a ſano præſulum conſilio. Quæ enim major olim confuſio fuit in Babylonia, quam hodie eſt in eccleſia? In Babylone confuſæ ſunt linguæ gentium, in eccleſia dividuntur linguæ & mentes credentium. Ait Petrus in epiſtola ſua: *Salutat vos eccleſia quæ eſt in Babylone collecta.* Hactenus interpretabatur ideo voluiſſe Petrum per Babylonem ſignare Romam, quia tunc Roma confuſa erat idololatria & omni ſpurcitia; at nunc dolor meus mihi interpretatur, quod Petrus prophetico ſpiritu, dicens eccleſiam in Babylone collectam, prævidit confuſionem diſſenſionis qua hodie ſcinditur eccleſia. Nam quamvis eccleſia ſit in Babylone mundi, tamen debet eſſe collecta per fraternam unanimitatem. Qui ſint turbines ab Africo, diſcimus patiendo magis quam legendo. De terra horribili, a Romana ſcilicet eccleſia, viſio dura nuntiata eſt mihi: inde turbo ut tempeſtas venit ab Africo. Romanus enim præſul, pater omnium eccleſiarum, literas contra nos mittit Roberto Flandrenſium comiti, quale exemplar tale eſt:

Paſchalis epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Roberto Flandrenſium comiti, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Benedictus Dñs Deus Iſrael, &c. *ut in epiſt. præced.*

Super his literis cujus lumbi non repleantur dolore? Super his me obſtupefecerunt tenebræ: nec tantum horrore periculi, quantum pro horrenda novitate rei, quod tam lacrymabiles literæ potuerunt ſcribi a matre contra filias ſuas, quamvis peccantes. In judicio Salomonis expreſſa eſt magnitudo maternæ pietatis, quando judicante Salomone, ut infans, pro quo contendebatur, gladio divideretur, maluit mater filium ſuum ſub aliena muliere vivere, quam gladio judicis dividi. Dicit Iſaias: *Babylon dilecta mea verſa eſt mihi in miraculum*; at ego dico: Roma dilecta mea mater verſa eſt mihi in miraculum. Quid enim tam mirabile, immo quid tam miſerabile? Vidit olim David angelum Domini ſtantem extento gladio ſuper Jeruſalem: nos filiæ Romanæ eccleſiæ ecce videmus Romanum præſulem, qui eſt angelus Domini, extento gladio ſuper eccleſiam. David orabat ne populus occideretur: angelus noſter porrigens Roberto gladium orat, ut occidamur. Unde iſte gladius angelo noſtro? Jubente Jeſu diſcipulis ut vendita tunica emant ſibi gladium, dicunt diſcipuli: *Domine, ecce duo gladii hic.* Et Jeſus: *Satis eſt.* Ut ex patrum dictis colligimus, eſt unus gladius ſpiritus, quod eſt verbum Dei: de quo Jeſus ait: *Non veni pacem mittere, ſed gladium.* Et propheta: *Maledictus qui prohibet gladium ſuum a ſanguine.* Hunc gladium diſtringit Jeſus magis contra carnales affectus, quam contra mundi aſſultus. Eſt & alter gladius ſpiritualis, quo mortificatis vitiis carnis emitur corona martyrii. Cum ergo duos tantum gladios a Domino apoſtoli habeant: unde iſte tertius apoſtolico gladius, quem in nos porrigit Roberto armigero ſuo? Forte recurrit apoſtolicus ad Ezechielem prophetam, ut de manu ejus tertium arripiens gladium, vadat ad dexteram ſive ad ſiniſtram, cædendo bonos & malos. Dicit enim Deus Ezechieli prophetæ: *Ut duplicetur gladius, & triplicetur gladius interfectorum.* Puto, non dabit propheta tertium gladium apoſtolico. Propheta namque duos evangelii gladios oſtendens, per duos unius gladii uſus gladium apoſtolico dandum duplicat, dicens: *Gladius, gladius exacutus eſt, & limatus: exacutus, ut cædat victimas; limatus, ut ſplendeat*: exacutus eſt, quia ut ait Hieronymus, qui malos percutit, in eo quod malì ſunt, & habet * gladium interfectionis ut occidat peſſimos, miniſter Domini eſt. Limatus eſt, ut ſincere prædicetur verbum Domini. Triplicato gladio armat propheta interfectores, quia, ut ait Paulus, *non ſine cauſa judex gladium portat.* Hic eſt gladius interfectionis magnæ, qui me cum Ezechiele obſtupeſcere facit. Quem enim non faciat corde tabeſcere, quod apoſtolicus ad vivificandum unctus, accingitur in nos tertio gladio interfectorum? O utinam placatus dicat Deus etiam angelo percutienti: *Sufficit nunc, contine manum tuam.* Nihil dico in Chriſtum Domini, ſed vicem noſtram doleo. Sed niſi Chriſtus Domini veniens ad caulas ovium intraſſet in ſpeluncam purgare ventrem, non præcidiſſet David oram chlamydis ejus. Si quis eſt David, inveniens hunc Chriſtum Domini dormientem, omneſque milites ejus dormientes: non mittat manum in Chriſtum Domini, ſed tantum tollat haſtam ejus, & ſcyphum aquæ, qui eſt ad caput ejus dormientis. Hanc haſtam quam contra nos erexit, oſtendo cunctis: hunc ſcyphum aquæ, qui eſt ad caput ejus dormientis, porrigo cunctis ad guſtandum: ut ſapiant omnes quam inſipida ſit auctoritas legis ejus, qua diſtrinxit gladios laicorum in cervices clericorum. Si liceret dicere, ſalva apoſtolicæ dignitatis reverentia, ipſe nobis videtur dormiviſſe. Dormierunt cum eo omnes conſiliarii ejus, quando conduxit ſibi vaſtatorem eccleſiarum Dei. Præcepit Paulus, ut *verbum epiſcopi ſit ſanum, & irreprehenſibile.* Nos ergo non infirmamus aut reprehendimus verbum epiſcoporum epiſcopi. Sed quia apoſtolicus non debet deviare ab apoſtolo: quærimus humiliter per ſingula, utrum hæc apoſtolici verba ſint per omnia gravitate apoſtolicæ auctoritatis ſana & irreprehenſibilia. Ecce ut pater dilecto filio ſalutem mittit, & apoſtolicam benedictionem promittit: ſed, ut multis videtur, non ea illi opera indicit quibus ſalutem & benedictionem a Deo promereri poſſit. Benedicit Deum, qui in eo efficaciam ſuæ virtutis operatur, quod eccleſiam Dei debellat, & depopulatur, ac per hoc cæleſtis Jeruſalem aditum ei pollicetur. Num recta via dilectum filium dirigat, ipſe pater nobiſcum videat.

Ut

Ut utamur verbis Auguſtini ſummatim collectis, Deus, qui dixit: *Ego Deus faciens pacem, & creans malum*, ſicut cætera ſuaviter diſponit, ita hoc etiam diſponit, ut bonum pacis per bonos faciat, malum vero belli per malos creet. Utens enim Deus animis hominum pro voluntatibus & meritis eorum, digna dignis opera imponit, ut digna dignis præmia rependat, bonis bona pro bonis, malis mala pro malis. Quis unquam populum Dei, quis unquam eccleſiam Dei impune perſecutus eſt? Quoties peccabant filii Iſrael, ſuſcitabat Deus hoſtes qui contererent peccantes. Caſtigabat Deus, quos amabat: & damnabat illos, qui vitio ſuo tales erant, ut per eos mala malis inferret. Dicit Deus per prophetam: *Vocabo ab Aquilone ſervum meum Nabuchodonoſor, qui faciat omnem voluntatem meam*. Quam voluntatem, niſi ut peccantes diſperdat? Hunc ſervum ſuum Deus pro merito ſervitutis in bovem convertit. Peccanti David ait Deus: *Ecce ego inducam malum ſuper te de domo tua*. Hoc malum executus Abſalom, fugato patre ſuo, invaſit Jeruſalem. Numquid per hoc meruit cæleſtem Jeruſalem? Per Iſaiam dicit Deus: *Væ Aſſur: virga & baculus furoris mei ipſe. In manu ejus indignatio mea. Ad gentem fallacem mittam illum, & ad populum furoris mei. Mandabo illi, ut auferat prædam, & diripiat ſpolia*, & reliqua. Cur Deus intentat. *Væ Aſſur*, qui mala quæ fecit, eo non dante fecit? *Væ mundo ab ſcandalis*, dicit Deus. *Neceſſe eſt ut veniant ſcandala: væ tamen illi per quem ſcandalum venit*. Hoc Hieronymus ſic exponit: Cum neceſſe ſit quidem ut veniant ſcandala, væ tamen homini qui, quod neceſſe eſt ut in mundo fiat, facit ſuo vitio ut per ſe fiat. Quid multis opus? Ecce opera juſtæ malitiæ quibus pater filium, papa cæleſtis regis militem imbuit, per quæ poſſit contendere ad cæleſtem Jeruſalem, impugnando ſcilicet eccleſiam Dei. Gratias, inquit, prudentiæ tuæ agimus, quod præceptum noſtrum in Cameracenſi parochia executus es. Qualis & quanta ſit vaſtitas & contritio Cameracenſis eccleſiæ, quis recolit ſine dolore? Ego quidem filia Romanæ eccleſiæ condolebam Cameracenſibus pro affectu germanitatis: nunc vero audiens hæc mala inferri præcepto apoſtolicæ auctoritatis, jam amplius doleo, quia timeo matri meæ, ne in eam redundet illud quod Deus dicit per os Iſaiæ: *Væ qui condunt leges iniquas, & ſcribentes juſtitiam ſcripſerunt, ut opprimerent in judicio pauperes, & vim facerent cauſæ humilium populi mei, ut eſſent viduæ præda eorum, & pupillos diriperent*, & reliqua. Tantam eccleſiæ deſolationem, tantam pauperum & viduarum oppreſſionem, tantam prædarum & rapinarum immanitatem, &, quod his gravius eſt, promiſcuam bonorum & malorum occiſionem, hæc & pejora his præcepto apoſtolici facta eſſe quis crederet, niſi ipſe ſuo ſe ore prodidiſſet? Taceo Cameracenſem epiſcopatum in duos eſſe diviſum judicio Romanæ eccleſiæ: taceo Walcherum, qui apoſtolici conſenſu & auctoritate probatus & prior ordinatus fuit, ſubito exordinatum, excommunicatum, & alium ei ſubordinatum. Hæc juſta ſint necne, in Dei pendet ſententia. Non invehimur in Chriſtum Domini, ad quem pertinet ſolicitudo omnium eccleſiarum. Sed quia apoſtolicus hæc mala ſibi adſcribit, & eccleſiæ vaſtatori per gratiarum actionem applaudit: ſuper his mirandum, an magis ſit dolendum, neſcio. Cui hoc magis ſit periculoſum, jubenti, an obedienti: cui hoc magis ſit damnoſum, facienti, an patienti, quis homo diſcernet? Nos attoniti hac novitate rerum, quærimus unde ſit hoc novum exemplum, ut prædicator pacis ſuo ore & alterius manu inferat eccleſiæ bellum. Contra barbarorum & inimicorum Dei aſſultus concedunt canones etiam clericis arma ad defenſionem urbis & eccleſiæ. Bella vero indici eccleſiæ per auctoritatem canonicam, nuſquam ſcripturarum legimus. Quæro quod neſcio: dico quod ſcio. Pacem Jeſus, pacem apoſtoli, pacem apoſtolici viri prædicant, peccantes arguunt, obſecrant, increpant in omni patientia & doctrina. Inobedientes jubet Paulus dure increpari. Quomodo dure increpentur inobedientes, dicit Jeſus: *Si peccaverit in te frater tuus, corripe illum primo ſolum ſolus: ſecundo cum duobus aut tribus teſtibus: tertio cum eccleſia. Si eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus*. Hinc ait Auguſtinus: Illud quod ait Jeſus: *Si eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus*, gravius eſt quam ſi gladio feriretur, ſi flammis abſumeretur, ſi feris ſubjiceretur. Nam ibi quoque Jeſus ſubjunxit: *Amen dico vobis, quæ ligaveris in terra, ligata erunt & in cælo:* ut intelligeretur quod gravius ſit punitus, qui velut relictus eſt impunitus. Sic ſententia veritatis expoſita ab Auguſtino, quis divinæ vindictæ humanam vindictam ſuperponat? Qui illum perſequitur quem Deus percuſſit, & ſuper dolorem vulnerum Dei addit, videat quid imprecetur illi Deus, qui iniquitates & dolores noſtros in perſona dominici hominis portavit: *Appone iniquitatem ſuper iniquitatem illorum*, & reliqua. Si quis pro apoſtolico dicat merito depopulandam eſſe eccleſiam, cui incumbat excommunicatus, audiat exemplum, in quo cauſa cauſæ, & perſona perſonæ reſpondet. Tempore primi Gregorii papæ, defuncto Salonitanæ urbis epiſcopo, cum decreviſſet Gregorius ut pro eo epiſcopus ordinaretur Honoratus: Maximus quidam auxilio militaris manus invadens epiſcopatum Salonitanum, & ab epiſcopis conſecratus, a Gregorio excommunicatus eſt, & tamen miſſas celebrare præſumebat. Hunc Gregorius non aliis quam ſacerdotalibus armis debellans, non ſuperordinavit ei Honoratum, non immiſit eccleſiæ vaſtatorem, ſed tamdiu peccantem arguit, donec ſeptimo excommunicationis ejus anno tandem ad veniam petendam attraheret: eumque reſipiſcentem non exordinavit, non reordinavit, ſed ei in gratiam ſuam recepto, quod deerat, dato archiepiſcopali pallio, ſupplevit. Cum ergo Salonitanæ cauſæ ſit ſimilis cauſa Cameracenſis: cur cenſura Romanæ eccleſiæ in ſimili cauſa nititur diſſimili ſententia? Martinus Turonenſis poſſet ab apoſtolico ſufficere ad exemplum, ut deſiſtat ab oppreſſione innocentum. Priſcillianum epiſcopum, a Damaſo papa pro hæreſi damnatum, Maximus imperator, accuſante Itachio epiſcopo, occidit, & ut omnes ſequaces ejus ubique occiderentur edixit. Martinus ergo, aliique epiſcopi Itachium communione eccleſiæ privaverunt, criminantes eum quod ejus accuſatione qualiſcumque homo occiſus ſit. Maximus agebat cum Martino, ut Itachio communicaret: & Martinus agebat cum Maximo, ut ſequaces Priſcilliani non occiderentur, ne etiam catholici cum eis perirent. Quod petebat Martinus nullo modo impetraſſet, niſi ad tempus * Itachio communicaſſet. Sic quodammodo anathema factus pro fratribus ſuis, retraxit ab eorum cervicibus gladium imperatoris. Qui damnavit accuſatorem Itachium pro morte hæretici, ſi adhuc viveret, non laudaret & iſtum cujus præcepto tot occiduntur pro cauſa Camera-

Matth. 18.

Ibidem.

Pſal. 68.

Lib. 7. regiſtri cap 129.

* al. Ithacio.

racenſium. Qui etiam cum periculo animæ ſuæ liberavit hæreticos a morte, quam graviter ferret innocentes pro aliena culpa opprimi? Nos res rebus conferimus, cauſis cauſas opponimus. At Cameracenſes afflicti malis, clamant ad Paſchalem, ſicut filii Iſrael afflicti malis clamant ad Exod. 5. Moyſen: *Videat Deus, & judicet, quomodo fœtere feciſti odorem noſtrum coram Pharaone, & præbuiſti ei gladium ut occideret nos.* Idipſum de Leodienſibus excommunicatis pſeudoclericis præcipimus. Juſtum eſt enim, ut qui ſemetipſos a catholica eccleſia ſegregarunt, per catholicos ab eccleſiæ beneficiis ſegregentur. Hic vero me invaſit anguſtia quaſi parturientis. Unde exclamare compellor, quia omnes parturientis dolores hic meus dolor vincit. Filios enim genui, hoſque lacte alui fidei, hos pane veritatis confirmavi, & in virile robur provexi: ipſa me beatificabam, quia eis in regis curia, & in Dei eccleſia florentibus nihil deeſſe credebam, quod vel ad corporis pertineret decorem, vel ad animæ ſpectaret valorem. Sed quid eſt ab omni parte beatum? Ecce mater mea S. Romana eccleſia vult infligere eis notam excommunicationis, & inſuper erexit ſuper eos gladium occiſionis. Super his ego quidem materno dolore torqueor, ipſi ætatem habent, loquantur pro ſe. Idipſum, inquit, de Leodienſibus excommunicatis pſeudoclericis Prov. 20. præcipimus. *Statera doloſa non eſt bona*, ait Sapientia. Quis confert cauſam noſtram cauſæ Cameracenſium, ut & nos patiamur quod patiuntur Cameracenſes? Nos quidem Cameracenſibus compatimur, nobis nihil tale verebamur. Cameracenſes, quia cauſæ cauſam, perſonæ perſonam ſuppoſuerunt, gladium bicipitem ſibi ſuppoſuerunt: nos vero Leodienſes quare excommunicati dicimur? Quare gladius nobis ſuperponitur? Quid dignum morte aut excommunicatione fecimus contra canonicam regulam eccleſiæ? In uno ſpiritu nos omnes, in unum corpus baptizati ſumus, Pſal. 67. nos unius moris Deus in domo ſua habitare feeit. Obſecrat nos Paulus per nomen Domini, ut non ſint in nobis ſchiſmata. Quando ſignificatum eſt Romanæ eccleſiæ quod contentiones fuerint inter nos? Idipſum in Chriſto ſapimus, idipſum dicimus. Non dicimus. *Ego ſum Pauli, ego Ce-* 1. Cor. 1. *phæ, ego autem Chriſti.* Numquid pro hac unanimitate excommunicati dicimur? Ut præcipit Paulus, *obedimus & ſubjacemus præpoſitis noſtris qui vigilant pro animabus noſtris.* Nobis legem Dei tenentibus objiciunt quod tranſgrediamur eorum Matth. 15. novas traditiones: at illis dicit Deus: *Quare vos* Luc. 20. *tranſgredimini mandatum Dei propter traditiones veſtras?* Jubet Deus, ut quæ ſunt Cæſaris, reddamus Cæſari; & quæ ſunt Dei, Deo. In hanc ſententiam Petrus & Paulus pedibus eunt. Petrus 1. Petr. 2. inquit: *Deum timete, regem honorificate. Servi ſubditi eſtote in omni timore dominis, non tantum bonis & modeſtis, ſed etiam dyſcolis: hæc eſt enim gratia.* Paulus: *Omnis anima poteſtatibus ſubli-* Rom. 13. *mioribus ſubdita ſit. Qui poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit.* Qui hoc omni animæ præcipit, quem a ſubjectione terrenæ poteſtatis excepit? Quia ergo regem honoramus, quia dominis noſtris non ad oculum, ſed in ſimplicitate cordis, ſervimus, ideo excommunicati dicimur? Sed ſimoniaci ſumus. Simoniacos quantum ad nos vitamus, & quos vitare nequimus pro loco & tem- Joan. 2. pore toleramus, certi quod ipſe Jeſus, facto flagello de reſticulis peccatorum, cathedras vendentium columbas evertit, & nummulariorum effudit æs. Vitamus, inquam, ſimoniacos, nec minus vitamus illos, qui notam avaritiæ honeſto nomine prætexentes, quod gratis ſe jactant dare vendunt ſub caritatis nomine, & ſicut Montaniſtæ ſub nomine oblationum artificioſius accipiunt munera. Oh! dolendo miramur cur excommunicati dicamur. Quando, a quo, & quare excommunicati ſumus? non ab epiſcopo noſtro, non ab archiepiſcopo cui epiſcopus noſter ſuffragatur, nos excommunicatos eſſe ſcimus: ſed nec a papa Romano nos eſſe excommunicatos credimus, quia ſcimus eum non ignorare quod ait Nicodemus: *Lex noſtra non* Joan. 7. *judicat quemquam, niſi audierit ab ipſo prius.* Nec Sodomitas damnaſſet Deus, niſi deſcendiſſet ad Gen. 18. ipſos videre utrum clamorem qui venerat ad eum opere compleſſent. Qui nihil a nobis audivit, quem non epiſcopus, non archiepiſcopus aliquando contra nos interpellavit, quis crederet quod nos excommunicaverit? Per ſcalam ad cælos uſque Gen. 28. pertingentem videt Jacob aſcendentes & deſcendentes angelos. Et Jeſus ait diſcipulis: *Amen,* Joan. 1. *amen, dico vobis, videbitis cælum apertum, & angelos Dei aſcendentes & deſcendentes ſuper filium hominis*: nos filios hominis, id eſt Adæ, in ſua exprimit perſona. In aperto eccleſiæ cælo & boni & mali intrant. Vos præſules eccleſiæ, qui eſtis angeli Dei, gradatim ad nos aſcendere debetis, gradatim & nos ad vos aſcendere debemus. Quot gradibus ad vos aſcendimus, tot ad nos aſcendere debetis. Eſt primus gradus nobis ad epiſcopum, ſecundus ad archiepiſcopum, per quos aſcendere debemus ad gradum tertium, id eſt ad papam Romanum. Super filium hominis deſcenditis, cum humilibus compatiendo condeſcenditis. Super filium hominis aſcenditis cum verbo & exemplo humiles ad cælum ſuſtollitis. Credo, dicetis nos ideo haberi excommunicatos, quia favemus epiſcopo noſtro faventi partibus domni ſui imperatoris. In hac re ſunt initia dolorum, pro hac re erubeſcunt cauſæ malorum, quia ſatanas ſolutus terram perambulans, jam diviſit regnum & ſacerdotium. Apoc. 20. Quia ergo venit diabolus habens iram magnam, Patrem noſtrum, qui eſt in cælis oramus pro hoc ſpecialiter, ne nos inducat in tentationem hanc; ſed liberet nos a malo hujus tentationis. Nobis dor- Matth. 6. mientibus inimicus ſuperſeminavit zizania in agro Matth. 13. eccleſiæ. Expectamus donec angeli meſſores Dei Marc. 4. alligent zizaniorum faſciculos ad comburendum. Num ideo dicimur excommunicati? O quot manipulos tritici eradicavit, qui ante tempus zizania a tritico diſcernere feſtinat? Quis jure reprehendet quod epiſcopus partibus Domini ſui favet, cui promiſſam cum juramento fidelitatem debet? Perjurium nemo dubitat eſſe grande peccatum. Deus ſolus jurat, & non pœnitet eum, quia ſapientia cuſtodit præcepta juramenti Dei. Sed nos, quos juraſſe ſæpe pœnitet, jurare prohibemur. Si jurat homo, jubet Deus ut reddat Domino juramentum ſuum. Hoc nec ignorant illi qui regnum & ſacerdotium ſcindunt novello ſchiſmate; & novellis, ut quibuſdam placet, traditionibus, illos qui regi perjurant ſe a culpa perjurii abſolvere promittunt: non attendentes quod Ezechiel ex ore Dei dicat de Sedecia qui perjuravit Domino ſuo regi Nabuchodonoſor: *Qui ſolvit*, in- Ezech. 17. quit, *pactum, numquid effugiet?* Hoc Hieronymus ſic exponit: Ex hoc etiam diſcimus inter hoſtes ſervandam fidem, & non conſiderandum cui, ſed per quem, juraveris: multo enim melior inventus eſt ille qui propter nomen Dei tibi credidit, & deceptus eſt, quam tu qui per occaſionem divinæ majeſtatis hoſti tuo, immo jam amico, molitus es inſidias. Quid laboramus in colligendis exemplis vitandi perjurii? Tertium decalogi mandatum de corde & ore Dei prolatum,

ejuſ-

ejusque digito scriptum: *Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum: nec enim habebit insontem Dominus eum qui assumpserit nomen Domini sui frustra*. Cum tria prima decalogi mandata ad cultum Dei pertineant, diligenter inspicientibus videtur, quod in hoc tertio decalogi mandato cætera mandata pendeant: quia cum fit quod Deus fieri præcepit, vel non fit quod Deus fieri prohibet, ideo utique fit vel non fit, ut nomen præcipientis vel prohibentis Dei non assumatur in vanum. Quis magis assumit nomen Dei in vanum, quam ille qui violat hoc quod per nomen Dei jurat? Deus jubet ne per cælum, ne per terram, ne per caput meum jurem, ne forte perjurem. Si culpa est perjurare per creaturam Dei, quam gravius peccat qui per creatorem Deum pejerat! Hinc omnes perpenditis quod sit reus capitis qui non reddit Cæsari quæ sunt Cæsaris, secundum decretum Dei, vel qui regem inhonorat contra decretum apostoli, vel pejerando assumit nomen Dei in vanum, per quod juravit regi fidelitatem. Ecce quare excommunicati dicimur. Sed quare pseudoclerici vocamur, qui canonice viventes, operibus meremur ut clerici vocemur? Non est, non est, inquam, de sorte Dei, qui vult nos excludere a sorte Dei. Non tales, o mater ecclesia, nutrivisti, ut merito vocemur pseudoclerici. Quia enim nos voluntati nostræ non dimisisti, non confundemus te matrem nostram. Mirum est de domino Paschasio, quomodo sic convicia venalia invenerit: bona mercatione videtur ea accepisse, quæ tanta in nos profundit facilitate. Modo enim nos excommunicatos nominat, modo pseudoclericos ex motu animi vocat. Eructavit cor David regis verbum bonum, evomuit cor domini Paschasii vile convicium, prout vetulæ & textrices faciunt. Petrus apostolus docet: *Non dominantes in clero, sed forma facti gregis*. Paulus apostolus ad Galatas delinquentes ait: *Filioli, quos iterum parturio in Domino*. Hos igitur attendat dominus Paschasius pios admonitores, non impios conviciatores. Maledictum excommunicationis dominus Paschasius nobis improperat, sed illud ante omnia timemus, quod Spiritus sanctus per os Psalmistæ dicit: *Maledicti omnes qui declinant a mandatis tuis*. Maledictum excommunicationis, quod ex novella traditione Hildebrandus, Odardus, & iste tertius indiscrete protulerunt, omnino abjicimus, & priores sanctos patres usque nunc veneramur & tenemus, qui dictante Spiritu sancto, non animi motu, in majoribus & minoribus potestatibus graviter delinquentibus quædam dissimulaverunt, quædam correxerunt, quædam toleraverunt. Dominus noster episcopus communicat regi & imperatori suo, cui ex regalibus ejus acceptis juravit fidelitatem. Nimirum effluxit tempus, quo hæc consuetudo incepit, & sub hac consuetudine migraverunt a sæculo sancti & reverentes episcopi, reddentes Cæsari quæ erant Cæsaris, & Deo quæ erant Dei. „ Sed quid dicit Ambrosius super „ Lucam? Si Christus, inquit, non habuit imaginem Cæsaris, cur dedit censum? Non de „ suo dedit, sed reddidit mundo quod erat mundi. Et tu, si non vis esse obnoxius Cæsari, „ noli habere quæ mundi sunt. Sed si habes divitias, obnoxius es Cæsari. Si vis igitur nihil „ debere regi terreno, dimitte omnia, & sequere Christum. Item Augustinus super Joannem: „ apostolus voluit servire regibus, voluit honorari reges, & dixit: *Regem reverimini*. Nolite „ dicere: Quid mihi & regi? Quid tibi ergo & „ possessioni? Per jura regum, possidentur pos-

„ sessiones: per imperatores & reges sæculi, Deus „ jura humana distribuit generi humano. " Igitur ex verbis istorum & aliorum sanctorum patrum consulant sibi episcopi regibus & imperatoribus obnoxii, & eorum regalibus acceptis, ne proprio gladio, id est eorum beneficiis, eos interficiant. Si quis denique respectu sancti Spiritus vetus & novum testamentum gestaque revolverit: patenter inveniet, quod aut minime aut difficile possunt reges & imperatores excommunicari, secundum etymologiam nominum illorum, & juxta determinationem excommunicationis: & adhuc sub judice lis est. Admoneri quidem possunt, increpari, argui a timoratis, & discretis viris: quia quos Christus in terris rex regum vice sua constituit, damnandos & salvandos suo judicio reliquit. Ecce, quare excommunicati vocamur, eo quod sanctos & moderatos & antiquos patres tenemus, * & posse imitamur. Episcopum, archiepiscopum nostrum provincialem, & comprovincialem synodum, ex antiqua traditione tenemus: & quidquid ibi de scripturis sanctis diffinitum fuerit, Romam non refertur usque ad graviora negotia, de quibus non invenitur in scripturis sanctis auctoritas. Illos veros legatos a latere Romani episcopi exeuntes, & ad ditanda marsupia discurrentes, omnino refutamus, sicut temporibus Zosimi, Cælestini, Bonifacii, concilia Africana probaverunt. Etenim, ut a fructibus eorum cognoscamus eos, non morum correctio, non vitæ emendatio, sed inde hominum cædes, & ecclesiarum Dei proveniunt deprædationes. Quia igitur antiquæ regulæ inhæremus, & non omni vento doctrinæ circumferimur, ecce unde excommunicati dicimur. Verum dominus Paschasius cur pseudoclericos nos vocat? Pseudoapostoli adulterabant verbum Dei, quos damnat Paulus in epistolis suis: nos non adulteramus, sed fidem catholicam per Dei gratiam tenemus, fidei catholicæ opera in Deo exequimur. Regulam canonicam ex patrum traditione habemus & reveremur, secundum illam vivimus, dijudicamur, satisfacimus, absolvimur. Conciliis regum aut imperatorum, aut in isto, aut in illo non intersumus, quia nostræ superiores potestates tale negotium habent inter manus, qui ex vestigiis antecessorum prudenter tractabunt. Cur ergo dominus Paschasius vult ut exolvamus quod non rapuimus, ut pseudoclerici vocemur, qui rectam lineam tenemus? Potius depositio spiritu præsumptionis, cum suis consiliariis solerter recolligat, quomodo a beato Silvestro usque ad Hildebrandum sedem Romanam papæ obtinuerint, & quot & quanta inaudita ex ambitione illius sedis perpetrata sint, & quomodo per reges & imperatores diffinita sint, & pseudopapæ damnati & abdicati sint, & ibi plus valuit virtus imperialis, quam excommunicatio Hildebrandi, * Odoardi, Paschasii. Dominus in evangelio dicit: *Si male locutus sum, testimonium perhibe de malo*. Et Paulus apostolus in faciem Petro principi apostolum restitit. Ergo remoto Romanæ ambitionis typho, cur de gravibus & manifestis non reprehendantur & corrigantur Romani episcopi? Qui reprehendi & corrigi non vult, pseudo est sive episcopus sive clericus. Nos vero per misericordiam Dei juxta regulam obedientes & corrigibiles sumus, & schisma, & simoniam, & excommunicationem, per omnia, dictante ratione & Spiritu sancto, vitare volumus. Ex verbis B. Augustini reges & imperatores ex legibus promulgatis nihil ab hæreticis in hoc mundo possideri voluerunt. Igitur cum non simus hæretici,

* Forte, & pro posse. H.

De legatis a latere.

Matth. 7.

Ephes. 4.

2. Cor. 4.

* Urbani II. qui prius Odo dictus. H.

Joan. 18. Galat. 2.

& hoc ſit jus regum & imperatorum; quare dominus Paſchaſius ſolo contentus ſpirituali gladio immittit Robertum armigerum ſuum ad devaſtandos fundos & villas eccleſiarum? Quæ, etſi devaſtanda eſſent, edicto regum & imperatorum devaſtari deberent, qui non ſine cauſa gladium portant. Ecce ſolutus eſt ſatanas habens iram magnam, quem exterreat valida manus Dei. Quod excommunicati dicimur, non gravius juſto feras; quia, ut credimus, nos ab excommunicatione excipiet ſaltem ipſa Romana auctoritas. Hildebrandus papa, qui auctor eſt hujus novelli ſchiſmatis, & primus levavit ſacerdotalem lanceam contra diadema regni, primo indiſcrete Henrico faventes excommunicavit; ſed reprehendens ſe intemperantiæ, excenit ab excommunicatione illos qui imperatori adhærebant neceſſaria & debita ſubjectione, non voluntate faciendi vel conciliandi malum, & hoc pro decreto ſcripſit. * „ Nec in parte tantum, ſed ubi„ cumque poteris, Henricum hæreticorum caput „ & ejus fautores perſequaris. Nullum profecto „ Deo gratius ſacrificium offerre poteris, quam „ ſi eum impugnes qui ſe contra Deum erexit, „ qui eccleſiæ Dei regnum auferre conatur, qui „ in loco ſancto Simonis idolum ſtatuit, qui a „ principibus Dei ſanctis apoſtolis eorumque vi„ cariis de eccleſiæ domo Spiritus ſancti judicio „ expulſus eſt. " Cum Alaricus rex Gothorum iret ad capiendam Romam, monitus a quodam ſervo Dei ut ab his malis ceſſaret, non volens, inquit, vado Romam: vir enim quidam me quotidie torquens urget ut eam ad deſtruendam Romam. Hoc exemplo urget apoſtolicus armigerum ſuum, ut totum depopuletur regnum, quod non poteſt fieri ſine cæde & ſanguine, & eccleſiarum Dei depopulatione, Alaricus quidem in hoc mitior fuit, qui capta Roma eccleſiis Dei pepercit, & a cæde hominum abſtinuit. Nunc nihil excepto immittitur Robertus ab apoſtolico, ut non ſolum in Cameracenſes & nos Leodienſes, ſed totus feratur ad diſpergendos omnes. Quis clamabit modo cum Iſaia: *Quam pulcri ſuper montes pedes prædicantis & annuntiantis pacem, annuntiantis bonum, prædicantis ſalutem?* Eum qui debet eſſe prædicator pacis, zelus Dei adeo comedit, ut etiam in amicos pacis diſtringat gladium belli. Qualem enim zelum habuit Petrus in amputanda auricula Malchi, qui rex interpretatur, talem zelum habet modo vicarius Petri in amputanda auricula regis hæretici, in quem omnimodis invehitur. Dum enim hæreticorum caput Dei rebellem, regni invaſorem, ſimoniaci idoli adoratorem, ab apoſtolis & apoſtolicis excommunicatum vocat: quaſi tot ictus ictibus addit, & tot vulnera animæ ejus infligit, ut ſi infirmus in fide eſſet, deſperare poſſet. Sed qui in feriendo, Petrum imitatur, etiam in recondendo gladio Petrum imitetur. Qui enim ſanavit auriculam Malchi, poteſt etiam ſanare auriculam regis hæretici. Si talis eſt, quod abſit, & & pro nobis dolemus, & ipſi Domino noſtro condolemus. Nihil modo pro imperatore noſtro dicimus, ſed hoc dicimus, quod etiamſi talis eſſet, tamen eum principari nobis pateremur: quia ut talis nobis principetur, peccando meremur. Eſto, concedimus vobis inviti, eum talem eſſe qualem dicitis. Nec talis a nobis repellendus eſſet, armis contra eum ſumptis, ſed precibus ad Deum fuſis. Contra Pharaonem, cujus cor contra Deum induruit, Moyſes ranam, muſcam, locuſtam, grandinemque induxerat: has tamen plagas non niſi orando, extenſis in cælum manibus, avertere potuit. Et Paulus. *Obſecro*, inquit, *primo omnium fieri orationes pro regibus, & pro omnibus qui in ſublimitate ſunt conſtituti.* Reges illius temporis, pro quibus Paulus orari obſecrabat, non catholici, non Chriſtiani erant. Baruch quoque ex ore Jeremiæ ſcribit Judæis a regibus Babylonis captivatis: *Orate pro vita Nabuchodonoſor regis, & Baltaſſar filii ejus, ut ſint dies ipſorum ſicut dies cæli ſuper terram, & det Dominus virtutem nobis, & illuminet oculos noſtros, ut vivamus ſub umbra Nabuchodonoſor regis Babylonis, & Baltaſſar filii ejus, ut ſerviamus eis multis diebus, & inveniamus gratiam in conſpectu eorum.* Cum pro malis regibus orari debeat, Paulus dicit: ſcilicet *ut tranquillam vitam agamus.* Eſſet apoſtolicum, imitari apoſtolum: eſſet propheticum, imitari prophetam. Sed peccatis noſtris merentibus, apoſtolicus, qui etiam modo orare deberet pro rege, quamvis peccatore, ut tranquillam & quietam vitam agamus, agit bellando ne tranquillam & quietam vitam agamus. Cum ita ſibi conſonent apoſtolica & prophetica verba, quæro humiliter ego filia a matre mea ſancta Romana eccleſia, unde hæc auctoritas apoſtolico, ut præter ſpiritualem gladium, exerat in ſubjectos alterum occiſionis gladium? Non ago pro rege, ſed pro eccleſiarum matre, cujus parti timemus nos ejus filiæ. Si enim David non meruit ædificare templum Dei, quia vir ſanguinum erat: ſummus pontifex, ſi vel ſtilla ſanguinis veſtem ejus tetigerit, quomodo in ſancta ſanctorum introibit cum ſanguine Chriſti quem offerat pro ſua & populi ignorantia? O utinam non cum Pilato tantum lavet manus ſuas, dicens: *Mundus ego ſum a ſanguine innocentum*; ſed etiam cum Petro dicat: *Domine lava non tantum pedes meos, ſed & manus, & caput.* Judæi non excuſaverunt manus ſuas a ſanguine Chriſti, quem ipſi hora tertia linguis ſuis, hora ſexta manibus Romanorum crucifixerunt, Apoſtolicus vero ſe excuſans dicit cum Paulo: *Mundus ego ſum a ſanguine omnium veſtrum.* Quis pontificum Romanorum unquam ſuis decretis auctorizavit, ut debeat pontifex gladio belli in peccantes uti? Gregorius primus hujus nominis papa, quid omnes ante ſe papæ ſuper hoc ſentire debeant, oſtendit, ſcribens Sabiniano diacono: „ Unum eſt, quod * humi„ liter ſuggeras ſereniſſimis dominis noſtris, quia „ ſi ego ſervus eorum in mortem vel Longobar„ dorum me miſcere voluiſſem, hodie Longobar„ dorum gens nec regem, nec duces, nec comi„ tes haberet, atque in ſumma confuſione * eſſet: " ſed quia Deum timeo, in mortem cujuslibet hominis me miſcere formido. Hoc exemplo omnes a primo Gregorio contenti utebantur ſolo gladio ſpirituali, uſque ad ultimum Gregorium, id eſt ad Hildebrandum, qui primus ſe & ſuo exemplo alios pontifices contra imperatorem accinxit gladio belli. Quis poſſet regem arguere? Melius nobis intellexit Eliu, qui in libro Job de Deo ait: *Qui vocat duces impios, & qui regnare facit hypocritam propter peccata populi.* Quod Gregorius exponens: „ Nullus, inquit, qui talem rectorem pa„ titur, eum quem patitur accuſet: quia nimi„ rum ſui fuit meriti perverſi rectoris ſubjacere di„ tioni. Culpam ergo proprii magis accuſet ope„ ris, quam injuſtitiam gubernantis. Scriptum „ namque eſt: *Dabo tibi reges in furore meo.* Quid „ ergo illos nobis præeſſe deſpicimus, quorum ſu„ per nos regimina ex Domini furore ſuſcepimus? „ Sic ergo ſecundum merita ſubditorum tribuun„ tur perſonæ regentium, ut ſæpe qui videntur „ boni accepto mox regimine permutentur, ſicut „ Saul qui cor cum dignitate mutavit. Sic ergo „ pro

* *Verba hæc ſunt epiſtolæ præcedentis, videtur autem aliquid his deeſſe ad nexum.*

Aper. 12.

Isai 52.

Matth. 26. Marc. 14. Luc. 22. Joan. 18.

Exod. 8. 9. & 10.

1. *Tim. 2.*

Baruch 1.

1. *Paralip. 22. & 28.*

Matth. 27. Joan. 13.

Marc. 15.

Act. 20.

Libro 7. Regiſtri cap. 1.

* *breviter*

* *eſſet divi-*

Job 34. Moral. lib. 25. cap 20.

Oſea 13.

1. Reg. 8.

„ pro qualitatibus ſubditorum diſponuntur acta
„ regentium, ut ſæpe pro malo gregis, etiam
„ vera boni rectoris vita delinquat. Certum vero
„ eſt, quod ita ſibi invicem & rectorum & ple-
„ bium merita connectantur: ut ſæpe ex culpa
„ rectorum, deterior fiat vita plebium; & ſæpe
„ ex merito plebium, mutetur vita rectorum.
„ Sed quia rectores habent judicem Deum, ma-
„ gna cautela ſubditorum eſt, non temere judi-
„ care vitam regentium. " Hæc Gregorii verba agunt pro nobis, quod vos Deo judicium ſuum tollatis nec attendatis quod dicit Amos propheta: *Væ deſiderantibus diem Domini*. Diem Domini deſiderat, qui injuſte, vel importune, vel intempeſtive de ſubjectis judicat, vel voto cordis judicium Dei præoptat. Non dicimus imperatorem noſtrum eſſe hypocritam: ſed vos qui eum habetis pro hypocrita, miramur quod non attendatis qua cauſa Deus regnare faciat hypocritam. Si enim ceſſarit cauſa peccati, ceſſabit & pœna peccati. Quid de eo dicimus quod Henricum ab apoſtolis & apoſtolicis viris excommunicatum ſancti Spiritus judicio dicit? Nimis illum deteſtatur, quem nec regis nec imperatoris nomine dignatur. Quis poterit diſcernere cauſam regni a cauſa ſacerdotii? Niſi pax Dei, *quæ exuperat omnem ſenſum*, copulet regnum & ſacerdotium uno angulari lapide concordiæ, vacillabit ſtructura eccleſiæ, fidei fundamentum. Ut poteſtatem regni probat vel improbat cauſa moduſque regendi, ſic poteſtatem ſacerdotii probat vel improbat cauſa moduſque ligandi & ſolvendi. Nam Clemens ſcribit dixiſſe Petrum: Ligabis quod oportet ligare, & ſolves quod expedit ſolvi. Qui præeſt cæteris, oportet agere vicem medici, non beſtiali furore commoveri. Qui ergo debet agere vicem medici, audiat etiam conſilium Sapientiæ: *Omnis*, inquit, * *poteſtatis brevis eſt vita. Languor prolixior gravat medicum. Brevem languorem præcedit medicus. Sic & rex hodie eſt, & cras morietur*. Cum ab omnibus indicatur prælato virtus diſcretionis; quare apoſtolici ſuccedentes ſibi invicem, quaſi hereditario bello excommunicandi indiſcrete in regem inſurgunt, cui pro regali dignitate etiam ipſi ſubjici jubentur? Qui excommunicatur Spiritus ſancti judicio, utique repellendus eſt a Dei domo: quotieſcumque autem aliquis excommunicatur, aut ex cauſæ, aut ex perſonæ præjudicio, quis dicat hunc excommunicatum eſſe Spiritus ſancti judicio? Dicitis cum Gregorio: Quoquomodo liget paſtor, timeat grex vinculum paſtoris. Dicimus & nos cum Gregorio: Ligandi & ſolvendi poteſtate ſe privat, qui ſubjectos pro ſuo velle, & non pro eorum merito, ligat & ſolvit. Dicitis: Quoquomodo excommunicatur, ſi morte prævenitur, damnatur. Hic nobis ſuccurrit Romanæ eccleſiæ auctoritas: Gregorius enim ſcripto & facto auctorizavit, quod poteſt Romanus præſul abſolvere excommunicatum injuſte ab aliquo: ſi hoc poteſt Romanus præſul, quis neget etiam Deum poſſe abſolvere, ſi quem præſul Romanus injuſte excommunicaverit? Nemo enim lædi poteſt ab alio, niſi prius lædatur a ſemetipſo. Nullum profecto, inquit, gratius Deo ſacrificium offerre poteris. Qualiter hoc ſacrificio nihil ſit gratius Deo, quæro a te, mater mea Romana eccleſia. Deo enim non placet ſacrificium, niſi mundum & immaculatum. Ideo enim lex in paſcha offerebat Deo agnum immaculatum, ut etiam offerentes eſſent immaculati. Quomodo ergo tam gratum eſt Deo hoc bellandi ſacrificium, quod non poteſt fieri ſine macula culparum? Dicit enim Malachias: *Si offeras Deo pecus claudum, cæcum, languidum, nonne malum eſt?* Apoſtolicus, qui hoc ſacrificium belli indicit Roberto filio ſuo, vellet, puto, redire ad zelum Phinees, vellet facere quod fecit Moyſes, ut manus Levitarum conſecret in ſanguine fratrum ſuorum. Perierunt filii Aaron offerentes ignem alienum. Utinam non pereat hic, qui etiam modo offert Deo ignem alienum, & non illum ignem quem venit Jeſus mittere in terram, & vult ut ardeat. Quomodo, inquam, gratum eſt Deo ſacrificium quod non videtur eſſe mundum & immaculatum? Sacrificium de rapinis pauperum erit gratum illi qui odit rapinam in holocauſtum? Nec ſacrificio de lachrymis viduarum & pupillorum delectabitur Deus, ut ait Jeſus filius Sirach: *Non deſpiciet Deus gemitum pupilli & viduæ. Nonne lacrymæ viduæ ad maxillas deſcendunt, & a maxilla aſcendunt uſque ad cœlum? Et Dominus exauditor non delectabitur in illis?* Sacrificium de oppreſſionibus eccleſiarum, quomodo grate accipiet ille qui dixit: *Ad quem reſpiciam, niſi ad pauperculum & contritum ſpiritum, & trementem ſermones meos?* Hac calamitate apoſtolici belli quot ſunt oppreſſi, de quibus Deus dicit: *Qui tangit vos, tangit pupillam oculi mei*. Sacrificium humano ſanguine inquinatum miror ſi placebit illi qui dixit: *De manu cunctarum beſtiarum, & de manu hominis, ſanguinem hominis requiram*. Quod per modos ſacrificandi Jeſus in evangelio tribus pene verbis concludit: *Omnis ſacrificans igne ſalietur, & omnis victima ſale ſalietur*. Quam plane hoc eſt concluſum, quis grate Deo ſacrificet, vel quod ſit gratum Deo ſacrificium! Si ſacrificans, igne Spiritus ſancti ſalietur: victima quoque ſacrificantis, ſale ſapientiæ ſalietur. Et penetrans Jeſus altius ad intentiones cordis, addit: *Bonum eſt ſal. Quod ſi ſal inſulſum fuerit, in quo condietis illud?* Habete in vobis ſalem, & pacem habete inter vos. Tenorem hujus evangelici capitis quis melius exponet, quam rei & præſentis temporis conſequentia? Non poſſumus habere pacem inter nos, niſi habeamus ſalem in nobis: ſed ſalem non habemus in nobis, ideo non habemus pacem inter nos. Hoc, inquit, tibi ac militibus tuis in peccatorum remiſſionem & apoſtolicæ ſedis familiaritatem præcipimus, ut his laboribus & triumphis ad cæleſtem Jeruſalem pervenias. Hactenus evangelicis, apoſtolicis, & propheticis teſtimoniis innitebamur, & quod minus habebat materia, augebat exemplorum copia: hic vero quid dicam neſcio, quo me vertam non video. Si enim utriuſque legis totam bibliothecam, ſi omnes totius bibliothecæ veteres expoſitores revolvam, exemplum hujus apoſtolici præcepti non inveniam. Solus Hildebrandus papa ultimam manum ſacris canonibus impoſuit, quem legimus præcepiſſe Mathildi marchioniſſæ in remiſſionem peccatorum ſuorum, ut debellaret Henricum imperatorem. Quod juſte, necne, ipſe vel alii fecerint, nulla auctoritate diſcimus. Hoc ſolum diſcimus, quia non poteſt aliquis aliquem indiſcrete ſolvere vel ligare. Ad hoc occurrit nobis ex evangelio exemplum. Jeſus Chriſtus, totum hominem ſine peecato agens, reſuſcitaturus Lazarum, videns alios pro illo plorantes, fremuit ſpiritu, turbavit ſemetipſum, lacrymatus eſt. Rurſum fremuit in ſemetipſo, juſſit tolli lapidem mortuo ſuperpoſitum, elevatis oculis oravit, voce magna clamavit: *Lazare veni foras*. Quo prodeunte ligatis manibus ac pedibus inſtitis, & ſudario facie ligata, dixit Jeſus diſcipulis ut ſolverent eum. Ecce in Lazaro pec-

Malach. 1.
Num. 25.
Exod. 32.
Levit. 10.
Luc. 18.
Eccleſ. 35.
Iſa. 66.
Zach. 2.
Gen. 9.
Marc. 9.
Ibidem
Joan. 11.

catorem, in Jesu video prædicatorem. Quot affectus ostendit Jesus in Lazaro suscitando, tot affectus ostendit prædicator in peccatore suscitando. Si peccator, vel pro peccatore prædicator, turbaverit seipsum pœnitendo, si lacrymatus fuerit, si clamaverit, *Veni foras* confitendo peccata, si tulerit lapidem de duro corde peccantis; tandem ad jussum Dei solvat institas excommunicationis, tollat etiam a facie ejus laboriosum pœnitentiæ sudarium, & sic liberum sinat abire. *Hom. 16.* Hinc Gregorius ait: „ Mortificat non „ morientem qui justum damnat: nititur vivifi„ ficare non victurum, qui reum supplicio sol„ vere conatur. Vera est absolutio præsidentis, „ cum sequitur arbitrium æterni Judicis. Sic di„ scipuli Lazarum jam viventem solvunt, quem „ Jesus suscitaverat mortuum. Si enim mortuum „ solverent, fœtorem magis ostenderent, quam „ virtutem. Hæc Gregorius. " Hunc morem discrete ligandi & solvendi hactenus tenebas, & nobis tenendum mandabas, o sancta mater Romana ecclesia. Unde ergo hæc nova auctoritas, per quam reis sine confessione & pœnitentia affertur præteritorum peccatorum impunitas, & futurorum libertas? Quantam fenestram malitiæ per hoc patefeciti hominibus! Te, o mater, liberet Deus ab omni malo. Sit Jesus tibi ostium, sit ostiarius. Nullus in te introeat, nisi cui ostiarius aperuerit. Te, inquam, tuumque præsulem *Mich. 3.* liberet Deus, & ab his, *qui* (ut ait Michæas propheta) *seducunt populum Dei, qui mordent dentibus suis, & prædicant pacem: & si quis non dederit in ore eorum quippiam, sanctificant super eum bellum.*

VIII. AD CLERUM POPULUMQUE Bambergensem.

Illis Ottonem episcopum commendat.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei Clero & populo Bambergensi salutem & apostolicam benedictionem.

QUanto affectionis debito Bambergensis ecclesia ab ipso suæ institutionis primordio sedi apostolicæ constringatur, etsi nos lateret, literarum vestrarum significatio manifestat. Quod affectionis debitum venerabilis frater Otto, vestræ ecclesiæ electus, constanter tenuisse ac tenere cognoscitur, cum per tot & tanta pericula ad apostolicæ sedis visitationem percurrat. Nos igitur eum debitæ benignitatis affectione suscepimus, & juxta vestræ dilectionis desiderium, nostris tamquam beati Petri manibus, salvo metropolitani jure, vobis per Dei gratiam præsulem ordinavimus. Hunc igitur sub præsentium literarum prosecutione ad ecclesiæ vestræ regimen remittentes, plena hortamur affectione diligi, plena humilitate venerari. Confidimus enim eum disciplinæ ecclesiasticæ futurum esse custodem, & salutis vestræ solicitum provisorem. Huic ergo sedulis officiis obedite, & gratiam vobis in eo conciliate cælestem. Integritatem catholicæ fidei firmam semper in omnibus conservate: sedi apostolicæ semper devotius adhærete, ut per ejus consortium a contagiis omnibus liberi, ad æternæ salutis portum feliciter pervenire, Domino largiente, mereamur.

IX. AD HENRICUM REGEM Angliæ.

Pro Anselmo Cantuariensi archiepiscopo investituras ecclesiasticas jure contra regem propugnante.

Paschalis episcopus Henrico regi salutem.

IN literis, quas nuper ad nos per familiarem tuum nostræ dilectionis filium clericum Wilielmum transmisisti, & personæ tuæ sospitatem cognovimus, & successus prosperos, quos tibi superatis regni adversariis benignitas divina concessit. Audivimus præterea optatam virilem sobolem ex ingenua te & religiosa conjuge suscepisse. Quod profecto cum nos lætificaverit, opportunum rati sumus nunc tibi præcepta & voluntatem Dei validius inculcare, cum amplioribus beneficiis benignitati ejus te prospicis debitorem. Nos quoque divinis beneficiis benignitatem nostram penes te sociare optamus: sed grave nobis est, quia id a nobis videris expetere quod omnino præstare non possumus. Si enim consentiamus aut patiamur investituras a tua excellentia fieri: & nostrum procul dubio, & tuum erit immane periculum. Qua in re contemplari te volumus, quid aut non faciendo perdas, aut faciendo conquiras. Nos enim in prohibitione hac nihil amplius obedientiæ, nihil liberalitatis per ecclesias nanciscimur: nec tibi debitæ potestatis aut juris subtrahere quidquam nitimur, nisi ut erga te Dei ira minuatur, & sic tibi prospera cuncta contingant. Ait enim Dominus: *Honorificantes me honorificabo, qui autem contemnunt me erunt ignobiles.* Dices itaque: Mei hoc juris est. Non utique: non est imperatorium, non regium, se divinum. Solius illius est qui dixit: *Ego sum ostium.* Unde pro ipso te rogo, cujus hoc munus est, ut reddas hoc ipsi, ipsi dimittas cujus amori etiam quæ tua sunt debes. Nos autem cur tuæ obniteremur voluntati, cur obsisteremus gratiæ, nisi Dei sciremus nos in hujus negotii consensu voluntati obviare, gratiam amittere? Cur tibi quidquam negaremus quod cuiquam esset mortalium concedendum, cum beneficia de te ampliora sumpserimus? *1. Reg. 2.* *Joan. 10.*

Prospice, fili carissime, utrum decus, an dedecus tibi sit, quod sapientissimus & religiosissimus Anglicanorum episcoporum Anselmus, propter hoc tuo lateri adhærere, tuo vèretur in regno consistere. Qui tanta de te bona hactenus audierant, quid de te sentient, quid loquentur, cum hoc fuerit in regionibus divulgatum? Ipsi, qui coram te tuos excessus extollunt, cum præsentia tua caruerint, hoc validius infamabunt. Redi ergo, carissime fili, ad cor tuum propter misericordiam Dei: &, propter amorem unigeniti deprecamur, revoca pastorem tuum, revoca patrem tuum. Et si quis, quod non opinamur, gravius se adversus te gesserit, si investituras aversatus fuerit: nos juxta voluntatem tuam, quantum cum Deo possumus, moderabimur. Tu tamen talis repulsæ infamiam a persona tua & regno removeas. Hæc, si feceris, etsi gravia quælibet a nobis petieris, quæ cum Deo præberi facultas sit, profecto consequeris, & pro te dominum, ipso adjuvante, exorare curabimus: & de peccatis, tam tibi, quam conjugi tuæ, sanctorum apostolorum meritis, indulgentiam & absolutionem faciemus. Filium autem tuum, quem

ex

ex ſpectabili & glorioſa conjuge ſuſcepiſti, quem, ut audivimus, egregii patris Wilielmi nomine nominaſti, tanta tecum imminentia confovebimus: ut qui te, vel illum læſerit, Romanam eccleſiam videatur læſiſſe. Datum Laterani, nono Kalendas Decembris. *Plures hujus argumenti ad regem extant apud Edinerum.*

X. AD DIDACUM COMPOSTELLANUM EPISCOPUM.

De reformandis moribus iſtius eccleſiæ deformibus, qui per bella in eam irrepſerant.

Paſchalis epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili Didaco Compoſtellano epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

ECcleſia, quam regendam, diſponente domino, ſuſcepiſti, jamdiu, etiam cum paſtorem habere videretur, paſtoris ſolatiis caret. Idcirco ſtrenuitati tuæ vigilantius inſiſtendum eſt, ut in ea rite omnia juxta normam ſedis apoſtolicæ diſponantur. Cardinales in eccleſia tua presbyteros ſeu diaconos tales conſtitue, qui digne valeant commiſſa ſibi eccleſiaſtici regiminis onera ſuſtinere. Porro quæ presbyterorum interſunt, presbyteris; quæ diaconorum, diaconibus committantur: ut in aliena diſpendia nullus obrepat. Si qui ſane ante Romanæ legis ſuſceptionem ſecundum communem patriæ conſuetudinem conjugia contraxerunt, natos ex eis filios neque a ſæculari neque a dignitate eccleſiaſtica repellimus. Illud omnino incongruum eſt, quod per regionem veſtram monachos cum ſanctimonialibus habitare audimus, ad quod reſecandum experientia tua immineat; ut & qui impræſentiarum ſimul ſunt, diviſis longe habitaculis ſeparentur, prout arbitrio & religioſorum virorum conſilio melius viſum fuerit: neque in poſterum conſuetudo hujuſmodi præſumatur. Datum Laterani, incarnationis dominicæ anno milleſimo centeſimo * tertio, noſtri pontificatus * quarto.

* tertio. H.
* quarto. H.

XI. AD EPISCOPOS ANAGNIÆ ET CAMPANIÆ.

De canonizatione ſancti Petri Anagniæ epiſcopi.

Paſchalis epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus epiſcopis Anagniæ, & aliis per Campaniam conſtitutis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DOminum excelſum habentes præ oculis, qui in amicis ſuis laudatur & benedicitur, & conſiderantes propterea ſtrenuæ probatæque vitæ merita, quibus vir ſanctus Petrus, quondam Anagniæ epiſcopus, de regula monachorum aſſumptus, in paſtorali officio pure, ſimpliciter, ſolerti vigilantia & exemplo, Deo deſervivit: admirantes etiam miraculorum inſignia, quibus ſanctum ſuum ante & poſt obitum divina gratia decoravit, prout per Brunonem Signienſem epiſcopum fideliter annotatur, & uſque ad noſtra tempora decorare non deſinit, auctoritate præſentium vobis licere volumus: & mandamus quatenus tertio Nonas Auguſti diem natalem ejuſdem confeſſoris & præſulis memorandi ſanctorum catalogo congrue celebrem recolatis: quatenus in præſenti gratiam, & in futuro, opitulante divina clementia, piis ejus interceſſionibus mereamur gloriam ſempiternam. Data Signiæ ſecundo Nonas Junii, pontificatus noſtri anno decimo.

XII. AD GEBEHARDUM CONSTANTIENSEM & Odericum Patavienſem epiſcopos.

Non quoslibet excommunicatos eſſe vitandos.

Paſchalis epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus Gebehardo Conſtantienſi, Oderico Patavienſi, epiſcopis, & cæteris Teutonicarum partium tam clericis quam laicis catholicis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

PRo religionis veſtræ fervore gaudemus, & omnipotenti Deo gratias agimus, qui vos in ſui nominis amore confirmat. Quoſdam autem veſtrum minus ſecundum ſcientiam zelum Dei habere audivimus: ut, dum pravorum commixtionem vitant, etiam a * religionibus veſtris diſcedere meditentur. Qui profecto nequaquam laude apoſtolica digni ſunt, dum in medio nationis pravæ & perverſæ perſeverare non poſſunt, inter quos luceant velut luminaria in mundo, verbum vitæ continentes. Uno enim pondere peccata hominum metiuntur, dum tam propriæ voluntatis merito excommunicatos, quam communicantes reos æqualiter arbitrantur: verum enimvero diverſarum voluntatum diverſus eventus agnoſcitur. Si quis enim criminoſus, juxta apoſtolum, vocatur, hujuſmodi omnino cavendus eſt: eadem etiam cautela vitandi ſunt qui excommunicatis ipſis aut actione, cum poſſint, vel, cum nequeunt, voluntate ſe copulant. Qui vero hujuſmodi excommunicatis omnnino inviti, vel ſervitio, vel cohabitatione junguntur: ſi hujuſmodi perfectionis dolore tanguntur, non omnino vitandi ſunt, nec tamen ad communionem ſine correctionis medio admittendi. Hinc eſt quod prædeceſſor noſter ſanctæ memoriæ Gregorius ſeptimus papa excommunicatorum uxores, filios, ſervos, ruſticos, quorum conſilio vel voluntate, excommunicationis meritum non perpetratur, viatores quoque ob eamdem neceſſitatem invitos excommunicatis communicantes, excommunicationis vinculo non teneri conſtituit: ſicut beatus Auguſtinus ad Auxilium ſcribens evidenter oſtendit. Dignoſcant igitur fratres noſtri, in omnibus regiam tenere viam, & in medio nationis pravæ & perverſæ tamquam luminaria lucere ſtudeant: ut non ſuæ tantum, ſed ut alienæ ſalutis mercedem a Deo mereantur accipere, quod ſingulorum excommunicatorum voluntates & cauſas diſcutiant: quia nuda omnia & aperta ſunt oculis ejus de cujus miſeratione confidimus, quia ſimplicis oculi corpus, tenebrarum caligine non opprimetur, quoniam caritas operit multitudinem peccatorum.

* Forte, regionibus. H.

XIII. AD AUGUSTANUM CLERUM ET PLEBEM.

Contra epiſcopum cauſam agentes ad præfixum terminum citantur.

VEnit ad nos, &c. *Extat infra in concil. Guaſtallenſi.*

XIV. AD EOSDEM.

Iisdem ob pacem cum episcopo suo initam gratulatur.

POst impetitionem, &c. *Extat infrà in concilio Guastallensi.*

XV. AD CLERUM ET PLEBEM ARELATENSEM.

Ut in locum Gibelini episcopi sui Hierosolymam translati alium eligant,

Paschalis episcopus servus servorum Dei, clero & populo Arelatensi, salutem & apostolicam benedictionem.

PRo negotiis & scandalis quæ in Hierosolymitana ecclesia fuerant, venerabilem fratrem nostrum Gibelinum, quondam ecclesiæ vestræ antistitem, ad partes illas cum nostra legatione direximus; cujus nimirum persona ita in omnibus placuit, quod eum clerus & populus ejusdem ecclesiæ unanimi voto, communi desiderio, in patrem sibi & pastorem elegerunt. Nos enim, quoniam diu episcopali regimine fuerant destituti, electionem ipsam assertione nostra firmavimus, vestram itaque dilectionem literis præsentibus præmonemus & hortamur in domino, ut & vos canonicum pastorem vobis eligere properetis: nec vobis grave & durum vehementius videatur. Illum enim tanto ardore Hierosolymitana suscepit ecclesia, quod cum, etsi nos omnino velimus, vobis reddere nullo modo possimus, Data Laterani quarto Nonas Januarii.

XVI. AD ANSELMUM CANTUARIENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Auctior quam apud Binium. De concordia cum rege inita ei gratulatur,

Paschalis episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Anselmo Cantuariensi archiepiscopo, salutem & benedictionem.

QUod Anglici regis ad apostolicæ sedis obedientiam omnipotentis Dei dignatio inclinavit, eidem miserationum domino gratias agimus, in cujus manu regum corda versantur. Hoc nimirum tuæ caritatis gratia, tuarumque orationum instantia, factum credimus, ut in hac parte populum illum, cui tua solicitudo præsidet, miseratio superna respiceret. Quod autem & regi, & iis qui videntur obnoxii, adeo condescendimus: eo affectu & compassione factum noveris, ut eos qui jacebant erigere valeamus. Qui enim stans jacenti ad sublevandum manum non porrigit, nunquam jacentem eriget, nisi & ipse curvetur. Cæterum quamvis casui propinquare inclinatio videatur, statum tamen rectitudinis non amittit. Tu autem, in Christo venerabilis & carissime frater, ab illa prohibitione, sive, ut tu credis, excommunicatione absolvimus, quam ab antecessore nostro sanctæ memoriæ Urbano papa * adversus investituras aut hominia factam intelligis. Tu vero eos qui aut investituras accepere, aut investitos benedixere, aut hominia facere, cum ea satisfactione, quam tibi per communes legatos * Wilielmum ac Balduinum viros fideles & veridicos significamus, domino cooperante, suscipito, & eos vice nostræ auctoritatis absolvito: quos vel ipse benedicas, vel a quibus voluAris benedici præcipias, nisi in iis aliud forte reperias, propter quod a sacratis honoribus sint repellendi. Cæterum Elienſi abbati tuæ commissionis consortium subtrahes, quamdiu abbatiam retinere præsumpserit, quam contempto nostri oris quod præsens audierat, interdicto * per repetitam investituram præsumpsit invadere. Si qui vero deinceps præter investituras ecclesiarum prælationes assumpserint, etiamsi regi hominia fecerint, nequaquam ob hoc a benedictionis munere arceantur: donec per omnipotentis Dei gratiam ad hoc omittendum cor regium tuæ prædicationis imbribus molliatur. Præterea super episcopis, qui falsum, ut nosti, a nobis rumorem attulerunt, cor nostrum * commotum est vehementius: quia non solum nos læserunt, sed multorum simplicium animas deceperunt, & regem adversus caritatem sedis apostolicæ impulerunt. Unde & inultum eorum flagitium, Domino cooperante, non patimur: sed quia filii nostri regis instantia pro iis nos pulsat attentius, etiam ipsis communionis tuæ participium non negabis. Sane regem & ejus conjugem, & proceres illos qui pro hoc negotio * cum rege ex præcepto nostro laboraverunt, & laborare nitentur, quorum nomina ex supradicti Wilielmi suggestione cognosces, juxta sponsionem nostram a peccatis & pœnitentiis absolves. Igitur quandoquidem omnipotens Deus vos in Angliæ regno, ad suum & ecclesiæ suæ honorem, in hac præstitit correctione proficere: ea deinceps mansuetudine, dispensatione sapientiæ, provisione circa regem ac principes, tua fraternitas satagat, ut quæ minus adhuc correcta sunt auxiliante Domino Deo nostro per tuæ solicitudinis studium corrigantur. Qua in re ita dilectioni tuæ nostrum sentias adesse præsidium, ut quæ solveris, absolvamus: quæ ligaveris, alligemus. Rotomagensis * episcopi causam & interdictum justitia dictante prolatum tuæ deliberationi commisimus. Quod enim indulseris, indulgemus. Fraternitatem tuam superna dignatio per tempora longa conservet incolumem. Datum decimo Kal. April.

* Forte H.

* al. ut mentius gravaret.

* al. si regem.

* Guillel.

XVII. AD GERARDUM ARCHIEPISCOPUM EBORACENSEM.

Monetur ut professionem Anselmo Cantuariensi juxta morem prædecessorum suorum faciat.

Paschalis episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Eboracensi archiepiscopo Gerardo, salutem & apostolicam benedictionem.

QUamquam prave contra nos, immo contra matrem tuam sanctam Romanam ecclesiam, te non ignoremus egisse: præsentibus tamen tibi litteris mandamus, ut professionem venerabili fratri nostro Anselmo Cantuariensi archiepiscopo facere non negligas. Audivimus enim Thomam quondam prædecessorem tuum ex hac eadem re contentionem movisse: & cum in præsentia domini Alexandri papæ secundi ventilata esset, ex præcepto ejus definitione habita, post varias disquisitiones, Lanfranco prædecessori suo & successoribus suis eamdem professionem fecisse. Unde & nos, quod tunc temporis definitum est, volumus, auctore Deo, firmum illibatumque servari. Data Benevent. pridie Idus Decembr.

* In tom. Clarom. & Romano.

* Monachi erant Cantuarienses, legati S. Anselmi.

XVIII. AD BALDUINUM HIEROSOLYMITARUM REGEM.

Decernit ut, ad ampliandos fines Hierosolymitanæ diœceseos, omnes urbes quas subegerit, Hierosolymitano tamquam metropolitano subjaceant.

Paschalis episcopus servus servorum Dei, glorioso Hierosolymitano regi Balduino, salutem & apostolicam benedictionem.

Ecclesiarum, quæ in vestris partibus fuerunt vel sunt, terminos atque possessiones diutina infidelium possessio tyrannisque confundit. Cum itaque certos ejus fines assignare deliberatione nequeamus, tuis precibus non immerito duximus annuendum: ut, quia pro Hierosolymitanæ ecclesiæ sublimatione personam tuam extremis periculis exponere devovisti, quascumque infidelium urbes ceperis vel cepisti, ejusdem ecclesiæ regimini dignitatique subjaceant. Porro earumdem civitatum episcopi patriarchæ tanquam proprio metropolitano obedientiam exhibere procurent: quatenus & ipse illorum fultus suffragiis, & ipsi adinvicem ipsius unanimitatis auxilio vegetati, sic in Hierosolymitanæ ecclesiæ exaltatione proficiant, ut de illorum profectibus omnipotens Deus glorietur. Data Laterani quinto Idus Junii.

XIX. AD GIBELINUM HIEROSOLYMITANUM PATRIARCHAM.

Ejusdem argumenti.

Paschalis episcopus servus servorum Dei, reverendissimo fratri Hierosolymitano patriarchæ Gibelino, & successoribus ejus in perpetuum canonice promovendis, salutem & apostolicam benedictionem.

Secundum mutationes temporum transferuntur etiam regna terrarum. Unde etiam ecclesiasticarum parochiarum fines in plerisque provinciis mutari expedit & transferri. Asianarum siquidem ecclesiarum fines antiquis fuerunt definitionibus distributi, quas distributiones diversarum diversæ fidei gentium confudit irruptio. Gratias autem Deo, quod nostris temporibus & Antiochiæ & Hierosolymæ civitates, cum suburbanis suis & adjacentibus provinciis, in Christianorum principum redactæ sunt potestatem. Unde oportet nos divinæ mutationi & translationi manum apponere: & secundum tempus, quæ sunt disponenda, disponere: ut Hierosolymitanæ ecclesiæ urbes illas & provincias concedamus, quæ glorioſi regis Balduini ac exercitum eum sequentium sanguine per Dei gratiam acquisitæ sunt. Præsentis itaque decreti pagina, tibi, frater carissime & coepiscope Gibeline, tuisque successoribus, & per vos sanctæ Hierosolymitanæ ecclesiæ, patriarchali sive metropolitano jure regendas disponendasque sancimus civitates omnes atque provincias quas supradicti regis ditioni aut jam restituit, aut in futurum restituere gratia divina dignabitur. Dignum est enim, ut sepulcri dominici ecclesia, secundum fidelium militum desideria, competentem honorem obtineat: & Turcarum seu Saracenorum jugo libera in Christianorum manu, abundantius exaltetur.

XX. AD BERNARDUM ANTIOCHENUM PATRIARCHAM.

Nuntiat se non intendisse, concessione privilegii supradicti, Antiochenæ patriarchalis ecclesiæ dignitatem imminuere.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri Bernardo Antiocheno patriarchæ, salutem & apostolicam benedictionem.

Quamvis inter cæteras sedes apostolica illa sedes emineat, quam Petri apostoli morte in corpore dignatio superna clarificavit: inter Romanum tamen & Antiochenum episcopos tanta quondam legitur caritas extitisse, ut nulla inter eos diversitas videretur. Eadem Petri persona utrasque illustravit ecclesias. Multa posthac tempora transierunt, quibus infidelium dominatio unitatem hanc in personis præsidentium impedivit. Gratias autem Deo, quod temporibus nostris Christianorum principatum in Antiochena civitate restituit. Dignum est igitur, carissime frater, ut ejusdem caritatis unitas firma permaneat: nec de nobis menti tuæ opinio ulla subrepat quod Antiochenam ecclesiam deprimere aut inhonorare velimus. Si quid ergo vel Antiochenæ vel Hierosolymitanæ ecclesiæ, aliter fortasse quam oportuit, de parochiarum finibus scripsimus, nec levitati est nec malitiæ adscribendum, nec propter hoc apud nos est scandalum concitandum: quoniam & locorum longinqua prolixitas, & antiquorum nominum commutatio, quæ civitatibus vel provinciis accidit, magnam nobis ambiguitatem vel ignorantiam attulerunt. Cæterum & optavimus, & optamus non scandali sed pacis fomitem fratribus ministrare, suum jus & honorem quibuscumque ecclesiis conservare. Data Laterani sexto Idus Augusti.

XXI. AD DIDACUM COMPOSTELLANUM EPISCOPUM.

Monet ut Uraca regina, filia regis Castellæ, sub pœna privationis regni ab incestu, quem contraxit ineundo matrimonium cum Alphonso Aragoniæ rege sibi in tertio gradu consanguinitatis conjuncto, desistat.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri Didaco Compostellano episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

Ad hoc te omnipotens Deus populo suo præesse constituit, ut eorum peccata corrigas, & Domin annunties voluntates. *Et infra*: Stude igitur secundum datam tibi divinitus facultatem tantum incesti facinus, quod a regis filia perpetratum est, debita ultione corrigere: ut vel a tanta præsumptione desistat, vel ecclesiæ consortio, & sæculari potestate privetur, &c.

Notæ Severini Binii.

Hæc tantum ex Paschalis papæ litteris descripta invenimus: cæterum cum non paruissent apostolicis jussis, Deum vindicem sunt experti. Uraca siquidem morte subitanea, per medium cum crepuisset, extincta est, & Alphonsus in Saracenico bello peremptus, prout uterque Rodericus affirmat. Apud Joan. Marian. lib. 10. c. 8.

XXII. AD HENRICUM V. IMPERATOREM.

De investitura. Ex concilio Lateranensi scripta.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio Henrico regi, & ejus successoribus imperatoribus, salutem & apostolicam benedictionem.

DIvinæ legis institutionibus sancitum est, & sacris canonibus interdictum, ne sacerdotes curis sæcularibus occupentur, neve ad comitatum, nisi pro damnatis eruendis, atque pro aliis qui injuriam patiuntur, accedant. Unde & apo-
1. Cor 6. stolus Paulus inquit: *Judicia si habueritis, contemptibiles qui sunt in ecclesia, illos constituite ad judicandum.* In vestri autem regni partibus, episcopi vel abbates adeo curis sæcularibus occupantur, ut comitatum assidue frequentare, & militiam exercere cogantur: quæ nimirum aut vix aut nullo modo sine rapinis, sacrilegiis, incendiis, aut homicidiis exhibetur. Ministri vero altaris, ministri curiæ facti sunt: quia civitates, ducatus, marchionatus, monetas, turres, & cætera ad regni servitium pertinentia a regibus acceperunt. Unde etiam mos ecclesiæ inolevit, ut electi episcopi nullo modo consecrationem acciperent, nisi per manum regiam investirentur. Aliquando etiam vivis episcopis investiti sunt. His & aliis plurimis malis, quæ per investituram plerumque contigerant, prædecessores nostri Gre-
septimus. gorius * octavus, & Urbanus secundus, felicis memoriæ pontifices excitati, collectis frequenter episcopalibus conciliis, investituras illas manus laicæ damnaverunt: & si qui clericorum per eam tenuissent ecclesias, deponendos; datores quoque communione privandos percensuerunt: juxta illud apostolorum canonum capitulum, quod se ita habet: Si quis episcopus sæculi potestatibus usus, ecclesiam per ipsas obtineat; deponatur, & segregetur, omnesque qui illi communicant. Quorum vestigia subsequentes, & nos eorum sententiam episcopali concilio confirmamus. Tibi itaque, fili carissime, Henrice rex, & nunc per officium nostrum, Dei gratia Romanorum imperatori, & regno regalia illa dimittenda præcepimus, quæ regnum manifeste pertinebant tempore Caroli, Ludovici, Ottonis, & cæterorum prædecessorum tuorum. Interdicimus etiam, & sub anathematis districtione prohibemus, ne qui episcoporum seu abbatum præsentium vel futurorum, eadem regalia invadant, id est, civitates, ducatus, marchias, comitatus, monetas, telonium, mercatum, advocatias, jura centurionum & turres, quæ regni erant, cum pertinentiis suis, militiam & castra: & ne se deinceps, nisi per gratiam regis de ipsis regalibus intromittant. Sed nec posteris nostris liceat, qui post nos in apostolica sede successuri erunt, aut te aut regnum super hoc inquietare negotio. Porro ecclesias cum oblationibus & hereditariis possessionibus, quæ ad regnum manifeste pertinebant, liberas manere decrevimus: sicut in die coronationis tuæ omnipotenti domino in conspectu totius ecclesiæ promisisti. Oportet enim episcopos curis sæcularibus expeditos curam suorum agere
Hebr. 1 populorum, nec ecclesiis suis abesse diutius. *Ipsi enim*, juxta Paulum apostolum, *pervigilant, tamquam rationem pro animabus eorum reddituri.* De traditione vero in nos vel in nostros sic se res habet. Vix portas civitatis ingressi sumus, cum nostris intra muri mœnia secure vagantibus, quidam vulnerati, alteri interfecti, omnes A vero spoliati, aut capti sunt: ego tamen quasi pro levi causa non mutatus, bona & tranquilla mente usque ad ecclesiæ B. Petri januas cum processione perveni, quod sic gestum fuisse rei veritas multorum adstipulata testimoniis qui interfuere protestatur.

XXIII. AD JOANNEM TUSCULANUM, & Leonem Vercellensem episcopos & cardinales.

Concessionem investiturarum imperatori factam se cassaturum & irritaturum promittit.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Joanni Tusculano, & Leoni Vercellensi episcopis, & cardinalibus in unum congregatis, consortium & pacem in Christo.

ID quod in personam nostram, immo in patrem vestrum, præter ipsius ecclesiæ judicium atque præsentiam vos egistis, etsi vobis ex zelo Dei visum sit, non tamen, ut mihi videtur, canonico tramite incessistis: non enim caritas, sed æmulatio id dictasse perspicitur. Quocumque tamen modo factum sit, nos tamen confisi de misericordia divina, pro animæ nostræ salute cogitamus, & commissum, quod pro fratribus atque filiis, pro excidio Urbis & universæ provinciæ fecimus, emendare curabimus, ut quod terreni, in me quoque correxisse, ostendatur ecclesiæ. Vos autem pro ecclesia in ecclesia agite, ut illum ecclesiæ Dei zelum quem habetis, & habere ostenditis, ipsa experiatur ecclesia. Valete in Domino. Datum Tarracinæ tertio Nonas Julii.

XXIV. AD GUIDONEM VIENNENSEM EPISCOPUM.

Investituram clericorum regibus adimrndam.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri Viennensi archiepiscopo Guidoni & apostolicæ sedis legato, salutem & apostolicam benedictionem.

SI constantiam tuam sæva illa barbaries minis, blandimentis, aut aliis modis tentat inflectere, prudentia tua immobilis perseveret: si enim in viridi ligno sic factum est, quid fiet in aliis? Si in capite sic perpetratum est, quid fiet in membris? Igitur, frater carissime, in tuo bono incepto constanter & viriliter, Deo præstante, permaneas. Minæ, vel blandimenta, vel alii suasionis aut dissuasionis modi, providentiam tuam non moveant: sed ita Domino auxiliante perdura, ut aliis tua constantia salutaris perseverantiæ sit exemplum. Quæ cognoscere postulasti, hæc sunt: Scripta, quæ in tentoriis, in quibus cum multitudine clericorum & civium Urbis & totius provinciæ custodiebamur, pro libertate ecclesiæ, & pro absolutione captivorum omnium, & pro excidio quod ecclesiæ, Urbi, & universæ provinciæ, superincumbente undique gladio, imminere videbatur, de electione, seu de investituris personarum facta sunt, videlicet, ut electione libera facta sine vi & simonia, consensu regis, facultatem habeat rex investiendi per virgam & annulum, & electus a clero & populo non consecretur, nisi a rege investiatur: ego canonica censura cassa omnino & irrita judico, & sub damnatione perpetua permanere decerno, ut nullius unquam auctoritatis sint, & nullius bonæ

næ memoriæ. Ea vero quæ sacri apostolorum canones, & Antiochenum, ac universa concilia, & prædecessores nostri, & præcipue felicis memoriæ domnus Gregorius & Urbanus de his prohibuerunt, damnaverunt, statuerunt, & firmaverunt, ego prohibeo, damno, constituo, & confirmo, & me illorum sanctiones profiteor servaturum.

XXV. AD AUGUSTANÆ ECCLESIÆ CLERUM.

Episcopum suum de adulterio accusatum a se necdum esse absolutum.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis Augustensis ecclesiæ clericis, salutem & apostolicam benedictionem.

PRo querelis quibusdam, quæ super episcopo vestro ad audientiam nostram ante quinquennium pervenerunt, nos ei tunc temporis officium episcopale interdixisse meminimus: quia & a nostro id temporis legato bonæ memoriæ Richardo Albano episcopo, sicut vestris significatur litteris, invitatus, & nostra præceptione prænonitus, nequaquam ad statutum terminum ante nos curavit occurrere, aut purgationis debitum exhibere. Ex illo namque tempore nunquam interdicti remissionem nos ei fecisse meminimus.

XXVI. AD ARNOLDUM ARCHIEPISCOP. MOGUNTINUM.

Illi causam episcopi Augustani ad audiendum & decidendum committit.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, Arnoldo venerabili fratri Moguntino archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

SUper cætera horrenda & infamia, quæ de persona Augustensis jamdudum ad sedis apostolicæ audientiam perlata sunt, nuper querelam Adalberti Augustensis civis lacrymabili suggestione suscepimus: quam nimirum personis ecclesiasticis & dicere & audire turpe est, sed ex ipsius Adalberti poteris relatione cognoscere. Tibi ergo, ad quem hujusmodi discussio pro metropolitanæ dignitatis debito attinet, litterarum præsentium præceptione injungimus, ut hujusce negotii veritatem, convocatis fratribus, solicita inquisitione, discutias, & quod justitia exegerit decernatis: Quod enim a vobis juste & rationabiliter, auctore Deo, statutum fuerit, nos ratum habebimus.

XXVII. AD CANONICOS AUGUSTANÆ ECCLESIÆ.

De causa episcopi sui supradicti.

Paschalis episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis D. decano, & cæteris Augustensis ecclesiæ canonicis, salutem & apostolicam benedictionem.

DIu est quod frater noster Herimannus episcopus vester de tribus apud nos fuit capitulis impetitus, de pravo videlicet electionis & consecrationis accessu, de conversatione perversa, & de rerum ecclesiasticarum distractione. Pro quibus, ipso ab episcopali officio suspenso, terminus constitutus est, quo pars utraque ante nostram deberet præsentiam convenire. Infra quem nimirum terminum confrater vester & concanonicus Conradus ad nos venit: &, sicut ipse asserit, a nobis accepit, quod episcopus liber esset, nisi illi constituto termino convenirent. Cum itaque nuper ante nos, & de quibusdam aliis gravibus idem diffamaretur episcopus, cum his ad memoriam nostram etiam illa præterita redierunt. Unde opportunum duximus, causam ipsius, ne diutius ecclesiæ detrimentum afferat, terminare. Sed quoniam propter difficultates itinerum, & personæ infirmitatem, nostro nequit se offerre conspectui: confratri nostro Widoni Curiensi episcopo negotium istud providimus injungendum. Præcipimus ergo ut ipse causam omnem diligentius audiat. Et si episcopus vester de rerum ecclesiasticarum, & de perversæ conversationis vita emendationem fecerit, & de aliis quæ objecta sunt, tertia episcoporum *, vel quinta presbyterorum manu se purgaverit: restitutionem interdicti sibi officii consequatur. Datum Beneventi Kalendis Aprilis.

* *Vide notas ad epist. 42.*

XXVIII. AD BERNARDUM ANTIOCHENUM PATRIARCHAM.

Significat privilegium Hierosolymitanæ ecclesiæ in præjudicium Antiochenæ non concessisse.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, coepiscopo Bernardo Antiocheno patriarchæ, salutem & apostolicam benedictionem.

SIcut aliis litteris fraternitati tuæ scripsimus, nos & personam tuam, & ecclesiam tibi commissam, plena caritate diligimus: nec ullo modo volumus honorem vestræ dignitatis imminui, quin Antiocheni patriarchatus prælatio, sicut præteritis temporibus conservata est, ita etiam in futurum integra, præstante Domino, conservetur. Illud autem, quod filio nostro Balduino Hierosolymitanorum regi per nuntios suos intercedenti concessimus, caritatem vestram omnino conturbare non debet, si litterarum nostrarum sensum interius perscruteris. „ Sic enim in eis scriptum „ est: Ecclesiarum, quæ illis in partibus fuerunt „ vel sunt, terminos atque possessiones diutina „ infidelium possessio tyrannisque confudit. Cum „ itaque certos eis fines assignare præsenti deli„ beratione nequeamus: tuis non immerito pre„ cibus duximus annuendum, ut, quia pro Hie„ rosolymitanæ ecclesiæ sublimatione personam „ tuam extremis periculis devovisti, quascumque „ infidelium urbes ceperis vel cepisti, ejusdem „ ecclesiæ regimini dignitatique subjaceant. “ Eodem sensu illa etiam verba discutienda sunt, quæ felicis memoriæ Gibelino Hierosolymitano patriarchæ de civitatibus atque provinciis scripsimus, quæ supradicti Balduini regis prudentia & exercituum eum sequentium sanguine per Dei gratiam acquisitæ sunt. Siquidem ecclesias illas, quibus certi fines assignari possunt, quarum termini ac possessiones diutina possessione ac tyrannide confusi non sunt, & ipsarum ecclesiarum urbes, illi volumus ecclesiæ subjacere, ad quam ex antiqua sciuntur justitia pertinere. Non enim volumus aut propter principum potentiam, ecclesiasticam minui dignitatem; aut pro ecclesiastica dignitate, principum potentiam mutilari. Data Beneventi decimoquinto Kalendas Aprilis.

XXIX. AD BALDUINUM REGEM HIEROSOLYMITANUM.

Ejuſdem argumenti.

Paſchalis epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, cariſſimo Balduino illuſtri Hieroſolymitanorum regi, ſalutem & benedictionem apoſtolicam.

CONceſſio illa, quam nos petitioni tuæ accommodavimus, ut quaſcumque infidelium urbes ceperis, vel cepiſti, Hieroſolymitanæ eccleſiæ regimini dignitatique ſubjaceant, non parum cum fratrem noſtrum Bernardum patriarcham, tum univerſam Antiochenam turbavit eccleſiam. Cum enim nos conceſſionem illam ſuper illis eccleſiis indulſerimus, quarum terminos & poſſeſſiones diutina infidelium poſſeſſio & tyrannis confudit: illi eas eccleſias a Hieroſolymitano patriarcha, te connivente invaſas conquerunturr, de quibus ambiguitas nulla ſit, quin eas, etiam Turcarum vel Saracenorum temporibus, ſedes Antiochena poſſederit: quia earum epiſcopi, etiam infidelium oppreſſi tyrannide, Antiocheno patriarchæ obedientiam exhibebant. Porro nos litteris ad ſupradictum patriarcham miſſis, Antiocheni patriarchatus prælationem, ſicut ab antiquis patribus diſtributa & præteritis temporibus conſervata eſt, ita etiam in futurum integram ſervari ſanxeramus. Tuam igitur ſtrenuitatem monemus, & monentes præcipimus: ne a te, invaſiones hujuſmodi fieri, ubi manifeſta eſt veritas, permittantur; ſed unaquæque eccleſia, juſtitiæ ſuæ limitibus perfruatur. Nec enim poſſumus manifeſte ſanctis patrum noſtrorum conſtitutionibus obviare: nec omnino volumus, aut pro principum potentia, eccleſiaſticam minui dignitatem; aut pro eccleſiaſtica dignitate, principum potentiam mutilari: ne apud vos occaſione alterutra, pax, quod abſit, turbetur eccleſiæ. Clericis quoque Hieroſolymitanis per præſentia ſcripta præcipimus, quandoquidem paternas poſſeſſiones & patriam pro eccleſiæ, ut creditur, exaltatione, pro religionis obſervantia reliquerunt: ut jure Hieroſolymitanæ eccleſiæ ſint contenti, nec injuſte aut procaciter ea uſurpare contendant, quæ certo ſciuntur ad jus Antiochenæ eccleſiæ pertinere. Omnipotens Dominus ſua te in omnibus dextera protegat, de hoſtibus eccleſiæ triumphare concedat. Data Laterani, decimoquinto Kalendas Aprilis.

XXX. AD EPISCOPOS ET REGEM ANGLIÆ.

De dignitate eccleſiæ Cantuarienſis.

Paſchalis epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus Angliæ epiſcopis, & cariſſimo filio Henrico illuſtri regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

VEniente ad nos cariſſimo ac reverendiſſimo fratre noſtro Radulfo archiepiſcopo, veſtram ad nos miſſam legationem per venerabilem epiſcopum Herebertum Norwicenſem cognovimus. Et quidem gravibus infirmitatum moleſtiis impediti iidem fratres & coepiſcopi, pervenire ad noſtram præſentiam minime valuerunt. Sed nuntiorum honeſtis venerabilibuſque perſonis pervenientibus, eorum ſcripta ſuſcepimus: in quibus & ipſorum poſtulationes & veſtræ legationis vota perſpeximus. Id enim optabatur, id poſcebatur, ne eccleſia Cantuarienſis temporibus noſtris ſua dignitate privetur: ne nos eamdem dignitatem minuamus, aut minui ſinamus: qua videlicet potita eſt, ex quo a B. Gregorio per B. Auguſtinum fundata eſt. Præter hæc litterarum indicia, legati qui ad nos miſſi ſunt, ut ſapientes ac ſtrenui viri, aſſertiones ſuas prudenter, inſtanter, & efficaciter executi ſunt. Nos profecto & legatorum perſonas, & aſſertiones, & veſtrum omnium legationes, tamquam cariſſimorum fratrum, benigne hilariterque ſuſcepimus: quod vobis in Domino propter Dominum placere optamus. Veſtræ ergo dilectioni notum facere volumus, quod Cantuarienſis eccleſiæ dignitatem nec imminuimus, nec imminuere *deſideramus. Beatum namque Gregorium apoſtolicæ ſedis pontificem, tamquam præcipuum Chriſti Domini membrum, tamquam Chriſtiani populi paſtorem & doctorem, & tamquam ſalutis æternæ miniſtrum, in omnibus veneramur: & rata eſſe cupimus, quæ ab ejus inſtitutionibus proceſſerunt. Illam ergo dignitatem, quam ab eo per B. Auguſtinum Cantuarienſis ſuſcepit eccleſia, & quam ſanctæ memoriæ frater noſter Anſelmus jure ac poſſeſſione legitima tenuiſſe cognoſcitur, nos profecto nullatenus imminuimus; ſed in eodem ſtatu eſſe Cantuarienſem eccleſiam volumus, ut authentica ejus privilegia, juxta canonum ſanctiones, nullis perturbationibus violentur. Data Beneventi nono Kalendas Aprilis.

* deliberamus.

XXXI. AD HENRICUM REGEM ANGLIÆ.

In cauſa Turſtani Eboracenſis archiepiſcopi abſque judicio e ſua eccleſia ejecti.

Paſchalis epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, Henrico illuſtri regi Anglorum, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

NOs, auctore Deo, de probitate tua, non tantum bona, ſed meliora confidimus. Idcirco monemus excellentiam tuam, ut divinæ gratiæ memor ſemper exiſtas, qui tibi & regni pacem & juſtitiæ notitiam tribuit. Honorem igitur Dei & eccleſiarum ejus in regno tuo diligenter obſerva, & juſtitiam efficaciter exequere: quia per honorem Dei, tuus profecto augebitur. Audivimus electum Eboracenſem, virum ſapientem & ſtrenuum, ſine judicio ab Eboracenſi eccleſia ſequeſtratum: quod nimirum divinæ juſtitiæ, & ſanctorum patrum inſtitutionibus adverſatur. Nos quidem neque Cantuarienſem eccleſiam minui, neque Eboracenſem volumus præjudicium pati: ſed eam conſtitutionem, quæ a B. Gregorio Anglicæ gentis apoſtolo inter eaſdem eccleſias conſtituta eſt, firmam cenſemus illibatamque ſervari. Idem ergo electus, ut juſtitia exigit, ad ſuam eccleſiam omnimodis revocetur. Si quid autem quæſtionis inter eaſdem eccleſias naſcitur, præſentibus utriuſque partibus in noſtra præſentia pertractetur.

A

XXXII. AD PONTIUM CLUNIACENSEM ABBATEM.

De non porrigenda communione intincta.

Paſchalis epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, cariſſimo filio ſuo Pontio Cluniacenſi abbati, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SCribens ad Cæcilium B. Cyprianus, ait: Quando aliquid Deo inſpirante & mandante præ„ cipitur, neceſſe eſt Domino ſervus fidelis ob„ temperet, excuſatus apud omnes, quod nihil „ ſibi arroganter aſſumet, ne aliud fiat a nobis, „ quam quod pro nobis Dominus prior fecit. I- B gitur in ſumendo corpore & ſanguine Domini, juxta eumdem Cyprianum, dominica traditio ſervetur, nec ab eo quod Chriſtus magiſter & præcepit & geſſit, humana & novella inſtitutione diſcedatur. Novimus enim per ſe panem, per ſe vinum ab ipſo Domino traditum. Quem morem ſic ſemper in ſancta eccleſia conſervandum docemus atque præcipimus, præter in parvulis ac omnino infirmis, qui panem abſorbere non poſſunt.

Nota Severini Binii.

Ut accipias bene quæ hic de non porrigenda communione intincta, ſed ſeorſum in ſpecie panis, & ſpecie vini ſeorſum, decernuntur a pontifice, conſulendus eſt tibi Micrologus, cujus auctor claruit ſub Gregorio ſeptimo. Iſte enim de vitanda intinctione capitulo 26. ſcripſit iſta: *Non eſt authenticum, quod quidam corpus Domini intingunt, & intinctum, pro complemento communionis, populo diſtribuunt. Nam ordo Romanus contradicit*, &c. Cum autem nec ſic reprehenſus pravus ſubintroductus uſus in communione ceſſaret: Paſchalis apoſtolica auctoritate hunc modum diſtribuendi prohibuit, & priſtinum uſum hac epiſtola decretali revocavit. Sed cum nec ſic ceſſaretur ab uſu introducto intinctionis, communionem ſub una tantum ſpecie panis frequentare eccleſia poſtea cœpit, & frequentari deinceps merito præcepit.

G. C. Vide notam Petri de Marca ad canonem XXVIII. concilii Claromontani.

Ex tom. III. picilegii Da-cheriani.

XXXIII. AD DAIMBERTUM ARCHIEPISC. SENONENSEM.

D

Conſecratum a ſe Pariſienſem epiſcopum commendat.

Paſchalis epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Daimberto Senonenſi archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

VEnit ad nos cum tuo, ſeu ſuffraganeorum tuorum teſtimonio, Pariſienſis eccleſiæ electus, per nuntios & per litteras ejuſdem eccleſiæ preces afferens, ut a nobis, Dei gratia, deberet in epiſcopum conſecrari. Nos perſonæ gravitatem videntes, morum maturitatem attendentes, infirmitati diutinæ compatientes, eccleſiæ E preces duximus audiendas. Salvo igitur in omnibus Senonenſis eccleſiæ jure, & perſonæ tuæ reverentia, eum noſtris tamquam B. Petri manibus, largiente Domino, conſecravimus. Ipſum itaque ad dilectionem tuam cum B. Petri gratia remittentes, litteris præſentibus plurimum commendamus, omnipotentem Dominum rogantes, ut eum ad vos reducat incolumem, & eccleſiæ ſuæ utiliorem fore concedat.

XXXIV. AD LAMBERTUM EPISCOPUM ATREBATENSEM.

Ex to. III. Spicilegii Dacheriani.

Confirmat Atrebatenſem epiſcopatum: inter quem & Cameracenſem, limites conſtituit.

Paſchalis epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Lamberto Atrebatenſi epiſcopo, ejuſque ſucceſſoribus canonice ſubſtituendis in perpetuum.

QUæ a patribus conſtituta ſunt, oportet profecto ut ſub metu & irrefragabili auctoritate teneantur. Dignum enim eſt, ut nulla de- B fidia negligantur, nulla diſſenſione violentur, nulla concertatione turbentur. Unde & nos, quod a piæ memoriæ prædeceſſore noſtro Urbano de reſtitutione Atrebatenſis eccleſiæ conſtitutum eſt, juſtum omnino, & ſacris canonibus congruum perpendentes, noſtri quoque decreti auctoritate ſancimus: ut videlicet eccleſia eadem, ſicut antiquitus epiſcopali dignitate claruit, ita etiam in poſterum cardinalem per Dei gratiam ſortiatur antiſtitem. Divinæ ſiquidem miſerationis affectum, quem in eccleſiarum ſuarum & populorum reſtitutionibus operatur, debemus & nos competentibus ſubſequi, ac implere ſuffragiis. Te igitur, dilectiſſime ac reverendiſſime frater, quem in Atrebatenſi eccleſia prædeceſſor noſter, Do- C mino reſtituente, conſtituit, nos quoque cum divini favoris præſidio in epiſcopalis dignitatis functione firmamus. Quidquid autem prædictæ eccle- Hæc deinceps totidem verbis ut in privilegio ſupra poſito Urbani II. ad eumdem Lambertum. *Hard.*
ſiæ B. Remigius contulit; quidquid antiquis temporibus dum epiſcopali dignitate polleret, eam poſſidere conſtiterit; ſalvis legalibus inſtitutis, & Romanæ eccleſiæ privilegiis, tantum tibi ac ſucceſſoribus tuis permanere cenſemus. In quibus nominatim archidiaconias duas, quarum una Atrebatenſis, altera dicitur Obſtrevandenſis, præfatæ eccleſiæ confirmamus: & illos omnino limites inter Atrebatenſem, & Cameracenſem eccleſias fore præcipimus, quos antiquitus fuiſſe, vel ſcriptorum monumentis, vel territoriorum diremptione, vel certis aliquibus indiciis potuerit comD probari: ut annuente Deo eccleſiarum pax, nulla occaſione turbetur; & quæ pro fidelium ſalute ſtatuta ſunt, perenni tempore inconvulſa ſtabilitate perſiſtant. Si qua ſane eccleſiaſtica ſæculariſve perſona hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens, contra eam temere venire tentaverit, ſecundo tertiove commonita, ſi non ſatisfactione congrua emendaverit, poteſtatis honoriſque ſui careat dignitate, reamque ſe divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, & a ſacratiſſimo corpore ac ſanguine Dei ac Domini noſtri Jeſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat. Cunctis autem eidem loco juſta ſervantibus ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti; quatinus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen, amen.

Scriptum per manum Petri notarii regionarii & ſcriniarii ſacri palatii.

Paſchalis catholicæ eccleſiæ epiſcopus.

Datum Laterani, per manum Joannis ſanctæ Romanæ eccleſiæ diaconi cardinalis, XVII. Kal. Maii, Indict. IX. Incarnat. Dominicæ an. MCI. pontificatus autem domini Paſchalis ſecundi papæ ſecundo.

Ex to. 3. Spicilegii Dacheriani.

XXXV. AD ARCHIEPISCOPOS ET EPISC. provinciarum, Remensis, Senonensis, ac Turonensis.

Ut Philippum regem & ejus pellicem a vinculo excommunicationis absolvant.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus fratribus, archiepiscopis, & episcopis, per Remensem, Senonensem, ac Turonensem provincias, salutem & apostolicam benedictionem.

SIgnificatum nobis est quorumdam vestrum litteris, quia filius noster Francorum rex feminam illam pro qua totiens commonitus, immo excommunicatus fuit, juxta præceptum nostrum abjurare decreverit: ipsa etiam mulier regem abjurare parata sit. Super quarum conversione personarum non minimum exultavimus: quia super uno peccatore pœnitentiam agente, gaudium esse Angelis Dei ipso Domino testante didicimus. Quam nimirum causam fratri nostro Richardo Albanensi episcopo reminiscimini a nobis fuisse commissam. Si ergo idem frater, Franciæ jam fines egressus est, nos eamdem causam, aspirante Domino, una vobiscum peragendam venerabili fratri Lamberto Atrebatensi episcopo committimus. Convenientibus itaque vobis in unum, si communis filius Francorum rex, & illa ejus lateralis tactis sacrosanctis evangeliis omnem carnalis copulæ consuetudinem abjuraverint, mutuum quoque colloquium & contubernium, nisi sub testimonio personarum minime suspectarum, numquam videlicet ad idem flagitium redituri, sicut quorumdam vestrum litteris significatum est: satisfactionem eorum vice nostra vobiscum Atrebatensis episcopus suscipiat, & a vinculo excommunicationis absolvat: quatinus largiente Domino, & filium ecclesia, & regem sibi Francia reconciliatum episcopali ministerio gratuletur.

Data Laterani per manum Joannis, III. Nonas Octobris.

Ex to. 3. Spicilegii Dacheriani.

JURAMENTUM PHILIPPI REGIS FRANCOR.

AUdias, tu Lamberte Atrebatensis episcope, qui hic apostolica vice fungeris: audiant archiepiscopi, & præsentes episcopi, quod ego Philippus rex Francorum, peccatum & consuetudinem carnalis & illicitæ copulæ quam hactenus cum Bertrada exercui, ulterius non exercebo: sed peccatum istud & flagitium penitus & sine omni retractatione abjuro. Cum eadem quoque femina mutuum colloquium & contubernium, nisi sub testimonio personarum minime suspectarum, non habebo. Hæc omnia, sicut litteræ papæ dicunt, & vos intelligitis, sine omni malo ingenio observabo. Sic me Deus adjuvet, & hæc sacrosancta Jesu Christi evangelia.

Similiter & Bertrada cum excommunicationis vinculo solveretur, tactis sacrosanctis evangeliis in persona sua hoc idem juravit sacramentum.

Actum Parisiis in præsentia domini Daimberti Senonensis, & Radulfi Turonensis, archiepiscoporum; domini quoque Ivonis Carnotensis episcopi, Humbaldi Antisiodorensis episcopi, Joannis Aurelianensis episcopi, Gualonis Parisiensis episcopi, Manasse Meldensis episcopi, Baldrici Noviomensis episcopi, Lamberti Atrebatensis episcopi, Humberti Silvanectensis episcopi: abbatum quoque, Adæ Parisiensis, Olrici similiter Parisiensis, Rainaldi de Prato S. Germani Parisiensis, Rainoldi nihilo minus Stampensis: archidiaconorum etiam quamplurium, & honorabilium clericorum, & laicorum, non parva multitudine inibi consistentium.

Taliter itaque ex apostolicæ sedis auctoritate reincorporatus est Philippus rex Francorum sanctæ catholicæ ecclesiæ matri suæ IV. Nonas Decemb. indictione XIII. Anno autem Dei Christi MCIV. pontificante vero in sede Romana Paschali papa II. anno sexto.

Ex to. 3. cilegii cherian

XXXVI. AD DAIMBERTUM ARCHIEPISC. SENONENSEM.

Dijudicandam committit causam abbatum duorum.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri Daimberto ecclesiæ Senonensis archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

QUanto major tibi animarum cura commissa est, tanto solicitiorem esse in omnibus te oportet. Invigila igitur, frater carissime, sicut bonus pastor super gregem Domini: ut eum talem possis Domino assignare, qui & sibi placeat, & se dignum bona retributione ostendat. Finis tuus quotidie appropinquat: & licet hoc certum sit omnibus, extremus tamen dies incertus est. Esto itaque semper solicitus: & si forte negligenter te aliquando habuisti, nunc totum studeas per Dei gratiam emendare: ut cum Dominus venerit, te vigilantem inveniat, & sic paratum, quatinus in æternæ vitæ suscipi gloria merearis. De querimonia, quam Virziliensis abbas adversus Floriacensem pro quadam gerit ecclesia, justitiam debitam facias. Non enim volumus, * privilegiorum obtentu ecclesia quælibet præjudicium patiatur Datum apud Tiphernum x. Kal. Novembris

* Forte *privilegiorum.* H.

Edidit I cherius & Baluz lib. VI. concor.

XXXVII. AD ALIQUOT EPISCOPOS ET ABBATES GALLIÆ.

De legatione sedis apostolicæ commissa Girardo Engolismensi episcopo.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus fratribus archiepiscopis, episcopis, abbatibus, atque principibus, per Bituricensem, Burdegalensem, Auscitanam, Turonensem, atque Britannicam provincias constitutis, & cæteris tam clericis quam laicis: salutem & apostolicam benedictionem.

APostolicæ sedis auctoritate, cui Domino auctore præsidemus indigni, compellimur non solum proximis, sed procul etiam positis fidelibus, quæ ad salutem spectant animæ providere. Quod quantum in nobis est, auxiliante Domino, implere satagimus. Proinde vobis omnibus, fratres & filii, apostolorum Petri & Pauli benedictionem impendimus, & paterna vos affectione cohortamur in Domino, quatenus usque in finem, firmum justitiæ propositum teneatis, laboris mercedem maximam in æterna gloria percepturi. Ut autem penes vos habeatis, apud quem querelas vestras & negotia, cum opportunum fuerit, referatis, cujusque consilio & hortatu, quæ ad salutem attinent, peragatis: vices nostras fratri carissimo Girardo Engolismensi episcopo commisimus, in partes eum nostræ solicitudinis ascisentes. Huic vice nostra, ut nostro, apostolorum-

rumque in partibus vestris vicario, ad Dei honorem, & ad salutem animarum vestrarum fideliter obedite: ut vobis per Dei gratiam collaborantibus, quæ extirpanda sunt, extirpare; quæ corroboranda sunt, corroborare prævaleat. Nec solicitudinem, fratres carissimi, pigeat, cum necessitas ecclesiasticæ utilitatis exegerit, synodales cum eo celebrare conventus: quos nimirum convocandi, nos ei vice nostra potestatem indulsimus. Datum Lateranis XVIII. Kal. Maii.

G.C. De hoc Girardo auctor Anonimus gestorum pontificum & comitum Engolismensium: *Præter cætera*, inquit, *quæ in legatione eximie fecit, octo concilia celebravit*. Quænam autem illa sint, incertum est.

MS. D. valli & se- epist.

XXXVIII. AD NORIGAUDUM AUGUSTODUNENSEM EPISCOPUM.

Confirmat ejus electionem, & omnes ejus ecclesiæ possessiones: & alia quædam decernit.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, dilecto fratri Norigaudo Eduensi episcopo, ejusque successoribus canonice substituendis in perpetuum.

QUum divini dispensatione judicii ad hujus officii gradum, licet indigni, promoti simus, ut apostolorum principis vices in ecclesiæ regimine teneamus: elaborandum nobis est, & annitendum omnino, ut in constituendis ecclesiasticis negotiis, ejus monita & institutiones devotione fidelissima, & fide devotissima æmulemur, cujus fides præcipua & dilectio spectata domino extitit adeo, ut in ejus singulariter fidei stabilitate immobili, pretioso sanguine redemptam suam Dei filius statuere & confirmare voluerit ecclesiam, dicens: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam*. Cui etiam tantam potestatis prærogativam concessit, ut ejus arbitrio in cælo & in terra vel liganda ligarentur, vel solvenda solverentur. Quam potestatis suæ successionem ipse B. Clementi, & per eum omnibus concessit, qui ejus sedi juste præsidere, & ecclesiam Dei canonica studuerint ordinatione disponere. Cujus nos fidei auctoritate muniti, tibi, dilecte frater Norigaude, omnibusque tibi canonice successuris, confirmamus omnia quæ ad Eduensem ecclesiam in qua te canonice credimus ordinatum pertinere videntur: tam in ecclesiis, parochiis, cimiteriis, presbyteriis, cunctisque ecclesiasticis ordinibus, quam etiam prædiis, aliisque omnibus possessionibus, mobilibus & immobilibus, quæ acquisita sunt, vel juste acquiri poterunt. Ut hæc omnia tibi, tuisque successoribus, ita libere possidere liceat, sicut antecessor tuus in uno die ante suum obitum quiete & juste possedisse probatur. Illud autem apostolica auctoritate statuimus, ut nulli presbytero, vel viventi, vel morienti, seu ad aliam religionem, vel ad quietam vitam transeunti, liceat res quas a die ordinationis suæ, in ecclesia in qua est ordinatus, conquirere poterit, auferre vel minuere; sed intacta ea & illibata in ipsa in qua conquisita sunt permittat ecclesia remanere. Illos etiam qui a nobis excommunicati vel ab officiis divinis pro suis fuerint excessibus remoti, ne aliquis in communionem recipere vel in officium præsumat restituere, eadem auctoritate prohibemus. Statuimus quoque ut pro sepulturæ quidem loco, vel spatio, nullum penitus ab aliquo pretium exigatur: pro redemptione vero peccatorum, morientes, in ecclesia, in qua fidei sacramenta acceperint, eleemosynam dare secundum apostolica decreta statuimus omnino, & confirmamus. Si quis autem ad aliam vivens sive moriens se conferre voluerit, de eo quod pro salute animæ suæ dare disposuerit, secundum apostolica decreta matrici ecclesiæ partem relinquat. Si qua sane ecclesiastica sæcularisve persona contra hanc nostræ constitutionis paginam præsumptuose venire tentaverit, hujusmodi ut sacrilegii reum a liminibus sanctæ Dei ecclesiæ arcendum judicamus & confirmamus. Cunctis autem eidem ecclesiæ justa servantibus sit pax Domini Jesu Christi: quatinus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud bonorum retributorem præmia æternæ pacis inveniant. Amen, amen.

Scriptum per manum Joannis scriniarii sacri Lateranensis palatii.

Ego Paschalis episcopus catholicæ ecclesiæ subscripsi. Et ego, *&c.*

Datum Laterani per manum Leonis scriptoris XVIII. Kal. Maii, Indict. VIII. Anno dominicæ incarnat. MC. pontificatus autem domni Paschalis secundi papæ I.

XXXIX. AD STEPHANUM EPISCOP. AUGUSTODUNENSEM.

Confirmatio præcedenti similis.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri Stephano Augustodunensi episcopo, ejusque successoribus canonice substituendis in perpetuum.

JUstis votis assensum præbere, justisque petitionibus aures accommodare nos convenit, qui licet indigni, justitiæ custodes atque præcones in excelsa apostolorum principum Petri & Pauli specula positi, Domino disponente conspicimur. Tuis igitur, frater in Christo carissime Stephane, justis petitionibus annuentes, sanctam Augustodunensem ecclesiam, cui Domino auctore præsides, apostolicæ sedis auctoritate munimus. Statuimus enim, ut oppida, villæ, seu ecclesiæ possessionesve, quas prædecessoris tui Aganonis temporibus, Augustodunensis ecclesia tenuit, tibi quoque ac successoribus tuis quietæ, firmæ, & integræ conserventur. Cætera etiam quæ eidem Augustodunensi ecclesiæ per tuam industriam recuperata vel adquisita sunt, videlicet ecclesia sanctæ Mariæ, & sancti Lazari de Avalone, & castrum Toilonum cum eorum pertinentiis, vel in futurum per Dei gratiam recuperari vel adquiri juste legitimeque contigerit, quieta semper integra in ejusdem ecclesiæ jure ac possessione permaneant. Decernimus ergo ut nulli omnino liceat eamdem ecclesiam temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare. Sed omnia integra conserventur, tam tuis quam clericorum & pauperum usibus profutura. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularisve persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove commonita, si non satisfactione congrua emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat: reamque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo corpore & sanguine Dei & Domini redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem

tem

tem eidem ecclesiæ justa servantibus sit pax Domini nosti Jesu Christi: quatinus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant, Amen, amen, amen.

Ego Paschalis catholicæ ecclesiæ episcopus subscripsi.

Datum Laterani per manum Joannis sanctæ Romanæ ecclesiæ diaconi cardinalis ac bibliothecarii II. Idus Martii Indict. IX. Incarnationis Dominicæ an. MCXVI. pontificatus autem domni Paschalis secundi papæ anno XVII.

XL. AD ANSELMUM CANTUAR. ARCHIEPISCOPUM.

Det operam Anglicanæ ecclesiæ restaurandæ: & Anglorum regem cum Normanniæ comite conciliet.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, reverendissimo fratri & coepiscopo, Anselmo Cantuariensium archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

SIcut injuriis tuis & exiliis compassi sumus: sic reductioni tuæ, & honori tuo, largiente Domino, congaudemus. Et tu, frater in Christo reverendissime, quia injurias & procellas Romanæ ecclesiæ, sicut in præsentia visas, plenius nosti: pro eis in portu positus laborare non desinas efficacius. Primo, ut ecclesiarum in regno Anglico statum secundum Romanæ ecclesiæ sanctiones corrigi ac disponi facias: dehinc, de regis erga nos dilectione ac fidelitate debita, censuque B. Petri restituendo, efficacius studeas. Scis enim quantis inopiæ circumvallemur angustiis. Nempe cum pro ecclesiis omnibus Romana laboret ecclesia: quisquis ei sua aufert, non ipsi soli, sed ecclesiis omnibus sacrilegii reus esse dignoscitur. Significamus præterea dilectioni tuæ, Normannorum * comitem questum apud nos esse adversus Anglorum regem de fracto sacramento, quod ei pro eodem regno acquirendo fecerat, regnum invaserit. Et nosti quia eidem comiti debemus auxilium pro laboribus quos in Asianæ ecclesiæ liberatione laboravit. Idcirco volumus, ut si necdum inter eos pax composita est, te fatagente, nostris nuntiis intervenientibus, componatur. Pro his enim omnibus notum tibi, & a te quondam educatum tunc filium, nunc fratrem & coepiscopum, Joannem mittimus, & Tiberium familiarem nostrum: quos petimus in omnibus, quæ apud vos agenda sunt, tuo consilio instrui, tuo auxilio adjuvari: per quos sacrosancta Romana ecclesia tuæ religionis & sapientiæ efficacius experiatur industriam.

* Robertum

XLI. AD EUMDEM.

Inter epist. Anselmi l. 3. epist. 44.

Ut Anselmus se constanter gerat in tuenda ecclesiæ Anglicanæ libertate.

Paschalis episcopus, servum servorum Dei, venerabili fratri & coepiscopo Anselmo Cantuariorum, salutem & apostolicam benedictionem.

NOn ignoras divinæ voluntatis consilium, ut religio tua in Anglici regni regione præsideat. Cum enim perversi * regis odio declinans, secessum elegisses, & procul ab Anglicis tumultibus tecum habitans Deo viveres: de perverso rege sua omnipotens Dominus judicia terribiliter ** perpetravit: te autem totius populi postulatione vehementi, & novi * regis devotione mirabili, ad cathedram quam pro Deo dimiseras, revocavit. Deo autem gratias, quia in te semper episcopalis auctoritas perseverat, & inter barbaros positus non tyrannorum violentia, non potentum gratia, non incensione ignis, non effusione manus, a veritatis annuntiatione desistis. Rogamus itaque, ut quod agis, agas: quod loqueris, loquaris, Non enim deficiet sermonum nostrorum operumque principium, qui in principio erat verbum: nec nos in ipso deficiemus, qui est Dei virtus & Dei sapientia. Eumdem enim cum patribus nostris spiritum habentes, credimus, propter quod & loquimur. Et verbum quidem Dei non est alligatum: nos autem humiliamur nimis. Cæterum in hac humiliatione, cum Deo mente excedimus; in ejus veritate, hominum mendacia intuemur. Qua de re in synodo nuper apud Lateranense consistorium celebrata, patrum nostrorum decreta renovavimus, sancientes, & interdicentes, ne quis omnino clericus hominium faciat laico, aut de manu laici ecclesias, aut ecclesiastica bona suscipiat. Hoc est enim simoniacæ pravitatis radix, dum ad percipiendos honores ecclesiæ sæcularibus personis insipientes homines placere desiderant. Idcirco sanctorum conciliorum reverenda majestas, sæcularium principum potestatem ab ecclesiasticis electionibus decrevit arcendam: ut sicut per solum Christum prima in baptismo janua, ultima in morte vitæ * aperietur æternæ; ita per solum Christum, ovilis Christi ostiarius statuatur, per quem Christi ovibus, non pro mercedibus ovium, sed pro Christo, ingressus & egressus ad vitam procuretur æternam. Hæc, frater carissime, prolixiore possent, & oratione, & ratione tractari: sed sapientiæ tuæ pauca suggessisse satis est, quæ & orationibus abundat, & ecclesiasticis est rationibus assueta. Hoc ita doceas, sicut tuo scis primatui expedire. Quem profecto ita fraternitati tuæ plenum & integrum confirmamus, sicut a tuis constat prædecessoribus fuisse possessum: hoc personaliter adjicientes, ut quamdiu regno illi religionem tuam divina misericordia conservaverit, nullius unquam legati, sed nostro tantum debeas subesse judicio. Datum XVII. Kalend. Maii.

* Guillelmi Rufi.

** Interdum ob. est ab suis.

* Henrici fratris Guillelmi.

* al. aperitur. H.

XLII. AD EUMDEM.

Inter ep. Anselmi l. 3. ep. 4.

Respondet ad multa de quibus eum Anselmus consuluerat.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, venerabili patri & coepiscopo Anselmo, salutem & apostolicam benedictionem.

COnsulta illa, quæ per venerabiles nuntios tuos, Baldemum & Alexandrum, ad sedem apostolicam transmisisti, poterat utique fraternitas tua, & fratrum qui circa ipsam sunt, collatione, & datæ divinitus sapientiæ & intellectus consideratione discutere. Cæterum, sicut in cæteris consuevisti: in hoc quoque, communi catholicorum matri reverentiam servare curasti. Nos itaque sanctorum patrum, qui nos in sede apostolica disponente domino præcesserunt, vestigiis inhærentes, hæc consultationi tuæ respondenda deliberavimus.

Anselmus: *Si de manu laici liceat episcopo vel abbati accipere ecclesias, quas in suo dominio habent:*

bent: cum eas non personæ sed episcopatui vel abbatiæ donent?

Paschalis: De manu laici episcopus jam consecratus suscipere non debet ecclesias, si in aliena parochia sint: si vero in sua sunt, licenter accipiat. Hoc enim non videtur dare, sed reddere; cum ecclesiæ omnes per singulas parochias in episcoporum esse debeant potestate: abbates vero per episcoporum manus suscipiant.

Anselmus: *De sacerdotum filiis, vel concubinarum, qui quosdam olim gradus acceperunt, & volunt omnino redire ad immunditias sæculi, nisi ad majores promoveantur, * promittunt religiosam vitam, quid agendum est?*

Paschalis: De sacerdotum filiis vel concubinarum, quam vitam tenendam prædecessores nostri sedis apostolicæ pontifices instituere, nosse te credimus. Nec nos ab illorum volumus aberrare vestigiis. Quid igitur tibi super his in barbaris regionibus sit disponendum, ex ipsius præcepti poteris collatione distinguere.

Anselmus: *Si a presbyteris fœminas habentibus liceat pœnitentiam & corpus Domini in periculo mortis accipere, cum nullus continens adest: & si licet, & illi dare nolunt, quia missæ eorum contemnuntur, quid faciendum?*

Paschalis: In periculo mortis positum, melius existimamus de manu cujuslibet clerici Dominicum corpus accipere, quam de corpore sine viatico, dum religiosus sacerdos expectatur, exire. Si qui vero presbyterorum, pro vitæ suæ contemptu præterito, in illo extremitatis articulo positis viaticum denegarint: tanquam animarum homicidæ districtius puniantur

Anselmus: *Si rex habet terras episcopatus vel abbatiæ, quas nullo modo reddere vult, & pro eis vult dare aliquam ecclesiam, quam in sua manu tenet, non minus utilem, si liceat accipere, ne judicetur emptio?*

Paschalis: Pro terris ecclesiarum de manu regis ecclesias suscipere minus licet, ne * sacrilegii dari videatur assensus. Divina enim in nullius bonis sunt: & quod Deo semel oblatum est, in alienos usus non expedit usurpari. Porro sub hujusmodi commutationibus sæculari potestati securius indulgetur.

Anselmus: *Si nullus clericus debet fieri homo laici, & aliqua beneficia, aut possessiones non ecclesiasticas debet tenere de laico, nec laicus vult ei dare, nisi fiat suus homo: quid faciet?*

Paschalis? Liberam esse ecclesiam Paulus dicit: Indignum est igitur, ut clericus qui jam in Dei sortem est assumptus, & jam laicorum dignitatem excessit, pro terrenis lucris hominium faciat laico: ne forte dum reperitur servi sæcularis obnoxius, vacet, aut gravetur ecclesia. Scriptum est enim: *Nemo militans Deo, implicat se negotiis sæcularibus.*

Anselmus: *Sæpe necesse est aliquid de apostolicis & canonicis statutis pro compensationibus relaxare, maxime in regno in quo fere omnia sic corrupta & perversa sunt, ut vix ibi aliquid omnino * statuta ecclesiastica fieri possit. Peto ut per licentiam vestram possim quædam, prout discretionem dabit mihi Deus, temperare. Quod petii a domno papa Urbano, & ipse posuit in mea deliberatione.*

Paschalis: Dispensationis modus, sicut B. Cyrillus in epistola Ephesinæ synodi loquitur, nulli unquam sapientum displicuit. Novimus enim sanctos patres nostros, & ipsos apostolos, pro temporum articulis & qualitatibus, personarum dispensationibus usos. Quamobrem nos de religione & sapientia tua diu longeque spectata nihil penitus ambigentes, tuæ deliberationi committimus: ut juxta datum tibi divinitus intellectum, cum ecclesiæ, cui præpositus es, tanta necessitas expetit, sanctorum canonum decretorumque difficultatem opportuna & rationabili * valeas temperare.

Anselmus: *Ranulphus, de quo vestrum olim petii consilium, a rege restitutus est in episcopatum. Si ergo vobis placuerit, inquirite vitam ejus ab episcopis nostris, qui nunc ad vos venerunt: ac de eo, archiepiscopo ejus, & mihi primati ejus consulite.*

Paschalis: Ranulphi episcopi causam, quandoquidem juxta præceptum nostrum in cathedram propriam restitutus est, indiscussam præterire non patimur. Ejus enim facinora gravissima, ad sedem apostolicam, multorum sunt relatione perlata. Volumus ergo ut apud præsentiam vestram, in episcoporum conventu, quæ de eo ad nos scripta sunt, plenius pertractetis. Discussione habita, nisi se * septima sui ordinis manu expurgare potuerit, mox cum litterarum vestrarum testimonio transmittatur ad nos: si autem de conscientia sua trepidans, ad examen nostrum pervenire noluerit, per experientiam vestram ab ecclesia, quam occupat, depellatur; & in ea juxta canonicas sanctiones episcopus subrogetur.

* G. C. Septima manu se expurgat, qui & jurat ipse, non esse crimen a se admissum, & septem alios adhibet, qui juramento firment, *quod veritatem credunt eum dicere qui purgatur*. Reus enim jurat de rei veritate, compurgatores vero, ut canonum doctores loquuntur, de credulitate. Erant qui quinta manu, erant qui & duodecima, & decimaquarta purgare se jubebantur; perinde ut magna erat infamia, scandalum, suspicio. Neque vero sacramentales seu conjuratores isti (nam his etiam nominibus dicti in lege Alemannorum) ejusdem semper ordinis omnes erant. Nam Tridentinus episcopus 2. qus 5. & extra de purg. can. c. 5. jubetur purgare se *tertia manu sui ordinis, & quarta abbatum, & religiosorum sacerdotum*. Immo nonnunquam erant omnes inferioris ordinis, ut in concilio Cabilonensi, ann. MLXIII. Drogo Matisconensis episcopus purgare se jubetur cum septem clericis: quo ex numero duos illi condonavit qui synodo præerat Petrus Damiani. Vide Gratianum, 2. q. 5. & decretalium titulum totum de purgatione canonica. Juvabit & legisse legem Alemannorum, maxime titulo 6.

Extat de purg. can. c. 13.

SANCTI ANSELMI CANTUARIENSIS archiepiscopi, epistola ad Paschalem papam II.

Inter edit. lib. 3. ep. 152.

Ne mittatur pallium archiepiscopo Eboracensi, donec Anselmo obedientiam professus sit, de rege Germaniæ, qui dicitur dare investituras

Domino & Patri diligendo, & reverendo, Paschali summo pontifici, Anselmus ecclesiæ Cantuariensis, debitam obedientiam cum fidelibus orationibus.

QUoniam fortitudo & directio ecclesiarum Dei, maxime post Deum pendet ex auctoritate paternitatis vestræ: quando ratio exigit, ad ejus libenter recurrimus auxilium, & consilium. Archiepiscopus Eboracensis Gerardus nomine, migravit de hac vita: & alius, Thomas nomine, loco ejus electus est. De quo rumor est, quia quæritur ei pallium, antequam sit consecratus, & mihi faciat professionem secundum antiquam antecessorum meorum consuetudinem & suorum. Hæc est igitur summa precum mearum in hac re, ut antequam consecretur, & mihi debitam obedientiam, sicut dixi, profiteatur, & hoc factum esse litteris nostris cognoscatis, a vestra excellentia pallium non suscipiat. Quod non idcirco dico, quod illi pallium invideam: sed quoniam quidam autumant, & etiam procurant: ut

si hoc

si hoc a vobis concessum fuerit, confidant se professionem debitam mihi posse denegare. Si enim hoc contingat, scitote, quia ecclesia Angliæ scinderetur; & secundum sententiam Domini, dicentis, *Omne regnum in se ipsum divisum desolabitur*, desolaretur; & vigor apostolicæ disciplinæ in ea non parum debilitaretur. Ego quoque nullatenus remanerem in Anglia. Non enim deberem, aut possem pati; ut me in ea vivente, primatus ecclesiæ nostræ destrueretur. Hoc ipsum, & eodem affectu suggero reverentiæ vestræ, quia de Londonienſi episcopo pallium petitur, quod nunquam habuit: ut scilicet ad hoc nullatenus assensum præbeat. Quidam namque concinnant sub hac specie boni, primatus Cantuariæ dignitatem, quemadmodum non oportet, humiliare.

Misi sanctitati vestræ hoc anno post pentecosten litteras per Bernardum servientem domini Petri camerarii vestri: quod rex Angliæ conqueritur quod sustinetis regem Teutonicum dare investituras ecclesiarum, sine excommunicatione: & ideo minatur se sine dubio resumpturum suas investituras, quoniam ille suas tenet in pace. Videat igitur prudentia vestra sine dilatione, quid inde agere debeatis: ne, quod tam bene ædificastis, irrecuperabiliter destruatur. Rex enim noster diligenter inquirit, quid de illo rege faciatis. Oramus Deum, ut nos lætificet de diuturna vestra prosperitate.

Inter epist. Anselmi, lib. 3, epist. 153.

XLIV. AD ANSELMUM CANTUAR. ARCHIEPISCOPUM.

Superiori respondet epistolæ.

Paschalis episcopus servus servorum Dei, dilecto fratri Anselmo Cantuariensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

LItteras dilectionis tuæ recepimus, per quas affabilitatis tuæ dulcedinem recognovimus. Bene autem & sapienter egisti, quod nos de causa & honore Cantuariensis ecclesiæ præmonitos & cautos reddidisti. Nos siquidem in te, ipsius B. Augustini Anglorum apostoli personam veneranter intuemur: & ideo honori tuo, vel ecclesiæ tuæ detrahere omnino refugimus. Unde quæ rogasti, libenter suscepimus: & ad servandum tuum, & ecclesiæ tuæ honorem, custodiam & solicitudinem tuam adhibemus. Porro quod in eis litteris significasti, scandalizari quosdam, quod regem Teutonicum dare investituras ecclesiarum toleramus: nec toleraſſe nos aliquando, nec toleraturos scias. Expectamus quidem, ut ferocia illius gentis edometur. Rex vero si in paternæ nequitiæ tramite perseveraverit, B. Petri gladium, quem jam educere cœpimus, procul nubio experietur.

Datum Beneventi, IV. Idus Octobris.

Ex Eadmeri sive Edineri hist. novor.

XLV. AD EUMDEM.

Primatum ipsi confirmat.

Paschalis episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Anselmo Cantuariensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

FRaternitatis tuæ postulationibus nos annuere, tuæ sapientiæ & religionis persuadet auctoritas. Quondam enim in litteris ab apostolica tibi sede directis, Cantuariensis ecclesiæ primatum ita tibi plenum concessimus, sicut a tuis constat prædecessoribus fuisse possessum. Nunc autem petitionibus tuis annuentes, tam tibi quam tuis legitimis successoribus eundem primatum, & quicquid dignitatis seu potestatis eidem sanctæ Cantuariensi, seu Dorobernensi ecclesiæ pertinere cognoscitur, litteris præsentibus confirmans, sicut a temporibus B. Augustini prædecessores tuos habuisse apostolicæ sedis auctoritate constiterit. Dat. Laterani XVI. Kal. Decembris, Indict. XII.

XLVI. AD TERVANENSES CLERICOS.

ex Cod.

Qui uxores relinquere noluerint, officiis & beneficiis privandos.

Paschalis episcopus servus servorum Domini, Tervanensis parochiæ clericis, salutem & apostolicam benedictionem.

GRavem valde rem ex partibus vestris audivimus: quia post tanta sanctorum decreta pontificum, post interdicta conciliorum, clericalis ordinis viri, qui audent, publice; qui non audent, occulte mulieribus sociantur. Super quibus præter cæteros piæ memoriæ prædecessor noster Urbanus papa constituit, ut officiis simul ac beneficiis ecclesiæ privarentur. Nos quoque ejusdem prædecessoris nostri sententiæ consonantes, per præsentia scripta præcipimus, ut quicumque inter vos clerici ab episcopo suo canonice admoniti, ab hujusmodi nequitia cessare noluerint, tam officiorum quam beneficiorum privatione plectantur.

Datum Laterani VIII. Kal. Decembris.

Ex Tom. Italiæ 1.

XLVII. AD MADELMUM ABBATEM SANCTÆ SOPHIÆ.

Privilegium cœnobii sanctæ Sophiæ.

In nomine Domini Dei Salvatoris nostri Jesu Christi Domini æterni. Paschalis papa episcopus servus servorum Dei, dilecto in Christo filio Madelmo abbati monasterii venerabilis sanctæ Sophiæ intra Beneventum siti, ejusque successoribus regulariter promovendis in perpetuum.

PIæ postulatio voluntatis, effectu debet prosequente compleri: quatenus & devotionis sinceritas laudabiliter eniteſcat, & utilitas postulata vires indubitanter assumat. Unde nos tuis, fili humanissime Madelme, piis postulationibus annuentes, sanctæ Sophiæ cœnobium, cui domino auctore præsidere cognoscēris, sub tutelam & jurisdictionem sedis apostolicæ, sicut hactenus mansit, perpetuo permanere præsentis paginæ auctoritate sancimus: ut soli Romanæ ecclesiæ subditum, ab omnium ecclesiarum necnon & personarum jugo liberum habeatur. Cuncta etiam quæ prædecessoribus tuis, vel tibi, ad ejusdem monasterii immunitatem, vel possessionem, nostrorum prædecessorum sunt privilegiis attributa, nos quoque tibi juxta ac successoribus tuis regulariter promovendis præsenti privilegio contribuimus. Cellas propterea, vel ecclesias, vel villas, quæ prædecessorum tuorum, vel tua industria prædicto videntur cœnobio juste, ac rationabiliter adquisitæ, possidendas in perpetuum confirmamus, id est ecclesiam sancti Benedicti, &c.

Hic enumerantur possessiones illius monasterii.

Una cum omnibus suis pertinentiis, cum mobilibus atque immobilibus. Præsentis atque nostri privilegii pagina apostolica auctoritate statuimus, ut quæcumque idem cœnobium juste possidet, quæ-

quæque in crastinum concessione pontificum, liberalitate principum, vel oblatione fidelium juste atque canonice poterit adipisci, firma tibi, tuisque successoribus & illibata permaneant. Decrevimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat idem cœnobium temere perturbare, atque destruere, aut etiam ei ullas possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare, aut quoque modo molestare: verum omnia integre perseverent, atque conserventur, eorum, pro quorum substantia aut sustentatione aut gubernatione concessa sunt, usibus commodis profutura. Obeunte te nunc ejus loci abbate, vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia, vel violentia, præponatur; nisi quem fratres communi consensu, vel fratrum pars consilii sanioris elegerint. Electus a Romano pontifice consecretur. Chrisma, oleum sanctum, consecrationes altarium sive basilicarum, ordinationes monachorum qui ad sacros sunt ordines promovendi, ab episcopis in quorum diœcesibus estis, accipietis: si quidem gratiam & communionem apostolicæ sedis habuerint, & si gratis ea & sine pravitate impenderint. Si quid vero horum obstiterit, liceat vobis a quocumque volueritis catholico episcopo, quæ supra nominata sunt sacramenta percipere. Si qua vero ecclesiastica, sæcularisve persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens, temere contra eam venire attentaverit: secundo tertiove commonita, si non satisfactione congrua emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo corpore & sanguine Dei ac domini Redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco justa servantibus sit pax domini nostri Jesu Christi: quatinus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud æternum judicem præmia æternæ pacis ac mercedis inveniant. Amen. Bene valeas.

Ego Paschalis sanctæ catholicæ ecclesiæ episcopus subscripsi.

Datum Capuæ per manum Joannis S. R. E. diaconi cardinalis VI. Kal. Novemb. Indict. II. Incarn. Domini anno MCII. pontificatus autem domni Paschalis II. papæ tertio.

XLVIII. AD RICARDUM NARBON. ARCHIEPISCOPUM.

Narbonensis ecclesiæ possessiones & jura confirmat.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri Ricardo, primæ sedis Narbonensis antistiti, ejusque successoribus canonice substituendis in perpetuum.

CAritatis est donum proprium, providere profectibus aliorum. Caritas enim *non quærit quæ sua sunt*. Unde & apostolus: *Nunc autem vivimus si vos statis in Domino*. Et iterum. *Quæ est enim spes nostra, aut gaudium, aut corona gloriæ? Nonne vos ante Dominum nostrum Jesum Christum?* Hoc igitur caritatis debito provocamur, & apostolicæ sedis auctoritate compellimur, honorem debitum fratribus exhibere, & sanctæ Romanæ ecclesiæ dignitatem pro suo cuique modo cæteris ecclesiis impertiri. Idcirco, venerabilis frater Ricarde Narbonensis archiepiscope, præsentis decreti pagina, tibi tuisque successoribus quidquid parochiarum ad primæ sedis Narbonensis ecclesiam antiquo jure noscitur pertinere, confirmamus. Porro infra parochias ipsas jure proprietario tam tibi quam tuis successoribus possidenda, regenda, & disponenda sancimus, ecclesiam sancti Pauli cum omnibus pertinentiis suis, oppidum Caput stagni, Salas Arusçadas, Argens, Fontem jocosum, Auriag, Villam rubeam, Segionum, & cætera prædia, cellas, seu possessiones, quæ vel a regibus, vel ab aliis fidelibus viris, ecclesiæ sanctorum martyrum, Justi & Pastoris oblatæ sunt, tam in Narbonensi comitatu, quam in Biterrensi, Redensi, Sustantionensi, & Nemausensi. Infra vero urbem Narbonensem, medietatem ipsius comitatus, medietatem telonei, portatici, raficæ, salinarum, & cæterorum reddituum qui a civitatis comite tam de marinis quam de terrenis institoribus exiguntur. In monasteriis vero seu cæteris per Narbonensem ecclesiam ecclesiis, salva sedis apostolicæ auctoritate, canonicum vobis jus obtinere concedimus. Sane ad vestram metropolim pertinentes episcopales cathedras, videlicet Biterris, Carcassonæ, Tolosæ, Elnæ, Agathes, Lutevæ, Magalonæ, Nemausi, Uzeticæ, tibi tuisque successoribus in perpetuum subjectas, obedientiam debitam servare censemus. Primatum etiam vobis super secundam Narbonensem, id est, Aquensis metropolis, sicut a nostris prædecessoribus statutum est, confirmamus: & quidquid ex antiquo jure sæpe dictæ ecclesiæ Narbonensi competit, ratum perpetuo & inconvulsum manere decernimus. Statuimus ergo ut nulli hominum liceat eandem ecclesiam temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare: sed omnia integra conserventur, eorum, pro quorum sustentatione & gubernatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura. Si qua igitur in futurum ecclesiastica, sæcularisve persona, hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove commonita, si non satisfactione congrua emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo corpore & sanguine Dei & domini redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem ecclesiæ justa servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi: quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Ego Paschalis catholicæ ecclesiæ episcop. subscripsi.

Datum apud Privatum, per manum Joannis S. R. E. diaconi cardinalis ac bibliothecarii, tertio Idus Julii in anno Dominicæ Incar. MCVII. pontificatus autem domini Paschalis II. Pp. VIII.

XLIX. AD ABBATEM S. PONTII, ET ELECTENSEM.

Ne excommunicatos a Narbonensi episcopo suscipiant.

Paschalis episcopus servus servorum Dei, P..... abbati sancti Pontii, & R. Electensi abbati, & cæteris monachis, salutem & apostolicam benedictionem.

FRater noster Ricardus Narbonensis metropolitanus adversus dilectionem vestram conqueritur, quod excommunicatos & interdictos ab eo

in communionem & participationem ante absolutionem suscipiatis : cum non solum vos, verum etiam laici non ignorent, quoniam iniquum & contra canones sit, cum interdictis & excommunicatis communicare, & eorum peccatis involvi. Nos vero in concilio quod apud Trecas celebravimus, sanctorum Patrum decreta sequentes, tam episcopis, quam abbatibus & cæteris clericis interdiximus, ne ulterius excommunicatos vel interdictos ab alio, in sua parochia reciperent. Igitur ne nostræ præceptionis contemptores videamini, mandamus vobis ut ab hujusmodi omnino cessetis, ne excommunicationis vinculo detineamini.

Edita a Picardo in notis ad S Anselmi epist. 93. lib. 3.

L. AD ROTHARDUM MOGUNTINUM ARCHIEPISCOPUM.

De episcopis qui investiuntur a regibus: item de iis qui schismatis tempore consecrati sunt.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri Rotardo Moguntino episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

SAcerdotii ac regni grave jamdiu scandalum fuit: quia usurpantibus non sua regibus, ecclesia, quod suæ est libertatis, amisit. Hanc profecto viam, hanc jantuam nequitiæ suæ Simon magus invenit. Dum enim non nisi per præstigiosam investituram ecclesiasticos honores adipisci mens ambitiosa credit: & se ipsam curialibus subdit obsequiis, & regium cor amplioribus parat inclinare muneribus. Hæc nimirum avaritia, sicut in libris regum legitur, antiquorum quoque temporum religionem evertit. Sed erga hujusmodi præsumptores reges, qualiter divina sævierit indignatio, in eisdem apicibus non siletur. Et vero magnum est filio flagitium, matrem addicere servituti, ut invita thalamos ineat, quos recusat. Super hoc negotio nova nos oportet solicitudine concitari, cum novi regni opportunitatem divina dispositio providit. Nos enim regibus, quæ sui juris sunt, integra servare optamus: nec in aliquo minuimus, dummodo ipsi sponsæ sui domini libertatem integram patiantur; quam sui meruit sanguine redemptoris. Sic agentes, nostrum auxilium, nostrum consilium, concordiam nostram, nostram dulcedinem obtinebunt. Alioquin tantam dominæ ac matris nostræ indignitatem pati non possumus. Quid enim ad militem baculus episcopalis? Qui annulus sacerdotalis? Habeant in ecclesia primatum suum, ut sint ecclesiæ defensores, & ecclesiæ subsidiis perfruantur. Habeant reges, quod regum est, quod sacerdotum est, habeant sacerdotes: sic pacem invicem teneant, & se invicem in uno Christi corpore venerentur. De ordinationibus clericorum, qui in nostri temporis schismate ordinati sunt: non aliud scribendum duximus, quam in Placentina synodo, per sanctæ memoriæ Urbanum prædecessorem nostrum deliberatum est. Porro episcopis, qui sub excommunicatione in eodem schismate manus impositionem susceperunt, ad concilii sententiam deferendos arbitramur. Tantum enim tantarum personarum malum generali deliberatione aut curandum est, aut detruncandum. De concilii autem loco aut tempore, si vestris in partibus celebrandum sit, tua interest, communicato fratrum consilio, nobis citius indicare. Optamus enim, & vehementer opportunum est: ut, vel apud vos per legatos nostros: vel in Italia per nos largiente domino peragatur. In quo de sacerdotii ac regni scandalo propulsando, pace stabilienda, communi per Dei gratiam deliberatione tractemus. Sane de schismaticorum ecclesiis, sanctæ memoriæ Joannis papæ verba mandamus. Ait enim episcopis per Italiam constitutis: „ Ecclesias Arianorum, ubicumque inveneritis, catholicas eas divinis precibus & operibus absque „ ulla mora consecrate. In inferioribus, " & id ipsum in Constantinopolitanis partibus se feciſſe commemorat, dicens: „ Quascunque illis in partibus eorum ecclesias reperire potuimus, catholicas eas, domino opem ferente, consecravimus,

Omnipotens Dominus, quem pacem nostram & salutem esse credimus, per industriam vestram, pacem ac salutem ecclesiæ suæ, miserationum suarum affluentia operetur.

Datum Laterani, III. Idus Novembris.

LI. AD ALTARDUM ABBATEM VEZELIACENSEM.

In notis drez Quceteni ac bliothec Cluniace sem, p.

Privilegium Vezeliacense.

Paschalis episcopus servus servorum Dei, dilecto fratri Altardo abbati Vezeliacensis cœnobii, ejusque legitimis successoribus in perpetuum.

QUia documentis apostolicis regendus est ordo ecclesiasticus: oportet ut grex dominicus impigro animo, assidua vigilantia custodiatur & gubernetur. Ut autem prælatorum vigilantiam nulla nox, nulla tenebrarum hora opprimat, vel confundat; caritas, quæ Deus est, quæ præter unum, alterum nescit, omnibus viribus tota mente diligenda est & tenenda. Quoniam vero nullis præcedentibus meritis, sed sola omnipotentis Dei gratia, in ecclesia locum Petri obtinemus: necesse est, ut omnibus superimpendamur ecclesiis, maxime his quæ juris B. Petri esse noscuntur, & quæ affectu filiali invocant consilium & auxilium matris suæ. Quia igitur dilectio fraternitatis vestræ postulavit privilegium monasterio Vezeliaco fieri, cujus regimen auctore Deo vobis commissum est, quod fundatores ipsius Gerardus comes vir nobilissimus, & uxor ejus Berta, pia devotione & testamenti confirmatione B. Petro apostolorum principi obtulerunt: nos precibus vestris assensum præbentes, auctoritate apostolica per præsens privilegium confirmamus atque statuimus, ut nulli imperatorum, nulli unquam regum, nulli comitum, nulli antistitum, nulli cuiquam alii de rebus quæ jam dicto monasterio a prædictis fundatoribus vel ab aliis Deum timentibus, oblatæ, vel concessæ sunt, vel deinceps conferendæ, sub qualibet occasionis specie liceat minuere, vel auferre, vel ablatas retinere. Inter quæ nominatim eidem monasterio confirmamus, in episcopatu Eduensi ecclesiam sancti Petri, &c.

Hic enumerantur omnes.

Præterea statuimus, ut consecratio monasterii ipsius, & ecclesiarum quæ sunt in circumadjacenti villa, ordinationes quoque monachorum & clericorum, consilio abbatum Cluniacensium, quibus prædecessores nostri & nos perpetualiter concessimus vices nostras in jam dicto monasterio, ibidem fiant, aut ubi ipsi abbates maluerint. Chrisma quoque & oleum sanctum a quo maluerint catholico episcopo accipiant. Ecclesiæ vero ejusdem monasterii per diversas provincias constitutæ, & earum altaria, ab episcopis in quorum diœcesi sunt, consecrentur. Sacerdotes etiam & clerici ordinentur, & ab eis chrisma & oleum

san-

sanctum accipiant, si gratiam Romanæ sedis habuerint, & gratis, ac sine pravitate aliqua dare voluerint; sin alias, a quo maluerint catholico episcopo accipiant. Obeunte ejusdem loci abbate, vel quocunque successorum tuorum, nullus ibi eligatur violentia, vel aliqua subreptionis astutia, sed quem fratres communi consensu, vel pars fratrum sanioris consilii, prædictorum Cluniacensium abbatum præcepto, secundum regulam B. Benedicti elegerint. Electus vero, aut a Romano pontifice aut eorumdem abbatum consilio consecretur. Ipsius autem diœcesis episcopo, nisi ab abbate ipsius monasterii invitatus fuerit, stationes agere publicas, aut privatas missas celebrare in eodem monasterio haud liceat. Donationem quoque, vel subjectionem, seu potestatem interdicendi in eodem cœnobio & circumadjacenti villa nullam habeat. Decrevimus etiam ut nulli omnino hominum liceat cœnobium ipsum perturbare, vel inquietare, seu vexationibus servos Dei fatigare, vel ejus possessiones auferre vel minuere, sed omnia in integrum conserventur eorum usibus, pro quorum sustentatione & gubernatione eidem monasterio sunt concessa. Ad indicium quoque hujus libertatis, apostolicæ sedi, cujus juris esse dignoscitur, libram argenti per singulos annos persolvat. Si quis autem sciens, contra hujus nostri decreti paginam agere tentaverit, secundo, vel tertio admonitus, nisi resipuerit, a sacratissimo corpore & sanguine Domini nostri Jesu Christi alienus fiat. Qui vero observator extiterit, sanctorum apostolorum Petri & Pauli benedictionem percipiat: & in futuro, sanctorum consortio perfrui mereatur. Omnipotens Deus, qui est vera salus, & vera custodia, te & congregationem tibi creditam protegat & defendat, & per intercessionem B. Mariæ Magdalenæ, quæ cum fonte lacrymarum ad fontem misericordiæ Christum pervenit, ad finem qui non finitur, pervenire concedat.

Ego Paschalis catholicæ ecclesiæ episcopus subscripsi.

Datum Beneventi per manus Galteri Romanæ ecclesiæ diaconi cardinalis, anno Dominicæ Incarnat. MCIII. mense Novemb. Indictio. XI. pontificatus ejusdem secundi Paschalis papæ, anno IV.

LII. AD GALLOS.

Solvit inrerdictum, cui Eduensis episcopus Vizeliacensem ecclesiam subjecerat.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, clericis, militibus, & cæteris laicis per Gallicanas ecclesias, salutem & apostolicam benedictionem.

AUdivimus, & vix credere potuimus, quod confrater noster Eduensis episcopus, & archidiaconi ejus, vel archipresbyteri, non justitia ducti, sed æmulatione compulsi, vobis interdixerint Vizeliacense cœnobium devotionis gratia adire, ecclesiam introire, & ad sepulcrum beatæ Mariæ, quod in eadem ecclesia celebratur, accedere, aut aliquas oblationes apponere. Nova profecto, nova hæc est interdictio sacerdotum: cum ad devotionem vocare, non a devotione revocare, sacerdotalis officii debitum videatur. Porro nos interdictum hoc sacerdotali officio dissolventes, scire vos volumus, quia sive episcopus, seu ministri ejus, nisi ab hac præsumptione destiterint, apostolicæ sedis indignatione plectentur.

Datum Laterani III. Kal. Novembris.

LIII. AD ROBERTUM VIZELIACENSEM ABBATEM. Ibidem.

Declarat eum esse in apostolicæ sedis tutela.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio Roberto Vizeliacensi abbati, salutem & apostolicam benedictionem.

ET divinarum & humanarum legum institutionibus edocemur, & ipsa etiam naturalis ratio nos exhortatur, ut non solum familiares & domesticos, sed universos quoque diligentes nos diligere debeamus. Quia ergo, in Christo fili carissime Roberte abbas, dudum Romanæ ecclesiæ familiaris ac domesticus comprobaris: & quia in ipso B. Petri allodio constitutus es: præcipua te dilectione complectimur, & B. Petri munimine confovemus. Interdicimus enim, ut nullus omnino personam tuam, vel commissum tibi officium conturbare vel inquietare præsumat: sed quiete permaneas, ut libere omnipotenti Deo debitum possis servitium exhibere. Si quis autem contra ista præsumpserit, Dei omnipotentis, & sedis apostolicæ indignationem se noverit inventurum. Qui vero obediens & observator extiterit, Domini Dei nostri, & apostolorum ejus gratiam consequatur.

Datum apud Transtiberim, VIII. Kalend. Novembris,

LIV. AD GUILLELMUM COMITEM NIVERNENSEM. Ibidem.

Ut Vizeliacense monasterium, quietum ac liberum esse sinat.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, Guillelmo illustri viro, Nivernensium comiti, salutem & apostolicam benedictionem.

NOn parva de te apud nos fama est, & nos ita credimus & credidimus: quod Dei timorem habeas & amorem, quo justitiam diligas, & quod in cæteris, sicut tantum decet virum, per Dei gratiam honeste te habeas. Monemus igitur, ut vicinas tibi ecclesias ab oppressionibus liberas facias, nec aliquas eis molestias irroges: illis maxime, quæ ad B. Petri tutelam aut patrocinium pertinent, quemadmodum Vizeliacense cœnobium: in quo exactiones, aut usurpationes aliquas per te, vel quorumlibet præsumptione, institui omnino prohibemus, & interdicimus. Immo sicut a nostris prædecessoribus apostolicæ sedis pontificibus sancitum est, nosque sancimus: ut idem monasterium secundum constitutionem testamenti nobilis memoriæ Gerardi comitis, B. Petri jure quietum liberumque dimittas. Alioquin B. Petrus adversum te dominii sui exeret ultionem: & nos locum nostrum apostolica auctoritate tuebimur.

Datum Prænestæ XII. Kal. Januar.

Ibidem.

LV. AD DAIMBERTUM SENONENSEM ET ALIOS EPISCOPOS.

Ut Vizeliacense monasterium protegant.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus fratribus & coepiscopis Daimberto Senonensi, Hugoni Nivernensi, Stephano Eduensi, Joceranno Lingonensi, Hugoni Autisiodorensi, salutem & apostolicam benedictionem.

EX fundatoris illustris memoriæ Gerardi comitis oblatione, Vizeliacense monasterium B. Petri juris esse, vestra, ut credimus, notitia non ignorat. Verum quidam, sicut accepimus, loco eidem exactiones imponere, & graves moliuntur injurias irrogare. Rogamus ergo fraternitatem vestram, & monemus, ut pro vestri officii debito locum ipsum protegere studeatis: & si quis ei molestias fecerit, ab abbate vel fratribus requisiti, ita inde justitiam faciatis, ut a B. Petro, & a nobis gratias habeatis.

Datum Prænestæ XII. Kalend. Januarii.

Ibidem.

LVI. AD EPISCOPOS GALLIARUM.

Adversus interfectores abbatis Vizeliacensis.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus fratribus episcopis Galliarum, salutem & apostolicam benedictionem.

SAcerdotalis ordinis caritate vehementer indignum videtur, quod facinorosas personas, quas pro criminibus suis persequi deberetis, fovere dicimini. Interfectores enim Vizeliacensis abbatis in quorumdam vestrum parochiis licenter habitare dicuntur. Unde fraternitatem vestram digna redargutione corripientes, præsentium litterarum auctoritate præcipimus: ut eos qui dominum suum presbyterum & abbatem tam nequiter occiderunt, secundum dignum pœnitentiæ modum in exilium detrudatis: &, si noluerint obedire, excommunicationi subjicite, nec unquam vel Vizeliacensi abbati, vel præposito alicui, facultas sit eisdem homicidis vel eorum heredibus, de his quæ ad ecclesiam pertinent aliquid dimittere. Eos vero, quos hujus homicidii fuisse constat auctores, nisi dignam egerint pœnitentiam, ab ecclesia alienos efficite.

Datum apud Guardastallum VIII. Kal. Novembris.

Ex Tomo v. Spicilegii Dacheriani.

LVII. AD RADULFUM REMENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Confirmat privilegia Atrebatensi episcopo concessa.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, venerabili Raduipho Remensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

QUod de Atrebatensis episcopatus restitutione a prædecessore nostro sanctæ memoriæ Urbano factum est, scitote apud nos firmum & inviolabile permanere: nec unquam passuros nos ut Cameracensi subjiciatur ecclesiæ. Porro tam vos quam successores vestros præsentium litterarum auctoritate compellimus, ut post mortem Atrebatensis episcopi ad faciendam illic episcopi electionem solicite invigilare, & electum sine moræ A longioris obstaculo consecrare curetis. Si quis autem adversus hæc agere tentaverit, excommunicationis vinculo innodetur.

Data Laterani octavo Idus Aprilis.

Ex To v. Spicile Dache

LVIII. AD CLERUM ET POPULUM ATREBATENSEM.

Prohibet Atrebatensem ecclesiam Cameracensi subjici.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, clero & populo Atrebatensi, salutem & apostolicam benedictionem.

AUdivimus quosdam perverse agentes, & apostolicæ sedis auctoritatem annullare cupientes, ad hoc conatus sui molimen intendere, ut Atrebatensis ecclesia episcopali cathedra prædita pessundetur, & Cameracensi subjiciatur ecclesiæ. Unde nos universitati vestræ scripta præsentia dirigentes, omnipotentis Dei, Patris, & Filii, & Spiritus sancti auctoritate sancimus, restitutionem Atrebatensis episcopatus a prædecessore nostro Urbano factam, & a nobis per Dei gratiam confirmatam, firmam & inviolabilem permanere. Quascumque vero possessiones ab eadem restitutione episcopatus ipse possedit, quietas semper integrasque possideat. Sub anathematis etiam prohibitione interdicimus, ne Atrebatensis ecclesiæ status, Cameracensi unquam subdatur ecclesiæ. Qui vero temerario ausu adversus ista præsumpserint, eos Dathan & Abiron judicium subsequatur, qui Moysi & Aaron divinitus datam potestatem comprimere tentaverunt. Post excessum igitur venerabilis fratris nostri Lamberti, qui nunc Atrebatensi ecclesiæ præsidet, a vobis episcopum omnino præcipimus eligendum. Cui, si canonica eum statuta non respuunt, omnino non liceat electionem aut communi aut melioris partis consensu impositam subterfugere.

Data Laterani octavo Idus Aprilis, Indict. v.

Ex Tom Spicileg Dacher

LIX. AD LAMBERTUM ATREBATENSEM EPISCOPUM.

Ad litem inter canonicos & monachos Atrebatenses dirimendam a se delectos arbitros scribit.

Paschalis episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Lamberto episcopo Atrebatensi, salutem & apostolicam benedictionem.

PRo canonicorum vestrorum & monachorum S. Vedasti lite diutina, frequenter & nos tibi scripsimus, & tu nobis litteras misisti. Cæterum quod non parum nos gravat, adhuc lis eadem. Ad illam enim divisionem quam monachis absentibus diremisti, nos eos juste cogere non potuimus. Venientibus autem nuper ad nos utriusque partis nuntiis, nos ad eligendos hujus arbitros utramque partem nostra auctoritate coegimus. Rogamus ergo dilectionem tuam ne graviter ferat, quod divisionem veteris & novi Burgi litteris vestris significatam, nequaquam firmaverimus: quia, ut prædiximus, cogi ad eam monachi juste non poterant. Cæterum ad hanc infra dies quadraginta, sicut statuimus, peragendam, omnino te volumus imminere. Quia neutra pars electis arbitris poterit refragari.

LXI. AD DUODECIM ARBITROS Atrebatenſes.

Ut litem clericorum Atrebatenſis eccleſiæ, & monachorum ſancti Vedaſti, abſque partium ſtudio definiant.

Paſchalis epiſcopus ſervus ſervorum Dei, bonis viris, Hugoni majori, Dodoni de haſtis, Guazelino, Gonzelino fratribus, Fulconi filio Anſelmi, Hilvino filio Adelfridi, Guaſelino militi, Girardo Saraceno, Gerboido patri Balduini, Thebaldo filio Bonevitæ, Heriberto, Aganoni, Atrebatenſis municipii civibus, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

VIros bonos vos eſſe audivimus, & ideo vobis, tanquam bonis eccleſiæ filiis, quæ imperanda ſunt confidenter imperamus. Lis enim quæ inter eccleſiæ veſtræ clericos, & B Vedaſti monachos, agitata eſt, moleſta nobis vehementer & gravis eſt. Noviſſime ad eam litem dirimendam, quæ de veteris & novi Burgi terminis agitur, vos tanquam veraciores arbitros elegerunt. Vobis igitur ex Dei & beati Petri auctoritate præcipimus, & in peccatorum remiſſionem injungimus, ut omni amicitia inimicitiaque ſepoſita, de illis veteris & novi Burgi terminis quidquid noſtis verius ac certius proferatis. Ne qua vero pars de teſtimonii veſtri veritate ambigat, ab unoquoque veſtrum jusjurandum hujuſmodi fieri pro animarum veſtrarum ſalute præcipimus: quia de his terminis ſe ſciente veritatem proferet; neque pro amicitia, aut inimicitia, aut pro pecunia, mendacium dicet. Si autem de vobis aut duo, aut tres, aut quatuor, diſſenſerint, aut defuerint octo: teſtium aſſertio obtineat firmitatem.

Data Anagniæ VIII. Idus Novembris.

AD STEPHANUM BESUENSEM Abbatem.

Beſuenſis cœnobii poſſeſſiones, & jura confirmat.

Paſchalis epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Stephano Beſuenſi abbati, ejuſque ſucceſſoribus regulariter promovendis in perpetuum.

REligioſis deſideriis dignum eſt facilem præbere conſenſum, ut fidelis devotio celerem ſortiatur effectum. Proinde nos religionis veſtræ deſideria conſoventes, veſtro Beſuenſi monaſterio in honore beatorum apoſtolorum Petri & Pauli ædificato, eorumdem apoſtolorum ex apoſtolicæ ſedis benignitate munimen impendimus. Conſtituentes, & præſentis decreti pagina ſancientes, ut eccleſia de Albiniaco, & eccleſia ſancti Benigni, & capella ſanctæ Mariæ quæ caſtello montis Salvionis ſita eſt, ad ſupradictam Albiniaci eccleſiam pertinens, eccleſia etiam Camlintenſis, E & eccleſia de Majas, cum appenditiis ſuis, capella de Fovenz veſtro ſemper cœnobio ita firme, ita libere quieteque permaneant, ſicut a fratre noſtro Rotberto Lingonenſi epiſcopo, cum totius Lingonenſis cleri conniventia tradita ſunt.

Idipſum etiam de duabus præbendis ſtatuimus, quas bonæ memoriæ Harduinus & Hugo, Lingonenſes epiſcopi, fratribus in eccleſia ſancti Gengulfi apud Lingonas Domino ſervientibus tradiderunt.

Idipſum etiam ſtatuimus ſuper eccleſia de Sivojo cum pertinentiis ſuis, ſuper capella ſancti A Mauricii ſeu ſancti Dionyſii, capella ſancti Valeriani, & eccleſiæ de Raiol, & parte quarta eccleſiæ ſancti Martini de monaſterio, ſeu cæteris rebus quas bonæ memoriæ Hugo Biſontinus epiſcopus veſtro monaſterio contradidit. Porro eccleſia ſancti Remigii quæ eſt in Burgo Beſuæ, & eccleſia de Belenavo cum appenditiis ſuis, ita in poſſeſſione veſtra liberas, ita ab omnibus conſuetudinalibus immunes ſemper manere cenſemus, ſicut a bonæ memoriæ Alberico quondam Lingonenſi epiſcopo, ſeu ſucceſſore ejus Rainardo ejuſdem eccleſiæ venerabili epiſcopo, libertate ac immunitate donatæ ſunt.

Præterea confirmamus vobis eccleſiam Salvatoris de veteribus vineis, eccleſiam ſancti Mar- B tini de Luco, eccleſiam ſancti Laurentii de Beria, eccleſiam ſancti Benigni de Boenſis villa, eccleſiam ſancti Sequani, quæ eſt parochialis, eccleſiam ſancti Valerii de Talemaro, eccleſiam ſancti Leodegarii de Genziviaco, eccleſiam ſancti Martini Belmontis, capellam quoque ſancti Marcellini, quam bonæ memoriæ Geilo Lingonenſis epiſcopus ad luminaria altaris eccleſiæ veſtræ contuliſſe dignoſcitur, cum beati Prudentii martyris ſub eodem altari reliquias collocavit, cum appenditiis & mancipiis utriuſque ſexus, ſicut ea ſupradictus epiſcopus Virdunenſi epiſcopo commutavit. Eccleſiam quoque ſancti Hypoliti de Pontiliaco cum appenditiis ſuis, eccleſiam de Caſoro ſancti Symphoriani, eccleſiam ſanctæ Ma- C riæ de Fonvens, a Lamberto Lingonenſi epiſcopo datam cum pertinentiis ſuis. Eccleſiam quoque ſancti Cengulfi ſuperius nominatam. Porro Villam Beſuæ ſanctorum apoſtolorum Petri & Pauli monaſterio adjacentem, cum omnibus pertinentiis ſuis, ab omnium hominum vexationibus liberam, ſicut hodie eſt, vobis in perpetuum ſancimus. Piſcariam quoque Fontis loco uſque ad Pincianum in jure ac poſſeſſione veſtra ſemper ſervari libere quieteque ſancimus.

Præterea quæcumque in præſentiarum nunc idem monaſterium poſſidet, ſive in futurum conceſſione pontificum, liberalitate principum, vel oblatione fidelium, juſte atque canonice poterit adipiſci: firma tibi, tuiſque ſucceſſoribus, & il- D libata permaneant.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat idem cœnobium temere perturbare, aut ejus poſſeſſiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare, ſed omnia integra conſerventur, eorum, pro quorum ſuſtentatione & gubernatione conceſſa ſunt, uſibus omnimodis profutura, ſalva Lingonenſis epiſcopi canonica retinentia. Ut epiſcopo tamen, aut epiſcopi miniſtris, omnino non liceat monaſterium ipſum, aut ejus loca gravare, nec ornamenta eccleſiæ qualibet occaſione diripere, nec exactiones aliquas, aut conſuetudines quæ fratrum quieti noceant, irrogare. Interdicimus etiam ne quis idem Beſuenſe cœnobium in cel- E lam redigere audeat, quamdiu monaſtici ordinis obſervantia illic Domino præſtante viguerit.

Si quis ſane in craſtinum archiepiſcopus, vel epiſcopus, imperator, vel rex, princeps, aut dux, comes, vicecomes, aut judex, vel quælibet eccleſiaſtica, ſeculariſve perſona, hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens, contra eam venire tentaverit, ſecundo tertiove commonita, ſi non ſatisfactione congrua emendaverit, poteſtatis honoriſque ſui dignitate careat, reamque ſe divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, & a ſacratiſſimo corpore & ſanguine Dei & Domini redemptoris noſtri Jeſu Chriſti aliena

fiat,

fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat.

Cunctis autem eidem loco justa servantibus, sit pax Domini nostri Jesu Christi: quatinus hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Scriptum per manum Rainerii scriniarii & notarii sacri palatii. Datum Laterani per manum Joannis S. R. E. diaconi cardinalis, Kal. Januarii, Indict. XIII. Incarnat. Dominicæ anno MCV. pontificatus autem domni Paschalis II. papæ VI.

Ego Paschalis episcopus catholicæ ecclesiæ subscripsi.

LXIII. AD GOSFRIDUM ABBATEM sancti Maxentii.

Ex historia comitum Pictav. pag. 431.

Ejus cœnobium in sanctæ sedis tutelam recipit.

Paschalis episcopus servus servorum Dei, dilecto in Christo domno Gofrido abbati venerabilis monasterii sancti Maxentii adjutoris, ejusque successoribus regulariter promovendis in perpetuum.

PIæ postulatio voluntatis, effectu debet profequente compleri: quatinus & devotionis sinceritas laudabiliter enitescat, * & utilitas, postulata indubitanter assumat. Quia igitur dilectio tua ad sedis apostolicæ portum confugiens, ejus tuitionem devotione debita requisivit nos: supplicationi tuæ clementer annuimus, & beati Maxentii monasterium cui auctore Deo præsides, & tam ei adjacentem villam quam cætera omnia ad ipsum pertinentia, sub tutelam apostolicæ sedis recipimus. Per præsentis igitur privilegii paginam apostolica auctoritate statuimus, ut quæcumque prædia, quascumque possessiones in præsenti tertia Indictione idem monasterium legitime possidet, sive in futurum concessione pontificum, liberalitate principum, vel oblatione fidelium juste atque canonice poterit adipisci, firma tibi, tuisque successoribus, & illibata permaneant, in quibus hæc visa sunt propriis vocabulis annotanda, &c. De quibus nimirum terris Pictavensium * sol. v. quotannis Lateranensi palatio persolvetis. Ergo ut nulli omnino hominum liceat idem monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur, eorum, pro quorum sustentatione & gubernatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura. Sed neque interdictione vel excommunicatione ipsum monasterium addicatur, nisi forte pro ditioribus, cubi . . . . . quas vel abbas, vel monachi emendare contempserint: nec ipsi tamen excommunicatos, aut interdictos ad officium divinum suscipiant: nec in communi parochiæ interdicto signa pulsentur. Obeunte tamen ejus loci abbate, vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi quilibet ex subreptionis astutia seu violentia præponatur, nisi quem fratres eorum consensu, vel fratrum pars consilii sanioris, vel de suo vel de alieno si oportuerit collegio, secundum Dei timorem, & beati Benedicti regulam elegerint. Si quis igitur in crastinum archiepiscopus aut episcopus, imperator, aut rex, princeps, aut dux, comes, vicecomes, judex, aut ecclesiastica quælibet sæcularisve persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens, &c. *ut in epist. præced.* Scriptum per manum Rainerii scriniarii regionarii sacri palatii.

* Lege, *& utilitas postulata vicem in dubitanter assumat*, ut infra ep. 88. *Hard.*

* Solidos quinque. *H.*

Ego Paschalis catholicæ ecclesiæ episcopus.

Datum Romæ in porticu beati Petri, per manum Joannis S. R. E. diaconi cardin. ac bibliothecarii, v. Kal. Maii, Incarnatione Domini MCX. pontificatus autem domni Paschalis II. papæ, anno XI.

LXIV. AD GALONEM PARISIENSEM episcopum & capitulum ecclesiæ Parisiensis.

Ex m... pastor... clesiæ ... sienſis, ... ficio ... ravalli

Ut ecclesiæ Parisiensis famuli ad dicendum testimonium in causis forensibus admittantur.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri Galoni, & capitulo Parisiensis ecclesiæ, salutem & apostolicam benedictionem.

SIcut ex relatione vestra & ex literis regiis intelleximus, Parisiensis ecclesia magnum hactenus rerum suarum patiebatur incommodum: pro eo quod ipsius ecclesiæ famuli, qui apud vos servi vulgo improprie nuncupantur, in forensibus & civilibus causis, vel placitis, adversus liberos homines non admitterentur in testimonium. Cui rei dilectus filius noster Lodoicus Francorum rex pro utilitate ecclesiastica ita consulendum arbitratus est: ut episcoporum ac procerum consilio & assensu institueret, Parisiensis ecclesiæ famulos in omnibus causis, placitis, & negotiis, adversus omnes homines tam liberos quam servos liberam & perfectam habere testificandi & bellandi licentiam: ita ut nemo, eorum testimonio, pro ecclesiasticæ servitutis occasione, calumniam inferat. Nos itaque petitionem vestram rationabilem perpendentes, idipsum pro ecclesiasticæ utilitatis & justitiæ intuitu decreti nostri assertione firmamus. Neque enim æquum est, ecclesiasticam familiam iisdem conditionibus coerceri, quibus servi secularium hominum coercentur. Sicut igitur prænominatus Francorum rex regia benignitate instituit, ita nos ecclesiæ vestræ familiam, quæ sub episcopi, seu canonicorum jure consistit, hac nostræ auctoritatis concessione donamus: ut in forensibus & civilibus causis, vel placitis, adversus quaslibet sæculares personas in testimonium efficaciter admittatur; nec propter ecclesiasticæ clientelæ obnoxietatem, si alia non impediunt, eorum testimonium refutetur. Datum Beneventi per manum Joannis sanctæ Romanæ ecclesiæ diaconi cardinalis ac bibliothecarii, IX. Kal. Februarii, indict. VI. Incarnationis Dominicæ anno MCXIV. pontificatus autem domni Paschalis II. papæ anno XIV.

Falſa ... tio ter... ris. *H.*

AD BERNARDUM TOLETANUM primatem, apostolicæ sedis vicarium.

Ex Prim... Toletan... Caſtejon

De electione Burgensis episcopi.

POstquam literis vestris nostras rescripseramus, de consentiendo P. ecclesiæ Burgensis electo licentiam largientes: alias a clero & populo Burgensi literas inopinato accepimus, quibus idem Paschalis archidiaconus tuo quidem consilio, sed rege nesciente, & populo ignorante, significabatur electus. Sed post illam illius electionem, populo expectante, universo clero consentiente, rege quoque volente, ipsius regis germanus asserebatur ad pontificatum Burgensis ecclesiæ destinatus. Sane in iis dissensionum varietatibus, nostrum est, & canonum justitiam conservare, & saluti ecclesiæ providere. Unde solicitudini tuæ

præ-

præsentia scripta dirigimus, præcipientes, ut comprovincialibus episcopis convocatis, loco & tempore opportuno, utramque partem ad vestram jubeatis præsentiam convenire: ubi omni personarum acceptione, omni dolo, & animositatis pravitate sepositа, præcipimus earumdem electionum causam omnino canonice diffiniri.

Datum Lateranis IV. Idus Aprilis.

LXVI. AD EUMDEM

Segovienſem civitatem ipſius perſonæ permittit, Monaſterium S. Servandi donat.

FRaternitatis tuæ petitionem clementer admiſimus. Volumus enim, ut commiſſa tibi apoſtolicæ ſedis legatione honorifice perfruaris. Segovienſem civitatem, niſi proprium deſideret civitas ipſa epiſcopum, perſonæ tuæ pro gravioris paupertatis neceſſitate permittimus. Monaſterium ſancti Servandi, quod noſtri juris eſt, a prædeceſſoribus noſtris Maſſilienſi quondam monaſterio novimus fuiſſe commiſſum. Cæterum, quia propter Saracenorum feritatem monachos de loco ipſo diſceſſiſſe cognovimus; nos monaſterium ipſum ſolicitudini tuæ reſtaurandum diſponendumque committimus. Quod ſi per omnipotentis Dei miſericordiam reſtaurari contingit, debitum Lateranenſi palatio cenſum annis ſingulis perſolvetis.

Datum Lateranis XVI. Kalend. Aprilis.

LXVII. AD GALLIARUM Epiſcopos.

Cœnobium Cluniacenſe commendat.

Paſchalis epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus archiepiſcopis & epiſcopis per Gallias, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUanta reverentia ſedis apoſtolicæ conſtitutionibus debeatur, fraternitatem veſtram non ignorare credimus. Si qua vero vel minus dicta, vel aliter intellecta conſpiciuntur: meminerint qui adverſus ſanctam Romanam eccleſiam conqueri conſueverunt, quid pro Felicis papæ ſcriptis adverſus Acatium datis, Orientalibus epiſcopis ſanctæ memoriæ Gelaſius papa reſponderit. Idcirco ad memoriam fraternitatis veſtræ reducimus, quia Cluniacenſe cœnobium ab ipſo fundationis exordio ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſit oblatum: quod profecto religioſi antiſtites & egregii principes pro religione eximia donis ſuis ac poſſeſſionibus ditaverunt. Romani vero pontifices tamquam oculi ſui pupillam cuſtodientes, cum loca ad ſe plurima pertinentia fratrum illorum regimini commiſiſſent, tam locum ipſum quam cætera ei cohærentia, privilegiorum ſuorum munitionibus vallaverunt. Scitis enim quanta per eos in Galliarum partibus nova inſtituta, vetera ſint ad religionem monaſteria * reperta. Eapropter caritatem veſtram monemus, monentes rogamus atque præcipimus ne tot tantorumque pontificum privilegiis obviare tentetis: ne per eorum violationem, apoſtolicæ ſedis, quod abſit, indignationem inveniatis. Imitatores eſtote patrum veſtrorum, qui congregationem illam venerabilem devotius coluerunt, & ſaluti, quam per eos Dominus ſuper multis peccatoribus operatur, manus ſocias adhibete. Ita eos diligite, ita tuemini, ita fovete, ut quietius per vos omnipotenti valeant deſervire: vos autem, qui inter mundi fluctuantis turbines ſtatis, per eos, tam apoſtolicæ ſedis, quam omnipotentis Dei gratiam conſequamini.

Data Lateranis, XIII. Decembris.

LXVIII. AD HUGONEM ABBATEM Cluniacenſem.

Ex biblioth. Cluniac. pag. 1826. *Eadem litera Paſchalis ſuns ibidem pag. 522. paulum diverſa.*

Privilegium Cluniacenſe.

Paſchalis epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, Hugoni abbati Cluniacenſi ejuſque ſucceſſoribus regulariter ſubſtituendis in perpetuum.

ET religionis prærogativa, qua per univerſas Gallias veſtris temporibus per Dei gratiam congregatio veſtra præcellit, & inconcuſſa caritatis unitas, qua inter procellas omnes ſedi apoſtolicæ adhæſiſtis; manſuetudinem noſtram vehementius exhortantur, immo urgent atque compellunt, ut veſtris petitionibus aſſenſum accommodare, & quieti veſtræ in poſterum providere ſolicitius debeamus. Eapropter, quidquid libertatis, quidquid tuitionis, quidquid auctoritatis, prædeceſſores noſtri eccleſiæ Romanæ pontifices, præſertim apoſtolicæ memoriæ Gregorius VII. & Urbanus II. veſtro monaſterio, & locis ad id pertinentibus contulerunt: nos quoque præſenti decreto, auctore Deo, confirmamus. Ad hæc adjicimus, ut tam prioratus & cellæ, quam & cætera in quibuslibet locis omnia, quibus fraternitas tua, Arvernenſis concilii, quod per ſupradictum Urbanum papam celebratum eſt, tempore inveſtita erat, de quibus tunc nulla quæſtio mota eſt, cui nimirum concilio per temetipſum interfueras, tam tibi quam ſucceſſoribus tuis in pace ſemper & quiete ſerventur. Præcipimus etiam, ut omnes eccleſiæ, ſeu capellæ veſtræ, & cœmeteria libera ſint, & omnis exactionis immunia, præter conſuetam epiſcopi paratam, & juſtitiam in presbyteros, ſi adverſus ordinis ſui dignitatem offenderint; exceptis nimirum eccleſiis illis, quæ abſque hujuſmodi ſubjectione in abbatis poteſtate conſiſtunt. Liceat quoque vobis, ſeu fratribus veſtris, in eccleſiis veſtris presbyteros eligere: ita tamen ut ab epiſcopis, vel epiſcoporum vicariis, animarum curam abſque venalitate ſuſcipiant. Quam ſi committere illi ex pravitate noluerint: tunc presbyteri ex apoſtolicæ ſedis benignitate officia celebrandi licentiam conſequantur. Eccleſiarum vero, ſeu altarium conſecrationes, ab epiſcopis, in quorum diœceſibus ſunt, locorum veſtrorum fratres accipiant: ſi quidem gratis ac ſine pravitate voluerint exhibere. Alioquin a catholico, quem malueritis, epiſcopo, conſecrationem ipſarum ſacramenta ſuſcipiant. Neque cuilibet facultas ſit, aut clauſtri veſtri, aut locorum veſtrorum fratres pro vivorum ſive defunctorum eleemoſynis ob ſalutem datis inquietare: ſed tam virorum, quam mulierum oblationes, quæ ad eos afferuntur, in uſu ſervorum Dei pauperumque profuturas recipere liceat. Nec minus illud ſupradicti Urbani II. papæ capitulum confirmamus, ne cellarum veſtrarum ubilibet poſitarum fratres pro qualibet interdictione, vel excommunicatione, divinorum officiorum ſuſpenſionem patiantur: ſed tam monachi ipſi, quam & famuli eorum, & qui monaſticæ profeſſioni ſe devoverunt, clauſis eccleſiarum januis, non admiſſis diœceſanis, divinæ ſervitutis officia celebrent, & ſepulturæ debita peragant. Concedimus etiam vobis laicos, ſeu clericos ſæculares, niſi qui pro certis criminibus

ex-

excommunicati sunt, ad conversionem seu sepulturam per loca vestra susçipere. Clericos quoque regulares, qui vel in locis suis salvari non possunt, vel pro necessitatibus ad vestrum cœnobium confugiunt, susçipiendi, & ad vestrum propositum admittendi, religioni vestræ licentiam impertimur. Præterea decernimus, ut nulli hominum omnino liceat vestrum venerabile cœnobium, & loca ei subdita temere perturbare; sed eorum ecclesiæ possessiones, & bona cætera, quæ pro animarum salute jam donata sunt, vel in futurum Deo miserante dari contigerit, firma vobis, vestrisque successoribus, illibataque permaneant: quos profecto cognoscimus, ab excommunicatis pia discretione vigilantius abstinere. Si qua igitur ecclesiastica, sæcularisve persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove commonita, si non satisfactione congrua emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino judicio existere sè de perpetrata iniquitate cognoscat: & a sanctissimo corpore & sanguine Dei & Domini & redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem cœnobio justa servantibus, sit pax Domini nostri Jesu Christi: quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen, amen, amen.

Ego Paschalis, catholicæ ecclesiæ episcopus, subscripsi.

Ego Odo Ostiensis episcopus, subscripsi.

Ego Milo Prænestinus episcopus, subscripsi.

Ego Albericus archiepiscopus Dei gratia cardinalis sancti Petri ad vincula, subscripsi.

Ego Walterius episcopus Albanensis ecclesiæ subscripsi.

Ego Paganus sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalis, subscripsi.

Datum Lateranis, per manum Joannis sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalis XII. Kal. Decemb. Indict. VIII. incarnationis Dominicæ anno MC. pontificatus autem domni Paschalis secundi papæ secundo.

LXIX. AD EUMDEM.

Ex biblioth. Cluniac.

Confirmat Cluniacensium jura & possessiones.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, reverendissimo fratri Hugoni Cluniacensi abbati, salutem & apostolicam benedictionem.

RElegioni vestræ per omnipotentis Dei gratiam sedis apostolicæ benignitas gratulatur. Quoniam plerisque in locis, largiente Domino, per vestræ solicitudinis studium, ubi nulla fuerat instituta, ubi defecerat per Galliarum partes, est restituta religio. Eapropter, sicut ab ipsis cœnobii vestri primordiis, ita largiente Domino usque in finem, vos tamquam carissimos filios apostolicæ sedis tuetur auctoritas. Omnia igitur ad vestrum cœnobium pertinentia, sicut a prædecessoribus nostris munita sunt, ita & nos auctoritate apostolicæ sedis munimus. In quibus ea propriis exprimenda duximus vocabulis, quæ temporibus nostris per Dei gratiam adquisita, & vestri regiminis dispositioni subjecta noscuntur.

Enumerantur. Tum

Hæc nimirum omnia vestro cœnobio, tamquam membra capiti adhærentia, nos in perpetuum sub jure ac regimine tam tuo, quam successorum tuorum persistere, præsentis paginæ assertione Ascancimus. Nec ulli omnino hominum liceat hæc vestræ subjectioni subtrahere, & a Cluniacensis monasterii jure quibuslibet occasionibus alienare. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularisve persona, hanc constitutionis nostræ paginam sciens, *&c. ut in epistola præcedenti.*

Ego Paschalis, catholicæ ecclesiæ episcopus, subscripsi.

Datum apud villam sancti Hippolyti, per manum Joannis sanctæ Romanæ ecclesiæ diaconi cardinalis ac bibliothecarii, VI. Idus Februarii, Indict. XV. Incarnationis Dominicæ anno MCVI. pontificatus autem domni Paschalis II. anno VIII.

LXX. AD EUMDEM.

Ex bibl. Cluni.

Sancti Wlmari abbatiam illi subjicit corrigendam. Ejus abbates in perpetuum ab aboatibus Cluniacensibus constituantur. Cuivis monacho liceat ad Cluniac. cœnobium transire.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri Hugoni Cluniacensi abbati, salutem & apostolicam benedictionem.

DEsiderium, quod ad religiosum propositum & animarum salutem pertinere monstratur, sine aliqua est, auctore Deo, dilatione complendum. Venerabilis siquidem frater noster Joannes Morinorum episcopus, petente Eustachio Bononiensi comite, sancti Wlmari abbatiam solicitudini tuæ, carissime frater Hugo, corrigendam commisit. Et nos ergo juxta eius desiderium ac deliberationem, præsentis decreti assertione sancimus, ut idem beati Wlmari monasterium, semper in tua, tuorumque successorum ordinatione permaneat. Nec alius illic abbas substituatur, nisi qui vestra fuerit deliberatione provisus. Idem etiam de Menatensi monasterio constituimus, quod jamdiu in vestra ordinatione permansit. Præterea quoniam omnipotens Deus, & ante nostra tempora, & in diebus nostris, præcipuam religionis monasticæ disciplinam in vestro dignatus est monasterio conservare: hanc vobis prærogativam concedimus, ut quisquis ad vos alieni monasterii monachus pro vitæ melioratione transierit, licenter recipiatur, remotis prioris loci querimoniis, ut largiente Domino, salutis, quam quærere videtur, apud vos potiatur effectu. Si quis vero temerario ausu his salutiferis constitutionibus obviam ire præsumpserit, apostolicæ indignationis ultione plectatur, & communionis ecclesiasticæ periculum patiatur.

Ego Paschalis, catholicæ ecclesiæ episcopus, subscripsi.

Datum apud Aquambellam per manum Joannis sanctæ Romanæ ecclesiæ diaconi cardinalis, ac bibliothecarii, II. Nonas Augusti, Indictione XV. incarnationis Dominicæ anno MCVII. pontificatus autem domni Paschalis papæ II. anno IX.

LXXI. AD EUMDEM.

Ex bibli. Cluniac.

Cluniacensibus adjudicat cellam sancti Dionysii de Nongento, adversus Guillelmum abbatem sancti Petri Carnotensis.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri Hugoni Cluniacensi abbati, salutem & apostolicam benedictionem.

QUæ semel juste, rationabiliterque decisa sunt, propter oblivionis incuriam redivivis sæpe liti-

litibus replicantur. Idcirco litteris præsentibus annotamus, qualiter inter vestri cœnobii monachos, & S. Petri Carnotensem abbatem Guillelmum, de sancto Dionysio de Nongento querela cum sua sit replicatione decisa. Idem enim Carnotensis abbas, post domni Urbani papæ decretum, super eadem cella vestros fratres, nobis in Trecensi concilio præsidentibus, calumniis impetebat. Ne qua ergo scintilla jurgii remaneret, perspiciendum duximus quidquid a parte alterutra proferretur. Ostensæ igitur sunt litteræ quædam a Carnotensi abbate, per quas idem locus Joffrido Carnotensibus monachis a Retrocco * comite, sub quadam fuerat conditione commissus: in quibus nulla temporum annotatio, nullus vel episcopi, vel clericorum continebatur assensus. Ad hæc easdem litteras falsas habendas Retroccus comes, ipsius Joffridi filius, qui locum illum una cum Beatrice uxore sua vestro cœnobio obtulerat, asserebat: quia & unus testium, qui subscripti fuerant, supradicti Joffridi frater adhuc superstes, se omnino interfuisse penitus inficiaretur, & easdem litteras alio tempore in capitulo Carnotensi falsatas fuisse narrabat, falsationis illius testem cum jurejurando in medium proferens. Cæterum Joffridi comitis oblatio vestro cœnobio data, & locum, & tempus, & episcopi & metropolitani consensum, & Theobaldi comitis, ejusque filii Stephani favorem, de cujus feudo idem locus fuerat, manifestius continebat. Constitit itaque apud omnes, quia domni Urbani papæ sanctio, apostolicæ gravitatis pondere nitebatur plena. Quapropter ratione judicii, Carnotensis abbatis querela sopita est, & monasterio vestro, supradictæ cellæ in perpetuum statuta possessio. Sane huic nobiscum judicio affuerunt venerabiles episcopi, Leodegarus Bituricensis, Aldo Placentinus, Girardus Engolismensis, Ildebertus Cenomanensis, & nostræ sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalis Landulfus, de titulo S. Laurentii, qui dicitur in Lucina. Igitur & nos sanctioni prædecessoris nostri, nostræ quoque sanctionis robur adjicimus: præcipientes, & penitus interdicentes, ne quis ulterius super hoc negotio vestrum Cluniacense cœnobium inquietare præsumat. Qui vero præsumpserit, canonicæ districtionis animadversione multetur.

Ego Paschalis, catholicæ ecclesiæ episcopus, subscripsi.

Datum Silviniaci, per manum Joannis sanctæ Romanæ ecclesiæ diaconi, VIII. Kal. Junii, Indict. XV. Incarnat. Dominicæ anno MCVII. pontificatus autem domni Paschalis II. papæ VIII.

Bibliothec. Cluniac.

LXXII. AD PONTIUM CLUNIACENSEM ABBATEM.

Privilegia Cluniacensis Monasterii.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio Pontio monasterii Cluniacensis abbati, ejusque successoribus regulariter substituendis in perpetuum.

ET religio Cluniacensis cœnobii, cui Deo auctore præsides, & prædecessoris tui sanctæ memoriæ Hugonis abbatis dulcissima reverendaque dilectio, cogunt nos, fili in Christo carissime Ponti abbas, tuis petitionibus indulgere. Eapropter abbatias, vel prioratus, qui sub prænotati abbatis Hugonis dispositione manserunt, sub tua quoque, vel successorum tuorum dispositione permanere decernimus. *Enumerantur.* *Tum pergit.* In locis autem, quæ sine proprio abbate, diebus domni ac venerabilis Hugonis abbatis fuisse videntur, nunquam aliquis abbatem ordinare præsumat. Illud etiam libertatis Cluniacensi cœnobio firmum haberi sancimus, ut vestri monasterii monachi qui ad sacros sunt ordines promovendi, a quibus malueritis catholicis episcopis promoveantur. Chrisma vero, si opportunitas exegerit, in vestro faciatis monasterio consecrari, vel a quibus volueritis episcopis. Si qua igitur in futurum ecclesiastica sæcularisve persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens, *&c. ut in epistola* LXIV. *ad Hugonem.*

Ego Paschalis, catholicæ ecclesiæ episcopus, subscripsi.

Datum apud Castellium, per manum Joannis sanctæ Romanæ ecclesiæ diaconi cardinalis, ac bibliothecarii, XIII. Kal. Novemb. Indict. III. Incarnationis Dominicæ anno MCIX. pontificatus autem domni Paschalis II. XI.

LXXIII. AD EUMDEM.

Ex biblioth. Cluniac.

Confirmat possessiones ab ipso acquisitas.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, carissimo filio Pontio Cluniacensi abbati, ejusque successoribus regulariter substituendis in perpetuum.

APostolicæ sedis auctoritate debitoque compellimur, pro universarum ecclesiarum statu peragere, & earum maxime quieti, quæ sedi eidem specialius adhærent, ac tamquam jure proprio subjectæ sunt, & ampliori religionis eminent gratia, auxiliante Domino providere. Eapropter petitionibus tuis, fili in Christo carissime Ponti, non immerito censuimus annuendum, ut Cluniacense monasterium, cui Deo auctore præsides, apostolicæ sedis privilegio muniremus. Illas igitur quæ tuæ prælationis tempore acquisitæ sunt, & ab episcopis traditæ, vel per episcopos confirmatæ, nos tibi, tuisque successoribus, & per vos eidem Cluniacensi monasterio confirmamus. In Normannia videlicet, *&c. Enumerantur.* Præterea quæcumque prædia, quascumque possessiones in futurum concessione pontificum, liberalitate principum, vel oblatione fidelium, juste atque canonice poteritis adipisci, firma vobis, vestrisve successoribus, & illibata permaneant. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat idem monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur, eorum pro quorum sustentatione & gubernatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura. Si qua igitur in futurum ecclesiastica quælibet sæcularisve persona, hanc nostræ constitutionis paginam sciens, *&c. ut in epistola præcedente.*

Ego Paschalis, catholicæ ecclesiæ episcopus subscripsi.

Datum Anagniæ, per manum Joannis sanctæ Romanæ ecclesiæ diaconi cardinalis, ac bibliothecarii, VII. Idus Novemb. Indict. VIII. incarnat. Dominicæ Anno MCXIV. pontificatus autem domni Paschalis secundi papæ XVI.

Ex Biblioth. Cluniac.

LXXIV. AD EUMDEM.

Concedit ornamenta pontificalia.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, dilectissimo filio Pontio Cluniacensi abbati, salutem & apostolicam benedictionem.

CUm differentiam donationum, quæ per Dei gratiam fidelibus dantur, enumeraret apostolus, subjunxit, dicens: *Dilectio sine simulatione odientes malum, adhærentes bono, caritatem fraternitatis invicem diligentes, honore invicem prævenientes.* Hanc sine simulatione dilectionem, fili carissime, circa personam tuam per Dei gratiam conservantes, & fratrum, quibus Deo disponente prælatus es, caritatem diligentes; honoris te privilegio prævenire decrevimus. Odientes siquidem malum, bono vos adhærere gaudemus, Deum quippe in vobis diligimus, a quo bonum omne procedit. Monet etiam psalmista, dicens: *Qui diligitis Deum, odite malum.* Igitur concessionem prædecessoris nostri felicis memoriæ Urbani II. quam prædecessori tuo venerabilis memoriæ Hugoni abbati contulit, super mitræ, dalmaticæ, chirothecarum, & sandaliorum usu, in octo præcipuis festivitatibus obtinendo, nos tam tibi, quam successoribus tuis confirmamus. Præterea tibi eorumdem insignium usum personaliter sin gulis festis concedimus, quibus hymnus angelicus a vobis inter missarum solemnia decantatur. Ad exprimendam etiam sine simulatione dilectionem, & honoris præventionem; dalmaticam, qua nos indui solebamus, tuæ dilectioni donavimus: ut nostræ dilectionis memor, & malum semper odisse, & bono indesinenter adhærere, & fratres tibi commissos studeas semper in Domino diligere, & ad conventum Dominicæ congregationis in idipsum efficacius incitare.

Rom. 12.

Psal. 96.

Datum Anagniæ, per manum Joannis sanctæ Romanæ ecclesiæ diaconi cardinalis, VII. Idus Novembris, Indict. VIII.

Ex Severtii Chronol.

LXXV. AD EUMDEM ET CLUNIACENS. MONACHOS.

Reprehendit quod chrisma in monasterio suo consecrari fecerint.

Paschalis episcopus, servum servorum Dei, dilectis filiis Pontio abbati, seu monachis Cluniacensis monasterii, salutem & apostolicam benedictionem.

COnfrater noster Berardus Matisconensis episcopus, partim rogatu nostro, partim probitate sua, erga prædecessorem tuum venerabilem Hugonem abbatem benigne se habuit: & cum Hierusalem iturus discessit, omnia inter vos & ipsum quiete ac pacifice habebantur. Cæterum post discessum ejus non parum jus Matisconensis ecclesiæ perturbastis: quia, quod hactenus factum non est, in monasterio vestro chrisma consecrari feciſtis. Hoc enim per episcopi personam exhibetur ecclesiæ. Rogamus ergo dilectionem vestram, ita hoc plena caritate corrigere: ita etiam in cæteris circa eum vos habere, ut inter vos præteritæ pacis vinculum arctius restringatur. Ipse enim plenius vos diligit, & a vobis plenius est diligendus. Quamobrem præcipimus, ne talia ulterius fiant. Non enim immemores sumus, quanto studio quantaque instantia sategerimus, ut firma inter vos & stabilis concordia permaneret. Quod Aidcirco firmum servari volumus & præcipimus, ne detrimentum ulterius ecclesia patiatur: orantes vos pro nobis misericordia divina custodiat.

Ex tom. Antiqua. ctionis. nisii. I.

OTTONIS EPISCOP. BAMBERGENSIS ad Paschalem papam II. epistola,

Se ab imperatore accepisse episcopatum, sed in eo permanere nolle nisi a pontifice investiatur & consecretur.

Domno patri suo Paschali, sanctæ & apostolicæ sedis universali episcopo, Otto Bambergensis ecclesiæ id quod est, tam devotæ quam debitæ subjectionis orationes & servitium.

QUia totius ecclesiasticæ dignitatis ac religionis firmamentum in Christo petra est, & in Petro ejus discipulo, & ejus successoribus: idcirco ab hac linea, ab hac virga directionis, virga regnorum, pontificatuum, & omnium potestatum in ecclesia, insanum duxi aberrare. Vobis igitur, pater sanctissime, & sanctæ matri nostræ Romanæ ecclesiæ collum devote submittens, auxilium & consilium de rebus meis flagito. In obsequio enim Domini mei imperatoris per annos aliquot degens, & gratiam in oculis ejus inveniens, suspectam habens in manu principis investituram; semel & iterum, cum dare vellet, renui episcopatum. Nunc vero jam tertio in Bambergensi episcopatu me ordinavit; in quo tamen minime permanebo, nisi vestræ permaneat sanctitati per vos me investire & consecrare. Quidquid ergo placeat discretioni vestræ de me, per nuntios mihi significate servo vestro; ne forte in vanum curram, si ad vos currere incipiam. Omnipotens mihi propitiam incolumitatem vestram custodiat.

Ex eod. Tomo Can.

LXXVI. AD OTTONEM BAMBERGENSEM EPISCOPUM.

Paschalis papæ responsio.

Paschalis servus servorum Dei, Ottoni dilecto fratri Bambergensis ecclesiæ electo, salutem & apostolicam benedictionem.

FIlius *sapiens lætificat matrem*. Opera tua & consilium tuum virum præferunt sensatum. Nos igitur honorare, & profectus tuos juvare congruum duximus. Nihil ergo de nostra benevolentia dubitans, tuam nobis quantocius vales præsentiam exhibeto. Certi enim sumus quod divina sapientia etiam malis hominibus bene uti novit.

Prov. 10.

Adiit dein Otho pontificem, & ab eo consecratus est. Vide epist. VIII.

Ex min. Pastoral. tis, eccl.

LXXVII. AD PARISIENSIS ECCLESIÆ CLERICOS.

Galonem Parisiensem episcopum effectum, a se discedentem, ipsis commendat, mittitque cum ampliſſima potestate. Vetat ne majores præbendarii a minoribus hominia suscipiant. Sancti Eligii cœnobium, monialium dissolutione infame, Galonis arbitrio permittit.

Paschalis servus servorum Dei, dilectis filiis Parisiensis ecclesiæ clericis, salutem & apostolicam benedictionem.

ET nobis & vobis gaudendum est, quod post multa quæ vestræ ecclesiæ contigerunt adversa,

sa, Dei vos misericordia respexit. Personam si- A quidem idoneam & sacris canonibus congruentem ad vestræ ecclesiæ gubernationem sua vobis benignitate concessit. Ipsum igitur ad vos redeuntem litterarum commendatione prosequimur: rogantes, ut eum plena affectione diligatis, plena humilitate veneremini. Confidimus enim eum disciplinæ ecclesiasticæ futurum esse custodem, & salutis vestræ sollicitum provisorem. Huic sedulis officiis obedite: & gratiam vobis in eo conciliate cælestem. Hunc ad recuperanda ecclesiæ bona, quæ prædecessorum illius tempore, tam in personis quam in prædiis distracta dicuntur, communibus adjuvate præsidiis. Ad quam causam adjuvante domino strenue peragendam, nostræ auctoritatis ei vicem concessimus: quatenus, B si episcopi, aut quorum parochiani bona ipsa diripiunt, aut quorum in parochiis bona eadem habentur, aut nolunt, aut desides sunt ecclesiæ vestræ justitiam facere: ipse vel interdicendi vel excommunicandi eos, ni satisfecerint, habeat facultatem. Illud sane quod apud quosdam clericorum fieri audivimus, ut videlicet majores præbendarii a minoribus hominia suscipiant: & huic cohibendum præcipimus, & litteris præsentibus, ne fiat ulterius interdicimus. In hujusmodi siquidem conciliatione, & notatur ambitio, & gravius videtur ecclesiæ scandalum generari. De cœnobio sancti Eligii quid agendum sit ejus provisioni commisimus. Dicitur enim & loco importunissimo situm, & inhabitantium desidia tam infame, quam ærumnæ vehementer expositum.

Datum Laterani VIII. Id. April.

NOTÆ GABR. COSSARTII S. J.

Fuit hic Galo Bellovacensis primum, ac deinde Parisiensis episcopus. Ad eum jam Parisiensem, habes supra epistolam insignem Paschalis papæ quartam & sexagesimam, quam debuisset hæc præcedere, si prius in manus nostras venisset. Utramque debemus V. Cl. Vigno Herovallio, vetustorum monumentorum indagatori sagaciissimo & felicissimo.

Quam vero hic a Paschali II. facultatem accipit Parisiensis episcopus excommunicandi cujusvis ex altera D diœcesi, qui ecclesiæ Parisiensis bona retineat, si ejus episcopus vel nolit, vel cunctetur, eum ad satisfaciendum adigere: eamdem aut non multum dissimilem postea Honorius IV. decano & capitulo ejusdem ecclesiæ concessit. *Vobis*, inquit, *auctoritate præsentium indulgemus, ut in laicos super prædictis* (bonis scilicet extra diœcesin Parisiensem constitutis) *injuriam inferentes, si eorum episcopi, eos ad exhibendam vobis satisfactionem debitam cogere recusaverint, ultra mensem postquam a vobis fuerint cum humilitate debita requisiti, liceat vobis censuram ecclesiasticam, præmissa monitione canonica, exercere.* Quæ Honorii epistola est in ecclesiæ Parisiensis utroque Pastoralis MS. cum hoc titulo: *De excommunicandis malefactoribus.*

De sancti Eligii cœnobio explevit Galo datam sibi a Paschali provinciam. Extat in eodem Pastorali minore, ejus præceptum, quo dissolutas moniales eliminat, monasteriumque abbatiæ sancti Petri Fossatensis concedit possidendum, tamquam cellam, in qua monachi minimum duodecim cum priore suo vivant secundum E sancti Benedicti institutum: servata sibi eadem in locum illum potestate, quam ipsius decessores in monialium monasterium habuerant. Quas Galonis litteras anno MCVII. datas, suis litteris Philippus rex eodem anno confirmavit. Sed post mutationes plurimas, hoc tandem sæculo locus idem religiosissimis sancti Pauli clericis a Parisiensi episcopo concessus est.

LXXVIII. AD GUIDONEM ARCHIEPISC. VIENNENSEM.

Ex biblioth. Floriac.

Ipsi episcopatum, & metropolitana jura confirmat, palliumque mittit.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, dilecto fratri Guidoni Viennensi archiepiscopo, ejusque successoribus canonice substituendis in perpetuum.

POtestatem ligandi atque solvendi in cælis & in terra, B. Petro ejusque successoribus, auctore Deo principaliter traditam, illis ecclesia verbis agnoscit, quibus Petrum Dominus allocu- B tus est: *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis.* Ipsi quoque & propriæ firmitas, & alienæ fidei confirmatio, eodem Deo auctore præstatur, cum ad eum dicitur: *Rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, Petre: & tu aliquando conversus, confirma fratres tuos.* Oportet ergo nos, qui licet indigni, Petri residere videmur in loco, prava corrigere, recta firmare & in omni ecclesia ad interni arbitrium judicis sic disponenda disponere, ut de vultu ejus judicium nostrum prodeat, & oculi nostri videant æquitatem. Tuis igitur, frater carissime Guido, justis petitionibus annuentes, sanctam Viennensem ecclesiam cui auctore Deo præsides, apostolicæ sedis auctoritate munimus. Mansuro itaque in perpetuum decreto * licet Gratianopolis, Valentina, C Die, Alba quæ & Vivarium dicitur, Geneva, Maurienna, sanctæ Viennæ ecclesiæ tamquam metropolitanæ, jure perpetuo debeant subjacere. Porro Tarentasiam, ita semper sub primatu Viennensis ecclesiæ permanere decernimus, sicut a sanctis prædecessoribus nostris, Leone, Nicolao, atque Urbano noscitur constitutum. Abbatias quoque tam intra quam extra urbis Viennensis mænia sitas, tuæ fraternitati regendas, disponendasque committimus. Præterea statuimus, ut quæcumque prædia, quæcumque dona, vel a Romanis imperatoribus vel a Burgundiæ regibus, tuæ ecclesiæ data vel reddita sunt, quæcumque hodie possidet, sive in futurum juste & canonice poterit adipisci, firma tibi tuisque successoribus, & illibata permaneant. Ad hæc tam supra nominatorum prædecessorum nostrorum, quam & cæterorum catholicorum sedis apostolicæ pontificum privilegia, de jure seu possessione Viennensis ecclesiæ edita, nos quoque præsentis decreti auctoritate, firma integraque perpetuo permanere decernimus. Pallio ad missarum tantum solemnia illis solummodo diebus uti fraternitas tua meminerit, qui tuis prædecessoribus Romanæ auctoritate ecclesiæ concessi sunt: cujus te volumus per omnia genium conservare. Hujus enim indumenti honor, humilitas atque justitia est. Tota ergo mente fraternitas tua se exhibere festinet in prosperis humilem; & in adversis, si quando adveniunt, inveniatur cum justitia recta; amica bonis, perversis contraria; nullis unquam faciem, pro veritate loquente præbens. Misericordiæ operibus juxta virtutem substantiæ insistens, & tamen supra virtutem insistere cupiens. Infirmis compatiens, bene valentibus congaudens, de alienis gaudiis tamquam de propriis exultans; in corrigendis vitiis pie sæviens, in fovendis virtutibus, auditorum animos demulcens. In ira, judicium sine ira tenens; in tranquillitate, severitatis justæ censuram non deferens. Hæc est, frater carissime, pallii dignitas, quam si sollicite servaveris, quod foris accepisse ostenderis, intus habebis. Frater-

* Forte, vel aliter. H.

nitatem tuam ſupernæ miſerationis dignatio, per tempora longa conſervet incolumem. Scriptum per manum Petri notarii, regionarii ſacri palatii.

LXXIX. AD EUMDEM SEDIS APOSTOLICÆ LEGATUM.

Ex MSS. Ut liti quæ eſt inter Biſuntinos canonicos, & S. Stephani, finem imponat.

COntroverſiam quæ inter Biſuntinos canonicos, & S. Stephani, tanto jam tempore voluta, & revoluta eſt, canonico nunc tandem judicio apud nos noveris eſſe deciſam. Præcipimus igitur ſolicitudini tuæ, ut pro hoc negotio peragendo, & tanti ſcandali lite ſedanda, adhibitis tecum ſapientibus & religioſis fratribus, vel Divionum, vel ad alium competentiorem locum convenias, quo poſſint ſine gravamine perſonas ſibi neceſſarias adducere: ut omni partium animoſitate ſepoſita, ita ſincere, ita liquide, judicii hujus perfectionem accipias: quatinus inter eos nulla ulterius hujus rei lis aut querela remaneat. Teſtes autem hujus quæſtionis probatores, quia de capite parochiæ cauſa gravior agitur, quinque ſint, ſive clerici, ſive laici, qui ſecundum canonicas ſanctiones, de viſu & auditu teſtimonium proferant.

Ex Tom. III. Spicilegii Dacheriani.

LXXX. AD EUMDEM SEDIS APOSTOLICÆ LEGATUM.

De eadem controverſia.

Paſchalis epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Guidoni Viennenſi archiepiſcopo, ſedis apoſtolicæ legato, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

24. q. 1. c. 2. SUper prudentia tua plurimum admiramur, quod in negotio eccleſiæ B. Stephani, clericorum * ipſorum teſtimonium acceptare nolueris: cum B. Gregorius in hujuſmodi cauſis eccleſiarum, * auctoribus probationem imponat. Diverſæ namque ſunt in cauſarum auctoribus ſpecies, nec in omnibus cauſis crimina agitantur. In criminibus ſiquidem accuſatorum, teſtium illa diſtrictio obſervanda eſt, quæ canonibus continetur: ne qui ad probationem domeſtici aſſumantur. Cæterum in poſſeſſionum, vel cæteris hujuſmodi negotiis: hi potiſſimum aſſumendi ſunt, qui eadem negotia tractaverunt, de quorum viſu * & auditu hæſitatio eſſe non debeat. Si ergo iidem clerici idonei ſunt, ab aſſertione cauſæ illius nullatenus repellantur: ſed ſicut aliis litteris deliberatum eſt, inter S. Joannis, & S. Stephani canonicos lis illa plenius decidatur. Ceſſat jam malitiæ zelus, & doloſitatis cavillatio: & prædictarum eccleſiarum negotium juxta litterarum tenorem omnimodis peragatur. Alioquin ad præſentiam noſtram parati prorſus & inſtructi proximo quadrageſimalis concilii tempore revertantur.

Datum Trojæ VI. Kal. Septembris Indictione VIII.

* al. ſuorum. H.

* al. auctoribus. H.

* al vel H.

LXXXI. AD EUMDEM SEDIS APOSTOLICÆ legatum, & alios concilii Viennenſis epiſcopos.

Confirmat quæ in illo concilio ſunt acta.

CUm alicujus morbi detentione, *&c. Extat infra in concilio Viennenſi, anno* 1112.

LXXXII. AD IVONEM CARNOTENSEM, & Ranulfum Santonenſem epiſcopos.

Non eſſe pro altaribus novum cenſum annuum exigendum.

JUxta ſanctorum canonum ſanctiones, *&c. Extat ſupra.*

LXXXIII. AD HENRICUM IMPERATOREM.

Qua inveſtituras ipſi concedit.

REgnum veſtrum, ſanctæ Romanæ eccleſiæ, *&c. Extat infra, in concilio Lateran. II. anno* 1112.

LXXXIV. AD VELLETRANOS.

Ex Tom. Ital. ſacr. Abrogat quæ a Guiberto contra fas inſtituta apud eos erant. Eorum limites definit.

Paſchalis epiſcopus ſervus ſervorum Dei Velletranæ urbis civibus, apoſtolicæ ſedis fidelibus, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

ET prava corrigere, & recta firmare, commiſſi loci, & officii debito commonemur. Idcirco juxta petitionem veſtram omnes pravas conſuetudines, vel exactiones, quas hæreſiarcha Guibertus Ravennat. quondam epiſcopus, mox apoſtolicæ ſedis invaſor impoſuit, de medio veſtræ civitatis penitus abolere, præſentis paginæ auctoritate decernimus. Illam vero benignitatem, quam a prædeceſſore noſtro ſanctæ memoriæ Gregorio VII. civitas veſtra promeruit, nos quoque, tam vobis, quam poſteris veſtris, in apoſtolicæ ſedis fidelitate permanentibus, firma manere ſancimus: ut videlicet loci veſtri potentiores, quibus & vos ſuum jus non negetis, imponere vobis graviora non audeant. Nec ſolum urbis veſtræ habitatores, ſed etiam antiqui fines, ab omni ſæcularis poteſtatis invaſione ſerventur, & infeſtatione ſecuri. Civitatis autem fines dicimus illos, qui pertinentias ſuas longe lateque concludunt. *Deſignat fines illos, & multa loca enumerat.* Hos igitur fines cum detrimento veſtro mutari omnino, apoſtolica interdictione prohibemus: ſtatuentes, ut quod inter eos continetur, ſicut jus eſt uniuſcujuſque, tam vos, quam veſtri heredes, & quibus vos legaliter conceſſeritis, quiete poſſideatis in perpetuum. Quod ſi quælibet parva vel magna perſona, contra hoc apoſtolicum decretum, atque præceptum temerario auſu venire tentaverit, admonita ſemel, & iterum, uſque tertio per convenientes inducias, ſi non reſipuerit, & quod injuſte egerit condigne non correxerit, ſciat ſe centum libras denariorum Papienſium, medietatem cameræ noſtræ, medietatem injuſtitiam patientibus perſoluturam. Scriptum per manum Petri notarii regionarii, & ſecretarii ſacri palatii.

Ego Paſchalis epiſcopus, ſubſcripſi.

Datum Laterani, per manum Joannis ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis, octavo Id. April. Ind. IX. Incarnationis Dominicæ anno MCII. pontificatus autem domini Paſchalis II. anno II.

Tomo I. facr.

LXXXV. AD GUILLELMUM MELPHIENS. EPISCOPUM.

Abrogat Lavellanum episcopatum: Melphiensis possessionis & jura confirmat.

Paschalis episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Guillelmo Melphiensi episcopo, ejusque successoribus canonice promovendis in perpetuum.

PEr apostoli Petri discipulum & successorem Anacletum, apostoli Petri præceptum accepimus, ne in villis, aut municipiis, vel in modicis civitatibus ordinentur episcopi. Magnum enim est ecclesiæ detrimentum, cum episcoporum nomen ac dignitas, frequentia inopiaque vilescit. Hujus nos providentiæ justitia commoniti, præsentis decreti auctoritate, juxta sanctorum patrum statuta sancimus, ne in Lavellano oppido, quod Melphiæ oppidum est, ullo deinceps tempore episcopalis cathedra statuatur: ipsum vero oppidum cum pertinentiis & finibus suis, tibi, venerabilis frater Guillelme Melphiensis episcope, tuisque legitimis successoribus perpetuo regendum, & episcopali jure tenendum, disponendumque firmamus. Præterea villam Salsugæ, Gaudianum, possessiones S. Joannis de Iliceto, ita semper in propria Melphiensis ecclesiæ possessione permanere censemus: sicut a filio nostro duce Rogerio suis temporibus traditæ, & chirographo confirmatæ sunt. Hoc ipsum de Judæorum censu, balnearum redditu, villanorum vectigalibus, molendinis, vineis, agris, ceterisve rebus, quas intra, vel extra civitatem Melphiæ idem dux ecclesiæ vestræ contulit, præsentis privilegii pagina constituimus. Ad hoc quidquid vel proprietario, vel baronali jure ecclesia vestra in præsentiarum obtinet, sive in futurum largiente Domino juste poterit atque canonice adipisci, firma tibi, tuisque successoribus, & illibata permaneant. Porro in legationem ..... ut quicumque deinceps episcopali Melphiensi in ecclesia, Deo auctore, successerint, ab apostolicæ sedis nostræ pontificibus consecrationis gratiam sortiantur. Si qua igitur in crastinum, ecclesiastica, sæculariſve persona, *&c. ut in præcedentibus nonnullis epistolis*

Ego Paschalis, catholicæ ecclesiæ episcopus, subscripsi.

Datum Beneventi, per manus Joannis sanctæ Romanæ ecclesiæ diaconi, III. Kal. Octobr. Ind. x. Incarnat. Dominicæ anno MCII. pontificatus autem domni Paschalis II. papæ, tertio.

Tomo I. l. facr.

LXXXVI. AD GUIDONEM PAPIENSEM EPISCOPUM.

Privilegia, possessiones, & jura Papiensis episcopatus confirmat.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, venerabili Guidoni Papiensium episcopo, ejusque successoribus in perpetuum.

SIcut injusta poscentibus nullus est tribuendus effectus, sic legitima desiderantium non est differenda petitio. Tuis igitur, frater in Christo carissime, precibus annuentes, omnem vestræ ecclesiæ dignitatem per prædecessorum nostrorum privilegia, vel authentica scripta concessam, nos quoque præsentis privilegii auctoritate firmamus. Siquidem fraternitatem tuam inter missarum solemnia pallio decoravimus: & tam tibi, quam successoribus tuis concedimus in processione palmarum, & feriæ secundæ post pascha, equum album equitare udone coopertum, crucem inter ambulandum præferre. Monasterio S. Donati a Ticinensi quondam episcopo in Seovilla fundatum, monasterium sanctæ Mariæ in Cairate, licet extra vestram diœcesim sita videantur, sicut hactenus habita sunt, cum omnibus ad ipsa pertinentibus, in vestra semper ditione ac dispositione habeantur. Cæterum etiam monasteriorum, quæ infra vestræ diœcesis fines sunt, canonica dispositio, & abbatum qui in eis sunt, vel abbatissarum discussio, electio, & consecratio, vestro semper arbitrio conserventur: salvo in omnibus sedis apostolicæ privilegio: quos profecto, vel quorum presbyteros ad vestrum expediat venire concilium. Sane monasteriis, aut capellis aliquibus, præter matricem ecclesiam, baptismum generalem fieri petatur, prohibemus. In quibus si qua forte præcepta contra sacros canones elicita inveniri contigerit, nostris canonicis non præjudicent institutis. Clericos, sanctimoniales, viduas urbis vestræ, sine vestra conscientia nemo præsumat in judicium trahere, aut vim eorum rebus inferre: nec cœmeteriorum, quæ intra vel extra civitatem sunt, curam vobis, aut potestatem subtrahere quælibet persona præsumat: nec ullus unquam cujuscumque dignitatis, aut potentiæ homo, quasi sub obtentu hospitalitatis, in tuo venerabili episcopio, aut domibus sacerdotum tuorum, & omnium clericorum, sine tua, tuorumque successorum voluntate, habitare præsumat: nec in rebus mobilibus aut immobilibus, sive personis cujuscumque conditionis, ad vestram ecclesiam pertinentibus, invasionem, aut violentiam vobis invitis fieri sine legali ratione permittimus. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat eamdem ecclesiam temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare. Sed omnino integra conserventur eorum, pro quorum sustentatione & gubernatione concessa sunt, usibus omnimodis profutura. Si qua sane ecclesiastica, sæculariſve persona, *&c. ut in epistolis præcedentibus.*

Scriptum per manum Joannis scriniarii regionarii, & notarii sacri palatii,

Ego Paschalis, catholicæ ecclesiæ episcop. subscripsi.

Datum Laterani per manum Joannis sanctæ Romanæ ecclesiæ diaconi cardinalis ac bibliothecarii undecimo Kalendas Aprilis, Indict. XIII. anno Dominicæ incarnationis MCV. pontificatus autem domni Paschalis II. papæ VI.

LXXXVII. AD CONSTANTINUM RAVELLENSIS ECCLESIÆ EPISCOPUM.

Ex Tom. I. Ital. facr.

Ejusdem argumenti atque superior.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, venerabili Constantino Ravellensis ecclesiæ episcopo, & successoribus canonice promovendis in perpetuum.

PIæ postulatio voluntatis, effectu debet prosequente compleri: quatenus & devotionis sinceritas laudabiliter enitescat, & utilitas postulata vires indubitanter assumat. Tuis ergo postulationibus, frater in Christo venerabilis Constantine episcope, clementer annuimus: quia devotionis

tuæ

tuæ ſinceritatem erga communem matrem Romanam eccleſiam affectio diutina declaravit. Cujus nimirum merito voluntatis auctore Domino accommodavimus affectum, ut eccleſiæ tibi commiſſæ ſtatus inconcuſſa ſemper ſtabilitate perſiſtat. Per præſentis itaque decreti paginam decernimus, ut Ravellenſis eccleſia, cui per Dei gratiam, & prædeceſſoris noſtri miniſterium, & manus impoſitionem præſides, familiari benignitate ſemper ſub apoſtolicæ ſedis tuitione ſervetur: & quicumque deinceps epiſcoporum, Ravellenſi eccleſiæ Deo diſponente ſucceſſerint, ab ejuſdem apoſtolicæ ſedis pontifice conſecrationis gratiam ſortiantur, ſicut a ſanctæ memoriæ prædeceſſoribus noſtris Victore III. & Urbano II. ſtatutum eſſe cognoſcitur. Omnem quoque Ravellenſis parochiæ ambitum, ſicut ab prædeceſſore tuo reverendæ in Chriſto memoriæ Urſone poſſeſſa eſt, tibi, tuiſque in perpetuum ſucceſſoribus confirmamus. Ad hæc quicquid, vel proprietario jure, vel parochiali, jam præfata eccleſia in præſentiarum obtinet, ſive in futurum largiente Domino juſte poterit atque canonice adipiſci, libera tibi, tuiſque ſucceſſoribus & illibata permaneant. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat eamdem eccleſiam temere perturbare, aut ejus poſſeſſiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare: ſed omnia integra conſerventur, tam veſtris, quam clericorum & pauperum uſibus profutura. Si qua ſane eccleſiaſtica, ſæculariſve perſona, *&c. ut in epiſtola* XXXIX.

Ego Paſchalis catholicæ eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Datum Beneventi per manum Joannis, ſanctæ Romanæ eccleſiæ diaconi cardinalis, III. Kal. Octobr. Indict. X. Incarnationis Dominicæ anno MCII. pontificatus autem domni Paſchalis papæ ſecundi III.

Ex Tom. I. Ital. ſacr.

LXXXVIII. AD OPPIDANOS S. GEMINIANI.

Ne illorum oppidum, illiuſque ager, a Volaterrenſis eccleſiæ poſſeſſione unquam alienetur.

Paſchalis epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, clericis, & laicis univerſis de Caſtello S. Geminiani, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

PAci & ſtabilitati eccleſiæ veſtræ, & nos conſtitutione noſtra, & vos obſervatione veſtra, providere debemus. Idcirco vobis omnibus præſentium litterarum conſtitutione mandamus, & ſucceſſoribus veſtris in perpetuum ſervandum præcipimus: ut oppidum veſtrum, quod S. Geminiani dicitur, cum monte Stafili juxta poſito, & cum univerſo territorio ſuo, nullo unquam modo, nulla occaſione, alienari a poſſeſſione & proprietate Volaterrenſis eccleſiæ patiamini: ſed ſicut hodie eſt, ſic ſemper in proprio Volaterrenſis eccleſiæ jure permaneat. Sane nec epiſcopo, neque cuilibet ejuſdem eccleſiæ miniſtro, facultas ſit ipſum oppidum cum præfato monte in feudum perſonæ alicui dare, locare, vendere, pignoratione vel commutatione contradere: neque marchioni, neque comiti, neque alicui poteſtati liceat idipſum oppidum, ſeu prænominatum montem capere, vel ab eccleſiæ poteſtate ſubtrahere, vel quibuslibet occaſionibus alienare: ſed ſicut ſuperius dictum eſt, ſemper in proprio eccleſiæ jure permaneat. Si quis vero aliter agere præſumpſerit: & qui fecerit, & qui conſenſerit, excommunicationi ſubjaceat. Noveritis autem, fratrem noſtrum Rogerium eccleſiæ Volaterrenſis antiſtitem, ita nobis in hujus conſtitutionis capitulo conſenſiſſe: ut cum fratribus, qui eum ad nos comitati ſunt, fieri ipſe petierit, & ipſe ſubſcripſerit.

Rogerius Volaterrenſis eccleſiæ indignus epiſcopus fieri rogavi, & ipſe ſubſcripſi.

Datum Laterani, per manum Joannis ſanctæ Romanæ eccleſiæ diaconi cardinalis, IX. Kal. Jun. Indict. II. anno Incarnationis Dominicæ MCIV. pontificatus autem domni Paſchalis II. papæ V.

Ex Tom. I. Ital. ſacr.

LXXXIX. AD FLORENTINOS CLERICOS.

Ut dominicis diebus, ac præcipuis feſtis, majoris miſſæ officio, ſicut prius ſolebant, interſint.

Paſchalis epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Florentinis clericis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

ANtiquum morem veſtræ matricis eccleſiæ fuiſſe audivimus, quod clerici de canonicis, & de capellis, tam in dominicis diebus, quam in præcipuis feſtivitatibus, in proceſſionibus, & in officio majoris miſſæ uſque ad perlectum evangelium ſoliti erant convenire. Nunc vero, neſcimus qua occaſione, ab hac debita obedientia, & honeſta ejuſdem eccleſiæ conſuetudine vos ſubtraxiſtis: quod nobis ſchiſma, & eccleſiæ diviſio eſſe videtur. Mandamus igitur vobis, atque præcipimus, ut ad primam eccleſiæ conſuetudinem redeatis, ne canonicam eccleſiæ ſententiam incurratis.

Datum Laterani tertio Idus Martii.

Ex Tom. II. Ital. ſacr.

XC. AD JOANNEM ABBATEM FLORENTINUM.

Privilegium Florentini cœnobii.

Paſchalis epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Joanni abbati, Florentini monaſterii, quod ſanctæ Mariæ dicitur, ejuſque ſucceſſoribus regulariter promovendis in perpetuum.

PIæ poſtulatio voluntatis, effectu, *&c.* Præterea quæcumque hodie pontificum conceſſione, principum liberalitate, vel oblatione fidelium, vel aliis juſtis modis id cœnobium poſſidet, ſive in futurum juſte ac canonice poterit adipiſci: firma vobis, veſtriſque ſucceſſoribus, & illibata permaneant. Laborum quoque veſtrorum decimas, præter quorumlibet contradictionem, tam vobis, quam ſucceſſoribus veſtris in monaſtica religione permanentibus, habendas concedimus: conſecrationes altarium, ſive baſilicarum, ordinationes monachorum, ſeu clericorum monaſterio pertinentium, a Florentino accipietis epiſcopo: ſi quidem gratiam apoſtolicæ ſedis habuerit, & ſi ea gratis, & ſine parvitatis moleſtia voluerit exhibere. Alioquin liceat vobis catholicum, quem malueritis, adire antiſtitem, & ab eo conſecrationum ſacramenta ſuſcipere: qui apoſtolicæ ſedis fultus auctoritate, quæ poſtulaſtis indulgeat. Porro epiſcoporum, ſeu epiſcopalium miniſtrorum actiones omnes ab eccleſiis ſive clericis ejuſ-

dem

dem monasterii removemus. Sepulturam quoque ejusdem loci omnino liberam esse decernimus, ut eorum, qui illic sepeliri desideraverint, devotioni & extremæ voluntati, nisi forte excommunicati sint, nullus obsistat. Si qua ergo ecclesiastica sæcularisve persona, *&c. ut in epist.* XXXIX.

Ego Paschalis catholicæ ecclesiæ episcopus.

Datum Florentiæ per manum Joannis S. R. E. diac. card. ac biblioth. anno Dominicæ Incarn. MCVIII. VIII. Kal. Octobr. Indict. I. pontificatus vero domni Paschalis II. papæ, an. IX.

XCI. AD CLERUM ET POPULUM FLORENTINUM.

Innocentem eorum episcopum declarat: ejus calumniatores officiis & beneficiis privat.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis, clero & populo Florentino, salutem & apostolicam benedictionem.

JAm dudum apud nos confrater noster G. * episcopus vester querelam suam deposuit adversus ecclesiæ vestræ archidiaconum, & ejus socios, videlicet Joannem priorem ecclesiæ S. Laurentii, & Petrum S. Petri de Scaradio, & Rambaldum S. Stephani priorem, quod eum in populo criminaretur simoniacæ pravitatis. Missis itaque litteris, utrique parti agendæ causæ terminum dedimus. Cum in termino venisset episcopus, illi ad præsentiam nostram minime accesserunt, terrorem captionis in itinere prætendentes. Nos autem, ut eis hujusce occasionis diverticula tolleremus, per eundem episcopum, & per episcopum Volterranum ducatum eis omnimode tutum providere curavimus. Archidiaconus quidem, & B. Laurentii prior ad nostram præsentiam convenerunt: cæteri alii nec venerunt, nec pro se nuntios transmiserunt. Tunc præsentibus, eis adversus eos episcopus questus est, quod se ipsius obedientiæ, communionique subtraxerint, quod ipsum in populo simoniaci flagitii criminati sint, quod ejus execrati sint consecrationes, quod adversus eos conspirationem in conventiculis fecerint. Porro illi, præmisso tractationis spatio, se accusatores episcopi, aut illius criminis probatores penitus negaverunt. Collectiones clericorum seu laicorum in ecclesiasticis feciſse asseruerunt, sed propter inquirendum rumoris illius, qui contra episcopum increbuerat, veritatem: in quibus nimirum collectionibus, conspirationis conventicula intelleximus. In cæteris quoque se offendisse confessi sunt. Prolata sunt igitur his causis congruentia sanctorum patrum diversa capitula: Antiochenæ videlicet synodi quintum, de his qui se a ministerio ecclesiastico subtrahunt, & seorsum colligunt: item de conspiratione seu conjuratione, Chalcedonensis synodi octavum decimum: & Callisti papæ ad episcopos per Galliam constitutos, cujus initium est, Conspirationum crimina vestris in partibus vigere audivimus. Item Alexandri papæ, de his qui sanctos persequuntur, aut amovere, aut dilacerare nituntur. Item Stephani papæ, de his qui adversus patres armantur, & qui fratres calumniantur. Nos ergo tantorum patrum auctoritatibus instructi, præfatos viros propria confessione convictos, ab officiis, seu dignitatibus suis sententia judiciali removemus, nisi eis in posterum misericordia subveniatur ecclesiæ: aliisque etiam, qui vocati venire ad nostram præsentiam neglexerunt, idem judicium irrogamus, quoniam eisdem videntur capitulis irretiti. Æquum est enim, ut dilationem sententiæ de absentia non lucrentur: quia confitetur de omnibus * quisque, si subterfugere judicium dilationibus putat. Omnibus igitur vobis præsentium litterarum auctoritate præcipimus, ut episcopum vestrum, tanquam per Dei gratiam catholicum unanimi concordia diligatis, & vereamini. Si qui vero clericorum, aut laicorum, temeraria deinceps præsumptione super hujusmodi episcopum infestaverint: noverint se pertinacia sua, clerici quidem, depositione multandos; laici vero, excommunicationi subjiciendos.

* Forte, *quisquis se subterfugere*. H.

Data Laterani v. Non. Martii, Indict. IX.

XCII. AD GUIDONEM ABBATEM S. STEPHANI LAUDENSIS.

Ex Tom. IV. Ital. sacr.

Privilegium monasterii S. Stephani.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio Guidoni abbati venerabilis monasterii S. Stephani, quod in Laudensi comitatu secus Padum situm est, ejusque successoribus regulariter promovendis in perpetuum.

DIvinis præceptis & apostolicis informamur monitis, ut pro ecclesiarum statu, impigro vigilemus affectu. Postulavit siquidem nos dilectio tua, prædecessorum nostrorum quædam statuta firmare: & per ea, vestri monasterii statum, auctore Deo, munire. Quod ..... monasterium venerabilis comitissa Anselda cum filiis suis Lanfranco, Arduino, & Magnifredo, construxisse, & suis facultatibus ditasse cognoscitur. Per præsentis igitur privilegii paginam apostolica auctoritate statuimus, ut quæcumque prædia, quæcumque bona ab prædicta comitissa, vel ejus filiis, seu ab aliis fidelibus de jure proprio data sunt, quæcumque etiam in futurum eidem monasterio concessione pontificum, liberalitate principum, vel oblatione fidelium dari contigerit: firma vobis, vestrisque successoribus, & illibata permaneant. Confirmamus itaque supradicto S. Stephani monasterio adjacentem villam, & castrum, infra quod idem monasterium constructum est, & cætera, quæ in episcopi Nokeni chirographo continentur. Obeunte te nunc ejus loci abbate, vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia seu violentia præponatur: nisi quem fratres, vel fratrum pars consilii sanioris, vel de suo, vel de alieno, si oportuerit, collegio, secundum Dei timorem, & B. Benedicti regulam, providerint eligendum. Electus autem, ad Romanum pontificem consecrandus accedat. Ad hæc decernimus, ut nulli omnino hominum liceat idem monasterium temere perturbare, aut ejus possessiones temerariis vexationibus fatigare: sed omnia integra conserventur, eorum, pro quorum sustentatione & gubernatione concessa sunt, usibus profutura. Si qua ergo ecclesiastica, sæcularisve persona, *&c. ut in epist.* XXXIX.

Ego Paschalis catholicæ ecclesiæ episcopus.

Datum apud Placentiam per manum Joannis S. R. E. diaconi card. ac bibliothecarii, XVII. Kalend. Decembris, Indict. XV. Incarnat. Dominicæ anno MCVI. pontificatus autem domni Paschalis II. papæ VIII.

XCIII.

Ex Tom VII, Ital. facr.

XCIII. AD PETRUM ACHERUNTINUM ARCHIEPISCOPUM.

Eius electionem confirmat, & jura metropoleos Acheruntinæ: mittit pallium.

Paschalis episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri nostro Petro Acheruntino archiepiscopo, ejusque successoribus canonice promovendis in perpetuum

POtestatem ligandi atque solvendi in cælis, & in terra, B. Petro, ejusque successoribus auctore Deo principaliter traditam illis ecclesia verbis agnoscit, quibus Petrum est Dominus allocutus; *Quæcumque ligaveris super terram, erunt li-* B
Matth. 16. *gata & in cælis: & quæcumque solveris super terram erunt soluta & in cælis.* Ipsi quoque firmitas propriæ, & alienæ fidei confirmatio, eodem Deo auctore prædicatur, cum ad eum dicitur:
Luc. 22 *Rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conversus, confirma fratres tuos.* Oportet ergo nos, qui, licet indigni, Petri videmur residere in loco, pravą corrigere, recta firmare, & in omni ecclesia, ad interni arbitrium judicis, sic disponenda disponere: ut de vultu ejus judicium nostrum prodeat, & oculi nostri videant æquitatem. Fraternitatis igitur tuæ justis petitionibus annuentes, sanctam Acheruntinam ecclesiam præsentis decreti auctoritate munimus: tibi, tuisque successoribus confirmantes quæcum- C
que metropolitano jure præteritis temporibus pertinuisse noscuntur: videlicet Venusinum, Gravinam, Tricaricum, Tarsum, Potentiam: ut tu, tuique legitimi successores, potestatem habeatis canonice & decretabiliter in eis episcopos ordinandi ac consecrandi; salva in omnibus sanctæ Romanæ ecclesiæ auctoritate. Ad hæc statuentes decernimus, ut quæcumque oppida, villæ, vel ecclesiæ parochiales, jure ab eadem ecclesia Acheruntina possidentur, quæcumque bona in præsentiarum juste possidet, sive in futurum juste ac canonice poterit adipisci, firma tibi, tuisque successoribus, ac illibata permaneant: iis nimirum exceptis, quæ sedis apostolicæ privilegiis specialibus muniuntur. Pallium præterea fraternitati tuæ, D
plenitudinem videlicet pontificalis officii, ex apostolicæ sedis liberalitate concedimus: quod te in ecclesia, tantum ad missarum solemnia subscriptis diebus noveris induendum, id est, Nativitatis Domini, Epiphaniæ, Hypapantes, in tribus solemnitatibus beatæ Mariæ, Cœnæ Domini, Sabbati sancti, Resurrectionis, Ascensionis, Pentecostes, Nativitatis S. Joannis Baptistæ, festivi-
Vox omnium orte redundat. H. tatis apostolorum * omnium, Michaelis archangeli, commemorationis omnium Sanctorum, & eorum martyrum, vel confessorum, qui in Acheruntina ecclesia requiescunt; in consecratione ecclesiarum, episcoporum, presbyterorum, & diaconorum: cujusmodi nimirum volumus te per
omnia genium vindicare. Hujus siquidem indu- E
menti honor, humilitas atque justitia est. Tota ergo mente fraternitas tua se exhibere festinet, in prosperis humilem; & in adversis, si quando eveniunt, cum justitia erectum: amicum bonis, perversis contrarium: nullius unquam faciem contra veritatem respicias, nullius unquam faciem premas: misericordiæ operibus juxta virtutem insistas, & tamen insistere etiam supra virtutem cupias: infirmis compatiaris, benevolentibus congaudeas: aliena damna, propria reputes; de alienis gaudeas, tanquam de propriis exultes: in corrigendis vitiis pie sævias; in fovendis virtutibus, auditorum animas demulceas; in ira, judicium sine ira teneas; in tranquillitate autem, securitatis justæ censuram non deseras. Hæc est, frater carissime, pallii accepti dignitas: quam si sollicite servaveris, quod foris accepisse ostenderis, intus habebis. Fraternitatem tuam superna miseratio per tempora multa incolumen conservare dignetur, Amen, amen, amen.

Ego Paschalis catholicæ ecclesiæ episcopus.

Datum Albani per manum Joannis S. R. E. diaconi card. XVI. Kal. Julii, Indict. XIV. Incarnat. Dominicæ MCVI. pontificatus autem domni Paschalis II. papæ VIII.

Ex Tom. V Ital. facr.

XCIV. AD ABBATEM SANCTÆ MARIÆ APUD BANTIUM.

Privilegium hujus cœnobii.

Paschalis episcopus servus servorum Dei, dilecto in Christo filio abbati cœnobii sanctæ Mariæ, quod apud Bantium situm est, ejusque successoribus regulariter promovendis in perpetuum.

CUm universis sanctæ ecclesiæ filiis, & apostolicæ sedis auctoritate, & benevolentia, debitores existamus: illis tamen locis & personis, quæ specialius ac familiarius Romanæ sunt ecclesiæ addictæ, quæque amplioris religionis gratia eminent, propensiores nos convenit eorum tanto studio imminere. Quia igitur beatæ Mariæ cœnobium, cujus * domini auctoritate filii legi- * Forte, domni. H.
timi præsides, Romanæ & apostolicæ ecclesiæ hactenus jure proprio adhæsisse noscuntur: nos pro devotione ac reverentia ejusdem Dei, genitricisque semper virginis Mariæ, ipsum sub nostræ manus protectione specialiter confovemus atque diligimus. Unde tibi, tuisque successoribus, ad prædictæ domus regimen, auctoritatem concedimus, confirmamus: siquidem vobis cœnobium ipsum, & omnia quæ ad illud pertinent monasteria, sive cellas cum suis pertinentiis, videlicet ecclesiam S. Salvatoris, &c.

Hic enumeruntur possessiones illius cœnobii.

Propterea constituimus, ut quæcumque hodie præfatum cœnobium juste possidet, quæque in futurum, pontificum concessione, principum liberalitate, & oblatione fidelium, juste atque canonice poterit adipisci, firma tibi tuisque successoribus, & illibata permaneant; eorum quidem, pro quorum sustentatione ac gubernatione concessa, * usibus omnimodis profutura: salvo tamen * Forte, fructibus, &c.
canonico episcoporum jure, quod in eis habuisse noscuntur. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat idem cœnobium temere perturbare, aut possessiones ad illud pertinentes invadere, vel invasas retinere, minuere, auferre, vel
suis usibus applicare, vel temerariis vexationibus E
fatigare. Obeunte te ejusdem loci abbate, vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi quacumque subreptionis astutia præponatur: nisi quem fratres ejusdem cœnobii, communi consensu, vel fratrum pars consilii sanioris vulgariter cum Dei timore elegerint. Electus autem, ad Romanum pontificem consecrandus accedat. Chrisma, oleum sanctum, consecrationes altarium, sive basilicarum ordinationes, clericorum, cellarum vestrarum fratres, a diœcesanis episcopis accipiant: si quidem catholici fuerint, & gratiam atque communionem apostolicæ sedis habuerint; & si ea impendere gratis, & sine pravitate voluerint. Alias

lias liceat fratribus, a quocumque voluerint catholico episcopo eandem consecrationem & sacramenta percipere. Ad ordinandos vero clausstri monachos, tibi, tuisque successoribus intra monasterium ipsum advocare concedimus, qui nostra fultus auctoritate consentiat, ne vagandi foras occasio permittatur. Super hæc etiam, si infestatione aliqua prægravatus, Romanam sedem appellaveris: non liceat alicui episcoporum, nisi ante Romanum pontificem, vel ejus legatum, aliquam sub occasione judicii violentiam tibi, aut successoribus tuis inferre. Vos ergo, filii dilectissimi, oportet regularis disciplinæ studiis, sollicitudinis ac devotionis insudare: ut quanto a sæculari tumultu liberiores eritis, tanto amplius placere Deo, totis mentis & animæ viribus anheletis: ad indicium autem perceptæ hujus a Romana ecclesia libertatis, annis singulis auri unciam Lateranensi palatio persolvatis. Si qua igitur in crastinum ecclesiastica sæcularisve persona, hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, *&c. ut in epist.* XXXIX.

Scriptum per manus Raynerii scribæ regionarii, notarii sacri palatii,

Ego Paschalis catholicæ ecclesiæ episcopus.

Datum Laterani per manum Joannis sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalis diaconi XI. Kal. Julii, Indict. II. Incarnat. Dominicæ MCIII. pontificatus quoque Paschalis papæ anno V.

om. VII. sacr.

XCV. AD EUSTACHIUM ABBATEM S. NICOLAI.

Privilegium illius abbatiæ.

Paschalis episcopus servus servorum Dei, dilecto in Christo filio Eustachio abbati ecclesiæ S. Nicolai, salutem & apostolicam benedictionem.

PRædecessoris nostri sanctæ memoriæ Victoris III. temporibus, B. Nicolai corpus ex Græcorum partibus transmarinis in Barisanam urbem advectum totus pene orbis agnoscit. Quod videlicet corpus prædecessor noster Urbanus II. loco quo nunc reverentia digna servatur, in crypta inferiori summa cum veneratione recondidit, & altare desuper in honorem domini consecravit. Petitumque est, & concessum dicitur, ut B. Nicolai basilica in eodem loco ædificanda, specialiter sub tutela mox sedis apostolicæ servaretur. Quia igitur, largiente domino basilica eadem, congrua jam ædificatione perfecta est, in loco videlicet juris publici per ducis Rogerii chirographum dato: nos eandem domum, auctore Deo, mox futuram ecclesiam, postulante filio nostro ejusdem ducis germano Boemundo, Barensis nunc civitatis domino, sub tutela apostolicæ sedis accipimus. Præsentis igitur privilegii pagina, apostolica auctoritate sancimus, ut quæcumque prædia, quæcumque bona, vel a prædicto filio nostro Rogerio per B. Petri & nostram gratiam, Apuliæ, Calabriæ, & Siciliæ duce, vel a prænominato fratre ejus nunc Antiocheno principe Boemundo, seu a cæteris Christi fidelibus, supradictæ sanctæ Nicolai ecclesiæ de suo jure jam donata sunt, aut in futurum donari, offerrive contigerit, firma semper, quieta, & illibata permaneant. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat eandem ecclesiam temere perturbare, aut ejus res auferre, vel ablatas retinere, minue-

re, vel temerariis vexationibus fatigare: sed omnia integra conserventur, clericorum & pauperum usibus profutura. Tibi itaque, tuisque successoribus, facultatem concedimus, clericorum culpas, absque episcopi contradictione, debita charitate ac severitate corrigere. Si qua vero in vos gravior querela emerserit, nostræ seu successorum nostrorum audientiæ reservetur. Nulli autem, vel archiepiscopo, vel episcopo, licere volumus, ut ecclesiam ipsam, vel ipsius abbatem, sine Romani pontificis conscientia, vel excommunicatione, vel interdicto cohibeat, quatenus idem venerabilis locus tanti confessoris corpore insignis, sicut per Romanum pontificem prima consecrationis suscepit exordia, sic sub Romani semper pontificis tutela & protectione subsistat. Si quis sane in crastinum archiepiscopus aut episcopus, imperator aut rex, princeps aut dux, comes, vicecomes, capitanus, * stratigo, judex, castaldio, aut quælibet ecclesiastica sæcularisve persona, *&c. ut in epist.* XXXIX.

* Ex Græco στρατηγὸς. Edit.

Scriptum per manum Raynerii, scriniarii, regionarii, & notarii sacri palatii.

Ego Paschalis catholicæ ecclesiæ episcopus.

Datum ad Porticum B. Petri, Rom. XIV. Kal. Decemb. per manum Joannis sanctæ Romanæ ecclesiæ diaconi card. & biblioth. Indict. XIV. Incarnat. Dominicæ ann. MCVI. pontificatus autem Domini Paschalis II. papæ VI.

G. C. Quæ sequuntur Paschalis secundi epistolæ, descriptæ sunt a nobis ex historia novorum Eadmeri, sive Edineri, qui perpetuus Anselmo comes adhæsit, easque ex autographis ipsis in historiam suam retulit.

XCVI. AD HENRICUM REGEM ANGLORUM.

Contra investituras ecclesiasticas.

Paschalis episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Henrico regi Anglorum, salutem & apostolicam benedictionem.

LEgationis tuæ verba, fili carissime, gratanter excepimus: sed vellemus obedientiam promittentis. In quibus nimirum sanctæ Romanæ ecclesiæ illa in tuo regno pollicebaris, quæ tempore tui patris habuerat, eos requirens honores, quos antecessorum nostrorum tempore pater tuus habuerat. Quæ profecto omnia grata in superficie viderentur: interius requisita, & legati tui vocibus exposita, gravia & vehementissima paruerunt. Quærebas enim ut tibi episcoporum abbatumque per investituram constituendorum jus & facultas a Rom. indulgeretur ecclesia: & quod per se solum fieri omnipotens Dominus perhibet, hoc regiæ potestatis fieret. Ait enim Dominus: *Ego sum ostium: per me si quis introierit, salvabitur.* Joan. 10 Cum autem ecclesiæ ostium reges esse arrogant: fit profecto, ut qui per eos ecclesiam ingrediuntur, non pastores sed fures & latrones habeantur, eodem Domino dicente: *Qui non intrat per ostium in ovile ovium, sed ascendit aliunde, fur est & latro.* Ibid. Et quidem si a nobis magnum aliquid tua dilectio postularet, quod cum Deo, cum justitia, cum nostri ordinis salute concedi posset: * graviter utique concederemus. Hoc vero tam grave, tam indignum est: ut nulla ratione, catholica id admittat ecclesia. Facilius ad extrema quælibet B. Ambrosius cogi potuit: quam imperatori, ecclesiæ permittere pote-

* Forte, grassatur. H.

Ambr. l. 1. epist. 24. ad Marcellinam.

ſtatem. „ Reſpondit enim. Noli gravare te im-
„ perator, ut putes te in ea quæ divina ſunt,
„ imperiale aliquod jus habere. Noli te extolle-
„ re, ſed ſi vis diutius imperare, eſto Dei ſub-
Matt. 22. „ ditus. Scriptum eſt: *Quæ Dei, Deo; quæ Cæ-*
„ ſaris, Cæſari. Ad imperatorem palatia perti-
„ nent, ad ſacerdotem eccleſiæ. Publicorum tibi
„ mœnium jus commiſſum eſt, non ſacrorum.
„ Quid tibi cum adultera? Adultera eſt enim,
„ quæ non eſt legitimo Chriſti conjugio copula-
„ ta.“ Audis, o rex, adulteram eccleſiam nun-
cupari, quæ non legitime nupſerit. Eccleſiæ ſi-
quidem ſponſus unuſquiſque æſtimatur epiſcopus,
juxta ſcripturam illam, qua ex fratris uxore frater non ſui nominis filios ſuſcitare præcipitur, &
ſponſæ contemptor a futuro ſponſo diſcalciari
mandatur. Vides igitur, o rex, quam ignominioſum, quam periculoſum ſit, per filios ſuos
matrem adulterio pollui? Si ergo eccleſiæ filius
es, quod utique omnis catholicus Chriſtianus eſt:
permitte matri tuæ legitimum ſortiri conjugium,
ut non per hominem, ſed per Deum & hominem Chriſtum, legitimo ſponſo copuletur eccleſia. Per Deum enim epiſcopos eligi, cum canonice eliguntur, teſtatur apoſtolus Paulus, dicens:
Hebr. 5. *Nec quiſquam ſumit ſibi honorem, ſed qui vocatur*
Ambroſ. *a Deo tanquam Aaron*. „ Et B. Ambroſius: Me-
„ rito, inquit, creditur quod divino eſſet ele-
„ ctus judicio, quem omnes poſtulaviſſent. Et
„ poſt pauca: Ubi univerſorum poſtulatio con-
„ gruit, dubitare nos non oportet, ibi Domi-
„ num Jeſum & voluntatis auctorem, & petitio-
„ nis arbitrum fore, & ordinationis præſulem,
„ & largitorem gratiæ. Præterea propheta Da-
Pſal. 44. vid ad eccleſiam loquens, ait: *Pro patribus tuis*
nati ſunt tibi filii, conſtitues eos principes ſuper omnem terram. Eccleſia filios genuit: eccleſia principes ſtatuit. Poſſemus alia de ſcripturis ſacris teſtimonia & exempla proponere: quibus conſtaret, eccleſiæ ſponſos ac paſtores epiſcopos, non ſæcularium poteſtatum nutu, ſed Chriſti diſpoſitione & eccleſiæ judicio præponendos. „ Unde
„ etiam imperator Juſtinianus ſanxit in legibus
„ ſic: Debet enim prius diſceptari de vita epiſ-
„ copi utrum bona ſit, an reprehenſibilis, & u-
„ trum bonis teſtimoniis muniatur, an non. Et
„ infra. Fiat, inquit, facultas unicuique, ſi ve-
„ lit, contradicere: & ſi quidem ante conſecra-
„ tionem fuerit contradictio facta, non prius con-
„ ſecretur epiſcopus, niſi diſceptatio de contradi-
„ ctione ſit facta, & undique appareat innoxius
„ is, qui ad epiſcopatum vocatur.“ Ecce quod
populi totius eſſe, pronuntiat imperator: hoc ſui ſolius eſſe, regia poteſtas inceſſit. Ipſius etiam imperatoris lege cautum eſt, ut nec profectio, nec ingreſſus ad imperatorem, ſine metropolitani literis, pateret epiſcopo. Quem ergo in curia tua ſine metropolitani literis admittere non debes, eum vis, o rex, in eccleſia principem conſtituere? Monſtruoſum profecto eſt, ut patrem filius generare, homo Deum creare debeat. Sacerdotes namque in ſcripturis ſanctis Deos vocari, tanquam Dei vicarios, manifeſtum eſt. Unde ſanctæ memoriæ Conſtantinus imperator, de epiſcoporum cauſis diſceptare auſus non fuiſſe deſcribitur. Propter hoc ſancta Romana eccleſia & apoſtolica, per prædeceſſores noſtros regiæ uſurpationi & inveſtituræ abominabili vivaciter obviare curavit: & graviſſimis perſecutionibus per tyrannos affecta, uſque ad noſtra tempora non deſtitit. Confidimus autem in Domino, quoniam nec in nobis confidentiæ ſuæ virtutem, eccleſiæ princeps Petrus & epiſcoporum primus amittet.

Porro ſæcularium poteſtatum & regum in eccleſia quod ſit officium, exponit apoſtolus Paulus, dicens: *Dei enim miniſter eſt tibi in bonum. Non* *Rom. 13.*
enim ſine cauſa gladium portat. Dei enim miniſter eſt, vindex in ira ei qui male agit. Et Petrus apoſtolus in eadem verba conſentiens: *Sive regi*, *1. Petr. 2.*
ait, *quaſi præcellenti, ſive ducibus tamquam ab eo miſſis ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum*. Inter iſta, rex, nullius tibi perſuaſio profana ſurripiat, quaſi aut poteſtati tuæ aliquid diminuere, aut nos in epiſcoporum promotione aliquid nobis velimus amplius vendicare. Immo ſi ab hoc propter Deum deſiſtas, quod contra Deum eſſe manifeſtum eſt, quod cum Deo, nec tu exercere, nec nos concedere, aut cum noſtra ſeu tua ſalute poſſumus: quicquid deinceps poſtulaveris, quod cum Deo poſſumus, libentius indulgebimus, & honori tuo & ſublimationi propenſius inſiſtemus. Nec exiſtimes quod poteſtatis tuæ columen infirmetur, ſi ab hac profana uſurpatione deſiſtas. Immo tunc validius, tunc robuſtius, tunc honorabilius regnabis, cum in regno tuo divina regnabit auctoritas. Tunc amicitiam & familiaritatem noſtram firmius obtinebis, & regni tutores B. apoſtolos habere gaudebis. Nec tibi nunc in petitionibus tuis abeſſe poterimus, cui petitionum noſtrarum fautorem dominum adeſſe ſenſerimus. Ipſe omnipotens Deus in cujus manu corda ſunt regum, adſit hortatui noſtro, adſit auditui tuo: ut dum juxta præcepta ejus tuas diſpoſueris actiones, ipſe regnum tuum, pacis & honoris ſui ſtabilitate ac ſublimatione diſponat. Amen.

XCVII. AD HENRICUM ANGLORUM REGEM.

De eodem argumento.

Paſchalis epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo filio Henrico Anglorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

REgi regum domino gratias agimus, qui te in regnum beneplacito ſuæ voluntatis evexit, & tanquam Chriſtianum regem in beneplacito ſuæ voluntatis ineffabili miſericordia cuſtodivit. Rogamus ergo, ut bona regni tui exordia in melius augeat, & uſque in finem ſua in te dona cuſtodiat. Deſeruiſti enim fratris tui regis impietatem, quam divino conſpicis judicio terribiliter vindicatam. Eccleſias libertati reſtituiſti, clerum honorare cœpiſti, & cleri principes epiſcopos, immo in his Chriſtum dominum, venerari. Confidimus itaque quoniam uſque in finem eadem ſapies, & in eadem probitate perſiſtes: niſi ſunt aliqui perverſæ mentis homines, qui cor regum per epiſcoporum & abbatum inveſtituras, divinæ indignationi aptare conantur. Quorum in hac parte conſilia tanquam virus tibi ſunt evitanda, ne illum offendas, *per quem reges regnant, & potentes juſta* *Prov. 8.*
decernunt. Quem profecto ſi propitium habueris, feliciter regnabis, poteſtatemque integram & divitias obtinebis: quem ſi, quod abſit, offendis, non procerum conſilia, non militum ſubſidia, non arma, non divitiæ, ubi ſubvertere cœperit, poterunt ſubvenire. Porro in honore Domini, in eccleſiæ libertate, nos familiares, nos adjutores habebis. Nec opineris quia quiſquam nos a tua divellet amicitia, ſi ab inveſtituris abſtinere, ſi honorem debitum & libertatem a Domino inſtitutam eccleſiæ conſervaris. Eccleſiarum ſiquidem inveſtituras nos S. Spir. judicio regibus & principibus, immo laicis omnibus, interdicimus. Nec enim

nim decet, ut a filio mater in servitutem addicatur, ut sponsum quem non optavit accipiat. Habet sponsum suum regem ac dominum nostrum, qui te misericordia sua in potentia, & probitate custodiat, & a terreno ad cæleste perducat. Amen.

XCVIII. AD OSBERNUM EPISCOPUM.

Ne monachi prohibeantur habere in monasterio suo cœmeterium ad sepeliendos suos.

Paschalis episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Osberno episcopo, & clericis Exceſtrensis ecclesiæ, salutem & apostolicam benedictionem.

ET patrum sanxit auctoritas, & ecclesiæ consuetudinis stabilitas exigit, ut sicut in claustris suis viventes religiosi monachi conversantur: ita & defunctorum corpora infra monasteriorum suorum ambitum requiescant: ut illud ex divino munere cum cordis valeant exultatione cantare: *Hæc requies mea in sæculum sæculi, hic habitabo quoniam eligi eam.* Vos autem, ut audivimus, monachos S. Martini de Bello in vestra civitate conversantes sepeliri infra monasterii sui ambitum prohibetis: & grave est, ut in eo loco quisquam cum devotionis gratia conversetur, unde cadaver suum prævidet omnimodis propellendum. Qua de re dilectioni vestræ præsentia scripta mandamus, præcipientes, & prohibentes, ne ulterius supradictis monachis cœmeterium ad sepeliendos suos interdicatis: sed sicut vobis per antecessoris nostri bonæ memoriæ domini Urbani literas præceptum est, concedatis. Tua autem, frater episcope Osberne, interest, eisdem fratribus cœmeterium benedicere, & eorum religionem ad omnipotentis Dei servitium confovere. Si quis autem huic institutioni contraire tentaverit: venerabili fratri & coepiscopo Anselmo injunximus, ut in eum, tanquam sedis apostolicæ contemptorem, apostolici rigoris ultionem exerceat.

XCIX. AD ANSELMUM CANTUAR. ARCHIEPISCOPUM.

De investituris ecclesiasticis: de clericorum filiis: de Gualensis episcopi causa.

Paschalis episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Anselmo Cantuariensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

ADversus illam venenosam simoniacæ pravitatis radicem, ecclesiarum videlicet investituram, quam valide, quam severe, quam robuste patres nostri præteritis temporibus obviaverint, sapientiæ tuæ satis est manifestum. Reverendæ in Christo memoriæ prædecessoris nostri domni Urbani tempore, apud Barum collecto venerabilium episcoporum & abbatum ex diversis partibus concilio, in quo tua religio & nos ipsi interfuimus, sicut qui nobiscum aderant, reminiscuntur: in eandem pestem, excommunicationis est prolata sententia. Et nos eundem cum patribus nostris spiritum habentes, idem sapimus, & eadem testamur.

De sacerdotum & Levitarum filiis dudum nos tibi scripsisse reminiscaris. Porro si promoti fuerint inventi; & spe promotionis adempta, in eo quo reperti sunt ordine manere voluerint: quia illa eis macula non ex proprii culpa reatus inhæsit, non videtur, si alias digni fuerint, in eos depositionis sententiam dari, ut se iterum negotiis implicent sæcularibus, cum in eis ordinationis tempore propriæ voluntatis arbitrium non remanserit.

Gualensis episcopus causam sacris omnino canonibus obviare non nescit. Cæterum quia inter barbaros barbarice & stolide promotus est, in tuæ fraternitatis arbitrio ponimus: sic tamen ut de cætero in ea regione hujusmodi non præsumatur adversio. Quod super ejusdem episcopi negotio, & aliis rebus, per fideles nuncios dirigimus, tanquam ex nostro ore audias. Munera quæ B. Petro misisti, receepimus cum gratiarum actione: unde ab illo, qui omnium bonorum est retributor, mercedem recipias. Datæ Beneventi, II. Idus Decembris.

C. AD ANSELMUM CANTUARIENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Excommunicatos esse in Lateranensi concilio investiturarum in Anglia fautores.

Paschalis episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Cantuariensi archiepiscopo Anselmo, salutem & apostolicam benedictionem.

DE illata tibi injuria membra ecclesiæ non modicum patiuntur: quia, sicut dicit apostolus, *si* **compatitur unum membrum, compatiuntur & cætera membra.* Licet enim corporali separemur præsentia, unum tamen in capite sumus. Tuas namque injurias ac repulsas æque ac nostras portamus. Illud etiam nos vehementer affligit, quod tua religio regno sublata est Anglico. Quæ enim sunt sine pastore oves, lupus rapit & dispergit. Idcirco de tua ad eos reversione modis quibus possumus laboramus. Unde in concilio nuper habito ex communi fratrum & coepiscoporum sententia deliberatum est, & regis consiliarios qui ad investituræ flagitium illum impellunt, & eos qui ab eo investiti sunt, ab ecclesiæ liminibus repellendos: quia de libera conantur facere ancillam. Quam nimirum sententiam nos sancti Spiritus judicio in comitem de Mellento & ejus complices promulgavimus, & eandem ipsam, in eos, qui sunt investiti a rege, ejusdem sancti Spiritus judicio confirmamus. Regis vero sententia ea ex causa dilata est, quia suos ad nos nuncios in præteritæ paschæ tempore debuit destinare. Datæ Lateranis VII. Kalen. Aprilis.

* Cor. Si quid patitur.

CI. AD WILLELMUM ROTHOMAGENS. EPISCOPUM.

Suspensus erat Willelmus: ad eum scribit pontifex, se Anselmi deprecatoris gratia, quidquid Anselmus indulserit, indulgere.

Paschalis episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Willelmo Rothomagensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

LIcet causæ tuæ qualitas patientiam nostram plurimum gravet: pro reverentia tamen fratris nostri Cantuariensis episcopi, & dilectione latoris præsentium filii nostri Willelmi, qui pro te apud nos vehementius intercesserunt, paterna penes te benignitate movemur. Causam itaque tuam eidem fratri Cantuariensi episcopo commisimus, ut quod ipse indulserit, indulgeamus. Eo nimirum intuitu, ea conditione, ut malos consiliarios, quorum instinctu multas pravitates incurristi, a tua familiaritate repellas. Datæ Beneventi v. Kal. Aprilis.

CII. AD ANSELMUM CANTUARIENSEM EPISCOPUM.

Presbyterorum filios ad sacros ordines promovere Anselmo permittit: Richardum abbatem in communionem suam admittere: cætera, ut pro tempore visum erit, dispensare.

Paschalis episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Anselmo Cantuariensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

DE presbyterorum filiis quid in Romana ecclesia constitutum sit, fraternitatem tuam nescire non credimus. Cæterum quia in Anglorum regno tanta hujusmodi plenitudo est, ut major pene & melior clericorum pars in hac specie censeatur: nos dispensationem hanc sollicitudini tuæ committimus. Eos enim, quos scientia & vita commendat, apud vos ad sacra officia promoveri, pro necessitate temporis & utilitate ecclesiæ concedimus: ut in posterum constitutionis ecclesiasticæ præjudicium caveatur. De persona quoque Richardi Heliensis abbatis, petentibus filiis nostris, Henrico rege, & Willelmo de Warelwast, permittimus ut eam in communionem tuam, præmissa satisfactione, suscipias: & si ad monasterii regimen utilis ejus persona conspicitur, tuæ dispensationi committimus. Cætera etiam quæ in regno illo pro necessitate temporis dispensanda sunt, juxta gentis barbariem, juxta ecclesiæ opportunitates, sapientiæ ac religionis tuæ sollicitudo dispenset. Data III. Kal. Junii.

ANSELMI CANTUAR. ARCHIEP. AD PASCHALEM PP. II. EPISTOLA.

Rogat, per ipsum liceat, episcopatum Lincolniensem dividere in duos, instituto Heliensi.

Domino & patri reverendo Paschali summo pontifici Anselmus ecclesiæ Cantuariensis, debitam obedientiam cum fideli obsequio & orationibus.

QUoniam robur dispositionum quæ utiliter fiunt in ecclesia Dei, de vestræ pendet auctoritate prudentiæ; quando fiunt, ad vestram referendæ sunt notitiam & judicium: ut, cum apostolico assensu fuerint confirmatæ, nulla præsumptione a posteris, quæ salubriter statutæ sunt, queant violari; sed ratæ permaneant in perpetuum. In Anglia est quidam episcopatus, scilicet Lincolniensis, cujus diœcesis tam ampla est, ut ad ea quæ non nisi ab episcopali persona fieri queunt, unus episcopus plene sufficere non possit. Quod cum contideraret rex, & episcopi, & principes, & alii rationabiles & religiosi viri regni Anglorum: ad utilitatem ecclesiæ visum consilium est, episcopatum præfatum in duos dividere; ita ut sedes episcopalis in quadam abbatia, quæ sita est in insula vocata Heli, & est intra præfatam diœcesim, constituatur, monachis ibidem permanentibus, sicut sunt multi episcopatus, qui monachos in matre ecclesia habent, non canonicos. Quod libenter ipse concedit episcopus Lincolniensis Robertus nomine: quia pro iis quæ assumuntur de sua ecclesia ad instaurandum novum episcopatum in Heli, tantum ecclesiæ Lincolniensi restauratur, ut ipse sufficiens & gratum sibi esse fateatur. Cui rei mihi, tum propter prædictam necessitatem, tum propter multitudinem prædictorum qui in hoc consentiunt visum est, ut, sal-

A va vestra auctoritate, assensum præberem. Precatur igitur suppliciter mea parvitas, quatenus hoc quod pro utilitate ecclesiæ sic dispositum est, vestra auctoritate in perpetuum roboretur: ne a posteris ulla præsumptione, quod bene statutum fuerit, violetur. Oramus Dominum omnipotentem, ut ecclesiæ suæ vos in diuturna prosperitate custodiat.

CIII. AD ANSELMUM CANTUAR. ARCHIEPISCOPUM.

Concedit, quod Anselmus postularat.

Paschalis episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Anselmo Cantuariensi archiepiscopo, & cæteris comprovincialibus episcopis, salutem & apostolicam benedictionem.

INter cætera regna terrarum, ad apostolicæ sedis dilectionem atque obedientiam, Anglorum regnum specialiter pertinere, apostolicæ sedis scripta, & Anglicarum historiarum series manifestabunt. Quæ nimirum causa sollicitudinem nostram propensius impellit, illius regni ecclesias familiarius confovere, & earum dispositionibus sollicitius invigilare. Lincolniensem itaque episcopatum tam spatiosum ex filii nostri regis vestrisque litteris cognovimus: ut ad ea quæ episcopalis sunt officii peragenda, unus nullatenus sufficere possit episcopus. Quapropter ex voluntate Lincolniensis episcopi postulat a nobis idem carissimus filius noster & Christianissimus rex Anglorum Henricus, quatenus in parte una episcopatus ipsius ex apostolicæ sedis permissione, novus episcopatus constituatur, in loco videlicet qui Eli vocatur. Cujus nos petitionibus, quia religiosæ videbantur, assensum libenter præbuimus, & episcopatum in loco præfato constituendi, ex apostolica auctoritate, licentiam damus; statuentes, ut sedes episcopalis in loco prædicto constituta, omni deinceps tempore perseveret. Parochiam quoque quam vestra fraternitas cum prædicto fratre Lincolniensi episcopo, & regis providentia, eidem episcopatui assignaverit, perpetuo possideat. Porro de monasterio, in quo sedes episcopalis constituitur, Anglicorum monasteriorum, in quibus episcopi constituti sunt, consuetudo servabitur. Hujus constitutionis conservatores, omnipotentis Dei & apostolorum suorum benedictione perpetuo perfruantur. Amen.

CIV. AD HENRICUM ANGLORUM REGEM.

Ex notis S. deni ad E. merum.

De eodem argumento. Perierunt litteræ regis, ad quas respondet.

Paschalis episcopus servus servorum Dei, dilecto in Christo filio Henrico glorioso regi Anglorum, salutem & apostolicam benedictionem.

OMnipotenti Deo gratias agimus, qui talem te regem nostris temporibus constituit, qui & terrenum regnum sapienter ad honorem Dei gubernas, & æterni regis solicitudinem ante oculos mentis portas. Postulasti siquidem a nobis per litteras; ut in loco, qui Eli dicitur, novus ex apostolica auctoritate episcopatus constituatur: quia Lincolniensem episcopatum tantæ magnitudinis esse dixisti, ut ad peragenda ea quæ episcopalis sunt officii, unus episcopus nullatenus sufficere possit. Pro quo & devotionem tuæ voluntatis laudamus, & dis-

& dispositioni assensum præbemus: ita tamen, ut in celebri loco constituatur, ne nomen episcopi, quod absit, vilescat. Ad hoc enim episcopus constituitur, ut populum Dei, & verbo doceat, & vita informet: & ad verum pastorem Domini, commissarum sibi animarum lucra reportet. In iis quoque de quibus rogasti, licet quædam ibi inordinata videantur, tuæ tamen voluntati refragari nequaquam valemus. Novit præterea gloria vestra, domnum Hervæum episcopum, quem vita & scientia commendat non modica, nimia barbarorum ferocia & persecutione de sede sua expulsum, & multa fidelium fratrumque suorum cæde fuisse fugatum. Cujus ut scientia fructum, qui non perit, afferre, & vita bonum valeat Dei populo exemplum præbere: volumus, & rogamus, si qua eum apud vos vacans ecclesia vocaverit, ibi auctoritate apostolica constituatur, ne infructuoso diu silentio torpeat, qui vitæ documenta cælestis in scientia & moribus portat. Omnipotens Deus apostolorum suorum precibus & vos & prolem vestram custodiat, & cæleste post terrenum vobis regnum concedat. Datum XI. Kal. Decembris.

CONVENTUS FRATRUM ECCLESIÆ Cantuar. ad Paschalem epistola.

Petunt ut Radulfum episcopum Roffensem, quem elegerunt Cantuariensem archiepiscopum, confirmet, eique pallium mittat.

Domino sancto universalis ecclesiæ summo pastori Paschali, conventus ecclesiæ Christi Cantuariensis, fideles orationes, & totius sanctæ devotionis obsequium.

NOtum esse non dubitamus glorioſæ paternitati vestræ, pie Domine, quod ecclesia Cantuariensis mater nostra, sanctæ scilicet Romanæ ecclesiæ specialis filia, jam ab obitu beatæ memoriæ patris nostri Anselmi archiepiscopi, per quinquennium cura pastoralis officii, peccatis nostris exigentibus, sit destituta. Nuper autem respectu misericordiæ Dei, adunato conventu totius Anglici regni in præsentia glorioſi regis nostri Henrici, electus a nobis & clero & populo est ad regimen ipsius ecclesiæ Radulfus Roffensis episcopus, nobis sufficientissime cognitus, & propter vitæ suæ meritum & sanctæ conversationis effectum toti regno valde acceptus. Huic electioni affuerunt episcopi, abbates, & principes regni, & ingens populi multitudo, consentiente domino nostro rege, & eamdem electionem laudante, suaque auctoritate corroborante. Quoniam igitur ita se res habet, mittimus ad vos, modis quibus possumus supplicantes, ut quem ad sublevationem & consolationem ecclesiæ suæ Deus, & quantum nobis datur intelligi, elegit: vestra sancta auctoritate, in quo electus est, confirmetis, & ei pallium, quod omnes antecessores sui a sacratissima sede beati Petri consecuti sunt, transmittere dignemini: ne sanctitate vestra aures pietatis suæ precibus nostris, quod Deus avertat, non inclinante, in pristinas miserias aliquo eventu ecclesia nostra, filia vestra, relabatur. Ipsemet enim tanta corporis imbecillitate gravatur: ut non sine magno periculo sui, & detrimento omnium nostrum valeat hoc tempore vestigiis vestris se præsentare. Sanctum apostolatum vestrum omnipotens Deus ad honorem suæ sanctæ ecclesiæ per multa tempora incolumem conservare dignetur, dignissime pater, Amen.

CV. PASCHALIS PAPÆ II. ad Henricum Anglorum regem.

Permittit transferri Radulfum a Roffensi sede ad Cantuariensem. Quod tamen injussu sedis apostolicæ id susceptum sit, reprehendit: ut & alia nonnulla.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio Henrico illustri Anglorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

CUm de manu Domini largius honorem, divitias, pacemque susceperis: miramur vehementius, & gravamur, quod in regno potestateque tua B. Petrus, & in B. Petro Dominus, honorem suum, justitiamque perdiderit. Sedis enim apostolicæ nuncii, vel literæ, præter jussum regiæ majestatis, nullam in potestate tua susceptionem aut aditum promerentur. Nullus inde clamor, nullum inde judicium ad sedem apostolicam destinatur. Quamobrem multæ apud vos ordinationes illicitæ præsumuntur: & licenter delinquunt, qui delictorum deberent licentiam cohibere. Nos tamen usque adhuc in his omnibus ampliori potentia usi sumus, sperantes per tuæ probitatis industriam omnia corrigenda. Quid enim honoris, quid opulentiæ, quid tibi dignitatis imminuitur, cum beato Petro debita in regno tuo reverentia conservatur? Hæc nimirum tanto nobis indigniora sunt: quanto familiarius regnum vestrum, veterum regum temporibus, sedi apostolicæ adhæsisse cognoscimus. Legimus quippe, reges ipsos apostolorum limina visitasse, & illic usque ad obitum commoratos. Legimus, nonnullos ecclesiarum præpositos & magistros, ultro illuc a Romanis pontificibus destinatos. Pro his igitur apud vos pertractandis & corrigendis, carissimum filium Anselmum familiarem tuum, nunc sancti Sabæ abbatem, ad tuam excellentiam destinavimus: per quem etiam tuæ & episcoporum petitioni in causa Cantuariensis episcopi, quamvis contra auctoritatem sedis apostolicæ, satisfecimus: sperantes, & vos deinceps sedi apostolicæ in suæ dignitatis justitia satisfacturos. Alioquin, si suam vos beato Petro justitiam subtraxeritis: ipse quoque in posterum suæ vobis subtrahet beneficia dignitatis. Quæ minus literis continentur, vivis legati vocibus explebuntur. Omnipotens Deus sua te dextera protegat, & in sua dilectione perficiat. Eleemosyna beati Petri, prout audivimus, ita perperam doloseque collecta est: ut neque mediam ejus partem hactenus ecclesia Romana susceperit. Quod totum tibi, sicut & alia, imputatur: quia præter voluntatem tuam nihil in regno præsumitur. Volumus igitur, ut eam deinceps plenius colligi facias, & per præsentem nuntium mittas.

Datæ Lateranis III. Kal. Aprilis.

CVI. AD CANTUARIENSES

De eodem argumento.

Paschalis episcopus servus servorum Dei, Cantuariensis ecclesiæ filiis, salutem & apostolicam benedictionem.

ECclesiæ vestræ legatos benigne suscepimus, tamquam viros religiosos, atque prudentes: sed legatio, quam ad nos cum vestris literis attulerunt, nobis non ingrata tantum, sed etiam gra-

gravis fuit. Significabatur enim Roffensis episcopi ad metropolim vestram facta translatio: quod præter scientiam & convenientiam nostram præsumi omnino non debuit, quia sanctorum patrum decretis inhibitum prorsus agnoscitur. Pro religione tamen & honestate personæ, quæ translata dicitur, nos hanc præsumptionem vestram toleramus: sed nostrum in proximo legatum ad vos dirigemus, largiente Domino, qui super hoc negotio, quæ fuerint disponenda, disponat. Datæ Laterani XII. Kal. Martii.

CVII. AD HENRICUM REGEM & episcopos Angliæ.

Reprehendit quod inconsulto pontifice multa perperam agant.

Paschalis episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Henrico illustri regi, & episcopis Anglici regni, salutem & apostolicam benedictionem.

QUaliter ecclesia Dei fundata sit, non est a nobis nunc temporis differendum. Hoc enim plenius evangelii textus, & apostolorum literæ profitentur. Qualiter vero ecclesiæ status præstante Domino perseveret, & referendum nobis est, & agendum. A sancto siquidem Spiritu, ecclesiæ dictum est: *Pro patribus tuis nati sunt tibi filii, constitues eos principes super omnem terram.* Super qua constitutione Paulus apostolus præcipit, dicens: *Manum cito nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis.* Quam ejusdem apostoli sententiam beatus Leo doctor exponens, ait: „ Quid est cito manum imponere, „ nisi ante ætatem maturitatis, ante tempus examinis, ante meritum laboris, ante experientiam disciplinæ, sacerdotalem honorem tribue„ re non probatis? “ Qua igitur ratione Angliæ regni episcopis sacerdotalis honoris confirmationem tribuere possumus, quorum vitam, quorum scientiam nulla probatione cognoscimus? Ipse caput ecclesiæ Dominus Jesus Christus cum pastori primo apostolo Petro ecclesiam commendaret, dixit: *Pasce oves meas, pasce agnos meos.* Oves quippe in ecclesia, ecclesiarum præpositi sunt, qui Deo filios generare, ipso donante, consueverunt. Quomodo ergo vel agnos vel oves pascere possumus, quos neque novimus, neque vidimus? quos neque audimus, neque ab ipsis audimur? Quomodo super eos illud Domini præceptum implebimus, quo Petrum instruit, dicens: *Confirma fratres tuos.* Universum siquidem terrarum orbem Dominus & magister noster suis discipulis dispertivit: sed Europæ fines Petro singulariter commisit & Paulo. Nec per eorum tantum, sed per successorum discipulos, ac legatos, Europæ universitas conversa est, & confirmata. Unde usque ad nos, licet indignos eorum vicarios, hæc consuetudo pervenit: ut per nostræ sedis vicarios graviora ecclesiarum per provincias negotia pertractarentur, seu retractarentur. Vos autem inconsultis nobis, etiam episcoporum negotia definitis, cum martyr Victor ecclesiæ Romanæ pontifex dicat: „ Quamquam comprovin„ cialibus episcopis, accusati causam pontificis „ scrutari liceat: non tamen definire, inconsul„ to Romano pontifice, permissum est. Zephy„ rinus quoque martyr & pontifex: Judicia, in„ quit, episcoporum, majoresque causæ, a sede „ apostolica, & non ab alia sunt terminanda. Vos oppressis apostolicæ sedis appellationem subtrahitis: cum sanctorum patrum conciliis decretisque sancitum sit, ab omnibus oppressis ad Romanam ecclesiam appellandum. Vos præter conscientiam vestram decreta synodalia celebratis, cum Athanasius Alexandricæ ecclesiæ scribat: *Alib.*
„ Scimus in Nicæa magna synodo trecentorum „ decem & octo episcoporum, ab omnibus con„ corditer esse corroboratum, non debere absque „ Romani pontificis scientia, concilia celebrari. “ Quod ipsum scriptis suis sancti pontifices firmaverunt: & aliter acta concilia, irrita statuerunt. Videtis igitur, & vos contra sedis apostolicæ auctoritatem plurimum excessisse, & dignitati plurimum subtraxisse: & nobis pro nostri officii debito imminere, ut probatos habeamus, quibus sacerdotalem conferimus dignitatem: ne contra apostolum, manum citius cuique imponentes, communicemus peccatis alienis: quia juxta beati Leonis sententiam: „ Gravi se- *Leo.*
„ metipsum afficit damno, qui ad suæ dignita„ tis collegium sublimat indignum. “ Vos præter auctoritatem nostram, episcoporum quoque mutationes præsumitis: quod sine sacrosanctæ Romanæ sedis auctoritate ac licentia fieri, novimus omnino prohibitum. Si ergo in his omnibus sedi apostolicæ dignitatem, ac reverentiam servare consentitis: nos vobis, ut fratribus & filiis, caritatem debitam conservamus: & quæ vobis ab apostolica ecclesia concedenda sunt, benigne ac dulciter, Domino præstante, concedimus. Si vero adhuc in vestra decernitis obstinacia permanere: nos juxta evangelicum dictum, & apostolicum exemplum, pedum in vos pulverem excutiemus, & tamquam ab ecclesia catholica resilientes, divino judicio trademus, dicente Domino: *Qui non colligit mecum, dispergit; & qui non est mecum, adversum me est.* Deus autem omnipotens & nobiscum vos in ipso esse, & nobiscum vos in ipso colligere, ita concedat: ut ad æternam ejus unitatem, quæ id ipsum permanet, pervenire concedat. Data Lateran. Kal. Aprilis, Indict. VIII.

Psal. 44.
2. Tim. 5. 1
Leo.
Joan. 21.
Luc. 22.
Victor papa.
Zephyrinus.
Luc. 11.

APPENDIX AD EPISTOLAS PASCHALIS PAPÆ II.

CXVIII. AD ABBATEM ET MONACHOS monasterii Becensis.

Paschalis episcopus servus servorum Dei dilectis filiis Willelmo Abbati & universæ congregationi Beccensis monasterii salutem & apostolicam benedictionem. Ex Bal. Miscell. t. 7. p. 13. seq.

APostolicæ sedis dignitas exigit per universas Dei ecclesias recta disponere & quæ ab aliis recte dispositа sunt confirmare. Significastis siquidem nobis venerabiles fratres Willelmum Rothomagensem, Ivonem Carnotensem, Gofridum Parisiensem Episcopos singulas in parochiis suis Ecclesias vestro monasterio in salarium contuliſſe, videlicet in Rothomagensi Ecclesiam sancti Petri de Ponte Isaræ, in Carnotensi Ecclesiam sancti Nigasii de Mellento, in Parisiensi Ecclesiam sanctæ Honorinæ de Confluentio. Et nos igitur quieti vestræ in posterum providentes, easdem Ecclesias vobis vestrisque successoribus confirmamus, ut sicut ab eisdem Episcopis dispositum est, semper in vestri monasterii possessione permaneant. Si quis autem temerario ausu easdem Ecclesias a monasterii vestri corpore distrahere ac separare præsumpserit, beati Petri gladio & apostolicæ ipsius Ecclesiæ ultione plectatur.

Data

Data Lateranis 11. Idus Aprilis anno ab in- A carnatione Domini MCIV. indictione X.

CIX. AD ROBERTUM EPISCOPUM Coventranum.

Paſchalis epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Roberto Conventrano Epiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

PEr Petri Apoſtoli diſcipuli ſucceſſorum Anacletum Petri Apoſtoli præceptum habemus ne in villis ſive caſtellis aut modicis civitatibus ordinentur Epiſcopi. Ab eodem etiam Pontifice vel poſterioribus patribus conſtitutum eſt ut ſacerdotes ad quamcumque conſtituti fuerint Ec- B cleſiam, in eam vitæ ſuæ diebus debeant perdurare. Hujus nos juſtitiæ ratione commoniti, cariſſime frater & coepiſcope Roberte, providendum duximus ne tua vel ſucceſſorum tuorum cathedra in poſterum fluctuet; quia & Lichefeldenſis locus & Ceſtrenſis villa, ubi prædeceſſoribus tuis vel tibi hactenus ſedes fuerunt, pro exiguitate ac paupertate ſui epiſcopalis dignitatis ſolium non merentur. Statuimus ergo ut apud Coventriam deinceps tam tibi quam ſucceſſoribus tuis in perpetuum epiſcopalis cathedra conſervetur. Porro monachi qui apud eundem locum beatæ Mariæ monaſterio converſantur ſemper ſub tua ſeu ſucceſſorum tuorum obedientia maneant & in ipſa epiſcopali Eccleſia divinorum officio- C rum debita peragant, prout in Cantuarienſi Eccleſia per beatum quondam Auguſtinum novimus inſtitutum & ſanctiſſimi patris ac prædeceſſoris noſtri Gregorii Doctoris Eccleſiæ catholicæ aſſertione ſancitum; nec cuiquam omnino ſucceſſorum tuorum liceat monaſticæ diſciplinæ viros ab ipſa Eccleſia removere aut eis poſſeſſiones aut bona cætera auferre quæ ab egregiæ memoriæ Leobrico Comite ipſius cœnobii fundatore vel aliis fidelibus ad monachorum ſumptus oblata & comparata ſunt vel in futurum offerri Domino diſponente contigerit. Ad hæc adjicientes decrevimus ut nulli omnino hominum liceat eandem Eccleſiam temere aut ejus poſſeſſiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, vel temerariis D vexationibus fatigare, ſed omnia integre conſerventur eorum, pro quorum ſuſtentatione & gubernatione converſa ſunt uſibus omnimodis profutura. Si qua ſane eccleſiaſtica ſæculariſve perſona hanc noſtræ conſtitutionis paginam ſciens contra eam temere venire tentaverit, ſecundo tertiove commonita ſi non ſatisfactione congrua emendaverit, poteſtatis honoriſque ſui dignitate careat, reamque ſe divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat & a ſacratiſſimo corpore & ſanguine Dei & Domini redemptoris noſtri Jeſu Chriſti aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat. Cunctis autem eidem loco juſta ſervantibus ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti; quatinus & hic fructum E bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Scriptum per manum Rayniarii ſcriniarii ſacri palatii. Ego Paſchalis catholicæ Eccleſiæ Epiſcopus. Datum Laterani per manum Joannis ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Diaconi Cardinalis XIIII. Kal. Maii, indictione decima; dominicæ incarnationis anno Domini MCIV. pontificatus autem domini Paſchalis ſecundi Papæ III.

CX. AD MONACHOS SANCTI ÆGIDII.

Paſchalis epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis monaſterii ſancti Ægidii monachis ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

MOnachorum ſtatus a ſæculo omnino diviſus eſt ut cohæreat Deo. Aliis enim licet & Deo ſervire & ſæculum non relinquere. Monachis autem nec corpora licet nec voluntatem habere in propria poteſtate, ut in eis illud dominicum impleatur: *Non veni facere voluntatem meam, ſed ejus qui miſit me.* Unde dilectionem veſtram literis præſentibus commonemus ut omni niſu omnique ſtudio divinæ dilectioni vos arctius aſtringatis, & poſtpoſitis vanitatibus ſæculi, pleno mentis affectu Dei ſemper faciem inquiratis. Propter quod opportunum vobis eſt ut ſicut a prioribus veſtris diſpoſitum eſt, Cluniacenſis ordinis diſtrictionem efficacius teneatis; nec ſi aliter feceritis, & hominum detractationibus pateatis, & apoſtolicæ ſedis indignationem gravius incurratis. Cluniacenſis enim monaſterii ordo multis locis per Dei gratiam religionis amplioris lumen infudit. Data Beneventi III. Kal. Julii.

CXI. AD WILLELMUM ARCHIEPISCOPUM ROTHOMAGENSEM.

Paſchalis epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri Willelmo Rothomagenſi Archiepiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

TUroldum Bajocenſem Epiſcopum in proximis Kalendis Octobris pro cauſæ ſuæ definitione ante confratrem noſtrum Lugdunenſem Epiſcopum venire præcepimus. Cæterum quia eum necdum reveſtitum audivimus, inducias ei uſque in Paſcha proximum prorogavimus. Tunc autem ante confratrem noſtrum Anſelmum Cantuarienſem Archiepiſcopum vice noſtra cauſa eadem penitus finiatur, nobis plenius intimanda, aut ante præſentiam noſtram una cum adverſariis ſuis Epiſcopus ipſe conveniat. Data Salerni III. Kal. Aprilis.

CXII. AD CANONICOS ECCLESIÆ CARNOTENSIS.

Ex Dacherii, Spicileg. t. 3. p. 440. edit. in fol.

Paſchalis epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, Carnotenſis Capituli Clericis ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QUoniam pravas conſuetudines in domibus & rebus Carnotenſis Epiſcopi defuncti vel depoſiti, Comites quondam Carnotenſes habuerunt, veſtra memoria recognoſcit: fratris autem noſtri Ivonis Carnot. Epiſcopi labore & induſtria ab egregio Comite Stephano, ſicut ſcitis, impetratum eſt, ut eaſdem conſuetudines abdicaret. Nos autem ne quis ulterius eadem præſumat, decreti noſtri pagina interdiximus. Nunc veſtram ſollicitudinem præmonemus, & monentes præcipimus, ut ſi forte aliqui Carnotenſium Comitum, vel Miniſtrorum eorumdem aliquando cupida temeritate, & temeraria cupiditate libertatem a Comite conceſſam a nobis confirmatam infregerint, tamquam Eccleſiaſtici juris pervaſores a vobis, vel ſucceſſoribus veſtris excommunicentur, & eis Eccleſiæ tam civiles quam ſuburbanæ uſque ad ſatisfactionem claudantur. Addimus etiam, ut ſi Epiſcopus amittendi Epiſcopatum timore, vel

ele-

electus in Episcopum, acquirendi ambitione, illius sacrilegii patratores absque satisfactione absolverit vel supportaverit, tamquam sacrilegii particeps & Episcopatus emptor, abdicetur. Novis siquidem moribus novum convenit antidotum adhiberi, & Ecclesiæ salutem modis omnibus conservari. Datum Laterani VII. Kalend. Aprilis.

CXIII. AD BERENGARIUM EPISCOPUM GERUNDENSEM.

De privilegiis Ecclesiæ Gerundensis.

Ex Append. ad Marcam Hispan. pag. 743.

Paschalis Episcopus servus servorum Dei venerabili fratri Berengario Gerundensi Episcopo ejusque successoribus canonice substituendis in perpetuum.

SIcut injusta poscentibus nullus tribuendus est effectus, sic legitima desiderantium non est differenda petitio. Tuis itaque, frater in Christo carissime Berengari, precibus annuentes, ad perpetuam sanctæ Gerundensis Ecclesiæ pacem ac stabilitatem præsentis decreti auctoritate sancimus ut universi parochiæ tuæ fines, sicut a tuis antecessoribus usque hodie possessi sunt, ita omnino integri tam tibi quam tuis successoribus in perpetuum conserventur, qui videlicet fines a meridie Barchinonensis, ab oriente Ausonensis, ab Aquilone Urgellensis & Helenensis parochiæ limites tangunt, ab occidente in mare pertingunt. Confirmamus etiam eidem Gerundensi Ecclesiæ C universa quæ ad eam in præsenti Indict. VIII. videntur legitime pertinere & quæcumque in futurum juste atque canonice poterit adipisci. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat eandem Ecclesiam temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur tam tuis quam clericorum & pauperum usibus profutura. Illud autem omnino interdicimus, ne liceat ejusdem Ecclesiæ clericis præbendas aut possessiones ejusdem Ecclesiæ retinere & suis usibus vendicare postquam eos ad episcopatum vel abbatiam vel alias præp situras aliarum Ecclesiarum transire contigerit. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularisve persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove commonita si non satisfactione congrua emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo corpore ac sanguine Dei & Domini redemptoris nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loca justa servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatinus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen. Amen.

Ego Paschalis catholicæ Ecclesiæ Episcopus E subscripsi.

Data Laterani per manum Johannis sanctæ Romanæ Ecclesiæ Diaconi Cardinalis ac Bibliothecarii XI. Kal. Februar. Indictione VIII. Incarnationis dominicæ anno MCV. pontificatus autem domni Paschalis secundi Papæ anno XVI.

FRAGMENTA DECRETORUM PASCHALIS PAPÆ II.

Sacrilegi sunt judicandi, qui ecclesiam Dei non permittunt regulariter ordinari.

Sunt quidam, qui vel violentia, vel favore, non permittunt ecclesias regulariter ordinari. Hos etiam decrevimus ut sacrilegos judicandos. 1. q. 1. c.

Spiritum sanctum vendit, qui decimas pro pecunia tribuit.

Altare & decimas per pecuniam dare, & Spi- 1. q. 1.
Britum sanctum vendere, simoniacam hæresim esse nullus fidelium ignorat.

De propriis laboribus, monachi & canonici decimas solvere minime cogantur.

Decimas a populo sacerdotibus, ac Levitis esse 16. q. 1.
reddendas, Divinæ legis sanxit auctoritas. Cæterum a monachis, sive clericis communiter viventibus, nulla ratio sinit, ut milites, aut episcopi, aut personæ quælibet, decimas de laboribus seu nutrimentis seu propriis extorquere debeant. Unde beatus Gregorius ait: „ Communi Gregor.
„ vita viventibus jam de faciendis portionibus vel
„ exhibenda hospitalitate, & adimplenda miseri-
„ cordia, nobis quid erit loquendum? cum om-
„ ne quod supereſt, in causis piis ac religiosis
„ erogandum sit, dicente Domino: *Quod super-* Luc. 11.
„ *est, date eleemosynam; & ecce omnia munda sunt*
„ *vobis*.

Nullus ministret abbatibus episcopalia, qui alicui episcoporum nolunt subesse.

Abbatibus, qui neque sub episcopo, neque 16. q. 2.
sub metropolitano, neque sub primate, neque sub patriarcha sunt, nullus prorsus episcoporum, episcopalia quælibet administret. Cum enim se nulli episcopo omnino subesse profiteantur: consequens est, ut nullus episcoporum, quæ sua sunt, Deis tanquam extraneis largiatur.

Excommunicetur qui per laicos ecclesias obtinet.

Si quis clericus, abbas, vel monachus, per 16. q. 7. c.
laicos ecclesias obtinuerit: secundum sanctorum apostolorum canones, & Antiocheni concilii capitulum, excommunicationi subjaceat.

Qui per laicos ecclesias obtinet, & qui manus ei imponit, communione privetur.

Constitutiones sanctorum canonum sequentes 16. q. 7. c.
statuimus, ut quicumque clericorum ab hac hora inantea investituram ecclesiæ, vel ecclesiasticæ Edignitatis de manu laica acceperit: & ipse, & qui manum ei imposuerit, gradus sui periculo subjaceat, & communione privetur.

De eodem.

Nullus laicorum, ecclesias vel ecclesiarum bo- 16. q. 7. c.
na occupet, vel disponat. Qui vero secus egerit, juxta beati Alexandri capitulum ab ecclesiæ liminibus arceatur.

De eodem.

Sicut Domini vestimentum scissum non est, 16. q. 7. c.
sed

——sed de eo sortiti sunt: ita nec ecclesia scindi debet, quia in unitate tota consistit. In potestatem ergo proprii episcopi, ecclesiæ reducantur: & ab ipso, sicut sacris canonibus cautum est, ordinentur. Alioquin & ecclesiæ ipsæ, & clerici earumdem, divinis destituantur officiis.

AD VICTOREM BONONIENSEM.

Absque episcoporum consensu episcopalia jura monachi non usurpent.

Pervenit ad nos, unde valde miramur, quod quidam monachi & abbates in parochia vestra, contra sanctorum patrum decreta, episcopalia jura & officia sibi arroganter vindicant: videlicet pœnitentiam, remissionem peccatorum, reconciliationem, decimas, & ecclesias: cum absque proprii episcopi licentia, vel apostolicæ sedis auctoritate, hoc nullatenus præsumere debeant: sicut in Chalcedonensi concilio de hujusmodi a sanctis patribus cautum est, & sub anathematis vinculo monachis omnibus prohibitum. Mandamus itaque dilectioni tuæ, ut eos convenias: &, ne talia deinceps præsumant, omnino prohibeas.

AD RHEGINUM EPISCOPUM
Fragmenta tria.

I. Qui ex compatre vel commatre post susceptos filios de fonte nati fuerint, conjungi non possunt.

Post susceptum vero de fonte filium vel filiam spiritualem: qui ex compatre vel commatre nati fuerint, matrimonio conjungi non possunt: quia leges sæculi, non emancipatos adoptivis prohibent copulari.

II. Uxorem compatris ducere potest, cujus ipsa commater non fuerat.

Post uxoris obitum, cum commatre uxoris viri superstitis conjugio copulari, nulla videtur auctoritas vel ratio prohibere. Neque enim cognationi carnis cognatio spiritus comparatur: neque per unionem carnis, ad unionem spiritus pertransitur.

III. Duorum consobrinorum conjuges, uni eidemque nubere non possunt.

Porro duorum consobrinorum conjuges, quamvis diversis temporibus, viro uni alteram post alterius obitum nubere, ipsa præter auctoritatem canonicam, publicæ honestatis justitia contradicit. Et novit prudentia tua, quia ita ab uxoris, sicut a viri consanguineis abstinendum est.

AD GOZERANUM ARCHIEPISCOPUM
Lugdunensem.

Primatum illi confirmat in Lugdunenses provincias.

Idcirco, venerabilis frater Gozerane Lugdunensis archiepiscope, præsentis decreti pagina, fraternitati tuæ, tuisque successoribus, & per vos eidem Lugdunensi ecclesiæ, confirmamus primatum super quatuor Galliarum primatiis, videlicet Lugdunensi, Rotomagensi, Turonensi, & super Senonensi: sicut a nostris constat antecessoribus institutum.

Ubi agitur ad correctionem de impediendo peccato, principalis persona admittitur in testem.

In omni negotio principalis persona dicens veritatem de re sibi nota rectissime, habenda est pro teste: cui adhibito uno, efficiuntur duo testes; adhibitis duobus, efficiuntur tres. Quod patenter ostendit Dominus, cum dicit: *Si peccaverit in te frater tuus, corripe eum inter te & ipsum solum. Quod si te non audierit, adhibe tecum unum, vel duos: ut in ore duorum vel trium testium stet omne verbum.* Et alibi affirmat dicens: *Non unus stet contra alium: sed in ore duorum vel trium testium stet omne verbum.* Item alibi: *Ego sum, qui testimonium perhibeo de meipso, & testimonium perhibet de me pater. Nam in lege vestra scriptum est, quod duorum hominum testimonium verum est.*

Ad canonicos sancti Martini.

Quidquid fidelis offert ecclesiæ, oblationis nomine continetur, & a sæcularibus possideri non debet.

Cæterum primitiæ, decimæ, & oblationes, in solis ecclesiarum bonis præcipue numerantur. Oblationes vero dicuntur, quæcumque de propriis & licitis rebus, ecclesiæ a fidelibus offeruntur. Quicumque igitur eas per potestatem sæcularem obtinet: procul dubio contra Deum, & sanctorum patrum nititur sanctiones. Quinimmo & qui accipit, & qui tradit, raptor & sacrilegus judicatur.

Extat quoque in 1. collectione, titulo & cap. eodem, aliquot vocibus discrepans ab editione Gregoriana.

An decimas clerici clericis debeant.

Novum genus exactionis est, ut clerici a clericis frugum decimas, vel animalium exigant. Nusquam in lege Domini hoc præcipi legimus, vel permitti. Non enim Levitæ a Levitis decimas accepisse, vel extorsisse leguntur. Illi profecto clerici, qui a clericis spiritualium ministeriorum labores accipiunt, decimas eis debent.

Vide Gregorianæ collectionis cap. 9. de decimis, ubi varietas est in aliquot lectionibus.

Ad comitissam Mathildam.

Petens censum, debet rationem exprimere.

Pervenit ad nos, quod Fraxinorensis abbas Carpensem ecclesiam fuerit deprædatus, occasione videlicet cujusdam census, qui ad quid solvi debeat, ignoratur. De quo nimirum cum nos archipresbyter interrogaret: quod rationabile videbatur, respondimus. Census enim ignorantiæ, nec divinis, nec humanis legibus invenitur. Oportet quippe, ut census omnis, ad quid, & quomodo solvi debeat, præsciatur. Mandamus ergo dilectioni tuæ, ut prædam ipsam Carpensi ecclesiæ restitui facias: nec deinceps Fraxinorensem abbatem, aut quemlibet alium, eam inquietare permittas.

Extat quoque extrav. de censib. c. 5. brevius, & cum aliqua lectionum varietate.

ANNO CHRISTI 1099.

1. collect. de test. & attest. c. 5. Et extra tit. & cap. eod.

Matth. 18.

Joann. 8.

Deut. 19.

Extra de verb. signif. cap. 23.

1. collect de decimis c. 7.

10 collect. de censib. cap 5.

ANNO CHRISTI 1099.

IN EPISTOLAS PASCHALIS II. PAPÆ

Chronologica ſerie digeſtas.

DISSERTATIO.

Ex Manſi Suppl. Tom. II. p. 258.

PAſchalis II. epiſtolarum diviti ſuppellectile collectionem ſuam ornavit Labbeus, cujus diligentiæ ſi quid deerat Venetus editor addita appendice ſupplevit. Utriuſque tamen labor in eo Lectori erudito minus probatur, quod nec ordinem chronologicum in illis tradendis ſervaverint, nec annum, quo editæ ſunt ſingulæ adnotaverint, ſed prout caſu offerebantur, ita illas obtruſerunt. Ex quo factum eſt, ut ad quem potiſſimum annum quæ in illis narrantur geſta, referenda ſint ignorentur; unde confuſio paritur, rectuſque ille deperit ordo, quo lucis plurimum, unde hiſtoria delectat, affunditur. Fit inſuper ut quæ ſæpe diſtinguenda ſunt, confundantur; quæ jungenda, diſtinguantur. Planum id fiet ex iis conciliis quæ ſub Paſchali celebrata ſuo loco deſcribemus; quæ ſane ex ignorata hucuſque epiſtolarum quarumdam Paſchalis chronologia Collectores fugerunt. Hæc ergo mea nunc erit provincia, ut ordinem quendam inter nonnullas Paſchalis epiſtolas conſtituam. Nonnullas, inquam, non omnes; neque enim de omnibus collocandis ratio mihi aliqua vel probabilis ſuccurrit. Earum vero, quarum annum ſignificavi, rationes hic exhibendas duxi.

Epiſtolarum Paſchalis II. ad chronologiam quod attinet claſſes ſunt duæ. Aliæ enim certas temporis, quo datæ ſunt, adſcriptiones præferunt; aliæ vel chronica quacumque nota penitus deſtituuntur; vel ſi quem præferunt locum, diem, & menſem, annum omittunt. Quibus eſt aſſignatus annus & menſis, quis locus chronologicus dandus ſit cur ambigeretur nihil eſſet, ſi conſtans eſſet anni ſupputandi apud Paſchalem ratio; in ea cum variaverit, hinc non incauto lectore ad certum annum eruendum opus eſt. Interdum enim annum more ſtyloque Piſano a martio præcedentis anni anticipat, ut ſi ea adhibita ſupputatione annum 1115. ſignet, tunc annus 1114. pro noſtro ſupputandi more reddendus ſit. Interdum annus more Romano exhibet, illius tamen exordium in martio ſtatuit; ex quo fit, ut cum annum ex. gr. 1114. Januarium vel Februarium menſem dat, literæ de Februario anni 1115. accipiantur. Bulla Paſchalis apud Ughellium tom. III. col. 89. aſſignatur *anno* 1108. *Paſchalis anno IX. indict. 7. die VIII. Kal. Octobris*, quæ ſupputatio eſt Piſana, noſtro enim more annum 1107. reddit, prout indictio & anni pontificis demonſtrant. Apud Labbe tom. XII. pag. 1027. Venet. edit. habes ejuſdem pontificis bullam apud S. Hypolitum ſignatam VI. Id. Februarii Indict. XV. anno Chriſti 1106. anno Paſchalis VIII. qui temporis characteres cum anno ſupputationis noſtræ 1107. congruunt, & anni a Martio exordientis indicium ferunt.

Quæ cum ita ſe habeant, unicum extricandi nos ab hoc labyrinto filum præbent anni pontificis cum indictione conjuncti, quos duos viæ duces ſectantes ad certum annum feliciter pervenimus.

Impeditior eſt via, cum epiſtolæ & anno & Indictione carent; tunc enim plurima hiſtoricorum conſultatione, ac conjecturarum collatione opus fuit, ut certum annum tenerem. Has conjecturas meas & ſcriptorum teſtimonia hic locus eſt expendendi.

Exordium harum epiſtolarum conſtituo anno 1100. quo datam ſtatuo epiſtolam LXVII. ad Galliarum epiſcopos, quibus Cluniacenſes commendat. *Data eſt Laterani XIII.* (ſupple Kal.) *Decembris*, quare dies & menſis reſpondet alterum. LXVIII. apud Labbeum pro Cluniacenſibus ſcriptæ & ſignatæ anno 1100. pontificatus Paſchalis ſecundo; adeoque ex argumenti affinitate utramque anno eodem ſcriptam definio. Ejuſdem forte eſt anni epiſtola XII. ad Gebehardum Conſtantienſem & Odalricum Pictavenſem, qua reprehendit utrumque quippe *qui regionem ſuam fugere meditabantur*, ut ſe ab excommunicatis ſubducerent; ex quo ſuſpicatur P. Hanſizius in ſua Germania ſacra epiſtolam illam anno circiter 1100. miſſam, quo tempore Odalricus de profectione in Palæſtinam cogitabat. Ejuſdem eſt anni epiſtola XCVI. ex Eadmero Novor. lib. III. pag. mihi 58. ſicut & ejuſdem vel inſequentis epiſtola XCVII. cum ab Eadmero una cum ſuperiori XCVI. referatur.

Denique epiſtola LXXIX. tempore proxime præcedit ſequentem epiſtolam LXXX. ſignatam VI. Kal. Septembris indictione VIII. quare ambo ejuſdem ſunt anni; nec forte alterius quam 1109. Idem ſtatuendum eſſet de epiſtola LXXVIII. ad Guidonem Viennenſem, quam ſub ipſis Guidonis crepundiis in epiſcopatu datam fuiſſe oportet, cum pallium eidem Viennenſi archiepiſcopo concedat. Verum cum Guidonis exordia anno 1083. Viennenſes tabulæ illigent; ſuſpicor has literas falſo Paſchalis nomine inſcribi; & alteri ante illum pontifici, forte Gregorio VII. tribuendas eſſe, cum præſertim Paſchalis in omnibus epiſtolis ſuis Joanne ſcriptore utatur; hæc vero Petrum notarium ferat.

Succedit annos 1101. cui præter eas quæ indictione hujus anni adnotantur, tribuo epiſtolam XCIX. ex Eadmero; idque cum aliis hiſtoricis plane congruit, Data eſt enim epiſtola *Beneventi II. Idus Decembris*, quo tempore Beneventi reipſa egiſſe pontificem conſtat ex chronico S. Sophiæ a Muratorio antiquit. Ital. tom. I. pag. 258. vulgato, adventum pontificis Beneventum Septembri menſe hujus anni referente. Anno eidem non invitus adſcriberem epiſtolas geminas V. & VI. in quibus de juranda pontifici Romano fidelitate ab archiepiſcopis pallium recepturis agitur. Detrectabant enim id præſtare archiepiſcopi, quod dicerent nulla conciliorum ſanctione id unquam decretum fuiſſe; quibus pontifex auctoritatem opponit Romanæ eccleſiæ id jubentis, nuſpiam vero memorat habitum Romæ anno 1102. Aprili menſe concilium frequentiſſimo epiſcoporum numero celebre, quo idipſum ſancitum eſt; unde has literas concilium illud præceſſiſſe conjicio. Quæ pariter conjectura anno ſuperiori 1100. vindicat epiſtolam XLVI. in qua de clericorum conjugiis data e Laterano VIII. Kal. Decembris

præ-

præsentis enim anni mense illo pontifex non in Laterano, sed Beneventi agebat) Anno pariter 1101. ex Eadmeri Historia Novorum lib. III. assignanda epistola XLI. ad S. Anselmum data XVII. Kal. Maii, ex qua concilium eodem anno Romæ habitum discimus. Eidem adscribas epistolam XLII. ad eumdem, ubi de episcopis Anglis Romæ agentibus (quæ legatio anno 1100. acta est ex Eadmero lib. III.) fit mentio. Epistolam pariter LVII. ad Radulfum Remensem Aprili mense datam in classem hujus anni refero, utpote ejusdem mensis & argumenti cum bulla ab eodem pontifice data pro confirmatione episcopatus Atrebatensis, quæ annum hunc exhibet apud Dacherium Spicileg. tom. III. pag. 436. nov. edit.

ANNO CHRISTI 1099.

Annus 1102. fert literas num. III. recitatas ex Eadmero lib. 3. pag. 65. narrante literas illas dudum a S. Anselmo acceptas reclusisse illum cum in Beccensi monasterio ageret mense Maii anni 1103. ex quo fit ut literæ anno præcedenti circiter exeunte expeditæ fuerint.

In annum 1033. refero epistolam IX. eodem fere tempore a ministro Henrici regis Romæ traditam, quo S. Anselmus epistolam num. XLV. recitatam, & Novembri mense Indictione signatam Romæ accepit, teste Eadmero lib. III. pag. 67. Ejusdem sunt anni epistolæ VIII. & LXXVI. in quibus de Ottone Bambergensis, sive invitatione Romam ut consecraretur, sive ejus jam consecrati ad Bambergenses commendatione, quæ omnia hoc anno gesta nemo ambigit. Huic ipsi anno convenit Massilience concilium, quod ex anecdotis Martene Venetus Labbei editor accepit, tom. XII. col. 1109. ibi vero indicatur revocatio quædam literarum Paschalis ab eodem pontifice præstita de literis, quas ille in gratiam episcoporum Eduensis & Matisconensis contra Cluniacenses dederat. Quid literæ in gratiam Cluniacensium contra Eduensem, nisi quas n. LII. habes? Hæ igitur ad hunc, sive ad superioris 1102. exitum pertinent. Anno huic pariter adscribo epistolam VII. ad Robertum Flandriæ comitem datam Albani mense Januario, quem principem in Henricum, & Leodienses animat: Nam Robertus præcedenti anno 1102. motis in Cameracenses armis, iram imperatoris in se concitavit; cujus epistolæ occasione admonuisse lectores juvat, Leodiensium de hac epistola querimonias, a Labbeo absque scriptoris nomine relatas, scripsisse Sigebertum monachum Gemblacensem, ut ex inscriptione codicis Stabulensis Martenius veter. Monum. tom. I. pag. 587. demonstrat. Dein perseverante bello ad medium usque sequentis anni tandem coactus pacem petiit, & obtinuit. Eo igitur temporis spatio Leodienses cum Cameracensibus conjunctos, ut ex literis Leodiensium apud Labbeum ibidem legendis discimus, Robertus vexabat.

Anno 1104. debetur epistola LXXVII. de consecratione Gaulonis in episcopum Parisiensem, ex qua eorum opinio refutatur, qui Gaulonem hunc jam antea initiatum fuisse Belvacensem episcopum tenent. Renunciatus quidem fuerat Gaulo in Episcopum Belvacensem, sed episcopatus consecrationem non prius recepit, quam cum ad Parisiensem cathedram ascendit. Epocham Gaulonis Parisienses tabulæ ab hoc anno repetunt apud Du-Bois hist. eccl. Parisien. tom. I. Ejusdem est anni epistola XXXV. ut ex concilii Parisiensis ejus anni epocha constat.

Anno 1105. assignatur in Spicilegio Dacheriano tom. III. pag. 440. nov. edit. epistola CXII. in novissimam appendicem Labbeanam relata; qua sane epistola consuetudines quædam pravæ ecclesiæ Carnotensi incommodæ tolluntur: id vero eodem ipso anno vetuerat Pilippus Francorum rex diplomate anno illo 1105. regni sui 46. signato, ibidem legendo. Assignat eidem Spicilegii Dacheriani editor novissimus Martenius epistolam XXXVI. *datam Tipherni X. Kal. Novembris* ad Daimbertum episcopum Senonensem. Eodem forte anno consignandæ sunt epistolæ LIV. & LV. datæ Prænestе die III. Kal. Januarii, nam circa hos annos scriptas indicant vexationes Vizeliacensium Monachorum ibidem commemoratæ, ut ex epistola LVI. sequenti anno scripta constat. Cum vero ea mensis die anni sequentis Paschalis in Gallia ageret, ad præsentem 1105. referri ambas oportet. Ea quoque ratio suadet, ut ad hunc ipsum annum revocem epistolam LIII. non quidem ad Robertum, ut male in editis, cum nullus per hæc tempora Vizeliacensium abbas Robertus extiterit, sed ad Artaldum, ut legit Mabillonius in annalibus ad An. 1106. scriptam, qui dein Artaldus anno 1106. interfectus est Denique ex Eadmero lib. IV. pag. 70. discimus epist. C. ad S. Anselmum anno 1105. consignari.

ANNO CHRISTI 1099.

Anni 1106. est epistola XII. ad Gebeardum Constantiensem; quod assero ex fide Cencii Camerarii, inter acta concilii Guardastellensis, tunc habiti die XI. Kal. Novemb. illam referentis apud Labbe to. XII. pag. 1128. nov. edit. Huc facit epistola LVI. quæ apud Guardastallum die VIII. Kal. Novembris, cum scilicet concilium ageretur, data est. Annus idem facile tulit epistolam XVII. ad Gerardum archiepiscopum Eboracensem, datam Beneventi pridie Idus Decembris, quam scriptam indicat Eadmerus lib. IV. in fine, antequam Gerardus fidem suam, dum episcopus Erfordiensis ageret, S. Anselmo primati suo obstrictam, ad Eboracensem archiepiscopatum translatus confirmavit. Idque in Londinensi concilio Augusto mense anni 1107. celebrato præstitum ex ipsis concilii actis discimus; ex quo inferas literas pontificis ad Decembrim præcedentis anni 1106. revocandas. Epistolam XL. dedit pontifex ad S. Anselmum non diu post ejus in Angliam reditum, de ipsa ejus ab exilio restitutione gratulatus. Rediit vero S. Anselmus anno 1106. nondum media sui parte evoluto. Cum vero eo ipso anno missi Romam ab Henrico Angliæ rege nuncii in reditu suo epistolam CI. ad Willelmum Rotomagensem episcopum, datam Beneventi V. Kal. Aprilis detulerint, teste Eadmero lib. 4. eodem quoque anno 1106. epistolam signari necesse est.

Anno 1107. scriptam arbitror epistolam XV. ad Arelatenses, qua de re Saxium in pontificio Arelatensi vadem exhibeo; idem & Baronius censet, qui Gibellini exordium in episcopatu Hierosolymitano cum anno 1107. componit. Ad hoc vero Gibellini exordium Paschalis epistola pertinet. Dedit etiam hoc anno Paschalis epistolam CII. ad S. Anselmum ex Eadmero lib. IV. Dedit & epistolas CIII. & CIV. de divisione episcopatus Lincolniensis, quam anno sequenti ante Junium mensem peractam tradit Eadmerus lib. IV. quare literæ pontificis hanc divisionem concedentis Novembri mense datæ anno 1107. expeditæ sunt. Haud multum etiam a veritate abludens opinor epistolam L. ad Rothardum Moguntinum de investituris regi denegandis tunc missam fuisse, cum post Henrici imper. obitum res ecclesiasticæ in Germania stabiliendæ fuerant. Id suadent verba illa epistolæ: *Super hoc negotio nova*

☞ *nos oportet solicitudine concitari, cum novi regis opportunitatem divina dispositio providit &c.*

ANNO CHRISTI 1099.

Qui ordine consequitur annus 1108. has offert literas; XLIV. ad Sanctum Anselmum signatam Beneventi IV. idus Octobris ex Eadmero lib. IV. pag. 81. in append. operum S. Anselmi nov. edit. Hoc pariter anno 1108. directas arbitror literas ad Gallos pro legatione apostolica Gerardo episcopo Engolismensi commissa, legendas num. XXXVII. datas Laterani XVIII. Kal. Maii; nam legatione illa potitus est Gerardus post profectionem Gallicanam Paschalis, qui nonnisi provecto anno 1107. ad urbem rediit. Quare literæ Aprili mense expeditæ e Laterano non prius anno 1108. dari potuerunt. Porro nonnisi post profectionem illam Gallicanam legationem obtinuisse Gerardum ex adnotatione Labbei ad eandem epistolam constat.

Annus 1109, & 1110. eas tantummodo epistolas postulant, quæ indictionem sive pontificis annos exhibent, nisi forte ad annum 1110. non sine quadam veri specie retulerimus epistolam XXXII. ad Pontium, qui præcedenti anno Cluniacensis abbas renunciatus fuit; eidemque toleratum forte ad id usque in gratiam S. Hugonis prædecessoris morem porrigendi eucharistiam vino intinctam tollendum Paschalis præcipit.

Annus 1111. vindicat sibi epistolam XXV. quam datam post quinquennium ex quo Augustano episcopo dies dicta est apud pontificem, ex eadem epistola discimus. Id vero in concilio Guastallensi anni 1106. præstitum ex actis ejus concilii compertum est. Eiusdem sunt argumenti & temporis epistola XXVI. ad Arnoldum Moguntinum, & XXVII. ad canonicos Augustanos. Idem quoque annus vindicat sibi pariter (quantum conjectura assequor) epistolas XVIII. XIX. & XX. vivo adhuc Gibelino Hierosolymorum patriarcha, ad quem epistola XIX. dirigitur, e Laterano Junio & Augusto mense scriptas. Annum hunc selegi quod epistolas XXVIII. & XXIX. non diu post priores illas datas arbitrer, cum in epistola XXVIII. scribat pontifex *se aliis literis* (quæ sane verba priores illas designant, indicantque non ante multum temporis se illas dedisse, non enim ait dudum se illas scripsisse) ea significasse quæ præsenti hac epist. XXVIII. repetit. Cum vero posteriores istæ literæ XXVIII. Gibelinum jam obiisse ferant, sequitur hinc priores labentibus Gibelini annis datas. Obiit Gibelinus ineunte Aprili anni 1112. ut ex Pagio constat; epistolas ergo eo vivo Junio vel Augusto mense scriptas ad annum 1111. referri oportet.

Anni 1112. sunt epistola XXII. ex concilio Lateranensi scripta, sicut & epistola XXIII. ad Joannem Tusculanum &c. in qua concessas Henrico imperatori investituras se revocaturum spondet; quod reipsa præstitit anno 1112. in Lateranensi concilio. Idem argumentum adstruit annum scriptæ epistolæ XXIV. ad Guidonem Viennensem, quem de revocato a se privilegio Henrico imperatori concessum facit certiorem. Ejusdem sunt anni epistolæ LVII. & LVIII. quæ ambæ e Laterano eadem die VIII. idus Aprilis scriptæ jura ecclesiæ Atrebatensis confirmant; unde conjectura eodem anno utramque datam a pontifice. Ex his posterior indictionem V. cum Aprili mense conjunctam præferens annum signat 1112. ergo & prior hoc anno consignanda.

ANNO CHRISTI 1099.

In annum 1113. cadunt literæ XXVIII. XXIX. ut ex iis constat quæ anno 1111. deduxi. Profecto scriptas illas constat non diu post Gibelini obitum, quem anno 1112. Aprili mense contigisse supra animadvertimus; quare scriptas literas Beneventi die XV. Kal. Aprilis non prius quam anno isto 1113. consignatas oportet; cum præsertim circa hos menses eodem anno Beneventi pontificem egisse constet ex bulla ejusdem pontificis data Beneventi die IX. Kal. Februarii indict. VI. anno pontificatus XIV. apud Baluzium Miscellan. tom. II. pag. 188. Huc pariter refero epistolam LIX. ad Lambertum Atrebatensem, & LXI. datam Anagnæ die VIII. idus Novembris, in quibus de divisione quadam parœciæ facta a Lamberto Atrebatensi agitur. Divisionem hanc peregit Lambertus, quo tempore ægritudine laborabat ut ipse significat in sua epistola ad Paschalem apud Baluzium Miscellan. tom. V. pag. 366. morbum vero hunc incidisse in annum 1113. constat ex epistola Paschalis ad eundem Lambertum data XV. Kal. Januarii indictione VII. hoc nempe anno, legenda apud Baluzium ibid. pag. 367.

Annus 1114. nullas habet epistolas præter eas, quæ perspicuos temporis characteres præseferunt.

Annus 1115. dat epistolas CV. & CVI. cum enim electionem Radulfi archiepiscopum Cantuariensem præstitam anno 1114. die VI. Kal. Maii subsequutæ sint, eamque commemorent, ac inscribantur e Laterano die III. Kal. Aprilis, ad sequentem annum 1115. redigendæ sunt. Epistolas quoque XXX. & XXXI. hoc ipso anno Wilkins tom. I. concil. Angliæ consignat. Epistolæ denique LXXIX. & LXXX. quæ ambæ ejusdem sunt argumenti ac posterior, indictione VIII. signantur.

Atque hæc satis de epistolis Paschalis II. certa temporis quo datæ sunt adscriptione carentibus. Aliæ nonnullæ supersunt, quarum ætatem incertam prorsus & inexploratam me latere fateor. Nunc vero juxta nostram hanc chronotaxim, chronologica earum epistolarum series digerenda superest.

SYNTAXIS CHRONOLOGICA EPISTOLARUM PASCHALIS II.

Anno Christi	Ordo Vetus.	Ordo novus.	
1100.	IV.	I.	Ad Bernardum archiepiscopum Toletanum.
	XXXVIII.	II.	Ad Norigaudum episcopum Augustodunensem.
	II.	III.	Ad Albericum abbatem novi monasterii Cabilonensis.
	XII.	IV.	Ad Gebeardum Constantiensem, & Odericum Patavinensem episcopos.
	I.		
	LXXX.	V.	Ad exercitum in Palæstina militantem.
		VI.	Ad Guidonem archiepiscopum Viennensem A. S. L.
	XLVI.		
	XCVII.	IX.	Ad Tervanenses clericos.
	LXVII.	X.	Ad Henricum Anglorum regem.

Ad

	Ordo vetus.	Ordo novus.	
ANNO CHRISTI 1099.			ANNO CHRISTI 1099.
	LXVII.	XI.	Ad Galliarum episcopos.
	LXVIII.	XII.	Ad Hugonem Abbatem Cluniacensem.
1101.	XCI.	XIII.	Ad Clerum & populum Florentinum.
	V.	XIV.	Ad archiepiscopum Panormitanum.
	VI.	XV.	Ad N. archiepiscopum Poloniæ.
	LXXXIV.	XVI.	Ad Velletranos.
	XXXIV.	XVII.	Ad Lambertum episcopum Atrebatensem.
	XLI.	XVIII.	Ad Anselmum Cantuarienſem archiepiscopum.
	LXXXVII.	XIX.	Ad Constantinum Ravellensis ecclesiæ episcopum.
	LVII.	XX.	Ad Radulfum Remensem archiepiscopum.
	XCVIII.	XXI.	Ad Osbernum episcopum.
	XCIX.	XXII.	Ad Anselmum Cantuarienſem archiepiscopum.
1102.	III.	XXIII.	Ad Anselmum Cantuarienſem.
	CVIII.	XXIV.	Ad abbatem & monachos monasterii Becensis.
	LXXXV.	XXV.	Ad Guillelmum Melphiensem episcopum.
	XLVII.	XXVI.	Ad Madelmum abbatem S. Sophiæ.
	LI.	XXVII.	Ad Altardum abbatem Vezeliacensem.
	VII.	XXVIII.	Ad Robertum Flandrensium comitem.
1103.	XCIV.	XXIX.	Ad abbatem S. Mariæ apud Bantium.
	LXXVI.	XXX.	Ad Bernardum Toletanum.
	VIII.	XXXI.	Ad clerum populumque Bambergensem.
	LII.	XXXII.	Ad Gallos.
	IX.	XXXIII.	Ad Henricum regem Angliæ.
1104.	LXXVII.	XXXIV.	Ad Parisiensis ecclesiæ clericos.
	XXXIII.	XXXV.	Ad Daimbertum archiep. Senonensem.
	LXXXVIII.	XXXVI.	Ad oppidanos S. Geminiani.
	XXXV.	XXXVII.	Ad archiepiscopos & episcopos provinciarum Remensis, Senonensis, ac Turonensis.
	XXXIV.	XXXVIII.	Ad Lambertum episcopum Atrebatensem.
1105.	LXII.	XXXIX.	Ad Stephanum Besuensem abbatem,
	LXXXVI.	XL.	Ad Guidonem Papiensem episcopum.
	C.	XLI.	Ad Anselmum Cantuar. archiepiscopum.
	XXXVI.	XLII.	Ad Daimbertum archiepiscopum Senonensem.
	LIII.	XLIII.	Ad Robertum Vizeliacensem abbatem.
	CXII.	XLIV.	Ad Canonicos ecclesiæ Carnotensis.
	LIV.	XLV.	Ad Guillelmum comitem Nivernensem.
	LV.	XLVI.	Ad Daimbertum Senonensem & alios episcopos.
1106.	CI.	XLVII.	Ad Willelmum Rothomagensem episcopum.
	XCIII.	XLVIII.	Ad Petrum Acheruntinum archiepiscopum.
	XII.	XLIX.	Ad Gebeardum Constantiensem & Odericum Patavienſem episcopum.
	LVI.	L.	Ad episcopos Galliarum.
	XCII.	LI.	Ad Guidonem abbatem S. Stephani Laudensis.
	XVII.	LII.	Ad Gerardum archiepiscopum Eboracensem.
	XL.	LIII.	Ad Anselmum Cantuarien. archiepiscopum.
	XV.	LIV.	Ad clerum & plebem Arelatensem.
	LXIX.	LV.	Ad Hugonem abbatem Cluniacensem.
1107.	XLVIII.	LVI.	Ad Ricardum Narbon. archiepiscopum.
	LXXI.	LVII.	Ad Hugonem abbatem Cluniacensem.
	L.	LVIII.	Ad Rothardum Moguntinum archiepiscopum.
	CII.	LIX.	Ad Anselmum Cantuarienſem episcopum.
	LXX.	LX.	Ad Hugonem abbatem Cluniacensem.
	XC.	LXI.	Ad Joannem abbatem Florentinum.
	XXXVII.	LXII.	Ad aliquot episcopos & abbates Galliæ.
1108.	XLV.	LXIII.	Ad Anselmum Cantuar. archiepiscopum.
	CIII.	LXIV.	Ad eumdem
	CIV.	LXV.	Ad Henricum Anglorum regem.
1109.	LXXII.	LXVI.	Ad Pontium Cluniacensem abbatem.
1110.	XXXII.	LXVII.	Ad eumdem.
	XXV.	LXVIII.	Ad Augustanæ ecclesiæ clerum.
	XXVI.	LXIX.	Ad Arnoldum archiepiscopum Moguntinum.
	XXVII.	LXX.	Ad canonicos Augustanæ ecclesiæ.
	XXVIII.	LXXI.	Ad Bernardum Antiochenum patriarcham.
	XIX.	LXXII.	Ad Gibellinum Hierosolymitanum patriarcham.
	XX.	LXXIII.	Ad Bernardum Antiochenum patriarcham.
1111. 1112.	XXXIII.	LXXIV.	Ad Joannem Tusculanum & Leonem Vercellensem episcopos & cardinales.
	XXII.	LXXV.	Ad Henricum V. imperatorem.

	Ordo Vetus.	Ordo novus.	
ANNO CHRISTI 1099.	XXIV.	LXXVI.	Ad Guidonem Viennenſem epiſcopum.
	LVII.	LXXVII.	Ad Radulfum Remenſem archiepiſcopum.
	LVIII.	LXXVIII.	Ad clerum & populum Atrebatenſem.
1113.	LXIV.	LXXIX.	Ad Galonem Pariſienſem epiſcopum, & capitulum eccleſiæ Pariſienſis.
	XXVIII.	LXXX.	Ad Bernardum Antiochenum patriarcham.
	XXIX.	LXXXI.	Ad Balduinum regem Hieroſolymitanum.
	LIX.	LXXXII.	Ad Lambertum Atrebat. epiſcopum.
	LXI.	LXXXIII.	Ad duodecim arbitros Atrebatenſes.
1114.	LXXIII.	LXXXIV.	Ad Pontium Cluniacenſem abbatem.
1115.	LXXIV.	LXXXV.	Ad eumdem.
	CXIII.	LXXXVI.	Ad Berengarium epiſcopum Gerundenſem.
	CVI.	LXXXVII.	Ad Cantuarienſes.
	XXX.	LXXXVIII.	Ad epiſcopos & regem Angliæ.
	XXXI.	LXXXIX.	Ad Henricum regem Angliæ.
	CV.	XC.	Ad eumdem.
	CVI.	XCI.	Ad eumdem & epiſcopos Angliæ.

EPISTOLARUM PASCHALIS II. SELECTARUM.

APPENDIX.

SI epiſtolas omnes Paſchalis II. a Labbeo omiſſas hic ſupplendas aggrederer, gravem quidem, & ad præſens inſtitutum inanem operam aſſumpſiſſem. Cum enim decretorum collectionem hic dare conſtituerim; quorſum bullarum papalium in commodum privatarum eccleſiarum, quarum jura & latifundia confirmant, farraginem immenſam? Ex multis igitur, quæ in Labbeo deſiderantur, eas ſelegi ſive quæ decretale quid offerunt, ſive quæ eccleſiaſticam ætatis illius hiſtoriam illuſtrant. Has vero ampliſſimæ Martenis collectiones, Udalrici, Bambergenſis codex, Baluzius, aliique nonnulli ſuppeditant.

AD BERDUM, (*lege Gebeardum*) CONSTANTIENSEM EPICOPUM

De communicantibus cum excommunicatis, & quomodo recipiantur hæretici.

Ex Martenè Anecdot tom. I. pag. 336.

PAſchalis epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabili fratri Beardo Conſtantienſi epiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Quæſtionum quas ad nos miſiſti latebras tuam credimus præſentiam non latere. Cæterum quia ſuper his per apoſtolicam ſedem poſtulas certius informari, quod doctrinæ ſanitas habeat, reſpondemus. Excommunicatis enim communicare in his quæ a ſacris ſunt inhibita canonibus nullo modo ſit licitum. Et voluntate quidem communicantes, ſive ſint monachi, ſive ſint alii, ejuſdem reatus flagitio involvuntur. Qui vero aut ignari aut inviti neceſſitate communicant, licet in oculis hominum contagio polluantur, non tamen propter hoc reos in conſpectu æterni judicis arbitramur. Porro excommunicatorum cadavera de ſanctorum baſilicis projiciantur, quia eorum putores ad ſuperna conſcendunt, ſicut quartus Dialogorum beati Gregorii liber indicat, & ſanctorum ipſorum revelatione didicimus; ideoque dum ea illic continentur, ceſſandum a divinis officiis arbitramur. De confecto ab hæreticis chriſmate vel oleo ratio ſuggerit ut pro divinæ invocationis reverentia inter eccleſiam debeat concremari. Ab ipſis hæreticis venientes ita omnino recipiantur, ſicut antiquitus recipiendos, vel receptos fuiſſe ſanctorum prædeceſſorum noſtrorum A Leonis & Gregorii monumenta declarant. Datum Lateranis VIII. idus februarii.

AD FRIDERICUM ARCHIEPISCOPUM COLONIENSEM.

Approbat excommunicationem regis ab eo factam, & ut Rom. eccleſiæ ſubveniat, hortatur.

Ex Cod. diplom. Pez par. I. p. 390.

PAſchalis epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabili fratri F. Colonienſi epiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Significavit nobis fraternitas veſtra, pro ſacrilegiis, pro rapinis, pro incendiis, & pro iniquitatibus aliis in regem vos excommunicationis ſententiam dictaviſſe. Nos illud Doctoris gentium capitulum attendentes, ubi inter cætera legitur: *Si quis frater nominatur fornicator aut rapax, cum hujuſmodi nec cibum ſumere.* Item aliud beati Johannis apoſtoli expaveſcentes, in quo de ſimilibus continetur, quod qui ei ave dixerit, communicat operibus ejus malignis. Illud etiam Nicæni concilii conſiderantes, ut qui ab alio excommunicatur, ab alio non recipiatur; ut & vos ita faciatis, hortantes omnino ab ejuſdem regis nos communione ſubtraximus. Ipſe autem, ſive propter hoc, ſive propter aliud ignoramus, Romam venit, ſeditionem in populo concitavit, excommunicatos ab eccleſia in communionem ſuſcepit, beati Petri fideles impugnavit, & impugnare non deſinit, patrimonium beati Petri, quæ potuit occupavit, alia devaſtationi expoſuit. De quibus videlicet ab anteceſſoribus noſtris, Domino Johanne papa in concilio quadraginta epiſcoporum, & ab aliis nonnullis per longa jam tempora excommunicatio facta eſt. Ad apoſtolorum limina, & ad noſtram præſentiam venientes poſitis in viam cuſtodibus capiuntur, bonis ſuis expoliantur, nec liberum habere tranſitum permittuntur. Pro quibus in nos, & in beatum Petrum agere iſta debuerit, nos neſcimus. Hæc itaque dilectioni veſtræ cognita facientes pro matre veſtra Romana eccleſia vos monemus, ad ejus auxilium vos tanquam fratres & filios in Chriſto chariſſimos invitamus. Turpiſſimum enim filiis eſt matrem in eorum oculis fatigari, nec auxilium ferre, cum poſſint. Veſtræ igitur matri ſuccurrite, ejuſque opportunitatibus cum Dei adjutorio ſubvenire procurate. Nos enim quod a vobis

bis de illo factum est, & tenuimus, & Domino præstante tenebimus.

ANNO CHRISTI 1099.

AD GALLICANUM CLERUM UNIVERSUM.

Wernerii invasionem in apostolicam sedem narrat.

PAschalis episcopus servus servorum Dei episcopis, abbatibus, principibus, militibus & omnibus fidelibus per universas Gallias salutem & apostolicam benedictionem.

Fraternitatem vestram latere nolumus quæ his temporibus apud nos acciderunt. Venit quidam Wernerius regni Teutonici famulus in Romanæ urbis vicina, evocantibus eum quibusdam perfidæ mentis hominibus, quorum alii extra urbem per manum quondam regiam jus sive salarium sedis apostolicæ invaserant, alii intra urbem, eo quod curiæ nostræ munera sive familiaritatem habere non poterant, Deum, & Dei fidem posthabere deliberaverunt. Talibus sociis presbyter quidam (*) Romanæ urbis advena se conjunxit, de quo vel ubi vel hactenus ordinatus sit ignoramus. Hanc personam egregiam nigromanticis, ut dicitur, præstigiis plenam, cum fideles nostri occasione treugæ Dei ab armis omnino desisterent, in Lateranensem ecclesiam induxerunt, & congregatis Wibertinæ fæcis reliquiis ei episcopi nomen pernitiosissime illeverunt. Nos vero tunc temporis propter apostolicæ basilicæ dedicationem, quam die proximo in conventu celeberrimo per Dei gratiam peregeramus, adhuc in beati Petri porticu morabamur. Cum vero intra urbem die altero (*) rediissemus, monstrum illud turpiter ex urbe profugiens, quo transierit ignoramus. Nunc autem omnia fraternitati vestræ breviter indicamus, ne in auditu talium præstigiorum ullo modo decipiamini, aut a statu vestro moveamini. Nos vero per Dei gratiam intra urbem honeste tuteque persistimus, & in hac turba neminem nostræ societatis amisimus. Neque vero Moysi populum suum Chore & Datan & Abyron seditio abstulit, aut excellentis Angeli superbia, qui Deo par esse voluit, majestatem Dei minuit; Ipsius vos majestas in omnibus protegat, & Leonem ac Draconem feliciter conculcare concedat. Datam Lateranis VI. Kal. octobris.

(*) Non ergo Abbas Farfensis, ut habet Urspergensis.

(*) Falsi revincitur Urspergensis, qui tunc assumptum hunc larvatum Pontific. statuit cum Paschalis Beneventi ageret.

AD FIDELES IN GERMANIA.

Quid agendum a fidelibus cum excommunicatis presbyteris.

Ibid. p. 259 *Hanc epist. quamvis & Labeus dedit n. XII. ideo tamen hic recudendam censui quod in multis corruptam edita lectionem juvet.*

PAschalis episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus & coepiscopis G. Constantiensi, D. Pataviensi, & cæteris tam clericis quam laicis Theutonicarum partium catholicis, salutem & apostolicam benedictionem.

Pro religionis vestræ fervore gaudemus, & omnipotenti Deo gratias agimus, qui vos in sui amore nominis confirmat; quosdam autem vestrorum minus secundum scientiam zelum Dei habere audivimus, ut dum pravorum commixtionem vitant, etiam a regionibus (a) vestris discedere meditentur. Qui profecto nequaquam laude apostolica digni sunt, dum in medio nationis pravæ & perversæ perseverare non possunt, inter quos luceant velut luminaria in mundo, verbum vitæ continentes. Uno vero pondere peccata hominum metiuntur, dum & (b) excommunicatos propriæ voluntatis merito & excommunicatis communicantes reos æqualiter arbitrantur. Verum enim vero diversarum voluntatum diversus reatus (c) agnoscitur. Si quis criminosus in ecclesia juxta apostolum nominatur, hujusmodi omnino cavendus est. Eadem etiam cautela cavendi sunt qui nominatis (d) vel actione cum possint, vel cum nequeunt voluntate se copulant, qui vero hujusmodi excommunicatis omnino inviti vel servitio vel cohabitatione junguntur, si hujusce imperfectionis dolore tangantur, non omnino vitandi sunt, nec tamen ad communionem sine correctionis remedio (e) admittendi. Hinc est quod prædecessor noster sanctæ memoriæ Gregorius (f) papa excommunicatorum uxores, servos, filios, rusticos, quorum voluntate & consilio excommunicationis meritum non perpetratur, viatores quoque ob itineris (g) necessitatem invitos excommunicatis communicantes excommunicationis vinculo non teneri constituit. Sic beatus Augustinus ad Auxilium (h) evidenter ostendit. Discant, inquit (i), tenere fratres in omnibus viam, & in medio nationis pravæ & perversæ tanquam luminaria lucere studeant, ut non suæ tantum, sed & alienæ salutis mercedem ab eo mereantur recipere, qui singulorum examinat (k) voluntates, causas discutit, quia nuda & aperta sunt omnia oculis ejus. De cujus miseratione confidimus, quia simplicis oculi corpus tenebrarum caligo non opprimet (l), quoniam charitas operit multitudinem (m). Obedientes monitis nostris miseratio vos divina custodiat, & ab omnibus peccatis absolvat.

ANNO CHRISTI 1099.

(a) edit. *a regionibus*.

(b) edit *dum tam propriæ voluntatis meritum excommunicatos quam communicantes reos &c.*

(c) edit. *eventus*.

(d) edit. *excommunicatis ipsis*.

(e) edit. *medio*.

(f) edit. *septimus*.

(g) edit. *ob tandem necessitatem*.

(h) edit *addunt scribens*

(i) edit. *dignoscant igitur fratres nostri in omnibus regiam*.

(k) edit *quod singulorum excommunicatorum voluntates & causas discutias*.

(l) edit. *opprimetur*.

(m) In edit. desunt quæ sequuntur. Extat in Gall. Christ. t IV. pag 84 append. nov. edit.

AD NORIGAUDUM EDUENSEM EPISCOPUM.

PAschalis servus servorum Dei, dilecto fratri Norigaudo, ejusque successoribus canonice substituendis in perpetuum.

Cum Divini dispensatione judicii ad hujus officii gradum, licet indigni, promoti simus, ut apostolorum principis vices in ecclesiæ regimine teneamus, elaborandum nobis est, & annitendum omnino, ut in constituendis ecclesiasticis negotiis, ejus monita & institutiones devotione fidelissima & fide devotissima æmulemur, cujus fides præcipua & dilectio spectata Domino extitit: adeo ut in ejus singulariter fidei stabilitate immobili, pretioso sanguine redemptam suam Dei filius statuere, & confirmare voluerit ecclesiam, dicens: *Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam* (n). Cui etiam tantam potestatis prærogativam concessit, ut ejus arbitrio in cœlo, & in terra vel liganda ligarentur, vel solvenda solverentur. Quam potestatis suæ successionem, ipse B. Clementi, & per eum omnibus concessit, qui ejus sedi juste præsidere, & ecclesiam Dei canoniea studuerint ordinatione disponere. Cujus nos fidei auctoritate muniti, tibi, dilecte Frater Norigaude, omnibusque tibi canonice successuris confirmamus omnia, quæ ad Eduensem ecclesiam, in qua te canonice credimus ordinatum, pertinere videntur, tam in ecclesiis, parochiis, cimeteriis, presbyteriis, cunctisque ecclesiasticis ordinibus, quam etiam prædiis, aliisque omnibus possessionibus, mobilibus, quæ acquisita sunt, vel juste acquiri poterunt, ut hæc omnia tibi, tutisque successoribus, ita libere possidere liceat, sicut antecessor tuus in uno die ante suum obitum quiete, & juste possedisse probatur. Illud autem apostolica auctoritate statuimus, ut nulli presbytero, vel viventi, vel morienti, seu ad aliam religionem, vel ad quietam vitam transeunti liceat res, quas a die ordinationis suæ in ecclesia,

(n) *Matth.* 16. 18.

in qua

in qua est ordinatus, conquirere poterit, auferre vel minuere; sed intacta ea & illibata, in ipsa, ANNO CHRISTI 1099. in qua conquisita sunt, permittat ecclesia remanere. Illos etiam, qui a vobis excommunicati, vel ab officiis divinis pro suis fuerint excessibus remoti, ne aliquis in communionem recipere, vel in officium præsumat restituere, eadem auctoritate prohibemus. Statuimus quoque, ut pro sepulturæ quidem loco vel spatio, nullum penitus ab aliquo pretium exigatur: pro redemptione vero peccatorum, morientes, in ecclesia, in qua fidei sacramenta acceperint, eleemosinam dare, secundum apostolica decreta statuimus omnino, & confirmamus. Si quis autem ad aliam vivens, sive moriens se conferre voluerit, de eo quod pro salute animæ suæ dare disposuerit, secundum apostolica decreta matrici ecclesiæ partem relinquat. Si qua sane ecclesiastica, sæculariseve persona contra hanc nostræ constitutionis paginam præsumtuose venire tentaverit, hujusmodi ut sacrilegii reum, a liminibus sanctæ Dei ecclesiæ arcendum judicavimus. Cunctis autem eidem ecclesiæ juxta servantibus sit pax Domini nostri J.C. quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud bonorum retributorem præmia æternæ pacis inveniant. Amen. Scriptum per manum Johannis scriniarii sacri lateranensis palatii. Ego Paschalis episcopus catholicæ sanctæ ecclesiæ subscr. &c. Datum Laterani per manum Leonis scriptoris XVIII. Kal. maij. ind. VIII. anno Dominicæ Incarn. MC. pontificatus autem D. Paschalis secundi papæ primo.

FRAGMENTUM TRACTATUS PASCHALIS II.

Quem canonicis S. Mariæ in Portu firmavit. Ex Gerhoho præposito Reicherspergensi in psal. LXIV. pag. 1229.

CLericorum ordinem in ecclesia Tribus Leviticæ locum tenere & apostolicæ dignitatis jura servare & officia gerere, nemo sanum sapiens dubitat. Unde certum est eos Levitarum & apostolorum regulas & vitas imitari debere, quorum noscuntur locum tenere, dignitatem habere, & officia genere. Quæ enim lex levitis & quæ a Domino regula datur apostolis; hæc eadem catholicis pariter clericis usque in finem mundi vices eorum supplentibus indicta nequaquam ambigitur. Equidem quod Levitis interdicitur adhuc in umbra gradientibus, quomodo nobis conceditur jam in veritate persistentibus, cum multa legamus illis fuisse concessa, quæ nobis procul dubio sunt prohibita? Aaron itaque & filiis ejus, cæterisque levitis a Domino dicitur: *In terra filiorum Israel nihil possideatis, nec habebitis partem inter eos. Ego enim pars & hæreditas vestra in medio filiorum Israel.* Et paulo post subsequitur: *Filiis Levi dedi omnes decimas Israelis in possessionem pro ministerio, quo ministerio, quo serviunt mihi in tabernaculo fœderis.* Et de eisdem post pauca: *Nihil aliud possidebunt, decimarum oblatione contenti, quas in usus eorum & necessaria separavi.* Et hæc quidem in veteri. In novo autem testamento quid cuique sui discipulatus perfectioni adhærere volenti dixerit audiamus: *Si vis perfectus esse, vade & vende omnia quæ habes & da pauperibus, & veni & sequere me.* Et alibi: *qui non renuntiat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus.* Et in alio loco cum apostolos ad prædicandum mitteret, prohibuit eis dicens: *Nolite possidere aurum vel argentum.* Quod A se Petrus impleste evidenter ostendit dicens: *Aurum & argentum non est mihi.* Hoc etiam cæteros apostolos feciste testatur idem Petrus, cum pro se & aliis condiscipulis suis interrogat Dominum dicens: *Domine ecce nos reliquimus omnia & secuti sumus te; quid ergo erit nobis?* Cui & in quo omnibus idem facientibus respondens Dominus dicit. *Amen dico vobis: quod vos qui reliquistis omnia, & secuti estis me, in regeneratione, cum sederit filius hominis in sede majestatis suæ, sedebitis & vos super sedes duodecim, judicantes duodecim tribus Israel. Et omnis qui reliquerit domum vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit.* Hæc levitis, & hæc apostolis mandata sunt. Utrisque una regula & eadem lex præcipitur. Utrisque possessio tollitur, terrena facultas interdicitur. Qui ergo alii regula, & lege ista tenentur nisi clerici, qui levitarum Domini, & discipulorum Christi locum tenent, ministerium implent, vices servant, ordines habent? Ad hoc etiam mandatum tenendum & pespetuo implendum ecclesiis suis pretia peccatorum, vota & oblationes fidelium, primitias ac decimas rerum Deus dari instituit, quatenus hi, qui divino cultui mancipati propriis facultatibus exspoliantur, sibi statuta perpetuo stipendia haberent, unde vivant, ecclesiæ serviant, & pauperum necessitatibus subministrent, atque studiosius quæque sui ordinis ministeria impleant, nulliusque rei vel necessitatis occasione ab his unquam se seperent, aut sæcularibus negotiis intendant. Ex his igitur patenter ostenditur Christo militantibus clericis fore illicitum & terrenas facultates tenere, & res ecclesiæ sumere: In sæculo patrimonium habere, & ecclesiarum portionem susscipere. Cui sententiæ confirmandæ aptatur illud apostoli; *Nemo militans Deo implicat se negotiis sæcularibus*, ut ei placeat cui se probavit. Et illud Salomonis: *Væ peccatori ingredienti duabus viis.* Quapropter qui Christi discipulatum sequi voluerit, sæcularibus negotiis renuntiare debebit, & qui semel sacer effectus de sacro vivere cœperit, jam ad vivendum sacris uti præcipitur. Sed ne soli hoc super vita & regula catholicorum clericorum videamur sentire, accedant & alii testes in idem consentientes viri religiosissimi, & scientia plenissimi, Hieronymus videlicet, Augustinus & Prosper; & quid super hoc dixerint vel intellexerint audiamus. Hieronymus ad Nepotianum de vita & moribus clericorum inter cætera scribit dicens: *Clericus qui Christi servit ecclesiæ, interpretetur primo vocabulum suum & nominis definitione prælata nitatur esse, quod dicitur: Si enim cleros Græce, Latine sors appellatur, propterea vocantur clerici, quod de sorte sunt Domini, vel quia Dominus ipse sors, idest pars eorum est. Et quia vel ipse clericus pars Domini est, vel Dominum partem habet, talem se exhibere debet, ut ipse possideat Dominum, & ipse possideatur a Domino. Qui possidet Dominum, & cum Propheta dicit:* Pars mea Dominus, *nihil extra Dominum habere potest. Quod si quippiam aliud habuerit præter Dominum, pars ejus non erit Dominus: verbi gratia si aurum, si argentum, si possessiones, si variam suppellectilem, cum istis partibus Dominus pars ejus fieri non dignatur. Si autem ego pars Domini sum & funiculus hæreditatis ejus, nec accipio partem inter cæteras Tribus, sed quasi levita & sacerdos vivo de decimis, & altari serviens altaris oblatione sustentor; habens victum & vestitum, his contentus ero, & nudam crucem nudus sequar.* Et post pauca in eadem epistola scri-

Num 18. 20.

Matth. 19. 21.

Matth. 10.

Tim. 2.

Eccl. 9.

scribit eidem dicens: *procuratores atque dispensatores domorum alienarum, atque villarum quomodo possunt esse clerici, qui proprias jubentur contemnere facultates?* Hucusque Hieronymus. Augustinus autem in nono decimo capitulo de verbis Domini sic scribit dicens. *Venerunt & publicani ad Johannem, ut baptizarentur ab eo & dixerunt ad eum:* Magister quid faciemus? At ille dixit eis: Nihil amplius exigatis quam quod constitutum est vobis. *Et post pauca;* Interrogarunt eum & milites: Quid faciemus & nos? Ait illis Johannes: neminem concutiatis, aut calumniam faciatis, sed contenti estote stipendiis vestris. *Hic jam cognoscere se debet omnis homo, qui militat. Non enim tantum de his militantibus scriptura loquitur, qui armata militia detinentur, sed quisquis militiæ suæ cingulo utitur, dignitatis suæ miles adscribitur. Atque ideo hæc sententia potest dici verbi gratia militibus & protectoribus, cunctisque rectoribus, & quicumque stipendia sibi publice data consequitur, si amplius quærit tanquam calumniator, & concussor, Johannis sententia condemnatur.* Et paulo post addidit dicens: *Nam & clericus catholicus hac sententia retinetur. Si enim non contentus stipendiis fuerit, quæ de altario Domino jubente consequitur, sed exercet mercimonia, intercessiones vendit viduarum, munera libenter amplectitur, hic magis negotiator videtur quam clericus &c.* quæ ut facta eius loquerentur magis, quam lingua, in domo ipsa episcopali statuit monasterium clericorum, ubi nemini licebat habere aliquid proprium, sicut ipse testatur dicens. *Volui habere in domo ista episcopali monasterium clericorum. Ecce quomodo vivimus! Nulli licet in societate nostra aliquid proprium habere. Sed forte aliqui habent? Nulli licet. Si quid faciunt, faciunt quod non licet.* Hæc Augustinus. Sed nunc quid inde beatus senserit Prosper, audiamus. *Proinde quem possidendi* (inquit) *delectat ambitio; Deum, qui possidet omnia, quæ creavit, expedita mente possideat, & in eo habebit quæcumque sancte habere desiderat: sed quoniam nemo possidet Deum, nisi qui possidetur ab eo, sit ipse primum Dei possessio, & efficietur ei Deus possessor & portio.* Et paulo post subjungit dicens: *Quid ultra quærit, cui omnia suus conditor sit, aut quid ei sufficit, cui ipse non sufficit?* Et post pauca in eodem capitulo: *Quis* (inquit) *cui Deus dignatur esse possessio, aliquid aliud quærit? Aut quis non præ amore illius omnia, quæ putantur magna contemnit? Ergo qui Deum vult possidere, renuntiet mundo, ut sit illi Deus beata possessio. Nec renuntiat mundo is, quem terrenæ possessionis delectat ambitio, quia quandiu sua non relinquit, mundo, cujus bona retinet secum, servit, & utique non potest mundo servire simul & Deo. Ac sic propterea voluit Deus cultores suos omnibus renuntiare, propter quæ diligitur mundus, ut exclusa cupiditate mundi, divina in eis charitas possit augeri, vel perfici. Et ideo decimas atque primitias frugum, primogenita & sacrificia pro peccato, vel vota, quæ Deus jussit offerri, sacerdotibus ac ministris distribui debere constituit, ut devotissimo populo ministrante, ipsi creatori ac pastori suo liberius ministrarent.* Hucusque Prosper. Nunc jam igitur ista de propriis facultatibus renuntiandis sufficiant. Quod autem, fratres charissimi, propriis etiam voluntatibus renuntiare debeatis, evidenter Dominus in evangelio ostendit dicens: *Si quis vult post me venire, abneget semetipsum & sequatur me. Et qui voluerit animam suam salvam facere, perdet eam. Et qui perdiderit eam propter me, inveniet eam.* Et in alio loco: *Non veni facere voluntatem meam, sed voluntatem ejus qui misit me.* Et alibi sacra perdocemur scriptura: *Fili, avertere a voluptatibus tuis.* Nam sicut alibi dicitur: voluptas habet pœnam, necessitas parit coronam. Et in alio loco præcipitur: *Post concupiscentias tuas non eas.* Quas qui sequuntur, quid de eis per prophetam dicitur, audiant. *Corrupti & abominabiles facti sunt in voluptatibus suis.* Unde idem propheta voce prælatorum suscepta scribit dicens: *subjecit populos nobis & gentes sub pedibus nostris.* His ergo exemplis, fratres, commoniti aliis pro Deo subesse non recusemus, sed prorsus nostris voluntatibus abrenuntiatis, Christi voluntatem alieno, sed spiritali ac discreto arbitrio exequamur. Quod autem in unaquaque congregatione canonica unus eligendus sit, qui cæteris præesse debeat, & ultus ecclesiasticus divinitus inspiratus exigit, & in veteri testamento evidenter ostenditur, cum Moysen, & post Moysen Josue omnibus filiis Israel, & Aaron cæteris Levitis, Petrum quoque cæteris discipulis Dominus præposuerit.

Qualis esse debeat qui præfertur, trina Domini interrogatio, & trina Petri manifeste monstrat responsio. Cum enim pascendarum ovium cura illi committitur, ter Dominus interrogat Petrum si diligat, & ter Petrus respondet, quia amat, & ter Dominus jubet, ut pascat. Trinam igitur Domini interrogationem trina Petri de dilectione responsio, & trinam ejus responsionem, trina pascendi gregis injunctio sequitur: sed nunc quomodo trina dilectio in eligendis haberi debeat, videamus. Trinam itaque dilectionem ille habet qui Deum, & quæ Dei sunt, mente credit, & amat, voce confitetur & prædicat, opere imitatur & servat. Trina autem tunc fit interrogatio, cum, sicut debemus, exquirimus, prævidemus & discutimus, utrum eligendus hanc trinam dilectionem habeat. Quod si cordis fidem & dilectionem competens sermo & actus foris ostendat, trinæ interrogationi jam satis fecit trina responsio. Cui, etiam bene ter pascendi gregis cura injungitur, quia quisquis oves pascendas suscipit, cordis vigilantia prospicere, vocis officio monere ac defendere, & actuum exemplis semper eas ad Christum debet pertrahere. Illi ergo pascendi gregis cura injungitur qui in mente plenam habet fidem, & dilectionem interius, & in voce perfecte monendi, libere arguendi, prudenter exhortandi scientiam & possibilitatem exterius, & qui opere quæcumque loquitur, servat & sequitur. Nec quisquam pro qualibet culpa, si jam satisfecerit, in hoc officio recusandus est, cum & Petro post trinæ negationis lacrymabilem satisfactionem, quia in eum trina dilectio patuit, gregis a Domino injuncta sit pastio. Hæc igitur trinæ dilectionis forma, fratres charissimi in primo pastore, non ab alio, quam a Christo præsignata in eligendis est prævidenda, non solum a prioribus, sed & omnibus personis in ecclesia præferendis.

Huic scripto in sede apostolica firmato & approbato subscripserunt primo Paschalis papa, deinde cardinales sanctæ Romanæ ecclesiæ, quorum nomina sunt adnotata. Crescentius Sabinensis episcopus, Petrus Portuensis episcopus, Cono Prænestinus episcopus, Vitalis Albanus episcopus, Bonifacius cardinalis S. Marci, Deusdedit cardinalis S. Laurentii, Desiderius cardinalis S. Praxedis, Guido cardinalis Sanctæ Balbinæ, Petrus cardinalis sanctorum Cosmæ & Damiani, Petrus cardinalis Sancti Adriani, Rossemannus diaconus sancti Georgii, Comes diaconus cardinalis sanctæ Mariæ in

A NNO CHRISTI 1099. — 23. 12. 13 — Matth. 16. 24 — 6. 38. Eccl. 8. 20. — Pf. 58. 2. — Pf 46. 4.

☞ Aquiro, Gregorius cardinalis diaconus S. Angeli, *qui postmodum effectus est papa, dictus Innocentius*, Johannes cardinalis diaconus sanctæ Luciæ.

ANNO CHRIST 1099

☞ *Paschalis episcopus servus servorum Dei R. Moguntino archiepiscopo salutem, & apostolicam benedictionem.*

Ex Cod. Udalrici vulgato ab Eccar. in Corp. Histo to. II pag. 131.

QUantum a suæ constitutionis exordio Bambergensis ecclesia sedi apostolicæ familiaris extiterit, prudentiæ tuæ notius existimamus. Congruum igitur duximus, ut venientem ad nos fratrem nostrum venerabilem O. ejusdem ecclesiæ electum, cum præteritæ familiaritatis gratia susciperemus. Præterea quoniam ecclesia eadem per diuturna jam tempora episcopalis officii sollicitudinis caruit, & propter præteriti schismatis ultionem in Teutonicis partibus perparci episcopali funguntur officio juxta ipsius ecclesiæ postulationem eidem fratri, cum per multa ad nos venisset pericula, consentientibus, & unanimi sententia decernentibus omnibus qui nobiscum aderant, fratribus, episcopalis benedictionis manum, Domino largiente, contulimus, salva nimirum debita tuæ metropolis reverentia. Eum igitur ad vos cum nostræ gratiæ dulcedine remittentes, fraternitati vestræ literis præsentibus commendamus, ut quanto sedi apostolicæ familiarior creditur, tanto apud vos carior habeatur. Dat. Laterani XII. Kal. Junii.

ALTERA EJUSDEM AD EPISC. HALBERSTADENSEM.

Paschalis episcopus servus servorum Dei R. Halberstatensi Episcopo salutem & apostolicam benedictionem.

Ibid. nu. 38.

AD hoc in ecclesia Dei constituti sumus, ut ecclesiæ ordinem & patrum debeamus præcepta servare. Tu ergo ordinem ecclesiæ adeo excessisti, ut ecclesiæ regimen per investituram manus laicæ contra patrum decreta susceperis. Quæ causa est cur nos petitioni tuæ satisfacere nequiverimus. Unum nos charitatem tuam monemus, ut tam grave delictum emendare festines. Statutum est vero in Trecensi concilio, ut si quis ex manu laica ecclesiæ investituram acceperit; tam ipse quam ordinator ejus deponatur, & a communione ecclesiæ removeatur. Nos siquidem te, ut fratrem ac familiarem habere volumus & desideramus. Vale.

IDEM AD EPISC. MOGUNTINUM.

Paschalis episcopus servus servorum Dei venerabili R. Moguntino episcopo salutem & apostolicam benedictionem.

Ibid. n. 141

PRo ecclesiæ ac regni pace, pro ecclesiarum ordinibus, pro partium nostrarum causis, & quem generalem oporteat habere tractatum, fraternitatis vestræ novit solertia providere. Ea propter dignum duximus & magna consultatione deliberavimus, ut in proximis octobribus idibus synodalem vobiscum debeamus celebrare conventum, idcirco tam te, carissime frater, quam omnes Moguntinæ ecclesiæ suffraganeos literis præsentibus præmonemus, ut convocatis diœcesium vestrarum, qui digniores videntur, abbatibus, convocatis & clericorum personis, quibus concilii tractatus necessarius est, prænominato in tempore citra alpes nobiscum convenire omni occasione ne vel sepositа procuretis quatinus vergente Domino, ablatis de medio schismatum causis ecclesiæ ac regno pacis reformetur integritas. Dat. 11 Kal. April. ANNO CHRI 103

EPISTOLA ARGENTINENSIS ECCLESIÆ AD PASCHALEM PAPAM.

Paschali universali Romanorum pontifici Argentinensis ecclesiæ fratres fidem & obedientiam.

OMnium cum sit, venerande pater, tua sollicitudo ecclesiarum, tu refugium miserorum, imo patrocinium orbi adveniisti desiderabile: unde adhuc humano generi consulere Deus non despicit per hæc nova; quoniam lux in tenebris effulsit. Tu ergo benedictus es, ad cujus introitum nobis benedixit, & benedicat Deus. Respice igitur gentem miseriis & pressuris insignem: Veni & vide filiam Sion lugentem & captivam, nec respirare nec consolari nisi in te solo, expectantem. Egredere, dilecte, in agrum tempus putationis jam venit, Apostolica igitur falce succidendum est, quicquid vitiosum est, ne simul trahatur sincerum. Veniens itaque, visita vineam nostram a vulpeculis demolitam, & a singulari ferro depastam. Nam ut ad rem ipsam perveniatur, annos jam circiter xxx. sicut oves balantes semper erravimus, fluenta verbi scientes raro portavimus, & jam quid vox pastoris non novimus. Quo ergo restat eumdem nisi post vestigia gregem sodalium? quod si tales vigilias, pastor, districte non judicas, & insidias Christi ovibus in ecclesia lupo medianti locus si conceditur, ipsi locus non erit. De cetero autem quid agendum sit nobis de nostro, ut dicitur, episcopo, nomen quidem dignitatis tot annos habente sed officium minime, cujus vitam & introitum excelsum montium, humilia convallium jam respondent, sanctitatis tuæ consilium ac præceptum audire cupimus. Tu ergo pacis catholicæ fundamentum inviolabilis petræ signum, fac, ut temeritas Romanorum consilium cedat auctoritati. Ibid. n.

RESCRIPTUM PASCHALIS PAPÆ AD ARGENTINENSEM ECCLESIAM.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei Clero Argentinensi & populo salutem & apostolicam benedictionem.

PErspectis literis vestris de vestra oppressione & ecclesiæ vestræ destructione paternaliter condoluimus, sed quia pro justitia patimini, pro qua beati eritis, congaudemus. Ut igitur ad illam beatitudinem pervenire possitis, in bono proposito constanter perseverare, atque illi intruso, & ecclesiæ Dei viriliter resistite, quia per Dei gratiam neque electioni neque consecrationi ejus assensum dedimus aut dabimus. Vobis autem in omnibus, quæ pro justitia agitis, nostrum consilium & auxilium nunquam deerit, præstante Domino, qui vivit & regnat in sæcula sæculorum. Amen. Ibid. n.

EPISTOLA EJUSDEM AD ARETINOS.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei Clero & civibus Aretinis salutem, & apostolicam benedictionem.

OFficii nostri auctoritate compellimur, & ecclesiarum omnium sollicitudinem gerere debea- Ibid. n.

beamus; itaque pro venerabili fratre noſtro epiſcopo veſtro præſentes literas ad vos decrevimus deſtinare. Audivimus, quoniam nec debita eum veneratione tractetis, nec debitam illi obedientiam perſolvatis. Quod profecto divinæ conſtitutioni penitus contradicit. Dominus ſiquidem Jeſus Chriſtus cum pretioſi ſui Sanguinis effuſione ſanctam redemiſſet eccleſiam, paſtores in ea conſtituit, qui vice ſua populo ſuo ſalutaria miniſtrarent, unde qui eis injurias irrogant, eorumque mandata contempſerint, ipſi Domino irrogare, eumque contemnere cognoſcuntur, ſicut ab eo dicitur: qui vos tangit, pupillam oculi mei tangit, & qui vos ſpernit, me ſpernit. Itaque univerſitati veſtræ præcipimus, ut uſque ad proximam Domini nativitatem ad prædicti confratris noſtri epiſcopi veſtri obedientiam redeatis, eumque ſicut patrem ac magiſtrum & Dei vicarium affectione debita diligatis, & debita reverentia veneremini. Alioquin nos ex tempore quod divina diſpoſitione miniſterii noſtri eſt, vobis afferimus, & ipſam ſpiritualem alimoniæ paſſionem, divina videlicet officia, donec reſipueretis, interdicimus. Dignum eſt, ut qui Deum in miniſterio ſuo contemnitis, Dei quoque beneficio & vicarii ſui miniſterio careatis.

ANNO CHRISTI 1099.

EPISTOLA PASCHALIS AD H. IMP. A SE ORDINATUM.

Paſchalis epiſcopus, ſervus ſervorum Dei dilecto in Chriſto filio Henrico Romano Imp. Auguſto ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Ibid. n. 266. EX quo a nobis præſentia veſtra diſceſſit, de incolumitate ſtatus veſtri aliquid ad audientiam noſtram non pervenit. Verumtamen quia noſtræ voluntatis eſt proſperitatem veſtram libenter addiſcere, & noſtram vobis id invicem intimare, de nobis excellentiæ veſtræ literarum præſentium relatione ſignificamus. Siquidem nos per Dei gratiam boni ſumus licet quidam juſſioni veſtræ in his, quæ b. Petro reſtitui præcepiſtis, adhuc noluerint obedire, incolæ videlicet civitatis Caſtellanæ, Caſtri Corcoli, Montis alti, Montis acuti, & Narnienſes. Nos tamen ea & comitatus Peruginum, Eugubrinum, Tudertinum, Balneum Regis, Caſtellum Felicitatis, ducatum Spoletanum, Marchiam Ferraniam, & alias beati Petri poſſeſſiones per mandati veſtri præceptionem confidimus obtinere. A quibuſdam vero de veſtris filius fidelis noſtri Ruſticelli comitis ſicut audivimus retinetur. Rogamus ergo dilectionem veſtram, ut nobis eum reddi faciatis, quia & beati Petri fidelis eſt & in poſſeſſione moratur. Ad hanc ſerenitatem veſtram plurimum commonemus ut ſemper diligatis juſtitiam, eamque totis viribus & toto conamine amplectimini, quatenus, qui verus rex, imperator & judex eſt in regni & imperii ſui perpetuitate, coronam vobis & gloriam largiatur. Dat. Lat. V. Non. Maii.

Paſchalis epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto in Chriſto filio Henrico Romano imp. Auguſto ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Ibid. n. 267. DE magnificentia veſtra bona ſemper audire optamus, tanquam de filio eccleſiæ: quem eccleſiæ principem ac defenſorem providentia divina conſtituit. Monemus itaque dilectionem veſtram; & monentes rogamus, ut divinæ diſpoſitionis dona, quæ accepiſtis conſideretis, & tam in Domini timore, quam in eccleſiæ veneratione & juſtitiæ defenſione ſicut debetis, & ſicut poteſtis, eodem Domino præſtante proficiatis. Hoc ſiquidem nos omnipotentem Dominum deprecamur, ut de profectu veſtro, non tantum nos, ſed etiam tota eccleſia catholica glorietur. Legatum noſtrum poſt vos direximus, qui uſque Ravennam veniens tranſire ulterius timuit, propter perturbationes itinerum, quæ poſt tranſitum exercitus fiunt. Cum autem omnipotens Deus in tempus congruum nos perduxerit de legati miſſione, prout opportunum fuerit, per ipſius gratiam diſponemus.

ANNO CHRISTI 1099.

Paſchalis epiſcopus, ſervus ſervorum Dei dilectiſſimo filio ſuo Henrico Romano imp. Auguſto ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

POſt parvi temporis ſpatium, quiddam de vobis ſiniſtrum audivimus, quod nos valde conturbat. Pervenit enim ad nos, quod ad perturbationem quietis eccleſiaſticæ H. apud Ariciam dimittere diſponeris, ut ablatas poſſeſſiones eccleſiæ retineat; & reliqua inquietare non deſinat. Nos autem putabamus eos, qui in fidelitate noſtra permanent, nobiſcum permanere in littore, ſed ſicut vera relatio patefecit, frater noſter Aretinus adhuc inter procellas quatitur, & longe portum videt. Dilectionem itaque veſtram literis præſentibus rogamus & commonemus ſicut de vobis confidimus, & prædicto fratri noſtro gratiam veſtram reddatis, & poſſeſſiones eccleſiæ reſtituatis, fidelibus quoque ſuis injungite, ut ab ejus ſervitio ulterius ſe non ſubtrahant. Non enim poſſunt ſine detrimento capitis membra perſequi & abſcindi, & filiorum contumelia ad patris ſpectat injuriam. Diligite igitur quos diligimus, ut, quos odiſtis, odio habeamus, & quos diligitis, diligamus. De cetero omnipotens Deus vos ſua pietate cuſtodiat atque conſervet.

Ibid. n. 268

Paſchalis epiſcopus ſervus ſervorum Dei in Chriſto filio Henrico Romano imp. Aug. ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

ARiminenſem epiſcopatum ad jus beati Petri ſpecialius pertinere manifeſtum eſt; verum peccatis exigentibus omnibus fere bonis ſuis denudatus & in minimas reliquias eſt redactus. Rogamus igitur dilectionem veſtram, ut ei per amorem b. Petri, benignitas veſtra bona ſua reſtitui jubeat, & reſtituta, quietem Domino faciat præſtante obtinere.

Ibid. n. 269.

Paſchalis epiſcopus ſervus ſervorum Dei in Chriſto filio Henrico imp. Aug. ſalutem, & apoſtolicam benedictionem.

PRo clericis Paduanis & H. judice dilectioni tuæ gratias agimus, quia eis tuam gratiam reddidiſti, & bona ſua, quæ amiſerant, reſtitui præcepiſti; rogamus autem adhuc pro laicis, ut eos in gratiam tuam recipias & bona ſua eis reſtitui facias, quatenus protectionis tuæ munimine de cetero præſtante Deo quiete valeant permanere.

Ibid. n. 270

Paſchalis epiſcopus ſervus ſervorum Dei in Chriſto filio Henrico imp. Aug. ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

IN litteris, quas a tua dilectione ſuſcepimus, diu te graviter infirmatum fuiſſe cognovimus ſed ſicut nos infirmitatis rumor affecerat; ita rurſus

Ibid. n. 271

sus sospitatis exhilaravit auditio. De prosperitate quam nobis significasti, Deo gratias agimus, qui providentia inæstimabili omnia disponit. Quod autem de episcopis conquereris, cor nostrum vehementer angustat. Ex quo enim vobiscum illam, quam nostis, pactionem fecimus, non solum longius positi, sed ipsi etiam, qui circa nos sunt, cervicem adversus nos erexerunt, & intestinis bellis viscera nostra collacerant, & multo faciem nostram rubore perfundunt. De quibus, quia judicium consequi non possumus, de judicio relinquimus, ne Dei ecclesiam gravius perturbemus. Ceterum cum tanta ac talia patiamur, miramur, quod N. vester totis ecclesiis oppressiones inferat; quas hostiliter occupat atque depopulatur, & mutuæ pactionis immemor, quæ nostri juris sunt, suæ vendicat usurpationi. Miramur etiam, quod dati a nobis obsides dure, ut audivimus, turpiter tyranniceque tractentur. Quæ profecto non parum ad sublimitatis vestræ injuriam spectant. In omnibus tamen his te præcipuum ecclesiæ filium commonemus, ut Dei iudicia semper verearis, illius temporis memor, quod in tuis literis significasti dicens: In ipso tempore gravissimæ nostræ ægritudinis cum vita nostra esset in dubio, cum resolutionis nostræ tantum haberetur expectatio, & sic ei placere studeas, quatenus ejus gratiam & regnum tibi temporale disponat, & ad regna te æterna perducat. Dat. Laterani VII. Kal. novembris.

ANNO CHRISTI 1099.

Paschalis episcopus servus servorum Dei dilecto in Christo filio Henrico imp. Augusto salutem & apostolicam benedictionem.

Ib. n. 272. CUm amicorum magna sit, major quidem inter homines est paterna dilectio. Verum quicquid circa te alii loquantur, quicquid blandiantur nostrum est veritatem tibi liquidius ostendere, ac honori & saluti tuæ veraciter providere. A. siquidem cancellarium tuum ac te captum esse audivimus; de quo quantum novimus, quantum experti sumus, testimonium ferimus, quia te super omnia diligebat. Qua de re multi profecto tam amici quam inimici loquuntur adversus te. Te igitur, tanquam pater filium, commonemus, ut cum salutem regni tale super hoc consilium nanciscaris, quatenus nec persona tua & regnum ullam incurrat infamiam & ille liberationis gratiam consequatur. Datum Beneventi VIII. Kal. Febr.

EPISTOLA HENRICI IV. IMP. AD PASCHALEM P.

Domino P. sum. pont. Henricus Dei gratia Romanus imp. aug. obedientiam & dilectionem in Christo, velut filius patri.

Ib. n. 293. COmpertum habemus, pater venerande, te propter nos gravi controversia & plurimis affectum esse molestiis. Quapropter ob reverentiam tui, Deo teste, gravius tuis, quam propriis angimur incommodis. Idcirco abbatem Cluniacensem ad hoc negotium adscivimus, scilicet virum religiosum & in fide Christi spectabilem: hunc quoque super hac causa tuæ paternitati dixerimus, parati secundum consilium tuum, & ipsius & ceterorum religiosorum, pacem ecclesiæ diligentium, te ab his molestiis eripere, & pacem & concordiam inter me & te indissolubiliter stabilire.

Paschalis episcopus, servus servorum Dei T. presbytero cardinali apost. sed. legato sanctam & apostolicam benedictionem.

ANNO CHRISTI 1099.

Ib. n. 4. EX antiqua relatione comperimus Saxones a principio conversionis suæ ad Deum fideles atque obedientes beato pontifici & apostolicæ sedi extitisse. Quia igitur ad partes illas, ut audivimus, accessit, & meis super ecclesiis aliisque quibusdam negotiis scandala emerserint, si quid aut etiam alibi juste atque canonice operari potueris auctoritatis nostræ favore, & cooperante Domino, opereris. Si quod & consolationis auxilium nostro Halberstadiensi episcopo conferre potueris, conferat, ut apostolicæ sedis visitatione gaudeat. Data Feretini VI. id. octobris.

Paschalis episcopus servus servorum Dei clero & populo Mesenburgensi salutem & apostolicam benedictionem.

Ib n. LAtor præsentium Gregorius confrater noster cum duobus ecclesiæ vestræ clericis & totidem laicis ad nostram præsentium veniens, se a vobis communi electum assensu asseruit, præsentibus & collaudantibus metropolitano Magdeburgensi & suffraganeis ejus. Ceterum prius hæc nullo præeunte judicio quasi ex præcepto nostro se per archiepiscopum eumdem conquestus est ab ecclesia & electione sua violenter expulsum. Unde nos ad archiepiscopum ipsum & comprovinciales episcopos literas misimus, ut quæ super hoc injuste acta sint, corrigantur. Neque vero nostræ voluntatis est, ut causa ejusdem fratris aliquod præjudicium patiatur. Dat. Romæ VI. Kal. novemb.

Paschalis episcopus servus servorum Dei venerabilibus fratribus A. Magdeburgensis, & suffraganeis ejus salutem & apostolicam benedictionem.

Ib. n. 2 VEniens ad apostolorum limina confrater noster Merseburgensis electus suam apud nos querelam exposuit, quod videlicet a clero & populo Merseburgensis ecclesiæ electus sit præsentibus & collaudantibus vobis & in ea sacerdotis officium vestra ordinatione susceperit. Post hæc nullo præeunte judicio non solum episcopalis ei sit gratia benedictionis denegata, sed ab eadem & ecclesia, quasi ex præcepto nostro violenter sit expulsus. Nos igitur eum ad fraternitatis vestræ præsentiam cum literis præsentibus præmittentes, præcipimus, ut idem frater plenius electioni huic & ecclesiæ restituatur, & secundum canonicas sanctiones causa ejus præsentiæ vestræ judicio decidatur. Quod si judicii difficultas apud vos emerserit cum communibus fraternitatis vestræ literæ & nunciis ad examen sedis apostol. causa eadem remittatur. Datum Romæ VI. Kal. februar.

B. (Paschalis) episcopus servus servorum Dei venerabili fratri & coepiscopo R. (Rangerio) & canonico Lucanæ ecclesiæ salutem & apostolicam benedictionem.

En Cod. M. Biblios. Cor nie. Majo Ecclesiæ. L SAnctæ in Christo memoriæ Leonem apostolicæ sedis episcopum decrevisse audivimus, ut si quis de vestræ ecclesiæ canonicis non communiter viventibus ecclesia excessisset, omnia ejus ecclesiastica bona in usum fratrum communiter viventium conferrentur, quod in aliis etiam ecclesiis

cleſis ab aliis Romanis Pontificibus ſtatutum agnoſcimus. Unde miramur, quod confratre veſtro Ildebrando in Roſellanam eccleſiam translato, præbendæ ejus & totum eccleſiæ beneficium, quod tenuerat, in privatos uſus ceſſerit, & apoſtolicæ ſedis auctoritate contempta, canonice degentium fratrum communio tanto augmento fraudata ſit. Tibi præſertim, cariſſime frater R. delictum hoc imponitur, quod apoſtolicæ ſedis decreta inrefragabiliter cuſtodire & ſubditos clericos ad hujus vitæ bonum etiam invitos debueras invitare; præcipimus ergo ut omne illud Ildeprandi nunc Roſellani epiſcopi beneficium in communia redigatur. Qui vero obedire contempſerint apoſtolicæ ſedis judicio puniantur. Datum Laterani II. idus octobris.

ANNO CHRISTI 1099.

PASCHALIS II. PAPÆ EPISTOLA.

JO: DOM. MANSI ADMONITIO.

IN codice canonum a Bonizone epiſc. Sutrino collectorum, in Vindobonenſi bibliotheca ſervato occurrit mihi hæc Paſchalis II. epiſtola, quam ineditam ratus, digniſſimamque luce publica judicans, hic dare conſtitui.

PASCHALIS PAPA II.

Servus ſervorum Dei, militibus de S. Geminiano aliiſque oppidis juxta poſitis, ſalutem, & apoſtolicam benedictionem.

UNam eſſe fidem, una Dei catholica confitetur eccleſia. Unde Apoſtolus: *Unus*, inquit, *Dominus, una fides*. Qui ergo fidem, quam patri ſuo debet, ac domino abjurare compellitur, is, cum poſſit ad correctionem non revertitur, non jam fidelis, ſed perfidus comprobatur. Ea propter literis præſentibus vos monemus, & monentes præcipimus, ut ad patris veſtri & domini VV. fratris noſtri Rogerii Vulterrani epiſcopi fidelitatem humilitate debita redeatis, & ad honorem Dei, & ſalutem veſtram in eccleſiæ obedientia, & ſervitio, ſicut ratio exigit, perſiſtatis. Sane ſi quis veſtrum pro defenſione juſtitiæ ſacrilegorum aliquem raptoremve proſtravit, teneri homicidio non videtur. Pro tuenda enim juſtitia licenter arma geritis, & vim vi repellere omnes leges omniaque jura permittunt. Veruntamen ſi quid levitate commiſſum eſt, prædicti fratris noſtri & coepiſcopi arbitrio corrigatur. Obedientes vero in Dei eccleſiæque ſervitio fideliter perſiſtentes, omnipotens Deus BB. Apoſtolorum precibus ab omnibus peccatis abſolvat, & ad vitam perducat eternam.

CONVENTUS EPISCOPORUM

Apud Giſſonam pro dedicatione Eccleſiæ Giſſonenſis.

ANno 1099. 17. *Kal. Octobris dedicata eſt eccleſia B. Mariæ Virginis apud Giſſonam ab Otthone epiſcopo Urgellenſi, ad cujus diœceſim pertinet locus iſte, Fulcone Barcinonenſi, & Pontio Rotenſi. Interfuerunt ei cæremoniæ Comites Ermengaudus Urgellenſis, & Artallus Palliarenſis, & maxima pars Canonicorum Urgellenſium, tum etiam Primates regionis. Decreverunt autem epiſcopi ſub anathemate*, ut inter ſpatium cœmiterii nullus audeat inquietare vel ſacraria (*id eſt cœmeterium*) infringere, vel aliquam violentiam facere. *Magnates vero plura dona eidem eccleſiæ, ut tum ſolebant, fecerunt in eodem die dedicationis, dotem videlicet ejus conſtituentes. Eidem chartæ poſtea ſubſcripſerunt Allegarius archiepiſcopus Tarraconenſis, Petrus, Bernardus, & Bernardus Rogerii epiſcopi Urgellenſes. Acta ejuſdem conſecrationis ex archivo eccleſiæ Urgellenſis extracta hic ſubjicimus.*

ANno ab incarnatione Domini noſtri Jeſu Chriſti MXCIX. Indictione VI. epacta XXVI. concurrente IV. Ciclo ſolari V. decennovenali XVII. Kalend. Octobris dedicata eſt Eccleſia in honore beatæ Mariæ virginis apud Giſſonam a glorioſo Pontifice Otto Urgellenſi, qui ſecum habuit duos Epiſcopos, Fulconem Barchinonenſem, Pontium Rotenſem. Hi venerandi præſules ſanctæque trinitatis cultores ſub ejuſdem Deificæ trinitatis figura & nomine, ut præfixum eſt, præſcriptam Eccleſiam in honore beatæ ſemperque virginis Dei & hominis matris ſacrarunt, adſtante utriuſque ſexus populorum non minima multitudine, cum nobiliſſimis Principibus Ermengaudo Urgellenſi & Artallo Pallarenſi, & cum maxima parte ex collegio Canonicorum ſedis. De nobilioribus citra regionis Urgelli & montibus omnes pene adfuerunt, & quidam illorum de ſuis poſſeſſionibus Eccleſiæ cultoribus profuturis perpetim obtulerunt, ſcilicet Raymundus Bernardi Fluviani, Guillermus Bernardi de Tapioles, Bernardus Eralli, Poncia de Grada & ſuos filios, Arnaldus Guilaberti de Salent, Mironus Jampecti de ſancti Martini, Radulphus Guislamar de Alantorn, Guilla de Sanahugia cum filiis ſuis, Bernardus Ecardi cum matre ſua, Mironus Arnalli de Concabella, aliorumque multorum tam nobilium & cæterorum quorum nomina recenſere nobis longiſſimum eſt. Prædicti ergo Pontifices cum aſſenſu & laudamento ſupraſcriptorum virorum præfatam Eccleſiam in alodio & caſtro ſanctæ

ANNO CHRISTI 1099.

ctæ Mariæ ſedis Urgelli dedicaverunt, & cimiterium ſexaginta paſſuum ei conſtituerunt. Terminos quoque parochiæ prænotatæ Eccleſiæ iſtos conſtituerunt & voluerunt eſſe. Ab oriente primus in terminos de Taltavel, ſive de Bechfret, & de ſancto Guillelmo. Secundus autem ab auſtrali parte in terminos de Llor, ſive de Tarroga, ſive in Sadao. Ab occidente inter terminos de Concabella, ſive in Eſpallarges. A ſeptentrionali autem parte in terminos Florejachs, ſive in terminos Sanauge. Igitur nos ſupradicti Pontifices conſtituimus atque confirmamus Eccleſiæ prænotatæ omnes ſuas decimas & primitias & univerſas oblationes & defunctiones & cimiterios qui exient vel exire debent infra prædictos terminos, ſcilicet de Giſſona, de Vilamur, de Fluvia, de Beluedir, de Turrefracta, de Foradinico, de Tapioles, de Rubiol, de Guarda ſi veniunt, de Valltalada, de chaſtel Radulf, de Majabechs, de Coſchonoſa, de Claret, de Morana, de Nidal, de ſancto Martino, de Grada, de Ratera, de Vilagraſa, hæc & omnia quæ inantea Deo largiente adquirere potuerit, ita ut omnia .... ex his aliquid poſſit auferre neque in proprium jus valeat revocare. Et divina fulti auctoritate præcipimus & ſub vinculo excommunicationis & anathematis obligamus ut intra ſpatium prædicti cimiterii nullus audeat inquietare vel ſacraria infringere vel aliquam violentiam facere. Sed & cuncta quæ habet, vel ea quæ ſubtus in hac dote a fidelibus Dei data ſunt ei, in pace poſſideat, vel Eccleſias quas hodie damus ei & confirmamus, quæ ſunt extra terminos de Giſſona, ipſam videlicet de Todela & de ſancto Guillermo & de Prenyenoſa, & ipſas quæ ſunt aut erunt infra quadram de Giſſona & uſque ad caſtellum Aſinis, ſcilicet Eccleſiam de Torroga & de Sadao cum ſuis ſuffraganeis, Eccleſiam de Concabella, & de Guannalor, & de Pellagalls, & de Spaiarges, & de Montroi, & de Beluedér, & de Cunil, & de Rivo d'Ovelles, & de Figeroſa, & de Lucano, & de Altet, & de Clareſvalls, & de Agilela, & de Spigol & de Barhene, & de Yvars, & ipſas quæ deinceps ulterius dante Domino, ut dictum eſt, infra prædictum ſpatium factæ fuerint. Et inſuper donamus nos ipſam decaniam de Balagario uſque ad caſtrum de Puig alt; quod aſcendit de rivo Meritario, & vadit in latus uſque ad epiſcopatum Auſonenſem.

Donaria vero quæ timentes Deum ei dederunt in hac dote hæc ſunt. Raymundus Bernardi decimum de omni dominico ſuo quod habet in Fluvia, & una pecia de terra. Geraldus Guitardi & uxor ejus Poncia, & filii eorum, ſcilicet Berengarius Geralli & Raymundus Geralli & Bernardus Geralli & Guillelmus Geralli & Sancia, totum ſuum decimum de omni eorum dominico quod habent & inantea habuerint in Grada & in Ratera & in eorum terminis & in omnibus ſuis propriis hominibus quos habent & inantea ipſi aut poſteritas illorum habuerint in prædictis caſtris. Mir presbyter de ſancto Martino cum matre ſua alia pecia de terra. Mir Ramon de Fluvia alia pecia de terra. Ramon Ricer alia pecia de terra. Bernardus Bliger cum filio ſuo Petro ſuum decimum de Grada & de Vilamur & de Fluvia. Ramon Arnal & Mir Arnal ſuum decimum de Rubiol. Bernardus Guillelmi ſuum decimum de Rubiol. Arnal Sinfre ſuum decimum de Prenyenoſa. Guillelmus Aſalid ſuum decimum de Fluvia. Guillelmus Ramon & Peré Ramon ſuum decimum de Prenyenoſa. Ramon Aiamrig cum muliere ſua Caſaplena ſuum decimum de Fluvia. Pere Gilabert pecia una de terra, Bernad Guifre & Guillem Guiffre de Reb. cum muliere ſua Eicolina ſuum decimum de Turrefracta. Guitart Ollemar de Agramont hominem unum. Guilla de Cero cum filiis Raymundus & Poncius de Cero uno homine in Pareds altes, nomine Arnaldus Sendred, & mulier ejus Eg, cum omnia quæ habent vel habere debent in quadra de Arnal Traſuer qui jam fuit, ad integrum ſine ulla retinentia. Guillermus de Fluvia ſuum decimum. Berenguer Guillelmus de Beluedir cum patre ſuo ſuum decimum de Beluedir. Guillermus Bernardus cum matre ſua Ermeſende Torroga ſuum decimum de omni ſuo dominico de Beluedir. Ramon Berengarius .... ſuum decimum de omni ſuo dominico de ſancto Guillermo & de omni nutrimento de domo ſua. Oniſen de Malades pecia una de terra. Bernad de Ecart cum matre ſua homine uno & pecia una de terra. Gombal de Giſcafre pecia una de terra. Pere Guitart pecia una de terra, Guillermus Adalbert cum fratre ſuo pecia una de terra. Bertrandus Od. cum muliere ſua ſuum decimum de Grada. Guillermus Bernad de Tapioles pecia una de terra. Pere Oliba de Rubiol pecia una de terra. Mir Arnal de Concabella condamina una. Geraldellus Oldomar ſuum decimum de Fluvia. Arnal Guilabert de Salent & mulier ſua ſuum decimum de Grada ad lumen ſanctæ Mariæ. Ramon Goſpert & ſua mulier ſuum decimum de Talarn. Arnal Guitard .... ſuum decimum de Joratmico. Ugo Ademar pecia una de terra. Bernad Ramon de Talteul ſuum decimum de Prenyenoſa. Guillelmus Adalbertus de Guarda ſi veniunt cum muliere ſua & filio ſuo Petro pecia una de terra quæ eſt a Fluvia. Arnal Bernad de Montclus & mulier ejus Lobaca ſuum decimum de Montroy & de Ceſtero. Bernad Encg de Palaol pecia una de terra juxta terminum de Guarda ſi veniunt. Guillermus Goſpert de Rubiol ſuum decimum de omni ſuo dominico de Rubiol. Et Berengarius Bernad de Talteul cum ſua matre una perna in Rubiol quæ fuit Bernad Onofre. P. Gilabert ſuum decimum de Prenyenoſa.

Nos igitur ſupradicti Pontifices ex parte Dei omnipotentis & beatæ Mariæ ſemper virginis & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum principum, ex auctoritate etiam aliorum ſanctorum apoſtolorum omniumque ſimul ſanctorum, monemus & prohibemus omni populo Chriſtiano ne de his quæ hic inſerta ſunt voto fidelium Eccleſiæ Giſſonæ oblata aliquid auferre, diminuere, vel tollere non præſumat, vel quæ hactenus poſſidet, vel quæ juſte inantea dante Domino adquiſierit. Si quis, quod non credimus, maligno ſpiritu inflatus contra noſtram hanc conceſſionem voluerit contraire, hunc ex parte Dei omnipotentis & ſupradictorum ſanctorum vetamus & excommunicamus & anathematizamus uſque ad dignam ſatisfactionem deveniat. Obedientibus autem & noſtræ Eccleſiæ Giſſonæ benefacientibus ſit ſalus & pax & peccatorum remiſſio & ſupernæ hereditatis adquiſitio. Amen. Odo gratia Dei Epiſcopus Urgellenſis, qui hæc firmo. Poncius Rotenſis Epiſcopus, qui hæc firmo. S. Berengarii Bernardi Archidiaconi. S. Petri Mironis Archidiaconi. S. Berengarii Raymundi Archidiaconi. S. Mironis Raymundi Sacriſtæ. S. Petri Poncii. S. Baronis Baronis. S. Poncii Bernardi. S. Ermengaudi gratia Dei Comitis Urgellenſis. S. Artalli Pariſienſis. S. Raymundi

Ber-

ANNO CHRISTI 1099.

Bernardi. S. Guillelmi Bernardi de Tapioles. Arii Guillelmi de Belueder. S. Raymundi Aiarrig. S. Bernardi Eralli. S. Geralli Guitardi. S. Ponciæ uxoris ejus. S. Berengarii Geralli, S. Raymundi Geralli. S. Sanciæ, filiorum Geralli Gitardi & Ponciæ. S. Arnalli Gitardi de Salemun. S. Radulfi Guislamar. S. Guillelmi de Sanaugia cum filiis suis. S. Bernardi Ecard. S. Mironis Arnalli de Concabella. S. Raymundi Berengarii de sancto Guillermo. S. Arnalli Bernardi de Montclus. S. Lobaca. S. Raymundi Arnalli. S. Mironis Arnalli fratris ejus. S. Berengarii Guillelmi de Belueder. S. Raymundi Aiarrig. S. Casaplena. S. Guillelmi Petri de Sadaone. S. Dalmatii Guitardi de Luca. S. Geralli Ollemar, S. Arnalli de Sanauja. ANNO CHRSTI 1099.

Ollegarius Tarraconensis Archiepiscopus.

Petrus Dei gratia Urgellensis Episcopus.

S. Bernardi Urgellensis Episcopi.

Bernardus. S. Rogerii Episcopi. Petrus sacerdos rogatus scripsi & subscripsi die & anno quo supra.

CONCILIUM STAMPENSE,

A Daimberto Senonensi archiepiscopo cum suffraganeis celebratum anno Domini MXCIX.

Hujus concilii memoriam una nobis apud Ivonem Carnotensem epistola LXXIX. *conservat: cujus exemplum subjicio.*

EPISTOLA SYNODICA episcoporum Stampis congregatorum ad Philippum Tricassinum episcopum.

Ivo Dei gratia Carnotensis episcopus, Guillelmus Parisiensis, Joannes Aurelianensis, Galterius Meldensis, Humbaldus Autissiodorensis, Philippo Trecassino episcopo, salutem.

CONgregatis in Stampensi concilio, multa super fraternitate tua, licet ingratis auditoribus nobis relata sunt: de quibus valde mirati sumus, quoniam & auribus piorum sunt onerosa; & ordini tuo, si vera sunt, periculosa. De quibus, quia eadem legati tui retulerunt, vel referre poterunt, interim silere decrevimus. Sed quia ad concilium vocatus non venisti, nec legatum, nec legitimam excusationem scripto vel dicto pro te misisti: potuissemus in te canonicam dedisse sententiam. Non enim metum mortis, aut cruciatus suspicionem inferendi, sed præsentem tantum secundum leges pro legitima excusatione accipimus, ubi iter anticipare vel circumire nullæ angustiæ prohibuerint. Præterea quidem contemptus in literis tuis notari potuit: quod nec nomen metropolitani, sicut in literis excusatoriis fieri solet, interposuisti; nec ad eum aliqua excusatoria verba direxisti. Nos autem misericordiæ magis intenti, quam judicio, inducias tibi a domno metropolitano impetravimus usque ad dominicam proximam ante natalem Domini, quando futura est consecratio Nivernensis episcopi. Monendo itaque mandamus, & mandando monemus, ut tunc præsentiam tuam remota omni excusatione domno metropolitano exhibeas, satisfacturus de objectis. Quod si adesse neglexeris, amodo non erit culpa nostra, si pro misericordia judicium susceperis. Nec enim tibi timendum erit de vicecomite, qui de se & de filio suo, & omnibus suis, omnem tibi securitatem in præsentia totius concilii promisit. Vale.

NOTA GABRIELIS COSSARTII S. J.

In synopsi tribuitur hæc synodus Urbani II. pontificatui: sed referenda videtur ad Paschalis II. tempus, qui hoc anno pontifex ineunte Augusto esse cœpit. Vix enim credam, jam inde a Julio mense designatam esse dominicam ante Domini natalem Nivernensi episcopo consecrando. Quorsum enim tanta dilatio? *cum ultra tres menses ecclesiam vacare pontifice, statuta sacrorum canonum non permittent.* Scio derogatum huic legi nonnumquam, si quando, vel minime probaretur electio, vel turbulenta tempora obstarent. Sed nihil hic hujusmodi: immo sic tranquilla & composita omnia, ut certus jam præfigeretur consecrationis dies. dist. 50. c. 11.

Rejici eamdem synodum in annos consequentes, prohibet memorata a Sammarthanis donatio terræ sancti Gildardi, cui subscripsit Hervæus episcopus Nivernensis anno MC. Quo enim anno habitum est Stamoense concilium, eodem exeunte consecratus Nivernensis antistes, quem fuisse saltem MXCIX. necesse est, cum is jam episcopus subscribat anno MC. Quidni autem anno MXCVIII. synodus hæc habita? An quia Joannes Aurelianensis, qui intererat, episcopus non fuit nisi anno MXCIX.? scio id haberi vulgo in episcoporum catalogis: at perperam. Nam anno MXCVIII. episcopum fuisse sic conficitur. Electus est Joannes festo sanctorum Innocentium, cum annum episcopatus octavum Ivo Carnotensis ageret: ut constat ex ejus epistola 67. ad Urbanum. Jussi deinde adesse ad Kal. Mart. anni consequentis, qui electionem ejus impugnare coram Hugone archiepiscopo Lugdunensi, sedis apostolicæ legato, vellent. Cumque no.. prodiissent accusatores, purgare se pro ætatis more jussus, consecratus est. Res igitur confecta est, si assignavermus octavum consecrationis Ivonis annum. Eum aio inchoatum fuisse, Novembri exeunte anno MXCVII. Consecratus siquidem Ivo Capuæ fuerat ab Urbano II. XXIII. Novembr. non anno MXCII. ut docet Baronius, sed anno MXC. ut probat memoratum a Joanne Baptista Soucheto * instrumentum Vindocinense, cui subscribit Ivo episc. anno MXCI. Ind. XIV. hebdomada passionis. Episcopus ergo Aurelianensis erat Joannes jam ab anno MXCVIII. nec peti argumentum ex ejus consecratione potest, cur hæc synodus in annum MXCIX. rejiciatur: nequo vero aliunde ullum, cur retro in antecedentem annum agatur. Qui certo nosset, quo sit inunctus anno Hervæus Nivernensis, hujus annum concilii teneret: tempestatem quidem anni tenemus, autumnum scilicet, vel hiemis initium: hoc est, non multo ante Christi natalem. * ad epist. VIII. Ivon.

ANNO CHRISTI

Τὸ σημείωμα τὸ γεγονὸς ἐπὶ τῇ προβάσῃ εἰώσει τῆς σιωόδε καὶ αὐτε τε ἀπὸ Χαλκηδόνος Λέοντος κ) ἀσεβεῖ ἀποφάσει περὶ τῆς προσκυνήσεως τ) ἁγίων εἰκόνων παρὰ τε κρατίσε ζ ἁγίε ἡμῶν βασιλέως κυρε Αλεξίε τε Κομνηνε, τε κ) ἐπ' ἀσεβείᾳ θεῦ χάριτι διαλάμψαντος.

(1) *Decretum editum circa unionem Synodi cum Leone Chalcedonenſi, & circa piam ſententiam de adoratione ſanctarum Imaginum, ab optimo & ſancto Imperatore noſtro Domino Alexio Comneno, qui per Dei gratiam pietate conſpicuus fuit.*

Ex Montfauc. Bibl Coisliniana pag 101.

REſcriptum ad Nicolaum Adrianopolitanum miſſum a Leone qui dicitur Metropolita Chalcedonis, præter alios in quorum manus venit, delatum eſt etiam ad potentem & ſanctum Imperatorem noſtrum. Et poſtquam lectum fuiſſet, deprehenſum eſt multa habere circa ſanctarum Imaginum adorationem, ſanctorum Patrum doctrinæ contraria. Qua de re oborta diſputatione, ſerenitas ejus cum non pateretur eos qui id reperiſſent & legiſſent in offendiculum cadere, & a recta ſententia averti, juſſit congregari Senatum, ſanctum Epiſcopalem ordinem, & Monachorum cœtum, adeſſeque auctorem reſcripti, ſicque ſedari controverſiam. Ad hunc modum congregatis ex ſenatu, Protoſebaſto & magno Domeſtico, ſebaſto & Protoſtratore Domno Michaele Duca, ſebaſto & magno duce Domno Joanne Duca, ſebaſto Domno Georgio Palæologo, ſebaſto Domno Joanne Taronita, ſebaſto & logotheta Domno Michaele, ſebaſto Domno Conſtantino Maniace, Marino ſebaſto Neapolitano, Conſtantino Umberto ſebaſto, Manuele Philocalo protonobiliſſimo, quia erat ſuper caniculum ſeu atramentarium, Michaele nobiliſſimo Myſtico & Eparcho, Andronico protonobiliſſimo & logotheta dromi ſive curſus Scleri, Iſaacio protonobiliſſimo Contoſtephano, Stephano protonobiliſſimo fratre ejus, Georgio protonobiliſſimo Palæologo, Barda nobiliſſimo Icanato, Michaele nobiliſſimo Damateno, Joanne Taronita protocuropalata & ſuper ſupplicationibus, Michaele Bary protocuropalata, Conſtantino Catacalone protocuropalata, Nicolao Mermentolo protoproedro Senatus & magno Drungario Vigiliæ, Romano Curopalata Palæologi filio, Joanne Synadeno Curopalata, Conſtantino Curopalata & magno Hætæriarcha Antiochi, Euthymio Curopalata & judice, Michaele Curopalata Scleri, Conſtantino Curopalata Jaſitæ, Conſtantino Curopalata Chœroſphaceli, Taticio protoproedro, & magno primicerio Veſtiaritarum interiorum ..... filio Tarchaniotæ, Theodoro Smyrnæo protoproedro & conſule Philoſophorum, Georgio protoproedro Mangane, Georgio protoproedro Baſilacæ, Conſtantino protoproedro Opi, Niceta protoproedro Caſtamonitæ, Joanne proedro & grammatico, Baſilio proedro Mæri, Michaele Autoriano proedro & judice Hippodromi, Gregorio proedro Ariſteni, Georgio proedro Pyrrhi, Michaele

ΓΡαφὴ προὸς τὸν Αδριανουπολίτην Νικόλαον πεμφθεῖσα παρὰ τ) χρηματίσαντ@ μητροπολίτε Χαλκηδόνος Λέοντος, προὸς τοῖς ἄλλοις παρ' ὅσοις ἐγκέιτο, ἔφθασεν ἐλθεῖν κ) προὸς τὸν κρατιὸν κ) ἅγιον ἡμῶν βασιλέα. κ) ἀναγνωσθεῖσα ἐρέθη ἔχουσα περὶ τ) τῶν ἁγίων εἰκόνων προσκυνήσεως πολλὰ ἐναντιούμενα ταῖς τῶν ἁγίων πατέρων διδασκαλίαις. κ) ἀμφιβολίας διὰ τυῦτα ἐμπεσούσης, ἡ γαλιωότης αὐτε μὴ ἀνεχομένη τὸς λείσκοντας αὐτῷ κ) ἀναγινώσκοντας σκανδαλίζεσθαι κ) τὸ ἀθέος ἐκτρέπεσθαι, ἐδόκησεν ἀθροισθῆναι τὴν συγκλητικὴν βελὴν, τὴν ἀρχιερατικὴν ἁγιότητα, κ) τὴν τῶν μοναχῶν ὁμήγυριν, παρεῖναι δὲ κ) τὸν τῆς γραφῆς αἴτιον, κ) ὅπω πᾶσαν ἀμφιβολίαν λυθῶσι. κατὰ γᾶν τυῦτα ἀθροισθέντων ἀπὸ μὲν συγκλήτε βελῆς, τε πρωτοσεβασε κ) μεγάλε Δομεσίκε, τε σεβασε κ) πρωτοσράτορ@ κυρε Μιχαὴλ τε Δούκα, τε σεβασε κ) μεγάλε Δουκὸς κυρε Ιωάννε τε Δούκα, τε σεβασε κυρε Γεωργίε τ) Παλαιολόγε, τε σεβασε κυρε Ιωάννε τε Ταρωνίτε, τε σεβασε κ) λογοθέτε κυρε Μιχαὴλ, τε σεβασε κυρε Κωνσαντίνου τ) Μανιάκη, Μαΐνε σεβασε τε Νεαπολίτε, Κωνσαντίνε σεβασε τε Ουμπέρτε, Μανυὴλ πρωτονωβελλισίμε κ) ἐπὶ τε κανικλείε τε Φιλοκάλε, Μιχαὴλ νωβελλισίμε μυσικε κ) ἐπάρχε, Ανδρονίκε πρωτονωβελλισίμε κ) λογοθέτε τε δρόμε τε σκληρε, Ισαακίε πρωτονωβελλισίμε τε Κοντοσεφάνε, Στεφάνε πρωτονωβελλισίμε τε αὐτιδέλφε αὐτε, Γεωργίε πρωτονωβελλισίμε τε Παλαιολόγε, Βάρδα Νωβελλισίμε τε Ικανάτε, Μιχαὴλ νωβελλισίμε τ) Δαλματιωε, Ιωάννε πρωτοκυροπαλάτε κ) ἐπὶ τ) δεήσεων τε Ταρωνίτε, Μιχαὴλ πρωτοκυροπαλάτε τε Βαρέως, Κωνσαντίνε πρωτοκυροπαλάτε τε Κατακαλῶν, Νικολάε πρωτοπροέδρε τῆς συγκλήτε κ) μεγάλε Δρουγγαρίε τῆς Βίγλας τε Μερμεντόλε, Ρωμανε Κυροπαλάτε τε υἱε τε Παλαιολόγε, Ιωάννε κυροπαλάτε τε σωαδηνε, Κωνσαντίνε κυροπαλάτε κ) μεγάλε ἑταιρειάρχε τε Αντιόχε, τε κυροπαλάτε Ευθυμίε κ) κριτε Μιχαὴλ κυροπαλάτε τε Σκληρε, Κωνσαντίνε κυροπαλάτε τε Ιασίτε, Κωνσαντίνε κυροπαλάτε τε χοιροσφακέλε, Τατικίε πρωτοπροέδρε κ) μεγάλε πεμικηρίε τ) ἔσω Θεσσαλονίκης ... τε υἱε τε Ταρχανιώτε, Θεοδώρε πρωτοπροέδρε κ) ὑπάτε τῶν φιλοσόφων τε Σμυρναίε, Γεωργίε πρωτοπροέδρε τε Μαγγάνη, Γεωργίε πρωτοπροέδρε τε Βασιλάκη, Κωνσαντίνε πρωτοπροέδρε τε Ωπε, Νικήτα πρωτοπροέδρε τε Κασαμονίτε, Ιωάννε προέδρε κ) γραμματικε

(1) Nicolaus, quo Conſtantinopolitanam ſedem obtinente Synodus hæc habita fuit, ab anno 1084. ad 1111. Cp. Eccleſiam rexit.

ANNO CHRISTI

τικȣ̃, Βασιλείȣ προέδρȣ τȣ̃ Μαίρȣ, Μιχαὴλ προέδρȣ ⲥ̀ κριτȣ̃ Ιπποδρόμου τȣ̃ Αυτωριανȣ̃, Γρηγορίου προέδρȣ τȣ̃ Αριστηνȣ̃, Γεωργίȣ προέδρȣ τȣ̃ Πυῤῥȣ̃, Μιχαὴλ προέδρȣ ϗ πριμικηρίȣ τῶν ἔξω βεστεαριτῶν τȣ̃ Αντιόχȣ, Ευσταθίȣ προέδρȣ ϗ χαρτȣλαριȣ τȣ̃ σταύλȣ τȣ̃ Καμύτζη, Βασιλείȣ Ραίκτωρος ϗ παπίου τῆ Βλαχερνῶν, Ιωάννȣ Ραίκτωρος τȣ̃ σκȣταριάτȣ, Θεοδώρȣ Ραίκτωρος τȣ̃ Πεπαγωμένȣ. Λέοντος βεστάρχȣ ϗ γραμματικȣ̃, Μιχαὴλ βεστάρχȣ ϗ γραμματικȣ̃ ϗ ὀφεωμάχου.

Ἀπὸ δὲ τȣ̃ ἀρχιερατικȣ̃ καταλόγȣ Θεοφιλεστάτων Μητροπολιτῶν, Κοσμᾶ Καισαρείας Καππαδοκίας τȣ̃ πρωτοθρόνȣ, Κωνσταντίνȣ Νικομηδείας, Ιωάννȣ Σίδης, Κωνσταντίνȣ Τυάνων, Νικηφόρȣ Γάγγας, Θεοδȣ́λȣ Θεσσαλονίκης, Ιωάννȣ Κλαυδιȣπόλεως, Γρηγορίȣ Νεοκαισαρείας, Μιχαὴλ Λαοδικείας, Ευσταθίȣ Ικονίȣ, Νικήτα Συνάδων, Σεργίȣ Κορίνθȣ, Νικήτα Αθηνῶν, Πέτρȣ Πατρῶν, Βασιλείȣ Λαρίσσης, Νικήτα Μιτυλήνης, Βασιλείȣ Ευκαΐτων, Μιχαὴλ Πομπηϊȣπόλεως, Μιχαὴλ Αἴνȣ, Νικολάȣ Κερκύρας, τȣ̃ αὐτοκεφάλȣ ἀρχιεπισκόπου τῆς Κυπρίων νήσȣ, ϗ ἑτέρων ἀρχιεπισκόπων τῶν ὑποκειμένων τῷ θρόνῳ τȣ̃ ἁγιωτάτου ϗ οἰκȣμενικȣ̃ πατριάρχȣ, Λέοντος Βιζύης, Ιωάννȣ Καραβιζύης, Θεοδώρȣ Χερσῶνος, ϗ ἐπισκόπων τῶν ὑπὸ τὸν θρόνον τελȣ́ντων τȣ̃ κατὰ τὴν Κύπρον ἀρχιεπισκόπȣ· ϗ ἀπὸ τȣ̃ ἐκκλησιαστικȣ̃ πληρώματος, Νικηφόρου διακόνȣ τȣ̃ γεγονότος χαρτοφύλακος, Πέτρου διακόνου ϗ χαρτοφύλακος, Νικήτα διακόνȣ ϗ ῥαιφερενδαρίȣ, Βασιλείȣ διακόνȣ ϗ ὑπομνηματογράφȣ, Ευσταθίȣ διακόνȣ ϗ διδασκάλȣ, Ιωάννȣ τȣ̃ Μεσαξᾶ, Ευφημιανȣ̃ τȣ̃ πριμικηρίȣ τῶν πατριαρχικῶν νοταρίων, Θεοφάνȣς, Νικήτα, Νικηφορȣ, Λέοντος, καὶ Νικήτα τῶν πατριαρχικῶν νοταρίων.

Ἀπὸ δὲ τȣ̃ μοναχικȣ̃ συλλόγȣ, Ιωάννȣ μοναχȣ̃ ϗ καθηγȣμένȣ τῆς μονῆς τȣ̃ Στȣδίȣ, τȣ̃ ἡγȣμένȣ τῆς μονῆς τȣ̃ ἁγίȣ Διομήδȣς Αθανασίȣ τȣ̃ παναγιωτάτȣ, Ιωάννȣ τȣ̃ καθηγȣμένȣ τῆς τȣ̃ Πολυελέȣ μονῆς τȣ̃ ἐπὶ τȣ̃ κανικλείȣ, Γεωργίȣ καθηγȣμένȣ τῆς μονῆς τȣ̃ ἀκαταλήπτȣ σωτῆρως τῆς κατὰ τὸν Καμαριν, Ιωάννȣ τȣ̃ καθηγȣμαύȣ τῆς μονῆς τȣ̃ τροπαιοφορȣ τῆς Μαγγάνων, τȣ̃ καθηγȣμένȣ τῆς μονῆς τȣ̃ Οἰκοπροτέρȣ, τȣ̃ καθηγȣμένȣ τῆς μονῆς τȣ̃ ἁγίȣ Λαζαρȣ, Συμεὼν τȣ̃ ἐγκλείστȣ τῆς μονῆς τȣ̃ κυρȣ̃ Φιλοθέȣ, Κυρίλλȣ τȣ̃ καθηγȣμένȣ τῆς μονῆς τῶν ἁγίων μαρτύρων Πρόβȣ, Ταράχȣ ϗ Ανδρονίκȣ, τȣ̃ καθηγȣμένȣ τῆς μονῆς τȣ̃ Πρασιάνȣ, Ιωαννικίȣ τȣ̃ καθηγȣμένȣ τῆς μονῆς τῶν ὁδηγῶν, τȣ̃ καθηγȣμένȣ τῆς μονῆς τȣ̃ ἁγίȣ Μωκίȣ, Λȣκᾶ τȣ̃ καθηγȣμένȣ τῆς μονῆς τȣ̃ ἁγίȣ Φωκᾶ, τȣ̃ καθηγουμένου τῆς μονῆς τȣ̃ Πτερυγίȣ, τȣ̃ καθηγȣμένȣ τῆς μονῆς τȣ̃ Ατταλειάτȣ, ϗ πλήθȣς ἑτέρȣ μοναχῶν ἱκανȣ̃ ἐκ διαφόρων μοναστηρίων.

Τȣ́των ȣ̃ν πάντων ἀθροισθέντων ἐν τῷ νεȣργηθέντι μεγάλῳ τρικλινίῳ τῆ Βλαχερνῶν, ϗ τῷ κραταιῷ ⲥ̀ ἁγίω ἡμῶν βασιλεῖ προκαθημένῳ παρισταμένων, μόνων συνεδριαζόντων αὐτῷ τȣ̃ τε πανευτυχεστάτου σεβαστοκράτορος ϗ τῶν ἁγιωτάτων πατριαρχῶν τȣ̃ τε Κωνσταντινȣπόλεως κυρȣ̃ Νικολάȣ, ϗ τȣ̃ Ιεροσολύμων κυρȣ̃ Συμεών· ἡ γαληνίος ϗ εἰρηνικωτάτη αὐτȣ̃ βασιλεία θεάρεστόν τι ϗ βασιλικὸν τῷ ὄντι προδιασκεψαμένη, εἰς ἔργον δὴ τȣ̃το ϗ ὑπεξήγαγεν. πρὸ γὰρ τȣ̃ τὴν ὑπόθεσιν ὅλως προτεθῆναι εἰς μέσον, τὰς τῶν συνεληλυθότων ἁπάντων ἡμερῶσαι καὶ

A proedro & primicerio Veſtiaritarum exteriorum Antiochi, Euſtathio Camytze proedro & chartulario ſtabuli, Baſilio rectore & Papia Blachernarum, Joanne ſcutariate rectore, Theodoro rectore Pepagomeni, Leone veſtarcho & grammatico, Michaele opheomacho veſtarcho:

Ex Catalogo Archiepiſcopali, religioſiſſimorum Metropolitarum, Coſma Cæſarea Cappadociæ protothrono ſive primate, Conſtantino Nicomediæ, Joanne Sides, Conſtantino Tyanorum, Nicephoro Gangræ, B Theodulo Theſſalonicæ, Joanne Claudiopolis, Gregorio Neocæſareæ, Michaele Laodiceæ, Euſtathio Iconii, Niceta Synadorum, Sergio Corinthi, Niceta Athenarum, Petro Patrarum, Baſilio Lariſſæ, Niceta Mitilenæ, Baſilio Euchaitarum, Michaele Pompejopolis, Michaele Æni, Nicolao Corcyræ, Archiepiſcopo primate Cypri inſulæ, & aliis Archiepiſcopis ſubditis throno ſanctiſſimi & œcumenici Patriarchæ, Leone Bizyes, Joanne Carabizyes, Theodoro Cherſonis, & Epiſcopis qui ſunt ſub throno Archiepiſcopi Cyprii; & ab Eccleſiaſtica plenitudine ſeu ordine, Nicephoro Diacono olim Chartophylace, Petro Diacono & Chartophylace, Niceta Diacono & Referendario, Baſilio Diacono & a commentariis, Euſtathio Diacono & doctore, Joanne Meſtaxa, Euphemiano Primicerio Patriarchalium Notariorum, Thophane, Niceta, Nicephoro, Leone, & Niceta Patriarchalibus Notariis.

Ex Monaſtico cœtu, Joanne Monacho & Cathegumeno Monaſterii Studii, ſanctiſſimo Athanaſio Hegumeno Monaſterii ſancti Diomedis, Joanne Cathegumeno Monaſterii Polyelei qui eſt ſuper Caniculum, Georgio Cathegumeno Monaſterii Acatalepti ſive incomprehenſibilis Salvatoris quod D eſt in Camari, Joanne Cathegumeno Monaſterii Tropæa geſtantis Manganorum, Cathegumeno Monaſterii Oecoproteri, Cathegumeno Monaſterii ſancti Lazari, Simeone incluſo Monaſterii Domini Philothei, Cyrillo Cathegumeno Monaſterii ſanctorum Martyrum Probi, Tarachi, & Andronici, Cathegumeno Monaſterii Praſiani, Joannicio Cathegumeno Monaſterii Hodegorum, Cathegumeno Monaſterii ſancti Mocii, Luca Cathegumeno Monaſterii ſancti Phocæ, Cathegumeno Monaſterii Pterygii, Cathegumeno Monaſterii Attaliatæ; aliaque Monachorum multitudine magna ex diverſis Monaſteriis.

E His itaque omnibus congregatis in magno Triclinio Blachernarum recens exſtructo, & adſtantibus coram potente & ſancto Imperatore noſtro, aſſidentibus ipſi ſolis feliciſſimo Sebaſtocratore & ſanctiſſimis Patriarchis Domno Nicolao Conſtantinopolitano, & Domno Symeone Hieroſolymitano; ſereniſſima & pacis ſtudioſiſſima ejus Majeſtas, cum rem Deo placitam & vere regiam præinſtituiſſet, ipſam ad effectum eduxit. Nam prius quam res quæ agebatur produceretur in medium, cum vellet Imperator omnium animos tranquille & pacifice ſe habe-

habere, & si quod vestigium malignitatis aut humani sensus & voluntatis in cujuspiam corde lateret, id vellet penitus abolere, & postea ad quæstionis examen venire; statim surrexit humili more totum cœtum respiciens, hilari aspectu, corde contrito & ab omni affectu libero, rogantis simul & hortantis modo hæc omnibus audientibus loquutus est.

ANNO CHRISTI

Domini & patres mei, & ex Senatu quotquot eruditiores estis, ego quidem ut probe nostis jam pridem bellicis, popularibus & communibus curis detentus, & ad communes inimicos propulsandos semper promtus, nunc autem instante tempore ad militarem expeditionem paratus, ita ut nulli alteri negotio vacare possim; volebam tum propter gravissimas rerum publicarum sollicitudines, ut dictum est, tum quod hujus quæstionis solutio facilis expeditaque sit, vobis solis summis Sacerdotibus utpote qui per Dei gratiam in divinis sapientes sitis, illius examen & solutionem committere. Siquidem res omni prorsus difficultate vacat, etiamsi Chalcedonensis Archiepiscopi epistola non modicam apud simpliciores dubitationem excitaverit. At subinde mecum reputans, quantum & quale bonum sit vera, orthodoxa & immaculata fides nostra, & cujusmodi lucrum sit eam custodire eique patrocinari; cum eam ab utero matris meæ mihi fecerim gaudium, decorem, gloriam, fulcimentum, & inexpugnabilem contra visibiles & invisibiles inimicos armaturam; nec patiar quidpiam parvi aut magni in decretis Patrum nostrorum mutari, aut in eorum doctrina aliquid alienum inferi, vel eam perperam explicari aut a Christianorum quolibet novam & contrariam doctrinam vel prædicationem omnino suscipi: cætera omnia penitus oblitus sum, eaque præsenti negotio postponenda duxi, totamque meam sollicitudinem in hujus quæstionis disquisitionem converti, eo animo ut vobiscum laboris ac præmii consors sim. Præ omnibus autem rogo deponatis iram, invidiam, odium seu vetus seu recens, & malitiam omnem procul animis vestris abigatis; non litigiose aut contentiose sed rationabiliter & humaniter, non cum personarum acceptione vel vana existimatione aut alio quopiam vano affectu, sed cum omni mansuetudine & hilaritate, cum sententia libera nulli affectui obnoxia, cum pace & consensu rei disquisitionem faciatis, Dei timorem præ oculis habentes, ipsumque Deum in conspectu vestro stantem aspiciatis. Sed ne amicitiam humanam veritati anteponamus, neve ob humanum affectum veritatem despiciamus, aut operiamus aut prætermittamus. Non enim de pecuniis aut possessionibus, aut quapiam rerum inferiorum & incorruptibilium quæstio est, fratres, sed de fide & orthodoxa doctrina nobis sollicitudo est; quibus immotis & inconcussis apud nos per Dei gratiam manentibus, lucrum sane incomparabile & ineffabilis utilitas aderit; contra vero excidentibus vel in quopiam mutatis, intolerabile inenarrabileque periculum sequetur.

Hæc cum sanctus Imperator noster pater-

εἰρηνεῦσαι ψυχὰς ἐθέλουσα, καὶ παντελῶς ἀπαλεῖψαι εἴπερ καρδίᾳ τινὸς ἐμφωλεύει ἴχνος τι κακίας καὶ ἀνθρωπίνου φρονήματος ἢ θελήματος, καὶ ἕτω ποιήσασθαι τὸ ζητήματος καὶ τὴν ἐξέτασιν· διὸ δὴ ὄρθιος ἔσῃ καὶ πρὸς τὸν ὅλον ἄθροισμα ἐν σχήματι ταπεινῷ ἀποβλέψασα ἱλαρῷ τῷ βλέμματι καὶ σωφρονεστέρᾳ καὶ πάθους παντὸς ἐλευθέρᾳ καρδίᾳ, παρακλητικῶς τε ὁμοῦ καὶ παραινετικῶς εἰς ἐπήκοον πάντων ἐξεφώνησεν.

Δεσπόται μου καὶ πατέρες καὶ οἱ τῆς συγκλητικῶν λογιώτεροι, ἐγὼ μὲν ὡς καὶ ὑμεῖς οἴδατε καὶ πρότερον διηνεκῶς ταῖς στρατιωτικαῖς καὶ δημοσιακαῖς καὶ κοιναῖς φροντίσιν ἀναχολούμενος, καὶ πρὸς τὰς τῶν κοινῶν ἐχθρῶν ἀντιπαρατάξεις ἀεὶ παρασκευαζόμενος, καὶ νῦν δὲ πρὸς ἐκστρατείαν διὰ τὸ ἐπεῖναι ἥδη τὸν αὐτῆς καιρὸν ἐπιμαζόμενος, καὶ μὴ πρός ἄλλο τι ἑαυτὸν ἀπαχολῆσαι δυνάμενος· ἐβουλόμην ἦτοι μὲν διὰ τὸ πολυάχολον τῶν κοινῶν πραγμάτων ὡς εἴρηται, ἦτοι δὲ καὶ διὰ τὸ δυχερὲς καὶ δύλυτον τοῦ προκειμένου ζητήματος, μόνοις ὑμῖν τοῖς τοῦ θεοῦ ἀρχιερεῦσιν ὡς σοφοῖς ὖσι τὰ θεῖα θεοῦ χάριτι, τοῦτο περὶ τούτου ἀναθεῖναι διάσκεψιν καὶ διάλυσιν. ἀναμφίβολον γὰρ καὶ δοκεῖ καὶ ἔστι τοῦτο, κἂν τισιν ἁπλουστέροις ἐκ τῆς τοῦ ἁγιωτάτου Χαλκηδόνος ἐπιστολῆς ἀμφιβολίαν ὑπὸ μικρὰν ἤγειρεν. ἀναλογισάμενος δὲ πάλιν ὅσον καὶ οἷον ἀγαθόν ἐστιν ἡ ἀληθινὴ καὶ ὀρθόδοξος καὶ ἀμώμητος πίστις ἡμῶν· καὶ οἷον τὸ κέρδος τοῦ ταύτης ἀντέχεσθαί τε καὶ περιέχεσθαι· καὶ ταύτην ἐκ κοιλίας μητρὸς ποιούμενος ἐμαυτῷ σύντρυφημα, καλλώπισμα, καύχημα, στήριγμα, καὶ κατὰ τῶν ἀορατῶν καὶ ὁρατῶν ἐχθρῶν ὅπλον ἀκαταμάχητον· καὶ μὴ ἀνεχόμενος μικρὸν ἢ μέγα τι ῥῆμα τῶν τοῖς ἁγίοις πατράσιν ἡμῶν δεδογμένων παραλλαγῆναι, ἢ ταῖς τούτων διδασκαλίαις ἀλλότριόν τι παρεισπαρῆναι, ἢ παρερμηνευθῆναι, ἢ παρά τινος τῶν χρεισανῶν νεοφανές τι ἐναντίον δόγμα ἢ κήρυγμα δεχθῆναι· καὶ σιωλον, τῷ μὲν ἄλλων πάντων ἐπελαθόμενον παντάπασι, θάτερα τῆς προκειμένης ἠνέμενος ὑποθέσεως, ὅλον δὲ ἐμαυτὸν εἰς τὴν πιστὴν ὁλοχερῶς ἀπηχόλησα ζήτησιν, θελήσας καὶ αὐτὸς κοινωνὸς ὑμῖν καὶ συμμέτοχος γενέσθαι καὶ τοῦ κόπου καὶ τοῦ μισθοῦ· καὶ δὴ πρὸ πάντων παρακαλῶ ὑμᾶς ἀποθέσθαι θυμόν, φθόνον, μῖσος παλαιὸν ἢ καὶ νέον, καὶ κακίαν ἅπασαν πόῤῥω ποι ἀπελάσαι τῶν ψυχῶν ὑμῶν· καὶ μὴ ἐριστικῶς καὶ φιλονείκως, ἀλλὰ λογικῶς καὶ φιλανθρώπως, μὴ μὴ προσωπολημψίας καὶ τῆς ματαίας οἰήσεως ἢ μή τινος ἄλλου ἀνθρωπίνου θελήματος, ἀλλὰ μὴ πάσης πραότητος, καὶ ἱλαρότητος, καὶ γνώμης ἐλευθέρας καὶ ἀπαθοῦς, καὶ εὐρυθμίας καὶ ὁμοιότητος ποιήσασθαι τὸ πρᾶγμα τοῦ διαγνῶσιν, τὸν τοῦ θεοῦ φόβον πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχοντας, καὶ αὐτὸν παρεστάναι ἐνώπιον ὑμῶν βλέποντας. ἀλλὰ μηδὲ φιλίαν ἀνθρωπίνην τῆς ἀληθείας προτιμήσωμεν, μηδὲ διὰ πάθος ἀνθρώπινον παρίδωμεν τὴν ἀλήθειαν, ἢ καλύψωμεν ἢ παραδράμωμεν. ὑπὲρ γὰρ περὶ χρημάτων ἢ κτημάτων, ἢ τινος τῶν κάτω καὶ φθειρομένων ἡ ζήτησις, ἀδελφοί, ἀλλὰ περὶ πίστεως καὶ ὀρθοδόξου ἡμῶν δόγματος ἡ σπουδή· ὧν ἀμεταπτώτων καὶ ἀπαρασαλεύτων μενόντων παρ' ἡμῖν θεοῦ χάριτι, τὸ κέρδος πάντων ἀσύγκριτον καὶ ἡ ὠφέλεια ἀνεκλάλητος· ὥσπερ πάλιν τῶν ἀποτυγχανόντων ἢ κατά τι παρακεινημένων, ὁ κίνδυνος καὶ ἀφόρητος καὶ ἀδιήγητος.

Ταῦτα τοῦ βασιλέως ἡμῶν τοῦ ἁγίου πατρικῶς ἅ-

μα

ANNO CHRISTI ....

μα καὶ παραινετικῶς προαναφωνήσαντος, εὐθὺς ἅπαν τὸ τῶν συνεληλυθόντων πλῆθος ἐπὶ τοῖς αὐτοῦ παρακλητικοῖς καὶ νουθετικοῖς λόγοις καὶ συντριβέντες καὶ ἀρεσθέντες, καὶ ὑπερευχαριστήσαντες καὶ θεῷ καὶ τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ, ὑπέσχοντο ἐλευθέρᾳ καὶ ἀδεκάστῳ καὶ ψυχῇ καὶ γνώμῃ ποιήσασθαι τὴν ἐξέτασιν τῆς ὑποθέσεως, καὶ ὡς τοῦ θεοῦ βλέποντος δοκιμάσαι τὰ τοῦ ζητήματος. ἐπὶ τούτοις εὐχαριστήσας καὶ ὁ βασιλεὺς ἡμῶν ὁ ἅγιος, ἐπιστραφεὶς πάλιν πρὸς τοὺς ἁγιωτάτους πατριάρχας καὶ τὴν παρατυχοῦσαν ἱερωτάτην σύνοδον ἐξεῖπεν· παρακαλῶ καὶ τοῦτο, δεσπόται μου, ἵνα γένηται πρότερον παρ' ἡμῶν πρὸς θεὸν ἔντευξις περὶ τῆς τοῦ προκειμένου διαλύσεως, καὶ εἶθ' οὕτως ἵνα ἀπαρξώμεθα τῆς ζητήσεως, ταῖς ἁγίαις ὑμῶν εὐχαῖς ἑαυτοὺς ὀχυρώσαντες. γέγονε δὴ καὶ τοῦτο. καὶ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου τὴν συνήθη εὐχὴν ἐκτελέσαντος, εὐθὺς καὶ ὁ ἀπὸ Χαλκηδόνος μετάκλητος γέγονε· καὶ στάντος ἐν τῷ μέσῳ αὐτοῦ, ὁ βασιλεὺς ἡμῶν ὁ ἅγιος ἱλαρῶς τε καὶ προσηνῶς πρὸς αὐτὸν ἀπιδὼν τοιαῦτα ἐφθέγξατο. παρακαλῶ καίσε, κῦρ Λέον, ἵνα τὸν τοῦ θεοῦ φόβον λάβῃς ἐπὶ λογισμόν· καὶ εἴπερ νοεῖς ἐν ἑαυτῷ ὡς δι' ἀνθρώπινόν τι πάθος ἢ δι' ἔριν τινὰ ἢ ἄκαιρον ἔνστασιν τὸ γεγονὸς παρὰ σοῦ ἐξετέθη ἔγγρα (μμα,) μὴ θελήσῃς ἀνωφελῶς οὕτως καὶ μάτην ἐνίστασθαι, καὶ ζητεῖν ἕως τέλους τῷ οἰκείῳ ἐμμένειν θελήματι καὶ συγγράμματι διαγινωσκομένῳ παρὰ πάντων ἐναντίως ἔχειν, καὶ τὰ φανερῶς ταῖς θείαις διδασκαλίαις ἀντιβαίνοντα ἐπεκδικεῖν. τοῦτο γὰρ οὔτε ἀνδρὸς συνετοῦ ἢ χριστιανοῦ καθίσταται ἴδιον. ἤκουσε καὶ αὐτὸς ταῦτα, καὶ ὑπέσχετο μετὰ πάσης ἐλευθερίας καὶ καθαρᾶς ψυχῆς ἀπολογήσασθαι, καὶ ἀποβαλέσθαι ὅπερ ἂν προσιστάμενον φανείη τῇ θείᾳ τῶν πατέρων τῶν ἁγίων διδασκαλίᾳ. ταῦτα τούτου ὑποσχομένου, προσέταξεν ὁ κραταιὸς καὶ ἅγιος ἡμῶν βασιλεὺς καὶ αὐτῷ τῷ μητροπολίτῃ Εὐχαΐτων διαλλαγῆναι πρὸς τὸν ῥηθέντα ἀπὸ Χαλκηδόνος, καὶ ἅπαν λείψανον μνησικακίας τινὸς τῆς ἰδίας ἀπαλεῖψαι παντελῶς ψυχῆς· ὃ δὴ καὶ ἄμφω ποιήσαντες καὶ ἀλλήλοις συγχωρήσαντες, ἀδελφικῶς καὶ ἀλλήλους ἠσπάσαντο. ἀλλὰ καὶ τῆς λοιπῆς ἀρχιερατικῆς ὁμηγύρεως ὁμοίως συγχώρησιν πρὸς αὐτὸν μετὰ καλοθελοῦς ποιησαμένης προαιρέσεως, οὕτως ἀπήρχθη τὰ τῆς ὑποθέσεως. ἀνεγνώσθη γὰρ ἀπὸ τοῦ ἐπ' ἄμβωνος κατὰ τὴν κυριακὴν τῆς ὀρθοδοξίας ἀναγινωσκομένου συνοδικοῦ τῆς ἑβδόμης συνόδου ἡ περὶ τῆς τῶν ἁγίων εἰκόνων προσκυνήσεως ῥῆσις, ἐν ἐπηκόῳ τῶν ἀθροϊσθέντων ὡς εἴρηται, λέγουσα κατὰ λέξιν ταυτι.

Ὁριζομένου σὺν ἀκριβείᾳ πάσῃ καὶ ἐμμελείᾳ παραπλησίως τῷ τύπῳ τοῦ τιμίου σταυροῦ ἀνατίθεσθαι τὰς σεπτὰς εἰκόνας, τὰς ἐκ χρωματων καὶ ψηφίδων καὶ ἑτέρας ὕλης ἐπιτηδείως ἐχούσης ἐν ταῖς ἁγίαις τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις, ἐν ἱεροῖς σκεύεσι καὶ ἐσθῆσι, τοίχοις τε καὶ σανίσιν, οἴκοις τε καὶ ὁδοῖς· τόν τε τοῦ κυρίου καὶ θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ, καὶ τῆς ἀχράντου ἡμῶν δεσποίνης τῆς ἁγίας θεοτόκου, τῶν τιμίων ἀγγέλων, καὶ πάντων τῶν ὁσίων καὶ ἁγίων ἀνδρῶν· [ὅσῳ γὰρ δι' εἰκονικῆς ἀνατυπώσεως ὁρῶνται, τοσούτῳ οἱ ταύτας θεώμενοι διανίστανται πρὸς τὴν τῶν πρωτοτύπων μνήμην τε καὶ ἐπιπόθησιν.] καὶ ταύταις ἀσπασμὸν καὶ τιμητικὴν προσκύνησιν ἀπονέμειν, οὐ μὴν τὴν κατὰ πίστιν ἡμῶν λατρείαν τὴν ἀληθινὴν, ἣ πρέπει μονῇ τῇ θείᾳ φύσει, ἀλλ'. ὃν τρόπον τῷ τύπῳ τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ, καὶ

A no hortatorioque more præfatus esset, statim omnis coeuntium cœtus ejus commonitionibus hortationibusque compunctus iisque acquiescens, gratiasque agens Deo & Majestati ejus; promisit se libero omnisque acceptionis experte animo sententiaque hujus negotii examen facturum, & quasi Deo vidente quæstionis discussionem peracturum esse. Ad hæc gratias agens sanctus Imperator noster, conversus iterum ad sanctissimos Patriarchas & ad præsentem sacratissimamque Synodum: & hoc, inquit, postulo, Domini mei, ut prius Deum precemur pro præsentis negotii solutione, deindeque disquisitionem incipiamus, postquam precibus vestris B nos confirmaverimus. Id vero factum est. Et postquam sanctissimus & œcumenicus Patriarcha consuetam orationem absolverat, statim Chalcedonensis præsul accersitus est; ipsumque in medio stantem hilari mansuetoque intuitu sanctus Imperator sic alloquitur. Rogo te, domine Leo, timorem Dei in mente ponas; & si tibi conscius sis, te ob humanum affectum aut contentionem quamdam aut intempestivam occasionem hujusmodi libellum edidisse, ne velis inutiliter & frustra insistere, neu quæras usque ad finem manere in proposito & scripto tuo, quod omnes sciunt secus quam oportet habere, & sententiam divinæ doctrinæ oppositam vindica- C re. Id enim neque prudentis neque Christiani viri proprium est. His auditis ille pollicitus est se cum omni libertate & animo sincero causam suam defensurum esse, & repudiaturum quidquid divinæ Patrum doctrinæ repugnare videretur. Hæc cum ille promisisset, potens & sanctus Imperator noster præcepit, ut Euchaitarum Metropolita, & memoratus Chalcedonensis præsul sese mutuo reconciliarent, omnemque injuriæ memoriam prorsus ab animo abjicerent: quod cum fecissent ambo sibique mutuo condonassent, sese fraterne invicem amplexati sunt. Imo etiam cum reliquus Episcoporum cœtus optimo proposito veniam ipsi dedisset, ita cœ- D ptum est negotium. Lectum est enim ex Synodico septimæ Synodi, quod in Dominica Orthodoxiæ ex ambone legi solebat, dictum illud in quo de sanctarum Imaginum adoratione agitur, omnibus qui ut dictum est congregati sunt audientibus, cujus hæc verba sunt.

Omni cum diligentia & sollicitudine definitum est, perinde atque figuram honorandæ Crucis ita consecrari debere venerandas imagines, sive ex coloribus, sive ex calculis aut lapillis, sive ex alia quapiam materia apte disposita in sanctis Dei Ecclesiis, E in sacris vasis & vestibus, parietibus & tabulis, domibus & viis; nempe imaginem Domini Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi, immaculatæ Dominæ nostræ & sanctæ Deiparæ, venerabilium Angelorum & omnium sanctorum virorum; (quanto enim magis per expressam Imaginem conspiciuntur, tanto magis earum spectatores excitantur ad prototyporum memoriam & desiderium:) ipsisque amplexum & adorationis honorem tribui debere; non quidem latriam illam veram quæ secundum fidem nostram soli divinæ naturæ competit, sed qualis debetur figuræ ve-

nerandæ ac vivificæ Crucis, ſanctis Evangeliis, reliquiſque ſacris depoſitis; ac thymiamata luminaque in earum honorem adhibenda eſſe, quemadmodum & antiquis pio uſu aſſuetum erat. Nam Imaginis honor ad prototypum tranſit; & qui imaginem adorat, in ipſa depicti perſonam adorat. Palam autem eſt id anteceſſoribus declaratum, prædicatum & cognitum fuiſſe, nimirum per Imagines & in Imaginibus veritatem honorari & adorari.

His porro lectis ſanctus Imperator omnes ſimul interrogavit, num omnes ita ſentirent, & an quiſpiam in aliquo dubitaret. Reſponderunt omnes una voce, ſe ita ſentire, ita prædicare. Imperator vero poſtquam dixiſſet, gloria ſancto Deo, rurſum interrogavit. Relative-ne an latriæ cultu dicitis adorandam eſſe Imaginem Domini & Dei & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti? Dixerunt omnes, relative adoramus ipſam, ut Imagipem Domini & Dei & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti; iis vero qui non ſic adorant, anathema. Tum Imperator ex animi affectu ſic vociferatus eſt; iis qui non ita ſentiunt, anathema. Iterum interrogavit Imperator; Imagines quas eſſe dicitis? an materiam Imaginum, an ſimilitudines in ea repræſentatas? Dixeruntque omnes: ſimilitudines in materia repræſentatas. Denuo interrogavit: poteſt ne ſimilitudo Chriſti quæ in materia conſpicitur, latriæ cultui adorari? Reſponderunt: nequaquam. Dixit Imperator: ſic ſe res habet, ut dixiſtis. Ait autem Claudiopolis Epiſcopus: quidam dicunt ſanctas Imagines non participare gratiæ divinæ. Dixit Imperator cum omnibus: anathema ei qui ita dixerit; nam ſanctæ Imagines gratiæ divinæ participant, ſed eamdem naturam non habent qnam prototypi. Ad hæc Claudiopolitanus Epiſcopus ſubdidit, ſe quoque ita ſentire. Tum Imperator: quiſquis ſanctis œcumeniciſque ſeptem Synodis in re quapiam contradixerit, eiſve quidquam dogmatis addiderit aut demſerit, aut aliquod ex earum decretis prave interpretatus fuerit vel abjecerit, anathema. Dixeruntque omnes, anathema. Rurſum interrogavit; quæ in materia depingitur Imago Chriſti, natura-ne ejus eſt? Reſponderunt omnes: nequaquam; natura quippe divina incircumſcripta eſt. Dixit Imperator: ita vere ſe res habet. Illudque addidit: ego ſane dico ſentioque ſynodica dogmata & decreta non ſibi invicem adverſari. Quid videtur vobis? Dixerunt omnes, ea tum ſibi mutuo tum ſecum ipſa conſentire. Dixit Imperator: quæ ex ambone prædicata lectaque ſunt, unum & idem prædicant, nec in quopiam ſibi mutuo adverſantur. Reſponderunt omnes: ita ſe habet. Tum Imperator gratias egit his verbis: gratia ſancto Deo qui ita providit, omnes conſentimus. Poſt hæc lectum eſt caput aliud ex Synodico ſecundo commemorationis & gratiarum actionis, quod ex ambone, ut diximus, legi ſolebat.

Prophetæ ut viderunt, Apoſtoli ut docuerunt, Eccleſia ut accepit, Doctores ut docuerunt, orbis ut una conſenſit, gratia ut effulſit, veritas ut demonſtrata eſt, mendacium ut expulſum eſt, ſapientia ut fidenter loquuta eſt, Chriſtus ut præmia diſtribuit; ſic ſentimus, ſic loquimur, ſic prædicamus

τοῖς ἁγίοις διαγγελίοις, καὶ τοῖς λοιποῖς ἱεροῖς ἀναθήμασι· καὶ θυμιαμάτων καὶ φώτων προσαγωγὰς πρὸς τὴν τούτων τιμὴν ποιεῖσθαι, καθὼς καὶ τοῖς ἀρχαίοις ἐσεβῶς εἴθισται. ἡ γὰρ τῆς εἰκόνος τιμὴ ἐπὶ τὸ πρωτότυπον διαβαίνει· καὶ ὁ προσκυνῶν τὴν εἰκόνα, προσκυνεῖ ἐν αὐτῇ τὸ ἐγγραφόμενον τῷ ὑπόσασιν. δῆλον δὲ ἦτο καὶ τοῖς πρὸ ἡμῶν πεφανερωμένον καὶ κεκηρυγμένον καὶ ἐγνωσμένον, ὡς ἐξ εἰκόνων καὶ ἐν εἰκόσι τιμᾶται ἡ ἀλήθεια καὶ προσκυνεῖται.

Καὶ τούτων ἀναγνωσθέντων ἠρώτησε κοινῶς ἅπαντας ὁ βασιλεὺς ὁ ἅγιος, εἰ οὕτω πάντες φρονοῦσι, καὶ οὐδεὶς καπί τι διαμφιβάλλει. καὶ ἀπεκρίθησαν ἅπαντες μιᾷ φωνῇ, οὕτω φρονεῖν καὶ οὕτω κηρύσσειν. καὶ ὁ βασιλεὺς εἶπων, δόξα τῷ ἁγίῳ θεῷ, αὖθις ἠρώτησε· σχετικῶς ἢ λατρευτικως φατὲ προσκυνεῖν τὴν εἰκόνα τοῦ κυρίου καὶ θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ; καὶ εἶπον ἅπαντες· σχετικῶς προσκυνοῦμεν αὐτὴν, ὡς εἰκόνα τοῦ κυρίου καὶ θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. οἱ δὲ μὴ οὕτω προσκυνοῦντες, ἀνάθεμα. καὶ ὁ βασιλεὺς ἐκ ψυχῆς ἐξεφώνησεν· οἱ μὴ οὕτω φρονοῦντες, ἀνάθεμα. πάλιν ἠρώτησεν ὁ βασιλεὺς, εἰκόνας ποίας λέγετε; τὰς εἰκονικὰς ὕλας, ἢ τὰ ἐν ταύταις φαινόμενα ὁμοιώματα; καὶ εἶπον ἅπαντες, τὰ ὁμοιώματα ἐν ταῖς ὕλαις φαινόμενα. καὶ αὖθις ἠρώτησε· δύναται τὸ ὁμοίωμα τοῦ Χριστοῦ τὸ ἐν τῇ ὕλῃ ὁρώμενον λατρευτικῶς προσκυνεῖσθαι; καὶ εἶπον· οὐχί. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς· οὕτως ἔχει ἡ ἀλήθεια, ὡς εἴπατε. εἶπε δὲ ὁ Κλαυδιουπόλεως, ὅτι τινὲς οὐ μετέχειν λέγουσι θείας χάριτος τὰς ἁγίας εἰκόνας, καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς μετὰ πάντων· ἀνάθεμα τῷ οὕτως λέγοντι· θείας μὲν γὰρ χάριτος μετέχουσιν αἱ ἁγίαι εἰκόνες, ὁμοφυεῖς δὲ τοῖς πρωτοτύποις οὐκ εἰσί. καὶ πρὸς τοῦτο ὁ Κλαυδιουπόλεως ἐπήγαγεν, οὕτω καὶ αὐτὸν φρονεῖν. εἶπεν ὁ βασιλεὺς· ὁ ἐναντιούμενος κατὰ τί τοῖς ἁγίαις καὶ οἰκουμενικαῖς ἑπτὰ συνόδοις, ἢ προσθήκῃ ἢ ὑφαιρέσει φωνῶν δόγματος, ἤτι τῶν ἐν αὐταῖς ὁρισθέντων παρερμηνεύων ἢ ἀποβαλλόμενος, ἀνάθεμα. καὶ εἶπον ἅπαντες, ἀνάθεμα. αὖθις ἠρώτησε· τὸ ἐν τῇ ὕλῃ γραφόμενον ὁμοίωμα τοῦ Χριστοῦ, τοῦτο ἔστιν ἡ θεία φύσις; καὶ εἶπον ἅπαντες· οὐχί· ἡ γὰρ θεία φύσις ἀπερίγραπτος. εἶπεν ὁ βασιλεὺς. οὕτως ἔχει ἡ ἀλήθεια, προσθεὶς καὶ τοῦτο· ὅτι ἐγὼ τέως λέγω καὶ φρονῶ, μὴ ἐναντιοῦσθαι ἀλλήλοις τὰ συνοδικὰ δόγματα καὶ κηρύγματα· ὑμῖν δὲ τί δοκεῖ; καὶ εἶπον ἅπαντες, συμφωνεῖν αὐτὰ πρὸς ἄλληλα καὶ πρὸς ἑαυτά. εἶπεν ὁ βασιλεὺς· τὰ ἐπ' ἀμβωνος κηρυττόμενα καὶ ἀναγινωσκόμενα τὰ ἐν κηρύσσεσι καὶ ὐκ ἐναντιοῦται ἀλλήλοις ἐν τινί; ἅπαντες εἶπον· οὕτως ἔχει. καὶ ὁ βασιλεὺς εὐχαρίστησεν εἰπών. δόξα τῷ ἁγίῳ θεῷ τῷ οἰκονομήσαντι οὕτω, ἅπαντες ὁμοφρονοῦμεν. μετὰ ταῦτα ἀνεγνώσθη κεφάλαιον ἕτερον ἐκ τοῦ συνοδικοῦ τοῦ δευτέρου τῆς ἀναμνήσεως καὶ εὐχαριστίας τοῦ ἀναγινωσκομένου ὁμοίως ἐπ' ἀμβωνος.

Οἱ προφῆται ὡς εἶδον, οἱ ἀπόστολοι ὡς ἐδίδαξαν, ἡ ἐκκλησία ὡς παρέλαβε, οἱ διδάσκαλοι ὡς ἐδογμάτισαν, ἡ οἰκουμένη ὡς συμπεφρόνηκεν, ἡ χάρις ὡς ἔλαμψεν. ἡ ἀλήθεια ὡς ἀπεδείχθη, τὸ ψεῦδος ὡς ἀπελήλαται, ἡ σοφία ὡς ἐπαρρησιάσατο, ὁ Χριστὸς ὡς ἐβράβευσεν· οὕτω φρονοῦμεν, οὕτω λαλοῦ-

ANNO CHRISTI ....

λαλῆμεν, ὅπω κηρύσσομεν, Χριστὸν τὸν ἀληθινὸν Θεὸν ἡμῶν καὶ τοὺς ἁγίους αὐτοῦ, ἐν λόγοις τιμῶντες, ἐν συγγραφαῖς, ἐν νοήμασιν, ἐν θυσίαις, ἐν ναοῖς, ἐν εἰκονίσμασιν· τὸν μὲν ὡς Θεὸν καὶ δεσπότην προσκυνοῦντες καὶ λέγοντες, τοὺς δὲ διὰ τὸν κοινὸν δεσπότην καὶ ὡς αὐτοῦ γνησίους θεράποντας τιμῶντες, καὶ τὴν κατὰ σχέσιν προσκύνησιν ἀπονέμοντες.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τούτου, ὁ βασιλεὺς συναγαγὼν τοὺς ἀναγνωσθέντων δύο κεφαλαίων τὸν νοῦν, εἶπεν· εἰ οἱ ἀπόστολοι ὡς ἐδίδαξαν, οἱ προφῆται ὡς εἶδον, οἱ διδάσκαλοι ὡς ἐσυγγράτισαν, ὁ Χριστὸς ὡς ἐβράβευσε, καὶ τὰ λοιπά· ὅπω δὴ φρονεῖν παραδίδωσιν ἡμῖν τὸ συνοδικόν, καὶ ἄλλως· δῆλον, ὅτι κατὰ τοῦτο παράδοσιν τοὺς μὲν ἁγίους ὡς θεράποντας Χριστοῦ προσκυνοῦμεν διὰ τὸν Χριστὸν καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν οἰκείωσιν, τὸν δὲ Χριστὸν ὡς Θεὸν καὶ δεσπότην δι' ἑαυτὸν δηλονότι, καὶ οὐ δι' ἕτερον· ὥστε τῶν μὲν ἁγίων τὰς εἰκόνας προσκυνοῦμεν ὡς θεραπόντων Χριστοῦ σχετικῶς διὰ αὐτοὺς, αὐτοὺς δὲ διὰ τὴν αὐτοῖς πρὸς τὸν κοινὸν δεσπότην ἡμῶν οἰκείωσιν. ἐπὶ αὐτοῦ δὲ Χριστοῦ λατρευτικὴ ἡ προσκύνησις. ὁ προσκυνῶν γὰρ συμπροσκυνεῖ τὸν πατέρα καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ἐπὶ δὲ τῆς εἰκόνος αὐτοῦ ἡ αὐτὴ μία· πῶς γάρ ἔ; ὧν γὰρ τὸ κράτος ἓν καὶ ἡ δόξα μία, τούτων δηλαδὴ ἓν τὸ σέβας καὶ μία ἡ προσκύνησις· σχετικὴ δὲ ὅμως ἦν ὁμωνυμικὴ, ὡς φησὶ καὶ ὁ ἅγιος καὶ ὁμολογητὴς Θεόδωρος ὁ Στουδίτης ἐν τῇ πρὸς Ἀθανάσιον ἐπιστολῇ αὐτοῦ.

Ταῦτα εἰπὼν ὁ βασιλεὺς ἠρώτησεν· ὅπως καὶ ὑμῖν πᾶσι δοκεῖ ὡς καὶ ἡμεῖς εἴπομεν; ὅπως, εἶπον πάντες, καὶ τοῖς μὴ ὅτω φρονοῦσιν ἀνάθεμα. καὶ πάλιν ὁ βασιλεύς· δόξα τῷ ἁγίῳ Θεῷ τῷ φυλάξαντι ἡμᾶς ἐν ὁμονοίᾳ καὶ εἰρήνῃ, μὴ κατά τι διαχιζομένους ἢ ἐναντιοφρονεμένους τοῖς ἁγίοις πατράσιν ἡμῶν. ἐπὶ τούτοις ἅπαντες εὐχαριστήσαντες, τῷ Θεῷ δόξαν ἀνέπεμψαν, καὶ τὴν συνήθη εὐφημίαν τῷ βασιλεῖ ἀπένειμον. μεθ' ταῦτα ὁ βασιλεὺς ῥέψας τὸν λόγον πρὸς τὸν ἀρχιερατεύσαντα ἐν Χαλκηδόνι κυρὸν Λέοντα, ἐπύθετο καὶ τοῦτον, εἰ δέχεται τὸν ἅγιον Θεόδωρον τὸν Στουδίτην, καὶ εἰ συμφωνεῖ καὶ αὐτὸς τοῖς ἀναγνωσθεῖσι καὶ ἐρωτηθεῖσι καὶ παρὰ πάντων ἀποκριθεῖσι τήμερον, καὶ κεῖνοις ἐμμένει. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς τὸν μὲν ἅγιον Θεόδωρον ὡς κοινὸν ἀναπνεῖν διδάσκαλον, τὰ δὲ διαγνωσθέντα (I. ἀναγνωσθέντα) καὶ ἐρωτηθέντα παρὰ πάντων τε συμφώνως ἀποκριθέντα ἀσπάζεσθαι καὶ αὐτὸν, καὶ ἐμμένειν αὐτοῖς. προσεπήγαγε δὲ καὶ ταῦτα· ὡς ὅσα αὐτοὶ ἀπὸ τῆς ἐγγράφου μου ἀποβάλλεσθε, ἀποβάλλομαι ταῦτα κἀγώ· καὶ ὅσα δέχεσθε, δέχομαι. ταῦτα τοῦ ἀπὸ Χαλκηδόνος Λέοντος εἰπόντος, ἐπεὶ διεγνώσθησαν τινὰ τῶν ἐν τῇ παρ' αὐτοῦ ἐκτεθείσῃ ἐπιστολῇ ἐγγεγραμμένων τοῖς συνοδικῶς (sic) ἐπ' ἄμβωνος ἀναγινωσκομένοις, καὶ τοῖς ἄνωθεν διαληφθεῖσιν ἐναντιούμενα, καὶ τῇ διδασκαλίᾳ τῶν θείων πατέρων ἀσύμφωνα· ἔδοξεν ἀπόβλητα ταῦτα καὶ εἶναι καὶ λογίζεσθαι, ὡς δὲ καὶ τὰ τούτοις προσκείμενον. ἐπὶ πᾶσαις δὲ ταῖς ἀναγεγραμμέναις ἐρωτήσεσι καὶ ἀποκρίσεσι καὶ διαγνώσεσιν, ἐξεφώνει ὁ βασιλεὺς εἰς ἐπήκοον πάντων τό· εἴ τις ἐπὶ τοῖς διαγνωσθεῖσι κατὰ τι ἀμφιβάλλει, μέσον σὰς εἰπάτω τὸ ἀμφιβαλλόμενον παρ' αὐτοῦ. καὶ οὐδεὶς ἀνέστη ἀμφιβάλλων ἢ ἀντιλέγων ἐπί τινι τῶν διαγνωσθέντων, ἀλλὰ πάντες ἀπὸ τῶν πρώτων ἕως τῶν ἐσχάτων ἀνέστησαν ὁμοφρονοῦντες ἐπὶ ταῖς εἰρημέναις διαγνώσεσιν.

Christum verum Deum noſtrum & ſanctos ejus, verbis, ſcriptis, cogitationibus, ſacrificiis, Templis, Imaginibus honorantes, illum quidem ut Deum ac Dominum adorantes & prædicantes, illos vero propter communem Dominum & ut germanos ejus famulos honorantes, & relative ipſis adorationem exhibentes.

His perlectis, Imperator collecto duorum capitum quæ lecta fuerant ſenſu, dixit: ſi Apoſtoli ut docuerunt, Prophetæ ut viderunt, doctores ut commonſtrarunt, Chriſtus ut præmia largitus eſt, & cætera; ſic nobis ſentiendum eſſe tradit Synodicum & non alio modo: palam eſt ex ejus traditione nos quidem, ſanctos ut Chriſti famulos propter Chriſtum & eorum erga ipſum famulatum, Chriſtum vero ut Deum ac Dominum adorare propter ipſum videlicet, non propter alium; ita ut Sanctorum Imagines adoremus relative propter ipſos, ipſos autem propter eorum erga communem Dominum famulatum. Quæ autem ad Chriſtum ſpectat adoratio, Latriæ eſt. Nam qui ipſum adorat, una Patrem & Spiritum ſanctum adorat. Quæ autem ejus Imaginem reſpicit, ea ipſa eſt. Quid enim vetat? Quorum enim virtus una & gloria una, eorum utique unus eſt cultus & una adoratio. Sed hæc tamen eſt relativa ſive homonymica, ut ait ſanctus Confeſſor Theodorus Studita in ſua ad Athanaſium epiſtola.

His dictis Imperator interrogavit; annon vobis omnibus ita videtur eſſe, ut nos diximus? Ita, dixerunt omnes, ac ſecus ſentientibus anathema. Iterum Imperator: gloria ſancto Deo, qui ſervavit nos in concordia & pace, nec in re quapiam diſſentientes aut repugnantes ſanctis Patribus noſtris. His de rebus omnes gratias agentes, gloriam Deo retulerunt, & conſuetam Imperatori benedictionem dederunt. Poſt hæc Imperator, verſo ad D. Leonem Archiepiſcopum Chalcedonenſem ſermone percontatus eſt eum, num reciperet ſanctum Theodorum Studitam, ac num & ipſe iis quæ lecta fuerant conſentiret, necnon interrogationibus & reſponſionibus omnium ipſa die prolatis acquieſceret, in iiſque maneret. Reſpondit ille ſe ſanctum Theodorum ut communem magiſtrum toto ſpiritu admittere, ac lectionem, interrogationes, reſponſioneſque omnium conſenſu datas ſe etiam amplecti, in iiſque manere. Hæc etiam adjecit: quæcumque vos in libello meo repudiatis, & ego repudio; & quæcumque admittitis, admitto. Hæc cum dixiſſet Leo Chalcedonenſis, quia nonnulla in Epiſtola ejus, iis quæ in ambone ex Synodicis lecta fuerant necnon aliis quæ ſuperius enarrata ſunt, repugnare ac cum doctrina divinorum Patrum non conſentire deprehenſa ſunt; decretum eſt hæc pro repudiatis habenda eſſe, quemadmodum & eum qui his adhæſerit. Circa memoratas autem interrogationes, reſponſiones & definitiones Imperator omnibus audientibus vociferatur: ſi quis circa definita in quopiam dubitaverit, ſtans in medio dubitationem proponat. Nemoque repertus eſt qui dubitaret, aut definitorum cuipiam contradiceret, ſed omnes a primis uſque ad noviſſimos ſupradictis definitionibus conſentire comperti ſunt.

CON-

ANNO CHRISTI 1100

CONCILIUM VALENTINUM,

In quo Norigundus Eduensis episcopus a sacerdotis officio suspensus, & Hugo abbas Flaviniacensis qui a monachis suis pulsus erat, restitui jussus est, præsidentibus sedis apostolicæ legatis anno MC. pridie Kal. Octobr.

De hoc concilio ita Hugo ipse Flaviniacensis, cujus res agebatur: Anno, *inquit*, incarnationis Dominicæ MC. advenerunt missi ad Gallias legati sanctæ Romanæ ecclesiæ, Joannes & Benedictus, a quibus concilium primo apud Eduam designatum, apud urbem Valentinam institutum est II. Kal. octobris, ad quod convenerunt archiepiscopi, episcopi, abbates numero XXIV. occurrentibus legatis domni Lugdunensis archiepiscopi, quia ipse infirmabatur; quamquam episcopi diœceseos ejus, Lingonensis, & Cabilonensis (Matisconensis enim in redeundo a Roma captus a Wiberto in custodia detinebatur) non interfuerint, prohibiti, ut dicebatur, ab eodem Lugdunensi. Eduensis autem interfuit, quia accusabatur a canonicis suis de simonia, & aliis quibusdam, pro cujus defensione maxime illo convenerant Lugdunenses.

Hugo Flaviniacensis a monachis suis ejectus e pulsus.

Ibi ego in primo aditu concilii purgationem illatorum offerens, accusatoribus tacentibus & desistentibus, judicio concilii ad primam abbatis Divionensis vocem de abbatia investitus, astantibus canonicis Eduensibus, & laudantibus, cappa & baculo donatus, in circo residere jussus, post soluto concilio ad propria sum remissus, litteris apostolicis munitus in hæc verba. „ Joannes & „ benedictus sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales, „ & legati, monachis, clericis, & laicis, ad ab„ batiam Flaviniacensem pertinentibus, obedien„ tibus salutem. Fratrem nostrum, abbatem ve„ strum Hugonem nobis carissimum, quem san„ cta synodus judicio concilii de abbatia investi„ vit, dilectioni vestræ commendantes remitti„ mus: præcipientes ex parte Dei & beati Petri, „ ut Divionem venientes, eum ut abbatem ve„ strum requiratis, & in manu carissimi fratris „ nostri sanctæ Romanæ ecclesiæ filii Divionen„ sis abbatis promittentes, vos eum secure & pa„ terne tractaturos, cum honore debito ad mo„ nasterium eum reducatis. Obedientes benedi„ ctionibus multiplicemini: inobedientes vero iram „ Dei in posterum sentietis, & a nobis pro con„ tumacia sententiam dignam excipietis. Et quia „ nostrum est, obedire nolentibus aut differenti„ bus præcavere vel obviare: interdicimus omni„ no vobis in villa Flaviniacensi, & in omnibus „ omnino locis ad eamdem abbatiam pertineni„ bus, divinum officium, donec præceptis nostris, „ quæ sancta synodus firmavit, obediatis.

Nunquam postea restitutus est.

Parere tamen concilio pervicaces monachi noluerunt. Quod ubi prolixe narravit Hugo, præmissis litteris, quibus eos, accusatores videlicet suos, vocaverat ad concilium: transit ad Eduensis episcopi causam: in qua quid gestum sit in Valentino concilio, legatos Eduensis ecclesiæ Romano pontifici narrantes inducit.

In spatio, *inquit*, temporis, quo Valentinense celebratum est concilium, obiit Wibertus XX. anno, ex quo sedem invasit apostolicam: cum haberet in captione Matisconensem episcopum, & alios quamplures clericalis ordinis; quos omnes pro absolutione sua in egressu suo per se absolvit: monens episcopum, ut Romam remeans, apud papam pro sua laboraret ereptione. Qui papam adiens, reperit ibi legatos ecclesiæ Eduensis super suo episcopo conquerentes, & gesta concilii referentes, modumque accusationis. Quod promiserit Walterio archidiacono præsente Stephano cantore in dormitorio Eduensi, si ipse adjuvaret eum, ne mater ejus vel fratres, penes quos magnum erat posse, nocerent ei de episcopatu adipiscendo, haberet quidquid vellet in ecclesia. Et quod pro hac accusatione, cujus erant auctores fere omnes canonici, illi quammaxime, qui concilio interfuerunt missi ab aliis, numero XIII. de primoribus ecclesiæ, & in ea meliores, archidiaconi duo, præpositus, cantor, & alii nobilitate & scientia honestateque præcellentes: ego quoque ipse qui ad querimoniam capituli Eduensis judicio concilii in sedem & locum restitutus eram, quod pro hac, inquam, accusatione, quam eo enixius domnus abbas Cluniacensis per legatos suos, domnusque Divionensis per se, efferebant, quo inclementius tyrannidem ipsius qui impetebatur, experti erant, controversia in concilio orta fuerit: dicentibus his qui partes accusati defendebant, non esse idoneas ad accusandum personas, pro eo quod oves pastorem reprehendere aut accusare non habent, ii maxime qui electioni ejus consenserant, & faverant consecrationi. Audierant quoque anathema invectum in eos, qui eam reprobandam scirent, nec manifestarent: & rem ipsam ante consecrationem actam constabat, quodque post consecrationem accusator ipse diaconii officium locumque promotionis ab eo susceperit, & testis accusationis, officium cantoris; & uterque ei hominium fecerint: non esse sufficientem accusationem, in qua alter accusator, alter esset testis, idemque accusator. Legatis e contra respondentibus, in causa simoniæ nullum omnino, quamquam infamem, quamquam subditam personam, removeri ab accusatione, cum domnus papa Gregorius VII. in concilio Romano ad accusationem cujusdam abbatis simoniacum quemdam deposuerit episcopum eodem abbate primo pro eadem simonia, cujus ipse particeps & consentaneus fuerat, depositio, sufficientem esse in uno accusatore, & uno teste accusationem. Illis quoque qui impetebant objicientibus, & sacramento probare volentibus, quia juniores erant, & non adeo in canonibus exercitati, ignorasse quod esset in promisso illo pestis simoniæ, & mox ut resciverunt, prodidisse; sicque a se jaculum excommunicationis repellentibus. Adjicientibus etiam quod electio ejus in ipso exordio infirmata, & omnino reprobata fuerit a metropolitano: pro eo quod anno & die in excommunicatione manserit, archidiaconii officium in ecclesia Lingonensi obtinendo; itemque archidiaconi & cantoris, cum non esset diaconus, in ecclesia Eduensi, contra vetitum ejusdem metropolitani & legati: & in ipsis prælaturis simoniace

viven-

ANNO CHRISTI 1100.

vivendo. Quodque, postea quam infirmata est, absque conscientia capituli Lugduni diaconus ornatus sit. Referebant etiam iidem legati, ubi ad judicium ventum est, dissensionem accreviſſe, dicentibus episcopis, pro usu Gallicanæ ecclesiæ, qui confirmatus erat in concilio Claromontensi pro præsentia Urbani papæ, itemque in conciliis habitis a domno Lugdunensi, purgationem imponendam ipsi qui impetebatur: quamvis hoc canonum auctoritatibus firmare non sufficerent. Legatis e diverso respondentibus, & canonica assertione firmantibus, accusatorum esse probare quod objecerint, si legitimi sunt, vel in causa simoniæ ubi nulla requiritur legalitas, eo quoque qui accusabatur Romanam sedem appellante, cui appellatio non assensum sit ab eis: eo quod cura, quam alii in parte sollicitudinis, ipsi haberent in plenitudine potestatis, qui Romanam ecclesiam ministrant, & judices essent in eadem ecclesia. Cumque tardantibus episcopis judicium dare, nox imminens & expectatio episcoporum conventum solviſſet dilatione data, sententia suspensa, in crastinum eadem re diutius ventilata, agitata, nec terminata, petentibus omnibus episcopis de judicio dissidentibus, induciæ datæ sunt usque ad Pictavense concilium, quo pars utraque vocata est: eo tamen a pontificali & sacerdotali suspenso officio, cum idem per se & suos munera quædam episcopis nocte eadem misisset, quæ a quibusdam suscepta, a quibusdam sunt reprobata; quod etiam cardinales non latuerit. Adeo ut in plenario conventu gratiæ circumsedentibus ab eis sint redditæ; quod sacerdotalia pectora auri sacra fames, etsi tentasset, non irrupisset. Hæc quidem, cum præsens esset Matisconensis, in audientia D. papæ referebantur. Aderant & litteræ cardinalium " sedi apostolicæ directæ pro eadem causa; ne quod factum erat ad honorem Romanæ ecclesiæ, cardinales " sincerent infringere. Et cum rogaret " pro confratre episcopo, dimissus est ab eo, acceptis mandatis ut justitiæ faverent cardinales: apud se ratum fore judicium æquitate Petri prolatum. Sicque rediit, & Pictavensi concilio interfuit.

ANNO CHRISTI 1100.

" *Joan. & Benedicti legatorum.*
" *Qui Romæ tum erant.*
" *Epiſc. Matiſconenſis, pro Eduenſi.*

CONCILIUM PICTAVENSE,

SUB PASCHALI PAPA II. PRIMUM,

In causa Philippi Francorum regis, qui dimissam Bertradam revocaverat, celebratum a Joanne & Benedicto cardinalibus, sedis apostolicæ legatis, XIV. Kal. Decembris, anno Domini MC.

G. C. *Binius auctorem secutus Baronium, huic concilio tribuit canones* X. *quos alterius esse concilii necesse est. Reperit enim Sirmondus noster in codice MS. Igniacensi canones sedecim, ab istis omnino diversos, quibus anni hujus certus & indubitatus character præfigitur. Hinc igitur excludendi spurii illi fuerunt: & eos jam P. Philippus Labbe supra edidit, assignavitque alteri Pictavensi concilio, quod Hugo Diensis episcopus, sedis apostolicæ legatus, in ecclesia sancti Hilarii celebravit* XVII. *Kal. Febr. anno Christi* MLXXVIII. *Gregorio* VII. *pontifice. Cujus facti causam nullam cum attulerit, auctorem tamen gravissimum habet Sirmondum: cujus schedas, quæ mihi nunc in manibus sunt, non dubito quin ante consuluerit. In iis Sirmondus canones illos decem, sua manu descriptos, & ad editionem paratos, eidem Pictavensi concilio anni* MLXXVIII. *tribuit, & scholion hoc addit.* Hi canones in annalibus ecclesiasticis adscripti sunt alteri concilio Pictavensi anni MC. Sed germanos ejus concilii canones ab his longe diversos suo nos loco proferemus. Quare ad hoc potius Hugonis Diensis concilium pertinere visi sunt, cujus diem & annum didicimus ex codice Flaviniacensi.

Concilii ergo nostri primum actorum narrationem ex variis scriptoribus, ac deinde genuinos canones affero.

ACTA CONCILII PICTAVENSIS ANNI MC.

CONcilium hoc, *inquit Hugo Flaviniacensis in chronico ad annum* MC. aggregatum est in ecclesia sancti Petri die octavarum sancti Martini, episcoporum & abbatum numero LXXX. Affuit & Eduensis cum Cabilonensi, Diensis quoque episcopus, quem illo miserat domnus Lugdunensis, ut partes Augustudunensis sua vice tueretur. Advenerunt & canonici adversus eum numero XXXV. Repetuntur, quæ jam in priori concilio super accusatione ejus objecta fuerant: quibus miro modo, multo documento, sed non probabili, ab alia parte resistitur. Manet controversia præfata, & fere a toto concilio repugnatur superius dictis cardinalium responsionibus pro usu Gallicanæ ecclesiæ: illis suam auctoritatem in nullo infringere volentibus, nec appellationi assentientibus. Datur tamen ei locus se purgandi cum idoneis personis, sicut voluerat concilium: & hoc in præsentiarum, non concessa dilatione induciarum quæ quærebantur, nec admissis ad purgationem, Cabilonensi quem secum adduxerat; & Diensi, quem archiepiscopus miserat. Quod cum factum non fuisset, judicio dato, eis frustra sedem apostolicam appellantibus, rogabatur stolam reddere & annulum. Et interim ipse retro altare secedens cum suis, nec judicio parere voluit; nec ad consessum remeare, ut præcipiebatur, assensit. Quamobrem ab episcopali & sacerdotali est officio omnino depositus, & nisi obediret, a liminibus sanctæ ecclesiæ segregatus: omnesque qui ei ulterius ut episcopo obedirent vel revererentur, æterna maledictione multantur, vel qui ei opem ferrent in pertinacia persistendi. Quid autem intercesserit, quod cum Turonensis archiepiscopus, & Redonensis, & alii complures, cooperatores se primo obtulerint defensionis, & adjutores purgationis, quia erant de provincia Lugdunensi, in tempore se necessitatis subtraxerint, reticere non debemus. Ubi audierunt canonici nostri, id ab eis præsentari personæ illi, cujus ignorabant vitam & mores, soliciti ad eos conveniunt, contestantes privatim & publice, ne attaminarentur communione illius, nec dicendi sacramenti, immo perjurii, quorum in purgatione eadem certissimum

erat

erat periculum, si tamen purgatio dicenda esset criminis exaggeratio: asserentes, si non adquievissent, se, quotquot erant canonici, perjurium eorum ratione & sacramento declaraturos, & judicio ignis probaturos. Quod dictum ab incœpto eos prohibuit: maxime quia videbant viros tantæ auctoritatis & nobilitatis rationem suam evidenti assertione, & documento probabili astruere.

ANNO CHRISTI 1100.

Et de eo quidem ita se res habet. Ipse vero quamquam depositus, quamquam a consortio & communione ecclesiæ sequestratus, stolam retinuit & annulum: bona tamen episcopii clerici providebant & disponebant, quod & nunc usque faciunt: omnimodis id ægre ferente archiepiscopo, quod extra voluntatem suam & accusatus, & judicatus, depositusque foret, a se sacratus episcopus; querimonia extra provinciam ventilata per manus legatorum, nec ad se qui metropolitanus & primas erat provinciæ, infra provinciam relata secundum scita canonica. Ad quod tamen exequendum & ita ut actum est peragendum, justæ eos rationis evidens adduxit necessitas. Etenim cum in ipso primordio scandali cardinales adveniissent, hortatu & precibus ejusdem pseudoepiscopi ad componendam pacem ecclesiæ, quæ fœda dilaceratione, sed necessaria scindebatur: Eduam in festo sancti Nazarii venerunt, & audita partis utriusque sententia, tanto favore prosecuti sunt, & tuebantur vices illius, quamquam justitia canonicorum parti faveret, ut de maxima dissensione ad pacis unionem rediretur, & talis eos concordia sociaret, cui quamvis ægre a canonicis assensum esset. Quæ cum tandem obstinatione ejus in irritum deducta fuisset: ab eisdem post capitulo abnegatam justitiam, ad audientiam metropolitani & judicium ejus, de communitatis dilapidatione, unde agebatur, vocatus est.

Quod respuit, & de priori benignitate cardinalium confidens, ad designatum Valentinense concilium eos ibidem responsurus & satisfacturus invitavit, & nolentes ire coegit imitatione sua: illis & pro publico damno communitati eorum illato, & pro privatis injuriis hominium ejus rejicientibus, & apertos se inimicos ex hoc maxime, quia de rebus domesticis ad concilium, & extra provinciam vocabantur, protestantibus. Dolenda hominis miseria, qui nullum unquam dilexit, a nemine dilectus est, nulli in se peccanti ignovit, nulli post iram remissionem tribuit, in sola pecuniæ aggregatione spem suam omnem constituens. Non credatur nobis, si non in hoc vox una consonat omnium. Nec nostrum est, etsi læsi sumus, læsionis maledicto talionem rependere, qui scimus in nos peccantibus nos debere ignoscere: sed nec congruit veritati & pietati ecclesiasticæ, de his quibus in se peccantibus ignoverit, falsa pro veris concinnare, quia vera dilectio a fide veri nescit deviare. Tribuat illi dominus, ut quia cœptis suis omnia adversa respondere videt, non adjiciat ut similem principio finem faciat, sed speret in nomine Domini, non in incerto divitiarum, & innitatur super Domino Deo suo. Amen.

Alia hic agitata causa est, Philippi nempe Francorum regis, qui Bertradæ consuetudinem anno MCVI. *in concilio Nemausensi dimissam, repetierat. De hoc crimine postquam Hugo multa disseruit, narrat ut regem cardinales legati post concilium Valentinum convenerint, & cum nihil profeciissent, in Pictavensi concilio adversus eum pronuntiarint.*

Aderat, *inquit*, ibi comes Pictavensis summa prece eos deposcens, ne dominum suum excommunicarent: aderant & episcopi identidem facientes. Et cum non impetrarent quod volebant, consessu & loco concilii idem comes & sui, minas intendendo, aliqui quoque ex episcopis, multi ex clericis, innumerabiles ex laicis exierunt. Sic ordine turbato, pace in tumultum versa, *qui remanserunt*, (*quod Hugo verbosius & vehementius enarrat*) *regem & Bertradam excommunicarunt*. Hoc autem actum est, *inquit*, quando jam solvendum erat concilium. Jamque laus Christi in ore eorum qui astabant pro dimissione concilii, ut moris est, resonabat: & æstus turbæ tumultuantis ut fervor maris incandescebat, pro domini sui regis excommunicatione insanientis. Cum quidam e populo in superioribus existens ecclesiæ, lapidem jecit, cardinales ferire volens, cujus ictu, clericus quidam qui astabat capite illiso prosternitur: sanguine manant pavimenta, clamore confuso domus impletur, furore & insania intus & extra ministri Satanæ debacchantur. Manent columnæ Christi immobiles, mortem si Dominus jubeat, intrepidi opperientes; & ad saxa volantia, mitris ablatis, capita nuda retegentes; nec aliquando a laude Dei & prædicatione veritatis reticentes: quod voce prosecuti erant, sanguine confirmare, si sit necesse, gestientes. Quorum constantia devota, & devotione constantissima furentium facta est repressio, & ad pœnitentiam cordium inclinatio. Adeo ut comites, & quotquot antea grassabantur in confusione eorum, humilitati sint in conspectu illorum, satisfactione præmissa & prætenta obedientia.

ANNO CHRISTI 1099.

Rem aliter narrat Gaufredus Grossus in vita Bernardi primi abbatis Tironiensis, cujus discipulus fuit: Per idem tempus, *inquit*, duo cardinales, Joannes atque Benedictus apostolicæ sedis legatione fungentes, ad urbem Pictavium concilium convocarunt. In quo centum quadraginta patres adfuerunt, qui Philippum regem Francorum, propter Fulconis consulis Andegavensium uxorem, quam in adulterio tenebat, anathematis vindicta percusserunt. Qua excommunicatione comperta, Guillelmus dux Aquitanorum, qui aderat, totius pudicitiæ ac sanctitatis inimicus, timens ne similem vindictam pro consimilibus actis pateretur, nimio furore succensus, jussit omnes illos deprædari, flagellari, occidi. Quod ministris suis facere incipientibus, pontifices & abbates omnes huc illucque diffugiunt: & ut temporalem vitam retinerent, tuta latibula quærere contendunt. At vero Bernardus atque Robertus Arbrescellensis, qui concilio intererant, fortissimi justitiæ propugnatores, ac totius iniquitatis & injustitiæ expugnatores, aliis turpiter diffugientibus, ita immobiles constanteque perstiterunt, ut nec ab incœpto excommunicationis desisterent: sed pro Christo mortem vel contumeliam pati glorioissimum ducerent

Chronicon vero Malleacense XIII. *inquit*, Kalend. Novembr. fuit concilium quod tenuerunt duo cardinales, Joannes & Benedictus: in quo decreverunt, ut omnis ecclesia, jura sua & feuda potuisset redimere auro & argento ecclesiæ. Uni eorum Joanni apparuit sanctus Hilarius, & dixit ei confirmando: Joannes noli timere, viriliter age, cras ero tecum. Et excommunicavit regem Philippum in ipso concilio.

Annalium Aquitanicorum scriptor Gallicus Joannes Bochetus, cujus hic verba latine describo: Legati, *inquit*, episcopos plurimos Pictavum coegerunt. Quod ubi comperisset Philippus rex, Guillelmum Aquitaniæ ducem cognatum suum, qui Pictavi tum erat, per litteras rogavit, ne tantam

sibi

sibi injuriam in urbe sua fieri pateretur. Obse- A
ANNO CHRISTI 1100. cutus est Guillelmus: legatisque & episcopis, ur-
be ut excederent, imperavit. Impetrata diei unius
ad deliberandum mora, visus sibi de nocte Joan-
nes legatus sanctum Hilarium videre, admonen-
tem, ne minis ullis ab incœpto deterreretur: non
permissurum Deum, ut quidquam ex eo detri-
menti caperet. Visum suum legatus Guillelmo
duci cum postridie retulisset, quidvis agendi pote-
statem obtinuit. Cognita igitur causa censuris
apostolicis res admonitus est, ut Bertradæ renun-
tiaret: quod & fecit.

Tractatum est in concilio eodem, *ait Hugo Flaviniacensis*, de expulsione abbatis sancti Remigii injusta, & Burchardi substitutione illicita. Et cum diu re ventilata, conversatio ejus sancta, B
introitus legitimus, promotio atque sacratio in-
venta fuisset authentica & canonica, quæ etiam
litteris domni papæ Urbani roborabatur, quibus
merito fides adhiberetur, cum jam ipsa etiam
pars inimica restaurationem ejus non reprobaret:
pro quibusdam litteris confictis, quasi ab apostо-
lica sede directis, in quibus cardinales nec stilum
Romanum, nec pergamenum Romanum agno-
scebant, maxime cum in fine earum subscriptum
eperitur foret, *valete* *, quod Romana non habet auctori-
n hac for- tas: pro illis, inquam, confutandis, judicatum
in aliis est ad sedem eamdem apostolicam: quibusdam,
balis epi qui primo appellaverant, nec concessum erat eis,
r. Vide ep. id ægre ferentibus, quibus tamen evidenti ratio-
ne responsum est, etsi satisfactum non est. C

Agitatam in eodem concilio causam Drogonis, qui se Catalaunensis ecclesiæ thesaurarium rite institutum profitebatur, docet Ivo Carnot. ep. 95. ad Paschalem P. Notum, *inquit*, facimus providentiæ vestræ, quod venerabilis confrater, & Romanæ ecclesiæ semper amator Catalaunensis episcopus, per nos qui Pictavensi concilio interfuimus, convenit & interpellat clementiam vestram: quatinus sententiam vestram, importunitate Drogonis, & nebulis verborum ejus, ab innocentia vestra extortam, mitigetis, vel in melius mutetis; & sicut decet apostolicam moderationem, fratri nostro justa & possibilia jubeatis. *Et infra.* Prædictus enim Drogo cum omnium in Pictavensi concilio considentium importunis clamoribus au- D
res oneraret, dicebat, se prædicta thesauraria a
Philippo Catalaunensi episcopo canonice fuisse
investitum, & ideo injuste spoliatum. Cujus rei
veritas cum diligenter fuisset eventilata, conte-
stantibus Catalaunensis ecclesiæ clericis Drogoni
prædicto objectum est, quod secundum ordinem
ecclesiasticum, prædictum honorem habere non
posset, nisi ipsius ecclesiæ canonicus, quod ipse
nec fuerat, cum jam esset in alia ecclesia, & in
alia provincia factus canonicus & archidiaconus.
Additum est etiam quod prætaxatus episcopus
jam moriens & inunctus, importunitate Drogo-
nis superatus, non eum prædicta administratione
investierit, sed tantum eo tenore concesserit, ut
eo vivente, numquam se de ea intromitteret, E
nec ejus usus fructus usurparet. Invitati itaque a
venerabilibus cardinalibus vestris ad judicium,
cum nullus esset qui prædictis rationibus obvia-
ret, & confirmantibus eisdem cardinalibus judi-
cium nostrum: ex ratione & auctoritate judicavi-
mus non fuisse canonicam investituram, contra
quam clamant decreta apostolica, canonica in-
stituta, & universa pene concilia. Leges enim
nequaquam appellant investituram concessionis,
sed possessionis, quam prædictus Drogo in vita
defuncti episcopi non habuit, sed post mortem
ejus ipse se impudenter ingessit. Nec habet or-
do canonicus, ut in ea ecclesia quis præpropero
saltu fiat præpositus, in qua nunquam meruit
esse suppositus. Quod autem prædictus clericus in
duarum civitatum titulari non possit ecclesiis,
tam ex vestris quam prædecessorum vestrorum
comprobamus sententiis. ANNO CHRISTI 1100.

Suam huc Ivo ipse, quæ disceptaretur, causam attulit. Nam epist. 100. *ad Joannem Aurelianensem episcopum:* Expectans, *inquit*, expectavi te, & non intendisti mihi, quia altare de basilicis, quod mihi in concilio Pictavensi adjudicatum est, secundum judicium synodi non restituisti mihi. Paganus enim, prædicti altaris sacrilegus invasor, adhuc manum mittit ad sacrilegium: & tam tuo consensu quam Turonensis archiepiscopi patrocinio, cui plus justo subjaceat fraternitas tua, sibi usurpat jus meum. *De eodem Pagano loquitur epist.* 114. *&* 124.

G. C. Indictum primo concilium hoc fuerat IV. Kal. Aug. ut intelligimus ex epist. LXXXIV. Ivonis Carnotensis ad Joannem card. *De termino*, inquit, *habendi concilii, quem* IV. *Kal. Aug. designati, facile occasionem capient episcopi partium nostrarum, dicendi non esse congruum spatium ad peragendam viam, & præparandum viaticum. Non enim poterunt multi ad locum pervenire concilii, nisi per multos circuitus, & per acquisitos undecumque conductus. Si ergo videretur terminus in capite autumni, &c.* Ulterius etiam dilatum est, quam Ivo suaserat.

DECRETA PICTAVENSIS CONCILII,

ex præcepto domni Paschalis papæ II. anno Dom. MC. IX. * Kal. Decemb. per venerabiles sanctæ Romanæ ecclesiæ Joannem & Benedictum cardinales, generaliter & solenniter celebrati. * Cor. XIV.

Ex apographo Sirmondi, quod descripserat ex cod. Igniacensi.

TITULI CANONUM.

I. *Ut coronas soli faciant episcopi, & abbates suis monachis.*
II. *Ut pro faciendis coronis nihil exigatur.*
III. *Ut clerici hominium laico non faciant, nec ab eo beneficium accipiant.*
IV. *Ut vestimenta & vasa sacra solus episc. benedicat.*
V. *Ut manipulis monachi non utantur, nisi sint subdiaconi.*
VI. *Ut abbates chirothecis, sandaliis & annulo non utantur sine privilegio.*
VII. *Ut præbendæ non vendantur, nec pro illis pastus exigatur.*
VIII. *Ut investituræ viventibus possidentibus non fiant.*
IX. *Ut altaria per pecuniam non acquirantur.*
X. *Ut clericis regularibus, episcopi jussu liceat baptizare*, &c.
XI. *Ut monachi parochialia non præsumant.*
XII. *Ut non admittantur qui reliquias quæstus causa circumferunt.*
XIII. *Ut pro episcopi ordinatione, vel benedictione abbatis nihil exigatur.*
XIV. *Ut de oblationibus non participent laici.*
XV. *Ut advocati aliive sibi res episcopi vendicare non præsumant.*
XVI. *Ut serventur quæ in concilio Claromontensi constituta sunt.*

ANNO CHRISTI 1109.

CANONES.

I. *Ut coronas soli faciant episcopi, & abbates suis monachis.*

Ut nullus præter episcopum clericis coronas benedicere præsumat, exceptis abbatibus, qui illis tantummodo coronas faciant quos * sub regula beati Benedicti militaturos susceperint.

* al. quos ad conversionem susceperint.

II. *Ut pro faciendis coronis nihil exigetur.*

Ut nemo in faciendis coronis * forpices, vel manutergia exigat.

* Corr. forfices.

III. *Ut clerici hominium laico non faciant; nec ab eo beneficium accipiant.*

Ut clerici nunquam alicui laico hominium aliquo modo facere præsumant, aut a quolibet laico ecclesiasticum beneficium accipiant.

IV. *Ut vestimenta & vasa sacra solus episcopus benedicat.*

Ut nullus vestimenta sacerdotalia, vel altaris utensilia præter episcopum benedicere præsumat.

V. *Ut manipulis monachi non utantur, nisi sint subdiaconi.*

Ut nemo monachorum deinceps manipulis utatur, nisi fuerit subdiaconus ordinatus.

VI. *Ut abbates chirothecis, sandaliis, & annulo, sine privilegio non utantur.*

Ut nullus abbatum utatur chirothecis, sandaliis, annulo: nisi quibus fuerit per privilegium a Romana ecclesia concessum.

VII. *Ut præbendæ non vendantur, nec pro illis pastus exigatur.*

Ut præbenda non vendatur vel ematur: neque pastus inde exigatur sub excommunicatione interdicimus.

VIII. *Ut investituræ viventibus possessoribus non fiant.*

Ut nulla investitura fiat præbendarum, & altarium, sive prælationum, viventibus eas possidentibus personis.

IX. *Ut altaria per pecuniam non acquirantur.*

Ut neque clerici vel monachi per pecuniam altaria vel decimas a laicis vel quibuslibet personis sibi adquirant, similiter sub excommunicatione interdicimus.

X. *Ut clericis regularibus episcopi jussu liceat baptizare, &c.*

Ut clericis regularibus jussu episcopi sui A baptizare, prædicare, pœnitentiam dare, mortuos sepelire liceat.

XI. *Ut monachi parochialia non præsument.*

Ut nullus monachorum parochiale misterium presbyteroram, id est, baptizare, prædicare, pœnitentiam dare præsumat.

XII. *Ut non admittantur qui reliquias quæstus causa circumferunt.*

Ut sanctorum reliquias causa pecuniæ & quæstus circumferentes, ad prædicationem non admittantur.

XIII. *Ut pro ordinatione episcopi, vel abbatis benedictione, nihil exigatur.*

Ut neque archiepiscopi ab episcopis, neque episcopi ab abbatibus, cappas, tapetia, bacinos, vel manutergia in consecratione eorum exigant, sub excommunicatione interdicimus.

XIV. *Ut de oblationibus laici non participent.*

Ut nullus laicorum de oblationibus quæ offeruntur vel donantur ad altaria, sive ad manum presbyteri, ut quod pro sepultura fidelium devote donatur, præsumat participare, sub excommunicatione interdicimus.

XV. *Ut advocati aliive sibi res episcopi vendicare non præsumant.*

Ut nemo advocatus, vel quæcumque persona, res episcopi, sive in vita, sive post mortem, sibi vendicare præsumat. Quod si fecerit, anathema sit.

XVI. *Ut serventur quæ in concilio Claromontensi constituta sunt.*

De decimis & altaribus quæ laici injuste, & contra sacros canones detinent, & de castitate presbyterorum, diaconorum, subdiaconorum, & canonicorum; & ne quis in duabus ecclesiis duas præbendas, aut duos honores obtineat: & quidquid de cæteris ecclesiasticis utilitatibus beatæ memoriæ domnus Urbanus papa secundus in Claromontensi concilio constituit: nos apostolica auctoritate tenenda præcipimus.

Adjicere canonem XVII. possemus ex chron. Malleac. quod docet, ut ante diximus, decretum in hoc concilio:

Ut omnis ecclesia, jura sua & feuda possit redimere auro & argento ecclesiæ.

AD

ANNO CHRISTI 1100.

ANNO CHRISTI 1100.

AD PICTAVENSE CONCILIUM,

A Joanne & Benedicto S. R. E. cardinalibus, & A. S. L. L. anno 1100. *celebratum*

ADDITIO.

Ex Manſi Suppl. T. II. p. 183.

AD Pictavenſe concilium multa hinc inde ex coævis decerpta congerit Labbeus. Ego legatorum apoſtolicæ ſedis cardinalium evocatorias literas addam, quas præbet codex epiſtolarum Lamberti Atrebatenſis epiſcopi vulgatus a Baluzio Miſcellan. to. V. pag. 320.

EPISTOLA LEGATORUM APOSTOLICÆ

Sedis, ad Concilium Pictavenſe invitatoria.

JOannes & Benedictus ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, atque legati, Lamberto Atrebatenſi epiſcopo ſalutem & gratiam. Sicut eccleſiæ noſtræ antiqua eſt conſuetudo, & ſacrorum canonum eſt conſtitutio, ab apoſtolica ſede directi ſumus ad celebranda concilia, & negotia eccleſiaſtica tractanda, atque definienda. Quapropter, ut injunctum negotium explere valeamus, invitamus, & invitando præcipimus apoſtolica autoritate, ut XIV. Kal. Decembris Pictavim cum abbatibus tuis venias. Ibi enim Domino adjuvante tecum & cum aliis epiſcopis, & archiepiſcopis concilium celebraturi ſumus.

Ego Joannes tuæ ſanctitatis ſervus te ſpecialiter ſaluto, & conſilium, & auxilium tuum tam in hoc, quam in cæteris negotiis vehementer exopto, & ut ſervus de Domino, & filius de patre, de tua gratia & amicitia præſumo. Vale.

Ad hoc ipſum concilium invitatus Hildebertus Cenomanenſis epiſcopus, ſubjecta epiſtola legenda epiſtolarum ejus lib. II. epiſtol. VIII. quod non venerit, excuſat ſe ſe.

JOANNI, ET BENEDICTO.

APud Joannem, & Benedictum S. R. E. cardinales & Paſchalis II. papæ legatos, ſe excuſat Hildebertus, quominus ad concilium ab ipſis Pictavos indictum accedat, nimiis a Cenomanenſibus conſulibus calamitatibus oppreſſus.

Sicut frequens tribulationum concurſus ſacris nos invitat conciliis, ſic idem revocat, & adducit. Adverſa enim quæ turbam querimoniarum nobis offerunt, ita noſtram contrivere facultatem, ut unicum ſupereſſet ſolatium, uſus ipſe patiendi. Ea profecto ante peractum cœpere triennium, quod totum continuis evolutum lamentis recens vulnus in vulnera quotidie fatigavit. Denique tam modico tempore, ſex in urbe ſuſtinuimus conſules, quorum nullus pacificum prætendens ingreſſum, gladiis & igne curtam ſibi vendicavit poteſtatem. Plebs coacta in favorem, tyrannum ſuſcepit ex neceſſitate, non ducem ex lege. In ſuſceptum ſtudia ſimulavit, non exhibuit. Fidem reperit in eo, qui ſuperior. Conſul vero tanto gravius dominatus eſt quanto brevius. Miles ejus ſimulatis uſus injuriis, eos ſcelerum judicavit expertes, quos rerum. Et quia non parcit populis, regnum breve, finem rapinis inopia poſuit, non voluntas. Ea clades uſque ad ſanctuarium Domini devagata eſt, & primo quidquid extra muros noſtræ fuerat poteſtatis, vel evanuit in favillas, vel diſſipatum eſt in rapinas. Deinde ſimilibus cecidere præjudiciis epiſcopales eccleſiæ domus non paucæ. In reliquis, quibus ignis pepercit æque periclitata eſt & facultas pauperum, & reverentia ſacrorum. Omnia confracta ſunt, omnia direpta, omnia contaminata. Nihil eorum manus evaſit, qui gratis ad flagitia diſcurrunt, ad honeſtum nec pretio. Eiſdem clerus affectus injuriis, ſummam rerum judicat affluentiam ſolari naturam. Ad neceſſaria votum reſtringit, omnibus indigens. Illius anguſtiæ ſuper dolorem vulnerum noſtrorum addiderunt, graviuſque confundimur, quod eorum relevare non poſſumus inopiam, quam quod nemo vult noſtram. Præterea longum eſt enarrare quam conſtanti tyrannide rex Anglorum in nos ſævierit, qui temperantia regis abjecta, decrevit non prius pontifici parcendum, quam pontificem compelleret in ſacrilegium. Quia etenim turres eccleſiæ noſtræ dejicere nolumus, tranſmarinis ſubjiciendi judiciis, coacti ſumus injurias pelagi ſuſtinere, ſingularem ſcilicet moleſtiam in terris, atque unicam humanæ compaginis diſſolutionem. Tantis igitur agitati turbinibus ad apoſtolorum limina decrevimus proficiſci, magnum novæ tribulationis arbitrati remedium, ſi Romanus pontifex nobis & conſilio ſubvenit & auxilio. Suſcipite igitur noſtram benevoli excuſationem, diligenter attendentes noſtros ſumptus itineris expenſæ pariterque concilii, ſufficere non poſſe, qui de reliquiis incendiorum tanquam tabulæ de naufragio extracti, defectum nobis in via pollicentur.

SUESSIONENSIS SYNODUS

A Manaſſe Remenſi archiepiſcopo anno 1100. *habita.*

SYnodi hujus reliqua fere omnia præter nomen latent. Hoc vero ſervarunt nobis literæ Belvacenſium clericorum ad Lambertum Atrebatenſem epiſcopum in Miſcellan. Baluzii to. V. pag. 322. quibus eum rogant ut electum a ſe Stephanum Pariſienſem archidiaconum in Belvacenſem epiſcopum ea qua præſtabat apud pontificem gratia acceptandum curaret. *Super iſto autem negotio, addunt, a domno Manaſſe Remorum archiepiſcopo, & cæteris coepiſcopis, qui conventui Sueſſionis habito interfuerunt, quæſivimus, & impetravimus literas ſummo pontifici dirigendas, &c.* Nec plura de hoc concilio, quod habitum fuiſſe oportet circa annum 1100. quo Stephanum intruſum in ſedem Belvacenſem tradunt Sammarthani.

ANNO CHRISTI 1110.

CONCILIUM ANSANUM

In quo de Hierosolymitano itinere est actum an. MC.

ANno ab incarnatione Domini MC. *inquit Hugo Flaviniacensis in chronico*, apud Ansam convenerunt archiepiscopi, Lugdunensis, Cantuariensis, Turonensis, Bituricensis, & episcopi numero VIII. Eduensis, Matisconensis, Cabilonensis, Autissiodorensis, Parisiensis, Diensis, & alii duo. Et pace statuta, de via Hierosolymitana loquuti sunt: eos qui voverant, & voti executores non fuerant, a communione segregantes, quoadusque vota complerent. Miserat autem Lugdunensis legatos Romam, per quos velle suum papæ ostenderat de via eadem: ut cum sua absolutione & benedictione illo deberet ire. Et Romanus pontifex annuerat, admonens, ut per se iret ut legationem suam ei committeret in Asia, quam bene rexerat in Burgundia: & interim legatos a latere suo mittendos pro posse instrueret, qui vices papæ exequerentur. Et ideo illuc A colloquium quammaxime statutum fuerat, ut reversis missis suis cum literis absolutoriis, ibi quoque a suffraganeis & diœcesi sua viaticum acciperet.

G. C. Hujus concilii mentionem Hugo Flaviniacensis ante facit, quam Valentini & Pictavensis: ex quo tamen confici non potest, ante celebratum esse. Neque enim tam religiosus est Hugo in servando rerum gestarum intra eumdem annum ordine. Immo a rebus anno MC. gestis, redit ad res anni MXCIX. Satis illi est, rebus omnibus suos esse characteres annorum impressos. Liquet autem ex ipsis Hugonis verbis, Ansanum concilium exeunte anno MC. habitum esse. Nam Romanum inter Lugdunensis archiepiscopi Hierosolymam proficiscentis refert ad MCI. Atqui statim post synodum profectus est, quæ coacta eo maxime fuerat, *ut reversis missis suis a pontifice, cum litteris absolutoriis*, hoc est, discedendi facultate, *ibi quoque a suffraganeis & diœcesi sua vicarium acciperet*.

CONVENTUS VILLÆBERTRANDI

ANNO MC.

ANno Domini MC. habitus est conventus episcoporum ad dedicandam ecclesiam S. Mariæ Villæbertrandi, in diœcesi Gerundensi: cui conventui, præter episcopos, interfuerunt Radulfus & Boso Romanæ ecclesiæ legati: & Richardus archiepiscopus Narbonensis. *Ex ipsius ecclesiæ tabulario acta descripsit Petrus de Marca Paris. archiepisc.*

Ex Marca Hisp. Appen. p. 1620.

ANno dominicæ incarnationis centesimo post millesimum, æra centesima XXXVIII. post millesimam, Indictione VIII. quadragesimo etiam secundo anno regni Philippi regis Francorum, scilicet III. Idus Novembris, divina, ut creditur, dispositione factus est conventus Episcoporum & Abbatum ac clericorum necnon Principum terræ & reliquorum fidelium Deum timentium & innumeri vulgi diversæ ætatis & ordinis in territorio Petralatensi, in loco antiquitus nominato Villa Bertrandi, ob dedicationem ejusdem basilicæ in honore Dei genitricis fundatæ.

Bernardus sanctæ Gerundensis Ecclesiæ Episcopus, & Berengarius sanctæ Barchinonensis Ecclesiæ antistes, & Petrus sanctæ Carcassonensis Ecclesiæ præsul, omnibus sanctæ matris Ecclesiæ filiis, cujuscunque ætatis & ordinis, hereditatem & gaudium regni cælestis. Nolumus latere vestram fraternitatem, dilectissimi fratres & filii, quoniam convenientes ad dedicationem Ecclesiæ beatissimæ Dei genitricis Mariæ in loco Villæ Bertrandi, interventu dilectissimi filii nostri Rigaldi ejusdem loci prælati sive ministri, cujus cura & labore idem locus auxilio omnipotentis Dei a fundamentis in hunc evasit valorem in quo cernitur haberi, ipsius venerabilis Ecclesiæ decorem & statum, ut in melius proficeret, qua valuimus instantia peregimus. Nam & sacris pignoribus venerabilium sanctorum illam cum divina gratia B munivimus & decoravimus, & per invocationem nominis Jesu Christi congruis benedictionibus eam ad societatem cælestis Regis sustulimus; quatenus diligentibus amor & Dei auxilium, & odientibus maneat terror atque judicium. Hanc quoque constitutionis nostræ dotem prædictæ Ecclesiæ promulgavimus & promulgando firmavimus, & eam nostra auctoritate ut inviolabilis maneat, insignire curavimus, statuentes sub divini judicii obtestatione & anathematis interdictione ut nullus C audeat hoc ullo modo violare quod nostra auctoritas ad stabilimentum hujus sancti loci voluit confirmare. Concedimus etiam prælibatæ Ecclesiæ pontificali auctoritate decimas & primitias suæ parochiæ, sicut antiquitus eam constat habuisse, vel adhuc scripturis vel auctoritatibus vel alicujus veritatis indicio poterit comprobari, & quicquid cum decimis & primitiis adquisivit vel in futuro adquirere valeat, & oblationes fidelium tam vivorum quam morientium. Constituimus etiam baptisterium omnium ad eam confluentium D generaliter in eadem Ecclesia certis temporibus fieri, & sepulturas omnium fidelium defunctorum, & quæque in nobilissima Ecclesia debent geri, in eadem nostra auctoritate procul dubio fiant. Constituentes etiam decernimus ut clerici in eadem Ecclesia manentes canonice secundum regulam beati Augustini vivere studeant tamquam nihil habentes & omnia possidentes. Nihil eorum quæ eadem Ecclesia acquisivit vel in futuro acquisierit aliquis clericorum suæ proprietati usurpet vel juri suo applicare studeat, tamquam major videri appetens, sed communiter ab omnibus possideatur, dispensandum singulis prout cuique opus erit. Ejusdem Ecclesiæ prælatus omni tempore de eodem eligatur grege communi consensu totius cleri ibi manentis. Quod si aliquam dissensionem de eadem electione contigerit oborir,

ANNO CHRISTI 1100.

ri, ille cæteris præponatur quem major & utilior pars ejusdem gregis saniori consilio elegerit. Præfata quoque venerabilis Ecclesia nulli sit unquam subjecta Regum vel Comitum vel alicui terrenorum Principum nec cujuslibet ordinis viro; nec ullo unquam tempore alii subjiciatur Ecclesiæ nisi tantum Gerundensi Ecclesiæ, in cujus episcopatu habetur, & illi non aliter sit subdita nisi sicut regalia cœnobia & nobilissimæ Ecclesiæ ejusdem episcopatus ei subduntur, sed semper maneat solida & quieta, habens plenam & integram libertatem sui ipsius & omnium suarum rerum. Iterum namque constituimus ut nemo unquam Regum, Pontificum, vel Comitum, sive Principum, nec aliqua cujuslibet ordinis vel dignitatis persona in eadem Ecclesia vel in omni spatio quod in circuitu ejusdem Ecclesiæ habetur, scilicet quantum alodium ejusdem Ecclesiæ ex omnibus partibus tenere videtur, vel adhuc annuente Domino extenditur, castrum vel fortitudinem vel aliquod municipium ædificare præsumat, sed omnia reverentia & sanctitate ejusdem Dei genitricis Mariæ custodiantur, defendantur, atque protegantur; nullique homini ab aliquo viventium infra spatium crucibus determinatum aliqua læsio vel violentia ingeratur, vel aliquid quod possit esse ad injuriam vel dedecus ejusdem loci perpetretur; neque ædificentur aliquæ domus vel ulla fiant habitacula a prælibata Ecclesia usque ad centum ecclesiasticos passus ex omnibus partibus in circuitu, nisi illæ quæ sunt necessariæ officinis & habitatoribus ejusdem loci. In eodem quoque loco vel in omnibus spatiis a crucibus determinato ab ullo viventium placita non celebrentur, & mercatus vel fira sive nundinæ non teneantur neque constituantur, vel aliqua publica coadunatio ibi non fiat nisi voluntate & jussu prælati ejusdem loci. Prælatus ibi, sicut superius insertum est, secundum Deum constituatur, qui subjectos fratres in omnem veritatis tramitem inducat, & eos verbo & exemplo ad bene vivendum erudiat, qui prædictas Ecclesias & ornamenta ejusdem sanctissimi loci non devastet neque dissipet ad detrimentum ejusdem Ecclesiæ, sed potius conservet & juxta sui possibilitatem meliorando salvet & ædificet. In omnibus autem prædiis vel ecclesiasticis fundis ejusdem Ecclesiæ quæ hodie habet, vel in posterum juste acquirere poterit, nullus unquam Regum vel Principum vel aliquis terrenorum dominationem non habeat, vel exactionem sive violentiam non inferat, nisi tantum prælatus ejusdem sanctissimi loci & clerici ibi beatæ Dei genitrici famulantes. His ita dispositis atque decretis, congruum visum est nobis & Abbatibus & clericis necne Principibus terræ & reliquis fidelibus Deum timentibus qui ad consecrationem jamdictæ basilicæ in nomine Domini congregati fuerunt ut congregationi prælibati loci Abbas secundum Deum præponeretur, eo quod & possibilitas loci & opportunitas temporis & unanimitas fratrum id instanter deposceret. Quapropter communi consensu & acclamatione atque electione totius cleri ibi manentis, & circumstantis populi favente multitudine, canonica auctoritate de illorum grege, ut superius sancitum est, elimus atque inthronizamus quendam fratrem in prælibati loci Abbatem, domnum scilicet Petrum, bonis moribus præditum, omni bonitate conspicuum, & quantum ad humanum intuitum hoc regimine dignissimum, qui in ejusdem loci ædificatione & constructione ab ipsis fundamentis indesinenter insudavit & prædiorum emolumento prout melius potuit ditavit, & ecclesiasticis insignibus laudabiliter decoravit, atque quod in primævo juventutis flore probabiliter incepit, in virili ætatis robore probabilius Deo favente complebit. Ad finem hujus dotis & constitutionis nostræ denuntiamus & omnes qui Christiana professione censentur obtestamur sub divini obtestatione judicii, insuper auctoritate beatorum Apostolorum Petri & Pauli omniumque successorum suorum nostra pontificali potestate interdicimus & interdicendo excommunicamus, immo insolubilibus anathematis vinculis innodamus, ut nemo viventium audeat emere vel vendere jam dictum sanctissimum locum vel aliter prælatum ibi præponere nisi ut superius scriptum est, vel aliquam præmissarum constitutionum scienter frangere, sitque a corpore omnium Ecclesiarum Dei sequestratus & a consortio totius Christianitatis ejectus donec ad dignam satisfactionem veniens canonice restituat quod male constiterit eum fecisse. Si quis harum constitutionum observator vel adjutor extiterit, benedictionibus Dei repleatur, & gratiam ejusdem glorioſissimæ Dei genitricis Mariæ consequatur. Si quis vero infractor seu violator scienter fuerit, sacrilegii & invasionis compositionem emendare non differat, & insuper anathemati, donec resipiscat, subjaceat, & postmodum hæc generalis constitutio dotis vel nostri decreti pontificalis plenum obtineat robur & æternum consequatur vigorem omne per ævum. Bernardus gratia Dei Gerundensis Episcopus, qui hanc præsentem dotem firmavit, salva canonica reverentia sanctæ Gerundensis Ecclesiæ. Berengarius Barchinonensis Episcopus. Benedictus Abba. Petrus Carcassonensis Episcopus. Petrus Ecclesiæ sancti Martini prælatus, agens vicem Archilevitæ. Petrus B. Arnaldus clericus. Arnaldus Levita. Raymundus Barchinonensis Ecclesiæ servus. Arnallus scriptis favet Archipresbyter istis. Raymundus Mironi Sacrista. Petrus VV. Bernardus Presbyter Ecclesiæ Carcassensis. Remundus Guillelmi Sacrista. Petrus Guillelmi hic crucis imposuit signum Levita. Joannes Raymundus sancti Felicis Abbas & Gerundensis Archilevita laudans confirmo.

ANNO CHRISTI 1100.

Ego Radulfus servus servorum Dei Episcopus & Ecclesiæ Romanæ clericus confirmo & laudo vice beati Petri & Domini Papæ.

Ego Boso sanctæ Anastasiæ Cardinalis sanctæque Romanæ Ecclesiæ, licet indignus, servus & Legatus consignando confirmo.

Ricardus sanctæ Narbonensis Ecclesiæ Archiepiscopus quod canonice factum est firmo.

Berengarius Dei gratia Gerundensis Ecclesiæ Episcopus.

Berengarius Presbyter, qui hanc institutionis dotem scripsit & subscripsit die & anno quo supra.

ANNO CHRISTI 1100.

MELPHITANUM CONCILIUM

In quo anathemate Beneventani percelluntur, a Paschali II. papa Anno 1100. mense Octobris celebratum.

Ex Mann Suppl. T. II. pag. 172.

DEsciverant Beneventani ab apostolica sede, cujus defectionis causæ historicorum defectu ignorantur. Illis ad fidem redigendis Paschalis papa anno 1100. venit in Apuliam, coactoque apud Melphiam concilio, diris illos devovit. Dein sequenti anno Septembri mense refractarios, & gladii ecclesiastici contemptores armis Rogerii ducis appetiit, obsessamque Beneventum cœpit. Hæc omnia ad nostram usque ætatem ignorata, ad posteritatis notitiam transmisit auctor anonymus chronici Beneventani sanctæ Sophiæ a Muratorio in Antiquit. medii Ævi tom. 1. pag. 254. vulgatus, his verbis: *anno 1100. Indict. VIII. obiit Clemens papa*, (ideſt antipapa, alias Guibertus dictus) *Paschalis papa descendit in Apuliam, & fecit synodum in Melphia mense Octobris, & excommunicavit Beneventanam civitatem, & permansit ita excommunicata menses XI. dies XXXI.* Hæc ibi.

Alia concilii hujus gesta, sicut & patres qui cum pontifice interfuerunt, suppeditat Paschalis papæ bulla pro restitutione ecclesiæ Mazarensis in Sicilia, quam hic ex Pirri Siciliæ sac. tom. III. pag. 501. repræsento.

Paschalis episcopus servus servorum Dei, dilecto fratri Stephano Mazarensi episcopo ejusque successoribus canonice promovendis in perpetuum.

Omnipotentis Dei nutu mutantur tempora, transferuntur regna. Hinc est quod magni quondam nominis nationes dejectas & depressas, viles vero, atque exiguas nonnunquam legimus exaltatas. Hinc est, quod in quibusdam regionibus christiani nominis potestas paganorum terras occupavit; in quibusdam iterum paganorum tyrannidem christianæ potentiæ dignitas conculcavit; sicut nostris temporibus glorioſissimorum principum Roberti ducis & Rogerii comitis fortitudine supernæ dignationis miseratio omnem Saracenorum violentiam in Sicilia insula expugnavit, & antiquum ecclesiæ sanctæ statum pro voluntatis suæ beneplacito reparavit. Unde & ipsius ineffabili misericordiæ gratias agimus, & ipsius gratias super illos egregios fratres, alterum jam defunctum, alterum ipso præsente superstitem, imploramus, & ad ecclesiarum, quæ in eadem insula sunt, ordinationem, seu confirmationem pro nostrii officii debito anhelamus. Sicut igitur annuente Deo, & Mazarensis & cæterarum parochiæ per apostolicum bon. memoriæ Urbanum prædecessorem nostrum dispositæ sunt, ita & nos Mazarensis, cui auctore Deo præsides, ecclesiæ, diœcesim præsentis decreti auctoritate firmamus; statuimus enim, honorande frater, & coepiscope Stephane, ut tibi deinceps, tuisque legitimis successoribus episcopali jure regendum ac disponendum perpetuo maneat, quidquid intra fines subscriptos continetur: videlicet a loco, in quo Belich fluvius mare ingreditur usque ad Cavam desumptus Corleonem, quæ Cava durat usque ad petram de Zineth, a Zineth tenditur hæc parochia usque ad divisionem Jatinæ & Cephalæ, videlicet usque ad grandem cristam, e crista tenditur usque ad Saganem, a Sagana usque ad Carinas, a Carinis usque ad districtum arenosum, ubi est divisio Panormi & Carinæ; inde vero usque ad mare, intra quos fines est Mazaria cum omnibus suis pertinentiis; Marsalia cum suis, Trabolis cum suis, Calathameth cum suis, Calathabubi cum suis, Parthenith cum suis, Cinos cum suis, Carine cum suis, Jath cum suis, Calathaczaruch cum suis, Belich cum suis omnibus pertinentiis; & reliqua omnia quæ sunt, vel deinceps facta fuerint castella, seu casalia, sive urbes. In proprio autem tam tuo, quam successorum tuorum jure casale Buxei cum centum villanis, sicut a supradicto filio nostro comite Rogerio traditum est, conservetur. Præterea quæcumque in posterum liberalitate principum, vel oblatione fidelium eadem Mazarensis ecclesia juste, atque canonice poterit adipisci, firma tibi, tuisque successoribus, & illibata permaneant. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat eandem ecclesiam temere perturbare, vel ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare; sed omnia integra conserventur tam tuis, quam clericorum, & pauperum usibus omnimodis profutura. Si qua igitur in posterum ecclesiastica, sæcularisve persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens contra eam temere venire tentaverit, secundo tertiove commonita, si non satisfactione congrua emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, atque a sacratissimo corpore, & sanguine Dei, & Domini redemptoris nostri Jesu Christi aliena sit, & in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem ecclesiæ justa servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi: quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant, Amen, amen, amen.

Ego Paschalis catholicæ ecclesiæ episcopus sub. Ego Albericus card. presb. tit. S. Petri ad vincula subscr. Ego Oddo Ostiensis episcopus huic privileg. subscr. Ego Milo Prænestinus episcopus subscripsi. Ego Joannes Tusculanus episcopus subscripsi. Ego Albertus Sipontinus archiepiscopus subscripsi. Ego Robertus card. presbyter de tit. S. Eusebii subscripsi. Ego Robertus Mess. episcopus subscripsi. Ego Rogerius Syracusanus episcopus subscripsi. In sigillo; *Verbo Domini cæli firmati sunt*. S. Petrus, S. Paulus, S. Paschalis PP. II. Datum Melfiæ per manum Joannis S. R. E. diaconi cardinal. idibus octob. ind. 8. Incarn. Domini anno 1100. pontif. autem Domini Paschalis PP. II. anno II.

Ad res etiam in hac synodo gestas pertinet bulla Paschalis II. papæ, quam ex Gattola Histor. Cassinensis tom. I. pag. 48. hic dandam censeo.

Paschalis Episcopus servus servorum Dei venerabili fratri, & compresbytero Oderisio Cassinensi Abbati salutem, & Apostolicam benedictionem. Officii nostri nos hortatur auctoritas pro ecclesiarum statu sollicitos esse, & quæ recte statuta sunt stabilire. Ea perpetuo cœnobii vestri causam de Cinglensi cella nequaquam statu illo dimovendam duximus, quia domino prædecesso-

re

re nostro sanctæ memoriæ Urbano scripti asser- A tione institutus agnoscitur. In Melphitana siquidem Synodo, quam, largiente Domino, nostræ ordinationis anno secundo solemniter celebravimus, Abbatissa, quæ Cinglensem cellam ante tenuerat vehementius reclamavit se perperam tractatam, se passam injuriam asseverans. Cumque confessum totum suis questibus implevisset, communis filius Johannes ecclesiæ nostræ diaconus absentiam tui gravatus tandem surrexit, & negotium id canonice definitum exposuit. Cujus B mox relationi confrater noster Oddo episcopus Ostiensis testimonium contulit, dicens, vere abbatissa de cella illa domini Urbani Papæ judicio revestitam, vere post menses tres ad Barense concilium invitatam, quo cum non iverit, nuntium destinavit. Ille negotii finem subterfugiens, Abbatissam non plenius revestitam clamabat, quia quasdam cellæ chartas defensionisve necessarias minime recepisset. Unde actum fuit, ut per manum domni Roffridi Beneventani episcopi chartæ ipsæ non ante requisitæ in conspectu concilii redde- C rentur. Mox Papa Beneventum regresso, iterum Abbatissa per literas ut Sinuessam veniret vocata est. Cum nec Sinuessam venisset, nec quid gravaminis pati se illa juste conquereretur, ad S. Germani oppidum, quod Casino Monti adjacet, veniendi accepit inducias. Venit tandem, sed causam aggredi recusavit, conquerens adhuc, quia non omnia Cinglensis cellæ monimenta receperit. Fratres vero Cassinenses sacramento probare præsto fuerunt se nec plures, nec alias in eodem loco chartas, quam reddiderant, invenisse. D Illa quibusdam nostrum clam munimina chartarum ostendens, ad Pontificis conspectum producere noluit. Tandem domini Urbani Papæ ad concordiam suadentis, nostrisque commonitionibus parvipensis, clam discedens judicio locum dedit. Sic Dominus noster sanctæ in Christo memoriæ Papa Urbanus relectis diligentius Romanorum Pontificum decretis, Imperatorum præceptis, loci fundatoris chyrographis, cellam ipsam Cassinensi cœnobio reddidit in perpetuum possidendam. Illa quippe Abbatissæ procurata absentia juxta canonum sanctiones pro confessione habenda cunctis a Fratribus qui tunc aderant episcopis seu Cardinalibus censebatur. His verbis confratris nostri Ostiensis episcopi, Albertus quoque nunc Sipontinus episcopus, hujus autem actionis tempore transacto Romanæ ecclesiæ Cardinalis presbyter, quia & ipse interfuerat, testificationis suæ suffragium copulavit. Romani etiam judices Petrus, & Raimbaldus negotium illud se præsentibus pertractatum perhibuerunt se etiam & Romanæ legis libris sententiam proferentibus. His perauditis grave nobis videri diximus, ut quæ ab antecessoribus nostris decisa fuerant, retractarentur. Cæterum Abbatissa illa vehementius insistente fratribus nostris, episcoporum quibusdam præcepimus, ut in partem euntes ex consilio responderent, utrum causa hæc retractanda ulterius videretur. Regresso Brunone Signino episcopo proloquente dixerunt rationabile, ac justum sibi domini Papæ judicium videri, ratumque id habendum tamquam canonico ordine pertractatum. Et nos ergo in eodem statu semper manere censuimus, & sicut tunc verbo, ita & nunc scripto sancimus Cinglensem cellam sub disciplina semper religionis monasticæ disponendam ad jus semper, & possessionem Cassinensis monasterii pertinere. Si quis vero hujusce definitionis, & confirmationis tenore agnito obviam ire, & cellam illam a Cassinensi cœnobio separare præsumpserit, ipse quoque ab ecclesiæ corpore ecclesiæ judicio separetur. Scriptum per manum Petri notarii Regionarii, & Scriniarii sacri Palatii. Ego Paschalis catholicæ ecclesiæ episcopus subscripsi. Datum Lateranis per manum Johannis S. Romanæ Ecclesiæ Diaconi Cardinalis II. Kal. Aprilis Indictione IX. Anno dominicæ incarnationis MCII. Pontificatus autem domini Paschalis secundi anno II. Adest sigillum plumbeum pendens.

ANNO CHRISTI 1100.

ANNO CHRISTI 1101.

CONCILIUM GERUNDENSE

In quo Berengarius Barchinonensis Episcopus Monasterio S. Victoris Massiliensis Ecclesiam S. Pauli de Subirads concedit.

Martene Ampliss. Collect. tom. 1. æra sat.

Ignotum hactenus fuit Concilium Gerundense anno 1101. *ab Richardo Cardinali apostolicæ sedis Legato, atque abbate Massilienſis S. Victoris Monasterii. Illud emergit ex sequenti diplomate Berengarii Episcopi Barchinonensis a Martene in amplissima anecdotorum collectione tom.* 1. *pag.* 584. *edito.*

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Notum sit omnibus hominibus tam futuris, quam præsentibus, quod ego Berengarius gratia Dei Barchinonensis Ecclesiæ Episcopus, dono cum consilio atque voluntate clericorum meorum, omnipotenti Deo, & ejus genitrici beatæ Mariæ, & beato Victori Massilienſi martyri, & beato Sebastiano, & Richardo venerabili abbati Massilienſis Monasterii, & ejusdem monasterii monachis præsentibus, & futuris, ecclesiam S. Pauli, quæ sita est in Territorio de Subirads, cum omnibus suis pertinentiis, scilicet cum hæreditatibus suis, cum omnibus decimis, culturæ primitiis & oblationibus suis, & cum omnibus ab integro quæ sui juris sunt, & in antea erunt, ut habeant, & in perpetuum possideant ipsi Massilienses Monachi, qui erunt in S. Sebastiano per imperium & obedientiam abbatis Massilienſis Monasterii, salva in omnibus reverentia, & obedientia Barchinonensis Ecclesiæ. Quod si hanc meam donationem, quod absit, in crastinum quælibet persona laicalis sive Clericalis inquietare, vel perturbare qualicumque vexatione voluerit & tentaverit, non prævaleat, sed maledictionis vinculo ligatus iram omnipotentis Dei incurrat, & alienus a Christiana communione persistat, donec quod male tentaverit, dimittat, & satisfaciens ad emendationem veniat, & mea donatio præsenti charta firmata, stabilis in æternum maneat.

Facta est autem hæc charta in Gerunda civitate, celebrante Richardo Cardinali & abbate Massilienſis cœnobii in eadem civitate conventum Episcoporum & abbatum, comitum atque multorum principum anno ab Incarnatione Domini 1101. æra millesima centesima XXXVIIII. VIII. Idus Februarii, feria IV. Indict. VIII. anno 41. Philippi regis. Berengarius Barchinonensis Episc.

RO-

ANNO CHRISTI 1101.

☞ ROMANUM CONCILIUM

Quo pontificum præcedentium decreta contra inveſtituras innovantur,

A Paſchale II. papa Aprili menſe anni 1101. *celebratum.*

Ex Manſi Suppl T. II. pag. 180.

SUperius in diſſertatione ad epiſtolas Paſchalis adnotavi epiſtolam apud Labbeum XLI. ad S. Anſelmum anno 1101. datam fuiſſe. Id vero ex Eadmero lib. III. Novorum non difficili opera eruitur. Nam epiſtolam illam dedit Paſchalis quo tempore a rege Henrico epiſcopi Romam miſſi ſunt ad pontificem; illi vero reduces in Angliam, alias ab his quarum meminimus, poſteriores literas retulerunt ſignatas Beneventi II. idus Decembris. Reipſa vero conſtat pontificem anno 1101. elabente Beneventi egiſſe, ut prodit auctor coævus chronici Beneventani S. Sophiæ vulgati a Muratorio Antiq. Ital. tom. I. idque Eadmero cohæret, qui poſt reditum legatorum illorum habitam Londinenſem ſynodum anno 1102. circa feſtum S. Michaelis archangeli, nempe Septembri menſe, narrat. Literæ igitur Decembri menſe ſcriptæ, anno 1101. expediendæ erant. Ex quo inferas literas his poſterioribus præcedentes die XVIII. Kal. Maii datas, non ſerius anno eodem 1101. ſcribi potuiſſe. Ex his ergo literis habemus in promptu concilium Romæ a Paſchali habitum, in quo lata a prædeceſſoribus pontificibus de inveſtituris decreta confirmantur. Ita enim in ea epiſtola pontifex: *Qua de re in ſynodo nuper apud Lateranenſe conſiſtorium celebrata patrum noſtrorum decreta renovavimus, ſancientes, & interdicentes ne quis omnino clericus hominium faciat laico*, deſunt verba hæc apud Eadmerum) *aut de manu laici eccleſias aut eccleſiaſtica bona ſuſcipiat.*

An Concilium iſtud Romanum idem reputandum ſit ac Romanum illud, quod Labbeus ex Urſpergenſi in ſequentem annum 1102. refert, definire non auſim. Quanquam enim fieri potuerit, ut Urſpergenſis in anno erraverit, cum tamen & annaliſta Saxo Eccardi, quem per hoc tempus in vivis egiſſe puto, eidem anno illud aſſignet, hinc valida pro utriuſque ſynodi diſtinctione conjectura deducitur. Conſtat utique Romanos eorum temporum pontifices quotannis circa Martium vel Aprilim concilia habere conſueviſſe; quare duo per duos ſuccedentes annos concilia iiſdem circiter menſibus conſtitui commode poſſunt.

☞ MEDIOLANENSE CONCILIUM

In cauſa Groſſulani de invaſo ſimoniace Mediolanenſi archiepiſcopatu accuſati,

ANNO MCI. CELEBRATUM.

Liprandus, Mediolanenſis ſacerdos, fervidus ſimoniacorum & fornicariorum presbyterorum impugnator, qui ea de cauſa naſo & auribus mutilatus fuerat, Groſſulanum ex Savonenſi epiſcopo archiepiſcopatum Mediolanenſem per ſimoniam invaſiſſe accuſaverat. Ut famam ſuam tueretur archiepiſcopus ſynodum ex comprovincialibus epiſcopis coegit, a Landulpho juniore Mediolanenſium rerum ſynchrono ſcriptore deſcriptam. Hujus ſcriptoris ad hoc concilium quod attinet excerpta deſumpta ex Puricelli Ambroſianæ Baſilicæ monumentis dedit Labbeus tom. XII. pag. 1094. *Venet. edit. Modo vero cum integrum illud chronicon dederit Muratorius Rer. Ital. tom. V. pag.* 482. *integriora ejuſdem concilii acta ſuppetunt, quæ cum in collectionibus nondum legantur, hic dare juvat. Attamen concilii actis præmittendum eſt aliquid de anno quo concilium convenit. Labbeus annum* 1101. *aſſignat, ſed Muratorius Landulphum cum hiſtoricis aliis ſynchronis accurate conferens, ejuſdem epocham promovet ad exitum anni* 1102. *vel ſequentis* 1103. *exordium, cui inhærendum arbitror. Ita vero ſcriptor ille de hac ſynodo cap. IX.*

Groſſulanus autem, & ejus turba ad hanc apoſtolicam monitionem (*a*) neque ad multas nobilium virorum preces pro presbytero Liprando fuſas reſpexit, ſed cupiens ſubvertere illum ſibi laboravit, ut epiſcopos & principes Longobardiæ commoveret, & cum ipſis ſynodum celebraret. (*b*) Hujus ſynodi tempus dum appropinquaret, & multorum hominum tumultus multa turpia adverſus Groſſulanum tumultuabat. (*c*) Et Groſſulanus ad compeſcendum illum tumultum, quaſi in prima vigilia (*d*) cujuslibet authenticæ noctis, (*e*), matutinum pulſare fecit, & gentem multam tam per ſe, quam per ſuos ſacerdotes & miniſtros occa-

(*a* Nempe Urbani II. breves literas. MURATOR.

(*b*) Synodum hanc Mediolanenſem indictam fuiſſe ſub finem anni 1102. aut initium ſequentis credere jubet calculus ex rebus proxime narrandis deductus. Interim adnota Mediolanenſis archiepiſcopi ſummam illo ævo auctoritatem, ad cujus nutum non tam ſuffraganei epiſcopi, quam Principes Longobardiæ commoverentur. MURATOR.

(*c*) Ideſt muſſitabat. MURAT.

(*d*) Indicatur hic ſumma ſedulitas Groſſulani, qua præter conſuetum morem recitandi matutinas horas ante auroram, maturiori tempore eaſdem cani præcipiebat, dato ſacri æris ſigno, ut excitatus novitate rei populus frequentior adeſſet. Neque enim apud eccleſiæ miniſtros mos invaluit, ut ad militiæ antiquæ normam primas, aut ſecundas noctis vigilias diſtinguerent. MURATOR.

(*e*) Poſtremam Quadrageſimæ hebdomadam, quæ *major* paſſim appellatur, *authenticam* dici in Ambroſiana eccleſia compertum eſt: At de hac hebdomada minime loqui Landulphum noſtrum ex ipſius facti narratione patet; refert ſiquidem cap. ſeq. poſt varia inter Liprandum, & Groſſulanum diſſidia agitata, & celebratam etiam per duos dies in majori eccleſia ſynodum, fuiſſe tandem compulſum eundem Liprandum *veſpertina hora Domi-*

occasione matutini habita congregavit, atque matutino cantato, multo populo coram ipso convocato, de passione Christi, & proditore Juda prolixum sermonem fecit, & suæ causæ ipsum sermonem coaptavit, atque in fine sui sermonis super sancta Dei evangelia nullo interrogante publice juravit, quod a die qua egressus est ab utero matris, pollutionem non fecit, & carnem suam non coinquinavit. (*a*) Arialdus vero monasterii sancti Dionysii abbas, & Guazzo qui cognominatur de Orreo id ipsum jurando firmaverunt, & mox Grossulanus adjecit dicens: si quis vult adversum me dicere aliquid, nunc dicat; quod si modo tacuerit, amplius adversum me audientiam non habebit. Hoc cum presbytero Liprando renuntiatum fuit, & ipse * *plures* cives ad ecclesiam S. Pauli vocavit in die, quibus dixit: Videtis me abscissum naso, & auribus pro nomine Christi, unde mihi magna retributio est promissa, si in fine perseveravero; pro amore itaque Christi, vestraque salute & pace, rogo vos, ut ad me & ea, quæ vobis dixero, intendatis. Et cum hæc & plura bene dicta beneque sonantia adversus præsertim simoniam dixisset, A propositi dicens: Grossulanus qui pro archiepiscopo tenetur, est simoniacus de archiepiscopatu Mediolanensi per munus a manu, per munus a lingua, per munus ab obsequio. (*b*) Et cum hæc in suo proposito procederet, sæpissime hortabatur omnes ut convenirent ad veram cognitionem hujus propositi per divinum judicium (*c*) adprobatum in vita, vel morte sua manifestata per ipsum; sed Grossulani turba hoc perturbabat auctoritate pontificum, qui Mediolanum venerant ad celebrandam synodum cum Grossulano. Verumtamen presbyter ipse adversus episcopos disputans rationibus & exemplis suam sententiam sustinuit, B nec dimisit. Grossulanus vero parvipendens hujus presbyteri verba, veluti in præsentia ejus non essent prolata, synodum suam in ecclesia Sanctæ Mariæ, quæ dicitur hyemalis, per duos dies tractavit (*d*) atque in tertia in prato qui dicitur Brorium (*e*) coram infinita hominum multitudine dedit sententiam deponendi Andream Primicerium, & alios sacerdotes, quos Anselmus de Rode Mediolanensis archiepiscopus & a rege Henrico investitus (*f*) ordinavit. Quam sententiam multitudo cleri illico, & populi & non multum post

ANNO CHRISTI 1101.

ANNO CHRISTI 1101.

principales

Dominicæ diei de ramis palmarum ad judicium ignis parandum. Multo igitur ante debuit Grossulanus ea peragere, quæ hic describuntur: quænam ergo essent illæ noctes *authenticæ* ab auctore nostro vocatæ? existimaverim non alias fuisse quam noctes sextam cujuslibet quadragesimalis hebdomadæ feriam præcedentes, quæ cum ex Ambrosiano ritu Crucifixi redemptoris veneration dicatæ sint cultu adeo peculiari, ut eo die in reverentiam sacrificii cruenti a primo & summo sacerdote Christo Domino peracti, sacerdotes a sacri celebratione abstinere jubeantur, *authenticæ* dici potuere, non secus ac extremæ hebdomadæ dies, quos ideo *authenticos* dici credimus, quod cruentæ passionis Domini memoria, ac si in ipso archetypo expressa videretur, summa fidelium religione ab ecclesia recolatur; præcipue cum advertam in iismet noctibus a Grossulano habitum sermonem *de passione Christi*, ut hic Landulphus memorat. MURATOR.

(*a*) Hinc non obscure deducitur criminationum materia, quæ in Grossulanum intorquebantur, cum adversus illum turpia quædam obmurmurari a populo superius dixit Landulphus, quemadmodum cap. 5. num. 7. MURATOR.

(*b*) Tria hæc præcipua capita sunt, e quibus simoniam contrahi, Theologi omnes docent, quos consule: Hinc tantum collige, quam antiqua sit hæc stricta loquendi formula apud scholasticos familiaris. MUR.

(*c*) Nempe ignis, ad quod provocare tunc licitum erat; superiori enim sæculo idem examen indictum fuerat in Florentina urbe a S. Joanne Gualberto, qui Petro monacho suo Vallumbrosano, postea cardinali atque episcopo Albanensi, transitum per ignem mandavit, ut Petrus Florentiæ episcopus simoniæ reus publicæ comprobaretur; quod etiam ex voto accidit, innocue flammas percurrente monacho *ignei* propterea nomen adepto, ut Desiderius abbas Casinensis & Bertholdus ad ann. 1089. coævi narrant, atque ex eo Baronius ad Ann. 1063. Puricellius in Mon. Bas. Ambr. nu. 296. aliique. Postmodum sublata fuit hæc judicii forma, cum ultra quam par est tentari Deus videretur, graveisque ab ecclesia indictæ censuræ, quas collegit in Epitom. sacr. canon. cardinalis Lauræa, exponitque in Polyanthæa Pallavicinus V. *purgatio*. MURAT.

(*d*) Hanc synodum celebratam fuisse anno 1103. tempore Quadragesimæ dubitari vix potest. Cum enim superius dixerit Landulphus, dum hujus synodi tempus appropinquaret consueviſſe singulis authenticis noctibus haberi concionem a Grossulano; judicium vero ignis peractum sit a Liprando hebdomada sanctiore post celebratum concilium, aperte patet intra quadragesimales dies, & quidem ad finem vergentes synodum fuisse tractatam. MURATOR.

(*e*) Legendum *Brolium*. Galvaneus Flamma in chron. Maj. cap. 68. & 73. *Brolium* fuisse ait pomerium arboribus consitum in tanta densitate, ut nemoris speciem referret, eratque positum in ea parte urbis, quæ intermedia est duabus insignibus Mediolani basilicis S. Nazarii & S. Stephani, quibus adhuc superstes nomen mansit in *Brolio*. Sed locus iste synodo celebrandæ aptus esse non poterat, nisi fortasse excisis arboribus tunc temporis area patens inducta fuisset: Alterum Brolium describit idem Flamma in manip. flor. MS. fol. 28. hæc habens: *Extra muros civitatis erat Brolium magnum, ubi juvenes in armis & pugnis diversis, exercitationis causa conveniebant*. Certe hoc sæculo XII. extitisse hortos *Brolii* nuncupatos, in quibus militaria signa fixit Fridericus Aenobarbus cum castra in urbem nostram moveret, tradit Calchus ad an. 1158. atque in hujus Brolii capite sitam fuisse ecclesiam S. Babylæ ex Othone Morena ad eund. ann. discimus: fortasse hoc ipsum Brolii pratum erat, de quo Landulphus noster loquitur. MURATOR.

(*f*) Alterum ex MS. bibl. Ambr. conformius, ut arbitror, ad auctoris mentem, quam prodit particula illa *&*, legit *investitus*: & sane Anselmum ab Henrico imperatore ecclesiasticas investituras contumaciter tuente, fuisse in archiepiscopum Mediolanensem electum, atque ideo a Gregorio VII. summo pontifice improbatum, tradit Sigon. de regn. Ital. lib. 9. ad ann. 1084. In hoc tamen aperti erroris illum redarguit Pagius in crit. ad ann. 1085. cum Gregorius VII. vita functus eodem anno, ac etiam die, quo Tedaldus Mediolanensis archiepiscopus obiit, successoris Anselmi electionem improbare non potuerit: Tedaldum autem fatis cessisse non anno 1084. ut crediderat Sigonius, sed sequenti ex Bertholdo synchrono scriptore id asserente indubium est. An autem hic Anselmus vere ab Henrico investitus sit Mediolanensis antistes, Pagius negat, Bertholdi auctoritate inter alia fretus, a quo post narratam Tedaldi mortem, hæc scripta dicit: *De medio sublato potentissimo Mediolanensis ecclesiæ invasore, erigere caput ea cœpit, excussoque e cervicibus jugo schismaticorum, catholicum sibi delegit antistitem Anselmum ejus nominis III.* Attamen eruditissimus vir hallucinatus est; nihil enim in Bertholdo a me diligenter evoluto de hac Anselmi electione legitur, verbaque relata non scriptoris illius, sed Baronii sunt ad hunc annum 1085. Corruit igitur præcipuum illius fundamentum; cætera vero, quibus ex eodem Bertholdo Pagius firmare sententiam suam nititur, rem minime evincunt; quæ enim auctor ille de conjuratione Mediolani, & quarumdam aliarum Langobardiæ civitatum contra Henricum in XX. annos indicta, & de Anselmo in causa S. Petri studiosissimo tradit, ad annum 1093. postremum scilicet Anselmi vitæ, non ad primum, quo in archiepiscopum electus est, referuntur. Itaque recedendum non est a Landulphi nostri fide, qui eum ab Henrico investitum aperte dicit; præcipue cum Papebrochium in hac re consentientem habeamus in exegesi cit. num. 101. ubi quamvis & ipse perperam crediderit verba superius relata vere in Bertholdo legi, attamen ne hilum quidem a sententia sua discedit, qua Anselmi electionem Henrici schismatici imp. auctoritati adscribit, *esto*, ut idem prosequitur, *Anselmus schisma execratus, mox ut Victor III. qui ejus brevem pontificatum excepit Urbanus II. Gregorianis contra schismaticos vestigiis insistens agnitus pontifex fuerit, & curaverit cum ecclesia reconciliari*. MURATOR.

post tempus Paschalis papa Romanus contempsit (*a*).

ANNO CHRISTI 1103

Attamen Grossulani turba dimicans adversus primicerium Landulphum, ejusdem primicerii clericum lapide occidit, deinde quasi in consensu totius civitatis dictum fuit presbytero, ut ad faciendum judicium multa ligna congregaret in prato, quod clauditur in muro juxta S. Ambrosii monasterium. Et presbyter ipse plenus magno spiritu annonam & vinum, quæ ad edendum habebat pauperibus erogavit, suamque * *lupicervinam* (*b*) pellem pro lignis pignoravit; cætera vero quæ possidebat in libris, & aliis rebus statuit, ut conservarentur Landulpho nepoti suo (*c*) & alumno, atque ecclesiæ acolytho, qui tunc temporis discebat Aureliani (*d*) ab egregio magistro Alfredo, & nobili Jacobo. Statuit etiam si contigerit illum mori in illo judicio, si quid corporis ejus residuum fuerit portari ad ecclesiam sanctæ Trinitatis, quam ipse, sicut supra in privilegio legitur, in allodio suo fundavit & B. Petro tradidit. His ita statutis & ordinatis, idem .... Ambrosii ecclesiam ivit, & cum ipse facturus judicium .... manus Grossulani prævaluit & ipsa ligna in prato disposita disperdit, ipsumque presbyterum ab illa dispositione separavit ignominiose. Deinde in domo sua & sancti Pauli ecclesia presbyter ipse siluit, & quievit, donec pueri & puellæ, mares & fœminæ in proximo tempore clamaverunt: foras, foras, Grossulane. Hunc clamorem Grossulanus cupiens compescere, habuit consilium cum satellitibus suis, quibus dixit: Ite & vos, & publice eligite viros de populo qui dicant illi Liprando, aut ad satisfactionem meam veniat, aut de terra ista exeat, aut judicium, quod se facturum promisit, faciat. Consilii arii itaque de latere ejus venientes ad concionem populi in vespertina hora Dominicæ diei de ramis palmarum, seu olivarum (*e*) publicaverunt quæ audierant a domino suo archiepiscopo Grossulano; quapropter non solum viri in concione electi venerunt ad presbyterum hanc legationem dicere, sed innumera hominum multitudo venit hanc legationem confirmare. Ad quorum clamorem clamantem: veniat presbyter ipse Liprandus, ipse humilis exivit, & ut legationem audivit, & intellexit, manus ad cælos levavit, & Deo gratias egit, & interrogando legatos inquit: vult & mandat ipse, quod mihi dicitis? Qui omnes respondentes dixerunt, utique vult, & mandat. Et presbyter ad eos terram non exeo, sed in istis duobus diebus jejunium ago, & in quarta feria (*f*) faciam judicium, præstante Deo; sed unde ligna emam, non habeo. Tunc Grossulani & reipublicæ ministri quercina ligna ad flammam & ad calorem aptissima triginta solidis denariorum emerunt, quæ in campo ante atrium ecclesiæ S. Ambrosii in duabus congeriebus respicientibus se composuerunt, longitudo quarum decem cubitorum fuit, & altitudo, & latitudo major statura hominis cubitorum quatuor; via vero inter ipsas congeries unius cubiti & semis. His ita dispositis quibusdam lignis in via interpositis, in quarta feria (*g*) Presbyter indutus cilicio, camisio, atque casula more Sacerdotis ab ecclesia sancti Pauli usque ad ecclesiam sanctorum martyrum Prothasii & Gervasii & beatissimi Ambrosii nudis pedibus crucem portavit, super quorum sanctorum altare, cæteris sacerdotibus deficientibus, ipse sibi missam cantavit; (*h*) & missa cantata, Grossulanus quoque gerendo crucem, eamdem ecclesiam intravit, & pulpitum cum Arialdo de Meregnano & Berardo judice Astensi ascendit, & facto silentio in populo, & presbytero stante nudis pedibus super lapidem marmoreum, qui in introitu chori continet Herculis simulacrum (*i*) idem Grossulanus ait ad populum, Attendite, quia in tribus verbis hunc hominem vincam, & ejus confusionem ostendam: & ad presbyterum inquit: proposuisti quod ego sum simoniacus per munus a manu; modo dic cui dedi? Tunc presbyter super populum oculos aperuit, & digitum ad tres illos, qui stabant in pulpito extendit dicens: Videte tres grandissimos diabolos, qui per ingenium & pecuniam suam putant me confundere: & nonne ille Diabolus, qui suasit illum fieri simoniacum per pecuniam, suadere potest, ut adhuc maiorem pecuniam daret, & veritatem occultaret, & testes, & judices mundanos mihi auferret? & non nescitis, quia propter vitandam astutiam Diaboli, & pravorum hominum, ego elegi Deum judicem, qui neque per pecuniam, neque aliquo modo potest falli in judicio? ad cujus judicium si vul-

ANNO CHRISTI 1103.

lupicervinam

(*a*) Irritam cassamque cessisse hanc depositionis sententiam probat exercita publice ab isto Andrea primiceriatus sui auctoritas, quemadmodum in decursu historiæ videbimus. De Paschalis papæ decreto nihil apud auctores legitur; appellasse tamen ad summum pontificem Andream, aliosque depositos Sacerdotes ex hoc loco clare colligitur. *MURATOR*.

(*b*) *Lynx* Latina seu potius Græca voce peregrinum hoc animal appellatur, ejusque pellis varii coloris maculis punctatim insperse adhuc in pretio est. *Lupum cervarium* vulgari vocabulo dici, scribit Aldovrandus, fuse de illo agens. *MURAT.*

(*c*) Qui hæc scripsit. *MURAT.*

(*d*) Hinc Pagius colligit antiquitatem & famam studiorum Aurelianensium. *MURAT.*

(*e*) die 22. Martii, in quem anno 1103. hæc dominica incidit. MUR.

(*f*) Nempe hebdomadæ sanctioris, sed cujus anni ea vere foret prorsus ignoravit. Puricellius in monument. Bas. Ambr. num. 295. sententiam suam protulerat, qua judicium hoc ignis adscribendum anno 1101. *certa & evidenti*, ut ipse ait, *conclusione* statuerat. Postmodum lib. 4. vitæ S. Arialdi cap. 88. *mutata in melius opinione* illud sequenti anno 1102. adjudicandum censuit. At neque hoc anno id contigisse ex superius dictis liquido patet; cum enim mense illius Augusto delatam plebis & nobilium acclamatione Mediolanensem insulam Grossulano ostenderimus, quis non videt innoxium hunc Liprandi per ignem transitum postrema quadragesimæ hebdomada peractum nonnisi anno tertio sæculi ejusdem XII. posse affigi? Corrigendus itaque est error typographicus, qui in exegesim jam pluries laudatam Papebrochii irrepsit num. 104. ubi sub eodem anno 1102. & judicium Liprandi, & Grossulani electio ponitur, quamvis hæc facta dicatur prædicto mense Augusto: Cæterum id secure dicere poterat Puricellius ex Galvanei Flammæ chron. majori, & altero MS. *Flos Florum* ab ipso relatis, in quibus hæc habentur. In millesimo centesimo tertio secundum chronicam Gothofredi de Bussero, factum fuit judicium ignis presbyteri Aliprandi ecclesiæ S. Pauli in compito: Gothofredus enim de Bussero, cujus opus MS. de vitis SS. extat in Biblioth. capituli Metropolit. prope sæculum illud vivebat. Uberiora in hanc rem argumenta vide apud Pag. in crit. hoc ipso anno 1103. num. 6. MURAT.

(*g*) XXV. Martii. MUR.

(*h*) In more positum fuisse ut ante examen ignis missa caneretur, tradit Edmundus Martene tom. 3. de antiq. ecclesiæ ritibus pag. mihi 458. MUR.

(*i*) De hoc simulacro plura disserit Puricellius in monum. bas. Ambr. num. 297. & in vita S. Herlenib. cap. 88. quamvis quæ de comitibus Angleriæ ac stemmate Vicecomitum antiquo ibidem leguntur, ego jam refutaverim in append. ad vindicias SS. corp. Gerval. & Protas. num. 35. MUR.

si vultis venire paratus sum quod promisi facere. Et Grossulanus ad eum: modo dic de qua simonia dicis? Et presbyter ad illum: modo dic tu quæ est bona? Et Grossulanus aliquantulum subsiluit, & ait: Est simonia, quæ simoniacum non deponit. Et presbyter ait: ego dico de illa, quæ deponit abbatem de abbatia, episcopum de episcopatu, archiepiscopum de archiepiscopatu, in quo est. Et cum in his verbis satisfeciſſet omnibus, audivit populum clamantem: Exite foras ad judicium, exite foras ad judicium. Et presbyter in hoc multiplicato clamore, licet senex desuper lapide continente Herculis simulacrum prosiluit, & una cum populo in campo, in quo erat lignorum congeries venit: ibique dum ignis lignis accendebatur, presbyter circumstantibus dixit: Vos præter me non cernitis sacerdotem qui hunc ignem mihi benedicat (*a*) sed cernitis chartam hanc quam teneo, in qua sancta verba, & signa sanctæ crucis continentur: Et ego minister hæc verba & signa inferius dicam & faciam: & Deus qui est Dominus meus desuper ignem benedicat: & audientes & bene intelligentes dixerunt Amen. Atque cum in circuitu ignis hæc verba dixisset, & signa feciſſet, & aquam benedictam & incensum super ignem, astante ibi Grossulano asperſiſſet, dubitabat de ordinando sacramento apud Grossulanum, & Arialdum de Meregnano, qui erat quasi potentiſſimus princeps Grossulani & procurator judicii, & expectans presbyterum per ignem in mortem finiri, vel per nimium terrorem ad Dominum suum Grossulanum converti; ipse namque (*b*) Berardo judici Astensi hanc legem non solum per mortem, sed & per quamlibet ignitam læsuram in presbytero factam condemnare dixerat. Absit quod læsura (*c*) sed ignem adeo magnificabo, quod procul oculos ignis de capite ejus eruet, & in ipso igne ardens cinis putrefiet. Attamen presbyter cum vidisset eos de ordinando sacramento (*d*) dubitare, dixit ad eos: finite me, quod ego bene ordinabo, nec finiam sacramentum, donec dixero tantum quantum vobis satisfecerit. Et illico in consensu eorum apprehendit cappam Grossulani, ipsamque quassavit dicens. Iste Grossulanus, qui est sub ista cappa, & non de alio dico est Simoniacus de archiepiscopatu Mediolani per munus a manu, per munus a lingua, per munus ab obsequio. Et cum illis videbatur sufficere addidit. Et ego ad fiduciam maleficii, aut incantationis vel carminis non intro hoc judicium, sic me Deus adjuvet, & ista sancta evangelia in isto sancto judicio. Facto hoc sacramento concorditer Grossulanus equum ascendit, & ad ecclesiam S. Johannis, qui dicitur ad concam (*e*) venit. Arialdus vero prædictus de Meregnano inquirens, & expectans plenitudinem ignis presbyterum tenuit, & tenendo manum suam læsam procul ab ipso calore ignis sensit, & tamen ad presbyterum inquit: Presbyter Liprande vide mortem tuam in igne, convertere ad Dominum meum archiepiscopum, habita securitate tuæ vitæ, alioquin vade, & arde te cum Dei maledictione. Et presbyter ad illum: Sathana retro vade. Illo retrocedente presbyter prostratus a terra levavit, & signo crucis sibi appositio, ingens flamma ignis in meridiem & septemtrionem se divisit, & via apparuit, quam presbyter intravit, & transiens per ipsos carbones ignis, ceu arenam calcaret, sensit, & dum per ipsam viam transibat, flamma post ipsum coibat, & ut ipse mihi dixit, & bene intellexi, donec in via hujus ignis fuit, hanc orationem Deo protulit, dicens: Deus in nomine tuo salvum me fac, & in virtute tua libera me; Deus in nomine tuo salvum me fac. Et dum tertio proferret hoc verbum fac, se extra ignem vidit, nec in se, nec in suis sacerdotalibus vestibus lineis, ac sericis, quibus erat indutus, sive in cilicio læsionem ullam sensit.

Tunc populus plene, quasi ex uno ore laudem Deo, & huic presbytero extra & intra civitatem contulit. Grossulanus vero intrepidus sedem archiepiscopatus deseruit, & civitatem, quia aperte communi civitatis (*f*) juratum erat, quod neutri eorum, nec alicui de parte illorum pro hac actione malum fieret, nisi quod Dominus sibi faceret. Sed quia præsentia episcoporum suffraganeorum (*g*) huic legi, & triumpho favorem integre non præbuit, & ignis manum presbyteri in projiciendo aquam, & incensum super ignem læsit, & quia pes equi Joannis de Rode (*h*) nudum presbyteri pedem de igne exeuntis dure calcavit turba tristis de casu & ruina Grossulani in presbyterum & ejus legem post paucos dies scandalizavit (*i*) & scandalizando, hortatu quorumdam sacerdotum prælia & homicidia multa commisit.

WIN-

(*a*) Etiam hoc servari solitum in hujusmodi judiciis per ignem tentatis docet supracitatus Marthene. MURATOR.

(*b*) Scilicet Grossulanus. MURAT.

(*c*) Sensus esse videtur, quod Berardus judex non tam modice libandam cutem Liprandi vasta illa ignis mole, quam excitare meditabatur, sed omnino absumendum esse intrepide sibi polliceretur. MURAT.

(*d*) Ideſt jurisjurandi formula.

(*e*) Ecclesia hæc in urbe nostra ad viam Romanam posita etiam in præsens nomen hoc gerit, cum antiquitus diceretur Cœmeterium Peregrinorum. MURAT.

(*f*) In altero ex MSS. Bibl. Ambr. legitur communis civitatis ore. MURAT.

(*g*) Nondum enim Mediolano discesserant post synodum recenter a Grossulano celebratam, unde confirmatur initæ hujus synodi tempus superius statutum. MURAT.

(*h*) Seu Rhaude pago, octo milliaribus Mediol. dissito. MURAT.

(*i*) Ideſt a concepta prius recta opinione de Liprandi transitu innoxio per ignem recessit. MUR

ANNO CHRISTI 1101.

☞ WINDESHORENSE CONCILIUM

Chartam fundationis ecclesiæ Norvvicensis confirmans,

ANNO MCI. HABITUM.

Apud Wilkins Conc. magnæ Britan. tom. I. p. 382.

HErbertus episcopus Norvicensis cum tempus opportunum accidisset ad parlamentum domini regis, ubi archiepiscopi, abbates, priores Angliæ, & magnates convenerant, accedens de consensu regis & reginæ B. Anselmi tunc Cantuariensis archiepiscopi, episcoporum, abbatum, & magnatum, fecit chartam de fundatione, & dedicatione Norwicensis ecclesiæ cum solemnitate qua decebat, cui consensum, & assensum adhibentes, subscripserunt apud Windshores, mense Septembri MCI. rex & Matilda regina, archiepiscopi Cant. & Ebor., episcopi octo, præter Tusculensem episcopum, papæ legatum, XI. comites & magnates, VII. abbates, IV. clerici.

☞ CONSTITUTIONES ECCLESIASTICÆ

Sub Colomanno rege Hungariæ, & Seraphino archiepiscopo Strigoniensi editæ circa annum 1103.

NARRATIO PRÆVIA.

P. Peterffy Conc. Regni Hungariæ pag. 39.

I. ERepto rebus humanis Ladislao, quem publica veneratio populi secuta est, Colomanus, Geyzæ I. filius, e Polonia advolat, & in Regem inauguratus, Hungariæ gubernationem capessit. Agnomini (*Konyves*, vel *Keunyves Kalmany*, *librifer Colomannus*) volumen precum canonicarum, quo psallentibus monachis immixtus utebatur, occasionem præbuisse ait, Clariss. Otrokoczy; quamvis alii, ob dirum, & crudele ingenium, sacerdotio a sancto Ladislao destinatum, & Varadinensem Episcopum, eadem ex causa, nullo cæteroquin meliore argumento suffulti, perperam in eo effingant: ut Ecclesiæ regimini admotus, mores, & ingenium atrox, e rerum, quæ tractaret, sanctitate coerceret. Sed in litem hanc non ingrediar: præter propositum est enim, ea dicere, quæ historia in hoc rege ad laudem vel vituperium alias expinxit.

II. Colomannus itaque, ut glorioſa Stephani, & Ladislai cœpta ad omnem Christianæ reipublicæ formam expoliret, comitia ab anno MXCVI. ad annum usque MCIV. ferentibus inter profanos Magistratus suffragia Episcopis, sæpius habuit. Canones porro, cum nemo in perpetuitatem legum intenderet, ubi ad populum semel perlati sunt, errabant sparsim in Regno. Seraphinus Strigon. Archi-Episcopus, pro munere suo, ad religionis æque ac Regni firmitatem, sollicitudine aliqua satagebat, ne constitutiones, vitio annorum & neglectu Procerum elaberentur in oblivionem. Colomanno proinde auctor fit, ut per Albricum, virum Ecclesiasticum, candidæ mentis, & juris prudentia, ea ætate insignem, suumque a sacris domesticis ministrum, *Decreta* variis Regni conventibus probata, in duos libros contraheret. Inscripsit itidem Albricus collectionem suam Seraphino Archi-Episcopo præfatione non ineleganti. Multis ad laudem Regis in ea differit; quod, nescias, an assentationi (id autem de viri integritate nec quidquam suspicor) an corruptis nondum Colomanni moribus debeas. Annum editarum constitutionum nondum ad veritatem digerere potui. Inter lucem itaque, & tenebras diversanti, diluculum aliquod assignandum videtur, annus scilicet MCIII. (Corpus Juris Patrii annum ponit MC.) cum Seraphinus, quo motore, & patrono Albricus studium istud suscepit, ex Dalmatia redux, diem ultimum currente anno 1104. vixerit. Ex *articulis* utriuque *Decreti*, Canones Ecclesiasticos huc intulimus. Notatiunculas dedit supellex domestica manuscripta; tum usus, annorum cursu & exemplis firmatus. Plurima in Synodo Szabolchensi jam aperta sunt, & in Conciliis secuturis redibunt. Quas præco dudum cecinit historias, inserere non libuit. Vid. Corp. Ju. Tri.

ME-

ANNO CHRISTI 1101.

MEDIOLANENSE CONVENTICULUM,

De Grosulani archiepiscopi electione. Anno Dom. (1) MCI.

x Labbei pend. m. X.

DEfuncto Anselmo Mediolanensi archiepiscopo, Petrus Grosulanus, episcopus Savonensis, in Mediolanensem cathedram per simoniam intrusus est. Quod cum indigne ferrent boni omnes, ac præsertim Liprandus presbyter, olim a simoniacis quos impugnaverat, naso & auribus ad contumeliam truncatus: Grosulanus tueri se provincialis synodi auctoritate instituit. Quod Puricellus in Ambrosianæ basilicæ monumentis, ex chronico Landulfi de S. Paulo recitat hunc in modum: Talis igitur ac tantus sacerdos obedientiam Grosulano, quippe quem sciebat esse simoniacum, præstare interritus recusabat. Cæterum Grosulanus ex adverso, ut ipsum ejusque assectatores ab ejusmodi proposito dimoveret, provincialem synodum hac in urbe congregavit, omnesque sui adversarios, habito ad populum sermone, provocabat in hæc verba: Si quis vult adversus me dicere aliquid, nunc dicat: quod si modo tacuerit, amplius adversum me audientiam non habebit. Hoc cum presbytero Liprando renunciatum fuit, & ipse plures cives ad ecclesiam S. Pauli vocavit in die. Quibus dixit: Videtis me abscissum naso & auribus pro nomine Christi: unde mihi magna retributio est promissa, si in finem perseveravero. Pro amore itaque Christi, vestraque salute & pace, rogo vos, ut ad me & ea quæ vobis dixero, intendatis. Et cum hæc, & plura bene dicta beneque sonantia, præsertim adversus simoniam dixisset, proposuit dicens: Grosulanus qui pro archiepiscopo tenetur, est simoniacus de archiepiscopatu Mediolanensi, per munus a manu, per munus a lingua, per munus ab obsequio. Et cum in suo proposito procederet, sæpissime hortabatur omnes, ut convenirent ad veram cognitionem hujus propositi, per Divinum judicium approbatam, in vita, vel morte sua manifestata per ipsum. Sed Grosulani turba hoc perturbabat auctoritate pontificum, qui Mediolanum venerant ad celebrandam synodum cum Grosulano. Verumtamen presbyter ipse adversus episcopos disputans, rationibus & exemplis suam sententiam sustinuit, nec dimisit. *Addit Liprandum accusationis suæ fidem confirmasse miraculo, & illæsum nudis pedibus pressisse carbones, ingentemque rogum pertransisse, idque synodi tempore: quod constat ex his Landulfi verbis*: Sed quia præsentia episcoporum suffraganeorum huic legi & triumpho favorem integre non præbuit.

Quæ anno MCI. *gesta esse, Landulfo, qui rebus ipsis intererat, credendum potius, quam aliis vel* MCIII. *annum, vel* MCIV. *assignantibus, merito Puricellus existimat. Cætera autem quæ ad hanc controversiam spectant, infra reperies ad an.* MCIII. *&* MCXVI.

SYNODUS ATREBATENSIS

In qua Lambertus Episcopus Odoni Eremitæ Ecclesiam Aiulcurtis donat.

ℓ Baluzii Miscellan. t. 5. p. 387.

IN nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti. Amen. Ego Lambertus Dei miseratione Atrebatensis Episcopus gaudens de religiosa conversatione & eremitica vita tua, reverentissime frater & compresbyter Odo, desiderio desideramus paci & quieti tuæ tam præsentibus temporibus quam & futuris providere. Unde justas petitiones tuas & Balduini Decani nostri pio affectu prosequentes, & te & successores tuos religiose & canonice inibi victuros hac donamus libertate ut tantummodo Episcopo respondeatis & in manu ejus in libertate spiritus permaneatis. Ecclesiam itaque illam quam devotio tua ædificavit in loco solitudinis qui dicitur Aiulcurtis tibi & successoribus tuis in proposito religionis perseverantibus libere possidendam contradimus, & curam animarum confratrum tuorum heremitarum tibi committimus, & decimam agri eidem Ecclesiæ circumjacentis, quem fratres tui heremitæ excolunt, annuimus. Rogamus ergo in Domino tam præsentes fratres nostros quam & successores nostros Episcopos & sanctorum canonum auctoritate interdicimus & nostra ne quis hoc donativum libertatis violare aut corrumpere præsumat. Si quis scienter hujus nostræ institutionis privilegium infregerit, excommunicationi subjaceat quoadusque resipuerit & Ecclesiæ Dei satisfecerit. Fiat, fiat. Ut autem perenni tempore hoc decretum firmum & stabile maneat, testes fideles annotare curavimus. S. domni Claremboldi Atrebatensis Archidiaconi. S. domni Roberti Obstrevandensis Archidiaconi. S. domni Aloldi S. Vedasti Abbatis. S. domni Alberti Hasnoniensis Abbatis. S. domni Hamerici Aquicinensis Abbatis. S. domni Richardi Marcinensis Abbatis. S. domni Roberti Molismensis Abbatis. S. domni Sigeri S. Petri de Gant Abbatis. S. domni Johannis de Monte S. Eligii Abbatis. S. domni Adam de S. Auberto Cameracensis Abbatis. S. domni Raineri de S. sepulchro Abbatis. S. domni Cononis de Arida Gamantia. S. domni Odonis Præpositi. S. Anastasii Cantoris. SS. Canonicorum Gualteri, Algisi, Roberti, Balduini, Rogeri, Gerardi, Andreæ, Guimari, Petri, Anselli. SS. Decanorum Mascelini, Arsonis, Johannis, Gerardi, Guarneri, Guagonis, Balduini, Radulfi, alterius Johannis. SS. Arnulfi Præpositi de Lens & Lictardi & Guagonis Canonicorum. SS. Herberti Decani, Durandi, Amandi, Gualteri, Odechini Canonicorum Duacen-

(1) Cum Anselmus Mediolanensis Archiepisc. anno Christi 1101. Constantinopoli obierit, ejus mors nonnisi anno 1102. Mediolani nunciata est, neque citius Grosulanus eligi, & a Grosulano, jam Archiepiscopo, Concilium potuit convocari, ut notat Pagius ad an. Chr. 1102. n. 7.

ANNO CHRISTI 1101.

censium S. Flotberi Sacerdotis & personæ altaris de Flers. Actum Atrebati in synodo in Ecclesia B. Mariæ semper Virg. anno Dei Christi MCI. indict. IX. XVII. Kal. Novemb. anno autem pontificatus domni Lamberti Atrebatensis Episcopi octavo. Ego Lambertus Atrebatensis Episcopus hoc libertatis donativum relegi, signavi, subscripsi † & in nomine patris & filii & spiritus sancti complevi.

ANNO CHRISTI 1102.

CONCILIUM LATERANENSE,

Sub Paschali II. papa primum, contra Henricum IV Germaniæ regem celebratum anno Domini MCII.

De rebus in hac synodo gestis Conradus abbas Urspergensis ista refert: Anno Domini MCII. imperator Henricus, habito cum principibus colloquio, Romam se profecturum, ac generale concilium circa Kal. Febr. inibi convocaturum condixit · quatenus tam sua, quam domini apostolici causa, canonice ventilata, catholica inter regnum & sacerdotium confirmaretur unitas, quæ tot annis scissa permansit. Constat tamen nec ipsum juxta placitum venisse, nec nuntia dignitati apostolicæ subjectionem professentia misisse. Nec hoc latet, quod alterum papam ipsi domino papali superponere, si fieri posset, conatus sit, nec profecerit. Transacta post hæc media quadragesima, convenientibus universis Apuliæ, Campaniæ Siciliæ, Tusciæ, totiusque simul Italiæ præsulibus, Ultramontanorum autem quamplurimorum patrum legatis, synodus magna Romæ est habita: ubi, præter antiqua patrum instituta more solito reverenter confirmata, etiam sæpe dictum nostri temporis schisma inter præcipuas hæreses computatur, ac perpetuo cum suis auctoribus atque sequacibus anathemate, hujusmodi subscripta professione, condemnatur,

Formulæ anathematismi,

Formulæ anathematismi, de qua vide sup. 5. & 6. epist. Paschi. papæ II.

Anathematizo omnem hæresim, & præcipue eam quæ statum præsentis ecclesiæ perturbat, quæ docet & adstruit anathema contemnendum, & ecclesiæ ligamenta spernenda esse. Promitto autem obedientiam apostolicæ sedis pontifici domino Paschali, ejusque successoribus, sub testimonio Christi & ecclesiæ, affirmans quod affirmat, damnans quod damnat sancta & universalis ecclesia.

Hactenus formula. De actis synodalibus hæc subjungit Urspergensis: Ibi etiam quam sententiam in imperatorem vel patricium Romanum Henricum idem apostolicus Paschalis promulgaverit, nos quoque inter innumeras diversarum gentium catervas, proxima cœna Domini in ecclesia Lateranensi ab ipsius ore didicimus: nimirum postquam octavo Kal. Octobr. maris fluctibus Joppæ traditi, Romæ sumus per gratiam Christi prædicta majore hebdomada introducti, „ Quia, inquit, tunicam Christi scindere, id est, ecclesiam rapinis & incendiis devastare, luxuriis, perjuriis atque homicidiis commaculare non cessavit: primo a beatæ memoriæ Gregorio papa, deinde a sanctissimo viro Urbano prædecessore meo, propter suam inobedientiam excommunicatus est atque condemnatus: nos quoque in proxima synodo nostra judicio totius ecclesiæ perpetuo eum anathemati tradidimus. Id notum esse volumus omnibus & maxime Ultramontanis, quatenus ab ipsius se contineant iniquitate. " *Hæc de rebus in hac synodo gesti Urspergensis*

In hoc etiam concilio archiepiscopus Capuanus Cassinatibus monachis accusatus sacrilegii, sententiam subiit, ac satisfecit. Rem gestam sic narrat Petrus diaconus: Sequenti tempore idem abbas Capuam pergens, capellam S. Angeli ad Formas, quæ in honorem S. Nicolai noviter constructa erat, fecit a Brunone Signiensi episcopo, & hujus monasterii monacho, dedicari: convocato etiam Senne Capuano archiepiscopo. Facta itaque dedicatione, die alia idem archiepiscopus congregata Capuanorum multitudine, armata manu misit illos ad eamdem ecclesiam violandam, altareque demoliendum, & reliquias inde auferendas, sibique asportandas. Hoc facto conquerebatur contra nostrum abbatem & dictum episcopum, quod contra canones egissent in eadem dedicatione, metropolitano non cedentes in his quæ deceret archiepiscopum agere. Nostri una cum episcopo dicebant se concorditer egisse omnia quæ ibi gesta essent. Hac de re insimulatus a nostris in synodo Romana idem archiepiscopus, irruptionem ecclesiæ, destructionem altaris, reliquiarumque violationem objicientibus una cum clero civitatis & populo, emendaturum se errata respondit: quod etiam fecit. *Hæc Petrus.* Chron. Cas. lib. 4. c.

☞ AD RES IN HOC CONCILIO GESTAS

Ex Marc. histoire de Bearn liv. V. pag. 39. Charth. Iscur.

Refert de Marca, chartam hanc quam ego hic ex eo refero, datamque testatur Anno 1004. a Willelmo Archiepiscopo,

G. Dei gratia Auscitanus Archiepiscopus Sedis apostolicæ legatus carissimis in Christo fratribus venerabilibus episcopis, aliisque Ecclesiarum Prælatis, & dilectis filiis Comitibus, Vicecomitibus, aliisque Baronibus, universo quoque Clero & populo per Auscitanam provinciam constituto, salutem & apostolicam benedictionem.

CUm ex officii nostri debito teneamur universis fidelibus curæ nostræ commissis, salubri dispositione providere, nunc præsertim urgente apostolici mandati auctoritate, ad quem spectat totius populi profectibus invigilare, oportet, nos super bono pacis & treuguæ Dei subditis nostris propensiorem curam impendere. Inde est quod juxta statuta generalis concilii Romæ nuper celebrati, pacem & treuguam Dei in provincia nostra ex parte Dei & Domini Papæ, & nostram ab omnibus inconcusse & inviolabiliter observari præcipimus. Forma pacis & treuguæ Dei talis est: Treuguas a quarta feria post occasum solis, usque ad secundam feriam post ortum solis; & ab adventu Domini, usque ad octavas Epiphaniæ; & a Septuagesima, usque ad octavas Paschæ ab omnibus inviolabiliter observari præcipimus. Si quis autem treuguam violare tentaverit, post commonitionem factam, si non satisfecerit,

Prin-

Princeps suus, & Episcopus cum Clero & populo cogant eum, injuriam passis satisfacere, ad arbitrium Episcopi, & Principis sui & aliorum vicinorum Baronum. Quod si Princeps, seu Barones vel populus dissimulaverint, tam Principes quam Barones excommunicentur, & tota terra eorum interdicto subjiciatur, omni privilegio personæ & Ecclesiæ cessante. His vero temporibus, & omnibus festis B. Mariæ cum præcedenti die & subsequenti, S. quoque Joannis Baptistæ, & BB. Apostolorum Petri & Pauli, & a Vigilia Pentecostes usque ad Octavas; & omnium Sanctorum festo, omnia pacem & securitatem habebunt. Omni vero tempore perpetua pace & securitate gaudebunt Canonici, Monachi, Presbyteri, Clerici, & omnes religiosæ personæ, conB versi, peregrini, mercatores, rustici euntes, & redeuntes, & in agricultura existentes, & animalia quibus arant, & in quæ semen portant ad agrum, Dominæ cum sociis suis inermibus, & omnes feminæ, & omnes res Clericorum & Religiosorum ubique & molendina. Principibus autem & dominis terrarum jura sua & consuetudines non contradicimus in terris suis. Ecclesiæ salvitatem habeant XXX. passuum circumcirca, monasteria vero LX. Hæc vero ut firmius observentur, Comites, Vicecomites, Barones, universum quoque clerum in præsentia Episcoporum, populum in præsentia Clericorum, a septem annis & supra, jusjurandum præstare præcipimus. Forma juramenti talis est. Jurabunt se pacem & C treugam Dei juxta præscriptum tenorem observaturos, & violatores pacis & treugæ Dei persecuturos, & quod de rapina nihil scienter emant. Quod si quis huic decreto contraire tentaverit in A non jurando, vel in non persequendo, seu in conductitias gentes, vel raptores tenendo, aut favendo, vel rapinam emendo, Princeps illius terræ, & tota ejus terra nisi debitam vindictam exequatur, omni interdicto & excommunicationi subjiciatur, omni privilegio personæ & Ecclesiæ cessante. Excommunicati non salutentur, non tondeantur capita eis, non abluantur, in mappa non comedant, neque ad aliam communionem christianam recipiantur, præter baptisma parvulorum & pœnitentias in fine. Princeps autem, & cuncti fideles nostris obedientes mandatis, qui bonum pacis ope & consilio suo foverint, & contra violatores pacis fideliter decertaverint, & præsertim contra conductitias & pestilentes gentes si in vera pœnitentia in hoc Dei servitio decesserit, auctoritate Dei & domini Papæ & Ecclesiæ universalis, omnium peccatorum suorum indulgentiam, & fructum mercedis æternæ se non dubitent habituros. Cæteris vero, qui contra eos arma susceperint, & ad Episcoporum sive aliorum Prælatorum consilium, ad eos decertaverint expugnandos, biennium de injuncta pœnitentia relaxamus, aut si longiorem ibi moram habuerint, Episcoporum discretioni, quibus hujus rei cura fuerit injuncta committimus, ut ad eorum arbitrium major eis indulgentia tribuatur. Illos autem qui admonitione Episcoporum in hujusmodi parere contempserint, a perceptione corporis & sanguinis Domini jubemus fieri alienos. Episcopi vero sive Presbyteri qui talibus fortiter non restiterint, officii sui suspensione mulctentur, donec Apostolicæ Sedis misericordiam obtinuerint

CONCILIUM LONDONIENSE,

SUB PASCHALI II. PAPA PRIMUM,

Pro reformanda ecclesia celebratum ab Anselmo Britanniæ primate & regni totius episcopis atque abbatibus, anno Domini MCII.

G. C. *Binius duo fingit hoc anno Londinenſia concilia: alteri depoſitionem abbatum quinque, & aliorum clericorum incontinentium, tribuit: alteri decreta multa ad eccleſiæ reformationem. Uno tamen hæc omnia Londinenſi concilio perfecta ſunt, ut conſtat ex ipſo, quem adducit Binius, Willelmo Malmesburienſi: multoque magis ex Eadmero S. Anſelmi diſcipulo & perpetuo comite ac convictore, qui profitetur ita concilium a ſe tradi, ut ab Anſelmo ipſo deſcriptum accepit. Eum ergo ſequamur auctorem, & Londinenſe anni* MCII. *concilium iiſdem quibus ille verbis deſcribamus. Eadem prope ſunt Willelmi Malmesburienſis, qui ab Eadmero ea mutuatus eſt.*

„ Per idem tempus, *inquit Eadmerus hiſt. lib.* „ III. celebratum est generale concilium episc. E „ & abbatum totius regni, in ecclesia B. Petri „ apostolorum principis, quæ in occidentali par„ te Lundoniæ sita est. Cui concilio præsedit „ Anselmus archiep. Dorobernensis considentibus „ secum, archiep. Eboracensi, Gerardo, Mau„ ritio episc. Lundonensi, Willelmo electo epis„ copo Wintonienſi, Roberto episc. Lincolnien„ si, Samsone Wigornensi, Roberto Cestrensi, „ Joanne Bathonienſi, Herberto Norwicensi, „ Radulfo Ciceſtrenſi, Gundulfo Roſſenſi, Her„ væo * Pangorensi, & duobus noviter investi„ tis, Rogerio scilicet Serberiensi, & Rogerio „ Herefordiensi. Osbernus autem Exoniensis, in„ firmitate detentus, interesse non potuit. In „ hoc concilio multa ecclesiasticæ disciplinæ ne„ cessaria servari Anselmus instituit: quæ post„ modum sedis apostol. pontifex sua auctoritate „ confirmavit. Cujus concilii seriem, sicut ab „ eodem patre Anselmo descripta est, huic ope„ ri inserere, non incongruum existimavimus. „ Scribit itaque sic.

Anno Dominicæ incarnat. MCII. quarto autem præsulatus Paschalis summi pontificis, tertio regni Henrici glorioſi regis Anglorum, ipso annuente celebratum est concilium in ecclesia beati Petri in Occidentali parte juxta Lundoniam sita, F communi consensu episcoporum, & abbatum, & principum totius regni. In quo præsedit Anselmus archiepiscopus Dorobernensis, & primas totius Britanniæ, considentibus venerabilibus viris, Gerardo Eboracensi archiepiscopo, Mauritio Lundonienſi episcopo, Willelmo Wintoniæ electo episcopo, aliisque tam episcopis quam abbatibus. Huic conventui affuerunt, Anselmo archiepiscopo petente a rege, primates regni, quatenus, quicquid concilii auctoritate decerneretur, utriusque ordinis concordi cura & sollicitudine ritum servaretur. Sic enim necesse erat, quum multis re-

* Pro, Bangorensi. H.

tra

ANNO CHRIST 1110.

tro annis ſynodali cultura ceſſante, vitiorum ve- pribus ſuccreſcentibus, Chriſtianæ religionis ſervor in Anglia nimis refrixerat.

Primum ergo, ex auctoritate ſanctorum patrum, ſimoniacæ hæreſis ſurreptio in eodem concilio damnata eſt. In qua culpa inventi, depoſiti ſunt, Guido abbas de Perſora, & Wimundus de Taveſtoc, & Ealdwinus de Rameſe, & alii nondum ſacrati, remoti ab abbatiis ſuis; ſcilicet, Godericus de Burgo, Haymo de Cernel, Egelricus de Middeltone. Abſque ſimonia vero remoti ſunt ab abbatiis ſuis, pro ſua quiſque cauſa, Richardus de Heli, & Robertus de S. Edmundo, & ille qui erat apud Micelney.

I.

Statutum quoque eſt, ne epiſcopi ſæcularium placitorum officium ſuſcipiant: & ut non ſicut laici, ſed ut perſonas religioſas decet, ordinatas veſtes habeant: & ut ſemper & ubique honeſtas perſonas habeant teſtes converſationis ſuæ.

II.

Ut archidiaconatus non dentur ad firmam.

III.

Ut archidiaconi ſint diaconi.

IV.

Ut nullus archidiaconus, presbyter, diaconus, canonicus, uxorem ducat, aut ductam retineat. Subdiaconus vero quilibet qui canonicus non eſt, ſi poſt profeſſionem caſtitatis, uxorem duxerit, eadem regula conſtringatur.

V.

Ut presbyter, quamdiu illicitam converſationem mulieris habuerit, non ſit legalis, nec miſſam celebret; nec, ſi celebraverit, ejus miſſa audiatur.

VI.

Ut nullus ad ſubdiaconatum, aut ſupra, ordinetur ſine profeſſione caſtitatis.

VII.

Ut filii presbyterorum non ſint heredes eccleſiarum patrum ſuorum.

VIII.

Ne quilibet clerici ſint ſæcularium præpoſiti vel procuratores, aut judices ſanguinis.

IX.

Ut presbyteri non eant ad potationes, nec ad pinnas bibant.

X.

Ut veſtes clericorum ſint unius coloris, & calceamenta ordinata.

XI.

Ut monachi vel clerici, qui ordinem ſuum abjecerunt, aut redeant, aut excommunicentur.

XII.

Ut clerici patentes coronas habeant.

XIII.

Ut decimæ non niſi eccleſiis dentur.

XIV.

Ne eccleſiæ aut præbendæ emantur.

XV.

Ne novæ capellæ fiant ſine conſenſu epiſcopi.

XVI.

Ne eccleſia ſacretur, donec provideantur neceſſaria & presbytero & eccleſiæ.

XVII.

Ne abbates faciant milites: & ut in eadem domo cum monachis ſuis manducent, & dormiant, niſi aliqua neceſſitate prohibente.

XVIII.

Ne monachi pœnitentiam cuivis injungant, ſine conſenſu abbatis ſui: & quod abbates ſui de hoc eis licentiam dare non poſſunt, niſi de eis, quorum animarum curam gerunt. ANNO CHRIS 1102.

XIX.

Ne monachi compatres, nec monachæ commatres fiant.

XX.

Ne monachi teneant villas ad firmam.

XXI.

Ne monachi eccleſias niſi per epiſcopos accipiant; neque ſibi datas ita expolient ſuis redditibus, ut presbyteri ibi ſervientes, in his, quæ ſibi & eccleſiis neceſſaria ſunt, penuriam patiantur.

XXII.

Ut fides inter virum & mulierem, occulte & ſine teſtibus de conjugio data, ſi ab alterutro negata fuerit, irrita habeatur.

XXIII.

Ut criniti ſic tondeantur, ut pars aurium appareat, & oculi non tegantur.

XXIV.

Ne cognati uſque ad ſeptimam generationem copulentur, vel copulati ſimul permaneant: & ſi quis hujus inceſtus conſcius fuerit, & non oſtenderit, ejuſdem criminis ſe participem eſſe cognoſcat.

XXV.

Ne corpora defunctorum extra parochiam ſuam ſepelienda portentur, ut presbyter parochiæ perdat, quod illi inde juſte debetur.

XXVI.

Ne quis temerarla novitate corporibus mortuorum, aut fontibus, aut aliis rebus, quod contigiſſe cognovimus, ſine epiſcopali auctoritate reverentiam ſanctitatis exhibeat.

XXVII.

Ne quis illud nefarium negotium, quo hactenus in Anglia ſolebant homines ſicut bruta animalia venundari, deinceps ullatenus facere præſumat.

XXVIII.

Sodomiticum flagitium facientes, & eos in hoc voluntarie juvantes, in hoc eodem concilio gravi anathemate damnati ſunt: donec pœnitentia & confeſſione abſolutionem mereantur. Qui vero hoc crimine publicatus fuerit: ſtatutum eſt, ſi quidem fuerit perſona religioſa, ut ad nullum amplius gradum promoveatur; & ſi quem habet, ab illo deponatur. Si autem laicus, ut in toto regno Angliæ, legali ſuæ conditionis dignitate privetur. Et ne hujus criminis abſolutionem, his qui ſe ſub regula vivere non voverunt, aliquis niſi epiſcopus deinceps facere præſumat.

XXIX.

Statutum quoque eſt, ut per totam Angliam in omnibus eccleſiis & in omnibus dominicis diebus excommunicatio præfata renovetur.

„ Et hic quidem Londonienſis concilii textus *Pergit Eadmerus.*
„ eſt, qui poſt non multos inſtitutionis ſuæ dies,
„ multos ſui tranſgreſſores in omni hominum
„ genere fecit. Sane quod ultimum, de reno-
„ vanda excommunicatione dominicis diebus,
„ ſtatutum fuit: ipſemet Anſelmus rationabili
„ diſpenſatione uſus, poſtponi conceſſit. " Finito concilio Anſelmus Lundonia diſceſſit. *Hactenus Eadmerus.*

Hujus concilii plures alii meminerunt: inter quos Florentius Wigorienſis in chronico, ad ann. MCII. Poſt hæc, *inquit*, in feſtivitate S. Michaelis rex, (*Henricus primus*) fuit Lundoniæ apud Weſtmonaſterium, & cum eo omnes principes regni ſui, eccleſiaſtici & ſæcularis ordinis; ubi duos de clericis, duobus epiſcopatibus inveſtivit: Rogerum

vi-

videlicet cancellarium episcopatu Searesbirienſi, & Rogerum Larderarium ſuum pontificatu Herefordenſi. Ubi etiam Anſelmus archiepiſcopus tenuit magnum concilium de his quæ Chriſtianitatem pertinent, conſedentibus ſecum, archiepiſcopo Eboracenſi Gerardo, Mauricio Lundonienſi, Guilielmo electo epiſcopo Wintonienſi, Roberto Lincolnienſi, Samſone Wigornenſi, Roberto Ceſtrenſi, Joanne Bathonienſi, Hereberto Norwicenſi, Radulpho Ciceſtrenſi, Gundulpho Roſenſi, Herveo Bancornenſi, & duobus inveſtitis Rogero, & Rogero. Osbernus autem epiſcopus Exonienſis infirmitate detentus, intereſſe non potuit. In hoc concilio plures abbates Francigeni, & Angli ſunt depoſiti, & honoribus privati, quos injuſte acquiſierunt, aut in eis inhoneſte vixerunt: ſcilicet Guido Perſorenſis, Aldwinus Rameſienſis, Wimundus Taveſtokenſis, Haimo de Cernel, & ille de Micceleneia. Ægelricus de Middeltuna, Godricus de Burgo, Richardus de Heli, Robertus de S. Eadmundo.

Radulfus vero Niger ad annum eundem: Anſelmus, *inquit*, archiepiſcopus, poſt mortem Guillelmi Rufi reverſus de exilio, tenuit concilium cum omnibus Angliæ epiſcopis: ac plures abbates, tam Francigenos, quam Anglos, quia inhoneſte ſe habuerant, degradavit: cunctiſque prohibuit presbyteris, ulterius uxores habere.

G. C. Canones integros hujus concilii non habemus ſed eorum dumtaxat breviaria. Quod ex Anſelmi ad VVillelmum archidiaconum epiſtola, certo diſcimus. Ait enim Anſelmus: *De his qui tonderi nolunt, dictum eſt, ut eccleſiam non intrent: non tamen præceptum eſt, ut ſi ingrederentur, ceſſarent ſacerdotes: ſed tantum annuntiarent illis, quia contra Deum & ad damnationem ſuam ingrediuntur.* Quæ in canonibus non ſunt. Neque enim in vigeſimo tertio ubi præſcribitur tondendorum laicorum modus, prohibentur ii qui non parebunt, eccleſiæ aditu: neque vox eſt ulla, quæ ſacerdotibus imperet ut eos admoneant officii.

Illam autem Anſelmi epiſtolam, qui nonnulla concilii hujus decreta explicat, operæ pretium erit hic deſcribere.

Anſelmus archiepiſcopus Willelmo archidiacono dilecto ſuo ſalutem & benedictionem.

b.3.ep.62. SEntentias capitulorum concilii expoſitas, nolo vobis aut alicui ad præſens mittere: quia quando in ipſo concilio expoſitæ ſunt, non potuerunt ad plenum & perfecte recitari, propterea quia ſubito ſine præmeditatione, ac competenti tractatione, ſicut oportuerat, ſunt prolatæ. Unde quædam videntur addenda, & forſitan quædam mutanda: quod non niſi communi conſenſu coepiſcoporum noſtrorum nolo facere. Volo ergo eas dictare, & prius eiſdem epiſcopis oſtendere, cum primo convenerimus, quam per eccleſias Angliæ dictatæ & expoſitæ mittantur. Nomina tamen rerum, de quibus ibi loquuti ſumus, vobis mittimus: ut ſecundum quod recordari poteritis, nos de illis decreviſſe faciatis. De illis qui ante excommunicationem, vel poſt excommunicationem; neſcientes eam factam, Sodomitico peccato peccaverunt, par & ſimul erit ſententia, ſi confitentes pœnitentiam petierint: quam ſecundum veſtram diſcretionem dabitis, conſiderantes ætatem, peccati diuturnitatem, & utrum habeant uxores, an non: & ſecundum quod videatis eos pœnitere, & deinceps integram correctionem promittere. Conſiderandum etiam eſt, quia hactenus ita fuit publicum hoc peccatum, ut vix aliquis pro eo erubeſceret: & ideo multi magnitudinem ejus neſcientes, in illud ſe præcipitabant. Illi vero qui poſt excommunicationem cognitam ſe peccato contaminaverunt, graviori ſunt mulctandi pœnitentia. Quam etiam in veſtra diſcretione ſecundum prædictas cauſas ponimus. De his, qui tonderi nolunt, dictum eſt ut eccleſiam non ingrederentur: tamen præceptum eſt, ut ſi ingrederentur, ceſſarent ſacerdotes: ſed tantum annunciarent illis, quia contra Deum & ad damnationem ſuam ingrediuntur. De calceamentis laicorum nihil decrevimus, ſed tantum clericorum. De archidiaconibus & canonicis, qui uxores ſuas derelictas extra domos ſuas in maneriis ſuis ponunt: exiſtimo, interim donec aliud ſtatuatur, tolerandum, ſi certam promiſſionem fecerint ſe nullam converſationem cum illis habituros, nec ſine legitimis teſtibus loquuturos. De presbyteris, qui timore non audent fœminas ſuas relinquere, quod ſtatutum eſt in concilio ſervabitur: quia quamdiu eas aliqua occaſione tenebunt, nec miſſas celebrabunt, nec legales erunt, ſed tantum uſque ad initium Quadrageſimæ, ſi habuerint qui pro illis caſte in eccleſiis ſerviant, beneficiis eccleſiæ non privabuntur. Illos autem qui presbyteros propinquas ſuas dimittere prohibent, ſicut eos qui contra Deum & contra Chriſtianitatem agunt, arguite, & totum peccatum fornicationis presbyterorum illis imputandum oſtendite: & noſtram, & omnium coepiſcoporum noſtrorum excommunicationem promittite.

G. C. Quod ait media epiſtola de his qui tonderi nolunt, intelligo non de clericis, qui can. XII. jubentur patentes coronas habere: ſed de laicis, qui can. XXII. jubentur ſic tonderi, *ut pars aurium appareat*. De iiſdem loquitur can. VI. concilii Rotomagenſis an. MXCVI. *Nullus homo*, inquit, *comam nutriat, ſed ſit tonſus: alioquin excommunicetur.*

A clericis, qui concilii canones, violabant incontinentia ſua rex Henricus mulctæ nomine pecuniam exigebat. Hoc Anſelmus non tulit, tanquam eccleſiaſticæ diſciplinæ contrarium: & has ad regem litteras dedit.

Henrico ſuo cariſſimo domino gratia Dei regi Anglorum, Anſelmus archiepiſcopus Cantuariæ fideles orationes cum fideli ſervitio.

Lib.3.ep.109. AD me pertinet, ſi audio quod faciatis aliquid quod animæ veſtræ non expediat, ut hoc vobis non taceam; ne, quod Deus avertat, Deus iraſcatur, & vobis, ſi facitis quod illi non placeat, & mihi pro taciturnitate mea. Audio quod veſtra excellentia vindictam exercet ſuper presbyteros Angliæ, & forisfacturam exigit ab eis qui non ſervaverunt præceptum concilii, quod ego cum veſtro favore tenui apud Londoniam cum aliis epiſcopis & religioſis perſonis: Quod hactenus inauditum & inuſitatum eſt in eccleſia Dei de ullo rege & de aliquo principe. Non enim pertinet ſecundum legem Dei hujuſmodi culpam vindicare, niſi ad ſingulos epiſcopos per ſuas parochias: aut ſi & ipſi epiſcopi in hoc negligentes fuerint, ad archiepiſcopum & primatem. Precor igitur vos ſicut cariſſimum dominum, cujus animam diligo pluſquam præſentem vitam corporis mei, & conſulo ſicut vere fidelis corpori & animæ veſtræ, ne vos contra eccleſiaſticam conſuetudinem tam grave peccatum committatis, & ſi jam incepiſtis, ut omnino deſiſtatis. Dico enim vobis, quod valde timere debetis, quia pecunia taliter accepta, ut taceam quantum noceat animæ, non tantum cum expenderur, adjuvabit terrena negotia, quantum poſtea perturbabit. Denique vos ſcitis quia me in Normannia in pacem veſtram ſuſcepiſtis, & de archiepiſcopatu

patu meo me resaisiviſtis, & quia cura & vindicta talis offensæ maxime pertinet ad archiepiſcopatum, quoniam plus ſum epiſcopus pro ſpirituali cura, quam pro terrena poſſeſſione. Omnipotens Deus ſic & in hoc & in aliis actibus veſtris dirigat cor veſtrum ſecundum voluntatem ſuam, ut poſt hanc vitam perducat vos ad gloriam ſuam. ANNO CHRISTI 1103.

G. C. Clericos eoſdem, ac præſertim mulieroſos presbyteros, qui quartum ſextumque canonem violaverant, pœnis eccleſiaſticis Anſelmus affecit, & excommunicationem in eos ab archidiacono ſuo latam confirmavit his litteris.

Anſelmus archiepiſcopus reverendo Gundulpho epiſcopo, & Ernulpho priori, & archidiacono Cantuarienſi Willelmo, & omnibus in ſua parochia religionem ſui ordinis amore Dei ſervantibus, ſalutem.

NUper relata eſt mihi Deo execrabilis, & omnibus Chriſtianis odibilis, ſuperba quorumdam, qui ſe ſacerdotes nominant, præſumptio. Scripſit namque mihi archidiaconus noſter Willelmus: quia nonnulli presbyteri, qui ſub ejus ſunt cuſtodia, iterum repetentes prohibitas fœminas, in immunditiam, a qua ſalubri conſilio & juſſione abſtracti fuerunt, ſe revolverunt. Quod cum idem archidiaconus vellet corrigere: omnino ejus monitionem & ſuſceptibilem juſſionem nefanda ſuperbia contempſerunt. Qui convocatis ſecum pluribus religioſis & obedientibus ſacerdotibus, ſuperbos & inobedientes gladio diA gnæ excommunicationis percuſſit. Quam excommunicationem beſtiali inſania contemnentes, miniſterium ſanctum polluere, quantum in ipſis eſt, non formidant. Quapropter ego Anſelmus, quamvis peccator, archiepiſcopus, ea auctoritate quam mihi dedit per archiepiſcopatum Deus Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus, confirmo eandem excommunicationem, quam fecit idem archidiaconus, uſque ad ſatisfactionem ejus judicio ſuſcipiendam. ANNO CHRISTI 1103.

G. C. Canonem XXVI. de nulla mortuorum corporibus *exhibenda reverentia ſanctitatis*, ſine epiſcopi auctoritate, alia confirmat Anſelmi ad Stephanum diaconum epiſtola his concepta verbis.

Anſelmus archiepiſcopus Stephano diacono, ſalutem & benedictionem. Lib. 3 ep. 5

MAndo vobis ut eatis ad Rumeſei, & dicatis, & dicendo præcipiatis dominæ abbatiſſæ & ſanctimonialibus de noſtra parte, & ex parte epiſcopi & veſtra, ut ſi nolunt me prohibere divinum officium facere, tunc ex toto prohibeant, ut nullus honor, qui alicui ſancto exhiberi debet, exhibeatur ab illis, aut permittant ab aliquo exhiberi mortuo illi, quem quidem volunt pro ſancto haberi: filium autem ipſius mortui propellite a villa, nec amplius converſetur in illa.

G. C. Anſelmi literæ illæ me admonent, ut ex ejus epiſtolarum corpore canonicas nonnullas quæ nullum hic alium locum haberent, iis adjungam.

ANSELMI CANTUARIENSIS ARCHIEPISCOPI EPISTOLÆ ALIQUOT CANONICÆ.

I.

Lib. 3. ep. 116.

AD HENRICUM ANGLORUM REGEM.

Uni eccleſiæ epiſcopum canonice ſacratum, non poſſe alteri eccleſiæ præfici, inſciis papa, archiepiſcopo, & epiſcopis comprovincialibus.

Suo cariſſimo domino Henrico Dei gratia Anglorum regi, & duci Normannorum, Anſelmus archiepiſcopus, fidele ſervitium cum orationibus.

MAndavit mihi dignatio veſtra per electum epiſcopum Wintonienſem, ut ſibi ſcriberem, utrum dominus Hervæus epiſcopus Bancorenſis poſſit conſtitui epiſcopus in eccleſia Lexovienſi. Hoc utique facile fieri non intelligo. Sicut enim nullus epiſcopus ſacrari debet alicui eccleſiæ ſine aſſenſu & conſilio archiepiſcopi, & aliorum epiſcoporum totius provinciæ: ita qui ſacratus eſt epiſcopus non poteſt conſtitui in alia provincia epiſcopus canonice, ſine conſilio & aſſenſu archiepiſcopi & epiſcoporum ejuſdem provinciæ cum auctoritate apoſtolica, nec ſine abſolutione archiepiſcopi & epiſcoporum provinciæ in qua ſacratus eſt. Quæ abſolutio fieri nequit ſine magna & communi conſideratione & conſilio eorum, ſine quibus conſecrari, ut dixi, non potuit: & quamvis epiſcopatus ejus ita videatur deſtructus, ut in eo manere non poſſit. Omnipotens Deus dirigat vos in hac, & in aliis actionibus veſtris. Amen.

II.

Lib. 3. ep. 156.

AD ..... FRATREM.

An nuptiæ conſanguineorum ſint vetitæ adeo ut remitti nequeant: & cur ſint damnatæ.

Anſelmus Cantuarienſis, fratri dilecto ſpiritum ſapientiæ & intellectus.

GRatulor admodum, frater cariſſime, ſtudiis tuis: quibus dum me exerces, dum deſidiæ ſomno torpentem, nec tale quid ſomniantem, quæſtione pulſas, ut evigilem. Rogas enim me hominem, ut putas, multæ lectionis, ut tibi diligenter & dilucide reſcribam, ſicut in ſanctorum patrum decretis, vel tractatibus memineE rim me legiſſe prohibitionem conjugiorum in conſanguinitate, qua ratione in eccleſia Dei tantam vim obtinuerit, ut hujus exceſſus nulla omnino poſſit eſſe indulgentia, niſi præcedente ipſius conjugii divortio, vel cur ſaltem deputetur in peccatum tale conjugium. Et, ut video, non quæris auctoritatem ſolo, ſi ita dicam, imperio cognoſcentem, ſed potius rationem rationabiliter docentem. Dicerem ſimplicem & puram eſſe rationem, eorum obedire auctoritati, quibus dictum eſt: *Non enim vos eſtis qui loquimini, ſed ſpiritus patris veſtri qui loquitur in vobis.* Et eccleſiæ ſanctæ ſequi conſuetudinem: cujus conſuetudines velle convellere, genus eſt hæreſis. Sed ut ſcias in omnibus me velle obtemperare voluntati Matth. 10.

tati tuæ: etsi forte non possim, conabor tamen & in hoc ex aliqua tibi parte non deesse.

Præcepto hoc scilicet in consanguinitate non miscenda connubia, vel si mixta sunt, dirimenda, canones pleni sunt, & multa sunt decreta patrum: sed rationem præcepti, quam exigis, fateor, me nunquam legisse memini. Sic tamen de hac re, mecum ex consideratione sanctarum scripturarum soleo cogitare. In veteri illo populo connubia misceri de tribu in tribum non licebat. Quærenti mihi cur non, occurrerunt illæ *Num. 36.* filiæ Salphaad. Super connubiis consulentibus Moysen, & per Moysen, Dominum: mandatum a Domino de tribu in tribum non miscenda connubia propter vitandam suarum hereditatum diminutionem. Populus enim ille carnalis cor sursum habere nesciebat: sed ut reptile terrenum, terræ toto pectore adhærens, hereditatem solam terrenam cogitabat. Malebat singula tribus, connubia inter se dando & accipiendo, inter suas se angustias cohibere: quam extra dando, connubia, hereditatem quoque extra dividere. Talis quippe erat hereditas illorum, talisque & omnis terrena hereditas: ut divisa minuatur, & tota ad eos *Luc. 19.* non perveniat. Itaque sicut Dominus in evangelio dicit de dando libello repudii, secundum duritiam cordis eorum, responsum est eorum carnalitati.

Porro Christiana pietas non sic. Cum enim hereditas nostra sit, de quo dicitur: *Deus caritas* *1. Joan. 4.* *est*: sicut illi lege utuntur suæ hereditati congrua, sic & nos nostræ hereditati legem vendicare debemus. Caritas enim, quo latius divisa diffunditur, tanto uberior dividenti remanet, & augetur. Statuit igitur Christiana religio, ut terminis consanguinitatis, secundum sanctorum patrum & canonum decreta, usque ad sextum gradum ex omni parte pertingentibus, ad caritatem conservandam suus natalis sufficiat affectus: quem violare, etiam apud barbaros nefas dicitur. Ubi vero ille deficit: ibi demum ad caritatem religandam, ne subducat se, adnectendum esse vinculum conjugale ad prolongandos terminos nostræ hereditatis, quæ est ipsa caritas. Justissimumque videtur, ut sicut apud illos sua mulctabatur pœna transgressor legis positæ, pro terrena eorum hereditate conservanda: sic apud nos non impune habeat temerator legis pro cælesti pane; & divina hereditate nostra dilatanda.

Adhuc aliud. Qui extra tribum connubia dare prohibebantur, sicut nos, ad proximos Sanguinis accedere eadem lege non permittebantur. *Levit. 18.* Dicit enim lex: *Quivis homo ad proximam sui sanguinis non accedet*: additque auctoritatem jubentis: *Ego Dominus*. Et quasi exigeret causam præcepti, rationem addit: *Turpitudinem patris, & turpitudinem matris tuæ non revelabis: quia turpitudo* *Ibidem.* *est patris vel matris tuæ*. Deinde ex sequenti ordine proximos illos sanguinis, ad quos non sit accedendum, nec revelanda eorum turpitudo: fratres scilicet, & sorores, atque alios, qui ibi describuntur. Quæ causa communis potest esse, & nobis, & illis.

Quæramus igitur quæ sit hæc turpitudo, cujus revelatio dignum efficit morte, legis transgressorem. Turpe est, ubi pars parti non convenit. In corpore autem humano, ante primi hominis prævaricationem, nihil erat turpe, nihil dissonum, cum harmonia illa creatoris boni manu bene ac decenter aptata adhuc permanente, pars parti conveniret: Deoque anima, animæ vero corpus suum per omnia subditum esset. Postquam vero prævaricatione mandati, anima Deo facta est inobediens: superiori Deo rebelle inferius corpus destitit esse obediens. Statim quippe oculi aperti sunt transgressoribus. *Et aperti sunt,* *Gen. 3.* inquit, *oculi eorum*: videlicet ad se invicem concupiscendum. Et cum prius nudi essent, nec erubescerent: mox corporis sui partes versas esse sentientes in pudenda: & tegere illa festinantes, perizomata sibi fecerunt. Quod etiam nunc in pueris, vel infantibus videre promptum est: qui quamdiu concupiscentiam hanc non sentiunt, pudenda non habent: quia de aliqua corporis sui parte erubescere nesciunt. Ubi vero illius incipiunt esse expertes, jam partes illas intectas ferre non ferunt. Soluta igitur in primis illis hominibus pulcherrima illa harmonia, facta est turpitudo non minima, originalis pœna cum originali peccato ab illis in posteros transitura. Ex hoc igitur in corpore nostro, corpore peccati, membra illa, quæ huic serviunt concupiscentiæ, pudenda, vel turpitudo, vel ignominia nominantur: exterioris turpitudinis, id est: concupiscentiæ velamen semper & latebras naturaliter exigentia. Hæc autem concupiscentiæ turpitudo tunc revelatur, cum ad indicium sui membrorum suorum sibi exhibet officium, & gestit in effectum omni illo rationalis animæ vigore sic hebetato, confuso, & dejecto, & turpissimæ libidini carnis substrato: ut merito illa hora possit audire: *Adam ubi es?* id est, qui Deo similis esse voluisti, non vides quo deveniisti? Et quid turpius hac turpitudine, quid ignominiosius hac ignominia? Quam apostolus denotans: *Fugite*, inquit, *fornicationem*: *omne peccatum quod peccavit homo, extra corpus est: qui vero fornicatur, in corpus suum peccat*; id est, omnia peccata animam quidem lædunt, corpus tamen non deturpant. Qui vero fornicatur, non solum Deum offendit, & contaminat animam: sed & ipsam corporis pulcritudinem fœdat totam & dehonestat. Sicut enim furi deprehenso, ferro vel igne nota inuritur æterni opprobrii: sic naturæ nostræ vitio prævaricationis in toto suo corruptæ, per eum, in quo tota nunc erat, & extra quem non erat, indicium est hoc in pœnam peccati sui. Quæ turpitudo in omnibus perpetuo verecundiæ tegmine esset vellanda, nisi ex pœna primi peccati generationi humanæ esset necessaria. Cujus tamen generationis nullus amor revelari eam permittit in illis, de quibus lex dicit: quod proximi sint Sanguinis, & ipsius jure & instinctu naturæ eam sibi debent invicem caritatis reverentiam: ut inter se his contumeliis afficiendi corpora sua nulla possit esse justa causa, nec possit superduci aliquid honestum, quod tegere possit hoc inhonestum. Non quod negem nuptias sanctas, & cubile immaculatum: quæ legitime & cum timore Dei celebrato pio amore matrimonio, quo nubentes efficiuntur unus spiritus, ex quo facti sunt una caro, & amore sancto, & desiderio generandæ prolis, sic contegunt honestate sui, & absorbent quodammodo illam humanæ generationis pœnalem turpitudinem: ut, secundum apostolum, qui nubunt, sint quasi non nubentes. Unde & in catalogo turpitudinum non revelandarum, etiam conjugis turpitudinem lex ponit non revelandam. *Turpitudinem*, inquit, *uxoris tuæ non revelabis*. *Levit. 18.*

Sicut igitur jam dictum est, qui extra tribum nubere prohibebantur, eadem lege ad proximos sanguinis accedere non permittebantur. Sed apud illos vix tertium gradum consanguinitatis transibat lex illa naturalis affectus: apud nos vero, in quos tempus correctionis devenit, quibus correxit

orbem Dominus, id est perfectionem, qui non commovebitur; crevit pietas, superabundavit honestas: & ad designandam evangelii perfectionem, ternarius ille numerus duplicatus porrexit se in senarium, qui perfectus est numerus, & suis partibus constat: sicut evangelii veritas per se stat, nec eget aliquo, quo fulciatur. Licet apud antiquos etiam viri laude digni, honestis aliquibus causis intervenientibus, de primo & secundo gradu temerarie præsumpserint: ut ante legem Abraham, Isaac, & Jacob, nuper a cæteris gentibus segregati, propter fugiendam cum gentibus commixtionem proximas sanguinis sui duxerunt. Sub lege vero, Caleph, Othoniel fratri suo minori victa civitate Debirarum, in præmium victoriæ filiam suam dedit uxorem. Sed & Thamar, cum opprimeretur a fratre: *Noli*, inquit, *frater, sed pete me a rege, non negabit me tibi*. Et certe rex qui fratri sororem dicebatur daturus uxorem, pater utriusque. Quod cum, sicut dixi, quibusdam causis intervenientibus illi præsumerent: Christiana pietas nihil vult honestum judicare, quod faciat contra honestatem naturæ. Ecce quid mihi videantur super quæstione tua: si placet, bene; si displicet, facile veniam obtinebo apud te.

Josue 15.

1. Reg. 23.

III.

Lib. 3. ep.

AD WILLELMUM ABBATEM

Moto altari quid agendum.

Domino & amico carissimo, reverendo abbati Willelmo, Anselmus ecclesiæ Cantuariensis, salutem,

QUando respondi ad quod quæsivistis de altari, & de ecclesia: ita erat cor meum quadam sollicitudine gravatum, ut non possem intendere iis quæ dicebam: & nuncius vester ita festinabat, ut in aliud tempus hoc differre non possem. De quo quidem neque in decretis, neque in canonibus, memini me aliquid legisse: sed a quodam episcopo audivi, quod in decretis Eugenii papæ legitur, altare motum iterum consecrandum. De his cum domno papa Urbano locutus sum, assistentibus quibusdam episcopis: sed papa dicebat, mensam altaris motam, nec reconciliandam, nec iterum consecrandam, nec amplius in altare reputandam. Alii vero dicebant tantum reconciliandam: nullam tamen autoritatem ostendentes. In hoc autem omnes concordant, quod, violato principali, tota ecclesia cum altari iterum consacranda est: nec ecclesia consecranda est sine consecratione altaris, aut principalis, aut alicujus alterius in eadem ecclesia. In his autem omnes concordant, cum quibus locutus sum, excepta altaris mensa. Item si aliqua pars ecclesiæ destructa, reficitur, aut nova fit, altari immoto: aqua tantum ab episcopo benedicta aspergendam dicunt. Ratio autem, quam a me quæsivistis, hæc mihi videtur super his. Altare non fit propter ecclesiam, sed ecclesia propter altare: & ideo violato principali altari, jam non videtur esse ecclesia: quia non est illud, propter quod ecclesia constituitur, & consecratur. Quapropter cum illud fit novum, recte videtur cum eo consecrari, per quod recepit, ut sit ecclesia. De moto altari iterum consecrando hæc quoque mihi ratio videtur. Altare vicem fidei Christianæ tenet, ut sicut nonnisi in altari sacrificium nostrum offerimus; ita nonnisi recta fide sacrificia bonorum operum offeramus, si & Deo placere volumus. Sicut igitur fides mota a suo fundamento, quod est Christus, & a sua stabilitate, jam non est fides: ita altare motum a suo fundamento, jam non est altare; sive quod de eadem materia totum, sive de alia fiat altare novum, & aliud quod fuerat altare, videtur ideo consecrandum. Propter hanc rationem cavendum existimo, ne altare gestatorium consecretur sine fundamento, quod multi custodiunt, & fere ubique custoditur; quamvis in Normannia, cum ibi eram, non servaretis, sed nudi lapides nusquam affixi consecrarentur. Quod ego non damno, nec tamen facere volo. Ex his, quæ dixi, sequitur, quia si tota ecclesia nova fiat, altari sine violatione manente, quoniam sine consecratione altaris alicujus consecrari non debet: aut altare aliquod est ibi renovandum, ut simul cum ecclesia consecretur; aut aqua ab episcopo ad hoc benedicta intus & exterius simpliciter aspergatur. Quæ facienda de his dixerim, ex ore & usu aliorum didici. Rationem vero eandem alios habere non nego; sed ego a nullo accepi. Quapropter quod per me vel per alios sentio, sanctitati vestræ postulatus simpliciter insinuo, donec vobis certius, aut melius patefiat. Valete.

G. C. De argumento eodem est epistola LXXX. Ivonis Carnotensis. Vide & LXXII. ejusdem.

CONCILIUM ROMANUM,

ANNO CHRISTI 1103.

In quo Paschalis papa II. Grosulanum in Mediolanensem sedem restituit anno Dom. MCIII.

ANNO CHRISTI 1103.

Ex Labb. Append. Tom. X.

Liprandus presbyter Grosulanum simoniacum ignis judicio probavit, ut ante diximus ad Mediolanense conventiculum anni MCI. *Grosulanus cum sedem archiepiscopalem ac civitatem deserere hoc prodigio coactus esset, ut docet Landulfi chronicon: Paschalis papæ gratiam captat, ut ab ipso in Romana synodo restituatur. Romano igitur indicto concilio*, Presbyter Liprandus, *inquit Landulfus*, cum jam senex esset, & duo (1) anni post legem ab ipso factam (*hoc est, conditionem quam ipse obtulerat, Divini per ignem judicii*) transissent, provocatus & compulsus, Romam ad synodum venit. *Et paulo post*: Presbyter Liprandus causam, quam adversus Grosulanum habuit, pure notificavit: & Apostolicus, non legem per ipsum presbyterum datam, & sacramento & igne notam, laudavit;

(1) Si duo anni transierunt post experimentum ignis, quod factum est exeunte anno 1102. vel ineunte 1103. ac deinde Liprandus provocatus ad synodum Romanam venit, hæc igitur habita anno 1105. & eadem est ac Lateranensis de qua infra.

ANNO CHRISTI 1103.

davit ; ſed gratiam & officium presbyteratus in illo firmavit , & dixit : Si hic presbyter juraret, & duodecim ſacerdotes cum illo jurando affirmarent , quod Groſulanus coegit ipſum presbyterum ire ad ignem , ſuſtineret Groſulanus depoſitionem. Atque ſuper hoc , ſpatium conſulendi per unam noctem dedit. Nocte autem illa tranſacta, Apoſtolicus coram ſynodo a Groſulano ſuſcepit ſacramentum, in quo ſacramento Groſolanus ſic ait: Ego Groſulanus, gratia Dei archiepiſcopus , non coegi dictum Liprandum presbyterum ire ad ignem , & facere judicium . Tunc & Ardericus Laudenſis epiſcopus, jurando firmavit idipſum. Azoni vero Aquenſi epiſcopo, proferenti id ipſum, jurare ex parte Groſſulani, ab Apoſtolico fuit condonatum . Groſulanus itaque acceſſit , ut acciperet gratiam reſtitutionis . Et cum ad accipiendum reſtitutionem accederet, gabuta, & paſtoralis virga quam idem Groſulanus ſua tenebat manu, coram ſynodo ad terram corruit. Quod ſignum quampluribus fuit indicium , quod ſacramentum ejus fuit ſacramentum mortis. Verumtamen nec papa , nec ejus ſynodus , ad hoc tunc reſpexit: ſed ipſum Groſulanum Azoni Aquenſi, & Arderico Laudenſi, atque Jordano de Clivi, & cæteris Mediolanenſibus, tam clericis, quam laicis, verum etiam epiſcopis ejuſdem eccleſiæ ſuffraganeis, volentibus eum habere in archiepiſcopum, licet otioſe, reſtituit. *Otioſe reſtitutum dicit , hoc eſt , fruſtra , ut poſtea ſignificat Landulfus idem his verbis :* Groſulanus vero, gratia Gulielmi abbatis monaſterii S. Ambroſii, & Andreæ Mediolanenſis eccleſiæ primicerii, & aliorum multorum prudentum , tam clericorum, quam laicorum, nec ſedem , nec aliquam munitionem archiepiſcopatus, poſt legem primam a presbytero factam, ſive reſtitutionem a ſynodo celebratam, habuit. *Totius vero controverſiæ hujus exitum mox videbis in concilio Lateranenſi anni* MCXVI.

ANNO CHRISTI 1103.

AD ROMANUM CONCILIUM,

In quo de cauſa Groſſulani Mediolanenſis ſedis antiſtitis cognitum eſt, Anno 1103. *celebratum,*

ADNOTATIO CRITICA.

Ex Manſi ippl T. II. g. 214.

ROmanam hujus anni 1103. ſynodum ex hiſtoria controverſiæ inter Liprandum presbyterum, & Groſſulanum archiepiſcopum a Landulpho a S. Paulo deſcriptam elicit Labbeus to. II. pag. 1107. Venet. edit. Qui tamen ſupremam cauſæ huic manum in concilio Romano 1105. impoſitam fatetur . Unde tamen id deduxerit , quod certum conſtituit , de cauſa in duplici ſynodo agitata, penitus ignoro ; nuſpiam enim id aſſerit Landulphus, cujus tota ſeries hæc omnia una eodemque in ſynodo geſta deſignat. Certum alioqui ratumque eſt reſtitutionem Groſſulani ſynodo anni 1105. tribuendam , ut non obſcure innuit Landulphus, cap. XXII. his verbis : *Durante lite Groſſulani , ſcilicet* 1105. *VII. id. maji &c.* Abjicienda eſt igitur ſynodus anni 1103. totaque hæc controverſia ad ſynodum anni 1105. referenda. Quam vero ſynodum Romanam anno 1104. aſſignat Labbeus , illam in ſequentem annum revocandam demonſtravit Pagius , cujus ſententiam noviſſimus conciliorum Labbeanorum editor adoptavit.

CONCILIUM MASSILIENSE,

Anno 1103. confirmat placitum, quod fecit Norgaudus Epiſcopus Æduenſis cum domno Abbate Hugone & Monachis Cluniacenſibus.

Ex Chartario Cluniacenſi.

Ex Martene Theſ. Anecd Tom. IV. p 124.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis Patris & Filii & Spiritus ſancti Amen . Omnes ſanctæ univerſitatis Eccleſiæ filios volumus ſcire, quam pacem, quamve concordiam Æduenſis Epiſcopus Norgaudus domno Hugoni Cluniacenſium venerando Abbati filiiſque ejus Cluniacenſibus fratribus tandem poſt diutinam controverſiam fecerit , qua litterave factam corroboraverit . Querimoniæ inter Cluniacenſes fratres & prædictum Æduenſem Epiſcopum N. pro illatis ab eodem Epiſcopo injuriis exortæ fuerunt , & inter cætera injuriarum damna idem Epiſcopus, nec non & Matiſcenſis Præſul domnus Bernardus quædam nova fecerunt privilegia , quæ videbantur contraria, quædam contra Cluniacenſis Eccleſiæ privilegia continere. Ut autem domnus Paſchalis II. papa hoc comperit amore domni Patris Hugonis & Cluniacenſium fratrum caritate excitus, ſcriptis ſuis illa contraria , quæ memorata jam dictorum Epiſcoporum privilegia continebant, damnare curavit; & ad hæc damnanda , atque ſimul Romanæ Eccleſiæ negotia peragenda & pertractanda Prænestinum Epiſcopum domnum Milonem , totius Galliæ legatione injuncta , ad Gallias mittere ſtuduit . Idem vero Legatus Cluniacum veniens, certo die inter præfatum Epiſcopum, fratreſque Cluniacenſes placitum denominatum ſtatuit, in quo placito , quicquid ſupradictorum privilegia Epiſcoporum contrarium adverſus Cluniacenſis Eccleſiæ privilegia ſonabant , præcepto Domini Papæ in præſentia Epiſcoporum, quos ſubintitulabimus , & cunctorum qui aderant, excluſit, ac damnavit, Eccleſiæque Cluniacenſis privilegia firmavit, & corroboravit . In hoc quoque placito præmemoratus Æduenſis Epiſcopus N. decreto & litteris domini Papæ Paſchalis II. commonitus , juſtitiaque quam in Eccleſiis ſubnominatis fratres Cluniacenſes

censes habebant exigente, domno patri Hugoni fratribusque Cluniacensibus donavit, concessit, ac laudavit Ecclesiam de Carrellis, & Ecclesias de castro de Lorma, scilicet Ecclesiam S. Albani, & capellam ejusdem castri, Ecclesiamque de Molinis, & Ecclesiam de Trevello. Ecclesiam autem de Moncellis simili modo donavit, similiter concessit & laudavit. Statutum est tamen, ut pro hac ipsa Ecclesia duorum solidorum census annuatim reddatur. De hac iterum eadem Ecclesia hæc convenientia habetur, ut si a Corbiniacensibus monachis fratres Cluniacenses interpellati de rectitudine fuerint, ubi Cluniacenses testificatorem suum poterint habere, non differant in curia memorati Episcopi Æduensis N. justitiam exequi rectitudinis. Omnes etiam Ecclesias quas vel prædecessoris sui domni Aganonis tempore tueantur, vel de quibus donum, vel investituram, aut assensum habuerant, laudavit. Præceptum est quoque domini Papæ Paschalis præcepto, & præfixum, & per præfatum Romanæ sedis Legatum Prænestinæ Episcopum domnum Milonem corroboratum, ut sicut in præfati papæ Paschalis videlicet II. privilegio Cluniaco impertito continetur, tam Ecclesiæ, quam presbyteri Ecclesiarum, & res Cluniacensium universo sine inquietudine liberæ & inviolatæ permaneant. Hæc vero de Vizeliacensi abbatia statuta sunt & præfixa. Statutum est & præceptum, ut Æduensis Episcopus a Vizeliacensi abbate professionem vel obedientiam non exigat, nec abbas ei ullo modo faciat. Fratres vero Vizeliacenses sacros ordines ab ipso suscipient, si tamen Episcopus canonice ordinatus fuerit. Quod si eos ordinare renuerit, a quolibet alio Episcopo canonice ordinato ordinabuntur. Presbyteris quoque qui eidem abbatiæ deserviunt chrisma largietur absque alia retractatione. Anno ab Incarnatione Domini MCIII. Acta sunt hæc apud Massiliam per manum domni Milonis Prænestini Episcopi & S. R. E. sedis legati in præsentia Episcoporum scilicet Matisconensis B. qui tunc cum Episcopatu suo Lugdunensis Archiepiscopi domni Hu. vices agebat, & hujus præfati Æduensis Episcopi N. in præsentia quoque archiepiscopi de Evroic domni Gerardi, & Episcopi de Titfort domni Herberti, & Episcopi Cestrensis domni Roberti, ac Episcopi Belensis domni Poncii, hoc placitum, & has conventiones donorum præfatus Æduensis Episcopus N. sicut in præsentia supradictorum Episcoporum per manum domni M. Cardinalis sæpedicti firmaverat, sic Cluniaci in communi capitulo fratrum firmavit, laudavit, & corroboravit, præsente Vizeliacense Abbate domno Attaldo, domnoque Gaufredo priore claustri, & domno Bernardo Camerario, præsente etiam conventu.

ANNO CHRISTI 1103.

ANNO CHRISTI 110

☞ PRÆFATIO AD SERAPHIN ARCHI PRÆSULEM STRIGONENSEM.

Dei Gratia Seraphin Archi-Præsuli, divinarum igne virtutum ardenti, Albricus quamvis unus ex minimis, tamen servus sanctitatis nuncupatus, in palatio cœlestis contemplationis.

Ex Mansi Tom. II. p. 198.

QUoniam fiduciam talem habemus per Christum ad DEUM, non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex DEO est, cum specialis gratiæ inspiratio mentem tuam cœlestis sapientiæ thesauro ditaverit, & quam plurimis disertis, ad didascalici meriti lucidas contubernii tui officinas, quasi totidem gemmis ornaverit, haud parvum ingenioli mei reformidat rusticitas, dum me, ut ita dicam, elinguem, ac pene totius urbanitatis exortem, jubes, o Præsul! Regalium instituta collationum recolere, vel senatoria totius Regni decreta, jejuna oratione recapitulare. Neque enim ad regalia consilia, me consultricis prudentiæ inculta provexit materies, nec tenuis rei, stantem pro foribus, intromittit despecta pauperies. Quia vero obedientiæ eligo magis operam dare, quam charitati, omnia speranti aliquid denegare: malo etiam ultra vires obtemperando præsumere, quam præsumptuose minime obtemperare. Quamvis enim imperitia mea dictandi non præstet facundiam, charitas tamen obedientiam non negat. Porro, non in hoc opere proprii arbitrii vestigia figo, verum prævios alieni itineris viribus insisto: ob quam videlicet causam, si quid in errabundo vestigio liberius evagatus meus deviaverit calamus, non ambigo, quam facilis apud te sit veniæ locus: quæ res pigram etiam impellit hujus consilii moram. Sed sunt fortasse nonnulli, qui sine rationis circumspectione, idem, unde sermo est, Concilium Vercellinum autumant esse superfluum, minus providi asserentes; antiquis, dicentes, potius priorum insistendum est relatibus: quorum profecto quam frivola, quamque sit inconsulta conjectura, non est supervacuum paulisper commemorare. Quia hi regni detractores magis proprio consulunt arbitrio, quam communiter regni profectui administrando. Nam quis ambigat a sancto Patre nostro Stephano, viro quippe Apostolico, legem populo nostro datam, in quibusdam austeriorem, in quibusdam vero tolerabiliorem, in his quoque intensius vindicantem, atque in aliis remissius indulgentem? nec quemquam tamen absque disciplinæ verbere dimittentem, cum prædestinationis tempus nullum adhuc reum adduxisset fidei sponsorem: nec hoc quidem præter divinæ dispensationis respectum credi nefas est. Nam cum tempore prædicti Regis, universum regnum ejus barbaricis inservierit cultibus, ac rudis, coactusque Christianus, contra commonitorem sanctæ fidei stimulum adhuc recalcitraret, adhuc contra pœnitentialia ultricis virgæ verbera remorderet, operæ pretium fuit, ut sanctæ disciplinæ coactio, infidelibus quidem ad conversionem fidei, sed conversis fieret ad justitiam pœnitentiæ. At Christianissimus Rex noster Colomannus, columbinæ gratiæ simplicitate, cum omni virtutum discretione præditus, postquam vidit adultam fidem perfectæ Religionis robur accepisse, legalis vinculum catenæ cogitavit relaxare prudenter: utpote indignum esse perpendens, si jam spontaneum fidei militem legalis pœnæ timor torqueret, quem nec ipsa mors ab agnitæ jam confessione veritatis absterrere potuisset. Hic nimirum, cum videret propter civilia bella usque ad tempus illius invalescentia, paternis traditionibus jam magna ex parte solutis, Regni Consilium

filium labefactari, curiæ honorem vilescere, timens, ne miles insolens, domesticus tamen virtutis, hospes irrevocabilis fieret iniquitatis: Regni Principibus congregatis, totius senatus consulto, præfati Regis sanctæ memoriæ Stephani legalem textum recensuit; de quo, si rem consideres, nihil comminuit, sed auxit, non tamen quasi fundator, sed superædificator; quatenus primitiva plantaria, salubri veluti responsionis infusione irrigata, percipiant justitiæ incrementa. Et ille quidem destructor fuit infidelium; Iste rectæ conversationis augmentator in justificatione: Ille lorica fidei populum induerat; Iste terrenæ ambitionis superfluenta cingulo justitiæ præcingebat: Ille gladio spiritus verbi Dei perterruit; Iste galea salutis decoravit.

Postremo, hunc uterque Regnum finem rebus imposuit, ut dum debita ultrix pœna filios perditionis consumeret, filios prædestinationis refoveret. Non enim sine causa Rex gladium portat; Dei enim minister est, vindex in iram ejus, qui malum agit: nam Principes non sunt terrori boni operis, sed mali. Quis enim, qui noceat vobis, si boni æmulatores fueritis? Hactenus hæc. Contra supradictos autem hujus Concilii detractores, de singulis capitulis, quæ abs re esse mentiuntur, possem etiam scribendo satisfacere, nisi epistolaris ego sermonis modum excedens, modestiæ tuæ (O Præsulum decus!) aures timuissem fastidire: possunt tamen illa ex his colligi, quæ moderata satis brevitate perscripsi. Verumtamen tu domine, qui in hujus populi linguæ genere minus me promptum consideras, si quid calamus, a susceptæ itineris tramite declinaverit, tua quæso in me benevolentia solita, & supervacua reseces, & imperfecta suppleas, errata corrigas, commode dicta paterna gratia provehas, & antequam in aures prodeant publicas, curæ tuæ digitum dignanter imponas, & quæ tuo duntaxat doctissimo digna constitui examine, tuo etiam judicio a detrahentium muniantur livore.

ANNO CHRISTI 1163.

ANNO CHRISTI 1163.

CONSTITUTIONES ECCLESIASTICÆ

Colomanni Regis Hungariæ.

CAPUT I.

De dote cujuslibet Ecclesiæ per Beatum Stephanum dispositæ.

PLaouit Regi, & communi Concilio, ut dotes cujuslibet possessionis, monasteriis, seu Ecclesiis a Beato Stephano dispositæ, inconvulsæ remaneant.

NOTÆ P. MELCHIORIS INCHOFFERS. J.

COnferatur ex const. S. Steph. c. 1. & 13. Feriebant invidorum oculos, Episcoporum, & Monasteriorum proventus, quos hi e fundis, a S. Stephano assignatis, capiebant, suasere nonnulli, ut aut limites possessionum Rex coarctaret, aut fructus ex iis obvenientes portione certa definiret; sed fulmina illa, quæ in fundationum literis in violatores bonorum Ecclesiasticorum, Sanctus Rex detorsit, homines, lucro potius, quam Ecclesiarum decori intentos, deterruit.

CAPUT II.

De Synodo in unoquoque Episcopatu, Comitibus & Magistratibus celebranda.

QUia populus noster magnis sæpe, tam viæ, quam inopiæ laboribus prægravatus, pro qualibet necessitate curiam regalem adire non potest, bis in anno, id est: in festivitate Apostolorum Philippi & Jacobi, & in octavis Michaelis, Synodum in unoquoque Episcopatu celebrari constituimus: in qua tam Comes, & Comites, quam aliorum magistratuum dignitates, & potestates, ad suum Episcopum conveniat, ad quam quicunque, etiam sine sigillo vocatus, non venerit, reus judicio erit.

NOTÆ.

DUo hic eruimus. Primo: ante hoc statutum causas etiam spirituales in curia regia fuisse examinatas, idque per privilegium Regis Apostolici, quæ postea ad Synodos Episcopales remissæ sunt. Secundo: dictis Synodis semestribus interfuerunt etiam seculares superiores, qui una cum prælatis profana subditorum negotia ventilarunt; quod eo fine factum est, ut præsente Ecclesiastica persona, tenacius pro justitia staretur, & quod nonnunquam evenit, sententiæ juribus Ecclesiarum adversæ prohiberentur.

CAPUT III.

De alienigenis Presbyteris, sine litteris commendatitiis advenientibus.

ALienigena Presbyter, vel Diaconus, commendatitiis literis non recipiatur; qui vero hactenus recepti sunt, si jure venerint, examinentur, quatenus de quibus aliqua aures nostras pulsat infamia, hi ab officio cessent, donec in judicio purgentur, vel de terra eliminentur.

NOTÆ.

COnsulitur vi hujus legis, publicæ disciplinæ, ne mali exempli clerici in Hungariam admittantur, aut ut admissi ejiciantur.

CA-

ANNO CHRISTI 1103.

CAPUT IV. alias V.

De citationibus Presbyterorum.

EPiſcoporum, & Comitum capellani, vel reliquorum, per ſigillum Epiſcopi, quel Archi-Epiſcopi, ad cauſandum cogantur.

CAPUT V. alias VI.

De citationibus Presbyterorum, & Laicerum inter ſe ſe.

SI vero clericus cauſam habet cum laico, per judicis ſigillum laicus cogatur: ſi vero laicus habet cauſam cum clerico, per ſigillum Epiſcopi, vel Archi-Epiſcopi, clericus cogatur; ab eiſque, tanquam judice ſuo, examinentur.

CAPUT VI. alias XIV.

Quod nullus ſecularis Judex clerico det ſigillum.

NUllus præſumat Sæcularis Judex clerico ſigillum dare.

NOTÆ.

CONfirmatur Privilegium Cleri, vi cujus nulla Eccleſiaſtica perſona ad forum ſeculare citetur. Sigillum autem, veteri ad judicium evocandi conſuetudine, dabatur, cum illud judex nudæ chartæ appenſum, per actorem ad reum mittebat, eumque ad audiendam cauſam invitabat.

CAPUT VII. alias XV.

Revocatio omnium donationum, præter donationem S. Stephani.

QUia eo minus videtur valere curia, quo minus ſuppetunt neceſſaria: ne noſtra abundantia nimis ſuperfluat penuria, placuit omnes piſtrinas, præter quas Sanctus Stephanus Rex donaverat, ſolio regali reddere. Quia indignum erat nobis recedentibus, curialem nobiſcum honorem recedere, ubi præſtat nos & venientes copiam honoris invenire.

NOTÆ.

UT neceſſitati, & ſecuritati publicæ conſuleretur, piſtrinæ, vel molæ, præter eas, quas Sanctus Stephanus donarat, ad Cameram Regiam redactæ ſunt: ne quiſque pro libitu faciendæ farinæ, & panis poteſtatem habeat, & miles, aut aula regia, cum bellum gereretur, penuriam patiatur.

CAPUT VIII. alias XVI.

Ablatio piſcinarum Monaſteriis, vel Eccleſiis datarum.

SImiliter decrevimus, piſcinas Monaſteriis, vel Eccleſiæ datas, alias quidem reddere, ſed neceſſarias quotidiano fratrum uſui relinquere, nullas vero, niſi ſuperfluas auferre.

CAPUT IX. alias XVIII.

Quod Sylvæ datæ Eccleſiis non auferantur.

SYlvas Eccleſiis datas, minime auferri concedimus.

CAPUT X. alias XIX.

De terris occupatis colonorum ejectorum.

VEteres coloni ejecti, terram non habentes alibi, ad ſuam revertantur: ſi tamen terra eorum data eſt Monaſteriis, vel Eccleſiis, & ipſi aliam habent, hoc inviolabiliter ita permaneat.

CAPUT XI. alias XXII.

De judicio ferri & aquæ, in quibus locis fieri poſſit.

JUdicium ferri & aquæ in aliqua Eccleſia fieri interdicimus, niſi in ſede Epiſcopi, & majoribus Præpoſituris, ut Poſonii, & Nitriæ.

NOTÆ.

DIcta de judicio ferri, & aquæ in Synodo Szabolchenſi, hoc loco repetenda ſunt. Capitulum iſtud propter abuſus conditum eſt; paſſim enim probam ferri igniti & aquæ ferventis exercebant in reos, judices; dum certi quidam ritus, & loca præſcriberentur. Arguunt aliqui ex eodem Capitulo, Nitrienſem Epiſcopatum ſub hæc tempora nondum extitiſſe, cum Præpoſitura Major dicatur. Sed obſtant argumenta alia; admiſerim tempore Colomani fuiſſe Præpoſituram vel potius Vicariatum Epiſcopi, idque iniquitate bellorum agrum Nitrienſem vaſtantium, quo, Epiſcopatum Nitrienſem, a ſancto Stephano ſeu reſtauratum, ſeu fundatum per intervalla annorum aliquot, cum Epiſcopi dignitate quieviſſe, probaretur.

ANNO CHRISTI 1103.

CAPUT XII. alias XXV.

De decimis tributorum, & vectigalium.

DE tributis autem, & vectigalibus, ſicut Comitibus tertiam partem dari decrevimus, ita decimam quoque Epiſcopis cenſemus; quibus tam novi, quam veteris teſtamenti pagina decimas dandas eſſe proclamant. Incautum igitur, & inconſultum eſt, ſi inſtituta Sanctorum præſumamus infringere, quæ ſumma potius devotione debemus adimplere.

CAPUT XIII. alias XXVI.

ANNO CHRISTI 1103.

De teſtibus confiteri debentibus ante atteſtationem.

SI quis in teſtimonium adductus alicujus, veritatem ſua nititur atteſtatione probare, hujus teſtimonium ſic recipi jubemus, ſi præſertim ſit confeſſus peccata ſua Sacerdotibus: ſi denique contrarium habeatur, & cautela ſit veri teſtimonii per Sacerdotem in confeſſione, & mendacis culpæ redemptio fiat cum poſſeſſione.

NOTÆ.

CONvenit hoc ſtatutum cum illo S. Stephani *Dec. L. 2. c. 3. Teſtes ſint Chriſtum prædicantes.* Quo innuitur, ut teſtes in cauſa aliqua adhibendi ſint Chriſtiani; cui Colomannus illud adjecit ob frequentem hominum nequitiam, (præſertim ob novellam adhuc Chriſtianam religionem apud Hungaros, dum multi Chriſtum mentiti Scythicum animum palliabant) ut teſtes e numero eorum ſint, de quibus Sacerdotum teſtimonium habeatur, quod in ſignum vitæ probæ, peccata ſua confeſſi ſint; alioquin in defectu hujus teſtimonii, merito de virtute, & fide teſtis ſuſpectus eſſe potuit. Optandum foret, ut ſimilis cautela, & delectus teſtium hodiedum vigeret, ne tot perjuria, ob lucellum ſane exiguum, in judiciis invaleſcant.

CAPUT XIV. alias XLVI.

De accuſatione Iſmahelitarum ſecundum ſectas ſuas viventium.

SI quis Iſmahelitas in jejunio, ſeu in comeſtione, porcinæque carnis abſtinentia, vel in ablutione, vel in quolibet ſuæ ſectæ facinore deprehenderit, Iſmahelitæ Regi deputentur, qui vero eos accuſabit, de ſubſtantia eorum partem accipiat.

CAPUT XV. alias XLVII.

De Eccleſiis Iſmahelitarum, & de dotibus earumdem.

UNicuique villæ Iſmahelitarum Eccleſiam ædificare, de eadem villa dotem dare præcipimus, quæ poſtquam ædificata fuerit, media pars villæ Iſmahelitarum emigret, ſicque aut extrinſecus ſedeant, aut quaſi unius moris in domo: mater autem nobiſcum una eademque Chriſti Eccleſia individua unanimiter conſiſtat.

NOTÆ.

ACcreverat Iſmahelitarum numerus. Occupabant illi ſedes habitatore vacuas, & velut in rempublicam confluebant. Quod ipſum a Cumanis poſtea factum vidimus, Hungariam prope omnem inundantibus. Ut igitur Iſmahelitæ ad Sacra Chriſtiana pertrahuntur, aut alio ſe auferre cogantur; ſtatuit S. Synodus, ut in villa, quo ſe Iſmahelitæ recipiunt, ex eorum pecunia, Eccleſia ædificetur, & dotetur: qua parata, qui baptiſmum ſuſcipere voluerint, remaneant unius nempe moris Chriſtiani in Domo Dei: qui noluerint, emigrent, & Chriſtianis locum faciant. Quod autem media pars villæ abire jubeatur, provide ſtatuitur; ne ſcilicet unum in nidum congregati, pertinaciores contra Regis, & Epiſcoporum edicta evadant, & mutuis conſiliis ad ſectam ſuam tuendam, aut machinationes occultas ſe animent, quod hodiedum experitur Eccleſia, ubi ſoli ſectarii ſe continent. Canon iſte locis applicari poſſet, & deberet, ubi Judæi numero, habitatione, & divitiis incolas Chriſtianos excedentes, turpis lucri cauſa a fundorum Dominis proteguntur.

CAPUT XVI. alias XLVIII.

De matrimonio Iſmahelitarum.

ISmahelitarum vero nullus audeat filiam ſuam jungere matrimonio alicujus de gente ſua, ſed noſtra.

CAPUT XVII. alias XLIX.

De eſu carnium porcinarum per Iſmahelitas.

SI quis Iſmahelitarum hoſpites habuerit, vel aliquem in convivium rogaverit, tam ipſe, quam convivæ ejus, de porcina tantum carne veſcantur.

NOTÆ.

LEgibus his Colomanus Iſmahelitas coercere voluit, ut leviori negotio fidelium ſocietati aſſueti, baptiſmum ipſi expetant, & qui in pagano ritu perſeverare decreverunt, pœnis emolliantur. Qua de cauſa, matrimonia prohibuit mulierum Iſmaheliticarum cum aliquo de gente ſua, ſeu cum pagano, juſſitque conjungi Hungaro, vel Chriſtiano. Decretum ſimile legitur in Concilio Toletano XVII. de filiis & filiabus Judæorum, anno 694. celebrato, uti videre eſt apud Binium in notis, N. 8. Tom. 3. Concil. De eſu autem porcinæ carnis, tam Iſmahelitis, quam eorum convivis impoſito, nemo dubitabit id pœnæ loco impoſitum eſſe, ut vel Hungaria abeant, vel libertatem Chriſtianis quoad alimenta conceſſam, Eccleſiæ aggregati amplectantur.

ANNO CHRISTI 1103

CAPUT XVIII. alias L.

De pœnis homicidas retinentium, nec non parricidiis, & aliis.

SI quis homicidia apud Comitem, vel quemlibet inveniatur, per nuncium Episcopi ad pœnitentiam quæratur; quem si mittere renuerit, eadem cum homicida sententia feriatur. Parricidia & cætera, quæ prætitulavimus homicidia, Episcoporum censuris vocare decrevimus, qui juxta qualitatem facinorum, & personarum, prout ipsis visum fuerit, canonice hujusmodi facinus deliberent. Simplicia vero hujusmodi homicidia, ab Archi-Diacono, & Judice seculari judicentur, de quibus & ipsi nonam & decimam partem inter se dispartiant.

ANNO CHRISTI 1103.

NOTÆ.

HOmicida voluntarius juxta S. Steph. l. 2. cap. 16. debebat pendere centum, & decem auri pensas, id est uncias, & secundum institutionem canonum jejunare. Ubi alluditur ad *can. Itaque* 20. *can.* 24. *q.* 3. homicidæ a communione Ecclesiæ per sententiam submoveri jubentur; nisi per pœnitentiæ satisfactionem crimina admissa diluerint. Præsens itaque Colomanni decretum, per nuncium Episcopi, velut ordinarii tunc in causa homicidii Judicis, jubet quæri homicidam ad pœnitentiam, quem si mittere seu comes, seu quisquis alter recusaverit, eadem excommunicationis sententia ipse, & homicida percuti jubentur. Parricidia tamen, & alia qualificata homicidia, ut Assassinia, veneficia, &c. non simpliciter per nuncium, sed simul per censuras Episcoporum, id est: sub pœna incurrendæ ipso facto excommunicationis vocari, citari, & ad tribunal Ecclesiasticum attrahi debere constituitur: ut ita juxta qualitatem facinorum & personarum major, aut minor pœnitentia, canonice, seu juxta canones Ecclesiæ, volentibus se emendare imponatur; contumaces vero a communione fidelium separentur. Simplicia vero homicidia Archi-Diaconi, & judicis secularis foro attribuuntur, & eisdem pro impenso labore nona, & decima pars mulctæ pecuniariæ jam dictæ, seu centum & decem pensarum auri, ab homicida solvendarum conceditur.

Verum antiquata sunt hæc jura nostra; & in homicidas deliberatos pœna capitis statuta est, *Matth. I. Decr. III. art. XXVII. Ulad. Dec. I. art. LXXXII. & aliis*. Parricidæ vero, pœna notæ infidelitatis, seu amissione capitis & bonorum feriuntur, *Dec. Tri. par. I. tit. 14. & par. 2. tit. 43.* quamquam deinde, *anni 1723. art. II.* sola pœna capitis, cum, vel sine exasperatione, iisdem infligi jubeatur.

CAPUT XIX. alias LVIII.

De mulieribus partum suum necantibus.

MUlieres, partum suum necantes, Archi-Diacono allatæ pœnitentiam agant.

NOTÆ.

EX Decreto *anni 1723. art. II.* pœna capitis constituta est; quamvis Ecclesiastico judicio, eoque mitiori in eas actum fuerit per Archi-Diacones, tempore primorum Regum. Vide, quæ sequentur.

CAPUT XX. alias LIX.

De raptu mulierum.

RAptus mulierum, Episcopus, seu Archi-Diaconus dijudicet.

NOTÆ.

SAncti Stephani statutum erat, *Lib. 2. cap. 25.* ut puella rapta *parentibus reddatur, & raptor solvat decem juvencos pro raptu, licet postea reconcilietur parentibus puellæ. Si vero raptor pauper fuerit* componatur, seu exolvatur pœna *raptus, quinque bobus*. Quia vero hoc in capite, in causa raptus nullus judex constituitur: hinc in hac Synodo decernitur, ut ejusmodi causæ velut matrimonium directe, vel indirecte concernentes, in foro Ecclesiastico judicentur, & illic cognoscatur, an & quomodo inter ejusmodi personas, si præcipue matrimonii ineundi causa raptus contigit, illud coalescere possit, secundum canones, qui tum vigebant; quos vide in Decreto Gratiani caus. 36. q. 2. præsertim vero *can.* 4. 9. *& seq.* quibus interdicebatur inter raptorem & raptam matrimonium, quamvis valide illud contrahi non potuerit.

Hodie autem obtinet etiam in sacris Tribunalibus Hungariæ, *Conc. Trid. Sess.24. de Matrim. cap. 6.* ubi inter raptorem & raptam, quamdiu in potestate raptoris manserit, nullum posse consistere matrimonium decernitur: & raptori variæ pœnæ dictantur. Lex porro S. Stephani in usu non est.

CAPUT XXI. alias LX.

De maleficis.

MAlefici, per nuncium Archi-Diaconi & Comitis inventi, dijudicentur.

NOTÆ.

MAleficiati a Canonistis vocantur, qui vel ex maleficio, seu ope dæmonis, vel ex malitia hominum, naturali id medio efficientium, sunt inhabiles effecti ad copulam sive viri, sive fœminæ de quibus multi agunt in jus Canon. commentantes in titulo *de Frigidis & maleficiatis* Malefici vero sunt, qui maleficium isthoc efficiunt. Et de his lex præsens loqui videtur: ut ex sequenti, & præcedenti capite colligitur, juberque maleficos judicari per Archi-Diaconum, & Comitem, seu supremum Provinciæ Præfectum, & per eorum nuncium in jus vocari. Nec male: cum etiam crimen magiæ, & sortilegii, de jure canonum, mixti fori sit: *arg. c. contra Idolorum 10. caus. 26. q. 5.* Alias maleficium in genere, est vis nocendi aliis ex pacto. & cooperatione dœmonis: de quo moralistæ in præceptis primæ Tabulæ, Canonistæ vero in Titul. *de Sortilegiis* agere solent. Hodie maleficia omnia in foro seculari apud Hungaros judicantur, *arg. Mat. Decr. I. art. 3. & anni 1647. art. 16.*

CAPUT XXII. alias LXI.

De adulteris.

ADulteri Episcopo vel Archi-Diacono adducti, debitis pœnarum judiciis deputentur.

NOTÆ

NOTÆ.

ANNO CHRISTI 1103.

NOcandum : ex adulterio dupliciter agi posse , nempe *civiliter* , *& criminaliter* . Videatur Schmaltzgru : *Tit. de adulteriis & stupro n.66. & seqq.* qui hæc pluribus . Dum præsens Colomanni & Synodi constitutio jubet adulteros ad Episcopum , vel Archi-Diaconum adduci , actionem non criminaliter , sed civiliter intentatam supponit , & idcirco subjungit ; eosdem debitis pœnarum judiciis esse deputandos : conformiter scilicet ad S. Ladislai *Lib.* 1. *cap.* 20. ubi adulteris pœnitentia juxta canonum instituta imperatur . Confirmatur id *Decret. Colomann. Lib.* 2. *Cap.* 28. Divortium pariter a thoro , parti innocenti utrobique liberum permittitur . Adulteræ tamen ad petitionem mariti extremum supplicium statutum . *Trip. Decr. P. I. tit.* 105. Quæ lex hodiedum viget . De adulteris vero in loco delicti deprehensis , etiam per non privilegiatos puniendis , videatur Decret. *Trip. part.* 3. *tit.* 32. Si ob adulterium agatur ad divortium , vel correctionem , causa forum spirituale respicit , *Math. Decr.* 1. *art.* 3. Si ad pœnam corporalem , vel pecuniariam ; forum seculare , *arg. cit. art.* 3. Et anni 1647. *art.* 16.

CAPUT XXIII. alias LXV.

De comitibus & militibus potestatem Ecclesiæ sibi vindicantibus.

NUllus comitum vel militum in Ecclesia præsumat sibi vendicare potestatem, præter solum Episcopum.

NOTÆ.

NOn intelligitur hoc Canone solum jus patronatus , aut præsentandi , nec sola Ecclesia , aut locus sacer Divino cultui deputatus , quem Domini terrestres , nescio an satis tute , ablatis etiam clavibus , dum commodum iis videtur , aperiunt , aut claudunt : sed ipse etiam minister parochus , aut curatus ; imo bona , & reditus Ecclesiæ , quos aliquando sine causa , iidem domini fundorum , pagi , oppidi , castelli , prætextu melioris curæ ad se recipiunt , suo peculio commiscent , & domum Dei necessariis destituunt , nihil proficiente sollicitudine Episcoporum in repetendis Ecclesiæ proventibus . Hæc potestas inhibetur , utpote vetita seculari personæ , Lege etiam Divina . Causæ item cognitio in asylantibus , sepultura in loco sacro , suspensio , ut mos apud Hungaros invaluit , armorum gentilitiorum , si qui belli occubuere &c.

CAPUT XXIV. alias LXVI.

De personis Ecclesiasticis decimas persolventibus.

PResbyteri, & Abbates, seu cujuslibet personæ dignitatis, Ecclesiæ decimationem persolvant, in cujus territorio agriculturam exercent, aut vindemiant.

NOTÆ.

LEx ista explicanda est ad mentem art. 96. anni 1563. Ibi : Nobiles de vineis suis in propria eorum terra adjacentibus , nullas decimas solvere teneantur : sed de iis , quas non in proprio eorum fundo , verum in aliis promontoriis habent , habuerintve , & de illis domino promontorii jus montanum vel nonam solverint; Prælatis quoque , & Ecclesiasticis personis decimas solvere sint obligati . Item renovatur art. 95. anni 1647. &c. proinde , si in talibus territoriis agriculturam aut vindemiam faciant , etiam Ecclesiastici , alias privilegio nobilium gaudentes , decimas hodie etiam pendunt .

CAPUT XXV. alias LXVII.

De Bigamis Presbyteris.

BIgami & viduarum , vel repudiatarum mariti a conjugiis cessent illicitis , vel a cleri excludantur consortiis . *Vide Syn. Szabolcbens.*

CAPUT XXVI. alias LXVIII.

De celebrationibus Missarum.

MIssa non celebretur , nisi consecratis in locis , nisi causa necessitatis aliqua existente , & tunc in tentorio , sive alio mundo loco : sed viæ tantum , ac itineri hæc vacet necessitas , non venationi ; nec sine tabula itineraria .

NOTÆ.

TAbulam itinerariam , intellige altare portatile , vel altare viaticum.

CAPUT XXVII. alias LXIX.

De reliquiis Sanctorum.

REliquiæ Sanctorum per viam non portentur, nisi a bono, & Religioso Clerico.

NUllus qui Clericus æstimatur , vestibus utatur Laicalibus, utpote fisso pelliceo , vel tunica sparsa , manica rubra , stragula , vel viridi chlamyde , caliga , seu joppa ; calceo picto , vel sericata camisia quoque, & tunica, & serico in pectore non consuantur, sed nodis, vel fibulis collum amplectentur inserendum.

CAPUT XXVIII. alias LXX.

De vestibus Clericorum.

NOTÆ.

UT Clerici in sacris constituti , & beneficiati , etiamsi minoribus solum ordinibus initiati sint , vestem , & tonsuram Clericalem deferant : præcipitur , *c. Clerici 15. de vita & honestate Clericorum . Et Clem. 2. eo-*

dem ; nec non *Trident. Seff. 14. cap. 6. de refor.* ubi additur ratio : ut per decentiam habitus extrinſeci, morum honeſtatem intrinſecam oſtendant. Quibus locis graviſſimæ pœnæ in contrarium facientes ſtatuuntur. Et quamvis veſtis Clericorum maxime conformanda ſit conſuetudini, & uſui cujuſque regionis per *Can. Si quis Virorum 15. diſt.* 30. præcipitur tamen in Concil. Lateran. ſub Innoc. III. cap. 3. & refertur, *C Clerici 15. de vita & hon. Cler.* ne Clerici utantur veſte virgata, vel partita, hoc eſt; diverſos colores, aut flores panno intextos, vel per artem ſuper inductos habeant; neque pannis rubeis, aut viridibus, minus vero *caliga ſeu joppa*, id eſt femorali verſicolore, aut a cæruleo, vel nigro abludente, &c. Memini hanc rationem veſtium ad dignoſcendos gradus dignitatum Eccleſiaſticarum ſub Emin. & Sereniſſ. S. R. E. Card. & A. E. Strigo. Chriſtiano Aug. Duce Saxoniæ circa annum 1713. typis editam fuiſſe.

ANNO CHRISTI 1103.

ANNO CHRISTI 1103.

CAPUT XXIX. alias LXXI.

De quatuor temporibus.

QUatuor tempora in ſuis, ut hactenus mos fuit, locis celebrentur.

CAPUT XXX. alias LXXII.

De officio Sanctæ Trinitatis.

OFficium de Sancta Trinitate, poſt octavas Pentecoſtes celebretur.

CAPUT XXXI.

De ſepulturis Chriſtianorum.

SEpultura Chriſtianorum non niſi in atriis Eccleſiarum fiat.

EX LIBRO SECUNDO DECRETORUM COLOMANI.

CAPUT I. alias IV.

De degradatione Bigamorum.

SI quis Bigamus propter uxorem Divinum officium reliquerit, omni Eccleſiaſtica dignitate privetur, & inter Laicos deputetur.

NOTÆ.

BIgami hi Presbyteri ad tempus tolerati ſunt, donec aliud ſtatueretur in Hungaria. Loquitur enim ſolum de iis, qui ante ſuſceptos SS. ordines uxores habuerunt, eaſque retinuerunt, non ſervata continentia, ut ſi propter conjuges officiis ſuis, & muneri Eccleſiaſtico non ſatisfacerent, ab altaris miniſterio removeantur.

CAPUT II. alias V.

De decimis populorum, & ſervorum denariis.

DEcretum eſt in ſancta Synodo ab omnibus Epiſcopis, ut populus S. Eccleſiæ decimas omnes, quas poſſident, ſervi vero Eccleſiæ, parochiano Presbytero tres denarios impendant (*a*).

(*a*) Lego ad ann. 1205. querelas Gulielmo A. E. Strig. factas, *de non præſtito denario ſervili in Kalend. Jan.* Muſ. Hiſ.

CAPUT III. alias VI.

De notis infidelitatis.

EX authoritate Apoſtoli, pro Regis noſtri ſalute, & Regni ejus ſtabilitate, in omnibus quotidie Eccleſiis orando, cenſemus, & diſtincte præcipimus, ut ſi quis contra Regis ſalutem, & dignitatem quolibet modo aliquid conſpiraverit, aut conſpirare aliquid tentaverit, ſeu tentari ſciens conſenſerit, anathematizetur, & omnium fidelium communione privetur: ut ſi quis hujuſmodi aliquem noverit, & probare valens, non indicaverit, prædictæ damnationi ſubjaceat.

NOTÆ.

POEna excommunicationis inter fideles, merito graviſſima eſſe cenſetur: unde etiam ad coercendum graviſſimum in republica crimen ſeditionis, aut rebellionis quondam adhibita eſt. Porro, ante tempora Sancti Stephani ſimilis pœna contra rebelles conſtituta eſt. Sic anno Domini 847. Concilium Rhemenſe in Gallia ſequentem Canonem ſancivit: Statuimus, atque authoritate Eccleſiaſtica confirmamus, eos, qui contra Regem, vel Eccleſiaſticas dignitates, ſive reipublicæ poteſtates, in unoquoque ordine legitima diſpoſitione conſtitutas, conſp rationes rebellionis & repugnantiæ faciunt, a communione & conſortio Catholicorum, veram pacem amantium, ſubmovendos, & niſi per pœnitentiam, & emendationem paci ſe Eccleſiaſticæ incorporaverint, ab omnibus filiis pacis ſancimus extorres. Binius Tom. 3. Con. p. 633. Adhibuere iteratis vicibus hoc remedium ad componendos motus domeſticos Primates noſtri; viſum tamen eſt, exempla quæ habemus, reticere potius, quam refricare.

CAPUT IV. alias IX.

ANNO CHRISTI 1103.

De privatione Bigamorum Presbyterorum & eorum beneficiis.

UT clerici bigami, & viduarum, aut repudiatarum mariti, temporalibus Ecclesiæ beneficiis, & cunctis dignitatibus Ecclesiasticis priventur. Nullus Episcopus aliquem promoveat clericorum ad Diaconatum, & ultra, nisi prius continentiam voverit, & si uxorem habuerit, ex ejus fiat consensu, idem promittentis.

ANNO CHRISTI 1103.

NOTÆ.

CONfer hic lucis causa ea, quæ habet Alexander III. in Conc. Pateran. ann. Domini 1180. celebrato, Part. 5. cap. 6. & 7. ex epist. ejusdem ad Archi-Episc. Strigon. & Colocen. (non Colonien. ut vulgo habetur) collat. Decretal. lib. 3. Tit. 32. de conv. conjugat. cap. 5. & 6. Ex varia autem vetustorum lectione observatur, seculis antiquioribus, & pietate fœcundioribus, consensum uxoris cum promissione continentiæ ad hoc, ut maritus ad majores sacros ordines promoveri posset, non fuisse aliqua lege scripta requisitum, sed ut plurimum, ultro eam, & sponte talem dedisse consensum cum voto continentiæ junctum (qualis erat etiam Terasia S. Paulini Episcopi Nolani conjux, alioquin, si quando repertæ sunt aliquæ, ea in re vocationi, & proposito virorum suorum contrariæ, & refractariæ, h. e. quæ noluerunt a thoro, & carnali commercio maritorum suorum se se separare, censuræ Ecclesiasticæ fuerunt subjectæ, ut colligere possumus ex tertio Canone Concilii Arelatensis II. in quo hæc verba leguntur: *si quis Clericus a gradu Diaconatus* (h. e. inde a Diaconatu inclusive in majoribus sacri Mysterii gradibus constitutus: *in solatio suo mulierem, præter aviam, matrem, sororem, filiam, neptem, vel conversam uxorem, secum habere præsumpserit, a communione alienus habeatur. Par quoque & mulierem* (*si se separare noluerit*) *pœna percellat.*

Per conversam uxorem, quæ, & qualis hic intelligatur, norunt eruditi: conversi enim conjugati speciali quadam ratione illi (& illæ) dicebantur: qui promissione, & professione continentiæ ab actu venereo, testabantur jam se se plenius mundo renunciasse, & arctius Divino servitio addixisse, ac per hoc statum priorem mutasse. Vidimus in allato Canone, quod mulier præter hic exceptas quasdam propinquas, etiamsi esset uxor non conversa (sensu explicato) penitus arcetur a clerici jam Diaconi, vel supra Diaconatum constituti contubernio, ac solatio, & quidem sub pœna exclusionis a sacra communione, si se a tali clerico non separaret. Certe verba illa, *si se separare noluerit*, non minus tangunt non conversam (seu non promittentem continentiam) quam aliam mulierem, non exceptam. Hinc sunt illa etiam veterum SS. Patrum, Ecclesiæ Africanæ & Occidentalis statuta, quibus absque ulla insinuatione consensus uxoris) simpliciter injungitur Episcopis, Presbyteris, & Diaconis, ut se se ab uxoribus etiam legitimis abstineant: salva tamen provisione de iisdem. Et Sanctus Leo I. Papa diserte scribit de altaris Ministris, seu Diaconis, deque Episcopis, & Presbyteris: quod *cum essent laici, sive lectores, licite & uxores ducere & filios procreare potuerunt, sed cum ad prædictos pervenerunt gradus, cœpit illis non licere quod licuit. Unde*, inquit, *ut de carnali fiat spirituale conjugium, oportet eos suas dimittere uxores, & quasi non habeant, sic habere; quo & salva sit charitas, & cessent opera nuptiarum.* Hæc & similia veterum dicta, satis docent virum ad majores sacri ordinis gradus vocatum, non dependisse olim a consensu mulieris, num velit se continere; sed mulierem debuisse ex vi canonum vocationi & muneri sui mariti se accommodare: alioqui non effugit censuram Ecclesiasticam. Ad objectionem autem, quæ hic necti posset, facile responderetur, si collectionis scopus digressum pateretur.

CAPUT V. alias X.

De servitio conjugatorum Presbyterorum.

NUllus conjugatus Presbyter, aut Diaconus altari deserviat, nisi prius uxori concedenti, & continentiam voventi, locum separatim, & necessaria vitæ temporalis provideat, ut secundum Apostolum habentem, quasi non habentem se esse intelligat.

NOTÆ.

OBservemus tamen tum ex hoc, tum ex præcedenti statuto, Sub-Diaconis nondum adhuc tempore Colomanni interdictum fuisse conjugium, vel usum conjugii in Hungaria; utrobique enim Sub-Diaconi non minus, quam alii minoris gradus clerici a prohibitione illa excluduntur: idque ob frequentiores migrationes ad Hungariam clericorum ex orientali Ecclesia. Tametsi in Ecclesia latina jam dudum antea, præsertim inde a tempore Sancti Gregorii Magni, Sub-Diaconi, hac in re, eadem lege cum aliis clericis altioris gradus tenebantur. Notare etiam possumus, ex proximo statuto, Presbyteros, & Diaconos aliquos dicto tempore in Hungaria, & in ipso etiam conjugio sacrum habuisse ordinem, sive ante ordinem duxerint uxores, sive post acceptum. Conjugatos etiam Presbytero, & conjugato Diacono hic interdicitur, ne sine dicta conditione altari deserviant. Qua occasione uxores etiam ipsorum legitimæ esse agnoscuntur, sive ante, sive post acceptum ordinem sacrum fuerint ductæ. Id enim indicatur per hoc, quod non abjici, sed consensu earum de continentia accepto, sustentari jubentur.

CAPUT VI. alias XII.

De clericis concubinariis.

SI Presbyter altari deserviens concubinam habuerit, illa auferatur; ipse vero juxta præceptum Episcopi, fructu peracto pœnitentiæ, ad administrandum altari restituatur, & Ecclesiæ: ut a villa, in qua est Ecclesia, ab Ecclesia longius non recedat: quod si recesserit, decem pensas persolvat & redeat.

NOTÆ.

PRæter pœnas, contra Clericos concubinarios in plurimis conciliis constitutas, statuitur, ut Parochi a loco Parochiæ negotiorum causa non abeant sine scitu Episcopi, aut constituti ab eo Superioris; idque ideo, ne occurrente necessitate infantes, aut infirmi periculum animarum adeant.

ANNO CHRISTI 1103.

CAPUT VII. alias XIII.

De venditionibus in diebus festis.

SI quis festo vendiderit, pretium acceptum quadruplo restituat, ipse vero pœnitentiæ subjaceat. ANNO CHRISTI 1103.

NOTÆ.

EXtra hunc Canonem plura jam de observatione festorum statuta meminimus, restitutio in quadruplum ad ærarium publicum confertur, cujus duæ partes assignatæ erant Ecclesiæ.

CAPUT VIII. alia XIV.

De non celebrantibus festivitates.

SI quis descriptas festivitates non celebraverit, sic judicetur in eum; ut si liber est, tribus diebus pœniteat, si servus, septem plagis mulctetur.

NOTÆ.

EXistimo, quod lex eas festivitates celebrari jubeat, quas Synodus Szabolchensis sub Sancto Ladislao recitat.

CAPUT IX.

De dispensatione conjugali in facie Ecclesiæ fienda.

DE desponsatione conjugali in facie Ecclesiæ, placuit sanctæ Synodo, ut omnis conjugalis desponsatio, in conspectu Ecclesiæ præsente sacerdote, coram idoneis testibus, aliquo signo subarrhationis, & consensu utriusque fieret, aliter non conjugium, sed opus fornicationis reputetur.

NOTÆ.

MUlti ex hoc capite conjiciunt, matrimonia clandestina in Hungaria, jam ante SS. Concil. Trident. prohibita fuisse: alii ea de causa canonem insertum dicunt, ut conjugia Christianorum cum paganis, quorum non pauci in Hungaria, vivente Colomanno, supererant, rescinderentur.

ANNO CHRISTI 1104.

CONCILIUM TRECENSE,

ANNO CHRISTI 1104.

SUB PASCHALI SECUNDO PRIMUM.

In causa Silvanectensis episcopi de simonia per calumniam accusati, habitum anno Christi MCIV.

HOc concilium per Richardum legatum actitatum fuit, de quo apud Ivonem mentio habetur in epistola ad Paschalem papam data, in qua causam Silvanectensis episcopi in eo tractatam esse testatur his verbis. Novimus enim præteritis annis, cum dominus Richardus Albanensis episcopus apostolica legatione fungeretur, quia Trecis ab eodem legato concilium celebratum est, in quo a malevolis & æmulis personis crimen venditionis sacrorum ordinum eidem episcopo (*Huberto Silvanectensi*) objectum est. Sed propter insufficientiam accusantium personarum, consentientibus in hoc episcopis, minime probatum est: sed prædictus episcopus tanti criminis infamiam cupiens evitare, ad arbitrium legati vestri, sicut testantur qui adfuerunt, spontaneus de objecto crimine se purgavit, & innocentiam suam jurejurando comprobavit.

* *Abbatem Novigentinum.*

*In hoc eodem concilio sub legato Richardo celebrato creatum fuisse Godefridum * virum sanctitate conspicuum episcopum Ambianensem: qui res ab eo præclare gestas quas vidit, vel ab his qui viderunt accepit, & quam exacte atque fideliter conscripsit, narrat Nicolaus monachus Suessionensis:* Eodem, *inquit*, tempore (*quo electio facta est*) Richardus cardinalis & apostolicæ sedis legatus apud Trecenses celeberrimum habuit conventum episcoporum, abbatum, & Galliarum procerum. Eo igitur se Ambianorum legati conferunt, suo proponunt se pastore orbatos, unanimiter a clero & populo electum asserunt Godefridum, rege quoque assentiente. Tum vero omnes qui in eo conventu Godefridum noverant, Christum summopere collaudarunt. Sed ille interim fugam meditabatur (*aderat enim ibi ut abbas cum cæteris.*) At vero interceptus, jubente cardinali & episcopis in medium eorum adducitur, cunctis acclamantibus dignum eum fore ecclesiæ ministrum, strenuum dispensatorem; beatum futurum populum, qui talem sit pastorem habiturus. *Hæc de electione ejus in concilio illo Trecensi confirmata.*

ADDITIO GABR. COSSARTII S. J.

Chronicon S. Petri vivi Senonensis: Anno, *inquit*, * MCV. tenuit concilium apud Trecas Richardus Albaniæ episcopus, v. Kal. April. In quo concilio recitatum & confirmatum fuit privilegium S. Petri ab omnibus considentibus in ipso concilio. Illic quoque abbas Arnaldus deponere fecit Gausbertum quemdam decanum Mauriacensem, præceptis ejus inobedientem & rebellem & Casæ Dei monachum: & misit ibi decanum de suis monachis, nomine Petrum de S. Balderio. * *Cor.* 1104.

PRI-

ANNO CHRISTI 1101.

PRIVILEGIUM ECCLESIÆ

S. Petri Trecensis recitatum & confirmatum in concilio Trecensi.

Nic. Cauzacii ompluario.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Ego Hugo comes Dei gratia Trecensis, post vulnerum meorum nimis difficilium afflictionem, & eorumdem Deo medicante evasionem : perpendens me in pluribus divinam gratiam offendisse, pœnamque prædictam peccatis meis exigentibus me juste promeritum, attendens longe majorem promeruisse: de collato mihi beneficio a Domini benignitate, videlicet de reddita mihi sanitate, proposui in conferendis beneficiis aliquibus ecclesiis Domino gratias reddere. Et quia bonum desiderium lætus debet comitari exitus, testante B. Augustino, qui Dominum orat ut bonis principiis meliores adjungantur exitus : quod in interiori meo votis disposueram, exhibui effectibus. Dedi igitur ecclesiæ Trecensi B. Petri & S. Salvatoris libertatem domorum canonicorum, videlicet ut nemo præsumat deinceps eas violare, propter furem ibi repertum, nec aliquo modo extrahere ipsum, sed liberum permittere in manu atque nutu canonicorum: nec mensuram vini sive annonæ quamvis falsam accipere ibidem; neque inde extrahere aliquid violentia, nec etiam fugitivum aliquem; nec omnino a canonicis pro re aliqua, neque a domibus eorum, exigere aliquam consuetudinem. Servientes etiam, qui vivent de proprio victu canonicorum, ita liberos efficio, ut etiamsi mercatores fuerint, nullam mihi prorsus vel meis faciant consuetudinem, & nullum pro mercatura solvant teloneum. Quod si forte clamor fiat de aliquibus prædictorum servientium, nemini respondeant neque in jus veniant nisi ammonitione canonicorum. Quid plura? Nullum prorsus mihi vel meis faciant servitium. Præterea tres servientes, qui custodiunt commune bonum canonicorum, videlicet Cellarius, & Grenetarius, atque Major, eadem libertate, quæ data est prædictis servientibus, a me donantur: & de quocumque officio vivant, nullum teloneum, nulla prorsus consuetudo, mihi vel meis ab eis persolvatur. Decimam etiam mei telonei hujus civitatis, sudradictis præbeo canonicis ad constituendum aliquid in ecclesia B. Petri & S. Salvatoris: hac conditione, ut nihil inde redigere ad proprios usus liceat episcopo sive canonicis. Hujus rei testes sunt Milo episcopus, Raynaldus præpositus: Girardus, Petrus, Goscelinus, Drogo, Anselmus, archidiaconi: Golfredus dapifer, Guido de Wangeruco, Galcherius de Firmitate, Andreas de Baldamento, Pontius de Mareyo. Actum Trecis anno 1104. ab Incarnat. Dom. IV. Non. April. indict. XII. Residente Richardo cardinali in supradicta ecclesia in synodo; præsente Manasse Remensi archiepiscopo, Manasse Suessionensi episcopo, Hugone Catalaunensi episcopo, & multis aliis comprovincialibus episcopis. Præsente etiam Daimberto Senonensi archiepiscopo, Ivone Carnotensi episcopo, Joanne Aurelianensi episcopo, & multis aliis comprovincialibus episcopis. Præsente quoque Radulpho Turonensi archiepiscopo, Marbodo Redonensi episcopo, & multis aliis comprovincialibus episcopis : regnante Philippo Francorum rege, Milone urbis Trecorum episcopo existente, Hugone ejusdem comitatum obtinente

G. C. Binominis fuit qui hanc concessionem probavit Trecensis episcopus. Hic enim & in aliis quibusdam actis Milo, sæpius Philippus vocatur.

ANNO CHRISTI 1104.

PRIVILEGIUM MOLISMENSE

Recitatum, & confirmatum in collegio Trecensi.

EGo Hugo comes Campaniæ, comitis Theobaudi filius, notum fieri volo omnibus sanctæ ecclesiæ fidelibus, quod excellentiori usus consilio, ampliare & honorare de meis propriis retinentiis Molismensem, quæ in honore beatæ Mariæ semper Virginis fundata est, proposui ecclesiam: credens & certissime sciens, tanto me in cœlestibus partem habere potiorem, quanto eandem B. Mariam interventricem præmittere procuravero meliorem. Trado igitur, &c. *donat villam Rumiliacum, & alia quædam. Additque*:

Ex Tomo IV. Spicilegii.

Huic concessioni meæ assensum præbuit dominus meus Manasses Remensis archiepiscopus cum clero suo, super his quæ ad eum pertinebant exoratus supplicationibus meis. Acta sunt hæc apud Trecas quinto Nonas April. anno ab Incarnat. Domini MCIV. Indict. XII. Epacta XXII. Concurrente v. in sede Romana vicem apostolicam gerente domino papa Paschali, Richardo Albanensi episcopo apostolicæ sedis legato, de negotiis ecclesiasticis in generali concilio Trecis tractante, Philippo episcopo ejusdem ecclesiæ præsidente, Francorum regnum Philippo & filio ejus Ludovico regente, Hugone comite filio Theobaudi Campaniæ comitatum pacifice Dei gratia retinente, cujus largitione præscriptarum rerum donatio concessa, auctoritate corroborata, petitione in ecclesia Trecensi coram omni synodo recitata, a præfato Richardo cardinali approbata, & a concedentibus archiepiscopis, episcopis, & abbatibus collaudata, immo tam clericorum, quam laicorum judicio est generaliter confirmata. De quibus aliquos nominamus, & ad corroborationem hujus chartulæ hic inscribendos judicavimus.

Daimbertus archiepiscopus Senonensis, Rodulfus Turonensis, Ivo episcopus Carnotensis, Humbaudus Antisiodorensis, Herveus Nivernensis, Marbodus Rhedonensis, Rotbertus Lingonensis, Norgandus Eduensis, Hugo Catalaunensis, Philippus Trecensis, Rainaudus præpositus, Girardus, Goscelinus, & Drogo archidiaconi, & cæteri ejusdem ecclesiæ canonici. Abbates hi interfuerunt, Ilgondus Majoris monasterii abbas, Lambertus Tultariensis, Rodulfus S. Petri insulæ Germanicæ, Otto Arremarensis.

G. C. Quod annum MCV. huic concilio adscribit chronicon Senonense, emendandum esse, ac substituendum MCIV. constat : tum ex utriusque Hugonis litteris, in quibus hic notatur annus, & indict. XII. illi respondens : immo & in Molismensi donatione, Epacta eidem anno congruens : tum ex Ivonis Carnotensis ep. CXLI. qua Ricardo sedis apostolicæ legato ad Trecense concilium vocanti, respondet tutum sibi quidem iter non esse, *regis odium jam per decennium toleranti*. Philippo autem regi tum invisus esse Ivo cœpit, cum invitanti ad comitatum scripsit epistol. illam XXVII. sane liberrimam, qua recusat parere, illicitas ejus nuptias causatus. Ibat tum Philippus, ut docet eadem Ivonis epistola, *ad placitum quod futurum erat inter Anglorum regem & comitem Normannorum*, quem congressum mediæ quadragesimæ anni MXCIV. rerum Anglicarum scriptores attribuunt. Jam subducamus. Anno MXCIV. Ivo principis offensionem incurrit. Igitur annus ille, cujus initio scribebat liberum sibi vix futurum iter ad Trecense concilium, quod regis odium jam per decennium toleraret, annus erat MCIV.

CON

ANNO CHRISTI 1104.

CONCILIUM ROMANUM

In quo Bruno Trevirensis Archiepiscopus abdicatis insulis iterum decoratus est.

Ex P. Pagi ad An. Chr. 1104. n. 5.

EGilberto *Archiepiscopo Trevirensi Nonis Septembris anni* 1001. *demortuo Trevirenses ab Henrico IV. Imp. petiere sibi dari episcopum, & consentientibus civibus, Bruno Francus natione ordinatus est Idus Januarii anni* 1102. *& Trevirim venit die Purificationis S. Dei genitricis, uti refert Auctor Anonymus hist. Treviren. Tom.* 12. *Spicil. Dacheriani ex Cod. MS. S. Cornelii Compendiensis, qui postea Concilium hoc anno Romæ celebratum, & a Labbeo Tom. X. Concil. prætermissum his verbis narrat:* Anno ordinationis suæ tertio mense Martio Romam profectus Apostolorum gratia, & percipiendæ benedictionis magistri causa, invenit Dominum Paschalem Papam universali synodo præsidentem, Papatus sui jam annum octavum (*legendum*, annum quintum) agentem, a quo honorifice susceptus est, utpote Belgicæ Galliæ primæ metropolis Præsul magnificus &c. Sed quoniam episcopalia, annulum videlicet & baculum per manum laicam susceperisset, atque quia ecclesias dedicasset, & Clericos necdum Pallium consecutus promovisset, multum aspere correptus est, & decernente Episcoporum ibi congregatorum concilio Pontificatus officium deposuit, quod tamen ipsis intervenientibus, quia discretio ejus & prudentia officio & tempori congruens erat, & post triduum, non sine admissorum pœnitentia recuperavit; injuncta ei pœnitentia est, ut quotiens in spatio trium annorum proximorum Missarum solemnia celebraret, Dalmaticis non uteretur: quod ipse humiliter implevit. Deinde accepta tam Apostolici, quam totius synodi benedictione, Pallii honore donatus cum gaudio remeavit. *Vivebat hoc tempore Anonymus iste, ut ipsemet indicat ad an.* 1122. *quo historiam suam absolvit. Idem brevius refert Brouverus in Annal. Trevir. l.* 13. *ex alio Chronico MS. Trevirensi, in quo etiam dicitur Concilium istud Romanum anno tertio sedis Brunonis congregatum esse, ideoque annus Pontificatus Paschalis II. Papæ recte a nobis emendatus.*

CONCILIUM LATERANENSE,

In quo excommunicati investiturarum fautores in Anglia VII. Kal. Aprilis anno domini MCIV.

CConcil'um *hoc ne ignoremus facit epistola Paschalis papæ ad S. Anselmum, quæ supra extat, num. centesima.* In concilio nuper habito *inquit Paschalis*, ex communi fratrum & coepiscoporum sententia deliberatum est, & regis consiliarios, qui ad investituræ flagitium illum impellunt, & eos qui ab eo investiti sunt, ab ecclesiæ liminibus repellendos: quia de libera facere conantur ancillam. Quam nimirum sententiam nos sancti Spiritus judicio in comitem de Mellento & ejus complices promulgavimus: & eandem ipsam, in eos qui investiti sunt a rege, ejusdem sancti Spiritus judicio confirmamus.

Observatio P. Antonii Pagi ad An. Chr. 1105. n. 4. & seq.

Concilium II. Lateranense Paschali II. sedente habitum Labbeus Tom. X. Concil. & Alfordus in Annal. Eccles. anno 1104. collocant: sed illud ad ann. 1105. pertinere, ad secundum nempe commorationis S. Anselmi in urbe Lugdunensi, diserte docet Eadmerus lib. 4. Novorum: *In secundo*, inquit, *anno adventus nostri a Roma Lugdunum, ipse Papa coacto Lateranis generali Concilio Comitem de Mellento* &c. Recitat postea Eadmerus literas a Paschali II. ad S. Anselmum de hoc Concilio & excommunicatione in præfatum Comitem lata datas, quas Pontifex his verbis claudit: *Regis vero sententia ea ex causa dilata est quia suos ad nos Nuncios in præteritæ Paschæ* (anni sc. Christi 1104.) *tempore debuit destinare. Datæ Lateranis VII. Id. Aprilis.* Quare Lateranense eo circiter die indictum.

Venere ad Concilium Lateranense Grosulanus Archiepisc. Mediolanensis & Liprandus Presbyter; ille, ut in dignitate confirmaretur, hic ut illud impediret, uti narrat Landulfus Junior c. 11. apud Puricellum in Monum. Basil. Ambros. c. 9. (*supra allatus a Cossartio ad Concil. Rom. ann.* 1103.) qui tamen ibi dicit hæc gesta esse in Concilio Romano an. 1103. coacto. Verum Landulfus laudatus cap. 12. apud Puricellum in Monum. Basil. Ambros. n. 303. demonstrat hanc synodum diversam non fuisse a Lateranensi, cum ait: *Putavi non prætereundum silentio, quod durante lite Grosulani, scilicet* 1105. *septimo Idus Maii inventæ sunt reliquiæ pretiosæ in Ecclesia S. Mariæ ad Portam. Unde Ordinarii cum universo Clero statuerunt festum solemnem illa die in Ecclesia prædicta.*

CONCILIUM BALGENCIACENSE,

IN CAUSA PHILIPPI REGIS

A Richardo cardin. sedis apostolicæ legato celebratum III. Kal. Augusti, anno Christi MCIV.

REs *hujus concilii plane ignoraremus, nisi Ivonis Carnotensis supereesset epist.* CXLIV. *qua Paschali pontifici narrat, quid in eo sit gestum.* Notum, *inquit*, facimus paternitati vestræ, quod III. Kal. Augusti plures episcopi, tam Remensis, quam Senonensis provinciæ, invitati a domno Ricardo Albanensi episcopo legato vestro, convenimus in quoddam municipium Aurelianensis episcopatus, nomine Balgenciacum, ad faciendam absolutionem regis, secundum tenorem lit-

ANNO CHRISTI 1104.

litterarum, quas super hac re miserat moderatio vestra. Convenit etiam rex, & lateralis sua, & secundum præceptum vestrum, tactis sacrosanctis evangeliis parati fuerunt abjurare absolute omnem carnalis copulæ consuetudinem : insuper & mutuam collocutionem, nisi sub testimonio personarum minime suspectarum, usque ad vestram dispensationem. Sed quia in litteris vestris continebatur, ut in hac absolutione consilium prudentium sibi adhiberet domnus Albanensis episcopus: totum onus consilii voluit pendere ex arbitrio pontificum. Episcopi vero, nescimus quid conjicientes, semper replicabant se debere esse A hujus consilii comites, & non duces. Quamvis quibusdam nostrum videretur, quod prædicta absolutio ita posset, sicut prætaxata est, honeste fieri, & propter quorumdam simultates non satis rationabiliter impediri. Cum itaque res indefinita maneret in medio, rex clamitans inculcabat se male esse tractatum: qui tamen per se, & per nos, adhuc pulsat ad aures paternitatis vestræ : ut secundum moderationem litterarum vestrarum, & verba quæ domno Galoni coepiscopo nostro injunxistis, cousam ejus temperetis. *Hactenus Ivo.*

ANNO CHRISTI 1104.

CONCILIUM FUSSELENSE II.

In quo Bracarensi Ecclesiæ Metropolitica dignitas restituitur.

x P. Pagi an. Chr. 99. n. 20

ALphonso VI. regnante duo Concilia apud S. Mariam de Fusellis, oppidum vulgo *Husillos* dictum, prope Palentiam urbem situm, celebrata, quæ etiam Palentina dici solent. De priori anno 1088. quo congregatum fuit, egimus cum Sandovalio, qui ejus acta vidit; sed eum ejus tempore vita B. Gerardi Archiep. Bracarensis lucem nondum vidisset (edita a Baluzio tom. 3. Miscel.) hujus secundi concilii Fusselensis notitiam non habuit. Scribit itaque Bernardus in vita B. Geraldi Archiep. Bracarensis, cujus discipulus fuerat, Bernardum Archiep. Toletanum sedente Urbano II. Roma reducem secum adduxisse ex Aquitania Toletum Geraldum, & in ea ecclesia eum Præcentorem constituisse: vacante ecclesia Bracarensi, unanimi Bracarensium consensu electum fuisse Episcopum, & a Bernardo apud S. Facundum consecratum : deinde ut metropolicam dignitatem ecclesiæ suæ restitueret; Romam petiisse ad Paschalem II. & ab eo Pallium impetrasse, ac postea Concilio Fusselensi, cui præfuit Richardus Cardinalis, exhibuisse privilegium ecclesiæ suæ Roma allatum. Hæc verba Bernardi in B. Præsulis vita: *Ut B. Geraldus sedi Bracarensi propriam dignitatem restitueret, Romam petiit, & a domino Papa Paschali honorifice susceptus, Pallium & privilegium, & auctoritatem ecclesiæ suæ inde apportavit. In Concilio enim Palentino, quod venerabilis Richardus Cardinalis Romæ celebravit, Episcopis & Abbatibus & optimis Clericis Hispaniæ circumsedentibus, Romanum privilegium in auribus omnium recitatum est; & juxta tenorem ipsius privilegii, Bracaræ metropolis suffraganei Pontifices venerabili Geraldo Bracarensi Metropolitano, justitia dictante, & Cardinali præcipiente, obedientiam & reverentiam promiserunt.* Annus restitutionis ecclesiæ Bracarensis in Archiepiscopalem incertus: incerta & epocha hujus B Concilii: sed cum Burdinus anno 1110. B. Geraldo demortuo successerit, liquet Concilium Palentinum aliquot ante annos congregatum fuisse, & Bracarensem metropolim institutam. Nec aliud in hoc Concilio gestum ad nos pervenit. Richardus itaque Cardinalis non solum priori Concilio Palentino, ut ex ejus actis liquet, sed etiam posteriori præfuit.

☞ PICTAVENSE CONCILIUM

Anno 1104. *habitum.*

Ex Mansi Suppl. T. II. p. 215.

COncilii hujus Pictavensis parum ultra nomen D supereſt in veteri charta vulgata Galliæ Christ. to. II. nov. edit. pag. 344. append. ex qua hæc ad rem præsentem. *Post Pictavense concilium celebratum anno MCIV. Willelmus prior S. Johannis Angeriacensis, & Goffridus Monachus de Neriaco & Ramnulphus archipresbyter in capitulo S. Maxentii concessionem placiti in præfato concilio facti pro Marestasio acceperunt ab abbate Gurnerio &c.*

☞ RATISPONENSE CONCILIUM

Quo advocatorum ecclesiæ rapacitas, certo illis proventu constituto, coercetur, Anno 1104. *celebratum.*

Ibid. p. 215.

VEterum monumentorum divitem illam supellectilem, qua pater Meichelbek historiam suam Frisingensem ornavit, dum consulo, incidi in veterem quandam chartam inter instrumenta prioris tomi num. MCCLXXII. legendam, ex qua concilii Ratisponensis non tantummodo nomen annumque, sed & acta pariter, aliunde ignota, disco: Incipiunt acta illa ex canone concilii Afrisani, quem forte E *in rem præsentem aptissimum rati ejus concilii patres attulerunt in medium. Cum vero Henricus III. imperator anni* 1103. *natalis Domini festum, unde Germani ejus ætatis scriptores novum annum exordiri solebant, Ratisponæ egerit, teste annalista Saxone Eccardi, hinc facile conjicimus concilium istud eo tempore convenisse, nec fallere chartam, quæ annum* 1104. *signat. Ita ergo in charta.*

ANNO CHRISTI 1104.

EX CONCILIO AFRICANO.

Visum est universis ab imperatoribus postulandum propter afflictionem pauperum, quorum molestiis sine intermissione fatigatur ecclesia, ut defensores eis adversus potentias divitum cum episcoporum provisione delegarentur.

EX CONCILIO RATISPONENSI,

Cui interfuit Henricus III. imperator cum plurimis regni Optimatibus ista laudantibus, & confirmantibus.

Statutum est, ut ad placitum cujuslibet advocati pertinentes semel in anno, quando præceptum fuerit, omnes cunctis in locis conveniant, ibique in servitium suum plus non exigant nisi II. modios tritici, & II. porcos, tres cados vini & medonis, X. cados cervisiæ, & V. modios avenæ. Ut autem ea quæ in usus fratrum pertinent minus distrahantur, hæc subscripta in usus advocatiæ sunt deputata; videlicet III. pars bannorum, & satisfactio temeritatum; ita tamen, ut si sua dispendia res fratrum patiuntur, primo eis restituantur sua Werigelda * fratrum, sicut & mancipium pro mancipio. Præterea si prælati ecclesiæ aliqua necessitate cogente damnum sibi vel rebus suis illatum salvo ordine suo recuperare non valuerint, ipsos advocatos in competentem locum advocent, ubi causas querimoniæ diligenter discutiant, nihilque ab eis, vel ab eorum colonis quasi sub justitia exigant; sed cum caritate hoc, quod eis impensum fuerit, accipiant. Hæc acta sunt anno Incarnationis MCIV. indict. XII. præsidente papa Paschali II. regnante autem Henrico imperatore III. hæc tam ecclesiæ, quam regni principibus conlaudantibus & confirmantibus, quorum nomina in libro traditionum continentur.

ANNO CHRISTI 1104.

* l. e. pretio in communes fratrum usus. Vide Cat. V. Gilda.

SENONENSIS PROVINCIÆ CONCILIUM

Anno circiter 1105. a Daiberto Senonensi archiepiscopo celebratum.

Ibid. p. 216. Anno 1105.

VEtustus auctor chronici S. Petri Vivi, qui anno XI. Daiberti Senonensis archiepiscopi nempe anno 1109. opus suum absolvit, & scriptor alius usque ad annum 1184. continuavit, ad annum 1098. tradit eundem Daibertum undecim illis annis nihil habuisse negotii cum monachis ejusdem cœnobii. Id vero nescio quomodo cohærere possit cum iis, quæ narrantur in epistola Ernaldi, seu Arnaldi abbatis S. Petri vivi a Baluz. Miscel. tom. VI. pag. 438. vulgata, qua exprobrat Daiberto injurias sibi, suique cœnobii ecclesiis illatas, narratque ea de causa Romam se perrexisse. Forte tamen dissidium brevi adeo tempore compositum est, ut pax non coaluisse, sed perseverasse videri potuerit. Utcumque res habeat sese, continuator ejusdem chronici Romanam Arnaldi profectionem cum anno 1104. componit; nec nisi exeunte anno rediit: nam Romæ agens ille pro cœnobio suo privilegium signatum *die IV. idus Novembris* eodem teste scriptore retulit. Redux vero in patriam literas inferius recitandas dedit ad Daibertum *& episcopos, & abbates ei assidentes*, quos facit certiores de iis, quæ a pontifice primum, dein ab archiepiscopo Lugdunensi A. S. L. (Hugone scilicet) ea in causa impetraverat. Excusat vero factum suum, quod ad eorum conventum invitatus, morbo impediente, minime interfuerit. Ex his patere arbitror Suessionensis provinciæ patres tunc in concilium ignoto quodam in loco convenisse. Concilio demum huic annum 1105. assigno, cum post reditum Arnaldi, & ante Hugonis Lugdunensis obitum qui anno 1106. decessit, collocandum sit. Arnaldi epistolam ad concilium istud datam hic subjicio ex Baluzio ibidem.

EPISTOLA ERNALDI ABBATIS

S. Petri vivi ad archiepiscopum Senonensem.

Ex Baluz. Miscell. to. VI. pag. 438.

DOmino suo pastori D. Senonensi Dei gratia archiepiscopo E. monasterii S. Petri vivi indignus abbas cum episcopis & abbatibus ei assidentibus, quæ pacis sunt, & obedientiæ.

Si ex arbitrio nostro res processisset, volenti animo huic sancto conventui vestro interfuissem, utpote quæsiturus, ut sub tantis intercessoribus in favorem & gratiam vestram quoquo modo redirem. Propter hanc enim recuperandam, & quia præter prædecessorum vestrorum, & nostrorum (morem) in nos & in nostra manum extendebatis, dominum papam adii; cujus accepta epistola ut ecclesias vestras & nostras in pace laxaretis, precibus & interminationi ejus hactenus acquiescere distulistis; insuper & homines causæ nostræ implicitos, & justitiam reclamantes excommunicastis. Ad evitandum itaque tantæ oppressionis periculum domnum Lugdunensem Romanæ sedis legatum consultum misi, qui eos, quos anathemate ligaveritis, debere solvi mandavit, & de reliquis inter vos & nos non diffinitis, si quis nodus inesset in concilio differendum. Utraque vero mandata æque vos ponderastis. De cætero de episcopo Lingonensi nobis ecclesiam auferente querelam coram papa faciens dominum legatum judicem inde acceperam, cujus vocatu his diebus adire Lingonas debueram; sed infirmitate intercedente, nec ejus, nec vestræ vocationi interesse potui. Valete.

ANNO CHRISTI 1105.

CONCILIUM NORTHUSENSE

Pro reformandis moribus ecclesiæ anno 1105. celebratum.

d. p. 227. *Concilii hujus acta nemo integrius recitavit præ Annalista Saxone Eccardi, ex quo sua omnia desumpsisse & pessime tamen detruncata suffuratum credo insignem illum alienorum scriptorum expilatorem Conradum Urspergensem abbatem. Juvat igitur ad plenam conciliorum notitiam totam rei narrationem ex annalista illo repetere. Prius tamen recitanda est sequens Rothardi Moguntini epistola, qua Halberstadensem clerum ad præcedens aliquod concilium, quod huic præluserit, invitat.*

EPISTOLA ROTHARDI

Archiepiscopi Moguntini ad clerum ecclesiæ Halberstadensis.

Hortatur clerum Halberstadensem, ut sui exemplo ad gremium ecclesiæ redeant.

ixtat apud artene Vet. on tom. I. 604. ROthardus (*a*) Dei gratia Moguntinæ ecclesiæ archiepiscopus, omnibus in clero Halberstadensi unitatem sanctæ ecclesiæ amplectentibus fraternam dilectionem.

Qui veræ dilectionis dona a Deo pacis consequi merentur, excellentius cæteris cognoscunt quantum pondus sollicitudinis sustineat vigilantia ordinatæ dilectionis. Hoc tamen ex quo debui semper pro vobis vigilanter debita devotione portavi. Neque enim si ad horam intermissa fuit nostræ paternitatis commonitio, minus pro vobis vigilavit devotæ sollicitudinis intentio. Proinde nunc quoque vos apostolica exhortatione contestor, obsecrans in Christo, reconciliamini Deo. Nulla vobis erit confusio, immo gloria & honor redire ad viam justitiæ, a qua vos deduxit tortuosa semita siniştri. Scimus equidem spiritualis intelligentiæ vestræ oculos nequaquam effugisse, quod Dominus ipse, qui æterno illo providentiæ ictu omnia simul complectitur, pro meritorum qualitate sententiam suam legitur mutasse, simulque eum voluntarie voluntatis actionem præcidisse, cum eum aut oratio suorum impotentem reddidit, aut ira ejus miserorum gemitu victa succubuit. Ipse princeps Apostolorum a minimo collegii illius consorte correptus, correctus est, nec veritus est cedere admonitioni junioris, cujus zelum vidit in studio divini amoris. Hoc cælesti oraculo nos quoque admoniti, nobis ipsis renunciavimus (*b*) & priorem nostram vitam, si tamen vita est ad mortem ducens, jam pridem condemnantes, in ecclesiæ unitate renati, novam vitam in Christo ducimus ob maledicta & detractiones in ecclesia Dei lepra perfusi extra castra seorsum a populo mansimus; nunc ante hyssopo humilitatis, & sanctificante pœnitentiæ aqua, per manum magni sacerdotis mundati, in castris Domini militamus, immundis spiritibus expositi & immunditia hæreticæ fornicationis profanati. Jam cum Maria Jesum videmus, videndo appropinquamus, appropinquando sedibus ejus non sine offi-

A cio inhæremus. Nemo nobis insultet de sepultura quatriduani. Ecce miseratio altissimi, qui fœtebat in monumento resurrexit, vivificante Domino, ac soluta per apostolos mortis fascia, absque sepulturæ indicio exultans de salute discumbit in convivio Dominico. Fuit, fuit aliquando persecutor & blasphemus impugnans viam Domini, qui postea factus est dux Verbi, qui mox apostolus pro se agens dixit: *sed hæc olim fuimus, sed abluti, sed sanctificati sumus*. Certe si magnus ille apostolus non mutasset sententiam negationis, non paulo post consecutus esset culmen apostolicæ dignitatis, sed nec evasisset pœnam æternæ damnationis. Non est enim remissa aut inefficax divina miseratio, ut cum culpas gravissi-
B mas remittit ex superabundanti gratia largissima, etiamsi conferat pietatis munera. Ipsa illa columba, licet sero, vesperi licet, ad arcam sit reversa, signum pacis, signum dilectionis ex ore ferens, per ostium introgressa est. Præses enim arcæ antiquus ostio aperto manum extendit, & per diversitatem donorum spiritualium receptam in superioribus arcæ collocavit. Fel, & acetum Dominus bibit, quia in Maria & latrone peccatores diversos sibi incorporavit. Spineam coronam portavit, quia regnum nobilissimum in gentilitate vitiorum aculeis asperrima sibi præparavit. *A diebus*, inquit, *Johannis regnum cælorum vim patitur, & violenti diripiunt illud*. Si meretrices & publicani nos in regnum Dei præcesse-
C runt, quæ jam diffidentia nobis erit de salute? Ostium in cœlo apertum est, cœna diu instructa, tauri & altilia Dei jam dudum occisa, vocamur debiles, cæci & claudi, immo tot præconum clamoribus ad cœleste convivium compellimur. Quapropter, in Christo fratres carissimi, non erubesco me immutatum, sed gratias ago dextræ altissimi, cujus hæc est mutatio. Fateor, fateor, & gratanter fateor, me cum omni mentis integritate in gremio sanctæ matris ecclesiæ familiariter consedisse, sæpius illud revolvendo: *unam petii a Domino, hanc requiram*. Et item: *Lavabo inter innocentes manus meas, & circumdabo altare tuum Domine*. Hæc est enim illa dilecta speciosa & decora, non habens schismatis,
D nec maculam falsitatis. Tota enim pulchra est, cujus speciem concupivit rex: quam qui noluerit habere matrem, Deum non poterit habere patrem. Hæc sententia Spiritus sancti auctoritate & antiquorum patrum sanguine conscripta & confirmata, cœlo & terra permanentior in sæculum durabit. Verum quia non filii patribus, sed patres filiis thesaurizant, hanc plenariam ecclesiæ matris gratiam, non mihi soli, sed vobis, filiis charissimis, gaudeo collatam, & nunc omnes spiritales merces, ac dominicum talentum, & perversam * pacis margaritam, quam negotiando *f. pretiosam.
lucratus sum, vobis filiis expono, ut vos quoque
E divites sitis in omni verbo, & in omni scientia. Opto autem omnes vos esse, sicut me, exceptis pr-

(*a*) Rothardus, siv , ut ajunt, Ruthardus ex abbate Herefordiensi electus archiepiscopus Moguntinus anno 1089. obiit 1109. MARTENE.

(*b*) Ex his patet Rothardum Henricianis aliquando adhæsisse, a quibus aversus, & ad legitimum pontificem conversus, mirum quanta passus sit a schismaticis, per octo minimum annos actus in exilium. MARTENE.

☞ privatis peccatorum meorum vinculis. De cætero precamur & obsecramus, ut de collegio vestro, quos nostis idoneos in Calendis Decembris dirigere velitis, qui possint interesse conventui ecclesiæ, qui se in villa nostra ad honorem ecclesiæ colligere decrevit. Illic namque matris ecclesiæ facie exhilarati, colloquio informati, consilio roborati, plenissime cognoscetis, qualiter unius moris & cum consensu habitare possitis in domo Domini. Obsecramus vos in Domino Jesu, ut idipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata, memores quia vindex gladius idololatras prostravit, schismaticos vero hiatus terræ absorbuit. Deus pacis & dilectionis conservet vos in unitate spiritus, & vinculo pacis, dilectissimi filii. Amen.

ANNO CHRISTI 1105.

ACTA CONCILII EX ANNALISTA SAXONE ECCARDI.

ad an. 1105. VIsum est igitur eidem Gebehardo & Rothardo Moguntino pontifici in hebdomada ante pentecosten habere concilium in loco, qui Northusen dicitur, ibique ecclesiam pro posse ad pristinum revocare statum, & antiquam patrum regulam recitare, invasores episcopos, & qui tunc temporis simoniace intraverant, vivos deponere, sepultos effodere, ab his ordinatos manus impositionem a catholicis recipere, & uxoratos clericos ab officio divino removere. In quo concilio super sententiis instantibus patrum decretis primum relectis, quæque poterant ad præsens laudabiliter corrigebantur, quædam vero graviora ad apostolicam audientiam differebantur; præter illa, quæ prædicta sunt, jejunium mensis martii prima hebdomada quadragesimæ, jejunium vero A mensis junii in ipsa hebdomada pentecostes Romano more celebrandum a præscriptis præsulibus apostolica auctoritate indicitur, & pax Dei confirmatur. Ordinatis autem a pseudoepiscopis per catholicam manus impositionem proximo jejunio reconciliatio danda fore promittitur. Chrisma eorumdem, quod contra edictum archiepiscopi in cœna Domini confecerant, adnihilatum est; rex autem cum servorum Dei conventui nonnisi vocatus interesse vellet, ingens enim cum episcopis & clericis abbatum etiam & monachorum, ecclesiæ unitatem sitiens turba confluxerat) tandem in abjecto productus habitu, stansque in editiori loco juxta principum decreta omnibus suas leges & jura innovavit; si qua vero irrationabiliter rogabatur, prudenti responso, & avita magnanimitate confutavit. Interea obortis lacrimis Deum testabatur, nulla se cupiditate regnum invasisse, nec patrem & dominum suum deponi ab imperio exoptare; immo pertinaciæ & inobedientiæ ejus debitam compassionem exhibere; quod si sancto Petro, & ejus vicario lege christiana velit subjici, se illi aut regno cedere aut serviliter spondebat subesse; quæ verba omnis multitudo collaudans tam pro patris conversione, quam pro filii prosperitate lacrimas & preces effudit, voce magna Kyrie eleison declamans. Eadem hora Udo Hildinisheimensis & Fridericus Halberstadensis, & Heinricus Patherbrunensis episcopi vestigiis Metropolitani prostrati apostolicæ se dedunt obedientiæ, quorum commissa apostolico nihilominus judicio reservantur, sub officii sui tantum suspensione, & si ab ecclesiis quibus quocumque modo præerant bonum testimonium vivendo mereri studerent, locus veniæ non denegatur.

ANNO CHRISTI 1105.

B

C

☞ CONCILIUM REMENSE

In quo Oddo abbas S. Martini Tornacensis episcopus renunciatur, a Manasse Remensi Anno 1105. *celebratum.*

Ibid. p. 221. COncilii hujus omnia ferme ignota sunt, præter nomen, quod servavit nobis vetustus author narrationis historicæ de restauratione abbatiæ S. Martini Tornacensis in spicil. Dacherii to. 2. pag. 913. nov. edit. Hæc igitur author ille: *Dominus Manasses Remorum archiepiscopus ad concilium generaliter mandans alios abbates, inter alios* D *nominatim evocavit Odonem abbatem S. Martini Tornacensis. Cumque exinde admirantes, quid de concilio nobis referretur attoniti & suspensi expectaremus, ecce audivimus ad Cameracensis sedis episcopatum eum fuisse electum, & sine mora ab archiepiscopo, & comprovincialibus episcopis consecratum.* Hæc tantum de concilio alias minime cognito.

☞ AD CONCILIUM FLORENTINUM

In quo Florentini episcopi opinio de orto jam Antichristo reprobatur, Anno 1105. *celebratum.*

ADDITIO.

Ibid. p. 222. COncilii hujus meminit quidem Labbeus, sed cum historiæ testes minus idoneos, utpote recentissimos, afferat; ideo ex antiquis scriptoribus res tota hic tradenda est. Ita ergo narrationem hanc instituit Pandulphus Pisanus in vita Paschalis II. *Dominus papa in Tusciam apud Flo-* E *rentiam concilium celebravit, in quo cum episcopo loci de Antichristo, quia eum natum dicebat, satis disputatum est; sed frequentia populi qui ob audiendum rei novitatem hinc inde confestim* (forte confertim) *tumultuatimque confluxerat, nec concilium finem, nec disputatio deliberationem suscepit.*

ANNO CHRISTI 1105.

CONCILIUM PARISINSE,

IN QUO REX FRANCORUM PHILIPPUS

Et Bertrada absoluti sunt IV. Non. Decembr. anno Domini 1105.

Absolvendi Philippi regis, ejusque pellicis potestatem fecit Paschalis, modo uterque tactis sacrosanctis evangeliis omnem carnalis copulæ consuetudinem abjuraret, mutuum quoque colloquium & contubernium, nisi sub testimonio personarum minime suspectarum. *Eam in rem litteras dedit ad trium provinciarum episcopos, Remensis, Senonensis, Turonensis, id ut agerent cum Lamberto Atrebatensi episcopo, cui auctoritatem hac in parte suam commisit. Extat supra hæc Paschalis epistola, inter cæteras quinta & tricesima.*

Ad Lambertum itaque, rem ut urgeret, dedit Philippus has litteras.

Philippus Dei gratia Francorum rex Lamberto Atrebatensium episcopo fideli & amico nostro, salutem & gratiam nostram.

Descripsit Sirmondus ex Cod. MS. Igniacensi.

QUia dominus papa per Tetbaldum Ovidium missum nostrum archiepiscopis & episcopis nostris, & tibi ipsi litteras modo noviter misit, de absolutione nostra, ut nos absolverent, sicut tu ipse videbis in litteris papæ: tibique inter illos ejusdem absolutionis * ex nomine vicem commisit: mandamus tibi, & precamur, quatenus in crastino festivitatis S. Andreæ ad hoc negotium præcipue tibi commissum adsis cum archiepiscopis & episcopis nostris, qui ibi aderunt, tum ex præcepto papæ, tum ex fide, quam mihi debes, commonitus, posthabita omni occasione. Vale.

Forte, ex eo H.

Paruit regi Lambertus, & cum aliis præsulibus IV. *Nonas Decembr. ipsum ac Bertradam absolvit. Quod qui factum esset, pontifici maximo his litteris significavit.*

Reverendissimo domino & patri patrum Paschali papæ Lambertus Dei miseratione Atrebatensis episcopus debitam cum orationibus subjectionem.

Ex eodem ord.

CONvenientes Parisiis ex vestra auctoritate archiepiscopi, dominus Daimbertus Senonensis, Rodulfus Turonensis, episcopi quoque Ivo Carnotensis, Joannes Aurelianensis, Humbaldus Autissiodorensis, Gualo Parisiensis, Manasses Meldensis, Baldricus Noviomensis, Hubertus Silvanectensis, fecerunt recitare litteras, a vestra sede pro satisfactione & absolutione Regis missas. Litteris itaque lectis & intellectis, miserunt ad Regem Joannem Aurelianensem & Gualonem Parisiensem episcopos scisitantes, si rex juxta tenorem litterarum vestrarum satisfaceret, & carnalis & illicitæ copulæ peccatum abjurare decrevisset. Quibus benigne respondens, ait se Deo & sanctæ Romanæ ecclesiæ libenter velle satisfacere, & apostolicæ sedis præcepto, archiepiscoporum quoque & episcoporum præsentium acquiescere consilio. Igitur in præsentia prædictorum episcoporum, necnon & abbatum, Adam Parisiensis de titulo S. Dionysii, Rainaldi de titulo S. Germani Parisiensis, Olrici Parisiensis de titulo S. Maglorii, item Rainoldi Stampensis de titulo sanctæ Trinitatis; archidiaconorum etiam quam plurimorum, & honorabilium clericorum & laicorum circumstantium, advenit rex satis devote, multumque humiliter, nudis pedibus, peccato renuntians, & excommunicationem emendans, & sic ex vestra auctoritate absolutionem suscipere meruit. His ita gestis, tactis sacrosanctis evangeliis, abjuravit copulam & flagitium illicitæ conjunctionis, in hæc verba: „Audias tu Lamberte episcope Atrebatensis, qui „ hic apostolica vice fungeris: audiant archiepiscopi & præsentes episcopi, quod ego Philippus rex Francorum peccatum & consuetudinem carnalis & illicitæ copulæ, quam hactenus cum Bertrada exercui, ulterius non exercebo: sed peccatum istud & flagitium penitus & sine omni retractatione abjuro. Cum eadem quoque fœmina mutuum colloquium & contubernium, nisi sub testimonio personarum minime suspectarum, non habebo. Hæc omnia sicut litteræ papæ dicunt, & vos intelligitis, sine omni malo ingenio observabo. Sic me Deus adjuvet, & hæc sacrosancta Jesu Christi evangelia." Similiter & Bertrada, cum excommunicationis vinculo solveretur, tactis sacrosanctis evangeliis, in persona sua hoc idem juravit sacramentum. Sancta Trinitas Deus noster, sanctitatem vestram, pro ecclesia catholica laborantem & orantem, diutius custodiat incolumem: & quia cum sancta Romana ecclesia in judicio & justitia nobiscum stetistis, retribuatur vobis in resurrectione justorum. Actum Parisius anno Dei Christi MCV. IV. Nonas Decemb. anno pontificatus Paschalis papæ II. quinto.

Erat tunc annus septimus H.

G. C. Philippi juramentum supra quoque descriptum est, pag. 658. & juvabit contulisse nomina ipsi subscripta, cum iis quæ initio hujus epistolæ posita sunt: tum & nonnulla alia utrinque diversa observasse.

OBSERVATIO P. ANTONII PAGI ad An. Chr. 1104. n. 6.

Acta hæc esse anno 1104. in Concilio Parisiensi IV. Non. Decemb. docet MS. Igniacense, quod ex Sirmondo hic exhibet Labbeus, sed is animum non advertens ad errorem Anonymi, qui pro 1104. scripsit 1105. Concilium illud in annum illum differt, quamvis in eo codice alia non narrentur, quam quæ hoc anno gesta, & quidem eodem die & mense. Refert Anonymus iste literas Philippi Regis ad Lambertum Atrebatensem ep. Postea juramentum Philippi integrum refert, epistolamque his verbis concludit: *Actum Parisiis anno Dei Christi* MCV. IV. *Nonas Decemb. anno Pontificatus Paschalis Papæ II. quinto*. Ubi Anonymus tam in anno Christi, quam in anno Pontificatus Paschalis II. peccat. Nam eum rem hoc anno gestam, eamdemque, quam alter Anonymus apud Dacherium Tom. III. Spicilegii, & ex eo apud Labbeum supra in Paschalis ep. 35. ad calcem juramenti Philippi & Bertradæ narrare, certum & indubitatum esse debet, ideoque in altera Conciliorum editione error iste corrigendus erit.

CON-

ANNO CHRISTI 1105.

CONCILIUM FLORENTINUM

cccxl. Episcoporum contra Fluentium illius loci Episcopum celebratum, anno domini 1105. tempore Paschalis papæ II.

* *Ejus nomen non extat in Ital. sacra. Florentia ipsa civitas in quibusdam libris Fluentia nuncupatur, inquit Hard.*

FLuentius * episcopus Florentinus metu immi- A nentium malorum, & prodigiorum quæ his temporibus acciderant, quæque nos supra ex Sigeberto in vita Paschalis papæ retulimus, docebat jam tum natum esse Antichristum. Qua re divulgata, auctoritate pontificis hæc synodus congregata est Florentiæ: qua, post habitam diligentem dogmatis erronei discussionem, animadversum est, quod episcopus supra memoratus cum quadam levitate, ut scilicet alicujus magnæ rei auctor videretur, ita de Antichristi adventu senserit. Qua de causa hominem novitatis studiosum, & arrogantem, jure meritoque increpantes dimiserunt. *Sabellicus Enneade 9. lib. 3. Antoninus tit. 16. cap. 11.*

CONCILIUM QUINTILINEBURGENSE, SEU NORTHUSENSE,

Pro reformandis moribus ecclesiæ apud Northusum celebratum, anno Domini 1105. tempore Paschalis papæ II.

* *Imo anonymus illius ætatis apud Ursspergensem.*

De rebus in hac synodo gestis Conradus abbas Urs- B *pergensis * in chronico hæc scribit quæ sequuntur*: Anno domini millesimo centesimo quinto, dum imperator Henricus natalem Domini Moguntiæ celebrat, Henricus filius ejus, nominis illius quintus rex dictus, rebellationem adversus patrem in Bajoaria parat, machinantibus scilicet Dieboldo marchione, Berengero comite, & Ottone quodam nobili viro, sibique materna stirpe cognato; quorum consilio & adjutorio ante paucos dies a patris latere discesserat. Primo quippe hæresim præscriptam anathematizans, apostolicæ sedis pontifici debitam profitetur obedientiam: indeque fœderatis sibi Noricis principibus, C atque ab Alemannia, nec non orientali Francia nonnullis nobilibus, ad Saxones convertitur. A quibus honorifice susceptus, & in Quintilineburg pascha celebrans: in brevi universis Saxoniæ civitatibus potitus, ab optimatibus est dignitate regia satis honoratus. Consilio tamen atque ministerio Ruothardi Moguntini, atque Gebehardi Constantiensis episcopi, responsalium scilicet domini Paschalis papæ, totam Saxoniam Romanæ ecclesiæ communioni reconciliavit: episcopis vero atque clericis conventum generalem in villam regiam, quæ Northusum dicitur, quarto Kalendas D Junii, ubi super ecclesiasticæ institutionis jam depravata disciplina tractaretur, indixit.

In quo concilio super sententiis instantibus, patrum decretis primo relectis, quæque poterant ad præsens laudabiliter corrigebantur: quædam vero, quæ & graviora videbantur, ad apostolicam audientiam differebantur. Simoniaca quippe hæresis, patrum consuetudine condemnata, Nicolaitarum quoque fornicaria commixtio ibidem est ab omnibus abdicata: jejunium mensis Martii hebdomada quadragesimæ, jejunium vero mensis Junii in ipsa hebdomada pentecostes, Romano more celebrandum, a præscriptis præsulibus apo- E stolica auctoritate indicitur, & pax Dei confirmatur. His vero, qui a pseudoepiscopis fuerant consecrati, per catholicam manus impositionem reconciliatio proximo jejunio danda fore promittitur.

Vidimus inter hæc, quod silentio præterire non possumus, regem Henricum non modicam bonæ indolis spem magna simul humilitate & auctoritate coram omnibus prætendentem. Nam cum servorum Dei conventui non nisi vocatus interesse vellet, (ingens enim ibi cum episcopis & clericis, etiam abbatum atque monachorum ecclesiasticam sitiens unitatem turba confluxerat) tandem in abjecto productus habitu, locoque stans editiori, omnibus juxta principum decreta suas leges atque jura rationabiliter innovavit: si qua vero irrationabilia rogabantur, mira ac ultra suos annos prudenti responsione, & avita magnanimitate confutavit: in omnibus his, & sibimet miro modo servans adolescentiæ verecundiam, & Christi sacerdotibus dignam exhibens reverentiam. Inter hæc obortis lacrimis ipsum regem cæli cunctamque militiam cæli testabatur, se nulla regnandi cupiditate paternum sibi regimen usurpare: neque dominum & patrem suum a Romano deponi imperio exoptare, immo debitam pertinaciæ & inobedientiæ ejus semper compassionem exhibere: sicque S. Petro suisque successoribus lege Christiana subjici velit, sive regno cedere, sive serviliter ipsi se subesse promisit. Quod auditum omnis multitudo collaudans, lacrimas simul & preces, tam pro patris conversione, quam pro filii prosperitate, fundere cœpit, voce magna Kyrie eleison, declamans.

Eadem hora Viro Hildinisheimensis, & Henricus Paderbornensis, ac Fridericus Halberstadensis, præsules, vestigiis metropolitani prostrati, ipsius atque regis stantis totiusque præsentis ecclesiæ testimonio apostolicæ sese dederunt obedientiæ: quorum etiam commissa apostolico nihilo minus judicio reservantur, sub officii sui tantum suspensione.

De eadem synodo Otto Frinsingensis, lib. 7. cap. 8. ista refert: Henricus filius ejus (*Henrici IV.*) rebellationem contra patrem in Noricis partibus, consilio Theobaldi marchionis & Berengarii comitis, sub specie religionis, eo quod pater ejus a Romanis pontificibus excommunicatus esset, molitur: adscitisque sibi quibusdam ex orientali Francia, Alemannia, Bajoaria, principibus, Saxonicam terram & gentem contra regnum facile

ani-

animandam ingreditur. Ubi honorifice ſuſceptus, ac paſcha Domini Quntelinburg manens, univerſos gentis illius primates ad voluntatem ſuam inclinavit, habitoque in villa regia Northuſen epiſcoporum conventu, præſidente Ruckardo. * Moguntino archiepiſcopo, qui a ſede propria jam per multum temporis a rege pulſus fuerat, ſimoniam aliaque Romanæ eccleſiæ contraria, condemnavit. *Hæc Otto Friſingenſis. De eadem ſynodo vide chronicum Hirſaugienſe Trithemii, anno* 1105.

ANNO CHRISTI 1105.

Ruotardo.

Chronicon Hildesheimenſe. Viſum eſt, *inquit*, Gebehardo apoſtolicæ ſedis legato, & Rothardo Moguntino, in hebdomada ante pentecoſten habere concilium in Thuringia, in loco qui dicitur Northuſum, & eccleſiam, quam potuiſſent, ad priſtinum revocare ſtatum, & antiquam regulam ibi recitare: ſcilicet invaſores epiſcopos, necnon & eos qui tunc temooris intraverant ſimoniace, vivos deponere & ſepultos effodere: & ab eis ordinatos manus impoſitionem a catholicis recipere, & uxoratos clericos nullum divinum officium celebrare. His ita divina aſpirante gratia rite diſpoſitis, *&c.*

ANNO CHRISTI 1105.

Trithemius vocat epiſcoporum & abbatum concilium generale.

CONVENTUS MOGUNTINUS

QUO HENRICUS IV. REX GERMANIÆ

A Clemente tertio pſeudopapa coronatus, imperio privatur anno Domini MCV. tempore Paſchalis papæ II.

De rebus in hac ſynodo geſtis Conradus abbas Urſpergenſis iſta refert: Anno Domini MCV. mediante Henrico juniore, tantus apud Moguntiam factus eſt in natali dominico totius regni Teutonici conventus, quantus per multa annorum curricula nunquam eſt viſus. Referunt enim qui aderant, quinquaginta duo ibi tunc optimates vel eo amplius adfuiſſe: adeo ut ſolus dux Saxoniæ, Magnus nomine, quem jam gravior ætas impediebat, notaretur defuiſſe. Ibi ſupervenientes apoſtolicæ ſedis legati, epiſcopus ſcilicet Albanus cum Conſtantienſi, ſententiam anathematis in Henricum ſeniorem, dictum imperatorem, a tot ſibi ſuccedentibus apoſtolicis ſæpius ſæpiuſque promulgatam, ſcriptis ſimul & dictis teſtificantes: univerſam multitudinem, immo totam toto orbe diffuſam eccleſiam, ab ejus communione, Chriſti & beati Petri auctoritate multis jam annis ſequeſtratam confirmabant. Qua de cauſa dum ipſe ſe de caſtello, quo manebat, Moguntiam exhibere tentaret, propter cavendum tumultum vulgi ſuæ potius quam filii parti favere ſolentis, ipſi Engeleheim occurrerunt: tandemque generali illum circumvenientes conſilio, uſque ad reatus confeſſionem ſatisfactioniſque profeſſionem perducunt.

Cui cum legati communionem ſeu pœnitentiæ modum, abſque generalis ſynodi & apoſtolicæ diſcuſſionis cenſura, reddere ad præſens non poſſent: ipſe partis utriuſque conſiliis annuens, regalia vel imperialia inſignia, crucem ſcilicet & lanceam, ſceptrum, globum atque coronam, filii poteſtati tradidit, proſpera illi imprecans, illum primatibus multo fletu commendans: & extunc juxta ſummi ſacerdotis totiuſque eccleſiæ decreta, ſuæ conſulturum animæ promiſit. Hoc ordine Henricus, illius nominis quintus rex, primum a patre deinde ab univerſis Germaniæ principibus, in regem jam ſecundo electus, ab apoſtolicis quoque legatis per manus impoſitionem catholicæ confirmatus, acceptis tam ab epiſcopis, quam laicis, juxta morem patriæ, ſacramentis regnare cœpit 88. loco ab Auguſto, 50. patris ſui anno, ab Urbe condita * 1357. anno ab origine mundi 6305. dominicæ vero incarnationis, ut dictum eſt, 1106. anno.

* Potius 857. U.

Qui favent Henrico patri, ut Anonymus, qui ejus inhærebat lateri, quique ipſi erat a ſecretis, ſcripſitque paulo poſt mortem ejus vitam ſeu funebre encomium ejuſdem Henrici, captivum tentum a filio patrem, vique coactum eo modo ſe ab imperio abdicaſſe, filii impietatem exaggerantes, tradunt.

Quid vero tunc cum Richardo Albanenſi epiſcopo apoſtolicæ ſedis legato ſit geſtum, ſecundum ea quæ per Urſpergenſem ſunt enarrata, idem auctor ſic ait: Sed & pedibus apoſtolici legati advolvitur, orans & obſecrans, ut ſe a banno ſolveret, & communioni eccleſiæ redderet. Laici miſericordia moti veniam dabant: legatus autem domini apoſtolici abſolutionem negabat, aſſerens non hoc ſuæ poteſtatis eſſe: oportere ab ipſo apoſtolico abſolutionis gratiam ipſum expectare. Quid multa? Abrenuntiata imperiali dignitate, privatus diſceſſit, & ad quamdam civitatem, quam filius victui illius permiſerat, receſſit. *Hæc ipſe. Sed quomodo facti pœnitens rurſus ad arma paranda convertitur, dicetur ſuo loco anno ſequenti: quæ autem ſunt reliqua ejuſdem conventus, Urſpergenſis ſic narrat:*

Legatio perinſignis decernitur ad Paſchalem papam.

Relatis igitur coram rege, cunctiſque totius Germaniæ optimatibus & præſulibus, omnique clero ſimul & populo legationibus Romanæ ſedis, eccleſiarum regni iſtius commaculatione diverſa & inveterata, econtra emendatione ab univerſis unanimiter promiſſa: placuit tam regi quam primoribus, ad ſanctam matrem Romanam eccleſiam tantos ac tales a partibus iſtis legatos tranſmitti, qui & de objectis rite rationem reddere, & de incertis ſagaciter inveſtigare, ac per omnia utilitatibus eccleſiaſticis ſapienter conſulere ſint idonei. Separantur in hoc opus viri ſpiritu ſapientiæ pleni, dignitatibus, natalibus, & elegantia, ſeu divitiis præcipui, in illaque ſecundum Deum ſive ſæculum veneratione inſignes: a Lotharingia Bruno Trevirenſis, a Saxonia Henricus Magdeburgenſis, a Francia Otto Bambergenſis, a Bajoaria Eberardus Eiſtetenſis, ab Alemannia Gebehardus Conſtantienſis, a Burgundia Curienſis, epiſcopi: nonnulli etiam nobiles de latere regis laicæ profeſſionis. Idque inter cætera ſuſcipiunt in mandatis, ut, ſi fieri poſſit, domini apoſtolici præſentiam ciſalpinis partibus impetrent exhiberi.

CON-

ANNO CHRISTI 1105 & 1106.

☞ CONVENTUS MOGUNTINI

ACTA AMPLIORA.

Quo Henricus III. Imperator imperio & regno privatur,

Anno 1105. *&* 1106. *habitus.*

Ex Manſi Suppl. Tom. XII. p. 122.

CONventus hujus acta pro ſuo more in multis detruncata ab Urſpergenſi exhibet Labbeus. Repetere illa juvat e ſuo fonte Annaliſta Saxone Eccardi, qui ad annum 1106. *ita ſcribit:*

In natali Domini apud Moguntiam tantus factus eſt conventus totius regni Teutonici, quantus per multa annorum curricula nunquam eſt viſus. Nam LII. optimates ibi tunc vel amplius ferebantur, adeo ut magnus dux Saxoniæ, quem gravior ætas impediebat, ſolus notaretur defuiſſe. Igitur per tot annos obnubilata cœpit oriri noſtris in partibus lux orthodoxa. Depublicatur, reſpuitur, anathematizatur hæreſis Wigbertina, vel Heinriciana. Supervenerant illuc apoſtolicæ ſedis legati, Albanenſis ſcilicet, & Conſtantienſis epiſcopi, ſententiam anathematis in Heinricum ſeniorem, dictum imperatorem, a tot ſuccedentibus ſibi apoſtolicis ſæpius ſæpiuſque promulgatam ſcriptis & dictis teſtificantes, toto orbe diffuſam eccleſiam ab ejus communione, Chriſti & B. Petri auctoritate, multis jam annis ſequeſtratam, confirmabant. Jam enim exaltatis ſibi divinitus Romana eccleſia cornibus ad incutiendum timorem cunctis uſquequaque ſchiſmatum membris etiam ipſius capitis oſſa, Wicberti ſcilicet dicti papæ, de ſepulchro ſuo, quod per VI. annos in eccleſia Ravennenſi poſſederat, projici fecerat, univerſaque ejus inſtituta, adnullari decreverat. Unde in tantum ſubito divinæ legis zelus efferbuit, ut pſeudoepiſcoporum cadavera ab eccleſiis eliminarentur, eorumque ordinati uſque ad generalem audientiam ab officiis ſuſpenderentur. Imperator interea cœpit lacrymari & mœſtus eſſe & de peccatis ſuis dicebat ſibi talia eveniſſe, timenſque ſibi multo pejora a principibus futura, rogabat epiſcopum Spirenſem ſe de caſtello, quo manebat, Moguntiam præſentari, ſeque conſilio ejus, & magnatuum regni cuncta facturum promiſit, regalia, & caſtella, quæ optima, & munitiſſima habebat, filio tradere, ut ſaltem ſibi prædia ad uſus neceſſaria impenderet. Epiſcopus vero in Natali ſancti Joannis Evangeliſtæ Moguntiam venit, ibique ipſe, & Rotbertus Wirceburgenſis epiſcopus ſacræ unctionis ordinem a Rothardo archiepiſcopo acceperunt, & poſt miſſarum ſolemnia cuncta quæ audierat, regi & cunctis principibus enarravit. Sed principes propter cavendum tumultum vulgi, patris potius, quam filii parti favere ſolentis, in Gilenheim II. Kal. Jan. occurrunt, ibique præſentatum imp. generali circumeuntes concilio ad reatus confeſſionem, & ſatisfactionis poſſeſſionem perducunt; qui filio regnum tradens, atque omnium pedibus provolutus, præcipue legato ſedis apoſtolicæ veniam & abſolutionem banni precabatur, confitens ſe multo tempore anathematizatum eſſe a papa Hildebrando, & injuſte ſuper eum Wicbertum conſtituiſſe, & ſuis temporibus rempublicam nimis eſſe turbatam, & cuncta quæ ſibi objecerant confeſſus eſt, excepto quod idola non adoraret. Cardinalis autem qui inopinate ad hæc facta convenerat, ait ſe nullo modo tam magnam perſonam, propter quem tanta mala in regno ſint perpetrata, abſente apoſtolico nullo modo ſuſcipere. Rex autem depoſito patre cum principibus Moguntiam revertitur, & propter regalia Werinherum comitem & nequiſſimum Volcmarum, qui fuit conſiliarius patris, & omnium ſcelerum conſcius, Hamerſtein miſit, quibus in vigilia Epiphaniæ allatis a Rothardo archiepiſcopo, & omni clero & populo honorifice ſuſcipiuntur. Quæ coram principibus archiepiſcopus regi tradit imprecans, ut ſi non juſtus regni gubernator, & eccleſiarum Dei defenſator exiſteret, ut ei ſicut patri ſuo eveniret. Hoc ordine Heinricus illius nominis V. primum a patre, deinde ab univerſis Germaniæ principibus, in regem jam ſecundo electus, ab apoſtolicis quoque legatis per manus impoſitionem catholice confirmatus, acceptis tam ab epiſcopis, quam laicis, juxta morem patriæ ſacramentis regnare cœpit LXXXII. loco ab Auguſto, L. regni patris ſui anno, ab urbe condita anno MDCCCLIIX. ab origine mundi VMLVIII. Dominicæ vero Incarnationis MCVI. anno. Delatis igitur coram rege, cunctiſque totius Germaniæ optimatibus & præſulibus, omnique clero, & populo legationibus Romanæ ſedis ſuper eccleſiarum Teutonici regni commaculatione diverſa, & inveterata, & e contra emendatione ab univerſis unanimiter promiſſa, placuit tam regi, quam primoribus ad ſanctam Romanam Eccleſiam tantos ac tales a partibus iſtis legatos tranſmitti, qui & de objectis rite rationem reddere, & de incertis ſagaciter inveſtigare, ac per omnia utilitatibus eccleſiaſticis ſapienter conſulere ſint idonei. Separantur in hoc opus nulla ſecundum Deum & ſæculum veneratione indigni a Lotharingia Bruno Trevirenſis, a Saxonia Heinricus Magdeburgenſis archiepiſcopi, ab Orientali Francia Otto Bambergenſis, a Bavaria Eberhardus Eiſtatenſis, uterque deſignatus pontifex, ab Alamannia Gebehardus Conſtantienſis epiſcopus, aliique nonnulli præſules, plerique etiam nobiles de latere regis laicæ profeſſionis, idque præcipuum inter cætera ſuſcipiunt mandata, ut ſi fieri poſſit per illos impetrata Domni apoſtolici ciſalpinis partibus exhibeatur præſentia.

Adderé his juvat tres ſequentes Henrici imperatoris literas, quarum priorem miſit ad filium paulo ante Moguntinum conventum, ut illum ad concordiam invitaret, alteram legavit ad Paſchalem, qua cum illo de filii perfidia conqueritur; tertiam deſtinavit ad Ludovicum Francorum regem, cui totam hiſtoriam depoſitionis ſuæ & evaſionis e manu filii, a quo detinebatur, inſtituta pro ſe narratione exponit. Hæ vero literæ, quanquam & alibi extant, deſumptæ ſunt ex codice Udalrici Bambergenſis num. CCXIV. CCXV. CCXVI.

EPI

ANNO CHRISTI 1105. & 1106.

EPISTOLA HENRICI IMPERATORIS AD FILIUM.

Paratum se ad obsequium S. R. E. profitetur, filiumque monet, ut injurias patri factas reparet.

Henricus Dei gratia Rom. imperator filio suo.

SI nos debita & paterna affectione tractasses, qualiter deberes, libentissime tecum paterne loqueremur, & paterna tibi mandaremus. Verum quod longe alius, quam paternæ affectionis & humanitatis circa nos tuus animus fuit, & est, nequaquam aliter tecum loqui vel aliud mandare (volui), quam quod ipsa manifestissima rei veritas habet. Tu itaque ipse scis, sicut facti tui conscius es, qualiter data fide, & securitate personæ, & honoris nostri omni affectione devotionis promisisti nos ducere Moguntiam coram principibus, & interim nos securissime reducere quocumque vellemus. Hac fiducia cum tecum caritative & indubitanter afcenderemus, contra datam fidem apud Bingam nos cepisti, ubi nec paternæ lacrymæ, nec patris mœror, & tristitia, cum ad pedes tuos, aliorumque provolvebatur, te movit, quin nos caperes, & captum mortalibus inimicis ad illudendum & custodiendum traderes: ubi omni genere contumeliæ & terroris afflicti, compulsi sumus ferme venire ad ipsum articulum mortis. Ante captivitatem etiam abstulisti nobis episcopatus, & quicquid de honore regni potuisti, & prædia nostra, & ipsam familiam. In captione vero quicquid residuum erat etiam lanceam & chlamydem, & omnia regalia insignia, ubi & timor mortis, ut bene scis, & omne ferme christianitatis a nobis jam votum extorsisti, vix relicta ipsa vita. Cum hoc tibi de nobis non sufficeret, postea semper & ubicumque fuimus omnibus modis, quibus nos potuisti, persequi non cessasti, ut vel perderes vel de regno expelleres. Verum non satis mirari possumus qua ratione, vel occasione hoc tam obstinate facis, cum de papa, & de Romana ecclesia tibi nulla residua sit occasio. Nunc itaque nuncio domino papæ, & Romanæ ecclesiæ, te præsente obedire parati sumus, omnem debitam reverentiam, & obedientiam ei præsentialiter, & semper exhibere, & consilio principum & spiritualis patris nostri Cluniacensis abbatis, aliorumque religiosorum virorum de statu ecclesiæ, & honore regni libentissime agere. Rogamus te ergo pro honore regni & tuo, & paterna devotione, & per auctoritatem Romani pontificis, & Romanæ ecclesiæ, ut de injuria nobis illata, & de his, quæ nobis vi & injuste abstulisti justitiam facias; nec non etiam rogamus, ut cum nihil rationis tibi sit quare nos persequaris, nos & fideles nostros cesses infestare, immo permittas nos pacifice & quiete vivere, ut integre & cum tranquillitate possimus omnia supradicta peragere. Recognosce etiam & tecum cogita, quod Deus judex justus est, cui commisimus causam nostram, & ejus vindicta & judicia sunt velut abyssus multa; quod quantumcumque super afflictione & infortunio nostro glorieris, & super humilitatem nostram te extollas, forsitan de sede sancta sua inter me, & te, sua gratuita misericordia aliud jam definivit, intercedente justitia, quam tu ipse cogites & disponas; quod si nulla alia causa vel reverentia se intercessio nobis valet, uti apud te justitiam consequi possimus, vel persecutionis impetus cesset, Romanum pontificem, sanctam & universalem sedem Romanam & ecclesiam appellamus.

ANNO CHRISTI 1105. & 1106.

EPISTOLA HENRICI IMPERATORIS AD PASCHALEM PONTIFICEM.

SI illa inter nos pax esset & concordia, quæ inter nostros olim & tuos fuit antecessores, quæ inter nos & Alexandrum, & Nicolaum, viros catholicos & religiosos, Romanos pontifices, plena caritate & integra viguit devotione, mandaremus tibi quidquid filius patri: sed distulimus, expectantes, & cognoscere desiderantes, si in beneplacito Dei sit nos caritative & amicabiliter posse convenire, & ecclesiam suam nostris temporibus nostro labore, ipso cooperante, in statum redire unitatis pristinæ. Hoc quoque jam dudum, teste Deo, desideravimus, si cognita eorum nimia austeritate, qui in Romana erant ecclesia, non utile visum esset nobis vel competens, eos de hac causa convenire, quod magis videbantur nos persequi odio & indignatione, quam zelo justitiæ, vel etiam quam vellent nos amplecti, dulcedine caritatis ad profectum ecclesiæ. Effectus itaque probat, quod cum ipsi regnum hereditario jure nobis collatum, tempore religiosorum virorum Romanorum pontificum pacifice diu a nobis possessum contra nos studerent commovere, & armare, inter multa est orta strages populorum, tam corporum, quam etiam, quod magis dolendum est, animarum. Hic quoque filius noster, quem adeo affectuose dilexi-mus, ut eum usque ad solium regni nostri exaltaremus, eodem veneno infectus, consilio quorundam perfidissimorum & perjuratorum sibi adhærentium, insurgit in nos, postpositis omnibus sacramentis, quibus se nobis obligaverat, posthabita omni fide & justitia, tantum ut bona ecclesiarum, & regni libere valeant perdere, rapere, & inter se dividere.

EPISTOLA HENRICI IMPERATORIS AD LUDOVICUM REGEM FRANCORUM,

Quando a filio suo Henrico rege depositus est.

Henricus Rom. Imp. Augustus Ludovico regi Francorum coronam fidei & propinquitatis inviolabilem constantiam.

PRinceps clarissime, & omnium, in quibus post Deum operamus, amicorum nostrorum fidelissime, primum & præcipuum vos inter omnes excepi, cui conqueri, & deplorare calamitates, & omnes miserias meas necessarium duxi, & etiam genibus vestris advolvi, si liceret salva majestate imperii; primum quidem non solum nobis, sed etiam totius christianæ professionis hominibus gravissimum & intolerabile arbitror, quod de illa apostolica sede, unde usque ad memoriam nostri temporis salutifer fructus consolationis, dulcedinis, & salvationis animarum oriebatur, modo persecutionis & excommunicationis, & omne perditionis flagellum in nos emittitur. Nec ponunt illum modum sævitiæ, tamen ut satisfiat voluntati, indiscretæ hujus voluntatis suæ intemperantia adeo usque nunc abusi sunt in me, ut nec Deum, nec quid aut quantum mali mihi proveniant pensantes, per se & per suos omnimodis invehantur in me, cum omnem obedientiam, & omnem debitam subjectionem semper contulimus

apostolicæ sedi, si tamen reverentia & honor debitus, sicut antecessoribus meis ab apostolica sede exhiberetur & mihi. Quid autem intenderat opportunius significabo vobis, si quando optati colloquii copiam Deus dederit nobis. In hac igitur persecutionis & odii sui inflammatione, cum parum viderent se proficere, contra ipsum jus naturæ laborantes, quod sine maximo cordis dolore sine multis lachrymis non valeo, &, quod dicitur, vehementer contremisco, filium meum inquam, Absalon dilectissimum, non solum contra me animaverunt, sed etiam tanto furore armaverunt, ut inprimis contra fidem & sacramentum, quod ut miles Domino juraverat, regnum meum invaderet, & episcopos, & abbates meos deponeret, inimicos & persecutores meos substituere, ad ultimum, quod maxime vellem taceri, aut si taceri non potest, vellem non credi, omnem naturæ affectum abjiciens, in salutem & animam intenderet, nec pensi quicquam haberet, quocumque modo vi vel fraude ad hanc periculi, & ignominiæ suæ summam aspiraret. In hac tanti mali sui machinatione cum essem in pace, & in aliqua salutis meæ securitate, in ipsius Dominici adventus sanctissimis diebus, in locum, qui Confluentia dicitur, ad colloquium evocavit me, quasi de communi salute & honore filius tractaturus cum patre. Quæ ut vidi illico ex paterno affectu tactus intrinsecus dolore cordis mei ad pedes suos procidi, admonens, & obtestans per Deum, per fidem, per salutem animæ suæ, ut si pro peccatis meis flagellandus eram a Deo, de me ipse nullam maculam conquireret, animæ, honori, & nomini suo, quod culpæ patris vindicem filium esse nulla Divinæ legis unquam constituit sanctio. At ille jam pulchre, immo miserrime institutus ad malitiam, quam abominabile & execrabile scelus cœpit detestari, procidens & ipse ad pedes meos, de præteritis cœpit veniam precari in reliquum, ut Domino, ut patri filius, cum fide & veritate per omnia se mihi obedieturum cum lachrymis promittere; si solummodo sedi apostolicæ vellem reconciliari; quod cum promptissime annuissem, & deliberationi suæ & consilio principum in hoc totum me mancipandum promisissem, me in præsenti Nativitate se perducturum Moguntiam, & ibi de honore, & reconciliatione mea, quam fidelius posset, se acturum, & interim in pace, & securitate me reducendum promisit, in ea veritate & fide, quo patrem a filio honorari & filium a patre præcipit Deus diligi. Hac promissione, quæ etiam gentili observanda est, securus illorsus ibam, & filius meus aliquantulum præcesserat me; cum ecce quidam fideles mei occurrentes mihi verissime affirmabant, me deceptum & perditum sub falsa pacis, & fidei sponsione. Revocatus iterum filius meus, & iterum instantissime admonitus sub ejusdem fidei, & sacramenti obtestatione, animam suam pro anima mea fore promisit jam secunda vice. Cum igitur ad locum, qui Binga dicitur, pervenissemus, jam existente die Veneris ante Nativitatem numerus armatorum suorum jam satis augebatur, jam fraus ipsa se detegere videbatur; & filius ad me: Pater inquit, vobis secedendum est in vicinum castellum, quod nec episcopus Moguntinus in civitatem suam admittet vos, quamdiu fueritis in banno; nec vos impacatum, & inreconciliatum audeo ingerere inimicis nostris: illic Nativitatem Domini cum omni honore, & pace agatis, quoscumque placuerit vobis, vobiscum habeatis; ego interim quanto instantius, quanto fidelius potero, pro nobis utrisque laborabo, quod causam nostram esse meam existimo. At ego

ANNO CHRISTI 1105. & 1106.

mi, inquam, fili, testis & judex sermonum fidei inter nos Deus, qui modo te in virum, & hæredem meum perduxi, quantis tribulationibus meis tuo honori inservierim, quot & quantas inimicitias pro te habuerim, & habeam solus es conscius. Ille autem iterum jam tertio sub ejusdem fidei & sacramenti obtestatione, si ingrueret occasio periculi, caput suum pro capite meo fore promisit mihi. Sic priusquam clausit me in eodem castello, quod omnia alia in corde locutus erat manifeste ostendit rei eventus. Ex omnibus meis quartus ego sum inclusus, nec admitti potuit quilibet alius. Custodes deputati, qui vitæ meæ atrociores inimici. Benedictus per omnia Deus exaltandi & humiliandi quemcumque voluerit rex potentissimus. Cum igitur ipso sacratissimo die Nativitatis suæ omnibus redemptis suis ille sanctus sanctorum puer fuisset natus, mihi soli filius ille non est natus. Nam, ut taceam opprobria, injurias, minas, gladios in cervicem meam exertos, nisi omnia imperata facerem, famem etiam & sitim, quam perferebam, & ab illis, quos injuria erat videre & audire; ut etiam taceam, quod est gravius, me olim satis felicem fuisse, illud nunquam obliviscar, quod illis sanctissimis diebus sine omni christiana communione in carcere fui. In illis pœnitentiæ & tribulationis meæ diebus a filio meo missus venit quidam principum Wipertus, dicens nullum vitæ meæ esse consilium, nisi sine ulla contradictione omnia regni insignia redderem, ex voluntate, & imperio principum. At ego etsi omnis terra, quantum inhabitatur, regni mei terminus esset, nolens vitam regno commutare, quod, vellem nollem, sic agendum, & sic definitum intelligebam coronam, sceptrum, chlamydem, lanceam, & gladium misi Moguntiam. Tunc communicato consilio cum inimicis meis egrediens filius meus, relictis ibidem fidelibus & amicis nostris, quasi me eo adducturus sub multa frequentia & custodia armatorum ductum ad villam, quæ Ingelheim vocatur, me fecit ad se adduci, ubi maximam inimicorum meorum turbam collectam inveni, nec ipsum filium meliorem cæteris reperi. Et quod firmius & stabilius videbatur eis esse, si propria manu cogeret me regnum, & omnia regalia exfestucare, simili modo & ipsi omnes minabantur, nisi omnia imperata facerem, nullum vitæ meæ consultum posse fieri. Tunc ego, inquam, quod de sola vita mea agitur, qua nihil pretiosius habeo, ut saltem vivens pœnitentiam meam exhibeam Deo quicquid imperatis esse facio. Cumque inquirerem, si saltem sic de vita mea certus & securus esse deberem, ejusdem apostolicæ sedis legatus, qui ibidem aderat, non dico qui hæc omnia ordinaverat, respondit; me nullo modo eripi posse, nisi publice confiterer, me injuste Hildebrandum persecutum fuisse, Wicpertum ei injuste superposuisse, & injustam persecutionem in apostolicam sedem & omnem ecclesiam hactenus exercuisse. Tunc cum maxima animi contritione humi prostratus cœpi per Deum, per ipsam justitiam orare, ut locus & tempus mihi daretur, ubi in præsentia omnium principum, unde innocens essem, ex judicio omnium me expurgarem, & in quo culpabilem me esse recognoscerem, ex consilio omnium sanioris sententiæ pœnitentiam, & satisfactionem, quo ordine juberent quærere, & inde de principibus regni & fidelibus nostris, quoscumque vellent, obsides darem. At ille idem legatus diem & locum mihi abnegavit, dicens, aut ibi debere totum determinari, aut nulla spes esset mihi evaden-

dendi. In tantæ tribulationis articulo cum interrogarem si confiterer omnia quæ imperabantur, an confessio mea, ut justum est, veniam & absolutionem consequeretur: idem legatus respondit non esse juris sui me absolvere. Et cum ego adhuc dicerem; quicumque confitentem audet recipere, confitentem debet absolvere. Si vellem, inquit, absolvi, Romam irem, satisfacerem apostolicæ sedi. Sic spoliatum & desolatum, nam & castella, & patrimonia, & quicquid in regno conquisieram, eadem vi & arte sua extorserunt a me, in eadem villa reliquerunt me. In qua cum aliquo tempore commoratus essem, & ex eodem consilio fraudis suæ filius meus demandasset, ut ibidem eum expectarem, superveniens quorumdam filiorum meorum legatio præmonuit, ut siquidem ad momentum ibi remanerem, aut etiam in perpetuam captivitatem raperer, aut in eodem loco decollarer; quo nuncio etiam tunc satis vitæ diffisus sum, & illico aufugiens, fugiendo veni Coloniam, & ibi aliquot diebus commoratus, postea Leodium veni, in quibus locis viros fideles & in fide regni semper constantes inveni. Horum cæterorumque regni fidelium consilio usus vobis fiducialius & honestius habeo deplorare has omnes miserias: fiducialius quidem propter mutuæ consanguinitatis, & antiquæ amicitiæ debitum; honestius autem propter tanti regni nomen glorioſum. Vos igitur per fidem, per amicitiam rogamus, in tantis tribulationibus meis, ac si nobis propinquo & amico consulatis. Quæ fidei & amicitiæ vincula etiamsi inter nos non essent, vestrum tamen, & omnium terræ est injuriam & contemptum nostrum vindicare, & tam nefariæ proditionis & violentiæ exemplum de superficie terrarum extirpare.

ANNO CHRISTI 1105. & 1106.

ANNO CHRISTI 1105. & 1106.

NOTA COLLECTORIS.

NOn dubito quin Henricus multa hic confinxerit de apostolici Legati sævitia, quo majorem sui miserationem commoveret; nihil enim ejusmodi habet Annalista Saxo, & reliqui omnes Scriptores.

MUTINENSE CONCILIUM

Occasione solemnis translationis reliquiarum S. Geminiani Mutinensis episcopi,

ANNO MCVI. CELEBRATUM.

CONventum episcoporum ad solemnem translationem reliquiarum S. Geminiani olim Mutinensis episcopi, ideo concilium appello, quod vetustus, & coævus scriptor historiæ translationis illius vulgatæ a Muratorio Rer. Ital. tom. VI. pag. 90. concilium reipsa nuncupat his verbis: *Anno Dominicæ Incarnationis millesimo centesimo sexto datur hujus translationis certissimus calendarum Majarum terminus.* Et post pauca: *Cogitur maximum episcoporum concilium, clericorum, abbatum, & monachorum.* Nec sane novum est per ea sæcula, ut qua occasione ad solemnem aliquam templorum dedicationem vel SS. Lypsanum translationem ecclesiarum præsules invitabantur, concilia pariter celebrarentur. Nihil tamen in commune decretum a patribus illis quod perpetua lege maneret opinor, sed ea deliberasse credo, quæ ad translationis illius ritum & religionem pertinerent. Convenisse etiam patres arbitror, ut sacris concionibus populum ad pietatem disponerent, eorum confessiones exciperent, & alia id generis præstarent. En verba scriptoris illius paulo post ea quæ superius descripsi: *Quæritur spatiosus camporum locus, ubi turba conveniat, quatenus tantorum præsulum monitis & doctrinis refecta, inde unusquisque cum gaudio & lætitia redeat. Pergunt itaque pontifices, pergit & populus ad divinæ propitiationis pocula suscipiendum devotissimus. Disseminatur deinde inter adstantes devotissima episcoporum prædicatio, fitque ad laudem & honorem tanti patris nostri Geminiani peccatorum remissio, fit & criminum absolutio.* Et paulo inferius: *De altaris quoque prælibati sanctissimi corporis consecratione inter episcopos siquidem & Mutinenſium cives, non modica fit altercatio: quia præsules ejus reliquias revelare cupiunt; cives autem, & omnis populus hoc ex toto renuunt. Quæritur ergo principis Mathildis sententia, quæ quidem, sicut decuit, & ut prædestinatum fuerat, ipso quoque, ut credimus, jam disponente Deo, sedem pronuntiavit expectandam apostolicam, denuntians hoc in anno venturam esse in Italiam.*

CONCILIUM PICTAVENSE,

Sub Paschali papa II. secundum, a Brunone Signiensi episcopo S. R. E. legato celebratum, præsente Boamundo Antiochiæ duce VII. Kal. Jul. ann. MCVI.

CONcilii hujus, *quod* plenum & celebre *a Surgerio vocatur, occasio hæc fuit. Boamundus Antiochiæ dux a Saracenis captus voverat, si evaderet e vinculis, se ad sancti Leonardi sepulcrum quod Nobiliaci in Lemovicibus est, religionis causa profecturum. Voti compos effectus, ejus exolvendi causa ivit in Gallias: & argentea, quibus constrictus fuerat, vincula ad S. Leonardi aram appendit.*

Tum Bruno Signiensis episcopus, ait Petrus diaconus in chronic. Cassin. lib. 12. c. XXXIII. una cum Boamundo directus in Gallias vice Romani pontificis, secundum traditionem ecclesiasticam concilium tenuit. *Hæc tantum Petrus. Locum autem & tempus concilii, quæ non indicat, ex chronico Malleacensi discimus.* Anno, *inquit*, MCVI. VI. Kal. Julii Pictavis concilium fuit, in quo interfuit Boamundus dux, quem Bruno legatus S. R. E. adduxit, & tenuit concilium, & viam sancti sepulcri confirmavit. Fuit aliud in Italia, quod ipse papa rexit.

Chronicon vero Andegavense. Boamundus *inquit*, accepta ab apostolico licentia venit in Europæ

ANNO CHRISTI 1106.

ropæ partes, caſtella & civitates ſubmonendo, ut feſtinarent ire Hieruſalem, liberare videlicet eos qui in captivitate tenebantur, & illos adjuvare qui Turcarum oppugnationibus vexabantur.

Aliud Boamundo Gallicæ profectionis conſilium fuiſſe ait Sugerius in vita Ludovici Craſſi, cap. IX. *nempe ut Ludovici regis ſororem Conſtantiam uxorem duceret: quam & duxit Carnuti, coram rege & multis epiſcopis, ac regni proceribus.* Adſtitit etiam ibidem, *inquit Sugerius*, Romanæ ſedis apoſtolicæ legatus domnus Bruno Signienſis epiſcopus, a domno Paſchali papa, ad invitandam & confortandam ſancti ſepulcri viam dominum Boamundum comitatus. Unde plenum & celebre Pictavis tenuit concilium, cui & nos interfuimus, quia recenter a ſtudio redieramus. Ubi de diverſis ſynodalibus, & præcipue de Hieroſolymitano itinere, ne tepeſcat, agens, tam ipſe, quam Boamundus, multos ire animavit.

Cur autem apud Pictonas præſertim ea de re concilium? Forte quia recens erat memoria ingentis illius & formidoloſi exercitus militum centum & octoginta millium, quos in Orientem Guillelmus Aquitaniæ dux & Pictonum comes (quanquam ſatis infelici exitu) ſub ſigna ſua duxerat.

DE JUDICIO FACTO IN CONCILIO

Pictavienſi anno 1106. de eccleſia Chahanniarum.

Ex archivis Majoris-Monaſterii.

Ex Martene Theſaur. Anecd. tom. 4. pag. 127.

SCiendum, poſterorumque memoriæ tranſmittendum, quod ex dono Gervaſii tunc epiſcopi Cenomannenſis habuit Eccleſia S. Guingualoei eccleſiam Chahanniarum, totaque vita ejus, & poſt uſque ad tempus, quo ipſam adepti ſunt fratres Majoris-Monaſterii, qui & eamdem Chahanniarum eccleſiam tenuerunt libere VII. annis, quod tempus inſimul computatum invenitur amplius quadraginta annis. Gaufredus autem de Meduana violenter eam nobis auferens cuidam ſervo ſuo eam dedit. Cumque ſuper hac re multotiens epiſcopo Cenomannenſi quererentur monachi, nihil inde redditum eſt eis. Tandem epiſcopi Gildeberti tempore conquerentibus monachis, ad hoc uſque res perducta eſt, ut clerici Cenomannenſes dicerent de cauſa hac & placitum & judicium factum eſſe tempore prædeceſſoris ſui abſente tamen abbate Majoris-Monaſterii, & contradicente Ebrardo tunc priore S. Guingualoei. Cumque nec Clerici vellent judicium ipſum dicere, nec epiſcopus eum retractari vellet, tandem clamore ad Papam facto, juſſit epiſcopo per literas, ut aut de eccleſia ipſa reveſtiri monachos faceret, aut in præſentia Carnotenſis epiſcopi Ivonis judicium illud retractaret, & ſi eſſet juſtum, perſeveraret. Quod indigne ferens epiſcopus reſpondit ſe in coepiſcopi ſui præſentiam non iturum, ſed de eccleſia illa nos reveſtiri facturum. Quod cum ſegnius quam deberet, ageretur, accidit ad partes occiduas agendi concilii gratia legatum eccleſiæ Romanæ Brunonem ſcilicet epiſcopum Signinum advenire, & ſuper hac dilatione monachos ei queſtos eſſe. Cum autem apud Majus-Monaſterium Epiſcopus Cenomannenſis ei occurriſſet, oſtendit ei querelam illam, & juſſit ut eadem controverſia utriſque, monachorum ſcilicet atque ipſis adverſantium partibus advocatis, in præſentia ſua ageretur, quando ipſe veniret Cenomannos. Tandem cum Cenomannis eſſet, præſentavit ſe Abbas Majoris-Monaſterii cum monachis ſuis; ſed & adverſarius eorum Haimericus nomine adfuit cum fautoribus ſuis. Cum autem legatus diceret, ut quo jure teneret illam eccleſiam oſtenderet; reſpondit ſe nunquam inde placiturum, eo quod illam teneret per judicium in præſentia Epiſcopi Hoelli inde factum. Legatus itaque re diligentius inquiſita, intellexit nullum, ut ille injuſtus eccleſiæ pervaſor aſſerebat, jam dictum Epiſcopum Hoellum ſuper hac re definiſſe judicium. Diu igitur utriſque partibus inter ſe ſuper hoc altercantibus, tandem juſſit Legatus, ut monachi de illa eccleſia, qua fuerant injuſte ſpoliati reveſtirentur. Ille vero ad Concilium infra 40. dies Pictavis futurum veniret, atque plenarium inde judicium audiret. Quorum duorum cum ille neutrum vellet facere, indignatus inobedientiæ ejus legatus judicavit, epiſcopo Hildeberto præſente, & aſſentiente, nec aliquo Clericorum contradicente, & judicium juſtum eſſe confirmavit: Haimericum tandem in eccleſia illa nihil habere juris: ſed eccleſiæ Sancti Guingualoei eam debere reddi, quæ illam ex dono Gervaſii tunc Epiſcopi Cenomannenſis tamdiu, & in vita ejus, & poſt mortem tenuerat, ut ſecundum canones inde nullatenus debuiſſet ſpoliari, conteſtatus inſuper eum contra canones & contra ſalutem animæ ſuæ feciſſe quicumque inde aliud judicaſſet. Quæ omnia cum ille ſe nequaquam facturum diceret, ſed cum fautoribus ſuis contra Monachos minis ageret: reſpondit Legatus quod eum in Concilio excommunicaret, ſi aliter quam fuerat judicatum, ageret; epiſcopo etiam ipſi præſentialiter imperavit, uti eum excommunicaret, ſi judicium illud non teneret. Inſuper etiam Eliæ comiti Cenomannenſi præcepit auctoritate Beati Petri, atque ab epiſcopo ipſo fecit præcipi, ut ſi ille deinceps eccleſiam illam monachis violenter auferret, comes ei per potentiam ſæcularem omnimodis obviaret. Sciendum etiam quod jam dictus Bruno Romanæ ſedis legatus ſententiam ſuam & judicium de prædicta eccleſia in Pictavenſi factum concilio confirmavit, & inſuper viva voce & literis ſuis ſigillatis poſtea retromiſſis præfato Cenomannenſium Epiſcopo Hildeberto, ut quod de eccleſiarum Chahanniarum judicatum fuerat & teneret, & teneri faceret imperavit, & ſi ille Haïmericus contra Monachos pro ipſa eccleſia ulterius præſumeret, ipſe eum S. Petri gladio percuſſum a totius Chriſtianitatis conſortio prohiberet.

G. C. EXOLDUNENSE concilium eodem anno notatum invenio: nullo alio argumento, niſi quod de eo loquitur Ivo Carnotenſis epiſt. CLXXXI. ad Richardum cardinalem, legatum apoſtolicum. Fruſtra ſcribit enim Ivo ad Richardum non de concilio quod eo anno ſit habitum, ſed de eo cui anno MLXXXI. præfuit Hugo Dienſis, ſedis apoſtolicæ legatus: cui ſe interfuiſſe dicit. Idem & ait epiſtola CCLXVIII. ubi diſerte exprimit concilium Hugonis Dienſis. Utrobique auctoritatem affert præteriti concilii. Interfuit autem nondum epiſcopus, ſed tantum ſancti Quintini ſive abbas, ut ſæpe vocatur; ſive præpoſitus, ut ſæpius. Sed quocumque tandem anno celebratum ſit: quid in eo ſit geſtum, ignoratur.

ANNO CHRISTI 1106.

CONCILIUM LEXOVIENSE,

Rebus Normandiæ componendis, anno Domini MCVI. præsente Henrico I. Angl. rege, & Normanniæ duce.

Henricus I. Angliæ rex Normanniæ ducatu potitus, res Normannicas a fratre suo Roberto duce eversas instaurare cœpit. Eo concilium hoc haberi eique interesse voluit: quod his verbis refert Ordericus Vitalis, historiæ ecclesiasticæ libro IX. In medio Octobri, rex Anglorum Henricus I. Lexovium venit: cunctos optimates Neustriæ convocavit, & utilissimum ecclesiæ Dei concilium tenuit. Ibi statuit regali sanctione, ut firma pax teneatur per omnes fines Normanniæ: ut latrociniis omnino compressis, cum rapacitate, omnes ecclesiæ possessiones, sicut eas, die qua pater ejus defunctus est, tenebant, aliique nihilominus legitimi heredes, possideant. Omnia quoque dominia patris sui, suæ proprietati mancipavit: judicioque sapientum, irrita esse censuit quæ frater suus ingratis per imprudentiam permiserat. Hostes autem, quos in bello ceperat, in Angliam destinavit: & perenni ergastulo Guillelmum Moritolienſem ac Robertum de Stotevilla, alioſque nonnullos condemnavit. Inflexibilis erga eos perduravit: & quamvis multorum precibus ac promissis, muneribusque pulsatus fuisset, nunquam emolliri potuit. *Hactenus Ordericus.*

G. C. Concilium appellavi cum Orderico & aliis. Conventum episcoporum & procerum melius dixero: in quo tam regni negotia tractentur, quam sacerdotii. Dadræus in historia chronologica archiepiscoporum Rothomagensium habet hujus, ut vocat Concilii decreta, sed Gallice tantum, ut ab ipso reddita sunt. Ex iis pauca, quæ Ordericus non habet, latine translata hic describo.

Ut prædones juxta leges severissime puniantur: iisque capiendis, statim atque detecti fuerint, operam suam omnes commodent.

Ut dux Robertus in Angliam mittatur, ibique asservetur in custodia, suppeditatis ipsi abunde omnibus, quæ ipsius dignitas exigit: ne, si captivus in Normannia maneat, res novas factiosi moliantur, specie liberandi principis.

Ut ei qui virginem violaverit, effodiantur oculi, & genitalia præcidantur.

Ut amputetur dextera iis qui monetam adulteraverint.

CONCILIUM GUASTALLENSE,

In Longobardia de schismaticis episcopis & clericis in unionem ecclesiæ assumendis, deque aliis ecclesiasticæ disciplinæ capitibus celebratum a Paschali II. papa, XI. Kal. Novembr. anno Domini MCVI.

Ex Cencii Camerarii MS. codice Vaticano.

ALiud quoque concilium idem dominus papa Paschalis celebravit intra Lombardiam apud villam frequentissimam Guardastallum, anno dominicæ incarnationis MCVI. XI. Kal. Novembr. cum episcopis diversarum provinciarum, sive ultra, sive citra montes. In hoc concilio statutum est, ut Æmilia tota cum suis urbibus, id est, Placentia, Parma, Regio, Mutina, Bononia, nunquam ulterius Ravennatensi Metropoli subjacerent. Hæc enim metropolis per annos jam pene centum adversus sedem apostolicam erexerat se: nec solum ejus prædia usurpavit, sed ipsam aliquando Romanam invasit ecclesiam Guibertus ejusdem metropolis incubator. Circa solutionem vero concilii, lecta sunt de reconciliandis qui extra ecclesiam catholicam ordinati sunt sanctorum Patrum capitula, Augustini ex epistola ad Bonifacium, Leonis I. ex epistola ad episcopos Mauritaniæ, Carthaginensis concilii IV. capitulo tertio, cujus initium est: *Placuit ut literæ mittantur ad fratres & coepiscopos nostros, & maxime ad sedem apostolicam.* Novum vero in hæc verba capitulum institutum est.

Ut episcopi & clerici in schismate ordinati, si sint alioqui probatæ vitæ, suscipiantur.

Per multos jam annos regni Theutonici latitudo ab apostolicæ sedis unitate divisa est. In quo nimirum schismate tantum periculum factum est: ut, quod cum dolore dicimus, vix pauci sacerdotes aut clerici catholici in tanta terrarum latitudine reperiantur. Tot ergo filiis in hac strage jacentibus, Christianæ pacis necessitas exigit, ut super hoc materna ecclesiæ viscera aperiantur. Patrum ergo nostrorum exemplis & scripturis instructi, qui diversis temporibus Novatianos, Donatistas, & alios hæreticos in suis ordinibus susceperunt: præfati regni episcopos in schismate ordinatos, nisi aut invasores, aut simoniaci, aut criminosi comprobentur, in officio episcopali suscipimus. Idipsum de clericis cujuscumque ordinis constituimus, quos vita scientiaque commendat.

ALIUD CAPITULUM.

Ut ecclesiarum investituræ a laicis nullo modo fiant.

Jamdiu a pravis hominibus, tam clericis, quam laicis, catholica est ecclesia conculcata: unde plura temporibus nostris schismata & hæreses emerserunt.

Nunc

ANNO CHRISTI 1106.

Nunc autem per Dei gratiam, hujus nequitiæ deficientibus auctoribus, in ingenuam libertatem resurgit. Unde providendum est, ut horum schismatum causæ penitus abscindantur. Patrum ergo nostrorum constitutionibus consentientes, ecclesiarum investituras a laicis fieri omnimodo prohibemus. Si quis autem hujus decreti temerator extiterit: tanquam maternæ injuriæ reus, clericus quidem ab ejusdem dignitatis consortio repellatur, laicus vero ab ecclesiæ liminibus arceatur.

ALIUD CAPITULUM.

Ut nulli liceat res ecclesiæ vendere, aut quoquo modo alienare.

Nullus abbas, nullus archipresbyter, nullus præpositus ecclesiæ, audeat possessiones ecclesiæ suæ vendere, commutare, locare, vel in feudum dare, sine communi fratrum consensu, vel episcopi propriæ civitatis: alioquin ordinis sui periculum patiatur.

PASCHALIS II. PAPÆ EPISTOLA.

Paschalis episcopus servus servorum Dei, venerabilibus in Christo fratribus Gebehardo Constantiensi & Oderico Patavienſi episcopis, & cæteris Theutonicarum partium tam clericis, quam laicis catholicis, salutem & apostolicam benedictionem.

PRo religionis vestræ fervore, &c. *Edita est supra numero* XII.

Et hæc quidem ex Cencii volumine. Sequantur nunc quæ de eodem concilio ex variis auctoribus diligentissime collecta Baronius, & post eum Binius attulerant: prætermissis fragmentis quæ habebat ex Cencio, quia totum & integrum simul edidimus.

FRAGMENTUM CONCILII

Guastallensis in Longobardia sub Paschali P. II. an. 1106. celebrati.

Ex Martene Thesaur. Anecd. tom. 4. p. 117.

In MS. S. Vincentii Bisuntini post Concilii canones & Epistolam Paschalis in eo conscriptam ad Hebehardum Constantiensem Episcopum & alios Theutonicos in editione Labbeana relatam, hæc sequuntur.

REFUTATIO INVESTITURÆ

Episcoporum, quam fecit rex Hungariæ ad mandatum Papæ.

DEnunciamus vobis, Pater venerande; nos legi divinæ subditos, ac secundum eam vobis servire paratos: unde & investituram Episcoporum hactenus a majoribus (*a*) habitam, juxta admonitionem vestram, dimisimus, & si (*b*) quem in electione hujusmodi minus canonice (*c*) retractatum est, de cætero, Deo volente, cavebimus.

ANNO CHRISTI 1106.

CASSATIO PRIVILEGII quod extorsit Imperator a Papa.

Privilegium illud, quod non est privilegium, nec vere dici debet privilegium, cum de liberatione captivorum & Ecclesiæ a D. Papa Paschali per violentiam Henrici regis extortum sit, nos omnes in hoc sancto Concilio cum eodem domino Papa congregati, canonica censura, & ecclesiastica auctoritate judicio sancti Spiritus damnatum & irritum esse judicamus, atque omnino cassamus, & ne (*d*) auctoritatis & efficacitatis (*e*) vim habeat, penitus excommunicamus. Ideo autem damnatum est, quia in eo privilegio continetur, quod electus canonice a Clero & populo a nemine consecretur, (*f*) nisi a rege investiatur: quod est contra Spiritum Sanctum, & canonicam institutionem. Perlecta vero hac charta, acclamatum est ab universo populo, Amen, amen. Fiat, fiat.

Archiepiscopi vero & Episcopi, presbyterique, Diaconi Cardinales, qui interfuerunt ipsi (*g*) hi sunt; C. Sabinensis, P. Portuensis, L. Ostiensis, (*h*) Prænestinus, & J. Tusculanus Episcopus, Patriarcha Venetus, S. Capuanus, L. Beneventanus, Amalfitanus, Reginus, Ydruntinus, Brundusinus, Consanus, (*i*) Girontinus, Rosanus archiepiscopi, G. (*k*) Angolismensis, G. (*l*) Leogmensis & legatus pro Bituricensi & Viennensi archiepiscopis, R. (*m*) Ulteranensis, G. Senensis, R. Populanus, G. Terracinensis, & G. Syracusanus pro omnibus Siculis, G. Trojanus, Bruno Signiensis & alii fere C. Episcopi, presbyteri, (*n*) & Cardinales B. tituli S. Marci, R. tituli S. Eustachii, R. tituli S. Priscæ, G. tituli SS. Apostolorum, B. tituli S. Petri ad Vincula, A. tituli S. Clementis, R. tituli S. Laurentii in Damaso, J. tituli S. Cæciliæ, B. tituli S. Martini, J. tituli SS. Johannis & Pauli, (*o*) ..... tituli S. Grisogoni, R. tituli SS. Petri & Marcellini, V. tituli S. Sabinæ, P. tituli S. Sixti, & A. tituli S. Susannæ. Diaconi (*p*) vero Cardinales, abbas Sublacensis, Joannes Gaetanus abbas S. Andreæ, Leo, Gregorius, Aldo, Theobaldus, & Rossimanus. Hi in damnatione dicti privilegii consenserunt cum abbatibus & innumerabili multitudine tam clericorum, quam laicorum.

Hæc charta dicta est a Gerardo Engolismensi, Leone Ostiensi, G. Terracinensi, Galone (*q*), Leogiensi Episcopis, Roberto tituli S. Eusebii, & Gregorio tituli Apostolorum presbyteris Cardinalibus, communi (*r*) aliorum consilio.

CONCILII GUASTALLENSIS descriptio Biniana.

QUo *loco & tempore, quave de causa & occasione, hæc synodus auctoritate Paschalis papæ indicta & congregata; item quid in ea gestum & constitutum fuerit, abbas Ursspergensis his verbis succinctim enarrat*: Post hæc, hebdomada quarta mensis Octobris habitum est concilium generale in provincia Longobardia super ripam Padi fluminis, loco qui Wastallis nuncupatur, ubi præsiden-

(*a*) Dantur variantes ex MS. Codice Lucensi *nostris*. (*b*) *quid*. (*c*) *retroactum est*. (*d*) *ne quid* (*e*) *vim* deest (*f*) *nisi prius* (*g*) *concilio* (*h*) *P. Prænestrinus* (*i*) *Cirontinus* (*k*) *Engolismensis* (*l*) *Legionensis* (*m*) *Vulterrensis* (*n*) *etiam* (*o*) *G. tituli &c.* (*p*) deest *vero* (*q*) Legionensi (*r*) *alio concilio*.

ANNO CHRISTI 1106.

ſidente vere per omnia apoſtolico viro Paſchali II. coram multitudine maxima clericorum, necnon laicorum, qui de diverſorum regnorum eccleſiis convenerant, præſentibus etiam legatis domini Henrici regis: multa ſunt, prout canonica dictabat æquitas, de inimici zizaniis evulſa: multa de ſtructuris ſuper arenam poſitis deſtructa: plura quoque piſtici ſeminis plantaria profundius plantata ſimul & rigata: nonnulla etiam tutiſſimæ munitionis per eccleſias propugnacula ſunt ædificata. Nam cum eadem dominica, quæ erat XII. Kalend. Novembres, Juvavenſibus Conradum, Tridentinis Gebehardum, præſules conſecraſſet: enarrare longum eſt, quam indefeſſe prudens & fidelis ille ſummi patriſfamilias diſpenſator, conſervos ſuos verbi Dei tritico lautiſſime quotidie reficeret, pſeudoepiſcopos deponeret, catholicos conſtitueret, archiepiſcopis pallia, monaſteriis privilegia conceſſerit; præſentes ovium Chriſti paſtores, mellifluis alloquiis; abſentes, paternis commonitoriorum litteris inſtruxerit; quædam olim abſciſſa membra eccleſiæ iterum incorporaverit, quædam etiam quæ inſanabilia videbantur anathematis abſciſſione truncaverit. Super ordinationibus autem tempore ſchiſmatis factis, unde permaximæ ventilabantur quæſtiones, decretum diſcretione maternorum viſcerum artificioſe meditatum in hæc verba promulgavit: *Per multos jam annos*, &c. *habetur ſupra*.

His & hujuſmodi ſuper eccleſiam divini luminis orientis auroræ jucundati ſplendoribus, quia nimirum tandem venerat tempus miſerendi ejus, pariterque apoſtolicis dignitati benedictionibus, ad ſua quique convertuntur.

Hucuſque de his Urſpergenſis abbas: ſed reliqua quæ ad ſynodum hanc pertinent, ex aliis auctoribus hinc inde petamus.

Quæ autem legati regis a Paſchali papa petierint, Domnizo, qui aderat cum Mathilde, his verſibus docet:

Juxta tuncque Padum tenuit ſynodum memoratus
Papa, ſuum miſſum direxit natus ad ipſum
Defuncti regis; quærens ut jus ſibi regni
Concedat, ſedi ſanctæ cupit ipſe fidelis
Eſſe velut matri, ſubjici ſibi vel quaſi patri.

Laudatam a pontifice pietatem regis, pariterque a Mathilde quæ aderat, idem auctor ſubjicit; hiſque addit, poſt hæc adveniſſe ad ſynodum Parmenſes cives pœnitentes, ſuppliciterque petentes epiſcopum ſibi dari Bernardum, quem expuliſſent ante biennium: inſuper poſtulantes, ut idem pontifex conſecrare dignaretur baſilicam ſanctiſſimæ Dei genitricis Mariæ. Annuiſſe civium votis pontificem, eundemque ſynodo abſoluta Parmam ad dedicandam baſilicam perveniſſe, idem verſibus cecinit, quos vide apud Baronium anno 1106. n. 42.

*Ad hanc quoque ſynodum legatio civium Auguſtanorum venit adverſus pſeudoepiſcopum ipſorum Herimannum, qui pecuniarum mercimonio eccleſiam illam emerat ab Henrico imperatore, ut ſuo * loco ſuperius dictum eſt. De hac eadem legatione agens Udalſcalcus, qui de ejuſmodi controverſia ex eis quæ viderat commentarium ſcripſit, ab anno ſuperiori res geſtas ſic aggreditur enarrare*: Temporibus illis præfatus Romanæ ſedis legatus Richardus Albanus epiſcopus, in Teutonicas directus partes, Moguntiam devenit, ubi cum apud Engilenheim Henricum imperatorem regalibus privaſſet inſignibus, capite nimirum hæreſeos abſciſſo, communioneque omnibus reddita, ſingula in unum eccleſiæ pacificantur membra. Hic inquam *Herimannus*, hic dictus epiſcopus, in generali abſolutione non excipitur: ſed per Wibertinæ hæreſeos abjurationem, necdum ventilata ſui cauſa, inter cæteros recipitur. Legato quoque Auguſtam veniente, cleri ac populi exponuntur querimoniæ: dictum videlicet epiſcopum abſque canonica electione ſeu conſecratione ſedem illam invaſiſſe. Diligentius res audita diſcutitur: ſi aliquis canonicorum ſe huic ſubtrahat accuſationi, perquiritur. Omnes unum dicentes, idem ſapientes, nominatim ſubſcribuntur; cuncta in domni apoſtolici præſentia finienda differuntur. Synodus colligitur Warſtallenſis, adſunt cum ſuo epiſcopo nuntii eccleſiæ Auguſtenſis: refert legatus quæ audierit, qualiterve audita diſtulerit. Idonea iteratur accuſatio, nulla prætenditur * accuſatio: facile ab omnibus concordatur ut talis epiſcopus deponatur. Quod & factum fuiſſet, ſi non Gebehardus Conſtantienſis epiſcopus in eccleſia Auguſtenſi hoc faciendum perſuaſiſſet. Eo namque tempore domnus papa Teutonicum adire propoſuerat regnum: quod in ruinam perficere nequivit multorum. A pontificali tamen ſuſpenſus officio ſemiepiſcopus *Herimannus* regreditur, terminus huic rei finiendæ conſtituitur. Auguſtæ ſui liberationem, dolens præſtolatur, dum in ſpe apoſtolici adventus defraudatur; infra ſcilicet terminum idem epiſcopus pro interdicti reſtitutione officii apoſtolicum adivit: ſed litteras ab eo hunc in modum ſe continentes accepit.

ANNO CHRISTI 1106.

* *f.* excuſatio.

Paſchalis epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Auguſtenſis eccleſiæ canonicis, & cæteris parochianis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

VEnit ad nos non vocatus frater noſter Herimannus veſtræ civitatis epiſcopus, cauſam ſuam poſtulans certiori fine concludi. Nos autem querelarum veſtrarum memores, quod fratres, qui adverſus eum in concilio coram nobis capitula protulerant, cum eo impræſentiarum coram nobis minime adfuerunt, ne qua pars adverſum nos poſſit præjudicium conqueri, cauſæ ipſius protractionem in proximas Kalendas Novembris fratrum noſtrorum deliberatione diſtulimus: ad quem videlicet terminum omnes, qui adverſus eum cauſam agunt, litteris præſentibus ad noſtram audientiam invitavimus. Interim eidem fratri noſtro poteſtatem concedimus, ut eos, qui eccleſiæ bona rapiunt & invadunt, juxta ſanctiones canonicas excommunicare prævaleat. Volumus enim, ut tam ipſe, quam eccleſia quæ ſub eo eſt, uſque ad præfinitum tempus, pacem & tranquillitatem, Domino largiente, obtineat. Datum decimo Kalendas Decembris.

Has litteras idem Herimannus epiſcopus Auguſtæ vix Venetium aſportavit, initoque conſilio, cunctos earumdem conſcios, ut unius anni ſpatio non detegerentur, jurare compulit, ſicque fictis pro libitu mendaciis domum rediit. Excogitata vero graviori adhuc nequitia, unum de accuſatoribus ſuis, qui præſtantior cæteris videbatur, pretio corrupit, & litteras quaſi ex Auguſtenſium perſona occulte per eum apoſtolico direxit. Qui falſitatis nuntius benigne ſuſceptus, dum auditur, magna contra eum papa indignatione invehitur: corde & corde loqui ab omnibus deprehenditur. Curienſi tamen epiſcopo atque Gotuvigenſi abbate pro ipſo ſupplicantibus, datis veluti Auguſtenſium reſpondentibus litteris, abire permittitur vera cum falſis relaturus, hoc modo:

* *Verba Baronii quæ Binius expungere debuerat.*

ANNO CHRSTI 1107.

Paſchalis epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis Auguſtenſis eccleſiæ clericis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

POſt impetitionem, quam ſuper epiſcopo veſtro feciſtis, dilectionis veſtræ literas ſuſcepimus: in quibus, quia pacem & concordiam cum eodem epiſcopo vos habere nobis ſignificaſtis, lætati ſumus, ſi eamdem concordiam gratis factam fuiſſe conſtiterit. Nos tamen conſtitutum terminum expectamus, ut quidquid æquitas dictaverit, auxiliante domino, exequamur. Datum octavo Idus Februarii.

A Quibus litteris clam epiſcopo lectis, contra nuntium infremuit: non æqua pretio ſibi referri mandata objicit: patre iterum mendacii ſuggerente interminatur, ne tam adverſa prodantur, ſed proſpera fingantur: egreditur in publicum, arriguntur aures expectantium: parturiunt montes, naſcetur ridiculus mus; dum falſo benedictione apoſtolica ſalutatur epiſcopus, eademque gratia participatur populus: *Hactenus de rebus geſtis in cauſa Auguſtana ad concilium delata.*

ANNO CHRISI 1107.

Gallonis cardinalis conſtitutiones, item & Guillelmi, Pariſienſium epiſcoporum, hic collocaverat Binius: ſed cur Gallonem ad an. MCCVIII. Guillelmum ad MCCCXX. rejecerimus, ibi cauſſam afferemus.

CONCILIUM HIEROSOLYMITANUM

Quo, Ebremaro depoſito, Daibertus Hieroſolymitanus patriarcha ſedi ſuæ reſtitutus eſt, anno Domini MCVII. tempore Paſchalis papæ II.

C*Auſam, locum, tempus, & acta concilii, Wilielmus Tyrius libro undecimo belli ſacri capite quarto enarrat his verbis*: Interea dominus Daibertus Hieroſolymorum patriarcha, poſt longam expectationem, qua eum detinuerat dominus Paſchalis papa, & eccleſia Romana, volens plenius edoceri, utrum rex Hieroſolymorum, & qui eum expulerant, vellent contra eum aliquid allegare, unde hoc videri poſſent de jure feciſſe: poſtquam nemo comparuit qui contra eum aliquid diceret; nec in ejus facto aliquid aliud notari poterat, niſi quod regia expulſus erat violentia: cum plenitudine gratiæ, & apoſtolicarum literarum proſecutione juſſus eſt ad propria redire, & ſedem recipere, ex qua fuerit indebite deturbatus. Qui tandem in Siciliam veniens, & apud Meſſanam moram faciens neceſſariam, tranſitum expectans, gravi correptus ægritudine, decimo ſexto Kalendas Julii viam univerſæ carnis ingreſſus eſt. Sedit autem in pace annis quatuor, in exilio vero tribus. Ebremarus vero ejuſdem ſedis incubator, audiens quod prædictus dominus Daibertus cum plenitudine gratiæ revertebatur ſedem ſuam recepturus, antequam de obitu ejus inſtrueretur, ad B eamdem Romanam transfretare decrevit eccleſiam, allegaturus de ſua innocentia, quomodo invitum & renitentem in eamdem ſedem illum locaverat. Quo perveniens nihil impetrare potuit, quam ut cum eo dirigeretur legatus, qui de cauſa ejus Hieroſolymis conſtitutus plenius poſſet cognoſcere. Deſignatus eſt autem ad id muneris proſequendum dominus Gibelinus, vir ſenex & grandævus, Arelatenſis archiepiſcopus: qui de mandato domini papæ Hieroſolymam profectus, convocato epiſcoporum regni concilio, de cauſa domini Ebremari cognovit plenius. Cumque ei conſtitiſſet per teſtes idoneos ſufficientes, C & majores omni exceptione, quod dominus Daibertus, abſque cauſa legitima, Arnulphi factionibus & regia violentia fuerat expulſus, & quod Ebremarus adhuc viventis pontificis & eccleſiæ habentis communionem ſedem occupaverat: auctoritate qua præeminebat eum a patriarchatu depoſuit. Sed conſiderans multam viri religionem & ſimplicitatem miram, Cæſarienſem, quæ tunc vacabat, eccleſiam ei conceſſit habendam. *Hæc Tyrius lib.* II. *cap.* 4.

CONVENTUS FLORIACENSIS,

EPISCOPORUM, ABBATUM, PROCERUM,

In quo S. Benedicti corpus coram Ludovico Francorum rege deſignato levatum eſt XIII. Kalend. April. anno Dom. MCVIII.

C*Hronicon S. Petri Vivi Senonenſis ad annum* MCVII. Ad hunc, *inquit*, conventum venit, & interfuit Ludovicus rex deſignatus, cum multis proceribus Franciæ regni: & communi lætitiæ ſuam conjunxit. Adfuerunt quoque, Joannes epiſcopus Aurelianenſis, Humbaldus epiſcopus Autiſſiodorenſis, viri religioſi, cum maxima cleri ac populi multitudine. Eadem die dedicaverunt majus altare in honorem S. Mariæ Dei genitricis; & aliud, matutinale ſcilicet, in honore S. Benedicti: ſub quo poſitæ ſunt ipſa die ſanctæ reliquiæ ejuſdem patris. Translatum eſt autem ſanctiſſimum corpus in conſpectu omnium qui adfuerunt, inſertum in metallino quodam & cupreo ſcrinio: in quo prius, ut creditur, poſitum D fuit, quando allatum eſt de Caſſino monte. Illic vidi flentes præ gaudio regem & principes, & omne vulgus: præcipue monachos & abbates, hymnos & laudes, ut decebat, dicere volentes, ſed præ lacrymis non valentes. Levatum itaque tantum gazophylacium, auro & argento gemmiſque omnibus carius: ſuperpoſitum eſt feretrum auro gemmiſque fabricatum, tanto patri congruum..... Hoc totum factum eſt XIII. Kal. E April. *Idem refert Robertus monachus Autiſſiodorenſis, ad hunc eundem annum: in hoc caſtigandus, quod dicat interfuiſſe Philippum regem. Narrat enim clarius chronici Senonenſis auctor, teſtis oculatus, interfuiſſe Ludovicum, & promiſiſſe effecturum ſe apud Philippum patrem, ut aſſentiretur electioni abba-*

abbatis illo die factæ. Quod argumentum est certissimum, Philippum abfuisse.

ANNO CHRISTI 1107.

Translatum est igitur anno MCVII. sanctum corpus, a vili feretro in aliud pretiosius: sed sub altari repositum. Anno vero MCCVII. Guillelmus Bituricensis archiepiscopus, aliique antistites, quorum hac de re diplomata referuntur in bibliotheca Floriacensi, pag. 251. humili in loco conditum reperientes, supra majus altare collocarunt. Quæ duo inter se pugnare cur non nemini sit visum, haud video.

Conventum dumtaxat quod appellaverim, & eos qui interfuerunt, & ea quæ tractantur, spectavi. Nam quod Floriacense concilium vocat Ivo Carnotensis epist. CCXVI. ad Richardum legatum non dubito quin sit illud, cui Richardum eundem anno MCX. præfuisse aliunde novimus.

ANNO CHRISTI 1107.

ANSANUM huic anno attributum in Synopsi quæ ante hanc editionem prodiit, ad annum MCXII. *pertinet, ut suo loco demonstrabitur.*

CONCILIUM TRECENSE,

SUB PASCHALI II. SECUNDUM,

Contra simoniacos & laicos collatores beneficiorum: deque aliis ecclesiasticæ disciplinæ capitibus, Anno Domini MCVII. ipso Paschali præsente.

Qua occasione hoc concilium congregatum, quidque in eodem gestum fuerit, Urspergensis in chronico ad ann. Domini MCVII. *describit istis verbis;* Circa Ascensionem Domini concilium non modicum apud Trecas habuit, ubi inter multa quæ pro tempore & necessitate corrigenda erant correxit, sententiam de libera pastorum electione, & de coercenda laicorum in ecclesiasticas dignitates præsumptione, juxta prædecessorum suorum decreta promulgavit. At rex Henricus, peragratis Saxoniæ finibus, post paschale festum Moguntiæ actum, eidem se concilio vicinum, non tam præsentem, cum nonnullis episcopis & optimatibus exhibuit: cum quibus etiam inito consilio, legatos honorabiles ad Apostolicum transmisit, per quos tam ipsi quam universæ synodo potestatem constituendorum episcoporum privilegiis apostolicis Carolo imperatori concessam notificarent. Super qua quæstione, quia in alieno regno quidquam diffiniri, utpote Romano jam incipiens potiri sceptro, Henricus non patitur: inducias sibi totum sequentis anni spatium Romam veniendi, & eamdem causam generali concilio ventilandi, concedunt. Tunc etiam nonnullos nostrates episcopos, eo quod eidem concilio non intererant, officii suspensione dominus papa mulctavit: quos tamen non multo post satisfacientes clementer absolvit.

In eodem Trecensi concilio dum esset Paschalis papa, contigit ad eum mitti legationem ab ecclesia Dolensi, quæ viduata pastore peteret dari sibi archiepiscopum Vulgrinum, Carnotensis ecclesiæ cancellarium, Ivonis discipulum, virum quidem doctrina atque probitate præstantem: qui suæ electioni repugnans, & ab eodem concilio recedens, ad Ivonem venit, implorans ab eo auxilium apud pontificem, ne p. 175. & 178. *cogeretur invitus munus episcopale suscipere. Cujus rei gratia tunc ad Paschalem papam Ivo litteras dedit: dedit & ad Dolensem ecclesiam.*

ADDITIO G. C.

Concilium universale *vocat Sugerius in vita Ludovici Crassi, c.* IX. In eo intentio Paschalis papæ maxima fuit de Hierosolymitano itinere, & de trewa Dei, *Chron. Senon.*

Omnes eos excommunicavit, qui pacem violarent, & præcipue eos qui res ecclesiasticas usurparent, vel personas in aliquo injuste læderent, ut nec in vita, nec in morte, ecclesiæ communionem haberent, nisi digna satisfactione prius resipiscerent. *Litteræ Richardi Albanensis S. Alegati, quas in concilio Claromont. ann.* MCX. *exhibebimus.*

Ibi quoque decretum, ut per nullam guerram incendia domorum fierent, nec oves aut agni raperentur. *Chronicon Malleacense.*

Papa ex synodi sententia (1) Rothardum Moguntinum episcopum ab officio suspendit, eo quod Udonem Hildes ..... sine consensu ecclesiæ restituit: & quia Reinhardum, contra jura canonum, Halverstadensi ecclesiæ ordinavit. Similis sententia de Guichardo Constantiensi: quia his consensit, qui Godescalcum Mindensi ecclesiæ, loco episcopi, intruserunt: & quia Henricum Magdeburgensem ordinavit. Omnibus ibi ecclesiis apostolicus libertatem, ut ex præcepto canonum prælatos sibi eligant, quos dignos viderint, restituit. *Chronicon Hildesheimense. In quo falso notatur hic indictio* XIV. *pro* XV. *In hoc enim chronico edito Tom.* III. *histor. Franc. deest semper Indictioni annus unus, ab anno* MLVII. *cui adscripta Ind.* IX. *quæ jam anno præcedenti tributa fuerat. Hinc vitium in annos consequentes.*

Crantzius denique l. 5. cap. 33. de hoc Concilio ait: Paschalis autem Pontifex tum in Galliis apud Trecas habuit generale Concilium. In quo inter alia decretum est, quod nemo investituram alicujus beneficii aut ecclesiasticæ dignitatis a manu laica excipiat, quoadusque hæc quæstio inter Papam & Regem synodaliter terminaretur; & restituit Papa omnibus Ecclesiis libertatem suam, ut

(1) Ex edita a Martene in ampliss. Anecdot. Coll. tom. 1. p. 618. Paschalis epistola ad hunc Rothardum constat nullam a Pontifice vibratam fuisse in Moguntinum Præsulem sententiam, sed Paschalem Papam suum ei reatum condonasse. Eadem indulgentia usus Paschalis erga Reinhardum epist. Halberstadensem, uti videre est in ipsius ad eumdem epist. in loco cit. p. 618. Nec magis certum videtur Constantiensem episc. Gebehardum similem sententiam expertum fuisse. Certe si Gebehardus in Concilio Trecen. a pontifice suspensus fuisset, qua fronte ad Paschalem mediator pro Rothardo archiep. accessisset. Sed neque Mindenses Godescalchum inter intrusos episcopos adnumerant; neque Henricus, sed Adelgarius seu Adelgotus Magdeburgensis Archiep. ordinatus tunc legitur. *Martene in tomi citati præfatione.*

ANNO CHRISTI 1107.

ut secundum præcepta Canonum Prælatos sibi eligerent, quos dignos judicarent. Quo tempore ex eisdem causis Patriarcha Aquilejensis, Leodiensis, & Cameracensis episcopi anathematizantur; Mindensis quoque, & Halberstadiensis privantur; Colonien sis & sui suffraganei ab officio suspenduntur, quia aberant Concilio generali; Archiepiscopus Moguntinus, & Episcopus Constantiensis suspenduntur, quia aliquos contra Canonum statuta electos instituerunt.

ANNO CHRISTI 1107.

AD CONCILIUM TRECENSE

A Paschali II. papa Anno 1107. *celebratum.*

ADDITIO.

Ex Manſi Suppl. T. II. pag. 230. anno 1107.

Cum Trecensi huic concilio addenda multa succurrant, ut recto ordine res procedat, primo ea recitamus quæ de canonibus, rebusque in eo gestis narrat Annalista Saxo Eccardi ad annum 1107. *apud quem licet multa occurrunt partim ab Urspergensi, partim a Chronista Hildesheimensi jam tradita, & apud Labbeum legenda, juvat tamen ea simul collecta ibi legere, unde forte illi suam quisque portionem decerpserunt; cum præsertim nonnulla etiam tradat ab utroque prætermissa, quæ nosse lectores rei conciliaris amantes non pigebit. Ita ergo ille.*

Paschalis papa circa ascensionem Domini concilium non modicum apud Trecas habuit, ubi inter multa quæ pro tempore & necessitate corrigenda correxit, sententiam de libera pastorum electione, & de coercenda pastorum (*a*) in ecclesiasticas dignitates præsumptione juxta prædecessorum suorum decreta promulgavit (*b*). Ex ejusdem synodi scientia (*c*) Rothardum (*d*) Moguntinum archiepiscopum ab officio suspendit, eo quod Udonem Hildinisheimensis ecclesiæ episcodum (*e*) restituit, & quia Reinardum a laica manu investitum, contra jura canonum Halberstadensi ecclesiæ episcopum ordinavit. Similis sententia de Gebehardo (*f*) Constantiensi datur, quia his consensit, qui Godescalcum Mindensi ecclesiæ loco episcopi intruserunt, & quia Heinricum Magedaburgensem ordinavit. (*g*) Omnibus ibi ecclesiis ex præcepto canonum apostolicus, ut prælatos sibi eligant, quos dignos viderint, libertatem restituit. Heinricus rex inducias totum anni sequentis spatium Romam veniendi, & eandem causam generali concilio ventilandi accepit. (*h*) Rursum necdum humilitatem, quam quæsivit, Germanicis in cordibus invenire se conquestus, nos nequaquam ut proposuerat, visitare; sed finibus Italicis se comitatumque suum disponit inferre.

Martenius in præfatione ad tomum I. collectionis Veter. monum. censet non vera tradere historicos de vibrata in Moguntinum & Gebehardum Constantiensem suspensionis sententia; eo quod, ait, in epistolis suis (quas producit, & ex eo inferius recitabimus) Paschalis reatum Moguntino condonat, & Gebehardus tam longe abest quin reus fuerit apud pontificem, ut intercessorem se apud illum pro Moguntino constituerit. Addit nec Mindenses Godescalchum habuisse inter intrusos, nec eo anno Magdeburgensem archiep. Henricum aliquem, sed Adelgotum ordinatum fuisse. Verum ut ab hoc postremo exordiar, Gebehardum multavit pontifex, non quod eo anno, sed quod ante hac, nempe ante biennium, Henricum archiepiscopum Magdeburgensem ab imperatore investitum ordinaverit; & forte non diu post concilium restituendum illum Pontifex duxit. Ita vero restitutus & de crimine non recenti venia impetrata pro Moguntino precator admissus fuit. De Mindensi præsule viderint Mindenses quomodo inter legitimos Godescalchum agnoscant; nobis satis est ad tuendam historiæ hujus veritatem episcopum hunc in locum depositi a Gebehardo Widelonis substitutum fuisse, ut scribit idem annalista Saxo ad annum 1105. *Denique literæ Paschalis post concilium Trecense scriptæ, hanc de Moguntini suspensione ab officio, sententiam in concilio latam indicant; cum in pristinum illum restituat pontifex, precibus Constantiensis (quem forte antea absolverat) permotus*, Tu, licet huc usque horum præceptorum transgressor extiteris, tamen misericorditer, personæ meæ (s. tuæ) officia agenda indulgemus. *Porro literas istas Paschalis, utpote ad concilium Trecense utcumque spectantes, hic dare constitui, cui & adjeci ea de causa alias Paschalis literas ad episcopum Halberstadensem, subjecta pariter epistola ejusdem episcopi Halberstadensis, qua factum suum excusans restitui postulat, & alias ad Adelgotum Magdeburgensem.*

EPISTOLA PASCHALIS PAPÆ II.

Ad Rothardum archiepiscopum Moguntinum.

Arguit eum de quibusdam excessibus ab eo commissis, utque in posterum ex ignorantia non erret, mittit ei quædam ex sacris canonibus excerpta, atque ad preces quorundam prælatorum ipsi benigne indulget.

Paschalis episcopus servus servorum Dei venerabili fratri Rothardo Moguntino archiepisc. salutem & apostolicam benedictionem.

Extat apud Marten. Vet. Mon. tom. I. pag. 616.

QUanto magis erga Romanam ecclesiam te hactenus obedientem fuisse, & pro ea multa asseris sustinuisse, tanto in eam nunc gravius deliquisse comprobaris. Postquam enim sancta Romana ecclesia materna super te viscera laxavit, & in suo te gremio misericorditer suscepit, vocatus ad concilium nec venisti, nec canonicas excusationes prætendisti. Hildinisheimensem publice criminosum post synodicam prohibitionem officio restituisti, in quibus magis homines, quam Deum offendere metuisti, cum & apostolorum canones & plurimorum SS. præcepta contemnens ad inobedientiam te transtuliſti, quæ primum hominem de paradiso expulit, & Saulem irrecuperabiliter re-

(*a*) Ursp. *laicorum*. (*b*) Hucusque Ursp. sequentia leguntur in Chron. Hildeshei. (*c*) Chron. Hildesheim. *Sententia*. (*d*) Chron. *Rhotardum*. (*e*) Hildesheim. addit: *sine consensu ecclesiæ restituit*. (*f*) Hildes. *Guichardo*. (*g*) Hucusque Chron. Sequentia resumit Ursperg. (*h*) Desunt sequentia in Ursperg. & in Chr. Hildesh.

regno privavit. Ne igitur in impositione manuum ulterius locum excusandi per ignorantiam habere possis, ... & illum apostoli dicentis: nemini cito manus imposueris, ne communices peccatis alienis; ex multis SS. Patrum constitutionibus quædam tibi scribere necessarium duximus. ANNO CHRISTI 1107.

EX CANONIBUS APOSTOLORUM.

SI quis episcopus sæcularibus potestatibus usus, ecclesiam per ipsas obtineat, deponatur & segregetur, omnesque qui illi communicant.

ITEM EX CONCILIO ANTIOCHENO.

SI quis presbyter vel diaconus per sæcularem dignitatem ecclesiam Domini obtinuerit, & ipse & ordinator ejus a communione modis omnibus segregentur, & sub anathemate sint, sicut Simon magus de Petro apostolo.

ITEM STEPHANUS MARTYR PONTIFEX.

LAicis quamvis religiosis nulla de ecclesiasticis facultatibus aliquid disponendi legitur usquam attributa facultas.

ITEM SYMMACHUS.

PRovida sententia enervari convenit & in irritum deduci, ne in exemplum remaneat præsumendi, ne quibuslibet laicis quamvis religiosis vel potentibus, in quacumque civitate quolibet modo liceat aliquid decernere de ecclesiasticis facultatibus, quas solis sacerdotibus disponendi a Deo cura commissa docetur.

Nos quoque sanctorum canonum constitutiones sequentes cum fratribus nostris in Trecensi concilio statuimus, ut quicumque clericorum de hac hora investituram ecclesiæ, vel ecclesiasticæ dignitatis de manu laici acceperit, & qui ei manum imposuerit, gradus sui periculo subjaceat & communione privetur. Tu vero, frater venerande, licet nunc usque horum præceptorum transgressor extiteris, tamen venerabilium fratrum nostrorum Trevirensis, Constantiensis, Bambergensis episcoporum, Hirsaugiensis abbatis precibus inclinati, misericorditer personæ meæ officia agenda indulgemus, si præterita corrigens horum præceptorum custos, & observator extiteris. Alioquin nec in officiis tibi participabimus, nec precibus pro te fusis aurem accommodamus.

EPISTOLA PASCHALIS PAPÆ II.

Ad Reinhardum episcopum Halberstadensem.

Arguit eum quod investituram a manu laica acceperit, & petita ab eo interim negat.

Paschalis episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri Reinhardo Halberstadensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

Ibid. p. 618. AD hoc in ecclesia Domini constituti sumus, ut ecclesiæ ordinem, & patrum debeamus præcepta servare: tu vero ecclesiæ ordinem adeo excessisti, ut ecclesiæ regimen per investituram manus laicæ contra patrum decreta susceperis. Quæ causa est, cur nos petitioni vestræ satisfacere nequiverimus. Unde nos caritatem tuam monemus, ut tam grave delictum emendare festines. Statutum est in Trecensi concilio ut, si quis ex manu laica ecclesiæ investituram acceperit, tam ipse quam ordinator ejus deponatur, & a communione removeatur. Nos siquidem te ut fratrem habere volumus, atque desideramus. ANNO CHRISTI 1107.

EPISTOLA REINHARDI

Episcopi Halberstadensis ad Paschalem papam II.

Suspensus ab officio absolutionem a summo pontifice humiliter petit, eo quod ipsius ignorans decretum, a laico investituram illicite acceperit, excusatque se quod propter temporum improbitatem ad eum nequeat accedere.

Paschali Dei gratia papæ Reinhardus episcopus Halberstadensis ecclesiæ quidquid est, tam voluntariam, quam debitam in omnibus obedientiam.

Sanctitatis vestræ literas nobis directas cum gratia & benedictione suscipientes, non modicum gavisi sumus, quod me non meis meritis fratrem, & familiarem vestrum vocare voluistis, in quibus etiam superabundantiorem erga me vestræ paternitatis affectum cognovi, quod ignorantiæ meæ delictum me scire feciistis, & quod injustitias meas non abscondistis. Boni enim patris est corripere filium quem diligit: & flagellare omnem quem recipit. Huic tantæ lætitiæ nostræ serenitati nebula tristitiæ per quosdam obducta est, dicentes a vestra mihi beatitudine prohibitas esse clericorum ordinationes. Pro quibus verbis cum ad desiderabilem vestri præsentiam fratres dirigeremus, & in reditu ipsorum me non destitutum audissem, obedientiæ manus dedi, quia melior est obedientia, quam victima, & quia pastoris sententia gregi timenda est; ita me pedibus vestris subjicio, quasi vocatus ad concilium non venerim, & ideo suspensus ab officio sim, cum nec, ut vestræ literæ testantur, evocatus fuerim, & quando vel ubi suspensus fuerim, penitus ignoraverim. Ordinationem vero nostram, teste & postulante eadem quæ præsens erat ecclesia nostra, a metropolitano in sede sua factam manifestum est; sed innocentia plerumque non liberat, cum sententiam judicis ignorantia, vel dilatio, vel aliqua suggestio errare coegerit. Porro de investitura quam ante decreti vestri sententiam ignorans, & illicite suscepi, quia secundo jam veniam petii, & non accepi; quæsivi & non inveni; tertio nunc pulsabo, ut quod necesse habeo saltem improbitate mea obtineam. Certus sum enim, quod nunquam obliviscetur misereri qui in B. Petro discit qualiter aliis ignoscere debeat. Nusquam enim, ut ait B. Augustinus ita vigere debent viscera misericordiæ, quam in catholica ecclesia, ut tanquam vera mater, nec peccantibus filiis superbe insultet, nec difficile correctis ignoscat; cum ipsum B. Petrum post negationem & pravam simulationem correptum materno sinu receperit. Quod autem modo sicut voluimus & dispositum aspectui vestro præsentari non possumus, causa est instantis nequitiæ, & perturbatio temporis, quæ maxime nostris grassatur in partibus. Ibid. p. 619.

EPISTOLA PASCHALIS II.

ANNO CHRISTI 1107.

ad Adelgotum Magedaburgenſem archiepiſcopum.

Citat eum ad ſedem apoſtolicam de exceſſu commiſſo rationem redditurum.

Paſchalis epiſcopus ſervus ſervorum Dei Adelgoto (a) Magedaburgenſi archiepiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Ibid., p. 620. QUanto te amplius diligimus, tanto de tuo exceſſu vehementius miramur, quod poſt A ſynodalis mandati celebrationem, primus prævaricationem incurriſſe conſpiceris, cujus prævaricationis correptio alias non poſſe fieri credimus, niſi per te ipſum ad præſentiam apoſtolicæ ſedis acceſſeris. Tuam ergo dilectionem literis præſentibus prænonemus, ut opportuno quod tibi viſum fuerit, tempore noſtro te ſtatuas conſpectui præſentare, quatenus quod in te vulneratum eſt, per omnipotentis Dei miſericordiam apoſtolicæ ſedis ſanetur antidoto. ANNO CHRISTI 1107.

CONCILII TRECENSIS

CANONES.

Dedit Martene to VII. Vet. Mon. pag. 670. ex MSS Germani a Pratio.

I. QUi ab hac hora inveſtituram epiſcopalem, ſeu aliquam ſpiritalem dignitatem a laicali manu ſuſceperit, ſi ordinatus fuerit, deponatur, ſimul & ordinator ejus.

II. Decani quos nos vocamus archipresbyteros, niſi adepto presbyteratus ordine, non ſint: ſi autem fuerint, beneficio, & dignitate priventur, quouſque ordinem adipiſcantur, & tunc, ſi digni C ſunt, reſtituantur.

III. Archidiaconi, niſi adepto diaconatus ordine, non ſint; ſi autem non fuerint, ſecundum ſententiam de Archipresbyteris datam judicentur.

IV. De uxoratis, ſacerdotibus, ſive concubinariis, niſi ceſſaverint; ut ab al- B tari moveantur, ſimul & de choro ſegregentur, præcipiendo mandamus. Quod ſi nec tunc ceſſaverint, procul a liminibus eccleſiæ arceantur, nec ipſa laicali communione fruantur. Idem quoque de diaconibus ſtatuimus.

Canonem alium exhibet Paſchalis in epiſtola XLIX. ad abbatem S. Pontii.

Nos vero in concilio quod apud Trecas celebravimus, ſanctorum Patrum decreta ſequentes tam epiſcopis, quam abbatibus & clericis cæteris interdiximus, nec ulterius excommunicatos vel interdictos ab alio in ſua parochia reciperent.

In hoc pariter concilio agitata lis eſt de cella S. Dionyſii de Nongento, quam a Cluniacenſibus ſibi uſurpatam contendebant S. Petri Carnotenſis monachi. Cauſam vicerunt Cluniacenſes, ut Paſchalis in epiſtola LXXI. ad Hugonem Cluniacenſem teſtatur. Huc etiam pertinet quæ anonymus in hiſtoria brevi epiſcoporum Virdunenſium in Dacher. Spicileg. tom. II. pag. 247. nov. edit. tradit, his verbis: *Interim Paſchalis papa Trecas Franciæ ſynodum tenuit, ubi inter alia cum ageret de Guibertinis, fertur dixiſſe: Richardum Virdunenſem, qui ſe tradidit regiæ curiæ, & nos tradimus eum Satanæ; inde archiepiſcopo Treverorum, aliiſque denuntiavit eum excommunicatum.*

Denique de concilio hoc Trecenſi ſermonem feciſſe credo Lambertum Atrebatenſem epiſcopum in epiſtola ad Paſchalem papam legenda in codice epiſtolarum ejus num. 135. vulgato a Baluzio Miſcell. to. V. pag. 366. In ea etenim hæc D leguntur de concilio Treceſi. *De Parochianis noſtris* (eccleſiæ Atrebatenſi ſubjectis) *circa cellam Sancti Martini commanentibus cauſa habita fuit in Trecenſi concilio præcepto veſtro coram cardinalibus, & epiſcopis Morinenſi, Ambianenſi, Pariſienſi, aliiſque religioſis & ſynodalibus perſonis, & ibi ab eis judicatum fuit ut presbyter S. Martini in die ſancto Paſchæ, Pentecoſtes, & Natale Domini, quia nullam curam per epiſcopum gerit in populo, prædictis parochianis ſacramenta corporis & ſanguinis* E *Domini nequaquam dare præſumat, nec oblationem eorum ſuſcipiat. Per cæteros autem dies anni, ſi quis ſpontaneas oblationes ei conferre voluerit, non contradicimus, ſi tamen excommunicatus non fuerit. Sed & judicatum eſt, ut presbyter S. Mariæ matricis eccleſiæ, qui curam eorum per epiſcopum gerit, & confeſſionem ſuſcipit, & omnem parochialem ſolicitudinem gerit, ſacramenta etiam corporis & ſanguinis Domini in diebus prædictis eiſdem parochianis traderet, &c.*

LIN-

(a) Hunc genere comitem de Loe tradunt annales Paderbonenſes, virum magna in pauperes liberalitate, & in Deum religione, decus Saxoniæ, ob conſtantiam erga ſedem apoſtolicam: mortem obiit an. 1119. MARTENE.

ANNO CHRISTI 1107.

LINGONENSIS SYNODUS DIOECESANA.

In qua lis quædam de ecclesiæ possessione æquo jure absolvitur, Anno 1107. habita.

Ibid. p. 137. *IN efferendis synodis Diœcesanis quanquam adeo diligentem me non præsto, cur tamen hanc prætereundam non duxerim, ratio suasit. Fit enim in illa Trecensis concilii a Paschali papa habiti mentio, latumque in eo judicium retinetur.*

PLACITUM DE ECCLESIA S. COLUMBÆ

Inter Milidunenses canonicos & S. Michaelis monachos.

Extat Gall. Christom. IV. pag 153. Ap. IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Rerum præteritarum notitia plerumque dilabitur ab hominum memoria, ubi deest scriptorum copia. Res equidem gestæ, ubi scribentis reperiunt manum, non obnubilantur per temporum vetustatem, immo renovantur per legentium mentionem. Unde posteris nostris scribere curamus, qualiter canonici S. Mariæ Milidunensis ecclesiæ calumniam fecerint ecclesiæ S. Michaelis monachis tunc temporis abbate carentibus super ecclesiam S. Columbæ, quam monachi ipsi habebant a bonæ memoriæ Rainardo Lingonienſi episcopo; siquidem ecclesiam illam S. Columbæ reverendus ipse pontifex Rainardus ad supplementum victus fratrum in ecclesia S. Michaelis degentium contulerat, & in synodo sua laudantibus archidiaconibus suis & decanis scriptum exinde monachis ipsis fecerat. Canonici porro illi Milidunenses videntes ecclesiam S. Michaelis pastore vacantem, tempore domni Roberti præsulis, multisque persecutionibus oppressam, nacta occasione, de ecclesia S. Columbæ se investierunt. Quam injuriam domnus Guido abbas noster jam in ecclesiam nostram reversus, non ferens, præsentiam domni Roberti pontificis adiit, de ecclesia illa male sublata clamavit: at venerabilis ille pontifex diem super hoc negotio utrisque denominavit in synodo sua. Venerunt itaque tam monachi quam canonici; monachis tricenariam possessionem scripto monstrantibus absque synodali proclamatione, & canonicis in hac re deficientibus, judicavit synodus debere ecclesiam illam S. Columbæ abbati reddi. Itaque propitiante Deo domnus abbas Guido ecclesiam suam recepit, & ne subterfugisse judicium videretur, ex hoc in Trecassino concilio, quod in eodem anno domnus Paschalis papa celebravit, se præsentavit, & quiete ecclesiam suam reportavit. Judicium de tricenaria possessione, per quod ipsam ecclesiam recepimus, fecerunt hi, Guilencus archidiaconus, Gamerius archidiaconus, Jocerannus archidiaconus, Theodericus canonicus, Rotdulfus canonicus, abbas Jarauto Divionensis cum priore suo Gotfrido, abbas Rothertus Molismensis, abbas Bernardus S. Joannis. Amalricus decanus non interfuit, quia abbati Guidoni testimonium perhibuit de dono, & de tricenaria possessione. Joscelinus archidiaconus non interfuit, quia chartam donationis monachis scripserat, & de possessione testis erat. Actum est Lingonis in synodo domni Rotherti præsulis anno Domini MCVI. regnante Philippo Rege & filio ejus Ludovico designato rege, & Guillelmo Rainardi filio comite existente nostro.

LESTATENSIS SYNODUS

A Paschali II. Papa anno 1107. celebrata.

Ibid. p 138. LEstatæ, alio nomine Liptinæ locus est in diœcesi Cameracensi, quo Paschalem II. papam in suo ad Gallias itinere venisse, ibidemque synodum celebrasse plane ignoraremus, nisi rem nobis prodidisset auctor vetustus historiæ episcoporum Virdunensium, narrans Richerum Virdunensem *allodia* quædam soluta pecunia Godefrido Gibboso Mathildæ comitissæ conjugi ecclesiæ suæ acquisivisse, quæ cum post viri obitum Mathildis sibi reposceret, ille nova collata pecunia *primo, ait a Lestatensi synodo per legatos suos Gerberium abbatem & Azelinum cantorem redemit, & ab omni extractionis nodo libera Paschalis papa in eadem synodo sub anathemate; itemque Richerius pontifex in sua sede iterata simili excommunicatione in eum quicumque auferre tentaret, ea Virdunensi ecclesiæ in perpetuum confirmavit*. Nec plura de isto concilio.

PLACENTINA SYNODUS

In qua Augustanus episcopus in gratiam ecclesiæ admissus est anno forte 1107. celebrata.

Ibid. p 139. HErmannum episcopum suum multorum criminum reum ante Paschalem papam in Guastallensi anni 1106. concilio Augustani cives postulaverant. Quibus a pontifice auditis, suspensum illum ab officio pronunciavit, termino interim præstituto Kalendarum Novembris, ut se coram pontifice purgaret. Has Novembris Kalendas non quidem anni illius designatas arbitror, sed anni sequentis, nam ex literis Paschalis in appendice ad acta concilii Guastallensis, ubi & superiora omnia extant, legendis, constat, pontificem anno sequenti die VIII. idus Februarii, quo literæ illæ signantur, constitutum terminum adhuc expectasse: *nos tamen constitutum terminum expectamus*: Quem exitum causa habuerit adhuc ignoraremus, nisi Udalricus Bambergensis in suo codi-

☞ codice num. CCCXXIII. servasset nobis epistolam Callisti II. pontificis, ex qua discere licet Herimannum in gratiam ecclesiæ, *in conventu Placentiæ*, a Paschali habito, rediisse. Scimus equidem Paschalem Novembri mense anno 1106. in ea urbe egisse, ubi bullam signavit apud Labbeum tom. XII. pag. 1041. sed ex literis supra laudatis discimus, ne anno quidem 1107. ineunte Hermanni causam desiisse. Quare conventus iste in alium Paschalis adventum Placentiam referendus est, ac sequenti forte anno in suo ex Gallia reditu eo excurrit. Utut res sese habeat, Placentinum conventum, seu concilium habemus ex epistola sequenti Callisti Papæ.

ANNO CHRISTI 1107.

CALLISTI II. PAPÆ EPISTOLA

*Ad E. * Saltzburgensem archiepiscopum.*

ANNO CHRISTI 1107.

* legendum forte C. Conradum.

C. Episcopus servus servorum Dei, venerabili fratri E. Saltzburgensi archiepiscopo salutem & apostolicam benedictionem.

FRater iste præsentium lator, A. presbyter, apostolicæ sedis clementiam adiens, se ab Augustensi episcopo retulit ordinatum, cum idem episcopus prædecessore nostro sanctæ memoriæ Paschale papa Romanæ fuisset ecclesiæ gratiam in conventu celebrato Placentiæ consecutus. Quia ergo misericordiam juste petentibus indulgentiam negare non convenit, si postulatio ejus veritatis nititur ratione, ipsum in ordine suo & recipias & sacerdotalis officii ministerio sine inquietudine fungi concedas.

Datum Laterani VIII. Kalend. Februarii.

☞ CONCILIUM AD PONTEM DE SORGA

In quo Berengarius Arausicensis episcopus constituitur, Anno 1107. habitum.

Ibid. p. 140. *DEcreverat Urban. II. constitutione sua edita an. 1095. ut moriente Guillelmo episcopo Arausicano ecclesia illa ad Tricastinam rediret; veteri jure id contendentibus Tricastinis. Obeunte igitur eodem Guillelmo Paschalis papa exequutionem decreti prædecessoris sui urgebat, & aliquandiu eadem in re institit. Tandem exorari se permisit a clericis Arausicanis, concessitque ut habito ad pontem Sorgæ a Richardo Albanensi episcopo A. S. L. cum Gibelino Arelatensi Metropolitano, aliisque episcopis concilio electio illa Arausicensis episcopi perficeretur. En decretum ejusdem concilii, quo Berengarius S. Rufi canonicus in eam sedem adscitus fuit. Extat vero illud in Gallia Christiana nov. edit. tom. I. pag. 131. append.*

In nomine Sanctæ, & Individuæ Trinitatis. Notum sit omnibus tam futuris, quam præsentibus, quod Arausicenses clerici præsentiam domini papæ Paschalis humiliter adierunt, & ut ecclesiam Arausicensem a conjunctione Tricastinæ, cui pro necessitate temporum fuerat conjuncta, liberaret, & cessante tandem necessitate, & gratia divina superveniente, eis proprium episcopum donaret, eum rogaverunt. Quorum precibus Dominus papa Paschalis motus, Richardo Albanensi episcopo, atque suo vicario præcepit, quatenus quando conventum episcoporum apud pontem de Sorga haberet, Arelatensem metropolitam cum suis suffraganeis, & Vivariensem episcopum de hac re consuleret; & quicquid ipsi de hac re laudarent, ipse faceret. Secundum igitur domini papæ præceptum, atque metropolitani Arelatensis, & suorum suffraganeorum, Vivariensisque episcopi consilium prædictus Albanensis episcopus Arausicensis ecclesiæ causam definivit, & Arausicensibus clericis eligendi proprii episcopi libertatem tradidit. Hac itaque auctoritate suffulti, & canonica ratione muniti elegerunt Berengarium virum scientia, moribus, genere, & ætate satis ornatum, S. Rufi canonicum, in præsentia Albanensis episcopi, & Gibelini Arelatensis archiepiscopi, & Leodegarii Vivariensis episcopi, & Leberti abbatis S. Rufi, omniumque episcoporum & clericorum, & laicorum, qui ibidem aderant, assentiente Geraldo Adhemario Arausicæ principe, cum totius populi Arausicensis concione. Ego Richardus Albanensis episcopus signavi. Ego Gibelinus Arelatensis archiepiscopus signavi. Aubertus Avenionensis episcopus laudavi. Lebertus abbas S. Rufi laudavi.

CONCILIUM LONDINENSE,

SUB PASCHALI II. PAPA SECUNDUM,

De investitura a laicis non accipienda, celebratum Kal. Maii anno Domini MCVII.

G. C. *Binius ex Matthæo Pariso, & Rogero de Hoveden, hujus concilii gesta describit: de quo iisdem fere verbis uterque loquitur, quia ex Eadmero uterque illa descripserat. Prætermissis itaque, & Pariso & Hovedeno, unum hic proferam Eadmerum, rerum inspectorem, & ab Anselmo individuum. Cujus verba cum afferam, & habebis plura quam quæ Binius ex istis deprompserat: nec eadem desiderabis, cum nihil isti habeant, quod ex Eadmero ad verbum non transcripserint.*

Eadmerus igitur, historiæ Novorum lib. IV. *dum res anni* MCVII. *describit*: In Kalendis, *inquit*, Augusti conventus omnium episcoporum, abbatum, & procerum regni, Lundoniæ in palatium regis factus est. Et per tres continuos dies, absente Anselmo, inter regem & episcopos satis actum de ecclesiarum investituris: quibusdam ad hoc nitentibus, ut rex eas faceret more patris & fratris sui, non juxta præceptum & obedientiam Apostolici. Nam Paschalis papa, in sententia

quæ

ANNO CHRISTI 1107.

quæ exinde promulgata fuerat firmus ſtans, conceſſerat hominia quæ Urbanus papa æque ut inveſtituras interdixerat: ac per hoc regem ſibi de inveſtituris conſentaneum fecerat: ut ex epiſtola * *ut ſupra.* quam ſupra deſcripſimus, colligi poteſt.

Dehinc præſente Anſelmo, adſtante multitudine, annuit rex, & ſtatuit, ut ab eo tempore in reliquum nunquam per donationem baculi paſtoralis vel annuli quiſquam de epiſcopatu vel abbatia per regem vel quamlibet laicam manum inveſtiretur in Anglia: concedente quoque Anſelmo, ut nullus in prælationem electus, pro hominio quod regi faceret, conſecratione ſuſcepti honoris privaretur.

Inter iſta cœpit Anſelmus coram rege, regnique epiſcopis atque principibus, exigere a Gerardo archiepiſcopo Eboracenſi, profeſſionem de ſua obedientia & ſubjectione, quam non fecerat ex quo de epiſcopatu Herefordenſi in archiepiſcopatum Eboracenſem, ut ſupra meminimus, translatus fuerat. Ad quæ cum rex ipſe diceret ſibi quidem non videri neceſſe eſſe, ut profeſſioni quam ordinationis ſuæ tempore Gerardus fecerat, aliam ſuperadderet; præſertim cum, licet eccleſiam mutaverit, idem tamen qui fuerat in perſona permanſerit, nec a prima profeſſione abſolutus extiterit: Anſelmus, in præſenti quidem regiis verbis adquievit, ea conditione, ut Gerardus in manum ſibi daret ſe eandem ſubjectionem in archiepiſcopatu ei ſervaturum, quam in epiſcopatu profeſſus fuerat. Annuit Gerardus, & ſua manu impoſita manui Anſelmi, interpoſita fide ſua, pollicitus eſt ſe eamdem ſubjectionem & obedientiam ipſi & ſucceſſoribus ſuis in archiepiſcopatu exhibiturum, quam Herefordenſi eccleſiæ ab eo ſacrandus Antiſtes promiſerat.

ANNO CHRISTI 1107.

Exin ſtatutum eſt, ut qui ad epiſcopatum electi erant, Cantuariam irent, & ibi dignitatis ipſius benedictionem ex more ſuſciperent.

G. C. Binius Londinenſe concilium unum anni MC. *in duo diviſerat, ut eo loci admonuimus: nunc Londinenſia duo, annorum* MCVII. *&* MCVIII. *in unum conflat: & utrumque anno* MCVIII. *tribuit; cum Eadmerum legenti certum ſit, hoc quod inveſtituras ſpectat, anno* MCVII. *celebratum fuiſſe; alterum vero, quod clericos incontinentes, anno* MCVIII.

ANNO CHRISTI 1108.

CONCILIUM LONDINENSE

ANNO CHRISTI 1108.

SUB PASCHALI II. TERTIUM,

Adverſus incontinentes presbyteros, diaconos, ſubdiaconos, canonicos, celebratum anno MCVIII. in ſolemnitate Pentecoſtes.

IBidem *Eadmerus*: Incontinentiæ crimen, *inquit*, rex ſubvertere cupiens, adunatis ad curam ſuam, in ſolemnitate Pentecoſtes, apud Lundoniam cunctis majoribus regni, de negotio cum Anſelmo archiepiſcopo, & cæteris epiſcopis Angliæ tractavit; eoſque, ad malum illud extirpandum, regali auctoritate atque potentia fultos roboravit. Unde Anſelmus archiepiſcopus Cantuarienſis, & Thomas electus archiepiſcopus Eboracenſis, & omnes alii Angliæ epiſcopi, ſtatuerunt in præſentia ejuſdem glorioſi regis Henrici, aſſenſu omnium baronum ſuorum.

I.

Ut presbyteri, diaconi, ſubdiaconi, caſte vivant, & feminas in domibus ſuis non habeant, præter proxima conſanguinitate ſibi junctas, ſecundum hoc quod ſancta ſynodus Nicæna definivit.

II.

Illi vero presbyteri, diaconi, ſubdiaconi, qui poſt interdictum Londonienſis concilii feminas ſuas tenuerunt, vel alias duxerunt, ſi amplius Miſſas celebrare voluerint, eas omnino a ſe ſic faciant alienas, ut nec illæ in domos eorum, nec ipſi in domos earum ingrediantur: ſed nec in aliqua domo ſcienter conveniant; neque hujuſmodi feminæ in territorio eccleſiæ habitent.

III.

Si autem propter aliquam honeſtam cauſam eos colloqui oporteat, cum duobus ad minus legitimis teſtibus extra domum colloquantur.

IV.

Si vero in duobus aut tribus legitimis teſtibus, vel publica parochianorum fama aliquis eorum accuſatus fuerit, quod hoc ſtatutum violaverit: purgabit ſe adductis ſecum ordinis ſui idoneis teſtibus ſex, ſi presbyter fuerit: * quinque, ſi diaconus; quatuor, ſi ſubdiaconus. Cui autem hæc purgatio defecerit, ut tranſgreſſor ſacri ſtatuti judicabitur.

* *al* quatuor, ſi diaconus; duobus, ſi ſubdiaconus.

V.

Illi autem presbyteri, qui divini altaris, & ſacrorum ordinum contemptores, præelegerint cum mulieribus habitare: a divino officio remoti, & omni eccleſiaſtico beneficio privati, extra chorum ponantur; infames pronuntiati.

VI.

Qui vero rebellis & contemptor, feminam ſuam non reliquerit, & Miſſam celebrare præſumpſerit: vocatus ad ſatisfactionem, ſi neglexerit, octavo die excommunicetur.

VII.

Eadem ſententia archidiaconos & canonicos omnes complectitur, tam de mulieribus relinquendis, quam de vitanda earum cohabitatione, & de diſtrictione cenſuræ, ſi ſtatuta tranſgreſſi fuerint.

VIII.

Jurabunt inſuper archidiaconi omnes, quod pecuniam non accipient pro toleranda tranſgreſſione hujus ſtatuti, nec tolerabunt presbyteros, quos ſciunt feminas habere, cantare, vel vicarios habere. Similiter & decani hæc eadem per omnia jurabunt. Qui vero archidiaconus, vel decanus, hæc jurare noluerit, archidiaconatum, vel decanatum irrecuperabiliter perdet.

IX.

Presbyteri vero, qui, relictis mulieribus, Deo & ſacris altaribus ſervire elegerint, quadraginta dies pro tranſgreſſione præfati concilii ab officio ceſſantes, pro ſe interim vicarios habebunt, injuncta eis pœnitentia, ſecundum quod epiſcopis eorum viſum fuerit.

X.

Omnia vero mobilia lapſorum poſthac presbyterorum, diaconorum, ſubdiaconorum, & canonico-

corum, tradantur episcopis, & concubinæ cum rebus suis, velut adulteræ. ANNO CHRISTI 1108.

G. C. Canones ea forma edidi, qua sunt apud Florentium Vigornienſem, & Rogerum de Hoveden: ut primo concepti videntur. Nam Eadmerus mutavit in iis verborum tempora, eos ut historicæ narrationi accommodaret. Cætera enim sunt ubique fere similes. Postremus apud Eadmerum tantum extat. In canonibus cæteris plurimum idem profuit. Eum enim, si temporum illas mutationes exceperis, sequi amavimus. ANNO CHRIST 1108.

CONCILIUM BENEVENTANUM I.

De investitura beneficiorum ecclesiasticorum a laicis non sumenda, anno Domini MCVIII. tempore Paschalis papæ II.

Collector chronici Cassinensis, lib. 4. c. 35. de rebus in hac synodo gestis ait ista quæ sequuntur: Mense autem Octobrio advenit hic idem apostolicus, adjunctoque sibi abbate nostro, Beneventum celebrandæ illic synodi causa perrexit. In qua prædecessorum vestigia secutus, constituit; ut si quis ecclesiastica beneficia de manu laicorum acciperet, uterque communione privaretur, & qui scilicet daret, & qui acciperet, Vestimenta sæcularia & pretiosa reprehendit, & iis uti clericos vetuit.

Cum autem Capuam advenisset, rogatus ab eodem abbate Brunone, ecclesiam S. Benedicti, quam Desiderius abbas intra eamdem civitatem renovaverat, solemniter dedicavit. In qua etiam de vestimentis sanctissimi patris Benedicti recondidit. Sicque ad hoc monasterium Cassinense veniens, reversus est Romam, *hucusque Petrus. In chronico autem monasterii sancti Vincentii ad fontes Vulturni positi, a Joanne ejusdem monasterii monacho scripto, mentio habetur, quod, dum his regionibus idem Paschalis pontifex versaretur, invisit ipsum S. Vincentii celebre monasterium: ubi cum comperisset ab eodem quoque monacho Joanne scribi cœptam historiam ecclesiasticam, laudavit ejus studium pontifex, &, cum laudasset, amplexatus eum hæc adjecit:* Bene, *inquit*, o fili, magnum opus cœpisti, sed bene cœpta melius prosequi stude. *Hæcque præsente Benedicto ejus monasterii abbate, ad quem idem auctor Joannes nuncupatoriam scripsit epistolam. Laudatum quoque idem tradit cœptum opus a Joanne cancellario, qui posteæ Paschali in pontificatu succedens, dictus est Gelasius papa secundus: hæcque omnia in dicto chronico scripta leguntur.*

CONCILIUM ROTOMAGENSE,

De necessariis ecclesiæ rebus, ann. Dom. MCVIII.

ANno ab Incarnatione Domini MCVIII. Indict. I. Guillelmus archiepiscopus concilium præsulum & abbatum Rotomagi congregavit, & de necessariis ecclesiæ rebus cum suffraganeis suis per aliquot dies tractavit. *Hæc Ordericus Vitalis, lib. VIII.*

SYNODUS APUD CAPI-CASTELLUM,

In qua concordia statuitur inter Canonicos Tornacenses & Monachos S. Martini.

Ex Baluzii Miscel tom. 3. p. 371.

IN nomine unius veri ac summi Dei patris & filii & spiritus sancti Amen. Ego Lambertus sanctæ Atrebatensis Ecclesiæ Presbyter humilis rogatus a dilectis in Christo fratribus sanctæ Turnacensis Ecclesiæ filiis ut eis de querimonia inter eos & monachos sancti Martini in suburbio constituto habita scriptum faceremus, quatenus eorum causa definita in posterum munirentur. Nos vero considerantes eorum petitionem honestam esse & quod sapienter sibi & paci Ecclesiarum providerent & consulerent, libenter eam suscepimus finiendam. Qualiter autem negotium istud tractandum nobis impositum fuerit non fastidiosis auditoribus sed benevolis lectoribus insinuare caritatis studio non refugimus. Domnus itaque Paschalis secundus litteras ab apostolica sede mihi & venerabili Morinorum Episcopo Johanni direxit; in quibus nobis injunxit ut Canonicis sanctæ Turnacensis Ecclesiæ & monachis sancti Martini Turnacensis monasterii locum competentem constitueremus, ubi querimoniam eorum diu & vehementer exagitatam, diligenter examinatam, penitus decidere studeremus, & remota appellatione debitum illi finem imponeremus, ut nullus deinceps per Dei gratiam huic querimoniæ locus relinqueretur. Nos ergo tanta auctoritate constricti & edocti, tandem largiente Domino in pago Viromandensi & episcopatu Noviomensi, apud Capi-castellum in Ecclesia sancti Medardi glorioſi confessoris Christi XVI. Kalend. Augusti convenimus; ibique in præsentia Episcoporum, Archidiaconorum, Abbatum, & religiosorum clericorum, primo omnium prædicabiliter & multum studiose rogavimus Canonicos Turnacenses & monachos, optionemque eis dedimus quatinus, sicut filii dilectionis, & quorum conversatio in cælis esse debet, si contra sacros canones & statuta patrum alter alterius reprehensibiliter res usurpassent, pro Dei timore suaque salvatione omnino dimitterent. Ubi cum nihil perfecissemus, audita querimonia Canonicorum & responso monachorum, rursum commonefecimus eos nec tam damnose animabus contentioni diutius inservirent,

sed

ANNO CHRISI 1108.

sed fraternam potius & Christianæ perfectionis pacem inter se componere studerent. Cum autem ad integrum nos audire noluissent, fecessimus in partem, & accepto consilio venerabilium fratrum, capitulum etiam B. Petri præ manibus habentes quod dedit in conspectu totius sanctæ Romanæ Ecclesiæ in die ordinationis S. Clementis: *Si qui ex fratribus negotia habent inter se, apud cognitores seculi non judicentur, sed apud Presbyteros Ecclesiæ quicquid illud est dirimatur, & omnino obediant statutis eorum:* & illud B. Pauli Apostoli: *In promptu habemus ulciſci omnem inobedientiam*, & rursum in conventu residentes & prædictorum Apostolorum auctoritatibus præmuniti, domni quoque Paschalis Papæ præcepto instructi, huic tam perniciosæ & amaræ altercationi talem imposuimus finem paci & concordiæ atque indulgentiæ congruentem, quatenus monachi hortum suum & quod in horto excolerent absque reclamatione & alicujus dominationis redhibitione possiderent; excepto si olera horti vel fructus arborum & cætera hortularia venundarentur, tunc de venalibus decimum Canonicis darent. Decimam vero fabarum, leguminum, & frugum, ovium quoque & porcorum & animalium de parochia sanctæ Turnacensis Ecclesiæ Canonicis pacifice & absque omni retractatione darent. Sepulturam vero monachis & eorum conversis liberam Canonici concessere hac conditione interposita ut nullum de parochia Turnacensi, nullum de Canonicorum parochianis propriis, nullum etiam de paribus & casatis Episcopi, nullum vero de paribus & casatis pertinentibus sive ad urbem sive ad castellum aliquo modo monachi præsumerent in suo cimiterio sepelire nisi permissu & licentia Canonicorum. Hanc autem pacis modificationem auctoritate Dei omnipotentis & beatorum Apostolorum Petri & Pauli & domni Paschalis Papæ & nostri conventus alterutrum firmiter tenendam statuimus. Et si quis eam qualibet occasione deinceps perturbaret, & iram Dei omnipotentis incurreret & gratiam Apostolorum Petri & Pauli amitteret & canonum severitati sicut reus & infamis subjaceret quoadusque pro tanto commisso dignos pœnitentiæ fructus faceret. Ut autem hoc nostrum constitutum perenni tempore stabile & inconvulsum permaneat, testes idoneos & fideles in quorum præsentia datum est annotare procuravimus. Domnus Johannes Morinorum Episcopus interfuit & huic instituto assensit. Domnus Baldricus Noviomensium & Turnacensium Episcopus interfuit & huic instituto assensit. Domnus Odo Cameracensis Episcopus interfuit & huic instituto assensit. Claremboldus Atrebatensis Archidiaconus, Robertus Ostrevandensis Archidiaconus, Henricus sancti Vedasti Atrebatensis Abbas, Albertus Hasnoniensis, Fulcardus Marcianensis, Richardus de Monte sancti Eligii, Cono Presbyter de Arida Gamantia de titulo sanctæ Trinitatis, item Odo religiosus eremita & Presbyter de Arida Gamantia de titulo sanctæ Mariæ semper virginis dominæ nostræ. Canonici & Presbyteri de sede pontificali, Odo Præpositus & Presbyter, Anastasius Cantor & Presbyter, Rotgerus Presbyter, Balduinus Presbyter, Drogo Oeconomus, Gualterus Duacensis, Hugo filius Balduini, Gerardus Decanus de castello sancti Vedasti, Adso Presbyter de Bethunia, Hugo Præpositus de Bethunia, Balduinus Decanus de sancto Albino, Adam Presbyter de eodem titulo, Honoratus Presbyter de domno Medardo. Ego Lambertus Dei miseratione Atrebatensis Episcopus interfui & huic prædicto instituto assensi, & ut in memoriam teneatur, scripto & meæ humilitatis sigillo signari feci. Actum apud Capi in Ecclesia sancti Medardi glorioſi confessoris & Episcopi XVI. Kal. Augusti indictione I. incarnationis dominicæ anno MCVIII. pontificatus autem domni Paschalis II. Papæ nono.

ANNO CHRSTI 1108.

ANNO CHRISTI 1109.

CONCILIUM LONDINENSE,

SUB PASCHALI II. QUARTUM,

In causa Thomæ archiepiscopi Eboracensis electi, ann. dom. MCIX. paulo post Pentecosten,

G. C. *Thomam archiepiscopum Eboracensem electum consecrare Anselmus recusaverat, donec sibi primati legitimam obedientiæ professionem edidisset. Cum diu tergiversatus esset Thomas: prohibuit tandem omnibus Britanniæ episcopis, intentato anathemate, ne quis eorum Thomam ordinaret. Interim mortuo Anselmo* XI. *Kal. Maii, anno* MCIX. *quid actum hac in causa sit in episcoporum conventu, & qua conditione consecratus Thomas, Eadmerus narrat, hist. Novor. lib.* IV. *sed prius juvat hic nonnullas S. Anselmi ea de re litteras edere.*

S. Anselmi Cantuariensis, ad Arnulfum Dunelmensem episcopum.

Vetat ne Ranulfus auctoritate Thomæ Eboracensis archiepiscopi nondum consecrati, electum S. Andreæ in Scotia episcopum consecret.

Non extat in tribus libris epistolarum S. Anselmi, sed tantum apud Eadmerum.

Anselmus archiepiscopus Cantuariæ, Ranulfo episcopo Dunelmensi salutem.

MAndastis mihi per quendam militem Scollandum nomine, quod volebatis ut electus episcopus * ecclesiæ S. Andreæ de Scotia sacraretur, & hoc volebatis fieri meo consilio & mea concessione. Sed hoc nec debet, nec potest canonice fieri ab electo * archiepiscopo, nec ab alio per illum, priusquam ipse fiat archiepiscopus canonica consecratione. Quapropter nec consulo, nec concedo, immo interdico, ne fiat ante consecrationem ejusdem electi archiepiscopi, nisi a me, si forte hoc necessitas exegerit. Vale.

* *Turgodus nomine*

* *Thoma archiepiscopo Eboracensi electo.*

G. C. *Ex Eadmeri lib.* IV. *hist. Novorum.* Ranulfus Dunelmensis episcopus proposuit Turgodum, electum S. Andreæ in Scotia episcopum, in præsentia ipsius Thomæ (*Eboracensis archiepiscopi electi, necdum consecrati*) apud Eboracam consecrare, associatis sibi episcopis Scotiæ, & Orcadum insularum.

Ejus-

Ejusdem ad Thomam electum Eboracensem archiepiscopum.

Mandat ut VIII. Id. Septemb. Cantuariam veniat, ibique consecretur. Ante consecrationem, nihil attingat officii episcopalis: id enim totum ad Cantuariensem archiepiscopum spectare.

Lib. 3. ep. 149. *Apud Eadmer. amico suo Thomæ.*

*Anselmus archiepiscopus Cantuariæ. * Thomæ electo archiepiscopo Eboracensis ecclesiæ.*

CAnonica auctoritas præcipit, ut ecclesiæ episcopatus ultra tres menses non maneat sine pastore. Quoniam autem regi placuit consilio Baronum suorum, & nostra concessione, ut vestra persona * eligeretur ad archiepiscopatum Eboracæ: non debet per vos terminus salubriter constitutus diutius differri. Unde miror, quia post electionem vestram non requisistis ut consecraremini ad quod electi estis. Mando itaque vobis, ut VIII. Id. Septemb. sitis apud matrem vestram ecclesiam Cantuariensem, ad faciendum, quod facere debetis, & ad suscipiendam consecrationem vestram. Quod si non feceritis, ad me pertinet, ut ego curam habeam, & faciam quæ pertinent ad episcopale officium in Eboracensi archiepiscopatu. Præterea audivi, quia vos, priusquam consecremini, facere vultis, ut electus episcopus sancti Andreæ de Scotia apud Eboracam consecretur. Quod nec facere debetis, nec ego concedo: sed omnino interdico, ne fiat, aut de illo, aut de aliqua persona, quæ in regimen animarum debet provehi ab archiepiscopo Eboracensi: quia non pertinet ad vos dare, vel concedere alicui curam animarum, quam nondum accepistis. Vale.

* *Ann. 1108. post obitum Girardi.*

G.C. His litteris alias atque alias ejusdem argumenti Anselmus addidit, quæ apud Eadmerum extant in historia Novorum, cum Thomæ responsis. Scripsit & ad Paschalem papam: rogavitque, ne prius ad Thomam mitteret pallium, quam obedientiam professus esset: quod & pollicitus est pontifex. Quas Anselmi & Paschalis epistolas duas, habes supra, p. 1022. & 1023. Deinde has postremas severiores ad Thomam dedit.

Lib. 3. ep. 155.

Anselmus servus ecclesiæ Cantuariensis Thomæ electo archiepiscopo Eboracensi.

TIbi, Thoma, in conspectu omnipotentis Dei, ego Anselmus archiepiscopus Cantuariensis, totius Britanniæ primas, loquor, loquens ex parte ipsius Dei. Sacerdotale officium, quod meo jussu in parochia mea per suffraganeum meum suscepisti, interdico tibi: atque præcipio, ne te de aliqua cura pastorali ullomodo præsumas intromittere, donec a rebellione quam contra ecclesiam Cantuariensem incepisti, discedas: & ei subjectionem quam antecessores tui, Thomas videlicet & Girardus archiepiscopi, ex antiqua antecessorum consuetudine professi sunt, profitearis. Quod si in his quæ cœpisti, magis perseverare, quam ab iis desistere delegeris: omnibus episcopis Britanniæ sub perpetuo anathemate interdico, ne tibi ullus eorum manus ad promotionem pontificatus imponat: vel si ab externis promotus fueris, ne pro episcopo iidem in aliqua Christiana communione te suscipiant. Tibi quoque, Thoma, sub eodem anathemate ex parte Dei interdico, ut nunquam benedictionem episcopatus Eboracensis suscipias, nisi prius professionem, quam antecessores tui Thomas & Girardus ecclesiæ Cantuariensi fecere, facias. Si autem episcopatum Eboracensem ex toto dimiseris: concedo ut officio sacerdotali, quod jam incepisti, utaris.

Quid autem Anselmo mortuo sit actum in hoc, de quo nunc agimus, Londinensi concilio, sic Eadmerus narrat.

In subsequenti festivitate pentecostes, rex Henricus curam suam Lundoniæ in magna mundi gloria, & diviti apparatu celebravit. Qui transactis coronæ suæ festivioribus diebus, cœpit agere cum episcopis & regni principibus, quid esset agendum de consecratione electi ecclesiæ Eboracensis. Ad quod recitata est coram eo epistola, quam proxime supra scripsimus, ipsi electo ab Anselmo destinata, interdicendo videlicet illi benedictionem, si primo non faceret ecclesiæ Cantuariensi professionem. Quam Robertus de Mellento sibi expositam, uti intellexit, scisitatus est, quisnam episcoporum eandem epistolam suscipere ausus fuerit, præter assensum & imperium domini regis. In qua interrogatione, episcopi advertentes comitem velle calumniam movere, qua eos regiæ majestati obnoxios faceret: remoti a multitudine, habito consilio, statuerunt apud se, suis omnibus, si regia sententia hoc forte comitis instinctu dictaret, se malle despoliari, quam iis, quæ Anselmus de præsenti querela præceperat, non obtemperare. Erant autem hi, Richardus Lundonienſis, Willielmus Wintonienſis, Robertus Lincolnienſis, Herbertus Norwicenſis, Rogerius Serberienſis, Radulphus Roffenſis, Reinelmus Herefordenſis, Robertus Ceſtrenſis, Joannes Bathonienſis, Radulfus Ciceſtrenſis, Willielmus Oxonienſis.

Istis ergo, firmato consilio, ut diximus, inter se, visum est Sansonem Wigornensem episcopum accersendum, & quam de negotio sententiam ferret etiam ipse, perquirendum. Factum est, & „ respondit. Licet hunc qui in pontificatum E„ boracensem electus est, olim ex conjuge filium „ susceperim, eique juxta sæculum & carnis na„ turam honoris ac dignitatis provectu jus æquis„ sime debeam: multo maxime tamen id matri „ meæ ecclesiæ Cantuariensi debeo, quæ me in „ eum, in quo sum, honorem provexit; & gra„ tiæ, quam a Christo Domino meruit, me per „ pontificale ministerium participem fecit. Qua„ propter notum omnibus esse volo, me & lit„ teris patris nostri Anselmi de causa quæ nunc „ inter nos agitur factis, modis omnibus obedi„ turum; nec unquam assensum præbiturum, ut „ his qui electus est in episcopatum Eboracensem, „ aliquatenus consecretur, donec de subjectione „ sua ecclesiæ Cantuariensi debitam & canonicam „ obedientiam profiteatur. Ipse enim præsens fui, „ quando frater meus Thomas archiepiscopus E„ boracensis, tum antiquis consuetudinibus, tum „ invincibilibus allegationibus actus, eandem pro„ fessionem Lanfranco archiepiscopo Cantuariensi, „ & cunctis ejus successoribus fecit.

His dictis, illico simul omnes episcopi ad regem reversi sunt, constanter, & litteras super quibus comes scisitatus fuerat, se suscepisse, & contra eas nulla ratione quicquam acturos, asserentes. Ad quæ, cum idem comes caput agitaret, autumans jam in illos quasi de contemptu regis carmen injiciendum, dixit rex: „ Quicquid „ in iis aliorum sententia ferat, de me constat, „ quia cum episcopis sentio, nec vel ad horam „ excommunicationi Anselmi subjacere aliquate„ nus volo.

Qui-

Quibus auditis, gavisi sunt omnes; & agentes domino grates, pariter conclamaverunt Anselmum adesse, & quam non poterat in corpore degens, jam mundo absentem, causam ecclesiæ suæ determinasse. Deinde, in laudibus eximii principis demoratum est: ac ut ipse dignitatem primatus ecclesiæ Cantuariensis humiliari a nullo permit-
„ teret, postulatus. Siquidem in hoc, dicunt,
„ consuetudines antiquæ & earum confirmatio-
„ nes, adstipulatione totius regni sub magno re-
„ ge Willielmo factæ: necnon privilegia quæ his
„ priora existunt, ab apostolica sede ipsi eccle-
„ siæ collata corrumperentur, scinderentur, an-
„ nihilarentur.

Adquievit istis rex, & jussit ipsarum quoque scripta auctoritatum, quæ ecclesia Cantuariensis
„ habebat, sub celeritate afferri, allata recitari.
„ Quod ubi factum est, intulit: Quid amplius
„ quæritur? auctoritates, & privilegia apostolicæ
„ sedis, & quæ in præsentia patris & matris meæ,
„ sub testimonio & confirmatione episcoporum,
„ abbatum, & procerum regni, definita sunt,
„ ut quasi de epistola Anselmi penitus taceatur,
„ ego in quæstionem mitterem, ego novis am-
„ bagibus agitari permitterem? Immo sciat Tho-
„ mas, se aut subjectionem & obedientiam ec-
„ clesiæ Cantuariensi ejusque primatibus, ut an-
„ tecessores sui professi sunt, professurum, aut
„ archiepiscopatui Eboracensi ex toto cessurum. Eli-
„ gat ergo, quod vult. Consideratis itaque Thomas auctoritatibus, quibus ecclesiam Dorobernensem niti, & circumvallari videbat: spretis clericis suis, quorum se consilio credidisse sero dolebat, se contra ipsas auctoritates nolle stare, sed morem antecessorum suorum sequendo, & ipsis adquiescere, & ecclesiam ipsam deinceps semper diligere velle dixit, & honorare. Præcepit igitur rex, ut professio, quam Thomas erat facturus, in sui præsentia dictaretur, scriberetur, sigilloque suo, ne quid in ea quovis molimine, antequam eam proficiendo Thomas legeret, mutaretur, servaretur incluſa. Quod & factum est.

Dominica ergo die quæ fuit IV. Kal. Julii convenerunt, jubente rege, Richardus Lundonienſis, Willelmus Wintonienſis, Radulphus Roffenſis, Herbertus Norvicenſis, Radulphus Ciceſtrenſis, Ranulphus Dunelmenſis, & Herveus Pangornenſis episcopi in ecclesia beati Pauli Lundoniæ pro consecratione Thomæ. Inter solitam ergo examinationem, suo loco professionem de subjectione & obedientia sanctæ ecclesiæ Dorobernensi exhibenda, Richardus Lundonienſis episcopus, qui Thomam erat sacraturus, ab illo exegit. Professio igitur, sicut erat sigillata, sibi coram omnibus oblata est: fractoque sigillo evoluta & lecta est ab eo ita.

„ Ego Thomas Eboracensis ecclesiæ consecran-
„ dus metropolitanus profiteor subjectionem, &
„ canonicam obedientiam sanctæ Dorobernensi
„ ecclesiæ, & ejusdem ecclesiæ primati canonice
„ electo, & consecrato, & successoribus suis ca-
„ nonice inthronizatis, salva fidelitate domini
„ mei regis Henrici Anglorum, & salva obe-
„ dientia ex parte mea tenenda, quam Thomas
„ antecessor meus sanctæ Romanæ ecclesiæ ex
„ parte sua professus est.

Intererat huic officio prior ecclesiæ Dorobernensis, Conradus nomine, & ex Monachis ejusdem loci, quamplures, qui pro hoc ipso, quoniam res eos maxime respiciebat, illo convenerant. Lectam itaque professionem cum a Thoma sibi oblatam Richardus antistes Lundonienſis accepisset: eam nominato priori & fratribus tra-
„ didit, dicens: Hanc, fratres & domini mei,
„ in testimonium auctoritatis vestræ ecclesiæ su-
„ scipite, & ipsam vobis factam in memoriam
„ posteritatis servate.

G. C. PICTAVENSE hoc anno concilium collocatur a Binio: cujus nihil profert, nisi canones XVI. qui jam attributi sunt supra concilio Pictavensi ann. M.C. Cujus concilii eos esse canones, satis demonstrat inscriptio ipsa, sub qua eos edidit Binius: nimirum decreta esse concilii per Joannem & Benedictum cardinales celebrati. Qui cardinales legati in Gallias venerunt anno M. C. & Pictavense concilium habuerunt: in quo quid sit gestum, aliunde scimus.

FINIS TOMI VIGESIMI.
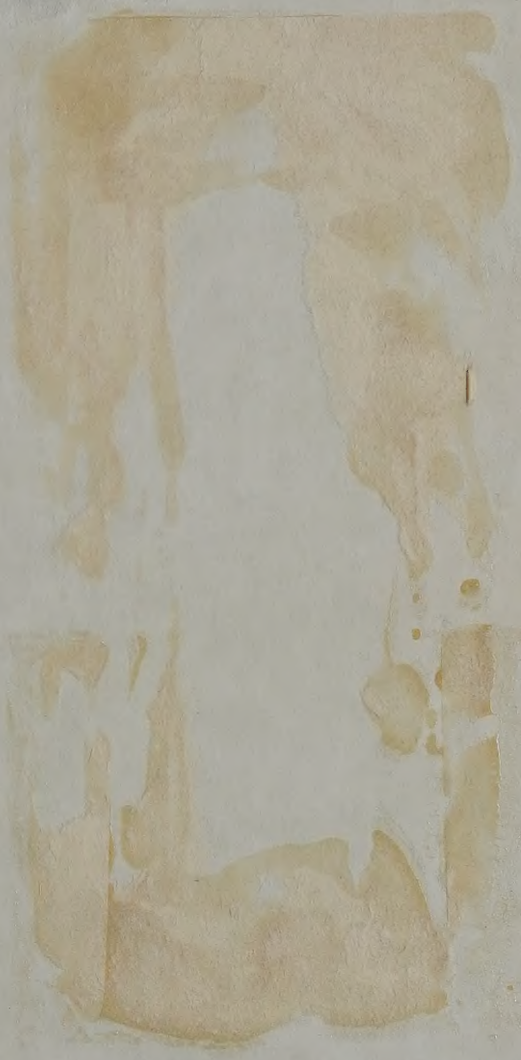
GTU LIBRARY
3 2400 00639 8592